

T.C.

**TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**ŞEYHÜLİSLÂM ESAD DÎVÂNİ SÖZLÜĞÜ
(BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK)**

Hazırlayan

Birol Yasin KAYA

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Doç. Dr . Serkan TÜRKOĞLU

Tokat-2021

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Doç. Dr. Serkan TÜRKOĞLU danışmanlığında hazırlamış olduğum " Şeyhülislâm Esad Dîvânı Sözlüğü (Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük)" adlı Yüksek Lisan tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

04.08.2021

Birol Yasin KAYA

Birol Yasin KAYA tarafından hazırlanan “**Şeyhülislam Es’ad Divanı Sözlüğü**
(Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük)” adlı tez çalışmasının savunma sınavı 04.08.2021 tarihinde yapılmış olup aşağıda verilen Jüri tarafından Oy Birliği ile Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı-Soyadı)

İmzası

Üye (Başkan): Prof. Dr. Alpay Doğan YILDIZ

Üye: Doç. Dr. Serkan TÜRKOĞLU

Üye: Doç. Dr. Fatih VEYİS

ONAY

...../...../.....

Prof. Dr. Mehmet GÜNEŞ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ÖN SÖZ

Edebi metinler, bir toplumun kültürünün dna'sı hükmündedir. Toplumların yaşayış tarzından, dini inançlarından, hayat görüşlerinden, yeme içme alışkanlıklarından tutun da giyim kuşam, süs ve hediyelik eşyalarına kadar birçok alanda yüzyıllar sonrasına bilgi veren kültür hazineleridir. Her edebi metnin, yazarının da içinde bulunduğu toplumu ve çağının yaşayış biçimini okuyucusuna sunmaması imkansızdır. Klasik Türk Şiiri gibi asırlara hükmetmiş, Arap ve Fars edebiyatlarıyla iç içe girip kültür alışverişinde bulunmuş ve fıkıh, kelim, tefsir, peygamberler tarihi ve mucizeleri, tasavvuf, menkıbeler, felsefe, zahiri ve batini ilimler, folklor, ayet ve hadisler gibi birçok kaynaktan beslenen bir geleneğin mirası olan şair divanlarının okunup anlaşılmasında, günümüz Türkçesinde kelimelerin karşılığı verilen sözlük çalışmaları şüphesiz yarar sağlayacaktır.

TEBDİZ projesi, klasik Türk edebiyatının bütün malzemesini bir arada görebilmeyi mümkün kılan bir sistem sunmaktadır. Divandaki her bir metnin teker teker kelime ve kelime gruplarının ele alınıp günümüz Türkçesinde karşılıklarının verilmesiyle birlikte, kelimelerin aldığı ekleri hemen yanında göstermesi ve her kelimenin bağlamına göre anlamlandırılıp birleşik şekilde alınan kelimelerin deyim, atasözü, kalıp ifade vs. gibi türlerden hangisine ait olduğunu gösterilmesi gibi imkanlar sunmaktadır.

Bu çalışmamızda Şeyhülislam Esad Divanı'nın bağlamalı dizin ve işlevsel sözlüğünü oluşturmaya çalışmış bulunmaktayız. Prof. Dr. Muhammet Nur Doğan tarafından 1997 yılında hazırlanmış olan "Lale Devri Şairi Şeyhülislam Esad Ve Divanı" tenkitli metinden yola çıkarak divanda bulunan 12 kaside, (5'i naat) 1 terkiib-bend, 1 müsemmen, 5 tahmis, 3 murabba, 46 tarih, (5 tanesi Farsça olup çalışma dışı tutulmuştur) 206 gazel, (3 tanesi Farsça olup çalışma dışı tutulmuştur) 38 nazm, 5 kıt'a, 11 rubai, 15 beyit, 19 lugaz ve 25 muamma nazım şeklindeki şiirlerde geçen 19965 kelime ve kelime grubunun sözlüğü hazırlamış bulunmaktayız.

Divan metninin word halini Tebdiz sistemin ortak yazım fontu olan Gentium Plus fontuna çevirdikten sonra metnin tamamı her bir şiir ayrı ayrı olmak üzere www.tebdiz.com adlı siteden sisteme yükleyip , daha sonra gerekli araştırmalar yapılarak Tebdiz'in sağladığı ortak verilerden de faydalanıp, kelimeleri tek tek anlamlandırdık.

Çalışmada Times New Roman fontu kullanılmıştır. Çalışmanın giriş bölümü ve birinci bölümü 12 punto, sözlük bölümü ise hacimsel olarak makul seviyede tutulmak amacıyla 9 punto

ve 3 sütun olacak şekilde düzenlenmiştir. Bağlamli dizin ve işlevsel sözlük çalışması adıyla oluşturulan tez çalışmalarını incelediğimizde şairin şiirlerinde kişiler, mekanlar, güzellik unsurları gibi başlıklarında eklendiğini tespit ettik. Fakat Şeyhülislam Esad Divanı üzerine yüksek lisans tezi bir tahlil çalışması¹ ve isimler üzerine² de bir tez çalışması yapıldığı için bu bölümlerin eklenmesini yapılan çalışmaların bir tekrarı olacağını düşündüğümüz için gerekli görmeyip TEBDİZ Sisteminin kelime gruplarını kaydederken bize sağladığı kalıp ifade, deyim ve atasözü, ayet ve hadis, dua ifadesi şeklinde kelime gruplandırması örneklerini vermeyi yeterli gördük.

İki bölüm halinde hazırladığımız çalışmada giriş bölümünde 18. Yüzyılın siyasi-sosyal manzarası ile edebi manzarası hakkında bilgiler verilmiştir. 1. Bölüm inceleme başlığı altında iki kısım olarak ele alınmış olup birinci kısımda şairin hayatı, şahsiyeti, eserleri, edebi kişiliği ve dil ve şekil özellikleri hakkında bilgi verilmiş olup ikinci kısımda ise Şeyhülislam Esad şiirlerinde kalıp ifade, deyim, ayet ve hadisler ile dua ifadelerine yer verilmiştir. 2.Bölümde ise sözlük oluşturulurken kullanılan yöntem ile Şeyhülislam Esad Divanı'nın bağlamli dizini ve işlevsel sözlüğüne yer verilmiştir.

Sözlerimize son verirken TEBDİZ projesi yürütücüsü Prof. Dr. İsmail Hakkı AKSOYAK'a ve sistem işleyişi hakkında bilgilendirme de bulunan Arş. Gör. Enes İLHAN ve Esra KILIÇ'a teşekkür ederim. Danışmalığımı yürüttüğü sürece boyunca desteğini esirgemeyen hocam Doç. Dr. Serkan TÜRKOĞLU'na teşekkürü bir borç bilirim. Hayatım boyumca desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen aileme, akrabalarım, öğretmenlerime ve arkadaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Birol Yasin KAYA

Tokat-2021

¹ Türkoğlu, S. (2007); Şeyhülislâm Es'âd Divânı'nın Tahlili. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.

² Sever, Ş. (1999); Şeyhülislam Esad Divanı'nda Özel İsimler (KTU, Yüksek Lisans Tezi).

ÖZET

13. yüzyıldan başlayıp 19. yüzyıla kadar varlığını sürdürmüş olan dîvân şiiri Türk Kültürü Tarihi açısından önemlidir. Düşünce dünyası, hayata bakış tarzı, kültür, dil gibi pek çok hususta yaşanan değişimler klasik Türk edebiyatı metinlerinin günümüzde anlaşılmasını zorlaştırmaktadır. İşlevsel sözlükler ve bağlamlı dizinler, klasik Türk edebiyatı metinlerinin anlaşılmasında kolaylık sağlayan materyallerdir. Bu çalışmada da Muhammet Nur DOĞAN tarafından çeviri yazılı metni yayımlanan Şeyhülislam Es'ad Divanı'nın TEBDİZ projesi kapsamında bağlamlı dizini ve işlevsel sözlüğü yapılmıştır. Divan'da geçen kelime ve kelime gruplarının anlamları alfabetik sıra gözetilerek bağlamlarıyla birlikte verilmiş, gerekli kelime ve kavramlar için kelimenin anlamının yanında açıklamalar yapılmıştır. Çalışmanın birinci bölümünde şair ve divanı hakkında incelemeye, ikinci bölümünde ise 18. Yüzyıl şairi Şeyhülislam Es'ad Divanı'nın bağlamlı dizini ve işlevsel sözlüğüne yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Şeyhülislam Es'ad Efendi, 18. Yüzyıl, Bağlamlı Dizin, İşlevsel Sözlük, TEBDİZ.

ABSTRACT

The divan poetry, which continued its existence from the 13th century until the 19th century, is important for the history of Turkish Culture. The evolution, regarding the number of concepts such as world of thought, perspective on life, culture and language, makes Turkish literature texts more difficult to be comprehensible today. However, functional dictionaries and concordances are materials that facilitate the comprehension of the classical Turkish literature texts. In this study, concordance and functional dictionary were made in the context of the TEBDİZ project of Şeyhülislam Es'ad Divanı whose translation text was published by Muhammet Nur DOĞAN. The meanings of the words and word groups used in "Divan" are alphabetically included with their contexts and, besides, explanations necessary are also available, in addition to the meanings of the words and concepts. The first part of the study is about the poet and his divan, and the second part is the functional dictionary and concordance of Divan of 18 th century poet Şeyhülislam Es'ad Efendi.

Key Words : Şeyhülislam Es'ad Efendi, 18 th century, Concordance, Functional Dictionary, TEBDİZ.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
Bilimsel Etik Sayfası.....	i
Jüri Onay Sayfası.....	ii
Ön Söz.....	iii
Özet.....	v
Abstract.....	vi
İçindekiler.....	vii
Kısaltmalar.....	ix
Transkripsiyon Harfleri.....	x
GİRİŞ.....	1
A. XVIII. Yüzyılın Siyasi ve Sosyal Manzarası.....	1
B. XVIII. Yüzyılın Edebî Manzarası	4
BÖLÜM 1 : (İNCELEME)	
1.ŞEYHÜLİSLÂM ESAD EFENDİ.....	7
1.1. Hayatı.....	7
1.2. Şahsiyeti.....	8
1.3. Eserleri.....	9
1.4. Edebi Kişiliği.....	11
1.5. Dil ve Şekil Özellikleri.....	11
2. ŞEYHÜLİSLÂM ESAD DİVANI'NIN İÇERİĞİ.....	12
2.1. Divandaki Nazım Şekilleri.....	12
2.2. Kullanılan Vezinler.....	12
2.3. Kalıp İfadeler.....	16

2.4. Deyimler.....	20
2.5. Ayet ve Hadisler.....	31
2.6. Dua İfadeleri.....	36
SONUÇ.....	39
KAYNAKLAR.....	41
BÖLÜM 2: (SÖZLÜK)	
1.BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜĞÜN OLUŞTURULMASINDA İZLENİLEN YÖNTEM.....	45
2.ŞEYHÜLİSLAM ES'AD DİVANI SÖZLÜĞÜ (BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK).....	50-1215
ÖZGEÇMİŞ.....	1216

KISALTMALAR

a.g.e. Adı geçen eser

Ar. Arapça

B. Beyit

bkz. Bakınız

c.c. Celle Celalühü

C. Cilt

Çev. Çeviren

D. Doğum

Fars. Farsça

G. Gazel

H. Hicri

Hız. Hazret

İst. İstanbul

K. Kaside

KT. Kıt'a

L. Lugaz

M. Muamma

MEC. Mecaz anlam

MR. Murabba

MS. Müsemmen

N. Nazm

Ö. Ölüm

S. Sayı

s. Sayfa

s.a.v. Sallallahu aleyhi ve sellem

R. Rubai

T. Tarih

TDK. Türk Dil kurumu

TEBDİZ. Tarih ve Edebiyat Metinleri
Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü

TH. Tahmis

TRB. Terkib-bend

TTK. Türk Tarih Kurumu

Yay. Yayınları/yayınevi

TRANSKRİPSİYON HARFLERİ

Āā: ا

Bb: ب

Cc: ج

Çç: چ

Dd: د

Ee: هـ, ا

Ff: ف

Gg: غ, گ

Ğğ: غ

Hh: ح

Ḥḥ: خ

Iı : ی

İi : ی

Jj: ژ

Kk/Ƙƙ: ق/ك, گ

Ll: ل

Mm: م

Nn/Ññ : گ/ن

Oo: و, وا

Öö: و, وا

Pp: پ

Rr: ر

Ss/Şş/Şş : ث/ص/س

Tt/Ṭṭ : ط/ت

Uu/Ūū : و

Üü: و

Vv: و

Hh: هـ

Yy: ی

Zz/Ẓẓ/Ẕẕ/ẒẒ : ذ/ض/ظ/ز

GİRİŞ

A. XVIII. Yüzyılın Siyasi ve Sosyal Manzarası

Osmanlı Devleti'nde XVIII. yüzyılda altı padişah tahta geçmiştir. Bu padişahlar sırasıyla şu isimlerdir: Sultan III. Ahmed (1703-1730 M / 1115-1143 H), Sultan I. Mahmud (1730-1753 M / 1143-1168 H), Sultan III. Osman (1753-1757 M / 1168-1171 H), Sultan III. Mustafa (1757-1774 M / 1171-1187 H), Sultan I. Abdülhamid (1774-1789 M / 1187 1203 H) ve Sultan III. Selim (1789-1808 M / 1203-1222 H)'dir.

1703'te herhangi bir savaş ve kayıp olmadığı halde, padişah II. Mustafa kapıkulu ve âlimlerin ittifakıyla tahttan indirildi. İlk bakışta bir kısım cebecinin biriken maaşını alamamasından kaynaklanmış gibi görünen bu hadise kısa zamanda kapıkulu ve ulemanın ortak tavrıyla büyüdü. Bu olay, aslında genel olarak değerlendirildiğinde, 1683'ten beri yaşanan sürecin bir devamıydı. Karlofça'ya karşı çıkan ve savaşın sürmesinden yana olan kapıkulu askeri, aslında kaybettiği itibarını yeniden kazanmanın peşindeydi.³

XVIII. yüzyıl, Osmanlı Devleti için dışta yenilgilerin ve toprak kayıplarının devam ettiği, içeride ise isyanların ve ekonomik sıkıntıların baş gösterdiği bir dönem olmuştur. Yüzyılın başlarında Sultan III. Ahmed (D. 31 Aralık 1673-1 Temmuz 1736 M / Ö. 23 Ramazan 1084-22 Safer 1149 H.), Edirne Vakası⁴ olarak bilinen ve Sultan II. Mustafa'nın hocası ve dönemin Şeyhülislamı Feyzullah Efendi'nin fecî katliyle sonuçlanan bir isyan sonucunda iktidara gelmiştir.⁵

1703'ten 1730'a kadar devam eden III. Ahmed'in hükümdarlığı döneminde Osmanlı sarayı sahip olduğu debdebenin doruğuna ulaşır.⁶ XVIII. yüzyılın genel özelliklerinden bir diğeri de iktidara gelen padişahların hemen hepsinin ıslahata ihtiyaç duyarak ıslahat hareketlerine girişmeleridir. Bunun bir neticesi olarak bu dönemde çok fazla sadrazam değiştirilmiştir. III. Ahmed de saltanatta kaldığı müddet zarfında on dört sadrazam değiştirmiştir.⁷

³ Şentürk, A. – Kartal, A. (2004); Eski Türk Edebiyatı Tarihi, Dergay Yay., İstanbul s. 395.

⁴ Edirne Vakası için bkz: İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, TTK Yay., C.V, s. 25-45.

⁵ Türkoğlu, S. (2012); Bekâi Kitâb-ı Kerbelâ, (Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, s.1.

⁶ E. J. Wilkinson Gibb, *Osmanlı Şiir Tarihi*, (1999) (Çev. Ali Çavuşoğlu) ; Akçağ Yay., Ankara, C II, s. 274.

⁷ Türkoğlu, (a.g.e.), s.1.

Edirne Vakası'nın sonrasında iç huzurun sağlanması 1718'leri bulmuştur. III. Ahmed'in kontrolü eline alıp devlet yönetimi vezirlere bırakarak köşesine çekildiği bir sırada İsveç Kralı XII. Charles'ın Osmanlılara sığınmak zorunda kalması, devleti Ruslarla tekrar karşı karşıya getirmiştir. Aslında III. Ahmed'in saltanatını iki devreye ayırmak mümkündür. Birincisi Nevşehirli Damad İbrahim Paşa'dan önceki dönem; ikincisi ise, Damad İbrahim Paşa'nın sadrazam olduğu ve bir sulh ve eğlence dönemi olarak da bilinen Lâle devri (1717-1730 M)'dir.⁸

Yirmi Sekiz Mehmed Çelebi Fransa'ya elçi olarak gönderilmiş ve ilk Türk matbaası Macar asıllı İbrahim Müteferrika tarafından 1724 tarihinde kurulmuştur.⁹ Osmanlı tarihinde Lale Devri olarak adlandırılan, zevk ve eğlencenin doruğa çıktığı bu dönem Patrona Halil adındaki kişinin önderliğindeki kimseler tarafından bozulmuş, 28 Eylül 1730 tarihinde Patrona Halil isyanı meydana gelmiştir. Bu isyanda memnuniyetsizliği yanında, Osmanlı topraklarını işgale başlayan İran karşısında Osmanlı iktidarının eğlence hayatından başını kaldırarak, gerekli müdahaleyi yapamaması da başlıca etkenlerden biri olmuştur. Bu isyan sonucunda devlet daha büyük bir kaosa sürüklenmiş, III Ahmed tahttan indirilerek yerine I. Mahmud getirilmiş, Sadrazam Damad İbrahim Paşa, kapudan paşa ve kahya beyi katledilmiş, isyancılar devleti ele geçirerek iktidara hakim olmuşlardır. Böylece Sultan III. Ahmed dönemi kapanmış ve Sultan I. Mahmud dönemi başlamıştır.¹⁰ Ahmedî ve Necîb mahlaslarını kullanarak Sultan III. Ahmed şiirlerini yazmıştır.¹¹

I. Mahmud, kendisinden önce tahtta bulunan III. Ahmed gibi savaştan hoşlanmayan bir padişah olmasına rağmen 1734- 1740 M / 1146-1152 H yılları arasında Rusya, Avusturya ve Lehistan gibi devletlerle savaşmak zorunda kalmıştır. Rusya ile savaşın devam ettiği bir esnada barış antlaşmasını bozarak, Rusya lehine savaşa giren Avusturya ile birçok cephede savaşa girilmiştir. I. Mahmud, bu savaşlarda büyük muvaffakiyetler elde ederek, Osmanlı'nın gücünü bir kez daha ortaya koymaya muvaffak olmuştur. Bu savaşlar neticesinde özellikle 1699 M / 1110 H Karlofça antlaşmasında kaybedilen toprakların büyük bir bölümü tekrar ele geçirilmiştir. Belgrad geri alınmış, özellikle 1737 M / 1150 H yılı bir zaferler yılı olarak tarihe geçmiştir.¹²

⁸ Lâle Devri için bk: Altınay, Ahmed Refik (1928); *Lâle Devri*, İstanbul.

⁹ Aksun, Z. (1994); *Osmanlı Tarihi*, Ötüken Yay., C II, İstanbul , s. 338.

¹⁰ Türkoğlu, (a.g.e.), s.2.

¹¹ Ak, C. (2001); *Şâir Padişahlar*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, s. 305.

¹² Türkoğlu, (a.g.e.), s.3.

Sultan III. Osman (D. 2 Ocak 1699-30 Ekim 1757 M / Ö. 1 Recep 1110-17 Safer 1171 H) 28 Safer 1168 M / 13 Aralık 1754 H yılında Sultan I. Mahmud'un yerine 55 yaşında tahta çıkmış ve üç yıl saltanatta kalmıştır.¹³

Sultan III. Mustafa, (D. 28 Ocak 1717-21 Ocak 1774 M / Ö. 15 Safer 1129-9 Zilkade 1187 H) ağabeyi Şehzade Mehmed III. Osman tarafından zehirlenerek öldürüldüğü için, 29 Ekim 1757 M / 16 Safer 1171 H. tarihinde tahta çıkmıştır.¹⁴ III. Mustafa Cihangîr mahlasıyla şiirler yazmıştır.¹⁵

I. Abdülhamid (D. 20 Mart 1725-7 Nisan 1789 M / Ö. 6 Recep 1137-12 Recep 1203 H), ağabeyi III. Mustafa'nın vefatı üzerine 20 Ocak 1774 M / 8 Zilkade 1187 H tarihinde tahta çıkmıştır. İktidara geldiğinde Rusya ile başlamış olan harp devam etmektedir ve buna bağlı olarak içte de isyanlar artmıştır. Bu savaşta Osmanlı yenilmiş ve 21 Temmuz 1774 M / 13 Cemâziyelevvel 1188 H. tarihinde Rusya ile Küçük Kaynarca antlaşması imzalanmış ve bu antlaşmanın en önemli maddelerinden biri olarak Kırım, Osmanlı hâkimiyetinden çıkmıştır. İsyân ve ayaklanmalarda ön plana çıkmış olan levendlik teşkilatı kaldırılmış, levendler dağıtılmıştır. Mühendishâne-i Berrî Hümayûn kurulmuştur. Yerli malı kullanmak mecburî hâle getirilmiş ve İbrahim Müteferrika matbaası yeniden açılmıştır. 10 Mart 1779 M / 22 Safer 1193 H tarihinde Ruslarla Aynalıkavak antlaşması imzalanmıştır. 1787 M / 1201 H yılında Rusya ile harp yeniden başlamış ve tarihe 92 harbi olarak tarihe geçen bu savaş 1792 M / 1206 H yılına kadar devam etmiştir.¹⁶

Sultan III. Selim, (D. 24 Aralık 1761-28 Temmuz 1808 M / Ö. 28 Cemaziyelevvel 1175-5 Cemaziyelahir 1223 H) Sultan III. Mustafa'nın oğlu, Osmanlı'nın yirmi sekizinci padişahıdır. Şehzadelik döneminde daha çok şiir ve musiki ile uğraşmıştır. Fakat bir taraftan da devlet işleyisi hakkında bilgiler edinmeyi ihmal etmemiştir. 7 Nisan 1789 M / 11 Receb 1203 H tarihinde tahta çıkmıştır.¹⁷ III. Selim şair ve musikişinas bir padişaktır. İlhamî, İlham, Selim ve Selimî mahlaslarıyla yazdığı şiirler bir divan oluşturacak kadar çoktur.¹⁸

¹³ Altundağ, Ş. (1964); "Osman III", İA., C. IX, İstanbul, s. 448.

¹⁴ Baykal, B.S. (1979); "Mustafa III", İA, C.VIII, İstanbul, s. 700

¹⁵ Türkoğlu, (a.g.e.), s.4.

¹⁶ Baykal,(a.g.e.); s. 705.

¹⁷ Eren, A.C. (1966); "Selim III", İA., İstanbul ,C. X, s.441.

¹⁸ Eren,(a.g.e.); s. 445.

XVIII. yüzyıl bir isyan hareketiyle sona ermiştir. Kabakçı Mustafa isyan ederek, III. Selim'i tahttan indirmiştir. 29 Temmuz 1808 M / 14 Cemâziyelâhir 1223 tarihinde meydana gelen II. Edirne Vakasında Sultan III. Selim'in katliyle birlikte XVIII. yüzyıl sona ermiştir.¹⁹

B. XVIII. Yüzyılın Edebî Manzarası

Bu yüzyılda siyasi, iktisadi ve sosyal hayatta kendisini açıkça hissettiren gerilemeye karşılık, bilim, kültür ve edebiyat hayatı bu gerilemeden fazla etkilenmemiş ve önceki asrın devamı olarak olgunluk dönemini yaşamayı sürdürmüştür. Geleneğin belirlediği ölçülere bağlı kalarak kendisini her dönemde teknik ve estetik bakımdan yenileyerek gelişimini devam ettiren edebiyat, gerek kemiyet gerekse keyfiyet bakımından özellikle asrın başında Nedim, sonunda da Şeyh Galib'in elinden en mükemmel ve olgun örneklerini vermiştir. Bunda asrın başında III. Ahmed ve sonunda III. Selim'in sanat ve sanatkâra ilgi gösterip desteklemelerinin ve uzun süren savaşlardan yorgun düşen Osmanlı için soluklanma ve barış özlemi duyulmasının önemli etkisi olmuştur. Bu dönem şair ve yazarları önceleri hikmet ve hünerle elde edilen edebî seviyeyi, bu dönemde mahalli unsurları, gündelik hayatı konuşma dilini şiirin malzemesi yakalamaya çalışmışlardır.²⁰

Kaynaklarda şiir ve şair asrı olarak kabul edilen XVIII. yüzyıl, şair kadrosu bakımından klâsik edebiyatın en geniş ve zengin dönemidir. Bir araştırmaya göre²¹ bu asırda 1322 şair yetişmiştir. Bunlardan 168 tanesinin divanı bulunmaktadır. Bu zenginliğe rağmen üstat sayılabilecek şairler oldukça azdır.²²

Bu yüzyılda dönemin diğer şairleri üzerinde etkili olan şairlerin başında III. Ahmed dönemi şairlerinden Nedim gelmektedir. Mahallilik cereyanı çerçevesinde kullandığı sade Türkçe, halk diline yakın söyleyişle yazdığı şuhane gazelleri ile devrin ilk yarısına damgasını

¹⁹ Ak (a.g.e.); s. 323.

²⁰ Şentürk-Kartal(a.g.e.); s. 400-401.

²¹ Bkz: Halil Çeltik (1998); "18: Yüzyıl Tezkirelerinde Divan Şairleri", Journal of Turkish Studies[TürklükBilgisi Araştırmaları] Hasibe Mazıoğlu Armağanı II, C. XVII, s. 9-32.

²² Şentürk-Kartal(a.g.e.); s.401.

vurmuş, zevk ve eğlence hayatının had safhaya çıktığı ve edebiyatın gelişmesine münbit ortamların hazırlandığı Lâle devrinin en önemli şahsiyetlerinden biri olmuştur.²³

Yüzyılın bir diğer üstat şairi de Şeyh Gâlib'dir.²⁴ (Ö.1799 M / 1213 H) yetişmiştir. Şeyh Gâlib, klâsik Türk şiirinin son büyük üstadı olarak, başta Nedim veya Nâbî ekolüne bağlı siirler yazmışsa da daha sonradan ayrı bir ekol kurmuştur. Üslup bakımından XVII. yüzyılda başlayan Sebk-i Hindî'ye Şevket, Buhârî, Bîdil ve Farsça yazan Hind şairlerine bağlı olan Şeyh Gâlib, mana ve öz itibarıyla da Mevlânâ'dan yararlanmıştı.²⁵

Bu dönemin en önemli özelliklerinden bir tanesi de şarkı, manzum tarih ve nazire nazım şeklinin dikkat çekecek bir şekilde artış göstermesidir. Şairlerin yaşadığı çevreyle ilgilerinin arttığını gösteren en önemli göstergelerden biri de, manzum tarihlerin divanlarda fazlaca yer tutmaya başlamasıdır. Bu asır divanlarında bu olgu sıklıkla karşımıza çıkan bir durumdur. Hatta manzum tarihleri toplayan eserler meydana getirilmeye başlanmıştır. Fâiz ve Şâkir'in topladığı “*Mecmu'a-i Tevârih*” buna güzel bir örnek oluşturmaktadır. Düşürülen bu manzum tarihlerin tarihi değer açısından kıymeti de haiz oldukları bellidir. Aslında her tarih manzumesi tarihi bir vesika hükmündedir.²⁶

Kaside ve gazel sahasında, yüzyılın ilk yarısında çoğu Lâle devri Şairi olmak üzere Nedim, Osman-zâde Tâib, Kâmî, Yahya Nazîm, gibi Şairler ön plana çıkarken, bunlar dışında birçok Şairden belli başlı kaside ve gazel yazarları şu şekilde sıralamak mümkündür: Mehmed Nesîb Dede (Ö.1714 M / 1125 H), Dürrî-i Yekçeşm, Selîm, Râsih Bey (Ö.1731 M / 1143 H), Vâhid Mahdûmî (Ö.1732 M / 1144 H), Arpaemîni-zâde Sâmi, Şeyhülislam İshak Efendi (Ö.1734 M / 1146 H), Mustafa Sâkîb Dede (Ö.1735 M / 1147 H), İzzet Ali Paşa, Râsid, Seyyid Vehbî, Nahîfî Süleyman Dede, Zâtî Süleyman Efendi (Ö.1738 M / 1150 H), Âtîf Efendi (Ö.1742 M / 1154 H), Mirza-zâde Sâlim Efendi (Ö.1743 M / 1155 H), Neccâr-zâde Şeyh Rızâ (Ö.1746 M / 1159 H), Hâmî-i Âmidî (Ö.1747 M / 1160 H) ve Neylî Ahmed.

Yüzyılın ikinci yarısında edebiyat tarihimizde yer edinen bazı önemli şairler ise şunlardır: Şeyhülislam Mehmed Es'ad (Ö.1753 M / 1166 H), Akovalı-zâde Hâtem, Mehmed Emîn Belîğ (Ö.1758 M / 1171 H), Çelebi-zâde Âsım, Nevres-i Kadîm (Ö.1761 M / 1174 H), Koca Râgîb

²³ Türkoğlu (a.g.e.), s.6.

²⁴ Şeyh Gâlib için bkz: Naci Okçu (2011); “*Şeyh Galib Divânı, Hayatı, Edebi Kısılığı, Eserleri, Siirlerinin Umûmî Tahlili*”, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara.

²⁵ Timurtaş, F.K. (1981); Tarih İçinde Türk Edebiyatı, İstanbul 1981, s.242

²⁶ Erdoğan, K. (2002); “Edebî Eserlerden Tarih Belgesi Olarak Yararlanma: Divanlardaki Tarih Manzumeleri”, Türkler Ansiklopedisi, Yeni Türkiye Yay., C. XI, Ankara, s. 708-717.

Paşa (Ö.1763 M / 1176 H), Haçmet, Fıtnat Hanım, Erzurumlu İbrahim Hakkı (Ö.1772 M / 1185 H), Sermed Seyfullah (Ö.1788 M / 1202 H), İbrahim Nâşid (Ö.1791 M / 1205 H), Esrar Dede, Şeyhülislam Mehmed Mekkî (Ö.1797 M / 1211 H), Şeyh Gâlib, Hoca Neset (Ö.1807 M / 1221 H), Sultan III. Selim, Sünbül-zâde Vehbî (Ö.1809 M / 1223 H), Enderunlu Fâzıl (Ö.1810 M / 1224 H).²⁷

Bu asırda mesnevi denilince ilk akla gelen eser Şeyh Gâlib'in Hüsn ü Aşk'ıdır. Bu yüzyılda öne çıkan diğer mesneviler şunlardır: Belîğ: Gül-i Sad-berg, Âyine-i Hubân; Nahîfî: Fazîlet-i Savm-ı Şehr-i Ramazân, Manzum Mesnevî Tercümesi, Mevlid, Hicretü'n-Nebî, Mi'râcü'n-nebî, Hilyetü'l-envâr; Sünbül-zâde Vehbî: Lutfiyye-i Vehbî; Zarîfî: Pend-nâme; Emîrî: Nasihat-nâme; Abdî: Hayâl-i Behcet-âbâd; Diyarbekirli Seyyid Ahmed Mürşid Efendi: Pend-i Mürşidî (Nasihatnâme-i Mürşidî); Naîmüddin Temişvarî: Silk-i Cevâhir (Pend-nâme-i Naîmüddin); Esrar Dede: Mübârek-nâme-i Esrâr, Fütüvvet-nâme-i Esrâr; Na'tî Mustafa Bey: Edhem-nâme; Şeyhülislam İshak Efendi: Bi'set-nâme; Abdülbâkî Ârif Efendi: Mi'râciyye; Şeyh İsmail Hakkî-i Bursevî: Mi'râciyye; Abdullah Salâhî-i Uşşâkî: Hilye-i Hasaneyni'l-ahseyn; Bursalı Ali Rızâ. Hilye-i Hazret-i Mevlâna; Zâtî Süleyman Efendi: Sevânihu'n-nevâdir fî-Ma'rifeti'l-anâsır; Subhizâde Feyzî: Heft-seyyâre, Mir'at-i Âlem-nümâ, Safâ-nâme; Şeyhî Mehmed Efendi: Sâkî-nâme.²⁸

XVIII. yüzyıl edebiyatı mensur eserler yönüyle de bir hayli zengindir. Bunlar çoğunlukla biyografiler, tezkireler, tarihler gibi bilimsel eserlerdir. Bunların yanında sefâretnâmeler ve değişik konularda kaleme alınmış eserler de görülür. Biyografi alanında, Uşşâkî-zâde Hasîb (Ö.1723 M / 1135 H)'in Nev'î-zâde Atâyî'nin *Şakâ'ik Zeyli*'ne zeyl olarak yazdığı *Zeyl-i Hadâ'ikü'l-Hadâik fî-Tekmiletî's- Şakâ'ik*'i; ğeyhî Mehmed (Ö.1732 M / 1144 H)'in *Vakâyi-i Fudala*'sı; Osman-zâde Tâib'in *Hadîkatü'l-vüzera* ve *Hadîkatü'l-Mülûk* adlı eserleri; Dilaver-zâde Ömer Vâhid (Ö.1758 M / 1171 H)'in bu esere 1703-1730 yılları arasında sadarete bulunan on üç sadrazamı ekleyerek yazdığı zeyli; Şehrî-zâde Mehmed Saîd (Ö. 1765 M / 1178 H)'in *Gül-i Zîbâ* ve *GülŞen-i Mülûk* adlı eserleri; Ahmed Câvid (Ö.1803 M / 1217 H)'in *Verdi-i Mutarrâ* adını verdiği zeyli, Bursalı İsmail Belîğ'in *Güldeste-i Riyâz-ı irfan* adlı eseri o döneme kadar gelmiş geçmiş Osmanlı padişah, şehzade, sadrazam, vezir, bilim adamı, şeyh ve sanatkârları hakkında bilgiler içermektedir.²⁹

²⁷ Türkoğlu (a.g.e.), s.8-9.

²⁸ Kartal, A. (2007), "Eski Türk Edebiyatında Mesnevi", Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, Eski Türk Edebiyatı Tarihi II, Bilim ve Sanat Vakfı Türkiye Araştırmaları Merkezi, C. V, S. 10, İstanbul, s. 365-366.

²⁹ Türkoğlu (a.g.e.), s.10.

XVIII. yüzyıl Tekke edebiyatı, genel bir duraklama ve gerileme içindedir. Bu dönemde Şeyh Gâlib’i dışarıda bırakırsak, kaliteli Tekke edebiyatı örneklerine az rastlanır. Bu dönemde öne çıkan Tekke edebiyatı temsilcileri Bursalı Şeyh İsmail Hakkı, Uşşâkî tarikatı şeyhlerinden Abdullah Salâhaddîn-i Uşşâkî (Ö.1764 M / 1177 H), Edirne’de Gülşenî dergâhı şeyhi Hasan Sezâî (Ö.1738 M / 1151 H), Keşanlı Şeyh Zâtî, Üsküdarlı Şeyh Zekâî gibi mutasavvıf şairler yanında en tanınmışları Diyarbakırlı Ahmed Mürşidî ve Erzurumlu İbrahim Hakkı’dır.³⁰

XVIII. yüzyıl saz şairlerinin eserleri de Osmanlı coğrafyasının her yanına nüfuz edebilmiştir. Bunlardan Kıymetî, Nûrî, Levnî, Kabasakal Mehmed ve Fasîhî burada anılmaya değer şairlerdendir. Bu dönemde Halk edebiyatı ile klâsik Türk edebiyatı müşterek formlar kullanmaya başlamışlardır. Nitekim Nedim ve Şeyh Gâlib gibi devrin büyük klâsik Türk edebiyatı şairlerinin hece vezniyle türküler söylemeleri, buna en güzel örnek oluşturmaktadır. Sonuç olarak XVIII. yüzyıl, genel eğilimler dikkate alınarak ifade edilecek olursa “divan şiiri imkânlarının sonuna kadar yoklanıp kullanıldığı” bir dönmedir. Siyasi ve ekonomik alandaki gerilemeler, edebî ve kültürel sahada fazlaca hissedilmemiştir.³¹

1.BÖLÜM (İNCELEME)

1.1. Şeyhülislâm Esad Efendi’nin Hayatı

Esad Efendi, 1096 yılının Zilkadesi’nde (Ekim 1685) İstanbul’da dünyaya gelmiştir. Osmanlı Devleti’nin 56. Şeyhülislâmı Ebû İshak İsmâil Efendi’nin oğludur. Yine şeyhülislâm olan İshak Efendi’nin kardeşi olan Esad, ilk derslerini babasından almıştır. Mutavvelci Mehmed Efendi ve diğer âlimlerin yanında eğitim görmüştür. Sâlim ve Râmiz tezkirelerinde şâirimiz Ebû Sâid-zâde Feyzullah Efendi’nin ikinci şeyhülislâmlığı sırasında (1692-1694) mülazemete nâil olduğu kaydediliyorsa da, bu rütbenin herhalde henüz o tarihlerde 7-8 yaşlarında olan Esad’a teberrüken verildiği anlamaktayız.³²

Esad Efendi’ye 1122 Recebi’nde (1710) Paşmakçı-zâde Seyyid Ali Efendi’nin ikinci meşihatında iken hâric derecesindeki “Galatasaray-ı sâlisesi pâyesi” vermiştir. Böylelikle müderrisliğe başlamış, daha sonra kademeli olarak yükselerek babası İsmail Efendi’nin

³⁰ Uçman, A. (1988) “XVIII. Yüzyılda Tekke Şiiri”, *Büyük Türk Klasikleri*, Ötüken Yay., C. VII, İstanbul, s. 286.

³¹ Türkoğlu (a.g.e.), s.11-12.

³² Doğan, M.N. (1997); Şeyhülislâm Esad ve Divanı; MEB, İst.; s. 9.

şeyhülislâmlığı zamanında (1716) “Musıla-i Sahn” derecesindeki Abdüsselâm Medresesi’nde görevlendirilmiştir. Bu olayı takip eden senelerde de Yenişehirli Abdullah Efendi’nin meşihatında (1718), Sahn-ı Semân’dan birine tayin ve terfi ettirilmiştir. Mekke ve Medine’de müfettişlik de yapan Esad Efendi, fetva eminliği gibi hizmetlerde de bulunmuştur. Daha sonra Edirne pâyesi ile Selanik kadılığına getirilmiştir. Müteakip yıllarda kendisine “Medine-i Münevvere” pâyesi layık görüldü. Esad Efendi, ağabeyi İshak Efendi’nin şeyhülislâmlığı sırasında (Haziran 1734) İstanbul pâyesi ile Mekke kadısı oldu. M. Cavid Baysun, tarihi kaynaklardan aldığı bilgilere dayanarak ordu kadılığı yaptığı sıralarda Avusturya ile yapılan ve zaferle sonuçlanan muhaberelede ordunun başına geçmek istemeyen İvaz Mehmed Paşa’nın ordunun başına geçmesinde şâirimizin etkili olduğunu ve harpten sonraki sulhta da pek çok hizmetleri olduğunu belirtmektedir. Kendisi bilfiil Rumeli Kazaskerliği görevinde de bulunmuş, görevinden azledildikten sonra tekrar aynı vazifeye getirilmiştir. İkinci defa görevinden azledilen Esad Efendi’den hiçbir zaman iltifatını esirgemeyen Sultan I. Mahmud, Temmuz 1748’de köşküne çağırarak, Seyyid Mehmed Zeynî Efendi’den boşalan şeyhülislâmlık makamını verdi. Bir seneden bir ay kadar fazla bu görevde bulunduğu ileri sürülen şairimizin azli hususunda İzzî Efendi, Târih’inde “...mizâc-ı asra evfak bir işe muvaffak olmadığı’ nı ileri sürerken Vâsıf Tarihi’nde azlin sebepsiz olduğu yazılmaktadır. Esad Efendi’nin azlinden sonra halefi Said Efendi’nin emri ile gam yolu ile Mekke’de ikamet etmeğe mecbur tutulmak istenmişse de, padişah bunu kabul etmeyip, Sinop’a gönderilmesini istemiştir. İslâm Ansiklopedisi’nde M. Cavid Baysun’un verdiği bilgiler doğrultusunda Sinop’tan sonra Gelibolu’ya sürgün olarak gönderilen Esad Efendi, 1715’te padişah tarafından affedilerek İstanbul’a gelmesini takip eden yıllarda hastalanmış ve Ağustos 1753 Perşembe günü vefât etmiş, babası Ebû İshak İsmail Efendi’nin yanına defnolunmuştur.³³

1.2. şahsiyeti

Gerek mensubu olduğu aile ve gerekse devrinin en güçlü âlimlerinden gördüğü dersler sonunda çok kuvvetli bir şekilde yetişmiş, üç dilde şiir söyleyip, yazı yazan, lugat, tefsir ve musikîde söz sahibi bir şahsiyettir. XVIII. Yüzyılda gelen Osmanlı âlimlerinin en değerlilerinden birisi olan Esad Efendi’den bahseden kaynaklarda, tezkirelerdeki klişeleşmiş övgü ifadelerinin dışında, hususi hayatına ve şahsiyetine ait çizgilere fazlaca tesadüf edilmez. Yalnız, muasırı olan bu kaynakların müştereken altını çizdikleri husus, Mehmed Esad

³³ Baysun, M.C. (1987) İslâm Ansiklopedisi, TDV Yay, C.4, İst, s. 361.

Efendi'nin doğru, iffetli, islam dinine kuvvetle bağlı, ilimde oldukça ileri, isabetli görüşlere sahip ve cömert bir şahsiyete sahip bulunduğudur. Babası şeyhülislam Ebû-İshak İsmail ve ağabeyi Şeyhülislâm İshak Efendi gibi iyi ahlaklı ve bilhassa fetaneti ile şöhret bulan şairimiz, daha önce de zikrettiğimiz gibi şeyhülislâmlıktan kimseye boyun eğmediği, herkese nabzına göre şerbet vermediği için, sudan bahanelerle azledilmiştir. Ordu kadılığı esnasında askeri ve siyasi meselelerle ilgili doğru düşünceler ileri süren, cesaretli tavırlarıyla bazı müşkülleri hallettiği görülen Esad Efendi'nin, ata binmeyi, tüfenk ve ok atmayı sevdiği, ava meraklı olduğu bilinmektedir.³⁴

1.3. Eserleri

Esad Efendi'nin dilden musikîye, tefsirden çiçekçiliğe kadar çok çeşitli alanlarda birçok eser vermiş velûd bir şahsiyettir. Eserlerinin büyük bir kısmının elyazması nüshaları çeşitli kütüphanelerde mevcuttur. Bir iki tanesinin ise (Bülbülnâme ve Gülzâr-ı İbrahim) maalesef kütüphanelerde nüshalarına rastlanmamaktadır. Esad Efendi'nin kaynaklarda adları geçen eserleri şunlardır.³⁵

1. Lehcetü'l-Lugât: Şeyhülislâm Esad Efendi'nin en önemli eserlerinin başında, Türkçe'den Arapça ve Farsça'ya bir sözlük olan Lehcetü'l-Lugât gelir.

2. Atrâbü'l- Asâr fî Tezkireti Urefâ'l –Edvâr: XVII. Ve XVIII. asrın ilk çeyreğinde yetişen mûsikîşinaslarımıza ait yazdığı bu tezkiresinde 96-100 Şahsiyete dâir bilgiler ve bunların eserlerinden örnekler vardır.

3. Dîvân: Şeyhülislâm Esad Efendi'nin Türk Edebiyatı tarihi bakımından önemli eseri Divân'ıdır. içerisinde bir Arapça manzume ile Farsça yazılmış gazeller de bulunan Esad Divânı'nın İstanbul kütüphanelerinde farklı nüshaları bulunmaktadır.

4.Yâsin Sûresi Tefsiri: Bu eserin iki yazma nüshası İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Ty., 700 ve 1753 numaralardadır.

5. Ayet-el Kürsî Tefsiri: kütüphanelerde muhtelif yazmalarına tesadüf edilen bu eser, İstanbul'da basılmıştır.

³⁴ Doğan (a.g.e.); s. 16.

³⁵ Türkoğlu, S. (2007); Şeyhülislâm Esad Dîvânı'nın Tahlili, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek lisans tezi), Tokat.

6. Tefsîr el-Ayet el-Musaddara bi-Rabbînâ: Kur'an'da da peygamberin dualarına dair olan âyetlerin Arapça tefsiridir.

7. “Risale el-Nasrîye: Kur'an-ı Kerîm“in nusret ve zafer ile ilgili âyetlerinin Türkçe tefsîri olup, Sultan I. Mahmud namına telif edilmiştir.

8. Itbâku'l-Etbâk: Mehmed Esad Efendi'nin, Carullah Mahmud Zemahşerî'nin Etvâku'z-zeheb isimli eserini tanzir eden Adü'l-Mümin İsfehanî'nin Etbâku'zeheb'ine nazire olarak yazdığı 100 parçalık Arapça eserdir.

9. Bülbülnâme: Kaynaklarda Esad Efendi'nin, Nevşehirli Damad İbrahim Paşa'ya ithaf edilen Gülzâr-ı İbrahim isimli bir eseri olduğundan bahsedilmekte ise de, buna da kütüphanelerde rastlanmamaktadır.

1.4. Edebi Kişiliği

Şeyhülislam Es'ad Efendi şairlikten, musikiye, tefsirden çiçek ilmine kadar birçok alanda eser vermiş üretken bir şahsiyettir. Hazırlamış olduğumuz sözlük çalışmasında şiirleri incelerken Es'ad efendinin akıcı bir dil ile kendine has söyleyiş tarzının olduğunu müşahade ettik. Bu söyleyiş tarzı onun alim kişiliğinin, aldığı eğitimin, şeyhülislamlık vazifesinin etkilerini açıkça gözler önüne sermektedir. Bunun yanı sıra her şairin eserlerinde döneminden birtakım izler sunması gibi Es'ad Efendi'nin şiirleri de özellikle Lale Devri'nin eğlence mekanları, dönemin ünlü bilginleri, zamanın devlet adamları vb. birçok konuda bilgi vermektedir.

Es'ad Efendi'nin şiirleri dil yönünden incelendiğinde özellikle kasidelerinde yabancı kelimelerin daha fazla kullanıldığını göze çarpmaktadır. Şeyhülislamlık vazifesinin ve alınan eğitim ile Osmanlı Devletine beş adet şeyhülislam kazandırmış bir ailenin ferdi olması, methiyelerin sunulduğu kişilerin dönemin devlet adamları olduğu da göz önüne alınırsa kullanılan dilin de ne kadar titizlikle işlendiği de anlaşılmış olacaktır.

Şairin gazellerinde ise daha çok lirik konular işlenmekle beraber tasavvufi unsurlara da rastlamak mümkündür. Asırlarca devam eden bir geleneğin izleri çevresinde kaleme alınan şiirleri, şairimizin tasavvur ettiği sevgili modeli, seve ile sevilen ilişkisi, dönemin tabiat unsurları ve tasvir edilen çevre, din ve devlet büyüklerine yazılan övgüler ve kendine has söyleyiş tarzı okuyucuyu içinde bulunulan zamandan asırlar öncesine 18.yüzyıla taşımaktadır.

1.5. Dil ve Şekil Özellikleri

Esad Efendi, divan şiirinin gereklerini ve esaslarını bilen, bunları şiirlerine bihakkın uygulayan bir şâirdir. Nazım tekniğine hâkimdir. Divanda yer alan şiirlerin tamamı aruz vezniyle yazılmıştır. Bu şiirlerinde, aruzu başarıyla kullanmıştır. Medd ve imâle gibi aruz vezninin hususiyetlerini, birçok şiirine tatbik etmiştir. Bu özellikler, Arapça ve Farsça kelimelerde görüldüğü gibi Türkçe kelimelerde de göze çarpmaktadır. Esad Efendi, kafiye'nin kulak için değil de göz için olduğu görüşüne bağlıdır. Onun şiirlerinde, bazı kafiye hataları görülmektedir. Aynı kafiye'nin bir şiir içerisinde arka arkaya tekrar edilmesi, bir kusur olarak algılanabilir. Fakat Esad Efendi'nin bu hususiyete çok fazla riayet ettiği söylenemez.³⁶

³⁶ Türkoğlu, a.g.e., s.7

Esad Efendi, divanın genelinde Arapça ve Farsça kelimeleri yoğun bir şekilde kullanmıştır ve ağır bir dili vardır. Bazı beyitlerinde, bırakın Türkçe kelimeyi Türkçe bir eke dahi ratlanmaz.³⁷

Pîr-i pür-lerziş-ten ü der-dest-asâ vü delk-pûş / Sâ'ilim nân-ı visâl-i yâra Allah aşkına (G/179.4)
Ahter-i tâb-ende-i çarh-ı humâyûn-ı kerem / Gurre-i garrâ-yı evc-i izzet ü devlet şîâr (T/23.3)

Bununla birlikte dile getirilen bir düşüncenin ayet ve hadisler haricinde Arapça ifadelerle desteklendiği örnek de mevcuttur.

Feleğîñ vaż'-ı şütür-kürbesine olma ke'îb / Küllemâ kadderehû'r-Rabbu leke fehve yuşîb (G/12.1)

“Feleğin iyi ve kötü hallerine hüzünlenme / Sana isabet edecek olan her şey Allah'ın kaderindeki takdiridir.”(G/12.1)

2. ŞEYHÜLİSLÂM ESAD DİVANİ'NİN İÇERİĞİ

2.1. Divandaki Nazım Şekilleri

“Şeyhülislam Esad Divanı'nın Bağlamlı Dizini Ve İşlevsel Sözlüğü” adlı çalışmamızı Muhammed Nur Doğan'ın 1997 yılında beş farklı nüshayı karşılaştırıp hazırladığı tenkitli metin olan “Şeyhülislam Esad Ve Divanı” adlı çalışmasını baz alarak oluşturduk. Divanda 12 kaside, (5'i naat) 1 terakib-bend, 1 müsemmen, 5 tahmis, 3 murabba, 46 tarih, (5 tanesi Farsça olup çalışma dışı tutulmuştur) 206 gazel, (3 tanesi Farsça olup çalışma dışı tutulmuştur) 38 nazm, 5 kıt'a, 11 rubai, 15 beyit, 19 lugaz ve 25 muammadır.

2.2. Kullanılan Vezinler

Bu eserde toplamda 26 vezin kullanılmıştır. Söz konusu vezinlerden **Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün** vezini %22.42 oran ile 85 kez kullanılmış en fazla vezindir.

Vezinler, hangi şiirlerde olduğu, kaç defa geçtiği ve tüm vezinler içindeki oranı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

³⁷ Türkoğlu; a.g.e., s.7

Vezin Adı	Kullanım Sayısı	Eserde Oranı	Geçtiği Yerler
Mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün	85	22.42	G14, G21, G23, G28, G30, G35, G44, G45, G46, G48, G51, G55, G58, G64, G75, G77, G78, G79, G80, G90, G101, G102, G103, G118, G121, G126, G137, G139, G140, G145, G146, G152, G155, G156, G157, G158, G160, G161, G163, G164, G167, G168, G169, G174, G176, G177, G187, G188, G199, G204, G205, K6, K8, TH1, TH2, TH5, T2, T3, T4, T5, T12, T13, T20, T24, T37, T38, T39, T40, T41, T42, T45, N6, N12, N17, N30, M9, M11, M12, M16, M21, M22, M25, B1, B2, B3
Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün	59	15.57	G4, G5, G11, G12, G15, G20, G22, G24, G25, G26, G50, G52, G68, G72, G81, G93, G97, G106, G107, G110, G111, G112, G114, G120, G125, G128, G136, G144, G171, G173, G184, G196, MR3, T17, T23, T26, T27, T29, T33, N9, N10, N11, N31, N34, N36, M1, M2, M3, M4, M5, M6, M7, M8, M15, M18, M19, M24, L15, B11
Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün	46	12.13	G10, G32, G38, G47, G61, G67, G73, G76, G82, G87, G123, G124, G127, G132, G133, G149, G153, G162, G189, G190, G202, K2, K5, K11, TH4, MS1, T1, T6, T7, T8, T10, T21, T25, T28, T31, T32, T46, N14, N20, N22, N24, L14, B4, B5, B7, B13

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün	28	7.39	G2, G7, G8, G33, G37, G40, G53, G59, G74, G91, G100, G122, G150, G154, G181, G183, G193, G195, G201, G203, K4, K7, TH3, N1, N8, N15, N19, B10
Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün	27	7.12	G17, G18, G19, G60, G83, G85, G86, G88, G89, G96, G105, G109, G138, G142, G165, G185, K10, N7, N16, N21, N23, N29, N33, N35, N38, M23, B6
Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün	25	6.6	G6, G42, G43, G57, G63, G65, G66, G84, G92, G94, G95, G119, G134, G172, K3, KT4, KT5, T35, N4, N13, N25, M20, L8, L12, B12
Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün	19	5.01	G27, G41, G151, G159, G166, G170, G175, G180, G182, G186, G206, KT2, K9, KT3, T11, T43, N18, N28, N37
Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün	19	5.01	G3, G31, G36, G49, G54, G62, G71, G98, G99, G115, G116, G117, G129, G130, G131, G141, G197, K1, B14
Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün	17	4.49	G13, G16, G29, G39, G56, G70, G108, G113, G135, G147, G191, G192, G194, G200, N2, B8, B9
Ahreb Kalıpları	11	2.9	R1, R2, R3, R4, R5, R6, R7, R8, R9, R10, R11
Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün	7	1.85	MR1, L1, L4, L5, L6, L7, L18
Mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün	7	1.85	KT1, T15, T18, N32, M17, L2, L9

Fe'ilatün mefā'ilün fe'ilün	5	1.32	T30, M13, L13, L17, L19
Fe'ilatün Fe'ilatün Fe'ilatün Fe'lün	4	1.06	G178, K12, T9, M10
Fe'ilatün fe'ilatün fe'ilün	4	1.06	T19, L3, L10, L16
Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün	3	0.79	G1, G9, G104
Mef'ülü mefā'ilün fe'ülün	2	0.53	TRB1, N27
Mef'ülü fā'ilātün mef'ülü fā'ilātün	2	0.53	G198, T44
Fā'ilātün Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilü	2	0.53	G69, MR2
Mef'ülü mefā'ilü mef'ülü mefā'ilü	1	0.26	N26
Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün fa'lün	1	0.26	G179
Müstef'ilün fe'ülün müstef'ilün fe'ülün	1	0.26	M14
Mütefā'ilün fe'ülün mütefā'ilün fe'ülün	1	0.26	N5
Fā'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün	1	0.26	L11
Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün	1	0.26	N3
Mef'ülü mefā'ilün mef'ülü mefājlün	1	0.26	B15

2.3. KALIP İFADELER

‘aceb mi:

Gazel 134

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Şaşılır mı, tuhaf mı.

āh u efgān eyler:

Gazel 15

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Feryad, figan etmek.

Allah ‘aşkına:

Gazel 179

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Allah'ını seversen, Allah rızası için, yalvarma, istek sözü.

‘arz itse:-se

Gazel 7

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Sunmak.

‘arza hācet degil:

Gazel 124

Mısra: 7

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Anlatmaya gerek yok.

āşinā-yı miḥnet olmak:

Gazel 5

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Sıkıntıya alışık olmak.

āşüfte kılan:-an

Gazel 10

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Perişân etmek.

bā-dür-i pāk-i vücūdes şude ez-rabb-i kadīr:

Kaside 5

Mısra: 28

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Her şeye gücü yeten Allah(c.c.) Onun bedenini(Hz.Muhammed(s.a.v.)) saf inci gibi yarattı.

Şad salātü ve selāmü ve tehāyā-yı keşir

Bā-dür-i pāk-i vücūdes şude ez-Rabb-i Kadīr

başıma ne bāziler çıkardı:-ler

Gazel 167

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Başına türlü türlü oyunlar çıkarmak.

beli itmege:

Gazel 21

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

"Öyle değil mi!" anlamına gelen tasdik etme manasında bir söz, evet.

bīgāne eylemek:

Gazel 5

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Yabancılaştırmak.

. bir yüzden:

Gazel 196

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Bir sebepten, herhangi bir sebeple, bir şekilde.

bī-suḥtenī-i kadri bilinmez:

Gazel 96

Mısra: 9

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Yanmayanın kadri, kıymeti bilinmez.

bu gidişe ḥāṭıra gelmez:

Gazel 185

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

(Olaylar, durum) bu şekilde devam ettiği sürece (bazı şeylerin) akla gelmemesi, hatırlanmaması.

çāre kılup:-up

Gazel 10

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Bir meseleyi halletmeye çalışmak, sorunu çözmeye çalışmak.

çəşmim perde-i mātəm kapar:-ar

Gazel 72

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Gözlerini matem perdesinin kapması, hüznlenmek.

dāma ḳapıl:

Gazel 100

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Tuzağa düşmek, yakalanmak.

. **dermān kıl:**

Muamma 15
 Mısra: 2
 Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Derde derman bulmak. Çare olmak.

dest ü dāmānın tezāhum-gāh-ı büşiş eyleyenler:

Gazel 160
 Mısra: 1
 Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Elini eteğini öpmek için izdiham çıkarmak.

dūr eyle:

Gazel 2
 Mısra: 3
 Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Uzaklaştırmak II yok etmek, ortadan kaldırmak.

esās id:

Gazel 98
 Mısra: 9
 Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Bir şeyi meydana getiren ana unsur, asıl yapı, temel.

ey dil:

Gazel 102
 Mısra: 5
 Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Ey gönül.

ez-cān u dil:

Tahmis 1
 Mısra: 23
 Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Can ve gönülden (İstekli olarak).

. **fāide gör:**

Muamma 10
 Mısra: 2
 Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Faydalanmak, yarar görmek.

fı-küllü hāl:

Muamma 5
 Mısra: 4
 Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Her durumda.

güftārım gūş eyle:

Gazel 8
 Mısra: 3
 Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Sözüm kulak ver, dinle.

gün gibi:

Gazel 6
 Mısra: 5
 Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Âşık, ortada.

güzel başın için:

Gazel 188
 Mısra: 2
 Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Değerli bir kişi ortaya konarak kullanılan ant veya yalvarma sözü (Kendi başın için).

hāke yapışsa:

Gazel 38
 Mısra: 4
 Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Toprağa yapışmak, yere düşmek.

hased eylesün:-sün

Gazel 7
 Mısra: 5
 Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Kıskanmak, çekememek; imrenmek, gıpta etmek.

hasret odına yakma:

Rübai 11
 Mısra: 2
 Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Hasret çektmek, hasret çekmesini yol açmak.

hısāb eylemişken:-miş, -ken

Gazel 11
 Mısra: 8
 Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Hesap etmek, sonucu tahminde bulunmak.

huzūrına koymaya:

Gazel 181
 Mısra: 10
 Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Üstün bir mevkide bulunan şahsiyetin yanında kabul görmemek.

idrākimi bağladı:

Gazel 162
 Mısra: 3
 Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Anlama kabiliyetini yitirmek.

kec bakma:

Gazel 22
 Mısra: 7
 Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Ters bakmak.

kerem kıl:

Gazel 22
 Mısra: 6

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Lutfet, cömertlik göster.

kıl kadar:

Gazel 95

Mısra: 5

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Çok az, oldukça az manasını vurgulamak için kullanılmıştır.

kıyās itmişidim:-miş, -idim

Gazel 8

Mısra: 13

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Mukayese etmek, karşılaştırmak.

küllemā kıdderehū 'r-rabbu leke fehve yuşıb:

Gazel 12

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Sana isabet edecek olan her şey Allah'ın kaderindeki takdiridir.

medār olur:

Gazel 36

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Sebep, vesile olmak.

naşıb olur:

Gazel 15

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Mümkün olmak, gerçekleşmek.

ne māni' var:

Muamma 16

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

"Nasıl bir engel var" anlamı veren soru ibaresidir.

nedir o şey ki:

Lugaz 12

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

"O şey acaba nedir ki?" anlamına gelip lugazlarda buldurmaca ifadesi olarak kullanılır.

nık nām al-:

Gazel 75

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

İyi nam salmış, iyi adlı.

nümāyān oldı:

Gazel 13

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Görünmek, açığa çıkmak.

pest idem:-em

Gazel 10

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Alçaltmak, boyun eğdirmek.

pür-dāğ-ı derd olmak:

Gazel 5

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Dert yaralarıyla dolu olmak.

rast olmaz:-maz

Gazel 24

Mısra: 9

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Uygun gelmek, uygun düşmek.

rüy-i vefā gösterse:

Nazm 22

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Vefa yüzü göstermek, vefalı davranmak.

şabr ider:

Gazel 35

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Sabretmek, dayanmak, tahammül etmek.

. ser-tā-pā kırıp:

Tarih 8

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Baştan ayağa kırıp dökmek, perişan etmek.

setr eyledi:-di

Gazel 11

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Kapatmak, örtmek, saklamak.

şikār ol:

Gazel 100

Mısra: 9

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Av olmak.

taḥammül eyleyemez:

Gazel 59

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Dayanmak, katlanmak.

tekdīr ider:

Gazel 14

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Azarlamak.

telezzüz kıl:

Kıt'a 1

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Zevk almak, hoşlanmak, hazzetmek.

tenvir ider:

Gazel 14

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Aydınlatmak, parlatmak || Manevî bağlamda nurlandırmak.

. terfîb eyle:-le

Gazel 12

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Sıralamak; düzenlemek, hazırlamak.

teşekkür eyle:

Kıt'a 1

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Teşekkür etmek, hoşnutluğunu dile getirmek.

teshîr eylediñ:-diñ

Gazel 7

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Ele geçirmek, hükmü altına almak.

vâdî-i eyemen:

Gazel 166

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Musa Peygamberin Tur Dağı'nda Allah'ın tecellisine mazhar olduğu yer.

vaşf eyledim:-dim

Gazel 8

Mısra: 11

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

(Bir şey veya kimsenin) niteliklerini sayarak tarif etmek; övmek.

yer yer:

Kaside 9 Mısra: 19

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Zaman zaman, bazen; bölge bölge, kısım kısım.

2.4. DEYİMLER

ābād id:

Kaside 2

Mısra: 92

Kelime Tipi: **Deyim**

Imar etmek; şenlendirmek, mesut etmek, neşelendirmek.

Benim ol şadme-i 'ısyān ile dil-ḥāne-harāb
Beni ābād idemez kimse cihanda illā

agzı sulandı:

Gazel 123

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Deyim**

Ağzından su gelmek II yeme, içme isteği artmak; çok imrenmek.

ḥāst-kār olmağ ile būs-i leb-i cānānı
Bezmd e agzı sulandı ḳadeḥ-i ser-şārīñ

āh idüp:

Gazel 81

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Deyim**

Ah çekmek, derin bir keder veya özlemle içten gelerek ah demek.

Nālesin şeb-tā-seḥer dīl gūş idince bülbulūñ
Āh idüp bir verde bir Ruḥsāre baḳdı göñlümüz

āhını almasa:

Gazel 153

Mısra: 5

Kelime Tipi: **Deyim**

Birinin bedduasını üstüne çekmek anlamında kullanılan bir deyimdir. Bedduaya maruz kalmak, birisinin gönülden buğz ederek dile getirdiği dualara maruz kalmak, zulme uğrayan birinin canının yanmasından ötürü sarf ettiğini bedduaya maruz kalmak anlamında da kullanılır.

ālet eyleyüp:

Kaside 1

Mısra: 51

Kelime Tipi: **Deyim**

Bir işe ve bir şeye bir kimseyi ve bir şeyi vasıta, aracı etmek.

Kānūn-ı şer'e mantıḳıñı ālet eyleyüp
ḳıl şekl-i evvel-i 'amelīñ mūntic-i mūnā

ardı sıra gider:

Lugaz 14

Mısra: 13

Kelime Tipi: **Deyim**

"Ardınca. (Hemen arkasından, hemen ardından,

arkası sıra, peşinden, peşi sıra, takiben)" anlamı veren deyimdir.

Dir görenler neferi ardı sıra bile gider
Sanki toksan sekiziñ zābitidir kolda gezer

ayağ kesme:

Gazel 112

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Deyim**

Bir yere gitmez, uğramaz olmak, birini bir yere artık uğramaz duruma getirmek anlamlarına gelen bir deyimdir.

Çekme el sāḳī meded dāmān-ı bezm-i 'ışden
Kesme gel sāḡār-kūsārān-ı maḥabbetden ayağ

ayağ öpdiren:

Gazel 73

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Deyim**

Ayak öpmek; saygılarını sunmak, sadakatini göstermek.

Büse-i desti deḡil ellere karşı rinde
İḥtiyār ile ayağ öpdiren ol pīr midir

ayağı ile gelür:-ür

Gazel 6

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Deyim**

Kendi isteğiyle gelmek.

Lebiñden itmege taḥşīl-i neş 'e-i dāim
Ayağı ile gelür şevḳ ile şarāb saña

ayağ bas:

Nazm 32

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim**

Bir yere varmak, ulaşmak.

Saf-ı rindāna gel sāḳī ayağ bas
Surāḥī sun dil-i ḡam-ḥāre maḥşūş

'aynına al:

Kaside 11

Mısra: 54

Kelime Tipi: **Deyim**

Gözüne almak, bakmak II itibar etmek, önem vermek.

Bir zübāb olsa nazar-kerde-i bāz-ı himemi
'Aynına almaya çün perr-i meḡes 'ankāy

ayrı düşerler:

Lugaz 9

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Deyim**

Ayrı kalmak, ayrılmak, uzak kalmak.

Cüdâ olmaz biri birinden ekser
kâzâ ile meger ayrı düşerler

'ayyuka çık:

Gazel 168

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Deyim**

Göğün pek yüksek yerine kadar ulaşmak. Ayyuk:

Kuzey yarımküreden görülen parlak bir yıldız.

Kaşın oldu hilâl-i 'îd-veş manzûr mahlûka

'Amûd-ı Şubh-âsâ vaşf-ı kaddîñ çıkdı 'ayyuka

. bâzîçe itme:

Nazm 25

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim**

Oyuncak etmek.

Se rûze kâr-ı dil-i zârı itme bâzîçe

Küşâd-ı bahtı bu şeş-dergehiñ dübâre degildir

âzâde eyleyen:-y, -en

Gazel 1

Mısra: 9

Kelime Tipi: **Deyim**

Serbest bırakmak.

Eyleyen âzâde iken servi gülşende dü-tâ

Evvel ü âhîr elif-kaddidür anıñ Es'adâ

bağrı taş olmasa:

Gazel 123

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Deyim**

Taş bağırlı, taş kalpli, acımasız, merhametsiz.

Cismi el virmez idi büşi-i dest-i yâra

Bağrı taş olmasa ger hâtem-i zerrîn-kârîñ

. bâl ü per kıl:

Gazel 160

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Deyim**

"Kol kanat germek" deyimi. Yardım etmek, gözetmek, korumak, himaye etmek, bir kimseyi koruyuculuğu altına almak.

Tezerv-i hûşı cevî-i nâ-şekîbîye ider perrân

kalur pes-mânde kılsa bâl ü per ger dest ü dâmânın

baş egmezdi:-mez, -di

Gazel 110

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Deyim**

Baş eğmek, itaat etmek, direnmekten vazgeçip buyruk altına girmek.

Bî-zebânlık Es'adâ ger tâbın efzûn itmese

Böyle baş egmezdi geh mikrâz-ı zaḥm-âsâra şem'

. başdan çıkardıñ:

Gazel 30

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim**

Ayartmak, doğru yoldan saptırmak, kötü yola sürüklemek.

Çıkardıñ başdan ol âfet-i devrânı âhîr kâr

Bu kec- revlikle ḥavf itmez misiñ Allâhdan ey çarḥ

başını taşdan taşa ursun:

Tarih 9

Mısra: 16

Kelime Tipi: **Deyim**

Başını taştan taşa vurmak (çarpmak): Çok pişman olmak, kafasını taştan taşa vurmak.

Haḳ bu kim kat'-ı hudûd eylemede taş dikdi

Nemçelü başını taşdan taşa ursun zîrâ

. bâzîçe itme:

Nazm 25

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim**

Oyuncak etmek.

Se rûze kâr-ı dil-i zârı itme bâzîçe

Küşâd-ı bahtı bu şeş-dergehiñ dübâre degildir

bel bağlamışım:

Müsemmen 1

Mısra: 47

Kelime Tipi: **Deyim**

Bir kimsenin kendisine yardım edeceğine inanmak, güvenmek; hizmetine girmek.

Bu mıdır hidmete bel bağlamışım söylediğîñ

Râzîyem söylediğîñ cân u gönülden didiğîñ

bir içim sudur:

Beyit 15

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Deyim**

Bir içimlik, birazcık su. Ölmeden önce hastaya verilen su II Çok güzel kadın.

San âb-ı musaffâsı Tesnîm ile hem-sûdur

Bu çeşme letâfetde 'aynı bir içim sudur

. bir pula saymadı:

Gazel 191

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Deyim**

Hiçbir değer, önem vermemek; itibar göstermemek. I "beş kuruş kadar değeri olmamak" deyimine benzer bir anlam taşımaktadır.

Şeş-der-geh-i cefâda beni zâr kıldı yâr

Bir pula saymadı dil-i bâzîçe-dânımı

bir zerre:**Gazel 153**

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Deyim***Zerre kadar, bir parça, çok az.*

Mâh bir zerre Ruḥ-ı şa'ş'a-efrûzından
Fitne bir bende nigâh-ı hiyel-âmûzından

. bir zerre te'sîr itse:**Muamma 9**

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Deyim***Bir parçacık bile olsa, hiç mi hiç, çok az olsun.*

İderdim ben de bî-had bülbül-âsâ âhı biñ kerre
Derûn-ı âhenîn-i yâra te'sîr itse bir zerre

. cân at:**Kaside 5**

Mısra: 40

Kelime Tipi: **Deyim***Şiddetle arzu etmek, çok istemek.*

Mihr ider rüyânı fersûde-i ḥâk-i râhûn
Cân atar olmağa kandîl-i der-i dergâhın

cân havfına düş:**Tarih 29**

Mısra: 17

Kelime Tipi: **Deyim**

*Can korkusuna/kaygısına düşmek; her şeyden
vazgeçip sadece kendi hayatını koruma veya kurtarma
çabasında olmak.*

Tiğ-i âteş-tâb-ı kahrı-yle düşüp cân havfına
Kâr-ı peygâri o efkâr ile oldı hep figân

candan usandım:**Müsemmen 1**

Mısra: 44

Kelime Tipi: **Deyim***Katlanamayacak duruma gelmek, bezmek, bıkmak.*

Bezm-i ḥüsnünde çü pervane tolandım güzelim
Lîk bî-dâdın ile candan usandım güzelim

. cânına kıyar:**Lugaz 1**

Mısra: 20

Kelime Tipi: **Deyim***Canını feda etmek, kendini feda etmek.*

Geh şafâlar baḥş ider mihmânına
Hışm-nâk olup kıyar geh cânına

cebhe-çîn ola:**Kaside 7**

Mısra: 32

Kelime Tipi: **Deyim**

*Yüzü buruşmak. (Yüzüne öfke veya hoşnutsuzluk
gösteren bir biçim vermek.).*

Haddin ki sürh-fâmî-i meyle bihîn ola
Reng-âverî-i şerm ile gül cebhe-çîn ola

. cedeli burnı ucundadır:-i**Lugaz 3**

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Deyim***Canı burnunda olmak, çok çabuk öfkelenmek.*

Meskenet sahibi şüretde velî
Burnı ucundadır ammâ cedeli

çarḥa irse:**Gazel 129**

Mısra: 11

Kelime Tipi: **Deyim**

*Başı çarḥa (göğ)e ermek: Arzu edilen bir mutluluğa
ulaşılması sebebiyle çok büyük bir sevinç yaşamak.*

İrse 'aceb mi çarḥa ser-i baḥtı Es'adâ
Ol serv-i ser-bülendi kinâra çekenleriñ

çekmiş çevirmiş:**Lugaz 6**

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Deyim***Çekip çevirmek, hâle yola koymak.*

Bağrı başlu bir bölük âşüfte-Ḥâl
Anları çekmiş çevirmiş çarḥ-ı zâl

çenberinden geç:**Gazel 171**

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Deyim**

*Pek çok şey görmüş, tecrübe kazanmış. Gözü
açılmış. Açık göz.*

Bir usûl-ile kılup bin 'işveyi dem-bestesi
Çarḥ-ı ḥüsnün çenberinden geçdi ol şeh nâz ile

çihre-sây-i ḥâk-i pâyi olmağa:**Gazel 112**

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Deyim***Ayağının toprağına yüz sürmek.*

Sâye-veş ol serv-ḳadden bir dem olmazdım cüdâ
Çihre-sây-i ḥâk-i pâyi olmağa olsa mesâg

dağ üstü bağ oldu:**Gazel 112**

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Deyim***Bağlar, çalılık taşlık, kayalık yerlerin sökülüp ıslah*

edilmesi ile yapılır. Bu nedenle bağlar genellikle dağların, bayırların üzerine de oluşmuştur. Taşlık çalılık yerlerin çalışıp çabalayıp ıslah edilerek sürülüp sulanarak, fidanlar dikilerek bağ olması “ Dağ üstü bağ kurmak ” deyimi ve mazmununu ortaya çıkarmıştır.

. dāmen çek:

Nazm 9

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Deyim**

El etek çekmek, uzaklaşmak, kaybolmak.

Çekdi dāmen dest-būsa daḥi Ruḥsat virmedi
‘aşka el virdigin ol mest-nahvet virmedi

dāmenin destine al:

Gazel 135

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim**

Eteğini eline almak, eteğini tutmak deyimi. Yardım istemek anlamı verir.

Pīrān-ı ‘aşk dāmenin al destine dilā
Ferhāda ta‘ne-zen reh-i nev İhtiyār kıl

. da‘vet eyle:

Nazm 2

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Deyim**

Davet etmek, çağırmak; birinin bir şeye uymasını istemek.

Ol serv-i nāzı bezmimize da‘vet eyleriz
Çün sāye pāyine düşeriz minnet eyleriz

dehen aç:

Kaside 12

Mısra: 82

Kelime Tipi: **Deyim**

Söz söylemek, konuşmak.

Es‘adā lāfı ko gel eyleme güftarı dırāz
Dehen aç başla du‘āya çü gül-i ter lāle

der-dest kıl:

Gazel 99

Mısra: 9

Kelime Tipi: **Deyim**

Tutuklamak, elde etmek.

kıl dāmen-i ḥaḳıḳati der-dest Es‘adā
Ser-rişte-i nevāzişi ehl-i riḳāya kes

der-piş id:

Kaside 8

Mısra: 70

Kelime Tipi: **Deyim**

Dikkate almak, anlamak.

Görüp nazm-ı belāgat-tābımı taḥrīr için her gün
Felek der-piş ider zer-Şafḥa-i mihr-i dirahşanı

dest urmasun:-sun

Gazel 31

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Deyim**

Elini sürmek, dokunmak.

Dök mār-ı zülfü sīne-i sīmīniñ eyle bend
Dest urmasun o daḥmeye āgyār-ı bed-nihād

dil aḳdi:

Nazm 27

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim**

Gönlü akmak II Birine karşı güçlü sevgi duymak, meyletmek.

Dil su gibi aḳdı bağ-ı ḥüsnüñ
Naḥl-i güline şanavberine

dil eylemekle:

Gazel 39

Mısra: 9

Kelime Tipi: **Deyim**

Dil dökmek, yalvarmak.

Dil eylemekle nālesin efzūn Es‘adā
Yārīñ de cevri ana cezā-yı günāhıdır

dil vir:

Gazel 196

Mısra: 7

Kelime Tipi: **Deyim**

Gönül vermek, âşık olmak.

Āhıma āzürde iken dil virüp bir meh-ruḥa
Nāle eyler ol perī-ruḥsār bir yüzden daḥi

. dilden çıkamaz:

Gazel 109

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim**

Gönülden çıkmak, hatırlanmamak.

Bir vech ile dilden çıkamaz naḳş-ı ḥayālīñ
‘aḳsiñ gibi cānā o da āyīnede mahfūz

. dil-ḥūn itdi:

Nazm 6

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Deyim**

İçli kan ağlamak.

ḥatıñ reyhānı zülfüñ sūnbūli āşüfte-Ḥāl idüp
Mişāl-i gonça dil-ḥūn itdi haddiñ verd-i handānı

dilin egle:**Kaside 12**

Mısra: 14

Kelime Tipi: **Deyim***Hoşça vakit geçirmek, gönül eğlendirmek.*

Lik reng-âverî-i feyz-i hudâ-dâdlığın
Yâd idüp bâğ-ı cihanda dilin egler lâle

el çekme:**Gazel 112**

Mısra: 5

Kelime Tipi: **Deyim**

*El çekmek: Yapmakta olduğu işi artık yapmamak,
vazgeçmek, bırakmak, terk etmek.*

Çekme el sâkî meded dāmân-ı bezm-i 'İşden
Kesme gel sâğâr-küsârân-ı mahabbetden ayağ

el virdigin:**Nazm 9**

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Deyim**

*El vermek: Yardım etmek, izin vermek, bir işin
gerçekleşmesi için fırsat vermek.*

Çekdi dāmen dest-būsa daḥi Ruḥsat virmedi
'aşîka el virdigin ol mest-nahvet virmedi

elden gid:**Gazel 194**

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Deyim***Bir şeyi yitirmek, o şeyden yoksun kalmak.*

'aşîkîñ o deñlü neş'e virirmiş ki bâdesi
Nüş eyleyenlerin gider elden irâdesi

elin al:**Gazel 22**

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Deyim**

*Kötü durumdaki bir kişiye yardımda bulunmak,
elinden tutmak.*

Çekme dāmen mübtelâdan gel cefâdan vaz geç
Cân-ı bîmâra kerem kıl al elin eyle 'ilâc

. elinden çekdigi:**Lugaz 1**

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Deyim**

*Bir kimse veya şey yüzünden sıkıntı çekmek,
bunalmak.*

Sille-hâr olup yine leyl-ü neḥâr
Çekdigi halkın elinden bî-şümâr

eller çekse:**Gazel 160**

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Deyim***Vazgeçmek; ilgi, alakasını kesmek.*

Bulur kayd-ı tekâpûdan rehâ nâdî-i 'âlemde
O merdümünden ki hergiz çekse eller dest ü dāmânın

eşer kalmadı:**Murabba 2**

Mısra: 11

Kelime Tipi: **Deyim***Hiçbir belirti, iz olmamak.*

kalmadı mir'ât-ı ḥâtırda küdürerden Eşer
Ḥaşılı ben mürdeyi ser-tâ-kadem cân eylediñ

ezber okur:**Tarih 41**

Mısra: 38

Kelime Tipi: **Deyim**

*Daha önceden belleğine aldığı için herhangi bir
yere bakmadan söylemek.*

Uzatdı kâmeti serv okuyup ders-i Menâr anda
kalender-veş okur Keşküli ezber lâle-i ḥamrâ

. feyz alup:**Tarih 41**

Mısra: 39

Kelime Tipi: **Deyim**

*Bir kimsenin bilgi ve maneviyatından yararlanmak;
yardım, iyilik görmek.*

Muhassal her şükûfe bir sebaḳdan feyz alup yer yer
Bu kâh-ı cennet-âsânın iderler midḥatîn ifâ

gark-ı 'araḳ ol:**Gazel 177**

Mısra: 9

Kelime Tipi: **Deyim**

*Tere boğulma, ter içinde kalma, kan ter içinde
kalmak.*

Olur gark-ı 'araḳ gördükçe Ruḥsârîñ hacâletle
Gül-i terde degil şebnem nümâyân kaṭra-ber-kaṭra

gıpta-ger olmasa:**Gazel 35**

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Deyim***İmrenmek.*

Vücûdın böyle vakf-ı Dâğ-ı süz-ı mühre kılmazdı
Ruḥ-ı berrâkına olmasa ey meh gıpta-ger kâgaz

göñlini eyler:**Lugaz 12**

Mısra: 5
Kelime Tipi: **Deyim**
Mutlu, neşeli vakit geçirmek.

Ne dem bir ehl-i dili bulsa gönlünü eyler
Önünde başlasa nutk itmege neler söyler
gönlümüz aklı:

Gazel 81
Mısra: 6
Kelime Tipi: **Deyim**
Güçlü bir sevgi beslemek.

Olmağa rû-mâl bir serv-i revânîñ pâyına
Süy-i İstanbula sular gibi aklı gönlümüz

. göz açdırmaz:

Tarih 5
Mısra: 9
Kelime Tipi: **Deyim**
Göz açtırmamak. Başka bir iş yapmasına vakit veya imkan vermemek.

Nazar İrâd idüp her fende 'Aynîye göz açdırmaz
İder mantûk-ı İbn-i Hâcibi ebrû ile imâ

. göz dikenîñ:

Muamma 20
Mısra: 1
Kelime Tipi: **Deyim**
Göz koymak; bir şeyi ele geçirmek isteğine kapılmak.

O verde göz dikenîñ gülşen içre bülbülden
Hezâr sille-i nâle dūçar olur yüzine

gözden nihân olsa:

Gazel 150
Mısra: 8
Kelime Tipi: **Deyim**
Gözden kaybolmak II görünmemek.

'uşşâkıñ 'ayn-ı zulmet olur nûr-ı dîdesi
Cân gibi gözden olsa o rûh-ı revân nihân

gözine gelmez:

Tarih 21
Mısra: 12
Kelime Tipi: **Deyim**
Değer vermemek, gözüne görünmemek deyimi.

Leşker-i Nemçe hurûş itse de süy-be-sü
Nemce gelmez gözine olsa çü derya bî-had

gözine mîl çek:

Gazel 162
Mısra: 6
Kelime Tipi: **Deyim**
Birinin gözlerini kızgın mille kör etmek.

Haclet-i çeşmi degil gıpta-i müjgânî ile
Mîl çeksün gözüne Çîn ü Hotende âhû

gözüm degdi:

Gazel 140

Mısra: 1
Kelime Tipi: **Deyim**

Kötülük, uğursuzluk getirdiğine inanılan kiskanç ya da hayran bakışlar dolayısıyla başına kötü bir durum gelmek.

Gözüm degdi o şehlâ çeşmi şûr-efgen ben öğretdim
Bakılsa kec-nigeh bilmezdi evvelden ben öğretdim

gözüm kaldı:

Gazel 176

Mısra: 4
Kelime Tipi: **Deyim**
Elde edemediği bir şeye karşı isteği sürmek.

Habâb-ı bâde şanma câmda ey sâkî-i gül-ruh
Gözüm kaldı ümîd-i nûş ile mir'ât-ı sağarda

gözün aç:

Tahmis 1

Mısra: 5
Kelime Tipi: **Deyim**
Uyanık, dikkatli olmak.

Gözün aç gâfil olma kim nazar-gâh-ı Hudâdır bu
Görüp envârını beyt-i Hudânîñ 'arş ile kürsî

günâhın boynuña:

Nazm 21

Mısra: 4
Kelime Tipi: **Deyim**

"Bu işte bir günah varsa, beni buna yöneltenindir, ben karışmam, sorumluluk ona düşer" anlamında söylenir.

kıldır heves-i kaķûlî divânelik itdiñ
Ey 'âşık-ı sevdâ-zede boynuña günâhın

güş eyleyüp:

Tarih 5

Mısra: 17
Kelime Tipi: **Deyim**
İşitmek, dinlemek, kulak vermek.

Didim güş eyleyüp şad şevk ile târîhini Es'ad
Anatol şadrını İshâk Efendi kıldı zîb-ârâ

haddini bildirdi:

Tarih 9

Mısra: 18
Kelime Tipi: **Deyim**

Sert bir karşılıkla uslandırmak, yola getirmek, cezalandırmak.

hüsn-i tedbiri o düstür-ı Aristo-râyın
Fi'l-mesel haddini bildirdi 'adûya hâkkâ

hâke rû-mâl ol:

Gazel 174

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim**

Toprağa yüz sürmek. (Alçak gönüllülük gösterip saygısını sunmak.).

Tevâzu 'larla mânend-i ziyâ her hâke rû-mâl ol
Karâr itmek dilerseñ mihr-âsâ çâr-tâk üzre

hâki-yle yek-sân eyleyüp:

Tahmis 5

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim**

Yerle bir etmek, ortadan kaldırmak, yok etmek.

Tenim hâki-yle yek-sân eyleyüp terk-i şu'ûr itdim
Gubâr-asâ o dem kim reh-güzârında mürûr itdim

hâlâl it:

Gazel 101

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Deyim**

Üzerinde hiçbir hak iddia etmeksizin bağışlamak.

Şarâba bilmezem la'l-i nemek-rîzi ne hâl itmiş
Şunı işrâb ider kim hürmetin güyâ hâlâl itmiş

hayrân ol:

Gazel 105

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim**

Çok beğenmek, kendinden geçmek; bağlanmak.

Bir kerre nigâh iden olur rûyuña hayrân
Bu Cezbe vü ân hüsn-i perî-zâdına maḥşûş

hevâdan nem kapar:-ar

Gazel 72

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Deyim**

En küçük bir şeyden alınmak, çok alingan olmak.

Eşk-i fûrkat-rîz olur zülfûñ perîşân itse bâd
Dîde-i ğam-girye-mu 'tâdım hevâdan nem kapar

. hevâya vir:

Kaside 4

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Deyim**

Savurmak (boşa gitmek bağlamında).

Ey dil hevâya virme yeter nakd-i ragbeti
Eyle harîd kâle-i zîbâ-yı himmeti

hisâbı yokdur:

Lugaz 2

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Deyim**

Sayırsız denecek denli çok, pek çok, ölçüsü, sınırı yok.

Nedir ol pâk-tînet murg-i âbî
Bir iki şanmañız yokdur hisâbı

. ihyâ eyle:

Nazm 23

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim**

Diriltmek, canlandırmak.

Ben mürdeyi luṭfuñla ne var eyleseñ ihyâ
Ey rûh-ı revân ten de seniñ cân da seniñdir

'inânımı çek:

Gazel 191

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Deyim**

Dizginini çekmek (dizginini kısmak): Birinin başıboş gidişine, aşırı davranışlarına engel olmak, üzerindeki baskıyı artırmak.

Olsam süvâr-ı esb-i temennâ-yı vaşl eger
Tâ âhir-i emelde çekerdim 'inânımı

. insafa gel:

Müsemmen 1

Mısra: 36

Kelime Tipi: **Deyim**

Haksızlıktan, merhametsizlikten vazgeçip adaletle davranır olmak.

kalmadı şabr u sükûn sinede raḥâṭ tende
Bir kez insafa gel ey âfet-i canım sen de

kan döküp:

Gazel 149

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Deyim**

Kan dökmek, canına kıymak, öldürmek.

Çeşmiñe gelse ne dem sürhî-i mînâ-yı fiten
Kan döküp ğamzeleri eyleye ihyâ-yı fiten

kanım da içse:

Gazel 51

Mısra: 7

Kelime Tipi: **Deyim**

Öldürmek.

Eger kanım da içse ğamzesi peymâne-veş dönmem
Benim ol âfet-i devrân ile peymânım olmuşdur

. kârında bî-fıkr-i me'âd ol:-ı, -n, -da

Gazel 205

Mısra: 7

Kelime Tipi: **Deyim**

İşin sonunu düşünmemek. (Davranışlarının nasıl etki bırakacağını hesap etmeden yapmak, uygulamak).

Olan kârında bî-fıkr-i me'âd ol bû'l-hevesdir kim
İder etvâr-ı dehre bâzî-i etfâlden fâli

karnı kurtlu:-lu**Lugaz 7**

Mısra: 12

Kelime Tipi: **Deyim**

Kuşkulanmak, kendisine zarar geleceğinden şüphe etmek.

Ömr-i kütâhı ne dem efzûn olur
Karnı kurtlu bir kızıl mecnûn olur

kılca kalur:**Lugaz 10**

Mısra: 34

Kelime Tipi: **Deyim**

İpince, incecik kalmak II (bir şeyin olmasına) kıl kadar kalmak. Çok az kalmak.

Harfiniñ evvelini itseñ terk
kalbi kılca kalur anıñ bî-şek

kinâre çekmeniñ:**Gazel 39**

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Deyim***Tenhaya çağırarak.*

Sür zevrâk-ı piyâleyi deryâ-yı bezimde
Yâri kinâre çekmeniñ âsân râhıdır

mâlîde- cebîn-i hâkiñ ol:**Kaside 5**

Mısra: 51

Kelime Tipi: **Deyim**

Toprağına yüz sürmek. (bağışlanma arzunda bulunmak).

Yok yüzüm olmağa mālîde- cebîn-i hâkiñ
Eyledim vâsıta çün midhâf-i zât-i pâkiñ

mişâl-i sâye pâyine düşer:**Gazel 134**

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Deyim**

Gölge gibi ayağına düşmek. Bağlamda ayağına kapanmak anlamı verir.

hırâm-ı nâz ile bir naḥl-i 'işveyi görse
Mişâl-i sâye düşer pâyine dil-i meyyâl

müdārâ itmek:**Gazel 15**

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Deyim***Yüze gülme, dost gibi görünme.*

Şerbet-i vuşlat iken dil-haste-i hecre deva
Derd-i fûrkatla müdārâ itmek ister ol tabîb

ne yüzle:**Kaside 4**

Mısra: 21

Kelime Tipi: **Deyim***Hangi cesaretle, hiç utanmadan, sıkılmadan.*

Pîş-i Cenâb-ı Haḥka ne yüzle revân olup
Ümmîd idersiñ olmağa şâyân-ı rahmeti

pā-māl eyle:**Muamma 3**

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Deyim***Ayaklar altına almak, hakir ve perişan etmek.*

Nâz ile ḥançer-be-dest ol ger ḥarâm olsun baña
Eyleyem pā-māl cism-i mürdem ey ḥünî saña

pâyına rû-māl olmağa:**Gazel 81**

Mısra: 5

Kelime Tipi: **Deyim**

Ayağına yüz sürmek, saygısını ve acziyetini bildirmek.

Olmağa rû-māl bir serv-i revânıñ pâyına
Sûy-i İstanbula sular gibi ağıd gönlümüz

pâyine düş:**Nazm 2**

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Deyim**

Ayağına düşmek. Ayağına gitmek Birinin bulunduğu yere, yanına gitmek; ayağına kapanmak.

Ol serv-i nâzı bezmimize da'vet eyleriz
Çün sâye pâyine düşeriz minnet eyleriz

pâyine yüzler sürüp:**Murabba 3**

Mısra: 5

Kelime Tipi: **Deyim**

Ayağına yüz sürmek. II Birinin huzurunda saygı göstermek, bir dilekte bulunmak, yalvarmak gibi maksatlarla yere eğilmek.

Pâyine yüzler sürüp itdikçe ben vaşlîñ recâ
Gâh luṭf u gen 'itâb itseñ ne var ey pür-cefâ

perişân itse:-se**Gazel 72**

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim**

Bağlamda dağıtsa, savursa anlamındadır.

Eşk-i fûrkat-rîz olur zülfün perîşân itse bād
Dide-i ğam-girye-mu' tādım hevâdan nem kapar

pes eyle:

Gazel 98

Mısra: 5

Kelime Tipi: **Deyim**

Yenilgiyi kabul etmek.

Sen de diliñle ugradın ey bülbül eyle pes
Sana bu hoş nevâlar için oldu cā kafes

pes-mānde kal:

Gazel 160

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Deyim**

Arkada kalmak.

Tezerv-i hûşı cevvi-i nâ-şekîbiye ider perrân
kalur pes-mānde kılsa bāl ü per ger dest ü dāmânın

rehinde kelle de virsem:

Gazel 70

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim**

Bir ideal uğrunda kendini feda etmek, canını vermek.

Girmez koyuna kelle de virsem rehinde ben
Ol şîr-hâre kuzıcağım Koçhisârlıdır

rızâ virdi:

Tarih 8

Mısra: 14

Kelime Tipi: **Deyim**

Rıza göstermek, razı olmak, onamak, uygun bulmak.

Meyl idüp nass-ı mübîn üzre o şadr-ı gâzî
Şevket ü devleti izhâr iderek virdi rızâ

. rû-mālîde ol:

Gazel 176

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Deyim**

Yüz sürmek.

Ne hâke basdığın ol serv-i nâzîñ cüst ü cü eyler
'Aceb mi sayemiz olursa rû-mālîde her yerde

rûy-māl it:

Gazel 101

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Deyim**

Yüz sürmek.

Şineh-kâr-ı yem-i fûrkat olur sâhil-res-i hâhiş
Şitâbândır gör emvâcî kenara rûy-māl itmiş

1. rûy-māl-i hâk-i pâyı olmağı:

Gazel 111

Mısra: 5

Kelime Tipi: **Deyim**

Ayağının toprağına yüz sürmek. (Aşırı sevgi göstermek için yere eğilmek.).

Sāye-āsā rûy-māl-i hâk-i pâyı olmağı
Eyledi benden o serv-i ravza-i behcet dirîğ

se rûze:

Gazel 66

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim**

Üç günlük. Üç gün yetecek kadar; üç oruç. Üç aylarda, recep, şaban ve ramazan ayında II çok kısa, geçici; kısa sürede.

Se rûze tantana-i rûzgâra dil virme
Odur o vefk-i müşelleş ki gâyeti idbâr

sed çek:

Tarih 21

Mısra: 14

Kelime Tipi: **Deyim**

I. (Bir şeyin önüne yâhut üzerine) Duvar, bent vb. bir engel koymak II. (Bir işi, bir davranışı) Engellemek, gerçekleşmesine mâni olmak.

Nereden rûy-nümâ oldu ise çeşm-i 'adû
Pîşine çekdi Sikender gibi tedmîr ile sed

sevdalara düşdi:

Nazm 33

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim**

Sevdaya düşmek, âşık olmak.

Sevdalara düşdi yine sünbülleri bağîñ
Gördükde ser-i zülfüñi zir-i külehinden

. sıfru' l-yed kal:

Gazel 160

Mısra: 11

Kelime Tipi: **Deyim**

Eli boş kalmak.

kalur elbette sıfru' l-yed ne deñlü kāmran olsa
Nukûd-ı 'aşkdan Hâlî tutanlar dest ü dāmânın

. sîne germiş:

Gazel 35

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Deyim**

Göğüs germek, sabretmek.

Cemîl olsa 'aceb mi tîr-i kâk-i tîre-peykâna
Hedef-veş sîne germiş Dâğ-ı derde şabr ider kâgaz

sîneye çeker:

Lugaz 5

Mısra: 9

Kelime Tipi: **Deyim**

Bağrına basmak, kucaklamak II kötü bir davranış, söz veya olaya ister istemez katlanmak; göğsüne kazımak.

Hemçü 'âşık sîneye gâhî çeker
Bir haş-âver dilber-i sîmîn-ber

. su gibi ezber id:

Kaside 8

Mısra: 39

Kelime Tipi: **Deyim**

(bir şeyi) yanlışsız, duraksamatsız ve hızlı bir biçimde söyleyebilecek bir biçimde ezberlemek, çok iyi ezberlemek.

Muhîr ü Baħr-ı râ'ik dersin idüp su gibi ezber
Kitâb-ı nehri cûlar şerh iderler şimdi pinhânî

. süde-cebîn-i hâk ol:

Gazel 133

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Deyim**

Toprağa yüz sürmek.

Şu'le-i mihr gibi süde-cebîn-i hâk ol
Sen de ol vaz'-ıla hem-mertebe-i eflâk ol

şîrîn-kâm olmaz:

Gazel 78

Mısra: 14

Kelime Tipi: **Deyim**

Tadı damağında kalmak.

Dimâg-efsürde-i ser-mâ-yı nâ-kâmî olan diller
Şemîm-i verd-i bağ-ı va'deden şîrîn-kâm olmaz

. ta'lim eyle:

Gazel 102

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim**

Öğretmek, öğrenmesine sebep olmak.

Kemân-ı âhenîn-i cevri ta'lim eylesek bir kez
Yine ol kaşı yâyıñ çille-i derdi çekilmezmiş

. taşa çalsun:

Tarih 10

Mısra: 20

Kelime Tipi: **Deyim**

Taşa vurmak II Kırarak, parçalamak.

İhtirâm ile idüp tâc-ı mücevher başa
Sakf-ı mînâ-yı mu'allâsını çalsun taşa

ümmîd-i rû-mâl üzreyiz:

Nazm 34

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Deyim**

(Sevgilinin) ayağına yüz sürme ümidinde olmak.

Pây-i yâre gerçi ki ümmîd-i rû-mâl üzreyiz
Cevr ile amma ki ğam-keşlikde bir Hâl üzreyiz

vücüd bul:

Gazel 194

Mısra: 9

Kelime Tipi: **Deyim**

Ortaya çıkmak, meydana gelmek, oluşmak.

Gâhîce nesr ü sec' ile Es'ad bulur vücüd
Geh mehd-i nazma zîver olur tab'-zâdesi

yâda getürür:

Lugaz 11

Mısra: 12

Kelime Tipi: **Deyim**

Hatırlamak, anmak, aklına getirmek.

Ne dem âgâz iderse feryâda
Getürür eski demleri yâda

yer kosa:-sa

Gazel 134

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Deyim**

Başka bir şeyin yer almasına imkan vermemek, mahal bırakmamak.

O çeşm-i şüh ile mümkindi Es'adâ sohbet
Nigâha yer kosa bir dem o ğamze-i kattâl

yolına baş vir:

Muamma 5

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Deyim**

Uğrunda ölmek.

İtmede tâc-ı ser ey dil eyleme fikr-i muhâl
Baş vir yoluna yârân olalar hayrân u lâl

yoluna cân virmege:

Gazel 142

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Deyim**

Yolunda ölmek, yolunda kurban olmak, uğruna canını vermek.

Sen esb-i cefâdan harem-i hâs-ı vefâya
Ben yoluna cân virmege indikçe ineydim

yüregi yağın eritdi:

Gazel 110

Mısra: 3

Kelime Tipi: Deyim

Yüreğinin (içinin) yağın eritmek II Korkulacak bir durum olacak diye kaygı çekmek, çok üzölmek.

Yüreğı yağın eritdi bir Çerâğ olmak için
Çok dıkıldı turdı her şeb meclis-i dildâra şem'

yüz sür:**Kaside 4**

Mısra: 77

Kelime Tipi: Deyim

Kutsal veya saygın birinin huzuruna çıkarken ayağına doğru eğölmek, sayğı göstermek; aşırı sevgiyi ve bağılılığı göstermek için yere eğölmek, yere kapanmak.

Dergâh-ı 'izz ü şefkatiñe yüz sürüp ider
Ol demde Hâzretiñden ümîd-i şefâ'ati

yüz vir:**Gazel 203**

Mısra: 5

Kelime Tipi: Deyim

İlgi göstermek, şımartmak.

Yüz virdi yâr gördiğı şüret-pereste hep
Âyine gibi keşf-i nihân-râza başladı

yüzi ag ol:**Gazel 194**

Mısra: 3

Kelime Tipi: Deyim

Yüzü ak olmak II "Alın açık yüzü ak (olmak)" deyiminin karşılığı olarak "herhangi bir utanılacak, ayıplanacak kusuru, günahı olmamak".

Baht-ı siyâhımın yüzi ag olsun eyledi
Ben cismi zerdî bir Ruhi âliñ fütâdesi

yüzüm yok:**Kaside 5**

Mısra: 51

Kelime Tipi: Deyim

Bir şey istemeye veya yapmaya cesareti olmamak, utanmak.

Yok yüzüm olmağı mālîde- cebîn-i hâkiñ
Eyledim vâsıta çün midhâf-i zât-i pâkiñ

zebânımı bağıladı:**Gazel 191**

Mısra: 10

Kelime Tipi: Deyim

Dilini bağılamak.(Bir kimseyi herhangi bir sebeple söz söyleyemez duruma getirmek, susmak zorunda bırakmak.).

Es'ad o şuha Hâli raşad-cü-yi 'arz iken
Sehhâre-ğamze bağıladı geldi zebânımı

zencîre çekdi:**Gazel 113**

Mısra: 6

Kelime Tipi: Deyim

Zincire vurmak, tutsak etmek.

Nâzüklük ile zülf-i girih-girîn 'arz idüp
Zencîre çekdi 'âşıkı şan'atla ol zarîf

zerre deñlü olsa:**Nazm 31**

Mısra: 3

Kelime Tipi: Deyim

Bir parçacık bile olsa, hiç mi hiç, çok az olsun.

Zerre deñlü olsa da kâbil şafâ-yı iltizâz
Zü-fünûna 'tş telh-âsar ile olur lezîz

zîr-i pâda kıalsam:-sam**Terkib-bend 1**

Mısra: 51

Kelime Tipi: Deyim

Ayak altında kalmak, değer verilmemek, hiçe sayılmak, çiğnenmek.

kıalsam n'ola zîr-i pâda zîrâ
Lagzende-i keyf-i nâb-ı 'aşkıım

2.5. AYET VE HADİSLER

A. Ayetler

‘asā en tekrehū:

Gazel 28

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Ayet**

Bakara Suresi 216. ayete iktibas olup şöyle buyrulur: Kutibe aleykumul kitalu ve huve kurhun lekum, ve asa en tekrehu şey'en ve huve hayrun lekum, ve asa en tuhibbu şey'en ve huve şerrun lekum vallahu ya'lemu ve entum la ta'lemun. (Hoşunuza gitmese de savaş üzerinize farz kılındı. Olur ki, hoşunuza gitmeyen bir şeyde sizin için hayır, yine olur ki hoşunuza giden bir şeyde de sizin için şer vardır. Allah bilir, siz bilmezsiniz.).

Hayāl eyle ‘asā en tekrehū magzāsın ol rāsih
Hitāb-ı müstetābın oldu i ‘lāmı dem-i ferruh

āyet-i berd ü selāmı:

Tarih 33

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Ayet**

Serin ve esenlik etmek. (“Ey ateş! İbrahim’e karşı serin ve esenlik ol” ayetinden iktibasdır. Enbiya Suresi 69. ayet).

Nām-ı pāki nār-ı şerr ü şūrı itfā eyleyüp
Āyet-i berd ü selāmı kıldı ĩmā yūmn ile

āyet-i “berd ü selām”ı:

Tarih 2

Mısra: 12

Kelime Tipi: **Ayet**

Serin ve esenlik etmek. (“Ey ateş! İbrahim’e karşı serin ve esenlik ol” ayetinden iktibasdır. Enbiya Suresi 69. ayet).

Halilullāh ile bī-şübhe hem-nām olduğındandır
Bu halet āyet-i “berd ü selām”ı eyledi ĩmā

dürr-i yem-i sümme denā:

Kaside 2

Mısra: 48

Kelime Tipi: **Ayet**

"Sümme dena" denizinin incisi.[“Sonra (Cebrâil ona) yaklaştı ve (aşağıya doğru) sarktı” (Necm 53/8)].

Hātemü ‘r-rüsl ü resulü ‘s seḳaleyn ü muhtar
Cāmi ‘ü ‘l-fazl u hüküm dürr-i yem-i sümme denā

ḥamdü li‘llāh:**Murabba 2**

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Ayet***Allah'a hamdolsun; Övülmek yalnız Allah'a yaraşır. (Fatiha suresinin ilk ayetinin başlangıcı.).*

Ḥamdü li‘llāh pādīşāhım kālbi şādān eylediñ

Gonça-i maḫsūdımı luṭfuñla handān eylediñ

ḥamdü li‘llāh:**Nazm 36**

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Ayet***Allah'a hamdolsun; Övülmek yalnız Allah'a yaraşır. (Fatiha suresinin ilk ayetinin başlangıcı.).*

Ḥamdü li‘llāh pādīşāhım kālbi şādān eylediñ

Gonça-i maḫsūdımı luṭfunla handān eylediñ

māh-ı sipihr-i esrā:**Kaside 2**

Mısra: 54

Kelime Tipi: **Ayet***"Esra" göğünün ayı. ("Bir gece kendisine ayetlerimizden birkaçını gösterelim diye (Muhammed) kulunu Mescid-i Haram'dan çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksa'ya götüren Allah noksan sıfatlardan münezzehtir; O gerçekten iştiridir, görendir." (İsra 17/1) ayetinden iktibastır.).*

şāhib-i tāc u liva lū'lū-i Baḥr-i i'tā

Şāfi'-i rüz-i ceza māh-ı sipihr-i esrā

mazhar-ı nūr-ı ziyā-pāş-ı meh-i ev ednā:**Kaside 2**

Mısra: 46

Kelime Tipi: **Ayet***"Ev edna" ayının ıstık saçan nuruna nail olan. ("Sonra (Muhammed'e) yaklaştı, derken daha da yaklaştı. O kadar ki (birleştirilmiş) iki yay arası kadar, hatta daha da yakın oldu." (Necm Suresi 9. ayetden iktibastır.).*

Matla'-ı lem'a-i tābiş-ger-i mihr-i levlāk

Mazhar-ı nūr-ı ziyā-pāş-ı meh-i ev ednā

meh-i münevver-i esrā:**Kaside 3**

Mısra: 27

Kelime Tipi: **Ayet***"Esra'nın" parlayan ayı. ["Bir gece kendisine ayetlerimizden birkaçını gösterelim diye (Muhammed) kulunu Mescid-i Haram'dan çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksa'ya götüren Allah noksan sıfatlardan münezzehtir; O gerçekten iştiridir, görendir." (İsra 17/1) ayetinden iktibastır.].*

Meh-i münevver-i esrā murād-ı ev ednā

Müfād-ı sümme denā nāzenin-i Mevlādır

müfād-ı sümme denā:**Kaside 3**

Mısra: 28

Kelime Tipi: **Ayet**

"Sümme denā" manası/mefhumu. ["Sonra (Cebrâil ona) yaklaştı ve (aşağıya doğru) sarktı" (Necm 53/8)].

Meh-i münevver-i esrā murād-ı ev ednā
Müfād-ı sümme denā nāzenîn-i Mevlâdır

murād-ı ev ednā:**Kaside 3**

Mısra: 27

Kelime Tipi: **Ayet**

"Ev ednā" isteğinde olan. ["Sonra (Muhammed'e) yaklaştı, derken daha da yaklaştı. O kadar ki (birleştirilmiş) iki yay arası kadar, hatta daha da yakın oldu." Necm Suresi 9. ayetden iktibastır.].

Meh-i münevver-i esrā murād-ı ev ednā
Müfād-ı sümme denā nāzenîn-i Mevlâdır

nass-ı âteynâhü hükmen:**Tarih 45**

Mısra: 17

Kelime Tipi: **Ayet**

Âteynâhü Hükmen ayeti. (Velemmâ beleğ eşüddehü âteynâhü hükmen ve 'ilmen) ("O kemal çağına geldiğinde kendisine hüküm ve ilim verdik." (Yusuf Suresi 22. ayetten).

Ki ya 'ni nass-ı Âteynâhü Hükmen olmağın zâhir
Bi-ḥamdi 'llāh fâlim 'ayn-ı hikmet geldi hoş geldi

nûn ve '1-ķalem:**Gazel 141**

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Ayet**

"Nûn ve 'l-kalemi vemâ yesturîn" [Nûn. Kaleme ve (kalemle) yazdıklarına ant olsun.] (Kalem, 68/1).

Âsâr-ı kâf u nûn'ı yazup mâ-hasal ķalem
Tekvîn-i emre oldu kase nûn ve '1-ķalem

nûr-ı şem'-i harîm-i denā:**Kaside 4**

Mısra: 27

Kelime Tipi: **Ayet**

"Dena" haremînin mumunun ışığı. ["Yaklaştı". "(Yere doğru) sarktı." Denâ, İsrâ ve Mirâc olayıyla ilgili ayetlerden birinden alınmadır. Bu kelimeyle, bu olayda Yüce Tanrı'nın sevgili peygamberi Hz. Muhammed'i hiçbir kula nasip olmayan bir şekilde kendisine yaklaştırdığı ifade edilmektedir. Nitekim daha sonra gelen ayette bu yaklaştırmının iki yay aralığı kadar yahut daha az olduğu açıklanmaktadır. "Sonra yaklaştı, (yere doru) sarktı. Onunla arasındaki mesafe iki yay kadar yahut daha az kaldı" (Necm 53/8-9).].

Oldur o nūr-ı şem‘-i harīm-i denā k‘anıñ
Tābiş-feşān-ı ‘ālemyān mihr-i re‘feti

sümme denā:

Kaside 1

Mısra: **81**

Kelime Tipi: **Ayet**

“Sonra (Cebrâil ona) yaklaştı ve (aşağıya doğru) sarktı” (Necm 53/8).

hurşîd-i sümme denā şāhib-i livā
Fahır-i rüsül habîb-i Hüdā seyyidü‘l-verā

B. Hadisler

levlāk:

Kaside 3

Mısra: **42**

Kelime Tipi: **Hadis**

"Levlâke levlak lema halaktül eflak: Sen olmasaydın kâinatı yaratmazdım." Kudsi hadis olduğu söylenen ifadedden iktibastır.

Odur o gülbün-i gülşen-serây-ı ‘izzet kim
Gül-i cemâliñe levlāk murg-i şeydâdır

maṭla‘-ı lem‘a-i tābiş-ger-i mihr-i levlāk:

Kaside 2

Mısra: **45**

Kelime Tipi: **Hadis**

Levlak güneşinin parlatıcısının parlaklığının doğuş yeri. ("Levlâke levlak lema halaktül eflak: Sen olmasaydın kâinatı yaratmazdım." Kudsi hadis olduğu söylenen ifadedden iktibastır.).

Maṭla‘-ı lem‘a-i tābiş-ger-i mihr-i levlāk
Mazhar-ı nūr-ı zîyā-pāş-ı meh-i ev ednā

nass-ı “men benā”:

Tarih 3

Mısra: **10**

Kelime Tipi: **Hadis**

(Men bena mesciden velev kemaḫḫaşin kaṭātin bena Allahu lehu beytan fi‘l-cenneti Hadis) Kim kaya kuşunun yuvası kadar bir mescit inşa ederse, Allah da ona cennette bir ev yapar.

ḥudāyā iki ‘ālemde sa‘ādet bula bānisi
Egerçi kadr-i ecrin itdi nass-ı “men benā” inhā

pādişāh-ı kişver-i levlāk:

Kaside 4

Mısra: **37**

Kelime Tipi: **Hadis**

"Levlak" ülkesinin padişahı. ("Sen olmasaydın, sen olmasaydın felekleri yaratmazdım" mealinde

olan "levlâke levlake lemâ halaktü'l-eflâk" hadîs-i kudsîsine işarettir. "Sen olmasaydın" anlamındadır.).

Ey pâdişâh-ı kişver-i levlâk 'âlemiñ
Zât-ı şerifiñ oldı çü bādī-i hilkatı

pâdişâh-ı milket-i levlâk:

Kaside 1

Mısra: 105

Kelime Tipi: **Hadis**

Levlak ülkesinin padişahı. (LEVLAKE) ("Sen olmasaydın felekleri yaratmazdım." Bu hadis-i kutsidir.).

Ey pâdişâh-ı milket-i levlâk haq bu kim
ğayd-ı hatardan eylediñ ümmetleriñ rehâ

serâ-perde-i levlâk:

Kaside 2

Mısra: 60

Kelime Tipi: **Hadis**

"Levlak" sarayının perdesi. ("Levlâke levlak lema halaktül eflak: Sen olmasaydın kâinatı yaratmazdım." Kudsi hadis olduğu söylenen ifadedden ıktıbastır.).

Sen o şâhenşeh-i iklim-i nübüvvetsiñ kim
Taht-ğâh oldı serâ-perde-i levlâk saña

şâh-ı serâ-perde-i levlâk:

Kaside 5

Mısra: 57

Kelime Tipi: **Hadis**

"Levlak" sarayının perdesinin şahı. ("Levlâke levlak lema halaktül eflak: Sen olmasaydın kâinatı yaratmazdım." Kudsi hadis olduğu söylenen ifadedden ıktıbastır.).

Meded ey şâh-ı serâ-perde-i levlâk meded
Meded ey bâ'ış-i icâd-ı nüh-eflâk meded

2.6. DUA İFADELERİ

‘Afife mevlâ meskenin firdevs-i a‘lâ eylesün didim:

Tarih 12

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Dua İfadesi**

(Ey) Afife, Rabbim senin mekânını cennetin en iyi yeri eylesin.

Du‘â idüp Cenâb-ı hâkka didim fevtine târîh
‘Afife meskenin Firdevs-i a‘lâ eylesün Mevlâ

Allah devlet-i ‘ömrin dâim tavîl eylesün:

Tarih 26

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Dua İfadesi**

Allah devletinin ömrünü daima uzun eylesin.

Pâdişâh-ı pür- ‘atâ vü sıhr-i dâd-efzâsının
Eylesün Allah dâim devlet-i ‘ömrin tavîl

**Cenâb-ı kibriya tâ-rûz-i mahşer ol nihrîr-i devrânı
‘izz ü rif‘atle şadâret-zîb-i iftâ ide:**

Kaside 8

Mısra: 76

Kelime Tipi: **Dua İfadesi**

Azamet sahibi Allah, kıyamet gününe kadar o zamanın bilgesini (Şeyhülislam Abdullah Efendi) ululuk ve yücelik ile fetva verme makamının (şeyhülislamlık makamı) süsü eylesin.

Cenâb-ı Kibriya tâ-rûz-i mahşer ‘izz ü rif‘atle
şadâret-zîb-i iftâ ide ol nihrîr-i devrânı

hâk seni bağışlıya:

Tarih 7

Mısra: 9

Kelime Tipi: **Dua İfadesi**

Allah seni bağışlasın.

Seni bağışlıya hâk pâdişeh-i devrâna
Tâ-be-mahşer olasıñ zîver-i şadr-ı a‘lâ

hâlik-i yek-tâ her mâh u sâlin hümâyün eyleye:

Tarih 2

Mısra: 18

Kelime Tipi: **Dua İfadesi**

Tek olan yaratıcı her ay ve yılını mübarek eylesin.

Cenâb-ı pâdişâh-ı Bahr ü ber hâkân-ı zî-şân kim
Hümâyün eyleye her mâh u sâlin Hâlik-i yek-tâ

hayır du‘â eylerem:

Lugaz 6

Mısra: 14

Kelime Tipi: **Dua İfadesi**

Hayır duası etmek. (Namazlarında hayır duasında bulunmak bağlamında.).

Bunı hall iden kişiye bî-merâ
Beş vakitte eyleyem hayır du‘â

**hâzreti bârî cenâb-ı mîr-i ekrem mustafâ beyg
hezârân yümn-ü ikbâl ile maşsûda isâl ide:**

Tarih 38

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Dua İfadesi**

Her şeyi takdir ettiği şekle uygun olarak yaratıp varlığa çıkaran Allah cömertliğin başkanı Musatafa bey'i binlerce uğur ve mutluluk ile arzularına kavuştursun.

Cenâb-ı mîr-i ekrem Mustafâ Beyg Hâzreti Bârî
Hezârân yümn-ü ikbâl ile isâl ide maşsûda

hâzret-i mevlâ ‘îd ü baharın mübarek eyleyüp:

Kaside 6

Mısra: 47

Kelime Tipi: **Dua İfadesi**

Allah(c.c.) bayramını ve baharını mübarek eylesin.

Mübarek eyleyüp ‘îd ü baharın Hâzret-i Mevlâ
kıla zât-ı hümâyünün kemâl-i ‘avnine mazhar

hemîn eyyâmı ‘îd ü leyâlisi kadr-i hayr olsun:

Tarih 37

Mısra: 9

Kelime Tipi: **Dua İfadesi**

Bütün günleri bayram günü ve bütün geceleri ise
kadir gecesi olsun.

Hemîn eyyâmı ‘îd ü kadr-i hayr olsun leyâlisi
Fürûg-ı âfîtab-ı ‘adli kılsun dehri âsûde

**hudâ anın ‘ömrin efzün eyleyüp ‘âlemde devletle zât-ı
zî-şanın tâ-rûz-i hisâb var ide:**

Tarih 17

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Dua İfadesi**

Allah onun ömrünü uzun edip dünyada talihiyle yüce
şahsiyetini kıyamet gününe kadar var eylesin.

‘Ömrin efzün eyleyüp ‘âlemde devletle anın
Zât-ı zî-şanın hudâ var ide tâ-rûz-i hisâb

hudâ dü ‘âlemde aqsâ-yı maşsûda vâsıl kıla:

Tarih 37

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Dua İfadesi**

Allah iki cihanda da bütün arzularına kavuştursun.

Şeh-i şâhân-ı ‘âlem Hâzret-i Sultân Mahmûd
kıla vâsıl dü ‘âlemde hudâ aqsâ-yı maşsûda

huda o şahenşâh-ı gerdün-iktidân tâ-rüz-i mahşer taht-gâh-ı 'izz ü şevketde zîb-âver kıla:

Kaside 6

Mısra: 54

Kelime Tipi: **Dua İfadesi**

Allah(c.c.) feleğin kendisine tabi olduğu o padişahlar padişahını kıyamet gününe kadar ululuk ve yücelik tahtına süs veren eylesin.

Huda tâ-rüz-i mahşer taht-gâh-ı 'izz ü şevketde
O şahenşâh-ı gerdün-iktidân kıla zîb-âver

hudâyâ iki 'âlemde bânîsi sa'âdet bula:

Tarih 3

Mısra: 9

Kelime Tipi: **Dua İfadesi**

Ey Allah'ım! (bu mescidi) yaptıran dünya ve ahirette huzur bulsun.

hudâyâ iki 'âlemde sa'âdet bula bânîsi
Eğerçi kadr-i ecrin itdi nass-ı "men benâ" inhâ

ilâha tâ-be-mahşer taht-ı devletde müstedâm it:

Tarih 37

Mısra: 7

Kelime Tipi: **Dua İfadesi**

Ey Allah'ım! (Sultan I. Mahmud'u) kıyamete kadar tahtın sahibi eyle.

İlâha müstedâm it tâ-be-mahşer taht-ı devletde
K'ola mazhar halâyık sayesinde zıll-ı memdûde

ilâhî nesl-i pâk-i hân ahmedden bâkî ola:

Tarih 4

Mısra: 9

Kelime Tipi: **Dua İfadesi**

Ey Rabbim Ahmet Han'ın temiz nesli devamlı olsun, nesli sürsün.

Ola bâkî İlâhî nesl-i pâk-i Hân Ahmedden
Serây-ı dehre Şâhzâde Süleymân-ı cihân geldi

ilâhî o şahenşâh-ı heft-iklîm ü sultân-ı cihân-dârı taht-ı devletde tâ-be-mahşer pâydar it:

Tarih 39

Mısra: 46

Kelime Tipi: **Dua İfadesi**

Ey Allah'ım! O, yedi iklimin ve dünyanın sahibi padişahını(3.Ahmed) Devletin tahtında kıyamete kadar hükümdar olarak var eyle.

İlâhî tâ-be-mahşer pâydar it taht-ı devletde
O şahenşâh-ı heft-iklîm ü sultân-ı cihân-dârı

ma'būd nakīb efendi cenâb-ı şerîfine mesned-nişînî-i rûmî mübarek eyleye:

Tarih 43

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Dua İfadesi**

Allah (nakibüleşraflık) görevine atanan Nakib Efendi Hazretlerinin şereflî görevini mübarek eylesin.

Nakīb Efendi cenâb-ı şerîfine Ma'būd
Mübarek eyleye mesned-nişînî-i Rûmî

mâ-şâ' allâh:

Gazel 189

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Dua İfadesi**

Beğenme ve övme ile birlikte nazardan sakındırma sözü olarak "Ne iyi, ne kadar güzel, Allah nazardan saklasın!" manasında kullanılan bir ünlem.

O bütün nev hat-ı Ruhsârına mâ-şâ' allâh
Mushaf-ı hüsn-i pür-envârına mâ-şâ' allâh

Mevlâ bu bin yüz kırk iki sâlin mübarek eyleye:

Tarih 2

Mısra: 22

Kelime Tipi: **Dua İfadesi**

Allah bu bin yüz kırk iki yılını(H.1142 / M.1729-30) mübarek eylesin.

Olup dâ'î didim târîhin Es'ad lafzan u ma'nen
Bu bin yüz kırk iki sâlin mübarek eyleye Mevlâ

Mevlâ 'ömrini devletini ezfün eyleye:

Tarih 1

Mısra: 12

Kelime Tipi: **Dua İfadesi**

Allah (c.c.) ömrünü ve hükümdarlığını uzun etsin.

Her umûrında idüp mazhar-ı tevfik-i celî
'Ömrini devletini eyleye ezfün Mevlâ

Mevlâ yümn ile şehzade nu'mânı mu'ammer ide:

Tarih 42

Mısra: 14

Kelime Tipi: **Dua İfadesi**

Mevlâ uğurlu Şehzâde Nu'man'ı uzun ömürlü eylesin.(Sultan 3. Ahmed'in oğlu Şehzâde Nu'man'ın doğumu üzerine söylenmiştir.).

Vücûda geldi vâlâ nesl-i Ahmed Hân-ı 'âliden
Mu'ammer ide Mevlâ yümn ile Şehzade Nu'mânı

o günü hudâ lutf itse bir daği gösterse:

Nazm 22

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Dua İfadesi**

O günü Allah lütfedip bir kez daha gösterebilir.

Mihr-i rüyın baña ol mâh-likâ gösterse
O günü bir daği lutf itse hudâ gösterse

şefâ'at kıl:

Kaside 1

Mısra: 130

Kelime Tipi: **Dua İfadesi**

Peygamberlerin ve Allah'ın izin vereceği kimselerin,

*kulların suçlarının bağışlanması için Cenâbıhak katında
aracılık etmeleri.*

Pîr oldı Hâli kaldı müşevveş âmân âmân
Raḥm eyle kıl şefâ'at eyâ menba'-ı 'atâ

Yâ Rab bi-ḥaḳk-ı seyyidü'l-kevineyn 'ömrin efzûn it:

Tarih 4

Mısra: 5

Kelime Tipi: **Dua İfadesi**

*Ey Allah'ım iki cihanın efendisi Hz. Muhammed'in
(s.a.v.) hakkı için ömrünü uzun eyle.*

Bi-ḥaḳk-ı seyyidü'l-kevineyn yâ Rab 'ömrin efzûn it

Ki zîb-i tâc-ı 'izz-olmağa bir dürr-i girân geldi

Yâ Rab o tıfl-ı nâzı zîbiş-i zânû-yı hûr-i cennet eyle:

Tarih 19

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Dua İfadesi**

*Ey Rabbim! o naz çocuğunu cennet hurilerinin
dizinin süsü eyle.*

Eyle yâ Rab o tıfl-ı nâzı
Zîbiş-i zânû-yı hûr-i cennet

SONUÇ

Bu çalışmamızda Prof. Dr. Muhammet Nur Doğan tarafından 1997 yılında hazırlanan tenkitli metin çalışması “Lale Devri Şairi Şeyhülislam Esad Ve Divanı” adlı metinden yola çıkarak divanda bulunan 12 kaside, (5’i naat) 1 terkiib-bend, 1 müsemmen, 5 tahmis, 3 murabba, 46 tarih, (5 tanesi Farsça olup çalışma dışı tutulmuştur) 206 gazel, (3 tanesi Farsça olup çalışma dışı tutulmuştur) 38 nazm, 5 kıt’a, 11 rubai, 15 beyit, 19 lugaz ve 25 muamma nazım şeklindeki şiirlerde geçen 19965 kelime ve kelime grubunun sözlüğü hazırlamıştır. Böylece Divan’ın kelimeler, kelime grupları, atasözleri ve deyimler, ayet iktibasları, kalıp ifadeler, çeşitli terimler gibi unsurlardan oluşan söz varlığı ortaya çıkarılmıştır. Kelimeler anlamlandırılırken çeşitli kaynaklardan faydalanılmış; anlamları kaynaklarda bulunamayan kelimeler veya kaynaklardaki anlamı bağlama uygun olmadığı düşünülen kelimeler bağlamdan hareketle anlamlandırılma yoluna gidilmiştir.

Divandaki bütün nazım şekillerinin sözlüğünü oluşturmak için öncelikle gazel, kaside, tarih vb. ayrı ayrı sisteme kayıtları oluşturulmuş, sonrasında her sözcük ve tamlamanın metin içerisindeki anlamları verilmiştir. Çekim eklerinden ayrıştırılan sözcük kök ve gövdeleri alfabetik olarak sıralanmış böylece işlevsel bir sözlük hazırlanmıştır. Ayrıca anlamı verilen her sözcük ve tamlamanın ardından ibarenin yer aldığı beyit örneği de sözlüğe ilave edilmiştir. Bunun yanı sıra ibarenin geçtiği şiir örneğinin Divân metnindeki sıralaması da ilave edilerek gösterilmiş; böylece ibarelere ulaşmak konusunda bir kolaylık sağlanmıştır.

Bağlamli dizin ve işlevsel sözlük adı altında oluşturulan bu sözlüğün temel amacı, şairin kullandığı kelimelerin kendi bağlamı içerisinde değerlendirilip, Şeyhülislam Es’ad Efendi’nin anlam ve kelime dünyasını detaylı incelemektir. Dîvân içinde, terkiplerle kullanılan kelimeler de dâhil olmak üzere 19965 kelimeye anlamlandırma yapılmıştır. Divanda toplamda **26** vezin kullanılmıştır. Söz konusu vezinlerden **Mefā’îlün mefā’îlün mefā’îlün mefā’îlün** vezini **%22.42** oran ile **85** kez kullanılmış en fazla vezindir.

Divan metninin word halini Tebdiz sistemin ortak yazım fontu olan Gentium Plus fontuna çevirdikten sonra metnin tamamı her bir şiir ayrı ayrı olmak üzere www.tebdiz.com adlı siteden sisteme yükleyip , daha sonra gerekli araştırmalar yapılarak Tebdiz’in sağladığı ortak verilerden de faydalanıp, kelimeleri tek tek anlamlandırdık.

Çalışmada Times New Roman fontu kullanılmıştır. Çalışmanın giriş bölümü ve birinci bölümü 12 punto, sözlük bölümü ise hacimsel olarak makul seviyede tutulmak amacıyla 9 punto olacak şekilde düzenlenmiştir. Bağlamli dizin ve işlevsel sözlük çalışması adıyla oluşturulan tez çalışmalarını incelediğimizde şairin şiirlerinde kişiler, mekanlar, güzellik unsurları gibi başlıklarında eklendiğini tespit ettik. Fakat Şeyhülislam Esad Divanı üzerine yüksek lisans tezi bir tahlil çalışması ve isimler üzerine de bir tez çalışması yapıldığı için bu bölümlerin eklenmesini yapılan çalışmaların bir tekrarı olacağını düşündüğümüz için gerekli görmeyip TEBDİZ Sisteminin kelime gruplarını kaydederken bize sağladığı kalıp ifade, deyim ve atasözü, ayet ve hadis, dua ifadesi şeklinde kelime gruplandırması örneklerini vermeyi yeterli gördük.

İki bölüm halinde hazırladığımız çalışmada giriş bölümünde 18. Yüzyılın siyasi-sosyal manzarası ile edebi manzarası hakkında bilgiler verilmiştir. 1. Bölüm inceleme başlığı altında iki kısım olarak ele alınmış olup birinci kısımda şairin hayatı, şahsiyeti, eserleri, edebi kişiliği ve dil ve şekil özellikleri hakkında bilgi verilmiş olup ikinci kısımda ise Şeyhülislam Esad şiirlerinde kalıp ifade, deyim, ayet ve hadisler ile dua ifadelerine yer verilmiştir. 2.Bölümde ise sözlük oluşturulurken kullanılan yöntem ile Şeyhülislam Esad Divanı'nın bağlamli dizini ve işlevsel sözlüğüne yer verilmiştir.

Şeyhülislam Es'ad Dîvânı Sözlüğü çalışmasından önce birden fazla bağlamli dizin ve işlevsel sözlük çalışmasının mevcut olması da yöntem açısından bize kolaylık sağlamıştır. Benzer çalışmaların hazırlanmasının hem alan çalışanlarına hem de klasik edebiyat tutkunlarına fayda sağlayacağı kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

- Ahmet Cevdet Paşa (2017). *Belâgat-ı Osmâniyye*. (Haz. Karabey,T.,Atalay, M.), Ankara: Akçağ Yayınları.
- Ahmet Rıfat (1299), *Lûgat-i Tarihiyye ve Coğrafiyye*, Tıpkıbasım.
- Ali Nazima (1319), *Mükemmel Osmanlı Lûgatı*, İstanbul: Hacı Hüseyin Efendi Matbaası.
- AK, C. (2001). *Şair Padişahlar*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- AKGÜNDÜZ, A. (1990-97). *Osmanlı Kânûnnâmeleri*. I-X, İstanbul.
- AKGÜNDÜZ, M. (2002). *Osmanlı Devletinde Şeyhülislâmlık*. İstanbul: Beyan Yayınları.
- AKSOY, Ömer Âsım (1981), *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*, Ankara: TDK Yayınları.
- Aksun, Ziya Nur (1994) *Osmanlı Tarihi*, Ötüken Yay., C II, İstanbul.
- AKTUNÇ, Hulki (1998), *Türkçenin Büyük Argo Sözlüğü (Tanıklarıyla)*, İstanbul: YKY.
- AKÜN, Ö. F. (1994). “*Divân Edebiyatı*”, *İslâm Ansiklopedisi*, IX, İstanbul: TDV Yayınları,
- ALTINAY, A. R., Çabuk, V. (1980). *Âlimler ve Sanatkârlar*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- ALTINAY, Ahmed Refik (1928) *Lâle Devri*, İstanbul
- ALTINSU, A. (1970). *Osmanlı Şeyhülislâmları*. Ankara: Ayyıldız Matbaası.
- AYVERDİ, İ. (2006). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük. (3 Cilt)*. İstanbul: Kubbealtı Yayınları.
- BANARLI, N. S. (1979). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*. 2 C. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- BAŞAR, S. (2017). *Eserleri, Fotoğrafları ve Aileleriyle Osmanlı Şeyhülislâmları*. İstanbul: Kültür Anonim Şirketi Yayıncılık.
- BAYKAL, B. S. (1982). *Peçevî İbrahim Efendi Peçevî Tarihi*. C. II. Ankara: KTB Yayınları.
- BERDİBEK, Z. (2018), *Şeyhülislam Yahya Divanı Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü*, Gazi Ün. Dr. Tezi. Ank.
- BULDUK, E. (2018), *Ereğlili Türebî Divanı Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü*, Aksaray Ün. YI Tezi.
- BÜNGÜL, Nurettin Rüşdü (1939), *Eski Eserler Ansiklopedisi*. İstanbul: Çituri Biraderler Basımevi.
- CEBECİOĞLU, Ethem (2005), *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, İstanbul: Anka Yayınları.
- DEVELLİOĞLU, F. (1996). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi.
- DİLÇİN, D. (2000), *Edebiyatımızda Atasözleri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- DOĞAN, E. (2018), *Mesihî Divanı Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü*, Gazi Ün. YI Tezi. Ank.

- DOĞAN, M. (1997) *Şeyhülislâm Esad ve Divanı*, MEB, İst.
- DOĞAN, M.; (1997) *Şeyhülislâm İshak ve Divanı*, MEB, İst.
- EYÜBOĞLU, E. Kemal (1973), *On Üçüncü Yüzyıldan Günümüze Kadar Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler(Tabirler)*, İstanbul: Doğan Kardeş Matbaacılık.
- EYÜBOĞLU, İsmet Zeki (1994), *Divan Şiiri*, 2 Cilt, İstanbul: Say Yayınları.
- GÖLPINARLI, Abdülbaki (1977), *Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Sözler*, İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri.
- Hüseyin Kazım Kadri (1927), *Türk Lügati I*, İstanbul: Devlet Matbaası.
- Hüseyin Kazım Kadri (1928), *Türk Lügati II*, İstanbul: Devlet Matbaası.
- Hüseyin Kazım Kadri (1943), *Türk Lügati III*, İstanbul: Maarif Matbaası.
- Hüseyin Kazım Kadri (1945), *Türk Lügati IV*, İstanbul: Cumhuriyet Matbaası.
- İNER, Cihan (2020), *Klasik Türk Edebiyatı Materyali Olarak İşlevsel Sözlükler ve Ferrî Divanı Örneği*, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, YL Tezi. Konya.
- KABAKLI, Ahmet (1968) *Türk Edebiyatı*, Türkiye Yayınevi Yay., C II, İstanbul
- KARAKÖSE, Saadet (2013), *"Bir Elif Çekmek: Klasik Edebiyatımızda Elif"*. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, S: 2/1, s. 199-228.
- KIRKKILIÇ, Ahmet (hızl.) (1999), *Şeyhülislâm Mehmed Esad Efendi Lehçetü'l-Lügat*, Ankara: AKM Yayınları.
- Kubbealtı Lügati
- KOÇU, Reşad Ekrem (1958-1973). *İstanbul Ansiklopedisi*, C.I-XI, İstanbul: İstanbul Ansiklopedisi ve Neşriyat.
- KOÇU, Reşad Ekrem (1969), *Türk Giyim, Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*, Sümerbank Kültür Yayınları.
- Komisyon (1985-2007), *Büyük Türk Klasikleri*, 14 Cilt, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Komisyon (1997-1998), *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, 8 Cilt, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- LEVEND, Agah Sırrı (1988) *Türk Edebiyatı Tarihi*, TTK. Yay., C.I, Ankara.
- Mehmed Salâhî (1313), *Kamûs-ı Osmânî*, İstanbul: Mahmut Bey Matbaası.
- OKÇU, Naci (2011) *Şeyh Galib Divânı, Hayatı, Edebi Kısılığı, Eserleri, Şiirlerinin Umûmi Tahlîli*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara.
- OLGUN, T. (1931). *Türk Edebiyatına Dair Manzum Bir Muhtıra*. İstanbul: İstanbul İttifak Matbaası.
- OLGUN, T. (2013). *Edebiyat Lügati*. (Haz. Kemal Edip Kürkçüoğlu). İstanbul: Enderun Kitabevi.

- ONAY, Ahmet Talat (1992), *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar*, hzl. Cemal Kurnaz, Ankara: TDV Yayınları.
- ONAN, N. H. (1991). *İzahlı Divân Şiiri Antolojisi*. İstanbul: MEB Yayınları.
- ONAY, A. T. (2007). *Açıklamalı Divân Şiiri Sözlüğü-Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*. (Haz. Cemal KURNAZ). Ankara: Birleşik Yayınları.
- ONAY, A.,T. (2000). *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*. Ankara: Akçağ Yayınevi.
- ÖBEK, A. İ (1999). *[Büyük] Türk Lügati Büyük Türk Lügâtinde Divân Edebiyatı Unsurları*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÖZTÜRK, Furkan (2007), *Bâkî Divânı Sözlüğü (Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük)*, Ankara Üniversitesi Sos. Bil Ens., Dr Tezi. Ankara.
- ÖZTÜRK, Mürsel- ÖRS, Derya (hzl.) (2009), *Mütercim Âsım Efendi Burhân-ı Katı*, İstanbul: TDK Yayınları.
- PAKALIN, M. Z. (2004). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*. 3 C. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- PALA, İ. (1995). *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- PARLATIR, İ. (2006). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Ankara: Yargı Yayınevi.
- PAKALIN, Mehmet Zeki (1946-1956), *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, 3 Cilt, İstanbul: Maarif Basımevi.
- PÜSKÜLLÜOĞLU, Ali (2004), *Türkçenin Argo Sözlüğü*, Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- SERTOĞLU, Midhat (1986), *Osmanlı Tarih Lügati*, İstanbul: Enderun Kitabevi.
- SEVER, Ş.(1999) *Şeyhülislam Esad Divanı'nda Özel İsimler* (KTU, Yüksek Lisans Tezi).
- SEZEN, Tahir (2006), *Osmanlı Yer Adları (Alfabetik Sırayla)*, Ankara: Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayını.
- SOYKUT, İ. Hilmi (1968), *Unutulmaz Mısralar*, İstanbul: Sönmez Neşriyat.
- SOYKUT, İ. Hilmi (1974), *Türk Atalar Sözü Hazinesi*, İstanbul: Ülker Yayınları.
- Şemseddin Sâmî (1316). *Kâmûsu'l-A'lâm*. C.6. İstanbul: Mihran Matbaası.
- Şemsettin Sami. (2007). *Kâmus-ı Türkî*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- ŞENTÜRK, A. A. (1995). *“Klasik Osmanlı Edebiyatında Tipler”*, Osmanlı Araştırmaları XV, İstanbul.
- ŞENTÜRK, A.,A. (2015). *Osmanlı Şiiri Kılavuzu*. 1. Cilt, İstanbul: OSEDAM.
- ŞENÖDEYİCİ, Özer (2011), *Nâilî Divânı Sözlüğü (Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük)*, Gazi Üniversitesi Sos. Bil. Ens., Dr. Tezi. Ankara.
- ŞENTÜRK, Ahmet Atilla (2015), *“Okçuluk Tarihine Yeni Bir Kaynak Olarak Osmanlı Şiiri”* Mehmet Ali Tanyeri'nin Anısına Makaleler, İstanbul: Ülke Armağan Yayınları.

- Şinasi (2003), *Durûb-ı Emsâl-i Osmaniye*. hzl. Süreyya Beyzadeoğlu, İstanbul: MEB Yayınları.
- TANYERİ, M. Ali (1996), *Örnekleriyle Türk Halk Şiirinde Deyimler*, İstanbul: Özgür Yayınları.
- TANYERİ, M. Ali (1999), *Örnekleriyle Divan Şiirinde Deyimler*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- TANYERİ, M. Ali (2006), *Örnekleriyle Cumhuriyet Şiirinde Deyimler*, İstanbul: MVT Yayıncılık.
- TARLAN, Ali Nihat (2009), *Fuzûlî Divanı Şerhi*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- TDK Büyük Türkçe Sözlük
- TDK Güncel Sözlük
- TDK Tarama Sözlüğü
- TİMURTAŞ, Faruk K. (1979), *Uydurma Olan ve Olmayan Yeni Kelimeler Sözlüğü*, İstanbul: Umur Yayınları.
- TİMURTAŞ, Faruk Kadri (1981) *Tarih İçinde Türk Edebiyatı*, İstanbul
- TÜRKOĞLU, S. (2007). *Şeyhülislâm Es'âd Divânı'nın Tahlili*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- ULUDAĞ, S. (2005). *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Vajeyab.com
- YILDIRIM, Nimet (2008), *Fars Mitolojisi Sözlüğü*. İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- YILMAZ, Mehmet (1992), *Edebiyatımızda İslamî Kaynaklı Sözler (Ansiklopedik Sözlük)*, İstanbul: Enderun Kitabevi.
- ZAVOTÇU, G. (2013). *Klasik Türk Edebiyatı Sözlüğü*. İstanbul: Kesit Yayınları.

BÖLÜM 2: (SÖZLÜK)

1.Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğün Oluşturulmasında izlenilen Yöntem

- 1) Sözlük alfabetik sıraya göre oluşturulmuştur.
- 2) Times New Roman fontunda ve hacimsel boyutu makul bir seviyede tutulmak amacıyla 9 punto olacak şekilde düzenlenmiştir.
- 3) Kelimenin bağlam içerisindeki anlamı yani mecaz anlamı ‘II’ işaretinden sonra verilmiştir.

akmaz:-maz

Kaside 7

Mısra: 25

Sıvı bir maddenin bir yere doğru dökülmesi, akmak. II Gönlü akmak, meyletmek.

Akmaz mı süyına dil-i meyyal cū gibi
Kim zīb-sāz-ı bāğ olan ol nāzenīn ola

- 4) Birleşik fiil oluşturan yapılar “etmek, kılmak, eylemek, olmak” bağlam kapsamında genelde birlikte anlamlandırılmıştır.

itfā eyle:

Tarih 33

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Söndürmek; dindirmek, yatıştırmak.

Nām-ı pāki nār-ı şerr ü şūrī itfā eyleyüp
Āyet-i berd ü selāmı kıldı īmā yūmn ile

itmām id:

Tarih 9

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Tamamlamak, bitirmek, sonlandırmak.

Silmi itmām idicek maslaḥat-ı kat‘-ı hudūd
Olıcaḳ bādī-i āsāyiş-i ser-cümle verā

- 5) Bağlam gereğince bazen birleşik filleri oluşturan yapılar ayrı bir şekilde anlamlandırılmış.

itmesünler:-sünler

Gazel 202

Mısra: 12

Etmemek, eylememek, yapmamak.

Es‘ad ol neş‘eyi ta‘kīb ider elbette humār
İtmesünler hezeyān mest-i mey-i nāb gibi

olmasun:-ma, -sun

Kaside 1

Mısra: **68**

"Ol" yardımcı fiil.

Hakka delâlet eyle be-şart-ı muṭābaka
ḳalbiñde zerrece ḫalecân olmasun dilâ

6) Tamlama oluşturan kelimeler (Arapça, Farsça, Türkçe) birlikte anlamlandırılmıştır.

habbetü 's-sevdâ: Gazel 205 Mısra: 2 <i>Çörekotu ben.</i> Degil genc-i dil ü dîdem ḫayâl-i Ḫâlden Ḫâlî Bakılsa habbetü 's-sevdâ gibi bir mâlden mâlî	kandîl-i der-i dergâh: Kaside 5 Mısra: 40 Kelime Tipi: - <i>Dergahın kapısının kandili, ışığı.</i> Mihr ider rûyını fersûde-i ḫâk-i râhîñ Cân atar olmağa kandîl-i der-i dergâhîñ	ḫâb-ı rāḫat: Gazel 199 Mısra: 3 Kelime Tipi: - <i>Rahat uyku.</i> Degil 'aynımda ḫâb-ı rāḫat ammâ fık- r-i vaşlıñla Dü çeşm-i ḫâhiş ey nûr-ı basar bîdâr ḳalsun mı

7) Kalıp ifadeler, deyimler, dua ifadeleri, ayet ve hadisler de bağlam içerisinde anlamlandırılmıştır.

ilāhī o şahenşāh-ı heft-iklīm ü sultān-ı cihān-dārı taht-ı devletde tā-be-mahşer pāydār it: Tarih 39 Mısra: 46 Kelime Tipi: Dua İfadesi <i>Ey Allah'ım! O, yedi iklimin ve dünyanın sahibi padişahını(3.Ahmed) Devletin tahtında kıyamete kadar hükümdar olarak var eyle.</i> İlāhī tā-be-mahşer pāydār it taht-ı devletde O şahenşāh-ı heft-iklīm ü sultān-ı cihān-dārı	‘asā en tekrehū: Gazel 28 Mısra: 3 Kelime Tipi: Ayet <i>Bakara Suresi 216. ayete ictibas olup şöyle buyrulur: Kutibe aleykumul kitalu ve huve kurhun lekum, ve asa en tekrehu şey'en ve huve hayrun lekum, ve asa en tuhibbu şey'en ve huve şerrun lekum vallahu ya'lemu ve entum la ta'lemin. (Hoşunuza gitmese de savaş üzerinize farz kılındı. Olur ki, hoşunuza gitmeyen bir şeyde sizin için hayır, yine olur ki hoşunuza giden bir şeyde de sizin için şer vardır. Allah bilir, siz bilmezsiniz.).</i> Hayāl eyle ‘asā en tekrehū magzāsın ol rāsīḥ Hitāb-ı müstetābın oldı i ‘lāmı dem-i ferruḥ	dürr-i yem-i sümme denā: Kaside 2 Mısra: 48 Kelime Tipi: Ayet "Sümme dena" <i>denizinin incisi.[“Sonra (Cebrâil ona) yaklaştı ve (aşağıya doğru) sarktı” (Necm 53/8)].</i> Hātemü ‘r-rüsl ü resulü ‘s seḳaleyn ü muhtar Cāmi‘ü ‘l-fazl u hüküm dürr-i yem-i sümme denā
zebānımı bağladı: Gazel 191 Mısra: 10 Kelime Tipi: Deyim <i>Dilini bağlamak. (Bir kimseyi herhangi bir sebeple söz söyleyemez duruma getirmek, susmak zorunda bırakmak.).</i> Es‘ad o şuḡa Ḥālī raşad-cü-yi ‘arz iken Seḫḫāre-ğamze bağladı geldi zebānımı	levlāk: Kaside 3 Mısra: 42 Kelime Tipi: Hadis <i>"Levlāke levlak lema halaktül eflak: Sen olmasaydın kâinatı yaratmazdım." Kudsi hadis olduğu söylenen ifadedden ictibastır.</i> Odur o gülbün-i gülşen-serāy-ı ‘izzet kim Gül-i cemālīne levlāk murg-i şeydādır	āşinā-yı miḫnet olmak: Gazel 5 Mısra: 2 Kelime Tipi: Kalıp İfade <i>Sıkıntıya alışık olmak.</i> Eylemek bīgāne şevḳ u zevki rāḫatdır baña Aşinā-yı miḫnet olmak başka ḫāletdir baña

8) Tarihi kişiler, eserler veya mekanlar madde başı olmuşsa bunlarla ilgili açıklamalarda bulunulmuştur.

rüstem-i meydân-ı heycâdır: Tarih 24 Mısra: 14 Kelime Tipi: - <i>Savaş meydanının Rüstem'i. (Şeh-nâme'de Zâl'ın dillere destan kahramanlıklarıyla anılan oğlu.).</i> Felâtûn-fıkr Risto-re'ydir tedbîr-i milketde Dem-i rezm-i 'adûda Rüstem-i meydân-ı heycâdır	. ibn-i hâcib: Kaside 8 Mısra: 56 Kelime Tipi: - <i>İbn-i Hâcib (Arap gramerine dair el-Kâfiye ve eş-Şâfiye adlı eserleriyle tanınmış, fıkıh ve aruz ilmi hakkında da eser yazmış bir dil âlimidir.).</i> Odur ol fâıl-ı müşkıl-küşâ nıhrîr-i 'âlem kim Sezadır dergehiniñ İbn-i hâcib olsa der-banı	. çubuklu: Kaside 9 Mısra: 39 <i>Çubuklu bahçesi (Boğaziçi'nin Anadolu yakasında Paşabahçe ile Kanlıca arasında bulunan Çubuklu eskiden Büyük Çubuklu ve Küçük Çubuklu olarak iki kısımdan oluşmaktaydı. Osmanlı padişahlarının av yeri olarak yararlandıkları ve bir padişah bahçesi olan Küçük Çubuklu sahilin ilerisindedir. Büyük Çubuklu ise Çubuklu suyunun çeşmesinin olduğu yere denirdi).</i> Çubuklu gülüne cây oldu sünbüle Göksu Virildi lâleye Kandilli nergise Sarıyâr

9) Eserde mevcut olan bağlaçlar ve edatlar da bağlam dâhilinde anlamlandırma işlemine tabi tutulmuştur.

çü: Gazel 165 Mısra: 5 <i>"-dığı için" anlamına gelen bağlaç.</i> Püsîde kılar pîrehen-ı şabrı çü kettân Hâsıyyet-i mehtâb ile hem-tâdır o sîne	çün: Kaside 9 Mısra: 30 <i>Gibi anlamında benzerlik edatı.</i> Temam buldı küşâyış nihâl-zâr-ı çemen Açıldı güldi dil-i gönça çün leb-i dildâr

10) İkilemeler bütün olarak ele alınıp anlamlandırmaya tabi tutulmuştur.

. yer yer: Tarih 41 Mısra: 39 Kelime Tipi: - <i>Kısım kısım; birçok yerde; zaman zaman.</i> Muhassal her şükûfe bir sebağdan feyz alup yer yer Bu kâh-ı cennet-âsânın iderler midhâtin ifâ	. halka halka: Gazel 173 Mısra: 1 Kelime Tipi: - <i>Kıvrım kıvrım.</i> Halka Halka şanma kâküldür 'izâr-ı yârda Dûd-ı ahım 'âksidir âyine-i Ruhsârda

11) Zamir ve sıfatlar ayrı ayrı anlamlandırılmıştır.

aña:-n, -a Tarih 8 Mısra: 18 <i>"o" 3. tekil şahıs zamiri.</i> Şevk u şādī ile şad verziş iderken Es'ad Düşdi bir ta'miye-i pāki-yile tārih aña	ol: Gazel 30 Mısra: 1 <i>"O" işaret sıfatı.</i> Beni dūr eylediñ bilmem niçün ol mähdan ey çarḥ 'Acebdır kim hirāsān olmadıñ sen āhdan ey çarḥ

12) Sözlük anlamı ile açıklaması yetersiz görülen veya günümüz Türkçesinde tam bir karşılığı olmayan kelime ve kelime gruplarında ek bilgiler verilmiştir.

inbīk-i çeşmi: Gazel 154 Mısra: 3 Kelime Tipi: - <i>Gözün inbiği. ((Ar. inbiḳ) Sıvıları damıtmakta kullanılan âlet, taktir âleti.).</i> İnbīk-i çeşmi kıtra-nisār-ı gül-âb olur 'āşık ḥayāl iderse Ruḥ-ı hūy- çekīdesin	savt-ı nefire: Gazel 190 Mısra: 9 Kelime Tipi: - <i>Nefirin sesi. (Boru şeklindeki nefesli mûsikî âleti [Üzerinde parmak basacak delikleri bulunmayan, pirinç, fildişi ve boynuzdan uzun bir boru şeklindeki nefir savaşlarda uyarı, işâret ve hücum borusu olarak çalınırdı, aynı zamanda bir mehter mûsikîsi sazı idi]).</i> Āhdan sīt-i gelū savt-ı nefire döndi Dögünüp def gibi dil oldu nağam dolabı	. bāng-i şeş-tār: Gazel 190 Mısra: 12 Kelime Tipi: - <i>Altı telli çalgının sesi. (Eskiden Türk müziğinde ve umumiyetle islâm müziğinde kullanılan bir mızraplı saz olup üç asırdanberi Türk müziğinde tanbur bu çalgıyı unutturmuştur.).</i> Sīnede bu elif ü dāğ-ile nālem işiden Bāng-i şeş-tār ile tanbūrdan olur ābī

ŞEYHÜLİSLÂM ESAD DÎVÂNİ SÖZLÜĞÜ
(BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK)

A**1. anı:-n, -i****Nazm 18**

Mısra: 2

Üçüncü tekil şahıs zamiri.

Kumâş-ı 'işve ki yâriñ girân
metâ'idır
Fürûhta anı harîdâr-ı 'aşka sa'idır

2. anda:-+(n)da**Gazel 1**

Mısra: 5

"A-nda: o-nda". Üçüncü
teklik şahıs zamirinin bulunma hâl
eki almış biçimi.

Anda müfreddir o hâl-i 'anberîn ü
müşk-sâ
Oldı mazmûnı anıñ baht-ı siyâh-ı
mübtelâ

3. anıñ:-nıñ**Gazel 136**

Mısra: 12

"O" 3. teklik şahıs zamiri.

Okuya gelmezken Es'ad şimdi
pervâza gelüp
Sayd-gâhı oldı anıñ küh u sahrâ-yı
emel

4. anıñ:-nıñ**Gazel 153**

Mısra: 3

"O" 3. teklik işaret zamiri.

Zahmı kâfûr-ı hayâtımdır anıñ havf
itmeme
Deşne-i ğamze-i mirrîh-i felek-
düzından

5. anıñ:-nıñ**Tarih 41**

Mısra: 41

"O" 3. teklik işaret zamiri.

Ne Hâlet var anıñ resm-i bihîn-
tarh-ı pâkinde
K'olur evvel nighde nazra-sâzı
'âşık-ı şeydâ

6. anıñ:-nıñ**Gazel 1**

Mısra: 6

*"O" üçüncü teklik şahıs**zamiri, onun.*

Anda müfreddir o hâl-i 'anberîn ü
müşk-sâ
Oldı mazmûnı anıñ baht-ı siyâh-ı
mübtelâ

7. anıñ:-nıñ**Gazel 1**

Mısra: 10

*"O" üçüncü teklik şahıs
zamiri, onun.*

Eyleyen âzâde iken servi gülşende
dû-tâ
Evvel ü âhîr elif-kaddidür anıñ
Es'adâ

8. anıñ:-nıñ**Gazel 10**

Mısra: 8

*"O" üçüncü teklik şahıs
zamiri, onun.*

Bî-nevâlar güher-i 'aşka degildir
tâlib
Bih-terîn kadri anıñ sînede
pinhândır hep

9. anıñ:-nıñ**Lugaz 14**

Mısra: 22

*"O" üçüncü teklik şahıs
zamiri, onun.*

Oldığından nice eşhâs vücûdına
sebeb
Anıñ evsâfı dañı böyle perîşândır
hep

10. ana:-n, -a**Tarih 10**

Mısra: 16

*"O" üçüncü teklik şahıs
zamiri, onun.*

Çarhın olmaz bu kadar kasr-ı
bülendi rüşen
kûlsalar ana zücâc-ı mehi câm-ı
revzen

11. anın:-nıñ**Tarih 27**

Mısra: 6

*"O" üçüncü teklik şahıs
zamiri, onun.*

Âb-ı hayvândan münevverdir bu
'ayn-ı sâf kim
Menba'ı zulmet anın bunun menâr-
ı mü'minîn

12. aña:-n, -a**Gazel 146**

Mısra: 8

"o" 3. tekil şahıs zamiri.

Sabâ var ol tabîb-i câna bîmâr
oldığım söyle
Beni bir kerre görmek aña sıklet
gelmesün gelsün

13. aña:-n, -a**Tarih 8**

Mısra: 18

"o" 3. tekil şahıs zamiri.

Şevk u şâdî ile şad veriş iderken
Es'ad
Düşdi bir ta'miye-i pâki-yile târîh
aña

14. aña:-ña**Gazel 1**

Mısra: 4

*"O" üçüncü teklik şahıs
zamiri.*

Ânı çâr ebrûda olmuşken rubâ'î
güyyiâ
Aña makta' oldı sahr-ı hüsni-i hâtt-ı
dil-rübâ

15. anıñla:-nıñ, -la**Gazel 31**

Mısra: 6

*"O" üçüncü teklik şahıs
zamiri.*

Dâğ ur derûna eyleme tîr-i nigâhı
red
Dil-dâdeñim anıñla beni eyle ber-
murâd

16. ânsız:-n, -sız**Gazel 90**

Mısra: 2

*"O" üçüncü teklik şahıs
zamiri.*

Degildir dîdemiz rüşen hayâl-i
hüsni-i cânânsız
Nigâh itmez gönül hür-i behîşt
olursa da ânsız

17. anı:-nı**Gazel 202**

Mısra: 2

*"O" üçüncü teklik şahıs
zamiri.*

Ne kadar sâf-derün olsa kişi âb
gibi
Döndürür çarh anı tekdîr ile dolâb
gibi

18. anıñ:-nıñ**Kaside 1**

Mısra: 60

*"O" üçüncü teklik şahıs
zamiri.*

Evvel tasavvur eyle hâlâyıkda
keşreti
Taşdık olunur anıñ ile vahdet-i
Hudâ

19. anın:-nıñ**Kaside 1**

Mısra: 102

" O" üçüncü teklik şahıs
zamiri.

Oldur o mahz-ı nur-ı İllāhî ki tā-
ezel
Halk olduğına aân için arz ile
semā

20. **anîh:-nîh**
Kaside 4
Mısra: 82
" O" üçüncü teklik şahıs
zamiri.

Oldur o nāzenîn-i Cenāb-ı İllāh kim
Maqbûl-i 'izzet oldı anîh nuṭṭ u
himmeti

21. **anda:-+(n)da**
Kaside 8
Mısra: 9
" O" üçüncü teklik şahıs
zamiri.

Müderis eyledi anda nemā-yı
feyz-baḥşî kim
kıla tullāb-i ezḥāra ifāde fenn-i
'irfanı

22. **anîh:-nîh**
Lugaz 4
Mısra: 10
" O" üçüncü teklik şahıs
zamiri.

Āteşî-meşreb bir ocaḳ-zādedir
Her dem anîh ittibā'ı bādedir

23. **anîhla:-nîh, -la**
Lugaz 9
Mısra: 12
" O" üçüncü teklik şahıs
zamiri.

Anı zıkr-eyledi Mushafda Mevlā
Anîhla fahr ider ednā vü a' lā

24. **anîh:-nîh**
Lugaz 10
Mısra: 7
" O" üçüncü teklik şahıs
zamiri.

Gerçi kim yokdur anîh belli yeri
Oldığı yerde 'ayandır Eşeri

25. **anîh:-nîh**
Lugaz 14
Mısra: 4
" O" üçüncü teklik şahıs
zamiri.

Ehl-i hācātın odur hācetini iden
is 'āf
Ne dise olmaz anîh zerrece
yanında hilāf

26. **anîh:-nîh**
Lugaz 14
Mısra: 10
" O" üçüncü teklik şahıs
zamiri.

Āḥiri ismi ile 'öşri olur evveliniñ
Zerrece naḳş ile 'aynı olur evvelde
anîh

27. **anîh:-nîh**
Lugaz 16
Mısra: 7
" O" üçüncü teklik şahıs
zamiri.

Harf-i sanîsi anîh zāhirdir
Fehm kıl kim didim ol harfi saña

28. **anîh:-nîh**
Lugaz 16
Mısra: 13
" O" üçüncü teklik şahıs
zamiri.

İsmin ancak anîh Allah bilür
Bunda vardır aña zîrā imā

29. **anîh:-nîh**
Lugaz 17
Mısra: 5
" O" üçüncü teklik şahıs
zamiri.

Olmuş anîh hemîşe şāmı şehir
N'ola olursa mübtelā-yı şehir

30. **anîh:-nîh**
Tahmis 1
Mısra: 7
" O" üçüncü teklik şahıs
zamiri.

Tavafına olurlar teşne anîh 'arş ile
kürsî
Ecell-i sunci olup Kibriyânîñ 'arş
ile kürsî

31. **anîh:-nîh**
Tahmis 1
Mısra: 7
" O" üçüncü teklik şahıs
zamiri.

Tavafına olurlar teşne anîh 'arş ile
kürsî
Ecell-i sun'ı olup Kibriyânîñ 'arş
ile kürsî

32. **anîh:-nîh**
Tarih 9
Mısra: 12
" O" üçüncü teklik şahıs
zamiri.

Kār-ı düşvārı ider cevdet-i fikri
teshîl
Nāhun-ı re'y-i rezinidir anîh
'ukde-küşā

33. **anîh:-nîh**
Tarih 19
Mısra: 5
" O" üçüncü teklik şahıs
zamiri.

Rūhını kabz ider iken anîh
Melekü'l-mevt-i Cenāb-ı 'İzzet

34. **anîh:-nîh**
Tarih 23
Mısra: 13
" O" üçüncü teklik şahıs
zamiri.

Tā-be-mahşer 'ömrin efzūn
eyleyüp anîh ḥudā
Zāt-ı zî-şanın hemin 'ālemde itsün
ber-karār

35. **anîhla:-nîh, -la**
Tarih 30
Mısra: 21
" O" üçüncü teklik şahıs
zamiri.

Yine anîhla hem-'ayār olamaz
Ki odur taht-gāh-ı şāh-ı cihān

36. **anîh:-nîh**
Tarih 31
Mısra: 5
" O" üçüncü teklik şahıs
zamiri.

Kubbesi olsa n'ola çetr-i Sikender
ki anîh
Menba'ı āb-ı hayāt olmada 'aynı-
yle hemān

37. **anîh:-nîh**
Tarih 39
Mısra: 38
" O" üçüncü teklik şahıs
zamiri.

Rikāb-ı eşheb-i devlet-zimāmı
dürre-i gurre
Anîh ḥurşid-i tāb-āver murassa'
satl-ı zer-kārı

38. **anîh:-nîh**
Tarih 40
Mısra: 19
" O" üçüncü teklik şahıs
zamiri.

Dü-tārîh ile tebrîk itmege itmāmını
anîh
Didim şad şevḳ ile Es'ad o dem bu
beyt-i garrāyı

39. **anlar:-n, -lar**

Muamma 2

Mısra: 2

"O" çokluk üçüncü şahıs

zamiri.

Olsa da bin nâfe müşk ol zülf
kanda kanda bû
Râyihi-yle kim ki me'lûf ola anlar
mû-be-mû

40. **anı:-n, -ı**

Gazel 18

Mısra: 6

"O" üçüncü teklik şahıs

zamiri.

Pülâd ise de dil giricek pûte-i aşka
Altûn ider elbet anı iksîr-i
maḥabbet

41. **ânı:-n, -ı**

Gazel 1

Mısra: 3

"O" işaret zamiri.

Ânı çâr ebrûda olmuşken rubâ'î
güyyâ
Aña makṭa' oldı satr-ı ḥüsn-i ḥatt-ı
dil-rubâ

42. **anda:-n, -da**

Gazel 58

Mısra: 2

"O" işaret zamiri.

Dehânî nâ-şükûfte gülşen-i
rûyuñda bir güldür
Figân-ı âteşinim anda reşk-i savt-ı
bûlbûldür

43. **anda:-n, -da**

Gazel 120

Mısra: 2

"O" işaret zamiri.

Bâde-i naḥl-i tüvân bulsa n'ola
zer-fâmlık
Koymadı tâb-ı hevâ-yı rûze anda
ḥâmlık

44. **andan:-n, -dan**

Gazel 181

Mısra: 4

"O" işaret zamiri.

Teng ol kadar dehân-ı füsûn-kâr-ı
yâr kim
ḥayrettedir sūḥan daḥi andan
sudûrına

45. **anı:-n, -ı**

Gazel 198

Mısra: 9

"O" işaret zamiri.

Dâğ-ı derûnum Es'ad vefk-i

cefâdır anı

Pergâr-ı ğamzesiyle bir gül- 'izâr

çizdi

46. **anda:-n, -da**

Lugaz 15

Mısra: 11

"O" işaret zamiri.

Her biriniñ pâyı birdir anda hem

halhâlî var

Ser-nigündür birbirine nâ-muvâfık

Ḥâlî var

47. **anda:-n, -da**

Muamma 12

Mısra: 2

"O" işaret zamiri.

Tururlar hep ayağ üzre der-i

meyḥânenen yârân

Döner yok ey dil anda cām-veş nâ-

gâh var sende

48. **anda:-n, -da**

Muamma 17

Mısra: 2

"O" işaret zamiri.

İden dünyâyı göz göre musahhar

Olupdur anda Husrev ya Sikender

49. **anda:-n, -da**

Rûbai 6

Mısra: 4

"O" işaret zamiri.

Evzâ' -ı hilâf olsa da zâḥirde

Bünyân-ı ḥulûşı anda muhkem

bulsam

50. **ana:-n, -a**

Tarih 41

Mısra: 22

"O" üçüncü tekil şahıs

zamiri.

Sabâ çârüb-keşlik eyledikçe pîş-

gâhında

Nisâr-ı âb ider saḳkâ-veş ana

mevce-i deryâ

51. **aña:-n, -a**

Tarih 41

Mısra: 44

"O" üçüncü tekil şahıs

zamiri.

Neşât-ı şevḳ-i şâdîdir esâs-ı pâk-i

bünyânı

Meşerrât-ı şafâ vü inbisât oldı aña

mebnâ

52. **aña:-n, -a**

Tarih 41

Mısra: 62

"O" üçüncü tekil şahıs

zamiri.

O bir mergûb zîbâ nüṣṣa-i tenvîr-i

'izzetdir

Aña oldı mutallâ mahfaza bu kasr-ı

nev-peydâ

53. **anı:-nı**

Tarih 2

Mısra: 10

"O" üçüncü tekil şahıs

zamiri.

Teveccüh itdigi cânibden ol dâdâr-

ı Risto-rây

Anı seyl-âb-ı cüd u himmeti ḳıldı o

dem itfâ

54. **anî:-nîñ**

Tarih 5

Mısra: 12

"O" üçüncü tekil şahıs

zamirinin ilgi hali eki almış şekli.

Muhassal bu fazîlet istiḳâmet fitnat

u 'iffet

Ezelden hilkatinde çâr-'unsûrdur

anîñ güyâ

55. **anı:-n, --ı**

Gazel 165

Mısra: 9

"O" kişi zamiri.

Ârâyiş-i pehlû-yı ḥayâl it anı Es'ad

Kim levḥa-i sîmîn-i mücellâdır o

sîne

56. **aña:-ñ, -a**

Kaside 3

Mısra: 38

"A-na: o-na". Üçüncü tekil

şahıs zamiri. II Hz. Muhammed.

Odur o padişeh-i kişver-i risâlet

kim

Aña nübüvvet-i Ḥaḳ taht-gâh-ı

zîbâdır

57. **anları:-n, -lar, -ı**

Lugaz 6

Mısra: 10

"O" işaret zamiri.

Bağrı başlu bir bölük âşûfte-Ḥâl

Anları çekmiş çevirmiş çarḥ-ı zâl

58. **ana:--ñ, --a**

Kaside 3

Mısra: 6

"O" işaret zamiri.

Dehen ki daḥme-i ser-şâr-ı zer-

ma'ârif olup

Zebân-ı nuṭṭ ana miftâh-ı sîm-
sîmâdır

59. **aña:--ñ, --a**
Kaside 3
Mısra: **40**
" O" işaret zamiri.

Odur o mihr-i ziyâ-baḥş-ı 'izz ü rif
'at kim
Sipîhr-i nûr-ı Huda aña maṭla'u
câdır

60. **aña:--ñ, --a**
Tarih 41
Mısra: **60**
" O" işaret zamiri.

O bir tâbiş-fürûz-ı 'izz ü rif 'at pāk
gevherdir
Aña kândır bu kâh-ı zîver-efzâ vü
ziyâ-baḥşâ

61. **andan:-n, -dan**
Kaside 2
Mısra: **78**
" O" üçüncü tekil şahıs
zamiri.

Çeşme-i feyze benânîndır olan
lû'lü-i nûr
Eylediñ âb-ı hayât-âveri andan icra

62. **anlarda:-n, -lar, -da**
Lugaz 16
Mısra: **5**
" O" üçüncü tekil kişi zamiri.

Biñ vecih belki ola anlarda
Ki ola nazra-i ülä humekâ

63. **anlar:-n, -lar**
Lugaz 9
Mısra: **13**
" O" üçüncü tekil şahıs
zamiri.

Hafîdir şanma kim anlar 'ayândır
İkisi birbiriyle hem-'inândır

64. **ana:-ñ, -a**
Gazel 39
Mısra: **10**
" O" III. tekil şahıs zamiri.

Dil eylemekle nâlesin efzûn Es'adâ
Yâriñ de cevri ana cezâ-yı
günâhıdır

65. **aña:-ñ, -a**
Gazel 46
Mısra: **2**
" O" III. tekil şahıs zamiri.

Olan bâdî cefâ-yı rûzgâra şöhret ü
şândır

Mehiñ noksânî ḥurşîdin zevâli aña
burhândır

66. **aña:-ñ, -a**
Gazel 54
Mısra: **5**
" O" III. tekil şahıs zamiri.

Ta'lik-i 'azm eyle aña kılma fesh ü
neşl
Bak şevḳ ü zevḳ-i nevle mürekkeb
likâsı var

67. **aña:-ñ, -a**
Gazel 140
Mısra: **11**
" O" III. tekil şahıs zamiri.

kılarken kil-k-i Es'ad meşḳ-i
mısra-'ı ḥatîñ aña
Görüp ebrûlarıñ bir beyt-i
müstahsen ben öğrettim

68. **aña:-ñ, -a**
Gazel 145
Mısra: **2**
" O" III. tekil şahıs zamiri.

Peyâm aldım çemende nûkhet-i
müşkîñ-i sünbûlden
Sabâ bir şemmecik almış getürmüş
aña kâkülden

69. **aña:-ñ, -a**
Gazel 146
Mısra: **6**
" O" III. tekil şahıs zamiri.

Yeter ol mest-i nâzın âteş-i ḥüsn-i
cihân-süzü
Aña isterse şahbâdan harâret
gelmesün gelsün

70. **aña:-ñ, -a**
Kaside 1
Mısra: **86**
" O" III. tekil şahıs zamiri.

Maḥbûb-i ḥûb-i Ḥazret-i Rabbü'l-
enâm kim
Kaşr eyledi şefâ'at-i 'uzmâyı Ḥaḳ
aña

71. **aña:-ñ, -a**
Kaside 1
Mısra: **104**
" O" III. tekil şahıs zamiri.

Taḳdîm-i nûr-ı hilkatî te'hîr-i bi
'seti
Bi'l-ittifâk oldı evvel-i delîl aña

72. **aña:-ñ, -a**
Kaside 5
Mısra: **42**
" O" III. tekil şahıs zamiri.

Süziş-i şem'-i ser-engüştüñi
görmüşdi meger
İtmeyüp aña Taḥammül iki şakk
oldı kamer

73. **aña:-ñ, -a**
Kaside 12
Mısra: **62**
" O" III. tekil şahıs zamiri.

Aḳsa cûy-i keremî sū-yi sebîl-i
baḡa
Sîm ü zer maşrabalar ola aña her
lâle

74. **aña:-ñ, -a**
Lugaz 1
Mısra: **13**
" O" III. tekil şahıs zamiri.

Her kim itse aña ta'mîk-i nazar
Göremez mir'ât-ı cisminde keder

75. **aña:-ñ, -a**
Lugaz 3
Mısra: **20**
" O" III. tekil şahıs zamiri.

Cismi olsaydı eger bî-ser ü pâ
Fi'l-mesel minḳale dirdim ben aña

76. **aña:-ñ, -a**
Lugaz 13
Mısra: **14**
" O" III. tekil şahıs zamiri.

Pîşine çekse anı ger aḡyâr
Açılır aña dilde her ne ki var

77. **aña:-ñ, -a**
Lugaz 14
Mısra: **12**
" O" III. tekil şahıs zamiri.

Pîş-gâh-ı küberâda olur ol
müsta'mel
Zâḥir olsa süfelâdan aña itmezler
'amel

78. **aña:-ñ, -a**
Lugaz 14
Mısra: **18**
" O" III. tekil şahıs zamiri.

Neye teşbih ideyim diyü
düşündüm katı çok
Bulmadım doğrusı gâyet aña
beñzer şey yok

79. **aña:-ñ, -a**
Lugaz 16
Mısra: **14**
" O" III. tekil şahıs zamiri.

İsmin ancak anıñ Allah bilür
Bunda vardır aña zirâ imâ

80. **aña:-ñ, -a**
Lugaz 17
 Mısra: 2
" O" III. tekil şahıs zamiri.

Nedir ol sâf-sîne cism-i latîf
 Aña nisbet hevâ-yı tünd kesîf

81. **aña:-ñ, -a**
Lugaz 17
 Mısra: 4
" O" III. tekil şahıs zamiri.

kalbî 'akşı ile hemân birdir
 Aña maşşûş bu 'aceb serdir

82. **aña:-ñ, -a**
Lugaz 17
 Mısra: 10
" O" III. tekil şahıs zamiri.

Halt ider nâmını kim itse su'âl
 Durup efsûn okur aña der-Hâl

83. **aña:-ñ, -a**
Nazm 15
 Mısra: 3
" O" III. tekil şahıs zamiri.

Her gâh cılve-gâh iken aña sipihr-i
 nâz
 Ol mâh evc-i 'işvede tutdı maşâm-
 ı nev

84. **ana:-ñ, -a**
Tarih 3
 Mısra: 7
" O" III. tekil şahıs zamiri.

Nice âvîze itmez ana kendin
 beyza-i meh kim
 Sîrâcî olmağ içün mumdur mihr-i
 cihân-ârâ

85. **aña:-ñ, -a**
Tarih 41
 Mısra: 15
" O" III. tekil şahıs zamiri.

Müşâkıl olsa da farzâ Havernaqla
 İrem aña
 Yine illâsı vardır gayri olmaz
 böyle müstesnâ

86. **ana:-ñ, -a**
Tarih 41
 Mısra: 57
" O" III. tekil şahıs zamiri.

şadef-âsâ bu dergâh-ı mu'allâ ana
 me'vâdır
 Vücûd-ı nâzeninidir içinde gevher-
 i yek-tâ

87. **anda:-n, -da**
Tarih 35
 Mısra: 15
" O" işaret zamiri.

Emîn-ü hâfiz idüp İbn-i Hâzini
 anda
 İmâm Fahri re'îs itdiler o bünyâna

88. **anda:-n, -da**
Tarih 41
 Mısra: 33
" O" işaret zamiri.

Ma'ârif-gâhdır pîşinde ol gül-ravza
 kim anda
 Olan tullâb-ı ezhâra nemâ-ver
 hâce-i dâna

89. **anda:-n, -da**
Tarih 41
 Mısra: 37
" O" işaret zamiri.

Uzattı kâmeti serv okuyup ders-i
 Menâr anda
 kalender-veş okur Keşküli ezber
 lâle-i hamrâ

90. **anda:-n, -da**
Tarih 44
 Mısra: 17
" O" işaret zamiri.

Anda dü-tâk-ı pür-zer beytü'l-
 kasîde beñzer
 Mazmûnının ser-â-ser şevk u şafâ
 me'âlî

91. **anda:-n, -da**
Tarih 44
 Mısra: 22
" O" işaret zamiri.

Yâ Rab o zât-ı ekrem pîr ola 'izz-
 ile hem
 Müzdâd ola dem-â-dem anda şafâ-
 yı bâli

92. **anı:-n, -ı**
Lugaz 10
 Mısra: 20
Üçüncü tekil şahıs zamiri.

Gerçi kim zâtı görünmez ammâ
 Anı bir hamlede eyler ifnâ

93. **anın:-nîñ**
Gazel 41
 Mısra: 8
" O" üçüncü tekil şahıs zamiri.

Olan mecâzı dañi isti 'âreden cârî
 Anın hakikat-i hâli riyâyâ mâ'ildir

94. **anın:-nîñ**
Gazel 45
 Mısra: 4
" O" üçüncü tekil şahıs zamiri.

Ol âhü-yı melâhat olmasun bî-hûde
 rem-kerde
 Müheyyâ rîsmân-ı âh-ı dil anın
 kemendidir

95. **anın:-nîñ**
Gazel 54
 Mısra: 4
" O" üçüncü tekil şahıs zamiri.

Câ-yı neşât-bahş-ı İmâdiyye hağ
 budur
 Kim yer kıt'asından anın i'tilâsı
 var

96. **anın:-nîñ**
Lugaz 10
 Mısra: 32
" O" üçüncü tekil şahıs zamiri.

İsminiñ evvelini kıl mechûl
 Ola Hâşıl anın ile me'mûl

97. **anın:-nîñ**
Lugaz 10
 Mısra: 34
" O" üçüncü tekil şahıs zamiri.

Harfiniñ evvelini itseñ terk
 kalbî kılca kalur anın bî-şek

98. **anın:-nîñ**
Lugaz 19
 Mısra: 7
" O" üçüncü tekil şahıs zamiri.

Didi beşdir anın hurûfî hemâm
 Lîk on beşdir eylesen im'ân

99. **anın:-nîñ**
Lugaz 19
 Mısra: 7
" O" üçüncü tekil şahıs zamiri.

Didi beşdir anın hurûfî hemâm
 Lîk on beşdir eylesen im'ân

100. **anın:-nîñ**
Lugaz 19
 Mısra: 23
" O" üçüncü tekil şahıs zamiri.

Vaşfin anın galat didim o degil
 Başka ta'rîf idemem şaîa anı bil

101. **anın:-nû**

Tarih 10

Mısra: 9

" O " üçüncü tekil şahıs
zamiri.

Öyle metbu ' -i pesendide anın
bünyânı
Nigeh-endâzı olur âyine-veş
hayrânı

102. **anîn:-nû**

Tarih 28

Mısra: 5

" O " üçüncü tekil şahıs
zamiri.

Tâ-be-haşr ' ömrini efzûn idüp
Allah anîn
Bâğ-i devletde gül-i zâtını kılsun
handân

103. **anda:-n, -da**

Kaside 12

Mısra: 78

" Orada " işaret zamiri.

Benim ol bâğçe-i mu ' cize-tarh-ı
güftâr
Ki müseddeslerim anda farah-âver
lâle

104. **anı:-n-ı**

Kaside 10

Mısra: 18

" O " 3. teklik kişi zamiri.

Ta 'bîr-i sühân mu ' cize-iksâ-yı
edadır
Tahrîr anı tasdîr-i bihîn cây-ı
kalemdir

âb:

1. **âb:**

Gazel 11

Mısra: 6

1) su 2) Âşığın gözyaşı.

Fikr-i kadd ü ' ârızınla bak sirişk-i
çeşmime
Sâye-i nahl-i gül-i terden revândır
sanki âb

2. **âb:**

Gazel 171

Mısra: 6

Su II Parlak.

Tâb-ı meyden şanma hü-y-rîz oldu
rüy-ı enveri
Âteş üzre âb gösterdi Ruhi i ' câz ile

3. **âbı:-ı**

Gazel 152

Mısra: 2

(Fars.) Su.

' Arağ-rîzân olur şanmañ Ruğ-ı dil-
süz-ı meh-veşden
İder i ' câz-kâr-ı hüsni icrâ âbı
âteşden

4. **âb:**

Beyit 11

Mısra: 2

(Fars.) Su.

Tâb-ı meyden şanma hü-y-rîz oldu
rüy-ı enveri
Âteş üzre âb gösterdi Ruhi i ' câz ile

5. **âb:**

Gazel 97

Mısra: 4

(Fars.) Su.

Yârdan dil ' aşk-ı hâlet-kârı şaklar
şaklamaz
Âb ' aqs-i şüret-i nüzzârı şaklar
şaklamaz

6. **âb:**

Gazel 118

Mısra: 12

(Fars.) Su.

Hurûş-ı eşk-i hasret hâne-i şabrım
harâb itdi
Esâsı âb olan bünyân kâbil mi
metîn olmak

7. **âb:**

Gazel 202

Mısra: 1

(Fars.) Su.

Ne kadar sâf-derûn olsa kişi âb
gibi
Döndürür çarh anı tekdîr ile dolâb
gibi

8. **âb:**

Kaside 11

Mısra: 26

(Fars.) Su.

Girye nâr-ı ğamın ol seng-diliñ
mañv idemez
Âb itfâ mı ider hiç şerer-i hârâyı

9. **âb:**

Gazel 173

Mısra: 6

Su, ter damlası.

Bak ' arağ-rîz-i ' izâr-ı yâre sehğâr-ı
hüsün
kağra kağra âb göstermiş miyân-ı
nârdâ

âb ile âteş:

1. **âb ile âteş:**

Gazel 104

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Su ve ateş.

Meyle eyler bu dil-i pür-süz-
meşreb keşmekeş
Bü ' l- ' acebdır âb ile âteş ider hep
keşmekeş

âb ü tâb:

1. **âb ü tâb:**

Gazel 11

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Parlaklık, güzellik.

Es ' adâ germiyyet-i şahbâ-yı naz u
' işveden
Hüsni-i ' âlem-sûzına gelmiş o
mâhîñ âb ü tâb

2. **âb ü tâb:**

Gazel 172

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Parlaklık, güzellik.

Çerâğı mihr ü meyi Kevser olsa da
sensiz
Hiç âb ü tâb gelür mi şeb-i
vişâlimize

3. **âb ü tâb:**

Gazel 183

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Parlaklık, güzellik.

Leb-teşne-i nezâredir ol âb ü tâb
ile
Çeşmân-ı mihr ü mâh Ruğ-ı hüsni ü
ânına

4. **âb ü tâb:**

Gazel 6

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Güzellik, parlaklık, tazelik//su
ve hararet.

Sirişk-i dîde-i hasretle sūziş-i
' aşkım

Virir ne deñlü fūzūn olsa âb ü tâb
saña

âb ü tâb-ı nuṭṭ:

1. **âb ü tâb-ı nuṭṭ:**

Gazel 158

Mısra: 10

Kelime Tipi: -
Sözün parlaklığı, güzelliği.

N'ola âyîne-âsâ olsa Es'ad nazmı
pākîze
Ki âb ü tâb-ı nuṭkı Nâkıd-ı hoş-
güdâ gördüm ben

âb ü tâb-ı ruh:

1. âb ü tâb-ı ruh:

Gazel 29

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yanağın parlaklığı ve suyu.

Hü-y-kerdegî-i germî-i mînâ-yı nâz
ile
Ser-mest ider fütâdeleri âb ü tâb-ı
ruh

âbâ:

1. âbâdan:-dan

Tarih 10

Mısra: 21

Bayındır, mâmur, âbâdan.

Eyleyüp Hazret-i Allâh hemîn
âbâdan
kıla tâ rûz-i cezâ şâhibine kehf-i
emân

‘abâ:

1. ‘abâya:-y, -a

Gazel 92

Mısra: 6

Yünden yapılmış kaba kumaş.

Tecerrüd cileyüp âlâyiş-i
tecemmülден
Kâba-yi fahrı ‘abâya değişmiyor
musunuz

âbâd id:

1. âbâd id:

Kaside 2

Mısra: 92

Kelime Tipi: **Deyim**

*Imar etmek; şenlendirmek,
mesut etmek, neşelendirmek.*

Benim ol şadme-i ‘isyân ile dil-
hâne-harâb
Beni âbâd idemez kimse cihanda
illâ

âbâd olayım:

1. âbâd olayım:

Nazm 20

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Şenlenmek, bayındır, mamur
duruma gelmek.*

Göster âyîne-i rüyuñ bana dil-şâd
olayım
Yap o yüzden dil-i vîrânımı âbâd
olayım

âbâdan ide:

1. âbâdan ide:

Tarih 13

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Mamur hale getirmek.

Didi tebrik idüp kerrübiyân-ı ‘arş
tārîhin
Bu ra’nâ beyt-i zîbâ-tarzi âbâdan
ide Mevlâ

2. âbâdân ide:

Tarih 41

Mısra: 68

Kelime Tipi: -

Mamur hale getirmek.

Mu’ammer eyleyüp ‘izz ü sa’âdet
ile bânîyi
Bu nev kasr-ı dil-ârâ-resmî âbâdân
ide Mevlâ

abdâl-i kalender:

1. abdâl-i kalender:

Kaside 6

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Dünya malına önem
vermeyen derviş.*

Çü abdâl-i kalender dâğ-ber-dil
lâle-i hamrâ
Gelüp rindân bezm-i bağa sundı
bir tolı sagar

abdâl-i nemed-püş:

1. abdâl-i nemed-püş:

Kaside 12

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Keçe veya kebe giyen derviş.

Tekye-i gülşeniñ abdâl-i nemed-
püş iken
Çâk idüp sinisini oldı kalender lâle

âbdest:

1. âbdestin:-in

Tarih 31

Mısra: 10

*İbâdetten önce usûlince
yikanarak temizlenmek.*

Sıdk u ihlâs ile bir def’a tevazu
iderek
Âbdestin yed-i beyzâ gibi eyler
rahşân

‘abd-i gerden-beste:

1. ‘abd-i gerden-beste:

Tarih 29

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Boynu bağlı köle.

Tâ-be-mahşer bîm-i kahr-u
heybetinden sū-be-sū
Dergehinde ‘abd-i gerden-beste
olsun serkeşân

‘abd-i mükâteb:

1. ‘abd-i mükâteb:

Gazel 99

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Kendi bedelini ödeyip âzat
olmak üzere efendisiyle anlaşma
yapan köle.*

Nağd-i revânın almağa vir hüccet-i
ḥatûñ
‘Abd-i mükâteb ile dili hem-
bahâya kes

‘abdülmâlik-i dārâ-me‘âb:

1. ‘abdülmâlik-i dārâ-me‘âb:

Tarih 17

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Hükümdarlığın dayanağı
Abdülmelik. (Şehzâde Abdülmelik
III. Ahmed’in oğludur.).*

Oldı tâli‘ evc-i nesl-i Hân
Ahmedden bu dem
Mâh-veş Şehzâde ‘Abdülmâlik-i
Dārâ-me‘âb

‘abes:

1. ‘abes:

Gazel 20

Mısra: 1

*Akla, sağduyuya ve gerçeğe
aykırı olan, yersiz (şey).*

Gamzesinden yâre ey dil iştikâ
itmek ‘abes
Zahmına şemşîr-i elmâsın deva
itmek ‘abes

2. ‘abes:

Gazel 20

Mısra: 2

*Akla, sağduyuya ve gerçeğe
aykırı olan, yersiz (şey).*

Gamzesinden yäre ey dil iştikā
itmek 'abeş
Zahmına şemşir-i elmâsın deva
itmek 'abeş

3. 'abeş:

Gazel 20

Mısra: 4

*Akla, sağduyuya ve gerçeğe
aykırı olan, yersiz (şey).*

Güşına girmez ki her tārında var
biñ mübtelā
Ahiñı sevdā-yı zülfiyle hevā itmek
'abeş

4. 'abeş:

Gazel 20

Mısra: 6

*Akla, sağduyuya ve gerçeğe
aykırı olan, yersiz (şey).*

İhtirāz eyle rükū '-āsā perestiş
kılmadan
kıbleden ğayrılara kıddiñ dü-tā
itmek 'abeş

5. 'abeş:

Gazel 20

Mısra: 8

*Akla, sağduyuya ve gerçeğe
aykırı olan, yersiz (şey).*

Ārzū-yı kāmranī cāy-ğir-i tab' iken
Tekye-i 'ālemde terk-i māsivā
itmek 'abeş

6. 'abeş:

Gazel 20

Mısra: 10

*Akla, sağduyuya ve gerçeğe
aykırı olan, yersiz (şey).*

Süd virmez hod-fürüşāna temellük
Es'adā
Desti dāmen-ğir-i aşhāb-ı riya
itmek 'abeş

āb-ı güher:

1. āb-ı güher:

Gazel 96

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

İnci damlası.

Āb-ı güheriz durre-i yektāda
nihānız
Yektā güheriz kim tih-i deryāda
nihānız

āb-ı havāt:

1. āb-ı hayāt:

Tahmis 3

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

*İçeni ölümsüzlüğe ulaştıran
ve nerede olduğu bilinmeyen bir
kaynağın suyu.*

Āb-ı hayāt lücce-i çeşm-i
terimdedir
Bī-germ ü serd bād-ı şafā-bahşı
nerm ü pāk

2. āb-ı hayāt:

Tarih 31

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*İçeni ölümsüzlüğe ulaştıran
ve nerede olduğu bilinmeyen bir
kaynağın suyu.*

Kubbesi olsa n'ola çetr-i Sikender
ki anıñ
Menba'ı āb-ı hayāt olmada 'aynı-
yle hemān

āb-ı havāt ol:

1. āb-ı hayāt ol:

Kaside 10

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ölümsüzlük suyu olmak.

Nutk āb-ı hayāt olsa n'ola 'ayn-i
hikemden
Mecrası sevād-ı ten-i bālā-yı
kalemdir

āb-ı havāt-āver:

1. āb-ı hayāt-āver:

Kaside 2

Mısra: 78

Kelime Tipi: -

Hayat veren su.(Hz.

*Muhammed'in parmaklarından su
akması mucizesini hatırlatma
bağlamındadır.).*

Çeşme-i feyze benānıñdır olan
lū'lū-i nūr
Eylediñ āb-ı hayāt-āveri andan icra

āb-ı havāt-ı lutf:

1. āb-ı hayāt-ı lutf:

Gazel 16

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sonsuzluk suyunun ihsanı.

Pür-süz ide o dem ki beni āteş-i
güneh
Āb-ı hayāt-ı lutf ile def' -i harāret it

āb-ı havāt-ı sühan:

1. āb-ı hayāt-ı sühan:

Kaside 2

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Hayat bağışlayan sözler.

zulmet-i çeşme-i Hızır oldı sevād-ı
çeşmiñ
Eylediñ āb-ı hayāt-ı sühanı çün
icra

āb-ı havvan:

1. āb-ı hayvān:

Tarih 27

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*İçeni ölümsüzlüğe
ulaştırdığına inanılan hayat suyu.*

Āb-ı hayvāndan münevverdir bu
'ayn-ı sâf kim
Menba'ı zülmet anın bunun menār-
ı mü'min

2. āb-ı hayvan:

Müsemmen 1

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*İçeni ölümsüzlüğe
ulaştırdığına inanılan hayat suyu -
sevgilinin dudağı.*

Ey lebiñ māye-i hasıyyeti āb-ı
hayvan
La'l-i 'İsī-nefesin gōnça-i gülzār-ı
cān

āb-ı leb:

1. āb-ı leb:

Gazel 13

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Dudağın suyu.

İhyā-yı mürdegān-ı ğam u miñnet
itmede
Reşk-āver-i Mesîh ola bir kıtra āb-
ı leb

āb-ı musaffā:

1. āb-ı musaffā:

Beyit 15

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Saf, tertemiz su.

San āb-ı musaffāsi Tesnīm ile
hem-südur
Bu çeşme letāfetde 'aynı bir içim
sudur

āb-ı nāb:

1. **āb-ı nāb:****Tarih 31**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Berrak su.

Āb-ı nābı o kadar saf u ziyā-pīrā
kim
Güyyiā çeşme-i hürşidden oldı
rızān

āb-ı nedamet:1. **āb-ı nedamet:****Kaside 4**

Mısra: 15

Kelime Tipi: -
Pişmanlık suyu. II Tövbe.

Āb-ı nedamet ile dilā cāme-şüy
olup
Ref it libās-ı dildeki çirk-i şekāveti

ābī ol:1. **ābī ol:****Gazel 190**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -
(Ar.)Çekini, çekinen,
tiksinici, tiksinen.

Sīnede bu elif ü dāğ-ile nālem
ışiden
Bāng-i şeş-tār ile tanbūrdan olur
ābī

āb-ı rüy-i hür-i 'īn:1. **āb-ı rüy-i hür-i 'īn:****Tarih 27**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
İri ve siyah gözlü hurilerin
yüz suyu.

Sū-yi Bārīye sevābı su gibi olup
revān
İde her bir kaṭrasın ḥaḳ āb-ı rüy-i
hür-i 'īn

āb-ı sürür:1. **āb-ı sürür:****Tahmis 3**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Sevinç suyu.

Āb-ı sürür cevher-i tāb-
āverimdedir
Mevc-i murād bāde-i cān-
pervrimdedir

āb-ı tīg:1. **āb-ı tīg:****Kaside 11**

Mısra: 68

Kelime Tipi: -
Kılıcın suyu.

Rezm-gāhı yem-i ḥūnın ile hem-
reng eyler
Āb-ı tīgı idüp itfa 'ataş-ı heycāyı

āb-ı tīg-ı kahr u heybetiñ:1. **āb-ı tīg-ı kahr u heybetiñ:****Kaside 6**

Mısra: 41

Kelime Tipi: -
Azametli ve kahredici
kılıcının suyu.

Bi-ḥamdi 'llāh āb-ı tīg-ı kahr u
heybetiñ ḥaḳka
Cihanı çirk-i şūr-ı fitneden pāk itdi
ser-tā-ser

āb-ı zülāl:1. **āb-ı zülāl:****Tarih 27**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Tatlı su, saf su.

Habbezā 'ayn-ı hayāt-efzā ki olsa
teşne-dil
ḳaṭrası āb-ı zülālīñ eyler itfa āteşin

'abir:1. **'abiri:-i****Gazel 92**

Mısra: 4

Turunç, iğde, gül, amber,
misk gibi çeşitli ot, kök ve
maddelerin karıştırılması ile elde
edilen güzel koku.

Esir-i zülfi olup ḥāl-i yāre bakma
mısız
'Abiri müşk-i Hıṭāya değişmiyor
musuñuz

ac:-1. **açdı:-dı****Beyit 10**

Mısra: 2

(Bir şeyi) Kapalı, örtülü
durumdan çıkarmak, görünür hale
getirmek.

Gözden aḳıtdı jāle gibi gerçi
nemleri
Açdı hevā-yı 'aşḳ çü gül-gonça
femleri

2. **açdı:-dı****Gazel 105**

Mısra: 7

(Bir şeyi) Kapalı, örtülü
durumdan çıkarmak, görünür hale
getirmek.

Güller gibi açdı nefesiñ goncayı
āḥir
Bülbül bu eşer nāle vü feryādıña
maḥşūs

3. **açup:-up****Kaside 9**

Mısra: 12

(Bir şeyi) Kapalı, örtülü
durumdan çıkarmak, görünür hale
getirmek.

Degil şüküfe o dem her nihāl ser-
tā-ser
Hezār dīde açup cümle oldılar
bīdār

4. **açdı:-dı****Nazm 1**

Mısra: 1

(Bir şeyi) Kapalı, örtülü
durumdan çıkarmak, görünür hale
getirmek.

Açdı niḳāb-ı zülfini ben kaşdayım
daḥi
Şubḥ oldı māh-ı nevle
keşākeşdeyim daḥi

ac:1. **açılmayacak:-ıl, -ma, -y, -acak****Gazel 165**

Mısra: 3

Kapalı şeyi açık hāle
getirmek.

Açılmayacak rüy-be-rü rü'yet
olunmaz
Yüz vech ile āyīneden a'lādır o
sīne

2. **açıldı:-ıl, -dı****Kaside 6**

Mısra: 15

(Ağaç için) çiçeklenmek,
(çiçek için) büyüüp tomurcuk ve
gonca halinden çıkmak.

Çemende nev nihāl-i ergavān
açıldı zann itme
Hıram eyler kabā-yı āl ile bir serv-
kad dilber

3. **açıldı:-ıl, -dı****Kaside 9**

Mısra: 30

(Ağaç için) çiçeklenmek,

(çiçek için) büyüyüp tomurcuk ve gonca halinden çıkmak.

Temam buldı küşâyış nihâl-zâr-ı çemen
Açıldı güldi dil-i gönca çün leb-i dildâr

4. **açdırmadan:-dır, -madan**

Gazel 136

Mısra: 10

Kapalıyken açık hale getirmek. (kanatlarını açmak bağlamında).

Bâşe-i sayyâd-ı dil daği degil
hurde-şikâr
Perr ü bâl açdırmadan sayd eyler
‘ankâ-yı emel

5. **açmış:-mı**

Tarih 3

Mısra: 6

İmkan vermek, sağlamak.

Degildir çākī-i mihrâb taraf-ı kıble-
gâhından
İcabet rāhı açmış sâlik-i takva için
güyâ

6. **açalım:-alım**

Kaside 5

Mısra: 3

Kanat açmak, çırpma.

Açalım murg-i dil ü canımızın bâl
ü perin
Âşiyân eyleyelim haclet ile savb-ı
derin

‘acabâ:

1. **‘acaba:**

Müsemmen 1

Mısra: 37

Acaba, şüphe, tereddüt, hayret ifade eden söz.

Yok mıdır zerrece îmân ‘acaba
sende
Dimedim ki saña biñ cân ile oldum
bende

‘acâyib:

1. **‘acâyib:**

Lugaz 15

Mısra: 1

Acayip, garip, tuhaf.

Bir ‘acâyib nesne gördüm
bilmedim ammâ nedir
Birbiri içinde güyâ üç ‘aded
peymânedir

‘aceb:

1. **‘aceb:**

Gazel 150

Mısra: 2

"Acaba" soru kelimesi.

Her dem hayâlî gözde o şuğ-ı
cihân nihân
Olmuş ‘aceb nihân ‘ayân u ‘ayân
nihân

2. **‘aceb:**

Gazel 156

Mısra: 4

"Acaba" soru kelimesi.

hayâl-i gerd-i hatıñ pür-nem itmiş
çeşm-i ‘uşşâkı
‘Aceb kim kaşralar rîzide itmiş
sürme-dânından

3. **‘aceb:**

Lugaz 17

Mısra: 4

"Acaba" soru kelimesi.

kalbi ‘akşi ile hemân birdir
Aña mahşûs bu ‘aceb serdir

4. **‘aceb:**

Rûbai 4

Mısra: 2

"Acaba" soru kelimesi.

Ey âh-ı şerer-feşân nedir feryâdın
Kimdir ki ‘aceb bu vech ile üstâdın

5. **‘aceb:**

Tahmis 5

Mısra: 15

"Acaba" soru kelimesi.

‘Aceb bilsem ne yüzden hâtır-ı
yâre hutûr itdim
O şeh seyrâna âgâz eyleyince
sahn-ı gülzârı

6. **‘aceb:**

Gazel 46

Mısra: 10

*Acaba, hayret, gariplik
şaşılabak şey.*

Derûn-ı dildedir küncâyışı ‘aşk-ı
dilârânın
‘Aceb gevherdir ol kim genc-i âteş
içre pinhândır

7. **‘acebdır:-dir**

Tarih 41

Mısra: 23

Garip, acâyip, tuhaf, şaşırtıcı.

‘Acebdır kim le ‘âlî kânı ka ‘r-ı
Bağr iken hergiz
Leb-i deryada kılmışdır tekevvün
bu dür-i yek-tâ

8. **‘aceb:**

Lugaz 5

Mısra: 15

*"Acaba, hayret, şaşılabak
şey" anlamında zarf.*

Böyle bir kân-ı ma‘ârifken ‘aceb
Sözle karnın doyururlar rûz ü şeb

9. **‘aceb:**

Lugaz 7

Mısra: 5

*"Acaba, hayret, şaşılabak
şey" anlamında zarf.*

Sâf-dil Mağbûb iken budur ‘aceb
Öykinür la ‘l-i leb-i Hübâna hep

‘aceb ki:

1. **‘aceb ki:**

Lugaz 8

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Muhtemelen, muhtemeldir ki.

‘Aceb ki meyyiti haydan görünce
fark eyler
Suâl olunsâ pes-i perdeden neler
söyler

2. **‘aceb ki:**

Rûbai 8

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Muhtemelen, muhtemeldir ki.

Ey âh-ı şehir ‘aceb ki kâr
eylemediñ
Ol seng-dili benimle yâr eylemediñ

‘aceb kim:

1. **‘aceb kim:**

Gazel 51

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Şaşılabak bir şey ki.

Hayâl-i süz-ı hüsnüñle şerer-
efşândır şimdi
‘Aceb kim dide-i pür-âbım âteş-
dânım olmuşdur

‘aceb mi:

1. **‘aceb mi:**

Gazel 27

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Şaşılabak mı.

‘Aceb mi zîb-dih-i şîşe-i kabûl olsa
Şükûfte sünbül-i bağ-ı du ‘âdır âh-ı
şabâh

2. 'aceb mi:
Gazel 35
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Şaşılır mı.

Cemil olsa 'aceb mi tır-i kıl-k-i türe-
peykāna
Hedef-veş sîne germiş Dâğ-ı derde
şabr ider kâgaz

3. 'aceb mi:
Gazel 137
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Şaşılır mı.

'Aceb mi tekye-gâh-ı gülşen içre
zâkir olsañ sen
Ki 'aşk-ı verd-i terdir bâ'îş-i
irşâdın ey bülbül

4. 'aceb mi:
Gazel 165
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Şaşılır mı.

Deryâçe-i mevc-âver-i tâb olsa
'aceb mi
Kim dil gibi yektâ gühere câdır o
sîne

5. 'aceb mi:
Nazm 4
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Şaşılır mı.

Bahar geldi bizim inbisâtımız
vardır
'Aceb mi gül gibi gülşen neşâtımız
vardır

6. 'aceb mi:
Tarih 35
Mısra: 32
Kelime Tipi: -
Şaşılır mı.

Gubâr-ı dergehi 'ağs itdi çeşm-i
Râgıbdâ
'Aceb mi bakmasa ger sürme-i
Sıfâhâna

7. 'aceb mi:
Beyit 3
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Şaşılır mı, tuhaf mı.

Ğam-âlüdüm hevâ-yı zülf-i şeb-
reng-i dil-ârâdan
'Aceb mi 'azm-i sünbül-zâr-ı çîn
itsem o sevdâdan

8. 'aceb mi:
Gazel 3
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Şaşılır mı, tuhaf mı.

Pervâne-i çerâğ-ı ruhuñdur dil-i
hamûş
Olsañ 'aceb mi şem'-şifat ebkem-
âşinâ

9. 'aceb mi:
Gazel 41
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Şaşılır mı, tuhaf mı.

'Aceb mi kesb-i şafâ itse bād-ı
âhımdan
O nev-nihâl-i melâhat hevâya
mâ'ildir

10. 'aceb mi:
Gazel 51
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Şaşılır mı, tuhaf mı.

'Aceb mi bâda virsem kendini bu
geşt-zâr içre
Ki hâşıl baña berk-ı hürmen-i
sâmânım olmuşdur

11. 'aceb mi:
Gazel 58
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Şaşılır mı, tuhaf mı.

'Aceb mi lâle-âsâ sîne-şad-çâk
olsañ ey Es'ad
Gönül pür-dâğ-ı şemşîr-i nigâh-ı
pür-teğâfüldür

12. 'aceb mi:
Gazel 62
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Şaşılır mı, tuhaf mı.

Es'ad 'aceb mi sâde olursa
nazîremiz
İ'câz şî'r-i Nâ'ilî-i şîrîn-güdedir

13. 'aceb mi:
Gazel 70
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Şaşılır mı, tuhaf mı.

Bahr-ı sefide dönse sirişkim bi-
'aynihî
Cânâ 'aceb mi merdüm-i çeşm
Akbuñarlardı

14. 'aceb mi:
Gazel 70
Mısra: 13
Kelime Tipi: -
Şaşılır mı, tuhaf mı.

Yazsa 'aceb mi kaşları evsâfın
Es'adâ
Ebrû-yi yâr ile kalemim bir
diyârlıdır

15. 'aceb mi:
Gazel 90
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Şaşılır mı, tuhaf mı.

Tahayyül-gâhımız büt-hâne kıldı
bir şanem şimdi
Görünsem deyr-i miñnetde 'aceb
mi şüretâ cânsız

16. 'aceb mi:
Gazel 103
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Şaşılır mı, tuhaf mı.

'Aceb mi ser-be-ser pür-dâğ olsa
Es'adâ 'aşık
Dil-i vîrân-serây-ı ehl-i gam bî-
revzen olmazmış

17. 'aceb mi:
Gazel 106
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Şaşılır mı, tuhaf mı.

Nevbahâr olsa 'aceb mi Es'adâ
bâğ-ı sühan
Kim fezâ-yı dilde açıldı yine
ezhâr-ı feyz

18. 'aceb mi:
Gazel 129
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Şaşılır mı, tuhaf mı.

İrse 'aceb mi çarha ser-i bahtı
Es'adâ
Ol serv-i ser-bülendi kinâra
çekenleriñ

19. 'aceb mi:
Gazel 134
Mısra: 6
Kelime Tipi: Kalıp ifade
Şaşılır mı, tuhaf mı.

Bu nâz u 'işve bu hüsn ü bahâ ile o
perî
'Aceb mi ferd iken efrâdı cem'e
olsa Mişâl

20. 'aceb mi:

Gazel 161

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Şaşılır mı, tuhaf mı.

'Aceb mi fıkır-i şahbâ-yı lebi kılsa
beni kec-rev
Degil destinde pâ-lagzide-i refâtârı
ser-hoşın

21. 'aceb mi:

Gazel 163

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Şaşılır mı, tuhaf mı.

'Aceb mi nâfe-veş çâk-ı girîbân
eyleşem Es'ad
Baña cây itdi deşt-i Çîn-i hecri ol
gözi âhû

22. 'aceb mi:

Gazel 170

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Şaşılır mı, tuhaf mı.

Bürîde-gî-i zebândır münîr iden
şem'i
'Aceb mi tâbiş-i dil zâ'id olsa
ebkemde

23. 'aceb mi:

Gazel 176

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Şaşılır mı, tuhaf mı.

Ne hâke basdıgın ol serv-i nâzîñ
cüst ü cü eyler
'Aceb mi sâyemiz olursa rû-mâlîde
her yerde

24. 'aceb mi:

Kaside 7

Mısra: 50

Kelime Tipi: -

Şaşılır mı, tuhaf mı.

Ol mahz-ı cüd âsaf-ı hâtem-
taviyyetiñ
Kadri 'aceb mi hem-felek-i
heftümîn ola

25. 'aceb mi:

Kaside 10

Mısra: 73

Kelime Tipi: -

Şaşılır mı, tuhaf mı.

Her kastrası lezzet-i kün-i kand olsa
'aceb mi
Kim şehd-i medihin dehen-ârâ-yı
kalemdir

26. 'aceb mi:

Kıt'a 3

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Şaşılır mı, tuhaf mı.

'Aceb mi mände iken eski dirligim
şimdi
'Ulûfe-hâr-ı hevâ-yı yeñiçeriyim
ben

27. 'aceb mi:

Lugaz 2

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Şaşılır mı, tuhaf mı.

'Aceb mi mahv olursa cism-i zârı
Ki çekmiş germ-i serd-i rûzgârı

28. 'aceb mi:

Lugaz 8

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Şaşılır mı, tuhaf mı.

Cihân güzellerinin güyyiâ bu da
biridir
'Aceb mi 'âşıkâ nâz itse hefte
dilberidir

29. 'aceb mi:

Gazel 37

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Tuhaf mı, şaşılır mı.

kılsa beni 'aceb mi nihânî firîfte
Nîreng-i nâzî tab'-ı veleh-
güsterimdedir

'aceb midir:

1. 'aceb midir:

Gazel 203

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Şaşılır mı, tuhaf mı.

Teng olsa nüh-sipih-r-i belâgat
'aceb midir
Es'ad hümâ-yı tab'ına pervâza
başladı

'acebdır kim:

1. 'acebdır kim:

Gazel 30

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ne gariptir ki.

Beni dūr eylediñ bilmem niçün ol
mâhdan ey çarh
'Acebdır kim hirâsân olmadıñ sen
âhdan ey çarh

2. 'acebdır kim:

Gazel 30

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ne gariptir ki.

Beni dūr eylediñ bilmem niçün ol
mâhdan ey çarh
'Acebdır kim hirâsân olmadıñ sen
âhdan ey çarh

'acem:

1. 'acem:

Lugaz 8

Mısra: 11

Acem, İranlı.

Fireng ü Rûm u 'Acem Türk
muvattını ammâ
Ki asl-ı mevlidi İskenderiyyedir
güyâ

acı:

1. acıgır:-gır

Lugaz 4

Mısra: 8

Acıkmak.

Yemez içmez kimsede kılmaz
karâr
Her nefesde hem acıgır hem doyar

'acib ü garîb:

1. 'acib ü garîb:

Lugaz 11

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Acayip ve tuhaf II sıra dışı,
orijinal.*

Bir 'acib ü garîb şey gördüm
Nedir âyâ diyü anı sordum

acık:

1. açıkdan:--dan

Gazel 197

Mısra: 8

Açık, açıkça.

Tasvîr-i şîşe gibi görür mahremi
daği
Bî-câme duhter-i rez açıktan
görülmedi

acıl:

1. açıldıkça:-dıkça

Kaside 12

Mısra: 79

*Açık hale gelmek,
çiçeklenmek; neşelenmek.*

Tohm-ı nâzende-i eş'ârım
açıldıkça olur
Şiçe-i şerimde pür-haclet-i mugber
lâle

2. **açılmaz:-ma, -z**

Gazel 83

Mısra: 10

Açık hale gelmek.

'Alemde hâridâr-ı nigez-sâz-ı
rahîsa
Der-beste olan emti'a-i hâl açılmaz

3. **açıl:**

Gazel 192

Mısra: 1

*(Bir şeyi) Kapalı, örtülü
durumdan çıkarmak, görünür hale
getirmek.*

Ey Dâğ-ı taze yâre açıl lâleler gibi
Ey eşk-i dîde sen de saçıl jâleler
gibi

4. **açılır:-ur**

Lugaz 13

Mısra: 14

*Açılmak. II Zuhur etmek,
ortaya çıkmak.*

Pişine çekse anı ger ağyâr
Açılır aña dilde her ne ki var

5. **açılmaya-gör:-ma-y-a-gör**

Gazel 202

Mısra: 6

*Kapısını açmak bağlamında.
Yardımda bulunmak.*

Ta'ne-i hâk-ne-şinâsâna olursuñ
medhal
Halkın açılmaya-gör ekserine bâb
gibi

6. **açılmamışken:-ma-mış-ken**

Tarih 12

Mısra: 3

*(çiçek için) büyüyüp tomurcuk
ve gonca halinden çıkmak II
Büyümek, olgun yaşa gelmek.*

Henüz açılmamışken gönça-âsâ
bâğ-ı 'âlemde
Hazân itdi vezân-ı bād-ı pür-süz-ı
ecel hayfâ

açıl:-

1. **açılmaz:-ma, -dı**

Nazm 37

Mısra: 2

*(Çiçek için) büyüyüp
tomurcuk ve gonca halinden
çıkarmak.*

Bihîn-ter oldı ruhuñ hattın aşikâr
olalı
Henüz böyle gül açılmadı bahâr
olalı

2. **açılmaz:-ma, -dı**

Gazel 206

Mısra: 2

*(Bir şeyi) Kapalı, örtülü
durumdan çıkarmak, görünür hale
getirmek.*

Bihîn-ter oldı Ruhuñ hattın aşikâr
olalı
Henüz böyle gül açılmadı bahâr
olalı

açıldı:

1. **açıldı:**

Tahmis 5

Mısra: 25

Açılmak(kalbin açılması).

Açıldı hâtır-ı mahzûnum ilkâ-yı
sürür itdim

açılma:

1. **açılmaz:-z**

Gazel 83

Mısra: 1

*(Bir şeyi) Kapalı, örtülü
durumdan çıkarmak, görünür hale
getirmek.*

Mâdâm nişâb-ı ruh-ı pür-hâl
açılmaz
Esrâr-ı dil-i güm-şüde-aşvâl
açılmaz

2. **açılmaz:-z**

Lugaz 5

Mısra: 18

*(Bir şeyi) Kapalı, örtülü
durumdan çıkarmak, görünür hale
getirmek.*

Gerçi kim seyr eyler ekser 'âlemi
Her kese açılmaz olmaz mahremi

açmaz:

1. **açmazdan:-dan**

Gazel 140

Mısra: 8

Hile, oyun.

Tutulmazdı dil-i ferzânem ol şâh-ı
sitem-kîşe
Yine rûh almağı fi'l-Hâl açmazdan
ben öğretdim

'acz:

1. **'acz:**

Kaside 6

Mısra: 40

*Acizlik, iktidarsızlık, el
yetmeme, zayıf ve kuvvetsiz olma.*

Sen ol şâhib-kırân-ı rub'-ı
meskûnsun ki Rüstemler
İder şad 'acz ile dergâh-ı iclâlinde
vaz'-ı ser

'acz-efgen-i güvâ-yı kalem:

1. **'acz-efgen-i güvâ-yı kalem:**

Kaside 10

Mısra: 42

Kelime Tipi: -

*Kalemin söyledikleriyle acze
düşürmesi.*

Dâmâd-ı kerem-zâd-ı şeh-i ma
'delet-âver
Kim midhâti 'acz-efgen-i güvâ-yı
kalemdir

ad:

1. **adın:-ı, -n**

Gazel 35

Mısra: 2

Ad, isim.

Görüp gül-safha-i rüyuñda hatt-ı
müşk-ter kâgaz
Adın mektûb idüp levn-i sefidin
kareler kâgaz

ad evlemiş:

1. **ad eylemiş:**

Tahmis 5

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*İsmi duyulup ün kazanmak,
adı her yere yayılmak.*

Ol âfet Hûblar beyninde bir ad
eylemiş bir gün
Ki her bir dil-harâb-ı 'aşkı bād
eylemiş bir gün

a'dâ:

1. **a'dâlarıñ:-lar, -ın**

Murabba 2

Mısra: 4

Düşmanlar, hasımlar.

Eyleyüp ben bendeñe incâz-ı va'd
ü vuslatın
Kârını a'dâlarıñ âh ile efgân
eyledin

2. **a'dâlarıñ:-lar, -ın**

Nazm 36

Mısra: 4
Düşmanlar, hasımlar.

Eyleyüp ben bendeñe incâz-ı va'd-
i vuşlatıñ
Kârını a'dâların âh ile efgân
eylediñ

'adâlet:

1. **'adâlet:**
Kaside 6
Mısra: 30
Adalet, adillik.

Mehabet püy-gâh-ı rahş-ı ikbâl-i
hümâ-seyri
'Adâlet peyki şefkat bendesi feth u
zafer rehber

2. **'adâlet:**
Tarih 39
Mısra: 40
Adalet, adillik.

O hâkân-ı Ferîdün-bendeniñ gül-
bâğ-ı lutfından
'Adâlet gülşen-ârâ cüd-ı dil-keş
'âleme sâri

'adâlet-peymâ:

1. **'adâlet-peymâ:**
Tarih 1
Mısra: 6
Adalet ölçen.

Ma'delet-kâr u kerem-vâr u
merâhim-güster
Âsmân-pâye hümâ-sâye 'adâlet-
peymâ

'adâlet-ünvân:

1. **'adâlet-ünvân:**
Tarih 28
Mısra: 4
Adaletiyle meşhur olmuş.

Gonça-i gülbün-i gülzâr-ı
hümâyûn-ı 'atâ
Ahker-i devlet-i gerdün 'adâlet-
ünvân

a'dâ-vı bed-kârı:

1. **a'dâ-yı bed-kârı:**
Tarih 39
Mısra: 34
Kelime Tipi: -
İşi gücü kötülük olan
düşman/rakip.

Şeh-i Dârâ-haşem Sultân Ahmed
Hân-ı Gâzî kim

'Adım eyler şükûh-ı savleti a'dâ-yı
bed-kârı

'add ü bevân eylersem:

1. **'add ü beyân eylersem:**
Lugaz 14
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Sayma ve açıklama.

'Aded-i harfini eylersem 'add ü
beyân
Altı yüz on bir olur vech-i fasîh
üzre hemân

'add ü ihsâ:

1. **'add ü ihsâ:**
Kaside 2
Mısra: 80
Kelime Tipi: -
Saymak ve söylemek.

Sensin ol câmi '-i envâr-ı fezâ'il ki
seniñ
Mu'cizâtıñ idemez natika 'add ü
ihsâ

'add-eyle:

1. **'add-eyle:**
Lugaz 18
Mısra: 3
Saymak, kabul etmek.

Ol onı 'add-eyle tokuzdur temâm
Yüz on altıdır o tokuz ey hümâm

'aded:

1. **'aded:**
Lugaz 15
Mısra: 2
Sayı, tane.

Bir 'acâyib nesne gördüm
bilmedim ammâ nedir
Birbiri içinde güyâ üç 'aded
peymânedir

'aded-i hâ:

1. **'aded-i hâ:**
Lugaz 19
Mısra: 16
Kelime Tipi: -
???

Zâtı zâtında olmasaydı 'ayan
'Aded-i hâ gibi olurdu hemân

'aded-i harfini:

1. **'aded-i harfini:-i, -ni**
Lugaz 14
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Harflerin sayısı.

'Aded-i harfini eylersem 'add ü
beyân
Altı yüz on bir olur vech-i fasîh
üzre hemân

'adem:

1. **'adem:**
Lugaz 18
Mısra: 6
1. insan 2. kişi 3. adam 3.
insan 4. Hz. Âdem 4. yaşam, insan
ömrü.

Ol yüz on altının oldı lâ-cerem
Gör vücudı sîmyâ gibi 'adem

2. **'ademe:-e**
Gazel 91
Mısra: 4
Adam, kişi.

İtmem tekellüm ol fem-i mevhumı
yâdsız
Mümkün vücüd yok 'ademe
istinâdsız

'adem:

1. **'adem:-e**
Gazel 133
Mısra: 10
Adam, insan.

Es 'adâ merdlik it cevrine kılma
dehriñ
Saña zehr-âbe sunan âdeme sen
diryâk ol

2. **'ademe:-e**
Tarih 40
Mısra: 4
Adam, insan.

Ne kasr-ı pür-letâfet kân-ı yek-tâ
gevher-i behcet
Ki hüsni âdeme yâd itdirir Firdevs-
i â'lâyı

3. **'adem:**
Gazel 72
Mısra: 8
Adam, insan, kişi, kimse.

Pençe-i müjgân-ı bî-dâdın sunar
'aşıklara
Şîr-i merdüm-girdir gamzeñ şehâ
âdem kapar

4. **âdem:****Gazel 59**

Mısra: 3

Adam, insan, kişi.

Âdem Taḥammül eyleyemez tâb-ı
hüsine
Eylər şu 'â' dîde-i ḥurşîdi ḥîre-dâr

5. **âdem:****Muamma 8**

Mısra: 1

Adam, insan, kişi.

İtse zindân ehlini âdem birer
nukreyle şâd
Nefsi için cerr-i ḥayr itmekle olur
ber-murâd

6. **âdem:****Rûbai 6**

Mısra: 2

Adam, insan, kişi.

Taḥşîl-i neşât u şevke bir dem
bulsam
Derd-i dil-i zârım aḥlâr âdem
bulsam

7. **ademiñ:-siñ****Tahmis 2**

Mısra: 30

Mutasavvıf şair Adem dede.

Cihanı bir göñüldür Salimen teshir
iden cümle
Eger insân-ı kâmil olsan Ademiñ
pederlerde

âdem-âşinâ:1. **âdem-âşinâ:****Gazel 3**

Mısra: 6

*İnsana tanıdık olan, insana
alışmış.*

Ahu-yı vahşet-âver-i şahrâ-yı
fitnedir
Olmaz hemîşe dîde-i yâr âdem-
âşinâ

âdem-vücüd:1. **âdem-vücüd:****Gazel 170**

Mısra: 3

Olmama.

'Adem-vücüd o denîlü dehân-ı
tengi kim
Nühüfte bû gibi güftâr o gonça-i
femde

âdet:1. **'âdetdir:-dir****Gazel 44**

Mısra: 10

*Alışkanlık haline getirilen
davranış.*

Revâdır beste-i zülfyken itsem
gamzesin teşhîr
Resen-bâzân Es'ad tîğ ile oynarlar
'âdetdir

2. **'âdetdir:-dir****Tahmis 1**

Mısra: 42

*Herkes tarafından uyulan hâl,
olagelmış, alışılmış şey; usul,
görenek.*

Niyaz it aglayup dūr olma hergiz
vâdî-i züliden
Bilürsün tez geçer vuşlat demi
'âdetdir evveliden

âdil:1. **'âdil:****Tarih 35**

Mısra: 41

(Ar.) Adaletli.

Sen ol hıdîv-i zaman 'âdil ibn-i
'âdilsin
Ki şânın âyeti tefsîr olundu devrâna

âdil ol:1. **'âdil ol:****Tarih 41**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -
Adaletli, adil olmak.

'Adîl olmaz yine bu kasr-ı pāk-i
Eşrefâbâda
Fırâş atlas-ı çarḥ olsa daḥî olmaya
hem-pâ

âdil olmaz:1. **'âdil olmaz:****Tarih 26**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Denk olmak.

Habbezâ sultân-ı vâlâ-câh u luṭf-
âlûd kim
'Ahd-i 'adline dem-i Nüşirrevân
olmaz 'adîl

âdîm eyle:1. **'âdîm eyle:****Tarih 39**

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

*Yok etmek, ortadan
kaldırmak.*

Şeh-i Dârâ-ḥaşem Sultân Ahmed
Hân-ı Gâzî kim
'Adîm eyler şükûh-ı savleti a' dâ-yı
bed-kârı

'adl:1. **'adl:-e****Tarih 29**

Mısra: 8

Adalet, hakkaniyet, doğruluk.

Haḡ anı bir âsaf-ı 'âlîye tevfiḡ itdi
kim
Re'yi sâ'ib fikri sâkıb 'adle râgıb
bî-gümân

'adû:1. **'adûdan:-dan****Tarih 20**

Mısra: 9

Düşman.

Emân ile 'adûdan işbu biñ yüz kırk
havlinde
Huveyze hısnın aldı havza-i İslâma
Hân Ahmed

2. **'adûya:-y, -a****Tarih 9**

Mısra: 18

(Ar.) Düşman.

ḥüsn-i tedbîri o düstür-ı Aristo-
râyûñ
Fi'l-mesel haddini bildirdi 'adûya
ḥaḡkâ

âfâk:1. **âfâkı:-ı****Gazel 29**

Mısra: 1

*Göğün yerle birleşmiş gibi
göründüğü kısımlar, göğün etrafı,
ufuklar.*

Âfâkı şu 'le-rîz ideli âfitâb-ı ruḡ
Ḥasret-keş-i şeb eyledi mihri
hicâb-ı ruḡ

2. **âfâkı:-ı****Gazel 130**

Mısra: 13

*Göğün yerle birleşmiş gibi
göründüğü kısımlar, ufuklar.*

Âfâkı tîre-gün ider âh-ı gelü-güdâz
Oldukça gîsuvân ile der-perde
gerdeniñ

âfât-ı 'âlem:

1. **āfāt-ı 'ālem:****Tarih 15**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Dünyanın musibetleri.

Sa'âdetlü vezîr-i a'zamı Hâk
kıla āfāt-ı 'ālemden müberrā

āferîn:1. **āferîn:****Gazel 7**

Mısra: 4

Aferin, bravo.

Teshîr eylediñ o perîniñ hayâlini
Ey çem-i şîşe-bâz hezâr āferîn saña

2. **āferîn:****Lugaz 12**

Mısra: 16

"Aferin, bravo, tebrikler"

*anlamlarına gelen takdir ve
beğenilme sözü.*

Bakılsa şüreti merdâne fi'li de
maqbûl
hased dirâyetine āferîn tabi'atine

3. **āferîn:****Lugaz 15**

Mısra: 14

"Aferin, bravo, tebrikler"

*anlamlarına gelen takdir ve
beğenilme sözü.*

Bunlarıñ evsâfi pek çokdur bu
kâfidir hemîn
Bu kaçarda vaşf ile her kim bilürse
āferîn

āfet:1. **āfeti:-i****Lugaz 10**

Mısra: 15

Bela.

Kendiniñ āfeti çok bir şeydir
Kande olsa husemâ der-peydir

2. **āfetle:-le****Tahmis 5**

Mısra: 6

*Aklı baştan alan güzel,**sevgili.*

Alup gîsû-yı müşkîn-târınıñ bûyın
huzûr itdim
Kanı ol dem ki ben hem-sohbet
olmuşdum ol āfetle

3. **āfete:-e****Gazel 70**

Mısra: 5

*Aklı baştan alan güzel,
sevgili.*

Mahv olsa da özüm hora geçmez
ol āfete
Bildim ki aslı Engüri ya
Üsküdarlıdır

4. **āfetin:****Nazm 34**

Mısra: 3

*Aklı baştan alan güzel,**sevgili.*

Duş olaldan şâh-bâz-ı çeşmine bir
āfetin
Murg-i perrânız küşâyiş-kârî-i bâl
üzreyiz

5. **āfet:****Gazel 23**

Mısra: 3

(Ar.) İnsanı şaşkına çevirip

*aklı başından alacak kadar güzel
kadın.*

Ol āfet tîg-i hûn-ägeşte-der-kef
mestdir ey dil
Ya durma reh-güzârında ya cân-ı
bî-nevâdan geç

6. **āfet:****Gazel 77**

Mısra: 1

(Ar.) İnsanı şaşkına çevirip

*aklı başından alacak kadar güzel
kadın.*

O sîne germ olup mādām ol āfet
bâde-nüş olmaz
Yem-i mevc-âver-i hûsn ü melâhat
şu'le-cüş olmaz

7. **āfet:****Gazel 111**

Mısra: 1

(Ar.) İnsanı şaşkına çevirip

*aklı başından alacak kadar güzel
kadın.*

Hem-dem-i gayret-şikestân oldı ol
āfet dirîg
Dest-i bed-kîşâne girdi dâmen-i
'ismet dirîg

8. **āfet:****Gazel 179**

Mısra: 4

(Ar.) İnsanı şaşkına çevirip

*aklı başından alacak kadar güzel
kadın.*

Tîr-i müjgânîñ fetîl-âsâ ko zaḥm-ı
sîne de
Dursun ey āfet meded bir pâre
Allah 'aşkına

9. **āfet:****Gazel 192**

Mısra: 11

(Ar.) İnsanı şaşkına çevirip

*aklı başından alacak kadar güzel
kadın.*

Şâyed terahḥum eyleye ol āfet
Es'adâ
Dâğ-ı derûnuñ 'arz idegôr lâleler
gibi

10. **āfet:****Tahmis 5**

Mısra: 11

(Ar.) İnsanı şaşkına çevirip

*aklı başından alacak kadar güzel
kadın.*

Ol āfet Hûblar beyninde bir ad
eylemiş bir gün
Ki her bir dil-harâb-ı 'aşkı bād
eylemiş bir gün

āfet-i cân:1. **āfet-i cân:****Gazel 67**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Eziyet veren, ıstırap çektiren**güzel.*

Sîne-pür-Dâğ-ı cefâ oldıgım iy
āfet-i cân
Eşer-i gamze-i pür-sihr ü
fûsûnuñdandır

āfet-i canım:1. **āfet-i canım:****Müsemmen 1**

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

*Eziyet veren, ıstırap çektiren**güzel.*

kalmadı şabr u sükûn sinede raḥat
tende
Bir kez insafa gel ey āfet-i canım
sen de

āfet-i devrân:1. **āfet-i devrân:****Gazel 51**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Dünya güzeli, bütün herkesi**kendine hayran bırakan güzel.*

Eger kanım da içse gamzesi
peymâne-veş dönmem
Benim ol āfet-i devrân ile
peymânım olmuşdur

2. **âfet-i devrân:****Gazel 142**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Dünya güzeli, bütün herkesi kendine hayran bırakan güzel.

Çün şeyh-i riyâ-pîşe girüp Halka-i zikre
Ol âfet-i devrân ile döndükçe döneydim

âfet-i devrânı:1. **âfet-i devrânı:****Gazel 30**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Devrin güzeli.

Çıkardın başdan ol âfet-i devrânı
âhır kâr
Bu kec- revlikle havf itmez misin
Allâhdan ey çarh

2. **âfet-i devrânı:****Gazel 30**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Devrin güzeli.

Çıkardın başdan ol âfet-i devrânı
âhır kâr
Bu kec- revlikle havf itmez misin
Allâhdan ey çarh

âfet-i hürî-peyker:1. **âfet-i hürî-peyker:****Tahmis 4**

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Huri yüzlü, dünya güzeli sevgili.

Ma'zeret-hâhım olan baht-ı siyeh-rüy gibi
Ey büt-i 'işve-ger ey âfet-i hürî-peyker

âfet-i pîl-i demân:1. **âfet-i pîl-i demân:****Kaside 11**

Mısra: 62

Kelime Tipi: -

Kükreyen, azgın filin felaketi.

Himem-ârâ ki ider olsa ne dem manzûr
Âfet-i pîl-i demân mür-ı 'adem-âsâyı

âfet-şöhreniñ:1. **âfet-şöhreniñ:****Gazel 128**

Mısra: 10

Şöhret sahibi bir güzelliğe sahip sevgili.

Mihr-veş mümkindi manzûr-ı cihân olmak hele
Olmasa Es'ad eger derpîşi âfet-şöhreniñ

'afife kadın:1. **'afife kadın:****Tarih 12**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Hicri 1121/ Milâdi 1710 tarihinde vefât eden Afife isimli bir hanım.

'Afife Kadın ol verd-i nihâlistân-ı 'iffet kim
Fenâ bağından itdi rihlet-i gülşengeh-i 'ukbâ

'afife mevlâ meskenin firdevs-i a'lâ evlesün didim:1. **'afife mevlâ meskenin firdevs-i a'lâ evlesün didim:****Tarih 12**

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Dua İfadesi**

(Ey) Afife, Rabbim senin mekânını cennetin en iyi yeri eylesin.

Du'â idüp Cenâb-ı haşka didim fevtine târih
'Afife meskenin Firdevs-i a'lâ evlesün Mevlâ

âfitâb:1. **âfitâb:****Gazel 125**

Mısra: 2

Güneş.

Mâha noksan irdi hüsn-i şu'le-tâbından seniñ
Âfitâb ahşama cân atdı hicâbından seniñ

2. **âfitâb:****Gazel 159**

Mısra: 4

Güneş.

Dü dide olmada 'ayniyle hîre-düz-i fûrûğ
Çü âfitâb o nûr-ı basar mıdır görinen

3. **âfitâb:****Kaside 7**

Mısra: 77

Güneş.

Ben ol hezâr-ı mu'cize-güyüm ki âfitâb
Dil-süzî-i demimle gül-i âteşin ola

âfitâb evler:1. **âfitâb eyler:****Kaside 1**

Mısra: 97

Kelime Tipi: -

Aydınlatmak.

Bir zerre iktibas iden eyler çü âfitâb
Gaym-i mecâzî nûr-ı haşikatle pür-ziyâ

âfitâb olsa:1. **âfitâb olsa:-sa****Tahmis 4**

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Güneş olmak.

Âfitâb olsa da pâ-mâlin olur güy gibi
Kâkülün ideli sevdâ-yı derûnum tehyîc

âfitâb-ı 'âlemi:1. **âfitâb-ı 'âlemi:-i****Gazel 11**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Alemin güneşi.

Rüy-i pür-tâb üzre ol meh zülfini kıldı nikâb
Âfitâb-ı 'âlemi setr eyledi güyâ şehâb

âfitâb-ı ruh:1. **âfitâb-ı ruh:****Gazel 29**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) güneş gibi parlak, güzel yanağı.

Âfâkı şu 'le-rîz ideli âfitâb-ı ruh
Hasret-keş-i şeb eyledi mihri hicâb-ı ruh

âfitâb-ı şevket ü şânıñ:1. **âfitâb-ı şevket ü şânıñ:****Kaside 6**

Mısra: 43

Kelime Tipi: -
Şan ve büyüklük güneşi.

Fürûg-endâz olunca âfitâb-ı şevket
 ü şânın
 Ser-â-ser dehrden mahv oldu târik-i
 fesâd u şer

âfitâb-ı şu'le-ger-i evc-i ıstıfâ:

1. **âfitâb-ı şu'le-ger-i evc-i ıstıfâ:**
Kaside 4
 Mısra: 47
 Kelime Tipi: -
Seçkinler göğünün ıstık saçan
güneşi. (Hz. Muhammed).

Ey âfitâb-ı şu'le-ger-i evc-i ıstıfâ
 V'ey 'âleme sa'âdet olan zât-ı
 'izzeti

'afv:

1. **'afvîni:-ini**
Gazel 2
 Mısra: 1
Affetmek.

Yâ Rab kumâş-ı 'afvîni ten-püş kıl
 baña
 Şâl-i fi 'âl-i bih-teri ber-düş kıl
 baña

agâh olup:

1. **agâh olup:**
Rûbai 2
 Mısra: 2
 Kelime Tipi: -
Bilmek.

Ey gâfil-i bî-teemmül-i cerbeze-gü
 Agâh olup ol hüküm-şinâs-ı her sū

âgâz evle:

1. **âgâz evle:**
Gazel 93
 Mısra: 1
 Kelime Tipi: -
Başlamak II anlatmak.

Tâza âgâz eyleñ ey hûbân-ı köhne
 tâza siz
 Gülsitân-ı tab'ımız bulmaz taravet
 tâzesiz

âgâz evlesem:

1. **âgâz evlesem:-se, -m**
Gazel 4
 Mısra: 11
 Kelime Tipi: -
(söze, övgüye) başlamak.

Es'ad-âsâ vaşf-ı meh-rüyâna âgâz
 eylesem
 Naẓm-ı mu'ciz-ter gâlaṭ ta'bîrdir
 sensiz baña

âgâz evlevince:

1. **âgâz evlevince:**
Gazel 163
 Mısra: 1
 Kelime Tipi: -
Başlamak.

hîrâm-ı nâza âgâz evlevince ol
 kad-i dil-cû
 Didi serv ü sanavber gülşene
 şimdengerü yâ hû

2. **âgâz evlevince:-y, -ince**

Tahmis 5
 Mısra: 16
 Kelime Tipi: -
Başlamak.

'Aceb bilsem ne yüzden hâtır-ı
 yâre hutûr itdim
 O şeh seyrâna âgâz evlevince
 sahn-ı gülzârı

âgâz evlevüp:

1. **âgâz evlevüp:**
Gazel 171
 Mısra: 1
 Kelime Tipi: -
Başlamak.

Eylevüp âgâz muṭrib nağmeye bin
 nâz ile
 hâtır-ı maḥzûnumı şâd itdi sûz-ı
 sâz ile

âgâz iderse:

1. **âgâz iderse:**
Lugaz 11
 Mısra: 11
 Kelime Tipi: -
Başlamak.

Ne dem âgâz iderse feryâda
 Getürür eski demleri yâda

âgâz idicek:

1. **âgâz idicek:**
Nazm 35
 Mısra: 3
 Kelime Tipi: -
Başlamak.

Âgâz idicek mihr-i ruḥi ḥatla
 küsûfa
 Tutdı nigerân olmağa âyîne-i pehlû

âgâz idince:

1. **âgâz idince:**
Gazel 33
 Mısra: 1
 Kelime Tipi: -
Başladığı zaman.

Âgâz idince muṭrib-i hoş-güy-i
 nây-i 'îd
 Dûlâb-ı çarḥı rakşa getürdi şadâ-yı
 'îd

âgâz it:

1. **âgâz it:**
Kaside 9
 Mısra: 105
 Kelime Tipi: -
Başlamak.

Yeter temeddüh-i bî-câ du'âya
 âgâz it
 Hitâm-ı müşk ile buya gerek gül-i
 güftâr

âgeste evler:

1. **âgeste evler:-r**
Gazel 5
 Mısra: 9
 Kelime Tipi: -
Bulaştırmak.

Tîğ-i cevri-yâr kim âgeste evler
 hûnumı
 Es 'adâ pür-dâğ-ı derd olmak
 meserretirdi baña

âgeste-i hûn:

1. **âgeste-i hûn:**
Gazel 124
 Mısra: 5
 Kelime Tipi: -
Kana bulanmış.

Olmaz âgeste-i hûn itmese bir dem
 zîrâ
 Demevî-meşreb ü dil-teşne-be-
 hûndur ğamzeñ

agla:

1. **aglayup:-y, -up**
Tahmis 1
 Mısra: 41
(Acı, keder veya
pişmanlıktan) Gözyaşı dökmek,
ağlamak.

Niyaz it aglayup dūr olma hergiz
 vâdi-i züliden
 Bilürsün tez geçer vuşlat demi
 'âdetdir evvelden

ağla:-

1. **aglama:-ma**
Gazel 120

Mısra: 9

(Acı, keder veya

pişmanlıktan) Gözyaşı dökmek, ağlamak.

Aglama zâhid baña cām-ı meh-i şevvâli gör
Rûze-dâr itsün mi hiç eşkiyle dürd-âşâmlık

2. **agla:**

Tahmis 1

Mısra: 33

Acı, keder, pişmanlık ve

bazan da sevinçten göz yaşı dökmek.

hulûş üzre niyaz it agla inle
cehdiñi bezl it
Eliñ aç mültezemde kâse-i deryûze-i fazl it

âgûs:

1. **âgûsım:-ı, -n**

Gazel 161

Mısra: 10

Kucak.

Felek de görse mihr-i rüyuñı bir
kerre hasretle
Der-âgûş-i mâha Hâle haşır
itmezdi âgûşın

âgûşa çek:

1. **âgûşa çek:**

Gazel 195

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yanına, tarafına çekmek,

kendi safına çekmek.

Âgûşa çekdi el o kaşı yâyı Es'adâ
Ben çille-i elemle keşâkeşdeyim
dañi

2. **âgûşa çek:**

Nazm 11

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yanına, tarafına çekmek,

kendi safına çekmek.

Âgûşa çekdi el o kaşı yâyı Es'adâ
Ben çille-i elemle keşâkeşdeyim
dañi

3. **âgûşa çek:**

Gazel 192

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kucağına doğru çekmek.

Ey nev-remîde hatt-ı siyeh rû-
nümâ olup
Âgûşa çek o mâh-ı Ruhi Hâleler
gibi

4. **âgûşa çek:**

Gazel 201

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

I. Yanına çekmek II.

Kucaklamak.

Pür-tâb olunca mihr-i 'izârı kamer
gibi
Âgûşa çekdi Hâle-i hattı kemer
gibi

âgûs-ı vasl:

1. **âgûs-ı vasl:**

Beyit 8

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kavuşma kucağı.

Ol kaşı yayı kuvvet-i bâzû-yı 'aşk
ile
Âgûs-ı vasla çille-i hicrân çeken
çeker

âgûs-ı zerdime:

1. **âgûs-ı zerdime:**

Gazel 37

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sararmış kucak.

Cezb itdi mü miyânını âgûs-ı
zerdime
Çün keh-rübâ bu hâşşa ancak
berimdedir

âgûs-ı mehle:

1. **âgûs-ı mehle:**

Gazel 87

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ayın kucağı.

Çarh dil-germ ise âgûs-ı mehle
her şeb
Biz de bir mihr-i cihân-tâb ile
hem-pehlüyuz

âgûs-zîb-i canım olmuşdur:

1. **âgûs-zîb-i canım olmuşdur:**

Gazel 51

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Canın süslü kucağı olmak.

O mehpâre dilâ âgûs-zîb-i canım
olmuşdur

Benim küy-i melâhat zîver-i
çevgânım olmuşdur

âgûs-zîb-i vuslat:

1. **âgûs-zîb-i vuslat:**

Kaside 7

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

Kavuşmanın süslü kucağı.

Çengâl-düz-ı ta'ne olur Hâleye o
kim
Âgûs-zîb-i vuslatı bir meh-cebîn
ola

âgûvâr:

1. **âgûvâr:**

Lugaz 5

Mısra: 2

Yabancı, rakip.

Ol nedir kim mahzenü'l-esrârdır
Kâsid-i her yâr ü her âgûvârdır

2. **âgûvâr:**

Gazel 48

Mısra: 6

*(Ar.) (Âşığa göre) Sevgilisinin
dost edindiği kimseler, rakipler;
başkaları.*

Helâk eyler idüp 'uşşâka zehr-âb-ı
elem işrâb
Beli âgûvâr gerçi şüretâ ecsâmdır
semdir

3. **âgûvâr:**

Gazel 98

Mısra: 10

*(Ar.) (Âşığa göre) Sevgilisinin
dost edindiği kimseler, rakipler;
başkaları.*

Sırr-ı nihân-ı 'aşkı idüp Es'adâ
esâs
Setr it vidâdı bulmasun âgûvâr dest-
res

4. **âgûvâr:**

Gazel 103

Mısra: 7

*(Ar.) (Âşığa göre) Sevgilisinin
dost edindiği kimseler, rakipler;
başkaları.*

Nigeh-sâz olmasun âgûvâr pür-çin it
cebîniñ kim
Kenâr-ı bağ sedd olsa hirâs-ı
düşmen olmazmış

5. **âgûvâr:**

Lugaz 13

Mısra: 13

(Ar.) (Âşığa göre) Sevgilisinin

*dost edindiği kimseler, rakipler;
başkaları.*

Pişine çekse anı ger ağıyar
Açılur aña dilde her ne ki var

6. ağıyar:

Nazm 14

Mısra: 2

(Ar.) (Âşığa göre) Sevgilisinin
dost edindiği kimseler, rakipler;
başkaları.

Revnāk-ı bezm itme benden
gayriye dildārımı
Baña ağıyar ile gösterme İlahî
yârimi

7. ağıyarı:-ı

Gazel 151

Mısra: 7

(Ar.) (Âşığa göre) Sevgilisinin
dost edindiği kimseler, rakipler;
başkaları.

Muradı yâre açılmağdı lîk ağıyarı
Görünce kendüyi devşürdi nâme
şerminden

8. ağıyara:-a

Gazel 118

Mısra: 7

(Ar.) Gayrılar, başkaları II.
(Âşığa göre) Sevgilisinin dost
edindiği kimseler, rakipler.

Neden ağıyara va'd-i büse hadd-i
Hâl-dârından
Revâ mı zâglar gül hırmeninden
dâne-çîn olmak

9. ağıyara:-a

Nazm 29

Mısra: 2

(Ar.) Gayrılar, başkaları II.
(Âşığa göre) Sevgilisinin dost
edindiği kimseler, rakipler.

Çeksün ne kadar var ise dil bār-ı
cefâyı
Tek itmesün ağıyara o meh-päre
vefâyı

10. ağıyara:-a

Tahmis 2

Mısra: 23

(Ar.) Gayrılar, başkaları II.
(Âşığa göre) Sevgilisinin dost
edindiği kimseler, rakipler.

Teveccüh kıl derûnî bî-hod ol dil
virme ağıyara
Cemâl-i hâkdadır mahz-ı teselli
âşık-ı zara

ağıyar olmasun:

1. ağıyar olmasun:

Gazel 32

Mısra: 6

Kelime Tipi: -
Başkaları olmasın.

İtme her hâke zer-i vaşlîni ey mäh
nişâr
Dâmen-âlûde-i lutf olmasun ağıyar
meded

ağıyar-ı bed-nihâd:

1. ağıyar-ı bed-nihâd:

Gazel 31

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Kötü huylu düşman.

Dök mâr-ı zülfi sine-i sîminîni eyle
bend
Dest urmasun o dahmeye ağıyar-ı
bed-nihâd

agz:

1. agzın:-ı, -n

Lugaz 10

Mısra: 36

Ağz II dil.

Kimseye söylemesün tek dursun
Nâmını söyleyen agzın yumsun

agzı:

1. agzı:

Lugaz 4

Mısra: 5

1.Yüzde, avurtlarla iki çene
arasında bulunan, ses çıkarmaya,
soluk alıp vermeye yarayan ve
besinlerin sindirilmeye başlandığı
organ. 2. Kapların veya içi boş
şeylerin açık tarafı. 3. Uç, kenar.

Agzı bir başında vâfir gözleri
Na ra eyler lîk yokdur sözleri

agzı sulandı:

1. agzı sulandı:

Gazel 123

Mısra: 8

Kelime Tipi: Deyim

Ağzından su gelmek II yeme,
içme isteği artmak; çok imrenmek.

hâst-kâr olmağ ile bûs-i leb-i
cânânı
Bezimde agzı sulandı çadeh-i ser-
şârın

âh:

1. âhımdadır:-ım, -da, -dır

Tahmis 3

Mısra: 18

Hüzün, sürur, yas, ümit gibi
derunî ahvale delâlet eder bir edat.

Enfâsım olsa n'ola maķâlîd-i şad-
fütüh
Âhımdadır kılid-i tılsımât-ı genc-i
rüh

2. âhı:-ı

Gazel 71

Mısra: 3

1. Âşığın, aşk ateşiyle ortaya
çıkan keder ve hüznünün
neticesinde feryat ve figân etmesi,
2. Âh ederek inleme.

Bâr-ı girân-ı gamdır iden âhı ser-
firâz
Elbette başı küh-ı bülendiñ
dumanlıdır

3. âhdan:-dan

Gazel 30

Mısra: 2

'Âşığın keder ve hüznünün
neticesinde feryat ve figân etmesi I
Âh ederek inlemek.

Beni dūr eylediñ bilmem niçün ol
mâhdan ey çarh
'Acebdir kim hirâsân olmadıñ sen
âhdan ey çarh

4. âhdan:-dan

Gazel 30

Mısra: 2

'Âşığın keder ve hüznünün
neticesinde feryat ve figân etmesi I
Âh ederek inlemek.

Beni dūr eylediñ bilmem niçün ol
mâhdan ey çarh
'Acebdir kim hirâsân olmadıñ sen
âhdan ey çarh

5. âhıñ:--(ı)ñ

Gazel 90

Mısra: 7

'Âşığın keder ve hüznünün
neticesinde feryat ve figân etmesi I
Âh ederek inlemek.

Ne te'şiri olur âhıñ eger 'aşk
olmasa dilde
Hevâdır rûzgârıñ kârı 'âlemde
Süleymânsız

6. âhdan:-dan

Gazel 190

Mısra: 9

'Âşığın keder ve hüznünün
neticesinde feryat ve figân etmesi I
Âh ederek inlemek.

Âhdan sîr-i gelû savt-ı nefire döndi
Döğünüp def gibi dil oldu nağam
dolabı

7. **âhı:-ı**

Muamma 9

Mısra: 1

'Âşığın keder ve hüznünün
neticesinde feryat ve figân etmesi I
Âh ederek inlemek.

İderdim ben de bî-had bülbül-âsâ
âhı biñ kerre
Derûn-ı âhenîn-i yâra te'sîr itse bir
zerre

8. **âh:**

Nazm 1

Mısra: 4

Acı çekmeyi ifade eden bir
ünlem.

hâkister itdi cismi lehîb-i mehbîb-i
ğam
Ben 'aşk dirler âh bir âteşdeyim
dağı

9. **âh:**

Gazel 9

Mısra: 6

'Âşığın keder ve hüznünün
neticesinde feryat ve figân etmesi.

İstemem çarhın şu 'â '-ı şem '-i
mîhr ü mâhını
Reh-rev-i râh-ı vişâlim âh
meş'aldır baña

10. **ahım:-ım**

Gazel 62

Mısra: 5

'Âşığın keder ve hüznünün
neticesinde feryat ve figân etmesi.

Ahım iderse gökleri ger nîl-gün
n'ola
Zîrâ ki nâlem ol meh-i çeşm-i
kebûdedir

11. **ahım:-ım**

Gazel 192

Mısra: 9

'Âşığın keder ve hüznünün
neticesinde feryat ve figân etmesi.

Ahım şerârı çıkmada sevdâ-yı Hâl
ile
Cevv-i sipihre şu 'le-i cevvaler
gibi

12. **ahım:-ım**

Kaside 9

Mısra: 80

'Âşığın keder ve hüznünün
neticesinde feryat ve figân etmesi.

O deñlü 'ahd-i 'adâlet-medârı
şevk-efgen
Ki itseñ ahım ğam-dîde-gâniñ
istihbar

13. **ahıma:-ım, -a**

Gazel 196

Mısra: 7

'Âşığın keder ve hüznünün
neticesinde feryat ve figân etmesi.

Âhıma âzürde iken dil virüp bir
meh-ruha
Nâle eyler ol perî-ruhsâr bir
yüzden dağı

14. **âhı:-ı**

Gazel 122

Mısra: 8

"Ah!" üzüntü bildiren ünlem.

Encüm-şümâr-ı hecr olanın çarha
Şubha dek
Âhı hayâl-i yâr ile âteş-feşân gerek

15. **âh:**

Tarih 19

Mısra: 1

"Ah!" üzüntü bildiren ünlem.

Âh ol verd-i nihâl-i nahvet
kıldı gülzâr-ı bekâya rihlet

16. **ahıñ:-ı, -(n)**

Gazel 20

Mısra: 4

(Âşığın) ahı, feryat figanı.

Güşına girmez ki her târında var
biñ mübtelâ
Ahıñı sevdâ-yı zülfiyle hevâ itmek
'abeş

17. **âh:**

Gazel 117

Mısra: 5

"Ah!" özlem, sevgi, üzüntü
bildiren ünlem.

Dil-beste olmak ister idim âh
neyleyim
Sevdâ-yı zulfiniñ dağı ehl-i hevâsı
çok

âh idüp:

1. **âh idüp:**

Gazel 81

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Deyim**

Ah çekmek, derin bir keder
veya özlemle içten gelerek ah
demek.

Nâlesin şeb-tâ-seher dil güş idince
bülbülün

Âh idüp bir verde bir Ruhsâre
bakdı göñlümüz

2. **âh idüp:**

Gazel 84

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim**

Ah çekmek, derin bir keder
veya özlemle içten gelerek ah
demek.

hayâl-i hañt-ı 'izârîñla âh idüp
felegiñ
Beyâz-ı Şafha-i hurşidini tebâh
ideriz

âh ile efgân evlediñ:

1. **âh ile efgân eylediñ:**

Murabba 2

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Feryat ve figan ettirmek.

Eyleyüp ben bendeñe incâz-ı va'd
ü vuşlatıñ
Kârını a'dâlarıñ âh ile efgân
eylediñ

2. **âh ile efgân eylediñ:**

Nazm 36

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Feryat ve figan ettirmek.

Eyleyüp ben bendeñe incâz-ı va'd
i vuşlatıñ
Kârını a'dâların âh ile efgân
eylediñ

âh itdikçe:

1. **âh itdikçe:**

Tahmis 4

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

İç çekmek, figan etmek.

Çeşm-i pür-hîre-i hayretle nigâh
itdikçe
Şerm-sâr-ı Ruḥ-ı pür-tâbîñım âh
itdikçe

âh itme:

1. **âh itme:**

Gazel 99

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Inlemek, feryat etmek, şikâyet
etmek.

Evzâ'-ı rüzgâra hâzin olup itme âh
Virme figân u nâleñi bād-ı hevâya
kes

āh itmege:1. **āh itmege:****Gazel 85**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Derin bir keder veya özlemle
içten gelerek ah demek, ah çekmek.*Dād almağ için çarlıdan āh itmege
degmezĀyine-i ħurşīdi siyāh itmege
degmez**āh kim:**1. **āh kim:****Kaside 4**

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

*Ne yazık ki. (Manevi bir acıyı,
pismanlık ve ümitsizlik duygusunu
pekistirmeye yarayan ses taklidi
sözcük).*Kārīn cihanda cümle ħaṭā oldu āh
kim
Yok itdiğin günāhlārın hadd ü
gayeti**āh u efgān evler:**1. **āh u efgān eyler:****Gazel 15**

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Kalıp İfade***Feryad, figan etmek.*Harlar dāmenin almış her gül-i
nev-resteniñ
Rüz ü şeb bī-ħüde eyler āh u efgān
‘andelīb**āh ü figān evledikçe:**1. **āh ü figān eyledikçe:****Murabba 3**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Ağlayıp inlemek, feryat etmek.*Eyledikçe gül ruĥuñ şevkı-yle ben
āh ü figān
Sen diseñ gül-zār-ı ħüsnüñ bülbül-i
nālānısıñ**āh u nāle:**1. **āh u nāle:****Kaside 9**

Mısra: 86

Kelime Tipi: -

*Ah etme ve inleme.*Figān u zarı kim eyler bu devr-i
hurremde
İderse bülbül ider āh u nāleyi her
bār**āh u nāleden:**1. **āh u nāleden:****Gazel 77**

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Feryat ve figan.*Hezārī bağ-ı ‘aşkıñ yansa da
pervāne-veş Es’ ad
Remād-ı cismi āh u nāleden bir
dem ħamūş olmaz**āh u vahimiz:**1. **āh u vahimiz:-i, -miz****Gazel 8**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*İnleme, sızlanma, feryat etme.*Peyveste olmada felege āh u
vahimiz
Ĥāl-i dil-i nizārı duman söylerim
saña**‘ahd:**1. **‘ahdinde:-in, -de****Kaside 12**

Mısra: 73

*Ahd, söz, yemin.*Mekr ü āl itmege ‘ahdinde kimiñ
zehresi var
Reng eylerse meger gülşene eyler
lāle**‘ahd idüp:**1. **‘ahd idüp:****Müsemmen 1**

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

*Söz vermek, yemin etmek.*Sevdiğim diyü baña ‘ahd idüp
ikrar itmek
Soñra zālīm dönüp ikrarını inkār
itmek**‘ahd-i ‘adālet-medār:**1. **‘ahd-i ‘adālet-medār:****Kaside 9**

Mısra: 79

Kelime Tipi: -

*Adaletin dayanağı olan söz.*O denlü ‘ahd-i ‘adālet-medārı
şevk-efgenKi itseñ ahım ġam-dīde-ġanıñ
istihbar**‘ahd-i ‘adl:**1. **‘ahd-i ‘adl:****Tarih 26**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Adalet zamanı // adaletle
hükmedilen zaman.*Habbezā sultān-ı vālā-cāh u luṭf-
ālūd kim
‘Ahd-i ‘adline dem-i Nüşirrevān
olmaz ‘adl**‘ahd-i pür- ‘adl-ü ‘atasında:**1. **‘ahd-i pür- ‘adl-ü ‘atasında:****Tarih 29**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Cömertlik ve adalet dolu söz.*Hamdū li ‘llāh ‘ahd-i pür- ‘adl-ü
‘atasında hemīn
Ser-be-ĥāk-i bendegī oldu ġürüh-ı
düşmenān**‘ahd-i şādī-bahş:**1. **‘ahd-i şādī-bahş:****Tarih 39**

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

*Mutluluk veren söz.*O denlü ‘ahd-i şādī-bahşı şevk-
efzā neşāt-āver
Ki cūyān olduğından dil-rübālar
‘aşık-ı zārı**‘ahd-i şāhenşāh-ı bahr u ber:**1. **‘ahd-i şāhenşāh-ı bahr u ber:****Kaside 6**

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

*Kara ve denizlerin sahibi
padişahın sözleri.*Dem-i nevrüz ola ‘īd ola hengām-ı
bahar ola
Hem ola yümñ ile nev ‘ahd-i
şāhenşāh-ı Bahr u ber**āhen:**1. **āhendir:-dir****Gazel 65**

Mısra: 8

*Demir.*Nişān-ı tūr-i ġam-ı seng-ĥār-ı
hicrānım

Ten-i za'îf tahammülde hemçü
âhendir

âheng-i çengi:

1. âheng-i çengi:

Gazel 128

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Harba benzeyen bir çeşit telli
çalgının ahengi.*

Böyle her dem kec-hıram olmazdı
rak-kâs-ı felek
Güşına düş olmasa âheng-i çengi
zühreniñ

aheng-i hayra:

1. aheng-i hayra:

Gazel 2

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Hayrın(şer' olanın karşıtı)
uygunluğu.*

Bang-i hevâyı sâmi 'a-i dilden eyle
dür
Aheng-i hayra cümle tenim güş kıl
baña

âh-ı âteş-zâdîñ:

1. âh-ı âteş-zâdîñ:

Gazel 137

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Ateşten doğan, ateşten
yaratılmış figan.*

Düşelden âteş-i 'aşka dil-i nâ-şâdın
ey bülbül
Cihân-süz oldı her dem âh-ı âteş-
zâdîñ ey bülbül

âh-ı dili:

1. âh-ı dili:

Gazel 85

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gönlün feryadı.

Bu merhalede irmek için Şubh-ı
merama
Âh-ı dili hem-şu'le-i mâh itmege
degmez

âh-ı felek-süzüñ:

1. âh-ı felek-süzüñ:

Nazm 26

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Felekleri tutuşturan yakıcı ah,
feryat.*

Bu âh-ı felek-süzüñ Te'şiri hevâ
mıdır
Yohsa o meh-i nevde sūzişden
Eşer var mı

âh-ı gelü-güdâz:

1. âh-ı gelü-güdâz:

Gazel 130

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Boğazı yakan, tutuşturan
figan.*

Âfâkı türe-gün ider âh-ı gelü-güdâz
Oldukça gışuvân ile der-perde
gerdeniñ

âh-ı hasretim:

1. âh-ı hasretim:

Gazel 40

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Özlemin acı feryadı.

Bir gün olur ki girye-künân âh-ı
hasretim
Güller gibi o gonca-femi hânde-rîz
ider

âh-ı ihtilâl-engîz:

1. âh-ı ihtilâl-engîz:

Gazel 95

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

İşyan ettiren feryat.

O ğamze kim ala biñ âh-ı ihtilâl-
engîz
İder mi kâr aña şekve-i melâl-
engîz

âh-ı şabâh:

1. âh-ı şabâh:

Gazel 27

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sabah vakti inleme.

Niyâz-mend-i vişâle revâdır âh-ı
şabâh
Beyâz-ı türe-cebîn-i recâdır âh-ı
şabâh

2. âh-ı şabâh:

Gazel 27

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sabah vakti inleme.

Niyâz-mend-i vişâle revâdır âh-ı
şabâh

Beyâz-ı türe-cebîn-i recâdır âh-ı
şabâh

3. âh-ı şabâh:

Gazel 27

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sabah vakti inleme.

'Aceb mi zîb-dih-i şîşe-i kabûl olsa
Şükûfte sünbül-i bağ-ı du 'âdır âh-ı
şabâh

4. âh-ı şabâh:

Gazel 27

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sabah vakti inleme.

Çü dūd âteş-i dilden çıkar hevâdır
lîk
Fürûğ-bağşı-i mihr-i semâdır âh-ı
şabâh

5. âh-ı şabâh:

Gazel 27

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sabah vakti inleme.

Hevâ-yı zülf-i şeb ü ârzü-yı
rûyuñla
Siyeh-şürü ' u Beyâz-intihâdır âh-ı
şabâh

6. âh-ı şabâh:

Gazel 27

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sabah vakti inleme.

Eger ki olmaz ise Es 'adâ karîn-i
hulûş
Mişâl-i dūd-i siyeh ber-hevâdır âh-ı
şabâh

âh-ı şehir:

1. âh-ı şehir:

Rûbai 8

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Seher vakti feryadı.

Ey âh-ı şehir 'aceb ki kâr
eylemediñ
Ol seng-dili benimle yâr eylemediñ

âh-ı şerer-feşân:

1. âh-ı şerer-feşân:

Rûbai 4

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Kıvılcım saçan ah. II Çok
şiddetli feryat, üzüntü.*

Ey āh-ı şerer-feşân nedir feryâdın
Kimdir ki 'aceb bu vech ile üstâdın

āh-ı siyehim:

1. **āh-ı siyehim:**
Tahmis 4
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Kara feryat.

Çihre-i mâha külef-dâdedir āh-ı
siyehim
Mevc-ber-mevc sirişkim n'ola
sedd-itse rehîm

āh-ı tîşe-kâr:

1. **āh-ı tîşe-kâr:**
Gazel 200
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Kazıcı, yontucu ah.

Olmağda küh-düz-ı cefâ āh-ı tîşe-
kâr
Şîrîn hevâ-yı 'aşğda Ferhâd olam
gibi

āhını almasa:

1. **āhını almasa:**
Gazel 153
Mısra: 5
Kelime Tipi: **Deyim**
*Birinin bedduasını üstüne
çekmek anlamında kullanılan bir
deyimdir. Bedduaya maruz
kalmak, birisinin gönülden buğz
ederek dile getirdiği dualara
maruz kalmak, zulme uğrayan
birinin canının yanmasından ötürü
sarfettiğini bedduaya maruz
kalmak anlamında da kullanılır.*

Almasa āhını pervâne-i âteş-
nazarıñ
Şem'in olmazdı güdâzî-i teni
süzından

āhir:

1. **āhirde:-de**
Tahmis 1
Mısra: 27
En son, sonunda.

Ki oldı buse-gâh-ı enbiyâ evvelde
āhirde
Beyaz u sâf bir yâkût iken Firdevs-
i fâhirde

2. **āhiri:-i**
Lugaz 14
Mısra: 9
Ahir, son, nihayet.

Āhiri ismi ile 'öşri olur evveliniñ
Zerrece nağş ile 'aynı olur evvelde
anın

3. **āhir:**
Muamma 6
Mısra: 2
Ahir, son, nihayet.

Bendedir cem'-i keder bir ferd yok
böyle sabûr
İderek dil şabr-ı Eyyüb ola āhir
pür-sürûr

4. **āhir:**
Gazel 30
Mısra: 3
"En son, sonunda,
nihayetinde" anlamında zarf.

Çıkardıñ başdan ol âfet-i devrânı
āhir kâr
Bu kec- revlikle havf itmez misiñ
Allâhdan ey çarh

5. **āhir:**
Gazel 30
Mısra: 3
"En son, sonunda,
nihayetinde" anlamında zarf.

Çıkardıñ başdan ol âfet-i devrânı
āhir kâr
Bu kec- revlikle havf itmez misiñ
Allâhdan ey çarh

6. **āhir:**
Gazel 36
Mısra: 8
"En son, sonunda,
nihayetinde" anlamında zarf.

Füşat-serây-ı 'âleme güncide
olmayan
Āhir fûrû-nihâde-i çâh-ı tebâr olur

7. **āhir:**
Gazel 75
Mısra: 3
"En son, sonunda,
nihayetinde" anlamında zarf.

Mezâk-ı hâhişin kayd-ı tehafluz
telh ider āhir
şafâ-yı bâl ile nev-devletân
'âlemde kâm almaz

8. **āhir:**
Gazel 84
Mısra: 5
"En son, sonunda,
nihayetinde" anlamında zarf.

Bu nev-kıbâb kühen-sâk çarh ı āhir
biz

Harâb-ı nâliş-i ğam lerze-rîz-i āh
ideriz

9. **āhir:**
Gazel 84
Mısra: 7
"En son, sonunda,
nihayetinde" anlamında zarf.

Gönül ki kâkül-i şeb-güne bestedir
āhir
Diyâr-ı Şâmı o sevdâ ile penâh
ideriz

10. **āhir:**
Gazel 105
Mısra: 7
"En son, sonunda,
nihayetinde" anlamında zarf.

Güller gibi açdı nefesiñ goncayı
āhir
Bülbül bu eğer nâle vü feryâdına
maşşûş

11. **āhir:**
Gazel 141
Mısra: 7
"En son, sonunda,
nihayetinde" anlamında zarf.

Āhir fenâ-reside olup emr-i kâinat
Eyler hitâma vaz'-ı debîr-i ezel
kalem

12. **āhir:**
Muamma 19
Mısra: 2
"En son, sonunda,
nihayetinde" anlamında zarf.

Dil olunca evvel-i şeb gibi fikr-i
hatt-ile
Nem yerine şekl-i zülf 'aynımda
āhir kıldı câ

13. **āhir:**
Muamma 23
Mısra: 2
"En son, sonunda,
nihayetinde" anlamında zarf.

şad katre döküp dide gibi bî-had ü
pâyân
Āhir olagör Yûnus-i gark-âbe-i
hicrân

14. **āhir:**
Gazel 32
Mısra: 9
(Ar.) Son, sonuncu, en sonra
olan.

Seni şad-çâk ider āhir o bütûn
ğamzeleri

İhtirâz it şaķın ey Es 'ad-ı ğam-ĥâr meded

15. **âĥiri:-i**

Gazel 76

Mısra: 2

(Ar.) Son, sonuncu, en sonra olan.

Tâlib-i vaşla ĥamûşî feraĥ-encâm olmaz
Rûze-i nâfileniñ âĥiri bayram olmaz

16. **âĥiri:-i**

Lugaz 19

Mısra: 10

(Ar.) Son, sonuncu, en sonra olan.

Evveline nâzır musâdifdir
Âĥiri Yûnusa mürâdifdir

17. **âĥiri:-i**

Lugaz 19

Mısra: 13

(Ar.) Son, sonuncu, en sonra olan.

Âĥiri nisf-ı hums-ı sânidir
Salisi zemherîr kânıdır

18. **âĥiri:-i**

Lugaz 19

Mısra: 10

(Ar.) Son, sonuncu, en sonra olan.

Evveline nâzır musâdifdir
Âĥiri Yûnusa mürâdifdir

19. **âĥiri:-i**

Lugaz 19

Mısra: 13

(Ar.) Son, sonuncu, en sonra olan.

Âĥiri nisf-ı hums-ı sânidir
Salisi zemherîr kânıdır

20. **âĥir:**

Gazel 124

Mısra: 11

"En son, sonunda, nihayetinde" anlamında söz.

Bend-i teshîre dil-i Es 'adı âĥir çekdi
Kâr-ı şad-fitneyi icrâda füzûndur ğamzeñ

21. **âĥir:**

Gazel 170

Mısra: 10

"En son, sonunda, nihayetinde" anlamında söz.

Ruĥ-ı sefidini ĥaţ fire-gün iderse
bu gün
Olur sevâd-ı şeb âĥir şabâĥ-ı 'âlemde

22. **âĥir:**

Gazel 198

Mısra: 4

"En son, sonunda, nihayetinde" anlamında söz.

Tâb-ı meh-i cemâle gördi
Taĥammül olmaz
Âĥir çü Ĥâle ĥaţţın cânâ kenâr çizdi

âĥir ol:

1. **âĥir ol:**

Gazel 91

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bitmek, sona ermek.

ĥüsın âĥir olsa ĥaţţ-ı gubâr aşikâr olur
Âteş ki bî-leĥîb ola olmaz
remâdsız

âĥiret:

1. **âĥiretde:-de**

Lugaz 16

Mısra: 4

İnsanın öldükten sonra dirilip
sonsuza dek kalacağı ve Tanrı'ya
hesap vereceği yer, öbür dünya.

İsminin evveli dünyâda değil
Âĥiretde bile olmaz peydâ

âĥir-i emelde:

1. **âĥir-i emelde:**

Gazel 191

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

İsteklerin sonu.

Olsam süvâr-ı esb-i temennâ-yı
vaşl eger
Tâ âĥir-i emelde çekerdim
'inânımı

âĥir-i kâr:

1. **âĥir-i kâr:**

Gazel 66

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

İşin sonu.

Olan riyyâz-güzâr-ı vücûd hemçü
hezâr
Nihân-ĥâne-nişîn-i 'ademdir âĥir-i
kâr

âĥirü '1-emân:

1. **âĥirü '1-emân:**

Tarih 8

Mısra: 11

Korkusuzluğun sonu.

El-amân diyerek âĥirü '1-emân
küffârı
Yüz sürüp ĥâk-i dere eylediler
sulhi recâ

ahkâm:

1. **ahkâmdan:-dan**

Gazel 187

Mısra: 10

Hükümler, kanunlar, emirler.

Sudûr-ı ĥaţţı Es 'ad müdde 'â-yı
vaşla ĥâkimdir
Sübût-ı Ĥâl-i istihkâkdır ahkâmdan
kâme

2. **ahkâmı:-ı**

Gazel 197

Mısra: 13

Hükümler, kanunlar, emirler.

Es 'ad zuhur ider süĥan ahkâmı
nev-be-nev
Tümârı şî 'r-i tâze-zemîniñ
dürülmedi

ahkar:

1. **ahkar:**

Kaside 3

Mısra: 60

Çok aciz, çok çaresiz.

Birisi de o gürûh-ı mezellet-âlûdun
Bu ahkar Es 'ad-ı 'âsî vü zâr-ı
seydâdır

ahker-i devlet-i gerdün:

1. **ahker-i devlet-i gerdün:**

Tarih 28

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Feleğin talihinin kuru.

Gonça-i gülbün-i gülzâr-ı

hümâyûn-ı 'atâ

Ahker-i devlet-i gerdün 'adâlet-
ünvân

ahker-nümün itdi:

1. **ahker-nümün itdi:**

Gazel 30

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kor misali, kora çevirmek.

Şerār-ı nār-ı āh itdi seni aḥker-
nümün amma
şakın şad-çāk olursun nāle-i
nāgāhdan ey çarḥ

2. aḥker-nümün itdi:

Gazel 30

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kor misali, kora çevirmek.

Şerār-ı nār-ı āh itdi seni aḥker-
nümün amma
şakın şad-çāk olursun nāle-i
nāgāhdan ey çarḥ

ahmed:

1. ahmed:

Kaside 2

Mısra: 49

*"Pek çok methedilmiş,
övülmüş kimse" anlamında olup
Hz. Muhammed'in isimlerindendir.*

Mustafā Ḥāmid ü Mahmūd ü
Muḥammed Ahmed
Müctebā Tāḥir ü Mekkīyy ü
Kureyşī Tāḥā

ahmed hān:

1. ahmed hān:

Tarih 20

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sultan III. Ahmed.

Emān ile 'adūdan işbu biñ yüz kırk
havlinde
Huveyze hısnın aldı havza-i İslāma
Hān Ahmed

ahmed pāsā:

1. ahmed pāsā:

Tarih 9

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Ahmet Paşa (Şehla) I.

*Mahmut sadrazamlarındandır. 27
Eylül'de nişancılığa getirildi.
İstanbul'da meydana gelen
ayaklanmanın bastırılması
sırasında gösterdiği gayretten
dolayı padişahın takdirini kazandı
ve bu isyan sebebiyle azledilen
İvaz Mehmed Paşa'nın yerine 22
Haziran 1740'ta sadrazam oldu.*

Es'ad-āsā didi tekmiline hātif tārīh
Eyledi sulhı temām 'izz-ile Ahmed
Pāsā

ahmed-i 'ālī-cenāb:

1. ahmed-i 'ālī-cenāb:

Tarih 17

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yüce makamlı Sultan III.

Ahmed Han.

Habbezā şeh-zāde-i Hān Ahmed-i
'ālī-cenāb
Zāt-ı ālī-şanı maḥż-i nūr-ı ḥaḳ bī-
irtiyāb

ahrā:

1. ahrādır:--dır

Kaside 3

Mısra: 24

Daha layık, münasip, uygun.

O naḳd-i mā-hasal-ı 'ömri eylemek
masruf
Tarīk-i na't-i resül-i kerīme ahrādır

2. ahrādır:--dır

Tarih 24

Mısra: 8

Daha layık, münasip, uygun.

Ki hayl-i āşafān dergeh-i iclālını
bir bir
Firāsetle tezekkür kıldı tā kim
mihre ahrādır

aḥşām:

1. aḥşāma:-a

Gazel 125

Mısra: 2

Akşam II karanlık.

Māha noksan irdi ḥüsn-i şu'le-
tābından seniñ
Āfitāb aḥşāma cān atdı hicābından
seniñ

2. aḥşāma:-a

Gazel 12

Mısra: 4

*Akşam, gece II karanlık, kara,
siyah.*

Pīrlikte eser-i ḥayr-ı füzūn
eyleyigör
Bak medīd olmadadır sāyeler
aḥşāma ḳarīb

3. aḥşāmlık:-lık

Gazel 120

Mısra: 6

*Akşama ait olan(Bağlamda
oruç için iftarlık veya sahur için
hazırlık anlamındadır.).*

İtmege ihzār-ı iftār-ı vişāl-i şām-ı
'ıd

Nān-ı savmı rüzdan itdim şikest
aḥşāmlık

aḥşām olmaz:

1. aḥşām olmaz:

Gazel 76

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Akşam vaktinin
gelmesi,havanın kararması.*

Düşme sevdā-yı ḥaṭa mihr-i Ruḥin
eyle ḥayāl
'Ālem-i ḥātır-ı 'uşşākda aḥşām
olmaz

ahter:

1. ahterim:-im

Gazel 37

Mısra: 7

Yıldız, kevkeb.

Mihr-i Ruḥiyle n'ola kırān itse
ahterim
'Aks-i şu'ā 'ı āyine-i
peykerimdedir

ahter-i naḥs-i baḥtūn:

1. ahter-i naḥs-i baḥtūn:

Gazel 67

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Taliḥin uğursuzluk yıldızı.

Ḥükmin icrāda yine ahter-i naḥs-i
baḥtūn
Es'adā var ise bu tālī'-i
dünuñdandır

ahter-i tāb-ende-i çarḥ-ı

hümāyūn-ı kerem:

1. ahter-i tāb-ende-i çarḥ-ı

hümāyūn-ı kerem:

Tarih 23

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Cömertliğin kutlu feleğinin
parlayan yıldızı.*

Ahter-i tāb-ende-i çarḥ-ı hümāyūn-
ı kerem
Gurre-i garrā-yı evc-i 'izzet ü
devlet-şi'ār

āhū:

1. āhū:

Gazel 162

Mısra: 6

Ceylan.

Haclet-i çeşmi değil gıpta-i
müjganı ile
Mîl çeksün gözine Çîn ü Hotende
âhû

âhû-dîde:

1. âhû-dîde:

Gazel 102

Mısra: 1

*Ceylan gözlü || Ceylan gözlü
sevgili.*

Ol âhû-dîde şuhûn şanmañız derdi
çekilmezmiş
Meger zañm-ı nigâh-ı hûn-perverdi
çekilmezmiş

âhûlar:

1. âhûlarınñ:

Gazel 132

Mısra: 2

Ceylan.

Manzarı sînesidir dîde-i
câdûlarınñ
Sîm sahrâsı çerâ-gâhıdır âhûlarınñ

2. âhûlarınñ:

Nazm 24

Mısra: 2

Ceylan.

Manzarı sînesidir dîde-i
câdûlarınñ
Sîm sahrâsı çerâ-gâhıdır âhûlarınñ

ahuvân-ı çîni:

1. ahuvân-ı çîni:

Gazel 144

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Çîn'in ceylanları.

Çeşm-i şuhûn şöyle süz kim nîm-
mest-i nâz olup
Her nigâhın ahuvân-ı Çîni meftûn
eylesün

âhû-vı çîni:

1. âhû-vı çîni:

Gazel 115

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Çîn gazâli, ceylanı.

Müşk-i hañâyâ tahtie-kâr olsa vechi
var
Âhû-yı Çîni itmek ile bî-karâr zülf

âhû-vı çîn-i hüsn:

1. âhû-yı çîn-i hüsn:

Gazel 52

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Güzellik Çîn'inin ceylanı.

Hâl sanmañ zîr-i sünbül-zâr-ı hañt-ı
yârda
Nâfesin âhû-yı Çîn-i hüsn dil-cû
gösterir

âhû-vı heves:

1. âhû-yı heves:

Gazel 100

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Arzu ceylanı.

Es 'adâ bir gözi şeh-bâza şikâr oldu
göñül
Tutulup dâma kapıldı yine âhû-yı
heves

âhû-vı melâhat:

1. âhû-yı melâhat:

Gazel 45

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Güzel ceylan.

Ol âhû-yı melâhat olmasun bî-hüde
rem-kerde
Müheyyâ rîsmân-ı âh-ı dil anın
kemendidir

âhû-vı nâz:

1. âhû-yı nâz:

Gazel 61

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Nazlı ceylan.

Ne bilür zevk-i hayâlin seni ey
âhû-yı nâz
Olmayan dâm-geh-i hasret-i hicre
nañcîr

ahu-vı vahşet-âver-i şahrâ-vı fitnedir:

1. ahu-yı vahşet-âver-i şahrâ-vı fitnedir:-dir

Gazel 3

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Fitne çölünün dehşet getiren
ceylanıdır.*

Ahu-yı vahşet-âver-i şahrâ-yı
fitnedir
Olmaz hemîşe dîde-i yâr âdem-
âşinâ

ahvâl-i melâl-âmîzi:

1. ahvâl-i melâl-âmîzi:

Gazel 124

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sıkıntı öğreten durum.

'Arza hâcet değil ahvâl-i melâl-
âmîzi
Vâkıf-ı kâr-ı nihân-sırr-ı deründür
gamzeñ

ahvel olmuşdur:

1. ahvel olmuşdur:

Gazel 206

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Gözü şaşı olmak || Uzun süre
bakmak.*

Bakılsa hey'eti 'ayniyle ahvel
olmuşdur
O çâr-ebrûya çeşm-i taleb düçar
olalı

2. ahvel olmuşdur:

Nazm 37

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Gözü şaşı olmak || Uzun süre
bakmak.*

Bakılsa hey'eti 'ayniyle ahvel
olmuşdur
O çâr-ebrûya çeşm-i taleb düçar
olalı

ahz ider:

1. ahz ider:

Gazel 29

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kabul etmek.

Mâ 'nâ-yı cevri çîn-i hañtından
ahz ider
Nev tâlibân-ı mebhâş-i 'aşk-ı
kitâb-ı ruh

ak:-

1. akd:-dı

Gazel 100

Mısra: 6

Akmak (gözyaşı bağlamında).

Düşeli sāye-veş ol serv-i revāna
dil-i zâr
Akdı eskim gibi süy-i rehine cüy-i
heves

ak:

1. **aḳsa:-sa****Kaside 12**

Mısra: 61

Su gibi sıvı maddelerin bir yerden bir yere doğru gitmesi.

Aḳsa cüy-i keremi sū-yi sebīl-i baḡa
Sīm ü zer maşrabalar ola aña her lāle

2. **aḳıtdı:-ıt, -dı****Beyit 10**

Mısra: 1

(Göz yaşı) Dökülmek, akmak, düşmek.

Gözden aḳıtdı jāle gibi gerçi nemleri
Açdı hevā-yı aşḳ çü gül-gonça femleri

3. **aḳsam:-sa, -m****Murabba 3**

Mısra: 9

Akmak, ırmağın akması bağlamında.

Su gibi aḳsam tolansam bāḡ-ı kuyuñ bir zaman
Bahtım el virse ayağın öpsem ey serv-i revān

4. **aḳmaz:-maz****Kaside 7**

Mısra: 25

Sıvı bir maddenin bir yere doğru dökülmesi, akmak. II Gönli akmak, meyletmek.

Aḳmaz mı süyına dil-i meyyal cū gibi
Kim zīb-sāz-ı bāḡ olan ol nāzenīn ola

'akā'id:1. **'akā'id:-den****Kaside 8**

Mısra: 21

İtikad olunan hakikatlar. İtikada dāir kaziye ve hükümler, esaslar.

'Aḳā'id-den Celāle bed' idüp ez-cān u dil lāle
Kitāb-ı gülşen-i tevhidin oldı hem sebaḳ-hānı

akbaba:1. **aḳbabaya:-ya****Kaside 9**

Mısra: 42

Akbaba, İstanbul Beykoz'da bir köydür.

Bebek hadıkasın aldı gözüne 'ayn-ı şafā
Sarıldı Aḳbabaya yāsemende kıldı karār

akbıñar:1. **akbıñarlıdır:****Gazel 70**

Mısra: 8

Aḳpınar.

Baḫr-ı sefide dönse sirişkim bi-'ayniḫī
Cānā 'aceb mi merdüm-i çeşm Akbıñarlıdır

'akd olsa:1. **'akd olsa:****Gazel 25**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Baḡlama, düğümleme.

Hall ider ger rişte-i ḫātırda 'aḳd olsa terah
Ḥā'il olmaz daḫme feth eyler Nerimāndır ḳadeḫ

'akd-kārı:1. **'akd-kārı:****Terkib-bend 1**

Mısra: 26

Baḡlayan, düğümleyen.

Ey çinī-i ḫatt-ı 'anberini Ser-rişte-i fikriñ 'aḳd-kārı

'akibet:1. **'akibet:****Beyit 12**

Mısra: 2

İşin sonu, neticede, sonuçta.

Görünce duht-i rezi mahrem olmayan sıkılır
Binā-yı hūşı metin olmaz 'akibet yıkılır

'akib-i sulh:1. **'akib-i sulh:****Tarih 9**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Barışın ardından gelen.

'Aḳib-i sulhda tahdīd-i sınıra dā'ir Sū-be-sū nice nizā' olmuş iken rüy-nümā

'akide:1. **'akidesin:-sin****Gazel 129**

Mısra: 7

Aḡdalanmış iken ufak ufak kesilmiş olan renkli şeker.

Bozdı ḫulūş-ı bāl ile zühḫād 'akidesin
Şehd-i maḥabbeti lebi şekker-şikenlerin

2. **'akidesin:-sin****Gazel 154**

Mısra: 6

Aḡdalanmış iken ufak ufak kesilmiş olan renkli şeker.

Olsaydı neşve-yāb-ı leb-i şekkerin-i yār
Zāhid o lezzet ile bozardı 'akidesin

'akik-i çeşm-i hünine:1. **'akik-i çeşm-i hünine:****Gazel 80**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kanlı gözün kızılığı.

ḫayālī nāmı naḳş olsa 'aḳik-i çeşm-i hünine
Yine engüşt-i vaşl-ı yāre şāyān-ter nigin olmaz

'akil:1. **'akileñ:-señ****Tahmis 2**

Mısra: 12

Akıllı kimse, arif, irfan sahibi, olgun insan.

Vücūdun hilkatin fikr eyle ger insān-ı kāmilseñ
Muhīt-i baḫr u ber bir zerredir fehm eyle 'akileñ

2. **'akil:****Tahmis 2**

Mısra: 20

Akıllı kimse.

Gülistān-ı şafānıñ sec'-i mevzūn-ı tuyūrından
Nümāyāndır küşāyiş baḳsa 'akil gonça-i terden

'akıl olan:1. **'akıl olan:****Gazel 66**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Akıllı olmak.

Olur mu muhtarib Es'ad cihānda
'aql olan
Ne ğam küşāde iken bāb-ı Hāzret-i
Gaffār

'aql ü fikr ü dil ü idrākini:

1. 'aql ü fikr ü dil ü idrākini:

Gazel 82

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Anlama kabiliyetini, gönlü,
düşünceyi ve aklı.

'Aql ü fikr ü dil ü idrākini virdin
yāre
Es'adā 'özü idecek ğayri kabāhat
kalmaz

'aql u hüş:

1. 'aql u hüş:

Gazel 174

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Akl ve şuur.

Rehā mümkün mi 'aşk-ı sīmyā-kār-
ı dilārādan
Dil ü cān olsa 'aql u hüş ile ger
ittifak üzre

'aql ü tedbir:

1. 'aql ü tedbir:

Tarih 9

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Akl ve önlem.

Bāreka 'llāh zihī şadr-ı celilü 'ş-şān
kim
'Aql ü tedbiri tevellüh-fiken-i
cümle nühā

'aql-ı felātün:

1. 'aql-ı felātün:

Tarih 21

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Eflatun'un aklı (Eflatun:
Sokrat'ın talebesidir. Aristo'nun
hocası olan meşhur filozofdur.).

Öyle bir dāver-i dānā ki revādır
kılsa
Rāy ü tedbirene şad 'aql-ı Felātün
hased

akmağ:

1. akmağ:

Kaside 9

Mısra: 48

Akmak.

Görüp teheyvü '-i ezhārı taraf-ı
gülşende
O suya akmağ için cūylar da çizdi
kenar

'aks:

1. 'aksiyle:-i, -yle

Gazel 104

Mısra: 4

Akis, yansıma, görüntü.

Her nigāh itdikce mir'āta temāsil
hiss idüp
Eyler 'aksiyle o şūh-ı sīm-ğabğab
keşmekeş

2. 'akşin:-in

Gazel 109

Mısra: 4

Akis, yansıma, görüntü.

Bir vech ile dilden çıkamaz nakş-ı
hayālīn
'akşin gibi cānā o da āyinede
mahfūz

3. 'akşin:-in

Gazel 196

Mısra: 3

Akis, yansıma, görüntü.

Rüyına hayran iken 'akşin görüp
āyineden
Oldı 'aşk ol vech-ile bisyār bir
yüzden daği

4. 'akşi:-i

Lugaz 17

Mısra: 3

Akis, yansıma, görüntü.

kalbi 'akşi ile hemān birdir
Aña maşşūs bu 'aceb serdir

'aks it:

1. 'aks it:

Tarih 35

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

Aksetmek, yansımak.

Gubār-ı dergehi 'aks itdi çeşm-i
Rāgıbdā
'Aceb mi bakmasa ger sürme-i
Sıfāhāna

'aks itdi:

1. 'aks itdi:-di

Gazel 108

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yansımak.

Mir'āt-ı 'arızında göründi gubār-ı
hağ
'aks itdi levh-i hātırına igbirār-ı
hağ

'aks itse:

1. 'aks itse:

Gazel 130

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Aksetmek, yansımak.

Sīm-āb-ı ızırāba nigāhım meāb
olur

'aks itse ol fūrūğ ile sāğarda
gerdeniñ

'aks-endāz ol:

1. 'aks-endāz ol:

Gazel 106

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yansıyan olmak.

Olsa 'aks-endāz mir'āt-ı dile dīdār-
ı feyz
Jeng-i hōd-bīnīyi mahv eyler o
dem envār-ı feyz

'aks-endāz-ı çeşm-i dil olaldan:

1. 'aks-endāz-ı çeşm-i dil olaldan:

Gazel 152

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gönül gözüne yansımak.

Olaldan gīsü-yı pür-pīçi 'aks-
endāz-ı çeşm-i dil
Çü şāne nā-rehādır saff-ı
müjgānım keşākeşden

'aks-endāz-ı şādī:

1. 'aks-endāz-ı şādī:

Tarih 40

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Mutluluğu yansıtan.

Bilür-i revzeni ol denlü 'aks-
endāz-ı şādī kim
Tekellüm-riz ider āyine-veş tūti vü
bebgāyı

'aksi:

1. 'aksidir:-dir

Gazel 173

Mısra: 2

Yansıma.

Halka Halka şanma kāküldür 'izār-
ı yārda
Dūd-ı ahım 'aksidir āyine-i
Ruhsārda

'aks-i çeşm-i hün-âşāmdan:

1. **'aks-i çeşm-i hün-âşāmdan:**

Gazel 187

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kan içici gözlerin yansıması.

Nigāhı gibi pür-dāğ-ı dem-ālūd
eyledi gönlüm
Meger reng aldı 'aks-i çeşm-i hün-
âşāmdan şāme

'aks-i hatūnla:

1. **'aks-i hatūnla:**

Gazel 130

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ayva tüylerin yansıması.

'aks-i hatūnla olalı perverde
gerdeniñ
Levn-i şabāhı kıldı siyeh-çerde
gerdeniñ

'aks-i la'liñ:

1. **'aks-i la'liñ:**

Gazel 53

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin lal taşı gibi kırmızı
olan dudağının yansıması II
Sevgilinin dudağının yansıması.*

Çeşmim ki 'aks-i la'liñ ile hün-
çekān olur
Rind-i nigāha cām-ı mey-i ergavān
olur

'aks-i nakiz-i zühd idüp:

1. **'aks-i nakiz-i zühd idüp:**

Kaside 1

Mısra: 54

Kelime Tipi: -

İbadet karşıtı olmamak.

Tālī kılup muqaddem olan cürme
tevbeyi
'aks-i nakiz-i zühd idüp ol vāşıl-ı
Hudā

'aks-i rast:

1. **'aks-i rast:**

Gazel 170

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Tesadüfün yansıma.

Sakīm-manzar olur mı dü çeşm-i
ahvel kim
Nüvişte-i kec ider 'aks-i rast
hātemde

'aks-i sevād-ı gerd-i hat-ı

'anberin:

1. **'aks-i sevād-ı gerd-i hat-ı**

'anberin:

Gazel 53

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Amber kokulu ayva tüylerinin
tozunun siyah yansıması.*

'aks-i sevād-ı gerd-i hat-ı 'anberin
ile
Çeşm-i nigh-gerān-ı bütan sürme-
dān olur

'aks-i şu'ā'ı:

1. **'aks-i şu'ā'ı:**

Gazel 37

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Işık tellerinin yansıması.

Mihr-i Ruhiyle n'ola kırān itse
ahterim
'Aks-i şu'ā'ı āyine-i
peykerimdedir

'aks-i şüret-i nüzzārı:

1. **'aks-i şüret-i nüzzārı:**

Gazel 97

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Bakanların şeklinin
yansıması.*

Yārdan dil 'aşk-ı hālet-kārı şaqlar
şaklamaz
Āb 'aks-i şüret-i nüzzārı şaqlar
şaklamaz

'akide:

1. **'akideñ:-ñ**

Kıt'a 1

Mısra: 4

Iman.

Teşekkür eyler iseñ merkadinde
'Akideñ pāk ider Bālī Efendi

al:

1. **alsa:-sa**

Gazel 136

Mısra: 1

Almak, elde etmek.

Alsa şāhīn-i tabī'at n'ola selvā-yı
emel
Sayd-gāhım oldu şimden gerü
pehnā-yı emel

2. **alur:-u, -r**

Muamma 13

Mısra: 2

*(herhangi bir şeyi) tutup
yerinden ayırarak elinde veya
yanında bulundurmak.*

Zāhidi gör ki eyleyüp sihri
Avuç üzre alur çeküp mihri

3. **alup:-up**

Gazel 140

Mısra: 3

Almak II ele geçirmek.

Alup bir cām virdim saña sākī
cevher-i hūşum
Sanī'-i şīşe-bāzī bilmez idiñ sen
ben öğretdim

4. **almağa:-mağa**

Gazel 99

Mısra: 3

*Almak, elde etmek, ele
geçirmek, tutmak.*

Naqd-i revānın almağa vir hüccet-i
hatūn
'Abd-i mükāteb ile dili hem-
bahāya kes

5. **almada:-ma, -da**

Gazel 82

Mısra: 5

Almak, ele geçirmek.

Naqd-i hūş almada ger böyle
kalursa o perī
Māl-dārān-ı gam-ı 'aşkda şervet
kalmaz

6. **alup:-up**

Tarih 7

Mısra: 14

Almak II elde etmek.

Es'adā müjde kılup ben de didim
tārīhin
Mühr alup dāver-i dehr oldu
Mehammed Pāşā

7. **aldı:-dı**

Gazel 11

Mısra: 7

*(bir bedel karşılığında) temin
etmek, satın almak II sağlamak,
elde etmek.*

Aldı naqd-i hātūrım hem bir pula
itmez şümār

Eylemişken hāl ü hat bi'1-cümle
maşrûfım hîsâb

8. **aldr:-dı**

Tarih 20

Mısra: 10

1) Almak, sahip olmak 2)

Fethetmek.

Emân ile 'adûdan işbu biñ yüz kırk
havlinde
Huveyze hısnın aldı havza-i İslâma
Hân Ahmed

9. **almışken:-miş, -ken**

Gazel 101

Mısra: 4

Almak, çekmek.

Şehâ gülşende sünbül zülfüne reşk
eylemiş turmuş
Şemim-i hattın almışken benefşe
kıl ü kâl itmiş

10. **âlin:-in**

Gazel 194

Mısra: 4

Al, kırmızı.

Baht-ı siyâhımın yüzi ag olsun
eyledi
Ben cismi zerdı bir Ruhi âlin
fütâdesi

11. **almışdır:-miş, -dır**

Gazel 125

Mısra: 10

Almak, edinmek.

hâst-kâr-ı lutf olur mı bir dahî
Es'ad şehâ
Lezzet almışdır mey-i bezm-i
'itabından seniñ

12. **aldr:-dı**

Muamma 7

Mısra: 1

(aklı başından) almak.

Naqd-i hüşum aldı virmez ol şeh-i
'âlî-cenâb
Olsa bir sermâye bârî ya kesilse bu
hisâb

13. **almış:-miş**

Gazel 145

Mısra: 2

Almak ll Ele geçirmek.

Peyâm aldım çemende nûkhet-i
müşkîn-i sünbülde
Sabâ bir şemmecik almış getürmiş
aña kâkülde

14. **almaz:-maz**

Gazel 118

Mısra: 5

Almak, kabul etmek.

Yâkin oldukça almaz 'aynına
hergiz nigâh itmez
Görünmekden o çeşm-i meste
hoşdur dür-bîn olmak

15. **ala:-a**

Gazel 95

Mısra: 1

Almak, edinmek, elde etmek.

O ğamze kim ala biñ âh-ı ihtilâl-
engîz
İder mi kâr aña şekve-i melâl-
engîz

16. **alma:-ma**

Gazel 154

Mısra: 7

Almak || Gönül almak.

Ey mihr-i nâz alma yeter zerre-i
diliñ
Her dem enîn-i kâse-i gerdün-
tanîdesin

17. **al:**

Nazm 12

Mısra: 4

Temin etmek, satın almak //
kabul etmek.

Degil bâzâr-ı ğam dâd u dihişden
bir nefes Hâlî
Hemân kâlâ-yı hecr al durma ğayrı
kârı n'eylersin

18. **almış:-miş**

Nazm 28

Mısra: 3

Haber almak, duymak.

Peyâm-ı zülfünü almış gibi nesim-i
seher
Bir iki nağme işitdim sabâ mıdır
bilmem

19. **alup:-up**

Tahmis 5

Mısra: 5

Hissetmek.

Alup gîsü-yı müşkîn-târının bûyın
huzur itdim
Kanı ol dem ki ben hem-sohbet
olmuşdum ol âfetle

20. **al:**

Gazel 120

Mısra: 8

Temin etmek.

Rinde şâm-ı kûtehî destâr-ı
'Abbâsî yeter

Rüzenin rûzın sen al zâhid Beyâz
ihrâmlık

21. **almağa:-mağ, -a**

Gazel 201

Mısra: 7

Almak, edinmek, elde etmek.

'Anber-şemim-i turrelerin almağa
sabâ
Bî-naqd ebr-i bād-ı hevâdan Eşer
gibi

al:-

1. **almasun:-ma, -sun**

Gazel 133

Mısra: 7

Almak, elde etmek.

Almasun naqd-i dil ü cânın düzd-i
ğamze
Bend olup sâye-i kâkülde dilâ bî-
bâk ol

2. **aldr:-dı**

Tarih 8

Mısra: 20

Almak ll fethetmek.

Ceyş-i düşmân çıkınca didiler
hâtifden
Sulh ile aldı Beligrâdı Mehmed
Pâşâ

3. **aldr:-dı**

Tarih 21

Mısra: 23

Almak ll fethetmek.

Düşmene rây virüp aldı Ata hısnını
hem
Ceyş-i mağhûrını mağv eyledi
şadr-ı ecved

4. **alup:-up**

Gazel 128

Mısra: 2

Almak ll Ele geçirmek.

Dâmenin pür-naqd-i şevk itdim
dil-i bî-behreniñ
Bir ayağ alup elinden sâkî-i gül-
çihreniñ

5. **almış:-miş**

Gazel 134

Mısra: 3

Almak ll Ele geçirmek.

Nigâh-ı mesti girîbân-ı şabrım
almış iken
Yetişdi ğamze de çâk itdi sînemi
der-Hâl

âl âl olarak:

1. **āl** olarak:**Gazel 119**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kıpkırmızı olmak.

O naḥl-i 'işve olup tāb-dār-ı bāde-i nāz

Gül-i 'izārı küşād oldu āl āl olarak

a' lā:

1. a' lādır:-dır

Gazel 165

Mısra: 4

*Daha yüksek, en yüksek, pek**yüce.*

Açılmıyacak rüy-be-rū rü'yet olunmaz

Yüz vech ile āyineden a' lādır o sīne

2. a' lā:

Gazel 141

Mısra: 10

(Ar.) *Daha yüksek, en yüksek, pek yüce.*

Yazmadı daḥi levḥa-i 'irfāna Es'adā

Sāmī-ḥayāl böyle bir a' lā gazel kalem

a' lā olsa:

1. a' lā olsa:

Gazel 155

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

*Daha yüksek, en yüksek, pek**yüce olmak.*

Vifāk-ı pey-revīde yokdur

istihkākın İshāka

Kelāmın Es'ad a' lā olsa da naẓm-ı

Süreyyadan

ālām:

1. ālāmına:-m, -a

Gazel 10

Mısra: 6

Ar. is. Elemler, kederler, acılar.

Bilmez ol kaşı kemānım bu kadar çille çeküp
Bī-tüvān olduğım ālāmına idmāndır hep

alamān:

1. alamān:

Tarih 21

Mısra: 16

Alman. II Kalabalık, halk yığını.

Bu ne heybet ne salābet ne meḥābetdir kim
Alamān gibi cadū diye amān ile meded

alā-yı kalem:

1. alā-yı kalem:

Kaside 10

Mısra: 66

Kelime Tipi: -

Kalemin yüceliği.

Şerḥ eyleyemez metn-i ḡam-ı Ḥālī o şuḥa

Her tār-ı müjem gerçi bir alā-yı kalemdir

'alāyık-şüy ol:

1. 'alāyık-şüy ol:

Gazel 160

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

İnsanı meşgul eden, Hakk'a erişmekten alıkoyan ilişkileri yıkayan olmak.

Libās-ı Ḥālden ol kim 'alāyık-şüy ola Es'ad

İder mi çirk-i ālāyişle bed-ter dest ü dāmān

alāviş ü ferle:

1. alāyiş ü ferle:

Gazel 156

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gösteriş ve parılı.

Olur mı nīk-hū bed-tinetān alāyiş ü ferle

Belī bulmaz tagayyūr ṭab'-ı āhen zer-nişānından

alāviş-i tecemmülden:

1. alāyiş-i tecemmülden:

Gazel 92

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Süsün gösterişi.

Tecerrüd eyleyüp ālāyiş-i tecemmülden

Ḳaba-yi faḥrı 'abāya deḡişmiyor musuñuz

'ālem:

1. 'āleminiñ:-m, -iñ

Kaside 8

Mısra: 4

Ar. Evren, kainat.

Zihī ferruḥ-terīn evkāt-ı feyż-ā-feyż-i ihya kim
Çemān oldu çemen-zār 'āleminiñ naḥl-i bī-cānı

2. 'ālemle:-le

Gazel 150

Mısra: 5

Dünya || dünyadaki insanlar, herkes, ahali.

'Ālemle söyleşüp o bütüñ ḡamzesi ider
Bī-ḡüft ü ḡü edā-yı cevāb u zebān nihān

3. 'āleme:-e

Tarih 39

Mısra: 40

Ālem, dünya; herkes.

O ḥākān-ı Ferīdün-bendeniñ gül-bāḡ-ı luṭfindan
'Adālet gülşen-ārā cūd-ı dil-keş 'āleme sāri

4. 'ālem:

Kaside 1

Mısra: 14

(Ar.) *Yerde ve gökte yaratılmış olan şeylerin bütünü, kâinat, evren II. Yeryüzü, dünya.*

Uyduñ hevālara ne 'aceb ḡaflet eylediñ
'Ālem te'accüb eyleye bu fi'l ile saña

5. 'ālem:

Kaside 4

Mısra: 32

(Ar.) *Yerde ve gökte yaratılmış olan şeylerin bütünü, kâinat, evren II. Yeryüzü, dünya.*

Oldur o pādīşāh-ı melā'ik-sipeh k'añıñ
'Ālem vazīfe-ḡār-ı nukūd-ı şefā'ati

6. 'āleminiñ:-iñ

Kaside 4

Mısra: 26

(Ar.) *Yerde ve gökte yaratılmış olan şeylerin bütünü, kâinat, evren II. Yeryüzü, dünya.*

Ya'nī habīb-i muhterem-i Ḥāzret-i Huda
Kim zāt-ı pāki 'āleminiñ 'ayn-i 'inayeti

7. 'āleminiñ:-iñ

Kaside 4

Mısra: 37
(Ar.) Yerde ve gökte
yaratılmış olan şeylerin bütünü,
kâinat, evren II. Yeryüzü, dünya.

Ey pâdişâh-ı kişver-i levlâk
‘âlemiñ
Zât-ı şerifiñ oldı çü bādī-i hilkatı

8. ‘âlemiñ:-iñ
Kaside 8
Mısra: 74
(Ar.) Yerde ve gökte
yaratılmış olan şeylerin bütünü,
kâinat, evren II. Yeryüzü, dünya.

Ola tâ kim füyüzât-ı zamân-ı
nevbahâriden
Ser-â-pâ sebz-i hurrem ‘âlemiñ
köhne gülistanı

9. ‘âlem:
Tarih 24
Mısra: 16
(Ar.) Yerde ve gökte
yaratılmış olan şeylerin bütünü,
kâinat, evren II. Yeryüzü, dünya.

Hemîşe bedr-i ‘izz ü devleti pür-
nür ide dehrî
Vücüd-ı pâki dâ‘im ola tâ ‘âlem
hüveydâdır

10. ‘âlem:
Tarih 31
Mısra: 2
(Ar.) Yerde ve gökte
yaratılmış olan şeylerin bütünü,
kâinat, evren II. Yeryüzü, dünya.

Habbezâ zîb-i feza şâdirevân-ı
ra‘nâ
Ki olur tarh-ı dil-ârâsına ‘âlem
hayrân

11. ‘âleme:-e
Gazel 189
Mısra: 9
(Ar.) Yerde ve gökte
yaratılmış olan şeylerin bütünü,
kâinat, evren.

‘Âleme zevk dil-i ‘âşıka feyz-
efzâdır
Feleğin her dem-i eşhârına mâ-
şâ‘allâh

12. ‘âleme:-e
Kaside 1
Mısra: 108
(Ar.) Yerde ve gökte
yaratılmış olan şeylerin bütünü,
kâinat, evren.

İnşâ ‘-ı mu‘cizat ile ihbâr-ı dîn
idüp

Olduñ bi-ğayr-i vech-i şübeh
‘âleme hüda

13. ‘âleme:-e
Kaside 4
Mısra: 48
(Ar.) Yerde ve gökte
yaratılmış olan şeylerin bütünü,
kâinat, evren.

Ey âfitâb-ı şu‘le-ger-i evc-i ıstıfâ
V‘ey ‘âleme sa‘âdet olan zât-ı
‘izzeti

14. ‘âleme:-e
Kaside 5
Mısra: 36
(Ar.) Yerde ve gökte
yaratılmış olan şeylerin bütünü,
kâinat, evren.

Saña muhtâcdır ey şâh-ı cihan
cümle rüsûl
Zât-ı pâkindir olan ‘âleme hādī-i
sübûl

15. ‘âleme:-e
Lugaz 1
Mısra: 8
(Ar.) Yerde ve gökte
yaratılmış olan şeylerin bütünü,
kâinat, evren.

Bir meḥâbet ıssı şâhib-şân iken
Ḥükmi carī ‘âleme sultân iken

16. ‘âleme:-e
Tarih 1
Mısra: 2
(Ar.) Yerde ve gökte
yaratılmış olan şeylerin bütünü,
kâinat, evren.

Bâreka‘llâh zihî dâver-i Dārâ-fer
kim
Maḳdemi ‘âleme oldı yine şādī-
bahşâ

17. ‘âleme:-e
Tarih 23
Mısra: 18
(Ar.) Yerde ve gökte
yaratılmış olan şeylerin bütünü,
kâinat, evren.

Geldi zibâ sulb-i Ahmed Hân-ı
‘âdilden bu dem
‘Âleme Şehzâde ‘Abdûlmâlik ol
‘âlî-vaḳar

18. ‘âleme:-e
Tarih 39
Mısra: 7
(Ar.) Yerde ve gökte
yaratılmış olan şeylerin bütünü,
kâinat, evren.

Olunca zıll-ı vâlâ-şân-ı luḫfı ‘âleme
memdûd
Halâsa dil-firîb oldı bu âsâyişle
etvârı

19. ‘âleme:-e
Tarih 42
Mısra: 4
(Ar.) Yerde ve gökte
yaratılmış olan şeylerin bütünü,
kâinat, evren.

Olup memdûd zıll-ı ‘adl ü dadı
rub ‘-ı meskûna
Ser-â-pâ ‘âleme hemvâre olsun luḫf
u ihsânı

20. ‘âleme:-e
Tarih 45
Mısra: 12
(Ar.) Yerde ve gökte
yaratılmış olan şeylerin bütünü,
kâinat, evren.

Ne geldi-yse muhassal devr-i re‘fet
tavr-ı ‘adlînde
Pey-â-pey ‘âleme bādī-i raḫaṭ geldi
hoş geldi

21. ‘âlemde:-de
Gazel 30
Mısra: 7
(Ar.) Yerde ve gökte
yaratılmış olan şeylerin bütünü,
kâinat, evren.

Seniñ de cünbüşüñ emre menûṭ
olmağla ‘âlemde
Ḳıyâs eyle fenâyı kendiñe
eşbâhdan ey çarḫ

22. ‘âlemde:-de
Gazel 75
Mısra: 4
(Ar.) Yerde ve gökte
yaratılmış olan şeylerin bütünü,
kâinat, evren.

Mezâk-ı ḫâhişin kayd-ı teḫaffuz
telḫ ider âḫir
şafâ-yı bâl ile nev-devletân
‘âlemde kâim almaz

23. ‘âlemde:-de
Gazel 83
Mısra: 9
(Ar.) Yerde ve gökte
yaratılmış olan şeylerin bütünü,
kâinat, evren.

‘Âlemde ḫarîdâr-ı nigeḫ-sâz-ı
raḫîsa
Der-beste olan emti‘a-i ḫâl açılmaz

24. ‘âlemde:-de
Gazel 90

Mısra: 8
(Ar.) Yerde ve gökte
yaratılmış olan şeylerin bütünü,
kâinat, evren.

Ne te 'şiri olur âhın eger 'aşk
olmasa dilde
Hevâdır rûzgârın kârı 'âlemde
Süleymânsız

25. 'âlemde:-de
Lugaz 9
Mısra: 2
(Ar.) Yerde ve gökte
yaratılmış olan şeylerin bütünü,
kâinat, evren.

Nedir ol iki murg-i tüz-pervâz
Odur pervâz ile 'âlemde mümtâz

26. 'âlemde:-de
Tarih 8
Mısra: 15
(Ar.) Yerde ve gökte
yaratılmış olan şeylerin bütünü,
kâinat, evren.

Dâima düşmenine gâlib idüp
'âlemde
kıla mansûr u muzaffer keremiyle
Mevlâ

27. 'âlemde:-de
Tarih 23
Mısra: 14
(Ar.) Yerde ve gökte
yaratılmış olan şeylerin bütünü,
kâinat, evren.

Tâ-be-mahşer 'ömrin efzûn
eyleyüp anıñ hüdâ
Zât-ı zî-şânın hemin 'âlemde itsün
ber-karâr

28. 'âlemi:-i
Gazel 14
Mısra: 2
(Ar.) Yerde ve gökte
yaratılmış olan şeylerin bütünü,
kâinat, evren.

Dil-i şâfın fûrûğ-ı mihri-le tenvir
ider mehtâb
O tâbişle felekde 'âlemi şeb-gîr
ider mehtâb

29. 'âlemi:-i
Gazel 26
Mısra: 5
(Ar.) Yerde ve gökte
yaratılmış olan şeylerin bütünü,
kâinat, evren.

Bir nigâh-ı pür-füsünü 'âlemi târâc
ider

Milket-i şabr-ı dil ü câna ne
mümkindir felâh

30. 'âlemi:-i
Gazel 88
Mısra: 3
(Ar.) Yerde ve gökte
yaratılmış olan şeylerin bütünü,
kâinat, evren.

Reftârın ider 'âlemi pür-gulgüle
zîrâ
kaddiñ gibi bir kadd-i kıyâmet-
revişi olmaz

31. 'âlemi:-i
Lugaz 5
Mısra: 17
(Ar.) Yerde ve gökte
yaratılmış olan şeylerin bütünü,
kâinat, evren.

Gerçi kim seyr eyler ekser 'âlemi
Her kese açılmaz olmaz mahremi

32. 'âlemi:-i
Nazm 8
Mısra: 1
(Ar.) Yerde ve gökte
yaratılmış olan şeylerin bütünü,
kâinat, evren.

Teşrîf idince 'âlemi sultân-ı
nevbahâr
Zeyn oldı maqdemiyile serây-ı
şükûfe-zâr

'âlem-âşinâ:

1. 'âlem-âşinâ:
Gazel 3
Mısra: 1
Herkesin bildiği.

Ey çeşm-i pür-füsünü olan 'âlem-
âşinâ
Gamzeñ fütâde-düşmen ü nâ-
mahrem-âşinâ

'âlem-gîr:

1. 'âlem-gîr:
Lugaz 3
Mısra: 17
Dünyaya yayılan, dünyayı
kaplayan.

hüsni me'cûlin idüp 'âlem-gîr
Nice bî-çâreyi kılmışdır esîr

'âlem-i bâlâ:

1. 'âlem-i bâlâ:
Gazel 80
Mısra: 15

Kelime Tipi: -
Yüce âlem.

Olur ser-beste-i zülfüñ mahalli
'âlem-i bâlâ
Dil-i pâ-der-hevâ-yı 'aşk cüyâ-yı
zemîn olmaz

'âlem-i hâtır-ı 'uşşâkda:

1. 'âlem-i hâtır-ı 'uşşâkda:
Gazel 76
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Aşkların gönül dünyası.

Düşme sevdâ-yı haşa mihr-i Ruḥin
eyle hayâl
'Âlem-i hâtır-ı 'uşşâkda aḥşâm
olmaz

'âlem-i kevn-i sühan:

1. 'âlem-i kevn-i sühan:
Kaside 9
Mısra: 100
Kelime Tipi: -
Sözün varlık alemi.

Bu haletimden idüp kesb-i feyz-i
vücûd
O ân 'âlem-i kevn-i sühan olur
devvâr

'âlem-nümâ:

1. 'âlem-nümâ:
Tarih 40
Mısra: 1
Dünyayı gösteren.

Te 'âla llâh zihî 'âlem-nümâ kasr-ı
dil-ârâ kim
Cihânda pîr-i gerdün görmemiştir
böyle bir câyı

'âlem-zîb:

1. 'âlem-zîb:
Gazel 12
Mısra: 8
Kainatın süsü.

Nûr-ı feyz-i ezelidir dile bādî-i
vücûd
Tâbiş-i mihr ile gör oldı zılâl
'âlem-zîb

2. 'âlem-zîb:
Tarih 39
Mısra: 9
Kainatın süsü.

Cihân-ârâ vü 'âlem-zîb ü ruh-efzâ
kef-i cüdî

Dil-ārā dil-nevāz ü şeh-pesend ü
zübde her kār

ālet evlevüp:

1. ālet eyleyüp:

Kaside 1

Mısra: 51

Kelime Tipi: **Deyim**

*Bir işe ve bir şeye bir kimseyi
ve bir şeyi vasıta, aracı etmek.*

Kānūn-ı şer'e mantığını ālet
eyleyüp
kıl şekl-i evvel-i 'ameliñ muntic-i
münā

ālī:

1. āli:

Gazel 205

Mısra: 4

Yüksek olan, yüce, ulu.

Hezāra itdügi rengin renge her gül-
i hamrā
Görüp şerm-ende oldı ol 'izār-ı
āldan āli

āl-i 'osmān:

1. āl-i 'osmān:

Tarih 35

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Osmanlı devleti, hanedanı.

Ebü'l-fütüh ü megāzī şeh-i 'adālet-
kār
Vücüdü oldı şeref-bağş Āl-i
'Osmāna

'ālī pāşā-yı 'ālī:

1. 'ālī pāşā-yı 'ālī:

Tarih 24

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

*Yüce Ali Paşa. (Hekimoğlu Ali
Paşa I. Mahmud'un ve III.
Osman'ın saltanat dönemlerinde
üç defa sadrazamlık yapmış.
Osmanlı devlet adamıdır.).*

Şakın endişe-i ekdār çekme
müsterih ol kim
'Alī Pāşā-yı 'ālī yine zīb-i şadr-ı
vālādır

'ālī şānı:

1. 'ālī şānı:

Kaside 12

Mısra: 43

Kelime Tipi: -

Şöhretli, meşhur.

hāst-kārende ise bulmağa 'ālī şānı
Eylesün hıdmet-i hāk-i der-i dāver
lāle

'ālī oldığını:

1. 'ālī oldığını:

Müsemmen 1

Mısra: 68

Kelime Tipi: -

Hastalıklı, problemlı olmak.

Eyleme Es'ad-ı bīmārīña çok
istigna
Kerem it böyle 'ālī oldığını görme
reva

'ālīm:

1. 'ālīm:-ī

Gazel 2

Mısra: 9

*Çok bilen (kimse), ilim sahibi
olan, bilgin kimse.*

Nāmım gibi fi 'ālīm de yā Rab Es
'ad it
İdrāk-i sırr-ı vahdetini hūş kıl baña

'ālī-şān:

1. 'ālī-şān:

Tarih 39

Mısra: 36

Şanı yüce, şerefli.

Fezā-yı heybetinde her giyeh bir
nīze-i elmas
Zemīn-i devletinde cümle 'ālī-şān
ezhārı

'ālī-şeref:

1. 'ālī-şeref:

Tahmis 1

Mısra: 26

Yüce şeref.

Kelām-ı hākda hayyiz-kerde-i zikr
ü senadır bu
Zihī 'ālī-şeref beyt-i Cenāb-ı
Rabb-ı Kadirde

'ālī-vakar:

1. 'ālī-vakar:

Tarih 23

Mısra: 18

Yüce heybetli.

Geldi zībā sulb-i Ahmed Hān-ı
'ādilden bu dem
'Āleme Şehzāde 'Abdūlmālik ol
'ālī-vakar

'aliyyü 'z-zāt-ı zī-şānı:

1. 'aliyyü 'z-zāt-ı zī-şānı:

Tarih 24

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Şanlı yüce kişi.

Hemān-dem şadr-ı esbak ol
'aliyyü 'z-zāt-ı zī-şānı
Şeref-bağş-ı şadāret kıldı hākka
vāz'-ı evlādır

allāh:

1. allāh:

Kaside 7

Mısra: 72

*Her şeyin yaratıcısı olan tek
ve mutlak varlık, Tanrı, Hudā.*

Ey şadr-ı nīk-kadr-i kerem-vār u
kām-kār
Allah sana zahir ü bātın mu'ın ola

2. allāh:

Tarih 28

Mısra: 5

*Allah, her şeyin yaratıcısı
olan tek ve mutlak varlık.*

Tā-be-haşr 'ömrini efzūn idüp
Allah anıñ
Bāğ-ı devletde gül-i zātını kılsun
handān

3. allāh:

Lugaz 16

Mısra: 13

Allah (c.c.).

İsmin ancak anıñ Allah bilür
Bunda vardır aña zīrā imā

allāh 'aşkına:

1. allāh 'aşkına:

Gazel 179

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

*Allah'ını seversen, Allah
rızası için, yalvarma, istek sözü.*

Merhamet-sāz ol yeter ben zāra
Allah 'aşkına
Eyle luṭf-āmiz bir nezzāre Allah
'aşkına

2. allāh 'aşkına:

Gazel 179

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Ant vermek veya yalvarmak
için "Allah'ını seversen"
anlamında kullanılan bir söz.*

Tīr-i müjgānıñ fetil-āsā kı zaḥm-ı
sīnede

Dursun ey âfet meded bir pâre
Allah 'aşkına

3. allah 'aşkına:

Gazel 179

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ant vermek veya yalvarmak için "Allah'ını seversen" anlamında kullanılan bir söz.

Eylerim infâk naqd-i 'ömr ü
emvâl-i dili
Râh-ı vaşl-ı ka 'be-i dîdâra Allah
'aşkına

4. allah 'aşkına:

Gazel 179

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Ant vermek veya yalvarmak için "Allah'ını seversen" anlamında kullanılan bir söz.

Pîr-i pür-lerziş-ten ü der-dest- 'asâ
vü delk-püş
Sâ' ilim nân-ı vişâl-i yâra Allah
'aşkına

5. allah 'aşkına:

Gazel 179

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ant vermek veya yalvarmak için "Allah'ını seversen" anlamında kullanılan bir söz.

Başıma sevdâ yetişmez mi hevâ-yı
kâkülün
Gel siyeh-püş olma ey meh-pâre
Allah 'aşkına

6. allah 'aşkına:

Gazel 179

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Ant vermek veya yalvarmak için "Allah'ını seversen" anlamında kullanılan bir söz.

Hzret-i mahdûma pey-revlikde
hiç söz var mıdır
Nazm-ı pāk-i Es 'ad-ı ğam-hâra
Allah 'aşkına

7. allah 'aşkına:

Gazel 179

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ant vermek veya yalvarmak için "Allah'ını seversen" anlamında kullanılan bir söz.

Merhamet-sâz ol yeter ben zâra
Allah 'aşkına

Eyle lutf-âmîz bir nezzâre Allah
'aşkına

allah devlet-i 'ömrin dâim tavîl eylesün:

1. allah devlet-i 'ömrin dâim tavîl eylesün:

Tarih 26

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Dua İfadesi**

Allah devletinin ömrünü daima uzun eylesin.

Pâdişâh-ı pür- 'atâ vü sıhr-i dâd-
efzâsının

Eylesün Allah dâim devlet-i
'ömrin tavîl

allâhdan havf itmez misiñ:

1. allâhdan havf itmez misiñ:

Gazel 30

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Allah'tan korkmaz mısın?.

Çıkardın başdan ol âfet-i devrânı
âhîr kâr
Bu kec- revlikle havf itmez misiñ
Allâhdan ey çarh

2. allâhdan havf itmez misiñ:

Gazel 30

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Allah'tan korkmaz mısın?.

Çıkardın başdan ol âfet-i devrânı
âhîr kâr
Bu kec- revlikle havf itmez misiñ
Allâhdan ey çarh

altı yüz on bir:

1. altı yüz on bir:

Lugaz 14

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

(611) sayısı.

'Aded-i harfini eylesen 'add ü
beyân
Altı yüz on bir olur vech-i fasîh
üzre hemân

altûn ider:

1. altûn ider:

Gazel 18

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Altına çevirmek, altın hâline getirmek.

Pülâd ise de dil giricek püte-i aşka
Altûn ider elbet anı iksîr-i
maḥabbet

âlûde-i jeng-i mihnet ü ğam:

1. âlûde-i jeng-i mihnet ü ğam:

Terkib-bend 1

Mısra: 76

Kelime Tipi: -

Keder ve eziyet pasına bulaşmış.

Âyine-i ṭab'ı pākim itme
Âlûde-i jeng-i mihnet ü ğam

âmâde id:

1. âmâde id:

Gazel 160

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Hazır hale getirmek, hazırlamak.

Harîs-i iktisâb-ı şân olan bed-kîşler
Halka
İder takbîl için âmâde ekser dest ü
dâmânın

âmâde-i naqd-i kabul:

1. âmâde-i naqd-i kabul:

Tahmis 1

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Onaylanma sermayesine hazır olma.

Elin aç şıdkile âmâde-i naqd-i
kabul ol kim
Geçer elbet ticâret-gâh-ı kâlâ-yı du
'adır bu

a 'mâl:

1. a 'mâline:--i, --n, --e

Kaside 1

Mısra: 128

Ameller, işler.

Müşkıl budur ki virmedi Ruḥsat
teyakkuza
A 'mâline te'âruz ile cümle-i ḥaṭâ

2. a 'mâliñi:--i, --n, --i

Kaside 1

Mısra: 12

Ameller, işler.

Ef aliñ ola aşlah u aḥsen o deñlü
kim
Tafdîl sîğasıyle kıl a 'mâliñi edâ

a 'mâl-i hayra:

1. a 'māl-i hayra:

Kaside 1

Mısra: 69

Kelime Tipi: -
Hayırlı ameller.

A 'māl-i hayra niyyetini nefse cerr
idüp
Eyle teẓammun eylemegi iltizām
aña

2. a 'māl-i hayra:

Kaside 1

Mısra: 34

Kelime Tipi: -
İyi işler.

Şer'a ızafeti sebeb-i cerr-i nef'
idüp
A 'māl-i hayra zarf olup it terk-i
mā-'adā

a 'māl-i mesbük:

1. a 'māl-i mesbük:

Gazel 168

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Daha önceki işler.

Beyāza çekmek isterseñ sevād-ı
defter-i Hālīñ
Mükeffir kıl fī 'āl-i lāhıkı a 'māl-i
mesbūka

aman:

1. aman:

Nazm 20

Mısra: 3

*Yardım isteme, imdat dileme
maksadıyla söylenen bir ünlem.*

Beni mahrum-ı vişāl itme aman
sultānım
Görme lāyık ki ğam-ı hecr ile nā-
şād olayım

2. aman:

Gazel 188

Mısra: 4

*"Aman, medet" anlamlarında
kullanılan yardım isteme sözü.*

Tevāzu' kıl hevā-dārānıña meyl it
geh ü bī-ğāh
Aman ey serv-kad sen de o gerden
gibi ser çekme

3. aman:

Gazel 188

Mısra: 8

*"Aman, medet" anlamlarında
kullanılan yardım isteme sözü.*

Ne hācet zāğ virmek tīg-i tīz-i
ġamze-i nāza
Aman ol çeşm-i sūzişine zālīm
sürmeler çekme

4. amān:

Tarih 21

Mısra: 16

*"Aman, medet" anlamlarında
kullanılan yardım isteme sözü.*

Bu ne heybet ne salābet ne
meḥābetdir kim
Alamān gibi cadū diye amān ile
meded

āmān āmān:

1. āmān āmān:

Kaside 1

Mısra: 129

Kelime Tipi: -

*Aşırı üzüntü belirtmek için
söylenen söz; yardım istenildiğini
anlatan bir söz.*

Pīr oldı Hālī kaldı müşevveş āmān
āmān
Raḥm eyle kıl şefā'at eyā menba'-ı
'atā

āmān diyüp:

1. āmān diyüp:

Gazel 49

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yardım istemek II yalvarmak.

Ḥançer-be-kef görünce o şūḥı
āmān diyüp
Sarılmak ol miyāne nezāket degil
midir

'amel itmezler:

1. 'amel itmezler:-mez, -ler

Lugaz 14

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Hareket etmek; iş yapmak.

Pīş-ğāh-ı küberāda olur ol
müsta'mel
Zāḥir olsa süfelādan aña itmezler
'amel

'ām-ı şevk-encām-ı ferah-peymā:

1. 'ām-ı şevk-encām-ı ferah-peymā:

Tarih 2

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

*Ferahlık ölçen(veren) neşe
dolu yıl.*

Dem-i ekdār geçdi şimdi eyyām-ı
meşerretdir
Ki dāhil oldı 'ām-ı şevk-encām-ı
ferah-peymā

'āmil ol:

1. 'āmil ol:

Kaside 1

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

*Amel eden; bildiklerini
uygulayan, ibadet ve diğer kulluk
görevlerini eksiksiz yerine getiren
olmak.*

Çün mübtedā-yı kāra muḳaddem
haber olan
Bildīñ şer'i at oldıgın 'āmil ol aña

āmīziş iden:

1. āmīziş iden:

Tahmis 4

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Alışmak, ülfet etmek; birlikte
düşüp kalkmak.*

İzīrāb-āver-i envār-ı Ruḥuñdur
niḡehim
Baḥr-ı 'ummān ile āmīziş iden cūy
gibi

āmīziş-i sīm-āb:

1. āmīziş-i sīm-āb:

Gazel 202

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gümüş suyunun karışımı.

Ülfet-i muẓtaribü'r-rāy olur rüh-
güdāz
Zer-i halis ile āmīziş-i sīm-āb gibi

āmīziş-i kār-ı hevā vü ḥaḫḫeti:

1. āmīziş-i kār-ı hevā vü ḥaḫḫeti:

Kaside 4

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Kabahat ve hevesin
karışması.*

Terk eyle kıl ü kāl-i fenadan emīn
olup
Āmīziş-i kār-ı hevā vü ḥaḫḫeti

āmmā:

1. amma:

Gazel 30

Mısra: 5

*"Ama" bağlacı; ama, fakat,
lakin, velakin; ancak.*

Şerār-ı nār-ı âh itdi seni ahker-
nümün amma
şakın şad-çāk olursun nâle-i
nâgâhdan ey çarh

2. amma:

Gazel 30

Mısra: 5

"Ama" bağlacı; ama, fakat,
lakin, velakin; ancak.

Şerār-ı nār-ı âh itdi seni ahker-
nümün amma
şakın şad-çāk olursun nâle-i
nâgâhdan ey çarh

3. ammā:

Gazel 35

Mısra: 6

"Ama" bağlacı; ama, fakat,
lakin, velakin; ancak.

Açılmaz her kese rāz-ı derūnın
âşikār itmez
Virür 'uşşāka ammā mü-be-mū
hatdan haber kâgaz

4. amma:

Gazel 75

Mısra: 9

"Ama" bağlacı; ama, fakat,
lakin, velakin; ancak.

Dile sevdā-yı hüs-n-i haṭṭ-ı yâri
nakş ider amma
Komaz baḥt-ı siyeh her kes çü
hâtem nîk nâm almaz

5. amma:

Gazel 94

Mısra: 5

"Ama" bağlacı; ama, fakat,
lakin, velakin; ancak.

Bakılssa gül ruḥiniñ 'andelfbiyüz
amma
O şūhı şayda dil-i zârı şâh-bâz
ideriz

6. ammā:

Gazel 110

Mısra: 7

"Ama" bağlacı; ama, fakat,
lakin, velakin; ancak.

kıldı âteş-zâg tiğ-i şū'lesin ammā
yine
Rûzgâr ile mukâbil olmadı bî-çäre
şem'

7. ammā:

Gazel 121

Mısra: 3

"Ama" bağlacı; ama, fakat,
lakin, velakin; ancak.

O rind-i bâde-hâr-ı bezm-gâh-ı
fûrkatim ammā
Yanımda sâkî-i gül-çihre destimde
şarâbım yok

8. ammā:

Gazel 155

Mısra: 13

"Ama" bağlacı; ama, fakat,
lakin, velakin; ancak.

Nîgeh-sencî-i rûy-i yâre her dem
hasretim ammā
Gıtâ-nâ-reftedir şerm ü hayâ çeşm-
i temâşâdan

9. ammā:

Gazel 169

Mısra: 4

"Ama" bağlacı; ama, fakat,
lakin, velakin; ancak.

Baḥş eyler iseñ hüs-n-i haṭṭ-ı yârdan
eyle
Ammā lebini sorma şakın alma
lisâna

10. amma:

Gazel 184

Mısra: 2

"Ama" bağlacı; ama, fakat,
lakin, velakin; ancak.

Ġamzesi gerçi mu'ammâdır cefâ
ma'nâsına
Hall-ider kılk-i müjem amma vefâ
ma'nâsına

11. ammā:

Gazel 199

Mısra: 3

"Ama" bağlacı; ama, fakat,
lakin, velakin; ancak.

Değil 'aynımda hâb-ı rāḥat ammā
fıkr-i vaşlıñla
Dü çeşm-i hâhiş ey nûr-ı basar
bîdâr kalsun mı

12. ammā:

Gazel 204

Mısra: 7

"Ama" bağlacı; ama, fakat,
lakin, velakin; ancak.

Bana ol sîm-berden yâd-gâr eksik
değil ammā
Bu taze Dâğ-ı sürh ol ḥançer-i zer-
kârdan geldi

13. ammā:

Gazel 204

Mısra: 9

"Ama" bağlacı; ama, fakat,
lakin, velakin; ancak.

Değil şâyeste-i tanzîr ammā ol şeh-
i naẓma
Disünler bu gazel de Es'ad-ı ğam-
hârdan geldi

14. amma:

Kaside 2

Mısra: 28

"Ama" bağlacı; ama, fakat,
lakin, velakin; ancak.

şüretâ gerçi tehî-ceyb-i
tekellümsüñ kim
Pür olur dürr-i sūḥan eyleseñ
amma imâ

15. ammā:

Lugaz 3

Mısra: 6

"Ama" bağlacı; ama, fakat,
lakin, velakin; ancak.

Meskenet sahibi şüretde velî
Burnı ucundadır ammā cedeli

16. amma:

Lugaz 5

Mısra: 6

"Ama" bağlacı; ama, fakat,
lakin, velakin; ancak.

Cism-i zibâsı dehen ser-tâ-be-pâ
Lîk amma her dem olmaz leb-küşâ

17. amma:

Lugaz 8

Mısra: 3

"Ama" bağlacı; ama, fakat,
lakin, velakin; ancak.

Egerçi cinsi bir amma ki nev'
vâfırdır
Mukîm zann-olunur ekserî
müsâfırdır

18. ammā:

Lugaz 10

Mısra: 19

"Ama" bağlacı; ama, fakat,
lakin, velakin; ancak.

Gerçi kim zâtı görünmez ammā
Anı bir ḥamlede eyler ifnâ

19. ammā:

Lugaz 14

Mısra: 5

"Ama" bağlacı; ama, fakat,
lakin, velakin; ancak.

Esvedü'l-levndir aslı 'arabîdir
ammā
Geh olur câme-i zerrîn ile zîver-
peymâ

20. **ammā:****Lugaz 15**

Mısra: 1

"Ama" bağlacı; ama, fakat,
lakin, velakin; ancak.

Bir 'acâyib nesne gördüm
bilmedim ammā nedir
Birbiri içinde güyâ üç 'aded
peymânedir

21. **ammā:****Lugaz 19**

Mısra: 17

"Ama" bağlacı; ama, fakat,
lakin, velakin; ancak.

Râbi'i sözde aşikâr ammā
Resm-i haṭṭa nihân perî-âsâ

22. **ammā:****Lugaz 19**

Mısra: 17

"Ama" bağlacı; ama, fakat,
lakin, velakin; ancak.

Râbi'i sözde aşikâr ammā
Resm-i haṭṭa nihân perî-âsâ

23. **amma:****Müsemmen 1**

Mısra: 49

"Ama" bağlacı; ama, fakat,
lakin, velakin; ancak.

Bir sözüm var saña amma señi
halvet bulamam
Cevş-i bigâne ile sohbe nevbet
bulamam

ammā ki:1. **amma ki:****Gazel 71**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ama, ne var ki.

Sevdâ-ger eyleyen beni bir
Karamanlıdır
Gerçi siyâh-çerdedir amma ki
ânlıdır

2. **ammā ki:****Lugaz 8**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Ama, ne var ki.

Fireng ü Rûm u 'Acem Türk
muvattını ammā
Ki asl-ı mevlidi İskenderiyyedir
güyâ

3. **ammā ki:****Gazel 121**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ama, ne var ki, oysa ki.

Sipîhr-i miḥnetim ammā ki mihr-i
şu 'le-tâbım yok
Felekde ya 'nî bir mihr ü şeh-i 'âlî-
cenâbım yok

4. **amma ki:****Nazm 34**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ama, ne var ki, oysa ki.

Pây-i yâre gerçi ki ümmîd-i rû-mâl
üzreyiz
Cevr ile amma ki ğam-keşlikde bir
Hâl üzreyiz

'amûd-i subh:1. **'amûd-i şubh:****Tarih 41**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sabah vaktinin ışıkları.

Meh-i nev tâk-ı berrâkı olup mihr-i
felek bâmı
Sûtün olsa 'amûd-i Şubh her bir
rükne ser-tâ-pâ

'amûd-ı subh-âsâ:1. **'amûd-ı şubh-âsâ:****Gazel 168**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sabahın direği gibi.

Kaşın oldı hilâl-i 'îd-veş manzûr
mahlûka
'Amûd-ı Şubh-âsâ vaşf-ı kaddiñ
çıkıdı 'ayyuka

añ:1. **añ:****Gazel 7**

Mısra: 8

Far. Güzellik câzibesi.

Olmuş misâl-i hâle-i meh dinse
vechi var
Bir başka añ virdi haṭṭ-ı 'anberin
saña

2. **añup:-up****Tahmis 5**

Mısra: 8

Anmak, yâd etmek.

Dili mest eylemişdim bâde-i luṭf u
letâfetle

Añup şimdi sezâdır çâk çâk olsam
nedâmetle

3. **añ:****Gazel 105**

Mısra: 4

"O" işaret sıfatı.

Bir kerre nigâh iden olur rüyâña
hayrân
Bu Cezbe vü añ hüsn-i perî-zâdına
maḥşûş

4. **añ:****Tarih 44**

Mısra: 25

(Ar.) Zamanın bölünemeyecek
kadar kısa parçası, lahza, dem.

Mânend-i Es'ad ol añ tebrîke
naẓm-güyân
Neşr-idicek çü 'ummân şad lû 'lû-i
maḳâlî

5. **añ:****Muamma 21**

Mısra: 1

(Fars.) O kişi zamiri.

Zi añ 'İsî sūḥan bâyed mera
medhūş-i vuşlat
Be-bîn bâ-zerre-i bî-hod ki mihreş
der keşîd elbet

aña:1. **ana:****Kaside 10**

Mısra: 26

Üçüncü teklik şahıs
zamiri"o"nun yönelme eki almış
hali.

Ta 'bîr tezeyyün-dih-i Maḥbûb-i
sūḥandır
Taḥrîr ana meşşâta-i zîbâ-yı
kalemder

2. **aña:****Gazel 38**

Mısra: 6

Üçüncü tekil şahıs zamirinin
yönelme hâli eki almış şekli;
"ona".

Büy-baḥş olsa derûnumda o ḥâl-i
'anber
Dil-i pür-dâğ-ı müşebbek aña bir
micmer olur

3. **aña:****Kaside 2**

Mısra: 62

"Ona" üçüncü teklik şahıs
zamirinin yönelme durum eki almış
hâli.

Zāt-ı pākîñ o dūr-i kulzüm-i
‘izzetdir kim
Hilkat-i ‘âlem ü âdem olamaz aña
bahâ

4. **ana:**

Gazel 22

Mısra: 7

"O" işaret adılı (zahir).

Üçüncü tekil şahıs zamirinin
yönelme eki almış hali.

Cām-ı hâtır pür-mey-i ‘aşkıñdır
ana bakma kec
Çalma taş a eyleme ey seng-dil
kesr-i zücâc

5. **ana:**

Lugaz 11

Mısra: 7

Anne.

Biri güyâ ana birisi baba
Gayrılar ogul oğlu ser-tâ-pâ

anatol:

1. **anatol:**

Tarih 5

Mısra: 18

Anadolu.

Didim güş eyleyüp şad şevk ile
tarihini Es‘ad
Anatol şadrını İshâk Efendi kıldı
zîb-ârâ

‘anber:

1. **‘anber:**

Kaside 12

Mısra: 22

1. Ada balığının

bağırsaklarından çıkarılan ve misk
gibi kokan madde. 2. Güzel koku.

Geldi şevk-âver olup tehniyet-i
nevruza
Dagını ‘anber idüp cismini micmer
lâle

2. **‘anberin:-in**

Beyit 1

Mısra: 1

Ada balığının bağırsaklarında
toplanan yumuşak, yapışkan ve
misk gibi kokan, kül renginde bir
madde. II Güzel koku.

‘İzârîñ ‘anberin mülarla pür-tahrîr
gördüm ben
Siyâhî haţtı ile nüşâ-i tenvir
gördüm ben

3. **‘anbere:-e**

Gazel 43

Mısra: 7

Ada balığının bağırsaklarında
toplanan yumuşak, yapışkan ve
misk gibi kokan, kül renginde bir
madde. II Güzel koku.

O hâli ‘anbere teşbîh hâm sevdâdır
O zülfe müşk demek kuvvet-i
haţadandır

4. **‘anber:**

Gazel 163

Mısra: 4

Ada balığının bağırsaklarında
toplanan yumuşak, yapışkan ve
misk gibi kokan, kül renginde bir
madde. II Güzel koku.

Şemîm-i zülfi-i şeb-büyün alup bād-
ı şehir yârîñ
Didi nûkhet viren ‘anber mi
bilmem müşk-i ter mi bu

5. **‘anberî:-i**

Tarih 35

Mısra: 22

Ada balığının bağırsaklarında
toplanan yumuşak, yapışkan ve
misk gibi kokan, kül renginde bir
madde. II Güzel koku.

İdüp dütüni tebhîr İmâm Mâverdî
Pür itdi ‘anberî tîbi gümüş
buhurdâna

6. **‘anberin:-in**

Gazel 81

Mısra: 1

Amber kokulu, amber gibi
kokan.

‘Anberin hâl-i ruh-ı pür-tâb yakdı
gönlümüz
Micmer-i şabra yine âteş bıraktı
gönlümüz

7. **‘anberin:-in**

Gazel 81

Mısra: 10

Amber kokulu, amber gibi
kokan.

Oldı pür-nûkhet dimâg u cân pür-
süz Es‘adâ
‘Anberin hâl-i ruh-ı pür-tâb yakdı
gönlümüz

‘anber bār:

1. **‘anber bār:**

Gazel 97

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Amber yağdıran, amber
yükü.

Tār-ı gîsü hâl-i rüy-i yâri şaklar
şaklamaz
Nîm berg-i naḥl ‘anber bārı şaklar
şaklamaz

‘anber-i hâl-i ‘izârî:

1. **‘anber-i hâl-i ‘izârî:**

Gazel 172

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yanaktaki benlerin amberi.

O şühûñ ‘anber-i Hâl-i ‘izârî ey
Es‘ad
Bıraktı âteş-i gam micmer-i
hayâlimize

‘anber-şemîm-i turre:

1. **‘anber-şemîm-i turre:**

Gazel 201

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Saç lûlelerinin amber kokusu.

‘Anber-şemîm-i turrelerin almağa
sabâ
Bî-naḥd ebr-i bād-ı hevâdan Eşer
gibi

ancak:

1. **ancak:**

Gazel 22

Mısra: 10

"Sadece" anlamında edat.

Çevre şabr itmek de güç dildârdan
geçmek de güç
Çâre yok ancak vefâyâ kaldı Es‘ad
ihtiyâc

2. **ancak:**

Gazel 45

Mısra: 9

"Sadece, bir tek" anlamında
bağlaç.

Nigâh-ı kîne-hâh-ı yâre bādî

Es‘adâ ancak

O fettân gamzesi âşûb-peymânîñ
gezendir

3. **ancak:**

Gazel 37

Mısra: 10

"Sadece, bir tek" anlamında
edat.

Cezb itdi mü miyânını âgûş-ı
zerdime
Çün keh-rübâ bu hâşşa ancak
berimdedir

4. **ancağ:****Gazel 155**

Mısra: 4

"Sadece, bir tek" anlamında edat.

Degildir girye-rîzî yâre nakl-i
mâcerâ-yı dil
Garaz ancağ Ruḥum-cüyüdir eşk-i
çeşmi icradan

5. **ancağ:****Muamma 5**

Mısra: 4

"Sadece, bir tek" anlamında edat.

Elde yok me' haz İlāhā olsa ger
luṭfuñ olur
Ancağ oldur kullarıña müstenid fî-
külli hāl

6. **ancağ:****Tahmis 2**

Mısra: 28

"Sadece, bir tek" anlamında edat.

Lisân-ı Hâlidir üstād olup taḳrîr
iden cümle
Degil ancağ bedende Es 'adā
tedbîr iden cümle

7. **ancağ:****Gazel 78**

Mısra: 6

Ama, fakat anlamında bağlaç.

Libās-ı müste'âr-ı cism daḥi kurba
hâildir
Tecerrüd mâsivâyı terk ile ancağ
temām olmaz

8. **ancağ:****Lugaz 16**

Mısra: 13

"Fakat, ama, lâkin, yalnız" anlamında bağlaç.

İsmin ancağ anıñ Allah bilür
Bunda vardır aña zîrā imā

'andelîb:1. **'andelîb:****Gazel 15**

Mısra: 6

Ar. bülbül.

Harlar dâmenin almış her gül-i
nev-resteniñ
Rûz ü şeb bî-hüde eyler âh u efgân
'andelîb

'andelîb-âsâ:1. **'andelîb-âsâ:****Nazm 14**

Mısra: 4

Bülbül gibi.

Zerre-veş vâ-beste kıl târ-ı şu 'â'-ı
ḥüsnüñe
'Andelîb-âsâ enîn ü nâle kılma
kârımı

'andelîb-i gülîstân-ı kām olur:1. **'andelîb-i gülîstân-ı kām olur:****Gazel 56**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Arzu bahçesinin bülbülü**olmak.*

Bir dil ki 'andelîb-i gülîstân-ı kām
olur
Büy-i gül -i vişâl ile mest-i müdām
olur

'andelîb-i mu 'ciz-elhânı:1. **'andelîb-i mu 'ciz-elhânı:****Kaside 8**

Mısra: 64

Kelime Tipi: -

*Mucizevi nağmeler yapan
bülbül.*

Gül-i zâtın tîrâz-ı naḥl-i iclâl
eyleyen kûlmış
Beni ol bâğ-ı cüduñ 'andelîb-i
mu 'ciz-elhânı

anı:1. **anı:****Kaside 10**

Mısra: 28

*Onu; üçüncü teklik şahıs
zamirinin belirtme hâli almış şekli.*

Ta'bîr nukûd-i sūḥan-i genc-i
dehendir
Taḥrîr anı vâz'-ı kefi-î imā-yı
kalemdir

2. **anı:****Kaside 10**

Mısra: 24

*Onu; üçüncü teklik şahıs
zamirinin belirtme hali almış şekli.*

Taḥrîr-i sūḥan tehyi 'e-i ceşş-i
edadır
Taḥrîr anı saf-bendî-i pehnâ-yı
kalemdir

3. **anı:****Kaside 8**

Mısra: 12

*"O" üçüncü teklik şahıs**zamirinin belirtme durum eki almış
hali.*

Hezâra evvelâ Elfiyye nazmın
itdirüp ezber
Egâniden murahhas kıldı tedris
itmege anı

4. **anı:****Gazel 184**

Mısra: 4

*Üçüncü teklik şahıs zamirinin
belirtme hâl eki almış biçimi.*

Dikkat itdim maṭla'-ı garrâ-yı
ebrûsın görüp
kıldım istihrac anı ḥüsn ü bahā
ma'nâsına

anıñ 'aşkı-yle:1. **anıñ 'aşkı-yle:****Lugaz 2**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Onun aşkıyla.

Görüp bir mihr-i tâb-endâz-ı nâzı
İder 'aşkı-yle anıñ ten-güdâzı

anıñ çün:1. **anıñ çün:****Gazel 46**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Bu yüzden.

Dil-i şâfi hevâ-yı 'aşk ile cüşândır
dâim
Anıñ çün eksik olmaz ıztırâbı
bahr-ı 'ummândır

2. **anıñ çün:****Gazel 89**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Onun için || ... sebebiyle, ...
den dolayı.*

Şıgmaz dehen-i tengine elfâz anıñ
çün
Ol gonça-i ne-ş'küftede fart-ı
sūḥan olmaz

anıñ mübtelâsıdır:1. **anıñ mübtelâsıdır:-sı, -dır****Lugaz 8**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Onun tutkunu, aşığı.

Anıñ bu halk-ı cihân cümle
mübtelâsıdır
Fezâ-yı sînesi güyâ gümüş ovasıdır

anî piyâdesi ol:**1. anî piyâdesi ol:****Gazel 194**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Onun askeri olmak.

Ol esb-i rân-ı 'işveyi ferzâne
görseler
Fî'l-Hâl olurdu şâhlâr anî piyâdesi

anîñçün:**1. anîñçün:****Gazel 164**

Mısra: 2

*Onun için, bu sebepten**dolayı.*

Cebîn-i âteşinin cây idüp ey lâle-
hadd ebrû
Anîñçün oldu germ-i süz ile ham-
geşte-kadd ebrû

'ankâ:**1. 'ankâyı: -y, -ı****Kaside 11**

Mısra: 54

*Kaf dağında bulunduğuna
inanılan, ismi olup cismi olmayan
efsânevi kuş, zümürdüankâ,
sîmurg.*

Bir zübâb olsa nazar-kerde-i bâz-ı
himemi
'Aynına almaya çün perr-i meges
'ankâyı

'ankâ-yı emel:**1. 'ankâ-yı emel:****Gazel 136**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Emelin anka kuşu.

Bâşe-i sayyâd-ı dil daği değil
hurde-şikâr
Perr ü bâl açdırmadan sayd eyler
'ankâ-yı emel

añla:**1. añla:****Gazel 8**

Mısra: 9

*Anla, bil, kavra, fark et, bil,
idrak et.*

haññdan añla kışsa-i hicrânı mü-
be-mü
Bî-ķıl ü ķâl râz-ı nihân söylerim
saña

2. añlar:-r**Rûbai 6**

Mısra: 2

*Anlamak, idrak etmek,
kavramak.*

Taḥşîl-i neşât u şevķe bir dem
bulsam
Derd-i dil-i zârım añlar âdem
bulsam

anlar:**1. anlarla:-la****Lugaz 2**

Mısra: 4

*Onlar, üçüncü çokluk şahıs
zamiri.*

Ne dem kim gelse pervâza o
murgân
Olur cev-v-i semâ anlarla mālân

anlı:**1. anlıdır:****Gazel 71**

Mısra: 2

Cazibeli, güzel.

Sevdâ-ger eyleyen beni bir
Karamanlıdır
Gerçi siyâh-çerdedir amma ki
anlıdır

ara:**1. arasında:-sı, -(n), -da****Muamma 4**

Mısra: 1

Ara, iç, arasında, içinde.

Serv-kadler arasında kıl
murâdımcâ selâm
Al ele pâyın o şâhın bir iki kez öp
tamâm

'arabca:**1. 'arabca:****Lugaz 12**

Mısra: 4

*Sami dillerinden biri olup
Arap halkının kullandığı dil, Arap
dili.*

N'olaydı anı bileydin dir iseñ ey
gâfil
'Arabca söylemege başla olasıñ
vâsıl

'arabî:**1. 'arabîdir:-dir****Lugaz 14**

Mısra: 5

Arap ırkına mensup olan.

Esvedü'l-levndir aslı 'arabîdir
ammâ
Geh olur câme-i zerrîn ile zîver-
peymâ

'arak:**1. 'arak:****Muamma 16**

Mısra: 2

Ter; rakı.

Ne mâni' var emerken la'lin
öpsem rüy-i hun-rîzin
'Araķ katsam n'ola nâsîh bir iki
ķaķra şahbâya

2. 'arak:**Gazel 151**

Mısra: 4

Ter.

Midâd şanma olup vaşf-ı haññna
der-kâr
Döker siyâh 'arak rüy-i hâme
şerminden

**'arak-çekide-i ruh-ı şermî-i
haññıdır:****1. 'arak-çekide-i ruh-ı şermî-i
haññıdır:****Kaside 3**

Mısra: 58

Kelime Tipi: -

*Günahkarların utanmış
yüzünden damlayan ter.*

Hezâr haclet ile cümle rûz-i
rustâhîz
'Araķ-çekide-i Ruh-ı şermî-i
haññıdır

'arak-ı şerm ü haclet:**1. 'arak-ı şerm ü haclet:****Kaside 4**

Mısra: 72

Kelime Tipi: -

Mahcubiyet ve utanma teri.

Her birisi girânî-i bâr-ı günâhdan
Rızân ide o dem 'araķ-ı şerm ü
hacleti

'arak-pâşide:**1. 'arak-pâşide:****Gazel 177**

Mısra: 1

Ter serpen, saçan.

'Araḳ-pāşide şanmañ rüy-i cānān
kaṭra-ber-kaṭra
Dür-i cüy-i melāḥat oldı rızān
kaṭra-ber-kaṭra

'arak-rızān olur:

1. 'arak-rızān olur:

Gazel 152

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ter dökən olmak.

'Araḳ-rızān olur şanmañ Ruḥ-ı dil-
süz-ı meh-veşden
İder i 'cāz-kār-ı ḥüsni icrā ābı
āteşden

'arak-rız-i 'izār-ı yāre:

1. 'arak-rız-i 'izār-ı yāre:

Gazel 173

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yanağından

dökülen ter.

Baḳ 'arak-rız-i 'izār-ı yāre sehḥār-ı
hüsün
kaṭra kaṭra āb göstermiş miyān-ı
nārda

'ar'ar:

1. 'ar'ar:

Kaside 9

Mısra: 102

Ardıç ağacı, yaban dag

servisi.

Nesīm-i cünbüş-i nuṭkum
çemenden itse güzer
kıldardı 'ar'ar ile servi beyt-i ma'nī-
dār

ārāviş:

1. ārāviş:

Rübai 1

Mısra: 3

Süs, ziynet.

Bulsun dürer-i sühanlarım ārāviş
Kim Baḥr-ı rubā'iyi huruşan eyle

ārāviş-i fenādan:

1. ārāviş-i fenādan:

Gazel 40

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Geçici güzellik.

Ārāviş-i fenādan o dil kim gürüz
ider

Feyz-i tecerrüd āyinesin tāb-ḥız
ider

2. ārāviş-i fenādan:

Gazel 40

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Geçici güzellik.

Nür-ı ferāḡı zīb-i beḳā eyler
Es'adā
Ārāviş-i fenādan o dil kim gürüz
ider

ārāviş-i pehlū-vı havāl it:

1. ārāviş-i pehlū-yı ḥayāl it:

Gazel 165

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Hayal edilen göğsün süsü

yapmak.

Ārāviş-i pehlū-yı ḥayāl it anı Es'ad
Kim levḥa-i sīmīn-i mücellādır o
sine

ardı sıra gider:

1. ardı sıra gider:

Lugaz 14

Mısra: 13

Kelime Tipi: **Deyim**

"Ardınca. (Hemen

arkasından, hemen ardından,
arkası sıra, peşinden, peşi sıra,
takiben)" anlamı veren deyimdir.

Dir görenler neferi ardı sıra bile
gider
Sanki toksan sekiziñ zābitidir
kolda gezer

'ārī ol:

1. 'ārī ol:

Tarih 39

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Temizlenmek, uzak olmak,

kurtulmak.

Olan manzūr-ı nūru'l-'ayn-ı eltāf-ı
ser-cfrāzı
Olur bīdādī-i minā-derūn-ı çarḥdan
'ārī

'arız:

1. 'arız-ıñ:-ın

Gazel 145

Mısra: 3

Yanak.

'İzārın 'arız-ıñ Ruḥsār-ı ālīñ var
iken geşt it

Çemende saña haclet gelmesün bir
vech ile gülden

2. 'arız-ıñ:-ın

Gazel 135

Mısra: 5

Yanak.

Hüy-kerde olsun 'arız-ıñ ol germ-i
mest-i nāz
La'līn levḥe şad-dür-i pāki nisār
kıl

'arız-ı hurşide midir:

1. 'arız-ı hurşide midir:

Gazel 47

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Güneş yanaklı mıdır?.

Naḫra-sāz olduğun ol 'arız-ı
hurşide midir
Çeşmin ol şu 'le-i cān-süz ile tābide
midir

'arız-ı zībā:

1. 'arız-ı zībā:

Kaside 12

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Güzel yanak.

Olsa hurşide ziyā-baḡş n'ola ger
lāle

O gülün 'arız-ı zībāsına beñzer lāle

'arş ile kürsī:

1. 'arş ile kürsī:

Tahmis 1

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yer ile gök. II Allah'ın

büyüklik ve yüceliğinin ve her şeyi
kuşatan sınırsız egemenliğinin
tecelli ettiği iki yer.

Gözün aç gāfil olma kim nazar-
gāh-ı Ḥudādır bu
Görüp envārını beyt-i Ḥudānıñ 'arş
ile kürsī

2. 'arş ile kürsī:

Tahmis 1

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yer ile gök. II Allah'ın

büyüklik ve yüceliğinin ve her şeyi
kuşatan sınırsız egemenliğinin
tecelli ettiği iki yer.

Tavafına olurlar teşne anıñ 'arş ile
kürsī

Ecell-i suncı olup Kibriyânın 'arş ile kürsî

3. 'arş ile kürsî:

Tahmis 1

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yer ile gök. II Allah'ın

büyüklik ve yüceliğinin ve her şeyi kuşatan sınırsız egemenliğinin tecelli ettiği iki yer.

Tavafına olurlar teşne anın 'arş ile kürsî

Ecell-i suncı olup Kibriyânın 'arş ile kürsî

4. 'arş ile kürsî:

Tahmis 1

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yer ile gök. II Allah'ın

büyüklik ve yüceliğinin ve her şeyi kuşatan sınırsız egemenliğinin tecelli ettiği iki yer.

Tufeyl-i zâtı iken Mustafânın 'arş ile kürsî

Zihî 'izz ü şeref kim kıble-gâh-ı Mustafâdır bu

5. 'arş ile kürsî:

Tahmis 1

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yer ile gök. II Allah'ın

büyüklik ve yüceliğinin ve her şeyi kuşatan sınırsız egemenliğinin tecelli ettiği iki yer.

Gözün aç gâfil olma kim nazar-gâh-ı hudâdır bu

Görüp envârını beyt-i hudânın 'arş ile kürsî

6. 'arş ile kürsî:

Tahmis 1

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yer ile gök. II Allah'ın

büyüklik ve yüceliğinin ve her şeyi kuşatan sınırsız egemenliğinin tecelli ettiği iki yer.

Tavafına olurlar teşne anın 'arş ile kürsî

Ecell-i sun'ı olup Kibriyânın 'arş ile kürsî

7. 'arş ile kürsî:

Tahmis 1

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yer ile gök. II Allah'ın

büyüklik ve yüceliğinin ve her şeyi kuşatan sınırsız egemenliğinin tecelli ettiği iki yer.

Tavafına olurlar teşne anın 'arş ile kürsî

Ecell-i sun'ı olup Kibriyânın 'arş ile kürsî

8. 'arş ile kürsî:

Tahmis 1

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yer ile gök. II Allah'ın

büyüklik ve yüceliğinin ve her şeyi kuşatan sınırsız egemenliğinin tecelli ettiği iki yer.

Tufeyl-i zâtı iken Mustafânın 'arş ile kürsî

Zihî 'izz ü şeref kim kıble-gâh-ı Mustafâdır bu

'arsa-geh-i dünyâ:

1. 'arsa-geh-i dünyâ:

Kaside 11

Mısra: 100

Kelime Tipi: -

Dünya arsası, yeryüzü.

Tâ ki hürşîd-i cihân-tâbiş-i feyz-i Feyyaz

Şu 'le-zâr eyleye bu 'arsa-geh-i dünyâyı

'arsa-i çarh:

1. 'arsa-i çarh:

Tarih 41

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Feleğin arsası.

Dağı çift olsa çeng-i Zühre mîh-i sîm olup encüm
Yapılsa 'arsa-i çarh üzere ger bir kâh-ı zîb-ârâ

'arsa-i çarha:

1. 'arsa-i çarha:

Kaside 12

Mısra: 51

Kelime Tipi: -

Feleğin arsası.

Tohm-ı şîrîni olup 'arsa-i çarha menşur

Kimi mihr ola kimi necm-i şehër her lâle

'arsa-i felekde:

1. 'arşa-i felekde:

Gazel 36

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gökyüzü meydanı.

Hüsni cemâl ehlini pür-ıztırâb ider
Bak 'arşa-i felekde mehe bîkarâr olur

'arşa-i gerdün:

1. 'arşa-i gerdün:

Kaside 11

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Feleğin arsası.

Gerdiş-i kilke virüp hâsiyet-i seyr-i hümâ

Eyledi 'arşa-i gerdün varâk-i inşâyı

artık:

1. artık:

Lugaz 6

Mısra: 6

"Artık, bundan böyle,

şimdiden sonra" anlamında zarf.

Bakısan ekser üç bölükdür ol gürüh
Dağı artık olmağa vardır vücüh

'arûs-ı baht:

1. 'arûs-ı baht:

Tarih 39

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Talih gelini.

Gül-i ikbâli olup gülşen-efrûz-ı bekâ dâ'im

'Arûs-ı bahtının pür-nûr ola mir'ât-ı Ruhsârı

'arûs-ı nazma:

1. 'arûs-ı nazma:-a

Gazel 139

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Şiir gelini.

Sezâ meşşâta-kâr olsam 'arûs-ı nazma kim Es'ad
Midâd-ı nuţkı kühl ü hâme-i ta'bîri mîl itdim

'arż:

1. 'arż:-ı

Tarih 41

Mısra: 3

Genişlik, en.

Sa'âdet tûli 'izzet 'arżı rif'at kıdd-i bâlâsı

Der ü dîvârı behcet sâha-i dergâhı şevk-efzâ

'arż eyle:

1. 'arz eyle:
Gazel 19
 Mısra: 1
 Kelime Tipi: -
Sunmak, göstermek, takdim etmek.

'Arz eyle ruh-ı enveriñi ref'-i niķāb it
 hırşıdı sipihr içre şafak-gün-ı hiçāb it

'arz id:

1. 'arz id:
Kaside 2
 Mısra: 24
 Kelime Tipi: -
Göstermek, ortaya koymak, çıkarmak.

Revnāk-efrüz olıcaķ bezm-geh-i gülzāra
 Dil-küşālıklar idüp 'arz çü dilber lāle

'arz idegör:

1. 'arz idegör:
Gazel 192
 Mısra: 12
 Kelime Tipi: -
Bildirmek, söylemek, anlatmak.

Şāyed teraħħum eyleye ol āfet
 Es'adā
 Dāğ-ı derüñüñ 'arz idegör lāleler gibi

'arz idüp:

1. 'arz idüp:
Gazel 113
 Mısra: 5
 Kelime Tipi: -
Anlatmak, ifade etmek, göstermek, sunmak.

Nāzüklük ile zülf-i girih-gīrin 'arz idüp
 Zencire çekdi 'aşıķı şan'atla ol zarīf

2. 'arz idüp:
Gazel 178
 Mısra: 7
 Kelime Tipi: -
Göstermek.

'Arz idüp rüyuñı sevdā-ger-i şām-ı haṭṭına
 Mihr-ile türe-zidā-yı şeb-i deycür eyle

arz ile semā:

1. arz ile semā:
Kaside 1
 Mısra: 102
 Kelime Tipi: -
Yer ile gök.

Oldur o maḥz-ı nur-ı İlāhī ki tā-ezel
 Halk oldığına aṭın içün arz ile semā

'arz itdi:

1. 'arz itdi:
Nazm 35
 Mısra: 2
 Kelime Tipi: -
Göstermek, sunmak.

Olmağla nümü-dār 'izārında siyeh mū
 'Arz itdi sana sīnesini şanma o meh-rū

'arz itse:

1. 'arz itse:-se
Gazel 7
 Mısra: 2
 Kelime Tipi: Kalıp İfade
Sunmak.

Tezyīn-i ḥüsn için n'ola ey nāzenin saña
 Mihr itse 'arz her seher āyinesin saña

'arza hācet degil:

1. 'arza hācet degil:
Gazel 124
 Mısra: 7
 Kelime Tipi: Kalıp İfade
Anlatmaya gerek yok.

'Arza hācet degil ahvāl-i melāl-āmīzi
 Vākıf-ı kār-ı nihān-sırr-ı deründür ğamzeñ

'arz-ı cemāl eylesesün:

1. 'arz-ı cemāl eylesesün:
Gazel 32
 Mısra: 1
 Kelime Tipi: -
Güzel yüzünü göstermesin.

Bī-niķāb 'arz-ı cemāl eylesesün yār meded
 Yanmasun āteş-i sūzāna dil-i zār meded

'arz-ı hāl eyle:

1. 'arz-ı hāl eyle:
Kaside 2
 Mısra: 83
 Kelime Tipi: -
Halini/durumunu söylemek/bildirmek.

'Arz-ı hāl eylemege dergeh-i cūd-āverine
 İtdiler medhiñi ser-levḫa-i evrāk-ı recā

2. 'arz-ı hāl eyle:
Tarih 32
 Mısra: 9
 Kelime Tipi: -
Hālini arz etmek, durumunu bildirmek.

'Arz-ı Hāl eyler huzūr-ı şadr-ı 'ālīye çıkup
 Sūziş-i dilden girībān-çāk olur şekve-künān

'arz-ı hāl-i hāṭır-ı zārı:

1. 'arz-ı hāl-i hāṭır-ı zārı:
Tahmis 5
 Mısra: 18
 Kelime Tipi: -
İnleyen gönün durumunu açıklamak.

Kodım rāhında istirḫām idüp bu cān-ı bīmārı
 Görünce gerçi sundum 'arz-ı hāl-i hāṭır-ı zārı

'arz-ı 'izār kıl:

1. 'arz-ı 'izār kıl:
Gazel 135
 Mısra: 1
 Kelime Tipi: -
Yanağını göstermek.

Sevdā-gerān-ı ḥaṭṭına 'arz-ı 'izār kıl
 Şeb-zinde-dār-ı fūrķate şāmı neḫār kıl

'arz-ı sūziş:

1. 'arz-ı sūziş:
Kaside 7
 Mısra: 4
 Kelime Tipi: -
Yanıp yakıldığını göstermek II derdini, sıkıntısını bildirmek; yardım beklemek.

Demdir ki lāle dāğ-ı dilin aşikār idüp
 'uşşāķa 'arz-ı sūziş ile kām-bīn ola

ārzü eyle:

1. **ārzū eyle:****Kaside 5**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Heves etmek, hasret çekmek |
özlemek.*

Ārzū eyleyelim savb-ı reh-i cānānı
Yolların harına çārüb idelim
müjgānı

ārzū-kār olduğım:1. **ārzū-kār olduğım:****Murabba 1**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Özlem duymak.

Vuşlatındır ārzū-kār olduğım
Fürkātindir fikr idüp zār olduğım

ārzū-vı būs:1. **ārzū-yı būs:****Gazel 104**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Öpücük arzusu.

Ārzū-yı būs ile Es'ad durup
ruhsārına
Tār-ı zülfı birbiriyle itdiler hep
keşmekeş

ārzū-vı kāmranı:1. **ārzū-yı kāmranı:****Gazel 20**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Mutluluk arzusu.

Ārzū-yı kāmranı cāy-gır-i tab' iken
Tekye-i 'ālemde terk-i māsivā
itmek 'abeş

as ver:1. **aş-yermez:****Lugaz 7**

Mısra: 18

*Aşermek. (Hamilelikte bazı
yiyeceklerle karşı aşırı düşkünlük
göstermek, çok arzulamak veya
nefret etmek, tiksinnmek).*

Hāzret-i İdrîsden Hāşıl olur
Aş-yermez māderi hāmîl olur

asā en tekrehū:1. **'asā en tekrehū:****Gazel 28**

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Ayet**

*Bakara Suresi 216. ayete
iktibas olup şöyle buyrulur: Kutibe
aleykumul kitalu ve huve kurhun
lekum, ve asa en tekrehu şey'en ve
huve hayrun lekum, ve asa en
tuhıbbu şey'en ve huve şerrun
lekum vallahu ya'lemu ve entum la
ta'lemun. (Hoşunuza gitmese de
savaş üzerinize farz kılındı. Olur
ki, hoşunuza gitmeyen bir şeyde
sizin için hayır, yine olur ki
hoşunuza giden bir şeyde de sizin
için şer vardır. Allah bilir, siz
bilmezsiniz.).*

Hayāl eyle 'asā en tekrehū
magzāsın ol rāsıh
Hitāb-ı müstetābın oldı i 'lāmı
dem-i ferruh

āsaf:1. **āsafıñ:-ın****Gazel 120**

Mısra: 17

Vezir, sadrazam.

Her şebi hem-reng-i nūr-i kadr
olup ol āsafıñ
'İd ola her rüz-ı firūzında şad
eyyāmlık

āsafā:1. **āşafā:****Tarih 7**

Mısra: 7

"Ey Āsaf, ey vezir!"

anlamında seslenme.

Āşafā dād-gerā dāver-i 'ālī-kadrā
Ey bihīn lū'lū-i şeh-vār-ı yem-i
'izz-ü 'alā

āsaf-ı 'ālī:1. **āsaf-ı 'ālī:****Tarih 29**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Makamı yüce vezir.

Haq anı bir āsaf-ı 'ālīye tevfk itdi
kim
Re'yi sā'ib fikri sākıb 'adle rāgıb
bī-gümān

2. **āsaf-ı 'ālī:****Kaside 10**

Mısra: 49

Kelime Tipi: -

Yüce vezir.

Ol āsaf-ı 'ālī ki benān-ı keremiyle
Hükmi reviş-āmüz-i mezāyā-yı
kalemdir

āsaf-ı 'ālī-kadrā:1. **āsaf-ı 'ālī-kadrā:****Tarih 21**

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

En kıymetli vezir.

Dāverā dād-gerā āsaf-ı 'ālī-kadrā
Bulasıñ 'izzet-i her-bār-ile şādī

āsaf-ı celil:1. **āsaf-ı celil:****Kaside 7**

Mısra: 87

Kelime Tipi: -

Ulu vezir.

Ol kām-bağş-ı 'ālemiyān āsaf-ı
celil
Tā-rüz-i rüstehtiz şadāret-nişin ola

**āsaf-ı cem-cāh-ı mekārım-
perver:**1. **āsaf-ı cem-cāh-ı mekārım-
perver:****Tarih 1**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Cömertlik sahibi Cem'in
makamına sahip vezir.*

Habbezā āsaf-ı Cem-cāh-ı
mekārım-perver
Habbezā mihr-i münir-i ufuk-ı 'izz
ü 'alā

āsaf-ı cüd-āverin:1. **āsaf-ı cüd-āverin:****Tarih 29**

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Cömertlik getiren vezir.

Şehriyār-ı 'ālemin hem āsaf-ı cüd-
āverin
Cümle kārın hayra tevfk ide
Hallāk-ı cihān

āsaf-ı cüd-meniş:1. **āsaf-ı cüd-meniş:****Kaside 11**

Mısra: 51

Kelime Tipi: -

Cömert vezir.

Āsaf-ı cüd-meniş kim kef-i i 'tā-
kārı
Huşk ider haclet ile ebr-i matar-
peymāyı

āsaf-ı dehr oldu:**1. āsaf-ı dehr oldu:****Tarih 33**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Zamanın veziri olmak.

Mühr alup bu sāl-i bin yüz kırk
 üçde müjdeler
 Āsaf-ı dehr oldu İbrāhīm Pāşā
 yümn ile

āsaf-ı felek-‘unvān:**1. āsaf-ı felek-‘unvān:****Kaside 9**

Mısra: 55

Kelime Tipi: -

Felek kadar şanlı vezir.

Zihī hıdīv-i zaman āsaf-ı felek-
 ‘unvān
 Veliyy-i ni‘met-i devrān u
 mekrūmet-kirdār

āsaf-ı hātem-meniş:**1. āsaf-ı hātem-meniş:****Kaside 9**

Mısra: 67

Kelime Tipi: -

*Hatem gibi cömert tabiatlı**vezir.*

Kerem-ver āsaf-ı Hātem-meniş ki
 kılmağ için
 ‘Atā-yı yek-demesin dest-i derk-i
 ketb ü şümār

āsaf-ı hātem-taviyyetiñ:**1. āsaf-ı hātem-taviyyetiñ:****Kaside 7**

Mısra: 49

Kelime Tipi: -

*Hatem gibi (cömert olmaya)**niyetli vezir.*

Ol maḥz-ı cūd āsaf-ı hātem-
 taviyyetiñ
 Kadri ‘aceb mi hem-felek-i
 heftümīn ola

āsaf-ı kerem-şiyemā:**1. āsaf-ı kerem-şiyemā:****Kaside 9**

Mısra: 87

Kelime Tipi: -

Cömertliği huy edinmiş vezir.

Hıdīv-i Cem-ḥaşemā āsaf-ı kerem-
 şiyemā

Eyā şüküfte gül-i dād-berg-i bağ-ı
 vaḳar

āsaf-ı muhteremā:**1. āsaf-ı muhteremā:****Kaside 11**

Mısra: 77

Kelime Tipi: -

*Saygı gösterilen, saygıya
 layık olan, saygı değer vezir.*

Āsaf-ı muhteremā dāver-i maḥz-ı
 keremā
 Ey bihīn gevher-i gencīne-i ‘adl-
 efzāyī

āsaf-ı pākīze-nijād:**1. āsaf-ı pākīze-nijād:****Tarih 9**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Latifyaradılışlı, güzel mizaçlı
 vezir.*

Dāver-i nīk-nihād āsaf-ı pākīze-
 nijād
 Menba‘-ı ma‘delet ü dād vezir-i
 dānā

āsaf-ı pūr-azamet:**1. āsaf-ı pūr-azamet:****Tarih 7**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

İhtişamlı vezir.

Āsaf-ı pūr-azamet dāver-i Risto-
 fitnat
 Kahramān-savlet ü Rüstem-hareket
 şīr-i vegā

asāğir:**1. asāğir:****Lugaz 13**

Mısra: 8

Küçükler.

Kiminin ülfeti ekābir ile
 Kimi me‘nūs olur asāğir ile

āsām-ı māziye:**1. āsām-ı māziye:****Kaside 1**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Geçmişin günahları.

Müstakbel ile tevbeysi āsām-ı
 māziye
 Müstağrak olma sehv ile cehd eyle
 mutlakā

āsān:**1. āsān:****Gazel 39**

Mısra: 8

Far. Kolay.

Sür zevrāk-ı piyāleyi deryā-yı
 bezmde
 Yāri kināre çekmeniñ āsān rāhıdır

2. āsān:**Gazel 147**

Mısra: 8

Kolay, basit.

Fürkat deminde ol kaşı yānıñ
 hevāsına
 ‘aşık ne çilleler çeker āsān sanur
 gören

āsān idi:**1. āsān idi:****Gazel 106**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kolay olma.

Mīve-çinī-i merāma dest-res āsān
 idi
 Sāye-baḥşā olsa büstān-ı dile
 eşcār-ı feyz

āsâr:**1. āsârma:-ı, -n, -a****Gazel 189**

Mısra: 6

İzler, nişaneler, alametler.

Yazdı sübhāne yine levḥa-i nūra
 haṭṭı
 ḥāme-i Kudretin āsârına mā-
 şā‘allāh

2. āsâr:**Kaside 9**

Mısra: 22

Eserler, izler, belirtiler.

Henüz ḥāmil idi naḥl-i merd-i
 nāmiyeden
 Görülmemişti daḥi tıfl-ı goncadan
 āsār

3. āsârın:-ın**Kaside 8**

Mısra: 5

Eserler. II Belirtiler, izler, alametler.

hoşa zībende dem kim itdirüp
 Te‘şir āsârın

Tıbbā'-ı hāk-pāya kıldı isti'dād
erzānı

āsār-ı 'adl ü dād u cūduñla:

1. āsār-ı 'adl ü dād u cūduñla:

Kaside 6

Mısra: 49

Kelime Tipi: -

*Adalet, doğruluk ve cömertlik
eserleri.*

Cihan āsār-ı 'adl ü dād u cūduñla
pür oldukça
İde vaşf-ı hümāyunuñ bu da'ı
Es'ad-ı ahkar

āsār-ı eltāf-ı ilāhī:

1. āsār-ı eltāf-ı ilāhī:

Tarih 33

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

İlahi lütufların izleri.

Habbezā āsār-ı eltāf-ı ilāhī nev-be-
nev
Olmada kuttān-ı elvāna hüveydā
yümn ile

2. āsār-ı eltāf-ı ilāhī:

Tarih 33

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

İlahi lütufların izleri.

Habbezā āsār-ı eltāf-ı ilāhī nev-be-
nev
Olmada kuttān-ı elvāna hüveydā
yümn ile

āsār-ı feyz:

1. āsār-ı feyz:

Gazel 106

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

İhsan, lütuf eserleri.

Mübhemi temyız ider hem
mużmeri izhār ider
Dür-bîn-i 'ālem-i idrākdir āsār-ı
feyz

2. āsār-ı feyz:

Tahmis 3

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

*Fazilet, üstünlük eserleri;
üstünlük izleri.*

Āsār-ı feyz bulmağ ile sinede
vuzuh

Envār-ı vaḥdet itdi pey-ā-pey dile
sünüh

āsār-ı feyz-i nevbahārīdir:

1. āsār-ı feyz-i nevbahārīdir:

Kaside 8

Mısra: 43

Kelime Tipi: -

İlkbaharın bereketli eserleri.

Bu halet şanmañız āsār-ı feyz-i
nevbahārīdir
Ki tervih ide mevcudata böyle fazl
u 'irfānı

āsār-ı füyüzāt-ı ilāhiyye:

1. āsār-ı füyüzāt-ı ilāhiyye:

Kaside 12

Mısra: 83

Kelime Tipi: -

İlahi bereketin eserleri.

Tā ki āsār-ı füyüzāt-ı ilāhiyye ile
Gülşen-efrüz-küşāyiş ola yer yer
lāle

āsār-ı hümāyün:

1. āsār-ı hümāyün:

Kaside 12

Mısra: 53

Kelime Tipi: -

Mübarek eserler.

O hümā-sāye ki āsār-ı hümāyünü
ile
Müstezıllı giyeh olursa da eyler
lāle

āsār-ı kâf u nün':

1. āsār-ı kâf u nün':

Gazel 141

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Kahp İfade**

*Kün(ol) emrinin eserleri,
izleri, belirtileri.(Arapça "kün" (ol)
emrinin iki harfi; Allah'ın evreni
ve varlıkları yaratmadaki gücünü
ifade etmek üzere değişik ayetlerde
geçen (kün = ol!) sözünü oluşturan
harfler II Allah'ın, bir işin olmasını
irade buyurması ve o işin hemen
olması bu sözle bildirilir. Tasavvuf
edebiyatında Allah iradesi, "Kaf-
Nun" yahut "Kün" sözleriyle
belirtilir.).*

Āsār-ı kâf u nün'ı yazup mā-hasal
kalem
Tekvîn-i emre oldı kasem nün
ve' l-kalem

āsār-ı keyf-i neş'eden:

1. āsār-ı keyf-i neş'eden:

Muamma 25

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Mutluluğun keyifli eserleri.

O naḥl-i ser-keşî pā-der-hevā-yı
nāz ider bāda
Ne deñlü olsa da āsār-ı keyf-i
neş'eden sāde

āsār-ı mahabbet çıkar:

1. āsār-ı mahabbet çıkar:

Gazel 17

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Sevgi eserleri meydana
getirmek.*

Terk eyleme ol hūr-veşin çevrine
şabr it
Terķib-i sitemden çıkar āsār-ı
mahabbet

āsār-ı tāb-ı hüsn-i süziş-hüsidır:

**1. āsār-ı tāb-ı hüsn-i süziş-
hüsidır:**

Gazel 50

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Yakıcı huyunun güzelliğinin
parlayan eseri.*

Bü' l-aceb bir āteş-i hod-süzdur
ruḥsārı kim
Ḥāller āsār-ı tāb-ı hüsn-i süziş-
hüsidır

āsāviş:

1. āsāvişle:-le

Tarih 39

Mısra: 8

Rahatlık, huzur.

Olunca zıll-ı vālā-şān-ı luṭfı 'āleme
memdūd
Halāsa dil-firib oldı bu āsāvişle
etvārı

2. āsāviş:

Kaside 9

Mısra: 77

*Bir yerin düzen ve güvenlik
içinde bulunması durumu,
düzenlilik, güvenlik.*

Zamān-ı ma'deleti virdi dehre
āsāviş
Güm oldı süy-be-sü sīt-i düşmen-i
bed-kār

asdağ-ı dürr-i feyz itsün:

1. **aşdâf-ı dürr-i feyz itsün:-sün**
Gazel 2
 Mısra: 5
 Kelime Tipi: -
Bereket incisinin sedefleri
haline getir.

İtsün sevâhîl-i dili aşdâf-ı dürr-i feyz
 Emvâc-ı baħr lutfuñı pür-cüş kııl baña

‘asî:

1. **‘asî:**
Kaside 1
 Mısra: 16
Allah'ın emir ve yasaklarına
uymayan, isyankar; günahkâr.

Vây hâle ecvef ola diliñ renc-i hûb ile
 ‘Asî gibi fi ‘alîñ olup nâķış u hebâ

‘aşık:

1. **‘aşıkına:-ı, -n, -a**
Gazel 122
 Mısra: 1
‘Aşık, bir şeye veya birine
karşı aşırı sevgi duyan kimse,
tutkun, meftun.

Dildâr olunca ‘aşıkına mihr-bân gerek
 Cevr ü cefâsı olsa da bārî nihân gerek

2. **‘aşıkı:-ı**
Gazel 13
 Mısra: 5
‘aşık: Sevgili'ye gönül bağı ile
bağlanmış kimse.

hûy-kerde-cism ü cân ider elbette
 ‘aşıkı
 Germiyyet-i muhâyele-i âb ü tâb-ı leb

3. **‘aşık:-a**
Gazel 53
 Mısra: 5
‘aşık: Sevgili'ye gönül bağı ile
bağlanmış kimse.

Kan ağladır hırâsî-i merg ile ‘aşık
 Ol tîğ-i hûn-çekîde ki zîb-i miyân olur

4. **‘aşıklara:-lar, -a**
Gazel 72
 Mısra: 7
‘aşık: Sevgili'ye gönül bağı ile
bağlanmış kimse.

Pençe-i müjgân-ı bî-dâdın sunar
 ‘aşıklara
 Şîr-i merdüm-gîrdır gamzeñ şehâ
 âdem kapar

5. **‘aşık:**
Gazel 89
 Mısra: 11
‘aşık: Sevgili'ye gönül bağı ile
bağlanmış kimse.

‘Aşık ne bilür kadr-i maħabbet
 nedir Es‘ad
 Tâ sînesi şad-Dâğ maķarr-ı miħen
 olmaz

6. **‘aşık:**
Gazel 103
 Mısra: 9
‘aşık: Sevgili'ye gönül bağı ile
bağlanmış kimse.

‘Aceb mi ser-be-ser pür-dâğ olsa
 Es‘adâ ‘aşık
 Dil-i vîrân-serây-ı ehl-i ğam bî-
 revzen olmazmış

7. **‘aşık:**
Gazel 122
 Mısra: 3
‘aşık: Sevgili'ye gönül bağı ile
bağlanmış kimse.

‘aşık perest-i şûh-ı hezâr-âşinâyı
 koy
 ‘İrfân gerek tâzede hem hûsn ü ân
 gerek

8. **‘aşık:**
Gazel 147
 Mısra: 8
‘aşık: Sevgili'ye gönül bağı ile
bağlanmış kimse.

Fürkat deminde ol kaşı yâññ
 hevâsına
 ‘aşık ne çilleler çeker âsân sanur
 gören

9. **‘aşık:**
Gazel 154
 Mısra: 4
‘aşık: Sevgili'ye gönül bağı ile
bağlanmış kimse.

İnbîk-i çeşmi kaķra-nisâr-ı gül-âb
 olur
 ‘aşık hayâl iderse Ruħ-ı hûy-
 çekîdesin

10. **‘aşık:**
Gazel 158
 Mısra: 7
‘aşık: Sevgili'ye gönül bağı ile
bağlanmış kimse.

Mahal virmez bula ‘aşık niyâza
 fırsat-ı güftâr
 Sûħan-güyâlığı bir gamze bir
 ebrûda gördüm ben

11. **‘aşıkı:-ı**
Gazel 183
 Mısra: 7
‘aşık: Sevgili'ye gönül bağı ile
bağlanmış kimse.

Dâğ-ı derûn ‘aşıkı tecrîde dâldır
 Yârîñ taķıldı râ gibi ħançer
 miyânına

12. **‘aşık:**
Lugaz 5
 Mısra: 9
‘aşık: Sevgili'ye gönül bağı ile
bağlanmış kimse.

Hemcû ‘aşık sîneye gâhî çeker
 Bir ħaķ-âver dilber-i sîmîn-ber

13. **‘aşıkı:-ı**
Gazel 113
 Mısra: 6
‘aşık: Sevgiliye gönül bağı ile
bağlanmış kimse.

Nâzûklük ile zülf-i girih-gîrin ‘arz
 idüp
 Zencîre çekdi ‘aşıkı şan‘atla ol
 zarîf

14. **‘aşıkda:-da**
Gazel 168
 Mısra: 7
‘Aşık, seven kişi, sevgili'ye
gönül bağı ile bağlanmış kimse.

Tulû‘-ı mihr-i ‘aşk ‘aşıkda evvel
 rû-nümâdır lîk
 Fûrûğı ihtida pertev-fikendir kalb-i
 ma‘şûka

15. **‘aşık:-a**
Gazel 91
 Mısra: 19
‘aşık: Sevgiliye gönül bağı ile
bağlanmış kimse.

Cân-baħş olan hayâl-i müdâmnîdır
 ‘aşık
 Olmaz hayât rûħ ile cism-ittihâdsız

16. **‘aşık:-a**
Gazel 97
 Mısra: 13
‘aşık: Sevgiliye gönül bağı ile
bağlanmış kimse.

‘Aşık sevdâ-yı ħaķ geh seyr-i ebrû
 itdirir
 Şeb hilâl-i nîm-tâbiş-dârı şaķlar
 şaķlamaz

17. 'āşıkā:-a
Lugaz 8
 Mısra: 14
 'āşık: Sevgiliye gönül bağı ile bağlanmış kimse.

Cihān güzellerinin güyiyā bu da biridir
 'Aceb mi 'āşıkā nāz itse hefte dilberidir

18. 'āşıkā:-a
Nazm 9
 Mısra: 2
 'āşık: Sevgiliye gönül bağı ile bağlanmış kimse.

Çekdi dāmen dest-būsa daḥi
 Ruḥsat virmedi
 'āşıkā el virdigin ol mest-nahvet virmedi

19. 'āşık:
Gazel 28
 Mısra: 7
 (Ar.) Bir şeye veya birine karşı aşırı sevgi duyan kimse, tutkun, meftun II. Karşı cinsten birine gönlünü kaptırmış kimse.

Hatā eylerse de 'āşık vicāhen eyleme tevbīh
 Hafī sırrın beyāna eyler ibrāmı dem-i feruḥ

20. 'āşıkū:-iñ
Gazel 48
 Mısra: 1
 (Ar.) Bir şeye veya birine karşı aşırı sevgi duyan kimse, tutkun, meftun II. Karşı cinsten birine gönlünü kaptırmış kimse.

Ḥayālī 'āşıkūñ būs-i ruḥ-ı gül-fāmdır femdir
 Ḥarīşān-ı menāle dāimā evhām dirhemdir

21. 'āşıkū:-iñ
Gazel 154
 Mısra: 9
 (Ar.) Bir şeye veya birine karşı aşırı sevgi duyan kimse, tutkun, meftun II. Karşı cinsten birine gönlünü kaptırmış kimse.

Çekdi çevirdi kıble-nümā gibi 'āşıkūñ
 Mihrāb-ı ebruvānı dil-i pūr-tabīdesin

'āşık u ma'şūk:

1. 'āşık u ma'şūk:
Gazel 107

Mısra: 8
 Kelime Tipi: -
 Seven ve sevilen.

Her birinde müftehir ancak niyāz u nāz olur
 'āşık u ma'şūkda bī-şübhe yek-sāndır ğaraż

'āşikār:

1. 'āşikār:
Lugaz 19
 Mısra: 17
 (Ar.) Apaçık, belli.

Rābi' i sözde 'āşikār ammā
 Resm-i ḥatda nihān perī-āsā

2. 'āşikār:
Lugaz 19
 Mısra: 17
 (Ar.) Apaçık, belli.

Rābi' i sözde 'āşikār ammā
 Resm-i ḥatda nihān perī-āsā

'āşikār evleme:

1. 'āşikār eyleme:
Gazel 53
 Mısra: 9
 Kelime Tipi: -
 Belli etmek, ortaya çıkarmak.

Ey dil figānıñ eyleme çün bülbul 'āşikār
 Zīrā enīn-i 'aşq-perestān nihān olur

'āşikār id:

1. 'āşikār id:
Kaside 7
 Mısra: 3
 Kelime Tipi: -
 Meydana çıkarmak, belli etmek, ortaya koymak.

Demdir ki lāle dāğ-ı dilin 'āşikār idüp
 'uşşāka 'arz-ı sūziş ile kām-bīn ola

'āşikār ider:

1. 'āşikār ider:
Gazel 130
 Mısra: 9
 Kelime Tipi: -
 Meydana çıkarmak, belli etmek, ortaya koymak.

Haytū's-sevād-ı şebden ider Şubḥı 'āşikār
 Müşğīn-tavk-ı zūlf-i mu'anberde gerdeniñ

'āşikār itmez:

1. 'āşikār itmez:
Gazel 35
 Mısra: 5
 Kelime Tipi: -
 Göstermek, meydana çıkarmak.

Açılmaz her kese rāz-ı derūnıñ 'āşikār itmez
 Virūr 'uşşāka ammā mū-be-mū hatdan haber kāgaz

'āşikār itse:

1. 'āşikār itse:
Gazel 115
 Mısra: 1
 Kelime Tipi: -
 Açıklamak, meydana çıkarmak.

Ḥāl-i 'izārın itse ne dem 'āşikār zūlf
 Bir dāne ile biñ dili eyler şikār zūlf

'āşikār kıl:

1. 'āşikār kıl:
Gazel 135
 Mısra: 12
 Kelime Tipi: -
 Ortaya çıkarmak, belli etmek.

Tarf-ı lebinde mūy-i siyāhın gör Es'adā
 Ser-çeşme-i hayāt idügin 'āşikār kıl

'āşikār ol:

1. 'āşikār ol:
Gazel 206
 Mısra: 1
 Kelime Tipi: -
 Ortaya çıkmak.

Bihīn-ter oldı Ruḥuñ ḥatṭıñ 'āşikār olalı
 Henüz böyle gül açılmadı bahār olalı

2. 'āşikār ol:
Gazel 91
 Mısra: 5
 Kelime Tipi: -
 Meydana çıkmak, belli olmak, görünmek.

ḥüsñ āḥir olsa ḥatṭ-ı gubār 'āşikār olur
 Āteş ki bī-lehīb ola olmaz remādsız

'āşikār olalı:

1. aşıkâr olalı:

Nazm 37

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Açığa çıkmak, meydana gelmek, oluşmak.

Bihîn-ter oldı ruhuñ hattıñ aşıkâr olalı
Henüz böyle gül açılmadı bahâr olalı

âşikâre:

1. âşikâre:

Gazel 6

Mısra: 5

Açık, meydana, gözle görülebilen, alenen.

Felekde gün gibi noşşanı âşikâre iken
Ne yüzle eyleye nezzâre mâhtâb saña

âşikâre degildir:

1. âşikâre degildir:

Nazm 25

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Açıka belli olmamak.

Hemîşe dîde-res-i beste-i nezzâre degildir
Ta'alluk ol nîgeh-i meste âşikâre degildir

âşık-ı bîdâr:

1. âşık-ı bîdâr:

Gazel 126

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Uyanık, talihli âşık.

Nîgeh-sâz olmasın ger 'âşık-ı bîdâr hicrâna
Ki ey nûr-ı basar leb-rîz-i hâb-ı nâzdrır çeşmiñ

âşık-ı dil-dâde:

1. âşık-ı dil-dâde:

Tarih 40

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

(Sevgiliye) gönül vermiş âşık.

O denlü tarz u tarh-ı dil-pesendi hoş-nümâdır kim
Uzaqdan 'âşık-ı dil-dâde kıldı hüsni deryayı

âşık-ı dil-efgâr:

1. 'âşık-ı dil-efgâr:

Nazm 5

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gönlü yaralı âşık.

Bu ne kâmet-i kıyâmet bu ne cünbüş ü ne refâtâr
Ki düşer çü sâye hâke gören 'âşık-ı dil-efgâr

'âşık-ı düzah-fütâde-i hecri:

1. 'âşık-ı düzah-fütâde-i hecri:

Gazel 63

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ayrılığın tuzağına düşmüş âşık.

O şuh 'âşık-ı düzah-fütâde-i hecri Terahhüm itmez 'azâb-âver-i ğarâm eyler

'âşık-ı mihnet-meniş olmaz:

1. 'âşık-ı mihnet-meniş olmaz:

Gazel 88

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Tabiatı eziyet çekmek olan âşık.

Bir sencileyin şuh-ı cefâ-perveriş olmaz
Bir bencileyin 'âşık-ı mihnet-meniş olmaz

'âşık-ı sevdâ-zede:

1. 'âşık-ı sevdâ-zede:

Nazm 21

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Aşka tutulmuş âşık.

kıldın heves-i kaķülî divânelik itdiñ
Ey 'âşık-ı sevdâ-zede boynuña günâhın

'âşık-ı sevdâ:

1. 'âşık-ı şeydâ:

Tarih 41

Mısra: 42

Kelime Tipi: -

Divane âşık.

Ne Hâlet var anıñ resm-i bihîn-tarh-ı pâkinde
K'olur evvel nîgehde nazra-sâzı 'âşık-ı şeydâ

'âşık-ı zâr:

1. 'âşık-ı zâr:

Tarih 10

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Ağlayan, inleyen âşık.

hüsni-pür-behçetine kendü olup 'âşık-ı zâr
Bağrı taş olmasa bir vech-ile kılmazdı karar

2. 'âşık-ı zâr:

Tarih 39

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Ağlayan, inleyen âşık.

O denlü 'ahd-i şādî-bahşı şevk-efzâ neşât-âver
Ki cüyân oldığından dil-rübâlar 'âşık-ı zârı

'âşık-ı zara:

1. 'âşık-ı zara:

Tahmis 2

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Inleyen âşık.

Teveccüh kıl derûnî bî-hod ol dil vîrme ağyara
Cemâl-i hâkdadır mahz-ı teselli 'âşık-ı zara

'asım efendiye:

1. 'asım efendiye:

Gazel 79

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Şâir, âlim ve tarihçi olan Çelebi-zade Âsım XVIII. yüzyılda yaşamıştır. Kadılık, vakanüvislik, kazaskerlik ve şeyhülislâmlık gibi önemli mevkiilerde görev yapmıştır. Aynı zamanda hattat olan Çelebi-zade Âsım'ın bir de mürettep divanı bulunmaktadır. 234 parça yazıdan oluşan Münşeât'ı da bir diğer eseridir. Esad Efendi, Âsım'ın iyi bir şâir olduğuna ve güzel söz söylediğine dikkat çekmektedir.

Sühan-gülüğda pey-rev olmayan 'Asım Efendiye
Çü Es'ad silk-i nazma böyle şad dürr-i girân çekmez

âsinâ:

1. âşinâdandır:-dan, -dır

Gazel 43

Mısra: 4

Far. Bildik kimse, dost, enîs.

Nevâziş-i dili bîgâne eyler eyler
ise
Ne deñlü cevri ü sitem görsem
âşinâdandır

2. **âşinâsı:-sı**

Gazel 54

Mısra: 8

Bildik, tanıdık, dost.

Gülşen-tırâz-ı nüzhet olan taze
verdiniñ
Mânend-i 'andelîb hezâr âşinâsı
var

3. **âşinâsı:-sı**

Gazel 117

Mısra: 4

Bildik, tanıdık, dost.

Her süyü mübtelâlara bir cây-gâh-ı
Hûb
Yer var mı küy-i yâr gibi âşinâsı
çok

âşinâsızdır:

1. **âşinâsızdır:**

Gazel 64

Mısra: 2

Tanıdığı olmayan.

Olan üftân-ı târî râh-ı gurbet-reh-
nümâsızdır
O bîgâne kimiñle hem-dem olsun
âşinâsızdır

âşinâ-yı mihnet olmak:

1. **âşinâ-yı mihnet olmak:**

Gazel 5

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Sıkıntıya alışık olmak.

Eylemek bîgâne şevk ü zevki
râhatdır baña
Âşinâ-yı mihnet olmak başka
hâletdir baña

âsitân:

1. **âsitânında:-ı, -n, -da**

Kaside 11

Mısra: 80

Eşik II huzur, makam.

Sen o düstür-ı kerem-zâd-ı cihân-
bansın kim
Âsitânında bulur lafz-ı 'atâ
ma'nâyı

âsitân-ı ma'delet-pîrâsına:

1. **âsitân-ı ma'delet-pîrâsına:**

Tarih 29

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Adaletin düzenleyicisi eşik.

şad hirâs ile olunca cebhe-sây-i
ilticâ
Âsitân-ı ma'delet-pîrâsına
Efgâniyân

âşivân:

1. **âşiyânına:-ı, -n, -a**

Gazel 183

Mısra: 10

Yuva, kuş yuvası.

Pervâza gelse teng ola füşâh-geh-i
cihân
Şeh-bâz-ı nâz dîde-i şûr âşiyânına

2. **âşiyânı:-ı**

Lugaz 2

Mısra: 6

Yuva, ev, mesken.

Görünmez mevlîdi olan mekânı
Hümâdan dañi valâ âşiyânı

3. **âşiyân:**

Gazel 176

Mısra: 10

Kuş yuvası.

Seni seyyâh-ı deşt itdi Mişâl-i
Kays ey Es'ad
İdelden ol mehiñ şeh-bâz-ı 'aşkı
âşiyân serde

âşivân evle:

1. **âşiyân eyle:**

Kaside 5

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Mesken tutmak, yuva yapmak.

Açalım murg-i dil ü canımızın bâl
ü perin
Âşiyân eyleyelim haclet ile savb-ı
derin

âşivân-ı hezâr:

1. **âşiyân-ı hezâr:**

Kaside 9

Mısra: 44

Kelime Tipi: -

Bülbül yuvası.

Virince süsen-i hançer-güzâra
Kanlıcayı
kılındı sâha-i İstinye âşiyân-ı hezâr

'aşk:

1. **'aşka:-a**

Gazel 80

Mısra: 1

*'aşk, candan sevme, gönül
verme.*

Derûn-ı kîne-tab'an 'aşka cây-ı
bih-terin olmaz
Belî âyineden târîde-şûret
müstebîn olmaz

2. **'aşkıdır:-dır**

Gazel 113

Mısra: 9

*Aşk, sevgi, muhabbet; candan
sevme, gönül verme.*

Dîvâne-güne 'aşkıdır Es'ad Mezâk-
ı Kays
Vâdî-i ibtilâda dile olamaz harîf

3. **'aşkıñla:-ın, -la**

Terkib-bend 1

Mısra: 67

*Aşırı sevgi ve bağlılık
duygusu, muhabbet, sevi.*

'aşkıñla zebanım eyle güyâ
Peygüle-i gamda itme ebkem

4. **'aşk:**

Gazel 173

Mısra: 8

*'Aşk, candan sevme, gönül
verme.*

Süz-i güftâr olmasa ehl-i riyâda
ger n'ola
'aşk şûr-efgen degildir şûret-i
dîvârda

5. **'aşk:**

Kaside 12

Mısra: 36

*'Aşk, candan sevme, gönül
verme.*

Olmada Dâğ fûrüzende-i cism-i
zerdi
'aşk ile oldı meger nâmiye-perver
lâle

6. **'aşk:**

Nazm 1

Mısra: 4

*'Aşk, candan sevme, gönül
verme.*

hâkister itdi cismi lehîb-i mehtîb-i
gam
Ben 'aşk dirler âh bir âteşdeyim
dañi

7. **'aşk:**

Nazm 7

Mısra: 2

'Aşk, candan sevmeye, gönül
verme.

Bakdıkça gül-i 'arızına murg-i dil-i
zâr
Bülbül gibi nâlede olur 'aşk ile
her bâr

8. 'aşk:

Terkib-bend 1

Mısra: 63

'Aşk, candan sevmeye, gönül
verme.

Bir 'aşk ki yek şerâr-ı nârı
Süz-efken-i şad dil-i nizârî

9. 'aşk:

Gazel 196

Mısra: 4

(Ar.) Bir kimse veya bir şeye
karşı duyulan çok kuvvetli sevgi ve
bağlılık, aşırı muhabbet II. Şiddetli
istek, tutku.

Rüyına hayran iken 'aşkın görüp
âyineden
Oldı 'aşk ol vech-ile bisyâr bir
yüzden daği

10. 'aşkın:-î

Gazel 194

Mısra: 1

(Ar.) Aşırı sevgi ve bağlılık
duygusu, muhabbet, sevgi.

'aşkın o deñlü neş'e virirmiş ki
bâdesi
Nüş eyleyenlerin gider elden
irâdesi

11. 'aşkın:-î

Tahmis 2

Mısra: 17

(Ar.) Aşırı sevgi ve bağlılık
duygusu, muhabbet, sevgi.

Olur râz-âşinâ 'aşkın habâyâ-yı
umûrından
Nihal-i ihtisasın cünbüş-i şad-berg-
i nûrından

'aşk olmasa:

1. 'aşk olmasa:

Gazel 90

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

(Gönülde) Aşk bulunmaz ise.

Ne te'şiri olur âhın eger 'aşk
olmasa dilde
Hevâdır rûzgârın kârı 'âlemde
Süleymânsız

'aşk-ı dilârânî:

1. 'aşk-ı dilârânî:

Gazel 46

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kalbi hükmü altına alan
sevgililerin aşkı.

Derûn-ı dildedir küncâyışı 'aşk-ı
dilârânî

'Aceb gevherdir ol kim genc-i âteş
içre pinhândır

'aşk-ı gül-i ter:

1. 'aşk-ı gül-i ter:

Gazel 137

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Taze gülün aşkı.

Seni ol deñlü dil-bend eylemiş
'aşk-ı gül-i ter kim
Ne mümkün dâm-ı gamdan bir daği
âzâdın ey bülbül

'aşk-ı hâlet-kârî:

1. 'aşk-ı hâlet-kârî:

Gazel 97

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bir durumun içerisinde olan
aşık.

Yârdan dil 'aşk-ı hâlet-kârî şağlar
şaklamaz
Âb 'aks-i şüret-i nüzzârî şağlar
şaklamaz

'aşk-ı sîmyâ-kâr-ı dilârâdan:

1. 'aşk-ı sîmyâ-kâr-ı dilârâdan:

Gazel 174

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gönül süsleyen simyacının
aşkı.

Rehâ mümkün mi 'aşk-ı sîmyâ-kâr-
ı dilârâdan
Dil ü cân olsa 'aql u hüş ile ger
ittifâk üzre

'aşk-ı verd-i terdir:

1. 'aşk-ı verd-i terdir:-dir

Gazel 137

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Taze gülün aşkı.

'Aceb mi tekye-gâh-ı gülşen içre
zâkir olsañ sen
Ki 'aşk-ı verd-i terdir bâ'îş-i
irşâdın ey bülbül

asl:

1. asla:-a

Lugaz 18

Mısra: 8

Kaynak, kök, başlangıç
noktası, mebde, menşe.

Sîmyâ-âsâ anı şanma hayâl
Eyle tahmîs asla istersen vişâl

2. aslı:-ı

Gazel 70

Mısra: 6

Asıl, soy, kök.

Mahv olsa da özüm hora geçmez
ol âfete
Bildim ki aslı Engüri ya
Üsküdarlıdır

3. aslı:-ı

Lugaz 14

Mısra: 5

Asıl, esas, temel, kök.

Esvedü'l-levndir aslı 'arabîdir
ammâ
Geh olur câme-i zerrîn ile zîver-
peymâ

aslâ:

1. asla:

Kaside 5

Mısra: 55

"Katiyen, hiçbir zaman, hiçbir
şekilde" anlamlarında bir zarf.

Ben o bîmâr-ı zünûbüm yok
'ilâcım asla
Nüş-dârü-yı şefâ' atla olur baña
deva

aşlah u ahsen:

1. aşlah u ahsen:

Kaside 1

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Salih ve güzel.

Ef'alîñ ola aşlah u ahsen o deñlü
kim
Tafdîl sîğasıyle kıl a'mâlini edâ

asl-ı mevlidi:

1. asl-ı mevlidi:

Lugaz 8

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Asıl doğum yeri.

Fireng ü Rüm u 'Acem Türk
muvattını ammā
Ki asl-ı mevlidi İskenderiyyedir
güyā

āsmān:

1. āsmān:

Gazel 193

Mısra: 6

(Fars.) Gök, gökyüzü, semâ,
felek.

Hîç yer kalur mı pertev-i mihriñ
fürûğına
kılmış zemîni tâb-ı Ruḥuñ āsmān
gibi

āsmān-kadrā:

1. āsmān-kadrā:

Kaside 8

Mısra: 59

Ey gökyüzü kadar kıymetli!

Cihān-dārā hıdīvā ser-firāzā
āsmān-kadrā
Eyā gerdün-ı 'izz ü rif atıñ ḥurşid-i
rahşanı

āsmān-pāve:

1. āsmān-pāve:

Tarih 1

Mısra: 6

Yüce rütbeli, rütbesi gök gibi
yüce olan.

Ma'delet-kār u kerem-vār u
merāhim-güster
Āsmān-pāve hümā-sāye 'adālet-
peymā

āşüb:

1. āşüb:

Tahmis 4

Mısra: 2

Fitne, karışıklık, kargaşa.

Dīde-i şuhuna nireng ü fiten hūy
gibi
Gamze-i mestiñe āşüb heves-cūy
gibi

āşüb u fitne:

1. āşüb u fitne:

Gazel 39

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Karmaşa ve fesatlık.

Āşüb u fitne bende-i çeşm-i
siyāhıdır
Nireng şūrişñ nigeḥi cāy-gāhıdır

āşüb-i hüsnüñ:

1. āşüb-i hüsnüñ:

Gazel 60

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Güzelliğın ortalığı

karışırması.

Dil ḥaṭṭ-ı ruḥuñdan bilür āşüb-i
hüsnüñ
Ḥükm-i fiteni nazra-i tūmār ile
söyler

āşüb-peymānıñ:

1. āşüb-peymānıñ:

Gazel 45

Mısra: 10

Ortalığı karıştıran yemin.

Nigāh-ı kīne-ḥāh-ı yāre bādī
Es'adā ancak
O fettān ḡamzesi āşüb-peymānıñ
gezendidir

āsüde:

1. āsüde:

Gazel 158

Mısra: 4

Mutlu, rahat, sıkıntı ve
üzüntülerden uzak.

Halel-yāb olmamış ḥaṭla nizām-ı
kişver-i hüsnı
Diyār-ı Rūmi ceşş-i fitneden āsüde
gördüm ben

āsüde kıl:

1. āsüde kıl:

Tarih 37

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Rahat, huzurlu hale getirmek.

Hemīn eyyāmı 'ıd ü kadr-i ḥayr
olsun leyālisi
Fürüg-ı āfitāb-ı 'adli kılsun dehri
āsüde

āsüde ol:

1. āsüde ol:

Tarih 38

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sıkıntı ve üzüntüden uzak
olmak.

Hemīşe 'izz-ü şān-u devlet-ü iclāl
ü rif 'atle
Olup manzūr-ı şāhenşāh-ı 'ālem
olsun āsüde

āşüfte kılan:

1. āşüfte kılan:-an

Gazel 10

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Kalp İfade**

Perişân etmek.

Beni āşüfte kılan zülf-i perişandır
hep
Bağrımı ḥūn iden ol ḡamze-i
fettāndır hep

āşüfte-hāl:

1. āşüfte-hāl:

Lugaz 6

Mısra: 9

Hali perişan olan.

Bağrı başlu bir bölük āşüfte-Hāl
Anları çekmiş çevirmiş çarḥ-ı zāl

āşüfte-hāl idüp:

1. āşüfte-hāl idüp:

Nazm 6

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Dağıtmak.

ḥaṭṭıñ reyḥanı zülfüñ sünbüli
āşüfte-Hāl idüp
Mişāl-i ḡonça dil-ḥūn itdi haddiñ
verd-i handanı

āsumān-mertebe:

1. āsumān-mertebe:

Kaside 11

Mısra: 59

Gök mertebeli.

Āsumān-mertebe kim zerre-i 'ayn-
ı luṭfi
Zerre-i kem-ter ider mihr-i fürüg-
efzāyı

āşyāb-ı felek:

1. āşyāb-ı felek:

Gazel 186

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Felek değirmeni.

Döner mi kutb-ı ümīd üzre Es'adā
bilmem
Bu āşyāb-ı felek bir zamān
murādımca

at-:

1. **atdı:-dı****Beyit 5**

Mısra: 2

Atmak, fırlatmak.

Ol kemân-ebrû n'ola bağlar ise
kaşbasdı
Zâl-i hüsni okını atdı ve yayın
yasdı

‘atâ:1. **‘atâsı:-s, -ı****Tarih 21**

Mısra: 8

Bağış, ihsan, lütuf.

Gâbe-i rezm-i e'âdîde hüner-ber-
terdir
Vâdî-i cûdda hâtemden 'atâsı
ezyed

2. **‘ataya:-y, -a****Tarih 44**

Mısra: 10

Bağış, ihsan, lütuf.

Sultân-ı heft-kışver hâkân-ı bende-
perver
İdüp 'ataya mazhar ol zât-ı bî-
hemâlî

3. **‘atâ:****Tarih 7**

Mısra: 6

(Ar.) Cömertçe verme, ihsan, bağış.

Meymenet bende-i fermânı kerem
'ünvânı
Ma'delet şanı 'atâ hil'at-i pâki
hakkâ

ata:1. **ata:****Tarih 21**

Mısra: 23

Ata, dede, baba.

Düşmene rây virüp aldı Ata hısnını
hem
Ceyş-i maḫhûrını maḫv eyledi
şadr-ı ecved

‘atâ-dâr:1. **‘atâ-dâr:****Tarih 6**

Mısra: 4

Cömertlik sahibi, cömert.

Yümn ü devletle silah-dâr-ı şeh-i
'âlem iken
O kerem-kâr 'atâ-dâr me'âlî-
peymâ

‘ataş-ı hevcâ:1. **‘ataş-ı hevcâ:****Kaside 11**

Mısra: 68

Kelime Tipi: -

Savaş ateşi.

Rezm-gâhı yem-i hûnün ile hem-
reng eyler
Âb-ı tîgî idüp itfa 'ataş-ı hevcâyı

‘atava:1. **‘atayadır:-dır****Kaside 3**

Mısra: 70

Cömertlik, ihsan.

Meded senindir eyâ nur-ı çeşm-i
cümle rüsûl
'İnayet eyle ki şânın hemîn
'atayadır

‘atâ-vı rabb-i 'izzet:1. **‘atâ-yı rabb-i 'izzet:****Tarih 45**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Büyüklik sahibi Allah'ın ihsanı.

Teveccüh kıldığı emr-i ḥatîrîñ ol
şeh-i gâzî
Verâsınca 'atâ-yı Rabb-i 'İzzet
geldi hoş geldi

‘atâ-vı rahmâna:1. **‘atâ-yı rahmâna:****Tarih 35**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Allah'ın ihsanı.

Cenâb-ı Ḥazret-i Mahmûd Hân-ı
Gazî kim
Dem-â-dem olmada mazhar 'atâ-yı
Rahmâna

‘atâ-vı vek-deme:1. **‘atâ-yı yek-deme:****Kaside 9**

Mısra: 68

Kelime Tipi: -

Eşi, benzeri olmayan cömertlik.

Kerem-ver âsaf-ı Hâtem-meniş ki
kılmağ için
'Atâ-yı yek-demesin dest-i derk-i
ketb ü şümâr

âtes:1. **âteşden:-den****Gazel 152**

Mısra: 2

Ateş, od.

'Araḫ-rîzân olur şanmañ Ruḥ-ı dil-
süz-ı meh-veşden
İder i 'câz-kâr-ı hüsni icrâ âbı
âteşden

2. **âteş:****Beyit 11**

Mısra: 2

Alev, od.

Tâb-ı meyden şanma hü-y-rîz oldu
rûy-i enveri
Âteş üze âb gösterdi Ruḥı i 'câz ile

3. **âteş:****Gazel 91**

Mısra: 6

Alev, od.

hüsn âhîr olsa ḥatṭ-ı gubâr aşîkâr
olur
Âteş ki bî-lehîb ola olmaz
remâdsız

4. **âteş:****Gazel 96**

Mısra: 6

Alev, od.

Çün mihr-i celî-şâ'şâ' ayız gâh
nümâyân
Âteş gibi gâhî dil-i ḥârâda nihânız

5. **âteşde:-de****Gazel 195**

Mısra: 4

Ateş. II Gönül ateşi.

Hiç kor mı süz-ı 'aşk ki eşkim
revân ola
Bisyâr olunca huşk olur âteşde
yem daḥî

6. **âteş:****Gazel 81**

Mısra: 2

Alev, od; gönül yangını, aşk.

'Anberîn hâl-i ruḥ-ı pür-tâb yakdı
gönlümüz
Micmer-i şabra yine âteş bıraktı
gönlümüz

7. **âteşin:-i, -n****Tarih 21**

Mısra: 9

(Fars.) Odun, kömür vb.

maddelerin tutuşup yanması ile beliren ışıık.

Āteşin şu 'le-i şemşir-i kazā-te'siri
Berk-i cān-süz-ı 'adū olsa degil
müsteb'id

8. āteş:

Gazel 171

Mısra: 6

Āteş II Sevgilinin yanağının parlaklığı.

Tāb-ı meyden şanma hü-y-rız oldu
rüy-ı enveri
Āteş üzre āb gösterdi Ruḥi i' cāz ile

9. āteşin:-in

Tarih 27

Mısra: 4

Susuzluk, hararet.

Habbezā 'ayn-ı hayāt-efzā ki olsa
teşne-dil
kaṭrası āb-ı zülālīn eyler itfa āteşin

āteş-dānım olmuşdur:

1. āteş-dānım olmuşdur:

Gazel 51

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Mangal olmak.

Hayāl-i süz-ı ḥüsnüñle şerer-
efşandır şimdi
'Aceb kim dīde-i pür-ābım āteş-
dānım olmuşdur

āteşdevim:

1. āteşdevim:

Nazm 1

Mısra: 4

Āteş içinde olmak, yanmak.

ḥākister itdi cismi lehīb-i mehīb-i
ḡam
Ben 'aşk dirler āh bir āteşdevim
daḥi

āteş-efşān olmadadır:

1. āteş-efşān olmadadır:

Lugaz 4

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Āteş saçan olmak.

Ol ne şeydir kim Mişāl-i ejdehā
Āteş-efşān olmadadır dāimā

āteş-feşān:

1. āteş-feşān:

Gazel 122

Mısra: 8

Āteş saçan.

Encüm-şümār-ı hecr olanın çarḥa
Şubḥa dek
Āhı ḥayāl-i yār ile āteş-feşān gerek

2. āteş-feşān:

Tarih 32

Mısra: 12

Āteş saçan.

Dāimā bu şu 'le-cāy-ı devlet ü iclāl
ola
Bendegāna germ-baḥş u düşmene
āteş-feşān

āteş-hız olsa:

1. āteş-hız olsa:

Gazel 155

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Āteş sıçratmak.

N'ola sevdā-yı zülfüñle derūnum
olsa āteş-hız
Şeb-i deycūr ider izḥār-ı sūz
elbette deryādan

āteş-i āh-ı şeb-gır:

1. āteş-i āh-ı şeb-gır:

Gazel 61

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gece vakti edilen ahın ateşi.

Şubḥ-ı ümmidine irmezse dil ey
mıhr-i münir
Şu 'le-i māha döner āteş-i āh-ı şeb-
gır

āteş-i āhımın:

1. āteş-i āhımın:

Gazel 153

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*(aşığın göğze çıkan ve
gökyüzünü kaplayan) ahının ateşi.*

Germi-i fūrkat-i yār ile cihān
sūzāndır
Āteş-i āhımın Es'ad şerer-i
kūzından

āteş-i 'aşka:

1. āteş-i 'aşka:

Gazel 137

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Aşk ateşi.

Düşelden āteş-i 'aşka dil-i nā-şādın
ey bülbül
Cihān-sūz oldu her dem āh-ı āteş-
zādın ey bülbül

āteş-i dilden:

1. āteş-i dilden:

Gazel 27

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gönül ateşi.

Çü dūd āteş-i dilden çıkar hevādır
līk
Fūrūḡ-baḥş-i mihr-i semādır āh-ı
şabāḥ

āteş-i dil-süz-ı ḥüsni:

1. āteş-i dil-süz-ı ḥüsni:

Gazel 52

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Güzelliğin gönül yakan ateşi.

Rüy-i pür-tābında cānān sanma
ḡsū gösterir
Āteş-i dil-süz-ı ḥüsni dūd-i ḥoş-bū
gösterir

āteş-i düzah-nişānı:

1. āteş-i düzah-nişānı:

Tarih 2

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Cehennem gösteren ateş.

Olup şadr-ı kerem-kārın sebeb çün
himmet-i pāki
Hudā ol āteş-i düzah-nişānı kıldı
te'yidā

āteş-i ḡam:

1. āteş-i ḡam:

Gazel 172

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Üzüntü ateşi.

O şūḥūñ 'anber-i Ḥāl-i 'izārı ey
Es'ad
Bırakdı āteş-i ḡam micmer-i
ḥayālimize

āteş-i güneḥ:

1. āteş-i güneḥ:

Gazel 16

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Günah ateşi.

Pür-süz ide o dem ki beni âteş-i
güneh
Âb-ı hayât-ı lutf ile def'-i harâret it

âteş-i hicran:

1. **âteş-i hicran:**
Müsemmen 1
Mısra: 18
Kelime Tipi: -
Ayrılık ateşi.

Nice bir şabr ile dil dest-i girîbân
olsun
Nice bir âteş-i hicran ile süzân
olsun

âteş-i hışm:

1. **âteş-i hışm:**
Lugaz 10
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Öfke ateşi.

Kendi de kendisine hasm olmuş
Âteş-i hışm ile güyâ dolmuş

âteş-i hod-süzdur:

1. **âteş-i hod-süzdur:**
Gazel 50
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Kendini yakan ateş.

Bü'l-aceb bir âteş-i hod-süzdur
ruhsârı kim
Hâller âsâr-ı tâb-ı hüsn-i süziş-
hüşıdır

âteş-i hüsn-i cihân-süzü:

1. **âteş-i hüsn-i cihân-süzü:**
Gazel 146
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
*Dünyayı yakan güzelliğin
ateşi.*

Yeter ol mest-i nâzın âteş-i hüsn-i
cihân-süzü
Aña isterse şahbâdan harâret
gelsesün gelsün

âteş-i kîn-sitân:

1. **âteş-i kîn-sitân:**
Kaside 11
Mısra: 66
Kelime Tipi: -
Kin alıcı ateş.

Rüstem-âyîn hudâvend-i zafer-
perver kim
Âteş-i kîn-sitân görse saf-ı a'dâyı

âteş-i pür-şirâr-ı 'işve:

1. **âteş-i pür-şirâr-ı 'işve:**
Terkib-bend 1
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Cilvenin kıvılcım dolu ateşi.

Ey şu'le-i hâne-süz-ı Hübî
V'ey âteş-i pür-şirâr-ı 'işve

âteş-i pür-şu'leden:

1. **âteş-i pür-şu'leden:-den**
Gazel 112
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Parıltı dolu ateş.

Şevk-ı Ruhsârınla yakşam sînem
üzre n'ola Dâğ
Âteş-i pür-şu'leden süzân olur Zîrâ
Çerâğ

âteş-i süzâna:

1. **âteş-i süzâna:**
Gazel 32
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Yakıcı ateş.
- Bî-nikâb 'arz-ı cemâl eylemesün
yâr meded
Yanmasun âteş-i süzâna dil-i zâr
meded
2. **âteş-i süzâna:**
Tahmis 4
Mısra: 20
Kelime Tipi: -
Yakıcı ateş.

Tâb-ı hüsnüñle olur ham-be-ham u
pîç-â-pîç
Târ-ı cân âteş-i süzâna düşen müy
gibi

âteş-i meşreb:

1. **âteş-i meşrebliginden:-lig, -in, -
den**
Gazel 110
Mısra: 6
Ateş ile aynı yaradılışa sahip.

Merhamet-kâr olmayup süzân ider
pervanesin
Âteş-i meşrebliginden oldı kalbi
kara şem'

âteş-i meşreb:

1. **âteş-i meşreb:**
Lugaz 4
Mısra: 9
Ateş ile aynı yaradılışa sahip.

Âteş-i meşreb bir ocağ-zâdedir
Her dem anıñ ittibâ'ı bâdedir

âteşle hevâ:

1. **âteşle hevâ:**
Rübai 4
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Ateş ile hava.

Pervâne ise hamûş u bülbül güyâ
Âteşle hevâ mı bādî-i irşādîñ

âteş-tabi'at:

1. **âteş-tabi'at:**
Tarih 32
Mısra: 7
*Yaradılışı, huyu ateşe
benzeyen.*

Böyle bir âteş-tabi'at seng-dil ser-
keş olup
Eylemezken ser-fürü ol tünd-hû
çün nev-cüvân

âteş-zâg kıldı:

1. **âteş-zâg kıldı:**
Gazel 110
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Keskin ateş yapmak.

kıldı âteş-zâg tığ-i şu'lesin ammâ
yine
Rüzgâr ile mukâbil olmadı bî-çäre
şem'

'atîk-i kâr-gerân-ı zünüb-ı 'uzmâdır:

1. **'atîk-i kâr-gerân-ı zünüb-ı
'uzmâdır:**
Kaside 3
Mısra: 64
Kelime Tipi: -
*Çok büyük günah işleyenlerin
kurtuluşu.*

Garîk-i Baħr-ı ma'âsî harîk-i nâr-ı
güneh
'Atîk-i kâr-gerân-ı zünüb-ı
'uzmâdır

atlas-ı çarh:

1. **atlas-ı çarh:**
Tarih 41
Mısra: 14
Kelime Tipi: -
Feleğin atlası // gökyüzü.

'Adil olmaz yine bu kasr-ı pāk-i
Eşrefâbâda

Firâşî atlas-ı çarh olsa dañi olmaya hem-pâ

2. atlas-ı çarh:

Lugaz 5

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Gökyüzü, feleğin atlası. (9. kat göğe verilen isim. Bu kata felek-i atlas da denir.).

Bunı hall it nükte-i ser-bestedir
Atlas-ı çarh içre bir nev-restedir

atlas-ı gerdün-ı vâlâ:

1. atlas-ı gerdün-ı vâlâ:

Tarih 40

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Yüce feleğin ipek kumaşı.

Sezâdır eylese nessâc-ı pîr-i çarh
ferşide
Bu kaşır-ı dil-küşâya atlas-ı gerdün-
ı vâlâyı

'atsân:

1. 'atsâna:-a

Tarih 27

Mısra: 9

Susamış.

Lüle dir 'atsâna târihin lisân-ı Hâl
ile
İç bu vâlâ çeşme-sâr-ı sâfıdan
mâ'u'l-ma'în

'atüfet:

1. 'atüfet:

Kaside 8

Mısra: 52

*Âtîfet sahibi, şefkatli,
merhametli.*

Sa'âdet gülbün-i gülşen-tırâz-ı 'izz
ü iclâlî
'Atüfet bâğ-zâr-ı kadriniñ serv-i
hırâmânı

a'vâm u şühür:

1. a'vâm u şühür:

Tarih 15

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yıllar ve aylar.

Hemişe ola a'vâm u şühürü
Şerefde Müştêriden sa'd ü a'lâ

âvâze ol:

1. âvâze ol:

Tarih 31

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Bağırarak, feryat etmek.

Rîziş-i ma' -ı tahûrında olan âvâze
Dehen-i lûleleriyle didi tahrîz-
künân

âvîze:

1. âvîze:

Tarih 3

Mısra: 7

Avize, süslü aydınlatma aracı.

Nice âvîze itmez ana kendin
beyza-i meh kim
Sirâcî olmağ için mumdur mihr-i
cihân-ârâ

âvîze olsa:

1. âvîze olsa:

Lugaz 8

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Tavana asılan, önceleri mum
ve hava gazı, sonraları elektrikle
ışık veren pirinç, tunç, tahta, cam
vb. şeylerden, en güzelleri ise
kristalden yapılmış süslü
aydınlatma aracı.*

Nedir o kıt'a-i sîm-âb-ı kevn-i
pâkîze
Sezâdır olsa çü meh tâk-ı çarha
âvîze

avla:

1. avladım:-dım

Lugaz 19

Mısra: 32

*Yakalamak, avlamak, ele
geçirmek.*

Bildim ol ism-i melgûzî hakkâ
Es'adâ bir toy avladım güyâ

avuç:

1. avuç:

Muamma 13

Mısra: 2

Avuç, elin iç kısmı.

Zâhidi gör ki eyleyüp sihri
Avuç üzre alur çeküp mihri

av:

1. ayından:-ı, -n, -dan

Lugaz 13

Mısra: 19

*Yaklaşık otuz günlük zaman
parçası.*

Sıfır ayından oldu noksânı
Kadri yek mâhadır it iz'ânı

ay ü gündür:

1. ay ü gündür:-dür

Lugaz 13

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Ay ve güneş.

Ay ü gündür disem ne fâ'idedir
Güyyiâ gökden indi mâ'idedir

âyâ:

1. âyâ:

Gazel 30

Mısra: 10

*"Acaba" manasına gelen,
şaşkınlık ve merak bildiren bir söz.*

Mişâl-i Es'ad ânî Hâle-i âgûşa
almışken
Beni âyâ niçün dūr eylediñ ol
mâhdan ey çarh

2. âyâ:

Lugaz 11

Mısra: 2

*"Acaba" manasına gelen,
şaşkınlık ve merak bildiren bir söz.*

Bir 'acîb ü garîb şey gördüm
Nedir âyâ diyü anı sordum

3. âyâ:

Lugaz 14

Mısra: 15

*"Acaba" manasına gelen,
şaşkınlık ve merak bildiren bir söz.*

Didim âyâ hat-ı yâr üzre ne zîbâdır
bu
Didiler Tûrra-i müşkîn-i dil-ârâdır
bu

4. âyâ:

Gazel 159

Mısra: 2

*"Acaba" anlamına gelen ve
şaşkınlık bildiren söz.*

Kenâr-ı hatdan o Ruhsâr-ı ter midir
görünen
Şehâb-ı tîreden âyâ kamer midir
görünen

avâg:

1. ayağı:-ı

Lugaz 6

Mısra: 4

1. İnsan uzvu olan ayak. 2. kadeh.

Her biriniñ sekizer başı var
Hem beşer ayağı vardır ber-karār

2. ayağın:-ın

Lugaz 3

Mısra: 10

1. Ayak. 2. Kadeh.

Neş'e kasdı ile çün pîr-i mugān
Ele çekdirir ayağın her ān

3. ayağı:-ı

Gazel 114

Mısra: 9

(sevgilinin) ayağı.

Būs iderdim ya ayağı girse ya desti
ele
Es' adā sākī-i sīmīn-sākī görsem
mey-be-kef

4. ayağ:

Gazel 128

Mısra: 2

Ayak II Kadeh, şarap.

Dāmenin pür-naqd-i şevk itdim
dil-i bî-behreniñ
Bir ayağ alup elinden sākī-i gül-
çihreniñ

5. ayağından:-ı, -n, -dan

Lugaz 7

Mısra: 16

Ayak.

Çār' unsurdan mürekkeb hilkatı
Ayağından güyiyā maslūbdur

6. ayağ:

Muamma 12

Mısra: 1

Ayak II Kadeh, ayaklı içki
kadehi.

Tururlar hep ayağ üzre der-i
meyhāneden yārān
Döner yok ey dil anda cām-veş nā-
gāh var sende

ayağ kesme:

1. ayağ kesme:

Gazel 112

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Deyim**

Bir yere gitmez, uğramaz
olmak, birini bir yere artuk
uğramaz duruma getirmek
anlamlarına gelen bir deyimdir.

Çekme el sākī meded dāmān-ı
bezm-i 'ışden

Kesme gel sākār-kūsārān-ı
maḥabbetden ayağ

ayağ öpdiren:

1. ayağ öpdiren:

Gazel 73

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Deyim**

Ayak öpmek; saygılarını
sunmak, sadakatini göstermek.

Büse-i desti değil ellere karşı
rinde
İhtiyār ile ayağ öpdiren ol pîr midir

ayağı ile gelür:

1. ayağı ile gelür:-ür

Gazel 6

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Deyim**

Kendi isteğiyle gelmek.

Lebiñden itmege taḥşīl-i neş 'e-i
dāim
Ayağı ile gelür şevk ile şarāb saña

ayagın ele çekdirme:

1. ayagın ele çekdirme:

Gazel 71

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kadehini yabancıya sunma,
verme.

Sākī ḥarāmdır ele çekdirme ayagın
Rindāna duht-ı rez dem-i Cemden
nişānlıdır

ayağıñ öpsem:

1. ayağıñ öpsem:

Murabba 3

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Deyim**

Saygı, hürmet, sevgi
göstermek amacıyla bir kimsenin
önünde eğilmek, ayaklarından
öpmek.

Su gibi aksam tolansam bağ-ı
kuyuñ bir zaman
Bahtım el virse ayağıñ öpsem ey
serv-i revān

ayak bas:

1. ayak bas:

Nazm 32

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim**

Bir yere varmak, ulaşmak.

Saf-ı rindāna gel sākī ayak bas
Surāhī sun dil-i ğam-ḥāre maḥşşū

'avān:

1. 'ayāndır:-dır

Gazel 91

Mısra: 17

Açık, âşikâr, gözle görülür,
belli.

Rāz-ı nihān-ı ḥüsnüñ 'ayāndır
neẓāreme
Te'sir-i büyük olur mı meşāma
fütādsız

2. 'ayāndır:-dır

Gazel 97

Mısra: 11

Açık, âşikâr, gözle görülür,
belli.

Tavr-ı 'âşikdan 'ayāndır ḥālet-i
cevr ü cefā
Reng-i rü geh luṭf u geh āzārı
şaklar şaklamaz

3. 'ayāndır:-dır

Gazel 156

Mısra: 8

Açık, âşikâr, gözle görülür,
belli.

Güvāhı kār-ı nā-hemvāriniñ eczā-
yı zātıdır
'Ayandır her kesin evzā'ı tertīb-i
benānıñdan

4. 'ayāndır:-dır

Lugaz 10

Mısra: 8

Açık, âşikâr, gözle görülür,
belli.

Gerçi kim yokdur anıñ belli yeri
Oldığı yerde 'ayandır Eşeri

5. 'ayān:

Kaside 12

Mısra: 19

(Ar.) Açık, âşikâr, gözle
görülür, belli.

Cevher-i zātı 'ayān şām-ı
Çerāğānından
Şeb-Çerāğ olsa o tābişle n'ola her
lāle

6. 'ayan:

Müsemmen 1

Mısra: 5

(Ar.) Açık, âşikâr, gözle
görülür, belli.

Gün gibi nūr-ı Huda Şafḥa-i
rüyūñda 'ayan

Ma'nî-i harf-i vefa mîm-i
dehânînda nihân

a'vân:

1. a'yândır:-dır

Lugaz 5

Mısra: 4

Belli, açık; ortaya çıkarma.

Hâcegî-i bender-i 'irfândır
Zîb-bağış-ı dest-i her a'yândır

'avân ol:

1. 'ayan:

Gazel 8

Mısra: 4

Açık, aşikar, gözle görünür
olmak.

Güftârım eyle güş ki süz-i derûn
ile
Sırr-ı nihân-ı 'aşkı 'ayan söylerim
saña

'avân ola:

1. 'avân ola:

Kaside 1

Mısra: 74

Kelime Tipi: -

Ortaya çıkmak.

Bâdî-i şerh-i şadr idegôr kavl-i
şârihi
Tâ resm ü hadd cümle tarikât 'avân
ola

'avan olmasaydı:

1. 'ayan olmasaydı:-sa, -y, -dı

Lugaz 19

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Görünür hale gelmek, belli
olmak, açıkça meydana çıkmak.

Zâtı zâtında olmasaydı 'ayan
'Aded-i hâ gibi olurdu hemân

2. 'ayan olmasaydı:-ma, -sa, -y, -
dı

Lugaz 19

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Açık, aşikar, gözle görünür
olmak.

Zâtı zâtında olmasaydı 'ayan
'Aded-i hâ gibi olurdu hemân

'avândır:

1. 'ayândır:-dır

Lugaz 9

Mısra: 13

Açık, görünür, aşikâr.

Hafîdir şanma kim anlar 'ayândır
İkisi birbirleriyle hem-'inândır

âvât-ı hattı:

1. âyât-ı hattı:

Gazel 37

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ayva tüylerinin delilleri.

Sünbül-hevâ-yı zülf-i siyahı
serimdedir
Âyât-ı hattı müy-be-mû
ezberimdedir

âvât-ı mu'cizâtı:

1. âyât-ı mu'cizâtı:-ı, -nî

Kaside 1

Mısra: 117

Kelime Tipi: -

Mucizeli ayetler.

Âyât-ı mu'cizâtı tefsîr cümleten
Bulmaz işaret ile delâletle intiha

âvât-ı sun'ı:

1. âyât-ı sun'ı:

Gazel 141

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yaradılışın ayetleri.

Âyât-ı sun'ı levh-ı vücûd üzre şebt
idüp
Esrâr-ı küntü kenzen'i hep kıldı hal
kalem

âyet:

1. âyeti:-i

Tarih 35

Mısra: 42

Ayet, delil, mucize.

Sen ol hıdîv-i zaman 'âdil ibn-i
'âdilsin
Ki şânın âyeti tefsîr olundu devrâna

2. âyet:

Tarih 45

Mısra: 16

Ayet, Kur'ân-ı Kerim'deki
sureleri meydana getiren kelime
veya cümlelerden her biri.

Hıdîv-i 'âlemiñ baht-ı hümayûnına
Mushafdan
Tefeül itdigimde işbu âyet geldi
hoş geldi

âyet değil midir:

1. âyet değil midir:

Gazel 49

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

1. Kur'ân-ı Kerim'deki
sûreleri meydana getiren kelime
veya cümlelerden her biri. 2.
Kimsenin inkâr edemeyeceği
âlâmet, işaret, nişan.

Büs-i lebine mâni ' olan ol hat-ı
siyeh
Tahrîm-sâz-ı hamr olan âyet değil
midir

âyet-i berd ü selâmı:

1. âyet-i berd ü selâmı:

Tarih 33

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Ayet**

Serin ve esenlik etmek. ("Ey
ateş! İbrahim'e karşı serin ve
esenlik ol" ayetinden iktibasdır.
Enbiya Suresi 69. ayet).

Nâm-ı pâki nâr-ı şerr ü şûri itfâ
eyleyüp
Âyet-i berd ü selâmı kıldı imâ
yümni ile

âyet-i "berd ü selâm"ı:

1. âyet-i "berd ü selâm"ı:

Tarih 2

Mısra: 12

Kelime Tipi: **Ayet**

Serin ve esenlik etmek. ("Ey
ateş! İbrahim'e karşı serin ve
esenlik ol" ayetinden iktibasdır.
Enbiya Suresi 69. ayet).

Halîlullâh ile bî-şübhe hem-nâm
oldığındandır
Bu halet âyet-i "berd ü selâm"ı
eyledi imâ

âyet-i hattı:

1. âyet-i hattı:

Gazel 121

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ayva tüylerin ayeti.

O şühûn mushaf-ı rüyında Es'ad
âyet-i hattı
'Ulûvv-i hüsnine nass olduğunda
irtiyâbım yok

âyet-i hüsnî:

1. **āyet-i hüsni:****Gazel 164**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Güzelliğin ayeti.

ḥaṭn tahrir idince levḥ-i rüya āyet-i hüsni
Çü bismillah çekdi Şafḥa-i pîşāna medd ebrû

āyet-i hüsni:1. **āyet-i hüsni:****Gazel 38**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sevgilinin güzelliğinin işaret ve alameti.

Sinede hıfz iderim fikr-i ḥaṭ-ı dildarı
Āyet-i hüsni okursam n'ola ben ezber olur

āyine:1. **āyinedir: -dir****Gazel 21**

Mısra: 6

Ayna.

Görüp pür-şevk olur dil sîne-i billür-i cānānı
Belî āyinedir tūṭiyi güyā itmege bā'is

2. **āyinesin: -si, -n, -e****Gazel 40**

Mısra: 2

Ayna.

Ārāyîş-i fenādan o dil kim gürîz ider
Feyz-i tecerrüd āyinesin tāb-ḥîz ider

3. **āyinesine: -si, -n, -e****Gazel 85**

Mısra: 6

Ayna.

Bir şüret-i maḥşûdî için çarḥ-ı fenanî
Āyinesine germ nigāh itmege degmez

4. **āyinede: -de****Gazel 109**

Mısra: 4

Ayna.

Bir vech ile dilden çıkamaz naḥş-ı ḥayālî
'aḥsîñ gibi cānā o da āyinede mahfûz

5. **āyine:****Gazel 203**

Mısra: 6

Ayna.

Yüz virdi yâr gördüğü şüret-pereste hep
Āyine gibi keşf-i nihān-rāza başladı

6. **āyine:****Kaside 11**

Mısra: 42

Ayna.

Olamaz yâr ile hem-sîne dil-i üftâde
Cisme bir vech ile āyine komaz güncâyî

7. **āyineye: -y, -e****Gazel 45**

Mısra: 8

Ayna.

Kapılmış jāle-veş bir mihr-i hüsne yâri gûş itdim
Yine āyineye bakmış gibi var ise kendidir

8. **āyinesinde: -sin, -de****Gazel 57**

Mısra: 10

Ayna.

ḥaḳîkate nazar it dūr-bîn iseñ zâhid
Mecâz āyinesinde riya görülmüşdür

9. **āyineden: -den****Gazel 80**

Mısra: 2

Ayna.

Derûn-ı kîne-ṭab 'ân 'aşka cāy-ı bih-terîn olmaz
Belî āyineden târîde-şüret müstebîn olmaz

10. **āyineden: -den****Gazel 165**

Mısra: 4

Ayna.

Açılmayacak rûy-be-rû rû 'yet olunmaz
Yüz vech ile āyineden a'lâdır o sîne

11. **āyineden: -den****Gazel 196**

Mısra: 3

Ayna.

Rüya ḥayran iken 'aḥsîñ görüp āyineden
Oldı 'aşk ol vech-ile bisyâr bir yüzden daḥî

12. **āyinesin: -si, -n****Gazel 7**

Mısra: 2

Ayna II güzel yüz, güzellik.

Tezyîn-i hüsni için n'ola ey nâzenîn saña
Mihr itse 'arḥ her şehër āyinesin saña

āyine-āsâ:1. **āyine-āsâ:****Gazel 158**

Mısra: 9

Ayna misali, ayna gibi.

N'ola āyine-āsâ olsa Es 'ad nazmı pākîze
Ki âb ü tâb-ı nuṭḳî Nâkîd-ı hoş-güdâ gördüm ben

āyine-dân:1. **āyine-dân:****Gazel 122**

Mısra: 10

Ayna mahfazası.

Naḥş it ḥayâl-i sînesin Es 'ad diliñde kim
Mir 'ât-ı tâb-nâke bir āyine-dân gerek

āyine-i 'arîz-ı pāk-i yâre:1. **āyine-i 'arîz-ı pāk-i yâre:****Nazm 22**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sevgilinin tertemiz yanağının aynası.

Bakıcaḳ āyine-i 'arîz-ı pāk-i yâre
Dil-i ḡam-didemize rûy-i vefâ gösterse

āyine-i cām-ı meyi:1. **āyine-i cām-ı meyi:****Gazel 60**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Şarap kadehinin aynası.

Āyine-i cām-ı meyi dil görmese ḡahî
Nuṭḳ-elken olup laḡziş-i güftâr ile söyler

āyine-i hurşîdi:

1. **âyine-i hürşîdi:****Gazel 85**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Güneşe benzer ayna.

Dād almağ için çarh'dan āh itmege
degmez

Âyine-i hürşîdi siyāh itmege
degmez

âyine-i kaderde:1. **âyine-i kaderde:****Gazel 42**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kader aynası.

Şikāyeti kō bak âyine-i kaderde
seniñ

Ne ise hâline şâyeste vü revā
görünür

âyine-i kalbe:1. **âyine-i kalbe:****Müsemmen 1**

Mısra: 66

Kelime Tipi: -

Gönül aynası.

Mā-hasal şimdi eyā hâk-i rehiñ
çeşme cıla
Ey temāşā-yı Ruḥuñ âyine-i kalbe
cıla

âyine-i kalbime:1. **âyine-i kalbime:****Gazel 18**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kalbimin aynası.

Bak âyine-i kalbime ey mihr-i
cihān-tāb

İstersen eger cilve-i taşvîr-i
maḥabbet

âyine-i kevnî:1. **âyine-i kevnî:****Gazel 69**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Varlık aynası.

Sāde-dil âyine-i kevnî temāşā-hāh
iken

Nazra-i bî-vech ile nā-çār kendin
gösterir

âyine-i nûr eyle:1. **âyine-i nûr eyle:****Gazel 178**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Nurun aynası yapmak.

Gösterüp mihr-i 'izārñ bizi mesrûr
eyle

Manzar-ı dîdemizi âyine-i nûr eyle

âyine-i nûr-i cemāl-i pâkiñ:1. **âyine-i nûr-i cemāl-i pâkiñ:****Kaside 2**

Mısra: 75

Kelime Tipi: -

*Saf güzelliğın nurunun**aynası.*

Göricek âyine-i nûr-i cemāl-i pâkiñ
Seng güftāra gelüp söyledi tûṭî-āsā

âyine-i pehlû:1. **âyine-i pehlû:****Nazm 35**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Göğüs aynası.

Āgāz idicek mihr-i ruḥî ḥatla
küsüfa

Tutdı nigerān olmağa âyine-i pehlû

âyine-i peykerimdedir:1. **âyine-i peykerimdedir:****Gazel 37**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yüzün aynası.

Mihr-i Ruḥiyle n'ola kırān itse
ahterim

'Aks-i şu 'ā 'ı âyine-i
peykerimdedir

âyine-i rāz-nümā:1. **âyine-i rāz-nümā:****Kaside 10**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Sırları gösteren ayna.

Güftārdır ol âyine-i rāz-nümā kim
Şaykal-zede-i gerdiş-i meclā-yı
kalemdir

âyine-i ruhsārda:1. **âyine-i ruhsārda:****Gazel 173**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yüz aynası.

Ḥalka Ḥalka şanma kāküldür 'izār-
ı yārda
Dūd-ı ahım 'aqsidir âyine-i
Ruhsārda

âyine-i ruhsārîna:1. **âyine-i ruhsārîna:-iñ, -a****Gazel 9**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Yüz aynası (sevgilinin ayna
gibi parlayan yüzü).*

Tab '-ı Es'ad bakmasa âyine-i
ruhsārîna
Söylemezdi tûṭî-āsā böyle şî'r-i
hoş-edā

âyine-i rüyuñ:1. **âyine-i rüyuñ:****Nazm 20**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yüz aynası.

Göster âyine-i rüyuñ bana dil-şād
olayım
Yap o yüzden dil-i vîrānımı ābād
olayım

âyine-i sikender:1. **âyine-i sikender:****Tarih 44**

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

*Büyük İskender'in hocası
Aristo tarafından İskenderiye'de
yaptırılmış olduğuna inanılan,
uzaktaki düşmanı gösteren ayna.*

Her camı öyle enver kim mihr-ile
beraber
Âyine-i Sikender olmuş şikeste
Ḥālî

âyine-i sureti:1. **âyine-i sureti:****Müsemmen 1**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Şekil aynası.

Ey ruḥuñ çarḥı letāfet-dih ü
lāmi'a-feşān
Talatın âyine-i sureti şāḥib-nazarān

âyine-i tāb-dāra:1. **âyine-i tāb-dāra:****Gazel 116**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
Parlak ayna.

Bağlanma zülfe sîne-i billür-ı yâra
bak
Gör Hâl-i zârîñ âyine-i tâb-dâra
bak

âyine-i tab'ı:

1. **âyine-i tab'ı:**
Terkib-bend 1
Mısra: 75
Kelime Tipi: -
Yaratılış, gönül aynası.

Âyine-i tab'ı pākım itme
Âlûde-i jeng-i miñnet ü gam

âyine-rû:

1. **âyine-rû:**
Müsemmen 1
Mısra: 56
Ayna gibi parlak yanaklı II
sevgili.

Rûy-i sâfiñ gibi gönülün de biraz saf
olsun
Ne var ey âyine-rû sende de insâf
olsun

âyine-veş:

1. **âyine-veş:**
Gazel 52
Mısra: 10
Ayna gibi.

Söyledir tûfî-i mu'ciz-güy-ı tab'-ı
Es'adı
Her ne dem âyine-veş ol mâh
pehlü gösterir

2. **âyine-veş:**
Tarih 10
Mısra: 10
Ayna gibi.

Öyle metbu'-i pesendide anın
bünyânı
Nigeh-endâzı olur âyine-veş
hayrânı

3. **âyine-veş:**
Tarih 40
Mısra: 6
Ayna gibi.

Bilür-i revzeni ol denlü 'aks-
endâz-ı şâdî kim
Tekellüm-rîz ider âyine-veş tûfî vü
bebgâyı

'ayn:

1. **'ayn:**
Gazel 138
Mısra: 2
Göz.

Fikr-i Ruḥ-ı yâr eyleyüp ey dide
pür-âb ol
'Ayn ile döküp kaṭralar inbik-i gül-
âb ol

2. **'aynımda:-ım, -da**
Gazel 199
Mısra: 3
Göz.

Degil 'aynımda ḥâb-ı rāḥat ammā
fıkr-i vaşlıñla
Dü çeşm-i ḥâhiş ey nûr-ı basar
bîdâr kılsun mı

3. **'aynımda:-ım, -da**
Muamma 19
Mısra: 2
Göz.

Dil olunca evvel-i şeb gibi fikr-i
hatt-ile
Nem yerine şekl-i zülf 'aynımda
âḫir kıldı cā

4. **'aynına:-ı, -n, -a**
Gazel 118
Mısra: 5
Asıl, kaynak II Kendi, kendisi.

Yâqin oldukça almaz 'aynına
hergiz nigâh itmez
Görünmekden o çeşm-i meste
ḥoşdur dūr-bîn olmak

5. **'ayniyle:-i, -y, -le**
Gazel 159
Mısra: 3
1. Göz. 2. Kaynak, pınar. 3.
Bir şeyin aslı, kendisi, tâ kendisi,
zâtı.

Dü dide olmada 'ayniyle hîre-düz-i
fûrûğ
Çü âfitâb o nûr-ı basar mıdır
görinen

6. **'ayniyle:-i, -y, -le**
Gazel 161
Mısra: 7
1. Göz. 2. Kaynak, pınar. 3.
Bir şeyin aslı, kendisi, tâ kendisi,
zâtı.

Bilür 'ayniyle dilde her nigâhı rāz-
ı pinhânım
Görüp şanman sūḥan-nā-fehm
çeşm-i fitne ḥāmūşın

7. **'ayniyle:-i, -y, -le**
Gazel 184

Mısra: 6

1. Göz. 2. Kaynak, pınar. 3.
Bir şeyin aslı, kendisi, tâ kendisi,
zâtı.

Remz ider çeşm-i sūḥan-gü kasdı
efsûn oldıgım
Baḳ ki 'ayniyle mutâbıkdır edā
ma'nāsına

8. **'ayniyle:-i, -y, -le**
Gazel 201
Mısra: 5
1. Göz. 2. Kaynak, pınar. 3.
Bir şeyin aslı, kendisi, tâ kendisi,
zâtı.

'Ayniyle rāz-ı cānı bilür eşk-i
dîdeden
Çeşm-i nühüfte-bînişi şāḫib-nazār
gibi

9. **'ayniyle:-i, -y, -le**
Gazel 206
Mısra: 3
1. Göz. 2. Kaynak, pınar. 3.
Bir şeyin aslı, kendisi, tâ kendisi,
zâtı.

Baḳılsa hey'eti 'ayniyle ahvel
olmuşdur
O çār-ebrüya çeşm-i taleb düçār
olalı

'aynî:

1. **'ayniyle:-yle**
Nazm 37
Mısra: 3
Göz, bakış.

Baḳılsa hey'eti 'ayniyle ahvel
olmuşdur
O çār-ebrüya çeşm-i taleb düçār
olalı

2. **'aynî:**
Beyit 15
Mısra: 2
Aralarında ayırım olmayan,
benzer.

San âb-ı musaffası Tesnîm ile
hem-sûdur
Bu çeşme letâfetde 'aynı bir içim
sudur

3. **'ayniye:-ye**
Tarih 5
Mısra: 9
Ebû Muhammed (Ebü's-Senâ)
Bedrüddîn Mahmûd b. Ahmed b.
Mûsâ b. Ahmed el-Aynî (ö.
855/1451) Türk asıllı Hanefî
fakihî, tarihçi, hadis ve dil âlimi.

Nazar îrâd idüp her fende 'Aynîye
göz açdırmaz
İder mantûk-ı İbn-i Hâcibi ebrû ile
imâ

'ayn-ı 'atâ-vı 'uzmâ:

1. 'ayn-ı 'atâ-yı 'uzmâ:

Kaside 3

Mısra: 72

Kelime Tipi: -

*Çok büyük cömertliklerin
kaynağı.*

Sen ol habîb-i Cenâb-ı İlâh-ı
Vâhidsiñ
Ki nuṭḡ-ı şefkatîñ 'ayn-ı 'atâ-yı
'uzmâdır

'ayn-ı cila:

1. 'ayn-ı cila:

Gazel 181

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Parlak göz.

Kuhl it ḥayâl-i gerd-i ḥaṭ-ı 'ârızîñ
dilâ
Virmek dilerseñ 'ayn-ı cila dîde
nûrna

'ayn-ı firâset:

1. 'ayn-ı firâset:

Gazel 197

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sezgi, çabuk anlama gözü.

ḥâbımda esb-i vuṣlata oldum süvâr
lîk
'Ayn-ı firâset ile bu rû' yâ
yorulmadı

'ayn-ı hayât-efzâ:

1. 'ayn-ı hayât-efzâ:

Tarih 27

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Hayat veren pınar, kaynak
(çeşme bağlamında).*

Habbezâ 'ayn-ı hayât-efzâ ki olsa
teşne-dil
kaṭrası âb-ı zülâlîñ eyler itfa âteşin

**'ayn-ı hayât-ı la 'l-i leb-i rûh-
bahşınıñ:**

**1. 'ayn-ı hayât-ı la 'l-i leb-i rûh-
bahşınıñ:**

Kaside 4

Mısra: 57

Kelime Tipi: -

*Can veren kırmızı dudağı
yaşam kaynağı.*

'Ayn-ı hayât-ı la 'l-i leb-i rûh-
bahşınıñ
Hızr u Mesîh teşne-i nûş-âb-ı
vuṣlatı

'ayn-ı hikem:

1. 'ayn-ı hikem:

Kaside 10

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Hikmet gözü, kaynağı.

Nuṭḡ âb-ı hayât olsa n'ola 'ayn-ı
hikemden
Mecrası sevâd-ı ten-i bālâ-yı
kalemdir

'ayn-ı hikmet:

1. 'ayn-ı hikmet:

Tarih 45

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

*Hitmetin kendisi; tamamen
faydalı ve gayeli.*

Ki ya 'ni nass-ı Âteynâhü Hükmen
olmağın zâhîr
Bi-ḥamdi 'İlâh fâlim 'ayn-ı hikmet
geldi hoş geldi

'ayn-ı 'ilm-i bedi 'ül-bevân:

1. 'ayn-ı 'ilm-i bedi 'ül-bevân:

Kaside 1

Mısra: 91

Kelime Tipi: -

*Beyandaki görülmedik
güzellik ilminin gözü.*

Oldur o 'ayn-ı 'ilm-i bedi 'ül-beyân
kim
İ'câz nuṭḡ-ı pâkine vâ-beste dâima

'ayn-ı 'inayeti:

1. 'ayn-ı 'inayeti:

Kaside 4

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Lütuf kaynağı.

Ya 'nî habîb-i muhterem-i Ḥazret-i
Huda
Kim zât-ı pâki 'âlemiñ 'ayn-ı
'inayeti

'aynı olur:

1. 'aynı olur:

Lugaz 14

Mısra: 10

Kelime Tipi: -
Benzemek.

Âḥiri ismi ile 'öşri olur evveliniñ
Zerrece naṣ ile 'aynı olur evvelde
anın

'ayn-ı sâf:

1. 'ayn-ı sâf:

Tarih 27

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Saf, temiz su kaynağı.

Âb-ı hayvândan münevverdir bu
'ayn-ı sâf kim
Menba'ı zulmet anın bunun menâr-
ı mü'minîn

'ayn-ı şafâ:

1. 'ayn-ı şafâ:

Kaside 6

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Gönül huzuru kaynağı II
mutluluk kaynağı.*

Görüp 'ayn-ı şafâyı 'îd-gâh-ı
bağda bîdâr
Oluş pür-neş'e oldı nergisiñ de
çeşmi rûşen-ter

2. 'ayn-ı şafâ:

Kaside 9

Mısra: 41

Kelime Tipi: -

*Gönül huzuru kaynağı II
mutluluk kaynağı.*

Bebek hadîkasın aldı gözüne 'ayn-ı
şafâ
Sarıldı Aḳbabaya yâsemende kıldı
karâr

'ayn-ı zeheb:

1. 'ayn-ı zeheb:

Gazel 205

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Altına benzer hale getirmek,
altın kadar değerli kılmak.*

Geçer 'ayn-ı zehebdir nuṭḡı Es'ad
ol süḥan-günüñ
Ki müstagnî ola sebk eyledikçe
kâlden kâli

'ayn-ı zulmet olur:

1. 'ayn-ı zulmet olur:

Gazel 150

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Karanlığın gözü, kaynağı olmak.

‘uşşâkıñ ‘ayn-ı zulmet olur nūr-ı dîdesi
Cân gibi gözden olsa o rûh-ı revân nihân

‘ayn-ile:

1. ‘ayn-ile:
Nazm 38
Mısra: 2
Gözlerle.

Fikr-i ruh-ı yâr eyleyüp ey dîde
pür-âb ol
‘Ayn-ile döküp kağrılar inbîk-i
gül-âb ol

‘aynına al:

1. ‘aynına al:
Kaside 11
Mısra: 54
Kelime Tipi: **Deyim**
Gözüne almak, bakmak II
itibar etmek, önem vermek.

Bir zübâb olsa nazar-kerde-i bâz-ı himemi
‘Aynına almaya çün perr-i meges
‘ankâyı

‘aynı-yle:

1. ‘aynı-yle:
Tarih 31
Mısra: 6
Aynısı, tıpkısı.

Kubbesi olsa n’ola çetr-i Sikender
ki anıñ
Menba’ı âb-ı hayât olmada ‘aynı-yle hemân

ayrı durmazlar:

1. ayrı durmazlar:-maz, -lar
Lugaz 11
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Ayrılmak, bir birinden uzak durmak.

Bir degildir gürühdur bunlar
Biri birinden ayrı durmazlar

ayrı düşerler:

1. ayrı düşerler:
Lugaz 9
Mısra: 10
Kelime Tipi: **Deyim**
Ayrı kalmak, ayrılmak, uzak kalmak.

Cüdâ olmaz biri birinden ekser
każâ ile meger ayrı düşerler

ayrıl:

1. ayrılma:-ma
Gazel 98
Mısra: 1
Ayrı olma, birbirinden uzak düşme durumu, firak.

Sevdâ-yı zülf-i yârdan ayrılma bir nefes
Ser-rişte-i mahabbet-i diger-hevâyı kes

‘ayyuka çık:

1. ‘ayyuka çık:
Gazel 168
Mısra: 2
Kelime Tipi: **Deyim**
Göğün pek yüksek yerine kadar ulaşmak. Ayyuk: Kuzey yarımküreden görülen parlak bir yıldız.

Kaşîñ oldı hilâl-i ‘îd-veş manzûr mahlûka
‘Amûd-ı Şubh-âsâ vaşf-ı kaddiñ
çıkdı ‘ayyuka

az:

1. azdır:-dır
Gazel 126
Mısra: 4
Az, çok’un karşıtı.

Bu şûriş kim şehâ vardır nigâh-ı sihr-sâzında
Koparsa günde yüz biñ fitne yer
yer azdır çeşmiñ

2. azdır:-dır
Lugaz 7
Mısra: 8
Az, çok’un karşıtı.

Ravza-i dünyâya revnağ-sâzdır
Sevmeyenler anı gâyet azdır

‘azâb-âver-i ğarâm eyler:

1. ‘azâb-âver-i ğarâm eyler:
Gazel 63
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Aşk azabına götürmek.

O şuh ‘âşık-ı düzah-fütâde-i hecri
Terahhüm itmez ‘azâb-âver-i ğarâm eyler

âzâd:

1. âzâdîñ:-iñ
Gazel 137
Mısra: 4
Serbest bırakılmış, kurtulmuş, hür.

Seni ol deñlü dil-bend eylemiş
‘aşk-ı gül-i ter kim
Ne mümkün dâm-ı ğamdan bir dahî
âzâdîñ ey bülbül

2. âzâd:
Gazel 200
Mısra: 14
Hür, kurtulmuş, serbest bırakılmış.

Murg-i dil-i za’îfi idüp hüşe-çîn-i vasl
Dâm-ı şikenc-i turrenden âzâd olam
gibi

âzâde evleyen:

1. âzâde eyleyen:
Gazel 1
Mısra: 9
Kelime Tipi: **Deyim**
Serbest bırakmak.

2. âzâde eyleyen:-y, -en
Gazel 1
Mısra: 9
Kelime Tipi: **Deyim**
Serbest bırakmak.

Eyleyen âzâde iken servi gülşende
dü-tâ
Evvel ü âhîr elif-ğaddidür anıñ
Es’adâ

âzâde olmadıñ:

1. âzâde olmadıñ:
Gazel 130
Mısra: 17
Kelime Tipi: -
Kurtulmak, bağımsız olmak.

kayd-ı hevâdan olmadıñ âzâde
Es’adâ
Kim beste kaldı kâkül-i dilberde
gerdeniñ

a‘zam-ı kevn ü mekân:

1. a‘zam-ı kevn ü mekân:
Kaside 2
Mısra: 44
Kelime Tipi: -
Varlık aleminin en büyüğü.

Efdal-i ‘âlemiyân eşref-i mahlûk-i cihan

A'zam-ı kevn ü mekân rāh-ber-i
rāh-ı Hüdā

āzār:

1. **āzārı:-ı**

Gazel 97

Mısra: 12

Azarlama, incitme, kırma.

Ṭavr-ı 'āşıkdan 'ayāndır ḥālet-i
cevr ü cefā
Reng-i rū geh luṭf u geh āzārı
şaklar şaklamaz

āzār-bîn ol:

1. **āzār-bîn ol:**

Kaside 7

Mısra: 70

Kelime Tipi: -

İncinmek, zarar görmek.

Devrinde Dāğ-dār-ı keder kimse
yok meger
Mürg-i bahar hardan āzār-bîn ola

'azim olup:

1. **'azim olup:**

Gazel 175

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Niyet etmek, karar vermek;
yola çıkmak, hareket etmek.*

Çü Kays 'azim olup dil mihen-
irādelige
Kadem-nih-i heves oldı reh-i
fütādelige

'aziz eyle:

1. **'aziz eyle:**

Tarih 25

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*1. Yüce, kıymetli, değerli,
mukaddes, muazzez. 2. Saygı
duyulan, hürmet edilen, sevgili,
dost. 3. Bağlamda Yusuf kıssasında
Mısır Azizi.*

Hātif-i gayb du 'ā birle didi tārihin
Mısır-ı Firdevse 'aziz eyleye Yūsuf
Beygi ḥāk

'aziz ider:

1. **'aziz ider:**

Gazel 40

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*1. Yüce, kıymetli, değerli,
mukaddes, muazzez. 2. Saygı
duyulan, hürmet edilen, sevgili,*

*dost. 3. Bağlamda Yusuf kıssasında
Mısır Azizi.*

Üftāde-i ḡıyābe-i cübb-i melāmeti
Kand-i şekibi Mısr-ı vişāle 'aziz
ider

'azl it:

1. **'azl it:**

Tahmis 1

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

Uzaklaştırmak.

Derünuñ mansıb-ı gurrendegiden
cebr idüp 'azl it
Sivādan keff-i yed kıl terk-i kār-ı
gaybet ü hezl it

'azm-i cihād idüp:

1. **'azm-i cihād idüp:**

Tarih 8

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Allah yolunda savaşmaya
niyet etmek.*

Bin yüz elli iki salinde idüp 'azm-i
cihād
Nemçe tābūrını maḥv itdi kırup
ser-tā-pā

'azm-i kinār kıl:

1. **'azm-i kinār kıl:**

Nazm 19

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kucaklamaya niyet etmek.

Güller küşāde bülbül-i şūrīde pūr-
naḡam
'Azm-i kinār kıl ki ne sevdā kıla
ne ḡam

'azm-i sünbül-zār-ı çin itsem:

1. **'azm-i sünbül-zār-ı çin itsem:**

Beyit 3

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Kıvrım kıvrım sünbül
bahçesine benzeyen saça
yönelmek.*

Ġam-ālūdum hevā-yı zülf-i şeb-
reng-i dil-ārādan
'Aceb mi 'azm-i sünbül-zār-ı çin
itsem o sevdādan

'azm-i süv-i hisār:

1. **'azm-i süv-i hisār:**

Kaside 9

Mısra: 52

Kelime Tipi: -

Kaleye doğru yönelmek.

Didi baharda ḡāhī cenāb-ı şadr-ı
güzin
kılarıdı 'izz ü sa'ādetle 'azm-i süv-i
Hisār

'azm-i süv-i hisār id:

1. **'azm-i süv-i hisār id:**

Kaside 9

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

Kaleye doğru yönelmek.

Nidaya başladı çavuş-ı 'andelib ol
dem
Ki 'ış için ideler cümle 'azm-i
süv-i Hisār

āzürde:

1. **āzürde:**

Gazel 196

Mısra: 7

İncinmiş, kırılmış, gücenmiş.

Āhıma āzürde iken dil virüp bir
meh-ruḡa
Nāle eyler ol perī-ruḡsār bir
yüzden daḡı

āzürde eyle:

1. **āzürde eyle:**

Kaside 9

Mısra: 84

Kelime Tipi: -

İncitmek, kırmak.

Bu demde kimse değil nış-ḡār-ı
derd ü elem
Meger ki eyleye āzürde şāh-ı
gülünü ḡār

āzürde-i ḡār-ı elemiz:

1. **āzürde-i ḡār-ı elemiz:**

Gazel 185

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Keder dikeninden incinmiş.

İtdi bizi rencide bu dehr-i gele-pişe
Āzürde-i ḡār-ı elemiz geleli nışe

B

bā 'is-i hurremī-i rindān:

1. **bā 'is-i hurremī-i rindān:**
Terkīb-bend 1
 Mısra: 37
 Kelime Tipi: -
Rindlerin sevincinin sebebi.

Ey bā 'is-i hurremī-i rindān
 V'ey neş'e-kün-i beher tabī 'at

bāb:

1. **bāb:**
Gazel 202
 Mısra: 6
 (Ar.) *Kapı II. Bölüm.*

Ta'ne-i haq-ne-şināsāna olursuñ
 medhal
 Halkıñ açılmaya-gör ekserine bāb
 gibi

baba:

1. **baba:**
Lugaz 11
 Mısra: 7
Peder, baba.

Biri güyā ana birisi baba
 Gayrılar ogul oğlu ser-tā-pā

bāb-ı devlet-hāne-i hecri:

1. **bāb-ı devlet-hāne-i hecri:**
Gazel 72
 Mısra: 10
 Kelime Tipi: -
Ayrılgın ikbal evinin kapısı.

Olmaz Es'ad hādīm-i 'ālī-serāy-ı
 dil neşāt
 Bāb-ı devlet-hāne-i hecri gūlām-ı
 gam kapar

bāb-ı hażret-i gaffār:

1. **bāb-ı hażret-i gaffār:**
Gazel 66
 Mısra: 10
 Kelime Tipi: -
*Affedici yücelik ve saygınlık
 sahibinin kapısı.*

Olur mu mużtarib Es'ad cihānda
 'ākıl olan
 Ne gam küşāde iken bāb-ı Hażret-i
 Gaffār

bāb-ı zī-şāna:

1. **bāb-ı zī-şāna:**
Tarih 35
 Mısra: 36
 Kelime Tipi: -
Şanlı kapı.

Görüp derinde o gül-mīhi çeşm-i
 Haddādī
 Sarıldı hemçü Demīrī o bāb-ı zī-
 şāna

bābilistān:

1. **bābilistān:**
Gazel 132
 Mısra: 8
*Bābil'in kuyusu. Bābil içinde
 bir derin kuyudur ki Hārut ve
 Mārut adlı melekler burada
 mahpusmuş. Bu kuyuya
 yaklaşanlara sihir öğretirlermiş.*

Bend-i teshīre çeker bin dili bir ān
 içre
 Bābilistān mıdır hamları
 gīsūlārınıñ

bābilistān evle:

1. **bābilistān evle:**
Gazel 144
 Mısra: 9
 Kelime Tipi: -
*Bābil'in kuyusu. Bābil içinde
 bir derin kuyudur ki Hārut ve
 Mārut adlı melekler burada
 mahpusmuş. Bu kuyuya
 yaklaşanlara sihir öğretirlermiş.*

Mülk-i hüsni Bābilistān eyle sihr-i
 nāz ile
 Ğamze cādūluklar itsün çeşmiñ
 efsūn eylesün

bād:

1. **bādsız:-sız**
Gazel 91
 Mısra: 10
Rüzgar.

Bī-āh ider mi yāre vuşūl ıztırāb-ı
 dil
 Bālā-resān olur mu yemiñ mevci
 bādsız

2. **bāddır:-dır**
Kaside 11
 Mısra: 28
Rüzgar.

Dile bād-i hurūş oldu hevā-yı zūlfı
 Bāddır eyleyen emvāc-sitān
 deryayı

3. **bād:**
Gazel 72
 Mısra: 3
Rüzgar.

Eşk-i fūrkat-rīz olur zūlfüñ perīşān
 itse bād

Dīde-i gam-girye-mu'tādım
 hevādan nem kapar

4. **bāda:-a**
Muamma 25
 Mısra: 1
*Rüzgar (gelip geçicilik
 özelliği bağlamında).*

O naḥl-i ser-keşī pā-der-hevā-yı
 nāz ider bāda
 Ne deñlü olsa da āsār-ı keyf-i
 neş'eden sāde

bād evlemiş:

1. **bād evlemiş:-miş**
Tahmis 5
 Mısra: 12
 Kelime Tipi: -
*Berbat eylemek; darmadağın
 etmek. II Yele vermek.*

Ol āfet Ḥūblar beyninde bir ad
 evlemiş bir gün
 Ki her bir dil-harāb-ı 'aşkı bād
 evlemiş bir gün

bāda virsem:

1. **bāda virsem:**
Gazel 51
 Mısra: 3
 Kelime Tipi: -
*Boşa harcamak, savurup telef
 etmek.*

'Aceb mi bāda virsem kendini bu
 geşt-zār içre
 Ki ḥāşıl baña berķ-ı ḥırmen-i
 sāmānım olmuşdur

bāde:

1. **bāde:**
Gazel 75
 Mısra: 12
Far. Şarap.

Gerekdir puhte olmak Es'adā
 bākūre-i nazma
 Ḥarīdārān ne deñlü bāde bisyār
 olsa ḥām almaz

2. **bādelige:-lig, -e**
Gazel 175
 Mısra: 10
Şarap.

Göreymi neşve-i şahbā-yı yāri ger
 Es'ad
 Şarāb-ı nāb-ı Cem eylerdi tevbe
 bādelige

3. **bādeye:-y, -e**
Gazel 142

Mısra: 2
Kadeh, şarap.

Sen sāğara ben la'liñe sundukça
sunaydım
Sen bādeye ben büseye kandıkça
kanaydım

4. bādesi:-si
Gazel 194
Mısra: 1
Kadeh, şarap.

'aşkıñ o deñlü neş'e virirmiş ki
bādesi
Nüş eyleyenlerin gider elden
irādesi

5. bāde:
Gazel 56
Mısra: 10
1-Far. Şarap, hamr, mey,
sahbā.

Fıkr-i lebiyle bezm-i firāk içre
Es' adā
hün-i sirişk bāde ana dīde cām olur

6. bādedir:-dir
Lugaz 4
Mısra: 10
(Fars.) Şarap, içki, mey.

Āteşī-meşreb bir ocağ-zādedir
Her dem anıñ ittibā'ı bādedir

ba'de:

1. ba'de:
Lugaz 13
Mısra: 21
Ar. Ondan sonra.

Ba'de anı sen müennes kı
N'oldıñ bu lugazden bil

bāde-i cān-perverimdedir:

1. bāde-i cān-perverimdedir:
Tahmis 3
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Ruhu besleyen şarap.

Āb-ı sürür cevher-i táb-
āverimdedir
Mevc-i murād bāde-i cān-
perverimdedir

bāde-i hamrādır:

1. bāde-i hamrādır:-dır
Gazel 11
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Kırmızı şarap.

Bezm-i fūrkatde hayāl-ı 'Tş ü nüş-ı
yār ile
Bāde-i hamrādır eşk-i hün laht-ı dil
kebāb

bāde-i lutf u letāfetle:

1. bāde-i lutf u letāfetle:
Tahmis 5
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Güzellik ve lütuf şarabı.

Dili mest eylemişdim bāde-i lutf u
letāfetle
Añup şimdi sezādır çāk çāk olsam
nedāmetle

bāde-i nahl-i safā-perverisi:

1. bāde-i nahl-i safā-perverisi:
Nazm 10
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Neşe veren fidanın şarabı.

Bu nemā-gāhda yek reşha-çeş-i
feyz olanıñ
Bāde-i nahl-i safā-perverisi hām
olmaz

bāde-i nahl-i tüvān:

1. bāde-i nahl-i tüvān:
Gazel 120
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Kuvvet fidanının şarabı.

Bāde-i nahl-i tüvān bulsa n'ola
zer-fāmlık
Koymadı táb-ı hevā-yı rüze anda
hāmlık

bāde-i vuslat:

1. bāde-i vuslat:
Gazel 17
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Kavuşma şarabı.

Tenşit-i dimağ itmiş iken bāde-i
vuslat
Telh itdi mezāk-ı dili zehr-ābe-i
fūrkat

bāde-kūsārān-ı ğamıñ:

1. bāde-kūsārān-ı ğamıñ:
Gazel 127
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Gam şarabını içmek.

Her demi hurrem olur bāde-
kūsārān-ı ğamıñ
Çekmez erbāb-ı sitem kaşrasını
cām-ı Cemiñ

bāde-nüş olmaz:

1. bāde-nüş olmaz:
Gazel 77
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Şarap içmemek.

O sīne germ olup mādām ol āfet
bāde-nüş olmaz
Yem-i mevc-āver-i hüsñ ü melāhat
şu'le-cüş olmaz

ba'd-ez-ın:

1. ba'd-ez-ın:
Kaside 5
Mısra: 16
Bundan sonra, bundan böyle.

Eyle İsar-ı dūr-i pāk-i tahiyyāt ü
salāt
Ba'd-ez-ın destini ref'eyle berāy-ı
hācāt

bādī:

1. bādī:
Gazel 14
Mısra: 5
Ah rüzgarı.

Felekde gāh bedr ü geh hilāl
oldıñna bādī
'İzār u ebruvānıñ şeklini tasvīr ider
mehtāb

2. bādīdir:-dir
Gazel 80
Mısra: 13
Sebepl olan, sebepl olucu.

şakınma eşk-rüz-i hasret ol kim
rağme bādīdir
Nukūdın kenz iden şāhib-yesār
ehl-i yemīn olmaz

3. bādī:
Kaside 8
Mısra: 45
Sebepl olan, sebepl olucu.

Bu güne feyz-i 'ālem-gīre bādī var
ise oldı
Cenāb-ı Hāzret-i müftī'l-enām-ı
mülk-i 'Osmānī

4. bādī:
Gazel 157
Mısra: 5

*Sebeup olan, sebeup olucu. II
Bir rüzgâr.*

Derûnî nâledir bâdî vesah-sâyî-i
ekdâra
Kıyâs it safvet-i kâlbî şadâ-yı
cûşîş-i cûdan

5. bâdî:

Gazel 45

Mısra: 9

Sebeup, sebeup olan.

Nigâh-ı kîne-hâh-ı yâre bâdî
Es' adâ ancak
O fettân gâmezî aşûb-peymânî
gezendir

bâd-ı âhımdan:

1. bâd-ı âhımdan:

Gazel 41

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Feryat rüzgarı.

' Aceb mi kesb-i şafâ itse bâd-ı
âhımdan
O nev-nihâl-i melâhat hevâya
mâ' ildir

bâd-ı bahar:

1. bâd-ı bahar:

Kaside 8

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Bahar rüzgarı.

İdüp bâd-ı baharî reşha-rîzân ebr-i
nîsânî
Yem-i der-mevc-i ezhâr eyledi
süy-i gülîstanı

bâd-ı hevâ:

1. bâd-ı hevâ:

Gazel 99

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Bedava, boşa gitmiş.

Evzâ'-ı rüzgâra hâzin olup itme âh
Virme figân u nâleñi bâd-ı hevâya
kes

bâd-ı neşîm-i âh-ı dili:

1. bâd-ı neşîm-i âh-ı dili:

Kaside 4

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönül ahının esinti yeli.

Bâd-ı neşîm-i âh-ı dili itdirüp
vezân

Mevc-âver eyle cûşîş-i deryâ-yı
fikretî

bâd-ı nev-sâl-i sa'âdet:

1. bâd-ı nev-sâl-i sa'âdet:

Tarih 45

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Huzurlu yeni yıl rüzgarı.

Hümâyûn bâd-ı nev-sâl-i sa'âdet
geldi hoş geldi
Cihâna inbisât-u şevk-ü behcet
geldi hoş geldi

bâdî olan:

1. bâdî olan:

Gazel 46

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sebeup olmak.

Olan bâdî cefâ-yı rüzgâra şöret ü
şândır
Mehîñ noksânî hürşîdîñ zevâlî añâ
burhândır

bâdî olavdı:

1. bâdî olavdı:

Nazm 13

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sebeup olmak.

Dolardı gûş-i felek nâle-i cihân-
gîre
Recâ-yı vûşlatı bâdî olaydı te'sîre

bâd-ı şabâ:

1. bâd-ı şabâ:

Gazel 61

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sabah rüzgarı.

Seheri bağda gördüm yelerek bâd-ı
şabâ
Geldi teşrîf-i gülî bülbüle kıldı
tebşir

2. bâd-ı şabâ:

Gazel 162

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sabah rüzgarı.

Es' adâ büy-ı haţ u zülfi ile bâd-ı
şabâ
Varıcağ gülşene mest oldu benefşe
şeb-bü

3. bâd-ı sabâ:

Gazel 192

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sabah rüzgarı.

Ezhârî seyr-i bağda yârin
kudûmine
Sâyide kıldı bâd-ı sabâ kâleler gibi

bâd-ı şafâ-bahşî:

1. bâd-ı şafâ-bahşî:

Tahmis 3

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Huzur veren rüzgar.

Âb-ı hayât lücce-i çeşm-i
terimdedir

Bî-germ ü serd bâd-ı şafâ-bahşî
nerm ü pāk

bâd-ı seher:

1. bâd-ı seher:

Nazm 26

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Seher yeli.

Hiç bağ-ı melâhatda bir nev gül-i
ter var mı
Ey bâd-ı seher sen de gördün mi
haber var mı

2. bâd-ı seher:

Gazel 163

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Seher yeli, sabah esen hafif
rüzgar.*

Şemîm-i zülfi-i şeb-büyın alup bâd-ı
seher yârin
Didi nûkhet viren ' anber mi
bilmem müşk-i ter mi bu

bâdî vü sebeb:

1. bâdî vü sebeb:

Gazel 10

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sebeup ve niyet.

Böyle Es' ad gâzel-i sâdeye bâdî vü
sebeb
Bilür erbâb-ı sühan vechi
nümâyândır hep

bâdî-i âsâvîş-i ser-cümle:

1. bâdî-i âsâvîş-i ser-cümle:

Tarih 9

Mısra: 22

Kelime Tipi: -
Baştan aşağı, her şeyin
huzuruna sebep olan.

Silmi itmâm idicek maslaḥat-ı
kat'-ı hudûd
Olıcaḳ bādî-i âsâyiş-i ser-cümle
verâ

bādî-i cezâ:

1. bādî-i cezâ:

Kaside 1

Mısra: 62

Kelime Tipi: -

Cezaya sebep olan.

Suḡrâsı daḥi seyyienin ḥazẓ-ı nefis
ile
Kübrâ gibi olur giderek bādî-i cezâ

bādî-i cezr olamaz:

1. bādî-i cezr olamaz:

Gazel 127

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gelgite sebep olmamak.

Ma'rifet-pervere nisyân idemez
naḳz-ı hüner
Bādî-i cezr olamaz rîziş-i girdâbı
yemiñ

bādî-i fütüh-ı bî-had:

1. bādî-i fütüh-ı bî-had:

Tarih 21

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Sınırsız fetihlere sebep olan.

Seni bağışlaya ḥaḳ pādîşeh-i
devrâna
Olasın dehrde bādî-i fütüh-ı bî-had

bādî-i halk-ı dünyâ:

1. bādî-i halk-ı dünyâ:

Kaside 3

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Dünya halkına sebep
olan.["Sen olmasaydın kâinatı
yaratmazdım" Hadis'ine
hatırlatmadır.).

Cenâb-ı nûr-ı İlâhî Muḥammed-i
'Arabî
Ki zât-ı enveri bādî-i halk-ı
dünyâdır

bādî-i hilkatı oldu:

1. bādî-i hilkatı oldu:

Kaside 4

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

Yaratılışa sebep olmak.("Sen
olmasaydın, sen olmasaydın
felekleri yaratmazdım" mealinde
olan "levlâke levlake lemâ
halaktü'l-eflâk" hadîs-i kudsîsine
işarettir.).

Ey pādîşâh-ı kişver-i levlâk
'âlemiñ
Zât-ı şerifiñ oldu çü bādî-i hilkatı

bādî-i hurûs ol:

1. bādî-i hurûs ol:

Kaside 11

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

Coşmasına sebep olmak.

Dile bādî-i hurûş oldu hevâ-yı zülfi
Bâddır eyleyen emvâc-sitân
deryayı

bādî-i irşâdın:

1. bādî-i irşâdın:

Rûbai 4

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Doğru yolu göstermeye sebep
olan.

Pervâne ise ḥamûş u bülbül gūyâ
Âteşle hevâ mı bādî-i irşâdın

bādî-i keşf-i râzdır:

1. bādî-i keşf-i râzdır:-dır

Gazel 126

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sırların açığa çıkmasına
sebep olan.

Komaz pervâne-veş sūzân olam
rîzân ider eşkin
Cihâna Es'adâ bādî-i keşf-i râzdır
çeşmiñ

bādî-i rahat:

1. bādî-i rahat:

Tarih 45

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Huzur vesilesi.

Ne geldi-yse muhassal devr-i re'fet
tavr-ı 'adlinde
Pey-â-pey 'âleme bādî-i rahat geldi
hoş geldi

bādî-i revacı:

1. bādî-i revacı:

Kaside 10

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Değer görmeye sebep olan.

Bâzâr-ı ma'ânide girân-kâle-i
nuṭṭuñ
Bādî-i revacı hele tamgâ-yı
kalemdir

bādî-i rüsvâyî:

1. bādî-i rüsvâyî:

Gazel 204

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Perişanlık sebebi.

Degil şeb-zinde-dâri-i mihen bādî-i
rüsvâyî
Dile sevdâ heves-kârî-i ḥatṭ-ı
yârdan geldi

bādî-i şadî:

1. bādî-i şadî:

Tarih 24

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Sevince sebep olan.

İdüp şad müjdeler hâtif didi ey
Es'ad-ı dâ 'i
Saña bādî-i şadî dinle bu târîh-i
garrâdır

bādî-i serh-i sadr:

1. bādî-i serh-i şadr:

Kaside 1

Mısra: 73

Kelime Tipi: -

Göğsü açmaya sebep olan.

Bādî-i serh-i şadr idegör kavlı
şârihi
Tâ resm ü ḥadd cümle tarîkât 'ayân
ola

bādî-i sevdâ-yı kalem:

1. bādî-i sevdâ-yı kalem:

Kaside 10

Mısra: 63

Kelime Tipi: -

Kalem/şairlik hevesine sebep
olan.

Nev resm-i ḥatṭn bādî-i sevdâ-yı
kalemdir
Ḥâl-i siyehiñ Dâğ-ı süveydâ-yı
kalemdir

bādî-i şevk-i asıl:

1. **bādī-i şevk-i asıl:****Tarih 26**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Üstün heveslere sebep olan.

Olıcağ pākīze emr-i āsafī ile
temām

‘İzz-ile ol kasr-ı pāk ü bādī-i şevk-i
asıl

bādī-i şöhetdir:1. **bādī-i şöhetdir:****Gazel 78**

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

*Tanınmasına, meşhur
olmasına sebep olmak.*

Keder sāfī-dilāna Es‘adā bādī-i
şöhetdir

Midād-ālūde olmasa nigīn tebyīn-i
nām olmaz

bādī-i vücūd:1. **bādī-i vücūd:****Gazel 12**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Varlığa sebep olan.

Nūr-ı feyz-i ezeldir dile bādī-i
vücūd

Tābiş-i mihr ile gör oldı zılāl
‘ālem-zīb

bādī-i vücūd-ı cihan:1. **bādī-i vücūd-ı cihan:****Kaside 1**

Mısra: 123

Kelime Tipi: -

*Dünyaya gelmesine sebep
olan.*

Ey bādī-i vücūd-ı cihan mefhar-ı
rüsül
Dergāh-ı re‘fetiñdir olan Halka
mültecā

**bā-dür-i pāk-i vücūdes şude ez-
rabb-i kadır:**1. **bā-dür-i pāk-i vücūdes şude
ez-rabb-i kadır:****Kaside 5**

Mısra: 28

Kelime Tipi: **Kalıp İfade***Her şeye gücü yeten**Allah(c.c.) Onun**bedenini(Hz.Muhammed(s.a.v.))**saf inci gibi yarattı.*

Şad salātū ve selāmū ve tehāyā-yı

kesir

Bā-dür-i pāk-i vücūdes şude ez-

Rabb-i Kadır

bāğ:1. **bāğın:-iñ****Gazel 55**

Mısra: 3

Bağ, bahçe.

Ne bāğın verd-i rengin-i tarāvet-

bahşısın cānā

Hezār-ı nağme-senc-i gül-sitān-ı

behcetīñ kimdir

2. **bāğından:-ı, -n, -dan****Tarih 12**

Mısra: 2

Bağ, bahçe.

‘Afife Kadın ol verd-i nihālistān-ı

‘iffet kim

Fenā bāğından itdi rihlet-i gülşen-

geh-i ‘ukbā

3. **bāğda:-da****Gazel 61**

Mısra: 5

*Bağ II bahçe.*Seheri bāğda gördüm yelerek bād-ı
şabā

Geldi teşrif-i güli bülbüle kıldı

tebşir

4. **bāğa:-a****Gazel 115**

Mısra: 8

*Bağ II bahçe.*Gül ‘arız u benefşe haat-ı bāğ-ı hüsn
olupOl bāğa oldı sünbül-i nükhet-nisār
zülfi**bāğce-i dehrde:**1. **bāğce-i dehrde:****Gazel 76**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Zamanın bahçesi.*Kāmını būy-ı gül-i şabr ile pūr-
nükhet idenEs‘adā bāğce-i dehrde nā-kām
olmaz**bāğce-i dünyā:**1. **bāğce-i dünyā:****Kaside 11**

Mısra: 84

Kelime Tipi: -

Dünya bahçesi.

Sen o Fārūk-revişsin ki nesim-i
‘adliñ

Dād-zār itdi kühen bāğce-i dünyāyı

bāğce-i mu‘cize-tarh-ı güftār:1. **bāğce-i mu‘cize-tarh-ı güftār:****Kaside 12**

Mısra: 77

Kelime Tipi: -

*Sözün mucizelerinin yazıldığı
bahçe.*

Benim ol bāğce-i mu‘cize-tarh-ı
güftār

Ki müsessedlerim anda farah-āver
lāle

bāğ-ı ‘ālem:1. **bāğ-ı ‘ālem:****Kaside 6**

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Dünya bahçesi.

Çemen pūr-sezb ü hurrem gül-sitān
handan olup dāim
Nice olmaz bu köhne bāğ-ı ‘ālem
taze feyz-āver

2. **bāğ-ı ‘ālem:****Tarih 12**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Dünya bahçesi.

Henüz açılmamışken gönçā-āsā
bāğ-ı ‘ālemde
Hazān itdi vezān-ı bād-ı pūr-süz-ı
ecel hayfā

bāğ-ı ‘aşkıñ:1. **bāğ-ı ‘aşkıñ:****Gazel 77**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Aşk bahçesi.

Hezārı bāğ-ı ‘aşkıñ yansa da
pervāne-veş Es‘ad
Remād-ı cismi āh u nāleden bir
dem hamūş olmaz

bāğ-ı behişt:1. **bāğ-ı behişt:****Tahmis 3**

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Cennet bahçesi.

Nābī ider şükûfeleri dehri 'itr-nāk
Bağ-ı
Behişt hâtır-ı nâzûk-terimdedir

bâğ-ı behiştî olcık:

1. bâğ-ı behiştî olcık:

Tarih 25
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Cennet bahçesi olmak.

Cilve-gâh eylemege bâğ-ı behiştî
olcık
Rûh-ı pākîzesi gılmân-ı cināna
mülhâk

bâğ-ı cihan:

1. bâğ-ı cihan:

Kaside 12
Mısra: 14
Kelime Tipi: -
Dünya bahçesi.

Lik reng-âverî-i feyz-i hüdâ-
dâdlığın
Yâd idüp bâğ-ı cihanda dilin egler
lâle

bâğ-ı cüd:

1. bâğ-ı cüd:

Kaside 8
Mısra: 64
Kelime Tipi: -
Cömertlik bahçesi.

Gül-i zâtın tırâz-ı nahl-i iclâl
eyleyen kılmış
Beni ol bâğ-ı cüduñ 'andelîb-i
mu'ciz-elhânı

bâğ-ı devletde:

1. bâğ-ı devletde:

Tarih 28
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Devlet bahçesi.

Tâ-be-haşr 'ömrini eفزün idüp
Allah anıñ
Bâğ-ı devletde gül-i zâtını kılsun
handân

bâğ-ı hüsnün:

1. bâğ-ı hüsnün:

Nazm 27
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Güzellik bahçesi.

Dil su gibi akdı bâğ-ı hüsnün
Nahl-i güline şanavberine

bâğ-ı kuyuñ:

1. bâğ-ı kuyuñ:

Murabba 3
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
*Sevgilinin bulunduğu mekanın
bahçesi.*

Su gibi aksam tolansam bâğ-ı
kuyuñ bir zaman
Bahtım el virse ayağın öpsem ey
serv-i revân

bâğ-ı melâhatda:

1. bâğ-ı melâhatda:

Nazm 26
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Güzellik bahçesi.

Hiç bâğ-ı melâhatda bir nev gül-i
ter var mı
Ey bād-ı şehir sen de gördün mi
haber var mı

bâğ-ı şevket:

1. bâğ-ı şevket:

Kaside 12
Mısra: 75
Kelime Tipi: -
Ululuk bahçesi.

Bâğ-ı şevketde kılan zâtım gül-rîz-
i 'atâ
Dehen-i midhâtimi eyledi hoş-ter
lâle

bâğ-ı sühan:

1. bâğ-ı sühan:

Gazel 106
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Söz bahçesi.

Nevbahâr olsa 'aceb mi Es'adâ
bâğ-ı sühan
Kim fezâ-yı dilde açıldı yine
ezhâr-ı feyz

bâğın:

1. bâğın:-ın

Tarih 39
Mısra: 42
Bağ, bahçe, çimenlik.

'İnâyet rûh-perver merhâmet
dünyâya zîb-âver
Mülûkidir o bâğın mâ-haşal ezhâr
u eşcârı

bâğın sünbülleri:

1. bâğın sünbülleri:

Nazm 33
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Bahçenin sümbülleri.

Sevdalara düşdi yine sünbülleri
bâğın
Gördükde ser-i zülfünü zîr-i
külehinden

bağır:

1. bağırımı:-ım, -ı

Gazel 190
Mısra: 5
Bağır, göğüs, ciğer II Gönül.

Bağırımı Dâğ ile ney kıddimi çeng
eyler o yâr
Olsa râmiş-ger idüp dâ'ire mäh-ı
tâbı

bağışla:

1. bağışlaya:-ya

Tarih 21
Mısra: 19
*Allah'ın, kullarının
günahlarını affetmesi; esirgemesi,
acıması.*

Seni bağışlaya hak pâdişeh-i
devrâna
Olasın dehrde bādî-i fütüh-ı bî-had

bâğistân-ı aktâr:

1. bâğistân-ı aktâr:

Tarih 39
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Attarın bahçesi.

Şehâb-ı 'adli imtâr eyleyüp nîsân-ı
ihsânın
tarâvet-zâr-ı şādî kıldı bâğistân-ı
aktârı

bağla:

1. bağlar:-r

Beyit 5
Mısra: 1
Bağlamak.

Ol kemân-ebür n'ola bağlar ise
kaşbasdı
Zâl-i hüsnî okını atdı ve yayın
yasdı

bağlan:

1. **bağlanma:-ma****Gazel 116**

Mısra: 1

Tutulmak, kapılmak.

Bağlanma zülfe sîne-i billür-ı yâra
bak
Gör Hâl-i zârîñ âyine-i tâb-dâra
bak

2. **bağlandı:-dı****Gazel 195**

Mısra: 7

Bağlanmak II Tutulmak.

Bağlandı kılca kaldı gönül
kâkülünde ben
Fıkr-i miyân-ı dilber-i meh-
veşdeyim daği

bağr:1. **bağrımı:-ı, -m, -ı****Gazel 10**

Mısra: 2

*Ciğer, göğüs, yürek, kalp,
gönül.*

Beni âşüfte kılan zülfi-i perîşandır
hep
Bağrımı hûn iden ol ğamze-i
fettandır hep

2. **bağrını:-ı, -(n)ı****Muamma 24**

Mısra: 2

(Âşığın) sinesi, gönlü.

Dil viren sen pür-cefâya ey meh-i
gerdün-cenâb
Çâh-ı bî-ka'ra düşer hem bağrını
eyler kebâb

bağrı başlu:1. **bağrı başlu:****Lugaz 6**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Bağrı, göğsü yaralı olmak.

Bağrı başlu bir bölük âşüfte-Hâl
Anları çekmiş çevirmiş çarh-ı zâl

bağrı taş ol:1. **bağrı taş ol:****Gazel 161**

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Deyim**

*Taş bağırlı, taş kalpli,
acımasız, merhametsiz.*

Takılmazdı o şühuñ çeşm-i 'âşık-
veş görüp güşin

Eger taş olmasaydı bağırlı ol zerrîn
mengüşin

2. **bağırlı taş ol:****Tarih 10**

Mısra: 12

Kelime Tipi: **Deyim**

*Taş bağırlı, taş kalpli,
acımasız, merhametsiz.*

hüsn-i pür-behçetine kendü olup
'âşık-ı zâr
Bağırlı taş olmasa bir vech-ile
kılmazdı karâr

bağırlı taş olmasa:1. **bağırlı taş olmasa:****Gazel 123**

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Deyim**

*Taş bağırlı, taş kalpli,
acımasız, merhametsiz.*

Cismi el virmez idi büşiş-i dest-i
yâra
Bağırlı taş olmasa ger hâtem-i
zerrîn-kârîñ

bâğ-zâr-ı 'âlem:1. **bâğ-zâr-ı 'âlem:****Kaside 9**

Mısra: 107

Kelime Tipi: -

Dünya bağı.

Hemîşe tâ ki ola bâğ-zâr-ı 'âlemde
Mesîh-i feyz-nümâ ruh-bağş-ı her
ezhâr

bâğ-zâr-ı kadriniñ:1. **bâğ-zâr-ı kadriniñ:****Kaside 8**

Mısra: 52

Kelime Tipi: -

Kıymet bağı.

Sa'âdet gülün-i gülşen-tırâz-ı 'izz
ü iclâli
'Atüfet bâğ-zâr-ı kadriniñ serv-i
hırâmânı

bahâ:1. **bahâsı:-sı****Gazel 117**

Mısra: 1

Değer, bedel, fiyat.

Vir nağd-i cânı la'line şanma
bahâsı çok
Ğamzeyle itme dâd u sited kim
kazâsı çok

bahâ ol:1. **bahâ ol:****Kaside 2**

Mısra: 62

Kelime Tipi: -

Karşılık gelmek, denk olmak.

Zât-ı pâkiñ o dür-i kulzüm-i
'izzetdir kim
Hilkat-i 'âlem ü âdem olamaz aña
bahâ

bahâr:1. **bahâr:****Nazm 4**

Mısra: 1

Bahar mevsimi, ilkbahar.

Bahar geldi bizim inbisâtımız
vardır
'Aceb mi gül gibi gülşen neşâtımız
vardır

2. **baharda:-da****Kaside 9**

Mısra: 51

Bahar mevsimi, ilkbahar.

Didi baharda gâhî cenâb-ı şadr-ı
güzîn
kılarıd 'izz ü sa'âdetle 'azm-i süy-i
Hisâr

bahâr ol:1. **bahâr ol:****Gazel 206**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

İlkbahar mevsimi olmak.

Bihîn-ter oldı Ruhuñ hattıñ âşikâr
olalı
Henüz böyle gül açılmadı bahâr
olalı

bahâr olalı:1. **bahâr olalı:****Nazm 37**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Bahar mevsimi, ilkbahar
olmak.*

Bihîn-ter oldı ruhuñ hattıñ âşikâr
olalı
Henüz böyle gül açılmadı bahâr
olalı

bahâr-ı feyz-âsar:

1. bahār-ı feyż-āsār:**Tarih 39****Mısra: 26****Kelime Tipi: -***Bereketli bahar mevsimi.*

O düstür-ı girân-māye felek-pāye
hümā-sāye
İder her sâlin irdikçe bahār-ı feyż-
āsârı

bahār-ı hat:**1. bahār-ı hat:****Gazel 108****Mısra: 6****Kelime Tipi: -***Ayva tüylerin baharı.*

Olsa benefşe-zâr n'ola ravza-i
hayâl
Buldu henüz neşv ü nemâ çün
bahār-ı hat

bâhir olmada:**1. bâhir olmada:-ma, -da****Lugaz 13****Mısra: 18****Kelime Tipi: -***Açık, belli olmak.*

Gicelerde olur kimi zâhîr
Gündüzün olmada kimi bâhîr

bahr:**1. bahrı:-ı****Gazel 19****Mısra: 6****Deniz.**

Mevc-âver-i keyf-i mey idüp
lücce-i hüsni
Ol tâb-ı cihân-süzîş ile bahrı serâb
it

2. bahrına:-ı, -na**Lugaz 12****Mısra: 8****Deniz.**

O deñlü vüs'ati var tab'ında el-
Hâşıl
Derûnı Bahrına girseñ bulunmaya
sâhil

3. bahre:-e**Tarih 30****Mısra: 25****Deniz, derya.**

Yümn-ile Bahre olıcağ nâzil
Nûr gibi o zevrâk-ı rahşân

4. bahra:-a**Tarih 41****Mısra: 30****Deniz.**

Bu nâ-dide nukûş-ı bî-'adîli görse
ger Mânî
İderdi levha-i hayret-fezâsın Bahra
dek ilkâ

bahr-ı kerem:**1. bahr-ı kerem:****Kaside 5****Mısra: 46****Kelime Tipi: -***Cömertlik denizi.*

Ey resulü's-sekaleyn ey şeh-i
evreng-i 'atâ
Mu'cizâtın seniñ ey Bahr-ı kerem
lâ-yuhsâ

bahr-ı muhîr:**1. bahr-ı muhîr:****Tahmis 3****Mısra: 2****Kelime Tipi: -***Büyük deniz, okyanus.*

Cü-yi tarab hazâne-i çeşm-i
terimdedir
Bahr-ı muhîr şevk-i dil-i
kemterimdedir

bahr-ı pür-mevc-i tecellîdir:**1. bahr-ı pür-mevc-i tecellîdir:****Tahmis 2****Mısra: 14****Kelime Tipi: -***Tecelli dalgalarıyla dolu deniz.*

İrilmez ka'rına 'üryan olup bin
gavtalar kılsañ
Gönül bir Bahr-ı pür-mevc-i
tecellîdir eger bilseñ

bahr-ı rubâ'îyi:**1. bahr-ı rubâ'îyi:****Rûbai 1****Mısra: 4****Kelime Tipi: -***Ruba'i denizi.*

Bulsun dürer-i sühanlarım ârâyış
Kim Bahr-ı rubâ'îyi huruşan eyle

bahr-ı sefide:**1. bahr-ı sefide:****Gazel 70****Mısra: 7****Kelime Tipi: -****Akdeniz.**

Bahr-ı sefide dönse sirişkim bi-
'ayniñ
Cânâ 'aceb mi merdüm-i çeşm
Akbiñarlıdır

bahr-i siyeh:**1. bahr-i siyeh:****Kaside 9****Mısra: 70****Kelime Tipi: -***Siyah deniz.*

Zemîn varak çemen erkâm u sıfır
olup jale
Midâd Bahr-i siyeh hâme olsa hep
eşcâr

bahr-ı 'ummân:**1. bahr-ı 'ummân:****Tahmis 4****Mısra: 10****Kelime Tipi: -***Büyük deniz, okyanus.*

İztırâb-âver-i envâr-ı Ruhuñdur
niğehim
Bahr-ı 'ummân ile âmîziş iden cüy
gibi

bahr-ı 'ummândır:**1. bahr-ı 'ummândır:****Gazel 46****Mısra: 4****Kelime Tipi: -***Okyanuslar denizi.*

Dil-i şâfi hevâ-yı 'aşk ile cüşândır
dâim
Anıñ çün eksik olmaz ıztırâbı
bahr-ı 'ummândır

bahş eyle:**1. bahş eyle:****Gazel 169****Mısra: 3****Kelime Tipi: -***Konuşmak, bahsetmek,
hakkında söz söylemek.*

Bahş eyler iseñ hüsni-i hat-ı yârdan
eyle
Ammâ lebinî sorma şakın alma
lisâna

bahs ide:**1. bahs ide:****Gazel 124****Mısra: 3**

Kelime Tipi: -
İddialaşmak, yarışmak.

Nice bahs ide fen-i hilede şür ü
fitene
Sihre şad-mes' ele-âmüz-ı füsündür
gamzeñ

bahş ider:

1. **bağş ider:**
Lugaz 1
Mısra: 19
Kelime Tipi: -
Vermek, sunmak, ihsan etmek.

Geh şafâlar bağş ider mihmânına
Hışm-nâk olup kıyar geh cânına

bahş it:

1. **bağş-itdirüp:**
Tarih 35
Mısra: 37
*Bir konu üzerinde konuşmak;
söz konusu etmek.*

Cenâh-ı revzeni bağş-itdirüp
Sahâyîfden
Sarîr-i bâbî Egânî okutdı ihvâna

bahş ol:

1. **bağş ol:**
Tarih 33
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
İhsan edilmek, bağışlanmak.

şadr-ı 'âlîye şeref bağş oldığın bir
beytde
Es' adâ kıldım se târîh ile inhâ
yümn ile

bahs-i hatında:

1. **bahs-i haatında:**
Gazel 19
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
*(Sevgilinin) Ayva tüylerinin
konusunda konuşmak.*

Es 'ad ser-i mü bahs-i haatında
koma eşkâl
Müsvedde-i evrâk-ı dil-i zârî kitâb
it

bahs-i hile-bâziden:

1. **bahs-i hile-bâziden:-den**
Gazel 126
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Hilekarlık meselesi.

Sebak-hân olduğundan gayri bahs-i
hile-bâziden
Fünûn-ı fitnegide cümleden
mümtâzdır çeşmiñ

baht-ı hümayün:

1. **baht-ı hümayün:**
Tarih 45
Mısra: 15
Kelime Tipi: -
Kutlu talih.

Hıdîv-i 'âlemiñ baht-ı hümayününe
Mushafdan
Tefeül itdigimde işbu âyet geldi
hoş geldi

baht-ı hümayün:

1. **baht-ı hümayün:**
Tarih 37
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Kutlu talih.

Celâlet ma' delet şevket rikâbında
se' âdetdir
Fütûha u zafer baht-ı
hümayününde mevcûde

baht-ı kec-revişinden:

1. **baht-ı kec-revişinden:**
Gazel 43
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
*Eğri giden talih. (umduğunu
bulamamış kimsenin talihi).*

Ne baht-ı kec-revişinden ne dil-
rübâdandır
Şikâyetim dil-i âlûde-ibtilâdandır

baht-ı siyâh-ı mübtelâ:

1. **baht-ı siyâh-ı mübtelâ:**
Gazel 1
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
*(Bir şeye) tutkunluğun
kara(kötü) talihi.*

2. **baht-ı siyâh-ı mübtelâ:**
Gazel 1
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
*(Bir şeye) tutkunluğun
kara(kötü) talihi.*

Anda müfreddir o hâl-i 'anberîn ü
müşk-sâ
Oldı mazmûnı anıñ baht-ı siyâh-ı
mübtelâ

baht-ı siyâhımın:

1. **baht-ı siyâhımın:**
Gazel 194
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Kara baht, kötü talih.

Baht-ı siyâhımın yüzi ag olsun
eyledi
Ben cismi zerdi bir Ruhi âliñ
fütâdesi

baht-ı siyeh her kes:

1. **baht-ı siyeh her kes:**
Gazel 75
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Kara talihli herkes.

Dile sevdâ-yı hüsn-i haat-ı yâri
nakş ider amma
Komaz baht-ı siyeh her kes çü
hâtem nîk nâm almaz

baht-ı siyeh-rüy:

1. **baht-ı siyeh-rüy:**
Tahmis 4
Mısra: 25
Kelime Tipi: -
Kara yüzlü talih.

Ma'zeret-hâhım olan baht-ı siyeh-
rüy gibi
Ey büt-i 'işve-ger ey âfet-i hürî-
peyker

bahtım:

1. **bahtım:-ım**
Murabba 3
Mısra: 10
Baht, talih, kader.

Su gibi aksam tolansam bağ-ı
kuyuñ bir zaman
Bahtım el virse ayağın öpsem ey
serv-i revân

bâ-huşûs:

1. **bâ-huşûs:**
Kaside 1
Mısra: 119
Bilhassa, özellikle.

Ta'bir olur mı Hâlet-i mi'râc bâ-
huşûs
Teşrif kıldı zâtını takrîb ile Huda

bâ-ihlâs:

1. **bā-ihlās:****Gazel 168**

Mısra: 5

Samimiyetle, doğrulukla.

Tevafukdur haqıkat muzher u
muzmerde bā-ihlās
Olur māni' 'ibārāt-ı mecāzı fehm-i
mantūka

bā'is:1. **bā'is:****Gazel 21**

Mısra: 1

Ar. Sebeplu, olan, bādî.

Ruḥuñdur çün hezār 'uşşākı şeydā
itmege bā'is
Hevā-yı tırradır taḥrīk-i sevdā
itmege bā'is

2. **bā'is:****Gazel 21**

Mısra: 2

Ar. Sebeplu, olan, bādî.

Ruḥuñdur çün hezār 'uşşākı şeydā
itmege bā'is
Hevā-yı tırradır taḥrīk-i sevdā
itmege bā'is

3. **bā'is:****Gazel 21**

Mısra: 4

Ar. Sebeplu, olan, bādî.

Kemāl-i ḥüsnüñi dārü 'l-kazā-yı
'aşkda cānā
zuhūr-ı ḥüccet-i ḥaṭṭı oldı da'vā
itmege bā'is

4. **bā'is:****Gazel 21**

Mısra: 6

Ar. Sebeplu, olan, bādî.

Görüp pür-şevk olur dil sīne-i
billūr-ı cānānı
Belī āyinedir tūṭiyyi güyā itmege
bā'is

5. **bā'is:****Gazel 21**

Mısra: 8

Ar. Sebeplu, olan, bādî.

Der-āgūş eylemekdir fülke-veş ol
nā-ḥudā şūhı
Sirişk-i çeşmimi ḥasretle deryā
itmege bā'is

6. **bā'is:****Gazel 21**

Mısra: 10

Ar. Sebeplu, olan, bādî.

O yārin fikr-i gül-berg-i fem-i ma
'dümıdır Es 'ad
Girībān-ı dili hem-heykel-i lā
itmege bā'is

7. **bā'is:****Nazm 30**

Mısra: 1

(Ar.)Sebeplu, olan, bādî.

Sebātın yok nedendir böyle nā-
kām olmağa bā'is
Semār-ı naḥl-i dil pūsıde vü ḥām
olmağa bā'is

8. **bā'is:****Nazm 30**

Mısra: 2

(Ar.)Sebeplu, olan, bādî.

Sebātın yok nedendir böyle nā-
kām olmağa bā'is
Semār-ı naḥl-i dil pūsıde vü ḥām
olmağa bā'is

9. **bā'is:****Nazm 30**

Mısra: 4

(Ar.)Sebeplu, olan, bādî.

Süreyya gibi dilber cem' idüp ol
çün felek lābis
Seriyyü' l-hāl ol ey dil var mı kem-
nām olmağa bā'is

bā'is-i efzāyişi:1. **bā'is-i efzāyişi:****Gazel 127**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Çoğalmaya sebep olan.

Hılta-i ḥod-ne-şümārān hüner-i
rif'atdır
Darb olur bā'is-i efzāyişi zīrā
rakamıñ

bā'is-i icād-ı nüh-eflāk:1. **bā'is-i icād-ı nüh-eflāk:****Kaside 5**

Mısra: 58

Kelime Tipi: -
*Dokuz feleğin yaratılmasına
sebep
olan.(Hz.Muhammed(s.a.v.)).*

Meded ey şāh-ı serā-perde-i levlāk
meded
Meded ey bā'is-i icād-ı nüh-eflāk
meded

bā'is-i irşādın:1. **bā'is-i irşādın:****Gazel 137**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Doğru yolu gösterme; mänen
aydınlatma, hak yolunu gösterme,
gafletten uyandırmaya sebep olan.*

'Aceb mi tekye-gāh-ı gülşen içre
zākir olsañ sen
Ki 'aşk-ı verd-i terdir bā'is-i
irşādın ey bülbül

bā'is-i izhār-ı āsār oldığın:1. **bā'is-i izhār-ı āsār oldığın:****Gazel 157**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*İzlerin meydana çıkmasına
sebep olmak.*

Nihānī bā'is-i izhār-ı āsār oldığın
ey dil
Meşām-ı 'ibret ile itdim istişmām
gül-büdan

bā'is-i silsile-cünbān-ı cünündür:1. **bā'is-i silsile-cünbān-ı
cünündür:****Gazel 124**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Delilik zincirini sallamaya
sebep olan.*

İtdi dīvāne beni bir nigeh-i pür-
şüruñ
Bā'is-i silsile-cünbān-ı cünündür
gamzeñ

bā'is-i taḥşil-i kām iden:1. **bā'is-i taḥşil-i kām iden:****Gazel 78**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Arzularını elde etmeye sebep.

Ne deñlü vaż'-ı mevḥüm-ı
ḥaḳımanī-yle serd itse
Dürüñ bā'is-i taḥşil-i kām iden
be-kām olmaz

bā'izz ü şevket:1. **bā'izz ü şevket:****Tarih 18**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

İtibar ve ululuk.

Sa'adetle serir-i saltanatda
Mü' ebbed eyleye bā'izz ü şevket

bak-:**1. bakma:--ma****Gazel 92**

Mısra: 3

1. Gözleri bir şey üzerine çevirmek. 2. Seyretmek. 3. Görüp incelemek, tetkik etmek. 4. Üzerinde durmak, önem vermek, göz önünde bulundurmak, nazariitibâra almak. 5. İlilenmek, meşgul olmak.

Esîr-i zülfî olup hâl-i yâre bakma mısız
‘Abîri müşk-i Hıfâyâ değişmiyor musunuz

2. bakma:--ma**Gazel 116**

Mısra: 3

1. Gözleri bir şey üzerine çevirmek. 2. Seyretmek. 3. Görüp incelemek, tetkik etmek. 4. Üzerinde durmak, önem vermek, göz önünde bulundurmak, nazariitibâra almak. 5. İlilenmek, meşgul olmak.

Bakma nişân-ı tîri olup çille-keşlige
Bir kez o kaşı yayı der-âgûşa çäre bak

3. baksan:-sa, -nî**Lugaz 6**

Mısra: 5

1. Gözleri bir şey üzerine çevirmek. 2. Seyretmek. 3. Görüp incelemek, tetkik etmek. 4. Üzerinde durmak, önem vermek, göz önünde bulundurmak, nazariitibâra almak. 5. İlilenmek, meşgul olmak.

Baksan ekser üç bölükdür ol gürüh
Dağı artık olmağa vardır vücûh

4. bakmasa:-ma, -sa**Tarih 35**

Mısra: 32

Aldırış etmek, ilgilenmek, değer vermek.

Gubâr-ı dergehi ‘ağs itdi çeşm-i Râgıbdâ
‘Aceb mi bakmasa ger sürme-i Sıfâhâna

5. bak:**Gazel 36**

Mısra: 4

"Bak, fark et!" anlamında bir ünlem.

Hüsn-i cemâl ehlini pür-ıztrâb ider
Bak ‘arşa-i felekde mehe bîkarâr olur

6. bakîl:-in**Gazel 42**

Mısra: 7

Bakış bir şey üzerine çevirmek, seyretmek, nazar etmek.

Cihân-ı ‘aşka bakîl dūr-bîn-i ‘ibretle
Sevâd-ı şâmî dağı rûz-rüşenâ görünür

7. bakılsa:-ıl, -sa**Gazel 205**

Mısra: 2

Bakış bir şey üzerine çevirmek, seyretmek, nazar etmek.

Degil genc-i dil ü dîdem hayâl-i Hâlden Hâli
Bakılsa habbetü ‘s-sevdâ gibi bir mâlden mâli

8. bakılsa:-ıl, -sa**Gazel 206**

Mısra: 3

Bakış bir şey üzerine çevirmek, seyretmek, nazar etmek.

Bakılsa hey‘eti ‘ayniyle ahvel olmuşdur
O çâr-ebriyâ çeşm-i taleb düçâr olalı

9. bakılsa:-ıl, -sa**Tarih 13**

Mısra: 4

Bakış bir şey üzerine çevirmek, seyretmek, nazar etmek.

Zihî nev hâne-i dil-keş-binâ tarh-ı mu ‘allâ kim
Bakılsa ser-be-ser manzûrîdır dünyâ ve mâ-fihâ

bak:**1. bakmasa:-ma, -s, -a****Gazel 9**

Mısra: 9

Bak-: Bakma, bakmak eylemi.

Tab‘-ı Es‘ad bakmasa âyine-i ruhsârîna
Söylemezdi tûfî-âsâ böyle şî‘r-i hoş-edâ

2. bakdı:-dı**Gazel 81**

Mısra: 8

Bak-: Bakma, bakmak eylemi.

Nâlesin şeb-tâ-seher dil gûş idince
bûlbûlün
Âh idüp bir verde bir Ruhsâre
bakdı gönlümüz

3. bakılsa:-ıl, -sa**Lugaz 12**

Mısra: 15

Bakmak, dikkat etmek.

Bakılsa şüreti merdâne fi‘li de maqbûl
hased dirâyetine âferîn tabi‘atine

4. bakşun:-sun**Gazel 114**

Mısra: 2

Bakış bir şey üzerine çevirmek, bakmak.

Fikr-i dendânîla cûş itdi sirişkim
her taraf
Dür dilerse çeşm-i eşk-âlûdîma
bakşun şadef

5. bakup:-up**Gazel 181**

Mısra: 2

Bakış bir şey üzerine çevirmek, bakmak.

Geldi kelâl fitnelerin şerr ü şûrına
Yârin bakup Ruğında haş-ı nev-zuhûrına

6. bakdıkça:-dıkça**Gazel 205**

Mısra: 6

Bakış bir şey üzerine çevirmek, bakmak.

Hevâ-dârân-ı ‘aşkıñ dil-rübâsı
serv-kad ister
K‘ide kesb-i şafâ bakdıkça yâl ü bâlden bâli

7. bakıcağ:-ıcağ**Nazm 22**

Mısra: 3

Bakış bir şey üzerine çevirmek, bakmak.

Bakıcağ âyine-i ‘arız-ı pāk-i yâre
Dil-i gam-dîdemize rûy-i vefâ gösterse

8. bakılsa:-ıl, -sa**Nazm 37**

Mısra: 3

Bakış bir şey üzerine çevirmek, bakmak.

Bakılsa hey‘eti ‘ayniyle ahvel olmuşdur
O çâr-ebriyâ çeşm-i taleb düçâr olalı

9. **bağsa:-sa****Tahmis 2**

Mısra: 20

Bakışı bir şey üzerine çevirmek, bakmak.

Gülistân-ı şafânîñ sec'-i mevzûn-ı tuyûrından
Nümâyândır küşâyış bağsa 'âkil
ğonça-i terden

10. **bakmış:-mış****Gazel 45**

Mısra: 8

1. Gözleri bir şey üzerine çevirmek. 2. Seyretmek. 3. Görüp incelemek, tetkik etmek. 4. Üzerinde durmak, önem vermek, göz önünde bulundurmak, nazariitibâra almak. 5. İlilenmek, meşgul olmak.

Kapılmış jâle-veş bir mihr-i hüsne
yâri güş itdim
Yine âyineye bakmış gibi var ise kendidir

11. **bağ:****Gazel 116**

Mısra: 8

1. Gözleri bir şey üzerine çevirmek. 2. Seyretmek. 3. Görüp incelemek, tetkik etmek. 4. Üzerinde durmak, önem vermek, göz önünde bulundurmak, nazariitibâra almak. 5. İlilenmek, meşgul olmak.

Tahşil-i kurba sa'y ile kıl çeşmi
dür-bîn
Olmazsa bârî dürdan ol meh-
'izâra bağ

12. **bağ:****Gazel 116**

Mısra: 10

1. Gözleri bir şey üzerine çevirmek. 2. Seyretmek. 3. Görüp incelemek, tetkik etmek. 4. Üzerinde durmak, önem vermek, göz önünde bulundurmak, nazariitibâra almak. 5. İlilenmek, meşgul olmak.

Meyl itme çin-i cebheye gör hattın
Es'adâ
Girdâb-ı Baħr-ı kineye düşme
kenâra bağ

13. **bağ:****Gazel 8**

Mısra: 1

1. Gözleri bir şey üzerine çevirmek. 2. Seyretmek. 3. Görüp incelemek, tetkik etmek. 4. Üzerinde durmak, önem vermek,

göz önünde bulundurmak,
nazariitibâra almak.

Bağ rüy-i yâre mihr-i cihân
söylerim saña
Tâbiş-fürûz-i kevn ü mekân
söylerim saña

14. **bağ:****Gazel 8**

Mısra: 5

"Bağ!, fark et!" anlamında bir ünlem.

Yandım hamîde kadd ile bağ şem
'-i hüsnuñe
Pervâne-gâr köhne keman
söylerim saña

15. **bağ:****Gazel 11**

Mısra: 5

"Bağ!, fark et!" anlamında bir ünlem.

Fikr-i kadd ü 'arızınla bağ sirişk-i
çeşmîme
Sâye-i naħl-i gül-i terden revândır
sanki âb

16. **bağ:****Gazel 12**

Mısra: 4

"Bağ!, fark et!" anlamında bir ünlem.

Pîrlikde eser-i hayr-ı füzûn
eyleyigör
Bağ medid olmadadır sâyeler
aħşâma karîb

17. **bağ:****Gazel 18**

Mısra: 3

"Bağ!, fark et!" anlamında bir ünlem.

Bağ âyine-i kalbime ey mihr-i
cihân-tâb
İstersen eger cilve-i taşvîr-i
maħabbet

18. **bağdıkça:-dıkça****Nazm 7**

Mısra: 1

Bakışı bir şey üzerine çevirmek, nazar etmek. II Seyretmek.

Bağdıkça gül-i 'arızına murg-i dil-i
zâr
Bûlbûl gibi nâlede olur 'aşk ile
her bâr

19. **bağma:-ma****Lugaz 14****Mısra: 19**

Bakışları bir şey üzerine çevirmek; aldırış etmek, dikkat etmek, düşünmek.

Beytler birbirine uymadığına
bağma
şanma ol şey de bir üstâd elinden
çıkma

20. **bağ:****Gazel 42**

Mısra: 9

"Bağ, fark et" anlamında bir ifade.

Şikâyeti ko bağ âyine-i kâderde
senîñ
Ne ise hâline şâyeste vü revâ
görünür

21. **bağ:****Gazel 49**

Mısra: 3

"Bağ, fark et" anlamında bir ifade.

Bağ rüy-i yâre mihr-i letâfet degil
midir
Tâbiş-fürûz-ı 'âlem-i naħvet degil
midir

22. **bağ:****Gazel 54**

Mısra: 6

"Bağ, fark et" anlamında bir ifade.

Ta'lik-i 'azm eyle aña kılma fesh ü
nesh
Bağ şevk ü zevk-i nevle mürekkeb
liķası var

23. **bağ:****Gazel 108**

Mısra: 3

"Bağ işte, gör, fark et" anlamında bir ifade.

Bağ hâmişine nüsha-i tenvîr-i
hüsniñ
Taħrîr olundı Mebħaş-i sevdâ-yı
kâr-ı hať

24. **bağ:****Gazel 113**

Mısra: 7

"Bağ işte, gör, fark et" anlamında bir ifade.

Zâhir midir vücûdına bağ hurde-
bîn ile
Fikr-i miyânı kıldı beni müydan
nahîf

25. **bağ:****Gazel 116**

Mısra: 1

"Bak işte, gör, fark et"
anlamında bir ifade.

Bağlanma zülfe sîne-i billür-ı yâra
bağ
Gör Hâl-i zârîñ âyine-i tâb-dâra
bağ

26. **bağ:****Gazel 116**

Mısra: 2

"Bak işte, gör, fark et"
anlamında bir ifade.

Bağlanma zülfe sîne-i billür-ı yâra
bağ
Gör Hâl-i zârîñ âyine-i tâb-dâra
bağ

27. **bağ:****Gazel 116**

Mısra: 6

"Bak işte, gör, fark et"
anlamında bir ifade.

Oldı fığân lâzime-i Hâl-i 'âşikân
Şeb-tâ-şabâh nâleler eyler hezâra
bağ

28. **bağ:****Gazel 131**

Mısra: 6

"Bak işte, gör, fark et"
anlamında bir ifade.

Oldum nigâh-ı şüretine dîde cümle
ten
Bağ kim Mişâl-i âyine hayrânıñım
seniñ

29. **bağ:****Gazel 173**

Mısra: 5

"Bak işte, gör, fark et"
anlamında bir ifade.

Bağ 'arağ-rîz-i 'izâr-ı yâre sehğâr-ı
hüsün
kağra kağra âb göstermiş miyân-ı
nârdâ

30. **bağ:****Gazel 116**

Mısra: 4

Aramak, çözüm yolu bulmaya
çalışmak.

Bakma nişân-ı tîri olup çille-
keşlige
Bir kez o kağı yayı der-âğûşa çäre
bağ

31. **bağ:****Gazel 184**

Mısra: 6

"Bak işte, fark et" anlamında
bir ifade.

Remz ider çeşm-i sühan-gü kasdı
efsün oldığın
Bağ ki 'ayniyle mutâbıkdır edâ
ma'nâsına

bakı:1. **bakı:****Lugaz 19**

Mısra: 11

Ebedi, sonsuz, daimi, sürekli.

Bakı üç harfini o nâmın eger
kalb idersen günâhdır dirler

2. **bakı:****Lugaz 19**

Mısra: 11

Ebedi, varlığını koruyan,
sonsuz, sürekli.

Bakı üç harfini o nâmın eger
kalb idersen günâhdır dirler

bakılmaz ol:1. **bakılmaz ol:****Gazel 172**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Bir şeye karşı olan ilginin
azalması.

Kızardı gül Ruhi tâb-ı şarâb-ı
nahvetden
Bakılmaz oldu muhassal o verd-i
âlimize

bakılsa:1. **bakılsa:****Gazel 94**

Mısra: 5

Aslında, aslına bakılırsa.

Bakılsa gül ruhiniñ 'andelîbiyüz
amma
O şühî şayda dil-i zârî şâh-bâz
ideriz

2. **bakılsa:****Gazel 140**

Mısra: 2

Aslında, aslına bakılırsa.

Gözüm degdi o şehlâ çeşmi şür-
efgen ben öğretdim
Bakılsa kec-nigeh bilmezdi
evvelden ben öğretdim

bakma:1. **bakmam:-m****Gazel 91**

Mısra: 1

Aldırış etmemek.

Bakmam o ebruvâna hağ-ı fitne-
zâdsız
Şeh-beyt-i hüsne meyl idemem
müstezâdsız

baküre-i nazma:1. **baküre-i nazma:****Gazel 75**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Şiirin erken yetişeni.

Gerekdir puhte olmak Es'adâ
baküre-i nazma
Harîdârân ne denlû bâde bisyâr
olsa hâim almaz

bâl ü per:1. **bâl ü per:****Kaside 5**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kol ve kanat.

Açalım murg-i dil ü canımızın bâl
ü perin
Âşiyân eyleyelim haclet ile savb-ı
derin

bâl ü per kıl:1. **bâl ü per kıl:****Gazel 160**

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Deyim**

"Kol kanat germek" deyim.

Yardım etmek, gözetmek, korumak,
himaye etmek, bir kimseyi
koruyuculuğu altına almak.

Tezerv-i hüşi cev-v-i nâ-şekîbîye
ider perrân
kalur pes-mânde kılssa bâl ü per ger
dest ü dâmânın

bâlâ:1. **bâlâdır:-dır****Gazel 65**

Mısra: 9

Yüksek, yüce, âli.

Sühanda gerçi ki bâlâdır Es'adâ
tab'im
Kabâ-yı nükte vü râyında yine
dâmendir

2. **bālâdır:-dır****Gazel 165**

Mısra: 2

Yüksek, yüce, âlî.

Gül den dağ ı ter berg-i semen-sâdır
o sîne
Tâbişde mihirden katı bālâdır o
sîne

3. **bālâ:****Gazel 37**

Mısra: 3

Yüce, yüksek.

Bālâ perende tâ 'ir-i evc-i sa
'âdetim
Yümn-i hümây sâye-i bāl ü
perimdedir

bālâ vü bālâ zîrdir:1. **bālâ vü bālâ zîrdir:-dir****Gazel 4**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yüce ve yer ile gök.

Nev hevâ-yı zülf-i pây-endâz-ı
nâzıñla hemîn
Zîr hem bālâ vü bālâ zîrdir sensiz
baña

bālâ-nişest-i zirve-i çarh-ı berîn ol:1. **bālâ-nişest-i zirve-i çarh-ı berîn ol:****Kaside 7**

Mısra: 64

Kelime Tipi: -

Yüce feleğin zirvesinin en
yüksek yerinde oturan olmak.

Manzûr-ı yek-lehâza-i 'ayn-ı
'inayeti
Bālâ-nişest-i zirve-i çarh-ı berîn
ola

bālâ-nişîn:1. **bālâ-nişîne:****Tarih 39**

Mısra: 22

Yüksek makamda olan.

Eger bir dağ ı gülşen-zîb-i dehr
olursañ ey hâtem
Kerem gör böyle bir bālâ-nişîne
bende ol bārî

bālâ-nişîn olmak:1. **bālâ-nişîn olmak:****Gazel 118**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yüksek makamda oturan
olmak.

Neden erbâb-ı dâniş ey felek pest ü
hazîn olmak
Zühal-veş tâlî '-i kem-mâyeğân
bālâ-nişîn olmak

bālâ-res olsa da:1. **bālâ-res olsa da:****Gazel 76**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yükseğe erişen olmak.

Halka-i düd-ı diliñ olsa da ger
bālâ-res
Ol hümâ-yı felek-i nâza yine dâm
olmaz

bālâ-resân olur mu:1. **bālâ-resân olur mu:****Gazel 91**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yükseklere ulaşabilir mi.

Bî-âh ider mi yâre vuşul ıztırâb-ı
dil
Bālâ-resân olur mu yemiñ mevci
bâdsız

bālâ-terîn:1. **bālâ-terîn:****Gazel 7**

Mısra: 6

Çok yüksek, en yüksek.

Reftâra gel hırâmîña serv eylesün
hased
Bālâ-terîn olan bu revîşdir hemîn
saña

bālâ-vı arz-ı hâle:1. **bālâ-vı arz-ı hâle:-e****Gazel 108**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Hâlini arz etmenin büyüklüğü.

Bālâ-vı arz-ı Hâle mahallî
dinilmedin
Müsvedde oldı Hâl-i dile der-kenâr
hâş

balğamî:1. **balğamî:****Lugaz 1**

Mısra: 11

???

Balğamî tab 'ı hevâyî meşrebi
İztırâb ile geçer rûz ü şebi

bālî efendi:1. **bālî efendi:****Kıt'a 1**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Bugünkü Arnavutluk sınırları
içinde kalan Ustaurmca'da
doğmuştur. Tahsilini Sofya ve
İstanbul'da tamamlamış daha
sonra Halvetî şeyhlerinden Kasım
Çelebi'ye intisâp etmiştir. Sofya
yakınlarında Salihîye'de vefat
etmiş olup devrin ileri gelen
mutasavvıflarındandır.

Teşekkür eyler iseñ merkadinde
'Akıdeñ pāk ider Bālî Efendi

balkapan:1. **balkapanlıdır:****Gazel 71**

Mısra: 6

Eminönü'nde tarihi bir han.

kıldı rubûde gönlümi bir tatlı dilli
şûh
Sordum şeker lebine didi
Balkapanlıdır

bām:1. **bāmı:-ı****Tarih 41**

Mısra: 9

Çatı, dam, kubbe.

Meh-i nev tāk-ı berrākı olup mihr-i
felek bāmı
Sütün olsa 'amûd-i Şubh her bir
rükne ser-tâ-pâ

bañ:1. **baña:--a, -****Gazel 2**

Mısra: 1

" Ben" birinci teklik kişi
zamiri.

Yâ Rab kumâş-ı 'afvîñi ten-püş kıl
baña
Şâl-i fi 'âl-i bih-teri ber-düş kıl
baña

2. **baña:--a, -****Gazel 2**

Mısra: 2

" Ben" birinci teklik kişi
zamiri.

Yâ Rab kumâş-ı 'afvîni ten-püş kıl
baña
Şâl-i fi 'âl-i bih-teri ber-düş kıl
baña

3. **baña:--a, -**

Gazel 4

Mısra: 4

" Ben" birinci teklik kişi
zamiri.

Kaṭrahâ-yı tîz-i rîzî-i sirişkim
dîdeden
Nâle-gû pür-'ukde bir zencîrdir
sensiz baña

4. **baña:--a, -**

Gazel 4

Mısra: 6

" Ben" birinci teklik kişi
zamiri.

Nev hevâ-yı zûlf-i pây-endâz-ı
nâzîñla hemîn
Zîr hem bâlâ vü bâlâ zîrdir sensiz
baña

5. **baña:--a, -**

Gazel 4

Mısra: 8

" Ben" birinci teklik kişi
zamiri.

Hecr-i ebrûñ ile tîr-endâz-ı âh
olsam eger
Şûret-i ḥamyâze bir zihgîrdir
sensiz baña

6. **baña:--a, -**

Gazel 4

Mısra: 10

" Ben" birinci teklik kişi
zamiri.

Ḥasret-i nev-ḥaṭṭ-ı müşkîninle her
târ-ı müjem
Kîlk-i sevdâ-nevk-i ḡam-tahrîrdir
sensiz baña

7. **baña:--a, -**

Gazel 4

Mısra: 12

" Ben" birinci teklik kişi
zamiri.

Es'ad-âsâ vaşf-ı meh-rüyâna âğâz
eyleşem
Nazm-ı mu'ciz-ter ḡalaṭ ta'bîrdir
sensiz baña

8. **baña:--a, -**

Gazel 5

Mısra: 1

" Ben" birinci teklik kişi
zamiri.

Eylemek bîḡâne şevk u zevki
râḥatdır baña
Âşinâ-yı mîhnet olmak başka
ḥâletdir baña

9. **baña:--a, -**

Gazel 5

Mısra: 2

" Ben" birinci teklik kişi
zamiri.

Eylemek bîḡâne şevk u zevki
râḥatdır baña
Âşinâ-yı mîhnet olmak başka
ḥâletdir baña

10. **baña:--a, -**

Gazel 5

Mısra: 4

" Ben" birinci teklik kişi
zamiri.

Her zaman telḥ-âbe-nüş-i derd ü
mîhnet olmadan
Küşte-i tîḡ-i ḡam olmak cāna
minnetdir baña

11. **baña:--a, -**

Gazel 5

Mısra: 6

" Ben" birinci teklik kişi
zamiri.

Zîb-i dîḥîm-i şafâ vü râḥat olmak
istemem
Güşe-i bî-tüş-e-i ḡam cā-yı 'işretdir
baña

12. **baña:--a, -**

Gazel 5

Mısra: 8

" Ben" birinci teklik kişi
zamiri.

Sînemi pür-dâḡ-ı şemşîr-i belâ vü
derd idüp
Bezmi-i şevki teng iden mihr ü
maḥabbetdir baña

13. **baña:--a, -**

Gazel 5

Mısra: 10

" Ben" birinci teklik kişi
zamiri.

Tîḡ-i cevri-i yâr kim âḡeşte eyler
ḥûnumı
Es'adâ pür-dâḡ-ı derd olmak
meserretir baña

14. **baña:--a, -**

Gazel 9

Mısra: 6

" Ben" birinci teklik kişi
zamiri.

İstemem çarḥıñ şu'â '-ı şem '-i
mihr ü mâḥımı
Reh-rev-i rāḥ-ı vişâlim âh
meş'aldir baña

baña:

1. **baña:**

Gazel 2

Mısra: 4

*Ben, birinci teklik şahıs
zamininin yönelme hali ekini almış
hali.*

Bang-i hevâyı sâmi 'a-i dilden eyle
dür
Aheng-i ḥayra cümle tenim güş kıl
baña

2. **baña:**

Gazel 2

Mısra: 6

*Ben, birinci teklik şahıs
zamininin yönelme hali ekini almış
hali.*

İtsün sevâḥîl-i dili aşdâf-ı dürr-i
feyz
Emvâc-ı baḥr lutfuñı pür-cüş kıl
baña

3. **baña:**

Gazel 2

Mısra: 8

*Ben, birinci teklik şahıs
zamininin yönelme hali ekini almış
hali.*

Gülzâr-ı ma'rifetde zebânım idüp
hezâr
Feryâd-ı bûm-ı nefsimi ḥâmûş kıl
baña

4. **baña:**

Gazel 2

Mısra: 10

*Ben, birinci teklik şahıs
zamininin yönelme hali ekini almış
hali.*

Nâmım gibi fi'âlimi de yâ Rab Es
'ad it
İdrâk-i sırr-ı vahdetini hûş kıl baña

5. **baña:**

Gazel 16

Mısra: 4

*Birinci teklik şahıs zamininin
yönelme eki almış hali. (aşık).*

Pür-şu'le eyle şem'-i ziyâ-pâş-ı
'aşkıñı

zulmet-zidây-ı ğaflet olup baña
raḥmet it

6. baña:

Gazel 2

Mısra: 1

"Ben" birinci teklik şahıs
zamirinin yönelme hâl eki almış
hâli.

Yâ Rab kumâş-ı 'afviñi ten-püş kıl
baña
Şâl-i fi 'âl-i bih-teri ber-düş kıl
baña

7. baña:

Gazel 2

Mısra: 2

"Ben" birinci teklik şahıs
zamirinin yönelme hâl eki almış
hâli.

Yâ Rab kumâş-ı 'afviñi ten-püş kıl
baña
Şâl-i fi 'âl-i bih-teri ber-düş kıl
baña

bang-i hevâvî:

1. bang-i hevâyî:

Gazel 2

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Arzu haykırışları.

Emvâc-ı baḥr lutfuñı pür-cüş kıl
baña
Gülzâr-ı ma 'rifetde zebânım idüp
hezâr

2. bang-i hevâyî:

Gazel 2

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Arzu haykırışları.

Bang-i hevâyî sâmi 'a-i dilden eyle
dür
Aheng-i ḥayra cümle tenim güş kıl
baña

bāng-i şeş-tār:

1. bāng-i şeş-tār:

Gazel 190

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Altı telli çalgının sesi.
(Eskiden Türk müziğinde ve
umumiyetle islâm müziğinde
kullanılan bir mızraplı saz olup üç
asırdanberi Türk müziğinde tanbur
bu çalgıyı unutturmuştur.).

Sinede bu elif ü dâğ-ile nâlem
işiden

Bāng-i şeş-tār ile tanbûrdan olur
âbî

bānî:

1. bānîsini:-si, -n, -i

Tarih 27

Mısra: 2

Yapan, bina eden, kuran.

Bāreka 'llāh çeşme-i zîb-ende-resm
ü nev-binā
Sakı ide bānîsini Kevserle
Rabbü'l- 'âlemîn

2. bānîsiniñ:-si-nin

Tarih 32

Mısra: 13

Bina eden, yapan; kuran,
kurucu, tesis eden kimse.

Mihr-i ikbālî fûrûğ-efzây olup
bānîsiniñ
Hem ocagından fûrûzân ola nice
düdmân

3. bānîyi:-yi

Tarih 41

Mısra: 67

Bina eden, yapan; kuran,
kurucu, tesis eden kimse.

Mu'ammer eyleyüp 'izz ü sa'âdet
ile bānîyi
Bu nev kasr-ı dîl-ārâ-resmî âbādân
ide Mevlâ

bār:

1. bār:

Gazel 69

Mısra: 4

Meyve, yemiş, mahsul.

Feyz-i 'irfan müşmir eyler güşîşi
her kârda
Naḥl sîr-âb olsa elbet bār kendin
gösterir

bār iken:

1. bār iken:

Gazel 108

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Varken.

Ruḥsârî üzre sâye-i gîsûsı bār iken
Ol tıfl-ı nâz kıldı neden İhtiyâr-ı
ḥaṭ

bārân:

1. bārânsız:

Gazel 90

Mısra: 10

Yağmur.

Füzûn oldu teb-i 'aşk-ı derûnum
giryeden Es'ad
Meger pür-sûziş olmazmı
maḥabbet nârî bārânsız

bāreka 'llāh:

1. bāreka 'llāh:

Tarih 1

Mısra: 1

Beğeni ve övgüyü dile
getirmek için 'Allah mübarek etsin,
hayırlı uğurlu olsun, maşallah'
anlamında bir dua sözü.

Bāreka 'llāh zihî dāver-i Dārâ-fer
kim
Maḥdemi 'âleme oldu yine şādî-
baḥşâ

2. bāreka 'llāh:

Tarih 6

Mısra: 1

Beğeni ve övgüyü dile
getirmek için 'Allah mübarek etsin,
hayırlı uğurlu olsun, maşallah'
anlamında bir dua sözü.

Bāreka 'llāh zihî dāver-i Cemşîd-
haşem
Levḥaşa 'llāh ḥudāvend-i mekârim-
pîrâ

3. bāreka 'llāh:

Tarih 7

Mısra: 1

Beğeni ve övgüyü dile
getirmek için 'Allah mübarek etsin,
hayırlı uğurlu olsun, maşallah'
anlamında bir dua sözü.

Bāreka 'llāh zihî şadr-ı celîlû 'ş-şân
kim
Bü'l-megâzî diseler nâm-ı şerîfine
sezâ

4. bāreka 'llāh:

Tarih 8

Mısra: 1

Beğeni ve övgüyü dile
getirmek için 'Allah mübarek etsin,
hayırlı uğurlu olsun, maşallah'
anlamında bir dua sözü.

Bāreka 'llāh zihî luṭf-ı Cenâb-ı

Mevlâ

Levḥaşa 'llāh ḥoşa maḥz-ı 'inâyât-ı
Ḥudâ

5. bāreka 'llāh:

Tarih 9

Mısra: 7

Beğeni ve övgüyü dile

getirmek için 'Allah mübarek etsin,
hayırlı uğurlu olsun, maşallah'
anlamında bir dua sözü.

Bäreka 'llāh zihī şadr-ı celilü 'ş-şān
kim
'Akl ü tedbiri tevellüh-fiken-i
cümle nühā

6. bäreka 'llāh:

Tarih 10

Mısra: 1

Beğeni ve övgüyü dile
getirmek için 'Allah mübarek etsin,
hayırlı uğurlu olsun, maşallah'
anlamında bir dua sözü.

Bäreka 'llāh zihī beyt-i bihīn ü zībā
Levhaşa 'llāh hoşā cā-yı güzīn ü
vālā

7. bäreka 'llāh:

Tarih 21

Mısra: 1

Beğeni ve övgüyü dile
getirmek için 'Allah mübarek etsin,
hayırlı uğurlu olsun, maşallah'
anlamında bir dua sözü.

Bäreka 'llāh zihī şadr-ı celilü 'ş-şān
kim
Nice eltāfa sezā kılmış anı Rabb-ı
Samed

8. bäreka 'llāh:

Tarih 26

Mısra: 1

Beğeni ve övgüyü dile
getirmek için 'Allah mübarek etsin,
hayırlı uğurlu olsun, maşallah'
anlamında bir dua sözü.

Bäreka 'llāh kasr-ı nāzük-tarz ü pāk
ü bī- 'adīl
K 'oldı ra 'nā cā-yı şevk-efzā-yı
sultān-ı delīl

9. bäreka 'llāh:

Tarih 27

Mısra: 1

Beğeni ve övgüyü dile
getirmek için 'Allah mübarek etsin,
hayırlı uğurlu olsun, maşallah'
anlamında bir dua sözü.

Bäreka 'llāh çeşme-i zīb-ende-resm
ü nev-binā
Sağy ide bānīsini Kevserle
Rabbü 'l- 'ālemīn

10. bäreka 'llāh:

Tarih 28

Mısra: 1

Beğeni ve övgüyü dile
getirmek için 'Allah mübarek etsin,

hayırlı uğurlu olsun, maşallah'
anlamında bir dua sözü.

Bäreka 'llāh zihī duhter-i sultān-ı
cihān
Zāt-ı zībendesī tābīde-i nūr-ı
Raḥmān

bār-gāh-ı devlet-ü iclāline:

1. bār-gāh-ı devlet-ü iclāline:

Tarih 29

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Azametli devlet sarayı.

Bār-gāh-ı devlet-ü iclāline yüzler
sürüp
Merḥamet-cüyān olunca eşref-i
Efgāniyān

bārī:

1. bārī:

Muamma 7

Mısra: 2

Bari, hiç olmazsa, en azından.

Naḳd-i hūşum aldı virmez ol şeh-i
'ālī-cenāb
Olsa bir sermāye bārī ya kesilse bu
hisāb

2. bārī:

Muamma 10

Mısra: 2

Bari, hiç olmazsa, en azından.

Öpmek için leb-i la 'line virüp bir
gevher
Bārī hem fāide gör hem ana servet
göster

3. bārī:

Gazel 15

Mısra: 10

"Hiç olmazsa, en azından"
anlamlarında bağlaç.

Kılma ḥālī çeşm-i fikriñ künc-i
gamda Es 'adā
Vuşlat olmazsa ḥayāl-i yār olur
bārī naşīb

4. bārī:

Gazel 116

Mısra: 8

"Hiç olmazsa, en azından"
anlamlarında bağlaç.

Taḥşīl-i kurba sa 'y ile kıl çeşmi
dür-bīn
Olmazsa bārī dūrdan ol meh-
'izāra bak

5. bārī:

Gazel 138

Mısra: 4

"Hiç olmazsa, en azından"
anlamlarında bağlaç.

Ey çeşm yeter nazra-i bī-hüde o
yāre
Telḥ-ābe-i düşünāmina gel bārī
habāb ol

6. bārī:

Nazm 21

Mısra: 2

"Hiç olmazsa, en azından"
anlamlarında bağlaç.

Küyına teḥ olma revān ey dil o
şāhiñ
İhdā için al bārī ele sūnbül-i ānın

7. bārī:

Tarih 39

Mısra: 22

"Hiç olmazsa, en azından"
anlamlarında bağlaç.

Eger bir daḥi gülşen-zīb-i dehr
olursañ ey ḥātem
Kerem gör böyle bir bālā-nişīne
bende ol bārī

8. bārī:

Gazel 19

Mısra: 7

"Hiç olmazsa" anlamında
kullanılan kelime.

Ey kaşı kemān bārī hevā-dārıñı bir
kez
Mānend-i hedef pūr-eşer-i tūr-i
'itāb it

9. bārī:

Nazm 38

Mısra: 4

"Hiç olmazsa" anlamında
kullanılan kelime.

Ey çeşm yeter nazra-i bī-hüde o
yāre
Telḥ-ābe-i düşünāmina gel bari
habāb ol

10. bārī:

Tarih 2

Mısra: 20

"Her şeyi takdir ettiği şekle
uygun olarak yaratıp varlığa
çıkaran" anlamında Allah 'ın güzel
isimlerinden.

O şāhenşāhī dāim eyledikçe taht-ı
devletde
kıla Bārī şadāretde vücūd-ı pākiñi
ibkā

11. bārī:

Tarih 8

Mısra: 4

"Her şeyi takdir ettiği şekle
uygun olarak yaratıp varlığa
çıkaran" anlamında Allah'ın güzel
isimlerinden.

Ki şehenşāh-ı cihān Ḥazret-i Hān
Mahmūda
Kār-dān böyle vezīr eyledi Bārī
i'tā

12. bārī:

Tarih 24

Mısra: 17

"Her şeyi takdir ettiği şekle
uygun olarak yaratıp varlığa
çıkaran" anlamında Allah'ın güzel
isimlerinden.

Heme yāri kılup tevḥīk Bārī yaveri
olsun
Du'āsı farz-ı 'ayn-ı hās u 'ām ednā
vü ā'lādir

13. bārī:

Tarih 37

Mısra: 13

"Her şeyi takdir ettiği şekle
uygun olarak yaratıp varlığa
çıkaran" anlamında Allah'ın güzel
isimlerinden.

Olup dā'im mü'eyyed saltanatda
yümn ile Bārī
Hümāyün eyleye 'īd-i sā'īdi Hān
Mahmūda

14. bārī:

Tarih 38

Mısra: 9

"Her şeyi takdir ettiği şekle
uygun olarak yaratıp varlığa
çıkaran" anlamında Allah'ın güzel
isimlerinden.

Hümāyün ide Bārī Mustafā Beyg
'izz-ü devletle
Silah-dār oldu şāh-ı cūd-ger Sultān
Mahmūda

15. bārī:

Tarih 39

Mısra: 50

"Her şeyi takdir ettiği şekle
uygun olarak yaratıp varlığa
çıkaran" anlamında Allah'ın güzel
isimlerinden.

Didim tārīhin Es'ad harf-i menkūt-
ile ol demde
Çırāgānı mübarek ide Sultān
Ahmede Bārī

16. bārī:

Gazel 122

Mısra: 2

Bārī, hiç olmazsa; hiç değilse.

Dildār olunca 'aşkına mihr-bān
gerek
Cevr ü cefası olsa da bārī nihān
gerek

bār-ı cefayı:

1. bār-ı cefayı:-yı

Nazm 29

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Eziyet yükü, ağırlığı.

Çeksün ne kadar var ise dil bār-ı
cefayı
Tek itmesün ağıyāra o meh-pāre
vefāyī

bār-ı cevrin:

1. bār-ı cevrin:-i, -n

Gazel 9

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sitem ve eziyet yükünü
üstlenme.

Ey dil-i şeydā çekersin bār-ı cevrin
ol şehiñ
Böyle yazmış çāre ne pīşānıña
kilk-i kaza

bār-ı girān-ı derd-i dehri çeker:1. bār-ı girān-ı derd-i dehri
çeker:**Gazel 79**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Zamanın derdinin ağır
yükünü çekmek.

Berāy-ı kām kāmīl gayret-i kem-
māyegān çekmez
Çeker bār-ı girān-ı derd-i dehri
imtiḥān çekmez

bār-ı girān-ı gāmdır:

1. bār-ı girān-ı gāmdır:

Gazel 71

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gam yükünün ağırlığı.

Bār-ı girān-ı gāmdır iden āhı ser-
firāz
Elbette başı küh-ı bülendiñ
dumanlıdır

bār-ı mihnet-āverdi:

1. bār-ı mihnet-āverdi:

Gazel 102

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sıkıntı getiren yük.

Ne deñlü olsa ḥaml-āmüz-ı hicrān
üstür-i tākāt
O şūḥuñ yine bār-ı mihnet-āverdi
çekilmezmiş

baş:

1. basdıgın:-dığ, -ın

Gazel 176

Mısra: 5

Yere basmak.

Ne ḥāke basdıgın ol serv-i nāziñ
cüst ü cū eyler
'Aceb mi sāyemiz olursa rū-mālīde
her yerde

2. başa:

Tarih 10

Mısra: 19

Baş, kafa.

İhtirām ile idüp tāt-ı mücevher
baş
Sakf-ı mīnā-yı mu'allāsını çalsun
taşa

3. başı:-ı

Gazel 71

Mısra: 4

Baş II zirve.

Bār-ı girān-ı gāmdır iden āhı ser-
firāz
Elbette başı küh-ı bülendiñ
dumanlıdır

4. başıma:-ım, -a

Gazel 179

Mısra: 9

Baş, kafa, ser.

Başıma sevdā yetişmez mi hevā-yı
kākülün
Gel siyeh-püş olma ey meh-pāre
Allah 'aşkına

5. başında:-ı, -n, -da

Lugaz 4

Mısra: 5

Yan, etraf.

Agzı bir başında vāfir gözleri
Na'ra eyler lık yokdur sözleri

6. başına:-ı, -n, -a

Lugaz 5

Mısra: 7

Baş II Kişinin kendisi.

Bir perîşânî geyüp geh başına
Destmâlin beste eyler kaşına

7. başı:-ı

Lugaz 6

Mısra: 3

1-isim, anatomi İnsan ve hayvanlarda beyin, göz, kulak, burun, ağız vb. organları kapsayan, vücudun üst veya önünde bulunan bölüm, kafa, ser.
2-isim Bir topluluğu yöneten kimse.

Her biriniñ sekizer başı var
Hem beşer ayağı vardır ber-karâr

baş egmezdi:

1. baş egmezdi:-mez, -di

Gazel 110

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Deyim**

Baş eğmek, itaat etmek, direnmekten vazgeçip buyruk altına girmek.

Bî-zebânlik Es'adâ ger tâbın efzûn
itmese

Böyle baş egmezdi geh mikrâz-ı
zağm-âsâra şem'

başdan çıkardıñ:

1. başdan çıkardıñ:

Gazel 30

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim**

Ayartmak, doğru yoldan saptırmak, kötü yola sürüklemek.

Çıkardıñ başdan ol âfet-i devrânı
âhîr kâr

Bu kec- revlikle havf itmez misiñ
Allâhdan ey çarh

2. başdan çıkardıñ:

Gazel 30

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim**

Ayartmak, doğru yoldan saptırmak, kötü yola sürüklemek.

Çıkardıñ başdan ol âfet-i devrânı
âhîr kâr

Bu kec- revlikle havf itmez misiñ
Allâhdan ey çarh

bâşe-i sayyâd-ı dil:

1. bâşe-i sayyâd-ı dil:

Gazel 136

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gönül avcısının atmacası.

Bâşe-i sayyâd-ı dil daîi degil
hurde-şikâr
Perr ü bâl açdırmadan sayd eyler
'ankâ-yı emel

başına ne bâzîler çıkardı:

1. başına ne bâzîler çıkardı:-ler

Gazel 167

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Başına türlü türlü oyunlar çıkarmak.

'izârın gösterüp Es'ad beni ser-
bend-i zülf itdi
Ne bâzîler çıkardı başına ol tıfl-ı
nâzende

başını taşdan taşa ursun:

1. başını taşdan taşa ursun:

Tarih 9

Mısra: 16

Kelime Tipi: **Deyim**

Başını taştan taşa vurmak (çarpmak): Çok pişman olmak, kafasını taştan taşa vurmak.

Haş bu kim kat'-ı hudûd eylemede
taş dikdi
Nemçelü başını taşdan taşa ursun
zîrâ

başka:

1. başka:

Gazel 5

Mısra: 2

1.Bilinenden gayri, diğer, sâir. 2.Bilinenlere benzemeyen, farklı, değişik.

Eylemek bîgâne şevk u zevki
râhatdır baña
Âşinâ-yı miñnet olmak başka
hâletdir baña

2. başka:

Gazel 7

Mısra: 8

1.Bilinenden gayri, diğer, sâir. 2.Bilinenlere benzemeyen, farklı, değişik.

Olmuş misâl-i hâle-i meh dinse
vechi var
Bir başka ân virdi haţ-ı 'anberîn
saña

3. başka:

Lugaz 19

Mısra: 24

"Diğer, başka, öbür"
anlamında belgisiz sıfat.

Vaşfın anıñ galat didim o degil
Başka ta 'rîf idemem saña anı bil

başla:

1. başla:

Lugaz 12

Mısra: 4

Başlamak, bir işi yapmak üzere harekete geçmek.

N'olaydı anı bileydin dir iseñ ey
gâfil
'Arabca söylemege başla olasıñ
vâsil

2. başlasa:-sa

Lugaz 12

Mısra: 6

Başlamak, bir işi yapmak üzere harekete geçmek.

Ne dem bir ehl-i dili bulsa göñlini
eyler
Öñinde başlasa nuţk itmege neler
söyler

3. başladı:-dı

Tarih 35

Mısra: 26

Başlamak, bir işi yapmak üzere harekete geçmek.

Tılâ-yı sîme ser-âgaz idince Sîvâsî
O buk'ayî Zehebî başladı zer-
efşâna

4. başla:

Kaside 1

Mısra: 77

Başlamak, bir işi yapmak üzere harekete geçmek.

Başla belâgat üzre me'ânî-i
mu'cize
Bulsun bu nev nesîd feşâhatla
intiha

5. başladı:-dı

Gazel 203

Mısra: 4

(Okumaya) başlamak, girişmek, harekete geçmek.

Üstâd-ı kâr-ı ân iken ebrû-yı çâr-ı
yâr
Nev haţla nakş-ı hüsnî şeş-âgâza
başladı

6. başla:

Gazel 119

Mısra: 1

Başla, harekete geç.

Niyâza başla göñül tâlib-i vişâl
olarak

Çü sâye serv-i kad-i yâre pây-mâl
olarak

7. başla:

Kaside 12

Mısra: 82

Başla, harekete geç.

Es'adâ lâfî ko gel eyleme güftârî
dırâz
Dehen aç başla du'âya çü gül-i ter
lâle

8. başladı:-dı

Gazel 203

Mısra: 10

*Başlamak, bir işi yapmak için
harekete geçmek, girişmek.*

Teng olsa nü-h-sipih-r-i belâgat
'aceb midir
Es'ad hümâ-yı tab'ına pervâza
başladı

9. başla:

Kaside 7

Mısra: 83

*Başlamak, bir işi yapmak için
harekete geçmek, girişmek.*

Es'ad du'âya başla yeter kim
temeddühûn
Şâyed kelâl-bağş-ı dil-i aferin ola

10. başladı:-dı

Kaside 9

Mısra: 35

*Başlamak, bir işi yapmak için
harekete geçmek, girişmek.*

Nidaya başladı çavuş-i 'andelîb ol
dem
Ki 'îş için ideler cümle 'azm-i
süy-i Hisâr

başla:-

1. başladı:-dı

Gazel 203

Mısra: 6

*Bir işi yapmak üzere harekete
geçmek.*

Yüz virdi yâr gördiği şüret-pereste
hep
Âyine gibi keşf-i nihân-râza
başladı

2. başladı:-dı

Gazel 136

Mısra: 6

*(Bir şey, bir davranış) Olur,
yürür ve işler duruma gelmek.*

Oldı perrân dest-gâhımdan gurâb-ı
igtirâb

Başladı pervâza zîrâ bâz-ı heylâ-yı
emel

3. başladı:-dı

Gazel 203

Mısra: 1

*(Bir şey, bir davranış) Olur,
yürür ve işler duruma gelmek.*

şanmañ mihen-keşân-ı ğama nâza
başladı
Dîrîne çevre ol gül-i ter tâze
başladı

4. başladı:-dı

Gazel 203

Mısra: 2

*(Bir şey, bir davranış) Olur,
yürür ve işler duruma gelmek.*

şanmañ mihen-keşân-ı ğama nâza
başladı
Dîrîne çevre ol gül-i ter tâze
başladı

5. başladı:-dı

Gazel 203

Mısra: 8

*(Bir şey, bir davranış) Olur,
yürür ve işler duruma gelmek.*

Rüyında şanma hatt-ı siyeh kâtib-i
ezel
Müşkîn satr-ı nüşha-i i'câza
başladı

bâtın:

1. bätını:-ı

Gazel 26

Mısra: 9

Ar. İç, gizli, derun.

Bâtını Es'ad riyâ ile fesâd-âlüd
iken
Ehl-i zerķin hey'et-i kâbüsî kesb
itmez salâh

bätın u zâhir:

1. bätın u zâhir:

Muamma 15

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
Görünen ve görünmeyen.

Nutķ-ı pakiñden olur olursa tertîb-i
devâ
Bâtın u zâhir leb-i la'lini dermân
kıl baña

bâved:

1. bâyed:

Muamma 21

Mısra: 1

Olmak, gerekmek.

Zi ân 'İsî sühan bâyed mera
medhüşî-i vuşlat
Be-bîn bâ-zerre-i bî-hod ki mihreş
der keşid elbet

bavrâm olmaz:

1. bayram olmaz:

Gazel 76

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
*Bayram l çok mutlu olunan
gün ve zaman.*

Tâlib-i vaşla hamüşî feraħ-encâm
olmaz
Rûze-i nâfileniñ âhîri bayram
olmaz

2. bayrâm olmaz:

Nazm 10

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
*Bayram l çok mutlu olunan
gün ve zaman.*

hasret-i bî-hude-hâhiş feraħ-encâm
olmaz
Rûze-i nâfileniñ âhîri bayrâm
olmaz

bavramlık:

1. bayramlık:

Gazel 120

Mısra: 4

*Bayrama mahsus. II Bayram
hediyesi.*

kâmet-i şabra dırâz olmağla şad
endâzeden
Câme biçdim şâl-i rûz-i rûzeyi
bayramlık

bâ-yümn ü bâ-sa'âdet:

1. bâ-yümn ü bâ-sa'âdet:

Tarih 44

Mısra: 23

Kelime Tipi: -
Uğur ve mutluluk ile.

Ol nev binâ-yı rif'at bâ-yümn ü
bâ-sa'âdet
Buldukda hadd-ü gâyet zîb-ü fer ü
kemâli

bâzâr:

1. bâzâr:

Gazel 91

Mısra: 22

(Fa.) Pazarlık, alışveriş;
pazar yeri.

Es'ad metā'-ı nazm gehī bī-revāc
olur
Bāzār germ olursa da olmaz
kesādsız

bāzār-ı 'aşkūn:

1. **bāzār-ı 'aşkūn:**
Gazel 161
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Aşk pazarı.

Olur bāzār-ı 'aşkūn sūd-mend-i
kāle-i hecri
İden teslim sarraf-ı ğama naḳdīne-i
hūşın

bāzār-ı dehr-i fitne-pīrādan:

1. **bāzār-ı dehr-i fitne-pīrādan:**
Tahmis 2
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
*Fitneyle süslenmiş dünyanın
çarşısı.*

hulūş-ı kalb ile yalvar hemān
hākka şehirlerde
Ne kesb itdiñ dilā bāzār-ı dehr-i
fitne-pīrādan

bāzār-ı ğam:

1. **bāzār-ı ğam:**
Nazm 12
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Gam, keder pazarı.

Degil bāzār-ı ğam dād u dihişden
bir nefes Hālī
Hemān kālā-yı hecr al durma ğayri
kāri n'eylersin

bāzār-ı ma'ānī:

1. **bāzār-ı ma'ānī:**
Kaside 10
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Mana pazarı.

Bāzār-ı ma'ānīde girān-kāle-i
nuṭkuñ
Bādī-i revacı hele tamgā-yı
kalemdir

bāzār-ı takvaya:

1. **bāzār-ı takvaya:**
Tahmis 1
Mısra: 17

Kelime Tipi: -
Takva pazarı.

Bula çün kesb ile bāzār-ı takvaya
vuşul ol kim
Dilā sen de harīd it tācir-i sūk-i
duhul ol kim

bā-zerre-i bī-hod:

1. **bā-zerre-i bī-hod:**
Muamma 21
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Sınırsız zerre ile.

Zi ān 'Isī sūhan bāyed mera
medhūş-i vuşlat
Be-bīn bā-zerre-i bī-hod ki mihreş
der keşid elbet

ba'zı:

1. **ba'zına:-n, -a**
Kaside 1
Mısra: 64
Kimi, bir kısım.

kıl cümlemin 'umūm u ḥuşuşundan
ihtiraz
Min-vech olursa ba'zına da nev'-i
iştiḥā

bāz-ı hevlā-yı emel:

1. **bāz-ı hevlā-yı emel:**
Gazel 136
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
???

Oldı perrān dest-gāhımdan gurāb-ı
iğtirāb
Başladı pervāza zīrā bāz-ı hevlā-yı
emel

bāz-ı nigāh itmez oldı:

1. **bāz-ı nigāh itmez oldı:**
Gazel 47
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
*Sevgilinin doğan kuşuna
benzeyen, âşığı kendine bağlayan
etkili bakışı.*

İtmez oldı bize ol çeşm-i fiten bāz-ı
nigāh
Yohsa tāb-ı mey-i efsūn ile ḥābīde
midir

bāz-ı şikār-gūr-i çerā-gāh-ı himmetim:

1. **bāz-ı şikār-gūr-i çerā-gāh-ı
himmetim:**

Tahmis 3

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Gayret merasında avlanan
doğan kuşu.*

Bāz-ı şikār-gūr-i çerā-gāh-ı
himmetim
Kām-ı dü-kevn cünbüş-i bāl ü
perimdedir

bāzice itme:

1. **bāzice itme:**
Nazm 25
Mısra: 3
Kelime Tipi: **Deyim**
Oyuncak etmek.

Se rüze kār-ı dil-i zārı itme bāzice
Küşād-ı bahtı bu şeş-dergehiñ
dübāre degildir

bāzī-gāh-ı ḥüsn:

1. **bāzī-gāh-ı ḥüsn:**
Gazel 199
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Güzelliğin oyun alanı.

Olup dil tār-bend-i turre bāzī-gāh-ı
ḥüsnünde
Mişāl-i mähī-i tasvīr lerziş-kār
kalsun mı

bāzī-i etfāl:

1. **bāzī-i etfāl:**
Gazel 205
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Çocukların oyunu.

Olan kārında bī-fıkr-i me'ād ol
bū'l-hevesdir kim
İder etvār-ı dehre bāzī-i etfālden
fālī

bāzū-yı heves:

1. **bāzū-yı heves:**
Gazel 100
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Arzuların kuvveti.

Oldı vābeste-i zülfī o kemān-
ebrūnuñ
Böyle bir çille daḥi çekmedi bāzū-
yı heves

bebek:

1. **bebek:**
Kaside 9

Mısra: 41
İstanbul'un Beşiktaş ilçesinde,
Boğaziçi'nin Avrupa yakasında
bulunan semtin adı.

Bebek hadîkasın aldı gözüne 'ayn-ı
şafâ
Sarıldı Akbabaya yâsemende kıldı
karâr

be-bîn:

1. **be-bîn:**
Muamma 21
Mısra: 2
Görmek.

Zi ân 'İsî sühan bâyed mera
medhüşî-i vuşlat
Be-bîn bâ-zerre-i bî-ğod ki mihreş
der keşîd elbet

bed:

1. **bed:**
Kaside 1
Mısra: 20
Fena, çirkin, kötü.

Sa'y it sahlî ü salim ol irvâ-yı
hâlden
Cezm it sükûnı bed hareketlerden
it ibâ

bed' id:

1. **bed' id:**
Kaside 8
Mısra: 21
Kelime Tipi: -
Başlamak.

'Akâ'idden Celâle bed' idüp ez-
cân u dil lâle
Kitâb-ı gülşen-i tevhidin oldu hem
sebak-hânı

2. **bed' idüp:**
Kaside 8
Mısra: 26
Başlamak.

Mutavvel nüshasın çün serv-i bâlâ
eyleyüp tekmi
Usûl ile menâra bed' idüp devşirdi
dâmânı

bed' it:

1. **bed' itdi:**
Kaside 8
Mısra: 14
Başlatmak, Uygulamak.

Kırâ'at eyleyüp gül Ravzatü'l-
ahyârı ser-tâ-ser

Riyâziyyâta bed' itdi küşâyış buldı
vicdanı

bed-bînân it:

1. **bed-bînân it:**
Gazel 80
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Ümitsiz yapmak.

Gubâr-ı hâtla itmez iktihâl-i şevk
bed-bînân
Ki jeng-âlüd ola bir şîşe-pâre
hurde-bîn olmaz

bed-büy-ı nakmetle:

1. **bed-büy-ı nakmetle:**
Gazel 78
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
İntikamın kötü kokusu.

Bidâyette meşâm-âlüd olan bed-
büy-ı nakmetle
Ne dehlü ni' met-âlüd olsa
miskiyyü'l-hitâm olmaz

beden:

1. **bedendir:-dir**
Lugaz 7
Mısra: 14
Vücut, gövde, ten, cisim.

Pâyinin mikdâr-ı sülsidir seri
Eyleseñ ihsâ bedendir ekseri

2. **beden:**
Kaside 7
Mısra: 18
(Ar.) Vücut, gövde, cisim, ten.

Fem gönça turre sünbül ü had lâle
kad nihâl
Ruhsâr verd-i âl ü beden yâsemîn
ola

3. **bedende:-de**
Tahmis 2
Mısra: 28
Beden, gövde, vücut.

Lisân-ı Hâlidir üstâd olup taqrir
iden cümle
Degil ancak bedende Es 'adâ
tedbîr iden cümle

bed-hüy-i heves:

1. **bed-hüy-i heves:**
Gazel 100
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
İsteklerin kötü huyu.

Küy-i yâre müteveccih olalı rüy-i
heves
Gayra bir vech ile yüz virmedi
bed-hüy-i heves

be-dîd:

1. **be-dîd:**
Kaside 12
Mısra: 39
Görünür; açık, meydanda,.

Böyle tâbendelik olmazdı
sirişinde be-dîd
Olmasa reng-i 'izârîñla muhammer
lâle

be-dîd ol:

1. **be-dîd ol:**
Gazel 180
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Görünmek, ortaya çıkmak.

Takayyüd itme hât-ı Hâliñ istitâre
ile
Be-dîd olurdu siyeh-baht-ı dil sitâre
ile

2. **be-dîd ol:**
Gazel 182
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Görünmek, ortaya çıkmak.

Yeter hayâli o meh-rû dilâ
görünme de
Eğer be-dîd olur elbet zekâ
görünme de

bedîhî:

1. **bedîhîdir:-dir**
Gazel 157
Mısra: 3
Akla kendiliğinden gelen. II
Açık, âşikâr, belli.

Bedîhîdir ki kasd-ı cân ider pür-
çîn-i kîn olmuş
Bu ma'nâdır çıkan evvel nazarda
beyt-i ebrûdan

bed-kîs:

1. **bed-kîşler:-ler**
Gazel 160
Mısra: 5
Kötü dinli, çirkin mezhepli,
acımasız kimse.

Harîs-i iktisâb-ı şân olan bed-kîşler
Halka
İder takbîl için âmâde ekser dest ü
dâmânın

bedr:**1. bedr:****Gazel 14**

Mısra: 5

*Ayin on dördü, dolunay II
aydınlık, parlaklık.*

Felekde gâh bedr ü geh hilâl
oldığına bâdî
‘Îzâr u ebruvânîñ şeklini tasvîr ider
mehtâb

bedr-i ‘izz ü devlet:**1. bedr-i ‘izz ü devlet:****Tarih 24**

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Devlet ve ululuk dolunay.

Hemîşe bedr-i ‘izz ü devleti pür-
nûr ide dehri
Vücûd-ı pâki dâ‘im ola tâ ‘âlem
hüveydâdır

bedr-i temâma:**1. bedr-i temâma:****Gazel 151**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Dolunay I ayın on dördü gibi
güzelliğinin kemaline ermiş,
kusursuz sevgili.*

Nigâh idüp meh o bedr-i temâma
şerminden
Siyeh kumâş-ı şebi itdi câme
şerminden

bed-ter:**1. bed-terdir:-dir****Lugaz 10**

Mısra: 22

Daha kötü, beter.

Birisi daği hemân ejderdir
Bu husûmetde daği bed-terdir

bed-ter id:**1. bed-ter id:****Gazel 160**

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Daha kötü, beter etmek.

Libâs-ı Hâlden ol kim ‘âlâyık-şüy
ola Es’ad
İder mi çirk-i âlâyışle bed-ter dest
ü dâmânın

bed-ter olmaz:**1. bed-ter olmaz:****Gazel 44**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Daha kötü olmak.

Riyâdan bed-ter olmaz belki
igzâbâne nuṭṭ eyler
Recâ-yı nâ-be-câ-teklîm hûbâna
nezâketdir

bed-tînet:**1. bed-tînetân:****Gazel 156**

Mısra: 5

Kötü huylular.

Olur mı nîk-hû bed-tînetân alâyiş ü
ferle
Belî bulmaz tagayyür ṭab’-ı âhen
zer-nişânından

be-düş id:**1. be-düş id:****Kaside 9**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Omzuna giymek.

Firâş-ı hâkde der-hâb olup yaḥod
deyden
Yatırdı hırka-i berfi be-düş idüp
ezḥâr

behcet:**1. behcet:****Tarih 41**

Mısra: 4

Güzellik.

Sa’âdet tûli ‘izzet ‘arzı rif’at kıdd-
i bâlâsı
Der ü dîvârı behcet sâha-i dergâhı
şevḳ-efzâ

be-kâm ol:**1. be-kâm ol:****Gazel 78**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Arzusuna, isteğine kavuşmak,
mesut ve bahtiyar olmak.*

Ne deñlü vaz’-ı mevhûm-ı
ḥaḳîmanî-yle serd itse
Dürûgîn bâ’iş-i taḥşîl-i kâm iden
be-kâm olmaz

bekâm ol:**1. bekâm ol:****Muamma 1**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Arzusuna, isteğine kavuşmak,
mesut ve bahtiyar olmak.*

Ger dilerseñ nâm birle olasın evvel
bekâm
Nâsa tertîb üzre iclâle şürû‘ eyle
müdâm

be-kâm olmaz:**1. be-kâm olmaz:****Gazel 45**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bahtiyar olmak.

O kim yektâ-rev-i nâ-refte-râh-ı
ḥod-pesendidir
Be-kâm olmaz ğurûr-ı nâ-be-câsı
pây-bendidir

bel bağlamışım:**1. bel bağlamışım:****Müsemmen 1**

Mısra: 47

Kelime Tipi: Deyim

*Bir kimsenin kendisine
yardım edeceğine inanmak,
güvenmek; hizmetine girmek.*

Bu mıdır hizmete bel bağlamışım
söylediğün
Râzîyem söylediğün cân u
gönûlden didigin

bel bağlar:**1. bel bağlar:****Gazel 169**

Mısra: 2

Kelime Tipi: Deyim

*Bir kimsenin kendisine
yardım edeceğine inanmak,
güvenmek; hizmetine girmek.*

Bir kerre kemer gibi sarılsam o
miyâna
Bel bağlar idim yâre fedâ-yı dil ü
câna

belâ evlevigör:**1. belâ eyleyigör:****Kaside 1**

Mısra: 40

Kelime Tipi: -

Kabul ve tasdik etmek.

Her ḥayr u şerde lâ vü ne‘âmdan
ḥazer kılup
Emr-i Hüdâda eyleyigör kavliñi
belâ

belāḡat:**1. belāḡat:****Kaside 1**

Mısra: 77

Ar. Etkili ve yerinde söz söyleme.

Başla belāḡat üzre me'ānī-i

mu'cize

Bulsun bu nev nesid feşāhatla intiha

belāḡat-dih-i mīnā-vı kalem:**1. belāḡat-dih-i mīnā-yı kalem:****Kaside 10**

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

Kalemin minesine yerinde ve güzel söz söylettiren.

Güftār-ı medāyih Eger-i feyz-i

hıreddir

Tahriri belāḡat-dih-i mīnā-yı

ķalemdir

beli:**1. beli:****Gazel 156**

Mısra: 6

Elbette, evet, belli, malum.

Olur mı nık-hü bed-tinetān alāyış ü ferle

Belī bulmaz tagayyür ṭab'-ı āhen zer-niṣānından

2. beli:**Gazel 204**

Mısra: 2

Evet, doğru anlamında tasdik anlamı taşıyan söz.

Dile tābiş o şūh-ı āteşin-Ruḥsārdan geldi

Belī pervāneye sūz-ı derūn hep nārdan geldi

3. beli:**Gazel 48**

Mısra: 6

"Öyle değil mi!" anlamına gelen tasdik etme manasında bir söz, evet.

Helāk eyler idüp 'uṣṣāķa zehr-āb-ı elem işrāb

Beli aḡyār gerçi şüretā ecsāmdir semdir

4. beli:**Gazel 75**

Mısra: 2

"Öyle değil mi!" anlamına gelen tasdik etme manasında bir söz, evet.

Müzeyyen olsa da elfāzı bī-hüde kelām almaz

Belī gevher-şināsān-ı meani ihtişam almaz

5. beli:**Gazel 77**

Mısra: 8

"Öyle değil mi!" anlamına gelen tasdik etme manasında bir söz, evet.

Sudūr-ı lafz ile erbab-ı ḥālīn sem'ı tev'emdir

Belī dānā-dilān-ı 'ālem-i ma'nāda gūş olmaz

6. beli:**Gazel 79**

Mısra: 10

"Öyle değil mi!" anlamına gelen tasdik etme manasında bir söz, evet.

Kırar 'uṣṣāķı mest-i nāz iken

şemşir-i ḡamzeyle

Belī hüṣyār olan bī-hüde tīḡ-i ḥūn-çekān çekmez

7. beli:**Gazel 80**

Mısra: 2

"Öyle değil mi!" anlamına gelen tasdik etme manasında bir söz, evet.

Derūn-ı kīne-ṭab'ān 'aşķa cāy-ı bih-terin olmaz

Belī āyineden tārīde-şüret müstebin olmaz

8. beli:**Gazel 80**

Mısra: 12

"Öyle değil mi!" anlamına gelen tasdik etme manasında bir söz, evet.

Mecāz-ı pūr-televvün mahv olur nūr-ı ḥāķikatle

Belī reng-i perende tāb-ı mihr ile mekīn olmaz

9. beli:**Müsemmen 1**

Mısra: 59

"Öyle değil mi!" anlamına gelen tasdik etme manasında bir söz, evet.

Sādesin sende belī naķş-ı ḥāķikat ne gezer

Yohsa söz virmiş iken kimse sözünden mi döner

beli itmege:**1. beli itmege:****Gazel 21**

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Kalıp ifade**

"Öyle değil mi!" anlamına gelen tasdik etme manasında bir söz, evet.

Görüp pūr-şevķ olur dil sīne-i billūr-ı cānānı

Belī āyinedir tūtīyi gūyā itmege bā'ış

beliḡrad:**1. beligrādı:-ı****Tarih 8**

Mısra: 20

Belgrat şehri.

Ceyş-i düşmān çıkınca didiler hātifden

Sulh ile aldı Beligrādı Mehmed Pāşā

belki:**1. belki:****Gazel 44**

Mısra: 5

"Bir ihtimal" anlamında kullanılan zarf.

Riyādan bed-ter olmaz belki igzābāne nuṭķ eyler Recā-yı nā-be-cā-teklīm ḥübāna nezāketdir

2. belki:**Lugaz 18**

Mısra: 9

"Bir ihtimal" anlamında kullanılan zarf.

Belki būstān-ı nazarda ḥoş-nümā Bir gedūdur bulmuş ol neşv ü nemā

3. belki:**Lugaz 16**

Mısra: 5

"Bir ihtimal, muhtemelen" anlamında kullanılan zarf.

Bīn vecih belki ola anlarda Ki ola nazra-i ūlā humekā

belli:**1. belli:****Lugaz 10**

Mısra: 7
Belli, aşıkâr, apaçık.

Gerçi kim yokdur anıñ belli yeri
Oldıgı yerde 'ayandır Eşeri

ben:

1. **beni:--i**
Gazel 16
Mısra: 7
"Ben" birinci teklik şahıs
zamiri.

Pür-süz ide o dem ki beni âteş-i
güneh
Âb-ı hayât-ı lutf ile def'-i harâret it

2. **benim:-im**
Gazel 51
Mısra: 2
"Ben" birinci teklik şahıs
zamiri.

O mehpâre dilâ âgûş-zîb-i canım
olmuşdur
Benim küy-i melâhat zîver-i
çevgânım olmuşdur

3. **benden:-den**
Gazel 111
Mısra: 6
"Ben" birinci teklik şahıs
zamiri.

Sâye-âsâ rûy-mâl-i hâk-i pâyı
olmağı
Eyledi benden o serv-i ravza-i
behcet dirîg

4. **benden:-den**
Gazel 111
Mısra: 10
"Ben" birinci teklik şahıs
zamiri.

Es'adâ peygüle-i hasretde zâr iken
yine
İtmedi ünsiyyetin benden gam-ı
fûrkât dirîg

5. **beni:-i**
Gazel 10
Mısra: 1
"Ben" birinci teklik şahıs
zamiri.

Beni âşüfte kılan zûlf-i perîşandır
hep
Bağrımı hûn iden ol gamze-i
fettandır hep

6. **benimle:-im, -le**
Gazel 26
Mısra: 7

"Ben" birinci teklik şahıs
zamiri.

Tek benimle hem-dem ol sen
bezm-i vuşlatda raķīb
Dürdan itsün kılâb-ı âdiyât-âsâ
nibâh

7. **bende:-de**
Gazel 111
Mısra: 4
"Ben" birinci teklik şahıs
zamiri.

Zülfî sevdâsın çekerken tîg çekdi
gamzesi
Bu keşâkeşlerle bende kalmadı
tâkat dirig

8. **benden:-den**
Gazel 166
Mısra: 3
"Ben" birinci teklik şahıs
zamiri.

Humâr-ı cevriñi def' itmez ol perî
benden
Niyâzı neş'e-i şahbâ-yı şîven itsem
de

9. **bende:-de**
Kıt'a 5
Mısra: 1
"Ben" birinci teklik şahıs
zamiri.

Gedikli bende iken serde dâğ-ı
hecr ile
Teraḥḥum itmedi timâr idüp
cerâḥatine

10. **benimle:-im, -le**
Rûbai 8
Mısra: 2
"Ben" birinci teklik şahıs
zamiri.

Ey âh-ı seḥer 'aceb ki kâr
eylemediñ
Ol seng-dili benimle yâr eylemediñ

11. **benden:-den**
Tahmis 3
Mısra: 14
"Ben" birinci teklik şahıs
zamiri.

Şerḥ eyledim mütûn-ı kavânin-i
mu'zamı
Benden sorun ḥaķâyık-ı esrâr-ı
âlemi

12. **baña:--a, -**
Gazel 4
Mısra: 1

"Ben" Birinci teklik şahıs
zamiri.

Tâb-ı rûz endüh-ı gam-te'sirdir
sensiz baña
Tire-i şeb mevc-i baḥr-ı kırdır
sensiz baña

13. **baña:--a, -**
Gazel 4
Mısra: 2
"Ben" Birinci teklik şahıs
zamiri.

Tâb-ı rûz endüh-ı gam-te'sirdir
sensiz baña
Tire-i şeb mevc-i baḥr-ı kırdır
sensiz baña

14. **ben:**
Kaside 7
Mısra: 77
"Ben" birinci tekil şahıs
zamiri.

Ben ol hezâr-ı mu'cize-güyüm ki
âfitâb
Dil-süzî-i demimle gül-i âteşin ola

15. **baña:-a**
Gazel 42
Mısra: 4
"Ben" birinci tekil kişi zamiri
.

Ruḥuñ hayâl idüp içsem mey-i
şebâne eger
Meh-i felek baña cām-ı cihân-
nümâ görünür

16. **baña:-a**
Gazel 98
Mısra: 3
"Ben" birinci tekil kişi zamiri
.

Satır-ı müjem de baña raķīb oldı bî-
mesâs
Sedd itdi rāh-ı başıra-i cānı ḥār u
ḥās

17. **baña:-a**
Muamma 15
Mısra: 2
"Ben" birinci tekil kişi zamiri
.

Nutḳ-ı pâkiñden olur olursa tertîb-i
devâ
Bâtın u zâḥir leb-i la'lini dermân
kıl baña

18. **baña:-a**
Murabba 1
Mısra: 9

" Ben" birinci tekil kişi zamiri

Murg-i nâliş-kârınım rahm it baña
Ben de Es'ad-veş olup mâil saña

19. **baña:-a**

Murabba 2

Mısra: 8

" Ben" birinci tekil kişi zamiri

şadme-hâr-ı rûzgâr-ı derd ü
miḥnet-kâr idim
Şimdi ihsanın baña bî-hadd ü
pâyân eylediñ

20. **baña:-a**

Nazm 22

Mısra: 1

" Ben" birinci tekil kişi zamiri

Mihr-i rûyın baña ol mâh-likâ
gösterse
O günü bir daḡı lutf itse ḡudâ
gösterse

21. **bana:-a**

Rûbai 1

Mısra: 1

" Ben" birinci tekil kişi zamiri

Yâ Rab bana tevḡiki nigeh-bân
eyle
ḡâmem güher-i ma'ârife kân eyle

22. **baña:-a**

Gazel 145

Mısra: 8

" Ben" birinci tekil kişi

zamiri.

Beni mest-i mey-i nâz itmesün
ḡâḡı cefâ kılsun
Humâr-ı sāḡar-ı cevri baña ḡoş-
neş'edir mülden

23. **beni:-i**

Gazel 30

Mısra: 1

" Ben" birinci tekil şahıs

zamiri.

Beni dūr eylediñ bilmem niçün ol
mâhdan ey çarḡ
'Acebdır kim hirāsân olmadıñ sen
âhdan ey çarḡ

24. **beni:-i**

Gazel 37

Mısra: 11

" Ben" birinci tekil şahıs

zamiri.

kılsa beni 'aceb mi nihânî firifte
Nireng-i nâzi tab'-ı veleḡ-
güsterimdedir

25. **beni:-i**

Gazel 63

Mısra: 3

" Ben" birinci tekil şahıs

zamiri.

İder çü saye beni ḡāk-zîb ü refte-
tüvân
O naḡl-i 'işve ne dem nâz ile ḡurām
eyler

26. **ben:**

Gazel 194

Mısra: 4

" Ben" birinci tekil şahıs

zamiri.

Baḡt-ı siyāḡımıñ yüzi ag olsun
eyledi
Ben cismi zerdı bir Ruḡı âliñ
fütâdesi

27. **ben:**

Gazel 196

Mısra: 10

" Ben" birinci tekil şahıs

zamiri.

Var iken dilde hirās-ı çîn-i ebrü
Es'adâ
ḡayra yüz virdi ben oldum zâr bir
yüzden daḡı

28. **ben:**

Kaside 5

Mısra: 55

" Ben" birinci tekil şahıs

zamiri.

Ben o bîmâr-ı zünûbum yok
'ilâcım asla
Nûş-dârû-yı şefâ'atla olur baña
deva

29. **benim:-im**

Gazel 51

Mısra: 8

" Ben" birinci tekil şahıs

zamiri.

Eger kanım da içse ḡamzesi
peymâne-veş dönmem
Benim ol âfet-i devrân ile
peymânım olmuşdur

30. **benim:-im**

Kaside 12

Mısra: 77

" Ben" birinci tekil şahıs

zamiri.

Benim ol bâḡçe-i mu'cize-tarḡ-ı
ḡüftâr
Ki müseddeslerim anda farah-âver
lâle

31. **benim:-im**

Nazm 16

Mısra: 2

" Ben" birinci tekil şahıs

zamiri.

Serpüş-i ḡadeḡ tâc-ı zer-endüd-ı
serimdir
Dergâḡ-ı ḡârâbat benim eski
yerimdir

32. **benim:-im**

Rûbai 11

Mısra: 1

" Ben" birinci tekil şahıs

zamiri.

Gördükçe beni kaçma benim
cânânım
ḡaşret odına yakma dil-i süzânım

33. **beni:-i**

Gazel 30

Mısra: 10

" Ben" birinci tekil şahıs

zamiri.

Mişâl-i Es'ad âni ḡâle-i âḡuşa
almışken
Beni âyâ niçün dūr eylediñ ol
mâhdan ey çarḡ

34. **beni:-i**

Gazel 31

Mısra: 6

" Ben" birinci tekil şahıs

zamiri.

Dâḡ ur derûna eyleme tîr-i nigâḡı
red
Dil-dâdeñim anıfla beni eyle ber-
murâd

35. **beni:-i**

Gazel 32

Mısra: 3

" Ben" birinci tekil şahıs

zamiri.

Eyle şâyeste şehâ bir nigeh-i lutfâ
beni
Dâḡ-Dâḡ eylemeden ḡamze-i ḡün-
ḡâr meded

36. **beni:-i**

Gazel 71

Mısra: 1

" Ben" birinci tekil şahıs

zamiri.

Sevdā-ger eyleyen beni bir
Karamanlıdır
Gerçi siyāh-çerdedir amma ki
ānlıdır

37. **beni:-i**

Gazel 13

Mısra: 11

"Ben" birinci tekil şahıs
zamiri (aşık).

Mest eyler Es 'adā beni ser-germī-i
hayāl
İtsem ne dem taşavvur-ı nūş-i
şarāb-ı leb

38. **beni:-i**

Gazel 30

Mısra: 1

"Ben" birinci tekil şahıs
zamiri (aşık).

Beni dūr eylediñ bilmem niçün ol
māhdan ey çarh
'Acebdır kim hirāsān olmadıñ sen
āhdan ey çarh

39. **beni:-i**

Gazel 46

Mısra: 5

"Ben" birinci tekil şahıs
zamiri (aşık).

Beni mehcūr idüp dildārdan dūr
ittiren dehrī
Raķīb-i fitne-ger didükleri ol kara
şeytāndır

40. **beni:-i**

Gazel 59

Mısra: 7

"Ben" birinci tekil şahıs
zamiri (aşık).

Şeb-zinde-dār-ı hayret ü sevdā ider
beni
Her dem hayāl-i turre-i müşkīn-i
tār-ı yār

41. **beni:-i**

Gazel 191

Mısra: 7

"Ben" birinci tekil şahıs
zamiri (aşık).

Şeş-der-geh-i cefāda beni zār kıldı
yār
Bir pula saymadı dil-i bāzīçe-
dānımı

42. **baña:-a**

Gazel 38

Mısra: 10

"Ben" birinci tekil kişi zamir.

Mihr-i ruhsārı hayāliyle o şūhūñ
Es'ad
Şeb-i tārık-i gam-ı hecri baña
hāver olur

43. **baña:-a**

Gazel 51

Mısra: 4

"Ben" birinci tekil kişi zamir.

'Aceb mi bāda virsem kendini bu
geşt-zār içre
Ki hāşıl baña berç-ı hırmen-i
sāmānım olmuşdur

44. **bana:-a**

Gazel 112

Mısra: 10

"Ben" birinci tekil kişi zamir.

Dīdede kākül hayālī sīnede şad-
Dāğ-ı gam
Vādī-i 'aşk oldu bana Es'adā Dāğ
üstü bağ

45. **baña:-a**

Gazel 115

Mısra: 5

"Ben" birinci tekil kişi zamir.

Güyā ki rüzı baña şeb-i hayret
eyledi
kıldı haţ-ı siyeh gibi setr-i 'izār
zülf

46. **baña:-a**

Gazel 120

Mısra: 9

"Ben" birinci tekil kişi zamir.

Ağlama zāhid baña cām-ı meh-i
şevvālī gör
Rūze-dār itsün mi hiç eşkiyle dūrd-
aşāmlık

47. **baña:-a**

Gazel 120

Mısra: 12

"Ben" birinci tekil kişi zamir.

Māh-ı 'īd-i vaşlı göstermezse
Es'ad şām-ı baht
Çün şafāda rüz-nām olsun baña
kem-nāmlık

48. **bana:-a**

Gazel 162

Mısra: 1

"Ben" birinci tekil kişi zamir.

Şām-ı hecri bana cāy itmiş iken ol
gīsū
kāmetim dağı kemān itdi hevā-yı
ebrū

49. **baña:-a**

Gazel 162

Mısra: 4

"Ben" birinci tekil kişi zamir.

hābımı bağladı idrākımı ibtāl itdi
Ne füsün itdi baña bilmem o çeşm-
i cādū

50. **baña:-a**

Gazel 163

Mısra: 6

"Ben" birinci tekil kişi zamir.

Derün pūr-zaḥm-ı tīg-i gamze-i
hūn-rīz iken şimdi
Baña efsūn idüp ser-beste kıldı
mū-be-mū gīsū

51. **baña:-a**

Gazel 163

Mısra: 10

"Ben" birinci tekil kişi zamir.

'Aceb mi nāfe-veş çāk-ı girībān
eylesem Es'ad
Baña cāy itdi deşt-i Çīn-i hecri ol
gözi āhū

52. **baña:-a**

Gazel 182

Mısra: 1

"Ben" birinci tekil kişi zamir.

Kadem dü-tādır ol ebrū baña
görünme de
Ki kıble tā'ata hergiz sezā
görünme de

53. **bana:-a**

Gazel 204

Mısra: 7

"Ben" birinci tekil kişi zamir.

Bana ol sīm-berden yād-gār eksik
değil amma
Bu taze Dāğ-ı sürh ol hançer-i zer-
kārdan geldi

54. **baña:-a**

Kaside 5

Mısra: 56

"Ben" birinci tekil kişi zamir.

Ben o bīmār-ı zünübüm yok
'ilācım asla
Nūş-dārū-yı şefā'atla olur baña
deva

55. **baña:-a**

Muamma 3

Mısra: 1

"Ben" birinci tekil kişi zamir.

Nāz ile hançer-be-dest ol ger
harām olsun baña

Eyleyem pā-māl cism-i mürdem ey
hünī saña

56. **baña:-a**
Müsemmen 1
Mısra: 27
" Ben" birinci tekil kişi zamir.

Sevdiğim diyü baña 'ahd idüp
ikrar itmek
Soñra zālīm dönüp ikrarını inkār
itmek

57. **baña:-a**
Nazm 14
Mısra: 2
" Ben" birinci tekil kişi zamir.

Revnāk-ı bezm itme benden
ğayriye dildārımı
Baña ağyār ile gösterme İlāhī
yārimi

58. **bana:-a**
Nazm 20
Mısra: 1
" Ben" birinci tekil kişi zamir.

Göster āyine-i rüyūñ bana dil-şād
olayım
Yap o yüzden dil-i vīrānımı ābād
olayım

59. **ben:**
Beyit 1
Mısra: 1
" Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

‘İzārīñ ‘anberīñ mūlarla pūr-tahrīr
gördüm ben
Siyāhī haṭṭı ile nüşa-i tenvīr
gördüm ben

60. **ben:**
Beyit 1
Mısra: 2
" Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

‘İzārīñ ‘anberīñ mūlarla pūr-tahrīr
gördüm ben
Siyāhī haṭṭı ile nüşa-i tenvīr
gördüm ben

61. **ben:**
Gazel 18
Mısra: 10
" Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

Kays olmadan Es‘ad daḥi caşk ile
hem-āğūş
Ben olmuş idim beste-i zencīr-i
maḥabbet

62. **ben:**
Gazel 38
Mısra: 8
" Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

Sīnede hıfz iderim fikr-i ḥaṭ-ı
dildārı
Āyet-i ḥüsnin okursam n‘ola ben
ezber olur

63. **ben:**
Gazel 59
Mısra: 5
" Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

Ben ol helāk-i kākūl-i müşkīn-i
dilberim
Sūnbül demīde olsa giyāhımda
vechi var

64. **ben:**
Gazel 65
Mısra: 5
" Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

Çü turre ben daḥi pejmürde-ḥāl ü
kāl oldum
İden bu güne perīşān o tıfl-ı
elkendir

65. **ben:**
Gazel 70
Mısra: 3
" Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

Girmez koyuna kelle de virsem
rehinde ben
Ol şīr-ḥāre kuzıcağım
Koçhisārlıdır

66. **ben:**
Gazel 121
Mısra: 5
" Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

Ben ol zencīr-i miḥnet-ber-gelū
Mecnūn-ı ‘aşkı kim
Esīr itse beni Leylī-i zūlfūñ
ictinābım yok

67. **ben:**
Gazel 140
Mısra: 1
" Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

Gözüm degdi o şehlä çeşmi şūr-
efgen ben öğretdim
Bakılsa kec-nıgeh bilmezdi
evvelden ben öğretdim

68. **ben:**
Gazel 140
Mısra: 2
" Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

Gözüm degdi o şehlä çeşmi şūr-
efgen ben öğretdim
Bakılsa kec-nıgeh bilmezdi
evvelden ben öğretdim

69. **ben:**
Gazel 140
Mısra: 4
" Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

Alup bir cām virdim saña sākī
cevher-i hūşum
Sanī‘-i şīşe-bāzı bilmez idiñ sen
ben öğretdim

70. **ben:**
Gazel 140
Mısra: 6
" Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

O vahşī şāh-bāz-ı nāza dest-āmūzī-
i ünsi
Daḥi nev-beste-çeşm-i hışm-ı
vahşetken ben öğretdim

71. **ben:**
Gazel 140
Mısra: 8
" Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

Tutulmazdı dil-i ferzānem ol şāh-ı
sitem-kīşe
Yine rūh almağı fı‘l-Ḥāl açmazdan
ben öğretdim

72. **ben:**
Gazel 140
Mısra: 10
" Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

Muhassal tünd-hū kıldım seni fart-ı
niyāzımla
Rūsūm-ı cevri güyā ey vefā-
düşmen ben öğretdim

73. **ben:**
Gazel 140
Mısra: 12
" Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

kılarken kil-k-i Es‘ad meşk-i
mısra‘-ı ḥaṭṭıñ aña
Görüp ebrūlarıñ bir beyt-i
müstahsen ben öğretdim

74. ben:

Gazel 142

Mısra: 1

" Ben" birinci tekil kişi

zamiri.

Sen sāğara ben la'liñe sundukça
sunaydım
Sen bādeye ben buseye kandıkça
kanaydım

75. ben:

Gazel 142

Mısra: 2

" Ben" birinci tekil kişi

zamiri.

Sen sāğara ben la'liñe sundukça
sunaydım
Sen bādeye ben buseye kandıkça
kanaydım

76. ben:

Gazel 142

Mısra: 8

" Ben" birinci tekil kişi

zamiri.

Sen esb-i cefādan harem-i hās-ı
vefāya
Ben yoluna cān virmege indikçe
ineydim

77. ben:

Gazel 142

Mısra: 12

" Ben" birinci tekil kişi

zamiri.

Ol rāh-rev-i 'işve ribāt-ı dile Es'ad
Ben menzil-i maksūduma
kondukça konaydım

78. ben:

Gazel 158

Mısra: 1

" Ben" birinci tekil kişi

zamiri.

ḥaṭṭıñ kim levḥ-i āteş-zād olan ol
rūda gördüm ben
Dil-i 'uşşāk-āsā süzişi her mūda
gördüm ben

79. ben:

Gazel 158

Mısra: 2

" Ben" birinci tekil kişi

zamiri.

ḥaṭṭıñ kim levḥ-i āteş-zād olan ol
rūda gördüm ben
Dil-i 'uşşāk-āsā süzişi her mūda
gördüm ben

80. ben:

Gazel 158

Mısra: 4

" Ben" birinci tekil kişi

zamiri.

Halel-yāb olmamış ḥaṭṭa nizām-ı
kişver-i ḥüsn-i
Diyār-ı Rūmi ceyş-i fītneden āsūde
gördüm ben

81. ben:

Gazel 158

Mısra: 6

" Ben" birinci tekil kişi

zamiri.

Mişāl-i cūy ol serv-i revanıñ
pāyine aḳdı
Dil-i meyyāl-i de eşkim gibi ol sūda
gördüm ben

82. ben:

Gazel 158

Mısra: 8

" Ben" birinci tekil kişi

zamiri.

Mahal virmez bula 'āşık niyāza
fursat-ı güftār
Sūḥan-gūyāl-ı bir ğamze bir
ebrūda gördüm ben

83. ben:

Gazel 158

Mısra: 10

" Ben" birinci tekil kişi

zamiri.

N'ola āyine-āsā olsa Es'ad nazmı
pākīze
Ki āb ü tāb-ı nutḳı Nākıd-ı hoş-
gūdā gördüm ben

84. ben:

Gazel 179

Mısra: 1

" Ben" birinci tekil kişi

zamiri.

Merḥamet-sāz ol yeter ben zāra
Allah 'aşḳına
Eyle luṭf-āmiz bir nezzāre Allah
'aşḳına

85. ben:

Gazel 195

Mısra: 1

" Ben" birinci tekil kişi

zamiri.

Dil kākūlunde beste ben ol
kaşdayım daḥi
Gönlüm hevāda seyr-i kemān-
keşdeyim daḥi

86. ben:

Gazel 195

Mısra: 5

" Ben" birinci tekil kişi

zamiri.

Müjgānı zaḥm urmada ben mest-i
çeşm-i yār
Geçdi hadengi cānıma terkeşdeyim
daḥi

87. ben:

Gazel 195

Mısra: 7

" Ben" birinci tekil kişi

zamiri.

Bağlandı kılca ḳaldı gönül
kākūlunde ben
Fıkr-i miyān-ı dılber-i meh-
veşdeyim daḥi

88. ben:

Gazel 195

Mısra: 10

" Ben" birinci tekil kişi

zamiri.

Āğūşa çekdi el o kaşı yāy-ı Es'adā
Ben çille-i elemle keşākeşdeyim
daḥi

89. ben:

Gazel 196

Mısra: 5

" Ben" birinci tekil kişi

zamiri.

Ġamze şad çāk itmede ben vāl-i
ḥüsn-i cemāl
Dağ-dār oldu ten-i bīmār bir
yüzden daḥi

90. ben:

Gazel 197

Mısra: 2

" Ben" birinci tekil kişi

zamiri.

Pişinde tiğ-i ğamze-i yārin
durulmadı
Tır-i nigāha ben gibi kimse
urulmadı

91. ben:

Gazel 200

Mısra: 11

" Ben" birinci tekil kişi

zamiri.

Ümmūd-i pāy-māl-i serv-i kadīñle
ben
Çün sāye zīb-i devha-i şimşād
olam gibi

92. **ben:****Kaside 5**

Mısra: 47

" Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

Ben nice vaşf ideyim zāt-ı celilü'ş-
şāniñ
Olıcağ 'izz ile memdühı Ganī
Sübḥāniñ

93. **ben:****Kaside 5**

Mısra: 49

" Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

Ben ki mestāne-i zehr-ābe-i 'isyān
oldum
Dāğ-ı şemşir-i ḥatāya ile bī-cān
oldum

94. **ben:****Kaside 8**

Mısra: 67

" Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

Ben ol tābiş-firüz-ı rüz-i firüz-
maḳālim kim
Cihān-ı nuṭkuma kıl-k-i siyehdir
şām-ı nūrānī

95. **ben:****Kaside 9**

Mısra: 97

" Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

Ben ol sepīde-kün-i reng-i Şubḥ-ı
nazmım kim
Sevād-ı ḥāmem olur gūyiyā şeb-i
nevvār

96. **ben:****Kaside 11**

Mısra: 91

" Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

Ben o nessāc-ı bihīn kāle-i nazmım
ki seza
Ursa gülğonça-i mūhriyle felek
tamgāyı

97. **ben:****Kaside 11**

Mısra: 93

" Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

Ben o beytü'l-harem-i tā'if-i
gūftārım kim
Nāv-dān-ı zer-i kıl-k itse ne dem
mecrāyī

98. **ben:****Kıt'a 3**

Mısra: 4

" Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

' Aceb mi mānde iken eski dirligim
şimdi
' Ulūfe-ḥār-ı hevā-yı yeñiçeriyim
ben

99. **ben:****Lugaz 3**

Mısra: 20

" Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

Cismi olsaydı eger bī-ser ü pā
Fi'l-mesel minḳale dirdim ben aña

100. **ben:****Lugaz 15**

Mısra: 5

" Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

Gālibā tiryākidir zann-eylerim ben
bunları
Kim gıdā yutduklarınca cilve-
gerdir tenleri

101. **ben:****Muamma 9**

Mısra: 1

" Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

İderdim ben de bī-had bülbul-āsā
āhı biñ kerre
Derūn-ı āhenīn-i yāra te'sir itse bir
zerre

102. **ben:****Murabba 1**

Mısra: 2

" Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

Nār-ı hicrānīñla ey şūḥ-ı cihān
Derd-nākim ben helākim sīne çāk

103. **ben:****Murabba 1**

Mısra: 4

" Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

Girye olsa n'ola kārım her zaman
Derd-nākim ben helākim sīne çāk

104. **ben:****Murabba 1**

Mısra: 7

" Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

Derd-nākim ben helākim sīne çāk
Ey gül-i zibende-i bağ-ı bahā

105. **ben:****Murabba 1**

Mısra: 10

" Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

Murg-i nāliş-kārīñım raḥm it baña
Ben de Es'ad-veş olup māl saña

106. **ben:****Murabba 1**

Mısra: 11

" Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

Derd-nākim ben helākim sīne çāk

107. **ben:****Murabba 2**

Mısra: 3

" Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

Eyleyüp ben bendeñe incāz-ı va'd
ü vuşlatıñ
Kārını a'dālarıñ āh ile efgān
eylediñ

108. **ben:****Murabba 2**

Mısra: 12

" Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

ḳalmadı mir'āt-ı ḥāṭırda
küdüretden Eger
Ḥāşılı ben mürdeyi ser-tā-kadem
cān eylediñ

109. **ben:****Murabba 3**

Mısra: 5

" Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

Pāyiñe yüzler sürüp itdikçe ben
vaşlıñ recā
Gāh luṭf u gen 'itāb itseñ ne var ey
pür-cefā

110. **ben:****Murabba 3**

Mısra: 7

" Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

Gerçi ben pūyān-ı vādī-i niyāzım
dāimā
Sen de nāz iklīmīniñ hun-riz bir
sultānısıñ

111. **ben:****Murabba 3**

Mısra: 11
"Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

Eyledikçe gül ruhuñ şevkı-yle ben
âh ü figân
Sen diseñ gül-zâr-ı hüsnüñ bülbül-i
nâlanısıñ

112. **ben:**
Müsemmen 1
Mısra: 40
"Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

Kanı ol kavli yalan itdigin ikrar
kanı
Nice oldı severim söyledigün ben
de seni

113. **ben:**
Nazm 1
Mısra: 1
"Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

Açdı niķâb-ı zülfini ben kaşdayım
dañi
Şubh oldı mäh-ı nevle
keşâkeşdeyim dañi

114. **ben:**
Nazm 1
Mısra: 4
"Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

hâkister itdi cismi lehîb-i mehîb-i
gam
Ben 'aşk dirler âh bir âteşdeyim
dañi

115. **ben:**
Nazm 3
Mısra: 4
"Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

Nakd-i sirişkim sü-be-sü cûlar gibi
kıldım revân
Râh-ı vişâl-i yâre ben sarf eyledim
varı gönül

116. **ben:**
Nazm 11
Mısra: 1
"Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

Dil kâkülünde beste ben ol
kaşdayım dañi
Gönlüm hevâda seyr-i kemân-
keşdeyim dañi

117. **ben:**
Nazm 11

Mısra: 4
"Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

Âğuşa çekdi el o kaşı yâyi Es'adâ
Ben çille-i elemle keşâkeşdeyim
dañi

118. **ben:**
Nazm 17
Mısra: 3
"Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

O şeh nâz eyledikçe ben niyâz-ı
büselik kıldım
Tarab-bahşâ-yı 'uşşak oldı bu
Hâletle efgânım

119. **ben:**
Nazm 23
Mısra: 3
"Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

Ben mürdeyi lutfuñla ne var
eyleseñ ihyâ
Ey ruh-ı revân ten de seniñ cân da
seniñdir

120. **ben:**
Nazm 36
Mısra: 3
"Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

Eyleyüp ben bendeñe incâz-ı va'd-
i vuşlatıñ
Kârını a'dâların âh ile efgân
eylediñ

121. **ben:**
Rûbai 5
Mısra: 4
"Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

Şâyeste midir k'ola berim hâristân
Sen gül olasıñ ben de hezârı güyâ

122. **ben:**
Tahmis 5
Mısra: 6
"Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

Alup gîsü-yı müşkîn-târınıñ bûyın
huzûr itdim
Kanı ol dem ki ben hem-sohbet
olmuşdum ol âfetle

123. **ben:**
Tahmis 5
Mısra: 10
"Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

Dögünsem nice müddet vechi var
seng-i melâmetle
Niçün ben kendümi hâk-i derinden
böyle dūr itdim

124. **ben:**
Tahmis 5
Mısra: 23
"Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

Çü Es'ad gerçi çok gün geçdi ben
fıkr-i muhal itdim
Bu şeb ol mäh-rünüñ 'İsmetî vaşlıñ
hayâl itdim

125. **ben:**
Tarih 7
Mısra: 13
"Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

Es'adâ müjde kılup ben de didim
târîhin
Mühr alup dâver-i dehr oldı
Mehemmed Pâşâ

126. **ben:**
Terkib-bend 1
Mısra: 49
"Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

Ben câm-keş-i şarâb-ı 'aşkıñ
Mestâne-i bî-hicâb-ı 'aşkıñ

127. **beni:-i**
Gazel 113
Mısra: 8
"Ben" birinci tekil şahıs
zamiri.

Zâhîr midir vücûdıma bak hurde-
bîn ile
Fıkr-i miyânı kıldı beni müydan
nahîf

128. **beni:-i**
Gazel 121
Mısra: 6
"Ben" birinci tekil şahıs
zamiri.

Ben ol zencîr-i miñnet-ber-gelû
Mecnûn-ı 'aşkıñ kim
Esîr itse beni Leylî-i zülfüñ
ictinâbım yok

129. **beni:-i**
Gazel 124
Mısra: 9
"Ben" birinci tekil şahıs
zamiri.

İtdi dîvâne beni bir nigeç-i pür-
şûruñ

Bâ'îş-i silsile-cünbân-ı cünündür
gamzeñ

130. **beni:-i**
Gazel 145
Mısra: 7
" Ben" birinci tekil şahıs
zamiri.

Beni mest-i mey-i nâz itmesün
gâhî cefâ kılsun
Humâr-ı sâgar-ı cevri baña hoş-
neş'edir müliden

131. **beni:-i**
Gazel 146
Mısra: 8
" Ben" birinci tekil şahıs
zamiri.

Sabâ var ol tabîb-i câna bîmâr
oldığım söyle
Beni bir kerre görmek aña sıklet
gelmesün gelsün

132. **beni:-i**
Gazel 161
Mısra: 3
" Ben" birinci tekil şahıs
zamiri.

' Aceb mi fikr-i şahbâ-yı lebi kılsa
beni kec-rev
Degil destinde pâ-lagzide-i refâtı
ser-hoşın

133. **beni:-i**
Gazel 167
Mısra: 9
" Ben" birinci tekil şahıs
zamiri.

' izârın gösterüp Es'ad beni ser-
bend-i zûlf itdi
Ne bâzîler çıkardı başıma ol tıfl-ı
nâzende

134. **beni:-i**
Gazel 197
Mısra: 3
" Ben" birinci tekil şahıs
zamiri.

Sayd eyledi kemend-i maḥabbet
beni velî
Dâm-ı hümâ-yı evc-i melâḥat
kurulmadı

135. **beni:-i**
Kaside 2
Mısra: 92
" Ben" birinci tekil şahıs
zamiri.

Benim ol şadme-i ' isyân ile dil-
hâne-harâb

Beni âbâd idemez kimse cihanda
illâ

136. **beni:-i**
Kaside 8
Mısra: 64
" Ben" birinci tekil şahıs
zamiri.

Gül-i zâtın tırâz-ı naḥl-i iclâl
eyleyen kılmış
Beni ol bağ-ı cüduñ ' andelîb-i
mu'ciz-elhânı

137. **beni:-i**
Kaside 9
Mısra: 94
" Ben" birinci tekil şahıs
zamiri.

Seni tırâz-ı biḥîn ravza-i sa'âdet
iden
Beni o gülşene kılmış hezâr-ı
mu'ciz-kâr

138. **beni:-i**
Müsemmen 1
Mısra: 26
" Ben" birinci tekil şahıs
zamiri.

Neydi evvel güzelim rüy-i dil izḥâr
itmek
Beni yüz vech ile dil-bend ü
giriftar itmek

139. **beni:-i**
Müsemmen 1
Mısra: 29
" Ben" birinci tekil şahıs
zamiri.

Beni çeşmiñ gibi dil-ḥaste vü
bîmâr itmek
Şevk-ı dîdârın ile dîdemi bîmâr
itmek

140. **beni:-i**
Müsemmen 1
Mısra: 34
" Ben" birinci tekil şahıs
zamiri.

Derd-i hicranın ile ey şanem-i
nâzende
Raḥm ider görse beni düst degil
düşmen de

141. **beni:-i**
Nazm 12
Mısra: 2
" Ben" birinci tekil şahıs
zamiri.

Dilâ ümmîd-i vuşlatla demâdem
nâle eylersin

Beni derd-i firâk öldürdi bilmem
sen ne söylersin

142. **beni:-i**
Nazm 17
Mısra: 2
" Ben" birinci tekil şahıs
zamiri.

Gubâr-ı küyuñ kühl itdigi-çün
dîde-i cânım
Beni ḥâk-i deriñden sürme ey
çeşmi gazâlânım

143. **beni:-i**
Nazm 20
Mısra: 3
" Ben" birinci tekil şahıs
zamiri.

Beni mahrûm-ı vişâl itme aman
sultânım
Görme lâıyk ki ḡam-ı hecr ile nâ-
şâd olayım

144. **beni:-i**
Rûbai 3
Mısra: 1
" Ben" birinci tekil şahıs
zamiri.

Ey kâş beni cefâña lâıyk kılsañ
Dil-dâdeleriñ içinde fâ'ik kılsañ

145. **beni:-i**
Rûbai 3
Mısra: 3
" Ben" birinci tekil şahıs
zamiri.

Dür eylemeden beni deriñde besdir
Seng-i teh-i na'liñe mutâbık kılsañ

146. **beni:-i**
Rûbai 5
Mısra: 2
" Ben" birinci tekil şahıs
zamiri.

Ey ḡonça-i nev-küşüde-i bağ-ı
bahâ
Tañı beni fûrkatiñle kıldıñ şeydâ

147. **beni:-i**
Rûbai 11
Mısra: 1
" Ben" birinci tekil şahıs
zamiri.

Gördükçe beni kaçma benim
cânânım
ḥasret odına yakma dil-i süzânım

148. **benim:-i, -m**
Kaside 2
Mısra: 89

" Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

Benim ol haste-i emrâz-ı güneş
kim oldum
Dağ-pür-sîne-i şemşîr-i ma'âsî vü
hata

149. **benim:-i, -m**

Kaside 2

Mısra: 91

" Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

Benim ol şadme-i 'isyân ile dil-
hâne-harâb
Beni âbâd idemez kimse cihanda
illâ

150. **benim:-i, -m**

Kaside 7

Mısra: 76

" Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

Sensin o verd-i bağçe-i dâverî ki
hep
Bülbülleri benim gibi şeydâ-terîn
ola

151. **benim:-i, -m**

Kaside 8

Mısra: 65

" Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

Benim ol ebr-i lû'lû-kaṭra-i nîsân-ı
ma'nâ kim
Bulur sayemde dâim gülşen-i
güftâr reyyânî

152. **benim:-i, -m**

Kaside 9

Mısra: 95

" Ben" birinci tekil kişi
zamiri.

Benim o bülbül-i şad-âb-ı verd-i
bâğ-ı hüner
Ki bir demim ider üsküfte şad gül-i
güftâr

benân:

1. **benânına:-i, -na**

Gazel 183

Mısra: 14

Parmak.

Fermân-ber itdi Es'ad o şeh dehri
zîb idüp
Mihr-i fûrûğ fass-ı melâḥat
benânına

2. **benânîmûdır:-i, -dır**

Kaside 2

Mısra: 77

Parmak, parmak ucu.

Çeşme-i feyze benânîmûdır olan
lû'lû-i nûr
Eyledîñ âb-ı hayât-âveri andan icra

benân-hâ-vı halâvet:

1. **benân-hâ-yı halâvet:**

Kaside 10

Mısra: 71

Kelime Tipi: -

Şirinlik parmakları.

Nüzzârî n'ola kılsa benân-hâ-yı
halâvet
Gül-şekker-i nazmım ki mürebbâ-
yı kalemdir

benân-ı keremiyle:

1. **benân-ı keremiyle:-i-y-le**

Kaside 10

Mısra: 49

Kelime Tipi: -

Cömertlik parmağı.

Ol âsaf-ı 'âlî ki benân-ı keremiyle
Hükmi revîş-âmûz-i mezâyâ-yı
kalemdir

benânî olmuşdur:

1. **benânî olmuşdur:**

Gazel 155

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Parmak, parmak uçları
olmak.*

Benânî manzar-ı hünîn-i çeşm-i
'âşık olmuşdur
Ser-engüşti-i la'lîñ oldı şanmañ
reng-i hınnâdan

bencileyin:

1. **bencileyin:**

Gazel 88

Mısra: 2

Benim gibi.

Bir sencileyin şüh-ı cefâ-perverîş
olmaz

Bir bencileyin 'âşık-ı miñnet-
meniş olmaz

2. **bencileyin:**

Gazel 57

Mısra: 2

Benim gibi, bana benzer.

Ne ol perî gibi bir dil-rübâ
görölmüşdür

Ne aña bencileyin mübtelâ
görölmüşdür

bend eyle:

1. **bend eyle:**

Gazel 31

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bağlamak.

Dök mâr-ı zülfî sîne-i sîmîniñ eyle
bend
Dest urmasun o dağmeye ağyâr-ı
bed-nihâd

bend itdi:

1. **bend itdi:**

Gazel 130

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Bağlamak, zincirlemek, tutsak
etmek.*

Cezb eyledi nigâhımı bend itdi
hâbımı
Çeşm-i terimde nem kodı hü-
kerde gerdeniñ

bend itmege:

1. **bend itmege:**

Gazel 73

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bağlamak || zincirlemek.

Dökülen rüyuna ol zülf-i girih-gîr
midir
Dil-i dîvâne-yi bend itmege zencir
midir

bend oldum:

1. **bend oldum:**

Nazm 27

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Bağlanmak, müptela olmak.

Bend oldum o zülf-i 'anberîne
Dil virdim 'izârına berine

bend olup:

1. **bend olup:**

Gazel 133

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Dolanmak, bağlanmak.

Almasun naqd-i dil ü cânını düzd-i
gamze
Bend olup sâye-i kâkülde dilâ bî-
bâk ol

bende:**1. bendeñdir:****Gazel 48**

Mısra: 9

Kul, köle.

Nigāh-ı merḥamet kıl kendi
bendeñdir seniñ Es'ad
Dime ey şehriyār-ı nāz o bir kem-
nāmdır nemdir

2. bendelerine:-leri, -ne**Tarih 46**

Mısra: 3

Kul, köle.

Dergeh-i devletiniñ bendelerine
Es'ad
Oldı tārīh bu fermān-ı celīl-i şāhī

3. bende:**Gazel 153**

Mısra: 2

Kul, köle.

Māh bir zerre Ruḥ-ı şa'sa'a-
efrūzından
Fitne bir bende nigāh-ı hiyel-
āmūzından

4. bendesi:-si**Kaside 6**

Mısra: 30

Kul, köle.

Mehabet püy-gāh-ı rahş-ı ikbāl-i
hümā-seyri
'Adālet peyki şefkat bendesi feth u
zafer rehber

5. bendeñe:-ñ, -e**Murabba 2**

Mısra: 3

Bağlı, köle, esir.

Eyleyüp ben bendeñe incāz-ı va'd
ü vuşlatıñ
Kārını a'dāların āh ile efgān
eylediñ

6. bendeñe:-ñ, -e**Nazm 36**

Mısra: 3

Bağlı, köle, esir.

Eyleyüp ben bendeñe incāz-ı va'd-
i vuşlatıñ
Kārını a'dāların āh ile efgān
eylediñ

7. bendeñiñ:-nin**Kaside 1**

Mısra: 125

Kul, köle, hizmetkâr.

Ümmetleriñden Es'ad-ı bī-çäre
bendeñiñ
Oldı muḳayyed ism ile ef'ālī
mutlaḳa

8. bendedir:-dir**Muamma 6**

Mısra: 1

Kul, köle, bağlı.

Bendedir cem'-i keder bir ferd yok
böyle sabūr
İderek dil şabr-ı Eyyüb ola āhır
pür-sürür

bende ol:**1. bende ol:****Tarih 39**

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Kul ve köle olmak.

Eger bir daḥi gülşen-zīb-i dehr
olursañ ey ḥātem
Kerem gör böyle bir bālā-nişine
bende ol bārī

2. bende ol:**Gazel 167**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kul, köle olmak.

Olan Ḥübān-ı çār-ebrūlara ez-cān u
dil bende
İder mecmū'a-i ḳalbe rubā'iler
nūvīs-ende

bende oldum:**1. bende oldum:****Müsemmen 1**

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

Kul, köle olmak.

Yok mıdır zerrece imān 'acaba
sende
Dimedim ki saña biñ cān ile oldum
bende

bendegān:**1. bendegān:****Murabba 3**

Mısra: 3

Kullar, köleler; âşıklar.

Her zamān ümmīd-i ihsāniñ iderler
bendegān
Şeh-levendim merḥamet şefkat
mürüvvet kânisiñ

bendegāna:**1. bendegāna:-a****Tarih 32**

Mısra: 12

Kullar, köleler.

Dāimā bu şu'le-cāy-ı devlet ü iclāl
ola
Bendegāna germ-baḥş u düşmene
âteş-feşān

bendegān-ı dergāh:**1. bendegān-ı dergāh:****Tarih 43**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Dergahının/kapısının kulları.

Nevāl-i cūd ü kerem bendegān-ı
dergāhı
Kemāl ü fazl ü himem oldı rızk-ı
maksūmı

bende-i çeşm-i siyāhıdır:**1. bende-i çeşm-i siyāhıdır:****Gazel 39**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Siyah gözün kölesi.

Āşüb u fitne bende-i çeşm-i
siyāhıdır
Nireng şūrişin nigeḥi cāy-gāhıdır

bende-i devlet-karīn ol:**1. bende-i devlet-karīn ol:****Kaside 7**

Mısra: 46

Kelime Tipi: -

Talihli köle olmak.

Dāmād-ı pādīşāh-ı Ferīdün-gulām
kim
Dārā derinde bende-i devlet-karīn
ola

bende-i es'ad:**1. bende-i es'ad:****Tarih 20**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Esad kulun, kölen.

Birer tārīh ile her mısra'ın bu
naẓm-ı zībānın
Didi gūş eyleyüp bu feth-i pāki
bende-i Es'ad

bende-i fermāni:**1. bende-i fermāni:****Tarih 7**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
Emir kulu.

Meymenet bende-i fermânı kerem
‘ünvânı
Ma‘delet şânı ‘atâ hil‘at-i pâki
hakkâ

bende-i fermânıdır:

1. bende-i fermânıdır:

Tarih 29

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Bir emre kul köle olmak,
birisinin emri altına girmek, itaat
etmek.*

Ya‘ni Sultân Ahmed-i gâzî ki tav‘
u kerh ile
Bende-i fermânıdır tâ şarkdan
garba cihân

bende-i mehcûri:

1. bende-i mehcûri:

Tahmis 5

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Garip kalmış köle.

Zebân-ı merhamet-kârı-yle îrâd
eylemiş bir gün
İşitdim bende-i mehcûrî da yâd
eylemiş bir gün

bende-i miñnet-keşide:

1. bende-i miñnet-keşide:

Gazel 154

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Dert çeken köle.

Es‘ad niyâz-mend-i vişâl ol o şüh
hîç
Mehcûr ider mi bende-i miñnet-
keşidesin

bende-i tab‘:

1. bende-i tab‘:

Tarih 41

Mısra: 49

Kelime Tipi: -

Mizacın kulu, kölesi.

Ne mañdüm-ı zekâ-mersûm
k‘olmuş bende-i tab‘ı
Necâbet ma‘rifet fitnat fazîlet
mekrûmet takvâ

bende-i zelil:

1. bende-i zelil:

Kaside 4

Mısra: 73

Kelime Tipi: -

Hor, hakim kul/köle.

Bir bende-i zelîl ü siyeh-rû vü pür-
güneñ
Bir bî-hisâb olan dañi nañd-i
haññeti

benden ğayrîve:

1. benden ğayrîve:

Nazm 14

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Benden başkasına.

Revnâk-ı bezm itme benden
ğayrîve dildarımı
Baña ağyâr ile gösterme İlâhî
yârimi

bend-i teshîre çekdi:

1. bend-i teshîre çekdi:

Gazel 124

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

İtaat bağıyla bağlamak.

Bend-i teshîre dil-i Es‘adî aħîr
çekdi
Kâr-ı şad-fitneyi icrâda füzündür
ġamzeñ

bend-i teshîre çeker:

1. bend-i teshîre çeker:

Gazel 132

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

İtaat bağıyla bağlamak.

Bend-i teshîre çeker bin dili bir ân
içre
Bâbilistân mıdır ħamları
ġisûlarımıñ

bend-i zülfe:

1. bend-i zülfe:

Gazel 175

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Saçın bağı.

Girifte olalı dil bend-i zülfe
ħasretdir
Hevâ-yı sünbülî-i ‘aşkda
küşâdelige

bend-i zülfünde:

1. bend-i zülfünde:

Müsemmen 1

Mısra: 11

Kelime Tipi: -
Saçın bağı.

Bend-i zülfünde ħalup İlâl-diger-
gün olmuş
Dil-i divâne bu sevdâ ile mecnûn
olmuş

benefşe:

1. benefşe:-y, -e

Kaside 9

Mısra: 46

*Baharın müjdecisi olan,
dağlarda, taşlık yerlerde, çalı ve
duvar diplerinde yetişen, mor
renkli, hoş kokulu bir çiçek.*

Egerçi yüz yire kıldı niyâz-ı
mesken ile
Cezîre-i Mora düşdi benefşeye nâ-
çâr

2. benefşe:

Gazel 162

Mısra: 8

*Baharın habercisi olan, mor
renkli ve güzel kokulu çiçek;
menekşe, sevgilinin yüzünde
bulunan ayva tüylerine benzetilir.*

Es‘adâ bûy-ı ħať u zülfi ile bād-ı
sabâ
Varıcağ gülşene mest oldı benefşe
şeb-bû

3. benefşe:

Gazel 15

Mısra: 1

*Baharın habercisi olan, mor
renkli ve güzel kokulu çiçek,
menekşe, sevgilinin yüzünde
bulunan ayva tüylerine benzetilir.*

Zülfe sünbül ħadde gül ħaťta
benefşe dil-fırñb
Birbirine her biri bir vech ile
olmuş raķîb

4. benefşe:

Gazel 101

Mısra: 4

*Baharın habercisi olan, mor
renkli ve güzel kokulu çiçek,
menekşe, sevgilinin yüzünde
bulunan ayva tüylerine benzetilir.*

Şehâ gülşende sünbül zülfüne reşk
eylemiş turmuş
Şemîm-i ħaťtın almışken benefşe
kîl ü kâl itmış

5. benefşe:

Gazel 115

Mısra: 7

Baharın habercisi olan, mor

renkli ve güzel kokulu çiçek,
menekşe, sevgilinin yüzünde
bulunan ayva tüylerine benzetilir.

Gül 'arız u benefşe haṭ-ı bāğ-ı hüsni
olup
Ol bağa oldu sümbül-i nühket-nisâr
zülfi

6. benefşe:

Gazel 135

Mısra: 9

*Baharın habercisi olan, mor
renkli ve güzel kokulu çiçek,
menekşe, sevgilinin yüzünde
bulunan ayva tüylerine benzetilir.*

Verd-i Ruḥnı benefşe haṭnı zülfi
sümbülün
Yaz vaş' idüp cihânı dem-i
nevbaḥâr kıl

7. benefşe:

Kaside 6

Mısra: 14

*Baharın habercisi olan, mor
renkli ve güzel kokulu çiçek,
menekşe, sevgilinin yüzünde
bulunan ayva tüylerine benzetilir.*

Emîrâne giyüp serv ü sanevber
câme-i sebzini
Benefşe daḥi kıldı zîb-i ser ber-
nîlgün efser

8. benefşe:

Kaside 7

Mısra: 22

*Baharın habercisi olan, mor
renkli ve güzel kokulu çiçek,
menekşe, sevgilinin yüzünde
bulunan ayva tüylerine benzetilir.*

Leb reng-i ergavân u gelü lâle-i
sefid
Sîne semen benefşe haṭ-ı 'anberîn
ola

9. benefşe:

Kaside 8

Mısra: 30

*Baharın habercisi olan, mor
renkli ve güzel kokulu çiçek,
menekşe, sevgilinin yüzünde
bulunan ayva tüylerine benzetilir.*

Tasavvufdan görünce nüṣṣa-i
Havra vü Zevrâyı
Benefşe semt-i fakra sarf kıldı
naḳd-i iz'ânı

benefşe-zâr:

1. benefşe-zâr:

Gazel 108

Mısra: 5

Menekşe bahçesi.

Olsa benefşe-zâr n'ola ravza-i
ḥayâl
Buldı henüz neşv ü nemâ çün
baḥâr-ı haṭ

beni:

1. beni:-i

Gazel 30

Mısra: 1

*Ben, birinci tekil şahıs
zamirinin belirtme hal eki almış
hali.*

Beni dūr eylediñ bil mem niçün ol
mâhdan ey çarḥ
'Acebdır kim hîrâsân olmadıñ sen
âhdan ey çarḥ

beñze:

1. beñzemiş:-miş

Lugaz 19

Mısra: 20

Benzemek, andırmak.

Ugramış gibi şerr-i şeytâna
Beñzemiş şekli resm-i Raḥmâna

2. beñzer:-r

Tarih 44

Mısra: 17

Andırmak, gibi olmak.

Anda dü-tâk-ı pür-zer beytû 'l-
kasîde beñzer
Mazmûnının ser-â-ser şevk u şafâ
me'âli

benze:-

1. beñzer:-r

Lugaz 11

Mısra: 4

*(Bir kimse veya şeyin başka
bir kimse veya şeyle) Arasında
uygun ve benzer taraflar bulmak.*

Didiler diñle gör neler söyler
Bir dil ehli muşâḥibe beñzer

2. beñzer:-r

Kaside 12

Mısra: 28

*(Bir kimse veya şeyin başka
bir kimse veya şeyle) Arasında
uygun ve benzer taraflar bulmak,
gibi olmak.*

Olsa ḥurşide ziya-baḥş n'ola ger
lâle
O gülün 'arız-ı zîbâsına beñzer lâle

3. beñzer:-r

Lugaz 14

Mısra: 18

*(Bir kimse veya şeyin başka
bir kimse veya şeyle) Arasında
uygun ve benzer taraflar bulmak,
gibi olmak.*

Neye teşbih ideyim diyü
düşündüm katı çok
Bulmadım doğrusı gâyet aña
beñzer şey yok

4. beñzer:-r

Nazm 5

Mısra: 3

*(Bir kimse veya şeyin başka
bir kimse veya şeyle) Arasında
uygun ve benzer taraflar bulmak,
gibi olmak.*

Bu ne gerden-i münevver ki fîrûḡı
mihre beñzer
Anı da had ile eyler dün ü gün
zevâle der-kâr

ber:

1. berine:-in, -e

Nazm 27

Mısra: 2

Göğüs, sine.

Bend oldum o zülfi 'anberîne
Dil virdim 'izârına berine

berâber:

1. beraber:

Tarih 44

Mısra: 19

Bir, aynı, eşit.

Her camî öyle enver kim mihr-ile
beraber
Âyine-i Sikender olmuş şikeste
Ḥâlî

beraber ol:

1. beraber ol:

Kaside 12

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Eşit, denk olmak.

Mihr-i rahşâna dönüp reng-i şafak-
günü ile
Oldı Dâğ-ı dil ile mâha beraber
lâle

ber-âb-ı leb:

1. ber-âb-ı leb:

Gazel 13

Mısra: 10

Kelime Tipi: -
Dudağın üstündeki su.

Tebhâle sanma la‘l-i nemek-rîz-i
yârda
Oldı hâbâb-ı neşve nümâyân ber-
âb-ı leb

berây-ı hâcât:

1. berây-ı hâcât:

Kaside 5
Mısra: **16**
Kelime Tipi: -
İstekler için.

Eyle İsâr-ı dūr-i pāk-i tahiyyât ü
salât
Ba‘d-ez-în destiñi ref‘eyle berây-ı
hâcât

berây-ı ‘id-i bahar:

1. berây-ı ‘id-i bahar:

Kaside 9
Mısra: **16**
Kelime Tipi: -
Bahar bayramı için.

Şükûfe şanma idüp rûze-i deyi
itmam
Çiçekli câme geyindi berây-ı ‘id-i
bahar

berây-ı ‘id-i firûz-ı dem-i nevruz:

1. berây-ı ‘id-i firûz-ı dem-i nevruz:

Kaside 6
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Nevruz zamanının kutlu
bayramı için.

Berây-ı ‘id-i firûz-ı dem-i nevruz
çün oldı
Hezârân şevk ile sükân-ı gülsen
pür-zer ü zîver

berây-ı ‘id-i pây-endâz:

1. berây-ı ‘id-i pây-endâz:

Kaside 6
Mısra: **17**
Kelime Tipi: -
(Bir hükümdârın, büyük bir
kimsenin geçeceği yere serilen
halı) çuha veya kadife gibi değerli
bir kumaşı bayram sebebiyle
ayakları altına sermek.

Berây-ı ‘id-i pây-endâz için
sultân-ı nevuza
Degil cûlar su dîbâsı dîşendi
gülşene yer yer

berây-ı kām:

1. berây-ı kām:

Gazel 79
Mısra: **1**
Kelime Tipi: -
İstekler için.

Berây-ı kām kāmîl ğayret-i kem-
mâyeğân çekmez
Çeker bâr-ı girân-ı derd-i dehri
imtihân çekmez

ber-ceste:

1. ber-ceste:

Tarih 10
Mısra: **3**
Seçilmiş, en güzel (şiiir, söz).

Böyle ber-ceste bina resm-idemez
ger nice sâl
Kâr-sâz olsa da bünyâda
Sinimmâr-ı hayâl

2. ber-ceste:

Tarih 31
Mısra: **13**
Seçilmiş, en güzel (şiiir, söz).

Tarh-ı müstahsenü ber-ceste olan
bünyânı
Mevki‘inde olıcağ zîb-i ‘uyûn-ı
a‘yân

ber-ceste olsa:

1. ber-ceste olsa:

Gazel 123
Mısra: **10**
Kelime Tipi: -
Seçilmiş, güzel, yüksek anlam
taşıyan (şiiir, söz) olmak.

Yâr ile olmasa Es‘ad sebep-i ğüft ü
şünîd
Olsa ber-ceste dağı luğfi nedir
eş‘ârîñ

ber-ceste-tarh ol:

1. ber-ceste-tarh ol:

Tarih 41
Mısra: **46**
Kelime Tipi: -
Seçkince temeli atılmış (yapı)
olmak.

Bu halet bu nezâhet bu letafet bu
şerâfetle
Nice ber-ceste-tarh olmaz bu kasr-ı
dil-küşâ zîrâ

ber-düş:

1. ber-düş:

Gazel 2
Mısra: **2**
Far. Omuz üzerinde, omuzda,
sırtta. hâne-ber-düş: Nerede
akşam orada sabah tarzında
yaşayan adam.

Yâ Rab kumâş-ı ‘afviñi ten-püş kıl
baña
Şâl-i fi ‘âl-i bih-teri ber-düş kıl
baña

ber-düş id:

1. ber-düş id:

Kaside 6
Mısra: **7**
Kelime Tipi: -
Omuzuna almak, omuzlamak.

Gül-i zîbâ idüp dîbâce-i sürhînini
ber-düş
Kabâ-yı âl ile her gönça oldı bir
perî-peyker

berg-i gül-i hod-rûsıdır:

1. berg-i gül-i hod-rûsıdır:

Gazel 50
Mısra: **2**
Kelime Tipi: -
Kendisinin gül yaprağı.

Hüsn o şühûñ reng-pîrâ-yı ruh-ı
dil-cûsıdır
Nâz nûkhet-zây-ı her berg-i gül-i
hod-rûsıdır

berg-i nahl:

1. berg-i nahl:

Gazel 97
Mısra: **6**
Kelime Tipi: -
Fidan yaprağı.

Târ-ı gîsû hâl-i rüy-i yâri şağlar
şaklamaz
Nîm berg-i nahl ‘anber bârı şağlar
şaklamaz

berg-i semen-sâdır:

1. berg-i semen-sâdır:-dır

Gazel 165
Mısra: **1**
Kelime Tipi: -
Yasemin gibi beyaz yapraklı.

Gül den dağı ter berg-i semen-sâdır
o sîne
Tâbişde mihirden katı bâlâdır o
sîne

ber-hevâ:

1. ber-hevâdır:-dır**Gazel 27**

Mısra: 10

Kaybolmuş, havaya gitmiş.

Eger ki olmaz ise Es 'adâ karîn-i
hulûş
Mişâl-i dūd-i siyeh ber-hevâdır âh-
ı şabâh

beri eyler:**1. beri eyler:****Lugaz 15**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Uzak tutmak, korumak,
uzaklaştırmak.*

Kay'-iderler ki gıdâ itdiklerini
def'aten
Cümleñiñ gâhî beri eyler gıdâsın
der-dehen

berim:**1. berim:****Rûbai 5**

Mısra: 3

Sine, göğüs.

Şâyeste midir k'ola berim hâristân
Sen gül olañın ben de hezârî gūyâ

berimdedir:**1. berimdedir:****Gazel 37**

Mısra: 10

Sine, göğüs.

Cezb itdi mû miyânını ağūş-ı
zerdime
Çün keh-rûbâ bu hâşşa ancak
berimdedir

ber-karâr:**1. ber-karâr:****Tarih 23**

Mısra: 14

*Devamlı aynı olmak II aynı
kararda devam etmek.*

Tâ-be-mahşer 'ömrin efvün
eyleyüp anıñ hudâ
Zât-ı zî-şanın hemin 'âlemde itsün
ber-karâr

2. ber-karâr:**Lugaz 6**

Mısra: 4

Kararlı, yerli, daimî, devamlı.

Her biriniñ sekizer başı var
Hem beşer ayağı vardır ber-karâr

berk-i cân-süz-ı 'adü:**1. berk-i cân-süz-ı 'adü:****Tarih 21**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Düşmanın can yakan şimşeği.

Âteşin şu'le-i şemşir-i kazâ-te'siri
Berk-i cân-süz-ı 'adü olsa degil
müsteb'id

berk-i hâtıf:**1. berk-i hâtıf:****Lugaz 10**

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Gaybdan gelen şimşek.

Hasmınıñ birisi gâyet çâlâk
Berk-i hâtıf gibi gūyâ bî-bâk

berk-ı hırmen-i sāmānım olmuştur:**1. berk-ı hırmen-i sāmānım olmuştur:****Gazel 51**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Zenginlik harmanının şimşeği
olmak.*

'Aceb mi bâda virsem kendini bu
geşt-zâr içre
Ki hâşıl baña berk-ı hırmen-i
sāmānım olmuştur

ber-murād eyle:**1. ber-murād eyle:****Gazel 31**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Arzusuna kavuşturmak.

Dâğ ur derûna eyleme tîr-i nigâhı
red
Dil-dâdeñim anıñla beni eyle ber-
murād

ber-murād olur:**1. ber-murād olur:****Muamma 8**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

İstedğini elde etmek.

İtse zindân ehlini âdem birer
nukreyle şād
Nefsî için cerr-i hayr itmekle olur
ber-murād

ber-nîlgün:**1. ber-nîlgün:****Kaside 6**

Mısra: 14

*Çivit rengi, lacivert renkli,
mavi renkli.*

Emîrâne giyüp serv ü sanevber
câme-i sebzîn
Benefşe dañı kıldı zîb-i ser ber-
nîlgün efser

berrak u sâf:**1. berrak u sâf:****Gazel 113**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Parlak ve temiz.

Berrak u sâf o deñlü ki ol sîne-i
latîf
Yanında cism-i tâbişi mihr ü
mehiñ kesif

ber-ter olur:**1. ber-ter olur:****Lugaz 9**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Daha yüce, pek yüksek olmak.

Garâbet bundadır kim olsa mugber
Olur evvelkiden pervâzı ber-ter

bes:**1. beşdir:-dir****Lugaz 19**

Mısra: 7

Beş sayısı.

Didi beşdir anıñ hurûfı hemâm
Lîk on beşdir eylesen im'ân

2. beşdir:-dir**Lugaz 19**

Mısra: 7

Beş sayısı.

Didi beşdir anıñ hurûfı hemâm
Lîk on beşdir eylesen im'ân

3. besdir:-dir**Gazel 168**

Mısra: 9

Yeter, yetişir, elverir, kâfi.

hulûş ile tedâvî besdir Es'ad pāk-
tab'âne
Fu'âdî zehr olan muhtâc olur
tiryâk-i fârûka

4. **besdir:-dir****Rûbai 3**

Mısra: 3

Yeter, yetişir, elverir, kâfi.

Dür eylemeden beni derinde besdir
Seng-i teh-i na'liñe mutâbık kılsañ

5. **besdir:-dir****Kaside 4**

Mısra: 80

(Fars.) *Yeter, yetişir, elverir, kâfi.*

Ey dil saña mâh-ı sipihr-i
nübüvvetiñ
Besdir olursa zerre-i mihr-i
'inayeti

beş vakitte:1. **beş vakitte:****Lugaz 6**

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Beş vakit namaz ibadeti.

Bunı hall iden kişiye bî-merâ
Beş vakitte eylerem hayır du'â

beşaret evle:1. **beşaret eyle:****Kaside 9**

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Müjdelemek, muştı vermek.

Meger vilâdeti olmuş şehir ki güş
itdim
Beşaret eyledi şad şevk ile
çemende hezâr

be-şart-ı mutâbaka:1. **be-şart-ı mutâbaka:****Kaside 1**

Mısra: 67

Kelime Tipi: -

Anlaşmanın şartı.

Hakka delâlet eyle be-şart-ı
mutâbaka
kalbiñde zerrece hâlecân olmasun
dilâ

beşer:1. **beşer:****Lugaz 6**

Mısra: 4

*Beş sayısının üleştirme sayı
sıfatı olarak kullanılan biçimi.*

Her biriniñ sekizer başı var
Hem beşer ayağı vardır ber-karâr

beste:1. **bestedir:-dir****Gazel 84**

Mısra: 7

Bağlı, bağlanmış.

Gönül ki kâkül-i şeb-güne bestedir
âhîr
Diyâr-ı Şâmı o sevdâ ile penâh
ideriz

2. **beste:****Gazel 183**

Mısra: 4

Bağlanmış, bağlı.

Meftûn fitne gamze-i nâgeh-
resânına
Efsûn beste silsile-i gîsuvânına

3. **beste:****Gazel 195**

Mısra: 1

Bağlanmış, bağlı.

Dil kâkülünde beste ben ol
kaşdayım dañi
Göñlüm hevâda seyr-i kemân-
keşdeyim dañi

4. **beste:****Nazm 11**

Mısra: 1

Bağlanmış, bağlı.

Dil kâkülünde beste ben ol
kaşdayım dañi
Göñlüm hevâda seyr-i kemân-
keşdeyim dañi

beste eyler:1. **beste eyler:****Lugaz 5**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bağlamak.

Bir perîşânî geyüp geh başına
Destmâlin beste eyler kaşına

beste kaldı:1. **beste kaldı:****Gazel 130**

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Bağlı kalmak.

kayd-ı hevâdan olmadıñ âzâde
Es'adâ
Kim beste kaldı kâkül-i dilberde
gerdeniñ

beste kıl:1. **beste kıl:****Gazel 191**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kapamak, bağlamak.

hâb-ı firâk beste kılup çeşm-i
cânımı
Gözden nihân kıldı o rûh-i
revanımı

2. **beste kıl:****Nazm 13**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kapamak, bağlamak.

Hevâ-yı zülf ile 'uşşâkıñ oldılar
mecnûn
Terâhhum eyle şehâ beste kıl o
zencîre

beste-i zencîr-i mahabbet olmuş idim:1. **beste-i zencîr-i mahabbet olmuş idim:****Gazel 18**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Muhabbet zincirine**bağlanmış olmak.*

Kays olmadan Es'ad dañi caşk ile
hem-âgûş
Ben olmuş idim beste-i zencîr-i
mahabbet

beste-i zülfiyken:1. **beste-i zülfiyken:****Gazel 44**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Saçı bağlı.

Revâdır beste-i zülfiyken itsem
gamzesin teşhîr
Resen-bâzân Es'ad tîğ ile oynarlar
'âdetdir

beyân:1. **beyâna:-a****Gazel 28**

Mısra: 8

Açıkça göstermek, beyan etmek.

Hatâ eyleirse de 'âşık vicâhen
eyleme tevbîh
Hafî sırrın beyâna eyler ibrâmı
dem-i ferruh

beyaz:**1. beyâz:****Gazel 120**

Mısra: 8

Ak, "siyah" zıddı.

Rinde şâm-ı kûtehî destâr-ı

‘Abbasî yeter

Rûzenin rûzın sen al zâhid Beyâz

ihrâmlık

beyaz u sâf:**1. beyaz u sâf:****Tahmis 1**

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Bembeyaz ve tertemiz.

Ki oldı büse-gâh-ı enbiyâ evvelde

âhırde

Beyaz u sâf bir yâkût iken Firdevs-

i fâhırde

beyaza çek:**1. beyaza çek:****Kaside 1**

Mısra: 131

Kelime Tipi: -

Yazıya geçirmek, temize çekmek.

Müsvedde-i fi‘âlini lûtf it beyaza

çek

Virme mekîn-i ka‘r-ı cahîm

olmağa rızâ

beyâza çekdi:**1. beyâza çekdi:****Gazel 154**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yazıya geçirmek, temize çekmek.

İtdi tırâş şanma haţ-ı nev-

demîdesin

Ol bût Beyâza çekdi melâhat

cerîdesin

beyâza çekmek:**1. beyâza çekmek:****Gazel 168**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Yazıya geçirmek, temize çekmek.*Beyâza çekmek isterseñ sevâd-ı
deFTER-i HâliñMükeffir kıl fi‘âl-i lâhıkı a‘mâl-i
mesbûka**beyâz-ı nehâr olur:****1. beyâz-ı nehâr olur:****Gazel 66**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gündüz aydınlığı olmak.

Müsâ‘id olsa da saña sipihr-i bed-

heme-çiz

Olur sevâd-ı şeb-i gam gehî beyâz-

ı nehâr

beyâz-ı şafha-i hürşidini:**1. beyâz-ı şafha-i hürşidini:****Gazel 84**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Güneşin sayfasının beyazlığı.

hayâl-i haţ-ı ‘izârîñla âh idüp

felegiñ

Beyâz-ı Şafha-i hürşidini tebâh

ideriz

beyâz-ı tîre-cebîn-i recâdır:**1. beyâz-ı tîre-cebîn-i recâdır:****Gazel 27**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Niyaz alınının karanlığının aydınlatıcısı.

Niyâz-mend-i vişâle revâdır âh-ı

şabâh

Beyâz-ı tîre-cebîn-i recâdır âh-ı

şabâh

beyn:**1. beyinde:-i, -n, -de****Tahmis 5**

Mısra: 11

Ara, orta.

Ol âfet Hûblar beyinde bir ad

eylemiş bir gün

Ki her bir dil-harâb-ı ‘aşkı bād

eylemiş bir gün

beyt:**1. beytler:-ler****Lugaz 14**

Mısra: 19

*Beyit, iki dizeden oluşan nazım birimi.*Beytler birbirine uymadığına
bakmaşanma ol şey de bir üstâd elinden
çıkma**2. beyt:****Tarih 4**

Mısra: 8

Beyit, iki dizeden oluşan nazım birimi.

Dü-târîh ile tebrik itmege hâtif den

Es‘ad-veş

Bu beyt ile nidâ-yı müjde-i şâdî-

resân geldi

3. beytde:-de**Tarih 33**

Mısra: 9

Beyit, iki dizeden oluşan nazım birimi.

şadr-ı ‘âlîye şeref baħş oldığın bir

beytde

Es‘adâ kıldım se târîh ile inhâ

yümn ile

beyti:**1. beyti:-i****Tarih 23**

Mısra: 16

Anlam bakımından birbirine bağli iki dizeden oluşmuş nazım birimi.

Dehre teşrîfin dü-târîh ile tebrîk

itmege

Didi şevk ile bu beyti Es‘ad-ı

esniye-kâr

beyt-i bihîn ü zîbâ:**1. beyt-i bihîn ü zîbâ:****Tarih 10**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Güzel ve takdir edilen iki mısra.*Bäreka‘llâh zihî beyt-i bihîn ü zîbâ
Levhaşa‘llâh hoşâ câ-yı güzîn ü
vâlâ**beyt-i cenâb-ı kibriyâdır:****1. beyt-i cenâb-ı kibriyâdır:****Tahmis 1**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Yüce Allah'ın evi.(Kabe).*Nice olmaz mu‘azzam maħz-ı
rahmetden binadır bu
Metâf-ı enbiyâ beyt-i Cenâb-ı
Kibriyâdır bu

2. beyt-i cenāb-ı kibriyadır:

Tahmis 1

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yüce Allah'ın evi. (Kabe).

Nice olmaz mu 'azzam mahz-ı
rahmetden binadır bu
Metāf-ı enbiyā beyt-i Cenāb-ı
Kibriyadır bu

beyt-i cenāb-ı rabb-ı kadirde:

1. beyt-i cenāb-ı rabb-ı kadirde:

Tahmis 1

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

*Her şeye gücü yeten Cenab-ı
Allah'ın evi.*

Kelām-ı hāḳda hayyiz-kerde-i zikr
ü senadır bu
Zihī 'ālī-şeref beyt-i Cenāb-ı
Rabb-ı Kadirde

beyt-i du'ā:

1. beyt-i du'ā:

Tarih 41

Mısra: 66

Kelime Tipi: -

Dua beyti.

İderken nazm-ı mürvārīd-i evsāfi
içün verziş
İki pākīze tārīh oldı bu beyt-i du'ā
mağzā

beyt-i dü-tārīh:

1. beyt-i dü-tārīh:

Tarih 10

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

*İki beyitten oluşan tarih -
düşmek-.*

Bir melek geldi temāmında didi
şad tahsīn
kıldı bu beyt-i dü-tārīh ile vaşfın
tebyīn

2. beyt-i dü-tārīh:

Tarih 21

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

*İki beyitten oluşan tarih -
düşmek-.*

Didi bir beyt-i dü-tārīh bu feth ü
zafere
Şevk ile ez-dil ü cān da'ī-i devlet
Es'ad

3. beyt-i dü-tārīh:

Tarih 37

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*İki beyitten oluşan tarih -
düşmek-.*

Bu nev beyt-i dü-tārīh ile kıl
tebrīk-i 'īd Es'ad
Ki hāṭm olsun du'ā birle bu nazm-ı
behcet-ālūde

4. beyt-i dü-tārīh:

Tarih 38

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*İki beyitten oluşan tarih -
düşmek-.*

Du'ā'-güyānı yer yer Es'ad-āsā
hāṭif-i gaybī
Bu nev beyt-i dü-tārīh ile tebşir itdi
her sūda

beyt-i dü-tārīhi:

1. beyt-i dü-tārīhi:

Tarih 28

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*İki beyitten oluşan tarih -
düşmek-.*

Bir melek indi semādan yere güftār
iderek
Es'adā şevk ile bu beyt-i dü-tārīhi
hemān

beyt-i ebrūdan:

1. beyt-i ebrūdan:

Gazel 157

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kaş beyti.

Bedihīdir ki kasd-ı cān ider pür-
çin-i kīn olmuş
Bu ma'nādır çıkan evvel nazarda
beyt-i ebrūdan

beyt-i ebrūsı:

1. beyt-i ebrūsı:

Beyit 7

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kaş beyti.

Satr-ı nev-hāṭṭ-ı Ruḥı maḳta' iken
hüsne o şūḥ
Beyt-i ebrūsı gibi maṭla'-ı garrā mı
sanur

beyt-i garrā:

1. beyt-i garrā:

Tarih 40

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Parlak, güzel beyit.

Dü-tārīh ile tebrīk itmege itmāmını
anıñ
Didim şad şevk ile Es'ad o dem bu
beyt-i garrāyı

beyt-i garrā-yı dü-tārīhin:

1. beyt-i garrā-yı dü-tārīhin:

Tarih 42

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Gösterişli beyit ve iki beyitten
oluşan tarih.*

Du'ā idüp didim bu beyt-i garrā-yı
dü-tārīhin
Sa'adetle olunca Es'adā mevlūd-i
zī-şānī

beyt-i hūdānī:

1. beyt-i hūdānī:

Tahmis 1

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Allah'ın evi (Beytullah,
Ka'be).*

Gözün aç gāfil olma kim nazar-
gāh-ı Hūdādır bu
Görüp envārını beyt-i Hūdānīn 'arş
ile kürsī

2. beyt-i hūdānī:

Tahmis 1

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Allah'ın evi (Beytullah,
Ka'be).*

Gözün aç gāfil olma kim nazar-
gāh-ı Hūdādır bu
Görüp envārını beyt-i Hūdānīn 'arş
ile kürsī

beyt-i ilāhī:

1. beyt-i ilāhī:

Tahmis 1

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Allah'ın evi.

Zihī beyt-i İlāhī habbezā rahmet-
serādır bu
Perestīş-gāh-ı 'ālem kıble-i cümle
verādır bu

2. beyt-i ilāhī:

Tahmis 1

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Allah'ın evi.

Zihî beyt-i İlahî habbezâ rahmet-serâdır bu
Perestîş-gâh-ı 'âlem kıble-i cümle verâdır bu

beyt-i ma' nî-dâr kıl:

1. beyt-i ma' nî-dâr kıl:

Kaside 9

Mısra: 102

Kelime Tipi: -

İnce manalı beyit yazmak.

Nesîm-i cünbüş-i nuṭkum
çemenden itse güzër
kılardı 'ar'ar ile servi beyt-i ma' nî-dâr

beyt-i mu' ammâ:

1. beyt-i mu' ammâ:

Gazel 96

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Anlaşılmaz, gizli şey;
edebiyatta bir kimsenin adını
buldurmak için bilmece şeklinde
söylenen söz, şiir, mısra, beyit vb.;
bilmece.*

Herkes olamaz sehl ile vâşıl bize
zîrâ
Es'ad gibi bir beyt-i mu' ammâda
nihânız

beyt-i müstahsen:

1. beyt-i müstahsen:

Gazel 140

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Herkesin beğendiği beyit.

kılarken kıl-k-i Es'ad meşk-i
mısra'-ı ḥaṭṭîñ aña
Görüp ebrûlarıñ bir beyt-i
müstahsen ben öğretdim

beyt-i pāk ü dü-tārîh:

1. beyt-i pāk ü dü-tārîh:

Tarih 43

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Temiz beyit ve iki beyitten
oluşan tarih düşme.*

Sahîfe-i dilimiñ Es'ad o demde
hemân
Bu beyt-i pāk ü dü-tārîh oldı
mersûmı

beyt-i se-tārîh:

1. beyt-i se-tārîh:

Tarih 6

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Üç tarih beyiti.

Dehr bir beyt-i se-tārîh ile biñ
müjde kılup
Hâtîf-i gayb didi Es'ad-ı dâ'î-âsâ

beyt-i zîbâ-tarzı:

1. beyt-i zîbâ-tarzı:

Tarih 13

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Güzel, süslü beyit.

Didi tebrik idüp kerrübiyân-ı 'arş
tārîhin
Bu ra'nâ beyt-i zîbâ-tarzı âbâdan
ide Mevlâ

beyt-i '1-kaşid-i ḥüsn ü melâhat değil midir:

1. beyt-i '1-kaşid-i ḥüsn ü

melâhat değil midir:

Gazel 49

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Hoşluk ve güzellik kasidesinin
seçilmiş en güzel beyiti.*

Dîvân-ı behcetinde o satr-ı dü-
ebruân

Beyt-i '1-kaşid-i ḥüsn ü melâhat
değil midir

beyt-i '1-harem-i tā'if-i güftâr:

1. beyt-i '1-harem-i tā'if-i güftâr:

Kaside 11

Mısra: 93

Kelime Tipi: -

Sözün tavaf edilen Kabesi.

Ben o beyt-i '1-harem-i tā'if-i
güftârım kim
Nâv-dân-ı zer-i kıl itse ne dem
mecrâyî

beyt-i '1-kaşide:

1. beyt-i '1-kaşide:

Tarih 44

Mısra: 17

Kasidenin en iyi beyti.

Anda dü-tāk-ı pür-zer beyt-i '1-
kaşide beñzer
Mazmûnının ser-â-ser şevk u şafâ
me'âli

beyyin:

1. beyyindir:-dir

Lugaz 10

Mısra: 10

Açık, belli, âşikâr, vâzıh.

'Ömri kütâh teni leyyindir
Hasmı çokdur hepisi beyyindir

beyza-i meh:

1. beyza-i meh:

Tarih 3

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ayın beyazlığı, parlaklığı.

Nice âvîze itmez ana kendin
beyza-i meh kim
Sirâcı olmağ için mumdur mihr-i
cihân-ârâ

beyza-i murg:

1. beyza-i murg:

Kaside 11

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

Kuşların yumurtası.

Kâm-zâ-yı dil olur cây-nişîn-i
şekîb
Beyza-i murgı ider peççe sebât-ı
payı

bezl it:

1. bezl it:

Tahmis 1

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

*Esirgemedi bol bol vermek,
harcamak.*

hulûş üze niyaz it agla inle
cehdiñi bezl it
Eliñ aç mültezemde kâse-i
deryûze-i fazl it

bezm:

1. bezmimize:-imiz, -e

Nazm 2

Mısra: 1

*Sohbet, yaran sohbeti l
ziyâfet, işret sohbeti.*

Ol serv-i nâzı bezmimize da'vet
eyleriz
Çün sâye pâyine düşeriz minnet
eyleriz

2. bezmde:-de

Gazel 123

Mısra: 8

*İçki meclisi, dostlar
toplantısı, meclis.*

hâst-kâr olmağ ile būs-i leb-i
cānānı
Bezmd e agzı sulandı qadeh-i ser-
şārın

3. **bezmîne:-i, -n, -e**

Gazel 22

Mısra: 2

Eğlence meclisi.

Cilve meftūn-ı qadın gamzeñle
fitne hem -mizâc
Cebhen itdi bezmîne mihr ü mehi
cām u sirâc

4. **bezmde:-de**

Gazel 152

Mısra: 9

*İçkili, eğlenceli yiyip içme ve
sohbet meclisi.*

Güriz eyler mi rencūr olmadan bu
bezmde Es'ad
Mezāk-ālūd olan keyfiyyet-i
şahbā-yı bî-gışdan

5. **bezm:-e**

Gazel 146

Mısra: 3

*(Fars.) İçkili, eğlenceli yiyip
içme ve sohbet meclisi.*

Gelürse bezme zülfi virmesün ser-
rişte setr itsün
O sünbülde meşām-ı gayra
nükhet gelmesün gelsün

6. **bezm:-e**

Nazm 2

Mısra: 3

*(Fars.) İçkili, eğlenceli yiyip
içme ve sohbet meclisi.*

Süfî yeter riyâyı qo rindâne bezme
gel
Sâfî-diliz seninle daği ülfet eyleriz

bezm-geh-i gülşen:

1. **bezm-geh-i gülşen:**

Kaside 12

Mısra: 42

Kelime Tipi: -

Gül bahçesinin meclisi.

Tâb-bahş olmağ için pençe-i
hürşîd gibi
Tarh idüp bezm-geh-i gülşeni
n'eyler lāle

bezm-geh-i gülzâr:

1. **bezm-geh-i gülzâr:**

Kaside 12

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Gül bahçesinin meclisi.

Revnāk-efrūz olıcağ bezm-geh-i
gülzāra
Dil-küşâlıklar idüp 'arz çü dilber
lāle

bezm-i bağ:

1. **bezm-i bağ:**

Kaside 6

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Bağ/bahçe meclisi/ortamı.

Çü abdāl-i qalender dāğ-ber-dil
lāle-i hamrā
Gelüp rindān bezm-i bağa sundı
bir tolı sagar

bezm-i fikretde:

1. **bezm-i fikretde:**

Gazel 188

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Düşünce meclisi.

qadeh-nüş-i mey-i vuşlat ol Es'ad
bezm-i fikretde
Humâriyla şakin zehr-âb-ı hecniñ
derd-i ser çekme

bezm-i firāk:

1. **bezm-i firāk:**

Gazel 56

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ayrılık meclisi.

Fıkr-i lebiyle bezm-i firāk içre
Es'adā
hūn-i sirişk bāde ana dīde cām olur

bezm-i fūrkatde:

1. **bezm-i fūrkatde:-de**

Gazel 11

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ayrılık meclisi.

Bezm-i fūrkatde hayāl-ı 'İş ü nüş-ı
yār ile
Bāde-i hamrādır eşk-i hūn laht-ı dil
kebāb

bezm-i gülzâr:

1. **bezm-i gülzâr:**

Kaside 12

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

Gül bahçesi meclisi.

Bezm-i gülzārda mey-nüş-i safā
olsa o şūh
Tabağ-ı nukl ola gül sāğar-ı pür-
zer lāle

bezm-i hüsñünde:

1. **bezm-i hüsñünde:**

Müsemmen 1

Mısra: 43

Kelime Tipi: -

Güzellik meclisi.

Bezm-i hüsñünde çü pervane
tolandım güzelim
Lîk bî-dādın ile candan usandım
güzelim

bezm-i kâma:

1. **bezm-i kâma:**

Gazel 151

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Mutluluk, neşe toplantısı.

Nezāre-i Ruḥ-ı dildāra cür'eti yog
iken
Ne mümkün Es'ad ire bezm-i kâma
şerminden

bezm-i meyde:

1. **bezm-i meyde:**

Gazel 174

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

İçki meclisi.

Ne dem devr itse bezm-i meyde
rindâne Mezāk üzre
Döner peymāne-veş dil sākî-i
sîmîn-sāk üzre

bezm-i şefâ'at:

1. **bezm-i şefâ'at:**

Kaside 5

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

Merhamet meclisi.

Sensin ol şāh-ı rüsül mefhar-i halk-
i dü cihan
Sensin ol bezm-i şefâ'atda Çerāğ-ı
tābān

bezm-i şevki:

1. **bezm-i şevki:-i**

Gazel 5

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Eğlence meclisi.

Sinemi pür-dâğ-ı şemşir-i belâ vü
derd idüp
Bezm-i şevki teng iden mihr ü
maḥabbetdir baña

bezm-i vişâl-i yâr ola:

1. bezm-i vişâl-i yâr ola:

Gazel 114

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Sevgiliye kavuşma meclisi
olmak.*

Mevsim-i gülzâr ola bezm-i vişâl-i
yâr ola
şabr olur mı bir sen ol zâhid
tekellûf-ber-ṭaraf

bezm-i vuslatda:

1. bezm-i vuslatda:

Gazel 26

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kavuşma meclisi.

Tek benimle hem-dem ol sen
bezm-i vuslatda raķib
Dürdan itsün kılâb-ı âdiyât-âsâ
nibâh

bezmindesin:

1. bezmindesin:

Gazel 55

Mısra: 1

Meclis.

Kimiñ bezmindesin dil-sîr-i ḥân-ı
vuşlatıñ kimdir
Neşât-âlûd-ı şahbâ-yı leb-i pür-
lezzeṭiñ kimdir

bi'1-cümle:

1. bi'1-cümle:

Gazel 11

Mısra: 8

Bütün, hep.

Aldı naķd-i ḥâtırım hem bir pula
itmez şümâr
Eylemişken ḥâl ü ḥat bi'1-cümle
maşrûfım ḥisâb

bi'1-imtirâ:

1. bi'1-imtirâ:

Kaside 1

Mısra: 114

*Şüphelenerek, tereddüt
ederek.*

Cerh itdi vaż'-ı kizb ile mat'ün
olanları

Ta'dîl kıldı nûr-ı zuhuruñ bi'1-
imtirâ

bî-'adîl:

1. bî-'adîl:

Tarih 26

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Eşsiz, benzersiz.

Bâreka 'llâh kasr-ı nâzûk-tarz ü pāk
ü bî-'adîl
K'oldı ra'nâ cā-yı şevķ-efzā-yı
sultân-ı delîl

bî-âh:

1. bî-âh:

Gazel 91

Mısra: 9

Ahsız, âh etmeden.

Bî-âh ider mi yâre vuşûl ıztırâb-ı
dil
Bâlâ-resân olur mu yemiñ mevci
bâdsız

bî-'aynihi:

1. bî-'aynihi:

Gazel 70

Mısra: 7

Aynı, onun gibi, tıpkı.

Baḥr-ı sefide dönse sirişkim bi-
'aynihi
Cânâ 'aceb mi merdüm-i çeşm
Akbnârlıdır

2. bî-'aynihi:

Gazel 193

Mısra: 7

Aynı, onun gibi, tıpkı.

kıldı müjeñ ḥayâli dü çeşmim bi-
'aynihi
Kuhl-i ḥat-ı gubârıñ ile mîl-dân
gibi

bî-bāk:

1. bî-bāk:

Lugaz 10

Mısra: 18

*Korkusuz, çekinmeyen,
sakinmeyen.*

Hasmınıñ birisi gâyet çâlâk
Berk-i ḥâtıf gibi gūyâ bî-bāk

bî-bāk ol:

1. bî-bāk ol:

Gazel 133

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Korkusuz olmak.

Almasun naķd-i dil ü cānıñı düzd-i
gamze
Bend olup sâye-i kākülde dilâ bî-
bāk ol

bî-bār u varak eyledi:

1. bî-bār u varak eyledi:

Tarih 25

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Meyvesiz ve yapraksız
bırakmak.*

Hayf ol naḥl-i berümend-i necâbet-
eşeri
Huşk idüp sarsar-ı merg eyledi bî-
bār u varak

bî-câme:

1. bî-câme:

Gazel 197

Mısra: 8

Elbisesiz, çıplak.

Tasvîr-i şîşe gibi görür mahremi
daḥi
Bî-câme duhter-i rez açıktan
görülmedi

bî-cân:

1. bî-cândır:-dır

Lugaz 11

Mısra: 16

Cansız, ruhsuz.

Mahrem-i bezm-gâh-ı rindândır
Nuṭķı vardır ve lik bî-cândır

bî-cân ol:

1. bî-cân ol:

Kaside 5

Mısra: 50

Kelime Tipi: -

*Cansız olmak, ölmek, perişan
hale gelmek.*

Ben ki mestâne-i zehr-âbe-i 'isyân
oldum
Dâğ-ı şemşir-i ḥatâya ile bî-cân
oldum

bî-câre:

1. bî-câre:

Gazel 110

Mısra: 8

Çaresiz, aciz, zavallı.

kıldı âteş-zâg tîğ-i şu'lesin ammâ
yine
Rûzgâr ile mukâbil olmadı bî-çâre
şem'

2. **bî-çâreyi:-yi**

Lugaz 3

Mısra: 18

Çaresiz, aciz, zavallı.

hüsn-i me'cûlin idüp 'âlem-gîr
Nice bî-çâreyi kılmışdır esîr

3. **bî-çâre:**

Kaside 3

Mısra: 68

Çaresiz, âciz, zavallı.

Kerem kıl eyle şefâ't eyâ habîb-i
Huda
Ki ma'siyetde o bî-çâre düzah-
ârâdır

bicdi:

1. **biçdim:-m**

Gazel 120

Mısra: 4

Kesmek.

kâmet-i şabra dırâz olmağla şad
endâzeden
Câme biçdim şâl-i rûz-i rûzeyi
bayramlık

bî-dâd:

1. **bî-dâdîñ:-ın**

Müsemmen 1

Mısra: 44

Zulüm, eziyet, adaletsizlik.

Bezm-i hüsnünde çü pervane
tolandım güzelim
Lık bî-dâdîñ ile candan usandım
güzelim

bîdâdî-i minâ-derûn-ı çarhdan:

1. **bîdâdî-i minâ-derûn-ı**

çarhdan:

Tarih 39

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

*Felek şişesinin içinin
adaletsizliği.*

Olan manzûr-ı nûru'l-'ayn-ı eltâf-ı
ser-efrâzı
Olur bîdâdî-i minâ-derûn-ı çarhdan
'ârî

bîdâr:

1. **bîdâr:**

Gazel 199

Mısra: 4

Uyanık II İyi, açık talih.

Değil 'aynımda hâb-ı rāhat ammâ
fıkr-i vaşlıñla
Dü çeşm-i hâhiş ey nûr-ı basar
bîdâr kılsun mı

2. **bîdâr:**

Kaside 6

Mısra: 11

Uyanık II İyi, açık talih.

Görüp 'ayn-ı şafâyı 'îd-gâh-ı
bağda bîdâr
Olup pür-neş'e oldu nergisiñ de
çeşmi rûşen-ter

bîdâr ol:

1. **bîdâr ol:**

Kaside 9

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Uyanık olmak.

Değil şükûfe o dem her nihâl ser-
tâ-ser
Hezâr dîde açup cümle oldılar
bîdâr

bîdâr olmasun:

1. **bîdâr olmasun:**

Gazel 68

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Uyanık olmak. Uyumamak.

Nice bîdâr olmasun 'uşşâkıñ iy
nûr-ı basar
Dîdede her şeb hayâlin gibi bir
mihmân olur

bidâvet:

1. **bidâyette:**

Gazel 78

Mısra: 11

Başlangıç, başlama.

Bidâyette meşâm-âlüd olan bed-
büy-ı nakmetle
Ne deñlü ni'met-âlüd olsa
miskiyyü'l-hitâm olmaz

bîdîñ:

1. **bîdîñ:**

Gazel 54

Mısra: 15

Dinsiz, zalim.

Bîdîñ o sûda hâl-i perîşân degil
midir

Cûlarla nice şu götürür mâcerâsı
var

bî-eşk:

1. **bî-eşk:**

Gazel 91

Mısra: 13

Gözyaşsız.

Bî-eşk çeşm-i Dâğ-ı gam itsün mi
şerh-i hâl
Çâkî-i dil ne fâide kılke midâdsız

bîgâne:

1. **bîgâne:**

Gazel 64

Mısra: 2

(Fars.) Yabancı, âşinâ

olmayan.

Olan üftân-ı târî rāh-ı ğurbet-reh-
nümâsıdır
O bîgâne kimiñle hem-dem olsun
âşinâsıdır

bîgâne evlemek:

1. **bîgâne evlemek:**

Gazel 5

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Kalp İfade**

Yabancılaştırmak.

Eylemek bîgâne şevk u zevki
rāhatdır baña
Âşinâ-yı miñnet olmak başka
hâletdir baña

bîgâne eyler:

1. **bîgâne eyler:**

Gazel 43

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yabancılaştırmak.

Nevâziş-i dili bîgâne eyler eyler
ise
Ne deñlü cevri ü sitem görsem
âşinâdandır

bî-germ ü serd:

1. **bî-germ ü serd:**

Tahmis 3

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Şiddetli ve soğuk.

Āb-ı hayât lücc-i çeşm-i

terimdedir

Bî-germ ü serd bād-ı şafâ-bağışı
narm ü pāk

bī-güft ü ü gü:**1. bī-güft ü ü gü:****Gazel 150**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Dedikodusuz.

‘Älemle söyleşüp o bütün ğamzesi
ider
Bī-güft ü gü edā-yı cevāb u zebān
nihān

bī-gümān:**1. bī-gümān:****Tarih 29**

Mısra: 8

(Fars.) Şüphesiz.

Hağ anı bir āsaf-ı ‘ālīye tevfiğ itdi
kim
Re‘yi sā‘ib fikri sākıb ‘adle rāğıb
bī-gümān

bī-had:**1. bī-had:****Tarih 21**

Mısra: 12

*Sınırsız ve sonsuz, uçsuz
bucaksız.*

Leşker-i Nemçe huruş itse de süy-
be-sü
Nemce gelmez gözine olsa çü
derya bī-had

2. bī-had:**Muamma 9**

Mısra: 1

Hadsiz, sayısız.

İderdim ben de bī-had bülbül-āsā
āhı bñ kerre
Derün-ı āhenin-i yāra te‘sir itse bir
zerre

3. bī-had:**Muamma 18**

Mısra: 2

Hadsiz, sayısız.

Hiç ferāmūş idemem bir vech ile
eltāfiñi
Eylerem kalb ile de bī-had edā
evsāfiñi

bī-had ü pāyān:**1. bī-had ü pāyān:****Muamma 23**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sınırsız ve sonsuz olmak.

şad katre döküp dīde gibi bī-had ü
pāyān
Āhır olagör Yūnus-i gark-ābe-i
hicrān

bī-hadd ü pāyān eylediñ:**1. bī-hadd ü pāyān eylediñ:****Murabba 2**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sonsuz ve sınırsız yapmak.

şadme-hār-ı rüzgār-ı derd ü
miñnet-kār idim
Şimdi ihsan-ı baña bī-hadd ü
pāyān eylediñ

bī-hakikat:**1. bī-hakikat:****Tahmis 2**

Mısra: 21

Hakikatsiz.

Tecāvüz kıl mecazı bī-hakikat
düşme efkārā
hayālāt-ı hevāyī mehbit olmaz
feyz-i envāra

bī-halel:**1. bī-halel:****Lugaz 5**

Mısra: 14

Aralıksız, eksiksiz.

Şafha-i bışānına kıl-k-i ezel
Kütünü şebt eylemişdir bī-halel

bī-hamdi ‘illāh:**1. bī-hamdi ‘illāh:****Tarih 24**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Allah'a şükürler olsun.

Bi-hamdi ‘illāh ki nev hengām-ı
feyz-ā-feyz-i Mevlādır
Dem-i rāhat zamān-ı ma‘delet
eyyām-ı zībādır

bī-hamdi ‘llāh:**1. bī-hamdi ‘llāh:****Tarih 5**

Mısra: 15

Allah'a şükür olsun.

Bi-hamdi ‘llāh hezārān yūmn ü
iclāl ile bu demde
Sa‘adetle olunca zīb-bağış-ı
mesned-i vālā

2. bi-hamdi ‘llāh:**Kaside 6**

Mısra: 41

Allah'a şükürler olsun.

Bi-hamdi ‘llāh āb-ı tīg-ı kahr u
heybetiñ hakka
Cihanı çirk-i şūr-ı fitneden pāk itdi
ser-tā-ser

3. bi-hamdi ‘llāh:**Tarih 45**

Mısra: 9

Allah'a şükürler olsun.

Bi-hamdi ‘llāh ki kec-tab ‘ān-ı
‘ālem rāstdır şimdi
Nihāl-i Hāl-i kevne istiķāmet geldi
hoş geldi

4. bi-hamdi ‘llāh:**Tarih 45**

Mısra: 18

Allah'a şükürler olsun.

Ki ya‘ni nass-ı Āteynāhū Hükmen
olmağın zāhır
Bi-hamdi ‘llāh fālim ‘ayn-ı hikmet
geldi hoş geldi

bī-hānümān ider:**1. bī-hānümān ider:****Gazel 36**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Evsiz, barksız bırakmak.

Fürkat kişiyi sanma ki bī-hānümān
ider
Şarf-ı nuķūd-ı eşk ile şāhib-‘akār
olur

bī-harf ü savt:**1. bī-harf ü savt:****Kaside 1**

Mısra: 122

Kelime Tipi: -

Sessiz sedasız.

Kabil midir vücūh-ı beyānı
‘ibāreten

Bī-harf ü savt emri zeban eylemek
edā

bī-hemtā:**1. bī-hemtā:****Lugaz 16**

Mısra: 16

Eşi benzeri olmayan.

Nazar-eyle buña dikkat yeridir
Tā ki zāhır ola ol bī-hemtā

bihîn:**1. bihîn:****Kaside 2**

Mısra: 69

Beğenilen, takdir edilen.

Ey bihîn dürr-i semîn-i yem-i 'izz

ü iclâl

Ey olan 'izz ile memdüh-i Cenâb-ı

Mevlâ

2. bihîn:**Kaside 11**

Mısra: 78

*Beğenilen, takdir edilen.*Âsaf-ı muhteremâ dâver-i mağz-ı
keremâEy bihîn gevher-i gencîne-i 'adl-
efzâyî**3. bihîn:****Tarih 7**

Mısra: 8

Beğenilen, takdir edilen.

Âşafâ dâd-gerâ dâver-i 'âlî-kadrâ

Ey bihîn lû'lû-i şeh-vâr-ı yem-i
'izz-ü 'alâ**4. bihîn:****Kaside 7**

Mısra: 31

*Çok beğenilen, seçkin.*Haddin ki sürh-fâmî-i meyle bihîn
olaReng-âverî-i şerm ile gül cebhe-çîn
ola**bihîn-ter ol:****1. bihîn-ter ol:****Gazel 206**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Çok daha iyi hale gelmek.*Bihîn-ter oldu Ruḥuñ ḥaṭṭıñ âşikâr
olalıHenüz böyle gül açılmadı baḥâr
olalı**bihîn-ter oldu:****1. bihîn-ter oldu:****Nazm 37**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Çok daha iyi hale gelmek.*Bihîn-ter oldu ruḥuñ ḥaṭṭıñ âşikâr
olalıHenüz böyle gül açılmadı baḥâr
olalı**bî-hisâb ol:****1. bî-hisâb ol:****Kaside 4**

Mısra: 74

Kelime Tipi: -

*Sayırsız, hesapsız olmak.*Bir bende-i zelîl ü siyeh-rû vü pür-
güneḥBir bî-hisâb olan daḥî naḳd-i
ḥaṭṭeti**bî-hod ol:****1. bî-hod ol:****Tahmis 2**

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

*Kendinden geçmek, kendini**kaybetmek.*Teveccüh kıl derûnî bî-hod ol dil
virme aḡyaraCemâl-i ḥaḳdadır mağz-ı teselli
'âşık-ı zara**bih-terîn:****1. bih-terîn:****Gazel 10**

Mısra: 8

*Far. En iyi.*Bî-nevâlar güher-i 'aşka degildir
ṭâlib

Bih-terîn ḳadri anıñ sînede

pinhândır hep

bî-hüde:**1. bî-hüde:****Gazel 15**

Mısra: 6

*Beyhude, boş yere.*Harlar dâmenin almış her gül-i
nev-resteniñRûz ü şeb bî-hüde eyler âḥ u eḡḡân
'andelîb**2. bî-hüde:****Gazel 40**

Mısra: 7

*Beyhude, boş yere.*Bî-hüde sanmañız niḡeh-i ḥışmın
ol bütûñ

Tîḡın feşân-ı ḥâṭır-ı 'âşıkda tîz ider

3. bî-hüde:**Gazel 45**

Mısra: 3

*Beyhude, boş yere.*Ol âḥû-yı melâhat olmasun bî-hüde
rem-kerde
Müheyyâ rîsmân-ı âḥ-ı dil anım
kemendidir**4. bî-hüde:****Gazel 75**

Mısra: 1

*Beyhude, boş yere.*Müzeyyen olsa da elfâzı bî-hüde
kelâm almaz
Belî gevher-şinâsân-ı meânî
ihtîşâm almaz**5. bî-hüde:****Gazel 79**

Mısra: 10

*Beyhude, boş yere.*Kırar 'uşşâkı mest-i nâz iken
şemşîr-i ḡamzeyle
Belî ḥüşyâr olan bî-hüde tîḡ-i ḥün-
çekân çekmez**6. bî-hüde:****Gazel 133**

Mısra: 3

*Beyhude, boş yere.*Zülf-i müşkînine bî-hüde taḳılma
yâriñ
Dili pür-şerḥa idüp şâne gibi şad-
çâk ol**7. bî-hüde:****Rûbai 8**

Mısra: 3

*Beyhude, boş yere.*Bî-hüde iken o sūziş ü nâlişler
şabr itmegi yine İḥtiyâr eylemediñ**bî-hüde değil ki:****1. bî-hüde değil ki:****Rûbai 7**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Boş yere değil ki.*Bir kerre ne var murâdım üzre
dönseñBî-hüde değil ki ser-niḡün olduñ
sen**bî-in 'ikâs ol:****1. bî-in 'ikâs ol:****Kaside 7**

Mısra: 41

Kelime Tipi: -

Yansıması olmamak.

Gül-çihre-i neşât ile bî-in'ikâs olup
Mir'ât-ı dil ne vech ile pür-gerd-
gîn ola

bî-irtiyâb:

1. **bî-irtiyâb:**
Tarih 17
Mısra: 2
Şüphesiz.

Habbezâ şeh-zâde-i Hân Ahmed-i
'âlî-cenâb
Zât-ı âlî-şanı mağz-i nûr-ı hâk bî-
irtiyâb

bi-i'tibâr olur:

1. **bi-i'tibâr olur:**
Gazel 36
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Değersiz olmak, itibarını kaybetmek.

Tazmîn idüp bu mısra 'ı olma
sühân-dırâz
Bisrâr olan güherse de bi-i'tibâr
olur

bî-kâl ü kâl:

1. **bî-kâl ü kâl:**
Lugaz 15
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Dedikodusuz.

Bü-'acebdır kim nice şey'e olur
bunlar misil
şad hüner izhâr iderler hıfyeten bî-
kâl ü kâl

bî-ka'r:

1. **bî-ka'r:**
Tarih 5
Mısra: 6
Çok derin.

Odur ol menhel-i 'azbü'l-furât-ı
fazl u dâniş kim
Nübû'ından cihân-ı 'ilm olur bî-
ka'r bir deryâ

bî-karâr:

1. **bî-karâr:**
Gazel 115
Mısra: 4
Devamlı olmama, süreklilik göstermeme, istikrarsız.

Müşk-i haţâyâ tahtie-kâr olsa vechi
var
Âhü-yı Çîni itmek ile bî-karâr zülf

bîkarâr olur:

1. **bîkarâr olur:**
Gazel 36
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Kararsız olmak.

Hüsn-i cemâl ehlini pür-ıztırâb ider
Bak 'arşa-i felekde mehe bîkarâr
olur

bî-katra-i füsürde:

1. **bî-katra-i füsürde:**
Gazel 91
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Donmamış damla.

Bî-katra-i füsürde olur dîde girye-
hîz
Eyler şikeste-kâse tereşşuğ
künâdsız

bî-kesâd:

1. **bî-kesâd:**
Gazel 31
Mısra: 1
Alışveriş durgunluğu.

Dâd ü dihişde çârsüy-i hüsnî bî-
kesâd
Dellâl-i gamze kâle-i âşüb ider
mezâd

bî-kîl ü kâl:

1. **bî-kîl ü kâl:**
Gazel 8
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Lafsız, sözsüz.

hâttîndan aña kışsa-i hicrânı mû-
be-mû
Bî-kîl ü kâl râz-ı nihân söylerim
saña

2. **bî-kîl ü kâl:**
Gazel 108
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Lafsız, sözsüz.

Es'ad dil-i nizâr hayâl-i dağık ile
Bî-kîl ü kâl kılsa reva i'tibâr-ı hâk

bî-kivâs:

1. **bî-kivâs:**
Gazel 98
Mısra: 7

*Emsalsiz, kıyasa gelmez,
ölçüsüz.*

Seng-i cefâ vü çevri dil-i zara bî-
kıyâs
Semt-i vefâyâ uğramaz ol şüh-ı
nev-heves

bil:

1. **bilür:-ür**
Gazel 10
Mısra: 10
1. Bir şey hakkında bilgisi, mâlûmâtı olmak, o şeyi öğrenmiş bulunmak. 2. Bir işin ehli olmak, o işi yapmaya alışmış bulunmak. 3. Bir şeye yeteneği olmak, başarmak, muktedir olmak.

Böyle Es'ad gazel-i sâdeye bâdî vü
sebeb
Bilür erbâb-ı sühan vechi
nümâyândır hep

2. **bilür:-ür**
Gazel 70
Mısra: 7
... olarak görmek, kabul etmek, farz etmek.

Dil hâtt-ı ruhuından bilür âşübî-i
hüsnüñ
Hükm-i fiteni nazra-i tûmâr ile
söyler

3. **bilür:-ür**
Lugaz 16
Mısra: 13
1. Malumatı bulunmak. 2. Haberdar bulunmak. 3. Anlamak, fark etmek. 4. Doğru cevap vermek.

İsmin ancak anıñ Allah bilür
Bunda vardır aña zîrâ imâ

4. **bilseñ:-se, -ñ**
Tahmis 2
Mısra: 14
Anlamak, idrak etmek.

İrilmez ka'rına 'üryân olup bin
gavtalar kılsañ
Göñül bir Bañr-ı pür-mevc-i
tecellîdir eger bilseñ

5. **bilmedim:-me, -di, -m**
Lugaz 15
Mısra: 1
Anlamak, farkına varmak.

Bir 'acâyib nesne gördüm
bilmedim ammâ nedir
Birbiri içinde güyâ üç 'aded
peymânedir

6. **bildim:-di, -m****Lugaz 19**

Mısra: 5

Anlamak, farkına varmak.

Bildim ol ism-i şerm-peymâyı
Diyemem saña ol mu'ammâyı

7. **bildim:-di, -m****Tahmis 3**

Mısra: 12

Anlamak, farkına varmak.

Keşf eyledim zamâir-i efrâd-ı
âdemi
Bildim me'âd ü mebd-i eczâ-yı
mübhemî

8. **bildim:-di, -m****Lugaz 9**

Mısra: 6

Anlamak, fark etmek.

şakın sen bunları nâ-dîde şanma
Anı bildim diyü suya tayanma

9. **bildim:-di, -m****Lugaz 19**

Mısra: 31

Anlamak, fark etmek.

Bildim ol ism-i melgûzı hâkkâ
Es'adâ bir toy avladım güyâ

10. **bilmem:-me, -m****Gazel 162**

Mısra: 4

Anlamak, farkına varmak, kavramak.

hâbımı bağladı idrâkimi ibtâl itdi
Ne füsûn itdi baña bilmem o çeşm-
i cādū

11. **bilsem:-se, -m****Tahmis 5**

Mısra: 15

Anlamak, farkına varmak, kavramak.

'Aceb bilsem ne yüzden hâtır-ı
yâre hutûr itdim
O şeh seyrâna âgâz eyleyince
sahn-ı gülzârı

12. **bilse:-se****Gazel 161**

Mısra: 6

Anlamak, kavramak, idrak etmek, farkına varmak.

Bu deñlü nâlesin murg-i bahâr
itmezdi pey-der-pey
Hazân olup çemende gülleri bilse
ferâmûşın

13. **bilür:-ür****Gazel 201**

Mısra: 5

Bilgi sahibi olmak, farkında olmak.

'Ayniyle râz-ı cânı bilür eşk-i
dîdeden
Çeşm-i nühüfte-bînişi şâhib-nazâr
gibi

14. **bilmezdi:-mez, -di****Gazel 141**

Mısra: 6

Anlamak, kavramak, idrak etmek, farkında olmak.

Hâl-i evâhîr olmuş iken mû-be-mû
nüvişt
Bilmezdi daği dest-i hayâl-i evel
kalem

15. **bilürse:-ür, -se****Lugaz 15**

Mısra: 14

Anlamak, kavramak, idrak etmek, farkında olmak.

Bunlarıñ evsâfı pek çokdur bu
kâfidir hemîn
Bu kadarca vaşf ile her kim bilürse
âferîn

16. **bilürsün:-ür, -sün****Tahmis 1**

Mısra: 42

Anlamak, kavramak, idrak etmek, farkında olmak.

Niyaz it aglayup dūr olma hergiz
vâd-i züliden
Bilürsün tez geçer vuşlat demi
'âdetdir evvelden

17. **bil:****Lugaz 13**

Mısra: 22

*"Anla, kavra, idrak et"
anlamında bir söz.*

Ba'de anı sen müennes kıl
N'oldığın bu lugazden bil

18. **bil:****Lugaz 19**

Mısra: 24

*"Anla, kavra, idrak et"
anlamında bir söz.*

Vaşfın anıñ galat didim o değil
Başka ta'rîf idemem saña anı bil

19. **bildim:-di, -m****Lugaz 19**

Mısra: 5

Anlamak, kavramak, idrak etmek, farkına varmak.

Bildim ol ism-i şerm-peymâyı
Diyemem saña ol mu'ammâyı

20. **bilmez:-mez****Gazel 10**

Mısra: 5

"Bilmek"; bir şeyi anlamış veya öğrenmiş bulunmak.

Bilmez ol kaşı kemânım bu kadar
çille çeküp
Bî-tüvân oldığım âlâmına idmândır
hep

21. **bilüp:-üp****Kaside 9**

Mısra: 18

"Bilmek"; bir şeyi anlamış veya öğrenmiş bulunmak.

Görünce 'illet-i nañl-i bülendi
gülşende
Dem-i nema galeyanın bilüp
hekîm-i bahar

22. **bildiñ:-di, -ñ****Kaside 1**

Mısra: 30

*Anlamak, idrak etmek. II
Tanımak, (önemini) kavramak.*

Çün mübtedâ-yı kâra muqaddem
haber olan
Bildiñ şer'at oldığın 'âmil ol aña

23. **bilmem:-me, -m****Gazel 44**

Mısra: 4

(Sonucu) bilememek, tahmin edememek; kararsız kalmak.

Rızâ virse nigâh-ı rüyına ger ol
perî-peyker
Reh-i nezzâre güyâ sedd olur
bilmem ne hâletdir

24. **bilmem:-me, -m****Gazel 47**

Mısra: 9

(Sonucu) bilememek, tahmin edememek; kararsız kalmak.

Dağme-i tab'-ı sühan-verzişin
Es'ad bilmem
Dür-i nâ-yâb-ı mezâmîn ile mâlîde
midir

25. **bilmem:-me, -m****Nazm 12**

Mısra: 2

(Sonucu) bilememek, tahmin edememek; kararsız kalmak.

Dilā ümmīd-i vuşlatla demādem
nāle eylersin
Beni derd-i firāk öldürdi bilmem
sen ne söylersin

26. **bilmem:-me, -m**

Nazm 28

Mısra: 2

(Sonucu) bilememek, tahmin
edememek; kararsız kalmak.

Ruḥuṇda turre mi dām-ı cefā mıdır
bilmem
Disem ki müşk-i Hotendir ḥaṭā
mıdır bilmem

27. **bilür:-ür**

Gazel 161

Mısra: 7

Anlamak, farkına varmak,
bilebilmek.

Bilür 'ayniyle dilde her nigāhı rāz-
ı pinhānım
Görüp şanman sūḥan-nā-fehm
çeşm-i fitne ḥāmūşın

28. **bilmese:**

Gazel 96

Mısra: 7

Bilmek, anlamak.

Keyfiyyetimiz bilmese zāhid ne
'aceb kim
Biz neş'e-i şādī gibi şahbāda
nihānız

29. **bildim:-dim**

Gazel 155

Mısra: 10

Kabul etmek, saymak.

kılınca çīn-i ebrū mū-nümūdī-i
Ruḥin i'lām
Sudūr-ı ḥaṭṭ-ı 'ālī-şānı bildim
resm-i tuḡradan

30. **bileydim:-e, -y, -dī, -m**

Lugaz 12

Mısra: 3

Anlamak, farkına varmak,
bilmek.

N'olaydı anı bileydim dir iseñ ey
gāfil
'Arabca söylemege başla olasıñ
vāsıl

31. **bilmez:-mez**

Gazel 140

Mısra: 4

"Bilmek", bir şeyi anlamış
veya öğrenmiş bulunmak.

Alup bir cām virdim saña sāķī
cevher-i hūşum

Sanī'-i şīşe-bāzī bilmez idiñ sen
ben öğretdim

32. **bilmez:-mez**

Gazel 147

Mısra: 9

"Bilmek", bir şeyi anlamış
veya öğrenmiş bulunmak.

Bilmez ḥumarı bī-meze güft ü
şünīd ider
Cām-ı şarābı neş'e-i mālān sanur
gören

33. **bilmez:-mez**

Müsemmen 1

Mısra: 57

"Bilmek", bir şeyi anlamış
veya öğrenmiş bulunmak.

Bī-vefā oldıḡını bilmez idim tā bu
kadar
Soñra duyduḡ yog-umuş sende
ḥaķīkatden Eşer

34. **bilür:-ür**

Gazel 152

Mısra: 4

Bir duruma sebep olan
nedenin başka bir durumdan
kaynaklandığına vakıf olmak.

Olan zevk-āşınā-yı bezm-gāh-ı
Ḥālet-i ḥüsni
Bilür renc-i humārı lagziş-i reftār-ı
mey-keşden

bil:-

1. **bilmezdi:-mez, -dī**

Gazel 140

Mısra: 2

Bilgi sahibi olmak, öğrenmek.

Gözüm degdi o şehlā çeşmi şūr-
efgen ben öğretdim
Bakılsa kec-nigeh bilmezdi
evvelden ben öğretdim

2. **bilmem:-me, -m**

Nazm 28

Mısra: 1

Anlamak, bilebilmek.

Ruḥuṇda turre mi dām-ı cefā mıdır
bilmem
Disem ki müşk-i Hotendir ḥaṭā
mıdır bilmem

3. **bilmem:-me, -m**

Gazel 163

Mısra: 4

Anlamak, bilmek.

Şemīm-i zülfi-şeb-būyın alup bād-
ı şehir yārīñ

Didi nūkhēt viren 'anber mi
bilmem müşk-i ter mi bu

4. **bilmezem:-mez, -em**

Lugaz 3

Mısra: 14

Anlamak, farkına varmak,
bilebilmek.

Ekseriyyā bürünür cāmesine
Bilmezem halk ḳapılır nesine

bildim ki:

1. **bildim ki:**

Gazel 70

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Anladım ki.

Mahv olsa da özüm hora geçmez
ol āfete
Bildim ki aslı Engüri ya
Üsküdarlıdır

bile:

1. **bile:**

Müsemmen 1

Mısra: 52

"da, dahi" anlamındaki
bağlaç.

Seni bulsam daḡi izḡarıña fırsat
bulamam
Şöyle kim nīm nighle bile Ruḡsat
bulamam

2. **bile:**

Lugaz 14

Mısra: 13

"-da/-de, dahi" anlamında bir
bağlaç.

Dir görenler neferi ardı sıra bile
gider
Sanki toksan sekiziñ zābitidir
kolda gezer

3. **bile:**

Lugaz 16

Mısra: 4

"-da/-de, dahi" anlamında bir
bağlaç.

İsminiñ evveli dünyāda degil
Āḡiretde bile olmaz peydā

bī-lehīb ol:

1. **bī-lehīb ol:**

Gazel 91

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ateşsiz olmak.

hüsn âhîr olsa haţţ-ı gubâr aşikâr
olur
Âteş ki bî-lehîb ola olmaz
remâdsız

bi'l-ittifak:

1. bi'l-ittifak:

Kaside 1
Mısra: 104
Beraberce.

Takdîm-i nûr-ı hilkatı te'hîr-i bi
'seti
Bi'l-ittifak oldu evvel-i delîl aña

bi'llâh:

1. bi'llâh:

Rûbai 7
Mısra: 2
"Allah için, Allah hakkı için"
anlamında bir yemin sözü.

Ey çarh-i denî mu'în-i dîn olduñ
sen
Bi'llâh küşende-i zebûn olduñ sen

2. bi'llâh:

Müsemmen 1
Mısra: 63
Allah için, Allah'a yemin
ederim. .

Yohsa dîvân-ı kıyamet günü bi'llâh
cânâ
Kâtılımsıñ diyü senden iderim kan
da'vâ

bilme:

1. bilmem:-m

Gazel 30
Mısra: 1
(Sonucu) bilememek, tahmin
edememek; kararsız kalmak.

Beni dūr eylediñ bilmem niçün ol
mâhdan ey çarh
'Acebdir kim hirâsân olmadıñ sen
âhdan ey çarh

2. bilmem:-m

Gazel 73
Mısra: 9
... bilgisine sahip olmama;
anlamama.

Yüridi ceşş-i haţî Es'ad o şuhûñ
bilmem
Mülk-i hüsnî yeniden niyyeti teşhîr
midir

3. bilmem:-m

Gazel 186
Mısra: 9

... bilgisine sahip olmama;
anlamama.

Döner mi kutb-ı ümîd üzre Es'adâ
bilmem
Bu âsyâb-ı felek bir zamân
murâdımca

4. bilmem:-m

Kaside 12
Mısra: 37
... bilgisine sahip olmama;
anlamama.

Deşt-i şîrîn-i melâhatda mı bitdi
bilmem
Oldı hem neş'e-fiken hem ferah-
âver lâle

5. bilmem:-m

Nazm 28
Mısra: 4
... bilgisine sahip olmama;
anlamama.

Peyâm-ı zülfûñi almış gibi nesîm-i
seher
Bir iki nağme işitdim sabâ mıdır
bilmem

bilmem:

1. bilmem:

Gazel 30
Mısra: 1
(Sonucu) bilememek, tahmin
edememek.

Beni dūr eylediñ bilmem niçün ol
mâhdan ey çarh
'Acebdir kim hirâsân olmadıñ sen
âhdan ey çarh

bilmez:

1. bilmezem:-em

Gazel 101
Mısra: 1
1. Bir şey hakkında bilgisi,
mâlûmâtı olmak, o şeyi öğrenmiş
bulunmak. 2. Bir işin ehli olmak, o
iş yapmaya alışmış bulunmak. 3.
Bir şeye yeteneği olmak,
başarmak, muktedir olmak.

Şarâba bilmezem la'l-i nemek-rîzi
ne hâl itmiş
Şunı işrâb ider kim hürmetin gūyâ
hâlâl itmiş

bilür-i revzen:

1. bilür-i revzen:

Tarih 40
Mısra: 5

Kelime Tipi: -
Kristal pencere.

Bilür-i revzeni ol denlü 'ağs-
endâz-ı şâdî kim
Tekellüm-rîz ider âyîne-veş tûfî vü
bebgâyı

2. bilür-i revzen:

Tarih 41
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Kristal pencere.

Bilür-i revzeninden müstefîd-i
tâbdır hürşîd
Nukûş-ı şuh'le-renginden mükevven
gülşen-i dünyâ

bîmâr:

1. bîmâr:

Gazel 64
Mısra: 3
Hasta.

'İlâcın tesliyet-bahşî-i ihvân-i
eyleyen bîmâr
Henüz ol mübtelâ-yı derd-i nevdir
kim devâsızdır

2. bîmâra:-a

Müsemmen 1
Mısra: 70
Hasta.

Nuţk-ı 'İsî gibi la'lînde iken şehd
şehâ
Va'de-i vaşlûñ ile eyle bu bîmâra
deva

bîmâr itmek:

1. bîmâr itmek:

Müsemmen 1
Mısra: 30
Kelime Tipi: -
Hasta etmek, hastalamak.

Beni çeşmîñ gibi dil-haste vü
bîmâr itmek
Şevk-ı dîdârîñ ile dîdemi bîmâr
itmek

bî-mâr ol:

1. bî-mâr ol:

Kaside 9
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Hasta olmak.

Esîr-i pister idi gerçi gizli
hummadan
Şitâ da olmuş idi sū'-i mi'deden
bî-mâr

bīmār ol:**1. bīmār ol:****Gazel 146**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Hasta olmak.

Sabā var ol ṭabīb-i cāna bīmār
oldığım söyle
Beni bir kerre görmek aña sıklet
gelmesün gelsün

bīmār-ı zünüb:**1. bīmār-ı zünüb:****Kaside 5**

Mısra: 55

Kelime Tipi: -

Günah hastası.

Ben o bīmār-ı zünūbum yok
‘ilācım asla
Nüş-dārū-yı şefā‘atla olur baña
deva

bī-mecāl itdim:**1. bī-mecāl itdim:****Tahmis 5**

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Dermansız, güçsüz bırakmak.

kalem ebruları fikri-yle cism-i zārı
nāl itdim
Meger kim ser-nüviştimdir ki
kalbim bī-mecāl itdim

bī-merā:**1. bī-merā:****Lugaz 6**

Mısra: 13

Sayırsız.

Bunı hall iden kişiye bī-merā
Beş vakitte eylerem hayır du‘ā

bī-mesās:**1. bī-mesās:****Gazel 98**

Mısra: 3

Temelsiz, asılsız.

Satr-ı müjem de baña rakīb oldı bī-
mesās
Sedd itdi rāh-ı bāsıra-i cānı hār u
hās

bī-meze:**1. bī-meze:****Gazel 147**

Mısra: 9

Tatsız, lezzetsiz.

Bilmez hımarı bī-meze güft ü
şünüd ider
Cām-ı şarābı neş‘e-i mālān sanur
gören

bīm-i ğamze-i pür-şürdan:**1. bīm-i ğamze-i pür-şürdan:-dan****Gazel 125**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Fitne dolu yan bakışın**korkusu.*

Fitneler der-hāb bīm-i ğamze-i
pür-şürdan
Neş‘eler ser-mest keyf-i la‘l-i
nābīndan seniñ

bīm-i kahr-u heybetinden:**1. bīm-i kahr-u heybetinden:****Tarih 29**

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Heybetiyle kahreden korku.

Tā-be-mahşer bīm-i kahr-u
heybetinden sü-be-sü
Dergehinde ‘abd-i gerden-beste
olsun serkeşān

bī-minnet:**1. bī-minnet:****Kaside 6**

Mısra: 31

Minnet etmeden, yardımsız.

O şīr-i mişe-zār-ı heybet ü satvet ki
bī-minnet
Hirās-ı kahrı eyler ejdehāyı
mürdan kem-ter

bin-:**1. binüp:-üp****Gazel 175**

Mısra: 5

(ata) binmek.

Binüp o şāh-ı hüsün esb-i nāza
ferzāne
Düşer rikābına rüh-ı cihān
piyādelige

bin:**1. biñ:****Gazel 20****Mısra: 3***"Bin" sayı sıfatı.*

Güşına girmez ki her tārında var
biñ mübtelā
Ahıñı sevdā-yı zülfiyle hevā itmek
‘abeş

2. biñ:**Gazel 95**

Mısra: 1

*"Pek çok, çok fazla"**anlamında sayı sıfatı.*

O ğamze kim ala biñ āh-ı ihtilāl-
engiz
İder mi kār aña şekve-i melāl-
engiz

3. bin:**Gazel 132**

Mısra: 7

*"Pek çok, çok fazla"**anlamında sayı sıfatı.*

Bend-i teshire çeker bin dili bir ān
içre
Bābilistān mıdır hamları
gīsüleriniñ

4. biñ:**Gazel 167**

Mısra: 8

*"Pek çok, çok fazla"**anlamında sayı sıfatı.*

Tayansın mı nigāh-ı çeşm-i hışm-ı
yāre diller kim
İder efsün ile biñ ceysi bir cādū
perākende

5. bin:**Gazel 171**

Mısra: 1

*"Pek çok, çok fazla"**anlamında sayı sıfatı.*

Eyleyüp āgāz mutrib nağmeye bin
nāz ile
hātır-ı mahzūnumı şād itdi sūz-ı
sāz ile

6. bin:**Gazel 171**

Mısra: 3

*"Pek çok, çok fazla"**anlamında sayı sıfatı.*

Bir usūl-ile kılup bin ‘işveyi dem-
bestesi
Çarh-ı hüsünüñ çenberinden geçdi
ol şeh nāz ile

7. biñ:**Lugaz 16**

Mısra: 5

" Pek çok, çok fazla"
anlamında sayı sıfatı.

Biñ vecih belki ola anlarda
Ki ola nazra-i ülā humekā

8. bin:
Muamma 2
Mısra: **1**
" Pek çok, çok fazla"
anlamında sayı sıfatı.

Olsa da bin nāfe müşk ol zülf
kanda kanda bñ
Rāyih-i-yle kim ki me'lūf ola anlar
mū-be-mū

9. biñ:
Muamma 9
Mısra: **1**
" Pek çok, çok fazla"
anlamında sayı sıfatı.

İderdim ben de bī-had bñl-bñl-āsā
āhı biñ kerre
Derūn-ı āhenin-i yāra te'sir itse bir
zerre

10. bin:
Müsemmen 1
Mısra: **15**
" Pek çok, çok fazla"
anlamında sayı sıfatı.

Bin dil ü cān ile ten şimdi
giriftarıñdır
Cān esir-i şiken-i zülf-i siyeh-
kārıñdır

11. biñ:
Müsemmen 1
Mısra: **38**
" Pek çok, çok fazla"
anlamında sayı sıfatı.

Yok mıdır zerrece imān 'acaba
sende
Dimedim ki saña biñ cān ile oldum
bende

12. biñ:
Müsemmen 1
Mısra: **42**
" Pek çok, çok fazla"
anlamında sayı sıfatı.

şadıkū' l-kavl-i ḥaḳikat seni
sandım güzelim
Şem'-i Ruḥsārīña biñ cān ile
yandım güzelim

13. bin:
Tahmis 2
Mısra: **13**
" Pek çok, çok fazla"
anlamında sayı sıfatı.

İrilmez ka'rına 'üryan olup bin
gavtalar kılsañ
Göñül bir Baḥr-ı pür-mevc-i
tecellidir eger bilseñ

14. biñ:
Tarih 6
Mısra: **11**
" Pek çok, çok fazla"
anlamında sayı sıfatı.

Dehr bir beyt-i se-tārīh ile biñ
müjde kırup
Hātif-i gayb didi Es'ad-ı dā'ī-āsā

15. biñ:
Gazel 115
Mısra: **2**
" Pek çok, çok fazla"
anlamında sayı sıfatı.

Hāl-i 'izārın itse ne dem aşikār zülf
Bir dāne ile biñ dili eyler şikār zülf

**biñ kerre virsen bir selām
almaz:**

**1. biñ kerre virsen bir selām
almaz:**
Gazel 75
Mısra: **6**
Kelime Tipi: -
Bin kere selam versen birini
almaz, selamına karşılık vermez.

Alur eşk-i dü-çeşmi rüzgārıñ derd-
mendinden
Hevādan nem kıpar biñ kerre
virsen bir selām almaz

bin kez:

1. bin kez:
Gazel 156
Mısra: **2**
Kelime Tipi: -
Bin defa, bin kez.

Degildir rişte-i dil güste taraf-ı
ebruñından
Çekilse çille-i saht-ı elem bin kez
kemānından

bin yüz elli iki salinde:

1. bin yüz elli iki salinde:
Tarih 8
Mısra: **7**
Kelime Tipi: -
(H.1152/M.1739-40).

Bin yüz elli iki salinde idüp 'azm-i
cihād
Nemçe tábürünü maḥv itdi kırup
ser-tā-pā

biñ yüz kırk:

1. biñ yüz kırk:
Tarih 20
Mısra: **9**
Kelime Tipi: -
(H.1140/M.1727-28) senesi.

Emān ile 'adūdan işbu biñ yüz kırk
havlinde
Huveyze hısnın aldı havza-i İslāma
Hān Ahmed

biñ yüz kırk sekiz:

1. biñ yüz kırk sekiz:
Tarih 6
Mısra: **13**
Kelime Tipi: -
(H.1148/M.1735-36).

Biñ yüz kırk sekiziñ çün meh-i
şa'bānında
Zībiş-i şadr-ı güzīn oldu
Mehemmed Pāşā

bin yüz kırkda:

1. bin yüz kırkda:
Tarih 29
Mısra: **30**
Kelime Tipi: -
(H.1140/M.1727-28) senesi.

Lafzan-u ma'nen didim ol demde
tārīh Es'ad
Buldı bin yüz kırkda İran sulh-ile
emn-ü emān

biñ yüz otuz altıda:

1. biñ yüz otuz altıda:
Tarih 3
Mısra: **18**
Kelime Tipi: -
(H.1136/M.1723-24) senesi.

Temam olunca Es'ad lafzan u
ma'nen didim tārīh
Yapıldı biñ yüz otuz altıda bu
ma'bed-i zībā

bina:

1. binadır:-dır
Tahmis 1
Mısra: **3**
Yapı, inşa edilmiş.

Nice olmaz mu'azzam maḥz-ı
rahmetden binadır bu
Metāf-ı enbiyā beyt-i Cenāb-ı
Kibriyādır bu

2. **binadır:-dır****Tahmis 1**

Mısra: 3

Yapı, inşa edilmiş.

Nice olmaz mu 'azzam maḥẓ-ı
raḥmetden binadır bu
Metāf-ı enbiyā beyt-i Cenāb-ı
Kibriyādır bu

3. **binā:****Tarih 3**

Mısra: 1

Bina, yapı.

Te'āla 'llāh zihī ra'nā binā nev
cāmi'-i vālā
Menār-ı nūr-ı raḥmet cilve-gāh-ı
şāhid-i takvā

4. **binā:****Tarih 10**

Mısra: 7

Bina, yapı.

Öyle zīb-ende vü pākīze binā kim
ḥakkā
Eylemiş ḥüsn-i dil-āvīz tecessüm
güyā

5. **bināsi:-sı****Tarih 10**

Mısra: 25

Bina, yapı.

Tarh-ı ber-cestesi pākīze bināsi
zībā
Dil-nişīn cā-yı güzīn dār-ı meşīd ü
bālā

6. **binā:****Tarih 13**

Mısra: 2

Bina, yapı.

Kerāmet-pīşe şeyh-i Mevlevi bu
cā-yı zībāyı
Medār-ı himmet-i pīrān ile kıldı
binā ḥakkā

7. **bina:****Tarih 10**

Mısra: 3

*1. Yapılmış, yapı. 2. Yapı**yapmak.*

Böyle ber-cesta bina resm-idemez
ger nice sāl
Kār-sāz olsa da bünyāda
Sinimmār-ı ḥayāl

bina ol:1. **bina ol:****Tarih 35**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Yapılmak, kurulmak, inşa edilmek.

Musannifin-i selef rūhı cümle şād
oldı
Bina olunca sa'ādetle bu
kütübḥāne

bī-nakd:1. **bī-naqd:****Gazel 201**

Mısra: 8

Nakitsiz, sermayesiz.

'Anber-şemīm-i turrelerin almağa
sabā
Bī-naqd ebr-i bād-ı hevādan Eger
gibi

binā-vı hūs:1. **binā-yı hūs:****Beyit 12**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Akıl evi.

Görünce duht-i rezi mahrem
olmayan sıkılır
Binā-yı hūşı mefīn olmaz 'akibet
yıkılır

binā-vı rif'at:1. **binā-yı rif'at:****Tarih 44**

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Yücelik binası.

Ol nev binā-yı rif'at bā-yümn ü
bā-sa'ādet
Buldukda hadd-ü gāyet zīb-ü fer ü
kemālī

bī-nevā:1. **bī-nevālar:-lar****Gazel 10**

Mısra: 7

Nasipsiz, mahrum, sessiz.

Bī-nevālar güher-i 'aşka degildir
tālīb
Bih-terīn ḳadri anıñ sīnede
pinhāndır hep

bī-nevā olma:1. **bī-nevā olma:****Kaside 1**

Mısra: 72

Kelime Tipi: -

Nasipsiz olmamak.

Devr ü teselsül üzre hevādan gürüz
idüp
Bürhān-ı ḥaḳḳa müstenid ol olma
bī-nevā

bīn-i sīmīn-i meh-rüyān:1. **bīn-i sīmīn-i meh-rüyān:****Tarih 32**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ay yüzölülerin gümüş burnu.

Bīn-i sīmīn-i meh-rüyāna ragmen
güyyiā
Büy-i eltāf u 'atā şemm itidir fī
külli ān

bī-nikāb:1. **bī-nikāb:****Gazel 32**

Mısra: 1

Yüz örtüsü, peçe olmadan.

Bī-nikāb 'arz-ı cemāl eylesün
yār meded
Yanmasun āteş-i sūzāna dil-i zār
meded

bintü'l-'ineb:1. **bintü'l-'ineb:****Gazel 187**

Mısra: 1

Üzümlün kızı II şarap.

Yine bintü'l-'ineb gördüm
geyinmiş cāmdan cāme
Letāfet gelmiş ol mihr-i ziyā-
encāmdan cāma

bir:1. **birdir:-dir****Lugaz 15**

Mısra: 11

Aynı, benzer.

Her biriniñ pāyi birdir anda hem
halhālī var
Ser-nigündür birbirine nā-muvāfık
Ḥālī var

2. **birdir:-dir****Lugaz 17**

Mısra: 3

Aynı, benzer.

ḳalbi 'aḳsi ile hemān birdir
Aña maḥşūş bu 'aceb serdir

3. **bir:****Gazel 169**

Mısra: 7

Bir tek, yalnızca, sadece.

Bir müyına saymaz seni ol şüh-ı
 haṭ-āver
 şad-pāre de kılşañ dili mănende-i
 şāne

4. bir:

Gazel 158

Mısra: 8

"Bir... bir ..." bağlacı; bir de.

Mahal virmez bula 'āşık niyāza
 fursat-ı güftār
 Süḥan-güyālğı bir ğamze bir
 ebrūda gördüm ben

5. bir:

Gazel 158

Mısra: 8

"Bir... bir ..." bağlacı; bir de.

Mahal virmez bula 'āşık niyāza
 fursat-ı güftār
 Süḥan-güyālğı bir ğamze bir
 ebrūda gördüm ben

6. bir:

Gazel 171

Mısra: 7

Bir, belgisiz sıfat; tek; sadece.

Bir nazarda sīne-i Mirrīhi de şad-
 cāk ider
 Tığ-i ser-tiz-i nigāhı zaḥm-ı bī-
 endāz ile

7. bir:

Lugaz 11

Mısra: 5

Bir tek, sadece, yalnız.

Bir degildir gürühdur bunlar
 Biri birinden ayrı durmazlar

8. bir:

Gazel 4

Mısra: 4

"Bir " belgisiz sıfat.

Ḳaṭrahā-yı tiz-i rizi-i sirişkim
 dīdeden
 Nāle-gü pür-ukde bir zencirdir
 sensiz baña

9. bir:

Gazel 4

Mısra: 8

"Bir " belgisiz sıfat.

Hecr-i ebrūñ ile tır-endāz-ı āh
 olsam eger
 Şüret-i hamyāze bir zihgirdir
 sensiz baña

10. bir:

Gazel 7

Mısra: 8

"Bir " belgisiz sıfat.

Olmuş misāl-i hāle-i meh dinse
 vechi var
 Bir başka ān virdi ḥaṭ-ı 'anberin
 saña

11. bir:

Gazel 10

Mısra: 3

"Bir " belgisiz sıfat.

Bir degil derd-i derün kim aña bir
 çāre kılup
 Pest idem lık ḥayālāt ile mālāndır
 hep

12. bir:

Gazel 10

Mısra: 3

"Bir " belgisiz sıfat.

Bir degil derd-i derün kim aña bir
 çāre kılup
 Pest idem lık ḥayālāt ile mālāndır
 hep

13. bir:

Gazel 11

Mısra: 7

"Bir " belgisiz sıfat.

Aldı naqd-i ḥatırım hem bir pula
 itmez şümār
 Eylemişken ḥāl ü ḥat bi' l-cümle
 maşrūfım ḥisāb

14. bir:

Gazel 167

Mısra: 8

"Bir tek" anlamında belgisiz
 sıfat.

Tayansın mı nigāh-ı çeşm-i hışm-ı
 yāre diller kim
 İder efsün ile biñ ceşşi bir cādū
 perākende

15. bir:

Beyit 4

Mısra: 2

"Bir " belgisiz sıfat.

ḥaṭ-ber-āverde olup gülşen-i ḥüsn-i
 dildār
 Oldı bir güne şafā-baḥş daḥi
 sünbüldeñ

16. bir:

Gazel 13

Mısra: 4

"Bir " belgisiz sıfat.

İhyā-yi mürdegān-ı ğam u miḥnet
 itmede

Reşk-āver-i Mesīḥ ola bir ḳaṭra āb-
 ı leb

17. bir:

Gazel 15

Mısra: 2

"Bir " belgisiz sıfat.

Zülfe sünbül ḥadde gül ḥaṭṭa
 benefşe dil-fırīb
 Birbirine her biri bir vech ile
 olmuş raḳīb

18. bir:

Gazel 25

Mısra: 8

"Bir " belgisiz sıfat.

Ḥille ḥürmet itmeyüp duḥt-ı rezi
 itmiş nikāh
 Ḥileye mā'il delikanlı bir oğlandıñ
 ḳadeḥ

19. bir:

Gazel 26

Mısra: 3

"Bir " belgisiz sıfat.

Her nigh bir tığ-i müjgāñ tır-i
 ebrūlar kemān
 Ğamzeler ḡaddāre olmuş şeh-
 levendim pür-silāḥ

20. bir:

Gazel 26

Mısra: 5

"Bir " belgisiz sıfat.

Bir nigāh-ı pür-füsūñi 'ālemi tārāc
 ider
 Milket-i şabr-ı dil ü cāna ne
 mümkindir felāḥ

21. bir:

Gazel 32

Mısra: 3

"Bir " belgisiz sıfat.

Eyle şāyeste şehā bir nigh-i luṭfa
 beni
 Dāğ-Dāğ eylemeden ğamze-i ḥün-
 ḥār meded

22. bir:

Gazel 38

Mısra: 6

"Bir " belgisiz sıfat.

Büy-baḥş olsa derünümde o ḥāl-i
 'anber
 Dil-i pür-dāğ-ı müşebbek aña bir
 micmer olur

23. bir:

Gazel 42

Mısra: 6

" Bir " belgisiz sıfat.

Ger olsa zīver-i düşi libāçe-i şāhī
Tecerrüd ehline bir köhne bürüyā
görünür

24. bir:

Gazel 44

Mısra: 1

" Bir " belgisiz sıfat.

Ruḥuñ bir nüsha-i i' cāz-peymā-yı
melāḥatdır
Rumūz-ı nāzı şerḥ eyler ḥaṭn
fenn-i belāgatdır

25. bir:

Gazel 45

Mısra: 7

" Bir " belgisiz sıfat.

Kapılmış jāle-veş bir mihr-i ḥüsne
yāri gūş itdim
Yine āyineye bakmış gibi var ise
kendidir

26. bir:

Gazel 46

Mısra: 11

" Bir " belgisiz sıfat.

Olup şehbender-i bāzār-ı naḥvet
bir perī gelmiş
Metā '-ı vaşlına ger nakd-i cān
isterse erzāndır

27. bir:

Gazel 48

Mısra: 4

" Bir " belgisiz sıfat.

'İzārın hat siyeh-fām itdüğün gūş
itmeyim yāriñ
O ḳal u ḳīl bir sevdā-fiken
peygāmıdır ḡamdır

28. bir:

Gazel 48

Mısra: 10

" Bir " belgisiz sıfat.

Nigāh-ı merḥamet ḳıl kendi
bendeñdir seniñ Es 'ad
Dime ey şehriyār-ı nāz o bir kem-
nāmdır nemdir

29. bir:

Gazel 50

Mısra: 5

" Bir " belgisiz sıfat.

Bü 'l-aceb bir āteş-i hod-sūzdur
ruḥsārı kim
Ḥāller āsār-ı tāb-ı ḥüsni sūziş-
ḥüsıdır

30. bir:

Gazel 54

Mısra: 9

" Bir " belgisiz sıfat.

Her zıll-ı şāhı bir feraha dāl
naḥliniñ
Ser-tā-be-pā neşāt bu cāyın orası
var

31. bir:

Gazel 57

Mısra: 1

" Bir " belgisiz sıfat.

Ne ol perī gibi bir dil-rübā
görölmüşdür
Ne aña bencileyin mübtelā
görölmüşdür

32. bir:

Gazel 58

Mısra: 1

" Bir " belgisiz sıfat.

Deḥānıñ nā-şüküfte gülşen-i
rūyuñda bir güldür
Figān-ı āteşnim anda reşk-i savt-ı
bülbüldür

33. bir:

Gazel 68

Mısra: 6

" Bir " belgisiz sıfat.

Nice bīdār olmasun 'uşşāḳıñ iy
nūr-ı basar
Dīdede her şeb ḡayālin gibi bir
mihmān olur

34. bir:

Gazel 71

Mısra: 1

" Bir " belgisiz sıfat.

Sevdā-ger eyleyen beni bir
Karamanlıdır
Gerçi siyāh-çerdedir amma ki
ānlıdır

35. bir:

Gazel 71

Mısra: 9

" Bir " belgisiz sıfat.

Bir tünd-hū ise akıdan yaşıñ
Es 'adā
ḳıl cüst ü cū o rūḡ-ı musavver
Revānlıdır

36. bir:

Gazel 77

Mısra: 12

" Bir " belgisiz sıfat.

Ruḡ-ı ḡuy-rizin ile la 'lin evsāfin
nüvişt eyler
Bu şan 'atda mişāl-i ḡāme bir
gevher-fürüş olmaz

37. bir:

Gazel 79

Mısra: 8

" Bir " belgisiz sıfat.

Ne bilsün keyf-i zehr-āb-ı ḡamı
rind-i şafā-meşreb
O bir rıtl-ı girāndır degme bir
sāḡar-keşān çekmez

38. bir:

Gazel 79

Mısra: 8

" Bir " belgisiz sıfat.

Ne bilsün keyf-i zehr-āb-ı ḡamı
rind-i şafā-meşreb
O bir rıtl-ı girāndır degme bir
sāḡar-keşān çekmez

39. bir:

Gazel 80

Mısra: 6

" Bir " belgisiz sıfat.

Gubār-ı ḡaṭla itmez iktihāl-i şevḳ
bed-bīnān
Ki jeng-ālūd ola bir şīşe-pāre
ḡurde-bīn olmaz

40. bir:

Gazel 81

Mısra: 4

" Bir " belgisiz sıfat.

Fıkr-i la 'l-i sürḡ-fāmıñla ser-
engüşt-i dile
Güyyiā bir ḡātem-i yāḳūt taḡdı
göñlümüz

41. bir:

Gazel 81

Mısra: 5

" Bir " belgisiz sıfat.

Olmaḡa rū-māl bir serv-i revānıñ
pāyına
Süy-i İstanbula sular gibi aḡdı
göñlümüz

42. bir:

Gazel 85

Mısra: 5

" Bir " belgisiz sıfat.

Bir şüret-i maḳşüdi içün çarḡ-ı
fenanıñ
Āyinesine germ nigāh itmege
degmez

43. bir:

Gazel 87

Mısra: 4

" Bir " belgisiz sıfat.

Çarh dil-germ ise ağuş-i mehle
her şeb
Biz de bir mihr-i cihân-tâb ile
hem-pehlüyuz

44. bir:

Gazel 88

Mısra: 1

" Bir " belgisiz sıfat.

Bir sencileyin şüh-ı cefâ-perveriş
olmaz
Bir bencileyin 'âşık-ı miñnet-
meniş olmaz

45. bir:

Gazel 88

Mısra: 2

" Bir " belgisiz sıfat.

Bir sencileyin şüh-ı cefâ-perveriş
olmaz
Bir bencileyin 'âşık-ı miñnet-
meniş olmaz

46. bir:

Gazel 88

Mısra: 4

" Bir " belgisiz sıfat.

Reftârın ider 'âlemi pür-gulgule
zîrâ
kaddîñ gibi bir kadd-i kıyâmet-
reviş olmaz

47. bir:

Gazel 90

Mısra: 5

" Bir " belgisiz sıfat.

Tahayyül-gâhımız büt-hâne kıldı
bir şanem şimdi
Görünsem deyr-i miñnetde 'aceb
mi şüretâ cânsız

48. bir:

Gazel 93

Mısra: 6

" Bir " belgisiz sıfat.

Fikr-i bûs-ı la'line mâni' keman
ebrûsıdır
Var mı bir mey kim humârı
olmaya hamyâzesiz

49. bir:

Gazel 93

Mısra: 10

" Bir " belgisiz sıfat.

Kim kapılmaz mihr-i rûyına çü
şebnem Es'adâ
Bulsa bir hûsn-i bahâ-süz-ı
melâhat gâzesiz

50. bir:

Gazel 96

Mısra: 12

" Bir " belgisiz sıfat.

Herkes olamaz sehl ile vâşıl bize
zîrâ
Es'ad gibi bir beyt-i mu'ammâda
nihânız

51. bir:

Gazel 100

Mısra: 2

" Bir " belgisiz sıfat.

Küy-i yâre müteveccih olalı rüy-i
heves
Ğayra bir vech ile yüz virmedi
bed-hüy-i heves

52. bir:

Gazel 100

Mısra: 9

" Bir " belgisiz sıfat.

Es'adâ bir gözi şeh-bâza şikâr oldu
gönül
Tutulup dâma kapıldı yine âhû-yi
heves

53. bir:

Gazel 109

Mısra: 3

" Bir " belgisiz sıfat.

Bir vech ile dilden çıkamaz nakş-ı
hayâlîñ
'ağsîñ gibi cânâ o da âyîne
mahfûz

54. bir:

Gazel 109

Mısra: 6

" Bir " belgisiz sıfat.

Her dem ki gele tîr-i gâmiñ cânâ
yer eyler
Bir dağmedir ol tâze de dîrîne de
mahfûz

55. bir:

Gazel 110

Mısra: 3

" Bir " belgisiz sıfat.

Yüregi yağın eritdi bir Çerâğ
olmak için
Çok dîkıldı turdı her şeb meclis-i
dildâra şem'

56. bir:

Gazel 115

Mısra: 2

" Bir " belgisiz sıfat.

Hâl-i 'izârın itse ne dem aşikâr zülf
Bir dâne ile biñ dili eyler şikâr zülf

57. bir:

Gazel 117

Mısra: 3

" Bir " belgisiz sıfat.

Her süyü mübtelâlara bir cây-gâh-ı
Hüb
Yer var mı küy-i yâr gibi âşinâsı
çok

58. bir:

Gazel 121

Mısra: 2

" Bir " belgisiz sıfat.

Sipîhr-i miñnetim ammâ ki mihr-i
şu'le-tâbım yok
Felekde ya'nî bir mihr ü şeh-i 'âlî-
cenâbım yok

59. bir:

Gazel 122

Mısra: 10

" Bir " belgisiz sıfat.

Nakş it hayâl-i sînesin Es'ad
diliñde kim
Mir'ât-ı tâb-nâke bir âyîne-dân
gerek

60. bir:

Gazel 124

Mısra: 9

" Bir " belgisiz sıfat.

İtdi dîvâne beni bir nîgeh-i pür-
şüruñ
Bâ'is-i sîlsile-cünbân-ı cünündür
ğamzeñ

61. bir:

Gazel 126

Mısra: 1

" Bir " belgisiz sıfat.

Per ü bâli füsün ü fitne bir şeh-
bâzdır çeşmiñ
Şikâr itmekde murg-ı dilleri ser-
bâzdır çeşmiñ

62. bir:

Gazel 128

Mısra: 2

" Bir " belgisiz sıfat.

Dâmenin pür-nağd-i şevk itdim
dil-i bî-behreneñ

Bir ayağ alup elinden sâkî-i gül-
çihreniñ

63. **bir:**
Gazel 134
Mısra: 7
" Bir " belgisiz sıfat.

hıram-ı nâz ile bir naḥl-i 'işveyi
görse
Mişâl-i sâye düşer pâyine dil-i
meyyâl

64. **bir:**
Gazel 140
Mısra: 3
" Bir " belgisiz sıfat.

Alup bir cām virdim saña sâkî
cevher-i hūşum
Sanî-i şîşe-bâzî bilmez idiñ sen
ben öğretdim

65. **bir:**
Gazel 140
Mısra: 12
" Bir " belgisiz sıfat.

kılarken kilik-i Es'ad meşk-i
mısra'-ı ḥatn' aña
Görüp ebrûlarıñ bir beyt-i
müstahsen ben öğretdim

66. **bir:**
Gazel 141
Mısra: 10
" Bir " belgisiz sıfat.

Yazmadı daḥi levḥa-i 'irfâna
Es'adâ
Sâmî-ḥayâl böyle bir a'lâ gazel
kâlem

67. **bir:**
Gazel 145
Mısra: 2
" Bir " belgisiz sıfat.

Peyâm aldım çemende nûkhet-i
müşkîn-i sünbûlden
Sabâ bir şemmecik almış getürmiş
aña kâküldeñ

68. **bir:**
Gazel 145
Mısra: 4
" Bir " belgisiz sıfat.

'İzârın 'ârznıñ Ruḥsâr-ı âliñ var
iken geşt it
Çemende saña haclet gelmesün bir
vech ile gülden

69. **bir:**
Gazel 146

Mısra: 10
" Bir " belgisiz sıfat.

Haber vir intizârım Es'adâ da'vet
kılup yâri
Derûn-ı pâkine bir ğayr niyyet
gelmesün gelsün

70. **bir:**
Gazel 153
Mısra: 2
" Bir " belgisiz sıfat.

Mâh bir zerre Ruḥ-ı şa'sa'a-
efrûzından
Fitne bir bende nigâh-ı hiyel-
âmûzından

71. **bir:**
Gazel 157
Mısra: 2
" Bir " belgisiz sıfat.

Olan fehmi-âşinâ-yı harf-i nâz ol
çeşm-i pür-güdan
Niyâza her nigâhın bir zebân eyler
tekâpûdan

72. **bir:**
Gazel 171
Mısra: 3
" Bir " belgisiz sıfat.

Bir usûl-ile kılup bin 'işveyi dem-
bestesi
Çarḥ-ı ḥüsnüñ çenberinden geçdi
ol şeh nâz ile

73. **bir:**
Gazel 179
Mısra: 2
" Bir " belgisiz sıfat.

Merḥamet-sâz ol yeter ben zâra
Allah 'aşkına
Eyle lutf-âmiz bir nezzâre Allah
'aşkına

74. **bir:**
Gazel 185
Mısra: 9
" Bir " belgisiz sıfat.

Her pâresi bir niş-i ciger-düz olur
Es'ad
İşteste kalursa dil-i gam-dâde çü
şîşe

75. **bir:**
Gazel 186
Mısra: 6
" Bir " belgisiz sıfat.

Henüz buldı dil-i zâr târ-ı turesine
Rübûde olmağa bir nev-civân
murâdımca

76. **bir:**
Gazel 188
Mısra: 5
" Bir " belgisiz sıfat.

ḥayâl-i ḥatn-ı nevden sende bir
sevdâ tirâş itdim
Getürme ḥâtır-ı zâra gubâr ey dil
keder çekme

77. **bir:**
Gazel 193
Mısra: 4
" Bir " belgisiz sıfat.

Ebrûlarıñ hevâsı ile çille-keş olup
Birden iki kemân çekerim bir
kemân gibi

78. **bir:**
Gazel 194
Mısra: 4
" Bir " belgisiz sıfat.

Baḥt-ı siyâhımın yüzi ag olsun
eyledi
Ben cismi zerdi bir Ruḥi âliñ
fütâdesi

79. **bir:**
Gazel 196
Mısra: 7
" Bir " belgisiz sıfat.

Âhıma âzürde iken dil virüp bir
meh-ruḥa
Nâle eyler ol perî-ruḥsâr bir
yüzden daḥi

80. **bir:**
Gazel 198
Mısra: 10
" Bir " belgisiz sıfat.

Dâğ-ı derûnum Es'ad vefk-i
cefâdır anı
Pergâr-ı ğamzesiyle bir gül-'izâr
çizdi

81. **bir:**
Gazel 205
Mısra: 2
" Bir " belgisiz sıfat.

Degil genc-i dil ü dîdem ḥayâl-i
Ḥâlden Ḥâli
Bakılsa habbetü's-sevdâ gibi bir
mâlden mâli

82. **bir:**
Kaside 1
Mısra: 97
" Bir " belgisiz sıfat.

Bir zerre ıktibas iden eyler çü
âfıtâb
Gaym-i mecâzı nûr-ı haķikatle pür-
ziyâ

83. **bir:**

Kaside 4

Mısra: 51

" Bir " belgisiz sıfat.

Nâliş-ger oldu gülşen-i medhiñde
bir
kıl-k-i hezâr bu gazel-i pür-belâgati

84. **bir:**

Kaside 4

Mısra: 73

" Bir " belgisiz sıfat.

Bir bende-i zelîl ü siyeh-rû vü pür-
güneh
Bir bî-hisâb olan daħi naķd-i
haķîti

85. **bir:**

Kaside 4

Mısra: 74

" Bir " belgisiz sıfat.

Bir bende-i zelîl ü siyeh-rû vü pür-
güneh
Bir bî-hisâb olan daħi naķd-i
haķîti

86. **bir:**

Kaside 6

Mısra: 8

" Bir " belgisiz sıfat.

Gül-i zîbâ idüp dibâce-i sürhîmini
ber-düş
Kabâ-yı âl ile her gönça oldu bir
perî-peyker

87. **bir:**

Kaside 6

Mısra: 10

" Bir " belgisiz sıfat.

Çü abdâl-i kalender dâğ-ber-dil
lâle-i hamrâ
Gelüp rindân bezm-i bağa sundı
bir tolı sagar

88. **bir:**

Kaside 6

Mısra: 16

" Bir " belgisiz sıfat.

Çemende nev nihâl-i ergavân
açıldı zann itme
Hıram eyler kabâ-yı âl ile bir serv-
kad dilber

89. **bir:**

Kaside 7

Mısra: 30

" Bir " belgisiz sıfat.

Şâyân-terîn olan bu dem-i feyz-
feyzde
Endiçe böyle bir gazel-i nev-zemîn
ola

90. **bir:**

Kaside 7

Mısra: 36

" Bir " belgisiz sıfat.

Ol nûr-i çeşm-i rû' yete ehl-i
basireti
Taķrîb iderse her müje bir dūr-bîn
ola

91. **bir:**

Kaside 7

Mısra: 38

" Bir " belgisiz sıfat.

Çengâl-düz-ı ta'ne olur Hâleye o
kim
Āğüş-zîb-i vuşlatı bir meh-cebîn
ola

92. **bir:**

Kaside 9

Mısra: 38

" Bir " belgisiz sıfat.

İdüp maķarrını sultân-ı gül Ferah-
âbâd
O demde her birine virdi bir
mahall-i karâr

93. **bir:**

Kaside 9

Mısra: 60

" Bir " belgisiz sıfat.

Nemâ-yı feyz-i nigâh-ı 'inâyetiyle
olur
Zemîn-i hâr-sitân nev-demîde bir
gül-zâr

94. **bir:**

Kaside 9

Mısra: 96

" Bir " belgisiz sıfat.

Benim o bülbül-i şâd-âb-ı verd-i
bâğ-ı hüner
Ki bir demim ider üsküfte şad gül-i
güftâr

95. **bir:**

Kaside 10

Mısra: 4

" Bir " belgisiz sıfat.

Ol nükte k'ola kurta dūr-i sem'-i
pesende

Her noktası bir lû'lü-i deryâ-yı
ķalemdir

96. **bir:**

Kaside 10

Mısra: 66

" Bir " belgisiz sıfat.

Şerh eyleyemez metn-i ġam-ı Hâli
o şuħa
Her târ-ı müjem gerçi bir alâ-yı
ķalemdir

97. **bir:**

Kaside 11

Mısra: 42

" Bir " belgisiz sıfat.

Olamaz yâr ile hem-sîne dil-i
üftâde
Cisme bir vech ile âyîne komaz
güncâyî

98. **bir:**

Kaside 11

Mısra: 53

" Bir " belgisiz sıfat.

Bir zübâb olsa naķar-kerde-i bâz-ı
himemi
'Aynına almaya çün perr-i meges
'ankâyı

99. **bir:**

Kaside 11

Mısra: 63

" Bir " belgisiz sıfat.

Bir gedâ kim ola dâmen-pür-i
naķd-i cüdî
Kâmrânide ider hâteme istignâyî

100. **bir:**

Kaside 12

Mısra: 26

" Bir " belgisiz sıfat.

Her seher bülbül-i güyâya
çemende okudur
Böyle bir nev gazel-i mu'cize-
güster lâle

101. **bir:**

Lugaz 1

Mısra: 7

" Bir " belgisiz sıfat.

Bir meħâbet ıssı şâhib-şân iken
Hükmi carî 'âleme sultân iken

102. **bir:**

Lugaz 1

Mısra: 15

" Bir " belgisiz sıfat.

Bir hezārān-āşinā Maḥbūbdur
Oldığı yerlerde hep mergūbdur

103. **bir:**
Lugaz 1
Mısra: 18
" Bir " belgisiz sıfat.

Ni'meti mebzūl hem meydānı pāk
Bir müsāfirden degildir şerm-nāk

104. **bir:**
Lugaz 2
Mısra: 9
" Bir " belgisiz sıfat.

Görüp bir mihr-i tāb-endāz-ı nāzı
İder 'aşkı-yle anıñ ten-gūdāzı

105. **bir:**
Lugaz 3
Mısra: 12
" Bir " belgisiz sıfat.

hırka-ber-düş u küleh-ber-serdir
Bir uzun boyluca burnaz erdir

106. **bir:**
Lugaz 4
Mısra: 5
" Bir " belgisiz sıfat.

Agzı bir başında vāfir gözleri
Na'ra eyler lık yokdur sözleri

107. **bir:**
Lugaz 4
Mısra: 9
" Bir " belgisiz sıfat.

Āteşī-meşreb bir ocağ-zādedir
Her dem anıñ ittibā'ı bādedir

108. **bir:**
Lugaz 5
Mısra: 7
" Bir " belgisiz sıfat.

Bir perīşānī geyüp geh başına
Destmālin beste eyler kaşına

109. **bir:**
Lugaz 5
Mısra: 10
" Bir " belgisiz sıfat.

Hemçü 'aşık sīneye gāhī çeker
Bir haṭ-āver dilber-i sīmīn-ber

110. **bir:**
Lugaz 5
Mısra: 15
" Bir " belgisiz sıfat.

Böyle bir kân-ı ma'ārifken 'aceb
Sözle karnın doyururlar rûz ü şeb

111. **bir:**
Lugaz 5
Mısra: 22
" Bir " belgisiz sıfat.

Bunı hall it nükte-i ser-bestedir
Atlas-ı çarḥ içre bir nev-restedir

112. **bir:**
Lugaz 6
Mısra: 2
" Bir " belgisiz sıfat.

Ne cemā'atdir şular kim dāimā
Eylemişler bir imāma iktidā

113. **bir:**
Lugaz 6
Mısra: 9
" Bir " belgisiz sıfat.

Bağrı başlu bir bölük āşüfte-Hāl
Anları çekmiş çevirmiş çarḥ-ı zāl

114. **bir:**
Lugaz 6
Mısra: 12
" Bir " belgisiz sıfat.

Merd ile sohbe meşgūl olan
İstemez bir habbeye olsa cihan

115. **bir:**
Lugaz 7
Mısra: 12
" Bir " belgisiz sıfat.

'Ömr-i kütāhı ne dem efzūn olur
Karnı kurtlu bir kızıl mecnūn olur

116. **bir:**
Lugaz 10
Mısra: 15
" Bir " belgisiz sıfat.

Kendiniñ āfeti çok bir şeydir
Kande olsa husemā der-peydir

117. **bir:**
Lugaz 11
Mısra: 1
" Bir " belgisiz sıfat.

Bir 'acīb ü garīb şey gördüm
Nedir āyā diyü anı sordum

118. **bir:**
Lugaz 11
Mısra: 4
" Bir " belgisiz sıfat.

Didiler diñle gör neler söyler
Bir dil ehli muşāhibe beñzer

119. **bir:**
Lugaz 12
Mısra: 5
" Bir " belgisiz sıfat.

Ne dem bir ehl-i dili bulsa göñlini
eyler
Öninde başlasa nuṭḳ itmege neler
söyler

120. **bir:**
Lugaz 14
Mısra: 20
" Bir " belgisiz sıfat.

Beytler birbirine uymadığına
bakma
şanma ol şey de bir üstād elinden
çıkma

121. **bir:**
Lugaz 15
Mısra: 1
" Bir " belgisiz sıfat.

Bir 'acāyib nesne gördüm
bilmedim ammā nedir
Birbiri içinde gūyā üç 'aded
peymānedir

122. **bir:**
Lugaz 18
Mısra: 10
" Bir " belgisiz sıfat.

Belki büstān-ı nazarda hoş-nümā
Bir gedūd bulmuş ol neşv ü
nemā

123. **bir:**
Lugaz 19
Mısra: 2
" Bir " belgisiz sıfat.

Eyleyüp Nevresi sūḥan-pervāz
Nazm-ı rengin ile bir ism elgāz

124. **bir:**
Lugaz 19
Mısra: 2
" Bir " belgisiz sıfat.

Eyleyüp Nevresi sūḥan-pervāz
Nazm-ı rengin ile bir ism elgāz

125. **bir:**
Lugaz 19
Mısra: 21
" Bir " belgisiz sıfat.

Olsa sālī olur o bir deryā
Hūtı ka'rında cilve-ger gūyā

126. **bir:**
Lugaz 19

Mısra: 32

"Bir" belgisiz sıfat.

Bildim ol ism-i melgûzı hakkâ
Es'adâ bir toy avladım güyâ

127. bir:

Muamma 6

Mısra: 1

"Bir" belgisiz sıfat.

Bendedir cem'-i keder bir ferd yok
böyle sabûr
İderek dil şabr-ı Eyyüb ola âhir
pür-sürûr

128. bir:

Muamma 7

Mısra: 2

"Bir" belgisiz sıfat.

Nakd-i hüşum aldı virmez ol şeh-i
'âlî-cenâb
Olsa bir sermaye bârî ya kesilse bu
hisâb

129. bir:

Muamma 10

Mısra: 1

"Bir" belgisiz sıfat.

Öpmek için leb-i la'line virüp bir
gevher
Bârî hem fâide gör hem ana servet
göster

130. bir:

Muamma 18

Mısra: 1

"Bir" belgisiz sıfat.

Hiç ferâmûş idemem bir vech ile
eltâfîñı
Eylerem kalb ile de bî-had edâ
evsâfîñı

131. bir:

Murabba 3

Mısra: 8

"Bir" belgisiz sıfat.

Gerçi ben püyân-ı vādî-i niyâzım
dâimâ
Sen de nâz ikliminiñ hun-riz bir
sultânısıñ

132. bir:

Müsemmen 1

Mısra: 49

"Bir" belgisiz sıfat.

Bir sözüm var saña amma señi
halvet bulamam
Cevş-i bigâne ile sohbeta nevbet
bulamam

133. bir:

Müsemmen 1

Mısra: 71

"Bir" belgisiz sıfat.

Yine bir çäre iderseñ sen idersin
çäre
Yohsa mahşerde dañi böyle kahr
bî-çäre

134. bir:

Nazm 1

Mısra: 4

"Bir" belgisiz sıfat.

hâkister itdi cismi lehîb-i mehîb-i
ğam
Ben 'aşk dirler âh bir âteşdeyim
dañi

135. bir:

Nazm 3

Mısra: 2

"Bir" belgisiz sıfat.

Bülbül gibi kılsam n'ola şad nâle
vü zârî gönül
Bir nev-nihâl-i 'işvenîñ oldum
hevâ-dârî gönül

136. bir:

Nazm 9

Mısra: 3

"Bir" belgisiz sıfat.

Bir halâvet virdi kim zehr-âbe-i
cevrîñ dile
Fikr-i kand-i vuşlatîñ o deñlü
lezzet virmedi

137. bir:

Nazm 19

Mısra: 3

"Bir" belgisiz sıfat.

Virdim nukûd-ı 'ömrîmi bir mâh-
pâreye
Sarrâf-ı 'aşk u miñnete güyâ ki
meblagım

138. bir:

Nazm 26

Mısra: 1

"Bir" belgisiz sıfat.

Hiç bağ-ı melâhatda bir nev gül-i
ter var mı
Ey bād-ı şehir sen de gördüñ mi
haber var mı

139. bir:

Nazm 34

Mısra: 2

"Bir" belgisiz sıfat.

Pây-i yâre gerçi ki ümmîd-i rû-mâl
üzreyiz
Cevr ile amma ki gam-keşlikde bir
Hâl üzreyiz

140. bir:

Nazm 34

Mısra: 3

"Bir" belgisiz sıfat.

Duş olaldan şâh-bâz-ı çeşmine bir
âfetin
Murg-i perrânız küşâyış-kârî-i bâl
üzreyiz

141. bir:

Rûbai 2

Mısra: 4

"Bir" belgisiz sıfat.

İm'ân ile kıl nezâre ki çâr-çihet
Dîvân-ı ezelde bir rubâ'îdir bu

142. bir:

Tahmis 1

Mısra: 28

"Bir" belgisiz sıfat.

Ki oldı büse-gâh-ı enbiyâ evvelde
âhirde
Beyaz u sâf bir yâkût iken Firdevs-
i fâhirde

143. bir:

Tahmis 2

Mısra: 12

"Bir" belgisiz sıfat.

Vücûduñ hilkatin fikr eyle ger
insân-ı kâmilseñ
Muhîr-i bañr u ber bir zerredir
fehm eyle 'âkilseñ

144. bir:

Tahmis 2

Mısra: 14

"Bir" belgisiz sıfat.

İrilmez ka'rına 'üryan olup bin
gavtalar kılsañ
Gönül bir Bañr-ı pür-mevc-i
tecellîdir eger bilseñ

145. bir:

Tahmis 2

Mısra: 29

"Bir" belgisiz sıfat.

Cihanı bir gönüldür Salimen teshir
iden cümle
Eger insân-ı kâmil olsan Ademsîñ
pederlerde

146. bir:

Tahmis 5

Mısra: 11

"Bir" belgisiz sıfat.

Ol âfet Hûblar beyninde bir ad
eylemiş bir gün
Ki her bir dil-harâb-ı 'aşkı bād
eylemiş bir gün

147. bir:

Tarih 2

Mısra: 8

"Bir" belgisiz sıfat.

Ne himmetdir bu kim ol nâr-ı
germ-â-germ-i süz-efken
Şerâr-efşân iken bir ejdehâ-yı heft-
ser-âsâ

148. bir:

Tarih 3

Mısra: 4

"Bir" belgisiz sıfat.

Tazarru'-gâh-ı mevcûdât-ı 'âlem
dinse lâyıkdır
Ki her bir revzeni bir dest-i ta'at-
kâr ider imâ

149. bir:

Tarih 4

Mısra: 6

"Bir" belgisiz sıfat.

Bi-hakk-ı seyyidü'l-keveyn yâ
Rab 'ömrin efzûn it
Ki zîb-i tâc-ı 'izz-olmağa bir dürr-i
girân geldi

150. bir:

Tarih 5

Mısra: 6

"Bir" belgisiz sıfat.

Odur ol menhel-i 'azbü'l-furât-ı
fazl u dâniş kim
Nübü'ından cihân-ı 'ilm olur bî-
ka'r bir deryâ

151. bir:

Tarih 6

Mısra: 11

"Bir" belgisiz sıfat.

Dehr bir beyt-i se-târîh ile biñ
müjde kılup
Hâtîf-i gayb didi Es'ad-ı dâ'î-âsâ

152. bir:

Tarih 8

Mısra: 18

"Bir" belgisiz sıfat.

Şevk u şadî ile şad veriş iderken
Es'ad
Düşdi bir ta'miye-i pâki-yile târîh
aîna

153. bir:

Tarih 10

Mısra: 12

"Bir" belgisiz sıfat.

hüsn-i pür-behçetine kendü olup
'âşık-ı zâr
Bağrı taş olmasa bir vech-ile
kılmazdı karar

154. bir:

Tarih 10

Mısra: 23

"Bir" belgisiz sıfat.

Bir melek geldi temâmında didi
şad tahsîn
kıldı bu beyt-i dü-târîh ile vaşfın
tebyîn

155. bir:

Tarih 21

Mısra: 3

"Bir" belgisiz sıfat.

Öyle bir dâver-i dânâ ki revâdır
kılsa
Rây ü tedbirine şad 'aql-ı Felâtûn
hased

156. bir:

Tarih 21

Mısra: 21

"Bir" belgisiz sıfat.

Didi bir beyt-i dü-târîh bu feth ü
zafere
Şevk ile ez-dil ü cân da'î-i devlet
Es'ad

157. bir:

Tarih 28

Mısra: 9

"Bir" belgisiz sıfat.

Bir melek indi semâdan yere güftâr
iderek
Es'adâ şevk ile bu beyt-i dü-târîhi
hemân

158. bir:

Tarih 29

Mısra: 7

"Bir" belgisiz sıfat.

Haq anı bir âsaf-ı 'âlîye tevîk itdi
kim
Re'yi sâ'ib fikri sâkıb 'adle râgıb
bî-gümân

159. bir:

Tarih 30

Mısra: 9

"Bir" belgisiz sıfat.

Bir sabâ-seyr keştî-i pâkiñ
kıldı inşadına bu dem fermân

160. bir:

Tarih 30

Mısra: 11

"Bir" belgisiz sıfat.

Öyle bir fülk-i zîver-ârâ kim
Gurre-i id gibi pür-leme'ân

161. bir:

Tarih 32

Mısra: 5

"Bir" belgisiz sıfat.

San ocağdan çıkma yalın yüzlü bir
Mağbûbdur
Dâğ yakmış sine-çâk itmiş Mişâl-i
'âşıkân

162. bir:

Tarih 32

Mısra: 7

"Bir" belgisiz sıfat.

Böyle bir âteş-tabi'at seng-dil ser-
keş olup
Eylemezken ser-fürü ol tünd-hü
çün nev-cüvân

163. bir:

Tarih 33

Mısra: 4

"Bir" belgisiz sıfat.

Kim şeh-i 'adl-âverin oldı vekîl-i
mutlaqı
Böyle bir düstür-ı ekrem dâd-
peymâ yümn ile

164. bir:

Tarih 33

Mısra: 4

"Bir" belgisiz sıfat.

Kim şeh-i 'adl-âverin oldı vekîl-i
mutlaqı
Böyle bir düstür-ı ekrem dâd-
peymâ yümn ile

165. bir:

Tarih 33

Mısra: 9

"Bir" belgisiz sıfat.

şadr-ı 'âlîye şeref baış oldığın bir
beytde
Es'adâ kıldım se târîh ile inhâ
yümn ile

166. bir:

Tarih 39

Mısra: 22

"Bir" belgisiz sıfat.

Eger bir daḥi gülşen-zîb-i dehr
olursañ ey ḥâtem
Kerem gör böyle bir bālâ-nişîne
bende ol bārī

167. **bir:**
Tarih 39
Mısra: 35
"Bir" belgisiz sıfat.

Fezā-yı heybetinde her giyeh bir
nîze-i elmas
Zemîn-i devletinde cümle 'ālî-şân
ezḥārī

168. **bir:**
Tarih 40
Mısra: 2
"Bir" belgisiz sıfat.

Te'āla'llāh zihī 'ālem-nümā kasr-ı
dil-ārā kim
Cihānda pîr-i gerdûn görmemiştir
böyle bir cāyī

169. **bir:**
Tarih 41
Mısra: 12
"Bir" belgisiz sıfat.

Daḥi çift olsa çeng-i Zühre mîh-i
sîm olup encüm
Yapılsa 'arsa-i çarḥ üze ger bir
kâh-ı zîb-ārā

170. **bir:**
Tarih 41
Mısra: 39
"Bir" belgisiz sıfat.

Muhassal her şükûfe bir sebaḳdan
feyz alup yer yer
Bu kâh-ı cennet-āsânın iderler
midḥatîn ifā

171. **bir:**
Tarih 41
Mısra: 59
"Bir" belgisiz sıfat.

O bir tâbiş-fürüz-ı 'izz ü rif 'at pāk
gevherdir
Aña kândır bu kâh-ı zîver-efzâ vü
ziyâ-baḥşā

172. **bir:**
Tarih 41
Mısra: 61
"Bir" belgisiz sıfat.

O bir mergûb zîbâ nûşâ-i tenvîr-i
'izzetdir
Aña oldu mutallâ mahfaza bu kasr-ı
nev-peydâ

173. **bir:**
Tarih 42
Mısra: 7
"Bir" belgisiz sıfat.

Bu demde evc-i sulbinden olup bir
mâh-ı nev tâlî
Cihānı eyledi pür-tâb nûr-ı pāk-i
ihşânı

174. **bir:**
Tarih 44
Mısra: 8
"Bir" belgisiz sıfat.

Ol zât-ı pāk-i gevher olmağa zîver-
âver
Bir kân-ı fâḥir ister kim olmaya
Mişālî

175. **bir:**
Tarih 44
Mısra: 11
"Bir" belgisiz sıfat.

Bir cāy-gâh-ı ra'nâ luṭf itdi kıldı
i'tâ
Kim fass-ı ḥâtem-āsâ reşk-âver-i
e'ālî

176. **bir:**
Tarih 45
Mısra: 14
"Bir" belgisiz sıfat.

Bu sālîñ habbezâ sâl-i neşât
olmağla târîhi
Kühen şādîlere bir taze Ḥâlet geldi
hoş geldi

177. **bir:**
Terkib-bend 1
Mısra: 63
"Bir" belgisiz sıfat.

Bir 'aşk ki yek şerâr-ı nârı
Süz-efken-i şad dil-i nizārī

178. **bir:**
Nazm 16
Mısra: 3
"Bir" sayı sıfatı.

Bir gerdiş-i mînâyı tokuz çarḥa
değişmem
Kim münis-i gam-ḥâr-ı dil-i pür-
kederimdir

179. **bir:**
Gazel 114
Mısra: 8
'Sadece' anlamında kullanılan
edat.

Mevsim-i gülzâr ola bezm-i vişâl-i
yâr ola

şabr olur mı bir sen ol zâhid
tekellûf-ber-ṭaraf

180. **bir:**
Lugaz 18
Mısra: 2
"Bir" sayı sıfatı.

Ol nedir ey ehl-i ṭab'ın ekmeli
Kendi bir zâtı iki ondur velî

181. **bir:**
Gazel 81
Mısra: 8
"Bir defa, bir kez" anlamında
zarf.

Nâlesin şeb-tâ-seḥer dil gûş idince
bülbülün
Âh idüp bir verde bir Ruḥsâre
bağdı göñlümüz

182. **bir:**
Gazel 128
Mısra: 8
Yalnızca, tek, bir.

Nîm-mest-i nâz olursa çeşm-i
efsûn-bînişi
Bir nigehde sînesin şad-pâre eyler
zehrenîñ

183. **bir:**
Gazel 81
Mısra: 8
"Bir kez, bir defa" anlamında
zarf.

Nâlesin şeb-tâ-seḥer dil gûş idince
bülbülün
Âh idüp bir verde bir Ruḥsâre
bağdı göñlümüz

184. **bir:**
Lugaz 10
Mısra: 20
Bir kez, tek bir defa.

Gerçi kim zâtı görünmez ammâ
Anı bir ḥamlede eyler ifnâ

185. **bir:**
Lugaz 8
Mısra: 3
Aynı, benzer.

Egerçi cinsi bir amma ki nev'
vâfirdir
Mukîm zann-olunur ekserî
müsâfirdir

bir ân:

1. **bir ân:**
Gazel 132
Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Çok kısa süre.

Bend-i teshîre çeker bin dili bir ân
içre
Bâbilistân mıdır hamları
gîsûlârınıñ

bir bir:

1. bir bir:

Tarih 10
Mısra: 13
Kelime Tipi: -
Tek tek, Birer birer.

kılsa terkîm n'ola nağş-ı Ruḥâmın
bir bir
Levh-i mir'at-Mişâl-i diline İbn-i
Hacer

2. bir bir:

Tarih 24
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Tek tek, Birer birer.

Ki hayl-i âşafân dergeh-i iclâlini
bir bir
Fırâsetle tezekkür kıldı tâ kim
mihre ahrâdır

bir çiçekli müferrih kabâsı:

1. bir çiçekli müferrih kabâsı:

Gazel 54
Mısra: 14
Kelime Tipi: -
Bir çiçekli ferahlık veren
kaftan.

Gelmiş o cāya sāye salup şâhid-i
bahâr
Düşında bir çiçekli müferrih kabâsı
var

bir dahi:

1. bir dahi:

Gazel 125
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Bir daha, artık, bundan
sonra.

hâst-kâr-ı lutf olur mı bir dahi
Es'ad şehâ
Lezzet almışdır mey-i bezm-i
'itabından seniñ

2. bir dahi:

Tarih 39
Mısra: 21
Kelime Tipi: -
Bir daha, artık, bundan
sonra.

Eger bir dahi gülşen-zîb-i dehr
olursañ ey hâtem
Kerem gör böyle bir bālâ-nişîne
bende ol bārî

3. bir dahi:

Gazel 137
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Bir daha, artık, bundan
sonra.

Seni ol deñlü dil-bend eylemiş
'aşk-ı gül-i ter kim
Ne mümkün dām-ı gâmdan bir dahi
âzâdın ey bülbül

4. bir dahi:

Rûbai 11
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Bir kez daha.

Bünyân-ı dilim harâbedir evvelden
Gel bir dahi sen yakma anı
sultânım

bir def'a:

1. bir def'a:

Tarih 31
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Bir kere, bir kez.

Sıdk u ihlâs ile bir def'a tevazu
iderek
Âbdestin yed-i beyzâ gibi eyler
rahşân

bir dem:

1. bir dem:

Gazel 77
Mısra: 14
Kelime Tipi: -
Bir nefeslik zaman, bir an.

Hezârî bağ-ı 'aşkıñ yansa da
pervâne-veş Es'ad
Remâd-ı cismi âh u nâleden bir
dem hamûş olmaz

2. bir dem:

Gazel 112
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Bir nefeslik zaman, bir an.

Sāye-veş ol serv-kadden bir dem
olmazdım cüdâ
Çihre-sāy-i ḥâk-i pāyi olmağa olsa
mesâg

3. bir dem:

Gazel 124

Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Bir nefeslik zaman, bir an.

Olmaz âgeşte-i ḥün itmese bir dem
zîrâ
Demevî-meşreb ü dil-teşne-be-
ḥündür gamzeñ

4. bir dem:

Gazel 134
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Bir nefeslik zaman, bir an.

O çeşm-i şüh ile mümkindi Es'adâ
sohbet
Nigāha yer kosa bir dem o gāmze-i
kattâl

5. bir dem:

Gazel 181
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Bir an, hiçbir zaman.

Kâr-ı sipihr-i bed-heme-çîz Es'adâ
budur
Kim ehl-i ṭab'ı koymaya bir dem
huzûrına

6. bir dem:

Rûbai 6
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Bir an.

Taḥşîl-i neşât u şevke bir dem
bulsam
Derd-i dil-i zârım anlar âdem
bulsam

bir dil ki:

1. bir dil ki:

Gazel 56
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Bir gönül ki.

Bir dil ki 'andelîb-i gülîstân-ı kām
olur
Büy-i gül -i vişâl ile mest-i müdām
olur

bir diyârlıdır:

1. bir diyârlıdır:

Gazel 70
Mısra: 14
Kelime Tipi: -
Hemşeri olmak.

Yazsa 'aceb mi kaşları evsâfın
Es'adâ

Ebrū-yi yār ile kalemim bir
diyārlıdır

bir gün:

1. bir gün:

Tahmis 1

Mısra: 44

Kelime Tipi: -

Bir gün, bir zaman.

Recā-yı mağfîret kıl durma Es'ad
cân ile dilden
Bu fırsat böyle kalmaz Neyliyâ bir
gün çıkar elden

2. bir gün:

Tahmis 5

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Bir gün, bir zaman.

Ol âfet Hübler beyninde bir ad
eylemiş bir gün
Ki her bir dil-harâb-ı 'aşkı bād
eylemiş bir gün

3. bir gün:

Tahmis 5

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Bir gün, bir zaman.

Zebân-ı merhamet-kârı-yle îrâd
eylemiş bir gün
İşitdim bende-i mehcûrî da yâd
eylemiş bir gün

4. bir gün:

Tahmis 5

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Bir gün, bir zaman.

Zebân-ı merhamet-kârı-yle îrâd
eylemiş bir gün
İşitdim bende-i mehcûrî da yâd
eylemiş bir gün

5. bir gün:

Tahmis 5

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Sonra, ilerde, eninde

sonunda, mutlaka.

Ol âfet Hübler beyninde bir ad
eylemiş bir gün
Ki her bir dil-harâb-ı 'aşkı bād
eylemiş bir gün

bir gün olur ki:

1. bir gün olur ki:

Gazel 40

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
Bir gün gelir ki, zamanı gelir
ki.

Bir gün olur ki girye-künân âh-ı
hasretim
Güller gibi o gönca-femi hânde-rîz
ider

bir içim sudur:

1. bir içim sudur:

Beit 15

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Deyim**

Bir içimlik, birazıcık
su.Ölmeden önce hastaya verilen
su II Çok güzel kadın.

San âb-ı musaffâsı Tesnîm ile
hem-sûdur
Bu çeşme letâfetde 'aynı bir içim
sudur

bir iki:

1. bir iki:

Lugaz 2

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Çok az sayıda, birkaç.

Nedir ol pāk-tînet murg-i âbî
Bir iki şanmañız yokdur hisâbı

2. bir iki:

Nazm 28

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Çok az sayıda, birkaç.

Peyâm-ı zülfûnî almış gibi nesîm-i
seher
Bir iki nağme işitdim sabâ mıdır
bilmem

3. bir iki:

Muamma 14

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Birkaç kez.

Evvel bir iki gördüm şahbâ-yile
bozuldu
hüsn-i cemâli sonra ol neş'eden
düzüldi

bir iki katra:

1. bir iki katra:

Muamma 16

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Birkaç damla.

Ne mâni' var emerken la'lin
öpsem rüy-i hun-rîzin
'Arağ katsam n'ola nâsih bir iki
katra şahbâya

bir iki kez:

1. bir iki kez:

Muamma 4

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Birkaç defa.

Serv-kadler arasında kıl
murâdımcâ selâm
Al ele pâym o şâhın bir iki kez öp
tamâm

bir kaç:

1. bir kaç:

Lugaz 1

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Birkaç. Çok olmayan, az
sayıda, az.

Rûh-ı nazmın güyiyâ kim cismidir
Hem dañı bir kaç kitâbın ismidir

bir kerre:

1. bir kerre:

Gazel 161

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Bir defacık.

Felek de görse mihr-i rüyüñü bir
kerre hasretle
Der-âgûş-i mâha Hâle haşr
itmezdi âgûşın

2. bir kerre:

Gazel 105

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bir defa, bir seferlik.

Bir kerre nigâh iden olur rüyüña
hayrân
Bu Cezbe vü ân hüsn-i perî-zâdına
maşşûş

3. bir kerre:

Gazel 146

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bir defa, bir seferlik.

Sabâ var ol tabîb-i câna bîmâr
oldığım söyle
Beni bir kerre görmek aña sıklet
gelmesün gelsün

4. **bir kerre:****Gazel 169**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Bir defa, bir seferlik.

Bir kerre kemer gibi sarılsam o
miyāna
Bel bağlar idim yāre fedā-yı dil ü
cāna

5. **bir kerre:****Rûbai 7**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bir defa, bir seferlik.

Bir kerre ne var murādım üzre
dönseñ
Bî-hüde değil ki ser-nigün olduñ
sen

bir kez:1. **bir kez:****Gazel 19**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Bir defa, bir kerecik, bir defa
olsun.*

Ey kaşı kemān bārî hevā-dārîñı bir
kez
Mānend-i hedef pür-eşer-i tîr-i
‘itāb it

2. **bir kez:****Gazel 102**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Bir defa, bir kerecik, bir defa
olsun.*

Kemān-ı āhenīn-i cevri ta‘līm
eyleseñ bir kez
Yine ol kaşı yāyñ çille-i derdi
çekilmezmiş

3. **bir kez:****Gazel 114**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Bir defa, bir kerecik, bir defa
olsun.*

Yāri bir kez ey kemān-eburî nişan it
eyledim
Nāvek-i nāgeh-resān-ı ğamzeñe
sīnem hedef

4. **bir kez:****Gazel 116**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Bir defa, bir kerecik, bir defa
olsun.*

Bakma nişān-ı tîri olup çille-
keşlige
Bir kez o kaşı yayı der-āġuşa çāre
bak

5. **bir kez:****Gazel 150**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Bir defa, bir kerecik, bir defa
olsun.*

Ger tîr-i cevri geçse de zihgîr-i
dîdeden
Bir kez gözümde olmaz o kaşı
kemān nihān

6. **bir kez:****Gazel 183**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Bir defa, bir kerecik, bir defa
olsun.*

Bir kez nezāre eyleyemem
eburvānına
İtmez keş-i nigāh Tahammül
kemānına

7. **bir kez:****Gazel 191**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Bir defa, bir kerecik, bir defa
olsun.*

Pür kılsa şast-ı bahtımı bir kez
hevā-yı ‘aşk
Çeksem gelürdi sīneye kaşı
kemānımı

8. **bir kez:****Müsemmen 1**

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

*Bir kez, bir defa, bir kere II
bir kere bile, bir kerecik.*

ķalmadı şabr u sūkūn sinede raķat
tende
Bir kez insafa gel ey āfet-i canım
sen de

bir kimse:1. **bir kimse:****Kaside 9**

Mısra: 75

Kelime Tipi: -

Herhangi biri.

Nigāh-ı ‘atıfeti yaver olsa bir
kimse
İder hümā-yı şehāb-āşiyāñı sayd u
şikār

bir nefes:1. **bir nefes:****Gazel 98**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Bir an.

Sevdā-yı zūlf-i yārdan ayrılma bir
nefes
Ser-rişte-i maķabbet-i diğeri-hevāyı
kes

2. **bir nefes:****Nazm 12**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bir an.

Degil bāzār-ı ğam dād u dihişden
bir nefes Hālî
Hemān kālā-yı hecr al durma ğayrı
kārî n’eylersin

bir nev serāy-ı bî- ‘adıl:1. **bir nev serāy-ı bî- ‘adıl:****Tarih 26**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Eşî benzeri olmayan yeni bir
saray.*

Re‘y-i pākince ķılup tarh-ı bihīn ü
dil-keşin
Yapdı şāh-ı ‘āleme bir nev serāy-ı
bî- ‘adıl

bir nev‘i:1. **bir nev‘i:****Lugaz 13**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bir çeşit.

Cinsi bir gerçi nev‘i vāfirdir
Kimi yerli kimi müsāfirdir

bir nīm nezzāre:1. **bir nīm nezzāre:****Gazel 176**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Tek bir yarım bakış.

Helāk-i ‘āşıkā bir nīm nezzāre
yeter zîrā
Hezārāñ fitne mahfidir o çeşm-i
sihr-perverde

bir pāre:

1. bir päre:

Gazel 121

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Biraz, birazcık.

Müdām encüm-şümār-ı heft-çarḥ-ı
derd-i serdim kim
Nukūd-ı hecr ü ğamdan ğayri bir
päre hisābım yok

2. bir päre:

Gazel 179

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Bir parça, biraz, birazcık.

Tır-i müjgānıñ fetıl-āsā қо zaḥm-ı
sīnede
Dursun ey āfet meded bir päre
Allah 'aşkına

bir pula saymadı:

1. bir pula saymadı:

Gazel 191

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Deyim***Hiçbir değer, önem*

*vermemek; itibar göstermemek. I
"beş kuruş kadar değeri olmamak"
deyimine benzer bir anlam
taşımaktadır.*

Şeş-der-geh-i cefāda beni zār kıldı
yār
Bir pula saymadı dil-i bāzīçe-
dānımı

bir şeb:

1. bir şeb:

Gazel 139

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bir gece.

Açup ey mäh bir şeb Mebhāş-i
ġisū-yı pür-pīçin
Fen-i pür-'ukde-i işkāl iken çok
kāl ü kıl itdim

bir tatlı dilli:

1. bir tatlı dilli:

Gazel 71

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) Güzel söyleyişi.

kıldı rubūde gönlümi bir tatlı dilli
şūḥ
Sordum şekker lebine didi
Balkapanlıdır

bir yüzden:

1. bir yüzden:

Gazel 196

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Kalıp İfade***Bir sebepten, herhangi bir
sebeple, bir şekilde.*

Rüyına hayran iken 'ağsin görüp
āyineden
Oldı 'aşk ol vech-ile bisyār bir
yüzden daḥi

2. bir yüzden:

Gazel 196

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Bir sebepten, herhangi bir
sebeple, bir şekilde.*

Ġamze şad çāk itmede ben vālih-i
hüsn-i cemāl
Dāğ-dār oldı ten-i bīmār bir
yüzden daḥi

3. bir yüzden:

Gazel 196

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Bir sebepten, herhangi bir
sebeple, bir şekilde.*

Āhıma āzürde iken dil virüp bir
meh-ruḥa
Nāle eyler ol perī-ruḥsār bir
yüzden daḥi

4. bir yüzden:-den

Gazel 196

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Bir sebepten, herhangi bir
sebeple, bir şekilde.*

Turre bir yüzden ḥaṭ-ı jengār bir
yüzden daḥi
Oldılar rü-püş zülfi-yār bir yüzden
daḥi

5. bir yüzden:

Gazel 196

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Bir sebepten, herhangi bir
sebeple, bir şekilde.*

Var iken dilde hirās-ı çin-i ebrū
Es'adā
Ġayra yüz virdi ben oldum zār bir
yüzden daḥi

6. bir yüzden:

Gazel 196

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Bir sebepten, herhangi bir
sebeple, bir şekilde.*

Turre bir yüzden ḥaṭ-ı jengār bir
yüzden daḥi
Oldılar rü-püş zülfi-yār bir yüzden
daḥi

bir zaman:

1. bir zamān:

Gazel 186

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Bir süreliğine.

Döner mi kutb-ı ümīd üzre Es'adā
bilmem
Bu āsyāb-ı felek bir zamān
murādımca

2. bir zaman:

Murabba 3

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Bir zaman, bir süre, bir
müddet.*

Su gibi akşam tolansam bāğ-ı
kuyuñ bir zaman
Baḥtım el virse ayağıñ öpsem ey
serv-i revān

bir zerre:

1. bir zerre:

Gazel 153

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Deyim***Zerre kadar, bir parça, çok
az.*

Māh bir zerre Ruḥ-ı şa'ş'a-
efrūzından
Fitne bir bende nigāh-ı hiyel-
āmūzından

2. bir zerre:

Tarih 42

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Zerre kadar, bir parça, çok
az.*

Ne mäh-ı nev fūrūğ-ı tal'atından
mihr bir zerre
Cebīninden şabāḥü'l-ḥayr-ı devlet
buldı tābānī

bir zerre te'sir itse:

1. bir zerre te'sir itse:

Muamma 9

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Deyim***Bir parçacık bile olsa, hiç mi
hiç, çok az olsun.*

İderdim ben de bî-had bülbül-âsâ
âhı bîñ kerre
Derûn-ı âhenîn-i yâra te'sîr itse bir
zerre

birâder:

1. **birâder:**

Lugaz 1

Mısra: 22

Kardeş.

Bunı kim hall-eyler ise ketm ider
Olsa da sana birâder ya peder

birak:

1. **birakdı:-dı**

Gazel 172

Mısra: 10

Bırakmak, koymak.

O şûhuñ 'anber-i Hâl-i 'izârı ey
Es'ad
Bırakdı âteş-i gam micmer-i
hayâlimize

2. **birakdı:-dı**

Tarih 35

Mısra: 18

(Bir işi) Başkasına havale etmek, devretmek.

Cebîn-sâyî hasiri olup o dergâhın
Bırakdı postını Ferrâ kenâra pîrâne

birak-:

1. **birakdı:-dı**

Gazel 81

Mısra: 2

Atmak, bırakmak, koymak.

'Anberîn hâl-i ruh-ı pür-tâb yakdı
gönlümüz
Micmer-i şabra yine âteş bırakdı
gönlümüz

biraz:

1. **biraz:**

Müsemmen 1

Mısra: 55

"Az miktarda" anlamında bir zarf.

Rûy-i sâfîn gibi gönlün de biraz saf
olsun
Ne var ey âyine-rû sende de insâf
olsun

biraz da:

1. **biraz da:**

Kaside 4

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Az da olsa, biraz da.

Ey dil biraz da ser-be-kemîn-i
tefekür ol
Püşide eyle cismiñe delk-i
melâmeti

birbiri:

1. **birbirine:-n, -e**

Gazel 15

Mısra: 2

Birbiri ile, karşılıklı olarak.

Zülfe sünbül hadde gül hatta
benefşe dil-firîb
Birbirine her biri bir vech ile
olmuş rakîb

2. **birbiri:**

Lugaz 15

Mısra: 2

Birbiri ile, karşılıklı olarak.

Bir 'acâyib nesne gördüm
bilmedim ammâ nedir
Birbiri içinde güyâ üç 'aded
peymânedir

3. **birbirine:-n, -e**

Lugaz 15

Mısra: 12

Birbiri ile, karşılıklı olarak.

Her biriniñ pâyî birdir anda hem
halhâlî var
Ser-nigündür birbirine nâ-muvâfık
Hâlî var

4. **birbirine:-ne**

Lugaz 14

Mısra: 19

Birbiri, karşılıklı olarak bir diğeri.

Beytler birbirine uymadığına
bakma
şanma ol şey de bir üstâd elinden
çıkma

birbirinden:

1. **birbirinden:-n, -den**

Lugaz 15

Mısra: 4

Birbiri ile, karşılıklı olarak.

Lîk bunlar ekşeriyyâ itmede ceng ü
cidâl
Birbirinden iftirak itmek dañi güyâ
muḥâl

birbiriyle:

1. **birbiriyle:**

Gazel 104

Mısra: 10

Birbiri ile, karşılıklı olarak.

Ârzü-yî bûs ile Es'ad durup
ruḥsârına
Târ-ı zülfî birbiriyle itdiler hep
keşmekeş

2. **birbiriyle:**

Lugaz 9

Mısra: 14

Birbiri ile, karşılıklı olarak.

Hafîdir şanma kim anlar 'ayândır
İkisi birbiriyle hem-'inândır

birden:

1. **birden:**

Gazel 193

Mısra: 4

Aniden, birdenbire.

Ebrûlarıñ hevâsı ile çille-keş olup
Birden iki kemân çekerim bir
kemân gibi

birer:

1. **birer:**

Tarih 20

Mısra: 7

Bir sayısının "her birine bir veya her defasında bir tâne" anlamına gelen üleştirme sayı sıfatı şekli.

Birer târîh ile her mısra'ın bu
nazm-ı zîbânın
Didi gûş eyleyüp bu feth-i pâki
bende-i Es'ad

2. **birer:**

Muamma 8

Mısra: 1

Bir sayısının üleştirme sayı sıfatı, her birine bir.

İtse zindân ehlini âdem birer
nukreyle şâd
Nefsi içün cerr-i hayr itmekle olur
ber-murâd

bî-revâ:

1. **bî-revâ:**

Kaside 1

Mısra: 8

Uygun olmamak, layık olmamak.

İt her zaman mekânını peygüle-i
ferâğ

Kim rüz-merre nev'-i haṭā saña bī-
revā

bī-revāc ol:

1. bī-revāc ol:

Gazel 91

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

İtibarsız, değersiz.

Es'ad metā'-ı naẓm gehī bī-revāc
olur
Bāzār germ olursa da olmaz
kesādsız

bī-revzen olmazmı:

1. bī-revzen olmazmı:

Gazel 103

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Penceresiz olmamak.

'Aceb mi ser-be-ser pür-dāğ olsa
Es'adā 'āşık
Dil-i vīrān-serāy-ı ehl-i ğam bī-
revzen olmazmı

biri:

1. birine:-n, -e

Gazel 134

Mısra: 2

"Bir diğeri" anlamında

belgisiz zamir.

Fürüg-ı Ruḥ komadı tāb-ı mihr ü
mehde kemāl
İrişdi birine noksān birine daḥi
zevāl

2. birine:-n, -e

Gazel 134

Mısra: 2

"Bir diğeri, bir tanesi"

*anlamlarında kullanılan belgisiz
zamir.*

Fürüg-ı Ruḥ komadı tāb-ı mihr ü
mehde kemāl
İrişdi birine noksān birine daḥi
zevāl

3. birisi:-si

Kaside 3

Mısra: 59

"Bir diğeri, bir tanesi"

*anlamlarında kullanılan belgisiz
zamir.*

Birisi de o gürüh-ı mezellet-ālūdun
Bu ahkar Es'ad-ı 'āsī vü zār-ı
şeydādır

4. biridir:-dir

Lugaz 8

Mısra: 13

"Bir diğeri, bir tanesi"

*anlamlarında kullanılan belgisiz
zamir.*

Cihān güzellerinin güyiyā bu da
biridir
'Aceb mi 'āşıkā nāz itse hefte
dilberidir

5. birisi:-si

Lugaz 10

Mısra: 17

"Bir diğeri, bir tanesi"

*anlamlarında kullanılan belgisiz
zamir.*

Hasmınıñ birisi gāyet çālāk
Berk-i hātuf gibi güyā bī-bāk

6. birisi:-si

Lugaz 10

Mısra: 21

"Bir diğeri, bir tanesi"

*anlamlarında kullanılan belgisiz
zamir.*

Birisi daḥi hemān ejderdir
Bu husūmetde daḥi bed-terdir

7. biri:

Lugaz 11

Mısra: 7

"Bir diğeri, bir tanesi"

*anlamlarında kullanılan belgisiz
zamir.*

Biri güyā ana birisi baba
Ġayrılar ogul oğlu ser-tā-pā

8. birisi:-si

Lugaz 11

Mısra: 7

"Bir diğeri, bir tanesi"

*anlamlarında kullanılan belgisiz
zamir.*

Biri güyā ana birisi baba
Ġayrılar ogul oğlu ser-tā-pā

9. birin:-n

Tarih 41

Mısra: 64

"Bir diğeri, bir tanesi"

*anlamlarında kullanılan belgisiz
zamir.*

Muhassal ne mekīnīñ ne mekānīñ
medhi kâbildir

Hemān birin mu'ammer birini
ma'mūr ide Mevlā

10. birini:-n, -i

Tarih 41

Mısra: 64

"Bir diğeri, bir tanesi"

*anlamlarında kullanılan belgisiz
zamir.*

Muhassal ne mekīnīñ ne mekānīñ
medhi kâbildir
Hemān birin mu'ammer birini
ma'mūr ide Mevlā

biri birinden:

1. biri birinden:

Lugaz 9

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Biri diğeri, birbirinden.

Cüdā olmaz biri birinden ekser
kazā ile meger ayrı düşerler

2. biri birinden:

Lugaz 11

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Biri diğeri, birbirinden.

Bir degildir gürūhdur bunlar
Biri birinden ayrı durmazlar

3. biri birinden:

Lugaz 14

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Biri diğeri, birbirinden.

Nazar it biri birinden sıfatı
yegrekdir
Ne didimse anı ta'rifde hep
gerçekdir

biri birine:

1. biri birine:

Lugaz 10

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

*Birbiri, karşılıklı olarak bir
diğeri.*

Bunı hall itmek için ehl-i hüner
Biri birine neler söylerler

birle:

1. birle:

Tarih 25

Mısra: 7

*"birlikte, beraber" anlamında
bir edat.*

Hātif-i gayb du'ā birle didi tārīhin
Mısr-ı Firdevse 'azīz eyleye Yūsuf
Beygi ḥaḳ

2. birle:

Tarih 37

Mısra: 12

"birlikte, beraber, ile"

anlamında bir edat.

Bu nev beyt-i dü-tārīh ile kıl
tebrīk-i 'īd Es'ad
Ki ḥaṭm olsun du'ā birle bu nazm-ı
behcet-ālūde

3. birle:

Muamma 1

Mısra: 1

İle (Edat).

Ger dilerseñ nām birle olası evvel
bekām
Nāsa tertīb üzre iclāle şürū' eyle
müdām

bīrūn olmuş:

1. bīrūn olmuş:

Müsemmen 1

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Dışarda, hâriç olmak.

Halka-i ehl-i hıredde yine bīrūn
olmuş
Vahşeti şevki-le sır-dāde-i ḥāmūn
olmuş

bī-sek:

1. bī-sek:

Lugaz 10

Mısra: 34

Şüphesiz, kuşkusuz.

Harfiniñ evvelini itseñ terk
kalbi kılca kalur anıñ bī-sek

bī-ser ü pā olsaydı:

1. bī-ser ü pā olsaydı:

Lugaz 3

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Zavallı, perişan olmuş.

Cismi olsaydı eger bī-ser ü pā
Fī'l-mesel minḳale dirdim ben aña

bī'set:

1. bī'set: -iñ

Kaside 1

Mısra: 109

Allah tarafından bir

peygamberin gönderilmesi II Hz.
Muhammed'in peygamberlik
dönemi.

Cümle usul-i nāsih ü mensühü
bī'set:ñ
kıldı kitāb ü sünnet ile şerḥ ü intikā

2. bī'setde:-de

Kaside 4

Mısra: 43

Allah tarafından bir

peygamberin gönderilmesi II Hz.
Muhammed'in peygamberlik
dönemi.

kıldı vücūd-ı pākīñi bī'setde Zū'l-
celāl
Hem ibtidā-yı cümle rüsül hem
nihayeti

bismillāh:

1. bismillāh:

Gazel 164

Mısra: 6

"Allah'ın adıyla" manasında

"Bismillāhirrahmānirrahīm"
sözünün kısaltılmış şekli.

ḥaṭn taḥrīr idince levḥ-i rüya āyet-
i ḥüsni
Çü bismillāh çekdi Şafḥa-i pīşāna
medd ebrū

bī-şübhe:

1. bī-şübhe:

Gazel 107

Mısra: 8

Şüphesi olmayan, kuşkusuz.

Her birinde müftehir ancak niyāz u
nāz olur
'āşık u ma'şukda bī-şübhe yek-
sāndır ğaraż

2. bī-şübhe:

Lugaz 19

Mısra: 4

Şüphe duymadan, tereddüt
etmeden.

Anı şanma lugaz mu'ammādır
Halli bī-şübhe şevḳ-peymādır

3. bī-şübhe:

Lugaz 19

Mısra: 4

Şüphe duymadan, tereddüt
etmeden.

Anı şanma lugaz mu'ammādır
Halli bī-şübhe şevḳ-peymādır

4. bī-şübhe:

Tarih 2

Mısra: 11

Şüphe duymadan, tereddüt
etmeden.

Halīlullāh ile bī-şübhe hem-nām
oldığındandır
Bu halet āyet-i "berd ü selām"ı
eyledi imā

bī-suhten-i kadri bilinmez:

1. bī-suhten-i kadri bilinmez:

Gazel 96

Mısra: 9

Kelime Tipi: Kalp İfade

Yanmayanın kadri, kıymeti

bilinmez.

Bī-suhten-i kadri bilinmez dil-i
zarıñ
Buyuz ki dil-i 'anber-i sārāda
nihānız

bī-şümār:

1. bī-şümār:

Lugaz 1

Mısra: 10

Sayısız, hesaba gelmez.

Sille-ḥār olup yine leyl-ü neḥār
Çekdiği halkıñ elinden bī-şümār

bisvār:

1. bisvār:

Kaside 9

Mısra: 104

Sayısız, çok fazla, çok.

Yeter nisār-ı le'āl-i nazm-ı pāk
Es'ad
O deñlü mu'teber olmaz güher
k'ola bisvār

2. bisvār:

Gazel 195

Mısra: 4

"Pek çok, çok fazla, sayısız,
çok" anlamında zarf.

Hiç kor mı sūz-ı 'aşḳ ki eşkim
revān ola
Bisvār olunca huş olur āteşde
yem daḥi

3. bisvār:

Gazel 196

Mısra: 4

"Pek çok, çok fazla, sayısız,
çok" anlamında zarf.

Rüyıma ḥayran iken 'aşḳın görüp
āyineden
Oldı 'aşḳ ol vech-ile bisvār bir
yüzden daḥi

bisvār olan:

1. bisyār olan:

Gazel 36

Mısra: 10

Kelime Tipi: -
Fazla olan.

Tazmîn idüp bu mısra 'ı olma
sühan-dırâz
Bisyār olan güherse de bi-i'tibâr
olur

bisyār olsa:

1. bisyār olsa:

Gazel 75

Mısra: 12

Kelime Tipi: -
Sayısız, çok fazla olmak.

Gerekdir puhte olmak Es'adâ
bâküre-i nazma
Harîdârân ne deñlü bâde bisyâr
olsa hâam almaz

bisyârî-i neşât:

1. bisyârî-i neşât:

Kaside 7

Mısra: 28

Kelime Tipi: -
Mutluluğun fazla olması.

Mânende-i hezâr mahaldir sühan-
verân
Bisyârî-i neşât ile şâdi-hanîn ola

bit-:

1. bitdi:-di

Kaside 12

Mısra: 37

(Tohum için) Filizlenip
topraktan dışarıya çıkmak,
yeşermek, yetişmek, büyümek.

Deşt-i şîrîn-i melâhatda mı bitdi
bilmem
Oldı hem neş'e-fiken hem ferah-
âver lâle

bî-tüvân:

1. bî-tüvân:

Gazel 10

Mısra: 6

Takatsiz.

Bilmez ol kaşı kemânım bu kadar
cille çeküp
Bî-tüvân olduğım âlâmina idmândır
hep

bî-vech:

1. bî-vech:

Gazel 107

Mısra: 9

Sebepsiz.

Es'adâ bî-vech şanma böyle nazm-
ı sâdeden
Cilve-bahşî-i dil-i âyîne-ṭab'ândır
ğaraž

bî-vefâ oldığını:

1. bî-vefâ oldığını:

Müsemmen 1

Mısra: 57

Kelime Tipi: -

Vefasız, sözünde durmayan,
sevgi bağlılığı göstermeyen biri
haline gelmek.

Bî-vefâ olduğunu bilmez idim tâ bu
kadar
Soñra duydum yog-umuş sende
ḥaḳîkatden Eşer

biz:

1. bizim:-im

Nazm 4

Mısra: 1

"Biz" birinci çoğul şahıs
zamiri.

Bahar geldi bizim inbisâtımız
vardır
'Aceb mi gül gibi gülşen neşâtımız
vardır

2. bize:--e

Gazel 42

Mısra: 14

"Biz" birinci çokluk şahıs
zamiri.

Firâz-ı püşte-i şabra çık Es'adâ
nazar it
Bu dâm-gâh-ı cefâdan bize rehâ
görünür

3. bize:--e

Gazel 47

Mısra: 7

"Biz" birinci çokluk şahıs
zamiri.

İtmez oldı bize ol çeşm-i fiten bâz-
ı nigâh
Yohsa tâb-ı mey-i efsûn ile ḥâbîde
midir

4. bizi:--i

Gazel 66

Mısra: 7

"Biz" birinci çokluk şahıs
zamiri.

Bu vaz'-ı bârid-i çarḥ eylemez bizi
handân

Olur mı şiddet-i ser-mâda inbisât-ı
bahâr

5. biz:

Gazel 84

Mısra: 5

"Biz" birinci çokluk şahıs
zamiri.

Bu nev-kıbâb kühen-sâk çarḥ ı âḥir
biz
Ḥarâb-ı nâliş-i ḡam lerze-rîz-i âh
ideriz

6. biz:

Gazel 87

Mısra: 1

"Biz" birinci çokluk şahıs
zamiri.

Biz heves-yâfte-i şemm-i ḥaṭ u
ḡsüyuz
Müşk ile hem-nefes ü 'anber ile
hem-büyuz

7. biz:

Gazel 87

Mısra: 4

"Biz" birinci çokluk şahıs
zamiri.

Çarḥ dil-germ ise âḡüş-i mehle
her şeb
Biz de bir mihr-i cihân-tâb ile
hem-pehlüyuz

8. biz:

Gazel 87

Mısra: 7

"Biz" birinci çokluk şahıs
zamiri.

Biz hevâ-yı girih-i zülf-i siyâha
düşeli
Her zaman ḥâst-ger-i nüşî-i
tönbâküyuz

9. biz:

Gazel 96

Mısra: 2

"Biz" birinci çokluk şahıs
zamiri.

Nûr-ı nighiz dîde-i bînâda nihânız
Biz sırr-ı ḥafiyiz dil-i dâna
nihânız

10. biz:

Gazel 96

Mısra: 8

"Biz" birinci çokluk şahıs
zamiri.

Keyfiyyetimiz bilmese zâhid ne
'aceb kim

Biz neş'e-i şādī gibi şahbāda
nihānız

11. biz:

Gazel 172

Mısra: 7

"Biz" birinci çokluk şahıs
zamiri.

Biz ol piyāle-keş-i miḥnetiz ki reşk
eyler
Hezār sāgar-ı zer bu kühen
sifālimize

12. bizi:--i

Gazel 185

Mısra: 6

"Biz" birinci çokluk şahıs
zamiri.

Vahdetde çü şeh gerçi ki semmūr-
be-düşüz
Kesretde sezā şanma bizi yelmağ-ı
rîşe

13. biz:

Rûbai 10

Mısra: 4

"Biz" birinci çokluk şahıs
zamiri.

şanmañ bizi kim gürsine-i bezm-i
ğamız
Biz nāle vü āhı kût-ı cān eylemişüz

14. bizi:--i

Rûbai 10

Mısra: 3

"Biz" birinci çokluk şahıs
zamiri.

şanmañ bizi kim gürsine-i bezm-i
ğamız
Biz nāle vü āhı kût-ı cān eylemişüz

15. bizi:--i

Gazel 185

Mısra: 1

"Bir" birinci çokluk şahıs
zamiri. II Aşıklar.

İtdi bizi rencide bu dehr-i gele-pîşe
Äzürde-i hār-ı elemiz geleli nişe

16. biz:

Gazel 86

Mısra: 2

"Biz" birinci çoğul şahıs
zamir.

Her dem ruh-ı dildāra dilā germ-
niğāhız
Biz nazra-kün-i āyine-i sun'-ı
İlāhız

17. biz:

Gazel 94

Mısra: 4

"Ben" anlamında birinci
çokluk şahıs zamiri.

Niyāz-ı 'āşıkı dāim taleb-ger
olmağla
Gehī o mest-i mey-i nāza biz de
nāz ideriz

18. biz:

Gazel 129

Mısra: 10

"Ben" anlamında birinci
çokluk şahıs zamiri. II Aşıklar.

Şeb-zinde-dār-ı hecr ü gelū-bend-i
kaydıyız
Biz mü-be-mü o Turra-i sevdā-
fikenleriñ

19. bizi:--i

Gazel 178

Mısra: 1

"Biz" birinci çoğul şahıs
zamiri (şairin kendisi ve gönlü).

Gösterüp mihr-i 'izārıñ bizi mesrūr
eyle
Manzar-ı dīdemizi āyine-i nūr eyle

20. bize:--e

Gazel 96

Mısra: 11

"Biz" birinci çoğul şahıs
zamiri.

Herkes olıma sehl ile vāşıl bize
zīrā
Es'ad gibi bir beyt-i mu'ammāda
nihānız

bizā'a:

1. bizā'a:

Tarih 35

Mısra: 33

Sermaye, mal II bilgi
sermayesi.

Ya Taşkendī hemān kendi bu
bizā'a ile
Sezā ya İbn-i Hacerdir disem o
bünyāna

bī-zār idim:

1. bī-zār idim:

Murabba 2

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
Bıktırmak, usandırmak.

Çok zaman olmuşdu kim hicrān ile
bī-zār idim

Cevr-i pey-der-peyle gurbet
illerinde zār idim

bī-zātihi:

1. bī-zātihi:

Kaside 1

Mısra: 83

Kendi kendine, aslında,
kendiliğinden, esasında, kendisi,
yalnızca zātından, aslından.

Oldur o maḥz-ı nūr ki oldu bi-
zātihi
'İzz ile maḥrem-i ḥarem-i kuds-i
kibriyā

bī-zebān:

1. bī-zebānlık:--lık

Gazel 110

Mısra: 9

Dilsiz, suskun.

Bī-zebānlık Es'adā ger tābın efzūn
itmese
Böyle baş egmezdi geh mikrāz-ı
zaḥm-āsāra şem'

bī-zünnār:

1. bī-zünnār:

Gazel 199

Mısra: 12

Zünnarsız. (Ar. zunnār)

Keşişlerin bellerine bağladıkları
kıldan uzun kuşak).

Nice dil-bend-i zülf olmaz harīm-
üftāde-i ḥüsnüñ
Nişinān-ı künişt-i 'aşk bī-zünnār
kalsun mı

bī-çäre:

1. bī-çäre:

Müsemmen 1

Mısra: 72

Çaresiz.

Yine bir çäre iderseñ sen idersin
çäre
Yohsa maḥşerde daḥi böyle kahır
bī-çäre

bölüg:

1. bölüginin:

Kıt'a 3

Mısra: 2

Askerî birlik.

Tasīh olup çalık iken esāme-i
'aşkım
Fütādegān bölüginin sefer-beriyim

bölük:**1. bölükdür:-dür****Lugaz 6**

Mısra: 5

Bölük, kısım.

Bakısan ekser üç bölükdür ol gürüh
Dağı artık olmağa vardır vücüh

2. bölük:**Lugaz 6**

Mısra: 9

Bölüm, kısım.

Bağı başlu bir bölük âşüfte-Ĥâl
Anları çekmiş çevirmiş çarh-ı zâl

boy:**1. boyluca:-lu, -ca****Lugaz 3**

Mısra: 12

Boy-pos,endâm.

hırka-ber-düş u küleh-ber-serdir
Bir uzun boyluca burnaz erdir

böyle:**1. böyle:****Tarih 39**

Mısra: 22

*Böyle, bu şekilde, işaret
sıfatı.*

Eger bir dağı gülşen-zîb-i dehr
olursañ ey ĥâtem
Kerem gör böyle bir bâlâ-nişine
bende ol bârî

2. böyle:**Gazel 9**

Mısra: 8

*"Böyle, bu şekilde"**anlamına gelen durum zarfı.*

Ey dil-i şeydâ çekersin bâr-ı cevrin
ol şehiñ
Böyle yazmış çâre ne pîşânına
kilk-i każâ

3. böyle:**Gazel 9**

Mısra: 10

*"Böyle, bu şekilde"**anlamına gelen durum zarfı.*

Tab'-ı Es'ad bakmasa âyine-i
ruhsârîna
Söylemezdi tûfî-âsâ böyle şi'r-i
hoş-edâ

4. böyle:**Gazel 10**

Mısra: 9

*"Böyle, bu şekilde"**anlamına gelen durum zarfı.*

Böyle Es'ad ġazel-i sâdeye bādî vü
sebeb
Bilür erbâb-ı sühan vechi
nümâyândır hep

5. böyle:**Gazel 107**

Mısra: 9

*"Böyle, bu şekilde"**anlamına gelen durum zarfı.*

Es'adâ bî-vech şanma böyle nazm-ı
sâdeden
Cilve-bahşî-i dil-i âyine-tab'ândır
ġaraż

6. böyle:**Gazel 35**

Mısra: 3

*"Böyle, bu şekilde"**anlamına gelen bir durum zarfı.*

Vücûdın böyle vakf-ı Dâġ-ı sūz-ı
mühre kılmazdı
Ruĥ-ı berrâkına olmasa ey meh
ġıta-ger kâġaz

7. böyle:**Gazel 79**

Mısra: 12

*"Böyle, bu şekilde"**anlamına gelen bir durum zarfı.*

Sūĥan-gülüġda pey-rev olmayan
'Asım Efendiye
Çü Es'ad silk-i nazma böyle şad
dürr-i ġirân çekmez

8. böyle:**Gazel 82**

Mısra: 5

*"Böyle, bu şekilde"**anlamına gelen bir durum zarfı.*

Naġd-i hūş almada ger böyle
kalursa o perî
Mâl-dârân-ı ġam-ı 'aşġda şervet
kalmaz

9. böyle:**Gazel 110**

Mısra: 10

*"Böyle, bu şekilde"**anlamına gelen bir durum zarfı.*

Bî-zebânlık Es'adâ ger tâbın efzûn
itnese
Böyle baş egmezdi geh mikrâz-ı
zaĥm-âsâra şem'

10. böyle:**Gazel 125**

Mısra: 4

*"Böyle, bu şekilde"**anlamına gelen bir durum zarfı.*

Revnaġ-ı bezm-i rakîb olmak mı
yohsa niyyetiñ
Ey cefâ-cü böyle fehm itdim
şitâbından seniñ

11. böyle:**Gazel 128**

Mısra: 3

*"Böyle, bu şekilde"**anlamına gelen bir durum zarfı.*

Böyle her dem kec-ĥirâm olmazdı
rakġas-ı felek
ġüşına düş olmasa âheng-i çengi
zühreniñ

12. böyle:**Gazel 141**

Mısra: 10

*"Böyle, bu şekilde"**anlamına gelen bir durum zarfı.*

Yazmadı dağı levĥa-i 'irfâna
Es'adâ
Sâmî-ĥayâl böyle bir a'lâ ġazel
kalem

13. böyle:**Gazel 206**

Mısra: 2

*"Böyle, bu şekilde"**anlamına gelen bir durum zarfı.*

Bihîn-ter oldı Ruĥuñ ĥattıñ âşikâr
olalı
Henüz böyle gül açılmadı baĥâr
olalı

14. böyle:**Kaside 7**

Mısra: 30

*"Böyle, bu şekilde"**anlamına gelen bir durum zarfı.*

Şâyân-terîn olan bu dem-i feyz-
feyzde
Endîşe böyle bir ġazel-i nev-zemîn
ola

15. böyle:**Kaside 12**

Mısra: 29

*"Böyle, bu şekilde"**anlamına gelen bir durum zarfı.*

Böyle çün Şubĥ-ı bahar olmaz idi
tâb-âver
Olmasa gerden-i dildâr ile hem-ser
lâle

16. böyle:**Kaside 12**

Mısra: 39
"Böyle, bu şekilde" anlamına
gelen bir durum zarfı.

Böyle tâbendelik olmazdı
sirişinde be-dîd
Olmasa reng-i 'izârînla muḥammer
lâle

17. böyle:
Lugaz 5
Mısra: 15
"Böyle, bu şekilde" anlamına
gelen bir durum zarfı.

Böyle bir kân-ı ma'ârifken 'aceb
Sözle karnın doyururlar rûz ü şeb

18. böyle:
Lugaz 7
Mısra: 9
"Böyle, bu şekilde" anlamına
gelen bir durum zarfı.

Böyle nâzûk-ter iken ol gül-beden
Kazığa ururlar anı tıflı iken

19. böyle:
Lugaz 14
Mısra: 22
"Böyle, bu şekilde" anlamına
gelen bir durum zarfı.

Oldığından nice eşhâs vücûdına
sebeb
Anıñ evsâfı daḥi böyle perîşândır
hep

20. böyle:
Muamma 6
Mısra: 1
"Böyle, bu şekilde" anlamına
gelen bir durum zarfı.

Bendedir cem'-i keder bir ferd yok
böyle sabûr
İderek dil şabr-ı Eyyûb ola âḥîr
pür-sürûr

21. böyle:
Müsemmen 1
Mısra: 62
"Böyle, bu şekilde" anlamına
gelen bir durum zarfı.

Gayri sen de yeter ey zâlim-i ḥûn-
rîz yeter
Böyle nâ-ḥaḳ yere ḥûn-i dilimi
itme heder

22. böyle:
Müsemmen 1
Mısra: 68
"Böyle, bu şekilde" anlamına
gelen bir durum zarfı.

Eyleme Es'ad-ı bîmârîña çok
istigna
Kerem it böyle 'alîl olduğunu görme
reva

23. böyle:
Müsemmen 1
Mısra: 72
"Böyle, bu şekilde" anlamına
gelen bir durum zarfı.

Yine bir çäre iderseñ sen idersin
çäre
Yohsa mahşerde daḥi böyle kahr
bî-çäre

24. böyle:
Nazm 30
Mısra: 1
"Böyle, bu şekilde" anlamına
gelen bir durum zarfı.

Sebâtın yok nedendir böyle nâ-
kâm olmağa bâ'is
Semâr-ı naḥl-i dil pûsîde vü ḥâm
olmağa bâ'is

25. böyle:
Nazm 37
Mısra: 2
"Böyle, bu şekilde" anlamına
gelen bir durum zarfı.

Bihîn-ter oldu ruḥuñ hattıñ aşîkâr
olalı
Henûz böyle gül açılmadı bahâr
olalı

26. böyle:
Tahmis 1
Mısra: 44
"Böyle, bu şekilde" anlamına
gelen bir durum zarfı.

Recâ-yı maḡfîret kıl durma Es'ad
cân ile dilden
Bu fırsat böyle kalmaz Neyliyâ bir
gün çıkar elden

27. böyle:
Tahmis 5
Mısra: 10
"Böyle, bu şekilde" anlamına
gelen bir durum zarfı.

Dögünsem nice müddet vechi var
seng-i melâmetle
Niçün ben kendümi ḥâk-i derinden
böyle dür itdim

28. böyle:
Tarih 8
Mısra: 4
"Böyle, bu şekilde" anlamına
gelen bir durum zarfı.

Ki şehenşâh-ı cihân Ḥazret-i Hân
Mahmûda
Kâr-dân böyle vezîr eyledi Bârî
i'tâ

29. böyle:
Tarih 9
Mısra: 6
"Böyle, bu şekilde" anlamına
gelen bir durum zarfı.

O şeh-i ma'âlet-ârâya Cenâb-ı
Mevlâ
Kâr-dân böyle vezîr eyledi tevḥîk ü
'atâ

30. böyle:
Tarih 10
Mısra: 3
"Böyle, bu şekilde" anlamına
gelen bir durum zarfı.

Böyle ber-ceste bina resm-idemez
ger nice sâl
Kâr-sâz olsa da bünyâda
Sinimmâr-ı ḥayâl

31. böyle:
Tarih 10
Mısra: 17
"Böyle, bu şekilde" anlamına
gelen bir durum zarfı.

Görüp ol kubbe-i vâlâsını böyle
zer-kâr
Gıta-kâr olur ise aña sipîhr-i
devvâr

32. böyle:
Tarih 32
Mısra: 7
"Böyle, bu şekilde" anlamına
gelen bir durum zarfı.

Böyle bir âteş-tabi'at seng-dil ser-
keş olup
Eylemezken ser-fürü ol tünd-hû
çün nev-cüvân

33. böyle:
Tarih 33
Mısra: 4
"Böyle, bu şekilde" anlamına
gelen bir durum zarfı.

Kim şeh-i 'adl-âverin oldu vekîl-i
mutlaḳı
Böyle bir düstûr-ı ekrem dâd-
peymâ yümn ile

34. böyle:
Tarih 33
Mısra: 4
"Böyle, bu şekilde" anlamına
gelen bir durum zarfı.

Kim şeh-i 'adl-āverin oldı vekīl-i
mutlakı
Böyle bir düstūr-ı ekrem dād-
peymā yümn ile

35. böyle:

Tarih 41

Mısra: 16

"Böyle, bu şekilde" anlamına
gelen bir durum zarfı.

Müşâkıl olsa da farzā Havernaqla
İrem aña
Yine illāsı vardır gayri olmaz
böyle müstesnā

36. böyle:

Kaside 8

Mısra: 44

"Bu şekilde, buna benzer"
anlamında sıfat.

Bu halet şanmañız āsar-ı feyz-i
nevbahārīdir
Ki tervih ide mevcudata böyle fazl
u 'irfānı

37. böyle:

Tarih 8

Mısra: 9

"Bu şekilde" anlamında işaret
sıfatı.

Böyle feth ü zaferi gördi mi çeşm-i
'ālem
İşte tārīh-i selef işte guzāt-ı 'utaqā

38. böyle:

Tarih 40

Mısra: 2

"Bu şekilde" anlamında işaret
sıfatı.

Te'āla'llāh zihī 'ālem-nümā kasr-ı
dil-ārā kim
Cihānda pīr-i gerdūn görmemiştir
böyle bir cāyı

39. böyle:

Kaside 12

Mısra: 26

"Böyle, bu şekilde" anlamına
gelen işaret sıfatı.

Her şehir bülbül-i güyāya
çemende okudur
Böyle bir nev gazel-i mu'cize-
güster lāle

böyle bir:

1. böyle bir:

Tarih 41

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Bu tarzda, bu şekilde, çok
güzel.*

Sinimmār-ı hayāl inşā için bir
böyle kasr-ı nev
Esās-ı zīb-sāzın şöyle tertīb itse
kim farzā

2. böyle bir:

Tarih 41

Mısra: 56

Kelime Tipi: -

*Bu tarzda, bu şekilde, çok
güzel.*

Hemīn şāyestedir kim öyle bir zāt-ı
şeref-zānıñ
Nişesten-gāhı olmağ böyle bir
kasr-ı ferah-pīrā

3. böyle bir:

Gazel 100

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Bu tarzda, bu şekilde.

Oldı vābeste-i zülfi o kemān-
ebrūnuñ
Böyle bir çille dağı çekmedi bāzū-
yı heves

böylece:

1. böylece:

Lugaz 10

Mısra: 2

"Böyle, bu şekilde, buna
benzer" anlamına gelen bir durum
zarfı.

Nedir ol şey'-i 'acīb ü bālā
Vaşf iden böylece kılmış imlā

boz-:

1. bozdı:-dı

Gazel 129

Mısra: 7

*Bir yerin, bir kimsenin
özelliklerini değiştirmek; düzenini
değiştirmek; zarar vermek.*

Bozdı hūlūş-ı bāl ile zühhād
'aķidesin
Şehd-i maħabbeti lebi şekker-
şikenleriñ

boz:

1. bozardı:-ar, -dı

Gazel 154

Mısra: 6

Tahrip etmek, zarar vermek.

Olsaydı neşve-yāb-ı leb-i şekkeriñ-
i yār
Zāhid o lezzet ile bozardı 'aķīdesin

bozul:

1. bozulur:-ur

Lugaz 11

Mısra: 14

*Niteliğini kaybetmek,
bozulmak, dağılmak.*

Sanki tiryākiler gibi dizilür
Yutmasa keyfini sesi bozulur

2. bozuldu:-dı

Muamma 14

Mısra: 1

*Dağılmak, düzensiz bir şekil
almak.*

Evvel bir iki gördüm şahbā-yile
bozuldu
hūsn-i cemāli sonra ol neş'eden
düzüldi

bu:

1. buyuz:-yuz

Gazel 96

Mısra: 10

Koku.

Bī-suhtenī-i kadri bilinmez dil-i
zarıñ
Buyuz ki dil-i 'anber-i sārāda
nihānız

2. bunları:-n, -lar, -ı

Lugaz 15

Mısra: 5

Bu, işaret zamiri.

Gālibā tiryākidir zann-eylerim ben
bunları
Kim gıdā yutduklarınca cılve-
gerdir tenleri

3. bunları:-n, -lar, -ı

Lugaz 9

Mısra: 5

"Bu" işaret zamiri.

şakın sen bunları nā-dīde şanma
Anı bildim diyü suya tayanma

4. bunlar:-n, -lar

Lugaz 15

Mısra: 9

"Bu" işaret zamiri.

Bū-'acebdir kim nice şey'e olur
bunlar misil
şad hūner izhār iderler hıfyeten bī-
kāl ü kıl

5. bunlarıñ:-n, -lar, -ıñ

Lugaz 15

Mısra: 13

"Bu" işaret zamiri.

Bunlarıñ evsâfı pek çokdur bu
kâfidir hemîn
Bu kadarca vaşf ile her kim bilürse
âferîn

6. bundadır:-n, -da, -dır

Lugaz 9

Mısra: 3

"Bu" işaret zamiri.

Garâbet bundadır kim olsa mugber
Olur evvelkiden pervâzı ber-ter

7. bu:

Gazel 7

Mısra: 6

"Bu" işaret sıfatı.

Reftâra gel hırâmîña serv eylesün
hased
Bâlâ-terîn olan bu revîşdir hemîn
saña

8. bu:

Gazel 8

Mısra: 12

"Bu" işaret sıfatı.

Vaşf eyledim dü mısra'-ı ebrû-yı
dil-keşîñ
Bu nazm-ı nevle şanma yalan
söylerim saña

9. bunun:-n, -un

Tarih 27

Mısra: 6

"Bu" işaret sıfatı.

Âb-ı hayvândan münevverdir bu
'ayn-ı sâf kim
Menba'ı zulmet anın bunun menâr-
ı mü'minîn

10. bu:

Müsemmen 1

Mısra: 31

"Bu" işaret adılı (zamid).

Bu mıdır şart-ı maḥabbet çelebim
sultânım
Saña lâyıq mı vefasızlık efendim
canım

11. bu:

Rûbai 2

Mısra: 4

"Bu" işaret adılı (zamid).

İm'ân ile kıl nezâre ki çâr-çihet
Dîvân-ı ezelde bir rubâ'idir bu

12. bu:

Tahmis 1

Mısra: 1

"Bu" işaret adılı (zamid).

Zihî beyt-i İllâhî habbezâ rahmet-
serâdır bu
Perestîş-gâh-ı 'âlem kıble-i cümle
verâdır bu

13. bu:

Tarih 21

Mısra: 15

"Bu" işaret adılı (zamid).

Bu ne heybet ne salâbet ne
meḥâbetdir kim
Alamân gibi cadû diye amân ile
meded

14. bu:

Tarih 31

Mısra: 16

"Bu" işaret adılı (zamid).

Oldı tekmîline bu mısra'-ı bâlâ
târîh
Bu ne dil-cû ne müferrih ne güzel
şâdirevân

15. buña:-na

Lugaz 16

Mısra: 15

"Bu" işaret zamiri.

Nazar-eyle buña dikkat yeridir
Tâ ki zâhîr ola ol bî-hemtâ

16. budur:-dur

Gazel 181

Mısra: 9

"Bu" işaret zamiri.

Kâr-ı sipihr-i bed-heme-çîz Es'adâ
budur
Kim ehl-i ṭab'ı koymaya bir dem
huzûrına

17. budur:-dur

Kaside 1

Mısra: 127

"Bu" işaret zamiri.

Müşkil budur ki virmedi Ruḥsat
teyakkuza
A'mâline te'âruz ile cümle-i ḥatâ

18. bunı:-(n)ı

Lugaz 1

Mısra: 21

"Bu" işaret zamiri.

Bunı kim hall-eyler ise ketm ider
Olsa da sana birâder ya peder

19. bunı:-(n)ı

Lugaz 5

Mısra: 21

"Bu" işaret zamiri.

Bunı hall it nükte-i ser-bestedir
Atlas-ı çarḥ içre bir nev-restedir

20. bunı:-(n)ı

Lugaz 6

Mısra: 13

"Bu" işaret zamiri.

Bunı hall iden kişiye bî-merâ
Beş vakitte eylerem hayır du'â

21. budur:-dur

Lugaz 7

Mısra: 5

"Bu" işaret zamiri.

Sâf-dil Maḥbûb iken budur 'aceb
Öykinür la'l-i leb-i Ḥübâna hep

22. bunı:-(n)ı

Lugaz 10

Mısra: 37

"Bu" işaret zamiri.

Bunı hall itmek içün ehl-i hüner
Biri birine neler söylerler

23. bunuñ:-nuñ

Tarih 3

Mısra: 11

"Bu" işaret zamiri.

Bunuñ gibi nice ḥayrâta yâ Rab
muvaḥḥak kıl
Hezârân câyı li'llâh eylesün taḳvâ
içün ihyâ

24. budur:-dur

Kaside 1

Mısra: 38

*"Böyledir" anlamına gelen
"bu" işaret sıfatının /zamidinin
bildirme hal eki almış hali.*

Temyiz eyle Ḥâlîñi na't-i ḳabîḥden
kıl iḳtîfâ tevabî'-i Ḥaḳḳa budur
revâ

25. bunlar:-nlar

Lugaz 11

Mısra: 5

"Bu" işaret zamiri(kişiler).

Bir degildir gürûhdur bunlar
Biri birinden ayrı durmazlar

26. bu:

Gazel 163

Mısra: 4

"Bu" işaret adılı (zamid).

Şemīm-i zülf-i şeb-büyün alup bād-
ı şehir yārın
Didi nūkhēt viren ‘anber mi
bilmem müşk-i ter mi bu

27. bu:

Lugaz 8

Mısra: 13

"Bu" işaret adılı (zahir).

Cihān güzellerinin gūyiyā bu da
biridir
‘Aceb mi ‘aşıka nāz itse hefte
dilberidir

28. bu:

Lugaz 14

Mısra: 15

"Bu" işaret adılı (zahir).

Didim āyā haṭ-ı yār üzre ne zībādır
bu
Didiler Ṭurra-i müşkīn-i dil-ārādır
bu

29. bu:

Lugaz 14

Mısra: 16

"Bu" işaret adılı (zahir).

Didim āyā haṭ-ı yār üzre ne zībādır
bu
Didiler Ṭurra-i müşkīn-i dil-ārādır
bu

30. bu:

Lugaz 15

Mısra: 13

"Bu" işaret adılı (zahir).

Bunların evsāfi pek çokdur bu
kāfidir hemin
Bu kadarca vaşf ile her kim bilürse
āferin

31. bu:

Müsemmen 1

Mısra: 47

"Bu" işaret adılı (zahir).

Bu mıdır hidmete bel bağlamışım
söylediğin
Rāziyem söylediğin cān u
gönülden didigin

32. bu:

Tahmis 1

Mısra: 2

"Bu" işaret adılı (zahir).

Zihī beyt-i İllāhī habbezā rahmet-
serādır bu
Perestiş-gāh-ı ‘ālem kıble-i cümle
verādır bu

33. bu:

Tahmis 1

Mısra: 3

"Bu" işaret adılı (zahir).

Nice olmaz mu‘azzam maḥẓ-ı
rahmetden binadır bu
Metāf-ı enbiyā beyt-i Cenāb-ı
Kibriyādır bu

34. bu:

Tahmis 1

Mısra: 4

"Bu" işaret adılı (zahir).

Nice olmaz mu‘azzam maḥẓ-ı
rahmetden binadır bu
Metāf-ı enbiyā beyt-i Cenāb-ı
Kibriyādır bu

35. bu:

Tahmis 1

Mısra: 5

"Bu" işaret adılı (zahir).

Gözün aç gāfil olma kim naẓar-
gāh-ı Ḥudādır bu
Görüp envārını beyt-i Ḥudānıñ ‘arş
ile kürsī

36. bu:

Tahmis 1

Mısra: 1

"Bu" işaret adılı (zahir).

Zihī beyt-i İllāhī habbezā rahmet-
serādır bu
Perestiş-gāh-ı ‘ālem kıble-i cümle
verādır bu

37. bu:

Tahmis 1

Mısra: 2

"Bu" işaret adılı (zahir).

Zihī beyt-i İllāhī habbezā rahmet-
serādır bu
Perestiş-gāh-ı ‘ālem kıble-i cümle
verādır bu

38. bu:

Tahmis 1

Mısra: 3

"Bu" işaret adılı (zahir).

Nice olmaz mu‘azzam maḥẓ-ı
rahmetden binadır bu
Metāf-ı enbiyā beyt-i Cenāb-ı
Kibriyādır bu

39. bu:

Tahmis 1

Mısra: 4

"Bu" işaret adılı (zahir).

Nice olmaz mu‘azzam maḥẓ-ı
rahmetden binadır bu
Metāf-ı enbiyā beyt-i Cenāb-ı
Kibriyādır bu

40. bu:

Tahmis 1

Mısra: 5

"Bu" işaret adılı (zahir).

Gözün aç gāfil olma kim naẓar-
gāh-ı Ḥudādır bu
Görüp envārını beyt-i Ḥudānıñ ‘arş
ile kürsī

41. bu:

Tahmis 1

Mısra: 10

"Bu" işaret adılı (zahir).

Tufeyl-i zātı iken Mustafānıñ ‘arş
ile kürsī
Zihī ‘izz ü şeref kim kıble-gāh-ı
Mustafadır bu

42. bu:

Tahmis 1

Mısra: 15

"Bu" işaret adılı (zahir).

Yem-i eltāf-ı bī-pāyān-ı ihsan u
atādır bu
İdüp envāl-i sa‘yiñ zīver-i ceyb-i
husul ol kim

43. bu:

Tahmis 1

Mısra: 20

"Bu" işaret adılı (zahir).

Elin aç şıdkile āmade-i naḥd-ı
kabul ol kim
Geçer elbet ticāret-gāh-ı kālā-yı du
‘adır bu

44. bu:

Tahmis 1

Mısra: 25

"Bu" işaret adılı (zahir).

Kelām-ı ḥaḳda hayyiz-kerde-i zikr
ü senadır bu
Zihī ‘ālī-şeref beyt-i Cenāb-ı
Rabb-ı Kadirde

45. bu:

Tahmis 1

Mısra: 30

"Bu" işaret adılı (zahir).

Hacer nāmı-yle itdi cilve çeşm-i
ehl-i zahirde
ḥaḳīkatde sevād-ı bīniş-i ehl-i
hūdādır bu

46. bu:

Tahmis 1

Mısra: 35

" Bu" işaret adılı (zamir).

Der-i beyt-i Huda vü melce-i şâh u
gedâdır bu
kılup Ruḥ-sûde-gâh 'izzetle her cā-
yı şeref-nâkiñ

47. bu:

Tahmis 1

Mısra: 40

" Bu" işaret adılı (zamir).

Şifâ kasdı-yle nûş it şerbet-âsâ
zemzem-i pâkin
Giriftârân-ı derd-i cürm ü 'isyâna
devadır bu

48. bu:

Tahmis 1

Mısra: 45

" Bu" işaret adılı (zamir).

Şarıl estâr-ı beyte devlet-i pâ-der-
hevâdır bu

49. bunda:-(n)da

Tarih 41

Mısra: 27

" Bu" işaret adılı (zamir).

O reng-â-reng sâfi câmlar kim
bunda zeyn olmuş
Neşât-efzâ olur nezzâre hemçü
sâğâr-ı şahbâ

50. bu:

Beyit 15

Mısra: 2

" Bu" işaret sıfatı.

San âb-ı musaffâsı Tesnîm ile
hem-sûdur
Bu çeşme letâfetde 'aynı bir içim
sudur

51. bu:

Gazel 23

Mısra: 2

" Bu" işaret sıfatı.

Gönül sevdâ-yı zülf-i pîç-pîç-i dil-
rübâdan geç
Yeter ser-beste-bend-i hayret
olduñ bu hevâdan geç

52. bu:

Gazel 23

Mısra: 7

" Bu" işaret sıfatı.

Bu za'f-ı fûrkât ile ol kabâ-düz-ı
ğamiñ ey dil

Misâl-i rişte çeşm-i süzen-i derd ü
belâdan geç

53. bu:

Gazel 23

Mısra: 10

" Bu" işaret sıfatı.

Yeter peygüle-gîr-i miñnet itdiñ
Es'ad-ı zâr
Meded ey cev-r-cüy-i derd-mendân
bu cefâdan geç

54. bu:

Gazel 30

Mısra: 4

" Bu" işaret sıfatı.

Çıkardıñ başdan ol âfet-i devrânı
âhîr kâr
Bu kec- revlikle ḥavf itmez misiñ
Allâhdan ey çarḥ

55. bu:

Gazel 30

Mısra: 4

" Bu" işaret sıfatı.

Çıkardıñ başdan ol âfet-i devrânı
âhîr kâr
Bu kec- revlikle ḥavf itmez misiñ
Allâhdan ey çarḥ

56. bu:

Gazel 36

Mısra: 9

" Bu" işaret sıfatı.

Tazmîn idüp bu mısra 'ı olma
süḥan-dırâz
Bisyr olan güherse de bi-i'tibâr
olur

57. bu:

Gazel 37

Mısra: 10

" Bu" işaret sıfatı.

Cezb itdi mü miyânını âgüş-ı
zerdime
Çün keh-rübâ bu ḥâşşa ancak
berimdedir

58. bu:

Gazel 41

Mısra: 9

" Bu" işaret sıfatı.

Bu süz-ı sîne bu dâğ-ı derûn ile Es
'ad
Şarîr-i ḥameñi güş it ki nâya
mâ'ildir

59. bu:

Gazel 41

Mısra: 9

" Bu" işaret sıfatı.

Bu süz-ı sîne bu dâğ-ı derûn ile Es
'ad
Şarîr-i ḥameñi güş it ki nâya
mâ'ildir

60. bu:

Gazel 42

Mısra: 14

" Bu" işaret sıfatı.

Firâz-ı püşte-i şabra çık Es'adâ
naẓar it
Bu dâm-gâh-ı cefâdan bize rehâ
görünür

61. bu:

Gazel 46

Mısra: 13

" Bu" işaret sıfatı.

Bu nev nazm-ı ğarîbe ta'n olunmaz
Es'adâ zîrâ
Süḥan-güyî-i gurbet ḥabt-i 'aşvâ-
veş perîşândır

62. bu:

Gazel 51

Mısra: 3

" Bu" işaret sıfatı.

'Aceb mi bâda virsem kendini bu
geşt-zâr içre
Ki ḥâşıl bâna berķ-ı ḥırmen-i
sâmânım olmuşdur

63. bu:

Gazel 54

Mısra: 10

" Bu" işaret sıfatı.

Her zıll-ı şâhı bir feraha dâl
naḥliniñ
Ser-tâ-be-pâ neşât bu câyñ orası
var

64. bu:

Gazel 63

Mısra: 10

" Bu" işaret sıfatı.

Nikât-ı nâşî'a-i nazm-ı mu'cizim
Es'ad
Bu şi'ri levḥa-i ser-şafḥa-i kirâm
eyler

65. bu:

Gazel 66

Mısra: 7

" Bu" işaret sıfatı.

Bu vaz'-ı bârid-i çarḥ eylemez bizi
handân

Olur mı şiddet-i ser-mâda inbisât-ı
bahâr

66. bu:
Gazel 67
Mısra: 2
" Bu" işaret sıfatı.

Sûzişin şanma dilâ nâr-ı
cünûnuñdandır
Bu teb ü tâb seniñ süz-ı
derûnuñdandır

67. bu:
Gazel 67
Mısra: 10
" Bu" işaret sıfatı.

Hükmin icrâda yine ahter-i nahts-i
bahtıñ
Es'adâ var ise bu tâli'-i
dünuñdandır

68. bu:
Gazel 77
Mısra: 12
" Bu" işaret sıfatı.

Ruḥ-ı hüy-rîzin ile la'lin evsâfın
nüvişt eyler
Bu şan'atda mişâl-i hâme bir
gevher-fürüş olmaz

69. bu:
Gazel 84
Mısra: 5
" Bu" işaret sıfatı.

Bu nev-kıbâb kühen-sâk çarḫ ı âḫir
biz
Ḥarâb-ı nâliş-i ḡam lerze-rîz-i âḫ
ideriz

70. bu:
Gazel 85
Mısra: 3
" Bu" işaret sıfatı.

Bu merhaledeirmek için Şubḥ-ı
merama
Âḫ-ı dili hem-şu'le-i mâḫ itmege
degmez

71. bu:
Gazel 85
Mısra: 9
" Bu" işaret sıfatı.

Es'ad hele bu şem'-i bezm-gâḫ-ı
fenâya
Pervâne-şîfat cismi tebâḫ itmege
degmez

72. bu:
Gazel 87

Mısra: 9
" Bu" işaret sıfatı.

N'ola bu za'f ile ḥamyâze-ger
olsaḫ çü hilâl
Dem-be-dem çille-keş-i 'aşk-ı
kemân-ebrüyuz

73. bu:
Gazel 91
Mısra: 11
" Bu" işaret sıfatı.

Bu geşt-gehde ḫırmıñ-i sâmanı
Ḥâşılı
Buldum henüz ser-zede kendim
ḥaşâdsız

74. bu:
Gazel 98
Mısra: 6
" Bu" işaret sıfatı.

Sen de diliñle ugradın ey bülbül
eyle pes
Sana bu hoş nevâlar içün oldu cā
kafes

75. bu:
Gazel 101
Mısra: 5
" Bu" işaret sıfatı.

Şebihdir tîre-i hicrân u tâb-ı vaşla
bu gerdiş
Şeb ü rûzı felek ol vaz' içün gûyâ
mişâl itmiş

76. bu:
Gazel 104
Mısra: 1
" Bu" işaret sıfatı.

Meyle eyler bu dil-i pür-süz-
meşreb keşmekeş
Bü'l-'acebdır âb ile âteş ider hep
keşmekeş

77. bu:
Gazel 105
Mısra: 4
" Bu" işaret sıfatı.

Bir kerre nigâḫ iden olur rûyuña
ḫayrân
Bu Cezbe vü âñ ḫüsn-i perî-zâdına
maḥşûş

78. bu:
Gazel 105
Mısra: 8
" Bu" işaret sıfatı.

Güller gibi açdı nefesiñ ḡoncay
âḫir

Bülbül bu eşer nâle vü feryâdıña
maḥşûş

79. bu:
Gazel 109
Mısra: 8
" Bu" işaret sıfatı.

Cânım gibi ey rûḫ-i revân lû'lû-i
'aşkın
İtsem yeridir bu dil-i bî-kîñede
mahfûz

80. bu:
Gazel 111
Mısra: 4
" Bu" işaret sıfatı.

Zülfî sevdâsın çekerken tiğ çekdi
ḡamzesi
Bu keşâkeşlerle bende ḫalmadı
tâkat dirig

81. bu:
Gazel 126
Mısra: 3
" Bu" işaret sıfatı.

Bu şüriş kim şehâ vardır nigâḫ-ı
sihr-sâzında
Koparsa günde yüz biñ fitne yer
yer azdır çeşmiñ

82. bu:
Gazel 134
Mısra: 5
" Bu" işaret sıfatı.

Bu nâz u 'işve bu ḫüsn ü bahâ ile o
perî
'Aceb mi ferd iken efrâdı cem'e
olsa Mişâl

83. bu:
Gazel 134
Mısra: 5
" Bu" işaret sıfatı.

Bu nâz u 'işve bu ḫüsn ü bahâ ile o
perî
'Aceb mi ferd iken efrâdı cem'e
olsa Mişâl

84. bu:
Gazel 152
Mısra: 9
" Bu" işaret sıfatı.

Gürîz eyler mi rencür olmadan bu
bezmde Es'ad
Mezâḫ-âlûd olan keyfiyyet-i
şahbâ-yı bî-ḡışdan

85. bu:
Gazel 157

Mısra: 4

" Bu" işaret sıfatı.

Bedîhîdir ki kasd-ı cân ider pür-
çîn-i kîn olmuş
Bu ma'nâdır çıkan evvel nazarda
beyt-i ebrûdan

86. bu:

Gazel 169

Mısra: 6

" Bu" işaret sıfatı.

Düşdün yeni başdan heves-i kâkül-
i yâre
Dîvâne misîñ ey dil-i şeydâ bu
hevâ ne

87. bu:

Gazel 172

Mısra: 8

" Bu" işaret sıfatı.

Biz ol piyâle-keş-i miñnetiz ki reşk
eyler
Hezâr sāğar-ı zer bu kühen
sifâlimize

88. bu:

Gazel 174

Mısra: 10

" Bu" işaret sıfatı.

Sûhan-verlikde Es'ad ebkem eyler
nice güyâyı
Giderse vâdî-i eş'âra nuţkı bu
siyâk üzre

89. bu:

Gazel 177

Mısra: 12

" Bu" işaret sıfatı.

hayâl-i 'arız-ı yâr ile Es'ad girye-
rîz olsam
Gül-âb-efşân olur bu çeşm-i giryân
kaţra-ber-kaţra

90. bu:

Gazel 180

Mısra: 6

" Bu" işaret sıfatı.

Şu'â'ı gibi düşerdi zemîne mihr-i
semâ
Felekde görse 'izârın bu istinâre ile

91. bu:

Gazel 185

Mısra: 1

" Bu" işaret sıfatı.

İtdi bizi rencide bu dehr-i gele-pîşe
Âzürde-i hâr-ı elemiz geleli nîşe

92. bu:

Gazel 186

Mısra: 2

" Bu" işaret sıfatı.

Vefâ iderse o rûh-i revân
murâdımca
Bu cism-i mürde bulur tâze cân
murâdımca

93. bu:

Gazel 186

Mısra: 10

" Bu" işaret sıfatı.

Döner mi kutb-ı ümîd üzre Es'adâ
bilmem
Bu âsyâb-ı felek bir zamân
murâdımca

94. bu:

Gazel 190

Mısra: 11

" Bu" işaret sıfatı.

Sînede bu elif ü dâğ-ile nâlem
işiden
Bâng-i şeş-târ ile tanbûrdan olur
âbî

95. bu:

Gazel 197

Mısra: 10

" Bu" işaret sıfatı.

hâbımda esb-i vuşlata oldum süvâr
lîk
'Ayn-ı firâset ile bu rû'yâ
yorulmadı

96. bu:

Gazel 200

Mısra: 15

" Bu" işaret sıfatı.

Es'ada bu tekye-gâhda takvâ-yı
'aşk ile
İrşâd-sâz-ı zümre-i zühhâd olam
gibi

97. bu:

Gazel 204

Mısra: 8

" Bu" işaret sıfatı.

Bana ol sîm-berden yâd-gâr eksik
değil ammâ
Bu tâze Dâğ-ı sürh ol hançer-i zer-
kârdan geldi

98. bu:

Gazel 204

Mısra: 10

" Bu" işaret sıfatı.

Değil şâyeste-i tanzîr ammâ ol şeh-
i nazma
Disünler bu gazel de Es'ad-ı gam-
hârdan geldi

99. bu:

Kaside 1

Mısra: 14

" Bu" işaret sıfatı.

Uyduñ hevâlara ne 'aceb gaflet
eylediñ
'Âlem te'accüb eyleye bu fi'l ile
saña

100. bu:

Kaside 1

Mısra: 78

" Bu" işaret sıfatı.

Başla belâgat üzre me'ânî-
mu'cize
Bulsun bu nev nesîd feşâhatla
intiha

101. bu:

Kaside 3

Mısra: 60

" Bu" işaret sıfatı.

Birisi de o gürûh-ı mezellet-âlûdun
Bu ahkar Es'ad-ı 'asî vü zâr-ı
şeydâdır

102. bu:

Kaside 4

Mısra: 52

" Bu" işaret sıfatı.

Nâliş-ger oldı gülşen-i medhiñde
bir
kıl-k-i hezâr bu gazel-i pür-belâgati

103. bu:

Kaside 5

Mısra: 10

" Bu" işaret sıfatı.

Kîmyâ-yı rehine cismi idüp
fersude
Zer-nişân eyleyelim bu ten-i hâk-
âlûde

104. bu:

Kaside 5

Mısra: 67

" Bu" işaret sıfatı.

kıl şefâ'at bu siyeh-rû ve kesîr-
'isyana
Koma bu Es'adı kim nâr-ı cehîme
yana

105. bu:

Kaside 5

Mısra: 68

" Bu" işaret sıfatı.

kıl şefâ'at bu siyeh-rû ve kesîr-
'isyana
Koma bu Es'adı kim nâr-ı cehîme
yana

106. bu:

Kaside 6

Mısra: 20

" Bu" işaret sıfatı.

Çemen pür-sebz ü hurrem gül-sitân
handan olup dâim
Nice olmaz bu köhne bağ-ı 'âlem
taze feyz-âver

107. bu:

Kaside 6

Mısra: 50

" Bu" işaret sıfatı.

Cihan âsâr-ı 'adl ü dâd u cûduñla
pür oldukça
İde vaşf-ı hümayunuñ bu da'î
Es'ad-ı ahkar

108. bu:

Kaside 7

Mısra: 23

" Bu" işaret sıfatı.

Bu hilkat-i bihîn-ter ile şâhid-i
bahar
Şad nâz u 'işvelerle ki gülşen-nişîn
ola

109. bu:

Kaside 7

Mısra: 29

" Bu" işaret sıfatı.

Şâyân-terîn olan bu dem-i feyz-
feyzde
Endîşe böyle bir gazel-i nev-zemîn
ola

110. bu:

Kaside 7

Mısra: 43

" Bu" işaret sıfatı.

Kim vaqt-i nevbahâr ola bu
mevsim-i latif
Hem devr-i şevk-i tavr-ı hıdîv-i
güzîn ola

111. bu:

Kaside 7

Mısra: 86

" Bu" işaret sıfatı.

Tâ kim güzide feyz-i dem-i
nevbahâr ile

Bu gül-riyâz-ı dehr çü huld-i berin
ola

112. bu:

Kaside 8

Mısra: 43

" Bu" işaret sıfatı.

Bu halet şanmañız âsâr-ı feyz-i
nevbahâridir
Ki tervîh ide mevcudata böyle fazl
u 'irfânı

113. bu:

Kaside 10

Mısra: 40

" Bu" işaret sıfatı.

Ol nâzım-ı der-vaşf-ı hüdâvend-i
cihan kim
Bu kâr-ı celî rûtbe-i 'ulyâ-yı
kalemdir

114. bu:

Kaside 10

Mısra: 62

" Bu" işaret sıfatı.

kıldı o kadar kârım evsâfına talîk
Kim bu gazel-i ter dañi inşâ-yı
kalemdir

115. bu:

Kaside 10

Mısra: 67

" Bu" işaret sıfatı.

Bu meşk-i fitenle o dü ebrû-yı
siyeh-tâb
ham-geşte-kün-i kâmet-i bâlâ-yı
kalemdir

116. bu:

Kaside 10

Mısra: 82

" Bu" işaret sıfatı.

Tâ-haşr ide müzdâd Huda devlet ü
'ömrin
Dâ'im bu du'â evvel-i imlâ-yı
kalemdir

117. bu:

Kaside 11

Mısra: 22

" Bu" işaret sıfatı.

kıl-k-i lâlî o kadar mu'cize-güy
eyledi kim
Yazdı levh-i dile bu nev gazel-i
garrâyı

118. bu:

Lugaz 8

Mısra: 7

" Bu" işaret sıfatı.

Anıñ bu halk-ı cihân cümle
mübtelâsıdır
Fezâ-yı sinesi güyâ gümüş ovasıdır

119. bu:

Lugaz 9

Mısra: 8

" Bu" işaret sıfatı.

Felekde iki olsa mihr-i rahşân
Bu iki murgı dirdim ana yek-sân

120. bu:

Lugaz 10

Mısra: 4

" Bu" işaret sıfatı.

Ki vücûdına sebep hayvandır
Anı bu Hâle koyan insandır

121. bu:

Lugaz 10

Mısra: 22

" Bu" işaret sıfatı.

Birisi dañi hemân ejderdir
Bu husûmetde dañi bed-terdir

122. bu:

Lugaz 13

Mısra: 22

" Bu" işaret sıfatı.

Ba'de anı sen müennes kıl
N'oldığın bu lugazden bil

123. bu:

Lugaz 17

Mısra: 4

" Bu" işaret sıfatı.

kalbi 'aksı ile hemân birdir
Aña mahşûş bu 'aceb serdir

124. bu:

Lugaz 19

Mısra: 29

" Bu" işaret sıfatı.

İktiran eyleyüp bu cümle tamam
Olur ol dem o nâm-ı nâmî tamam

125. bu:

Muamma 7

Mısra: 2

" Bu" işaret sıfatı.

Naqd-i hûşum aldı virmez ol şeh-i
'âlî-cenâb
Olsa bir sermâye bârî ya kesilse bu
hisâb

126. bu:

Muamma 11

Mısra: 2

" Bu" işaret sıfatı.

Derûn-ı dideye ger pâ-nihâd olsa
hayâl-i yâr
Döner derbân-ı isme bu müjem
güyâ mu'ammâdır

127. **bu:**
Murabba 3
Mısra: 1
"Bu" işaret sıfatı.

Gün yüzünden vechi var olsa
münevver bu cihân
Evc-i hüsnün ey efendim mihr-i
tâb-efşânısıñ

128. **bu:**
Müsemmen 1
Mısra: 12
"Bu" işaret sıfatı.

Bend-i zülfünde qalup Hâl-diger-
gün olmuş
Dil-i dîvâne bu sevdâ ile mecnûn
olmuş

129. **bu:**
Müsemmen 1
Mısra: 70
"Bu" işaret sıfatı.

Nutq-ı 'İsî gibi la'liñde iken şehd
şehâ
Va'de-i vaşlîñ ile eyle bu bîmâra
deva

130. **bu:**
Nazm 10
Mısra: 3
"Bu" işaret sıfatı.

Bu nemâ-gâhda yek reşha-çeş-i
feyz olanıñ
Bâde-i nahl-i şafâ-perverişi hâim
olmaz

131. **bu:**
Nazm 17
Mısra: 4
"Bu" işaret sıfatı.

O şeh nâz eyledikçe ben niyâz-ı
büselik kıldım
Tarab-bahşâ-yı 'uşşak oldu bu
Hâletle efgânım

132. **bu:**
Nazm 23
Mısra: 2
"Bu" işaret sıfatı.

şad-pâre kılarıñ yine dermân da
seniñdir
Bu dil de seniñ hançer-i bürrân da
seniñdir

133. **bu:**
Nazm 25
Mısra: 4
"Bu" işaret sıfatı.

Se rûze kâr-ı dil-i zârı itme bâzîçe
Küşâd-ı bahtı bu şeş-dergehiñ
dübâre degildir

134. **bu:**
Nazm 26
Mısra: 3
"Bu" işaret sıfatı.

Bu âh-ı felek-süzüñ Te'şiri hevâ
mıdır
Yohsa o meh-i nevde süzişden
Eşer var mı

135. **bu:**
Nazm 32
Mısra: 2
"Bu" işaret sıfatı.

şafâ tab'-ı latîf-i yâre mahşûs
Sunûf-ı gam bu cism-i zâre mahşûs

136. **bu:**
Rûbai 4
Mısra: 2
"Bu" işaret sıfatı.

Ey âh-ı şerer-feşân nedir feryâdiñ
Kimdir ki 'aceb bu vech ile üstâdiñ

137. **bu:**
Rûbai 9
Mısra: 3
"Bu" işaret sıfatı.

Üftâde-i çeşm-i mestiñ iken bu dil
Lâyık mı nigâh itmesin gâh u
geh

138. **bu:**
Tahmis 1
Mısra: 44
"Bu" işaret sıfatı.

Recâ-yı mağfîret kıl durma Es'ad
cân ile dilden
Bu fırsat böyle kalmaz Neyliyâ bir
gün çıkar elden

139. **bu:**
Tahmis 5
Mısra: 17
"Bu" işaret sıfatı.

Kodım râhında istirhâm idüp bu
cân-ı bîmârı
Görünce gerçi sundum 'arz-ı hâl-i
hâtır-ı zârı

140. **bu:**
Tahmis 5

Mısra: 24
"Bu" işaret sıfatı.

Çü Es'ad gerçi çok gün geçdi ben
fıkr-i muhal itdim
Bu şeb ol mâh-rûnuñ 'İsmetî vaşlîñ
hayâl itdim

141. **bu:**
Tarih 1
Mısra: 15
"Bu" işaret sıfatı.

Oldı bu mafla'-ı garrâ vü dü-târîh
ol dem
Halka tebşîr-kün-i maqdem-i
şadrü'l-vüzerâ

142. **bu:**
Tarih 2
Mısra: 12
"Bu" işaret sıfatı.

Halîlullâh ile bî-şübhe hem-nâm
oldıgındandır
Bu halet âyet-i "berd ü selâm"ı
eyledi imâ

143. **bu:**
Tarih 3
Mısra: 18
"Bu" işaret sıfatı.

Temam olunca Es'ad lafzan u
ma'nen didim târîh
Yapıldı biñ yüz otuz altıda bu
ma'bed-i zîbâ

144. **bu:**
Tarih 4
Mısra: 8
"Bu" işaret sıfatı.

Dü-târîh ile tebrik itmege hâtif den
Es'ad-veş
Bu beyt ile nidâ-yı müjde-i şadî-
resân geldi

145. **bu:**
Tarih 5
Mısra: 11
"Bu" işaret sıfatı.

Muhassal bu fazîlet istikâmet fitnat
u 'iffet
Ezelden hilkatinde çâr-'unsürdür
anıñ güyâ

146. **bu:**
Tarih 10
Mısra: 5
"Bu" işaret sıfatı.

şadef-i dürr-i girân-kadr-i
sa'âdetdir bu

Kenz-i merşüş-i bihîn gevher-i
‘izzetdir bu

147. **bu:**

Tarih 10

Mısra: 6

"Bu" işaret sıfatı.

şadef-i dürr-i girân-kadr-i
sa‘âdetdir bu
Kenz-i merşüş-i bihîn gevher-i
‘izzetdir bu

148. **bu:**

Tarih 10

Mısra: 24

"Bu" işaret sıfatı.

Bir melek geldi temâmında didi
şad tahsîn
kıldı bu beyt-i dü-târîh ile vaşfın
tebyîn

149. **bu:**

Tarih 11

Mısra: 6

"Bu" işaret sıfatı.

Olur mı nüzline hem-tâ simât-ı
Keykâvus
Bu şân u şevketi hâbında görmedi
Dârâ

150. **bu:**

Tarih 13

Mısra: 1

"Bu" işaret sıfatı.

Kerâmet-pîşe şeyh-i Mevlevi bu
câ-yı zîbâyı
Medâr-ı himmet-i pîrân ile kıldı
binâ hâkkâ

151. **bu:**

Tarih 13

Mısra: 6

"Bu" işaret sıfatı.

Didi tebrik idüp kerrübiyân-ı ‘arş
târîhin
Bu ra‘nâ beyt-i zîbâ-tarzı âbâdan
ide Mevlâ

152. **bu:**

Tarih 15

Mısra: 10

"Bu" işaret sıfatı.

Cenâb-ı Hâzret-i şadr-ı güzîne
Bu sâl-i hayrı meymûn ide Mevlâ

153. **bu:**

Tarih 20

Mısra: 7

"Bu" işaret sıfatı.

Birer târîh ile her mısra‘ın bu
nazm-ı zîbânın
Didi gûş eyleyüp bu feth-i pâki
bende-i Es‘ad

154. **bu:**

Tarih 20

Mısra: 8

"Bu" işaret sıfatı.

Birer târîh ile her mısra‘ın bu
nazm-ı zîbânın
Didi gûş eyleyüp bu feth-i pâki
bende-i Es‘ad

155. **bu:**

Tarih 21

Mısra: 21

"Bu" işaret sıfatı.

Didi bir beyt-i dü-târîh bu feth ü
zafere
Şevk ile ez-dil ü cân da‘î-i devlet
Es‘ad

156. **bu:**

Tarih 23

Mısra: 9

"Bu" işaret sıfatı.

Bu serây-ı devlete ‘izz ü sa‘âdetle
gele
Sulb-i pâkinden nice şeh-zâde-i
‘âlî-tebâr

157. **bu:**

Tarih 23

Mısra: 11

"Bu" işaret sıfatı.

Ola bu dürr-i girân-kadr-i
hümâyûnuñ da‘î
Zîver-i tâc-ı serîr-i savlet ü devlet-
disâr

158. **bu:**

Tarih 23

Mısra: 16

"Bu" işaret sıfatı.

Dehre teşrîfin dü-târîh ile tebrîk
itmege
Didi şevk ile bu beyti Es‘ad-ı
esniye-kâr

159. **bu:**

Tarih 24

Mısra: 20

"Bu" işaret sıfatı.

İdüp şad müjdeler hâtif didi ey
Es‘ad-ı dâ‘î
Saña bâdî-i şadî dinle bu târîh-i
garrâdır

160. **bu:**

Tarih 26

Mısra: 13

"Bu" işaret sıfatı.

Es‘adâ bu nazmımın her mısra‘ın
târîh idüp
Ez-dil ü ez-cân didim olup kerem-
hâh-ı cezîl

161. **bu:**

Tarih 27

Mısra: 5

"Bu" işaret sıfatı.

Âb-ı hayvândan münevverdir bu
‘ayn-ı sâf kim
Menba‘ı zûlmet anın bunun menâr-
ı mü‘minîn

162. **bu:**

Tarih 27

Mısra: 10

"Bu" işaret sıfatı.

Lüle dir ‘atşâna târîhin lisân-ı Hâl
ile
İç bu vâlâ çeşme-sâr-ı sâfdan
mâ‘u‘l-ma‘în

163. **bu:**

Tarih 28

Mısra: 10

"Bu" işaret sıfatı.

Bir melek indi semâdan yere güftâr
iderek
Es‘adâ şevk ile bu beyt-i dü-târîhi
hemân

164. **bu:**

Tarih 31

Mısra: 15

"Bu" işaret sıfatı.

Oldı tekmîline bu mısra‘-ı bâlâ
târîh
Bu ne dil-cü ne müferrih ne güzel
şâdirevân

165. **bu:**

Tarih 32

Mısra: 11

"Bu" işaret sıfatı.

Dâimâ bu şu‘le-cây-ı devlet ü iclâl
ola
Bendeğâna germ-bağş u düşmene
âteş-feşân

166. **bu:**

Tarih 33

Mısra: 11

"Bu" işaret sıfatı.

Mühr alup bu sâl-i bin yüz kırk
üçde müjdeler
Âsaf-ı dehr oldu İbrâhîm Pâşâ
yümn ile

167. **bu:**
Tarih 35
Mısra: 12
" Bu" işaret sıfatı.

Musannifin-i selef rûhı cümle şād
oldı
Bina olunca sa'âdetle bu
kütübhâne

168. **bu:**
Tarih 35
Mısra: 33
" Bu" işaret sıfatı.

Ya Taşkendî hemân kendi bu
bizâ'a ile
Sezâ ya İbn-i Hacerdir disem o
bünyâna

169. **bu:**
Tarih 35
Mısra: 43
" Bu" işaret sıfatı.

Bu hayr-ı pür-berekâtın daği olup
maqbûl
Sevabı sebt oluna tâk-ı 'arş-ı
Sübhâna

170. **bu:**
Tarih 35
Mısra: 46
" Bu" işaret sıfatı.

Hezâr yümn ü sa'âdetle Es'adâ
iricek
Bu nev hazâne-i ekmel temâm-ı
pâyâna

171. **bu:**
Tarih 37
Mısra: 11
" Bu" işaret sıfatı.

Bu nev beyt-i dü-târîh ile kıl
tebrîk-i 'îd Es'ad
Ki hatm olsun du'â birle bu nazm-ı
behcet-âlûde

172. **bu:**
Tarih 37
Mısra: 12
" Bu" işaret sıfatı.

Bu nev beyt-i dü-târîh ile kıl
tebrîk-i 'îd Es'ad
Ki hatm olsun du'â birle bu nazm-ı
behcet-âlûde

173. **bu:**
Tarih 38
Mısra: 8
" Bu" işaret sıfatı.

Du'â'-güyâmı yer yer Es'ad-âsâ
hâtif-i gaybî
Bu nev beyt-i dü-târîh ile tebşir itdi
her sûda

174. **bu:**
Tarih 39
Mısra: 8
" Bu" işaret sıfatı.

Olunca zıll-ı vâlâ-şân-ı lufti 'âleme
memdûd
Halâsa dil-fırîb oldu bu âsâyişle
etvârı

175. **bu:**
Tarih 39
Mısra: 29
" Bu" işaret sıfatı.

Yine bu sâl-i ferruḥ-fâl-i şevḳ-
âverde de çünküm
şafâsından tarab-zâr eylemekle
şahn-ı gülzârı

176. **bu:**
Tarih 40
Mısra: 9
" Bu" işaret sıfatı.

Nice rûh-âşinâ olmaz bu kasr-ı
'âlem-ârâ kim
Hevâ-dâr eyledi ḥüsni nesîm-i rûh-
efzâyı

177. **bu:**
Tarih 40
Mısra: 11
" Bu" işaret sıfatı.

Bu kasr-ı dil-pesendiñ nükheth-i her
verd-i tasvîri
Dimâg-âlûde-i gül-büy-i şādî kıldı
dünyâyı

178. **bu:**
Tarih 40
Mısra: 14
" Bu" işaret sıfatı.

Sezâdır eylese nessâc-ı pîr-i çarḥ
ferşide
Bu kaşr-ı dil-küşâyâ atlas-ı gerdün-
ı vâlâyı

179. **bu:**
Tarih 40
Mısra: 18
" Bu" işaret sıfatı.

ḥudâyâ tâ-be-maḥşer ma'den-i şad-
dürr-i şādî kıl
Bu nev-tarḥ-ı biḥîn-resm-i mu'allâ
kasr-ı ra'nâyı

180. **bu:**
Tarih 40
Mısra: 20
" Bu" işaret sıfatı.

Dü-târîh ile tebrîk itmege itmâmını
anıñ
Didim şad şevḳ ile Es'ad o dem bu
beyt-i garrâyı

181. **bu:**
Tarih 40
Mısra: 22
" Bu" işaret sıfatı.

İlâhî matla'-ı mihr ü meh-i şevḳ u
şafâ eyle
Bu kasr-ı dil-küşâ-bünyâd-ı vâlâ-
tarḥ u zîbâyı

182. **bu:**
Tarih 41
Mısra: 13
" Bu" işaret sıfatı.

'Adîl olmaz yine bu kasr-ı pāk-i
Eşrefâbâda
Fırâşı atlas-ı çarḥ olsa daği olmaya
hem-pâ

183. **bu:**
Tarih 41
Mısra: 24
" Bu" işaret sıfatı.

'Acebdîr kim le'âlî kânı ka'r-ı
Baḥr iken hergiz
Leb-i deryada kılmışdır tekevvin
bu dür-i yek-tâ

184. **bu:**
Tarih 41
Mısra: 29
" Bu" işaret sıfatı.

Bu nâ-dîde nukûş-ı bî-'adîli görse
ger Mânî
İderdi levḥa-i ḥayret-fezâsın Baḥra
dek ilkâ

185. **bu:**
Tarih 41
Mısra: 32
" Bu" işaret sıfatı.

Sa'âdet ile burc-i hûta tahvîl eyledi
ḥurşîd
Kenâr-ı yemde rahşân şanma bu
nev kasr-ı tâb-efzâ

186. **bu:****Tarih 41**

Mısra: 40

" Bu" işaret sıfatı.

Muhassal her şükûfe bir sebakdan
feyz alup yer yer
Bu kâh-ı cennet-âsânın iderler
midhâtin ifâ

187. **bu:****Tarih 41**

Mısra: 45

" Bu" işaret sıfatı.

Bu halet bu nezâhet bu letafet bu
şerâfetle
Nice ber-ceste-tarh olmaz bu kasr-ı
dil-küşâ zîrâ

188. **bu:****Tarih 41**

Mısra: 45

" Bu" işaret sıfatı.

Bu halet bu nezâhet bu letafet bu
şerâfetle
Nice ber-ceste-tarh olmaz bu kasr-ı
dil-küşâ zîrâ

189. **bu:****Tarih 41**

Mısra: 45

" Bu" işaret sıfatı.

Bu halet bu nezâhet bu letafet bu
şerâfetle
Nice ber-ceste-tarh olmaz bu kasr-ı
dil-küşâ zîrâ

190. **bu:****Tarih 41**

Mısra: 45

" Bu" işaret sıfatı.

Bu halet bu nezâhet bu letafet bu
şerâfetle
Nice ber-ceste-tarh olmaz bu kasr-ı
dil-küşâ zîrâ

191. **bu:****Tarih 41**

Mısra: 46

" Bu" işaret sıfatı.

Bu halet bu nezâhet bu letafet bu
şerâfetle
Nice ber-ceste-tarh olmaz bu kasr-ı
dil-küşâ zîrâ

192. **bu:****Tarih 41**

Mısra: 57

" Bu" işaret sıfatı.

şadef-âsâ bu dergâh-ı mu'allâ ana
me'vâdır
Vücūd-ı nâzeninidir içinde gevher-
i yek-tâ

193. **bu:****Tarih 41**

Mısra: 60

" Bu" işaret sıfatı.

O bir tâbiş-fürüz-ı 'izz ü rif 'at pāk
gevherdir
Aña kândır bu kâh-ı zîver-efzâ vü
ziyâ-bahşâ

194. **bu:****Tarih 41**

Mısra: 62

" Bu" işaret sıfatı.

O bir mergüb zîbâ nüsha-i tenvîr-i
'izzettir
Aña oldu mutallâ mahfaza bu kasr-ı
nev-peydâ

195. **bu:****Tarih 41**

Mısra: 66

" Bu" işaret sıfatı.

İderken nazm-ı mürvârîd-i evsâfi
içün verziş
İki pākîze târîh oldu bu beyt-i du'â
mağzâ

196. **bu:****Tarih 41**

Mısra: 68

" Bu" işaret sıfatı.

Mu'ammer eyleyüp 'izz ü sa'âdet
ile bânîyi
Bu nev kasr-ı dil-ârâ-resmî âbâdân
ide Mevlâ

197. **bu:****Tarih 42**

Mısra: 7

" Bu" işaret sıfatı.

Bu demde evc-i sulbinden olup bir
mâh-ı nev tâlî
Cihânı eyledi pür-tâb nûr-ı pāk-i
ihsânı

198. **bu:****Tarih 42**

Mısra: 11

" Bu" işaret sıfatı.

Du'â idüp didim bu beyt-i garrâ-yı
dü-târîhin
Sa'âdetle olunca Es'adâ mevlûd-i
zî-şânî

199. **bu:****Tarih 43**

Mısra: 8

" Bu" işaret sıfatı.

Sahîfe-i dilimin Es'ad o demde
hemân
Bu beyt-i pāk ü dü-târîh oldu
mersûmı

200. **bu:****Tarih 44**

Mısra: 27

" Bu" işaret sıfatı.

Târîh oldu haşkâ bu mısra'-ı dil-ârâ
Tarh-ı bihîni vâlâ devlet-serây-ı
'âlî

201. **bu:****Tarih 45**

Mısra: 13

" Bu" işaret sıfatı.

Bu sâliñ habbezâ sâl-i neşât
olmağla târîhi
Kühen şâdîlere bir taze Hâlet geldi
hoş geldi

202. **bu:****Tarih 46**

Mısra: 4

" Bu" işaret sıfatı.

Dergeh-i devletiniñ bendelerine
Es'ad
Oldı târîh bu fermân-ı celîl-i şâhî

203. **bu:****Terkib-bend 1**

Mısra: 65

" Bu" işaret sıfatı.

Yâ Rab bu dil-i gamîni her dem
kıl şevk ile pür-neşât u hurrem

204. **bunda:-n, -da****Lugaz 16**

Mısra: 14

" Bu" işaret zamiri.

İsmin ancak anıñ Allah bilür
Bunda vardır aña zîrâ imâ

205. **bü:****Muamma 2**

Mısra: 1

Koku, rayiha.

Olsa da bin nâfe müşk ol zülûf
kanda kanda bü
Râyihi-yle kim ki me'lûf ola anlar
mü-be-mü

206. **bü:****Gazel 152**

Mısra: 8
(Fars. bûy > bû) Koku.

Nice hem-Hâl olur rûyuñla mihr-i
çarh-ı encüm-dâr
Gelür mi bû gül-i tasvîr-i kâlâ-yı
münâkaşdan

207. **bû:**
Gazel 170
Mısra: 4
1.Koku, rayiha. 2.Ümit. 3.İz.

'Adem-vücûd o deñlü dehân-ı
tengî kim
Nühüfte bû gibi güftâr o gonça-i
femde

208. **bu:**
Kaside 9
Mısra: 85
" Bu " işaret sıfatı.

Figân u zarı kim eyler bu devr-i
hurremde
İderse bülbül ider âh u nâleyi her
bâr

209. **bu:**
Kaside 9
Mısra: 99
" Bu " işaret sıfatı.

Bu haletimden idüp kesb-i feyz-i
vücûd
O ân 'âlem-i kevn-i sühan olur
devvâr

210. **bu:**
Kaside 11
Mısra: 100
" Bu " işaret sıfatı.

Tâ ki hırşîd-i cihân-tâbiş-i feyz-i
Feyyaz
Şu'le-zâr eyleye bu 'arsa-geh-i
dünyâyı

bu dem:

1. **bu dem:**
Kaside 7
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Bu zaman.

Dil-germî-i gazâle-i nevrûz ile bu
dem
hâk-i siyah bûy-dih-i müşk-i Çîn
ola

2. **bu dem:**
Kaside 7
Mısra: 39
Kelime Tipi: -
Bu zaman.

Şâdî hayât-ı taze bulup kevnde bu
dem
Endüh-ı bîm-i cân ile zâr u hazîn
ola

3. **bu dem:**
Kaside 9
Mısra: 83
Kelime Tipi: -
Bu zaman.

Bu demde kimse degil nîş-hâr-ı
derd ü elem
Meger ki eyleye âzürde şâh-ı
gülbüni hâr

4. **bu dem:**
Kaside 12
Mısra: 15
Kelime Tipi: -
Bu zaman.

Neş'e-i sâğar-ı mînây-nümâ ile bu
dem
Şeh-levendâne çerkeş n'ola
hançer lâle

5. **bu dem:**
Tarih 17
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Bu zaman.

Oldı tâlî ' evc-i nesl-i Hân
Ahmedden bu dem
Mâh-veş Şehzâde ' Abdülmâlik ol
Dârâ-me' âb

6. **bu dem:**
Tarih 23
Mısra: 17
Kelime Tipi: -
Bu zaman.

Geldi zîbâ sulb-i Ahmed Hân-ı
'âdilden bu dem
'Âleme Şehzâde ' Abdülmâlik ol
'âlî-vaqar

7. **bu dem:**
Tarih 30
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Bu zaman.

Bir sabâ-seyr keşti-i pâkiñ
kıldı inşâdına bu dem fermân

8. **bu dem:**
Tarih 35
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Bu zaman.

Gine bu dem dañi mañzâ hülûş-i
niyyet ile

Mutâva'at idüp ol şeh rızâ-yı
Raḥmâna

bu demde:

1. **bu demde:**
Tarih 5
Mısra: 15
Kelime Tipi: -
Bu zamanda, şimdi.

Bi-hamdi 'llâh hezârân yümn ü
iclâl ile bu demde
Sa'âdetle olunca zîb-bağş-ı
mesned-i vâlâ

bu deñlü:

1. **bu deñlü:**
Tahmis 2
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Bu kadar çok, bu şekilde.

Nedir suduñ bu deñlü sarf-ı emvâl-
i temennadan
Ta'alluk riştesin kat' eyleyüp ser-
cümle eşyadan

2. **bu deñlü:**
Gazel 161
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Bu denli, bu kadar, bu kadar
çok.

Bu deñlü nâlesin murg-i bahâr
itmezdi pey-der-pey
Hazân olup çemende gülleri bilse
ferâmûşın

bu esnada:

1. **bu esnada:**
Kaside 9
Mısra: 49
Kelime Tipi: -
Bu sırada.

Nesîm-i Şubḥ-ı bahârı görüp bu
esnada
Şükûfeniñ sebep-i seyrin itdim
istîfâr

bu gidişe hâtıra gelmez:

1. **bu gidişe hâtıra gelmez:**
Gazel 185
Mısra: 8
Kelime Tipi: **Kahp İfade**
(Olaylar, durum) bu şekilde
devam ettiği sürece (bazı şeylerin)
akla gelmemesi, hatırlanmaması.

Hep va'deler itmekde dürüg ile
güzâriş

Tahşil-i emel hâfıra gelmez bu
gidişe

bu gün:

1. bu gün:

Gazel 170

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

İçinde bulunulan gün.

Ruḥ-ı sefidini haṭ tîre-gün iderse
bu gün
Olur sevâd-ı şeb âhîr şabâh-ı
‘âlemde

bu güne:

1. bu güne:

Gazel 65

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Bu tarz, bu şekil.

Çü turre ben daḥî pejmürde-hâl ü
kâl oldum
İden bu güne perîşân o tîfl-ı
elkendir

2. bu güne:

Kaside 8

Mısra: 45

Kelime Tipi: -

Bu tarz, bu şekil.

Bu güne feyz-i ‘âlem-güre bādî var
ise oldı
Cenâb-ı Ḥazret-i müftî’l-enâm-ı
mülk-i ‘Osmânî

bu kadar:

1. bu kadar:

Gazel 10

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bu kadar, -çok fazla

anlamında-.

Bilmez ol kaşî kemânım bu kadar
çille çeküp
Bî-tüvân oldığım âlâmina idmândır
hep

2. bu kadar:

Gazel 67

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bu denli çok, bunca.

hâne-i şabr u şekîbiñ bu kadar
târâcî
Dilde sevdâ-yı haṭ-ı fitne-
nümünüñdandır

3. bu kadar:

Gazel 190

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Bu denli çok, bunca.

Olmasa nâleleri güş-hırâş-ı zühre
Târ-ı tanbûr yemezdi bu kadar
mızrâbı

4. bu kadar:

Müsemmen 1

Mısra: 57

Kelime Tipi: -

Bu ölçüde, bu miktarda.

Bî-vefâ oldığını bilmez idim tâ bu
kadar
Soñra duydum yog-umuş sende
ḥakîkatden Eşer

5. bu kadar:

Tarih 10

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Bu denli, bu ölçüde.

Çarḥın olmaz bu kadar kasr-ı
bülendi rüşen
kısalar ana zücâc-ı mehi câm-ı
revzen

bu kadarca:

1. bu kadarca:

Lugaz 15

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Bu kadarca, bu ölçüde.

Bunlarıñ evsâfı pek çokdur bu
kâfidir hemîn
Bu kadarca vaşf ile her kim bilürse
âferîn

bu kim:

1. bu kim:

Kaside 1

Mısra: 105

Kelime Tipi: -

Bu ki, budur.

Ey pâdişâh-ı milket-i levlâk ḥaḳ bu
kim
ḳayd-ı hatardan eylediñ
ümmeñleriñ rehâ

2. bu kim:

Tarih 9

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Bu ki, budur.

Ḥaḳ bu kim kat’-ı hudüd eylemede
taş dikdi

Nemçelü başını taşdan taşa ursun
zîrâ

3. bu kim:

Tarih 2

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Bu ki.

Ne himmetdir bu kim ol nâr-ı
germ-â-germ-i süz-efken
Şerâr-efşân iken bir ejdehâ-yı heft-
ser-âsâ

bu ne:

1. bu ne:

Nazm 5

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Bu nasıl bir...

Bu ne kâmet-i kıyâmet bu ne
cünbüş ü ne refâr
Ki düşer çü sâye ḥâke gören ‘âşık-ı
dil-efgâr

2. bu ne:

Nazm 5

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bu nasıl bir...

Bu ne gerden-i münevver ki fîrûḡı
mihre beñzer
Anı da had ile eyler dün ü gün
zevâle der-kâr

bü ‘1-aceb:

1. bü ‘1-aceb:

Gazel 50

Mısra: 5

Çok tuhaf.

Bü ‘1-aceb bir âteş-i hod-süzdur
ruḥsârî kim
Ḥâller âsar-ı tâb-ı ḥüsn-i süziş-
ḥüsidır

bü- ‘alî-i kitâb-ı ‘aşkı:

1. bü- ‘alî-i kitâb-ı ‘aşkı:

Terkib-bend 1

Mısra: 54

Kelime Tipi: -

Aşk kitabının İbni Sina’sı.

Hem Sa ‘d-i zamân-ı fenn-i miñnet
Hem Bü- ‘Alî-i kitâb-ı ‘aşkı

bü-alî-i nüsha-i ‘adl ü ‘azamet:

1. bü-alî-i nüsha-i ‘adl ü

‘azamet:

Kaside 10

Mısra: 75
Kelime Tipi: -
Büyüklük ve adalet sayfasının
İbn-i Sina'sı.

Ol Bū-Alī-i nüşa-i 'adl ü
'azametsin
Resm-i keremin mu'cize-pīrā-yı
kalemdir

budur ki:

1. **budur ki:**
Gazel 64
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Böyledir ki bu şekildedir.

Budur mu 'tād-ı efsün-gerdiş-i
gerdün-ı kīn-āyīn
Ki cüyā-yı terahhüm oldığın vedd
ü vefāsızdır

buhl ü incimād:

1. **buhl ü incimād:**
Kaside 4
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Cimrilik ve donma.

Ey çeşm-i cān ü dil yetişür buhl ü
incimād
Seyl eyle cüş-i cüy-i sirişk-i
nedameti

buhurdān:

1. **buhurdāna:-a**
Tarih 35
Mısra: 22
Buhurluk; içinde tütsü için
kullanılan maddelerin yakıldığı
kap.

İdüp düttüni tebhīr İmām Māverdi
Pür itdi 'anberī tibi gümüş
buhurdāna

buk'a:

1. **buk'ayı:-y, -ı**
Tarih 35
Mısra: 26
Yer, ülke, toprak, memleket.

Tilā-yı sīme ser-āğaz idince Sīvāsī
O buk'ayı Zehebī başladı zer-
eşāna

bul:

1. **bulmuş:-muş**
Lugaz 18
Mısra: 10
1. (Arayarak veya rastgele)

Bir şey, bir kimse veya bir durumla
karşılaşmak. 2. (Kaybedilen bir
şeyi) Tekrar elde etmek. 3. (Varlığı
bilinmeyen veya mevcut olmayan
bir şeyi) Ortaya çıkarmak,
keşfetmek, icat etmek.

Belki büstān-ı nazarda hoş-nümā
Bir gedūdūr bulmuş ol neşv ü
nemā

2. buldı:-dı

- Gazel 108**
Mısra: 6
(Arayarak veya rastgele) Bir
şey, bir kimse veya bir durumla
karşılaşmak.

Olsa benefşe-zār n'ola ravza-i
hayāl
Buldi henüz neşv ü nemā çün
bahār-ı hāt

3. buldı:-dı

- Gazel 186**
Mısra: 5
(Arayarak veya rastgele) Bir
şey, bir kimse veya bir durumla
karşılaşmak.

Henüz buldı dil-i zār tār-ı turresine
Rübüde olmağa bir nev-civān
murādımca

4. buldı:-dı

- Gazel 206**
Mısra: 7
(Arayarak veya rastgele) Bir
şey, bir kimse veya bir durumla
karşılaşmak.

Humārdan daḥi buldı neşāt-ı tāze
göñül
Şarāb-ı 'aşk ile medhüş ü bī-karār
olalı

5. buldı:-dı

- Kaside 8**
Mısra: 14
(Arayarak veya rastgele) Bir
şey, bir kimse veya bir durumla
karşılaşmak.

Kırā'at eyleyüp gül Ravzatü'l-
ahyārī ser-tā-ser
Riyāziyyāta bed'itdi küşāyiş buldı
vicdanı

6. buldı:-dı

- Kaside 9**
Mısra: 29
(Arayarak veya rastgele) Bir
şey, bir kimse veya bir durumla
karşılaşmak.

Temam buldı küşāyiş nihāl-zār-ı
çemen
Açıldı güldi dil-i gönça çün leb-i
dildār

7. buldı:-dı

- Tarih 29**
Mısra: 30
(Arayarak veya rastgele) Bir
şey, bir kimse veya bir durumla
karşılaşmak.

Lafzan-u ma'nen didim ol demde
tārīh Es'ad
Buldi bin yüz kırkda İran sulh-ile
emn-ü emān

8. buldı:-dı

- Tarih 33**
Mısra: 7
(Arayarak veya rastgele) Bir
şey, bir kimse veya bir durumla
karşılaşmak.

Şimdi evreng-i vezāret buldı ḥaḳkā
sahibin
Müstedām idüp muvaffaḳ kıla
Mevlā yümn ile

9. buldı:-dı

- Tarih 42**
Mısra: 10
(Arayarak veya rastgele) Bir
şey, bir kimse veya bir durumla
karşılaşmak.

Ne mäh-ı nev fūrūğ-ı tal'atından
mihr bir zerre
Cebīninden şabāhü'l-hayr-ı devlet
buldı tābānī

10. bulsun:-sun

- Kaside 1**
Mısra: 78
(Arayarak veya rastgele) Bir
şey, bir kimse veya bir durumla
karşılaşmak.

Başla belāğat üzre me'ānī-i
mu'cize
Bulsun bu nev nesid feşāhatla
intiha

11. bulasın:-a, -sın

- Tarih 21**
Mısra: 18
(Arayarak veya rastgele) Bir
şey, bir kimse veya bir durumla
karşılaşmak.

Dāverā dād-gerā āsaf-ı 'ālī-kadrā
Bulasın 'izzet-i her-bār-ile şādī

12. bulsa:-sa

- Gazel 17**
Mısra: 4

(Arayarak veya rastgele) Bir şey, bir kimse veya bir durumla karşılaşmak, bulmak II ermek, elde etmek, ulaşmak.

Ta 'küb-i cefâ kor mı şafâda ola şâbit
Taḥşîl-i neşât itmege dil bulsa da fırsat

13. **bulup:-up**

Gazel 92

Mısra: 7

(Arayarak veya rastgele) Bir şey, bir kimse veya bir durumla karşılaşmak, bulmak II ermek, elde etmek, ulaşmak.

Bulup tereffuhi çün nîstide hestiden
Gınâyı fakır-ı fenâyâ degişmiyor musuñuz

14. **bulmaz:-maz**

Gazel 93

Mısra: 2

(Arayarak veya rastgele) Bir şey, bir kimse veya bir durumla karşılaşmak, bulmak II ermek, elde etmek, ulaşmak.

Tâza âgâz eyleñ ey hûbân-ı köhne tâza siz
Gülsitân-ı tab 'ımız bulmaz taravet tâzesiz

15. **bulsa:-sa**

Gazel 93

Mısra: 7

(Arayarak veya rastgele) Bir şey, bir kimse veya bir durumla karşılaşmak, bulmak II ermek, elde etmek, ulaşmak.

Bulsa ol şeh-bender-i behcet ḫarîdârânına
Kâle-i cevriñi eylerdi fûrûḫ endazesiz

16. **bulsa:-sa**

Gazel 93

Mısra: 10

(Arayarak veya rastgele) Bir şey, bir kimse veya bir durumla karşılaşmak, bulmak II ermek, elde etmek, ulaşmak.

Kim kapılmaz mihr-i rûyına çü şebnem Es'adâ
Bulsa bir ḫüsn-i bahâ-sûz-ı melâḫat gâzesiz

17. **bulsa:-sa**

Gazel 120

Mısra: 1

(Arayarak veya rastgele) Bir

şey, bir kimse veya bir durumla karşılaşmak, bulmak II ermek, elde etmek, ulaşmak.

Bâde-i naḥl-i tüvân bulsa n'ola zer-fâmlık
Koymadı tâb-ı hevâ-yı rûze anda ḫâmlık

18. **bulmaz:-maz**

Gazel 156

Mısra: 6

(Arayarak veya rastgele) Bir şey, bir kimse veya bir durumla karşılaşmak, bulmak II ermek, elde etmek, ulaşmak.

Olur mı nîk-hü bed-tînetân alâyiş ü ferle
Belî bulmaz tagayyür tab '-ı âhen zer-nişânından

19. **bulur:-ur**

Gazel 186

Mısra: 2

(Arayarak veya rastgele) Bir şey, bir kimse veya bir durumla karşılaşmak, bulmak II ermek, elde etmek, ulaşmak.

Vefâ iderse o rûh-i revân murâdımca
Bu cism-i mürde bulur tâze cân murâdımca

20. **bulmağa:-ma, -ğa**

Kaside 12

Mısra: 43

(Arayarak veya rastgele) Bir şey, bir kimse veya bir durumla karşılaşmak, bulmak II ermek, elde etmek, ulaşmak.

ḫâst-kârende ise bulmağa 'âlî şânı
Eylesün hîdmet-i ḫâk-i der-i dâver lâle

21. **bulup:-up**

Kaside 12

Mısra: 69

(Arayarak veya rastgele) Bir şey, bir kimse veya bir durumla karşılaşmak, bulmak II ermek, elde etmek, ulaşmak.

Ravza-i mülk-i bahar içre bulup zîbiş ü fer
Oldı sultân-ı güle tâc-ı mücevher lâle

22. **bulur:-ur**

Lugaz 4

Mısra: 4

(Arayarak veya rastgele) Bir şey, bir kimse veya bir durumla

karşılaşmak, bulmak II ermek, elde etmek, ulaşmak.

Her zaman insân ile ünsiyyeti
Rüzgâr ile bulur germiyyeti

23. **bulsa:-sa**

Lugaz 12

Mısra: 5

(Arayarak veya rastgele) Bir şey, bir kimse veya bir durumla karşılaşmak, bulmak II ermek, elde etmek, ulaşmak.

Ne dem bir ehl-i dili bulsa göñlini eyler
Öñinde başlasa nuṭṭ itmege neler söyler

24. **bulsam:-sam**

Müsemmen 1

Mısra: 51

(Arayarak veya rastgele) Bir şey, bir kimse veya bir durumla karşılaşmak, bulmak II ermek, elde etmek, ulaşmak.

Seni bulsam daḫi izḫârîña fırsat bulamam
Şöyle kim nîm nighle bile Ruḫsat bulamam

25. **bulsam:-sam**

Rûbai 6

Mısra: 1

(Arayarak veya rastgele) Bir şey, bir kimse veya bir durumla karşılaşmak, bulmak II ermek, elde etmek, ulaşmak.

Taḥşîl-i neşât u şevke bir dem bulsam
Derd-i dil-i zârım añlar âdem bulsam

26. **bulsam:-sam**

Rûbai 6

Mısra: 2

(Arayarak veya rastgele) Bir şey, bir kimse veya bir durumla karşılaşmak, bulmak II ermek, elde etmek, ulaşmak.

Taḥşîl-i neşât u şevke bir dem bulsam
Derd-i dil-i zârım añlar âdem bulsam

27. **bulsam:-sam**

Rûbai 6

Mısra: 4

(Arayarak veya rastgele) Bir şey, bir kimse veya bir durumla karşılaşmak, bulmak II ermek, elde etmek, ulaşmak.

Evzā'-ı hilāf olsa da zāhırde
Bünyān-ı hülûsı anda muhkem
bulsam

28. **bulunca:-unca**

Tarih 35

Mısra: 23

(Arayarak veya rastgele) Bir

şey, bir kimse veya bir durumla
karşılaşmak, bulmak II ermek, elde
etmek, ulaşmak.

Bulunca levn-i sefîdi-yle rûh-i
Beyzâvî
Temessül eyledi İbn-i Melek o
cismāna

29. **buldukda:-duk, -da**

Tarih 44

Mısra: 24

(Arayarak veya rastgele) Bir

şey, bir kimse veya bir durumla
karşılaşmak, bulmak II ermek, elde
etmek, ulaşmak.

Ol nev binā-yı rif 'at bā-yümn ü
bā-sa'âdet
Buldukda hadd-ü gâyet zîb-ü fer ü
kemâlî

30. **bulmasun:-ma, -sun**

Gazel 98

Mısra: 10

Bulmamak. II erişmemek.

Sırr-ı nihân-ı 'aşkı idüp Es'adâ
esâs
Setr it vidâdı bulmasun ağıyar dest-
res

31. **bulmadım:-ma, -dı, -m**

Lugaz 14

Mısra: 18

(Arayarak veya rastgele) Bir

şey, bir kimse veya bir durumla
karşılaşmak, bulmak. II Ermek,
elde etmek, ulaşmak.

Neye teşbih ideyim diyü
düşündüm katı çok
Bulmadım doğrusı gâyet aña
beñzer şey yok

bul:-

1. **buldum:-du, -m**

Gazel 91

Mısra: 12

(Arayarak veya rastgele) Bir

şey, bir kimse veya bir durumla
karşılaşmak.

Bu geşt-gehdde hırmen-i sāmānı
Hâşılı
Buldum henüz ser-zede kendim
haşâdsız

2. **bulur:-(u)r**

Gazel 180

Mısra: 9

(Arayarak veya rastgele) Bir

şey, bir kimse veya bir durumla
karşılaşmak.

Dil-i tapîde bulur semt-i ka'be-i
kūyın
Mişâl-i kıble-nümā Es'ad istidāre
ile

3. **bulur:-(u)r**

Kaside 8

Mısra: 66

(Arayarak veya rastgele) Bir

şey, bir kimse veya bir durumla
karşılaşmak.

Benim ol ebr-i lû'lû-kaṭra-i nīsân-ı
ma'nā kim
Bulur sayemde dāim gülşen-i
güftār reyynānī

4. **bulur:-(u)r**

Kaside 11

Mısra: 80

(Arayarak veya rastgele) Bir

şey, bir kimse veya bir durumla
karşılaşmak.

Sen o düstür-ı kerem-zād-ı cihân-
bansın kim
Âsitāmînda bulur lafz-ı 'atā
ma'nāyî

5. **bulurlar:-ur, -lar**

Kaside 4

Mısra: 36

(Arayarak veya rastgele) Bir

şey, bir kimse veya bir durumla
karşılaşmak, bulmak II ermek, elde
etmek, ulaşmak.

Oldur o ḥayr-ı hādî-i şeh-râh-ı
iktidâ
Kim cümle halk o yolda bulurlar
selâmeti

6. **bulamam:-a, -ma, -m**

Gazel 166

Mısra: 2

Arayarak veya aramadan bir

şeyle, bir kimse ile karşılaşmak;
elde etmek; ulaşmak, erişmek.

Ferah-resân olamam şevki mesken
item de
Neşât-ı nev bulamam hüşı mülden
item de

7. **bulamam:-a, -ma, -m**

Müsemmen 1

Mısra: 50

Arayarak veya aramadan bir

şeyle, bir kimse ile karşılaşmak;
elde etmek; ulaşmak, erişmek.

Bir sözüüm var saña amma señi
halvet bulamam
Cevş-i bigâne ile sohbeta nevbet
bulamam

8. **bulamam:-a, -ma, -m**

Müsemmen 1

Mısra: 51

Arayarak veya aramadan bir

şeyle, bir kimse ile karşılaşmak;
elde etmek; ulaşmak, erişmek.

Seni bulsam daḥi izḥârîna fırsat
bulamam
Şöyle kim nîm nighle bile Ruḥsat
bulamam

9. **bulamam:-a, -ma, -m**

Müsemmen 1

Mısra: 52

Arayarak veya aramadan bir

şeyle, bir kimse ile karşılaşmak;
elde etmek; ulaşmak, erişmek.

Seni bulsam daḥi izḥârîna fırsat
bulamam
Şöyle kim nîm nighle bile Ruḥsat
bulamam

10. **bulamam:-a, -ma, -m**

Müsemmen 1

Mısra: 53

Arayarak veya aramadan bir

şeyle, bir kimse ile karşılaşmak;
elde etmek; ulaşmak, erişmek.

Ey cefâ-pîşe siriştiñde mürüvvet
bulamam
Dil-i sahtînda seniñ cevher-i safvet
bulamam

11. **bulmağ:-mağ**

Tahmis 3

Mısra: 15

Bir şeyi elde etmek.

Âsâr-ı feyz bulmağ ile sinede
vuzuh
Envâr-ı vahdet itdi pey-â-pey dile
sünüh

12. **bulsun:-sun**

Rûbai 1

Mısra: 3

(Arayarak veya rastgele) Bir

şey, bir kimse veya bir durumla
karşılaşmak, bulmak II. Ermek,
elde etmek, ulaşmak.

Bulsun dürer-i sühanlarım ârâyış
Kim Baḥr-ı rubâ'îyi huruşan eyle

bū'l-'aceb:

1. **bū'l-‘acebdir:****Gazel 104**

Mısra: 2

Şaşıllacak şey, acayip.

Meyle eyler bu dil-i pür-süz-
meşreb keşmekeş
Bū'l-‘acebdir āb ile āteş ider hep
keşmekeş

2. **bū'l-‘aceb:****Gazel 114**

Mısra: 4

Şaşıllacak şey, acayip.

Olmada eşkim hayāl-i ruyūña
māni' hemīn
Bū'l-‘aceb kim tāb-ı mihri eyledi
şebnem telef

bulamamak:1. **bulamam:-a, -ma, -m****Müsemmen 1**

Mısra: 49

*Arayarak denk gelememek,
karşılaşmamak.*

Bir sözüm var saña amma señi
halvet bulamam
Cevş-i bigāne ile sohbete nevbet
bulamam

bülbül:-1. **bülbülleriñ:-ler, -(i)n****Gazel 54**

Mısra: 18

*Güzel sesiyle bilinen kuş II
'aşık.*

Dīvān-ı şāh-ı verde çıkup dest-i
hārdan
Bülbülleriñ figān iderek iştikası
var

bülbül:1. **bülbülleri:-ler, -i****Kaside 7**

Mısra: 76

*Çok güzel öten, sesinin
güzelliğiyle meşhur küçük kuş.*

Sensin o verd-i bağçe-i dāverī ki
hep
Bülbülleri benim gibi şeydā-terīn
ola

2. **bülbüldir:--i,-dir****Kaside 5**

Mısra: 38

*(Fars. bulbul) Çok güzel öten,
sesinin güzelliğiyle meşhur küçük
kuş.*

Kākülün tārına dem-beste kamu
ehl-i yakīn
Gül-i bī-hār-ı Ruḥuñ bülbüldir
Rūhū'l-emīn

3. **bülbül:****Gazel 98**

Mısra: 5

*(Fars.) Çok güzel öten,
sesinin güzelliğiyle meşhur küçük
kuş II. Aşık.*

Sen de diliñle ugradım ey bülbül
eyle pes
Sana bu hoş nevālar içün oldı cā
kafes

4. **bülbül:****Gazel 137**

Mısra: 1

*(Fars.) Çok güzel öten,
sesinin güzelliğiyle meşhur küçük
kuş II. Aşık.*

Düşelden āteş-i 'aşka dil-i nā-şādın
ey bülbül
Cihān-süz oldı her dem āh-ı āteş-
zādın ey bülbül

5. **bülbül:****Gazel 137**

Mısra: 2

*(Fars.) Çok güzel öten,
sesinin güzelliğiyle meşhur küçük
kuş II. Aşık.*

Düşelden āteş-i 'aşka dil-i nā-şādın
ey bülbül
Cihān-süz oldı her dem āh-ı āteş-
zādın ey bülbül

6. **bülbül:****Nazm 3**

Mısra: 1

*(Fars.) Çok güzel öten,
sesinin güzelliğiyle meşhur küçük
kuş II. Aşık.*

Bülbül gibi kılsam n'ola şād nāle
vü zārı gönül
Bir nev-nihāl-i 'işveniñ oldum
hevā-dārı gönül

7. **bülbülden:-den****Gazel 145**

Mısra: 6

*(Fars.) Çok güzel öten,
sesinin güzelliğiyle meşhur küçük
kuş.*

Olup pür-çin cāy itmiş miyān-ı
hārda güller
Girizāndır meger feryād-ı āteş-zād
bülbülden

8. **bülbülden:-den****Muamma 20**

Mısra: 1

*(Fars.) Çok güzel öten,
sesinin güzelliğiyle meşhur küçük
kuş.*

O verde göz dikenin gülşen içre
bülbülden
Hezār sille-i nāle dūçār olur yüzine

9. **bülbüle:-e****Gazel 61**

Mısra: 6

*Bülbül, güzel sesiyle bilinen
kuş.*

Seheri bağda gördüm yelerek bād-ı
şabā
Geldi teşrīf-i gülü bülbüle kıldı
tebşir

10. **bülbül:****Gazel 53**

Mısra: 9

*(Fars.) Çok güzel öten,
sesinin güzelliğiyle meşhur küçük
kuş.*

Ey dil figānıñ eyleme çün bülbül
aşikār
Zirā enīn-i 'aşk-perestān nihān olur

11. **bülbül:****Gazel 60**

Mısra: 2

*(Fars.) Çok güzel öten,
sesinin güzelliğiyle meşhur küçük
kuş.*

Dil şevk-ı gül-i 'ārız-ı dildār ile
söyler
Bülbül gibi şād-ābī-i gülzār ile
söyler

12. **bülbül:****Gazel 105**

Mısra: 8

*(Fars.) Çok güzel öten,
sesinin güzelliğiyle meşhur küçük
kuş.*

Güller gibi açdı nefesin goncayı
āhır
Bülbül bu eşer nāle vü feryādına
maḥşūs

13. **bülbül:****Gazel 137**

Mısra: 4

*(Fars.) Çok güzel öten,
sesinin güzelliğiyle meşhur küçük
kuş.*

Seni ol deñlü dil-bend eylemiş
'aşk-ı gül-i ter kim

Ne mümkün dām-ı ğamdan bir daḥi
āzādın ey bülbul

14. bülbul:

Gazel 137

Mısra: 6

(Fars.) Çok güzel öten,
sesinin güzelliğiyle meşhur küçük
kuş.

‘Aceb mi tekye-gāh-ı gülşen içre
zākır olsañ sen
Ki ‘aşk-ı verd-i terdir bā‘ış-ı
irşādın ey bülbul

15. bülbul:

Gazel 137

Mısra: 8

(Fars.) Çok güzel öten,
sesinin güzelliğiyle meşhur küçük
kuş.

O deñlü sūz-ı nār-ı ‘aşk u miḥnet
var ki savtında
Gülü pūr-tāb u handān eyledi
feryādın ey bülbul

16. bülbul:

Gazel 137

Mısra: 10

(Fars.) Çok güzel öten,
sesinin güzelliğiyle meşhur küçük
kuş.

Çü Es‘ad gevher-i ‘aşk u maḥabbet
ile mālāndır
Derūn-ı nāle-meşhūn-ı figān-ıcadın
ey bülbul

17. bülbul:

Kaside 9

Mısra: 86

(Fars.) Çok güzel öten,
sesinin güzelliğiyle meşhur küçük
kuş.

Figān u zarı kim eyler bu devr-i
hurremde
İderse bülbul ider āh u nāleyi her
bār

18. bülbul:

Nazm 7

Mısra: 2

(Fars.) Çok güzel öten,
sesinin güzelliğiyle meşhur küçük
kuş.

Bakdıkça gül-i ‘arızına murg-i dil-i
zār
Bülbul gibi nālede olur ‘aşk ile
her bār

bülbul-āsā:

1. bülbul-āsā:

Muamma 9

Mısra: 1

Bülbul gibi.

İderdim ben de bī-had bülbul-āsā
āhı bīñ kerre
Derūn-ı āhenīn-i yāra te‘sīr itse bir
zerre

bülbul-i gūvā:

1. bülbul-i gūyā:

Tarih 41

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

*Söyleyen bülbul, konuşan
bülbul.*

Gülistān ile nefhū ‘t-tīb-i ikrā
eyleyüp verde
Sebak-hān-ı Egānī oldu her dem
bülbul-i gūyā

bülbul-i gūvāya:

1. bülbul-i gūyāya:

Kaside 12

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

*Söyleyen bülbul, feryad figan
eden bülbul, öten bülbul.*

Her seḥer bülbul-i gūyāya
çemende okudur
Böyle bir nev gazel-i mu‘cize-
güster lāle

bülbul-i nālānısıñ:

1. bülbul-i nālānısıñ:

Murabba 3

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

İnleyen bülbul.

Eyledikçe gül ruḥuñ şevkı-yle ben
āh ü figān
Sen diseñ gül-zār-ı ḥüsnüñ bülbul-i
nālānısıñ

bülbul-i nāzük-nevā-vı ‘īd ‘:

1. bülbul-i nāzük-nevā-yı ‘īd ‘:

Gazel 33

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Bayramın kibar, hoş nameler
yapan bülbulü.*

Ḥübān açıldı gonça-sıfat güldi her
taraf
Nālān olunca bülbul-i nāzük-nevā-
yı ‘īd

**bülbul-i şād-āb-ı verd-i bağ-ı
hüner:**

**1. bülbul-i şād-āb-ı verd-i bağ-ı
hüner:**

Kaside 9

Mısra: 95

Kelime Tipi: -

*Marifet bahçesinin gülünün
mutlu bülbulü.*

Benim o bülbul-i şād-āb-ı verd-i
bağ-ı hüner
Ki bir demim ider üsküfte şad gül-i
güftār

bülbul-i şürde:

1. bülbul-i şürde:

Nazm 19

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Çılgın bülbul.

Güller küşāde bülbul-i şürde pūr-
nağam
‘Azm-i kinār kıl ki ne sevdā kıla
ne gam

bülbulün nālesin:

1. bülbulün nālesin:

Gazel 81

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Bülbulün feryadı.

Nālesin şeb-tā-seḥer dil gūş idince
bülbulün
Āh idüp bir verde bir Ruḥsāre
bakdı göñlümüz

bū ‘l-heves:

1. bū ‘l-hevesdir:-dir

Gazel 205

Mısra: 7

*Arzu ve heveslerine tâbi,
maymun iştahlı, kararsız, aklına
her geleni yapmak isteyen.*

Olan kārında bī-fıkr-i me‘ād ol
bū ‘l-hevesdir kim
İder etvār-ı dehre bāzī-i etfālden
fālī

bulun-:

1. bulunmaya:-ma, -y, -a

Lugaz 12

Mısra: 8

Var olmak, bulunmak.

O deñlü vūs‘atı var ṭab‘ında el-
Ḥāşıl

Derünü Baħrına girseñ bulunmaya
sâhil

büm:

1. **bümüñ:-uñ**
Gazel 156
Mısra: 9
Baykuş.

Olurmuş inzivâ kismet-rübâ-yı pây
kim bümüñ
Gınâ-yı 'ışi oldı ħod nihâdî-i
nihânından

bunlar:

1. **bunlar:**
Lugaz 15
Mısra: 3
*Bu işaret zamirinin çokluk eki
almış şeklidir.*

Lık bunlar ekşeriyyâ itmede ceng ü
cidâl
Birbirinden iftirâk itmek daħi güyâ
muħâl

bünyâd:

1. **bünyâda:-a**
Tarih 10
Mısra: 4
Asıl, esas, temel.

Böyle ber-cesta bina resm-idemez
ger nice sâl
Kâr-sâz olsa da bünyâda
Sinimmâr-ı ħayâl

2. **bünyâd:**
Tarih 44
Mısra: 13
Temel, esas. || Yapı, binâ.

Yümnile kıldı bünyâd ola sa'âdet-
âbâd
Ol mevki'-i ferah-zâd ol Dârrum-
Mişâli

bünyân:

1. **bünyânı:-ı**
Tarih 10
Mısra: 9
Yapı, bina.

Öyle metbu'-i pesendide anın
bünyânı
Nigeh-endâzı olur âyine-veş
ħayrânı

2. **bünyânı:-ı**
Tarih 31
Mısra: 13
Yapı, bina.

Tarh-ı müstahsenü ber-cesta olan
bünyânı
Mevki'inde olıcağ zîb-i 'uyûn-ı
a'yân

3. **bünyân:**
Gazel 118
Mısra: 12
Yapı, bina.

Hurûş-ı eşk-i ħasret ħâne-i şabrım
harâb itdi
Esâsî âb olan bünyân kâbil mi
metîn olmak

4. **bünyâna:-a**
Tarih 35
Mısra: 16
Yapı, bina.

Emîn-ü ħâfiz idüp İbn-i Hâzini
anda
İmâm Fahri re'îs itdiler o bünyâna

5. **bünyâna:-a**
Tarih 35
Mısra: 34
Yapı, bina.

Ya Taşkendî hemân kendi bu
bizâ'a ile
Sezâ ya İbn-i Hacerdir disem o
bünyâna

bünyân-ı dilim:

1. **bünyân-ı dilim:**
Rûbai 11
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Gönül binası.

Bünyân-ı dilim harâbedir evvelden
Gel bir daħi sen yakma anı
sultânım

bünyân-ı hulûsı:

1. **bünyân-ı hulûsı:**
Rûbai 6
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Doğruluk binası.

Evzâ'-ı hilâf olsa da zâħirde
Bünyân-ı hulûsı anda muhkem
bulsam

burc:

1. **burcuñ:-uñ**
Gazel 55
Mısra: 5
*Gökte Zodyak üzerinde
bulunan on iki takım yıldızına
verilen ad.*

Ne burcuñ mihr-i 'âlem-tâbıdır
ħurşîd-i ruħsârîñ
Girîbân-çâk-i süz-ı âfîtab-ı tal 'atnı
kimdir

burc-i ħüta:

1. **burc-i ħüta:**
Tarih 41
Mısra: 31
Kelime Tipi: -
Balık burcu.

Sa'âdet ile burc-i ħüta tahvîl eyledi
ħurşîd
Kenâr-ı yemde rahşân şanma bu
nev kasr-ı tâb-efzâ

burc-i 'ulyâ-yı vezâretde:

1. **burc-i 'ulyâ-yı vezâretde:**
Tarih 1
Mısra: 17
Kelime Tipi: -
*Vezirliğin pek yüce
burcu(ululuğu).*

Burc-i 'ulyâ-yı vezâretde yine
mâh-âsâ
Oldı tâb-âver-i iclâl Mehemmed
Pâşâ

burhân:

1. **burhândır:-dır**
Gazel 46
Mısra: 2
Delil, ispat.

Olan bâdî cefâ-yı rûzgâra şöret ü
şândır
Mehiñ noksâmı ħurşîdin zevâli aña
burhândır

bürhân-ı ħakka:

1. **bürhân-ı ħakka:**
Kaside 1
Mısra: 72
Kelime Tipi: -
Gerçeğin delili.

Devr ü teselsül üzre hevâdan gürîz
idüp
Bürhân-ı ħakka müstenid ol olma
bî-nevâ

bürîde-gî-i zebândır:

1. **bürîde-gî-i zebândır:**
Gazel 170
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Dili kesilmiş.

Bürîde-gî-i zebândır münîr iden
şem'î
‘Aceb mi tâbiş-i dil zâ'id olsa
ebkemde

bürivâ:

1. **bürivâ:**
Gazel 42
Mısra: 6
Hasır.

Ger olsa zîver-i düşî libâçe-i şâhî
Tecerrüd ehline bir köhne bürivâ
görünür

bürka'-ber-endâz-ı zuhûr:

1. **bürka'-ber-endâz-ı zuhûr:**
Gazel 69
Mısra: 13
Kelime Tipi: -
Görünme örtüsünü atan.

Şâhid-i âmâl olur bürka'-ber-
endâz-ı zuhûr
Es'adâ mahfî olan esrâr kendin
gösterir

burnaz:

1. **burnaz:**
Lugaz 3
Mısra: 12
*Burnu büyük ve gaga
biçiminde çıkıntılı olan (kimse).*

hırka-ber-düş u küleh-ber-serdir
Bir uzun boyluca burnaz erdir

bürün:

1. **bürünür:**
Lugaz 3
Mısra: 13
Giyinmek.

Ekseriyyâ bürünür câmesine
Bilmezem halk kapılır nesine

büs id:

1. **büs id:**
Tarih 46
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Öpmek.

Kim didi Hazret-i sultân-ı cihân
Mahmûd Hân
Büs idiñ hırka-ı zîbâ-yı Rasûlullâhı

büs iderdim:

1. **büs iderdim:-er, -dim**
Gazel 114
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Öpmek.

Büs iderdim ya ayağı girse ya desti
ele
Es'adâ sâkî-i sîmîn-sâkî görsem
mey-be-kef

büsâ-yı 'abîr oldu:

1. **büsâ-yı 'abîr oldu:**
Gazel 204
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
*Turunç, iğde, gül, amber,
misk gibi çeşitli ot, kök ve
maddelerin karıştırılması ile elde
edilen güzel kokunun öpüldüğü
olmak.*

Sabâ sünbül-sitân-ı bağa būsâ-yı
'abîr oldu
Meger peygâm kâkülle der-i
dildârdan geldi

büse:

1. **büseye:-ye**
Gazel 142
Mısra: 2
Öpme, öpücük.

Sen sağara ben la'life sundukça
sunaydım
Sen badeye ben büseye kandıkça
kanaydım

büse al:

1. **büse al:**
Gazel 197
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Öpmek.

Keyf-i şarâb-ı nab-ile ol mest-i
nahvetiñ
Kim büse aldı la'l-i lebinden
sorulmadı

büse-gâh-ı enbiyâ oldu:

1. **büse-gâh-ı enbiyâ oldu:**
Tahmis 1
Mısra: 27
Kelime Tipi: -
*Peygamberlerin saygı
sunduğu yer oldu.*

Ki oldu büse-gâh-ı enbiyâ evvelde
âhırde
Beyaz u sâf bir yâkût iken Firdevs-
i fâhırde

büse-i desti:

1. **büse-i desti:**
Gazel 73
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
El öpmek.

Büse-i desti değil ellere karşı
rinde
İhtiyâr ile ayak öpdiren ol pîr midir

büse-kâr evler:

1. **büse-kâr eyler:**
Gazel 115
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Öpücük veren yapmak.

Es'ad o şûha sünbül-i bağ-ı 'izâr
olup
Eyler piyâz olmağ için büse-kâr
zülf

büs-i leb-i cânânı:

1. **büs-i leb-i cânânı:**
Gazel 123
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Sevgilinin dudağını öpmek.

hâst-kâr olmağ ile būs-i leb-i
cânânı
Bezmd e agzı sulandı kadeh-i ser-
şârîñ

büs-i lebine:

1. **büs-i lebine:**
Gazel 49
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Dudak öpmek.

Büs-i lebine mâni ' olan ol haţ-ı
siyeh
Taħrîm-sâz-ı hamr olan âyet değil
midir

büs-i ruh-ı gül-fâmdır:

1. **büs-i ruh-ı gül-fâmdır:**
Gazel 48
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Gül renkli yanağı öpmek.

Hayâlî 'âşıkñ būs-i ruh-ı gül-
fâmdır femdir
Harîşân-ı menâle dâimâ evhâm
dirhemdir

büş-i dest-i yâra:

1. bûşîş-i dest-i yâra:

Gazel 123

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sevgilinin elini öpmek.

Cismi el virmez idi bûşîş-i dest-i
yâra
Bağrı taş olmasa ger hâtem-i
zerrîn-kârîñ

büstân-ı dil:

1. büstân-ı dil:

Gazel 106

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gönül bahçesi.

Mîve-çînî-i merâma dest-res âsân
idi
Sâye-bahşâ olsa büstân-ı dile
eşcâr-ı feyz

büstân-ı nazarda:

1. büstân-ı nazarda:-da

Lugaz 18

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Bakışın bahçesi.

Belki büstân-ı nazarda hoş-nümâ
Bir gedûdur bulmuş ol neşv ü
nemâ

büt:

1. büt:

Gazel 63

Mısra: 1

Put gibi güzel sevgili.

Şarâba nûş içün ol büt ki ihtirâm
eyler
Helâli gıpta-zen-i hürmet-i harâm
eyler

2. bütüñ:-üñ

Gazel 40

Mısra: 7

Put, güzel sevgili.

Bî-hüde sanmañız nigh-i hışmın
ol bütüñ
Tığn feşân-ı hâtır-ı 'aşıkda tîz ider

3. bütüñ:-üñ

Gazel 150

Mısra: 5

Put || Sevgili.

'Âlemle söyleşüp o bütüñ gamzesi
ider
Bî-güft ü gü edâ-yı cevâb u zebân
nihân

4. bütüñ:-üñ

Gazel 189

Mısra: 1

Put || Sevgili.

O bütüñ nev haţ-ı Ruhsârına mâ-
şâ'allâh
Mushaf-ı hüsni pür-envârına mâ-
şâ'allâh

5. bütüñ:-ün

Kaside 11

Mısra: 29

Put. II Put gibi güzel sevgili.

O bütüñ şekl-i girîbânına olmaz
nigerân
Fehm iden şüret-i ma'nâ-yı müfâd-
ı lâ'yı

6. büt:

Gazel 154

Mısra: 2

Put (gibi güzel ve taş kalpli sevgili).

İtdi tırâş şanma haţ-ı nev-
demidesin
Ol büt Beyâza çekdi melâhat
cerîdesin

büt-hâne kıldı:

1. büt-hâne kıldı:

Gazel 90

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Puthane etmek ||
Müslümanlığa ters düşen mekân
hâline sokmak.*

Tahayyül-gâhımız büt-hâne kıldı
bir şanem şimdi
Görünsem deyr-i miñnetde 'aceb
mi şüretâ cânsız

büt-i 'işve-ger:

1. büt-i 'işve-ger:

Tahmis 4

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

İşveli, put gibi güzel sevgili.

Ma'zeret-hâhım olan baht-ı siyeh-
rüy gibi
Ey büt-i 'işve-ger ey âfet-i hürî-
peyker

bütüñ gamzeleri:

1. bütüñ gamzeleri:

Gazel 32

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Bütüñ süzgün yan bakışları.

Seni şad-çâk ider âhîr o bütüñ
gamzeleri
İhtirâz it şakın ey Es 'ad-ı gam-hâr
meded

bûy:

1. buya:-a

Kaside 9

Mısra: 106

Güzel koku.

Yeter temeddüh-i bî-câ du'âya
âgâz it
Hitâm-ı müşk ile buya gerek gül-i
güftâr

2. bûy:

Tahmis 4

Mısra: 5

Güzel koku.

Nâz gül-gönça-i hüsnuñde nihân
bûy gibi
Şâm-ı sevda-yı haţifi olmağ ile
cây-gehim

bûy-bahş olsa:

1. bûy-bahş olsa:

Gazel 38

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Koku yayan olmak.

Bûy-bahş olsa derünümde o hâl-i
'anber
Dil-i pür-dâğ-ı müşebbek aña bir
micmer olur

bûy-dih-i müşk-i çîn ol:

1. bûy-dih-i müşk-i çîn ol:

Kaside 7

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Çin'in misk kokusunu yayan olmak.

Dil-germî-i gazâle-i nevrüz ile bu
dem
hâk-i siyah bûy-dih-i müşk-i Çîn
ola

bûy-i 'abîr-i zülfûñ:

1. bûy-i 'abîr-i zülfûñ:

Gazel 100

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) saçının abire benzer kokusunu koklamak.

Kām-ı dil şemm ideli bûy-i 'abîr-i
zülfûn
Oldı reşkîn-dih-i müşk-i Hîten
bûy-i heves

bûy-i âhıdır:

1. bûy-i âhıdır:

Gazel 39

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sitem kokusu.

Sevdâ-yı zülf-i yâr ile ser-beste
dilleriñ
Nûkhet-fezâ-yı sünbül olan bûy-i
âhıdır

bû-yi 'anberîn:

1. bû-yi 'anberîn:

Tahmis 1

Mısra: 37

Kelime Tipi: -

Amber kokusu.

Meşâm-ı cana îsâr eyle bû-yi
'anberîn hâkin
Gider tefsîdegî-i nâr-ı cürmin tab'-
ı pür-pâkiñ

bûy-i bahâr:

1. bûy-i bahâr:

Kaside 9

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Bahar mevsiminin kokusu.

Nesîm-i Şubh fezâ-yı fesîh-i
gülşende
İdince bûy-i bahârı meşâmına îsar

bûy-i eltâf u 'atâ:

1. bûy-i eltâf u 'atâ:

Tarih 32

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

İhsan ve lütfun kokusu.

Bînî-i sîmîn-i meh-rûyâna ragmen
güyyâ
Bûy-i eltâf u 'atâ şemm itdirir fî
külli ân

bûy-i gül:

1. bûy-i gül:

Kaside 9

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Gül kokusu.

O nazikâne sitayişle neş'e-yâb
olanıñ

Tekevvün itdi dimağında bûy-i gül
her bâr

bûy-i gül -i vişâl ile mest-i müdâm olur:

1. bûy-i gül -i vişâl ile mest-i müdâm olur:

Gazel 56

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Kavuşma gülünün kokusu ile
daima sarhoş olmak.*

Bir dil ki 'andelîb-i gülîstân-ı kām
olur
Bûy-i gül -i vişâl ile mest-i müdâm
olur

bûy-ı gül-i şabr:

1. bûy-ı gül-i şabr:

Gazel 76

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sabır gülünün kokusu.

Kāmını bûy-ı gül-i şabr ile pür-
nûkhet iden
Es'adâ bağçe-i dehrde nâ-kām
olmaz

bûy-ı hat u zülf:

1. bûy-ı hat u zülf:

Gazel 162

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Saçın ve ayva tüylerinin
kokusu.*

Es'adâ bûy-ı hat u zülfî ile bād-ı
sabâ
Varıcağ gülşene mest oldı benefşe
şeb-bû

bûy-i heves:

1. bûy-i heves:

Gazel 100

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Heves ve istek kokusu. II
nefsani şeyler.*

Kām-ı dil şemm ideli bûy-i 'abîr-i
zülfûn
Oldı reşkîn-dih-i müşk-i Hîten
bûy-i heves

bûy-i istirahat:

1. bûy-i istirahat:

Tarih 45

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Rahatlık, huzur kokusu.

O sultân-ı cihân kim nefha-i gül-
bâğ-ı 'adlinde
Meşâm-ı dehre bûy-i istirahat geldi
hoş geldi

bûy-i ruh-ı verdi:

1. bûy-i ruh-ı verdi:

Gazel 102

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gül yanağın kokusu.

Eger hasret-şemîm olsañda ey dil
kām-ı ümmîde
O nahl-i 'işvenin bûy-i ruh-ı verdi
çekilmezmiş

büyü:

1. büyüdüğe:-dükçe

Lugaz 16

Mısra: 12

*Daha büyük duruma gelmek,
irileşmek, genişlemek, bollaşmak.*

tıfl-iken her kese yüz göstermez
Büyüdükçe olur ismi esmâ

C

câ:

1. câ:-ya

Gazel 54

Mısra: 13

*Far. Yer, makam, mahal,
mevki.*

Gelmiş o câya sâye salup şahid-i
bahâr
Düşında bir çiçekli müferrih kabâsı
var

2. câ:

Gazel 98

Mısra: 6

Yer, makam, mahal, mevki.

Sen de diliñle ugradın ey bülbül
eyle pes
Sana bu hoş nevâlar için oldı câ
kafes

3. cadır:-dır

Gazel 165

Mısra: 8

Yer, makam, mahal, mevki.

Deryâçe-i mevc-âver-i tâb olsa
'aceb mi
Kim dil gibi yektâ gühere câdır o
sîne

4. **câ-yı: -y, -i**

Tahmis 1

Mısra: 36

Yer, makam, mahal, mevki.

Der-i beyt-i Huda vü melce-i şâh u
gedâdır bu
kılup Ruḥ-süde-gâh 'izzetle her câ-
yı şeref-nâkiñ

câ kıldı:

1. **câ kıldı:**

Muamma 19

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yer edinmek.

Dil olunca evvel-i şeb gibi fikr-i
hatt-ile
Nem yerine şekl-i zülf 'aynımda
âhır kıldı câ

ca 'lî:

1. **ca 'lî:**

Gazel 44

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Samimi olmayan.

Ridâ-ber-düş-ı zerk u sübhâ-der-
dest ü küleh-ber-ser
Raḳîb ol şuha ca 'lî zühd ile
kendin irâ'etdir

câ-be-câ:

1. **câ-be-câ:**

Gazel 176

Mısra: 1

Yer yer.

Görinen câ-be-câ mû şanma taraf-ı
la'l-i dilberde
Demide oldı güyâ nev çemen etrâf-
ı Kevserde

2. **câ-be-câdır: -dır**

Kaside 11

Mısra: 39

Yer yer, ara ara, bazen.

Câ-be-câdır nazarı gerd-i ḥaṭâ
zühhâdın
Sürme tenvir idemez dide-i nâ-
bînâyı

3. **câ-be-câ:**

Gazel 54

Mısra: 11

Far. Yer yer.

Sanman ki nev-şüküfte zemîninde
câ-be-câ
Ezhâr-ı müşk-bâr-ı ṭarâvet-nümâsı
var

câdü:

1. **câdü:**

Gazel 167

Mısra: 8

Büyücü, cadı.

Tayansın mı nigâh-ı çeşm-i hışm-ı
yâre diller kim
İder efsûn ile biñ ceysi bir câdü
perâkende

2. **câdü:**

Tarih 21

Mısra: 16

Büyücü, cadı.

Bu ne heybet ne salâbet ne
meḥâbetdir kim
Alamân gibi cadü diye amân ile
meded

3. **câduluklar: -luk, -lar**

Gazel 144

Mısra: 10

Sihirbaz, büyücü.

Mülk-i ḥüsni Bâbilistân eyle sihr-i
nâz ile
Ġamze câduluklar itsün çeşmiñ
efsûn eylesün

cām:

1. **cāmda: -da**

Gazel 176

Mısra: 3

Kadeh.

Habâb-ı bâde şanma cāmda ey
sākî-i gül-ruḥ
Gözüm kaldı ümîd-i nüş ile mir'ât-
ı sâğarda

2. **cāma: -a**

Gazel 187

Mısra: 2

Kadeh.

Yine bintü 'l-'ineb gördüm
geyinmiş cāmıdan cāme
Letâfet gelmiş ol mihr-i ziyâ-
encāmıdan cāma

3. **cām:**

Gazel 140

Mısra: 3

Kadeh.

Alup bir cām virdim saña sākî
cevher-i hüşum
Sanî'-i şîşe-bâzî bilmez idiñ sen
ben öğretdim

4. **camı: -ı**

Tarih 44

Mısra: 19

Cam, pencere.

Her camı öyle enver kim mihr-ile
beraber
Ayîne-i Sikender olmuş şikeste
Ḥâlî

5. **cāmıdan: -dan**

Gazel 187

Mısra: 1

Bardak, kadeh.

Yine bintü 'l-'ineb gördüm
geyinmiş cāmıdan cāme
Letâfet gelmiş ol mihr-i ziyâ-
encāmıdan cāma

6. **cāmlar: -lar**

Tarih 41

Mısra: 27

Cam veya topraktan yapılmış
bardak, içki kadehi.

O reng-â-reng sâfî cāmlar kim
bunda zeyn olmuş
Neşât-efzâ olur nezzâre hemçü
sâğar-ı şahbâ

7. **camnı: -ı, -nı**

Terkib-bend 1

Mısra: 47

(Fars.) Bardak, kadeh.

Sun camnı teşnegân-ı 'aşka
Rindân-ı kadeḥ-keşân-ı 'aşka

cām ol:

1. **cām ol:**

Gazel 56

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kadeh olmak.

Fikr-i lebiyle bezm-i firâk içre
Es'adâ
ḥûn-i sirişk bâde ana dide cām olur

cām u sirâc itdi:

1. **cām u sirâc itdi:**

Gazel 22

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kadeh ve ışık yapmak.

Cilve meftûn-ı kadîñ ġamzeñle
fitne hem -mizâc

Cebhen itdi bezmiñe mihr ü mehi
cām u sirāc

cāme:

1. **cāme:**

Gazel 120

Mısra: 4

Elbise.

kāmet-i şabra dırāz olmağla şad
endāzeden
Cāme biçdim şāl-i rüz-i rüzeyi
bayramlık

2. **cāme:**

Gazel 187

Mısra: 1

Elbise.

Yine bintü'l-'ineb gördüm
geyinmiş cāmdan cāme
Letāfet gelmiş ol mihr-i ziyā-
encāmdan cāma

3. **cāme:**

Kaside 9

Mısra: 16

Elbise.

Şüküfe şanma idüp rüze-i deyi
itmam
Çiçekli cāme geyindi berāy-ı 'id-i
bahar

4. **cāmesine:-si, -n, -e**

Lugaz 3

Mısra: 13

Elbise, çamaşır, giyecek şey.

Ekseriyyā bürünür cāmesine
Bilmezem halk kapılır nesine

5. **cāme:**

Gazel 151

Mısra: 6

Elbise.

Görünce duhter-i rez neşve-i mey-i
la'liñ
Kızardı haclet ile girdi cāme
şerminden

cāme itdi:

1. **cāme itdi:**

Gazel 151

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Elbise yapmak.

Nigāh idüp meh o bedr-i temāma
şerminden
Siyeh kumāş-ı şebi itdi cāme
şerminden

cāme-i sebzın:

1. **cāme-i sebzın:**

Kaside 6

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Yeşil elbise.

Emīrāne giyüp serv ü sanevber
cāme-i sebzın
Benefşe daği kıldı zīb-i ser ber-
nīlğün efser

cāme-i zerrin:

1. **cāme-i zerrin:**

Lugaz 14

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Altın işlemeli elbise.

Esvedü'l-levndir aslı 'arabīdir
ammā
Geh olur cāme-i zerrin ile zīver-
peymā

cāmelik:

1. **cāmelik:**

Gazel 99

Mısra: 1

Elbiselik kumaş.

Kālā-yı nāzı cāmelik ol dil-rübāya
kes
Pālās-ı cevri düş-ı dil-i mübtelāya
kes

cāme-şüy ol:

1. **cāme-şüy ol:**

Kaside 4

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Çamaşır yıkamak.

Āb-ı nedamet ile dilā cāme-şüy
olup
Ref it libās-ı dildeki çirk-i şekāveti

cāmi':

1. **cāmi' de:-de**

Lugaz 10

Mısra: 30

*Ar. Cāmi, müslümanların
ibadet ettikleri yer.*

Kimi kütah kiminiñ kaddi dırāz
Kimi cāmi' de ider hāḳka niyāz

2. **cāmi' dir:-dir**

Lugaz 12

Mısra: 1

*İçine alan, ihtivā eden, ihāta
eden.*

Nedir o şey ki salāh u talāhı
cāmi' dir
Gehī meşerreti cāzib ü gāh rāfi' dir

cām-ı cemiñ:

1. **cām-ı cemiñ:-iñ**

Gazel 127

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Şarabın mucidi eski İran
padişahlarından Cem'in içki
kadehi.*

Her demi hurrem olur bāde-
kūsārān-ı ğamīñ
Çekmez erbāb-ı sitem kaṭrasını
cām-ı Cemiñ

cām-ı cihān-nümā:

1. **cām-ı cihān-nümā:**

Gazel 42

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Dünyayı gösteren kadeh |
dünyayı gösteren ayna.*

Ruḥuñ hayāl idüp içsem mey-i
şebāne eger
Meh-i felek baña cām-ı cihān-
nümā görünüñ

cām-ı hātır:

1. **cām-ı hātır:**

Gazel 22

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sevgi, saygı kadehi.

Cām-ı hātır pür-mey-i 'aşkıñdır
ana bakma kec
Çalma taş ayleme ey seng-dil
kesr-i zücāc

cām-ı la'l-i dilbere:

1. **cām-ı la'l-i dilbere:**

Gazel 52

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sevgilinin kırmızı dudağı.

Mest-i ser-germ itmege sāgar-
gūsārān-ı ğamı
Cām-ı la'l-i dilbere tebḥāle dārū
gösterir

cām-ı meh-i sevvāli:

1. **cām-ı meh-i sevvāli:**

Gazel 120

Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Şevval ayının kadehi.

Aglama zâhid baña cām-ı meh-i
şevvâli gör
Rûze-dâr itsün mi hiç eşkiyle dürd-
âşamlık

cām-ı mev-i ergavân olur:

1. cām-ı mey-i ergavân olur:
Gazel 53
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Erguvan renkli şarap kadehi.

Çeşmim ki 'aqs-i la'liñ ile hûn-
çekân olur
Rind-i nigâha cām-ı mey-i ergavân
olur

cām-ı mev-i safâ-ver-i nîk:

1. cām-ı mey-i şafâ-ver-i nîk:
Terkib-bend 1
Mısra: 39
Kelime Tipi: -
*Güzel keyif veren şarap
kadehi.*

Ey cām-ı mey-i şafâ-ver-i nîk
Nezzâresi mâye-bağş-ı lezzet

cām-ı mücevher kıl:

1. cām-ı mücevher kıl:
Kaside 12
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Elmas kadeh yapmak.

Eyleyüp tarz-ı mey-âşâmî-i
Hübâna nigâh
kıldı cism-i terini cām-ı mücevher
lâle

cām-ı revzen:

1. cām-ı revzen:
Tarih 10
Mısra: 16
Kelime Tipi: -
Pencerenin camı.

Çarhın olmaz bu kadar kasr-ı
bülendi rûşen
kılısalar ana züccâc-ı mehi cām-ı
revzen

cām-ı şahbâ:

1. cām-ı şahbâ:
Gazel 177
Mısra: 3

Kelime Tipi: -
İçki kadehi.

Mey-i la'lin göreliden cām-ı şahbâ
şerm ü hacletle
Döken hûn-i dilin meydâna her ân
katre-ber-kaıra

cām-ı şarâbı:

1. cām-ı şarâbı:
Gazel 147
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Şarap kadehi.

Bilmez hûmarı bî-meze güft ü
şünîd ider
Cām-ı şarâbı neş'e-i mālân sanur
gören

câmi'-i envâr-ı fezâ'il:

1. câmi'-i envâr-ı fezâ'il:
Kaside 2
Mısra: 79
Kelime Tipi: -
*Fazilet nurlarının bir araya
toplanması.*

Sensin ol câmi'-i envâr-ı fezâ'il ki
seniñ
Mu'cizâtıñ idemez natika 'add ü
ihşâ

câmi'-i vâlâ:

1. câmi'-i vâlâ:
Tarih 3
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Yüce ve şanlı cami.

Te'âla'llâh zihî ra'nâ binâ nev
câmi'-i vâlâ
Menâr-ı nûr-ı rahmet cilve-gâh-ı
şâhid-i takvâ

câmi'ü'l-fazl u hüküm:

1. câmi'ü'l-fazl u hüküm:
Kaside 2
Mısra: 48
Kelime Tipi: -
*Emir ve cömertliğin
toplandığı.*

Hâtemü'r-rüsl ü resulü's seķaleyn
ü muhtar
Câmi'ü'l-fazl u hüküm dürr-i yem-
i sümme denâ

cām-keş-i şarâb-ı 'aşkım:

1. cām-keş-i şarâb-ı 'aşkım:
Terkib-bend 1

Mısra: 49
Kelime Tipi: -
Aşk şarabının kadehini çeken.

Ben cām-keş-i şarâb-ı 'aşkım
Mestâne-i bî-hicâb-ı 'aşkım

cām-veş:

1. cām-veş:
Muamma 12
Mısra: 2
Kadeh gibi.

Tururlar hep ayağ üzre der-i
meyhânedden yârân
Döner yok ey dil anda cām-veş nâ-
gâh var sende

cân:

1. cânıma:-ı, -m, -a
Gazel 195
Mısra: 6
Gönül, yürek, kalp, dil.

Müjgânı zağm urmada ben mest-i
çeşm-i yâr
Geçdi hadengi cânıma terkeşdeyim
dağı

2. cân:
Gazel 186
Mısra: 2
Beden, vücut; ruh.

Vefâ iderse o rûh-i revân
murâdımca
Bu cism-i mürde bulur tâze cân
murâdımca

3. cânâ:-a
Gazel 109
Mısra: 5
(Aşığın) canı, ruhu.

Her dem ki gele tîr-i ğamıñ cânâ
yer eyler
Bir dağmedir ol tâze de dîrîne de
mahfûz

4. cânı:-ı
Kaside 11
Mısra: 35
(Aşığın) canı, ruhu.

Cânı sürâh-güzîn-i ğam-ı 'usr eyler
şevķ
Neş'edir zîr-inişest-i hum iden
şahbâyı

5. cân:
Nazm 23
Mısra: 4
(Aşığın) canı, ruhu.

Ben mürdeyi lutfuñla ne var
eyleseñ ihyâ
Ey rûh-ı revân ten de seniñ cân da
seniñdir

6. cāna:-a

Gazel 16

Mısra: 5

Beden, ruh, gönül.

Ol dem ki zaḥm-ı tîğ-i ecel cāna
kâr ide
Ḥüsn-i ḥitāmı merhem-i kâfûr-ı
râḥat it

7. canı:-ı

Kaside 5

Mısra: 66

*Beden, ruh, insanın maddi
manevi varlığı.*

Sensin ol efdal-i hayl-i rüsûl ey
nûr-i Huda
Mürde canı nefes-i şefkatîñ eyler
ihya

8. cān:

Müsemmen 1

Mısra: 38

*Beden, ruh, insanın maddi
manevi varlığı.*

Yok mıdır zerrece îmân 'acaba
sende
Dimedim ki saña biñ cân ile oldum
bende

9. cānım:-ım

Gazel 109

Mısra: 7

*Beden, ruh, insanın maddi ve
manevi varlığı || Aşığın canı.*

Cānım gibi ey rûh-i revân lû'lû-i
'aşkın
İtsem yeridir bu dil-i bî-kînede
mahfûz

10. cān:

Müsemmen 1

Mısra: 16

*"Cân" kelimesi. II Aşığın
canı, kendi varlığı.*

Bin dil ü cân ile ten şimdi
girihtarıñdır
Cân esîr-i şiken-i zülfi siyeh-
kârıñdır

11. cān:

Müsemmen 1

Mısra: 42

*Beden, ruh, insanın maddi
manevi varlığı. || Gönül.*

şadıkı 'l-kavl-i ḥaḳikat seni
sandım güzelim
Şem'-i Ruḥsârıña biñ cân ile
yandım güzelim

12. canıma:-ı, -m, -a

Gazel 18

Mısra: 2

*Beden, ruh, insanın maddi ve
manevi varlığı II. Gönül, yürek.*

Pür-şerḥa idüp sinemi şemşîr-i
maḥabbet
Çaḳ canıma kâr eyledi te'şîr-i
maḥabbet

13. cān:

Gazel 150

Mısra: 8

*1. İnsan ve hayvanların
yaşamalarını sağlayan ve ölümle
bedenden ayrılan madde dışı
varlık, ruh. 2. İnsanın duygularını
taşıyan iç âlemi, gönül, iç, yürek.*

'uşşâkıñ 'ayn-ı zulmet olur nûr-ı
dîdesi
Cân gibi gözden olsa o rûh-ı revân
nihân

cān at:

1. cān at:

Kaside 5

Mısra: 40

Kelime Tipi: **Deyim**

*Şiddetle arzu etmek, çok
istemek.*

Mihr ider rûyını fersûde-i ḥâk-i
râhıñ
Cân atar olmağa kandîl-i der-i
dergâhıñ

cān atarım:

1. cān atarım:

Gazel 175

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Deyim**

*Şiddetle arzu etmek, çok
istemek.*

Ümîd-i bûs-i lebiyle o 'İsî-i nâzîñ
Çü mürde cān atarım rûhdan da
şadeliğe

cān atdı:

1. cān atdı:

Gazel 125

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Deyim**

*Bir sıkıntıdan güçlkle
kurtularak bir yere sığınmak.*

Mâha noksan irdi ḥüsn-i şü'le-
tâbîñdan seniñ
Âfitâb aḥşama cân atdı hicâbîñdan
seniñ

cān buldılar:

1. cān buldılar:

Tarih 29

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

*Ruh bulmak, maddi veya
manevi varlık bulmak.*

Sulha Ruḥsat virüp ol şāhenşeh-i
şevket-me'âb
Devletinde cümleten cān buldılar
ol mürdegân

cān bulup:

1. cān bulup:

Gazel 190

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Canlanmak, hayat bulmak.

Virse kânûn şafâ üzre rebāba tâbı
Cân bulup muṭribe reşk eyler idi
Fārâbî

cān evlediñ:

1. cān eylediñ:

Murabba 2

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Hayat vermek, canlandırmak,
canlı ve hareketli duruma
getirmek.*

ḳalmadı mir'ât-ı ḥâtırda
küdüretten Eşer
Ḥâşılı ben mürdeyi ser-tâ-kadem
cān eylediñ

cān havfına düş:

1. cān havfına düş:

Tarih 29

Mısra: 17

Kelime Tipi: **Deyim**

*Can korkusuna/kaygısına
düşmek; her şeyden vazgeçip
sadece kendi hayatını koruma veya
kurtarma çabasında olmak.*

Tîğ-i âteş-tâb-ı kahrı-yle düşüp cān
havfına
Kâr-ı peygârı o efkâr ile oldı hep
fîğân

cān ile dilden:

1. cān ile dilden:

Tahmis 1

Mısra: 43
Kelime Tipi: -
Candan yürekten.

Recā-yı mağfîret kıl durma Es'ad
cân ile dilden
Bu fırsat böyle kalmaz Neyliyâ bir
gün çıkar elden

cân u gönülden:

1. cân u gönülden:

Müsemmen 1

Mısra: 48

Kelime Tipi: -

Gönülden isteyerek, büyük bir
arzıyla.

Bu mıdır hizmete bel bağlamışım
söylediğin
Râzîyem söylediğin cân u
gönülden didiğin

cânâ:

1. cânâ:

Gazel 5

Mısra: 4

(ey) sevgili.

Her zaman telh-âbe-nüş-i derd ü
mihnet olmadan
Küşte-i tığ-i gam olmak cânâ
minnetdir baña

2. cânâ:

Gazel 21

Mısra: 3

"Ey can, ey sevgili!"

anlamlarında sevgiliye bir hitap
şekli.

Kemâl-i hüsnüñi dârü 'l-kazâ-yı
'aşkda cânâ
zuhûr-ı hüccet-i haqq oldu da'vâ
itmege bâ'is

3. cânâ:

Gazel 55

Mısra: 3

"Ey can, ey sevgili!"

anlamlarında sevgiliye bir hitap
şekli.

Ne bağıñ verd-i rengin-i tarâvet-
bahşısın cânâ
Hezâr-ı nağme-senc-i gül-sitân-ı
behcetîñ kimdir

4. cânâ:

Gazel 70

Mısra: 8

"Ey can, ey sevgili!"

anlamlarında sevgiliye bir hitap
şekli.

Bahr-ı sefîde dönse sirişkim bi-
'aynihî
Cânâ 'aceb mi merdüm-i çeşm
Akbnârlıdır

5. cânâ:

Gazel 109

Mısra: 4

"Ey can, ey sevgili!"

anlamlarında sevgiliye bir hitap
şekli.

Bir vech ile dilden çıkamaz nakş-ı
hayâlîñ
'ağsîñ gibi cânâ o da âyînede
mahfûz

6. cânâ:

Gazel 198

Mısra: 4

"Ey can, ey sevgili!"

anlamlarında sevgiliye bir hitap
şekli.

Tâb-ı meh-i cemâle gördi
Taḥammül olmaz
Âhîr çü Hâle haṭṭın cânâ kenâr
çizdi

7. cânâ:

Müsemmen 1

Mısra: 63

"Ey can, ey sevgili!"

anlamlarında sevgiliye bir hitap
şekli.

Yohsa dîvân-ı kıyamet günü bi'llâh
cânâ
Kâtilimsiñ diyü senden iderim kan
da'vâ

cânân:

1. cânânım:-ım

Rûbai 11

Mısra: 1

Gönül verilen, âşık olunan

sevgili.

Gördükçe beni kaçma benim
cânânım
ḥasret odına yakma dil-i süzânım

2. cânân:

Gazel 52

Mısra: 1

Dilber, sevgili.

Rûy-i pür-tâbında cânân sanma
gîsû gösterir
Âteş-i dil-süz-ı hüsnî dūd-i hoş-bû
gösterir

cân-bahş ol:

1. cân-bahş ol:

Gazel 91

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Can veren ve can bağışlayan
olmak.

Cân-bahş olan hayâl-i müdâmnıdır
'âşık
Olmaz hayât rûh ile cism-ittihâdsız

cân-bahş-ı dem-i 'îsâ:

1. cân-bahş-ı dem-i 'îsâ:

Kaside 11

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Hiz. İsa'nın nefesinin can
vermesi.

kıldı cism-i kâlemi öyle hayât-âver
kim
Rûh-hâh eyledi cân-bahş-ı dem-i
'îsâyı

candan usandım:

1. candan usandım:

Müsemmen 1

Mısra: 44

Kelime Tipi: Deyim

Katlanamayacak duruma
gelmek, bezmek, bıkmak.

Bezm-i hüsnünde çü pervane
tolandım güzelim
Lîk bî-dâdîñ ile candan usandım
güzelim

cân-güzâr:

1. cân-güzârî:

Terkib-bend 1

Mısra: 24

Canından geçmek.

Ey gamzesi sîne-düz-i 'âşık
V'ey tîr-i nigâhı cân-güzârî

cân-ı bîmâra:

1. cân-ı bîmâra:

Gazel 22

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Hasta gönül. II Aşık gönül.

Çekme dâmen mübtelâdan gel
cefâdan vaz geç
Cân-ı bîmâra kerem kıl al elin eyle
'ilâc

cân-ı bîmârî:

1. cân-ı bîmârî:

Tahmis 5

Mısra: 17
Kelime Tipi: -
Hasta ruh; hasta gönül.

Kodım rāhında istirhām idüp bu
cân-ı bîmârı
Görünce gerçi sundum ‘arz-ı hâl-i
hâtır-ı zârı

cân-ı bî-nevâ:

1. cân-ı bî-nevâ:

Kaside 4
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Zavallı gönül.

Zîb-âver it yeter yeter ey cân-ı bî-
nevâ
Güş-i derûna Halka-i mengüş-i
tâ‘ati

cân-ı bî-nevâdan geç:

1. cân-ı bî-nevâdan geç:

Gazel 23
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Zavallı, aciz canından
geçmek.

Ol âfet tîg-i hûn-âgeşte-der-kef
mestdir ey dil
Ya durma reh-güzârında ya cân-ı
bî-nevâdan geç

câ nib:

1. câ nibden:-den

Gazel 1
Mısra: 7
Ar. Taraf, cihet, yan.

İki câ nibden o gîsûlar olınca rû-
nümâ
Ol müseddesle dahi dîvânı itdi pür-
bahâ

2. câ nibden:-den

Tarih 2
Mısra: 9
Taraf, cihet, yan.

Teveccüh itdigi câ nibden ol dâdâr-
ı Risto-rây
Anı seyl-âb-ı cûd u himmeti kıldı o
dem itfâ

cânım:

1. canım:

Müsemmen 1
Mısra: 32
"Canım, canım gibi hatta
candan öte sevdiğim" anlamına

gelen sevgiliye bir hitap şekli (ey
canım, ey sevgili!).

Bu mıdır şart-ı mahabbet çelebim
sultânım
Saña lâyük mı vefasızlık efendim
canım

cânına kıyar:

1. cânına kıyar:

Lugaz 1
Mısra: 20
Kelime Tipi: **Deyim**
Canını feda etmek, kendini
feda etmek.

Geh şafâlar bahş ider mihmânına
Hışm-nâk olup kıyar geh cânına

cânsız görünsem:

1. cânsız görünsem:

Gazel 90
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Can, ruh taşımamak.

Tahayyül-gâhımız büt-hâne kıldı
bir şanem şimdi
Görünsem deyr-i miñnetde ‘aceb
mi şüretâ cânsız

cârî:

1. carî:

Lugaz 1
Mısra: 8
Yürürlükte olan, geçerli.

Bir meñâbet ıssı şâhib-şân iken
Hükmi carî ‘âleme sultân iken

cârî olan:

1. carî olan:

Gazel 41
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Akmak, dökülmek.

Olan mecâzı dañi isti ‘âreden carî
Anın hakikat-i hâli riyâyâ mâ‘ildir

caşk:

1. caşk:

Gazel 18
Mısra: 9
Yaş,doğuştan beri geçen ve
yıl birimi ile ölçülen zaman.

Kays olmadan Es‘ad dañi caşk ile
hem-âgüş

Ben olmuş idim beste-i zencîr-i
mahabbet

cây:

1. cāy:-ı

Kaside 11
Mısra: 8
Yer, mahal, makam.

Feyzdir güm-şüde-kârende-i târîk-i
derûn
Feyzdir lem‘a-fürüzende kılan her
cāy

2. cāy:-ı

Tarih 3
Mısra: 12
Yer, mahal, makam.

Bunuñ gibi nice hayrâta yâ Rab
muvaññâk kıl
Hezârân cāyî li‘lâh eylesün taqvwâ
içün ihyâ

3. cāy:-ı

Tarih 40
Mısra: 2
Yer II mekan.

Te‘âlâ‘llâh zihî ‘âlem-nümâ kasr-ı
dil-ârâ kim
Cihânda pîr-i gerdün görmemişdir
böyle bir cāy

4. cāyîñ:-ın

Gazel 54
Mısra: 10
Yer, mahal, mevki.

Her zıll-ı şâhı bir feraha dâl
nañliniñ
Ser-tâ-be-pâ neşât bu cāyîñ orası
var

5. cāy:-ı

Kaside 11
Mısra: 23
Yer, makam, mahal, mevki.

Zîr-i destârı iken zûlf-i siyahıñ
cāy
kadd-i bālâsına sarkar hele gör
sevdayı

cây evle:

1. cāy evle:

Gazel 173
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Yerleşmek, yer edinmek.

Ser-fürü kılmaz gedâ iken şehân-ı
‘âleme

Es'adā cāy eyleyen pāy-ı hum-ı
hāmārdā

2. cāy eyle:

Kaside 1
Mısra: 46
Kelime Tipi: -
Yerleşmek, yer edinmek.

Sa'y eyle müntehā-yı cümū'-ı
'ibādete
Ol mu 'tekif mesācidi cāy eyle
dā'imā

cāy idüp:

1. cāy idüp:

Gazel 164
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Yer etmek; yer edinmek.

Cebīn-i āteşinin cāy idüp ey lāle-
hadd ebrū
Anıñçün oldı germ-i sūz ile hām-
geşte-kadd ebrū

2. cāy idüp:

Gazel 164
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Yer etmek; yer edinmek.

Çü Es'ad oldı tāb-ı mīhr-i
pīşānıñla dil-sūzān
Cebīn-i āteşiniñ cāy idüp ey lāle-
hadd ebrū

cāy it:

1. cāy it:

Gazel 162
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
*Yer vermek II makam, mevki
vermek.*

Şām-ı hecri bana cāy itmiş iken ol
gīsū
kāmetim dañi kemān itdi hevā-yı
ebrū

cāy itdi:

1. cāy itdi:

Gazel 163
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
*Yer vermek. II makam, mevki
vermek.*

'Aceb mi nāfe-veş çāk-ı girībān
eylesem Es'ad
Baña cāy itdi deşt-i Çin-i hecri ol
gözi āhū

cāy itmiş:

1. cāy itmiş:

Gazel 145
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Yer etmek.

Olup pūr-çin cāy itmiş miyān-ı
hārda güller
Girizāndır meger feryād-ı āteş-zād
būlbūlden

cāy itse:

1. cāy itse:

Gazel 68
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Yer etmek.

Tab'ı virānımda cāy itse n'ola
sultān-ı 'aşk
Çün cihān içre harāb-ābād gence
kān olur

cāy ol:

1. cāy ol:

Kaside 9
Mısra: 39
Kelime Tipi: -
Mesken, yer olmak.

Çubuklu gülbüne cāy oldı sūnbūle
Göksu
Virildi lāleye Kandilli nergise
Sarıyār

cāy-gāh-ı hūb:

1. cāy-gāh-ı hūb:

Gazel 117
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Güzel bir makam, mevki.

Her sūyı mübtelālara bir cāy-gāh-ı
Hūb
Yer var mı kūy-i yār gibi āşināsi
çok

cāy-gāh-ı ra'nā:

1. cāy-gāh-ı ra'nā:

Tarih 44
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Güzel mevki.

Bir cāy-gāh-ı ra'nā luṭf itdi kıldı
i'tā
Kim fass-ı hātem-āsā reşk-āver-i
e'ālī

cāy-gāhıdır:

1. cāy-gāhıdır:

Gazel 39
Mısra: 2
Mevki, makam.

Āşüb u fitne bende-i çeşm-i
siyāhıdır
Nireng şūrişñ nıgehi cāy-gāhıdır

cāy-geh:

1. cāy-geh:

Tahmis 4
Mısra: 6
Makam, yer.

Nāz gül-gonça-i hūsnünde nihān
būy gibi
Şām-ı sevdā-yı hātifı olmağ ile
cāy-geh

cāy-gır-i tab':

1. cāy-gır-i tab':

Gazel 20
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Parlaklığa yerleşmiş.

Ārzū-yı kāmranī cāy-gır-i tab' iken
Tekye-i 'ālemde terk-i māsivā
itmek 'abeş

cāy-ı bih-terin olmaz:

1. cāy-ı bih-terin olmaz:

Gazel 80
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
En iyi yer olmamak.

Derūn-ı kīne-tab'ān 'aşka cāy-ı
bih-terin olmaz
Belī āyineden tārīde-şüret
müstebīn olmaz

cāy-ı fiten:

1. cāy-ı fiten:

Gazel 149
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Fitne yeri.

Tir-i müjgānı n'ola olsa ciger-düz-i
fūsūn
Kūşe-i dīde-i pūr-şūrişidir cāy-ı
fiten

cāy-i gül-i āteşin ola:

1. cāy-i gül-i âteşin ola:**Kaside 7**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ateş gibi gülün mekanı olmak.

Demdir ki dest cāy-i gül-i âteşin
ola
Dil-germ olup hezār daği pür-enîn
ola

cā-vı güzîn:**1. cā-yı güzîn:****Tarih 10**

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Seçkin yer.

Tarh-ı ber-cestesi pākīze bināsi
zībā
Dil-nişîn cā-yı güzîn dār-ı meşîd ü
bālā

cā-vı güzîn ü vālā:**1. cā-yı güzîn ü vālā:****Tarih 10**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yüce ve seçkin makam.

Bāreka ‘llāh zihî beyt-i bihîn ü zībā
Levhaşa ‘llāh hoşā cā-yı güzîn ü
vālā

cāy-ı irtisām olmaz:**1. cāy-ı irtisām olmaz:****Gazel 78**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Resmî çıkma, düz bir yüzey
üzerinde şeklinin görüldüğü yeri
olmamak.*

hayālāt-ı mecāzı nasb-ı ‘ayn itmez
dil-i agāh
Merāyā-yı hāqīqat vehme cāy-ı
irtisām olmaz

cā-vı ‘işretidir:**1. cā-yı ‘işretidir:-dir****Gazel 5**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Eğlence mekânı || Meyhane.

Zīb-i dīhīm-i şafā vü rāḥat olmak
istemem
Güşe-i bî-tüşe-i gam cā-yı ‘işretidir
baña

cāy-ı kalem:**1. cāy-ı kalem:****Kaside 10**

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Kalemin makamı, rütbesi.

Ta ‘bîr-i sūḥan mu ‘cize-iksā-yı
edadır
Taḥrîr anı tasdîr-i bihîn cāy-ı
kalemdir

cā-vı neşât-baḥş-ı imâdiyye:**1. cā-yı neşât-baḥş-ı imâdiyye:****Gazel 54**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*İmâdiye Eyaletinin neşe veren
mekanları.*

Cā-yı neşât-baḥş-ı İmâdiyye hâk
budur
Kim yer kıt‘asından anıñ i ‘tilâsi
var

cāy-ı şefkat:**1. cāy-ı şefkat:****Kaside 4**

Mısra: 68

Kelime Tipi: -

Merhamet yeri, makamı.

Dergāh-ı ‘izzetîndir eyā nūr-ı
Kirdgār
Kār-âverân-ı ma ‘siyetîñ cāy-ı
şefkati

cā-vı şevk-efzâ-yı sultân-ı delîl:**1. cā-yı şevk-efzâ-yı sultân-ı
delîl:****Tarih 26**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Yol gösterici sultanın neşesini
arttıran yer.*

Bāreka ‘llāh kasr-ı nāzûk-tarz ü pāk
ü bî- ‘adîl
K ‘oldı ra ‘nā cā-yı şevk-efzâ-yı
sultân-ı delîl

cā-vı sibâhatdir:**1. cā-yı sibâhatdir:****Tahmis 1**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Yüzülecek yer.

Harîm-i pāk-i Beytu ‘llāh maḥz-ı
nūr-ı rahmetdir
Şineh-kārân-ı feyz-i ḥākka ol cā-yı
sibâhatdir

cā-vı zībā:**1. cā-yı zībā:****Tarih 13**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Süslü, güzel yer.

Kerāmet-pîşe şeyh-i Mevlevî bu
cā-yı zībâyı
Medār-ı himmet-i pîrân ile kıldı
binā ḥākka

cāy-ı ‘i hicrân olur:**1. cāy-ı ‘i hicrân olur:****Lugaz 5**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Ayrılık kararsızlığında olmak.

Gāh sîr-i vuşlat-ı cānân olur
Gāh u bî-geh cāy-ı ‘i hicrân olur

cāy-ı olsa:**1. cāy-ı olsa:****Gazel 120**

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Yeri, makamı olmak.

Hem-ser-i gerdün olurduñ ol hıdîv-
i ‘ālemin
Dergehinde cāy-ı olsa rütbe-i
huddamlık

cāy-nişîn-i şekîb:**1. cāy-nişîn-i şekîb:****Kaside 11**

Mısra: 37

Kelime Tipi: -

Sabır makamında oturan.

Kām-zā-yı dil olur cāy-nişîn-i
şekîb
Beyza-i murgı ider peççe sebât-ı
payı

cāzib:**1. cāzib:****Lugaz 12**

Mısra: 2

Çekici olmak.

Nedir o şey ki salāh u talāhı
cāmî ‘dir
Gehî meşerreti cāzib ü gāh rāfî ‘dir

cān:

1. cān:

Gazel 193

Mısra: 1

Beden, ruh, insanın maddi ve manevi varlığı.

Olsa n'ola şarāb-ı lebiñ cisme cān
gibi
Yokdur humārı keyf-i mey-i
ergavān gibi

cebhe:

1. cebhen:-n

Gazel 22

Mısra: 2

Yüz, alın.

Cilve meftūn-ı kadīñ ğamzeñle
fitne hem -mizāc
Cebhen itdi bezmiñe mihr ü mehi
cām u sirāc

2. cebhe:

Gazel 82

Mısra: 3

Yüz, alın.

Cebhe pür-çin-i ğazab ğamze ise
hün-cfşān
Yār da mest ola ğayrı dile rāḥat
kalmaz

3. cebhe:

Gazel 198

Mısra: 5

Yüz, alın.

Pür-çin cebhe şanma ressām-ı
kudret ey dil
Ser-hadd-i hūsn-i yāre şekl-i hisār
çizdi

cebhe-çin ola:

1. cebhe-çin ola:

Kaside 7

Mısra: 32

Kelime Tipi: **Deyim**

*Yüzü buruşmak. (Yüzüne öfke
veya hoşnutsuzluk gösteren bir
biçim vermek.).*

Haddin ki sürh-fāmī-i meyle bihīn
ola
Reng-āverī-i şerm ile gül cebhe-çin
ola

cebhe-pür-çin-i ğazab:

1. cebhe-pür-çin-i ğazab:

Gazel 107

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Öfke alınının kırışıklıkları.

Cebhe-pür-çin-i ğazab ḥançer-be-
dest ol kīne-cū
Kasd-ı cān-ı bī-nevā itmekden
ihşandır ğarāz

cebhe-sāv ol:

1. cebhe-sāv ol:

Tarih 30

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Yüz süren olmak, yüz sürmek.

Mevc şanma o sandal-ı pākīñ
Suyına cebhe-sāv olur 'ummān

cebhe-sāvān-ı rehi:

1. cebhe-sāvān-ı rehi:

Gazel 38

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yoluna yüz süren.

Kīmyā-yı ğam-ı 'aşkıyle o sīmīn-
bedeniñ
Cebhe-sāvān-ı rehi ḥāke yapıssa
zer olur

cebhe-sāv-i ilticā:

1. cebhe-sāv-i ilticā:

Tarih 29

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

Sığınağa yüz sürmek.

şad hirās ile olunca cebhe-sāv-i
ilticā
Āsitān-ı ma' delet-pīrāsına
Efgāniyān

cebīn:

1. cebīn:-iñ

Gazel 103

Mısra: 7

Alın.

Nıgeh-sāz olmasun aġyār pür-çin it
cebīniñ kim
Kenār-ı bağ sedd olsa hirās-ı
düşmen olmazmış

2. cebīninden:-in, -den

Tarih 42

Mısra: 10

Alın, yüz.

Ne mäh-ı nev fūrūġ-ı tal'atından
mihr bir zerre
Cebīninden şabāḥü'l-ḥayr-ı devlet
buldı tībānī

cebīn-i āteşinin:

1. cebīn-i āteşinin:

Gazel 164

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Parlak alın.

Cebīn-i āteşinin cāy idüp ey lāle-
hadd ebrū
Anıñçün oldı germ-i sūz ile ḥam-
geşte-ḫadd ebrū

2. cebīn-i āteşiniñ:

Gazel 164

Mısra: 10

Kelime Tipi: -
Parlak alın.

Çü Es'ad oldı tīb-ı mihr-i
pīşānıñla dil-sūzān
Cebīn-i āteşiniñ cāy idüp ey lāle-
hadd ebrū

cebīn-i münevver:

1. cebīn-i münevver:

Kaside 7

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Nurlu (parlak) alın.

Zanbağ zekan cebīn-i münevver
gül-i beyaz
Hüy jale dīde nergis-i mestāne-bīn
ola

cebīn-sāyī:

1. cebīn-sāyī:

Tarih 35

Mısra: 17

Yüz sürmek; şükretmek.

Cebīn-sāyī hasiri olup o dergāhıñ
Bırakdı postını Ferrā kenāra pīrāne

cebīn-sāyī-i dāmen-i pākī ol:

1. cebīn-sāyī-i dāmen-i pākī ol:

Kaside 9

Mısra: 53

Kelime Tipi: -

Temiz eteğine yüz sürmek.

Cebīn-sāyī-i dāmen-i pākī olmağ
içün
Kudūmine nigerāndır taraf taraf
ezḥār

cebr idüp:

1. cebr idüp:

Tahmis 1

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

Zorlamak, mecbur etmek.

Derûnuñ mansıb-ı gurrendegiden
cebr idüp 'azl it
Sivâdan keff-i yed kıl terk-i kâr-ı
gaybet ü hezl it

cedeli burnı ucundadır:

1. cedeli burnı ucundadır:-i

Lugaz 3

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Deyim**

*Canı burnunda olmak, çok
çabuk öfkelenmek.*

Meskenet sahibi şüretde velî
Burnı ucundadır ammâ cedeli

cedvâl-vâr:

1. cedvâl-vâr:

Gazel 198

Mısra: 2

Cetvel gibi.

şad şerha vü elif kim sînemde yâr
çizdi
Takvîm-i 'aşkı güyâ cedvâl-vâr
çizdi

cefâ:

1. cefâdan:-dan

Gazel 22

Mısra: 5

Ar. İncitme, eziyet.

Çekme dâmen mübtelâdan gel
cefâdan vaz geç
Cân-ı bîmâra kerem kıl al elin eyle
'ilâc

2. cefâña:-ña

Rûbai 3

Mısra: 1

Eziyet, incitme.

Ey kâş beni cefâña lâyıq kılsañ
Dil-dâdelerin içinde fâ'ik kılsañ

3. cefâ:

Gazel 184

Mısra: 1

Cefa, eziyet, incitme.

Ğamzesi gerçi mu'ammâdır cefâ
ma'nâsına
Hall-ider kıl-k-i müjem amma vefâ
ma'nâsına

cefâ kılsun:

1. cefâ kılsun:

Gazel 145

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Üzmek, eziyet etmek, azap
vermek.*

Beni mest-i mey-i nâz itmesün
gâhî cefâ kılsun
Humâr-ı sâgar-ı cevri baña hoş-
neş'edir müliden

cefâ-cû:

1. cefâ-cû:

Gazel 125

Mısra: 4

*(Fars.) Cefâ arayan, cefâ
eden.*

Revnağ-ı bezm-i rakîb olmak mı
yohsa niyyetiñ
Ey cefâ-cû böyle fehmi itdim
şitâbından seniñ

cefâdan geç:

1. cefâdan geç:

Gazel 23

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Eziyet, sıkıntıdan vazgeçmek.

Yeter peygüle-gîr-i mihnet itdiñ
Es'ad-ı zâr
Meded ey cevri-cüy-i derd-mendân
bu cefâdan geç

cefâ-pîşe:

1. cefâ-pîşe:

Müsemmen 1

Mısra: 53

*Cefa etmeyi, cevretmeyi huy
edinmiş olan, zalim II sevgili.*

Ey cefâ-pîşe siriştiñde mürüvvet
bulamam
Dil-i sahtıñda seniñ cevher-i safvet
bulamam

cefâ-yı hecr:

1. cefâ-yı hecr:

Gazel 92

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ayrılığın eziyeti.

Cefâ-yı hecri vefâya değışmiyor
musuñuz
Fırâk-ı derdi şafâya değışmiyor
musuñuz

2. cefâ-yı hecr:

Gazel 92

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Ayrılığın eziyeti.

Hezâr ta'n ile Es'ad fütâde-gâna
didim
Cefâ-yı hecri vefâya değışmiyor
musuñuz

cefâ-yı rûzgâra:

1. cefâ-yı rûzgâra:

Gazel 46

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Rûzgarın eziyeti.

Olan bādî cefâ-yı rûzgâra şöret ü
şandır
Mehiñ noksânı hürşidin zevâli aña
burhândır

cefâ-yı vâ:

1. cefâ-yı yâr:

Gazel 80

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sevgilinin eziyetleri.

Tesellî-bağş-ı 'âşıkdr cefâ-yı yâr
kim ekser
Deva telh olmasa dil-ğasteler
şihha-karîn olmaz

cehd:

1. cehdiñi:

Tahmis 1

Mısra: 33

*Çalışıp çabalama, büyük
gayret sarfetme, uğraşma.*

hulûş üzre niyaz it agla inle
cehdiñi bezl it
Elin aç mültezemde kâse-i
deryûze-i fazl it

cehd eyle:

1. cehd eyle:

Kaside 1

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Çalışıp çabalamak,
uğraşmak.*

Müstakbel ile tevbeyi âşâm-ı
mâziye

Müstağrak olma sehv ile cehd eyle
mutlakâ

2. cehd eyle:

Kaside 1

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Çalışıp çabalamak,
uğraşmak.*

kıl sa'y ü küşîş olmağ için
maşdar-ı huyûr
Cehd eyle emr ü nehyi Hüdâya kıl
iqtidâ

celâl:

1. celâle:-e

Kaside 8

Mısra: 21

(Ar.) Yücelik, büyüklük,
ululuk.

'Akâ'idden Celâle bed' idüp ez-
cân u dil lâle
Kitâb-ı gülşen-i tevhidin oldu hem
sebak-hânı

2. celâlet:-et

Tarih 37

Mısra: 3

Büyüklük, ululuk.

Celâlet ma'delet şevket rikâbında
se'âdetdir
Fütûhâ u zafer baht-ı
hümüyününde mevcûde

celâlet-übhet ü nusret-sa 'âdet:

1. celâlet-übhet ü nusret-sa 'âdet:

Tarih 18

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ulu, azametli ve Allah'ın
yardımıyla mutluluğa ulaşmış.

kılup rûz ü şeb-i her mâh-ı sâlin
Celâlet-übhet ü nusret-sa 'âdet

cellâd-ı terahhum-nâ-şinâs:

1. cellâd-ı terahhum-nâ-şinâs:

Gazel 58

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Merhametsiz cellad.

O cellâd-ı terahhum-nâ-şinâs
olmazsa rahm-efgen
Dil-i ğam-dîde-i derd-âşinânın hâli
müşkildir

cem':

1. cem'e:-e

Gazel 134

Mısra: 6

Birliktelik, birlikte olmak.

Bu nâz u işve bu hüsn ü bahâ ile o
perî
'Aceb mi ferd iken efrâdı cem'e
olsa Mişâl

cem' idüp:

1. cem' idüp:

Nazm 30

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Toplamak, biriktirmek.

Süreyya gibi dilber cem' idüp ol
çün felek lâbis
Seriyyü' l-hâl ol ey dil var mı kem-
nâm olmağa bâ'is

cem' ol:

1. cem' ol:

Kaside 9

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

Toplamak, bir araya
getirmek.

Şehir ki dergeh-i şâh-ı şükûfe-i
çemene
Yegân yegân olıcağ cem' cümle-i
ezhâr

cem ü dârâb:

1. cem ü dârâb:

Gazel 202

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Şarabın mucidi Cem ve
dokuzuncu ve sonuncu Keyânî
hükümdarı, Dârâ.

Şâdî-i yek-deme-i devleti taşşil
içün
Tarh-ı bezm-i nev idenler Cem ü
Dârâb gibi

cemâ'at:

1. cemâ'atdır:-dir

Lugaz 6

Mısra: 1

Bir yere toplanmış insan
kalabalığı; aynı dinden veya aynı
soydan olanların meydana
getirdiği topluluk.

Ne cemâ'atdır şular kim dâimâ
Eylemişler bir imâma iktidâ

cemâl-i hakdadır:

1. cemâl-i hakdadır:

Tahmis 2

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Gerçeğin güzel yüzü (Allah'ın
sureti).

Teveccüh kıl derûnî bî-hod ol dil
virme ağyara
Cemâl-i hakdadır mahz-ı teselli
'aşık-ı zara

cem'-i keder:

1. cem'-i keder:

Muamma 6

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Üzüntüler topluluğu.

Bendedir cem'-i keder bir ferd yok
böyle sabûr
İderek dil şabr-ı Eyyûb ola âhîr
pür-sürûr

cemil olsa:

1. cemil olsa:

Gazel 35

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Güzelleşmek.

Cemil olsa 'aceb mi tîr-i kıl-k-i tîre-
peykâna
Hedef-veş sine germiş Dâğ-ı derde
şabr ider kâgaz

cem' ivvet:

1. cem' iyyeti:-i

Gazel 93

Mısra: 3

Birlik, bir aradalık,
birliktelik.

hatladır cem' iyyeti eczâ-yı nâz u
'işveniñ
Dagılır mecmû'a-i hüsn ü bahâ
şîrâzesiz

cemşîd-haşem:

1. cemşîd-haşem:

Kaside 11

Mısra: 81

Cemşîd haşmetli.

Sen o Cemşîd-haşem nâm-ver-i
'âlemsin
Ki deriñ çarha irâet ider isti'lâyı

cenâb:

1. cenabıñdır:-(i)n, -dır

Kaside 5

Mısra: 29

Şeref, haysiyet.

Ey cenabıñdır olan Hâzret-i Hâk
Mahbûbı
Zât-ı pâkiñdir olan cümle cihan
matlûbı

cenāb-ı hak:**1. cenāb-ı hāk:****Kaside 4**

Mısra: 65

Kelime Tipi: -

Yüce Allah.

Sensin o fahr-ı 'ālemyān kim
Cenāb-ı Hāk
ḥaṭm itdi zāt-ı pākīn ile fenn-i
bi'seti

cenāb-ı hākka:**1. cenāb-ı hākka:****Tarih 12**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Allah (c.c.).

Du'ā idüp Cenāb-ı hākka didim
fevtine tārīh
'Afife meskenin Firdevs-i a'lā
eylesün Mevlā

cenāb-ı hāzret-i mahmūd hān-ı gazi:**1. cenāb-ı hāzret-i mahmūd hān-ı gazi:****Tarih 35**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gazi Mahmud Han

Hazretleri.

Cenāb-ı Hāzret-i Mahmūd Hān-ı
Gazī kim
Dem-ā-dem olmada mazhar 'atā-yı
Raḥmāna

cenāb-ı hāzret-i mevlā:**1. cenāb-ı hāzret-i mevlā:****Tarih 5**

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Cenābı Allah.

O zāt-ı mekrūmet-āyāta her dem
her umūrında
kıla tevḥikini yāver Cenāb-ı
Hāzret-i Mevlā

cenāb-ı hāzret-i müfti'l-enām:**1. cenāb-ı hāzret-i müfti'l-enām:****Tarih 41**

Mısra: 47

Kelime Tipi: -

Şeyhülislam hazretleri.

Cenāb-ı Hāzret-i müfti'l-enāmın
necl-i vālāsı

Şerīfū'l-asl ol zāt-ı mükerrrem
eyledi inşā

cenāb-ı hāzret-i müfti'l-enām-ı mülk-i 'osmānī:**1. cenāb-ı hāzret-i müfti'l-enām-ı mülk-i 'osmānī:****Kaside 8**

Mısra: 46

Kelime Tipi: -

Osmanlı Devletinin

şeyhülislam hazretleri.

Bu güne feyz-i 'ālem-güre bādī var
ise oldı

Cenāb-ı Hāzret-i müfti'l-enām-ı
mülk-i 'Osmānī

cenāb-ı hāzret-i sadr-ı güzine:**1. cenāb-ı hāzret-i sadr-ı güzine:****Tarih 15**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Seçkin vezir hazretleri.

Cenāb-ı Hāzret-i sadr-ı güzine
Bu sāl-i ḥayrī meymün ide Mevlā

cenāb-ı hāzret-i sultān-ı 'ālem:**1. cenāb-ı hāzret-i sultān-ı 'ālem:****Kaside 6**

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Dünyanın padişah hazretleri.

Cenāb-ı Hāzret-i sultān-ı 'ālem
dāver-i ekrem
Hudāvend-i mu'azzam ma'delet-
peymā-yı her kişver

cenāb-ı hāzretiñe:**1. cenāb-ı hāzretiñe:-iñe****Kaside 1**

Mısra: 133

Kelime Tipi: -

Hz.Muhammed(s.a.v.).

Olsun cenāb-ı Hāzretiñe
neş'eteynde
İbhā ve efdal-i salevāt ile şad senā

2. cenāb-ı hāzretiñe:**Kaside 3**

Mısra: 73

Kelime Tipi: -

Hz.Muhammed(s.a.v.).

Cenāb-ı Hāzretiñe ümmetiñ
hedāyāsı
Dür-i girān-bahā-yı salāt-ı fuzlādır

cenāb-ı kibriya tā-rüz-i mahşer**ol nihrir-i devrānı 'izz ü rif'atle
sadāret-zīb-i iftā ide:****1. cenāb-ı kibriya tā-rüz-i
mahşer ol nihrir-i devrānı 'izz ü
rif'atle şadāret-zīb-i iftā ide:****Kaside 8**

Mısra: 76

Kelime Tipi: Dua İfadesi

Azamet sahibi Allah, kıyamet
gününe kadar o zamanın
bilgesini(Şeyhülislam Abdullah
Efendi) ululuk ve yücelik ile fetva
verme makamının (şeyhülislamlık
makamı) süsü eylesin.

Cenāb-ı Kibriya tā-rüz-i mahşer
'izz ü rif'atle
şadāret-zīb-i iftā ide ol nihrir-i
devrānı

**cenāb-ı mahz-ı şerāfet nakīb
efendi:****1. cenāb-ı mahz-ı şerāfet nakīb
efendi:****Tarih 43**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Şerefin özü, kaynağı Nakib
Efendi Hazretleri.(III. Ahmet
döneminde nakibüleşraflık
görevine atanan Nakib Efendi).

Cenāb-ı mahz-ı şerāfet Nakīb
Efendi kim
Sezā efāzıl-ı dehrin olursa
mahdūmı

cenāb-ı mevlā:**1. cenāb-ı mevlā:****Tarih 9**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Allah (c.c.).

O şeh-i ma'delet-ārāya Cenāb-ı
Mevlā
Kār-dān böyle vezir eyledi tevḥik ü
'atā

cenāb-ı nūr-ı ilāhī:**1. cenāb-ı nūr-ı ilāhī:****Kaside 3**

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Allah'ın nurlu hazreti.(Hz.
Muhammed).

Cenāb-ı nūr-ı İlāhī Muḥammed-i
'Arabī
Ki zāt-ı enveri bādī-i halk-ı
dünyādır

cenāb-ı pādīşāh-ı bahr ü ber:**1. cenāb-ı pādīşāh-ı bahr ü ber:****Tarih 2**

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Kara ve denizin hükümdar hazretleri.

Cenāb-ı pādīşāh-ı Bahr ü ber
hākān-ı zī-şān kim
Hümāyūn eyleye her māh u sālın
Hālik-i yek-tā

cenāb-ı pādīşāh-ı bahr u ber sultān mahmūda:**1. cenāb-ı pādīşāh-ı bahr u ber sultān mahmūda:****Tarih 45**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kara ve denizlerin sahibi Sultan Mahmud Han Hazretleri.

Cenāb-ı pādīşāh-ı Bahr u ber
Sultān Mahmūda
Sa'ādetle dem-i ferhunde-gāyet
geldi hoş geldi

cenāb-ı pādīşāh-ı berr ü bahri:**1. cenāb-ı pādīşāh-ı berr ü bahri:****Tarih 18**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Denizin ve karanın padişah hazretleri.

Cenāb-ı pādīşāh-ı berr ü Bahri
Emīn itsün kederden Rabb-i 'İzzet

cenāb-ı pādīşāh-ı heft-kışver hān mahmūduñ:**1. cenāb-ı pādīşāh-ı heft-kışver hān mahmūduñ:****Tarih 24**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yedi iklimin sultanı Mahmut Han Hazretleri.

Cenāb-ı pādīşāh-ı heft-kışver Hān
Mahmūduñ
Muhassal tab'-ı nekkād-ı
hümāyūnı musaffādır

cenāb-ı pādīşeh-i 'alemiñ:**1. cenāb-ı pādīşeh-i 'alemiñ:****Kıt'a 2**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kainatın padişah hazretleri.

Cenāb-ı pādīşeh-i 'alemiñ sa'ādet
ile
İdince neyyir-i zātı Hisarı nūrānī

cenāb-ı pādīşeh-i berr ü bahra:**1. cenāb-ı pādīşeh-i berr ü bahra:****Tarih 11**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Deniz ve karanın hükümdar hazretleri.

Cenāb-ı pādīşeh-i berr ü Bahra
kılmağ için
Vezir-i a'zamı da'vetle kulluğun
inhā

cenāb-ı pādīşeh-i heft-kışver-i 'ālem:**1. cenāb-ı pādīşeh-i heft-kışver-i 'ālem:****Tarih 35**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Alemin yedi iklimine hükmeden padişah hazretleri.

Cenāb-ı pādīşeh-i heft-kışver-i
'ālem
Ki táb-ı şevketi fer virdi mihr-i
rahşāna

cenāb-ı şadr-ı a'zam:**1. cenāb-ı şadr-ı a'zam:****Tarih 39**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sadrazam hazretleri.

Cenāb-ı şadr-ı a'zam sıhr-ı
şāhenşāh-ı devrān kim
Meh-i devlet fūrūg-efzā-yı re'fet
zāt-ı nevvārı

cenāb-ı şadr-ı güzīn:**1. cenāb-ı şadr-ı güzīn:****Kaside 9**

Mısra: 51

Kelime Tipi: -

Seçkin makamın şerefli.

Didi baharda gāhī cenāb-ı şadr-ı
güzīn
kılardı 'izz ü sa'ādetle 'azm-i süy-i
Hisār

cenāh-ı revzen:**1. cenāh-ı revzen:****Tarih 35**

Mısra: 37

Kelime Tipi: -
Pencere kanadı.

Cenāh-ı revzeni bahş-itdirüp
Sahāyifden
Sarır-i bābı Egānī okutdı ihvāna

ceng ü cidāl itmede:**1. ceng ü cidāl itmede:****Lugaz 15**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Savaşmak, çarpışmak, kavga etmek.

Lik bunlar ekşeriyyā itmede ceng ü
cidāl
Birbirinden iftirāk etmek daği güyā
muḥāl

cennet:**1. cennetde:-de****Tahmis 2**

Mısra: 25

Ahirette müminlere Allah tarafından va'dedilen ebedi hayat, yaşanacak yer.

Ne Cennetde ne hürīde ne gılmān u
ne Kevserde
Dil-i āgāhdır ihlāsı çün tefsir iden
cümle

cephe-pür-çin-i teğāfül olsa:**1. cephe-pür-çin-i teğāfül olsa:****Gazel 45**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Aldırmazlık alınının kıvrımları.

Ne denlü cephe-pür-çin-i teğāfül
olsa lūf eyley
Dil-i hecr-āzmā küyında ednā
müstemendidir

cerāhat:**1. cerāhatine:-i, -n, -e****Kıt'a 5**

Mısra: 2

Yaradan akan irin.

Gedikli bende iken serde dāğ-ı
hecr ile
Terāḥḥum itmedi timār idüp
cerāhatine

cerh itdi:**1. cerh itdi:****Kaside 1**

Mısra: 113

Kelime Tipi: -
Çürütmek. II Arka planda
bırakmak.

Cerh itdi vaż'-ı kizb ile mat'ün
olanları
Ta'dil kıldı nūr-ı zuhuruñ bi'l-
imtirā

cerīde:

1. cerīdesin: -si, -n
Gazel 154
Mısra: 2
Defter, kitap.

İtdi tırāş şanma haţ-ı nev-
demīdesin
Ol büt Beyāza çekdi melāhat
cerīdesin

cerīh oldı:

1. cerīh oldı: -dı
Lugaz 13
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Yaralı olmak.

Nedir ol cism-i turfa-şekl ü satīh
Sinesi ekseriniñ oldı cerīh

cerr idüp:

1. cerr idüp:
Kaside 1
Mısra: 69
Kelime Tipi: -
Dilenmek, talepte bulunmak,
istemek.

A'māl-i hayra niyyetini nefse cerr
idüp
Eyle teẓammun eylemegi iltizām
aña

cerr-i havr itmekle:

1. cerr-i hayr itmekle:
Muamma 8
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Hayırlı olanı dilemek.

İtse zindān ehlini ādem birer
nukreyle şād
Nefsi için cerr-i hayr itmekle olur
ber-murād

cery ider:

1. cery ider:
Gazel 127
Mısra: 4
Kelime Tipi: -

Suyun ve diğer sıvıların
akması. Cereyan.

Cüşiş-i eşk-i gama çaķı-i dil
lāzımdır
Cery ider miydi midād olmasa
nevki kalemīñ

cevdet:

1. cevdetde: -de
Tarih 44
Mısra: 3
İyilik, güzellik. II Olgunluk,
erdem.

Cevdetde mübtedādır fitnatda
müntehādır
haķķa ki mustafādır ol zāt-ı pāk ü
'ālī

cevdet-i fikri:

1. cevdet-i fikri:
Tarih 9
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Düşüncenin güzelliği.

Kār-ı düşvārı ider cevdet-i fikri
teshīl
Nāhun-ı re'y-i rezīnidir anıñ
'ukde-küşā

cevher-i hüşum:

1. cevher-i hüşum: -um
Gazel 140
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Aklın cevheri, özü.

Alup bir cām virdim saña sākī
cevher-i hüşum
Sanı'-ı şışe-bāzı bilmez idiñ sen
ben öğretdim

cevher-i ma'nā-yı istifā:

1. cevher-i ma'nā-yı istifā:
Tarih 5
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Faydalı mananın özü.

Kelāmı mazharü'l-esrār-ı lübbü'l-
lubb-i hikmetdir
Ki her harfi ider şad cevher-i
ma'nā-yı istifā

cevher-i safvet bulamam:

1. cevher-i safvet bulamam: -a, -
ma, -m
Müsemmen 1
Mısra: 54

Kelime Tipi: -
Saflık cevheri bulmak.

Ey cefā-pīşe siriştiñde mürüvvet
bulamam
Dil-i sahtıñda seniñ cevher-i safvet
bulamam

cevher-i tāb-āverimdedir:

1. cevher-i tāb-āverimdedir:
Tahmis 3
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Işık veren cevher.

Āb-ı sürür cevher-i tāb-
āverimdedir
Mevc-i murād bāde-i cān-
perverimdedir

cevher-i tığ:

1. cevher-i tığ:
Kaside 11
Mısra: 55
Kelime Tipi: -
Kılıcın özü, cevheri.

Cevher-i tığ kadar tabına hem-āb
olamaz
Ne kadar mevc-sitān itse sabā
deryayı

cevher-i zātı:

1. cevher-i zātı:
Kaside 12
Mısra: 19
Kelime Tipi: -
Değerli kişilik, değerli
yaratılış.

Cevher-i zātı 'ayān şām-ı
Çerāğānından
Şeb-Çerāğ olsa o tābişle n'ola her
lāle

cevri:

1. çevrine: -i, -n, -e
Gazel 17
Mısra: 5
Ar. Eza, sitem.

Terk eyleme ol hūr-veşin çevrine
şabr it
Terķib-i sitemden çıkar āşār-ı
maħabbet

2. cevri: -i

- Gazel 39
Mısra: 10
Ar. eziyet, haksızlık.

Dil eylemekle nâlesin efzûn Es'adâ
Yâriñ de cevri ana cezâ-yı
günâhıdır

3. **cevrine:-i, -n, -e**

Gazel 133

Mısra: 9

Eza, cefa, eziyet.

Es'adâ merdlik it cevrine çalma
dehriñ
Saña zehr-âbe sunan âdeme sen
diryâk ol

4. **çevre:-e**

Gazel 22

Mısra: 9

*(Ar.) Haksızlık edip incitme,
eziyet, cefâ, gadr, zulüm.*

Çevre sabr itmek de güç dildârdan
geçmek de güç
Çâre yok ancak vefâya kaldı Es'ad
ihtiyâc

5. **çevre:-e**

Gazel 203

Mısra: 2

*(Ar.) Haksızlık edip incitme,
eziyet, cefâ, gadr, zulüm.*

şanmañ mihen-keşân-ı gama nâza
başladı
Dirîne çevre ol gül-i ter tâze
başladı

6. **cevr:**

Gazel 47

Mısra: 6

*(Ar.) Haksızlık edip incitme,
eziyet, zulüm.*

Girye-kârân-ı ciger-sûhîte -gân-ı
'aşkı
Kaşdın ey şûh-ı cihân cevri ile
rencide midir

7. **cevr:**

Nazm 34

Mısra: 2

*(Ar.) Haksızlık edip incitme,
eziyet, zulüm.*

Pây-i yâre gerçi ki ümmîd-i rû-mâl
üzreyiz
Cevri ile amma ki gam-keşlikde bir
Hâl üzreyiz

cevr ü cefâsı:

1. **cevr ü cefâsı:**

Gazel 122

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Eziyet ve zulüm.

Dildâr olunca 'aşıkına mihr-bân
gerek
Cevri ü cefâsı olsa da bârî nihân
gerek

cevr ü sitem görsem:

1. **cevr ü sitem görsem:**

Gazel 43

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*İncitici söz veya davranışlar
görmek.*

Nevâziş-i dili bigâne eyler eyler
ise
Ne deñlü cevri ü sitem görsem
aşınadandır

cevr-cüy-i derd-mendân:

1. **cevr-cüy-i derd-mendân:**

Gazel 23

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Deritilerin eziyet ırmağı.

Yeter peygüle-gir-i miñnet itdiñ
Es'ad-ı zâr
Meded ey cevri-cüy-i derd-mendân
bu cefâdan geç

cevr-i pey-der-peyle:

1. **cevr-i pey-der-peyle:**

Murabba 2

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Bîrbiri ardına sıralanmış
eziyetler.*

Çok zaman olmuşdu kim hicrân ile
bî-zâr idim
Cevri-i pey-der-peyle gurbet
illerinde zâr idim

cevse-i hurşid:

1. **cevse-i hurşid:**

Gazel 89

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Güneş kasrı.

Mâdâm ki perverde-i âteş-
nazarımdır
Çün cevse-i hurşid o mehe pîrehen
olmaz

cevş-i bigâne:

1. **cevş-i bigâne:**

Müsemmen 1

Mısra: 50

Kelime Tipi: -

Yabancı zırh.

Bir sözüm var saña amma señi
halvet bulamam
Cevş-i bigâne ile sohbeta nevbet
bulamam

cevvi-i nâ-şekîbiye:

1. **cevvi-i nâ-şekîbiye:-i, -ye**

Gazel 160

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sabırsızlık seması.

Tezerv-i hüşi cevvi-i nâ-şekîbiye
ider perrân
kalur pes-mânde kılsa bâl ü per ger
dest ü dâmânın

cevvi-i semâ:

1. **cevvi-i semâ:**

Lugaz 2

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Sema boşluğu. ||. Yeryüzü ve
gökyüzü arasındaki boşluk.*

Ne dem kim gelse pervâza o
murgân
Olur cevvi-i semâ anlarla mālân

cevvi-i sipihri:

1. **cevvi-i sipihri:**

Gazel 192

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Gökyüzünün, semanın
boşluğu.*

Ahım şerârı çıkmada sevdâ-yı Hâl
ile
Cevvi-i sipihre şu'le-i cevvaler
gibi

cevş:

1. **cevş:-i**

Gazel 167

Mısra: 8

Asker, ordu.

Tayansın mı nigâh-ı çeşm-i hışm-ı
yâre diller kim
İder efsûn ile bîñ cevş-i bir cādū
perâkende

cevş-i cürm-i 'usât-ı hatâ-gerân:

1. **cevş-i cürm-i 'usât-ı hatâ-gerân:**

Kaside 4

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

*Hata işleyen günahkarların
suçunun askeri.*

Ol dem ki cevş-i cürm-i 'usât-ı
hañâ-gerân
Leb-rîz idince dâmen-i dest-i
kıyameti

cevş-i düşmân:

1. cevş-i düşmân:

Tarih 8

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Düşman askeri.

Cevş-i düşmân çıkınca didiler
hâtifden
Sulh ile aldı Beligradı Mehmed
Pâşâ

cevş-i fiten-i hüsne:

1. cevş-i fiten-i hüsne:

Kaside 10

Mısra: 70

Kelime Tipi: -

Güzellik fitnesinin ordusu.

Engüş ile geh şâne-zen-i hañ degil
ol şüh
Cevş-i fiten-i hüsne nev imlâ-yı
kalemdir

cevş-i fitneden:

1. cevş-i fitneden:

Gazel 158

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Fitne ordusu.

Halel-yâb olmamış hañla nizâm-ı
kişver-i hüsni
Diyâr-ı Rûmi cevş-i fitneden âsüde
gördüm ben

cevş-i hañ:

1. cevş-i hañ:

Gazel 73

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Hat askeri II Sevgilinin
yüzündeki ayva tüyleri ordusu.*

Yüridi cevş-i hañı Es'ad o şuhûñ
bilmem
Mülk-i hüsni yeniden niyyeti teşhîr
midir

cevş-i makhûr:

1. cevş-i makhûr:

Tarih 21

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Helak olmuş ordu.

Düşmene rây virüp aldı Ata hısnını
hem
Cevş-i makhûrını mahv eyledi
şadr-ı ecved

cevş-i şûr u fitene:

1. cevş-i şûr u fitene:

Gazel 124

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Fitne ve şamata ordusu.

Reh-zen-i kâfile-i şabr ü sükündür
ğamzeñ
Cevş-i şûr u fitene dâd-nümündür
ğamzeñ

cezâ-vı günâhıdır:

1. cezâ-yı günâhıdır:

Gazel 39

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Günahın cezası, bedeli.

Dil eylemekle nâlesin efzûn Es'adâ
Yârîñ de cevri ana cezâ-yı
günâhıdır

cezb eyledi:

1. cezb eyledi:

Gazel 130

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Çekmek II etkisi altına almak.

Cezb eyledi nigâhımı bend itdi
hâbımı
Çeşm-i terimde nem kodı hü-
kerde gerdeniñ

cezb it:

1. cezb it:

Beyit 6

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Kendine doğru çekmek,
çekiciliğinin etkisi altına almak II
kendinden geçirmek, aklını
başından almak.*

Ol müy-miyânı çekeyim sîne-i
zerde
Cezb itmegi görsün nic'olur kâh-
rübâlar

cezb itdi:

1. cezb itdi:

Gazel 37

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Kendine doğru çekmek,
çekiciliğinin etkisi altına almak.*

Cezb itdi mü miyânını âgûş-ı
zerdime
Çün keh-rübâ bu hâşşa ancak
berimdedir

cezbe:

1. cezbe:

Gazel 105

Mısra: 4

*1. İnsanın çok duygulandığı
bir şey karşısında aşırı bir heyecan
ve coşkunlukla kendinden geçmesi
durumu. 2. tasavvuf. Allah'ın,
kulunu mânen kendisine
çekmesinden doğan coşkunluk,
kendinden geçme ve istiğrak hâli.*

Bir kerre nigâh iden olur rüyuña
hayrân
Bu Cezbe vü ân hüsni-i perî-zâdına
mahşûş

cezbe-i hüsni ü melâhatdır:

1. cezbe-i hüsni ü melâhatdır:

Gazel 22

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Güzellik ve hoş olmanın
çekiciliği.*

Cümleten nâz u bahâ vü ân sende
münderic
Cezbe-i hüsni ü melâhatdır viren
saña revâc

cezîre-i mora:

1. cezîre-i mora:

Kaside 9

Mısra: 46

Kelime Tipi: -

Mora adası.

Egerçi yüz yire kıldı niyâz-ı
mesken ile
Cezîre-i Mora düşdi benefşeye nâ-
çâr

cezm it:

1. cezm it:

Kaside 1

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

*Kesin karar vermek,
niyetlenmek.*

Sa'y it sañh ü salim ol irvâ-yı
hâlden
Cezm it sükûnı bed hareketlerden
it ibâ

(Fars.) Yaratılmış olan
şeylerin bütünü, evren, kâinat II.
Dünya, yeryüzü.

Cihân güzellerinin güyiyâ bu da
biridir
‘Aceb mi ‘âşıka nâz itse hefte
dilberidir

13. **cihân:**

Murabba 3

Mısra: 1

(Fars.) Yaratılmış olan
şeylerin bütünü, evren, kâinat II.
Dünya, yeryüzü.

Gün yüzünden vechi var olsa
münevver bu cihân
Evc-i hüsnüñ ey efendim mihr-i
tâb-eşşânıñ

14. **cihân:**

Nazm 4

Mısra: 3

(Fars.) Yaratılmış olan
şeylerin bütünü, evren, kâinat II.
Dünya, yeryüzü.

N’ola olursa cihân rüşenâ
şafâmızdan
Ki mâh-rûlar ile ihtilâtımız vardır

15. **cihâna:-a**

Tarih 20

Mısra: 2

(Fars.) Yaratılmış olan
şeylerin bütünü, evren, kâinat II.
Dünya, yeryüzü.

Te‘âla‘llâh zihî sultân-ı ‘âlem
sâye-i hâk kim
Cihâna lutf-ı ‘adl ü cüdî her dem
olmada mümted

16. **cihâna:-a**

Tarih 24

Mısra: 4

(Fars.) Yaratılmış olan
şeylerin bütünü, evren, kâinat II.
Dünya, yeryüzü.

Yine mihr-i münîr-i devlet ü ikbâl
olup tâlî
Cihâna pertev-endâz-ı şafâ vü tîre-
fersâdır

17. **cihân:**

Tarih 29

Mısra: 4

(Fars.) Yaratılmış olan
şeylerin bütünü, evren, kâinat II.
Dünya, yeryüzü.

Ya‘ni Sultân Ahmed-i gâzî ki tav‘
u kerh ile

Bende-i fermânıdır tâ şarkdan
garba cihân

18. **cihân:-+i**

Tarih 42

Mısra: 8

(Fars.) Yaratılmış olan
şeylerin bütünü, evren, kâinat II.
Dünya, yeryüzü.

Bu demde evc-i sulbinden olup bir
mâh-ı nev tâlî
Cihânı eyledi pür-tâb nûr-ı pâk-i
ihşânı

19. **cihâna:-a**

Tarih 45

Mısra: 2

(Fars.) Yaratılmış olan
şeylerin bütünü, evren, kâinat II.
Dünya, yeryüzü.

Hümâyûn bād-ı nev-sâl-i sa‘âdet
geldi hoş geldi
Cihâna inbisât-u şevk-ü behcet
geldi hoş geldi

20. **cihâna:-a**

Gazel 126

Mısra: 10

(Fars.) Yaratılmış olan
şeylerin bütünü, evren, kâinat,
kosmos II. Dünya, yeryüzü.

Komaz pervâne-veş süzân olam
rîzân ider eşkin
Cihâna Es‘adâ bādî-i keşf-i râzıdır
çeşmiñ

21. **cihânda:-da**

Gazel 42

Mısra: 2

(Fars.) Yaratılmış olan
şeylerin bütünü, evren, kâinat II.
Dünya, yeryüzü.

Ne sūya kim nazar itsem o dil-rübâ
görünür
Cihânda kim var ise ana mübtelâ
görünür

22. **cihânda:-da**

Gazel 63

Mısra: 5

(Fars.) Yaratılmış olan
şeylerin bütünü, evren, kâinat II.
Dünya, yeryüzü.

Cihânda hem-ser-i vâlâ-yı çarh-ı
hâhiş
Kim ol hümâ-yı per-endâz-ı nâzı
râm eyler

23. **cihânda:-da**

Gazel 66

Mısra: 9

(Fars.) Yaratılmış olan
şeylerin bütünü, evren, kâinat II.
Dünya, yeryüzü.

Olur mu muştari Eb‘ad cihânda
‘âkıl olan
Ne gam küşâde iken bâb-ı Hâzret-i
Gaffâr

24. **cihanda:-da**

Kaside 2

Mısra: 92

(Fars.) Yaratılmış olan
şeylerin bütünü, evren, kâinat II.
Dünya, yeryüzü.

Benim ol şadme-i ‘isyân ile dil-
hâne-harâb
Beni âbâd idemez kimse cihanda
illâ

25. **cihanda:-da**

Kaside 4

Mısra: 17

(Fars.) Yaratılmış olan
şeylerin bütünü, evren, kâinat II.
Dünya, yeryüzü.

Kârîñ cihanda cümle haţâ oldı âh
kim
Yok itdigiñ günâhlarıñ hadd ü
gayeti

26. **cihânda:-da**

Lugaz 12

Mısra: 9

(Fars.) Yaratılmış olan
şeylerin bütünü, evren, kâinat II.
Dünya, yeryüzü.

Musahhar eyledi zâtı cihânda her
ne ki var
Hurûfî şahin ü ‘ankâ vü sakrı kıldı
şikâr

27. **cihânda:-da**

Tarih 40

Mısra: 2

(Fars.) Yaratılmış olan
şeylerin bütünü, evren, kâinat II.
Dünya, yeryüzü.

Te‘âla‘llâh zihî ‘âlem-nümâ kasr-ı
dil-ârâ kim
Cihânda pîr-i gerdün görmemiştir
böyle bir câyı

28. **cihân:**

Gazel 153

Mısra: 9

(Fars.) Yaratılmış olan
şeylerin bütünü, evren, kâinat II.
Dünya, yeryüzü.

Germî-i fûrkat-i yâr ile cihân
süzândır

Âteş-i âhımın Es'ad şerer-i
küzından

cihân içre:

1. cihân içre:

Gazel 68

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Dünya içerisinde, içinde.

Tab'ı virânımda cây itse n'ola
sultân-ı 'aşk
Çün cihân içre harâb-âbâd gence
kân olur

cihân-ârâ:

1. cihân-ârâ:

Tarih 39

Mısra: 9

Dünyayı süsleyen.

Cihân-ârâ vü 'âlem-zîb ü rûh-efzâ
kef-i cûdî
Dil-ârâ dil-nevâz ü şeh-pesend ü
zübde her kârî

cihân-dârâ:

1. cihân-dârâ:

Kaside 8

Mısra: 59

Cihanı tutan hükümdar.

Cihân-dârâ hüdîvâ ser-firâzâ
âsmân-kadrâ
Eyâ gerdün-ı 'izz ü rif atîñ hırşîd-i
rahşâmî

cihân-ı 'aşka:

1. cihân-ı 'aşka:

Gazel 42

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Aşkın dünyası.

Cihân-ı 'aşka bakıñ dūr-bîn-i
'ibretle
Sevâd-ı şâmı dañî rûz-rüşenâ
görünür

cihân-ı 'ilm:

1. cihân-ı 'ilm:

Tarih 5

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

İlim dünyası.

Odur ol menhel-i 'azbü'l-furât-ı
fazl u dāniş kim
Nübü'ndan cihân-ı 'ilm olur bî-
ka'r bir deryâ

cihân-ı nutk:

1. cihân-ı nutk:

Kaside 8

Mısra: 68

Kelime Tipi: -

Söz dünyası.

Ben ol tâbiş-firûz-ı rûz-i firûz-
mağâlîm kim
Cihân-ı nutkuma kıl-k-i siyehdir
şâm-ı nûrânî

cihân-ı risâleti:

1. cihân-ı risâleti:

Kaside 4

Mısra: 46

Kelime Tipi: -

Peygamberler alemi.

Sensin o mihr-i Yesrib ü Bathâ ki
eyledîñ
Nuruñla tâb-nâk cihân-ı risâleti

cihân-sûz oldı:

1. cihân-sûz oldı:

Gazel 137

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Dünyayı yakmak.

Düşelden âteş-i 'aşka dil-i nâ-şâdın
ey bülbül
Cihân-sûz oldı her dem âh-ı âteş-
zâdın ey bülbül

cilâ:

1. cila:

Müsemmen 1

Mısra: 65

Parlaklık, ışıltı.

Mâ-hasal şimdi eyâ hağ-i rehiñ
çeşme cila
Ey temâşâ-yı Ruñuñ âyine-i ğalbe
cila

2. cila:

Müsemmen 1

Mısra: 66

Parlaklık, ışıltı.

Mâ-hasal şimdi eyâ hağ-i rehiñ
çeşme cila
Ey temâşâ-yı Ruñuñ âyine-i ğalbe
cila

cilve:

1. cilve:

Gazel 22

Mısra: 1

Edâlı davranış, naz, işve.

Cilve meftûn-ı kadîñ ğamzeñle
fitne hem -mizâc
Cebhen itdi bezmiñe mihr ü mehi
câm u sirâc

cilve itdi:

1. cilve itdi:

Tahmis 1

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

*Görünmek, ortaya çıkmak;
beğenilmek, ilgi çekmek.*

Hacer nâmi-yle itdi cilve çeşm-i
ehl-i zahirde
hağikatde sevâd-ı bîniş-i ehl-i
hüdâdır bu

cilve-bağış-i dil-i âyine- tab'andır:

1. cilve-bağış-i dil-i âyine- tab'andır:

Gazel 107

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Ayna tabiatlı gönlün naz
yapması.*

Es'adâ bî-vech şanma böyle nazm-
ı sâdeden
Cilve-bağış-i dil-i âyine-tab'andır
ğarağ

cilve-gâh:

1. cilve-gâh:

Tarih 25

Mısra: 5

*Cilve yeri etmek. Görünme
yeri yapmak.*

Cilve-gâh eylemege bağ-ı behiştî
olıcak
Rûh-ı pākîzesi ğılmân-ı cinâna
mülhâğ

2. cilve-gâh:

Nazm 15

Mısra: 3

*Görünme yeri, ortaya çıkış
yeri; cilve yapılan yer.*

Her gâh cilve-gâh iken aña sipihr-i
nâz
Ol mâh evc-i 'işvede tutdı mağâm-
ı nev

cilve-gâh-ı şahid-i takvâ:

1. cilve-gâh-ı şahid-i takvâ:

Tarih 3

Mısra: 2
Kelime Tipi: -
*Takvaya şahit olmanın
görüldüğü yer.*

Te'āla'llāh zihī ra'nā binā nev
cāmi'-i vālā
Menār-ı nūr-ı rahmet cilve-gāh-ı
şāhid-i takvā

cilve-ger:

1. **cilve-ger:**
Lugaz 19
Mısra: 22
*Cilve etmek, cilvelenmek,
cilveli.*

Olsa sālī olur o bir deryā
Hütü ka'rında cilve-ger gūyā

2. **cilve-gerdir:-dir**
Lugaz 15
Mısra: 6
Cilve yapan || Tecelli eden.

Gālibā tiryākıdır zann-eylerim ben
bunları
Kim gıdā yutduklarınca cilve-
gerdir tenleri

cilve-i taşvīr-i mahabbet:

1. **cilve-i taşvīr-i mahabbet:**
Gazel 18
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Muhabbetin tarifinin işvesi.

Bak āyine-i ḳalbime ey mihr-i
cihān-tāb
İstersen eger cilve-i taşvīr-i
mahabbet

cins:

1. **cinsi:-i**
Lugaz 8
Mısra: 3
Tür, çeşit.

Egerçi cinsi bir amma ki nev'
vāfırdır
Mukīm zann-olunur ekserī
müsāfırdır

2. **cinsi:-i**
Lugaz 13
Mısra: 3
Tür, çeşit.

Cinsi bir gerçi nev' i vāfırdır
Kimi yerli kimi müsāfırdır

cisim:

1. **cismidir:-i, -dir**
Lugaz 1
Mısra: 5
Beden, gövde.

Rūh-ı nazmıñ güyiyā kim cismidir
Hem daḥi bir kaç kitābıñ ismidir

2. **cismiñe:-i, -n, -e**
Kaside 4
Mısra: 10
Beden, gövde, vücut.

Ey dil biraz da ser-be-kemīn-i
tefekür ol
Pūşide eyle cismiñe delk-i
melāmeti

cism:

1. **cismi:-i**
Gazel 85
Mısra: 10
(Ar.) Cisim, gövde.

Es'ad hele bu şem'-i bezm-gāh-ı
fenāya
Pervāne-şıfat cismi tebāh itmege
degmez

2. **cismi:-i**
Gazel 194
Mısra: 4
(Ar.) Cisim, gövde.

Baḥt-ı siyāhımıñ yüzi ag olsun
eyledi
Ben cismi zerdı bir Ruḥi ālīñ
fütādesi

3. **cismi:-i**
Lugaz 3
Mısra: 19
(Ar.) Cisim, gövde.

Cismi olsaydı eger bī-ser ü pā
Fī'l-mesel minḳale dirdim ben aña

4. **cismi:-i**
Nazm 1
Mısra: 3
(Ar.) Cisim, gövde.

ḥākister itdi cismi lehīb-i mehīb-i
ḡam
Ben 'aşḳ dirler āh bir āteşdeyim
daḥi

5. **cismi:-i**
Gazel 123
Mısra: 5
Vücut, beden, varlık.

Cismi el virmez idi būsīş-i dest-i
yāra

Baḡrı taş olmasa ger ḥātem-i
zerrīn-kārīñ

6. **cisme:-e**
Gazel 193
Mısra: 1
Beden, gövde, vücut.

Olsa n'ola şarāb-ı lebiñ cisme cān
gibi
Yokdur humārı keyf-i mey-i
ergavān gibi

7. **cisini:-i, -(n)i**
Gazel 110
Mısra: 2
*(Aşğın) bedeni, cismi,
vücudu.*

Eyleyüp nezzāre ḥurşid-i 'izār-ı
yāra şem'
İtdi sūzān cisini reşḳ-i Ruḥiyle
nāra şem'

8. **cismin:-in**
Gazel 128
Mısra: 5
(Ar.) Gövde, beden, vücut.

Kaçma pūr-Dāḡ itse cismin sūz-i
dest-i terbiyet
Kesb-i tāb içün varāḳ sūzānıdır gör
mühreniñ

9. **cisme:-e**
Kaside 11
Mısra: 42
Beden, vücut, varlık.

Olamaz yār ile hem-şine dil-i
üftāde
Cisme bir vech ile āyine komaz
güncāyī

cism ü cānımız:

1. **cism ü cānımız:**
Gazel 74
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Beden ve ruh.

Zār u nizār ise ne 'aceb cism ü
cānımız
Zencir-i zülfe beste hevāyī-
tabī'atız

cismān:

1. **cismāna:-a**
Tarih 35
Mısra: 24
(Ar.) Cisim, gövde.

Bulunca levn-i sefid-iyle rūh-i
Beyzāvī

Temessül eyledi İbn-i Melek o
cismāna

cismi:

1. cismi:

Kaside 5

Mısra: 9

Cisim, beden. II Varlık.

Kımyā-yı rehine cismi idüp
fersude

Zer-nişān eyleyelim bu ten-i hāk-
ālūde

cism-i bī-cān:

1. cism-i bī-cān:

Lugaz 3

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Cansız beden.

Hadd-i zātında o cism-i bī-cān
Lik ser-tā-be-kadem rūh-ı revān

cism-i hākister:

1. cism-i hākister:

Gazel 97

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kül olmuş beden.

Gerd-i haṭ tāb-ı ruḥ-ı dildārı şaḳlar
şaklamaz

Cism-i hākister fūrūḡ-ı nārı şaḳlar
şaklamaz

cism-i kalem:

1. cism-i kalem:

Kaside 11

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Kalemin bedeni.

kıldı cism-i kalemı öyle hayāt-āver
kim

Rūh-hāh eyledi cān-baḥş-ı dem-i
‘īsāyı

cism-i latif:

1. cism-i latif:

Lugaz 17

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Latif, güzel olan vücut, beden.

Nedir ol sâf-sîne cism-i latif
Aña nisbet hevâ-yı tünd keşif

cism-i mehzüle:

1. cism-i mehzüle:-e

Tahmis 4

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Çelimsiz beden.

Cism-i mehzüle siyeh-cāme-veş
oldı pür-pîç
Olmağın rişte-i bārık-i ḥayāl ile
nesîc

cism-i mürde:

1. cism-i mürde:

Gazel 186

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ölü beden.

Vefâ iderse o rūh-i revān
murādımca
Bu cism-i mürde bulur taze cān
murādımca

cism-i mürdem:

1. cism-i mürdem:

Muamma 3

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ölü beden.

Nāz ile ḥançer-be-dest ol ger
ḥarām olsun baña
Eyleyem pā-māl cism-i mürdem ey
ḥūnı saña

cism-i tābişi:

1. cism-i tābişi:-i

Gazel 113

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Parlak beden.

Berrak u sâf o deñlü ki ol sîne-i
latif

Yanında cism-i tābişi mihr ü
mehiñ kesif

cism-i ter:

1. cism-i ter:

Kaside 12

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Taze beden.

Eyleyüp tarz-ı mey-āşāmî-i
Ḥübāna niğāh
kıldı cism-i terini cām-ı mücevher
lāle

cism-i turfa-şekl ü satih:

1. cism-i turfa-şekl ü satih:

Lugaz 13

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Tuhaf şekilde ve yayvan

cisim.

Nedir ol cism-i turfa-şekl ü satih
Sinesi ekseriniñ oldı cerih

cism-i zāre:

1. cism-i zāre:

Nazm 32

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ağlayan, inleyen beden.

şafâ ṭab‘-ı latif-i yāre maḥşûs
Sunûf-ı ḡam bu cism-i zāre maḥşûs

cism-i zārı:

1. cism-i zārı:

Lugaz 2

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Ağlayan, inleyen beden.

‘Aceb mi maḥv olursa cism-i zārı
Ki çekmiş germ-i serd-i rüzgārı

2. cism-i zārı:

Tahmis 5

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Ağlayan, inleyen beden.

kalem ebruları fikri-yle cism-i zārı
nāl itdim
Meger kim ser-nüviştimdir ki
kalbim bī-mecāl itdim

cism-i zārım kıldı:

1. cism-i zārım kıldı:

Gazel 24

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

İnleyen vücut. II Zayıf,

dermansız vücut.

ḥam kılup ḳaddim serim top itdi
fikir-i ebruvān
Cism-i zārım kıldı çevgān-ı
ḳazādan daḥi kec

cism-i zerd:

1. cism-i zerd:

Gazel 201

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Zayıf, sararmış beden.

Pür-dag-ı derd-i 'aşk ide-gör cism-i zerdiñi
Olsun revâcî çârsû-yî gâmda zer gibi

cism-i zerdi:

1. cism-i zerdi:

Gazel 68

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sararmış beden.

Eyleyen müy-ı dilin târ-ı rebâb-ı bezm-i 'aşk
Dâğ-ı gâmla cism-i zerdi ney gibi nâlân olur

cism-i zîbâsı:

1. cism-i zîbâsı:

Lugaz 5

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Güzel, narin vücut.

Cism-i zîbâsı dehen ser-tâ-be-pâ
Lık amma her dem olmaz leb-küşâ

cismini:

1. cismiñi:-+i, -+n, -+i

Gazel 12

Mısra: 9

Beden II varlık.

Es'adâ cismiñi huşk itdi yeter sırr
ü mecâz
Eyle enfâs-ı hâkîkatle dimâğın terfîb

2. cismiñi:-+i, -+n, -+i

Kaside 12

Mısra: 22

Beden II varlık.

Geldi şevk-âver olup tehniyet-i nevrûza
Dagını 'anber idüp cisini micmer lâlâ

cism-ittihâdsız ol:

1. cism-ittihâdsız ol:

Gazel 91

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Beden ile birleşmek. (Beden ile ruhun birleşmesi bağlamında).

Cân-bahş olan hayâl-i müdâmiñdır 'aşka
Olmaz hayât rûh ile cism-ittihâdsız

cüd u ihsân:

1. cüd u ihsân:

Tarih 35

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Cömertlik ve bağış.

Hemîşe tab '-ı hümâyûnı mâ'îl ü masrûf
Vücûh-ı hayr-u müberrâ tû cüd u ihsâna

cüda kıl:

1. cüda kıl:

Kaside 1

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

Ayırmak, uzaklaştırmak, mahrum etmek.

Olursa ger tenâzu '-i ef'âl-i hayr ü şer
İ'mâl eyle evveli şânîyi kıl cüda

cüda olmaz:

1. cüda olmaz:

Lugaz 9

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ayrı kalmamak II ayrı düşmemek.

Cüda olmaz biri birinden ekser
kazâ ile meger ayrı düşerler

cüda olmazdım:

1. cüda olmazdım:

Gazel 112

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ayrılmamak, ayrı düşmemek.

Sâye-veş ol serv-ı kâdden bir dem olmazdım cüda
Çihre-sây-i hâk-i pâyi olmağa olsa mesâğ

cüd-ı dil-keş:

1. cüd-ı dil-keş:

Tarih 39

Mısra: 40

Kelime Tipi: -

Gönül çeken cömert.

O hâkân-ı Ferîdün-bendeniñ gül-bâğ-ı lutfından
'Adâlet gülşen-ârâ cüd-ı dil-keş 'âleme sâri

cüd-peymâ:

1. cüd-peymâ:

Kaside 11

Mısra: 75

Cömertliği ölçen, çok lütuf sahibi hükümdar.

Cüd-peymâ ki sezâ-vârına düş olmağ için
Cüst ü cû kılmada devrinde kerem her câyı

cümle:

1. cümle:

Gazel 2

Mısra: 4

Bütün.

Bang-i hevâyı sâmi 'a-i dilden eyle dūr
Aheng-i hayra cümle tenim güş kıl bânâ

2. cümleten:-t, -en

Kaside 1

Mısra: 117

Bütün, hep, tüm.

Âyât-ı mu'cizâtıñı tefsîr cümleten
Bulmaz işaret ile delâletle intiha

3. cümlesi:-si

Lugaz 6

Mısra: 8

Bütün, hep, her şey, herkes, bütünüyle.

Yapışup habl-i metîn-i tâ'ate
Cümlesi ta'zîm ider her sâ'ate

4. cümleñin:--(n)in

Kaside 1

Mısra: 63

Bütün, hep, tümü, herkes.

kıl cümleñin 'umûm u huşuşundan ihtiraz
Min-vech olursa ba'zına da nev'-i iştihâ

5. cümleñiñ:-nin

Lugaz 15

Mısra: 8

Bütün, hep, herkes.

Kay'-iderler ki gıdâ itdiklerini def'aten
Cümleñiñ gâhî beri eyler gıdâsın der-dehen

6. cümleden:-den

Gazel 126

Mısra: 8

Bütün, hep.

Sebak-hân olduğundan gayri bahs-i hîle-bâziden

Fünün-ı fitnegide cümleden
mümtâzdır çeşmiñ

7. cümle:

Kaside 9

Mısra: 12

"Bütün, hepsi" anlamında
belgisiz zamir.

Değil şükûfe o dem her nihâl ser-
tâ-ser
Hezâr dîde açup cümle oldılar
bîdâr

8. cümlesi:-s, -i

Kaside 1

Mısra: 47

"Bütün, hepsi" anlamında
belgisiz zamir.

Mevşûl olur saña şıla-i hayr
cümlesi
Mâ-fi'z-zamîriñ ola hemân tâ'at-i
Hudâ

9. cümle:

Gazel 131

Mısra: 5

"Bütün, hep, tüm" anlamında
belgisiz sıfat.

Oldum nigâh-ı şüretine dîde cümle
ten
Bak kim Mişâl-i âyine hayrânıñım
seniñ

10. cümle:

Kaside 1

Mısra: 74

"Bütün, hep, tüm" anlamında
belgisiz sıfat.

Bâdî-i şerh-i şadr ideğör kavl-i
şârihi
Tâ resm ü hadd cümle tarikât 'ayân
ola

11. cümle:

Kaside 1

Mısra: 109

"Bütün, hep, tüm" anlamında
belgisiz sıfat.

Cümle usûl-i nâsih ü mensûhı
bi'setiñ
kıldı kitâb ü sünnet ile şerh ü intikâ

12. cümle:

Kaside 3

Mısra: 57

"Bütün, hep, tüm" anlamında
belgisiz sıfat.

Hezâr haclet ile cümle rûz-i
rustâhîz

'Arağ-çekide-i Ruğ-ı şermî-i
hañâyadır

13. cümle:

Lugaz 8

Mısra: 7

"Bütün, hep, tüm" anlamında
belgisiz sıfat.

Anıñ bu halk-ı cihân cümle
mübtelâsıdır
Fezâ-yı sînesi güyâ gümüş ovasıdır

14. cümle:

Lugaz 19

Mısra: 29

"Bütün, hep, tüm" anlamında
belgisiz sıfat.

İktiran eyleyüp bu cümle tamam
Olur ol dem o nâm-ı nâmî tamam

15. cümle:

Tahmis 2

Mısra: 26

"Bütün, hep, tüm" anlamında
belgisiz sıfat.

Ne Cennetde ne hürîde ne gılmân u
ne Kevserde
Dil-i âgâhdır ihlâsı çün tefsir iden
cümle

16. cümle:

Tahmis 2

Mısra: 27

"Bütün, hep, tüm" anlamında
belgisiz sıfat.

Lisân-ı Hâlidir üstâd olup taqrir
iden cümle
Değil ancak bedende Es 'adâ
tedbîr iden cümle

17. cümle:

Tahmis 2

Mısra: 28

"Bütün, hep, tüm" anlamında
belgisiz sıfat.

Lisân-ı Hâlidir üstâd olup taqrir
iden cümle
Değil ancak bedende Es 'adâ
tedbîr iden cümle

18. cümle:

Tahmis 2

Mısra: 29

"Bütün, hep, tüm" anlamında
belgisiz sıfat.

Cihanı bir gönüldür Salimen teshir
iden cümle
Eger insân-ı kâmil olsan Ademiñ
pederlerde

19. cümle:

Kaside 3

Mısra: 66

"Bütün" anlamında sıfat.

Odur o üns-kün-i zenb-i bî-nihâyet
kim
Yanımda cümle günâhın sagîri
kübrâdır

20. cümle:

Kaside 4

Mısra: 17

"Bütün" anlamında sıfat.

Kârîñ cihanda cümle hañâ oldı âh
kim
Yok itdiğiñ günâhlarıñ hadd ü
gayeti

21. cümle:

Kaside 4

Mısra: 36

"Bütün" anlamında sıfat.

Oldur o hayr-ı hâdî-i şeh-râh-ı
iktidâ
Kim cümle halk o yolda bulurlar
selâmeti

22. cümle:

Kaside 5

Mısra: 30

"Bütün" anlamında sıfat.

Ey cenabıñdır olan Hâzret-i Hâk
Mañbûbı
Zât-ı pâkiñdir olan cümle cihan
matlûbı

23. cümle:

Kaside 5

Mısra: 35

"Bütün" anlamında sıfat.

Saña muhtâcdır ey şâh-ı cihan
cümle rûsûl
Zât-ı pâkiñdir olan 'âleme hâdî-i
sübûl

24. cümle:

Kaside 9

Mısra: 36

"Bütün" anlamında sıfat.

Nidaya başladı çavuş-i 'andelîb ol
dem
Ki 'îş için ideler cümle 'azm-i
sûy-i Hisâr

25. cümle:

Tarih 29

Mısra: 24

"Bütün" anlamında sıfat.

Şehriyâr-ı 'âlemin hem âsaf-ı cüd-
âverin
Cümle kârın hayra tevfik ide
Hallâk-ı cihân

26. cümle:

Tarih 35

Mısra: 11

"Bütün" anlamında sıfat.

Musannifin-i selef rûhı cümle şâd
oldı
Bina olunca sa'âdetle bu
kütübhanê

27. cümle:

Tarih 39

Mısra: 36

"Bütün" anlamında sıfat.

Fezâ-yı heybetinde her giyeh bir
nîze-i elmas
Zemîn-i devletinde cümle 'âlî-şân
ezhârı

cümle-i ehl-i şekâvet:

1. cümle-i ehl-i şekâvet:

Kaside 4

Mısra: 70

Kelime Tipi: -

*Kötü yaratılışlı, kötü iş
işleyecek tıynetle olanların hepsi.*

Ol dem ki süz-i nâr-ı güneş leş şi
kâf ide
Germî-i ğamla cümle-i ehl-i
şekâveti

cümle-i erkân:

1. cümle-i erkân:

Tahmis 1

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

*Erkanın hepsi. (Bir şeyde
temel durumunda olan taraflar,
çok kuvvetli ve güçlü olan yönler,
esaslar, direkler II. Âdet, yol
yöntem, usûl, âdap.).*

Olursañ hâst-kâr-ı rahmet-i hâk ey
dil-i nâlân
Perestîş-ğâhın olsun şad edeble
cümle-i erkân

cümle-i eşcâr:

1. cümle-i eşcâr:

Kaside 9

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Çiçeklerin hepsi.

Çemende tutdı yağod savm-ı serd-i
ser-mâyı

Nemadan eyleyüp imsağ cümle-i
eşcâr

cümle-i ezhâr:

1. cümle-i ezhâr:

Kaside 9

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

Çiçeklerin hepsi.

Seher ki dergeh-i şâh-ı şükûfe-i
çemene
Yegân yegân olıcağ cem' cümle-i
ezhâr

cümle-i hatâ:

1. cümle-i hatâ:

Kaside 1

Mısra: 128

Kelime Tipi: -

Hataların tümü.

Müşkıl budur ki virmedi Ruhsat
teyakkuza
A' mâline te' âruz ile cümle-i hatâ

cümle-i rivâdandır:

1. cümle-i rivâdandır:

Gazel 43

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

İkiyüzlülüğün bütünü.

İnanma zühbine sâlûs-hey'etin
Es'ad
Ta'affûf itmesi de cümle-i
rivâdandır

cümleten:

1. cümleten:

Gazel 22

Mısra: 3

*(Ar.) Hep beraber, hep
birlikte.*

Cümleten nâz u bahâ vü ân sende
münderic
Cezbe-i hüsn ü melâhatdır viren
saña revâc

2. cümleten:

Tarih 29

Mısra: 22

*(Ar.) Hep beraber, hep
birlikte.*

Sulha Ruhsat virtip ol şâhenşeh-i
şevket-me'âb
Devletinde cümleten cân buldılar
ol mürdegân

**cünbîde-sâz-ı nahl-i dil-i 'âşıkın
ola:**

**1. cünbîde-sâz-ı nahl-i dil-i
'âşıkın ola:**

Kaside 7

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Aşıkların gönül fîdanını
kımlatmak.*

Demdir nesim-i Şubh-ı bahârî
vezân olup
Cünbîde-sâz-ı nahl-i dil-i 'âşıkın
ola

cünbüs:

1. cünbüsüñ:-ün

Gazel 30

Mısra: 7

*Far. is. Kımlanma, hareket.
Zevk, eğlence.*

Seniñ de cünbüsüñ emre menû
olmağla 'âlemede
Kıyâs eyle fenâyı kendiñe
eşbâhdan ey çarh

2. cünbüsleriñ:-ler, -iñ

Gazel 144

Mısra: 4

*Kımlanma, hareket. Zevk,
eğlence.*

kaddiñi gîsûlarınla kıl siyeh-püş
öyle kim
Nâz ile cünbüsleriñ Leylâyı
Mecnûn eylesün

3. cünbüsi:-i

Gazel 192

Mısra: 5

*Kımlanma, hareket. Zevk,
eğlence.*

Servin hevâ-yı reşk-i kadîñ ile
cünbüşi
Sahn-ı çemende güş olunur nâleler
gibi

4. cünbüs:

Nazm 5

Mısra: 1

Kımlanma, hareket.

Bu ne kâmet-i kıyâmet bu ne
cünbüş ü ne reftâr
Ki düşer çü sâye hâke gören 'âşık-ı
dil-efgâr

cünbüs-i bâl ü perimdedir:

1. cünbüs-i bâl ü perimdedir:

Tahmis 3

Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Kol ve kanadın kıpırdanışı.

Bâz-ı şikâr-gîr-i çerâ-gâh-ı
himmetim
Kâm-ı dü-kevn cümbüş-i bâl ü
perimdedir

cümbüş-i dîde-i pergârına:

1. cümbüş-i dîde-i pergârına:

Gazel 189
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Pergelin gözünün kımlıdanışı.

Yek nazarda nice biñ merdümü
hayrân eyler
Cümbüş-i dîde-i pergârına mâ-
şâ'allâh

cümbüş-i engüşt:

1. cümbüş-i engüşt:

Gazel 69
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Parmağın kıpırtısı.

Nîk-nakş-ı kâr-sâzî yavere
vâbestedir
Cümbüş-i engüşt ile evtâr kendin
gösterir

cümbüş-i şad-berg-i nûrından:

1. cümbüş-i şad-berg-i nûrından:

Tahmis 2
Mısra: 18
Kelime Tipi: -
*Nurun yüz yaprağının
hareketi.*

Olur râz-âşinâ 'aşkıñ habâyâ-yı
umûrından
Nihal-i ihtisasın cümbüş-i şad-berg-
i nûrından

cür'et:

1. cür'eti:-i

Gazel 151
Mısra: 9
*Cesaret, yiğitlik, korkmayarak
ileriye atılma.*

Nezâre-i Ruḥ-ı dildâra cür'eti yog
iken
Ne mümkün Es'ad ire bezm-i kâma
şerminden

cürm:

1. cürme:-e Kaside 1

Mısra: 53
Suç, günah, kabahat, kusur.

Tâlî kılup muḳaddem olan cürme
tevbeyi
'aks-i nakîz-i zühed idüp ol vâşıl-ı
Hudâ

2. cürmün:-ün

Kaside 1
Mısra: 10
Suç, günah, kabahat, kusur.

Olduñ mübâlağayla nice işm fâ'ili
Cürmün muşagğarın daḥî tasğîr kıl
dilâ

3. cürm:

Kaside 3
Mısra: 48
*Allah'ın emirlerine aykırı
olan davranış, günah.*

Sen ol şeff'-i ma'âsî-gerân-ı
ümmeysiñ
Ki cürm merḥametiñle zelîl ü
rûsvâdır

cüş itdi:

1. cüş itdi:

Gazel 114
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
*Coşmak, coşup taşmak,
galeyana gelmek, birdenbire hızlı
bir şekilde akmak.*

Fikr-i dendânîñla cüş itdi sirişkim
her taraf
Dür dilerse çeşm-i eşk-âlûdıma
bakşun şadef

cüş itme:

1. cüş itme:

Gazel 138
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
*Coşmak, taşıp akmak.
(Gözyaşının akması bağlamında).*

Ey hûn-i sirişk itme yeter cüş o
şûḥuñ
Engüşt-i temennâ-yı vişâline hizâb
ol

cüşân olur:

1. cüşân olur:

Gazel 31
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
*Coşma, taşma, kaynama,
coşkunluk, galeyan.*

Durmaz hevâ-yı zülf ile cüşân olur
fû 'âd
Deryâyı mevc-hîz ider elbette
tünd-bâd

cüşândır:

1. cüşândır:

Gazel 46
Mısra: 3
Coşup kaynayan.

Dil-i şâfi hevâ-yı 'aşk ile cüşândır
dâim
Anıñ çün eksik olmaz ıztırâbı
bahr-ı 'ummândır

cüş-i cüy-i sirişk-i nedameti:

1. cüş-i cüy-i sirişk-i nedameti:

Kaside 4
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
*Pişmanlık gözyaşının
ırmağını coşturup akıtmak.*

Ey çeşm-i cân ü dil yetişür buhl ü
incimâd
Seyl eyle cüş-i cüy-i sirişk-i
nedameti

cüş-i deryâ-yı fikreti:

1. cüş-i deryâ-yı fikreti:

Kaside 4
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
*Düşünce denizinin
coşkunluğu.*

Bâd-ı nesîm-i âh-ı dili itdirüp
vezân
Mevc-âver eyle cüş-i deryâ-yı
fikreti

cüş-i eşk-i gama:

1. cüş-i eşk-i gama:

Gazel 127
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
*Gamlı gözyaşının coşup
akması.*

Cüş-i eşk-i gama çaḳî-i dil
lâzımdır
Cery ider miydi midâd olmasa
nevki ḳalemiñ

cüşse-i ejderhâ:

1. cüşse-i ejderhâ:

Kaside 11
Mısra: 58
Kelime Tipi: -
Ejderha gibi boylu poslu.

Kahramān-übbehe kim nīm-nigāh-ı
haşemi
Mü-y-ı bārīk kılar cüsse-i ejderhāy-ı

cüst ü cü eyler:

1. cüst ü cü eyler:

Gazel 176

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Aramak, araştırmak.

Ne hāke basdığın ol serv-i nāzīn
cüst ü cü eyler
'Aceb mi sāyemiz olursa rū-mālīde
her yerde

cüst ü cü kıl:

1. cüst ü cü kıl:

Gazel 71

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Aramak, araştırmak.

Bir tünd-hū ise akıdan yaşıñ
Es' adā
kıl cüst ü cü o rūh-ı musavver
Revānlıdır

2. cüst ü cü kıl:

Kaside 11

Mısra: 76

Kelime Tipi: -

Arayıp sormak, araştırmak.

Cüd-peymā ki sezā-vārına düş
olmağ için
Cüst ü cü kılmada devrinde kerem
her cāy-ı

**cüst-cü-vi ham-ı çevgān-ı ser-i
zülfün iden:**

**1. cüst-cü-yi ham-ı çevgān-ı ser-i
zülfün iden:**

Tahmis 4

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Saçının ucunun çevgan gibi
kıvrımlarını aramak.*

Olsa da her ne kadar çāpük ü
çālāk-beden
Cüst-cü-yi ham-ı çevgān-ı ser-i
zülfün iden

cüst-cü-yi ka'be-i dīdāra:

1. cüst-cü-yi ka'be-i dīdāra:

Gazel 52

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Güzel yüz Kabesini aramak.

Cüst-cü-yi ka'be-i dīdāra yokdur
ihtiyāc
kıble-i tā'at-gerān-ı 'aşkı ebrū
gösterir

cüvān:

1. cüvān:

Lugaz 12

Mısra: 13

Genç II Taze.

Görünce tāze cüvān söyleyüp nice
mazmūn
Ne deñlü ser-keş ise kendüye ider
meftūn

cüv:

1. cüylar:-lar

Kaside 9

Mısra: 48

*Akarsu, dere, nehir, çay;
ırmak, su.*

Görüp teheyü' -i ezhārı taraf-ı
gülşende
O suya akmağ için cüylar da çizdi
kenar

2. cüy:

Tahmis 4

Mısra: 10

*Akarsu, dere, nehir, çay;
ırmak, su.*

İztırāb-āver-i envār-ı Ruḥuñdur
niğehim
Baḥr-ı 'ummān ile āmiziş iden cüy
gibi

cüvān:

1. cüyān:

Tarih 39

Mısra: 16

Aramak, araştırmak.

O denlü 'ahd-i şādī-baḥşı şevk-
efzā neşāt-āver
Ki cüyān olduğundan dil-rübālar
'āşık-ı zārı

2. cüyānının:-ıñ, -ım

Gazel 131

Mısra: 12

Nehir, ırmak.

Her sū sirişkim olsa revān pāyına
n'ola
Ey naḥl-i taze su gibi cüyānının
senin

cüyānı:

1. cüyānı:

Kaside 8

Mısra: 28

*Arayıcı, arayan, isteyen
(kimse).*

Neşāt-ālūd olup zerrin kadeḥ
ebhāş-ı camiden
Kitāb-ı Zer-keşī dersiniñ oldı şimdi
cüyānı

cüvā-vı terahhum olduğın:

1. cüyā-yı terahhum olduğın:

Gazel 64

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Merhamet arayışında olmak.

Budur mu 'tād-ı efsūn-gerdiş-i
gerdün-ı kīn-āyīn
Ki cüyā-yı terahhum olduğın vedd
ü vefāsızdır

cüvā-vı zemīn ol:

1. cüyā-yı zemīn ol:

Gazel 80

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Yer arayıcı olmak.

Olur ser-beste-i zülfūn mahalli
'ālem-i bālā
Dil-i pā-der-hevā-yı 'aşk cüyā-yı
zemīn olmaz

cüy-ende ol:

1. cüy-ende ol:

Gazel 167

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Arayan olmak.

ḥayāl-i āb ü tāb-ı ḥüsni ile rīziş-i
eşkim
N'ola su gibi süy-i küy-i yāri olsa
cüy-ende

**cüy-ende-i āsāyiş-i dūnyā vü mā-
fihā:**

**1. cüy-ende-i āsāyiş-i dūnyā vü
mā-fihā:**

Tarih 2

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Dünya ve içindekilerin huzuru
arayan.*

Merāhim-perverā šadrā hıdīvā
ma' delet-kārā
Eyā cüy-ende-i āsāyiş-i dūnyā vü
mā-fihā

cüy-i eşkim:**1. cüy-i eşkim:****Gazel 139**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gözyaşı ırmağı.

Ġamıñla cüy-i eşkim reşk-sāz-ı
seyl-i nıl itdim
Şehā naķd-i revānım rāh-ı 'aşkıñda
sebil itdim

cüy-i heves:**1. cüy-i heves:****Gazel 100**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Arzu ırmağı.

Düşeli sāye-veş ol serv-i revāna
dil-i zār
Aķdı eskim gibi süy-i rehine cüy-i
heves

cüy-i kerem:**1. cüy-i kerem:****Kaside 12**

Mısra: 61

Kelime Tipi: -

Cömertlik ırmağı.

Aķsa cüy-i keremi sū-yi sebīl-i
baġa
Sīm ü zer maşrabalar ola aña her
lāle

cüy-i siyeh-rüy-i midād-ı imlā:**1. cüy-i siyeh-rüy-i midād-ı imlā:****Kaside 2**

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

*İmla mürekkebinin kara yüzlü
ırmağı.*

Sensiñ ol serv-i çemen-zār-ı sülhan
sayeñde
hoş geçer cüy-i siyeh-rüy-i midād-ı
imlā

cü-yi tarab:**1. cü-yi tarab:****Tahmis 3**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Coşkun ırmak.

Cü-yi tarab hazāne-i çeşm-i
terimdedir
Baħr-ı muhīt şevķ-i dil-i
kemterimdedir

cüyüş-ı necme:**1. cüyüş-ı necme:****Gazel 14**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yıldız alayı.

Cüyüş-ı necme sālār olup Es 'ad
kişver-i şebde
Sevād-ı a'zamı devr eyleyüp teşhür
ider mehtāb

cüz'i:**1. cüz'i:****Kaside 1**

Mısra: 57

*Az miktarda, ehemmiyetsiz,
bir şeyin tamamı olmayıp bir kısmı
olan.*

Cüz'î de olsa mûcibe-i hevfe der-
sefer
Küllî gerek itā'at-i fermān-ı
Kibriyā

Ç**cāh-ı bī-ka'ra düşer:****1. cāh-ı bī-ka'ra düşer:****Muamma 24**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

İşsizlik çukuruna düşmek.

Dil viren sen pür-cefāya ey meh-i
gerdün-cenāb
Çāh-ı bī-ka'ra düşer hem baġrını
eyler kebāb

cāk:**1. cāk:****Murabba 1**

Mısra: 2

Parça parça, yarık, yırtık.

Nār-ı hicrānıñla ey şūh-ı cihān
Derd-nākim ben helākim sīne cāk

2. cāk:**Murabba 1**

Mısra: 4

Parça parça, yarık, yırtık.

Girye olsa n'ola kārım her zaman
Derd-nākim ben helākim sīne cāk

3. cāk:**Murabba 1**

Mısra: 7

Yarık, çatlak, parça parça.

Derd-nākim ben helākim sīne cāk
Ey gül-i zībende-i bāġ-ı bahā

4. cāk:**Murabba 1**

Mısra: 11

Yarık, çatlak, parça parça.

Derd-nākim ben helākim sīne cāk

5. cāk:**Gazel 163**

Mısra: 8

*1. Ta, tam, tamam. 2. Sırf,
salt, sade, yalnız, safi, halis.*

Deġil gūş-i kemān şad-Dāġ-ı sahtı
kār olmaķda
Simāh-ı burc-ı kavse çıkdı cāk
efsāne-i ebrū

6. cāk:**Gazel 18**

Mısra: 2

*Far. is. Yarık, yırtık, çatlak.
çāk cāk parça parça.*

Pür-şerha idüp sinemi şemşir-i
maħabbet
Çāk canıma kār eyledi te'şir-i
maħabbet

cāk cāk olsam:**1. cāk cāk olsam:-sam****Tahmis 5**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Parça parça, paramparça
olmak.*

Dili mest eylemişdim bāde-i luţf u
letāfetle
Añup şimdi sezādır cāk cāk olsam
nedāmetle

cāk id:**1. cāk id:****Kaside 12**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Parçalamak, yırtmak.

Tekye-i gülşeniñ abdāl-i nemed-
püş iken
Çāk idüp sinisini oldı kalendar lāle

çāk itdi:

1. çāk itdi:

Gazel 134

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yaralar çizmek, parçalamak.

Nigāh-ı mesti girībān-ı şabrım
almış iken
Yetişdi gāmeze de çāk itdi sīnemi
der-Ḥāl

çāk-ı girībān eyile:

1. çāk-ı girībān eyile:

Gazel 163

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Elbisenin yakasını yırtmak.

'Aceb mi nāfe-veş çāk-ı girībān
eyleşem Es'ad
Baña cāy itdi deşt-i Çīn-i hecri ol
gözi āhū

çāk-i dil:

1. çāk-i dil:

Gazel 91

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Gönül çatlağı.

Bī-eşğ çeşm-i Dāğ-ı gām itsün mi
şerh-i hāl
Çāk-i dil ne fāide kılke midādsız

2. çāk-i dil:

Gazel 127

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gönül çatlağı.

Cüşiş-i eşk-i gama çāk-i dil
lāzımdır
Cery ider miydi midād olmasa
nevi kalemīñ

çālāk:

1. çālāk:

Lugaz 10

Mısra: 17

*Çabuk hareket eden,
hareketli, çevik.*

Hasmınıñ birisi gāyet çālāk
Berk-i hātīf gibi güyā bī-bāk

çalık:

1. çalık:

Kıt'a 3

Mısra: 1

Delice hareket eden, haşarı.

Tasīh olup çalık iken esāme-i
'aşkım
Fütādegān bölüğiniñ sefer-beriyim

çāpük ü çālāk-beden olsa:

1. çāpük ü çālāk-beden olsa:

Tahmis 4

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Çevik ve hareketli vücuda
sahip olmak.*

Olsa da her ne kadar çāpük ü
çālāk-beden
Cüst-cū-yi ḥam-ı çevgān-ı ser-i
zūlfūñ iden

çār:

1. çār:

Gazel 1

Mısra: 3

Dört.

Ānı çār ebrūda olmuşken rubā'ī
gūyiyā
Aña maḥṭā' oldı satr-ı ḥüs-n-i ḥaṭṭ-ı
dil-rübā

2. çār:

Tarih 35

Mısra: 28

"Dört" sayı sıfatı.

O naḥş-ı hurde-i Çīn-i 'İmād-ı
Kāşiyi
Hezār reng ile zīb itdi çār erkāna

çār ol:

1. çār ol:

Gazel 83

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Dört olmak(ümit ile gözünü
dört açmak manasında).*

Çār olsa da ger revzene-i çeşm
ümīdi
'uşşāka o mehden der-i iḳbāl
açılmaz

çār' unsurdan:

1. çār' unsurdan:

Lugaz 7

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

*Dört unsur, öge; ateş, hava,
su, toprak.*

Çār' unsurdan mürekkeb hilkati
Ayağından güyiyā maslūbdur

çār-çihet:

1. çār-çihet:

Rübai 2

Mısra: 3

Dört taraf.

İm'ān ile kıl nezāre ki çār-çihet
Dīvān-ı ezelde bir rubā'īdir bu

çāre:

1. çāre:

Gazel 22

Mısra: 10

*(Fars.) İstenen noktaya
varmak, bir engeli aşmak için
tutulması gereken yol, çıkar yol.*

Çevre şabr itmek de güç dildārdan
geçmek de güç
Çāre yok ancak vefāya kaldı Es'ad
ihtiyāc

2. çāre:

Gazel 116

Mısra: 4

*(Fars.) İstenen noktaya
varmak, bir engeli aşmak için
tutulması gereken yol, çıkar yol.*

Bakma nişān-ı tīri olup çille-
keşlige
Bir kez o kaşı yayı der-āğūşa çāre
bak

çāre iderseñ:

1. çāre iderseñ:

Müsemmen 1

Mısra: 71

Kelime Tipi: -

*Çözüm yolu bulmak, çare
bulmak, çare etmek.*

Yine bir çāre iderseñ sen idersin
çāre
Yohsa mahşerde daḥi böyle kahır
bī-çāre

çāre idersin:

1. çāre idersin:

Müsemmen 1

Mısra: 71

Kelime Tipi: -

*Çözüm yolu bulmak, çare
bulmak, çare etmek.*

Yine bir çāre iderseñ sen idersin
çāre
Yohsa mahşerde daḥi böyle kahır
bī-çāre

çäre kılup:**1. çäre kılup:-up****Gazel 10**

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Kalıp İfade***Bir meseleyi halletmeye**çalışmak, sorunu çözmeye çalışmak.*

Bir değil derd-i derün kim aña bir
çäre kılup
Pest idem lîk hayâlât ile mälândır
hep

çär-ebrüya:**1. çär-ebrüya:-(y)a****Gazel 206**

Mısra: 4

Dört kaşlı, ayva tüyleri yeni terlemiş, genç (güzel).

Bakılsa hey'eti 'ayniyle ahvel
olmuşdur
O çär-ebrüya çeşm-i taleb düçâr
olalı

2. çär-ebrüya:-(y)a**Nazm 37**

Mısra: 4

Dört kaşlı, ayva tüyleri yeni terlemiş, genç (güzel).

Bakılsa hey'eti 'ayniyle ahvel
olmuşdur
O çär-ebrüya çeşm-i taleb düçâr
olalı

çarh:**1. çarhın:-iñ****Gazel 9**

Mısra: 5

Baht, talih, felek.

İstemem çarhın şu 'â '-ı şem '-i
mihr ü mähını
Reh-rev-i rāh-ı vişālim āh
meş'aldir baña

2. çarhın:-iñ**Tarih 10**

Mısra: 15

Baht, talih, felek.

Çarhın olmaz bu kadar kasr-ı
bülendi rüşen
kılısalar ana züçâc-ı mehi cām-ı
revzen

3. çarhdan:-dan**Gazel 85**

Mısra: 1

Baht, felek, dünya.

Dād almağ için çarhdan āh itmege
degmez
Āyīne-i hūrīdi siyāh itmege
degmez

4. çarh:**Gazel 87**

Mısra: 3

Baht, felek, dünya.

Çarh dil-germ ise āgūşī-i mehle
her şeb
Biz de bir mihr-i cihān-tāb ile
hem-pehlüyuz

5. çarh:**Gazel 202**

Mısra: 2

Felek, talih, dünya.

Ne kadar sāf-derün olsa kişi āb
gibi
Döndürür çarh anı tekdîr ile dolāb
gibi

6. çarhda:-da**Kaside 2**

Mısra: 74

Felek, gökyüzü, sema.

Nāvek-i nūr-ı benānında olan
heybetdir
Çarhda māhi iki şakk iden ey nūr-i
Huda

7. çarh:**Gazel 30**

Mısra: 1

1. Çark, dönen tekerlek,
tekerlek gibi dönen şey. 2.
Gökyüzü, kâinat, felek, âlem,
dünya. 3. mec. Tâlih, baht, zaman,
devran.

Beni dūr eylediñ bilmem niçün ol
māhdan ey çarh
'Acebdır kim hirāsān olmadıñ sen
āhdan ey çarh

8. çarh:**Gazel 30**

Mısra: 2

1. Çark, dönen tekerlek,
tekerlek gibi dönen şey. 2.
Gökyüzü, kâinat, felek, âlem,
dünya. 3. mec. Tâlih, baht, zaman,
devran.

Beni dūr eylediñ bilmem niçün ol
māhdan ey çarh
'Acebdır kim hirāsān olmadıñ sen
āhdan ey çarh

9. çarh:**Gazel 30**

Mısra: 4

1. Çark, dönen tekerlek,
tekerlek gibi dönen şey. 2.
Gökyüzü, kâinat, felek, âlem,
dünya. 3. mec. Tâlih, baht, zaman,
devran.

Çıkardıñ başdan ol āfet-i devrānı
āhir kār
Bu kec- revlikle havf itmez misiñ
Allāhdan ey çarh

10. çarh:**Gazel 30**

Mısra: 6

1. Çark, dönen tekerlek,
tekerlek gibi dönen şey. 2.
Gökyüzü, kâinat, felek, âlem,
dünya. 3. mec. Tâlih, baht, zaman,
devran.

Şerār-ı nār-ı āh itdi seni ahker-
nümün amma
şakın şad-çāk olursun nāle-i
nāgāhdan ey çarh

11. çarh:**Gazel 30**

Mısra: 8

1. Çark, dönen tekerlek,
tekerlek gibi dönen şey. 2.
Gökyüzü, kâinat, felek, âlem,
dünya. 3. mec. Tâlih, baht, zaman,
devran.

Kıyās eyle fenāyı kendiñe
eşbāhdan ey çarh

12. çarh:**Gazel 30**

Mısra: 1

1. Çark, dönen tekerlek,
tekerlek gibi dönen şey. 2.
Gökyüzü, kâinat, felek, âlem,
dünya. 3. mec. Tâlih, baht, zaman,
devran.

Beni dūr eylediñ bilmem niçün ol
māhdan ey çarh
'Acebdır kim hirāsān olmadıñ sen
āhdan ey çarh

13. çarh:**Gazel 30**

Mısra: 2

1. Çark, dönen tekerlek,
tekerlek gibi dönen şey. 2.
Gökyüzü, kâinat, felek, âlem,
dünya. 3. mec. Tâlih, baht, zaman,
devran.

Beni dūr eylediñ bilmem niçün ol
māhdan ey çarh
'Acebdır kim hirāsān olmadıñ sen
āhdan ey çarh

14. **çarh:****Gazel 30**

Mısra: 4

1. Çark, dönen tekerlek,
tekerlek gibi dönen şey. 2.
Gökyüzü, kâinat, felek, âlem,
dünya. 3. mec. Tâlih, baht, zaman,
devran.

Çıkardın başdan ol âfet-i devrânı
âhır kâr
Bu kec- revlikle havf itmez misin
Allâhdan ey çarh

15. **çarh:****Gazel 30**

Mısra: 6

1. Çark, dönen tekerlek,
tekerlek gibi dönen şey. 2.
Gökyüzü, kâinat, felek, âlem,
dünya. 3. mec. Tâlih, baht, zaman,
devran.

Şerâr-ı nâr-ı âh itdi seni ahker-
nümün amma
şakın şad-çâk olursun nâle-i
nâgâhdan ey çarh

16. **çarh:****Gazel 30**

Mısra: 8

1. Çark, dönen tekerlek,
tekerlek gibi dönen şey. 2.
Gökyüzü, kâinat, felek, âlem,
dünya. 3. mec. Tâlih, baht, zaman,
devran.

Senin de cümbüşün emre menû
olmağla 'âlemde
Kıyâs eyle fenâyı kendiñe
eşbâhdan ey çarh

17. **çarh:****Gazel 30**

Mısra: 10

1. Çark, dönen tekerlek,
tekerlek gibi dönen şey. 2.
Gökyüzü, kâinat, felek, âlem,
dünya. 3. mec. Tâlih, baht, zaman,
devran.

Misâl-i Es'ad anı Hâle-i âgûşa
almışken
Beni âyâ niçün dūr eylediñ ol
mâhdan ey çarh

18. **çarha:-a****Gazel 122**

Mısra: 7

1. Çark, dönen tekerlek,
tekerlek gibi dönen şey. 2.
Gökyüzü, kâinat, felek, âlem,
dünya. 3. Tâlih, baht, zaman,
devran.

Encüm-şümâr-ı hecr olanın çarha
Şubha dek
Âhı hayâl-i yâr ile âteş-feşân gerek

19. **çarha:-a****Kaside 11**

Mısra: 82

(Fars.) Gökyüzü, kâinat,
felek, âlem, dünya.

Sen o Cemşid-haşem nâm-ver-i
'âlemsin
Ki derin çarha irâet ider isti'lâyı

çarh iderdi:1. **çarh iderdi:****Gazel 130**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -
Dönmek, devretmek.

Gerden iderdi çihre-i pür-tâb-ı
mâhı çarh
Zîr-i hatında olmasa güm-kerde
gerdenin

çarha irse:1. **çarha irse:****Gazel 129**

Mısra: 11

Kelime Tipi: **Deyim**
Başı çarha (göğ)e) ermek:
Arzu edilen bir mutluluğa
ulaşılması sebebiyle çok büyük bir
sevinç yaşamak.

İrse 'aceb mi çarha ser-i bahtı
Es'adâ
Ol serv-i ser-bülendi kinâra
çekenlerin

çarhı:1. **çarhı:****Gazel 84**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
Felek, gök; baht, talih.

Bu nev-kıbâb kühen-sâk çarh ı âhır
biz
Harâb-ı nâliş-i gam lerze-rîz-i âh
ideriz

2. **çarhı:****Müsemmen 1**

Mısra: 3

(Fars.) Dönen pervaneli
tekerlek, çark. Sema, felek. Baht,
talih.

Ey ruhuñ çarhı letâfet-dih ü
lâmi'a-feşân
Talatın âyine-i sureti şâhib-nazarân

çarh-i deni:1. **çarh-i deni:****Rübai 7**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Alçak felek.

Ey çarh-i deni mu'în-i dün olduñ
sen
Bi'llâh küşende-i zebûn olduñ sen

çarh-i fena:1. **çarh-ı fena:****Gazel 85**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
Fani dünya.

Bir şüret-i maşşûdî için çarh-ı
fenanın
Âyinesine germ nigâh itmege
degmez

çarh-ı hüsnün:1. **çarh-ı hüsnün:****Gazel 171**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Güzellik gökyüzü.

Bir usûl-ile kılup bin 'işveyi dem-
bestesi
Çarh-ı hüsnün çenberinden geçdi
ol şeh nâz ile

çarh-ı zâl:1. **çarh-ı zâl:****Lugaz 6**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -
Zalim felek.

Bağrı başlu bir bölük âşüfte-Hâl
Anları çekmiş çevirmiş çarh-ı zâl

çârsü-yi gam:1. **çârsü-yi gam:****Gazel 201**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -
Dert pazarı.

Pür-dag-ı derd-i 'aşk ide-gör cism-i
zerdiñi
Olsun revâcî çârsü-yi gamda zer
gibi

çârsü-yi hüsnî:

1. çärsüy-i hüsni:

Gazel 31

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Güzelliğin dört tarafı.

Dād ü dihişde çärsüy-i hüsni bî-
kesād
Dellāl-i ğamze kâle-i âşüb ider
mezād

çār-tāk:

1. çār-tāk:

Gazel 174

Mısra: 4

Çardak, dört köşe çadır.

Tevāzu ‘larla mānend-i ziyā her
hāke rū-māl ol
Karār itmek dilerseñ mihr-āsā çār-
tāk üzre

çārüb id:

1. çārüb id:

Kaside 5

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Süpürge etmek, temizleyen
etmek.*

Ārzü eyleyelim savb-ı reh-i cānānı
Yolların harına çārüb idelim
müjgānı

çārüb-keş:

1. çārüb-keşlik:-lik

Tarih 41

Mısra: 21

Süpürgeci, süpüren.

Sabā çārüb-keşlik eyledikçe pîş-
gāhında
Nisār-ı āb ider saḳkā-veş ana
mevce-i deryā

çār-‘unsür:

1. çār-‘unsürdur:-dur

Tarih 5

Mısra: 12

*Dört unsur. Maddî âlemi
teşkil eden toprak, ateş, su, hava.*

Muhassal bu fazîlet istikâmet fitnat
u ‘iffet
Ezelden hilkatinde çār-‘unsürdur
anıñ güyā

çāšnī-i rūh-bahşâyī:

1. çāšnī-i rūh-bahşâyī:

Gazel 50

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ruh veren çāšnisi.

Naḥl-i bār-āver-sitān-ı nāz-ı hāk-i
hüsniniñ
Çāšnī-i rūh-bahşâyī de şeftālüsıdır

çāšnī-i tîğ-i ğam:

1. çāšnī-i tîğ-i ğam:

Gazel 178

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Üzüntü kılıcının lezzeti.

Zaḥm-ı sīnemde şehā çāšnī-i tîğ-i
ġamıñ
Ġayret-i hāsiyet-i merhem-i kāfur
eyle

çavuş-i ‘andelīb:

1. çavuş-i ‘andelīb:

Kaside 9

Mısra: 35

Kelime Tipi: -

Bülbüllerin çavuşu.

Nıdaya başladı çavuş-i ‘andelīb ol
dem
Ki ‘îş için ideler cümle ‘azm-i
süy-i Hisār

çäre:

1. çäre:

Gazel 9

Mısra: 8

*Bir sonuca varmak, ortadaki
engelleri kaldırmak için tutulması
gereken yol.,*

Ey dil-i şeydā çekersin bār-ı cevrin
ol şehiñ
Böyle yazmış çäre ne pîşānıñ
kilk-i kaçā

çek:

1. çekilmezmiş:-il, -mez, -miş

Gazel 102

Mısra: 1

Katlanmak, tahammül etmek.

Ol āhū-dīde şuluñ şanmañız derdi
çekilmezmiş
Meger zaḥm-ı nigāh-ı hūn-perverdi
çekilmezmiş

2. çekilmezmiş:-il, -mez, -miş

Gazel 102

Mısra: 2

Katlanmak, tahammül etmek.

Ol āhū-dīde şuluñ şanmañız derdi
çekilmezmiş

Meger zaḥm-ı nigāh-ı hūn-perverdi
çekilmezmiş

3. çekilmezmiş:-il, -mez, -miş

Gazel 102

Mısra: 4

Katlanmak, tahammül etmek.

Kemān-ı āhenin-i cevri ta‘līm
eylese bir kez
Yine ol kaşı yayıñ çille-i derdi
çekilmezmiş

4. çekerken:-erken

Gazel 111

Mısra: 3

Katlanmak, tahammül etmek.

Zülfi sevdāsın çekerken tîğ çekdi
ġamzesi
Bu keşākeşlerle bende ḳalmadı
tākat dirig

5. çekmez:-mez

Gazel 79

Mısra: 8

*(Bir şeyi bulunduğu yerden)
Kendine doğru getirmek, kendine
yaklaştırmak.*

Ne bilsün keyf-i zehr-āb-ı ġamı
rind-i şafā-meşreb
O bir rıtl-ı girāndır degme bir
sāġar-keşān çekmez

6. çeken:-en

Beyit 8

Mısra: 2

*Katlanmak, üzüntü ve
sıkıntıya göğüs germek.*

Ol kaşı yayı kuvvet-i bāzū-yı ‘aşḳ
ile
Āġūş-ı vaşla çille-i hicrān çeken
çeker

7. çeküp:-üp

Gazel 10

Mısra: 5

*(Sıkıntı ve üzüntü duyarak)
yaşamak, ızdırıp içinde olmak.*

Bilmez ol kaşı kemānım bu kadar
çille çeküp
Bî-tüvān olduğım ālāmına idmāndır
hep

8. çekmez:-mez

Gazel 127

Mısra: 2

İçmek.

Her demi hurrem olur bāde-
kūsārān-ı ġamıñ
Çekmez erbāb-ı sitem ḳatrasını
cām-ı Cemiñ

9. **çekiym:****Beyit 6**

Mısra: 1

Bir şeyi tutup kendine veya başka bir yöne doğru yürütmek.

Ol müy-miyānı çekeyim sīne-i zerde
Cezb itmegi görsün nic' olur kâh-rübâlar

10. **çeksem:-se, -m****Gazel 191**

Mısra: 4

(Bir şeyi veya bir kimseyi hareket ettirerek bulunduğu yerden) Başka bir yere doğru götürmek, hareket ettirip sürüklemek.

Pür kılsa şast-ı bahtımı bir kez
hevâ-yı 'aşk
Çeksem gelürdi sīneye kaşı
kemânımı

11. **çeksün:-sün****Nazm 29**

Mısra: 1

*Taşımak, yüklenmek II
Katlanmak, tahammül etmek.*

Çeksün ne kadar var ise dil bār-ı cefâyı
Tek itmesün ağıyara o meh-pāre vefâyı

12. **çekdi:-di****Gazel 154**

Mısra: 9

(Bir şeyi veya bir kimseyi hareket ettirerek bulunduğu yerden) Başka bir yere doğru götürmek, hareket ettirip sürüklemek.

Çekdi çevirdi kıble-nümâ gibi
'aşıkın
Mihrâb-ı ebruvânı dil-i pür-tabîdesin

13. **çekersin:-er, -sin****Gazel 9**

Mısra: 7

Katlanmak, dayanmak, tahammül etmek.

Ey dil-i şeydâ çekersin bār-ı cevrin
ol şehiñ
Böyle yazmış çäre ne pîşânına
kilk-i kaẓâ

14. **çekmez:-mez****Gazel 79**

Mısra: 10

(üzerinde bulunan bıçak,

kılıç, tabanca gibi silâhları) kullanmak üzere çıkarıp eline almak, kullanmaya davranmak II öldürücü bir silahla cana kast etmek II yay çekmek, ok atmak.

Kırar 'uşşâkı mest-i nâz iken
şemşîr-i gamzeyle
Belî hüşyâr olan bî-hüde tîğ-i hün-çekân çekmez

15. **çekilmezmiş:-il, -mez, -miş****Gazel 102**

Mısra: 8

Yük çekmek, katlanacak güçte olmak.

Ne deñlü olsa haml-âmüz-ı hicrân
üştür-i tākāt
O şūhuñ yine bār-ı miñnet-âverdi
çekilmezmiş

16. **çekilmezmiş:-il, -mez, -miş****Gazel 102**

Mısra: 10

Sürmek, sürme çekmek.

Gözünde uça da ger tütüyâ kılmak
yine Es'ad
Der-i yâriñdū-çesm-i hâhişe gerdi
çekilmezmiş

17. **çek:****Kaside 1**

Mısra: 2

Çekmek(pişmanlık çekmek).

Şarf eyle varñ ey dil-i âlûde-i hevâ
Çek sîga-i nedameti k'itdiñ nice
haẓâ

18. **çekmiş:-miş.****Lugaz 2**

Mısra: 12

Solumak.

'Aceb mi mañv olursa cism-i zârı
Ki çekmiş germ-i serd-i rûzgârı

19. **çekdi:-di****Gazel 111**

Mısra: 3

(Bıçak, kılıç, tabanca gibi silâhları) Kullanmak üzere çıkarıp eline almak, kullanmaya davranmak.

Zülfî sevdâsın çekerken tîğ çekdi
gamzesi
Bu keşâkeşlerle bende kalmadı
tâkat dirig

20. **çekme:-me****Gazel 188**

Mısra: 1

Örtmek, kaplamak, ardına saklamak.

Nikâb-ı zülfünü Ruhsârına ey 'işve-ger çekme
Güzel başıñ için pîş-i nigâha
perdeler çekme

21. **çekme:-me****Gazel 188**

Mısra: 2

Örtmek, kaplamak, ardına saklamak.

Nikâb-ı zülfünü Ruhsârına ey 'işve-ger çekme
Güzel başıñ için pîş-i nigâha
perdeler çekme

22. **çekerim:-er, -im****Gazel 193**

Mısra: 4

Germek, gerdirmek, yay çekmek.

Ebrûlarıñ hevâsı ile çille-keş olup
Birden iki kemân çekerim bir
kemân gibi

çek:-1. **çekerse:-erse****Kaside 12**

Mısra: 16

Öldürücü bir silahla cana kast etmek.

Neş'e-i sâgar-ı mînây-nümâ ile bu
dem
Şeh-levendâne çekerse n'ola
hançer lâle

2. **çeküp:-(ü)****Muamma 13**

Mısra: 2

(Bir şeyi bulunduğu yerden) Kendine doğru getirmek, kendine yaklaştırmak.

Zâhidi gör ki eyleyüp sihri
Avuç üze alır çeküp mihri

3. **çekse:-se****Lugaz 13**

Mısra: 13

Bir şeyi bulunduğu yerden kendine doğru getirmek, kendine yaklaştırmak.

Pîşine çekse anı ger ağıyâr
Açılır aña dilde her ne ki var

4. **çeküp:-üp****Gazel 92**

Mısra: 9

(Bir şeyi bulunduğu yerden)

Kendine doğru getirmek, kendine yaklaştırmak.

O mû-miyânı çeküp gâh sîne-i zerde
Giyâhı kâh-rübâyâ değişmiyor
musuñuz

5. çeker:-er

Beyit 8

Mısra: 2

-e katlanmak, -e tahammül etmek.

Ol kaşı yayı kuvvet-i bâzû-yı 'aşk ile
Âgûş-ı vaşla çille-i hicrân çeken çeker

6. çeker:-er

Gazel 132

Mısra: 4

-e katlanmak, -e tahammül etmek.

Tîr-i çevre hedef ü kaddi keman olmayacak
Kim çeker çille-i âzârını ebrûlarını

7. çeker:-er

Gazel 147

Mısra: 8

-e katlanmak, -e tahammül etmek.

Fürkât deminde ol kaşı yâññ hevâsına
'aşık ne çilleler çeker âsân sanur gören

çeker:

1. çeker:

Nazm 24

Mısra: 4

Katlanmak, tahammül etmek.

Tîr-i derde hedef ü kaddi kemân olmayacak
Kim çeker çille-i âzârını ebrûlarını

çekil:

1. çekilse:-se

Gazel 156

Mısra: 2

Katlanmak, tahammül etmek.

Degildir rişte-i dil güste taraf-ı ebruvânından
Çekilse çille-i saht-ı elem bin kez kemânından

2. çekilmezmiş:-mez, -miş

Gazel 102

Mısra: 6

İçine çekmek, koklamak.

Eger hasret-şemim olsañda ey dil kâm-ı ümmide
O nañl-i 'işvenin bü-y-i ruh-ı verdi çekilmezmiş

3. çekilen:-en

Tarih 11

Mısra: 7

Kurulmak, sofrâ çekmek, ziyafet vermek bağlamında.

Mahal mahal çekilen şad simât-ı at'imeniñ
Hasâresiyle toyar şad-hezâr Ma'ad-âsâ

çekmece:

1. çekmece:

Beyit 13

Mısra: 2

Masa ve yazıhanenin çekilmekle açılır gözü. Çekilir gözleri olan küçük sandık veya dolap.

şakla çeşminde hayâl-i kalem-i müjgânıñ
Dursun ol hâme-i müşkiñ-raşam çekmece

çekmez:

1. çekmez:

Gazel 79

Mısra: 12

Bağlamda yazıya almak, inci gibi güzel sözleri yazıya geçmek anlamında kullanılmıştır.

Sûhan-gülükda pey-rev olmayan 'Asım Efendiye
Çü Es'ad silk-i nazma böyle şad dürr-i girân çekmez

çekmiş çevirmiş:

1. çekmiş çevirmiş:

Lugaz 6

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Deyim**

Çekip çevirmek, hâle yola koymak.

Bağrı başlu bir bölük aşüfte-Hâl Anları çekmiş çevirmiş çarh-ı zâl

celebi:

1. celebim:

Müsemmen 1

Mısra: **31**

Efendi, ağa, bey. Kibar ve nazik.

Bu mıdır şart-ı mahabbet çelebim sultanım
Saña lâyıq mı vefasızlık efendim canım

cemân:

1. cemân:

Kaside 8

Mısra: 4

Naz ile salınarak yürüten.

Zihî ferruh-terin evkât-ı feyz-â-feyz-i ihya kim
Çemân oldu çemen-zâr 'âleminiñ nañl-i bî-cânı

cemen:

1. çemenleriñ:-ler, -in

Gazel 129

Mısra: 2

Ağaçlı, çiçekli, yeşillik olan yer.

Sevdâ-perest-i nev-hatıyız gül-bedenleriñ
Murg-ı hazin-nâlişiyiz ol çemenleriñ

2. çemen:

Gazel 176

Mısra: 2

Bahçe, çimen.

Görinen câ-be-câ mü şanma taraf-ı la'l-i dilberde
Demide oldu güyâ nev çemen etraf-ı Kevserde

3. çemenden:-den

Kaside 9

Mısra: 101

Ağaçlı, çiçekli, yeşillik olan yer, bahçe.

Nesim-i cünbüş-i nutkum

çemenden itse güzër kılarıdî 'ar'ar ile servi beyt-i ma'nî-dâr

4. çemende:-de

Gazel 161

Mısra: 6

Ağaç ve çiçeği olan çayır, yeşillik.

Bu deñlü nâlesin murg-i bahâr itmezdi pey-der-pey
Hazân olup çemende gülleri bilse ferâmüşin

5. **çemen:****Kaside 6**

Mısra: 19

*Ağaç ve çiçeği olan çayır,
yeşillik.*

Çemen pür-sebz ü hurrem gül-sitân
handan olup dâim
Nice olmaz bu köhne bağ-ı 'âlem
taze feyz-âver

6. **çemende:-de****Kaside 6**

Mısra: 3

*Ağaç ve çiçeği olan çayır,
yeşillik.*

Çemende rûze-i ser-mâyı itmam
eyleyüp ezhâr
Nemâ-yı nev-bahârî ile iftar itdiler
yek-ser

7. **çemende:-de****Kaside 6**

Mısra: 15

*Ağaç ve çiçeği olan çayır,
yeşillik.*

Çemende nev nihâl-i ergavân
açıldı zann itme
Hıram eyler kabâ-yı âl ile bir serv-
kad dilber

8. **çemen:****Kaside 9**

Mısra: 69

*Ağaç ve çiçeği olan çayır,
yeşillik.*

Zemîn varak çemen erkâm u sıfır
olup jale
Midâd Bahr-i siyeh hâme olsa hep
eşcâr

9. **çemende:-de****Kaside 9**

Mısra: 13

*Ağaç ve çiçeği olan çayır,
yeşillik.*

Çemende tutdı yahod savm-ı serd-i
ser-mâyı
Nemadan eyleyüp imsağ cümle-i
eşcâr

10. **çemende:-de****Kaside 9**

Mısra: 24

*Ağaç ve çiçeği olan çayır,
yeşillik.*

Meger vilâdeti olmuş şehir ki güş
itdim
Beşaret eyledi şad şevk ile
çemende hezâr

11. **çemende:-de****Kaside 12**

Mısra: 25

*Ağaç ve çiçeği olan çayır,
yeşillik.*

Her şehir bülbül-i güyâya
çemende okudur
Böyle bir nev gazel-i mu'cize-
güster lâle

12. **çemende:-de****Kaside 12**

Mısra: 57

*Ağaç ve çiçeği olan çayır,
yeşillik.*

Kahramân-ı nighi virse çemende
Ruhsat
Hayl-i ezhâra çeke nîze vü hançer
lâle

13. **çemen:****Gazel 89**

Mısra: 4

*Ağaç ve çiçeği olan çayır,
yeşillik yer.*

haş şanma ruh-ı yârda sevdâyı ko
iy dil
Gül-ravza-i âteşde nümûde çemen
olmaz

14. **çemende:-de****Gazel 145**

Mısra: 1

*Ağaç ve çiçeği olan çayır,
yeşillik yer.*

Peyâm aldım çemende nûkhet-i
müşkîn-i sünbûlden
Sabâ bir şemmecik almış getürmüş
aňa kâkülden

15. **çemende:-de****Gazel 145**

Mısra: 4

*Ağaç ve çiçeği olan çayır,
yeşillik yer.*

'Îzârın 'ârızın Ruhsâr-ı âlî'n var
iken geşt it
Çemende saña haclet gelmesün bir
vech ile gülden

cemen-zâr:1. **çemen-zâr:****Kaside 8**

Mısra: 4

Çimenlik, bahçe.

Zihî ferruh-terîn evkât-ı feyz-â-
feyz-i ihya kim
Çemân oldu çemen-zâr 'âleminin
nahl-i bî-cânı

2. **çemen-zârı:-ı****Tarih 39**

Mısra: 6

Çimenlik, bahçe; gül bahçesi.

Riyâz-ı dehr olup feyz-i hudâ-dâd
ile müstesnâ
Vahîd ü bî-'adîl oldu o şevk ile
çemen-zârı

çem-i şîşe-bâz:1. **çem-i şîşe-bâz:****Gazel 7**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Şîşe (kadeh) yapan Cem.
(İran hükümdar sülalelerinden
Pişdadiyan'a mensup olup uzun
yıllar ülkesini esenlik içerisinde
yönetir. Azerbaycan'a gelince
güneşin doğuşuna yakın yüksek bir
yere tahtını kurdurur ve güneşin
doğuşu ile tahtı ve üzeri
mücevherlerle süslü kaftanı
parlamaya başlayınca kendisine
Cemşid denilir. İdris peygamberin
şeratine göre amel eden Cemşid,
sonraları saltanatına güvenerek
tanrılık iddiasında bulunur ve bu
yüzden halkı kendisinden yüz
çevirir. Dahhak, kendisinden sonra
tahta geçer. Şarabın mucididir.
Ayrıca meşhur bir kasesinin
olduğu ve o kase ile dünyanın
çeşitli yerlerini seyredebildiği
söylenir.).*

Teshîr eylediñ o perîniñ hayâlini
Ey çem-i şîşe-bâz hezâr âferîn saña

çenberinden geç:1. **çenberinden geç:****Gazel 171**

Mısra: 4

Kelime Tipi: Deyim

*Pek çok şey görmüş, tecrübe
kazanmış. Gözü açılmış. Açık göz.*

Bir usûl-ile kılup bin 'işveyi dem-
bestesi
Çarh-ı hüsnuñ çenberinden geçdi
ol şeh nâz ile

çeng eyler:1. **çeng eyler:****Gazel 190**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Çeng yapmak. (harpa çok
benzeyen ve kavisli bir ağaca
takılmış olan, bağırıktan yapılmış
yirmi üç telden meydana gelen*

müzik aleti. Dik tutularak çalınır; çanağı torba gibi olup boynu uzun ve eğridir).

Bağrımı Dâğ ile ney kaddimi çeng eyler o yâr
Olsa râmiş-ger idüp dâ'ire mäh-ı tâbı

çengâl-düz-ı ta'ne ol:

1. çengâl-düz-ı ta'ne ol:

Kaside 7

Mısra: 37

Kelime Tipi: -

Kınama çengelini diken olmak.

Çengâl-düz-ı ta'ne olur Hâleye o kim
Âgûş-zîb-i vuşlatı bir meh-cebîn ola

çengâl-i belâdan:

1. çengâl-i belâdan:

Gazel 24

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Bela çengeli.

Rast olmaz kec-revişdir tab'-ı ağyâr Es'adâ
Görinür 'uşşâka çengâl-i belâdan daîhi kec

çeng-i zühre:

1. çeng-i zühre:

Tarih 41

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Zühre yıldızının sazı.

Daîhi çift olsa çeng-i Zühre mih-i sîm olup encüm
Yapılsa 'arsa-i çarh üzre ger bir kâh-ı zîb-âra

çerâğ:

1. çerâğı:-ı

Gazel 46

Mısra: 8

Çıra, kandil, mum.

N'ola şad dâğ yaksam sineme sevdâ-yı kâkülle
Çerâğı şâm-ı 'aşk u miñnetiñ dâim fûrüzândır

2. çerâğ:

Gazel 110

Mısra: 3

Çıra, kandil, mum.

Yüreği yağın eritdi bir Çerâğ olmak için
Çok dikildi turdı her şeb meclis-i dildâra şem'

3. çerâğ:

Gazel 112

Mısra: 2

Çıra, kandil, mum.

Şevk-ı Ruhsârımla yakşam sînem üzre n'ola Dâğ
Âteş-i pür-şu'leden süzân olur zîrâ Çerâğ

4. çerâğı:-ı

Gazel 172

Mısra: 5

Çıra, kandil, mum.

Çerâğı mihr ü meyi Kevser olsa da sensiz
Hiç âb ü tâb gelür mi şeb-i vişâlimize

çerâ-gâh:

1. çerâ-gâhıdır:

Gazel 132

Mısra: 2

Hayvan otlayacak yer, otlak, mera.

Manzarı sînesidir dîde-i cādûlârınıñ
Sîm sahrâsı çerâ-gâhıdır âhûlârınıñ

2. çerâ-gâhıdır:

Nazm 24

Mısra: 2

Hayvan otlayacak yer, otlak, mera.

Manzarı sînesidir dîde-i cādûlârınıñ
Sîm sahrâsı çerâ-gâhıdır âhûlârınıñ

çerâğân:

1. çerâğânınıñ:-ıñ, -ım

Gazel 131

Mısra: 4

Bahçelerde kandil ve mumlarla yapılan gece şenliği, donanma.

Gel seyr-i bağ-ı lâle-i Dâğ-ı derûna kim
Ey şem'-i şâm-ı işve Çerâğânınıñ seniñ

2. çerâğânı:-ı

Nazm 6

Mısra: 2

Kandiller.

Pür itdi lâle-i Dâğ ile deşt-i cism-i 'üryanı
Gel ey şem'-i şeb-âra sîneye seyr it Çerâğânı

çerâğ-ı 'arız-ı yâr:

1. çerâğ-ı 'arız-ı yâr:

Gazel 84

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilin yanağının ışığı.

Çerâğ-ı 'arız-ı yâre ne dem nigâh ideriz
O süz ile dili pervâne-veş tebâh ideriz

çerâğ-ı bî-fürûğ:

1. çerâğ-ı bî-fürûğ:

Gazel 78

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Işıksız mum.

Riyâ-yı bî-merâ zulmet-zidâ-yı ictirâm olmaz
Çerâğ-ı bî-fürûğ i' dâm-sâz-ı reng-i şâm olmaz

çerâğ-ı tâbân:

1. çerâğ-ı tâbân:

Kaside 5

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

Parlayan mum/ışık.

Sensin ol şâh-ı rûsül mefhar-i halk-i dü cihan
Sensin ol bezm-i şefâ'atda Çerâğ-ı tâbân

çesm:

1. çesmimde:-im, -de

Gazel 13

Mısra: 8

Göz.

hünîn sirişk sanma hayâl-i müdâmdan
Çesmimde kaldı sürhî-i şahbâ-yı nâb-ı leb

2. çesmimden:-im, -den

Gazel 139

Mısra: 3

Göz.

N'ola tâb-ı Çerâğ-ı 'arız-ıñ gitmezse çesmimden
O şem'-i hâne-süz-ı câna müjgânım fetil itdim

3. **çeşmin:-i, -n****Gazel 47**

Mısra: 2

Far. Göz, dide, ayn.

Nazra-sâz olduğun ol 'ârız-ı
hürşide midir
Çeşmin ol şu 'le-i cân-süz ile tâbide
midir

4. **çeşmiñ:-i, -n****Gazel 89**

Mısra: 1

Far. Göz, dide, ayn.

Çeşmiñ gibi üstâd-ı fûnûn-ı fiten
olmaz
Gamzeñ gibi şâkird-i mebahîş-
şiken olmaz

5. **çeşmiñde:-i, -n, -de****Beyit 13**

Mısra: 1

Görme organı, dide, ayn.

şakla çeşmiñde hayâl-i kalem-i
müjgânîñ
Dursun ol hâme-i müşkiñ-raşam
çekmecece

6. **çeşmim:-im****Gazel 53**

Mısra: 1

Görme organı, dide, ayn.

Çeşmim ki 'aks-i la'liñ ile hûn-
çekân olur
Rind-i nigâha câm-ı mey-i ergavân
olur

7. **çeşmiñe:-i, -n, -e****Gazel 149**

Mısra: 1

Görme organı, göz.

Çeşmiñe gelse ne dem sürhî-i
mînâ-yı fiten
Kan döküp gamzeleri eyleye ihyâ-
yı fiten

8. **çeşm:****Gazel 138**

Mısra: 3

Görme organı, ayn, dide, çeşm.

Ey çeşm yeter nazra-i bî-hüde o
yâre
Telh-âbe-i düşnâmina gel bârî
habâb ol

9. **çeşm:****Nazm 38**

Mısra: 3

Görme organı, ayn, dide, çeşm.

Ey çeşm yeter nazra-i bî-hüde o
yâre
Telh-âbe-i düşnâmina gel bari
habâb ol

10. **çeşmiñ:-i, -n****Gazel 126**

Mısra: 1

(Sevgilinin) bakışı II Göz.

Per ü bâli füsün ü fitne bir şeh-
bâzdır çeşmiñ
Şikâr itmekde murg-ı dilleri ser-
bâzdır çeşmiñ

11. **çeşmiñ:-i, -n****Gazel 126**

Mısra: 2

(Sevgilinin) bakışı II Göz.

Per ü bâli füsün ü fitne bir şeh-
bâzdır çeşmiñ
Şikâr itmekde murg-ı dilleri ser-
bâzdır çeşmiñ

12. **çeşmiñ:-i, -n****Gazel 126**

Mısra: 4

(Sevgilinin) bakışı II Göz.

Bu şûriş kim şehâ vardır nigâh-ı
sihr-sâzında
Koparsa günde yüz biñ fitne yer
yer azdır çeşmiñ

13. **çeşmiñ:-i, -n****Gazel 126**

Mısra: 6

(Sevgilinin) bakışı II Göz.

Nigeh-sâz olmasın ger 'âşık-ı bîdâr
hicrâna
Ki ey nûr-ı basar leb-rîz-i hâb-ı
nâzdır çeşmiñ

14. **çeşmiñ:-i, -n****Gazel 126**

Mısra: 8

(Sevgilinin) bakışı II Göz.

Sebak-hân olduğundan gayri bahs-i
hîle-bâziden
Fünûn-ı fitnegide cümleden
mümtâzdır çeşmiñ

15. **çeşmiñ:-i, -n****Gazel 126**

Mısra: 10

(Sevgilinin) bakışı II Göz.

Komaz pervâne-veş süzân olam
rîzân ider eşkin
Cihâna Es'adâ bādî-i keşf-i râzdır
çeşmiñ

16. **çeşmiñ:-i, -n****Gazel 144**

Mısra: 10

(Sevgilinin) bakışı II Göz.

Mülk-i hüsni Bâbilistân eyle sihr-i
nâz ile
Gamze cādüluklar itsün çeşmiñ
efsün eylesün

17. **çeşmiñ:-i, -n****Müsemmen 1**

Mısra: 29

(Sevgilinin) bakışı II Göz.

Beni çeşmiñ gibi dil-haste vü
bîmâr itmek
Şevk-ı dîdârîñ ile dîdemi bîmâr
itmek

18. **çeşmi:-i****Gazel 116**

Mısra: 7

(Fars.) Göz.

Tahşîl-i kurba sa'y ile kıl çeşmi
dür-bîn
Olmazsa bârî dürdan ol meh-
'izâra bak

19. **çeşmi:-i****Gazel 140**

Mısra: 1

(Fars.) Göz.

Gözüm degdi o şehlä çeşmi şür-
efgen ben öğretdim
Bakılsa kecc-negh bilmezdi
evvelen ben öğretdim

20. **çeşmi:-i****Kaside 6**

Mısra: 12

(Fars.) Göz.

Görüp 'ayn-ı şafâyı 'îd-gâh-ı
bağda bîdâr
Olup pür-neş'e oldı nergisiñ de
çeşmi rüşen-ter

21. **çeşmi:-i****Nazm 17**

Mısra: 2

(Fars.) Göz.

Gubâr-ı küyuñ kühl itdiği-çün
dîde-i cânım
Beni hâk-i deriñden sürme ey
çeşmi gazâlânım

çeşmân-ı mihr ü mâh:1. **çeşmân-ı mihr ü mâh:****Gazel 183**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -
Aydın ve güneşin gözleri.

Leb-teşne-i nezâredir ol âb ü tâb
ile
Çeşmân-ı mihr ü mâh Ruḥ-ı ḥüsn ü
ânına

çeşme:

1. çeşme:

Beyit 15

Mısra: 2

Bir kaynaktan gelip bir
haznede toplanan veya borularla
getirilen suların, kullanılmak
amacıyla üzerindeki musluklar
vâsıtasıyla akıtılması için yapılmış
küçük tesis.

San âb-ı musaffâsı Tesnîm ile
hem-südur
Bu çeşme letâfetde 'aynı bir içim
sudur

2. çeşme:

Müsemmen 1

Mısra: 65

Kaynak.

Mâ-hasal şimdi eyâ ḥaḳ-i rehiñ
çeşme cila
Ey temâşâ-yı Ruḥuñ âyine-i ḳalbe
cila

çeşme-i fevze:

1. çeşme-i fevze:

Kaside 2

Mısra: 77

Kelime Tipi: -

Bolluk, bereket akıtan
çeşme. (Hz. Muhammed'in
parmaklarından su akması
mucizesini hatırlatma
bağlamındadır.).

Çeşme-i feyze benânîndir olan
lû' lû-i nûr
Eylediñ âb-ı hayât-âveri andan icra

çeşme-i hursîdden:

1. çeşme-i hursîdden:

Tarih 31

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Güneş çeşmesi, pınarı.

Âb-ı nâbı o ḳadar saf u ziyâ-pîrâ
kim
Güyyâ çeşme-i hursîdden oldu
rızân

çeşme-i zîb-ende-resm ü nev- binâ:

1. çeşme-i zîb-ende-resm ü nev- binâ:

Tarih 27

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yeni inşa edilmiş ve süslü
işlemeli çeşme.

Bâreka'llâh çeşme-i zîb-ende-resm
ü nev-binâ
Sakı ide bânîsini Kevserle
Rabbü'l-'âlemîn

çeşme-sâr-ı sâfdan:

1. çeşme-sâr-ı sâfdan:

Tarih 27

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Temiz yerden çokça akan su.

Lüle dir 'atşâna târihin lisân-ı Hâl
ile
İç bu vâlâ çeşme-sâr-ı sâfdan
mâ'u'l-ma'în

çeşm-i 'adû:

1. çeşm-i 'adû:

Tarih 21

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Düşman gözü.

Nereden rüy-nümâ oldu ise çeşm-i
'adû
Pîşine çekdi Sikender gibi tedmîr
ile sed

çeşm-i âfitâb:

1. çeşm-i âfitâb:

Gazel 6

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Güneşin gözü.

Nigâha ḥirelenür çeşm-i âfitâb
saña
Meger ki sāye-i zülfüñ ola niḳâb
saña

çeşm-i 'âlem:

1. çeşm-i 'âlem:

Tarih 8

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Alemin gözü, insanların gözü.

Böyle feth ü zaferi gördi mi çeşm-i
'âlem
İşte târih-i selef işte guzât-ı 'utakâ

çeşm-i 'âşık-ves:

1. çeşm-i 'âşık-ves:

Gazel 161

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Aşık gibi göz.

Takılmazdı o şûḥuñ çeşm-i 'âşık-
ves görüp güşin
Eger taş olmasaydı bağı ol zerrîn
mengüşin

çeşm-i cādû:

1. çeşm-i cādû:

Gazel 162

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Büyüleyici göz.

ḥâbımı bağladı idrâkimi ibtâl itdi
Ne füsün itdi baña bilmem o çeşm-
i cādû

çeşm-i cân ü dil:

1. çeşm-i cân ü dil:

Kaside 4

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Can ve gönül gözü.

Ey çeşm-i cân ü dil yetişür buhl ü
incimâd
Seyl eyle cüş-i cüy-i sirişk-i
nedametî

çeşm-i cānımı:

1. çeşm-i cānımı:

Gazel 191

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gönül gözü. || Can gözü.

ḥâb-ı firâḳ beste kılpup çeşm-i
cānımı
Gözden nihân kıldı o rûh-i
revanımı

çeşm-i dâğ-ı ğam:

1. çeşm-i dâğ-ı ğam:

Gazel 91

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Keder yarasının gözü.

Bî-eşk çeşm-i Dâğ-ı ğam itsün mi
şerḥ-i hâl
Çâkî-i dil ne fâide kılkde midâdsız

çeşm-i devlet:

1. çeşm-i devlet:

Kaside 4

Mısra: 62

Kelime Tipi: -
Devlet, mutluluk gözü.

Gül-mih-i âsitân-ı sa'âdet-gehiñ
şehâ
Şâhân-ı kişver-i himemiñ çeşm-i
devleti

çeşm-i efsün-bînişi:

1. çeşm-i efsün-bînişi:
Gazel 128
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Sihri, büyüğü gören göz.

Nîm-mest-i nâz olursa çeşm-i
efsün-bînişi
Bir nigehte sînesin şad-pâre eyler
zehreniñ

çeşm-i ehl-i zahirde:

1. çeşm-i ehl-i zahirde:
Tahmis 1
Mısra: 29
Kelime Tipi: -
Ulemanın gözü.

Hacer nâmi-yle itdi cilve çeşm-i
ehl-i zahirde
hakikatde sevâd-ı bîniş-i ehl-i
hüdâdır bu

çeşm-i eşk-âlûdîma:

1. çeşm-i eşk-âlûdîma: -ım, -a
Gazel 114
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Gözyaşıyla dolmuş göz.

Fikr-i dendânıñla cûş itdi sirişkim
her taraf
Dür dilerse çeşm-i eşk-âlûdîma
bakşun şadef

çeşm-i fikriñ:

1. çeşm-i fikriñ:
Gazel 15
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Düşünce gözü.

Kılma hâli çeşm-i fikriñ künc-i
ğamda Es'adâ
Vuşlat olmazsa hayâl-i yâr olur
bârî naşîb

çeşm-i fiten:

1. çeşm-i fiten:
Gazel 47
Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Ortalık karıştıran göz.

İtmez oldı bize ol çeşm-i fiten báz-
ı nigâh
Yolşa tâb-ı mey-i efsün ile hâbîde
midir

çeşm-i fitne:

1. çeşm-i fitne:
Gazel 161
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Kargaşa çıkaran göz.

Bilür 'ayniyle dilde her nigâhı râz-
ı pinhânım
Görüp şanman sülhan-nâ-fehm
çeşm-i fitne hâmuşın

çeşm-i füsün-sâzînda:

1. çeşm-i füsün-sâzînda:
Gazel 149
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Büyüleyici göz.

Rîziş-i girye degil çeşm-i füsün-
sâzînda
Oldı pür-mevc-i telâtum-zede
deryâ-yı fiten

çeşmi gazâli:

1. çeşmi gazâli:
Gazel 142
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Ceylan gibi güzel göz.

Ta'n eyler imiş saydîma ol çeşmi
gazâli
Şîrâna rakîb-i sege sundukça
sunaydım

çeşm-i girvân:

1. çeşm-i girvân:
Gazel 177
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Ağlayan göz.

hayâl-i 'ârîz-ı yâr ile Es'ad girye-
rîz olsam
Gül-âb-efşân olur bu çeşm-i girvân
kaşra-ber-kaşra

çeşm-i haddâdî:

1. çeşm-i haddâdî:
Tarih 35
Mısra: 35

Kelime Tipi: -
Demircinin gözü.

Görüp derinde o gül-mih-i çeşm-i
Haddâdî
Sarıldı hemçü Demîrî o bâb-ı zî-
şâna

çeşm-i 'işve:

1. çeşm-i 'işve:
Gazel 170
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Edalı, işveli göz.

Girişme-gamzedir ol çeşm-i 'işve
mahremde
Fiten girifte-girihdir o zülf-i pür-
hamda

çeşm-i iz'ânı açıldı:

1. çeşm-i iz'ânı açıldı:
Kaside 8
Mısra: 20
Kelime Tipi: -
İdrak etme kabiliyetinin
açılması.

Gehî Târîh-i 'Aynî gâh Nürü'l-
'ayn dersiyle
Açıldı nergisiñ evvel nazarda
çeşm-i iz'ânı

çeşm-i mest:

1. çeşm-i mest:
Gazel 65
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Sarhoş göz.

O çeşm-i meste tahayyülledir
hemân nazarıñ
Reh-i nigâhıma zîrâ müjem de reh-
zendir

çeşm-i meste:

1. çeşm-i meste:
Gazel 118
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Sarhoş göz.

Yakın oldukça almaz 'aynına
hergiz nigâh itmez
Görünmekden o çeşm-i meste
hoşdur dür-bîn olmağ

çeşm-i mihr-i tâb-peymâ:

1. çeşm-i mihr-i tâb-peymâ:
Tarih 40
Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Parlaklık ölçen güneşin gözü.

O deñlü şemse vü zerrîn-tâkı şu 'le-
bağşâdır
Ki kıldı hîre-sâziş çeşm-i mihr-i
tâb-peymâyı

çeşm-i mu'ciz-güy-i yâr:

1. çeşm-i mu'ciz-güy-i yâr:

Gazel 97

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Sevgilinin mucizeler söyleyen
gözü.

Eyler imâ gamze her lahza nihân
zâr-ı dili
Çeşm-i mu'ciz-güy-i yâr esrârı
şaklar şaklamaz

çeşm-i nigh-gerân-ı bütan:

1. çeşm-i nigh-gerân-ı bütan:

Gazel 53

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Put gibi güzel sevgililerin
(hoş)bakışlı gözleri.

'aks-i sevâd-ı gerd-i haţ-ı 'anberîn
ile
Çeşm-i nigh-gerân-ı bütan sürme-
dân olur

çeşm-i nühüfte-bîniş:

1. çeşm-i nühüfte-bîniş:

Gazel 201

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gizli olanı gören göz.

'Ayniyle râz-ı câmî bilür eşk-i
dîdeden
Çeşm-i nühüfte-bînişî şâhib-nazâr
gibi

çeşm-i pür-füsûnı:

1. çeşm-i pür-füsûnı:-ı

Gazel 3

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Büyüleyen göz, büyü dolu göz.

Ey çeşm-i pür-füsûnı olan 'âlem-
âşinâ
Gamzeñ fütâde-düşmen ü nâ-
mahrem-âşinâ

çeşm-i pür-güdan:

1. çeşm-i pür-güdan:-dan

Gazel 157

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Çok konuşan göz.

Olan fehmi-âşinâ-yı harf-i nâz ol
çeşm-i pür-güdan
Niyâza her nigâhın bir zebân eyler
tekâpüdan

çeşm-i pür-hîre-i hayretle:

1. çeşm-i pür-hîre-i hayretle:

Tahmis 4

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Hayretin şaşkınlık gözü.

Çeşm-i pür-hîre-i hayretle nigâh
itdikçe
Şerm-sâr-ı Ruğ-ı pür-tâbîñım âh
itdikçe

çeşm-i râgıbdâ:

1. çeşm-i râgıbdâ:

Tarih 35

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

Ragıb'ın gözü. (Ebü'l-Kâsım
Hüseyn b. Muhammed b. el-
Mufaddal er-Râgıb el-İsfahânî (ö.
V./XI. yüzyılın ilk çeyreği)
Müfessir, Arap dil âlimi ve ahlâk
felsefecisi.).

Gubâr-ı dergehi 'aks itdi çeşm-i
Râgıbdâ
'Acab mı bakmasa ger sürme-i
Sıfâhâna

çeşm-i remed-püşumuza:

1. çeşm-i remed-püşumuza:

Kaside 5

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ağrı ile kaplanmış, örtülmüş
göz.

İdelim Hâk-i rehiñ dîdemize kuhl-i
cila
Virelim çeşm-i remed-püşumuza
nûr u ziya

çeşm-i sihr-engîz:

1. çeşm-i sihr-engîz:

Gazel 15

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Büyüleyici göz.

Çeşm-i sihr-engîz tâlân-efken-i
mülk-i hîred
Gamze-i pür-şûr ise gâret-ger-i
sabr u şekîb

çeşm-i sihr-perverde:

1. çeşm-i sihr-perverde:

Gazel 176

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sihirle büyümüş, beslenmiş
göz.

Helâk-i 'âşıkâ bir nîm nezzâre
yeter zirâ
Hezârân fitne mahfîdir o çeşm-i
sihr-perverde

çeşm-i şüh:

1. çeşm-i şüh:

Gazel 134

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Cilveli, nazlı göz.

O çeşm-i şüh ile mümkindi Es'adâ
sohbet
Nigâha yer kosa bir dem o gamze-i
kattâl

çeşm-i sühan-gü:

1. çeşm-i sühan-gü:

Gazel 184

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Söz söyleyen, konuşan göz.

Remz ider çeşm-i sühan-gü kasdı
efsûn oldığın
Bağ ki 'ayniyle mutâbıkdır edâ
ma'nâsına

çeşm-i şühûñ:

1. çeşm-i şühûñ:

Gazel 144

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

İşveli, cilveli, edâlî göz.

Çeşm-i şühûñ şöyle süz kim nîm-
mest-i nâz olup
Her nigâhın ahuvân-ı Çini meftûn
eylesün

çeşm-i süzenden:

1. çeşm-i süzenden:

Gazel 57

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

İğnenin gözü.

Kemîne manzar-ı dehr ol ki çeşm-i
süzenden
Nigâh-ı 'ibret ile mâsivâ
görölmüşdür

çeşm-i süzen-i derd ü belâdan geç:

1. çeşm-i süzen-i derd ü belâdan geç:

Gazel 23

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Bela ve dert ateşinin
gözünden geçmek.*

Bu za'f-ı fûrkat ile ol kabâ-düz-ı
ğamîñ ey dil
Mişâl-i rişte çeşm-i süzen-i derd ü
belâdan geç

çeşm-i süzişine:

1. çeşm-i süzişine:

Gazel 188

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yakıcı gözler.

Ne hâcet zâg virmek tîğ-i tîz-i
ğamze-i nâza
Aman ol çeşm-i süzişine zâlim
sürmeler çekme

çeşm-i taleb:

1. çeşm-i taleb:

Gazel 206

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

İstek gözü.

Bakılsa hey'eti 'ayniyle ahvel
olmuştur
O çâr-ebriya çeşm-i taleb düçâr
olalı

2. çeşm-i taleb:

Nazm 37

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

İstek gözü.

Bakılsa hey'eti 'ayniyle ahvel
olmuştur
O çâr-ebriya çeşm-i taleb düçâr
olalı

çeşm-i temâşâdan:

1. çeşm-i temâşâdan:

Gazel 155

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

İzleme, bakış gözü (seyretme).

Nigeh-sencî-i rûy-i yâre her dem
hasretim ammâ
Gıtâ-nâ-reftedir şerm ü hayâ çeşm-
i temâşâdan

çeşm-i terimde:

1. çeşm-i terimde:-im, -de

Gazel 130

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ağlayan göz.

Cezb eyledi nigâhımı bend itdi
hâbımı
Çeşm-i terimde nem kodı hü-
kerde gerdeniñ

çeşm-i 'uşşâkı:

1. çeşm-i 'uşşâkı:

Gazel 156

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Aşıkların gözü.

hayâl-i gerd-i hatıñ pür-nem itmiş
çeşm-i 'uşşâkı
'Aceb kim kahtalar rîzide itmiş
sürme-dânından

çeşm-i ya 'kûba:

1. çeşm-i ya 'kûba:

Lugaz 5

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Hız.Yakup'un gözü.

kalb-i mahzûna olur şadî-fiken
Çeşm-i Ya 'kûba Mişâl-i pîrehan

çeşmim perde-i mâtem kapar:

1. çeşmim perde-i mâtem

kapar:-ar

Gazel 72

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

*Gözlerini matem perdesinin
kapması, hüznlenmek.*

Mihr-i ruhsârîñ ne dem ol zülf-i
ham-der-ham kapar
hasret-i rû'yetle çeşmim perde-i
mâtem kapar

çetr-i sikender:

1. çetr-i sikender:

Tarih 31

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

İskender'in çadırı.

Kubbesi olsa n'ola çetr-i Sikender
ki anıñ
Menba'ı âb-ı hayât olmada 'aynı-
yle hemân

çevgân-ı kazâdan:

1. çevgân-ı kazâdan:

Gazel 24

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kaderin ucu eğri sopası.

ham kılıp kaddim serim top itdi
fıkr-i ebruvân
Cism-i zârım kıldı çevgân-ı
kazâdan dañi kec

çevir:

1. çevirdi:-di

Gazel 154

Mısra: 9

*Bir şeyin yönünü değiştirmek,
döndürmek.*

Çekdi çevirdi kıble-nümâ gibi
'aşıkın
Mihrâb-ı ebruvânı dil-i pür-
tabîdesin

çiçek:

1. çiçekle:-le

Kaside 9

Mısra: 6

*Ağaç ve bitkilerin tohuma
durmadan önce verdikleri
rengarenk ve ekseri güzel kokulu
yapraklar.*

Şarâb-ı nâmiye nûş itdirüp tabîb-i
rebi'
Çiçekle hârice ref' itdi 'illetin
eşcâr

çiçekli:

1. çiçekli:

Kaside 9

Mısra: 16

*Çiçeği veya çiçek resimleri
olan.*

Şükûfe şanma idüp rûze-i deyi
itmam
Çiçekli câme geyindi berây-ı 'id-i
bahar

çift ol:

1. çift ol:

Tarih 41

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Çift olmak, birleşmek.

Dañi çift olsa çeng-i Zühre mîh-i
sîm olup encüm

Yapılsa 'arsa-i çarh üzre ger bir
kâh-ı zîb-ârâ

çihre-i mâha:

1. çihre-i mâha:

Tahmis 4

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ayın yüzü.

Çihre-i mâha külef-dâdedir âh-ı
siyehim
Mevc-ber-mevc sirişkim n'ola
sedd-itse rehım

çihre-i pür-tâb-ı mâhı:

1. çihre-i pür-tâb-ı mâhı:

Gazel 130

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Ayın parlak yüzü.

Gerden iderdi çihre-i pür-tâb-ı
mâhı çarh
Zîr-i hañında olmasa güm-kerde
gerdeniñ

çihre-sây-i hâk-i pâvi olmağa:

1. çihre-sây-i hâk-i pâvi olmağa:

Gazel 112

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Deyim**

Ayağının toprağına yüz

sürmek.

Sâye-veş ol serv-ğadden bir dem
olmazdım cüdâ
Çihre-sây-i hâk-i pâvi olmağa olsa
mesâg

çık:

1. çıka:-a

Tarih 3

Mısra: 13

Yukarı doğru gitmek,

yüksekteki bir yere erişmek,
tırmanmak.

Çıka tâ kim hañb-i mihr-i enver
minber-i çarha
Ola mahfel-güzîn-i na't-hânı
tasliyet-pürâ

2. çıkar:-ar

Gazel 27

Mısra: 5

(Bulunduğu yerden) Dışarıya

varmak.

Çü düd âteş-i dilden çıkar hevâdır
lîk

Fürûğ-bağşı-i mihr-i semâdır âh-ı
şabâh

3. çıkarsa:-ar, -sa

Gazel 170

Mısra: 13

Çıkmak, elde edilmek,
belirmek.

Dür-i nikât çıkarsa n'ola
derûnumdan
Olan ma'âdin-i lû'lûdur Es'adâ
yemde

4. çık:

Muamma 22

Mısra: 1

Çıkmak, dışarı çıkmak,
gezintiye çıkmak.

Gehî refîâra gel çık seyr-i bağa ey
kemân-ebrû
Olayım yolda pâ-mâl-i hîrâm-ı
kâmet-i dil-cû

5. çıkan:-an

Gazel 157

Mısra: 4

Belirmek, ortaya çıkmak.

Bedîhîdir ki kasd-ı cân ider pür-
çîn-i kîn olmuş
Bu ma'nâdır çıkan evvel nazarda
beyt-i ebrûdan

6. çıkup:-up

Lugaz 2

Mısra: 7

Bulunduğu yerden daha
yükseklere çıkmak,
ulaşmak.(yaylaklara çıkmak
bağlamında.).

Çıkup yaylaklarda sayfî eyler
İner şehre şitâ vaktinde ekser

7. çıkar:-ar

Lugaz 10

Mısra: 24

Bulunduğu noktadan daha
yüksek bir noktaya erişmek,
yükselmek.

Gâh ellerde gezer rindâne
Gâh kürsiye çıkar şeyhâne

8. çıkdı:-dı

Gazel 163

Mısra: 8

Ulaşmak.

Degil güç-i kemân şad-Dâğ-ı sahtı
kâr olmağda
Simâh-ı burc-ı kavse çıkdı çağ
efsâne-i ebrû

9. çıkınca:-ınca

Tarih 11

Mısra: 9

Ortaya getirilmek(sofraya
koyulmak bağlamında).

Çıkınca ni'met-i ahlâ didim o dem
târîh
Zihî ziyâfet-i vâlâ-yı şadr-ı 'âlî-câ

10. çıkısa:-sa

Tarih 30

Mısra: 13

Bir amaç için harekete
geçmek.

Çıkısa seyre olur sabâ vü nesîm
Çü piyâde kenârda galtân

11. çıkma:-ma

Tarih 32

Mısra: 5

Bulunduğu bir vaziyetin
içinden çıkıp o durumla ilgili izler
bulundurma.

San ocağdan çıkma yalın yüzlü bir
Mahbûbdur
Dâğ yakmış sîne-çâk itmiş Mişâl-i
'âşıkân

çık-:

1. çıkmada:-ma, -da

Gazel 192

Mısra: 9

Çıkmak, yükselmek.

Ahım şerârı çıkmada sevdâ-yı Hâl
ile
Cevv-i sipihre şu'le-i cevvaler
gibi

2. çıkup:-up

Gazel 113

Mısra: 3

Bir amaçla harekete geçmek.

Ol şeh-süvâr-ı nâz çıkup seyr-i
gülşene
kılmış rakîb-i seg-menişi esbine
redîf

çıkdık:

1. çıkdık:

Beyit 9

Mısra: 2

Varmak, gitmek, ulaşmak.

Sevdâ-yı 'aşkda düşdük o zülf-i
dü-tâ ile
Çıkdık yem-i mahabbete sünbül-
hevâ ile

çıkınca:

1. **çıkınca:-ınca****Tarih 8**

Mısra: 19

Çıkmak, varmak, erişmek, yükselmek.

Ceyş-i düşmân çıkınca didiler
hâtifden
Sulh ile aldı Beligrâdı Mehmed
Pâşâ

cille:1. **cille:****Gazel 10**

Mısra: 5

Eziyet, sıkıntı.

Bilmez ol kaşı kemânım bu kadar
cille çeküp
Bî-tüvân oldığım âlâmina idmândır
hep

2. **cilledir:-dir****Gazel 79**

Mısra: 4

Eziyet, sıkıntı.

Keşâkeşden rehâ bulmaz olan keş-
kîşe dil-beste
Çeken gör renci elden cilledir
hergiz kemân çekmez

3. **cilleler:-ler****Gazel 147**

Mısra: 8

Çile, eziyet, sıkıntı.

Fürkât deminde ol kaşı yâniñ
hevâsına
'aşık ne cilleler çeker âsân sanur
gören

cille çek:1. **cille çek:****Gazel 100**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Çile çekmek, sıkıntı yaşamak, eziyete katlanmak.

Oldı vâbeste-i zülfi o kemân-
ebrûnuñ
Böyle bir cille dañı çekmedi bâzû-
yı heves

cille-i âzârını:1. **cille-i âzârını:****Gazel 132**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Azarlama eziyeti.

Tîr-i çevre hedef ü kıddi keman
olmayıcak
Kim çeker cille-i âzârını
ebrularınıñ

2. **cille-i âzârını:****Nazm 24**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Azarlama eziyeti.

Tîr-i derde hedef ü kıddi kemân
olmayıcak
Kim çeker cille-i âzârını
ebrûlarınıñ

cille-i derdi:1. **cille-i derdi:****Gazel 102**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Derdin eziyeti.

Kemân-ı âhenin-i cevri ta'lîm
eylese bir kez
Yine ol kaşı yâniñ cille-i derdi
çekilmezmiş

cille-i elem:1. **cille-i elem:****Gazel 195**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kederin verdiği eziyet.

Âğûşa çekdi el o kaşı yâni Es'adâ
Ben cille-i elemle keşâkeşdeyim
dañı

cille-i elemle:1. **cille-i elemle:****Nazm 11**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kederin verdiği eziyet.

Âğûşa çekdi el o kaşı yâni Es'adâ
Ben cille-i elemle keşâkeşdeyim
dañı

cille-i hicrân:1. **cille-i hicrân:****Beyit 8**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ayrılık acısı.

Ol kaşı yayı kuvvet-i bâzû-yı 'aşk
ile
Âğûş-ı vaşla cille-i hicrân çeken
çeker

cille-i saht-ı elem:1. **cille-i saht-ı elem:****Gazel 156**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kederin çetin çilesi.

Degildir rişte-i dil güste taraf-ı
ebruvânından
Çekilse cille-i saht-ı elem bin kez
kemânından

cille-keş:1. **cille-keşige:-lig, -e****Gazel 116**

Mısra: 3

Çile çeken, dert çeken.

Bakma nişân-ı tîri olup cille-
keşige
Bir kez o kaşı yayı der-âğûşa çäre
bak

cille-keş ol:1. **cille-keş ol:****Gazel 193**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Çile çeken olmak.

Ebrûlarıñ hevâsı ile cille-keş olup
Birden iki kemân çekerim bir
kemân gibi

cille-keş-i 'aşk-ı kemân-ebrûyuz:1. **cille-keş-i 'aşk-ı kemân-ebrûyuz:****Gazel 87**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Keman kaşların aşkının çilesini çekmek.

N'ola bu za'f ile hamyâze-ger
olsak çü hilâl
Dem-be-dem cille-keş-i 'aşk-ı
kemân-ebrûyuz

cîn cîn ol:1. **cîn cîn ol:****Gazel 80**

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Büklüm büklüm olmak.

Şinâh itdikçe deryâ-yı sühanda
hâme-i Es'ad
Kesel gelmez çü emvâc-ı pey-â-
pey cîn cîn olmaz

çin ü hoten:**1. çin ü hoten:****Gazel 162**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Çin ve Hoten (Doğu
Türkistan'da bir şehir).*

Haclet-i çeşmi degil gıpta-i
müjgānı ile
Mîl çeksün gözine Çin ü Hotende
âhû

çin-i cebheye:**1. çin-i cebheye:-ye****Gazel 116**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Alın kırışıklığı.

Meyl itme çin-i cebheye gör hattın
Es'adā
Girdāb-ı Baħr-ı kīneye düşme
kenāra baķ

çin-i ebrü:**1. çin-i ebrü:****Gazel 155**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Çatık kaş.

kılınca çin-i ebrü mü-nümüd-i
Ruħin i'lām
Sudūr-ı hatt-ı 'ālī-şānı bildim
resm-i tuğradan

**çin-i ebrükemān-ı kec-
nümādan:****1. çin-i ebrükemān-ı kec-
nümādan:****Gazel 24**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Çarpık duran çatık kaş.

Ṭurra-i tuğra-veş-i dām-ı cefādan
daħi kec
Çin-i ebrükemān-ı kec-nümādan
daħi kec

çin-i ğazab:**1. çin-i ğazab:****Gazel 164**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Hiddetli kıvrımlar.

Degildir piç pīç-i çin çin-i ğazab
ey dil

Reh-i āmed-şüd-i nīm-i nigāha
çekdi sedd ebrū

çin-i hatt-ı 'anberini:**1. çin-i hatt-ı 'anberini:****Terkib-bend 1**

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

*Amber kokulu ayva tüylerinin
kıvrımı.*

Ey çin-i hatt-ı 'anberini
Ser-rişte-i fikriñ 'akd-kārı

çin-i hattından:**1. çin-i hattından:****Gazel 29**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ayva tüylerinin kıvrımı.

Mā 'nā-yı cevri çin-i hattından
ahz ider
Nev tālibān-ı mebhāş-i 'aşk-ı
kitāb-ı ruħ

çirāgān:**1. çirāgān:-ı****Tarih 39**

Mısra: 50

*Bahçelerde kandil ve
mumlarla yapılan gece şenliği,
donanma.*

Didim tārihin Es'ad harf-i menkūt-
ile ol demde
Çirāgānı mübarek ide Sultān
Ahmede Bārī

çirāgān vakti:**1. çirāgān vakti:****Tarih 39**

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

*Bahçelerde kandil ve
mumlarla yapılan gece şenliği,
donanma.*

Yine dīhīm-pīrā-yı şeref kıldı
sa'ādetle
Çirāgān vakti sultān-ı cihan şāh-ı
kerem-kārī

çirk-i ālāvişle:**1. çirk-i ālāvişle:****Gazel 160**

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Gösterişin kiri, pası.

Libās-ı Hālden ol kim 'alāyık-şüy
ola Es'ad
İder mi çirk-i ālāvişle bed-ter dest
ü dāmānı

çirk-i şekāvet:**1. çirk-i şekāvet:****Kaside 4**

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Kötülüğün pası.

Āb-ı nedamet ile dilā cāme-şüy
olup
Ref'it libās-ı dildeki çirk-i şekāveti

çirk-i şür-ı fitne:**1. çirk-i şür-ı fitne:****Kaside 6**

Mısra: 42

Kelime Tipi: -

Fitne kargaşasının pası.

Bi-ħamdı'llāh āb-ı tīg-ı kahr u
heybetiñ haķka
Cihanı çirk-i şür-ı fitneden pāk itdi
ser-tā-ser

çiz:**1. çizdi:-di****Gazel 198**

Mısra: 6

*Tasvir etmek, nakşetmek,
çizmek.*

Pür-çin cebhe şanma ressam-ı
kudret ey dil
Ser-hadd-i ħüsni-yāre şekl-i hisār
çizdi

2. çizdi:-di**Gazel 198**

Mısra: 1

Çizgi çekmek. II Yara açmak.

şad şerħa vü elif kim sīnemde yār
çizdi
Taķvīm-i 'aşk-ı güyā cedvāl-vār
çizdi

3. çizdi:-di**Gazel 198**

Mısra: 10

Çizgi çekmek. II Yara açmak.

Dāğ-ı derūnum Es'ad vefk-i
cefādır anı
Pergār-ı ğamzesiyle bir gül-'izār
çizdi

4. çizdi:-di**Gazel 198**

Mısra: 2

Hesaplamak, oluşturmak.

şad şerha vü elif kim sînemde yâr
çizdi
Takvîm-i 'aşkı gûyâ cedvâl-vâr
çizdi

5. **çizdi:-di**

Gazel 198

Mısra: 4

*Çizgi çekmek. (Ayva tüylerinin
yüzde belirginleşmesi
bağlamında.).*

Tâb-ı meh-i cemâle gördi
Taḥammül olmaz
Âḥir çü Ḥâle ḥaṭṭın cânâ kenâr
çizdi

6. **çizdi:-di**

Gazel 198

Mısra: 8

*Çizmek, yazmak, nişan
koymak.*

Ebrû-yı yâri gûyâ sultân-ı kişver-i
'aşk
ḥaṭṭ-ı şerîf-i ḥüsne tuğra-yı târ
çizdi

çok:

1. **çok:**

Gazel 117

Mısra: 1

*"Birçok, bir hayli"
anlamlarında kullanılan zarf.*

Vir naḳd-i cânı la'line şanma
bahâsı çok
Gamzeyle itme dâd u sited kim
kazâsı çok

2. **çok:**

Gazel 117

Mısra: 2

*"Birçok, bir hayli"
anlamlarında kullanılan zarf.*

Vir naḳd-i cânı la'line şanma
bahâsı çok
Gamzeyle itme dâd u sited kim
kazâsı çok

3. **çok:**

Gazel 117

Mısra: 6

*"Birçok, bir hayli"
anlamlarında kullanılan zarf.*

Dil-beste olmak ister idim âh
neyleyim
Sevdâ-yı zülfiniñ daḥi ehl-i hevâsı
çok

4. **çok:**

Gazel 117

Mısra: 8

*"Birçok, bir hayli"
anlamlarında kullanılan zarf.*

Olma nigâh-ı lutfına yâriñ firîfte
Manzûr-ı çeşm-i şûhı olur nâ-
sezâsı çok

5. **çok:**

Gazel 117

Mısra: 10

*"Birçok, bir hayli"
anlamlarında kullanılan zarf.*

Es'ad zebân-dırâz olanıñ Ḥâl ü
şanıdır
Elbet olur sühanda perîşân edâsı
çok

6. **çokdur:-dur**

Lugaz 10

Mısra: 10

*"Birçok, bir hayli"
anlamlarında kullanılan zarf.*

'Ömri kûtâh teni leyyindir
Hasmı çokdur hepisi beyyindir

7. **çokdur:-dur**

Lugaz 10

Mısra: 25

*"Birçok, bir hayli"
anlamlarında kullanılan zarf.*

Şevk-i şâdisi şitâda çokdur
O kadar sayfda keyfi yokdur

8. **çok:**

Gazel 110

Mısra: 4

*"Birçok, bir hayli, fazla"
anlamlarında kullanılan zarf.*

Yüreği yağın eritdi bir Çerâğ
olmak için
Çok dikildi turdı her şeb meclis-i
dildâra şem'

9. **çok:**

Gazel 117

Mısra: 4

*"Birçok, bir hayli, fazla"
anlamlarında kullanılan zarf.*

Her süyü mübtelâlara bir cây-gâh-ı
Ḥüb
Yer var mı kûy-i yâr gibi âşinâsı
çok

10. **çok:**

Gazel 139

Mısra: 6

*"Birçok, bir hayli" anlamında
belgisiz sıfat.*

Açup ey mâh bir şeb Mebhâş-i
gîsû-yı pür-pîçin
Fen-i pür-'ukde-i işkâl iken çok
kâl ü kıl itdim

11. **çok:**

Lugaz 10

Mısra: 15

*"Birçok, bir hayli" anlamında
belgisiz sıfat.*

Kendiniñ âfeti çok bir şeydir
Kande olsa husemâ der-peydir

12. **çok:**

Lugaz 14

Mısra: 17

*"Birçok, bir hayli" anlamında
belgisiz sıfat.*

Neye teşbih ideyim diyü
düşündüm katı çok
Bulmadım doğrusı gâyet aña
beñzer şey yok

13. **çok:**

Müsemmen 1

Mısra: 67

*"Birçok, bir hayli" anlamında
belgisiz sıfat.*

Eyleme Es'ad-ı bîmârîna çok
istigna
Kerem it böyle 'alîl oldığımı görme
revâ

çok gün geçdi:

1. **çok gün geçdi:**

Tahmis 5

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Bir hayli zaman oldu.

Çü Es'ad gerçi çok gün geçdi ben
fıkr-i muhal itdim
Bu şeb ol mâh-rünüñ 'İsmetî vaşlın
ḥayâl itdim

çok zaman olmuşdı:

1. **çok zaman olmuşdı:**

Murabba 2

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Çok zaman geçmek.

Çok zaman olmuşdı kim hicrân ile
bî-zâr idim
Cevr-i pey-der-peyle gurbet
illerinde zâr idim

cü:

1. **cü:**

Tahmis 5

Mısra: 23
Çünkü. Şundan dolayı, şu
sebeple, zira.

Çü Es'ad gerçi çok gün geçdi ben
fıkr-i muhal itdim
Bu şeb ol mäh-rünüñ 'İsmet-i vaşlıñ
hayâl itdim

2. çü:
Kaside 4
Mısra: 38
Çünkü.

Ey pâdişâh-ı kişver-i levlâk
'âlemiñ
Zât-ı şerifiñ oldı çü bād-i hilkatı

3. cûlarla: -lar, -la
Gazel 54
Mısra: 16
Nehir, ırmak.

Bidiñ o sūda hâl-i perîşân degil
midir
Cûlarla nice şu götürür mâcerâsı
var

4. cû:
Kaside 7
Mısra: 25
Nehir, ırmak.

Akmaz mı sūyına dil-i meyyal cū
gibi
Kim zîb-sâz-ı bağ olan ol nâzenîn
ola

5. çü:
Gazel 55
Mısra: 10
Çünkü; şundan dolayı, şu
sebeple, zira.

Cihân dil-teşne-i âb-ı zülâl-i
vuşlatıñdır hep
Çü Es'ad ey perî üftâde-çâh-ı
fûrkatiñ kimdir

6. çü:
Beyit 10
Mısra: 2
"Çünkü" bağlacı.

Gözden akıtdı jâle gibi gerçi
nemleri
Açdı hevâ-yı 'aşk çü gül-gonça
femleri

7. çü:
Gazel 27
Mısra: 5
"Çünkü" bağlacı.

Çü dūd âteş-i dilden çıkar hevâdır
lîk

Fürûğ-bağşı-i mihr-i semâdır âh-ı
şabâh

8. çü:
Gazel 63
Mısra: 3
"Çünkü" bağlacı.

İder çü saye beni hâk-zîb ü refte-
tûvân
O nañl-i 'işve ne dem nâz ile hırâm
eyler

9. çü:
Gazel 64
Mısra: 6
"Çünkü" bağlacı.

Olan lağzîde-pâ yâh-beste-gâh-ı
çâh-ı 'âlemde
Çü seng-i reh teh-i içdâm-ı her
rahm-âzmâsızdır

10. çü:
Gazel 65
Mısra: 5
"Çünkü" bağlacı.

Çü turre ben dañi pejmürde-hâl ü
kâl oldum
İden bu güne perîşân o tıfl-ı
elkendir

11. çü:
Gazel 75
Mısra: 10
"Çünkü" bağlacı.

Dile sevdâ-yı hüsni-i hatt-ı yâri
nakş ider amma
Komaz baht-ı siyeh her kes çü
hâtem nîk nâm almaz

12. çü:
Gazel 78
Mısra: 15
"Çünkü" bağlacı.

Çü mirrîh-i felek ol gamze hün-
âgeştedir her dem
O şemşîr-i kazâ-te'sir hergiz der-
niyâm olmaz

13. çü:
Gazel 79
Mısra: 12
"Çünkü" bağlacı.

Sûhan-gülüğda pey-rev olmayan
'Asım Efendiye
Çü Es'ad silk-i nazma böyle şad
dürr-i girân çekmez

14. çü:
Gazel 80

Mısra: 18
"Çünkü" bağlacı.

Şinâh itdikçe deryâ-yı sühanda
hâme-i Es'ad
Kesel gelmez çü emvâc-ı pey-â-
pey çin çin olmaz

15. çü:
Gazel 83
Mısra: 14
"Çünkü" bağlacı.

Süzân-ı beher şu 'le-i hüsni olma ki
Es'ad
Her şem'e çü pervâne per ü bâl
açılmaz

16. çü:
Gazel 86
Mısra: 5
"Çünkü" bağlacı.

Olsağ n'ola sevdâ-yı şeb-i gamla
çü Mecnûn
Dil-beste-i zencîr-i ser-i zülf-i
siyahız

17. çü:
Gazel 87
Mısra: 9
"Çünkü" bağlacı.

N'ola bu za'f ile hamyâze-ger
olsağ çü hilâl
Dem-be-dem çille-keş-i 'aşk-ı
kemân-ebrüyuz

18. çü:
Gazel 119
Mısra: 2
"Gibi; mademki, için; nasıl;
çünkü" anlamlarında edat.

Niyâza başla gönül tâlib-i vişâl
olarak
Çü saye serv-i kad-i yâre pây-mâl
olarak

19. çü:
Gazel 164
Mısra: 9
"Çünkü", sebep- sonuç anlamı
katan bağlacı.

Çü Es'ad oldı tâb-ı mihr-i
pîşânıñla dil-süzân
Cebîn-i âteşiniñ cây idüp ey lâl-
hadd ebrû

20. çü:
Nazm 5
Mısra: 2
"Böyle olunca, bu vesileyle"
anlamındadır.

Bu ne kâmet-i kıyâmet bu ne
cünbüş ü ne refîâr
Ki düşer çü sâye hâke gören 'âşık-ı
dil-efgâr

21. **çü:**
Gazel 169
Mısra: 9
"Gibi benzetme edatı."

Es'ad sühan-ı taze çü zer râyic
olurdu
Râm olsa eger şî'r ile Hübân-ı
zemâne

22. **çü:**
Gazel 93
Mısra: 9
*"Çünkü, -dığı için, değil mi
ki" anlamlarında bağlaç.*

Kim kapılmaz mihr-i rüyına çü
şebnem Es'adâ
Bulsa bir hüsni bahâ-süz-ı
melâhat gâzesiz

23. **çü:**
Tarih 30
Mısra: 14
*"Çünkü, -dığı için"
anlamlarında bağlaç.*

Çıksa seyre olur sabâ vü nesîm
Çü piyâde kenârda galtân

24. **çü:**
Kaside 1
Mısra: 97
*"-dığı zaman, -dığında"
anlamı katan bağlaç.*

Bir zerre iktibas iden eyler çü
âfitâb
Gaym-i mecâzı nûr-ı hâkikatle pür-
ziyâ

25. **çü:**
Lugaz 2
Mısra: 13
*"-dığı zaman, -dığında"
anlamı katan bağlaç.*

Gezer gerçi çü sâil her diyârı
Yerindedir yine 'ırz u vakârı

26. **cûlar:-lar**
Kaside 6
Mısra: 18
Akarsu, dere, nehir, çay.

Berây-ı 'îd-i pây-endâz için
sultân-ı nevrûza
Değil cûlar su dîbâsı döşendi
gülşene yer yer

27. **cûlar:-lar**
Nazm 3
Mısra: 3
Akarsu, dere, nehir, çay.

Naqd-i sirişkim sū-be-sū cûlar gibi
kıldım revân
Râh-ı vişâl-i yâre ben sarf eyledim
varı gönül

28. **çü:**
Gazel 166
Mısra: 8
"Gibi" anlamında edat.

Komaz fûrûğ-ı hâkîkatden iktibâsa
hevâ
Reh-i mecâzı çü vâdî-i Eymen
itse de

29. **çü:**
Gazel 175
Mısra: 1
"Gibi" anlamında edat.

Çü Kays 'azim olup dil mihen-
irâdelige
Kadem-nih-i heves oldu reh-i
fütâdelige

30. **çü:**
Gazel 185
Mısra: 5
"Gibi" anlamında edat.

Vahdetde çü şeh gerçi ki semmûr-
be-düşuz
Kesretde sezâ şanma bizi yelmağ-ı
rîşe

31. **çü:**
Gazel 185
Mısra: 10
"Gibi" anlamında edat.

Her pâresi bir niş-i ciger-düz olur
Es'ad
İşte keste kalursa dil-i gam-dîde çü
şîşe

32. **çü:**
Gazel 198
Mısra: 4
"Gibi" anlamında edat.

Tâb-ı meh-i cemâle gördi
Taḥammül olmaz
Âḥir çü Hâle ḥattın cânâ kenâr
çizdi

33. **çü:**
Kaside 6
Mısra: 9
"Gibi" anlamında edat.

Çü abdâl-i kâlender dâğ-ber-dil
lâle-i ḥamrâ
Gelüp rindân bezm-i bağa sundı
bir tolu sagar

34. **çü:**
Kaside 7
Mısra: 86
"Gibi" anlamında edat.

Tâ kim güzide feyz-i dem-i
nevbahâr ile
Bu gül-riyâz-ı dehr çü huld-i berin
ola

35. **çü:**
Kaside 12
Mısra: 24
"Gibi" anlamında edat.

Revnâk-efrûz olıcağ bezm-geh-i
gülzâra
Dil-küşâlıklar idüp 'arz çü dilber
lâle

36. **çü:**
Kaside 12
Mısra: 82
"Gibi" anlamında edat.

Es'adâ lâfi қо gel eyleme güftârı
dırâz
Dehen aç başla du'âya çü gül-i ter
lâle

37. **çü:**
Lugaz 8
Mısra: 2
"Gibi" anlamında edat.

Nedir o kıt'a-i sîm-âb-ı kevn-i
pâkîze
Sezâdır olsa çü meh tâk-ı çarḥa
âvîze

38. **çü:**
Müsemmen 1
Mısra: 43
"Gibi" anlamında edat.

Bezm-i ḥüsnuñde çü pervane
tolandım güzelim
Lîk bî-dâdıñ ile candan usandım
güzelim

39. **çü:**
Tarih 21
Mısra: 12
"Gibi" anlamında edat.

Leşker-i Nemçe huruş itse de sūy-
be-sū
Nemce gelmez gözine olsa çü
derya bî-had

40. çü:

Tarih 35

Mısra: 19

"Gibi" anlamında edat.

Mutarızî ve Harîrî çü perdedârî
olup
Mü'ekkıl oldı Kisâ'î firâş-ı eyvâna

41. çü:

Tarih 44

Mısra: 26

"Gibi" anlamında edat.

Mânend-i Es'ad ol ân tebrîke
nazm-gü'yân
Neşr-idicek çü 'ummân şad lû'lû-i
mağâlî

42. çü:

Gazel 137

Mısra: 9

*Çünkü, mademki, gibi, ne
vakit ki, şundan dolayı ki, şu
sebepten ki, zira. anlamları verir.*

Çü Es'ad gevher-i 'aşk u maḥabbet
ile mālândır
Derûn-ı nâle-meşhûn-ı figân-îcâdîñ
ey bülbül

43. çü:

Gazel 152

Mısra: 6

*"-dığı için" anlamına gelen
bağlaç.*

Olaldan gîsû-yı pür-pîçi 'aḡs-
endâz-ı çeşm-i dil
Çü şâne nâ-rehâdır saff-ı
müjgânım keşâkeşden

44. çü:

Gazel 164

Mısra: 6

*"-dığı için" anlamına gelen
bağlaç.*

ḡatîñ tahrîr idince levḡ-i rûya âyet-
i ḡüsni
Çü bismillah çekdi Şafḡa-i pîşâna
medd ebrû

45. çü:

Gazel 165

Mısra: 5

*"-dığı için" anlamına gelen
bağlaç.*

Püsîde kılar pîrehen-ı şabrî çü
kettân
Hâsiyyet-i mehtâb ile hem-tâdir o
sîne

46. çü:

Gazel 159

Mısra: 4

*Çünkü, mademki, gibi, ne
vakit ki, şundan dolayı ki, şu
sebepten ki, zira anlamları verir.*

Dü dîde olmada 'ayniyle hîre-düz-i
fürûḡ
Çü âfitâb o nûr-ı basar mıdır
görinen

47. çü:

Gazel 175

Mısra: 8

*"Çünkü, mademki, gibi, ne
vakit ki, şundan dolayı ki, şu
sebepten ki, zira." anlamlarını
verir.*

Ümîd-i bûs-i lebiyle o 'îsî-i nâziñ
Çü mürde cân atarım rûhdan da
şadeliḡe

48. cûlar:-lar

Kaside 8

Mısra: 40

Arama, araştırma.

Muhîṭ ü Baḡr-ı râ'ik dersin idüp su
gibi ezber
Kitâb-ı nehri cûlar şerḡ iderler
şimdi pinhânî

çubuklu:

1. çubuklu:

Kaside 9

Mısra: 39

*Çubuklu bahçesi
(Boğaziçi'nin Anadolu yakasında
Paşabahçe ile Kanlıca arasında
bulunan Çubuklu eskiden Büyük
Çubuklu ve Küçük Çubuklu olarak
iki kısımdan oluşmaktaydı.
Osmanlı padişahlarının av yeri
olarak yararlanıldıkları ve bir
padişah bahçesi olan Küçük
Çubuklu sahilin ilerisindedir.
Büyük Çubuklu ise Çubuklu
suyunun çeşmesinin olduğu yere
denirdi).*

Çubuklu ḡülbüne cây oldı sünbûle
Göksu
Virildi lâleye Kandilli nergise
Sarîyâr

çün:

1. çün:

Tarih 32

Mısra: 8

Gibi.

Böyle bir âteş-tabi'at seng-dil ser-
keş olup

Eylemezken ser-fürü ol tünd-hû
çün nev-cüvân

2. çün:

Kaside 1

Mısra: 29

*Şundan dolayı ki, şu sebepten
ki, zîrâ.*

Çün mübtedâ-yı kâra muḡaddem
haber olan
Bildîñ şerî'at oldıḡın 'âmil ol aña

3. çün:

Tahmis 1

Mısra: 17

*"Amacıyla, maksadıyla"
anlamlarında edat.*

Bula çün kesb ile bâzâr-ı taḡvaya
vuşûl ol kim
Dilâ sen de harîd it tâcir-i sûk-i
duhûl ol kim

4. çün:

Tarih 6

Mısra: 13

Ne vakit ki II -dlġl zaman.

Biñ yüz kırk sekiziñ çün meh-i
şa'bânında
Zîbiş-i şadr-ı ḡüzîn oldı
Mehemmed Paşâ

5. çün:

Gazel 142

Mısra: 3

Gibi, benzer.

Çün şeyh-i riya-pîşe girüp Ḥalka-i
zikre
Ol âfet-i devrân ile döndükçe
döneydim

6. çün:

Kaside 8

Mısra: 25

"gibi" anlamında edat.

Mutavvel nüḡşasın çün serv-i bālâ
eyleyüp tekmiḡ
Usûl ile menâra bed'idüp devşirdi
dāmânı

7. çün:

Kaside 10

Mısra: 77

"Gibi" edatı.

Haşr eylemek evsâfiña çün Es'ad-ı
dâ'î
Kâr-ı hîredin maḡşad-ı aḡsâ-yı
kalemdir

8. çün:

Tahmis 2

Mısra: 26
Şundan dolayı ki, şu sebepten
ki, zîrâ; ne zaman ki, -dığında/-
diğinde, -ınca/-ince.

Ne Cennetde ne hürîde ne gilmân u
ne Kevserde
Dil-i âgâhdır ihlâsı çün tefsir iden
cümle

9. çün:
Gazel 199
Mısra: 2
"gibi" benzetme edatı.

Dil-i şad-çâkimiz pîçide zülf-i yâr
kalsun mı
O sevdâile çün şâne keşâkeş-kâr
kalsun mı

10. çün:
Gazel 200
Mısra: 12
"gibi" benzetme edatı.

Ümmîd-i pây-mâlî-i serv-i kadiñle
ben
Çün sâye zîb-i devha-i şimşâd
olam gibi

11. çün:
Kaside 11
Mısra: 4
"gibi" benzetme edatı.

Habbezâ feyz-i zîyâ-bağş-ı sevâd-ı
dil kim
Tâb-hîz eyledi çün rûz şeb-i
sevdayı

12. çün:
Kaside 9
Mısra: 30
Gibi anlamında benzerlik
edatı.

Temam buldı küşâyış nihâl-zâr-ı
çemen
Açıldı güldi dil-i gönça çün leb-i
dildâr

13. çün:
Gazel 21
Mısra: 1
"Çünkü" anlamında bağlaç.

Ruñuñdur çün hezâr 'uşşâkı şeydâ
itmege bâ'ış
Hevâ-yı tırradır tahrîk-i sevdâ
itmege bâ'ış

14. çün:
Gazel 23
Mısra: 5
"Çünkü" anlamında bağlaç.

Dilâ çün küşe-zîb-i tekye-i 'aşk-ı
cünün olduñ
Taħammül -pîşe-i şabr u sükün ol
mâsivâdan geç

15. çün:
Gazel 37
Mısra: 10
"Çünkü" anlamında bağlaç.

Cezb itdi mû miyânını âgüş-ı
zerdime
Çün keh-rübâ bu hâşşa ancak
berimdedir

16. çün:
Gazel 68
Mısra: 4
"Çünkü" anlamında bağlaç.

Tab'ı virânımda cây itse n'ola
sultân-ı 'aşk
Çün cihân içre harâb-âbâd gence
kân olur

17. çün:
Gazel 96
Mısra: 5
"Çünkü" anlamında bağlaç.

Çün mihr-i celî-şâ'şâ'ayız gâh
nümâyân
Âteş gibi gâhî dil-i hârâda nihânız

18. çün:
Gazel 108
Mısra: 6
"Çünkü" anlamında bağlaç.

Olsa benefşe-zâr n'ola ravza-i
hayâl
Buldı henüz neşv ü nemâ çün
bahâr-ı hâş

19. çün:
Kaside 10
Mısra: 37
"Çünkü" anlamında bağlaç.

Çün nuṭṭ-ı senâ mefhar-i erbâb-ı
sühândir
Çün medh-nüviştî şeref-efzâ-yı
kalemdir

20. çün:
Kaside 10
Mısra: 38
"Çünkü" anlamında bağlaç.

Çün nuṭṭ-ı senâ mefhar-i erbâb-ı
sühândir
Çün medh-nüviştî şeref-efzâ-yı
kalemdir

21. çün:
Nazm 2

Mısra: 2
"Çünkü" anlamında bağlaç.

Ol serv-i nâzı bezmimize da'vet
eyleriz
Çün sâye pâyine düşeriz minnet
eyleriz

22. çün:
Gazel 92
Mısra: 7
Çünkü, mademki. || Gibi. ||
Ne vakit ki. || Şundan dolayı ki, şu
sebepten ki, zira.

Bulup tereffuhi çün nîstide
hestiden
Gınâyı fakr-ı fenâya değışmiyor
musuñuz

23. çün:
Gazel 73
Mısra: 9
"Çünkü" anlamında
kullanılan bağlaç.

Ey dil figânîñ eyleme çün bülbül
aşikâr
Zîrâ enîn-i 'aşk-perestân nihân olur

24. çün:
Gazel 89
Mısra: 6
"Çünkü, -dığı için, zira, değıl
mi ki" anlamlarında bağlaç.

Mâdâm ki perverde-i âteş-
nazarımdır
Çün cevge-i hürşid o mehe pîrehen
olmaz

25. çün:
Kaside 5
Mısra: 52
"için" anlamında edat.

Yok yüzüm olmağa mālîde- cebîn-
i hâkiñ
Eyledim vâsıta çün midḥaṭ-i zât-i
pâkiñ

26. çün:
Kaside 11
Mısra: 54
"için" anlamında edat.

Bir zübâb olsa nazar-kerde-i bâz-ı
himemi
'Aynına almaya çün perr-i meges
'ankâyı

27. çün:
Lugaz 3
Mısra: 9
"için" anlamında edat.

Neş'e kasdı ile çün pîr-i mugân
Ele çekdirir ayağın her ân

28. çün:

Kaside 2

Mısra: 22

"-den dolayı, -den ötürü"

anlamında edat.

zulmet-i çeşme-i Hızr oldu sevâd-ı
çeşmiñ
Eylediñ âb-ı hayât-ı sühanı çün
icra

29. çün:

Tarih 2

Mısra: 5

"-den dolayı, -den ötürü"

anlamında edat.

Olup şadr-ı kerem-kârîñ sebep çün
himmet-i pâki
Hudâ ol âteş-i düzah-nişânı kıldı
te'yîdâ

30. çün:

Gazel 120

Mısra: 12

"Çünkü, -dığı için, -dığı
zaman" anlamlarında bağlaç.

Mâh-ı 'îd-i vaşlı göstermezse
Es'ad şâm-ı baht
Çün şafâda rûz-nâm olsun baña
kem-nâmlık

31. çün:

Kaside 6

Mısra: 5

"-den dolayı, -den ötürü"

anlamında bağlaç.

Berây-ı 'îd-i firûz-ı dem-i nevrûz
çün oldu
Hezârân şevk ile sükkân-ı gülsen
pür-zer ü zîver

32. çün:

Kaside 12

Mısra: 29

"Böylece, bu şekilde"

anlamında kullanılmıştır.

Böyle çün Şubh-ı bahar olmaz idi
tâb-âver
Olmasa gerden-i dildâr ile hem-ser
lâle

33. çün:

Gazel 200

Mısra: 10

"Çünkü, mademki, gibi, ne
vakit ki, şundan dolayı ki, şu
sebepten ki, böylece, zira."
anlamlarını verir.

Sevdâ-perest-i leylî-i zülf-i bütân
olup
Çün Kays-ı 'aşk u miñnet ile yâd
olam gibi

çün kim:

1. çün kim:

Kaside 2

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

Çünkü, nedeniyle.

Her dem iklim-i ma'ârifde olursuñ
çün kim
Dür-nisârende-i gencîne-i ra'nâ
ma'nâ

çün ol:

1. çün ol:

Nazm 30

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Olduğunda, olduğu zaman.

Süreyya gibi dilber cem' idüp ol
çün felek lâbis
Seriyyü' l-hâl ol ey dil var mı kem-
nâm olmağa bâ'îş

çünin:

1. çünin:

Kaside 7

Mısra: 16

Böyle, bunun gibi.

Demdir ki zât-ı şâhid-i nev-hilkat-i
bahar
Eczâ-yı bihterîn ile güyâ çünin ola

çünkü:

1. çünkü:

Kaside 3

Mısra: 22

"Çünkü, mademki, gibi, ne
vakit ki, şundan dolayı ki, şu
sebepten ki, böylece, zira."
anlamlarını verir.

Dehen ki kenz-i güzîn-i sühan-
cevânib olup
Derünü çünkü leb-â-leb nukûd-ı
ma'nâdır

çünkü:

1. çünkü:

Tarih 39

Mısra: 29

Çünkü, şundan dolayı, şu
sebeple, zira.

Yine bu sâl-i ferruh-fâl-i şevk-
âverde de çünkü
şafâsından tarab-zâr eylemekle
şahn-ı gülzârı

2. çünkü:

Kaside 2

Mısra: 85

"Bundan dolayı, bu yüzden"
anlamında "çünkü" bağlacı.

Dergeh-i 'atıfet ü merhâmetiñdir
çünkü
Müznibâna nice şefkatle şefâ'at-
bahşâ

D

da:

1. da:

Gazel 17

Mısra: 4

"-da/-de" anlamlarına gelen
bağlaç.

Ta 'kîb-i cefâ kor mı şafâda ola
şâbit
Taḥşîl-i neşât itmege dil bulsa da
fırşat

2. da:

Gazel 66

Mısra: 5

"-da,-de" bağlacı.

Müsâ'id olsa da saña sipihr-i bed-
heme-çîz
Olur sevâd-ı şeb-i gam gehî beyâz-
ı neḥâr

3. da:

Gazel 82

Mısra: 4

"-da,-de" bağlacı.

Cebhe pür-çîn-i ğazab ğamze ise
hûn-efşân
Yâr da mest ola ğayrı dile rāhat
kalmaz

4. da:

Gazel 83

Mısra: 5

"-da,-de" bağlacı.

Çâr olsa da ger revzene-i çeşm
ümîdi
'uşşâka o mehden der-i ikbâl
açılmaz

5. da:

Gazel 90

Mısra: 2

"-da,-de" bağlacı.

Degildir dîdemiz rûşen hayâl-i
hûsn-i cānānsız
Nigāh itmez gönül hûr-i behîşt
olursa da ānsız

6. da:

Gazel 91

Mısra: 22

"-da,-de" bağlacı.

Es'ad metā'-ı nāzm gehî bî-revāc
olur
Bāzār germ olursa da olmaz
kesādsız

7. da:

Gazel 109

Mısra: 4

"-da,-de" bağlacı.

Bir vech ile dilden çıkamaz nağş-ı
hayālîñ
'ağsîñ gibi cānā o da āyînede
mahfûz

8. da:

Gazel 122

Mısra: 2

"-da,-de" bağlacı.

Dildār olunca 'āşıkına mihr-bān
gerek
Cevr ü cefāsı olsa da bārî nihān
gerek

9. da:

Kaside 1

Mısra: 64

"-da,-de" bağlacı.

kıl cümleñin 'umûm u ħuşuşundan
ihtiraz
Min-vech olursa ba'zına da nev'-i
iştiḥā

10. da:

Kaside 9

Mısra: 48

"-da,-de" bağlacı.

Görüp teheyvü'-i ezhārî taraf-ı
gülşende
O suya akmağ için cūylar da çizdi
kenar

11. da:

Lugaz 8

Mısra: 13

"-da,-de" bağlacı.

Cihān güzellerinin güyiyā bu da
biridir
'Aceb mi 'āşıkā nāz itse hefte
dilberidir

12. da:

Muamma 2

Mısra: 1

"-da,-de" bağlacı.

Olsa da bin nāfe müş ol zülf
kanda kanda bû
Rāyihî-yle kim ki me'lûf ola anlar
mû-be-mû

13. da:

Muamma 25

Mısra: 2

"-da,-de" bağlacı.

O naḥl-i ser-keşî pā-der-hevā-yı
nāz ider bāda
Ne deñlû olsa da āsār-ı keyf-i
neş'eden sāde

14. da:

Nazm 5

Mısra: 4

"-da,-de" bağlacı.

Bu ne gerdem-i mûnevver ki fûrûğı
mihre beñzer
Anı da had ile eyler dün ü gün
zevāle der-kār

15. da:

Nazm 23

Mısra: 1

"-da,-de" bağlacı.

şad-pāre kılarıñ yine dermān da
seniñdir
Bu dil de seniñ ḥançer-i bürrān da
seniñdir

16. da:

Nazm 23

Mısra: 2

"-da,-de" bağlacı.

şad-pāre kılarıñ yine dermān da
seniñdir
Bu dil de seniñ ḥançer-i bürrān da
seniñdir

17. da:

Nazm 23

Mısra: 4

"-da,-de" bağlacı.

Ben mürdeyi lûḫūñla ne var
eyleseñ ihyā
Ey rûh-ı revān ten de seniñ cān da
seniñdir

18. da:

Tahmis 4

Mısra: 15

"-da,-de" bağlacı.

Āfitāb olsa da pā-mālin olur gūy
gibi
Kākülûñ ideli sevdā-yı derūnum
tehyic

19. da:

Tahmis 5

Mısra: 14

"-da,-de" bağlacı.

Zebān-ı merḥamet-kārî-yle irād
eylemiş bir gün
İşitdim bende-i mehcûrî da yād
eylemiş bir gün

20. da:

Tarih 10

Mısra: 4

"-da,-de" bağlacı.

Böyle ber-ceste bina resm-idemez
ger nice sāl
Kār-sāz olsa da bünyāda
Sinimmār-ı hayāl

21. da:

Tarih 41

Mısra: 15

"-da,-de" bağlacı.

Müşākıl olsa da farzā Havernaqla
İrem aña
Yine illası vardır ğayrı olmaz
böyle müstesnā

22. da:

Lugaz 1

Mısra: 22

"-da,-de, dahi" bağlacı.

Bunı kim hall-eyler ise ketm ider
Olsa da sana birâder ya peder

23. **da:**

Gazel 102

Mısra: 9

"-da, -de" bağlacı.

Gözünde uça da ger tütüyâ kılmak
yine Es'ad
Der-i yârîndü-çeşm-i hâhişe gerdî
çekilmezmiş

24. **da:**

Gazel 155

Mısra: 16

"-da, -de" bağlacı.

Vifâk-ı pey-revîde yokdur
istihkâk-ı İshâka
Kelâm-ı Es'ad a'lâ olsa da nazm-ı
Süreyyâdan

25. **da:**

Gazel 172

Mısra: 5

"-da, -de" bağlacı.

Çerâğı mihr ü meyi Kevser olsa da
sensiz
Hiç âb ü tâb gelür mi şeb-i
vişâlimize

26. **da:**

Kaside 9

Mısra: 72

"-da, -de" bağlacı.

İdâd-ı kâbil-i küncâyış-ı derûn
olmaz
Olursa da o hisâba hayâl defter-dâr

27. **da:**

Nazm 31

Mısra: 3

"-da, -de" bağlacı.

Zerre deñlü olsa da kâbil şafâ-yı
iltizâz
Zû-fünûna 'îş telh-âsâr ile olur
lezîz

28. **da:**

Rûbai 6

Mısra: 3

"-da, -de" bağlacı.

Evzâ'-ı hilâf olsa da zâhîrde
Bünyân-ı hulûşu anda muhkem
bulsam

29. **da:**

Tahmis 4

Mısra: 13

"-da, -de" bağlacı.

Olsa da her ne kadar çâpük ü
çâlâk-beden
Cüst-cû-yi ham-ı çevgân-ı ser-i
zülfün iden

30. **da:**

Gazel 175

Mısra: 8

"-da, -de, bile" bağlacı.

Ümîd-i bûs-i lebiyle o 'İsî-i nâzîñ
Çü mürde cân atarım rûhdan da
şadeliğe

31. **da:**

Kaside 12

Mısra: 54

"-da, -de, bile" bağlacı.

O hümâ-sâye ki âsâr-ı hümâyûnı
ile
Müstezîllı giyeh olursa da eyler
lâle

da 'vâ-yı ehl-i 'aşka:

1. **da 'vâ-yı ehl-i 'aşka:-a**

Gazel 7

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Aşk erbabının davası.

Da 'vâ-yı ehl-i 'aşka güvâh olmaz
Es'adâ
Virsün o kîne-cüy düşerse yemîn
saña

dâd:

1. **dâd:**

Tarih 9

Mısra: 10

Adalet, doğruluk, insaf.

Dâver-i nîk-nihâd âsaf-ı pâkîze-
nijâd
Menba'-ı ma'delet ü dâd vezîr-i
dânâ

dâd almağ:

1. **dâd almağ:**

Gazel 85

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Hakkını almak II nasibi olanı

almak.

Dâd almağ için çarlıdan âh itmege
degmez
Âyîne-i hûşîdi siyâh itmege
degmez

dâd ü dihişde:

1. **dâd ü dihişde:**

Gazel 31

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

İhsan etme ve adalet tarzı.

Dâd ü dihişde çârsüy-i hüsni bî-
kesâd
Dellâl-i gamze kâle-i âşûb ider
mezâd

dâd u dihişden:

1. **dâd u dihişden:**

Nazm 12

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Adalet ve bağışlama.

Değil bâzâr-ı gam dâd u dihişden
bir nefes Hâlî
Hemân kâlâ-yı hecr al durma gayri
kârî n'eylersin

dâd u sited:

1. **dâd u sited:**

Gazel 117

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Alışveriş.

Vir nağd-i cânı la'line şanma
bahâsı çok
Gamzeyle itme dâd u sited kim
kazâsı çok

dâdâr-ı cihân:

1. **dâdâr-ı cihân:**

Tarih 9

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Cihana sahip adaletli

hükümdar.

Ya'ni dâdâr-ı cihân Hâzret-i Sultân
Mahmûd
Ki odur tâc-ı ser-i cümle şehân-ı
dünyâ

2. **dâdâr-ı cihân:**

Kaside 10

Mısra: 45

Kelime Tipi: -

Dünyanın adaletli hükümdarı.

Dâdâr-ı cihân kim giyeh-i ravza-i
'adli
Nesh-efgen-i etvâr-ı dil-ârâ-yı
kalemdir

**dâdâr-ı mehâbet-güster-i 'adl-
âver-i dehrîñ:**

1. dādār-ı meḥābet-güster-i ‘adl-āver-i dehrīn:

Tarih 42

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Zamanın adalet getiren
azamet yayan hükümdarı.*

O dādār-ı meḥābet-güster-i ‘adl-āver-i dehrīn
İlāhī tu ‘me-i şemşīr-i tedmīr ola
düşmānı

dādār-ı risto-rāy:

1. dādār-ı risto-rāy:

Tarih 2

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Aristo felsefesine sahip
adaletli hükümdar.*

Teveccüh itdiği cānibden ol dādār-ı Risto-rāy
Anı seyl-āb-ı cūd u himmeti kıldı o
dem itfā

dādār-ı saf-şikāf-ı tehemten-şükūh:

1. dādār-ı saf-şikāf-ı tehemten-şükūh:

Kaside 7

Mısra: 53

Kelime Tipi: -

*Azamet sahibi, boylu poslu,
düşman saflarını dağıtan
hükümdar.*

Dādār-ı saf-şikāf-ı Tehemten-şükūh kim
Savlet hırās-ı kahrı ile der-kemīn
ola

dād-endiše:

1. dād-endiše:

Tarih 30

Mısra: 4

Adil düşünce.

Ma‘delet-pişe şehriyār-ı güzīn
Dād-endiše sāye-i Raḥmān

dād-gerā:

1. dād-gerā:

Tarih 7

Mısra: 7

Ey adaletli (sadrāzam).

Āşāfā dād-gerā dāver-i ‘ālī-kadrā
Ey biḥīn lū‘lū-i şeh-vār-ı yem-i
‘izz-ü ‘alā

2. dād-gerā:

Tarih 21

Mısra: 17

Ey adaletli (sadrāzam).

Dāverā dād-gerā āsaf-ı ‘ālī-kadrā
Bulasīn ‘izzet-i her-bār-ile şādī

dād-nümün:

1. dād-nümündür:-dur

Gazel 124

Mısra: 2

Adalet gösteren.

Reh-zen-i kāfile-i şabr ü sükündür
ğamzeñ
Ceyş-i şūr u fitene dād-nümündür
ğamzeñ

dād-penāhā:

1. dād-penāhā:

Kaside 10

Mısra: 57

*Ey adaletin hamisi,
koruyucusu.*

Destūr-i merāhim-sipehā dād-penāhā
Tavsīf-i kemālin veleḥ-efzā-yı
kalemdir

dād-peymā:

1. dād-peymā:

Tarih 33

Mısra: 4

Adalet ölçücü.

Kim şeh-i ‘adl-āverin oldı vekīl-i
mutlakı
Böyle bir düstūr-ı ekrem dād-peymā
yümn ile

2. dād-peymā:

Tarih 33

Mısra: 4

Adalet ölçücü.

Kim şeh-i ‘adl-āverin oldı vekīl-i
mutlakı
Böyle bir düstūr-ı ekrem dād-peymā
yümn ile

dād-zār it:

1. dād-zār it:

Kaside 11

Mısra: 84

Kelime Tipi: -

Adaletli yer yapmak.

Sen o Fārūk-revişsin ki nesīm-i
‘adliñ
Dād-zār itdi kühen bağçe-i dünyāyı

dāğ:

1. dāğ:

Gazel 112

Mısra: 1

*(Ar.) Yara, yanık yarası, aşk
yarası.*

Şevk-ı Ruḥsārınla yakşam sīnem
üzre n‘ola Dāğ
Āteş-i pür-şu‘leden sūzān olur zīrā
Çerāğ

2. dāğ:

Kaside 11

Mısra: 34

*(Ar.) Yara, yanık yarası, aşk
yarası.*

Dāne-i eşk-i gam eyler dil-i safiye
Eger
Dāğ ile kaṭra-i bārān pür ider
deryayı

3. dāğ:

Kaside 12

Mısra: 35

*(Ar.) Yara, yanık yarası, aşk
yarası.*

Olmada Dāğ fūrüzende-i cism-i
zerdi
‘aşk ile oldı meger nāmiye-perver
lāle

4. dagını:-ın, -ı

Kaside 12

Mısra: 22

*(Ar.) Yara, yanık yarası, aşk
yarası.*

Geldi şevk-āver olup tehniyet-i
nevruza
Dagını ‘anber idüp cismini micmer
lāle

5. dāğ:

Gazel 190

Mısra: 5

*Aşk, elem, keder vb. içe
işleyen duyguların verdiği yanıklık,
yara.*

Bağrımı Dāğ ile ney kıddimi çeng
eyler o yār
Olsa rāmiş-ger idüp dā‘ire māh-ı
tābı

6. dāğ:

Kaside 12

Mısra: 2

*1.Çevresindeki arāziye göre
büyük bir çıkıntı teşkil edecek
şekilde yükselen toprak veya kaya
kütlesi. 2. Yanık yarası. 3. Lāle,*

gelincik vb. çiçeklerin göbek
kısmındaki siyahlık.

Yine zîb-âver olup gülşene yer yer
lâle
Feyz-i nevrüz ile Dâğ oldu ser-â-
ser lâle

dâğ ur:

1. dâğ ur:

Gazel 31

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Yaralamak, yakmak, kızgın
bir alet ile yanık izi yapmak.*

Dâğ ur derûna eyleme tîr-i nigâhı
red
Dil-dâdeñim anıñla beni eyle ber-
murâd

dâğ üsti bağ oldu:

1. dâğ üsti bağ oldu:

Gazel 112

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Deyim**

*Bağlar, çalılık taşlık, kayalık
yerlerin sökülüp ıslah edilmesi ile
yapılır. Bu nedenle bağlar
genellikle dağların, bayırların
üzerine de oluşmuştur. Taşlık
çalılık yerlerin çalılıp çabalayıp
ıslah edilerek sürülüp sulanarak,
fidanlar dikilerek bağ olması “
Dağ üstü bağ kurmak” deymi ve
mazmununu ortaya çıkarmıştır.*

Dîdede kâkül hayâlî sînede şad-
Dâğ-ı ğam
Vâdî-i ‘aşk oldu bana Es’adâ Dâğ
üstü bağ

dâğ yakmış:

1. dâğ yakmış:

Tarih 32

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Kızgın demirle damga
vurmak, dağlamak II büyük üzüntü,
acı vermek.*

San ocakdan çıkma yalın yüzlü bir
Mağbûbdur
Dâğ yakmış sîne-çâk itmiş Mişâl-i
‘aşıkân

dâğ yaksam:

1. dâğ yaksam:

Gazel 46

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yaralamak.

N ‘ola şad dâğ yaksam sineme
sevdâ-yı kâkülle
Çerâğî şâm-ı ‘aşk u miñnetiñ dâim
fîrûzândır

dâğ-be-dil:

1. dâğ-be-dil:

Kaside 10

Mısra: 53

Gönül yarası.

Devrinde değil Dâğ-be-dil kimse
meger kim
Dîl-düz-i varâk hancer-i imlâ-yı
kalemdir

dâğ-ber-dil:

1. dâğ-ber-dil:

Kaside 6

Mısra: 9

Gönlü yaralı.

Çü abdâl-i kâender dâğ-ber-dil
lâle-i hamrâ
Gelüp rindân bezm-i bağa sundı
bir tolı sagar

dâğ-dâğ evlemeden:

1. dâğ-dâğ evlemeden:

Gazel 32

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yaralarla doldurmak.

Eyle şâyeste şehâ bir nîgeh-i lûtfâ
beni
Dâğ-Dâğ evlemeden ğamze-i hûn-
hâr meded

dâğ-dâr oldu:

1. dâğ-dâr oldu:

Gazel 196

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Çok üzgün, kederli, elem ve
ızdırapla kavrulmuş, yanık,
dağlanmış.*

Ğamze şad çâk itmede ben vâlih-i
hûsn-i cemâl
Dâğ-dâr oldu ten-i bîmâr bir
yüzden dañı

dâğ-dâr-ı keder:

1. dâğ-dâr-ı keder:

Kaside 7

Mısra: 69

Kelime Tipi: -

Keder yarasına sahip olma.

Devrinde Dâğ-dâr-ı keder kimse
yok meger
Mürg-i bahar hardan âzâr-bîn ola

dâğ-ı derde:

1. dâğ-ı derde:

Gazel 35

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Dert yarası.

Cemîl olsa ‘aceb mi tîr-i kıl-k-i tîre-
peykâna
Hedef-veş sîne germiş Dâğ-ı derde
şabr ider kâgaz

dâğ-ı derûn:

1. dâğ-ı derûn:

Gazel 36

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yürek yarası.

Dâğ-ı derûn şöhet-i şâne medâr
olur
Faşş-ı nigîn hakk ile gör nâmdâr
olur

2. dâğ-ı derûn:

Gazel 41

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yürek yarası.

Bu süz-ı sîne bu dâğ-ı derûn ile Es
‘ad
Şarîr-i hâmeñi güş it ki nâya
mâ‘ildir

3. dâğ-ı derûn:

Gazel 183

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönül yarası.

Dâğ-ı derûn ‘aşıkı tecrîde dâldir
Yârîñ takıldı râ gibi hançer
miyânına

dâğ-ı derûnı:

1. dâğ-ı derûnı:

Gazel 147

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gönül yarası.

Sevdâ-yı ‘aşkı şâm-ı garîbân sanur
gören
Dâğ-ı derûnı şem‘-i fîrûzân sanur
gören

dâğ-ı derûnum:

1. dāğ-ı derūnum:

Gazel 198

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gönül yarası.

Dāğ-ı derūnum Es'ad vefk-i
cefādır anı
Pergār-ı gāmzeşiyle bir gül-'izār
çizdi

dāğ-ı derūnuñ:

1. dāğ-ı derūnuñ:

Gazel 192

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Gönül yarası.

Şāyed teraḥḥum eyleye ol āfet
Es'adā
Dāğ-ı derūnuñ 'arz idegör lāleler
gibi

dāğ-ı dil:

1. dāğ-ı dil:

Kaside 7

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gönül yarası.

Demdir ki lāle dāğ-ı dilin aşikār
idüp
'uşşāka 'arz-ı sūziş ile kām-bīn ola

2. dāğ-ı dil:

Kaside 12

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gönül yarası.

Mihr-i rahşāna dönüp reng-i şafaq-
günü ile
Oldı Dāğ-ı dil ile māha beraber
lāle

dāğ-ı dil-süz-ı meh-i enveri eyile:1. dāğ-ı dil-süz-ı meh-i enveri
eyile:**Kaside 12**

Mısra: 46

Kelime Tipi: -

*Parlak ayın gönlünü yakan
yara yapmak.*

O şehensāh-ı cihan kim Eger-i
terbiyeti
Dāğ-ı dil-süz-ı meh-i enveri eyler
lāle

dāğ-ı gāmın:

1. dāğ-ı gāmın:

Gazel 109

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Gam derdi, gam yarası,
eziyetin vücuda yansması.*

Dāğ-ı gāmın itdim o mehiñ sinede
mahfūz
Gevherdir olursa n'ola gencīnede
mahfūz

dāğ-ı gāmıla:

1. dāğ-ı gāmıla:

Gazel 68

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gam yarası, keder yarası.

Eyleyen müy-ı dilin tār-ı rebāb-ı
bezm-i 'aşk
Dāğ-ı gāmıla cism-i zerdı ney gibi
nālān olur

dāğ-ı hecr:

1. dāğ-ı hecr:

Kıt'a 5

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin ayrılığından dolayı
oluşan yanık, yara.*

Gedikli bende iken serde dāğ-ı
hecr ile
Teraḥḥum itmedi timār idüp
cerāḥatane

dāğ-ı hūn-ālūde:

1. dāğ-ı hūn-ālūde:

Gazel 174

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kana bulanmış yara.

Görinen Dāğ-ı hūn-ālūde şanma
sinede serde
Gül-i şad-berg-i ḥasretidir nihāl-i
iştīyāk üzre

dāğ-ı şemşir-i hatāya:

1. dāğ-ı şemşir-i hatāya:

Kaside 5

Mısra: 50

Kelime Tipi: -

Günah kılıcının yarası.

Ben ki mestāne-i zehr-ābe-i 'isyān
oldum
Dāğ-ı şemşir-i hatāya ile bī-cān
oldum

dāğ-ı sürh:

1. dāğ-ı sürh:

Gazel 204

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kırmızı yara.

Bana ol sīm-berden yād-gār eksik
değil ammā
Bu taze Dāğ-ı sürh ol ḥançer-i zer-
kārdan geldi

dāğ-ı süveydā-yı kalem:

1. dāğ-ı süveydā-yı kalem:

Kaside 10

Mısra: 64

Kelime Tipi: -

*Kalemin kalbinin ortasındaki
kara beneğin yarası.*

Nev resm-i ḥatıñ bādī-i sevdā-yı
kalemdir
Ḥāl-i siyehiñ Dāğ-ı süveydā-yı
kalemdir

dāğ-ı taze:

1. dāğ-ı taze:

Gazel 192

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Taze, yeni açılmış yara. II Aşk
yarası.*

Ey Dāğ-ı taze yāre açıl lāleler gibi
Ey eşk-i dīde sen de saçıl jāleler
gibi

dağıl:

1. dağılur:

Gazel 93

Mısra: 4

*Kopmak, parçalanmak,
saçılmak.*

ḥatladır cem'iyeti eczā-yı nāz u
'işveniñ
Dağılur mecmū'a-i ḥüsn ü bahā
şirāzesiz

**dāğ-pür-sine-i şemşir-i ma'āsī vü
hatā oldum:**1. dāğ-pür-sine-i şemşir-i ma'āsī
vü ḥatā oldum:**Kaside 2**

Mısra: 90

Kelime Tipi: -

*Hata ve günahların kılıcıyla
göğsü yara içinde kalmak.*

Benim ol ḥaste-i emrāz-ı güneş
kim oldum
Dāğ-pür-sine-i şemşir-i ma'āsī vü
ḥatā

dahi:**1. dahi:**

Nazm 1
Mısra: 1
Henüz, daha.

Açdı niķāb-ı zülfini ben kaşdayım
daḥi
Şubḥ oldı māh-ı nevle
keşākeşdeyim daḥi

2. dahi:

Nazm 1
Mısra: 2
Hala, daha.

Açdı niķāb-ı zülfini ben kaşdayım
daḥi
Şubḥ oldı māh-ı nevle
keşākeşdeyim daḥi

3. dahi:

Gazel 195
Mısra: 6
Artık, bundan sonra.

Müjgānı zaḥm urmada ben mest-i
çeşm-i yār
Geçdi hadengi cānıma terkeşdeyim
daḥi

4. dahi:

Gazel 195
Mısra: 8
Artık, bundan sonra.

Bağlandı kılca qaldı göñül
kākülünde ben
Fıkr-i miyān-ı dilber-i meh-
veşdeyim daḥi

5. dahi:

Gazel 195
Mısra: 10
Artık, bundan sonra.

Āğūşa çekdi el o kaşı yāyı Es'adā
Ben çille-i elemle keşākeşdeyim
daḥi

6. dahi:

Nazm 11
Mısra: 1
Daha, hâlâ.

Dil kākülünde beste ben ol
kaşdayım daḥi
Göñlüm hevāda seyr-i kemān-
keşdeyim daḥi

7. dahi:

Nazm 11
Mısra: 2
Daha, hâlâ.

Dil kākülünde beste ben ol
kaşdayım daḥi
Göñlüm hevāda seyr-i kemān-
keşdeyim daḥi

8. dahi:

Nazm 11
Mısra: 4
Daha, hâlâ.

Āğūşa çekdi el o kaşı yāyı Es'adā
Ben çille-i elemle keşākeşdeyim
daḥi

9. dahi:

Gazel 24
Mısra: 4
"Dahi, bile" anlamında bağlaç.

ḥançer-i rā-i kemer-veş kec miyān-
ı yārda
Līk tūğ-i ğamze-i ḥünin o rādan
daḥi kec

10. dahi:

Kaside 1
Mısra: 112
"Dahi, bile" anlamında bağlaç.

Hem etkiyā-yı vāriş-i 'ilm ü
şerī' atin
İcmā' ile kıyāsa daḥi kıldı iktidā

11. dahi:

Tarih 41
Mısra: 11
Ayrıca, üstelik anlamlarında bağlaç.

Daḥi çift olsa çeng-i Zühre mīh-i
sīm olup encüm
Yapılsa 'arsa-i çarḥ üzre ger bir
kāh-ı zīb-ārā

12. dahi:

Beyit 4
Mısra: 2
"Bile, da/de" anlamlarında sözü kuvvetlendirmek için kullanılan bağlaç.

ḥaṭ-ber-āverde olup gülşen-i ḥüsn-i
dildār
Oldı bir güne şafā-baḥş daḥi
sünbülден

13. dahi:

Gazel 1
Mısra: 8
"Bile, da/de" anlamlarında sözü kuvvetlendirmek için kullanılan bağlaç.

İki cānibden o ğīsūlar olunca rū-
nümā
Ol müseddesle dahi dīvānı itdi pūr-
bahā

14. dahi:

Gazel 18
Mısra: 9
"Bile" anlamında bağlaç.

Ḳays olmadan Es'ad daḥi caşk ile
hem-āğūş
Ben olmuş idim beste-i zencir-i
maḥabbet

15. dahi:

Gazel 24
Mısra: 1
"Bile" anlamında bağlaç.

Turra-i tuğra-veş-i dām-ı cefādan
daḥi kec
Çinī-i ebrükemān-ı kec-nümādan
daḥi kec

16. dahi:

Gazel 24
Mısra: 2
"Bile" anlamında bağlaç.

Turra-i tuğra-veş-i dām-ı cefādan
daḥi kec
Çinī-i ebrükemān-ı kec-nümādan
daḥi kec

17. dahi:

Gazel 24
Mısra: 6
"Bile" anlamında bağlaç.

Gerçi kim ğīsūsı gerden-bend-i
sevdādır dile
Kec nigāh-ı ḥışmı ol zülf-i dü-
tādan daḥi kec

18. dahi:

Gazel 24
Mısra: 8
"Bile" anlamında bağlaç.

ḥam kılup qaddim serim top itdi
fıkr-i ebruvān
Cism-i zārım kıldı çevgān-ı
kazādan daḥi kec

19. dahi:

Gazel 24
Mısra: 10
"Bile" anlamında bağlaç.

Rast olmaz kec-revişdir ṭab'-ı
ağyār Es'adā
Görinür 'uşşāka çengāl-i belādan
daḥi kec

20. **daḥi:****Gazel 31**

Mısra: 10

"Bile" anlamında bağlaç.

De' b oldı şimdi halka hele Es' adā
ḥased
Dānā-dilān-ı 'aşra daḥi yokdur
i'timād

21. **daḥi:****Gazel 41**

Mısra: 7

"Bile" anlamında bağlaç.

Olan mecāzı daḥi isti 'āreden cārī
Anın hakikat-i hālī riyāya mā'ildir

22. **daḥi:****Gazel 42**

Mısra: 8

"Bile" anlamında bağlaç.

Cihān-ı 'aşka bakıñ dūr-bīn-i
'ibretle
Sevād-ı şāmı daḥi rüz-rüşenā
görünür

23. **daḥi:****Gazel 57**

Mısra: 14

"Bile" anlamında bağlaç.

şafā-yı rü' yetini Es' ad idemem
ta' bīr
O yār düşde daḥi vākı' a
görölmüşdür

24. **daḥi:****Gazel 65**

Mısra: 5

"Bile" anlamında bağlaç.

Çü turre ben daḥi pejmürde-ḥāl ü
kāl oldum
İden bu güne perişān o tıfl-ı
elkendir

25. **daḥi:****Gazel 78**

Mısra: 5

"Bile" anlamında bağlaç.

Libās-ı müste'ār-ı cism daḥi kurba
hāildir
Tecerrüd māsivāyı terk ile ancaḥ
temām olmaz

26. **daḥi:****Gazel 100**

Mısra: 4

"Bile" anlamında bağlaç.

Oldı vābeste-i zülfi o kemān-
ebrūnuñ

Böyle bir çille daḥi çekmedi bāzū-
yı heves

27. **daḥi:****Gazel 136**

Mısra: 9

"Bile" anlamında bağlaç.

Bāşe-i sayyād-ı dil daḥi degil
hurde-şikār
Perr ü bāl açdırmadan sayd eyler
'ankā-yı emel

28. **daḥi:****Gazel 141**

Mısra: 6

"Bile" anlamında bağlaç.

Ḥāl-i evāḥir olmuş iken mū-be-mū
nüvişt
Bilmezdi daḥi dest-i ḥayāl-i evel
kalem

29. **daḥi:****Gazel 141**

Mısra: 9

"Bile" anlamında bağlaç.

Yazmadı daḥi levḥa-i 'irfāna
Es' adā
Sāmī-ḥayāl böyle bir a' lā gazel
kalem

30. **daḥi:****Gazel 162**

Mısra: 2

"Bile" anlamında bağlaç.

Şām-ı hecri bana cāy itmiş iken ol
gīsū
kāmetim daḥi kemān itdi hevā-yı
ebrū

31. **daḥi:****Gazel 165**

Mısra: 1

"Bile" anlamında bağlaç.

Güliden daḥi ter berg-i semen-sādır
o sīne
Tābişde mihirden katı bālādır o
sīne

32. **daḥi:****Gazel 182**

Mısra: 7

"Bile" anlamında bağlaç.

şafā-yı rü' yeti ta' bīr olur mı düşde
daḥi
O mest-i ḥāb-ı cefā vākı' ā
görünmese de

33. **daḥi:****Gazel 206**

Mısra: 7

"Bile" anlamında bağlaç.

Humārdan daḥi buldı neşāt-ı tāze
gönül
Şarāb-ı 'aşk ile medhūs ü bī-karār
olalı

34. **daḥi:****Kaside 1**

Mısra: 61

"Bile" anlamında bağlaç.

Suğrāsı daḥi seyyienin ḥazz-ı nefis
ile
Kübrā gibi olur giderek bādī-i cezā

35. **daḥi:****Kaside 7**

Mısra: 81

"Bile" anlamında bağlaç.

İ' cāz-ı feyz-i nuṭkum ile ebkemān
daḥi
Tāze-zebān şā'ir-i sihr-āferīn ola

36. **daḥi:****Kaside 9**

Mısra: 22

"Bile" anlamında bağlaç.

Henüz ḥāmil idi naḥl-i merd-i
nāmiyeden
Görölmemişti daḥi tıfl-ı ḡoncadan
āsār

37. **daḥi:****Lugaz 2**

Mısra: 6

"Bile" anlamında bağlaç.

Görünmez mevlidi olan mekāmı
Hümādan daḥi vālā āşiyānı

38. **daḥi:****Lugaz 15**

Mısra: 4

"Bile" anlamında bağlaç.

Līk bunlar ekşeriyā itmede ceng ü
cidāl
Birbirinden iftirāḥ itmek daḥi ḡüyā
muḥāl

39. **daḥi:****Müsemmen 1**

Mısra: 51

"Bile" anlamında bağlaç.

Seni bulsam daḥi izḥārına fırsat
bulamam
Şöyle kim nīm nighle bile Ruḥsat
bulamam

40. **daḥi:****Müsemmen 1**

Mısra: 72

"Bile" anlamında bağlaç.

Yine bir çäre iderseñ sen idersin
çäre
Yohsa mahşerde dañi böyle kahrır
bî-çäre

41. **dañi:****Nazm 2**

Mısra: 4

"Bile" anlamında bağlaç.

Süfi yeter riyâyı kı rindâne bezme
gel
Sâfi-diliz seninle dañi ülfet eyleriz

42. **dañi:****Nazm 9**

Mısra: 1

"Bile" anlamında bağlaç.

Çekdi dâmen dest-bûsa dañi
Ruhsat virmedi
'aşıkâ el virdigin ol mest-nahvet
virmedi

43. **dañi:****Nazm 1**

Mısra: 4

*Fazla olarak, üstelik, daha,
bile, de" anlamlarına gelen
kuvvetlendirme sözü.*

hâkister itdi cismi lehîb-i mehîb-i
ğam
Ben 'aşık dirler âh bir âteşdeyim
dañi

44. **dañi:****Gazel 134**

Mısra: 2

"-da, -de" bağlaç.

Fürûg-ı Ruñ komadı tâb-ı mihr ü
mehde kemâl
İrişdi birine noksân birine dañi
zevâl

45. **dañi:****Gazel 196**

Mısra: 1

"-da, -de" bağlaç.

Turre bir yüzden hañ-ı jengâr bir
yüzden dañi
Oldılar rû-püş zülf-i yâr bir yüzden
dañi

46. **dañi:****Gazel 196**

Mısra: 2

"-da, -de" bağlaç.

Turre bir yüzden hañ-ı jengâr bir
yüzden dañi

Oldılar rû-püş zülf-i yâr bir yüzden
dañi

47. **dañi:****Gazel 196**

Mısra: 4

"-da, -de" bağlaç.

Rüyına hayran iken 'aksın görüp
âyîneden
Oldı 'aşık ol vech-ile bisyâr bir
yüzden dañi

48. **dañi:****Gazel 196**

Mısra: 6

"-da, -de" bağlaç.

Ğamze şad çâk itmede ben vâlih-i
hûsn-i cemâl
Dâğ-dâr oldu ten-i bîmâr bir
yüzden dañi

49. **dañi:****Gazel 196**

Mısra: 8

"-da, -de" bağlaç.

Âhıma âzürde iken dil virüp bir
meh-ruha
Nâle eyler ol perî-ruhsâr bir
yüzden dañi

50. **dañi:****Gazel 196**

Mısra: 10

"-da, -de" bağlaç.

Var iken dilde hirâs-ı çîn-i ebrû
Es'adâ
Ğayra yüz virdi ben oldum zâr bir
yüzden dañi

51. **dañi:****Lugaz 10**

Mısra: 21

"-da, -de" bağlaç.

Birisi dañi hemân ejderdir
Bu husûmetde dañi bed-terdir

52. **dañi:****Lugaz 10**

Mısra: 22

"-da, -de" bağlaç.

Birisi dañi hemân ejderdir
Bu husûmetde dañi bed-terdir

53. **dañi:****Lugaz 13**

Mısra: 6

"-da, -de" bağlaç.

Ni'met-i hañka kimi mazhardır
Kimi dañi ziyâya hem-serdir

54. **dañi:****Lugaz 17**

Mısra: 8

"-da, -de" bağlaç.

Tâbişi şebde hem-ziyâ-yı kamer
Mevlevî-veş kimisi dañi döner

55. **dañi:****Gazel 140**

Mısra: 6

*"Fazla olarak, üstelik, daha,
bile, da" anlamlarına gelen
kuvvetlendirme sözü.*

O vahşî şâh-bâz-ı nâza dest-âmûzî-
i ünsi
Dañi nev-beste-çeşm-i hışm-ı
vahşetken ben öğrettim

56. **dañi:****Lugaz 6**

Mısra: 6

*"Fazla olarak, üstelik, daha,
bile, de" anlamlarına gelen
kuvvetlendirme sözü.*

Bakşan ekser üç bölükdür ol gürûh
Dañi artık olmağa vardır vücûh

57. **dañi:****Gazel 117**

Mısra: 6

"-da, -de, bile" bağlaç.

Dil-beste olmak ister idim âh
neyleyim
Sevdâ-yı zülfiniñ dañi ehl-i hevâsı
çok

58. **dañi:****Gazel 123**

Mısra: 10

"-da, -de, bile" bağlaç.

Yâr ile olmasa Es'ad sebeb-i güft ü
şünîd
Olsa ber-ceste dañi lutfi nedir
eş'ârîñ

59. **dañi:****Gazel 181**

Mısra: 4

"-da, -de, bile" bağlaç.

Teng ol kadar dehân-ı füsûn-kâr-ı
yâr kim
hayrettedir sühan dañi andan
sudûrına

60. **dañi:****Gazel 195**

Mısra: 4

"-da, -de, bile" bağlaç.

Hîç kor mı süz-ı 'aşk ki eşkim
revân ola
Bisyr olunca huşk olur âteşde
yem daği

61. daği:

Gazel 197

Mısra: 7

"-da, -de, bile" bağlacı.

Tasvîr-i şîşe gibi görür mahremi
daği
Bî-câme duhter-i rez açıktan
görülmedi

62. daği:

Kaside 1

Mısra: 10

"-da, -de, bile" bağlacı.

Olduñ mübâlağayla nice işm fâ'ili
Cürmüñ muşagğarñ daği taşgır kıl
dilâ

63. daği:

Kaside 2

Mısra: 88

"-da, -de, bile" bağlacı.

Dest-i luţfuñ ile girdâb-ı gadabdan
kurtar
Es'ad-ı gark-ı yem-i cürmi daği
rüz-i ceza

64. daği:

Kaside 4

Mısra: 74

"-da, -de, bile" bağlacı.

Bir bende-i zelîl ü siyeh-rû vü pür-
güneh
Bir bî-hisâb olan daği nağd-i
hañfeti

65. daği:

Kaside 6

Mısra: 14

"-da, -de, bile" bağlacı.

Emîrâne giyüp serv ü sanevber
câme-i sebzın
Benefşe daği kıldı zîb-i ser ber-
nîlgün efser

66. daği:

Kaside 10

Mısra: 62

"-da, -de, bile" bağlacı.

kıldı o kadar kârım evsâfına talik
Kim bu gazel-i ter daği inşâ-yı
kalemdir

67. daği:

Lugaz 14

Mısra: 22

"-da, -de, bile" bağlacı.

Oldığından nice eşhâs vücûdına
sebeb
Anñ evsâfı daği böyle perîşandır
hep

68. daği:

Tarih 23

Mısra: 11

"-da, -de, bile" bağlacı.

Ola bu dürr-i girân-kadr-i
hümâyûnuñ daği
Zîver-i tâc-ı serîr-i savlet ü devlet-
disâr

69. daği:

Tarih 35

Mısra: 9

"-da, -de, bile" bağlacı.

Gine bu dem daği mağzâ hülûş-i
niyyet ile
Mutâva'at idüp ol şeh rızâ-yı
Rağmâna

70. daği:

Tarih 35

Mısra: 43

"-da, -de, bile" bağlacı.

Bu hayr-ı pür-berekâtñ daği olup
mağbûl
Sevabı sebt oluna tâk-ı 'arş-ı
Sübhâna

71. daği:

Tarih 41

Mısra: 14

"-da, -de, bile" bağlacı.

'Adîl olmaz yine bu kasr-ı pâk-i
Eşrefâbâda
Fırâşı atlas-ı çarh olsa daği olmaya
hem-pâ

72. daği:

Tarih 44

Mısra: 16

"-da, -de, bile" bağlacı.

Ol nev serây-ı eyyen o deñlü
nüzheth-efgen
Deryâ daği irâkdan dildâde-i
cemâli

73. daği:

Kaside 7

Mısra: 2

"Bile, -de, -de" bağlacı.

Demdir ki dest cây-i gül-i âteşin
ola

Dil-germ olup hezâr daği pür-enñ
ola

74. daği:

Gazel 195

Mısra: 1

"Daha, hala, yine."

anlamında zarf.

Dil kâkülünde beste ben ol
kaşdayım daği
Göñlüm hevâda seyr-i kemân-
keşdeyim daği

75. daği:

Gazel 195

Mısra: 2

"Daha, hala, yine."

anlamında zarf.

Dil kâkülünde beste ben ol
kaşdayım daği
Göñlüm hevâda seyr-i kemân-
keşdeyim daği

dâhil oldu:

1. dâhil oldu:

Tarih 2

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Katılmak, içine girmek.

Dem-i ekdâr geçdi şimdi eyyâm-ı
meşerretdir
Ki dâhil oldu 'âm-ı şevk-encâm-ı
ferah-peymâ

dahme:

1. dahmedir:-dir

Gazel 109

Mısra: 6

Donanma geceleri atılan

hava fişegi.

Her dem ki gele tîr-i ğamñ câna
yer eyler
Bir dahmedir ol tâze de dîrîne de
mahfûz

2. dahme:

Gazel 25

Mısra: 6

Gizli ve ağız kilitli mezar.

Hall ider ger rişte-i hâñrda 'ağd
olsa terah
Hâ'il olmaz dahme feth eyler
Nerîmândır kadeh

3. dahmeye:-ye

Gazel 31

Mısra: 4

Mezar yeri, makber; fişek
yakılan yer.

Dök mār-ı zülfi sîne-i sîmîniñ eyle
bend
Dest urmasun o dahmeye ağıyar-ı
bed-nihād

dahme-i ser-şār-ı zer-ma'ārif ol:

1. dahme-i ser-şār-ı zer-ma'ārif ol:

Kaside 3

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Altın hünerlerin ağzına kadar
dolu olduğu hazine.*

Dehen ki dahme-i ser-şār-ı zer-
ma'ārif olup
Zebān-ı nuṭṭ ana miftāh-ı sîm-
sîmādır

dahme-i tab'-ı sühan-verzişin:

1. dahme-i tab'-ı sühan-verzişin:

Gazel 47

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Söz söylemeye çalışmanın
ışılusunun fişegi.*

Dahme-i tab'-ı sühan-verzişin
Es'ad bilmem
Dür-i nā-yāb-ı mezāmīn ile mālīde
midir

dā'ī:

1. dā'ī:

Kaside 6

Mısra: 50

Dua eden, duacı.

Cihan āsār-ı 'adl ü dād u cūduñla
pür oldukça
İde vaşf-ı hümāyunuñ bu da'ī
Es'ad-ı ahkar

dā'ī olup:

1. dā'ī olup:

Tarih 2

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Duacı olmak, dua etmek.

Olup dā'ī didim tārīhin Es'ad
lafzan u ma'nen
Bu bin yüz kırk iki sālīn mübarek
eyleye Mevlā

dā'ī-i devlet:

1. dā'ī-i devlet:

Tarih 21

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

*Devlete duacı olma, devletin
bakiliği için dua okuyan.*

Didi bir beyt-i dü-tārīh bu feth ü
zafere
Şevk ile ez-dil ü cān da'ī-i devlet
Es'ad

dā'im:

1. dā'im:

Kaside 10

Mısra: 82

*(Ar.) Daima, devamlı, her
zaman, sürekli.*

Tā-haşr ide müzdād Huda devlet ü
'ömrin
Dā'im bu du'ā evvel-i imlā-yı
kalemdir

2. dā'im:

Tarih 23

Mısra: 8

*(Ar.) Daima, devamlı, her
zaman, sürekli.*

Pādişāhım ḥāk idüp efzūn 'ömr ü
devletiñ
Eyleye dā'im serir-i saltanatda
pāy-dār

3. dā'im:

Tarih 37

Mısra: 13

*(Ar.) Daima, devamlı, her
zaman, sürekli.*

Olup dā'im mü'eyyed saltanatda
yümñ ile Bārī
Hümāyün eyleye 'īd-i sā'īdi Hān
Mahmūda

4. dā'im:

Tarih 38

Mısra: 5

*(Ar.) Daima, devamlı, her
zaman, sürekli.*

Şeref-baḥşā-yı envā'ı merātīb
olarak dā'im
Ola mazhar o zāt-ı pür-sa'ādet luṭf-
ı Ma'būda

5. dā'im:

Tarih 39

Mısra: 23

*(Ar.) Daima, devamlı, her
zaman, sürekli.*

Gül-i ikbālī olup gülşen-efrūz-ı
bekā dā'im
'Arūs-ı baḥtınıñ pür-nūr ola mir'āt-
ı Ruḥsārı

daim:

1. dāim:

Gazel 46

Mısra: 3

Daim, sürekli, her vakit.

Dil-i şāfi hevā-yı 'aşk ile cūşāndır
dāim

Anıñ çün eksik olmaz ıztırābı
bahr-ı 'ummāndır

2. dāim:

Gazel 46

Mısra: 8

Daim, sürekli, her vakit.

N 'ola şad dāğ yaksam sineme
sevdā-yı kākülle
Çerāğı şām-ı 'aşk u miḥnetiñ dāim
fūrūzāndır

3. dāim:

Gazel 94

Mısra: 3

Daim, sürekli, her vakit.

Niyāz-ı 'āşıkı dāim taleb-ger
olmağla
Gehī o mest-i mey-i nāza biz de
nāz ideriz

4. dāim:

Kaside 6

Mısra: 19

Daim, sürekli, her vakit.

Çemen pür-sezb ü hurrem gül-sitān
handan olup dāim
Nice olmaz bu köhne bağ-ı 'ālem
taze feyz-āver

5. dāim:

Kaside 8

Mısra: 66

Daim, sürekli, her vakit.

Benim ol ebr-i lū'lu-ḫatra-i nīsān-ı
ma'nā kim
Bulur sayemde dāim gülşen-i
güftār reyyanī

6. dāim:

Lugaz 10

Mısra: 6

Daim, sürekli, her vakit.

Her zaman oldu edeble kām
Nasb-ı 'ayn-ı 'uḫālādır dāim

7. dāim:

Lugaz 10

Mısra: 13

Daim, sürekli, her vakit.

Olsa dāim n'ola giryān sūzān
Kimi maslūb kimi der-zindān

8. dāim:

Tarih 3

Mısra: 15

Daim, sürekli, her vakit.

İkâmet eyleyüp dâim salât-ı
cum'a-i şükürin
Sufûf-ı kudsiyân ihlâs ile olsun
du'â-güyâ

9. dâim:

Tarih 15

Mısra: 5

Daim, sürekli, her vakit.

Müeyyed eyleyüp şadrında dâim
Muvaffak kıl umûrında İlâha

dâim eyledikçe:

1. dâim eyledikçe:

Tarih 2

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Devamlı, sürekli kılmak.

O şahenşâhı dâim eyledikçe taht-ı
devletde
kıla Bârî şadâretde vücûd-ı pâkiñi
ibkâ

dâ'im kıl:

1. dâ'im kıl:

Terkib-bend 1

Mısra: 71

Kelime Tipi: -

Devam ettirmek, sürdürmek.

kıl Halka-i çeşm-i canı dâ'im
Engüşti-i hayâl-i 'aşka hâtem

dâ'im ol:

1. dâ'im ol:

Tarih 30

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

*Devamlı, sürekli, kalıcı**olmak.*

Dâ'im olsun serîr-i devletde
Tâ-be-mahşer o dâver-i devrân

dâ'im ola:

1. dâ'im ola:

Tarih 24

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Sürekli olmak, devam etmek.

Hemîşe bedr-i 'izz ü devleti pür-
nür ide dehri
Vücûd-ı pâki dâ'im ola tâ 'âlem
hüveydâdir

dâimâ:

1. dâimâ:

Kaside 1

Mısra: 92

Devamlı, sürekli.

Oldur o 'ayn-ı 'ilm-i bedi'ül-beyân
kim
İ câz nuṭṭ-ı pâkine vâ-beste dâima

2. dâimâ:

Lugaz 1

Mısra: 1

Devamlı, sürekli.

Ol nedir kim dâima pür-âb ü tâb
Rûhı yok zû-rûha olmuşdur meâb

3. dâimâ:

Lugaz 4

Mısra: 2

Devamlı, sürekli.

Ol ne şeydir kim Mişâl-i ejdehâ
Ateş-efşân olmadadır dâimâ

4. dâimâ:

Lugaz 6

Mısra: 1

Devamlı, sürekli.

Ne cemâ'atdır şular kim dâimâ
Eylemişler bir imâma iktidâ

5. dâimâ:

Murabba 3

Mısra: 7

Devamlı, sürekli.

Gerçi ben püyân-ı vâdî-i niyâzım
dâimâ
Sen de nâz iklîminiñ hun-riz bir
sultânısın

6. dâimâ:

Gazel 56

Mısra: 7

Daima, her zaman.

Ol mest-i bî-nevâ ki ola dâima
hamûş
Aña şarâb-ı bezm-i maḥabbet
ḥarâm olur

7. dâimâ:

Tarih 32

Mısra: 11

Daima, her zaman.

Dâimâ bu şu'le-cây-ı devlet ü iclâl
ola
Bendegâna germ-baḥş u düşmene
âteş-feşân

8. dâimâ:

Gazel 48

Mısra: 2

*Devam eden, devam üzere
olan, sürekli.*

Hayâli 'aşıkñ bûs-i ruḥ-ı gül-
fâmdır femdir
Ḥarîşân-ı menâle dâimâ evhâm
dirhemdir

9. dâimâ:

Lugaz 13

Mısra: 9

*Devam eden, devam üzere
olan, sürekli.*

Dâimâ Halka gibi dâ'ir olur
Kâ'id olmaz hemîşe sâ'ir olur

10. dâimâ:

Tarih 8

Mısra: 15

*Devam eden, devam üzere
olan, sürekli.*

Dâima düşmenine gâlib idüp
'âlemde
kıla mansûr u muzaffer keremiyle
Mevlâ

dâ'imâ:

1. dâ'imâ:

Kaside 1

Mısra: 46

*Daima, devamlı, her zaman,
sürekli.*

Sa'y eyle müntehâ-yı cümü'-ı
'ibâdete
Ol mu 'tekif mesâcidi cây eyle
dâ'imâ

dâ'ir:

1. dâ'ir:

Gazel 189

Mısra: 3

*Bir şey hakkında olan, bağlı,
ilişkin.*

Güft-gü-yı kerem-engîz-i vefâya
dâir
Remz-i imâ ile gütfârına mâ-
şâ'allâh

dâ'ir:

1. dâ'ir:

Tarih 9

Mısra: 13

*Bir konu üzerine olan,
üzerine, konusunda, ... ile ilgili,
üstüne.*

'Aķib-i sulhda tahdîd-i sinura dâ'ir
Sû-be-sû nice nizâ' olmuş iken
rûy-nümâ

dâ'ir olur:

1. dâ'ir olur:-ur

Lugaz 13

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Halka oluşturmak.

Dâimâ Halka gibi dâ'ir olur
Kâ'id olmaz hemîşe sâ'ir olur

dâ'ire id:

1. dâ'ire id:

Gazel 190

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Halka şekline getirmek.

Bağrımı Dâğ ile ney kıddimi çeng
eyler o yâr
Olsa râmiş-ger idüp dâ'ire mâh-ı
tâbı

dakika:

1. dakika:

Gazel 197

Mısra: 12

Zaman, vakit.

Dirmiş o şüh sâ'ati var vakt-i
vuşlatıñ
Nice dakika geçdi o sâ'at
kurulmadı

dal:

1. dâldir:-dir

Gazel 183

Mısra: 7

*Delâlet eden, delil olan, işaret
eden, yol gösteren.*

Dâğ-ı derûn 'aşıkı tecrîde dâldir
Yârîñ takıldı râ gibi hançer
miyânına

2. dâl:

Gazel 54

Mısra: 9

Ağaç dalı.

Her zıll-ı şâhı bir feraha dâl
nağlîniñ
Ser-tâ-be-pâ neşât bu câyıñ orası
var

3. dâl:

Gazel 149

Mısra: 5

Delâlet eden. Delil, işaret.

Kâkûl-i ham-be-hamıñ dâl nikât-ı
sihre
Muhtefî haţî-ı siyâhında mezâyâ-yı
fiten

dalâlet ü buţlanı:

1. dalâlet ü buţlanı:

Kaside 1

Mısra: 93

Kelime Tipi: -

Sapkınlık ve batıl olma.

Leff eyledi dalâlet ü buţlanı
dünyeden
Emr-i Hüdâyı neşr idüp ol fahr-ı
enbiyâ

dâm olmaz:

1. dâm olmaz:

Gazel 76

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Tuzağa düşmek, ele geçmek,
yakalanmak.*

Halka-i düd-ı diliñ olsa da ger
bâlâ-res
Ol hümâ-yı felek-i nâza yine dâm
olmaz

dâma kapıl:

1. dâma kapıl:

Gazel 100

Mısra: 10

Kelime Tipi: Kalıp İfade

Tuzağa düşmek, yakalanmak.

Es'adâ bir gözi şeh-bâza şikâr oldu
göñül
Tutulup dâma kapıldı yine âhü-yi
heves

dâmâd-ı kerem-zâd-ı şeh-i ma 'delet-âver:

1. dâmâd-ı kerem-zâd-ı şeh-i ma 'delet-âver:

Kaside 10

Mısra: 41

Kelime Tipi: -

*Adaletli padişahın cömert
damadı.*

Dâmâd-ı kerem-zâd-ı şeh-i ma
'delet-âver
Kim midhâtı 'acz-efgen-i güyâ-yı
kalemdir

dâmâd-ı lutf-engizi:

1. dâmâd-ı lutf-engizi:

Tarih 26

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Lütuf sahibi damat.

Şehenşâh-ı 'âlemiñ dâmâd-ı lutf-
engizi hem
şadr-ı 'adl-âyini İbrâhîm Pâşâ-yı
cemîl

dâmâd-ı pâdişâh-ı ferîdün- gulâm:

1. dâmâd-ı pâdişâh-ı ferîdün- gulâm:

Kaside 7

Mısra: 45

Kelime Tipi: -

*Feridun'un kölesi olduğu
padişahın damadı.*

Dâmâd-ı pâdişâh-ı Ferîdün-gulâm
kim
Dârâ derinde bende-i devlet-karın
ola

dâmân:

1. damanî:-ın

Müsemmen 1

Mısra: 23

Elbise kenarı, etek.

Dest-i ümmîdime girmezse eger
damanîñ
N'eyleyim mansıbını devletini
dünyanıñ

2. dâmânı:-ı

Kaside 8

Mısra: 26

(Fars.) Etek, uç, kenar.

Mutavvel nüshâsın çün serv-i bâlâ
eyleyüp tekmlil
Usûl ile menâra bed'idüp devşirdi
dâmânı

dâmân-ı bezm-i 'îşden:

1. dâmân-ı bezm-i 'îşden:-den

Gazel 112

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Eğlence meclisinin eteği.

Çekme el sâkî meded dâmân-ı
bezm-i 'îşden
Kesme gel sâgâr-küsârân-ı
mağabbetden ayağ

dâmân-ı sâhil-zâr:

1. dâmân-ı sâhil-zâr:

Gazel 97

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sahilin eteği.

Hāk-rüyān gāh manzūr-ı kerem-
kārān olur
Mevc-i yem dāmān-ı sâhil-zârı
şaklar şaklamaz

dāmen:

1. dāmendir:-dir
Gazel 65
Mısra: 10
Etek.

Sühanda gerçi ki bālādır Es'adā
tab'im
Kabā-yı nükte vü rāyında yine
dāmendir

2. dāmenin:-in
Gazel 128
Mısra: 1
Elbise kenarı, etek.

Dāmenin pür-naqd-i şevk itdim
dil-i bî-behreniñ
Bir ayağ alup elinden sākî-i gül-
çihreniñ

dāmen çek:

1. dāmen çek:
Nazm 9
Mısra: 1
Kelime Tipi: Deyim
El etek çekmek, uzaklaşmak,
kaybolmak.

Çekdi dāmen dest-būsa daḥi
Ruḥsat virmedi
'āşika el virdigin ol mest-nahvet
virmedi

dāmen çekme:

1. dāmen çekme:
Gazel 22
Mısra: 5
Kelime Tipi: Deyim
Elini eteğini çekmek,
yardımda bulunmamak.

Çekme dāmen mübtelādan gel
cefādan vaz geç
Cān-ı bīmāra kerem kıl al elin eyle
'ilāc

dāmen-ālūde-i lutf:

1. dāmen-ālūde-i lutf:
Gazel 32
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Lütuf eteğine bulaşmış.

İtme her ḥāke zer-i vaşlını ey māh
nişār

Dāmen-ālūde-i lutf olmasun ağıyār
meded

dāmen-gir-i aşhāb-ı rivā itmek:

1. dāmen-gir-i aşhāb-ı rivā
itmek:
Gazel 20
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
İki yüzlülerin eteğini tutmak.

Sūd virmez hod-fürüşāna temellük
Es'adā
Desti dāmen-gir-i aşhāb-ı rivā
itmek 'abeş

dāmen-i dest-i kıyameti:

1. dāmen-i dest-i kıyameti:
Kaside 4
Mısra: 20
Kelime Tipi: -
Kıyamet ovasının eteği.

Ol dem ki ceys-i cürm-i 'usāt-ı
ḥaṭā-gerān
Leb-riz idince dāmen-i dest-i
kıyameti

dāmen-i hakikat:

1. dāmen-i ḥaḳīkat:
Gazel 99
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Hakikatin eteği.

kıl dāmen-i ḥaḳīkatı der-dest
Es'adā
Ser-rişte-i nevāzişi ehl-i riyāya kes

dāmen-i 'ismet:

1. dāmen-i 'ismet:
Gazel 111
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Namus eteği; haramdan,
kötülüklerden sakınan etek II
harama uzanmayan el; kötülükten
sakınan gönül; namuslu, günahsız
kimse.

Hem-dem-i gayret-şikestān oldı ol
āfet dirğ
Dest-i bed-kışāne girdi dāmen-i
'ismet dirğ

dāmenin alması:

1. dāmenin almış:
Gazel 15
Mısra: 5
Kelime Tipi: -

Eteğini eliyle tutmak, eteği
elde toplamak.

Harlar dāmenin almış her gül-i
nev-resteniñ
Rüz ü şeb bî-hüde eyler āh u efgān
'andelib

dāmenin destiñe al:

1. dāmenin destiñe al:
Gazel 135
Mısra: 3
Kelime Tipi: Deyim
Eteğini eline almak, eteğini
tutmak deyimi. Yardım istemek
anlamı verir.

Pirān-ı 'aşk dāmenin al destiñe dilā
Ferhāda ta'ne-zen reh-i nev İhtiyār
kıl

dāmen-pür-i nakd-i cūd ol:

1. dāmen-pür-i nakd-i cūd ol:
Kaside 11
Mısra: 63
Kelime Tipi: -
Cömertlik akçesiyle eteği dolu
olmak.

Bir gedā kim ola dāmen-pür-i
nakd-i cūdı
Kāmranide ider ḥāteme istignāyī

dām-gāh-ı cefādan:

1. dām-gāh-ı cefādan:
Gazel 42
Mısra: 14
Kelime Tipi: -
Eziyet edilen tuzaklı yer.

Firāz-ı püşte-i şabra çık Es'adā
nazar it
Bu dām-gāh-ı cefādan bize rehā
görünür

dām-gāh-ı kākülde:

1. dām-gāh-ı kākülde:-de
Gazel 119
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Sevgilinin saçlarının tuzağı.

kalur mu murg-i diliñ dām-gāh-ı
kākülde
Hevālanur yine Es'ad devende-bāl
olarak

dām-geh-i ḥasret-i hicre:

1. dām-geh-i ḥasret-i hicre:
Gazel 61
Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Ayrılık hasretinin tuzağında
olmak.

Ne bilür zevk-i hayâlin seni ey
âhû-yı nâz
Olmayan dâm-geh-i hasret-i hicre
nağcîr

dâm-ı belâ:

1. dâm-ı belâ:
Gazel 159
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Bela, sıkıntı tuzağı.

Şikenc-i Turra mı dâm-ı belâ mı
yohsa gönül
Tezerv-i murg-i şekibe maķar
mıdır görinen

dâm-ı cefâ:

1. dâm-ı cefâ:
Nazm 28
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Eziyet tuzağı.

Ruħuñda turre mi dâm-ı cefâ mıdır
bilmem
Disem ki müşk-i Hotendir haķa
mıdır bilmem

dâm-ı cefâdan:

1. dâm-ı cefâdan:
Gazel 59
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Eziyet tuzağı.

Dâm-ı cefâdan ey meh-i nev
bulmadı rehâ
Dil-beste-târ-ı zülf olalı Es'ad-ı
nizâr

dâm-ı ğamdan:

1. dâm-ı ğamdan:
Gazel 137
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Gam tuzağı.

Seni ol deñlü dil-bend eylemiş
'aşk-ı gül-i ter kim
Ne mümkün dâm-ı ğamdan bir daķı
âzâdñ ey bülbul

dâm-ı hüma-yı evc-i melâhat:

1. dâm-ı hüma-yı evc-i melâhat:
Gazel 197
Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Güzellik doruğunun talih
kuşunun tuzağı.

Sayd eyledi kemend-i maķabbet
beni velî
Dâm-ı hüma-yı evc-i melâhat
kurulmadı

dâm-ı şikenc-i turre:

1. dâm-ı şikenc-i turre:
Gazel 200
Mısra: 14
Kelime Tipi: -
Saç lülelerinin kıvrım kıvrım
tuzağı.

Murg-i dil-i za'fî idüp hüşe-çin-i
vasl
Dâm-ı şikenc-i turrenden âzâd olam
gibi

dânâ-dilân-ı 'âlem-i ma'nâda:

1. dânâ-dilân-ı 'âlem-i ma'nâda:
Gazel 77
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Mana aleminin bilgin
gönülleri.

Sudûr-ı lafz ile erbab-ı hâliñ sem'î
tev'emdir
Belî dânâ-dilân-ı 'âlem-i ma'nâda
güş olmaz

dânâ-dilân-ı 'aşra:

1. dânâ-dilân-ı 'aşra:
Gazel 31
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Bilgin gönüllerin yüzyılı.

De'b oldı şimdi halka hele Es'adâ
ķased
Dânâ-dilân-ı 'aşra daķı yokdur
i'timâd

dâne:

1. dâne:
Gazel 115
Mısra: 2
Başak tanesi.

Hâl-i 'izârın itse ne dem aşikâr zülf
Bir dâne ile biñ dili eyler şikâr zülf

dâne-çin olmak:

1. dâne-çin olmak:
Gazel 118
Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Tane toplamak.

Neden ağıyara va'd-i büse hadd-i
Hâl-dârından
Revâ mı zâğlar gül hırmeninden
dâne-çin olmak

dâne-i dürr-i semîn ola:

1. dâne-i dürr-i semîn ola:
Kaside 7
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
İri inci tanesi olmak.

Demdir kemine kaçra-i nîsân-ı feyz
ile
Her seng-i rîze dâne-i dürr-i semîn
ola

dâne-i eşk-i ğam:

1. dâne-i eşk-i ğam:
Kaside 11
Mısra: 33
Kelime Tipi: -
Gam gözyaşının tanesi,
taneye benzeyen gam gözyaşı.

Dâne-i eşk-i ğam eyler dil-i safiye
Eşer
Dağ ile kaçra-i bârân pür ider
deryayı

dânenide olan:

1. dânenide olan:
Tahmis 2
Mısra: 16
Kelime Tipi: -
Bilen, vakıf olan.

Mukarrerdir füyûzât-ı İlâhî kalb-i
enverde
Olan dânenide sırr-ı haķk sun'-ı bî-
kusûrından

dârâ:

1. dârâ:
Kaside 7
Mısra: 46
İran'ın Keyâniyân sülalesinin
dokuzuncu ve sonuncu
hükümdardır, mecazen hükümdar
manasına da gelir.

Dâmâd-ı pâdişâh-ı Ferîdün-gulâm
kim
Dârâ derinde bende-i devlet-karîn
ola

2. dârâ:
Tarih 11
Mısra: 6

İran'ın dokuzuncu hükümdarı olan Keykubad. Büyük İskender ile yaptığı savaşta ölmüştür. İhtişam ve ululuk sembolü olarak ele alınan Dārā, İskender'in bir hilesi sonucu mabeyincisi tarafından zehirlenerek öldürülmüştür. Şehname'de onun baba bir İskender'in kardeşi olduğu kayıtlıdır.

Olur mı nüzline hem-tā simāt-ı
Keykāvus
Bu şān u şevketi hābında görmedi
Dārā

darb:

1. **darb:**
Gazel 127
Mısra: 8
Vuruş, vurma.

Hılta-i hōd-ne-şümārān hüner-i
rif atdır
Darb olur bā'ış-i efzāyişi zīrā
rakamñ

darb-ı dest-i hāmdan:

1. **darb-ı dest-i hāmdan:**
Gazel 187
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
*Olgunlaşmamış elin
vuruşları. (Şairlikte kemale erişmek
bağlamında.).*

Şarīr-i keşmekeşe şanma icrā-yı
midād eyler
Olur nālān ü giryān darb-ı dest-i
hāmdan hāme

dār-ı meserret it:

1. **dār-ı meserret it:**
Gazel 16
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Mutluluk evi eylemek.

Yā Rab dil-i ğumūm-ı riyādan
hīrāset it
Mātem-serāy-ı qalbimi dār-ı
meserret it

dār-ı meşid ü bālā:

1. **dār-ı meşid ü bālā:**
Tarih 10
Mısra: 26
Kelime Tipi: -
Yeri yüksek ve sağlam.

Tarh-ı ber-cestesi pākīze bināsi
zībā

Dil-nişin cā-yı gūzīn dār-ı meşid ü
bālā

dārū:

1. **dārū:**
Gazel 52
Mısra: 4
İlaç, deva.

Mest-i ser-germ itmege sāgar-
gūsārān-ı ğamı
Cām-ı la' l-i dilbere tebħāle dārū
gösterir

dārū '1-kazā-yı 'aşkda:

1. **dārū '1-kazā-yı 'aşkda:**
Gazel 21
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Aşkın bela hanesi.

Kemāl-i hüsünüñi dārū '1-kazā-yı
'aşkda cānā
zuhūr-ı hüccet-i haṭṭı oldu da'vā
itmege bā'ış

dārū 'ş-şifā-yı mihnet ü ğamdan:

1. **dārū 'ş-şifā-yı mihnet ü
ğamdan:**
Gazel 58
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
*Hüzün ve sıkıntının
şifahanesi.*

Ne mümkündür rehā dārū 'ş-şifā-yı
mihnet ü ğamdan
Dil-i Mecnūn-reviş ser-beste-i
zencir-i kāküldür

da'vā iderim:

1. **da'vā iderim:**
Müsemmen 1
Mısra: 64
Kelime Tipi: -
*Dava etmek, hak talebinde
bulunmak.*

Yohsa dīvān-ı kıyamet günü bi'llāh
cānā
Kātilimsiñ diyü senden iderim kan
da'vā

da'vā itmege:

1. **da'vā itmege:**
Gazel 21
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
*Çözülmesi gereken bir
meseleyi ileri sürmek.*

Kemāl-i hüsünüñi dārū '1-kazā-yı
'aşkda cānā
zuhūr-ı hüccet-i haṭṭı oldu da'vā
itmege bā'ış

dāverā:

1. **dāverā:**
Tarih 21
Mısra: 17
Ey adil hükümdar!

Dāverā dād-gerā āsaf-ı 'ālī-kadrā
Bulasıñ 'izzet-i her-bār-ile şādī

dāver-i 'ālī-kadrā:

1. **dāver-i 'ālī-kadrā:**
Tarih 7
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
En kıymetli hükümdar.

Āşafā dād-gerā dāver-i 'ālī-kadrā
Ey bihīn lū'lū-i şeh-vār-ı yem-i
'izz-ü 'alā

dāver-i cem-fer-i dādār-ı salābet-güster:

1. **dāver-i cem-fer-i dādār-ı
salābet-güster:**
Kaside 11
Mısra: 45
Kelime Tipi: -
*Güç, kuvvet sahibi adaletli
hükümdarın Cem gibi şanlı veziri.*

Dāver-i Cem-fer-i dādār-ı salābet-
güster
Kışver-ārā-yı hüner fahr-ı kerem-
gīrāyī

dāver-i cemşid-haşem:

1. **dāver-i cemşid-haşem:**
Tarih 6
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Cemşid gibi haşmetli vezir.

Bāreka'llāh zihī dāver-i Cemşid-
haşem
Levħaşa'llāh hūdāvend-i mekārim-
pīrā

dāver-i dād-āver-i ekrem:

1. **dāver-i dād-āver-i ekrem:**
Tarih 24
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
*Cömertliğiyle adalet getiren
padişah.*

Zihî şadr-ı mu'azzam dâver-i dâd-
âver-i ekrem
Medâr-ı râhat-ı 'âlem hıdv-i cüd-
peymâdır

dâver-i dâd-nümâyende:

1. dâver-i dâd-nümâyende:

Kaside 11

Mısra: 69

Kelime Tipi: -

Adalet gösteren vezir.

Dâver-i dâd-nümâyende ki yümn-i
'ahdi
kıldı şādī-kede-i 'adl ü 'atâ
dünyâyı

dâver-i dānā:

1. dâver-i dānā:

Tarih 21

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bilgin vezir.

Öyle bir dâver-i dānā ki revādır
kılsa
Rây ü tedbîrine şad 'aql-ı Felâtūn
hased

dâver-i dārā-fer:

1. dâver-i dārā-fer:

Tarih 1

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Dara' nın ışığına sahip vezir.

(Dara ışığına sahip, Dara'ya benzeyen (İran'ın Keyaniyan sülalesinin dokuzuncu ve sonuncu hükümdardır. Mecazi olarak, büyük hükümdarlar bu isimle anılmıştır.)).

Bāreka'llāh zihî dâver-i Dārā-fer
kim
Maqdemo 'āleme oldu yine şādī-
baḥşā

dâver-i dārā-nişān:

1. dâver-i dārā-nişān:

Tarih 29

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Hükümdarlık alametine sahip vezir.

Hem vezir-i a'zamı hem sıhr-i 'ālī-
cāhıdır
Pādīşāh-ı 'ālemin ol dâver-i Dārā-
nişān

dâver-i dehr oldu:

1. dâver-i dehr oldu:

Tarih 7

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Zamanın insaflı veziri olmak.

Es'adā müjde kılp ben de didim
tārīhin
Mühterem dâver-i dehr oldu
Mehmed Pāşā

dâver-i devlet:

1. dâver-i devlet:

Kaside 6

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

Devletin veziri.

Şeh-i evren-i mīnū-reng-savlet
dâver-i devlet
Hümāyūn zıll-ı pāk-i Rabb-i 'izzet
merḥamet-perver

dâver-i devrān:

1. dâver-i devrān:

Tarih 30

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Zamanın padişahı.

Dā'im olsun serir-i devlette
Tā-be-maḥşer o dâver-i devrān

dâver-i ekrem:

1. dâver-i ekrem:

Kaside 6

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Cömert vezir.

Cenāb-ı Hazret-i sultān-ı 'ālem
dâver-i ekrem
Hudāvend-i mu'azzam ma' delet-
peymā-yı her kişver

dâver-i fazl-âver-i nihrir-i zaman:

1. dâver-i fazl-âver-i nihrir-i zaman:

Kaside 10

Mısra: 59

Kelime Tipi: -

Devrin bilgili, faziletli veziri.

Ol dâver-i fazl-âver-i nihrir-i
zamansın
Vaşf-ı ni'amiñ mu'cize-peymā-yı
kalemdir

dâver-i heft-kişver-i devrān:

1. dâver-i heft-kişver-i devrān:

Tarih 30

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Zamanın yedi ikliminin hükümdarı.

Pādīşāh-ı cihan hıdv-i zamān
Dâver-i heft-kişver-i devrān

dâver-i kām-kār-ı işve:

1. dâver-i kām-kār-ı işve:

Terkib-bend 1

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Cilve isteğine kavuşmuş hükümdar.

Ey pādīşāh-ı diyār-ı işve
V'ey dâver-i kām-kār-ı işve

dâver-i maḥz-ı keremā:

1. dâver-i maḥz-ı keremā:

Kaside 11

Mısra: 77

Kelime Tipi: -

Cömertliğin kaynağı olan vezir.

Āsaf-ı muhteremā dâver-i maḥz-ı
keremā
Ey bihîn gevher-i gencine-i 'adl-
efzāyī

dâver-i nîk-nihād:

1. dâver-i nîk-nihād:

Tarih 9

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Güzel yaradılışlı hükümdar.

Dâver-i nîk-nihād āsaf-ı pākīze-
nîjād
Menba'-ı ma' delet ü dâd vezir-i
dānā

dâver-i risto-fitnat:

1. dâver-i risto-fitnat:

Tarih 7

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Aristo gibi anlayışı güçlü hükümdar.

Āsaf-ı pür-azamet dâver-i Risto-
fitnat
Kahramān-savlet ü Rüstem-hareket
şir-i vegā

da'vet:

1. da'vetle:-le

Tarih 11

Mısra: 2

Çağırma, gelmesini isteme, çağrı.

Cenâb-ı pâdişeh-i berr ü Bahra
kılmağ için
Vezîr-i a'zamı da'vetle kulluğın
inhâ

da'vet evle:

1. da'vet eyle:

Nazm 2

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Deyim***Davet etmek, çağırma; birinin bir şeye uymasını istemek.*

Ol serv-i nâzı bezmimize da'vet
eyleriz
Çün sâye pâyine düşeriz minnet
eyleriz

da'vet kılup:

1. da'vet kılup:

Gazel 146

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Çağırma, gelmesini istemek, çağrı yapmak.

Haber vir intizârım Es'adâ da'vet
kılup yâri
Derûn-ı pâkine bir gayr niyyet
gelmesün gelsün

de:

1. de:

Gazel 22

Mısra: 9

"de, da" bağlacı.

Çevre şabr itmek de güç dildârdan
geçmek de güç
Çâre yok ancak vefâya kaldı Es'ad
ihtiyâc

2. der:-r

Kaside 12

Mısra: 66

Demek, söylemek.

Ser-fürûluklar idüp rahş-ı şabâ-
pey-revine
Raht-ı zerrine kılâde olayım der
lâle

3. de:

Gazel 130

Mısra: 16

"de" bulunma hal eki.

Der-kâr olurdu tavk-ı girîbânım
olmağa
Görse hilâl-i şa'şâ'a-güster de
gerdeniñ

4. de:

Gazel 2

Mısra: 9

"De" bağlacı ("Başkaları gibi, benzerlik" anlamlarını ifade eder.).

Nâmım gibi fi 'âlimi de yâ Rab Es
'ad it
İdrâk-i sırr-ı vahdetini hûş kıl baña

5. de:

Gazel 22

Mısra: 9

"-da, -de" bağlacı.

Çevre şabr itmek de güç dildârdan
geçmek de güç
Çâre yok ancak vefâya kaldı Es'ad
ihtiyâc

6. de:

Gazel 28

Mısra: 7

"-da, -de" bağlacı.

Hatâ eylerse de 'âşık vicâhen
eyleme tevbîh
Hafî sırrın beyâna eyler ibrâmi
dem-i ferruh

7. de:

Gazel 30

Mısra: 7

"-da, -de" bağlacı.

Seniñ de cünbüşüñ emre menû
olmağla 'âlemde
Kıyâs eyle fenâyı kendiñe
eşbâhdan ey çarh

8. de:

Gazel 36

Mısra: 10

"-da, -de" bağlacı.

Tazmîn idüp bu mısra 'ı olma
sûhân-dırâz
Bisyâr olan güherse de bi-i'tibâr
olur

9. de:

Gazel 39

Mısra: 10

"-da, -de" bağlacı.

Dil eylemekle nâlesin efzûn Es'adâ
Yâriñ de cevri ana cezâ-yı
günâhıdır

10. de:

Gazel 43

Mısra: 10

"-da, -de" bağlacı.

İnanma zühdine sâlûs-hey'etin
Es'ad
Ta'affûf itmesi de cümle-i
riyâdandır

11. de:

Gazel 50

Mısra: 8

"-da, -de" bağlacı.

Nağl-i bâr-âver-sitân-ı nâz-ı hâk-i
hüsniñ
Çâşnî-i rûh-bağşâyî de şeftâlûsıdır

12. de:

Gazel 65

Mısra: 4

"-da, -de" bağlacı.

O çeşm-i meste taḥayyülledir
hemân nazarım
Reh-i nigâhıma zîrâ müjem de reh-
zendir

13. de:

Gazel 87

Mısra: 4

"-da, -de" bağlacı.

Çarh dil-germ ise âğüş-i mehle
her şeb
Biz de bir mihr-i cihân-tâb ile
hem-pehlüyuz

14. de:

Gazel 98

Mısra: 5

"-da, -de" bağlacı.

Sen de diliñle ugradın ey bülbül
eyle pes
Sana bu hoş nevâlar için oldu câ
kafes

15. de:

Gazel 109

Mısra: 6

"-da, -de" bağlacı.

Her dem ki gele tîr-i ğamıñ câna
yer eyler
Bir daḥmedir ol tâze de dîrîne de
mahfûz

16. de:

Gazel 133

Mısra: 2

"-da, -de" bağlacı.

Şu'le-i mihr gibi süde-cebîn-i hâk
ol

Sen de ol vaż'-ıla hem-mertebe-i
eflāk ol

17. de:

Gazel 134

Mısra: 4

"-da, -de" bağlacı.

Nigāh-ı mesti girībān-ı şabrım
almış iken
Yetişdi ğamze de çāk itdi sīnemi
der-Hāl

18. de:

Gazel 150

Mısra: 3

"-da, -de" bağlacı.

Ger tır-i cevri geçse de zihgır-i
dideden
Bir kez gözümden olmaz o kaşı
kemān nihān

19. de:

Gazel 158

Mısra: 6

"-da, -de" bağlacı.

Miğāl-i cüy ol serv-i revanî
pâyine aklı
Dil-i meyyālî de eşkim gibi ol sūda
gördüm ben

20. de:

Gazel 161

Mısra: 9

"-da, -de" bağlacı.

Felek de görse mihr-i rüyüñü bir
kerre hāşretle
Der-āğüşî-i māha Hāle haşr
itmezdi āğüşin

21. de:

Gazel 166

Mısra: 6

"-da, -de" bağlacı.

O serv-kad yine şefkat-hırām-meyl
olmaz
Enîni fāhte-veş tavk-ı gerden itsem
de

22. de:

Gazel 166

Mısra: 8

"-da, -de" bağlacı.

Komaz fūrūğ-ı hāķīkatden iktibāsa
hevā
Reh-i mecāzî çü vādî-i Eymen
itsem de

23. de:

Gazel 169

Mısra: 8

"-da, -de" bağlacı.

Bir müyına saymaz seni ol şūh-ı
haţ-āver
şad-pāre de kılsañ dili mānende-i
şāne

24. de:

Gazel 171

Mısra: 7

"-da, -de" bağlacı.

Bir nazarda sīne-i Mirrīhi de şad-
çāk ider
Tīg-i ser-tiz-i nigāhı zaħm-ı bī-
endāz ile

25. de:

Gazel 182

Mısra: 1

"-da, -de" bağlacı.

Kadem dü-tādır ol ebrū baña
görünmese de
Ki kıble tā'ata hergiz sezā
görünmese de

26. de:

Gazel 182

Mısra: 2

"-da, -de" bağlacı.

Kadem dü-tādır ol ebrū baña
görünmese de
Ki kıble tā'ata hergiz sezā
görünmese de

27. de:

Gazel 182

Mısra: 3

"-da, -de" bağlacı.

Yeter hayālî o meh-rū dilā
görünmese de
Eşer be-dīd olur elbet zekā
görünmese de

28. de:

Gazel 182

Mısra: 4

"-da, -de" bağlacı.

Yeter hayālî o meh-rū dilā
görünmese de
Eşer be-dīd olur elbet zekā
görünmese de

29. de:

Gazel 182

Mısra: 6

"-da, -de" bağlacı.

Kadem-nihāde-i da'vet-geh-i
derūnum olup

Nihān gelür o perî şüretā
görünmese de

30. de:

Gazel 182

Mısra: 8

"-da, -de" bağlacı.

şafā-yı rü'yeti ta'bır olur mı düşde
daħi
O mest-i hāb-ı cefā vāķı'ā
görünmese de

31. de:

Gazel 182

Mısra: 10

"-da, -de" bağlacı.

Fürūğ-ı fikreti zulmet-zidā-yı
hātırdır
O mihr-i tāb-fürüz-ı bahā
görünmese de

32. de:

Gazel 182

Mısra: 12

"-da, -de" bağlacı.

Nezāre-efgen-i āyine-i taleb
olurum
Sütüde rüy-i emel Es'adā
görünmese de

33. de:

Gazel 188

Mısra: 4

"-da, -de" bağlacı.

Tevāzu' kıll hevā-dārāñıña meyl it
geh ü bī-gāh
Aman ey serv-kad sen de o gerden
gibi ser çekme

34. de:

Gazel 192

Mısra: 2

"-da, -de" bağlacı.

Ey Dāğ-ı taze yāre açıl lāleler gibi
Ey eşk-i dīde sen de saçıl jāleler
gibi

35. de:

Gazel 204

Mısra: 10

"-da, -de" bağlacı.

Degil şāyeste-i tanzīr ammā ol şeh-
i nazma
Disünler bu gazel de Es'ad-ı ğam-
hārdan geldi

36. de:

Kaside 3

Mısra: 59

"-da, -de" bağlacı.

Birisi de o gürüh-ı mezellet-âlûdun
Bu ahkar Es'ad-ı 'âsî vü zâr-ı
şeydâdır

37. de:

Kaside 6

Mısra: 12

"-da, -de" bağlacı.

Görüp 'ayn-ı şafâyı 'îd-gâh-ı
bağda bîdâr
Olup pür-neş'e oldı nergisiñ de
çemiş rüşen-ter

38. de:

Lugaz 10

Mısra: 11

"-da, -de" bağlacı.

Kendi de kendisine hasm olmuş
Âteş-i hışm ile gûyâ dolmuş

39. de:

Lugaz 12

Mısra: 15

"-da, -de" bağlacı.

Bakılsa şüreti merdâne fi'li de
mağbûl
hased dirâyetine âferîn tabî'atine

40. de:

Lugaz 14

Mısra: 20

"-da, -de" bağlacı.

Beytler birbirine uymadığına
bakma
şanma ol şey de bir üstâd elinden
çıkma

41. de:

Muamma 9

Mısra: 1

"-da, -de" bağlacı.

İderdim ben de bî-had bülbül-âsâ
âhı biñ kerre
Derûn-ı âhenîn-i yâra te'sîr itse bir
zerre

42. de:

Muamma 18

Mısra: 2

"-da, -de" bağlacı.

Hiç ferâmûş idemem bir vech ile
eltâfîñi
Eylerem kalb ile de bî-had edâ
evsâfîñi

43. de:

Murabba 1

Mısra: 10

"-da, -de" bağlacı.

Murg-i nâliş-kârîñim rahm it baña
Ben de Es'ad-veş olup mâil saña

44. de:

Murabba 3

Mısra: 8

"-da, -de" bağlacı.

Gerçi ben püyân-ı vâdî-i niyâzım
dâimâ
Sen de nâz iklîminiñ hun-riz bir
sultânısıñ

45. de:

Müsemmen 1

Mısra: 34

"-da, -de" bağlacı.

Derd-i hicranıñ ile ey şanem-i
nâzende
Rağm ider görse beni düst degil
düşmen de

46. de:

Müsemmen 1

Mısra: 36

"-da, -de" bağlacı.

kalmadı şabr u sükûn sinede rağat
tende
Bir kez insafa gel ey âfet-i canım
sen de

47. de:

Müsemmen 1

Mısra: 40

"-da, -de" bağlacı.

Kanı ol kavli yalan itdigin ikrar
kanı
Nice oldı severim söyledigiñ ben
de seni

48. de:

Müsemmen 1

Mısra: 55

"-da, -de" bağlacı.

Rüy-i sâfîñ gibi göñlün de biraz saf
olsun
Ne var ey âyine-rû sende de insâf
olsun

49. de:

Müsemmen 1

Mısra: 56

"-da, -de" bağlacı.

Rüy-i sâfîñ gibi göñlün de biraz saf
olsun
Ne var ey âyine-rû sende de insâf
olsun

50. de:

Müsemmen 1

Mısra: 61

"-da, -de" bağlacı.

Gayri sen de yeter ey zâlim-i hûn-
rîz yeter
Böyle nâ-hağ yere hûn-i dilimi
itme heder

51. de:

Nazm 23

Mısra: 2

"-da, -de" bağlacı.

şad-pâre kılarısañ yine dermân da
seniñdir
Bu dil de seniñ hañçer-i bürrân da
seniñdir

52. de:

Nazm 23

Mısra: 4

"-da, -de" bağlacı.

Ben mürdeyi lûtfuñla ne var
eyleseñ ihyâ
Ey rûh-ı revân ten de seniñ cân da
seniñdir

53. de:

Nazm 29

Mısra: 4

"-da, -de" bağlacı.

Ol şûhı der-âgûş idüp öpsem leb-i
la'lin
Kâildim eger düşde de görsem o
şafâyı

54. de:

Rûbai 5

Mısra: 4

"-da, -de" bağlacı.

Şâyeste midir k'ola berim hâristân
Sen gül olasıñ ben de hezârı gûyâ

55. de:

Tahmis 1

Mısra: 13

"-da, -de" bağlacı.

Garîk-i cürme de hem sâhil-i emn
ü selâmetdir
Metâfında pey-â-pey tâifân emvâc-
ı rahmetdir

56. de:

Tahmis 1

Mısra: 18

"-da, -de" bağlacı.

Bula çün kesb ile bâzâr-ı tağvaya
vuşul ol kim
Dilâ sen de harîd it tâcir-i sük-i
duhul ol kim

57. **de:****Tarih 7**

Mısra: 13

"-da,-de" bağlacı.

Es'adâ müjde kılup ben de didim
tārîhin

Mühter alup dâver-i dehr oldı

Mehammed Pâşâ

58. **de:****Tarih 39**

Mısra: 29

"-da,-de" bağlacı.

Yine bu sâl-i ferruh-fâl-i şevk-
âverde de çünkim
şafâsından tarab-zâr eylemekle
şahn-ı gülzârı

59. **de:****Gazel 18**

Mısra: 5

"-da,-de" bağlacı.

Pülâd ise de dil giricek püte-i aşka
Altûn ider elbet anı iksîr-i
maḥabbet

60. **de:****Gazel 94**

Mısra: 4

"-da,-de" bağlacı.

Niyâz-ı 'âşıkı dâim taleb-ger
olmağla
Gehî o mest-i mey-i nâza biz de
nâz ideriz

61. **de:****Gazel 98**

Mısra: 3

"-da,-de" bağlacı.

Satr-ı müjem de baña rakîb oldı bî-
mesâs
Sedd itdi rāh-ı bâsıra-i cāmı ḥār u
ḥās

62. **de:****Gazel 109**

Mısra: 6

"-da,-de" bağlacı.

Her dem ki gele tîr-i gamıñ cāna
yer eyler
Bir daḥmedir ol tâze de dîrîne de
mahfûz

63. **de:****Gazel 166**

Mısra: 4

"-da,-de" bağlacı.

Humâr-ı cevriñi def itmez ol perî
benden

Niyâz-ı neş'e-i şahbâ-yı şîven itsem
de

64. **de:****Kıt'a 4**

Mısra: 2

"-da,-de" bağlacı.

O şeh-süvâr-ı vefâ-nâ-şinâs rahm
itmez

Güzâr-gâhını pür-rîg-i şîven itsem
de

65. **de:****Kıt'a 4**

Mısra: 4

"-da,-de" bağlacı.

O serv kıddine şefkat hırâm-ı meyl
olmaz

Enîni fâhte-veş tavk-ı gerden itsem
de

66. **de:****Nazm 26**

Mısra: 2

"-da,-de" bağlacı.

Hiç bağ-ı melâhatda bir nev gül-i
ter var mı

Ey bād-ı şehir sen de gördüñ mi
haber var mı

67. **de:****Tarih 21**

Mısra: 11

"-da,-de" bağlacı.

Leşker-i Nemçe huruş itse de sūy-
be-sū

Nemçe gelmez gözine olsa çü
derya bî-had

68. **de:****Gazel 166**

Mısra: 1

"-da,-de, dahi" bağlacı.

Ferah-resân olamam şevki mesken
itsem de

Neşât-ı nev bulamam hūşı mülden
itsem de

69. **de:****Gazel 166**

Mısra: 2

"-da,-de, dahi" bağlacı.

Ferah-resân olamam şevki mesken
itsem de

Neşât-ı nev bulamam hūşı mülden
itsem de

70. **de:****Gazel 166**

Mısra: 10

"-da,-de, dahi" bağlacı.

Karîn-i gūş-ı kabûl eylemez yine
Es'ad

O şuḥa harf-i niyâzî güherden
itsem de

71. **de:****Kaside 1**

Mısra: 57

"-da,-de, dahi" bağlacı.

Cüz'î de olsa mücibe-i hevfe der-
sefer

Küllî gerek itâ'at-i fermân-ı
Kibriyâ

de' b:1. **de' b:****Gazel 31**

Mısra: 9

Usul, gelenek.

De'b oldı şimdi halka hele Es'adâ
ḥased
Dānâ-dilân-ı 'aşra daḥi yokdur
i'timād

def:1. **def:****Gazel 190**

Mısra: 10

Parmakla vurulmak sûretiyle
çalınan, bir tarafına ince bir deri
gerilmiş ve etrafına birkaç çift zil
konmuş, yuvarlak bir kasnaktan
ibâret mûsikî âleti.

Âhdan sîr-i gelû savt-ı nefire döndi
Dögünüp def gibi dil oldı nağam
dolabı

def itmez:1. **def itmez:****Gazel 166**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kaldırmak, uzaklaştırmak.

Humâr-ı cevriñi def itmez ol perî
benden

Niyâz-ı neş'e-i şahbâ-yı şîven itsem
de

def' aten:1. **def' aten:****Lugaz 15**

Mısra: 7

Birdenbire, ansızın.

Kay'ıderler ki gıdā itdiklerini
def'aten
Cümleliñ gāhī beri eyler gıdāsın
der-dehen

def'-i harāret:

1. def'-i harāret:

Gazel 180

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sıcaklığı, susuzluğu gidermek.

O deñlü sūz-perest olmaz idi
pervāne
İdeydi def'-i harāret geh istitāre ile

def'-i harāret it:

1. def'-i harāret it:

Gazel 16

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sıcaklığı, susuzluğu gidermek.

Pür-sūz ide o dem ki beni āteş-i
güneh
Āb-ı hayāt-ı lūtf ile def'-i harāret it

def'-i humār-ı fūrkatē:

1. def'-i humār-ı fūrkatē:

Gazel 122

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ayrılık mahmurluğunu

uzaklaştırmak.

Def'-i humār-ı fūrkatē mey-nūş-
verziş ol
Taḥşil-i neş'e kılmāğa zīrā zamān
gerek

defter-dār:

1. defter-dār:

Kaside 9

Mısra: 72

*Osmanlı Devleti'nde mâlî
işlerin başında bulunan yüksek
memur.*

İdādı kâbil-i küncāyiş-i derūn
olmaz
Olursa da o hisāba ḥayāl defter-dār

deg-:

1. degmez:-mez

Gazel 85

Mısra: 1

*Bedel olmak, karşılık gelmek,
kıymetinde ve karşılığında olmak.*

Dād almağ için çarḥdan āh itmege
degmez

Āyīne-i ḥurşīdi siyāh itmege
degmez

2. degmez:-mez

Gazel 85

Mısra: 2

*Bedel olmak, karşılık gelmek,
kıymetinde ve karşılığında olmak.*

Dād almağ için çarḥdan āh itmege
degmez
Āyīne-i ḥurşīdi siyāh itmege
degmez

3. degmez:-mez

Gazel 85

Mısra: 4

*Bedel olmak, karşılık gelmek,
kıymetinde ve karşılığında olmak.*

Bu merḥalede irmek için Şubḥ-ı
merama
Āh-ı dili hem-şu'le-i māh itmege
degmez

4. degmez:-mez

Gazel 85

Mısra: 6

*Bedel olmak, karşılık gelmek,
kıymetinde ve karşılığında olmak.*

Bir şüret-i maḥsūdı için çarḥ-ı
fenanīñ
Āyīnesine germ nigāh itmege
degmez

5. degmez:-mez

Gazel 85

Mısra: 10

*Bedel olmak, karşılık gelmek,
kıymetinde ve karşılığında olmak.*

Es'ad hele bu şem'-i bezm-gāh-ı
fenāya
Pervāne-şifāt cismi tebāh itmege
degmez

degil:

1. degildir:-dir

Gazel 10

Mısra: 7

*-im, -sin, -dir, idi gibi eklerin
ve imiş, ise, iken'in başına gelerek
cümleliñ anlamını olumsuz hāle
getiren kelime.*

Bī-nevālar güher-i 'aşka degildir
tālib
Bih-terīn kadri anīñ sīnede
pinhāndır hep

2. degildir:-dir

Gazel 58

Mısra: 5

İsim cümlesinde yükleme veya

*başka öğelere olumsuzluk anlamı
veren sözcük, ek fiilin olumsuzu.*

Degildir ḥaṭ 'izār-ı tāb-nāk-i yārda
ey dil
Kenār-ı bağda olmuş demīde taze
sünböldür

3. degildir:-dir

Gazel 155

Mısra: 3

*İsim cümlesinde yükleme veya
başka öğelere olumsuzluk anlamı
veren sözcük, ek fiilin olumsuzu.*

Degildir girye-rīzī yāre naḳl-i

mācerā-yı dil

Garaz ancak Ruḥum-cūyīdir eşk-i
çeşmi icradan

4. degil:

Gazel 10

Mısra: 3

Değil. İl Sadece, yalnızca.

Bir degil derd-i derūn kim aña bir
çāre kılop
Pest idem līk ḥayālāt ile mālāndır
hep

5. degil:

Kaside 6

Mısra: 18

*"Yalnız değil, aynı
zamanda bile" anlamında
kullanılan bir ifade.*

Berāy-ı 'īd-i pāy-endāz için
sultān-ı nevrūza
Degil cūlar su dībāsı dōşendi
gülşene yer yer

6. degil:

Lugaz 16

Mısra: 3

*"Yalnız değil, aynı
zamanda bile" anlamında
kullanılan bir ifade.*

İsminiñ evveli dünyāda degil
Āḥiretde bile olmaz peydā

7. degil:

Tahmis 2

Mısra: 28

*"Yalnız değil, aynı
zamanda bile" anlamında
kullanılan bir ifade.*

Lisān-ı Ḥālidir üstād olup takrīr
iden cümle

Degil ancak bedende Es'adā
tedbīr iden cümle

8. degil:

Gazel 61

Mısra: 3
"Değil" ek filin olumsuz.

haat değil hüsünü hıfz itmek için
dest-i kaža
Vefkdir eyledi ol levha-i sime
tahrir

9. **değil:**
Gazel 136
Mısra: 9
"Değil" ek filin olumsuz.

Bāse-i sayyād-ı dil daği değil
hurde-şikār
Perr ü bāl açdırmadan sayd eyler
'ankā-yı emel

10. **değil:**
Gazel 149
Mısra: 3
"Değil" ek filin olumsuz.

Rīziş-i girye değil çeşm-i füsün-
sāzında
Oldı pür-mevc-i telātum-zede
deryā-yı fiten

11. **değil:**
Gazel 155
Mısra: 7
"Değil" ek filin olumsuz.

Değil fart-ı sühan vüs'at-kün-i
tengī-i fem zīrā
Halel-nā-yābdır lafz-ı basit ifrāt-ı
ma'nādan

12. **değil:**
Gazel 161
Mısra: 4
"Değil" ek filin olumsuz.

'Aceb mi fikr-i şahbā-yı lebi kılsa
beni kec-rev
Değil destinde pā-lagzide-i refāt-ı
ser-hoşın

13. **değil:**
Gazel 162
Mısra: 5
"Değil" ek filin olumsuz.

Haclet-i çeşmi değil gıpta-i
müjgānı ile
Mīl çeksün gözine Çın ü Hotende
āhū

14. **değil:**
Gazel 163
Mısra: 7
"Değil" ek filin olumsuz.

Değil gūş-i kemān şad-Dāğ-ı sahtı
kār olmağda

Sımāh-ı burc-ı kavse çıkdı çağ
efsāne-i ebrū

15. **değil:**
Gazel 177
Mısra: 10
"Değil" ek filin olumsuz.

Olur gark-ı 'arağ gördükçe
Ruhsārın hacāletle
Gül-i terde değil şebnem nümāyān
kaṭra-ber-kaṭra

16. **değil:**
Gazel 199
Mısra: 3
"Değil" ek filin olumsuz.

Değil 'aynımda hāb-ı rāhat ammā
fıkr-i vaşlıñla
Dü çeşm-i hāhiş ey nūr-ı basar
bīdār kalsun mı

17. **değil:**
Gazel 204
Mısra: 5
"Değil" ek filin olumsuz.

Değil şeb-zinde-dār-i mihen bād-i
rūsvāyī
Dile sevdā heves-kār-i haṭṭ-ı
yārdan geldi

18. **değil:**
Gazel 204
Mısra: 9
"Değil" ek filin olumsuz.

Değil şāyeste-i tanzir ammā ol şeh-
i nazma
Disünler bu gazel de Es'ad-ı gam-
hārdan geldi

19. **değil:**
Kaside 9
Mısra: 19
"Değil" ek filin olumsuz.

Küşüde naḥl-i gül ü ergavān değil
yer yer
Hacamat itdi demi kaṭra kaṭra oldu
nisār

20. **değil:**
Kaside 9
Mısra: 83
"Değil" ek filin olumsuz.

Bu demde kimse değil nış-hār-ı
derd ü elem
Meger ki eyleye āzürde şāh-ı
gūlbūni hār

21. **değil:**
Kaside 10

Mısra: 53
"Değil" ek filin olumsuz.

Devrinde değil Dāğ-be-dil kimse
meger kim
Dil-düz-i varağ hancer-i imlā-yı
kalemdir

22. **değil:**
Kaside 10
Mısra: 69
"Değil" ek filin olumsuz.

Engüşt ile geh şāne-zen-i haat değil
ol şūh
Ceyş-i fiten-i hüsne nev imlā-yı
kalemdir

23. **değil:**
Kaside 11
Mısra: 98
"Değil" ek filin olumsuz.

Es'adā kılma yeter fart-ı
temeddüh-kārī
Nik-fehmīdeye şāyeste değil
girrāyī

24. **değil:**
Lugaz 19
Mısra: 23
"Değil" ek filin olumsuz.

Vaşfin anın galat didim o değil
Başka ta'rif idemem saña anı bil

25. **değil:**
Müsemmen 1
Mısra: 34
"Değil" ek filin olumsuz.

Derd-i hicranın ile ey şanem-i
nāzende
Raḥm ider görse beni düst değil
düşmen de

26. **değil:**
Tarih 21
Mısra: 10
"Değil" ek filin olumsuz.

Āteşin şu'le-i şemşir-i kaža-te'siri
Berk-i cān-süz-ı 'adū olsa değil
müsteb'id

27. **değil:**
Gazel 73
Mısra: 7
Bulunduğu cümledeki bir
husûsu ret, diğerini veya
diğerlerini kabul ve ispat eden bir
bağlaç gibi kullanılır.

Büse-i desti değil ellere karşı
rinde
İhtiyār ile ayağ öpdiren ol pır midir

28. **degildir:-dir****Gazel 156**

Mısra: 1

"Değil" ek fiilin olumsuzu.

Degildir rişte-i dil güste taraf-ı
 ebruvânından
 Çekilse çille-i saht-i elem bin kez
 kemânından

29. **degildir:-dir****Gazel 164**

Mısra: 3

"Değil" ek fiilin olumsuzu.

Degildir piç pîç-i çîn çîni-i ğazab
 ey dil
 Reh-i âmed-şüd-i nîm-i nigâha
 çekdi sedd ebrû

30. **degildir:-dir****Gazel 173**

Mısra: 8

"Değil" ek fiilin olumsuzu.

Sûz-i güftâr olmasa ehl-i riyâda
 ger n'ola
 'aşk şûr-efgen degildir şüret-i
 divârda

31. **degildir:-dir****Gazel 187**

Mısra: 4

"Değil" ek fiilin olumsuzu.

Şeh-i hüsn oldığın izhâr ider hatt-ı
 hümâyûnı
 Şi'âr-ı Hâlidir Hâlî degildir
 nâmdan nâme

32. **degildir:-dir****Lugaz 1**

Mısra: 18

"Değil" ek fiilin olumsuzu.

Ni'meti mebzûl hem meydânı pâk
 Bir müsâfirden degildir şerm-nâk

33. **degildir:-dir****Lugaz 8**

Mısra: 5

"Değil" ek fiilin olumsuzu.

O deñlü sâf-dil iken degildir ol
 hod-bîn
 Olur neşât ile her gördüğü kişiye
 yakîn

34. **degildir:-dir****Lugaz 11**

Mısra: 5

"Değil" ek fiilin olumsuzu.

Bir degildir gürühdür bunlar
 Biri birinden ayrı durmazlar

35. **degildir:-dir****Nazm 25**

Mısra: 1

"Değil" ek fiilin olumsuzu.

Hemîşe dîde-res-i beste-i nezzâre
 degildir
 Ta'alluk ol nîgeh-i meste âşikâre
 degildir

36. **degildir:-dir****Nazm 25**

Mısra: 4

"Değil" ek fiilin olumsuzu.

Se rûze kâr-ı dil-i zârı itme bâzîçe
 Kûşâd-ı bahtı bu şeş-dergehiñ
 dübâre degildir

37. **degildir:-dir****Tarih 3**

Mısra: 5

"Değil" ek fiilin olumsuzu.

Degildir çâkî-i mihrâb taraf-ı kıble-
 gâhından
 İcabet râhı açmış sâlik-i takva için
 güyâ

38. **degil:****Kaside 9**

Mısra: 11

*"Yalnız değil, aynı**zamanda ... dahi " anlamında*
kullanılan sözcük.

Değil şükûfe o dem her nihâl ser-
 tâ-ser
 Hezâr dîde açup cümle oldılar
 bîdâr

değiş-:1. **değişmem:-me, -m****Nazm 16**

Mısra: 3

Bir şeyden vazgeçerek diğer
bir şeyi tercih etmek.

Bir gerdiş-i minâyı tokuz çarha
 değişmem
 Kim münis-i ğam-hâr-ı dil-i pür-
 kederimdir

değişmiyor musunuz:1. **değişmiyor musunuz:****Gazel 92**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Birini diğerine tercih etmek.

Cefâ-yı hecri vefâya değişmiyor
 musunuz

Firâk-ı derdi şafâya değişmiyor
 musunuz

2. **değişmiyor musunuz:****Gazel 92**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Birini diğerine tercih etmek.

Cefâ-yı hecri vefâya değişmiyor
 musunuz

Firâk-ı derdi şafâya değişmiyor
 musunuz

3. **değişmiyor musunuz:****Gazel 92**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Birini diğerine tercih etmek.

Esîr-i zülfi olup hâl-i yâre bakma
 mısız
 'Abîri müşk-i Hıfâyâ değişmiyor
 musunuz

4. **değişmiyor musunuz:****Gazel 92**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Birini diğerine tercih etmek.

Tecerrüd eyleyüp âlâyiş-i
 tecemmülden

Ğaba-yı fâhri 'abâyâ değişmiyor
 musunuz

5. **değişmiyor musunuz:****Gazel 92**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Birini diğerine tercih etmek.

Bulup tereffuhi çün nîstide
 hestîden

Ğınâyı fâkr-ı fenâyâ değişmiyor
 musunuz

6. **değişmiyor musunuz:****Gazel 92**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Birini diğerine tercih etmek.

O mü-miyânı çeküp gâh sîne-i
 zerde
 Giyâhı kâh-rübâyâ değişmiyor
 musunuz

7. **değişmiyor musunuz:****Gazel 92**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Birini diğerine tercih etmek.

Hezâr ta'n ile Es'ad fütâde-ğâna
 didim

Cefâ-yı hecri vefâyâ değışmiyor
musuñuz

degme:

1. degme:

Gazel 79

Mısra: 8

1. Olur olmaz, rastgele,
sıradan, herhangi bir 2. Seçme,
üstün, değerli.

Ne bilsün keyf-i zehr-âb-ı ğamı
rind-i şafâ-meşreb
O bir rıtl-ı girândır degme bir
sâgar-keşân çekmez

2. degme:

Tarih 39

Mısra: 17

1. Olur olmaz, rastgele,
sıradan, herhangi bir 2. Seçme,
üstün, değerli.

Nezâre eylemez Ferhâd-ı tab'ı
degme Şirine
Görüp şad nâz-dâr u nâz-perver
nâzenin yârı

dehân:

1. dehânına: -i, -n, -a

Gazel 183

Mısra: 6

Ağz.

Güş itse vaşf-ı la'lini dil-teng olur
o şûh
Sıgmaز netice harf-i temenna
dehânına

2. dehânın: -i, -n

Gazel 58

Mısra: 1

(Sevgili'nin) ağzı.

Dehânın nâ-şüküfte gülşen-i
rüyuñda bir güldür
Figân-ı âteşinim anda reşk-i savt-ı
bûlbûldür

3. dehân:

Gazel 186

Mısra: 4

(Sevgilinin) ağzı.

Tabî'atımca o Ruhsâr meşrebimce
o leb
Mezâkım üzre o gabgab dehân
murâdımca

dehân-ı dâniş:

1. dehân-ı dâniş:

Kaside 3

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Bilginlerin ağzı.

Dehân-ı dânişin eyle küşâde kim o
şâdef
Derûn-leb-â-leb-i pâkîze dürr-i
ma'nâdır

dehân-ı füsûn-kâr-ı yâr:

1. dehân-ı füsûn-kâr-ı yâr:

Gazel 181

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sevgilinin büyüleyici ağzı.

Teng ol kadar dehân-ı füsûn-kâr-ı
yâr kim
hayrettedir sühan daği andan
sudûrına

dehân-ı tengi:

1. dehân-ı tengi:

Gazel 170

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Dar ağzı.

'Adem-vücûd o deñlü dehân-ı
tengi kim
Nühüfte bû gibi güftâr o ğonça-i
femde

dehân-ı yâr:

1. dehân-ı yâr:

Gazel 97

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sevgilinin ağzı.

Jâleyi izhar ider gâhî küşâyış
goncada
Hande-i dendân dehân-ı yârî şaklar
şaklamaz

dehen:

1. dehen:

Kaside 3

Mısra: 5

Ağz.

Dehen ki dağme-i ser-şâr-ı zer-
ma'ârif olup
Zebân-ı nuṭṭ ana miftâh-ı sîm-
sîmâdır

2. dehen:

Kaside 3

Mısra: 7

Ağz.

Dehen hazîne-i leb-rîz-i âb-ı sâf-ı
sühan

Zebân-ı lüle o mâ'-ı ma'îne
mecradır

3. dehen:

Kaside 3

Mısra: 9

Ağz.

Dehen ki kâr-gehidir kumâş-ı
güftârın
Zeban nâsîc-i nev târ u pûd-ı
ma'nâdır

4. dehen:

Kaside 3

Mısra: 11

Ağz.

Dehen ki hokka-i mâlîde-i midâd-ı
hüner
Zeban hâme-i mu'ciz-nüvişt-i
inşâdır

5. dehen:

Kaside 3

Mısra: 13

Ağz.

Dehen ki kâse-i tanbûr-ı nağme-
senc-i sühan
Zebân-ı natıka mızrâb-ı târ-ı
imlâdır

6. dehen:

Kaside 3

Mısra: 17

Ağz.

Dehen kitâb-ı muharrer mebahis-i
esrar
Zeban o nüsha-i i'câza mıkleb-
âsâdır

7. dehen:

Kaside 3

Mısra: 19

Ağz.

Dehen o kîse-i pür-nağd-i
ma'rifetdir kim
Revâc-gâh-ı belâgatda sikke-
pîrâdır

8. dehen:

Kaside 3

Mısra: 21

Ağz.

Dehen ki kenz-i güzîn-i sühan-
cevânib olup
Derûnı çünki leb-â-leb nukûd-ı
ma'nâdır

9. dehendir: -dir

Kaside 3

Mısra: 15
Ağız.

Dehendir ol kafes-i dāniş ü hüküm
k'anda
Zeban hezār-ı terennüm-ger-i
senayadır

10. **dehen:**
Lugaz 5
Mısra: 5
(Far.) Ağız.

Cism-i zībāsı dehen ser-tā-be-pā
Lık amma her dem olmaz leb-küşā

dehen aç:

1. **dehen aç:**
Kaside 12
Mısra: 82
Kelime Tipi: **Deyim**
Söz söylemek, konuşmak.

Es'adā lāfı ko gel eyleme güftārı
dırāz
Dehen aç başla du'āya çü gül-i ter
lāle

dehen-ārā-vı kalem:

1. **dehen-ārā-yı kalem:**
Kaside 10
Mısra: 74
Kelime Tipi: -
Kalemin ağzı süslemesi,
tatlandırması.

Her kaṭrası lezzet-i kün-i kand olsa
'aceb mi
Kim şehd-i medihin dehen-ārā-yı
kalemdir

dehen-i lüle:

1. **dehen-i lüle:**
Tarih 31
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Çeşmenin ağzı.

Rīziş-i ma'-ı tahūrında olan āvāze
Dehen-i lüleleriyle didi tahriz-
kūnān

dehen-i midḥat:

1. **dehen-i midḥat:**
Kaside 12
Mısra: 76
Kelime Tipi: -
Övgü söyleyen ağız.

Bāğ-ı şevketde kılan zātım gül-rīz-
i 'atā

Dehen-i midḥatımı eyledi hoş-ter
lāle

dehen-i teng:

1. **dehen-i teng:**
Gazel 89
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Küçük ve dar ağız.

Şıgımaz dehen-i tengine elfāz anıñ
çün
Ol gonça-i ne-ş' küftede fart-ı
sūḥan olmaz

dehen-i yār:

1. **dehen-i yār:**
Gazel 194
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Sevgilinin ağzı.

Dendānların gören dehen-i yārda
sanur
La'lin hokkada iki incü kılādesi

dehr:

1. **dehri:-i**
Gazel 183
Mısra: 13
Dünya, devir, zaman.

Fermān-ber itdi Es'ad o şeh dehri
zīb idüp
Mıhr-i fūrüg fass-ı melāḥat
benānına

2. **dehrden:-den**
Kaside 6
Mısra: 44
Dünya, devir, zaman.

Fürüg-endāz olunca āfitāb-ı şevket
ü şāniñ
Ser-ā-ser dehrden maḥv oldı tārık-i
fesād u şer

3. **dehre:-e**
Tarih 23
Mısra: 15
Dünya, devir, zaman.

Dehre teşrîfin dü-tārîh ile tebrîk
itmege
Didi şevk ile bu beyti Es'ad-ı
esniye-kār

4. **dehrde:-de**
Tarih 21
Mısra: 20
Dünya, âlem.

Seni bağışlaya ḥaḳ pâdişeh-i
devrāna
Olasın dehrde bādî-i fütüh-ı bî-had

5. **dehrî:-i**
Gazel 46
Mısra: 5
1. *Dünya, cihan, âlem.* 2.
Zaman, kesintisiz zaman, devir.

Beni mehcūr idüp dildārdan dūr
ittiren dehrî
Raḳīb-i fitne-ger didükleri ol kara
şeytāndır

6. **dehre:-e**
Tarih 1
Mısra: 14
1. *Dünya, cihan, âlem.* 2.
Zaman, kesintisiz zaman, devir.

şadra teşrîfi o dürr-i yem-i cüduñ
Es'ad
Olıcaḳ dehre hezār 'izz ile şādî-
efzā

7. **dehri:-i**
Tarih 24
Mısra: 15
1. *Dünya, cihan, âlem.* 2.
Zaman, kesintisiz zaman, devir.

Hemîşe bedr-i 'izz ü devleti pür-
nūr ide dehri
Vücūd-ı pâki dā'im ola tā 'âlem
hüveydādır

8. **dehri:-i**
Tahmis 3
Mısra: 23
Dünya, âlem; zaman.

Nābî ider şükûfeleri dehri 'itr-nāk
Bağ-ı
Behişt ḥatır-ı nāzûk-terimdedir

9. **dehri:-i**
Tarih 37
Mısra: 10
Dünya, âlem; zaman.

Hemîn eyyāmı 'îd ü kadr-i ḥayr
olsun leyālîsi
Fürüg-ı āfitāb-ı 'adli kılsun dehrî
āsûde

10. **dehre:-e**
Kaside 9
Mısra: 77
Dünya, devir, zaman.

Zamān-ı ma'deleti virdi dehre
āsāyiş
Güm oldı sūy-be-sū sî-i düşmen-i
bed-kār

11. **dehriñ:-in****Gazel 133**

Mısra: 9

Dünya, cihan, âlem; zaman, devir.

Es'adâ merdlik it cevrine kılma
dehriñ
Saña zehr-âbe sunan âdeme sen
diryâk ol

12. **dehr:****Tarih 6**

Mısra: 11

(Ar.) Dünya, cihan, âlem.

Dehr bir beyt-i se-târîh ile bîn
müjde kılup
Hâtif-i gayb didi Es'ad-ı dâ'î-âsâ

13. **dehre:-e****Tarih 28**

Mısra: 8

(Ar.) Dünya, cihan, âlem.

Ol dūr-i pāk-i girān-māye-i 'izz ü
şerefiñ
Dehre teşrîfini gūş eyleyicek ez-dil
ü cān

dek:1. **dek:****Tarih 41**

Mısra: 30

"-e kadar, -e değin" anlamına gelen edat.

Bu nā-dīde nukūş-ı bî-'adîli görse
ger Mānî
İderdi levha-i hayret-fezâsın Baħra
dek ilkā

delâlet:1. **delâletle:-le****Kaside 1**

Mısra: 118

Delil, işaret.

Âyât-ı mu'cizâtını tefsîr cümleten
Bulmaz işaret ile delâletle intiha

delâlet evle:1. **delâlet eyle:****Kaside 1**

Mısra: 67

Kelime Tipi: -

Doğru yolu bulmada kılavuzluk etmek.

Hakka delâlet eyle be-şart-ı
mutâbaka
kalbiñde zerrece hâlecân olmasun
dilâ

delâlet-kün-i ma'nâ-vı kalem:1. **delâlet-kün-i ma'nâ-yı kalem:****Kaside 10**

Mısra: 52

Kelime Tipi: -

Kalemin manasının kılavuzluk etmesi.

Re'yi kütüb-i müntehabı fenn-i
nizâmın
îmâsı delâlet-kün-i ma'nâ-yı
kalemdir

delikanlı:1. **delikanlı:****Gazel 25**

Mısra: 8

Cesur, yiğit.

Hille hürmet itmeyüp duht-ı rezi
itmiş nikâh
Hileye mâ'il delikanlı bir oğlandı
kadeh

delîl-i müsbet-i vahdet degil midir:1. **delîl-i müsbet-i vahdet degil midir:****Gazel 49**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Birliğin hakikatinin ispatı.

Keşret fenâ-yı 'âleme 'illet degil
midir
'İllet delîl-i müsbet-i vahdet degil
midir

delk-i melâmet:1. **delk-i melâmet:****Kaside 4**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kınama hırkası.

Ey dil biraz da ser-be-kemîn-i
tefekkür ol
Püşide eyle cismiñe delk-i
melâmeti

dellâl-i gamze:1. **dellâl-i gamze:****Gazel 31**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gamze tellalı.

Dād ü dihişde çârsüy-i hüsni bî-
kesād

Dellâl-i gamze kâle-i âşub ider
mezād

dem:1. **demidir:-i, -dir****Kaside 5**

Mısra: 1

An, vakit, zaman.

Demidir rüy-i siyahı idelim fersude
Hâk-i râh-ı der-i gencîne-i lutf u
cûda

2. **demleri:-ler, -i****Lugaz 11**

Mısra: 12

An, vakit, zaman.

Ne dem âgâz iderse feryâda
Getürür eski demleri yâda

3. **demler:-ler****Murabba 2**

Mısra: 9

An, vakit, zaman.

Eyledi fûrkatle nālân olduğım
demler güzër
Geçdi eyyâm-ı melâl encâm-ı
endüh u keder

4. **demim:-im****Kaside 9**

Mısra: 96

1) soluk, nefes. 2) içki. 3) an, vakit, saat, zaman.

Benim o bülbül-i şād-âb-ı verd-i
bâğ-ı hüner
Ki bir demim ider üsküfte şad gül-i
güftâr

5. **deminde:-i, -n, -de****Gazel 147**

Mısra: 7

An, lahzâ; vakit, zaman.

Fûrkat deminde ol kaşı yānıñ
hevāsına
'âşık ne çilleler çeker âsân sanur
gören

6. **demi:-i****Tahmis 1**

Mısra: 42

(Fars.) An, vakit, zaman.

Niyaz it ağlayup dūr olma hergiz
vādî-i züliden
Bilürsün tez geçer vuşlat demi
'âdetdir evvelden

7. **dem:****Kaside 6**

Mısra: 1
(Fars.) An, vakit, zaman.

Zihî ferhunde dem zîbende eyyâm-
ı şeref-perver
Ki hengâm-ı bahara düşdi 'îd-i
meymenet-güster

8. **dem:**
Kaside 8
Mısra: 5
(Fars.) An, vakit, zaman.

hoşa zîbende dem kim itdirüp
Te'şir âsârın
Tıbâ'-ı hâk-pâya kıldı isti'dād
erzânî

9. **demde:-de**
Tarih 29
Mısra: 29
(Fars.) An, vakit, zaman.

Lafzan-u ma'nen didim ol demde
tārîh Es'ad
Buldı bin yüz kırkda İran sulh-ile
emn-ü emân

10. **demde:-de**
Tarih 39
Mısra: 28
(Fars.) An, vakit, zaman.

Riyâz-ı pâkini ezhâr-ı rengâreng
ile tezyîn
İdüp izhâr o demde 'izz-ile şādî-i
bisyârî

11. **demde:-de**
Tarih 39
Mısra: 49
(Fars.) An, vakit, zaman.

Didim tārîhin Es'ad harf-i menkût-
ile ol demde
Çirâgânı mübarek ide Sultân
Ahmede Bārî

12. **demde:-de**
Tarih 42
Mısra: 7
(Fars.) An, vakit, zaman.

Bu demde evc-i sulbinden olup bir
mâh-ı nev tâlî
Cihânı eyledi pür-tâb nûr-ı pâk-i
ihşânî

13. **demde:-de**
Tarih 43
Mısra: 7
(Fars.) An, vakit, zaman.

Sahîfe-i dilimiñ Es'ad o demde
hemân

Bu beyt-i pâk ü dü-tārîh oldu
mersümü

14. **dem:**
Gazel 16
Mısra: 5
(Fars.) Zaman, an.

Ol dem ki zaḥm-ı tîğ-i ecel cāna
kār ide
Ḥüsn-i ḥitāmı merhem-i kâfûr-ı
râhat it

15. **dem:**
Gazel 16
Mısra: 7
(Fars.) Zaman, an.

Pür-süz ide o dem ki beni âteş-i
güneḥ
Âb-ı ḥayât-ı luṭf ile def'-i ḥarâret it

16. **dem:**
Gazel 37
Mısra: 6
(Fars.) Zaman, an.

Olmaz ḥazan-resîde gül-i âl-i 'arız
Her dem hayâlî şîşe-i çeşm-i
terimdedir

17. **dem:**
Gazel 106
Mısra: 2
(Fars.) Zaman, an.

Olsa 'aks-endâz mir'ât-ı dile dîdâr-
ı feyz
Jeng-i ḥod-bînîyi maḥv eyler o
dem envâr-ı feyz

18. **dem:-i**
Kaside 9
Mısra: 20
(Ar.) Kan.

Küşûde naḥl-i gül ü ergavân degil
yer yer
Hacamat itdi demi kaṭra kaṭra oldu
nisâr

19. **demdir:-dir**
Kaside 7
Mısra: 1
1. Nefes, soluk. 2. Herhangi
bir nağmeye sürekli şekilde eşlik
eden ses. 3. Zaman,
an, çağ. 4. İçki. 5. Kan.

Demdir ki dest cāy-i gül-i âteşin
ola
Dil-germ olup hezâr daḥi pür-enîn
ola

20. **demdir:-dir**
Kaside 7

Mısra: 3
1. Nefes, soluk. 2. Herhangi
bir nağmeye sürekli şekilde eşlik
eden ses. 3. Zaman,
an, çağ. 4. İçki. 5. Kan.

Demdir ki lâle dâğ-ı dilin aşikâr
idüp
'uşşâka 'arz-ı süziş ile kām-bîn ola

21. **demdir:-dir**
Kaside 7
Mısra: 5
1. Nefes, soluk. 2. Herhangi
bir nağmeye sürekli şekilde eşlik
eden ses. 3. Zaman,
an, çağ. 4. İçki. 5. Kan.

Demdir nesim-i Şubḥ-ı baḥārî
vezân olup
Cünbîde-sâz-ı naḥl-i dil-i 'aşîkîn
ola

22. **demdir:-dir**
Kaside 7
Mısra: 7
1. Nefes, soluk. 2. Herhangi
bir nağmeye sürekli şekilde eşlik
eden ses. 3. Zaman,
an, çağ. 4. İçki. 5. Kan.

Demdir kemine kaṭra-i nîsân-ı feyz
ile
Her seng-i rîze dâne-i dürr-i semîn
ola

23. **demdir:-dir**
Kaside 7
Mısra: 11
1. Nefes, soluk. 2. Herhangi
bir nağmeye sürekli şekilde eşlik
eden ses. 3. Zaman,
an, çağ. 4. İçki. 5. Kan.

Demdir şafâ-yi bâl ile neşv ü nema
bulup
Her ḥâr u has şükûfe-dih-i engübîn
ola

24. **demdir:-dir**
Kaside 7
Mısra: 13
1. Nefes, soluk. 2. Herhangi
bir nağmeye sürekli şekilde eşlik
eden ses. 3. Zaman,
an, çağ. 4. İçki. 5. Kan.

Demdir Mesîh-i feyz-nümâ rûh-
baḥş olup
Ecsâm-ı mürdegân hayâta karın ola

25. **demdir:-dir**
Kaside 7
Mısra: 15
1. Nefes, soluk. 2. Herhangi
bir nağmeye sürekli şekilde eşlik

eden ses. 3. Zaman,
an, çağ. 4. İçki. 5. Kan.

Demdir ki zât-ı şâhid-i nev-hilkat-i
bahar
Eczâ-yı bihterîn ile güyâ çünîn ola

demâdem:

1. demâdem:
Nazm 12
Mısra: 1
Anbean, sürekli, daima.

Dilâ ümmîd-i vuşlatla demâdem
nâle eylersin
Beni derd-i firâk öldürdi bilmem
sen ne söylersin

dem-â-dem:

1. dem-â-dem:
Tarih 35
Mısra: 6
(Fars.) Her vakit, dâima, her
an.

Cenâb-ı Hâzret-i Mahmûd Hân-ı
Gazî kim
Dem-â-dem olmada mazhar 'atâ-yı
Raḥmâna

2. dem-â-dem:
Tarih 44
Mısra: 22
(Fars.) Her vakit, dâima, her
an.

Yâ Rab o zât-ı ekrem pîr ola 'izz-
ile hem
Müzdâd ola dem-â-dem anda şafâ-
yı bâli

dem-be-dem:

1. dem-be-dem:
Gazel 87
Mısra: 10
An be an, her zaman.

N'ola bu za'f ile ḥamyâze-ger
olsak çü hilâl
Dem-be-dem çille-keş-i 'aşk-ı
kemân-ebrüyuz

dem-beste:

1. dem-beste:
Kaside 5
Mısra: 37
Nefesi bağlanmış, susmuş,
soluğu kesilmiş.

Kâkülûn târına dem-beste kamu
ehl-i yakîn

Gül-i bî-hâr-ı Ruḥuñ bûlbûlidir
Rûhü 'l-emîn

dem-bestesi kıl:

1. dem-bestesi kıl:
Gazel 171
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Susturmak.

Bir usûl-ile kılup bin 'işveyi dem-
bestesi
Çarḥ-ı ḥüsnûn çenberinden geçdi
ol şeh nâz ile

demevî-meşreb ü dil-teşne-be- hündür:

1. demevî-meşreb ü dil-teşne-be-
hündür:
Gazel 124
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
(İnsan için) Kanlı, kanı çok
olan, mizâcî kanın hâkim olduğu
bir vücut yapısının özelliklerini
taşıyan ve gönlü kana susamış
olan.

Olmaz âgeşte-i ḥün itmese bir dem
zîrâ
Demevî-meşreb ü dil-teşne-be-
hündür gâmzeñ

dem-i 'arz-ı hâldir:

1. dem-i 'arz-ı hâldir:
Nazm 8
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Durumunu açıklama zamanı.

'uşşâk-ı bî-nevâya dem-i 'arz-ı
Hâldir
Evc-i keremde kıldı o şeh nâz ile
karâr

dem-i cemden:

1. dem-i cemden:
Gazel 71
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Şarabın mucidi olan Cem'in
dönemi.

Sâkî harâmdır ele çekdirme ayagın
Rindâna duht-ı rez dem-i Cemden
nişânlıdır

dem-i ekdâr:

1. dem-i ekdâr:
Tarih 2
Mısra: 15

Kelime Tipi: -
Keder vakti.

Dem-i ekdâr geçdi şimdi eyyâm-ı
meşerredir
Ki dâhil oldu 'âm-ı şevk-encâm-ı
ferah-peymâ

dem-i eshâr:

1. dem-i eshâr:
Gazel 189
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Sabah vakti.

'Âleme zevk dil-i 'âşîka feyz-
efzâdır
Feleğin her dem-i eshârına mâ-
şâ'allâh

dem-i ferhunde-gâvet:

1. dem-i ferhunde-gâyet:
Tarih 45
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Çok uğurlu vakit.

Cenâb-ı pâdişâh-ı Baḥr u ber
Sultân Mahmûda
Sa'âdetle dem-i ferhunde-gâyet
geldi hoş geldi

dem-i ferruh:

1. dem-i ferruh:
Gazel 28
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Kutlu vakit.

ḥulûş-ı bâl ider eyyâm-ı âlâmı
dem-i ferruh
Ḥalel virmez keder olunca encâmı
dem-i ferruh

2. dem-i ferruh:
Gazel 28
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Kutlu vakit.

ḥulûş-ı bâl ider eyyâm-ı âlâmı
dem-i ferruh
Ḥalel virmez keder olunca encâmı
dem-i ferruh

3. dem-i ferruh:
Gazel 28
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Kutlu vakit.

Hayâl eyle 'asâ en tekrehû
magzâsın ol râsiḥ

Hitâb-ı müstetâbın oldu i 'lâmi
dem-i ferruh

4. dem-i ferruh:

Gazel 28

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kutlu vakit.

Hât-âver olmadıkça vuşlata râzî
degil ol şüh
Habîr ol kim olurmuş fûrkâtîñ
şâmı dem-i ferruh

5. dem-i ferruh:

Gazel 28

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kutlu vakit.

Hatâ eylerse de 'âşık vicâhen
eyleme tevbiñ
Hañ sırrın beyâna eyler ibrâmı
dem-i ferruh

6. dem-i ferruh:

Gazel 28

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kutlu vakit.

Hatar yok Es 'ad elbette olur
endüh-ı gâam mensûh
Hulûş-ı bâl ider eyyâm-ı âlâmı
dem-i ferruh

dem-i fevz-fevzde:

1. dem-i feyż-feyżde:

Kaside 7

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

Çok bereketli zaman.

Şâyân-terîn olan bu dem-i feyż-
feyżde
Endişe böyle bir gazel-i nev-zemîn
ola

dem-i nema:

1. dem-i nema:

Kaside 9

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Büyüme, gelişme zamanı.

Görünce 'illet-i nañl-i bülendi
gülşende
Dem-i nema galeyanın bilüp
hekîm-i bahar

dem-i nevbahâr kıl:

1. dem-i nevbahâr kıl:

Gazel 135

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

İlkbahar mevsimi yapmak.

Verd-i Ruñnâñ benefşe hatîñ zülf-i
sünbülîñ
Yaz vaşf idüp cihânı dem-i
nevbahâr kıl

dem-i nevrüz ol:

1. dem-i nevrüz ol:

Kaside 6

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Nevruz zamanı olmak.

Dem-i nevrüz ola 'îd ola hengâm-ı
bahar ola
Hem ola yümn ile nev 'ahd-i
şâhenşâh-ı Bahr u ber

dem-i nüşirrevân:

1. dem-i nüşirrevân:

Tarih 26

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Nüşirevan

*zamanı. (Nüşirrevân: İran'da 531-
579 yılları arasında hükümdarlık
etmiş ve doğruluğuyla şöhrat
bulmuş olan sasani şahı, "adil"
lakabıyla anılır.).*

Habbezâ sultân-ı vâlâ-câh u luţf-
âlud kim
'Ahd-i 'adline dem-i Nüşirrevân
olmaz 'adıl

dem-i nutk-ı şevk-bahşâ:

1. dem-i nutk-ı şevk-bahşâ:

Kaside 3

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Neşelendiren sözlerin zamanı.

Gel ey gönül ki dem-i nutk-ı şevk-
bahşâdır
Huçeste mevsim-i şâdî-fezâ-yı
inşâdır

dem-i râhat:

1. dem-i râhat:

Tarih 24

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Üzüntüsü, sıkıntısı, ızdırâbı
olmayan zaman.*

Bi-ğamdi 'illâh ki nev hengâm-ı
feyż-â-feyż-i Mevlâdır
Dem-i râhat zamân-ı ma' delet
eyyâm-ı zîbâdır

dem-i rezm-i 'adûda:

1. dem-i rezm-i 'adûda:

Tarih 24

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Düşmanla savaş zamanı.

Felâtûn-fıkr Risto-re'ydir tedbîr-i
milketde
Dem-i rezm-i 'adûda Rüstem-i
meydân-ı heycâdır

dem-i şitâ:

1. dem-i şitâ:

Kaside 9

Mısra: 64

Kelime Tipi: -

Kış vakti.

Nesîm-i 'atîfet ü cüdını vezân itse
Dem-i şitâyı ider feyż-bahş-ı vaqt-i
bahar

dem-i vaşl-ı yârda:

1. dem-i vaşl-ı yârda:

Gazel 41

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sevgiliye kavuşma zamanı.

Muğayyer olsa dem-i vaşl-ı yârda
'uşşâk
Niyâz-ı buselik ile nevâyâ mâ'ildir

dem-i zîbende:

1. dem-i zîbende:

Tarih 39

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Süslü zaman.

Dem-i zîbendesinde kalmadı
rencür 'uşşâka
N'ola her 'işve-bâz u şîve-kâr itse
vefâdârî

demîde ol:

1. demîde ol:

Gazel 176

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yetişmek, büyümek.

Görinen câ-be-câ mü şanma taraf-ı
la'l-i dilberde
Demîde oldu güyâ nev çemen etrâf-
ı Kevserde

demîde olmus:

1. demide olmuş:

Gazel 58

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yetişmek, büyümek.

Degildir hat 'izâr-ı tâb-nâk-i yârda
ey dil
Kenâr-ı bâğda olmuş demide taze
sünböldür

demide olsa:

1. demide olsa:

Gazel 59

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yetişmek, büyümek.

Ben ol helâk-i kâkül-i müşkîn-i
dılberim
Sünbül demide olsa giyâhımda
vechi var

demiri:

1. demiri:

Tarih 35

Mısra: 36

*Ebü'l-Bekâ Kemâliüddîn
Muhammed b. Mûsâ b. İsâ el-
Kâhîrî eş-Şâfiî (ö. 808/1405)
Hayâtü'l-hayevân adlı meşhur
eserin yazarı, Mısırlı hadis ve fıkıh
âlimi.*

Görüp derinde o gül-mîhi çeşm-i
Haddâdî
Sarıldı hemçü Demîrî o bâb-ı zî-
şâna

**dem-katra-riz-i çeşm-i
mahabbet-nigâhıvız:**

1. dem-katra-riz-i çeşm-i

maḥabbet-nigâhıvız:**Gazel 129**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Muhabbetle bakan gözün
döktüğü gözyaşı damlaları.*

Dem-katra-riz-i çeşm-i maḥabbet-
nigâhıvız
Ya'kûb gibi Yûsuf-ı gül-
pîrehenlerin

den:

1. den:

Tarih 4

Mısra: 7

Ayrılma hali eki.

Dü-târîh ile tebrik itmege hâtif den
Es'ad-veş

Bu beyt ile nidâ-yı müjde-i şâdî-
resân geldi

dendân:

1. dendânını:-i, -n, -i

Gazel 144

Mısra: 11

Diş.

kıl o şûhuñ zîver-i silk-i senâ
dendânını
ḥâme Es'ad nazm-ı pâkin dürr-i
meknûn eylesün

2. dendânların:-ları, -n

Gazel 194

Mısra: 7

Diş.

Dendânların gören dehen-i yârda
sanur
La'lîn hokkada iki incü kılâdesi

der:

1. deriñ:-i, -n

Kaside 11

Mısra: 82

Kapı.

Sen o Cemşîd-ḥaşem nâm-ver-i
'âlemsin
Ki deriñ çarḥa irâet ider isti'lâyı

2. derinde:-i, -n, -de

Gazel 111

Mısra: 7

Kapı II huzur, makam.

Ol şeh-i ḥüsnüñ derinde keşret-i
üftâdeden
Şekve-i derd ü firâka bulmadım
fursat dirîg

3. derinde:-i, -n, -de

Kaside 7

Mısra: 46

Kapı II huzur, makam.

Dâmâd-ı pâdişâh-ı Ferîdûn-gulâm
kim
Dârâ derinde bende-i devlet-karîn
ola

4. derinde:-i, -n, -de

Tarih 35

Mısra: 35

Kapı II huzur, makam.

Görüp derinde o gül-mîhi çeşm-i
Haddâdî
Sarıldı hemçü Demîrî o bâb-ı zî-
şâna

5. der:

Muamma 21

Mısra: 2

(Fars.) -dA bulunma hali eki.

Zî ân 'İsî sūḥan bâyed mera
medhūşî-i vuşlat
Be-bîn bâ-zerre-i bî-ḥod ki mihreş
der keşîd elbet

der ü dîvâr:

1. der ü dîvâr:

Tarih 41

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kapı ve duvar.

Sa'âdet tûlî 'izzet 'arzı rîf at ḳadd-
i bālâsı
Der ü dîvârı behcet sâha-i dergâhı
şevḳ-efzâ

der-âgûş:

1. der-âgûş:--a

Gazel 116

Mısra: 4

*Kucaklama II kucakta,
kucağında.*

Bakma nişân-ı fîri olup çille-
keşlige
Bir kez o kaşı yayı der-âgûşa çäre
bak

der-âgûş eylemekdir:

1. der-âgûş eylemekdir:

Gazel 21

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kucaklamak.

Der-âgûş eylemekdir fülke-veş ol
nâ-ḥudâ şūḥı
Sirişk-i çeşmimi ḥasretle deryâ
itmege bâ'îş

der-âgûş idüp:

1. der-âgûş idüp:-üp

Nazm 29

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kucaklamak.

Ol şūḥı der-âgûş idüp öpsem leb-i
la'lin
Kâildim eger düşde de görsem o
şafâyı

der-âgûşî-i mäh:

1. der-âgûşî-i mäh:

Gazel 161

Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Ayı kucaklamak.

Felek de görse mihr-i rüyuñı bir
kerre hasretle
Der-âğüş-i mâha Hâle haşr
itmezdi âğüşın

derbân-ı isme:

1. **derbân-ı isme:**
Muamma 11
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
İsmin kapıcısı, bekçisi.

Derûn-ı dideye ger pâ-nihâd olsa
hayâl-i yâr
Döner derbân-ı isme bu müjem
güyâ mu'ammâdır

der-banı ol:

1. **der-banı ol:**
Kaside 8
Mısra: 56
Kelime Tipi: -
Kapıcısı, bekçisi olmak.

Odur ol fâil-ı müşkıl-küşâ nıhrîr-i
'âlem kim
Sezadır dergehiniñ İbn-i hâcib olsa
der-banı

der-beste dü çesm-i hayretim:

1. **der-beste dü çesm-i hayretim:**
Terkib-bend 1
Mısra: 59
Kelime Tipi: -
*Şaşkınlıkla iki gözünü
kapamış.*

Der-beste dü çesm-i hayretim lîk
Şad vâkı 'a-bîn-i hâb-ı 'aşkıım

der-beste ol:

1. **der-beste ol:**
Gazel 83
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
*Kapalı kapı olmak II
kapanmak.*

'Alemd e harîdâr-ı nîgeh-sâz-ı
rağîsa
Der-beste olan emti'a-i hâl açılmaz

derd:

1. **derdi:-i**
Gazel 102
Mısra: 1
(Fars.) İnsana ıstırap veren

*her türlü hal, sıkıntı, zorluk,
üzüntü.*

Ol âhû-dîde şuhûñ şanmañız derdi
çekilmezmiş
Meger zağm-ı nigâh-ı hûn-perverdi
çekilmezmiş

der-dehen:

1. **der-dehen:**
Lugaz 15
Mısra: 8
Ağzında, dudaklarında.

Kay'-iderler ki gıdâ itdiklerini
def'aten
Cümleniñ gâhî beri eyler gıdâsın
der-dehen

der-dest kıl:

1. **der-dest kıl:**
Gazel 99
Mısra: 9
Kelime Tipi: **Deyim**
Tutuklamak, elde etmek.

kıl dâmen-i haqîkatı der-dest
Es'adâ
Ser-rişte-i nevâzişi ehl-i riyâyâ kes

derd-i derûn:

1. **derd-i derûn:**
Gazel 10
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Gönül kaygısı, tasası.

Bir degil derd-i derûn kim aña bir
çâre kılup
Pest idem lîk hayâlât ile mâlândır
hep

derd-i dil-i zârı:

1. **derd-i dil-i zârı:**
Tahmis 5
Mısra: 20
Kelime Tipi: -
Ağlayan gönlün derdi.

Meger ser-mest imiş hüşyâr
sandım ol sitem-kârı
Zamânsız söyledim derd-i dil-i zârı
kusûr itdim

derd-i dil-i zârım:

1. **derd-i dil-i zârım:**
Rûbai 6
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Ağlayan gönlün derdi.

Tağşîl-i neşât u şevke bir dem
bulsam
Derd-i dil-i zârım anlar âdem
bulsam

derd-i firâk:

1. **derd-i firâk:**
Nazm 12
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Ayrılık derdi.

Dilâ ümmîd-i vuşlatla demâdem
nâle eylersin
Beni derd-i firâk öldürdi bilmem
sen ne söylersin

derd-i fûrkatla:

1. **derd-i fûrkatla:**
Gazel 15
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Ayrılık derdi.

Şerbet-i vuşlat iken dil-haste-i
hecre devâ
Derd-i fûrkatla müdârâ etmek ister
ol tabîb

derd-i hicranî:

1. **derd-i hicranî:**
Müsemmen 1
Mısra: 33
Kelime Tipi: -
Ayrılık derdi.

Derd-i hicranî ile ey şanem-i
nâzende
Rağm ider görse beni düst degil
düşmen de

derd-i ser:

1. **derd-i ser:**
Gazel 201
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Kafa derdi, baş ağrısı.

Yârîñ hevâ-yı zülf-i siyeh-tâbı mü-
be-mû
Sevdâ-perest-i hecr ü gama derd-i
ser gibi

2. derd-i ser:

- Gazel 159**
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Sıkıntı, baş derdi, baş ağrısı.

Nümûde-kâkül-i zencîr-i yâr mi
Es'ad

Dil-i cünün-revişe derd-i ser midir
görünen

derd-i ser çekme:

1. **derd-i ser çekme:**

Gazel 188

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Baş ağrısı çekmek.

kadeş-nüş-i mey-i vuşlat ol Es'ad
bezm-i fikretde
Humâriyla şaķın zehr-âb-ı hecriñ
derd-i ser çekme

derd-mend:

1. **derd-mendinden:-in, -den**

Gazel 75

Mısra: 5

Dertli (aşık bağlamında).

Alur eşk-i dü-çeşmi rûzgârıñ derd-
mendinden
Hevâdan nem kpar biñ kerre
virsen bir selâm almaz

derd-nâk:

1. **derd-nâkim:-im**

Murabba 1

Mısra: 2

Dertli, kederli.

Nâr-ı hicrânıñla ey şüh-ı cihân
Derd-nâkim ben helâkim sîne çäk

2. **derd-nâkim:-im**

Murabba 1

Mısra: 4

Dertli, kederli.

Girye olsa n'ola kârım her zaman
Derd-nâkim ben helâkim sîne çäk

3. **derd-nâkim:-im**

Murabba 1

Mısra: 7

Dertli, kederli.

Derd-nâkim ben helâkim sîne çäk
Ey gül-i zîbende-i bâğ-ı bahâ

4. **derd-nâkim:-im**

Murabba 1

Mısra: 11

Dertli, kederli.

Derd-nâkim ben helâkim sîne çäk

dergâh:

1. **dergâhıñ:-iñ**

Tarih 35

Mısra: 17

Kapı, eşik, huzur, makam.

Cebîn-sâyî hasiri olup o dergâhıñ
Bırakdı postını Ferrâ kenâra pîrâne

dergâh-ı hârâbat:

1. **dergâh-ı hârâbat:**

Nazm 16

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Virane dergahlar.

Serpüş-i kadeş tâc-ı zer-endüd-ı
serimdir
Dergâh-ı hârâbat benim eski
yerimdir

dergâh-ı iclâl:

1. **dergâh-ı iclâl:**

Kaside 6

Mısra: 40

Kelime Tipi: -

Ulu dergah, huzur.

Sen ol şâhib-kırân-ı rub'-ı
meskûñsun ki Rüstemler
İder şad 'acz ile dergâh-ı iclâlinde
vâz'-ı ser

dergâh-ı 'izz ü şefkatine:

1. **dergâh-ı 'izz ü şefkatine:**

Kaside 4

Mısra: 77

Kelime Tipi: -

Merhamet ve yücelik kapısı.

Dergâh-ı 'izz ü şefkatine yüz sürüp
ider
Ol demde Hâzretiñden ümîd-i
şefâ'atı

dergâh-ı 'izzet:

1. **dergâh-ı 'izzet:**

Kaside 4

Mısra: 67

Kelime Tipi: -

Yüce dergah, kapı, huzur.

Dergâh-ı 'izzetiñdir eyâ nûr-ı
Kirdgâr
Kâr-âverân-ı ma'siyetiñ cây-ı
şefkatı

dergâh-ı mu'allâ:

1. **dergâh-ı mu'allâ:**

Tarih 41

Mısra: 57

Kelime Tipi: -

Yüce dergah.

şadef-âsâ bu dergâh-ı mu'allâ ana
me'vâdır
Vücûd-ı nâzenînidir içinde gevher-
i yek-tâ

dergâh-ı re'fetiñdir:

1. **dergâh-ı re'fetiñdir:**

Kaside 1

Mısra: 124

Kelime Tipi: -

Merhamet kapısı.

Ey bādî-i vücûd-ı cihan mefhar-ı
rûsûl
Dergâh-ı re'fetiñdir olan Halkâ
mültecâ

dergeh:

1. **dergehiñiñ:-i-niñ**

Kaside 3

Mısra: 51

Kapı, eşik, huzur, makam.

O seyyid-i sened-i cümlesin ki
dergehiñiñ
Gubârı kuhl-i cilâ-bağş-ı çeşm-i
dünyâdır

2. **dergehiniñ:-i-niñ**

Kaside 8

Mısra: 56

Kapı, eşik, huzur, makam.

Odur ol fâil-ı müşkıl-küşâ nıhrîr-i
'âlem kim
Sezadır dergehiniñ İbn-i hâcib olsa
der-banı

3. **dergehiñe:-in, -e**

Kaside 5

Mısra: 13

Dergah || Huzur, makam.

Varıcağ dergehiñe ol şeh-i 'âlî-
câhiñ
Mefhar-i 'âlemyân yanı
Resûlu 'İlâhiñ

4. **dergehinde:-in, -de**

Gazel 120

Mısra: 14

Dergah || Huzur, makam.

Hem-ser-i gerdün olurduñ ol hıdv-
i 'âlemiñ
Dergehinde câyıñ olsa rûtbe-i
huddâmlık

5. **dergehinde:-in, -de**

Tarih 29

Mısra: 26

Dergah || Huzur, makam.

Tā-be-mahşer bīm-i kahr-u
heybetinden sū-be-sū
Dergehinde 'abd-i gerden-beste
olsun serkeşān

dergeh-i 'atıfet ü merhamet:

1. dergeh-i 'atıfet ü merhamet:

Kaside 2

Mısra: 85

Kelime Tipi: -

Şefkat ve cömertlik kapısı.

Dergeh-i 'atıfet ü merhametindir
çünkü
Müznibāna nice şefkatle şefā'at-
bahşā

dergeh-i cūd-āver:

1. dergeh-i cūd-āver:

Kaside 2

Mısra: 83

Kelime Tipi: -

*Cömertlik veren/davranan
kapı.*

'Arz-ı hāl eylemege dergeh-i cūd-
āverine
İtdiler medhiñi ser-levha-i evrāk-ı
recā

dergeh-i devlet:

1. dergeh-i devlet:

Tarih 46

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Devlet kapısı II Mutluluk
dergahı.*

Dergeh-i devletiniñ bendelerine
Es'ad
Oldı tārīh bu fermān-ı celīl-i şāhī

dergeh-i devlet-me'ābīndan:

**1. dergeh-i devlet-me'ābīndan:-
iñ, -dan**

Gazel 125

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Padişahın dergahı, huzuru.

Māh-rüyān-ı cihānīñ hüsñ ü ān u
nahveti
Müktesebdir dergeh-i devlet-
me'ābīndan seniñ

dergeh-i feyyāz-ı bī-zınnnet olan:

**1. dergeh-i feyyāz-ı bī-zınnnet
olan:**

Gazel 64

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Cimri olmayanların bereketli
dergahı.*

Melāzı dergeh-i Feyyāz-ı bī-zınnnet
olan Es'ad
'İbād-ı merhamet-nā-dān-ı
'ālemden recāsızdır

dergeh-i iclāl:

1. dergeh-i iclāl:

Tarih 24

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Büyüklük dergahı.

Ki hayl-i āşafān dergeh-i iclālını
bir bir
Firāsetle tezekkür kıldı tā kim
mihre ahrādır

dergeh-i şāh-ı şüküfe-i cemen:

1. dergeh-i şāh-ı şüküfe-i cemen:

Kaside 9

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

*Cemenin çiçeklerinin şahının
huzuru.*

Seher ki dergeh-i şāh-ı şüküfe-i
çemene
Yegān yegān olıcağ cem' cümle-i
ezhār

dergeh-i vālā-vı hak olan:

1. dergeh-i vālā-yı hağ olan:

Gazel 36

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Allah'ın yüce dergahı.

Es 'ad penāhı dergeh-i vālā-yı Hağ
olan
Elbet sezā-yı rahmet-i Perverdgār
olur

der-hāb:

1. der-hāb:

Gazel 125

Mısra: 5

Uyku kapısı, uyku esnasında.

Fitneler der-hāb bīm-i gāmze-i
pür-şürdan
Neş'eler ser-mest keyf-i la'l-i
nābīndan seniñ

2. der-hāb:

Gazel 130

Mısra: 8

Uyku kapısı, uyku esnasında.

Mihr-i felek esir-i firāş-ı gurūb
ider
Der-hāb görse maşrık-ı pisterde
gerdeniñ

der-hāb ol:

1. der-hāb ol:

Kaside 9

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Uykuda, uyur durumda
olmak.*

Firāş-ı hākde der-hāb olup yağod
deyden
Yatırdı hırka-i berfi be-düş idüp
ezhār

der-hāl:

1. der-hāl:

Gazel 25

Mısra: 3

Hemen, o anda, şimdi.

Hāl-i rencūr-ı gāmı der-hāl ider
şevk-i ferah
Hüküm olursa kīmyadır diyü
şâyandır kadeh

2. der-hāl:

Lugaz 17

Mısra: 10

Hemen, o anda.

Halt ider nāmını kim itse su'āl
Durup efsün okur aña der-Hāl

3. der-hāl:

Gazel 134

Mısra: 4

Hemen, çabucak, der-hāl.

Nigāh-ı mesti girībān-ı şabrım
almış iken
Yetişdi gāmze de çāk itdi sīnemi
der-Hāl

**der-i beyt-i huda vü melce-i şāh
u gedādır:**

**1. der-i beyt-i huda vü melce-i
şāh u gedādır:**

Tahmis 1

Mısra: 35

Kelime Tipi: -

*Allah'ın evinin kapısı ve
yoksul ile padişahın sığınağıdır.*

Der-i beyt-i Huda vü melce-i şāh u
gedādır bu
kılup Ruḥ-süde-gāh 'izzetle her cā-
yı şeref-nākīñ

der-i dildār:

1. der-i dildār:**Gazel 204**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Sevgilinin kapısı.

Sabā sünbül-sitān-ı bağa būsā-yı
‘abır oldu
Meger peygām kākülle der-i
dildārdan geldi

der-i hāhiş:**1. der-i hāhiş:****Gazel 199**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -
İstek kapısı.

Der-i hāhişte ümmid-i kadem-
renci-i dilberle
Mişāl-i Halka Es‘ad dīde-i hūn-bār
kalsun mı

der-i ikbāl açılmaz:**1. der-i ikbāl açılmaz:****Gazel 83**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -
İkbal kapısı açılmamak.

Çār olsa da ger revzene-i çeşm
ümid
‘uşşāka o mehden der-i ikbāl
açılmaz

der-i meyhāneden:**1. der-i meyhāneden:****Muamma 12**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Meyhane kapısı.

Tururlar hep ayāğ üzre der-i
meyhāneden yārān
Döner yok ey dil anda cām-veş nā-
gāh var sende

der-i yāriñdū-çeşm-i hāhişe:**1. der-i yāriñdū-çeşm-i hāhişe:****Gazel 102**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -
*(Sevgilinin) arzulanen iki
gözünün kapağı.*

Gözünde uça da ger tūtiyā kılmak
yine Es‘ad
Der-i yāriñdū-çeşm-i hāhişe gerd
çekilmezmiş

derin:**1. deriñde:-de****Rübai 3**

Mısra: 3

1-İç kısımda, aşağılarda. 2-
Gönül, yürek.

Dür eylemeden beni deriñde besdir
Seng-i teh-i na‘liñe mutābık kılsañ

der-kār eyler:**1. der-kār eyler:****Nazm 5**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Belli etmek, ortaya çıkarmak.

Bu ne gerden-i münevver ki fūrūğ
mihre beñzer
Anı da had ile eyler dün ü gün
zevāle der-kār

der-kār olup:**1. der-kār olup:****Gazel 151**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
*Āşikār ve belli duruma
gelmek.*

Midād şanma olup vaşf-ı hātṭiñā
der-kār
Döker siyāh ‘arāk rüy-i hāme
şerminden

der-kār olurdu:**1. der-kār olurdu:****Gazel 130**

Mısra: 15

Kelime Tipi: -
*Malum, aşıkār, bilinen, belli
olmak.*

Der-kār olurdu tavk-ı girībānım
olmağa
Görse hilāl-i şa‘şa‘a-güster de
gerdeniñ

der-kār-ı ‘atā vü cūd:**1. der-kār-ı ‘atā vü cūd:****Kaside 6**

Mısra: 33

Kelime Tipi: -
*Cömertlik ve ihsanın ortaya
çıkması.*

Kef-i kulzüm-nevālī olsa der-kār-ı
‘atā vü cūd
Cihani kaṭra-i nāçizi leb-riz-i gınā
eyler

der-kemīn ol:**1. der-kemīn ol:****Kaside 7**

Mısra: 54

Kelime Tipi: -
*Pusuda, gizlenerek saldırıya
hazır durumda olma.*

Dādār-ı saf-şikāf-ı Tehemten-
şükūh kim
Savlet hirās-ı kahrı ile der-kemīn
ola

der-kenār oldu:**1. der-kenār oldu:-dı****Gazel 108**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -
*Bir yazının kenarına not
olarak konulmak II Ortaya çıkmak,
görünürde olmak.*

Bālā-yı arz-ı Hāle mahalli
dinilmedin
Müsvedde oldu Hāl-i dile der-kenār
haṭ

dermān:**1. dermān:****Nazm 23**

Mısra: 1

Çare, ilaç, devā.

şad-pāre kılsañ yine dermān da
seniñdir
Bu dil de seniñ hañçer-i bürrān da
seniñdir

dermān kıl:**1. dermān kıl:****Muamma 15**

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Kalp İfade**
*Derde derman bulmak. Çare
olmak.*

Nuṭṭ-ı pākiñden olur olursa tertīb-i
devā
Bātın u zāhır leb-i la‘lini dermān
kıl baña

der-niyām olmaz:**1. der-niyām olmaz:****Gazel 78**

Mısra: 16

Kelime Tipi: -
Kına sokulmuş biçimde, kılıfta.

Çü mirriḥ-i felek ol ğamze hūn-
āğēstedir her dem
O şemşir-i kaçā-te‘sir hergiz der-
niyām olmaz

der-perde ol:**1. der-perde ol:****Gazel 130**

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Perdede olmak, örtülü, kapalı olmak.

Āfākı tîre-gün ider âh-ı gelü-güdâz
Oldukça gîsuvân ile der-perde
gerdeniñ

der-pev:**1. der-peydir:-dir****Lugaz 10**

Mısra: 16

Peşî sıra, ardî sıra.

Kendiniñ âfeti çok bir şeydir
Kande olsa husemâ der-peydir

der-pîş id:**1. der-pîş id:****Kaside 8**

Mısra: 70

Kelime Tipi: **Deyim***Dikkate almak, anlamak.*

Görüp nazm-ı belâgat-tâbımı tahrîr
içün her gün
Felek der-pîş ider zer-Şafha-i
mîhr-i dirahşânı

derpîşi olmasa:**1. derpîşi olmasa:****Gazel 128**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Hayal etmek, dikkat etmek,
önemsemek, Önde tutmak, göz
önünde tutmak..*

Mîhr-veş mümkindi manzûr-ı
cihân olmak hele
Olmasa Es'ad eger derpîşi âfet-
şöhreniñ

ders:**1. dersin:-i, -n****Kaside 8**

Mısra: 37

Bilgi, öğüt.

İdüp mâ-lâ-yüsag dersin feragat
dest ü sahralar
Edeb tahsil idüp şimdi okur emsâl-
i meydânı

2. dersin:-i, -n**Kaside 8**

Mısra: 39

Bilgi, öğüt.

Muhîr ü Baħr-ı rā'ik dersin idüp su
gibi ezber
Kitāb-ı nehri cûlar şerh iderler
şimdi pinhânı

3. dersiyile:-i-y-le**Kaside 8**

Mısra: 19

Ders, bilgi.

Gehî Tārîh-i 'Aynî gâh Nürü'l-
'ayn dersiyile
Açıldı nergisiñ evvel nazarda
çeşm-i iz'ânı

der-sefer:**1. der-sefer:****Kaside 1**

Mısra: 57

Seferde olmak.

Cüz'î de olsa mücibe-i hevfe der-
sefer
Küllî gerek itâ'at-i fermân-ı
Kibriyâ

ders-gâh-ı gülşen:**1. ders-gâh-ı gülşen:****Kaside 8**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gül bahçesinin dersliği.

Seher kim ders-gâh-ı gülşeni
ta'mîr ü tezyine
Olunca pâdişâh-ı nevbahârîñ emr ü
fermanı

ders-i gülîstan:**1. ders-i gülîstan:****Kaside 8**

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

*Gülîstan dersi. Gülîstan:**Sadî'nin meşhur eseri.*

Kitāb-ı İbn-i verdiden sebağ-hân
eyleyüp evvel
Okutdı soñra tıfl-ı goncaya ders-i
Gülîstanı

ders-i zû'-i mısbah:**1. ders-i zû'-i mısbah:****Kaside 8**

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

*Mısbaħ'ın yazarının
dersleri.(Mutarriẕi'nin (ö.**610/1213) Arap gramerine dair
eseri II kandil, çerağ).*

İdince yâsemen itmam ders-i zû'-i
Mısbâhı
Hemân Tefsîr-i Beyzâvîye masruf
ıtdi ezmânı

dersiñ oku:**1. dersiñ oku:****Kaside 8**

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

Bilgilenmek, ders almak.

Dürer dersiñ okurken şebnem-i
üftâde gülşende
Görüp şemsiyye ebhâsın kâpıldı
oldı hayranı

derün:**1. derünün:-ın****Gazel 14**

Mısra: 4

*1. gönül 2. iç 3. arka 4. bağır,
göğüs.*

Külef sanma hüveydâ sîne-i âyine-
dârında
Derünün vakf-ı dâğ-ı deşne-i takdîr
ider mehtâb

2. derüna:-a**Gazel 31**

Mısra: 5

*1. gönül 2. iç 3. arka 4. bağır,
göğüs.*

Dâğ ur derüna eyleme tîr-i nigâhı
red
Dil-dâdeñim anıñla beni eyle ber-
murâd

3. derüni:-ı**Lugaz 12**

Mısra: 8

*1. İç, iç taraf, dâhil. 2. Kalp,
yürek, iç, bâtın.*

O deñlü vüs'atı var tab'ında el-
Hâşıl
Derünü Baħrına girseñ bulunmaya
sâhil

4. derün:**Gazel 163**

Mısra: 5

Gönül, kalp, yürek.

Derün pür-zaħm-ı tîğ-i ğamze-i
hün-rîz iken şimdi
Baña efsûn idüp ser-beste kıldı
mü-be-mü gîsû

5. **derūnumdan:-um, -dam****Gazel 170**

Mısra: 13

Gönül, kalp, yürek.

Dür-i nikât çıkarsa n'ola
derūnumdan
Olan ma'adin-i lü'lüdur Es'adā
yemde

6. **derūnı:-ı****Kaside 3**

Mısra: 22

İçi, iç tarafı.

Dehen ki kenz-i güzîn-i sühan-
cevānib olup
Derūnı çünkü leb-ā-leb nukūd-ı
ma'nādır

7. **derūnum:-(u)m****Gazel 155**

Mısra: 11

(Aşığın) gönlü.

N'ola sevdā-yı zülfiñle derūnum
olsa âteş-ñiz
Şeb-i deycür ider izhār-ı sūz
elbette deryādan

8. **derūnumda:-um, -da****Gazel 38**

Mısra: 5

*(Fars.) İç, iç taraf, dâhil II.**Kalp, yürek, iç, bâtin.*

Büy-bağş olsa derūnumda o hâl-i
'anber
Dil-i pür-dâğ-ı müşebbek aña bir
micmer olur

9. **derūnuñ:-uñ****Tahmis 1**

Mısra: 31

*(Fars.) İç, iç taraf, dâhil II.**Kalp, yürek, iç, bâtin.*

Derūnuñ mansıb-ı gurrendegiden
cebr idüp 'azl it
Sivādan keff-i yed kıl terk-i kār-ı
gaybet ü hezl it

derūna urur:1. **derūna urur:****Kıt'a 5**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Cığere saplamak.

Yine derūna urur zağmı tığ-i
gāmze ile
O kîne-cū kılıc ilhağ ider
ze'āmetine

derūnı:1. **derūnı:****Tahmis 2**

Mısra: 23

*Derin; meseleleri derinlikli
olarak hissedip görebilen.*

Teveccüh kıl derūnı bî-hod ol dil
virme ağyara
Cemāl-i haqdadır maḥz-ı teselli
'aşığ-ı zara

2. **derūnı:****Gazel 157**

Mısra: 5

İçten, kalbi, gönülden.

Derūnı nâledir bādî vesah-sāyî-i
ekdāra
Kıyās it safvet-i kalbi şadā-yı
cüşiş-i cūdan

derūn-ı âhenin-i yāra:1. **derūn-ı âhenin-i yāra:****Muamma 9**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sevgilinin demir gibi kalbi.

İderdim ben de bî-had bülbül-āsā
āhı biñ kerre
Derūn-ı âhenin-i yāra te'sir itse bir
zerre

derūn-ı dide:1. **derūn-ı dide:****Muamma 11**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gözün içi.

Derūn-ı dideye ger pā-nihād olsa
hayāl-i yār
Döner derbān-ı isme bu müjem
güyā mu'ammadır

derūn-ı dildedir:1. **derūn-ı dildedir:****Gazel 46**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gönlün içi.

Derūn-ı dildedir küncāyişi 'aşğ-ı
dilārānıñ
'Aceb gevherdir ol kim genc-i âteş
içre pinhandır

derūn-ı kîne-tab'an:1. **derūn-ı kîne-tab'an:****Gazel 80**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kindarların gönlü.

Derūn-ı kîne-tab'an 'aşğā cāy-ı
bih-terin olmaz
Belî âyineden târîde-şüret
müstebîn olmaz

**derūn-ı nâle-meshūn-ı figân-
icādın:**1. **derūn-ı nâle-meshūn-ı figân-
icādın:****Gazel 137**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Meydana çıkan feryadın
inlemeleriyle dolu gönlü.*

Çü Es'ad gevher-i 'aşğ u maḥabbet
ile mālândır
Derūn-ı nâle-meshūn-ı figân-icādın
ey bülbül

derūn-ı pākine:1. **derūn-ı pākine:****Gazel 146**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Temiz kalp.

Haber vir intizārım Es'adā da'vet
kılup yāri
Derūn-ı pākine bir gayr niyyet
gelmesün gelsün

derūn-leb-ā-leb-i pākize:1. **derūn-leb-ā-leb-i pākize:****Kaside 3**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Saf ve içi ağzına kadar dolu.

Dehān-ı dānişin eyle küşāde kim o
şadeñ
Derūn-leb-ā-leb-i pākize dürr-i
ma'nādır

dervā:1. **deryāyı:-yı****Gazel 31**

Mısra: 8

Deniz.

Duramaz hevā-yı zülf ile cüşān olur
fü'ād
Deryāyı mevc-ñiz ider elbette
tünd-bād

2. **deryāyı:-yı****Kaside 11**

Mısra: 28

Deniz.

Dile bādī-i hurūş oldu hevā-yı zūlfı
Bāddır eyleyen emvāc-sitān
deryayı

3. deryayı:-yı
Kaside 11
Mısra: 34
Deniz.

Dāne-i eşk-i ğam eyler dil-i safiye
Eşer
Dāğ ile kaṭra-i bārān pür ider
deryayı

4. deryayı:-yı
Kaside 11
Mısra: 56
Deniz.

Cevher-i tūğ kadar tabına hem-āb
olamaz
Ne kadar mevc-sitān itse sabā
deryayı

5. deryādan:-dan
Gazel 155
Mısra: 12
Bahr, deniz.

N'ola sevdā-yı zūlfūnle derūnum
olsa āteş-ḥīz
Şeb-i deycūr ider izḥār-ı sūz
elbette deryādan

6. deryayı:-yı
Tarih 40
Mısra: 16
Bahr, deniz.

O denlū tarz u tarh-ı dil-pesendi
ḥoş-nümādır kim
Uzakdan 'āşık-ı dil-dāde kıldı
ḥüsni deryayı

7. deryā:
Lugaz 19
Mısra: 21
(Fars.) Deniz.

Olsa sānī olur o bir deryā
Hütü ka'rında cilve-ger gūyā

8. deryā:
Tarih 5
Mısra: 6
(Fars.) Deniz.

Odur ol menhel-i 'azbü'l-furāt-ı
fazl u dāniş kim
Nübū'ından cihān-ı 'ilm olur bī-
ka'r bir deryā

9. deryā:
Tarih 21
Mısra: 12
(Fars.) Deniz.

Leşker-i Nemçe hurūş itse de sūy-
be-sū
Nemçe gelmez gözine olsa çü
derya bī-had

10. deryā:
Tarih 44
Mısra: 16
(Fars.) Deniz.

Ol nev serāy-ı eyman o deñlū
nūzhet-efgen
Deryā daḥi ırakdan dildāde-i
cemālī

11. deryāya:-ya
Tarih 41
Mısra: 25
(Far.) Deniz.

Şu 'ā 'ı ol kadar Te'şir kılmışdır ki
deryāya
şadefler kesb-i tāb itmekle oldu
lū'lū-yı lālā

dervā itmege:

1. deryā itmege:
Gazel 21
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Deniz yapmak.

Der-āgūş eylemekdir fülke-veş ol
nā-ḥudā şūḥı
Sirişk-i çeşmimi ḥasretle deryā
itmege bā'ış

dervāçe-i mevc-āver-i tāb olsa:

1. dervāçe-i mevc-āver-i tāb olsa:
Gazel 165
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Parlaklıkla dalgalanan göl
olmak.

Dervāçe-i mevc-āver-i tāb olsa
'aceb mi
Kim dil gibi yektā gühere cādır o
sine

dervā-vı bezmde:

1. deryā-yı bezmde:
Gazel 39
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Kavuşma denizi.

Sür zevrāk-ı piyāleyi deryā-yı
bezmde
Yāri kināre çekmeniñ āsān rāhıdır

dervā-vı fiten:

1. deryā-yı fiten:
Gazel 149
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Fitne denizi.

Rīziş-i girye degil çeşm-i füsün-
sāzında
Oldı pür-mevc-i telātum-zede
deryā-yı fiten

dervā-vı sūhanda:

1. deryā-yı sūhanda:
Gazel 80
Mısra: 17
Kelime Tipi: -
Söz/şîir denizi.

Şināh itdikçe deryā-yı sūhanda
ḥāme-i Es'ad
Kesel gelmez çü emvāc-ı pey-ā-
pey çin çin olmaz

dervūze-kār-ı nakd-i nazm olsa:

1. dervūze-kār-ı nakd-i nazm
olsa:
Gazel 156
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Şîir sermayesinin dilencisi
olmak.

Gedāyān-ı sūhan dervūze-kār-ı
nakd-i nazm olsa
Sezādır Es'adın i'cāz-ı ṭab'-ı
kāmrānından

der-zindān:

1. der-zindān:
Lugaz 10
Mısra: 14
Zindan içinde.

Olsa dāim n'ola giryān sūzān
Kimi maslūb kimi der-zindān

deşne-i ğamze-i mirrīh-i felek- düzından:

1. deşne-i ğamze-i mirrīh-i felek-
düzından:
Gazel 153
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Feleği diken merih(mars)'in
yan bakişının hançeri.

Zaḥmı kāfūr-ı hayātımdır anıñ havf
itmem
Deşne-i ğamze-i mirrīh-i felek-
düzından

dest:

1. **destimde:-im, -de****Gazel 121**

Mısra: 4

El.

O rind-i bâde-ğâr-ı bezm-ğâh-ı
fûrkatim ammâ
Yanımda sâkî-i gül-çihre destimde
şarâbım yok

2. **desti:-i****Gazel 20**

Mısra: 10

El.

Sûd virmez hod-fürüşâna temellük
Es'adâ
Desti dâmen-ğîr-i aşhâb-ı riya
itmek 'abeş

3. **destinde:-de, -in****Gazel 161**

Mısra: 4

El.

'Aceb mi fıkı-i şahbâ-yı lebi kılsa
beni kec-rev
Degil destinde pâ-lagzîde-i refîarı
ser-ğuşın

4. **desti:-i****Gazel 114**

Mısra: 9

El, avuç.

Büs iderdim ya ayağı girse ya desti
ele
Es'adâ sâkî-i sîmîn-sâkî görsem
mey-be-kef

5. **deştler:-ler****Kaside 12**

Mısra: 55

Çöl, bozkır.

Deştler olsa hevâ-dâr-ı nesîm-i
cûdı
Ola hod-rüste nebatı gül-i ahmer
lâle

6. **dest:****Kaside 7**

Mısra: 1

(Fars.) Bozkır, ova, sahrâ,
çöl.

Demdir ki dest cây-i gül-i âteşin
ola
Dil-germ olup hezâr daği pür-enîn
ola

dest ü dāmānın:1. **dest ü dāmānın:-in****Gazel 160**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

El ve etek.

Tezâhum-ğâh-ı büşiş eyleyenler
dest ü dāmānın
İder vakf-ı nisâr-ı dürr ü gevher
dest ü dāmānın

2. **dest ü dāmānın:****Gazel 160**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

El ve etek.

Bulur kayd-ı tekâpûdan rehâ nâdî-i
'âlemde
O merdümünden ki hergiz çekse eller
dest ü dāmānın

3. **dest ü dāmānın:****Gazel 160**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

El ve etek.

Harîs-i iktisâb-ı şân olan bed-kîşler
Halka
İder takbîl için âmâde ekser dest ü
dāmānın

4. **dest ü dāmānın:****Gazel 160**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

El ve etek.

Tezerv-i hüşi cevî-i nâ-şekîbîye
ider perrân
kalur pes-mânde kılsa bâl ü per ger
dest ü dāmānın

5. **dest ü dāmānın:****Gazel 160**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

El ve etek.

hakîkat üzre kârın itmeyen sencîde
nâkışdır
Kef-i mîzânı kılsa rûz-i mahşer
dest ü dāmānın

6. **dest ü dāmānın:****Gazel 160**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

El ve etek.

kalur elbette sıfru'1-yed ne deñlü
kâmrân olsa
Nukûd-ı 'aşkdan Hâlî tutanlar dest
ü dāmānın

7. **dest ü dāmānın:****Gazel 160**

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

El ve etek.

Libâs-ı Hâlden ol kim 'alâyık-şüy
ola Es'ad
İder mi çirk-i âlâyîşle bed-ter dest
ü dāmānın

**dest ü dāmānın tezâhum-ğâh-ı
büşiş evleyenler:**1. **dest ü dāmānın tezâhum-ğâh-ı
büşiş eyleyenler:****Gazel 160**

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Kalp İfade**

Elini eteğini öpmek için
izdihâm çıkarmak.

Tezâhum-ğâh-ı büşiş eyleyenler
dest ü dāmānın
İder vakf-ı nisâr-ı dürr ü gevher
dest ü dāmānın

dest ü sahra:1. **dest ü sahra:****Kaside 8**

Mısra: 37

Kelime Tipi: -

Çöl ve bozkır.

İdüp mâ-lâ-yüsag dersin feragat
dest ü sahralar
Edeb tahsil idüp şimdi okur emsâl-
i meydânı

dest urmasun:1. **dest urmasun:-sun****Gazel 31**

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Deyim**

Elini sürmek, dokunmak.

Dök mâr-ı zülfî sîne-i sîmîniñ eyle
bend
Dest urmasun o dağmeye ağıyar-ı
bed-nihâd

dest-âmüz-ı ikbâlim:1. **dest-âmüz-ı ikbâlim:****Gazel 136**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Talihi ele almak.

Sıfr dest-âmüz-ı ikbâlim uçurmak
istememez
Pençe zîbidir hümâ-yı lâne vâlâ-yı
emel

dest-âmüz-i ünsi:

1. dest-âmûzî-i ünsî:**Gazel 140**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Arkadaşlığı ele almak.

O vahşî şâh-bâz-ı nâza dest-âmûzî-i ünsî

Daği nev-beste-çeşm-i hışm-ı vahşetken ben öğretdim

destâr-ı 'abbasî:**1. destâr-ı 'abbasî:****Gazel 120**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Abbasi sarığı.

Rinde şâm-ı kûtehî destâr-ı

'Abbasî yeter

Rüzenin rûzın sen al zâhid Beyâz ihrâmlık

dest-be-dâmân:**1. dest-be-dâmânîm:****Gazel 131**

Mısra: 2

Eteğini eline almış, yakalamış.

Mânend-i sâye pâyîna üftanıñım seniñ

Ey serv-i nâz dest-be-dâmânîm seniñ

dest-bûs:**1. dest-bûsa:-a****Nazm 9**

Mısra: 1

El öpmek, saygı göstergesinde bulunmak.

Çekdi dâmen dest-bûsa daği

Ruhsat virmedi

'âşıka el virdigin ol mest-nahvet virmedi

deste cām almaz:**1. deste cām almaz:****Gazel 75**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Eline kadeh almamak.

Görüp kem-ter neşât-ı dil-firîbin sâgar-ı dehrîñ

Bilür renc-i ħumârı rind olanlar

deste cām almaz

dest-gâh:**1. dest-gâhımdan:-ım, -dan****Gazel 136**

Mısra: 5

Tezgaħ; kudret, iktidar.

Oldı perrân dest-gâhımdan gurâb-ı iğtirâb

Başladı pervâza zîrâ bâz-ı heylâ-yı emel

dest-i bed-kışâne:**1. dest-i bed-kışâne:****Gazel 111**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kötü karakterlinin eli.

Hem-dem-i ğayret-şikestân oldı ol âfet dirîğ

Dest-i bed-kışâne girdi dâmen-i 'ismet dirîğ

dest-i çîn-i hecri:**1. deşt-i çîn-i hecri:****Gazel 163**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ayrılık Çin'inin çölü.

'Aceb mi nâfe-veş çâk-ı girîbân eylesem Es'ad

Baňa cây itdi deşt-i Çîn-i hecri ol gözi âhû

dest-i cism-i 'ürvânî:**1. deşt-i cism-i 'ürvânî:****Nazm 6**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Çıplak beden çölü.

Pür itdi lâle-i Dâğ ile deşt-i cism-i 'ürvânî

Gel ey şem'-i şeb-ârâ sîneye seyr it Çerâğânı

dest-i derk-i ketb ü şümâr:**1. dest-i derk-i ketb ü şümâr:****Kaside 9**

Mısra: 68

Kelime Tipi: -

Hesabın ve yazının anlama eli.

Kerem-ver âsaf-ı Hâtem-meniş ki kılmağ için

'Atâ-yı yek-demesin dest-i derk-i ketb ü şümâr

dest-i dil-i a'dâ:**1. dest-i dil-i a'dâ:****Kaside 10**

Mısra: 56

Kelime Tipi: -

Düşmanın gönül eli.

Ol saf-der-i Cem-menkabe kim güş-i semendi

Dest-i dil-i a'dâya ezâ-zâ-yı kalemdir

dest-i girîbân olsun:**1. dest-i girîbân olsun:****Müsemmen 1**

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Yakasını yırtmak, parçalamak.

Nice bir şabr ile dil dest-i girîbân olsun

Nice bir âteş-i hicran ile süzân olsun

dest-i hârdan:**1. dest-i hârdan:****Gazel 54**

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Dikenin eli.

Divân-ı şâh-ı verde çıkup dest-i hârdan

Bûlbûllerin fiğân iderek iştikâsı var

dest-i havâl-i evel:**1. dest-i hayâl-i evel:****Gazel 141**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Önceki düşüncenin eli.

Ĥâl-i evâhîr olmuş iken mü-be-mü nüvişt

Bilmezdi daği dest-i hayâl-i evel kalem

dest-i hayret:**1. dest-i hayret:****Gazel 199**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Hayret eli, şaşkınlık eli.

hayâl-i ebruvânın ile hergiz dest-i hayretde

Kemân-âsâ gönül ĥamyâze-rîz-i zâr qalsun mı

dest-i ikbâl:

1. **dest-i ikbāl:****Kaside 8**

Mısra: 53

Kelime Tipi: -
Talihin eli.

Merāhim dest-i ikbālinde peyda
lāle-i ḥamrā
Mekārim gül-riyāz-ı devletiniñ
verd-i handanı

dest-i kazā:1. **dest-i kazā:****Gazel 61**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Kaza eli, takdir-i ilahinin
tecellisine vesile olma.*

ḥaṭ degil ḥüsünüñ hıfz itmek için
dest-i kazā
Vefk'dir eyledi ol levḥa-i sîme
taḥrîr

dest-i lutf:1. **dest-i lutf:****Kaside 2**

Mısra: 87

Kelime Tipi: -

İyilik eli, yardım eli.

Dest-i lutfuñ ile girdāb-ı gadabdan
kurtar
Es'ad-ı gark-ı yem-i cürmi daḥi
rüz-i ceza

dest-i niyāz:1. **dest-i niyāz:****Gazel 181**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yakariş eli, dua.

Nerm olmadıkça dest-i niyāz ile ey
gönül
Ol kaşı yā kināra çekülsün mi
zürına

dest-i şîrîn-i melāhat:1. **dest-i şîrîn-i melāhat:****Kaside 12**

Mısra: 37

Kelime Tipi: -

Güzelliğin tatlı ovası.

Deşt-i şîrîn-i melāhatda mı bitdi
bilmem
Oldı hem neş'e-fiken hem ferah-
āver lāle

dest-i ta'at-kār:1. **dest-i ta'at-kār:****Tarih 3**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
İbadet edenin eli.

Tazarru'-gāh-ı mevcūdāt-ı 'ālem
dinse lāyıkdr
Ki her bir revzeni bir dest-i ta'at-
kār ider imā

dest-i ümmīdime:1. **dest-i ümmīdime:****Müsemmen 1**

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Ümidin eli.

Dest-i ümmīdime girmezse eger
damanıñ
N'eyleyim mansıbını devletini
dünyanıñ

destini:1. **destini:-i, -ni****Kaside 5**

Mısra: 16

Vücut organı el.

Eyle isār-ı dūr-i pāk-i tahiyyāt ü
salāt
Ba'd-ez-in destiniñ ref'eyle berāy-ı
hacāt

destmāl:1. **destmāl:-i, -n****Lugaz 5**

Mısra: 8

Mendil.

Bir perişānı geyüp geh başına
Destmālın beste eyler kaşına

dest-res:1. **dest-res:****Gazel 106**

Mısra: 3

*Eli eren, yetişmiş olan, ermiş,
ulaşmış (kimse); kuvvet ve
zenginlik.*

Mîve-çinî-i merāma dest-res āsān
idi
Sāye-baḥşā olsa büstān-ı dile
eşcār-ı feyż

2. **dest-res:****Gazel 98**

Mısra: 10

*Eli eren, yetişmiş olan, ermiş,
ulaşmış kimse.*

Sırr-ı nihān-ı 'aşkı idüp Es'adā
esās
Setr it vidādı bulmasun āgyar dest-
res

destür-i merāhim-sipehā:1. **destür-i merāhim-sipehā:****Kaside 10**

Mısra: 57

Kelime Tipi: -

Merhamet ordusunun veziri.

Destür-i merāhim-sipehā dād-
penāhā
Tavsîf-i kemālin veleḥ-efzā-yı
kalemdir

devā:1. **devadır:-dır****Tahmis 1**

Mısra: 40

İlaç, çare, derman.

Şifā kasdı-yle nüş it şerbet-āsā
zemzem-i pākın
Giriftārān-ı derd-i cürm ü 'isyāna
devadır bu

2. **devā:****Gazel 15**

Mısra: 7

(Ar.) İlâç, derman, şifâ.

Şerbet-i vuşlat iken dil-ḥaste-i
hecre devā
Derd-i fūrkatla müdārā itmek ister
ol ṭabîb

3. **deva:****Gazel 80**

Mısra: 10

(Ar.) İlâç, derman, şifâ.

Tesellî-baḥş-ı 'āşıkdır cefā-yı yār
kim ekser
Deva telḥ olmasa dil-ḥasteler
şihḥat-karîn olmaz

deva eyle:1. **deva eyle:****Müsemmen 1**

Mısra: 70

Kelime Tipi: -

Şifâ vermek, iyileştirmek.

Nuṭḡ-ı 'İsî gibi la'liñde iken şehd
şehā
Va'de-i vaşlıñ ile eyle bu bîmāra
deva

deva itmek:

1. deva itmek:**Gazel 20**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Deva (ilaç, çare, tedbir)**bulmak.*

Gamzesinden yâre ey dil iştikâ
itmek 'abeş
Zahmına şemşir-i elmâsîñ deva
itmek 'abeş

devâ kıl:**1. devâ kıl:****Kaside 1**

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

*Çare bulmak II İyileştirmek,**deva bulmak.*

Mu'tell olup nekāyış-ı efkârdan
şakın
İdgâmıñı hâzefle kıl i'lâlîñe devâ

deva ol:**1. deva ol:****Kaside 5**

Mısra: 56

Kelime Tipi: -

Çare, ilaç olmak.

Ben o bîmâr-ı zünûbum yok
'ilâcım asla
Nûş-dârû-yı şefâ'atla olur baña
deva

devâ-senc:**1. devâ-senc:****Gazel 32**

Mısra: 7

*Lütufla/iyilikle deva/çare**veren/tartan.*

Ol devâ-senc vefâ haste-i hicrân u
ğama
Ey tabîb-i dil-i 'uşşâk-ı cefâ-kâr
meded

devâsız:**1. devâsızdır:****Gazel 64**

Mısra: 4

Çaresi olmayan.

'İlâcın tesliyet-bahşî-i ihvân-i
eyleyen bîmâr
Henüz ol mübtelâ-yı derd-i nevdîr
kim devâsızdır

devende-bâl olarak:**1. devende-bâl olarak:****Gazel 119**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gezip dolaşan kanat olmak.

kalur mu murg-i diliñ dâm-gâh-ı
kâkülde
Hevâlanur yine Es'ad devende-bâl
olarak

devlet:**1. devlet:****Kaside 11**

Mısra: 71

*Baht, talih, büyük saadet, kut,
büyük mutluluk.*

Husrev-i ma' delet-âver ki ne dem
devlet ile
Raşş-ı ikbâl-i hümâ-seyri k'ide
püyâyî

2. devletinde:-inde**Tarih 29**

Mısra: 22

*Devlet II mutluluk, talih I
makam, haşmet, şan.*

Sulha Ruhsat virtip ol şâhenşeh-i
şevket-me'âb
Devletinde cümleten cân buldılar
ol mürdegân

3. devlet:**Kaside 7**

Mısra: 60

1. Belli bir toprakta bir
hükümet idâresi altında
teşkilâtlanmış bulunan bağımsız
siyâsî topluluk, milletin hukûkî
şahsiyet kazanmış şekli 2. Ululuk,
büyüklük, büyük rütbe, büyük
mevki ve makam 3. Mutluluk,
saâdet, tâlih, baht.

Rifat serây-ı re'fetine sâha-i fesîh
Devlet revâk-ı himmetine şehnişîn
ola

4. devletini:-i, -n, -i**Müsemmen 1**

Mısra: 24

*Bağımsız idare olunan
hükümet ve ülke; yüksek mevki,
makam; mutluluk, talih.*

Dest-i ümmîdime girmezse eger
damanıñ
N'eyleyim mansıbını devletini
dünyânıñ

devlet ü 'ömr:**1. devlet ü 'ömr:****Kaside 10**

Mısra: 81

Kelime Tipi: -

Saltanat ve ömür.

Tâ-haşr ide müzdâd Huda devlet ü
'ömrin
Dâ'im bu du'â evvel-i imlâ-yı
kalemdir

devlet-i pâ-der-hevâdır:**1. devlet-i pâ-der-hevâdır:****Tahmis 1**

Mısra: 45

Kelime Tipi: -

Ayağı havada mutluluk.

Şarıl estâr-ı beyte devlet-i pâ-der-
hevâdır bu

devlet-serây-ı 'âlî:**1. devlet-serây-ı 'âlî:****Tarih 44**

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Yüce devlet sarayı.

Târîh oldı hâkkâ bu mısra '-ı dil-ârâ
Tarh-ı bihîni vâlâ devlet-serây-ı
'âlî

devr:**1. devrinde:-in, -de****Kaside 10**

Mısra: 53

Devir, zaman, çağ.

Devrinde değil Dâğ-be-dil kimse
meger kim
Dîl-düz-i varak hancer-i imlâ-yı
kalemdir

2. devrinde:-in, -de**Kaside 11**

Mısra: 76

Devir, çağ, zaman.

Cüd-peymâ ki sezâ-vârına düş
olmağ için
Cüst ü cü kılmada devrinde kerem
her câyı

3. devrinde:-i, -n, -de**Kaside 7**

Mısra: 69

Devir, çağ, zaman, dönem.

Devrinde Dâğ-dâr-ı keder kimse
yok meger
Mürg-i bahar hardan âzâr-bîn ola

devr evleyüp:

1. devr eyleyüp:

Gazel 14

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Dönmek, dolaşmak II gelip geçmek.

Cüyüş-ı necme sālār olup Es 'ad
kişver-i şebde
Sevād-ı a'zamı devr eyleyüp teşhîr
ider mehtâb

devr itse:

1. devr itse:

Gazel 174

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Dönmek.

Ne dem devr itse bezm-i meyde
rindâne Mezâk üzre
Döner peymâne-veş dil sâkî-i
sîmîn-sâk üzre

devr ü teselsül:

1. devr ü teselsül:

Kaside 1

Mısra: 71

Kelime Tipi: -

*Devreden ve kesintisiz olarak
birbirini takip eden.*

Devr ü teselsül üzre hevâdan gürîz
idüp
Bürhân-ı hâkka müstenid ol olma
bî-nevâ

devrân:

1. devrâna:-a

Tarih 35

Mısra: 42

Zaman, devir.

Sen ol hıdîv-i zaman 'âdil ibn-i
'âdilsin
Ki şâniñ âyeti tefsîr olundu devrâna

devr-i 'adl:

1. devr-i 'adl:

Kaside 11

Mısra: 85

Kelime Tipi: -

Adalet devri, adalet zamanı.

Devr-i 'adliñ o kadar şevk-dih-i dil
ki ne dem
İtse gâmdan mihen-âlûde-dilân
şekvayı

devr-i hurrem:

1. devr-i hurrem:

Kaside 9

Mısra: 85

Kelime Tipi: -

Mutuluk zamanı, neşe zamanı.

Figân u zarı kim eyler bu devr-i
hurremde
İderse bülbül ider âh u nâleyi her
bâr

devr-i re'fet:

1. devr-i re'fet:

Tarih 45

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Merhamet zamanı.

Ne geldi-yse muhassal devr-i re'fet
tavr-ı 'adlinde
Pey-â-pey 'âleme bādî-i raḥaṭ geldi
hoş geldi

devr-i şevk-i tavr-ı hıdîv-i güzîn ol:

1. devr-i şevk-i tavr-ı hıdîv-i

güzîn ol:**Kaside 7**

Mısra: 44

Kelime Tipi: -

*Seçkin vezirin tavrının
arzuladığı zaman olmak.*

Kim vakt-i nevbahâr ola bu
mevsim-i latif
Hem devr-i şevk-i tavr-ı hıdîv-i
güzîn ola

devşir:-

1. devşirdi:

Kaside 8

Mısra: 26

Toplamak, dermek.

Mutavvel nüshasın çün serv-i bālâ
eyleyüp tekmiñ
Usûl ile menâra bed'idüp devşirdi
dāmānı

devşür:

1. devşürdi:-di

Gazel 151

Mısra: 8

*Toplamak, derlemek, bir
araya getirmek.*

Muradı yâre açılmağdı lîk ağyârı
Görünce kendüyi devşürdi nâme
şerminden

devvâr ol:

1. devvâr ol:

Kaside 9

Mısra: 100

Kelime Tipi: -

*Durmadañ dönmek,
devretmek.*

Bu haletimden idüp kesb-i feyz-i
vücûd
O ân 'âlem-i kevn-i süḥan olur
devvâr

dev:

1. deyden:-den

Kaside 9

Mısra: 7

Kış mevsimi.

Firâş-ı hâkde der-hâb olup yaḥod
deyden
Yaturdı hırka-i berfi be-düş idüp
ezḥâr

devr-i miñnet:

1. devr-i miñnet:

Gazel 90

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sıkıntı, dert, keder kilisesi.

Taḥayyül-gâhımız büt-hâne kıldı
bir şanem şimdi
Görünsem devr-i miñnetde 'aceb
mi şüretâ cânsız

di:-

1. didim:-dim

Gazel 92

Mısra: 11

1. Demek, söylemek.

Hezâr ta'n ile Es'ad fütâde-gâna
didim
Cefâ-yı hecri vefâya değışmiyor
musuñuz

2. dirmiş:-r, -miş

Gazel 197

Mısra: 11

Demek, söylemek.

Dirmiş o şüh sâ'ati var vakt-i
vuşlatıñ
Nice dakika geçdi o sâ'at
kurulmadı

3. didigin:-dig, -i, -n

Müsemmen 1

Mısra: 48

Demek, söylemek.

Bu mıdır hidmete bel bağlamışım
söylediğün

Rāzīyem söyledigini cān u
gönülde didigin

4. **diseler:-se, -ler**

Tarih 7

Mısra: 2

Demek, adlandırmak.

Bāreka 'llāh zihī şadr-ı celîlû 'ş-şān
kim
Bū 'l-megāzī diseler nām-ı şerîfine
sezā

5. **didim:-dim**

Tarih 2

Mısra: 21

Demek, dile getirmek,

söylemek.

Olup dā 'ī didim tārīhin Es'ad
lafzan u ma'nen
Bu bin yüz kırk iki sālın mübarek
eyleye Mevlā

6. **didim:-dim**

Tarih 3

Mısra: 17

Demek, dile getirmek,

söylemek.

Temam olunca Es'ad lafzan u
ma'nen didim tārīh
Yapıldı biñ yüz otuz altıda bu
ma'bed-i zībā

7. **didim:-dim**

Tarih 5

Mısra: 17

Demek, dile getirmek,

söylemek.

Didim gūş eyleyüp şad şevk ile
tārīhini Es'ad
Anatol şadrını İshāk Efendi kıldı
zīb-ārā

8. **didim:-dim**

Tarih 7

Mısra: 13

Demek, dile getirmek,

söylemek.

Es'adā müjde kılup ben de didim
tārīhin
Mühr alup dāver-i dehr oldu
Mehmed Pāşā

9. **didim:-dim**

Tarih 11

Mısra: 9

Demek, dile getirmek,

söylemek.

Çıkcınca ni'met-i ahlā didim o dem
tārīh
Zihī ziyāfet-i vālā-yı şadr-ı 'ālī-cā

10. **didim:-dim**

Tarih 29

Mısra: 29

Demek, dile getirmek,
söylemek.

Lafzan-u ma'nen didim ol demde
tārīh Es'ad
Buldı bin yüz kırkda Iran sulh-ile
emn-ü emān

11. **didim:-dim**

Tarih 39

Mısra: 49

Demek, dile getirmek,
söylemek.

Didim tārīhin Es'ad harf-i menkūt-
ile ol demde
Çırāgānı mübarek ide Sultān
Ahmede Bārī

12. **didim:-dim**

Tarih 40

Mısra: 20

Demek, dile getirmek,
söylemek.

Dü-tārīh ile tebrīk itmege itmāmını
anıñ
Didim şad şevk ile Es'ad o dem bu
beyt-i garrāyı

13. **didim:-dim**

Tarih 42

Mısra: 11

Demek, dile getirmek,
söylemek.

Du 'ā idüp didim bu beyt-i garrā-yı
dü-tārīhin
Sa'ādetle olunca Es'adā mevlūd-i
zī-şānī

14. **didiler:-di, --ler**

Lugaz 11

Mısra: 3

"Söylemek, anlatmak, ifade
etmek" anlamına gelir.

Didiler diñle gör neler söyler
Bir dil ehli muşāhibe beñzer

15. **didiler:-di, --ler**

Lugaz 14

Mısra: 16

"Söylemek, anlatmak, ifade
etmek" anlamına gelir.

Didim āyā haṭ-ı yār üzre ne zībādır
bu
Didiler Ṭurra-i müşkīn-i dil-ārādır
bu

16. **dise:-se**

Lugaz 14

Mısra: 4

"Söylemek, anlatmak, ifade
etmek" anlamına gelir.

Ehl-i hācātīñ odur hācetini iden
is'āf
Ne dise olmaz anıñ zerrece
yanında hilāf

17. **didiler:-di, --ler**

Tarih 8

Mısra: 19

"Söylemek, anlatmak, ifade
etmek" anlamına gelir.

Ceyş-i düşmān çıkınca didiler
hātifden
Sulh ile aldı Beligrādı Mehmed
Pāşā

18. **didi:-di, -**

Gazel 71

Mısra: 6

"Söylemek, anlatmak, ifade
etmek" anlamına gelir.

kıldı rubūde gönlümi bir tatlı dilli
şūh
Sordum şeker lebine didi
Balkanlıdır

19. **didi:-di, -**

Gazel 131

Mısra: 13

"Söylemek, anlatmak, ifade
etmek" anlamına gelir.

Sevdā didi ki vaşf-ı haṭ eylesiñ
Es'adā
Tevsīde levh-i kıl-k-i sūhan-
dānım seniñ

20. **didi:-di, -**

Gazel 163

Mısra: 2

"Söylemek, anlatmak, ifade
etmek" anlamına gelir.

hırām-ı nāza āgāz eyleyince ol
kad-i dil-cū
Didi serv ü sanavber gülşene
şimdengerü yā hū

21. **didi:-di, -**

Gazel 163

Mısra: 4

"Söylemek, anlatmak, ifade
etmek" anlamına gelir.

Şemīm-i zūlf-i şeb-būyın alup bād-
ı seher yārīñ
Didi nūkhet viren 'anber mi
bilmem müşk-i ter mi bu

22. **didi:--di, -**

Kaside 9

Mısra: 51

"Söylemek, anlatmak, ifade etmek" anlamına gelir.

Didi baharda gâhî cenâb-ı şadr-ı güzîn
kıldırî 'izz ü sa'âdetle 'azm-i süy-i Hisâr

23. **didi:--di, -**

Lugaz 19

Mısra: 7

"Söylemek, anlatmak, ifade etmek" anlamına gelir.

Didi beşdir anıñ hurûfî hemâm
Lık on beşdir eylesen im'ân

24. **didi:--di, -**

Lugaz 19

Mısra: 7

"Söylemek, anlatmak, ifade etmek" anlamına gelir.

Didi beşdir anıñ hurûfî hemâm
Lık on beşdir eylesen im'ân

25. **didi:--di, -**

Tarih 9

Mısra: 23

"Söylemek, anlatmak, ifade etmek" anlamına gelir.

Es'ad-âsâ didi tekmline hâtif târîh
Eyledi sulhı temâm 'izz-ile Ahmed Pâşâ

26. **didi:--di, -**

Tarih 10

Mısra: 23

"Söylemek, anlatmak, ifade etmek" anlamına gelir.

Bir melek geldi temâmında didi
şad tahsîn
kıldı bu beyt-i dü-târîh ile vaşfın tebyîn

27. **didi:--di, -**

Tarih 13

Mısra: 5

"Söylemek, anlatmak, ifade etmek" anlamına gelir.

Didi tebrik idüp kerrübiyân-ı 'arş târîhin
Bu ra'nâ beyt-i zîbâ-tarzı âbâdan ide Mevlâ

28. **didi:--di, -**

Tarih 15

Mısra: 7

"Söylemek, anlatmak, ifade etmek" anlamına gelir.

Didi târîhini sâl-i cedîdîñ
İdüp tebrik hâtif Es'ad-âsâ

29. **didi:--di, -**

Tarih 18

Mısra: 10

"Söylemek, anlatmak, ifade etmek" anlamına gelir.

İdip tebrik hâtif Es'ad-âsâ
Didi târîh-i sâl-i istirâhat

30. **didi:--di, -**

Tarih 19

Mısra: 7

"Söylemek, anlatmak, ifade etmek" anlamına gelir.

Yalvarup hâkka didi târîhin
Eyle rûhına Hüseyin rahmet

31. **didi:--di, -**

Tarih 20

Mısra: 8

"Söylemek, anlatmak, ifade etmek" anlamına gelir.

Birer târîh ile her mısra'ın bu nazm-ı zîbânın
Didi gûş eyleyüp bu feth-i pâki bende-i Es'ad

32. **didi:--di, -**

Tarih 23

Mısra: 16

"Söylemek, anlatmak, ifade etmek" anlamına gelir.

Dehre teşrîfin dü-târîh ile tebrik itmege
Didi şevk ile bu beyti Es'ad-ı esniye-kâr

33. **didi:--di, -**

Tarih 24

Mısra: 19

"Söylemek, anlatmak, ifade etmek" anlamına gelir.

İdüp şad müjdeler hâtif didi ey
Es'ad-ı dâ 'i
Saña bâdî-i şadî dinle bu târîh-i garrâdır

34. **didi:--di, -**

Tarih 25

Mısra: 7

"Söylemek, anlatmak, ifade etmek" anlamına gelir.

Hâtif-i gayb du'â birle didi târîhin
Mısra-ı Firdavse 'azîz eyleye Yûsuf Beygi hâk

35. **didi:--di, -**

Tarih 30

Mısra: 27

"Söylemek, anlatmak, ifade etmek" anlamına gelir.

Es'ad-ı bende didi târîhin
Şandal-ı bād-cery-i Mahmūd Hân

36. **didi:--di, -**

Tarih 31

Mısra: 8

"Söylemek, anlatmak, ifade etmek" anlamına gelir.

Rîziş-i ma'-ı tahûrında olan âvâze
Dehen-i lûleleriyle didi tahrîz-künân

37. **didi:--di, -**

Tarih 46

Mısra: 5

"Söylemek, anlatmak, ifade etmek" anlamına gelir.

Kim didi Hâzret-i sultân-ı cihân Mahmūd Hân
Bûs idiñ hırka-ı zîbâ-yı Rasûlullâhı

38. **dir:-r**

Lugaz 12

Mısra: 3

"Söylemek, anlatmak, ifade etmek" anlamına gelir.

N'olaydı anı bileydim dir iseñ ey gâfil
'Arabca söylemege başla olasıñ vâsıl

39. **dir:-r**

Lugaz 14

Mısra: 13

"Söylemek, anlatmak, ifade etmek" anlamına gelir.

Dir görenler neferi ardı sıra bile gider
Sanki toksan sekiziñ zâbitidir kolda gezer

40. **dime:-me**

Gazel 48

Mısra: 10

"Söylemek, anlatmak, ifade etmek" anlamına gelir.

Nigâh-ı merhamet kıl kendi bendeñdir seniñ Es'ad
Dime ey şehriyâr-ı nâz o bir kem-nâmdır nemdir

41. **diyemem:-(y)e, -me, -m**

Lugaz 3

Mısra: 15

"Söylemek, anlatmak, ifade etmek" anlamına gelir.

Diyemem vuşlatın ister yokdur
Fürkate tâlib ise pek çokdur

42. **diyemem:-**(y)e, -me, -m
Lugaz 19

Mısra: 6

"Söylemek, anlatmak, ifade etmek" anlamına gelir.

Bildim ol ism-i şerm-peymâyı
Diyemem saña ol mu'ammâyı

43. **diyemem:-**(y)e, -me, -m
Lugaz 19

Mısra: 6

"Söylemek, anlatmak, ifade etmek" anlamına gelir.

Bildim ol ism-i şerm-peymâyı
Diyemem saña ol mu'ammâyı

44. **diseñ:-**se, -ñ
Murabba 3

Mısra: 12

"Söylemek, anlatmak, ifade etmek" anlamına gelir.

Eyledikçe gül ruhuñ şevkı-yle ben
âh ü figân
Sen diseñ gül-zâr-ı hüsnuñ bülbül-i
nâlanısıñ

45. **dirler:-**r, -ler
Lugaz 19

Mısra: 12

"Söylemek, anlatmak, ifade etmek" anlamına gelir.

Bakî üç harfini o nâmıñ eger
kalb idersen günâhdır dirler

46. **dirler:-**r, -ler
Lugaz 19

Mısra: 12

"Söylemek, anlatmak, ifade etmek" anlamına gelir.

Bakî üç harfini o nâmıñ eger
kalb idersen günâhdır dirler

47. **dirler:-**r, -ler
Nazm 1

Mısra: 4

"Söylemek, anlatmak, ifade etmek" anlamına gelir.

hâkister itdi cismi lehîb-i mehîb-i
ğam
Ben 'aşk dirler âh bir âteşdeyim
dañi

48. **disünler:-**sün, -ler
Gazel 204

Mısra: 10

"Söylemek, anlatmak, ifade etmek" anlamına gelir.

Degil şâyeste-i tanzîr ammâ ol şeh-
i nazma
Disünler bu gazel de Es'ad-ı gam-
hârdan geldi

49. **didi:-**di

Tarih 6

Mısra: 12

Demek, anlatmak, söylemek,
ifade etmek.

Dehr bir beyt-i se-târîh ile biñ
müjde kılup
Hâtif-i gayb didi Es'ad-ı dâ'î-âsâ

50. **didi:-**di

Tarih 21

Mısra: 21

Anlatmak, söylemek, ifade etmek II yazmak.

Didi bir beyt-i dü-târîh bu feth ü
zafere
Şevk ile ez-dil ü cân da'î-i devlet
Es'ad

51. **didi:-**di

Tarih 35

Mısra: 48

Anlatmak, söylemek, ifade etmek II yazmak.

Görüp o resmi Sinimmâr-ı çarh
târîhin
Pesend idüp didi zîbâ-binâ kitâb-
hâne

di:

1. **dinilmedin:-**n, -il, -medin

Gazel 108

Mısra: 9

Söylemek.

Bâlâ-yı arz-ı Hâle mahalli
dinilmedin
Müsvedde oldı Hâl-i dile der-kenâr
haç

2. **didükleri:-**dük, -ler, -i

Gazel 46

Mısra: 6

1. Demek, söylemek.

Beni mehcür idüp dildârdan dūr
ittiren dehrî
Raķîb-i fitne-ger didükleri ol kara
şeytândır

3. **dirdim:-**r, -di, -m

Lugaz 9

Mısra: 8

Demek, söylemek.

Felekde iki olsa mihr-i rahşân
Bu iki murgı dirdim ana yek-sân

4. **disem:-**sem

Lugaz 13

Mısra: 15

... diye adlandırmak, ... diye vasiylandırmak.

Ay ü gündür disem ne fâ'idedir
Güiyâ gökden indi mâ'idedir

5. **disem:-**sem

Müsemmen 1

Mısra: 7

... diye adlandırmak, ... diye vasiylandırmak.

Şem'-i Ruhsârîña hürşîd-i mücellâ
mı disem
kadd-i mevzunıñ içün nañl-i
tecellâ mı disem

6. **disem:-**sem

Müsemmen 1

Mısra: 8

... diye adlandırmak, ... diye vasiylandırmak.

Şem'-i Ruhsârîña hürşîd-i mücellâ
mı disem
kadd-i mevzunıñ içün nañl-i
tecellâ mı disem

7. **disem:-**sem

Nazm 28

Mısra: 2

... diye adlandırmak, ... diye vasiylandırmak.

Ruñunda turre mi dâm-ı cefâ mıdır
bilmem
Disem ki müşk-i Hotendir haçâ
mıdır bilmem

8. **disem:-**sem

Tarih 35

Mısra: 34

... diye adlandırmak, ... diye vasiylandırmak.

Ya Taşkendî hemân kendi bu
bizâ'a ile
Sezâ ya İbn-i Hacerdir disem o
bünyâna

9. **didimse:-**di, -m, -se

Lugaz 14

Mısra: 24

Demek, söylemek.

Nazar it biri birinden sıfatı
yegrekdir
Ne didimse anı ta'rifde hep
gerçekdir

10. **didim:-**dim

Lugaz 14

Mısra: 15
Demek, açıklamak, izah etmek.

Didim âyâ haṭ-ı yâr üzre ne zîbâdır bu
Didiler Tırra-i müşkîn-i dil-ârâdır bu

11. **didim:-dim**
Lugaz 16
Mısra: 8
Demek, açıklamak, izah etmek.

Harf-i sanîsi anıñ zâhîrdir
Fehm kıl kim didim ol harfi saña

12. **didim:-dim**
Lugaz 19
Mısra: 23
Demek, açıklamak, izah etmek.

Vaşfin anıñ galat didim o degil
Başka ta'rif idemem saña anı bil

13. **didim:-dim**
Tarih 26
Mısra: 14
Demek, açıklamak, izah etmek.

Es'adâ bu nazmıñın her mısra'ın
târîh idüp
Ez-dil ü ez-cân didim olup kerem-
hâh-ı cezîl

14. **dinilse:-n, -il, -se**
Lugaz 3
Mısra: 2
Demek, dile getirmek, söylemek.

Nedir ol şahs-ı tavîl ü fâyık
kâmeti zâde dinilse lâyık

15. **diyerek:-erek**
Tarih 8
Mısra: 11
Demek, dile getirmek, söylemek.

El-amân diyerek âhîrî' l-emân
küffârı
Yüz sürüp hâk-i dere eylediler
sulhi recâ

16. **dimek:-mek**
Gazel 43
Mısra: 8
"Demek", söylemek, ifade etmek.

O hâli 'anbere teşbîh hâm sevdâdır
O zülfe müşk dimek kuvvet-i
haṭâdandır

17. **dimedim:-me, -dim**
Müsemmen 1
Mısra: 38
Söylemek, izah etmek.

Yoğ mıdır zerrece îmân 'acaba
sende
Dimedim ki saña biñ cân ile oldum
bende

18. **dinse:-n, -se**
Tarih 3
Mısra: 3
... diye adlandırmak.

Tazarru'-gâh-ı mevcûdât-ı 'âlem
dinse lâyıkdır
Ki her bir revzeni bir dest-i ta'at-
kâr ider îmâ

19. **dirdim:-r, -dim**
Lugaz 3
Mısra: 20
... şeklinde adlandırmak, söylemek.

Cismi olsaydı eger bî-ser ü pâ
Fî'l-mesel min'kale dirdim ben aña

dibâce-i melâhata:

1. **dibâce-i melâhata:**
Gazel 147
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Güzellik (kitabının) ön sözü.

Şeh-nâme-i Ruḥında haṭ-ı yâri
Es'adâ
Dibâce-i melâhata 'ünvân sanur
gören

dibâce-i sürhînini:

1. **dibâce-i sürhînini:**
Kaside 6
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Kırmızılığın ön sözü.

Gül-i zîbâ idüp dibâce-i sürhînini
ber-düş
Kabâ-yı âl ile her gonça oldu bir
perî-peyker

dîdâr:

1. **dîdâr:**
Gazel 69
Mısra: 12
1. Yüz, güzel yüz, çehre. 2.
Görünüş, tecellî. 3. tasavvuf.

Cenâbıhakk'ın müminlere vâdettiği
görünüşü, tecellîsi.

Hâst-kâr-ı iktibas elbet tecellî-yâb
olur
Hâ'il olmaz kühlâr dîdâr kendin
gösterir

dîdâr-geh-i ma'nâ:

1. **dîdâr-geh-i ma'nâ:**
Kaside 11
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Mananın tecellî yeri.

Germ idüp feyz-i recâ ṭab'-ı
Kelîm-âsâyı
Tür-tavr eyledi dîdâr-geh-i
ma'nâyı

dîdâr-ı feyz:

1. **dîdâr-ı feyz:**
Gazel 106
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Feyz bulmuş yüz güzelliği.

Olsa 'aḳs-endâz mir'ât-ı dile dîdâr-
ı feyz
Jeng-i ḥod-bînîyi maḥv eyler o
dem envâr-ı feyz

dîde:

1. **dîdemden:-m, -den**
Gazel 9
Mısra: 3
Göz.

Fikr-i la'liñle seniñ dîdemden ey
dürr-i yetîm
Oldı rîzîde nice yâḳût-ı sürḥ-i bî-
bahâ

2. **dîdemiz:-miz**
Gazel 90
Mısra: 1
Göz.

Degildir dîdemiz rüşen ḥayâl-i
ḥüsn-i cânânsız
Nigâh itmez gönül hür-i behîşt
olursa da ânsız

3. **dîde:**
Gazel 56
Mısra: 10
Görme organı, göz, çeşm.

Fikr-i lebiyle bezm-i firâḳ içre
Es'adâ
ḥün-i sirişk bâde ana dîde cām olur

4. **dîdem:-m****Gazel 56**

Mısra: 6

Görme organı, göz, çeşm.

Fikr-i dü-çeşm-i fitne-ger-i yâr ile
müdâm
Dîdem hayâl-i tîğ-i nigâha niyâm
olur

5. **dîdede:-de****Gazel 68**

Mısra: 6

Görme organı, göz, çeşm.

Nice bîdâr olmasun 'uşşâkıñ iy
nûr-ı basar
Dîdede her şeb hayâlin gibi bir
mihmân olur

6. **dîde:****Gazel 76**

Mısra: 5

Görme organı, göz, çeşm.

Olmasa dilde hevâ dîde degildir
rûşen
Nefha-yâb olmayacak şîşe hoş-
endâm olmaz

7. **dîde:****Gazel 91**

Mısra: 7

Görme organı, göz, çeşm.

Bî-kaṭra-i füsürde olur dîde girye-
ḥîz
Eyler şikeste-kâse tereşşuḥ
künâdsız

8. **dîde:****Gazel 131**

Mısra: 5

Görme organı, göz, çeşm.

Oldum nigâh-ı şüretine dîde cümle
ten
Baḳ kim Mişâl-i âyine hayrânıñım
seniñ

9. **dîde:****Gazel 138**

Mısra: 1

Görme organı, göz, çeşm.

Fikr-i Ruḥ-ı yâr eyleyüp ey dîde
pür-âb ol
'Ayn ile döküp kaṭralar inbîk-i gül-
âb ol

10. **dîde:****Kaside 7**

Mısra: 20

Görme organı, göz, çeşm.

Zanbaḳ zekan cebîn-i münevver
gül-i beyaz
Hüy jale dîde nergis-i mestâne-bîn
ola

11. **dîde:****Muamma 23**

Mısra: 1

Görme organı: göz.

şad katre döküp dîde gibi bî-had ü
pâyân
Âḫîr olagör Yûnus-i gark-âbe-i
hicrân

12. **dîde:****Kaside 9**

Mısra: 12

Görme organı: göz.

Degil şükûfe o dem her nihâl ser-
tâ-ser
Hezâr dîde açup cümle oldılar
bîdâr

13. **dîdemi:-m, -i****Müsemmen 1**

Mısra: 30

Göz, görme organı.

Beni çeşmiñ gibi dil-ḥaste vü
bîmâr itmek
Şevk-ı dîdârîñ ile dîdemi bîmâr
itmek

14. **dîde:****Nazm 38**

Mısra: 1

(Âşığın) gözü.

Fikr-i ruḥ-ı yâr eyleyüp ey dîde
pür-âb ol
'Ayn-ile döküp kaṭralar inbîk-i
gül-âb ol

15. **dîdemize:-miz, -e****Kaside 5**

Mısra: 5

Göz.

İdelim Hâk-i rehiñ dîdemize kuḥl-i
cila
Virelim çeşm-i remed-püşumuza
nûr u ziya

16. **dîdelerim:-ler, -im****Müsemmen 1**

Mısra: 21

(Fars.) Göz.

Nice bir dîdelerim mâye-i tûfân
olsun
ḥasret-i nîm-nigehiñ ile giryân
olsun

17. **dîdeden:-den****Gazel 104**

Mısra: 7

Görme organı, göz.

Dîdeden nûr-ı hayâlin olmasun
zâ'il diyü
Şaff-ı müjgânım ider ḥâb ile her
şeb keşmekeş

dîde nûrına:1. **dîde nûrına:****Gazel 181**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Göz nuru.

Kuḥl it hayâl-i gerd-i ḥaṭ-ı 'arızîñ
dilâ
Virmek dilerseñ 'ayn-ı cila dîde
nûrına

dîdede:1. **dîdede:-+de****Gazel 112**

Mısra: 9

Görme organı, göz, çeşm.

Dîdede kâkül hayâli sînede şad-
Dâğ-ı ḡam
Vâdî-i 'aşḳ oldu bana Es'adâ Dâğ
üstî bâğ

dîdeden:1. **dîdeden:****Gazel 4**

Mısra: 3

Gözden.

Kaṭrahâ-yı tîz-i rîzî-i sirişkim
dîdeden
Nâle-gû pür-'uḳde bir zencîrdir
sensiz baña

dîde-i bî-dâdîña:1. **dîde-i bî-dâdîña:****Gazel 105**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Zalim göz.

İcrâ-yı fûsun dîde-i bî-dâdîña
maḥşûş
İḥyâ-yı fiten ḡamze-i cellâdîña
maḥşûş

dîde-i bînâ:1. **dîde-i bînâ:****Gazel 96**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Gören göz. *II ferasetli nazar.*

Nür-ı nıgehiz dīde-i bīnāda nihānız
Biz sırr-ı hafiyiz dil-i dānāda
nihānız

dīde-i cādūlarınm:

1. dīde-i cādūlarınm:

Gazel 132

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Büyüleyici göz II Çok güzel ve
iri göz.*

Manzarı sīnesidir dīde-i
cādūlarınm

Sīm sahrāsı çerā-gāhıdır āhūlarınm

2. dīde-i cādūlarınm:

Nazm 24

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Büyüleyici göz II Çok güzel ve
iri göz.*

Manzarı sīnesidir dīde-i
cādūlarınm

Sīm sahrāsı çerā-gāhıdır āhūlarınm

dīde-i cānım:

1. dīde-i cānım:

Nazm 17

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kalp gözü, gönül gözü.

Gubār-ı kūyuñı kühl itdigi-çün
dīde-i cānım
Beni hāk-i deriñden sürme ey
çemiş gazālānım

dīde-i ğam-girye-mu'tādım:

1. dīde-i ğam-girye-mu'tādım:- ım

Gazel 72

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gamlı gözyaşına alışmış göz.

Eşk-i fūrkat-rīz olur zūlfūñ perīşān
itse bād

Dīde-i ğam-girye-mu'tādım
hevādan nem kapar

dīde-i hūn-bār:

1. dīde-i hūn-bār:

Gazel 199

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Kan saçan göz.

Der-i hāhişde ümmīd-i kadem-
renci-i dilberle
Mişāl-i Halka Es'ad dīde-i hūn-bār
kalsun mı

dīde-i hursīd:

1. dīde-i hursīd:

Gazel 59

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Güneşin gözü.

Ādem Tahammül eyleyemez táb-ı
hüsnine
Eyler şu 'ā'ı dīde-i hursīdi hīre-dār

dīde-i mahmūr:

1. dīde-i mahmūr:

Gazel 19

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Sarhoş gözü gibi süzerek
bakan göz, mestane.*

Kıl dīde-i mahmūr ile yek nazra-i
mestī
Nergisleri gülzārda hasret-keş-i
hāb it

dīde-i nā-bīnā:

1. dīde-i nā-bīnā:

Kaside 11

Mısra: 40

Kelime Tipi: -

*Gözsüz, anadan doğma kör,
âmâ.*

Cā-be-cādır nazarı gerd-i hātā
zühhādın
Sürme tenvir idemez dīde-i nā-
bīnāyı

dīde-i nazm:

1. dīde-i nazm:

Kaside 11

Mısra: 43

Kelime Tipi: -

Şiirin gözü.

Dīde-i nazma n'ola kılsa keşide
hāme
Sürme-i gerd-i reh-i āsaf-ı 'ālī-cāyı

dīde-i pūr-ābım:

1. dīde-i pūr-ābım:

Gazel 51

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Su dolu göz.

Hayāl-i sūz-ı hūsnūñle şerer-
eşāndır şimdi
'Aceb kim dīde-i pūr-ābım āteş-
dānım olmuştur

dīde-i şuhuna:

1. dīde-i şuhuna:

Tahmis 4

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*İşveli, cilveli güzelin gözü,
bakışı.*

Dīde-i şuhuna nīreng ü fiten hūy
gibi
Gamze-i mestiñe āşüb heves-cūy
gibi

dīde-i şūr:

1. dīde-i şūr:

Gazel 183

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Fitneci göz.

Pervāza gelse teng ola fūşat-geh-i
cihān
Şeh-bāz-ı nāz dīde-i şūr āşiyānına

dīde-i yār:

1. dīde-i yār:

Gazel 3

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sevgilinin gözü (nazarı).

Ahu-yı vahşet-āver-i şahrā-yı
fitnedir
Olmaz hemişe dīde-i yār ādem-
āşınā

dīde-res-i beste-i nezzāre:

1. dīde-res-i beste-i nezzāre:

Nazm 25

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Bakışın bağına gözü yetişen,
ulaşan.*

Hemişe dīde-res-i beste-i nezzāre
degildir
Ta'alluk ol nıgeh-i meste āşıkāre
degildir

diger-gün eyle:

1. diger-gün eyle:

Gazel 144

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Başka bir biçime girmiş,
değişmiş, başkalaşmış.*

Sāgar-ı şahbāya işrāb it şarāb-ı
nāzını
Neş'esin mest eylesün keyfin
diger-gün eylesün

dihim-pirā-vı şeref kıldı:

1. dihim-pirā-yı şeref kıldı:

Tarih 39

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

Şeref tacını süslemek.

Yine dihim-pirā-yı şeref kıldı
sa'ādetle
Çirāgān vakti sultān-ı cihan şah-ı
kerem-kārī

dikil:

1. dikildi:-di

Gazel 110

Mısra: 4

*(Bir şey) dik olarak bir yere
konup yerleştirilmek.*

Yüregi yagın eritdi bir Çerāğ
olmak için
Çok dikildi turdı her şeb meclis-i
dildāra şem'

dikkat:

1. dikkat:

Lugaz 16

Mısra: 15

*Düşünceyi bir nokta üzerinde
toplama, bir şey üzerinde
düşüncesini toplayarak durma.*

Nazar-eyle buña dikkat yeridir
Tā ki zāhır ola ol bī-hemtā

dikkat it:

1. dikkat it:

Gazel 184

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Duygularla düşünceyi bir şey
üzerinde toplamak, uyanık
davranmak; özen göstermek.*

Dikkat itdim matla'-ı garrā-yı
ebrūsın görüp
kıldım istihrac anı hüs n ü bahā
ma'nāsına

dil:

1. diller:-ler

Gazel 78

Mısra: 13

Gönül.

Dimāg-efsürde-i ser-mā-yı nā-
kāmī olan diller
Şemīm-i verd-i bāğ-ı va'deden
şirīn-kām olmaz

2. diliñle:-iñ, -le

Gazel 98

Mısra: 5

*Ağız boşluğunda yer alan, tat
duymaya, besinleri ağız içinde
evirip çevirmeye, yutmaya ve
sesleri çıkarmaya yarayan etli,
uzun ve hareketli organ.*

Sen de diliñle ugradın ey bülbül
eyle pes
Sana bu hoş nevālar için oldu cā
kafes

3. diliñ:-in

Kaside 1

Mısra: 15

Gönül, kalp, yürek.

Vāy hāle ecvef ola diliñ renc-i hūb
ile
'Āsī gibi fi'ālīñ olup nākış u hebā

4. dilleriñ:-ler, -in

Gazel 39

Mısra: 3

Gönül.

Sevdā-yı zülf-i yār ile ser-beste
dilleriñ
Nükhet-fezā-yı sünbül olan bŷy-i
āhıdır

5. dil:

Gazel 17

Mısra: 4

(Aşığın) gönlü.

Ta 'kīb-i cefā kor mı şafāda ola
şābit
Taḥşīl-i neşāt itmege dil bulsa da
furşat

6. diller:-ler

Gazel 167

Mısra: 7

(Aşığın) gönlü.

Tayansın mı nigāh-ı çeşm-i hışm-ı
yāre diller kim
İder efsün ile biñ ceysi bir cādū
perākende

7. diliñde:-i, -n, -de

Gazel 122

Mısra: 9

*Aşk ve sevginin kaynağı,
gönül, kalp.*

Naķş it ḥayāl-i sīnesin Es'ad
diliñde kim

Mir'āt-ı tāb-nāke bir āyīne-dān
gerek

8. dili:-i

Terkib-bend 1

Mısra: 73

(Aşığın) gönlü.

Eyle dili mest-i bāde-i 'aşk
Zehr-āb-ı elemle itme sersem

9. dil:

Gazel 145

Mısra: 9

*1-Gönül, yürek. 2-Konuşma
organı, dil.*

N'ola perhāş-ı 'aşkında dil olsa
saf-şiken Es'ad
Tel almışdır re'īs-i hüs n olan pŷr-
çin kākŷlden

10. dil:

Gazel 21

Mısra: 5

(Aşığın) gönlü, kalbi.

Görŷp pŷr-şevķ olur dil sīne-i
billŷr-ı cānānı
Belī āyinedir tŷŷŷyi gŷyā itmege
bā'ış

11. dil:

Gazel 175

Mısra: 3

(Aşığın) gönlü, kalbi.

Girifte olalı dil bend-i zŷlfe
ḥasretdir
Hevā-yı sŷnbŷlī-i 'aşķda
kŷşādelige

12. dil:

Gazel 186

Mısra: 7

(Aşığın) gönlü, kalbi.

O ebruvān u o mŷğānıñ oldu dil
hedefi
Kemān u tīre mukabil nişān
murādımca

13. dil:

Gazel 195

Mısra: 1

(Aşığın) gönlü, kalbi.

Dil kākŷlinde beste ben ol
kaşdayım daḥi
Gönlŷm hevāda seyr-i kemān-
keşdeyim daḥi

14. dil:

Müsemmen 1

Mısra: 17

(Aşığın) gönlü, kalbi.

Nice bir şabr ile dil dest-i girîbân
olsun
Nice bir âteş-i hicran ile sūzân
olsun

15. **dil:**

Nazm 11

Mısra: 1

(Âşığın) gönü, kalbi.

Dil kākülünde beste ben ol
kaşdayım daḥi
Gönlüm hevâda seyr-i kemân-
keşdeyim daḥi

16. **dil:**

Gazel 18

Mısra: 5

(Fars.) Gönül, yürek.

Pülâd ise de dil giricek püte-i aşka
Altûn ider elbet anı iksîr-i
maḥabbet

17. **dil:**

Gazel 20

Mısra: 1

(Fars.) Gönül, yürek.

Gamzesinden yâre ey dil iştikâ
itmek ‘abeş
Zahmına şemşîr-i elmâsîn deva
itmek ‘abeş

18. **dil:**

Gazel 23

Mısra: 3

(Fars.) Gönül, yürek.

Ol âfet tîg-i ḥûn-âgeşte-der-kef
mestdir ey dil
Ya durma reh-güzârında ya cân-ı
bî-nevâdan geç

19. **dil:**

Gazel 23

Mısra: 7

(Fars.) Gönül, yürek.

Bu za‘f-ı fûrkât ile ol kabâ-düz-ı
ğamın ey dil
Mişâl-i rişte çeşm-i süzen-i derd ü
belâdan geç

20. **dil:**

Gazel 40

Mısra: 1

(Fars.) Gönül, yürek.

Ârâyîş-i fenâdan o dil kim gürîz
ider
Feyz-i tecerrüd âyinesin tâb-ḥîz
ider

21. **dil:**

Gazel 40

Mısra: 10

(Fars.) Gönül, yürek.

Nûr-ı ferâğ-ı zîb-i beḳâ eyler
Es‘adâ
Ârâyîş-i fenâdan o dil kim gürîz
ider

22. **dil:**

Gazel 53

Mısra: 9

(Fars.) Gönül, yürek.

Ey dil figânın eyleme çün bûlbûl
aşîkâr
Zîrâ enîn-i ‘aşq-perestân nihân olur

23. **dil:**

Gazel 60

Mısra: 1

(Fars.) Gönül, yürek.

Dil şevk-ı gül-i ‘arîz-ı dildâr ile
söyler
Bûlbûl gibi şâd-âbî-i gülzâr ile
söyler

24. **dil:**

Gazel 60

Mısra: 3

(Fars.) Gönül, yürek.

Âyîne-i câm-ı meyi dil görmese
gâhî
Nuṭṭ-eklen olup lağziş-i güftâr ile
söyler

25. **dil:**

Gazel 60

Mısra: 7

(Fars.) Gönül, yürek.

Dil hatt-ı ruḥnûdan bilür aşûbî-i
ḥüsnûn
Ḥûkm-i fiteni nazra-i tûmâr ile
söyler

26. **dil:**

Gazel 61

Mısra: 1

(Fars.) Gönül, yürek.

Şubḥ-ı ümmîdine irmezse dil ey
mîhr-i mûnîr
Şu‘le-i mâha döner âteş-i âh-ı şeb-
gîr

27. **dil:**

Gazel 81

Mısra: 7

(Fars.) Gönül, yürek.

Nâlesin şeb-tâ-seḥer dil gûş idince
bûlbûlûn
Âh idüp bir verde bir Ruḥsâre
baḳdı gönlümüz

28. **dil:**

Gazel 165

Mısra: 8

(Fars.) Gönül, yürek.

Deryâce-i mevc-âver-i tâb olsa
‘aceb mi
Kim dil gibi yektâ gühere câdır o
sîne

29. **dil:**

Gazel 174

Mısra: 2

(Fars.) Gönül, yürek.

Ne dem devr itse bezm-i meyde
rindâne Mezâḳ üzre
Döner peymâne-veş dil sâkî-i
sîmîn-sâk üzre

30. **dil:**

Gazel 175

Mısra: 1

(Fars.) Gönül, yürek.

Çü Kays ‘azim olup dil mihen-
irâdelige
Kadem-nih-i heves oldu reh-i
fütâdelige

31. **dil:**

Gazel 199

Mısra: 9

(Fars.) Gönül, yürek.

Nigeh-senc-i şikenc-i hatt-ı rûyuñ
olmasun mı dil
Ya ol sevdâ-zede nâ-mahrem-i
esrâr ḳalsun mı

32. **dil:**

Muamma 6

Mısra: 2

(Fars.) Gönül, yürek.

Bendedir cem‘-i keder bir ferd yok
böyle sabûr
İderek dil şabr-ı Eyyûb ola âḥîr
pür-sürûr

33. **dil:**

Muamma 19

Mısra: 1

(Fars.) Gönül, yürek.

Dil olunca evvel-i şeb gibi fikr-i
hatt-ile
Nem yerine şekl-i zûlf ‘aynımda
âḥîr ḳıldı cā

34. **dil:**

Nazm 23

Mısra: 2

(Fars.) Gönül, yürek.

şad-päre kılsarñ yine dermân da
seniñdir
Bu dil de seniñ hançer-i bürrân da
seniñdir

35. **dil:**
Nazm 29
Mısra: 1
(Fars.) Gönül, yürek.

Çeksün ne kadar var ise dil bār-ı
cefâyı
Tek itmesün ağıyara o meh-päre
vefâyı

36. **dil:**
Rübai 9
Mısra: 3
(Fars.) Gönül, yürek.

Üftâde-i çeşm-i mestiñ iken bu dil
Lâyık mı nigâh itmeyesin gâh u
geh

37. **dili:-i**
Gazel 84
Mısra: 2
(Fars.) Gönül, yürek.

Çerâğ-ı 'arız-ı yäre ne dem nigâh
ideriz
O süz ile dili pervâne-veş tebâh
ideriz

38. **dili:-i**
Gazel 99
Mısra: 4
(Fars.) Gönül, yürek.

Naqd-i revânın almağa vir hüccet-i
hatıñ
'Abd-i mükâteb ile dili hem-
bahâya kes

39. **dili:-i**
Gazel 115
Mısra: 2
(Fars.) Gönül, yürek.

Hâl-i 'izârın itse ne dem aşikâr zülf
Bir dâne ile biñ dili eyler şikâr zülf

40. **dili:-i**
Gazel 132
Mısra: 7
(Fars.) Gönül, yürek.

Bend-i teshîre çeker bin dili bir ân
içre
Bâbilistân mıdır hamları
gîsûlarınıñ

41. **dili:-i**
Gazel 133
Mısra: 4
(Fars.) Gönül, yürek.

Zülf-i müşkînine bî-hüde taqılma
yâriñ
Dili pür-şerha idüp şâne gibi şad-
çâk ol

42. **dili:-i**
Gazel 169
Mısra: 8
(Fars.) Gönül, yürek.

Bir müyına saymaz seni ol şüh-ı
haţ-âver
şad-päre de kılsarñ dili mânende-i
şâne

43. **dili:-i**
Tahmis 5
Mısra: 7
(Fars.) Gönül, yürek.

Dili mest eylemişdim bâde-i lutf u
letâfetle
Añup şimdi sezâdır çâk çâk olsam
nedâmetle

44. **dile:-e**
Gazel 82
Mısra: 4
(Fars. dil) Gönül, yürek.

Cebhe pür-çîn-i gâzab gamze ise
hûn-eşşân
Yâr da mest ola gayrı dile râhat
kalmaz

45. **dillerle:-ler, -le**
Gazel 18
Mısra: 8
*Konuşmayı sağlayan insan
vücudunun en güçlü kası.*

Ne kıl-k-i sühân-gü ne lisân vaşfına
kadir
Dillerle ne mümkün k 'ola takrîr-i
maḥabbet

46. **dilde:-de**
Gazel 67
Mısra: 6
(Fars. dil) Gönül, yürek.

hâne-i şabr u şekîbiñ bu kadar
târâcı
Dilde sevdâ-yı haţ-ı fitne-
nümünüñdandır

47. **dilde:-de**
Gazel 88
Mısra: 7
(Fars. dil) Gönül, yürek.

Fikr-i haţı ger tâb-ı ruḥın koymasa
dilde
Zîrâ şeb-i sevdâda meh-i pür-tebiş
olmaz

48. **dilde:-de**
Gazel 90
Mısra: 7
(Fars. dil) Gönül, yürek.

Ne te 'şiri olur aḥn eger 'aşk
olmasa dilde
Hevâdır rûzgârıñ kârı 'âlemde
Süleymânsız

49. **dilde:-de**
Lugaz 13
Mısra: 14
(Fars. dil) Gönül, yürek.

Pişine çekse anı ger ağıyâr
Açılır aña dilde her ne ki var

50. **dile:-e**
Gazel 24
Mısra: 5
(Fars.) Gönül, yürek.

Gerçi kim gîsûsı gerdan-bend-i
sevdâdır dile
Kec nigâh-ı hışmı ol zülf-i dü-
tâdan daḥi kec

51. **dile:-e**
Gazel 75
Mısra: 9
(Fars.) Gönül, yürek.

Dile sevdâ-yı hûsn-i haţ-ı yâri
nakş ider amma
Komaz baht-ı siyeh her kes çü
hâtem nîk nâm almaz

52. **dile:-e**
Kaside 11
Mısra: 27
(Fars.) Gönül, yürek.

Dile bād-i huruş oldı hevâ-yı zülfî
Bâddır eyleyen emvâc-sitân
deryayı

53. **dile:-e**
Nazm 9
Mısra: 3
(Fars.) Gönül, yürek.

Bir halâvet virdi kim zehr-âbe-i
cevrîñ dile
Fikr-i kand-i vuşlatıñ o deñlü
lezzet virmedi

54. **dile:-e**
Tahmis 3
Mısra: 16
(Fars.) Gönül, yürek.

Âsar-ı feyz bulmağ ile sinede
vuzuh
Envâr-ı vahdet itdi pey-â-pey dile
sünüh

55. **dil:****Gazel 97**

Mısra: 3

(Âşığın) gönlü, yüreği, kalbi.

Yârdan dil 'aşk-ı hâlet-kârı şaklar
şaklamaz

Âb 'aks-i şüret-i nüzzârı şaklar
şaklamaz

56. **dil:****Gazel 119**

Mısra: 6

(Âşığın) gönlü, yüreği, kalbi.

hamîde-kâmet olup fikr-i
ebruvânîla

hayâle döndi dil ey mâh-ı nev hilâl
olarak

57. **dil:****Gazel 190**

Mısra: 10

(Âşığın) gönlü, yüreği, kalbi.

Âhdan sîr-i gelû savt-ı nefîre döndi
Dögünüp def gibi dil oldu nağam
dolabı

58. **dil:****Gazel 199**

Mısra: 7

(Âşığın) gönlü, yüreği, kalbi.

O olup dil târ-bend-i turre bâzî-gâh-ı
hüsnünde
Mişâl-i mâhî-i tasvîr lerziş-kâr
kalsun mı

59. **dile:-e****Gazel 113**

Mısra: 10

(Âşığın) gönlü, kalbi.

Dîvâne-güne 'aşkdır Es'ad Mezâk-
ı Kays
Vâdî-i ibtilâda dile olamaz harîf

60. **dile:-e****Gazel 204**

Mısra: 1

(Âşığın) gönlü, kalbi.

Dile tâbiş o şüh-ı âteşin-Ruhsârdan
geldi
Belî pervâneye süz-ı derûn hep
nârdan geldi

61. **dile:-e****Gazel 204**

Mısra: 6

(Âşığın) gönlü, kalbi.

Değil şeb-zinde-dârî-i mihen bâdî-i
rûsvâyî

Dile sevdâ heves-kârî-i haţt-ı
yârdan geldi

62. **dilde:-de****Gazel 161**

Mısra: 7

(Fars.) Gönül, yürek.

Bilür 'ayniyle dilde her nigâhı râz-
ı pinhânım
Görüp şanman sühan-nâ-fehm
çeşm-i fitne hâmüşin

63. **dilde:-de****Gazel 196**

Mısra: 9

(Fars.) Gönül, yürek.

Var iken dilde hirâs-ı çîn-i ebrû
Es'adâ
Gayra yüz virdi ben oldum zâr bir
yüzden daği

dil akdi:1. **dil akdi:****Nazm 27**

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim**

Gönlü akmak II Birine karşı
güçlü sevgi duymak, meyletmek.

Dil su gibi akdi bağ-ı hüsnüñ
Nağl-i güline şanavberine

dil ehli:1. **dil ehli:****Lugaz 11**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gönül ehli, âşıklar.

Didiler diñle gör neler söyler
Bir dil ehli muşâhibe beñzer

dil eylemekle:1. **dil eylemekle:****Gazel 39**

Mısra: 9

Kelime Tipi: **Deyim**

Dil dökmek, yalvarmak.

Dil eylemekle nâlesin efzûn Es'adâ
Yârîñ de cevri ana cezâ-yı
günâhıdır

dil ü cân:1. **dil ü cân:****Gazel 174**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gönül ve cân.

Rehâ mümkün mi 'aşk-ı sîmyâ-kâr-
ı dilârâdan
Dil ü cân olsa 'aql u hüş ile ger
ittifâk üzre

2. **dil ü cân:****Müsemmen 1**

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Gönül ve cân.

Bin dil ü cân ile ten şimdi
giriftarındır
Cân esîr-i şiken-i zülf-i siyeh-
kârındır

dil ü cânı:1. **dil ü cânı:****Kaside 5**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Gönül ve cân.

Olalım vâsıl-ı ser-menzil-i
maksûd-ı cihan
İdelim 'îd-i visale dil ü cânı kurbân

dil vir:1. **dil vir:****Gazel 196**

Mısra: 7

Kelime Tipi: **Deyim**

Gönül vermek, âşık olmak.

Âhıma âzürde iken dil virüp bir
meh-ruha
Nâle eyler ol perî-ruhsâr bir
yüzden daği

dil virdigin:1. **dil virdigin:-dig, -in****Gazel 118**

Mısra: 13

Kelime Tipi: **Deyim**

Gönül vermek, âşık olmak.

Gerekdir Es'adâ dil virdigin şüh-ı
perî-peyker
Hüner-ver 'işve-perver şîve-güster
nâzenîn olmak

dil virdim:1. **dil virdim:****Nazm 27**

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Deyim**

Gönül vermek.

Bend oldum o zülf-i 'anberîne
Dil virdim 'izârına berine

dil viren:

1. dil viren:

Muamma 24

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Deyim***Gönül vermek, âşık olmak.*

Dil viren sen pür-cefâya ey meh-i
gerdün-cenâb
Çâh-ı bî-ka'ra düşer hem bağırını
eyler kebâb

dil virme:

1. dil virme:

Gazel 66

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim**

*Gönül vermek II sevmek, âşık
olmak; bir şeyi sevmeye, istemeye
veya yapmaya içten yönelmek;
düşkün olmak.*

Se rûze tantana-i rûzgâra dil virme
Odur o vefk-i müşelleş ki gâyeti
idbâr

2. dil virme:

Tahmis 2

Mısra: 23

Kelime Tipi: **Deyim**

*Gönül vermek II sevmek, âşık
olmak; bir şeyi sevmeye, istemeye
veya yapmaya içten yönelmek;
düşkün olmak.*

Teveccüh kıl derûnî bî-hod ol dil
virme ağyara
Cemâl-i haqdadır mahz-ı teselli
'âşık-ı zara

dil-â:

1. dil-â:

Kaside 1

Mısra: 22

Ey gönül.

Mağrûn idüp lefif-i me'âsiye
nefsiñi
Mefrûk olma zümre-i ebrârdan dil-
â

2. dil-â:

Kaside 1

Mısra: 28

Ey gönül.

Mebnî kılup şeri'ate her kârı
mu'reb it
Ez-kârını mürekkeb idüp sıdık ile
dil-â

dilâ:

1. dilâ:

Gazel 182

Mısra: 3

*"Ey gönül!" anlamında şairin
gönlüne hitabı (tecrid).*

Yeter hayâlî o meh-rû dilâ
görünme de
Eşer be-dîd olur elbet zekâ
görünme de

2. dilâ:

Gazel 23

Mısra: 5

*"Ey gönül!" anlamında şairin
gönlüne hitabı.*

Dilâ çün küşe-zîb-i tekye-i 'aşk-ı
cünûn olduñ
Taḥammül -pîşe-i şabr u sükûn ol
mâsivâdan geç

3. dilâ:

Gazel 51

Mısra: 1

*"Ey gönül!" anlamında şairin
gönlüne hitabı.*

O mehpâre dilâ âgûş-zîb-i canım
olmuşdur
Benim küy-i melâhat zîver-i
çevgânım olmuşdur

4. dilâ:

Gazel 67

Mısra: 1

*"Ey gönül!" anlamında şairin
gönlüne hitabı.*

Sûzişin şanma dilâ nâr-ı
cünûnuñdandır
Bu teb ü tâb seniñ sûz-ı
derûnuñdandır

5. dilâ:

Gazel 86

Mısra: 1

*"Ey gönül!" anlamında şairin
gönlüne hitabı.*

Her dem ruh-ı dildâra dilâ germ-
niğâhız
Biz nazra-kün-i âyine-i sun '-ı
îlâhız

6. dilâ:

Gazel 133

Mısra: 8

*"Ey gönül!" anlamında şairin
gönlüne hitabı.*

Almasun naqd-i dil ü cânını düzd-i
gamze
Bend olup sâye-i kâkülde dilâ bî-
bâk ol

7. dilâ:

Gazel 135

Mısra: 3

*"Ey gönül!" anlamında şairin
gönlüne hitabı.*

Pîrân-ı 'aşk dâmenin al destîne dilâ
Ferhâda ta'ne-zen reh-i nev İhtiyâr
kıl

8. dilâ:

Gazel 181

Mısra: 7

*"Ey gönül!" anlamında şairin
gönlüne hitabı.*

Kuhl it hayâl-i gerd-i haṭ-ı 'arızın
dilâ
Virmek dilerseñ 'ayn-ı cila dîde
nûrına

9. dilâ:

Kaside 1

Mısra: 10

*"Ey gönül!" anlamında şairin
gönlüne hitabı.*

Olduñ mübâlağayla nice ism fâ'ili
Cürmüñ muşagğarın daḥi tasgîr kıl
dilâ

10. dilâ:

Kaside 1

Mısra: 68

*"Ey gönül!" anlamında şairin
gönlüne hitabı.*

Ḥaḳka delâlet eyle be-şart-ı
muṭâbaka
ḳalbiñde zerrece ḥalecân olmasun
dilâ

11. dilâ:

Kaside 4

Mısra: 15

*"Ey gönül!" anlamında şairin
gönlüne hitabı.*

Âb-ı nedamet ile dilâ câme-şüy
olup
Ref it libâs-ı dildeki çirk-i şekâveti

12. dilâ:

Nazm 12

Mısra: 1

*"Ey gönül!" anlamında şairin
gönlüne hitabı.*

Dilâ ümmîd-i vuşlatla demâdem
nâle eylesin
Beni derd-i firâḳ öldürdi bilmem
sen ne söylersin

13. dilâ:

Tahmis 1

Mısra: 18

*"Ey gönül!" anlamında şairin
gönlüne hitabı.*

Bula çün kesb ile bāzār-ı taqvaya
vuşul ol kim
Dilā sen de harīd it tācir-i sūk-i
duhul ol kim

14. dilā:

Tahmis 2

Mısra: 6

"Ey gönül!" anlamında şairin
gönlüne hitabı.

hulūş-ı kalb ile yalvar hemān
hakkā şehirlerde
Ne kesb itdiñ dilā bāzār-ı dehr-i
fitne-pīrādan

15. dilā:

Gazel 57

Mısra: 6

"Ey gönül!" anlamında şairin
gönlüne hitabı.

O ebruvān gibi şanma hilāl
vaşında
Selīs maṭla'-ı ğarrā dilā
görölmüşdür

dil-ārā:

1. dil-ārā:

Tarih 39

Mısra: 10

Gönlü süsleyen.

Cihān-ārā vü 'ālem-zīb ü rüh-efzā
kef-i cūdi
Dil-ārā dil-nevāz ü şeh-pesend ü
zübde her kārī

dil-bend eylemiş:

1. dil-bend eylemiş:

Gazel 137

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gönlünü bağlamak.

Seni ol deñlü dil-bend eylemiş
'aşk-ı gül-i ter kim
Ne mümkün dām-ı ğamdan bir daḥi
āzādıñ ey bülbül

dil-bend ü giriftar itmek:

1. dil-bend ü giriftar itmek:

Müsemmen 1

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Gönlü bağlamak ve tutkun
etmek.

Neydi evvel güzelim rüy-i dil izhār
itmek
Beni yüz vech ile dil-bend ü
giriftar itmek

dil-bend-i zülf ol:

1. dil-bend-i zülf ol:

Gazel 199

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) saçına gönlünü
bağlamak.

Nice dil-bend-i zülf olmaz harīm-
üftāde-i ḥüsnüñ
Nişinān-ı küñişt-i 'aşk bī-zünnār
kalsun mı

dilber:

1. dilberidir:-i, -dir

Lugaz 8

Mısra: 14

Gönlü alan güzel || Sevgili.

Cihān güzellerinin güyiyā bu da
biridir
'Aceb mi 'aşıkā nāz itse hefte
dilberidir

2. dilber:

Kaside 6

Mısra: 16

(Fars.) Gönlü kendine çeken,
güzel.

Çemende nev nihāl-i ergavān
açıldı zann itme
Hıram eyler kabā-yı āl ile bir serv-
kad dilber

3. dilber:

Kaside 12

Mısra: 24

(Fars.) Gönlü kendine çeken,
güzel.

Revnāk-efrüz olıcaḥ bezm-geh-i
gülzāra
Dil-küşālıklar idüp 'arz çü dilber
lāle

4. dilber:

Nazm 30

Mısra: 3

(Fars.) Gönlü kendine çeken,
güzel.

Süreyya gibi dilber cem' idüp ol
çün felek lābis
Seriyyü' l-hāl ol ey dil var mı kem-
nām olmaḡa bā' iṣ

dilberden olmazmıs:

1. dilberden olmazmıs:

Gazel 103

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilide

bulunmazmıs(Bağlamda aşk
derdinin ilacının sevgilide
bulunmayışı ele alınmıştır).

'İlāc-ı ḥaste-i hecr-āzmā dilberden
olmazmıs
ṭabībān-ı ḥüsün zaḥm-ı dile
merhem-zen olmazmıs

dilber-i sīmīn-ber:

1. dilber-i sīmīn-ber:

Lugaz 5

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gümüş gerdanlı(ak gerdanlı)
sevgili.

Hemçü 'aşık sīneye gāhī çeker
Bir ḥaṭ-āver dilber-i sīmīn-ber

dilber-i zīver-pīrā:

1. dilber-i zīver-pīrā:

Lugaz 16

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Süsü süsleyen sevgili.

Nedir ol şey'-i zarīf ü zībā
Sīm-ber dilber-i zīver-pīrā

dil-beste:

1. dil-beste:

Gazel 3

Mısra: 9

Gönlü bağlamak, gönlü
vermek, kendini kaptırmak.

Olmaz şafā-yı ḥāṭıra dil-beste
Es'adā
ḥalvet-nişin-i miḥnet olan mātem-
āşinā

dil-beste ol:

1. dil-beste ol:

Gazel 79

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gönlü bağlamak, gönlü
vermek, kendini kaptırmak.

Keşākeşden rehā bulmaz olan keç-
kīşe dil-beste
Çeken gör renci elden çilledir
hergiz kemān çekmez

dil-beste olmak:

1. dil-beste olmak:

Gazel 117

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gönül bağlamak. Severek bağlanmak, içten sevmek, âşık olmak.

Dil-beste olmak ister idim âh neyleyim
Sevdâ-yı zülfinin daği ehl-i hevâsı çok

dil-beste-i zencîr-i ser-i zülf-i siyahız:

1. dil-beste-i zencîr-i ser-i zülf-i siyahız:

Gazel 86

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Siyah saçın baş zincirine gönlü bağlanmış olmak.

Olsağ n'ola sevdâ-yı şeb-i gamla çü Mecnûn
Dil-beste-i zencîr-i ser-i zülf-i siyahız

dil-beste-târ-ı zülf olalı:

1. dil-beste-târ-ı zülf olalı:

Gazel 59

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Saçın tellerine gönlü bağlanalı.

Dâm-ı cefâdan ey meh-i nev bulmadı rehâ
Dil-beste-târ-ı zülf olalı Es'ad-ı nizâr

dil-cü:

1. dil-cü:

Gazel 52

Mısra: 6

Far. Gönül arayıcı, gönül cezbedici.

Hâl sanmañ zîr-i sünbül-zâr-ı hañt-ı yârda
Nâfesin âhû-yı Çîn-i hüsn dil-cü gösterir

2. dil-cü:

Tarih 31

Mısra: 16

Gönlü cezbeden, kendine çeken.

Oldı tekmîline bu mısra'-ı bâlâ târîh
Bu ne dil-cü ne müferrih ne güzel şâdrevân

dil-dâde:

1. dil-dâdeñim:-ñ, -im

Gazel 31

Mısra: 6

Gönül vermiş: âşık.

Dâğ ur derûna eyleme tîr-i nigâhı red
Dil-dâdeñim anıñla beni eyle bermurâd

2. dil-dâdeleriñ:-ler, -in

Rûbai 3

Mısra: 2

Gönül vermiş, âşık II istekli, hevesli (kimse).

Ey kâş beni cefâña lâyk kılsañ
Dil-dâdeleriñ içinde fâ'ik kılsañ

dildâde-i cemâl:

1. dildâde-i cemâl:

Tarih 44

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Güzelliğe gönül vermiş.

Ol nev serây-ı eyem o deñlü nüzhet-efgen
Deryâ daği ırakdan dildâde-i cemâli

dildâr:

1. dildâr-ıñ:-ın

Gazel 123

Mısra: 4

Birinin gönlüne malik olan maşuka.

Harf-i râ reşk ile mahv oldu hecâdan güyâ
Kemerinde göricek hançerini dildâr-ıñ

2. dildârdan:-dan

Gazel 46

Mısra: 5

Far. Birinin gönlüne malik olan maşuka.

Beni mehcûr idüp dildârdan dūr ittiren dehrî
Raķîb-i fitne-ger didükleri ol kara şeytândır

3. dildârdan:-dan

Gazel 22

Mısra: 9

Gönlü kendine bağlamış olan kimse, sevgili.

Çevre şabr itmek de güç dildârdan geçmek de güç
Çäre yok ancak vefâya kaldı Es'ad ihtiyâc

4. dildâr:

Gazel 122

Mısra: 1

Gönlü kendine bağlamış olan kimse, sevgili.

Dildâr olunca 'âşıkına mihr-bân gerek
Cevr ü cefâsı olsa da bârî nihân gerek

dildârımı:

1. dildârımı:

Nazm 14

Mısra: 1

Gönlü kendine bağlamış olan kimse, sevgili.

Revnâk-ı bezm itme benden gayriye dildârımı
Baña ağıyar ile gösterme İlâhî yârımı

dilde:

1. dilde:-de

Rûbai 10

Mısra: 1

(Âşığın) gönlü, yüreği.

Dilde gam-ı 'aşkıımız nihân eylemişüz
Güyâ anı genc-i Şâygân eylemişüz

dilde hevâ olmasa:

1. dilde hevâ olmasa:

Gazel 76

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gönlüde heves olmasa.

Olmasa dilde hevâ dîde degildir rûşen
Nefha-yâb olmayacak şîşe hoş-endâm olmaz

dilden çıkamaz:

1. dilden çıkamaz:

Gazel 109

Mısra: 3

Kelime Tipi: Deyim

Gönlüden çıkmak, hatırlanmamak.

Bir vech ile dilden çıkamaz naķş-ı hayâlîñ
'akşîñ gibi cânâ o da âyîñede mahfûz

dîl-düz-i varak:

1. **dil-düz-i varaḳ:****Kaside 10**

Mısra: 54

Kelime Tipi: -

Sayfanın gönlünü delen.

Devrinde değil Dâğ-be-dil kimse
meger kim
Dil-düz-i varaḳ hancer-i imlâ-yı
kalemdir

dile-:1. **dile:****Gazel 12**

Mısra: 7

Arzu etmek, istemek, talep etmek.

Nûr-ı feyz-i ezelîdir dile bād-i
vücûd
Tâbiş-i mihr ile gör oldı zılâl
‘âlem-zîb

dile:1. **dilesek:-sek****Gazel 94**

Mısra: 7

Istemek, arzulamak.

Nigâh-ı feyz ile rûy-i ḥaḳîḳatî
dilesek
Nümûde-şüret-i âyîne-i mecâz
ideriz

2. **dilerse:-r, -se****Gazel 114**

Mısra: 2

Arzu etmek, istemek, talep etmek.

Fikr-i dendânîla cûş itdi sirişkim
her taraf
Dür dilerse çeşm-i eşk-âlûdîma
bakşun şadef

3. **dilerseñ:-r, -señ****Gazel 174**

Mısra: 4

Arzu etme, isteme.

Tevâzu‘larla mânend-i ziyâ her
ḥâke rû-mâl ol
Karâr itmek dilerseñ mihr-âsâ çâr-
tâk üzre

4. **dilerseñ:-r, -señ****Muamma 1**

Mısra: 1

Arzu etme, isteme.

Ger dilerseñ nâm birle olasın evvel
bekâm
Nâsa tertîb üzre iclâle şürû‘ eyle
müdâm

5. **dilerseñ:-r, -se, -ñ****Gazel 181**

Mısra: 8

Arzu etmek, istemek.

Kuhl it ḥayâl-i gerd-i ḥaṭ-ı ‘ârîzîñ
dilâ
Virmek dilerseñ ‘ayn-ı cila dîde
nûrına

dil-firîb:1. **dil-firîb:****Gazel 15**

Mısra: 1

Far. sf. Gönül aldatıcı, güzel, cazip.

Zülfe sünbül ḥadde gül ḥaṭṭa
benefşe dil-firîb
Birbirine her biri bir vech ile
olmuş raḳîb

dil-firîb ol:1. **dil-firîb ol:****Tarih 39**

Mısra: 8

*Kelime Tipi: -
Gönül aldatmak.*

Olunca zıll-ı vâlâ-şân-ı luṭfî ‘âleme
memdûd
Halâsa dil-firîb oldı bu âsâyişle
etvârı

dil-germ:1. **dil-germ:****Gazel 87**

Mısra: 3

*Gönlü coşmuş II Gönlü
kızmış, öfkeli.*

Çarḥ dil-germ ise âğûş-i mehle
her şeb
Biz de bir mihr-i cihân-tâb ile
hem-pehlüyuz

dil-germ ol:1. **dil-germ ol:****Kaside 7**

Mısra: 2

*Kelime Tipi: -
Gönlü coşturmak,
heveslendirmek.*

Demdir ki dest cây-i gül-i âteşin
ola
Dil-germ olup hezâr daḥi pür-enîn
ola

**dil-germ-i şem‘-i ‘aşk-ı şerer-
zâd:**1. **dil-germ-i şem‘-i ‘aşk-ı şerer-
zâd:****Gazel 200**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Kıvılcım çıkaran aşk
mumunun gönlü yakması.*

Dil-germ-i şem‘-i ‘aşk-ı şerer-zâd
olam gibi
Pervâne-vâr sūzişe mu‘tâd olam
gibi

dil-germ-i gazâle-i nevrüz:1. **dil-germ-i gazâle-i nevrüz:****Kaside 7**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*İlkbahar ceylanının gönlü
yakması.*

Dil-germ-i gazâle-i nevrüz ile bu
dem
ḥâk-i siyah büy-dih-i müşk-i Çîn
ola

dil-ḥâne-harâb:1. **dil-ḥâne-harâb:****Kaside 2**

Mısra: 91

*Gönül evi perişan
olan/yıkılan.*

Benim ol şadme-i ‘isyân ile dil-
ḥâne-harâb
Beni âbâd idemez kimse cihanda
illâ

dil-harâb-ı ‘aşkı:1. **dil-harâb-ı ‘aşkı:****Tahmis 5**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Aşkın harap gönüllüleri,
aşıklar.*

Ol âfet Ḥüblar beyninde bir ad
eylemiş bir gün
Ki her bir dil-harâb-ı ‘aşkı bād
eylemiş bir gün

dil-haste:1. **dil-hasteler:-ler****Gazel 80**

Mısra: 10

*Gönlü hasta, hasta gönüllü II
âşık.*

Tesellî-baḥş-ı ‘âşıkdır cefâ-yı yâr
kim ekser
Deva telḥ olmasa dil-hasteler
şıḥḥat-karîn olmaz

dil-haste vü bîmâr itmek:**1. dil-haste vü bîmâr itmek:****Müsemmen 1**

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

Gönlü yaralı ve hasta etmek.

Beni çeşmiñ gibi dil-haste vü
bîmâr itmek
Şevk-ı dîdârın ile dîdemi bîmâr
itmek

dil-haste-i hecre:**1. dil-haste-i hecre:****Gazel 15**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ayrılgın gönül hastası.

Şerbet-i vuşlat iken dil-haste-i
hecre devâ
Derd-i fûrkatla müdârâ itmek ister
ol şabîb

dil-hûn evlesün:**1. dil-hûn evlesün:****Gazel 144**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

İçi kan ağlayan olmak.

Tâb-ı hüsnuñ şu 'le-i hürşîdi şeb-
gün evlesün
Gülleri reng-i Ruhuñ gülşende dil-
hûn evlesün

dil-hûn itdi:**1. dil-hûn itdi:****Nazm 6**

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Deyim***İçi kan ağlamak.*

hañ reyhânî zülfüñ sünbülü
âşüfte-Hâl idüp
Mişâl-i gonça dil-hûn itdi haddiñ
verd-i handanı

dil-i agâh:**1. dil-i agâh:****Gazel 78**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Gönlü uyanık, kalp gözü açık,
anlayışlı, basiretli.*

hayâlât-ı mecâzı nasb-ı 'ayn itmez
dil-i agâh
Merâyâ-yı haqîkat vehme cây-ı
irtisâm olmaz

dil-i agâhdır:**1. dil-i agâhdır:****Tahmis 2**

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Kalp gözü açık gönül.

Ne Cennetde ne hürîde ne gılmân u
ne Kevserde
Dil-i agâhdır ihlâsı çün tefsir iden
cümle

dil-i âlûde-i hevâ:**1. dil-i âlûde-i hevâ:****Kaside 1**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Arzularına bulanmış gönül.

Şarf eyle varıñ ey dil-i âlûde-i hevâ
Çek sığa-i nedameti k'itdiñ nice
hañ

dil-i âlûde-ibtîlâdandır:**1. dil-i âlûde-ibtîlâdandır:****Gazel 43**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Belaya bulaşmış gönül.

Ne baht-ı kec-revişimden ne dil-
rübâdandır
Şikâyetim dil-i âlûde-ibtîlâdandır

dil-i 'anber-i sârâda:**1. dil-i 'anber-i sârâda:****Gazel 96**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Saf amberden gönül.

Bî-suhtenî-i kadri bilinmez dil-i
zarıñ
Buyuz ki dil-i 'anber-i sârâda
nihânız

dil-i 'aşık:**1. dil-i 'aşık:****Gazel 189**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Aşığın gönlü.

'Âleme zevk dil-i 'aşık feyz-
efzâdır
Felegin her dem-i eşhârına mâ-
şâ'allâh

dil-i bâzîçe-dân:**1. dil-i bâzîçe-dân:****Gazel 191**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Oyuncak (olmuş) gönül.

Şeş-der-geh-i cefâda beni zâr kıldı
yâr
Bir pula saymadı dil-i bâzîçe-
dânımı

dil-i bî-behreneñ:**1. dil-i bî-behreneñ:****Gazel 128**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Nasipsiz gönül.

Dâmenin pür-nağd-i şevk itdim
dil-i bî-behreneñ
Bir ayağ alup elinden sâkî-i gül-
çihreneñ

dil-i bî-kîne:**1. dil-i bî-kîne:-de****Gazel 109**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kinsiz, temiz gönül.

Cânım gibi ey rûh-i revân lû'lû-i
'aşkın
İtsem yeridir bu dil-i bî-kîne
mahfûz

dil-i cünûn-revişe:**1. dil-i cünûn-revişe:****Gazel 159**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Delilik getiren gönül.

Nümûde-kâkül-i zencîr-i yâr mi
Es'ad
Dil-i cünûn-revişe derd-i ser midir
görnen

dil-i dâna:**1. dil-i dâna:****Gazel 96**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bilge gönül.

Nûr-ı nîgehiz dîde-i bînâda nihânız
Biz sırr-ı hafîyiz dil-i dâna
nihânız

dil-i dîvâne:**1. dil-i dîvâne:****Müsemmen 1**

Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Deli gönül.

Bend-i zülfünde kalup Hâl-diger-
gün olmuş
Dil-i dîvâne bu sevdâ ile mecnûn
olmuş

dil-i dîvânevi:

1. dil-i dîvânevi:

Gazel 73
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Çılgın gönül, deli gönül.

Dökülen rüyuna ol zülf-i girih-gîr
midir
Dil-i dîvânevi bend itmege zencîr
midir

dil-i es'adı:

1. dil-i es'adı:-ı

Gazel 124
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Esâd'ın gönlü.

Bend-i teshîre dil-i Es'adı âhîr
çekdi
Kâr-ı şad-fitneyi icrâda füzûndur
gamzeñ

dil-i ferzânem:

1. dil-i ferzânem:-m

Gazel 140
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Âlim, bilgin gönül.

Tutulmazdı dil-i ferzânem ol şâh-ı
sitem-kîşe
Yine rûh almağı fi'l-Hâl açmazdan
ben öğretdim

dil-i figâr:

1. dil-i figâr:

Gazel 59
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Yaralı gönül.

Levh-i derûna nakş olalı hüsni
rüy-i yâr
Reşk-i nigâr-hâne olupdur dil-i
figâr

dil-i ğam-dîde:

1. dil-i ğam-dîde:

Gazel 185
Mısra: 10

Kelime Tipi: -
Gam görmüş, kederli gönül.

Her pâresi bir nîş-i ciger-düz olur
Es'ad
İşkeste kalursa dil-i ğam-dîde çü
şîşe

dil-i ğam-dîde-i derd-âşinânın hâli:

1. dil-i ğam-dîde-i derd-âşinânın

Gazel 58
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
*Dert ile tanışmış gam gözlü
gönüllerin durumu.*

O cellâd-ı terahhüm-nâ-şinâs
olmazsa rahm-efgen
Dil-i ğam-dîde-i derd-âşinânın hâli
müşkildir

dil-i ğam-dîdemize:

1. dil-i ğam-dîdemize:

Nazm 22
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Keder görmüş gönül.

Bakıcağ âyine-i 'ârız-ı pâk-i yâre
Dil-i ğam-dîdemize rüy-i vefâ
gösterse

dil-i ğam-hâre:

1. dil-i ğam-hâre:

Nazm 32
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Dertli, kederli gönül.

Saf-ı rindâna gel sâkî ayak bas
Surâhî sun dil-i ğam-hâre maşûş

dil-i ğamîni:

1. dil-i ğamîni:

Terkib-bend 1
Mısra: 65
Kelime Tipi: -
Üzüntülü gönül.

Yâ Rab bu dil-i ğamîni her dem
kıl şevk ile pür-neşât u hurrem

dil-i ğonça:

1. dil-i ğonça:

Kaside 9
Mısra: 30
Kelime Tipi: -
Gülün gönlü.

Temam buldı küşâyış nihâl-zâr-ı
çemen
Açıldı güldi dil-i ğonça çün leb-i
dildâr

dil-i ğumûm-ı rivâdan:

1. dil-i ğumûm-ı rivâdan:

Gazel 16
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
İki yüzlü, kederli gönül.

Yâ Rab dil-i ğumûm-ı rivâdan
hîrâset it
Mâtem-serây-ı kalbimi dâr-ı
meserret it

2. dil-i ğumûm-ı rivâdan:

Gazel 16
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
İki yüzlü, gamlı gönül.

Yâ Rab dil-i ğumûm-ı rivâdan
hîrâset it
Mâtem-serây-ı kalbimi dâr-ı
meserret it

dil-i hamûş:

1. dil-i hamûş:

Gazel 3
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Suskun gönül.

Pervâne-i çerâğ-ı ruhuñdur dil-i
hamûş
Olsañ 'aceb mi şem'-şifat ebkem-
âşinâ

dil-i hârâ:

1. dil-i hârâ:

Gazel 96
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
*Katı, sert taş gibi gönül,
yürek.*

Çün mihr-i celî-şâ'şâ' ayız gâh
nümâyân
Âteş gibi gâhî dil-i hârâda nihânız

dil-i hecr-âzmâ:

1. dil-i hecr-âzmâ:

Gazel 45
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Ayrılgın yüce gönüllüleri.

Ne denli cephe-pür-çîn-i teğâfûl
olsa lutf eyler

Dil-i hecr-âzmâ küyında ednâ
müstemendidir

dil-i ihlâs-perverde:

1. dil-i ihlâs-perverde:

Tahmis 2

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Temiz yürek, ihlas sahibi
olmak.*

Tecellî-i cemâle mazhar ol her
demde her yerde
Teselli bulmak isterseñ dil-i ihlâs-
perverde

dil-i mebhût:

1. dil-i mebhût:

Gazel 17

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Şaşkın gönül.

Takrîr idemez hâlini yâre dil-i
mebhût
Tahrîr idebilsen saña Es'ad ne
sa'âdet

dil-i mecnûn-reviş:

1. dil-i mecnûn-reviş:

Gazel 58

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Mecnun'un yolundan giden
gönül.*

Ne mümkündür rehâ dârü 'ş-şifâ-yı
miñnet ü ğamdan
Dil-i Mecnûn-reviş ser-beste-i
zencîr-i kâküldür

dil-i meyyâl:

1. dil-i meyyâl:

Gazel 134

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Hevesli gönül.

hırâm-ı nâz ile bir nañl-i 'işveyi
görse
Mişâl-i sâye düşer pâyine dil-i
meyyâl

2. dil-i meyyâl:

Kaside 7

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Hevesli gönül.

Akmaz mı süyina dil-i meyyâl cü
gibi

Kim zîb-sâz-ı bağ olan ol nâzenîn
ola

dil-i meyyâli:

1. dil-i meyyâli:

Gazel 158

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Hevesli gönül.

Mişâl-i cüy ol serv-i revanîñ
pâyine aqdi
Dil-i meyyâli de eşkim gibi ol sûda
gördüm ben

dil-i mînâ-keşân-ı bezm-i 'aşk:

1. dil-i mînâ-keşân-ı bezm-i 'aşk:

Gazel 173

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Aşk meclisinin şişesini çeken
gönül.*

Sûz ü tâbişden dil-i mînâ-keşân-ı
bezm-i 'aşk
Mañv olurlar Hâlet-i germiyyet-i
dîdârda

dil-i nâlân:

1. dil-i nâlân:

Kaside 5

Mısra: 54

Kelime Tipi: -

İnleyen gönül.

Umarım rûz-i ceza senden eyâ
sultânım
Koma girdâb-ı günâh içre dil-i
nâlânım

2. dil-i nâlân:

Tahmis 1

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

İnleyen gönül.

Olursañ hâst-kâr-ı rahmet-i haq ey
dil-i nâlân
Perestîş-gâhın olsun şad edeble
cümle-i erkân

dil-i nâ-şâdın:

1. dil-i nâ-şâdın:-ın

Gazel 137

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Mutsuz gönül.

Düşelden âteş-i 'aşka dil-i nâ-şâdın
ey bülbül
Cihân-sûz oldu her dem âh-ı âteş-
zâdın ey bülbül

dil-i nizâr:

1. dil-i nizâr:

Gazel 108

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Zayıf, güçsüz gönül.

Es'ad dil-i nizâr hayâl-i dağık ile
Bî-kıl ü kâl kılsa reva i'tibâr-ı haq

dil-i nizârî:

1. dil-i nizârî:

Terkib-bend 1

Mısra: 64

Kelime Tipi: -

Zayıf gönül.

Bir 'aşk ki yek şerâr-ı nârı
Sûz-efken-i şad dil-i nizârî

dil-i pâ-der-hevâ-yı 'aşk:

1. dil-i pâ-der-hevâ-yı 'aşk:

Gazel 80

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Aşkın çürük gönlü.

Olur ser-beste-i zülfün mahallî
'âlem-i bâlâ
Dil-i pâ-der-hevâ-yı 'aşk cüyâ-yı
zemîn olmaz

dil-i perişan:

1. dil-i perişan:

Terkib-bend 1

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

Kederli, hüznü gönül.

Lâyık mi ola dil-i perişan
Rencûr-ı humâr-ı derd-i hicran

dil-i pür-dâğ-ı müşebbek:

1. dil-i pür-dâğ-ı müşebbek:

Gazel 38

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kafesteki yara dolu gönül.

Büy-bahş olsa derünümde o hâl-i
'anber
Dil-i pür-dâğ-ı müşebbek aña bir
micmer olur

dil-i pür-süz-meşreb:

1. dil-i pür-süz-meşreb:

Gazel 104

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Ateş dolu yaradılışa sahip
gönül.

Meyle eyler bu dil-i pür-süz-
 meşreb keşmekeş
 Bū 'l-'acebdir āb ile āteş ider hep
 keşmekeş

dil-i pür-tabîdesin:

1. dil-i pür-tabîdesin:

Gazel 154

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Hararetle dolu gönül.

Çekdi çevirdi kıble-nümā gibi
 'aşıkın
 Mihrāb-ı ebruvānı dil-i pür-
 tabîdesin

dil-i şad-çāk:

1. dil-i şad-çāk:

Gazel 199

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yüz parça olmuş gönül.

Dil-i şad-çākımız pîçide zülf-i yār
 kalsun mı
 O sevdāile çün şāne keşākeş-kār
 kalsun mı

dil-i safî:

1. dil-i şāfî:

Gazel 46

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Temiz kalpli ,iyi yürekli.

Dil-i şāfî hevā-yı 'aşk ile cūşandır
 dāim
 Anıñ çün eksik olmaz ıztırābı
 bahr-ı 'ummāndır

2. dil-i safî:

Kaside 11

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

Saf, temiz gönül.

Dāne-i eşk-i ğam eyler dil-i safîye
 Eger
 Dāğ ile kaṭra-i bārān pür ider
 deryayı

dil-i şāfîn:

1. dil-i şāfîn:

Gazel 14

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Saf yaratılışlı/temiz gönül.

Dil-i şāfîn fūrūğ-ı mihri-le tenvir
 ider mehtāb
 O tābişle felekde 'ālemi şeb-gār
 ider mehtāb

dil-i sahtnânda:

1. dil-i sahtnânda:

Müsemmen 1

Mısra: 54

Kelime Tipi: -

Katı gönül.

Ey cefā-pîşe siriştinde mürüvvet
 bulamam
 Dil-i sahtnânda seniñ cevher-i safvet
 bulamam

dil-i sevdâ-perest-i ehl-i 'aşka:

1. dil-i sevdâ-perest-i ehl-i 'aşka:

Gazel 103

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Aşıkların aşka tapan gönlü.

Dil-i sevdâ-perest-i ehl-i 'aşka
 şām-ı fūrkatde
 ḥayāl-i 'arızından özge şem'-i
 rüşen olmazmış

dil-i sevdâ:

1. dil-i şeydâ:

Gazel 9

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Çılgın gönül.

Ey dil-i şeydâ çekersin bār-ı cevvin
 ol şehiñ
 Böyle yazmış çäre ne pîşānıña
 kıl-k-i kaza

2. dil-i şeydâ:

Gazel 169

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Çılgın gönül.

Düşdün yeni başdan heves-i kākül-
 i yāre
 Dīvāne misiñ ey dil-i şeydâ bu
 hevā ne

dil-i sūzānım:

1. dil-i sūzānım:

Rûbai 11

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yanan gönül.

Gördükçe beni kaçma benim
 cānānım
 ḥasret odına yakma dil-i sūzānım

dil-i tapîde:

1. dil-i tapîde:

Gazel 180

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Çarpan yürek.

Dil-i tapîde bulur semt-i ka'be-i
 küyün
 Mişāl-i kıble-nümā Es'ad istidāre
 ile

dil-i üftāde:

1. dil-i üftāde:

Kaside 11

Mısra: 41

Kelime Tipi: -

Düşkün, zavallı gönül.

Olamaz yār ile hem-sîne dil-i
 üftāde
 Cisme bir vech ile āyine komaz
 güncāyī

dil-i 'uşşāka:

1. dil-i 'uşşāka:

Gazel 88

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Aşıkların gönlü.

İtmez dil-i 'uşşāka Eşer jeng-i
 küdüret
 Şāf āyineye şüret-i ğam müntekis
 olmaz

dil-i 'uşşāk-āsā:

1. dil-i 'uşşāk-āsā:

Gazel 158

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Aşıkların gönlü gibi.

ḥatn kim levḥ-i āteş-zād olan ol
 rūda gördüm ben
 Dil-i 'uşşāk-āsā sūzişi her mūda
 gördüm ben

dil-i vîrānımı:

1. dil-i vîrānımı:

Nazm 20

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yıkık, harap gönül.

Göster āyine-i rüyuñ bana dil-şād
 olayım
 Yap o yüzden dil-i vîrānımı ābād
 olayım

dil-i vîrân-serây-ı ehl-i ğam:**1. dil-i vîrân-serây-ı ehl-i ğam:****Gazel 103**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Keder sahiplerinin viran olmuş saraylara benzeyen gönlü.

‘Aceb mi ser-be-ser pür-dâğ olsa
Es’adâ ‘âşık
Dil-i vîrân-serây-ı ehl-i ğam bî-
revzen olmazmı

dil-i zâhid:**1. dil-i zâhid:****Gazel 83**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Zahidin gönlü.

Pür-dâğ-ı dem-âlûd-ı ğam olmaz
dil-i zâhid
Her hâk-i siyehde o gül-i âl
açılmaz

dil-i zâr:**1. dil-i zâr:****Gazel 32**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ağlayan, inleyen gönlü.

Bî-nikâb ‘arz-ı cemâl eylemesün
yâr meded
Yanmasun âteş-i süzâna dil-i zâr
meded

2. dil-i zâr:**Gazel 94**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ağlayan, inleyen gönlü.

Bakılsa gül ruhîniñ ‘andelfbiyüz
amma
O şûhî şayda dil-i zârî şâh-bâz
ideriz

3. dil-i zar:**Gazel 96**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ağlayan, inleyen gönlü.

Bî-suhtenî-i kadri bilinmez dil-i
zarîñ
Buyuz ki dil-i ‘anber-i sârâda
nihânız

4. dil-i zar:**Gazel 98**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ağlayan, inleyen gönlü.

Seng-i cefâ vü çevri dil-i zara bî-
kıyâs
Semt-i vefâya uğramaz ol şûh-ı
nev-heves

5. dil-i zâr:**Gazel 100**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ağlayan, inleyen gönlü.

Düşeli sâye-veş ol serv-i revâna
dil-i zâr
Akdı eskim gibi sūy-i rehine cūy-i
heves

6. dil-i zâr:**Gazel 186**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ağlayan, inleyen gönlü.

Henüz buldı dil-i zâr târ-ı turesine
Rübûde olmağa bir nev-civân
murâdımca

dil-i zarı:**1. dil-i zarı:****Gazel 84**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Inleyen gönlü.

Ümîd-i būs-tih-i pây-i yâr ile Es’ad
Güzer-gehinde dil-i zarı hâk-i râh
ideriz

dilin egle:**1. dilin egle:****Kaside 12**

Mısra: 14

Kelime Tipi: **Deyim***Hoşça vakit geçirmek, gönlü
eğlendirmek.*

Lîk reng-âverî-i feyz-i hudâ-
dâdlığın
Yâd idüp bağ-ı cihanda dilin egler
lâle

dil-küşâ:**1. dil-küşâlıklar:-lık-lar****Kaside 12**

Mısra: 24

Gönle ferahlık veren.

Revnâk-efrûz olıcağ bezm-geh-i
gülzâra
Dil-küşâlıklar idüp ‘arz çü dilber
lâle

dil-nevâz:**1. dil-nevâz:****Tarih 39**

Mısra: 10

Gönlü okşayan, alan.

Cihân-ârâ vü ‘âlem-zîb ü rûh-efzâ
kef-i cûdı
Dil-ârâ dil-nevâz ü şeh-pesend ü
zübde her kârı

dil-nişîn:**1. dil-nişîn:****Tarih 10**

Mısra: 26

Gönlüde yer tutan, hoş, güzel.

Tarh-ı ber-cestesi pākîze binâsı
zîbâ
Dil-nişîn cā-yı güzîn dār-ı meşîd ü
bālâ

dil-penâh-ı mekrûmet:**1. dil-penâh-ı mekrûmet:****Tarih 29**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Cömertliğin gönlü sığınağı.

hayr-hâh-ı dîn ü devlet dil-penâh-ı
mekrûmet
kible-gâh-ı reme-i ümmet melâz-ı
‘izz-ü şân

dil-rubâ:**1. dil-rubâ:****Gazel 42**

Mısra: 1

Far. Gönlü kapıcı, mahbube.

Ne sūya kim nazar itsem o dil-rubâ
görünür
Cihânda kim var ise ana mübtelâ
görünür

2. dil-rubâ:**Gazel 57**

Mısra: 1

Far. Gönlü kapıcı, mahbube.

Ne ol perî gibi bir dil-rubâ
görölmüşdür
Ne aña bencileyin mübtelâ
görölmüşdür

3. dil-rübâsı:-sı**Gazel 205**

Mısra: 5

*Gönlü kapan, gönlü alan II
sevgili.*

Hevâ-dârân-ı 'aşkın dil-rübâsı
serv-kad ister
K'ide kesb-i şafâ bakdıkça yâl ü
bâlden bâli

4. **dil-rübâya:-y, -a**

Gazel 99

Mısra: 1

Gönül alan sevgili.

Kālâ-yı nâzı câmelik ol dil-rübâya
kes
Pālâs-ı cevri düş-ı dil-i mübtelâya
kes

5. **dil-rübâlar:-lar**

Tarih 39

Mısra: 16

Gönül alan II güzel.

O denlü 'ahd-i şādî-bahşî şevk-
efzâ neşât-âver
Ki cüyân olduğından dil-rübâlar
'aşık-ı zârı

dil-rübâdandır:

1. **dil-rübâdandır:**

Gazel 43

Mısra: 1

Gönül alan sevgili.

Ne baht-ı kec-revişimden ne dil-
rübâdandır
Şikâyetim dil-i âlûde-ibtîlâdandır

dil-rübâdedir:

1. **dil-rübâdedir:**

Gazel 62

Mısra: 8

*Gönül (ona, bağlamda saça)
kapılmıştır.*

Sevdâ-yı gamla olsa n'ola 'ukde-
rîz-i cevri
Ol kim o zülf-i ham-be-ğama dil-
rübâdedir

dil-şād olayım:

1. **dil-şād olayım:**

Nazm 20

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gönlü sevinçle dolu olmak.

Göster âyîne-i rüyûn bana dil-şād
olayım
Yap o yüzden dil-i vîrânımı âbâd
olayım

dil-sîr-i hân-ı vuslatıñ:

1. **dil-sîr-i hân-ı vuslatıñ:**

Gazel 55

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Kavuşmanın padişahının
gözünün tok olması.*

Kimiñ bezmindesin dil-sîr-i hân-ı
vuslatıñ kimdir
Neşât-âlûd-ı şahbâ-yı leb-i pür-
lezzetîñ kimdir

dil-sühteyiz âteş-i hayretle:

1. **dil-sühteyiz âteş-i hayretle:**

Gazel 185

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Şaşkınlık ateşiyle yüreği
yanmış.*

Evzâ-ı şüttür-gürbe-i gerdün ile
zârız
Dil-sühteyiz âteş-i hayretle hemîşe

dil-süzân oldu:

1. **dil-süzân oldu:**

Gazel 164

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gönlü yanmış olmak.

Çü Es'ad oldu tâb-ı mihr-i
pîşânîñla dil-süzân
Cebîn-i âteşîñiñ cây idüp ey lâlê-
hadd ebrû

dil-süz-ı füsün oldu:

1. **dil-süz-ı füsün oldu:**

Gazel 149

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Büyükçe gönlü yakmak.

Es'adâ gâmezî ol şu'bede-bâz-ı
sihrîñ
Oldı dil-süz-ı füsün itmede icrâ-yı
fiten

dil-süzî-i dem:

1. **dil-süzî-i dem:**

Kaside 7

Mısra: 78

Kelime Tipi: -

Gözyaşının gönlü yakması.

Ben ol hezâr-ı mu'cize-güyum ki
âfitâb
Dil-süzî-i demimle gül-i âteşin ola

dil-teng ol:

1. **dil-teng ol:**

Gazel 183

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gönlü daralmak, bunalmak.

Güş itse vaşf-ı la'lini dil-teng olur
o şüh
Sıgmaz nefice harf-i temenna
dehânına

dil-teşne-i âb-ı vuslatıñdır:

1. **dil-teşne-i âb-ı vuslatıñdır:**

Terkib-bend 1

Mısra: 80

Kelime Tipi: -

Kavuşmanın suyuna susamış.

Kim pür-teb-i mihr-i rahmetiñdir
Dil-teşne-i âb-ı vuslatıñdır

**dil-teşne-i âb-ı zülâl-i
vuslatıñdır:**

1. **dil-teşne-i âb-ı zülâl-i**

vuslatıñdır:-ıñ, -dır

Gazel 55

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Kavuşmanın soğuk suyuna
susamış gönlü.*

Cihân dil-teşne-i âb-ı zülâl-i
vuslatıñdır hep
Çü Es'ad ey perî üftâde-çâh-ı
fûrkatiñ kimdir

dil-teşne-i vişâle:

1. **dil-teşne-i vişâle:**

Gazel 29

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kavuşmaya gönlü susamış.

İtfâ-yı tâb-ı âteş-i hicrân için yeter
Dil-teşne-i vişâle nigâh-ı serâb-ı
Ruḥ.

dimâğ:

1. **dimâğîñ:-ı, -n**

Gazel 12

Mısra: 10

Akıl, bilinç, şuur.

Es'adâ cismiñi ḥuşk itdi yeter sırr
ü mecâz
Eyle enfâs-ı ḥaḳîḳatle dimâğîñ
terṭib

2. **dimâğında:-ın-da**

Kaside 9

Mısra: 28

Beyin, akıl, şuur.II Burun.

O nazikâne sitayişle neş'e-yâb
olanıñ

Tekevvün itdi dimağında bûy-i gül
her bâr

dimâg u cân:

1. dimâg u cân:

Gazel 81

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
Akıl ve ruh.

Oldı pür-nûkhet dimâg u cân pür-
süz Es'adâ
'Anberîn hâl-i ruh-ı pür-tâb yakdı
gönlümüz

dimâg-âlûde-i gül-bûy-i şadî kıl:

**1. dimâg-âlûde-i gül-bûy-i şadî
kıl:**

Tarih 40

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Mutluluğun gül kokusunu
akıllara karıştırmış, kazınmış.*

Bu kasr-ı dil-pesendiñ nûkhet-i her
verd-i tasvîri
Dimâg-âlûde-i gül-bûy-i şadî kıldı
dünyâyı

**dimâg-efsürde-i ser-mâ-vı nâ-
kâmî olan:**

**1. dimâg-efsürde-i ser-mâ-yı nâ-
kâmî olan:**

Gazel 78

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Nasipsizliğin soğuşunda aklı
donmuş olmak.*

Dimâg-efsürde-i ser-mâ-yı nâ-
kâmî olan diller
Şemîm-i verd-i bağ-ı va'deden
şîrîn-kâm olmaz

din:-

1. dinse:-se

Gazel 7

Mısra: 7

*Denilmek, söylenmek II bir
yargıya varılmak, düşünölmek.*

Olmuş misâl-i hâle-i meh dinse
vechî var
Bir başka ân virdi haat-ı 'anberîn
saña

diñle:

1. dinle:

Tarih 24

Mısra: 20

Dinle, kulak vermek.

İdüp şad müjdeler hâtif didi ey
Es'ad-ı dâ 'i
Saña bādî-i şadî dinle bu târîh-i
garrâdır

2. diñle:

Lugaz 11

Mısra: 3

*Dinlemek, duymak, işitmek,
kulak vermek.*

Didiler diñle gör neler söyler
Bir dil ehli muşâhibe beñzer

dir:

1. dir:

Tarih 27

Mısra: 9

"-dIr" bildirme eki.

Lüle dir 'atşâna târîhin lisân-ı Hâl
ile
İç bu vâlâ çeşme-sâr-ı sâfıdan
mâ'u'l-ma'în

dirâvet:

1. dirâyetine:-i, -ne

Lugaz 12

Mısra: 16

*Çabuk kavrama yeteneği,
anlayış; ilim ve tecrübenin verdiği
beceriklilik, iktidar.*

Bakılssa şüreti merdâne fi'li de
mağbûl
şased dirâyetine âferîn tabi'atine

dırâz:

1. dırâz:

Gazel 120

Mısra: 3

Uzun.

kâmet-i şabra dırâz olmağla şad
endâzeden
Câme biçdim şâl-i rûz-i rûzeyi
bayramlık

2. dırâz:

Lugaz 10

Mısra: 29

Uzun.

Kimi kûteh kiminiñ kaddi dırâz
Kimi câmi'de ider hağka niyâz

dırâz evle:

1. dırâz evle:

Kaside 12

Mısra: 81

Kelime Tipi: -
Uzatmak.

Es'adâ lâfi ço gel eyleme güftârı
dırâz
Dehen aç başla du'âya çü gül-i ter
lâle

dırâz id:

1. dırâz id:

Gazel 94

Mısra: 10

Kelime Tipi: -
Uzatmak.

Ne dem ki kâküli evsâfin Es'adâ
kılşak
Zebân-ı hâme-i eş'arımız dırâz
ideriz

dirhem:

1. dirhemdir:

Gazel 48

Mısra: 2

*Okkanın dört yüzde biri
ağırlığında bir ölçü birimi.*

Hayâli 'aşıkñ bûs-i ruh-ı gül-
fâmdır femdir
Harîşân-ı menâle dâimâ evhâm
dirhemdir

dirîg:

1. dirîg:

Gazel 111

Mısra: 1

*"Eyyvah, çok yazık" anlamında
ünlem.*

Hem-dem-i ğayret-şikestân oldı ol
âfet dirîg
Dest-i bed-kîşâne girdi dâmen-i
'ismet dirîg

2. dirîg:

Gazel 111

Mısra: 2

*"Eyyvah, çok yazık" anlamında
ünlem.*

Hem-dem-i ğayret-şikestân oldı ol
âfet dirîg
Dest-i bed-kîşâne girdi dâmen-i
'ismet dirîg

3. dirig:

Gazel 111

Mısra: 4

*"Eyyvah, çok yazık" anlamında
ünlem.*

Zülfî sevdâsın çekerken tîg çekdi
ğamzesi
Bu keşâkeşlerle bende kalmadı
tâkat dirig

4. **dirîg:****Gazel 111**

Mısra: 8

"Eyvah, çok yazık" anlamında ünlem.

Ol şeh-i hüsnün derinde keşret-i
üftâdeden
Şekve-i derd ü firâka bulmadım
fursat dirîg

5. **dirîg:****Gazel 111**

Mısra: 10

"Eyvah, çok yazık" anlamında ünlem.

Es'adâ peygüle-i hasretde zâr iken
yine
İtmedi ünsiyyetin benden gam-ı
fûrkât dirîg

dirîg eyledi:1. **dirîg eyledi:****Gazel 111**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Esirgemek, uzak tutmak.

Sâye-âsâ rûy-mâl-i hâk-i pâyı
olmağı
Eyledi benden o serv-i ravza-i
behcet dirîg

dirîne:1. **dirîne:****Gazel 109**

Mısra: 6

Eski, kadim.

Her dem ki gele tîr-i gamın câna
yer eyler
Bir dağmedir ol tâze de dirîne de
mahfûz

2. **dirîne:****Gazel 203**

Mısra: 2

Eski, kadim.

şanmañ mihen-keşân-ı gama nâza
başladı
Dirîne çevre ol gül-i ter tâze
başladı

dirvâk ol:1. **dirvâk ol:****Gazel 133**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Derde deva olmak.

Es'adâ merdlik it cevriñe kılma
dehriñ
Saña zehr-âbe sunan âdeme sen
diryâk ol

dîvân:1. **dîvânı:-ı****Gazel 1**

Mısra: 8

(Ar.)Şiir divanı.

İki cânibden o gîsûlar olunca rû-
nümâ
Ol müseddesle dahi dîvânı itdi pür-
bahâ

dîvâne:1. **dîvâne:****Gazel 169**

Mısra: 6

Aşk etkisiyle kendinden geçmiş,aklı başında olmayan âşık.

Düşdüñ yeni başdan heves-i kâkül-
i yâre
Dîvâne misîñ ey dil-i şeydâ bu
hevâ ne

dîvâne itdi:1. **dîvâne itdi:****Gazel 124**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Deli etmek, delirtmek.

İtdi dîvâne beni bir nîgeh-i pür-
şüruñ
Bâ'îs-i silsile-cünbân-ı cünündür
gamzeñ

dîvâne-güne:1. **dîvâne-güne:****Gazel 113**

Mısra: 9

Mecnun'un tarzında.

Dîvâne-güne 'aşkıdır Es'ad Mezâk-
ı Kays
Vâdî-i ibtilâda dile olamaz harîf

divânelik itdiñ:1. **divânelik itdiñ:****Nazm 21**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Delilik etmek.

kıldıñ heves-i kakülî divânelik
itdiñ
Ey 'âşık-ı sevdâ-zede boynuña
günâhıñ

dîvân-ı behcetinde:1. **dîvân-ı behcetinde:****Gazel 49**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sevinç meclisi.

Dîvân-ı behcetinde o satr-ı dü-
ebruvân
Beytû '1-kaşîd-i hüsn ü melâhat
degil midir

dîvân-ı ezelde:1. **dîvân-ı ezelde:****Rûbai 2**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ezel divanından(Elest meclisinden).

İm'ân ile kıl nezâre ki çâr-çihet
Dîvân-ı ezelde bir rubâ'îdir bu

dîvân-ı hüsn-i yâre:1. **dîvân-ı hüsn-i yâre:****Gazel 1**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin güzellik meclisi.

Evvelâ dîvân-ı hüsn-i yâre kil-k-i
hoş-edâ
Eyledi nev maţla'-ı ebrûsı ile
ibtidâ

2. **dîvân-ı hüsn-i yâre:****Gazel 1**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin güzellik meclisi.

Evvelâ dîvân-ı hüsn-i yâre kil-k-i
hoş-edâ
Eyledi nev maţla'-ı ebrûsı ile
ibtidâ

dîvân-ı kıyamet günü:1. **dîvân-ı kıyamet günü:****Müsemmen 1**

Mısra: 63

Kelime Tipi: -

Kıyamet günü.

Yohsa dîvân-ı kıyamet günü bi'llâh
cânâ
Kâtilimsiñ diyti senden iderim kan
da'vâ

dîvân-ı şâh-ı verde çıkup:

1. dīvān-ı şāh-ı verde çıkup:

Gazel 54

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Gül padişahının meclisine çıkamak.

Dīvān-ı şāh-ı verde çıkup dest-i
hārdan
Bülbüllerin figān iderek iştikāsi
var

divār-ı rūmi:

1. diyār-ı rūmi:

Gazel 158

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Rum diyarı, Anadolu.

Halel-yāb olmamış hatla nizām-ı
kişver-i hüsnî
Diyār-ı Rūmî ceyş-i fitneden āsūde
gördüm ben

divār-ı şāmı:

1. diyār-ı şāmı:

Gazel 84

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Şam şehri. II Akşam.

Gönül ki kākül-i şeb-güne bestedir
āhîr
Diyār-ı Şāmı o sevdā ile penāh
ideriz

diye:

1. diye:

Tarih 21

Mısra: 16

"Adında, vafında" anlamında zarf.

Bu ne heybet ne salābet ne
meḥābetdir kim
Alamān gibi cadū diye amān ile
meded

diyü:

1. diyü:

Kaside 11

Mısra: 87

"Diye" zarf, diyerek.

Va'd-kārende-i vasl oldı diyü nuṭk
eyler
Sitem-i yāri nümāyān idecek
ma'nāy

2. diyü:

Lugaz 11

Mısra: 2

"Diye" zarf, diyerek.

Bir 'acīb ü garīb şey gördüm
Nedir āyā diyü anı sordum

3. diyü:

Lugaz 14

Mısra: 17

"Diye" zarf, diyerek.

Neye teşbih ideyim diyü
düşündüm katı çok
Bulmadım doğrusı gāyet aña
beñzer şey yok

4. diyü:

Gazel 25

Mısra: 4

"Diye, diyerek" anlamında zarf.

Hāl-i rencūr-ı gāmı der-hāl ider
şevk-i ferah
Hüküm olursa kīmyādır diyü
şâyandır kadeh

5. diyü:

Gazel 104

Mısra: 7

"Diye, diyerek" anlamında zarf.

Dīdeden nūr-ı hayālîn olmasun
zā'il diyü
Şaff-ı müjgānım ider hāb ile her
şeb keşmekeş

6. diyü:

Lugaz 9

Mısra: 6

"Diye, diyerek" anlamında zarf.

şakın sen bunları nā-dīde şanma
Anı bildim diyü suya tayanma

7. diyü:

Müsemmen 1

Mısra: 27

"Diye, diyerek" anlamında zarf.

Sevdiğim diyü baña 'ahd idüp
ikrar itmek
Soñra zālīm dönüp ikrarını inkār
itmek

8. diyü:

Müsemmen 1

Mısra: 64

"Diye, diyerek" anlamında zarf.

Yohsa dīvān-ı kıyamet günü bi'llāh
cānā

Katılımsıñ diyü senden iderim kan
da'vā

dizil:

1. dizilür:-ü, -r

Lugaz 11

Mısra: 13

Dizilmek, sıralanmak.

Sanki tiryākılar gibi dizilür
Yutmasa keyfini sesi bozulur

doğrısı:

1. doğrısı:

Lugaz 14

Mısra: 18

Doğruyu söylemek gerekirse, gerçek şu ki.

Neye teşbih ideyim diyü
düşündüm katı çok
Bulmadım doğrusı gāyet aña
beñzer şey yok

dögün:

1. dögünsem:-se, -m

Tahmis 5

Mısra: 9

Aşırı üzüntü, çaresizlik, pişmanlık duyarak çırpınmak, kendi kendini dövmek.

Dögünsem nice müddet vechi var
seng-i melāmetle
Niçün ben kendümi hāk-i derinden
böyle dūr itdim

dögün-:

1. dögünüp:-üp

Gazel 190

Mısra: 10

1. Kendi kendini dövmek, kendini oradan oraya vurmak. 2. Çok fazla üzölmek, esef etmek. 3. (Bir şey bir yere) Arka arkaya vurmak, üst üste, tekrar tekrar çarpmak.

Āhdan sīt-i gelü savt-ı nefire döndi
Dögünüp def gibi dil oldı nağam
dolabı

dök:

1. döker:-er

Gazel 151

Mısra: 4

Akıtmak, dökmek.

Midād şanma olup vaşf-ı hātṭına
der-kār

Döker siyâh 'arâk rüy-i hâme
şerminden

2. dök:

Gazel 31

Mısra: 3

Akıtmak, dökmek, serpmek.

Dök mâr-ı zülfi sîne-i sîmîniñ eyle
bend
Dest urmasun o dağmeye ağyâr-ı
bed-nihâd

3. dökken:-en

Gazel 177

Mısra: 4

Akıtmak, saçmak.

Mey-i la'lin göreliden câm-ı şahbâ
şerm ü hacletle
Döken hûn-i dilin meydâna her ân
katre-ber-kaşra

dökülen:

1. dökülen:-ül, -en

Gazel 73

Mısra: 1

Saçılmak, yayılmak.

Dökülen rüyuna ol zülf-i girih-gîr
midir
Dil-i divâneyi bend itmege zencîr
midir

döküp:

1. döküp:

Gazel 138

Mısra: 2

(Gözyaşı) dökmek.

Fikr-i Ruḥ-ı yâr eyleyüp ey dîde
pür-âb ol
'Ayn ile döküp kaşralar inbîk-i gül-
âb ol

2. döküp:

Gazel 139

Mısra: 7

(Gözyaşı) dökmek.

Döküp eşkim ser-i
müjgânlarımdan kaşra-ber-kaşra
Dü çeşmim havz-ı sînem üzre güyâ
Selsebîl itdim

3. döküp:

Muamma 23

Mısra: 1

(Gözyaşı) dökmek.

şad katre döküp dîde gibi bî-had ü
pâyân
Âḫîr olagör Yûnus-i gark-âbe-i
hicrân

4. döküp:

Nazm 38

Mısra: 2

(Gözyaşı) dökmek.

Fikr-i ruḥ-ı yâr eyleyüp ey dîde
pür-âb ol
'Ayn-ile döküp kaşralar inbîk-i
gül-âb ol

dol:

1. dolmuş:-muş, -

Lugaz 10

Mısra: 12

Dolmak, kaplamak.

Kendi de kendisine hasm olmuş
Âteş-i hışm ile güyâ dolmuş

dolab:

1. dolâb:

Gazel 202

Mısra: 2

Su değirmeni.

Ne kadar sâf-derûn olsa kişi âb
gibi
Döndürür çarḫ anı tekdîr ile dolâb
gibi

2. dolabı:-ı

Gazel 190

Mısra: 10

*Bir nota cümlesinin, nota
çizgisi üzerine konan iki işâretten
birincisine gelinince belli bir yere
kadar geriye dönülmesi ve tekrar
bu işârete gelinince bu iki işâret
arasındaki kısmın atlanıp ikinci
işâretten ileriye doğru devam
edilmesi sûretiyle icrâ edilmesine
verilen isim [İkisi birlikte bulunan
bu işâretlere de "dolap işâreti"
denir].*

Âhdan sîr-i gelû savt-ı nefîre döndi
Dögünüp def gibi dil oldu nağam
dolabı

dolardı:

1. dolardı:

Nazm 13

Mısra: 1

Tamamen kaplamak.

Dolardı güş-i felek nâle-i cihân-
gîre
Recâ-yı vuşlatı bâdî olaydı te'sîre

dön:

1. dönse:-se

Gazel 70

Mısra: 7

*Benzemek, andırmak, ...gibi
olmak.*

Bahr-ı sefîde dönse sirişkim bi-
'aynihî
Cânâ 'aceb mi merdüm-i çeşm
Akbiñarlıdır

2. döndükçe:-dükçe

Gazel 142

Mısra: 4

Devretmek, dolaşmak.

Çün şeyh-i ri'yâ-pîşe girüp Halkâ-i
zikre
Ol âfet-i devrân ile döndükçe
döneydin

3. dönseñ:

Rûbai 7

Mısra: 3

*Feleğin arzu ve istek
doğrultusunda dönmesi.*

Bir kerre ne var murâdım üzre
dönseñ
Bî-hüde degil ki ser-nigün olduñ
sen

4. döner:-er

Gazel 61

Mısra: 2

...gibi olmak, benzemek.

Şubḫ-ı ümmîdine ırmazse dil ey
mihr-i münîr
Şu 'le-i mâha döner âteş-i âh-ı şeb-
gîr

5. döner:-er

Gazel 174

Mısra: 2

...gibi olmak, benzemek.

Ne dem devr itse bezm-i meyde
rindâne Mezâḫ üzre
Döner peymâne-veş dil sâkî-i
sîmîn-sâk üzre

6. döner:-er

Muamma 11

Mısra: 2

...gibi olmak, benzemek.

Derûn-ı dîdeye ger pâ-nihâd olsa
hayâl-i yâr
Döner derbân-ı isme bu müjem
güyâ mu'ammâdır

7. dönüp:-üp

Kaside 12

Mısra: 9

Benzemek II dönüşmek.

Mihr-i rahşāna dönüp reng-i şafak-
günü ile
Oldı Dâğ-ı dil ile māha beraber
lāle

8. dönüp:-üp

Müsemmen 1

Mısra: 28

*Bir durumun değişerek tersi
yönde gelişmesi.*

Sevdiğim diyü baña 'ahd idüp
ikrar itmek
Sonra zālīm dönüp ikrarını inkār
itmek

9. döner:-er

Muamma 12

Mısra: 2

*Benzemek, andırmak, ...gibi
olmak.*

Tururlar hep ayağ üzre der-i
meyhāneden yārān
Döner yok ey dil anda cām-veş nā-
gāh var sende

10. döndürür:-dür, -ür

Gazel 202

Mısra: 2

*(Bir şeyi) bir istikamete
döndürmek, dönmek, dönmesini
sağlamak.*

Ne kadar sâf-derün olsa kişi āb
gibi
Döndürür çarh anı tekdîr ile dolāb
gibi

11. döndi:-di

Gazel 190

Mısra: 9

Benzemek, ... gibi olmak.

Āhdan sīt-i gelü savt-ı nefre döndi
Dögünüp def gibi dil oldu nağam
dolabı

12. döneydim:-e, -y, -dim

Gazel 142

Mısra: 4

Devretmek, dolaşmak.

Çün şeyh-i riyā-pîşe girtüp Halka-i
zikre
Ol āfet-i devrān ile döndükçe
döneydim

13. döner:-er

Gazel 186

Mısra: 9

*Çevrilmek, değişmek, başka
bir hāle gelmek.*

Döner mi kutb-ı ümîd üzre Es'adā
bilmem

Bu āsyāb-ı felek bir zamān
murādımca

döner:

1. döner:-er

Lugaz 17

Mısra: 8

*Bir eksende hareket
etmek, dönmek.*

Tābişi şebde hem-ziyā-yı kamer
Mevlevî-veş kimisi dahî döner

dönmem:

1. dönmem:

Gazel 51

Mısra: 7

*Geri gitmek, geri gelmek. II
Vazgeçmek.*

Eger kanım da içse gānzesi
peymāne-veş dönmem
Benim ol āfet-i devrān ile
peymānım olmuşdur

döşe:

1. döşendi:-n, -di

Kaside 6

Mısra: 18

Döşemek, yaymak, sermek.

Berāy-ı 'id-i pāy-endāz için
sultān-ı nevrūza
Degil cūlar su dībāsı döşendi
gülşene yer yer

doy:

1. doyar:-ar

Lugaz 4

Mısra: 8

*İsteği kalmayınca kadar
yemek, açlığı kalmamak.*

Yemez içmez kimsede kılmaz
karār
Her nefesde hem acıgır hem doyar

dü:

1. dü:

Gazel 8

Mısra: 11

İki sayısı.

Vaş eyledim dü mısra '-ı ebrū-yı
dil-keşiñ
Bu nazm-ı nevle şanma yalan
söylerim saña

dü çeşm-i ahvel:

1. dü çeşm-i ahvel:

Gazel 170

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Şaşı iki göz.

Sakīm-manzar olur mı dü çeşm-i
ahvel kim
Nüvişte-i kec ider 'aqs-i rast
hātemde

dü çeşm-i hāhiş:

1. dü çeşm-i hāhiş:

Gazel 199

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

İstekli iki göz.

Degil 'aynımda hāb-ı rāhat ammā
fıkr-i vaşlıñla
Dü çeşm-i hāhiş ey nūr-ı basar
bîdār kılsun mı

dü çeşm-i ma'nā:

1. dü çeşm-i ma'nā:

Kaside 2

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Mananın iki gözü.

Sen o kehhāl-i devā-kār-ı
ma'arifsın kim
Rüşenā kuhl-i midādıñla dü çeşm-i
ma'nā

dü çeşmim:

1. dü çeşmim:

Gazel 139

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

İki göz.

Döküp eşkim ser-i
müjgānlarımdan kaṭra-ber-kaṭra
Dü çeşmim havz-ı sīnem üzre güyā
Selsebîl itdim

2. dü çeşmim:

Gazel 193

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

İki gözüm.

kıldı müjeñ hayālî dü çeşmim bi-
'aynihi
Kuhl-i ḥaṭ-ı gubārîñ ile mîl-dān
gibi

dü dide:

1. dü dide:

Gazel 159

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
İki göz.

Dü dide olmada 'ayniyle hîre-düz-i
fürûğ
Çü âfîtab o nûr-ı basar mıdır
görinen

dü ebrû-yı siyeh-tâb:

1. dü ebrû-yı siyeh-tâb:

Kaside 10

Mısra: 67

Kelime Tipi: -

Parlak siyah iki kaş.

Bu meşk-i fitenle o dü ebrû-yı
siyeh-tâb
ham-geşte-kün-i kâmet-i bâlâ-yı
kâlemdir

dü satr-ı ebruvânın:

1. dü satr-ı ebruvânın:

Gazel 51

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

İki kaşın sırası.

Dü satr-ı ebruvânın hâme-i
müjgânla yaz Es'ad
O şeh-beyt-i melâhat matla'-ı
dîvânım olmuşdur

du'â:

1. du'âya:-(y)a

Kaside 7

Mısra: 83

*(Ar.) Güçsüzlük ve ihtiyâcını
ortaya koyarak Allah'a yalvarma,
bir şeyin olmasını veya olmamasını
isteme, yakarış, niyaz.*

Es'ad du'âya başla yeter kim
temeddühün
Şâyed kelâl-bağış-ı dil-i aferin ola

2. du'âya:-(y)a

Kaside 9

Mısra: 105

*(Ar.) Güçsüzlük ve ihtiyâcını
ortaya koyarak Allah'a yalvarma,
bir şeyin olmasını veya olmamasını
isteme, yakarış, niyaz.*

Yeter temeddüh-i bî-câ du'âya
âgâz it
Hitâm-ı müşk ile buya gerek gül-i
güftâr

3. du'â:

Kaside 10

Mısra: 82

*(Ar.) Güçsüzlük ve ihtiyâcını
ortaya koyarak Allah'a yalvarma,*

*bir şeyin olmasını veya olmamasını
isteme, yakarış, niyaz.*

Tâ-haşr ide müzdâd Huda devlet ü
'ömrin
Dâ'im bu du'â evvel-i imlâ-yı
kâlemdir

4. du'âya:-(y)a

Kaside 12

Mısra: 82

*(Ar.) Güçsüzlük ve ihtiyâcını
ortaya koyarak Allah'a yalvarma,
bir şeyin olmasını veya olmamasını
isteme, yakarış, niyaz.*

Es'adâ lâfi kıo gel eyleme güftârı
dırâz
Dehen aç başla du'âya çü gül-i ter
lâle

5. du'âsı:-sı

Tarih 24

Mısra: 18

*(Ar.) Güçsüzlük ve ihtiyâcını
ortaya koyarak Allah'a yalvarma,
bir şeyin olmasını veya olmamasını
isteme, yakarış, niyaz.*

Heme yâri kırup tevfk Bârî yaveri
olsun
Du'âsı farz-ı 'ayn-ı hâs u 'âm ednâ
vü â'lâdır

6. du'â:

Tarih 25

Mısra: 7

*(Ar.) Güçsüzlük ve ihtiyâcını
ortaya koyarak Allah'a yalvarma,
bir şeyin olmasını veya olmamasını
isteme, yakarış, niyaz.*

Hâtif-i gayb du'â birle didi târihin
Mısr-ı Firdevse 'azîz eyleye Yûsuf
Beygi haq

7. du'â:

Tarih 37

Mısra: 12

*(Ar.) Güçsüzlük ve ihtiyâcını
ortaya koyarak Allah'a yalvarma,
bir şeyin olmasını veya olmamasını
isteme, yakarış, niyaz.*

Bu nev beyt-i dü-târîh ile kıl
tebrîk-i 'îd Es'ad
Ki haqm olsun du'â birle bu nazm-ı
behcet-âlûde

du'â id:

1. du'â id:

Tarih 42

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Dua etmek. Allah'a
yalvarmak, niyaz etmek.*

Du'â idüp didim bu beyt-i garrâ-yı
dü-târîhin
Sa'âdetle olunca Es'adâ mevlûd-i
zî-şânî

du'â idüp:

1. du'â idüp:

Tarih 12

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Dua etmek, Allah'a
yalvarmak.*

Du'â idüp Cenâb-ı haqka didim
fevtime târih
'Afife meskenin Firdevs-i a'lâ
eylesün Mevlâ

du'â-güyâ:

1. du'â-güyâ:

Tarih 3

Mısra: 16

Dua okuyanlar.

İkâmet eyleyüp dâim salât-ı
cum'a-i şükürin
Sufûf-ı kudsiyân ihlâs ile olsun
du'â-güyâ

du'â-güvân:

1. du'â-güvân:

Tarih 38

Mısra: 7

Dua okuyanlar.

Du'â-güvânı yer yer Es'ad-âsâ
hâtif-i gaybî
Bu nev beyt-i dü-târîh ile tebşir itdi
her sûda

du'â-yı kadeh:

1. du'â-yı kadeh:

Kaside 12

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Kadeh duası. (İslam
dünyasında yüzyıllardır okunan
önemli dilek dualarından biridir.
Müminler murat ettikleri şeylere
ulaşmak için Yüce Allah'a el
açarken bu duanın sözleri ile niyaz
etmişlerdir.).*

N'ola hün-i dili hem-keyf-i mey-i
nâb olsa
Ki du'â-yı kadehi eyledi ezber lâle

dübâre:

1. dübâre:**Nazm 25****Mısra: 4***İki kat, katmerleşmiş.2) hile.*

Se rûze kâr-ı dil-i zârı itme bâzîçe
Küşâd-ı bahtı bu şeş-dergehiñ
dübâre degildir

düçâr ol:**1. düçâr ol:****Gazel 206****Mısra: 4****Kelime Tipi: -***Uğramak, tutulmak.*

Bakılsa hey'eti 'ayniyle ahvel
olmuşdur
O çâr-ebriya çeşm-i taleb düçâr
olalı

düçâr olalı:**1. düçâr olalı:****Nazm 37****Mısra: 4****Kelime Tipi: -***Uğramış, yakalanmış,
tutulmuş.*

Bakılsa hey'eti 'ayniyle ahvel
olmuşdur
O çâr-ebriya çeşm-i taleb düçâr
olalı

düçâr olur:**1. düçâr olur:****Muamma 20****Mısra: 2****Kelime Tipi: -***Uğramak, maruz kalmak.*

O verde göz dikenin gülşen içre
bülbülden
Hezâr sille-i nâle düçâr olur yüzine

dūd:**1. dūd:****Gazel 27****Mısra: 5***(kara) duman.*

Çü dūd âteş-i dilden çıkar hevâdır
lîk
Fürûğ-bağşı-i mihr-i semâdır âh-ı
şabâh

dūd-ı ahım:**1. dūd-ı ahım:****Gazel 173****Mısra: 2****Kelime Tipi: -**

*Ah dumanı (çekilen ateşli
ahlardan çıkan duman
bağlamında)..*

Halka Halka şanma kâküldür 'izâr-
ı yârda
Dūd-ı ahım 'aksidir âyine-i
Ruhsârda

dūd-i hoş-bü:**1. dūd-i hoş-bü:****Gazel 52****Mısra: 2****Kelime Tipi: -***Güzel kokulu duman.*

Rüy-i pür-tâbında cânân sanma
gîsû gösterir
Âteş-i dil-süz-ı hüsni dūd-i hoş-bü
gösterir

dūdman:**1. dūdman:****Tarih 32****Mısra: 14***Soysop, kabile, ocak.*

Mihr-i ikbâli fûrûğ-efzây olup
bânîsiniñ
Hem ocagından fûrûzân ola nice
dūdman

dūdman-ı şevket ü şân-ı**sadâretiden:****1. dūdman-ı şevket ü şân-ı****sadâretiden:****Tarih 32****Mısra: 2****Kelime Tipi: -***Sadrâzâmın şanlı ve ulu
sülalesi.*

Habbezâ zîbende kânûn-ı
müzeyyen kim odur
Dūdman-ı şevket ü şân-ı
sadâretiden nişan

duhter-i rez:**1. duhter-i rez:****Gazel 197****Mısra: 8****Kelime Tipi: -***Üzüm kızı II şarap.*

Tasvîr-i şîşe gibi görür mahremi
daği
Bî-câme duhter-i rez açıktan
görülmedi

2. duhter-i rez:**Gazel 151****Mısra: 5****Kelime Tipi: -***Üzümün kızı II şarap.*

Görünce duhter-i rez neşve-i mey-i
la'liñ
Kızardı haclet ile girdi câme
şerminden

duhter-i sultân-ı cihân:**1. duhter-i sultân-ı cihân:****Tarih 28****Mısra: 1****Kelime Tipi: -***Cihan padişahının kızı.*

Bäreka 'İlâh zihî duhter-i sultân-ı
cihân
Zât-ı zîbendesi tâbîde-i nûr-ı
Raḥmân

duht-i rez:**1. duht-i rez:****Beyit 12****Mısra: 1****Kelime Tipi: -***Üzümün kızı II şarap.*

Görünce duht-i rezi mahrem
olmayan sıkılır
Binâ-yı hüşî metîn olmaz 'âkibet
yıkılır

2. duht-i rez:**Gazel 71****Mısra: 8****Kelime Tipi: -***Üzümün kızı II şarap.*

Sākî harâmdır ele çekdirme ayagın
Rindâna duht-ı rez dem-i Cemden
nişanlıdır

duht-ı rezi:**1. duht-ı rezi:****Gazel 25****Mısra: 7****Kelime Tipi: -***Üzümün kızı, şarap.*

Hille hürmet itmeyüp duht-ı rezi
itmiş nikâh
Hîleye mâ'il delikanlı bir oğlandır
kadeh

dulâb-ı carhı:**1. dulâb-ı carhı:****Gazel 33****Mısra: 2****Kelime Tipi: -***Feleğin dolabı.*

Āgāz idince muṭrib-i hoş-güy-i
nāy-i 'īd
Dūlāb-ı çarhı rakşa getürdi şadā-yı
'īd

dumān:

1. dumanlıdır:

Gazel 71

Mısra: 4

*Ateşten kalkan siyah hava,
tütün, sis, pus.*

Bār-ı girān-ı ğamdır iden āhı ser-
firāz
Elbette başı kūh-ı bülendiñ
dumanlıdır

2. duman:

Gazel 8

Mısra: 8

*Sis veya tozların havada
meydana getirdiği bulanıklık, sis,
pus. İl Kötü duruma düşürme.*

Peyveste olmada felege āh u
vahimiz
Hāl-i dil-i nizārı duman söylerim
saña

dün ü gün:

1. dün ü gün:

Nazm 5

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Dün ve bugün, her zaman.

Bu ne gerden-i münevver ki fūrūġı
mihre beñzer
Anı da had ile eyler dün ü gün
zevāle der-kār

dünyā:

1. dünyāyı:-y, -ı

Kaside 11

Mısra: 70

Cihan, âlem, yeryüzü.

Dāver-i dād-nümāyende ki yūmn-i
'ahdi
kıldı şādī-kede-i 'adl ü 'atā
dünyāyı

2. dünyāyı:-y, -ı

Tarih 40

Mısra: 12

Bütün âlem, cihan, kâinat.

Bu kasr-ı dil-pesendiñ nūkhēt-i her
verd-i tasvīri
Dimāg-ālūde-i gül-büy-i şādī kıldı
dünyāyı

3. dünyāyı:-y, -ı

Muamma 17

Mısra: 1

Âlem, cihan, yeryüzü.

İden dünyāyı göz göre musahhar
Olupdur anda Husrev ya Sikender

4. dünyāda:-da

Tarih 20

Mısra: 5

Âlem, cihan, yeryüzü.

Hudāyā eyle ol sultān-ı Dārā-cāhı
dünyāda
İlā-yevmī 'l-cezā şādī-i bī-hadd-ile
müstes'ad

5. dünyāda:-da

Lugaz 16

Mısra: 3

*Ahirete kıyasla şimdi
yaşadığımız âlem; fâni âlem.*

İsmiñ evveli dünyāda degil
Âhiretde bile olmaz peydā

6. dünyāyı:-y, -ı

Gazel 164

Mısra: 7

*Ahirete nispetle şimdi
yaşadığımız âlem, fâni dünya;
dünyaya ait her şey.*

Gehī pür-çin olup eyler harāb-ābād
dünyāyı
Gehī izhār ider 'uşşāk-ı zāra fart-ı
vüdd ebrū

7. dünyānıñ:-nın

Müsemmen 1

Mısra: 24

*Ahirete nispetle şimdi
yaşadığımız âlem, fâni dünya;
dünyaya ait her şey.*

Dest-i ümmīdime girmezse eger
damanıñ
N'eyleyim mansıbını devletini
dünyānıñ

8. dünyāya:-(y), -a

Tarih 39

Mısra: 41

*(Ar.) İçinde yaşamakta
olduğumuz yeryüzü, yer küresi,
arz, cihan.*

'İnāyet rūh-perver merḥamet
dünyāya zīb-āver
Mülükidir o bağın mā-haşal ezḥār
u eşcārı

9. dünyāya:-(y), -a

Tarih 39

Mısra: 43

*(Ar.) İçinde yaşamakta
olduğumuz yeryüzü, yer küresi,
arz, cihan.*

Nihāl-i şevketi gül-rīz-i 'adl
oldukça dünyāya
Sinān-ı sīne-i düşmen ola her ḥār-ı
ezḥārı

10. dünyāyı:-y, -ı

Gazel 26

Mısra: 2

*1. Güneş sistemine bağlı
gezegenlerden biri olan yer
yuvarlağı, küre-i arz. 2. İçinde
yaşamakta olduğumuz yeryüzü, yer
küresi, arz, cihan.*

Olsa tālī ' mihr-i nāzım ḥāb-gehden
her şabāh
Ruşen eyler ser-be-ser dünyāyı
tāb-ı inşirāh

dünyā ve mā-fihā:

1. dünyā ve mā-fihā:

Tarih 13

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Dünya ve âhiret.

Zihī nev ḥāne-i dil-keş-binā tarh-ı
mu'allā kim
Bakılsa ser-be-ser manzūrıdır
dünyā ve mā-fihā

dünye:

1. dünyeden:-den

Kaside 1

Mısra: 93

Âlem, cihan, yeryüzü.

Leff eyledi dalālet ü buṭlānı
dünyeden
Emr-i Hudāyı neşr idüp ol faḥr-ı
enbiyā

dur:

1. dūrdan:-dan

Gazel 116

Mısra: 8

Uzak.

Taḥşīl-i kurba sa'y ile kıl çeşmi
dūr-bīn
Olmazsa bārī dūrdan ol meh-
'izāra bak

2. durmaz:-maz

Gazel 31

Mısra: 7

Ara vermeden, sürekli olarak.

Duramaz hevā-yı zūlf ile cūşān olur
fî 'ād
Deryāyı mevc-ḥīz ider elbette
tünd-bād

3. **dursun:-şun**

Beyit 13

Mısra: 2

Durmak, bulunmak, kalmak.

şakla çeşmiñde ḥayāl-i kalem-i
müjgānıñ
Dursun ol ḥāme-i müşkiñ-raḳam
çekmecece

4. **dursun:-şun**

Gazel 179

Mısra: 4

Durmak, bulunmak, kalmak.

Tır-i müjgānıñ fetil-āsā ḳo zaḥm-ı
sīnede
Dursun ey āfet meded bir pāre
Allah 'aşḳına

5. **dür:**

Gazel 114

Mısra: 2

İnci.

Fıkr-i dendānıñla cūş itdi sirişkim
her taraf
Dür dilerse çeşm-i eşk-ālūdıma
bakşun şadef

6. **dursun:-sun**

Lugaz 10

Mısra: 35

*Yaşamak(yalnız yaşamak
bağlamında).*

Kimseye söylemesün tek dursun
Nāmını söyleyen agzın yumsun

7. **durup:-up**

Lugaz 17

Mısra: 10

*Belli bir durumda, bir
görevde bulunmak.*

Halt ider nāmını kim itse su'āl
Durup efsün okur aña der-Ḥāl

8. **durulmadı:-ul, -ma, -dı**

Gazel 197

Mısra: 1

*Katlanabilmek, hedef
olmak.(Bakış oklarının hedefi olma
bağlamında.).*

Pişiñde tığ-i gamze-i yārin
durulmadı
Tır-i nigāha ben gibi kimse
urulmadı

9. **dürülmedi:-ül, -me, -di**

Gazel 197

Mısra: 14

*. Bir şeyi kendi üzerine
katlayıp yuvarlayarak boru gibi
sarmak, tomar hâline getirmek.*

Es'ad zuhur ider süḥan ahkāmı
nev-be-nev
Tümārı şî'r-i tāze-zemīnıñ
dürülmedi

dür eyle:

1. **dür eyle:**

Gazel 2

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

*Uzaklaştırmak II yok etmek,
ortadan kaldırmak.*

Bang-i hevāyı sāmi 'a-i dilden eyle
dür
Aheng-i ḥayra cümle tenim gūş ḳıl
baña

2. **dür eyle:-diñ**

Gazel 30

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Uzak eylemek.

Beni dür eylediñ bil mem niçün ol
māhdan ey çarḥ
'Acebdır kim hırāsān olmadıñ sen
āhdan ey çarḥ

dür eylediñ:

1. **dür eylediñ:-diñ**

Gazel 30

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Uzak eylemek.

Beni dür eylediñ bilmem niçün ol
māhdan ey çarḥ
'Acebdır kim hırāsān olmadıñ sen
āhdan ey çarḥ

2. **dür eylediñ:**

Gazel 30

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Uzak eylemek.

Beni dür eylediñ bilmem niçün ol
māhdan ey çarḥ
'Acebdır kim hırāsān olmadıñ sen
āhdan ey çarḥ

3. **dür eylediñ:**

Gazel 30

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Uzak eylemek.

Mişāl-i Es'ad ānı Ḥāle-i āgūşa
almışken
Beni āyā niçün dür eylediñ ol
māhdan ey çarḥ

dür eylemeden:

1. **dür eylemeden:**

Rûbai 3

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Uzaklaştırmak.

Dür eylemeden beni deriñde besdir
Seng-i teh-i na'liñe mutābık ḳılşāñ

dür itdim:

1. **dür itdim:**

Tahmis 5

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Uzaklaştırmak.

Dögünsem nice müddet vechi var
seng-i melāmetle
Niçün ben kendümi ḥāk-i derinden
böyle dür itdim

dür ittiren:

1. **dür ittiren:**

Gazel 46

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Uzaklaştırmak.

Beni mehcūr idüp dildārdan dür
ittiren dehrī
Raḳīb-i fitne-ger didükleri ol kara
seytāndır

dür ol:

1. **dür ol:**

Gazel 104

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Uzak olmak.

İstemez dür olmağa şîrīn
zebānından kelām
Lüknetinden şanma eyler ḥarf ile
leb keşmekeş

dür olma:

1. **dür olma:**

Tahmis 1

Mısra: 41

Kelime Tipi: -

Uzak olmamak.

Niyaz it aglayup dür olma hergiz
vādī-i züliden

Bilürsün tez geçer vuşlat demi
'âdetdir evvelden

dür-bîn:

1. dür-bîn:

Gazel 57

Mısra: 9

*İleriye gören, uzak görüşlü
(kimse). Uzağı gösteren alet,
dürbün.*

haşıkate nazâr it dür-bîn iseñ zâhid
Mecâz âyinesinde riyâ
görölmüşdür

dür-bîn kıl:

1. dür-bîn kıl:

Gazel 116

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Uzağı gören alet, dürbün
yapmak.*

Tahşil-i kurba sa'y ile kıl çeşmi
dür-bîn

Olmazsa bârî dürdan ol meh-
'izâra bak

dür-bîn ol:

1. dür-bîn ol:

Kaside 7

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

*Uzağı görebilmek II İleri
görüşlü olmak.*

Ol nür-i çeşm-i rû 'yete ehl-i
basireti
Takrîb iderse her müje bir dür-bîn
ola

dür-bîn olmak:

1. dür-bîn olmak:

Gazel 118

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Uzağı yakınlaştıran alet,
dürbün olmak.*

Yakın oldukça almaz 'aynına
hergiz nigâh itmez
Görünmekden o çeşm-i meste
hoşdur dür-bîn olmak

dür-bîn-i 'âlem-i idrâkdir:

1. dür-bîn-i 'âlem-i idrâkdir:

Gazel 106

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Anlama aleminin dürbünü.

Mübhemî temyîz ider hem
muzmerî izhâr ider
Dür-bîn-i 'âlem-i idrâkdir âsâr-ı
feyz

dür-bîn-i 'ibretle:

1. dür-bîn-i 'ibretle:

Gazel 42

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

İbret dürbünü.

Cihân-ı 'aşka bakıñ dür-bîn-i
'ibretle
Sevâd-ı şâmı dañî rûz-rüşenâ
görünür

dür-i dür-i âmâl açılmaz:

1. dür-i dür-i âmâl açılmaz:

Gazel 83

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Emel incisinin kutusu
açılmaz.*

Olmaz leb-i gülgonça tebessüm-
kün-i vuşlat
Her lahzâ o dür-i dür-i âmâl
açılmaz

dür-i fem:

1. dür-i fem:

Gazel 72

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Dudağın kutusu.

şanma şermendin tebessüm-sâz
olmaz ol perî
hıfz-ı mürvârîd-i harf-i vaşla dür-i
fem kapar

dürdan itsün:

1. dürdan itsün:

Gazel 26

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Uzaklaştırmak.

Tek benimle hem-dem ol sen
bezm-i vuşlatda rakîb
Dürdan itsün kılâb-ı âdiyât-âsâ
nibâh

dürd-âşâm:

1. dürd-âşâmlık:-lık

Gazel 120

Mısra: 10

*Şarabın tortusunu içen,
kalender-meşrep.*

Aglama zâhid baña câm-ı meh-i
şevvâli gör
Rûze-dâr itsün mi hiç eşkiyle dürd-
âşâmlık

dürer:

1. dürer:

Kaside 8

Mısra: 33

İnciler, büyük inci taneleri.

Dürer dersin okurken şebnem-i
üftâde gülşende
Görüp şemsiyye ebhâsın kapıldı
oldı hayranı

dürer-i pâk-i sühan:

1. dürer-i pâk-i sühan:

Kaside 10

Mısra: 79

Kelime Tipi: -

Sözün saf incisi.

Tâ kim dürer-i pâk-i sühan genc-i
dehenden
Zîver-dih-i dâmân-ı tüvânâ-yı
kalemdir

dürer-i sühanlarım:

1. dürer-i sühanlarım:

Rûbai 1

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Söz incilerim.

Bulsun dürer-i sühanlarım ârâyiş
Kim Bañr-ı rubâ 'îyi huruşan eyle

dürer-zâr-ı dil-i derya:

1. dürer-zâr-ı dil-i derya:

Kaside 11

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Denizin gönlünün inci çıkan
yeri.*

Germ idüp tâb vezânî-i nesîm-i
fikri
Şu 'le-mevc itdi dürer-zâr-ı dil-i
deryayı

dür-i cüy-i melâhat:

1. dür-i cüy-i melâhat:

Gazel 177

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Güzellik ırmağının incisi.

'Arağ-pâşide şanmañ rüy-i cânân
kañra-ber-kañra

Dür-i cüy-i melâhat oldı rîzân
kaṭra-ber-kaṭra

dür-i ğamzeyim:

1. dür-i ğamzeyim:

Gazel 62

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yan bakıştan uzak olmak.

Süz-âşinâ-yı ber-kı kaṣâ dür-i
ğamzeyim
Kim geşt-gâh-ı sînede ğam tûde
tûdedir

dür-i girân-bahâ-yı salât-ı fuzlâdır:

1. dür-i girân-bahâ-yı salât-ı fuzlâdır:

Kaside 3

Mısra: 74

Kelime Tipi: -

*Çok faziletli salatın(Hz.
Muhammed'e sevgi ve saygı
göstermek, onu övmek, şefâatine
erişmek amacıyla okunan duâ.
Daha çok "salât ü selâm" şeklinde
kullanılır.) kıymetli incisi.*

Cenâb-ı Hâzretine ümmetiñ
hedâyâsı
Dür-i girân-bahâ-yı salât-ı fuzlâdır

dür-i kulzüm-i 'izzet:

1. dür-i kulzüm-i 'izzet:

Kaside 2

Mısra: 61

Kelime Tipi: -

Yücelik denizinin incisi.

Zât-ı pâkiñ o dür-i kulzüm-i
'izzetdir kim
Hilkat-i 'âlem ü âdem olamaz aña
bahâ

dür-i ma'rifet:

1. dür-i ma'rifet:

Gazel 189

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Marifet incisi.

Kân-ı 'irfâna dür-i ma'rifet ihsân
eyler
Es'adın ṭab'-ı güher-bârına mâ-
şâ'allâh

dür-i nâ-yâb-ı mezâmîn:

1. dür-i nâ-yâb-ı mezâmîn:

Gazel 47

Mısra: 10

Kelime Tipi: -
Mazmunların nadir incisi.

Dağme-i ṭab'-ı sühan-verzişin
Es'ad bilmem
Dür-i nâ-yâb-ı mezâmîn ile mâlîde
midir

dür-i nazm-ı nazîm:

1. dür-i nazm-ı nazîm:

Gazel 161

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Nazım'ın şiir incisi.

Dür-i nazm-ı Nazîme Es'adâ pey-
rev ol isterseñ
Yem-i serşâr-ı mervârid-i şî'rin
rîziş ü cüşin

dür-i nikât:

1. dür-i nikât:

Gazel 170

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Nükte incileri.

Dür-i nikât çıkarsa n'ola
derünümünden
Olan ma'âdin-i lû'lûdur Es'adâ
yemde

dür-i pâk-i bahr-ı bi'setsiñ:

1. dür-i pâk-i bahr-ı bi'setsiñ:

Kaside 3

Mısra: 49

Kelime Tipi: -

*Biset [Allah tarafından bir
peygamberin halkı dine dâvet
etmek için gönderilmesi Özellikle
Hz. Muhammed için kullanılır]
denizinin saf incisi.*

Sen ol yegâne dür-i pâk-i Bahr-ı
bi'setsiñ
Ki saña tâc-ı nübüvvet maḳâm-ı
a'lâdır

dür-i pâk-i girân-kadr-i salât ü teslim:

1. dür-i pâk-i girân-kadr-i salât ü teslim:

Kaside 2

Mısra: 95

Kelime Tipi: -

Salat ve teslimin (Hz.

*Muhammed'e sevgi ve saygı
göstermek, onu övmek, şefâatine
erişmek amacıyla okunan duâ [Bu
duâ, "Allâhümme salli alâ
Muhammed" (Allahım,
Muhammed üzerine salât et)*

*şeklinde olup muhtelif ilâvelerle
genişletilmiş şekilleri vardır. Daha
çok salât ü selâm şeklinde
kullanılır] ve Allah'ın hükmüne
itirazsız râzı olma, boyun eğme,
mukadderâtı kabullenme) çok
değerli saf incisi.*

Şad dür-i pâk-i girân-kadr-i salât ü
teslim
Olsun ol nûr-i dü çeşm-i rûsüle ez-
Mevlâ

dür-i pâk-i girân-mâve-i 'izz ü şerefîñ:

1. dür-i pâk-i girân-mâve-i 'izz ü şerefîñ:

Tarih 28

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Şeref ve ululuğun çok kıymetli
saf incisi.*

Ol dür-i pâk-i girân-mâve-i 'izz ü
şerefîñ
Dehre teşrîfini güş eyleyicek ez-dil
ü cân

dür-i şeh-vâr:

1. dür-i şeh-vâr:

Kaside 9

Mısra: 62

Kelime Tipi: -

Padişaha yaraşır inci.

Kef-i 'atâsı kerem-dâde-i şehâb
olsa
Olurdı kaṭraları haşre dek dür-i
şeh-vâr

dür-i sem'-i pesende:

1. dür-i sem'-i pesende:

Kaside 10

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Beğenilen kulağın incisi.

Ol nükte k'ola kurta dür-i sem'-i
pesende
Her noktası bir lû'lû-i deryâ-yı
kalemdir

dür-i yek-tâ:

1. dür-i yek-tâ:

Tarih 41

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Eşsiz inci.

'Acebdir kim le'âlî kânı ka'r-ı
Baḥr iken hergiz

Leb-i deryada kılmışdır tekevün
bu dür-i yek-tâ

dür-i yektâ-vı himem:

1. dür-i yektâ-yı himem:

Kaside 2

Mısra: 41

Kelime Tipi: -

Cömertliğin eşsiz incisi.

(Hz.Muhammed(s.a.v.)).

Kurretü'l- 'ayn-i dü 'âlem dür-i
yektâ-yı himem
Seyyid-i cümle-i âdem şeh-i
şefkat-peymâ

**dür-i yektâ-vı vem-i cüd u
kerem:**

**1. dür-i yektâ-yı yem-i cüd u
kerem:**

Kaside 5

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

*Cömertlik ve ihsan denizinin
eşsiz incisi.*

(Hz.Muhammed(s.a.v.)).

E's-salât ey dür-i yektâ-yı yem-i
cüd u kerem
E's-salât ey gül-i bî-hâr-ı gülîstân-ı
himem

dür-i yem-i rahmet:

1. dür-i yem-i rahmet:

Kaside 3

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

Rahmet denizinin incisi.(Hz.

Muhammed).

Şeh-i serîr-i nübüvvet dür-i yem-i
rahmet
Gül-i riyâz-ı sa'âdet resûl-i vâlâdır

dür-i zibende-i tâc-ı islâm:

1. dür-i zibende-i tâc-ı islâm:

Kaside 5

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

İslam tacının süslü incisi.

(Hz.Muhammed(s.a.v.)).

E's-salât ey meh-i tâbende-i evc-i
ikram
E's-salât ey dür-i zibende-i tâc-ı
İslâm

durma:

1. durma:

Gazel 23

Mısra: 4

Durmadan, devamlı, sürekli.

Ol âfet tûg-i hûn-âgeşte-der-kef
mestdir ey dil
Ya durma reh-güzârında ya cân-ı
bî-nevâdan geç

2. durma:

Nazm 12

Mısra: 4

"Durma, haydi yap!"

anlamlarında bir emir ifadesi.

Değil bâzâr-ı gam dâd u dihişden
bir nefes Hâlî
Hemân kâlâ-yı hecr al durma gayri
kârı n'eylersin

3. durma:-ma

Tahmis 1

Mısra: 43

"Durma, haydi yap"

anlamlarında bir emir ifadesi.

Recâ-yı mağfîret kıl durma Es'ad
cân ile dilden
Bu fırsat böyle kalmaz Neyliyâ bir
gün çıkar elden

dür-nisârende-i gencîne-i ra'nâ:

**1. dür-nisârende-i gencîne-i
ra'nâ:**

Kaside 2

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

Güzel hazineden saçılan

inciler.

Her dem iklim-i ma'ârifde olursuñ
çün kim
Dür-nisârende-i gencîne-i ra'nâ
ma'nâ

dürre-i gurre:

1. dürre-i gurre:

Tarih 39

Mısra: 37

Kelime Tipi: -

Parlak inci.

Rikâb-ı eşheb-i devlet-zimâmı
dürre-i gurre
Anıñ hırşîd-i tâb-âver murassa'
satl-ı zer-kârı

dürre-i yektâ:

1. dürre-i yektâ:

Gazel 96

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Tek inci, eşi benzeri olmayan

inci.

Âb-ı güheriz dürre-i yektâda
nihânız
Yektâ güheriz kim tih-i deryâda
nihânız

dür-i girân:

1. dür-i girân:

Gazel 79

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Paha biçilmez, değerli inci.

Sûhan-gülüğda pey-rev olmayan
'Asım Efendiye
Çü Es'ad silk-i nazma böyle şad
dür-i girân çekmez

2. dür-i girân:

Tarih 4

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Paha biçilmez, değerli inci.

Bî-hakk-ı seyyidü'l-kevineyn yâ
Rab 'ömrin efzûn it
Ki zîb-i tâc-ı 'izz-olmağa bir dür-i
girân geldi

dür-i girân-ı devletiñ:

1. dür-i girân-ı devletiñ:

Tarih 23

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Devletin eşsiz incisi.

Zât-ı 'âlî-şânı ol dür-i girân-ı
devletiñ
Gonça-i gülşen-serây-ı 'izz ü şân u
i'tibâr

dür-i girân-kadr-i hümayûnuñ:

1. dür-i girân-kadr-i

hümayûnuñ:

Tarih 23

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Uğurlu, kıymeti büyük inci.

Ola bu dür-i girân-kadr-i
hümayûnuñ dağî
Ziver-i tâc-ı serîr-i savlet ü devlet-
disâr

**dür-i girân-kadr-i salât u
tahıyyeti:**

**1. dür-i girân-kadr-i salât u
tahıyyeti:**

Kaside 4

Mısra: 84

Kelime Tipi: -

Salat ve selamın kıymetli

incisi.

Eyle nisār ravža-i pür-nür-i
Hâzrete
Dürr-i girân-kadr-i salât u tahıyyeti

dürr-i girân-kadr-i yem-i lutf-i huda:

1. dürr-i girân-kadr-i yem-i lutf-i huda:

Kaside 5

Mısra: 60

Kelime Tipi: -

Allah'ın(c.c.) lütuf denizinin kıymetli incisi.(Hz.Muhammed(s.a.v.)).

Meded ey gönça-i bî-hâr-ı
gülistân-ı 'atâ
Meded ey dürr-i girân-kadr-i yem-i
lutf-i Huda

dürr-i girân-mâve-i dervâ-vı ıstıfâ:

1. dürr-i girân-mâve-i deryâ-yı ıstıfâ:

Kaside 4

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

Seçkin denizlerin kıymetli incisi.

Dürr-i girân-mâve-i deryâ-yı ıstıfâ
Verd-i nihâl-i nür-ı Huda zât-ı
'izzeti

dürr-i ma'nâ:

1. dürr-i ma'nâ:

Kaside 3

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Mana incisi.

Dehân-ı dânişin eyle küşâde kim o
şadef
Derûn-leb-â-leb-i pâkîze dürr-i
ma'nâdır

dürr-i meknûn eylesün:

1. dürr-i meknûn eylesün:

Gazel 144

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Gizli inciler yapmak.

kıl o şûhuñ zîver-i silk-i senâ
dendânını
hâme Es'ad nazm-ı pâkin dürr-i
meknûn eylesün

dürr-i müzeyyen-dih-i tâc-ı âlem:

1. dürr-i müzeyyen-dih-i tâc-ı âlem:

Kaside 2

Mısra: 57

Kelime Tipi: -

Alem tacına süs veren inci.

Sensin ol dürr-i müzeyyen-dih-i
tâc-ı âlem
Zât-ı pâkiñdir olan kevnê şerâfet-
bahşâ

dürr-i semîn-i kulzüm-i hüsn:

1. dürr-i semîn-i kulzüm-i hüsn:

Terkib-bend 1

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Güzellik denizinin parlak incisi.

Ey dürr-i semîn-i kulzüm-i hüsn
V'ey gevher-i şâh-vâr-ı işve

dürr-i semîn-i yem-i 'izz ü iclâl:

1. dürr-i semîn-i yem-i 'izz ü iclâl:

Kaside 2

Mısra: 69

Kelime Tipi: -

Ululuk ve yücelik denizinin iri incisi.

Ey bihîn dürr-i semîn-i yem-i 'izz
ü iclâl
Ey olan 'izz ile memdüh-i Cenâb-ı
Mevlâ

dürr-i sühan:

1. dürr-i sühan:

Kaside 2

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Söz incisi.

şüretâ gerçi tehî-ceyb-i
tekellümsün kim
Pür olur dürr-i sühan eyleseñ
amma imâ

dürr-i yem-i cüd:

1. dürr-i yem-i cüd:

Tarih 1

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Cömertlik denizinin incisi.

şadra teşrîfi o dürr-i yem-i cüduñ
Es'ad
Olcağ dehre hezâr 'izz ile şādî-
efzâ

dürr-i yem-i sümme denâ:

1. dürr-i yem-i sümme denâ:

Kaside 2

Mısra: 48

Kelime Tipi: **Ayet**

"Sümme denâ" denizinin incisi.[“Sonra (Cebrâil ona) yaklaştı ve (aşağıya doğru) sarktı” (Necm 53/8)].

Hâtemü'r-rüsl ü resulü's seķaleyn
ü muhtar
Câmi'ü'l-fazl u hüküm dürr-i yem-
i sümme denâ

dürr-i yetim:

1. dürr-i yetim:

Gazel 9

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bir sedefte tek başına meydana gelen büyük ve iri, çok makbul inci.

Fikr-i la'linle seniñ dîdemden ey
dürr-i yetim
Oldı rîzide nice yâķüt-ı sürh-i bî-
bahâ

dürüg:

1. dürüg:

Gazel 185

Mısra: 7

Yalan.

Hep va'deler itmekde dürüg ile
güzâriş
Taķşîl-i emel hâtıra gelmez bu
gidişe

2. dürüğ:-i, -n

Gazel 78

Mısra: 10

Yalan, gerçek olmayan söz.

Ne deñlü vaż'-ı mevhum-ı
hakîmanî-yle serd itse
Dürüğün bâ'is-i taķşîl-i kâmi den
be-kâm olmaz

durup:

1. durup:-(u)p

Gazel 104

Mısra: 9

Belli bir durumda bulunmak.

Ârzü-yı bûs ile Es'ad durup
ruhsârına
Târ-ı zülfî birbiriyle itdiler hep
keşmekeş

düs-:

1. düşeli:--eli, -

Gazel 87

Mısra: 7

*Bir şeye karşı büyük
düşkünlük, aşırı ilgi veya sevgi
duymak, müptela olmak.*

Biz hevâ-yı girih-i zülf-i siyâha
düşeli
Her zaman hâst-ger-i nûşî-i
tönbâküyuz

düş:

1. düşürdi:--ür, -di

Gazel 105

Mısra: 5

Denk gelmek, yansımak.

Servi revîşîñ sâye gibi hâke
düşürdi
Reftâr-ı melâhat kad-i şimşâdına
mahşûş

2. düşme:--me

Tahmis 2

Mısra: 21

*Bir şeyin etkisinde kalmak,
uğramak, kapılmak. .*

Tecâvüz kıl mecazı bî-hâkîkat
düşme efkâra
hayâlât-ı hevâyî mehbûl olmaz
feyz-i envâra

3. düşerse:--erse

Gazel 7

Mısra: 10

Düşmek, payına düşmek.

Da 'vâ-yı ehl-i 'aşka güvâh olmaz
Es 'adâ
Virsün o kîne-cüy düşerse yemîn
saña

4. düşer:--er

Kaside 12

Mısra: 12

Damlamak, dökülmek.

Ruḥ-ı hüy-kerde-i Hübânı görünce
gâhî
Şerm-sâr olmağ ile gerçi düşer her
lâle

5. düşme:--me

Gazel 76

Mısra: 7

*Bir şeyin içine düşmek II
Uğramak, maruz kalmak.*

Düşme sevdâ-yı haṭa mihr-i Ruḥin
eyle hayâl
'Âlem-i hâtır-ı 'uşşâkda aḥşâm
olmaz

6. düşelden:--elden

Gazel 137

Mısra: 1

*(Bir şeye karşı) Büyük
düşkünlük, aşırı ilgi veya sevgi
duymak, müptela olmak.*

Düşelden âteş-i 'aşka dil-i nâ-şâdın
ey bülbül
Cihân-süz oldu her dem âh-ı âteş-
zâdın ey bülbül

7. düşdün:--dün, -ñ

Gazel 169

Mısra: 5

*(Bir şeye karşı) Büyük
düşkünlük, aşırı ilgi veya sevgi
duymak, müptela olmak.*

Düşdün yeni başdan heves-i kâkül-
i yâre
Dîvâne misîñ ey dil-i şeydâ bu
hevâ ne

8. düşeli:--eli

Gazel 100

Mısra: 5

*(Bir şeye karşı) Büyük
düşkünlük, aşırı ilgi veya sevgi
duymak, müptela olmak.*

Düşeli sâye-veş ol serv-i revâna
dil-i zâr
Akıd eskim gibi süy-i rehine cüy-i
heves

9. düşdi:--di

Kaside 9

Mısra: 46

*Nasip olmak. II Kalmak , bir
şeyin bir kimseye denk gelen payı.*

Egerçi yüz yire kıldı niyâz-ı
mesken ile
Cezîre-i Mora düşdi benefşeye nâ-
çâr

10. düşde:--de

Gazel 57

Mısra: 14

Düş, hayal, rüya.

şafâ-yı rü' yetini Es 'ad idemem
ta 'bîr
O yâr düşde daḥî vâkı 'a
görölmüşdür

11. düşde:--de

Gazel 182

Mısra: 7

Düş, hayal, rüya.

şafâ-yı rü' yeti ta 'bîr olur mı düşde
daḥî
O mest-i hâb-ı cefâ vâkı 'a
görünmese de

12. düşerdi:--er, -di

Gazel 180

Mısra: 5

Aksetmek, vurmak, yansımak.

Şu 'â 'ı gibi düşerdi zemîne mihr-i
semâ
Felekde görse 'izârın bu istinâre ile

13. düşında:--ı, -n, -da

Gazel 54

Mısra: 14

Düş, rüya, uyku.

Gelmiş o câya sâye salup şâhid-i
bahâr
Düşında bir çiçekli müferriḥ ḳabâsı
var

14. düşdi:--di

Kaside 6

Mısra: 2

Denk gelmek, çakışmak.

Zihî ferhunde dem zîbende eyyâm-
ı şeref-perver
Ki hengâm-ı bahara düşdi 'îd-i
meymenet-güster

düş ol:

1. düş ol:

Kaside 11

Mısra: 75

Kelime Tipi: -

*Çarpmak; karşılaşmak,
rastlamak.*

Cüd-peymâ ki sezâ-vârına düş
olmağ için
Cüst ü cü kılmada devrinde kerem
her câyı

düş olaldan:

1. düş olaldan:

Nazm 34

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Müptela olmak, giriftar
olmak.*

Düş olaldan şâh-bâz-ı çeşmine bir
âfetin
Murg-i perrânız küşâyış-kârî-i bâl
üzreyiz

düş olmasa:

1. düş olmasa:

Gazel 128

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Karşılaşmak, rast gelmek,

yönelmek, uğramak, müptela olmak.

Böyle her dem kec-hırām olmazdı
rakās-ı felek
Güşına düş olmasa âheng-i çengi
zühreniñ

düşde görsem:

1. **düşde görsem:-sem**
Nazm 29
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Rüya görmek.

Ol şühı der-âğüş idüp öpsem leb-i
la'lin
Kâildim eger düşde de görsem o
şafâyı

düşdük:

1. **düşdük:**
Beyit 9
Mısra: 1
*Bir şeyin etkisinde kalmak,
uğramak, kapılmak. .*

Sevdâ-yı 'aşkda düşdük o zülf-i
dü-tâ ile
Çıkdık yem-i maħabbete sünbül-
hevâ ile

düşen:

1. **düşen:--en**
Gazel 89
Mısra: 7
Bir şeyin içine düşmek II
Uğramak, maruz kalmak.
- kılmaz heves-i turre düşen mevce-i
hüsne
Keşti-i yem-i 'aşkda kayd-ı resen
olmaz

2. **düşen:--en**
Tahmis 4
Mısra: 20
Bir şeyin içine düşmek II
Uğramak, maruz kalmak.

Tâb-ı hüsnuñle olur ham-be-ham u
pîç-â-pîç
Târ-ı cân âteş-i süzâna düşen müy
gibi

düşer:

1. **düşer:-er**
Gazel 175
Mısra: 6
*(Bir kapıya) yıkılmak,
sığınmak.*

Binüp o şâh-ı hüsün esb-i nâza
ferzâne
Düşer rikâbına rûh-ı cihân
piyâdelige

düş-ı dil-i mübtelâya:

1. **düş-ı dil-i mübtelâya:**
Gazel 99
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Düşkün gönlün omzu.

Kâlâ-yı nâzı câmelik ol dil-rübâya
kes
Pâlâs-ı cevri düş-ı dil-i mübtelâya
kes

düşman:

1. **düşmânı:-ı**
Tarih 42
Mısra: 6
Düşman, hasım.

O dâdâr-ı meħâbet-güster-i 'adl-
âver-i dehrîñ
Îlâhî tu 'me-i şemşîr-i tedmîr ola
düşmânı

düşmen:

1. **düşmenine:-i, -n, -e**
Tarih 8
Mısra: 15
*Birinin kötülüğünü isteyen,
ona zarar vermeye çalışan kimse;
rakip.*

Dâima düşmenine gâlib idüp
'âlemde
kıla mansûr u muzaffer keremiyle
Mevlâ

2. **düşmene:-e**
Tarih 21
Mısra: 23
*Dost olmayan, hasım,
düşman.*

Düşmene rây virüp aldı Ata hısnını
hem
Ceşş-i maħhûrını maħv eyledi
şadr-ı ecved

3. **düşmene:-e**

Tarih 32
Mısra: 12
*Birinin kötülüğünü isteyen,
ona zarar vermeye çalışan kimse;
rakip.*

Dâimâ bu şu'le-cây-ı devlet ü iclâl
ola
Bendegâna germ-baħş u düşmene
âteş-feşân

4. **düşmen:**

Müsemmen 1
Mısra: 34
*(Birine karşı) İyi duygular
beslemeyen, kötülük etmek için
fırsat kollayan kimse, yağı, hasım,
adû.*

Derd-i hicranıñ ile ey şanem-i
nâzende
Raħm ider görse beni düst degil
düşmen de

düst:

1. **düst:**
Müsemmen 1
Mısra: 34
Dost, arkadaş.

Derd-i hicranıñ ile ey şanem-i
nâzende
Raħm ider görse beni düst degil
düşmen de

düstür-ı aristo-râyîñ:

1. **düstür-ı aristo-râyîñ:**
Tarih 9
Mısra: 17
Kelime Tipi: -
Aristo düşünceli vezir.

hüsni tedbîri o düstür-ı Aristo-
râyîñ
Fi'l-mesel haddini bildirdi 'adûya
haħkâ

düstür-ı celîlü'l-kadriñ:

1. **düstür-ı celîlü'l-kadriñ:**
Tarih 6
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
*Çok kıymetli kimsenin
vezirliği.*

Hem muvaffaħ kıla düstür-ı
celîlü'l-kadriñ
Masdar-ı hayr ola hemvâre o
şadrü'l-vüzerâ

düstür-ı dâd-kâr-ı sikender- vaħar:

1. **düstür-ı dâd-kâr-ı sikender-
vaħar:**
Kaside 7
Mısra: 55
Kelime Tipi: -
*İskender'in ağırbaşlılığına
sahip adaletli vezir.*

Düstür-ı dâd-kâr-ı Sikender-vaħar
kim

Endiše-i derûnı mühimmât-ı dîn
ola

düstür-ı ekrem:

1. düstür-ı ekrem:

Tarih 33

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Cömert vezir.

Kim şeh-i 'adl-âverin oldı vekîl-i
mutlakı
Böyle bir düstür-ı ekrem dâd-
peymâ yümn ile

2. düstür-ı ekrem:

Tarih 33

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Cömert vezir.

Kim şeh-i 'adl-âverin oldı vekîl-i
mutlakı
Böyle bir düstür-ı ekrem dâd-
peymâ yümn ile

düstür-ı girân-mâve:

1. düstür-ı girân-mâve:

Tarih 39

Mısra: 25

Kelime Tipi: -
Kıymetli vezir.

O düstür-ı girân-mâve felek-pâye
hümâ-sâye
İder her sâlin irdikçe bahâr-ı feyz-
âsârı

düstür-ı kerem-bahş-ı cihân ol:

1. düstür-ı kerem-bahş-ı cihân ol:

Tarih 1

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Dünyaya cömertlik sunan
vezir olmak.*

Yümn-ile oldı o düstür-ı kerem-
bahş-ı cihân
Kişver-i dehre vezîr-a 'zam-ı re 'fet-
pîrâ

düstür-ı kerem-kâr:

1. düstür-ı kerem-kâr:

Tarih 8

Mısra: 6

Kelime Tipi: -
Cömert vezir.

Bü'l-megâzî vü fütûḥaṭ vezîr-i
a 'zam

Ya 'ni düstür-ı kerem-kâr
Mehemmed Pâşâ

düstür-ı kerem-zâd-ı cihân-ban:

1. düstür-ı kerem-zâd-ı cihân-ban:

Kaside 11

Mısra: 79

Kelime Tipi: -

*Dünyayı koruyup gözetken
cömertliğin evladı vezir.*

Sen o düstür-ı kerem-zâd-ı cihân-
bansın kim
Âsitânında bulur lafz-ı 'atâ
ma 'nâyı

düşün-:

1. düşündüm:-dü, -m

Lugaz 14

Mısra: 17

*Bir sonuca varmak amacıyla
bilgileri incelemek, karşılaştırmak
ve aradaki ilgilere yararlanarak
düşünce üretmek.*

Neye teşbih idiyim diyü
düşündüm katı çok
Bulmadım doğrusı gayet aña
beñzer şey yok

dü-tâ:

1. dü-tâ:

Gazel 1

Mısra: 9

*Far. (Vav-ı resmîyye ile) İki
kat, bükülmüş, eğrilmiş.*

Eyleyen âzâde iken servi gülşende
dü-tâ
Evvel ü âhîr elif-kaddidür anıñ
Es 'adâ

2. dü-tâdır:-dır

Gazel 182

Mısra: 1

*İki kat, iki büküm, ikiye
bükülmüş.*

Kadem dü-tâdır ol ebrû baña
görünmese de
Ki kıble tâ 'ata hergiz sezâ
görünmese de

dü-tâ itmek:

1. dü-tâ itmek:

Gazel 20

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Far. (Vav-ı resmîyye ile) İki
kat, bükülmüş, eğrilmiş.*

İhtirâz eyle rükü 'âsâ perestiş
kılmadan
kıbleden gayırlara kıddiñ dü-tâ
itmek 'abeş

dü-tâk-ı pür-zer:

1. dü-tâk-ı pür-zer:

Tarih 44

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Altın işlemeli çift kemer.

Anda dü-tâk-ı pür-zer beytû 'l-
kasîde beñzer
Mazmûnının ser-â-ser şevk u şafâ
me 'âli

dü-târîh:

1. dü-târîh:

Tarih 4

Mısra: 7

*İki beyitten oluşan manzum
tarih.*

Dü-târîh ile tebrik itmege hâtif den
Es 'ad-veş
Bu beyt ile nidâ-yı müjde-i şâdî-
resân geldi

2. dü-târîh:

Tarih 17

Mısra: 7

*İki beyitten oluşan manzum
tarih.*

Kevne teşrîfin dü-târîh ile tebşîr
itmege
Es 'ad-âsâ geldi hâtifden hitâb-ı
müstetâb

3. dü-târîh:

Tarih 23

Mısra: 15

*İki beyitten oluşan manzum
tarih.*

Dehre teşrîfin dü-târîh ile tebrik
itmege
Didi şevk ile bu beyti Es 'ad-ı
esniye-kâr

4. dü-târîh:

Tarih 40

Mısra: 19

*İki beyitten oluşan manzum
tarih.*

Dü-târîh ile tebrik itmege itmâmını
anıñ
Didim şad şevk ile Es 'ad o dem bu
beyt-i garrâyı

dütün:

1. **dütünü:-i****Tarih 35**Mısra: **21***Tütün; duman.*

İdüp dütünü tebhîr İmâm Mâverdi
Pür itdi 'anberî tîbi gümüş
buhurdâna

duydum:1. **duydum:-du, -m****Müsemmen 1**Mısra: **58***Duymak, işitmek.*

Bî-vefâ olduğunu bilmez idim tâ bu
kadar
Soñra duydum yog-umuş sende
hakikatden Eger

düzah-ârâ:1. **düzah-ârâdır:-dır****Kaside 3**Mısra: **68***Cehennemın süsü.*

Kerem kıl eyle şefâ't eyâ habîb-i
Huda
Ki ma'siyetde o bî-çâre düzah-
ârâdır

düzd-i ğamze:1. **düzd-i ğamze:****Gazel 133**Mısra: **7**

Kelime Tipi: -

Yan bakış hırsızı.

Almasun naqd-i dil ü cânını düzd-i
ğamze
Bend olup sâye-i kâkülde dilâ bî-
bâk ol

düzül:-1. **düzüldi:-di****Muamma 14**Mısra: **2***Hazırlanmak, tertip edilmek.*

Evvel bir iki gördüm şahbâ-yile
bozuldu
hüsni cemâli sonra ol neş'eden
düzüldi

E

ebhâs:1. **ebhâsın:-m****Kaside 8**Mısra: **34***Konular, bahisler.*

Dürer dersin okurken şebnem-i
üftâde gülşende
Görüp şemsiyye ebhâsın kapıldı
oldı hayranı

ebhâs-ı camî:1. **ebhâs-ı camî:****Kaside 8**Mısra: **27**

Kelime Tipi: -

Camii'den bahsetmek.

Neşât-âlûd olup zerrin kadeh
ebhâs-ı camiden
Kitâb-ı Zer-keşî dersiniñ oldı şimdi
cüyânı

ebkem:1. **ebkemde:-de****Gazel 170**Mısra: **8***Dilsiz. Konuşamayan. Söz söylemeye muktedir olmayan.*

Bürîde-ğî-i zebândır münîr iden
şem'i
'Aceb mi tâbiş-i dil zâ'id olsa
ebkemde

ebkem eyler:1. **ebkem eyler:****Gazel 174**Mısra: **9**

Kelime Tipi: -

Dilsiz yapmak.

Sûhan-verlikde Es'ad ebkem eyler
nice güyâyı
Giderse vâdî-i eş'âra nuţkı bu
siyâk üzre

ebkem itme:

1. **ebkem itme:**
Terkib-bend 1
Mısra: **68**
Kelime Tipi: -
Dilsiz etmek.

'aşkıñla zebanım eyle güyâ
Peygüle-i ğamda itme ebkem

ebkem-âşinâ:

1. **ebkem-âşinâ:**
Gazel 3
Mısra: **4**
Dilsizliği bilmek, lal olmak.

Pervâne-i çerâğ-ı ruhuñdur dil-i
hamûş
Olsañ 'aceb mi şem'-şifat ebkem-
âşinâ

ebr-i bād-ı hevâ:

1. **ebr-i bād-ı hevâ:**
Gazel 201
Mısra: **8**
Kelime Tipi: -
Arzu rüzgarının bulutu.

'Anber-şemim-i turrelerin almağa
sabâ
Bî-nağd ebr-i bād-ı hevâdan Eşer
gibi

ebr-i lû'lû-katra-i nîsân-ı ma'nâ:

1. **ebr-i lû'lû-katra-i nîsân-ı
ma'nâ:**
Kaside 8
Mısra: **65**
Kelime Tipi: -
*Mana nisanının inci gibi
damlaları olan bulutu.*

Benim ol ebr-i lû'lû-katra-i nîsân-ı
ma'nâ kim
Bulur sayemde dâim gülşen-i
güftâr reyyânî

ebr-i matar-peymâ:

1. **ebr-i matar-peymâ:**
Kaside 11
Mısra: **52**
Kelime Tipi: -
Yağmur yüklü bulut.

Âsaf-ı cüd-meniş kim kefi i'tâ-
kârı

Huşk ider haclet ile ebr-i matar-
peymâyı

ebr-i nîsânî:

1. **ebr-i nîsânî:**
Kaside 8
Mısra: **1**
Kelime Tipi: -
Nisan bulutu.

İdüp bād-ı baharî reşha-rîzân ebr-i
nîsânî
Yem-i der-mevc-i ezhâr eyledi
sûy-i gülistanı

ebrü:

1. **ebrüda:-da**
Gazel 1
Mısra: **3**
Kaş.

Ânı çâr ebrüda olmuşken rubâ'î
güyiyâ
Aña maқта' oldı satır-ı hüsn-i haţt-ı
dil-rübâ

2. **ebrülarıñ:-lar, -ı, -n**
Gazel 140
Mısra: **12**
Kaş.

kılarken kil-k-i Es'ad meşk-i
mısra'-ı haţt-ı aña
Görüp ebrülarıñ bir beyt-i
müstahsen ben öğretdim

3. **ebrüda:-da**
Gazel 158
Mısra: **8**
Kaş.

Mahal virmez bula 'âşık niyâza
fursat-ı güftâr
Sûhan-güyâlığı bir ğamze bir
ebrüda gördüm ben

4. **ebrü:**
Gazel 164
Mısra: **1**
Kaş.

Cebîn-i âteşinin cây idüp ey lâl-
hadd ebrü
Anıñçün oldı germ-i süz ile ham-
geşte-ğadd ebrü

5. **ebrü:**
Gazel 164
Mısra: **2**
Kaş.

Cebîn-i âteşinin cây idüp ey lâl-
hadd ebrü

Anıñçün oldı germ-i süz ile ham-
geşte-ğadd ebrü

6. **ebrü:**
Gazel 164
Mısra: **4**
Kaş.

Degildir piç piç-i çîn çînî-i ğazab
ey dil
Reh-i âmed-şüd-i nîm-i nigâha
çekdi sedd ebrü

7. **ebrü:**
Gazel 164
Mısra: **6**
Kaş.

haţt-ı taht-ı idince levh-i rûya âyet-
i hüsnî
Çü bismillah çekdi Şafha-i pîşâna
medd ebrü

8. **ebrü:**
Gazel 164
Mısra: **8**
Kaş.

Gehî pür-çîn olup eyler harâb-âbâd
dünyâyı
Gehî izhâr ider 'uşşâk-ı zâra fart-ı
vüdd ebrü

9. **ebrü:**
Gazel 164
Mısra: **10**
Kaş.

Çü Es'ad oldı tâb-ı mihr-i
pîşânîla dil-süzân
Cebîn-i âteşiniñ cây idüp ey lâl-
hadd ebrü

10. **ebrü:**
Gazel 182
Mısra: **1**
Kaş.

Kadem dü-tâdır ol ebrü baña
görünme de
Ki kıble tâ'ata hergiz sezâ
görünme de

11. **ebrü:**
Tarih 5
Mısra: **10**
Kaş.

Nażar îrâd idüp her fende 'Aynîye
göz açdırmaz
İder mantûk-ı İbn-i Hâcibi ebrü ile
imâ

12. **ebrülarıñ:-ları, -nîñ**
Gazel 132

Mısra: 4
Kaş.

Tır-i çevre hedef ü kıddi keman
olmayıcak
Kim çeker çille-i âzârını
ebrularının

13. **ebrûlarınî:**-ları, -nî
Nazm 24
Mısra: 4
Kaş.

Tır-i derde hedef ü kıddi kemân
olmayıcak
Kim çeker çille-i âzârını
ebrûlarınî

14. **ebrû:**
Gazel 52
Mısra: 8
Far. Kaş.

Cüst-cü-yı ka'be-i dîdâra yokdur
ihtiyâc
kıble-i tâ'at-gerân-ı 'aşkı ebrû
gösterir

ebrûların hevâsı:

1. **ebrûların hevâsı:**
Gazel 193
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Kaşların hevesi.

Ebrûların hevâsı ile çille-keş olup
Yazsa iki kemân çekerim bir
kemân gibi

ebruvân:

1. **ebruvân:**
Gazel 186
Mısra: 7
Kaşlar.

O ebruvân u o müjgânın oldu dil
hedefi
Kemân u tîre mukabil nişân
murâdımca

2. **ebruvâna:-a**
Gazel 91
Mısra: 1
Kaşlar.

Bakmam o ebruvâna hâtt-ı fitne-
zâdsız
Şeh-beyt-i hüsne meyl idemem
mütezâdsız

3. **ebruvânına:-ı, -n, -a**
Gazel 183
Mısra: 1
Kaşlar.

Bir kez nezâre eyleyemem
ebruvânına
İtmez kefi nigâh Taḥammül
kemânına

4. **ebruvân:**
Gazel 57
Mısra: 5
Ebrular,kaşlar.

O ebruvân gibi şanma hilâl
vaşında
Selîs maṭla'-ı ğarrâ dilâ
görülmüşdür

ebrû-vî çâr-ı yâr:

1. **ebrû-yî çâr-ı yâr:**
Gazel 203
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Sevgilinin yeni çıkmış ayva
tüyleri.

Üstâd-ı kâr-ı ân iken ebrû-yî çâr-ı
yâr
Nev hâṭla nakş-ı hüsni şeş-âgâza
başladı

ebrû-vî yâr:

1. **ebrû-yî yâr:**
Gazel 70
Mısra: 14
Kelime Tipi: -
Sevgilinin kaşı.

Yazsa 'aceb mi kaşları evsâfin
Es'adâ
Ebrû-yî yâr ile kalemim bir
diyârlıdır

ebrû-vî yâri:

1. **ebrû-yî yâri:**
Gazel 198
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Sevgilinin kaşı.

Ebrû-yî yâri güyâ sultân-ı kişver-i
'aşk
hâṭt-ı şerîf-i hüsne tuğra-yı târ
çizdi

ebrû-vî zîn ol:

1. **ebrû-yî zîn ol:**
Kaside 7
Mısra: 58
Kelime Tipi: -
Eyerin kaşı olmak.

Mihr-i münîr gâşiye sîmîn hilâl-i
çarḥ

Esb-i cevâd-ı cüdına ebrû-yî zîn
ola

ebtahî vü medenî:

1. **ebtahî vü medenî:**
Kaside 2
Mısra: 52
Kelime Tipi: -
Mekkeli(Ebtah adı verilen
bölge, Mekke'nin isimlerinden
biri.) ve Medinelî(Ar..Medîneye
mensup, şehri, şehirli, bedevî
değil.).

Münzir ü mürsel ü Yâsîn ü
Nebiyî-i ümmî
Ebtahî vü Medenî nûr-ı habîb-i
Mevlâ

ebû'l-fütüh ü megâzî:

1. **ebû'l-fütüh ü megâzî:**
Tarih 35
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Gazaların ve fetihlerin
babası.

Ebû'l-fütüh ü megâzî şeh-i 'adâlet-
kâr
Vücûdı oldu şeref-baḥş Âl-i
'Osmâna

ecel:

1. **ecelden:-den**
Kaside 7
Mısra: 68
Can verme, ölüm.

Tedmir-i cism-i düşmen-i bed-kîş
kılmada
Te'sîr-i berķ-i tiğ ecelden yakîn
ola

ecell-i sun'ı ol:

1. **ecell-i sun'ı ol:**
Tahmis 1
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Yaratılanların en üstünü
olmak.

Tavafına olurlar teşne anın 'arş ile
kürsî
Ecell-i sun'ı olup Kibriyânın 'arş
ile kürsî

ecr:

1. **ecrin:-in**
Tarih 31
Mısra: 12
Ahirete ait mükafat, sevap.

Kereminden şuyının kaşralarınca
virsün
Ecrin icra idene Hâzret-i Rabb-i
Mennân

ecsâm:

1. ecsâmdır:

Gazel 48

Mısra: 6

Cisimler, bedenler.

Helâk eyler idüp 'uşşâka zehr-âb-ı
elem işrâb
Beli ağıyar gerçi şüretâ ecsâmdır
semdir

ecsâm-ı mürdegân:

1. ecsâm-ı mürdegân:

Kaside 7

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Ölü cisimler.

Demdir Mesîh-i feyz-nümâ rûh-
bağş olup
Ecsâm-ı mürdegân hayâta karın ola

ecvef ola:

1. ecvef ola:

Kaside 1

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Cahil, bilgisiz, boş olmak.

Vây hâle ecvef ola diliñ renc-i hûb
ile
'Âsî gibi fi'âliñ olup nâkış u hebâ

eczâ-vı bihterîn:

1. eczâ-yı bihterîn:

Kaside 7

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

En iyi parçalar.

Demdir ki zât-ı şâhid-i nev-hilkat-i
bahar
Eczâ-yı bihterîn ile güyâ çünîn ola

eczâ-vı nâz u 'işveniñ:

1. eczâ-yı nâz u 'işveniñ:

Gazel 93

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Cilve ve naz ilacı.

hatladır cem'iyeti eczâ-yı nâz u
'işveniñ
Dagılır mecmû'a-i hüsn ü bahâ
şîrâzesiz

eczâ-vı zâtıdır:

1. eczâ-yı zâtıdır:

Gazel 156

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kendi özünün bir parçası.

Güvâhı kâr-ı nâ-hemvâriniñ eczâ-
yı zâtıdır
'Ayandır her kesiñ evzâ' ı tertîb-i
benânından

edâ:

1. edâ:

Kaside 1

Mısra: 122

*Tarz, üslup, davranış,
söyleyiş.*

Kabil midir vücûh-ı beyânı
'ibâreten
Bî-harf ü savt emri zeban eylemek
edâ

2. edâsı:-sı

Gazel 117

Mısra: 10

Naz, işve, cilve. II Üslup.

Es'ad zebân-dırâz olanıñ Hâl ü
şânıdır
Elbet olur sühanda perîşân edâsı
çok

3. edâ:

Gazel 184

Mısra: 6

*(Fars.) Tarz, üslup, davranış
veya anlatış biçimi.*

Remz ider çeşm-i sülhan-gü kasdı
efsûn oldıgın
Bağ ki 'ayniyle mutâbıkdır edâ
ma'nâsına

edâ eylerem:

1. edâ eylerem:

Muamma 18

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Yapmak, kılmak; yerine
getirmek.*

Hiç ferâmûş idemem bir vech ile
eltâfıñı
Eylereñ kalb ile de bî-had edâ
evsâfıñı

edâ kıl:

1. edâ kıl:

Kaside 1

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Yerine getirmek II

oluşturmak, meydana getirmek.

Ef'aliñ ola aşlah u ahsen o deñlü
kim
Tafdîl sığasıyle kıl a'mâliñi edâ

edâ-vı cevâb u zebân:

1. edâ-yı cevâb u zebân:

Gazel 150

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Dil ile cevabın verilmesi,
söylenmesi.*

'Âlemle söyleşüp o bütün gamzesi
ider
Bî-güft ü gü edâ-yı cevâb u zebân
nihân

edeb:

1. edeble:-le

Tahmis 1

Mısra: 22

Edeb, terbiye.

Olursañ hâst-kâr-ı rahmet-i hağ ey
dil-i nâlân
Perestîş-gâhıñ olsun şad edeble
cümle-i erkân

2. edeb:

Kaside 8

Mısra: 38

Edep, terbiye, haya.

İdüp mâ-lâ-yüsag dersin feragat
dest ü sahralar
Edeb tahsil idüp şimdi okur emsâl-
i meydânı

3. edeble:-le

Lugaz 10

Mısra: 5

Edep, terbiye, saygı.

Her zaman oldı edeble kâim
Nasb-ı 'ayn-ı 'uğalâdır dâim

ednâ:

1. ednâ:

Gazel 45

Mısra: 6

*1. Aşağı. 2. Daha, pek aşağı.
Aşağılık kişi.*

Ne denlü cephe-pür-çîn-i teğâfûl
olsa luğf eyler
Dil-i hecr-âzmâ küyinda ednâ
müstemendidir

ednā vü a'lā:**1. ednā vü a'lā:****Lugaz 9****Mısra: 12****Kelime Tipi: -***Yer ve gök.*

Anı zikr-eyledi Mushafda Mevlā
Anıñla fahr ider ednā vü a'lā

edrineniñ hoş hevāsı:**1. edrineniñ hoş hevāsı:****Gazel 54****Mısra: 1****Kelime Tipi: -***Edirne'nin güzel havası.*

Gül mevsiminde Edrineniñ hoş
hevāsı var
Şādī-fezā-yı tab' olacak şad fezāsı
var

ef'āl:**1. ef'ālīn:-i, -n****Kaside 1****Mısra: 11***Fiiller.*

Ef'ālīn ola aşlaḥ u aḥsen o deñlü
kim
Tafdīl sığasıyle kıl a'mālīni edā

ef'āl-i bed-nümā:**1. ef'āl-i bed-nümā:****Kaside 1****Mısra: 32****Kelime Tipi: -***Çirkin hareketler.*

Mef'ülün eyle tā'atī tā naşb-ı nefis
idüp
Ref' ola fā'il olduğın ef'āl-i bed-
nümā

efāzıl-ı dehrīñ mahdümü ol:**1. efāzıl-ı dehrīñ mahdümü ol:****Tarih 43****Mısra: 2****Kelime Tipi: -**

*Zamanın fazilet sahiplerinin
kendisine hizmet ettiği kimse
olmak.*

Cenāb-ı maḥz-ı şerāfet Nakīb
Efendi kim
Sezā efāzıl-ı dehrīñ olursa
mahdümü

efdal-i 'ālemivān:**1. efdal-i 'ālemivān:****Kaside 2****Mısra: 43****Kelime Tipi: -***Yaratılmışların en**faziletlisi. [Hz. Muhammed(s.a.v.)].*

Efdal-i 'ālemivān eşref-i mahlūk-i
cihan

A'zam-ı kevn ü mekân rāh-ber-i
rāh-ı Hüdā

efdal-i havl-i rüsül:**1. efdal-i havl-i rüsül:****Kaside 5****Mısra: 65****Kelime Tipi: -***Peygamberlerin en**faziletlisi. (Hz. Muhammed(s.a.v.)).*

Sensin ol efdal-i havl-i rüsül ey
nūr-i Huda
Mürde canı nefes-i şefkatīñ eyler
ihya

efdal-i salevāt:**1. efdal-i salevāt:****Kaside 1****Mısra: 134****Kelime Tipi: -***Salavatın fazileti.*

Olsun cenāb-ı Ḥazretiñe
neş'eteynde
İbhā ve efdal-i salevāt ile şad senā

efendi:**1. efendim:-m****Müsemmen 1****Mısra: 32**

*Buyruğu yürüyen, sözü geçen
kimse II Sevgili.*

Bu mıdır şart-ı maḥabbet çelebim
sultānım
Saña lāyık mı vefasızlık efendim
canım

efendim:**1. efendim:-m****Murabba 3****Mısra: 2**

*Sevgili için kullanılan bir tür
hitap biçimi.*

Gün yüzünden vechi var olsa
münevver bu cihān
Evc-i ḥüsnüñ ey efendim mihr-i
tāb-efşānısıñ

efgān:**1. efgānım:****Nazm 17****Mısra: 4**

*Acı ile bağırıp çağırma,
inleme, feryat.*

O şeh nāz eyledikçe ben niyāz-ı
büselik kıldım
Tarab-baḥşā-yı 'uşşak oldı bu
Ḥāletle efgānım

efgāniyān:**1. efgāniyān:****Tarih 29****Mısra: 28**

*Afganistan, bugün Asya
kıt'asında Pakistan'a komşu
Müslüman bir ülkedir.*

şad hirās ile olunca cebhe-sāy-i
ilticā
Āsitān-ı ma' delet-pīrāsına
Efgāniyān

efham:**1. efham:****Kaside 8****Mısra: 47***Çok ulu, şerefli, değerli.*

Veliyy-i ni'met-i 'ālem hümām ü
fāzıl u efham
Le'ālī-i girān-mikdār 'ilm ü 'iffetiñ
kānı

efkār:**1. efkār:****Tarih 29****Mısra: 18**

*Fikirler, düşünceler. II
Sıkıntı, üzüntü, dert.*

Tiğ-i āteş-tāb-ı kahrı-yle düşüp cān
havfına
Kār-ı peygārı o efkār ile oldı hep
figān

2. efkār:-a**Tahmis 2****Mısra: 21**

*Endişe, tasa, kaygı, üzüntü,
keder. II Düşünceler.*

Tecāvüz kıl mecazı bī-ḥaḳīkat
düşme efkārā
ḥayālāt-ı hevāyī mehbīt olmaz
feyz-i envāra

efrād-ı halka:**1. efrād-ı halka:-a****Kaside 1****Mısra: 99**

Kelime Tipi: -
Yaratılmış bireyler.

Efrād-ı hālka kâffeten mürsel
oldığı
Tasrîh ider ki rahmet-i her dü
cihan ola

efrât:

1. efrâd:-ı

Gazel 134

Mısra: 6

Fertler, kişiler, kimseler.

Bu nâz u 'işve bu hüsni ü bahâ ile o
perî
'Aceb mi ferd iken efrâdı cem'e
olsa Mişâl

efsâne-i ebrû:

1. efsâne-i ebrû:

Gazel 163

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kaşların efsanesi.

Değil güş-i kemân şad-Dâğ-ı sahtı
kâr olmağda
Sımâh-ı burc-ı kavse çıkıdı çağ
efsâne-i ebrû

efser:

1. efser:

Kaside 6

Mısra: 14

Tac.

Emîrâne giyüp serv ü sanevber
câme-i sebzın
Benefşe dağı kıldı zîb-i ser ber-
nîlgün efser

efsün:

1. efsün:

Gazel 167

Mısra: 8

Büyü, sihir.

Tayansın mı nigâh-ı çeşm-i hışm-ı
yâre diller kim
İder efsün ile biñ ceyşi bir cādū
perâkende

2. efsün:

Gazel 183

Mısra: 4

Büyü, sihir.

Meftûn fitne gamze-i nâgeh-
resânına
Efsün beste silsile-i gîsuvânına

efsün evlesün:

1. efsün evlesün:

Gazel 144

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Büyülemek.

Mülk-i hüsni Bâbilistân eyle sihr-i
nâz ile
Ğamze cādüluklar itsün çeşmiñ
efsün evlesün

efsün idüp:

1. efsün idüp:

Gazel 163

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sihir ve büyü yapmak.

Derün pür-zağm-ı tîğ-i ğamze-i
hün-rîz iken şimdi
Baña efsün idüp ser-beste kıldı
mü-be-mü gîsü

efsün okur:

1. efsün okur:

Lugaz 17

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sihir, büyü yapmak, üflemek.

Halt ider nâmunı kim itse su'âl
Durup efsün okur aña der-Hâl

efsün oldığın:

1. efsün oldığın:

Gazel 184

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sihir, büyü olmak.

Remz ider çeşm-i sülhan-gü kasdı
efsün oldığın
Bağ ki 'ayniyle mutâbıkdır edâ
ma'nâsına

efsürde-i dimâğ-ı dil olsa:

1. efsürde-i dimâğ-ı dil olsa:

Gazel 29

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gönlünün aklı donmuş olmak.

Es'ad zükâm-ı hecr ü ğam olmazdı
kâr ger
Efsürde-i dimâğ-ı dil olsa gül-âb-ı
ruh

efzün:

1. efzün:

Tarih 23

Mısra: 7

Çok fazla, ziyade.

Pâdişâhım hağ idüp efzün 'ömr ü
devletiñ
Eyleye dâ'im serîr-i saltanatda
pây-dâr

2. efzün:

Tarih 28

Mısra: 5

Çok fazla, ziyade.

Tâ-be-haşr 'ömrini efzün idüp
Allah anıñ
Bağ-ı devletde gül-i zâtını kılsun
handân

3. efzün:

Gazel 39

Mısra: 9

Daha fazla, daha çok.

Dil eylemekle nâlesin efzün Es'adâ
Yârîñ de cevri ana cezâ-yı
günâhıdır

4. efzün:

Gazel 110

Mısra: 9

Daha fazla, daha çok.

Bî-zebânlık Es'adâ ger tâbın efzün
itmese
Böyle baş egmezdi geh mikrâz-ı
zağm-âsâra şem'

efzün evle:

1. efzün eyle:

Tarih 23

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Çoğaltmak, artırmak.

Tâ-be-mahşer 'ömrin efzün
eyleyüp anıñ hüdâ
Zât-ı zî-şanın hemin 'âlemde itsün
ber-karâr

efzün olur:

1. efzün olur:

Nazm 7

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Daha çok, daha fazla olmak.

Tâb-ı Ruhi efzün olur Es'ad hağ-ı
nevre
Rüşen-ter ider şa'ş'a-i şem'i şeb-i
târ

2. efvn olur:

Lugaz 7

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Artmak, çoğalmak.

Ömr-i kütâhî ne dem efvn olur
Karnı kurtlu bir kızıl mecnûn olur

egânî:

1. egânîden:-den

Kaside 8

Mısra: 12

Ebü 'l-Ferec el-İsfahânî'nin
(ö. 356/967), Emevî ve Abbâsî
dönemlerinde yaşayan şarkıcı ve
bestekârlarla bunların şarkı ve
besteleri hakkında bilgi vermek
için kaleme aldığı meşhur eseri.

Hezâra evvelâ Elfiyye nazmın
itdirüp ezber
Egânîden murahhas kıldı tedris
itmege anı

egânî oku:

1. egânî oku:

Tarih 35

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

Şarkı, türkû söylemek.

Cenâh-ı revzeni baış-itdirüp
Sahâyîfden
Sarîr-i bâbî Egânî okutdı ihvâna

eger:

1. eger:

Gazel 90

Mısra: 7

"Eğer, şayet" anlamlarındaki
şart edatı.

Ne te'sîri olur âhîñ eger 'aşk
olmasa dilde
Hevâdir rûzgârîñ kârı 'âlemde
Süleymânsız

2. eger:

Gazel 4

Mısra: 7

"Eğer" şayet, koşul anlamı
veren edat.

Hecr-i ebrûñ ile tîr-endâz-ı âh
olsam eger
Şûret-i hamyâze bir zihgîrdir
sensiz baña

3. eger:

Gazel 25

Mısra: 9

"Eğer/şayet" anlamında
bağlaç.

Hîn-i ğamda Es'ad eger itse işrâb-ı
secah
Hokka-i leb-ber-leb-i zehr-âb-ı
'isyandır kadeh

4. eger:

Gazel 18

Mısra: 4

"Şayet" anlamında bağlaç.

Bak âyine-i kalbime ey mihr-i
cihân-tâb
İstersen eger cilve-i taşvîr-i
mağabbet

5. eger:

Gazel 42

Mısra: 3

"Eğer, şayet" bağlacı.

Ruñ hayâl idüp içsem mey-i
şebâne eger
Meh-i felek baña cām-ı cihân-
nümâ görünür

6. eger:

Gazel 51

Mısra: 7

"Eğer, şayet" bağlacı.

Eger kanım da içse ğamzesi
peymâne-veş dönmem
Benim ol âfet-i devrân ile
peymânım olmuşdur

7. eger:

Gazel 161

Mısra: 2

"Eğer, şayet" bağlacı.

Takılmazdı o şûñ çeşm-i 'aşık-
veş görüp güşin
Eger taş olmasaydı bağı ol zerrîn
mengüşin

8. eger:

Lugaz 3

Mısra: 19

"Eğer, şayet" bağlacı.

Cismi olsaydı eger bî-ser ü pâ
Fî'l-mesel minkale dirdim ben aña

9. eger:

Gazel 102

Mısra: 5

"Eğer" şayet, koşul anlamı
veren bağlaç.

Eger hasret-şemîm olsañda ey dil
kām-ı ümmîde
O nañl-i 'işvenin bü-yi ruñ-ı verdi
çekilmezmiş

10. eger:

Gazel 128

Mısra: 10

"Eğer" şayet, koşul anlamı
veren bağlaç.

Mihr-veş mümkindi manzûr-ı
cihân olmak hele
Olmasa Es'ad eger derpîşi âfet-
şöhrenîñ

11. eger:

Gazel 169

Mısra: 10

"Eğer" şayet, koşul anlamı
veren bağlaç.

Es'ad sülhan-ı tâze çü zer râyic
olurdu
Râm olsa eger şî'r ile Hübân-ı
zemâne

12. eger:

Gazel 191

Mısra: 5

"Eğer" şayet, koşul anlamı
veren bağlaç.

Olsam süvâr-ı esb-i temennâ-yı
vaşl eger
Tâ âhîr-i emelde çekerdim
'inânımı

13. eger:

Lugaz 19

Mısra: 11

"Eğer" şayet, koşul anlamı
veren bağlaç.

Bakî üç harfini o nâmîñ eger
kalb idersen günâhdır dirler

14. eger:

Lugaz 19

Mısra: 11

"Eğer" şayet, koşul anlamı
veren bağlaç.

Bakî üç harfini o nâmîñ eger
kalb idersen günâhdır dirler

15. eger:

Müsemmen 1

Mısra: 23

"Eğer" şayet, koşul anlamı
veren bağlaç.

Dest-i ümmîdime girmezse eger
damanîñ
N'eyleyim mansıbını devletini
dünyânîñ

16. eger:

Nazm 29

Mısra: 4

"Eğer" şayet, koşul anlamı
veren bağlaç.

Ol şühî der-âgüş idüp öpsem leb-i
la'lin
Kâildim eger düşde de görsem o
şafâyı

17. eger:

Tahmis 2

Mısra: 14

"Eğer" şayet, koşul anlamı
veren bağlaç.

İrilmez ka' rına 'üryan olup bin
gavtalar kılsañ
Gönül bir Bañr-ı pür-mevc-i
tecellîdir eger bilseñ

18. eger:

Tahmis 2

Mısra: 30

"Eğer" şayet, koşul anlamı
veren bağlaç.

Cihanı bir gönüldür Salimen teshir
iden cümle
Eger insân-ı kâmil olsan Ademiñ
pederlerde

19. eger:

Tarih 30

Mısra: 19

"Eğer" şayet, koşul anlamı
veren bağlaç.

Nâhudâ-yı sipihr kılsa eger
Mihri keştî meh-i nevi sükkân

20. eger:

Tarih 35

Mısra: 29

"Eğer" şayet, koşul anlamı
veren bağlaç.

Nigâh ideydi eger Zerkeşî o
tezhîbe
İderdi şemmelerin levha Şafha-i
câna

21. eger:

Tarih 39

Mısra: 21

"Eğer" şayet, koşul anlamı
veren bağlaç.

Eger bir dañi gülşen-zîb-i dehr
olursañ ey hâtem
Kerem gör böyle bir bālâ-nişîne
bende ol bārî

eger ki:

1. eger ki:

Gazel 27

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
Şayet.

Eger ki olmaz ise Es 'adâ karîn-i
hulûş
Mişâl-i dūd-i siyeh ber-hevâdır âh-
ı şabâh

2. eger ki:

Gazel 95

Mısra: 6

Kelime Tipi: -
Eğer ki, şayet.

Hevâ-yı 'aşk ile koymazdı kıl
kadar mazmûn
Eger ki olmasa gîsûsı kıl ü kâl-
engîz

egerçi:

1. egerçi:

Kaside 9

Mısra: 45

Her ne kadar ise de. II Gerçi.

Egerçi yüz yire kıldı niyâz-ı
mesken ile
Cezîre-i Mora düşdi benefşeye nâ-
çâr

2. egerçi:

Lugaz 12

Mısra: 11

"Eğer, şayet" anlamında
bağlaç.

Egerçi şüh-ıtab' atdır kelîl olmaz
Velîk her kişiye râm olup rezîl
olmaz

3. egerçi:

Tarih 2

Mısra: 3

"Eğer, şayet" anlamında
bağlaç.

Egerçi münselih olmuşdı selh-i sâl-
i sâbıkda
Harîk ile vücūd-ı şevk-âlūd-ı şafâ
nev'â

4. egerçi:

Tarih 3

Mısra: 10

"Eğer, şayet" anlamında
bağlaç.

hüdâyâ iki 'âlemde sa'âdet bula
bânîsi
Egerçi kadr-i ecrin itdi nass-ı "men
benâ" inhâ

5. egerçi:

Lugaz 8

Mısra: 3

Gerçi, her ne kadar, doğrusu.

Egerçi cinsi bir amma ki nev'
vâfirdir
Mukîm zann-olunur ekserî
müsâfirdir

ehl:

1. ehline:-i, -n, -e

Gazel 42

Mısra: 6

(Ar.) Ehil, bir işten anlayan.

Ger olsa zîver-i düşî libâçe-i şâhî
Tecerrüd ehline bir köhne bürîyâ
görünür

2. ehlini:-i, -ni

Gazel 36

Mısra: 3

Bir işin ustası, o işte
becerikli, mahâretli, ehliyetli,
muktedir, yeterli kimse.

Hüsn-i cemâl ehlini pür-ıztırâb ider
Bak 'arşa-i felekde mehe bîkarâr
olur

3. ehlini:-i, -(n)i

Muamma 8

Mısra: 1

Bir yerin, bir topluluğun
halkından olanlar, oraya mensup
bulunanlar.

İtse zindân ehlini âdem birer
nukreyle şâd
Nefsi için cerr-i hayr itmekle olur
ber-murâd

ehl-i 'aşka:

1. ehl-i 'aşka:

Nazm 31

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Aşıklar.

Zevk-i vuşlat fûrkat-i dildâr ile
olur lezîz.

Zillet ehl-i 'aşka fikr-i yâr ile olur
lezîz

ehl-i basireti:

1. ehl-i basireti:

Kaside 7

Mısra: 35

Kelime Tipi: -

Basiret sahipleri, öngörüsü
yüksek kişiler.

Ol nûr-i çeşm-i rû'yete ehl-i
basireti

Takrîb iderse her müje bir dūr-bîn
ola

ehl-i dili:

1. ehl-i dili:
Lugaz 12
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Gönül ehli.

Ne dem bir ehl-i dili bulsa gönülini
eyler
Önünde başlasa nuṭṭ itmege neler
söyler

ehl-i hācātūn:

1. ehl-i hācātūn:
Lugaz 14
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
İhtiyaç sahipleri.

Ehl-i hācātūn odur hācetini iden
is'āf
Ne dise olmaz anıñ zerrece
yanında hilāf

ehl-i hevāsı:

1. ehl-i hevāsı:-sı
Gazel 117
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Arzu, heves sahibi kimse.

Dil-beste olmak ister idim āh
neyleyim
Sevdā-yı zülfiniñ daḥi ehl-i hevāsı
çok

ehl-i hüner:

1. ehl-i hüner:
Lugaz 10
Mısra: 37
Kelime Tipi: -
Hünerli, yetenek sahibi.

Bunı hall itmek için ehl-i hüner
Biri birine neler söylerler

ehl-i 'ilm-ü 'irfāna:

1. ehl-i 'ilm-ü 'irfāna:
Tarih 35
Mısra: 14
Kelime Tipi: -
Marifet sahipleri.

Yegān yegān hıdemāt-ı şerīfesin
ervāh
Mu'ayyen eylediler ehl-i 'ilm-ü
'irfāna

ehl-i rif 'ate:

1. ehl-i rif 'ate:
Lugaz 1
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Rütbe sahibi kimseler.

Meyli yokdur hiç ehl-i rif 'ate
Yüz sürer her süy-i ḥāk-i zillete

ehl-i riwā:

1. ehl-i riwā:
Gazel 99
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Riyakârlar, ikiyezlüler.

kıl dāmen-i ḥaḳīḳati der-dest
Es'adā
Ser-rişte-i nevāzişi ehl-i riwāya kes

ehl-i riwāda:

1. ehl-i riwāda:
Gazel 173
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Riyakar, içi dışı bir olmayan
kişiler.

Süz-i güftār olmasa ehl-i riwāda
ger n'ola
'aşk şūr-efgen degildir şüret-i
divārda

ehl-i tab'ı:

1. ehl-i tab'ı:
Gazel 181
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Şairlik yeteneği olan kişiler.

Kār-ı sipihr-i bed-heme-çiz Es'adā
budur
Kim ehl-i tab'ı koymaya bir dem
huzūrına

ehl-i tab'ın:

1. ehl-i tab'ın:-m
Lugaz 18
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Yaradılış ehli II kabiliyetli
kimseler II şairler.

Ol nedir ey ehl-i tab'ın ekmeli
Kendi bir zātı iki ondur veli

ehl-i vakîn:

1. ehl-i yakîn:

- Kaside 5**
Mısra: 37
Kelime Tipi: -
İlahi gerçeği bilip görenler,
iman gücüyle hakikati apaçık
görenler.

Kākülün tārına dem-beste kamu
ehl-i yakîn
Gül-i bî-ḥār-ı Ruḥuñ bülbulüdür
Rūhü'l-emîn

ehl-i vemîn olmaz:

1. ehl-i yemîn olmaz:
Gazel 80
Mısra: 14
Kelime Tipi: -
Yemîn ehli olmak, sözünde
durabilen kimse olmak.

şakınma eşk-rîz-i ḥasret ol kim
rahme bādīdir
Nukūdın kenz iden şāhib-yesār
ehl-i yemîn olmaz

ehl-i zerkiñ:

1. ehl-i zerkiñ:
Gazel 26
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Riyakar kimseler.

Bātını Es'ad riwā ile fesād-ālūd
iken
Ehl-i zerkiñ hey'et-i kākūsı kesb
itmez salāh

ejdehā:

1. ejdehāy:-y, -ı
Kaside 6
Mısra: 32
Ejderha, büyük yılan.

O şîr-i mişe-zār-ı heybet ü satvet ki
bî-minnet
Hirās-ı kahrı eyler ejdehāyı
mürdan kem-ter

ejdehā-vı heft-ser-āsā:

1. ejdehā-yı heft-ser-āsā:
Tarih 2
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Yedi başlı ejderha gibi.

Ne himmetdir bu kim ol nār-ı
germ-ā-germ-i sūz-efken
Şerār-efşān iken bir ejdehā-yı heft-
ser-āsā

ejder:

1. ejderdir:-dir

Lugaz 10

Mısra: 21

*Az çok yılana benzeyen
efsanevi, korkunç, pek büyük
hayvan.*

Birisi daği hemân ejderdir
Bu husümetde daği bed-terdir

ekâbir:

1. ekâbir:

Lugaz 13

Mısra: 7

*Büyükler, ileri gelenler,
zengin.*

Kiminin ülfeti ekâbir ile
Kimi me'nūs olur asâgir ile

ekmel:

1. ekmeli:-i

Lugaz 18

Mısra: 1

*Mükemmel, kusursuz,
noksansız.*

Ol nedir ey ehl-i tab'ın ekmeli
Kendi bir zâtı iki ondur velî

ekser:

1. ekseriniñ:-i, -niñ

Lugaz 13

Mısra: 2

Çok, birçok.

Nedir ol cism-i turfa-şekl ü satîh
Sînesi ekseriniñ oldu cerîh

2. ekserine:-i-n-e

Gazel 202

Mısra: 6

*(Ar. ekseriyyâ'nın kısaltılmış
şekli ekseri / ekser) Çok defa, çok
zaman, çoğunlukla, genellikle,
ekseriya.*

Ta'ne-i haq-ne-şināsāna olursuñ
medhal
Halkıñ açılmaya-gör ekserine bāb
gibi

ekser-i nāsa:

1. ekser-i nāsa:

Lugaz 7

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

İnsanların çoğu.

Ol ne şeydir ki ne dem itse zuhūr
Ekser-i nāsa virür zevk ü hubūr

ekserivvâ:

1. ekseriyyâ:

Lugaz 3

Mısra: 13

Genelde, çoğu zaman.

Ekseriyyâ bürünür cāmesine
Bilmezem halk kâpılır nesine

2. ekşeriyyâ:

Lugaz 15

Mısra: 3

Genelde, çoğu zaman.

Lîk bunlar ekşeriyyâ itmede ceng ü
cidāl
Birbirinden iftirak itmek daği güyâ
muḥāl

eksik degil:

1. eksik degil:

Gazel 204

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Eksik olmamak, her zaman
var olmak, hep bulunmak.*

Bana ol sîm-berden yād-gār eksik
degil ammā
Bu taze Dāğ-ı sürh ol ḥançer-i zer-
kârdan geldi

eksik olmaz:

1. eksik olmaz:

Gazel 46

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Bir durumun sürekli devam
etmesi, hep var olması.*

Dil-i şāfi hevâ-yı 'aşk ile cūşandır
dāim

Anıñ çün eksik olmaz ıztırābı
bahr-ı 'ummandır

ekser:

1. ekser:

Gazel 80

Mısra: 9

*(Ar. ekseriyyâ'nın kısaltılmış
şekli ekseri / ekser) Çok defa, çok
zaman, çoğunlukla, genellikle,
ekseriya.*

Tesellî-baḥş-ı 'aşkıdır cefâ-yı yār
kim ekser
Deva telh olmasa dil-ḥasteler
şihḥat-karîn olmaz

2. ekser:

Gazel 160

Mısra: 6

*(Ar. ekseriyyâ'nın kısaltılmış
şekli ekseri / ekser) Çok defa, çok
zaman, çoğunlukla, genellikle,
ekseriya.*

Harîs-i iktisāb-ı şān olan bed-kışler
Ḥalka
İder takbîl için āmade ekser dest ü
dāmān

3. ekser:

Kaside 12

Mısra: 18

*(Ar. ekseriyyâ'nın kısaltılmış
şekli ekseri / ekser) Çok defa, çok
zaman, çoğunlukla, genellikle,
ekseriya.*

Görelî revnağ-ı gül-reng-i 'izâr-ı
yâri
Mütelevvindir o haclet ile ekser
lâle

4. ekser:

Lugaz 2

Mısra: 8

*(Ar. ekseriyyâ'nın kısaltılmış
şekli ekseri / ekser) Çok defa, çok
zaman, çoğunlukla, genellikle,
ekseriya.*

Çıkup yaylaqlarda sayfî eyler
İner şehre şitâ vaktinde ekser

5. ekser:

Lugaz 5

Mısra: 17

*(Ar. ekseriyyâ'nın kısaltılmış
şekli ekseri / ekser) Çok defa, çok
zaman, çoğunlukla, genellikle,
ekseriya.*

Gerçi kim seyr eyler ekser 'ālemi
Her kese açılmaz olmaz mahremi

6. ekser:

Lugaz 6

Mısra: 5

*(Ar. ekseriyyâ'nın kısaltılmış
şekli ekseri / ekser) Çok defa, çok
zaman, çoğunlukla, genellikle,
ekseriya.*

Bağsan ekser üç bölükdür ol gürüh
Daği artık olmağa vardır vücüh

7. ekser:

Lugaz 9

Mısra: 9

*(Ar. ekseriyyâ'nın kısaltılmış
şekli ekseri / ekser) Çok defa, çok
zaman, çoğunlukla, genellikle,
ekseriya.*

Cüdâ olmaz biri birinden ekser
kaẓâ ile meger ayrı düşerler

8. ekser:

Lugaz 10

Mısra: 27

(Ar. ekseriyyâ'nın kısaltılmış
şekli ekseri / ekser) Çok defa, çok
zaman, çoğunlukla, genellikle,
ekseriya.

şüreti fakr u fenâdır ekser
Mevlevî gibi gehî hırka geyer

ekserî:

1. ekserî:

Lugaz 7

Mısra: 14

(Ar. ekseriyyâ'nın kısaltılmış
şekli ekseri) Çok defa, çok zaman,
çoğunlukla, genellikle, ekseriya.

Pâyinin mikdâr-ı sülsidir seri
Eyleseñ ihsâ bedendir ekseri

2. ekserî:

Lugaz 8

Mısra: 4

(Ar. ekseriyyâ'nın kısaltılmış
şekli ekseri) Çok defa, çok zaman,
çoğunlukla, genellikle, ekseriya.

Egerçi cinsi bir amma ki nev'
vâfirdir
Mukîm zann-olunur ekserî
müsâfirdir

el:

1. el:

Gazel 195

Mısra: 9

Başkası, yabancı, tanımadık.

Âğûşa çekdi el o kaşı yâyı Es'adâ
Ben çille-i elemle keşâkeşdeyim
dañi

2. elden:-den

Gazel 79

Mısra: 4

Başkaları, yabancılar.

Keşâkeşden rehâ bulmaz olan keç-
kiş dil-beste
Çeken gör renci elden çilledir
hergiz kemân çekmez

3. ele:-e

Gazel 114

Mısra: 9

Bedenin bir uzvu, el.

Büs iderdim ya ayağı girse ya desti
ele

Es'adâ sâkî-i sîmîn-sâkî görsem
mey-be-kef

4. el:

Nazm 11

Mısra: 3

Başkaları, yabancılar.

Âğûşa çekdi el o kaşı yâyı Es'adâ
Ben çille-i elemle keşâkeşdeyim
dañi

5. elinden:-(i)n, -den

Gazel 128

Mısra: 2

Bedenin bir uzvu; el, yed.

Dâmenin pür-nağd-i şevk itdim
dil-i bî-behreneñ
Bir ayağ alup elinden sâkî-i gül-
çihreneñ

el çekme:

1. el çekme:

Gazel 112

Mısra: 5

Kelime Tipi: Deyim

El çekmek: Yapmakta olduğu
işi artık yapmamak, vazgeçmek,
bırakmak, terk etmek.

Çekme el sâkî meded dâmân-ı
bezm-i 'îşden
Kesme gel sâğâr-küsârân-ı
mağabbetden ayağ

el virdigin:

1. el virdigin:

Nazm 9

Mısra: 2

Kelime Tipi: Deyim

El vermek: Yardım etmek, izin
vermek, bir işin gerçekleşmesi için
fırsat vermek.

Çekdi dâmen dest-bûsa dañi
Ruhsat virmedi
'âşîka el virdigin ol mest-nahvet
virmedi

el virmez:

1. el virmez:

Gazel 123

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Olanak sağlamak, fırsat
vermek.

Cismi el virmez idi bûşîş-i dest-i
yâra
Bağrı taş olmasa ger hâtem-i
zerrîn-kârîñ

el virse:

1. el virse:

Murabba 3

Mısra: 10

Kelime Tipi: Deyim

İzin vermek, fırsat vermek.

Su gibi akşam tolansam bāğ-ı
kuyuñ bir zaman
Bahtım el virse ayağıñ öpsem ey
serv-i revân

el-amân:

1. el-amân:

Gazel 193

Mısra: 10

"Aman, imdat, medet!"

anlamlarındaki yardım isteme ve
yalvarma sözü.

kılsam nüvişte gâme-i bî-rahmı
vaşfını
Hep nağş-ı hâmem Es'ad olur el-
amân gibi

2. el-amân:

Tarih 8

Mısra: 11

"Aman, imdat, medet!"

anlamlarındaki yardım isteme ve
yalvarma sözü.

El-amân diyerek âhîrî 'l-emân
küffârı
Yüz sürüp hâk-i dere eylediler
sulhi recâ

elbet:

1. elbet:

Gazel 56

Mısra: 4

Elbet, mutlaka.

Şem'-i ruhuñdan olmasa pür-tâb
ger hâtiñ
Zîr-i çerâğ-ı şu'le-ver elbet zâlâm
olur

2. elbet:

Gazel 69

Mısra: 4

Elbet, mutlaka.

Feyz-i 'irfan müşmir eyler gûşîşi
her kârda
Nañl sîr-âb olsa elbet bâr kendin
gösterir

3. elbet:

Gazel 69

Mısra: 11

Elbet, mutlaka.

Hâst-kâr-ı iktibas elbet tecellî-yâb olur
Hâ'il olmaz kühlar dîdâr kendin gösterir

4. elbet:

Gazel 182

Mısra: 4

Elbet, mutlaka.

Yeter hayâli o meh-rû dilâ
görünme de
Eğer be-dîd olur elbet zekâ
görünme de

5. elbet:

Muamma 21

Mısra: 2

Elbet, mutlaka.

Zi ân 'İsî sühân bâyed mera
medhüşî-i vuşlat
Be-bîn bâ-zerre-i bî-ğod ki mihreş
der keşîd elbet

6. elbet:

Gazel 18

Mısra: 6

Elbette, mutlaka, şüphesiz.

Pülâd ise de dil giricek pûte-i aşka
Altûn ider elbet anı iksîr-i
mağabbet

7. elbet:

Gazel 36

Mısra: 12

Elbette, mutlaka, şüphesiz.

Es 'ad penâhı dergeh-i vâlâ-yı Hâk olan
Elbet sezâ-yı rahmet-i Perverdgâr olur

8. elbet:

Gazel 117

Mısra: 10

Elbette, mutlaka, şüphesiz.

Es 'ad zebân-dırâz olanın Hâl ü şânıdır
Elbet olur sühanda perîşân edâsı çok

9. elbet:

Tahmis 1

Mısra: 20

Elbette, mutlaka, şüphesiz.

Elin aç şıdkîle âmâde-i nakd-i kabul ol kim
Geçer elbet ticâret-gâh-ı kâlâ-yı du 'âdir bu

10. elbet:

Tahmis 2

Mısra: 10

Elbette, mutlaka, şüphesiz.

Umuruñ hâkka tefviz eyle gâfil olma Mevlâdan
Gelür elbet zuhur eyler ne yazdı-y-se kalem serde

elbette:

1. elbette:

Gazel 13

Mısra: 5

"Mutlaka, hiç şüphesiz"

anlamlarında kullanılan kelime.

hüy-kerde-cism ü cân ider elbette
'âşıkı
Germiyyet-i muhâyele-i âb ü tâb-ı leb

2. elbette:

Gazel 28

Mısra: 9

"Mutlaka, hiç şüphesiz"

anlamlarında kullanılan kelime.

Hatar yok Es 'ad elbette olur
endüh-ı gam mensüh
Hulûş-ı bâl ider eyyâm-ı âlâmı
dem-i ferruh

3. elbette:

Gazel 31

Mısra: 8

"Mutlaka, hiç şüphesiz"

anlamlarında kullanılan kelime.

Durmaz hevâ-yı zülf ile cüşân olur
fü 'ad
Deryâyı mevc-ğiz ider elbette
tünd-bâd

4. elbette:

Gazel 65

Mısra: 2

"Mutlaka, hiç şüphesiz"

anlamlarında kullanılan kelime.

zuhûr-ı haş sebeb-i vaşl-ı şevk-efgendir
Şebîn neticesi elbette rûz-ı rûşendir

5. elbette:

Gazel 71

Mısra: 4

"Mutlaka, hiç şüphesiz"

anlamlarında kullanılan kelime.

Bâr-ı girân-ı gamdır iden âhı ser-firâz
Elbette başı küh-ı bülendiñ dumanlıdır

6. elbette:

Gazel 155

Mısra: 12

"Mutlaka, hiç şüphesiz"

anlamlarında kullanılan kelime.

N'ola sevdâ-yı zülfünle derûnum
olsa âteş-ğiz
Şeb-i deycür ider izhâr-ı süz
elbette deryâdan

7. elbette:

Gazel 160

Mısra: 11

"Mutlaka, hiç şüphesiz"

anlamlarında kullanılan kelime.

kalur elbette sıfru' l-yed ne deñlü
kâmrân olsa
Nukûd-ı 'aşkdan Hâlî tutanlar dest
ü dâmânın

8. elbette:

Gazel 202

Mısra: 11

"Mutlaka, hiç şüphesiz"

anlamlarında kullanılan kelime.

Es 'ad ol neş 'eyi ta 'kîb ider elbette
humâr
İtmesünler hezeyân mest-i mey-i nâb gibi

elde yok:

1. elde yok:

Muamma 5

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Elde bulunmamak, sahip olunmamak.

Elde yok me'haz İlâh olsa ger
luţfuñ olur
Ancak oldur kullarıña müstenid fi-küllî hâl

elden çıkar:

1. elden çıkar:

Tahmis 1

Mısra: 44

Kelime Tipi: -

Yitirmek, kaybedilmek;

elinden gitmek.

Recâ-yı mağfîret kıl durma Es 'ad cân ile dilden
Bu fırsat böyle kalmaz Neyliyâ bir gün çıkar elden

elden gid:

1. elden gid:

Gazel 194

Mısra: 2

Kelime Tipi: Deyim

Bir şeyi yitirmek, o şeyden yoksun kalmak.

'aşkın o deñlü neş'e virirmiş ki bādesi
Nüş eyleyenlerin gider elden irādesi

ele al:

1. ele al:

Nazm 21

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Elinde tutmak, eline almak.

Küyına tehī olma revān ey dil o şahıñ
İhdā için al bāri ele sünbül-i ānın

ele çekdirir:

1. ele çekdirir:

Lugaz 3

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kadehini yabancıya sunma, verme.

Neş'e kasdı ile çün pīr-i mugān
Ele çekdirir ayağın her ān

elfaz:

1. elfāzını: -ı, -n, -ı

Kaside 1

Mısra: 75

Kelimeler, lafızlar.

Elfāzını hevaya yeter müsned eylediñ
İsnād-ı mā-yüevvel-ilevhe kıl ibtidā

2. elfāzı: -ı

Gazel 75

Mısra: 1

Kelimeler, sözler.

Müzeyyen olsa da elfāzı bī-hüde kelām almaz
Belī gevher-şināsān-ı meani ihtişam almaz

3. elfāz:

Gazel 89

Mısra: 9

Kelimeler, sözler.

Şıgma dehen-i tengine elfāz anıñ çün
Ol gonça-i ne-ş'küftede fart-ı sühan olmaz

elfiyye:

1. elfiyye:

Kaside 8

Mısra: 11

Recez bahrinde yazılan biner beyitlik manzum eserler.

Hezāra evvelā Elfiyye nazmın itdirüp ezber
Egāniden murahhas kıldı tedris itmege anı

elgāz:

1. elgāz:

Lugaz 19

Mısra: 2

Bilmeceler.

Eyleyüp Nevresi sühan-pervāz
Nazm-ı rengin ile bir ism elgāz

2. elgāz:

Lugaz 19

Mısra: 2

Bilmeceler.

Eyleyüp Nevresi sühan-pervāz
Nazm-ı rengin ile bir ism elgāz

el-hāsıl:

1. el-hāsıl:

Lugaz 12

Mısra: 7

Netice itibariyle, sonuçta, sözün kısası, kısacası.

O deñlü vüs'ati var tab'ında el-Hāşıl
Derūnı Bahırına girseñ bulunmaya sāhil

elif:

1. elif:

Gazel 198

Mısra: 1

(Aşığın sinesinde bulunan) elif şeklindeki yaralar.

şad şerha vü elif kim sinemde yār çizdi
Taķvīm-i 'aşkı gūyā cedvāl-vār çizdi

elif ü dāğ-ile:

1. elif ü dāğ-ile:

Gazel 190

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Vücutta elif şeklinde açılmış yaralar.

Sinede bu elif ü dāğ-ile nālem işiden

Bāng-i şeş-tār ile tanbūrdan olur ābī

elif-kadd:

1. elif-kaddidür: -i, -dür

Gazel 1

Mısra: 10

(Sevgilinin) elif gibi olan boyu.

Eyleyen āzāde iken servi gülşende dü-tā
Evvel ü āhır elif-kaddidür anıñ Es'adā

elin aç:

1. elin aç:

Tahmis 1

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Elini açmak II Elini dua etmek veya dilenmek için açıp, yukarı kaldırmak.

Elin aç şıdkile āmāde-i naķd-i kabul ol kim
Geçer elbet ticāret-gāh-ı kālā-yı du 'adır bu

2. eliñ aç:

Tahmis 1

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

Elini açmak II Elini dua etmek veya dilenmek için açıp, yukarı kaldırmak.

hulūş üzre niyaz it agla inle cehdiñi bezl it
Eliñ aç mültezemde kāse-i deryūze-i fazl it

elin al:

1. elin al:

Gazel 22

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Deyim**

Kötü durumdaki bir kişiye yardımında bulunmak, elinden tutmak.

Çekme dāmen mübtelādan gel cefādan vaz geç
Cān-ı bīmāra kerem kıl al elin eyle 'ilāc

elinden çekdigi:

1. elinden çekdigi:

Lugaz 1

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Deyim**

Bir kimse veya şey yüzünden sıkıntı çekmek, bunalmak.

Sille-hār olup yine leyl-ü nehār
Çekdiği halkın elinden bî-şümār

elinden çıkma:

1. elinden çıkma:

Lugaz 14

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Üretilmek, vücuda getirilmek.

Beytler birbirine uymadığına
bakma
şanma ol şey de bir üstād elinden
çıkma

eller çekse:

1. eller çekse:

Gazel 160

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Deyim**

Vazgeçmek; ilgi, alakasını kesmek.

Bulur kayd-ı tekāpūdan rehā nādī-i
‘ālemdē
O merdūmden ki hergiz çekse eller
dest ü dāmānın

ellerde gezer:

1. ellerde gezer:

Lugaz 10

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

*Ellerde dolaşmak - Bir olay,
durumun çok fazla kişiye ulaşarak
herkes tarafından bilinmesi -.*

Gāh ellerde gezer rindāne
Gāh kürsīye çıkar şeyhāne

ellere karşı:

1. ellere karşı:

Gazel 73

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Düşmana karşı.

Büse-i desti değil ellere karşı
rinde
İhtiyār ile ayağ öpdiren ol pīr midir

eltāf:

1. eltāfın:-ı, -(n)ı

Muamma 18

Mısra: 1

İyilikler, güzel muameleler.

Hiç ferāmūş idemem bir vech ile
eltāfın
Eylerem kalb ile de bî-had edā
evsāfın

2. eltāfa:--a

Tarih 21

Mısra: 2

*Lütüflar, iyilikler,
cömertlikler.*

Bāreka ‘llāh zihī şadr-ı celīlū‘ ş-şān
kim
Nice eltāfa sezā kılmış anı Rabb-ı
Samed

elvān:

1. elvan:

Lugaz 13

Mısra: 11

Renkler, çeşitler.

Kimi elvan ile mülevvendir
Kimi sāde kimi müzeyyendir

em:-

1. emerken:-er, -ken

Muamma 16

Mısra: 1

Emmek.

Ne mānī‘ var emerken la‘lin
öpsem rüy-i hun-rīzin
‘Arağ katsam n‘ola nāsih bir iki
kaṭra şahbāya

emān:

1. emān:

Tarih 20

Mısra: 9

*Emin olma, korkusuzluk,
güven, emniyet.*

Emān ile ‘adūdan işbu biñ yüz kırk
havlinde
Huveyze hısnın aldı havza-i İslāma
Hān Ahmed

emīn it:

1. emīn it:

Tarih 18

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Güvende olmak, emniyetini
sağlamak.*

Cenāb-ı pādīşāh-ı berr ü Bahri
Emīn itsün kederden Rabb-i ‘İzzet

emīn ol:

1. emīn ol:

Kaside 4

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Emniyette olmak; şüphesi
kalmamak; inanmak, güvenmek II
kurtulmak, uzaklaşmak.*

Terk eyle kıl ü kāl-i fenadan emīn
olup
Āmīziş-i kār-ı hevā vü ḥaṭṭeti

2. emīn ol:

Kaside 7

Mısra: 48

Kelime Tipi: -

Emniyet içinde olmak.

Ya‘nī vezīr-i a‘zam-ı ‘ālī-nijād kim
Zāt-ı kerem-simātı ḥaṭādan emīn
ola

emīn olmak:

1. emīn olmak:

Gazel 118

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Emniyette olmak; şüphesi
kalmamak; inanmak, güvenmek II
kurtulmak, uzaklaşmak.*

Taḥammül kılmāğa şāyestedir şad-
kār-ı düşvārī
Hücūm-ı vaz‘-ı bed-hencār-ı
‘ālemden emīn olmak

emīn-ü hāfız idüp:

1. emīn-ü hāfız idüp:

Tarih 35

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Koruma altına almak.

Emīn-ü hāfız idüp İbn-i Hāzini
anda
İmām Fahri re‘īs itdiler o bünyāna

emirāne:

1. emirāne:

Kaside 6

Mısra: 13

*Beylere yakışacak şekilde.
Emircesine, emire lâyık surette.*

Emirāne giyüp serv ü sanevber
cāme-i sebzın
Benefşe daḥi kıldı zīb-i ser ber-
nīlgün efsēr

emn-ü emān:

1. emn-ü emān:

Tarih 29

Mısra: 30
Kelime Tipi: -
Huzur ve güven.

Lafzan-u ma'nen didim ol demde
tarih Es'ad
Buldu bin yüz kırda İran sulh-ile
emn-ü emân

emr:

1. **emre:-e**
Gazel 30
Mısra: 7
Allah'ın emri.

Seniñ de cünbüñ emre menüt
olmağla 'âlemde
Kıyas eyle fenâyı kendiñe
eşbâhdan ey çarh

2. **emri:-i**
Kaside 1
Mısra: 122
Bir şeyin yapılması veya yapılmaması hususunda bildirilen kesin hüküm, hükmüne uyulması istenen zorlayıcı söz, buyruk.

Kabil midir vücûh-ı beyânı
'ibâreten
Bî-harf ü savt emri zeban eylemek
edâ

emr ü ferman:

1. **emr ü ferman:**
Kaside 8
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Emir ve buyruk.

Şehir kim ders-gâh-ı gülşeni
ta'mir ü tezyine
Olunca pâdişâh-ı nevbahârîñ emr ü
fermanı

emr ü nehyi:

1. **emr ü nehyi:**
Kaside 1
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Emir ve yasak.

kıl sa'y ü küşîş olmağ için
maşdar-ı huyûr
Cehd eyle emr ü nehyi Hudâya kıl
iqtidâ

emr-i âsafî:

1. **emr-i âsafî:**
Tarih 26
Mısra: 11

Kelime Tipi: -
Sadrâzâmın buyruğu.

Olıcağ pâkîze emr-i âsafî ile
temâm
'İzz-ile ol kasr-ı pâk ü bâdî-i şevk-i
asîl

emr-i hatîr:

1. **emr-i hatîr:**
Tarih 45
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Büyük, ulu, yüce emir.

Tevceccüh kıldığı emr-i hatîriñ ol
şeh-i gâzî
Verâsınca 'atâ-yı Rabb-ı 'İzzet
geldi hoş geldi

emr-i hudâda:

1. **emr-i hudâda:-da**
Kaside 1
Mısra: 40
Kelime Tipi: -
Allah'ın emri, buyruğu.

Her hayr u şerde lâ vü ne'âmdan
hâzer kılup
Emr-i Hudâda eyleyigör kavliñi
belâ

emr-i hudâyı:

1. **emr-i hudâyı:-yı**
Kaside 1
Mısra: 94
Kelime Tipi: -
Allah'ın emri.

Leff eyledi dalâlet ü buṭlanı
dünyeden
Emr-i Hudâyı neşr idüp ol faḥr-ı
enbiyâ

emr-i kâinat:

1. **emr-i kâinat:**
Gazel 141
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Kainatın emiri.

Âhîr fenâ-resîde olup emr-i kâinat
Eyler hitâma vaż'-ı debîr-i ezel
kalem

emti'a-i hâl:

1. **emti'a-i hâl:**
Gazel 83
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Durumun malları, ürünleri.

'Alemden harîdâr-ı nîgeh-sâz-ı
rahîsa
Der-beste olan emti'a-i hâl açılmaz

emvâc:

1. **emvâc:-ı**
Gazel 101
Mısra: 8
Dalgalar.

Şineh-kâr-ı yem-i fûrkat olur sâhil-
res-i hâhiş
Şitâbândır gör emvâc kenara rüy-
mâl itmiş

2. **emvâc:-ı**
Kaside 9
Mısra: 66
Dalgalar.

Sabâ gubâr-ı deriyle güzâr kılsa
yemi
İder uzak ile emvâc tûğ-i cevher-
dâr

emvâc-ı bahr:

1. **emvâc-ı bahr:**
Gazel 2
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Denizin dalgaları.

İtsün sevâhil-i dili aşdâf-ı dürr-i
feyz
Emvâc-ı bahr lutfuñı pür-cüş kıl
baña

emvâc-ı pey-â-pey:

1. **emvâc-ı pey-â-pey:**
Gazel 80
Mısra: 18
Kelime Tipi: -
Art arda gelen dalgalar.

Şinâh itdikçe deryâ-yı sühanda
hâme-i Es'ad
Kesel gelmez çü emvâc-ı pey-â-
pey çîn çîn olmaz

emvâc-ı rahmetdir:

1. **emvâc-ı rahmetdir:**
Tahmis 1
Mısra: 14
Kelime Tipi: -
Rahmet dalgası.

Garîk-i cürme de hem sâhil-i emn
ü selâmetdir
Metâfinda pey-â-pey tâifân emvâc-
ı rahmetdir

emvâc-ı su'le:

1. **emvâc-ı şu'le:****Kaside 7**

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

Alev dalgaları.

Emvâc-ı şu'le germ ola süy-i
çemen ne dem
Ol meh kenâr-ı cûda nişîmen-nişîn
ola

emvâc-sitân eyile:1. **emvâc-sitân eyile:****Kaside 11**

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Dalgah yer yapmak.

Dile bādî-i hurûş oldı hevâ-yı zülfi
Bâddır eyleyen emvâc-sitân
deryayı

emvâl-i sa'yiñ:1. **emvâl-i sa'yiñ:****Tahmis 1**

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Çabalama mülkü.

Yem-i eltâf-ı bî-pâyân-ı ihsan u
atâdır bu
İdüp emvâl-i sa'yiñ ziver-i ceyb-i
husul ol kim

enâm:1. **enâma:-a****Tarih 20**

Mısra: 4

İnsanlar, halk.

O şahenşâh-ı âlî-câhı kıldı 'izz-ile
Mevlâ
Şehân-ı dehre mev'il hem enâma
erham ü efyed

enbiyâ:1. **enbiyâ:****Kaside 4**

Mısra: 33

(Ar.) Nebîler, peygamberler.

Oldur o mahz-ı nûr ki ser-cümle
enbiyâ
Pervâne-i Çerâğ-ı münîr-i şeri'atı

encâm:1. **encâm:-ı****Gazel 28**

Mısra: 2

Nihayet, en son, sonunda.

hulûş-ı bâl ider eyyâm-ı âlâmı
dem-i ferruh
Halel virmez keder olunca encâmı
dem-i ferruh

encâm-ı endüh u keder:1. **encâm-ı endüh u keder:****Murabba 2**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Keder ve tasalanmanın sonu.

Eyledi fûrkatle nâlân oldıgım
demler güzër
Geçdi eyyâm-ı melâl encâm-ı
endüh u keder

encüm:1. **encüm:****Tarih 41**

Mısra: 11

Yıldız.

Dağı çift olsa çeng-i Zühre mîh-i
sîm olup encüm
Yapılsa 'arsa-i çarh üzre ger bir
kâh-ı zîb-ârâ

encüm-şümâr-ı hecr olanıñ:1. **encüm-şümâr-ı hecr olanıñ:****Gazel 122**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Ayrılık gecesinde uyuyamayıp
yıldızları sayan olmak.*

Encüm-şümâr-ı hecr olanıñ çarha
Şubha dek
Âhı hayâl-i yâr ile âteş-feşân gerek

encüm-şümâr-ı heft-çarh-ı derd-i**serdim:**1. **encüm-şümâr-ı heft-çarh-ı
derd-i serdim:****Gazel 121**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Zorlu dertlerin yedinci
feleğinde yıldızları sayan.*

Müdâm encüm-şümâr-ı heft-çarh-ı
derd-i serdim kim
Nukûd-ı hecr ü gamdan gayri bir
pâre hisâbım yok

endâze:1. **endâzeden:-den****Gazel 120**

Mısra: 3

*Bez, kumaş gibi şeyleri
ölçmekte kullanılan ve çarşı arşını**da denen 65 santim uzunluğunda
ölçü.*

kâmet-i şabra dırâz olmağla şad
endâzeden
Câme biçdim şâl-i rûz-i rûzeyi
bayramlık

2. **endâzesiz:-siz****Gazel 93**

Mısra: 8

Ölçü.

Bulsa ol şeh-bender-i behcet
harîdârânına
Kâle-i cevriyi eylerdi fûrûh
endâzesiz

endîşe:1. **endîşe:****Kaside 7**

Mısra: 30

*1. Merak, kuruntu 2. Kaygı,
tasa, gam, keder 3. Düşünce.*

Şâyân-terîn olan bu dem-i feyz-
feyzde
Endîşe böyle bir gazel-i nev-zemîn
ola

endîşe-i derûn:1. **endîşe-i derûn:****Kaside 7**

Mısra: 56

*Kelime Tipi: -
Gönlün kaygısı.*

Düstûr-ı dâd-kâr-ı Sikender-vağar
kim
Endîşe-i derûnı mühimmât-ı dîn
ola

endîşe-i ekdâr çek:1. **endîşe-i ekdâr çek:****Tarih 24**

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Üzüntü ile tasalanmak.

Şakın endîşe-i ekdâr çekme
müsterih ol kim
'Alî Pâşâ-yı 'âlî yine zîb-i şadr-ı
vâlâdır

endîşe-i vaşfı:1. **endîşe-i vaşfı:****Kaside 10**

Mısra: 47

Kelime Tipi: -

Niteliklerin düşüncesi.

Ol şîr-i vegâ-gîr ki endîşe-i vaşfi
Şad-çâk-kün-i kalb-i sühân-zâ-yı
kalemdir

endüh-ı bîm-i cân:

1. endüh-ı bîm-i cân:

Kaside 7

Mısra: 40

Kelime Tipi: -

Can korkusuyla tasalanmak.

Şadî hayât-ı taze bulup kevnde bu
dem

Endüh-ı bîm-i cân ile zâr u hazîn
ola

endüh-ı ğam:

1. endüh-ı ğam:

Gazel 28

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gam sıkıntısı.

Hatar yok Es 'ad elbette olur
endüh-ı ğam mensûh
Hulûş-ı bâl ider eyyâm-ı âlâmı
dem-i feruuh

endüh-ı ğam-te'sîrdir:

1. endüh-ı ğam-te'sîrdir:-dir

Gazel 4

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Kederden, üzüntüden
tasalanmak.*

Tâb-ı rûz endüh-ı ğam-te'sîrdir
sensiz baña
Tire-i şeb mevc-i baħr-ı kırdır
sensiz baña

enfâs:

1. enfâsım:-ım

Tahmis 3

Mısra: 17

Nefesler, soluklar.

Enfâsım olsa n'ola maķâlîd-i şad-
fütüh
Âhımdadır kılid-i tılısmât-ı genc-i
rûh

enfâs-ı hakikatle:

1. enfâs-ı hakikatle:

Gazel 12

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Hakikat nefesleri.

Es 'adâ cismiñi huşk itdi yeter sırr
ü mecâz

Eyle enfâs-ı hakîkatle dimâġıñ
tertiş

engüri:

1. engüri:

Gazel 70

Mısra: 6

Ankara.

Mahv olsa da özüm hora geçmez
ol âfete
Bildim ki aslı Engüri ya
Üsküdarlıdır

engüst:

1. engüst:

Kaside 10

Mısra: 69

Parmak.

Engüst ile geh şâne-zen-i haţ degil
ol şüh
Ceyş-i fiten-i hüsne nev imlâ-yı
kalemdir

engüst-i havâl-i 'aşka:

1. engüst-i hayâl-i 'aşka:

Terkib-bend 1

Mısra: 72

Kelime Tipi: -

Aşk hayalinin parmağı.

kıl Halka-i çeşm-i canı dâ'im
Engüst-i hayâl-i 'aşka hâtem

engüst-i havâline:

1. engüst-i hayâline:

Gazel 61

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Hayalin parmağı.

Halka-i dîde-i dil olmada her dem
yârîñ
Es 'ad engüst-i hayâline Mişâl-i
zih-gîr

engüst-i temennâ-yı vişâline:

1. engüst-i temennâ-yı vişâline:

Gazel 138

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kavuşma arzusunun parmağı.

Ey hûn-i sirîşk itme yeter cûş o
şühuñ
Engüst-i temennâ-yı vişâline hizâb
ol

engüst-i vaşl-ı yâre:

1. engüst-i vaşl-ı yâre:

Gazel 80

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sevgilinin vuslat parmağı.

hayâli nâmı nakş olsa 'aķîķ-i
çeşm-i hûnîne
Yine engüst-i vaşl-ı yâre şâyân-ter
niġin olmaz

engüst-nümâ:

1. engüst-nümâ:

Kaside 11

Mısra: 31

Parmakla gösterilen, meşhur.

Ėamzeñ engüst-nümâ itse n'ola
hûn-hârı
Sürh-i fâmîdir iden zîb-i benân
hunnâyı

enîni:

1. enîni:-i

Kıt'a 4

Mısra: 4

Inleme, inilti.

O serv kıddine şefkat hırâm-ı meyl
olmaz
Enîni fâhte-veş tavk-ı gerden itsem
de

2. enîni:-i

Gazel 166

Mısra: 6

İnleme, aġlama.

O serv-kad yine şefkat-hırâm-meyl
olmaz
Enîni fâhte-veş tavk-ı gerden itsem
de

enîn ü nâle:

1. enîn ü nâle:

Nazm 14

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

İnleme ve feryat.

Zerre-veş vâ-beste kıl târ-ı şu 'â'-ı
hüsnuñe
'Andelîb-âsâ enîn ü nâle kılama
kârımı

enîn-i 'aşk-perestân:

1. enîn-i 'aşk-perestân:

Gazel 53

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Aşka tapanların inleyişi.

Ey dil figânın eyleme çün bülbül
aşikâr
Zîrâ enîn-i 'aşk-perestân nihân olur

enînîm:

1. enînîmi:

Nazm 18

Mısra: 4

İnlemek, inilti.

Nevâ-yı bülbül-i şûrîdeye kıyâsı ko
Sabâ enînîmi gûş eyle kim
semâ'idir

envâr:

1. envârını:-ı, -nı

Tahmis 1

Mısra: 6

(Ar.) Nurlar, ışıklar.

Gözün aç gâfil olma kim nazar-
gâh-ı Hudâdır bu
Görüp envârını beyt-i Hudânın 'arş
ile kürsî

2. envârını:-ı, -nı

Tahmis 1

Mısra: 6

(Ar.) Nurlar, ışıklar.

Gözün aç gâfil olma kim nazar-
gâh-ı Hudâdır bu
Görüp envârını beyt-i Hudânın 'arş
ile kürsî

envâr-ı dâğ-ı 'aşkıñı:

1. envâr-ı dâğ-ı 'aşkıñı:

Tahmis 2

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Aşk yarasının parıltısı.

Fürûzân eyleyüp envâr-ı dâğ-ı
'aşkıñı serde
Zalâm-ı mäsivâyı levh-i dilden
eyle güm-kerde

envâr-ı feyz:

1. envâr-ı feyz:

Gazel 106

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

İhsanın nuru.

Olsa 'aks-endâz mir'ât-ı dile dîdâr-
ı feyz
Jeng-i hod-bînîyi mahv eyler o
dem envâr-ı feyz

envâr-ı kâinat:

1. envâr-ı kâinat:

Kaside 1

Mısra: 95

Kelime Tipi: -

Kainatın nuru.

Nürından isti'aredir envâr-ı kâinat
Teşrîh-bahş-ı 'âlemiyândır bilâ-
merâ

envâr-ı vahdet:

1. envâr-ı vahdet:

Tahmis 3

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

*Birlik nuru, ışığı II Allah'ın
aydınlaticılığı, tecellileri.*

Âsâr-ı feyz bulmağ ile sinede
vuzuh
Envâr-ı vahdet itdi pey-â-pey dile
sünüh

enver:

1. enver:

Tarih 44

Mısra: 19

Aydınlık.

Her camı öyle enver kim mihr-ile
beraber
Âyine-i Sikender olmuş şikeste
Hâli

enver ol:

1. enver ol:

Kaside 6

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

Aydınlanmak.

Sen ol hürşîd-i şevket-tâb-ı burc-i
saltanatsın kim
Kemîne zerre-i iclâliñ oldı mähdan
enver

er:

1. erdir:-dir

Lugaz 3

Mısra: 12

Yiğit, erkek.

hırka-ber-düş u küleh-ber-serdir
Bir uzun boyluca burnaz erdir

erbâb:

1. erbâbı:-ı

Gazel 190

Mısra: 14

(Ar.) Sâhipler.

Eger-i germî-i 'aşk ile sezâdır
Es'ad
'Üd-veş yansa yakılsa nağamât
erbâbı

erbâb-ı dâniş:

1. erbâb-ı dâniş:

Gazel 118

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Bilgi sahibi insanlar, bilgeler,
bilginler.*

Neden erbâb-ı dâniş ey felek pest ü
hazîn olmağ
Zühal-veş tâli'-i kem-mâyeğân
bâlâ-nişin olmağ

2. erbâb-ı dâniş:

Kaside 8

Mısra: 42

Kelime Tipi: -

*Bilgi sahibi insanlar, bilgeler,
bilginler.*

O deñlü itdi üstâd-ı nema neşr-i
ma'ârif kim
Pür itdi nev-be-nev erbâb-ı dânişle
gülistanı

erbab-ı hâlîñ:

1. erbab-ı hâlîñ:

Gazel 77

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Halden anlayıp, duruma göre
hareket eden kimse.*

Sudûr-ı lafz ile erbab-ı hâlîñ sem'i
tev'emdir
Belî dâñâ-dilân-ı 'âlem-i ma'nâda
gûş olmaz

erbâb-ı sitem:

1. erbâb-ı sitem:

Gazel 127

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Zulüm, cefa görenler, zulüm
cefa sahipleri.*

Her demi hurrem olur bâde-
küsârân-ı gamıñ
Çekmez erbâb-ı sitem kaşrasını
câm-ı Cemiñ

erbâb-ı sühan:

1. erbâb-ı sühan:

Gazel 10

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Güzel söz söyleme üstatları.

Böyle Es 'ad gâzel-i sâdeye bâdî vü
sebeb
Bilür erbâb-ı sühan vechi
nümâyândır hep

erham:

1. erham:

Tarih 20

Mısra: 4

Çok merhametli.

O şahenşâh-ı âlî-câhı kıldı 'izz-ile
Mevlâ
Şehân-ı dehre mev' il hem enâma
erham ü efyed

erkâm:

1. erkâm:

Kaside 9

Mısra: 69

Yazılar, resimler, sayılar.

Zemîn varak çemen erkâm u sıfır
olup jale
Midâd Baḥr-i siyeh ḥâme olsa hep
eşcâr

erkân:

1. erkâna:-a

Tarih 35

Mısra: 28

*(Ar.) Bir şeyde temel
durumunda olan taraflar, çok
kuvvetli ve güçlü olan yönler,
esaslar, direkler II. Âdet, yol
yöntem, usûl, âdap.*

O nakş-ı hurde-i Çîni 'îmâd-ı
Kâşîyi
Hezâr reng ile zîb itdi çâr erkâna

ervâh:

1. ervâh:

Tarih 35

Mısra: 13

Ruhlar, canlar.

Yegân yegân hıdemât-ı şerîfesin
ervâh
Mu'ayyen eylediler ehl-i 'ilm-ü
'irfâna

erzân:

1. erzândır:-dır

Gazel 46

Mısra: 12

Ucuz II Layık, yaraşır.

O olup şehbender-i bâzâr-ı naḥvet
bir perî gelmiş

Metâ '-ı vaşlına ger naḥd-i cân
isterse erzândır

erzânî:

1. erzânî:

Kaside 8

Mısra: 6

Lâyık, değer, uygun.

hoşa zîbende dem kim itdirüp
Te'sir âsârin
Tıbbâ '-ı ḥâk-pâya kıldı isti'dâd
erzânî

2. erzânî:

Tarih 42

Mısra: 2

Lâyık, değer, uygun.

Şehenşâh-ı mükerrrem Ḥazret-i
Hân Ahmede Mevlâ
Serîr-i saltanatda ide 'ömr-i Nüh
erzânî

es-:

1. eser:-er

Gazel 201

Mısra: 8

*(Hava için) Bir yönden bir
yöne doğru hissedilir şekilde
hareket etmek, esmek.*

'Anber-şemîm-i turrelerin almağa
sabâ
Bî-naḥd ebr-i bād-ı hevâdan Eşer
gibi

es 'ad:

1. es 'ad:

Gazel 2

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

En bahtiyar olan kimse. 2.

Şairin mahlası.

Nâmım gibi fî 'âlimi de yâ Rab Es
'ad it
İdrâk-i sırr-ı vahdetini hüş kıl baña

2. es 'ad:

Gazel 14

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Şeyhülislam Esad Efendi.

Cüyüş-ı necme sâlâr olup Es 'ad
kişver-i şebde
Sevâd-ı a'zamı devr eyleyüp teşhîr
ider mehtâb

3. es 'ad:

Gazel 19

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Şeyhülislam Esad Efendi.

Es 'ad ser-i mü bahs-i ḥatında
koma eşkâl
Müsvedde-i evrâḳ-ı dil-i zârî kitâb
it

4. es 'ad:

Gazel 21

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Şeyhülislam Esad Efendi.

O yârin fikr-i gül-berg-i fem-i ma
'dûmıdır Es 'ad
Girîbân-ı dili hem-heykel-i lâ
itmege bâ'is

5. es 'ad:

Gazel 28

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Hatar yok Es 'ad elbette olur
endüh-ı ḡam mensûḥ
Hulûş-ı bâl ider eyyâm-ı âlâmı
dem-i ferruḥ

6. es 'ad:

Gazel 36

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Es 'ad penâhı dergeh-i vâlâ-yı Ḥâḳ
olan
Elbet sezâ-yı rahmet-i Perverdgâr
olur

7. es 'ad:

Gazel 41

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Bu sūz-ı sîne bu dâḡ-ı derûn ile Es
'ad
Şarîr-i ḥâmeñi güş it ki nâya
mâ'ildir

8. es 'ad:

Gazel 48

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Nigâh-ı merḥamet kıl kendi
bendeñdir seniñ Es 'ad
Dime ey şehriyâr-ı nâz o bir kem-
nâmdır nemdir

es 'adā:**1. es 'adā:****Gazel 5**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ey! Esad.

Tiğ-i cevri-yâr kim âgeşte eyler
hûnumı
Es 'adâ pür-dâğ-ı derd olmak
meserretidir baña

2. es 'adā:**Gazel 7**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ey! Esad.

Da 'vâ-yı ehl-i 'aşka güvâh olmaz
Es 'adâ
Virsün o kîne-cüy düşerse yemîn
saña

3. es 'adā:**Gazel 8**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Ey! Esad.

Yahşî kıyâs itmişidim gerçi Es
'adâ
Tâtâr-ı ğamzesini yamân söylerim
saña

4. es 'adā:**Gazel 13**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Ey! Esad.

Mest eyler Es 'adâ beni ser-germî-i
hayâl
İtsem ne dem taşavvur-ı nûş-i
şarâb-ı leb

5. es 'adā:**Gazel 27**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.

Eger ki olmaz ise Es 'adâ karîn-i
hulûş
Mişâl-i dūd-i siyeh ber-hevâdır âh-
ı şabâh

6. es 'adā:**Tahmis 2**

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.

Lisân-ı Hâlidir üstâd olup takrîr
iden cümle
Degil ancak bedende Es 'adâ
tedbîr iden cümle

es 'ad-ı ğam-hâr:**1. es 'ad-ı ğam-hâr:****Gazel 32**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kederli Esad.

Seni şad-çâk ider âhîr o bütün
ġamzeleri
İhtirâz it şakın ey Es 'ad-ı ğam-hâr
meded

es 'ad:**1. es 'ad:****Gazel 6**

Mısra: 9

Esad (özel isim).

Hayâl-i mısra'-ı ebrûsı var iken
Es 'ad
O şûha şi'r ile müşkildir intisâb
saña

2. es 'ad:**Gazel 9**

Mısra: 9

Esad (özel isim).

Tab'-ı Es 'ad bakmasa âyine-i
ruhsârınâ
Söylemezdi tûti-âsâ böyle şi'r-i
hoş-edâ

3. es 'ad:**Gazel 10**

Mısra: 9

Esad (özel isim).

Böyle Es 'ad ğazel-i sâdeye bādî vü
sebeb
Bilür erbâb-ı sühan vechi
nümâyândır hep

4. es 'ad:**Gazel 17**

Mısra: 10

Şeyhülislam Esad Efendi.

Takrîr idemez hâlini yâre dil-i
mebhût
Tahrîr idebilsen saña Es 'ad ne
sa'âdet

5. es 'ad:**Gazel 18**

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Qays olmadan Es 'ad daği caşk ile
hem-âğûş
Ben olmuş idim beste-i zencîr-i
mahabbet

6. es 'ad:**Gazel 22**

Mısra: 10

Şeyhülislam Esad Efendi.

Çevre şabr itmek de güç dildârdan
geçmek de güç
Çâre yok ancak vefâya kaldı Es 'ad
ihtiyâc

7. es 'adâ:-a**Gazel 24**

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Rast olmaz kec-revişdir tab'-ı
ağyâr Es 'adâ
Görinür 'uşşâka çengâl-i belâdan
daği kec

8. es 'ad:**Gazel 25**

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Hîn-i ğamda Es 'ad eger itse işrâb-ı
secah
Hokka-i leb-ber-leb-i zehr-âb-ı
'isyandır kadeh

9. es 'ad:**Gazel 26**

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Bâtını Es 'ad riya ile fesâd-âlûd
iken
Ehl-i zerkiñ hey'et-i kâbûsı kesb
itmez salâh

10. es 'ad:**Gazel 29**

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Es 'ad zükâm-ı hecr ü ğam olmazdı
kâr ger
Efsürde-i dimâğ-ı dil olsa gül-âb-ı
ruh

11. es 'adâ:-a**Gazel 31**

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

De'b oldu şimdi halka hele Es 'adâ
hased
Dânâ-dilân-ı 'aşra daği yokdur
i'timâd

12. es'ad:

Gazel 33

Mısra: 10

Şeyhülislam Esad Efendi.

Şaldı cihāna pertev-i zevk u şafā
yine
Es'ad tülū ' idince meh-i pür-ziyā-
yı 'id

13. es'adā:-a

Gazel 37

Mısra: 13

Şeyhülislam Esad Efendi.

Qābil mi hüsñ ü ānını takrīr Es'adā
Naḡş u nigārī hāme-i sihr-
āverimdedir

14. es'ad:

Gazel 38

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Mihr-i ruḡsārī ḡayālīyle o şūḡuñ
Es'ad
Şeb-i tārik-i ḡam-i hecri baña
ḡāver olur

15. es'adā:-a

Gazel 39

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Dil eylemekle nālesin efzūn Es'adā
Yārīñ de cevri ana cezā-yı
günāhıdır

16. es'adā:-a

Gazel 40

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Nūr-ı ferāḡı zīb-i beḡā eyler
Es'adā
Ārāyış-i fenādan o dil kim güriz
ider

17. es'adā:-a

Gazel 42

Mısra: 13

Şeyhülislam Esad Efendi.

Firāz-ı pūşte-i şabra çık Es'adā
naḡar it
Bu dām-gāh-ı cefādan bize rehā
görünür

18. es'ad:

Gazel 43

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

İnanma zūhdine sālūs-hey'etin
Es'ad

Ta'affūf itmesi de cümle-i
riyādandır

19. es'ad:

Gazel 44

Mısra: 10

Şeyhülislam Esad Efendi.

Revādır beste-i zülfiyken itsem
ḡamzesin teşhīr
Resen-bāzān Es'ad tīg ile oynarlar
'ādetdir

20. es'adā:-a

Gazel 45

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Nigāh-ı kīne-ḡāh-ı yāre bādī
Es'adā ancak
O fettān ḡamzesi āşub-peymānīñ
gezendidir

21. es'adā:-a

Gazel 46

Mısra: 13

Şeyhülislam Esad Efendi.

Bu nev nazm-ı ḡarībe ta'n olunmaz
Es'adā zīrā
Sūḡan-ḡūyī-i gurbet ḡabt-i 'aşvā-
veş perīşāndır

22. es'ad:

Gazel 47

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Daḡme-i ṭab '-ı sūhan-verzişīñ
Es'ad bilmem
Dūr-i nā-yāb-ı mezāmīn ile mālīde
midir

23. es'ad:

Gazel 49

Mısra: 12

Şeyhülislam Esad Efendi.

Nālende eyleyen seni mānend-i
'andelīb
Es'ad o verd-i ḡulşen-i behcet
degil midir

24. es'adā:-a

Gazel 50

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Es'adā ol lāle-had ḡül-ruḡ perīnīñ
nev ḡaṭī
Ravza-i ezhār-zār-ı rüyınñ
şebbūsıdır

25. es'ad:

Gazel 51

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Dü saṭr-ı ebruvānıñ ḡāme-i
mūjḡānla yaz Es'ad
O şeh-beyt-i melāḡat matla '-ı
dīvānım olmuşdur

26. es'ad:

Gazel 55

Mısra: 10

Şeyhülislam Esad Efendi.

Cihān dil-teşne-i āb-ı zülāl-i
vuşlatıñdır hep
Çü Es'ad ey perī üftāde-ḡāh-ı
fūrḡatīñ kimdir

27. es'adā:-a

Gazel 56

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Fıkr-i lebiyle bezm-i firāk içre
Es'adā
ḡün-i sirişk bāde ana dīde cām olur

28. es'ad:

Gazel 57

Mısra: 13

Şeyhülislam Esad Efendi.

şafā-yı rü'yetini Es'ad idemem
ta'bır
O yār dūşde daḡı vākı'a
görölmüşdür

29. es'ad:

Gazel 60

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Pey-rev olup Es'ad o şeh-i milket-i
nazma
İ'cāzī-i eş'ārını iş'ār ile söyler

30. es'ad:

Gazel 61

Mısra: 10

Şeyhülislam Esad Efendi.

Ḥālka-i dīde-i dil olmada her dem
yārīñ
Es'ad engüşt-i ḡayālīne Mişāl-i
zih-gır

31. es'ad:

Gazel 62

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Es'ad 'aceb mi sāde olursa
naẓiremiz
İ'cāz şī'r-i Nā'īlī-i şīrīn-güdedir

32. es'ad:

Gazel 63

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Nikât-ı nâşî'a-i nazm-ı mu'cizim
Es'ad
Bu şi'ri levha-i ser-şafha-i kirâm
eyler

33. es'ad:

Gazel 64

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Melâzî dergeh-i Feyyâz-ı bî-zınnat
olan Es'ad
'İbâd-ı merhamet-nâ-dân-ı
'âlemden recâsızdır

34. es'adâ:-a

Gazel 65

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Sühanda gerçi ki bâlâdır Es'adâ
tab'ım
Kabâ-yı nükte vü râyında yine
dâmendir

35. es'ad:

Gazel 66

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Olur mu muhtarib Es'ad cihânda
'âkıl olan
Ne ğam küşâde iken bâb-ı Hâzret-i
Gaffâr

36. es'adâ:-a

Gazel 67

Mısra: 10

Şeyhülislam Esad Efendi.

Hükmin icrâda yine ahter-i naht-i
bahtın
Es'adâ var ise bu tâlî-i
dünuñdandır

37. es'adâ:-a

Gazel 68

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Es'adâ germiyyet-i didârda nâ-bûd
olan
Fark-ı zevk-i vaşl u hecr itmez
hemân hayrân olur

38. es'adâ:-a

Gazel 69

Mısra: 14

Şeyhülislam Esad Efendi.

Şâhid-i âmâl olur bürka'-ber-
endâz-ı zühûr
Es'adâ mahtfî olan esrâr kendin
gösterir

39. es'adâ:-a

Gazel 70

Mısra: 13

Şeyhülislam Esad Efendi.

Yazsa 'aceb mi kaşları evsâfin
Es'adâ
Ebrû-yî yâr ile kalemim bir
diyârlıdır

40. es'adâ:-a

Gazel 71

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Bir tünd-hû ise akıdan yaşıñ
Es'adâ
kıl cüst ü cû o rûh-ı musavver
Revânlıdır

41. es'ad:

Gazel 72

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Olmaz Es'ad hâdim-i 'âlî-serây-ı
dil neşât
Bâb-ı devlet-hâne-i hecri ğulâm-ı
ġam kapar

42. es'ad:

Gazel 73

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Yüridi ceys-i haht Es'ad o şuht
bilmem
Mülk-i hüsni yeniden niyyeti teşhîr
midir

43. es'adâ:-a

Gazel 74

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Zîbende-pertev olmaga vech
Es'adâ henüz
Zer-târ-bend-i tâbiş-i ħurşîd-
tal'atız

44. es'adâ:-a

Gazel 75

Mısra: 11

Şeyhülislam Esad Efendi.

Gerekdir puhte olmak Es'adâ
bâküre-i nazma
Ĥarîdârân ne deñlü bâde bisyâr
olsa ħâm almaz

45. es'adâ:-a

Gazel 76

Mısra: 10

Şeyhülislam Esad Efendi.

Kâminı büy-ı gül-i şabr ile pür-
nükhet iden
Es'adâ bağçe-i dehrde nâ-kâm
olmaz

46. es'ad:

Gazel 77

Mısra: 13

Şeyhülislam Esad Efendi.

Hezârî bağ-ı aşkıñ yansa da
pervâne-veş Es'ad
Remâd-ı cismi âh u nâleden bir
dem ħamûş olmaz

47. es'adâ:-a

Gazel 78

Mısra: 17

Şeyhülislam Esad Efendi.

Keder sâfi-dilâna Es'adâ bādî-i
şöhretidir
Midâd-âlûde olmasa nigîn tebyîn-i
nâm olmaz

48. es'ad:

Gazel 79

Mısra: 12

Şeyhülislam Esad Efendi.

Süĥan-ġulûkda pey-rev olmayan
'Asım Efendiye
Çü Es'ad silk-i nazma böyle şad
dürr-i girân çekmez

49. es'adâ:-a

Gazel 81

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Oldı pür-nükhet dimâġ u cân pür-
süz Es'adâ
'Anberîn ĥâl-i ruĥ-ı pür-tâb yakdı
göñlümüz

50. es'adâ:-a

Gazel 82

Mısra: 10

Şeyhülislam Esad Efendi.

'Aġl ü fikr ü dil ü idrâkini virdin
yâre
Es'adâ 'özü idecek ġayri kabâĥat
kalmaz

51. es'ad:

Gazel 83

Mısra: 13

Şeyhülislam Esad Efendi.

Süzân-ı beher şu'le-i hüsn olma ki
Es'ad
Her şem'e çü pervâne per ü bâl
açılmaz

52. es'ad:

Gazel 84

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Ümîd-i bûs-tih-i pâ-yi yâr ile Es'ad
Güzer-gehinde dil-i zarî hâk-i râh
ideriz

53. es'ad:

Gazel 85

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Es'ad hele bu şem'-i bezm-gâh-ı
fenâya
Pervâne-şifat cismi tebâh itmege
degmez

54. es'ad:

Gazel 86

Mısra: 10

Şeyhülislam Esad Efendi.

Germiyyetimiz mihr-i ruh-ı yâr
iledir hep
Es'ad hele müstağnî-i tâb-ı teb-i
mâhız

55. es'adâ:-a

Gazel 87

Mısra: 12

Şeyhülislam Esad Efendi.

Olmağa nâil-i yek-bûs-ı nişân-ı
pâyı
Es'adâ sâye gibi her yere fersâ-
rüyuz

56. es'ad:

Gazel 88

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

'uşşâka tabîbân-ı hüsün rahm idüp
Es'ad
Zahm-ı dil-i gam-hârına merhem-
zeniş olmaz

57. es'ad:

Gazel 89

Mısra: 11

Şeyhülislam Esad Efendi.

'Aşık ne bilür kadr-i maḥabbet
nedir Es'ad
Tâ sînesi şad-Dâğ maḥarr-ı miḥen
olmaz

58. es'ad:

Gazel 90

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Füzûn oldı teb-i 'aşk-ı derûnum
giryeden Es'ad
Meger pür-süzüş olmazmış
maḥabbet nârı bārânsız

59. es'ad:

Gazel 91

Mısra: 21

Şeyhülislam Esad Efendi.

Es'ad metâ'-ı nazm gehî bî-revâc
olur
Bâzâr germ olursa da olmaz
kesâdsız

60. es'ad:

Gazel 92

Mısra: 11

Şeyhülislam Esad Efendi.

Hezâr ta'n ile Es'ad fütâde-gâna
didim
Cefâ-yı hecri vefâya deġişmiyor
musuñuz

61. es'adâ:-a

Gazel 93

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Kim kapılmaz mihr-i rüyına çü
şebnem Es'adâ
Bulsa bir hüsn-i bahâ-süz-ı
melâḥat gâzesiz

62. es'adâ:-a

Gazel 94

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Ne dem ki kâküli evsâfın Es'adâ
kılsaḳ
Zebân-ı ḥâme-i eş'arımız dırâz
ideriz

63. es'ad:

Gazel 95

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Hüner odur reh-i na't-i Resûlde
Es'ad
Şarîr-i ḥâmeñ ola nağme-i Bilâl-
engîz

64. es'ad:

Gazel 96

Mısra: 12

Şeyhülislam Esad Efendi.

Herkes olıma sehl ile vâsıl bize
zirâ

Es'ad gibi bir beyt-i mu'ammâda
nihâniz

65. es'ad:

Gazel 97

Mısra: 17

Şeyhülislam Esad Efendi.

Müşteriye Es'ad istigna satar
gevher-fürüş
Nev-hevesden nükte-dân eş'arı
şaklar şaklamaz

66. es'adâ:-a

Gazel 98

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Sırr-ı nihân-ı 'aşkı idüp Es'adâ
esâs
Setr it vidâdı bulmasun aġyar dest-
res

67. es'adâ:-a

Gazel 99

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

kıl dâmen-i ḥaḳîḳati der-dest
Es'adâ
Ser-rişte-i nevâzişi ehl-i riyâya kes

68. es'adâ:-a

Gazel 100

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Es'adâ bir gözi şeh-bâza şikâr oldı
göñül
Tutulup dâma kapıldı yine âhû-yi
heves

69. es'adâ:-a

Gazel 101

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Şekîb ü şabra şad ihlâs ile kıl
Es'adâ verziş
Şikâyet eyleyen ta'cîl ile kesb-i
melâl itmiş

70. es'ad:

Gazel 102

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Gözünde uça da ger tütüyâ kılmak
yine Es'ad
Der-i yârindü-çeşm-i ḥâhişe gerdi
çekilmezmiş

71. es'adâ:-a

Gazel 103

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

‘Aceb mi ser-be-ser pür-däg olsa
Es‘adā ‘aşıq
Dil-i vîrân-serây-ı ehl-i ğam bî-
revzen olmazmış

72. es‘ad:

Gazel 104

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Ârzū-yı būs ile Es‘ad durup
ruhsârına
Târ-ı zülfi birbiriyle itdiler hep
keşmekeş

73. es‘ad:

Gazel 105

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Es‘ad fem-i tengine söz olmazken
o şuhûn
Ta‘bîr anı kılık-i sühân-îcâdına
maḥşûş

74. es‘adā:-a

Gazel 106

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Nevbahār olsa ‘aceb mi Es‘adā
bâġ-ı sühân
Kim fezâ-yı dilde açıldı yine
ezḥâr-ı feyz

75. es‘adā:-a

Gazel 107

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Es‘adā bî-vech şanma böyle nazm-
ı sâdeden
Cilve-baḥşî-i dil-i âyîne-ṭab‘andır
ġaraḡ

76. es‘ad:

Gazel 108

Mısra: 11

Şeyhülislam Esad Efendi.

Es‘ad dil-i nizâr ḥayâl-i daḡık ile
Bî-kîl ü kâl kılsa reva i‘tibâr-ı ḥaṭ

77. es‘ad:

Gazel 109

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Es‘ad girih-i zülfi ḥayâlin o perîniñ
kıl rişte gibi ‘ukde-i peşmîne
mahfûz

78. es‘adā:-a

Gazel 110

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Bî-zebânlık Es‘adā ger tâbin efvün
itimese
Böyle baş egmezdi geh mikrâz-ı
zaḥm-âsâra şem‘

79. es‘adā:-a

Gazel 111

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Es‘adā peygüle-i ḥasretde zâr iken
yine
İtmedi ünsiyyetin benden ġam-ı
fûrkat dirîġ

80. es‘adā:-a

Gazel 112

Mısra: 10

Şeyhülislam Esad Efendi.

Dîdede kâkül ḥayâli sîne de şad-
Dâġ-ı ġam
Vâdî-i ‘aşk oldu bana Es‘adā Dâġ
üstü bâġ

81. es‘ad:

Gazel 113

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Dîvâne-güne ‘aşkıdır Es‘ad Mezâk-
ı Kays
Vâdî-i ibtilâda dile olamaz harîf

82. es‘adā:-a

Gazel 114

Mısra: 10

Şeyhülislam Esad Efendi.

Būs iderdim ya ayaġı girse ya desti
ele
Es‘adā sâkî-i sîmîn-sâkî görsem
mey-be-kef

83. es‘ad:

Gazel 115

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Es‘ad o şūḥa sünbül-i bâġ-ı ‘izâr
olup
Eyler piyâz olmaġ içün büse-kâr
zülfi

84. es‘ad:

Gazel 117

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Es‘ad zebân-dirâz olanıñ Ḥâl ü
şânıdır
Elbet olur sūḥanda perîşân edâsı
çok

85. es‘adā:-a

Gazel 118

Mısra: 13

Şeyhülislam Esad Efendi.

Gerekdir Es‘adā dil virdigin şūḥ-ı
perî-peyker
Hüner-ver ‘işve-perver şîve-güster
nâzenîn olmaġ

86. es‘ad:

Gazel 119

Mısra: 10

Şeyhülislam Esad Efendi.

kalur mu murg-i diliñ dâm-gâḥ-ı
kâkülde
Hevâlanur yine Es‘ad devende-bâl
olarak

87. es‘ad:

Gazel 120

Mısra: 11

Şeyhülislam Esad Efendi.

Mâḥ-ı ‘îd-i vaşlı göstermezse
Es‘ad şâm-ı baḡt
Çün şafâda rûz-nâm olsun baña
kem-nâmlik

88. es‘ad:

Gazel 121

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

O şūḥuñ mushaf-ı rüyında Es‘ad
âyet-i ḥaṭṭı
‘Ulüvv-i ḥüsnine nass olduğunda
irtiyâbım yok

89. es‘ad:

Gazel 122

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Naḡş it ḥayâl-i sînesin Es‘ad
diliñde kim
Mir‘ât-ı tâb-nâke bir âyîne-dân
gerek

90. es‘ad:

Gazel 123

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Yâr ile olmasa Es‘ad sebeb-i güft ü
şünîd
Olsa ber-ceste daḡı lutfı nedir
eş‘ârîñ

91. es‘ad:

Gazel 125

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

ḥâst-kâr-ı lutf olur mı bir daḡı
Es‘ad şehâ

Lezzet almışdır mey-i bezm-i
'itabından seniñ

92. **es'adā:-a**
Gazel 126
Mısra: **10**
Şeyhülislam Esad Efendi.

Komaz pervâne-veş sūzān olam
rīzān ider eşkin
Cihāna Es'adā bādī-i keşf-i rāzdır
çeşmiñ

93. **es'ad:**
Gazel 128
Mısra: **10**
Şeyhülislam Esad Efendi.

Mihr-veş mümkindi manzūr-ı
cihān olmak hele
Olmasa Es'ad eger derpīşi āfet-
şöhreniñ

94. **es'adā:-a**
Gazel 129
Mısra: **11**
Şeyhülislam Esad Efendi.

İrse 'aceb mi çarha ser-i bahtı
Es'adā
Ol serv-i ser-bülendi kināra
çekenleriñ

95. **es'adā:-a**
Gazel 130
Mısra: **17**
Şeyhülislam Esad Efendi.

kayd-ı hevādan olmadıñ āzāde
Es'adā
Kim beste qaldı kākül-i dilberde
gerdeniñ

96. **es'adā:-a**
Gazel 131
Mısra: **13**
Şeyhülislam Esad Efendi.

Sevdā didi ki vaşf-ı haṭ eylersiñ
Es'adā
Tevvīde levh-i kıl-k-i sūhan-
dānıñım seniñ

97. **es'adā:-a**
Gazel 132
Mısra: **9**
Şeyhülislam Esad Efendi.

Es'adā māyeleri garba karīb
olmağla
haṭtı sūr'atle gelür Rüm-ili meh-
rūlarıñıñ

98. **es'adā:-a**
Gazel 133

Mısra: **9**
Şeyhülislam Esad Efendi.

Es'adā merdlik it cevrine qalma
dehriñ
Saña zehr-ābe sunan ādeme sen
diryāk ol

99. **es'adā:-a**
Gazel 134
Mısra: **9**
Şeyhülislam Esad Efendi.

O çeşm-i şūh ile mümkindi Es'adā
sohbet
Nigāha yer kosa bir dem o ğamze-i
kattāl

100. **es'ad:**
Gazel 136
Mısra: **11**
Şeyhülislam Esad Efendi.

Okuya gelmezken Es'ad şimdi
pervāza gelüp
Sayd-ğāhı oldı anıñ küh u sahrā-yı
emel

101. **es'ad:**
Gazel 137
Mısra: **9**
Şeyhülislam Esad Efendi.

Çü Es'ad gevher-i 'aşk u maḥabbet
ile mālāndır
Derün-ı nāle-meşhūn-ı figān-icādıñ
ey bülbul

102. **es'ad:**
Gazel 139
Mısra: **9**
Şeyhülislam Esad Efendi.

Sezā meşşāta-kār olsam 'arūs-ı
nazma kim Es'ad
Midād-ı nuṭkī kühl ü hāme-i ta'bīri
mīl itdim

103. **es'ad:**
Gazel 142
Mısra: **11**
Şeyhülislam Esad Efendi.

Ol rāh-rev-i 'işve ribāt-ı dile Es'ad
Ben menzil-i maḥsūduma
kondukça konaydım

104. **es'ad:**
Gazel 144
Mısra: **12**
Şeyhülislam Esad Efendi.

kıl o şūhuñ zīver-i silk-i senā
dendānını
hāme Es'ad nazm-ı pākīn dürr-i
meknūn eylesün

105. **es'adā:-a**
Lugaz 19
Mısra: **32**
Şeyhülislam Esad Efendi.

Bildim ol ism-i melgūzı ḥakkā
Es'adā bir toy avladım güyā

106. **es'ad:**
Nazm 7
Mısra: **3**
Şeyhülislam Esad Efendi.

Tāb-ı Ruḥi eḫzūn olur Es'ad ḥaṭ-ı
nevle
Rūşen-ter ider şa'sa'a-i şem'i şeb-i
tār

107. **es'adā:-a**
Nazm 11
Mısra: **3**
Şeyhülislam Esad Efendi.

Āğūşa çekdi el o kaşı yāy Es'adā
Ben çille-i elemle keşākeşdeyim
daḥi

108. **es'ad:**
Tahmis 1
Mısra: **43**
Şeyhülislam Esad Efendi.

Recā-yı mağfīret kıl durma Es'ad
cān ile dilden
Bu fırsat böyle qalmaz Neyliyā bir
gün çıkar elden

109. **es'ad:**
Tahmis 3
Mısra: **22**
Şeyhülislam Esad Efendi.

Müşk oldı şemm-i 'anber-i ḥaḳi-
yle nāfe-çāk
Kesb itse tāb-ı büyüñ Es'ad n'ola
simāk

110. **es'ad:**
Tahmis 5
Mısra: **23**
Şeyhülislam Esad Efendi.

Çü Es'ad gerçi çok gün geçdi ben
fıkr-i muhal itdim
Bu şeb ol māh-rūnuñ 'İsmetī vaşlıñ
ḥayāl itdim

111. **es'adā:-ā**
Gazel 135
Mısra: **11**
*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Tarf-ı lebinde müy-i siyâhın gör
Es'adâ
Ser-çeşme-i hayât idügin âşikâr kıl

112. es'adâ:-â

Gazel 141

Mısra: 9

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Yazmadı dağı levha-i 'irfâna
Es'adâ
Sâmî-hayâl böyle bir a'lâ gazel
kalem

113. es'adâ:-â

Gazel 146

Mısra: 9

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Haber vir intizârım Es'adâ da 'vet
kılup yâri
Derûn-ı pâkine bir gayr niyyet
gelmesün gelsün

114. es'adâ:-â

Gazel 147

Mısra: 11

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Şeh-nâme-i Ruḥında ḥaṭ-ı yâri
Es'adâ
Dibâce-i melâḥata 'ünvân sanur
gören

115. es'adâ:-â

Gazel 149

Mısra: 9

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Es'adâ ḡamzesi ol şu 'bede-bâz-ı
sihrîñ
Oldı dil-süz-ı füsûn itmede icrâ-yı
fiten

116. es'adâ:-â

Gazel 161

Mısra: 13

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Dür-i naẓm-ı Nazîme Es'adâ pey-
rev ol isterseñ
Yem-i serşâr-ı mervârid-i şî 'rin
rîziş ü cüşin

117. es'adâ:-â

Gazel 162

Mısra: 7

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Es'adâ büy-ı ḥaṭ u zülfi ile bād-ı
sabâ
Varıcağ gülşene mest oldı benefşe
şeb-bü

118. es'adâ:-â

Gazel 170

Mısra: 14

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Dür-i nikât çıkarsa n'ola
derûnumdan
Olan ma'âdin-i lû'lûdur Es'adâ
yemde

119. es'adâ:-â

Gazel 173

Mısra: 10

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Ser-fürü kılmaz gedâ iken şehân-ı
'âleme
Es'adâ cây eyleyen pây-ı hum-ı
ḥammârda

120. es'adâ:-â

Gazel 178

Mısra: 9

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Es'adâ Salim Efendiye idüp pey-
revlik
Naẓm-ı zîbânî pesendide-i cumhûr
eyle

121. es'adâ:-â

Gazel 181

Mısra: 9

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Kâr-ı sipihr-i bed-heme-çiz Es'adâ
budur
Kim ehl-i ṭab'ı koymaya bir dem
huzûrına

122. es'adâ:-â

Gazel 182

Mısra: 12

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Nezâre-efgen-i âyîne-i taleb
olurum
Sütüde rûy-i emel Es'adâ
görünmese de

123. es'adâ:-â

Gazel 184

Mısra: 10

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

ḥüsn-i tertîb-i dür-i dendân-ı yâri
görmeyen
Fehm ider mi lafz-ı naẓmıñ Es'adâ
ma'nâsına

124. es'adâ:-â

Gazel 186

Mısra: 9

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Döner mi kutb-ı ümîd üzre Es'adâ
bilmem
Bu âsyâb-ı felek bir zamân
murâdımca

125. es'adâ:-â

Gazel 192

Mısra: 11

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Şâyed teraḥḥum eyleye ol âfet
Es'adâ
Dağ-ı derûnuñ 'arz ideğör lâleler
gibi

126. es'adâ:-â

Gazel 195

Mısra: 9

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Âğûşa çekdi el o kaşı yâyı Es'adâ
Ben çille-i elemle keşâkeşdeyim
dağı

127. es'adâ:-â

Gazel 196

Mısra: 9

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Var iken dilde hirâs-ı çîn-i ebrû
Es'adâ
Gayra yüz virdi ben oldum zâr bir
yüzden dağı

128. es'adâ:-â

Gazel 200

Mısra: 15

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Es'ada bu tekye-gâhda taḳvâ-yı
'aşk ile
İrşâd-sâz-ı zümre-i zühhâd olam
gibi

129. es'adâ:-â

Kaside 11

Mısra: 97

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Es'adā kılma yeter fart-ı
temeddüh-kārī
N'ik-fehmideye şâyeste degil
girrâyī

130. es'adā:-ā

Kaside 12

Mısra: 81

Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.

Es'adā lāfī қо gel eyleme güftārī
dūrāz
Dehen aç başla du'āya çü gül-i ter
lāle

131. es'adā:-ā

Tarih 7

Mısra: 13

Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.

Es'adā müjde kılup ben de didim
tārīhin
Mühr alup dāver-i dehr oldı
Mehmed Pāşā

132. es'adā:-ā

Tarih 26

Mısra: 13

Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.

Es'adā bu nazmımnıñ her mısra'ın
tārīh idüp
Ez-dil ü ez-cān didim olup kerem-
hāh-ı cezīl

133. es'adā:-ā

Tarih 28

Mısra: 10

Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.

Bir melek indi semādan yere güftār
iderek
Es'adā şevk ile bu beyt-i dü-tārīhi
hemān

134. es'adā:-ā

Tarih 33

Mısra: 10

Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.

şadr-ı 'ālīye şeref bahş oldığın bir
beytde
Es'adā kıldım se tārīh ile inhā
yümn ile

135. es'adā:-ā

Tarih 35

Mısra: 45

Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.

Hezār yümn ü sa'ādetle Es'adā
iricek
Bu nev hazāne-i ekmel temām-ı
pāyāna

136. es'adā:-ā

Tarih 42

Mısra: 12

Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.

Du'ā idüp didim bu beyt-i garrā-yı
dū-tārīhin
Sa'ādetle olunca Es'adā mevlūd-i
zī-şānī

137. es'ad:

Gazel 145

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.

N'ola perhāş-ı 'aşkında dil olsa
saf-şiken Es'ad
Tel almışdır re'is-i hüsni olan pür-
çin kākülden

138. es'ad:

Gazel 150

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.

Es'ad Nazīm-i genc-i dūr-i nazma
pey-rev ol
Kim hāmesinde nice nikāt-ı nihān
nihān

139. es'ad:

Gazel 151

Mısra: 10

Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.

Nezāre-i Ruḥ-ı dildāra cūr'eti yog
iken
Ne mümkün Es'ad ire bezm-i kāma
şerminden

140. es'ad:

Gazel 152

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.

Gürüz eyler mi rencūr olmadan bu
bezmde Es'ad
Mezāk-ālūd olan keyfiyyet-i
şahbā-yı bī-gışdan

141. es'ad:

Gazel 153

Mısra: 10

Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.

Germi-i fūrkat-i yār ile cihān
süzāndır
Āteş-i āhımnıñ Es'ad şerer-i
küzından

142. es'ad:

Gazel 154

Mısra: 11

Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.

Es'ad niyāz-mend-i vişāl ol o şüh
hīç
Mehcūr ider mi bende-i miñnet-
keşidesin

143. es'ad:

Gazel 155

Mısra: 16

Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.

Vifāk-ı pey-revde yokdur
istihkākıñ İshāka
Kelāmıñ Es'ad a'lā olsa da nazm-ı
Süreyyādan

144. es'adın:-ın

Gazel 156

Mısra: 12

Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.

Gedāyān-ı sūḥan deryūze-kār-ı
naḳd-i nazm olsa
Sezādır Es'adın i'cāz-ı ṭab'-ı
kāmrānından

145. es'ad:

Gazel 157

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.

ḥayāl olsa n'ola mazmūn-ı nazm-ı
hoş-terin Es'ad
Saña pīçidedir fikr-i rakīk ol tār-ı
gīsūdan

146. es'ad:

Gazel 158

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.

N'ola āyine-āsā olsa Es'ad nazmı
pākize
Kī āb ü tāb-ı nuṭṭı Nākıd-ı hoş-
gūdā gördüm ben

147. es'ad:

Gazel 159

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.

Nümûde-kâkül-i zencîr-i yâr mi
Es'ad
Dil-i cünûn-revişe derd-i ser midir
görinen

148. es'ad:

Gazel 160

Mısra: 13

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Libâs-ı Hâlden ol kim 'alâyık-şüy
ola Es'ad
İder mi çirk-i âlâyîşle bed-ter dest
ü dāmânın

149. es'ad:

Gazel 163

Mısra: 9

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

'Aceb mi nâfe-veş çâk-ı girîbân
eyleşem Es'ad
Baña cây itdi deşt-i Çîn-i hecri ol
gözi âhû

150. es'ad:

Gazel 164

Mısra: 9

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Çü Es'ad oldı tâb-ı mihr-i
pîşânîñla dil-süzân
Cebîñ-i âteşîñ cây idüp ey lâl-
hadd ebrû

151. es'ad:

Gazel 165

Mısra: 9

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Ârâyîş-i pehlû-yı hayâl it anı Es'ad
Kim levha-i sîmîn-i mücellâdır o
sîne

152. es'ad:

Gazel 166

Mısra: 9

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Karîn-i güş-ı kabûl eylemez yine
Es'ad
O şuha harf-i niyazı güherden
itsem de

153. es'ad:

Gazel 167

Mısra: 9

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

'izârın gösterüp Es'ad beni ser-
bend-i zülf itdi
Ne bâzîler çıkardı başıma ol tıfl-ı
nâzende

154. es'ad:

Gazel 168

Mısra: 9

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

hulûş ile tedâvî besdir Es'ad pāk-
tab'âne
Fu'adı zehr olan muhtâc olur
tırîyâk-i fârûka

155. es'ad:

Gazel 169

Mısra: 9

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Es'ad sühan-ı tâze çü zer râyic
olurdu
Râm olsa eger şî'r ile Hübân-ı
zemâne

156. es'ad:

Gazel 171

Mısra: 10

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Şâh-bâz-ı himmeti perrân idüp
sayd eyledim
Ol hümâ-yı nâzı Es'ad evcde
pervâz ile

157. es'ad:

Gazel 172

Mısra: 9

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

O şûhuñ 'anber-i Hâl-i 'izârı ey
Es'ad
Bırakdı âteş-i gâam micmer-i
hayâlimize

158. es'ad:

Gazel 174

Mısra: 9

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Sühan-verlikde Es'ad ebkem eyler
nice güyâyı
Giderse vâdî-i eş'âra nutkı bu
siyâk üzre

159. es'ad:

Gazel 175

Mısra: 9

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Göreydi neşve-i şahbâ-yı yâri ger
Es'ad
Şarâb-ı nâb-ı Cem eylerdi tevbe
bâdelige

160. es'ad:

Gazel 176

Mısra: 9

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Seni seyyâh-ı deşt itdi Mişâl-i
Kays ey Es'ad
İdelden ol mehiñ şeh-bâz-ı 'aşkı
âşiyân serde

161. es'ad:

Gazel 177

Mısra: 11

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

hayâl-i 'arîz-ı yâr ile Es'ad girye-
rîz olsam
Gül-âb-efşân olur bu çeşm-i giryân
kaşra-ber-kaşra

162. es'ad:

Gazel 180

Mısra: 10

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Dil-i tapîde bulur semt-i ka'be-i
kûyın
Mişâl-i kıble-nümâ Es'ad istidâre
ile

163. es'ad:

Gazel 183

Mısra: 13

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Fermân-ber itdi Es'ad o şeh dehrî
zîb idüp
Mihr-i fûrûğ fass-ı melâhat
benânına

164. es'ad:

Gazel 185

Mısra: 9

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Her pâresi bir nîş-i ciger-düz olur
Es'ad
İşkeste kalursa dil-i gâam-dîde çü
şîşe

165. es'ad:

Gazel 187

Mısra: 9

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Sudür-ı haṭṭı Es'ad müdde'â-yı
vaşla ḥâkimdir
Sübüt-ı Ḥāl-i istihkâkdır ahkâmdan
kâme

166. es'ad:

Gazel 188

Mısra: 9

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

kadeḥ-nüş-i mey-i vuşlat ol Es'ad
bezm-i fikretde
Humâriyla şakın zehr-âb-ı hecriñ
derd-i ser çekme

167. es'adin:-ın

Gazel 189

Mısra: 12

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Kân-ı 'irfâna dūr-i ma'rifet ihsân
eyler
Es'adin ṭab'-ı güher-bârına mâ-
şâ'allâh

168. es'ad:

Gazel 190

Mısra: 13

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Eşer-i germî-i 'aşk ile sezâdır
Es'ad
'Üd-veş yansa yakılsa nağamât
erbâbı

169. es'ad:

Gazel 191

Mısra: 9

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Es'ad o şuḥa Ḥâlî raşad-cü-yi 'arz
iken
Seḥḥâre-ğamze bağladı geldi
zebânımı

170. es'ad:

Gazel 193

Mısra: 10

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

kılsam nüvîşte ğamze-i bî-raḥmı
vaşfını
Hep naḳş-ı ḥâmem Es'ad olur el-
amân gibi

171. es'ad:

Gazel 194

Mısra: 9

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Gâhice nesr ü sec' ile Es'ad bulur
vücüd
Geh mehd-i nazma zîver olur ṭab'-
zâdesi

172. es'ad:

Gazel 197

Mısra: 13

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Es'ad zuhur ider sūḥan ahkâmı
nev-be-nev
Tümârı şî'r-i tâze-zemîniñ
dürülmedi

173. es'ad:

Gazel 198

Mısra: 9

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Dâğ-ı derûnum Es'ad vefk-i
ceḫâdır anı
Pergâr-ı ğamzesiyle bir gül-'izâr
çizdi

174. es'ad:

Gazel 199

Mısra: 14

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Der-i ḥâhişde ümmîd-i kadem-
rencî-i dilberle
Mişâl-i Ḥalka Es'ad dîde-i ḥün-bâr
kalsun mı

175. es'ad:

Gazel 201

Mısra: 12

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

tüṭî-dilân-ı dânişi şîrîn-mezâk ider
Şehd-i lezîz-i nazmımız Es'ad
şeker gibi

176. es'ad:

Gazel 202

Mısra: 11

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Es'ad ol neş'eyi ta'kîb ider elbette
humâr
İtmesünler hezeyân mest-i mey-i
nâb gibi

177. es'ad:

Gazel 203

Mısra: 10

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Teng olsa nüh-sipîhr-i belâgat
'aceb midir
Es'ad ḥümâ-yı ṭab'ına pervâza
başladı

178. es'ad:

Gazel 205

Mısra: 9

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Geçer 'ayn-ı zehebdir nuṭḳı Es'ad
ol sūḥan-günüñ
Ki müstagnî ola sebk eyledikçe
kâlden kâli

179. es'adı:-ı

Kaside 5

Mısra: 68

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

kıl şefâ'at bu siyeh-rû ve kesîr-
'isyana
Koma bu Es'adı kim nâr-ı cehîme
yana

180. es'ad:

Kaside 7

Mısra: 83

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Es'ad du'âya başla yeter kim
temeddühüñ
Şâyed kelâl-baḥş-ı dil-i aferin ola

181. es'ad:

Kaside 8

Mısra: 71

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Yeter tül-i dirâz Es'ad temeddüh-
kârî-i bi-câ
Ser-âğâz-ı du'â kıl kim odur şart-ı
sūḥan-dânî

182. es'ad:

Kaside 9

Mısra: 103

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Yeter nisâr-ı le'âlî-i nazm-ı pāk
Es'ad
O deñlü mu'teber olmaz güher
k'ola bisyâr

183. es'ad:

Tarih 1

Mısra: 13

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

şadra teşrîfî o dürr-i yem-i cüduñ
Es'ad
Olıcağ dehre hezâr 'izz ile şādī-
efzā

184. es'ad:

Tarih 2

Mısra: 21

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Olup dā'ī didim tārīhin Es'ad
lafzan u ma'nen
Bu bin yüz kırk iki sâlin mübarek
eyleye Mevlā

185. es'ad:

Tarih 3

Mısra: 17

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Temam olunca Es'ad lafzan u
ma'nen didim tārīh
Yapıldı biñ yüz otuz altıda bu
ma'bed-i zībā

186. es'ad:

Tarih 5

Mısra: 17

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Didim gūş eyleyüp şad şevk ile
tārīhini Es'ad
Anatol şadrını İshāk Efendi kıldı
zīb-ārā

187. es'ad:

Tarih 8

Mısra: 17

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Şevk u şādī ile şad veriş iderken
Es'ad
Düşdi bir ta'miye-i pāki-yile tārīh
añā

188. es'ad:

Tarih 21

Mısra: 22

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Didi bir beyt-i dü-tārīh bu feth ü
zafere
Şevk ile ez-dil ü cān da'ī-i devlet
Es'ad

189. es'ad:

Tarih 29

Mısra: 29

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Lafzan-u ma'nen didim ol demde
tārīh Es'ad
Buldı bin yüz kırkda Iran sulh-ile
emn-ü emān

190. es'ad:

Tarih 37

Mısra: 11

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Bu nev beyt-i dü-tārīh ile kıl
tebrīk-i 'İd Es'ad
Ki hātm olsun du'ā birle bu nazm-ı
behcet-ālūde

191. es'ad:

Tarih 39

Mısra: 49

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Didim tārīhin Es'ad harf-i menkūt-
ile ol demde
Çirāgānı mübarek ide Sultān
Ahmede Bārī

192. es'ad:

Tarih 40

Mısra: 20

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Dü-tārīh ile tebrīk itmege itmāmını
anıñ
Didim şad şevk ile Es'ad o dem bu
beyt-i garrāyı

193. es'ad:

Tarih 43

Mısra: 7

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Sahīfe-i dilimiñ Es'ad o demde
hemān
Bu beyt-i pāk ü dü-tārīh oldu
mersūmı

194. es'ad:

Tarih 46

Mısra: 3

*Şeyhülislam Esad Efendi'nin
mahlası.*

Dergeh-i devletiniñ bendelerine
Es'ad
Oldı tārīh bu fermān-ı celīl-i şahī

es'adā:

1. es'adā:

Gazel 1

Mısra: 10

Ey Es'ad!.

Eyleyen āzāde iken servi gülşende
dü-tā
Evvel ü āhır elif-қaddidür anıñ
Es'adā

2. es'adā:

Gazel 3

Mısra: 9

Ey Es'ad!.

Olmaz şafā-yı hātıra dil-beste
Es'adā
halvet-nişin-i miñnet olan mātem-
aşinā

3. es'adā:

Gazel 11

Mısra: 9

Ey Es'ad!.

Es'adā germiyyet-i şahbā-yı naz u
'işveden
Hüsn-i 'ālem-süzına gelmiş o
māhiñ āb ü tāb

4. es'adā:

Gazel 12

Mısra: 9

Ey Es'ad!.

Es'adā cismiñi huşk itdi yeter sırr
ü mecāz
Eyle enfās-ı hāqīkatle dimāğın
tertib

5. es'adā:

Gazel 15

Mısra: 9

Ey Es'ad!.

Kılma hāli çeşm-i fikriñ künc-i
gamda Es'adā
Vuşlat olmazsa hayāl-i yār olur
bārī naşib

6. es'adā:

Gazel 20

Mısra: 9

Ey Es'ad!.

Süd virmez hod-fürüşāna temellük
Es'adā
Desti dāmen-gür-i aşhāb-ı riyā
itmek 'abeş

7. es'adā:

Gazel 116

Mısra: 9

Ey Es'ad!.

Meyl itme çin-i cebheye gör hāttın
Es'adā
Girdāb-ı Baħr-ı kineye düşme
kenāra bağ

es'ad-āsā:

1. es'ad-āsā:

Gazel 4

Mısra: 11

Esad gibi.

Es'ad-āsā vaşf-ı meh-rüyāna āgāz
eyleşem

Nazm-ı mu'ciz-ter gālaṭ ta'bīrdır
sensiz baña

2. es'ad-āsā:

Tahmis 4

Mısra: 27

Esad gibi.

Es'ad-āsā n'ola 'uşşāk iderlerse
hāzer

Ġamze şad-çāk-kün-i laht-ı dīl-i
ġam-perver

3. es'ad-āsā:

Tarih 9

Mısra: 23

Esad gibi.

Es'ad-āsā didi tekmline hātif tāriḥ
Eyledi sulhı temām 'izz-ile Ahmed
Pāşā

4. es'ad-āsā:

Tarih 15

Mısra: 8

Esad gibi.

Didi tāriḥini sāl-i cedīdīn
İdüp tebrik hātif Es'ad-āsā

5. es'ad-āsā:

Tarih 17

Mısra: 8

Esad gibi.

Kevne teşrīfin dü-tāriḥ ile tebşīr
itmege

Es'ad-āsā geldi hātifden hitāb-ı
müstetāb

6. es'ad-āsā:

Tarih 18

Mısra: 9

Esad gibi.

İdip tebrik hātif Es'ad-āsā
Didi tāriḥ-i sāl-i istirāḥat

7. es'ad-āsā:

Tarih 38

Mısra: 7

Esad gibi.

Du'ā'-güyānı yer yer Es'ad-āsā
hātif-i gaybī

Bu nev beyt-i dü-tāriḥ ile tebşīr itdi
her sūda

es'adı:

1. es'adı:

Gazel 16

Mısra: 9

Şeyhülislam Esad Efendi.

Rencīde-i ḥumār-ı 'azāb itme
Es'adı

Mest-i ḥarāb-ı sāgar-ı bezm-i
'ināyet it

es'ad-ı ahkar:

1. es'ad-ı ahkar:

Kaside 6

Mısra: 50

Kelime Tipi: -

Aciz Esad.

Cihan āsar-ı 'adl ü dād u cūduñla
pür oldukça
İde vaşf-ı ḥümāyunuñ bu da'ī
Es'ad-ı ahkar

es'ad-ı 'āsī vü zār-ı şeydā:

1. es'ad-ı 'āsī vü zār-ı şeydā:

Kaside 3

Mısra: 60

Kelime Tipi: -

Çılınca inleyen ve isyan
eden Esad.

Birisi de o gürūh-ı mezellet-ālūdun
Bu ahkar Es'ad-ı 'āsī vü zār-ı
şeydādır

es'ad-ı bende:

1. es'ad-ı bende:

Tarih 30

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

Kul, köle Esad.

Es'ad-ı bende didi tāriḥin
Şandal-ı bād-cery-i Mahmūd Hān

es'ad-ı bī-çäre:

1. es'ad-ı bī-çäre:

Kaside 1

Mısra: 125

Kelime Tipi: -

Çaresiz Esad.

Ümmetleriñden Es'ad-ı bī-çäre
bendeñiñ
Oldı muḳayyed ism ile ef'ālī
mutlaḳa

es'ad-ı bīmārīña:

1. es'ad-ı bīmārīña:

Müsemmen 1

Mısra: 67

Kelime Tipi: -

Hasta Esad.

Eyleme Es'ad-ı bīmārīña çok
istigna
Kerem it böyle 'alīl oldığını görme
reva

es'ad-ı cürm-iştigāl:

1. es'ad-ı cürm-iştigāl:

Kaside 4

Mısra: 75

Kelime Tipi: -

Günah ile meşgul olan Esad.

Ümmetleriñden Es'ad-ı cürm-
iştigālden
Kim leşker-i günāhı pür eyler
kıyameti

es'ad-ı dā'ī:

1. es'ad-ı dā'ī:

Kaside 10

Mısra: 77

Kelime Tipi: -

Dua eden Esad.

Haşr eylemek evsāfiña çün Es'ad-ı
dā'ī
Kār-ı hıredin maḳşad-ı aḳsā-yı
kalemdir

2. es'ad-ı dā'ī:

Tarih 24

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Dua eden Esad.

İdüp şad müjdeler hātif didi ey
Es'ad-ı dā'ī
Saña bād-i şādī dinle bu tāriḥ-i
garrādır

es'ad-ı dā'ī-āsā:

1. es'ad-ı dā'ī-āsā:

Tarih 6

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Dua eden Esad gibi.

Dehr bir beyt-i se-tāriḥ ile biñ
müjde kılup
Hātif-i gayb didi Es'ad-ı dā'ī-āsā

es'ad-ı esniye-kār:

1. es'ad-ı esniye-kār:

Tarih 23

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Övgüler yağdıran Esad.

Dehre teşrîfîn dü-târîh ile tebrîk
itmege
Didi şevk ile bu beyti Es'ad-ı
esniye-kâr

es'ad-ı ğam-hâr:

1. es'ad-ı ğam-hâr:

Gazel 204

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kederli Esad.

Değil şâyeste-i tanzîr ammâ ol şeh-
i nazma

Disünler bu gazel de Es'ad-ı ğam-
hârdan geldi

es'ad-ı gark-ı yem-i cürmi:

1. es'ad-ı gark-ı yem-i cürmi:

Kaside 2

Mısra: 88

Kelime Tipi: -

Günah denizine batmış Esad.

Dest-i luţfu ile girdâb-ı gadabdan
kurtar
Es'ad-ı gark-ı yem-i cürmi dağı
rüz-i ceza

es'ad-ı nizâr:

1. es'ad-ı nizâr:

Gazel 59

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Aciz Esad.

Dâm-ı cefâdan ey meh-i nev
bulmadı rehâ
Dil-beste-târ-ı zülf olalı Es'ad-ı
nizâr

es'ad-ı zâr:

1. es'ad-ı zâr:

Gazel 23

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ağlayan; inleyen Esad!.

Yeter peygüle-gîr-i miñnet itdiñ
Es'ad-ı zâr
Meded ey cevri-cüy-i derd-mendân
bu cefâdan geç

es'ad-veş:

1. es'ad-veş:

Murabba 1

Mısra: 10

Esad gibi.

Murg-i nâliş-kârınım rahm it baña
Ben de Es'ad-veş olup mâil saña

2. es'ad-veş:

Tarih 4

Mısra: 7

Esad gibi.

Dü-târîh ile tebrik itmege hâtif den
Es'ad-veş
Bu beyt ile nidâ-yı müjde-i şâdî-
resân geldi

esâme-i 'aşk:

1. esâme-i 'aşk:

Kıt'a 3

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Aşkın adı.

Tasîh olup çalık iken esâme-i
'aşkım

Fütâdegân bölüğünîñ sefer-beriyim

eş'âr:

1. eş'âr:

Beyit 2

Mısra: 1

Şiirler, manzum olarak

kaleme alınmış eserler.

İşitdim vaşf-ı sünbülde nice eş'âr
söylenmiş
Neden ser-rişte virmiş kâkül-i
dildâr söylenmiş

2. eş'ârın:-ın

Gazel 123

Mısra: 10

Şiirler, manzum olarak

kaleme alınmış eserler.

Yâr ile olmasa Es'ad sebeb-i güft ü
şünîd
Olsa ber-ceste dağı luţfî nedir
eş'ârın

3. eş'ârı:-ı

Gazel 97

Mısra: 18

Şiirler.

Müşteriye Es'ad istigna satar
gevher-fürüş
Nev-hevesden nükte-dân eş'ârı
şaklar şaklamaz

esâs:

1. esâsı:--ı, -

Gazel 118

Mısra: 12

*Bir şeyin özünü oluşturan ana
öge, temel. || Asıl, hakikat.*

Hurûş-ı eşk-i hasret hâne-i şabrım
harâb itdi
Esâsı âb olan bünyân kâbil mi
metîn olmak

esâs id:

1. esâs id:

Gazel 98

Mısra: 9

Kelime Tipi: **Kalp İfade**

*Bir şeyi meydana getiren ana
unsur, asıl yapı, temel.*

Sırr-ı nihân-ı 'aşkı idüp Es'adâ
esâs
Setr it vidâdî bulmasun ağıyar dest-
res

esâs-ı pāk-i bünyân:

1. esâs-ı pāk-i bünyân:

Tarih 41

Mısra: 43

Kelime Tipi: -

Yapının temiz temeli.

Neşât-ı şevk-i şâdîdir esâs-ı pāk-i
bünyânı
Meşerrât-ı şafâ vü inbisât oldu aña
mebnâ

esâs-ı zîb-sâz:

1. esâs-ı zîb-sâz:

Tarih 41

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Süslenmiş temel.

Sinimmâr-ı hayâl inşâ için bir
böyle kasr-ı nev
Esâs-ı zîb-sâzın şöyle tertîb itse
kim farzâ

esb:

1. esbine:-i, -n, -e

Gazel 113

Mısra: 4

At, beygir.

Ol şeh-süvâr-ı nâz çıkup seyr-i
gülşene
kılmış rakîb-i seg-menişi esbine
redîf

eşbâhdan:

1. eşbâhdan:

Gazel 30

Mısra: 8

Şahıslar.

Seniñ de cünbüşün emre menüt
olmağla 'âlemde

Kıyās eyle fenâyı kendiñe
eşbâhdan ey çarh

esb-i cefâ:

1. **esb-i cefâ:-dan**

Gazel 142

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Zulüm attı.

Sen esb-i cefâdan harem-i hâs-ı
vefâya
Ben yoluna cân virmege indikçe
ineydim

esb-i cevâd-ı cüdına:

1. **esb-i cevâd-ı cüdına:**

Kaside 7

Mısra: 58

Kelime Tipi: -
Cömertlik attı.

Mihr-i münîr gâşiye sîmîn hilâl-i
çarh
Esb-i cevâd-ı cüdına ebrû-yı zîn
ola

esb-i nâza:

1. **esb-i nâza:**

Gazel 175

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
Naz attı.

Binüp o şâh-ı hüsün esb-i nâza
ferzâne
Düşer rikâbına rûh-ı cihân
piyâdelige

esb-i rân-ı 'işveyi:

1. **esb-i rân-ı 'işveyi:**

Gazel 194

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
Cilve ile sürülen at.

Ol esb-i rân-ı 'işveyi ferzâne
görseler
Fi'l-Hâl olurdu şâhlar anıñ piyâdesi

esb-i vuslata:

1. **esb-i vuslata:**

Gazel 197

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
Kavuşma attı.

hâbımda esb-i vuslata oldum süvâr
lîk
'Ayn-ı firâset ile bu rû'yâ
yorulmadı

eşcâr:

1. **eşcâr:**

Kaside 9

Mısra: 6

Ağaçlar.

Şarâb-ı nâmiye nüş itdirüp tabîb-i
rebi'
Çiçekle hârice ref' itdi 'illetin
eşcâr

2. **eşcâr:**

Kaside 9

Mısra: 70

Ağaçlar.

Zemîn varak çemen erkâm u sıfır
olup jale
Midâd Bahr-i siyeh hâme olsa hep
eşcâr

eşcâr-ı feyz:

1. **eşcâr-ı feyz:**

Gazel 106

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Bereket ağaçları.

Mîve-çînî-i merâma dest-res âsân
idi
Sâye-bahşâ olsa büstân-ı dile
eşcâr-ı feyz

eser:

1. **eser:**

Müsemmen 1

Mısra: 58

*(Bir şeyin varlığını gösteren)
Belirti, alâmet, işaret, iz.*

Bî-vefâ oldığını bilmez idim tâ bu
kadar
Soñra duydum yog-umuş sende
haķîkatden Eşer

2. **eser:**

Gazel 105

Mısra: 8

*(Ar.) Sarf edilen bir emek,
yapılan bir iş sonucunda meydana
gelen, yetenek, gayret veya emek
ürünü şey, yapıt.*

Güller gibi açdı nefesiñ goncayı
âhır
Bülbül bu eser nâle vü feryadıña
maḥşûs

3. **eser:**

Gazel 182

Mısra: 4

(Ar.) Sarf edilen bir emek,

*yapılan bir iş sonucunda meydana
gelen, yetenek, gayret veya emek
ürünü şey, yapıt.*

Yeter hayâli o meh-rû dilâ
görünme de
Eşer be-dîd olur elbet zekâ
görünme de

4. **eşeri:-i**

Lugaz 10

Mısra: 8

(Ar.) İz, nişan, işaret.

Gerçi kim yokdur anıñ belli yeri
Oldığı yerde 'ayandır Eşeri

5. **eşer:**

Gazel 159

Mısra: 6

Belirti, iz, nişan.

Sipihriñ ahteri mi şu 'le-bahş olan
her şeb
Şerâr-ı âteş-i dilden Eşer midir
görünen

eser eyle:

1. **eser eyle:**

Kaside 11

Mısra: 33

Kelime Tipi: -
İz bırakmak, tesir etmek.

Dâne-i eşk-i gam eyler dil-i safiye
Eşer
Dâğ ile kaṭra-i bârân pür ider
deryayı

eser itmez:

1. **eser itmez:**

Gazel 88

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
Etki yaratmak, iz bırakmak.

İtmez dil-i 'uşşâka Eşer jeng-i
küdüret
Şâf âyineye şüret-i gam müntekis
olmaz

eser kalmadı:

1. **eser kalmadı:**

Murabba 2

Mısra: 11

Kelime Tipi: **Deyim**
Hiçbir belirti, iz olmamak.

kalmadı mir'ât-ı hâtırda
küdüretten Eşer
Hâşılı ben mürdeyi ser-tâ-kadem
cân eylediñ

eser kalmaz:**1. eser kalmaz:****Gazel 78**

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim***Hiçbir belirti, iz olmamak.*

Eşer kalmaz ne denli tiz olursa
nâvek-i evhâm
Sipîhr-i 'âlem-i vahdetde hark u
iltiyâm olmaz

eser kalsa:**1. eser kalsa:****Gazel 153**

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Deyim**

*(Bir şeyin varlığını gösteren)
belirti, alâmet, işaret, iz kalması.*

Kimse fikr-i gam-ı âfî ile zâr olmaz
idi
kalsa gerdünün Eşer neşve-i
dirûzından

eser kıl:**1. eser kıl:****Kaside 9**

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

Tesir etmek, etkilemek.

O denli kıldı Eşer hâke feyz-i
nîsân kim
hañîre-i yem-i bağ oldu perver-i
ezhâr

eser var mı:**1. eser var mı:****Nazm 26**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*"...dan bir etki bir iz var mı?"
manasında kullanılır.*

Bu âh-ı felek-sûzuñ Te'şiri hevâ
mıdır
Yohsa o meh-i nevde süzişden
Eşer var mı

eser-i feyz-i hured:**1. eser-i feyz-i hured:****Kaside 10**

Mısra: 35

Kelime Tipi: -

*Akıl marifetlerinin
belirtisi/ispatı.*

Güftâr-ı medâyiñ Eşer-i feyz-i
hiredir

Tahrîri belâgat-dih-i mînâ-yı
kalemdir

**eser-i gamze-i pür-sihr ü
fûsûnuñdandır:****1. eser-i gamze-i pür-sihr ü
fûsûnuñdandır:****Gazel 67**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Büyülü ve sihir dolu yan
bakışın eseri.*

Sîne-pür-Dâğ-ı cefâ oldığım iy
âfet-i cân
Eşer-i gamze-i pür-sihr ü
fûsûnuñdandır

eser-i germî-i 'aşk:**1. eser-i germî-i 'aşk:****Gazel 190**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Aşkın yakıcı izi.

Eşer-i germî-i 'aşk ile sezâdır
Es'ad
'Üd-veş yansa yakılsa nağamât
erbâbı

eser-i hayr-ı füzûn:**1. eser-i hayr-ı füzûn:****Gazel 12**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Çokça hayırlı eser.

Pîrlikde eser-i hayr-ı füzûn
eyleyigör
Bak medîd olmadadır sâyeler
ahşâma karîb

eser-i terbiyeti:**1. eser-i terbiyeti:****Kaside 12**

Mısra: 45

Kelime Tipi: -

Terbiyenin eseri.

O şehensâh-ı cihan kim Eşer-i
terbiyeti
Dâğ-ı dil-süz-ı meh-i enveri eyler
lâle

eshâs:**1. eshâs:****Lugaz 14**

Mısra: 21

*(Ar.) Kişiler, şahıslar,
kimseleler.*

Oldığından nice eşhâs vücûdına
sebeb
Anıñ evsâfı dañi böyle perîşândır
hep

esir itse:**1. esir itse:****Gazel 121**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Esir etmek. Köle yapmak.

Ben ol zencîr-i miñnet-ber-gelû
Mecnûn-ı 'aşkım kim
Esir itse beni Leylî-i zülfüñ
ictinâbım yok

esir kalmışdır:**1. esir kalmışdır:-muş, -dır****Lugaz 3**

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Esir almak, esir etmek.

hüsn-i me'cûlin idüp 'âlem-gîr
Nice bî-çâreyi kılmışdır esir

esir-i firâş-ı gurûb ider:**1. esir-i firâş-ı gurûb ider:****Gazel 130**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Gün batımının döşeğinde
tutsak etmek.*

Mihr-i felek esir-i firâş-ı gurûb
ider
Der-hâb görse maşrık-ı pisterde
gerdeniñ

esir-i pister:**1. esir-i pister:****Kaside 9**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yatak esiri.

Esir-i pister idi gerçi gizli
hummadan
Şitâ da olmuş idi sü'-i mi'deden
bî-mâr

**esir-i şiken-i zülf-i siyeh-
kârıñdır:****1. esir-i şiken-i zülf-i siyeh-
kârıñdır:****Müsemmen 1**

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

*Günahkar saçların
kırımlarının esiri.*

Bin dil ü cân ile ten şimdi
gışıftarındır
Cân esîr-i şiken-i zülf-i siyeh-
kârındır

esîr-i târ-ı kâkül:

1. esîr-i târ-ı kâkül:

Gazel 79

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Alına dökülen saç tellerinin
tutsağı.*

Resen-bâz-ı hevâ ham-geşte-kadd
olmaz hilâl-âsâ
Esîr-i târ-ı kâkül kayd-ı çîn-i
ebruân çekmez

esîr-i zülfî ol:

1. esîr-i zülfî ol:

Gazel 92

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*(Sevgilinin) saçının esiri
olmak.*

Esîr-i zülfî olup hâl-i yâre bakma
mısız
'Abîri müşk-i Hıfâya değışmiyor
musuñuz

esk:

1. eskim:-im

Gazel 100

Mısra: 6

Gözyaşı.

Düşeli sâye-veş ol serv-i revâna
dil-i zâr
Akdı eskim gibi süy-i rehine cüy-i
heves

2. eşkim:-im

Gazel 114

Mısra: 3

Gözyaşı.

Olmada eşkim hayâl-i ruyûña
mâni' hemîn
Bü'l-'aceb kim tâb-ı mihri eyledi
şebnem telef

3. eşkiyle:-iyle

Gazel 120

Mısra: 10

Gözyaşı.

Aglama zâhid baña câm-ı meh-i
şevvâli gör
Rûze-dâr itsün mi hiç eşkiyle dürd-
aşâmlık

4. eşkin:-in

Gazel 126

Mısra: 9

Gözyaşı.

Komaz pervâne-veş süzân olam
rîzân ider eşkin
Cihâna Es'adâ bâdî-i keşf-i râzdır
çeşmiñ

5. eşkim:-im

Gazel 139

Mısra: 7

Gözyaşı.

Döküp eşkim ser-i
müjgânlarımdan kaşra-ber-kaşra
Dü çeşmim havz-ı sînem üzre güyâ
Selsebîl itdim

6. eşkim:-im

Gazel 158

Mısra: 6

Gözyaşı.

Mişâl-i cüy ol serv-i revanîñ
pâyine akdı
Dil-i meyyâlî de eşkim gibi ol sûda
gördüm ben

7. eşkim:-im

Gazel 195

Mısra: 3

Gözyaşı.

Hîç kor mı süz-ı 'aşk ki eşkim
revân ola
Bisyr olunca huşk olur âteşde
yem dañı

eşkâl:

1. eşkâl:

Gazel 19

Mısra: 9

Ar. şekiller, suretler.

Es 'ad ser-i mü bahs-i hatında
koma eşkâl
Müsvedde-i evrâk-ı dil-i zârı kitâb
it

eski:

1. eski:

Lugaz 11

Mısra: 12

*Bir zamanlar var olup şimdi
mevcut olmayan.*

Ne dem âgâz iderse feryâda
Getürür eski demleri yâda

2. eski:

Nazm 16

Mısra: 2

*Bir zamanlar var olup şimdi
mevcut olmayan.*

Serpüş-i kadeh tâc-ı zer-endüd-ı
serimdir
Dergâh-ı hârâbat benim eski
yerimdir

esk-i çeşmi:

1. eşk-i çeşmi:

Gazel 155

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gözyaşı.

Degildir girye-rîzî yâre nakl-i
mâcerâ-yı dil
Garaz ancak Ruğum-cüyüdir eşk-i
çeşmi icradan

2. eşk-i çeşmi:

Gazel 170

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gözyaşı.

hayâl-i 'arızın itmezdi eşk-i çeşmi
revân
Taşammül olsa teb-i âfitâba
şebnemde

esk-i dide:

1. eşk-i dide:

Gazel 192

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gözyaşı.

Ey Dâğ-ı taze yâre açıl lâleler gibi
Ey eşk-i dide sen de saçıl jâleler
gibi

2. eşk-i dide:

Gazel 201

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gözyaşı.

'Ayniyle râz-ı cânı bilür eşk-i
dideden
Çeşm-i nühüfte-bînişi şahib-nazâr
gibi

eski dirligim:

1. eski dirligim:

Kıt'a 3

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Eski düzen.

'Aceb mi mände iken eski dirligim
şimdi

'Ulûfe-hâr-ı hevâ-yı yeñiçeriyim
ben

eşk-i dü-çeşmi:

1. eşk-i dü-çeşmi:

Gazel 75

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
İki gözün yaşı.

Alur eşk-i dü-çeşmi rüzgârın derd-
mendinden
Hevâdan nem kapar biñ kerre
virsen bir selâm almaz

eşk-i fûrkat-rîz olur:

1. eşk-i fûrkat-rîz olur:-ur

Gazel 72

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Ayrılıkla dökülen göz yaşı.

Eşk-i fûrkat-rîz olur zülûn perîşân
itse bād
Dide-i ğam-girye-mu' tādım
hevâdan nem kapar

eşk-i hûn:

1. eşk-i hûn:

Gazel 11

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Kanlı gözyaşı.

Bezm-i fûrkatde hayâl-ı 'îş ü nüş-ı
yâr ile
Bâde-i hâmrâdır eşk-i hûn laht-ı dil
kebâb

eşk-i hûn-âlûd kim:

1. eşk-i hûn-âlûd kim:

Gazel 68

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Kana bulanmış gözyaşı ki.

kaṭra kaṭra eşk-i hûn-âlûd kim
rîzân olur
Yâd-sâz-ı vak'a-i dehşet-ger-i
tûfân olur

eşkinle:

1. eşkinle:

Gazel 99

Mısra: 8

Gözyaşıyla.

Rahm itmez ol perî ne kadar girye
eyleseñ
Eşkinle virme milket-i şabrîñ
fenâya kes

eşk-rîz-i hasret:

1. eşk-rîz-i hasret:

Gazel 80

Mısra: 13

Kelime Tipi: -
Hasretin gözyaşı dökene.

şakınma eşk-rîz-i hasret ol kim
rahme bādîdir
Nukûdın kenz iden şâhib-yesâr
ehl-i yemîn olmaz

esmâ olur:

1. esmâ olur:

Lugaz 16

Mısra: 12

Kelime Tipi: -
İşitilmek, duyulmak.

tıfl-iken her kese yüz göstermez
Büyüdükçe olur ismi esmâ

esrâr:

1. esrâr:

Gazel 69

Mısra: 14

(Ar.) Sırlar, gizler.

Şâhid-i âmâl olur bürka'-ber-
endâz-ı zuhûr
Es'adâ mahfî olan esrâr kendin
gösterir

2. esrârı:-ı

Gazel 97

Mısra: 16

(Ar.) Sırlar, gizli olan şeyler.

Eyler imâ gamze her laḫza nihân
zâr-ı dili
Çeşm-i mu'ciz-güy-i yâr esrârı
şaklar şaklamaz

esrâr-ı dil-i güm-şüde-ahvâl açılmaz:

1. esrâr-ı dil-i güm-şüde-ahvâl açılmaz:

Gazel 83

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
*Kaybolmuş durumdaki gönlün
sırları ortaya çıkmaz.*

Mâdâm niḳâb-ı ruh-ı pür-hâl
açılmaz
Esrâr-ı dil-i güm-şüde-ahvâl
açılmaz

esrâr-ı küntü kenzen'i:

1. esrâr-ı küntü kenzen'i:

Gazel 141

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Küntü kenz sırları. ("Küntü
kenz" Kudsi hadis olduğu söylenen
"Ben gizli bir hazineydim;
bilinmeyi arzu ettim, âlemi
yarattım." ifadesinden iktibastır.).*

Âyât-ı sun'ı levh-ı vücûd üzre şebt
idüp
Esrâr-ı küntü kenzen'i hep kıldı hal
kalem

esref-i efgâniyân:

1. eşref-i efgâniyân:

Tarih 29

Mısra: 20

Kelime Tipi: -
Afganistan'ın

*şereflileri. (Efgâniyân: Afganistan,
bugün Asya kıtasında Pakistan'a
komşu Müslüman bir ülkedir.).*

Bâr-gâh-ı devlet-ü iclâline yüzler
sürüp
Merhamet-cüyân olunca eşref-i
Efgâniyân

esref-i mahlûk-i cihan:

1. eşref-i mahlûk-i cihan:

Kaside 2

Mısra: 43

Kelime Tipi: -

*Dünyada yaratılmışların en
şereflişi. [Hz. Muhammed(s.a.v.)].*

Efdal-i 'âlemiyân eşref-i mahlûk-i
cihan
A'zam-ı kevn ü mekân râh-ber-i
râh-ı Hüdâ

e's-salât:

1. e's-salât:

Kaside 5

Mısra: 17

*Hz. Muhammed'e sevgi ve
saygı göstermek, onu övmek,
şefâatine erişmek amacıyla okunan
duâ [Bu duâ, "Allâhümme sallı alâ
Muhammed" (Allahım,
Muhammed üzerine salât et)
şeklinde olup muhtelif ilâvelerle
genişletilmiş şekilleri vardır. Daha
çok salât ü selâm şeklinde
kullanılır].*

E's-salât ey dür-i yektâ-yı yem-i
cüd u kerem
E's-salât ey gül-i bî-hâr-ı gülistân-ı
himem

2. e's-salât:

Kaside 5

Mısra: 18

Hiz. Muhammed'e sevgi ve saygı göstermek, onu övmek, şefâatine erişmek amacıyla okunan duâ [Bu duâ, "Allâhümme salli alâ Muhammed" (Allahım, Muhammed üzerine salât et) şeklinde olup muhtelif ilâvelerle genişletilmiş şekilleri vardır. Daha çok salât ü selâm şeklinde kullanılır].

E's-salât ey dūr-i yektâ-yı yem-i cūd u kerem
E's-salât ey gül-i bî-hâr-ı gülîstân-ı himem

3. e's-salât:

Kaside 5

Mısra: 19

Hiz. Muhammed'e sevgi ve saygı göstermek, onu övmek, şefâatine erişmek amacıyla okunan duâ [Bu duâ, "Allâhümme salli alâ Muhammed" (Allahım, Muhammed üzerine salât et) şeklinde olup muhtelif ilâvelerle genişletilmiş şekilleri vardır. Daha çok salât ü selâm şeklinde kullanılır].

E's-salât ey şeh-i evreng-i risâlet-peymâ
E's-salât ey güher-i pâk-i yem-i lutf-i Huda

4. e's-salât:

Kaside 5

Mısra: 20

Hiz. Muhammed'e sevgi ve saygı göstermek, onu övmek, şefâatine erişmek amacıyla okunan duâ [Bu duâ, "Allâhümme salli alâ Muhammed" (Allahım, Muhammed üzerine salât et) şeklinde olup muhtelif ilâvelerle genişletilmiş şekilleri vardır. Daha çok salât ü selâm şeklinde kullanılır].

E's-salât ey şeh-i evreng-i risâlet-peymâ
E's-salât ey güher-i pâk-i yem-i lutf-i Huda

5. e's-salât:

Kaside 5

Mısra: 21

Hiz. Muhammed'e sevgi ve saygı göstermek, onu övmek, şefâatine erişmek amacıyla okunan duâ [Bu duâ, "Allâhümme salli alâ Muhammed" (Allahım, Muhammed üzerine salât et) şeklinde olup muhtelif ilâvelerle

genişletilmiş şekilleri vardır. Daha çok salât ü selâm şeklinde kullanılır].

E's-salât ey meh-i tâbende-i evc-i ikram

E's-salât ey dūr-i zîbende-i tâc-ı İslâm

6. e's-salât:

Kaside 5

Mısra: 22

Hiz. Muhammed'e sevgi ve saygı göstermek, onu övmek, şefâatine erişmek amacıyla okunan duâ [Bu duâ, "Allâhümme salli alâ Muhammed" (Allahım, Muhammed üzerine salât et) şeklinde olup muhtelif ilâvelerle genişletilmiş şekilleri vardır. Daha çok salât ü selâm şeklinde kullanılır].

E's-salât ey meh-i tâbende-i evc-i ikram

E's-salât ey dūr-i zîbende-i tâc-ı İslâm

7. e's-salât:

Kaside 5

Mısra: 23

Hiz. Muhammed'e sevgi ve saygı göstermek, onu övmek, şefâatine erişmek amacıyla okunan duâ [Bu duâ, "Allâhümme salli alâ Muhammed" (Allahım, Muhammed üzerine salât et) şeklinde olup muhtelif ilâvelerle genişletilmiş şekilleri vardır. Daha çok salât ü selâm şeklinde kullanılır].

E's-salât ey gül-i gülzâr-ı 'inâyât-ı Huda

E's-salât ey ser-i ceş-i rûsûl-i 'âlî-câ

8. e's-salât:

Kaside 5

Mısra: 24

Hiz. Muhammed'e sevgi ve saygı göstermek, onu övmek, şefâatine erişmek amacıyla okunan duâ [Bu duâ, "Allâhümme salli alâ Muhammed" (Allahım, Muhammed üzerine salât et) şeklinde olup muhtelif ilâvelerle genişletilmiş şekilleri vardır. Daha çok salât ü selâm şeklinde kullanılır].

E's-salât ey gül-i gülzâr-ı 'inâyât-ı Huda

E's-salât ey ser-i ceş-i rûsûl-i 'âlî-câ

9. e's-salât:

Kaside 5

Mısra: 25

Hiz. Muhammed'e sevgi ve saygı göstermek, onu övmek, şefâatine erişmek amacıyla okunan duâ [Bu duâ, "Allâhümme salli alâ Muhammed" (Allahım, Muhammed üzerine salât et) şeklinde olup muhtelif ilâvelerle genişletilmiş şekilleri vardır. Daha çok salât ü selâm şeklinde kullanılır].

E's-salât ey şeref-i cümle-i halk-i 'âlem

E's-salât ey rûsûlün mefhari hayr-ı âdem

10. e's-salât:

Kaside 5

Mısra: 26

Hiz. Muhammed'e sevgi ve saygı göstermek, onu övmek, şefâatine erişmek amacıyla okunan duâ [Bu duâ, "Allâhümme salli alâ Muhammed" (Allahım, Muhammed üzerine salât et) şeklinde olup muhtelif ilâvelerle genişletilmiş şekilleri vardır. Daha çok salât ü selâm şeklinde kullanılır].

E's-salât ey şeref-i cümle-i halk-i 'âlem

E's-salât ey rûsûlün mefhari hayr-ı âdem

estâr-ı beyte:

1. estâr-ı beyte:

Tahmis 1

Mısra: 45

Kelime Tipi: -
Evin örtüsü.

Şarıl estâr-ı beyte devlet-i pâ-der-hevâdır bu

esvedü'l-levn:

1. esvedü'l-levndir:-dir

Lugaz 14

Mısra: 5

Siyah renk.

Esvedü'l-levndir aslı 'arabîdir ammâ
Geh olur câme-i zerrîn ile zîver-peymâ

esvâ:

1. eşyadan:-dan

Tahmis 2

Mısra: 8

Mevcudat, yaratılmış olan her şey.

Nedir suduñ bu deñlü sarf-ı emvâl-i temennadan
Ta'alluk riştesin kat' eyleyüp ser-cümle eşyadan

et-:

1. **eder:-er**
Beyit 14
Mısra: 2
Etmek yardımcı fiil.

Kâr eyledikçe gamzesi tığ-i kadir kadar
Her zağm-dâra va'de-i vuşlat ider eder

etkvâ-vı vâris-i 'ilm ü şer'atîñ:

1. **etkîyâ-yı vâriş-i 'ilm ü şer'atîñ:**
Kaside 1
Mısra: 111
Kelime Tipi: -
Din kurallarının ve ilmin mirasçısı olan takva sahibi kimseler.

Hem etkîyâ-yı vâriş-i 'ilm ü şer'atîñ
İcmâ' ile kıyâsa dağî kıldı iktidâ

etrâf-ı kevserde:

1. **etrâf-ı kevserde:-de**
Gazel 176
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Kevser ırmağının kenarı.

Görinen câ-be-câ mü şanma taraf-ı la'l-i dilberde
Demide oldı güyâ nev çemen etrâf-ı Kevserde

etvâr:

1. **etvâr:-ı**
Tarih 39
Mısra: 8
Tavırlar, davranışlar, haller, tarzlar.

Olunca zıll-ı vâlâ-şân-ı luğî 'âleme memdûd
Halâsa dil-firîb oldı bu âsâyîşle etvârı

etvâr-ı dehre:

1. **etvâr-ı dehre:**
Gazel 205
Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Zamanın durumu.

Olan kârında bî-fıkr-i me'âd ol bû'l-hevesdir kim
İder etvâr-ı dehre bâzî-i etfâlden fâli

etvâr-ı şeb-i yeldâ:

1. **etvâr-ı şeb-i yeldâ:**
Kaside 11
Mısra: 50
Kelime Tipi: -
En uzun gecenin durumu.

Mekrûmet-kâr ki kem zerre-i mihr-i keremi
Şubh-ı temmuz ider etvâr-ı şeb-i yeldâyı

evc:

1. **evcde:-de**
Gazel 171
Mısra: 10
Gökyüzünün en yüksek noktası, doruk, yüce.

Şâh-bâz-ı himmeti perrân idüp sayd eyledim
Ol hümâ-yı nâzî Es'ad evcede pervâz ile

evc-i geh-i 'ukbâda:

1. **evc-i geh-i 'ukbâda:**
Tarih 25
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Ahiretin gökyüzü.

kıldı ol mâh-ı nevi evc-i geh-i 'ukbâda
Rağmeti nûrına hemvâre hüdâ müstagrağ

evc-i hüsnüñ:

1. **evc-i hüsnüñ:**
Murabba 3
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Güzelliğinin zirvesi, doruk noktası.

Gün yüzünden vechi var olsa münevver bu cihân
Evc-i hüsnüñ ey efendim mihr-i tâb-efşânısıñ

evc-i 'işvede:

1. **evc-i 'işvede:**
Nazm 15
Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Cilvenin doruğu.

Her gâh cilve-gâh iken aña sipihr-i nâz
Ol mâh evc-i 'işvede tutdı mağâm-ı nev

evc-i keremde:

1. **evc-i keremde:**
Nazm 8
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Cömertlik zirvesi.

'uşşâk-ı bî-nevâya dem-i 'arz-ı Hâldir
Evc-i keremde kıldı o şeh nâz ile karâr

evc-i nesl-i hân ahmedden:

1. **evc-i nesl-i hân ahmedden:**
Tarih 17
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Yüce nesle sahip Ahmed Hân.

Oldı tâli' evc-i nesl-i Hân Ahmedden bu dem
Mâh-veş Şehzâde 'Abdûlmâlik-i Dârâ-me'âb

evc-i sulb:

1. **evc-i sulb:**
Tarih 42
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Soyun sonu.

Bu demde evc-i sulbinden olup bir mâh-ı nev tâli'
Cihâm eyledi pür-tâb nûr-ı pâk-i ihsânı

evhâm:

1. **evhâm:**
Gazel 48
Mısra: 2
Kuruntular, kuşkular, sebepsiz korkular.

Hayâli 'âşıkñ bûs-i ruh-ı gül-fâmdır femdir
Harîşân-ı menâle dâimâ evhâm dirhemdir

evkât-ı fevz-â-fevz-i ihya:

1. **evkât-ı feyż-â-feyż-i ihya:**
Kaside 8
Mısra: 3
Kelime Tipi: -

*Canlanmanın baştan başa
feyz ile dolduğu zaman.*

Zihî feruuh-terîn evkât-ı feyz-â-
feyz-i ihya kim
Çemân oldu çemen-zâr âleminiñ
nañl-i bî-cânı

evreng-i vezâret:

1. evreng-i vezâret:

Tarih 33

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Vezirlik tahtı.

Şimdi evreng-i vezâret buldı hañkâ
sahibin
Müstedâm idüp muvaffağ kıla
Mevlâ yümn ile

evsâf:

1. evsâfın:-ın

Gazel 70

Mısra: 13

Ar. Vasıf'lar, sıfatlar, tarifler.

Yazsa 'aceb mi kaşları evsâfın
Es'adâ
Ebrû-yi yâr ile kalemim bir
diyârlıdır

2. evsâfıña:-ı, -n, -a

Kaside 10

Mısra: 61

Nitelikler, vasıflar, özellikler.

kıldı o kadar kârım evsâfıña talîk
Kim bu gazel-i ter dañı inşâ-yı
kalemdir

3. evsâfıña:-ı, -n, -a

Kaside 10

Mısra: 77

Nitelikler, vasıflar, özellikler.

Haşr eylemek evsâfıña çün Es'ad-ı
dâ'î
Kâr-ı hîredin maşşad-ı aqsâ-yı
kalemdir

4. evsâfı:-ı

Lugaz 14

Mısra: 22

Nitelikler, vasıflar.

Oldıgından nice eşhâs vücûdına
sebeb
Anıñ evsâfı dañı böyle perîşandır
hep

5. evsâfı:-ı

Lugaz 15

Mısra: 13

Nitelikler, vasıflar.

Bunlarıñ evsâfı pek çokdur bu
kâfidir hemîn
Bu kadarca vaşf ile her kim bilürse
âferîn

6. evsâfıñı:-ı, -n, -ı

Muamma 18

Mısra: 2

Nitelikler, vasıflar.

Hiç ferâmüş idemem bir vech ile
eltâfıñı
Eylerem kalb ile de bî-had edâ
evsâfıñı

7. evsâfın:-ı, -ı

Gazel 94

Mısra: 9

Ar. Nitelikler; nitelemeler.

Ne dem ki kâküli evsâfın Es'adâ
kılsak
Zebân-ı hâme-i eş'arımız dırâz
ideriz

evtâr:

1. evtâr:

Gazel 69

Mısra: 6

*Yay ve keman kırışleri, saz
telleri.*

Nîk-nakş-ı kâr-sâzî yavere
vâbestedir
Cünbüş-i engüş ile evtâr kendin
gösterir

evvel:

1. evvelini:-ini

Lugaz 10

Mısra: 31

Önce.

İsmiñ evvelini kıl meçhûl
Ola Hâşıl anıñ ile me'mûl

2. evvelini:-ini

Lugaz 10

Mısra: 33

Önce.

Harfiniñ evvelini itseñ terk
kalbi kılca qalur anıñ bî-şek

3. evveli:-i

Kaside 1

Mısra: 36

*Evvel, başlangıç, önce, ilk, ilk
olarak, geçmiş, eski.*

Olursa ger tenâzu'-i ef'âl-i hayr ü
şer
İ'mâl eyle evveli şânîyi kıl cüda

4. evveliden:-den

Rübai 11

Mısra: 3

*Evvel, başlangıç, önce, ilk, ilk
olarak, geçmiş, eski.*

Bünyân-ı dilim harâbedir evveliden
Gel bir dañı sen yakma anı
sultânım

5. evveliden:-den

Gazel 140

Mısra: 2

*Evvel, başlangıç, önce, ilk, ilk
olarak.*

Gözüm degdi o şehlâ çeşmi şür-
efgen ben öğretdim
Bağılsa keç-nigeh bilmezdi
evveliden ben öğretdim

6. evvel:

Muamma 1

Mısra: 1

*Başlangıçta, evvelâ, ilk önce,
ilk olarak.*

Ger dilerseñ nâm birle olasın evvel
bekâm
Nâsa tertîb üzre iclâlâ şürû' eyle
müdâm

7. evvelde:-de

Lugaz 14

Mısra: 10

Başlangıç, birinci, ilk.

Âhîri ismi ile 'öşri olur evveliniñ
Zerrece nakş ile 'aynı olur evvelde
anın

8. evveli:-i

Lugaz 16

Mısra: 3

Başlangıç, birinci, ilk.

İsmiñ evveli dünyâda degil
Âhîretde bile olmaz peydâ

9. evvelkiden:-ki, -den

Lugaz 9

Mısra: 4

Önceki, evvelki.

Garâbet bundadır kim olsa mugber
Olur evvelkiden pervâzı ber-ter

10. evvel:

Gazel 157

Mısra: 4

*(Ar.) Başlangıçta, evvelâ, ilk
önce, ilk olarak.*

Bedîhîdir ki kasd-ı cân ider pür-
çîn-i kîn olmuş

Bu ma'nadır çıkan evvel nazarda
beyt-i ebrûdan

11. evvel:

Kaside 8

Mısra: 15

(Ar.) Başlangıçta, evvelâ, ilk
önce, ilk olarak.

Kitâb-ı İbn-i verdiden sebağ-hân
eyleyüp evvel
Okutdı soñra tıfl-ı goncaya ders-i
Gülistanı

12. evvel:

Kaside 8

Mısra: 20

(Ar.) Başlangıçta, evvelâ, ilk
önce, ilk olarak.

Gehî Tārîh-i 'Aynî gâh Nürü'l-
'ayn dersiyle
Açıldı nergisiñ evvel nazarda
çeşm-i iz'ânı

13. evvel:

Müsemmen 1

Mısra: 25

(Ar.) Başlangıçta, evvelâ, ilk
önce, ilk olarak.

Neydi evvel güzelim rüy-i dil izhâr
itmek
Beni yüz vech ile dil-bend ü
gıriftar itmek

14. evvel:

Gazel 168

Mısra: 7

"Önce" anlamında kullanılan
zarf.

Tulû'-ı mihr-i 'aşk 'âşıkda evvel
rû-nümâdır lîk
Fürûğî ihtida pertev-fikendir çalb-i
ma'sûka

15. evvel:

Kaside 1

Mısra: 59

"Önce" anlamında kullanılan
zarf.

Evvel tasavvur eyle hâlâyıkda
keşreti
Taşdık olunur anıñ ile vahdet-i
Hudâ

16. evvel:

Muamma 14

Mısra: 1

"Önce" anlamında kullanılan
zarf.

Evvel bir iki gördüm şahbâ-yile
bozuldu

hüsn-i cemâli sonra ol neş'eden
düzüldi

17. evvel:

Tarih 41

Mısra: 42

"Önce" anlamında kullanılan
zarf.

Ne Hâlet var anıñ resm-i bihîn-
tarh-ı pâkinde
K'olur evvel nîgehde nazra-sâzı
'âşık-ı şeydâ

evvel ü âhir:

1. evvel ü âhir:

Gazel 1

Mısra: 10

Kelime Tipi: -
Başlangıç ve son.

Eyleyen âzâde iken servi gülşende
dü-tâ
Evvel ü âhir elif-kaddidür anıñ
Es'adâ

evvela:

1. evvelâ:

Gazel 1

Mısra: 1

"İlk önce, ilk olarak"
anlamlarında zarf.

Evvelâ divân-ı hüsn-i yâre kilik-i
hoş-edâ
Eyledi nev matla'-ı ebrûsı ile
ibtidâ

2. evvelâ:

Gazel 1

Mısra: 1

"İlk önce, ilk olarak"
anlamlarında zarf.

Evvelâ divân-ı hüsn-i yâre kilik-i
hoş-edâ
Eyledi nev matla'-ı ebrûsı ile
ibtidâ

3. evvelâ:

Kaside 8

Mısra: 11

(Ar.) İlk önce, ilk olarak.

Hezâra evvelâ Elfiyye nazmın
itdirüp ezber
Egâniden murahhas kıldı tedris
itmege anı

evvelde:

1. evvelde:

Tahmis 1

Mısra: 27

Evvel, başlangıç, önce, ilk, ilk
olarak.

Ki oldı büse-gâh-ı enbiyâ evvelde
âhirde
Beyaz u sâf bir yâkût iken Firdevs-
i fâhirde

evvelden:

1. evvelden:

Tahmis 1

Mısra: 42

Çok eskiden beri.

Niyaz it ağlayup dūr olma hergiz
vâdî-i züliden
Bilürsün tez geçer vuşlat demi
'âdetdir evvelden

evveli:

1. evveline:-n, -e

Lugaz 19

Mısra: 9

Başlangıcı, öncesi.

Evveline nazar musâdifdir
Âhîri Yünusa mürâdifdir

2. evveline:-n, -e

Lugaz 19

Mısra: 9

Başlangıcı, öncesi.

Evveline nazar musâdifdir
Âhîri Yünusa mürâdifdir

3. evveliniñ:-niñ

Lugaz 14

Mısra: 9

Birinci, ilk, başlangıç.

Âhîri ismi ile 'öşri olur evveliniñ
Zerrece naqş ile 'aynı olur evvelde
anın

evvel-i delîl:

1. evvel-i delîl:

Kaside 1

Mısra: 104

Kelime Tipi: -

Delilin ilki.

Takdîm-i nūr-ı hilkati te'hîr-i bi
'şeti
Bî'l-ittifâk oldı evvel-i delîl aña

evvel-i imlâ-yı kalem:

1. evvel-i imlâ-yı kalem:

Kaside 10

Mısra: 82

Kelime Tipi: -

Kalem yazmaya başlamadan.

Tā-haşr ide müzdād Huda devlet ü
 'ömrin
 Dā'im bu du'ā evvel-i imlā-yı
 kalemdir

evvel-i şeb:

1. evvel-i şeb:

Muamma 19

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gecenin öncesi.

Dil olunca evvel-i şeb gibi fikr-i
 hatt-ile

Nem yerine şekl-i zülf 'aynımda
 âhır kıldı cā

evvel-i sevre:

1. evvel-i sevre:-e

Lugaz 19

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

*Boğa burcunun başlangıcı,
 öncesi.*

Evvel-i sevre gelse mihr-i cihān
 Sitte-i sevr olup o dem güzērān

evzā' :

1. evzā' 1:-i

Gazel 156

Mısra: 8

Vaziyetler, durumlar, hâller.

Güvāhı kār-ı nā-hemvārīniñ eczā-
 yı zātıdır
 'Ayandır her kesin evzā' ı tertīb-i
 benānından

evzā' -ı hilāf:

1. evzā' -ı hilāf:

Rübai 6

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yanlış vaziyetler.

Evzā' -ı hilāf olsa da zāhırde
 Bünyān-ı hülüşü anda muhkem
 bulsam

evzā' -ı rüzgār:

1. evzā' -ı rüzgār:

Gazel 99

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Zamanın halleri.

Evzā' -ı rüzgāra hazin olup itme āh
 Virme figān u nāleñi bād-ı hevāya
 kes

evzā' -ı şütür-gürbe-i gerdün:

1. evzā' -ı şütür-gürbe-i gerdün:

Gazel 185

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Feleğin iyi kötü halleri.

Evzā' -ı şütür-gürbe-i gerdün ile
 zārız

Dil-sühteyiz âteş-i hayretle hemîş

ey:

1. eyā:-a

Kaside 9

Mısra: 90

"Ey" seslenme ünlemi.

Karābet-i şeh-i şevket-şi'āra
 şayandır

Vücūd-i pākīñ eyā gevher-i girān-
 mikdār

2. ey:

Gazel 9

Mısra: 7

"Ey" seslenme ünlemi.

Ey dil-i şeydā çekersin bār-ı cevrin
 ol şehiñ
 Böyle yazmış çäre ne pīşānıñ
 kıl-k-i kazā

3. ey:

Gazel 3

Mısra: 1

"Ey!" seslenme ünlemi

(sevgili).

Ey çeşm-i pür-füsünü olan 'ālem-
 āşinā
 Gamzeñ fütāde-düşmen ü nā-
 mahrem-āşinā

4. ey:

Gazel 7

Mısra: 1

"Ey!" seslenme ünlemi

(sevgili).

Tezyīn-i hüsn içün n'ola ey
 nāzenin saña
 Mihr itse 'arz her şehir āyinesin
 saña

5. ey:

Gazel 7

Mısra: 4

"Ey!" seslenme ünlemi.

Teshīr eyledin o periniñ hayalini
 Ey çem-i şışe-bāz hezār āferin saña

6. ey:

Gazel 9

Mısra: 3

*"Ey!" seslenme ünlemi (Lal
 dudaklı sevgili).*

Fikr-i la 'linle seniñ dīdemden ey
 dürr-i yetim
 Oldı rīzīde nice yākūt-ı sürh-i bī-
 bahā

7. ey:

Gazel 17

Mısra: 8

"Ey", seslenme ünlemi.

Teşrif ile kıl gülşeni reşk-āver-i
 cennet
 Tāb-efgen olup seyre çık ey mihr-i
 melāhat

8. ey:

Gazel 18

Mısra: 3

"Ey", seslenme ünlemi.

Bak āyine-i kalbime ey mihr-i
 cihān-tāb
 İstersen eger cilve-i taşvīr-i
 maḥabbet

9. ey:

Gazel 19

Mısra: 7

"Ey", seslenme ünlemi.

Ey kaşı kemān bārī hevā-dārın bir
 kez
 Mānend-i hedef pür-eğer-i tīr-i
 'itāb it

10. ey:

Gazel 20

Mısra: 1

"Ey", seslenme ünlemi.

Gamzesinden yāre ey dil iştikā
 itmek 'abeş
 Zaḥmına şemşīr-i elmāsın deva
 itmek 'abeş

11. ey:

Gazel 22

Mısra: 8

"Ey", seslenme ünlemi.

Cām-ı hātır pür-mey-i 'aşkıñdır
 ana bakma kec
 Çalma taşā eyleme ey seng-dil
 kesr-i zücāc

12. ey:

Gazel 23

Mısra: 3

"Ey", seslenme ünlemi.

Ol âfet tîg-i hûn-âgeşte-der-kef
mestdir ey dil
Ya durma reh-güzârında ya cân-ı
bî-nevâdan geç

13. ey:

Gazel 23

Mısra: 7

“Ey”, seslenme ünlemi.

Bu za‘f-ı fûrkât ile ol kabâ-düz-ı
ğamîñ ey dil
Mişâl-i rişte çeşm-i süzen-i derd ü
belâdan geç

14. ey:

Gazel 23

Mısra: 10

“Ey”, seslenme ünlemi.

Yeter peygüle-gür-i miñnet itdiñ
Es‘ad-ı zâr
Meded ey cevri-cüy-i derd-mendân
bu cefâdan geç

15. ey:

Gazel 30

Mısra: 1

“Ey”, seslenme ünlemi.

Beni dūr eylediñ bilmem niçün ol
mâhdan ey çarh
‘Acebdır kim hirâsân olmadıñ sen
âhdan ey çarh

16. ey:

Gazel 30

Mısra: 2

“Ey”, seslenme ünlemi.

Beni dūr eylediñ bilmem niçün ol
mâhdan ey çarh
‘Acebdır kim hirâsân olmadıñ sen
âhdan ey çarh

17. ey:

Gazel 30

Mısra: 4

“Ey”, seslenme ünlemi.

Çıkardıñ başdan ol âfet-i devrânı
âhır kâr
Bu kec- revlikle havf itmez misiñ
Allâhdan ey çarh

18. ey:

Gazel 30

Mısra: 6

“Ey”, seslenme ünlemi.

Şerâr-ı nâr-ı âh itdi seni aḥker-
nümün amma
şakın şad-çâk olursun nâle-i
nâgâhdan ey çarh

19. ey:

Gazel 30

Mısra: 8

“Ey”, seslenme ünlemi.

Kıyâs eyle fenâyı kendiñe
eşbâhdan ey çarh

20. ey:

Gazel 30

Mısra: 1

“Ey”, seslenme ünlemi.

Beni dūr eylediñ bilmem niçün ol
mâhdan ey çarh
‘Acebdır kim hirâsân olmadıñ sen
âhdan ey çarh

21. ey:

Gazel 30

Mısra: 2

“Ey”, seslenme ünlemi.

Beni dūr eylediñ bilmem niçün ol
mâhdan ey çarh
‘Acebdır kim hirâsân olmadıñ sen
âhdan ey çarh

22. ey:

Gazel 30

Mısra: 4

“Ey”, seslenme ünlemi.

Çıkardıñ başdan ol âfet-i devrânı
âhır kâr
Bu kec- revlikle havf itmez misiñ
Allâhdan ey çarh

23. ey:

Gazel 30

Mısra: 6

“Ey”, seslenme ünlemi.

Şerâr-ı nâr-ı âh itdi seni aḥker-
nümün amma
şakın şad-çâk olursun nâle-i
nâgâhdan ey çarh

24. ey:

Gazel 30

Mısra: 8

“Ey”, seslenme ünlemi.

Seniñ de cünbüşüñ emre menûṭ
olmağla ‘âlemde
Kıyâs eyle fenâyı kendiñe
eşbâhdan ey çarh

25. ey:

Gazel 30

Mısra: 10

“Ey”, seslenme ünlemi.

Mişâl-i Es‘ad anı Hâle-i âgûşa
almışken

Beni âyâ niçün dūr eylediñ ol
mâhdan ey çarh

26. ey:

Gazel 32

Mısra: 5

“Ey”, seslenme ünlemi.

İtme her hâke zer-i vaşlîñ ey mâh
nişâr
Dâmen-âlûde-i lutf olmasun âgyâr
meded

27. ey:

Gazel 32

Mısra: 8

“Ey”, seslenme ünlemi.

Ol devâ-senc vefâ ḥaste-i hicrân u
ğama
Ey ṭabîb-i dil-i ‘uşşâk-ı cefâ-kâr
meded

28. ey:

Gazel 32

Mısra: 10

“Ey”, seslenme ünlemi.

Seni şad-çâk ider âhır o bütûñ
ğamzeleri
İhtirâz it şakın ey Es ‘ad-ı gam-hâr
meded

29. ey:

Gazel 35

Mısra: 4

“Ey”, seslenme ünlemi.

Vücûdın böyle vakf-ı Dâğ-ı süz-ı
mühre kılmazdı
Ruḥ-ı berrâkına olmasa ey meh
gıpta-ger kâgaz

30. ey:

Gazel 47

Mısra: 6

“Ey”, seslenme ünlemi.

Giry-e-kârân-ı ciger-sûḥte -gân-ı
‘aşkı
Kaşdın ey şûḥ-ı cihân cevri ile
rencide midir

31. ey:

Gazel 48

Mısra: 10

“Ey”, seslenme ünlemi.

Nigâh-ı merḥamet kıl kendi
bendeñdir seniñ Es ‘ad
Dime ey şehriyâr-ı nâz o bir kem-
nâmdır nemdir

32. ey:

Gazel 53

Mısra: 9

“Ey”, seslenme ünlemi.

Ey dil figânın eyleme çün bülbül
aşıkâr
Zirâ enîn-i aşk-perestân nihân olur

33. ey:

Gazel 55

Mısra: 10

“Ey”, seslenme ünlemi.

Cihân dil-teşne-i âb-ı zülâl-i
vuşlatındır hep
Çü Es’ad ey perî üftâde-çâh-ı
fûrkatiñ kimdir

34. ey:

Gazel 59

Mısra: 9

“Ey”, seslenme ünlemi.

Dâm-ı cefâdan ey meh-i nev
bulmadı rehâ
Dil-beste-târ-ı zülf olalı Es’ad-ı
nizâr

35. ey:

Gazel 61

Mısra: 1

“Ey”, seslenme ünlemi.

Şubh-ı ümmîdine irmezse dil ey
mihri münîr
Şu’le-i mâha döner âteş-i âh-ı şeb-
gîr

36. ey:

Gazel 61

Mısra: 7

“Ey”, seslenme ünlemi.

Ne bilür zevk-i hayâlin seni ey
âhû-yı nâz
Olmayan dâm-geh-i hasret-i hicre
naḥcîr

37. ey:

Gazel 73

Mısra: 4

“Ey”, seslenme ünlemi.

Fikri her kez güzër eyler hedef-i
cânımdan
Ey kaşı yây hayâl-i nigeñiñ tîr
midir

38. ey:

Gazel 93

Mısra: 1

“Ey”, seslenme ünlemi.

Tâza âgâz eyleñ ey hûbân-ı köhne
tâza siz
Gülsitân-ı tab’ımız bulmaz taravet
tâzesiz

39. ey:

Gazel 98

Mısra: 5

“Ey”, seslenme ünlemi.

Sen de diliñle ugradın ey bülbül
eyle pes
Sana bu hoş nevâlar içün oldı cā
kafes

40. ey:

Gazel 109

Mısra: 7

“Ey”, seslenme ünlemi.

Cânım gibi ey rûh-i revân lû’lû-i
aşkın
İtsem yeridir bu dil-i bî-kîne
mahfûz

41. ey:

Gazel 114

Mısra: 5

“Ey”, seslenme ünlemi.

Yâri bir kez ey kemân-ebriñ nişan it
eyledim
Nâvek-i nâgeh-resân-ı ğamzeñe
sînem hedef

42. ey:

Gazel 118

Mısra: 1

“Ey”, seslenme ünlemi.

Neden erbâb-ı dâniş ey felek pest ü
hazîn olmak
Zühal-veş tâli’-i kem-mâyeğân
bâlâ-nişîn olmak

43. ey:

Gazel 119

Mısra: 6

“Ey”, seslenme ünlemi.

hamîde-kâmet olup fikr-i
ebruvânıñla
hayâle döndi dil ey mâh-ı nev hilâl
olarak

44. ey:

Gazel 125

Mısra: 4

“Ey”, seslenme ünlemi.

Revnağ-ı bezm-i rakîb olmak mı
yohsa niyyetiñ
Ey cefâ-cü böyle fehm itdim
şitâbından seniñ

45. ey:

Gazel 126

Mısra: 6

“Ey”, seslenme ünlemi.

Nigeh-sâz olmasın ger ‘aşık-ı bîdâr
hicrâna
Ki ey nûr-ı basar leb-rîz-i hâb-ı
nâzdır çeşmiñ

46. ey:

Gazel 127

Mısra: 9

“Ey”, seslenme ünlemi.

Eyler isbât-ı vücûd-ı ‘adem ey hür-
meniş
Hande-rîz olsa ne dem nâz ile ol
gonça femiñ

47. ey:

Gazel 131

Mısra: 2

“Ey”, seslenme ünlemi.

Mânend-i sâye pâyıña üftanıñım
seniñ
Ey serv-i nâz dest-be-dâmânıñım
seniñ

48. ey:

Gazel 131

Mısra: 4

“Ey”, seslenme ünlemi.

Gel seyr-i bağ-ı lâle-i Dâğ-ı derûna
kim
Ey şem’-i şâm-ı işve Çerâğanıñım
seniñ

49. ey:

Gazel 131

Mısra: 10

“Ey”, seslenme ünlemi.

Menşûr-ı hatla mülk-i dil oldı
müsahharıñ
Ey şâh-ı hûsn bende-i fermânıñım
seniñ

50. ey:

Gazel 131

Mısra: 12

“Ey”, seslenme ünlemi.

Her sū sirişkim olsa revân pâyıña
n’ola
Ey naḥl-i taze su gibi cüyânıñım
senin

51. ey:

Gazel 137

Mısra: 1

“Ey”, seslenme ünlemi.

Düşelden âteş-i aşka dil-i nâ-şâdın
ey bülbül
Cihân-süz oldı her dem âh-ı âteş-
zâdıñ ey bülbül

52. ey:

Gazel 137

Mısra: 2

“Ey”, seslenme ünlemi.

Düşelden âteş-i ‘aşka dil-i nâ-şâdın
ey bülbül
Cihân-süz oldı her dem âh-ı âteş-
zâdın ey bülbül

53. ey:

Gazel 137

Mısra: 4

“Ey”, seslenme ünlemi.

Seni ol deñlü dil-bend eylemiş
‘aşk-ı gül-i ter kim
Ne mümkün dâm-ı ğamdan bir dağı
âzâdın ey bülbül

54. ey:

Gazel 137

Mısra: 6

“Ey”, seslenme ünlemi.

‘Aceb mi tekye-ğâh-ı gülşen içre
zâkir olsañ sen
Ki ‘aşk-ı verd-i terdir bâ ‘ış-ı
irşâdın ey bülbül

55. ey:

Gazel 137

Mısra: 8

“Ey”, seslenme ünlemi.

O deñlü süz-ı nâr-ı ‘aşk u miñnet
var ki savtuñda
Gülü pür-tâb u handân eyledi
feryâdın ey bülbül

56. ey:

Gazel 137

Mısra: 10

“Ey”, seslenme ünlemi.

Çü Es‘ad gevher-i ‘aşk u mañabbet
ile mālândır
Derûn-ı nâle-meşhûn-ı figân-icâdın
ey bülbül

57. ey:

Gazel 138

Mısra: 1

“Ey”, seslenme ünlemi.

Fikr-i Ruḥ-ı yâr eyleyüp ey dîde
pür-âb ol
‘Ayn ile döküp kaṭralar inbîk-i gül-
âb ol

58. ey:

Gazel 138

Mısra: 3

“Ey”, seslenme ünlemi.

Ey çeşm yeter nazra-i bî-hûde o
yâre
Telḥ-âbe-i dūšnâmina gel bârî
habâb ol

59. ey:

Gazel 138

Mısra: 5

“Ey”, seslenme ünlemi.

Ey ḥûn-i sirişk itme yeter cûş o
şūḥuñ
Engüşt-i temennâ-yı vişâline hizâb
ol

60. ey:

Gazel 139

Mısra: 5

“Ey”, seslenme ünlemi.

Açup ey mâh bir şeb Mebḥaş-i
gîsû-yı pür-pîçin
Fen-i pür-‘ukde-i işkâl iken çok
kâl ü kâl itdim

61. ey:

Gazel 140

Mısra: 10

“Ey”, seslenme ünlemi.

Muhassal tünd-hû kıldım seni fart-ı
niyâzımla
Rûsûm-ı cevri gūyâ ey vefâ-
düşmen ben öğretdim

62. ey:

Gazel 154

Mısra: 7

“Ey”, seslenme ünlemi.

Ey mihr-i nâz alma yeter zerre-i
diliñ
Her dem enîn-i kâse-i gerdün-
tanîdesin

63. ey:

Gazel 164

Mısra: 1

“Ey”, seslenme ünlemi.

Cebîn-i âteşinin cây idüp ey lâle-
hadd ebrû
Anıñçün oldı germ-i süz ile ḥam-
geşte-ḳadd ebrû

64. ey:

Gazel 164

Mısra: 10

“Ey”, seslenme ünlemi.

Çü Es‘ad oldı tâb-ı mihr-i
pîşânıñla dil-süzân
Cebîn-i âteşiniñ cây idüp ey lâle-
hadd ebrû

65. ey:

Gazel 169

Mısra: 6

“Ey”, seslenme ünlemi.

Düşdün yeni başdan heves-i kâkül-
i yâre
Dîvâne misiñ ey dil-i şeydâ bu
hevâ ne

66. ey:

Gazel 172

Mısra: 9

“Ey”, seslenme ünlemi.

O şūḥuñ ‘anber-i Ḥâl-i ‘izârı ey
Es‘ad
Bırakdı âteş-i ğam micmer-i
ḥayâlimize

67. ey:

Gazel 176

Mısra: 3

“Ey”, seslenme ünlemi.

Habâb-ı bâde şanma câmda ey
sâkî-i gül-ruḥ
Gözüm ḳaldı ümîd-i nûş ile mir‘ât-
ı sâğarda

68. ey:

Gazel 176

Mısra: 9

“Ey”, seslenme ünlemi.

Seni seyyâh-ı deşt itdi Mişâl-i
Kays ey Es‘ad
İdelden ol mehiñ şeh-bâz-ı ‘aşkı
âşiyân serde

69. ey:

Gazel 179

Mısra: 4

“Ey”, seslenme ünlemi.

Tîr-i müjgânıñ fetîl-âsâ ḳo zaḥm-ı
sînede
Dursun ey âfet meded bir pâre
Allah ‘aşkına

70. ey:

Gazel 179

Mısra: 10

“Ey”, seslenme ünlemi.

Başıma sevdâ yetişmez mi hevâ-yı
kâkülün
Gel siyeh-puş olma ey meh-pâre
Allah ‘aşkına

71. ey:

Gazel 188

Mısra: 1

“Ey”, seslenme ünlemi.

Niğāb-ı zülfünü Ruḥsārına ey 'işve-
ger çekme
Güzel başın için pîş-i nigāha
perdeler çekme

72. ey:

Gazel 188

Mısra: 4

"Ey", seslenme ünlemi.

Tevāzu' kıl hevā-dārānına meyl it
geh ü bî-gāh
Aman ey serv-kad sen de o gerden
gibi ser çekme

73. ey:

Gazel 192

Mısra: 1

"Ey", seslenme ünlemi.

Ey Dāğ-ı taze yāre açıl lāleler gibi
Ey eşk-i dīde sen de saçıl jāleler
gibi

74. ey:

Gazel 192

Mısra: 2

"Ey", seslenme ünlemi.

Ey Dāğ-ı taze yāre açıl lāleler gibi
Ey eşk-i dīde sen de saçıl jāleler
gibi

75. ey:

Gazel 192

Mısra: 3

"Ey", seslenme ünlemi.

Ey nev-remīde ḥaṭṭ-ı siyeh rū-
nümā olup
Āğūşa çek o māh-ı Ruḥi Ḥāleler
gibi

76. ey:

Gazel 199

Mısra: 4

"Ey", seslenme ünlemi.

Değil 'aynımda ḥāb-ı rāḥat ammā
fıkr-i vaşlıñla
Dü çeşm-i ḥāhiş ey nūr-ı basar
bīdār ḳalsun mı

77. ey:

Kaside 1

Mısra: 1

"Ey", seslenme ünlemi.

Şarf eyle varıñ ey dil-i ālūde-i hevā
Çek sīga-i nedameti k'itdñ nice
ḥaṭā

78. ey:

Kaside 1

Mısra: 105

"Ey", seslenme ünlemi.

Ey pādīşāh-ı milket-i levlāk ḥaḳ bu
kim
ḳayd-ı hatardan eylediñ
ümmeṭleriñ rehā

79. ey:

Kaside 1

Mısra: 123

"Ey", seslenme ünlemi.

Ey bādī-i vücūd-ı cihan meṭhar-ı
rūsūl
Dergāh-ı re'fetiñdir olan Ḥalka
mültecā

80. ey:

Kaside 2

Mısra: 20

"Ey", seslenme ünlemi.

Feyz-i ilḥām-ı ma'ānīde ger
İşrākiyyūn
Ez-derūn saña mürīd olsalar ey
ḥāme seza

81. ey:

Kaside 2

Mısra: 55

"Ey", seslenme ünlemi.

Ey resulü' seḳaleyn ey şeh-i
evreng-i kerem
Ey olan 'izz ü sa'ādet ile Maḥbūb-i
Huda

82. ey:

Kaside 2

Mısra: 55

"Ey", seslenme ünlemi.

Ey resulü' seḳaleyn ey şeh-i
evreng-i kerem
Ey olan 'izz ü sa'ādet ile Maḥbūb-i
Huda

83. ey:

Kaside 2

Mısra: 56

"Ey", seslenme ünlemi.

Ey resulü' seḳaleyn ey şeh-i
evreng-i kerem
Ey olan 'izz ü sa'ādet ile Maḥbūb-i
Huda

84. ey:

Kaside 2

Mısra: 69

"Ey", seslenme ünlemi.

Ey biḥīn dürr-i semīn-i yem-i 'izz
ü iclāl
Ey olan 'izz ile memdūh-i Cenāb-ı
Mevlā

85. ey:

Kaside 2

Mısra: 70

"Ey", seslenme ünlemi.

Ey biḥīn dürr-i semīn-i yem-i 'izz
ü iclāl
Ey olan 'izz ile memdūh-i Cenāb-ı
Mevlā

86. ey:

Kaside 3

Mısra: 53

"Ey", seslenme ünlemi.

Sen ol şeff'-i halayıksıñ ey şeh-i
'ālem
Ki mürde-i ḡama lūṭfuñ hayāt-
baḥşādır

87. ey:

Kaside 4

Mısra: 3

"Ey", seslenme ünlemi.

Ey çeşm-i cān ü dil yetişür buhl ü
incimād
Seyl eyle cūş-i cūy-i sirişk-i
nedameti

88. ey:

Kaside 4

Mısra: 5

"Ey", seslenme ünlemi.

Zīb-āver it yeter yeter ey cān-ı bī-
nevā
Gūş-i derūna Ḥalka-i mengūş-i
tā'ati

89. ey:

Kaside 4

Mısra: 37

"Ey", seslenme ünlemi.

Ey pādīşāh-ı kişver-i levlāk
'ālemin
Zāt-ı şerifiñ oldı çü bādī-i hilkati

90. ey:

Kaside 4

Mısra: 47

"Ey", seslenme ünlemi.

Ey āfitāb-ı şu'le-ger-i evc-i ıstıfā
V'ey 'āleme sa'ādet olan zāt-ı
'izzeti

91. ey:

Kaside 4

Mısra: 63

"Ey", seslenme ünlemi.

Ey gevher-i yegāne-i gencīne-i
Huda

V'ey şu'le-senc-i 'âlem olan mihr-i
re'feti

92. **ey:**

Kaside 5

Mısra: 17

"Ey", seslenme ünlemi.

E's-salât ey dūr-i yektâ-yı yem-i
cūd u kerem
E's-salât ey gül-i bî-hār-ı gülistân-ı
himem

93. **ey:**

Kaside 5

Mısra: 18

"Ey", seslenme ünlemi.

E's-salât ey dūr-i yektâ-yı yem-i
cūd u kerem
E's-salât ey gül-i bî-hār-ı gülistân-ı
himem

94. **ey:**

Kaside 5

Mısra: 19

"Ey", seslenme ünlemi.

E's-salât ey şeh-i evreng-i risâlet-
peymâ
E's-salât ey güher-i pāk-i yem-i
luṭf-i Huda

95. **ey:**

Kaside 5

Mısra: 20

"Ey", seslenme ünlemi.

E's-salât ey şeh-i evreng-i risâlet-
peymâ
E's-salât ey güher-i pāk-i yem-i
luṭf-i Huda

96. **ey:**

Kaside 5

Mısra: 21

"Ey", seslenme ünlemi.

E's-salât ey meh-i tâbende-i evc-i
ikram
E's-salât ey dūr-i zîbende-i tâc-ı
İslâm

97. **ey:**

Kaside 5

Mısra: 22

"Ey", seslenme ünlemi.

E's-salât ey meh-i tâbende-i evc-i
ikram
E's-salât ey dūr-i zîbende-i tâc-ı
İslâm

98. **ey:**

Kaside 5

Mısra: 23

"Ey", seslenme ünlemi.

E's-salât ey gül-i gülzâr-ı 'inâyât-ı
Huda
E's-salât ey ser-i ceyş-i rüsûl-i 'âlî-
câ

99. **ey:**

Kaside 5

Mısra: 24

"Ey", seslenme ünlemi.

E's-salât ey gül-i gülzâr-ı 'inâyât-ı
Huda
E's-salât ey ser-i ceyş-i rüsûl-i 'âlî-
câ

100. **ey:**

Kaside 5

Mısra: 25

"Ey", seslenme ünlemi.

E's-salât ey şeref-i cümle-i halk-i
'âlem
E's-salât ey rüsûlün mefhari ḥayr-ı
âdem

101. **ey:**

Kaside 5

Mısra: 26

"Ey", seslenme ünlemi.

E's-salât ey şeref-i cümle-i halk-i
'âlem
E's-salât ey rüsûlün mefhari ḥayr-ı
âdem

102. **ey:**

Kaside 5

Mısra: 29

"Ey", seslenme ünlemi.

Ey cenabındır olan Ḥazret-i Ḥak
Maḥbûbı
Zât-ı pâkindir olan cümle cihan
matlûbı

103. **ey:**

Kaside 5

Mısra: 35

"Ey", seslenme ünlemi.

Saḥa muhtâcdır ey şâh-ı cihan
cümle rüsûl
Zât-ı pâkindir olan 'âleme hādî-i
sübûl

104. **ey:**

Kaside 5

Mısra: 43

"Ey", seslenme ünlemi.

ḥayr-ı cümle sübûl olsañ n'ola ey
nûr-i Huda

Virdi zîrâ ki şeref pāye-i mi'râc
saḥa

105. **ey:**

Kaside 5

Mısra: 45

"Ey", seslenme ünlemi.

Ey resulü's-seḳaleyn ey şeh-i
evreng-i 'atâ
Mu'cizâtın seniñ ey Baḥr-ı kerem
lâ-yuhsâ

106. **ey:**

Kaside 5

Mısra: 45

"Ey", seslenme ünlemi.

Ey resulü's-seḳaleyn ey şeh-i
evreng-i 'atâ
Mu'cizâtın seniñ ey Baḥr-ı kerem
lâ-yuhsâ

107. **ey:**

Kaside 5

Mısra: 46

"Ey", seslenme ünlemi.

Ey resulü's-seḳaleyn ey şeh-i
evreng-i 'atâ
Mu'cizâtın seniñ ey Baḥr-ı kerem
lâ-yuhsâ

108. **ey:**

Kaside 5

Mısra: 57

"Ey", seslenme ünlemi.

Meded ey şâh-ı serâ-perde-i levlâk
meded
Meded ey bâ'îş-i icâd-ı nüh-eḫlâk
meded

109. **ey:**

Kaside 5

Mısra: 58

"Ey", seslenme ünlemi.

Meded ey şâh-ı serâ-perde-i levlâk
meded
Meded ey bâ'îş-i icâd-ı nüh-eḫlâk
meded

110. **ey:**

Kaside 5

Mısra: 59

"Ey", seslenme ünlemi.

Meded ey gonça-i bî-hār-ı
gülistân-ı 'atâ
Meded ey dūr-i girân-kadr-i yem-i
luṭf-i Huda

111. **ey:**

Kaside 5

Mısra: 60

“Ey”, seslenme ünlemi.

Meded ey gönça-i bî-ḥār-ı
gülistân-ı ‘atâ
Meded ey dürr-i girân-kadr-i yem-i
luṭf-i Huda

112. ey:

Kaside 5

Mısra: 61

“Ey”, seslenme ünlemi.

Meded ey mihr-i zîyâ-pâş-ı sipihr-i
şefkat
Meded ey hâtime-i mushaf-ı fenn-i
‘izzet

113. ey:

Kaside 5

Mısra: 62

“Ey”, seslenme ünlemi.

Meded ey mihr-i zîyâ-pâş-ı sipihr-i
şefkat
Meded ey hâtime-i mushaf-ı fenn-i
‘izzet

114. ey:

Kaside 5

Mısra: 63

“Ey”, seslenme ünlemi.

Meded ey kâfiye-i nazm-ı
nübüvvet senden
Meded ey gevher-i nâ-yâb-ı risâlet
senden

115. ey:

Kaside 5

Mısra: 64

“Ey”, seslenme ünlemi.

Meded ey kâfiye-i nazm-ı
nübüvvet senden
Meded ey gevher-i nâ-yâb-ı risâlet
senden

116. ey:

Kaside 5

Mısra: 65

“Ey”, seslenme ünlemi.

Sensin ol efdal-i hayl-i rüsûl ey
nûr-i Huda
Mürde canı nefes-i şefkatîñ eyler
ihya

117. ey:

Kaside 7

Mısra: 71

“Ey”, seslenme ünlemi.

Ey sadr-ı nîk-kadr-i kerem-vâr u
kâm-kâr
Allah sana zahir ü bâtin mu‘în ola

118. ey:

Kaside 11

Mısra: 78

“Ey”, seslenme ünlemi.

Âsaf-ı muhteremâ dâver-i maḥz-ı
keremâ
Ey biḥîn gevher-i gencîne-i ‘adl-
efzâyî

119. ey:

Lugaz 12

Mısra: 3

“Ey”, seslenme ünlemi.

N’olaydı anı bileydîm dir iseñ ey
gâfil
‘Arabca söylemege başla olasıñ
vâsıl

120. ey:

Lugaz 18

Mısra: 1

“Ey”, seslenme ünlemi.

Ol nedir ey ehl-i ṭab‘ın ekmeli
Kendi bir zâtı iki ondur velî

121. ey:

Lugaz 18

Mısra: 4

“Ey”, seslenme ünlemi.

Ol onı ‘add-eyle tokuzdur temâm
Yüz on altıdır o tokuz ey hümâm

122. ey:

Muamma 3

Mısra: 2

“Ey”, seslenme ünlemi.

Nâz ile ḥançer-be-dest ol ger
ḥarâm olsun baña
Eyleyem pâ-mâl cism-i mürdem ey
ḥunî saña

123. ey:

Muamma 22

Mısra: 1

“Ey”, seslenme ünlemi.

Gehî refṭâra gel çık seyr-i bağa ey
kemân-ebrû
Olayım yolda pâ-mâl-i ḥırâm-ı
ḳâmet-i dil-cû

124. ey:

Muamma 24

Mısra: 1

“Ey”, seslenme ünlemi.

Dil viren sen pür-cefâya ey meh-i
gerdün-cenâb
Çâh-ı bî-ka‘ra düşer hem bağrını
eyler kebâb

125. ey:

Murabba 1

Mısra: 1

“Ey”, seslenme ünlemi.

Nâr-ı hicrânîñla ey şûḥ-ı cihân
Derd-nâkim ben helâkim sîne çâk

126. ey:

Murabba 1

Mısra: 8

“Ey”, seslenme ünlemi.

Derd-nâkim ben helâkim sîne çâk
Ey gül-i zîbende-i bağ-ı bahâ

127. ey:

Murabba 3

Mısra: 2

“Ey”, seslenme ünlemi.

Gün yüzüñden vechi var olsa
münevver bu cihân
Evc-i ḥüsnüñ ey efendim mihr-i
ṭâb-efşânısıñ

128. ey:

Murabba 3

Mısra: 6

“Ey”, seslenme ünlemi.

Pâyine yüzler sürüp itdikçen
vaşlñ recâ
Gâḥ luṭf u gen ‘itâb itseñ ne var ey
pür-cefâ

129. ey:

Murabba 3

Mısra: 10

“Ey”, seslenme ünlemi.

Su gibi aksam tolansam bağ-ı
kuyuñ bir zaman
Baḥtım el virse ayağñ öpsem ey
serv-i revân

130. ey:

Müsemmen 1

Mısra: 1

“Ey”, seslenme ünlemi.

Ey lebiñ mâye-i hasıyyeti âb-ı
hayvan
La‘l-i ‘isî-nefesîñ gönça-i gülzâr-ı
cân

131. ey:

Müsemmen 1

Mısra: 3

“Ey”, seslenme ünlemi.

Ey ruḥuñ çarḥı letâfet-dih ü
lâmi‘a-feşân
Talatıñ âyine-i sureti şâḥib-nazarân

132. ey:

Müsemmen 1

Mısra: 33

“Ey”, seslenme ünlemi.

Derd-i hicranın ile ey şanem-i
nâzende
Raḥm ider görse beni düst degil
düşmen de

133. ey:

Müsemmen 1

Mısra: 36

“Ey”, seslenme ünlemi.

kalmadı şabr u sükün sinede raḥat
tende
Bir kez insafa gel ey âfet-i canım
sen de

134. ey:

Müsemmen 1

Mısra: 53

“Ey”, seslenme ünlemi.

Ey cefâ-pîşe siriştiñde mürüvvet
bulamam
Dil-i sahtıñda seniñ cevher-i safvet
bulamam

135. ey:

Müsemmen 1

Mısra: 56

“Ey”, seslenme ünlemi.

Rûy-i sāfiñ gibi göñlün de biraz saf
olsun
Ne var ey âyine-rû sende de insāf
olsun

136. ey:

Müsemmen 1

Mısra: 61

“Ey”, seslenme ünlemi.

Gayri sen de yeter ey zâlim-i hün-
rîz yeter
Böyle nâ-ḥaḳ yere hün-i dilimi
itme heder

137. ey:

Müsemmen 1

Mısra: 66

“Ey”, seslenme ünlemi.

Mâ-hasal şimdi eyâ ḥaḳ-i rehiñ
çeşme cila
Ey temâşâ-yı Ruḥuñ âyine-i ḳalbe
cila

138. ey:

Nazm 6

Mısra: 2

“Ey”, seslenme ünlemi.

Pür itdi lâle-i Dâğ ile deşt-i cism-i
‘üryânı
Gel ey şem‘-i şeb-ārâ sîneye seyr it
Çerāğânı

139. ey:

Nazm 17

Mısra: 2

“Ey”, seslenme ünlemi.

Gubâr-ı kūyuñ kühl itdigi-çün
dîde-i cânım
Beni ḥâk-i deriñden sürme ey
çeşmi gazâlânım

140. ey:

Nazm 21

Mısra: 4

“Ey”, seslenme ünlemi.

ḳıldıñ heves-i ḳaḳülî divânelik
itdiñ
Ey ‘âşık-ı sevdâ-zede boynuñâ
günâhıñ

141. ey:

Nazm 23

Mısra: 4

“Ey”, seslenme ünlemi.

Ben mürdeyi lutfuñla ne var
eyleseñ ihyâ
Ey rûh-ı revân ten de seniñ cân da
seniñdir

142. ey:

Nazm 26

Mısra: 2

“Ey”, seslenme ünlemi.

Hiç bağ-ı melâḥatda bir nev gül-i
ter var mı
Ey bād-ı şehir sen de gördüñ mi
haber var mı

143. ey:

Nazm 38

Mısra: 1

“Ey”, seslenme ünlemi.

Fıkr-i ruḥ-ı yâr eyleyüp ey dîde
pür-âb ol
‘Ayn-ile döküp ḳaṭralar inbîk-i
gül-âb ol

144. ey:

Nazm 38

Mısra: 3

“Ey”, seslenme ünlemi.

Ey çeşm yeter nazra-i bî-hüde o
yâre
Telḥ-âbe-i düşünâmina gel bari
habâb ol

145. ey:

Rûbai 2

Mısra: 1

“Ey”, seslenme ünlemi.

Ey gâfil-i bî-teemmül-i cerbeze-gû
Agâḥ olup ol hüküm-şinâs-ı her sū

146. ey:

Rûbai 3

Mısra: 1

“Ey”, seslenme ünlemi.

Ey ḳaş beni cefâñâ lâyıḳ ḳılsañ
Dil-dâdeleriñ içinde fâ‘ik ḳılsañ

147. ey:

Rûbai 4

Mısra: 1

“Ey”, seslenme ünlemi.

Ey âh-ı şerer-feşân nedir feryadıñ
Kimdir ki ‘aceb bu vech ile üstadıñ

148. ey:

Rûbai 5

Mısra: 1

“Ey”, seslenme ünlemi.

Ey gonça-i nev-küşüde-i bağ-ı
bahâ
Tañı beni fûrḳatıñle ḳıldıñ şeydâ

149. ey:

Rûbai 7

Mısra: 1

“Ey”, seslenme ünlemi.

Ey çarḥ-i denî mu‘în-i dün olduñ
sen
Bi‘llâḥ küşende-i zebûn olduñ sen

150. ey:

Rûbai 8

Mısra: 1

“Ey”, seslenme ünlemi.

Ey âh-ı şehir ‘aceb ki kâr
eylemediñ
Ol seng-dili benimle yâr eylemediñ

151. ey:

Rûbai 9

Mısra: 1

“Ey”, seslenme ünlemi.

Ey Ḥâl-i ruḥı sitâre-i baḥt-ı siyeh
Sevdâ-yı ḥaṭı sevâd-ı âyine-i meh

152. ey:

Tahmis 1

Mısra: 21

“Ey”, seslenme ünlemi.

Olursañ ḥâst-kâr-ı raḥmet-i ḥaḳ ey
dil-i nâlân

Perestiş-gâhın olsun şad edeble
cümle-i erkân

153. **ey:**
Tahmis 4
Mısra: 11
“Ey”, seslenme ünlemi.

Rîsmân-bâz-ı ğam-ı ‘aşkıñı ey
sîmîn-ten
İtmek üftâde-i fûrkât-kede-i kîne
neden

154. **ey:**
Tahmis 4
Mısra: 26
“Ey”, seslenme ünlemi.

Ma‘zeret-hâhım olan baht-ı siyeh-
rûy gibi
Ey büt-i ‘işve-ger ey âfet-i hürî-
peyker

155. **ey:**
Tahmis 4
Mısra: 26
“Ey”, seslenme ünlemi.

Ma‘zeret-hâhım olan baht-ı siyeh-
rûy gibi
Ey büt-i ‘işve-ger ey âfet-i hürî-
peyker

156. **ey:**
Tarih 7
Mısra: 8
“Ey”, seslenme ünlemi.

Âşafâ dâd-gerâ dâver-i ‘âlî-kadrâ
Ey bihîn lû‘lû-i şeh-vâr-ı yem-i
‘izz-ü ‘alâ

157. **ey:**
Tarih 24
Mısra: 19
“Ey”, seslenme ünlemi.

İdüp şad müjdeler hâtif didi ey
Es‘ad-ı dâ‘î
Saña bâdî-i şādî dinle bu târîh-i
garrâdır

158. **ey:**
Tarih 39
Mısra: 21
“Ey”, seslenme ünlemi.

Eger bir daği gülşen-zîb-i dehr
olursañ ey hâtem
Kerem gör böyle bir bālâ-nişîne
bende ol bârî

159. **ey:**
Terkib-bend 1
Mısra: 1
“Ey”, seslenme ünlemi.

Ey pâdişâh-ı diyâr-ı ‘işve
V‘ey dâver-i kâm-kâr-ı ‘işve

160. **ey:**
Terkib-bend 1
Mısra: 3
“Ey”, seslenme ünlemi.

Ey ğonça-i gül-sitân-ı nâziş
V‘ey gülbün-i şâh-sâr-ı ‘işve

161. **ey:**
Terkib-bend 1
Mısra: 5
“Ey”, seslenme ünlemi.

Ey mihr-i aşı‘ ‘a-pâş-ı nahvet
V‘ey mâh-ı ziyâ-nisâr-ı ‘işve

162. **ey:**
Terkib-bend 1
Mısra: 7
“Ey”, seslenme ünlemi.

Ey şu‘le-i hâne-süz-ı Hübî
V‘ey âteş-i pür-şirâr-ı ‘işve

163. **ey:**
Terkib-bend 1
Mısra: 9
“Ey”, seslenme ünlemi.

Ey dürr-i şemîn-i kulzüm-i hüsn
V‘ey gevher-i şâh-vâr-ı ‘işve

164. **ey:**
Terkib-bend 1
Mısra: 11
“Ey”, seslenme ünlemi.

Ey kumrî-i naḥl-i bâğ-ı âşüb
V‘ey tûḥî-i kand-ḥâr-ı ‘işve

165. **ey:**
Terkib-bend 1
Mısra: 13
“Ey”, seslenme ünlemi.

Ey tâb-ı Çerâğ-ı bezm-i behcet
V‘ey lem‘a-i sūz-ı nâr-ı işve

166. **ey:**
Terkib-bend 1
Mısra: 17
“Ey”, seslenme ünlemi.

Ey Halka-i zülf-i müşk-bārî
Reh-bend-i necât-ı dil-fikārî

167. **ey:**
Terkib-bend 1
Mısra: 19
“Ey”, seslenme ünlemi.

Ey verd-i nihâl-i gülşen-i nâz
V‘ey ravza-i nahvetiñ hezârî

168. **ey:**
Terkib-bend 1
Mısra: 21
“Ey”, seslenme ünlemi.

Ey tâb-ı ‘izâr-ı âteşîñî
Süzân-kün-i mihr-i şu‘le-vârî

169. **ey:**
Terkib-bend 1
Mısra: 23
“Ey”, seslenme ünlemi.

Ey ğamzesi sîne-düz-ı ‘aşık
V‘ey tîr-i nigâhî cân-güzârî

170. **ey:**
Terkib-bend 1
Mısra: 25
“Ey”, seslenme ünlemi.

Ey çîñî-i ḥatt-ı ‘anberîñi
Ser-rişte-i fikriñ ‘aḳd-kârî

171. **ey:**
Terkib-bend 1
Mısra: 27
“Ey”, seslenme ünlemi.

Ey ser-şiken-i fûsun ü fitne
Şemşîr-i nigâh-ı hûn-nisârî

172. **ey:**
Terkib-bend 1
Mısra: 29
“Ey”, seslenme ünlemi.

Ey mürde-i ‘aşkı iden ihya
Keyfiyyet-i la‘l-i ḥoş-güvârî

173. **ey:**
Terkib-bend 1
Mısra: 33
“Ey”, seslenme ünlemi.

Ey sâkî-i bezm-i hüsn ü nahvet
V‘ey verd-i ter-i nihâl-i ‘işret

174. **ey:**
Terkib-bend 1
Mısra: 35
“Ey”, seslenme ünlemi.

Ey mihr-i münîr-i evc-i şādî
V‘ey tîre-zidây-ı şâm-ı ḥayret

175. **ey:**
Terkib-bend 1
Mısra: 37
“Ey”, seslenme ünlemi.

Ey bâ‘is-i hurremî-i rindân
V‘ey neş‘e-kün-i beher tabî‘at

176. **ey:****Terkib-bend 1**

Mısra: 39

“Ey”, seslenme ünlemi.

Ey cām-ı mey-i şafā-ver-i nîk
Nezzāresi māye-baḥş-ı lezzet

177. **ey:****Terkib-bend 1**

Mısra: 41

“Ey”, seslenme ünlemi.

Ey kulkul-i şîşe-i şarābı
Rāmiş-ger-i bezm-i ‘îş ü ‘îşret

178. **ey:****Terkib-bend 1**

Mısra: 43

“Ey”, seslenme ünlemi.

Ey sürhî-i reng-i rûy-i nâbı
Haclet-res-i verd-i bâğ-ı behcet

179. **ey:****Terkib-bend 1**

Mısra: 45

“Ey”, seslenme ünlemi.

Ey safvet-i cām-ı şu‘le-baḥşı
Mir‘ât-ı suver-nümā-yı ülfet

ey dil:1. **ey dil:****Gazel 164**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ey gönül.

Degildir piç pîç-i çîn çîni-i ğazab
ey dil
Reh-i âmed-şüd-i nîm-i nigāha
çekdi sedd ebrû

2. **ey dil:****Gazel 188**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ey gönül.

ḥayāl-i ḥaṭṭ-ı nevden sende bir
sevdā tirāş itdim
Getürme ḥatır-ı zāra gubār ey dil
keder çekme

3. **ey dil:****Kaside 4**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ey gönül.

Ey dil biraz da ser-be-kemîn-i
tefekkür ol
Püşide eyle cismiñe delk-i
melâmeti

4. **ey dil:****Kaside 4**

Mısra: 79

Kelime Tipi: -

Ey gönül.

Ey dil saña mäh-ı sipihr-i
nübüvvetiñ
Besdir olursa zerre-i mihr-i
‘inayeti

5. **ey dil:****Kaside 10**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ey gönül.

Kaysı kasabü‘-s-sebk i muhabbet
iden ey dil
Zâtıñdaki ma‘nâ-yı mu‘ammâ-yı
kalemdir

6. **ey dil:****Muamma 5**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ey gönül.

İtmede tâc-ı ser ey dil eyleme fikr-i
muḥāl
Baş vir yolına yārân olalar ḥayrân
u lâl

7. **ey dil:****Muamma 12**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ey gönül.

Tururlar hep ayağ üzre der-i
meyḥāneden yārân
Döner yok ey dil anda cām-veş nâ-
gâh var sende

8. **ey dil:****Nazm 21**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ey gönül.

Küyına tehî olma revân ey dil o
şâhiñ
İhdâ için al bâri ele sünbül-i ānın

9. **ey dil:****Nazm 30**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ey gönül.

Süreyya gibi dilber cem‘ idüp ol
çün felek lâbis
Seriyyü‘l-hāl ol ey dil var mı kem-
nām olmağa bâ‘îş

10. **ey dil:****Kaside 4**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ey gönül.

Ey dil hevāya virme yeter naḥd-i
ragbeti
Eyle harîd kâle-i zîbâ-yı himmeti

11. **ey dil:****Gazel 102**

Mısra: 5

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Ey gönül.

Eger ḥasret-şemîm olsañda ey dil
kām-ı ümmîde
O naḥl-i ‘işvenin bûy-i ruḥ-ı verdi
çekilmezmiş

12. **ey dil:****Gazel 157**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ey gönül.

Nihānî bâ‘îş-i izḥār-ı âsâr oldığın
ey dil
Meşām-ı ‘ibret ile itdim istişmām
gül-bûdan

13. **ey dil:****Gazel 198**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ey gönül.

Pür-çîn cebhe şanma ressam-ı
kudret ey dil
Ser-hadd-i ḥüsn-i yāre şekl-i hisār
çizdi

14. **ey dil:****Gazel 58**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ey gönül.

Degildir ḥaṭ ‘izār-ı tâb-nâk-i yārda
ey dil
Kenâr-ı bâğda olmuş demîde tâze
sünböldür

ey dil-i şeydâ:1. **ey dil-i şeydâ:****Kaside 4**

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Ey çılğın gönül.

Ḥālîñ harâb ey dil-i şeydâ sana
meger
Ol şâh-ı enbiyânîñ ola luṭf u şefkati

ev es'ad:**1. ey es'ad:****Gazel 58**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Şair Şeyhülislam Esad

Efendi'nin kendine seslenişi.

'Aceb mi lāle-āsā sīne-şad-çāk
olsaın ey Es'ad
Gönül pür-dāğ-ı şemşir-i nigāh-ı
pür-teğāfüldür

ev gönül:**1. ey gönül:****Gazel 181**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

"Ey gönül, yürek" anlamında

şair kendisine seslenmektedir.

Nerm olmadıkça dest-i niyāz ile ey
gönül
Ol kaşı yā kināra çekülsün mi
zürına

ev nür-i huda:**1. ey nür-i huda:****Kaside 2**

Mısra: 74

Kelime Tipi: -

Ey Allah'ın nuru. (Hz.

Muhammed).

Nāvek-i nür-ı benānında olan
heybetdir
Çarhda mähı iki şakk iden ey nür-i
Huda

evā:**1. eyā:****Kaside 3**

Mısra: 67

"Ey!" seslenme ünlemi.

Kerem kıl eyle şefā't eyā habīb-i
Huda
Ki ma'sıyetde o bī-çāre düzah-
ārādır

2. eyā:**Kaside 3**

Mısra: 69

"Ey!" seslenme ünlemi.

Meded senindir eyā nur-ı çeşm-i
cümle rüsül
'İnayet eyle ki şānıñ hemīn
'atayadır

3. eyā:**Kaside 4**

Mısra: 67

"Ey!" seslenme ünlemi.

Dergāh-ı 'izzetiñdir eyā nūr-ı
Kirdgār
Kār-āverān-ı ma'sıyetiñ cāy-ı
şefkati

4. eyā:**Kaside 6**

Mısra: 36

"Ey!" seslenme ünlemi.

Şeh-i 'ālī-tebārā pādīşāh-ı
ma'delet-kārā
Eyā sultān-ı heft iklīm hākān-ı
kerem-güster

5. eyā:**Kaside 8**

Mısra: 60

"Ey!" seslenme ünlemi.

Cihān-dārā hıdīvā ser-firāzā
āsmān-kadrā
Eyā gerdün-ı 'izz ü rif atıñ hırşid-i
rahşanı

6. eyā:**Kaside 9**

Mısra: 88

"Ey!" seslenme ünlemi.

Hıdīv-i Cem-haşemā āsaf-ı kerem-
şiyemā
Eyā şüküfte gül-i dād-berg-i bağ-ı
vağar

7. eyā:**Tarih 2**

Mısra: 14

"Ey!" seslenme ünlemi.

Merāhim-perverā şadrā hıdīvā
ma'delet-kārā
Eyā cüy-ende-i āsāyış-i dünyā vü
mā-fihā

8. eyā:**Kaside 1**

Mısra: 42

"Ey!" seslenme ünlemi.

Taḥşil-i ma'rifetle münādā-yı
müfred ol
Kesb-i ta'abbüd eyle eyā nefis-i
pür-hevā

9. eyā:**Kaside 1**

Mısra: 130

"Ey!" seslenme ünlemi.

Pir oldı Hāli kaldı müşevveş āmān
āmān
Raḥm eyle kıl şefā'at eyā menba'-ı
'atā

10. eyā:**Kaside 5**

Mısra: 53

"Ey!" seslenme ünlemi.

Umarım rüz-i ceza senden eyā
sultānım
Koma girdāb-ı günāh içre dil-i
nālānım

11. eyā:**Müsemmen 1**

Mısra: 65

"Ey!" seslenme ünlemi.

Mā-hasal şimdi eyā ḥāk-i rehiñ
çeşme cila
Ey temāşā-yı Ruḥuñ āyine-i ḳalbe
cila

12. eyā:**Tarih 35**

Mısra: 39

"Ey!" seslenme ünlemi.

Eyā şehenşeh-i zī-şān halife-i
devrān
Vücūdun oldı sebep rāḥat-ı cihān-
bāna

evle:**1. eylediler:-di, -ler****Tarih 35**

Mısra: 14

Etmek, eylemek, yapmak.

Yegān yegān hıdemāt-ı şerifesin
ervāh
Mu'ayyen eylediler ehl-i 'ilm-ü
'irfāna

2. eylemek:-mek**Kaside 1**

Mısra: 122

Etmek,yapmak.

Kabil midir vücūh-ı beyānı
'ibāreten
Bī-harf ü savt emri zeban eylemek
edā

3. eyleyenler:-yen, -ler**Kaside 2**

Mısra: 82

Etmek, eylemek, yapmak.

Silk-i tahrīre le 'ālī-i medīh-i zātıñ
Eyleyenler nice takşir ile nazm u
inşā

4. eyleye:-ye

Gazel 6

Mısra: 6

Etmek, eylemek, yapmak. II ... haline getirmek.

Felekde gün gibi noşşanı aşikâre
iken
Ne yüzle eyleye nezzâre mâhtâb
saña

5. eyle:

Gazel 12

Mısra: 5

... hâline getirmek.

Zâtını zerre-i nâciz ile hem-kâdr
eyle
'Ucb ü kibri hâzer it kalbiñe kılma
taķrîb

6. eylediñ:--diñ

Kaside 4

Mısra: 12

*"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.*

Peygüle-gîr-i hânkâh-ı 'uzlet ol
yeter
Kâh-ı hevesde eylediñ icrâ-yı
'izzeti

7. eylemege:-meg, -e

Tarih 25

Mısra: 5

*"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.*

Cilve-gâh eylemege bâğ-ı behişt
olıcak
Rûh-ı pākîzesi gılmân-ı cinâna
mülhâk

8. eyledikçe:-dikce

Tarih 41

Mısra: 21

*"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.*

Sabâ çârüb-keşlik eyledikçe pîş-
gâhında
Nisâr-ı âb ider saķkâ-veş ana
mevce-i deryâ

9. eyle:

Tarih 20

Mısra: 5

*"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamlarında kullanılan yardımcı
fiil.*

Hudâyâ eyle ol sultân-ı Dārâ-câhı
dünyâda
Îlâ-yevmi'l-cezâ şādî-i bî-hadd-ile
müstes'ad

eyle:-

1. eylemezken:--mez,-ken

Tarih 32

Mısra: 8

Eylemek, yapmak.

Böyle bir âteş-tabi'at seng-dil ser-
keş olup
Eylemezken ser-fürü ol tünd-hü
çün nev-cüvân

2. eyledi:--di, -

Gazel 114

Mısra: 4

*"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.*

Olmada eşkim hayâl-i ruyuña
mânî' hemîn
Bü'l-'aceb kim tâb-ı mihri eyledi
şebnem telef

3. eyler:-r

Kaside 9

Mısra: 85

*"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.*

Figân u zarı kim eyler bu devr-i
hurremde
İderse bülbül ider âh u nâleyi her
bâr

4. eyledi:--di, -

Kaside 11

Mısra: 16

*"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.*

Gerdiş-i kilke virüp hâsiyet-i seyr-i
hümâ
Eyledi 'arşa-i gerdün varak-i inşâyı

5. eyledi:--di, -

Kaside 11

Mısra: 48

*"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.*

Ma' delet-pîşe ki kem sâye-i gâh-ı-
adli
Müstezil eyledi füşâţ-kede-i
dünyâyı

6. eyler:-r

Kaside 12

Mısra: 54

*"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.*

O hümâ-sâye ki âsar-ı hümâyûnı
ile
Müstezillı giyeh olursa da eyler
lâle

7. eyler:-r

Kaside 12

Mısra: 72

*"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.*

Odur ol gülşen-i cevdet ki kumâş-ı
cismîn
Naķd-i eltâfi için kîseler eyler lâle

8. eyler:-r

Kaside 12

Mısra: 74

*"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.*

Mekr ü âl itmege 'ahdinde kimiñ
zehresi var
Reng eylerse meger gülşene eyler
lâle

9. eyledi:--di, -

Tarih 9

Mısra: 24

*"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.*

Es'ad-âsâ didi tekmline hâtif târih
Eyledi sulhı tamam 'izz-ile Ahmed
Pâşâ

10. eyleyüp:-(y)üp

Gazel 110

Mısra: 1

*"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.*

Eyleyüp nezzâre hırşid-i 'izâr-ı
yâra şem'
İtdi süzân cismîni reşk-i Ruhiyle
nâra şem'

11. eyle:

Gazel 179

Mısra: 2

*"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.*

Merhamet-sâz ol yeter ben zâra
Allah 'aşkına
Eyle luţf-âmîz bir nezzâre Allah
'aşkına

12. eyle:

Kaside 1

Mısra: 31

*"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.*

Mef'ülün eyle tâ'ati tâ naşb-ı nefis
idüp
Ref' ola fâ'il oldugın ef'âl-i bed-
nümâ

13. **eyleyüp:-(y)üp****Kaside 8**

Mısra: 25

*"Etmek, eylemek, yapmak"**anlamına gelen yardımcı fiil.*

Mutavvel nüshasın çün serv-i bālā
eyleyüp tekmi
Usul ile menāra bed'idüp devşirdi
dāmānı

14. **eyle:****Lugaz 18**

Mısra: 8

*"Etmek, eylemek, yapmak"**anlamına gelen yardımcı fiil.*

Sımyā-āsā anı şanma hayāl
Eyle tahmīs asla istersen vişāl

15. **eyleyüp:-(y)üp****Lugaz 19**

Mısra: 29

*"Etmek, eylemek, yapmak"**anlamına gelen yardımcı fiil.*

İktiran eyleyüp bu cümle tamam
Olur ol dem o nām-ı nāmī tamam

16. **eyleyüp:-(y)üp****Tarih 3**

Mısra: 15

*"Etmek, eylemek, yapmak"**anlamına gelen yardımcı fiil.*

İkāmēt eyleyüp dāim salāt-ı
cum'a-i şükri
Sufuf-ı kudsiyān ihlās ile olsun
du'ā-güyā

17. **eyleyüp:-(y)üp****Tarih 10**

Mısra: 21

*"Etmek, eylemek, yapmak"**anlamına gelen yardımcı fiil.*

Eyleyüp Hazret-i Allāh hemīn
ābādan
kıla tā rüz-i cezā şāhibine kehf-i
emān

18. **eyle:****Tarih 19**

Mısra: 8

*"Etmek, eylemek, yapmak"**anlamına gelen yardımcı fiil.*

Yalvarup hākka didi tārihin
Eyle rūhına Hüseyin rahmet

19. **eyleyüp:-(y)üp****Tarih 41**

Mısra: 35

*"Etmek, eylemek, yapmak"**anlamına gelen yardımcı fiil.*

Gülistān ile nefhü't-tīb-i ikṛā
eyleyüp verde
Sebak-hān-ı Egānī oldı her dem
bülbül-i güyā

20. **eyler:-r****Gazel 128**

Mısra: 8

*"Etmek, eylemek" anlamından
kullanılan yardımcı fiildir.*

Nīm-mest-i nāz olursa çeşm-i
efsün-binişi
Bir nighe sinesin şad-pāre eyler
zehreniñ

21. **eyler:-r****Gazel 141**

Mısra: 8

*"Etmek, eylemek" anlamından
kullanılan yardımcı fiildir.*

Āhır fenā-resīde olup emr-i kāinat
Eyler hitāma vāz'-ı debīr-i ezel
kalem

22. **eyleyen:-(y)en****Gazel 202**

Mısra: 4

*"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.*

Nūr-ı teslīmī ider tūre-zidā-yı ālām
Eyleyen şeb-pereye zulmeti
mehtāb gibi

23. **eyleyen:-(y)en****Kaside 8**

Mısra: 63

*"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.*

Gül-i zātın trāz-ı naḥl-i iclāl
eyleyen kılmış
Beni ol bağ-ı cūduñ 'andelīb-i
mu'ciz-elhānı

24. **eylese:-se****Kaside 12**

Mısra: 59

*"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.*

Eylese nā'ire-i savleti gülşen-sūzī
Şuleler gibi fūrüzān ola yer yer lāle

25. **eylese:-se****Tarih 40**

Mısra: 13

*"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.*

Sezādır eylese nessāc-ı pīr-i çarḥ
ferşide
Bu kaşr-ı dil-küşāya atlas-ı gerdün-
ı vālāyı

26. **eyleye:-y, -e****Tarih 23**

Mısra: 8

*"Etmek, eylemek" yardımcı
fiili.*

Pādīşāhım hāk idüp efvün 'ömr ü
devletiñ
Eyleye dā'im serīr-i saltanatda
pāy-dār

27. **eyledim:-di, -m****Gazel 114**

Mısra: 5

*Etmek, eylemek, yapmak
anlamına gelen yardımcı fiil.*

Yāri bir kez ey kemān-ebrū nişan it
eyledim
Nāvek-i nāgeh-resān-ı gamzeñe
sīnem hedef

28. **eyle:****Gazel 169**

Mısra: 3

*"Etmek" anlamında yardımcı
fiil.*

Bahş eyler iseñ ḥüsn-i ḥat-ı yārdan
eyle
Ammā lebini sorma şaḥın alma
lisāna

29. **eyle:****Terkib-bend 1**

Mısra: 67

*"Etmek" anlamında yardımcı
fiil.*

'aşkıñla zebanım eyle güyā
Peygüle-i gamda itme ebkem

eyler ise:1. **eyler ise:****Gazel 43**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Etmek, yapmak.

Nevāziş-i dili bīgāne eyler eyler
ise
Ne deñlü cevri ü sitem görsem
āşinādandır

eyleyigör:1. **eyleyigör:****Gazel 12**

Mısra: 3

*Etmeye bakmak, yapmağa
çalışmak.*

Pīrlıkde eser-i ḥayr-ı füzün
eyleyigör

Bak medîd olmadadır sâyeler
ahşâma karîb

evvâm:

1. **eyyâmlık:-lık**

Gazel 120

Mısra: 18

Günler. II Zaman, devir.

Her şebi hem-reng-i nûr-i kadr
olup ol âsafîñ
‘îd ola her rûz-ı fîrûzında şad
eyyâmlık

evvâm-ı âlâmı:

1. **eyyâm-ı âlâmı:**

Gazel 28

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Keder günleri.

hulûş-ı bâl ider eyyâm-ı âlâmı
dem-i ferruh
Halel virmez keder olunca encâmı
dem-i ferruh

2. **eyyâm-ı âlâmı:**

Gazel 28

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Keder günleri.

Hatar yok Es ‘ad elbette olur
endüh-ı ğam mensûh
Hulûş-ı bâl ider eyyâm-ı âlâmı
dem-i ferruh

evvâm-ı melâl:

1. **eyyâm-ı melâl:**

Murabba 2

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Hüzün günleri.

Eyledi fûrkatle nâlan oldığım
demler güzler
Geçdi eyyâm-ı melâl encâm-ı
endüh u keder

evvâm-ı meserret:

1. **eyyâm-ı meşerret:**

Tarih 2

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Mutlu, sevinçli günler.

Dem-i ekdâr geçdi şimdi eyyâm-ı
meşerretidir
Ki dâhil oldı ‘âm-ı şevk-encâm-ı
ferah-peymâ

evvâm-ı şeref-perver:

1. **eyyâm-ı şeref-perver:**

Kaside 6

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Şeref veren günler.

Zihî ferhunde dem zîbende eyyâm-ı
şeref-perver
Ki hengâm-ı bahara düşdi ‘îd-i
meymenet-güster

evvâm-ı zîbâ:

1. **eyyâm-ı zîbâ:**

Tarih 24

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Süslü günler.

Bi-hamdi ‘illâh ki nev hengâm-ı
feyz-â-feyz-i Mevlâdır
Dem-i râhat zamân-ı ma‘delet
eyyâm-ı zîbâdır

ez dil ü cân:

1. **ez dil ü cân:**

Kaside 4

Mısra: 50

Kelime Tipi: -

*Candan ve gönülden; bütün
benliğiyle isteyerek.*

taḥ‘-ı sūḥan-şinâs reh-i na‘t-i
pâkiñe
Sarf eyler iken ez dil ü cân naḡd-i
taḡatı

ezan virmek:

1. **ezan virmek:**

Kaside 11

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Ezan okumak.

Güş-i nev-zâde-i efkâra ezan
virmek için
Pür-sarîr itdi zebân-ı kalem-i
imlâyı

ezâ-zâ-vı kalem:

1. **ezâ-zâ-yı kalem:**

Kaside 10

Mısra: 56

Kelime Tipi: -

Kalemin eziyet vermesi.

Ol saf-der-i Cem-menkabe kim
güş-i semendi
Dest-i dil-i a‘dâya ezâ-zâ-yı
kalemdir

ezber:

1. **ezberimdedir:-im, -de, -dir**

Gazel 37

Mısra: 2

Zihinde tutma, hıfz.

Sünbül-hevâ-yı zûlf-i siyahı
serimdedir
Âyât-ı ḡatṡı müy-be-mû
ezberimdedir

ezber eyle:

1. **ezber eyle:**

Kaside 12

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Ezberlemek, hafızaya almak,
bellemek.*

N‘ola ḡun-i dili hem-keyf-i mey-i
nâb olsa
Ki du‘â-yı ḡadeḡi eyledi ezber lâle

ezber it:

1. **ezber it:**

Kaside 8

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Ezberlemek, akılda tutmak.

Hezâra evvelâ Elfiyye nazmın
itdirüp ezber
Egâniden murahhas kıldı tedris
itmege anı

ezber okur:

1. **ezber okur:**

Tarih 41

Mısra: 38

Kelime Tipi: Deyim

*Daha önceden belleğine
aldığı için herhangi bir yere
bakmadan söylemek.*

Uzatdı ḡâmeti serv okuyup ders-i
Menâr anda
ḡalender-veş okur Keşküli ezber
lâle-i ḡamrâ

ezber olur:

1. **ezber olur:**

Gazel 38

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ezberlemek.

Sinede hıfz iderim fikr-i ḡatṡ-ı
dildârı
Âyet-i ḡüsnin okursam n‘ola ben
ezber olur

ez-cân u dil:

1. ez-cân u dil:

Kaside 8

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Can ve gönülden (İstekli olarak).

‘Aķā‘idden Celāle bed‘ idüp ez-cân u dil lāle
Kitāb-ı gülşen-i tevhidin oldı hem sebaķ-hānı

2. ez-cân u dil:

Tahmis 1

Mısra: 23

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Can ve gönülden (İstekli olarak).

Husüsen şıdkile ta ‘zīm idüp ez-cân u dil her ān
Maķām-ı pāk-i İbrāhīmın eyle kadrini iz‘ān

3. ez-cân u dil:

Gazel 167

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Canı gönülden.

Olan Hübān-ı çār-ebrūlara ez-cân u dil bende
İder mecmū‘a-i ķalbe rubā‘iler nūvīs-ende

ez-derün:

1. ez-derün:

Kaside 2

Mısra: 20

Gönülden.

Feyz-i ilhām-ı ma‘ānide ger İşrākiyyūn
Ez-derün saña mürīd olsalar ey hāme seza

ez-dil ü ez-cân:

1. ez-dil ü cān:

Kaside 2

Mısra: 35

Kelime Tipi: -

Can u gönülden, büyük bir istek ve iştıyakla.

Sarf idüp ez-dil ü cān rāhına naķd-i ‘ömrūn
Eyle ol pādīşehiñ na‘t-i şerifin imlā

2. ez-dil ü cān:

Tarih 21

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Can u gönülden, büyük bir istek ve iştıyakla.

Didi bir beyt-i dü-tārīh bu feth ü zafere
Şevķ ile ez-dil ü cān da‘t-i devlet Es‘ad

3. ez-dil ü cān:

Tarih 28

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Can u gönülden, büyük bir istek ve iştıyakla.

Ol dūr-i pāk-i girān-māye-i ‘izz ü şerefiñ
Dehre teşrifini gūş eyleyicek ez-dil ü cān

ez-dil ü ez-cān:

1. ez-dil ü ez-cān:

Tarih 26

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Can u gönülden, büyük bir istek ve iştıyakla.

Es‘adā bu naẓmımıñ her mısra‘ın tārīh idüp
Ez-dil ü ez-cān didim olup kerem-hāh-ı cezil

ezel:

1. ezelden:-den

Tarih 5

Mısra: 12

(Ar.) Başlangıcı olmayan geçmiş zaman, başlangıcı tasavvur edilemeyen zaman.

Muhassal bu fazīlet istiķāmet fitnat u ‘iffet
Ezelden hilkatinde çār-‘unsürdür anıñ gūyā

ezhār:

1. ezhārı:-ı

Gazel 192

Mısra: 7

Çiçekler.

Ezhārı seyr-i bağda yārin kudūmine
Sāyide kıldı bād-ı sabā kāleler gibi

2. ezhār:

Kaside 6

Mısra: 3

Çiçekler.

Çemende rūze-i ser-māyı itmam eyleyüp ezhār

Nemā-yı nev-baķārı ile iftar itdiler yek-ser

3. ezhār:

Kaside 9

Mısra: 8

Çiçekler.

Firāş-ı hāķde der-hāb olup yaķod deyden
Yaturdı hırķa-i berfi be-dūş idüp ezhār

4. ezhār:

Kaside 9

Mısra: 54

Çiçekler.

Cebīn-sāyī-i dāmen-i pāki olmağ içün
Kudūmine nigerāndır taraf taraf ezhār

5. ezhārı:-ı

Tarih 39

Mısra: 36

Çiçekler.

Fezā-yı heybetinde her gıyeh bir nīze-i elmas
Zemīn-i devletinde cümle ‘ālī-şān ezhārı

ezhār u eşcār:

1. ezhār u eşcār:

Tarih 39

Mısra: 42

Kelime Tipi: -

Çiçekler ve ağaçlar.

‘İnāyet rūh-perver merķamet dūnyāya zīb-āver
Mülūkidir o bağın mā-haşal ezhār u eşcārı

ezhār-ı feyz açıldı:

1. ezhār-ı feyz açıldı:

Gazel 106

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

İhsan çiçeklerinin açılması.

Nevbaķār olsa ‘aceb mi Es‘adā bağ-ı sūhān
Kim fezā-yı dilde açıldı yine ezhār-ı feyz

ezhār-ı müşk-bār-ı tarāvet-nümāsı var:

1. ezhār-ı müşk-bār-ı tarāvet-nümāsı var:

Gazel 54

Mısra: 12

Kelime Tipi: -
*Tazelîğini gösteren misk
 yağdıran çiçekleri bulunmak.*

Sanman ki nev-şüküfte zemîninde
 cā-be-cā
 Ezhār-ı müşk-bār-ı tarāvet-nümāsı
 var

ezhār-ı rengāreng:

1. ezhār-ı rengāreng:

Tarih 39

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

Çeşitli renklerde çiçekler.

Riyāz-ı pākini ezhār-ı rengāreng
 ile tezyîn
 İdüp izhār o demde ‘izz-ile şādī-i
 bisyārı

ezkār:

1. ezkārın: -ı, -n, -ı

Kaside 1

Mısra: 28

Anma, hatırlama, söyleme.

Mebnī kılup şerī‘ate her kārı
 mu‘reb it
 Ezkārını mürekkeb idüp şıdķ ile
 dil-ā

ezmān:

1. ezmānı: -ı

Kaside 8

Mısra: 24

Zamanlar.

İdince yāsemen itmam ders-i zū‘-i
 Mısbāhı
 Hemān Tefsır-i Beyzāvīye masruf
 itdi ezmānı

ez-mevlā:

1. ez-mevlā:

Kaside 2

Mısra: 96

Allah'tan.

Şad dūr-i pāk-i girān-kadr-i salāt ü
 teslim
 Olsun ol nūr-i dü çeşm-i rüsüle ez-
 Mevlā

ezyed:

1. ezyed:

Tarih 21

Mısra: 8

Daha fazla, en çok.

Gābe-i rezm-i e‘ādide hūner-ber-
 terdir
 Vādī-i cūdda hātemden ‘atāsı
 ezyed

F

fahr ider:

1. fahr ider:

Lugaz 9

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Övünmek, iftihar etmek.

Anı zikr-eyledi Mushafda Mevlā
 Anıñla fahr ider ednā vü a‘lā

fahr-ı ‘ālemiyān:

1. fahr-ı ‘ālemiyān:

Kaside 4

Mısra: 65

Kelime Tipi: -

Ālemin, kâinatın iftihar

*kaynağı, övünme sebebi olan Hz.
 Muhammed.*

Sensin o fahr-ı ‘ālemiyān kim
 Cenāb-ı Hāķ
 haķm itdi zāt-ı pākīñ ile fenn-i
 bi‘seti

fahr-ı enbiyā:

1. fahr-ı enbiyā:

Kaside 1

Mısra: 94

Kelime Tipi: -

(Peygamberlerin iftihar

*kaynağı, övünme sebebi olan) Hz.
 Muhammed.*

Leff eyledi dalālet ü buṭlānı
 dünyeden
 Emr-i Hūdāyı neşr idüp ol fahr-ı
 enbiyā

fahr-ı halk-ı dünyā:

1. fahr-ı halk-ı dünyā:

Kaside 3

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

*Dünya
halkının/yaratılmışların
övüncü. (Hz. Muhammed [s.a.v.]).*

Resül-i Hażret-i Mevlâ şeff'-i rüz-i
ceza
Güzide kân-ı 'atâ fahr-ı halk-ı
dünyâdır

fahr-ı kerem-gürâvî:

1. fahr-ı kerem-gürâyî:

Kaside 11

Mısra: 46

Kelime Tipi: -

*Cömertliği elinde tutanların
övüncü.*

Dâver-i Cem-fer-i dâdâr-ı salâbet-
güster
Kışver-ârâ-yı hüner fahr-ı kerem-
gürâyî

fahr-i rüsûl:

1. fahr-i rüsûl:

Kaside 1

Mısra: 82

Kelime Tipi: -

*Peygamberlerin övüncü (Hz.
Muhammed).*

hürşîd-i sümme denâ şâhib-i livâ
Fahr-i rüsûl habîb-i Hudâ
seyyidü'l-verâ

fahr-ı rüsûlün:

1. fahr-ı rüsûlün:

Tarih 46

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Peygamberlerin övüncü (Hz.
Muhammed).*

hırka-i pâkine yüz sürmege Fahr-ı
rüsûlün
Olıcak 'izzet-ile Ruhsat-ı
şâhenşâhî

fâhte-veş:

1. fâhte-veş:

Gazel 166

Mısra: 6

Üveyik kuşu gibi.

O serv-kad yine şefkat-hırâm-meyl
olmaz
Enîni fâhte-veş tavk-ı gerden itsem
de

2. fâhte-veş:

Kıt'a 4

Mısra: 4

Üveyik kuşu gibi.

O serv kıddine şefkat hırâm-ı meyl
olmaz
Enîni fâhte-veş tavk-ı gerden itsem
de

fâide gör:

1. fâide gör:

Muamma 10

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Faydalanmak, yarar görmek.

Öpmek için leb-i la'line virüp bir
gevher
Bârî hem fâide gör hem ana servet
göster

fâ'ik kılsañ:

1. fâ'ik kılsañ:

Rûbai 3

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Üstün kılmak.

Ey kâş beni cefâña lâyıq kılsañ
Dil-dâdelerîñ içinde fâ'ik kılsañ

fâ'il olduğın:

1. fâ'il olduğın:

Kaside 1

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

Yapan, işleyen kimse olmak.

Mef'ûlün eyle tâ'ati tâ naşb-ı nefis
idüp
Ref' ola fâ'il olduğın ef'âl-i bed-
nümâ

fâil-ı müşkıl-küşâ:

1. fâil-ı müşkıl-küşâ:

Kaside 8

Mısra: 55

Kelime Tipi: -

Zorlukları gideren.

Odur ol fâil-ı müşkıl-küşâ nıhrîr-i
'âlem kim
Sezadır dergehîniñ İbn-i hâcib olsa
der-banî

fâ'ili olduñ:

1. fâ'ili olduñ:

Kaside 1

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

İşleyen, yapan, eden.

Olduñ mübâlağayla nice işm fâ'ili
Cürmüñ muşâğğarıñ dañi tasğîr kıl
dilâ

fakr u fenâdır:

1. fakr u fenâdır:-dır

Lugaz 10

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

Fakirlik ve yokluk.

şüreti fakr u fenâdır ekser
Mevlevî gibi gehî hırka geyer

fakr-ı fenâ:

1. fakr-ı fenâ:

Gazel 92

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Allah'ın varlığında yok olma
yoksulluğu.*

Bulup tereffuhi çün nîstide
hestiden
Gınâyı fakr-ı fenâyâ değışmiyor
musuñuz

fâli ider:

1. fâli ider:

Gazel 205

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Uğur; birtakım usullerle
insanların talihi ya da geleceğı
hakkında bir şeyler belirlemek,
söylemek.*

Olan kârında bî-fıkr-i me'âd ol
bû'l-hevesdir kim
İder etvâr-ı dehre bâzî-i etfâlden
fâli

fâlim:

1. fâlim:

Tarih 45

Mısra: 18

*Çeşitli şeylere bakarak
gelecekte olacaklar hakkında
anımlar çıkarma, gaipten haber
verme.*

Ki ya'ni nass-ı Âteynâhü Hükmen
olmağın zâhîr
Bi-hamdî'llâh fâlim 'ayn-ı hikmet
geldi hoş geldi

fârâbî:

1. fârâbî:

Gazel 190

Mısra: 2

870-950 yılları arasında

*yaşamış ve Aristo felsefesinin
İslâm âleminde yayılmasına hizmet
etmiş Türk filozofu. Aristo'nun*

felsefî sözlerini Araplar arasında yaygınlaştıran bu filozoftur.

Virse kânûn şafâ üzre rebâba tâbı
Cân bulup muṭribe reşk eyler idi
Fârabî

farah-âver:

1. farah-âver:

Kaside 12

Mısra: 78

Ferahlık veren.

Benim ol bağçe-i mu'cize-tarh-ı
güftâr
Ki müseddeslerim anda farah-âver
lâle

fark eyler:

1. fark eyler:

Lugaz 8

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ayırt etmek, fark etmek.

'Aceb ki meyyiti haydan görünce
fark eyler
Suâl olunsâ pes-i perdeden neler
söyler

fark-ı zevk-i vaşl u hecr itmez:

1. fark-ı zevk-i vaşl u hecr itmez:

Gazel 68

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Ayrılık ile kavuşmanın zevki
fark etmez.*

Es'adâ germiyyet-i dîdârda nâ-bûd
olan
Fark-ı zevk-i vaşl u hecr itmez
hemân hayrân olur

fart-ı niyâzımla:

1. fart-ı niyâzımla:

Gazel 140

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yalvarmanın çokluğu.

Muhassal tünd-hû kıldım seni fart-ı
niyâzımla
Rûsûm-ı cevri güyâ ey vefâ-
düşmen ben öğretdim

fart-ı sühan:

1. fart-ı sühan:

Gazel 155

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sözün aşırısı.

Değil fart-ı sühan vüs'at-kün-i
tengî-i fem zirâ
Halel-nâ-yâbdır lafz-ı basît ifrât-ı
ma'nâdan

fart-ı sühan olmaz:

1. fart-ı sühan olmaz:

Gazel 89

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sözün aşırısı olmama.

Şıgımaz dehen-i tengine elfâz anıñ
çün
Ol gönça-i ne-ş'küftede fart-ı
sühan olmaz

fart-ı temeddüh-kârî kıl:

1. fart-ı temeddüh-kârî kıl:

Kaside 11

Mısra: 97

Kelime Tipi: -

Aşırı derecede kendini övmek.

Es'adâ kılma yeter fart-ı
temeddüh-kârî
Nîk-fehmîdeye şâyeste değil
gırrâyî

fart-ı vüdd:

1. fart-ı vüdd:

Gazel 164

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Dostluğa, muhabbete yakın
etmek, yaklaştırmak.*

Gehî pür-çîn olup eyler harâb-âbâd
dünyâyı
Gehî izhâr ider 'uşşâk-ı zâra fart-ı
vüdd ebrû

fârûk-reviş:

1. fârûk-revişsin:-sin

Kaside 11

Mısra: 83

Hız.Ömer'in yolundan

*giden.(Faruk: Hz. Ömer'in lakabı:
"Ayrılan" anlamına gelen kelime
hakkı hak olmayandan, batıldan
ayırması ve çok âdil olması
sebebiyle Hz. Ömer'in lakabı
olmuştur.).*

Sen o Fârûk-revişsin ki nesîm-i
'adlîñ

Dâd-zâr itdi kühen bağçe-i dünyâyı

farzâ:

1. farzâ:

Tarih 41

Mısra: 8

Diyelim ki, farz edelim ki.

Sinimmâr-ı hayâl inşâ için bir
böyle kasr-ı nev
Esâs-ı zîb-sâzın şöyle tertîb itse
kim farzâ

2. farzâ:

Tarih 41

Mısra: 15

Diyelim ki, farz edelim ki.

Müşâkıl olsa da farzâ Havernaqla
İrem aña
Yine illâsı vardır gayri olmaz
böyle müstesnâ

farz-ı 'avn-ı hâs u 'âm ednâ vü â'lâdır:

1. farz-ı 'avn-ı hâs u 'âm ednâ vü â'lâdır:

Tarih 24

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

???

Heme yâri kılup tevîk Bârî yaveri
olsun
Du'âsı farz-ı 'avn-ı hâs u 'âm ednâ
vü â'lâdır

fasl-ı hitâb-ı risâleti:

1. fasl-ı hitâb-ı risâleti:

Kaside 1

Mısra: 89

Kelime Tipi: -

Peygamberlik sözünün vakti.

Vasl itdi Hâkka fasl-ı hitâb-ı
risâleti
Ümmetlerini kılmağ için mazhar-ı
'atâ

fass-ı hâtem-âsâ:

1. fass-ı hâtem-âsâ:

Tarih 44

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Mühür gibi yüzük.

Bir cây-gâh-ı ra'nâ lutf itdi kıldı
i'tâ
Kim fass-ı hâtem-âsâ reşk-âver-i
e'âlî

fass-ı melâhat:

1. fass-ı melâhat:

Gazel 183

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Güzellik yüzüğünün taşı.

Fermān-ber itdi Es'ad o şeh dehri
zîb idüp
Mihr-i fûrûğ fass-ı melâhat
benânına

fass-ı nigîn:

1. **faşş-ı nigîn:**
Gazel 36
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Yüzük taşı.

Dâğ-ı derûn şöhret-i şâne medâr
olur
Faşş-ı nigîn hakk ile gör nâmdâr
olur

fass-ı nigîn olmak:

1. **fass-ı nigîn olmak:**
Gazel 118
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Yüzük taşı olmak.

İderdim zîb-i engüş-i tahayyül
Halka-i çeşmim
Medâr-ı cezb olaydı şîşeden fass-ı
nigîn olmak

fâzıl:

1. **fâzıl:**
Kaside 8
Mısra: 47
*Alicenaplık ve cömertlik,
iyilik, lütuf, kerem.*

Veliyy-i ni'met-i 'âlem hümâm ü
fâzıl u eflâm
Le'âlî-i girân-mikdâr 'ilm ü 'iffetiñ
kânı

fazîlet:

1. **fazîlet:**
Tarih 5
Mısra: 11
Güzel ahlak, erdem, iyi huy.

Muhassal bu fazîlet istikâmet fitnat
u 'iffet
Ezelden hilkatinde çâr-'unsürdür
anıñ güyâ

2. **fazîlet:**
Tarih 41
Mısra: 50
Güzel ahlak, erdem, iyi huy.

Ne mahdûm-ı zekâ-mersûm
k'olmuş bende-i tab'ı
Necâbet ma'rifet fitnat fazîlet
mekrûmet takvâ

fazl u 'irfân:

1. **fazl u 'irfân:**
Kaside 8
Mısra: 44
Kelime Tipi: -
Hüner ve marifet.

Bu halet şanmañız âsâr-ı feyz-i
nevbañârîdir
Ki tervîh ide mevcudata böyle fazl
u 'irfânı

fedâ-yı dil ü câna:

1. **fedâ-yı dil ü câna:**
Gazel 169
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Canı ve gönlü feda etmek.

Bir kerre kemer gibi sarılsam o
miyâna
Bel bağlar idim yâre fedâ-yı dil ü
câna

fehmi eyle:

1. **fehmi eyle:**
Tahmis 2
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Anlamak.

Vücûduñ hilkatın fikr eyle ger
insân-ı kâmilseñ
Muhîr-i bañr u ber bir zerredir
fehmi eyle 'âkilseñ

fehmi id:

1. **fehmi id:**
Gazel 184
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
*Anlamak, idrak etmek,
kavramak.*

hüsni tertîb-i dür-i dendân-ı yâri
görmeyen
Fehm ider mi lafz-ı nazmıñ Es'adâ
ma'nâsına

2. **fehmi id:**
Kaside 11
Mısra: 30
Kelime Tipi: -
*Anlamak, idrak etmek,
kavramak.*

O bütün şekli girîbânına olmaz
nigerân
Fehm iden şüret-i ma'nâ-yı müfâd-
ı lâ'yı

fehmi itdim:

1. **fehmi itdim:**
Gazel 125
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Anlamak, düşünmek.

Revnağ-ı bezm-i rakîb olmak mı
yohsa niyyetiñ
Ey cefâ-cü böyle fehmi itdim
şitâbından seniñ

fehmi kıl:

1. **fehmi kıl:**
Lugaz 16
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
*Anlamak, idrak etmek,
kavramak.*

Harf-i sanîsi anıñ zâhîrdir
Fehm kıl kim didim ol harfî saña

fehmi-âşinâ-yı harf-i nâz olan:

1. **fehmi-âşinâ-yı harf-i nâz olan:**
Gazel 157
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Naz sözünün anlamını bilmek.

Olan fehmi-âşinâ-yı harf-i nâz ol
çeşm-i pür-güdan
Niyâza her nigâhın bir zebân eyler
tekâpüdan

fehmi-i mantûk:

1. **fehmi-i mantûk:**
Gazel 168
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Sözün anlaşılması.

Tevâfukdur haqîkat muzher u
muzmerde bâ-ihlâs
Olur mâni 'ibârât-ı mecâzı fehmi-i
mantûka

felâh:

1. **felâh:**
Gazel 26
Mısra: 6
Kurtulma, selamet.

Bir nigâh-ı pür-füsûnı 'âlemi târâc
ider
Milket-i şabr-ı dil ü câna ne
mümkindir felâh

felâtun-fikr:

1. felātūn-fikr:

Tarih 24

Mısra: 13

Felātun düşüncesi (MÖ.427-347 yılları arasında yaşamış antik Yunan filozofu).

Felātūn-fikr Risto-re'ydir tedbīr-i milketde
Dem-i rezm-i 'adūda Rüstem-i meydān-ı heyçadır

feleg:

1. felegiñ:-in

Gazel 84

Mısra: 3

Devamlı şikâyet edilen kader, baht, talih.

hayāl-i hatt-ı 'izārınla āh idüp felegiñ
Beyāz-ı Şafha-i hürşidini tebāh ideriz

felek:

1. felekde:-de

Gazel 6

Mısra: 5

1. devamlı şikâyet edilen kader, baht, talih (olumsuz bağlamda) | dünya 2. gökyüzü.

Felekde gün gibi noķşanı aşikāre iken
Ne yüzle eyleye nezzāre māhtāb saña

2. felege:-e

Gazel 8

Mısra: 7

1. devamlı şikâyet edilen kader, baht, talih (olumsuz bağlamda) | dünya 2. gökyüzü.

Peyveste olmada felege āh u vahimiz
Hāl-i dil-i nizārı duman söylerim saña

3. felegiñ:-in

Gazel 12

Mısra: 1

1. devamlı şikâyet edilen kader, baht, talih (olumsuz bağlamda) | dünya 2. gökyüzü.

Felegiñ vaż'-ı şütür-kürbesine olma ke 'īb
Külle-mā kadderehū'r-Rabbu leke fehve yuşīb

4. felekde:-de

Gazel 14

Mısra: 2

1. devamlı şikâyet edilen kader, baht, talih (olumsuz bağlamda) | dünya 2. gökyüzü.

Dil-i şafın fūrūg-ı mihri-le tenvir ider mehtāb
O tābişle felekde 'ālemi şeb-gūr ider mehtāb

5. felekde:-de

Gazel 14

Mısra: 5

1. devamlı şikâyet edilen kader, baht, talih (olumsuz bağlamda) | dünya 2. gökyüzü.

Felekde gāh bedr ü geh hilāl oldığına bādī
'İzār u ebruvānıñ şeklini tasvīr ider mehtāb

6. felek:

Gazel 101

Mısra: 6

1. Gökyüzü, semâ. 2. Dünya, âlem, devran. 3. Gök katlarında yer alan yıldızların insan kaderi üzerinde yaptığı kabul edilen etki, kadere hâkim olduğuna inanılan güç, tâlih, baht.

Şebihdir türe-i hicrân u tâb-ı vaşla bu gerdış
Şeb ü rûzı felek ol vaż' için güyā mişāl itmiş

7. felegin:-in

Gazel 189

Mısra: 10

1. Gökyüzü, semâ. 2. Dünya, âlem, devran. 3. Gök katlarında yer alan yıldızların insan kaderi üzerinde yaptığı kabul edilen etki, kadere hâkim olduğuna inanılan güç, tâlih, baht.

'Āleme zevk dil-i 'āşıka feyz-efzâdır
Felegin her dem-i eşhârına mā-şā'allāh

8. felek:

Kaside 8

Mısra: 70

1. Gökyüzü, semâ. 2. Dünya, âlem, devran. 3. Gök katlarında yer alan yıldızların insan kaderi üzerinde yaptığı kabul edilen etki, kadere hâkim olduğuna inanılan güç, tâlih, baht.

Görüp nazm-ı belâgat-tābımı tahrīr için her gün
Felek der-pış ider zer-Şafha-i mihr-i dirahşānı

9. felekde:-de

Lugaz 9

Mısra: 7

1. Gökyüzü, semâ. 2. Dünya, âlem, devran. 3. Gök katlarında yer alan yıldızların insan kaderi üzerinde yaptığı kabul edilen etki, kadere hâkim olduğuna inanılan güç, tâlih, baht.

Felekde iki olsa mihr-i rahşān
Bu iki murgı dirdim ana yek-sān

10. felek:

Nazm 30

Mısra: 3

Ālem, dünya, gökyüzü, baht, talih.

Süreyya gibi dilber cem' idüp ol çün felek lâbis
Seriyyü' l-hāl ol ey dil var mı kem-nām olmağa bā'ış

11. felek:

Gazel 118

Mısra: 1

(Ar.) Gökyüzü, semâ II. Dünya, âlem, devran.

Neden erbāb-ı dāniş ey felek pest ü hazīn olmağ
Zühal-veş tâli'-i kem-māyegān bālā-nişin olmağ

12. felekde:-de

Gazel 121

Mısra: 2

(Ar.) Gökyüzü, semâ II. Dünya, âlem, devran.

Sipihri-i miñnetim ammā ki mihr-i şu'le-tābım yok
Felekde ya'nı bir mihr ü şeh-i 'ālī-cenābım yok

13. felek:

Gazel 161

Mısra: 9

(Ar.) Gökyüzü, semâ II. Dünya, âlem, devran.

Felek de görse mihr-i rüyūnı bir kerre haşretle
Der-āğūş-i māha Hāle haşr itmezdi āğūşın

14. felekde:-de

Gazel 180

Mısra: 6

(Ar.) Gökyüzü, semâ II. Dünya, âlem, devran.

Şu'a'ı gibi düşerdi zemīne mihr-i semā
Felekde görse 'izārın bu istināre ile

15. **felek:****Kaside 11**

Mısra: 92

(Ar.) Gökyüzü, semâ II.

Dünya, âlem, devran.

Ben o nessâc-ı bihîn kâle-i nazmım
ki seza
Ursa gül-gonça-i mühriyle felek
tamgâyı

felek-i vâlâ:1. **felek-i vâlâ:****Kaside 11**

Mısra: 74

Kelime Tipi: -

Yüce felek.

Şerer-i mihçe-i na'li olup peyveste
Ravza-i nergis ider nüh felek-i
vâlâyı

felek-pâve:1. **felek-pâve:****Tarih 39**

Mısra: 25

Felek kadar yüksek mertebeli,
yüce rütbeli.

O düstür-ı girân-mâye felek-pâve
hümâ-sâye
İder her sâlin irdikçe bahâr-ı feyz-
âsarı

fem:1. **femleri:****Beyit 10**

Mısra: 2

Ağz.

Gözden akıtdı jâle gibi gerçi
nemleri
Açdı hevâ-yı aşk çü gül-gonça
femleri

2. **femin:-iñ****Gazel 38**

Mısra: 1

Ağz.

Hande-rîz olsa ne dem gonca
femin hoş-ter olur
İmtizâc-ı leb-i la'li'le o gül-şekker
olur

3. **femdir:****Gazel 48**

Mısra: 1

Ağz.

Hayâli 'âşıkîñ bûs-i ruğ-ı gül-
fâmdır femdir

Harîşân-ı menâle dâimâ evhâm
dirhemdir

4. **fem:****Kaside 7**

Mısra: 17

Ağz.

Fem gonça turre sünbül ü had lâle
kad nihâl
Ruhsâr verd-i âl ü beden yâsemîn
ola

fem-i mevhûmı:1. **fem-i mevhûmı:****Gazel 91**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kuruntu dudağı.

İtmem tekellüm ol fem-i mevhûmı
yâdsız
Mümkün vücûd yok 'ademe
istinâdsız

fem-i teng:1. **fem-i teng:****Gazel 105**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Dar, küçücük ağız.

Es'ad fem-i tengine söz olmazken
o şuhuñ
Ta'bîr anı kılık-i sülhan-icâdına
maşûş

fen:1. **fende:-de****Tarih 5**

Mısra: 9

Hüner, mârifet, sanat.

Nazar îrâd idüp her fende 'Aynîye
göz açdırmaz
İder mantûk-ı İbn-i Hâcibi ebrû ile
îmâ

fenâ:1. **fenâya:-y, -a****Gazel 99**

Mısra: 8

Fani, geçici, sonu olan.

Rahm itmez ol perî ne kadar girye
eyleseñ
Eşkinle virme milket-i şabriñ
fenâya kes

2. **fenâ:****Tarih 12**

Mısra: 2

Fani, geçici olan. II Dünya.

'Afife Kadın ol verd-i nihâlistân-ı
'iffet kim
Fenâ bağından itdi rihlet-i gülşen-
geh-i 'ukbâ

3. **fenâyı:-y, -ı****Gazel 30**

Mısra: 8

Geçici olan, ölümlü. II Dünya
hayatı.

Seniñ de cünbüşüñ emre menûñ
olmağla 'âlemde
Kıyâs eyle fenâyı kendiñe
eşbâhdan ey çarç

fenâ-resîde olup:1. **fenâ-resîde olup:****Gazel 141**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kulun benliğinin Allah'ın
varlığında yok olması.

Âhîr fenâ-resîde olup emr-i kâinat
Eyler hitâma vaz'-ı debîr-i ezel
kalem

fenâ-yı 'âleme:1. **fenâ-yı 'âleme:****Gazel 49**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Dünya hayatının geçiciliği.

Keşret fenâ-yı 'âleme 'illet değil
midir
'İlet delîl-i müşbit-i vahdet değil
midir

fen-i hilede:1. **fen-i hilede:-de****Gazel 124**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Hile sanatı.

Nice bahs ide fen-i hilede şûr ü
fitene
Sihre şad-mes'ele-âmûz-ı füsündür
ğamzeñ

fen-i pür-'ukde-i işkâl:1. **fen-i pür-'ukde-i işkâl:****Gazel 139**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Anlaşılması güç düğümlerle
dolu ilim.

Açup ey mäh bir şeb Mebhâş-i
gîsü-yı pür-pîçîn
Fen-i pür-'ukde-i işkâl iken çok
kâl ü kıl itdim

fenn-i belâgatdir:

1. fenn-i belâgatdir:

Gazel 44

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Belagat ilmi.

Ruhuñ bir nüsha-i i'câz-peymâ-yı
melâhatdır
Rumûz-ı nâzî şerh eyler hatıñ
fenn-i belâgatdır

fenn-i bi'set:

1. fenn-i bi'set:

Kaside 4

Mısra: 66

Kelime Tipi: -

Bi'set feni. (Ar. bi'set) Allah tarafından bir peygamberin halkı dîne dâvet etmek için gönderilmesi [Özellikle Hz. Muhammed için kullanılır].

Sensin o fahr-ı 'âlemiyân kim
Cenâb-ı Hâk
hatm itdi zât-ı pâkiñ ile fenn-i
bi'seti

fenn-i 'irfan:

1. fenn-i 'irfan:

Kaside 8

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Bilme, anlama ilmi.

Müderris eyledi anda nemâ-yı
feyz-bağış kim
kıla tullâb-ı ezhâra ifâde fenn-i
'irfanı

fenn-i nizâm:

1. fenn-i nizâm:

Kaside 10

Mısra: 51

Kelime Tipi: -

Ölçü, uygunluk ilmi.

Re'yi kütüb-i müntehabı fenn-i
nizâmın
îmâsı delâlet-kün-i ma'nâ-yı
kalemdir

fer virdi:

1. fer virdi:

Tarih 35

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
*Aydınlatmak, ışık vermek;
mutluluk vermek, ferahlık vermek.*

Cenâb-ı pâdişeh-i heft-kişver-i
'âlem
Ki tâb-ı şevketi fer virdi mihr-i
rahşâna

ferâgat:

1. ferâgat:

Gazel 146

Mısra: 1

Vazgeçme, el çekme.

O şûha seyr-i gülşenden ferâgat
gelmesün gelsün
'îzâr-ı âline gülden hacâlet
gelmesün gelsün

2. feragat:

Kaside 8

Mısra: 37

El çekme, vazgeçme.

İdüp mâ-lâ-yüsag dersin feragat
dest ü sahralar
Edeb tahsil idüp şimdi okur emsâl-
i meydânı

ferah:

1. feraha:

Gazel 54

Mısra: 9

*Hoşa giden bir halden
duyulan zevk, gönül açıklığı,
sevinç, sevinme.*

Her zıll-ı şâhı bir feraha dâl
nağliniñ
Ser-tâ-be-pâ neşât bu câyın orası
var

ferah-âbâd:

1. ferah-âbâd:

Kaside 9

Mısra: 37

*Ferah yer. Ayrıca İstanbul'un
Vefa semtindeki Ferahâbâd
Köşkünün adı.*

İdüp mağarrını sultân-ı gül Ferah-
âbâd
O demde her birine virdi bir
mahall-i karâr

ferah-âver:

1. ferah-âver:

Kaside 12

Mısra: 38

Huzur getiren.

Deşt-i şîrîn-i melâhatda mı bitdi
bilmem
Oldı hem neş'e-fiken hem ferah-
âver lâle

ferah-encâm olmaz:

1. ferah-encâm olmaz:

Gazel 76

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ferah son, huzurlu son.

Tâlib-i vaşla hamûşî ferah-encâm
olmaz
Rûze-i nâfileniñ âhîri bayram
olmaz

2. ferah-encâm olmaz:

Nazm 10

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ferah son, huzurlu son.

hasret-i bî-hude-hâhiş ferah-encâm
olmaz
Rûze-i nâfileniñ âhîri bayrâm
olmaz

ferah-resân ol:

1. ferah-resân ol:

Gazel 166

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ferahlığa, sevince erişmek.

Ferah-resân olamam şevki mesken
itsem de
Neşât-ı nev bulamam hûsı mülde
itsem de

ferah-zâ-vı kalem:

1. ferah-zâ-yı kalem:

Kaside 10

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kalemin ferahlık vermesi.

Ol nükte ki tahîrî ferah-zâ-yı
kalemdir
Şâdî-fiken-i hâtır-ı sevdâ-yı
kalemdir

ferâmûş:

1. ferâmûşın:-ın

Gazel 161

Mısra: 6

Unutma, hatırdan çıkarma.

Bu deñlü nâlesin murg-i bahâr
itmezdi pey-der-pey
Hazân olup çemende gülleri bilse
ferâmûşın

ferāmūs idemem:**1. ferāmūs idemem:****Muamma 18**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Unutamamak.

Hiç ferāmūs idemem bir vech ile
eltāfiñi
Eylere m kalb ile de bī-had edā
evsāfiñi

ferd:**1. ferd:****Gazel 134**

Mısra: 6

Fert, kişi, birey.

Bu nāz u 'işve bu hüsn ü bahā ile o
perī
'Aceb mi ferd iken efrādi cem'e
olsa Mişāl

2. ferd:**Muamma 6**

Mısra: 1

Fert, kişi, birey.

Bendedir cem'-i keder bir ferd yok
böyle sabūr
İderek dil şabr-ı Eyyüb ola āhır
pür-sürür

ferhād:**1. ferhād:****Gazel 200**

Mısra: 8

*Fars kökenli Hüsrev ü Şîrîn
ve Ferhād ü Şîrîn aşk hikâyelerinin
erkek kahramanı.*

Olmağda küh-düz-ı cefā āh-ı tîşe-
kār
Şîrîn hevā-yı 'aşğda Ferhād olam
gibi

2. ferhāda:-a**Gazel 135**

Mısra: 4

*"Ferhat"; Ferhat ile Şîrîn
hikâyesinin erkek kahramanıdır.*

Pîrân-ı 'aşğ dâmenin al destîfe dilā
Ferhāda ta'ne-zen reh-i nev İhtiyār
kıl

ferhād-ı tab'ı:**1. ferhād-ı tab'ı:****Tarih 39**

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

*Mizacı Ferhad gibi olan II
Aşık.*

Nezāre eylemez Ferhād-ı tab'ı
degme Şîrîne
Görüp şad nāz-dār u nāz-perver
nāzenin yārı

ferhunde:**1. ferhunde:****Kaside 6**

Mısra: 1

Kutlu, mübarek, uğurlu.

Zihî ferhunde dem zîbende eyyām-
ı şeref-perver
Ki hengām-ı bahara düşdi 'îd-i
meymenet-güster

**ferîdün-haşem-i pâdişeh-i
devrân:****1. ferîdün-haşem-i pâdişeh-i
devrân:****Kaside 12**

Mısra: 63

Kelime Tipi: -

*Devrin pâdişahının Feridun
(gibi) haşmeti.*

O Ferîdün-haşem-i pâdişeh-i
devrânın
Ola şâyân-ı nigâh-ı keremi ger lāle

fermân:**1. fermânsız:-sız****Gazel 90**

Mısra: 4

Emir, buyruk, hakimiyet.

Taleb-ḥāh olma ḥaṭṭı gelmedikçe
nazra-i rûyın
Nice taḥşîl olunsun nağd-i ḥüsn-i
yār fermânsız

2. fermân:**Tarih 30**

Mısra: 10

(Ar.) Emir, buyruk.

Bir sabā-seyr keşti-i pâkiñ
kıldı inşādına bu dem fermân

fermân-ber it:**1. fermân-ber it:****Gazel 183**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Aldığı emri yerine getiren
olmak.*

Fermân-ber itdi Es'ad o şeh dehri
zîb idüp

Mihr-i fîrûğ fass-ı melâḥat
benânına

fermân-berî:**1. fermân-beriden:****Tarih 29**

Mısra: 15

Aldığı emri yerine getiren.

İ'tizāl üzre olup fermân-beriden
güyyiā
Gerçi göstermişdi tavr-ı serkeşī
İrāniyān

fermân-ı celîl-i şāhî:**1. fermân-ı celîl-i şāhî:****Tarih 46**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Pâdişahın yüce buyruğu.

Dergeh-i devletiniñ bendelerine
Es'ad
Oldı târîh bu fermân-ı celîl-i şāhî

fermân-ver-i iclāl ol:**1. fermân-ver-i iclāl ol:****Tarih 1**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yüce hükümdar olmak.

Hamdüli'llāh yine fermân-ver-i
iclāl oldı
Mihr-i ikbālî kılup zîver-i engüşt-i
'atā

ferra:**1. ferrā:****Tarih 35**

Mısra: 18

Kürkçü kimse.

Cebîn-sāyî hasiri olup o dergāhın
Bırakdı postını Ferrā kenāra pîrāne

ferruh-terîn:**1. ferruh-terîn:****Kaside 8**

Mısra: 3

Daha kutlu. II Daha sevinçli.

Zihî ferruh-terîn evkāt-ı feyż-ā-
feyż-i ihya kim
Çemān oldı çemen-zār 'āleminiñ
naḥl-i bî-cānı

fersā-rûvuz:

1. **fersā-rüyuz:****Gazel 87**

Mısra: 12

*Solgun, yıpranmış yüz.*Olmağa nâil-i yek-büs-ı nişân-ı
pâyıEs'adâ sâye gibi her yere fersâ-
rüyuz**ferside:**1. **ferşide:****Tarih 40**

Mısra: 13

*Döşemek.*Sezâdır eylese nessâc-ı pîr-i çarh
ferşide
Bu kaşr-ı dil-küşâyâ atlas-ı gerdün-
ı vâlâyı**ferside kıl:**1. **ferşide kıl:****Tarih 11**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Döşemek.*Reh-i semend-i hümayûna kıldı
ferşide
Sitebrağ-ı dil ü cânın o vâsıf-ı vâlâ**fersude id:**1. **fersude id:****Kaside 5**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Eskitmek, yıpratmak.*Demidir rüy-i siyahı idelim fersude
Hâk-i râh-ı der-i gencîne-i lutf u
cüda2. **fersude id:****Kaside 5**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Eskitmek, yıpratmak.*Kîmyâ-yı rehine cismi idüp
fersude
Zer-nişân eyleyelim bu ten-i hâk-
âlûde**fersüde-i hâk-i râh:**1. **fersüde-i hâk-i râh:****Kaside 5**

Mısra: 39

Kelime Tipi: -

*Yolunun toprağında eskimiş,
aşınmış.*Mihr ider rüyûnı fersüde-i hâk-i
râhıñ
Cân atar olmağa kandil-i der-i
dergâhıñ**fervâd:**1. **fervâdın:-ın****Rûbai 4**

Mısra: 1

*Bağırıp çağırma, yüksek sesle
yardım istemek.*Ey âh-ı şerer-feşân nedir feryâdın
Kimdir ki 'aceb bu vech ile üstâdın2. **fervâda:-a****Lugaz 11**

Mısra: 11

*Bağırıp çağırma, inleme.*Ne dem âgâz iderse feryâda
Getürür eski demleri yâda3. **fervâdın:-ı, -n****Gazel 137**

Mısra: 8

*Haykırış, çılgılık, figan.*O deñlü süz-ı nâr-ı 'aşk u miñnet
var ki savtında
Gülü pür-tâb u handân eyledi
fervâdın ey bülbül**fervâd-ı âteş-zâd:**1. **fervâd-ı âteş-zâd:****Gazel 145**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Ateşten doğan figan.*Olup pür-çîn cây itmiş miyân-ı
hârda güller
Girizândır meger feryâd-ı âteş-zâd
bülbülden**fervâd-ı büm-ı nefsimi:**1. **fervâd-ı büm-ı nefsimi:-im, -i****Gazel 2**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Nefis ülkesinin bağırışları.*Gülzâr-ı ma 'rifetde zebânım idüp
hezâr
Feryâd-ı büm-ı nefsimi hâmüş kıl
baña**ferzâne:**1. **ferzâne:****Gazel 175**

Mısra: 5

*Alim, bilgin.*Binüp o şâh-ı hüsn esb-i nâza
ferzâne
Düşer rikâbına rûh-ı cihân
piyâdelige2. **ferzâne:****Gazel 194**

Mısra: 5

*Alim, bilgin.*Ol esb-i rân-ı 'işveyi ferzâne
görseler
Fi'l-Hâl olurdu şâhlar anıñ piyâdesi**fesâd-âlûd:**1. **fesâd-âlûd:****Gazel 26**

Mısra: 9

*Fesada karışmış.*Bâtını Es'ad riya ile fesâd-âlûd
iken
Ehl-i zerkiñ hey'et-i kâbüsü kesb
itmez salâh**fesâhat:**1. **feşâhatla:-la****Kaside 1**

Mısra: 78

*Açık, anlaşılır, güzel konuşma
kabiliyeti.*Başla belâgat üzre me'ânî-i
mu'cize
Bulsun bu nev nesîd feşâhatla
intiha**feşân-ı hâtır-ı 'âşıkda:**1. **feşân-ı hâtır-ı 'âşıkda:****Gazel 40**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Aşığın gönlüne saçmak.*Bî-hüde sanmañız nigeñ-i hışmın
ol bütün
Tigın feşân-ı hâtır-ı 'âşıkda tîz ider**fesh ü nesh kılma:**1. **fesh ü nesh kılma:****Gazel 54**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Hükmi bozmayı ve
kaldırmayı kabul etmek.*Ta'lik-i 'azm eyle aña kılma fesh ü
nesh
Bak şevk ü zevk-i nevle mürekkeb
likâsı var**feth eyler:**

1. feth eyler:

Gazel 25

Mısra: 6

Kelime Tipi: -
Fethetmek.

Hall ider ger rişte-i hâtırdā 'ağd
olsa terah
Hâ'il olmaz dahme feth eyler
Nerîmândır kadeh

feth u zafer:

1. feth ü zafer:

Tarih 21

Mısra: 21

Kelime Tipi: -
Fetih ve zafer.

Didi bir beyt-i dü-târîh bu feth ü
zafere
Şevk ile ez-dil ü cân da'î-i devlet
Es'ad

2. feth u zafer:

Kaside 6

Mısra: 30

Kelime Tipi: -
Fetih ve zafer.

Mehabet püy-gâh-ı rahş-ı ikbâl-i
hümâ-seyri
'Adâlet peyki şefkat bendesi feth u
zafer rehber

feth ü zaferi:

1. feth ü zaferi:

Tarih 8

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
Fetih yapmak ve zafer
kazanmak.

Böyle feth ü zaferi gördi mi çeşm-i
'âlem
İşte târîh-i selef işte guzât-ı 'utağa

feth-i pâki:

1. feth-i pâki:

Tarih 20

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Temiz fetih.

Birer târîh ile her mısra 'ın bu
nazm-ı zîbânın
Didi güş eyleyüp bu feth-i pâki
bende-i Es'ad

feth-ü nusret:

1. feth-ü nusret:

Tarih 29

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Fetih ve zafer.

'İzz-ü şevket zîn-püş-i eşheb-i
ikbâlidir
Feth-ü nusret pîş-gâh-ı 'adline
peyk-i revân

fetîl itdim:

1. fetîl itdim:

Gazel 139

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kandil ve muma konulan,
emdiği yağ ile yanarak çevreyi
aydılatan pamuktan bükülmüş ip
yapmak.

N'ola tâb-ı Çerâğ-ı 'arızın
gitmezse çeşminden
O şem'-i hâne-süz-ı câna
müjgânım fetîl itdim

fetîl-âsâ:

1. fetîl-âsâ:

Gazel 179

Mısra: 3

Fetîl gibi.

Tîr-i müjgânın fetîl-âsâ ko zağm-ı
sînede
Dursun ey âfet meded bir pâre
Allah 'aşkına

fetîle-i dâğ:

1. fetîle-i dâğ:

Gazel 74

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
Yaraların üzerine tedavi
amaçlı konulan fetil.

Zehr olsa ger fetîle-i dâğ itmeziz
gürîz
Zağm-âşinâ-yı tîğ-i ciger-düz-ı
miñnetiz

fettân:

1. fettân:

Gazel 45

Mısra: 10

(Ar.) Çekici, gönül alıcı.

Nigâh-ı kîne-hâh-ı yâre bādî
Es'adâ ancak
O fettân gamzesi âşüb-peymânın
gezendir

fevâvih:

1. fevâvih:

Kaside 8

Mısra: 18

Güzel kokulu şeyler, güzel
kokular, "fâyiha"nın cem'idir.

Şürü' idüp muqaddem nüşha-i
reyhânedden sünbül
Fevâvih ile nefhü 't-tîbe kıldı şimdi
imânı

fevt:

1. fevtine:-i, -n, -e

Tarih 12

Mısra: 5

(Ar.) Bir şeyi bir daha ele
geçmeyecek şekilde kaybetme,
elden kaçırma II. (mec.) Ölüm,
mevt.

Du'â idüp Cenâb-ı hâkka didim
fevtine târîh
'Afife meskenin Firdevs-i a'lâ
eylesün Mevlâ

fevyâz-ı ezel:

1. fevyâz-ı ezel:

Kaside 12

Mısra: 85

Kelime Tipi: -
Sonsuz bereket sahibi (Allah).

Ravza-i şevket ü iclâlini Fevyâz-ı
ezel
İde mer'â-yı gül ü sünbül-i hoş-ter
lâle

fevz:

1. fevzdir:-dir

Kaside 11

Mısra: 5

Bereket, bolluk; huzur, refah,
mutluluk.

Fevzdir nâmiye-bahşende-i gül-
nağl-i hayâl
Fevzdir ravza-i efkâra iden sağkâyî

2. fevzdir:-dir

Kaside 11

Mısra: 6

Bereket, bolluk; huzur, refah,
mutluluk.

Fevzdir nâmiye-bahşende-i gül-
nağl-i hayâl
Fevzdir ravza-i efkâra iden sağkâyî

3. fevzdir:-dir

Kaside 11

Mısra: 7

Bereket, bolluk; huzur, refah,
mutluluk.

Feyzdir güm-şüde-kārende-i tārīk-i derūn
Feyzdir lem'a-fürüzende kılan her cāyı

4. feyẓdir:-dir

Kaside 11

Mısra: 8

Bereket, bolluk; huzur, refah, mutluluk.

Feyzdir güm-şüde-kārende-i tārīk-i derūn
Feyzdir lem'a-fürüzende kılan her cāyı

5. feyẓdir:-dir

Kaside 11

Mısra: 9

Bereket, bolluk; huzur, refah, mutluluk.

Feyzdir saykal-i āyine-i endām-ı sūḥan
Feyzdir rüy-nümāyende iden ma'nāyı

6. feyẓdir:-dir

Kaside 11

Mısra: 10

Bereket, bolluk; huzur, refah, mutluluk.

Feyzdir saykal-i āyine-i endām-ı sūḥan
Feyzdir rüy-nümāyende iden ma'nāyı

fevz alup:

1. feyẓ alup:

Tarih 41

Mısra: 39

Kelime Tipi: **Deyim**

Bir kimsenin bilgi ve maneviyatından yararlanmak; yardım, iyilik görmek.

Muhassal her şüküfe bir sebağdan feyẓ alup yer yer
Bu kāh-i cennet-āsānın iderler midḥatın ifā

fevz-āver:

1. feyẓ-āver:

Kaside 6

Mısra: 20

Bolluk ve bereket getiren.

Çemen pür-sebz ü hurrem gül-sitān handan olup dāim
Nice olmaz bu köhne bağ-ı 'ālem taze feyẓ-āver

fevz-baḥş-ı vakt-i bahar id:

1. feyẓ-baḥş-ı vakt-i bahar id:

Kaside 9

Mısra: 64

Kelime Tipi: -

Bahar vaktinin bolluk vereni yapmak.

Nesīm-i 'atıfet ü cūdını vezān itse
Dem-i şitāyı ider feyẓ-baḥş-ı vakt-i bahar

fevz-efzā:

1. feyẓ-efzādır:-dır

Gazel 189

Mısra: 9

Bolluk, bereket arttıran.

'Āleme zevk dil-i 'āşıka feyẓ-efzādır
Feleğin her dem-i eşhārına mā-şā'allāh

fevz-i 'ālem-güre:

1. feyẓ-i 'ālem-güre:

Kaside 8

Mısra: 45

Kelime Tipi: -

Dünyaya yayılan bereket.

Bu güne feyẓ-i 'ālem-güre bādı var ise oldı
Cenāb-ı Ḥazret-i müftī'l-enām-ı mülk-i 'Osmānī

fevz-i dem-i nevbahār:

1. feyẓ-i dem-i nevbahār:

Kaside 7

Mısra: 85

Kelime Tipi: -

İlkbahar mevsiminin bereketi.

Tā kim güzide feyẓ-i dem-i nevbahār ile
Bu gül-riyāz-ı dehr çü huld-i berin ola

fevz-i envāra:

1. feyẓ-i envāra:

Tahmis 2

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Nurların feyzi/bereketi.

Tecāvüz kıl mecazı bī-ḥaḳīkat düşme efkārā
ḥayālāt-i hevāyī mehbūt olmaz feyẓ-i envāra

fevz-i hudā-dād:

1. feyẓ-i hudā-dād:

Tarih 39

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Allah vergisi bolluk, bereket.

Riyāz-ı dehr olup feyẓ-i hudā-dād ile müstesnā
Vahīd ü bī-'adıl oldı o şevk ile çemen-zārı

fevz-i ilhām-ı ma'ānide:

1. feyẓ-i ilhām-ı ma'ānide:

Kaside 2

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Mana ilhamının bereketi.

Feyẓ-i ilhām-ı ma'ānide ger İşrākiyyūn
Ez-derūn saña mürīd olsalar ey ḥāme seza

fevz-i 'irfan:

1. feyẓ-i 'irfan:

Gazel 69

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

İlim çokluğu (bereketi).

Feyẓ-i 'irfan müşmir eyler gūşışı her kārda
Naḥl sīr-āb olsa elbet bār kendin gösterir

fevz-i maḳdem:

1. feyẓ-i maḳdem:

Kıt'a 2

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) Gelişinin bereketi.

O deñlü lezzet-i nev virdi feyẓ-i maḳdemi kim
Henüz oldı Hisārın kirası sultānī

fevz-i nemā-yı nazmım:

1. feyẓ-i nemā-yı nazmım:

Kaside 7

Mısra: 79

Kelime Tipi: -

Şiirin büyütip geliştiren bereketi.

Feyẓ-i nemā-yı nazmım ile ravza-i sūḥan
Mu'ciz-şüküfe-bāğ-ı belāgat-zemīn ola

fevz-i nevrüz:

1. feyẓ-i nevrüz:

Kaside 12

Mısra: 2
Kelime Tipi: -
*Baharın ilk gününün
feyz/bereketi.*

Yine zîb-âver olup gülşene yer yer
lâle
Feyz-i nevrüz ile Dâğ oldu ser-â-
ser lâle

feyz-i nîsân:

1. feyz-i nîsân:
Kaside 9
Mısra: 31
Kelime Tipi: -
Nisan yağmurunun bereketi.

O denlü kıldı Eşer hâke feyz-i
nîsân kim
hañre-i yem-i bāğ oldu perver-i
ezhâr

feyz-i recâ:

1. feyz-i recâ:
Kaside 11
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Istek feyzi.

Germ idüp feyz-i recâ tab'-ı
Kelîm-âsâyı
Tür-tavr eyledi dîdâr-geh-i
ma'nâyı

feyz-i tecerrüd:

1. feyz-i tecerrüd:
Gazel 40
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
*Her şeyden boş olma, dünya
ile ilişkiyi kesme; soyutlanma,
arınma halinin bereketi.*

Ârâyış-i fenâdan o dil kim gürîz
ider
Feyz-i tecerrüd âyinesin tâb-ñîz
ider

feyz-i zîvâ-bahş-ı sevâd-ı dil:

1. feyz-i zîvâ-bahş-ı sevâd-ı dil:
Kaside 11
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
*Gönlün karanlığına ışık veren
bereket.*

Habbezâ feyz-i zîvâ-bahş-ı sevâd-ı
dil kim
Tâb-ñîz eyledi çün rûz şeb-i
sevdayı

fezâ:

1. fezâsı:-sı
Gazel 54
Mısra: 2
Geniş ova, yer, alan.

Gül mevsiminde Edrineniñ hoş
hevâsı var
Şâdî-fezâ-yı tab' olacak şad fezâsı
var

fezâil:

1. fezâil:
Tarih 41
Mısra: 51
Faziletler.

Mufazzaldır fezâil intisâb-ı savb-ı
pâki-yle
Me'âlî zât-ı 'âlî 'l-'âlî ile buldı
isti'lâ

fezâ-vı dil:

1. fezâ-yı dil:
Gazel 106
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Gönül boşluğu.

Nevbahâr olsa 'aceb mi Es'adâ
bâğ-ı sülhan
Kim fezâ-yı dilde açıldı yine
ezhâr-ı feyz

fezâ-vı fesîh-i gülşen:

1. fezâ-yı fesîh-i gülşen:
Kaside 9
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Gül bahçesinin geniş ovası.

Nesîm-i Şubh fezâ-yı fesîh-i
gülşende
İdince bü-yi bahârı meşâmına îsar

fezâ-vı hevbet:

1. fezâ-yı heybet:
Tarih 39
Mısra: 35
Kelime Tipi: -
Çok geniş ova, arazi.

Fezâ-yı heybetinde her giyeh bir
nîze-i elmas
Zemîn-i devletinde cümle 'âlî-şân
ezhârı

fezâ-vı sînesi:

1. fezâ-yı sînesi:
Lugaz 8
Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Sinenin, bağrın boşluğu.

Anıñ bu halk-ı cihân cümle
mübtelâsıdır
Fezâ-yı sînesi güyâ gümüş ovasıdır

fî:

1. fî:
Gazel 2
Mısra: 9
1. de, harf-i cerr, edât-ı
zarf-ur. fî'l-asl aslında, aslında. fî'l-
cümle hâsıl-ı kelâm. fî'l-hâl der-
akab. fî'l-hakika hakikatte. fî'l-
sebîlî'l-lâh Allah yolunda. fî-mâ-
ba'd bundan sonra, bundan böyle.
fî-nefsî'l-emr nefsi'l-emrde. fîh
onun hakkında, ona dair [terkipsiz
kullanılmaz]: m-ünâzi'ün fîh, mâ-
nahnü fîh. Müennesi "fîhâ"dır. 2.
Baha, bedel. [Bu manada
müvelledir]: fî-i maktû. "Fiyat"
bunun uydurması bir cem'idir.

Nâmım gibi fî 'âlimi de yâ Rab Es
'ad it
İdrâk-i sırr-ı vahdetini hûş kıl baña

fî küllî ân:

1. fî küllî ân:
Tarih 32
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Hatırlama zamanı.

Bînî-i sîmîn-i meh-rüyâna ragmen
güyyiâ
Büy-i eltâf u 'atâ şemm itdirir fî
külli ân

fî 'âl:

1. fî 'âlîñ:-in
Kaside 1
Mısra: 16
İşler, ameller.

Vây hâle ecvef ola diliñ renc-i hûb
ile
'Âsî gibi fî 'âlîñ olup nâkış u hebâ

fî 'âl-i lâhuk:

1. fî 'âl-i lâhuk:
Gazel 168
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Eklenen işler.

Beyâza çekmek isterseñ sevâd-ı
defter-i Hâlîñ
Mükeffir kıl fî 'âl-i lâhukı a 'mâl-i
mesbûka

figân:**1. figân:****Tarih 29****Mısra: 18***Acı ile haykırma.*

Tig-i âteş-tâb-ı kahır-ıyle düşüp cân
havfına
Kâr-ı peygâri o efkâr ile oldı hep
figân

2. figân-ı: -ın**Gazel 53****Mısra: 9***Acı ile bağırıp çağırma,
inleme.*

Ey dil figân-ı eyleme çün bülbül
aşıkâr
Zirâ enîn-i 'aşk-perestân nihân olur

3. figân:**Gazel 116****Mısra: 5***Acı ile haykırma, feryat,
inleme.*

Oldı figân lâzime-i Hâl-i 'âşikân
Şeb-tâ-şabâh nâleler eyler hezâra
bak

figân iderek:**1. figân iderek:****Gazel 54****Mısra: 18****Kelime Tipi: -***Feryat etmek, haykırma.*

Divân-ı şâh-ı verde çıkup dest-i
hârdan
Bülbüllerin figân iderek iştikâsı
var

figân u nâleñi:**1. figân u nâleñi:****Gazel 99****Mısra: 6****Kelime Tipi: -***Feryat ve İnilti.*

Evzâ'-ı rüzgâra hazin olup itme âh
Virme figân u nâleñi bād-ı hevâya
kes

figân u zar:**1. figân u zar:****Kaside 9****Mısra: 85****Kelime Tipi: -***Ağlayıp inlemek.*

Figân u zarı kim eyler bu devr-i
hurremde
İderse bülbül ider âh u nâleyi her
bâr

figân-ı âteşinim:**1. figân-ı âteşinim:****Gazel 58****Mısra: 2****Kelime Tipi: -***Alev inlemesi.*

Dehân-ı nâ-şüküfte gülşen-i
rüyunda bir güldür
Figân-ı âteşinim anda reşk-i savt-ı
bülbüldür

fikr:**1. fikri:-i****Gazel 73****Mısra: 3***(Ar.) Düşünce.*

Fikri her kez güzer eyler hedef-i
cânımdan
Ey kaşı yây hayâl-i nigeñiñ tîr
midir

2. fikri:-i**Tarih 29****Mısra: 8***(Ar.) Düşünce.*

Haq anı bir âsaf-ı 'âlîye tevîk itdi
kim
Re'yi sâ'ib fikri sâkıb 'adle râğıb
bî-gümân

fikr eyle:**1. fikr eyle:****Tahmis 2****Mısra: 11****Kelime Tipi: -***Düşünmek, tefekkür etmek.*

Vücûduñ hilkatin fikr eyle ger
insân-ı kâmilseñ
Muhîr-i baħr u ber bir zerredir
fehm eyle 'âkilseñ

fikr idüp:**1. fikr idüp:****Murabba 1****Mısra: 6****Kelime Tipi: -***Düşünmek.*

Vuşlatıñdır ârzü-kâr oldıgım
Furqatıñdır fikr idüp zâr oldıgım

fikr-i būs-ı la'l:**1. fikr-i būs-ı la'l:****Gazel 93****Mısra: 5****Kelime Tipi: -***Kırmızı dudağı öpmenin
hayali.*

Fikr-i būs-ı la'line mâni' keman
ebrüsüdür
Var mı bir mey kim humârı
olmaya hamyâzesiz

fikr-i dendânîla:**1. fikr-i dendânîla:-iñ, -la****Gazel 114****Mısra: 1****Kelime Tipi: -***(Sevgilinin) İnci tanesi gibi
olan dişlerinin düşüncesi.*

Fikr-i dendânîla cüş itdi sirişkim
her taraf
Dür dilerse çeşm-i eşk-âlûdîma
bağsun şadef

fikr-i dü-çeşm-i fitne-ger-i vār:**1. fikr-i dü-çeşm-i fitne-ger-i
yār:****Gazel 56****Mısra: 5****Kelime Tipi: -***Sevgilinin fitne çıkaran iki
gözünün düşüncesi.*

Fikr-i dü-çeşm-i fitne-ger-i yār ile
müdam
Dîdem hayâl-i tîg-i nigâha niyâm
olur

fikr-i ebruvân:**1. fikr-i ebruvân:****Gazel 24****Mısra: 7****Kelime Tipi: -***Kaşlarının düşüncesi.*

ham kılıp kıddim serim top itdi
fikr-i ebruvân
Cism-i zârım kıldı çevgân-ı
kazâdan daħı kec

fikr-i ebruvânîla:**1. fikr-i ebruvânîla:-iñ, -la****Gazel 119****Mısra: 5****Kelime Tipi: -***Kaşlarının düşüncesi.*

hamîde-kâmet olup fikr-i
ebruvânîla
hayâle döndi dil ey mâh-ı nev hilâl
olarak

fıkr-i ğam-ı âfî:**1. fıkr-i ğam-ı âfî:****Gazel 153**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Geleceğin gamlı düşüncesi.

Kimse fıkr-i ğam-ı âfî ile zâr olmaz
idi
kalsa gerdünün Eşer neşve-i
dürüzından

**fıkr-i gül-berg-i fem-i ma
'dümıdır:****1. fıkr-i gül-berg-i fem-i ma****'dümıdır:****Gazel 21**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin yok denecek kadar
küçük, gül yaprağına benzer
dudağının düşüncesi.*

O yârin fıkr-i gül-berg-i fem-i ma
'dümıdır Es 'ad
Giribân-ı dili hem-heykel-i lâ
itmege bâ'is

fıkr-i güzîn:**1. fıkr-i güzîn:****Tarih 44**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Seçkin düşünce.

Re' y-i rezîni sa'ib fıkr-i güzîni
sâkib
Hemvâre hayra râgıb tab' -ı melek-
hısâli

**fıkr-i ham-der-hamî-i turre-i
pîçide midir:****1. fıkr-i ham-der-hamî-i turre-i
pîçide midir:****Gazel 47**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Kıvrım kıvrım yüze dökülen
saçların bükümlerinin düşüncesi
midir?.*

Rişte-i cânî hayâlât ile pür- 'ukde
kılan
Fıkr-i ham-der-hamî-i turre-i
pîçide midir

fıkr-i hatı:**1. fıkr-i hatı:****Gazel 88**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
*Sevgilinin ayva tüylerinin
düşüncesi.*

Fıkr-i hatı ger tâb-ı ruhın koymasa
dilde
Zîrâ şeb-i sevdâda meh-i pür-tebiş
olmaz

fıkr-i hat-ı dildârı:**1. fıkr-i hat-ı dildârı:****Gazel 38**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin ayva tüylerinin
düşüncesi.*

Sînede hıfz iderim fıkr-i hat-ı
dildârı
Âyet-i hüsün okursam n'ola ben
ezber olur

fıkr-i hatt-ile:**1. fıkr-i hatt-ile:****Muamma 19**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ayva tüylerinin düşüncesi.

Dil olunca evvel-i şeb gibi fıkr-i
hatt-ile
Nem yerine şekl-i zülf 'aynımda
âhir kıldı câ

fıkr-i 'izâr-ı âli:**1. fıkr-i 'izâr-ı âli:****Gazel 147**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kırmızı yanağın düşüncesi.

Fıkr-i 'izâr-ı âli ile girye eylesem
Her kaçra-i sirişkimi mercân sanur
gören

fıkr-i kadd ü 'arızınla:**1. fıkr-i kadd ü 'arızınla:****Gazel 11**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Yanağının ve boyunun
düşüncesiyle.*

Fıkr-i kadd ü 'arızınla bak sirişk-i
çeşmime
Sâye-i naḥl-i gül-i terden revândır
sanki âb

fıkr-i kand-i vuslatın:**1. fıkr-i kand-i vuslatın:****Nazm 9**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kavuşma şekerinin düşüncesi.

Bir halâvet virdi kim zehr-âbe-i
cevrîñ dile
Fıkr-i kand-i vuslatın o deñli
lezzet virmedi

fıkr-i la 'liñle:**1. fıkr-i la 'liñle:-iñ, -le****Gazel 9**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Dudağının düşüncesiyle. (la'l
1-Parlak kırmızı renkli kıymetli taş
2-Dudak).*

Fıkr-i la 'liñle seniñ dîdemden ey
dürr-i yetim
Oldı rîzîde nice yâkût-ı sürḥ-i bî-
bahâ

fıkr-i la 'l-i sürḥ-fâmûñla:**1. fıkr-i la 'l-i sürḥ-fâmûñla:****Gazel 81**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Kırmızı renkli dudağın
düşüncesi.*

Fıkr-i la 'l-i sürḥ-fâmûñla ser-
engüş-t-i dile
Güyyâ bir ḥâtem-i yâkût takdı
göñlümüz

fıkr-i lebiyle:**1. fıkr-i lebiyle:****Gazel 56**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin dudağının
düşüncesi.*

Fıkr-i lebiyle bezm-i firâk içre
Es 'adâ
ḥûn-i sirişk bâde ana dîde cām olur

fıkr-i miyânı:**1. fıkr-i miyânı:****Gazel 113**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sevgilinin belinin düşüncesi.

Zâhir midir vücûdına bak hurde-
bîn ile
Fıkr-i miyânı kıldı beni müydan
nahîf

fıkr-i miyân-ı dilber-i meh-ves:

**1. fikr-i miyân-ı dilber-i meh-
veş:**

Gazel 195

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Ay yüzlü sevgilinin ince
belinin hayali.*

Baglandı kılca kaldı gönül
kâkülünde ben
Fikr-i miyân-ı dilber-i meh-
veşdeyim dahî

fikr-i muhâl evleme:

1. fikr-i muhâl eyleme:

Muamma 5

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Olmayacak düşüncelere
kapılmak, boş hayaller kurmak.*

İtmede tâc-ı ser ey dil eyleme fikr-i
muhâl
Baş vir yolına yârân olalar hayrân
u lâl

fikr-i muhal itdim:

1. fikr-i muhal itdim:

Tahmis 5

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

*Olmayacak düşüncelere
kapılmak, boş hayaller kurmak.*

Çü Es'ad gerçi çok gün geçdi ben
fikr-i muhal itdim
Bu şeb ol mâh-rûnuñ 'İsmetî vaşlıñ
hayâl itdim

**fikr-i pîrâhen-i âlûde-be-
hûnuñdandır:**

**1. fikr-i pîrâhen-i âlûde-be-
hûnuñdandır:**

Gazel 67

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Kana bulanmış gömleğin
düşüncesi.*

Sürhî-i dîde-i Ya'küb-ı dil iy
Yûsuf-ı hüsn
Fikr-i pîrâhen-i âlûde-be-
hûnuñdandır

fikr-i rakîk:

1. fikr-i rakîk:

Gazel 157

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ince düşünce.

hayâl olsa n'ola mazmûn-ı nazm-ı
hoş-terîn Es'ad
Saña pîçidedir fikr-i rakîk ol târ-ı
gîsûdan

fikr-i ruh-ı yâr evlevüp:

1. fikr-i ruh-ı yâr eyleyüp:

Nazm 38

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin yanağını
düşünmek.*

Fikr-i ruh-ı yâr eyleyüp ey dîde
pür-âb ol
'Ayn-ile döküp kaşrılar inbîk-i
gül-âb ol

2. fikr-i ruh-ı yâr eyleyüp:

Gazel 138

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin yanağını
düşünmek.*

Fikr-i Ruh-ı yâr eyleyüp ey dîde
pür-âb ol
'Ayn ile döküp kaşrılar inbîk-i gül-
âb ol

fikr-i ruhsârîñi:

1. fikr-i ruhsârîñi:

Tahmis 4

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

*Yanağın düşüncesi ||
Sevgilinin yanağının hayali.*

Fikr-i Ruhsârîñi şâm-ı gama mâh
itdikçe
Külbe-i hatırıñı şa'ş'a-gâh
itdikçe

fikr-i şahbâ-yı leb:

1. fikr-i şahbâ-yı leb:

Gazel 161

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Dudağın şarabının düşüncesi.

'Aceb mi fikr-i şahbâ-yı lebi kılsa
beni kec-rev
Degil destinde pâ-lagzîde-i refîarî
ser-hoşın

fikr-i sevâd-ı târ-ı hatîñla:

1. fikr-i sevâd-ı târ-ı hatîñla:

Gazel 200

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Ayva tüylerinin siyahlığının
düşüncesi.*

Fikr-i sevâd-ı târ-ı hatîñla hayâl
olup
Hem-reng-i mü-y-i hâme-i Bihzâd
olam gibi

fikr-i vaşlîñla:

1. fikr-i vaşlîñla:

Gazel 199

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kavuşma düşüncesi.

Degil 'aynımda hâb-ı râhat ammâ
fikr-i vaşlîñla
Dü çeşm-i hâhiş ey nûr-ı basar
bîdâr qalsun mı

fikr-i yâr:

1. fikr-i yâr:

Nazm 31

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sevgilinin düşüncesi, hayali.

Zevk-i vuslat fûrkat-i dildâr ile
olur lezîz.
Zillet ehl-i 'aşka fikr-i yâr ile olur
lezîz

fikri-yle:

1. fikri-yle:

Tahmis 5

Mısra: 21

Düşünce, hayal.

kalem ebrûları fikri-yle cism-i zârı
nâl itdim
Meger kim ser-nüviştimdir ki
kalbim bî-mecâl itdim

fî-küllî hâl:

1. fî-küllî hâl:

Muamma 5

Mısra: 4

Kelime Tipi: Kalp İfade

Her durumda.

Elde yok me'haz İlâhâ olsa ger
luţfuñ olur
Ancak oldur kullarıñla müstenid fî-
küllî hâl

fî'l:

1. fî'l:-i

Lugaz 12

Mısra: 15

Davranış, eylem, fiil.

Bakılsa şüreti merdâne fî'li de
mağbûl
hased dirâyetine âferîn tabi'atine

2. fi'l:

Kaside 1

Mısra: 14

Davranış, eylem.

Uyduñ hevâlara ne 'aceb ğaflet
eylediñ
'Âlem te'accüb eyleye bu fi'l ile
saña

fi'l-hâl:

1. fi'l-hâl:

Gazel 194

Mısra: 6

*Derhal, anında, bu anda,
hemen, şimdi.*

Ol esb-i rân-ı 'ışveyi ferzâne
görseler
Fi'l-Hâl olurdu şâhlar anıñ piyâdesi

2. fi'l-hâl:

Gazel 140

Mısra: 8

*Derhal, anında, bu anda,
hemen, şimdi.*

Tutulmazdı dil-i ferzânem ol şâh-ı
sitem-kîşe
Yine rûh almağı fi'l-Hâl açmazdan
ben öğretdim

fi'l-mesel:

1. fi'l-mesel:

Tarih 9

Mısra: 18

Mesela, söz gelişi, örneğin.

hüsn-i tedbiri o düstür-ı Aristo-
râyın
Fi'l-mesel haddini bildirdi 'adüya
hakkâ

2. fi'l-mesel:

Lugaz 3

Mısra: 20

Misaldeki gibi, meselâ.

Cismi olsaydı eger bî-ser ü pâ
Fi'l-mesel minâle dirdim ben aña

firāk:

1. firāk:

Gazel 91

Mısra: 15

Ar. Ayırlık, hicran.

Yağ-beste kılsa seyl-i sirişkim
n'ola firāk
Serdî keşide-cüy olamaz
incimâdsız

firāk-ı derd:

1. firāk-ı derd:

Gazel 92

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Dertten uzak olmak, kederli
olmamak.*

Cefâ-yı hecri vefâya deġiřmiyor
musuñuz
Firāk-ı derdi şafâya deġiřmiyor
musuñuz

firâs:

1. firâsı:-ı

Tarih 41

Mısra: 14

Yatak, döşek.

'Adıl olmaz yine bu kasr-ı pāk-i
Eşrefâbâda
Firâsı atlas-ı çarh olsa daġı olmaya
hem-pâ

firâset:

1. firâsetle:-le

Tarih 24

Mısra: 8

Anlayış.

Ki hayl-i âşafân dergeh-i iclâlini
bir bir
Firâsetle tezekkür kıldı tâ kim
mihre ahrâdır

firâs-ı evvân:

1. firâs-ı evvân:

Tarih 35

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Saray döşegi.

Mutarrızî ve Harîrî çü perdedârı
olup
Mü'ekkil oldu Kisâ'î firâs-ı evvâna

firâs-ı hâk:

1. firâs-ı hâk:

Kaside 9

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Toprak örtüsü.

Firâs-ı hâkde der-hâb olup yaġod
deyden
Yatırdı hırka-i berfi be-düş idüp
ezhâr

firâz-ı püšte-i şabra çık:

1. firâz-ı püšte-i şabra çık:

Gazel 42

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Sabır tepesinin üstüne
çıkma.*

Firâz-ı püšte-i şabra çık Es'adâ
naẓar it
Bu dâm-gâh-ı cefâdan bize rehâ
görünür

firdevs-i â'lâ:

1. firdevs-i â'lâ:

Tarih 40

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Yüce cennet, cennetin tamamı
veya bir bölümü için kullanılan
isimlerden biri.*

Ne kasr-ı pür-letâfet kân-ı yek-tâ
gevher-i behcet
Ki hüsni âdeme yâd itdirir Firdevs-
i â'lâyı

firdevs-i fâhirde:

1. firdevs-i fâhirde:

Tahmis 1

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Gösterişli bahçe.

Ki oldı büse-gâh-ı enbiyâ evvelde
âhirde
Beyaz u sâf bir yâküt iken Firdevs-
i fâhirde

fireng:

1. fireng:

Lugaz 8

Mısra: 11

*Anglosakson, Cermen ya da
Latin ırkından olan kimse,
Avrupalı, Avrupa.*

Fireng ü Rüm u 'Acem Türk
muvattını ammâ
Ki asl-ı mevlidi İskenderiyyedir
güyâ

firîfte:

1. firîfte:

Gazel 117

Mısra: 7

*Aldanmış, aldatılmış,
kandırılmış.*

Olma niğâh-ı luţfına yâriñ firîfte
Manzûr-ı çeşm-i şühî olur nâ-
sezâsı çok

fırifte kılsa:**1. fırifte kılsa:**

Gazel 37
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Aldatmak.

kılsa beni 'aceb mi nihānī fırifte
Nireng-i nāzī tab'-ı veleh-
güsterimdedir

fiten:**1. fiten:**

Gazel 170
Mısra: 2
Fitneler.

Girişme-ğamzedir ol çeşm-i 'işve
mahremde
Fiten girifte-girihdir o zülf-i pür-
hamda

fitnat:**1. fitnat:**

Tarih 41
Mısra: 50
Her şeyi çabuk anlayıp
kavrama durumu.

Ne mahdüm-ı zekā-mersüm
k'olmuş bende-i tab'ı
Necābet ma'rifet fitnat fazilet
mekrūmet takvā

2. fitnatda:-da

Tarih 44
Mısra: 3
Her şeyi çabuk anlayıp
kavrama durumu.

Cevdetde mübtedādır fitnatda
müntehādır
hakkā ki mustafādır ol zāt-ı pāk ü
'ālī

fitnat u 'iffet:**1. fitnat u 'iffet:**

Tarih 5
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Her şeyi çabuk anlayıp
kavrama durumu ve ahlāk
kurallarına bağlılık, nāmus, ırz.

Muhassal bu fazilet istikāmet fitnat
u 'iffet
Ezelden hilkatinde çār-'unsürdür
anıñ güyā

fitne:**1. fitnelerin:-ler, -in**

Gazel 181
Mısra: 1
Karışıklık, fesat, kargaşalık.

Geldi kelāl fitnelerin şerr ü şürma
Yārin bakup Ruḥında ḥaṭ-ı nev-
zuhūrına

2. fitne:

Gazel 22
Mısra: 1
Ara bozucu, kıskırtıcı.

Cilve meftūn-ı kadīn ḡamzeñle
fitne hem -mizāc
Cebhen itdi bezmiñe mihr ü mehi
cām u sirāc

3. fitne:

Gazel 126
Mısra: 4
Ara bozucu, kıskırtıcı, fitneci.

Bu şūriş kim şehā vardır nigāh-ı
sihr-sāzında
Koparsa günde yüz biñ fitne yer
yer azdır çeşmiñ

4. fitneler:-ler

Gazel 125
Mısra: 5
(Ar.) Karışıklık, fesat,
kargaşalık.

Fitneler der-ḡāb bīm-i ḡamze-i
pür-şürdan
Neş'eler ser-mest keyf-i la'l-i
nābīndan seniñ

5. fitne:

Gazel 153
Mısra: 2
Fesat, karışıklık.

Māh bir zerre Ruḡ-ı şa'sa'a-
efrūzından
Fitne bir bende nigāh-ı hiyel-
āmūzından

6. fitne:

Gazel 176
Mısra: 8
Bela, musibet, karışıklık,
kargaşa.

Helāk-i 'āşıkā bir nīm nezzāre
yeter zīrā
Hezārān fitne mahfīdir o çeşm-i
sihr-perverde

7. fitne:

Gazel 183
Mısra: 3
Bela, musibet, karışıklık,
kargaşa.

Meftūn fitne ḡamze-i nāgeh-
resānına
Efsūn beste silsile-i ḡisuvānına

fitne-i cidāl-engiz:**1. fitne-i cidāl-engiz:**

Gazel 95
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Kavga çıkaran fitne.

Fünün-ı çeşminiñ olmuş kemīne
şākirdi
Hezār şūr u şekā fitne-i cidāl-engiz

fü 'ād:**1. fü 'ād:**

Gazel 31
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Kalp.

Durmaz hevā-yı zülf ile cūşān olur
fü 'ād
Deryāyı mevc-ḡiz ider elbette
tünd-bād

fu 'ād:**1. fu 'ād:-ı**

Gazel 168
Mısra: 10
Kalp, gönül.

ḡulūş ile tedāvi besdir Es'ad pāk-
tab'āne
Fu'ādı zehr olan muhtāc olur
tiryāk-i fārūka

fülke-ves:**1. fülke-ves:**

Gazel 21
Mısra: 7
Gemi gibi.

Der-āḡuş eylemekdir fülke-ves ol
nā-ḡudā şūḡı
Sirişk-i çeşmimi ḡasretle deryā
itmege bā'is

fülk-i ziver-ārā:**1. fülk-i ziver-ārā:**

Tarih 30
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Süsü süsleyen sandal.

Öyle bir fülk-i ziver-ārā kim
Gurre-i id gibi pür-leme'ān

fünün-ı çeşm:

1. **fünün-ı çeşm:****Gazel 95**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Gözün ilmi.

Fünün-ı çeşmini olmuş kemîne
şakirdi
Hezâr şûr u şekâ fitne-i cidâl-engîz

fünün-ı fitnegide:1. **fünün-ı fitnegide:-de****Gazel 126**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Fitne ilmi.

Sebak-hân olduğundan gayri bahs-i
hile-bâziden
Fünün-ı fitnegide cümleden
mümtâzdir çeşmiñ

fürkat:1. **fürkat:****Gazel 147**

Mısra: 7

Ayrılık.

Fürkat deminde ol kaşı yâniñ
hevâsına
‘aşık ne çilleler çeker âsân sanur
gören

2. **fürkatîñle:-iñle****Rûbai 5**

Mısra: 2

Ayrılık.

Ey gonça-i nev-küşüde-i bâğ-ı
bahâ
Tañı beni fürkatîñle kıldıñ şeydâ

3. **fürkatîñdir:-iñ, -dir****Murabba 1**

Mısra: 6

Ayrılık.

Vuşlatıñdır ârzü-kâr oldıgım
Fürkatîñdir fikr idüp zâr oldıgım

4. **fürkatle:-le****Murabba 2**

Mısra: 9

Ayrılık.

Eyledi fürkatle nâlân oldıgım
demler güzer
Geçdi eyyâm-ı melâl encâm-ı
endüh u keder

5. **fürkat:****Gazel 36**

Mısra: 5

Ayrılık, sevgiliden ayrı
kalmak.

Fürkat kişiyi sanma ki bî-hânümân
ider
Şarf-ı nuķūd-ı eşk ile şâhib-‘aķâr
olur

6. **fürkate:-e****Lugaz 3**

Mısra: 16

Ayrılık, hicran.

Diyemem vuşlatın ister yokdur
Fürkate tâlib ise pek çokdur

fürkat-i dildâr:1. **fürkat-i dildâr:****Nazm 31**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Sevgiliden ayrılma.

Zevk-i vuşlat fürkat-i dildâr ile
olur lezîz.
Zillet ehl-i ‘aşka fikr-i yâr ile olur
lezîz

fürkatîñ şâmı olurmuş:1. **fürkatîñ şâmı olurmuş:****Gazel 28**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ayrılığın gecesi olmak.

Hât-âver olmadıkça vuşlata râzî
degil ol şûh
Habîr ol kim olurmuş fürkatîñ
şâmı dem-i ferruh

fursat:1. **fursat:****Gazel 17**

Mısra: 4

(Ar.) Fırsat, uygun zaman.

Ta ‘kîb-i cefâ kor mı şafâda ola
şâbit
Taşıl-ı neşât itmege dil bulsa da
furşat

2. **fursat:****Müsemmen 1**

Mısra: 51

(Ar.) Fırsat, uygun zaman.

Seni bulsam dağî izhârıña fursat
bulamam
Şöyle kim nîm nighle bile Ruhsat
bulamam

3. **fursat:****Tahmis 1****Mısra: 44**

Bir şeyin yapılması için uygun
düşen, elden kaçırılmayacak
durum ve zaman, vesile.

Recâ-yı mağfîret kıl durma Es‘ad
cân ile dilden
Bu fırsat böyle kalmaz Neyliyâ bir
gün çıkar elden

fursat bulmadım:1. **fursat bulmadım:-dım****Gazel 111**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Fırsat bulmak, belli bir şeyi
yapmak için uygun zaman bulmak.

Ol şeh-i hüsnuñ derinde keşret-i
üftâdeden
Şekve-i derd ü fıraka bulmadım
fursat dirîg

fursat-ı güftâr bula:1. **fursat-ı güftâr bula:****Gazel 158**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Söz söylemeye fırsat bulmak.

Mahal virmez bula ‘aşık niyâza
fursat-ı güftâr
Sûhan-güyâlığı bir gamze bir
ebrûda gördüm ben

fürûğ:1. **fürûğ:****Gazel 130**

Mısra: 6

Işık, nur, parlaklık.

Sîm-âb-ı ıztırâba nigâhım meâb
olur
‘aķs itse ol fürûğ ile sâğarda
gerdeniñ

2. **fürûğ:-ı****Gazel 168**

Mısra: 8

Işık, nur, parlaklık.

Tulû‘-ı mihr-i ‘aşk ‘aşıkda evvel
rû-nümâdır lîk
Fürûğı ihtida pertev-fikendir kalb-i
ma‘şûka

3. **fürûğ:-ı****Nazm 5**

Mısra: 3

Işık, nur, parlaklık.

Bu ne gerden-i münevver ki fürûğı
mihre beñzer

Anı da had ile eyler dün ü gün
zevâle der-kâr

4. fûrûğ:

Kaside 12

Mısra: 33

Parlak, aydınlık, ışıkl.

Şad fûrûğ ile n'ola olsa sirâc-ı
gülsen
Şu'le-i haddiñ ile oldı münevver
lâle

fûrûğ-bahşî-i mihr-i semâdır:

1. fûrûğ-bahşî-i mihr-i semâdır:

Gazel 27

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Gökyüzünün güneşinin ılık
bağışlayıcısı.*

Çü dūd âteş-i dilden çıkar hevâdır
lîk
Fûrûğ-bahşî-i mihr-i semâdır âh-ı
şabâh

fûrûğ-efzây olup:

1. fûrûğ-efzây olup:

Tarih 32

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Parlaklığı arttıran olmak.

Mihr-i ikbâli fûrûğ-efzây olup
bânîsiniñ
Hem ocagından fûrûzân ola nice
dūdman

fûrûğ-efzâ-vı re'fet:

1. fûrûğ-efzâ-vı re'fet:

Tarih 39

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Merhametin parlaklığını
arttıran.*

Cenâb-ı şadr-ı a'zam sıhr-i
şâhenşâh-ı devrân kim
Meh-i devlet fûrûğ-efzâ-vı re'fet
zât-ı nevânî

fûrûğ-endâz ol:

1. fûrûğ-endâz ol:

Kaside 6

Mısra: 43

Kelime Tipi: -

Nurlandırmak, ılık saçmak.

Fûrûğ-endâz olunca âfitâb-ı şevket
ü şânîñ
Ser-â-ser dehrden ma'v oldı târik-i
fesâd u şer

fûrûğ-ı âfitâb-ı 'adl:

1. fûrûğ-ı âfitâb-ı 'adl:

Tarih 37

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Adalet güneşinin parıltısı.

Hemîn eyyâmı 'îd ü kadr-i hayr
olsun leyâlîsi
Fûrûğ-ı âfitâb-ı 'adli kılsun dehr-i
âsûde

fûrûğ-ı fikreti:

1. fûrûğ-ı fikreti:

Gazel 182

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Düşüncenin ışığı.

Fûrûğ-ı fikreti zulmet-zidâ-yı
hâırdır
O mihr-i tâb-fûrûz-ı bahâ
görünmese de

fûrûğ-ı hakikatden:

1. fûrûğ-ı hakikatden:

Gazel 166

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gerçeğin nuru.

Komaz fûrûğ-ı hakikatden iktibâsa
hevâ
Reh-i mecâzı çü vâdî-i Eymen
itsem de

fûrûğ-ı hüsn-i 'âlem-tâb:

1. fûrûğ-ı hüsn-i 'âlem-tâb:

Gazel 167

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Alemi aydınlatan güzelliğin
ışığı.*

Şafak-âsâ n'ola üftâde-i semt-i
gurûb olsa
Fûrûğ-ı hüsn-i 'âlem-tâbı kıldı
mihri şermende

fûrûğ-ı mihri-le:

1. fûrûğ-ı mihri-le:

Gazel 14

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Güneşin parlaklığı.

Dil-i şâfın fûrûğ-ı mihri-le tenvir
ider mehtâb
O tâbişle felekde 'âlemi şeb-gür
ider mehtâb

fûrûğ-ı nâr:

1. fûrûğ-ı nâr:

Gazel 97

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ateş parlaklığı.

Gerd-i haţ tâb-ı ruh-ı dildârı şağlar
şağlamaz
Cism-i hâkister fûrûğ-ı nârı şağlar
şağlamaz

fûrûğ-ı ruh:

1. fûrûğ-ı ruh:

Gazel 134

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yanağın parlaklığı.

Fûrûğ-ı Ruh komadı tâb-ı mihr ü
mehde kemâl
İrişdi birine noksân birine dağı
zevâl

fûrûğ-ı tal'at:

1. fûrûğ-ı tal'at:

Tarih 42

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yüzünün parlaklığı.

Ne mâh-ı nev fûrûğ-ı tal'atından
mihir bir zerre
Cebîninden şabâhü 'l-hayr-ı devlet
buldı tâbânî

fûrûh:

1. fûrûhta:

Nazm 18

Mısra: 2

Bir malı satmak.

Kumâş-ı 'işve ki yârîñ girân
metâ'idır
Fûrûhta anı harîdâr-ı 'aşka sa'idır

fûrûh eylerdi:

1. fûrûh eylerdi:

Gazel 93

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Satmak.

Bulsa ol şeh-bender-i behcet
harîdârânına
Kâle-i cevri eylerdi fûrûh
endazesiz

fûrû-nihâde-i çâh-ı tebâr olur:

1. fūrū-nihāde-i çāh-ı tebār olur:

Gazel 36

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bir kavmin kuyuya

indirilmesi.

Füşat-serāy-ı 'āleme güncēde

olmayan

Āhır fūrū-nihāde-i çāh-ı tebār olur

fūrūzān:

1. fūrūzān:

Tarih 32

Mısra: 14

Aydınlık.

Mihr-i ikbālī fūrūg-efzāy olup

bānīsiniñ

Hem ocagından fūrūzān ola nice

düdmān

2. fūrūzāndır:-dır

Gazel 46

Mısra: 8

Parlak.

N 'ola şad dāg yaksam sineme

sevdā-yı kākülle

Çerāğī şām-ı 'aşk u miñnetiñ dāim

fūrūzāndır

fūrūzān evlevüp:

1. fūrūzān eyleyüp:

Tahmis 2

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Aydınlatmak.

Fūrūzān eyleyüp envār-ı dāğ-ı

'aşkıñı serde

Zalām-ı māsivāyı levh-i dilden

eyle güm-kerde

fūrūzān ol:

1. fūrūzān ol:

Kaside 12

Mısra: 60

Kelime Tipi: -

Parlamak.

Eylese nā'ire-i savleti gülşen-süzī

Şuleler gibi fūrūzān ola yer yer lāle

fūrūzende-i cism-i zerdī:

1. fūrūzende-i cism-i zerdī:

Kaside 12

Mısra: 35

Kelime Tipi: -

Sararmış bedeninin aydınlığı.

Olmada Dāğ fūrūzende-i cism-i

zerdī

'aşk ile oldı meger nāmiye-perver

lāle

füşat-geh-i cihān:

1. füşat-geh-i cihān:

Gazel 183

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Dünyanın genişliği.

Pervāza gelse teng ola füşat-geh-i

cihān

Şeh-bāz-ı nāz dīde-i şūr āşiyānına

füşat-kede-i dünyā:

1. füşat-kede-i dünyā:

Kaside 11

Mısra: 48

Kelime Tipi: -

Dünyanın uçsuz bucaksız

alanı, II yeryüzü.

Ma' delet-pişe ki kem sāye-i gāh-ı

adlı

Müstezıl eyledi füşat-kede-i

dünyāyı

füşat-serāy-ı 'āleme:

1. füşat-serāy-ı 'āleme:

Gazel 36

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kainatın geniş sarayı.

Füşat-serāy-ı 'āleme güncēde

olmayan

Āhır fūrū-nihāde-i çāh-ı tebār olur

füsün it:

1. füsün it:

Gazel 162

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Büyü yapmak.

hābımı bağladı idrākimi ibtāl itdi

Ne füsün itdi baña bilmem o çeşm-

i cādū

füsün ü fitne:

1. füsün ü fitne:

Gazel 126

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Büyü ve fitne.

Per ü bālī füsün ü fitne bir şeh-

bāzdır çeşmiñ

Şikār itmekde murg-ı dilleri ser-

bāzdır çeşmiñ

fütāde:

1. fütādeleri:-ler, -i

Gazel 29

Mısra: 4

Düşmüş, düşkün. || Aşık.

Hüy-kerdeg-i germi-i mīnā-yı nāz

ile

Ser-mest ider fütādeleri āb ü tīb-ı

ruh

fütāde-düşmen ü nā-mahrem-āşinā:

1. fütāde-düşmen ü nā-mahrem-āşinā:

Gazel 3

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Aciz düşmana ve yabancıya

tanıdık olan.

Ey çeşm-i pür-füsünü olan 'ālem-

āşinā

Gamzeñ fütāde-düşmen ü nā-

mahrem-āşinā

fütādegān:

1. fütādegān:

Kıt'a 3

Mısra: 2

Düşkünler, biçareler. II

Āşıklar.

Tasīh olup çalık iken esāme-i

'aşkıñ

Fütādegān bölüginin sefer-beriyim

fütāde-gān:

1. fütāde-gāna:

Gazel 92

Mısra: 11

Düşkünler, biçareler. II

Āşıklar.

Hezār ta'n ile Es'ad fütāde-gāna

didim

Cefā-yı hecri vefāya degişmiyor

musuñuz

fütādesi evle:

1. fütādesi evle:

Gazel 194

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Düşküñü, tutkunu, aşığı

yapmak.

Baht-ı siyâhımın yüzi ag olsun
eyledi
Ben cismi zerdı bir Ruhi âliñ
fütâdesi

fütühât:

1. fütühât:

Tarih 8

Mısra: 5

Fetihler, zaferler.

Bü'l-megâzî vü fütühât vezîr-i
a'zam
Ya'ni düstür-ı kerem-kâr
Mehmed Pâşâ

2. fütühât:

Kaside 8

Mısra: 36

*Zaferler, fetihler II Muhyiddin
İbnü'l Arabî'nin eseri.*

kılup İbn-i 'Asâkir nüshâsın tedris
ile tefhim
Okutdı tûğ-ı şâhiye fütühât ile
hâkânî

fütühât u zafer:

1. fütühât u zafer:

Tarih 37

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Fetihler ve zafer.

Celâlet ma'delet şevket rikâbında
se'âdetdir
Fütühât u zafer baht-ı
hümüyününde mevcûde

füyüzât-ı ilâhî:

1. füyüzât-ı ilâhî:

Tahmis 2

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

İlahi bereket.

Mukarrerdir füyüzât-ı İlâhî kalb-i
enverde
Olan dânenide sırr-ı hâk sun'-ı bî-
kusûrından

füyüzât-ı zamân-ı nevbahârî:

1. füyüzât-ı zamân-ı nevbahârî:

Kaside 8

Mısra: 73

Kelime Tipi: -

İlkbahar mevsiminin bereketi.

Ola tâ kim füyüzât-ı zamân-ı
nevbahârîden
Ser-â-pâ sebz-i hurrem 'âlemiñ
köhne gülistanı

füzün:

1. füzün:

Gazel 6

Mısra: 4

(f.s.) pek çok, pek fazla.

Sirişk-i dide-i hasretle süziş-i
'aşkıñ
Virir ne deñlü füzün olsa âb ü tâb
saña

2. füzündür:-dur

Gazel 124

Mısra: 12

Çok fazla, bir hayli, aşırı.

Bend-i teshîre dil-i Es'adî âhîr
çekdi
Kâr-ı şad-fitneyi icrâda füzündür
gamzeñ

füzün ol:

1. füzün ol:

Gazel 90

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Artmak, çoğalmak.

Füzün oldı teb-i 'aşk-ı derûnum
giryeden Es'ad
Meger pür-süziş olmañmış
mañabbet nârî bārânsız

G

gâbe-i rezm-i e'âdide:

1. gâbe-i rezm-i e'âdide:

Tarih 21

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Düşmanın savaştığı orman.

Gâbe-i rezm-i e'âdide hüner-ber-
terdir
Vâdî-i cüdda hâtemden 'atâsı
ezyed

gabgab:

1. gabgab:

Gazel 186

Mısra: 4

(Sevgilinin) Çene altı.

Tabî'atımca o Ruhsâr meşrebimce
o leb
Mezâkıñ üzre o gabgab dehân
murâdımca

ğaddäre olmuş:

1. ğaddäre olmuş:

Gazel 26

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Merhametsiz, zalim, cefakâr.

Her nigh bir tîğ-i müjgân tîr-i
ebrûlar kemân
Gamzeler ğaddäre olmuş şeh-
levendim pür-silâh

gâfil:

1. gâfil:

Lugaz 12

Mısra: 3

*Çevresinden ve gerçeklerden
habersiz olan, gaflet içinde
bulunan, dalgın, dikkatsiz ve
düşüncesiz (kimse), basîretsiz,
aymaz.*

N'olaydı anı bileydin dir iseñ ey
gâfil
'Arabca söylemege başla olasıñ
vâsıl

gâfil olma:

1. gâfil olma:

Tahmis 1

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Gaflet içinde olmak, habersiz
bulunmak.*

Gözün aç gâfil olma kim nazar-
gâh-ı Hudâdır bu
Görüp envârını beyt-i Hudânın 'arş
ile kürsî

2. gâfil olma:

Tahmis 1

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Gaflet içinde olmak, habersiz
bulunmak.*

Gözün aç gâfil olma kim nazar-
gâh-ı hudâdır bu
Görüp envârını beyt-i hudânın 'arş
ile kürsî

3. gâfil olma:

Tahmis 2

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Gaflet içinde olmak, habersiz
bulunmak.*

Umuruñ hakka tefviz eyle gâfil
olma Mevlâdan
Gelür elbet zuhur eyler ne yazdı-y-
se kalem serde

gâfil-i bî-teemmül-i cerbeze-gü:

**1. gâfil-i bî-teemmül-i cerbeze-
gü:**

Rûbai 2

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Aldatıcı sözlerle etraflica
düşünmeden konuşan gâfil.*

Ey gâfil-i bî-teemmül-i cerbeze-gü
Agâh olup ol hüküm-şinâs-ı her sū

ğaflet eylediñ:

1. ğaflet eylediñ:

Kaside 1

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Farkına varmamak, dalgınlık
veya dikkatsizlik sebebiyle
gerektiği gibi davranmamak, boş
bulunmak.*

Uyduñ hevâlara ne 'aceb ğaflet
eylediñ
'Âlem te 'accüb eyleye bu fi'l ile
saña

gâh:

1. gâh:

Gazel 92

Mısra: 9

Ara sıra, bâzan, bâzı defa.

O mü-miyânı çeküp gâh sîne-i
zerde
Giyâhı kâh-rübâya deġiřmiyor
musuñuz

2. gâh:

Gazel 97

Mısra: 7

Ara sıra, bazen.

Hâk-rüyân gâh manzûr-ı kerem-
kârân olur
Mevc-i yem dâmân-ı sâhil-zârı
şaklar şaklamaz

3. gâh:

Murabba 3

Mısra: 6

Ara sıra, bazen.

Pâyine yüzler sürüp itdikçe ben
vaşlın recâ
Gâh luğ u gen 'itâb itseñ ne var ey
pür-cefâ

4. gâh:

Gazel 14

Mısra: 5

*"Gâh ... gâh ..." bağlacı,
bazen, ara sıra.*

Felekde gâh bedr ü geh hilâl
oldıgına bādī
'İzâr u ebruvânın şeklini tasvîr ider
mehtâb

5. gâh:

Lugaz 5

Mısra: 11

*"Gâh ... gâh ..." bağlacı,
bazen, ara sıra.*

Gâh sır-i vuşlat-ı cānân olur
Gâh u bî-geh cāyi'-i hicrân olur

6. gâh:

Gazel 96

Mısra: 5

*"Gâh ... gâh ..." bazen, ara
sıra anlamında bağlaç.*

Çün mihr-i celî-şa'şa'ayız gâh
nümâyân
Âteş gibi gâhî dil-i hârâda nihânız

7. gâh:

Lugaz 10

Mısra: 23

*"Gâh ... gâh ..." bazen, ara
sıra anlamında bağlaç.*

Gâh ellerde gezer rindâne
Gâh kürsiye çıkar şeyhâne

8. gâh:

Lugaz 10

Mısra: 24

*"Gâh ... gâh ..." bazen, ara
sıra anlamında bağlaç.*

Gâh ellerde gezer rindâne
Gâh kürsiye çıkar şeyhâne

9. gâh:

Lugaz 12

Mısra: 2

*"Gâh ... gâh ..." bazen, ara
sıra anlamında bağlaç.*

Nedir o şey ki salâh u talâhı
câmi'dir
Gehî meşerreti câzib ü gâh râfi'dir

10. gâh:

Kaside 8

Mısra: 19

*"Bazen de, kimi zaman da"
anlamı veren "geh/gâh... geh/gâh
..." bağlacı.*

Gehî Tārîh-i 'Aynî gâh Nürü'l-
'ayn dersiyle
Açıldı nergisiñ evvel nazarda
çeşm-i iz'ânı

gâh u bî-geh:

1. gâh u bî-geh:

Lugaz 5

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Vakitli vakitsiz.

Gâh sır-i vuşlat-ı cānân olur
Gâh u bî-geh cāyi'-i hicrân olur

gâh u geh:

1. gâh u geh:

Rûbai 9

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kimi zaman, bazen, ara sıra.

Üftâde-i çeşm-i mestiñ iken bu dil
Lâyık mı nigâh itmeyesin gâh u
geh

gâhî:

1. gâhî:-ce

Gazel 194

Mısra: 9

"Gâh ... gâh ..." bağlacı.

Bazen, ara sıra.

Gâhîce nesr ü sec' ile Es'ad bulur
vücūd
Geh mehd-i nazma zîver olur tab'-
zâdesi

2. gâhî:

Lugaz 5

Mısra: 9

Ara sıra, bazen.

Hemçü 'âşık sîneye gâhî çeker
Bir haţ-âver dilber-i sîmîn-ber

3. gâhî:

Kaside 12

Mısra: 11

*Ara sıra, bazen, zaman
zaman.*

Ruĥ-ı hüy-kerde-i Hübânı görünce
gâhî
Şerm-sâr olmağ ile gerçi düşer her
lâle

4. gâhî:

Lugaz 15

Mısra: 8

*"Geh ... gâh ..." bağlacı.**Bazen, kimi zaman.*

Kay'iderler ki gıdâ itdiklerini
def'aten
Cümleñiñ gâhî beri eyler gıdâsın
der-dehen

5. gâhî:

Gazel 60

Mısra: 3

Ara sıra, bazen, bazı defa.

Âyîne-i cām-ı meyi dil görmese
gâhî
Nuţĥ-elken olup lağziş-i güftâr ile
söyler

6. gâhî:

Gazel 97

Mısra: 9

Ara sıra, bazen, bazı defa.

Jāleyi izhar ider gâhî küşâyış
goncada
Hande-i dendân dehân-ı yâri şaklar
şaklamaz

7. gâhî:

Kaside 9

Mısra: 51

Ara sıra, bazen, bazı defa.

Didi baharda gâhî cenâb-ı şadr-ı
güzîn
kıldardı 'izz ü sa'âdetle 'azm-i süy-i
Hisâr

8. gâhî:

Gazel 96

Mısra: 6

*"Gâh ... gâh ..." bağlacı,**bazen, ara sıra.*

Çün mihr-i celî-şâ'şâ'ayız gâh
nümâyân
Âteş gibi gâhî dil-i hârâda nihânız

9. gâhî:

Gazel 145

Mısra: 7

"Bazen de, kimi zaman da"

*anlamı veren "geh/gâh... geh/gâh
..." bağlacı.*

Beni mest-i mey-i nâz itmesün
gâhî cefâ kılsun
Humâr-ı sāğar-ı cevri baña hoş-
neş'edir müliden

gâh-ü geh:

1. gâh-ü geh:

Tarih 30

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kimi zaman, bazen, ara sıra.

Olmağa 'izz-ü şevket-ile süvâr
Gâh-ü geh ol şeh-i felek- 'üvân

ğalat:

1. ğalaţ:

Gazel 4

Mısra: 12

Ar. Yanlış, sehiv, hata.

Es'ad-āsâ vaşf-ı meh-rüyâna âğâz
eyleşem
Naẓm-ı mu'ciz-ter ğalaţ ta'bîrdir
sensiz baña

2. galat:

Lugaz 19

Mısra: 23

Hatalı, kusurlu, yanlış.

Vaşfin anıñ galat didim o degil
Başka ta'rîf idemem saña anı bil

galeyan:

1. galeyanın:-ın

Kaside 9

Mısra: 18

Taşkınlık, coşkunluk.

Görünce 'illet-i naĥl-i bülendi
gülşende
Dem-i nema galeyanın bilüp
hekim-i bahar

galib:

1. gâlib:

Tarih 8

Mısra: 15

Bir yarışma, çatışma veya

*savaşta yenen, üstün gelen,
kazanar.*

Dâima düşmenine gâlib idüp
'âlemde
kıla mansûr u muzaffer keremiyle
Mevlâ

ğalibâ:

1. gâlibâ:

Lugaz 15

Mısra: 5

(□□□□□) z.f. (Ar. gâlib'in

*tenvinli şekli gâliben > gâlibâ)
Öyle görünüyor ki, görünüşe göre,
anlaşılan, zannediyorum ki.*

Gâlibâ tiryâkidir zann-eylerim ben
bunları
Kim gıdâ yutduklarınca cılve-
gerdir tenleri

ğaltân:

1. gâltân:

Tarih 30

Mısra: 14

Yuvarlanan.

Çıksa seyre olur sabâ vü nesîm
Çü piyâde kenârda gâltân

ğam:

1. ğamîla:-ıñ, -la

Gazel 70

Mısra: 10

Acı, keder, üzüntü.

Lagzide olmaz olsa da yah-beste
râh-ı 'aşĥ
Pây-i semend-i baht ğamîla
kayarlıdır

2. ğamîla:-ıñ, -la

Gazel 139

Mısra: 1

Acı, keder, üzüntü.

Ğamîla cüy-i eşkim reşĥ-sâz-ı
seyl-i nîl itdim
Şehâ naĥd-i revânım râh-ı 'aşĥında
sebîl itdim

3. ğamdır:-dır

Gazel 48

Mısra: 4

*(Ar.) Kaygı, tasa, keder, iç**darlığı.*

'İzârın hat siyeh-fâm itdügin gûş
itmeyim yârîñ
O ħal u ħîl bir sevdâ-fiken
peygâmdır ğamdır

4. ğam:

Gazel 62

Mısra: 4

(Ar.) Acı, keder, üzüntü.

Süz-âşinâ-yı berç-i kaçâ dūr-ı
ğamzeyim
Kim geşt-gâh-ı sînede ğam tûde
tûdedir

5. ğam:

Nazm 19

Mısra: 2

(Ar.) Acı, keder, üzüntü.

Güller küşâde bülbül-i şürîde pür-
nağam
'Azm-i kinâr kıl ki ne sevdâ kıla
ne ğam

6. ğamdan:-dan

Gazel 48

Mısra: 8

(Ar.) Acı, dert, keder, üzüntü.

Lisân-ı 'aşk-bâzân-ı rnelâmet-pîşe-
gân üzre
O kim ğamdan müberrâ ğuşşadan
nâ-kâmdır kemdir

7. ğamdan:-dan

Kaside 11

Mısra: 86

(Ar.) Acı, dert, keder, üzüntü.

Devr-i 'adlî o kadar şevk-dih-i dil
ki ne dem
İtse ğamdan mihen-âlûde-dilân
şekvayı

ğam-âlûd:

1. ğam-âlûdum:

Beyit 3

Mısra: 1

Gama bulaşmış olmak,
gamlanmak.

Ğam-âlûdum hevâ-yı zülf-i şeb-
reng-i dil-ârâdan
'Aceb mi 'azm-i sünbül-zâr-ı çîn
itsem o sevdâdan

ğam-dîde-gân:

1. ğam-dîde-gânîñ:

Kaside 9

Mısra: 80

Kederli gözler.

O deñlü 'ahd-i 'adâlet-medârı
şevk-efgen
Ki itseñ ahım ğam-dîde-gânîñ
istihbar

ğam-ı 'aşkıımız:

1. ğam-ı 'aşkıımız:

Rûbai 10

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Aşkın derdi, kederi, tasası,
üzüntüsü.

Dilde ğam-ı 'aşkıımız nihân
eylemişüz
Güyâ anı genc-i Şâygân eylemişüz

ğam-ı fûrkat:

1. ğam-ı fûrkat:

Gazel 111

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ayrılık acısı.

Es 'adâ peygüle-i hasretde zâr iken
yine
İtmedi ünsiyyetin benden ğam-ı
fûrkat dirîğ

ğam-ı hecr:

1. ğam-ı hecr:

Nazm 20

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ayrılığın üzüntüsü.

Beni mahrûm-ı vişâl itme aman
sultânım
Görme lâyıki ki ğam-ı hecr ile nâ-
şâd olayım

ğamîn olmaz:

1. ğamîn olmaz:

Gazel 80

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kederli olmaz.

Hümâ-âsâ sa'âdet sâye-zîb-i bâl-i
tağ'ıdır
Nişîn-i zıll-ı murğ-ı himmet-i
merdân ğamîn olmaz

ğam-keş:

1. ğam-keşlikde:-lik, -de

Nazm 34

Mısra: 2

Dertli.

Pây-i yâre gerçi ki ümmîd-i rû-mâl
üzreyiz
Cevr ile amma ki ğam-keşlikde bir
Hâl üzreyiz

ğamze:

1. ğamzesin:-si, -n

Gazel 44

Mısra: 9

Süzerek göz ucu ile yan bakış
I gözle işaret etmek.

Revâdır beste-i zülfiyken itsem
ğamzesin teşhîr
Resen-bâzân Es'ad tîğ ile oynarlar
'âdetdir

2. ğamzeñle:-le, -ñ

Gazel 22

Mısra: 1

Süzerek göz ucu ile yan bakış.

Cilve meftûn-ı kadîñ ğamzeñle
fitne hem -mizâc
Cebhen itdi bezmiñe mihr ü mehi
câm u sirâc

3. ğamzeñ:-ñ

Kaside 11

Mısra: 31

Süzgün bakış, sevgilinin
süzgün veya manalı yan bakışı.

Ğamzeñ engüşt-nümâ itse n'ola
hûn-hârı
Sürh-i fâmîdir iden zîb-i benân
hinnâyı

4. ğamzeleri:-leri

Gazel 149

Mısra: 2

Süzgün bakış, yan bakış.

Çeşmiñe gelse ne dem sürhî-i
mînâ-yı fiten
Kan döküp ğamzeleri eyleye ihyâ-
yı fiten

5. ğamze:

Gazel 78

Mısra: 15

(Sevgilinin) süzerek göz ucu
ile yan bakışı.

Çü mirrîh-i felek ol ğamze hûn-
âgeştedir her dem
O şemşîr-i kaçâ-te'sir hergiz der-
niyâm olmaz

6. ğamze:

Gazel 82

Mısra: 3

(Sevgilinin) süzerek göz ucu
ile yan bakışı.

Cebhe pür-çîn-i ğazab ğamze ise
hûn-efşân
Yâr da mest ola gayrı dile râhat
kalmaz

7. ğamze:

Gazel 95

Mısra: 1

(Sevgilinin) süzerek göz ucu
ile yan bakışı.

O gamze kim ala biñ āh-ı iḥtilāl-
engīz
İder mi kār āña şekve-i melāl-
engīz

8. **gamze:**

Gazel 97

Mısra: 15

(Sevgilinin) süzerek göz ucu
ile yan bakışı.

Eyler imā gamze her laḥza nihān
zār-ı dili
Çeşm-i mu'ciz-güy-i yār esrārı
şaklar şaklamaz

9. **gamze:**

Gazel 158

Mısra: 8

(Sevgilinin) süzerek göz ucu
ile yan bakışı.

Mahal virmez bula 'āşık niyāza
fursat-ı güftār
Sūḥan-güyālğı bir gamze bir
ebrūda gördüm ben

10. **gamze:**

Tahmis 4

Mısra: 28

(Sevgilinin) süzerek göz ucu
ile yan bakışı.

Es'ad-āsā n'ola 'uşşāk iderlerse
ḥazer
Gamze şad-çāk-kün-i laht-ı dil-i
gam-perver

11. **gamzeyle: -y, -le**

Gazel 117

Mısra: 2

(Sevgilinin) süzerek göz ucu
ile yan bakışı.

Vir naḳd-i cānı la'line şanma
bahāsı çok
Gamzeyle itme dād u sited kim
kazāsı çok

12. **gamzesi: -s, -i**

Beyit 14

Mısra: 1

(Sevgilinin) süzerek göz ucu
ile yan bakışı.

Kār eyledikçe gamzesi tığ-i kadir
kadar
Her zaḥm-dāra va'de-i vuşlat ider
eder

13. **gamzesi: -s, -i**

Gazel 45

Mısra: 10

(Sevgilinin) süzerek göz ucu
ile yan bakışı.

Nigāh-ı kīne-ḥāh-ı yāre bādī
Es'adā ancak
O fettān gamzesi āşub-peymānıñ
gezendidir

14. **gamzesi: -s, -i**

Gazel 51

Mısra: 7

(Sevgilinin) süzerek göz ucu
ile yan bakışı.

Eger kanım da içse gamzesi
peymāne-veş dönmem
Benim ol āfet-i devrān ile
peymānım olmuşdur

15. **gamzesi: -s, -i**

Gazel 111

Mısra: 3

(Sevgilinin) süzerek göz ucu
ile yan bakışı.

Zülfī sevdāsın çekerken tığ çekdi
gamzesi
Bu keşākeşlerle bende kalmadı
tākat dirig

16. **gamzesi: -s, -i**

Gazel 149

Mısra: 9

(Sevgilinin) süzerek göz ucu
ile yan bakışı.

Es'adā gamzesi ol şu'bede-bāz-ı
sihrīñ
Oldı dil-süz-ı füsün itmede icrā-yı
fiten

17. **gamzesi: -s, -i**

Gazel 150

Mısra: 5

(Sevgilinin) süzerek göz ucu
ile yan bakışı.

'Älemlerle söyleşüp o bütün gamzesi
ider
Bī-güft ü gū edā-yı cevāb u zebān
nihān

18. **gamzesi: -s, -i**

Gazel 184

Mısra: 1

(Sevgilinin) süzerek göz ucu
ile yan bakışı.

Gamzesi gerçi mu'ammādır cefā
ma'nāsına
Hall-ider kıl-k-i müjem amma vefā
ma'nāsına

19. **gamzesi: -s, -i**

Terkib-bend 1

Mısra: 23

(Sevgilinin) süzerek göz ucu
ile yan bakışı.

Ey gamzesi sīne-düz-i 'āşık
V'ey tır-i nigāhı cān-güzārī

20. **gamzeñ: -ñ**

Gazel 3

Mısra: 2

(Sevgilinin) süzerek göz ucu
ile yan bakışı.

Ey çeşm-i pür-füsünü olan 'ālem-
āşinā
Gamzeñ fütāde-düşmen ü nā-
maḥrem-āşinā

21. **gamzeñ: -ñ**

Gazel 72

Mısra: 8

(Sevgilinin) süzerek göz ucu
ile yan bakışı.

Pençe-i müjgān-ı bī-dādın sunar
'āşıklara
Şīr-i merdüm-girdir gamzeñ şehā
ādem kapar

22. **gamzeñ: -ñ**

Gazel 89

Mısra: 2

(Sevgilinin) süzerek göz ucu
ile yan bakışı.

Çeşmiñ gibi üstād-ı fūnūn-ı fiten
olmaz
Gamzeñ gibi şākird-i mebahış-
şiken olmaz

23. **gamzeñ: -ñ**

Gazel 124

Mısra: 1

(Sevgilinin) süzerek göz ucu
ile yan bakışı.

Reh-zen-i kāfile-i şabr ü sūkündür
gamzeñ
Ceyş-i şūr u fitene dād-nümündür
gamzeñ

24. **gamzeñ: -ñ**

Gazel 124

Mısra: 2

(Sevgilinin) süzerek göz ucu
ile yan bakışı.

Reh-zen-i kāfile-i şabr ü sūkündür
gamzeñ
Ceyş-i şūr u fitene dād-nümündür
gamzeñ

25. **gamzeñ: -ñ**

Gazel 124

Mısra: 4

(Sevgilinin) süzerek göz ucu
ile yan bakışı.

Nice bahs ide fen-i hilede şür ü
fitene
Sihre şad-mes'ele-âmüz-ı füsündür
ğamzeñ

26. **ğamzeñ:-ñ**

Gazel 124

Mısra: 6

(Sevgilinin) süzerek göz ucu
ile yan bakışı.

Olmaz âgeşte-i hün itmese bir dem
zîrâ
Demevî-meşreb ü dil-teşne-be-
hündur ğamzeñ

27. **ğamzeñ:-ñ**

Gazel 124

Mısra: 8

(Sevgilinin) süzerek göz ucu
ile yan bakışı.

'Arza hâcet degil ahvâl-i melâl-
âmîzi
Vâkıf-ı kâr-ı nihân-sırr-ı deründur
ğamzeñ

28. **ğamzeñ:-ñ**

Gazel 124

Mısra: 10

(Sevgilinin) süzerek göz ucu
ile yan bakışı.

İtdi dîvâne beni bir nîgeh-i pür-
şüruñ
Bâ'îş-i silsile-cünbân-ı cünündur
ğamzeñ

29. **ğamzeñ:-ñ**

Gazel 124

Mısra: 12

(Sevgilinin) süzerek göz ucu
ile yan bakışı.

Bend-i teshîre dil-i Es'adı âhîr
çekdi
Kâr-ı şad-fitneyi icrâda füzündur
ğamzeñ

30. **ğamze:**

Gazel 134

Mısra: 4

(Sevgilinin) can alıcı yan
bakışı..

Nigâh-ı mesti girîbân-ı şabrım
almış iken
Yetişdi ğamze de çâk itdi sînemi
der-Hâl

31. **ğamze:**

Gazel 144

Mısra: 10

(Sevgilinin) can alıcı yan
bakışı..

Mülk-i hüsni Bâbilistân eyle sihr-i
nâz ile
Ğamze cādüluklar itsün çeşmiñ
efsün eylesün

32. **ğamze:**

Gazel 196

Mısra: 5

(Sevgilinin) can alıcı yan
bakışı..

Ğamze şad çâk itmede ben vâlih-i
hüsni cemâl
Dâğ-dâr oldu ten-i bîmâr bir
yüzden dañi

33. **ğamzeler:-ler**

Gazel 26

Mısra: 4

(Sevgilinin yaralayıcı) yan
bakışı.

Her nîgeh bir tîğ-i müjgân tîr-i
ebrûlar kemân
Ğamzeler ğaddâre olmuş şeh-
levendim pür-silâh

ğamze-i bî-rahmı:

1. **ğamze-i bî-rahmı:**

Gazel 193

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Merhametsiz yan bakış.

kılsam nüvişte ğamze-i bî-rahmı
vaşfını
Hep naqş-ı hâmem Es'ad olur el-
amân gibi

ğamze-i cellâd:

1. **ğamze-i cellâd:**

Gazel 105

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) Acımasız, cellada
benzer yan bakışı.

İcrâ-yı füsün dîde-i bî-dâdıña
mağşûs
İhyâ-yı fiten ğamze-i cellâdıña
mağşûs

ğamze-i fettândır:

1. **ğamze-i fettândır:-dır**

Gazel 10

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Cezbedici/süzen bakış (aşığın
gönlünü allak bullak eden bakış
bağlamında).

Beni âşüfte kılan zülf-i perîşândır
hep

Bagrımı hün iden ol ğamze-i
fettândır hep

ğamze-i hün-hâr:

1. **ğamze-i hün-hâr:**

Gazel 32

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kan dökücü süzgün yan bakış.

Eyle şâyeste şehâ bir nîgeh-i lûtfâ
beni
Dâğ-Dâğ eylemeden ğamze-i hün-
hâr meded

ğamze-i kattâl:

1. **ğamze-i kattâl:**

Gazel 134

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sevgilinin öldürücü bakışı.

O çeşm-i şüh ile mümkindi Es'adâ
sohbet
Nigâha yer kosa bir dem o ğamze-i
kattâl

ğamze-i mestiñe:

1. **ğamze-i mestiñe:**

Tahmis 4

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gönül alan yan bakış.

Dîde-i şuhuna nîreng ü fiten hüý
gibi
Ğamze-i mestiñe âşüb heves-cüy
gibi

ğamze-i nâgeh-resânına:

1. **ğamze-i nâgeh-resânına:**

Gazel 183

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ansızın gelen yan bakış.

Meftûn fitne ğamze-i nâgeh-
resânına
Efsûn beste silsile-i gîsuvânına

ğamze-i pür-şür:

1. **ğamze-i pür-şür:**

Gazel 15

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kargaşaya sebep olan süzgün
yan bakış.

Çeşm-i sihr-engîz tâlân-efken-i
mülk-i hîred

Gamze-i pür-şür ise gâret-ger-i
sabr u şekib

gamzesinden:

1. **gamzesinden:-si, -(n)den**

Gazel 20

Mısra: 1

(Sevgilinin) süzgün yan
bakışı.

Gamzesinden yâre ey dil iştikâ
itmek 'abeş
Zahmına şemşir-i elmâsın deva
itmek 'abeş

gani:

1. **gani:**

Kaside 5

Mısra: 48

*Hiçbir şeye ve hiçbir kimseye
muhtaç olmayan, kullarının bütün
ihtiyacını karşılayan mutlak zengin
olan Allah.*

Ben nice vaşf ideyim zât-ı celilü 'ş-
şânın
Olıcağ 'izz ile memdühı Ganî
Sübhânın

garâbet:

1. **garâbet:**

Lugaz 9

Mısra: 3

Gariplik, tuhaflık.

Garâbet bundadır kim olsa mugber
Olur evvelkiden pervâzı ber-ter

ğaraž:

1. **ğaraž:**

Gazel 107

Mısra: 1

*Amaç, arzu, maksat, niyet,
düşünce.*

Mihr ü meh vaşf eylemekden rüy-i
cânandır ğaraž
Rüz ü şebden gerden ü gisû-yı
piçandır ğaraž

2. **ğaraž:**

Gazel 107

Mısra: 2

*Amaç, arzu, maksat, niyet,
düşünce.*

Mihr ü meh vaşf eylemekden rüy-i
cânandır ğaraž
Rüz ü şebden gerden ü gisû-yı
piçandır ğaraž

3. **ğaraž:**

Gazel 107

Mısra: 4

*Amaç, arzu, maksat, niyet,
düşünce.*

Cebhe-pür-çin-i ğazab hançer-be-
dest ol kîne-cû
Kasd-ı cân-ı bî-nevâ itmekden
ihşandır ğaraž

4. **ğaraž:**

Gazel 107

Mısra: 6

*Amaç, arzu, maksat, niyet,
düşünce.*

Serv-kad Maḥbûblarla geşt-i
gülzâr itmeden
Zâhid-i ta'n-efgene izḥâr-ı
'ünvandır ğaraž

5. **ğaraž:**

Gazel 107

Mısra: 8

*Amaç, arzu, maksat, niyet,
düşünce.*

Her birinde müftehir ancak niyâz u
nâz olur
'âşık u ma'sûkda bî-şübhe yek-
sandır ğaraž

6. **ğaraž:**

Gazel 107

Mısra: 10

*Amaç, arzu, maksat, niyet,
düşünce.*

Es'adâ bî-vech şanma böyle nazm-
ı sâdeden
Cilve-baḥşî-i dil-i âyîne-ṭab'andır
ğaraž

7. **garaz:**

Gazel 155

Mısra: 4

*Amaç, arzu, maksat, niyet,
düşünce.*

Degildir girye-rîzî yâre nakl-i
mâcerâ-yı dil
Garaz ancak Ruḥum-cüyîdir eşk-i
çeşmi icradan

garb:

1. **garba:-a**

Gazel 132

Mısra: 9

*Batı, güneşin battığı cihet.,
gün batışı.*

Es'adâ mâyeleri garba karîb
olmağla

ḥattı sür'atle gelür Rûm-ili meh-
rûlarnın

2. **garba:-a**

Tarih 29

Mısra: 4

Batı, güneşin battığı yer.

Ya'ni Sultân Ahmed-i gâzî ki tav'
u kerh ile
Bende-i fermânıdır tâ şarkdan
garba cihân

gâret-ger-i sabr u şekib:

1. **gâret-ger-i sabr u şekib:**

Gazel 15

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sabır ve sebatın yağmacısı.

Çeşm-i sihr-engîz tâlân-efken-i
mülk-i ḥired
Gamze-i pür-şür ise gâret-ger-i
sabr u şekib

garîbân-ı hevâ-yı 'aşka:

1. **garîbân-ı hevâ-yı 'aşka:**

Gazel 103

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Aşk arzusunun garipleri.

Sezâdır Kays-âsâ ser-bürehne geşt-
i dest itsem
Garîbân-ı hevâ-yı 'aşka zîrâ
mesken olmazmış

garîk-i baḥr-ı ma'âsî:

1. **garîk-i baḥr-ı ma'âsî:**

Kaside 3

Mısra: 63

Kelime Tipi: -

Günah denizine batmış.

Garîk-i Baḥr-ı ma'âsî harîk-i nâr-ı
güneh
'Atîk-i kâr-gerân-ı zünûb-ı
'uzmâdır

garîk-i cürme:

1. **garîk-i cürme:**

Tahmis 1

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Günaha batmış.

Garîk-i cürme de hem sâhil-i emn
ü selâmetdir
Metâfinda pey-â-pey tâifân emvâc-
ı rahmetdir

gark-ı 'arak ol:

1. gark-ı 'arağ ol:

Gazel 177

Mısra: 9

Kelime Tipi: **Deyim**

Tere boğulma, ter içinde kalma, kan ter içinde kalmak.

Olur gark-ı 'arağ gördükçe
Ruhsârın hacâletle
Gül-i terde değil şebnem nümâyân
kaşra-ber-kaşra

gâsive:

1. gâşiye:

Kaside 7

Mısra: 57

1. Örtü, perde, zar. 2. At
eyerinin altına örtülen sırmalı veya
şerit süslemeli, sâhibinin servetine
göre kıymetli taşlarla bezenmiş
örtü, haşa.

Mihr-i münîr gâşiye sîmîn hilâl-i
çarh
Esb-i cevâd-ı cûdına ebrû-yı zîn
ola

gavtalar kılsañ:

1. gavtalar kılsañ:

Tahmis 2

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Dalmak, batmak.

İrilmez ka' rına 'üryan olup bin
gavtalar kılsañ
Göñül bir Bañr-ı pür-mevc-i
tecellidir eger bilseñ

gavet:

1. gâyet:

Lugaz 7

Mısra: 8

*"Çok, oldukça, pek, son
derece" anlamında miktar zarfı.*

Ravza-i dünyâya revnağ-sâzdır
Sevmeyenler anı gâyet azdır

2. gâyeti:-i

Gazel 66

Mısra: 4

Amaç, gaye, maksat.

Se rûze tantana-i rûzgâra dil verme
Odur o vefk-i müşelleş ki gâyeti
idbâr

3. gâyet:

Lugaz 10

Mısra: 17

*"Pek, çok, pek çok, aşırı bir
biçimde" anlamında zarfı.*

Hasmının birisi gâyet çâlâk
Berk-i hâtf gibi gûyâ bî-bâk

4. gâyet:

Lugaz 14

Mısra: 18

Nihayet, son, sınır.

Neye teşbih ideyim diyü
düşündüm katı çok
Bulmadım doğrusı gâyet aña
beñzer şey yok

gaym-i mecâzı:

1. gaym-i mecâzı:-i

Kaside 1

Mısra: 98

Kelime Tipi: -

Mecaz bulutu.

Bir zerre iktibas iden eyler çü
âfitâb
Gaym-i mecâzı nûr-ı hâkikatle pür-
ziyâ

ğavr:

1. ğayra:-a

Gazel 196

Mısra: 10

Başkası, başkaları, rakip.

Var iken dilde hirâs-ı çîn-i ebrû
Es'adâ
Ğayra yüz virdi ben oldum zâr bir
yüzden dañi

2. ğayr:

Gazel 146

Mısra: 10

Başka, diğer, yabancı.

Haber vir intizârım Es'adâ da'vet
kılup yâri
Derûn-ı pâkine bir ğayr niyyet
gelmesün gelsün

ğavra:

1. ğayra:

Gazel 100

Mısra: 2

Başka bir kimse, başkası.

Kûy-i yâre müteveccih olalı rûy-i
heves
Ğayra bir vech ile yüz virmedi
bed-hûy-i heves

**ğavret-i hâsiyet-i merhem-i
kâfur eyle:**1. ğayret-i hâsiyet-i merhem-i
kâfur eyle:**Gazel 178**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kâfur merheminin

*niteliğinde(verdiği yarar) olmaya
çabalamak.*

Zahm-ı sinemde şehâ çâşnî-i tiğ-i
ğamiñ
Ğayret-i hâsiyet-i merhem-i kâfur
eyle

ğavret-i kem-mâvegân çekmez:1. ğayret-i kem-mâvegân
çekmez:**Gazel 79**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Mayası bozuk olanların
gayretleri için uğraşmamak.*

Berây-ı kâm kâmil ğayret-i kem-
mâvegân çekmez
Çeker bâr-ı girân-ı derd-i dehri
imtiñân çekmez

ğavri:

1. ğayrılara:-lar, -a

Gazel 20

Mısra: 6

Başka.

İhtirâz eyle rûkû '-âsâ perestiş
kılmadan
kıbleden ğayrılara kaddiñ dü-tâ
itmek 'abeğ

2. ğayriye:-y, -e

Kaside 1

Mısra: 50

Başka.

İlkâ-yı nefis olan nekire kârdan
şaķın
Virme huşul-i ma'rifeden ğayriye
rıza

3. ğayri:

Müsemmen 1

Mısra: 61

Artık, bundan böyle.

Ğayri sen de yeter ey zâlim-i hün-
rîz yeter
Böyle nâ-hağ yere hün-i dilimi
itme heder

4. ğayrılar:-lar

Lugaz 11

Mısra: 8

(□□□) i. (Ar. ğayr) Başka bir
kimse, başkası, yabancı.

Biri gûyâ ana birisi baba
Ğayrılar ogul oğlu ser-tâ-pâ

5. **ğayri:****Tarih 41**

Mısra: 16

Ayrı, başka, özge.

Müşakıl olsa da farzā Havernaqla
İrem aña
Yine illāsi vardır ğayri olmaz
böyle müstesnā

6. **ğayri:****Gazel 126**

Mısra: 7

Bundan böyle. II Başka, diğer.

Sebak-hān olduğundan ğayri bahs-i
hile-bāziden
Fünūn-ı fitnegide cümleden
mümtāzdır çeşmiñ

7. **ğayri:****Gazel 82**

Mısra: 10

-den başka, -nin dışında.

'Akl ü fikr ü dil ü idrākini virdin
yāre
Es'adā 'özü idecek ğayri kabāhat
kalmaz

8. **ğayri:****Gazel 121**

Mısra: 8

-den başka, -nin dışında.

Müdām encüm-şümār-ı heft-çarḥ-ı
derd-i serdim kim
Nukūd-ı hecr ü ğamdan ğayri bir
pāre hisābım yok

9. **ğayri:****Nazm 12**

Mısra: 4

Artık, bundan soba, bundan böyle.

Degil bāzār-ı ğam dād u dihişden
bir nefes Hālī
Hemān kālā-yı hecr al durma ğayri
kāri n'eylersin

10. **ğayri:****Gazel 82**

Mısra: 4

Artık / bundan böyle.

Cebhe pür-çin-i ğazab ğamze ise
hün-efşān
Yār da mest ola ğayri dile rāhat
kalmaz

gazālān:1. **gazālānım:****Nazm 17**

Mısra: 2

Ceylanlar.

Gubār-ı kūyuñı kühl itdigi-çün
dīde-i cānım
Beni ḥāk-i deriñden sürme ey
çeşmi gazālānım

gāze:1. **gāzesiz:****Gazel 93**

Mısra: 10

Kadınların süslenmek maksadıyla yüzlerine sürdükleri kırmızı renkli düzgün, allık.

Kim kapılmaz mihr-i rüyına çü
şebnem Es'adā
Bulsa bir ḥüsn-i bahā-süz-ı
melāhat gāzesiz

ğazel:1. **gazel:****Gazel 141**

Mısra: 10

Beyit sayısı 5-10 arasında değişen, ilk beytinin dizeleri birbiriyle, sonraki beyitlerinin ikinci dizeleri birinci beyitle uyaklı, genellikle lirik konularda yazılan Divan edebiyatı nazım biçimi.

Yazmadı daḥi levḥa-i 'irfāna
Es'adā
Sāmī-ḥayāl böyle bir a'lā gazel
kalem

2. **gazel:****Gazel 204**

Mısra: 10

Beyit sayısı 5-15 arasında değişen, ilk beytinin dizeleri birbiriyle, sonraki beyitlerinin ikinci dizeleri birinci beyitle uyaklı, genellikle lirik konularda yazılan Divan edebiyatı nazım biçimi.

Degil şāyeste-i tanzīr ammā ol şeh-
i nazma
Disünler bu gazel de Es'ad-ı ğam-
ḥārdan geldi

gazel-i garrā:1. **gazel-i garrā:****Kaside 11**

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Güzel, gösterişli gazel.

kılık-i lāli o kadar mu'cize-ğüy
eyledi kim
Yazdı levḥ-i dile bu nev gazel-i
garrāyı

gazel-i mu'cize-güster:1. **gazel-i mu'cize-güster:****Kaside 12**

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Mucizeler saçan gazel.

Her şehir bülbül-i güyāya
çemende okudur
Böyle bir nev gazel-i mu'cize-
güster lāle

gazel-i nev-zemīn ol:1. **gazel-i nev-zemīn ol:****Kaside 7**

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

Yeni tarzla yazılmış gazel, şiir olmak.

Şāyān-terīn olan bu dem-i feyz-
feyzde
Endişe böyle bir gazel-i nev-zemīn
ola

gazel-i pür-belāgati:1. **gazel-i pür-belāgati:****Kaside 4**

Mısra: 52

Kelime Tipi: -

Çok Etkili, güzel ve yerinde söz söyleme yeteneği ile oluşturulmuş/yazılmış şiir.

Nāliş-ger oldı gülşen-i medhiñde
bir
kılık-i hezār bu gazel-i pür-belāgati

gazel-i sādeye:1. **gazel-i sādeye:-ye****Gazel 10**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yalın gazel, sade şiir.

Böyle Es'ad gazel-i sādeye bādī vü
sebeb
Bilür erbāb-ı sühan vechi
nümāyāndır hep

gazel-i ter:1. **gazel-i ter:****Kaside 10**

Mısra: 62

Kelime Tipi: -

Taze, yeni gazel.

kıldı o kadar kârım evsâfına talik
Kim bu gazel-i ter daği inşâ-yı
kâlemdir

geç:

1. **geçdi:-di**
Murabba 2
Mısra: 10
Gitmek, uzaklaşmak.

Eyledi fûrkatle nālân oldığım
demler güzere
Geçdi eyyâm-ı melâl encâm-ı
endüh u keder

2. **geçse:-se**
Gazel 150
Mısra: 3
*Geçmek (çember vb.
şeylerden geçmek bağlamında).*

Ger tîr-i cevri geçse de zihgîr-i
dîdeden
Bir kez gözümünden olmaz o kaşı
kemân nihân

3. **geçer:-er**
Gazel 205
Mısra: 9
*... olarak bilinmek, ... olarak
anılmak, ... sayılmak.*

Geçer 'ayn-ı zehebdir nuṭkı Es'ad
ol sūḥan-günüñ
Ki müstagnî ola sebki eyledikçe
kâlden kâli

4. **geçer:-(e)r**
Lugaz 1
Mısra: 12
(Bir durumda) yaşamak.

Balgâmî ṭab'ı hevâyî meşrebi
İztîrâb ile geçer rûz ü şebi

5. **geçer:-er**
Tahmis 1
Mısra: 20
Kabul görmek.

Elin aç şıdkile âmâde-i naḳd-i
kabul ol kim
Geçer elbet ticâret-gâh-ı kâlâ-yı du
'adır bu

6. **geçdi:-di**
Tarih 2
Mısra: 15
*(zaman) geçmek, geride
kalmak.*

Dem-i ekdâr geçdi şimdi eyyâm-ı
meşerretidir
Ki dâhil oldu 'âm-ı şevk-encâm-ı
ferah-peymâ

7. **geç:**
Gazel 23
Mısra: 1
*(Bir şeyden) Vazgeçmek / yüz
çevirmek.*

Gönül sevdâ-yı zülf-i pîç-pîç-i dil-
rübâdan geç
Yeter ser-beste-bend-i ḥayret
olduñ bu hevâdan geç

8. **geçer:-er**
Tahmis 1
Mısra: 42
Bitmek, geçip gitmek.

Niyaz it aglayup dūr olma hergiz
vādî-i züliden
Bilürsün tez geçer vuşlat demi
'âdetdir evveliden

geç:-

1. **geçdi:-di**
Gazel 195
Mısra: 6
Batmak, saplanmak.

Müjgânî zaḥm urmada ben mest-i
çeşm-i yâr
Geçdi hadengi cânıma terkeşdeyim
daği

2. **geçdi:-di**
Gazel 197
Mısra: 12
Aşmak, geride bırakmak.

Dirmiş o şüḥ sâ'ati var vaḳt-i
vuşlatıñ
Nice dakika geçdi o sâ'at
kurulmadı

geçmek:

1. **geçmek:**
Gazel 22
Mısra: 9
Bırakmak, vazgeçmek.

Çevre şabr itmek de güç dildârdan
geçmek de güç
Çâre yok ancak vefâya kaldı Es'ad
ihtiyâc

gedâ:

1. **gedâ:**
Gazel 173
Mısra: 9
Dilenci, düşkün.

Ser-fürü kılmaz gedâ iken şehân-ı
'âleme

Es'adâ cây eyleyen pây-ı hum-ı
ḥammârda

2. **gedâ:**
Kaside 11
Mısra: 63
Dilenci fakir; âşık.

Bir gedâ kim ola dâmen-pür-i
naḳd-i cüdî
Kâmrânîde ider ḥâteme istignâyî

gedâyân-ı sūḥan:

1. **gedâyân-ı sūḥan:**
Gazel 156
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Söz dilencileri.

Gedâyân-ı sūḥan deryûze-kâr-ı
naḳd-i nazm olsa
Sezâdır Es'adın i'câz-ı ṭab'-ı
kâmrânından

gedikli:

1. **gedikli:**
Kıt'a 5
Mısra: 1
Gedikli (Kocaeli'de bir yer).

Gedikli bende iken serde dâğ-ı
hecr ile
Teraḥḥum itmedi timâr idüp
cerâḥatine

gedü:

1. **gedüdur:-dur**
Lugaz 18
Mısra: 10
Fakir, kimsesiz.

Belki büstân-ı nazarda hoş-nümâ
Bir gedüdur bulmuş ol neşv ü
nemâ

geh:

1. **geh:**
Gazel 110
Mısra: 10
Bazen, Ara sıra.

Bî-zebânlık Es'adâ ger tâbın efzûn
itmese
Böyle baş egmezdi geh mikrâz-ı
zaḥm-âsâra şem'

2. **geh:**
Kaside 10
Mısra: 69
Bazen, Ara sıra.

Engüşt ile geh şâne-zen-i haṭ degil
ol şüh
Ceyş-i fiten-i hüsne nev imlâ-yı
kalemdir

3. **geh:**

Lugaz 5
Mısra: 7
Bazen, Ara sıra.

Bir perîşânî geyüp geh başına
Destmâlin beste eyler kaşına

4. **geh:**

Lugaz 14
Mısra: 6
"Geh ... geh ..." bağlacı.
Bazen, kimi zaman.

Esvedü'l-levndir aslı 'arabîdir
ammâ
Geh olur câme-i zerrîn ile zîver-
peymâ

5. **geh:**

Gazel 97
Mısra: 13
Bazen, bazı zaman, ara sıra.

'Âşık sevda-yı haṭ geh seyr-i ebrû
itdirir
Şeb hilâl-i nîm-tâbiş-dârî şaklar
şaklamaz

6. **geh:**

Gazel 14
Mısra: 5
"Gâh ... gâh ..." bağlacı,
bazen, ara sıra.

Felekde gâh bedr ü geh hilâl
oldığına bâdî
'Îzâr u ebruvânîñ şeklini tasvîr ider
mehtâb

7. **geh:**

Gazel 97
Mısra: 12
"Gâh ... gâh ..." bağlacı,
bazen, ara sıra.

Ṭavr-ı 'âşıkdan 'ayândır hâlet-i
cevr ü cefâ
Reng-i rû geh lûf u geh âzârı
şaklar şaklamaz

8. **geh:**

Gazel 97
Mısra: 12
"Gâh ... gâh ..." bağlacı,
bazen, ara sıra.

Ṭavr-ı 'âşıkdan 'ayândır hâlet-i
cevr ü cefâ
Reng-i rû geh lûf u geh âzârı
şaklar şaklamaz

9. **geh:**

Gazel 180
Mısra: 8
"Gâh ... gâh ..." bağlacı,
bazen, ara sıra.

O deñlü süz-perest olmaz idi
pervâne
İdeydi def'-i harâret geh istitâre ile

10. **geh:**

Lugaz 1
Mısra: 19
"Gâh ... gâh ..." bağlacı,
bazen, ara sıra.

Geh şafâlar baḥş ider mihmânına
Hişm-nâk olup kıyar geh cânına

11. **geh:**

Lugaz 1
Mısra: 20
"Gâh ... gâh ..." bağlacı,
bazen, ara sıra.

Geh şafâlar baḥş ider mihmânına
Hişm-nâk olup kıyar geh cânına

12. **geh:**

Gazel 194
Mısra: 10
"Bazen de, kimi zaman da"
anlamı veren "geh/gâh... geh/gâh"
..." bağlacı.

Gâhice nesr ü sec' ile Es'ad bulur
vücüd
Geh mehd-i nazma zîver olur ṭab'-
zâdesi

geh ü bî-gâh:

1. **geh ü bî-gâh:**

Gazel 188
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Sıralı sırasız, vakitli vakitsiz.

Tevâzu' kıl hevâ-dârânîña meyl it
geh ü bî-gâh
Aman ey serv-kad sen de o gerden
gibi ser çekme

gehî:

1. **gehî:**

Gazel 91
Mısra: 21
Bazen, ara sıra.

Es'ad metâ'-ı nazm gehî bî-revâc
olur
Bâzâr germ olursa da olmaz
kesâdsız

2. **gehî:**

Lugaz 3
Mısra: 8
Bazen, ara sıra.

kalbi keyfiyyet-i meyhâne gibi
Uzanup yatmada mestâne gehî

3. **gehî:**

Gazel 66
Mısra: 6
Ara sıra, bâzan, bâzı defa.

Müsâ'id olsa da saña sipihr-i bed-
heme-çiz
Olur sevâd-ı şeb-i gam gehî beyâz-
ı neḥâr

4. **gehî:**

Gazel 94
Mısra: 4
Ara sıra, bâzan, bâzı defa.

Niyâz-ı 'âşıkı dâim taleb-ger
olmağla
Gehî o mest-i mey-i nâza biz de
nâz ideriz

5. **gehî:**

Lugaz 10
Mısra: 28
Ara sıra, bâzan, bâzı defa.

şüreti fakr u fenâdır ekser
Mevlevî gibi gehî hırka geyer

6. **gehî:**

Muamma 22
Mısra: 1
Ara sıra, bâzan, bâzı defa.

Gehî refîâra gel çık seyr-i bağa ey
kemân-ebur
Olayım yolda pâ-mâl-i hırâm-ı
kâmet-i dil-cû

7. **gehî:**

Gazel 164
Mısra: 7
"Gâh ... gâh ..." bazen, ara
sıra anlamında bağlaç.

Gehî pür-çîn olup eyler harâb-âbâd
dünyâyı
Gehî izhâr ider 'uşşâk-ı zâra fart-ı
vüdd ebrû

8. **gehî:**

Gazel 164
Mısra: 8
"Gâh ... gâh ..." bazen, ara
sıra anlamında bağlaç.

Gehî pür-çîn olup eyler harâb-âbâd
dünyâyı

Gehî izhâr ider 'uşşâk-ı zâra fart-ı
vüdd ebrû

9. **gehî:**

Kaside 8

Mısra: 19

"Gâh ... gâh ..." bazen, ara
sıra anlamında bağlaç.

Gehî Tārîh-i 'Aynî gâh Nürü 'l-
'ayn dersiyile
Açıldı nergisiñ evvel nazarda
çüşm-i iz'ânı

10. **gehî:**

Lugaz 12

Mısra: 2

"Gâh ... gâh ..." bazen, ara
sıra anlamında bağlaç.

Nedir o şey ki salâh u talâhı
câmi' dir
Gehî meşerreti câzib ü gâh râfi' dir

gel:-

1. **geldi:-di**

Tarih 45

Mısra: 18

Görünmek, ortaya çıkmak.

Ki ya 'ni nass-ı Āteynāhü Hükmen
olmağın zâhir
Bi-ḥamdi 'llāh fālim 'ayn-ı hikmet
geldi hoş geldi

2. **gelüp:-üp**

Kaside 6

Mısra: 51

Gelmek (zaman bağlamında).

Gelüp her sâl-i ferruḥ-fâl tā kim
nevbahâr u 'îd
Ola gülşen-serây-ı dehr şevk-efzâ
vü şādî-ger

3. **geldi:-di**

Tarih 45

Mısra: 4

Ulaşmak, erişmek.

Cenâb-ı pâdişâh-ı Bahr u ber
Sultân Mahmûda
Sa' âdetle dem-i ferhunde-gâyet
geldi hoş geldi

4. **geldi:-di**

Tarih 45

Mısra: 12

Ulaşmak, erişmek.

Ne geldi-yse muhassal devr-i re'fet
tavr-ı 'adlinde
Pey-â-pey 'âleme bādî-i raḥaṭ geldi
hoş geldi

5. **gelse:-se**

Lugaz 2

Mısra: 3

Bir yere uğramak.

Ne dem kim gelse pervāza o
murgân
Olur cev-v-i semâ anlarla mālân

6. **gelür:-ür**

Gazel 172

Mısra: 6

(Bir maksatla) Bir yere
uğramak, ziyaret etmek.

Çerâğı mihr ü meyi Kevser olsa da
sensiz
Hiç âb ü tâb gelür mi şeb-i
vişâlimize

7. **geldi:-di**

Tarih 28

Mısra: 11

Doğmak, yaşamak, dünyaya
gelmek.

Geldi Hân Ahmed-i vālâ-hasebiñ
sulbinden
Harem-i ma' delete nâz ile Zeyneb
Sultân

8. **geldi:-di**

Gazel 61

Mısra: 6

(Bir maksatla bir yere)
Uğramak, varmak, ulaşmak.

Seheri bağda gördüm yelerek bād-ı
şabâ
Geldi teşrîf-i güli bülbüle kıldı
tebşir

9. **gelür:-ür**

Gazel 132

Mısra: 10

(Bir maksatla bir yere)
Uğramak, varmak, ulaşmak.

Es'adâ mâyeleri garba karîb
olmağla
ḥaṭṭı sür'atle gelür Rüm-ili meh-
rûlarınıñ

10. **geldi:-di**

Gazel 191

Mısra: 10

(Bir maksatla bir yere)
Uğramak, varmak, ulaşmak.

Es'ad o şuḥa Ḥālî raşad-cü-yi 'arz
iken
Seḥḥâre-gamze bağladı geldi
zebânımı

11. **geldi:-di**

Kaside 12

Mısra: 21

(Bir maksatla bir yere)

Uğramak, varmak, ulaşmak.

Geldi şevk-âver olup tehniyet-i
nevruza
Dağını 'anber idüp cismini micmer
lâle

12. **gelse:-se**

Lugaz 19

Mısra: 25

(Bir maksatla bir yere)
Uğramak, varmak, ulaşmak.

Evvel-i sevre gelse mihr-i cihân
Sitte-i sevr olup o dem güzērân

13. **geldi:-di**

Gazel 204

Mısra: 8

(Bir kimse üzerinde) belli bir
durum veya sıfatın etkisi görünür,
hissedilir olmak.

Bana ol sîm-berden yâd-gâr eksik
değil ammâ
Bu tâze Dâğ-ı sürh ol ḥançer-i zer-
kârdan geldi

gel:-

1. **geldi:-di**

Tarih 45

Mısra: 14

Uğramak.

Bu sâliñ habbezâ sâl-i neşâṭ
olmağla târîhi
Kühen şâdilere bir taze Ḥâlet geldi
hoş geldi

2. **geldi-yse:-di, -y, -se**

Tarih 45

Mısra: 11

Uğramak.

Ne geldi-yse muhassal devr-i re'fet
tavr-ı 'adlinde
Pey-â-pey 'âleme bādî-i raḥaṭ geldi
hoş geldi

3. **geline:-ince**

Gazel 172

Mısra: 1

Gelmek, ortaya çıkmak.

Geline ḥaṭṭ-ı mu'anber o meh-
cemâlimize
Yazıldı Mebhâs-i sevdâ kitâb-ı
Ḥâlimize

4. **gelür:-ür**

Gazel 152

Mısra: 8

*Bir yerden bir yere ulaşmak,
varmak.*

Nice hem-Hâl olur rüyuñla mihr-i
çarh-ı encüm-dâr
Gelür mi bû gül-i tasvîr-i kâlâ-yı
münakaşdan

5. **gelmiş:-miş**

Gazel 11

Mısra: 10

*(Bir hâl bir kimseye) hâkim
olmak; belli bir durum veya sıfatın
etkisi görünür, hissedilir olmak.*

Es'adâ germiyyet-i şahbâ-yı naz u
'işveden
Hüsni-i 'âlem-süzına gelmiş o
mâhîñ âb ü tâb

6. **gelmiş:-miş**

Gazel 187

Mısra: 2

*(Bir hâl bir kimseye) hâkim
olmak; belli bir durum veya sıfatın
etkisi görünür, hissedilir olmak.*

Yine bintü'l-'ineb gördüm
geyinmiş câmdan câme
Letâfet gelmiş ol mihr-i ziyâ-
encâmdan câma

7. **geldi:-di**

Gazel 204

Mısra: 6

*(Bir hâl bir kimseye) hâkim
olmak; belli bir durum veya sıfatın
etkisi görünür, hissedilir olmak.*

Degil şeb-zinde-dâr-i mihen bādî-i
rûsvâyî
Dile sevdâ heves-kârî-i haţt-ı
yârdan geldi

8. **geldi:-di**

Tarih 45

Mısra: 8

*Ulaşmak, erişmek; rast
gelmek, isabet etmek; ortaya
çıkma.*

Teveccüh kıldığı emr-i haţîrîñ ol
şeh-i gâzî
Verâsınca 'atâ-yı Rabb-ı 'İzzet
geldi hoş geldi

9. **geldi:-di**

Tarih 45

Mısra: 2

*Ortaya çıkmak; belli bir
durum veya sıfatın etkisi görünür,
hissedilir olmak.*

Hümâyün bād-ı nev-sâl-i sa'âdet
geldi hoş geldi

Cihâna inbisât-u şevk-ü behcet
geldi hoş geldi

10. **geldi:-+di**

Tarih 10

Mısra: 23

*(Bir maksatla) Bir yere
uğramak,gelmek, ziyâret etmek.*

Bir melek geldi temâmında didi
şad tahsîn
kıldı bu beyt-i dü-târîh ile vaşfın
tebyîn

11. **gelsün:-sün**

Gazel 146

Mısra: 1

*(Bir maksatla) Bir yere
uğramak, ziyâret etmek.*

O şûha seyr-i gülşenden ferâgat
gelmesün gelsün
'İzâr-ı âline gülden hacâlet
gelmesün gelsün

12. **gelsün:-sün**

Gazel 146

Mısra: 2

*(Bir maksatla) Bir yere
uğramak, ziyâret etmek.*

O şûha seyr-i gülşenden ferâgat
gelmesün gelsün
'İzâr-ı âline gülden hacâlet
gelmesün gelsün

13. **gelsün:-sün**

Gazel 146

Mısra: 4

*(Bir maksatla) Bir yere
uğramak, ziyâret etmek.*

Gelürse bezme zülfi virmesün ser-
rişte setr itsün
O sünbüldeñ meşâm-ı ğayra
nûkhet gelmesün gelsün

14. **geldi:**

Tarih 45

Mısra: 6

Varmak,ulaşmak,erişmek.

O sultân-ı cihân kim nefha-i gül-
bâğ-ı 'adlinde
Meşâm-ı dehre bü-y-i istirâhat geldi
hoş geldi

15. **gelmiş:-miş**

Gazel 46

Mısra: 11

*(Bir kimse veya yer üzerinde)
belli bir durum veya sıfatın etkisi
görünür, hissedilir olmak.*

O olup şehbender-i bâzâr-ı naḥvet
bir perî gelmiş

Metâ '-ı vaşlına ger naḥd-i cân
isterse erzândır

16. **gelmesün:-me, -sün**

Gazel 146

Mısra: 4

Ulaşmak, erişmek.

Gelürse bezme zülfi virmesün ser-
rişte setr itsün
O sünbüldeñ meşâm-ı ğayra
nûkhet gelmesün gelsün

17. **geleli:-eli**

Gazel 185

Mısra: 2

Gelmek. || İsabet etmek.

İtdi bizi rencide bu dehr-i gele-pîşe
Âzürde-i hâr-ı elemiz geleli nîşe

18. **geldi:-di**

Tarih 17

Mısra: 8

*(Bir kimse veya yer üzerinde)
Belli bir durum veya sıfatın etkisi
görünür, hissedilir olmak.*

Kevne teşrîfîn dü-târîh ile tebşîr
itmege
Es'ad-âsâ geldi hâtifden hitâb-ı
müstetâb

19. **gel:**

Rûbai 11

Mısra: 4

*"Bırak, vazgeç!"
anlamlarında olup bir kimseden
bir davranışını, alışkanlığını terk
etmesini istemek.*

Bünyân-ı dilim harâbedir evvelden
Gel bir daḥi sen yakma anı
sultânım

20. **gelürdi:--ür, --di**

Gazel 191

Mısra: 4

Gelmek, uğramak.

Pür kılsa şast-ı baḥtımı bir kez
hevâ-yı 'aşk
Çeksem gelürdi sîneye kaşı
kemânımı

21. **gelür:-ür**

Tahmis 2

Mısra: 10

*(Bir hal bir kimseye) Hâkim
olmak, etkisini göstermek.*

Umuruñ ḥakka tefviz eyle gâfil
olma Mevlâdan
Gelür elbet zuhur eyler ne yazdı-y-
se ḫalem serde

22. **geldi:-di****Tarih 4**

Mısra: 8

(Bir maksatla) Bir yere
gelmek.

Dü-tārīh ile tebrik itmege hâtif den
Es'ad-veş
Bu beyt ile nidâ-yı müjde-i şādī-
resân geldi

23. **gelürse:-ür, -se****Gazel 146**

Mısra: 3

(Bir maksatla) Bir yere
uğramak, ziyaret etmek, gelmek.

Gelürse bezme zülfi virmesün ser-
rişte setr itsün
O sünbül den meşâm-ı gayra
nükheth gelmesün gelsün

24. **gel:****Gazel 7**

Mısra: 5

"Buyur, haydi gel!"

anlamlarında bir davet ve çağırma
sözü.

Reftâra gel hırâmîña serv eylesün
hased
Bālâ-terîn olan bu revîşdir hemîn
saña

25. **gel:****Gazel 131**

Mısra: 3

"Buyur, haydi gel!"

anlamlarında bir davet ve çağırma
sözü.

Gel seyr-i bāğ-ı lāle-i Dāğ-ı derûna
kim
Ey şem'-i şām-ı işve Çerāğânîñim
seniñ

26. **gel:****Gazel 138**

Mısra: 4

"Buyur, haydi gel!"

anlamlarında bir davet ve çağırma
sözü.

Ey çeşm yeter nazra-i bî-hüde o
yâre
Telh-âbe-i düşünâmına gel bārī
habâb ol

27. **gel:****Nazm 2**

Mısra: 3

"Buyur, haydi gel!"

anlamlarında bir davet ve çağırma
sözü.

Süfî yeter riyâyı ko rindâne bezme
gel
Sâfî-diliz seninle daği ülfet eyleriz

28. **gel:****Nazm 6**

Mısra: 2

"Buyur, haydi gel!"

anlamlarında bir davet ve çağırma
sözü.

Pür itdi lāle-i Dāğ ile deşt-i cism-i
'üryânı
Gel ey şem'-i şeb-ārâ sîneye seyr it
Çerāğânı

29. **gel:****Nazm 32**

Mısra: 3

"Buyur, haydi gel!"

anlamlarında bir davet ve çağırma
sözü.

Saf-ı rindāna gel sākī ayak bas
Surāhî sun dil-i ğam-ğāre mahşûs

30. **gel:****Nazm 38**

Mısra: 4

"Buyur, haydi gel!"

anlamlarında bir davet ve çağırma
sözü.

Ey çeşm yeter nazra-i bî-hüde o
yâre
Telh-âbe-i düşünâmına gel bari
habâb ol

31. **geldi:-di****Tarih 4**

Mısra: 6

(Dünyaya) gelmek. II

Doğmak.

Bi-hakk-ı seyyidü'l-kevineyn yâ
Rab 'ömrin efzûn it
Ki zîb-i tâc-ı 'izz-olmağa bir dürr-i
girân geldi

32. **geldi:-di****Tarih 4**

Mısra: 10

(Dünyaya) gelmek. II

Doğmak.

Ola bākī İlāhî nesl-i pāk-i Hân
Ahmedden
Serây-ı dehre Şāhzāde Süleymân-ı
cihân geldi

33. **geldi:-di****Tarih 23**

Mısra: 17

(Dünyaya) gelmek. II

Doğmak.

Geldi zîbâ sulb-i Ahmed Hân-ı
'ādilden bu dem
'Āleme Şehzāde 'Abdülmalik ol
'ālî-vaqar

34. **geldi:-di****Tarih 4**

Mısra: 4

Erişmek, ulaşmak, belirmek,
vâsıl olmak.

Ne şeh-zāde gül-i bāğ-ı hümayûn-ı
salâbet kim
Cihāna mihr-i zâtından şu 'â'-ı
şādmân geldi

35. **gelüp:-üp****Kaside 8**

Mısra: 31

Erişmek, gelmek, ortaya
çıkma, belirmek, ulaşmak.

Gelüp 'ilm-i cedelden tûğ-i táb'-ı
süsene hiddet
Okur şimdi o te'lîfât-ı Haddādî ve
Kirmānî

36. **gel:****Gazel 22**

Mısra: 5

"Bırak, dön" anlamında bir

söz.

Çekme dāmen mübtelādan gel
cefādan vaz geç
Cân-ı bîmāra kerem kıl al elin eyle
'ilâc

37. **gelüp:-üp****Kaside 6**

Mısra: 10

(Bir maksatla bir yere)

Uğramak, varmak, ulaşmak.

Çü abdāl-i kalender dāğ-ber-dil
lāle-i hamrâ
Gelüp rindân bezm-i bağa sundı
bir tolî sagar

38. **geldi:-di****Gazel 204**

Mısra: 4

1-Bir maksatla bir yere

uğramak, varmak, ulaşmak. 2-
(Ömür) Gelip geçmek. 3-Belirmek,
ortaya çıkma. 4-Denk gelmek,
tesadüf etmek. 5-Erişmek, gelmek,
vâsıl olmak, ulaşmak. 6- "Buyur,
haydi gel!" anlamlarında bir
temenni, davet ve çağırma sözü. 7-
"Bırak, vazgeç!" anlamlarında
olup bir kimseden bir davranışını,
alışkanlığını terk etmesini istemek.

Sabâ sünbül-sitân-ı bağa būsâ-yı
'abîr oldı

Meger peygām kākülle der-i
dildardan geldi

39. **gelsün:-sün**

Gazel 146

Mısra: 6

(Bir maksatla) Bir yere
uğramak, ziyaret etmek, gelmek.

Yeter ol mest-i nāzın âteş-i hüsn-i
cihân-süzü
Aña isterse şahbâdan harâret
gelmesün gelsün

40. **gelsün:-sün**

Gazel 146

Mısra: 8

(Bir maksatla) Bir yere
uğramak, ziyaret etmek, gelmek.

Sabâ var ol tabîb-i cāna bîmār
oldığım söyle
Beni bir kerre görmek aña sıklet
gelmesün gelsün

41. **gelsün:-sün**

Gazel 146

Mısra: 10

(Bir maksatla) Bir yere
uğramak, ziyaret etmek, gelmek.

Haber vir intizârım Es'adâ da'vet
kılup yâri
Derûn-ı pâkine bir ğayr niyyet
gelmesün gelsün

42. **geldi:-di**

Nazm 4

Mısra: 1

Erişmek, ulaşmak.

Bahar geldi bizim inbisâtımız
vardır
'Aceb mi gül gibi gülşen neşâtımız
vardır

43. **gele:-e**

Gazel 109

Mısra: 5

Denk gelmek, isabet etmek.

Her dem ki gele tîr-i ğamıñ cāna
yer eyler
Bir dağmedir ol tâze de dîrîne de
mahfûz

44. **gelmesün:-me, -sün**

Gazel 145

Mısra: 4

*İsabet etmek, zararı
dokunmak.*

'İzârın 'ârızın Ruhsâr-ı âliñ var
iken geşt it
Çemende saña haclet gelmesün bir
vech ile gülden

45. **gelmesün:-me, -sün**

Gazel 146

Mısra: 1

*Gelmek. (Yapılacak bir işten
vazgeçme düşüncesinin akla
getirilmemesi bağlamındadır.).*

O şûha seyr-i gülşenden ferâgat
gelmesün gelsün
'İzâr-ı âline gülden hacâlet
gelmesün gelsün

46. **gelmesün:-me, -sün**

Gazel 146

Mısra: 2

Uğramak, maruz kalmak.

O şûha seyr-i gülşenden ferâgat
gelmesün gelsün
'İzâr-ı âline gülden hacâlet
gelmesün gelsün

47. **gelmesün:-me, -sün**

Gazel 146

Mısra: 6

Tesir etmek, etki yapmak.

Yeter ol mest-i nāzın âteş-i hüsn-i
cihân-süzü
Aña isterse şahbâdan harâret
gelmesün gelsün

48. **gelmesün:-me, -sün**

Gazel 146

Mısra: 10

*Gelmek. (Akla düşünülenden
başka bir düşüncenin gelmemesi
anlamındadır.).*

Haber vir intizârım Es'adâ da'vet
kılup yâri
Derûn-ı pâkine bir ğayr niyyet
gelmesün gelsün

49. **gelse:-se**

Gazel 149

Mısra: 1

Uğramak.

Çeşmiñe gelse ne dem sürhî-i
mînâ-yı fiten
Kan döküp ğamzeleri eyleye ihyâ-
yı fiten

50. **geldi:-di**

Gazel 181

Mısra: 1

(Fitne çıkarmaya) gelmek.

Geldi kelâl fitnelerin şerr ü şürna
Yârin bakup Ruğında haţ-ı nev-
zuhûrına

51. **geldi:-di**

Gazel 204

Mısra: 1

*Ulaşmak, erişmek, tesir
etmek, bir kaynaktan yönelmek.*

Dile tâbiş o şûh-ı âteşin-Ruhsârdan
geldi
Belî pervâneye süz-ı derûn hep
nârdan geldi

52. **geldi:-di**

Gazel 204

Mısra: 10

*Oluşturulmak, meydana
gelmek.*

Degil şâyeste-i tanzîr ammâ ol şeh-
i nazma
Disünler bu gazel de Es'ad-ı ğam-
hârdan geldi

53. **geldi:-di**

Tarih 4

Mısra: 2

İhsan edilmek, nail olmak.

Te'âla'llâh zihî şeh-zâde-i sultân-ı
'âlem kim
Kudûminden serây-ı devlete şad
'izz ü şân geldi

54. **gele:-e**

Tarih 23

Mısra: 9

*Ulaşmak, elde etmek. II Tahta
çıkma.*

Bu serây-ı devlete 'izz ü sa 'âdetle
gele
Sulb-i pâkinden nice şeh-zâde-i
'âlî-tebâr

55. **geldi:-di**

Tarih 45

Mısra: 1

Erişilmek, ulaşmak.

Hümâyûn bād-ı nev-sâl-i sa 'âdet
geldi hoş geldi
Cihâna inbisât-u şevk-ü behcet
geldi hoş geldi

56. **geldi:-di**

Tarih 45

Mısra: 10

Erişilmek, ulaşmak.

Bi-hamdi'llâh ki kec-tab'ân-ı
'âlem râstdır şimdi
Nihâl-i Hâl-i kevne istikâmet geldi
hoş geldi

gel ey:

1. **gel ey:**

Kaside 3

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Nida, sesleniş ifadesi.

Gel ey gönül ki dem-i nutk-ı şevk-
bahşadır
Huceste mevsim-i şadî-fezâ-yı
inşadır

gel!:

1. **gel:**

Muamma 22

Mısra: 1

"Buyur, haydi gel!"

anlamlarında bir temenni, davet ve çağırma sözü.

Gehî refîâra gel çık seyr-i bağa ey
kemân-ebrû
Olayım yolda pâ-mâl-i hırâm-ı
kâmet-i dil-cû

2. **gel:**

Gazel 112

Mısra: 6

"Bırak, vazgeç!"

anlamlarında olup bir kimseden bir davranışını, alışkanlığını terk etmesini istemek için kullanılan bir söz.

Çekme el sâkî meded dâmân-ı
bezm-i 'îşden
Kesme gel sâgâr-küsârân-ı
maḥabbetden ayağ

3. **gel:**

Gazel 179

Mısra: 10

"Bırak, vazgeç!"

anlamlarında olup bir kimseden bir davranışını, alışkanlığını terk etmesini istemek için kullanılan bir söz.

Başıma sevdâ yetişmez mi hevâ-yı
kâkülün
Gel siyeh-püş olma ey meh-pâre
Allah 'aşkına

4. **gel:**

Kaside 12

Mısra: 81

"Bırak, vazgeç!"

anlamlarında olup bir kimseden bir davranışını, alışkanlığını terk etmesini istemek için kullanılan bir söz.

Es'adâ lâfî ko gel eyleme güftârı
dırâz

Dehen aç başla du'âya çü gül-i ter
lâle

geldi:

1. **geldi:**

Tarih 45

Mısra: 16

Hatıra gelmek, akla gelmek.

Hıdîv-i 'âlemiñ baht-ı hümayûnına
Mushafdan
Tefeül itdigimde işbu âyet geldi
hoş geldi

2. **geldi:**

Gazel 204

Mısra: 2

Ulaşmak, erişmek, tesir etmek, bir kaynaktan yönelmek.

Dile tâbiş o şüh-ı âteşin-Ruhsârdan
geldi
Belî pervâneye süz-ı derûn hep
nârdan geldi

gele ey:

1. **gele ey:**

Kaside 2

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Nida, sesleniş ifadesi.

Gele ey hâme-i dür-pâş-ı künûz-i
ma'nâ
Gele ey hâme-i miftâh-ı kılîd-i
imlâ

2. **gele ey:**

Kaside 2

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Nida, sesleniş ifadesi.

Gele ey hâme-i dür-pâş-ı künûz-i
ma'nâ
Gele ey hâme-i miftâh-ı kılîd-i
imlâ

3. **gele ey:**

Kaside 2

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Nida, sesleniş ifadesi.

Gele ey hâme-i meşşâta-ger-i
şâhid-i lafz
Gele ey şâne-zen-i zülfi dü-tâ-yı
inşâ

4. **gele ey:**

Kaside 2

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Nida, sesleniş ifadesi.

Gele ey hâme-i meşşâta-ger-i
şâhid-i lafz
Gele ey şâne-zen-i zülfi dü-tâ-yı
inşâ

5. **gele ey:**

Kaside 2

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Nida, sesleniş ifadesi.

Gele ey tîşe-i Ferhâd-ı nüvîsende-i
ḥaṭ
Gele ey nîze-i dil-düz-ı her işkâl ü
hafâ

6. **gele ey:**

Kaside 2

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Nida, sesleniş ifadesi.

Gele ey tîşe-i Ferhâd-ı nüvîsende-i
ḥaṭ
Gele ey nîze-i dil-düz-ı her işkâl ü
hafâ

7. **gele ey:**

Kaside 2

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Nida, sesleniş ifadesi.

Gele ey hâme-i mızrâb-ı rebâb-ı
dâniş
Gele ey mışkal-i âyine-i nutk-ı
üdebâ

8. **gele ey:**

Kaside 2

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Nida, sesleniş ifadesi.

Gele ey hâme-i mızrâb-ı rebâb-ı
dâniş
Gele ey mışkal-i âyine-i nutk-ı
üdebâ

9. **gele ey:**

Kaside 2

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Nida, sesleniş ifadesi.

Gele ey vâsita-i vuşlat-ı ehl-i
hicran
Gele ey tîr-i ciger-kâr-ı 'adû-yı
kütebâ

10. **gele ey:**

Kaside 2

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Nida, sesleniş ifadesi.

Gele ey vâsita-i vuşlat-ı ehl-i
hicran
Gele ey tîr-i ciger-kâr-ı 'adû-yı
kütebâ

11. **gele ey:****Kaside 2**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Nida, sesleniş ifadesi.

Gele ey naḥl-i berümend-i

gülistân-ı süḥan

Gele ey gönça-i nev-ḥâste-i bağ-ı edâ

12. **gele ey:****Kaside 2**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Nida, sesleniş ifadesi.

Gele ey naḥl-i berümend-i

gülistân-ı süḥan

Gele ey gönça-i nev-ḥâste-i bağ-ı edâ

13. **gele ey:****Kaside 2**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Nida, sesleniş ifadesi.

Gele ey vâkıf-ı esrâr-ı rumûz-ı

‘aşık

Gele ey kâşif-i ahvâl-i derûn-ı

‘uḳalâ

14. **gele ey:****Kaside 2**

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Nida, sesleniş ifadesi.

Gele ey vâkıf-ı esrâr-ı rumûz-ı

‘aşık

Gele ey kâşif-i ahvâl-i derûn-ı

‘uḳalâ

15. **gele ey:****Kaside 2**

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Nida, sesleniş ifadesi.

Gele ey kılk-i kalem-kâr-ı nigîn-i

dâniş

Gele ey sāyig-i zer-güfte-i nuṭḳ-ı

bülegâ

16. **gele ey:****Kaside 2**

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Nida, sesleniş ifadesi.

Gele ey kılk-i kalem-kâr-ı nigîn-i

dâniş

Gele ey sāyig-i zer-güfte-i nuṭḳ-ı

bülegâ

gelmedikçe:1. **gelmedikçe:****Gazel 90**

Mısra: 3

*Çıkmak, belirginleşmek
manasında.*

Taleb-ḥâh olma ḥaṭṭı gelmedikçe

nazra-i rüyın

Nice taḥşîl olunsun naḳd-i ḥüsn-i

yâr fermânsız

gelmez:1. **gelmez:****Gazel 80**

Mısra: 18

Gelmez, uğramaz.

Şinâh itdikçe deryâ-yı süḥanda

ḥâme-i Es’ad

Kesel gelmez çü emvâc-ı pey-â-

pey çîn çîn olmaz

gelmiş:1. **gelmiş:-miş****Gazel 54**

Mısra: 13

Gelmek, buyurmak, erişmek.

Gelmiş o cāya sāye salup şâhid-i

bahâr

Düşında bir çiçekli müferriḥ kabâsı

var

gelü:1. **gelü:****Kaside 7**

Mısra: 21

Boğaz.

Leb reng-i ergavân u gelü lâle-i

sefid

Sîne semen benefşe ḥaṭ-ı ‘anberîn

ola

gence kân olur:1. **gence kân olur:****Gazel 68**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Definenin menbai olmak.

Tab’ı virânımda cāy itse n’ola

sultân-ı ‘aşk

Çün cihân içre harâb-âbâd gence

kân olur

genc-i âtes:1. **genc-i âtes:****Gazel 46**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ateşe gömülü hazine.

Derûn-ı dildedir küncâyışı ‘aşk-ı

dilârânın

‘Aceb gevherdir ol kim genc-i âteş

içre pinhândır

genc-i dehen:1. **genc-i dehen:****Kaside 10**

Mısra: 79

Kelime Tipi: -

Ağzın hazinesi.

Tâ kim dürer-i pāk-i süḥan genc-i

dehenden

Zîver-dih-i dāmân-ı tûvânâ-yı

kâlemdir

genc-i dil ü dîdem:1. **genc-i dil ü dîdem:****Gazel 205**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gönül hazinesi ve göz.

Degil genc-i dil ü dîdem ḥayâl-i

Ḥâlden Ḥâlî

Bakılsa habbetü’s-sevdâ gibi bir

mâlden mâlî

genc-i şaygân eylemişüz:1. **genc-i şaygân eylemişüz:****Rûbai 10**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Şaygan hazinesi**yapmak.(Hüsrev’in sekiz**hazinesinden ikincisi; zahmetsiz**kazanıldığı için edebiyatta**"zahmetsizce, kendiliğinden ele**geçen şey" anlamında mazmun**olarak kullanılmıştır.).*

Dilde ğam-ı ‘aşkıımız nihân

eylemişüz

Güyâ anı genc-i Şaygân eylemişüz

genc-i sinem:1. **genc-i sinem:****Müsemmen 1**

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Göğsün hazinesi.

Genc-i sinem nice bir maḥzen-i

ahzân olsun

Tā-be-k'ey ḥasret-i laliñle ciger
kān olsun

gencīne:

1. **gencīnede:-de**

Gazel 109

Mısra: 2

Hazine.

Dāğ-ı ḡamın itdim o mehiñ sīnede
mahfūz
Gevherdir olursa n'ola gencīnede
mahfūz

ger:

1. **ger:**

Gazel 3

Mısra: 7

*"Eğer" edatının nazımda
kullanılan biçimidir.*

Kāfūr-ı vuşlat olsa da ger olmaz ol
mehiñ
Zahm-ı ḥadeng-i ḡamzeleri
merhem-āşinā

2. **ger:**

Gazel 25

Mısra: 5

"Eğer" bağlacı.

Hall ider ger rişte-i ḥātırda 'aḡd
olsa terah
Hā'il olmaz dahme feth eyler
Nerīmāndır ḡadeḥ

3. **ger:**

Gazel 42

Mısra: 5

"Eğer" bağlacı.

Ger olsa zīver-i dūşı libāçe-i šāhī
Tecerrūd ehline bir köhne buriyā
görünür

4. **ger:**

Gazel 44

Mısra: 3

"Eğer" bağlacı.

Rızā virse nigāh-ı rüyına ger ol
perī-peyker
Reh-i nezzāre gūyā sedd olur
bilmem ne ḥāletdir

5. **ger:**

Gazel 46

Mısra: 12

"Eğer" bağlacı.

Olup şehbender-i bāzār-ı naḥvet
bir perī gelmiş
Metā '-ı vaşlına ger naḡd-i cān
isterse erzāndır

6. **ger:**

Gazel 56

Mısra: 3

"Eğer" bağlacı.

Şem '-i ruḡuñdan olmasa pūr-tāb
ger ḥatīñ
Zīr-i çerāğ-ı şu'le-ver elbet ḡalām
olur

7. **ger:**

Gazel 62

Mısra: 5

"Eğer" bağlacı.

Aḡım iderse gökleri ger nīl-gūn
n'ola
Zīrā ki nālem ol meh-i çeşm-i
kebūdedir

8. **ger:**

Gazel 70

Mısra: 11

"Eğer" bağlacı.

Şekker-feşān vaşf-ı lebiñ olsa ger
n'ola
tūḡi-i ṭab '-ı nādire-gū
Kandēḡarlıdır

9. **ger:**

Gazel 74

Mısra: 5

"Eğer" bağlacı.

Zehr olsa ger fetīle-i dāğ itmeziz
gūrīz
Zahm-āşinā-yı tiğ-i ciger-düz-ı
miḡnetiz

10. **ger:**

Gazel 76

Mısra: 3

"Eğer" bağlacı.

Ḥalka-i dūd-ı diliñ olsa da ger
bālā-res
Ol ḡumā-yı felek-i nāza yine dām
olmaz

11. **ger:**

Gazel 82

Mısra: 5

"Eğer" bağlacı.

Naḡd-i ḡuş almada ger böyle
ḡalursa o perī
Māl-dārān-ı ḡam-ı 'aşḡda şervet
ḡalmaz

12. **ger:**

Gazel 82

Mısra: 7

"Eğer" bağlacı.

Nūş-dārū-yı vefā virmese ger şīrini
Telḡ olur zāika-i şevḡde lezzet
ḡalmaz

13. **ger:**

Gazel 83

Mısra: 5

"Eğer" bağlacı.

Çār olsa da ger revzene-i çeşm
ümīdi
'uşşāka o mehden der-i iḡbāl
açılmaz

14. **ger:**

Gazel 88

Mısra: 7

"Eğer" bağlacı.

Fikr-i ḥatı ger tāb-ı ruḡın koymasā
dilde
Zīrā şeb-i sevdāda meh-i pūr-tebiş
olmaz

15. **ger:**

Gazel 102

Mısra: 9

"Eğer" bağlacı.

Gözünde uça da ger tūtiyā ḡılmaḡ
yine Es'ad
Der-i yāriñdū-çeşm-i ḡāhişe gerdi
çekilmezmiş

16. **ger:**

Gazel 110

Mısra: 9

"Eğer" bağlacı.

Bī-zebānlık Es'adā ger tābın eḡzūn
itmese
Böyle baş egmezdi geh mikrāz-ı
zahm-āsāra şem'

17. **ger:**

Gazel 123

Mısra: 6

"Eğer" bağlacı.

Cismi el virmez idi būsīş-i dest-i
yāra
Baḡrı taş olmasa ger ḡātem-i
zerrīn-kāriñ

18. **ger:**

Gazel 126

Mısra: 5

"Eğer" bağlacı.

Nigeh-sāz olmasın ger 'āşık-ı bīdār
hicrāna
Ki ey nūr-ı basar leb-rīz-i ḡāb-ı
nāzdır çeşmiñ

19. **ger:**

Gazel 150

Mısra: 3
"Eğer" bağlacı.

Ger tîr-i cevri geçse de zihgîr-i
dîdeden
Bir kez gözümünden olmaz o kaşı
kemân nihân

20. ger:
Gazel 160
Mısra: 8
"Eğer" bağlacı.

Tezerv-i hûşî cevvi-i nâ-şekîbiye
ider perrân
kalur pes-mânde kılsa bâl ü per ger
dest ü dâmânın

21. ger:
Gazel 173
Mısra: 7
"Eğer" bağlacı.

Süz-i güftâr olmasa ehl-i riyâda
ger n'ola
aşk şûr-efgen degildir şüret-i
dîvârda

22. ger:
Gazel 174
Mısra: 6
"Eğer" bağlacı.

Rehâ mümkün mi 'aşk-ı sîmyâ-kâr-
ı dilârâdan
Dil ü cân olsa 'aql u hûş ile ger
ittifâk üzre

23. ger:
Gazel 175
Mısra: 9
"Eğer" bağlacı.

Göreydi neşve-i şahbâ-yı yâri ger
Es'ad
Şarâb-ı nâb-ı Cem eylerdi tevbe
bâdelige

24. ger:
Kaside 1
Mısra: 35
"Eğer" bağlacı.

Olursa ger tenâzu'-i ef'âl-i hayr ü
şer
İ'mâl eyle evveli şânîyi kıl cüda

25. ger:
Kaside 2
Mısra: 19
"Eğer" bağlacı.

Feyz-i ilhâm-ı ma'ânide ger
İşrâkiyyûn
Ez-derûn saña mürîd olsalar ey
hâme seza

26. ger:
Kaside 12
Mısra: 27
"Eğer" bağlacı.

Olsa hürşide ziyâ-bahş n'ola ger
lâle
O gülün 'arız-ı zîbâsına beñzer lâle

27. ger:
Kaside 12
Mısra: 50
"Eğer" bağlacı.

O hüdâvend ki gül-bâğçe-i
'adlinde
Olsa manzûr-ı nigâh-ı keremi ger
lâle

28. ger:
Lugaz 13
Mısra: 13
"Eğer" bağlacı.

Pîşine çekse anı ger ağıyar
Açılır aña dilde her ne ki var

29. ger:
Muamma 1
Mısra: 1
"Eğer" bağlacı.

Ger dilerseñ nâm birle olasın evvel
bekâm
Nâsa tertîb üzre iclâle şürü' eyle
müdâm

30. ger:
Muamma 3
Mısra: 1
"Eğer" bağlacı.

Nâz ile hançer-be-dest ol ger
harâm olsun baña
Eyleyem pâ-mâl cism-i mürdem ey
hûnî saña

31. ger:
Muamma 5
Mısra: 3
"Eğer" bağlacı.

Elde yok me'haz ilâhâ olsa ger
luţfuñ olur
Ancağ oldur kullarıña müstenid fi-
külli hâl

32. ger:
Muamma 11
Mısra: 1
"Eğer" bağlacı.

Derûn-ı dîdeye ger pâ-nihâd olsa
hayâl-i yâr

Döner derbân-ı isme bu müjem
güyâ mu'ammâdır

33. ger:
Tahmis 2
Mısra: 11
"Eğer" bağlacı.

Vücûduñ hilkatin fikr eyle ger
insân-ı kâmilseñ
Muhît-i bahr u ber bir zerredir
fehm eyle 'âkilseñ

34. ger:
Tarih 10
Mısra: 3
"Eğer" bağlacı.

Böyle ber-ceste bina resm-idemez
ger nice sâl
Kâr-sâz olsa da bünyâda
Sinimmâr-ı hayâl

35. ger:
Tarih 30
Mısra: 15
"Eğer" bağlacı.

Sâhil-i yemde ger karâr itse
Lücce-i nûr olur zemîn ü zamân

36. ger:
Tarih 35
Mısra: 32
"Eğer" bağlacı.

Gubâr-ı dergehi 'ağs itdi çeşm-i
Râgıbdâ
'Aceb mi bakmasa ger sürme-i
Sıfâhâna

37. ger:
Tarih 41
Mısra: 12
"Eğer" bağlacı.

Dağı çift olsa çeng-i Zühre mîh-i
sîm olup encüm
Yapılsa 'arsa-i çarh üzre ger bir
kâh-ı zîb-ârâ

38. ger:
Tarih 41
Mısra: 29
"Eğer" bağlacı.

Bu nâ-dîde nukûş-ı bî-'adîli görse
ger Mânî
İderdi levhâ-i hayret-fezâsın Bahra
dek ilkâ

gerçek:

1. gerçektir:-dir
Lugaz 14

Mısra: 24
Doğru.

Nazar it biri birinden sıfatı
yegrekdir
Ne didimse anı ta'rifde hep
gerçekdir

gerçi:

1. gerçi:

Kaside 2

Mısra: 27

Aslına bakılırsa, aslında.

şüretâ gerçi tehî-ceyb-i
tekellümsün kim
Pür olur dürr-i şühan eyleseñ
amma imâ

2. gerçi:

Kaside 10

Mısra: 66

Aslına bakılırsa, aslında.

Şerh eyleyemez metn-i ğam-ı Hâli
o şulha
Her târ-ı müjem gerçi bir alâ-yı
kalemdir

3. gerçi:

Murabba 3

Mısra: 7

Aslına bakılırsa, aslında.

Gerçi ben püyân-ı vâdî-i niyâzım
dâimâ
Sen de nâz ikliminiñ hun-riz bir
sultânısıñ

4. gerçi:

Gazel 8

Mısra: 13

"Aslına bakılırsa, aslında"

anlamında zarf.

Yahşî kıyâs itmişidim gerçi Es
'adâ
Tâtâr-ı ğamzesini yamân söylerim
saña

5. gerçi:

Gazel 48

Mısra: 6

"Aslına bakılırsa, aslında"

anlamında zarf.

Helâk eyler idüp 'uşşâka zehr-âb-ı
elem işrâb
Beli ağıyar gerçi şüretâ ecsâmdır
semdir

6. gerçi:

Kaside 9

Mısra: 3

"Aslına bakılırsa, aslında"
anlamında zarf.

Esîr-i pister idi gerçi gizli
hummadan
Şitâ da olmuş idi sü'-i mi'deden
bî-mâr

7. gerçi:

Kaside 12

Mısra: 12

"Aslına bakılırsa, aslında"

anlamında zarf.

Ruh-ı hü-y-kerde-i Hübânı görünce
gâhî
Şerm-sâr olmağ ile gerçi düşer her
lâle

8. gerçi:

Tahmis 5

Mısra: 18

"Aslına bakılırsa, aslında"

anlamında zarf.

Kodım râhında istirhâm idüp bu
cân-ı bîmârı
Görünce gerçi sundum 'arz-ı hâl-i
hâtır-ı zârı

9. gerçi:

Tahmis 5

Mısra: 23

"Aslına bakılırsa, aslında"

anlamında zarf.

Çü Es'ad gerçi çok gün geçdi ben
fıkr-i muhal itdim
Bu şeb ol mâh-rûnuñ 'İsmetî vaşlıñ
hayâl itdim

10. gerçi:

Tarih 29

Mısra: 16

"Aslına bakılırsa, aslında"

anlamında zarf.

İ'tizâl üzre olup fermân-beriden
güyyâ
Gerçi göstermişdi tavr-ı serkeşî
İrâniyân

11. gerçi:

Beyit 10

Mısra: 1

"Aslına bakılırsa, aslında"

zarf.

Gözden ağıttı jâle gibi gerçi
nemleri
Açdı hevâ-yı 'aşk çü gül-gonça
femleri

12. gerçi:

Gazel 24

Mısra: 5

*"Aslına bakılırsa" anlamında
zarf.*

Gerçi kim gîsûsı gerden-bend-i
sevdâdır dile
Kec nigâh-ı hışmı ol zülf-i dü-
tâdan dañi kec

13. gerçi:

Gazel 71

Mısra: 2

"Aslına bakılırsa" anlamında

zarf.

Sevdâ-ger eyleyen beni bir
Karamanlıdır
Gerçi siyâh-çerdedir amma ki
ânıdır

14. gerçi:

Gazel 184

Mısra: 1

"Aslına bakılırsa" anlamında

zarf.

Ğamzesi gerçi mu'ammâdır cefâ
ma'nâsına
Hall-ider kılk-i müjem amma vefâ
ma'nâsına

15. gerçi:

Lugaz 2

Mısra: 13

"Aslına bakılırsa" anlamında

zarf.

Gezer gerçi çü sâil her diyârı
Yerindedir yine 'ırz u vağârı

16. gerçi:

Lugaz 13

Mısra: 3

"Aslına bakılırsa" anlamında

zarf.

Cinsi bir gerçi nev'i vâfirdir
Kimi yerli kimi müsâfirdir

gerçi ki:

1. gerçi ki:

Gazel 65

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Her ne kadar.

Sühanda gerçi ki bâlâdır Es'adâ
tab'im
Kabâ-yı nükte vü râyında yine
dâmendir

2. gerçi ki:

Tahmis 3

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gerçi; her ne kadar, ise de.

Simurg-ı Kâf-lâne-i kevn-i
celâdetim
Mânend-i mür gerçi ki nâçiz-
hey'etim

3. gerçi ki:

Nazm 34

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Doğrusu şu ki, her ne kadar.

II Aslında.

Pây-i yâre gerçi ki ümmîd-i rû-mâl
üzreyiz
Cevr ile amma ki gam-keşlikde bir
Hâl üzreyiz

4. gerçi ki:

Gazel 185

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Aslında.

Vahdetde çü şeh gerçi ki semmür-
be-düşüz
Kesretde sezâ şanma bizi yelmağ-ı
rîşe

gerçi kim:

1. gerçi kim:

Lugaz 10

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Her ne kadar.

Gerçi kim zâtı görünmez ammâ
Anı bir hamlende eyler ifnâ

2. gerçi kim:

Lugaz 5

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Her ne kadar.

Gerçi kim seyr eyler ekser 'âlemi
Her kese açılmaz olmaz mahremi

3. gerçi kim:

Lugaz 10

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Doğrusu, aslında.

Gerçi kim yokdur anıñ belli yeri
Oldığı yerde 'ayandır Eşeri

gerd:

1. gerd:-i

Gazel 102

Mısra: 10

Toz, toprak, gubar.

Gözünde uça da ger tütüyâ kılmak
yine Es'ad

Der-i yâriñdû-çeşm-i hâhişe gerdi
çekilmezmiş

gerden:

1. gerden:-üm

Gazel 130

Mısra: 11

Boyun.

Gerden iderdi çihre-i pür-tâb-ı
mâhı çarh
Zîr-i hâtiñda olmasa güm-kerde
gerdeniñ

2. gerdeniñ:-in

Gazel 130

Mısra: 1

Boyun.

'aks-i hâtiñla olalı perverde
gerdeniñ
Levn-i şabâhı kıldı siyeh-çerde
gerdeniñ

3. gerdeniñ:-in

Gazel 130

Mısra: 2

Boyun.

'aks-i hâtiñla olalı perverde
gerdeniñ
Levn-i şabâhı kıldı siyeh-çerde
gerdeniñ

4. gerdeniñ:-in

Gazel 130

Mısra: 4

Boyun.

Cezb eyledi nigâhımı bend itdi
hâbımı
Çeşm-i terimde nem kodı hüy-
kerde gerdeniñ

5. gerdeniñ:-in

Gazel 130

Mısra: 6

Boyun.

Sîm-âb-ı ıztırâba nigâhım meâb
olur
'aks itse ol fîrûğ ile sâğarda
gerdeniñ

6. gerdeniñ:-in

Gazel 130

Mısra: 8

Boyun.

Mihr-i felek esîr-i firâş-ı gurûb
ider
Der-hâb görse maşnık-ı pisterde
gerdeniñ

7. gerdeniñ:-in

Gazel 130

Mısra: 10

Boyun.

Haytû's-sevâd-ı şebden ider Şubhı
aşikâr
Müşgîn-tavk-ı zülf-i mu'anberde
gerdeniñ

8. gerdeniñ:-in

Gazel 130

Mısra: 12

Boyun.

Gerden iderdi çihre-i pür-tâb-ı
mâhı çarh
Zîr-i hâtiñda olmasa güm-kerde
gerdeniñ

9. gerdeniñ:-in

Gazel 130

Mısra: 14

Boyun.

Âfâkı tîre-gün ider âh-ı gelû-güdâz
Oldukça gîsuvân ile der-perde
gerdeniñ

10. gerdeniñ:-in

Gazel 130

Mısra: 16

Boyun.

Der-kâr olurdu tavk-ı girîbânım
olmağa
Görse hilâl-i şa'sa'a-güster de
gerdeniñ

11. gerdeniñ:-in

Gazel 130

Mısra: 18

Boyun.

kayd-ı hevâdan olmadıñ âzâde
Es'adâ
Kim beste qaldı kâkül-i dilberde
gerdeniñ

12. gerden:

Gazel 188

Mısra: 4

Gerdan, boyun.

Tevâzu' kıl hevâ-dârânîña meyl it
geh ü bî-gâh
Aman ey serv-kad sen de o gerden
gibi ser çekme

gerden ü gîsü-vı pîçandır:

1. gerden ü gîsü-yı pîçandır:

Gazel 107

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Boyun ve omuza dökülen
kıvrım kıvrım saçlar.*

Mihr ü meh vaşf eylemekden rüy-i
cânandır garaž
Rüz ü şebden gerden ü gīsü-yı
piçandır garaž

gerden-bend-i sevdadır:

1. gerden-bend-i sevdadır:

Gazel 24

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sevdanın boynunun zinciri.

Gerçi kim gīsüsü gerden-bend-i
sevdadır dile
Kec nigāh-ı hışmı ol zülf-i dü-
tādan daḥi kec

gerden-i dildār:

1. gerden-i dildār:

Kaside 12

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

Sevgilinin gerdanı.

Böyle çün Şubḥ-ı bahar olmaz idi
tāb-āver
Olmasa gerden-i dildār ile hem-ser
lāle

gerden-i münevver:

1. gerden-i münevver:

Nazm 5

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Nurlu, ışıklı gerdan.

Bu ne gerden-i münevver ki fūrūḡı
mihre beñzer
Anı da had ile eyler dün ü gün
zevāle der-kār

gerd-i ğam-fersā oldu:

1. gerd-i ğam-fersā oldu:

Tarih 2

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Keder daḡıtan toz olmak.

Te'āla'llāh zihī nev-sāl-i fūrḥ-i fāl-
i şevk-efzā
Kudūmi ḥāṭır-ı 'ālemden oldu gerd-
i ğam-fersā

gerd-i hat:

1. gerd-i hat:

Gazel 97

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Yanaktaki ayva tüyü tozu.

Gerd-i hat táb-ı ruḡ-ı dildārı şaḡlar
şaḡlamaz
Cism-i ḥākister fūrūḡ-ı nārı şaḡlar
şaḡlamaz

gerd-i hatā:

1. gerd-i hatā:

Kaside 11

Mısra: 39

Kelime Tipi: -

Hata, günah tozu.

Cā-be-cādır nazarı gerd-i hatā
zühhādın
Sürme tenvir idemez dīde-i nā-
bīnāy

gerdiş:

1. gerdiş:

Gazel 101

Mısra: 5

*Dönme, dönüş, çevrilme,
dolaşma.*

Şebihdir türe-i hicrān u táb-ı vaşla
bu gerdiş
Şeb ü rüzü felek ol vaz' için güyā
mişāl itmiş

gerdiş-i kıl:

1. gerdiş-i kıl:

Kaside 11

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Kalemin dönmesi, dolaşması.

Gerdiş-i kilke virüp hāsiyet-i seyr-i
hümā
Eyledi 'arşa-i gerdün varak-ı inşāy

gerdiş-i mīnāy:

1. gerdiş-i mīnāy:

Nazm 16

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Kadehin dönmesi - kadehin
elden ele dönmesi.*

Bir gerdiş-i mīnāyı tokuz çarḡa
değişmem
Kim mūnis-i ğam-ḡār-ı dil-i pūr-
kederimdir

gerdün:

1. gerdünun:-uñ

Gazel 153

Mısra: 8

*1. Dönen, devreden 2. Dünya,
sema, felek.*

Kimse fikr-i ğam-ı ātī ile zār olmaz
idi
kalsa gerdünun Eşer neşve-i
dīrüzından

gerdün-ı denī:

1. gerdün-ı denī:

Gazel 85

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Alçak felek.

Ol rāzī-i aḡkām-ı kažā vü ḡader iy
dil
Gerdün-ı denī minnet-i cāh itmege
degmez

gerdün-ı 'izz ü rifat:

1. gerdün-ı 'izz ü rifat:

Kaside 8

Mısra: 60

Kelime Tipi: -

Yücelik ve ululuk feleḡi.

Cihān-dārā hıdīvā ser-firāzā
āsmān-kadrā
Eyā gerdün-ı 'izz ü rif atin ḡurşid-i
rahşānı

gerek:

1. gerek:

Kaside 1

Mısra: 58

Elzem, lazım, olmalı.

Cüz'ı de olsa mūcibe-i hevfe der-
sefer
Küllī gerek itā'at-i fermān-ı
Kibriyā

2. gerek:

Kaside 9

Mısra: 106

Elzem, lazım, olmalı.

Yeter temeddüh-i bī-cā du'āya
āḡāz it
Hitām-ı müşk ile buya gerek gül-i
ḡüftār

3. gerek:

Gazel 122

Mısra: 1

"Olmalı" anlamında

kullanılan bir söz, lazım.

Dildār olunca 'āşıkına mihr-bān
gerek
Cevr ü cefāsı olsa da bārī nihān
gerek

4. gerek:

Gazel 122

Mısra: 2

*"Olmalı" anlamında**kullanılan bir söz, lazım.*

Dildār olunca 'aşıkına mihr-bān
gerek
Cevr ü cefası olsa da bārī nihān
gerek

5. gerek:

Gazel 122

Mısra: 4

*"Olmalı" anlamında**kullanılan bir söz, lazım.*

'aşık perest-i şüh-ı hezār-āşināyı
koy
'İrfān gerek tazedede hem hüsñ ü ān
gerek

6. gerek:

Gazel 122

Mısra: 4

*"Olmalı" anlamında**kullanılan bir söz, lazım.*

'aşık perest-i şüh-ı hezār-āşināyı
koy
'İrfān gerek tazedede hem hüsñ ü ān
gerek

7. gerek:

Gazel 122

Mısra: 6

*"Olmalı" anlamında**kullanılan bir söz, lazım.*

Def-i humār-ı fūrkatē mey-nüş-
verziş ol
Taḥşil-i neş'e kılmağa zīrā zamān
gerek

8. gerek:

Gazel 122

Mısra: 8

*"Olmalı" anlamında**kullanılan bir söz, lazım.*

Encüm-şümār-ı hecr olanıñ çarḥa
Şubḥa dek
Āhı ḥayāl-i yār ile āteş-feşān gerek

9. gerek:

Gazel 122

Mısra: 10

*"Olmalı" anlamında**kullanılan bir söz, lazım.*

Naḫş it ḥayāl-i sinesin Es'ad
diliñde kim
Mir'āt-ı tīb-nāke bir āyine-dān
gerek

10. **gerekdir:-dir****Gazel 118**

Mısra: 13

Gerek, gerekli.

Gerekdir Es'adā dīl virdigin şüh-ı
perī-peyker
Hüner-ver 'işve-perver şīve-güster
nāzenin olmaḫ

germ id:1. **germ id:****Kaside 11**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Isıtmak, hararetlendirmek.

Germ idüp feyż-i recā ṭab'-ı
Kelīm-āsāyı
Tūr-tavr eyledi dīdār-geh-i
ma'nāyı

2. **germ id:****Kaside 11**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Isıtmak, hararetlendirmek.

Germ idüp tīb vezānī-i nesīm-i
fikrī
Şu'le-mevc itdi dūr-r-zār-ı dīl-i
deryayı

germ nigāh it:1. **germ nigāh it:****Gazel 85**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Öfkeli bakmak.

Bir şüret-i maḫşūdī içün çarḥ-ı
fenanıñ
Āyinesine germ nigāh itmege
degmez

germ ol:1. **germ ol:****Gazel 91**

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

*Kızıışmak II Pazarlık**bağlamına.*

Es'ad metā'-ı naẓm gehī bī-revāc
olur
Bāzār germ olursa da olmaz
kesādsız

2. **germ ol:****Kaside 7**

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

*Coşmak; ısınmak, ateşli
olmak, harareetlenmek.*

Emvāc-ı şu'le germ ola sūy-i
çemen ne dem
Ol meh kenār-ı cüda nişīmen-nişīn
ola

germ olup:1. **germ olup:****Gazel 77**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Isınmak.

O sīne germ olup mādām ol āfet
bāde-nüş olmaz
Yem-i mevc-āver-i ḥüsñ ü melāḥat
şu'le-cüş olmaz

germābe-i hicran u ğam:1. **germābe-i hicran u ğam:****Gazel 86**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Keder ve ayrılık hamamı.

Germābe-i hicran u ğam olsa n'ola
pür-tāb
Her laḥẓada sūziş-fiken-i āteş-i
āhız

germ-baḥş:1. **germ-baḥş:****Tarih 32**

Mısra: 12

Sıcaklık veren.

Dāimā bu şu'le-cāy-ı devlet ü iclāl
ola
Bendegāna germ-baḥş u düşmene
āteş-feşān

germ-i mest-i nāz:1. **germ-i mest-i nāz:****Gazel 135**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Naz sarhoşluğunun harareti.

Hüy-kerde olsun 'ārızıñ ol germ-i
mest-i nāz
La'īn levḥe şad-dür-i pāki nisār
kıl

germ-i serd-i rüzgārı:1. **germ-i serd-i rüzgārı:****Lugaz 2**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Rüzgarın sert harareti.

'Aceb mi ma'v olursa cism-i zârı
Ki çekmiş germ-i serd-i rûzgârı

germ-i süz:

1. germ-i süz:

Gazel 164

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yanmanın harareti.

Cebîn-i âteşinin cây idüp ey lâl-e
hadd ebrû
Anıñçün oldı germ-i süz ile ham-
geşte-ğadd ebrû

germ-i fûrkat-i yâr:

1. germ-i fûrkat-i yâr:

Gazel 153

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Sevgiliden ayrılmanın
hararetiyle.*

Germ-i fûrkat-i yâr ile cihân
süzândır
Âteş-i âhımın Es'ad şerer-i
küzından

germ-i ğam:

1. germ-i ğam:

Kaside 4

Mısra: 70

Kelime Tipi: -

Kederin harareti.

Ol dem ki süz-i nâr-ı güneş leş şî
kâf ide
Germ-i ğamla cümle-i ehl-i
şekâveti

germ-i pervâne-i dilden:

1. germ-i pervâne-i dilden:

Gazel 142

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gönül pervanesinin harareti.

Pür-şu'le olup germ-i pervâne-i
dilden
Şem'-i Ruḥ-ı tâb-efgene yandıkça
yanaydım

germiyyet:

1. girmiyyeti:-i

Lugaz 4

Mısra: 4

Hararet, sıcaklık.

Her zaman insân ile ünsiyyeti
Rûzgâr ile bulur girmiyyeti

2. girmiyyetimiz:

Gazel 86

Mısra: 9

Sıcaklık, hararet. II

Coşkunluk, ateşlilik.

Girmiyyetimiz mihr-i ruḥ-ı yâr
iledir hep
Es'ad hele müstağnî-i tâb-ı teb-i
mâhız

germiyyet-i dîdârda:

1. girmiyyet-i dîdârda:

Gazel 68

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yüz harareti.

Es'adâ girmiyyet-i dîdârda nâ-bûd
olan
Fark-ı zevk-i vaşl u hecr itmez
hemân hayrân olur

germiyyet-i muhâyele-i âb ü tâb-ı leb:

1. girmiyyet-i muhâyele-i âb ü tâb-ı leb:

Gazel 13

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Dudağının parlaklığı ile
suyun hayalinin sıcaklığı.*

ḥûy-kerde-cism ü cân ider elbette
'âşıkı
Girmiyyet-i muhâyele-i âb ü tâb-ı
leb

germiyyet-i şahbâ-vı naz u işveden:

1. girmiyyet-i şahbâ-vı naz u işveden:

Gazel 11

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Cilve ve naz şarabının
harareti.*

Es'adâ girmiyyet-i şahbâ-vı naz u
'işveden
Ḥüsn-i 'âlem-süzına gelmiş o
mâhın âb ü tâb

germ-nigâh:

1. germ-nigâhız:

Gazel 86

Mısra: 1

Sıcak ve samimi bakışmak.

Her dem ruḥ-ı dildâra dilâ germ-
nigâhız

Biz nazra-kün-i âyîne-i sun'-ı
İlâhız

geşt it:

1. geşt it:

Gazel 145

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Seyretmek, izlemek;
dolaşmak, gezmek.*

'Îzârın 'ârızın Ruḥsâr-ı âlîñ var
iken geşt it
Çemende saña haclet gelmesün bir
vech ile gülden

geşt-gâh-ı sinede:

1. geşt-gâh-ı sinede:

Gazel 62

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Göğsün dolaşma yeri.

Süz-âşınâ-yı berķ-i kaẓâ dūr-ı
ğamzeyim
Kim geşt-gâh-ı sinede ğam tûde
tûdedir

geşt-geh:

1. geşt-gehde:

Gazel 91

Mısra: 11

Dolaşma yeri.

Bu geşt-gehde hırmen-i sâmanı
Ḥâşılı
Buldum henüz ser-zede kendim
haşâdsız

geşt-i dest it:

1. geşt-i dest it:

Gazel 103

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Çölü dolaşmak.

Sezâdır Kays-âsâ ser-bürehne geşt-
i dest itsem
Garîbân-ı hevâ-yı 'aşka zîrâ
mesken olmazmış

geşt-i güzlâr it:

1. geşt-i güzlâr it:

Gazel 107

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Gül bahçesinde dolaşmaya
çıkma.*

Serv-kad Maḥbûblarla geşt-i
güzlâr itmeden

Zâhid-i ta'n-efgene izhâr-ı
'üvândır garaž

geşt-zâr:

1. **geşt-zâr:**
Gazel 51
Mısra: 3
Gezinti yeri.

'Aceb mi bâda virsem kendini bu
geşt-zâr içre
Ki hâşıl baña berç-ı hırmen-i
sâmânım olmuşdur

getür:

1. **getürmiş:-miş**
Gazel 145
Mısra: 2
Getirmek || sunmak, takdim
etmek.

Peyâm aldım çemende nûkhet-i
müşkîn-i sünbûlden
Sabâ bir şemmecik almış getürmüş
aña kâkülden

2. **getürme:-me**
Gazel 188
Mısra: 6
Ulaştırmak, hatırlatmak.

hayâl-i hatt-ı nevden sende bir
sevdâ tirâş itdim
Getürme hâtır-ı zâra gubâr ey dil
keder çekme

gevher:

1. **gevherdir:-dir**
Gazel 46
Mısra: 10
Cevher, mücevher.

Derûn-ı dildedir küncâyışı 'aşk-ı
dilârânî
'Aceb gevherdir ol kim genc-i âteş
içre pinhândır

2. **gevherdir:-dir**
Gazel 109
Mısra: 2
Cevher, mücevher.

Dâğ-ı gâmin itdim o mehiñ sînede
mahfûz
Gevherdir olursa n'ola gencînede
mahfûz

3. **gevherdir:-dir**
Tarih 41
Mısra: 59
Cevher, mücevher.

O bir tâbiş-fürûz-ı 'izz ü rif 'at pāk
gevherdir
Aña kândır bu kâh-ı zîver-efzâ vü
ziyâ-bağışa

4. **gevher:**
Muamma 10
Mısra: 1
(Fars.) Cevher, mücevher,
elmas, inci.

Öpmek için leb-i la'line virüp bir
gevher
Bârî hem fâide gör hem ana servet
göster

gevher-fürûs:

1. **gevher-fürûs:**
Gazel 97
Mısra: 17
Kuyumcu.

Müşteriye Es'ad istigna satar
gevher-fürûş
Nev-hevesden nûkte-dân eş'arı
şaklar şaklamaz

gevher-fürûş ol:

1. **gevher-fürûş ol:**
Gazel 77
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Mücevher satan olmak.

Ruğ-ı hûy-rîzin ile la'lin evsâfin
nüvişt eyler
Bu şan'atda mişâl-i hâme bir
gevher-fürûş olmaz

gevher-i 'aşk u mahabbet:

1. **gevher-i 'aşk u mahabbet:**
Gazel 137
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Sevgi ve aşkın cevheri.

Çü Es'ad gevher-i 'aşk u mahabbet
ile mālândır
Derûn-ı nâle-meşhûn-ı figân-icâdîñ
ey bülbül

gevher-i behcet:

1. **gevher-i behcet:**
Tarih 40
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Güzellik mücevheri.

Ne kasr-ı pür-letâfet kân-ı yek-tâ
gevher-i behcet
Ki hüsni âdeme yâd itdirir Firdevs-
i â'lâyı

gevher-i gencîne-i 'adl-efzâvî:

1. **gevher-i gencîne-i 'adl-efzâvî:**
Kaside 11
Mısra: 78
Kelime Tipi: -
Adaleti arttıran hazinenin
mücevheri.

Âsaf-ı muhteremâ dâver-i mağz-ı
keremâ
Ey bihîn gevher-i gencîne-i 'adl-
efzâvî

gevher-i girân-mikdâr:

1. **gevher-i girân-mikdâr:**
Kaside 9
Mısra: 90
Kelime Tipi: -
Çok kıymetli mücevher.

Karâbet-i şeh-i şevket-şi'âra
şayandır
Vücûd-i pâkiñ eyâ gevher-i girân-
mikdâr

gevher-i 'izzet:

1. **gevher-i 'izzet:**
Tarih 10
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
İlbar cevheri.

şadef-i dürr-i girân-kadr-i
sa'âdetdir bu
Kenz-i merşûs-ı bihîn gevher-i
'izzetdir bu

gevher-i nâ-yâb-ı risâlet:

1. **gevher-i nâ-yâb-ı risâlet:**
Kaside 5
Mısra: 64
Kelime Tipi: -
Peygamberliğin nadir
mücevheri.(Hz.Muhammed(s.a.v.)).

Meded ey kâfiye-i nazm-ı
nübüvvet senden
Meded ey gevher-i nâ-yâb-ı risâlet
senden

gevher-i şah-vâr-ı 'işve:

1. **gevher-i şah-vâr-ı 'işve:**
Terkib-bend 1
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Cilvenin sultanlara layık
mücevheri.

Ey dürr-i şemîn-i kulzûm-i hüsni
V'ey gevher-i şah-vâr-ı 'işve

gevher-i yegâne-i gencîne-i huda:**1. gevher-i yegâne-i gencîne-i huda:****Kaside 4**

Mısra: 63

Kelime Tipi: -

*Allah'ın(c.c.) hazinesinin**biricik**mücevheri.(Hz.Muhammed(s.a.v.)).*Ey gevher-i yegâne-i gencîne-i
HudaV'ey şu 'le-senc-i 'âlem olan mihr-i
re'feti**gevher-i yek-tâ:****1. gevher-i yek-tâ:****Tarih 17**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Eşsiz mücevher.

Gönça-i nev-nahl-i gül-zâr-ı

hümâyûn-ı kerem

Ziver-i tâc-ı sa'âdet gevher-i yek-
tâda tâb**2. gevher-i yek-tâ:****Tarih 41**

Mısra: 58

Kelime Tipi: -

*Eşsiz mücevher.*şadef-âsâ bu dergâh-ı mu'allâ ana
me'vâdırVücüd-ı nâzenînidir içinde gevher-
i yek-tâ**gevher-şinâsân-ı meani:****1. gevher-şinâsân-ı meani:****Gazel 75**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Mana kuyumcusu.*Müzeyyen olsa da elfâzı bî-hüde
kelâm almazBelî gevher-şinâsân-ı meani
ihtişam almaz**gey:****1. geyer:-er****Lugaz 10**

Mısra: 28

*(Örtünüp korunmak veya
süslenmek için) Bir giyeceği
bedenine veya herhangi bir
organına geçirmek.*şüreti fakr u fenâdır ekser
Mevlevî gibi gehî hırka geyer**2. geyinmiş:-in, -miş****Gazel 187**

Mısra: 1

*Giynmek, örtünüp korunmak
için bir şeyi vücuduna geçirmek.*Yine bintü'l-'ineb gördüm
geyinmiş câmdan câme
Letâfet gelmiş ol mihr-i ziyâ-
encâmdan câma**gevin:****1. geyindi:-di****Kaside 9**

Mısra: 16

*Giymek, kuşanmak.*Şükûfe şanma idüp rûze-i deyi
itmam
Çiçekli câme geyindi berây-ı 'id-i
bahar**gevüp:****1. gevüp:****Lugaz 5**

Mısra: 7

*Bir giyeceği bedenine veya
herhangi bir organına geçirmek.*Bir perîşânî gevüp geh başına
Destmâlin beste eyler kaşına**gez:****1. gezer:-er****Lugaz 2**

Mısra: 13

*(Bir yerde) Bir yöne doğru
sürekli yer değiştirmek, hareket
etmek, yürümek, dolaşmak.*Gezer gerçi çü sâil her diyârı
Yerindedir yine 'ırz u vakârı**2. gezer:-er****Lugaz 14**

Mısra: 14

*(Bir yerde) Bir yöne doğru
sürekli yer değiştirmek, hareket
etmek, yürümek, dolaşmak.*Dir görenler neferi ardı sıra bile
gider
Sanki toksan sekiziñ zâbitidir
kolda gezer**gezendir:****1. gezendir:****Gazel 45**

Mısra: 10

*Musibet, bela, zarar.*Nigâh-ı kîne-hâh-ı yâre bādî
Es'adâ ancak
O fettân gâmezî âşûb-peymânî
gezendir**gibi:****1. gibi:****Nazm 28**

Mısra: 3

*"-e benzer, imişçesine, benzer
biçimde" anlamlarında bir
benzetme edatı.*Peyâm-ı zülfüñi almış gibi nesîm-i
şehër
Bir iki nağme işitdim sabâ mıdır
bilmem**2. gibi:****Gazel 2**

Mısra: 9

*"-e benzer bir şekilde"
anlamında kullanılan bir benzetme
edatı.*Nâmım gibi fi 'âlimi de yâ Rab Es
'ad it
İdrâk-ı sırr-ı vahdetini hûş kıl baña**3. gibi:****Gazel 33**

Mısra: 8

*"-e benzer bir şekilde"
anlamında kullanılan bir benzetme
edatı.*Uşşâk-ı zâr-ı rûze-keş-i hecr ü
miñnete
Olmaz libâs-ı gam gibi ra'nâ
kabâ-yı 'îd**4. gibi:****Gazel 40**

Mısra: 6

*"-e benzer bir şekilde"
anlamında kullanılan bir benzetme
edatı.*Bir gün olur ki girye-künân âh-ı
hasretim
Güller gibi o gönca-femi hânde-rîz
ider**5. gibi:****Gazel 57**

Mısra: 1

*"-e benzer bir şekilde"
anlamında kullanılan bir benzetme
edatı.*Ne ol perî gibi bir dil-rübâ
görölmüşdür
Ne aña bencileyin mübtelâ
görölmüşdür

6. gibi:

Gazel 57

Mısra: 5

*"- e benzer bir şekilde"**anlamında kullanılan bir benzetme edatı.*

O ebruvân gibi şanma hilâl
vaşfinda
Selîs maṭla' -ı ğarrâ dilâ
görülmüşdür

7. gibi:

Gazel 45

Mısra: 8

"- e benzer" anlamında edat.

Kapılmış jâle-veş bir mihr-i hüsne
yâri gûş itdim
Yine âyineye bakmış gibi var ise
kendidir

8. gibi:

Beyit 7

Mısra: 2

"- e benzer" anlamında edat.

Satr-ı nev-ḥaṭṭ-ı Ruḥı maḳṭa' iken
hüsne o şûḥ
Beyt-i ebrûsı gibi maṭla' -ı garrâ mı
sanur

9. gibi:

Beyit 10

Mısra: 1

"- e benzer" anlamında edat.

Gözden aḳıtdı jâle gibi gerçi
nemleri
Açdı hevâ-yı 'aşḳ çü gül-gonça
femleri

10. gibi:

Gazel 60

Mısra: 2

"- e benzer" anlamında edat.

Dil şevḳ-ı gül-i 'ârız-ı dildâr ile
söyler
Bülbül gibi şâd-âbî-i gülzâr ile
söyler

11. gibi:

Gazel 68

Mısra: 6

"- e benzer" anlamında edat.

Nice bîdâr olmasun 'uşşâḳıñ iy
nûr-ı basar
Dîdede her şeb ḥayâlin gibi bir
mihmân olur

12. gibi:

Gazel 81

Mısra: 6

"- e benzer" anlamında edat.

Olmağa rû-mâl bir serv-i revânıñ
pâyına
Sûy-i İstanbul sular gibi aḳdı
gönlümüz

13. gibi:

Gazel 86

Mısra: 4

"- e benzer" anlamında edat.

Mâil degiliz vaşl-ı Zelîḥâ-yı
zamâna
Yûsuf gibi üftâde-i peygüle-i çâhız

14. gibi:

Gazel 87

Mısra: 12

"- e benzer" anlamında edat.

Olmağa nâil-i yek-bûs-ı nişân-ı
pâyı
Es'adâ sāye gibi her yere fersâ-
rûyuz

15. gibi:

Gazel 88

Mısra: 4

"- e benzer" anlamında edat.

Reftârıñ ider 'âlemi pür-gûlgûle
zîrâ
ḳaddiñ gibi bir ḳadd-i ḳıyâmet-
reviş olmaz

16. gibi:

Gazel 89

Mısra: 1

"- e benzer" anlamında edat.

Çeşmiñ gibi üstâd-ı fûnûn-ı fiten
olmaz
Ġamzeñ gibi şâkird-i mebâḥiş-
şiken olmaz

17. gibi:

Gazel 89

Mısra: 2

"- e benzer" anlamında edat.

Çeşmiñ gibi üstâd-ı fûnûn-ı fiten
olmaz
Ġamzeñ gibi şâkird-i mebâḥiş-
şiken olmaz

18. gibi:

Gazel 96

Mısra: 6

"- e benzer" anlamında edat.

Çün mihr-i celî-şâ'şâ'ayız gâh
nümâyân
Âteş gibi gâhî dil-i ḥarâda nihânız

19. gibi:

Gazel 96

Mısra: 8

"- e benzer" anlamında edat.

Keyfiyyetimiz bilmese zâhid ne
'aceb kim
Biz neş'e-i şâdî gibi şahbâda
nihânız

20. gibi:

Gazel 96

Mısra: 12

"- e benzer" anlamında edat.

Herkes olamaz sehl ile vâşıl bize
zîrâ
Es'ad gibi bir beyt-i mu'ammâda
nihânız

21. gibi:

Gazel 100

Mısra: 6

"- e benzer" anlamında edat.

Düşeli sāye-veş ol serv-i revâna
dil-i zâr
Aḳdı eskim gibi sūy-i rehine cūy-i
heves

22. gibi:

Gazel 105

Mısra: 5

"- e benzer" anlamında edat.

Servi revîşîñ sāye gibi ḥâke
düşürdi
Reftâr-ı melâḥat kad-i şimşâdına
maḥşûş

23. gibi:

Gazel 105

Mısra: 7

"- e benzer" anlamında edat.

Güller gibi açdı nefesiñ goncayı
âḫîr
Bülbül bu eşer nâle vü feryâdıña
maḥşûş

24. gibi:

Gazel 109

Mısra: 4

"- e benzer" anlamında edat.

Bir vech ile dilden çıkamaz naḳş-ı
ḥayâlîñ
'aḳsîñ gibi cânâ o da âyîne
mahfûz

25. gibi:

Gazel 109

Mısra: 7

"- e benzer" anlamında edat.

Cânım gibi ey rûh-i revân lû'lû-i
'aşḳıñ

İtsem yeridir bu dil-i bî-kînede
mahfûz

26. **gibi:**

Gazel 109

Mısra: 10

"- e benzer" anlamında edat.

Es'ad girih-i zülfi hayâlin o perîniñ
kıl rişte gibi 'ukde-i peşmînede
mahfûz

27. **gibi:**

Gazel 115

Mısra: 6

"- e benzer" anlamında edat.

Güya ki rûzı baña şeb-i hayret
eyledi
kıldı haat-ı siyeh gibi setr-i 'izâr
zülfi

28. **gibi:**

Gazel 117

Mısra: 4

"- e benzer" anlamında edat.

Her sūyî mübtelâlara bir cây-gâh-ı
Hûb
Yer var mı küy-i yâr gibi âşinâsı
çok

29. **gibi:**

Gazel 129

Mısra: 4

"- e benzer" anlamında edat.

Dem-kaatra-rîz-i çeşm-i maḥabbet-
niḡâhıyız
Ya'kûb gibi Yūsuf-ı gül-
pîrehenleriñ

30. **gibi:**

Gazel 131

Mısra: 12

"- e benzer" anlamında edat.

Her sū sirişkim olsa revân pâyîña
n'ola
Ey naḡl-i taze su gibi cūyânınım
senin

31. **gibi:**

Gazel 133

Mısra: 1

"- e benzer" anlamında edat.

Şu'le-i mihr gibi sūde-cebîn-i ḡāk
ol
Sen de ol vaẓ'-ıla hem-mertebe-i
eḡlāk ol

32. **gibi:**

Gazel 133

Mısra: 4

"- e benzer" anlamında edat.

Zülfi-i müşkînine bî-hûde taḡılma
yâriñ
Dili pür-şerḡa idüp şâne gibi şad-
ḡāk ol

33. **gibi:**

Gazel 133

Mısra: 5

"- e benzer" anlamında edat.

Meşreb-i türe-dilân gibi vesah-püş
olma
Tâbiş-i 'aşk ile mânende-i deryâ
pāk ol

34. **gibi:**

Gazel 150

Mısra: 8

"- e benzer" anlamında edat.

'uşşâkıñ 'ayn-ı zulmet olur nûr-ı
dîdesi
Cân gibi gözden olsa o rûh-ı revân
nihân

35. **gibi:**

Gazel 154

Mısra: 9

"- e benzer" anlamında edat.

Çekdi çevirdi kıble-nümâ gibi
'âşıkın
Mihrâb-ı ebruvânı dil-i pür-
tabîdesin

36. **gibi:**

Gazel 158

Mısra: 6

"- e benzer" anlamında edat.

Mişâl-i cūy ol serv-i revânıñ
pâyîne aḡdi
Dil-i meyyâlî de eşkim gibi ol sūda
gördüm ben

37. **gibi:**

Gazel 165

Mısra: 8

"- e benzer" anlamında edat.

Deryâçe-i mevc-âver-i tâb olsa
'aceb mi
Kim dil gibi yektâ gühere cādır o
sîne

38. **gibi:**

Gazel 167

Mısra: 6

"- e benzer" anlamında edat.

ḡayâl-i âb ü tâb-ı ḡusni ile rîziş-i
eşkim
N'ola su gibi sūy-i küy-i yâri olsa
cūy-ende

39. **gibi:**

Gazel 169

Mısra: 1

"- e benzer" anlamında edat.

Bir kerre kemer gibi sarılısam o
miyâna
Bel bağlar idim yâre fedâ-yı dil ü
câna

40. **gibi:**

Gazel 170

Mısra: 4

"- e benzer" anlamında edat.

'Adem-vücūd o deñlü dehân-ı
tengi kim
Nühüfte bû gibi güftâr o ḡonça-i
femde

41. **gibi:**

Gazel 180

Mısra: 5

"- e benzer" anlamında edat.

Şu'â'ı gibi düşerdi zemîne mihr-i
semâ
Felekde görse 'izârın bu istinâre ile

42. **gibi:**

Gazel 183

Mısra: 8

"- e benzer" anlamında edat.

Dâḡ-ı derûn 'âşıkı tecrîde dâldir
Yâriñ taḡıldı râ gibi ḡançer
miyânına

43. **gibi:**

Gazel 187

Mısra: 7

"- e benzer" anlamında edat.

Niḡâhı gibi pür-dâḡ-ı dem-âlûd
eyledi ḡöñlüm
Meger reng aldı 'aḡs-i çeşm-i ḡün-
âşâmdan şâme

44. **gibi:**

Gazel 188

Mısra: 4

"- e benzer" anlamında edat.

Tevâzu' kıl hevâ-dârânîña meyl it
geh ü bî-gâh
Aman ey serv-kad sen de o gerden
gibi ser çekme

45. **gibi:**

Gazel 190

Mısra: 7

"- e benzer" anlamında edat.

kıldı şad şerḡa ile sînemi muskâr
gibi

Nâlem itse n'ola pür sâmi'a-i
ahbâbı

46. **gibi:**

Gazel 190

Mısra: 10

"- e benzer" anlamında edat.

Âhdan sît-i gelû savt-ı nefire döndi
Döğünüp def gibi dil oldu nağam
dolabı

47. **gibi:**

Gazel 192

Mısra: 1

"- e benzer" anlamında edat.

Ey Dâğ-ı taze yâre açıl lâleler gibi
Ey eşk-i dîde sen de saçıl jâleler
gibi

48. **gibi:**

Gazel 192

Mısra: 2

"- e benzer" anlamında edat.

Ey Dâğ-ı taze yâre açıl lâleler gibi
Ey eşk-i dîde sen de saçıl jâleler
gibi

49. **gibi:**

Gazel 192

Mısra: 4

"- e benzer" anlamında edat.

Ey nev-remîde haţt-ı siyeh rû-
nümâ olup
Âğûşa çek o mâh-ı Ruhi Hâleler
gibi

50. **gibi:**

Gazel 192

Mısra: 6

"- e benzer" anlamında edat.

Servin hevâ-yı reşk-i kadiî ile
cünbüşi
Sahn-ı çemende güş olunur nâleler
gibi

51. **gibi:**

Gazel 192

Mısra: 8

"- e benzer" anlamında edat.

Ezhârı seyr-i bağda yârin
kudûmine
Sâyide kıldı bād-ı sabâ kâleler gibi

52. **gibi:**

Gazel 192

Mısra: 10

"- e benzer" anlamında edat.

Ahım şerârı çıkmada sevdâ-yı Hâl
ile

Cevv-i sipihre şu'le-i cevvăleler
gibi

53. **gibi:**

Gazel 192

Mısra: 12

"- e benzer" anlamında edat.

Şâyed terahhüm eyleye ol âfet
Es'adâ
Dâğ-ı derûnuñ 'arz idegör lâleler
gibi

54. **gibi:**

Gazel 193

Mısra: 1

"- e benzer" anlamında edat.

Olsa n'ola şarâb-ı lebiñ cisme cân
gibi
Yokdur humârı keyf-i mey-i
ergavân gibi

55. **gibi:**

Gazel 193

Mısra: 2

"- e benzer" anlamında edat.

Olsa n'ola şarâb-ı lebiñ cisme cân
gibi
Yokdur humârı keyf-i mey-i
ergavân gibi

56. **gibi:**

Gazel 193

Mısra: 4

"- e benzer" anlamında edat.

Ebrûlarıñ hevâsı ile çille-keş olup
Birden iki kemân çekerim bir
kemân gibi

57. **gibi:**

Gazel 193

Mısra: 6

"- e benzer" anlamında edat.

Hîç yer kâlor mı pertev-i mihriñ
fûrûğına
kılmış zemîni tâb-ı Ruhuñ âsmân
gibi

58. **gibi:**

Gazel 193

Mısra: 8

"- e benzer" anlamında edat.

kıldı müjeñ hayâli dü çeşmim bi-
'aynihi
Kuhl-i haţ-ı gubârıñ ile mîl-dân
gibi

59. **gibi:**

Gazel 193

Mısra: 10

"- e benzer" anlamında edat.

kılsam nüvişte gamze-i bî-rahmı
vaşfını
Hep nakş-ı hâmem Es'ad olur el-
amân gibi

60. **gibi:**

Gazel 197

Mısra: 7

"- e benzer" anlamında edat.

Tasvîr-i şîşe gibi görür mahremi
dağı
Bî-câme duhter-i rez açıktan
görülmedi

61. **gibi:**

Gazel 200

Mısra: 2

"- e benzer" anlamında edat.

Dil-germ-i şem'-i 'aşk-ı şerer-zâd
olam gibi
Pervâne-vâr süzişe mu'tâd olam
gibi

62. **gibi:**

Gazel 200

Mısra: 3

"- e benzer" anlamında edat.

Meftûn-ı çeşm-i yâr-i perî-zâd
olam gibi
Ser-geşte-tûğ-i gamze-i cellâd olam
gibi

63. **gibi:**

Gazel 200

Mısra: 4

"- e benzer" anlamında edat.

Meftûn-ı çeşm-i yâr-i perî-zâd
olam gibi
Ser-geşte-tûğ-i gamze-i cellâd olam
gibi

64. **gibi:**

Gazel 200

Mısra: 10

"- e benzer" anlamında edat.

Sevdâ-perest-i leylî-i zülfi-i bütân
olup
Çün Kays-ı 'aşk u miñnet ile yâd
olam gibi

65. **gibi:**

Gazel 200

Mısra: 14

"- e benzer" anlamında edat.

Murg-i dil-i za'îfi idüp hüşe-çîn-i
vasl
Dâm-ı şikenc-i turrenden âzâd olam
gibi

66. **gibi:****Gazel 200**

Mısra: 16

"- e benzer" anlamında edat.

Es'ada bu tekye-gâhda takvâ-yı
 'aşk ile
 İrşâd-sâz-ı zümre-i zühhâd olam
 gibi

67. **gibi:****Gazel 201**

Mısra: 1

"- e benzer" anlamında edat.

Pür-tâb olunca mihr-i 'izârî kamer
 gibi
 Âgûşa çekdi Hâle-i hattı kemer
 gibi

68. **gibi:****Gazel 201**

Mısra: 2

"- e benzer" anlamında edat.

Pür-tâb olunca mihr-i 'izârî kamer
 gibi
 Âgûşa çekdi Hâle-i hattı kemer
 gibi

69. **gibi:****Gazel 201**

Mısra: 4

"- e benzer" anlamında edat.

Yârîñ hevâ-yı zülf-i siyeh-tâbî mû-
 be-mû
 Sevdâ-perest-i hecr ü gama derd-i
 ser gibi

70. **gibi:****Gazel 201**

Mısra: 6

"- e benzer" anlamında edat.

'Ayniyle râz-ı cânî bilür eşk-i
 dîdeden
 Çeşm-i nühüfte-bînişi şâhib-nazâr
 gibi

71. **gibi:****Gazel 201**

Mısra: 8

"- e benzer" anlamında edat.

'Anber-şemîm-i turrelerin almağa
 sabâ
 Bî-nağd ebr-i bād-ı hevâdan Eşer
 gibi

72. **gibi:****Gazel 201**

Mısra: 10

"- e benzer" anlamında edat.

Pür-dag-ı derd-i 'aşk ide-gör cism-
 i zerdîñi
 Olsun revâcî çârsû-yi gamda zer
 gibi

73. **gibi:****Gazel 201**

Mısra: 12

"- e benzer" anlamında edat.

tûfî-dilân-ı dânişi şîrîn-mezâk ider
 Şehd-i lezîz-i nazmımız Es'ad
 şeker gibi

74. **gibi:****Gazel 202**

Mısra: 1

"- e benzer" anlamında edat.

Ne kadar sâf-derûn olsa kişi âb
 gibi
 Döndürür çarh anı tekdîr ile dolâb
 gibi

75. **gibi:****Gazel 202**

Mısra: 2

"- e benzer" anlamında edat.

Ne kadar sâf-derûn olsa kişi âb
 gibi
 Döndürür çarh anı tekdîr ile dolâb
 gibi

76. **gibi:****Gazel 202**

Mısra: 4

"- e benzer" anlamında edat.

Nûr-ı teslîmî ider tîre-zidâ-yı âlâm
 Eyleyen şeb-pereye zulmeti
 mehtâb gibi

77. **gibi:****Gazel 202**

Mısra: 6

"- e benzer" anlamında edat.

Ta'ne-i haq-ne-şinâsâna olursuñ
 medhal
 Halkıñ açılmaya-gör ekserine bâb
 gibi

78. **gibi:****Gazel 202**

Mısra: 8

"- e benzer" anlamında edat.

Ülfet-i muẓtaribü'r-rây olur rûh-
 güdâz
 Zer-i halis ile âmiziş-i sîm-âb gibi

79. **gibi:****Gazel 202**

Mısra: 10

"- e benzer" anlamında edat.

Şādî-i yek-deme-i devleti tahşîl
 içün
 Tarh-ı bezm-i nev idenler Cem ü
 Dârâb gibi

80. **gibi:****Gazel 202**

Mısra: 12

"- e benzer" anlamında edat.

Es'ad ol neş'eyi ta'kîb ider elbette
 humâr
 İtmesünler hezeyân mest-i mey-i
 nâb gibi

81. **gibi:****Gazel 203**

Mısra: 6

"- e benzer" anlamında edat.

Yüz virdi yâr gördiği şüret-pereste
 hep
 Âyine gibi keşf-i nihân-râza
 başladı

82. **gibi:****Gazel 205**

Mısra: 2

"- e benzer" anlamında edat.

Degil genc-i dil ü dîdem hayâl-i
 Hâlden Hâli
 Bakılsa habbetü's-sevdâ gibi bir
 mâlden mâlî

83. **gibi:****Kaside 1**

Mısra: 16

"- e benzer" anlamında edat.

Vây hâle ecvef ola diliñ renc-i hûb
 ile
 'Âsî gibi fi'âliñ olup nâkış u hebâ

84. **gibi:****Kaside 7**

Mısra: 25

"- e benzer" anlamında edat.

Akmaz mı sūyına dil-i meyyal cū
 gibi
 Kim zîb-sâz-ı bağ olan ol nâzenîn
 ola

85. **gibi:****Kaside 7**

Mısra: 76

"- e benzer" anlamında edat.

Sensin o verd-i bağçe-i dâverî ki
 hep
 Bûlbûlleri benim gibi şeydâ-terîn
 ola

86. **gibi:****Kaside 12**

Mısra: 41
"- e benzer" anlamında edat.

Tāb-baḥş olmağ için pençe-i
ḥurşīd gibi
Tarḥ idüp bezm-geh-i gülşeni
n'eyler lāle

87. **gibi:**
Kaside 12
Mısra: 60
"- e benzer" anlamında edat.

Eylese nā'ire-i savleti gülşen-süzī
Şuleler gibi fūrūzān ola yer yer lāle

88. **gibi:**
Lugaz 3
Mısra: 7
"- e benzer" anlamında edat.

kalbi keyfiyyet-i meyḥāne gibi
Uzanup yatmada mestāne gehī

89. **gibi:**
Lugaz 10
Mısra: 18
"- e benzer" anlamında edat.

Hasmīnīn birisi gāyet çālāk
Berk-i ḥāṭf gibi güyā bī-bāk

90. **gibi:**
Lugaz 10
Mısra: 28
"- e benzer" anlamında edat.

şūreti fakr u fenādīr ekser
Mevlevī gibi gehī ḥırka geyser

91. **gibi:**
Lugaz 11
Mısra: 13
"- e benzer" anlamında edat.

Sanki tiryākīler gibi dizilür
Yutmasa keyfini sesi bozulur

92. **gibi:**
Lugaz 13
Mısra: 9
"- e benzer" anlamında edat.

Dāimā Ḥalka gibi dā'ir olur
Kā'id olmaz hemīşe sā'ir olur

93. **gibi:**
Lugaz 18
Mısra: 6
"- e benzer" anlamında edat.

Ol yüz on altının oldı lā-cerem
Gör vücūdī simyā gibi 'adem

94. **gibi:**
Lugaz 19

Mısra: 16
"- e benzer" anlamında edat.

Zātī zātında olmasaydı 'ayan
'Aded-i hā gibi olurdu hemān

95. **gibi:**
Lugaz 19
Mısra: 19
"- e benzer" anlamında edat.

Ugramış gibi şerr-i şeytāna
Hem husūf eyleyüp nişān-ı kamer

96. **gibi:**
Lugaz 19
Mısra: 16
"- e benzer" anlamında edat.

Zātī zātında olmasaydı 'ayan
'Aded-i hā gibi olurdu hemān

97. **gibi:**
Lugaz 19
Mısra: 19
"- e benzer" anlamında edat.

Ugramış gibi şerr-i şeytāna
Beñzemiş şekli resm-i Raḥmāna

98. **gibi:**
Muamma 19
Mısra: 1
"- e benzer" anlamında edat.

Dil olunca evvel-i şeb gibi fikr-i
hatt-ile
Nem yerine şekl-i zūlf 'aynımda
āḥīr kıldı cā

99. **gibi:**
Muamma 23
Mısra: 1
"- e benzer" anlamında edat.

şad katre döküp dīde gibi bī-had ü
pāyān
Āḥīr olagör Yūnus-i gark-ābe-i
hicrān

100. **gibi:**
Murabba 3
Mısra: 9
"- e benzer" anlamında edat.

Su gibi aksam tolansam bāğ-ı
kuyūn bir zaman
Baḥtım el virse ayağın öpsem ey
serv-i revān

101. **gibi:**
Müsemmen 1
Mısra: 5
"- e benzer" anlamında edat.

Gün gibi nūr-ı Huda Şafḥa-i
rūyuñda 'ayan
Ma'nī-i harf-i vefa mīm-i
dehāmīnda nihān

102. **gibi:**
Müsemmen 1
Mısra: 29
"- e benzer" anlamında edat.

Beni çeşmiñ gibi dil-ḥaste vü
bīmār itmek
Şevk-ı didārın ile dīdemi bīmār
itmek

103. **gibi:**
Müsemmen 1
Mısra: 55
"- e benzer" anlamında edat.

Rūy-i sāfiñ gibi gönün de biraz saf
olsun
Ne var ey āyine-rū sende de insāf
olsun

104. **gibi:**
Müsemmen 1
Mısra: 69
"- e benzer" anlamında edat.

Nuṭḡ-ı 'Isī gibi la'līnde iken şehd
şehā
Va'de-i vaşlūn ile eyle bu bīmāra
deva

105. **gibi:**
Nazm 3
Mısra: 1
"- e benzer" anlamında edat.

Bülbül gibi kılsam n'ola şād nāle
vü zārī gönül
Bir nev-nihāl-i 'işveniñ oldum
hevā-dārī gönül

106. **gibi:**
Nazm 3
Mısra: 3
"- e benzer" anlamında edat.

Naḡd-i sirişkim sū-be-sū cūlar gibi
kıldım revān
Rāh-ı vişāl-i yāre ben sarf eyledim
varı gönül

107. **gibi:**
Nazm 4
Mısra: 2
"- e benzer" anlamında edat.

Bahar geldi bizim inbisātımız
vardır
'Aceb mi gül gibi gülşen neşātımız
vardır

108. **gibi:**
Nazm 7
Mısra: 2
"- e benzer" anlamında edat.
- Bakdıkça gül-i 'ârızına murg-i dil-i zâr
Bülbül gibi nâlede olur 'aşk ile her bâr
109. **gibi:**
Nazm 27
Mısra: 3
"- e benzer" anlamında edat.
- Dil su gibi aklı bağ-ı hüsnün
Naḥl-i gülüne şavavberine
110. **gibi:**
Nazm 30
Mısra: 3
"- e benzer" anlamında edat.
- Süreyya gibi dilber cem' idüp ol çün felek lâbis
Seriyyü'l-hâl ol ey dil var mı kem-nâm olmağa bâ'is
111. **gibi:**
Tahmis 4
Mısra: 1
"- e benzer" anlamında edat.
- Dide-i şuhuna nîreng ü fiten hûy gibi
Gamze-i mestiñe âşüb heves-cûy gibi
112. **gibi:**
Tahmis 4
Mısra: 2
"- e benzer" anlamında edat.
- Dide-i şuhuna nîreng ü fiten hûy gibi
Gamze-i mestiñe âşüb heves-cûy gibi
113. **gibi:**
Tahmis 4
Mısra: 3
"- e benzer" anlamında edat.
- Müşk-i Çîn zülûfün aşüftesi şeb-bûy gibi
Reng-i ḥurşîd-şikestîñ gül-i ḥod-rûy gibi
114. **gibi:**
Tahmis 4
Mısra: 4
"- e benzer" anlamında edat.
- Müşk-i Çîn zülûfün aşüftesi şeb-bûy gibi
- Reng-i ḥurşîd-şikestîñ gül-i ḥod-rûy gibi
115. **gibi:**
Tahmis 4
Mısra: 5
"- e benzer" anlamında edat.
- Nâz gül-gonça-i ḥüsnünde nihân bûy gibi
Şâm-ı sevdâ-yı ḥatîfi olmağ ile cây-gehim
116. **gibi:**
Tahmis 4
Mısra: 10
"- e benzer" anlamında edat.
- İztırâb-âver-i envâr-ı Ruḥuñdur nîgehîm
Baḥr-ı 'ummân ile âmîziş iden cûy gibi
117. **gibi:**
Tahmis 4
Mısra: 15
"- e benzer" anlamında edat.
- Âfitâb olsa da pâ-mâlin olur gûy gibi
Kâkülün ideli sevdâ-yı derûnum tehyîc
118. **gibi:**
Tahmis 4
Mısra: 20
"- e benzer" anlamında edat.
- Tâb-ı ḥüsnüñle olur ḥam-be-ḥam u pîç-â-pîç
Târ-ı cân âteş-i süzâna düşen mûy gibi
119. **gibi:**
Tahmis 4
Mısra: 25
"- e benzer" anlamında edat.
- Ma'zeret-ḥâhım olan baḥt-ı siyeh-rûy gibi
Ey büt-i 'işve-ger ey âfet-i hürî-peyker
120. **gibi:**
Tahmis 4
Mısra: 30
"- e benzer" anlamında edat.
- Nîgehiñ sâkî-i sāğar-be-kef-i ḥûn-i ciger
Na'îlî neş'esi mahmûr-ı kadeḥ-cûy gibi
121. **gibi:**
Tarih 3
- Mısra: 11
"- e benzer" anlamında edat.
- Bunuñ gibi nice ḥayrâta yâ Rab muvaffak kıl
Hezârân câyı li'llâh eylesün taḳvâ içün ihyâ
122. **gibi:**
Tarih 21
Mısra: 14
"- e benzer" anlamında edat.
- Nereden rûy-nümâ oldu ise çeşm-i 'adû
Pîşine çekdi Sikender gibi tedmîr ile sed
123. **gibi:**
Tarih 21
Mısra: 16
"- e benzer" anlamında edat.
- Bu ne heybet ne salâbet ne meḥâbetdir kim
Alamân gibi cadû diye amân ile meded
124. **gibi:**
Tarih 30
Mısra: 12
"- e benzer" anlamında edat.
- Öyle bir fülk-i zîver-ârâ kim Gurre-i id gibi pür-leme'ân
125. **gibi:**
Tarih 30
Mısra: 26
"- e benzer" anlamında edat.
- Yümn-ile Baḥre olıcak nâzil Nûr gibi o zevrâk-ı rahşân
126. **gibi:**
Tarih 31
Mısra: 10
"- e benzer" anlamında edat.
- Sıdk u ihlâs ile bir def'a tevazu iderek
Âbdestin yed-i beyzâ gibi eyler rahşân
127. **gibi:**
Gazel 197
Mısra: 2
"- e benzer, misal" anlamında edat.
- Pîşinde tîğ-i gamze-i yârin durulmadı
Tîr-i nigâha ben gibi kimse urulmadı

gibi ol:

1. **gibi ol:****Gazel 200**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Benzemek, benzer olmak.

Olmağda küh-düz-ı cefâ âh-ı tîşe-kâr
Şîrîn hevâ-yı 'aşkda Ferhâd olam gibi

gibi olam:1. **gibi olam:****Gazel 200**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Benzemek, benzer olmak.

Dil-germ-i şem'-i 'aşk-ı şerer-zâd olam gibi
Pervâne-vâr sūzişe mu'tâd olam gibi

2. **gibi olam:****Gazel 200**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Benzemek, benzer olmak.

Fikr-i sevâd-ı târ-ı hatîrîla hayâl olup
Hem-reng-i müy-i hâme-i Bihzâd olam gibi

3. **gibi olam:****Gazel 200**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Benzemek, benzer olmak.

Ümmîd-i pây-mâlî-i serv-i kadîñle ben
Çün sâye zîb-i devha-i şimşâd olam gibi

gibi olur:1. **gibi olur:****Kaside 1**

Mısra: 62

Kelime Tipi: -

Benzemek, benzer olmak.

Suğrâsı dañi seyyienin hazz-ı nefis ile
Kübrâ gibi olur giderek bādî-i cezâ

gıpta-ger olmasa:1. **gıpta-ger olmasa:****Gazel 35**

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Deyim***İmrenmek.*

Vücūdın böyle vakf-ı Dâğ-ı sūz-ı mührü kılmazdı
Ruğ-ı berrākına olmasa ey meh gıpta-ger kâgaz

gıpta-i müjgân:1. **gıpta-i müjgân:****Gazel 162**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kirpiklere imrenme.

Haclet-i çeşmi degil gıpta-i müjgânı ile
Mîl çeksün gözine Çîn ü Hotende âhü

gıpta-kâr:1. **gıpta-kâr:****Tarih 10**

Mısra: 18

Hayranlık duyan kimse.

Görüp ol kubbe-i vâlâsını böyle zer-kâr
Gıpta-kâr olur ise aña sipihr-i devvâr

gıpta-zen-i hürmet-i harâm eyler:1. **gıpta-zen-i hürmet-i harâm eyler:****Gazel 63**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Yasak olanın hatırına**imrenme.*

Şarâba nûş için ol büt ki ihtirâm eyler
Helâli gıpta-zen-i hürmet-i harâm eyler

gice:1. **gicelerde:-ler, -de****Lugaz 13**

Mısra: 17

Gece, geceleyin.

Gicelerde olur kimi zâhîr
Gündüzün olmada kimi bâhîr

gid:1. **gider:-er****Tahmis 1**

Mısra: 38

Bitmek, sona ermek; yok olmak.

Meşâm-ı cana îsâr eyle bû-yi 'anberîn hâkin

Gider tefsîdegî-i nâr-ı cürmin tab'-ı pür-pâkiñ

2. **gider:-er****Kaside 1**

Mısra: 43

Yok olmak, ortadan kalkmak.

Takvâyı men' u şarf iden 'illetleri gider
Râh-ı sedâda munşarîf olmağı kıl recâ

gid-:1. **giderek:-erek****Kaside 1**

Mısra: 62

Git gide, yavaş yavaş.

Suğrâsı dañi seyyienin hazz-ı nefis ile
Kübrâ gibi olur giderek bādî-i cezâ

gıdâ:1. **gıdâ:****Lugaz 15**

Mısra: 6

(Ar.) Besin.

Gâlibâ tiryâkidir zann-eylerim ben bunları
Kim gıdâ yutduklarınca cilve-gerdir tenleri

2. **gıdâsın:-sı, -n****Lugaz 15**

Mısra: 8

Canlıların yaşaması, beslenip gelişmesi için gerekli her türlü yiyecek ve içecek, besin.

Kay'-iderler ki gıdâ itdiklerini def'aten
Cümleñiñ gâhî beri eyler gıdâsın der-dehen

gıdâ itdiklerini:1. **gıdâ itdiklerini:-dik, -ler, -i, -ni****Lugaz 15**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Beslenmek, tüketmek.

Kay'-iderler ki gıdâ itdiklerini def'aten
Cümleñiñ gâhî beri eyler gıdâsın der-dehen

gile-i mübtelâya:1. **gile-i mübtelâya:****Gazel 41**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Düşkünüğün şikayeti.

Ne şekve ne gile-i mübtelâya
mâ'ildir
Mezâk-ı nâz-fürüşân recâya
mâ'ildir

gılmân:

1. **gılmân:**
Tahmis 2
Mısra: 25
(Ar.) Cennetteki erkek köle.

Ne Cennette ne hürîde ne gılmân u
ne Kevserde
Dil-i âgâhdır ihlâsı çün tefsir iden
cümle

gılmân-ı cinân:

1. **gılmân-ı cinân:**
Tarih 25
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Cennetin gılmanları
(Cennette hizmet gördüğüne
inanılan delikanlılar).

Cilve-gâh eylemege bâğ-ı behişt
olıcak
Rûh-ı pākîzesi gılmân-ı cinâna
mülhâk

gınâ:

1. **gınâyı:-y, -ı**
Gazel 92
Mısra: 8
Varlık, zenginlik.

Bulup tereffuhi çün nîstîde
hestîden
Gınâyı fakr-ı fenâyâ değişmiyor
musuñuz

gınâ-vı 'îşi oldu:

1. **gınâ-yı 'îşi oldu:-yı**
Gazel 156
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Zevk ve safanın zenginliği.

Olurmuş inzivâ kısmet-rübâ-yı pây
kim bûmuñ
Gınâ-yı 'îşi oldu hüd nihâdî-i
nihânından

gine:

1. **gine:**
Tarih 35
Mısra: 9
Yine, tekrar.

Gine bu dem daği mağzâ hülûş-i
niyyet ile
Mutâva'at idüp ol şeh rızâ-yı
Rağmâna

gir:

1. **giricek:-icek**
Gazel 18
Mısra: 5
1. Girmek, dahil olmak.

Pülâd ise de dil giricek püte-i aşka
Altûn ider elbet anı iksîr-i
mağabbet

2. **girseñ:-se, -n**
Lugaz 12
Mısra: 8
1. Girmek, dahil olmak.

O deñlü vüs'ati var tab'ında el-
Hâşıl
Derûnı Bahrına girseñ bulunmaya
sâhil

3. **girdi:-di**
Gazel 111
Mısra: 2
(Dışarıdan içeriye) Geçmek,
(içeriye) varmak, dahil olmak,
duhul etmek.

Hem-dem-i gayret-şikestân oldu ol
âfet dirîg
Dest-i bed-kışâne girdi dâmen-i
'ismet dirîg

4. **girmez:-mez**
Gazel 20
Mısra: 3
(Gönle) Girmek.

Güşına girmez ki her târında var
biñ mübtelâ
Ahıñı sevdâ-yı zülfiyle hevâ itmek
'abeğ

5. **girdi:-di**
Gazel 151
Mısra: 6
Girmek, dahil olmak,
sokulmak, meşgul olmak,
bürünmek.

Görünce duhter-i rez neşve-i mey-i
la'liñ
Kızardı haclet ile girdi câme
şerminden

6. **girmezse:-mez, -se**
Müsemmen 1
Mısra: 23
Elde etmek.

Dest-i ümmidime girmezse eger
damanıñ
N'eyleyim mansıbını devletini
dünyanıñ

7. **girse:-se**
Gazel 114
Mısra: 9
Ulaşmak, ele geçirmek.

Büs iderdim ya ayağı girse ya desti
ele
Es'adâ sâkî-i sîmîn-sâkî görsem
mey-be-kef

girân:

1. **girân:**
Nazm 18
Mısra: 1
(Tartıda ağır, (kıymeti) fazla,
(değeri) çok olan.

Kumâş-ı 'işve ki yâriñ girân
metâ'ıdır
Fürûhta anı harîdâr-ı 'aşka sa'ıdır

girânî-i bâr-ı günâh:

1. **girânî-i bâr-ı günâh:**
Kaside 4
Mısra: 71
Kelime Tipi: -
Günah yükünün ağırlığı.

Her birisi girânî-i bâr-ı günâhdan
Rızâñ ide o dem 'arağ-ı şerm ü
hacleti

girân-kâle-i nuṭk:

1. **girân-kâle-i nuṭk:**
Kaside 10
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Sözün kıymetli kumaşı.

Bâzâr-ı ma'ânîde girân-kâle-i
nuṭkuñ
Bâdî-i revacı hele tamgâ-yı
kalemdir

gîrâ-vı sîm-i halka-i dergâh-ı devleti:

1. **gîrâ-yı sîm-i halka-i dergâh-ı devleti:**
Kaside 7
Mısra: 61
Kelime Tipi: -
Devlet kapısının halkasının
gümüştünü tutan.

Gîrâ-yı sîm-i Halka-i dergâh-ı
devleti

Mülk-i gınaya vâli-i şâhib-nigîn
ola

girdâb-ı bahr-ı kîneye düşme:

1. girdâb-ı bahr-ı kîneye düşme:

Gazel 116

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Kin denizinin girdabına
düşmek.*

Meyl itme çin-i cebheye gör hattın
Es'adâ
Girdâb-ı Bahr-ı kîneye düşme
kenâra bak

girdâb-ı gadab:

1. girdâb-ı gadab:

Kaside 2

Mısra: 87

Kelime Tipi: -

Öfke girdabı.

Dest-i lutfu ile girdâb-ı gadabdan
kurtar
Es'ad-ı gark-ı yem-i cürmi daği
rüz-i ceza

girdâb-ı günâh:

1. girdâb-ı günâh:

Kaside 5

Mısra: 54

Kelime Tipi: -

Günah girdabı.

Umarım rüz-i ceza senden eyâ
sultânım
Koma girdâb-ı günâh içre dil-i
nâlanım

gırîbân-çâk:

1. gırîbân-çâk:

Tarih 32

Mısra: 10

Yakası yırtık.

'Arz-ı Hâl eyler huzûr-ı şadr-ı
'âlîye çıkup
Süzîş-i dilden gırîbân-çâk olur
şekve-künân

**gırîbân-çâk-i süz-ı âfîtab-ı tal
'atûn:**

**1. gırîbân-çâk-i süz-ı âfîtab-ı tal
'atûn:**

Gazel 55

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Güzelliğinin güneşinin
ateşinin yakasını yırtan.*

Ne burcuñ mihr-i 'âlem-tâbıdır
hurşîd-i ruhsârîñ
Gırîbân-çâk-i süz-ı âfîtab-ı tal 'atûn
kimdir

gırîbân-ı dili:

1. gırîbân-ı dili:

Gazel 21

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gönül yakası.

O yârin fikr-i gül-berg-i fem-i ma
'dûmıdır Es 'ad
Gırîbân-ı dili hem-heykel-i lâ
itmege bâ'îş

gırîbân-ı şabrım:

1. gırîbân-ı şabrım:-ım

Gazel 134

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sabır yakası.

Nigâh-ı mesti gırîbân-ı şabrım
almış iken
Yetişdi gamze de çâk itdi sînemi
der-Hâl

gıriftar:

1. gıriftarıñdır:

Müsemmen 1

Mısra: 15

*Tutulmuş, yakalanmış, tutkun,
müptelâ.*

Bin dil ü cân ile ten şimdi
gıriftarıñdır
Cân esîr-i şiken-i zülf-i siyeh-
kârıñdır

**gıriftârân-ı derd-i cürm ü
'isyâna:**

1. gıriftârân-ı derd-i cürm ü

'isyâna:

Tahmis 1

Mısra: 40

Kelime Tipi: -

*İşyan ve günah derdine
tutulmuşlar.*

Şifâ kasdı-yle nûş it şerbet-âsâ
zemzem-i pâkin
Gıriftârân-ı derd-i cürm ü 'isyâna
devadır bu

gırifte olalı:

1. gırifte olalı:

Gazel 175

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Tutulmuş olmak.

Gırifte olalı dil bend-i zülfe
hasretidir
Hevâ-yı sünbülî-i 'aşkda
küşâdelige

gırifte-girihdir:

1. gırifte-girihdir:-dir

Gazel 170

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Düğümlere yakalanmış.

Girişme-gamzedir ol çeşm-i 'işve
mahremde
Fiten gırifte-girihdir o zülf-i pür-
hamda

gırîh-i zülfî:

1. gırîh-i zülfî:-i

Gazel 109

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Saçın düğümü / kıvrımı.

Es'ad gırîh-i zülfî hayâlin o perîniñ
kıl rişte gibi 'ukde-i peşmîne
mahfûz

gırîşme-gâmze:

1. gırîşme-gâmzedir:-dir

Gazel 170

Mısra: 1

Naz ile atılan yan bakış.

Girişme-gamzedir ol çeşm-i 'işve
mahremde
Fiten gırifte-girihdir o zülf-i pür-
hamda

**gırîşme-zâr-ı nigâh-ı fiten-
nüvâzînda:**

**1. gırîşme-zâr-ı nigâh-ı fiten-
nüvâzînda:**

Gazel 95

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Fitneleyici bakışın cilve yeri.

Girişme-zâr-ı nigâh-ı fiten-
nüvâzînda
Nedir o 'işve-i hengâme-i hayâl-
engîz

gırîzân:

1. gırîzândır:-dır

Gazel 145

Mısra: 6

Kaçıcı, kaçan.

Olup pür-çin cāy itmiş miyān-ı
hārda güller
Girizāndır meger feryād-ı âteş-zād
bülbulden

girrāyī:

1. girrāyī:

Kaside 11

Mısra: 98

Gurur, kibir.

Es'adā kılma yeter fart-ı
temeddüh-kārī
Nîk-fehmîdeye şâyeste degil
girrāyī

giryân:

1. giryân:

Lugaz 10

Mısra: 13

Ağlamaklı, ağlayan.

Olsa dâim n'ola giryân sūzân
Kimi maslûb kimi der-zindân

giryân olsun:

1. giryân olsun:

Müsemmen 1

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Ağlamak, gözyaşı dökmek.

Nice bir dîdelerim mâye-i tûfân
olsun
hasret-i nîm-nigehîñ ile giryân
olsun

girye:

1. girye-künân:

Gazel 40

Mısra: 5

Ağlama, gözyaşı.

Bir gün olur ki girye-künân âh-ı
hasretim
Güller gibi o gönca-femi hânde-rîz
ider

2. giryeden:-den

Gazel 90

Mısra: 9

Ağlama, gözyaşı.

Füzûn oldu teb-i 'aşk-ı derûnum
giryeden Es'ad
Meger pür-süzîş olmazmış
maḥabbet nârî bārânsız

3. girye:

Kaside 11

Mısra: 25

Ağlama, ağlayış, gözyaşı.

Girye nâr-ı ğamın ol seng-diliñ
maḥv idemez
Âb itfâ mı ider hiç şerer-i hârâyı

girye eyle:

1. girye eyle:

Gazel 99

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ağlamak.

Raḥm itmez ol perî ne kadar girye
eyleseñ
Eşkinle virme milket-i şabrîñ
fenâya kes

girye eylesem:

1. girye eylesem:

Gazel 147

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ağlamak.

Fıkr-i 'izâr-ı âli ile girye eylesem
Her kâtra-i sirişkimi mercân sanur
gören

girye olsa:

1. girye olsa:

Murabba 1

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gözyaşı dökmek.

Girye olsa n'ola kârım her zaman
Derd-nâkim ben helâkim sîne çâk

girye-hîz ol:

1. girye-hîz ol:

Gazel 91

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gözyaşı döken olmak.

Bî-kâtra-i füsürde olur dîde girye-
hîz
Eyler şikeste-kâse tereşşuḥ
künâdsız

girye-kārân-ı ciger-sühte -gân-ı

'aşkı:

1. girye-kārân-ı ciger-sühte -gân-ı 'aşkı:

Gazel 47

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Aşktan ciğeri yananların

gözyaşları.

Girye-kārân-ı ciger-sühte -gân-ı
'aşkı

Kaşdın ey şüh-ı cihân cevri ile
rencide midir

girye-rîz ol:

1. girye-rîz ol:

Gazel 177

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Gözyaşı dökmek, ağlamak.

ḥayâl-i 'ârız-ı yâr ile Es'ad girye-
rîz olsam
Gül-âb-eḫşân olur bu çeşm-i giryân
kâtra-ber-kâtra

girye-rîzî yâre:

1. girye-rîzî yâre:

Gazel 155

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sevgiliye gözyaşı dökmek.

Degildir girye-rîzî yâre nakl-i
mâcerâ-yı dil
Garaz ancak Ruḥum-cüyîdir eşk-i
çeşmi icradan

gîsü:

1. gîsülarınla:-lar, -ın, -la

Gazel 144

Mısra: 3

Omuz üstüne dökülen saç.

kaddîni gîsülarınla kıl siyeh-püş
öyle kim
Nâz ile cûnbüşleriñ Leylâyı
Mecnûn eylesün

2. gîsülar:-lar

Gazel 1

Mısra: 7

Omuz üstüne dökülen saç.

İki cânibden o gîsülar olunca rû-
nümâ
Ol müsesseddele dahi dîvânı itdi pür-
bahâ

3. gîsü:

Gazel 52

Mısra: 1

Kadınların arkalarına
saldıkları saç bölüğü; omza
dökülen saç, uzun saç, zülûf, kâkül,
saç örgüsü II sevgilinin saçları.

Rûy-i pür-tâbinda cânân sanma
gîsü gösterir
Âteş-i dil-süz-ı hüsni dîd-i hoş-bû
gösterir

4. gîsüsü:--sı

Gazel 24

Mısra: 5
(Sevgilinin) omuza dökülen
siyah uzun saçı, kahkül.

Gerçi kim gîsûsı gerden-bend-i
sevdadır dile
Kec nigâh-ı hışmı ol zülf-i dü-
tâdan daği kec

5. **gîsûsı:--sı**
Gazel 95
Mısra: 6
(Sevgilinin) omuza dökülen
siyah uzun saçı, kahkül.

Hevâ-yı 'aşk ile koymazdı kıl
kadar maẓmûn
Eger ki olmasa gîsûsı kıl ü kâl-
engîz

6. **gîsû:**
Gazel 162
Mısra: 1
(Sevgilinin) omuza dökülen
siyah uzun saçı, kahkül.

Şâm-ı hecri bana cây itmiş iken ol
gîsû
kâmetim daği kemân itdi hevâ-yı
ebrû

7. **gîsû:**
Gazel 163
Mısra: 6
(Sevgilinin) omuza dökülen
siyah uzun saçı, kahkül.

Derûn pür-zahm-ı tîğ-i ğamze-i
hûn-rîz iken şimdi
Baña efsûn idüp ser-beste kıldı
mû-be-mû gîsû

gîsûlarının hamları:

1. **gîsûlarının hamları:--ı**
Gazel 132
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Saçların kıvrımları.

Bend-i teshîre çeker bin dili bir ân
içre
Bâbilistân mıdır hamları
gîsûlarının

gîsuvân:

1. **gîsuvân:**
Gazel 130
Mısra: 14
Saçlar.

Âfakı tîre-gün ider âh-ı gelû-güdâz
Oldukça gîsuvân ile der-perde
gerdeniñ

gîsû-yı müşkîn-târının bûyın:

1. **gîsû-yı müşkîn-târının bûyın:**
Tahmîs 5
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Misk kokulu omuza dökülen
saçların kokusu.

Alup gîsû-yı müşkîn-târının bûyın
huzûr itdim
Kanı ol dem ki ben hem-sohbet
olmuşdum ol âfetle

gîsû-yı pür-pîçi:

1. **gîsû-yı pür-pîçi:**
Gazel 152
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Kıvrım kıvrım saçlar.

Olaldan gîsû-yı pür-pîçi 'ağs-
endâz-ı çeşm-i dil
Çü şâne nâ-rehâdır saff-ı
müjgânım keşâkeşden

gîr:

1. **gîrse:--er, -se**
Gazel 174
Mısra: 10
Varmak, ulaşmak.

Sûhan-verlikde Es'ad ebkem eyler
nice gûyâyı
Gîrse vâdî-i eş'âra nuṭkı bu
siyâk üzre

2. **gîrmezse:--mez, -se**
Gazel 139
Mısra: 3
Gitmek, ayrılmak, terk etmek.

N'ola tâb-ı Çerâğ-ı 'ârızîñ
gîrmezse çeşmimden
O şem'-i hâne-süz-ı câna
müjgânım fetîl itdim

gîtâ-nâ-reftedir şerm ü havâ:

1. **gîtâ-nâ-reftedir şerm ü havâ:**
Gazel 155
Mısra: 14
Kelime Tipi: -
Edep ve utanma perdesi
gitmemiş, kalkmamış.

Nîgeh-sencî-i rûy-i yâre her dem
hasretim ammâ
Gîtâ-nâ-reftedir şerm ü hayâ çeşm-
i temâşâdan

gîv:

1. **gîvüp:--üp**
Kaside 6
Mısra: 13
Giyinmek.

Emîrâne gîvüp serv ü sanevber
câme-i sebzîn
Benefşe daği kıldı zîb-i ser ber-
nîlgün efser

gîvâh:

1. **gîvâh:--ı**
Gazel 92
Mısra: 10
Taze ot, yeşillik.

O mü-miyânı çeküp gâh sîne-i
zerde
Gîvâh kâh-rübâyâ degişmiyor
musuñuz

gîvâhımda:

1. **gîvâhımda:**
Gazel 59
Mısra: 6
Taze ot, bitki.

Ben ol helâk-i kâkül-i müşkîn-i
dilberim
Sünbül demîde olsa gîvâhımda
vechi var

gîveh:

1. **gîveh:**
Kaside 12
Mısra: 54
Ot, taze ot, bitki.

O hüma-sâye ki âsar-ı hümayûnı
ile
Müstezıllı gîveh olursa da eyler
lâle

2. **gîveh:**
Tarih 39
Mısra: 35
Ot, taze ot, bitki.

Fezâ-yı heybetinde her gîveh bir
nîze-i elmas
Zemîn-i devletinde cümle 'âlî-şân
ezhârı

gîveh-i ravza-i 'adli:

1. **gîveh-i ravza-i 'adli:**
Kaside 10
Mısra: 45
Kelime Tipi: -
Adalet bahçesinin bitkisi.

Dâdâr-ı cihan kim gîveh-i ravza-i
'adli

Nesh-efgen-i etvār-ı dil-ārā-yı
kalemdir

gizli:

1. **gizli:**

Kaside 9

Mısra: 3

Görünmeyen, saklı, mahrem.

Esir-i pister idi gerçi gizli
hummadan
Şitâ da olmuş idi sū'-i mi'deden
bî-mâr

gök:

1. **gökleri:-ler, -i**

Gazel 62

Mısra: 5

Gök, gökyüzü. II Felek.

Ahım iderse gökleri ger nîl-gün
n'ola
Zirâ ki nâlem ol meh-i çeşm-i
kebûdedir

gökden:

1. **gökden:**

Lugaz 13

Mısra: 16

Gök, gökyüzü, âsmân, semâ.

Ay ü gündür disem ne fâ'idedir
Güyyâ gökden indi mâ'idedir

göksu:

1. **göksu:**

Kaside 9

Mısra: 39

*Anadolu Hisarı'nın yanında
bulunan Göksu Nehri.*

Çubuklu gülbüne cây oldu sünbüle
Göksu
Virildi lâleye Kandilli nergise
Sarıyâr

gonca:

1. **goncada:-da**

Gazel 97

Mısra: 9

*Yaprakları henüz açılmamış
veya az açılmış çiçek.*

Jâleyi ızhar ider gâhî küşâyış
goncada
Hande-i dendân dehân-ı yâri şaklar
şaklamaz

2. **goncayı:-yı**

Gazel 105

Mısra: 7

Açmamış gül, gonca.

Güller gibi açdı nefesin goncayı
âhır
Bülbül bu eşer nâle vü feryâdına
maḥsûs

3. **gonça:**

Kaside 6

Mısra: 8

Açılmamış çiçek, tomurcuk.

Gül-i zîbâ idüp dibâce-i sürhînini
ber-düş
Kabâ-yı âl ile her gonça oldu bir
perî-peyker

4. **gonca:**

Gazel 38

Mısra: 1

*(Fars.) Henüz açılmamış
çiçek, tomurcuk II. Edebiyatımızda
sevgili ve sevgilinin ağzı için
kullanılmıştır.*

Ḥande-rîz olsa ne dem gonca
femin hoş-ter olur
İmtizâc-ı leb-i la'liñle o gül-şekker
olur

5. **gonça:**

Kaside 7

Mısra: 17

*(Fars.) Henüz açılmamış
çiçek, tomurcuk II. Edebiyatımızda
sevgili ve sevgilinin ağzı için
kullanılmıştır.*

Fem gonça turre sünbül ü had lâle
kad nihâl
Ruḥsâr verd-i âl ü beden yâsemîn
ola

gonça femîn:

1. **gonça femîn:-iñ**

Gazel 127

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gonca ağzılı.

Eyler isbât-ı vücûd-ı 'adem ey hür-
meniş
Hande-rîz olsa ne dem nâz ile ol
gonça femîn

gonca-âsâ:

1. **gonca-âsâ:**

Tarih 12

Mısra: 3

Gonca gibi.

Henüz açılmamışken gonca-âsâ
bâğ-ı 'âlemde

Hazân itdi vezân-ı bād-ı pür-süz-ı
ecel hayfâ

gonca-fem:

1. **gonca-femî:-i**

Gazel 40

Mısra: 6

Gonca ağzılı.

Bir gün olur ki girye-künân âh-ı
hasretim
Güller gibi o gonca-femî ḥande-rîz
ider

gonca-i bî-hâr-ı gülistân-ı 'atâ:

1. **gonca-i bî-hâr-ı gülistân-ı 'atâ:**

Kaside 5

Mısra: 59

Kelime Tipi: -

*Cömertlik bahçesinin dikensiz
gülü.(Hz.Muhammed(s.a.v.)).*

Meded ey gonca-i bî-hâr-ı
gülistân-ı 'atâ
Meded ey dürr-i girân-kadr-i yem-i
luṭf-i Huda

gonca-i femde:

1. **gonca-i femde:**

Gazel 170

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ağzı gonca gibi olan sevgili.

'Adem-vücûd o deñlü dehân-ı
tengi kim
Nühüfte bû gibi güftâr o gonca-i
femde

gonca-i gülbün-i gülzâr-ı

hümâyûn-ı 'atâ:

1. **gonca-i gülbün-i gülzâr-ı**

hümâyûn-ı 'atâ:

Tarih 28

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Cömertliğin kutlu gül
bahçesinin gül ağacının goncası.*

Gonca-i gülbün-i gülzâr-ı
hümâyûn-ı 'atâ
Ahker-i devlet-i gerdün 'adâlet-
ünvân

gonca-i gülşen-serây-ı 'izz ü şân u i'tibâr:

1. **gonca-i gülşen-serây-ı 'izz ü**

şân u i'tibâr:

Tarih 23

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Saygınlık, şöhrat ve büyüklük
gül bahçesi sarayının goncası.*

Zât-ı 'ālî-şânı ol dürr-i girân-ı
devletiñ
Gonça-i gülşen-serây-ı 'izz ü şân u
i'tibâr

gonça-i gül-sitân-ı nâziş:

1. **gonça-i gül-sitân-ı nâziş:**
Terkib-bend 1
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Naz bahçesinin gül goncası.

Ey gonça-i gül-sitân-ı nâziş
V'ey gülbün-i şâh-sâr-ı 'işve

gonça-i gülzâr-ı cân:

1. **gonça-i gülzâr-ı cân:**
Müsemmen 1
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Can bahçesinin goncası.

Ey lebiñ mâye-i hasıyyeti âb-ı
hayvan
La'l-i 'îsî-nefesin gonça-i gülzâr-ı
cân

gonça-i maksûdımı:

1. **gonça-i maksûdımı:**
Murabba 2
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
İstek tomurcuğu.

Hamdû li 'llâh pâdişâhım kalbi
şādân eylediñ
Gonça-i maksûdımı lûtfuñla
handân eylediñ

2. **gonça-i maksûdımı:**
Nazm 36
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
İstek tomurcuğu.

Hamdû li 'llâh pâdişâhım kalbi
şādân eylediñ
Gonça-i maksûdımı lûtfunla
handân eylediñ

gonça-i ne-ş'küftede:

1. **gonça-i ne-ş'küftede:**
Gazel 89
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Açılmamış gül goncası.

Şıgmaz dehen-i tengine elfâz anıñ
çün

Ol gonça-i ne-ş'küftede fart-ı
sûhan olmaz

gonça-i nev-hâste-i bağ-ı edâ:

1. **gonça-i nev-hâste-i bağ-ı edâ:**
Kaside 2
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
*Üslup bahçesinin yeni açılmış
goncası.*

Gele ey nahl-i berümend-i
gülistân-ı sûhan
Gele ey gonça-i nev-hâste-i bağ-ı
edâ

gonça-i nev-küşûde-i bağ-ı bahâ:

1. **gonça-i nev-küşûde-i bağ-ı
bahâ:**
Rûbai 5
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
*Kıymet bahçesinin yeni açmış
gül goncası.*

Ey gonça-i nev-küşûde-i bağ-ı
bahâ
Tañı beni fûrkatîñle kıldıñ şeydâ

gonça-i nev-nahl-i gül-zâr-ı hümâyûn-ı kerem:

1. **gonça-i nev-nahl-i gül-zâr-ı
hümâyûn-ı kerem:**
Tarih 17
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
*Cömertliğin kutlu gül
bahçesinin taze fidanının goncası.*

Gonça-i nev-nahl-i gül-zâr-ı
hümâyûn-ı kerem
Ziver-i tâc-ı sa'âdet gevher-i yek-
tâda tâb

gonça-i terden:

1. **gonça-i terden:**
Tahmis 2
Mısra: 20
Kelime Tipi: -
Taze (yeni açmış) gonca.

Gülistân-ı şafânîñ sec'-i mevzûn-ı
tuyûrından
Nümâyândır küşâyış baksa 'âkil
gonça-i terden

gonça-sıfat açıldı:

1. **gonça-sıfat açıldı:**
Gazel 33
Mısra: 5
Kelime Tipi: -

*Gül goncasına benzeyen yüz
ortaya çıktı.*

Hübân açıldı gonça-sıfat güldi her
taraf
Nālân olunca bülbül-i nâzûk-nevâ-
yı 'îd

gönl:

1. **gönlün:-(ü)ñ**
Müsemmen 1
Mısra: 55
Gönül, kalp, yürek.

Rüy-i sâfiñ gibi gönlün de biraz saf
olsun
Ne var ey âyine-rû sende de insâf
olsun

2. **gönlümü:-(ü)m, -i**
Gazel 71
Mısra: 5
(Aşığın) gönlü, yüreği.

kıldı rubûde gönlümü bir tatlı dilli
şûh
Sordum şekker lebine didi
Balkapanlıdır

3. **gönlüm:-(ü)m**
Gazel 195
Mısra: 2
(Aşığın) gönlü, kalbi.

Dil kâkülünde beste ben ol
kaşdayım dañi
Gönlüm hevâda seyr-i kemân-
keşdeyim dañi

gönlüni eyler:

1. **gönlüni eyler:**
Lugaz 12
Mısra: 5
Kelime Tipi: **Deyim**
Mutlu, neşeli vakit geçirmek.

Ne dem bir ehl-i dili bulsa gönlüni
eyler
Öñinde başlasa nuñk itmege neler
söyler

gönlüm:

1. **gönlüm:-(ü)m**
Gazel 187
Mısra: 7
(Aşığın) gönlü, kalbi, yüreği.

Nigâhı gibi pür-dâğ-ı dem-âlûd
eyledi gönlüm
Meger reng aldı 'aks-i çeşm-i hün-
âşâmdan şâme

2. **gönlüm:-(ü)m****Nazm 11**

Mısra: 2

(Aşığın) gönlü, kalbi, yüreği.

Dil kâkülünde beste ben ol
kaşdayım dağı
Gönlüm hevâda seyr-i kemân-
keşdeyim dağı

gönlümüz akdı:1. **gönlümüz akdı:****Gazel 81**

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Deyim**

Güçlü bir sevgi beslemek.

Olmağa rû-mâl bir serv-i revânın
pâyına
Süy-i İstanbula sular gibi akdı
gönlümüz

gönlümüz yakdı:1. **gönlümüz yakdı:****Gazel 81**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gönül yakan, aşığın içini
yakan.

'Anberîn hâl-i ruh-ı pür-tâb yakdı
gönlümüz
Micmer-i şabra yine âteş bırakdı
gönlümüz

2. **gönlümüz yakdı:****Gazel 81**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gönül yakan, aşığın içini
yakan.

Oldı pür-nûkhet dimâg u cân pür-
süz Es'adâ
'Anberîn hâl-i ruh-ı pür-tâb yakdı
gönlümüz

gönül:1. **gönüldür:-dür****Tahmis 2**

Mısra: 29

Gönül, kalp, yürek.

Cihanı bir gönüldür Salimen teshir
iden cümle
Eger insân-ı kâmil olsan Ademsin
pederlerde

2. **gönlümüz:-ümüz****Gazel 81**

Mısra: 2

(Aşığın) gönlü, yüreği.

'Anberîn hâl-i ruh-ı pür-tâb yakdı
gönlümüz
Micmer-i şabra yine âteş bırakdı
gönlümüz

3. **gönlümüz:-ümüz****Gazel 81**

Mısra: 4

(Aşığın) gönlü, yüreği.

Fikr-i la'l-i sürh-fâmîmla ser-
engüşt-i dile
Güyyâ bir hâtem-i yâkût takdı
gönlümüz

4. **gönlümüz:-ümüz****Gazel 81**

Mısra: 8

(Aşığın) gönlü, yüreği.

Nâlesin şeb-tâ-seher dil güş idince
bülbülün
Âh idüp bir verde bir Ruhsâre
bakdı gönlümüz

5. **gönül:****Gazel 90**

Mısra: 2

(Aşığın) gönlü, yüreği.

Degildir didemiz rûşen hayâl-i
hüsn-i cânânsız
Nigâh itmez gönül hür-i behişt
olursa da ânsız

6. **gönül:****Gazel 84**

Mısra: 7

(Aşığın) gönlü, kalbi.

Gönül ki kâkül-i şeb-güne bestedir
âhır
Diyâr-ı Şâmı o sevdâ ile penâh
ideriz

7. **gönül:****Gazel 23**

Mısra: 1

"Ey gönül!" anlamlarında bir
ifade.

Gönül sevdâ-yı zülf-i pîç-pîç-i dil-
rübâdan geç
Yeter ser-beste-bend-i hayret
olduñ bu hevâdan geç

8. **gönül:****Gazel 119**

Mısra: 1

"Ey gönül!" anlamlarında bir
ifade.

Niyâza başla gönül tâlib-i vişâl
olarak
Çü sâye serv-i kad-i yâre pây-mâl
olarak

9. **gönül:****Gazel 159**

Mısra: 7

"Ey gönül!" anlamlarında bir
ifade.

Şikenc-i Turra mı dâm-ı belâ mı
yohsa gönül
Tezerv-i murg-i şekibe mağar
mıdır görinen

10. **gönül:****Kaside 3**

Mısra: 1

"Ey gönül!" anlamlarında bir
ifade.

Gel ey gönül ki dem-i nutk-ı şevk-
bağsâdır
Huceste mevsim-i şâdi-fezâ-yı
inşâdır

11. **gönül:****Nazm 3**

Mısra: 1

"Ey gönül!" anlamlarında bir
ifade.

Bülbül gibi kılsam n'ola şâd nâle
vü zârî gönül
Bir nev-nihâl-i işveniñ oldum
hevâ-dârî gönül

12. **gönül:****Nazm 3**

Mısra: 2

"Ey gönül!" anlamlarında bir
ifade.

Bülbül gibi kılsam n'ola şâd nâle
vü zârî gönül
Bir nev-nihâl-i işveniñ oldum
hevâ-dârî gönül

13. **gönül:****Nazm 3**

Mısra: 4

"Ey gönül!" anlamlarında bir
ifade.

Nağd-i sirişkim sū-be-sū cūlar gibi
kıldım revân
Râh-ı vişâl-i yâre ben sarf eyledim
varı gönül

14. **gönül:****Gazel 58**

Mısra: 10

(Aşığın) gönlü, yüreği, kendisi.

'Aceb mi lâle-âsâ sîne-şad-çâk
olsañ ey Es'ad
Gönül pür-dâğ-ı şemşir-i nigâh-ı
pür-teğâfüldür

15. gönül:

Gazel 195

Mısra: 7

(Âşığın) gönlü, kalbi, yüreği.

Baglandı kılca kaldı gönül
kâkülünde ben
Fikr-i miyân-ı dilber-i meh-
veşdeyim daği

16. gönül:

Gazel 199

Mısra: 6

(Âşığın) gönlü, kalbi, yüreği.

hayâl-i ebruvânî ile hergiz dest-i
hayretde
Kemân-âsâ gönül hamyâze-rîz-i
zâr kılsun mı

17. gönül:

Tahmis 2

Mısra: 14

(Âşığın) gönlü, kalbi, yüreği.

İrılmaz ka' rına 'üryan olup bin
gavtalar kılsañ
Gönül bir Baħr-ı pür-mevc-i
tecellîdir eger bilseñ

18. gönül:

Gazel 206

Mısra: 7

(Âşığın) gönlü, yüreği.

Humârdan daği buldı neşât-ı tâze
gönül
Şarâb-ı 'aşk ile medhüş ü bî-karâr
olalı

19. gönül:

Gazel 100

Mısra: 9

(Âşığın) gönlü, yüreği,

kendisi.

Es' adâ bir gözi şeh-bâza şikâr oldu
gönül
Tutulup dâma kapıldı yine âhü-yi
heves

20. gönül:

Müsemmen 1

Mısra: 9

(Âşığın) gönlü, yüreği,

kendisi.

Hayli demdir ki gönül hüsnuñe
meftun olmuş
hasret-i la' l-i lebiñle cigerim hün
olmuş

gör:

1. görmemiştir:-me, -miş, -dir

Tarih 40

Mısra: 2

Bakmak, tanım olmak.

Te' âla 'llâh zihî ' âlem-nümâ kasr-ı
dil-ârâ kim
Cihânda pür-i gerdün görmemiştir
böyle bir câyı

2. görmek:-mek

Gazel 146

Mısra: 8

Görmek, karşılaşmak,
rastlaşmak.

Sabâ var ol tabîb-i câna bîmâr
oldığım söyle
Beni bir kerre görmek aña sıklet
gelmesün gelsün

3. görelden:-el(i), -den

Gazel 177

Mısra: 3

(Bir şeyin oluşuna veya var
olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede
etmek.

Mey-i la' lin görelden câm-ı şahbâ
şerm ü hacletle
Döken hün-i dilin meydâna her ân
katre-ber-kaṭra

4. görülmüştür:-ül, -müş, -dür

Gazel 57

Mısra: 1

Rastlamak, karşılaşmak.

Ne ol perî gibi bir dil-rübâ
görülmüştür
Ne aña bencileyin mübtelâ
görülmüştür

5. görülmüştür:-ül, -müş, -dür

Gazel 57

Mısra: 2

Rastlamak, karşılaşmak.

Ne ol perî gibi bir dil-rübâ
görülmüştür
Ne aña bencileyin mübtelâ
görülmüştür

6. görülmüştür:-ül, -müş, -dür

Gazel 57

Mısra: 4

Rastlamak, karşılaşmak.

Olur mu Şafha-i rüy-i haṭ-âverine
nazîr
Hezâr nüṣṣa-i 'ibret-nümâ
görülmüştür

7. görülmüştür:-ül, -müş, -dür

Gazel 57

Mısra: 6

Rastlamak, karşılaşmak.

O ebruvân gibi şanma hilâl
vaşında
Selîs maṭla' -ı garrâ dilâ
görülmüştür

8. görülmüştür:-ül, -müş, -dür

Gazel 57

Mısra: 8

Rastlamak, karşılaşmak.

Hevâ-yı muṭrib ü meyden geçer mi
rindân kim
Terâneler işidilmiş şafâ
görülmüştür

9. görülmüştür:-ül, -müş, -dür

Gazel 57

Mısra: 10

Rastlamak, karşılaşmak.

haḳîkate nazar it dūr-bîn iseñ zâhid
Mecâz âyinesinde riya
görülmüştür

10. görülmüştür:-ül, -müş, -dür

Gazel 57

Mısra: 12

Rastlamak, karşılaşmak.

Kemîne manzar-ı dehr ol ki çeşm-i
süzenden
Nigâh-ı 'ibret ile mâsivâ
görülmüştür

11. görülmüştür:-ül, -müş, -dür

Gazel 57

Mısra: 14

Rastlamak, karşılaşmak.

şafâ-yı rü'yetini Es'ad idemem
ta'bir
O yâr düşde daği vâkı'a
görülmüştür

12. görüp:-üp

Gazel 21

Mısra: 5

(bir şeyin oluşuna veya var
olduğuna) şahit olmak, müşâhede
etmek.

Görüp pür-şevk olur dil sîne-i
billür-ı cânânı
Belî âyinedir tûṭiyi gūyâ itmege
bâ'ış

13. görüp:-üp

Gazel 35

Mısra: 1

(bir şeyin oluşuna veya var
olduğuna) şahit olmak, müşâhede
etmek.

Görüp gül-safha-i rüyunda haṭṭ-ı
müşk-ter kâgaz

Adın mektüb idüp levn-i sefidin
kareler kâgaz

14. **görüp:-üp**

Gazel 161

Mısra: 8

(bir şeyin oluşuna veya var
olduğuna) şahit olmak, müşahede
etmek.

Bilür 'ayniyle dilde her nigâhı rāz-
ı pinhânım
Görüp şanman sühan-nâ-fehm
çeşm-i fitne hāmūşın

15. **görüp:-üp**

Gazel 177

Mısra: 5

(bir şeyin oluşuna veya var
olduğuna) şahit olmak, müşahede
etmek.

Görüp tîzî-i şemşîr-i nigâhın
revgan-ı ümmîd
Olur seng-i fesân-ı merge mālân
kaṭra-ber-kaṭra

16. **görüp:-üp**

Gazel 184

Mısra: 3

(bir şeyin oluşuna veya var
olduğuna) şahit olmak, müşahede
etmek.

Dikkat itdim maṭla'-ı garrâ-yı
ebrûsın görüp
kıldım istihrac anı ḥüsni ü bahâ
ma nâsına

17. **görüp:-üp**

Gazel 196

Mısra: 3

(bir şeyin oluşuna veya var
olduğuna) şahit olmak, müşahede
etmek.

Rûyına ḥayran iken 'aksin görüp
âyînedin
Oldı 'aşk ol vech-ile bisyâr bir
yüzden daḥî

18. **gördi:-di**

Gazel 198

Mısra: 3

(bir şeyin oluşuna veya var
olduğuna) şahit olmak, müşahede
etmek.

Tâb-ı meh-i cemâle gördi
Taḥammül olmaz
Âḥîr çü Ḥâle ḥaṭṭın cânâ kenâr
çizdi

19. **görüp:-üp**

Gazel 205

Mısra: 4

(bir şeyin oluşuna veya var
olduğuna) şahit olmak, müşahede
etmek.

Hezâra itdügi rengin renge her gül-
i ḥamrâ
Görüp şerm-ende oldı ol 'izâr-ı
âldan âli

20. **görmüşdi:-müş-di**

Kaside 5

Mısra: 41

(bir şeyin oluşuna veya var
olduğuna) şahit olmak, müşahede
etmek.

Sûziş-i şem'-i ser-engüştünü
görmüşdi meger
İtmeyüp aña Taḥammül iki şakk
oldı kamer

21. **görüp:-üp**

Kaside 6

Mısra: 11

(bir şeyin oluşuna veya var
olduğuna) şahit olmak, müşahede
etmek.

Görüp 'ayn-ı şafâyı 'îd-gâh-ı
bağda bîdâr
Olup pür-neş'e oldı nergisiñ de
çeşmi rûşen-ter

22. **görüp:-üp**

Kaside 8

Mısra: 34

(bir şeyin oluşuna veya var
olduğuna) şahit olmak, müşahede
etmek.

Dürer dersiñ okurken şebnem-i
üftâde gülşende
Görüp şemsiyye ebhâsın kapıldı
oldı ḥayranı

23. **görüp:-üp**

Kaside 8

Mısra: 69

(bir şeyin oluşuna veya var
olduğuna) şahit olmak, müşahede
etmek.

Görüp nazm-ı belâgat-tâbımı taḥrîr
içün her gün
Felek der-pîş ider zer-Şafḥa-i
mihr-i dıraḥşanı

24. **görüp:-üp**

Tahmis 1

Mısra: 6

(bir şeyin oluşuna veya var
olduğuna) şahit olmak, müşahede
etmek.

Gözün aç gâfil olma kim nazâr-
gâh-ı Ḥudâdır bu

Görüp envârını beyt-i Ḥudânın 'arş
ile kürsî

25. **görüp:-üp**

Tahmis 1

Mısra: 6

(bir şeyin oluşuna veya var
olduğuna) şahit olmak, müşahede
etmek.

Gözün aç gâfil olma kim nazâr-
gâh-ı Ḥudâdır bu
Görüp envârını beyt-i Ḥudânın 'arş
ile kürsî

26. **gördi:-di**

Tarih 8

Mısra: 9

(bir şeyin oluşuna veya var
olduğuna) şahit olmak, müşahede
etmek.

Böyle feth ü zaferi gördi mi çeşm-i
'âlem
İşte târîh-i selef işte guzât-ı 'utaḳâ

27. **görüp:-üp**

Tarih 35

Mısra: 35

(bir şeyin oluşuna veya var
olduğuna) şahit olmak, müşahede
etmek.

Görüp derinde o gül-mîhi çeşm-i
Haddâdî
Sarıldı hemçü Demîrî o bâb-ı zî-
şâna

28. **görüp:-üp**

Tarih 35

Mısra: 47

(bir şeyin oluşuna veya var
olduğuna) şahit olmak, müşahede
etmek.

Görüp o resmi Sinimmâr-ı çarḥ
târîhin
Pesend idüp didi zîbâ-binâ kitâb-
ḥâne

29. **göriccek:-icek**

Gazel 123

Mısra: 4

(bir şeyin oluşuna veya var
olduğuna) şahit olmak, müşahede
etmek.

Harf-i rā reşk ile maḥv oldı
hecâdan güyâ
Kemerinde göriccek ḥançerini
dildârîñ

30. **gören:-en**

Gazel 147

Mısra: 1

(bir şeyin oluşuna veya var

olduğuna) şahit olmak, müşahede etmek.

Sevdā-yı 'aşkı şām-ı garībān sanur
gören
Dāğ-ı derūnı şem'-i fūrūzān sanur
gören

31. **gören:-en**
Gazel 147
Mısra: 2

*(bir şeyin oluşuna veya var
olduğuna) şahit olmak, müşahede etmek.*

Sevdā-yı 'aşkı şām-ı garībān sanur
gören
Dāğ-ı derūnı şem'-i fūrūzān sanur
gören

32. **gören:-en**
Gazel 147
Mısra: 4

*(bir şeyin oluşuna veya var
olduğuna) şahit olmak, müşahede etmek.*

Fıkr-i 'izār-ı āli ile girye eylesem
Her kaṭra-i sirīškimi mercān sanur
gören

33. **gören:-en**
Gazel 147
Mısra: 6

*(bir şeyin oluşuna veya var
olduğuna) şahit olmak, müşahede etmek.*

Bilmez ḥaḳīḳat üzre maḥabbet ne
oldıgın
Sırr-ı nihān-ı 'aşkı nümāyān sanur
gören

34. **gören:-en**
Gazel 147
Mısra: 8

*(bir şeyin oluşuna veya var
olduğuna) şahit olmak, müşahede etmek.*

Fürḳat deminde ol kaşı yānıñ
hevāsına
'āşık ne çilleler çeker āsān sanur
gören

35. **gören:-en**
Gazel 147
Mısra: 10

*(bir şeyin oluşuna veya var
olduğuna) şahit olmak, müşahede etmek.*

Bilmez ḥumarı bī-meze güft ü
şünīd ider
Cām-ı şarābı neş'e-i mālān sanur
gören

36. **gören:-en**
Gazel 147
Mısra: 12

*(bir şeyin oluşuna veya var
olduğuna) şahit olmak, müşahede etmek.*

Şeh-nāme-i Ruḥında ḥaṭ-ı yāri
Es'adā
Dībāce-i melāḥata 'ünvān sanur
gören

37. **gören:-en**
Gazel 194
Mısra: 7

*(bir şeyin oluşuna veya var
olduğuna) şahit olmak, müşahede etmek.*

Dendānların gören dehen-i yārda
sanur
La'līn hokkada iki incü kıladesi

38. **gören:-en**
Nazm 5
Mısra: 2

*(bir şeyin oluşuna veya var
olduğuna) şahit olmak, müşahede etmek.*

Bu ne kāmēt-i kıyāmet bu ne
cünbüş ü ne refṭār
Ki düşer çü sāye ḥāke gören 'āşık-ı
dil-efgār

39. **görmeyen:-meyen**
Gazel 184
Mısra: 9

*(Gözle ve ı ışık yardımı ile) Bir
nesne veya kimsenin varlığını
algılamak, hissetmek.*

ḥüs-n-i tertīb-i dūr-i dendān-ı yāri
görmeyen
Fehm ider mi lafz-ı nazmıñ Es'adā
ma'nāsına

40. **görüþ:-üp**
Tarih 10
Mısra: 17

Bakmak, dikkat etmek, tanımak.

Görüþ ol kubbe-i vālāsını böyle
zer-kār
Gıḳta-kār olur ise aña sipihr-i
devvār

41. **görinen:-inen**
Gazel 159
Mısra: 10

Anlamak, fark etmek, idrak etmek.

Nümūde-kākül-i zencir-i yār mi
Es'ad
Dil-i cünün-revişe derd-i ser midir
görinen

42. **gördüm:-dü, -m**
Beyit 1
Mısra: 1

*(Bir şeyin oluşuna veya var
olduğuna) Şâhit olmak, müşahede etmek, tanımak.*

'İzārıñ 'anberīn mûlarla pür-taḥrīr
gördüm ben
Siyāhī ḥaṭṭı ile nüṣḥa-i tenvīr
gördüm ben

43. **gördüm:-dü, -m**
Beyit 1
Mısra: 2

*(Bir şeyin oluşuna veya var
olduğuna) Şâhit olmak, müşahede etmek, tanımak.*

'İzārıñ 'anberīn mûlarla pür-taḥrīr
gördüm ben
Siyāhī ḥaṭṭı ile nüṣḥa-i tenvīr
gördüm ben

44. **görsün:-sün**
Beyit 6
Mısra: 2

*(Bir şeyin oluşuna veya var
olduğuna) Şâhit olmak, müşahede etmek, tanımak.*

Ol müy-miyānı çekeyim sīne-i
zerde
Cezb itmegi görsün nic'olur kâh-
rübālar

45. **gördüm:-dü, -m**
Gazel 61
Mısra: 5

*(Bir şeyin oluşuna veya var
olduğuna) Şâhit olmak, müşahede etmek, tanımak.*

Seheri bağda gördüm yelerek bād-ı
şabā
Geldi teşrīf-i gülü bülbüle kıldı
tebşir

46. **görse:-se**
Gazel 130
Mısra: 8

*(Bir şeyin oluşuna veya var
olduğuna) Şâhit olmak, müşahede etmek, tanımak.*

Mihr-i felek esir-i firāş-ı gurūb
ider
Der-ḥāb görse maşrık-ı pisterde
gerdeniñ

47. **görse:-se****Gazel 130**

Mısra: 16

(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Der-kâr olurdu tavk-ı girîbânım olmağa
Görse hilâl-i şa'ş'a-a-güster de gerdeniñ

48. **görse:-se****Gazel 134**

Mısra: 7

(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

hıram-ı nâz ile bir nahl-i 'işveyi görse
Mişâl-i sâye düşer pâyine dil-i meyyâl

49. **gördüm:-dü, -m****Gazel 158**

Mısra: 1

(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

hatn kim levh-i âteş-zâd olan ol rûda gördüm ben
Dil-i 'uşşâk-âsâ süzişi her mûda gördüm ben

50. **gördüm:-dü, -m****Gazel 158**

Mısra: 2

(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

hatn kim levh-i âteş-zâd olan ol rûda gördüm ben
Dil-i 'uşşâk-âsâ süzişi her mûda gördüm ben

51. **gördüm:-dü, -m****Gazel 158**

Mısra: 4

(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Halel-yâb olmamış hatla nizâm-ı kişver-i hüsnî
Diyâr-ı Rûmî ceşş-i fitneden âsûde gördüm ben

52. **gördüm:-dü, -m****Gazel 158**

Mısra: 6

(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Mişâl-i cüy ol serv-i revanîñ

pâyine akdı

Dil-i meyyâlî de eşkim gibi ol sûda gördüm ben

53. **gördüm:-dü, -m****Gazel 158**

Mısra: 8

(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Mahal virmez bula 'âşık niyâza fursat-ı güftâr
Sûhan-güyalığı bir gamze bir ebrûda gördüm ben

54. **gördüm:-dü, -m****Gazel 158**

Mısra: 10

(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

N'ola âyine-âsâ olsa Es'ad nazmı pākîze
Ki âb ü tâb-ı nutkı Nâkîd-ı hoş-güdâ gördüm ben

55. **görse:-se****Gazel 161**

Mısra: 9

(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Felek de görse mihr-i rüyûñ bir kerre hasretle
Der-âgûşt-i mâha Hâle haşr itmezdi âgûşın

56. **görse:-se****Gazel 180**

Mısra: 6

(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Şu 'â'ı gibi düşerdi zemîne mihr-i semâ
Felekde görse 'izârın bu istinâre ile

57. **gördüm:-dü, -m****Gazel 187**

Mısra: 1

(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Yine bintü 'l-'ineb gördüm geyinmiş câmdan câme
Letâfet gelmiş ol mihr-i ziyâ-encâmdan câma

58. **görseler:-se, -ler****Gazel 194**

Mısra: 5

(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Ol esb-i rân-ı 'işveyi ferzâne görseler
Fi'l-Hâl olurdu şâhlar anıñ piyâdesi

59. **görecek:-icek****Kaside 2**

Mısra: 75

(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Görecek âyine-i nûr-i cemâl-i pâkiñ
Seng güftâra gelüp söyledi tûti-âsâ

60. **görüp:-üp****Kaside 9**

Mısra: 49

(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Nesîm-i Şubh-ı bahârı görüp bu esnada
Şükûfeniñ sebeb-i seyrin itdim istîfâr

61. **görse:-se****Kaside 11**

Mısra: 66

(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Rüstem-âyîn hüdâvend-i zafer-perver kim
Âteş-i kîn-sitân görse saf-ı a'dâyı

62. **görelî:-elî****Kaside 12**

Mısra: 17

(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Görelî revnağ-ı gül-reng-i 'izâr-ı yâri
Mütelevvindir o haclet ile ekser lâle

63. **gördüm:-dü, -m****Lugaz 11**

Mısra: 1

(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Bir 'acîb ü garîb şey gördüm
Nedir âyâ diyü anı sordum

64. **görenler:-en, -ler****Lugaz 14**

Mısra: 13
(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Dir görenler neferi ardı sıra bile gider
Sanki toksan sekiziñ zâbitidir
kolda gezer

65. **gördüm:-dû, -m**

Lugaz 15

Mısra: 1

(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Bir 'acâyib nesne gördüm
bilmedim ammâ nedir
Birbiri içinde güyâ üç 'aded
peymânedir

66. **gördüm:-dû, -m**

Muamma 14

Mısra: 1

(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Evvel bir iki gördüm şahbâ-yile
bozuldu
hüsn-i cemâli sonra ol neş'eden
düzüldi

67. **gördün:-dû, -ñ**

Nazm 26

Mısra: 2

(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Hiç bāğ-ı melâhatda bir nev gül-i
ter var mı
Ey bād-ı şehër sen de gördün mi
haber var mı

68. **görse:-se**

Tarih 41

Mısra: 29

(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Bu nâ-dide nukûş-ı bî-'adili görse
ger Mânî
İderdi levha-i hayret-fezâsın Baħra
dek ilkâ

69. **görüp:-üp**

Gazel 140

Mısra: 12

(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

kılarken kil-k-i Es'ad meşk-i
mısra'-ı hâtın aña
Görüp ebrûlarıñ bir beyt-i
müstahsen ben öğrettim

70. **görinen:-i, -nen**

Gazel 174

Mısra: 7

(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Görinen Dâğ-ı hün-âlûde şanma
sinede serde
Gül-i şad-berg-i hasretidir nihâl-i
iştîyâk üzre

71. **görüp:-üp**

Kaside 9

Mısra: 47

(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Görüp teheyyü'-i ezhârî taraf-ı
gülşende
O suya akmağ için cûylar da çizdi
kenar

72. **görüp:-üp**

Lugaz 2

Mısra: 9

(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Görüp bir mihr-i tâb-endâz-ı nâzı
İder 'aşkı-yile anıñ ten-güdâzî

73. **görmedi:-me, -di**

Tarih 11

Mısra: 6

(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Olur mı nüzline hem-tâ simât-ı

Keykâvus

Bu şân u şevketi hâbında görmedi

Dārâ

74. **göreysi:-e, -y, -di**

Gazel 175

Mısra: 9

(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Göreysi neşve-i şahbâ-yı yâri ger
Es'ad
Şarâb-ı nâb-ı Cem eylerdi tevbe
bâdelige

75. **gördükçe:-dükce**

Gazel 177

Mısra: 9

(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Olur gark-ı 'arâk gördükçe
Ruhsârın hacâletle
Gül-i terde degil şebnem nümâyân
kaṭra-ber-kaṭra

76. **göremez:-e, -mez**

Lugaz 1

Mısra: 14

(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Her kim itse aña ta'mîk-i nazar
Göremez mir'ât-ı cisminde keder

77. **görse:-se**

Müsemmen 1

Mısra: 34

(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Derd-i hicranın ile ey şanem-i
nâzende
Raḥm ider görse beni düst degil
düşmen de

78. **gördükde:-dük, -de**

Nazm 33

Mısra: 4

(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Sevdâlara düşdi yine sünbülleri
bâğın
Gördükde ser-i zülfünü zîr-i
külehinden

79. **görmese:-me, -se**

Gazel 60

Mısra: 3

(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Âyine-i cām-ı meyi dil görmese
gâhî
Nuṭk-elken olup lağziş-i güftâr ile
söyler

80. **gör:**

Gazel 12

Mısra: 8

"Bak!," fark et!" anlamında bir
ünlem.

Nûr-ı feyz-i ezelidir dile bādî-i
vücûd
Tâbiş-i mihr ile gör oldu zılâl
'âlem-zîb

81. gör:

Gazel 36

Mısra: 2

"Bak!, fark et!" anlamında bir ünlem.

Dâğ-ı derûn şöhret-i şâne medâr olur
Faşş-ı nigîn hakk ile gör nâmdâr olur

82. gör:

Gazel 79

Mısra: 4

"Bak!, fark et!" anlamında bir ünlem.

Keşâkeşden rehâ bulmaz olan keç-
kişe dil-beste
Çeken gör renci elden çilledir
hergiz kemân çekmez

83. gör:

Gazel 101

Mısra: 8

"Bak!, fark et!" anlamında bir ünlem.

Şineh-kâr-ı yem-i fûrkât olur sâhil-
res-i hâhiş
Şitâbândır gör emvâcî kenara rûy-
mâl itmiş

84. gör:

Gazel 116

Mısra: 2

"Bak!, fark et!" anlamında bir ünlem.

Bağlanma zülfe sîne-i billûr-ı yâra
bak
Gör Hâl-i zârın âyine-i tâb-dâra
bak

85. gör:

Gazel 116

Mısra: 9

"Bak!, fark et!" anlamında bir ünlem.

Meyl itme çin-i cebheye gör hattın
Es'adâ
Girdâb-ı Bahr-ı kîneye düşme
kenâra bak

86. gör:

Gazel 128

Mısra: 6

"Bak!, fark et!" anlamında bir ünlem.

Kaçma pür-Dâğ itse cismin süz-i
dest-i terbiyet
Kesb-i tâb için varâk süzânıdır gör
mührenin

87. gör:

Kaside 11

Mısra: 24

"Bak!, fark et!" anlamında bir ünlem.

Zîr-i destârî iken zülf-i siyahın
câyı
kadd-i bâlâsına sarkar hele gör
sevdayı

88. gör:

Lugaz 18

Mısra: 6

"Bak!, fark et!" anlamında bir ünlem.

Ol yüz on altının oldı lâ-cerem
Gör vücûdî sîmyâ gibi 'adem

89. görüp:-üp

Gazel 161

Mısra: 1

Anlamak, fark etmek, kavramak.

Takılmazdı o şûhuñ çeşm-i 'âşik-
veş görüp gûşın
Eger taş olmasaydı bağı ol zerrîn
mengüşin

90. gördiği:-dig, -i

Gazel 203

Mısra: 5

(Gözle ve ışık yardımı ile) Bir nesne veya kimsenin varlığını algılamak, hissetmek,görmek.

Yüz virdi yâr gördiği şûret-pereste
hep
Âyine gibi keşf-i nihân-râza
başladı

91. gördiği:-dig, -i

Lugaz 8

Mısra: 6

(Gözle ve ışık yardımı ile) Bir nesne veya kimsenin varlığını algılamak, hissetmek,görmek.

O deñlü sâf-dil iken degildir ol
hod-bîn
Olur neşât ile her gördiği kişiye
yakîn

92. gör:

Tarih 39

Mısra: 22

Keşfetmek, bulmak.

Eger bir daği gülşen-zîb-i dehr
olursañ ey hâtem
Kerem gör böyle bir bâlâ-nişîne
bende ol bârî

93. görüp:-üp

Tarih 39

Mısra: 18

Bakmak, görmek, tanık olmak.

Nezâre eylemez Ferhâd-ı tab'ı
degme Şîrîne
Görüp şad nâz-dâr u nâz-perver
nâzenin yârı

94. gör:

Gazel 120

Mısra: 9

"Bak!, Gör!, Seyret!" anlamlarında bir ünlem.

Aglama zâhid baña câm-ı meh-i
şevvâlî gör
Rûze-dâr itsün mi hiç eşkiyle dürd-
âşâmlık

95. gör:

Lugaz 11

Mısra: 3

"Bak!, Gör!, Seyret!" anlamlarında bir ünlem.

Didiler diñle gör neler söyler
Bir dil ehli muşâhibe beñzer

96. görsem:-se, -m

Gazel 114

Mısra: 10

(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) şahit olmak, müşahade etmek.

Büs iderdim ya ayağı girse ya desti
ele
Es'adâ sâkî-i sîmîn-sâkî görsem
mey-be-kef

gör:-

1. görür:-ür

Gazel 197

Mısra: 7

Düşünmek, algılamak.

Tasvîr-i şîşe gibi görür mahremi
daği
Bî-câme duhter-i rez açıktan
görülmedi

2. gördükçe:-dük, -çe

Rûbai 11

Mısra: 1

(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şahit olmak, müşahade etmek.

Gördükçe beni kaçma benim
cânânım
hasret odına yakma dil-i süzânım

3. **görünce:-ünce****Gazel 49**

Mısra: 7

(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Haçer-be-kef görünce o şühî
âmân diyüp
Sarılmak ol miyâne nezâket degil
midir

4. **görünce:-ünce****Kaside 9**

Mısra: 17

(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Görünce 'illet-i naḥl-i bülendi
gülşende
Dem-i nema galeyanın bilüp
hekîm-i bahar

5. **görünce:-ünce****Lugaz 8**

Mısra: 9

(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

'Aceb ki meyyiti haydan görünce
fark eyler
Suâl olunsa pes-i perdeden neler
söyler

6. **görünce:-ünce****Tahmis 5**

Mısra: 18

(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Kodım rāhında istirhām idüp bu
cân-ı bîmārı
Görünce gerçi sundum 'arz-ı hāl-i
ḥâtır-ı zârı

7. **gör:****Gazel 135**

Mısra: 11

(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, tanıklık etmek.

Tarf-ı lebinde müy-i siyâhın gör
Es'adâ
Ser-çeşme-i hayât idügin âşikâr kıl

8. **görünce:-ünce****Gazel 151**

Mısra: 8

(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak.

Muradı yâre açılmaḳdı lîk ağyârı
Görünce kendüyi devşürdi nâme
şerminden

9. **görünce:-ünce****Kaside 8**

Mısra: 29

(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak.

Tasavvufdan görünce nüṣḥa-i
Havra vü Zevrâyı
Benefşe semt-i fakra sarf kıldı
naḳd-i iz'ânı

10. **görünce:-ünce****Kaside 12**

Mısra: 11

(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak.

Ruḥ-ı hûy-kerde-i Hübânı görünce
gāhî
Şerm-sâr olmaḳ ile gerçi düşer her
lâle

11. **görünce:-ünce****Lugaz 12**

Mısra: 13

(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak.

Görünce tâze cüvân söyleyüp nice
mazmûn
Ne deñlü ser-keş ise kendüye ider
meftûn

12. **görünce:-ünce****Gazel 151**

Mısra: 5

(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek.

Görünce duhter-i rez neşve-i mey-
la'liñ
Kızardı haclet ile girdi câme
şerminden

gör ki:1. **gör ki:****Muamma 13**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gör ki. Anla, dikkat et.

Zâhidi gör ki eyleyüp sihri
Avuç üzre alur çeküp mihri

göre!:1. **göre:****Muamma 17**

Mısra: 1

"Görsün, anlasın!"

anlamlarında kullanılan bir ifade.

İden dünyâyı göz göre musahhar
Olupdur anda Husrev ya Sikender

görin:1. **görinen:-en****Gazel 159**

Mısra: 8

Görülür halde olmak,
görülebiyecek durum veya nitelikte
olmak.

Şikenc-i Turra mı dām-ı belâ mı
yohsa gönül
Tezerv-i murg-i şekîbe maḳar
midir görinen

görin-:1. **görinen:-en****Gazel 159**

Mısra: 1

(Gözle ve ıṣṡk yardımı ile) Bir
nesne veya kimsenin varlığını
algılamak, hissetmek.

Kenâr-ı ḥatdan o Ruḥsâr-ı ter midir
görinen
Şehâb-ı türeden âyâ kamer midir
görinen

2. **görinen:-en****Gazel 159**

Mısra: 2

(Gözle ve ıṣṡk yardımı ile) Bir
nesne veya kimsenin varlığını
algılamak, hissetmek.

Kenâr-ı ḥatdan o Ruḥsâr-ı ter midir
görinen
Şehâb-ı türeden âyâ kamer midir
görinen

3. **görinen:-en****Gazel 159**

Mısra: 4

(Gözle ve ıṣṡk yardımı ile) Bir
nesne veya kimsenin varlığını
algılamak, hissetmek.

Dü dîde olmada 'ayniyle hîre-düz-i
fûrûḡ
Çü âfîṡâb o nûr-ı basar midir
görinen

4. **görinen:-en****Gazel 159**

Mısra: 6

(Gözle ve ıṣṡk yardımı ile) Bir
nesne veya kimsenin varlığını
algılamak, hissetmek.

Sipihriñ ahteri mi şu'le-bahş olan
her şeb
Şerār-ı âteş-i dilden Eger midir
görinen

5. **görinen:-en**

Gazel 176

Mısra: 1

(Gözle ve ıstık yardımı ile) Bir
nesne veya kimsenin varlığını
algılamak, hissetmek.

Görinen cā-be-cā mū şanma taraf-ı
la'l-i dilberde
Demide oldı güyā nev çemen etrāf-ı
Kevserde

görül:

1. **görülmedi:-me, -di**

Gazel 197

Mısra: 8

Bir şeyin bulunduğu
anlaşılacak, karşılaşılmak,
rastlanmak, duyulmak.

Tasvîr-i şîşe gibi görür mahremi
daği
Bî-cāme duhter-i rez açıktan
görülmedi

2. **görülmemişti:-me-miş-ti**

Kaside 9

Mısra: 22

Bir şeyin bulunduğu
anlaşılacak, karşılaşılmak,
rastlanmak; fark edilmek.

Henüz hāmil idi naḥl-i merd-i
nāmiyeden
Görülmemişti daği tıfl-ı gönecadan
āsār

görün:

1. **görünmekden:-mek, -den**

Gazel 118

Mısra: 6

Ortaya çıkmak, başkaları
tarafından görülür olmak.

Yakın oldukça almaz 'aynına
hergiz nigāh itmez
Görünmekden o çeşm-i meste
hoşdur dūr-bîn olmak

2. **görünme:-me, -se**

Gazel 182

Mısra: 1

Ortaya çıkmak, başkaları
tarafından görülür olmak.

Kadem dü-tadır ol ebrū baña
görünme de
Ki kıble tā'ata hergiz sezā
görünme de

3. **görünme:-me, -se**

Gazel 182

Mısra: 2

Ortaya çıkmak, başkaları
tarafından görülür olmak.

Kadem dü-tadır ol ebrū baña
görünme de
Ki kıble tā'ata hergiz sezā
görünme de

4. **görünme:-me, -se**

Gazel 182

Mısra: 3

Ortaya çıkmak, başkaları
tarafından görülür olmak.

Yeter ḥayālî o meh-rū dilā
görünme de
Eşer be-dîd olur elbet zekā
görünme de

5. **görünme:-me, -se**

Gazel 182

Mısra: 4

Ortaya çıkmak, başkaları
tarafından görülür olmak.

Yeter ḥayālî o meh-rū dilā
görünme de
Eşer be-dîd olur elbet zekā
görünme de

6. **görünme:-me, -se**

Gazel 182

Mısra: 6

Ortaya çıkmak, başkaları
tarafından görülür olmak.

Kadem-nihāde-i da'vet-geh-i
derūnum olup
Nihān gelür o perî şüretā
görünme de

7. **görünme:-me, -se**

Gazel 182

Mısra: 8

Ortaya çıkmak, başkaları
tarafından görülür olmak.

şafā-yı rü'yeti ta'bîr olur mı düşde
daği
O mest-i ḥāb-ı cefā vākı'ā
görünme de

8. **görünme:-me, -se**

Gazel 182

Mısra: 10

Ortaya çıkmak, başkaları
tarafından görülür olmak.

Fürüg-ı fikreti zulmet-zidā-yı
ḥātırdır
O mihr-i tāb-fürüz-ı bahā
görünme de

9. **görünme:-me, -se**

Gazel 182

Mısra: 12

Ortaya çıkmak, başkaları
tarafından görülür olmak.

Nezāre-efgen-i āyîne-i taleb
olurum
Sütüde rüy-i emel Es'adā
görünme de

10. **görünür:-ür**

Gazel 42

Mısra: 2

..... şeklinde algılanmak,
yorumlanmak.

Ne süya kim nazar itsem o dil-rübā
görünür
Cihānda kim var ise ana mübtelā
görünür

11. **görünür:-ür**

Gazel 42

Mısra: 4

..... şeklinde algılanmak,
yorumlanmak.

Ruḥuñ ḥayāl idüp içsem mey-i
şebāne eger
Meh-i felek baña cām-ı cihān-
nümā görünür

12. **görünür:-ür**

Gazel 42

Mısra: 6

..... şeklinde algılanmak,
yorumlanmak.

Ger olsa zîver-i düşî libāçe-i şāhî
Tecerrüd ehline bir köhne bürîyā
görünür

13. **görünür:-ür**

Gazel 42

Mısra: 8

..... şeklinde algılanmak,
yorumlanmak.

Cihān-ı 'aşka bakıñ dūr-bîn-i
'ibretle
Sevād-ı şāmı daği rüz-rüşenā
görünür

14. **görünür:-ür**

Gazel 42

Mısra: 10

..... şeklinde algılanmak,
yorumlanmak.

Şikāyeti kı bak āyîne-i kâderde
seniñ
Ne ise ḥāline şāyeste vü revā
görünür

15. **görünür:-ür****Gazel 42**

Mısra: 12

..... *şeklinde algılanmak, yorumlanmak.*

Gurûba hasret ider mihr-i lem 'a-
efrûzı
Ne dem ki hâb- gehinden o meh-
likâ görünür

16. **görünür:-ür****Gazel 42**

Mısra: 14

..... *şeklinde algılanmak, yorumlanmak.*

Firâz-ı püşte-i şabra çık Es'adâ
nazar it
Bu dâm-gâh-ı cefâdan bize rehâ
görünür

17. **görünmez:-mez****Lugaz 2**

Mısra: 5

Anlaşılmak, hissedilmek, sezmek.

Görünmez mevlidi olan mekânı
Hümâdan daği vâlâ âşiyânı

18. **görünmez:-mez****Lugaz 10**

Mısra: 19

Anlaşılmak, hissedilmek, sezmek.

Gerçi kim zâtı görünmez ammâ
Anı bir hâmlerde eyler ifnâ

görün:-1. **görünür:-(ü)r****Gazel 42**

Mısra: 1

Algılamak, hissetmek, -mış gibi gelmek.

Ne süya kim nazar itsem o dil-rübâ
görünür
Cihânda kim var ise ana mübtelâ
görünür

2. **göründi:-di****Gazel 108**

Mısra: 1

(Bir işin yapılması gereği) ortaya çıkarmak.

Mir'ât-ı 'arızında göründi gubâr-ı
hâ
'aks itdi levh-i hâtırıma igbirâr-ı
hâ

görünce:1. **görünce:-ünce****Beyit 12**

Mısra: 1

Bakmak, karşılaşmak, rastlama k.

Görünce duht-i rezi mahrem
olmayan sıkılır
Binâ-yı hüşi metin olmaz 'âkibet
yıkılır

göster:-1. **göster:-****Muamma 10**

Mısra: 2

(Birinin) Görmesini sağlamamak.

Öpmek için leb-i la'line virüp bir
gevher
Bârî hem fâide gör hem ana servet
göster

2. **göster:-****Nazm 20**

Mısra: 1

(Birinin) Görmesini sağlamamak.

Göster âyine-i rüyuñ bana dil-şâd
olayım
Yap o yüzden dil-i virânımı âbâd
olayım

3. **gösterir:-(i), -r****Gazel 52**

Mısra: 4

Açıkça ortaya koymak, göz önüne sermek.

Mest-i ser-germ itmege sāgar-
güsārân-ı ğamı
Cām-ı la' l-i dilbere tebħâle dārū
gösterir

4. **gösterdi:-di****Gazel 171**

Mısra: 6

(Bir hâlini, bir niteliğini) Ortaya koyacak tarzda davranmak.

Tâb-ı meyden şanma hü-y-rîz oldı
rüy-i enveri
Âteş üze âb gösterdi Ruħi i' câz ile

göster:1. **gösterme:-me****Nazm 14**

Mısra: 2

Görülmesini sağlamamak, görmesine yol açmak.

Revnâk-ı bezm itme benden
gayriye dildarımı

Baňa ağıyar ile gösterme İlâhî
yârımı

2. **gösterir:-ir****Gazel 52**

Mısra: 6

Göstermek.

Hâl sanmañ zîr-i sünbül-zâr-ı hâtt-ı
yârda
Nâfesin âhû-yı Çîn-i hüsni dil-cû
gösterir

3. **göstermezse:-mezse****Gazel 120**

Mısra: 11

Göstermemek II Görülmesini sağlamamak.

Mâh-ı 'îd-i vaşlı göstermezse
Es'ad şâm-ı baht
Çün şafâda rûz-nâm olsun baňa
kem-nâmlık

4. **gösterir:-ir****Gazel 52**

Mısra: 1

Görülmesine yol açmak, ortaya çıkarmak.

Rûy-i pür-tâbında cânân sanma
gîsû gösterir
Âteş-i dil-süz-ı hüsni dîd-i hoş-bû
gösterir

5. **gösterir:-ir****Gazel 52**

Mısra: 2

Görülmesine yol açmak, ortaya çıkarmak.

Rûy-i pür-tâbında cânân sanma
gîsû gösterir
Âteş-i dil-süz-ı hüsni dîd-i hoş-bû
gösterir

6. **göstermişdi:-miş, -di****Tarih 29**

Mısra: 16

Açıkça ortaya koymak, göz önüne sermek; işaret etmek.

İ' tizâl üze olup fermân-beriden
güyyiâ
Gerçi göstermişdi tavr-ı serkeşî
İrâniyân

7. **gösterse:-se****Nazm 22**

Mısra: 1

Açıkça ortaya koymak, göz önüne sermek II yansıtmak, aksettirmek.

Mihr-i rüyın baňa ol mâh-likâ
gösterse

O günü bir daği lutf itse hudâ
gösterse

8. gösterüp:-üp
Gazel 167

Mısra: 9

*Açığa çıkarmak, görünür hale
getirmek.*

'izârın gösterüp Es'ad beni ser-
bend-i zülf itdi
Ne bâzîler çıkardı başıma ol tıfl-ı
nâzende

9. gösterüp:-üp
Gazel 178

Mısra: 1

*Açığa çıkarmak, görünür hale
getirmek.*

Gösterüp mihr-i 'izârın bizi mesrûr
eyle
Manzar-ı dîdemizi âyine-i nûr eyle

10. göstermiş:-miş

Gazel 173

Mısra: 6

*Göstermek II Ortaya
çıkarmak.*

Bak 'arâk-rîz-i 'izâr-ı yâre sehîâr-ı
hüsün
katra katra âb göstermiş miyân-ı
nârda

11. gösterir:-(i)r

Gazel 52

Mısra: 10

*Görülmesini sağlamak,
görmesine yol açmak.*

Söyledir tûti-i mu'ciz-güy-ı tab'-ı
Es'adı
Her ne dem âyine-veş ol mâh
pehlû gösterir

12. gösterdi:-di

Beyit 11

Mısra: 2

*Açıka ortaya koymak, göz
önüne sermek.*

Tâb-ı meyden şanma hü-y-rîz oldu
rüy-i enveri
Âteş üzre âb gösterdi Ruḥı i'câz ile

gösterir:

1. gösterir:-ir

Gazel 52

Mısra: 8

*Görülmesini sağlamak, işaret
etmek.*

Cüst-cü-yı ka'be-i dîdâra yokdur
ihtiyâc

kible-i tã'at-gerân-ı 'aşkı ebrû
gösterir

göz:

1. gözünde:-ün, -de

Gazel 102

Mısra: 9

Görme uzvu, ayn, çeşm.

Gözünde uça da ger tütüyâ kılmak
yine Es'ad
Der-i yârindü-çeşm-i hâhişe gerdi
çekilmezmiş

2. gözi:-i

Gazel 100

Mısra: 9

Görme organı.

Es'adâ bir gözi şeh-bâza şikâr oldu
gönül
Tutulup dâma kapıldı yine âhü-yi
heves

3. gözden:-den

Beyit 10

Mısra: 1

Görme organı.

Gözden ağıttı jâle gibi gerçi
nemleri
Açdı hevâ-yı 'aşk çü gül-gonça
femleri

4. gözden:-den

Gazel 191

Mısra: 2

Bakış, görüş.

hâb-ı firâk beste kılup çeşm-i
cânımı
Gözden nihân kıldı o rûh-i
revanımı

5. göz:

Muamma 17

Mısra: 1

Görme organı, bakış.

İden dünyâyı göz göre musahhar
Olupdur anda Husrev ya Sikender

6. gözde:-de

Gazel 150

Mısra: 1

Bakış, nazar, göz.

Her dem hayâli gözde o şuḥ-ı
cihân nihân
Olmuş 'aceb nihân 'ayân u 'ayân
nihân

7. gözümünden:-(ü)m, -den

Gazel 150

Mısra: 4

(Âşığın) gözü.

Ger tîr-i cevri geçse de zihgîr-i
dîdeden
Bir kez gözümünden olmaz o kaşı
kemân nihân

göz açdırmaz:

1. göz açdırmaz:

Tarih 5

Mısra: 9

Kelime Tipi: **Deyim**

*Göz açtırmamak. Başka bir iş
yapmasına vakit veya imkan
vermemek.*

Nazar îrâd idüp her fende 'Aynîye
göz açdırmaz
İder mantûk-ı İbn-i Hâcibi ebrû ile
îmâ

göz dikenini:

1. göz dikenini:

Muamma 20

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Deyim**

*Göz koymak; bir şeyi ele
geçirmek isteğine kapılmak.*

O verde göz dikenini gülşen içre
bûlbûlden
Hezâr sille-i nâle dūḡar olur yüzine

göz dikenleri:

1. göz dikenleri:

Gazel 129

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Deyim**

*Dikkatle bakmak II bir şeyi
elde etmeyi aklına koymak, ele
geçirmek istemek.*

Ol tâze verd-i şâh-ı tîrâz-ı letâfete
Müjgâni hâr-ı hayret olur göz
dikenleri

gözden nihân olsa:

1. gözden nihân olsa:

Gazel 150

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Deyim**

*Gözden kaybolmak II
görünmemek.*

'uşşâkıñ 'ayn-ı zulmet olur nûr-ı
dîdesi
Cân gibi gözden olsa o rûh-ı revân
nihân

gözi âhü:

1. gözi āhū:

Gazel 163

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ahu gözlü, ceylan gözlü II
ahu gözlü sevgili, ceylan gözlü sevgili.

‘Aceb mi nāfe-veş çāk-ı girībān
eyleşem Es’ad
Baña cāy itdi deşt-i Çīn-i hecri ol
gözi āhū

gözine gelmez:

1. gözine gelmez:

Tarih 21

Mısra: 12

Kelime Tipi: **Deyim**

Değer vermemek, gözüne
görünmemek deyimi.

Leşker-i Nemçe hurūş itse de süy-
be-sū
Nemce gelmez gözine olsa çü
derya bî-had

gözine mîl çek:

1. gözine mîl çek:

Gazel 162

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Deyim**

Birinin gözlerini kızgın mille
kör etmek.

Haclet-i çeşmi degil gıpta-i
müjgānı ile
Mîl çeksün gözine Çīn ü Hotende
āhū

gözleri:

1. gözleri: -ler, -i

Lugaz 4

Mısra: 5

1. Görme organı 2. Bir şeyin
bölümleri, parçasından her biri.

Agzı bir başında vāfir gözleri
Na’ra eyler lîk yokdur sözleri

gözüm degdi:

1. gözüm degdi:

Gazel 140

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Deyim**

Kötülük, uğursuzluk
getirdiğine inanılan kışkanç ya da
hayran bakışlar dolayısıyla başına
kötü bir durum gelmek.

Gözüm degdi o şehlā çeşmi şür-
efgen ben öğrettim

Bakılsa kec-nigeh bilmezdi
evvelden ben öğretdim

gözüm kaldı:

1. gözüm kaldı:

Gazel 176

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Deyim**

Elde edemediği bir şeye karşı
isteği sürmek.

Habāb-ı bāde şanma cāmda ey
sākī-i gül-ruh
Gözüm kaldı ümūd-i nūş ile mir’āt-
ı sığarda

gözün aç:

1. gözün aç:

Tahmis 1

Mısra: 5

Kelime Tipi: **Deyim**

Uyanık, dikkatli olmak.

Gözün aç gāfil olma kim nazar-
gāh-ı Hūdādır bu
Görüp envārını beyt-i Hūdānîñ ‘arş
ile kürsî

2. gözün aç:

Tahmis 1

Mısra: 5

Kelime Tipi: **Deyim**

Uyanık, dikkatli olmak.

Gözün aç gāfil olma kim nazar-
gāh-ı Hūdādır bu
Görüp envārını beyt-i Hūdānîñ ‘arş
ile kürsî

gözüne al:

1. gözüne al:

Kaside 9

Mısra: 41

Kelime Tipi: -

Önem vermek.

Bebek hadİKasın aldı gözüne ‘ayn-ı
şafā
Sarıldı Aşkabaya yāsemende kıldı
karār

gubār:

1. gubār:

Gazel 188

Mısra: 6

Toz, toprak.

hayāl-i haṭṭ-ı nevden sende bir
sevdā tirāş itdim
Getürme hāṭır-ı zāra gubār ey dil
keder çekme

2. gubārı:-ı

Kaside 3

Mısra: 52

Toz, toprak. II Hz.

Muhammed’in ayağının tozu
bağlamında.

O seyyid-i sened-i cümlesin ki
dergehiññ
Gubārı kuhl-i cilā-baḥş-ı çeşm-i
dünyādır

gubār-āsā:

1. gubār-asā:

Tahmis 5

Mısra: 4

Toz gibi.

Tenim hāki-yle yek-sān eyleyüp
terk-i şu ‘ūr itdim
Gubār-asā o dem kim reh-
güzārında mürür itdim

gubār-ı der:

1. gubār-ı der:

Kaside 9

Mısra: 65

Kelime Tipi: -

Dergah/eşik tozu.

Sabā gubār-ı deriyle güzār kılsa
yemi
İder uzag ile emvācı tığ-i cevher-
dār

gubār-ı dergeh:

1. gubār-ı dergeh:

Tarih 35

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

Dergah/eşik tozu.

Gubār-ı dergehi ‘aḫs itdi çeşm-i
Rāğıbdā
‘Aceb mi baḫmasa ger sürme-i
Sıfāhāna

gubār-ı hat:

1. gubār-ı haṭ:

Gazel 108

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ayva tüylerinin tozu. II
üzerinde gubārı yazı gibi ince ayva
tüyleri. (Sevgilinin yüzündeki ayva
tüyleri çok ince olduğu için
"gubārı" denilen yazıya benzetilir.
Gubārı hattın özelliği de toz gibi
ince bir yazı olmasındandır.).

Mir’āt-ı ‘arızında göründi gubār-ı
haṭ

'aḳs itdi levḥ-i ḥāṭırıma igbirār-ı
ḥat

gubār-ı hatla:

1. gubār-ı ḥatla:

Gazel 80

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ayva tüylerin tozu.

Gubār-ı ḥatla itmez iktihāl-i şevk
bed-bînān
Ki jeng-ālūd ola bir şīşe-pāre
ḥurde-bîn olmaz

gubār-ı küyuñı:

1. gubār-ı küyuñı:

Nazm 17

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin mahallesinin tozu.

Gubār-ı küyuñı kühl itdigi-çün
dīde-i cānım
Beni ḥāk-i derīnden sürme ey
çeşmi gazālānım

gubār-ı rāh:

1. gubār-ı rāh:

Kaside 12

Mısra: 47

Kelime Tipi: -

Yolun tozu .

Olsa pür-nükhet-i müşkīn gubār-ı
rāhı
Ravza-i 'ālemi eylerdi mu'attar
lāle

güç:

1. güç:

Gazel 22

Mısra: 9

Ağır ve yorucu emekle

yapılan, çetin.

Çevre şabr itmek de güç dildārdan
geçmek de güç
Çāre yok ancak vefāya kaldı Es'ad
ihtiyāc

2. güç:

Gazel 22

Mısra: 9

Ağır ve yorucu emekle

yapılan, çetin.

Çevre şabr itmek de güç dildārdan
geçmek de güç
Çāre yok ancak vefāya kaldı Es'ad
ihtiyāc

güdāzī-i teni:

1. güdāzī-i teni:

Gazel 153

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Bedeni yakan, eriten.

Almasa āhını pervāne-i āteş-
nazariñ
Şem'in olmazdı güdāzī-i teni
süzından

güft ü şünid ider:

1. güft ü şünid ider:

Gazel 147

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Söylemek ve dinlemek.

Bilmez ḥumarı bī-meze güft ü
şünid ider
Cām-ı şarābı neş'e-i mālān sanur
gören

güftār:

1. güftārdır:-dır

Kaside 10

Mısra: 13

Söz, kelim.

Güftārdır ol āyine-i rāz-nümā kim
Şaykal-zede-i gerdiş-i meclā-yı
kalemdir

2. güftār:

Kaside 10

Mısra: 11

Söz, kelim, konuşma.

Güftār n'ola mīve-i şekker-şiken
olsa
Kim ser-zede-i naḥl-i mücellā-yı
kalemdir

3. güftārı:-ı

Kaside 12

Mısra: 81

Söz, kelim II şiir.

Es'adā lāfı ḳo gel eyleme güftārı
dırāz
Dehen aç başla du'āya çü gül-i ter
lāle

4. güftār:

Gazel 170

Mısra: 4

Söz, kelim.

'Adem-vücūd o deñlü dehān-ı
tengi kim

Nühüfte bû gibi güftār o gönça-i
femde

güftār id:

1. güftār id:

Tarih 28

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Söz söylemek, konuşmak.

Bir melek indi semādan yere güftār
iderek
Es'adā şevk ile bu beyt-i dü-tārhi
hemān

güftāra gel:

1. güftāra gel:

Kaside 2

Mısra: 76

Kelime Tipi: -

Söz söylemek, konuşmak.

Göricek āyine-i nūr-i cemāl-i pākiñ
Seng güftāra gelüp söyledi tūṭi-āsā

güftār-ı medāyih:

1. güftār-ı medāyih:

Kaside 10

Mısra: 35

Kelime Tipi: -

Övgü sözü.

Güftār-ı medāyih Eşer-i feyz-i
hıreddir
Taḥriri belāgat-dih-i mīnā-yı
kalemdir

güftārım güş eyle:

1. güftārım güş eyle:

Gazel 8

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Sözüme kulak ver, dinle.

Güftārım eyle güş ki sūz-i derūn
ile
Sırr-ı nihān-ı 'aşkı 'ayan söylerim
saña

güft-gū-yı kerem-engiz-i vefāya:

1. güft-gū-yı kerem-engiz-i vefāya:

Gazel 189

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Vefa cömertliğini veren söz

söyleme.

Güft-gū-yı kerem-engiz-i vefāya
dāir

Remz-i imâ ile gütfârına mâ-
şâ' allâh

güher:

1. **güherden:-den**

Gazel 166

Mısra: 10

Cevher, inci.

Karîn-i güş-ı kabûl eylemez yine
Es'ad
O şuha harf-i niyazı güherden
itsem de

2. **güher:**

Kaside 9

Mısra: 104

Cevher, mücevher.

Yeter nisâr-ı le'âlî-i nazm-ı pāk
Es'ad
O deñlü mu'teber olmaz güher
k'ola bisyâr

3. **gühere:-e**

Gazel 165

Mısra: 8

*Cevher, mücevher, elmas,
inci.*

Deryâe-i mevc-âver-i tâb olsa
'aceb mi
Kim dil gibi yektâ gühere câdır o
sîne

4. **güherse:-se**

Gazel 36

Mısra: 10

*Cevher, mücevher, elmas,
inci. Bir şeyin özü, esâsı,
varlığındaki değişmeyen aslî maya,
cevher.*

Tazmîn idüp bu mısra 'ı olma
sûhan-dırâz
Bisyâr olan güherse de bi-i'tibâr
olur

güher-i 'aşka:

1. **güher-i 'aşka:**

Gazel 10

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Aşk mücevheri.

Bî-nevâlar güher-i 'aşka degildir
tâlib
Bih-terîn kadri anıñ sînede
pinhândır hep

güher-i genc-i 'atâ:

1. **güher-i genc-i 'atâ:**

Kaside 2

Mısra: 40

Kelime Tipi: -

*Cömertlik hazinesinin
incisi.(Hz.Muhammed(s.a.v.)).*

Verd-i sîr-âb-ı nübüvvet meh-i
evc-i 'izzet
Mîhr-i gerdün-ı risâlet güher-i
genc-i 'atâ

güher-i ma'ârif:

1. **güher-i ma'ârif:**

Rûbai 1

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bilgilerin özü, cevheri.

Yâ Rab bana tevfkî nîgeh-bân
eyle
hâmem güher-i ma'ârif kân eyle

güher-i pāk-i yem-i lutf-i huda:

1. **güher-i pāk-i yem-i lutf-i
huda:**

Kaside 5

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

*Allah'ın(c.c.) lütuf denizinin
saf incisi. (Hz.Muhammed(s.a.v.)).*

E's-salât ey şeh-i evreng-i risâlet-
peymâ
E's-salât ey güher-i pāk-i yem-i
lutf-i Huda

gül:-

1. **güldi:--di**

Gazel 33

Mısra: 5

1. (Bir kimse bir şeyi tuhaf
bulduğu veya bir şeye sevindiği
zaman) Kesik kesik sesler
çıkarmak sûretiyle duygusunu,
sevinç veya hayretini açığa
vurmak. 2. Ses çıkarmadan hafifçe
gülümsemek, tebessüm etmek. 3.
Mutlu bir zaman geçirmek, mesut
olmak.

Hübân açıldı gonça-sıfat güldi her
taraf
Nâlân olunca bülbül-i nâzûk-nevâ-
yı 'ıd

gül:

1. **gülleri:-ler, -i**

Gazel 144

Mısra: 2

*Çok sevilen ve beğenilen,
katmerli ve kokulu olan çiçek.*

Tâb-ı hüsnüñ şu'le-i hürşîdi şeb-
gün eylesün
Gülleri reng-i Ruhuñ gülşende dil-
hün eylesün

2. **gülün:-ün**

Kaside 12

Mısra: 28

*Çok sevilen ve beğenilen,
katmerli ve kokulu olan çiçek;
sevgili.*

Olsa hürşîde ziyâ-bağş n'ola ger
lâle

O gülün 'ârız-ı zîbâsına beñzer lâle

3. **güller:-ler**

Gazel 40

Mısra: 6

1.Çiçek 2.Bilinen çiçek,gül
çiçeği,gül ağacı.

Bir gün olur ki girye-künân âh-ı
hasretim
Güller gibi o gonca-femi hânde-rîz
ider

4. **gülleri:-ler, -i**

Gazel 161

Mısra: 6

*Dikenli ve küçük ağaçta
yetişen katmerli ve kokulu bir
çiçek.*

Bu deñlü nâlesin murg-i bahâr
itmezdi pey-der-pey
Hazân olup çemende gülleri bilse
ferâmûşın

5. **güldür:-dür**

Gazel 58

Mısra: 1

"Gül ağacının katmerli,
genellikle kokulu olan çiçeği"
olmakla birlikte bu kelimeyle
"sevgili" de kastedilir. Gül, tazelik,
incelik, narinlik, nazlılık onun
özelliğidir, aynı zamanda
sevgilinin boyu, yanağı , yüzü de
olur.

Dehânñ nâ-şüküfte gülşen-i
rûyuñda bir güldür
Figân-ı âteşinim anda reşk-i savt-ı
bülbüldür

6. **gül:**

Gazel 15

Mısra: 1

"Gül ağacının katmerli,
genellikle kokulu olan çiçeği"
olmakla birlikte bu kelimeyle
"sevgili" de kastedilir. Gül, tazelik,
incelik, narinlik, nazlılık onun
özelliğidir, aynı zamanda
sevgilinin boyu, yanağı , yüzü de
olur.

Zülfe sünbül hadde gül haтта
benefşe dil-fırıb
Birbirine her biri bir vech ile
olmuş rakīb

7. gül:

Gazel 118

Mısra: 8

"Gül ağacının katmerli,
genellikle kokulu olan çiçeği"
olmakla birlikte bu kelimeyle
"sevgili" de kastedilir. Gül, tazelik,
incelik, narinlik, nazlılık onun
özellidir, aynı zamanda
sevgilinin boyu, yanağı, yüzü de
olur.

Neden ağyāra va'd-i büse hadd-i
Hāl-dārından
Revā mı zāglar gül hırmeninden
dāne-çin olmak

8. gül:

Nazm 37

Mısra: 2

"Gül ağacının katmerli,
genellikle kokulu olan çiçeği"
olmakla birlikte bu kelimeyle
"sevgili" de kastedilir. Gül, tazelik,
incelik, narinlik, nazlılık onun
özellidir, aynı zamanda
sevgilinin boyu, yanağı, yüzü de
olur.

Bihīn-ter oldu ruhuñ haттıñ aşikār
olalı
Henüz böyle gül açılmadı bahār
olalı

9. güli:-i

Gazel 137

Mısra: 8

Çok sevilen ve beğenilen,
katmerli ve kokulu bir çiçek türü.

O deñlü sūz-ı nār-ı 'aşk u miħnet
var ki savtıñda
Güli pūr-tāb u handān eyledi
feryādıñ ey bülbül

10. gül:

Kaside 8

Mısra: 13

Çok sevilen ve beğenilen,
katmerli ve kokulu bir çiçek türü.

Kırā'at eyleyüp gül Ravzatü'l-
ahyārı ser-tā-ser
Riyāziyyāta bed'itdi küşāyiş buldı
vicdanı

11. gül:

Gazel 206

Mısra: 2

(Fars.) Gül ağacının güzel
kokulu, pek çok çeşidi bulunan çok
makbul çiçeği.

Bihīn-ter oldu Ruhuñ haттıñ aşikār
olalı
Henüz böyle gül açılmadı bahār
olalı

12. gül:

Kaside 7

Mısra: 32

(Fars.) Gül ağacının güzel
kokulu, pek çok çeşidi bulunan çok
makbul çiçeği.

Haddin ki sürh-fāmī-i meyle bihīn
ola
Reng-āverī-i şerm ile gül cebhe-çin
ola

13. gül:

Kaside 12

Mısra: 32

(Fars.) Gül ağacının güzel
kokulu, pek çok çeşidi bulunan çok
makbul çiçeği.

Bezm-i gülzārda mey-nüş-i safa
olsa o şüh
Tabağ-ı nukl ola gül sāgar-ı pür-
zer lāle

14. gülden:-den

Gazel 145

Mısra: 4

(Fars.) Gül ağacının güzel
kokulu, pek çok çeşidi bulunan çok
makbul çiçeği.

'İzārın 'ārızın Ruhsār-ı āliñ var
iken geşt it
Çemende saña haclet gelmesün bir
vech ile gülden

15. gülden:-den

Gazel 146

Mısra: 2

(Fars.) Gül ağacının güzel
kokulu, pek çok çeşidi bulunan çok
makbul çiçeği.

O şüh seyr-i gülşenden ferāgat
gelmesün gelsün
'İzār-ı āline gülden hacālet
gelmesün gelsün

16. gülden:-den

Gazel 165

Mısra: 1

(Fars.) Gül ağacının güzel
kokulu, pek çok çeşidi bulunan çok
makbul çiçeği.

Gülden dağı ter berg-i semen-sadır
o sīne
Tābişde mihirden katı bālādır o
sīne

17. gül:

Nazm 4

Mısra: 2

Küçük ve dikenli bir ağaçta
yetişen, şeklinin ve kokusunun
güzelliği ile meşhur bitki.

Bahar geldi bizim inbisātımız
vardır
'Aceb mi gül gibi gülşen neşātımız
vardır

18. güller:-ler

Gazel 105

Mısra: 7

Çok sevilen ve beğenilen
katmerli ve kokulu olan çiçek.

Güller gibi açdı nefesiñ gıncayı
āhır
Bülbul bu eser nāle vü feryādına
maḥşūs

19. güller:-ler

Nazm 19

Mısra: 1

Çok sevilen ve beğenilen
katmerli ve kokulu olan çiçek.

Güller küşāde bülbul-i şürīde pür-
nağam
'Azm-i kinār kıl ki ne sevdā kālā
ne ğam

20. güldi:-di

Kaside 9

Mısra: 30

Gülmek II Açmak, açılmak.

Temam buldı küşāyiş nihāl-zār-ı
çemen
Açıldı güldi dil-i gönca çün leb-i
dildār

21. güller:-ler

Gazel 145

Mısra: 5

(Fars.) Gül ağacının güzel
kokulu, pek çok çeşidi bulunan çok
makbul çiçeği.

Olup pür-çin cāy itmiş miyān-ı
hārda güller
Girizāndır meger feryād-ı āteş-zād
bülbulden

22. güller:-ler

Tarih 41

Mısra: 19

(Fars.) Gül ağacının güzel
kokulu, pek çok çeşidi bulunan çok
makbul çiçeği.

O sünbüllerle güller resmi her sū
seyr olundukça

Ne mümkün gelmemek yâda 'izâr-ı
kâkül-i havrâ

gül 'arız:

1. gül 'arız:
Gazel 115
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Gül yanak.

Gül 'arız u benefşe haţ-ı bağ-ı hüsni
olup
Ol bağa oldu sümbül-i nûkhet-nisâr
zülf

gül mevsiminde:

1. gül mevsiminde:
Gazel 54
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
*Gül mevsimi, güllerin açıldığı
vakit l ilkbahar.*

Gül mevsiminde Edrineniñ hoş
hevâsı var
Şâdi-fezâ-yı tab' olacak şad fezâsı
var

gül olasıñ:

1. gül olasıñ:
Rûbai 5
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Gül olmak(sevgili).

Şâyeste midir k'ola berim hâristân
Sen gül olasıñ ben de hezârî güyâ

gül ruhi:

1. gül ruhi:
Gazel 172
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Gül renkli yanak.

Kızardı gül Ruhi tâb-ı şarâb-ı
nahvetden
Bakılmaz oldu muhassal o verd-i
âlimize

gül ruhiniñ 'andelibiyüz:

1. gül ruhiniñ 'andelibiyüz:
Gazel 94
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Gül yanağın bülbül.

Bakılsa gül ruhiniñ 'andelibiyüz
amma
O şühî şayda dil-i zârî şâh-bâz
ideriz

gül ruhuñ:

1. gül ruhuñ:
Murabba 3
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Gül yanak.

Eyledikçe gül ruhuñ şevkı-yle ben
âh ü figân
Sen diseñ gül-zâr-ı hüsniñ bülbül-i
nâlanısıñ

gül-âb-efşân ol:

1. gül-âb-efşân ol:
Gazel 177
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Gül suyu saçan olmak.

hayâl-i 'arız-ı yâr ile Es'ad giryê-
rîz olsam
Gül-âb-efşân olur bu çeşm-i giryân
kaţra-ber-kaţra

gül-âb-ı ruh:

1. gül-âb-ı ruh:
Gazel 29
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
*(Sevgilinin) yanağındaki gül
suyu.*

Es'ad zükâm-ı hecr ü ğam olmazdı
kâr ger
Efsürde-i dimâğ-i dil olsa gül-âb-ı
ruh

ğulâm-ı ğam:

1. ğulâm-ı ğam:
Gazel 72
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Gam kölesi.

Olmaz Es'ad hâdim-i 'âlî-serây-ı
dil neşât
Bâb-ı devlet-hâne-i hecri ğulâm-ı
ğam kapar

gül-bâğçe-i 'adl:

1. gül-bâğçe-i 'adl:
Kaside 12
Mısra: 49
Kelime Tipi: -
Adaletin gül bahçesi.

O hudâvend ki gül-bâğçe-i
'adlinde
Olsa manzûr-ı nigâh-ı keremi ger
lâle

gül-bâğ-ı lutf:

1. gül-bâğ-ı lutf:
Tarih 39
Mısra: 39
Kelime Tipi: -
Lütfun gül bahçesi.

O hâkân-ı Ferîdün-bendeniñ gül-
bâğ-ı lutfından
'Adâlet gülşen-ârâ cûd-ı dil-keş
'âleme sârî

gül-beden:

1. gül-bedenleriñ:-ler, -iñ
Gazel 129
Mısra: 1
*Gül bedenli, vücûdu gül gibi
zarîf, ince ve güzel olan.*

Sevdâ-perest-i nev-hatıyız gül-
bedenleriñ
Murg-ı hazîn-nâlişiyiz ol
çemenleriñ

2. gül-beden:

- Lugaz 7**
Mısra: 9
*Gül bedenli, vücûdu gül gibi
zarîf, ince ve güzel olan.*

Böyle nâzûk-ter iken ol gül-beden
Kazığa ururlar anı tıfl iken

gül-bû:

1. gül-bûdan:-dan
Gazel 157
Mısra: 8
Gül kokulu.

Nihânî bâ'îş-i izhâr-ı âsar oldığın
ey dil
Meşâm-ı 'ibret ile itdim istişmâm
gül-bûdan

gülbün:

1. gülbüne:-e
Kaside 9
Mısra: 39
Gül fidanı.

Çubuklu gülbüne cây oldu sümbüle
Göksu
Virildi lâleye Kandilli nergise
Sarıyâr

gülbün-i gülşen-serây-ı 'izzet:

1. gülbün-i gülşen-serây-ı 'izzet:
Kaside 3
Mısra: 41
Kelime Tipi: -

*Yüceliğin gül bahçesi
sarayının gül ağacı.*

Odur o gülbün-i gülşen-serây-ı
‘izzet kim
Gül-i cemâliñe levlak murg-i
şeydâdır

**gülbün-i gülşen-tırâz-ı ‘izz ü
iclâli:**

1. gülbün-i gülşen-tırâz-ı ‘izz ü
iclâli:

Kaside 8

Mısra: 51

Kelime Tipi: -

*Ululuk ve yücelik
bahçivanının gül ağacı.*

Sa‘âdet gülbün-i gülşen-tırâz-ı ‘izz
ü iclâli
‘Atüfet bağ-zâr-ı kadriniñ serv-i
hırâmânı

gülbün-i şâh-sâr-ı işve:

1. gülbün-i şâh-sâr-ı işve:

Terkib-bend 1

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Cilve dalının gül ağacı.

Ey gönçe-i gül-sitân-ı nâziş
V‘ey gülbün-i şâh-sâr-ı işve

gül-çihre-i neşât:

1. gül-çihre-i neşât:

Kaside 7

Mısra: 41

Kelime Tipi: -

Sevincin gül yüzü.

Gül-çihre-i neşât ile bî-in‘ikâs olup
Mir‘ât-ı dil ne vech ile pür-gerd-
gîn ola

gül-gönçe:

1. gül-gönçe:

Beyit 10

Mısra: 2

*Henüz açılmamış, tomurcuk
halinde gül.*

Gözden ağıttı jâle gibi gerçi
nemleri
Açdı hevâ-yı aşk çü gül-gönçe
femleri

gül-gönçe-i hüsnünde:

1. gül-gönçe-i hüsnünde:

Tahmis 4

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
Güzelliğin gül goncası.

Nâz gül-gönçe-i hüsnünde nihân
büy gibi
Şâm-ı sevdâ-yı hañfi olmağ ile
cây-gehim

gülgonça-i mühr:

1. gülgonça-i mühr:

Kaside 11

Mısra: 92

Kelime Tipi: -

Mührün gül goncası.

Ben o nessâc-ı bihîn kâle-i nazmım
ki seza
Ursa gülgonça-i mühriyle felek
tamğayı

gül-i ahmer:

1. gül-i ahmer:

Kaside 12

Mısra: 56

Kelime Tipi: -

Kırmızı gül.

Deşter olsa hevâ-dâr-ı nesim-i
cûdı
Ola hüd-rüste nebatı gül-i ahmer
lâle

gül-i âl açılmaz:

1. gül-i âl açılmaz:

Gazel 83

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kırmızı gül açılmaz.

Pür-dâğ-ı dem-âlüd-i gam olmaz
dil-i zâhid
Her hâk-i siyehde o gül-i âl
açılmaz

gül-i âl-i ‘arızı:

1. gül-i âl-i ‘arızı:

Gazel 37

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yanağın kırmızı gülü.

Olmaz hâzan-resîde gül-i âl-i ‘arızı
Her dem hayâlî şîşe-i çeşm-i
terimdedir

gül-i ‘arızına:

1. gül-i ‘arızına:

Nazm 7

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gül gibi kırmızı yanak.

Bakdıkça gül-i ‘arızına murg-i dil-i
zâr
Bülbül gibi nâlede olur ‘aşk ile
her bâr

gül-i âteşin ol:

1. gül-i âteşin ol:

Kaside 7

Mısra: 78

Kelime Tipi: -

Ateş gibi gül olmak.

Ben ol hezâr-ı mu‘cize-güyum ki
âfitâb
Dil-süzî-i demimle gül-i âteşin ola

gül-i bağ-ı hümayün-ı salâbet:

1. gül-i bağ-ı hümayün-ı salâbet:

Tarih 4

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*İnanç üstüne doğan mübarek
bağın gülü.*

Ne şeh-zâde gül-i bağ-ı hümayün-ı
salâbet kim
Cihâna mihr-i zâtından şu‘â-ı
şâdmân geldi

gül-i beyaz:

1. gül-i beyaz:

Kaside 7

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Beyaz gül.

Zanbağ zekan cebîn-i münevver
gül-i beyaz
Hüy jale dîde nergis-i mestâne-bîn
ola

gül-i bî-hâr-ı gülîstân-ı himem:

1. gül-i bî-hâr-ı gülîstân-ı

himem:

Kaside 5

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

*Cömertlik bahçesinin dikensiz
gülü. (Hz.Muhammed(s.a.v.)).*

E’s-salât ey dür-i yektâ-yı yem-i
cüd u kerem
E’s-salât ey gül-i bî-hâr-ı gülîstân-ı
himem

gül-i bî-hâr-ı ruhuñ:

1. gül-i bî-hâr-ı ruhuñ:

Kaside 5

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

Yüzün dikensiz gülü.

Kākülün tārına dem-beste kamu
ehl-i yakîn
Gül-i bî-hâr-ı Ruḥuñ bülbulidir
Rūhü'l-emîn

gül-i cemāl:

1. gül-i cemāl:

Kaside 3

Mısra: 42

Kelime Tipi: -

*Gül güzelliğindeki yüz, gül
yüzlü.*

Odur o gülün-i gülşen-serây-ı
‘izzet kim
Gül-i cemālîne levlāk murg-i
şeydâdir

gül-i dād-berg-i bağ-ı vakar:

1. gül-i dād-berg-i bağ-ı vakar:

Kaside 9

Mısra: 88

Kelime Tipi: -

*Ağırbaşlılık bahçesinin adalet
yaprağının gülü.*

Hıdīv-i Cem-ḥaşemā āsaf-ı kerem-
şiyemā
Eyā şüküfte gül-i dād-berg-i bağ-ı
vakar

gül-i güftār:

1. gül-i güftār:

Kaside 9

Mısra: 96

Kelime Tipi: -

Söz, şiir gülü.

Benim o bülbul-i şād-āb-ı verd-i
bağ-ı hüner
Ki bir demim ider üsküfte şad gül-i
güftār

2. gül-i güftār:

Kaside 9

Mısra: 106

Kelime Tipi: -

Söz, şiir gülü.

Yeter temeddüh-i bî-cā du‘āya
āgāz it
Hitām-ı müşk ile buya gerek gül-i
güftār

gül-i gülzār-ı ‘ināyāt-ı huda:

1. gül-i gülzār-ı ‘ināyāt-ı huda:

Kaside 5

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

*Allah'ın(c.c.) lütuf bahçesinin
gülü. (Hz.Muhammed(s.a.v.)).*

E's-salāt ey gül-i gülzār-ı ‘ināyāt-ı
Huda
E's-salāt ey ser-i ceyş-i rüsül-i ‘ālī-
cā

gül-i ḥamrā:

1. gül-i ḥamrā:

Gazel 205

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kırmızı gül.

Hezāra itdūgi rengin renge her gül-
i ḥamrā
Görüp şerm-ende oldı ol ‘izār-ı
āldan āli

gül-i ḥod-rüy:

1. gül-i ḥod-rüy:

Tahmis 4

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kendini beğenmiş gül.

Müşk-i Çın zülüfün aşüftesi şeb-
büy gibi
Reng-i ḥurşīd-şikestīñ gül-i ḥod-
rüy gibi

gül-i hoş-büy-i vaşlñdan:

1. gül-i hoş-büy-i vaşlñdan:

Gazel 112

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kavuşmanın hoş kokulu gülü.

Nā-ümīd olmam gül-i hoş-büy-i
vaşlñdan şehā
Tā zükām-ı ye's olunca nefha-pīrā-
yı dimağ

gül-i ikbāl:

1. gül-i ikbāl:

Tarih 39

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Sâdet gülü.

Gül-i ikbālî olup gülşen-efrüz-ı
bekā dā'im
‘Arūs-ı bahtınıñ pür-nür ola mir‘āt-
ı Ruḥsārı

gül-i ‘izārı:

1. gül-i ‘izārı:

Gazel 119

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yanağın gülü.

O naḥl-i ‘işve olup tāb-dār-ı bāde-i
nāz
Gül-i ‘izārı küşād oldı āl āl olarak

gül-i nev-resteniñ:

1. gül-i nev-resteniñ:

Gazel 15

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yeni açmış gül.

Harlar dāmenin almış her gül-i
nev-resteniñ
Rüz ü şeb bî-hüde eyler āh u efğān
‘andelīb

gül-i rivāz-ı sa‘âdet:

1. gül-i rivāz-ı sa‘âdet:

Kaside 3

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

*Mutluluk bahçesinin gülü.(Hz.
Muhammed).*

Şeh-i serîr-i nübüvvet dūr-i yem-i
raḥmet
Gül-i rivāz-ı sa‘âdet resül-i vālādır

gül-i şad-berg-i ḥasretidir:

1. gül-i şad-berg-i ḥasretidir:

Gazel 174

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Hasretin yüz yapraklı gülü.

Görinen Dāğ-ı ḥün-ālūde şanma
sinede serde
Gül-i şad-berg-i ḥasretidir nihāl-i
iştiyāk üzre

gül-i tasvîr:

1. gül-i tasvîr:

Tarih 41

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Gül resmi.

Gül-i tasvîri haclet-dādedir her
verd-i zîbāya
Şarîr-i bâbı her dem nağme-baḥş-ı
bülbul-i şeydā

gül-i tasvîr-i kalā-vı:

1. gül-i tasvîr-i kalā-vı:

Gazel 152

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kumaşa işlemiş gül şekli.

Nice hem-Ḥāl olur rüyūñla mihr-i
çarḥ-ı encüm-dār

Gelür mi bü gül-i tasvîr-i kâlâ-yı
mûnaşkâşdan

gül-i ter:

1. **gül-i ter:**

Gazel 203

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Taze gül.

şanmañ mihen-keşân-ı gama nâza
başladı
Dîrîne çevre ol gül-i ter taze
başladı

2. **gül-i ter:**

Kaside 12

Mısra: 82

Kelime Tipi: -

Taze gül.

Es'adâ lâfi ko gel eyleme güftârı
dırâz
Dehen aç başla du'âya çü gül-i ter
lâle

3. **gül-i ter:**

Nazm 26

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Taze gül.

Hiç bağ-ı melâhatda bir nev gül-i
ter var mı
Ey bād-ı şehîr sen de gördüñ mi
haber var mı

gül-i terde:

1. **gül-i terde:-de**

Gazel 177

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Taze gül II sevgilinin yanağı
veya yüzü.*

Olur gark-ı 'arâk gördükçe

Ruhsârîñ hacâletle

Gül-i terde degil şebnem nümâyân

kaşra-ber-kaşra

gül-i zât:

1. **gül-i zât:**

Kaside 8

Mısra: 63

Kelime Tipi: -

Güle benzeyen kişilik.

Gül-i zâtîñ tirâz-ı nañl-i iclâl
eyleyen kılmış
Beni ol bağ-ı cüduñ 'andelîb-i
mu'ciz-elhânı

gül-i zâtını:

1. **gül-i zâtını:**

Tarih 28

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Güle benzeyen kişilik.

Tâ-be-haşr 'ömrini efvün idüp

Allah anıñ

Bâğ-ı devletde gül-i zâtını kılsun
handân

gül-i zîbâ:

1. **gül-i zîbâ:**

Kaside 6

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Renkli gül.

Gül-i zîbâ idüp dibâce-i sürhînini
ber-düş
Kabâ-yı âl ile her gönça oldı bir
perî-peyker

gül-i zîbende-i bağ-ı bahâ:

1. **gül-i zîbende-i bağ-ı bahâ:**

Murabba 1

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Kıymet bahçesini süsleyen
gül.*

Derd-nâkim ben helâkim sîne çâk
Ey gül-i zîbende-i bağ-ı bahâ

gülistân:

1. **gülistânı:-ı**

Kaside 8

Mısra: 74

Bahçe, gül bahçesi.

Ola tâ kim füyûzât-ı zamân-ı

nevbahârîden

Ser-â-pâ sebz-i hurrem 'âlemin

köhne gülistanı

2. **gülistanda:-da**

Kaside 9

Mısra: 25

*Bahçe, gül bahçesi, çiçek
bahçesi.*

O güne itdi gülistanda maqdemîn
tebşir

O resme kıldı ki vaşf-ı medîhesin

iş'âr

3. **gülistân:**

Tarih 41

Mısra: 35

*(Fars.) Gül bahçesi, gülü çok
olan yer, gülşen.*

Gülistân ile nefhü 't-tîb-i ikrâ
eyleyüp verde
Sebak-hân-ı Egânî oldı her dem
bülbül-i güyâ

gülistanı:

1. **gülistanı:**

Kaside 8

Mısra: 42

*Bahçe, gül bahçesi, çiçek
bahçesi.*

O deñlü itdi üstâd-ı nema neşr-i
ma'ârif kim
Pür itdi nev-be-nev erbâb-ı dânişle
gülistanı

gülistân-ı şafânî:

1. **gülistân-ı şafânî:**

Tahmis 2

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Mutluluk bahçesi.

Gülistân-ı şafânîñ sec'-i mevzûn-ı
tuyûrından
Nümâyândır küşâyış baksa 'âkil
gönça-i terden

gül-'izâr:

1. **gül-'izâr:**

Gazel 198

Mısra: 10

*Gül yanaklı (sevgili
bağlamında).*

Dâğ-ı derûnum Es'ad vefk-i

cefâdır anı

Pergâr-ı gamzesiyle bir gül-'izâr
çizdi

gül-mîh:

1. **gül-mîhi:-i**

Tarih 35

Mısra: 35

*Eskiden özellikle kapı ve
pencere kapaklarına süs olarak
konan, oymalı ve yaldızlı büyük
başlı çivi.*

Görüp derinde o gül-mîhi çeşm-i
Haddâdî

Sarıldı hemçü Demîrî o bâb-ı zî-
şâna

gül-mîh-i âsitân-ı sa'âdet-gehiñ:

1. **gül-mîh-i âsitân-ı sa'âdet-
gehiñ:**

Kaside 4

Mısra: 61

Kelime Tipi: -

*Mutluluk yerinin kapısının
gülmihi, (Gülmih: Eskiden özellikle
kapı ve pencere kapaklarına süs
olarak konan, oymalı ve yaldızlı
büyük başlı çivi.).*

Gül-mih-i âsitân-ı sa'âdet-gehiñ
şehâ
Şâhân-ı kişver-i himemiñ çeşm-i
devleti

gül-ravza:

1. **gül-ravza:**
Tarih 41
Mısra: 33
Gül bahçesi.

Ma'ârif-gâhdır pîşinde ol gül-ravza
kim anda
Olan tullâb-ı ezhâra nemâ-ver
hâce-i dâñâ

gül-ravza-i âteşde:

1. **gül-ravza-i âteşde:**
Gazel 89
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Ateşe benzer gül bahçesi.

haţ şanma ruh-ı yârda sevdâyı kı
iy dil
Gül-ravza-i âteşde nümûde çemen
olmaz

gül-rivâz-ı dehr:

1. **gül-riyâz-ı dehr:**
Kaside 7
Mısra: 86
Kelime Tipi: -
Zamanın gül bahçesi.

Tâ kim güzide feyz-i dem-i
nevbahâr ile
Bu gül-riyâz-ı dehr çü huld-i berin
ola

gül-rivâz-ı devletiniñ:

1. **gül-riyâz-ı devletiniñ:**
Kaside 8
Mısra: 54
Kelime Tipi: -
Devletin gül bahçesi.

Merâhim dest-i ikbâlinde peyda
lâle-i hamrâ
Mekârim gül-riyâz-ı devletiniñ
verd-i handanî

gül-rivâz-ı re'fet:

1. **gül-riyâz-ı re'fet:**
Kaside 9

Mısra: 109
Kelime Tipi: -
Merhametin gül bahçesi.

Ola kıyamete dek gül-riyâz-ı
re'fetde
Nesim-i devleti handân-sâz-ı verd-
i vaqar

gül-rîz-i 'adl ol:

1. **gül-rîz-i 'adl ol:**
Tarih 39
Mısra: 43
Kelime Tipi: -
Adaletiyle güller saçmak.

Nihâl-i şevketi gül-rîz-i 'adl
oldukça dünyâya
Sinân-ı sine-i düşmen ola her hâr-ı
ezhârî

gül-rîz-i 'atâ:

1. **gül-rîz-i 'atâ:**
Kaside 12
Mısra: 75
Kelime Tipi: -
Cömertlik gülünü saçmak.

Bâğ-ı şevketde kılan zâtım gül-rîz-
i 'atâ
Dehen-i midhâtimi eyledi hoş-ter
lâle

gül-ruh:

1. **gül-ruh:**
Gazel 50
Mısra: 9
*Gül çiçeği gibi hoş kokulu ve
al renkli yanaklı sevgili.*

Es'adâ ol lâle-had gül-ruh perîniñ
nev haţı
Ravza-i ezhâr-zâr-ı rüyumiñ
şebbüsîdir

gül-safha-i rüyunda:

1. **gül-safha-i rüyunda:**
Gazel 35
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Yanağımın gül sayfası.

Görüp gül-safha-i rüyunda haţ-ı
müşk-ter kâgaz
Adın mektûb idüp levn-i sefidin
kareler kâgaz

gül-şekker olur:

1. **gül-şekker olur:**
Gazel 38
Mısra: 2

Kelime Tipi: -
Gül tatlısı olmak.

Hande-rîz olsa ne dem gonca
femin hoş-ter olur
İmtizâc-ı leb-i la'liñle o gül-şekker
olur

gül-şekker-i nazm:

1. **gül-şekker-i nazm:**
Kaside 10
Mısra: 72
Kelime Tipi: -
Şiirin gül şekeri.

Nüzzârî n'ola kılsa benân-hâ-yı
halâvet
Gül-şekker-i nazmım ki mürebba-
yı kalemdir

gülşen:

1. **gülşene:-e**
Kaside 6
Mısra: 18
Bahçe, gül bahçesi.

Berây-ı 'îd-i pây-endâz için
sultân-ı nevrûza
Degil cûlar su dîbâsı döşendi
gülşene yer yer

2. **gülşene:-e**
Kaside 12
Mısra: 1
Bahçe, gül bahçesi.

Yine zîb-âver olup gülşene yer yer
lâle
Feyz-i nevrûz ile Dâğ oldu ser-â-
ser lâle

3. **gülşende:-de**
Gazel 101
Mısra: 3
*Bahçe, gül bahçesi, çiçek
bahçesi.*

Şehâ gülşende sünbül zülfüne reşk
eylemiş turmuş
Şemim-i haţîñ almışken benefşe
kîl ü kâl itmiş

4. **gülşene:-e**
Kaside 9
Mısra: 94
*Bahçe, gül bahçesi, çiçek
bahçesi.*

Seni turâz-ı bihîn ravza-i sa'âdet
iden
Beni o gülşene kılmış hezâr-ı
mu'ciz-kâr

5. **gölşende:-de****Gazel 1**

Mısra: 9

1) *göl bahçesi 2 sevgilinin yüzü.*

Eyleyen âzâde iken servi gölşende
dü-tâ
Evvel ü âhîr elif-kaddidür anıñ
Es'adâ

6. **gölşene:-e****Gazel 162**

Mısra: 8

Göl bahçesi, gülîstan, gülzar.

Es'adâ bü-yî haṭ u zülfi ile bâd-ı
sabâ
Varıcak gölşene mest oldu benefşe
şeb-bû

7. **gölşende:-de****Gazel 144**

Mısra: 2

(Fars.) Göl bahçesi, gülîstan, gülzar.

Tâb-ı hüsniñ şu'le-i hürşîdî şeb-
gün eylesün
Gülleri reng-i Ruḥuñ gölşende dil-
hün eylesün

8. **gölşende:-de****Kaside 8**

Mısra: 33

(Fars.) Göl bahçesi, gülîstan, gülzar.

Dürer dersiñ okurken şebnem-i
üftâde gölşende
Görüp şemsiyye ebhâsın kâpıldı
oldı hayranı

9. **gölşende:-de****Kaside 9**

Mısra: 17

(Fars.) Göl bahçesi, gülîstan, gülzar.

Görünce 'illet-i naḥl-i bülendi
gölşende
Dem-i nema galeyanın bilüp
hekîm-i bahar

10. **gölşen:****Nazm 4**

Mısra: 2

(Fars.) Göl bahçesi, gülîstan, gülzar.

Bahar geldi bizim inbisâtımız
vardır
'Aceb mi gül gibi gölşen neşâtımız
vardır

11. **gölşeni:-î****Gazel 17**

Mısra: 7

(Fars.) Göl bahçesi, gülîstan, gülzar.

Teşrif ile kıl gölşeni reşk-âver-i
cennet
Tâb-efgen olup seyre çık ey mihr-i
melâhat

12. **gölşen:****Muamma 20**

Mısra: 1

(Fars.) Göl bahçesi.

O verde göz dikenîñ gölşen içre
bülbulden
Hezâr sille-i nâle dūcâr olur yüzine

gölşen-ârâ:1. **gölşen-ârâ:****Tarih 39**

Mısra: 40

Göl bahçesini süsleyen, donatan.

O ḥākân-ı Ferîdün-bendenîñ gül-
bâğ-ı luṭfindan
'Adâlet gölşen-ârâ cüd-ı dil-keş
'âleme sâri

gölşene:1. **gölşene:-e****Gazel 163**

Mısra: 2

Göl bahçesi.

ḥırâm-ı nâza âgâz eyleyince ol
kad-i dil-cû
Didi serv ü sanavber gölşene
şimdengerü yâ hû

2. **gölşene:-e****Kaside 12**

Mısra: 74

Göl bahçesi, gülîstan.

Mekr ü âl itmege 'ahdinde kimiñ
zehresi var
Reng eyleser meger gölşene eyler
lâle

gölşen-efrüz-ı bekâ:1. **gölşen-efrüz-ı bekâ:****Tarih 39**

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Ebediyet gül bahçesini aydınlatan.

Gül-i ikbâli olup gölşen-efrüz-ı
bekâ dâ'im

'Arūs-ı baḥtınîñ pür-nûr ola mir'ât-ı
Ruḥsârı

gölşen-efrüz-küşâyiş ol:1. **gölşen-efrüz-küşâyiş ol:****Kaside 12**

Mısra: 84

Kelime Tipi: -

Açılması(çiçeklenmesi) ile gül bahçesini aydınlatması.

Tâ ki âsâr-ı füyûzât-ı İlâhiyye ile
Gölşen-efrüz-küşâyiş ola yer yer
lâle

gölşen-i cevdet:1. **gölşen-i cevdet:****Kaside 12**

Mısra: 71

Kelime Tipi: -

Erdemin gül bahçesi.

Odur ol gölşen-i cevdet ki kumâş-ı
cismîn
Naḥd-i eltâfi için kîseler eyler lâle

gölşen-i dünyâ:1. **gölşen-i dünyâ:****Tarih 41**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Dünyanın gül bahçesi.

Bilür-ı revzeninden müstefîd-i
tâbdır hürşîd
Nukûş-ı şu'le-renginden mükevven
gölşen-i dünyâ

gölşen-i güftâr:1. **gölşen-i güftâr:****Kaside 8**

Mısra: 66

Kelime Tipi: -

Söz bahçesi.

Benim ol ebr-i lû'lû-kaṭra-i nîsân-ı
ma'nâ kim
Bulur sayemde dâim gölşen-i
güftâr reyânî

gölşen-i hüsn-i dildâr:1. **gölşen-i hüsn-i dildâr:****Beyit 4**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin güzelliğ bahçesi.

ḥaṭ-ber-âverde olup gölşen-i hüsn-i
dildâr
Oldı bir güne şafâ-baḥş daḥi
sünbulden

gölşen-i medhiñde:**1. gölşen-i medhiñde:****Kaside 4**

Mısra: 51

Kelime Tipi: -

Övgünün gül bahçesi.

Nâliş-ger oldu gölşen-i medhiñde
bir
kıl-k-i hezâr bu gazel-i pür-belâgati

gölşen-i rüvünâda:**1. gölşen-i rüvünâda:****Gazel 58**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*(Sevgilinin) yüzünün gül
bahçesi.*

Dehânın nâ-şüküfte gölşen-i
rüvünâda bir güldür
Figân-ı âteşinim anda reşk-i savt-ı
bülbüldür

gölşen-nişin ol:**1. gölşen-nişin ol:****Kaside 7**

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Gül bahçesinde oturan olmak.

Bu hilkat-i bihîn-ter ile şahid-i
bahar
Şad nâz u 'işvelerle ki gölşen-nişin
ola

gölşen-serây-ı dehr:**1. gölşen-serây-ı dehr:****Kaside 6**

Mısra: 52

Kelime Tipi: -

Dünyanın gül bahçesi.

Gelüp her sâl-i ferruh-fâl tâ kim
nevbahâr u 'îd
Ola gölşen-serây-ı dehr şevk-efzâ
vü şadî-ger

gölşen-süzî:**1. gölşen-süzî:****Kaside 12**

Mısra: 59

Gül bahçesinin ateşi.

Eylese nâ'ire-i savleti gölşen-süzî
Şuleler gibi fûrûzân ola yer yer lâlê

gölşen-tırâz-ı nüzhet olan:**1. gölşen-tırâz-ı nüzhet olan:****Gazel 54**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Ferahlık veren gül bahçesinin
süsü.*

Gölşen-tırâz-ı nüzhet olan tâze
verdiniñ
Mânend-i 'andelîb hezâr âşinâsı
var

gölşen-zîb-i dehr olursañ:**1. gölşen-zîb-i dehr olursañ:****Tarih 39**

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

*Zamanın gül bahçesinin süsü
olmak.*

Eger bir dañi gölşen-zîb-i dehr
olursañ ey hâtem
Kerem gör böyle bir bâlâ-nişine
bende ol bârî

göl-sitân:**1. göl-sitân:****Kaside 6**

Mısra: 19

Gül bahçesi.

Çemen pür-sezb ü hurrem göl-sitân
handan olup dâim
Nice olmaz bu köhne bâğ-ı 'âlem
taze feyz-âver

göl-sitân-ı deriñde:**1. göl-sitân-ı deriñde:-in, -de****Gazel 135**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Kapının, makamının gül
bahçesi.*

Şevk-ı Ruhuñla nâlelerin reşk-i
bülbul it
'uşşâkı göl-sitân-ı deriñde hezâr kıl

göl-sitân-ı tab'ımız:**1. göl-sitân-ı tab'ımız:****Gazel 93**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Şairliğin gül bahçesi.

Tâza âgâz eyleñ ey hûbân-ı köhne
tâza siz
Göl-sitân-ı tab'ımız bulmaz ıaravet
tâzesiz

gölzâr:**1. gölzârda:-da****Gazel 19**

Mısra: 4

Bahçe, gül bahçesi.

Kıl dide-i mañmûr ile yek nazra-i
mestî
Nergisleri gölzârda hasret-keş-i
hâb it

göl-zâr:**1. göl-zâr:****Kaside 9**

Mısra: 60

Gül bahçesi.

Nemâ-yı feyz-i nigâh-ı 'inâyetiyle
olur
Zemîn-i hâr-sitân nev-demide bir
göl-zâr

gölzâr-ı bekâ:**1. gölzâr-ı bekâ:****Tarih 19**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Fani olmayan gül bahçesine
göç etmek. II Ahirete göç etmek.*

Âh ol verd-i nihâl-i nahvet
kıldı gölzâr-ı bekâyâ rihlet

göl-zâr-ı hüsnüñ:**1. göl-zâr-ı hüsnüñ:****Murabba 3**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Güzelliğinin gül bahçesi.

Eyledikçe gül ruhuñ şevkı-yle ben
âh ü figân
Sen diseñ göl-zâr-ı hüsnüñ bülbul-i
nâlânısın

gölzâr-ı ma 'rifetde:**1. gölzâr-ı ma 'rifetde:-de****Gazel 2**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Hünerin gül bahçesi.

Gölzâr-ı ma 'rifetde zebânım idüp
hezâr
Feryâd-ı bûm-ı nefsimi hâmuş kıl
baña

güm ol:**1. güm ol:****Kaside 9**

Mısra: 78

Kelime Tipi: -
Kaybolmak,yok olmak.

Zamân-ı ma‘deleti virdi dehre
âsâyiş
Güm oldı süy-be-sû sî-i düşmen-i
bed-kâr

güm-kerde:

1. **güm-kerde:**
Gazel 130
Mısra: 12
Kaybolmuş.

Gerden iderdi çihre-i pür-tâb-ı
mâhı çarh
Zîr-i hâfında olmasa güm-kerde
gerdeniñ

güm-kerde eyile:

1. **güm-kerde eyile:**
Tahmis 2
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Kaybolmak.

Fürüzân eyleyüp envâr-ı dağ-ı
‘aşkıñı serde
Zalâm-ı mâsivâyı levh-i dilden
eyile güm-kerde

güm-şüde-kârende-i târik-i derün:

1. **güm-şüde-kârende-i târik-i derün:**
Kaside 11
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Gönül yolunda kaybolmak.

Feyzdir güm-şüde-kârende-i târik-i
derün
Feyzdir lem‘a-fürüzende kılan her
câyı

gümüş:

1. **gümüş:**
Lugaz 8
Mısra: 8
Gümüş (tenin beyazlığı
bağlamında).

Anıñ bu halk-ı cihân cümle
mübtelâsıdır
Fezâ-yı sînesi güyâ gümüş ovasıdır

2. **gümüş:**
Tarih 35
Mısra: 22
Parlak, beyaz renkli kolay
işlenir, değerli bir maden.

İdüp dütüni tebhîr İmâm Mâverdi
Pür itdi ‘anberî tîbi gümüş
buhurdâna

gün:

1. **günde:-de**
Gazel 126
Mısra: 4
Bir gün içinde her an.

Bu şûriş kim şehâ vardır nigâh-ı
sihr-sâzında
Koparsa günde yüz biñ fitne yer
yer azdır çeşmiñ

2. **gün:**
Müsemmen 1
Mısra: 5
Gün, gündüz II güneş.

Gün gibi nûr-ı Huda Şafha-i
rûyuñda ‘ayan
Ma‘nî-i harf-i vefa mîm-i
dehânında nihân

gün gibi:

1. **gün gibi:**
Gazel 6
Mısra: 5
Kelime Tipi: Kalıp İfade
Aşık, ortada.

Felekde gün gibi noğşanı aşıkâre
iken
Ne yüzle eyleye nezzâre mâhtâb
saña

gün yüzünden:

1. **gün yüzünden:**
Murabba 3
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
(Sevgilinin) güneş gibi parlak
yüzü kastedilir.

Gün yüzünden vechi var olsa
münevver bu cihân
Evc-i hüsnüñ ey efendim mihr-i
tâb-efşânısıñ

günâh:

1. **günâhdır:-dır**
Lugaz 19
Mısra: 12
Suç, Allah katında yasaklanan
şey.

Bakî üç harfini o nâmıñ eger
kalb idersen günâhdır dirler

2. **günâhdır:-dır**
Lugaz 19

Mısra: 12
Suç, Allah katında yasaklanan
şey.

Bakî üç harfini o nâmıñ eger
kalb idersen günâhdır dirler

3. **günâhlarıñ:-lar, -ın**
Kaside 4
Mısra: 18
Suç, kusur, kabahat.

Kârıñ cihanda cümle hâfâ oldı âh
kim
Yok itdigiñ günâhlarıñ hadd ü
gayeti

4. **günâhın:-ın**
Kaside 3
Mısra: 66
Allah'ın emir ve yasaklarına
uymayan davranış.

Odur o üns-kün-i zenb-i bî-nihâyet
kim
Yanıñda cümle günâhın sagîri
kübrâdır

günâhın boynuña:

1. **günâhın boynuña:**
Nazm 21
Mısra: 4
Kelime Tipi: Deyim
“Bu işte bir günâh varsa, beni
buna yöneltenindir, ben karışmam,
sorumluluk ona düşer” anlamında
söylenir.

kıldın heves-i kaķkûli divânelik
itdiñ
Ey ‘âşık-ı sevdâ-zede boynuña
günâhıñ

güncâyı:

1. **güncâyı:**
Kaside 11
Mısra: 42
Sığışma, sığıma.

Olamaz yâr ile hem-sîne dil-i
üftâde
Cisme bir vech ile âyine komaz
güncâyı

güncide olmayan:

1. **güncide olmayan:**
Gazel 36
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Sıkıştırılmak, sığdırılmak.

Füşhat-serây-ı 'âleme güncide
olmayan
Âhîr fûrû-nihâde-i çâh-ı tebâr olur

gündüz:

1. **gündüzin:-in**
Lugaz 13
Mısra: 18
Gündüz.

Gicelerde olur kimi zâhîr
Gündüzün olmada kimi bâhîr

güne:

1. **güne:**
Beyit 4
Mısra: 2
Far. Tür, çeşit.

haş-ber-âverde olup gülşen-i hüsn-i
dildâr
Oldı bir güne şafâ-bağş dağî
sünbül den

gurâb-ı igtirâb:

1. **gurâb-ı igtirâb:**
Gazel 136
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Gurbetin kargası.

Oldı perrân dest-gâhımdan gurâb-ı
igtirâb
Başladı pervâza zîrâ bâz-ı heylâ-yı
emel

ğurbet:

1. **ğurbet:**
Murabba 2
Mısra: 6
*(Ar.) Yabancı memleket, yad
el II. Memleketinden uzak olma,
vatanından ayrı yaşama hâlinin
verdiği duygu, gariplik, yabancılık.*

Çok zaman olmuşdu kim hicrân ile
bî-zâr idim
Cevr-i pey-der-peyle ğurbet
illerinde zâr idim

güriz evler:

1. **güriz eyler:**
Gazel 152
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Firar etmek, kaçmak.

Güriz eyler mi rencür olmadan bu
bezmde Es'ad
Mezâk-âlud olan keyfiyyet-i
şahbâ-yı bî-gışdan

güriz ider:

1. **güriz ider:**
Gazel 40
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Kaçmak, kaçınmak.

Ârâyiş-i fenâdan o dil kim güriz
ider
Feyz-i tecerrüd âyinesin tâb-ğîz
ider

2. **güriz ider:**
Gazel 40
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Kaçmak, kaçınmak.

Nûr-ı ferâğî zîb-i beğâ eyler
Es'adâ
Ârâyiş-i fenâdan o dil kim güriz
ider

güriz idüp:

1. **güriz idüp:**
Kaside 1
Mısra: 71
Kelime Tipi: -
Kaçmak, kaçınmak.

Devr ü teselsül üzre hevâdan güriz
idüp
Bürhân-ı haşka müstenid ol olma
bî-nevâ

güriz itmeziz:

1. **güriz itmeziz:**
Gazel 74
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
*Kaçmaya niyet etmek,
kaçmaya yeltenmek.*

Zehr olsa ger fetîle-i dâğ itmeziz
güriz
Zahm-âşinâ-yı tîğ-i ciger-düz-ı
miñnetiz

gurre-i garrâ-yı evc-i 'izzet ü devlet-şi'âr:

1. **gurre-i garrâ-yı evc-i 'izzet ü
devlet-şi'âr:**
Tarih 23
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
*Devlet nişanı ve saygınlık
göğünün parlayan yıldızı.*

Ahter-i tâb-ende-i çarğ-ı hümayün-
ı kerem

Gurre-i garrâ-yı evc-i 'izzet ü
devlet-şi'âr

gurre-i id:

1. **gurre-i id:**
Tarih 30
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Bayram ayı (hilali).

Öyle bir fülk-i zîver-ârâ kim
Gurre-i id gibi pür-leme'an

gürsine-i bezm-i ğamız:

1. **gürsine-i bezm-i ğamız:**
Rûbai 10
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Gam meclisinin aç kimsesi.

şanmañ bizi kim gürsine-i bezm-i
ğamız
Biz nâle vü âhı kût-ı cân eylemişüz

ğurûb:

1. **ğurûba:-a**
Gazel 42
Mısra: 11
Güneşin batması, gün batımı.

Gurûba hasret ider mihr-i lem 'a-
efrûzı
Ne dem ki ħâb- gehinden o meh-
likâ görünü

gürûh:

1. **gürûh:**
Lugaz 6
Mısra: 5
Topluluk, grup.

Bakşan ekser üç bölükdür ol gürûh
Dağî artık olmağa vardır vücûh

2. **gürûhdur:-dur**
Lugaz 11
Mısra: 5
Topluluk, grup.

Bir degildir gürûhdur bunlar
Biri birinden ayrı durmazlar

gürûh-ı düşmenân:

1. **gürûh-ı düşmenân:**
Tarih 29
Mısra: 14
Kelime Tipi: -
Düşmanlar takımı.

Hamdū li 'llāh 'ahd-i pūr- 'adl-ü
'atasında hemîn
Ser-be-ḥāk-i bendegī oldı gürüh-ı
düşmenān

gürüh-ı mezellet-ālūdun:

1. gürüh-ı mezellet-ālūdun:

Kaside 3

Mısra: 59

Kelime Tipi: -

*Hakirliğe bulaşmış/alçalmış
toplum.*

Birisi de o gürüh-ı mezellet-ālūdun
Bu ahkar Es'ad-ı 'āsī vü zār-ı
şeydādır

gürür-ı nā-be-cāsı:

1. gürür-ı nā-be-cāsı:

Gazel 45

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Uygunsuz gurur.

O kim yektā-rev-i nā-refte-rāh-ı
ḥod-pesendīdir
Be-kām olmaz gürür-ı nā-be-cāsı
pāy-bendīdir

güş:

1. güşına:-ı, -n, -a

Gazel 20

Mısra: 3

Duyma organı, kulak.

Güşına girmez ki her tārında var
biñ mübtelā
Ahıñı sevdā-yı zülfiyle hevā itmek
'abeş

2. güşına:-ı, -n, -a

Gazel 128

Mısra: 4

Duyma organı, kulak.

Böyle her dem kec-hırām olmazdı
rakḳās-ı felek
Güşına düş olmasa āheng-i çengi
zühreniñ

3. güş:

Gazel 2

Mısra: 4

Dinleme, kulak verme.

Bang-i hevāyı sāmi 'a-i dilden eyle
dür
Aheng-i ḥayra cümle tenim güş kıl
baña

güş eyle:

1. güş eyle:

Nazm 18

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Dinlemek, kulak vermek.

Nevā-yı bülbul-i şürdeye kıyāsı ḳo
Sabā enīnimi güş eyle kim
semā'idır

2. güş eyle:

Tarih 20

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Dinlemek, kulak vermek.

Birer tārīh ile her mısra'ın bu
nazm-ı zībānın
Didi güş eyleyüp bu feth-i pāki
bende-i Es'ad

güş evlevicik:

1. güş eyleyicik:

Tarih 28

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*İşitmek, dinlemek, kulak
vermek.*

Ol dür-i pāk-i girān-māye-i 'izz ü
şerefīñ
Dehre teşrifiñi güş eyleyicik ez-dil
ü cān

güş evlevüp:

1. güş eyleyüp:

Tarih 5

Mısra: 17

Kelime Tipi: **Deyim**

*İşitmek, dinlemek, kulak
vermek.*

Didim güş eyleyüp şad şevḳ ile
tārīhini Es'ad
Anatol şadrımı İşāk Efendi kıldı
zīb-ārā

güş idince:

1. güş idince:

Gazel 81

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Dinlemek, kulak vermek.

Nālesin şeb-tā-seḥer dil güş idince
bülbulūñ
Āh idüp bir verde bir Ruḥsāre
bakdı gönölümüz

güş it:

1. güş it:

Kaside 9

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

*Dinlemek, kulak vermek,
işitmek.*

Meger vilādeti olmuş seḥer ki güş
itdim
Beşaret eyledi şad şevḳ ile
çemende hezār

2. güş it:

Gazel 41

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Dinlemek, kulak vermek.

Bu sūz-ı sīne bu dāğ-ı derūn ile Es
'ad
Şarīr-i ḥāmeñi güş it ki nāya
mā'ildir

güş itdim:

1. güş itdim:

Gazel 45

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*İşitmek, dinlemek, kulak
vermek.*

Kapılmış jāle-veş bir mihr-i ḥüsne
yāri güş itdim
Yine āyīneye bakmış gibi var ise
kendidir

güş itmeyim:

1. güş itmeyim:

Gazel 48

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Dinlemek, kulak vermek,
işitmek.*

'İzārın hat siyeh-fām itdügin güş
itmeyim yāriñ
O ḳal u ḳıl bir sevdā-fiken
peygāmdır ḡamdır

güş itse:

1. güş itse:

Gazel 183

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Duymak, işitmek.

Güş itse vaşf-ı la'lini dil-teng olur
o şūḥ
Sıgmaz netice harf-i temenna
dehānına

güş olmaz:

1. güş olmaz:

Gazel 77

Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Kulak kesilmek, dinlemek.

Sudūr-ı lafz ile erbab-ı hālîñ sem'î
tev'emdir
Belî dānā-dilān-ı 'ālem-i ma'nāda
güş olmaz

güş olunur:

1. **güş olunur:**
Gazel 192
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Duyulmak, işitilmek.

Servin hevā-yı reşk-i kadîñ ile
cünbüşi
Sahn-ı çemende güş olunur nâleler
gibi

güşe-i bî-tüşe-i ğam:

1. **güşe-i bî-tüşe-i ğam:**
Gazel 5
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Gamin azıksız köşeleri.

Zîb-i dîhîm-i şafā vü rāhat olmak
istemem
Güşe-i bî-tüşe-i ğam cā-yı 'işretdir
baña

güş-hırās-ı zühre:

1. **güş-hırās-ı zühre:**
Gazel 190
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
*Çoban yıldızının kulağını
tırmalayan.*

Olmasa nâleleri güş-hırās-ı zühre
Tār-ı tanbūr yemezdi bu kadar
mızrâbı

güş-i a'dā:

1. **güş-i a'dā:**
Tarih 21
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Düşman kulağı.

Kahramān-übbehe kim sîr-i tanîn-i
kûsı
Güş-i a'dāya virir velvele ser-had
ser-had

güş-i derün:

1. **güş-i derün:**
Kaside 4
Mısra: 6

Kelime Tipi: -
Gönül kulağı.

Zîb-āver it yeter yeter ey cān-ı bî-
nevā
Güş-i derūna Halka-i mengüş-i
tā'atı

güş-i felek:

1. **güş-i felek:**
Nazm 13
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Feleğin kulağı.

Dolardı güş-i felek nâle-i cihān-
gîre
Recā-yı vuşlatı bādî olaydı te'sîre

güş-i kemān:

1. **güş-i kemān:**
Gazel 163
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Yayın kulağı.

Degil güş-i kemān şad-Dāğ-ı sahtı
kār olmakda
Simāh-ı burc-ı kavse çıkdı çağ
efsāne-i ebrû

güş-i nev-zāde-i efkār:

1. **güş-i nev-zāde-i efkār:**
Kaside 11
Mısra: 17
Kelime Tipi: -
*Düşüncenin yeni doğmuş
kulağı.*

Güş-i nev-zāde-i efkārā ezan
virmek içün
Pür-sarîr itdi zebān-ı kalem-i
imlâyı

güş-i semendi:

1. **güş-i semendi:**
Kaside 10
Mısra: 55
Kelime Tipi: -
Atın kulağı.

Ol saf-der-i Cem-menkabe kim
güş-i semendi
Dest-i dil-i a'dāya ezā-zā-yı
kalemdir

güşin takıl:

1. **güşin takıl:**
Gazel 161
Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Kulağına takılmak.

Takılmazdı o şūhuñ çeşm-i 'āşık-
veş görüp güşin
Eger taş olmasaydı bağı ol zerrîn
mengüşin

güşis:

1. **güşisi:-i**
Gazel 69
Mısra: 3
Çalışma, uğraşma.

Feyz-i 'irfan müşmir eyler güşisi
her kārda
Nahl sîr-āb olsa elbet bār kendin
gösterir

ğussa:

1. **ğuşşadan:-dan**
Gazel 48
Mısra: 8
*Acı, gam, dert, keder, üzüntü,
sıkıntı.*

Lisān-ı 'aşk-bāzān-ı rnelāmet-pîşe-
gān üzre
O kim ğamdan müberrā ğuşşadan
nā-kāmdır kemdir

güşüdedir:

1. **güşüdedir:**
Gazel 62
Mısra: 2
Açılmış.

Yārîñ ruhunda şanma haţ-ı nev
nümünedir
İ'cāz-ı hüsni nārda sünbül
güşüdedir

gütfār:

1. **gütfārına:-ı, -na**
Gazel 189
Mısra: 4
Söz, kelam.

Güft-gü-yı kerem-engîz-i vefāya
dâir
Remz-i îmā ile gütfārına mā-
şā'allāh

güvāh:

1. **güvāhı:-ı**
Gazel 156
Mısra: 7
Delil.

Güvâhı kâr-ı nâ-hemvârîniñ eczâ-yı zâtıdır
‘Ayandır her kesin evzâ‘ı tertîb-i benânîndan

güvâh olmaz:

1. güvâh olmaz:-maz

Gazel 7

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Şahit olmak.

Da ‘vâ-yı ehl-i ‘aşka güvâh olmaz
Es ‘adâ
Virşün o kîne-cüy düşerse yemîn
saña

güy:

1. güy:

Tahmis 4

Mısra: 15

Çevgan oyununda kullanılan top.

Âfitâb olsa da pâ-mâlin olur güy
gibi
Kâkülün ideli sevdâ-yı derûnum
tehyic

güyâ:

1. güyâyı:-y-ı

Gazel 174

Mısra: 9

Söyleyen, söyleyici.

Sühan-verlikde Es ‘ad ebkem eyler
nice güyâyı
Giderse vâdî-i eş ‘âra nutkı bu
siyâk üzre

2. güyâ:

Lugaz 8

Mısra: 12

Sanki, galiba, adeta.

Fireng ü Rüm u ‘Acem Türk
muvattını ammâ
Ki asl-ı mevlidi İskenderiyyedir
güyâ

3. güyâ:

Gazel 101

Mısra: 2

Adeta, sanki, gibi.

Şarâba bilmezem la‘l-i nemek-rîzi
ne hâl itmiş
Şunı işrâb ider kim hürmetin güyâ
halâl itmiş

4. güyâ:

Gazel 198

Mısra: 2

Adeta, sanki, gibi.

şad şerha vü elif kim sînemde yâr
çizdi
Takvîm-i ‘aşkı güyâ cedvâl-vâr
çizdi

5. güyâ:

Lugaz 19

Mısra: 32

Adeta, sanki, gibi.

Bildim ol ism-i melgûzı hâkkâ
Es ‘adâ bir toy avladım güyâ

6. güyâ:

Muamma 11

Mısra: 2

Adeta, sanki, gibi.

Derûn-ı dîdeye ger pâ-nihâd olsa
hayâl-i yâr
Döner derbân-ı isme bu müjem
güyâ mu‘ammâdır

7. güyâ:

Rûbai 4

Mısra: 3

Adeta, sanki, gibi.

Pervâne ise hamûş u bülbül güyâ
Âteşle hevâ mı bâdî-i irşâdın

8. güyâ:

Rûbai 10

Mısra: 2

Adeta, sanki, gibi.

Dilde gam-ı ‘aşkımız nihân
eylemişüz
Güyâ anı genc-i Şâygân eylemişüz

9. güyâ:

Gazel 11

Mısra: 2

"Güyâ, sanki, âdeta, zannedersin ki" anlamlarında zarf.

Rüy-i pür-tâb üzre ol meh zülfini
kıldı nikâb
Âfitâb-ı ‘âlemi setr eyledi güyâ
şehâb

10. güyâ:

Gazel 101

Mısra: 6

"Adeta, sanki, gibi" edatı.

Şebihdir türe-i hicrân u tâb-ı vaşla
bu gerdiş
Şeb ü rûzı felek ol vaz‘ için güyâ
mişâl itmiş

11. güyâ:

Gazel 123

Mısra: 3

"Adeta, sanki, gibi" edatı.

Harf-i râ reşk ile maḥv oldu
hecâdan güyâ
Kemerinde göricek hançerini
dildârîñ

12. güyâ:

Gazel 139

Mısra: 8

"Adeta, sanki, gibi" edatı.

Döküp eşkim ser-i
müjgânlarımdan kaṭra-ber-kaṭra
Dü çeşmim havz-ı sînem üzre güyâ
Selsebîl itdim

13. güyâ:

Gazel 140

Mısra: 10

"Adeta, sanki, gibi" edatı.

Muhassal tünd-hû kıldım seni fart-ı
niyâzımla
Rûsüm-ı cevri güyâ ey vefâ-
düşmen ben öğrettim

14. güyâ:

Gazel 176

Mısra: 2

"Adeta, sanki, gibi" edatı.

Görinen câ-be-câ mü şanma taraf-ı
la‘l-i dilberde
Demîde oldu güyâ nev çemen etrâf-ı
Kevserde

15. güyâ:

Kaside 7

Mısra: 16

"Adeta, sanki, gibi" edatı.

Demdir ki zât-ı şâhid-i nev-hilkat-i
bahar
Eczâ-yı bihterîn ile güyâ çünîn ola

16. güyâ:

Lugaz 8

Mısra: 8

"Adeta, sanki, gibi" edatı.

Anıñ bu halk-ı cihân cümle
mübtelâsıdır
Fezâ-yı sînesi güyâ gümüş ovasıdır

17. güyâ:

Lugaz 10

Mısra: 12

"Adeta, sanki, gibi" edatı.

Kendi de kendisine hasm olmuş
Âteş-i hışm ile güyâ dolmuş

18. güyâ:

Lugaz 10

Mısra: 18

"Adeta, sanki, gibi" edati.

Hasmının birisi gâyet çālāk
Berk-i hâtif gibi gūyā bī-bāk

19. gūyā:

Lugaz 11

Mısra: 7

"Adeta, sanki, gibi" edati.

Biri gūyā ana birisi baba
Gayrılar ogul oğlu ser-tā-pā

20. gūyā:

Lugaz 15

Mısra: 2

"Adeta, sanki, gibi" edati.

Bir 'acāyib nesne gördüm
bilmedim ammā nedir
Birbiri içinde gūyā üç 'aded
peymānedir

21. gūyā:

Lugaz 15

Mısra: 4

"Adeta, sanki, gibi" edati.

Lik bunlar ekşeriyyā itmede ceng ü
cidāl
Birbirinden iftirāk itmek daḡi gūyā
muḡāl

22. gūyā:

Lugaz 19

Mısra: 22

"Adeta, sanki, gibi" edati.

Olsa sālī olur o bir deryā
Hūti ka'ında cilve-ger gūyā

23. gūyā:

Rūbai 5

Mısra: 4

"Adeta, sanki, gibi" edati.

Şāyeste midir k'ola berim ḡāristān
Sen gül olaşın ben de hezārī gūyā

24. gūyā:

Tarih 3

Mısra: 6

"Adeta, sanki, gibi" edati.

Degildir çākī-i mihrāb taraf-ı kıble-
gāhından
İcabet rāhı açmış sālīk-i taḡva için
gūyā

25. gūyā:

Tarih 5

Mısra: 12

"Adeta, sanki, gibi" edati.

Muhassal bu fazīlet istiḡāmet fitnat
u 'iffet
Ezelden hilkatinde çār-'unsürdur
anın gūyā

26. gūyā:

Tarih 10

Mısra: 8

"Adeta, sanki, gibi" edati.

Öyle zīb-ende vü pākīze binā kim
ḡākkā
Eylemiş ḡüsni dil-āvīz tecessüm
gūyā

27. gūyā:

Terkib-bend 1

Mısra: 67

"Adeta, sanki, gibi" edati.

'aşkıñla zebanım eyle gūyā
Peygüle-i ḡamda itme ebkem

28. gūyā:

Gazel 21

Mısra: 6

Adeta, sanki.

Görüp pür-şevḡ olur dil sīne-i
billūr-ı cānām
Belī āyinedir tūṡıyī gūyā itmege
bā'is

29. gūyā:

Gazel 44

Mısra: 4

Adeta, sanki.

Rızā virse nigāh-ı rūyına ger ol
perī-peyker
Reh-i nezzāre gūyā sedd olur
bilmem ne ḡāletdir

30. gūyā:

Gazel 198

Mısra: 7

Sanki, gibi, adeta.

Ebrū-yı yāri gūyā sultān-ı kişver-i
'aşḡ
ḡaṡṡ-ı şerīf-i ḡüsne tuḡra-yı tār
çizdi

gūvā ki:

1. gūyā ki:

Gazel 115

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sanki, sanılır ki.

Gūyā ki rūzı baña şeb-i ḡayret
eyledi
kıldı ḡaṡṡ-ı siyeh gibi setr-i 'izār
zūlf

2. gūyā ki:

Nazm 19

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Varsayalım ki, farz edelim ki, sanki.

Virdim nukūd-ı 'ömrü bir māl-
pāreye
Sarrāf-ı 'aşḡ u miḡnete gūyā ki
meblagım

gūvivā:

1. gūyiyā:

Gazel 1

Mısra: 3

Adeta, sanki.

Ānı çār ebrūda olmuşken rubā'ı
gūyiyā
Aña maḡṡa' oldı saṡr-ı ḡüsni ḡaṡṡ-ı
dil-rübā

2. gūyiyā:

Kaside 9

Mısra: 98

Adeta, sanki.

Ben ol sepīde-kün-i reng-i Şubḡ-ı
naḡmım kim
Sevād-ı ḡāmem olur gūyiyā şeb-i
nevvār

3. gūyiyā:

Lugaz 8

Mısra: 13

Adeta, sanki.

Cihān güzellerinin gūyiyā bu da
birdir
'Aceb mi 'aşıḡa nāzitse hefte
dilberidir

4. gūyiyā:

Lugaz 13

Mısra: 16

Adeta, sanki.

Ay ü gündür disem ne fā'idedir
Gūyiyā gökden indi mā'idedir

5. gūyiyā:

Tarih 29

Mısra: 15

Adeta, sanki.

İ'tizāl üzre olup fermān-beriden
gūyiyā
Gerçı göstermişdi tavr-ı serkeşī
İrāniyān

6. gūyiyā:

Tarih 31

Mısra: 4

Adeta, sanki.

Âb-ı nâbı o kadar saf u ziyâ-pîrâ
kim
Güyyâ çeşme-i hürşîdden oldı
rızân

7. **güyyâ:**
Tarih 32
Mısra: 3
Adeta, sanki.

Bînî-i sîmîn-i meh-rüyâna ragmen
güyyâ
Büy-i eltâf u 'atâ şemm itdirir fî
külli ân

8. **güyyâ:**
Gazel 81
Mısra: 4
"Güya, sanki, âdeta,
zannedersin ki" anlamlarında zarf.

Fıkr-i la 'l-i sürh-fâmîñla ser-
engüş-ti dile
Güyyâ bir hâtem-i yâkût takdı
gönlümüz

9. **güyyâ:**
Lugaz 7
Mısra: 16
"Güya, sanki, âdeta,
zannedersin ki" anlamlarında zarf.

Çâr' unsurdan mürekkeb hilkati
Ayağından güyyâ maslûbdur

güyyâ kim:

1. **güyyâ kim:**
Lugaz 1
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Sanki.

Rûh-ı nazmın güyyâ kim cismidir
Hem daği bir kaç kitâbın ismidir

güzâr kıl:

1. **güzâr kıl:**
Kaside 9
Mısra: 65
Kelime Tipi: -
Geçip gitmek.

Sabâ gubâr-ı deriyle güzâr kılsa
yemi
İder uzag ile emvâcî tîğ-i cevher-
dâr

güzârgâh:

1. **güzâr-gâhını:**
Kıt'a 4
Mısra: 2
Tâkip edilen yol, yol boyu.

O şeh-süvâr-ı vefâ-nâ-şinâs rahm
itmez
Güzâr-gâhını pür-rîg-i şîven itsem
de

güzâriş:

1. **güzâriş:**
Gazel 185
Mısra: 7
Geçme, geçiş.

Hep va 'deler itmekde dürüg ile
güzâriş
Taḥşîl-i emel ḥâtıra gelmez bu
gidiş

güzel:

1. **güzellerinin:** -ler, -, -nin
Lugaz 8
Mısra: 13
Sevgili, dilber, güzel kişi
anlamında adlaşmış sıfat.

Cihân güzellerinin güyyâ bu da
biridir
'Aceb mi 'âşîka nâz itse hefte
dilberidir

2. **güzel:**
Tarih 31
Mısra: 16
"Güzel, hoş" anlamında sıfat.

Oldı tekmîline bu mısra '-ı bâlâ
târîh
Bu ne dil-cû ne müferrih ne güzel
şâdırevân

güzel başın için:

1. **güzel başın için:**
Gazel 188
Mısra: 2
Kelime Tipi: Kalıp İfade
Değerli bir kişi ortaya
konarak kullanılan ant veya
yalvarma sözü (Kendi başın için).

Nikâb-ı zülfünü Ruḥsârîña ey 'işve-
ger çekme
Güzel başın için pîş-i nigâha
perdeler çekme

güzelim:

1. **güzelim:**
Müsemmen 1
Mısra: 25
Beğenilen, sevilen kimselere
hitap sözü olarak kullanılır.

Neydi evvel güzelim rûy-i dil izhâr
itmek

Beni yüz vech ile dil-bend ü
gıriftar itmek

2. **güzelim:**
Müsemmen 1
Mısra: 41
Beğenilen, sevilen kimselere
hitap sözü olarak kullanılır.

şadıkı 'l-kavl-i ḥaḳikat seni
sandım güzelim
Şem'-i Ruḥsârîña biñ cân ile
yandım güzelim

3. **güzelim:**
Müsemmen 1
Mısra: 42
Beğenilen, sevilen kimselere
hitap sözü olarak kullanılır.

şadıkı 'l-kavl-i ḥaḳikat seni
sandım güzelim
Şem'-i Ruḥsârîña biñ cân ile
yandım güzelim

4. **güzelim:**
Müsemmen 1
Mısra: 43
Beğenilen, sevilen kimselere
hitap sözü olarak kullanılır.

Bezm-i ḥüsnuñde çü pervane
tolandım güzelim
Lîk bî-dâdın ile candan usandım
güzelim

5. **güzelim:**
Müsemmen 1
Mısra: 44
Beğenilen, sevilen kimselere
hitap sözü olarak kullanılır.

Bezm-i ḥüsnuñde çü pervane
tolandım güzelim
Lîk bî-dâdın ile candan usandım
güzelim

6. **güzelim:**
Müsemmen 1
Mısra: 45
Beğenilen, sevilen kimselere
hitap sözü olarak kullanılır.

Hiç inanınñ yog imiş şimdi inandım
güzelim
ḥâb-ı ḡafletde iken sanki uyandım
güzelim

7. **güzelim:**
Müsemmen 1
Mısra: 46
Beğenilen, sevilen kimselere
hitap sözü olarak kullanılır.

Hiç inanınñ yog imiş şimdi inandım
güzelim

h b-ı ğafletde iken sanki uyandım
güzelim

güzer:

1. güzer:

Lugaz 19

Mısra: 28

Geçilen yer, geçme, geçiş.

Hem hus f eyleyüp ni  n-ı kamer
 tse m z n n on yedisi güzer

güzer evledi:

1. güzer eyledi:

Murabba 2

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Geçmek, gitmek.

Eyledi f r katle n l n olduğım
demler güzer
Geçdi eyy m-ı mel l enc m-ı
end h u keder

güzer evler:

1. güzer eyler:

Gazel 73

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Geçmek, geçip gitmek,
dolaşmak.*

Fikri her kez güzer eyler hedef-i
c n mdan
Ey kaşı y y  ay l-i nigehi  t r
midir

güzer it:

1. güzer it:

Kaside 9

Mısra: 101

Kelime Tipi: -

Geçmek, yayılmak, dağılmak.

Nes m-i cünbüş-i nu  kum
 emenden itse güzer
kıldadı 'ar'ar ile servi beyt-i ma'n -
d r

g zer n:

1. g zer n:

Lugaz 19

Mısra: 26

Geçip giden.

Evvel-i sevre gelse mihr-i cih n
Sitte-i sevr olup o dem g zer n

güzer-geh:

1. güzer-gehinde:

Gazel 84

Mısra: 10

Geçilen yer, geçit, yol.

 m d-i b s-t h-i p y-i y r ile Es'ad
Güzer-gehinde dil-i zarı   k-i r h
ideriz

g z de:

1. g z de:

Kaside 3

Mısra: 34

(Fars.) Seçilmiş, seçkin.

Res l-i H zret-i Mevl   eff' -i r z-i
ceza
G z de k n-ı 'at  fahr-ı halk-ı
d ny dır

2. g z de:

Kaside 7

Mısra: 85

(Fars.) Seçilmiş, seçkin.

T  kim g z de feyz-i dem-i
nevb  r ile
Bu g l-riy z-ı dehr    huld-i berin
ola

H

h b:

1. h b:

Gazel 104

Mısra: 8

Uyku.

D deden n r-ı  ay lin olmasun
z 'il diyü
 aff-ı m j  n m ider   b ile her
 eb ke me  

2. h b m :-ım, -ı

Gazel 130

Mısra: 3

Uyku.

Cezb eyledi nig h m  bend itdi
  b m 
   m-i terimde nem kodı h y-
kerde gerdeni 

3. h b m :-ım, -ı

Gazel 162

Mısra: 3

Uyku.

  b m  ba ladı idr kimi ibt l itdi
Ne f s n itdi ba a bilmem o    m-
i c d 

4. h b md :-ım, -da

Gazel 197

Mısra: 9

Uyku.

  b md  esb-i vuşlata oldum s v r
  k
'Ayn-ı fir set ile bu r 'y 
yorulmadı

5. h b md :-ı, -n, -da

Tarih 11

Mısra: 6

Uyku II R y .

Olur mı nüzline hem-t  sim t-ı
Keyk vus
Bu   n u  ev keti   b md  görmedi
D r 

h b- gehinden:

1. h b- gehinden:

Gazel 42

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Uyunacak yer.

Gur ba hasret ider mihr-i lem 'a-
efr z 
Ne dem ki   b- gehinden o meh-
lik  görünür

habāb ol:**1. habāb ol:****Nazm 38****Mısra: 4****Kelime Tipi: -***Su üzerinde oluşan hava kabarcığı olmak.*

Ey çeşm yeter nazra-i bî-hüde o
yâre
Telh-âbe-i düşnâmina gel bari
habāb ol

2. habāb ol:**Gazel 138****Mısra: 4****Kelime Tipi: -***Şarabın üzerinde oluşan hava kabarcığına benzemek.*

Ey çeşm yeter nazra-i bî-hüde o
yâre
Telh-âbe-i düşnâmina gel bārī
habāb ol

habāb-ı bāde:**1. habāb-ı bāde:****Gazel 176****Mısra: 3****Kelime Tipi: -***Şarabın üzerindeki hava kabarcığı.*

Habāb-ı bāde şanma cāmda ey
sākī-i gül-ruḥ
Gözüm kaldı ümīd-i nūş ile mir'āt-ı
sāğarda

habāb-ı neşve:**1. habāb-ı neşve:****Gazel 13****Mısra: 10****Kelime Tipi: -***Neşe kabarcığı.*

Tebḥāle sanma la'ī-i nemek-rīz-i
yārda
Oldı ḥabāb-ı neşve nümāyān ber-
āb-ı leb

habāyā-yı umūrından:**1. habāyā-yı umūrından:****Tahmis 2****Mısra: 17****Kelime Tipi: -***İşlerin gizliliği.*

Olur rāz-āşinā 'aşkıñ habāyā-yı
umūrından
Nihal-i ihtisāsın cünbüş-i şad-berg-
i nūrından

habbe:**1. habbe:-y, -e****Lugaz 6****Mısra: 12***Buğday, arpa gibi ufak ve yuvarlak olan şeyler, taneler; tane, çekirdek.*

Merd ile sohbeta meşgūl olan
İstemez bir habbeyle olsa cihan

habbetü's-sevdā:**1. habbetü's-sevdā:****Gazel 205****Mısra: 2***Çörekotu || ben.*

Degil genc-i dil ü dīdem ḥayāl-i
Ḥalden Ḥālī
Bakılssa habbetü's-sevdā gibi bir
mālden mālı

habbezā:**1. habbezā:****Kaside 11****Mısra: 3***Ne güzel, ne hoş.*

Habbezā feyz-i ziyā-baḥş-ı sevād-ı
dil kim
Tāb-ḥiz eyledi çün rüz şeb-i
sevdayı

2. habbezā:**Tarih 1****Mısra: 3***Ne güzel, ne hoş.*

Habbezā āsaf-ı Cem-cāh-ı
mekārim-perver
Habbezā mihr-i münir-i ufuk-ı 'izz
ü 'alā

3. habbezā:**Tahmis 1****Mısra: 1***"ne güzel, ne sevimli"**manasında takdir edatı.*

Zihī beyt-i İlāhī habbezā rahmet-
serādır bu
Perestiş-gāh-ı 'ālem kıble-i cümle
verādır bu

4. habbezā:**Tahmis 1****Mısra: 1***"ne güzel, ne sevimli"**manasında takdir edatı.*

Zihī beyt-i İlāhī habbezā rahmet-
serādır bu

Perestiş-gāh-ı 'ālem kıble-i cümle
verādır bu

5. habbezā:**Tarih 27****Mısra: 3***"ne güzel, ne sevimli"**manasında takdir edatı.*

Habbezā 'ayn-ı hayāt-efzā ki olsa
teşne-dil
kaṭrası āb-ı zülālīñ eyler itfa āteşin

6. habbezā:**Tarih 31****Mısra: 1***"ne güzel, ne sevimli"**manasında takdir edatı.*

Habbezā zīb-i feza şādīrevān-ı
ra'nā
Ki olur tarh-ı dil-ārāsına 'ālem
ḥayrān

7. habbezā:**Tarih 32****Mısra: 1***"ne güzel, ne sevimli"**manasında takdir edatı.*

Habbezā zībende kânūn-ı
müzeyyen kim odur
Düdmān-ı şevket ü şān-ı
şadāretten nişan

8. habbezā:**Tarih 33****Mısra: 1***"ne güzel, ne sevimli"**manasında takdir edatı.*

Habbezā āsar-ı eltāf-ı İlāhī nev-be-
nev
Olmada kuttān-ı elvāna hüveydā
yümn ile

9. habbezā:**Tarih 33****Mısra: 1***"ne güzel, ne sevimli"**manasında takdir edatı.*

Habbezā āsar-ı eltāf-ı İlāhī nev-be-
nev
Olmada kuttān-ı elvāna hüveydā
yümn ile

10. habbezā:**Tarih 1****Mısra: 4***Ne güzel! Ne iyi!*

Habbezā āsaf-ı Cem-cāh-ı
mekārim-perver
Habbezā mihr-i münir-i ufuk-ı 'izz
ü 'alā

11. habbezā:**Tarih 17****Mısra: 1***Ne güzel! Ne iyi!.*

Habbezā şeh-zāde-i Hân Ahmed-i
‘ālî-cenāb
Zāt-ı ālî-şanı maḥz-i nūr-ı ḥaḳ bî-
irtiyāb

12. habbezā:**Tarih 23****Mısra: 1***Ne güzel! Ne iyi!.*

Habbezā şeh-zāde-i şāhenşeh-i
şevket-medār
Maḳdem-i pür-yümni maḥz-ı
ni‘met-i Perverdigār

13. habbezā:**Tarih 26****Mısra: 3***Ne güzel! Ne iyi!.*

Habbezā sultān-ı vālā-cāh u luṭf-
ālūd kim
‘Ahd-i ‘adline dem-i Nüşirrevān
olmaz ‘adıl

14. habbezā:**Tarih 45****Mısra: 13***Ne güzel! Ne iyi!.*

Bu sāliḥ habbezā sāl-i neşāt
olmağla tārihi
Kühen şādîlere bir taze Ḥalet geldi
hoş geldi

haber:**1. haber:****Kaside 1****Mısra: 29**

*Bilgi, havadis. II İlim, vukuf,
malûmat.*

Çün mübtedā-yı kâra muḳaddem
haber olan
Bildîñ şer‘at oldıgın ‘amil ol aña

haber var mı:**1. haber var mı:****Nazm 26****Mısra: 2****Kelime Tipi: -**

*"Bir haber var mı?" manasına
gelen kalıp ifadedir.*

Hiç bāğ-ı melāhatda bir nev gül-i
ter var mı
Ey bād-ı şeh sen de gördüñ mi
haber var mı

haber vir:**1. haber vir:****Gazel 146****Mısra: 9****Kelime Tipi: -***Bildirmek, ulaştırmak.*

Haber vir intizārım Es‘adā da‘vet
kılup yāri
Derün-ı pākine bir ğayr niyyet
gelmesün gelsün

haber virür:**1. haber virür:****Gazel 35****Mısra: 6****Kelime Tipi: -***Bildirmek, haber ulaştırmak.*

Açılmaz her kese rāz-ı derünün
āşikār itmez
Virür ‘uşşāka ammā mû-be-mû
hatdan haber kâğaz

hâb-gehden:**1. hâb-gehden:****Gazel 26****Mısra: 1**

*Ar. Uyku uyuyacak mahal,
yatak odası.*

Olsa tâli ‘mihr-i nâzım hâb-gehden
her şabâh
Ruşen eyler ser-be-ser dünyâyı
tâb-ı inşirâh

hâb-ı firāk:**1. hâb-ı firāk:****Gazel 191****Mısra: 1****Kelime Tipi: -***Ayrılık uykusu.*

hâb-ı firāk beste kılup çeşm-i
cânımı
Gözden nihân kıldı o rûh-i
revanımı

hâb-ı ğafletde:**1. hâb-ı ğafletde:****Müsemmen 1****Mısra: 46****Kelime Tipi: -***Gaflet uykusu.*

Hiç inanınñ yog imiş şimdi inandım
güzelim
hâb-ı ğafletde iken sanki uyandım
güzelim

hâb-ı rāhat:**1. hâb-ı rāhat:****Gazel 199****Mısra: 3****Kelime Tipi: -***Rahat uyku.*

Degil ‘aynımda hâb-ı rāhat ammā
fıkr-i vaşlñla
Dü çeşm-i ḥāhiş ey nūr-ı basar
bîdār ḳalsun mı

habîb-i cenāb-ı ilāh-ı vāhidsiñ:**1. habîb-i cenāb-ı ilāh-ı vāhidsiñ:****Kaside 3****Mısra: 71****Kelime Tipi: -**

*Tek olan Allah‘ın şerefli
dostu.(Hz. Muhammed).*

Sen ol habîb-i Cenāb-ı İlāh-ı
Vāhidsiñ
Ki nuṭṭ-ı şefkatîñ ‘ayn-ı ‘atā-yı
‘uzmādır

habîb-i hudā:**1. habîb-i hudā:****Kaside 1****Mısra: 82****Kelime Tipi: -**

*Allah‘ın sevgilisi (Hz.
Muhammed).*

ḥurşîd-i sümme denā şāhib-i livā
Faḥr-i rûsûl habîb-i Ḥudā
seyyidü ‘l-verā

2. habîb-i huda:**Kaside 3****Mısra: 67****Kelime Tipi: -**

*Allah‘ın sevgilisi (Hz.
Muhammed).*

Kerem kıl eyle şefā‘t eyā habîb-i
Huda
Ki ma‘siyetde o bî-çāre düzah-
ārādır

**habîb-i muhterem-i ḥazret-i
huda:****1. habîb-i muhterem-i ḥazret-i
huda:****Kaside 4****Mısra: 25****Kelime Tipi: -**

*Allah‘ın(c.c.) saygıya layık
dostu.(Hz.Muhammed).*

Ya ‘nî habîb-i muhterem-i Ḥazret-i
Huda

Kim zât-ı pâki 'âlemiñ 'ayn-i
'inayeti

habîb-i rabb-i felak:

1. habîb-i rabb-i felak:

Kaside 3

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

*Bütün mahlukatın Rabbinin
dostu.(Hz.Muhammed[s.a.v.]).*

Hıdîv-i erham ü eşfağ muhıkk-ı
cümle-i hak
Habîb-i Rabb-i felak zâtı nûr-ı
meclâdır

hâbîde midir:

1. hâbîde midir:

Gazel 47

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Uykuya dalmış.

İtmez oldu bize ol çeşm-i fiten bâz-ı
nigâh
Yohsa tâb-ı mey-i efsûn ile hâbîde
midir

habîr:

1. habîr:

Gazel 28

Mısra: 6

*Haberdar, haberli, vâkıf,
bilgili.*

Hât-âver olmadıkça vuşlata râzî
degil ol şüh
Habîr ol kim olurmuş fûrkatîñ
şâmı dem-i ferruh

habl-i metîn-i tâ'ate:

1. habl-i metîn-i tâ'ate:

Lugaz 6

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

İbadetin sağlam ipi.

Yapışup habl-i metîn-i tâ'ate
Cümlesi ta'zîm ider her sâ'ate

hâbt-i 'aşvâ-ves:

1. hâbt-i 'aşvâ-ves:

Gazel 46

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Gözünün önündeki göremeyip
basıp geçen.*

Bu nev nazm-ı garîbe ta'n olunmaz
Es'adâ zirâ

Sühan-güyî-i gurbet hâbt-i 'aşvâ-
ves perîşandır

hacâlet:

1. hacâletle:-le

Gazel 177

Mısra: 9

Mahcubiyet, utanma.

Olur gark-ı 'arâk gördükçe
Ruhsârîñ hacâletle
Gül-i terde degil şebnem nümâyân
kaşra-ber-kaşra

2. hacâlet:

Gazel 146

Mısra: 2

Mahcubiyet, utanma.

O şüha seyr-i gülşenden ferâgat
gelmesün gelsün
'Îzâr-ı âline gülden hacâlet
gelmesün gelsün

hacamat it:

1. hacamat it:

Kaside 9

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Hacamat etmek.

Küşüde nañl-i gül ü ergavân degil
yer yer
Hacamat itdi demi kaşra kaşra oldu
nisâr

hâceğî-i bender-i 'irfândır:

1. hâceğî-i bender-i 'irfândır:

Lugaz 5

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Marifet limanının
tüccarıdır).*

Hâceğî-i bender-i 'irfândır
Zîb-bağş-ı dest-i her a'yândır

hâce-i dâñâ:

1. hâce-i dâñâ:

Tarih 41

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

Bilgili hoca, bilgin hoca.

Ma'ârif-gâhdır pîşinde ol gül-ravza
kim anda
Olan tullâb-ı ezhâra nemâ-ver
hâce-i dâñâ

hacer:

1. hâcer:

Tahmis 1

Mısra: 29

*Kâ'be'nin duvarında bulunan
ve cennetten geldiği rivayet olunan
meşhur kara taş.*

Hacer nâmı-yle itdi cilve çeşm-i
ehl-i zahirde
hakikatde sevâd-ı bîniş-i ehl-i
hüdâdır bu

hâcet:

1. hâcetini:-iñ, -i

Lugaz 14

Mısra: 3

*Gerek duyulan, muhtaç
olunan şey, ihtiyaç.*

Ehl-i hâcâtîñ odur hâcetini iden
is'âf
Ne dise olmaz anıñ zerrece
yanında hilâf

hâcet kalmaz:

1. hâcet kalmaz:

Gazel 82

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*İhtiyaç olmamak,
gerekmemek.*

hañ gelüp şanma ki rüyında leñâfet
kalmaz
Minnet-i büseye ol vechde hâcet
kalmaz

haclet:

1. haclet:

Kaside 5

Mısra: 4

*Şaşırma, acaibine gitme,
taaccüb. // Utanma, arlanma.*

Açalım murg-i dil ü canımızın bâl
ü perin
Âşiyân eyleyelim haclet ile savb-ı
derin

2. haclet:

Gazel 151

Mısra: 6

Utanma, mahcup olma.

Görünce duhter-i rez neşve-i mey-i
la'liñ
Kızardı haclet ile girdi câme
şerminden

3. haclet:

Kaside 3

Mısra: 57

Utanma, mahcup olma.

Hezār haclet ile cümle rüz-i
rustāhīz
‘Araḳ-çekīde-i Ruḥ-ı şermī-i
ḫaṭāyadır

4. haclet:

Kaside 11

Mısra: 52

Utanma, mahcup olma.

Āsaf-ı cūd-meniş kim kefi i ‘tā-
kāri
Huşk ider haclet ile ebr-i matar-
peymāy

5. haclet:

Gazel 145

Mısra: 4

Utanma.

‘İzārın ‘ārızın Ruḥsār-ı āliñ var
iken geşt it
Çemende saña haclet gelmesün bir
vech ile gülden

6. haclet:

Kaside 12

Mısra: 18

Utanma.

Görelî revnaḳ-ı gül-reng-i ‘izār-ı
yāri
Mütelevvindir o haclet ile ekser
lāle

haclet-baḥş-ı iskender:

1. haclet-baḥş-ı iskender:

Kaside 6

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

İskender'i utandırmak.

Şehenşāh-ı cihan Sultān Mahmūd
Hān-ı ‘ādil kim
Şükūh-ı şevḳet ü iclālî haclet-baḥş-ı
İskender

haclet-dāde:

1. haclet-dādedir: -dir

Tarih 41

Mısra: 17

Utandırmak.

Gül-i tasviri haclet-dādedir her
verd-i zībāya
Şarir-i bābı her dem nağme-baḥş-ı
bülbül-i şeydā

haclet-i çeşm:

1. haclet-i çeşm:

Gazel 162

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gözün utanması.

Haclet-i çeşmi değil gıpta-i
müjgānı ile
Mîl çeşsün gözine Çîn ü Hotende
āhū

haclet-res-i verd-i bağ-ı behcet:

**1. haclet-res-i verd-i bağ-ı
behcet:**

Terkib-bend 1

Mısra: 44

Kelime Tipi: -

*Güzellik bahçesinin gülün
utanca erişmesi.*

Ey sürhî-i reng-i rüy-i nābı
Haclet-res-i verd-i bağ-ı behcet

had:

1. had:

Kaside 7

Mısra: 17

Yanak.

Fem ḡonça turre sünbül ü had lāle
kad nihāl
Ruḥsār verd-i āl ü beden yāsemīn
ola

2. had:

Nazm 5

Mısra: 4

Sınır, son.

Bu ne gerdn-i münevver ki fūrūḡı
mihre beñzer
Anı da had ile eyler dün ü gün
zevāle der-kār

hadd:

1. haddin: -in

Kaside 7

Mısra: 31

Yanak.

Haddin ki sürh-fāmî-i meyle bihīn
ola
Reng-āverî-i şerm ile gül cebhe-çîn
ola

2. haddiñ: -iñ

Nazm 6

Mısra: 4

*(Ayva tüyleriyle güzellik
bulan) Yanak İl Sevgilinin yanağı.*

ḫaṭn reyhānı zülfün sünbülü
āşüfte-Ḥāl idüp
Mişāl-i ḡonça dil-hūn itdi haddiñ
verd-i handānı

hadd ü gaveti yok:

1. hadd ü gayeti yok:

Kaside 4

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

*Sınırının ve sonunun
olmaması.*

Kārñ cihanda cümle ḫaṭā oldı āh
kim
Yok itdiğiñ günāhlarıñ hadd ü
gayeti

hadde:

1. hadde:

Gazel 15

Mısra: 1

Yanaklar.

Zülfe sünbül hadde gül ḫaṭṭa
benefşe dil-firṭb
Birbirine her biri bir vech ile
olmuş raḳīb

hadd-i hāl-dārından:

1. hadd-i hāl-dārından: -ın, -dan

Gazel 118

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Benli yanak.

Neden aḡyāra va'd-i büse hadd-i
Ḥāl-dārından
Revā mı zāḡlar gül hırmeninden
dāne-çîn olmak

hadd-i zātında:

1. hadd-i zātında:

Lugaz 3

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Aslında, esasen.

Hadd-i zātında o cism-i bî-cān
Lîk ser-tā-be-kadem rûh-ı revān

haddini bildirdi:

1. haddini bildirdi:

Tarih 9

Mısra: 18

Kelime Tipi: **Deyim**

*Sert bir karşılıkla
uslandırmak, yola getirmek,
cezalandırmak.*

ḫüsn-i tedbiri o düstür-ı Aristo-
rāyın
Fi'l-mesel haddini bildirdi 'adūya
ḫakkā

hadd-ü gâyet:**1. hadd-ü gâyet:****Tarih 44**

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Sınır ve son.

Ol nev binâ-yı rif 'at bâ-yümn ü
bâ-sa'âdet
Buldukda hadd-ü gâyet zîb-ü fer ü
kemâli

hadeng:**1. hadengi:-i****Gazel 195**

Mısra: 6

*Kayın ağacından yapılmış ok
II sevgilinin kirpikleri.*

Müjgânı zahm urmada ben mest-i
çeşm-i yâr
Geçdi hadengi cânıma terkeşdeyim
dahî

hādī-i hayr-ı sübül:**1. hādī-i hayr-ı sübül:****Kaside 2**

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

*Doğru yolu gösteren
peygamber (Hz. Muhammed).*

Ya 'nī na 't-i şeh-i kül kâfile-sālâr-ı
rüsül
Hādī-i hayr-ı sübül Hâzret-i
Maḥbûb-i Huda

hādī-i sübül ol:**1. hādī-i sübül ol:****Kaside 5**

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

*Doğru yolu gösteren olmak.
(Hz. Muhammed (s.a.v.)).*

Saḥa muhtâcdır ey şâh-ı cihan
cümle rüsül
Zât-ı pâkiñdir olan 'âleme hādī-i
sübül

hadîka:**1. hadîkasın:-sın****Kaside 9**

Mısra: 41

Bahçe.

Bebek hadîkasın aldı gözüne 'ayn-ı
şafâ
Sarıldı Aḳbabaya yâsemende kıldı
karâr

hādīm-i 'ālī-serāy-ı dil:**1. hādīm-i 'ālī-serāy-ı dil:****Gazel 72**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Gönlün yüce sarayının
hizmetçisi.*

Olmaz Es'ad hādīm-i 'ālī-serāy-ı
dil neşât
Bâb-ı devlet-ḥâne-i hecri ḡulām-ı
ḡam kapar

hafī:**1. hafīdir:-dir****Lugaz 9**

Mısra: 13

Gizli, saklı, sır.

Hafīdır şanma kim anlar 'ayāñdır
İkisi birbiriyle hem-'ināñdır

hafī sırrın:**1. hafī sırrın:****Gazel 28**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gizli sır.

Hatâ eylerse de 'âşık vicâhen
eyleme tevbiḥ
Hafī sırrın beyāna eyler ibrāmı
dem-i ferruḥ

hā'il olmaz:**1. hā'il olmaz:****Gazel 25**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Engel olmak.

Hall ider ger rişte-i ḥâtırda 'aḳd
olsa terah
Hā'il olmaz dahme feth eyler
Nerimāñdır ḳadeḥ

2. hā'il olmaz:**Gazel 69**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Engel olmak.

Hâst-kâr-ı iktibas elbet tecellî-yâb
olur
Hā'il olmaz kühlâr dîdâr kendin
gösterir

hâildir:**1. hâildir:****Gazel 78**

Mısra: 5

*Bir şeyin önünü kapayan,
ileriye görmeye veya ileriye
geçmeye engel olan şey, engel,
mânia.*

Libās-ı müste'âr-ı cism dahî kurba
hâildir
Tecerrüd mäsivâyı terk ile ancak
temām olmaz

hak:**1. ḥākin:-iñ****Tahmis 1**

Mısra: 37

Toprak.

Meşām-ı cana isâr eyle bü-yi
'anberin ḥākin
Gider tefsîdegî-i nâr-ı cürmin ṭab'-
ı pür-pâkiñ

2. hak:**Tarih 15**

Mısra: 1

*"Varlığı ezelden ebede sabit
olan, hiçbir değişikliğe uğramadan
var ve daimi olan, batıl olmayan"
anlamında Allah'ın en güzel
isimlerindendir. Allah, Cenâb-
ı Hak, Hudâ.*

Sa'âdetlü vezîr-i a'zamı Hak
ḳıla âfât-ı 'âlemden müberrâ

3. ḥak:**Kaside 1**

Mısra: 86

*"Varlığı ezelden ebede sabit
olan, hiçbir değişikliğe uğramadan
var ve daimi olan, batıl olmayan"
anlamında Allah'ın en güzel
isimlerindendir || Allah,
Cenabıhak.*

Maḥbûb-i ḥûb-ı Hâzret-i Rabbü'l-
enâm kim
Ḳasr eyledi şefâ'at-i 'uzmâyı Hak
aḥa

4. ḥak:**Kaside 4**

Mısra: 39

*"Gerçek, doğru ve sabit
olmak, gerekli ve layık olmak,
olabilirlik niteliği taşımak, sürekli
var olmak, gerçeğe uygun
bulunmak; bir şeyi sabit ve gerekli
kılmak" anlamlarında mastar ve
bu anlamlara dayalı bir sıfat olup
Allah'a nispet edildiğinde "bizzat
ve sürekli olarak var olan,
gerçekliği mevcut bulunan, varlığı
ve uluhiyyeti fiilen tahakkuk eden"
manasına gelen; Allah.*

Sensin o muktedā-yı gürüh-ı rüsül
ki Hakk
kılmış vücūd-ı pākîni pür-nür-ı
rahmeti

5. hağ:

Kaside 11
Mısra: 101

"Gerçek, doğru ve sabit
olmak, gerekli ve layık olmak,
olabilirlik niteliği taşımak, sürekli
var olmak, gerçeğe uygun
bulunmak; bir şeyi sabit ve gerekli
kılmak" anlamlarında mastar ve
bu anlamlara dayalı bir sıfat olup
Allah'a nispet edildiğinde "bizzat
ve sürekli olarak var olan,
gerçekliği mevcut bulunan, varlığı
ve uluhiyyeti fiilen tahakkuk eden"
manasına gelen; Allah.

Haşre dek zīb-dih-i mesned-i re'fet
ide Hakk
O ħudāvend-i kerem-senc-i 'atā-
pīrāyı

6. hağka:-a

Kaside 1
Mısra: 67

(Ar. Hakk) "Gerçek, doğru ve
sabit olmak, gerekli ve layık
olmak, olabilirlik niteliği taşımak,
sürekli var olmak, gerçeğe uygun
bulunmak; bir şeyi sabit ve gerekli
kılmak" anlamlarında mastar ve
bu anlamlara dayalı bir sıfat olup
Allah'a nispet edildiğinde "bizzat
ve sürekli olarak var olan,
gerçekliği mevcut bulunan, varlığı
ve uluhiyyeti fiilen tahakkuk eden"
manasına gelen; Allah.

Hağka delālet eyle be-şart-ı
mutābaka
kalbiñde zerrece ħalecān olmasun
dilā

7. hağ:

Tarih 21
Mısra: 19

"Varlığı ezelden ebede
değişmeden sabit olan" anlamında
Allah'ın güzel isimlerinden.

Seni bağışlaya hağ pādīşeh-i
devrāna
Olasın dehrde bādī-i fütūh-ı bī-had

8. hağ:

Kaside 1
Mısra: 105

"Gerçek, doğru ve sabit
olmak, gerekli ve layık olmak,
olabilirlik niteliği taşımak, sürekli
var olmak, gerçeğe uygun
bulunmak" anlamındadır.

Ey pādīşāh-ı milket-i levlāk hağ bu
kim
ķayd-ı hatardan eylediñ
ümmetleriñ rehā

9. hağ:

Tarih 9
Mısra: 15

Doğru, gerçek, hakikat.

Hağ bu kim kat'-ı hudūd eylemede
taş dikdi
Nemçelü başını taşdan taşa ursun
zīrā

10. hağ:

Tarih 23
Mısra: 7

"Varlığı ezelden ebede sabit
olan, hiçbir değişikliğe uğramadan
var ve daimi olan, batıl olmayan"
anlamında Allah'ın en güzel
isimlerindendir || Allah,
Cenabıhak.

Pādīşāhım hağ idüp efzūn 'ömr ü
devletiñ
Eyleye dā'im serir-i saltanatda
pāy-dār

11. hağ:

Tarih 25
Mısra: 8

"Varlığı ezelden ebede sabit
olan, hiçbir değişikliğe uğramadan
var ve daimi olan, batıl olmayan"
anlamında Allah'ın en güzel
isimlerindendir || Allah,
Cenabıhak.

Hātif-i gayb du'ā birle didi tārīhin
Mısr-ı Firdavse 'aziz eyleye Yūsuf
Beygi hağ

12. hağ:

Tarih 27
Mısra: 8

"Varlığı ezelden ebede sabit
olan, hiçbir değişikliğe uğramadan
var ve daimi olan, batıl olmayan"
anlamında Allah'ın en güzel
isimlerindendir || Allah,
Cenabıhak.

Sū-yi Bārīye sevābı su gibi olup
revān
İde her bir kaçtrasın hağ āb-ı rüy-i
hūr-i 'in

13. hağ:

Tarih 29
Mısra: 7

"Varlığı ezelden ebede sabit
olan, hiçbir değişikliğe uğramadan
var ve daimi olan, batıl olmayan"
anlamında Allah'ın en güzel

isimlerindendir || Allah,
Cenabıhak.

Hağ anı bir āsaf-ı 'ālīye tevfiķ itdi
kim
Re'yi sā'ib fikri sāķib 'adle rāğib
bī-gümān

14. hağ:-e

Kaside 9

Mısra: 31

(Fars.) Toprak.

O denlū kıldı Eşer hağe feyz-i
nīsān kim
ĥaṭīre-i yem-i bağ oldı perver-i
ezhār

hak budur:

1. hağ budur:

Gazel 54

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Doğrusu, gerçekte, aslında.

Cā-yı neşāt-bağş-ı İmādiyye hağ
budur
Kim yer kıt'asından anıñ i'tilāsı
var

hak olan:

1. hağ olan:

Gazel 77

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Toprak olan.

Uçurmuş kendüyi zāhid per ü bāl-i
riyāsiyle
Sirişti ĥāk olan hāşā ki hem-kadr-i
sürüş olmaz

hak seni bağışlıya:

1. hağ seni bağışlıya:

Tarih 7

Mısra: 9

Kelime Tipi: Dua İfadesi

Allah seni bağışlasın.

Seni bağışlıya hağ pādīşeh-i
devrāna
Tā-be-mahşer olasıñ zīver-i şadr-ı
a'lā

hakani:

1. ĥākānī:

Kaside 8

Mısra: 36

(ö. 595/1199) Künyesi

"Efdalüddin Bedil (İbrāhīm) b.
Alī" şeklinde olan İranlı kaside
şairi Hākānī-i Şīrvānī'nin bütün

tezkiyelerde adı İbrahim olarak geçmektedir.

kılup İbn-i 'Asâkir nüshasının tedris ile tefhim
Okutdı tûg-ı şâhiye fütuhat ile
hâkânî

hâkân-ı bende-perver:

1. hâkân-ı bende-perver:

Tarih 44

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kullarını doyuran hükümdar.

Sultân-ı heft-kişver hâkân-ı bende-
perver
İdüp 'ataya mazhar ol zât-ı bî-
hemâli

hâkân-ı ferîdün-bendenî:

1. hâkân-ı ferîdün-bendenî:

Tarih 39

Mısra: 39

Kelime Tipi: -

Feridun'un kölesi olduğu hükümdar.

O hâkân-ı Ferîdün-bendenî gül-
bâğ-ı lutfından
'Adâlet gülşen-ârâ cûd-ı dil-keş
'âleme sâri

hâkân-ı kerem-güster:

1. hâkân-ı kerem-güster:

Kaside 6

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

Cömertlik saçan hükümdar.

Şeh-i 'âlî-tebârâ pâdişâh-ı
ma 'delet-kârâ
Eyâ sultân-ı heft iklim hâkân-ı
kerem-güster

hâkân-ı zî-şân:

1. hâkân-ı zî-şân:

Tarih 2

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Şanlı, şerefli hükümdar.

Cenâb-ı pâdişâh-ı Baîr ü ber
hâkân-ı zî-şân kim
Hümâyûn eyleye her mâh u sâlin
Hâlik-i yek-tâ

hakâyık-ı esrâr-ı 'âlemi:

1. hakâyık-ı esrâr-ı 'âlemi:

Tahmis 3

Mısra: 14

Kelime Tipi: -
Kainatın sırlarının hakikatleri.

Şerh eyledim mütün-ı kavânî-i
mu 'zamı
Benden sorun hakâyık-ı esrâr-ı
'âlemi

hâke:

1. hâke:-e

Gazel 32

Mısra: 5

Toprak.

İtme her hâke zer-i vaşlûnı ey mâh
nişâr
Dâmen-âlûde-i lutf olmasun ağıyar
meded

2. hâke:-e

Gazel 105

Mısra: 5

Toprak.

Servi revîşin sâye gibi hâke
düşürdi
Reftâr-ı melâhat kad-i şimşâdına
maşûs

3. hâke:-e

Gazel 176

Mısra: 5

Toprak.

Ne hâke basdığın ol serv-i nâziñ
cüst ü cû eyler
'Aceb mi sâyemiz olursa rû-mâlîde
her yerde

hâke düşer:

1. hâke düşer:

Nazm 5

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Toprağa düşmek, yansımak.

Bu ne kâmet-i kıyâmet bu ne
cünbüş ü ne reftâr
Ki düşer çü sâye hâke gören 'âşık-ı
dil-efgâr

hâke rû-mâl ol:

1. hâke rû-mâl ol:

Gazel 174

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim**

Toprağa yüz sürmek. (Alçak gönüllülük gösterip saygısını sunmak.).

Tevâzu 'larla mânend-i zîyâ her
hâke rû-mâl ol

Karâr itmek dilerseñ mihr-âsâ çâr-
tâk üzre

hâke yapıssa:

1. hâke yapıssa:

Gazel 38

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Kalıp ifade**

Toprağa yapışmak, yere düşmek.

Kîmyâ-yı gam-ı 'aşkıyle o sîmîn-
bedeniñ
Cebhe-sâyân-ı rehi hâke yapıssa
zer olur

hâk-i dere:

1. hâk-i dere:

Tarih 8

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Kapının/eşiğin toprağı.

El-amân diyerek âhîrû '1-emân
küffârı
Yüz sürüp hâk-i dere eylediler
sulhi recâ

hâk-i derinden:

1. hâk-i derinden:

Tahmis 5

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kapının eşiğinin toprağı.

Dögünsem nice müddet vechi var
seng-i melâmetle
Niçün ben kendümi hâk-i derinden
böyle dūr itdim

2. hâk-i derinden:

Nazm 17

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kapı,eşik toprağı.

Gubâr-ı küyuñ kühl itdigi-çün
dîde-i cânım
Beni hâk-i derinden sürme ey
çeşmi gazâlânım

hâk-i râh ideriz:

1. hâk-i râh ideriz:

Gazel 84

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yolun toprağı yapmak.

Ümîd-i bûs-tih-i pây-i yâr ile Es 'ad
Güzer-gehinde dil-i zarı hâk-i râh
ideriz

hāk-i rāh-ı der-i gencine-i lutf u cüda:

1. hāk-i rāh-ı der-i gencine-i lutf u cüda:

Kaside 5

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Cömertlik ve lütf hazinesinin kapısının yolunun toprağı.

Demidir rüy-i siyahı idelim fersude
Hāk-i rāh-ı der-i gencine-i lutf u cüda

hāk-i reh:

1. hāk-i reh:

Kaside 5

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yolunun toprağı.

İdelim Hāk-i rehiñ dîdemize kuhl-i cila
Virelim çeşm-i remed-püşumuza nûr u ziya

hak-i rehiñ:

1. hāk-i rehiñ:

Müsemmen 1

Mısra: 65

Kelime Tipi: -

Yolunun toprağı (sevgilinin).

Mā-hasal şimdi eyā hāk-i rehiñ çeşme cila
Ey temāşā-yı Ruḥuñ āyine-i ḳalbe cila

hāk-i siyah:

1. hāk-i siyah:

Kaside 7

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kara toprak.

Dil-germî-i gazāle-i nevrız ile bu dem
hāk-i siyah bûy-dih-i müşk-i Çîn ola

hāk-i siyehde:

1. hāk-i siyehde:

Gazel 83

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kara toprak.

Pür-dāğ-ı dem-ālūd-ı ḡam olmaz dil-i zāhid

Her hāk-i siyehde o gül-i āl açılmaz

hakikat:

1. hākikate:-e

Gazel 57

Mısra: 9

Ar. 1. Doğru olan, asıl.

hākikate nazar it dūr-bîn iseñ zāhid
Mecāz āyinesinde riya görülmüşdür

2. hākikatde:-de

Tahmis 1

Mısra: 30

Doğru olan, gerçek, asıl.

Hacer nāmı-yle itdi cilve çeşm-i ehl-i zahirde
hākikatde sevād-ı bñiş-i ehl-i hüdâdır bu

3. hākikatden:-den

Müsemmen 1

Mısra: 58

Asıl, gerçek, doğru.

Bî-vefâ oldığını bilmez idim tâ bu kadar
Soñra duydum yog-umuş sende hākikatden Eger

4. hākikat:

Gazel 147

Mısra: 5

(Ar.) . Asıl olan durum ve şekil, gerçek, asıl.

Bilmez hākikat üzre mahabbet ne oldığın
Sırr-ı nihân-ı 'aşkı nümâyân sanur gören

5. hākikat:

Gazel 160

Mısra: 9

(Ar.) . Asıl olan durum ve şekil, gerçek, asıl.

hākikat üzre kârın itmeyen sencîde nâkışdır
Kef-i mîzânı ḳılsa rûz-i mahşer dest ü dāmânın

6. hākikat:

Gazel 168

Mısra: 5

(Ar.) Asıl olan durum ve şekil, gerçek, asıl.

Tevâfukdur hākikat muzher u muzmerde bā-ihlās
Olur māni' 'ibārât-ı mecāzı fehmi-mantûka

hakikat ol:

1. hākikat ol:

Gazel 180

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gerçek, doğru olmak.

Kim eyler idi taşaddî mecāzı tahyîle
hākikat olsa teşābîh ü isti'āre ile

hakikat-i hâli:

1. hakikat-i hâli:

Gazel 41

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Vaziyetin gerçeğı.

Olan mecāzı daḡi isti'āreden cārî Anın hakikat-i hâli riya'ya mā'ildir

hâkim:

1. hâkimdir:-dir

Gazel 187

Mısra: 9

Hükmeden, buyruğunu yürüten, hâkimiyet kurmuş olan, egemen.

Sudûr-ı haṭṭı Es'ad müdde'â-yı vaşla hâkimdir
Sübût-ı Ḥâl-i istihkâkdır ahkâmdan kâme

hâkister itdi:

1. hâkister itdi:

Nazm 1

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kül etmek (yakıp yok etmek bağlamında).

hâkister itdi cismi lehîb-i mehîb-i ḡam
Ben 'aşk dirler āh bir âteşdeyim daḡi

hâkister-âver olsa da:

1. hâkister-âver olsa da:

Gazel 69

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kül getiren olmak.

Zîr-i gerd-i haṭdan ol ruḡsâr kendin gösterir
Olsa da hâkister-âver nâr kendin gösterir

hâki-yle yek-sân eylevüp:

1. hâki-yle yek-sân eyleyüp:

Tahmis 5

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim**

Yerle bir etmek, ortadan kaldırmak, yok etmek.

Tenim hâki-yle yek-sân eyleyüp
terk-i şu'ûr itdim
Gubâr-asâ o dem kim reh-
güzârında mürûr itdim

hakk:

1. hakk:

Gazel 36

Mısra: 2

1. Doğru, gerçek. 2. Allah, Cenâbıhakk, Tanrı, Hudâ.

Dâğ-ı derûn şöhret-i şâne medâr olur
Faşş-ı nigîn hakk ile gör nâmdâr olur

2. hâkkâ:-a

Tarih 9

Mısra: 18

Doğru, gerçek.

hüsn-i tedbiri o düstûr-ı Aristo-râyiñ
Fi'l-mesel haddini bildirdi 'adûya hâkkâ

3. hâkkâ:-a

Kaside 1

Mısra: 89

"Gerçek, doğru ve sabit olmak, gerekli ve layık olmak, olabilirlik niteliği taşımak, sürekli var olmak, gerçeğe uygun bulunmak; bir şeyi sabit ve gerekli kılmak" anlamlarında mastar ve bu anlamlara dayalı bir sıfat olup Allah'a nispet edildiğinde "bizzat ve sürekli olarak var olan, gerçekliği mevcut bulunan, varlığı ve uluhiyyeti fiilen tahakkuk eden" manasına gelen; Allah.

Vasl itdi Hâkkâ fasl-ı hîtâb-ı risâleti
Ümmetlerini kılmağ için mazhar-ı 'atâ

4. hâkkâ:-a

Lugaz 10

Mısra: 30

"Gerçek, doğru ve sabit olmak, gerekli ve layık olmak, olabilirlik niteliği taşımak, sürekli var olmak, gerçeğe uygun bulunmak; bir şeyi sabit ve gerekli kılmak" anlamlarında mastar ve bu anlamlara dayalı bir sıfat olup

Allah'a nispet edildiğinde "bizzat ve sürekli olarak var olan, gerçekliği mevcut bulunan, varlığı ve uluhiyyeti fiilen tahakkuk eden" manasına gelen; Allah.

Kimi kûteh kiminiñ kaddı dırâz
Kimi câmi'de ider hâkkâ niyâz

5. hâkkâ:-a

Lugaz 19

Mısra: 31

"Gerçek, doğru ve sabit olmak, gerekli ve layık olmak, olabilirlik niteliği taşımak, sürekli var olmak, gerçeğe uygun bulunmak; bir şeyi sabit ve gerekli kılmak" anlamlarında mastar ve bu anlamlara dayalı bir sıfat olup Allah'a nispet edildiğinde "bizzat ve sürekli olarak var olan, gerçekliği mevcut bulunan, varlığı ve uluhiyyeti fiilen tahakkuk eden" manasına gelen; Allah.

Bildim ol ism-i melgûzı hâkkâ
Es'adâ bir toy avladım gûyâ

6. hâkkâ:-a

Tahmis 2

Mısra: 5

"Gerçek, doğru ve sabit olmak, gerekli ve layık olmak, olabilirlik niteliği taşımak, sürekli var olmak, gerçeğe uygun bulunmak; bir şeyi sabit ve gerekli kılmak" anlamlarında mastar ve bu anlamlara dayalı bir sıfat olup Allah'a nispet edildiğinde "bizzat ve sürekli olarak var olan, gerçekliği mevcut bulunan, varlığı ve uluhiyyeti fiilen tahakkuk eden" manasına gelen; Allah.

hulûş-ı kalb ile yalvar hemân
hâkkâ şehirlerde
Ne kesb itdiñ dilâ bâzâr-ı dehr-i fitne-pîrâdan

7. hâkkâ:-a

Tahmis 2

Mısra: 9

"Gerçek, doğru ve sabit olmak, gerekli ve layık olmak, olabilirlik niteliği taşımak, sürekli var olmak, gerçeğe uygun bulunmak; bir şeyi sabit ve gerekli kılmak" anlamlarında mastar ve bu anlamlara dayalı bir sıfat olup Allah'a nispet edildiğinde "bizzat ve sürekli olarak var olan, gerçekliği mevcut bulunan, varlığı ve uluhiyyeti fiilen tahakkuk eden" manasına gelen; Allah.

Umuruñ hâkkâ tefviz eyle gâfil olma Mevlâdan

Gelür elbet zuhur eyler ne yazdı-y-se çalem serde

8. hâkkâ:-a

Tarih 19

Mısra: 7

"Gerçek, doğru ve sabit olmak, gerekli ve layık olmak, olabilirlik niteliği taşımak, sürekli var olmak, gerçeğe uygun bulunmak; bir şeyi sabit ve gerekli kılmak" anlamlarında mastar ve bu anlamlara dayalı bir sıfat olup Allah'a nispet edildiğinde "bizzat ve sürekli olarak var olan, gerçekliği mevcut bulunan, varlığı ve uluhiyyeti fiilen tahakkuk eden" manasına gelen; Allah.

Yalvarup hâkkâ didi târîhin
Eyle rûhına Hüseyin rahmet

hakkâ:

1. hâkkâ:

Tarih 10

Mısra: 7

Doğrusu, gerçekte, hakikatte.

Öyle zîb-ende vü pâkîze binâ kim hâkkâ
Eylemiş hüsn-i dil-âvîz tecessüm gûyâ

2. hâkkâ:

Tarih 44

Mısra: 27

Doğrusu, gerçekte, hakikatte.

Târîh oldı hâkkâ bu mısra'-ı dil-ârâ
Tarh-ı bihîni vâlâ devlet-serây-ı 'âlî

3. hâkkâ:

Kaside 2

Mısra: 64

Doğrusu, asıl, gerçek.

Nurdan sünbül-i rengin-i siyeh-tâbişdir
Kâkül-i ham-be-ham-ı müşk-feşânıñ hâkkâ

4. hâkkâ:

Kaside 6

Mısra: 41

Doğrusu, asıl, gerçek.

Bi-hamdi'llâh âb-ı tûğ-ı kahr u heybetiñ hâkkâ
Cihanı çirk-i şûr-ı fitneden pâk itdi ser-tâ-ser

5. hâkkâ:

Tarih 13

Mısra: 2

Doğrusu, asıl, gerçek.

Kerāmet-pîşe şeyh-i Mevlevi bu
cā-yı zîbâyı
Medār-ı himmet-i pîrân ile kıldı
binā ḥakkā

6. ḥakkā:**Tarih 24**

Mısra: 10

Doğrusu, asıl, gerçek.

Hemān-dem şadr-ı esbak ol
'aliyyü 'z-zāt-ı zî-şanı
Şeref-baḥş-ı şadāret kıldı ḥakkā
vāz'-ı evlādır

7. ḥakkā:**Tarih 33**

Mısra: 7

Doğrusu, asıl, gerçek.

Şimdi evreng-i vezāret buldı ḥakkā
sahibin
Müstedām idüp muvaffak kıla
Mevlā yümn ile

8. ḥakkā:**Tarih 41**

Mısra: 2

Doğrusu, asıl, gerçek.

Te'āla 'llāh zihī zîbende kaşr-ı dil-
keş ü ra'nā
Ki resminden tecessüm eylemiş
ḥüsn ü bahā ḥakkā

9. ḥakkā:**Tarih 7**

Mısra: 6

1. Allah, Cenâbıhak, Tanrı,
Hudâ 2. Doğru, gerçek.

Meymenet bende-i fermāni kerem
'ünvānı
Ma'delet şanı 'atā hil'at-i pāki
ḥakkā

ḥakkā ki:**1. ḥakkā ki:****Tarih 44**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gerçekten de, doğrusu.

Cevdetde mübtedādır fitnatda
müntehādır
ḥakkā ki mustafādır ol zāt-ı pāk ü
'ālī

ḥāk-rüyā:**1. ḥāk-rüyā:****Gazel 97**

Mısra: 7

Toprak yüzü.

Ḥāk-rüyān gāh manzūr-ı kerem-
kārān olur
Mevc-i yem dāmān-ı sāhil-zārı
şaklar şaklamaz

ḥāk-zîb ü refte-tüvān ider:**1. ḥāk-zîb ü refte-tüvān ider:****Gazel 63**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Gitmeye gücü olan ve**toprağın süsü yapmak.*

İder çü saye beni ḥāk-zîb ü refte-
tüvān
O naḥl-i 'işve ne dem nāz ile ḥurām
eyler

ḥāl:**1. ḥāl:****Gazel 52**

Mısra: 5

Ben, siyah nokta.

Ḥāl sanmañ zîr-i sünbül-zār-ı ḥaṭṭ-ı
yārda
Nāfesin āhū-yı Çîn-i ḥüsn dil-cü
gösterir

2. ḥālîni:-i, -n, -i**Gazel 17**

Mısra: 9

1. Bir şeyin içinde bulunduğu
şartların ve niteliklerin bütünü,
durum. 2. Davranış, tutum, tavır.
3. Geçmiş ile gelecek arasındaki
içinde bulunulan, yaşanmakta olan
zaman.

Takrîr idemez ḥālîni yāre dil-i
mebhût
Taḥrîr iderbilsen saña Es'ad ne
sa'âdet

3. ḥālîni:-i, -ne**Gazel 42**

Mısra: 10

1. Bir şeyin içinde bulunduğu
şartların ve niteliklerin bütünü,
durum. 2. Davranış, tutum, tavır.
3. Geçmiş ile gelecek arasındaki
içinde bulunulan, yaşanmakta olan
zaman.

Şikāyeti ko bak āyîne-i kaderde
seniñ
Ne ise ḥālîni şâyeste vü revā
görünür

4. ḥālîni:-i, -n, -i**Kaside 1**

Mısra: 37

1. Bir şeyin içinde bulunduğu
şartların ve niteliklerin bütünü,
durum. 2. Davranış, tutum, tavır.
3. Geçmiş ile gelecek arasındaki
içinde bulunulan, yaşanmakta olan
zaman.

Temyiz eyle Ḥālîni na't-i kabîḥden
kıl iktifā tevabî'-i Ḥakkā budur
revā

5. ḥālî:-i**Lugaz 15**

Mısra: 12

1. Bir şeyin içinde bulunduğu
şartların ve niteliklerin bütünü,
durum. 2. Davranış, tutum, tavır.
3. Geçmiş ile gelecek arasındaki
içinde bulunulan, yaşanmakta olan
zaman.

Her biriniñ pāyi birdir anda hem
halhālî var
Ser-nigündür birbirine nā-muvāfık
Ḥālî var

6. ḥālîni:-in**Kaside 4**

Mısra: 23

Durum, vaziyet.

Ḥālîñ harāb ey dil-i şeydā sana
meger
Ol şāh-ı enbiyāñın ola lutf u şefkati

7. ḥālî:-ler**Gazel 50**

Mısra: 6

Ben, siyah ben.

Bü'l-aceb bir âteş-i hod-süzdür
ruḥsārî kim
Ḥālîñ âsar-ı tâb-ı ḥüsn-i süziş-
ḥüsidir

8. ḥālî:-e**Kaside 1**

Mısra: 15

Ar. Durum.

Vāy ḥālî ecvef ola diliñ renc-i ḥüb
ile
'Āsî gibi fi'ālîñ olup nākîş u hebā

9. ḥālî:-i**Gazel 43**

Mısra: 7

(Sevgilinin) beni.

O ḥālî 'anbere teşbih ḥām sevdadır
O zülfe müşk dimek kuvvet-i
ḥaṭādandır

10. ḥāl:**Nazm 34**

Mısra: 2
(Ar.) Bir şeyin içinde
bulunduğu şartların ve niteliklerin
bütünü, durum.

Pây-i yâre gerçi ki ümmîd-i rû-mâl
üzreyiz
Cevr ile amma ki ğam-keşlikde bir
Hâl üzreyiz

11. hâli:-i

Tarih 44

Mısra: 20

(Ar.) Bir şeyin içinde
bulunduğu şartların ve niteliklerin
bütünü, durum.

Her camı öyle enver kim mihr-ile
beraber
Âyine-i Sikender olmuş şikeste
Hâli

hal kıldı:

1. hal kıldı:

Gazel 141

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Halletmek, çözüme

kavuşturmak.

Âyât-ı sun 'ı levh-ı vücūd üzre şebt
idüp
Esrâr-ı küntü kenzen'i hep kıldı hal
kâlem

hâl ü hat:

1. hâl ü hat:

Gazel 11

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ben ve ayva tüyü.

Aldı naqd-i hâtırım hem bir pula
itmez şümâr
Eylemişken hâl ü hat bi '1-cümle
maşrûfım hisâb

hâl ü şanıdır:

1. hâl ü şanıdır:-dır

Gazel 117

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Hal, tavir ve şöhrat.

Es'ad zebân-dırâz olanın Hâl ü
şanıdır
Elbet olur sühanda perîşân edâsı
çok

halâl it:

1. halâl it:

Gazel 101

Mısra: 2
Kelime Tipi: **Deyim**
Üzerinde hiçbir hak iddia
etmeksizin bağışlamak.

Şarâba bilmezem la 'l-i nemek-rîzi
ne hâl itmiş
Şunı işrâb ider kim hürmetin gūyâ
halâl itmiş

halâs:

1. halâsa:-a

Tarih 39

Mısra: 8

Kurtulma, kurtuluş.

Olunca zıll-ı vâlâ-şân-ı lutfi 'âleme
memdûd
Halâsa dil-firîb oldu bu âsâyişle
etvârı

halâvet:

1. halâvet:

Nazm 9

Mısra: 3

Hoşluk, tatlılık, zevk.

Bir halâvet virdi kim zehr-âbe-i
cevriñ dile
Fikr-i kand-i vuşlatıñ o deñlü
lezzet virmedî

halâyık:

1. halâyıkda:

Kaside 1

Mısra: 59

Yaratılmış canlılar, özellikle
insanlar, mahlukat, halikâ'nın
çoğulu.

Evvel tasavvur eyle halâyıkda
keşreti
Taşdîk olunur anıñ ile vahdet-i
Hudâ

2. halâyık:

Tarih 37

Mısra: 8

Esir, köle, kul.

Îlâha müstedâm it tâ-be-mahşer
taht-ı devletde
K'ola mazhar halâyık sâyesinde
zıll-ı memdûde

hâl-diger-gün olmuş:

1. hâl-diger-gün olmuş:

Müsemmen 1

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Değişmiş bir durumda olmak.

Bend-i zülfünde kalup Hâl-diger-
gün olmuş
Dil-i dîvâne bu sevda ile mecnûn
olmuş

hâle:

1. hâle:

Gazel 161

Mısra: 10

Ay ağılı, ay etrafında bazen
peyda olan daire.

Felek de görse mihr-i rüyânı bir
kerre hasretle
Der-âğûş-i mâha Hâle haşr
itmezdi âğûşın

2. hâle:

Gazel 198

Mısra: 4

Ay ağılı, ay etrafında bazen
peyda olan daire.

Tâb-ı meh-i cemâle gördi
Taḥammül olmaz
Âḫir çü Hâle ḥattın cânâ kenâr
çizdi

3. hâleye:-ye

Kaside 7

Mısra: 37

Aydın, bazan da güneşin
etrafında görülen parlak halka
şeklindeki ışıık.

Çengâl-düz-ı ta'ne olur Hâleye o
kim
Âğûş-zîb-i vuşlatı bir meh-cebîn
ola

4. hâleler:-ler

Gazel 192

Mısra: 4

Ay ve güneşin etrafında bazen
görünen parlak dâire.

Ey nev-remide ḥatt-ı siyeh rû-
nümâ olup
Âğûşa çek o mäh-ı Ruḥi Hâleler
gibi

hâle koyan:

1. hâle koyan:

Lugaz 10

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Bir durum, vaziyet içerisinde
bırakmak.

Ki vücūdına sebep hayvandır
Anı bu Hâle koyan insandır

halecân:

1. **halecân:****Kaside 1**

Mısra: 68

Çarpıntı, titreme, yürek çarpıntısı.

Hakka delâlet eyle be-şart-ı
mutâbaka
kalbiñde zerrece halecân olmasun
dilâ

hâle-i âgûşa almışken:1. **hâle-i âgûşa almışken:****Gazel 30**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Haleyi (ayın ve güneşin
etrafındaki parlak halka) kucağına
almak.*

Miṣâl-i Es'ad anı Hâle-i âgûşa
almışken

Beni âyâ niçün dūr eylediñ ol
mâhdan ey çarh

hâle-i hattı:1. **hâle-i hattı:****Gazel 201**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ayva tüylerin halesi.

Pür-tâb olunca mihr-i 'izârı kamer
gibi
Âgûşa çekdi Hâle-i hattı kemer
gibi

halel virmez:1. **halel virmez:****Gazel 28**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Halel getirmek, zarar vermek.

hulûş-ı bâl ider eyyâm-ı âlâmı
dem-i ferruh
Halel virmez keder olunca encâmı
dem-i ferruh

halel-nâ-yâbdır:1. **halel-nâ-yâbdır:****Gazel 155**

Mısra: 8

Ender rastlanan kusur.

Degil fart-ı sūhan vūs'at-kün-i
tengî-i fem zîrâ
Halel-nâ-yâbdır lafz-ı basît ifrât-ı
ma'nâdan

halel-yâb ol:1. **halel-yâb ol:****Gazel 158**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kusur, eksiklik bulan olmak.

Halel-yâb olmamış hatla nizâm-ı
kişver-i hüsni
Diyâr-ı Rûmi ceyş-i fîtneden âsüde
gördüm ben

hâlet:1. **hâletimden:-im-den****Kaside 9**

Mısra: 99

Nitelik, durum, hal.

Bu hâletimden idüp kesb-i feyz-i
vücüd
O ân 'âlem-i kevn-i sūhan olur
devvâr

2. **hâletdir:-dir****Gazel 5**

Mısra: 2

Hâl, durum.

Eylemek bigâne şevk u zevki
râhatdır baña
Âşinâ-yı mihnet olmak başka
hâletdir baña

3. **hâletdir:-dir****Gazel 44**

Mısra: 4

Durum, hâl, keyfiyet.

Rızâ virse nigâh-ı rüyına ger ol
perî-peyker
Reh-i nezzâre güyâ sedd olur
bilmem ne hâletdir

4. **hâlet:****Tarih 2**

Mısra: 12

Durum, hâl, keyfiyet.

Halîlullâh ile bî-şübhe hem-nâm
oldığındandır
Bu hâlet âyet-i "berd ü selâm"ı
eyledi imâ

5. **hâletle:-le****Nazm 17**

Mısra: 4

(Ar.) Hal, nitelik, durum.

O şeh nâz eyledikçe ben niyâz-ı
büselik kıldım
Tarab-bağşâ-yı 'uşşak oldı bu
Hâletle efgânım

6. **hâlet:****Kaside 8**

Mısra: 43

(Ar.) Hal, nitelik, keyfiyet.

Bu hâlet şanmañız âsâr-ı feyz-i
nevbahârîdir
Ki tervîh ide mevcudata böyle fazl
u 'irfânı

7. **hâlet:****Tarih 41**

Mısra: 41

(Ar.) Hal, nitelik, keyfiyet.

Ne Hâlet var anıñ resm-i bihîñ-
tarh-ı pâkinde
K' olur evvel nighde nazra-sâzı
'âşık-ı şeydâ

8. **hâlet:****Tarih 41**

Mısra: 45

(Ar.) Hal, nitelik, keyfiyet.

Bu hâlet bu nezâhet bu letâfet bu
şerâfetle
Nice ber-ceste-tarh olmaz bu kasr-ı
dil-küşâ zîrâ

9. **hâlet:****Tarih 45**

Mısra: 14

(Ar.) Hal, nitelik, keyfiyet.

Bu sâliñ habbezâ sâl-i neşât
olmağla târihi
Kühen şâdilere bir taze Hâlet geldi
hoş geldi

hâlet-i cevri ü cefâ:1. **hâlet-i cevri ü cefâ:****Gazel 97**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Eziyet ve sitem durumu.

Tavr-ı 'âşıkdan 'ayândır hâlet-i
cevr ü cefâ
Reng-i rû geh luṭf u geh âzârı
şaklar şaklamaz

hâlet-i germiyyet-i didârda:1. **hâlet-i germiyyet-i didârda:****Gazel 173**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yüzün hararetili durumu.

Süz ü tâbişden dil-i mînâ-keşân-ı
bezm-i 'aşk
Maḥv olurlar Hâlet-i germiyyet-i
didârda

hâlet-i mi'râc:

1. **hâlet-i mi'râc:****Kaside 1**

Mısra: 119

Kelime Tipi: -

İslâm inancına göre Hz. Muhammed'in, Cenâbıhakk'ın dâveti üzerine yedi kat semâyı aşıp Allah'ın huzûruna yükselerek O'nunla görüşmesi mucizesi.

Ta'bîr olur mı Hâlet-i mi'râc bâ-husûs
Teşrif kıldı zâtın takrîb ile Huda

hâlet-şinâs-ı istikâmet olan:1. **hâlet-şinâs-ı istikâmet olan:****Gazel 155**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Doğru yolun niteliklerini bilen olmak.

Olur pür-çide-dâmen hâr-ı zâr-ı
hemm-i dünyâdan
Olan Hâlet-şinâs-ı istikâmet serv-i
bâlâdan

halhâl:1. **halhâl:-ı****Lugaz 15**

Mısra: 11

Ayak bileziği.

Her biriniñ pâyı birdir anda hem
halhâlî var
Ser-nigündür birbirine nâ-muvâfık
Hâlî var

hâlî:1. **hâlî:****Gazel 191**

Mısra: 9

Durum, vaziyet.

Es'ad o şuhâ Hâlî raşad-cü-yi 'arz
iken
Sehâre-ğamze bağladı geldi
zebânımı

2. **hâlî:****Gazel 187**

Mısra: 4

(Ar.) Boş II. Tenha, ıssız.

Şeh-i hüsn oldığın izhâr ider hatt-ı
hümâyûnı
Şi'âr-ı Hâlidir Hâlî degildir
nâmdan nâme

hâl-i 'anber:1. **hâl-i 'anber:****Gazel 38**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Anber kokulu ben.

Büy-bağış olsa derûnumda o hâl-i
'anber
Dil-i pür-dâğ-ı müşebbek aña bir
micmer olur

hâl-i 'anberin ü müşk-sâ:1. **hâl-i 'anberin ü müşk-sâ:****Gazel 1**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Misk ve anbere benzeyen ben.

2. **hâl-i 'anberin ü müşk-sâ:****Gazel 1**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Misk ve anbere benzeyen ben.

Anda müfreddir o hâl-i 'anberin ü
müşk-sâ
Oldı mażmûnı anıñ baht-ı siyâh-ı
mübtelâ

hâlî degil:1. **hâlî degil:****Gazel 205**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Boş degil.

Degil genc-i dil ü dîdem hayâl-i
Hâlden Hâlî
Bakılsa habbetü's-sevdâ gibi bir
mâlden mâlî

2. **hâlî degil:****Nazm 12**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Boş degil.

Degil bâzâr-ı gam dâd u dihişden
bir nefes Hâlî
Hemân kâlâ-yı hecr al durma gayri
kârı n'eylersin

hâl-i dile:1. **hâl-i dile:-e****Gazel 108**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gönlün hâlî, durumu.

Bâlâ-yı arz-ı Hâle mahallî
dinilmedin
Müsvedde oldı Hâl-i dile der-kenâr
hat

hâl-i dil-i nizârı:1. **hâl-i dil-i nizârı:-ı****Gazel 8**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bitkin düşmüş gönlün durumu.

Peyveste olmada felege âh u
vahimiz
Hâl-i dil-i nizârı duman söylerim
saña

hâl-i evâhir:1. **hâl-i evâhir:****Gazel 141**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sonradan gelenlerin durumu.

Hâl-i evâhir olmuş iken mü-be-mü
nüvişt
Bilmezdi dağî dest-i hayâl-i evel
kalem

hâl-i 'izârın:1. **hâl-i 'izârın:****Gazel 115**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

(Sevgilin) yanağındaki ben.

Hâl-i 'izârın itse ne dem aşikâr zülf
Bir dâne ile biñ dili eyler şikâr zülf

hâlî kaldı:1. **hâlî kaldı:****Kaside 1**

Mısra: 129

Kelime Tipi: -

Uzak kalmak.

Pîr oldı Hâlî kaldı müşevveş âmân
âmân
Rağm eyle kıl şefâ'at eyâ menba'-ı
'atâ

hâlî kılma:1. **hâlî kılma:****Gazel 15**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Uzak tutmak, boş kılmak.

Kılma hâlî çeşm-i fikriñ künc-i
gamda Es'adâ
Vuşlat olmazsa hayâl-i yâr olur
bârî naşîb

hâl-i perîşân degil midir:

1. **hāl-i perîşân degil midir:****Gazel 54**

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Kötü bir durumda bulunmak.

Bîdî'n o sūda hāl-i perîşân degil
midir
Cūlarla nice şu götürür mâcerâsı
var

hāl-i rencūr-ı ğamı:1. **hāl-i rencūr-ı ğamı:****Gazel 25**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gam dertlisinin durumu.

Hāl-i rencūr-ı ğamı der-hāl ider
şevk-i ferah
Hükûm olursa kîmyâdır diyü
şâyândır çadeh

hāl-i ruhu:1. **hāl-i ruhu:****Rûbai 9**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yanaktaki ben.

Ey Hāl-i ruhu sitâre-i baht-ı siyeh
Sevdâ-yı hafti sevâd-ı âyîne-i meh

hāl-i ruh-ı pür-tâb:1. **hāl-i ruh-ı pür-tâb:****Gazel 81**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin yüzündeki parlak**ben.*

'Anberîn hāl-i ruh-ı pür-tâb yakdı
gönlümüz
Micmer-i şabra yine âteş bıraktı
gönlümüz

2. **hāl-i ruh-ı pür-tâb:****Gazel 81**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin yüzündeki parlak**ben.*

Oldı pür-nükhet dimâg u cân pür-
süz Es'adâ
'Anberîn hāl-i ruh-ı pür-tâb yakdı
gönlümüz

hāl-i rüy-i yâr:1. **hāl-i rüy-i yâr:****Gazel 97**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yüzündeki ben.

Târ-ı gîsû hāl-i rüy-i yârî şaklar

şaklamaz

Nîm berg-i naht 'anber bârî şaklar

şaklamaz

hāl-i siyeh:1. **hāl-i siyeh:****Kaside 10**

Mısra: 64

Kelime Tipi: -

Siyah ben.

Nev resm-i haftî bādî-i sevdâ-yı

kalemdir

Hāl-i siyehîñ Dâğ-ı süveydâ-yı

kalemdir

hāl-i siyeh-i ruhsârîñ:1. **hāl-i siyeh-i ruhsârîñ:****Gazel 123**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yanaktaki siyah ben.

Olcağ rüy-nümâ haft-ı gubârî

yârîñ

Pirelendi yeri Hāl-i siyeh-i

Ruhsârîñ

hālî tutanlar:1. **hālî tutanlar:****Gazel 160**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

???

kalur elbette sıfır '1-yed ne deñli

kâmrân olsa

Nukûd-ı 'aşkdan Hālî tutanlar dest

ü dâmânın

hāl-i yâre:1. **hāl-i yâre:****Gazel 92**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sevgilinin beni.

Esîr-i zülfî olup hāl-i yâre bakma

mısız

'Abîri müşk-i Hıfâyâ degişmiyor

musuñuz

hāl-i zârîñ:1. **hāl-i zârîñ:****Gazel 116**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

(Aşığın) Ağlayıp inleyen hali.

Bağlanma zülfe sîne-i billûr-ı yâra

bak

Gör Hāl-i zârîñ âyine-i tâb-dâra

bak

halîfe-i devrân:1. **halîfe-i devrân:****Tarih 35**

Mısra: 39

Kelime Tipi: -

Zamanın halifesi.

Eyâ şehenşeh-i zî-şân halîfe-i

devrân

Vücûdun oldı sebep râhat-ı cihân-

bâna

hâlik-i yek-tâ her mâh u sâlin**hümâyûn eyleve:**1. **hâlik-i yek-tâ her mâh u sâlin****hümâyûn eyleve:****Tarih 2**

Mısra: 18

Kelime Tipi: **Dua İfadesi***Tek olan yaratıcı her ay ve
yılı mübarek eylesin.*

Cenâb-ı pâdişâh-ı Baht ü ber

hâkân-ı zî-şân kim

Hümâyûn eyleve her mâh u sâlin

Hâlik-i yek-tâ

halîlullah:1. **halîlullah:****Tarih 2**

Mısra: 11

*Allah'ın dostu(Hazret-i
İbrahim Peygamber).*

Halîlullâh ile bî-şübhe hem-nâm

oldıgındandır

Bu halet âyet-i "berd ü selâm"ı

eyledi imâ

2. **halîlullâh:****Gazel 120**

Mısra: 16

*Allah'ın dostu II Hazret-i
İbrahim peygamber.*

şadr-ı 'âlî sıhr-i şâhenşâh-ı 'âlem

kim anı

Nik-zâd itdi Halîlullâh ile hem-

nâmlık

halk:1. **halk:****Lugaz 3**

Mısra: 14
Ahali || İnsanlar.

Ekseriyyā bürünür cāmesine
Bilmezem halk kâpılır nesine

2. **halka:-a**
Gazel 160
Mısra: 5
Ahali, halk, insanlık, âlem.

Harîs-i iktisâb-ı şân olan bed-kîşler
Halka
İder taqbîl için âmâde ekser dest ü
dāmânın

3. **halka:-a**
Kaside 1
Mısra: 124
Ahali, halk, insanlık, âlem.

Ey bādî-i vücūd-ı cihan mefhar-ı
rüsûl
Dergâh-ı re' fetîndir olan Halka
mültecâ

4. **halka:-a**
Gazel 31
Mısra: 9
Ahali / insanlar.

De'b oldı şimdi halka hele Es'adâ
hased
Dānâ-dilân-ı 'aşra dağı yokdur
i'timād

5. **halka:-a**
Tarih 1
Mısra: 16
(Ar.) Bir milleti meydana
getiren insan topluluğu.

Oldı bu maṭla'-ı garrā vü dü-tārîh
ol dem
Halka tebşîr-kün-i maḳdem-i
şadrü'l-vüzerâ

6. **halkîñ:-iñ**
Gazel 202
Mısra: 6
(Ar.) Halk, ahâli, insanlar.

Ta'ne-i ḥaḳ-ne-şināsâna olursuñ
medhal
Halkîñ açılmaya-gör ekserine bâb
gibi

7. **halkîñ:-iñ**
Lugaz 1
Mısra: 10
(Ar.) Halk, ahâli, insanlar.

Sille-ḥâr olup yine leyl-ü neḥâr
Çekdiği halkîñ elinden bî-şümâr

8. **halk:**
Kaside 4
Mısra: 36
Ahali, halk, yaratılmış
olanlar; herkes.

Oldur o ḥayr-ı hādî-i şeh-râh-ı
iktidâ
Kim cümle halk o yolda bulurlar
selâmeti

halk olduğına:

1. **halk olduğına:-dı, -gı, -na**
Kaside 1
Mısra: 102
Kelime Tipi: -
Yaratılmak, var olmak,
meydana gelmek.

Oldur o maḥz-ı nur-ı İlâhî ki tâ-
ezel
Halk olduğına aṭın için arz ile
semâ

halka:

1. **halka:**
Lugaz 13
Mısra: 9
Çember biçiminde olan.

Dāimâ Halka gibi dâ'ir olur
Kâ'id olmaz hemîşe sâ'ir olur

halka halka:

1. **halka halka:**
Gazel 173
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Kıvrım kıvrım.

Halka Halka şanma kâkûldür 'izâr-
ı yârda
Dûd-ı ahım 'aksidir âyîne-i
Ruḥsârda

halka-i bezm-i ğama:

1. **halka-i bezm-i ğama:**
Gazel 25
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Gam meclisinin halkası.

Halka-i bezm-i ğama şem '-i
fûrûzândır kadeḥ
Hâşılı zulmet-zîdâ-yı şâm-ı
hicrândır kadeḥ

halka-i çeşm-i canı:

1. **halka-i çeşm-i canı:**
Terkib-bend 1
Mısra: 71

Kelime Tipi: -
Can gözünün dairesi.

kıl Halka-i çeşm-i canı dâ'im
Engüş-i ḥayâl-i 'aşka ḥâtem

halka-i çeşmim:

1. **halka-i çeşmim:-im**
Gazel 118
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Gözün halkası.

İderdim zîb-i engüş-i tahayyûl
Halka-i çeşmim
Medâr-ı cezb olaydı şîşeden fass-ı
niğîn olmak

halka-i dîde-i dil:

1. **halka-i dîde-i dil:**
Gazel 61
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Gönül gözünün dairesi.

Halka-i dîde-i dil olmada her dem
yâriñ
Es'ad engüş-i ḥayâline Mişâl-i
zih-gîr

halka-i dîd-i diliñ:

1. **halka-i dîd-i diliñ:**
Gazel 76
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Gönül dumanının halkası.

Halka-i dîd-i diliñ olsa da ger
bâlâ-res
Ol hümâ-yı felek-i nâza yine dām
olmaz

halka-i ehl-i hiredden:

1. **halka-i ehl-i hiredden:**
Müsemmen 1
Mısra: 13
Kelime Tipi: -
Akıl sahiplerinin halkası.

Halka-i ehl-i hiredden yine birün
olmuş
Vahşeti şevki-le sır-dâde-i ḥāmün
olmuş

halka-i mengûs-i tâ'ati:

1. **halka-i mengûs-i tâ'ati:**
Kaside 4
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
İbadet küpesinin halkası.

Zîb-âver it yeter yeter ey cân-ı bî-
nevâ
Güş-i derûna Halka-i mengüş-i
tâ'ati

halka-i zikre girüp:

1. halka-i zikre girüp:

Gazel 142

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Zikir esnasında daire şeklinde
oluşturulan yuvarlak sıraya
katılmak.*

Çün şeyh-i riyâ-pîşe girüp Halka-i
zikre
Ol âfet-i devrân ile döndükçe
döneydim

halka-i zülf-i müşk-bârî:

1. halka-i zülf-i müşk-bârî:

Terkib-bend 1

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

*Misk kokulu saçların
halkaları.*

Ey Halka-i zülf-i müşk-bârî
Reh-bend-i necât-i dil-fikârî

halk-ı cihân:

1. halk-ı cihân:

Lugaz 8

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Bütün insanlar ve canlılar,
herkes.*

Anıñ bu halk-ı cihân cümle
mübtelâsıdır
Fezâ-yı sînesi güyâ gümüş ovasıdır

hall:

1. halli:-i

Lugaz 19

Mısra: 4

*Bağlı bir şeyi, bir düğümü
açma; bir işin zor ve karanlık
 taraflarını çözme, çözümleme.*

Anı şanma lugaz mu'ammâdır
Halli bî-şübhe şevk-peymâdır

2. halli:-i

Lugaz 19

Mısra: 4

*Bağlı bir şeyi, bir düğümü
açma; bir işin zor ve karanlık
 taraflarını çözme, çözümleme.*

Anı şanma lugaz mu'ammâdır
Halli bî-şübhe şevk-peymâdır

hall eyle:

1. hall-eyler:

Lugaz 1

Mısra: 21

*Çözüm yolu bularak sonuca
eriştirmek, halletmek.*

Bunu kim hall-eyler ise ketm ider
Olsa da sana birâder ya peder

hall iden:

1. hall iden:

Lugaz 6

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Çözmek, üstesinden gelmek
(bilmece, lugaz çözmek
bağlamında).*

Bunu hall iden kişiye bî-merâ
Beş vakitte eylerem hayır du'â

hall ider:

1. hall ider:

Gazel 25

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Bir işin zor ve karanlık
 taraflarını çözme, çözümleme.*

Hall ider ger rişte-i hâtırda 'ağd
olsa terah
Hâ'il olmaz dahme feth eyler
Nerimândır kadeh

hall it:

1. hall it:

Lugaz 5

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

*Halletmek, bir sorunu
çözmek.*

Bunu hall it nükte-i ser-bestedir
Atlas-ı çarh içre bir nev-restedir

hall itmek:

1. hall itmek:

Lugaz 10

Mısra: 37

Kelime Tipi: -

Çözmek, çözüm yolu bulmak.

Bunu hall itmek için ehl-i hüner
Biri birine neler söylerler

hallâk-ı cihân:

1. hallâk-ı cihân:

Tarih 29

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Kainatın yaratıcısı Allah.

Şehriyâr-ı 'âlemin hem âsaf-ı cüd-
âveriñ
Cümle kârın hayra tevfiğ ide
Hallâk-ı cihân

hall-id:

1. hall-ider:-er

Gazel 184

Mısra: 2

*Çözüm yolu bulup sonuca
bağlamak, çözmek.*

Gamzesi gerçi mu'ammâdır cefâ
ma'nâsına
Hall-ider kılk-i müjem amma vefâ
ma'nâsına

halt ider:

1. halt ider:

Lugaz 17

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Saçmalamak, karıştırmak.

Halt ider nâmını kim itse su'âl
Durup efsün okur aña der-Hâl

halvet:

1. halvet:

Müsemmen 1

Mısra: 49

*Çevre ile her türlü ilişkiyi
kesip yalnız kalma, tenhâya
çekilme.*

Bir sözüm var saña amma señi
halvet bulamam
Cevş-i bigâne ile sohbe nevbet
bulamam

halvet-nişin-i mihnet:

1. halvet-nişin-i mihnet:

Gazel 3

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Sıkıntı, keder halvetine (Çevre
ile her türlü ilişkiyi kesip yalnız
kalma, tenhâya çekilme.) oturan
kişi.*

Olmaz şafâ-yı hâtıra dil-beste
Es'adâ
halvet-nişin-i mihnet olan mâtem-
âşinâ

hâm:

1. **hām:****Gazel 43**

Mısra: 7

Boş, faydasız, gereksiz.

O hālî 'anbere teşbîh hām sevdadır
O zülfe müşk demek kuvvet-i
hātādandır

hām almaz:1. **hām almaz:****Gazel 75**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Olgunlaşmamış.

Gerekdir puhte olmak Es'adā
bāküre-i nazma
Harīdārān ne deñlü bāde bisyār
olsa hām almaz

ham kılup:1. **ham kılup:****Gazel 24**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

İki бүklüm yapmak.

ham kılup kıddim serim top itdi
fıkr-i ebruvān
Cism-i zārım kıldı çevgān-ı
kazādan dañi kec

hām olmaz:1. **hām olmaz:****Nazm 10**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Olgunlaşmamış hâlde olmak.

Bu nemā-gāhda yek reşha-çeş-i
feyz olanın
Bāde-i nañl-i şafā-perverişi hām
olmaz

ham-be-ham u pîç-â-pîç olur:1. **ham-be-ham u pîç-â-pîç olur:****Tahmis 4**

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

*Kıvrım kıvrım ve бүклüm**бүклüm olmak.*

Tāb-ı hüsnüñle olur ham-be-ham u
pîç-â-pîç
Tār-ı cān āteş-i sūzāna düşen mūy
gibi

hamdü li'llāh:1. **hamdü li'llāh:****Murabba 2**

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Ayet**

*Allah'a hamdolsun; Övülmek
yalnız Allah'a yaraşır.(Fatiha
suresinin ilk ayetinin başlangıcı.).*

Hamdü li'llāh pādīşāhım kalbi
şādān eylediñ
Gonça-i mañsūdımı lutfuñla
handān eylediñ

2. **hamdü li'llāh:****Nazm 36**

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Ayet**

*Allah'a hamdolsun; Övülmek
yalnız Allah'a yaraşır.(Fatiha
suresinin ilk ayetinin başlangıcı.).*

Hamdü li'llāh pādīşāhım kalbi
şādān eylediñ
Gonça-i mañsūdımı lutfunla
handān eylediñ

hamdüli'llāh:1. **hamdüli'llāh:****Tarih 29**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Allah'a hamdolsun,
elhamdüli'llāh.*

Hamdü li'llāh 'ahd-i pür- 'adl-ü
'atasında hemin
Ser-be-hāk-i bendegī oldı gürüh-ı
düşmenān

2. **hamdüli'llāh:****Tarih 1**

Mısra: 9

*Hamd Allah'a mahsustur.
Allah'a hamd olsun. Allah'a şükür.*

Hamdüli'llāh yine fermān-ver-i
iclāl oldı
Mihr-i ikbālî kılup zīver-i engüşt-i
'atā

hāme:1. **hāme:****Gazel 144**

Mısra: 12

Kalem.

kıl o şūhuñ zīver-i silk-i senā
dendānını
hāme Es'ad nazm-ı pākin dürr-i
meknün eylesün

2. **hāme:****Gazel 187**

Mısra: 6

Kalem.

Şarīr-i keşmekeşe şanma icrā-yı
midād eyler
Olur nālān ü giryān darb-ı dest-i
hāmdan hāme

3. **hāme:****Kaside 2**

Mısra: 20

Kalem.

Feyz-i ilhām-ı ma'ānide ger
İşrākiyyūn
Ez-derūn saña mürīd olsalar ey
hāme seza

4. **hāme:****Kaside 9**

Mısra: 70

Kalem.

Zemīn varak çemen erkām u sıfı
olup jale
Midād Bañr-i siyeh hāme olsa hep
eşcār

5. **hāme:****Kaside 11**

Mısra: 43

Kalem.

Dīde-i nazma n'ola kılsa keşide
hāme
Sürme-i gerd-i reh-i āsaf-ı 'ālî-cāyı

6. **hāmesinde:-sî, -n, -de****Gazel 150**

Mısra: 10

Kalem.

Es'ad Nazīm-i genc-i dür-i nazma
pey-rev ol
Kim hāmesinde nice nikāt-ı nihān
nihān

7. **hāmem:-m****Rübai 1**

Mısra: 2

Kalem.

Yā Rab bana tevfiķi nigeñ-bān
eyle
hāmem güher-i ma'ārifē kān eyle

hāme-i dür-pāş-ı künüz-i ma'nā:1. **hāme-i dür-pāş-ı künüz-i****ma'nā:****Kaside 2**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Mana hazinesinin incilerini
saçan kalem.*

Gele ey hāme-i dür-pāş-ı künüz-i
ma'nā

Gele ey hāme-i miftāh-ı kılīd-i
imlā

hāme-i es'ad:

1. hāme-i es'ad:

Gazel 80

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Esad'ın kalemi.

Şināh itdikçe deryā-yı sūhanda
hāme-i Es'ad
Kesel gelmez çü emvāc-ı pey-ā-
pey çin çin olmaz

hāme-i kudretin:

1. hāme-i kudretin:

Gazel 189

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Kudret kalemi (Allah'ın
iradesi).*

Yazdı sübhāne yine levha-i nūra
haṭṭı
hāme-i Kudretin āsārına mā-
şā'allāh

**hāme-i meşşāta-ger-i şahid-i
lafz:**

**1. hāme-i meşşāta-ger-i şahid-i
lafz:**

Kaside 2

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Söz güzelini gelin süsler gibi
süsleyen kalemi.*

Gele ey hāme-i meşşāta-ger-i
şahid-i lafz
Gele ey şāne-zen-i zülfi-i dü-tā-yı
inşā

hāme-i miftāh-ı kılīd-i imlā:

1. hāme-i miftāh-ı kılīd-i imlā:

Kaside 2

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*İmla kilidinin anahtarı olan
kalemi.*

Gele ey hāme-i dūr-pāş-ı künüz-i
ma'nā
Gele ey hāme-i miftāh-ı kılīd-i
imlā

hāme-i mızrāb-ı rebāb-ı dāniş:

1. hāme-i mızrāb-ı rebāb-ı dāniş:

Kaside 2

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Bilginlerin sazının tezenesi
olan kalemi.*

Gele ey hāme-i mızrāb-ı rebāb-ı
dāniş
Gele ey mışkal-i āyine-i nuṭṭ-ı
üdebā

hāme-i mu'ciz-nüvişt-i inşā:

1. hāme-i mu'ciz-nüvişt-i inşā:

Kaside 3

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Yazılmış mucizevi yazıların
kalemi.*

Dehen ki hokka-i mālīde-i midād-ı
hüner
Zeban hāme-i mu'ciz-nüvişt-i
inşādır

hāme-i müjgānla:

1. hāme-i müjgānla:

Gazel 51

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kırpık kalemi.

Dü saṭr-ı ebruvānı hāme-i
müjgānla yaz Es'ad
O şeh-beyt-i melāhat matla'-ı
dīvānım olmuşdur

hāme-i müşkiñ-raḳam:

1. hāme-i müşkiñ-raḳam:

Beit 13

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Siyah yazan kalemi.

şakla çeşminde hayāl-i ḳalem-i
müjgānıñ
Dursun ol hāme-i müşkiñ-raḳam
çekmecede

hāme-i sihr-āverimdedir:

1. hāme-i sihr-āverimdedir:

Gazel 37

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Sihir getiren kalemi.

Ḳābil mi hüsn ü ānını takrīr Es'adā
Naḳş u nigārī hāme-i sihr-
āverimdedir

ham-geşte-kadd ol:

1. ham-geşte-kadd ol:

Gazel 164

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Boynunu bükme.

Cebīn-i āteşinin cāy idüp ey lāle-
hadd ebrū
Anıñçün oldı germ-i sūz ile ham-
geşte-kadd ebrū

ham-geşte-kadd olmaz:

1. ham-geşte-kadd olmaz:

Gazel 79

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Boynunu bükme.

Resen-bāz-ı hevā ham-geşte-kadd
olmaz hilāl-āsā
Esīr-i tār-ı kākūl ḳayd-ı çin-i
ebruvān çekmez

**ham-geşte-kün-i ḳāmet-i bālā-vı
kalem:**

**1. ham-geşte-kün-i ḳāmet-i bālā-
vı kalem:**

Kaside 10

Mısra: 68

Kelime Tipi: -

*Kalemin uzun boyunu iki
büklüm yapmak.*

Bu meşḳ-i fitenle o dü ebrū-yı
siyeh-tāb
ham-geşte-kün-i ḳāmet-i bālā-vı
ḳalemdir

hami eyle:

1. hami eyle:

Gazel 184

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Himāye etmek, korumak,
sahip çıkmak.*

Oldı ta'likāt-ı hüsn-i ḳaṭ ḳitāb-ı
rüyına
Mū-şikāfān lik hami eyler ḳaṭā
ma'nāsına

hāmid:

1. hāmid:

Kaside 2

Mısra: 49

Hamd edici, hamd eden. II

*Hz. Muhammed (s.a.v)
lakaplarındandır.*

Mustafā Hāmid ü Mahmūd ü
Muḥammed Ahmed
Müctebā Tāḫir ü Mekkīyy ü
Kureyşī Tāḫā

hamīde:

1. **hamîde:****Gazel 8**

Mısra: 5

Eğilmiş, iki büklüm olmuş.

Yandım hamîde kıdd ile bak şem
‘-i hüsnüñe
Pervâne-gâr köhne keman
söylerim saña

hamîde-kâmet olup:1. **hamîde-kâmet olup:****Gazel 119**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

İki büklüm bir boyda olmak.

hamîde-kâmet olup fikr-i
ebruvânîfla
hayâle döndi dil ey mâh-ı nev hilâl
olarak

hâmil:1. **hâmil:****Kaside 9**

Mısra: 21

Gebe II Kendinde

*bulunduran, sâhip olan, yüklenmiş
olan şey hâline getirmek.*

Henüz hâmil idi naḥl-i merd-i
nâmiyeden
Görülmemişti daḥi tıfl-ı goncadan
âsâr

hâmil olur:1. **hâmil olur:****Lugaz 7**

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Gebe kalmak.

Hâzret-i İdrîsden Hâşıl olur
Aş-yermez mâderi hâmil olur

hâmiş:1. **hâmişine:-i, -ne****Gazel 108**

Mısra: 3

*1. Bir mektubun altına
eklenen not. 2. Bir kitabın
kenarlarına yazılan açıklama veya
ekleme notu, çıkma, hâşiyeye.*

Bak hâmişine nüsha-i tenvîr-i
hüsnîñ
Tahrîr olundu Mebhâş-i sevdâ-yı
kâr-ı ḥaṭ

ham-kâmet olmasun:1. **ham-kâmet olmasun:****Gazel 53**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Eğri boylu olmak.

Tâ ‘at-gerân-ı ḡam nice ham-kâmet
olmasun
Kim secde-senc-i kıble-geh-i
ebruvân olur

haml-âmûz-ı hicrân:1. **haml-âmûz-ı hicrân:****Gazel 102**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ayrılığın karnındaki çocuk.

Ne deñlü olsa haml-âmûz-ı hicrân
üştür-i ṭâkat
O şühûñ yine bâr-ı miḥnet-âverdi
çekilmezmiş

hamle:1. **hamlede:-de****Lugaz 10**

Mısra: 20

Hamle, hareket, hücum.

Gerçi kim zâtı görünmez ammâ
Anı bir hamlede eyler ifnâ

hâmlık:1. **hâmlık:****Gazel 120**

Mısra: 2

*(Meyve için) yenecek kadar
olgunlaşmamış II (kişi) yeterince
olgunlaşmamış.*

Bâde-i naḥl-i tüvân bulsa n’ola
zer-fâmlık
Koymadı tâb-ı hevâ-yı rûze anda
hâmlık

hâmûs:1. **hâmûşın:-ın****Gazel 161**

Mısra: 8

Susmuş, sessiz.

Bilür ‘ayniyle dilde her nigâhı râz-
ı pinhânım
Görüp şanman sülḥan-nâ-fehm
çeşm-i fitne hâmuşın

2. **hâmûş:****Gazel 2**

Mısra: 8

Sessiz bir şekilde, suskun.

Gülzâr-ı ma ‘rifetde zebânım idüp
hezâr
Feryâd-ı büm-ı nefsimi hâmuş kııl
baña

hamûş ol:1. **hamûş ol:****Gazel 77**

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Susmak, sessiz olmak; kapalı
halde kalmak, açmamak.*

Hezârı bağ-ı ‘aşkıñ yansa da
pervâne-veş Es‘ad
Remâd-ı cismi âh u nâleden bir
dem hamûş olmaz

2. **hamûş ol:****Gazel 56**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Susmak, sessiz kalmak.

Ol mest-i bî-nevâ ki ola dâima
hamûş
Aña şarâb-ı bezm-i maḥabbet
ḥarâm olur

hamûş u bülbül:1. **hamûş u bülbül:****Rûbai 4**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Susun ve bülbül.

Pervâne ise hamûş u bülbül güyâ
Âteşle hevâ mı bâdî-i irşâdîñ

hâmûşî:1. **hamûşî:****Gazel 76**

Mısra: 1

Sessizlik, suskunluk.

Tâlib-i vaşla hamûşî feraḥ-encâm
olmaz
Rûze-i nâfîleniñ âḥiri bayram
olmaz

hamvâze-ger olsaḥ:1. **hamvâze-ger olsaḥ:****Gazel 87**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Eslemek.

N’ola bu za‘f ile hamvâze-ger
olsaḥ çü hilâl
Dem-be-dem çille-keş-i ‘aşk-ı
kemân-ebrüyuz

hamyāze-rîz-i zâr:**1. hamyāze-rîz-i zâr:****Gazel 199**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

İnleme esneyişi.

hayâl-i ebruvânî ile hergiz dest-i
hayretde
Kemân-âsâ gönül hamyāze-rîz-i
zâr kılsun mı

hamyāzesiz ol:**1. hamyāzesiz ol:****Gazel 93**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Mahmurluk saçmak, uyku
sersemliği saçmak.*

Fikr-i bûs-ı la'line mâni' keman
ebrûsıdır
Var mı bir mey kim humârı
olmaya hamyāzesiz

**hân ahmed-i vâlâ-hasebiñ
sulbinden:****1. hân ahmed-i vâlâ-hasebiñ
sulbinden:****Tarih 28**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Ahmet Han'ın yüce şerefli
sülalesi.*

Geldi Hân Ahmed-i vâlâ-hasebiñ
sulbinden
Harem-i ma'delete nâz ile Zeyneb
Sultân

hân mahmūd:**1. hân mahmūd:****Tarih 37**

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Sultan I. Mahmud.

Olup dâ'im mü'eyyed saltanatda
yümn ile Bârî
Hümâyün eyleye 'îd-i sâ'îdi Hân
Mahmûda

hançer:**1. hançerini: -i, -n, -i****Gazel 123**

Mısra: 4

Hançer, kılıç.

Harf-i râ reşk ile ma'v oldu
hecâdan güyâ

Kemerinde göricek hançerini
dildârın

2. hançer:**Gazel 183**

Mısra: 8

*(Ar.) Kamadan küçük, ucu
eğri ve sivri, iki yanı keskin bıçak.*

Dâğ-ı derûn 'âşıkı tecrîde dâldir
Yârîñ takıldı râ gibi hançer
miyânına

3. hançer:**Kaside 12**

Mısra: 16

*(Ar.) Kamadan küçük, ucu
eğri ve sivri, iki yanı keskin bıçak.*

Neş'e-i sâgar-ı mînây-nümâ ile bu
dem
Şeh-levendâne çerkerse n'ola
hançer lâle

hançer-be-dest ol:**1. hançer-be-dest ol:****Gazel 107**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Elinde hançer taşımak.

Cebhe-pür-çîn-i gazab hançer-be-
dest ol kîne-cû
Kasd-ı cân-ı bî-nevâ itmekden
ihşândır garaz

2. hançer-be-dest ol:**Muamma 3**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Elinde hançer taşımak.

Nâz ile hançer-be-dest ol ger
harâm olsun baña
Eyleyem pâ-mâl cism-i mürdem ey
hünî saña

hançer-be-kef:**1. hançer-be-kef:****Gazel 49**

Mısra: 7

Hançer elinde.

Hançer-be-kef görünce o şûhı
âmân diyüp
Sarılmak ol miyâne nezâket değil
midir

hançer-i bürrân:**1. hançer-i bürrân:****Nazm 23**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Keskin kılıç, hançer.

şad-pâre kılarısañ yine dermân da
seniñdir
Bu dil de seniñ hançer-i bürrân da
seniñdir

hançer-i hünî:**1. hançer-i hünî:****Nazm 33**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kanlı hançer.

Pür-dâğ-dilim hançer-i hünî
niğehiñden
Şeb-zinde-i sevdâyım o zülf-i
siyehiñden

hançer-i imlâ-yı kalem:**1. hançer-i imlâ-yı kalem:****Kaside 10**

Mısra: 54

Kelime Tipi: -

Kalemin ima hançeri.

Devrinde değil Dâğ-be-dil kimse
meger kim
Dîl-düz-i varağ hançer-i imlâ-yı
kalemidir

hançer-i râ-i kemer-veş:**1. hançer-i râ-i kemer-veş:****Gazel 24**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Kemer gibi eğri hançer(Arap
alfabesinde (□) harfî şekil
yönüyle hançere benzetilir.).*

hançer-i râ-i kemer-veş keç miyân-
ı yârda
Lîk tîğ-i gamze-i hünîn o râdan
dañi keç

hançer-i zer-kâr:**1. hançer-i zer-kâr:****Gazel 204**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Altın işlemeli hançer.

Bana ol sîm-berden yâd-gâr eksik
değil ammâ
Bu tâze Dâğ-ı sürh ol hançer-i zer-
kârdan geldi

handân eylediñ:**1. handân eylediñ:****Murabba 2**

Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Sevindirmek, mutlu kılmak, güldürmek.

Hamdū li' llāh pādīşāhım albi
şādān eylediñ
Gonça-i masūdımı lufuñla
handān eylediñ

2. handān eylediñ:

Nazm 36
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Sevindirmek, mutlu kılmak, güldürmek.

Hamdū li' llāh pādīşāhım albi
şādān eylediñ
Gonça-i masūdımı lufunla
handān eylediñ

handān evlemez:

1. handān eylemez:

Gazel 66
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Sevindirmek, mutlu kılmak, güldürmek.

Bu vaz' -ı bārid-i ar eylemez bizi
handān
Olur mı şiddet-i ser-māda inbisāt-ı
bahār

handān kılsun:

1. handān kılsun:

Tarih 28
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Güldürmek, sevindirmek. II goncayı açılmış gül haline getirmek bağlamında.

Tā-be-aşr' ömrini efzūn idüp
Allah anıñ
Bāğ-ı devlette gül-i zātını kılsun
handān

handan ol:

1. handan ol:

Kaside 6
Mısra: 19
Kelime Tipi: -
Gülmek, gülümsemek; açılmak, yaptıklarını açmak.

Çemen pür-sebz ü hurrem gül-sitān
handan olup dāim
Nice olmaz bu köhne bāğ-ı 'ālem
taze feyż-āver

handān-sāz-ı verd-i vaar:

1. handān-sāz-ı verd-i vaar:

Kaside 9
Mısra: 110
Kelime Tipi: -
Ağırbaşlılık gülünün gülmesi(açılması).

Ola kıyamete dek gül-riyāz-ı
re'fetde
Nesim-i devleti handān-sāz-ı verd-
i vaar

hande-i dendān:

1. hande-i dendān:

Gazel 97
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Dişleri gösterircesine gülmek.

Jāleyi izhar ider gāhī küşāyış
goncada
Hande-i dendān dehān-ı yāri şağlar
şaklamaz

hande-rīz:

1. hande-rīz:

Gazel 127
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Gülp duran.

Eyler isbāt-ı vücūd-ı 'adem ey hūr-
meniş
Hande-rīz olsa ne dem nāz ile ol
gonça femiñ

hande-rīz ider:

1. hande-rīz ider:

Gazel 40
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Gülcükler saçmak.

Bir gün olur ki girye-künān āh-ı
aşretim
Güller gibi o gonca-femi hande-rīz
ider

hande-rīz olsa:

1. hande-rīz olsa:

Gazel 38
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Gülcük saçmak.

Hande-rīz olsa ne dem gonca
femin hoş-ter olur
İmtizāc-ı leb-i la'liñle o gül-şekker
olur

hāne-i dil-keş-binā:

1. hāne-i dil-keş-binā:

Tarih 13
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Gönül çeken bina evi.

Zihī nev hāne-i dil-keş-binā tarh-ı
mu'allā kim
Bağılsa ser-be-ser manzūridır
dünyā ve mā-fihā

hāne-i şabr u şekībiñ:

1. hāne-i şabr u şekībiñ:

Gazel 67
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Tahammül ve şabr evi.

hāne-i şabr u şekībiñ bu kadar
tārācı
Dilde sevdā-yı at-ı fitne-
nümünüñdandır

hāne-i şabrım:

1. hāne-i şabrım:-ım

Gazel 118
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Sabır evi II Gönül.

Hurūş-ı eşk-i aşret hāne-i şabrım
harāb itdi
Esāsı āb olan bünyān kābil mi
metin olmağ

hāne-zād-ı deyden-i i'tāf-ı mu'tādı:

1. hāne-zād-ı deyden-i i'tāf-ı mu'tādı:

Tarih 5
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Geleneklerine bağlı bir aileden dünyaya gelmek.

Mekārim hāne-zād-ı deyden-i i'tāf-ı
mu'tādı
Merāhim mütezād-ı nam-ı ab'ı
'izz ü cūd-āsā

hāne-zād-ı nesl-i vālā-yı necibidir:

1. hāne-zād-ı nesl-i vālā-yı necibidir:

Tarih 41
Mısra: 53
Kelime Tipi: -
Temiz ve yüce bir nesilden dünyaya gelmek.

Şerāfet hāne-zād-ı nesl-i vālā-yı
necibidir

Siyâdetden vücūd-ı pākidir
maḫsūd olan ma'nā

hār:

1. **harlar:-lar**
Gazel 15
Mısra: 5
Ateş, hararet.

Harlar dāmenin almış her gül-i
nev-resteniñ
Rüz ü şeb bî-hüde eyler āh u efgān
'andelīb

2. **harına:-ın, -a**
Kaside 5
Mısra: 8
Diken.

Ārzū eyleyelim savb-ı reh-i cānānı
Yollarıñ harına çārüb idelim
müjgānı

3. **hardan:-dan**
Kaside 7
Mısra: 70
Çalı, diken.

Devrinde Dāğ-dār-ı keder kimse
yok meger
Mürg-i bahar hardan āzār-bīn ola

4. **hār:**
Kaside 9
Mısra: 84
Çalı, dilen.

Bu demde kimse degil nîş-hār-ı
derd ü elem
Meger ki eyleye āzürde şāh-ı
gülünü hār

hār u has:

1. **hār u has:**
Kaside 7
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Diken, çerçöp.

Demdir şafā-yi bāl ile neşv ü nema
bulup
Her hār u has şüküfe-dih-i engübīn
ola

2. **hār u hās:**
Gazel 98
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Çalı çırpı, diken ve bitki artığı
II Sevgili dışındaki herkes.

Satr-ı müjem de baña raķīb oldu bî-
mesās

Sedd itdi rāh-ı bāşıra-i cānı hār u
hās

harāb:

1. **harāb:**
Kaside 4
Mısra: 23
Perişan.

Hāliñ harāb ey dil-i şeydā sana
meger
Ol şāh-ı enbiyānıñ ola lutf u şefkati

harāb itdi:

1. **harāb itdi:**
Gazel 118
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Yıkma, mahvetmek.

Hurūş-ı eşk-i hasret hāne-i şabrım
harāb itdi
Esāsı āb olan bünyān kābil mi
metīn olmak

harāb-ābād:

1. **harāb-ābād:**
Gazel 68
Mısra: 4
Harabe, yıkık dökük yer.

Tab'ı virānımda cāy itse n'ola
sultān-ı 'aşk
Çün cihān içre harāb-ābād gence
kān olur

harāb-ābād evler:

1. **harāb-ābād evler:**
Gazel 164
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Harabe, yıkık dökük yer
yapmak.

Gehī pür-çin olup eyler harāb-ābād
dünyāyı
Gehī izhār ider 'uşşāk-ı zāra fart-ı
vüdd ebrū

harābe:

1. **harābedir:**
Rübai 11
Mısra: 3
Yıkılmış, harap olmuş,
viraneye dönmüş.

Bünyān-ı dilim harābedir evvelden
Gel bir daği sen yakma anı
sultānım

harāb-ı nālîş-i ğam:

1. **harāb-ı nālîş-i ğam:**

Gazel 84
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Gam feryadının yıkıntısı.

Bu nev-kıbāb kühen-sāk çarḫ ı āḫir
biz
Harāb-ı nālîş-i ğam lerze-rîz-i āh
ideriz

harām:

1. **harāmdır:-dır**
Gazel 71
Mısra: 7
Din kurallarına aykırı olan,
dinî bakımdan yasak olan, helal
karşısı; yasak.

Sākī harāmdır ele çekdirme ayagın
Rindāna duht-ı rez dem-i Cemden
nişānlıdır

harām ol:

1. **harām ol:**
Gazel 56
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Haram, yasak olmak.

Ol mest-i bî-nevā ki ola dāima
hamūş
Aña şarāb-ı bezm-i maḫabbet
harām olur

harām olsun:

1. **harām olsun:**
Muamma 3
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Yasak olsun, nasip olmasın
anlamlarında olumsuz bir temenni.

Nāz ile ḫançer-be-dest ol ger
harām olsun baña
Eyleyem pā-māl cism-i mürdem ey
ḫūnī saña

harāret:

1. **harāret:**
Gazel 146
Mısra: 6
Hararet, sıcak, sıcaklık.

Yeter ol mest-i nāzın āteş-i ḫüsn-i
cihān-sūzı
Aña isterse şahbādan harāret
gelmesün gelsün

hareket:

1. **hareketlerden:-ler, -den****Kaside 1**

Mısra: 20

*Kimildama, davranış.*Sa'y it saḥīḥ ü salim ol irvā-yı
hâldenCezm it sükûnı bed hareketlerden
it ibâ**harem-i ma'delete:**1. **harem-i ma'delete:****Tarih 28**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Adaletli harem.*Geldi Hân Ahmed-i vâlâ-hasebîn
sulbinden
Harem-i ma'delete nâz ile Zeyneb
Sultân**harem-i visale:**1. **harem-i visale:****Terkib-bend 1**

Mısra: 78

Kelime Tipi: -

*Kavuşma haremi.*tıfl-ı dil-i Es'ad-ı nizârı
Eyle harem-i visale mahrem**harf:**1. **harfiniñ:-i, -niñ****Lugaz 10**

Mısra: 33

*Dildeki sesleri gösteren ve
alfabeyi meydana getiren
işaretlerden her biri.*Harfiniñ evvelini itseñ terk
kalbî kılca kalur anıñ bî-şek2. **harfi:-i****Lugaz 16**

Mısra: 8

*Alfabeyi meydana getiren
işaretlerden her biri. II Söz,
lâkırdı.*Harf-i sanîsi anıñ zâhîrdır
Fehm kıl kim didim ol harfî saña3. **harfi:-i****Tarih 5**

Mısra: 8

*Alfabeyi meydana getiren
işaretlerden her biri, harf.*Kelâmı mazharü'l-esrâr-ı lübbü'l-
lubb-i hikmetdir
Ki her harfî ider şad cevher-i
ma'nâ-yı istîfâ4. **harfini:-i-n-i****Lugaz 19**

Mısra: 11

*Dildeki bir sesi gösteren ve
alfabeyi oluşturan işaretlerden her
biri, kod.*Baķı üç harfini o nâmiñ eger
kalb idersen günâhdır dirler5. **harfini:-i-n-i****Lugaz 19**

Mısra: 11

*Dildeki bir sesi gösteren ve
alfabeyi oluşturan işaretlerden her
biri, kod.*Baķı üç harfini o nâmiñ eger
kalb idersen günâhdır dirler6. **harf:****Gazel 104**

Mısra: 6

*1. Dildeki sesleri gösteren ve
alfabeyi meydana getiren
işaretlerden her biri. 2. Söz, lâf.*İstemez dūr olmağa şîrîn
zebânından kelâm
Lüknetinden şanma eyler harf ile
leb keşmekeş**harf-i menkût-ile:**1. **harf-i menkût-ile:****Tarih 39**

Mısra: 49

Kelime Tipi: -

*Noktalı harf (tarih**düşürülürken değeri hesaplanan
noktalı harfler bağlamında).*Didim târihin Es'ad harf-i menkût-
ile ol demde
Çirâgânı mübarek ide Sultân
Ahmede Bârî**harf-ı neşât:**1. **harf-ı neşât:****Tahmis 3**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Sevinç sözü.*Harf-ı neşât zîr-i leb-i
sâgarımdadır
Şîr-i jiyân-ı gâbe-sitân-ı besâletim**harf-i niyaz:**1. **harf-i niyaz:****Gazel 166**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Yalvarma, yakarma sözü.*Karîn-i gûş-ı kabûl eylemez yine
Es'ad
O şuhâ harf-i niyazı güherden
itsem de**harf-i rā:**1. **harf-i rā:****Gazel 123**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Arapça'da "re" harfi.*Harf-i rā reşk ile maḥv oldu
hecâdan gūyâ
Kemerinde göricek ḥançerini
dildârîñ**harf-i sanîsi:**1. **harf-i sanîsi:-si****Lugaz 16**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*İkinci harf.*Harf-i sanîsi anıñ zâhîrdır
Fehm kıl kim didim ol harfî saña**harf-i temenna:**1. **harf-i temenna:****Gazel 183**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Dilek, istek sözü.*Gûş itse vaşf-ı la'lini dil-teng olur
o şūḥ
Sıgmaz netîce harf-i temenna
dehânına**hâr-ı ezhâr:**1. **hâr-ı ezhâr:****Tarih 39**

Mısra: 44

Kelime Tipi: -

*Çiçeklerin dikenî.*Nihâl-i şevketi gül-rîz-i 'adl
oldukça dünyâyâ
Sinân-ı sîne-i düşmen ola her hâr-ı
ezhârı**hâr-ı havret olur:**1. **hâr-ı hayret olur:****Gazel 129**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Şaşkınlık dikenî olmak.

Ol taze verd-i şah-ı tırâz-ı letâfete
Müjgânı hâr-ı hayret olur göz
dikenleriñ

hâr-ı zâr-ı hemm-i dünyâdan:

1. hâr-ı zâr-ı hemm-i dünyâdan:

Gazel 155

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Dünyanın kederinden ağlayan
diken.*

Olur pür-çide-dâmen hâr-ı zâr-ı
hemm-i dünyâdan
Olan Hâlet-şinâs-ı istikâmet serv-i
bâlâdan

hârice:

1. hârice:-e

Kaside 9

Mısra: 6

Dış, dışarı.

Şarâb-ı nâmiye nûş itdirüp tabîb-i
rebi'
Çiçekle hârice ref' itdi 'illetin
eşcâr

harîd evle:

1. harîd eyle:

Kaside 4

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Müşteri yapmak.

Ey dil hevâya virme yeter nakd-i
ragbeti
Eyle harîd kâle-i zîbâ-yı himmeti

harîd it:

1. harîd it:

Tahmis 1

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Satın almak.

Bula çün kesb ile bazar-ı takvaya
vuşul ol kim
Dilâ sen de harîd it tâcir-i sük-i
duhul ol kim

harîdârân:

1. harîdârân:

Gazel 75

Mısra: 12

*Müşteri || İyilik talebinde
bulunan.*

Gerekdir puhte olmak Es'adâ
bâkûre-i nazma

Harîdârân ne deñlü bâde bisyâr
olsa hâmm almaz

2. harîdârânına:

Gazel 93

Mısra: 7

Müşteriler.

Bulsa ol şeh-bender-i behcet
harîdârânına
Kâle-i cevriyi eylerdi fûrûh
endazesiz

harîdâr-ı 'aşka:

1. harîdâr-ı 'aşka:

Nazm 18

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Aşk müşterisi.

Kumâş-ı 'işve ki yâriñ girân
metâ'idır
Fürûhta anı harîdâr-ı 'aşka sa'idır

harîdâr-ı nîgeh-sâz-ı rahîsa:

1. harîdâr-ı nîgeh-sâz-ı rahîsa:

Gazel 83

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Yolun bekçilik yapan
müşterisi gibi.*

'Alemden harîdâr-ı nîgeh-sâz-ı
rahîsa

Der-beste olan emti'a-i hâl açılmaz

harîf olamaz:

1. harîf olamaz:

Gazel 113

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Dost olmak, arkadaş olmak.

Dîvâne-güne 'aşkdır Es'ad Mezâk-
ı Kays
Vâdî-i ibtilâda dile olamaz harîf

harîk:

1. harîk:

Tarih 2

Mısra: 4

Yanmış, tutuşmuş.

Egerçi münselih olmuşdu selh-i sâl-
i sâbıkda
Harîk ile vücûd-ı şevk-âlûd-ı şafâ
nev'â

harîk-i nâr-ı güneş:

1. harîk-i nâr-ı güneş:

Kaside 3

Mısra: 63

Kelime Tipi: -

Günah ateşinde yanmış.

Garîk-i Bañr-ı ma'âsî harîk-i nâr-ı
güneş
'Atîk-i kâr-gerân-ı zünûb-ı
'uzmâdır

harîm-i pāk-i beytu 'llāh:

1. harîm-i pāk-i beytu 'llāh:

Tahmis 1

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Allah'ın evinin temiz avlusu.

Harîm-i pāk-i Beytu 'llāh mahz-ı
nûr-ı rahmetdir
Şineh-kârân-ı feyz-i hâkka ol cā-yı
sibâhatdır

harîm-üftâde-i hüsn:

1. harîm-üftâde-i hüsn:

Gazel 199

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Güzellik haremne, evine
düşmek.*

Nice dil-bend-i zülû olmaz harîm-
üftâde-i hüsnün
Nişinân-ı künişt-i 'aşk bî-zünnâr
kalsun mı

harîrî:

1. harîrî:

Tarih 35

Mısra: 19

*Harîrî : Harîrî (d. H. 446/M.
1054- ö. H. 516/M. 1122),
makâmât yazarı, dil âlimi ve aynı
zamanda da bir şairdir.*

Mutarrazî ve Harîrî çü perdedârı
olup
Mü'ekkıl oldu Kisâ'î firâş-ı eyvâna

harîşân-ı menâle:

1. harîşân-ı menâle:

Gazel 48

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Mal kazanma hırsı.

Hayâli 'aşkıñ bûs-i ruh-ı gül-
fâmdır femdir
Harîşân-ı menâle dâimâ evhâm
dirhemdir

harîs-i iktisâb-ı şân ol:

1. **harīs-i iktisāb-ı şān ol:****Gazel 160**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*İlbar kazanmakta koruyup,
gözetici olmak.*

Harīs-i iktisāb-ı şān olan bed-kışler
Halka
İder taqbīl için āmade ekser dest ü
dāmānın

hāristān:1. **hāristān:****Rūbai 5**

Mısra: 3

Dikenlik, çalılık.

Şāyeste midir k'ola berim hāristān
Sen gül olaşın ben de hezārī gūyā

hark u iltiyām olmaz:1. **hark u iltiyām olmaz:****Gazel 78**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yırtan ve onaran olmak.

Eşer kalmaz ne denlū tiz olursa
nāvek-i evhām
Sipihr-i 'ālem-i vahdetde hark u
iltiyām olmaz

hār-zār:1. **hār-zār:****Kaside 11**

Mısra: 11

Dikenlik, çalılık.

hār-zār olmuş iken pīçiş-i ğamla
kıldı
Zeher-istān-ı sūhan kalb-i serā'ir-
zāyı

hāşā ki:1. **hāşā ki:****Gazel 77**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*(Ar.) Bir kimsenin kabul
edemeyeceği, mümkün görmediği
bir şeyden bahsederken "asla,
kat'iyen, hiçbir şekilde"
anlamında kullandığı ret sözü.*

Uçurmuş kendüyi zāhid per ü bāl-i
riyāsiyle
Sirişti hāk olan hāşā ki hem-kadr-i
sürüş olmaz

haşād:1. **haşādsız:-sız****Gazel 91**

Mısra: 12

*Ekin, çayır biçme, biçilme;
biçilmiş ekin.*

Bu geşt-gehde hırmen-i sāmānı
Hāşılı
Buldum henüz ser-zede kendim
haşādsız

hasāre:1. **hasāresiyle:-si-y-le****Tarih 11**

Mısra: 8

Zarar, ziyân.

Mahal mahal çekilen şad simāt-ı
at'imeniñ
Hasāresiyle toyar şad-hezār
Ma'ad-āsā

hased:1. **hased:****Lugaz 12**

Mısra: 16

Çekememezlik, kıskançlık.

Bakılsa şüreti merdāne fi'li de
maqbūl
hased dirāyetine āferīn ṭabī'atine

2. **hased:****Tarih 21**

Mısra: 4

Çekememezlik, kıskançlık.

Öyle bir dāver-i dānā ki revādır
kılsa
Rāy ü tedbīrine şad 'aql-ı Felātūn
hased

hased eylesün:1. **hased eylesün:-sün****Gazel 7**

Mısra: 5

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

*Kıskanmak, çekememek;
imrenmek, gıpta etmek.*

Reftāra gel hırāmıña serv eylesün
hased
Bālā-terīn olan bu revişdir hemīn
saña

hased oldı:1. **hased oldı:****Gazel 31**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Kıskançlıktan gözü dönmek,
kıskançlıkla dolmak.*

De'b oldı şimdi halka hele Es'adā
hased
Dānā-dilān-ı 'aşra daḥi yokdur
i'timād

hāşıl:1. **hāşıl:****Gazel 51**

Mısra: 4

(Ar.) Elde edilen.

'Aceb mi bāda virsem kendini bu
geşt-zār içre
Kı hāşıl baña berķ-ı hırmen-i
sāmānım olmuşdur

2. **hāşıl:****Lugaz 10**

Mısra: 32

(Ar.) Elde edilen.

İsminiñ evvelini kıl mechūl
Ola Hāşıl anıñ ile me'mūl

hāşıl olur:1. **hāşıl olur:****Lugaz 7**

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Meydana gelmek, elde etmek.

Hāzret-i İdrīsen Hāşıl olur
Aş-yermez māderi ḥāmīl olur

hāşılı:1. **hāşılı:****Gazel 25**

Mısra: 2

*"Doğrusu, sözün kısası,
kısacası, velhasıl" anlamında zarf.*

Halka-i bezm-i ğama şem '-i
fūrüzandır qadeḥ
Hāşılı zulmet-zidā-yı şām-ı
hicrāndır qadeḥ

2. **hāşılı:****Gazel 91**

Mısra: 11

*"Doğrusu, sözün kısası,
kısacası, velhasıl" anlamında zarf.*

Bu geşt-gehde hırmen-i sāmānı
Hāşılı
Buldum henüz ser-zede kendim
haşādsız

3. **hāşılı:****Murabba 2**

Mısra: 12

*"Doğrusu, sözün kısası,
kısacası, velhasıl" anlamında zarf.*

kalmadı mir'ât-ı hâturda
küdûretten Eger
Hâşılı ben mürdeyi ser-tâ-kadem
cân eylediñ

hasır:

1. hasiri:--i

Tarih 35

Mısra: 17

*Hasır, hasır otundan örülerek
yapılan kilim, yaygı.*

Cebîn-sâyî hasiri olup o dergâhın
Bırakdı postını Ferrâ kenâra pîrâne

hâsiyet-i seyr-i hüma:

1. hâsiyet-i seyr-i hüma:

Kaside 11

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

*Hüma kuşunun dolaşmasına
benzeyen durum.*

Gerdiş-i kilke virüp hâsiyet-i seyr-i
hüma
Eyledi 'arşa-i gerdün varak-i inşâyı

hâsiyyet-i mehtâb:

1. hâsiyyet-i mehtâb:

Gazel 165

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ay ışığının niteliği.

Püsîde kılar pîrehen-ı şabrı çü
kettân
Hâsiyyet-i mehtâb ile hem-tâdir o
sîne

hasm:

1. hasmınıñ:-ın, -iñ

Lugaz 10

Mısra: 17

*1. Düşman. 2. Birine galebe
etmeğe çalışan, muhalif, muhasım.*

Hasmınıñ birisi gâyet çâlâk
Berk-i hâtif gibi güyâ bî-bâk

2. hasmı:-ı

Lugaz 10

Mısra: 10

Ar. Düşman.

'Ömri kütâh teni leyyindir
Hasmı çokdur hepisi beyyindir

hasm olmuş:

1. hasm olmuş:

Lugaz 10

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Düşman haline gelme.

Kendi de kendisine hasm olmuş
Âteş-i hışm ile güyâ dolmuş

haşr eyle:

1. haşr eyle:

Kaside 10

Mısra: 77

Kelime Tipi: -

Bir araya toplanmak.

Haşr eylemek evsâfına çün Es'ad-ı
dâ'î
Kâr-ı hıredin maşşad-ı aqsâ-yı
kalemdir

haşr id:

1. haşr id:

Kaside 11

Mısra: 90

Kelime Tipi: -

*Yalnız bir şey için ayrılmak,
ona tahsis edilmek. Sınırlı, dar.*

Zât-ı pâkin şeref-i mesned-i re'fet
kılmış
Haşr iden vaşfına kâr-ı kalem-i
güyâyı

haşr it:

1. haşr it:

Gazel 161

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Toplanmak, bir araya gelmek.

Felek de görse mihr-i rüyuñı bir
kerre hasretle
Der-âgüş-i mâha Hâle haşr
itmezdi âgüşin

haşr oldu:

1. haşr oldu:

Kaside 1

Mısra: 87

Kelime Tipi: -

*Toplamak, bir araya
getirmek.*

Haşr oldu maşzarında nice zü-
fünunlar
İtnâb kânde olmadı icâz ile şada

haşre dek:

1. haşre dek:

Kaside 9

Mısra: 62

Kelime Tipi: -

Kıyamete kadar.

Kef-i 'atâsı kerem-dâde-i şehâb
olsa
Olurdu kaşraları haşre dek dür-i
şeh-vâr

2. haşre dek:

Kaside 11

Mısra: 101

Kelime Tipi: -

Kıyamete kadar.

Haşre dek zîb-dih-i mesned-i re'fet
ide Hâk
O hudâvend-i kerem-senc-i 'atâ-
pîrâyı

hasret:

1. hasretdir:--dir

Gazel 175

Mısra: 3

Hasret, özlem.

Girifte olalı dil bend-i zülfe
hasretdir
Hevâ-yı sünbül-i 'aşkda
küşâdelige

2. hasretle:-le

Gazel 161

Mısra: 9

*Ayrı kalan kişiye karşı
duyulan istek, tekrar görme ve
kavuşma arzusu, özleyiş, özlem.*

Felek de görse mihr-i rüyuñı bir
kerre hasretle
Der-âgüş-i mâha Hâle haşr
itmezdi âgüşin

3. hasretim:-im

Gazel 155

Mısra: 13

*Kavuşma arzusu, özlem,
iştîyak.*

Nigeh-sencî-i rüy-i yâre her dem
hasretim ammâ
Gıtâ-nâ-reftedir şerm ü hayâ çeşm-
i temâşâdan

4. hasretle:-le

Gazel 21

Mısra: 8

*Ayrı kalan kişiye duyulan
özlem, kavuşma arzusu. II
Sevgiliye kavuşma isteği.*

Der-âgüş eylemekdir fülke-veş ol
nâ-hudâ şühî
Sirişk-i çeşmimi hasretle deryâ
itmege bâ'îş

hasret ider:

1. **hasret ider:****Gazel 42**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Özlem çekmek.

Gurûba hasret ider mihr-i lem 'a-
efrûzı
Ne dem ki hâb- gehinden o meh-
likâ görünür

hasret odına vakma:1. **hasret odına yakma:****Rûbai 11**

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Kalıp İfade***Hasret çektmek, hasret**çekmesini yol açmak.*

Gördükçe beni kaçma benim
cânânım
hasret odına yakma dil-i süzânım

hasret-i bî-hude-hâhiş:1. **hasret-i bî-hude-hâhiş:****Nazm 10**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Boşu boşuna istenen özlem.

hasret-i bî-hude-hâhiş ferah-encâm
olmaz
Rûze-i nâfileniñ âhîri bayrâm
olmaz

hasret-i çeşm-i teri:1. **hasret-i çeşm-i teri:****Gazel 60**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yaşlı gözün hasreti.

Şerh itse müjem hasret-i çeşm-i
teri yâre
Rizânî-i şad-çşk-i dürer-bâr ile
söyler

hasret-i la'l-i lebiñle:1. **hasret-i la'l-i lebiñle:****Müsemmen 1**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*(Sevgilinin) yakut taşı gibi**kıpkırmızı olan dudaklarına**duyulan hasret.*

Hayli demdir ki gönül hüsnüñe
meftun olmuş
hasret-i la'l-i lebiñle cigerim hün
olmuş

hasret-i laliñle:1. **hasret-i laliñle:****Müsemmen 1**

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

*(Sevgilinin) Dudağının**hasreti.*

Genc-i sinem nice bir mahzen-i
ahzân olsun
Tâ-be-k'ey hasret-i laliñle ciger
kân olsun

hasret-i nev-hatt-ı müşkînle:1. **hasret-i nev-hatt-ı****müşkînle:-in, -le****Gazel 4**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Misk kokulu yeni hattın**(Sevgilinin yanağındaki ayva**tüyleri) hasreti.*

Hasret-i nev-hatt-ı müşkînle her
târ-ı müjem
Kilk-i sevdâ-nevk-i gam-tahtırdır
sensiz baña

hasret-i nîm-nigehiñ:1. **hasret-i nîm-nigehiñ:****Müsemmen 1**

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Yarım bakışın hasreti.

Nice bir dîdelerim mâye-i tûfân
olsun
hasret-i nîm-nigehiñ ile giryan
olsun

hasret-i rû'yetle:1. **hasret-i rû'yetle:-le****Gazel 72**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Düşüncenin hasreti.

Mihr-i ruhsârîñ ne dem ol zülf-i
ham-der-ham kapar
hasret-i rû'yetle çeşmim perde-i
mâtem kapar

hasret-keş-i hâb it:1. **hasret-keş-i hâb it:****Gazel 19**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Uykuya hasret bırakmak.

Kıl dîde-i mahmûr ile yek nazra-i
mestî
Nergisleri gülzârda hasret-keş-i
hâb it

hasret-keş-i şeb eyledi:1. **hasret-keş-i şeb eyledi:****Gazel 29**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gecenin hasret çekmesi.

Âfâkı şu 'le-rîz ideli âfitâb-ı ruḥ
Hasret-keş-i şeb eyledi mihri
hicâb-ı ruḥ

hasret-şemim ol:1. **hasret-şemim ol:****Gazel 102**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Özlem koklayan olmak.

Eger hasret-şemim olsañda ey dil
kâm-ı ümmîde
O naḥl-i 'işvenin bûy-i ruḥ-ı verdi
çekilmezmiş

hassâ:1. **hâşşa:****Gazel 37**

Mısra: 10

*Bir kimseye ya da bir şeye**özel olan nitelik, kuvvet, güç, tesir.*

Cezb itdi mü miyânını âgûş-ı
zerdime
Çün keh-rübâ bu hâşşa ancak
berimdedir

haste-i emrâz-ı güneḥ:1. **haste-i emrâz-ı güneḥ:****Kaside 2**

Mısra: 89

Kelime Tipi: -

Günah illetinin hastası.

Benim ol haste-i emrâz-ı güneḥ
kim oldum
Dâğ-pür-sîne-i şemşîr-i ma'âsî vü
ḥatâ

haste-i hicrân u ğama:1. **haste-i hicrân u ğama:****Gazel 32**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Keder ve ayrılık hastası.

Ol devâ-senc vefâ haste-i hicrân u
ġama
Ey tabîb-i dil-i 'uşşâk-ı cefâ-kâr
meded

hâst-ger-i fenn-i vuşlatız:

1. **hâst-ger-i fenn-i vuşlatız:**
Gazel 74
 Mısra: 2
 Kelime Tipi: -
Kavuşma ilmini isteyen.

Zânû-nihâde tıfl-ı debistân-ı
 fûrkatiz
 Zûd-ı taleble hâst-ger-i fenn-i
 vuşlatız

hâst-ger-i nûş-i tönbâküyuz:

1. **hâst-ger-i nûş-i tönbâküyuz:**
Gazel 87
 Mısra: 8
 Kelime Tipi: -
*Keyif verici maddenin
 dumanını içmeye istekli olmak.*

Biz hevâ-yı girih-i zülf-i siyâha
 düşeli
 Her zaman hâst-ger-i nûş-i
 tönbâküyuz

hâst-kâr olmağ:

1. **hâst-kâr olmağ:**
Gazel 123
 Mısra: 7
 Kelime Tipi: -
*Bir şeyi yapmakta istekli
 olmak.*

hâst-kâr olmağ ile bûs-i leb-i
 cānânı
 Bezmde agzı sulandı kadeh-i ser-
 şârîñ

hâst-kârende:

1. **hâst-kârende:**
Kaside 12
 Mısra: 43
*Bir şeyi yapmakta istekli
 olmak.*

hâst-kârende ise bulmağa 'ālî şânı
 Eylesün hıdmet-i hâk-i der-i dâver
 lâle

hâst-kâr-ı iktibas:

1. **hâst-kâr-ı iktibas:**
Gazel 69
 Mısra: 11
 Kelime Tipi: -
Ödünç almayı isteyen.

Hâst-kâr-ı iktibas elbet tecellî-yâb
 olur
 Hâ'il olmaz kühlar dîdâr kendin
 gösterir

hâst-kâr-ı lutf olur:

1. **hâst-kâr-ı lutf olur:**
Gazel 125
 Mısra: 9
 Kelime Tipi: -
Lütuf isteyen olmak.

hâst-kâr-ı lutf olur mı bir daği
 Es'ad şehâ
 Lezzet almışdır mey-i bezm-i
 'itabîñdan seniñ

hâst-kâr-ı rahmet-i hak olursañ:

1. **hâst-kâr-ı rahmet-i hak
 olursañ:**
Tahmis 1
 Mısra: 21
 Kelime Tipi: -
*Hakk'ın rahmetini arzulayan
 olmak.*

Olursañ hâst-kâr-ı rahmet-i hak ey
 dil-i nālân
 Perestiş-gâhîñ olsun şad edeble
 cümle-i erkân

hat:

1. **hatdan:-dan**
Gazel 35
 Mısra: 6
*Sevgilinin yüzündeki ince
 ayva tüyleri.*

Açılmaz her kese râz-ı derûnıñ
 âşikâr itmez
 Virür 'uşşâka ammâ mü-be-mü
 hatdan haber kâgaz

2. **hatladır:**
Gazel 93
 Mısra: 3
*Sevgilinin yüzündeki ince
 ayva tüyleri.*

hatladır cem'iyeti eczâ-yı nâz u
 'işveniñ
 Dagılır mecmû'a-i hüsn ü bahâ
 şîrâzesiz

3. **hatla:-la**
Gazel 158
 Mısra: 3
*Sevgilinin yüzündeki ince
 ayva tüyleri.*

Halel-yâb olmamış hatla nizâm-ı
 kişver-i hüsnî
 Diyâr-ı Rûmi ceys-i fitneden âsûde
 gördüm ben

4. **hatla:-la**
Gazel 203
 Mısra: 4
*Sevgilinin yüzündeki ince
 ayva tüyleri.*

Üstâd-ı kâr-ı ân iken ebrû-yı çâr-ı
 yâr
 Nev hatla nakş-ı hüsnî şeş-âgâza
 başladı

5. **hatla:-la**
Nazm 35
 Mısra: 3
*Sevgilinin yüzündeki ince
 ayva tüyleri.*

Âgâz idicek mihr-i ruhi hatla
 küsûfa
 Tutdı nigerân olmağa âyîne-i pehlû

6. **hatı:-ı**
Gazel 50
 Mısra: 9
*(Sevgilinin) Yanağında taze
 tüyler.*

Es'ad ol lâle-had gül-ruh perîniñ
 nev hatı
 Ravza-i ezhâr-zâr-ı rûyınıñ
 şebbûsıdır

7. **hat:**
Gazel 61
 Mısra: 3
*(sevgilinin yanağındaki) ayva
 tüyü.*

hat değil hüsnüñi hıfz itmek için
 dest-i kazâ
 Vefk'dir eyledi ol levha-i sîme
 tahrîr

8. **hatîñ:-ı, -n**
Gazel 44
 Mısra: 2
*(Sevgilinin yanağındaki) ayva
 tüyleri.*

Ruhuñ bir nüsha-i i'câz-peymâ-yı
 melâhatdır
 Rumûz-ı nâzı şerh eyler hatîñ
 fenn-i belâgatdır

9. **hatîñ:-ı, -n**
Gazel 56
 Mısra: 3
*(Sevgilinin yanağındaki) ayva
 tüyleri.*

Şem'-i ruhuñdan olmasa pür-tâb
 ger hatîñ
 Zîr-i çerâg-ı şu'le-ver elbet zâlâm
 olur

10. **hatîñ:-ı, -n**
Gazel 135
 Mısra: 9
*(Sevgilinin yanağındaki) ayva
 tüyleri.*

Hatar yok Es 'ad elbette olur
endüh-ı gām mensüh
Hulûş-ı bāl ider eyyâm-ı âlâmı
dem-i feruuh

haṭ-âver:

1. haṭ-âver:

Lugaz 5

Mısra: 10

Ayva tüyleri yeni bitmeye
başlamış.

Hemçü 'aşık sîneye gâhî çeker
Bir haṭ-âver dilber-i sîmîn-ber

hât-âver olmadıkça:

1. hât-âver olmadıkça:

Gazel 28

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ayva tüyleri yeni bitmeye
başlamış (güzeller).

Hât-âver olmadıkça vuşlata râzî
değil ol şüh
Habîr ol kim olurmuş fûrkâtîñ
şamı dem-i feruuh

haṭ-ber-âverde olup:

1. haṭ-ber-âverde olup:

Beyit 4

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yüzünde ayva tüyleri olan .

haṭ-ber-âverde olup gülşen-i hüsn-i
dildâr
Oldı bir güne şafâ-bağş daḥî
sünbûlden

haṭ-demîde:

1. haṭ-demîde:

Gazel 9

Mısra: 1

Ayva tüyleri

çıkılmış. ((□□□□□) sıf. (Fars.
demiden "yerden ot bitmek"ten
demide) Yetişmiş, sürmüş,
neşvünemâ bulmuş.).

haṭ-demîde oldı şanmañ levh-i rüy-
i dil-rübâ
Sîm tâk üzre yazıldı sûre-i şems ü
duhâ

hâtem:

1. hâtem:

Gazel 75

Mısra: 10

Arap kabileleri arasında
tanınmış "Tayy" kabilesine

mensup ve cömertliğiyle meşhur
İbnü'l-Abdullah bin Sa'd'ın lakabı.
Hicretin sekizinci yılında vefat
etmiştir. Oğulları ve ona tâbi
olanlar Hâtem'in ölümünden
sonra müslümanlarla savaşmış ve
hazreti Ali tarafından esir
edilmişlerdir. Ancak hazreti
Muhammet, onları Hâtem'in varisi
oldukları için bağışlamıştır.
Cömertlik timsali olarak
anılmıştır.

Dile sevdâ-yı hüsn-i haṭ-ı yâri
nakş ider amma
Komaz baḥt-ı siyeh her kes çü
hâtem nîk nâm almaz

2. hâtemden:-den

Tarih 21

Mısra: 8

Arap kabileleri arasında
tanınmış "Tayy" kabilesine
mensup ve cömertliğiyle meşhur
İbnü'l-Abdullah bin Sa'd'ın lakabı.
Hicretin sekizinci yılında vefat
etmiştir. Oğulları ve ona tâbi
olanlar Hâtem'in ölümünden
sonra müslümanlarla savaşmış ve
hazreti Ali tarafından esir
edilmişlerdir. Ancak hazreti
Muhammet, onları Hâtem'in varisi
oldukları için bağışlamıştır.
Cömertlik timsali olarak
anılmıştır.

Gâbe-i rezm-i e'âdîde hüner-ber-
terdir
Vâdî-i cüdâ hâtemden 'atâsı
ezyed

3. hâtem:

Terkib-bend 1

Mısra: 72

(Ar.) Mühür, son.

kıl Halka-i çeşm-i canı dâ'im
Engüş-t-i hayâl-i 'aşka hâtem

4. hâtemde:-de

Gazel 170

Mısra: 12

Mühür, yüzük.

Sakîm-manzar olur mı dü çeşm-i
ahvel kim
Nüvişte-i kec ider 'aks-i rast
hâtemde

5. hâteme:-e

Kaside 11

Mısra: 64

Mühür, sadrazamlık mührü.

Bir gedâ kim ola dâmen-pür-i
nakd-i cüdî
Kâmrânîde ider hâteme istignâyî

6. hâtem:

Tarih 39

Mısra: 21

1) Arapların Tayy

kabilesinden, cömertliğiyle ünlü
İbn Abdullah bin Sa'd'ın lakabı. 2)
Mühür.

Eger bir daḥî gülşen-zîb-i dehr
olursañ ey hâtem
Kerem gör böyle bir bālâ-nişîne
bende ol bârî

hâtem-i engüş-t-i nübüvvet:

1. hâtem-i engüş-t-i nübüvvet:

Kaside 5

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

Peygamberlik parmağının
yüzüğü. (Hz. Muhammed(s.a.v.)).

Sensin ol hâtem-i engüş-t-i
nübüvvet ki şehâ
Oldı ser-hüccet-i İslâm seniñle
mumzâ

hâtem-i yakût:

1. hâtem-i yakût:

Gazel 81

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yakuttan yüzük.

Fikr-i la'l-i sürh-fâmîñla ser-
engüş-t-i dile
Güyyâ bir hâtem-i yakût takdı
gönlümüz

hâtem-i zerrîn-kârîñ:

1. hâtem-i zerrîn-kârîñ:

Gazel 123

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Altundan yapılmış yüzük.

Cismi el virmez idi büşiş-i dest-i
yâra
Bağrı taş olmasa ger hâtem-i
zerrîn-kârîñ

hâtemü'r-rûsul:

1. hâtemü'r-rûsul:

Kaside 2

Mısra: 47

Peygamberlerin
sonuncusu.[Hz. Muhammed
Mustafa (s.a.v.)].

Hâtemü'r-rüsl ü resulü's seḳaleyn
ü muhtar
Câmi'ü'l-fazl u hüküm dürr-i yem-
i sümme denâ

haṭ-ı 'anberîn:

1. haṭ-ı 'anberîn:

Gazel 7

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Anber kokulu ayva tüyü.

Olmuş misâl-i hâle-i meh dinse
vechî var
Bir başka ân virdi haṭ-ı 'anberîn
saña

haṭ-ı 'anberîn ol:

1. haṭ-ı 'anberîn ol:

Kaside 7

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

*Amber kokulu ayva tüyleri
olmak.*

Leb reng-i ergavân u gelü lâle-i
sefid
Sine semen benefşe haṭ-ı 'anberîn
ola

haṭ-ı bağ-ı hüsn olup:

1. haṭ-ı bağ-ı hüsn olup:

Gazel 115

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Güzellik bahçesinin ayva
tüyleri olmak.*

Gül 'arız u benefşe haṭ-ı bağ-ı hüsn
olup
Ol bağa oldu sünbül-i nûkhet-nisâr
zülf

haṭ-ı fitne-zâdsız:

1. haṭ-ı fitne-zâdsız:

Gazel 91

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Fitne doğuran ayva tüyleri.

Bakmam o ebruvâna haṭ-ı fitne-
zâdsız
Şeh-beyt-i hüsn meyl idemem
müstezâdsız

haṭ-ı hâlîñ:

1. haṭ-ı hâlîñ:

Gazel 180

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Yüzündeki ayva tüyler ve ben(
siyah nokta).*

Taḳayyüd itme haṭ-ı Hâlîñ istitâre
ile
Be-dîd olurdu siyeh-baḥt-ı dil sitâre
ile

haṭ-ı jengâr:

1. haṭ-ı jengâr:

Gazel 196

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Bakır yeşili çizgi; sevgilinin
ayva tüyleri.*

Turre bir yüzden haṭ-ı jengâr bir
yüzden daḥî
Oldılar rû-püş zülf-i yâr bir yüzden
daḥî

haṭ-ı müşk-fâm-ı nev:

1. haṭ-ı müşk-fâm-ı nev:

Nazm 15

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Yeni çıkmış misk rengine
ayva tüyleri.*

Ruhsârî üzre şanma haṭ-ı müşk-
fâm-ı nev
Buldı kenâr-ı nüşha-i hüsnî hitâm-ı
nev

haṭ-ı nev:

1. haṭ-ı nev:

Gazel 62

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Yeni belirmeye başlamış ayva
tüyü.*

Yârîñ ruḥunda şanma haṭ-ı nev
nümünedir
İ'câz-ı hüsnî nârda sünbül
güşüdedir

2. haṭ-ı nev:

Nazm 7

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Yeni belirmeye başlamış ayva
tüyü.*

Tâb-ı Ruḥî efzûn olur Es'ad haṭ-ı
nevle
Rüşen-ter ider şa'sa'a-i şem'i şeb-i
târ

haṭ-ı nev-demîde:

1. haṭ-ı nev-demîde:

Gazel 154

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin yeni bitmeye
başlayan ayva tüyleri.*

İtdi tirâş şanma haṭ-ı nev-
demîdesin
Ol büt Beyâza çekdi melâḥat
cerîdesin

haṭ-ı nev-zuhûrına:

1. haṭ-ı nev-zuhûrına:

Gazel 181

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Yeni çıkamaya başlayan
tüyler.*

Geldi kelâl fitnelerin şerr ü şûrına
Yârin bakup Ruḥında haṭ-ı nev-
zuhûrına

haṭ-ı ruhsârına:

1. haṭ-ı ruhsârına:

Gazel 189

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yanaktaki ayva tüyleri.

O bütûñ nev haṭ-ı Ruhsârına mâ-
şâ'allâh
Mushaf-ı hüsn-i pür-envârına mâ-
şâ'allâh

haṭ-ı siyeh:

1. haṭ-ı siyeh:

Gazel 49

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Siyah ayva tüyleri.

Büs-i lebine mâni 'olan ol haṭ-ı
siyeh
Taḥrîm-sâz-ı hamr olan âyet degil
midir

2. haṭ-ı siyeh:

Gazel 115

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Siyah ayva tüyleri.

Güyâ ki rûzı baña şeb-i ḥayret
eyledi
kıldı haṭ-ı siyeh gibi setr-i 'izâr
zülf

haṭ-ı yâr:

1. haṭ-ı yâr:

Lugaz 14

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Sevgilinin (yanağındaki) ayva tüyü.

Didim āyā ḥaṭ-ı yār üzre ne zībādır
bu
Didiler Ṭurra-i müşkîn-i dil-ārâdır
bu

hat-ı vâri:

1. **ḥaṭ-ı yâri:**
Gazel 147
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Sevgilinin (yanağındaki) ayva tüyü.

Şeh-nâme-i Ruḥında ḥaṭ-ı yâri
Es'adâ
Dîbâce-i melâhata 'üvnân sanur
gören

hatîb-i mihr-i enver:

1. **ḥaṭîb-i mihr-i enver:**
Tarih 3
Mısra: 13
Kelime Tipi: -
Aydınlık güneşin hutbe okuyanı.

Çıka tā kim ḥaṭîb-i mihr-i enver
minber-i çarḥa
Ola mahfel-güzîn-i na't-hânı
tasliyet-pîrâ

hâtif:

1. **hâtîfden:-den**
Tarih 8
Mısra: 19
Gaipten haber veren II iç sesle ulaşangüç.

Ceyş-i düşmân çıkınca didiler
hâtîfden
Sulh ile aldı Beligrâdı Mehmed
Pâşâ

2. **hâtîf:**
Tarih 4
Mısra: 7
Gaipten gelen iç ses, mucizevi ses, ilahi gücün sesi; ilham perisi.

Dü-târîh ile tebrik itmege hâtîf den
Es'ad-veş
Bu beyt ile nidâ-yı müjde-i şādî-
resân geldi

3. **hâtîf:**
Tarih 9
Mısra: 23
(Ar.) Gaybdan seslenir gibi haber veren melek.

Es'ad-āsâ didi tekmline hâtîf târîh
Eyledi sulhı tamam 'izz-ile Ahmed
Pâşâ

4. **hâtîf:**
Tarih 15
Mısra: 8
(Ar.) Gaybdan seslenir gibi haber veren melek.

Didi târîhini sâl-i cedîdiñ
İdüp tebrik hâtîf Es'ad-āsâ

5. **hâtîf:**
Tarih 18
Mısra: 9
(Ar.) Gaybdan seslenir gibi haber veren melek.

İdip tebrik hâtîf Es'ad-āsâ
Didi târîh-i sâl-i istirâhat

6. **hâtîf:**
Tarih 24
Mısra: 19
(Ar.) Gaybdan seslenir gibi haber veren melek.

İdüp şad müjdelar hâtîf didi ey
Es'ad-ı dâ 'î
Saña bādî-i şādî dinle bu târîh-i
garrâdır

7. **hâtîfden:-den**
Tarih 17
Mısra: 8
Gaipten işitilen ses II İlâhi ses, iç ses.

Kevne teşrîfin dü-târîh ile tebşîr
itmege
Es'ad-āsâ geldi hâtîfden hitâb-ı
müstetâb

hâtîf-i gavb:

1. **hâtîf-i gayb:**
Tarih 6
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
I Gaybdan haber veren melek II Gaybdan gelen ses.

Dehr bir beyt-i se-târîh ile biñ
müjde kırup
Hâtîf-i gayb didi Es'ad-ı dâ 'î-āsâ

2. **hâtîf-i gayb:**
Tarih 7
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
I Gaybdan haber veren melek II Gaybdan gelen ses.

Mesned-i devleti teşrîfîni tebşîr
içün

Hâtîf-i gayb idicek yümñ ü
sa'âdetle nidâ

3. **hâtîf-i gayb:**
Tarih 25
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
I Gaybdan haber veren melek II Gaybdan gelen ses.

Hâtîf-i gayb du 'â birle didi târîhin
Mısr-ı Firdevse 'azîz eyleye Yūsuf
Beygi ḥaḳ

hâtîf-i gaybî:

1. **hâtîf-i gaybî:**
Tarih 38
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Gaybbdan haber veren melek.

Du 'â '-güyânı yer yer Es'ad-āsâ
hâtîf-i gaybî
Bu nev beyt-i dü-târîh ile tebşîr itdi
her sūda

hâtime-i mushaf-ı fenn-i 'izzet:

1. **hâtime-i mushaf-ı fenn-i 'izzet:**
Kaside 5
Mısra: 62
Kelime Tipi: -
Yüce ilimlerin kitabını(Kuran-ı Kerim)nihayete erdiren.(Hz.Muhammed(s.a.v.)).

Meded ey mihr-i zîyâ-pâş-ı sipihr-i
şefkat
Meded ey hâtime-i mushaf-ı fenn-i
'izzet

hâtime-i yem-i bağ:

1. **hâtime-i yem-i bağ:**
Kaside 9
Mısra: 32
Kelime Tipi: -
Bahçenin denizinin gönlü.

O denlü kıldı Eşer ḥâke feyz-i
nîsân kim
ḥâtime-i yem-i bağ oldu perver-i
ezḥâr

hâtır-ı 'âlem:

1. **hâtır-ı 'âlem:**
Tarih 2
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Alemin gönlü.

Te'âla 'llâh zihî nev-sâl-i fûrh-i fâl-
i şevḳ-efzâ

Kudūmi hātır-ı 'ālemden oldı gerd-
i ğam-fersā

hātır-ı mahzūnum:

1. hātır-ı mahzūnum:

Tahmis 5

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Hüzünlü gönül.

Açıldı hātır-ı mahzūnum ilkā-yı
sürür itdim

hātır-ı mahzūnumı:

1. hātır-ı mahzūnumı:

Gazel 171

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Hüzünlü gönül.

Eyleyüp āgāz muṭrib nağmeye bin
nāz ile
hātır-ı mahzūnumı şād itdi sūz-ı
sāz ile

hātır-ı nāzük-terimdedir:

1. hātır-ı nāzük-terimdedir:

Tahmis 3

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Pek nazik gönül.

Nābī ider şükūfeleri dehri 'itr-nāk
Bağ-ı
Behişt hātır-ı nāzük-terimdedir

hātır-ı yāre:

1. hātır-ı yāre:

Tahmis 5

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Sevgilinin gönlü.

'Aceb bilsem ne yüzden hātır-ı
yāre hutūr itdim
O şeh seyrāna āgāz eyleyince
sahn-ı gülzārı

hātır-ı zāra:

1. hātır-ı zāra:

Gazel 188

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

İnleyen gönül.

hayāl-i hātt-ı nevden sende bir
sevdā tirāş itdim
Getürme hātır-ı zāra gubār ey dil
keder çekme

hātm it:

1. hātm it:

Kaside 4

Mısra: 66

Kelime Tipi: -

Mühür; bitirme, sona erdirmeye

*(Tanıkta, Hz. Muhammed'in son
peygamber oluşuna işaret edilir).*

Sensin o fahr-ı 'ālemyān kim
Cenāb-ı Hāk
hātm itdi zāt-ı pākīn ile fenn-i
bi'seti

hātm ol:

1. hātm ol:

Tarih 37

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Bitmek, sona ermek.

Bu nev beyt-i dü-tārīh ile kıl
tebrik-i 'īd Es'ad
Ki hātm olsun du'ā birle bu nazm-ı
behcet-ālūde

hātm-i risālet:

1. hātm-i risālet:

Kaside 1

Mısra: 116

Kelime Tipi: -

Peygamberlik makamını

*sonlandırmak. II Son peygamber
Hz. Muhammed'e gönderme
vardır.*

Mervī hadīs-i ba's-i şerīfīn
müselşelen
Mevkuf oldı hātm-i risālet şehā
saña

hātt:

1. hāttı:-ı

Gazel 90

Mısra: 3

*(Sevgili'nin) yüzündeki ayva
tüyleri.*

Taleb-hāh olma hāttı gelmedikçe
nazra-i rüyın
Nice tahşil olunsun naqd-i hüsn-i
yār fermānsız

2. hāttın:-ın

Gazel 116

Mısra: 9

*(Sevgili'nin) yüzündeki ayva
tüyleri.*

Meyl itme çin-i cebheye gör hāttın
Es'adā
Girdāb-ı Baħr-ı kineye düşme
kenāra bak

3. hāttı:-ı

Gazel 189

Mısra: 5

*(Sevgili'nin) yüzündeki ayva
tüyleri.*

Yazdı sübhāne yine levha-i nūra
hāttı
hāme-i Kudretin āsārına mā-
şā'allāh

4. hāttın:-ın

Gazel 198

Mısra: 4

*(Sevgili'nin) yüzündeki ayva
tüyleri.*

Tāb-ı meh-i cemāle gördi
Taħammül olmaz
Āħir çü Hāle hāttın cānā kenār
çizdi

5. hāttın:-ın

Gazel 206

Mısra: 1

*(Sevgili'nin) yüzündeki ayva
tüyleri.*

Bihīn-ter oldı Ruħuñ hāttın aşikār
olalı
Henüz böyle gül açılmadı bahār
olalı

6. hāttın:-ın

Nazm 37

Mısra: 1

*(Sevgili'nin) yüzündeki ayva
tüyleri.*

Bihīn-ter oldı ruħuñ hāttın aşikār
olalı
Henüz böyle gül açılmadı bahār
olalı

7. hāttından:-ı(n), -dan

Gazel 8

Mısra: 9

*(Sevgilinin yanağındaki) ayva
tüyleri.*

hāttından añla kışsa-i hicrānı mū-
be-mū
Bı-kıl ü kāl rāz-ı nihān söylerim
saña

8. hāttın:-ı, -n

Kaside 2

Mısra: 67

Yeni beliren sakal ve bıyık.

hāttın ol sāyedürür kim Ruħ-i pūr-
nūrunda
Şu 'le-i mihr-i nübüvvetden olur
rüy-nümā

9. ھاٲٲ:-ٲ**Beyit 1**

Mısra: 2

(Sevgilinin yanağındaki) ayva tüyleri.

  z  r  n   nber  n m  larla p  r-tahr  r
gördüm ben
Siy  h   ھاٲٲ   ile n     -i tenv  r
gördüm ben

hatta:**1. ھاٲٲa:****Gazel 15**

Mısra: 1

Menekşe kokulu ayva tüyleri.

Zülfe sünbül ھا  dde g  l ھا   ta
benefşe dil-fir  b
Birbirine her biri bir vech ile
olmuş      b

hatt-ı gub  r:**1. ھا   -ı gub  r:****Gazel 91**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Gubari yazısı II Sevgilinin
yüzündeki toz kadar ince ayva
tüyleri.*

    n     r olsa ھا   -ı gub  r       r
olur
      ki b  -leh  b ola olmaz
rem  dsiz

hatt-ı gub  r  :**1. ھا   -ı gub  r  :****Gazel 123**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin yüzündeki toz
kadar ince ayva tüyleri.*

Olucak r  y-n  m   ھا   -ı gub  r  
y  r  n
Pirelendi yeri     -i siyeh-i
Ru      n

hatt-ı h  m  y  n  :**1. ھا   -ı h  m  y  n  :****Gazel 187**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Padişahlara   it yazı II
sevgilinin (yanağındaki) tüyler.*

    -i     n olduğın iz    r ider ھا   -ı
h  m  y  n  
      r-ı       r       degildir
n  mdan n  me

hatt-ı mu   nber:**1. ھا   -ı mu   nber:****Gazel 172**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*(Sevgilinin) anber kokulu
ayva tüyleri.*

Gelince ھا   -ı mu   nber o meh-
cem  limize
Yazıldı Mebh    -i sevd   kit  b-ı
    limize

hatt-ı m     -ter:**1. ھا   -ı m     -ter:****Gazel 35**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Misk kokulu ayva tüyleri.

Görüp g  l-saf    -i r  y  n  da ھا   -ı
m     -ter k     
Adın mekt  b idüp levn-i se     n
kareler k     

hatt-ı ruhu  ndan:**1. ھا   -ı ru     ndan:****Gazel 60**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*(Sevgilinin) yüzündeki ayva
tüyleri.*

Dil ھا   -ı ru     ndan bilür        -i
    n  n
      -i fiteni na  ra-i tümör ile
    ler

hatt-ı      -i      :**1. ھا   -ı      -i      :****Gazel 198**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

G  z  ll    n         ayva tüyleri.

Ebr  -y   y  r   g  y   sult  n-ı ki     r-ı
     
ھا   -ı      -i            -y   t  r
     

hatt-ı siy  h  nda:**1. ھا   -ı siy  h  nda:****Gazel 149**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Siyah ayva tüyü.

K     -i      -be-     n d  l nik   -ı
sihre

Muhtef   ھا   -ı siy  h  nda mez  y  -y  
fiten

hatt-ı siyeh:**1. ھا   -ı siyeh:****Gazel 192**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Siyah ayva tüyü.

Ey nev-rem  de ھا   -ı siyeh r  -
n  m   olup
             o m   -ı Ru  i        r
gibi

2. ھا   -ı siyeh:**Gazel 203**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Siyah ayva tüyü.

R  y  nda      ma ھا   -ı siyeh k     -i
ezel
M     n satr-ı n     -i i       r
ba     

     r olur:**1.      r olur:****Gazel 38**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*G  ne  n do     u taraf, doğu,
    .*

Mihr-i ru     r     y      le o       n
Es'ad
    -i t      -i     -ı hecri ba   a
     r olur

havernak:**1. haverna     :-la****Tarih 41**

Mısra: 15

Havernak k     .

M       l olsa da farz   Haverna     
    m      
Yine ill    sı vardır      r   olmaz
böyle m      n  

havf itmem:**1. havf itmem:****Gazel 153**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Korkmak,         .

Z     m   k     r-ı hay       r     n ھا  f
itmem
De     -i        -i mir    -i felek-
       n

havl:**1. havlinde:-i-n-de****Tarih 20****Mısra: 9***Yıl, sene.*

Emān ile 'adūdan işbu biñ yüz kırk
havlinde
Huveyze hısnın aldı havza-i İslāma
Hān Ahmed

havza-i islāma:**1. havza-i islāma:****Tarih 20****Mısra: 10****Kelime Tipi: -***İslam memleketi.*

Emān ile 'adūdan işbu biñ yüz kırk
havlinde
Huveyze hısnın aldı havza-i İslāma
Hān Ahmed

havz-ı sinem:**1. havz-ı sinem:-m****Gazel 139****Mısra: 8****Kelime Tipi: -***Sine, bağır havuzu.*

Döküp eşkim ser-i
müjgānlarımdan kaṭra-ber-kaṭra
Dü çeşmim havz-ı sinem üzre gūyā
Selsebil itdim

havāl:**1. ḥayālīn:-in****Gazel 109****Mısra: 9***Düş.*

Es'ad girih-i zülfi ḥayālīn o perīniñ
kıl rişte gibi 'ukde-i peşmīnede
mahfūz

2. ḥayāliyle:-i, -y, -le**Gazel 38****Mısra: 9**

*Bir kişi, olay veya nesnenin
zihinde canlanan, biçimlenen
süreti.*

Mihr-i ruḥsārī ḥayāliyle o şūḥuñ
Es'ad
Şeb-i tārik-i ḡam-ı hecri baña
ḥāver olur

3. ḥayālī:-i**Gazel 193****Mısra: 7***Düşünce, fikir.*

kıldı müjeñ ḥayālī dü çeşmim bi-
'aynihi
Kuhl-i ḥaṭ-ı gubārīñ ile mīl-dān
gibi

4. ḥayālī:-i**Gazel 48****Mısra: 1**

*1. Aslı olmadığı halde zihinde
kurulan şey, düş 2. Bir kişi, olay
veya nesnenin zihinde canlanan,
biçimlenen süreti.*

Ḥayālī 'āşıkñ būs-i ruḥ-ı gül-
fāmdır femdir
Ḥarişān-ı menāle dāimā evhām
dirhemdir

5. hayālī:-i**Gazel 37****Mısra: 6**

*Bir kişi, olay veya nesnenin
zihinde canlanan, biçimlenen
süreti.*

Olmaz ḥazan-resīde gül-i āl-i 'ārızı
Her dem hayālī şīşe-i çeşm-i
terimdedir

6. ḥayālīni:-i, -n, -i**Gazel 7****Mısra: 3**

*Aslı olmadığı halde zihinde
kurulan şey, düş II bir kişi, olay
veya nesnenin zihinde canlanan,
biçimlenen süreti II geçmişte
yaşanmış bir şeyi zihinde
canlandırma, hatırlama.*

Teshīr eylediñ o perīniñ ḥayālīni
Ey çem-i şīşe-bāz hezār āferīn saña

7. ḥayālīn:-i, -n**Gazel 68****Mısra: 6**

*Aslı olmadığı halde zihinde
kurulan şey, düş II bir kişi, olay
veya nesnenin zihinde canlanan,
biçimlenen süreti II geçmişte
yaşanmış bir şeyi zihinde
canlandırma, hatırlama.*

Nice bīdār olmasun 'uşşākñ iy
nūr-ı basar
Dīdede her şeb ḥayālīn gibi bir
mihmān olur

8. ḥayāl:**Kaside 9****Mısra: 72***Düşünce, tasavvur etme gücü.*

'İdādı kâbil-i küncāyiş-i derūn
olmaz

Olursa da o hisāba ḥayāl defter-dār

9. ḥayāl:**Lugaz 18****Mısra: 7***Düşünce, tasavvur etme gücü.*

Sīmyā-āsā anı şanma ḥayāl
Eyle tahmīs asla istersen vişāl

10. ḥayālī:-i**Gazel 80****Mısra: 7***(Sevgilinin) hayali, düşüncesi.*

ḥayālī nāmı nakş olsa 'aķīk-i
çeşm-i ḥūnīne
Yine engüş-t-i vaşl-ı yāre şāyān-ter
niğīn olmaz

11. ḥayālī:-i**Gazel 150****Mısra: 1***(Sevgilinin) hayali, düşüncesi.*

Her dem ḥayālī gözde o şūḥ-ı
cihān nihān
Olmuş 'aceb nihān 'ayān u 'ayān
nihān

12. ḥayālī:-i**Gazel 182****Mısra: 3***(Sevgilinin) hayali, düşüncesi.*

Yeter ḥayālī o meh-rū dilā
görünme de
Eğer be-dīd olur elbet zekā
görünme de

13. ḥayālī:-i**Gazel 112****Mısra: 9***Düşünce.*

Dīdede kākül ḥayālī sīnede şad-
Dāğ-ı ḡam
Vādī-i 'aşk oldu bana Es'adā Dāğ
üstü bağ

havāl ev:**1. ḥayāl ey:****Gazel 76****Mısra: 7****Kelime Tipi: -**

*Zihinde tasarlayıp
canlandırmak, düşünmek II
benzetmek.*

Düşme sevdā-yı ḥaṭa mihr-i Ruḥin
eyle ḥayāl
'Ālem-i ḥātır-ı 'uşşākda aḥşām
olmaz

havāl evle:

1. hayâl eyle:

Gazel 28

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gerçekleşmesi arzu edilen bir şeyi zihinde tasarlayıp canlandırmak, düşünmek.

Hayâl eyle 'asâ en tekrehû magzâsın ol râsih
Hitâb-ı müstetâbın oldı i 'lâmı dem-i feruuh

hayâl iderse:

1. hayâl iderse:

Gazel 154

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Hayal etmek, düşlemek.

İnbîk-i çeşmi kaşra-nisâr-ı gül-âb olur
'âşık hayâl iderse Ruḥ-ı hûy-çekîdesin

hayâl idüp:

1. hayâl idüp:

Gazel 42

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Düşlemek.

Ruḥuñ hayâl idüp içsem mey-i şebâne eger
Meh-i felek baña cām-ı cihân-nümâ görünür

hayâl itdim:

1. hayâl itdim:

Tahmis 5

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Düşünmek, tasavvur etmek.

Çü Es'ad gerçi çok gün geçdi ben
fıkr-i muhal itdim
Bu şeb ol mäh-rünüñ 'İsmetî vaşlıñ
hayâl itdim

hayâl kılsa:

1. hayâl kılsa:

Gazel 50

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Zihinde tasavvur etmek, tasarlamak.

Mü-şikâfân şâh-beyt-i hüsnini
kılsa hayâl
'Ukde-sâz-ı târ-ı ma'nâ mısra'-ı ebrûsıdır

hayâl olsa:

1. hayâl olsa:

Gazel 157

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

1) Gerçekleştirilememek. 2) Geçmişte kalmak, hatıra olmak. 3) Düş olmak.

hayâl olsa n'ola mazmûn-ı nazm-ı hoş-terîn Es'ad
Saña pîçidedir fikr-i rakîk ol târ-ı gîsûdan

hayâl olup:

1. hayâl olup:

Gazel 200

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Hayal etmek, tasavvur etmek.

Fıkr-i sevâd-ı târ-ı haṭînla hayâl olup
Hem-reng-i müy-i hâme-i Bihzâd olan gibî

hayâlât:

1. hayâlât:

Gazel 10

Mısra: 4

Hayaller.

Bir değil derd-i derûn kim aña bir çâre kılup
Pest idem lîk hayâlât ile mälândır hep

2. hayâlât:

Gazel 47

Mısra: 3

Hayaller.

Rişte-i cāmî hayâlât ile pür- 'ukde kılan
Fıkr-i ham-der-hamî-i turre-i pîçide midir

hayâlât-ı hevâyî:

1. hayâlât-ı hevâyî:

Tahmis 2

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Aşk arzusuyla dolu olan hayaller.

Tecâvüz kıl mecazî bî-ḥaḳîḳat düşme efkâra
hayâlât-ı hevâyî mehbit olmaz feyz-i envâra

hayâlât-ı mecâzî:

1. hayâlât-ı mecâzî:

Gazel 78

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gerçek dışı hayaller.

hayâlât-ı mecâzî nasb-ı 'ayn itmez dil-i agâh
Merâyâ-yı ḥaḳîḳat vehme cây-ı irtisâm olmaz

havâle döndi:

1. hayâle döndi:-di

Gazel 119

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Hayal olmak.

hamîde-kâmet olup fıkr-i ebruvânîñla
hayâle döndi dil ey mäh-ı nev hilâl olarak

hayâl-i âb ü tâb-ı hüsnî:

1. hayâl-i âb ü tâb-ı hüsnî:

Gazel 167

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Güzelliğin parlak ve canlı hayali.

hayâl-i âb ü tâb-ı hüsnî ile rîziş-i eşkim
N'ola su gibi süy-i küy-i yâri olsa cüy-ende

hayâl-i 'arız:

1. hayâl-i 'arız:

Gazel 103

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yanağın hayali.

Dil-i sevdâ-perest-i ehl-i 'aşka şâm-ı fûrkatde
hayâl-i 'arızından özge şem'-i rûşen olmazmış

hayâl-i 'arız-ı yâr:

1. hayâl-i 'arız-ı yâr:

Gazel 177

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yanağının hayali.

hayâl-i 'arız-ı yâr ile Es'ad girye-rîz olsam
Gül-âb-efşân olur bu çeşm-i giryân kaşra-ber-kaşra

hayâl-i 'arız-ıñ:

1. **ḥayāl-i ‘arızî:****Gazel 170**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) yanağının hayali.

ḥayāl-i ‘arızî itmezdi eşk-i çeşmi
revân
Taḥammül olsa teb-i âfitâba
şebnemde

havâl-i dakîk:1. **ḥayāl-i dakîk:****Gazel 108**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

İnce hayal.

Es‘ad dil-i nizâr ḥayāl-i dakîk ile
Bî-kîl ü kâl kılsa reva i‘tibâr-ı ḥat

havâl-i ebruvân:1. **ḥayāl-i ebruvân:****Gazel 199**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kaşların hayali.

ḥayāl-i ebruvânın ile hergiz dest-i
ḥayretde
Kemân-âsâ gönül ḥamyâze-rîz-i
zâr ḳalsun mî

havâl-i gerd-i ḥat-ı ‘arızî:1. **ḥayāl-i gerd-i ḥat-ı ‘arızî:****Gazel 181**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Yanağın ayva tüylerinin**tozunun hayali.*

Kuhl it ḥayāl-i gerd-i ḥat-ı ‘arızî
dilâ
Virmek dilerseñ ‘ayn-ı cila dîde
nûrna

havâl-i gerd-i ḥattın:1. **ḥayāl-i gerd-i ḥattın:****Gazel 156**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Ayva tüylerinin tozunun**düşüncesi.*

ḥayāl-i gerd-i ḥattın pür-nem itmiş
çeşm-i ‘uşşâkı
‘Acab kim kaṭralar rîzide itmiş
sürme-dânından

havâl-i hâl:1. **ḥayāl-i hâl:****Gazel 205**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Bedende olan noktanın, benin hayali.

Degil genc-i dil ü dîdem ḥayāl-i
Ḥâlden Ḥâlî
Bağılsa habbetü‘-s-sevdâ gibi bir
mâlden mâlî

havâl-i hatt-ı ‘izârîla:1. **ḥayāl-i hatt-ı ‘izârîla:****Gazel 84**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Yanağın ayva tüylerinin**hayali.*

ḥayāl-i hatt-ı ‘izârîla âh idüp
felegîn
Beyâz-ı Şafha-i ḥurşidini tebâh
ideriz

havâl-i hatt-ı nevden:1. **ḥayāl-i hatt-ı nevden:****Gazel 188**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Yeni çıkmış ayva tüylerinin**düşüncesi.*

ḥayāl-i hatt-ı nevden sende bir
sevdâ tirâş itdim
Getürme ḥâtır-ı zâra gubâr ey dil
keder çekme

havâl-i hüsn-i cânân:1. **ḥayāl-i hüsn-i cânân:****Gazel 90**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin güzelliğinin hayali.

Degildir dîdemiz rûşen ḥayāl-i
hüsn-i cânânsız
Nigâh itmez gönül ḥür-i behişt
olursa da ânsız

havâl-i ‘îş ü nûş-ı yâr:1. **ḥayāl-i ‘îş ü nûş-ı yâr:****Gazel 11**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin aşk şarabını**içmenin ve safanın hayali.*

Bezm-i fûrkatde ḥayāl-ı ‘îş ü nûş-ı
yâr ile
Bâde-i ḥamrâdır eşk-i ḥûn laḥt-ı dil
kebâb

havâl-i kalem-i müjgânî:1. **ḥayāl-i kalem-i müjgânî:****Beyit 13**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kirpik kaleminin düşüncesi.

şakla çeşminde ḥayāl-i kalem-i
müjgânî
Dursun ol ḥâme-i müşkiñ-raḳam
çekmeced

havâl-i mısra ‘-ı ebrûsı:1. **ḥayāl-i mısra ‘-ı ebrûsı:-sı****Gazel 6**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin kaşlarının sırasının**hayali.*

Ḥayâl-i mısra ‘-ı ebrûsı var iken
Es‘ad
O şûḥa şî‘r ile müşkildir intisâb
saña

havâl-i müdâm:1. **ḥayāl-i müdâm:****Gazel 91**

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Devam eden hayal.

Cân-baḥş olan ḥayāl-i müdâmıdır
‘âşîka
Olmaz hayât rûḥ ile cism-ittihâdsız

havâl-i müdâmdan:1. **ḥayāl-i müdâmdan:****Gazel 13**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Devam eden hayal.

ḥûnîñ sirişk sanma ḥayāl-i
müdâmdan
Çeşmimde kaldı sürḥî-i şahbâ-yı
nâb-ı leb

havâl-i nigeḥîñ:1. **ḥayāl-i nigeḥîñ:****Gazel 73**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Bakışın hayali.

Fikri her kez güzêr eyler hedef-i
cânımdan
Ey kaşı yâḡ ḥayāl-i nigeḥîñ tîr
midir

havâl-i ruyûña:**1. havâl-i ruyûña:****Gazel 114**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yüzünün hayali.

Olmada eşkim havâl-i ruyûña
mâni' hemîn
Bü'l-'aceb kim tâb-ı mihri eyledi
şebnem telef

havâl-i sînesin:**1. havâl-i sînesin:-sin****Gazel 122**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sevgilinin göğsünün hayali.

Nakş it havâl-i sînesin Es'ad
diliñde kim
Mir'ât-ı tâb-nâke bir âyîne-dân
gerek

havâl-i süz-ı hüsn:**1. havâl-i süz-ı hüsn:-üñ, -le****Gazel 51**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Güzelliğinin yakıcı düşüncesi.

Hayâl-i süz-ı hüsnüñle şerer-
efşandır şimdi
'Aceb kim dîde-i pür-âbım âteş-
dânım olmuşdur

havâl-i tîğ-i nigâha:**1. havâl-i tîğ-i nigâha:****Gazel 56**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Bakış kılıcımın hayali.

Fikr-i dü-çeşm-i fitne-ger-i yâr ile
müdâm
Dîdem havâl-i tîğ-i nigâha niyâm
olur

havâl-i turre-i müşkîn-i târ-ı**yâr:****1. havâl-i turre-i müşkîn-i târ-ı yâr:****Gazel 59**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Sevgilin saç tellerinin misk
kokulu alına dökülen lülelerinin
düşüncesi.*

Şeb-zinde-dâr-ı hayret ü sevdâ ıder
beni
Her dem havâl-i turre-i müşkîn-i
târ-ı yâr

havâl-i vâre:**1. havâl-i yâr:****Gazel 122**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sevgilinin hayali.

Encüm-şümâr-ı hecr olanın çarha
Şubha dek
Âhı havâl-i yâr ile âteş-feşân gerek

2. havâl-i yâr:**Muamma 11**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin hayali.

Derün-ı dîdeye ger pâ-nihâd olsa
havâl-i yâr
Döner derbân-ı isme bu müjem
güyâ mu'ammadır

3. havâl-i yâr:**Gazel 15**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sevgilinin hayali.

Kılma hâli çeşm-i fikriñ künc-i
gamda Es'adâ
Vuşlat olmazsa havâl-i yâr olur
bârî naşib

havât:**1. hayâta:-a****Kaside 7**

Mısra: 14

(Ar.) Hayat, yaşam.

Demdir Mesîh-i feyz-nümâ rûh-
bahş olup
Ecsâm-ı mürdegân hayâta karın ola

2. hayât:**Gazel 91**

Mısra: 20

*(Ar.) Doğumdan ölüme kadar
geçen süre, yaşanan, yaşanmakta
olan veya ileride yaşanacak
zaman, ömür.*

Cân-bahş olan havâl-i müdâmındır
'âşıkâ
Olmaz hayât rûh ile cism-ittihâdsız

havât-âver:**1. hayât-âver:****Kaside 11**

Mısra: 19

Hayat veren.

kıldı cism-i kâlemi öyle hayât-âver
kim
Rûh-hâh eyledi cân-bahş-ı dem-i
'îsâyı

havât-bahşâ:**1. hayât-bahşâdır:-dır****Kaside 3**

Mısra: 54

Hayat vermek, canlandırmak.

Sen ol şeff'-i halayıksın ey şeh-i
'âlem
Ki mürde-i gama lûtfuñ hayât-
bahşâdır

havât-ı taze bul:**1. hayât-ı taze bul:****Kaside 7**

Mısra: 39

Kelime Tipi: -

*Canlanmak daha iyi olmak;
hayat bulmak.*

Şadî hayât-ı taze bulup kevnde bu
dem
Endüh-ı bîm-i cân ile zâr u hazîn
ola

havât-ver-i dem-i mesîh-i**bahar:****1. hayât-ver-i dem-i mesîh-i****bahar:****Kaside 9**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Baharın Hz.İsa nefesli hayat
verişi.*

Zihî hayât-ver-i dem-i mesîh-i
bahar
Ki kıldı mürde nihâl-i feyzâyı rûh-
esmâr

hayf:**1. hayf:****Tarih 25**

Mısra: 1

*"Eyvah, heyhat, yazık!"
anlamında ünlem.*

Hayf ol nahl-i berümend-i necâbet-
eseri
Huşk idüp sarsar-ı merg eyledi bî-
bâr u varak

hayfâ:

1. hayfā:

Tarih 12

Mısra: 4

"Eyvah, yazık!" anlamına gelen ünlem.

Henüz açılmamışken gönça-āsā
bāğ-ı 'ālemde
Hazān itdi vezān-ı bād-ı pür-süz-ı
ecel hayfā

hayır du'ā evlerem:

1. hayır du'ā eylerem:

Lugaz 6

Mısra: 14

Kelime Tipi: **Dua İfadesi***Hayır duası**etmek. (Namazlarında hayır duasında bulunmak bağlamında.).*

Bunı hall iden kişiye bī-merā
Beş vakitte eylerem hayır du'ā

hayl-i āsafān:

1. hayl-i āsafān:

Tarih 24

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Vezirler topluluğu.

Ki hayl-i āsafān dergeh-i iclālını
bir bir
Firasetle tezekkür kıldı tā kim
mihre ahrādır

hayli demdir ki:

1. hayli demdir ki:

Müsemmen 1

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Birçok zamandır ki.

Hayli demdir ki gönül hüsnuñe
meftun olmuş
hasret-i la'l-i lebiñle cigerim hūn
olmuş

hayl-i ezhār:

1. hayl-i ezhār:

Kaside 12

Mısra: 58

Kelime Tipi: -

Çiçeklerin ordusu, bahçedeki çiçekler.

Kahramān-ı nighi virse çemende
Ruhsat
Hayl-i ezhāra çeke nīze vü hançer
lāle

hayr:

1. hayra:

Tarih 29

Mısra: 24

Hayır, güzellik, iyilik, fayda, yarar.

Şehriyār-ı 'ālemin hem āsaf-ı cūd-
āverin
Cümle kārın hayra tevfk ide
Hallāk-ı cihān

2. hayra:

Tarih 44

Mısra: 6

Hayır, güzellik, iyilik, fayda, yarar.

Re'y-i rezni sa'ib fıkır-i güzini
sākib
Hemvāre hayra rāgib tab'-ı melek-
hısālī

hayr u şerde:

1. hayr u şerde:

Kaside 1

Mısra: 39

Kelime Tipi: -

İyilik ve kötülük.

Her hayr u şerde lā vü ne'āmdan
hazer kılup
Emr-i Hūdāda eyleyigör kavliñi
belā

hayrān:

1. hayrānıñım:-ım, -ım

Gazel 131

Mısra: 6

*Bir kimse veya bir şey
karşısında hayranlık duyan, onu
çok beğenen, çok takdir eden
kimse.*

Oldum nigāh-ı şüretine dīde cümle
ten
Bağ kim Mişāl-i āyine hayrānıñım
seniñ

2. hayran:

Gazel 196

Mısra: 3

*(Ar.) Bir kimse veya bir şey
karşısında hayranlık duyan, onu
çok beğenen, çok takdir eden
kimse.*

Rüyına hayran iken 'aksin görüp
āyineden
Oldı 'aşk ol vech-ile bisyār bir
yüzden dağ

hayrān evler:

1. hayrān eyler:

Gazel 189

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Hayranlık uyandırmak, çok etkilemek; sarhoş etmek, kendinden geçirmek.

Yek nazarda nice biñ merdūmi
hayrān eyler
Cünbüş-i dīde-i pergārına mā-
şā'allāh

hayrān ol:

1. hayrān ol:

Gazel 105

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim***Çok beğenmek, kendinden geçmek; bağlanmak.*

Bir kerre nigāh iden olur rüyūña
hayrān
Bu Cezbe vü ān hüsni-peri-zādına
mahşūs

2. hayrān ol:

Tarih 31

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Çok beğenmek, kendinden geçmek; bağlanmak.

Habbezā zīb-i feza şādīrevān-ı
ra'nā
Ki olur tarh-ı dil-ārāsına 'ālem
hayrān

hayrān olur:

1. hayrān olur:

Gazel 68

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Hayran olmak, çok beğenmek.

Es'adā germiyyet-i dīdārda nā-būd
olan
Fark-ı zevk-i vaşl u hecr itmez
hemān hayrān olur

hayrān u lāl:

1. hayrān u lāl:

Muamma 5

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Hayran ve dilsiz etmek.

İtmede tāt-ı ser ey dil eyleme fıkır-i
muḥāl
Baş vir yolına yārān olalar hayrān
u lāl

hayrānı:

1. **ḥayrānı:****Tarih 10**

Mısra: 10

Beğenmek, hayran olmak.

Öyle metbu‘-i pesendide anın
bünyanı
Nigeh-endāzı olur āyine-veş
ḥayrānı

ḥayranı ol:1. **ḥayranı ol:****Kaside 8**

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

Hayran olmak, çok beğenmek.

Dürer dersin okurken şebnem-i
üftāde gülşende
Görüp şemsiyye ebhāsın kapıldı
oldı ḥayranı

ḥayrāt:1. **ḥayrāta:-a****Tarih 3**

Mısra: 11

*İyilikler, hayırlı işler; hayır
maksadıyla halkın yararlanması
için yapılan cami, çeşme vb. yapı.*

Bunun gibi nice ḥayrāta yā Rab
muvaḥḥak kıl
Hezārān cāyı li‘llāh eylesün taḳvā
içün ihyā

2. **ḥayrata:-a****Kaside 1**

Mısra: 23

Ar. Yalnızca hayır

*maksadıyla, herkesin faydalanması
için yapılan işler, yapılar.*

Taşrīf-i niyyet eyle ki ḥayrata lā-
cerem
Naḥv-i rızā-yı Ḥaḳdır olan kār-ı
müntehā

ḥayr-endiše ol:1. **ḥayr-endiše ol:****Tarih 37**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

İyilik yapmayı düşünmek.

O sultān-ı ‘adālet-piše ḥayr-endiše
olmuşdur
Nizām-ı devletinde mukterin
tevfik-i Ma‘būde

ḥayret:1. **ḥayrettedir:-de, -dir****Gazel 181**

Mısra: 4

*Şaşırma, şaşırıp kalma, ne
yapacağını bilmeme.*

Teng ol kadar dehān-ı füsūn-kār-ı
yār kim
ḥayrettedir sūḥan daḥi andan
sudūrına

ḥayr-ḥāh-ı dīn ü devlet:1. **ḥayr-ḥāh-ı dīn ü devlet:****Tarih 29**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Devletin ve dinin iyiliğini
isteyen.*

ḥayr-ḥāh-ı dīn ü devlet dil-penāh-ı
mekrūmet
kıble-gāh-ı reme-i ümmet melāz-ı
‘izz-ü şān

ḥayr-ı ādem:1. **ḥayr-ı ādem:****Kaside 5**

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

*İnsanların hayırlısı.
(Hz.Muhammed(s.a.v.)).*

E’s-salāt ey şeref-i cümle-i halk-i
‘ālem
E’s-salāt ey rūsūlūn mefhari ḥayr-ı
ādem

ḥayr-ı cümle sübül ol:1. **ḥayr-ı cümle sübül ol:****Kaside 5**

Mısra: 43

Kelime Tipi: -

Bütün hayırlı yollar olmak.

ḥayr-ı cümle sübül olsañ n’ola ey
nūr-i Huda
Virdi zīrā ki şeref pāye-i mi’rāc
saña

ḥayr-ı hādī-i şeh-rāh-ı iktidā:1. **ḥayr-ı hādī-i şeh-rāh-ı iktidā:****Kaside 4**

Mısra: 35

Kelime Tipi: -

*Tabi olmanın selamete
erdiren yolunun hidayet veren
hayrı.*

Oldur o ḥayr-ı hādī-i şeh-rāh-ı
iktidā
Kim cümle halk o yolda bulurlar
selāmeti

ḥayr-ı pür-berekāt:1. **ḥayr-ı pür-berekāt:****Tarih 35**

Mısra: 43

Kelime Tipi: -

Bereket dolu iyilikler.

Bu ḥayr-ı pür-berekātın daḥi olup
maḳbūl
Sevabı sebt oluna tāk-ı ‘arş-ı
Sūbhāna

ḥaytū’s-sevād-ı şebden:1. **ḥaytū’s-sevād-ı şebden:-den****Gazel 130**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gecenin kara ışınları.

Ḥaytū’s-sevād-ı şebden ider Şubḥı
aşikār
Müşgīn-tavk-ı zūlf-i mu‘anberde
gerdenin

ḥayvan:1. **ḥayvandır:-dır****Lugaz 10**

Mısra: 3

*Duygu ve hareket yeteneği
olan, içgüdüleriyle hareket eden
canlı yaratık.*

Ki vücūdına sebep ḥayvandır
Anı bu Ḥāle koyan insandır

ḥayv:1. **ḥaydan:-dan****Lugaz 8**

Mısra: 9

*Bütün varlıkların hayat
kaynağı, ebedî ve hakîki hayat
sâhibi” anlamında esmâ-i
hüsnâdan (Allah’ın en güzel
isimlerinden)dir.*

‘Aceb ki meyyiti ḥaydan görünce
fark eyler
Suâl olursa pes-i perdeden neler
söyler

ḥayyiz-kerde-i zikr ü senadır:1. **ḥayyiz-kerde-i zikr ü senadır:****Tahmis 1**

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

*Övgü ve zikir için inşa edilmiş
yer.*

Kelām-ı ḥaḳda ḥayyiz-kerde-i zikr
ü senadır bu
Zihî ‘ālī-şeref beyt-i Cenāb-ı
Rabb-ı Kadirde

hazān it:**1. hazān it:****Tarih 12****Mısra: 4****Kelime Tipi: -***Sonbahar etmek II**Soldurmak, gençliği heba etmek.*

Henüz açılmamışken gönça-āsā
bāğ-ı 'ālemdē
Hazān itdi vezān-ı bād-ı pür-süz-ı
ecel hayfā

hazān ol:**1. hazān ol:****Gazel 161****Mısra: 6****Kelime Tipi: -***Sonbahar vakti gelmek.*

Bu deñlü nālesin murg-i bahār
itmezdi pey-der-pey
Hazān olup çemende gülleri bilse
ferāmūşın

hazāne-i çeşm-i terimdedir:**1. hazāne-i çeşm-i terimdedir:****Tahmis 3****Mısra: 1****Kelime Tipi: -***Taze gözyaşı hazinesi.*

Cū-yi tarab hazāne-i çeşm-i
terimdedir
Bahır-ı muhīt şevk-i dil-i
kemterimdedir

hazāne-i ekmel:**1. hazāne-i ekmel:****Tarih 35****Mısra: 46****Kelime Tipi: -***Noksansız hazine.*

Hezār yūmn ü sa'ādetle Es'adā
iricek
Bu nev hazāne-i ekmel temām-ı
pāyāna

hazan-reside olmaz:**1. hazan-reside olmaz:****Gazel 37****Mısra: 5****Kelime Tipi: -***Hazan mevsimine erişmiş**olmak.*

Olmaz hazan-reside gül-i āl-i 'ārızı
Her dem hayālī şīşe-i çeşm-i
terimdedir

hazef:**1. hazefle:-le****Kaside 1****Mısra: 18***Çanak çömlek gibi çamurdan
işlenip ateşte pişirilen şeyler.*

Mu'tell olup nekāyış-ı efkārdan
şakın
İdgāmıñı hazefle kıl i'lāliñe devā

hazer iderlerse:**1. hazer iderlerse:****Tahmis 4****Mısra: 27****Kelime Tipi: -***Çekinme. Zarar verebilecek
şeyden kaçınma. Korunma.*

Es'ad-āsā n'ola 'uşşāk iderlerse
hazer
Çamze şad-çāk-kün-i laht-ı dil-i
gam-perver

hazer it:**1. hazer it:****Gazel 12****Mısra: 6****Kelime Tipi: -***Sakınmak, kaçınmak,
korunmak, çekinmek.*

Zātıñı zerre-i nāçiz ile hem-şadr
eyle
'Ucb ü kibri hazer it kalbiñe kılma
takrīb

hazer kılup:**1. hazer kılup:****Kaside 1****Mısra: 39****Kelime Tipi: -***Sakınmak, çekinmek.*

Her hayr u şerde lā vü ne'āmdan
hazer kılup
Emr-i Hūdāda eyleyigör kavliñi
belā

hazin ol:**1. hazin ol:****Gazel 99****Mısra: 5****Kelime Tipi: -***Kederlenmek, üzölmek.*

Evzā'-ı rüzgāra hazin olup itme āh
Virme fiğān u nāleñi bād-ı hevāya
kes

hazine-i leb-riz-i āb-ı sāf-ı sühan:**1. hazine-i leb-riz-i āb-ı sāf-ı
sühan:****Kaside 3****Mısra: 7****Kelime Tipi: -***Sözün saf suyunun ağzına
kadar dolu olduğu hazine.*

Dehen hazine-i leb-riz-i āb-ı sāf-ı
sühan
Zebān-ı lüle o mā'-ı ma'ine
mecradır

hazret:**1. hazretiñden:-i, -n, -den****Kaside 4****Mısra: 78***H. Peygamber'i tazim için
kullanılan saygı ve hürmet ifadesi.*

Dergāh-ı 'izz ü şefkatiñe yüz sürüp
ider
Ol demde Hazretiñden ümüd-i
şefā'ati

hazret-i allah:**1. hazret-i allah:****Tarih 10****Mısra: 21****Kelime Tipi: -***Yüce Allah.*

Eyleyüp Hazret-i Allāh hemin
ābādan
kıla tā rüz-i cezā şāhibine kehf-i
emān

2. hazret-i allah:**Kaside 6****Mısra: 46****Kelime Tipi: -***Allah (c.c.).*

Serir-i saltanatda müstedām ol 'izz
ü devletle
Mu'īnin Hazret-i Allah olup tevfiğ
ola yaver

**hazreti bārī cenāb-ı mīr-i ekrem
mustafā beyg hezārān yūmn-ü
ikbāl ile maksūda isāl ide:****1. hazreti bārī cenāb-ı mīr-i
ekrem mustafā beyg hezārān
yūmn-ü ikbāl ile maşsūda isāl
ide:****Tarih 38****Mısra: 2****Kelime Tipi: Dua İfadesi***Her şeyi takdir ettiğı şekilde
uygun olarak yaratıp varlığa*

*çıkaran Allah cömertliğın başkanı
Musatafa bey'i binlerce uğur ve
mutluluk ile arzularına
kavuştursun.*

Cenâb-ı mîr-i ekrem Mustafâ Beyg
Hâzreti Bârî
Hezârân yümn-ü ikbâl ile îsâl ide
mağsûda

hâzret-i hak mahbûbı olan:

1. hâzret-i hak mahbûbı olan:-an

Kaside 5

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

*Allah'ın(c.c.) sevgilisi
olan.(Hz.Muhammed(s.a.v.)).*

Ey cenabıñdır olan Hâzret-i Hak
Mahbûbı
Zât-ı pâkiñdir olan cümle cihan
matlûbı

hâzret-i hân ahmede:

1. hâzret-i hân ahmede:

Tarih 42

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Sultan 3. Ahmed Han
Hazretleri.*

Şehenşâh-ı mükerrrem Hâzret-i
Hân Ahmede Mevlâ
Serîr-i saltanatda ide 'ömr-i Nüh
erzânî

hâzret-i hân mahmûda:

1. hâzret-i hân mahmûda:

Tarih 8

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Sultan I. Mahmud Han
Hazretleri (ö. 1168/1754).*

Ki şehenşâh-ı cihân Hâzret-i Hân
Mahmûda
Kâr-dân böyle vezîr eyledi Bârî
i'tâ

hâzret-i idrîsden:

1. hâzret-i idrîsden:

Lugaz 7

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Hazreti İdris Peygamber.

Hâzret-i İdrîsden Hâşıl olur
Aş-yermez mâderi hâmil olur

hâzret-i ishâk efendi:

1. hâzret-i ishâk efendi:

Tarih 5

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

İshâk Efendi

*Hazretleri.(Şeyhülislam Es'ad
Efendi'nin kardeşi Şeyhülislam
İshak Efendi.).*

Meh-i evc-i fazîlet Hâzret-i İshâk
Efendi kim
Vücûdî zû-ı mısibâh-ı münîr-i
'âlem-i ma'nâ

hâzret-i mahbûb-i huda:

1. hâzret-i mahbûb-i huda:

Kaside 2

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

*Allah'ın sevgilisi.(Hz.
Muhammed Mustafa (s.a.v.)).*

Ya'nî na't-i şeh-i kül kâfile-sâlâr-ı
rûsûl
Hâdî-i hayr-ı sübûl Hâzret-i
Mahbûb-i Huda

hâzret-i mahdûma:

1. hâzret-i mahdûma:-a

Gazel 179

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Efendi hazretleri.

Hâzret-i mahdûma pey-revlikde
hîç söz var mıdır
Nazm-ı pâk-i Es'ad-ı ğam-ğâra
Allah 'aşkına

hâzret-i mahmûd hân:

1. hâzret-i mahmûd hân:

Kaside 12

Mısra: 67

Kelime Tipi: -

Sultan I. Mahmud.

Ya'nî sultân-ı cihan Hâzret-i
Mahmûd Hânîñ
Ola mı nazra-i eltâfına mazhar lâle

hâzret-i mahmûd hânı:

1. hâzret-i mahmûd hânı:

Tarih 6

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sultan I. Mahmud.

'İzz-ü şevketle hudâ Hâzret-i
Mahmûd Hânı
Taht-ı devletde müeyyed ide tâ-
rûz-i cezâ

hâzret-i mevlâ 'îd ü baharın mübârek eyleyüp:

1. hâzret-i mevlâ 'îd ü baharın mübârek eyleyüp:

Kaside 6

Mısra: 47

Kelime Tipi: **Dua İfadesi**

*Allah(c.c.) bayramını ve
baharını mübarek eylesin.*

Mübârek eyleyüp 'îd ü baharın
Hâzret-i Mevlâ
kıla zât-ı hümayûnun kemâl-i
'avnine mazhar

hâzret-i rabb-i mennân:

1. hâzret-i rabb-i mennân:

Tarih 31

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Kullarına hadsiz hesapsız
nimetler veren, sınırsız iyilik ve
ihşanda bulunan Allah.*

Kereminden şuyının kaçralarınca
virsün
Ecrin icra idene Hâzret-i Rabb-i
Mennân

hâzret-i sultân mahmûd:

1. hâzret-i sultân mahmûd:

Tarih 9

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sultan I. Mahmud.

Ya'nî dâdâr-ı cihân Hâzret-i Sultân
Mahmûd
Ki odur tâc-ı ser-i cümle şehân-ı
dünyâ

2. hâzret-i sultân mahmûd:

Tarih 37

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sultan I. Mahmud.

Şeh-i şâhân-ı 'âlem Hâzret-i Sultân
Mahmûd
kıla vâsıl dü 'âlemde hudâ aqsâ-yı
mağsûda

hâzret-i sultân-ı cihân:

1. hâzret-i sultân-ı cihân:

Tarih 46

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Cihanın padişah
hazretleri(Sutan I. Mahmud).*

Kim didi Hâzret-i sultân-ı cihân
Mahmûd Hân
Bûs idin hırka-ı zîbâ-yı Rasûlullâhı

hazz-ı nefis:

1. hazz-ı nefis:

Kaside 1

Mısra: 61

Kelime Tipi: -

Nefsin istekleri.

Suğrâsı daîhi seyyienin hazz-ı nefis
ile
Kübâra gibi olur giderek bâdî-i cezâ

hecâ:

1. hecâdan:-dan

Gazel 123

Mısra: 3

Heceler.

Harf-i râ reşk ile mahv oldu
hecâdan gûyâ
Kemerinde göricek hançerini
dildârın

hecr-i ebrûn:

1. hecr-i ebrûn:-ñ

Gazel 4

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kaşlarının ayrılığı.

Hecr-i ebrûn ile tîr-endâz-ı âh
olsam eger
Şûret-i hamyâze bir zihgirdir
sensiz baña

hedâyâ:

1. hedâyâsı:-sı

Kaside 3

Mısra: 73

Hediyeler.

Cenâb-ı Hâzretiñ ümmetiñ
hedâyâsı
Dür-i girân-bahâ-yı salât-ı fuzlâdır

hedef:

1. hedef:

Gazel 114

Mısra: 6

*Hedef (Aşığın, sevgilinin ok
gibi kirpiklerine kendisini hedef
etmesi bağlamında).*

Yâri bir kez ey kemân-eburî nişan it
eyledim
Nâvek-i nâgeh-resân-ı gamzeñe
sînem hedef

2. hedef:

Gazel 132

Mısra: 3

*Hedef (Aşığın, sevgilinin ok
gibi kirpiklerine kendisini hedef
etmesi bağlamında).*

Tîr-i cevre hedef ü kıddi keman
olmayıcak
Kim çeker çille-i âzârını
ebrularının

hedef ü kıddi:

1. hedef ü kıddi:

Nazm 24

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Hedef ve boy.

Tîr-i derde hedef ü kıddi kemân
olmayıcak
Kim çeker çille-i âzârını
ebrularının

hedef-i cânımdan:

1. hedef-i cânımdan:

Gazel 73

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Can hedefi ll aşığın gönlü.

Fikri her kez güzër eyler hedef-i
cânımdan
Ey kaşı yây hayâl-i nigeñiñ tîr
midir

hedefi oldu:

1. hedefi oldu:

Gazel 186

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Nişan alınan yer olmak. II
Maruz kalmak.*

O ebruvân u o müjgânın oldu dil
hedefi
Kemân u tîre mukabil nişân
murâdımca

hedef-ves:

1. hedef-ves:

Gazel 35

Mısra: 8

Hedef gibi.

Cemîl olsa ‘aceb mi tîr-i kılk-i tîre-
peykâna
Hedef-ves sîne germiş Dâğ-ı derde
şabr ider kâgaz

heder itme:

1. heder itme:

Müsemmen 1

Mısra: 62

Kelime Tipi: -

*Boşuna harcamak, ziyan
etmek.*

Gayri sen de yeter ey zâlim-i hûn-
rîz yeter
Böyle nâ-hağ yere hûn-i dilimi
itme heder

hefte:

1. hefte:

Lugaz 8

Mısra: 14

*Birbiri arkasına gelen yedi
günden ibâret zaman bölümü.
Hafta.*

Cihân güzellerinin gûyiyâ bu da
biridir
‘Aceb mi ‘âşıka nâzitse hefte
dilberidir

hekîm-i bahar:

1. hekîm-i bahar:

Kaside 9

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Bahar doktoru.

Görünce ‘illet-i nañl-i bülendi
gülşende
Dem-i nema galeyanın bilüp
hekîm-i bahar

helâk:

1. helâkim:-im

Murabba 1

Mısra: 2

Mahvolma, perişan olmak.

Nâr-ı hicrânîñla ey şûh-ı cihân
Derd-nâkim ben helâkim sîne çâk

2. helâkim:-im

Murabba 1

Mısra: 4

Mahvolma, perişan olmak.

Girye olsa n’ola kârim her zaman
Derd-nâkim ben helâkim sîne çâk

3. helâkim:-im

Murabba 1

Mısra: 7

Mahvolma, perişan olmak.

Derd-nâkim ben helâkim sîne çâk
Ey gül-i zibende-i bâğ-ı bahâ

4. **helâkim:-im****Murabba 1**

Mısra: 11

Mahvolma, perişan olmak.

Derd-nâkim ben helâkim sîne çâk

helâk evler:1. **helâk eyler:****Gazel 48**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Helâk etmek (eylemek):
mahvetmek, yok etmek II bitkin
duruma getirmek, perişan etmek.**Helâk eyler idüp 'uşşâka zehr-âb-ı
elem işrâb
Beli ağyâr gerçi şüretâ ecsâmdır
semdir***helâk-i 'âşıka:**1. **helâk-i 'âşıka:****Gazel 176**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Âşığı öldürme; âşığı perişan
etme.**Helâk-i 'âşıka bir nîm nezzâre
yeter zîrâ
Hezârân fitne mahfidir o çeşm-i
sihr-perverde***helâk-i kâkül-i müşkîn-i
dilberim:**1. **helâk-i kâkül-i müşkîn-i
dilberim:****Gazel 59**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin misk kokulu
saçından perişan olmak.**Ben ol helâk-i kâkül-i müşkîn-i
dilberim
Sünbül demide olsa giyâhımda
vechi var***helâl:**1. **helâli:-i****Gazel 63**

Mısra: 2

*Dini yönden yasaklanmamış
olan, dinin kurallarına aykırı
olmayan.**Şarâba nûş için ol büt ki ihtirâm
eyler
Helâli ğıpta-zen-i hürmet-i harâm
eyler***hele:**1. **hele:****Gazel 31**

Mısra: 9

*Bir kimse veya şey diğer
kimse veya şeylerin içinde ayrıca
belirtilmek istendiği zaman bunu
ifade eden kelimenin başına veya
sonuna getirilir, özellikle.**De'b oldu şimdi halka hele Es'adâ
hased
Dânâ-dilân-ı 'aşra daği yokdur
i'timâd*2. **hele:****Gazel 85**

Mısra: 9

*Bir kimse veya şey diğer
kimse veya şeylerin içinde ayrıca
belirtilmek istendiği zaman bunu
ifade eden kelimenin başına veya
sonuna getirilir, özellikle, bilhassa,
bâhusus, her şeyden önce.**Es'ad hele bu şem'-i bezm-gâh-ı
fenâya
Pervâne-şifât cismi tebâh itmege
degmez*3. **hele:****Gazel 86**

Mısra: 10

*Bir kimse veya şey diğer
kimse veya şeylerin içinde ayrıca
belirtilmek istendiği zaman bunu
ifade eden kelimenin başına veya
sonuna getirilir, özellikle, bilhassa,
bâhusus, her şeyden önce.**Germiyyetimiz mihr-i ruh-ı yâr
iledir hep
Es'ad hele müstağnî-i tâb-ı teb-ı
mâhız*4. **hele:****Gazel 128**

Mısra: 9

*Bir kimse veya şey diğer
kimse veya şeylerin içinde ayrıca
belirtilmek istendiği zaman bunu
ifade eden kelimenin başına veya
sonuna getirilir, özellikle, bilhassa,
bâhusus, her şeyden önce.**Mihr-veş mümkindi manzûr-ı
cihân olmak hele
Olmasa Es'ad eger derpişi âfet-
şöhreniñ*5. **hele:****Kaside 11**

Mısra: 24

*Bir kimse veya şey diğer**kimse veya şeylerin içinde ayrıca
belirtilmek istendiği zaman bunu
ifade eden kelimenin başına veya
sonuna getirilir, özellikle, bilhassa,
bâhusus, her şeyden önce.**Zîr-i destârı iken zülf-i siyahıñ
câyı
kadd-i bâlâsına sarkar hele gör
sevdayı*6. **hele:****Kaside 10**

Mısra: 8

*Özellikle, bilhassa.**Bâzâr-ı ma'ânide girân-kâle-i
nuṭkuñ
Bâdî-i revacı hele tamgâ-yı
kalemdir***hem:**1. **hem:****Kaside 10**

Mısra: 43

*Kullanıldığı cümleye "üstelik,
bir de, şu da var ki, zâten"
mânâları katarak anlamı
kuvvetlendirir.**Hem ism-i güzîn-resm-i Halîl-i
müte'âlî
Terkîm-i kemâlî şeref-ârâ-yı
kalemdir*2. **hem:****Muamma 10**

Mısra: 2

*Hem... hem ... bağlacı.**Öpmek için leb-i la'line virüp bir
gevher
Bârî hem fâide gör hem ana servet
göster*3. **hem:****Terkib-bend 1**

Mısra: 53

*Hem... hem ... bağlacı.**Hem Sa 'd-i zamân-ı fenn-i miñnet
Hem Bû-'Alî-i kitâb-ı 'aşkıñ*4. **hem:****Tarih 6**

Mısra: 9

*Hem, ayrıca, ilave olarak.**Hem muvaffâk kıla düstûr-ı
celîlû'l-kadriñ
Masdar-ı hayr ola hemvâre o
şadrû'l-vüzerâ*5. **hem:****Muamma 10**

Mısra: 2

Hem... hem bağlacı.

Öpmek için leb-i la'line virüp bir
gevher
Bārī hem fāide gör hem ana servet
göster

6. hem:

Terkib-bend 1

Mısra: 54

Hem... hem bağlacı.

Hem Sa 'd-i zamān-ı fenn-i miḥnet
Hem Bū- 'Alī-i kitāb-ı 'aşkım

7. hem:

Lugaz 1

Mısra: 17

"Aynı zamanda" anlamında bağlaç.

Ni 'meti mebzül hem meydānı pāk
Bir müsāfirde degildir şerm-nāk

8. hem:

Tarih 20

Mısra: 4

"Aynı zamanda" anlamında bağlaç.

O şāhenşāh-ı ālī-cāhı kıldı 'izz-ile
Mevlā
Şehān-ı dehre mev' il hem enāma
erḥam ü efyed

9. hem:

Gazel 11

Mısra: 7

"Aynı zamanda, ayrıca" anlamlarında bağlaç.

Aldı naqd-i ḥātırım hem bir pula
itmez şümār
Eylemişken ḥāl ü ḥat bi' l-cümle
maşrūfım ḥisāb

10. hem:

Gazel 4

Mısra: 6

"Aynı zamanda, ayrıca, üstelik" anlamlarında bağlaç.

Nev hevā-yı zūlf-i pāy-endāz-ı
nāzıñla hemīn
Zir hem bālā vü bālā zīrdır sensiz
baña

11. hem:

Gazel 106

Mısra: 7

"Aynı zamanda, ayrıca" anlamlarına gelen bağlaç.

Mübhemī temyīz ider hem
mużmeri izḥār ider

Dür-bīn-i 'ālem-i idrākdir āsār-ı
feyz

12. hem:

Lugaz 4

Mısra: 8

"Hem ... hem ..." bağlacı.

Yemez içmez kimsede kılmaz
karār
Her nefesde hem acıgır hem doyar

13. hem:

Lugaz 4

Mısra: 8

"Hem ... hem ..." bağlacı.

Yemez içmez kimsede kılmaz
karār
Her nefesde hem acıgır hem doyar

14. hem:

Gazel 122

Mısra: 4

"Aynı anda, aynı zamanda" anlamında kullanılan bağlaç.

'āşık perest-i şūḥ-ı hezār-āşināyı
koy
'İrfān gerek tāzede hem ḥüsn ü ān
gerek

15. hem:

Kaside 1

Mısra: 111

"Aynı anda, aynı zamanda" anlamında kullanılan bağlaç.

Hem etkıyā-yı vāriş-i 'ilm ü
şerī'atıñ
İcmā' ile kıyāsa daḥi kıldı iktidā

16. hem:

Kaside 6

Mısra: 22

"Aynı anda, aynı zamanda" anlamında kullanılan bağlaç.

Dem-i nevrız ola 'id ola hengām-ı
bahar ola
Hem ola yümñ ile nev 'ahd-i
şāhenşāh-ı Baḥr u ber

17. hem:

Kaside 7

Mısra: 44

"Aynı anda, aynı zamanda" anlamında kullanılan bağlaç.

Kim vaqt-i nevbahār ola bu
mevsim-i latif
Hem devr-i şevḳ-i tavr-ı hıdīv-i
güzīn ola

18. hem:

Kaside 8

Mısra: 22

"Aynı anda, aynı zamanda" anlamında kullanılan bağlaç.

'Aḳā'iddin Celāle bed' idüp ez-
cān u dil lāle
Kitāb-ı gülşen-i tevhidin oldı hem
sebaḳ-hānı

19. hem:

Lugaz 6

Mısra: 4

"Aynı anda, aynı zamanda" anlamında kullanılan bağlaç.

Her biriniñ sekizer başı var
Hem beşer ayağı vardır ber-karār

20. hem:

Lugaz 15

Mısra: 11

"Aynı anda, aynı zamanda" anlamında kullanılan bağlaç.

Her biriniñ pāyi birdir anda hem
halhālı var
Ser-nigündür birbirine nā-muvāfık
Ḥālī var

21. hem:

Lugaz 19

Mısra: 27

"Aynı anda, aynı zamanda" anlamında kullanılan bağlaç.

Hem husūf eyleyüp nişān-ı kamer
İtse mīzānıñ on yedisi güzır

22. hem:

Muamma 24

Mısra: 2

"Aynı anda, aynı zamanda" anlamında kullanılan bağlaç.

Dil viren sen pür-cefāya ey meh-i
gerdün-cenāb
Çāh-ı bī-ka'ra düşer hem baḡrını
eyler kebāb

23. hem:

Tahmis 1

Mısra: 13

"Aynı anda, aynı zamanda" anlamında kullanılan bağlaç.

Garīk-i cürme de hem sāhil-i emn
ü selāmetdir
Metāfinda pey-ā-pey tāifān emvāc-ı
rahmetdir

24. hem:

Tarih 26

Mısra: 5

"Aynı anda, aynı zamanda" anlamında kullanılan bağlaç.

Şehenşâh-ı 'âlemin dâmâd-ı lutf-
engîzi hem
şadr-ı 'adl-âyini İbrâhîm Pâşâ-yı
cemîl

25. hem:

Tarih 29

Mısra: 23

"Aynı anda, aynı zamanda"
anlamında kullanılan bağlaç.

Şehriyâr-ı 'âlemin hem âsaf-ı cüd-
âveriñ
Cümle kârın hayra tevfiğ ide
Hallâk-ı cihân

26. hem:

Tarih 32

Mısra: 14

"Aynı anda, aynı zamanda"
anlamında kullanılan bağlaç.

Mihr-i ikbâli fûrûğ-efzây olup
bânîsiniñ
Hem ocagından fûrûzân ola nice
düdmân

27. hem:

Tarih 44

Mısra: 21

"Aynı anda, aynı zamanda"
anlamında kullanılan bağlaç.

Yâ Rab o zât-ı ekrem pîr ola 'izz-
ile hem
Müzdâd ola dem-â-dem anda şafâ-
yı bâli

28. hem:

Tarih 21

Mısra: 23

"-da, -de" bağlacı.

Düşmene rây virüp aldı Ata hısnını
hem
Ceyş-i maẖhûrını maẖv eyledi
şadr-ı ecved

hem dahi:

1. hem dahi:

Lugaz 1

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Hem de; ayrıca.

Rûh-ı nazm-ı güyyiâ kim cismidir
Hem dahi bir kaç kitâb-ı ismidir

hem hem:

1. hem hem:

Kaside 4

Mısra: 44

Kelime Tipi: -

Hem....hem bağlacı.

kıldı vücûd-ı pâkiñi bi'setde Zü'l-
celâl
Hem ibtidâ-yı cümle rûsûl hem
nihayeti

2. hem hem:

Kaside 7

Mısra: 52

Kelime Tipi: -

Hem....hem bağlacı.

Kim 'izz ü şân ile ola hem şadr-ı
a'zamı
Hem sıhr-i pâk-i dâver-i rûy-i
zemîn ola

3. hem hem:

Tarih 29

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Hem....hem bağlacı.

Hem vezîr-i a'zamı hem sıhr-i 'âlî-
câhidır
Pâdişâh-ı 'âlemin ol dâver-i Dârâ-
nişân

4. hem hem:

Kaside 12

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

Hem....hem bağlacı.

Deşt-i şîrîn-i melâhatda mı bitdi
bilmem
Oldı hem neş'e-fiken hem ferah-
âver lâlâ

hem -mizâc:

1. hem -mizâc:

Gazel 22

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Aynı huya sahip.

Cilve meftûn-ı kadîñ ğamzeñile
fitne hem -mizâc
Cebhen itdi bezmiñe mihr ü mehi
câm u sirâc

hem-âb ol:

1. hem-âb ol:

Kaside 11

Mısra: 55

Kelime Tipi: -

Aynı su olmak. II.mec. Aynı
özellikleri bulunduramama.

Cevher-i tîğ kadar tabına hem-âb
olamaz
Ne kadar mevc-sitân itse sabâ
deryayı

hem-âgûs:

1. hem-âgûs:

Gazel 18

Mısra: 9

Kucak kucağa, sarmaş dolaş.

Kays olmadan Es'ad dahi caşk ile
hem-âgûş
Ben olmuş idim beste-i zencîr-i
maḥabbet

hemâm:

1. hemâm:

Lugaz 19

Mısra: 7

???

Didi beşdir anıñ hurûfı hemâm
Lîk on beşdir eylesen im'ân

hemân:

1. hemân:

Lugaz 10

Mısra: 21

Aşağı yukarı, yaklaşık,
takriben.

Birisi dahi hemân ejderdir
Bu husûmetde dahi bed-terdir

2. hemân:

Gazel 65

Mısra: 3

"Derhal, çabucak, hiç vakit
geçirmeden" anlamlarında zarf.

O çeşm-i meste taḥayyülledir
hemân nazarım
Reh-i nigâhıma zîrâ müjem de reh-
zendir

3. hemân:

Gazel 68

Mısra: 10

"Derhal, çabucak, hiç vakit
geçirmeden" anlamlarında zarf.

Es'adâ germiyyet-i dîdârda nâ-bûd
olan
Fark-ı zevk-i vaşl u hecr itmez
hemân ḥayrân olur

4. hemân:

Nazm 12

Mısra: 4

"Derhal, çabucak, hiç vakit
geçirmeden" anlamlarında zarf.

Degil bâzâr-ı ğam dâd u dihişden
bir nefes Ḥâlî
Hemân kâlâ-yı hecr al durma gayri
kârî n'eylersin

5. hemân:

Kaside 1

Mısra: 48

"Derhal, çabucak, hemen, hiç vakit geçirmeden" anlamlarında zarf.

Mevşül olur saña şıla-i hayr cümlesi
Mâ-fi 'z-zamîriñ ola hemân tâ'at-i Hudâ

6. hemân:

Lugaz 14

Mısra: 8

"Derhal, çabucak, hemen, hiç vakit geçirmeden" anlamlarında zarf.

'Aded-i harfini eylersem 'add ü beyân
Altı yüz on bir olur vech-i fasîh üzre hemân

7. hemân:

Lugaz 17

Mısra: 3

"Derhal, çabucak, hemen, hiç vakit geçirmeden" anlamlarında zarf.

kalbî 'aksî ile hemân birdir
Aña maşûs bu 'aceb serdir

8. hemân:

Lugaz 19

Mısra: 16

"Derhal, çabucak, hemen, hiç vakit geçirmeden" anlamlarında zarf.

Zâtı zâtında olmasaydı 'ayan
'Aded-i hâ gibi olurdu hemân

9. hemân:

Lugaz 19

Mısra: 16

"Derhal, çabucak, hemen, hiç vakit geçirmeden" anlamlarında zarf.

Zâtı zâtında olmasaydı 'ayan
'Aded-i hâ gibi olurdu hemân

10. hemân:

Tahmis 2

Mısra: 5

"Derhal, çabucak, hemen, hiç vakit geçirmeden" anlamlarında zarf.

hulûş-ı kalb ile yalvar hemân
hakka şehirlerde
Ne kesb itdiñ dilâ bâzâr-ı dehr-i fitne-pîrâdan

11. hemân:

Tahmis 5

Mısra: 2

"Derhal, çabucak, hemen, hiç vakit geçirmeden" anlamlarında zarf.

Vezânî-i nesîm-i 'aşk ile kesb-i sürûr itdim
Hemân savb-ı der-i yâr-i sitem-gerden 'ubûr itdim

12. hemân:

Tarih 41

Mısra: 64

"Derhal, çabucak, hemen, hiç vakit geçirmeden" anlamlarında zarf.

Muhassal ne mekânîñ ne mekânîñ medhi kâbildir
Hemân birin mu'ammer birini ma'mûr ide Mevlâ

13. hemân:

Tarih 31

Mısra: 6

"Derhal, çabucak, hemen, hiç vakit kaybetmeden" anlamlarında zarf.

Kubbesi olsa n'ola çetr-i Sikender ki anıñ
Menba'ı âb-ı hayât olmada 'aynı-yle hemân

14. hemân:

Kaside 8

Mısra: 24

"Derhal, çabucak, hemen, birden" anlamlarında zarf.

İdince yâsemen itmam ders-i zû'-i Mısbâhı
Hemân Tefsîr-i Beyzâviye masruf itdi ezmânı

15. hemân:

Tarih 28

Mısra: 10

"Derhal, çabucak, hemen, birden" anlamlarında zarf.

Bir melek indi semâdan yere güftâr iderek
Es'adâ şevk ile bu beyt-i dü-târîhi hemân

16. hemân:

Tarih 35

Mısra: 33

"Derhal, çabucak, hemen, birden" anlamlarında zarf.

Ya Taşkendi hemân kendi bu bizâ'a ile
Sezâ ya İbn-i Hacerdir disem o bünyâna

17. hemân:

Tarih 43

Mısra: 7

"Derhal, çabucak, hemen, birden" anlamlarında zarf.

Sahîfe-i dilimin Es'ad o demde hemân
Bu beyt-i pâk ü dü-târîh oldu mersûmı

hemân-dem:

1. hemân-dem:

Tarih 24

Mısra: 9

(Fars.) Derhal, o anda, çabucak, hemen.

Hemân-dem şadr-ı esbak ol
'aliyyü 'z-zât-ı zî-şânı
Şeref-bağş-ı şadâret kıldı hağka vağ'-ı evlâdir

hem-'avâr:

1. hem-'avâr:

Tarih 30

Mısra: 21

Denk, eşit seviyede.

Yine anıñla hem-'avâr olamaz
Ki odur taht-gâh-ı şâh-ı cihân

hem-bahâya:

1. hem-bahâya:

Gazel 99

Mısra: 4

Aynı kıymette olan.

Nağd-i revânın almağa vir hüccet-i hatûñ
'Abd-i mükâteb ile dili hem-bahâya kes

hemçü:

1. hemçü:

Gazel 65

Mısra: 8

"Gibi" anlamına gelen edat.

Nişân-ı tîr-i gam-ı seng-hâr-ı hicrânım
Ten-i za'îf tahammülde hemçü âhendir

2. hemçü:

Gazel 66

Mısra: 1

"Gibi" anlamına gelen edat.

Olan riyâz-güzâr-ı vücüd hemçü hezâr

Nihān-hāne-niṣīn-i 'ademdir āhīr-i
kār

3. hemçü:

Kaside 2

Mısra: 66

"Gibi" anlamına gelen edat.

Verd-i bī-hār-ı letāfet-ver-i nūr-ı
ruḥuḥa
Oldı Cibrīl-i emīn hemçü hezār-ı
şeydā

4. hemçü:

Lugaz 5

Mısra: 9

"Gibi" anlamına gelen edat.

Hemçü 'āşık sīneye gāhī çeker
Bir ḥaṭ-āver dīlber-i sīmīn-ber

5. hemçü:

Tarih 35

Mısra: 36

"Gibi" anlamına gelen edat.

Görüp derinde o gül-mīhi çeşm-i
Haddādī
Sarıldı hemçü Demīrī o bāb-ı zī-
şāna

6. hemçü:

Tarih 41

Mısra: 28

Onun gibi, gibi.

O reng-ā-reng sāfī cāmlar kim
bunda zeyn olmuş
Neşāt-efzā olur nezzāre hemçü
sāgar-ı şahbā

hem-dem ol:

1. hem-dem ol:

Gazel 26

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Arkadaş olmak, arkadaşlık
etmek.*

Tek benimle hem-dem ol sen
bezm-i vuşlatda rakīb
Dürdan itsün kılāb-ı ādiyāt-āsā
nibāḥ

hem-dem olsun:

1. hem-dem olsun:

Gazel 64

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Arkadaş olmak, arkadaşlık
etmek.*

Olan üftān-ı tārī rāh-ı gurbet-reh-
nümāsıdır

O bīgāne kimiñle hem-dem olsun
āşinasızdır

hem-dem-i ğayret-şikestān oldu:

**1. hem-dem-i ğayret-şikestān
oldı:**

Gazel 111

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gayret kıran arkadaş olmak.

Hem-dem-i ğayret-şikestān oldu ol
āfet dirīg
Dest-i bed-kīşāne girdi dāmen-i
'ismet dirīg

heme:

1. heme:

Tarih 24

Mısra: 17

(Fars.) Bütün, hep, cümle.

Heme yāri kılup tevfiķ Bārī yaveri
olsun
Du 'āsı farz-ı 'ayn-ı hās u 'ām ednā
vü ā'lādır

hem-felek-i heftümīn ol:

1. hem-felek-i heftümīn ol:

Kaside 7

Mısra: 50

Kelime Tipi: -

*Yedi felek ile bir, benzer
olmak.*

Ol maḥz-ı cūd āsaf-ı ḥātem-
taviyyetiñ
Kadri 'aceb mi hem-felek-i
heftümīn ola

hem-hāl olur:

1. hem-hāl olur:

Gazel 152

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Aynı hālī paylaşmak, aynı
durumu yaşamak.*

Nice hem-Hāl olur rüyuñla mihr-i
çarḥ-ı encüm-dār
Gelür mi bñ gül-i tasvīr-i kālā-yı
münakkaşdan

hem-heykel-i lā itmege:

1. hem-heykel-i lā itmege:

Gazel 21

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yokluk heykeli.

O yārin fikr-i gül-berg-i fem-i ma
'dümüdür Es 'ad
Girībān-ı dili hem-heykel-i lā
itmege bā'is

hemīn:

1. hemīn:

Gazel 4

Mısra: 5

Ancak, sadece II her zaman.

Nev hevā-yı zülf-i pāy-endāz-ı
nāziñla hemīn
Zir hem bālā vü bālā zirdir sensiz
baña

2. hemīn:

Tarih 29

Mısra: 13

Bütünüyle, tamamen.

Hamdū li 'llāh 'ahd-i pür- 'adl-ü
'atasında hemīn
Ser-be-ḥāk-i bendegī oldu gürūh-ı
düşmenān

3. hemīn:

Tarih 23

Mısra: 14

Her zaman, daima.

Tā-be-maḥşer 'ömrin eفزün
eyleyüp anıñ ḥudā
Zāt-ı zī-şanın hemīn 'ālemde itsün
ber-karār

4. hemīn:

Gazel 114

Mısra: 3

*Hemen. II Bütünüyle,
tamamen.*

Olmada eşkim ḥayāl-i ruyūña
māni' hemīn
Bü'l- 'aceb kim tāb-ı mihrī eyledi
şebnem telef

5. hemīn:

Lugaz 15

Mısra: 13

*Hemen. II Bütünüyle,
tamamen.*

Bunların evsāfı pek çokdur bu
kāfidir hemīn
Bu kadarca vaş ile her kim bilürse
āferīn

6. hemīn:

Tarih 10

Mısra: 21

*Hemen. II Bütünüyle,
tamamen.*

Eyleyüp Hâzret-i Allâh hemîn
âbâdan
kıla tâ rûz-i cezâ şâhibine kehf-i
emân

7. hemîn:

Gazel 7

Mısra: 6

*Bütününüyle, tamamen ; sadece,
yalnızca, tek.*

Reftâra gel hırâmiña serv eylesün
hased
Bâlâ-terîn olan bu revîşdir hemîn
saña

8. hemîn:

Kaside 3

Mısra: 70

*(Fars.) "Yerine göre, ancak,
hemen, her zaman" vb. anlamlar
ifâde eden bir çeşit doldurma
kelime.*

Meded senindir eyâ nur-ı çeşm-i
cümle rüsûl
'İnayet eyle ki şânın hemîn
'atayadır

9. hemîn:

Tarih 41

Mısra: 55

*(Fars.) "Yerine göre, ancak,
hemen, her zaman" vb. anlamlar
ifâde eden bir çeşit doldurma
kelime.*

Hemîn şâyestedir kim öyle bir zât-ı
şeref-zâniñ
Nişesten-gâhı olmak böyle bir
kasr-ı ferah-pîrâ

**hemîn eyyâmı 'îd ü leyâlisi kadr-
i hayr olsun:**

**1. hemîn eyyâmı 'îd ü leyâlisi
kadr-i hayr olsun:**

Tarih 37

Mısra: 9

Kelime Tipi: **Dua İfadesi**

*Bütün günleri bayram günü
ve bütün geceleri ise kadir gecesi
olsun.*

Hemîn eyyâmı 'îd ü kadr-i hayr
olsun leyâlisi
Fürüg-ı âfitâb-ı 'adli kılsun dehri
âsûde

hem-'inân:

1. hem-'inândır:

Lugaz 9

Mısra: 14

Beraber.

Hafîdir şanma kim anlar 'ayândır
İkisi birbiriyle hem-'inândır

hemîşe:

1. hemîşe:

Nazm 25

Mısra: 1

Daima, her vakit, her zaman.

Hemîşe dîde-res-i beste-i nezzâre
degildir
Ta'alluk ol nîgeh-i meste âşikâre
degildir

2. hemîşe:

Gazel 3

Mısra: 6

Daima, her vakit, her zaman.

Ahu-yı vahşet-âver-i şahrâ-yı
fitnedir
Olmaz hemîşe dîde-i yâr âdem-
âşinâ

3. hemîşe:

Gazel 185

Mısra: 4

*(Fars.) Daima, her vakit, her
zaman.*

Evzâ-ı sûtür-gürbe-i gerdün ile
zârız
Dil-sühteyiz âteş-i hayretle hemîşe

4. hemîşe:

Kaside 9

Mısra: 107

*(Fars.) Daima, her vakit, her
zaman.*

Hemîşe tâ ki ola bağ-zâr-ı 'âlemde
Mesîh-i feyz-nümâ rûh-bağş-ı her
ezhâr

5. hemîşe:

Kaside 10

Mısra: 31

*(Fars.) Daima, her vakit, her
zaman.*

Ta'bîr o kâlâ-yı girândır ki hemîşe
Sâyide-i pâ-y-i sühân-ârâ-yı
kalemdir

6. hemîşe:

Lugaz 13

Mısra: 10

*(Fars.) Daima, her vakit, her
zaman.*

Dâimâ Halka gibi dâ'ir olur
Kâ'id olmaz hemîşe sâ'ir olur

7. hemîşe:

Lugaz 17

Mısra: 5

*(Fars.) Daima, her vakit, her
zaman.*

Olmuş anıñ hemîşe şâmı şehër
N'ola olursa mübtelâ-yı şehër

8. hemîşe:

Tarih 15

Mısra: 3

*(Fars.) Daima, her vakit, her
zaman.*

Hemîşe ola a'vâm u şühürî
Şerefde Müşteriden sa'd ü a'lâ

9. hemîşe:

Tarih 24

Mısra: 15

*(Fars.) Daima, her vakit, her
zaman.*

Hemîşe bedr-i 'izz ü devleti pür-
nûr ide dehri
Vücûd-ı pâki dâ'im ola tâ 'âlem
hüveydâdır

10. hemîşe:

Tarih 35

Mısra: 7

*(Fars.) Daima, her vakit, her
zaman.*

Hemîşe tab'-ı hümayûnı mâ'il ü
masrûf
Vücûh-ı hayr-u müberrâ tû cûd u
ihşâna

11. hemîşe:

Tarih 38

Mısra: 3

*(Fars.) Daima, her vakit, her
zaman.*

Hemîşe 'izz-ü şân-u devlet-ü iclâl
ü rif 'atle
Olup manzûr-ı şahenşâh-ı 'âlem
olsun âsûde

hem-kadr:

1. hem-kadr:

Gazel 12

Mısra: 5

*Sayılmakta aynı derecede
olan.*

Zâtını zerre-i nâçiz ile hem-kadr
eyle
'Ucb ü kibri hâzer it kalbiñe kılma
taqrîb

hem-kadr-i sürüş olmaz:

1. hem-kadr-i sürüş olmaz:

Gazel 77

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Melek ile aynı itibarda

olmamak.

Uçurmuş kendüyi zâhid per ü bâl-i
riyâsiyle

Sirişti hâk olan hâşâ ki hem-kadr-i
sürüş olmaz

hem-keyf-i mey-i nâb ol:**1. hem-keyf-i mey-i nâb ol:****Kaside 12**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Saf şarabın verdiği keyife

denk olmak.

N'ola hün-i dili hem-keyf-i mey-i
nâb olsa

Ki du'â-yı kadehi eyledi ezber lâlâ

hem-mertebe-i eflâk ol:**1. hem-mertebe-i eflâk ol:****Gazel 133**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Gökyüzüyle aynı derecede,**mertebede olmak.*

Şu'le-i mihr gibi sūde-cebîn-i hâk
ol

Sen de ol vaz'-ıla hem-mertebe-i
eflâk ol

hem-nağme-i hicâz id:**1. hem-nağme-i hicâz id:****Gazel 94**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Hicaz makamında birlikte**şarkı söylemek.*

Ne dem o şüh-i siyeh-çerdeye
niyâz ıderiz
şadâ-yı minneti hem-nağme-i hicâz
ıderiz

hem-nâm:**1. hem-nâmlık:-lık****Gazel 120**

Mısra: 16

Adaş.

şadr-ı 'âlî sıhr-i şâhenşâh-ı 'âlem
kım anı
Nik-zâd itdi Halîlullâh ile hem-
nâmlık

2. hem-nâm:**Tarih 2**

Mısra: 11

Adaş.

Halîlullâh ile bî-şübhe hem-nâm
oldıgındandır
Bu halet âyet-i "berd ü selâm"ı
eyledi imâ

hem-pâ:**1. hem-pâ:****Tarih 41**

Mısra: 14

Eşit, aynı derecede, arkadaş.

'Adîl olmaz yine bu kasr-ı pāk-i
Eşrefâbâda
Fırâşî atlas-ı çarh olsa daği olmaya
hem-pâ

hem-pehlû:**1. hem-pehlûyuz:-y, -uz****Gazel 87**

Mısra: 4

*Omuzdaş, yan yana (olan),**arkadaş.*

Çarh dil-germ ise âğüşî-i mehle
her şeb
Biz de bir mihr-i cihân-tâb ile
hem-pehlûyuz

hem-reng eyle:**1. hem-reng eyle:****Kaside 11**

Mısra: 67

Kelime Tipi: -

Aynı renk yapmak.

Rezm-gâhı yem-i hūnın ile hem-
reng eyler
Âb-ı tîğî idüp itfa 'ataş-ı heycâyı

hem-reng-i müy-i hâme-i bihzâd:**1. hem-reng-i müy-i hâme-i bihzâd:****Gazel 200**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Bihzad'un kaleminin(fırça)**kullarıyla aynı renkte olmak.*

Fikr-i sevâd-ı târ-ı hatînlâ hayâl
olup

Hem-reng-i müy-i hâme-i Bihzâd
olam gibi

hem-reng-i nûr-i kadr olup:**1. hem-reng-i nûr-i kadr olup:****Gazel 120**

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

*Kadir, kıymet nuruyla bir
renkte, bir meşrep ve mizaçta
olmak.*

Her şebi hem-reng-i nûr-i kadr
olup ol âsafîñ
'İd ola her rûz-ı firûzında şad
eyyâmlık

hem-ser:**1. hem-ser:****Kaside 12**

Mısra: 30

Benzer, eş, denk.

Böyle çün Şubh-ı bahar olmaz idi
tâb-âver
Olmasa gerden-i dildâr ile hem-ser
lâlâ

2. hem-serdir:-dir**Lugaz 13**

Mısra: 6

Benzer, eş, denk.

Ni'met-i hâkka kimi mazhardır
Kimi daği ziyâyâ hem-serdir

hem-ser-i gerdün olurduñ:**1. hem-ser-i gerdün olurduñ:****Gazel 120**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Feleğin arkadaşı olmak.

Hem-ser-i gerdün olurduñ ol hıdîv-
i 'âlemîñ
Dergehinde cāyiñ olsa rûtbe-i
huddâmlık

hem-ser-i vâlâ-yı çarh-ı hâhiş:**1. hem-ser-i vâlâ-yı çarh-ı hâhiş:****Gazel 63**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Arzu feleğinin yüce arkadaşı.

Cihânda hem-ser-i vâlâ-yı çarh-ı
hâhiş
Kim ol hümâ-yı per-endâz-ı nâzı
râm eyler

hem-sîne ol:**1. hem-sîne ol:****Kaside 11**

Mısra: 41

Kelime Tipi: -

Kucaklaşmak.

Olamaz yâr ile hem-sîne dil-i
üftâde

Cisme bir vech ile âyine komaz
güncâyî

hem-sohbet olmuşdum:

1. hem-sohbet olmuşdum:

Tahmis 5

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sohbet arkadaşı olmak.

Alup gīsū-yı müşkīn-tārınıñ bûyın
huzūr itdim
Kanı ol dem ki ben hem-sohbet
olmuşdum ol âfetle

hem-sû:

1. hem-sûdur:

Beyit 15

Mısra: 1

Aynı sudur manasına gelir.

San âb-ı musaffası Tesnīm ile
hem-sûdur
Bu çeşme letâfetde 'aynı bir içim
sudur

hem-şu'le-i mâh itmege:

1. hem-şu'le-i mâh itmege:

Gazel 85

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ayı ateşle bir etmek.

Bu merhalede irmek için Şubh-ı
merama
Âh-ı dili hem-şu'le-i mâh itmege
degmez

hem-tâ:

1. hem-tâ:

Tarih 11

Mısra: 5

Benzer, denk olmak.

Olur mı nüzline hem-tâ simât-ı
Keykāvus
Bu şân u şevketi hâbında görmedi
Dârâ

2. hem-tâdır:-dır

Gazel 165

Mısra: 6

Eş, benzer, denk.

Püsîde kılar pîrehen-ı şabrı cü
kettân
Hâsiyyet-i mehtâb ile hem-tâdır o
sîne

hemvâre:

1. hemvâre:

Tarih 44

Mısra: 6

Daima, devamlı.

Re'y-i rezîni sa'ib fikr-i güzîni
sâkib
Hemvâre hayra râgib tab'-ı melek-
hısâli

2. hemvâre:

Tarih 25

Mısra: 4

Daima, her vakit, her zaman.

kıldı ol mâh-ı nevi evc-i geh-i
'ukbâda
Raḥmeti nûrına hemvâre ḥudâ
müstagraḥ

3. hemvâre:

Tarih 42

Mısra: 4

Daima, her vakit, her zaman.

Olup memdûd zıll-i 'adl ü dadı
rub'-ı meskûna
Ser-â-pâ 'âleme hemvâre olsun luṭf
u ihsânı

4. hemvâre:

Tarih 6

Mısra: 10

Daima, her zaman, sürekli.

Hem muvaffaḥ kıla düstûr-ı
celîlü'l-kadriñ
Masdar-ı hayr ola hemvâre o
şadrü'l-vüzerâ

hem-zivâ-vı kamer:

1. hem-zivâ-yı kamer:

Lugaz 17

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ay ile aynı ışığa sahip.

Tâbişi şebde hem-zivâ-yı kamer
Mevlevî-veş kimisi daḥî döner

hengâm-ı bahar:

1. hengâm-ı bahar:

Kaside 6

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bahar mevsimi.

Zihî ferhunde dem zîbende eyyâm-
ı şeref-perver
Ki hengâm-ı bahara düşdi 'îd-i
meymenet-güster

hengâm-ı bahar ol:

1. hengâm-ı bahar ol:

Kaside 6

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Bahar mevsiminin gelmesi.

Dem-i nevrüz ola 'îd ola hengâm-ı
bahar ola
Hem ola yümn ile nev 'ahd-i
şâhenşâh-ı Baḥr u ber

hengâm-ı feyz-â-feyz-i mevlâdır:

**1. hengâm-ı feyz-â-feyz-i
mevlâdır:**

Tarih 24

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Allah'ın baştan başa feyz ile
dolu zamanı.*

Bi-ḥamdi 'illâh ki nev hengâm-ı
feyz-â-feyz-i Mevlâdır
Dem-i râḥat zamân-ı ma' delet
eyyâm-ı zîbâdır

henüz:

1. henüz:

Gazel 206

Mısra: 2

*Daha, şimdiye kadar, bu ana
dek, hâlâ.*

Bihîn-ter oldı Ruḥuñ ḥatṭıñ âşikâr
olalı
Henüz böyle gül açılmadı baḥâr
olalı

2. henüz:

Gazel 91

Mısra: 12

*Şimdiye kadar, bu ana dek;
daha, yeni, hala, ancak.*

Bu geşt-gehde ḥırmən-i sāmânı
Ḥâşılı
Buldum henüz ser-zede kendim
ḥaşâdsız

3. henüz:

Tarih 12

Mısra: 3

*Şimdiye kadar, bu ana dek;
daha, yeni, hala, ancak.*

Henüz açılmamışken gönça-âsâ
bâğ-ı 'âlemde
Hazân itdi vezân-ı bād-ı pür-süz-ı
ecel hayfâ

4. henüz:

Kaside 9

Mısra: 21

"Daha" anlamında zarf.

Henüz hâmil idi naḥl-i merd-i
nâmiyeden
Görülmemişti daḥi tıfl-ı gıncadan
âsar

5. **henüz:**

Nazm 37

Mısra: 2

Daha, hâlâ, şimdiye kadar.

Bihîn-ter oldu ruḥuñ ḥattıñ aşikâr
olalı
Henüz böyle gül açılmadı bahâr
olalı

6. **henüz:**

Gazel 64

Mısra: 4

"Daha şimdi, yeni"

anamlarında zarf.

‘İlâcın tesliyet-baḥşî-i iḥvân-i
eyleyen bîmâr
Henüz ol mübtelâ-yı derd-i nevdîr
kim devâsızdır

7. **henüz:**

Gazel 74

Mısra: 9

"Daha şimdi, yeni"

anamlarında zarf.

Zîbende-pertev olmaga vech
Es’adâ henüz
Zer-târ-bend-i tâbiş-i ḥurşîd-
tal’atız

8. **henüz:**

Gazel 108

Mısra: 6

"Daha şimdi, yeni"

anamlarında zarf.

Olsa benefşe-zâr n’ola ravza-i
ḥayâl
Buldı henüz neşv ü nemâ çün
bahâr-ı ḥat

9. **henüz:**

Gazel 186

Mısra: 5

"Daha şimdi, yeni"

anamlarında zarf.

Henüz buldı dil-i zâr târ-ı turresine
Rübûde olmağa bir nev-civân
murâdımcâ

10. **henüz:**

Kıt’a 2

Mısra: 4

"Daha şimdi, yeni"

anamlarında zarf.

O deñlü lezzet-i nev virdi feyz-i
maḥdemi kim
Henüz oldu Hisârîñ kirası sultânî

hep:

1. **hep:**

Gazel 10

Mısra: 2

Daima, her zaman, sürekli.

Beni âşüfte kılan zülf-i perîşândır
hep
Bagrımı ḥün iden ol ğamze-i
fettândır hep

2. **hep:**

Gazel 10

Mısra: 6

Daima, her zaman, sürekli.

Bilmez ol kaşî kemânım bu kadar
çille çeküp
Bî-tüvân olduğım âlâmına idmândır
hep

3. **hep:**

Gazel 10

Mısra: 4

Daima, sürekli, her zaman.

Bir değil derd-i derûn kim aña bir
çâre kılup
Pest idem lîk ḥayâlât ile mâlândır
hep

4. **hep:**

Gazel 10

Mısra: 8

Daima, sürekli, her zaman.

Bî-nevâlar güher-i ‘aşka degildir
ṭâlib
Bih-terîñ kadri anıñ sînede
pinhândır hep

5. **hep:**

Gazel 10

Mısra: 10

Daima, sürekli, her zaman.

Böyle Es’ad ğazel-i sâdeye bādî vü
sebeb
Bilür erbâb-ı sühan vechi
nümâyândır hep

6. **hep:**

Gazel 204

Mısra: 2

Bütün, herkes, her zaman.

Dile tâbiş o şüḥ-ı âteşîñ-Ruḥsârdan
geldi
Belî pervâneye süz-ı derûn hep
nârdan geldi

7. **hep:**

Gazel 55

Mısra: 9

*"Bütün, hepsi" anlamında
belgesiz sıfat.*

Cihân dil-teşne-i âb-ı zülâl-i
vuşlatıñdır hep
Çü Es’ad ey perî üftâde-çâh-ı
fırkâtıñ kimdir

8. **hep:**

Gazel 86

Mısra: 9

*"Bütün, hepsi" anlamında
belgesiz sıfat.*

Germiyyetimiz mihr-i ruḥ-ı yâr
iledir hep
Es’ad hele müstağnî-i tâb-ı teb-i
mâhız

9. **hep:**

Gazel 104

Mısra: 10

*"Bütün, hepsi" anlamında
belgesiz sıfat.*

Ârzü-yı bûs ile Es’ad durup
ruḥsârına
Târ-ı zülfî birbiriyle itdiler hep
keşmekeş

10. **hep:**

Gazel 185

Mısra: 7

*"Bütün, hepsi" anlamında
belgesiz sıfat.*

Hep va’deler itmekde dürüg ile
güzârîş
Taḥşîl-i emel ḥâtıra gelmez bu
gidişe

11. **hep:**

Gazel 193

Mısra: 10

*"Bütün, hepsi" anlamında
belgesiz sıfat.*

kılsam nüvişte ğamze-i bî-raḥmı
vaşfını
Hep naḳş-ı ḥâmem Es’ad olur el-
amân gibi

12. **hep:**

Kaside 9

Mısra: 70

*"Bütün, hepsi" anlamında
belgesiz sıfat.*

Zemîn varak çemen erkâm u sıfı
olup jale
Midâd Baḥr-i siyeh ḥâme olsa hep
eşcâr

13. hep:

Lugaz 1

Mısra: 16

"Bütün, hepsi" anlamında belgesiz sıfat.

Bir hezārān-āşinā Maḥbūbdur
Oldığı yerlerde hep mergūbdur

14. hep:

Lugaz 14

Mısra: 24

"Bütün, hepsi" anlamında belgesiz sıfat.

Nazar it biri birinden sıfatı
yegrekdir
Ne didimse anı ta'rifde hep
gerçekdir

15. hep:

Tarih 29

Mısra: 18

"Bütün, hepsi" anlamında belgesiz sıfat.

Tiğ-i âteş-tâb-ı kahrı-yle düşüp cân
havfına
Kâr-ı peygâri o efkâr ile oldu hep
figân

16. hep:

Gazel 141

Mısra: 4

Büsbütün, tamamen, hepsi.

Âyât-ı sun'ı levh-ı vücūd üzre şebt
idüp
Esrâr-ı küntü kenzen'i hep kıldı hal
kalem

17. hep:

Gazel 10

Mısra: 1

"Her zaman, sürekli" anlamında zarf.

Beni âşüfte kılan zülf-i perîşandır
hep
Bağrımı hûn iden ol ğamze-i
fettândır hep

18. hep:

Gazel 104

Mısra: 2

"Her zaman, sürekli" anlamında zarf.

Meyle eyler bu dil-i pür-süz-
meşreb keşmekeş
Bü'l-acebdır âb ile âteş ider hep
keşmekeş

19. hep:

Kaside 7

Mısra: 75

"Her zaman, sürekli" anlamında zarf.

Sensin o verd-i bağçe-i dâverî ki
hep
Bülbülleri benim gibi şeydâ-terîn
ola

20. hep:

Lugaz 14

Mısra: 2

"Her zaman, sürekli" anlamında zarf.

Nedir ol şey'-i ferâhem-şüde şekl-i
ahdeb
Sugar-ı cismi ile sıdkı nümâyândır
hep

21. hep:

Lugaz 14

Mısra: 22

"Her zaman, sürekli" anlamında zarf.

Oldığından nice eşhâs vücūdına
sebeb
Anıñ evsâfı daḥi böyle perîşândır
hep

22. hep:

Muamma 12

Mısra: 1

"Her zaman, sürekli" anlamında zarf.

Tururlar hep ayağ üzre der-i
meyhânedden yârân
Döner yok ey dil anda cām-veş nâ-
gâh var sende

23. hep:

Gazel 203

Mısra: 5

"Her zaman" anlamında kullanılan zarf.

Yüz virdi yâr gördüğü şüret-pereste
hep
Âyine gibi keşf-i nihân-râza
başladı

24. hep:

Lugaz 7

Mısra: 6

"Her zaman" anlamında kullanılan zarf.

Sâf-dil Maḥbûb iken budur 'aceb
Öykinür la'l-i leb-i Hübâna hep

hepisi:

1. hepisi:

Lugaz 10

Mısra: 10

Hepsi.

'Ömri kütâh teni leyyindir
Hasmı çokdur hepsi beyyindir

her:

1. her:

Lugaz 8

Mısra: 6

Tüm, bütün, hep.

O deñlü sâf-dil iken degildir ol
hod-bîn
Olur neşât ile her gördüğü kişiye
yakîn

2. her:

Gazel 15

Mısra: 5

"Bütün" anlamında belgisiz sıfat.

Harlar dâmenin almış her gül-i
nev-resteniñ
Rûz ü şeb bî-hüde eyler âh u efgân
'andelîb

3. her:

Gazel 26

Mısra: 3

"Bütün" anlamında belgisiz sıfat.

Her nigh bir tiğ-i müjgân tîr-i
ebrûlar kemân
Gamzeler ğaddâre olmuş şeh-
levdim pür-silâh

4. her:

Gazel 32

Mısra: 5

"Bütün" anlamında belgisiz sıfat.

İtme her ḥâke zer-i vaşlın ey mâh
nişâr
Dâmen-âlûde-i lutf olmasun ağıyar
meded

5. her:

Gazel 33

Mısra: 5

"Bütün" anlamında belgisiz sıfat.

Hübân açıldı gönça-sıfat güldi her
taraf
Nâlân olunca bülbül-i nâzûk-nevâ-
yı 'îd

6. her:

Gazel 117

Mısra: 3

"Bütün" anlamında belgisiz
sıfat.

Her süyü mübtelâlara bir cây-gâh-ı
Hüb
Yer var mı küy-i yâr gibi âşinâsı
çok

7. her:

Gazel 189

Mısra: 10

"Bütün" anlamında belgisiz
sıfat.

‘Âleme zevk dil-i ‘âşık feyz-
efzâdır
Feleğin her dem-i eşhârına mâ-
şâ‘allâh

8. her:

Kaside 1

Mısra: 27

"Bütün" anlamında belgisiz
sıfat.

Mebnî kılup şeri‘ate her kârı
mu‘reb it
Ezkârını mürekkeb idüp sıdk ile
dil-â

9. her:

Kaside 1

Mısra: 39

"Bütün" anlamında belgisiz
sıfat.

Her hayr u şerde lâ vü ne‘âmdan
hâzer kılup
Emr-i Hüdâda eyleyigör kavliñi
belâ

10. her:

Kaside 6

Mısra: 51

"Bütün" anlamında belgisiz
sıfat.

Gelüp her sâl-i ferruh-fâl tâ kim
nevbahâr u ‘îd
Ola gülşen-serây-ı dehr şevk-efzâ
vü şadî-ger

11. her:

Kaside 7

Mısra: 36

"Bütün" anlamında belgisiz
sıfat.

Ol nûr-i çeşm-i rü‘yete ehl-i
basireti
Takrîb iderse her müje bir dūr-bîn
ola

12. her:

Lugaz 5

Mısra: 2

"Bütün" anlamında belgisiz
sıfat.

Ol nedir kim maḥzenü‘l-esrârdır
Kâsîd-i her yâr ü her âgyârdır

13. her:

Tarih 5

Mısra: 13

"Bütün" anlamında belgisiz
sıfat.

O zât-ı mekrûmet-âyâta her dem
her umûrında
kıla tevfikini yâver Cenâb-ı
Ḥazret-i Mevlâ

14. her:

Tarih 9

Mısra: 19

"Bütün" anlamında belgisiz
sıfat.

Her umûrında Hudâ mazhar-ı
tevfîk kılup
şadr-ı devletde mekîn eyleye tâ-
rûz-i cezâ

15. her:

Gazel 7

Mısra: 2

"Belli aralıklarla devamlı"
anlamında belgisiz sıfat.

Tezyîn-i hüsn için n‘ola ey
nâzenîn saña
Mîhr itse ‘arz her şehir âyinesin
saña

16. her:

Gazel 20

Mısra: 3

"Belli aralıklarla devamlı"
anlamında belgisiz sıfat.

Güşına girmez ki her târında var
bîn mübtelâ
Ahıñı sevdâ-yı zülfiyle hevâ itmek
‘abeş

17. her:

Gazel 37

Mısra: 6

"Belli aralıklarla devamlı"
anlamında belgisiz sıfat.

Olmaz ḥazan-resîde gül-i âl-i ‘ârızı
Her dem hayâlî şîşe-i çeşm-i
terimdedir

18. her:

Gazel 83

Mısra: 8

"Belli aralıklarla devamlı"
anlamında belgisiz sıfat.

Pür-dâğ-ı dem-âlûd-ı ğam olmaz
dil-i zâhid
Her ḥâk-i siyehde o gül-i âl
açılmaz

19. her:

Gazel 104

Mısra: 3

"Belli aralıklarla devamlı"
anlamında belgisiz sıfat.

Her nigâh itdikce mir‘âta temâşil
hiss idüp
Eyler ‘aksıyla o şüh-ı sîm-ğabğab
keşmekeş

20. her:

Lugaz 4

Mısra: 8

"Belli aralıklarla devamlı"
anlamında belgisiz sıfat.

Yemez içmez kimsede kılmaz
karâr
Her nefesde hem acıgır hem doyar

21. her:

Terkib-bend 1

Mısra: 69

"Belli aralıklarla devamlı"
anlamında belgisiz sıfat.

Her zaḥm-ı hadeng-i ‘aşka yâ Rab
Kâfûr-ı visaliñ eyle merhem

22. her:

Gazel 54

Mısra: 9

"Bütün, hepsi" anlamında
belgisiz sıfat.

Her zıll-ı şâhı bir feraha dâl
naḥliniñ

Ser-tâ-be-pâ neşât bu câyın orası
var

23. her:

Gazel 144

Mısra: 6

"Bütün, hepsi" anlamında
belgisiz sıfat.

Çeşm-i şühûñ şöyle süz kim nîm-
mest-i nâz olup
Her nigâhın ahuvân-ı Çîni meftûn
eylesün

24. her:

Gazel 147

Mısra: 4

"Bütün, hepsi" anlamında
belgisiz sıfat.

Fikr-i ‘izâr-ı âli ile girye eylesem
Her katra-i sirîşkimi mercân sanur
gören

25. her:

Gazel 174

Mısra: 3

"Bütün, hepsi" anlamında belgisiz sıfat.

Tevāzu'larla mānend-i ziyā her
hāke rū-māl ol
Karār itmek dilerseñ mihr-āsā çar-
tāk üzre

26. her:

Gazel 205

Mısra: 3

"Bütün, hepsi" anlamında belgisiz sıfat.

Hezāra itdügi rengin renge her gül-
i hamrā
Görüp şerm-ende oldı ol 'izār-ı
āldan āli

27. her:

Gazel 4

Mısra: 9

"Bütün, hepsi" anlamında belgisiz sıfat.

Hasret-i nev-hatt-ı müşkînle her
tār-ı müjem
Kilk-i sevdā-nevk-i gam-tahrîrdır
sensiz baña

28. her:

Lugaz 12

Mısra: 12

"Bütün, hepsi" anlamında belgisiz sıfat.

Egerçi şüh-tab'atdır kelîl olmaz
Velîk her kişiye rām olup rezîl
olmaz

29. her:

Beyit 14

Mısra: 2

"Bütün, her bir" anlamında belgisiz sıfat".

Kār eyledikçe gamzesi tîg-i kadir
kadar
Her zaḥm-dāra va'de-i vuşlat ider
eder

30. her:

Gazel 83

Mısra: 14

"Bütün, hepsi, her biri" anlamında belgisiz sıfat.

Süzān-ı beher şu'le-i ḥüsn olma ki
Es'ad
Her şem'e çü pervāne per ü bāl
açılmaz

31. her:

Gazel 161

Mısra: 7

"Bütün, hepsi, her biri" anlamında belgisiz sıfat.

Bilür 'ayniyle dilde her nigāhı rāz-
ı pinhānım
Görüp şanman sūḥan-nā-fehm
çeşm-i fitne ḥāmūşın

32. her:

Lugaz 1

Mısra: 4

"Bütün, hepsi, her biri" anlamında belgisiz sıfat.

Meyli yokdur hiç ehl-i rif'ate
Yüz sürer her süy-i ḥāk-i zillete

33. her:

Gazel 26

Mısra: 1

"Belli aralıklarla devamlı, bütün" anlamında belgisiz sıfat.

Olsa tāli' mihr-i nāzım ḥāb-gehden
her şabāḥ
Ruşen eyler ser-be-ser dünyāyı
tāb-ı inşirāḥ

34. her:

Gazel 35

Mısra: 5

"Belli aralıklarla devamlı, bütün" anlamında belgisiz sıfat.

Açılmaz her kese rāz-ı derünün
āşikār itmez
Virür 'uşşāka ammā mü-be-mü
hatdan haber kâgaz

35. her:

Gazel 157

Mısra: 2

"Belli aralıklarla devamlı, bütün" anlamında belgisiz sıfat.

Olan fehm-āşinā-yı harf-i nāz ol
çeşm-i pür-güdan
Niyāza her nigāhın bir zebān eyler
tekāpūdan

36. her:

Tahmis 1

Mısra: 36

"Belli aralıklarla devamlı, bütün" anlamında belgisiz sıfat.

Der-i beyt-i Huda vü melce-i şāh u
gedādır bu
kılup Ruḥ-süde-gāḥ 'izzetle her cā-
yı şeref-nākiñ

37. her:

Tarih 5

Mısra: 8

"Bütün" anlamında belgisiz sıfat (harf).

Kelāmı mazharü'l-esrār-ı lübbü'l-
lubb-i hikmetdir
Ki her harfi ider şad cevher-i
ma'nā-yı istifā

38. her:

Tarih 1

Mısra: 11

"Bütün, her bir" anlamında belgisiz sıfat.

Her umūrında idüp mazhar-ı
tevfik-i celî
'Ömrini devletini eyleye efzün
Mevlā

39. her:

Gazel 120

Mısra: 18

"Bütün" anlamında belgisiz sıfat.

Her şebi hem-reng-i nūr-i kadr
olup ol āsafîñ
'İd ola her rüz-ı firūzında şad
eyyāmlık

40. her:

Gazel 131

Mısra: 11

"Bütün" anlamında belgisiz sıfat.

Her sū sirişkim olsa revān pāyınā
n'ola
Ey naḥl-i taze su gibi cüyānımın
senin

41. her:

Kaside 2

Mısra: 72

"Bütün" anlamında belgisiz sıfat.

Sensin ol mazhar-ı āyāt-ı güzîn-i
te'yîd
K'oldı her mu'cize-i bâḥireñ i'cāz-
nümā

42. her:

Kaside 4

Mısra: 56

"Bütün" anlamında belgisiz sıfat.

Şām-ı siyāh-tāb-ı ḥatın kıldı
muhtefî
Her tār-ı mūda nice sabah kıyameti

43. her:

Kaside 6

Mısra: 8

"Bütün" anlamında belgisiz
sıfat.

Gül-i zîbâ idüp dibâce-i sürhînini
ber-düş
Kabâ-yı âl ile her gönça oldu bir
perî-peyker

44. her:

Kaside 7

Mısra: 8

"Bütün" anlamında belgisiz
sıfat.

Demdir kemine kaşra-i nîsân-ı feyz
ile
Her seng-i rîze dâne-i dürr-i semîn
ola

45. her:

Kaside 7

Mısra: 12

"Bütün" anlamında belgisiz
sıfat.

Demdir şafâ-yi bâl ile neşv ü nema
bulup
Her hâr u has şükûfe-dih-i engübîn
ola

46. her:

Kaside 9

Mısra: 11

"Bütün" anlamında belgisiz
sıfat.

Degil şükûfe o dem her nihâl ser-
tâ-ser
Hezâr dîde açup cümle oldılar
bîdâr

47. her:

Kaside 10

Mısra: 4

"Bütün" anlamında belgisiz
sıfat.

Ol nükte k'ola kurta dür-i sem'-i
pesende
Her noktası bir lû'lü-i deryâ-yı
kalemdir

48. her:

Kaside 10

Mısra: 66

"Bütün" anlamında belgisiz
sıfat.

Şerh eyleyemez metn-i gam-ı Hâli
o şuhâ
Her târ-ı müjem gerçi bir alâ-yı
kalemdir

49. her:

Kaside 10

Mısra: 73

"Bütün" anlamında belgisiz
sıfat.

Her kaşrası lezzet-i kün-i kand olsa
'aceb mi
Kim şehd-i medîhin dehen-ârâ-yı
kalemdir

50. her:

Kaside 11

Mısra: 8

"Bütün" anlamında belgisiz
sıfat.

Feyzdir güm-şüde-kârende-i târik-i
derûn
Feyzdir lem'a-fürüzende kılan her
câyı

51. her:

Kaside 12

Mısra: 12

"Bütün" anlamında belgisiz
sıfat.

Ruh-ı hü-y-kerde-i Hübânî görünce
gâhî
Şerm-sâr olmağ ile gerçi düşer her
lâle

52. her:

Kaside 12

Mısra: 20

"Bütün" anlamında belgisiz
sıfat.

Cevher-i zâtı 'ayân şâm-ı
Çerâğânından
Şeb-Çerâğ olsa o tâbişle n'ola her
lâle

53. her:

Kaside 12

Mısra: 25

"Bütün" anlamında belgisiz
sıfat.

Her şehir bülbül-i güyâyâ
çemende okudur
Böyle bir nev gazel-i mu'cize-
güster lâle

54. her:

Kaside 12

Mısra: 52

"Bütün" anlamında belgisiz
sıfat.

Tohm-ı şîrîni olup 'arsa-i çarha
menşur
Kimi mihr ola kimi necm-i şehir
her lâle

55. her:

Kaside 12

Mısra: 62

"Bütün" anlamında belgisiz
sıfat.

Aksa cüy-i keremi sū-yi sebîl-i
bağâ
Sîm ü zer maşrabalar ola aña her
lâle

56. her:

Tarih 5

Mısra: 9

"Bütün" anlamında belgisiz
sıfat.

Nazar îrâd idüp her fende 'Aynîye
göz açdırmaz
İder mantûk-ı İbn-i Hâcibi ebrû ile
îmâ

57. her:

Tarih 20

Mısra: 7

"Bütün" anlamında belgisiz
sıfat.

Birer târîh ile her mısra'ın bu
nazm-ı zîbânın
Didi güş eyleyüp bu feth-i pâki
bende-i Es'ad

58. her:

Tarih 26

Mısra: 13

"Bütün" anlamında belgisiz
sıfat.

Es'adâ bu nazmımın her mısra'ın
târîh idüp
Ez-dil ü ez-cân didim olup kerem-
hâh-ı cezîl

59. her:

Tarih 38

Mısra: 8

"Bütün" anlamında belgisiz
sıfat.

Du'â'-güyânı yer yer Es'ad-âsâ
hâtif-i gaybî
Bu nev beyt-i dü-târîh ile tebşir itdi
her sūda

60. her:

Tarih 39

Mısra: 10

"Bütün" anlamında belgisiz
sıfat.

Cihân-ârâ vü 'âlem-zîb ü ruh-efzâ
kef-i cūdî
Dil-ârâ dil-nevâz ü şeh-pesend ü
zübde her kârî

61. her:

Tarih 39

Mısra: 14

"Bütün" anlamında belgisiz
sıfat.

Dem-i zibendesinde kalmadı
rencür 'uşşāka
N'ola her 'işve-bāz u şīve-kār itse
vefādārī

62. her:

Tarih 39

Mısra: 26

"Bütün" anlamında belgisiz
sıfat.

O düstūr-ı girān-māye felek-pāye
hümā-sāye
İder her sālın irdikçe bahār-ı feyz-
āsārī

63. her:

Tarih 39

Mısra: 35

"Bütün" anlamında belgisiz
sıfat.

Fezā-yı heybetinde her giyeher bir
nīze-i elmas
Zemīn-i devletinde cümle 'ālī-şān
ezhārī

64. her:

Tarih 39

Mısra: 44

"Bütün" anlamında belgisiz
sıfat.

Nihāl-i şevketi gül-rīz-i 'adl
oldukça dünyāya
Sinān-ı sīne-i düşmen ola her hār-ı
ezhārī

65. her:

Tarih 41

Mısra: 17

"Bütün" anlamında belgisiz
sıfat.

Gül-i tasviri haclet-dādedir her
verd-i zībāya
Şarīr-i bābı her dem nağme-bağş-ı
bülbul-i şeydā

66. her:

Tarih 41

Mısra: 39

"Bütün" anlamında belgisiz
sıfat.

Muhassal her şüküfe bir sebakdan
feyz alup yer yer
Bu kâh-ı cennet-āsānın iderler
midhātın ifā

67. her:

Tarih 44

Mısra: 19

"Bütün" anlamında belgisiz
sıfat.

Her camı öyle enver kim mihr-ile
beraber
Āyine-i Sikender olmuş şikeste
Hālī

68. her:

Gazel 158

Mısra: 2

"Bütün, her bir" anlamında
belgisiz sıfat.

hātūn kim levh-i āteş-zād olan ol
rūda gördüm ben
Dil-i 'uşşāk-āsā süzişi her mūda
gördüm ben

her ān:

1. her ān:

Lugaz 3

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Her zaman, daima.

Neş'e kasdı ile çün pīr-i mugān
Ele çekdirir ayağın her ān

2. her ān:

Tahmis 1

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Her zaman, daima.

Husūsen şıdkile ta 'zīm idüp ez-
cān u dil her ān
Maḳām-ı pāk-i İbrāhīmın eyle
kadrini iz'ān

3. her ān:

Gazel 177

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Her zaman, daima.

Mey-i la'lin görelden cām-ı şahbā
şerm ü hacletle
Döken hūn-i dilin meydāna her ān
katre-ber-ḳatıra

her bār:

1. her bār:

Kaside 9

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Her seferinde, sürekli.

O nazikāne sitayişle neş'e-yāb
olanıñ
Tekevvün itdi dimağında büy-i gül
her bār

2. her bār:

Kaside 9

Mısra: 86

Kelime Tipi: -

Her seferinde, sürekli.

Figān u zarı kim eyler bu devr-i
hurremde
İderse bülbul ider āh u nāleyi her
bār

3. her bār:

Nazm 7

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Her seferinde, sürekli.

Bağdıka gül-i 'arızña murg-i dil-i
zār
Bülbul gibi nälende olur 'aşk ile
her bār

her bir:

1. her bir:

Tarih 27

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Hepsi, tüm.

Sū-yi Bārīye sevābı su gibi olup
revān
İde her bir ḳatrasın haḳ āb-ı rüy-i
hūr-i 'ın

2. her bir:

Tarih 41

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Hepsi, tüm.

Meh-i nev tāk-ı berrākı olup mihr-i
felek bāmı
Sütün olsa 'amūd-i Şubh her bir
rükne ser-tā-pā

3. her bir:

Tahmis 5

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Her biri, tek tek, ayrı ayrı.

Ol āfet Hūblar beyninde bir ad
eylemiş bir gün
Kı her bir dil-harāb-ı 'aşkı bād
eylemiş bir gün

4. her bir:

Tarih 3

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Her biri, tek tek, ayrı ayrı.

Tazarru'-gāh-ı mevcūdāt-ı 'ālem
dinse lāyıkdır

Ki her bir revzeni bir dest-i ta'at-kâr ider imâ

her biri:

1. her biri:

Gazel 15

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Her biri II ayrı ayrı her bir tanesi.

Zülfe sümbül hadde gül hatta
benefşe dil-firîb
Birbirine her biri bir vech ile
olmuş rakîb

her birinde:

1. her birinde:

Gazel 107

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Her biri, ayrı ayrı.

Her birinde müftehir ancak niyâz u
nâz olur
'âşik u ma'sûkda bî-şübhe yek-
sândır gârağ

her birine:

1. her birine:

Kaside 9

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

Her biri, teker teker hepsi.

İdüp makarrını sultân-ı gül Ferah-
âbâd
O demde her birine virdi bir
mahall-i karâr

her biriniñ:

1. her biriniñ:

Lugaz 6

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Her biri, ayrı ayrı hepsi.

Her biriniñ sekizer başı var
Hem beşer ayağı vardır ber-karâr

2. her biriniñ:

Lugaz 15

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Her biri.II.Belgisiz zamir.

Her biriniñ pâyı birdir anda hem
halhâlî var
Ser-nigündür birbirine nâ-muvâfîk
Hâlî var

her birisi:

1. her birisi:

Kaside 4

Mısra: 71

Kelime Tipi: -

Her biri, ayrı ayrı.

Her birisi girânî-i bâr-ı günâhdan
Rızâñ ide o dem 'arağ-ı şerm ü
hacleti

her cây:

1. her cây:

Kaside 11

Mısra: 76

Kelime Tipi: -

Her yer, etraf.

Cüd-peymâ ki sezâ-vârına düş
olmağ için
Cüst ü cû kılmada devrinde kerem
her câyı

her dem:

1. her dem:

Gazel 59

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Her zaman.

Şeb-zinde-dâr-ı hayret ü sevdâ ider
beni
Her dem hayâl-i turre-i müşkîn-i
târ-ı yâr

2. her dem:

Gazel 61

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Her zaman.

Halka-i dîde-i dil olmada her dem
yârîñ
Es'ad engüşt-i hayâline Mişâl-i
zih-gîr

3. her dem:

Gazel 78

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Her zaman.

Çü mirrîh-i felek ol gamze hün-
âğıştedir her dem
O şemşîr-i kazâ-te'sir hergiz der-
niyâm olmaz

4. her dem:

Gazel 86

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Her zaman.

Her dem ruğ-ı dildâra dilâ germ-
nigâhız

Biz nazra-kün-i âyîne-i sun'-ı
İlâhız

5. her dem:

Gazel 128

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Her zaman.

Böyle her dem kec-hırâm olmazdı
rakâs-ı felek
Güşına düş olmasa âheng-i çengi
zühreniñ

6. her dem:

Gazel 137

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Her zaman.

Düşelden âteş-i 'aşka dil-i nâ-şâdın
ey bülbül
Cihân-süz oldu her dem âh-ı âteş-
zâdın ey bülbül

7. her dem:

Gazel 150

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Her zaman.

Her dem hayâli gözde o şuh-ı
cihân nihân
Olmuş 'aceb nihân 'ayân u 'ayân
nihân

8. her dem:

Gazel 155

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Her zaman.

Nigeh-sencî-i rüy-i yâre her dem
hasretim ammâ
Gıtâ-nâ-reftedir şerm ü hayâ çeşm-
i temâşâdan

9. her dem:

Kaside 2

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

Her zaman.

Her dem iklim-i ma'ârifde olursuñ
çün kim
Dür-nisârende-i gencîne-i ra'nâ
ma'nâ

10. her dem:

Lugaz 4

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Her zaman.

Âteşî-meşreb bir ocağ-zâdedir
Her dem anıñ ittibâ'ı bâdedir

11. **her dem:****Lugaz 5**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Her zaman.

Cism-i zîbâsı dehen ser-tâ-be-pâ
Lîk amma her dem olmaz leb-küşâ

12. **her dem:****Tarih 5**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Her zaman.

O zât-ı mekrûmet-âyâta her dem
her umûrında
kıla tevîkîni yâver Cenâb-ı
Hâzret-i Mevlâ

13. **her dem:****Tarih 20**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Her zaman.

Te'âla'llâh zihî sultân-ı 'âlem
sâye-i hâk kim
Cihâna lutf-ı 'adl ü cüdî her dem
olmada mümted

14. **her dem:****Tarih 41**

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Her zaman.

Gül-i tasvîri haclet-dâdedir her
verd-i zîbâya
Şarîr-i bâbî her dem nağme-bahş-ı
bûlbûl-i şeydâ

15. **her dem:****Tarih 41**

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

Her zaman.

Gülistân ile nefhü't-tîb-i ikrâ
eyleyüp verde
Sebak-hân-ı Egânî oldı her dem
bûlbûl-i güyâ

16. **her dem:****Gazel 154**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Her zaman, daima.

Ey mihr-i nâz alma yeter zerre-i
diliñ
Her dem enîn-i kâse-i gerdün-
tanîdesin

17. **her dem:****Terkib-bend 1**

Mısra: 65

Kelime Tipi: -

Her zaman, daima.

Yâ Rab bu dil-i gamîni her dem
kıl şevk ile pür-neşât u hurrem

her dem ki:1. **her dem ki:****Gazel 109**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Her zaman ki; her zaman**gibi.*

Her dem ki gele tîr-i gamîñ câna
yer eyler
Bir dağmedir ol tâze de dîrîne de
mahfûz

her demde:1. **her demde:****Tahmis 2**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Her zaman, daima.

Tecellî-i cemâle mazhar ol her
demde her yerde
Teselli bulmak isterseñ dil-i ihlâs-
perverde

her demi:1. **her demi:****Gazel 127**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Her zaman.

Her demi hurrem olur bâde-
küsârân-ı gamîñ
Çekmez erbâb-ı sitem kaşrasını
câm-ı Cemîñ

her diyârı:1. **her diyârı:****Lugaz 2**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Her yer, her memleket.

Gezer gerçi çü sâil her diyârı
Yerindedir yine 'îrz u vakârı

her gâh:1. **her gâh:****Nazm 15**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Her zaman.

Her gâh cilve-gâh iken aña sipîhr-i
nâz
Ol mâh evc-i 'işvede tutdı mağâm-
ı nev

her gün:1. **her gün:****Kaside 8**

Mısra: 69

Kelime Tipi: -

Her gün, daima.

Görüp nazm-ı belâgat-tâbımı tahrîr
içün her gün
Felek der-piş ider zer-Şafha-i
mihr-i dirahşanı

her kârda:1. **her kârda:****Gazel 69**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yaptığı bütün işlerde.

Feyz-i 'îrfan müşmir eyler güşîşi
her kârda
Nağl sîr-âb olsa elbet bâr kendin
gösterir

her kâr-ı nâ-hemvâr:1. **her kâr-ı nâ-hemvâr:****Gazel 69**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Bütün karmaşık işler.

Hod-fürüşân eylemez vağ'-ı
müşîrâna kabûl
Olsa da her kâr-ı nâ-hemvâr
kendin gösterir

her kese:1. **her kese:****Lugaz 5**

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Herkes, hepsi, tümü.

Gerçi kim seyr eyler ekser 'âlemi
Her kese açılmaz olmaz mahremi

2. **her kese:****Lugaz 16**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Herkes, hepsi, tümü.

tıfl-iken her kese yüz göstermez
Büyüdükçe olur ismi esmâ

her kez:**1. her kez:****Gazel 73**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Her zaman, daima.

Fikri her kez güzer eyler hedef-i
cânımdan
Ey kaşı yâý hayâl-i nigehiñ tîr
midir

her kim:**1. her kim:****Lugaz 1**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Her kim, kimse.

Her kim itse aña ta'mîk-i nâzar
Göremez mir'ât-ı cisminde keder

2. her kim:**Lugaz 15**

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Her kimse, kim olursa olsun.

Bunlarıñ evsâfı pek çokdur bu
kâfidir hemîn
Bu kaçarda vaş ile her kim bilürse
âferîn

her lahza:**1. her lahza:****Gazel 83**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Her an.

Olmaz leb-i gülğonça tebessüm-
kün-i vuşlat
Her lahza o dürc-i dür-i âmâl
açılmaz

2. her lahza:**Gazel 97**

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Her zaman, her an, daima.

Eyler imâ gamze her lahza nihân
zâr-ı dili
Çeşm-i mu'ciz-güy-i yâr esrârı
şaklar şaklamaz

her lahza:**1. her lahza:****Gazel 86**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Her an.

Germâbe-i hicran u gam olsa n'ola
pür-tâb
Her lahza süzîş-fiken-i âteş-i
âhız

her ne dem:**1. her ne dem:****Gazel 52**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Her ne zaman.

Söyledir tûti-i mu'ciz-güy-i tab'-ı
Es'adı
Her ne dem âyine-veş ol mâh
pehlû gösterir

her ne kadar:**1. her ne kadar:****Tahmis 4**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Başına getirildiği şartlı
cümledeki yargının doğru veya
doğal görüldüğünü fakat bunun
yeterli olmadığını anlatan bir söz.*

Olsa da her ne kadar çâpük ü
çâlâk-beden
Cüst-cü-yi ham-ı çevgân-ı ser-i
zülfün iden

her ne ki:**1. her ne ki:****Lugaz 12**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ne olursa, kim olursa olsun.

Musahhar eyledi zâtı cihânda her
ne ki var
Hurûfî şahin ü 'ankâ vü saqrı kıldı
şikâr

2. her ne ki:**Lugaz 13**

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Hangi, hangi şey ki, her ne
varsa.*

Pişine çekse anı ger ağıyâr
Açılır aña dilde her ne ki var

her nüshanın görülmüşü:**1. her nüshanın görülmüşü:****Gazel 70**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
Kitabın görülen yüzü.

Levh-i 'izârı nev haş ile i'tibârlıdır
Her nüshanın görülmüşü zîrâ
kenârlıdır

her pâresi:**1. her pâresi:****Gazel 185**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Her parça.

Her pâresi bir nîş-i ciger-düz olur
Es'ad
İşkeste kalursa dil-i gam-dîde çü
şîşe

her sâ'ate:**1. her sâ'ate:****Lugaz 6**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Her saat, her an.

Yapışup habl-i metîn-i tâ'ate
Cümlesi ta'zîm ider her sâ'ate

her şeb:**1. her şeb:****Gazel 68**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Her gece.

Nice bîdâr olmasun 'uşşâkıñ iy
nûr-ı basar
Dîdede her şeb hayâlin gibi bir
mihmân olur

2. her şeb:**Gazel 104**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Her gece.

Dîdeden nûr-ı hayâlin olmasun
zâ'il diyü
Şaff-ı müjgânım ider hâb ile her
şeb keşmekeş

3. her şeb:**Gazel 87**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Her gece.

Çarh dil-germ ise âğüş-i mehle
her şeb
Biz de bir mihr-i cihân-tâb ile
hem-pehlüyuz

4. her şeb:

Gazel 110

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Her gece.

Yüregi yağın eritdi bir Çerāğ
olmak için
Çok dikildi turdı her şeb meclis-i
dildāra şem'

5. her şeb:

Gazel 159

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
Her gece.

Sipihriñ ahteri mi şu 'le-bağış olan
her şeb
Şerār-ı āteş-i dilden Eşer midir
görinen

her sebi:

1. her sebi:

Gazel 120

Mısra: 17

Kelime Tipi: -
Her gece.

Her sebi hem-reng-i nūr-i kadr
olup ol āsafīñ
'İd ola her rüz-ı fīrūzında şad
eyyāmlık

her sū:

1. her sū:

Tarih 41

Mısra: 19

Kelime Tipi: -
Her taraf, her yer, her yan.

O sūnbüllerle güller resmi her sū
seyr olundukça
Ne mümkün gelmemek yāda 'izār-ı
kākūl-i havrā

her taraf:

1. her taraf:

Gazel 114

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Her taraf, her yer, her yan.

Fikr-i dendānıñla cūş itdi sirişkim
her taraf
Dür dilerse çeşm-i eşk-ālūdıma
bağsun şadef

her verde:

1. her verde:

Tahmis 2

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Her yerde, her tarafta.

Tecellī-i cemāle mazhar ol her
demde her yerde
Teselli bulmak isterseñ dil-i ihlās-
perverde

2. her yerde:-de

Gazel 176

Mısra: 6

Kelime Tipi: -
Her taraf, bütün yönler.

Ne hāke basdığın ol serv-i nāzīñ
cüst ü cū eyler
'Aceb mi sāyemiz olursa rü-mālīde
her yerde

her vere:

1. her vere:

Gazel 87

Mısra: 12

Kelime Tipi: -
Her taraf, bütün yönler.

Olmağa nāil-i yek-būs-ı nişān-ı
pāy
Es'adā sāye gibi her yere fersā-
rüyuz

her zaman:

1. her zaman:

Gazel 5

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Daima, sürekli.

Her zaman telh-ābe-nüş-i derd ü
miñnet olmadan
Küşte-i tīg-i ğam olmak cāna
minnetdir baña

2. her zaman:

Gazel 87

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Daima, sürekli.

Biz hevā-yı girih-i zūlf-i siyāha
düşeli
Her zaman hāst-ger-i nüş-i
tönbāküyuz

3. her zaman:

Kaside 1

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Daima, sürekli.

İt her zaman mekânıñı peygüle-i
ferāğ
Kim rüz-merre nev'-i hāṭā saña bī-
revā

4. her zaman:

Lugaz 4

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Daima, sürekli.

Her zaman insān ile ünsiyyeti
Rūzgār ile bulur germiyyeti

5. her zaman:

Lugaz 10

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
Daima, sürekli.

Her zaman oldı edeble kām
Nasb-ı 'ayn-ı 'uḫalādır dāim

6. her zaman:

Murabba 1

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Daima, sürekli.

Girye olsa n'ola kārım her zaman
Derd-nākim ben helākim sīne çāk

7. her zamān:

Murabba 3

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Daima, sürekli.

Her zamān ümmīd-i ihsānıñ iderler
bendeğān
Şeh-levendim merḥamet şefkat
mürüvvat kânısıñ

hergiz:

1. hergiz:

Gazel 199

Mısra: 5

Daima.

ḥayāl-i ebruvānıñ ile hergiz dest-i
ḥayretde
Kemān-āsā gönül ḥamyāze-rīz-i
zār ḳalsun mı

2. hergiz:

Tarih 41

Mısra: 23

Daima.

'Acebdir kim le'ālī kāmı ka'r-ı
Baḥr iken hergiz
Leb-i deryada ḳılmışdır tekevvin
bu dür-i yek-tā

3. hergiz:

Gazel 79

Mısra: 4

Asla, hiçbir zaman, hiçbir
suretle, kat'iyyen.

Keşâkeşden rehâ bulmaz olan keş-
kişe dil-beste
Çeken gör renci elden çilledir
hergiz kemân çekmez

4. **hergiz:**

Gazel 78

Mısra: 16

(Fars.) Asla, katiyen, hiçbir
vakit, hiçbir şekilde.

Çü mirrîh-i felek ol gâmze hün-
âgeştedir her dem
O şemşîr-i kazâ-te'sir hergiz der-
niyâm olmaz

5. **hergiz:**

Gazel 118

Mısra: 5

(Fars.) Asla, katiyen, hiçbir
vakit, hiçbir şekilde.

Yakın oldukça almaz 'aynına
hergiz nigâh itmez
Görünmekden o çeşm-i meste
hoşdur dūr-bîn olmak

6. **hergiz:**

Gazel 160

Mısra: 4

(Fars.) Asla, katiyen, hiçbir
vakit, hiçbir şekilde.

Bulur kayd-ı tekâpûdan rehâ nâdî-i
'âlemde
O merdûmden ki hergiz çekse eller
dest ü dāmânın

7. **hergiz:**

Gazel 182

Mısra: 2

(Fars.) Asla, katiyen, hiçbir
vakit, hiçbir şekilde.

Kadem dü-tâdır ol ebrû baña
görünme de
Ki kıble tâ'ata hergiz sezâ
görünme de

8. **hergiz:**

Tahmis 1

Mısra: 41

(Fars.) Asla, katiyen, hiçbir
vakit, hiçbir şekilde.

Niyaz it aglayup dūr olma hergiz
vâdî-i züliden
Bilürsün tez geçer vuşlat demi
'âdetdir evvelden

herkes:

1. **herkes:**

Gazel 96

Mısra: 11

*İnsanların bütünü, cümle
âlem II birçok kişi.*

Herkes olmaz sehl ile vâsıl bize
zîrâ
Es'ad gibi bir beyt-i mu'ammâda
nihânız

herkesiñ:

1. **herkesiñ:-in**

Gazel 156

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Kim varsa hepsi, mevcut olan
bütün insanlar.*

Güvâhî kâr-ı nâ-hemvârîniñ eczâ-
yî zâtıdır
'Ayandır her kesiñ evzâ'ı tertîb-i
benânından

hestî:

1. **hestîden:**

Gazel 92

Mısra: 7

Varlık. Var olma. Mevcudiyet.

Bulup tereffuhi çün nîstide
hestîden
Gınâyı fakr-ı fenâyâ degişmiyor
musuñuz

hevâ:

1. **hevâlara:-lar, -a**

Kaside 1

Mısra: 13

*Ar. İptila, arzu, düşkünlük,
aşk.*

Uyduñ hevâlara ne 'aceb gâflet
eyledüñ
'Âlem te'accüb eyleye bu fi'l ile
saña

2. **hevâya:-y, -a**

Gazel 41

Mısra: 4

*1. İstek, arzu, heves, meyil. 2.
Aşk, sevgi, tutkunluk. 3. (Nefisten
gelen) Arzu, iptilâ.*

'Aceb mi kesb-i şafâ itse bād-ı
âhımdan
O nev-nihâl-i melâhat hevâya
mā'ildir

3. **hevâdır:-dır**

Gazel 27

Mısra: 5

Arzu, aşk.

Çü dūd âteş-i dilden çıkar hevâdır
lîk

Fürûğ-bahşî-i mihr-i semâdır âh-ı
şabâh

4. **hevâdır:-dır**

Gazel 90

Mısra: 8

Heves, istek, arzu.

Ne te'siri olur âhîñ eger 'aşk
olmasa dilde
Hevâdır rûzgârîñ kârî 'âlemde
Süleymânsız

5. **hevâ:**

Gazel 166

Mısra: 7

Arzu, heves, istek, aşk.

Komaz fürûğ-ı hâkîkatden iktibâsa
hevâ
Reh-i mecâzî çü vâdî-i Eymen
itsem de

6. **hevâ:**

Gazel 169

Mısra: 6

Arzu, heves, istek, aşk.

Düşdüñ yeni başdan heves-i kâkül-
i yâre
Dîvâne misiñ ey dil-i şeydâ bu
hevâ ne

7. **hevâda:-da**

Gazel 195

Mısra: 2

Arzu, heves, istek, aşk.

Dil kâkülünde beste ben ol
kaşdayım dañi
Göñlüm hevâda seyr-i kemân-
keşdeyim dañi

8. **hevâda:-da**

Nazm 11

Mısra: 2

Arzu, heves, istek, aşk.

Dil kâkülünde beste ben ol
kaşdayım dañi
Göñlüm hevâda seyr-i kemân-
keşdeyim dañi

9. **hevâdan:-dan**

Kaside 1

Mısra: 71

*Arzu, istek. Nefsin, şeriatı
dikkate almaksızın arzulanacağı
şeylere yönelmesi.*

Devr ü teselsül üzre hevâdan gürüz
idüp
Bürhân-ı hâkka müstenid ol olma
bî-nevâ

10. **hevāsına**:-s, -i, -n, -a
Gazel 147
 Mısra: 7
 Arzu ve heves, istek.

Fürkât deminde ol kaşı yânîñ
 hevāsına
 'âşık ne çilleler çeker âsân sanur
 gören

11. **hevaya**:-ya
Kaside 1
 Mısra: 75
 Arzu ve heves, istek.

Elfâzını hevaya yeter müsned
 eylediñ
 İsnâd-ı mâ-yüevvel-ilevhe kıl
 ibtidâ

12. **hevâ**:
Nazm 26
 Mısra: 3
 Arzu, heves, istek.

Bu âh-ı felek-süzüñ Te'şiri hevâ
 mıdır
 Yohsa o meh-i nevde süzişden
 Eşer var mı

hevâ itmek:

1. **hevâ itmek**:
Gazel 20
 Mısra: 4
 Kelime Tipi: -
 İstemek, arzu etmek.

Güşına girmez ki her târında var
 biñ mübtelâ
 Ahıñı sevdâ-yı zülfiyle hevâ itmek
 'abeş

hevâdan geç:

1. **hevâdan geç**:
Gazel 23
 Mısra: 2
 Kelime Tipi: -
 Heveslerden istek ve
 arzulardan vazgeçmek.

Göñül sevdâ-yı zülf-i pîç-pîç-i dil-
 rübâdan geç
 Yeter ser-beste-bend-i hayret
 olduñ bu hevâdan geç

hevâdan nem kapar:

1. **hevâdan nem kapar**:-ar
Gazel 72
 Mısra: 4
 Kelime Tipi: **Deyim**
 En küçük bir şeyden alınmak,
 çok alingan olmak.

Eşk-i fûrkât-rîz olur zülfüñ perîşân
 itse bād
 Dîde-i gam-girye-mu'tâdim
 hevâdan nem kapar

2. **hevâdan nem kapar**:
Gazel 75
 Mısra: 6
 Kelime Tipi: **Deyim**
 En küçük bir şeyden alınmak,
 çok alingan olmak.

Alur eşk-i dü-çeşmi rûzgârîñ derd-
 mendinden
 Hevâdan nem kapar biñ kerre
 vîrsen bir selâm almaz

hevâ-dâr:

1. **hevâ-dârîñi**:-ını
Gazel 19
 Mısra: 7
 İstekli, hevesli (kimse), âşık.

Ey kaşı kemân bârî hevâ-dârîñi bir
 kez
 Mânend-i hedef pür-eşer-i tîr-i
 'itâb it

hevâ-dâr eyle:

1. **hevâ-dâr eyle**:
Tarih 40
 Mısra: 10
 Kelime Tipi: -
 Hevesli, nefisine uymuş etmek;
 âşık etmek.

Nice rûh-âşînâ olmaz bu kasr-ı
 'âlem-ârâ kim
 Hevâ-dâr eyledi hüsni nesîm-i rûh-
 efzâyı

hevâ-dârân:

1. **hevâ-dârânîña**:
Gazel 188
 Mısra: 3
 Hevesliler, istekliler,
 tutkunlar.

Tevâzu' kıl hevâ-dârânîña meyl it
 geh ü bî-gâh
 Aman ey serv-kad sen de o gerden
 gibi ser çekme

hevâ-dârân-ı 'aşkıñ:

1. **hevâ-dârân-ı 'aşkıñ**:
Gazel 205
 Mısra: 5
 Kelime Tipi: -
 Aşk tutkunları.

Hevâ-dârân-ı 'aşkıñ dil-rübâsı
 serv-kad ister

K'ide kesb-i şafâ bakdıkça yâl ü
 bâlden bâli

hevâ-dâr-ı nesîm-i cûdî ol:

1. **hevâ-dâr-ı nesîm-i cûdî ol**:
Kaside 12
 Mısra: 55
 Kelime Tipi: -
 Cömertlik rûzgarının heveslisi
 olmak.

Deştler olsa hevâ-dâr-ı nesîm-i
 cûdî
 Ola hüd-rüste nebatı gül-i ahmer
 lâle

hevâ-dârı oldum:

1. **hevâ-dârı oldum**:
Nazm 3
 Mısra: 2
 Kelime Tipi: -
 Tutkunu olmak, heveslisi
 olmak, arzulu olmak.

Bülbül gibi kılsam n'ola şad nâle
 vü zârî gönül
 Bir nev-nihâl-i 'işveniñ oldum
 hevâ-dârı gönül

hevâlan:

1. **hevâlanur**:-ur
Gazel 119
 Mısra: 10
 Havalanmak, yerden yükseğe
 doğru yönelmek, uçmak.

kalur mu murg-i diliñ dâm-gâh-ı
 kâkülde
 Hevâlanur yine Es'ad devende-bâl
 olarak

hevâya vir:

1. **hevâya vir**:
Kaside 4
 Mısra: 1
 Kelime Tipi: **Deyim**
 Savurmak (boşa gitmek
 bağlamında).

Ey dil hevâya virme yeter nakd-i
 ragbeti
 Eyle harîd kâle-i zîbâ-yı himmeti

hevâvî:

1. **hevâyî**:
Lugaz 1
 Mısra: 11
 Aşk arzusu ile dolu II Gelgeç
 tabiatlı, uçarı, hoppa.

Balgāmī ṭab'ı hevāyī meşrebi
İztırāb ile geçer rüz ü şebi

hevā-yı 'aşk:

1. hevā-yı 'aşk:
Gazel 46
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Aşk arzusu.

Dil-i şāfī hevā-yı 'aşk ile cūşāndır
dāim
Anıñ çün eksik olmaz ıztırābı
bahr-ı 'ummāndır

2. hevā-yı 'aşk:
Beyit 10
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Aşk arzusu.

Gözden ağıttı jāle gibi gerçi
nemleri
Açdı hevā-yı 'aşk çü gül-gonça
femleri

3. hevā-yı 'aşk:
Gazel 95
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Aşk arzusu.

Hevā-yı 'aşk ile koymazdı kıl
kadar mazmūn
Eger ki olmasa gīsüsü kıl ü kāl-
engīz

4. hevā-yı 'aşk:
Gazel 191
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Aşk arzusu.

Pür kılsa şast-ı bahtımı bir kez
hevā-yı 'aşk
Çeksem gelürdi sīneye kaşı
kemānımı

hevā-yı 'aşkda:

1. hevā-yı 'aşkda:
Gazel 200
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Aşk hevesi.

Olmağda küh-düz-ı cefā āh-ı tīşe-
kār
Şīrīn hevā-yı 'aşkda Ferhād olam
gibi

hevā-yı ebrū:

1. hevā-yı ebrū:
Gazel 162

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
(Sevgilinin) kaşlarına karşı
duyulan arzu.

Şām-ı hecri bana cāy itmiş iken ol
gīsū
kāmetim daḥi kemān itdi hevā-yı
ebrū

hevā-yı girih-i zülf-i siyāha:

1. hevā-yı girih-i zülf-i siyāha:
Gazel 87
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
*Siyah saçın düğümlerinin
arzusu.*

Biz hevā-yı girih-i zülf-i siyāha
düşeli
Her zaman ḥāst-ger-i nūşī-i
tönbākūyuz

hevā-yı kākülün:

1. hevā-yı kākülün:
Gazel 179
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
*Saçın sevdası || Sevgilinin
saçlarına olan düşkünlük.*

Başıma sevdā yetişmez mi hevā-yı
kākülün
Gel siyeh-püş olma ey meh-pāre
Allah 'aşkına

hevā-yı muṭrib ü meyden geçer mi:

1. hevā-yı muṭrib ü meyden
geçer mi:
Gazel 57
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
*Şarabın ve çalgıcının
hevesinden vazgeçmek.*

Hevā-yı muṭrib ü meyden geçer mi
rindān kim
Terāneler işidilmiş şafā
görülmüşdür

hevā-yı reşk-i kadiñ:

1. hevā-yı reşk-i kadiñ:
Gazel 192
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Endamını kıskanma arzusu.

Servin hevā-yı reşk-i kadiñ ile
cünbüşi
Sahn-ı çemende güş olunur nāleler
gibi

hevā-yı sünbül-i 'aşkda:

1. hevā-yı sünbül-i 'aşkda:
Gazel 175
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Aşk sümbülünün hevesi.

Girifte olalı dil bend-i zülf
ḥasretür
Hevā-yı sünbül-i 'aşkda
küşādelige

hevā-yı tünd:

1. hevā-yı tünd:
Lugaz 17
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Sert, şiddetli hava.

Nedir ol sâf-sîne cism-i latîf
Aña nisbet hevā-yı tünd kesîf

hevā-yı turradır:

1. hevā-yı turradır:
Gazel 21
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
*Saç hûlelerine kavuşma
arzusu.*

Ruḥuñdur çün hezār 'uşşākı şeydā
itmege bā'is
Hevā-yı turradır taḥrîk-i sevdā
itmege bā'is

hevā-yı zülf:

1. hevā-yı zülf:
Gazel 31
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
*Saç hevesi II sevgilinin saçına
karşı duyulan heves.*

Durmaz hevā-yı zülf ile cūşān olur
fü 'ād
Deryāyı mevc-ḥīz ider elbette
tünd-bād

2. hevā-yı zülf:
Nazm 13
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
*Saç hevesi II sevgilinin saçına
karşı duyulan heves.*

Hevā-yı zülf ile 'uşşākıñ oldılar
mecnūn
Terahḥum eyle şehā beste kıl o
zencire

3. hevā-yı zülfi:

Kaside 11

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

Saçların arzusu.

Dile bādī-i hurūş oldu hevā-yı zülfi
Bāddır eyleyen emvāc-sitān
deryayı

**hevā-vı zülfi-i pāy-endāz-ı
nāziñla:**

1. hevā-yı zülfi-i pāy-endāz-ı
nāziñla: -iñ, -la

Gazel 4

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Nazın ayak atan saçının**arzusu.*

Nev hevā-yı zülfi-i pāy-endāz-ı
nāziñla hemīn
Zir hem bālā vü bālā zīrdır sensiz
baña

**hevā-vı zülfi-i şeb ü arzū-vı
rüyuñla:**

1. hevā-yı zülfi-i şeb ü arzū-vı
rüyuñla:

Gazel 27

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Yanağının arzusu ve siyah
saçlarının hevesi.*

Hevā-yı zülfi-i şeb ü arzū-vı
rüyuñla
Siyeh-şürü ' u Beyāz-intihādır āh-ı
şabāh

**hevā-vı zülfi-i şeb-reng-i dil-
ārādan:**

1. hevā-yı zülfi-i şeb-reng-i dil-
ārādan:

Beyit 3

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Gönlü süsleyen siyah saçın
arzusu.*

Ġam-ālūdum hevā-yı zülfi-i şeb-
reng-i dil-ārādan
' Aceb mi ' azm-i sünbül-zār-ı çīn
itsem o sevdādan

hevā-vı zülfi-i siyeh-tāb:

1. hevā-yı zülfi-i siyeh-tāb:

Gazel 201

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Simsiyah saçların hevesi.

Yārīñ hevā-yı zülfi-i siyeh-tābı mū-
be-mū
Sevdā-perest-i hecr ü ğama derd-i
ser gibi

hevāyī-tabī' atız:

1. hevāyī-tabī' atız:

Gazel 74

Mısra: 8

Arzularına düşkün yaradılışlı.

Zār u nizār ise ne ' aceb cism ü
cānımız
Zencīr-i zülfe beste hevāyī-
tabī' atız

heves-cüy:

1. heves-cüy:

Tahmīs 4

Mısra: 2

Arzu ırmağı.

Dīde-i şuhuna nīreng ü fīten hūy
gibi
Ġamze-i mestiñe āşüb heves-cüy
gibi

heves-i kakūli kıldıñ:

1. heves-i kakūli kıldıñ:

Nazm 21

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Alna dökülen kısa saçlara**meyletmek.*

kıldıñ heves-i kakūli divānelik
itdiñ
Ey ' aşık-ı sevdā-zede boynuñla
günāhıñ

heves-i kākül-i yāre:

1. heves-i kākül-i yāre:-e

Gazel 169

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin kaküllerinin**arzusu.*

Düşdün yeni başdan heves-i kākül-
i yāre
Dīvāne misiñ ey dil-i şeydā bu
hevā ne

heves-i turre:

1. heves-i turre:

Gazel 89

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Saç lülesinin arzusu.

kılmaz heves-i turre düşen mevce-i
hüsne
Keştī-i yem-i ' aşkda kayd-ı resen
olmaz

heves-kārī-i hatt-ı yārdan:

1. heves-kārī-i hatt-ı yārdan:

Gazel 204

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin ayva tüylerine
meyletmek.*

Degil şeb-zinde-dārī-i mihen bādī-i
rūsvāyī
Dile sevdā heves-kārī-i hatt-ı
yārdan geldi

**heves-yäfte-i şemm-i hat u
gīsüvuz:**

1. heves-yäfte-i şemm-i hat u
gīsüvuz:

Gazel 87

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Omuza dökülen saçların ve
ayva tüylerinin kokusu ile heves
bulan.*

Biz heves-yäfte-i şemm-i hat u
gīsüvuz
Müşk ile hem-nefes ü ' anber ile
hem-büyuz

heybet:

1. heybetdir:-dir

Kaside 2

Mısra: 73

Büyüklük, azamet.

Nāvek-i nūr-ı benānıñda olan
heybetdir
Çarhda mähı iki şakk iden ey nūr-i
Huda

2. heybet:

Tarih 21

Mısra: 15

Büyüklük, azamet.

Bu ne heybet ne salābet ne
meñābetdir kim
Alamān gibi cadū diye amān ile
meded

hev'et:

1. hev'eti:

Gazel 206

Mısra: 3

*Şekil, suret; görünüş; hāl,
durum.*

Bakılsa hey'eti 'ayniyle ahvel
olmuştur
O çār-ebrūya çeşm-i taleb dūçār
olalı

2. hey'eti:

Nazm 37

Mısra: 3

*Şekil, suret; görünüş; hâl,
durum.*

Bakılsa hey'eti 'ayniyle ahvel
olmuştur
O çār-ebrūya çeşm-i taleb dūçār
olalı

hey'et-i kâbüs:

1. hey'et-i kâbüs:

Gazel 26

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sıkıntılı görünüş.

Bâtını Es'ad riya ile fesād-ālūd
iken
Ehl-i zerķiñ hey'et-i kâbüs kesb
itmez salāh

hezār:

1. hezāra:-a

Gazel 116

Mısra: 6

Bülbül.

Oldı figān lāzime-i Hāl-i 'āşikān
Şeb-tā-şabāh nāleler eyler hezāra
bak

2. hezāra:-a

Gazel 205

Mısra: 3

Bülbül.

Hezāra itdügi rengin renge her gül-
i hāmra
Görüp şerm-ende oldı ol 'izār-ı
āldan āli

3. hezāra:-a

Kaside 8

Mısra: 11

Bülbül.

Hezāra evvelā Elfiyye nazmın
itdirüp ezber
Egāniden murahhas kıldı tedris
itmege anı

4. hezār:

Kaside 9

Mısra: 24

Bülbül.

Meger vilādeti olmuş şehir ki gūş
itdim
Beşaret eyledi şad şevk ile
çemende hezār

5. hezār:

Gazel 92

Mısra: 11

Bin II binlerce.

Hezār ta'n ile Es'ad fütāde-gāna
didim
Cefā-yı hecri vefāya değışmiyor
musuñuz

6. hezār:

Gazel 7

Mısra: 4

Bin adedi, çok anlamında.

Teshir eylediñ o periniñ hayalini
Ey çem-i şışe-bāz hezār aferin saña

7. hezār:-ı

Gazel 77

Mısra: 13

Bülbül II aşık.

Hezārı bağ-ı 'aşkıñ yansa da
pervāne-veş Es'ad
Remād-ı cismi āh u nāleden bir
dem hāmūş olmaz

8. hezār:

Gazel 2

Mısra: 7

*1. Bülbül, andelib 2. Bin, pek
çok, binlerce.*

Gülzār-ı ma 'rifetde zebānım idüp
hezār
Feryād-ı büm-ı nefsimi hāmūş kıl
baña

9. hezār:

Gazel 172

Mısra: 8

Bin sayısı || Binlerce, pek çok.

Biz ol piyāle-keş-i miñnetiz ki reşk
eyler
Hezār sāgar-ı zer bu kühen
sifālimize

10. hezār:

Gazel 57

Mısra: 4

Bin sayısı II pek çok.

Olur mu Şafha-i rüy-i haţ-āverine
nazir
Hezār nüşha-i 'ibret-nümā
görölmüşdür

11. hezār:

Kaside 7

Mısra: 2

Bülbül, andelib.

Demdir ki dest cāy-i gül-i āteşin
ola
Dil-germ olup hezār dağı pür-enin
ola

12. hezār:

Gazel 21

Mısra: 1

*"Bin, binlerce" anlamında
belgisiz sıfat.*

Ruñuñdur çün hezār 'uşşakı şeydā
itmege bā'is
Hevā-yı tırradır taħrık-i sevdā
itmege bā'is

13. hezār:

Gazel 54

Mısra: 8

*"Bin, binlerce" anlamında
belgisiz sıfat.*

Gülşen-tırāz-ı nüzhet olan tāze
verdiniñ
Mānend-i 'andelib hezār āşināsı
var

14. hezār:

Gazel 95

Mısra: 8

*"Bin, binlerce" anlamında
belgisiz sıfat.*

Fünün-ı çeşminiñ olmuş kemīne
şakirdi
Hezār şūr u şekā fitne-i cidāl-engiz

15. hezār:

Kaside 3

Mısra: 57

*"Bin, binlerce" anlamında
belgisiz sıfat.*

Hezār haclet ile cümle rüz-i
rustāhiz
'Arağ-çekide-i Ruñ-ı şermi-i
haţāyadır

16. hezār:

Kaside 9

Mısra: 12

*"Bin, binlerce" anlamında
belgisiz sıfat.*

Degil şükufe o dem her nihāl ser-
tā-ser
Hezār dide açup cümle oldılar
bīdār

17. hezār:

Muamma 20

Mısra: 2

"Bin, binlerce" anlamında belgisiz sıfat.

O verde göz dikenin gülşen içre
bülbulden
Hezâr sille-i nâle düçar olur yüzine

18. hezâr:

Tarih 1

Mısra: 14

"Bin, binlerce" anlamında belgisiz sıfat.

şadra teşrîfî o dürr-i yem-i cüduñ
Es'ad
Olıcağ dehre hezâr 'izz ile şādī-
efzâ

19. hezâr:

Tarih 35

Mısra: 28

"Bin, binlerce" anlamında belgisiz sıfat.

O naqş-ı hurde-i Çini 'İmād-ı
Kaşıyi
Hezâr reng ile zîb itdi çār erkāna

20. hezâr:

Tarih 35

Mısra: 45

"Bin, binlerce" anlamında belgisiz sıfat.

Hezâr yümn ü sa'âdetle Es'adā
iricek
Bu nev hazāne-i ekmel temām-ı
pâyāna

hezâr kıl:

1. hezâr kıl:

Gazel 135

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

1. Çoğaltmak, binlerce etmek.

2. Bülbul etmek.

Şevk-ı Ruḥuñla nâlelerin reşk-i
bülbul it
'uşşâkı gül-sitân-ı deriñde hezâr kıl

hezâr olan:

1. hezâr olan:

Gazel 66

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Bülbul olmak.

Olan riyâz-güzâr-ı vücūd hemçü
hezâr
Nihân-hâne-nişin-i 'ademdir âhir-i
kâr

hezâran:

1. hezâran:

Gazel 176

Mısra: 8

"Bin, binlerce, pek çok"
anlamında belgisiz sıfat (hezâr).

Helāk-i 'âşîka bir nîm nezzāre
yeter zîrā
Hezâran fitne mahfîdir o çeşm-i
sihr-perverde

2. hezâran:

Kaside 6

Mısra: 6

"Bin, binlerce, pek çok"
anlamında belgisiz sıfat (hezâr).

Berây-ı 'îd-i firûz-ı dem-i nevrûz
çün oldı
Hezâran şevk ile sükkân-ı gülşen
pür-zer ü zîver

3. hezâran:

Tarih 3

Mısra: 12

"Bin, binlerce, pek çok"
anlamında belgisiz sıfat (hezâr).

Bunuñ gibi nice ḥayrâta yâ Rab
muvaḥḥak kıl
Hezâran cāy-ı li'llāh eylesün taḳvā
içün ihyâ

4. hezâran:

Tarih 5

Mısra: 15

"Bin, binlerce, pek çok"
anlamında belgisiz sıfat (hezâr).

Bi-ḥamdi'llāh hezâran yümn ü
iclāl ile bu demde
Sa'âdetle olunca zîb-baḥş-ı
mesned-i vālâ

5. hezâran:

Tarih 18

Mısra: 7

"Bin, binlerce, pek çok"
anlamında belgisiz sıfat (hezâr).

Hezâran sāl-i ferhunde-me'āle
Vire zât-ı ḥümâyün şerāfet

hezâran-âşinâ:

1. hezâran-âşinâ:

Lugaz 1

Mısra: 15

Binlerce tanıdık, bildik.

Bir hezâran-âşinâ Maḥbûbdur
Oldığı yerlerde hep mergûbdur

hezârî:

1. hezârî:-ı

Rûbai 5

Mısra: 4

Bülbul, andelib.

Şâyeste midir k'ola berim ḥāristân
Sen gül olasıñ ben de hezârî güyâ

hezâr-ı mu'cize-güy:

1. hezâr-ı mu'cize-güy:

Kaside 7

Mısra: 77

Kelime Tipi: -

Mucize söyleyen, büyüleyici
söz söyleyen bülbul.

Ben ol hezâr-ı mu'cize-güyüm ki
âfitâb
Dil-süzî-i demimle gül-i âteşin ola

hezâr-ı mu'ciz-kâr:

1. hezâr-ı mu'ciz-kâr:

Kaside 9

Mısra: 94

Kelime Tipi: -

Mucizeler yapan (söyleyen)
bülbul.

Seni tırâz-ı bihîn ravza-i sa'âdet
iden
Beni o gülşene kılmış hezâr-ı
mu'ciz-kâr

hezâr-ı nağme-senc-i gül-sitân-ı behcetîñ:

1. hezâr-ı nağme-senc-i gül-sitân-ı behcetîñ:

Gazel 55

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sevinç bahçesinin ahengini
ölçen bülbul.

Ne bağıñ verd-i rengin-i tarāvet-
baḥşısın cānā
Hezâr-ı nağme-senc-i gül-sitân-ı
behcetîñ kimdir

hezâr-ı şevdâ:

1. hezâr-ı şevdâ:

Kaside 2

Mısra: 66

Kelime Tipi: -

Çılgın bülbul.

Verd-i bî-ḥâr-ı letāfet-ver-i nûr-ı
ruḥuñā
Oldı Cibrîl-i emîn hemçü hezâr-ı
şeydâ

hezâr-ı terennüm-ger-i senaya:

1. hezār-ı terennüm-ger-i

senaya:

Kaside 3

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Övgü ile hoş nağmeler yapan bülbül.

Dehendir ol kafes-i dāniş ü hüküm
k'anda
Zeban hezār-ı terennüm-ger-i
senayadır

hezeyān:

1. hezeyān:

Gazel 202

Mısra: 12

*Saçma sapan konuşma,
saçmalama.*

Es'ad ol neş'eyi ta'kīb ider elbette
humār
İtmesünler hezeyān mest-i mey-i
nāb gibi

hiç:

1. hiç:

Kaside 11

Mısra: 26

*Soru cümlelerinde verilen
hükümün kesinlikle söz konusu
olamayacağını anlatır.*

Girye nār-ı gāmin ol seng-diliñ
maḥv idemez
Āb itfa mı ider hiç şerer-i ḥārāy

2. hiç:

Gazel 120

Mısra: 10

*Bir addan önce getirilerek o
adın bildirdiği varlıktan bir
tanesisinin bile olmadığını anlatan
bir söz.*

Aglama zāhid baña cām-ı meh-i
şevvālî gör
Rūze-dār itsün mi hiç eşkiyle dūrd-
āşamlık

3. hiç:

Gazel 179

Mısra: 11

*1. Olumsuz cümlelerde ve
soru cümlelerinde anlamı
kuvvetlendirir, kat'iyen, asla 2.
Soru cümlelerinde verilen hükümün
kesinlikle söz konusu
olamayacağını anlatır.*

Ḥazret-i maḥdūma pey-revlikde
hiç söz var mıdır
Naẓm-ı pāk-i Es'ad-ı ğam-ḥāra
Allah 'aşkına

4. hiç:

Muamma 18

Mısra: 1

*"Asla, hiçbir zaman"**anlamında kullanılan zarf.*

Hiç ferāmūş idemem bir vech ile
eltāfiñı
Eylerem ḳalb ile de bī-had edā
evsāfiñı

5. hiç:

Müsemmen 1

Mısra: 45

*Asla, hiç bir şekilde, hiç bir
zaman.*

Hiç inaniñ yog imiş şimdi inandım
güzelim
ḥāb-ı ğafletde iken sanki uyandım
güzelim

6. hiç:

Gazel 172

Mısra: 6

*1. Olumsuz cümlelerde ve
soru cümlelerinde anlamı
kuvvetlendirir, kat'iyen, asla 2.
Soru cümlelerinde verilen hükümün
kesinlikle söz konusu
olamayacağını anlatır.*

Çerāġı mihr ü meyi Kevser olsa da
sensiz
Hiç āb ü tāb gelür mi şeb-i
vişālimize

7. hiç:

Gazel 154

Mısra: 11

"Asla, hiçbir zaman"
anlamında bir zarf.

Es'ad niyāz-mend-i vişāl ol o şūḥ
hiç
Mehcūr ider mi bende-i miḥnet-
keşidesin

8. hiç:

Lugaz 1

Mısra: 3

"Asla, hiçbir zaman"
anlamında bir zarf.

Meyli yokdur hiç ehl-i rif'ate
Yüz sürer her süy-i ḥāk-i zillile

9. hiç:

Nazm 26

Mısra: 1

*İstenilen bir şeyden bir tana
bile olup olmadığını sormak için
kullanılan ifade.*

Hiç bāġ-ı melāḥatda bir nev gül-i
ter var mı
Ey bād-ı seḫer sen de gördün mi
haber var mı

10. hiç:

Gazel 193

Mısra: 5

*Az da olsa, bir miktar dahi
anlamlarında zarf.*

Hiç yer ḳalur mı pertev-i mihrin
fūrūġına
ḳılmış zemini tāb-ı Ruḥuñ āsmān
gibi

11. hiç:

Gazel 195

Mısra: 3

*Az da olsa, bir miktar dahi
anlamlarında zarf.*

Hiç kor mı sūz-ı 'aşk ki eşkim
revān ola
Bisyār olunca huşk olur āteşde
yem daḥi

hicāb:

1. hicābından:-ı, -n, -dan

Gazel 125

Mısra: 2

Utanma, sıkılma, mahcubiyet.

Māha noksan irdi ḥüsn-i şu'le-
tābından seniñ
Āfitāb aşama cān atdı hicābından
seniñ

hicāb-ı ruh:

1. hicāb-ı ruh:

Gazel 29

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kırmızı yanāġın utancı.

Āfākı şu 'le-riz ideli āfitāb-ı ruh
Ḥasret-keş-i şeb eyledi mihr-i
hicāb-ı ruh

hicrān:

1. hicrāna:-a

Gazel 126

Mısra: 5

Ayrılık II ayrılık acısı.

Nigeh-sāz olmasın ger 'aşık-ı bīdār
hicrāna
Ki ey nūr-ı basar leb-riz-i ḥāb-ı
nāzıdır çeşmiñ

2. hicrān:

Murabba 2

Mısra: 5
Ayrılık.

Çok zaman olmuşdu kim hicrân ile
bî-zâr idim
Cevr-i pey-der-peyle gurbet
illerinde zâr idim

hiddet:

1. hiddet:

Kaside 8
Mısra: 31
Kızmak, öfkelenmek.

Gelüp 'ilm-i cedelden tîğ-i tab'-ı
süsene hiddet
Okur şimdi o te'lîfât-ı Haddâdî ve
Kirmânî

hıdemât-ı şerîfe:

1. hıdemât-ı şerîfe:

Tarih 35
Mısra: 13
Kelime Tipi: -
Şerefli hizmetkarları.

Yegân yegân hıdemât-ı şerîfesin
ervâh
Mu'ayyen eylediler ehl-i 'ilm-ü
'irfâna

hıdîvâ:

1. hıdîvâ:

Kaside 8
Mısra: 59
*Ey vezir! anlamında
seslenme.*

Cihân-dârâ hıdîvâ ser-fîrâzâ
âsmân-kadrâ
Eyâ gerdün-ı 'izz ü rif atîñ hırşîd-i
rahşânî

2. hıdîvâ:

Tarih 2
Mısra: 13
Ey büyük devlet adamı.

Merâhim-perverâ şadrâ hıdîvâ
ma'delet-kârâ
Eyâ cüy-ende-i âsâyiş-i dünyâ vü
mâ-fihâ

hıdîv-i 'âlem:

1. hıdîv-i 'âlem:

Tarih 45
Mısra: 15
Kelime Tipi: -
Âlemin/dünyanın veziri.

Hıdîv-i 'âlemiñ baht-ı hümâyûnına
Mushafdan

Tefeül itdigimde işbu âyet geldi
hoş geldi

hıdîv-i 'âlemiñ:

1. hıdîv-i 'âlemiñ:-iñ

Gazel 120
Mısra: 13
Kelime Tipi: -
Âlemin/dünyanın veziri.

Hem-ser-i gerdün olurduñ ol hıdîv-
i 'âlemiñ
Dergehinde cäyiñ olsa rütbe-i
huddâmlık

hıdîv-i cem-haşemâ:

1. hıdîv-i cem-haşemâ:

Kaside 9
Mısra: 87
Kelime Tipi: -
Cem gibi haşmetli vezir.

Hıdîv-i Cem-haşemâ âsaf-ı kerem-
şiyemâ
Eyâ şükûfte gül-i dâd-berg-i bağ-ı
vağar

hıdîv-i cüd-peymâdîr:

1. hıdîv-i cüd-peymâdîr:

Tarih 24
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
*Cömertliği ölçen, çok lütuf
sahibi hükümdar.*

Zihî şadr-ı mu'azzam dâver-i dâd-
âver-i ekrem
Medâr-ı râhat-ı 'âlem hıdîv-i cüd-
peymâdîr

hıdîv-i erham ü eşfağ:

1. hıdîv-i erham ü eşfağ:

Kaside 3
Mısra: 35
Kelime Tipi: -
*Şefkatli ve merhametli
hükümdar.(Hz.Muhammed[s.a.v.]).*

Hıdîv-i erham ü eşfağ muhıkk-ı
cümle-i hâk
Habîb-i Rabb-i felağ zâtı nûr-ı
meclâdır

hıdîv-i zaman:

1. hıdîv-i zaman:

Kaside 9
Mısra: 55
Kelime Tipi: -
Zamanın veziri.

Zihî hıdîv-i zaman âsaf-ı felek-
'unvân
Veliyy-i ni'met-i devrân u
mekrûmet-kirdâr

2. hıdîv-i zaman:

Tarih 35
Mısra: 41
Kelime Tipi: -
Zamanın veziri.

Sen ol hıdîv-i zaman 'âdil ibn-i
'âdilsin
Ki şânîñ âyeti tefsîr olundu devrâna

3. hıdîv-i zamân:

Tarih 30
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Devrin hükümdarı.

Pâdişâh-ı cihan hıdîv-i zamân
Dâver-i heft-kişver-i devrân

hidmet:

1. hidmete:-e

Müsemmen 1
Mısra: 47
*Birinin işini görme, görev,
vazife.*

Bu mıdır hidmete bel bağlamışım
söylediğîñ
Râziyem söylediğîñ cân u
gönülünden didiğın

hidmet-i hâk-i der-i dâver eyle:

1. hidmet-i hâk-i der-i dâver eyle:

Kaside 12
Mısra: 44
Kelime Tipi: -
*Hükümdarın kapısının
toprağının hizmetçisi yapmak.*

hâst-kârende ise bulmağa 'âlî şânı
Eylesün hidmet-i hâk-i der-i dâver
lâle

hıfz iderim:

1. hıfz iderim:

Gazel 38
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Korumak.

Sinede hıfz iderim fikr-i hat-ı
dildârı
Âyet-i hüsnin okursam n'ola ben
ezber olur

hıfz itmek:

1. **hıfz itmek:****Gazel 61**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Saklamak, korumak.

haṭ degil hüsünü hıfz itmek için
dest-i kaṣā
Vefk'dir eyledi ol levḥa-i sime
taḥrîr

hıfz-ı mürvârid-i harf-i vaşla:1. **hıfz-ı mürvârid-i harf-i vaşla:-**
*a***Gazel 72**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Kavuşma söz incisinin
korunması.*

şanma şermendin tebessüm-sâz
olmaz ol perî
hıfz-ı mürvârid-i harf-i vaşla dürc-i
fem kapar

hilâf olmaz:1. **hilâf olmaz:****Lugaz 14**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yalan olmak.

Ehl-i hacâtın odur hacetini iden
is'âf
Ne dise olmaz anıñ zerrece
yanında hilâf

hilâl:1. **hilâl:****Gazel 57**

Mısra: 5

1) *Yeni ay 2) Sevgilinin hilal
kaşı.*

O ebruvân gibi şanma hilâl
vaşında
Selîs maṭla'-ı garrâ dilâ
görülmüşdür

2. **hilâl:****Gazel 14**

Mısra: 5

*Ayın ilk günlerinde aldığı yay
biçimi, yeni ay.*

Felekde gâh bedr ü geh hilâl
oldığına bâdî
'Îzâr u ebruvânın şeklini tasvîr ider
mehtâb

3. **hilâl:****Gazel 87**

Mısra: 9

*Ayın ilk günlerinde aldığı yay
biçimi, yeni ay.*

N'ola bu za'f ile ḥamyâze-ger
olsaḳ çü hilâl
Dem-be-dem çille-keş-i 'aşk-ı
kemân-ebrüyuz

hilâl olarak:1. **hilâl olarak:-arak****Gazel 119**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Yeni Ay'a benzemek, Ay'ın en
ince görünen hali gibi olmak.*

ḥamîde-kâmet olup fikr-i
ebruvânıyla
ḥayâle döndi dil ey mâh-ı nev hilâl
olarak

hilâl-âsâ:1. **hilâl-âsâ:****Gazel 79**

Mısra: 5

Yeni ay, hilal gibi.

Resen-bâz-ı hevâ ḥam-geşte-kadd
olmaz hilâl-âsâ
Esîr-i târ-ı kâkül kayd-ı çin-i
ebruvân çekmez

hilâl-i çarḥ:1. **hilâl-i çarḥ:****Kaside 7**

Mısra: 57

Kelime Tipi: -

Feleğin ayı.

Mihr-i münîr gâşiye sîmîn hilâl-i
çarḥ
Esb-i cevâd-ı cüdına ebrü-yı zîn
ola

hilâl-i 'îd-ves:1. **hilâl-i 'îd-ves:****Gazel 168**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Bayram hilali gibi.

Kaşın oldı hilâl-i 'îd-ves manzûr
mahlûka
'Amûd-ı Şubḥ-âsâ vaşf-ı kaddîñ
çıkıd 'ayyuka

hilâl-i nîm-tâbiş-dârı:1. **hilâl-i nîm-tâbiş-dârı:****Gazel 97**

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Yarısı aydınlık olan hilal.

'Âşıka sevdâ-yı haṭ geh seyr-i ebrû
itdirir
Şeb hilâl-i nîm-tâbiş-dârı şaklar
şaklamaz

hilâl-i şa'sa'a-güster:1. **hilâl-i şa'sa'a-güster:****Gazel 130**

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Gösteriş yayan yeni ay.

Der-kâr olurdu tavk-ı girîbânım
olmağa
Görse hilâl-i şa'sa'a-güster de
gerdeniñ

hil'at-i pāk:1. **hil'at-i pāk:****Tarih 7**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Temiz hil'at (kaftan).

Meymenet bende-i fermânı kerem
'ünvânı
Ma'delet şânı 'atâ hil'at-i pâki
ḥakkâ

hîle:1. **hîle:-ye****Gazel 25**

Mısra: 8

*Bir kimseyi aldatmak,
kandırmak ve yanıltmak amacıyla
yapılan tertip, düzen.*

Hille ḥürmet itmeyüp duḥt-ı rezi
itmiş nikâh
Hîleye mâ'il delikanlı bir oğlandı
kadeḥ

hilkat:1. **hilkatin:-iñ****Tahmis 2**

Mısra: 11

*Yaratılıştan bulunan hâl,
yaratılıştan gelen mizaç, yaratılış.*

Vücûduñ hilkatin fikr eyle ger
insân-ı kâmilseñ
Muhîr-i baḥr u ber bir zerredir
fehmi eyle 'âkilseñ

2. **hilkatinde:--in, --de****Tarih 5**

Mısra: 12

Yaratılış; fitrat.

Muhassal bu fazîlet istikâmet fitnat
u 'iffet
Ezelden hilkatinde çâr-'unsürdür
anıñ güyâ

3. **hilkati:-i**

Lugaz 7

Mısra: 15

Yaratılış, tabiat.

Çâr' unsurdan mürekkeb hilkatı
Ayağından güyiyâ maslûbdur

hilkat-i 'âlem ü âdem:

1. **hilkat-i 'âlem ü âdem:**

Kaside 2

Mısra: 62

Kelime Tipi: -

*İnsanların ve kainatın
yaratılışı.*

Zât-ı pâkiñ o dür-i kulzüm-i
'izzetdir kim
Hilkat-i 'âlem ü âdem olamaz aña
bahâ

hilkat-i bihîn-ter:

1. **hilkat-i bihîn-ter:**

Kaside 7

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

En iyi yaradılış.

Bu hilkat-i bihîn-ter ile şahid-i
bahar
şad nâz u 'işvellerle ki gülşen-nişîn
ola

hille:

1. **hille:**

Gazel 25

Mısra: 7

Hile, oyun.

Hille hürmet itmeyüp duht-ı rezi
itmiş nikâh
Hileye mâ'il delikanlı bir oğlandır
kadeh

himem-ārā:

1. **himem-ārā:**

Kaside 11

Mısra: 61

Cömertliğin süsü.

Himem-ārā ki ider olsa ne dem
manzûr
Âfet-i pîl-i demân mûr-ı 'adem-
āsâyı

himmet:

1. **himmetdir:--dir**

Tarih 2

Mısra: 7

Manevi güç, manevi yardım.

Ne himmetdir bu kim ol nâr-ı
germ-â-germ-i süz-efken
Şerâr-efşân iken bir ejdehâ-yı heft-
ser-āsâ

himmet-i pâki:

1. **himmet-i pâki:**

Tarih 2

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Pak, yüce ihsan.

Olup şadr-ı kerem-kârîñ sebep çün
himmet-i pâki
Hudâ ol âteş-i düzah-nişânı kıldı
te'yidâ

hîn-i ğamda:

1. **hîn-i ğamda:**

Gazel 25

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Keder zamanı.

Hîn-i ğamda Es'ad eger itse işrâb-ı
secah
Hokka-i leb-ber-leb-i zehr-âb-ı
'isyandır kadeh

hinnâ:

1. **hinnâyı:-yı**

Kaside 11

Mısra: 32

Kına.

Ğamzeñ engüşt-nümâ itse n'ola
hûn-hârı
Sûrh-i fâmîdir iden zîb-i benân
hinnâyı

hıram eyler:

1. **hıram eyler:**

Kaside 6

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Salınarak yürümek.

Çemende nev nihâl-i ergavân
açıldı zann itme
Hıram eyler kabâ-yı âl ile bir serv-
kad dilber

hıram-ı meyl ol:

1. **hıram-ı meyl ol:**

Kıt'a 4

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*İlginin salınarak yürüyen
sevgiliye doğru olması.*

O serv kıddine şefkat hıram-ı meyl
olmaz
Enîni fâhte-veş tavk-ı gerdem itsem
de

hıram-ı nâz:

1. **hıram-ı nâz:**

Gazel 134

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Nazla, cilveyle yürüyen
sevgili.*

hıram-ı nâz ile bir nağl-i 'işveyi
görse
Mişâl-i sâye düşer pâyine dil-i
meyyâl

2. **hıram-ı nâz:**

Gazel 163

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Nazlı yürüyüş.

hıram-ı nâza âgâz eyleyince ol
kad-i dil-cû
Didi serv ü sanavber gülşene
şimdengerü yâ hû

hıramıña:

1. **hıramıña:**

Gazel 7

Mısra: 5

1. hoş sekişli 2. hoş salınışlı.

Reftâra gel hıramıña serv eylesün
hased
Bâlâ-terin olan bu revîşdir hemîn
saña

hirâs:

1. **hirâs:**

Tarih 29

Mısra: 27

Korku, korkma, ürkme.

şad hirâs ile olunca cebhe-sây-i
ilticâ
Âsitân-ı ma'delet-pîrâsına
Efgâniyân

hirâsân olmadıñ:

1. **hirâsân olmadıñ:**

Gazel 30

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Korkmak.

Beni dūr eylediñ bilmem niçün ol
māhdan ey çarḥ
'Acebdır kim hırāsān olmadıñ sen
āhdan ey çarḥ

2. hırāsān olmadıñ:

Gazel 30

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Korkmak.

Beni dūr eylediñ bilmem niçün ol
māhdan ey çarḥ
'Acebdır kim hırāsān olmadıñ sen
āhdan ey çarḥ

hırāset it:

1. hırāset it:

Gazel 16

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Saklamak, korumak,
muhafaza etmek.*

Yā Rab dil-i ğumūm-ı riyādan
hırāset it
Mātem-serāy-ı ḳalbimi dār-ı
meserret it

hırās-ı çīn-i ebrū:

1. hırās-ı çīn-i ebrū:

Gazel 196

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Kaşların çatılmış olmasından
(kaynaklanan) korku.*

Var iken dilde hırās-ı çīn-i ebrū
Es'adā
Gayra yüz virdi ben oldum zār bir
yüzden daḥi

hırās-ı düşmen olmazmış:

1. hırās-ı düşmen olmazmış:

Gazel 103

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Düşman korkusu olmazmış.

Nigeh-sāz olmasun aġyār pūr-çīn it
cebīniñ kim
Kenār-ı bağ sedd olsa hırās-ı
düşmen olmazmış

hırās-ı kahr:

1. hırās-ı kahr:

Kaside 6

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

Kahredici korku.

O şīr-i mişe-zār-ı heybet ü satvet ki
bī-minnet
Hırās-ı kahrı eyler ejdehāy
mürdan kem-ter

hırās-ı kahrı:

1. hırās-ı kahrı:

Kaside 7

Mısra: 54

Kelime Tipi: -

Kahredici korku.

Dādār-ı saf-şikāf-ı Tehemten-
şükūh kim
Savlet hırās-ı kahrı ile der-kemīn
ola

2. hırās-ı kahrı:

Kaside 9

Mısra: 74

Kelime Tipi: -

Kahredici korku.

Odur o Rüstem-i ablaḳ-süvār-
savlet kim
Hırās-ı kahrı ider pīli mūr-mikdār

hırās-ı merg:

1. hırās-ı merg:

Gazel 53

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ölüm korkusu.

Kan agladır hırās-ı merg ile 'āşıkā
Ol tīg-i ḥūn-çekīde ki zīb-i miyān
olur

hīre-dār evler:

1. hīre-dār eyler:

Gazel 59

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Kamaştırmak, donuk, fersiz
bırakmak; şaşırtıp hayran
bırakmak.*

Ādem Taḥammül eyleyemez tāb-ı
ḥūsine
Eyler şu 'ā'ı dīde-i ḥurşīdi hīre-dār

hīre-düz-i fūrūğ:

1. hīre-düz-i fūrūğ:

Gazel 159

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

???

Dü dīde olmada 'ayniyle hīre-düz-i
fūrūğ
Çü āfitāb o nūr-ı basar mıdır
görünen

hīrelen-:

1. hīrelenür:-ür

Gazel 6

Mısra: 1

Kamaşmak.

Nigāha hīrelenür çeşm-i āfitāb
saña
Meger ki sāye-i zūlfūñ ola niḳāb
saña

hīre-sāziş kıl:

1. hīre-sāziş kıl:

Tarih 40

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Hayran bırakmak.

O deñlü şemse vü zerrīn-tāki şu 'le-
baḥşādır
Ki kıldı hīre-sāziş çeşm-i mihr-i
tāb-peymāy

hırka:

1. hırka:

Lugaz 10

Mısra: 28

*(Ar.) Dervişlerin üstlerine
giydikleri, biçimi ve rengi mensup
oldukları tarıkata göre değişen,
kollu, yakasız, pamuklu giyecek.*

şūreti fakr u fenādır ekser
Mevlevī gibi gehī hırka geyer

hırka-ber-düş u küleh-ber-serdir:

1. hırka-ber-düş u küleh-ber-serdir:

Lugaz 3

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Omuzunda hırka ve başında
külah.*

hırka-ber-düş u küleh-ber-serdir
Bir uzun boyluca burnaz erdir

hırka-i berf:

1. hırka-i berf:

Kaside 9

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kar hırkası.

Firāş-ı ḥākdē der-ḥāb olup yaḥod
deyden
Yaturdı hırka-i berfi be-düş idüp
ezḥār

hırka-i pāk:**1. hırka-i pāk:****Tarih 46**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Temiz hırka. (Hz.

Peygamber'in temiz hırkası, hırka-i şerif.).

hırka-i pākine yüz sürmege Fahr-ı
rüsülün
Olıcak 'izzet-ile Ruhsat-ı
şāhenşāhī

hırka-ı zībā-vı rasūlullāhı:**1. hırka-ı zībā-yı rasūlullāhı:****Tarih 46**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Rasūlullāh'ın (s.a.v.) süslü

hırkası.

Kim didi Hāzret-i sultān-ı cihān
Mahmūd Hān
Būs idiñ hırka-ı zībā-yı Rasūlullāhı

hırka-püş ol:**1. hırka-püş ol:****Gazel 77**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kendini Hak yoluna adayan

kişi olmak, derviş olmak.

Mu'arrādır ten-i feyż-āşinā kayd-ı
tecemmülden
Tecerrüd-pişe-i 'aşk-ı hāķīkat
hırka-püş olmaz

hırmen:**1. hırmeninden:-i, -n, -den****Gazel 118**

Mısra: 8

Harman.

Neden āgyāra va'd-i buse hadd-i
Hāl-dārından
Revā mı zāğlar gül hırmeninden
dāne-çīn olmak

hırmen-i sāmān:**1. hırmen-i sāmān:****Gazel 91**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Saman harmanı.

Bu geşt-gehde hırmen-i sāmānı
Hāşılı

Buldum henüz ser-zede kendim
haşādsız

hisāb:**1. hisābım:-ım****Gazel 121**

Mısra: 8

Hesap.

Müdām encüm-şümār-ı heft-çarh-ı
derd-i serdim kim
Nukūd-ı hecr ü ğamdan ğayri bir
pāre hisābım yok

2. hisāba:-a**Kaside 9**

Mısra: 72

Hesap, ölçme.

'İdādı kâbil-i küncāyış-i derün
olmaz
Olursa da o hisāba hayāl defter-dār

hisāb evlemişken:**1. hisāb evlemişken:-miş, -ken****Gazel 11**

Mısra: 8

Kelime Tipi: Kalıp İfade

Hesap etmek, sonucu

tahminde bulunmak.

Aldı naqd-i hātırım hem bir pula
itmez şümār
Eylemişken hāl ü hat bi'l-cümle
maşrūfım hisāb

hisāb kesilse:**1. hisāb kesilse:****Muamma 7**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Hesabı bitirmek.

Naqd-i hūşum aldı virmez ol şeh-i
'ālī-cenāb
Olsa bir sermāye bārī ya kesilse bu
hisāb

hisābı yokdur:**1. hisābı yokdur:****Lugaz 2**

Mısra: 2

Kelime Tipi: Deyim

Sayırsız denecek denli çok, pek
çok, ölçüsü, sınırı yok.

Nedir ol pāk-tīnet murg-i ābī
Bir iki şanmañız yokdur hisābı

hisār:**1. hisārı:-ı****Kıt'a 2**

Mısra: 2

Kale, hisar.

Cenāb-ı pādīşeh-i 'alemiñ sa'ādet
ile
İdince neyyir-i zātı Hisārı nūrānī

hisārın kirası:**1. hisārın kirası:****Kıt'a 2**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kale kirası, bedeli.

O deñlü lezzet-i nev virdi feyż-i
makdemi kim
Henüz oldu Hisārın kirası sultānī

hışm-nāk olup:**1. hışm-nāk olup:****Lugaz 1**

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Öfkelenmek.

Geh şafālar bahş ider mihmānına
Hışm-nāk olup kıyar geh cānına

hısn:**1. hısnı:-ı, -n, -t****Tarih 21**

Mısra: 23

Sağlam sarp yer II Kale.

Düşmene rāy virüp aldı Ata hısnını
hem
Ceyş-i maķhūrını maķv eyledi
şadr-ı ecved

2. hısnın:-ın**Tarih 20**

Mısra: 10

I. Sağlam ve müstahkem yer,
sarp, erişilmesi güç yer II. Kale.

Emān ile 'adūdan işbu biñ yüz kırk
havlinde
Huveyze hısnın aldı havza-i İslāma
Hān Ahmed

hiss id:**1. hiss id:****Gazel 104**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sezmek, farkına varmak,
anlamak.

Her nigāh itdikce mir'āta temāşil
hiss idüp

Eyler 'aksıyla o şüh-ı sîm-ğabgab
keşmekeş

hitâb-ı müstetâb:

1. hitâb-ı müstetâb:

Tarih 17
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Güzel seslenişler, güzel
sözler.

Kevne teşrîfin dü-târîh ile tebşîr
itmege
Es'ad-âsâ geldi hâtifden hitâb-ı
müstetâb

hitâb-ı müstetâbın:

1. hitâb-ı müstetâbın:

Gazel 28
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Güzel söz, hitab.

Hayâl eyle 'asâ en tekrehû
magzâsın ol râsih
Hitâb-ı müstetâbın oldı i 'lâmı
dem-i feruuh

hitâm:

1. hitâma:-a

Gazel 141
Mısra: 8
Son, nihayet.

Âhîr fenâ-resîde olup emr-i kâinat
Eyler hitâma vaz'-ı debîr-i ezel
kâlem

hitâm-ı müşk:

1. hitâm-ı müşk:

Kaside 9
Mısra: 106
Kelime Tipi: -
Misk kokusuyla
sonlandırmak.

Yeter temeddüh-i bî-câ du'âya
âgâz it
Hitâm-ı müşk ile buya gerek gül-i
güftâr

hitâm-ı nev buldı:

1. hitâm-ı nev buldı:

Nazm 15
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Yeni sona erdi.

Ruhsârı üzre şanma haat-ı müşk-
fâm-ı nev

Buldı kenâr-ı nüsha-i hüsnî hitâm-ı
nev

hizâb ol:

1. hizâb ol:

Gazel 138
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Kına olmak.

Ey hûn-i sirişk itme yeter cûş o
şühûn
Engüşt-i temennâ-yı vişâline hizâb
ol

hızr u mesîh:

1. hızr u mesîh:

Kaside 4
Mısra: 58
Kelime Tipi: -
(Ar. Hızır – Hızır) Âbıhayat
içtiği için ölümstüzlûge erdiğine,
bereketi temsil ettiğine ve kul
sıkıştığında imdâdına yetiştiğine
inanılan, bir görüşe göre
peygamber, bir görüşe göre velî
olan zat ve Hz. İsa. (Mucize olarak
ölüyü diriltten Hz. İsa'nın nefesi
bağlamında.).

'Ayn-ı hayât-ı la'l-i leb-i rûh-
başşınıñ
Hızr u Mesîh teşne-i nûş-âb-ı
vuşlatı

hod:

1. hod:

Gazel 156
Mısra: 10
Kendi, bizzat, -de, dahi.

Olurmuş inzivâ kismet-rübâ-yı pây
kim bümüñ
Gınâ-yı 'îşî oldı hod nihâdî-i
nihânından

hod-bîn:

1. hod-bîn:

Lugaz 8
Mısra: 5
Kendine düşünen, bencil.

O deñlû sâf-dil iken degildir ol
hod-bîn
Olur neşât ile her gördüğü kişiye
yakîn

hod-fürûs:

1. hod-fürûşâna:-ân, -a

Gazel 20
Mısra: 9

Kendini satan, kendini
medheden, övüngen.

Süd virmez hod-fürûşâna temellük
Es'adâ
Desti dâmen-gür-i aşhâb-ı riya
itmek 'abeş

hod-fürûşân:

1. hod-fürûşân:

Gazel 69
Mısra: 9
Kendini över şekilde.

Hod-fürûşân eylemez vaz'-ı
müşîrâna kabûl
Olsa da her kâr-ı nâ-hemvâr
kendin gösterir

hod-rüste ol:

1. hod-rüste ol:

Kaside 12
Mısra: 56
Kelime Tipi: -
Kendiliğinden yetişmiş olmak.

Deştler olsa hevâ-dâr-ı nesîm-i
cûdı
Ola hod-rüste nebatı gül-i ahmer
lâle

hokka:

1. hokkada:-da

Gazel 194
Mısra: 8
İlâç, mürekkep vesair mayiat
koymaya mahsus içi oyuk kap.

Dendânların gören dehen-i yârda
sanur
La 'lîn hokkada iki incü kılâdesi

hokka-i hokka-i leb-ber-leb-i zehr-âb-ı 'îsyandır:

1. hokka-i hokka-i leb-ber-leb-i zehr-âb-ı 'îsyandır:

Gazel 25
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
İşyan zehri suyunun dudaktan
dudağa yayıldığı kabıdır.

Hîn-i gâmda Es'ad eger itse işrâb-ı
secah
Hokka-i leb-ber-leb-i zehr-âb-ı
'îsyandır kaçdeh

hokka-i mālîde-i midâd-ı hüner:

1. hokka-i mālîde-i midâd-ı hüner:

Kaside 3

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Hüner mürekkebinin bulaştığı
kap.*

Dehen ki hokka-i mālīde-i midād-ı
hüner
Zeban hāme-i mu‘ciz-nüvişt-i
inşadır

hora geçmez:

1. hora geçmez:

Gazel 70

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*İşine yaramak, makbule
geçmek.*

Mahv olsa da özüm hora geçmez
ol âfete
Bildim ki aslı Engüri ya
Üsküdarlıdır

hos:

1. hoşdur:-dur

Gazel 118

Mısra: 6

Daha güzel, daha iyi.

Yakın oldukça almaz ‘aynına
hergiz nigāh itmez
Görünmekden o çeşm-i meste
hoşdur dūr-bīn olmak

2. hoş:

Gazel 98

Mısra: 6

*(Fars.) Duyguları okşayan,
zevk veren, beğenilen, güzel, iyi,
latif.*

Sen de diliñle ugradın ey bülbül
eyle pes
Sana bu hoş nevālar için oldu cā
kafes

hos geç:

1. hoş geç:

Kaside 2

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Güzel, iyi geçmek.

Sensiñ ol serv-i çemen-zār-ı sülhan
sayeñde
hoş geçer cüy-i siyeh-rüy-i midād-ı
imlā

hos gel:

1. hoş gel:

Tarih 45

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Hoş gelmek, iyilikle birlikte
gelmek, iyi bir etki yaratmak.*

Ne geldi-yse muhassal devr-i re‘fet
tavr-ı ‘adlinde
Pey-ā-pey ‘āleme bād-i raḥat geldi
hoş geldi

2. hoş gel:

Tarih 45

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Hoş gelmek, iyilikle birlikte
gelmek, iyi bir etki yaratmak.*

Bu sālīñ habbezā sāl-i neşāt
olmağla tārīhi
Kühen şādilere bir taze Hālet geldi
hoş geldi

3. hoş gel:

Tarih 45

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

*Hoş gelmek, iyilikle birlikte
gelmek, iyi bir etki yaratmak.*

Hıdīv-i ‘ālemiñ baht-ı hümāyūnına
Mushafdan
Tefeül itdigimde işbu āyet geldi
hoş geldi

4. hoş gel:

Tarih 45

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

*Hoş gelmek, iyilikle birlikte
gelmek, iyi bir etki yaratmak.*

Ki ya‘ni nass-ı Āteynāhü Hükmen
olmağın zāhīr
Bi-ḥamdi‘llāh fālim ‘ayn-ı hikmet
geldi hoş geldi

hoş geldi:

1. hoş geldi:

Tarih 45

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Hoş gelmek, iyilikle birlikte
gelmek, iyi bir etki yaratmak.*

Hümāyūn bād-ı nev-sāl-i sa‘ādet
geldi hoş geldi
Cihāna inbisāt-u şevk-ü behcet
geldi hoş geldi

2. hoş geldi:

Tarih 45

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Hoş gelmek, iyilikle birlikte
gelmek, iyi bir etki yaratmak.*

Hümāyūn bād-ı nev-sāl-i sa‘ādet
geldi hoş geldi
Cihāna inbisāt-u şevk-ü behcet
geldi hoş geldi

3. hoş geldi:

Tarih 45

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Hoş gelmek, iyilikle birlikte
gelmek, iyi bir etki yaratmak.*

Cenāb-ı pādīşāh-ı Bahr u ber
Sultān Mahmūda
Sa‘ādetle dem-i ferhunde-gāyet
geldi hoş geldi

4. hoş geldi:

Tarih 45

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Hoş gelmek, iyilikle birlikte
gelmek, iyi bir etki yaratmak.*

O sultān-ı cihān kim nefha-i gül-
bāğ-ı ‘adlinde
Meşām-ı dehre büy-i istirāḥat geldi
hoş geldi

5. hoş geldi:

Tarih 45

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Hoş gelmek, iyilikle birlikte
gelmek, iyi bir etki yaratmak.*

Teveccüh kıldığı emr-i ḥaḫīrīñ ol
şeh-i gāzī
Verāsınca ‘atā-yı Rabb-ı ‘İzzet
geldi hoş geldi

6. hoş geldi:

Tarih 45

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Hoş gelmek, iyilikle birlikte
gelmek, iyi bir etki yaratmak.*

Bi-ḥamdi‘llāh ki kec-ṭab‘ān-ı
‘ālem rāstdır şimdī
Nihāl-i Hāl-i kevne istikāmet geldi
hoş geldi

hoşā:

1. hoşā:

Kaside 8

Mısra: 5

Ne hoş! Ne iyi! Ne güzel!.

hoşā zībende dem kim itdirir
Te‘şir āsārın
Tıbā‘-ı ḥāk-pāya kıldı isti‘dād
erzānī

2. **hoşa:****Tarih 8**

Mısra: 2

*Ne hoş! Ne iyi! Ne güzel!*Bäreka 'llāh zihī lutf-ı Cenāb-ı
MevlāLevhaşa 'llāh hoşa mahz-ı 'ināyāt-ı
Hudā3. **hoşa:****Tarih 10**

Mısra: 2

*Ne hoş! Ne iyi! Ne güzel!*Bäreka 'llāh zihī beyt-i bihīn ü zībā
Levhaşa 'llāh hoşa cā-yı güzīn ü
vālā**hoş-endām olmaz:**1. **hoş-endām olmaz:****Gazel 76**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Boyu posu güzel olmak.*Olmasa dilde hevā dīde degildir
rūşen
Nefha-yāb olmayacak şīşe hoş-
endām olmaz**hoş-likā vü taze-ter:**1. **hoş-likā vü taze-ter:****Lugaz 7**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Güzel yüzlü ve çok genç.*hoş-likā vü taze-ter Maḥbūbdur
Kande olsa rū-nümā mergūbdur**hoş-neş'e:**1. **hoş-neş'edir:-dir****Gazel 145**

Mısra: 8

*Daha iyi keyif veren.*Beni mest-i mey-i nāz itmesün
gāhī cefā kılsun
Humār-ı sāğar-ı cevri baña hoş-
neş'edir müliden**hoş-nümā:**1. **hoş-nümā:****Lugaz 18**

Mısra: 9

*Güzel görünen.*Belki büstān-ı nazarda hoş-nümā
Bir gedūdūr bulmuş ol neşv ü
nemā**hoş-nümâd:**1. **hoş-nümâdır:-dır****Tarih 40**

Mısra: 15

*Güzel görünme.*O denlü tarz u tarh-ı dil-pesendi
hoş-nümâdır kim
Uzaqdan 'āşık-ı dil-dāde kıldı
hüsni deryayı**hoş-ter eyle:**1. **hoş-ter eyle:****Kaside 12**

Mısra: 76

Kelime Tipi: -

*Daha hoş, çok hoş yapmak.*Bāğ-ı şevketde kılan zātım gül-rīz-
i 'atā
Dehen-i midḥaṭımı eyledi hoş-ter
lāle**hoş-ter ol:**1. **hoş-ter ol:****Kaside 10**

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

*Daha güzel olmak.*Ta'bīr-i sūḥan hoş-ter olur midḥaṭ
olursa
Taḥrīr-i senā mu'cize-baḥşā-yı
kalemdir**hoş-ter olur:**1. **hoş-ter olur:****Gazel 38**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Daha güzel olmak.*Hande-rīz olsa ne dem gonca
femin hoş-ter olur
İmtizāc-ı leb-i la'liñle o gül-şekker
olur**hüb:**1. **hüblar:-lar****Tahmis 5**

Mısra: 11

*Güzel, dilber.*Ol āfet Hübkar beyninde bir ad
eylemiş bir gün
Ki her bir dil-harāb-ı 'aşkı bād
eylemiş bir gün**hübān:**1. **hübān:****Gazel 33**

Mısra: 5

*Güzeller, dilberler.*Hübān açıldı gönça-sıfat güldi her
taraf
Nālān olunca bülbül-i nāzük-nevā-
yı 'īd2. **hübāna:-a****Gazel 44**

Mısra: 6

*Güzeller, dilberler.*Riyādan bed-ter olmaz belki
igzābāne nuṭṭ eyler
Recā-yı nā-be-cā-teklīm hübāna
nezāketdir**hübān-ı çār-ebürlara:**1. **hübān-ı çār-ebürlara:-a****Gazel 167**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Gencecik güzeller.*Olan Hübān-ı çār-ebürlara ez-cān u
dil bende
İder mecmū'a-i ḫalbe rubā'iler
nüvīs-ende**hübān-ı köhne:**1. **hübān-ı köhne:****Gazel 93**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Eski güzeller.*Tāza āğāz eyleñ ey hübān-ı köhne
tāza siz
Gülsitān-ı ṭab'ımız bulmaz ṭaravet
tāzesiz**hübān-ı zemāne:**1. **hübān-ı zemāne:****Gazel 169**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Çağm güzelleri.*Es'ad sūḥan-ı taze çü zer rāyic
olurdu
Rām olsa eger şī'r ile Hübān-ı
zemāne**hüccet-i hat:**1. **hüccet-i ḫaṭ:****Gazel 99**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ayva tüylerinin delili.

Nakd-i revânın almağa vir hüccet-i
hatîñ
‘Abd-i mükâteb ile dili hem-
bahâya kes

huceste:

1. huceste:

Kaside 3

Mısra: 2

Hayırlı, bereketli, uğurlu.

Gel ey gönül ki dem-i nutk-ı şevk-
bahşâdır
Huceste mevsim-i şâdî-fezâ-yı
inşâdır

hücüm-ı vaz’-ı bed-hencâr-ı ‘âlemden:

1. hücum-ı vaz’-ı bed-hencâr-ı ‘âlemden:

Gazel 118

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Dünyanın kötü kaidelerinin
durumunun saldırısı.*

Taḥammül kılmağa şâyestedir şad-
kâr-ı düşvârî
Hücüm-ı vaz’-ı bed-hencâr-ı
‘âlemden emîn olmak

hudâ:

1. huda:

Kaside 10

Mısra: 81

Allah (c.c.), Cenâbıhak.

Tâ-haşr ide müzdâd Huda devlet ü
‘ömrin
Dâ’im bu du’â evvel-i imlâ-yı
kâlemdir

2. hudâ:

Tarih 9

Mısra: 19

Allah (c.c.), Cenâbıhak.

Her umûrında Hudâ mazhar-ı
tevfîk kılup
şadr-ı devletde mekîn eyleye tâ-
rûz-i cezâ

3. hüdâ:

Kaside 1

Mısra: 108

Allah (c.c.), Cenâb-ı Hak.

İnşâ ‘-ı mu‘cizât ile ilbâr-ı dîn
idüp
Olduñ bi-ğayr-i vech-i şübeh
‘âleme hüdâ

4. huda:

Kaside 1

Mısra: 120

Allah (c.c.), Cenâb-ı Hak.

Ta‘bîr olur mı Hâlet-i mi‘râc bâ-
husûs
Teşrif kıldı zâtıñı takrîb ile Huda

5. hudâya:-(y)a

Kaside 1

Mısra: 6

Allah (c.c.), Cenâb-ı Hak.

kıl sa‘y ü küşîş olmağ içün
maşdar-ı huyûr
Cehd eyle emr ü nehyi Hudâya kıl
iḳtidâ

6. huda:

Kaside 4

Mısra: 41

Allah (c.c.), Cenâb-ı Hak.

Zîb-i benân-ı rif‘atîñ itmiş seniñ
Huda
‘İzz ile nûr-ı fass-ı nigîn-i
nübüvveti

7. hudâ:

Tarih 2

Mısra: 6

Allah (c.c.), Cenâb-ı Hak.

Olup şadr-ı kerem-kârîñ sebep çün
himmet-i pâki
Hudâ ol âteş-i düzah-nişânı kıldı
te‘yîdâ

8. hudâ:

Tarih 6

Mısra: 7

Allah (c.c.), Cenâb-ı Hak.

‘İzz-ü şevketle hudâ Hâzret-i
Mahmûd Hânı
Taht-ı devletde müeyyed ide tâ-
rûz-i cezâ

9. hudâ:

Tarih 23

Mısra: 13

Allah (c.c.), Cenâb-ı Hak.

Tâ-be-mahşer ‘ömrin efzûn
eyleyüp anıñ hudâ
Zât-ı zî-şânın hemin ‘âlemdede itsün
ber-karâr

10. hudâ:

Tarih 25

Mısra: 4

Allah (c.c.), Cenâb-ı Hak.

kıldı ol mâh-ı nevi evc-i geh-i
‘ukbâda

Raḥmeti nûrına hemvâre hudâ
müstagraḳ

hudâ anıñ ‘ömrin efzûn eyleyüp ‘âlemdede devletle zât-ı zî-şânın tâ- rûz-i hisâb var ide:

1. hudâ anıñ ‘ömrin efzûn eyleyüp ‘âlemdede devletle zât-ı zî- şânın tâ-rûz-i hisâb var ide:

Tarih 17

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Dua İfadesi**

*Allah onun ömrünü uzun edip
dünyada talihiyle yüce şahsiyetini
kıyamet gününe kadar var eylesin.*

‘Ömrin efzûn eyleyüp ‘âlemdede
devletle anıñ
Zât-ı zî-şânın hudâ var ide tâ-rûz-i
hisâb

hudâ dü ‘âlemdede aḳsâ-vı maḳsûda vâsıl kıla:

1. hudâ dü ‘âlemdede aḳsâ-yı maḳsûda vâsıl kıla:

Tarih 37

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Dua İfadesi**

*Allah iki cihanda da bütûn
arzularına kavuştursun.*

Şeh-i şâhân-ı ‘âlem Hâzret-i Sultân
Mahmûdî
kıla vâsıl dü ‘âlemdede hudâ aḳsâ-yı
maḳsûda

huda o şâhenşâh-ı gerdün- iktidân tâ-rûz-i mahşer taht-gâh- ı ‘izz ü şevketde zîb-âver kıla:

1. huda o şâhenşâh-ı gerdün- iktidân tâ-rûz-i mahşer taht-gâh- ı ‘izz ü şevketde zîb-âver kıla:

Kaside 6

Mısra: 54

Kelime Tipi: **Dua İfadesi**

*Allah(c.c.) feleğın kendisine
tabi olduğı o padişahlar
padişahını kıyamet gününe kadar
ululuk ve yücelik tahtına süs veren
eylesin.*

Huda tâ-rûz-i mahşer taht-gâh-ı
‘izz ü şevketde
O şâhenşâh-ı gerdün-iktidân kıla
zîb-âver

hudâvend:

1. hudâvend:

Kaside 12

Mısra: 49

*Efendi, sahip, malik,
hükümdar.*

O ħudāvend ki gül-bāğçe-i
‘adlinde
Olsa manzūr-ı nigāh-ı keremi ger
lāle

**ħudāvend-i kerem-senc-i ‘atā-
pīrā:**

**1. ħudāvend-i kerem-senc-i ‘atā-
pīrā:**

Kaside 11

Mısra: 102

Kelime Tipi: -

Cömetliğin süsü,

*bağışlamanın ölçüsü olan
hükümdar.*

Haşre dek zīb-dih-i mesned-i re‘fet
ide Hāk
O ħudāvend-i kerem-senc-i ‘atā-
pīrāyı

ħudāvend-i mekārim-pīrā:

1. ħudāvend-i mekārim-pīrā:

Tarih 6

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Cömertliğin piri olan

hükümdar.

Bāreka‘llāh zihī dāver-i Cemşid-
haşem
Levhaşa‘llāh ħudāvend-i mekārim-
pīrā

ħudāvend-i mu‘azzam:

1. ħudāvend-i mu‘azzam:

Kaside 6

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Yüce, büyük hükümdar.

Cenāb-ı Hāzret-i sultān-ı ‘ālem
dāver-i ekrem
Hudāvend-i mu‘azzam ma‘delet-
peymā-yı her kişver

ħudāvend-i zafer-perver:

1. ħudāvend-i zafer-perver:

Kaside 11

Mısra: 65

Kelime Tipi: -

Zaferler kazanan padişah.

Rüstem-āyīn ħudāvend-i zafer-
perver kim
Āteş-i kīn-sitān görse saf-ı a‘dāyı

ħudāvā:

1. ħudāvā:

Tarih 20

Mısra: 5

Ey Allah‘ım!

Ĥudāvā eyle ol sultān-ı Dārā-cāhı
dünyāda
İlā-yevmi‘l-cezā şādī-i bī-hadd-ile
müstes‘ad

2. ħudāvā:

Tarih 40

Mısra: 17

*Allah‘a hitap şekli; "Ey
Allah‘ım!"*

ħudāvā tā-be-mahşer ma‘den-i şad-
dürr-i şādī kıl
Bu nev-tarh-ı bihīn-resm-i mu‘allā
kasr-ı ra‘nāyı

**ħudāvā iki ‘ālemde bānisi
sa‘adet bula:**

1. ħudāvā iki ‘ālemde bānisi

sa‘adet bula:

Tarih 3

Mısra: 9

Kelime Tipi: **Dua İfadesi**

Ey Allah‘ım! (bu mescidi)

*yaptıran dünya ve ahirette huzur
bulsun.*

ħudāvā iki ‘ālemde sa‘adet bula
bānisi
Egerçi kadr-i ecrin itdi nass-ı “men
benā” inhā

ħükü:

1. ħükmin:-in

Gazel 67

Mısra: 9

Emir, karar; söz.

Ĥükmin icrāda yine aĥter-i nahs-i
baĥtīñ
Es‘adā var ise bu tālī‘-i
dünuñdandır

2. ħükmi:

Lugaz 1

Mısra: 8

*Bir şeyin şöyle veya böyle
olduğu hakkında verilen karar,
yargı.*

Bir meĥābet ıssı şāhib-şān iken
Ĥükmi carī‘ ‘āleme sultān iken

3. ħükmi:-i

Kaside 10

Mısra: 50

Emir, buyruk.

Ol āsaf-ı ‘ālī ki benān-ı keremiyle
Ĥükmi reviş-āmüz-i mezāyā-yı
kalemdir

ħükü olunsa:

1. ħükü olunsa:

Gazel 25

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Emir verilmek.

Ĥāl-i rencūr-ı ġamı der-ĥāl ider
şevk-i ferah
Ĥükü olunsa kīmyādır diyü
şāyāndır ħadeĥ

ħükü-i fiteni:

1. ħükü-i fiteni:

Gazel 60

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Fitne çıkarma kararı.

Dil ĥatt-ı ruĥuñdan bilür āşübī-i
ĥüsnüñ
Ĥükü-i fiteni nazra-i tūmār ile
söyler

ħüküm-şinās-ı her sū:

1. ħüküm-şinās-ı her sū:

Rūbai 2

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Her ĥükümü yanlış anlayan.

Ey ġāfil-i bī-teemmül-i cerbeze-ġü
Agāh olup ol ĥüküm-şinās-ı her sū

huld-i berin ol:

1. huld-i berin ol:

Kaside 7

Mısra: 86

Kelime Tipi: -

Kutsal cennet olmak.

Tā kim ġüzide feyż-i dem-i
nevbaĥār ile
Bu ġül-riyāz-ı dehr çü huld-i berin
ola

hulūs:

1. ĥulūş:

Gazel 168

Mısra: 9

Doğruluk.

ĥulūş ile tedāvī besdir Es‘ad pāk-
tab‘āne
Fu‘ādı zehr olan muĥtāc olur
tiryāk-i fārūka

2. ĥulūş:

Tahmis 1

Mısra: 33

Hâlis ve saf olma, kalp temizliği.

hulûş üzre niyaz it agla inle
cehdiñi bezl it
Eliñ aç mültezemde kâse-i
deryüze-i fazl it

hulûş-ı bâl:

1. hulûş-ı bâl:

Gazel 129

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Balın saflığı, halis oluşu.

Bozdı hulûş-ı bâl ile zühhdâ
‘aķidesin
Şehd-i maħabbeti lebi şekker-
şikenleriñ

hulûş-ı bâl ider:

1. hulûş-ı bâl ider:

Gazel 28

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Saf, halis bal etmek.

hulûş-ı bâl ider eyyâm-ı âlâmı
dem-i feruħ
Ĥalel virmez keder olunca encâmı
dem-i feruħ

2. hulûş-ı bâl ider:

Gazel 28

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Saf, halis bal etmek.

Hatar yok Es ‘ad elbette olur
endüh-ı ģam mensüh
Hulûş-ı bâl ider eyyâm-ı âlâmı
dem-i feruħ

hulûş-ı kalb:

1. hulûş-ı kalb:

Tahmis 2

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kalp temizliği, samimiyet.

hulûş-ı kalb ile yalvar hemân
ħaķka şehirlerde
Ne kesb itdiñ dilâ bâzâr-ı dehr-i
fitne-pîrâdan

hulûş-i niyyet:

1. hulûş-i niyyet:

Tarih 35

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Niyetlerin saflığı.

Gine bu dem daħi maħzâ hulûş-i
niyyet ile
Mutâva‘at idüp ol şeh rızâ-yı
Raħmâna

hümâ:

1. hümâdan:-dan

Lugaz 2

Mısra: 6

*Başına konduğu kimseye
mutluluk getirdiğine inanılan talih
kuşu.*

Görünmez mevlidi olan mekânı
Hümâdan daħi vâlâ âşiyânı

hümâ-âsâ:

1. hümâ-âsâ:

Gazel 80

Mısra: 3

*Devlet kuşu, talih kuşu gibi.
Kaf dağında, Okyanus adalarında
veya Çin’de yaşadığına inanılan
efsanevi bir kuş gibi.*

Hümâ-âsâ sa‘adet sâye-zîb-i bâl-i
taḅ‘ıdır
Nişîn-i zıll-ı murğ-ı himmet-i
merdân ģamîn olmaz

hümâm:

1. hümâm:

Kaside 8

Mısra: 47

*(Ar.) Bir işe iyice sarılıp o işi
başarmak için çaba gösteren,
himmeti çok, gayretli kimse.*

Veliyy-i ni‘met-i ‘âlem hümâm ü
fâzıl u efḫam
Le‘âlî-i girân-mikdâr ‘ilm ü ‘iffetiñ
kânı

2. hümâm:

Lugaz 18

Mısra: 4

*(Ar.) Bir işe iyice sarılıp o işi
başarmak için çaba gösteren,
himmeti çok, gayretli kimse.*

Ol onı ‘add-eyle tokuzdur temâm
Yüz on altıdır o tokuz ey hümâm

humâr:

1. humârın:--ın

Gazel 77

Mısra: 9

*(İçkiden sonra gelen) baş
ağrısı, mahmurluk.*

Humârın neş‘e zanneyler görüp
telḫ-âbe-i hecri

Mey-i dîrîne-nüş-i bezm-ġâh-ı
ġamda hüş olmaz

2. humâriyla:-ıyla

Gazel 188

Mısra: 10

*(İçkiden sonra gelen) baş
ağrısı, mahmurluk.*

ķadeḫ-nüş-i mey-i vuşlat ol Es‘ad
bezm-i fikretde
Humâriyla şaķın zehr-âb-ı hecriñ
derd-i ser çekme

3. humâr:

Gazel 202

Mısra: 11

*(İçkiden sonra gelen) baş
ağrısı, mahmurluk.*

Es‘ad ol neş‘eyi ta‘ķib ider elbette
humâr
İtmesünler hezeyân mest-i mey-i
nâb gibi

4. humârdan:-dan

Gazel 206

Mısra: 7

*(İçkiden sonra gelen) baş
ağrısı, mahmurluk.*

Humârdan daħi buldı neşât-ı tâze
gönül
Şarâb-ı ‘aşķ ile medhüş ü bî-karâr
olalı

5. humâri:-ı

Gazel 93

Mısra: 6

*(Ar.) İçkiden sonra gelen baş
ağrısı ve sersemlik.*

Fikr-i bûs-ı la‘line mâni‘ keman
ebrûsıdır
Var mı bir mey kim humârı
olmaya ģamyâzesiz

6. humârı:-ı

Gazel 147

Mısra: 9

*(Ar.) İçkiden sonra gelen baş
ağrısı ve sersemlik.*

Bilmez humârı bî-meze ģüft ü
şünid ider
Câm-ı şarâbı neş‘e-i mālân sanur
gören

7. humârı:-ı

Gazel 193

Mısra: 2

*(Ar.) İçkiden sonra gelen baş
ağrısı ve sersemlik.*

Olsa n‘ola şarâb-ı lebiñ cisme cân
gibi

Yokdur humârı keyf-i mey-i
ergavân gibi

humâr-ı bâde-i zehr-i güneş:

1. humâr-ı bâde-i zehr-i güneş:

Kaside 3

Mısra: 56

Kelime Tipi: -

*Günahın zehirli şarabının
mahmurluğu.*

O dem ki rüy-siyâhân ma'siyet-
kârân
Humâr-ı bâde-i zehr-i güneşle
rûsvâdır

humâr-ı cevri:

1. humâr-ı cevri:-i, -ni

Gazel 166

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Eziyetin mahmurluğu.

Humâr-ı cevri def' itmez ol perî
benden
Niyâzı neş'e-i şahbâ-yı şîven itsem
de

humâr-ı sâgar-ı cevri:

1. humâr-ı sâgar-ı cevri:

Gazel 145

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Eziyet şarabının mahmurluğu.

Beni mest-i mey-i nâz itmesün
gâhî cefâ kılsun
Humâr-ı sâgar-ı cevri baña hoş-
neş'edir müliden

hümâ-sâye:

1. hümâ-sâye:

Tarih 1

Mısra: 6

*Hüma gibi aleme uğur ve
zenginlik veren gölge.*

Ma'delet-kâr u kerem-vâr u
merâhim-güster
Âsmân-pâye hümâ-sâye 'adâlet-
peymâ

2. hümâ-sâye:

Tarih 39

Mısra: 25

*Hüma gibi aleme uğur ve
zenginlik veren gölge.*

O düstür-i girân-mâye felek-pâye
hümâ-sâye
İder her sâlin irdikçe bahâr-ı feyz-
âsârı

3. hümâ-sâye:

Kaside 12

Mısra: 53

*Hümâ gibi gölgesi aleme uğur
ve zenginlik veren, lütuf ve
iyilikleri her yanı kaplamış olan
(kimse).*

O hümâ-sâye ki âsâr-ı hümâyûnı
ile
Müstezıllı giyeh olursa da eyler
lâle

hümâ-vı felek-i nâza:

1. hümâ-yı felek-i nâza:

Gazel 76

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Naz feleğinin hüma kuşu.

Halka-i düd-ı diliñ olsa da ger
bâlâ-res
Ol hümâ-yı felek-i nâza yine dâm
olmaz

hümâ-vı nâzi:

1. hümâ-yı nâzi:

Gazel 171

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Nazlı, cilveli hüma kuşu. II
Nazlı, işveli sevgili.*

Şâh-bâz-ı himmeti perrân idüp
sayd eyledim
Ol hümâ-yı nâzi Es'ad evcede
pervâz ile

hümâ-vı per-endâz-ı nâzi:

1. hümâ-yı per-endâz-ı nâzi:

Gazel 63

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Naz ile kanat çırpın hüma
kuşu.*

Cihânda hem-ser-i vâlâ-yı çarh-ı
hâhiş
Kim ol hümâ-yı per-endâz-ı nâzi
râm eyler

hümâ-vı şehâb-âşiyân:

1. hümâ-yı şehâb-âşiyân:

Kaside 9

Mısra: 76

Kelime Tipi: -

*Yuvası bulutlar olan hüma
kuşu.*

Nigâh-ı 'atıfeti yaver olsa bir
kimse

İder hümâ-yı şehâb-âşiyânı sayd u
şikâr

hümâ-vı tab'ına:

1. hümâ-yı tab'ına:

Gazel 203

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Şairlik mizacının hüma kuşu.

Teng olsa nü-h-sipih-i belâgat
'aceb midir
Es'ad hümâ-yı tab'ına pervâza
başladı

hümâyûn:

1. hümâyûn:

Kaside 6

Mısra: 28

*Kutlu, kuvvetli, mübarek,
saadetli.*

Şeh-i evreng-i mînü-reng-savlet
dâver-i devlet
Hümâyûn zıll-i pâk-i Rabb-i 'izzet
merhamet-perver

2. hümâyûn:

Tarih 45

Mısra: 1

*Kutlu, kuvvetli, mübarek,
saadetli.*

Hümâyûn bād-ı nev-sâl-i sa'âdet
geldi hoş geldi
Cihâna inbisât-u şevk-ü behcet
geldi hoş geldi

hümâyûn eyleve:

1. hümâyûn eyleve:

Tarih 37

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Kutlu, mübarek etmek.

Olup dâ'im mü'eyyed saltanatda
yümn ile Bârî
Hümâyûn eyleve 'id-i sâ'idi Hân
Mahmûda

hümâyûn id:

1. hümâyûn id:

Tarih 38

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Mübarek etmek.

Hümâyûn ide Bârî Mustafâ Beyg
'izz-ü devletle
Silah-dâr oldu şâh-ı cüd-ger Sultân
Mahmûda

humekā:

1. **humekā:**
Lugaz 16
 Mısra: 6
Ahmaklar.

Biñ vecih belki ola anlarda
 Ki ola nazra-i ūlā humekā

hummā:

1. **hummadan:-dan**
Kaside 9
 Mısra: 3
Ateşli hastalık, sıtma, nöbet.

Esîr-i pister idi gerçi gizli
 hummadan
 Şitâ da olmuş idi sū'-i mi'deden
 bî-mār

hün:

1. **hünümü:-um, -ı**
Gazel 5
 Mısra: 9
Kan.

Tig-i cevri-yâr kim âgeşte eyler
 hünümü
 Es 'adâ pür-dâğ-ı derd olmak
 meserretir baña

2. **hünin:-în**
Gazel 13
 Mısra: 7
Kan.

hünin sirîşk sanma hayâl-i
 müdâmdan
 Çeşmimde kaldı sürh-i şahbâ-yı
 nâb-ı leb

3. **hün:**
Gazel 10
 Mısra: 2
Kan.

Beni âşûfte kılan zülf-i perîşandır
 hep
 Bağrımı hün iden ol gamze-i
 fettandır hep

hün olmuş:

1. **hün olmuş:**
Müsemmen 1
 Mısra: 10
 Kelime Tipi: -
Kan dolmak.

Hayli demdir ki gönül hüsnuñe
 meftun olmuş

hasret-i la'l-i lebiñle cigerim hün
 olmuş

hün-ägeste:

1. **hün-ägestedir:**
Gazel 78
 Mısra: 15
Kana bulaşmış.

Çü mirrîh-i felek ol gamze hün-
 ägestedir her dem
 O şemşir-i kazâ-te'sir hergiz der-
 niyâm olmaz

hün-çekân olur:

1. **hün-çekân olur:**
Gazel 53
 Mısra: 1
 Kelime Tipi: -
Kan damlayan.

Çeşmim ki 'aks-i la'liñ ile hün-
 çekân olur
 Rind-i nigâha câm-ı mey-i ergavân
 olur

hün-efsân:

1. **hün-efsân:**
Gazel 82
 Mısra: 3
Kanlar saçmak.

Cebhe pür-çîn-i gâzab gamze ise
 hün-efsân
 Yâr da mest ola gayrı dile râhat
 kılmaz

hüner:

1. **hüner:**
Gazel 95
 Mısra: 9
1. Bir işte gösterilen ustalık, beceriklilik, mahâret 2. Bir şeyi iyi bilmekten, iyi yapabilmekten gelen üstün hal, mârifet.

Hüner odur reh-i na't-i Resûlde
 Es'ad
 Şarîr-i hâmeñ ola nağme-i Bilâl-
 engîz

2. **hüner:**
Lugaz 15
 Mısra: 10
1. Bir işte gösterilen ustalık, beceriklilik, mahâret 2. Bir şeyi iyi bilmekten, iyi yapabilmekten gelen üstün hal, mârifet.

Bû-'acebdır kim nice şey'e olur
 bunlar misil

şad hüner izhâr iderler hıfyeten bî-
 kâl ü kıl

hüner-ber-ter:

1. **hüner-ber-terdir:-dir**
Tarih 21
 Mısra: 7
Daha fazla marifet sahibi.

Gâbe-i rezm-i e'âdide hüner-ber-
 terdir
 Vâdî-i cüdda hâtemden 'atâsı
 ezyed

hüner-i rif'atdır:

1. **hüner-i rif'atdır:**
Gazel 127
 Mısra: 7
 Kelime Tipi: -
Yücelik marifeti.

Hılta-i hod-ne-şümârân hüner-i
 rif'atdır
 Darb olur bâ'is-i efzâyişi zîrâ
 raqamîñ

hüner-ver:

1. **hüner-ver:**
Gazel 118
 Mısra: 14
Hünerli, marifetli.

Gerekdir Es'adâ dil virdigin şüh-ı
 perî-peyker
 Hüner-ver 'işve-perver şîve-güster
 nâzenîn olmak

hün-hâr:

1. **hün-hâr:-ı**
Kaside 11
 Mısra: 31
Kan akıtan.

Gamzeñ engüş-nümâ itse n'ola
 hün-hârı
 Sürh-i fâmidir iden zîb-i benân
 hınnâyı

hünî:

1. **hünî:**
Muamma 3
 Mısra: 2
Kan akıtıcı, kan dökmeye meyilli; zalim, gaddar.

Nâz ile hançer-be-dest ol ger
 harâm olsun baña
 Eyleyem pâ-mâl cism-i mürdem ey
 hünî saña

hün-i dil:

1. **hün-i dil:****Kaside 12**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Gönül kanı.

N'ola hün-i dili hem-keyf-i mey-i
nâb olsa
Ki du'â-yı kadehi eyledi ezber lâle

hün-i dilimi:1. **hün-i dilimi:****Müsemmen 1**

Mısra: 62

Kelime Tipi: -
Gönül kanı.

Gayri sen de yeter ey zâlim-i hün-
rîz yeter
Böyle nâ-hak yere hün-i dilimi
itme heder

hün-i dilin:1. **hün-i dilin:****Gazel 177**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Gönül kanı.

Mey-i la'lin göreliden cām-ı şahbâ
şerm ü hacletle
Döken hün-i dilin meydāna her ān
katre-ber-kaṭra

hün-i sirisk:1. **hün-i sirisk:****Gazel 56**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -
Kanlı gözyaşı.

Fikr-i lebiyle bezm-i firāk içre
Es'adā
hün-i sirisk bāde ana dīde cām olur

2. **hün-i sirisk:****Gazel 138**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
Kanlı gözyaşı.

Ey hün-i sirisk itme yeter cūş o
şühūn
Engüşt-i temennā-yı vişāline hizāb
ol

hün-riz:1. **hün-riz:****Murabba 3**

Mısra: 8

Kan döken, kan dökücü.

Gerçi ben püyân-ı vādî-i niyâzım
dāimā
Sen de nâz ikliminiñ hun-riz bir
sultānısın

hurde-bîn:1. **hurde-bîn:****Gazel 113**

Mısra: 7

Gözle görünmeyen ufak
şeyleri gösteren alet, mikroskop.

Zāhîr midir vücūdıma bak hurde-
bîn ile
Fikr-i miyânı kıldı beni müydan
nahîf

hurde-bîn ol:1. **hurde-bîn ol:****Gazel 80**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -
*Müdekkik olmak; küçük ve
ince ayrıntıları görebilmek, idrak
edebilmek.*

Gubār-ı hatla itmez iktihāl-i şevk
bed-bînān
Ki jeng-ālud ola bir şişe-pāre
hurde-bîn olmaz

hurde-şikâr:1. **hurde-şikâr:****Gazel 136**

Mısra: 9

*Ufak, küçücük şeyleri
avlayan.*

Bāşe-i sayyād-ı dil daḥi degil
hurde-şikâr
Perr ü bāl açdırmadan sayd eyler
'ankâ-yı emel

hürî:1. **hürîde:-de****Tahmis 2**

Mısra: 25

*(Ar. hūr "cennet kızları" ve
Fars. teklik bildiren -i ekiyle hūri)
Cennet kızı.*

Ne Cennetde ne hürîde ne gılmān u
ne Kevserde
Dil-i āgāhdır ihlāsı çün tefsir iden
cümle

hūr-i behişt ol:1. **hūr-i behişt ol:****Gazel 90**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Cennetin hurisi olmak.

Degildir dīdemiz rüşen ḥayāl-i
ḥüsn-i cānānsız
Nigāh itmez gönül hūr-i behişt
olursa da ānsız

hürmet:1. **hürmetin:-i, -n****Gazel 101**

Mısra: 2

*Bir şeye veya bir kimseye
değer vermekten ileri gelen ölçülü
davranma hissi, çekinme ile karışık
bir sevginin verdiği dikkat ve itina
gösterme duygusu, saygı.*

Şarāba bilmezem la'li nemek-rīzi
ne hāl itmiş
Şunı işrāb ider kim hürmetin güyā
halāl itmiş

hürmet itmeyüp:1. **hürmet itmeyüp:****Gazel 25**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
*Bir şeye veya bir kimseye
değer vermekten ileri gelen ölçülü
davranma hissi, çekinme ile karışık
bir sevginin verdiği dikkat ve itina
gösterme duygusu, saygı.*

Hille hürmet itmeyüp duḥt-ı rezi
itmiş nikāh
Hīleye mā'il delikanlı bir oğlandır
kadeh

hurrem olur:1. **hurrem olur:****Gazel 127**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
*Sevinçli, şen, gönül açıcı
olmak.*

Her demi hurrem olur bāde-
kūsārān-ı ḡamıñ
Çekmez erbāb-ı sitem kaṭrasını
cām-ı Cemîñ

hurşîd:1. **hurşîdin:-iñ****Gazel 46**

Mısra: 2

Güneş.

Olan bādî cefā-yı rüzgāra şöret ü
şandır
Mehiñ noksāmı hurşîdin zevālî aña
burhāndır

2. **hurşîdî:-i**
Gazel 19
 Mısra: 2
Güneş.

‘Arz eyle ruh-ı enveriñi ref’-i
 nikâb it
 hurşîdî sipihr içre şafak-gün-ı
 hicâb it

3. **hurşîde:-e**
Kaside 12
 Mısra: 27
Güneş.

Olsa hurşîde ziyâ-bağış n’ola ger
 lâle
 O gülün ‘ârız-ı zîbâsına beñzer lâle

4. **hurşîd:**
Tarih 41
 Mısra: 5
Güneş.

Bilür-ı revzeninden müstefîd-i
 tâbdır hurşîd
 Nukûş-ı şû‘le-renginden mükevven
 gülşen-i dünyâ

5. **hurşîd:**
Tarih 41
 Mısra: 31
Güneş.

Sa‘âdet ile burc-i hûta tahvîl eyledi
 hurşîd
 Kenâr-ı yemde rahşân şanma bu
 nev kasr-ı tâb-efzâ

hurşîd:-

1. **hurşîdî:-i**
Kaside 1
 Mısra: 81
Güneş.

hurşîd-i sümme denâ şâhib-i livâ
 Fahr-i rüsûl habîb-i Hudâ
 seyyidü‘l-verâ

hurşîd-i cihân-tâbiş-i feyz-i feyyaz:

1. **hurşîd-i cihân-tâbiş-i feyz-i feyyaz:**
Kaside 11
 Mısra: 99
 Kelime Tipi: -
Bolluk, bereketin dünyayı aydınlatan güneşi.

Tâ ki hurşîd-i cihân-tâbiş-i feyz-i
 Feyyaz
 Şû‘le-zâr eyleye bu ‘arsa-geh-i
 dünyâyı

hurşîd-i ‘izâr-ı yâra:

1. **hurşîd-i ‘izâr-ı yâra:-a**
Gazel 110
 Mısra: 1
 Kelime Tipi: -
Sevgilinin yanağının güneşi.

Eyleyüp nezzâre hurşîd-i ‘izâr-ı
 yâra şem’
 İtdi sūzân cismine reşk-i Ruhiyle
 nâra şem’

hurşîd-i mücellâ:

1. **hurşîd-i mücellâ:**
Müsemmen 1
 Mısra: 7
 Kelime Tipi: -
Parlak güneş.

Şem’-i Ruhsârîña hurşîd-i mücellâ
 mı disem
 kadd-i mevzunun için nağl-i
 tecellâ mı disem

hurşîd-i rahşân:

1. **hurşîd-i rahşân:**
Kaside 8
 Mısra: 60
 Kelime Tipi: -
Parlak Güneş.

Cihân-dârâ hıdvâ ser-firâzâ
 âsmân-kadrâ
 Eyâ gerdün-ı ‘izz ü rif atîñ hurşîd-i
 rahşânı

hurşîd-i ruhsârîñ:

1. **hurşîd-i ruhsârîñ:**
Gazel 55
 Mısra: 5
 Kelime Tipi: -
(Sevgilinin) yanağının güneşi.

Ne burcuñ mihr-i ‘âlem-tâbıdır
 hurşîd-i ruhsârîñ
 Girîbân-çâk-i sūz-ı âfitâb-ı tal ‘atîñ
 kimdir

hurşîd-i şevket-tâb-ı burc-i saltanat:

1. **hurşîd-i şevket-tâb-ı burc-i saltanat:**
Kaside 6
 Mısra: 37
 Kelime Tipi: -
Saltanat kalesinin ulu güneşi.

Sen ol hurşîd-i şevket-tâb-ı burc-i
 saltanatsın kim

Kemîne zerre-i iclâliñ oldı mâhdan
 enver

hurşîd-i tâb-âver:

1. **hurşîd-i tâb-âver:**
Tarih 39
 Mısra: 38
 Kelime Tipi: -
Aydınlık veren güneş.

Rikâb-ı eşheb-i devlet-zimâmı
 dürr-e gurre
 Anîñ hurşîd-i tâb-âver murassa‘
 satl-ı zer-kârı

hurûf:

1. **hurûfî:-ı**
Lugaz 19
 Mısra: 7
Harfler.

Didi beşdir anîñ hurûfî hemâm
 Lîk on beşdir eylesen im‘ân

2. **hurûfî:-ı**
Lugaz 12
 Mısra: 10
Harfler II Söz, sözler.

Musahhar eyledi zâtı cihânda her
 ne ki var
 Hurûfî şahin ü ‘ankâ vü şakrı kıldı
 şikâr

3. **hurûfî:-ı**
Lugaz 19
 Mısra: 7
Harfler.

Didi beşdir anîñ hurûfî hemâm
 Lîk on beşdir eylesen im‘ân

hurûş it:

1. **hurûş it:**
Tarih 21
 Mısra: 11
 Kelime Tipi: -
Coşmak, gürlmek, çağlamak

Leşker-i Nemçe hurûş itse de süy-
 be-sû
 Nemce gelmez gözine olsa çü
 derya bî-had

huruşan eyle:

1. **huruşan eyle:**
Rûbai 1
 Mısra: 4
 Kelime Tipi: -
Çağlamak, coşmak.

Bulsun dürer-i sühanlarım ârâyiş
Kim Baħr-ı rubâ'îyi hurušan eyle

hurûş-ı eşk-i hasret:

1. hurûş-ı eşk-i hasret:

Gazel 118

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Özlem gözyaşının coşarak
akması.*

Hurûş-ı eşk-i hasret hâne-i şabrım
harâb itdi
Esâsı âb olan bünyân kâbil mi
metîn olmağ

hür-ves:

1. hür-veşiñ:

Gazel 17

Mısra: 5

Huri gibi (güzel).

Terk eyleme ol hür-veşiñ çevrine
şabr it
Terķib-i sitemden çıkar âşâr-ı
maħabbet

hüş:

1. hüş:

Gazel 2

Mısra: 10

*Akıl, fikir, iyi ile kötüyü
ayırma hissi.*

Nāmım gibi fî 'âlimi de yâ Rab Es
'ad it
İdrāk-i sırr-ı vahdetini hüş kıl baña

2. hüş:-ı

Gazel 166

Mısra: 2

Akıl, fikir, us.

Ferah-resân olamam şevķi mesken
itsem de
Neşât-ı nev bulamam hüşü mülten
itsem de

hüş ol:

1. hüş ol:

Gazel 77

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Aklı başından gitmek,
kendinden geçmek.*

Humārın neş'e zanneyler görüp
telh-âbe-i hecri
Mey-i dirîne-nüş-i bezm-gâh-ı
gamda hüş olmaz

hüşe-çîn-i vasl idüp:

1. hüşe-çîn-i vasl idüp:

Gazel 200

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Kavuşma başağının toplayanı
yapmak.*

Murg-i dil-i za'îfi idüp hüşe-çîn-i
vasl
Dâm-ı şikenc-i turrenden âzâd olam
gibi

husemâ:

1. husemâ:

Lugaz 10

Mısra: 16

Düşmanlar.

Kendiniñ âfeti çok bir şeydir
Kande olsa husemâ der-peydir

hüseynin:

1. hüseynin:

Tarih 19

Mısra: 8

*Hicri 1121 (M.1720-21)
yılında Hüseyin adında vefat eden
bir kimse.*

Yalvarup hakka didi târihin
Eyle rûhına Hüseynin rahmet

huşk:

1. huşk:

Gazel 12

Mısra: 9

Kuru II işe yaramaz.

Es'adâ cismiñi huşk itdi yeter sırr
ü mecâz
Eyle enfâs-ı haķıķatle dimâğın
terķib

huşk id:

1. huşk id:

Kaside 11

Mısra: 52

Kelime Tipi: -

Kurutmak.

Âsaf-ı cüd-meniş kim kef-i i'tâ-
kârı
Huşk ider haclet ile ebr-i matar-
peymâyı

2. huşk id:

Tarih 25

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kurutmak.

Hayf ol naħl-i berümend-i necâbet-
eşeri
Huşk idüp sarsar-ı merg eyledi bî-
bâr u varak

huşk ol:

1. huşk ol:

Gazel 195

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kurumak, sertleşmek.

Hiç kor mı süz-i 'aşķ ki eşkim
revân ola
Bisyâr olunca huşk olur âteşde
yem daħi

hüsn:

1. hüsn:-e

Beyit 7

Mısra: 1

Ar. Güzellik.

Satr-ı nev-ħaţt-ı Ruħı maķta' iken
hüsne o şüh
Beyt-i ebrûsı gibi maţla'-ı garrâ mı
sanur

2. hüsn:

Gazel 50

Mısra: 1

Ar. Güzellik.

Hüsn o şühuñ reng-pîrâ-yı ruħ-ı
dil-cüsıdır
Nâz nûkhet-zây-ı her berg-i gül-i
hod-rüsıdır

3. hüsnüñi:-ü, -ñ, -i

Gazel 61

Mısra: 3

Ar. Güzellik.

ħaţ degil hüsnüñi hıfz itmek içün
dest-i każâ
Vefķdir eyledi ol levħa-i sîme
taħrîr

4. hüsn:

Gazel 91

Mısra: 5

Ar. Güzellik.

hüsn âħir olsa ħaţt-ı gubâr aşikâr
olur
Âteş ki bî-leħib ola olmaz
remâdsız

5. hüsnüñe:-üñ, -e

Müsemmen 1

Mısra: 9

(Ar.) Güzellik.

Hayli demdir ki gönül hüsnuñe
meftun olmuş
hasret-i la'l-i lebiñle cigerim hün
olmuş

6. hüsni:-i

Tarih 40

Mısra: 4

(Ar.) *Güzellik.*

Ne kasr-ı pür-letâfet kân-ı yek-tâ
gevher-i behcet
Ki hüsni âdeme yâd itdirir Firdevs-
i â'lâyı

7. hüsni:-i

Tarih 40

Mısra: 10

(Ar.) *Güzellik.*

Nice rûh-âşinâ olmaz bu kasr-ı
'âlem-ârâ kim
Hevâ-dâr eyledi hüsni nesîm-i rûh-
efzâyı

8. hüsni:-i

Tarih 40

Mısra: 16

(Ar.) *Güzellik.*

O denlü tarz u tarh-ı dil-pesendi
hoş-nümâdır kim
Uzakdan 'âşık-ı dil-dâde kıldı
hüsni deryayı

hüsn ü ân:

1. hüsn ü ân:

Gazel 122

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Güzellik ve cazibe.

'âşık perest-i şüh-ı hezâr-âşinâyı
koy
'İrfân gerek tâzede hem hüsn ü ân
gerek

hüsn ü ân u nahveti:

1. hüsn ü ân u nahveti:

Gazel 125

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Güzellik, cazibe ve kibir.

Mâh-rüyân-ı cihânıñ hüsn ü ân u
nahveti
Müktesebdir dergeh-i devlet-
me'âbından seniñ

hüsn ü anını:

1. hüsn ü anını:

Gazel 37

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Cazibe ve güzellik.

Qâbil mi hüsn ü anını takrîr Es'adâ
Naqş u nigârî hâme-i sihr-
âverimdedir

hüsn ü bahâ:

1. hüsn ü bahâ:

Gazel 134

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Güzellik ve zarâfet.

Bu nâz u 'işve bu hüsn ü bahâ ile o
perî
'Aceb mi ferd iken efrâdı cem'e
olsa Mişâl

2. hüsn ü bahâ:

Gazel 184

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Güzellik ve zarâfet.

Dikkat itdim ma'la'-ı garrâ-yı
ebrûsın görüp
kıldım istihrac anı hüsn ü bahâ
ma'nâsına

3. hüsn ü bahâ:

Tarih 41

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Güzellik ve zarâfet.

Te'âla'llâh zihî zibende kaşr-ı dil-
keş ü ra'nâ
Ki resminden tecessüm eylemiş
hüsn ü bahâ hakkâ

hüsn-i 'âlem-süzına:

1. hüsn-i 'âlem-süzına:

Gazel 11

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Cihanı yakan güzellik.

Es'adâ germiyyet-i şahbâ-yı naz u
'işveden
Hüsn-i 'âlem-süzına gelmiş o
mâhın âb ü tâb

hüsn-i bahâ-süz-ı melâhat:

1. hüsn-i bahâ-süz-ı melâhat:

Gazel 93

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) *Güzel yüzünün
paha biçilmez güzellikleri.*

Kim kapılmaz mihr-i rüyına çü
şebnem Es'adâ

Bulsa bir hüsn-i bahâ-süz-ı
melâhat gâzesiz

hüsn-i cemâl:

1. hüsn-i cemâl:

Muamma 14

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Güzel yüz.

Evvel bir iki gördüm şahbâ-yile
bozuldu
hüsn-i cemâli sonra ol neş'eden
düzüldi

2. hüsn-i cemâl:

Gazel 36

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Güzel yüz, güzel çehre.

Hüsn-i cemâl ehlini pür-ıztırâb ider
Bak 'arşa-i felekde mehe bîkarâr
olur

hüsn-i dil-âvîz:

1. hüsn-i dil-âvîz:

Tarih 10

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gönlü cezbeden güzellik.

Öyle zib-ende vü pâkîze binâ kim
hakkâ
Eylemiş hüsn-i dil-âvîz tecessüm
güyâ

hüsn-i hat-ı yârdan:

1. hüsn-i hat-ı yârdan:-dan

Gazel 169

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin ayva tüylerinin
güzelliği.*

Bahş eyler iseñ hüsn-i hat-ı yârdan
eyle
Ammâ lebini sorma şakın alma
lisâna

hüsn-i hitâmı:

1. hüsn-i hitâmı:

Gazel 16

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Son güzellik.

Ol dem ki za'hm-ı tîğ-i ecel câna
kâr ide
Hüsn-i hitâmı merhem-i kâfûr-ı
râhat it

hüsn-i me'cûlin:**1. hüsn-i me'cûlin:****Lugaz 3**

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Ortaya çıkan güzellik.

hüsn-i me'cûlin idüp 'âlem-gür
Nice bî-çareyi kılmışdır esîr

hüsn-i perî-zâdına:**1. hüsn-i perî-zâdına:****Gazel 105**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Periye benzer güzellik.

Bir kerre nigâh iden olur rûyuña
hayrân
Bu Cezbe vü ân hüsn-i perî-zâdına
mahşûs

hüsn-i pür-behçet:**1. hüsn-i pür-behçet:****Tarih 10**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Zarafette dolu güzellik.

hüsn-i pür-behçetine kendü olup
'âşık-ı zâr
Bağrı taş olmasa bir vech-ile
kılmazdı karâr

hüsn-i rûy-i yâr:**1. hüsn-i rûy-i yâr:****Gazel 59**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yüzünün güzelliği.

Levh-i derûna nakş olalı hüsn-i
rûy-i yâr
Reşk-i nigâr-hâne olupdur dil-i
figâr

hüsn-i şu'le-tâbîndan:**1. hüsn-i şu'le-tâbîndan:-iñ, -dan****Gazel 125**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Aleve benzer parlaklıktaki
güzellik.*

Mâha noksan irdi hüsn-i şu'le-
tâbîndan seniñ
Âfitâb ahşama cân atdı hicâbîndan
seniñ

hüsn-i tedbîr:**1. hüsn-i tedbîr:****Tarih 9**

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Önlemin güzelliği.

hüsn-i tedbîri o düstür-ı Aristo-
râyîñ
Fi'l-mesel haddini bildirdi 'adüya
haşkâ

**hüsn-i tertîb-i dür-i dendân-ı
yâri:****1. hüsn-i tertîb-i dür-i dendân-ı
yâri:****Gazel 184**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin dişlerinin inci gibi
dizilişinin güzelliği.*

hüsn-i tertîb-i dür-i dendân-ı yâri
görmeyen
Fehm ider mi lafz-ı nazmîñ Es'adâ
ma'nâsına

husrev ya sikender olupdur:**1. husrev ya sikender olupdur:****Muamma 17**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Hüsrev ya da İskender olmak.

İden dünyâyı göz göre musahhar
Olupdur anda Husrev ya Sikender

**husrev-i dâd-ger ü zıll-ı cenâb-ı
mevlâ:****1. husrev-i dâd-ger ü zıll-ı cenâb-ı
mevlâ:****Tarih 9**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Allah'ın(c.c.) yeryüzündeki
gölgesi ve adaletli hükümdar.*

Pâdişâh-ı 'azamet-güster ü şevket-
pîrâ
Husrev-i dâd-ger ü zıll-ı Cenâb-ı
Mevlâ

husrev-i gerdün-mekân:**1. husrev-i gerdün-mekân:****Tarih 29**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Feleğin hükümdarı.

Pâdişâh-ı heft-kışver husrev-i
gerdün-mekân
Nûr-ı çeşm-i Âl-i 'Osmân zıll-ı
Rabb-i Müste'ân

husrev-i ma'delet-âver:**1. husrev-i ma'delet-âver:****Kaside 11**

Mısra: 71

Kelime Tipi: -

Adalet veren hükümdar.

Husrev-i ma'delet-âver ki ne dem
devlet ile
Rahş-ı ikbâl-i hüma-seyri k'ide
püyâyî

husûf eyleyüp:**1. husûf eyleyüp:-yüp****Lugaz 19**

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

Ay tutulması.

Hem husûf eyleyüp nişân-ı kamer
İtse mîzânîñ on yedisi güzêr

husûl-i ma'rifeden:**1. husûl-i ma'rifeden:****Kaside 1**

Mısra: 50

Kelime Tipi: -

Marifetin meydana gelmesi.

İlkâ-yı nefis olan nekire kârdan
şakın
Virme husûl-i ma'rifeden gayriye
rızâ

husûmet:**1. husûmetde:-de****Lugaz 10**

Mısra: 22

*Düşmanlık, kıskançlık,
çekememezlik.*

Birisi daği hemân ejderdir
Bu husûmetde daği bed-terdir

husûsen:**1. husûsen:****Tahmis 1**

Mısra: 23

*Ayrıca, özellikle, hususî
olarak.*

Husûsen şıdkile ta 'zîm idüp ez-
cân u dil her ân
Mağâm-ı pāk-i İbrâhîmin eyle
kadrini iz'ân

hüşvâr:

1. hüşyâr:

Tahmis 5

Mısra: 19

Açık, uyanık, ayık.

Meger ser-mest imiş hüşyâr
sandım ol sitem-kârı
Zamânsız söyledim derd-i dil-i zârı
kusûr itdim

hüşyâr ol:

1. hüşyâr ol:

Gazel 79

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Aklı başında, ayık olmak;**akıllı olmak.*

Kırar 'uşşâkı mest-i nâz iken
şemşîr-i gamzeyle
Belî hüşyâr olan bî-hüde tîğ-i hûn-
çekân çekmez

hût:

1. hûtı:-ı

Lugaz 19

Mısra: 22

Balık.

Olsa sâni olur o bir deryâ
Hûtı ka'ında cılve-ger gûyâ

hutûr itdim:

1. hutûr itdim:-dim

Tahmis 5

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Hatırlamak, aklına gelmek.

'Aceb bilsem ne yüzden hâtır-ı
yâre hutûr itdim
O şeh seyrâna âgâz eyleyince
sahn-ı gülzârı

hüvevdâ:

1. hüveydâdır:-dır

Tarih 24

Mısra: 16

Belli, besbelli, açık, apaçık, aşikâr.

Hemişe bedr-i 'izz ü devleti pür-
nûr ide dehri
Vücûd-ı pâki dâ'im ola tâ 'âlem
hüveydâdır

2. hüveydâ:

Gazel 14

Mısra: 3

Apaçık, belli, aşikâr.

Külef sanma hüveydâ sîne-i âyine-
dârında
Derûnın vakf-ı dâğ-ı deşne-i takdîr
ider mehtâb

3. hüveydâ:

Tarih 33

Mısra: 2

(Fars.) Belli, apaçık, âşikâr, zâhir.

Habbezâ âsâr-ı eltâf-ı İlâhî nev-be-
nev
Olmada kuttân-ı elvâna hüveydâ
yümn ile

4. hüveydâ:

Tarih 33

Mısra: 2

(Fars.) Belli, apaçık, âşikâr, zâhir.

Habbezâ âsâr-ı eltâf-ı İlâhî nev-be-
nev
Olmada kuttân-ı elvâna hüveydâ
yümn ile

hüveyze:

1. hüveyze:

Tarih 20

Mısra: 10

Hüveyze, İran'ın Huzistan Eyaleti'nde şehir.

Emân ile 'adûdan işbu biñ yüz kırk
havlinde
Hüveyze hısın aldı havza-i İslâma
Hân Ahmed

hüy:

1. hüy:

Tahmis 4

Mısra: 1

Doğuştan olan tabiat, yaratılış, mizaç.

Dîde-i şuhuna nîreng ü fiten hüy
gibi
Gamze-i mestiñe âşüb heves-cüy
gibi

2. hüy:

Kaside 7

Mısra: 20

1. Doğuştan olan tabiat, yaratılış, mizaç. 2. Ter.

Zanbak zekan cebîn-i münevver
gül-i beyaz
Hüy jale dîde nergis-i mestâne-bîn
ola

hüy-kerde:

1. hüy-kerde:

Gazel 130

Mısra: 4

Terlemiş.

Cezb eyledi nigâhımı bend itdi
hâbımı
Çeşm-i terimde nem kodı hü-
kerde gerdeniñ

2. hüy-kerde:

Gazel 135

Mısra: 5

Terlemiş.

Hüy-kerde olsun 'arızın ol germ-i
mest-i nâz
La 'lîn levhe şad-dür-i pâki nisâr
kıl

hüy-kerde-cism ü cân ider:

1. hüy-kerde-cism ü cân ider:

Gazel 13

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Canı ve cismi huy haline getirmek.

hüy-kerde-cism ü cân ider elbette
'aşıkı
Germiyyet-i muhâyele-i âb ü tâb-ı
leb

hüy-kerdegî-i germî-i mînâ-yı**nâz:**

1. hüy-kerdegî-i germî-i mînâ-yı nâz:

Gazel 29

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Naz şişesinin sıcaklığıyla terlemiş.

Hüy-kerdegî-i germî-i mînâ-yı nâz
ile
Ser-mest ider fütâdeleri âb ü tâb-ı
ruh

hüy-rîz ol:

1. hüy-rîz ol:

Beyit 11

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ter döken olmak.

Tâb-ı meyden şanma hüy-rîz oldu
rüy-i enveri
Âteş üze âb gösterdi Ruhı i'câz ile

2. hüy-rîz ol:

Gazel 171

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
Ter döken olmak.

Tâb-ı meyden şanma hü-y-rîz oldu
rüy-ı enveri
Âteş üze âb gösterdi Ruhi i' câz ile

huzûr itdim:

1. huzûr itdim:-dim

Tahmis 5

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Gönül rahatlığı içinde olmak,
huzurlu olmak..*

Alup gîsû-yı müşkîn-târınıñ bûyın
huzûr itdim
Kanı ol dem ki ben hem-sohbet
olmuşdum ol âfetle

huzûr-ı şadr-ı 'âlîye çıkup:

1. huzûr-ı şadr-ı 'âlîye çıkup:

Tarih 32

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Yüce sadrazamın makamına
çıkamak.*

'Arz-ı Hâl eyler huzûr-ı şadr-ı
'âlîye çıkup
Sûziş-i dilden girîbân-çâk olur
şekve-künân

huzûrına koymaya:

1. huzûrına koymaya:

Gazel 181

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

*Üstün bir mevkide bulunan
şahsiyetin yanında kabul
görmemek.*

Kâr-ı sipihr-i bed-heme-çîz Es'adâ
budur
Kim ehl-i şab'ı koymaya bir dem
huzûrına

1. idim:-di, -m

Gazel 117

Mısra: 5

"-i" yardımcı fiili.

Dil-beste olmak ister idim âh
neyleyim
Sevdâ-yı zülfiniñ daği ehl-i hevâsı
çok

2. iken:-ken

Gazel 163

Mısra: 5

"-i" yardımcı fiili.

Derûn pür-zağm-ı tîğ-i gamze-i
hûn-rîz iken şimdi
Baña efsûn idüp ser-beste kıldı
mû-be-mû gîsû

3. idim:-di, -m

Gazel 169

Mısra: 2

"-i" yardımcı fiili.

Bir kerre kemer gibi sarılsam o
miyâna
Bel bağlar idim yâre fedâ-yı dil ü
câna

4. iken:-ken

Gazel 173

Mısra: 9

"-i" yardımcı fiili.

Ser-fürû kılmaz gedâ iken şehân-ı
'âleme
Es'adâ cây eyleyen pây-ı hum-ı
hammârda

5. idi:-di

Gazel 190

Mısra: 2

"-i" yardımcı fiili.

Virse kânûn şafâ üze rebâba tâbı
Cân bulup muṭribe reşk eyler idi
Fârâbî

6. iken:-ken

Lugaz 7

Mısra: 5

"-i" yardımcı fiili.

Sâf-dil Maḥbûb iken budur 'aceb
Öykinür la'l-i leb-i Hûbâna hep

7. idim:-di, -m

Müsemmen 1

Mısra: 57

"-i" yardımcı fiili.

Bî-vefâ olduğunu bilmez idim tâ bu
kadar
Soñra duydum yog-umuş sende
ḥaḳîḳatden Eşer

8. iken:-ken

Tarih 19

Mısra: 5

"-i" yardımcı fiili.

Rûhını kabz ider iken anıñ
Melekü'l-mevt-i Cenâb-ı 'İzzet

9. iken:-ken

Tarih 41

Mısra: 23

"-i" yardımcı fiili.

'Acebdir kim le'âlî kânı ka'r-ı
Baḥr iken hergiz
Leb-i deryada kılmışdır tekevvün
bu dür-i yek-tâ

10. imiş:-miş

Gazel 142

Mısra: 9

"-i" ek fiili (duyulan geçmiş
zaman çekimi).

Ta'n eyler imiş saydım ol çeşmi
gazâli
Şîrâna rakîb-i sege sundukça
sunaydım

11. imiş:-miş

Müsemmen 1

Mısra: 45

"-i" ek fiili (duyulan geçmiş
zaman çekimi).

Hiç inanınñ yog imiş şimdi inandım
güzelim
ḥâb-ı gâfletde iken sanki uyandım
güzelim

12. imiş:-miş

Tahmis 5

Mısra: 19

"-i" ek fiili (duyulan geçmiş
zaman çekimi).

Meger ser-mest imiş hüşyâr
sandım ol sitem-kârı
Zamânsız söyledim derd-i dil-i zârı
kusûr itdim

13. ise:-se

Beyit 5

Mısra: 1

"İse" şart eki.

Ol kemân-ebürü n'ola bağlar ise
kaşbasdı
Zâl-i hüsni okını atdı ve yayın
yasdı

14. iseñ:-se, -ñ

Gazel 57

Mısra: 9

"İse" şart eki.

İ

i:

haḳîkate nazar it dūr-bîn iseñ zâhid
Mecâz âyinesinde riyâ
görölmüşdür

15. **ise:-se**
Gazel 71
Mısra: 9
"İse" şart eki.

Bir tünd-hû ise akıdan yaşñ
Es'adâ
kıl cüst ü cû o rûḥ-ı musavver
Revânlıdır

16. **ise:-se**
Gazel 87
Mısra: 3
"İse" şart eki.

Çarḥ dil-germ ise âğüş-i mehle
her şeb
Biz de bir mihr-i cihân-tâb ile
hem-pehlüyuz

17. **iken:-ken**
Gazel 1
Mısra: 9
"-i" ek fiili.

Eyleyen âzâde iken servi gülşende
dü-tâ
Evvel ü âhir elif-kaddidür anıñ
Es'adâ

18. **iken:-ken**
Gazel 111
Mısra: 9
"-i" ek fiili.

Es'adâ peygüle-i ḥasretde zâr iken
yine
İtmedi ünsiyyetin benden ğam-ı
fırkat dirîğ

19. **iken:-ken**
Gazel 134
Mısra: 3
"-i" ek fiili.

Nigâh-ı mesti girîbân-ı şabrım
almış iken
Yetişdi ğamze de çâk itdi sînemi
der-Hâl

20. **iken:-ken**
Gazel 134
Mısra: 6
"-i" ek fiili.

Bu nâz u 'işve bu ḥüsn ü bahâ ile o
perî
'Aceb mi ferd iken efrâdı cem'e
olsa Mişâl

21. **iken:-ken**
Gazel 139

Mısra: 6
"-i" ek fiili.

Açup ey mâh bir şeb Mebhâş-i
gîsû-yı pür-pîçiñ
Fen-i pür-'ukde-i işkâl iken çok
kâl ü kıl itdim

22. **iken:-ken**
Gazel 141
Mısra: 5
"-i" ek fiili.

Hâl-i evâḥir olmuş iken mü-be-mü
nüvişt
Bilmezdi daḥi dest-i ḥayâl-i evel
kalem

23. **iken:-ken**
Gazel 145
Mısra: 3
"-i" ek fiili.

'Îzârın 'ârızın Ruḥsâr-ı âlin var
iken geşt it
Çemende saña haclet gelmesün bir
vech ile gülden

24. **iken:-ken**
Gazel 151
Mısra: 9
"-i" ek fiili.

Nezâre-i Ruḥ-ı dildâra cür'eti yog
iken
Ne mümkün Es'ad ire bezm-i kâma
şerminden

25. **iken:-ken**
Gazel 162
Mısra: 1
"-i" ek fiili.

Şâm-ı hecri bana cây itmiş iken ol
gîsû
kâmetim daḥi kemân itdi hevâ-yı
ebrû

26. **iken:-ken**
Gazel 191
Mısra: 9
"-i" ek fiili.

Es'ad o şuḥa Ḥâli raşad-cû-yi 'arz
iken
Sehḥâre-ğamze bağladı geldi
zebânımı

27. **iken:-ken**
Gazel 196
Mısra: 3
"-i" ek fiili.

Rüyına ḥayran iken 'akşin görüp
âyineden

Oldı 'aşk ol vech-ile bisyâr bir
yüzden daḥi

28. **iken:-ken**
Gazel 196
Mısra: 7
"-i" ek fiili.

Âḥıma âzürde iken dil virüp bir
meh-ruḥa
Nâle eyler ol perî-ruḥsâr bir
yüzden daḥi

29. **iken:-ken**
Gazel 196
Mısra: 9
"-i" ek fiili.

Var iken dilde hirâs-ı çîn-i ebrû
Es'adâ
Gayra yüz virdi ben oldum zâr bir
yüzden daḥi

30. **iken:-ken**
Gazel 203
Mısra: 3
"-i" ek fiili.

Üstâd-ı kâr-ı ân iken ebrû-yı çâr-ı
yâr
Nev ḥatla naḳş-ı ḥüsnî şeş-âgâza
başladı

31. **iken:-ken**
Kaside 4
Mısra: 50
"-i" ek fiili.

tab'-ı sülḥan-şinâs reh-i na't-i
pâkiñe
Sarf eyler iken ez dil ü cân naḳd-i
taḳati

32. **iken:-ken**
Kaside 9
Mısra: 81
"-i" ek fiili.

Murâd naḳl-i kühen-kıssa-i
melâmet iken
Neşât-ı tâze-res-i Ḥâlini ider izḥâr

33. **iken:-ken**
Kaside 11
Mısra: 11
"-i" ek fiili.

ḥâr-zâr olmuş iken pîçiş-i ğamla
kıldı
Zeher-istân-ı sülḥan ḳalb-i serâ'ir-
zâyı

34. **iken:-ken**
Kaside 11
Mısra: 23
"-i" ek fiili.

Zîr-i destârî iken zûlf-i siyahîñ
câyı
kâdd-i bālāsına sarkar hele gör
sevdayı

35. **iken:-ken**
Kaside 12
Mısra: 3
"-i" ek fiili.

Tekye-i gülşenîñ abdâl-i nemed-
püşî iken
Çâk idüp sinisini oldı kâlander lâle

36. **iken:-ken**
Lugaz 1
Mısra: 7
"-i" ek fiili.

Bir mehâbet ıssı şâhib-şân iken
Hükmi carî 'âleme sultân iken

37. **iken:-ken**
Lugaz 1
Mısra: 8
"-i" ek fiili.

Bir mehâbet ıssı şâhib-şân iken
Hükmi carî 'âleme sultân iken

38. **iken:-ken**
Lugaz 7
Mısra: 9
"-i" ek fiili.

Böyle nâzûk-ter iken ol gül-beden
Kazığa ururlar anı tıfl iken

39. **iken:-ken**
Lugaz 7
Mısra: 10
"-i" ek fiili.

Böyle nâzûk-ter iken ol gül-beden
Kazığa ururlar anı tıfl iken

40. **iken:-ken**
Lugaz 8
Mısra: 5
"-i" ek fiili.

O deñlü sâf-dil iken degildir ol
hod-bîn
Olur neşât ile her gördigi kişiye
yakîn

41. **iken:-ken**
Müsemmen 1
Mısra: 60
"-i" ek fiili.

Sâdesin sende belî nakş-ı hâkikat
ne gezer
Yohsa söz virmiş iken kimse
sözinden mi döner

42. **iken:-ken**
Müsemmen 1
Mısra: 69
"-i" ek fiili.

Nutq-ı 'Isî gibi la'liñde iken şehd
şehâ
Va'de-i vaşlın ile eyle bu bîmâra
deva

43. **iken:-ken**
Tahmis 1
Mısra: 9
"-i" ek fiili.

Tufeyl-i zâtı iken Mustafânîñ 'arş
ile kürsî
Zihî 'izz ü şeref kim kıble-gâh-ı
Mustafâdır bu

44. **iken:-ken**
Tahmis 1
Mısra: 28
"-i" ek fiili.

Ki oldı büse-gâh-ı enbiyâ evvelde
âhırde
Beyaz u sâf bir yâkût iken Firdevs-
i fâhırde

45. **iken:-ken**
Tarih 2
Mısra: 8
"-i" ek fiili.

Ne himmetdir bu kim ol nâr-ı
germ-â-germ-i süz-efken
Şerâr-efşân iken bir ejdehâ-yı heft-
ser-âsâ

46. **iken:-ken**
Tarih 6
Mısra: 3
"-i" ek fiili.

Yümn ü devletle silah-dâr-ı şeh-i
'âlem iken
O kerem-kâr 'atâ-dâr me'âlî-
peymâ

47. **iken:-ken**
Tarih 9
Mısra: 14
"-i" ek fiili.

'Aķib-i sulhda tahdîd-i sınıra dâ'ir
Sû-be-sû nice nizâ' olmuş iken
rüy-nümâ

48. **iseñ:-se, -ñ**
Kıt'a 1
Mısra: 3
"-i" ek fiilinin şart eki almış
şekli.

Teşekkür eyler iseñ merkadinde
'Aķideñ pāk ider Bālî Efendi

49. **idiñ:-di, -ñ**
Gazel 140
Mısra: 4
"-i" yardımcı fiili.

Alup bir cām virdim saña sākî
cevher-i hüşum
Sanî'-i şîşe-bâzî bilmez idiñ sen
ben öğretdim

50. **idi:-di**
Kaside 9
Mısra: 3
"-i" ek fiilin öğrenilen geçmiş
zaman çekimi.

Esîr-i pister idi gerçi gizli
hummadan
Şitâ da olmuş idi sū'-i mi'deden
bî-mâr

51. **idi:-di**
Kaside 9
Mısra: 4
"-i" ek fiilin öğrenilen geçmiş
zaman çekimi.

Esîr-i pister idi gerçi gizli
hummadan
Şitâ da olmuş idi sū'-i mi'deden
bî-mâr

52. **idi:-di**
Kaside 9
Mısra: 21
"-i" ek fiilin öğrenilen geçmiş
zaman çekimi.

Henüz hâmil idi naḥl-i merd-i
nâmiyeden
Görülmemişti daḥî tıfl-ı goncadan
âsar

53. **isem:-se, -m**
Gazel 131
Mısra: 7
"-i" ek fiilinin koşul eki (-sA)
almış hâli.

Pejmürde-kîl ü kâl-i şeb-i fikr isem
n'ola
Sevdâ-perest-i zûlf-i perîşânıñım
seniñ

54. **iken:-ken**
Beyit 7
Mısra: 1
"-i" ek fiilinin zarf-fiil eki
almış hali (durumdayken).

Satr-ı nev-ḥaṭṭ-ı Ruḥı maḳta' iken
hüsne o şûḥ

Beyt-i ebrûsı gibi maṭla‘-ı garrâ mı sanur

55. **iken:-ken**

Kıt'a 3

Mısra: 1

"i-" ek fiilinin zarf-fiil eki
almış hali (durumdayken).

Tasîh olup çalık iken esâme-i
‘aşkım
Fütâdegân bölüğünü sefer-beriyim

56. **iken:-ken**

Müsemmen 1

Mısra: 46

"i-" ek fiilinin zarf-fiil eki
almış hali (durumdayken).

Hiç inanıñ yog imiş şimdi inandım
güzelim
hâb-ı ğafletde iken sanki uyandım
güzelim

57. **iken:-ken**

Nazm 15

Mısra: 3

"i-" ek fiilinin zarf-fiil eki
almış hali (durumdayken).

Her gâh cilve-gâh iken aña sipihr-i
nâz
Ol mâh evc-i ‘işvede tutdı maḳâm-ı nev

58. **iken:-ken**

Rûbai 8

Mısra: 3

"i-" ek fiilinin zarf-fiil eki
almış hali (durumdayken).

Bî-hüde iken o sūziş ü nâlişler
şabr itmegi yine İhtiyâr eylemediñ

59. **iken:-ken**

Rûbai 9

Mısra: 3

"i-" ek fiilinin zarf-fiil eki
almış hali (durumdayken).

Üftâde-i çeşm-i mestiñ iken bu dil
Lâyık mı nigâh itmeyesin gâh u
geh

60. **iken:-ken**

Gazel 15

Mısra: 7

"i-" ek fiilinin zarf-fiil eki
almış hali.

Şerbet-i vuşlat iken dil-haste-i
hecre devâ
Derd-i fûrkatla müdârâ etmek ister
ol ṭabîb

61. **iken:-ken**

Gazel 20

Mısra: 7

"i-" ek fiilinin zarf-fiil eki
almış hali.

Ârzü-yı kâmrânî cây-gîr-i ṭab‘ iken
Tekye-i ‘âlemde terk-i mâsivâ
itmek ‘abeş

i:-

1. **idügin:-düg, -i, -n**

Gazel 135

Mısra: 12

Olmak.

Tarf-ı lebinde müy-i siyâhın gör
Es‘adâ
Ser-çeşme-i hayât idügin âşikâr kıl

2. **idi:-di**

Gazel 123

Mısra: 5

"i" ek fiili.

Cismi el virmez idi büşiş-i dest-i
yâra
Bağrı taş olmasa ger hâtem-i
zerrîn-kârîñ

3. **idi:-di**

Gazel 153

Mısra: 7

"i" ek fiili.

Kimse fikr-i ğam-ı âtî ile zâr olmaz
idi
ḳalsa gerdünun Eşer neşve-i
dîrûzından

4. **iseñ:-se, -ñ**

Gazel 169

Mısra: 3

"i" ek fiili.

Bahş eyler iseñ hüsni-ı ḥaṭ-ı yârdan
eyle
Ammâ lebini sorma şaḳın alma
lisâna

5. **idi:-di**

Gazel 180

Mısra: 3

"i" ek fiili.

Kim eyler idi taşaddî mecâzı
tahyîle
ḥaḳîḳat olsa teşâbîh ü isti‘âre ile

6. **idi:-di**

Gazel 180

Mısra: 7

"i" ek fiili.

O deñlü süz-perest olmaz idi
pervâne
İdeydi def‘-i harâret geh istitâre ile

7. **idi:-di**

Kaside 12

Mısra: 29

"i" ek fiili.

Böyle çün Şubḥ-ı bahar olmaz idi
tâb-âver
Olmasa gerden-i dildâr ile hem-ser
lâle

8. **iseñ:-se, -ñ**

Lugaz 12

Mısra: 3

"i" ek fiili.

N‘olaydı anı bileydım dir iseñ ey
gâfil
‘Arabca söylemege başla olasıñ
vâsıl

i ‘lâmı oldu:

1. **i ‘lâmı oldu:**

Gazel 28

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Belli etmek.

Hayâl eyle ‘asâ en tekrehû
magzâsın ol râsiḥ
Hitâb-ı müstetâbın oldu i ‘lâmı
dem-i ferruḥ

ibâ it:

1. **ibâ it:**

Kaside 1

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

1-Ar. Nefret etmek, tiksinmek,
iğrenmek. 2-Çekinme, kaçınma.

Sa‘y it saḥîḥ ü salim ol irvâ-yı
hâlden
Cezm it sükûnı bed ḥareketlerden
it ibâ

‘ibâd-ı merhamet-nâ-dân-ı

‘âlemden:

1. **‘ibâd-ı merhamet-nâ-dân-ı**

‘âlemden:

Gazel 64

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Alemin şefkat cahili kulları.

Melâzı dergah-i Feyyâz-ı bî-zınnat
olan Es‘ad
‘İbâd-ı merhamet-nâ-dân-ı
‘âlemden recâsızdır

‘ibārāt-ı mecāz:**1. ‘ibārāt-ı mecāz:****Gazel 168**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Mecazlı cümleler.

Tevāfukdur ḥaḳīkat muzher u
muzmerde bā-ihlās
Olur māni ‘ ‘ibārāt-ı mecāzı fehm-i
mantūka

‘ibāret:**1. ‘ibāreten: -en****Kaside 1**

Mısra: 121

*Oluşma, meydana gelme,
mevcudiyet.*

Kabil midir vücūh-ı beyānı
‘ibāreten
Bī-harf ü savt emri zeban eylemek
edā

ibhā:**1. ibhā:****Kaside 1**

Mısra: 134

Kesilme.

Olsun cenāb-ı Ḥazretiñe
neş‘ eteynde
İbhā ve efdal-i salevāt ile şad şenā

ibkā kıla:**1. ibkā kıla:****Tarih 2**

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Devamlılık, süreklilik.

O şāhenşāhı dāim eyledikçe taht-ı
devletde
kıla Bārī şadāretde vücūd-ı pākiñi
ibkā

ibn-i ‘ādil:**1. ibn-i ‘ādil:****Tarih 35**

Mısra: 41

Kelime Tipi: -

Adaletin oğlu.

Sen ol hıdīv-i zaman ‘ādil ibn-i
‘ādilsin
Ki şānıñ āyeti tefsīr olundu devrāna

ibn-i ‘asākir:**1. ibn-i ‘asākir:****Kaside 8**

Mısra: 35

Kelime Tipi: -

*Ebü ‘l-Kāsım Alī b. el-Hasen
b. Hibetillāh b. Abdillāh b. Hüseyin
ed-Dimaşkı eş-Şāfi (ö. 571/1176)
Hadis hāfızı ve Tārihu medīneti
Dimaşk adlı eseriyle tanınan
tarihçi.*

kılup İbn-i ‘Asākir nüshāsın tedris
ile tefhim
Okutdı tūg-ı şāhiye fütūḥat ile
ḥākānī

ibn-i hacar:**1. ibn-i hacar:****Tarih 35**

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

*Hadis bilgini İbn-i Hacer
(d.1372-ö. 1449).*

Ya Taşkendi hemān kendi bu
bizā‘a ile
Sezā ya İbn-i Hacerdir disem o
bünāna

2. ibn-i hacar:**Tarih 10**

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*XIV. yüzyılda yaşayan İbn-i
Hacer, hayatı boyunca yüz elliden
fazla eser kaleme almıştır. Birçok
ilme āşına olan İbn-i Hacer, bir
muhaddis olarak temayüz etmiştir.
Ayrıca şāirdir ve mürettep bir
divanı bulunmaktadır.*

kılsa terkīm n‘ola nakş-ı Ruḥāmın
bir bir
Levh-i mir‘at-Miṣāl-i diline İbn-i
Hacer

ibn-i hācib:**1. ibn-i hācib:****Kaside 8**

Mısra: 56

Kelime Tipi: -

*İbn-i Hācib (Arap gramerine
dair el-Kāfiye ve eş-Şāfiye adlı
eserleriyle tanınmış, fıkıh ve aruz
ilmi hakkında da eser yazmış bir
dil âlimidir.).*

Odur ol fāil-ı müşkıl-küşā nıhrır-i
‘ālem kim
Sezadır dergahiniñ İbn-i hācib olsa
der-banı

ibn-i hāzini:**1. ibn-i hāzini:****Tarih 35**

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

*Ebü ‘l-Hasen Alāüddīn Alī b.
Muhammed b. İbrāhīm el-Hāzin
el-Bağdādī (ö. 741/1341) Tefsir,
hadis ve fıkıh âlimi.*

Emīn-ü hāfiz idüp İbn-i Hāzini
anda
İmām Fahri re‘īs itdiler o bünāna

ibn-i melek:**1. ibn-i melek:****Tarih 35**

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

*Hanefi mezhebi fıkıh
âlimlerinden. İsmi, Abdüllatif bin
Abdülaziz bin Eminüddin’dir.
Lakabı İzzüddin’dir. İbn-i Melek
veya İbn-i Ferište künyesiyle
meşhūr oldu. İzmir yakınlarında
bulunan Tire’ dendir. Doğum târihi
kesin olarak bilinmemektedir. 801
(M. 1399) senesinde Tire’de vefāt
etti.*

Bulunca levn-i sefidi-yle rüh-i
Beyzāvī
Temessül eyledi İbn-i Melek o
cismāna

ibrahīm pāşā:**1. ibrahīm pāşā:****Tarih 33**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*İbrahim Paşa, I. Mahmud
devrinde sadrazamlık yapmış bir
devlet adamıdır.*

Mühr alup bu sāl-i bin yüz kırk
üçde müjdeler
Āsaf-ı dehr oldı İbrāhīm Pāşā
yümn ile

ibrahīm pāşā-vı cemil:**1. ibrahīm pāşā-yı cemil:****Tarih 26**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Güzel İbrahim Paşa. (İbrahim
Paşa, III. Ahmed saltanatında
sadrızamlık yapmış bir devlet
adamıdır).*

Şehenşāh-ı ‘ālemiñ dāmād-ı luṭf-
engīzi hem
şadr-ı ‘adl-āyini İbrāhīm Pāşā-yı
cemil

ibrāmı eyler:**1. ibrāmı eyler:****Gazel 28**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bıktırarak derecede ısrar etme, zorlama.

Hatâ eylerse de 'âşık vicâhen
eyleme tevbiḥ
Haḫı sırrın beyâna eyler ibrāmı
dem-i ferruḥ

ibtāl it:**1. ibtāl it:****Gazel 162**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Hükümsüz bırakmak, bozmak,
feshetmek II geçerliliğini
kaybetmek.*

ḫābımı bağladı idrākimi ibtāl itdi
Ne füsün itdi baña bilmem o çeşm-
i cādū

ibtidā eyledi:**1. ibtidā eyledi:****Gazel 1**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Başlangıç. II Doğuş, dünyaya
geliş.*

Evvelâ dīvân-ı ḫüsn-i yâre kil-k-i
ḫoş-edâ
Eyledi nev maṭla'-ı ebrûsı ile
ibtidâ

2. ibtidā eyledi: -+di**Gazel 1**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Başlangıç. II Doğuş, dünyaya
geliş.*

Evvelâ dīvân-ı ḫüsn-i yâre kil-k-i
ḫoş-edâ
Eyledi nev maṭla'-ı ebrûsı ile
ibtidâ

ibtidâ kıl:**1. ibtidâ kıl:****Kaside 1**

Mısra: 76

Kelime Tipi: -

Başlamak, başlatmak.

Elfâzını hevaya yeter müsned
eylediñ

İsnâd-ı mâ-yüevvel-ilevhe kıl
ibtidâ

ibtidâ-yı cümle rüsül:**1. ibtidâ-yı cümle rüsül:****Kaside 4**

Mısra: 44

Kelime Tipi: -

*Kendinden önceki bütün
peygamberlerin. (Hz. Muhammed'in
en son gönderilen peygamber
olması bağlamında.).*

kıldı vücūd-ı pâkiñi bi' setde Zü'l-
celâl
Hem ibtidâ-yı cümle rüsül hem
nihayeti

ic-:**1. ic:****Tarih 27**

Mısra: 10

*Bir sıvıyı ağza alıp
yudumlamak.*

Lüle dir 'atşâna târîhin lisân-ı Ḥâl
ile
İç bu vâlâ çeşme-sâr-ı sâfdan
mâ'u'l-ma'ın

2. içmez: -mez**Lugaz 4**

Mısra: 7

Bir sıvıyı ağza alıp yutmak.

Yemez içmez kimsede kılmaz
karâr
Her nefesde hem acıgır hem doyar

ic:**1. içinde: -i, -n, -de****Lugaz 15**

Mısra: 2

*Nesnelerin veya kimselerin
arasında bulunan nesne veya
kimse, ara.*

Bir 'acâyib nesne gördüm
bilmedim ammâ nedir
Birbiri içinde güyâ üç 'aded
peymânedir

2. içinde: -i, -n, -de**Rübai 3**

Mısra: 2

Bir topluluğun arasında.

Ey kâş beni cefâña lâyk kılsañ
Dil-dâdelerin içinde fâ'ik kılsañ

icâbet:**1. icâbet:****Tarih 3**

Mısra: 6

*Çağrısını kabul etme, kabul
edilme, duanın kabulü.*

Degildir çākî-i mihrâb taraf-ı kıble-
gâhından
İcâbet râhı açmış sâlik-i takva için
güyâ

icâz:**1. icâz:****Kaside 1**

Mısra: 88

*Aciz bırakma, karşı çıkmasına
engel olma. II Herkesi hayrette
bırakacak şey veya davranış,
keramet. III Az sözle çok şey
anlatma, sözü özlü söyleme.*

Haşr oldu maḫzarında nice zü-
fünûnlar
İtnâb kânde olmadı icâz ile şada

i'câz:**1. i'câz:****Beyit 11**

Mısra: 2

*Herkesi âciz bırakan şey,
kerâmet, mucize.*

Tâb-ı meyden şanma hü-y-rîz oldu
rüy-i enveri
Âteş üzre âb gösterdi Ruḫı i'câz ile

2. i'câz:**Gazel 171**

Mısra: 6

*Herkesi âciz bırakan şey,
kerâmet, mucize.*

Tâb-ı meyden şanma hü-y-rîz oldu
rüy-i enveri
Âteş üzre âb gösterdi Ruḫı i'câz ile

3. i'câz:**Gazel 62**

Mısra: 10

*Âciz bırakmak, acze
düşürmek, şaşırtmak II Mucize
derecesinde düzgün ve icazlı söz
söylemek. Benzerini yapmada
herkesi acze düşürmek. Güzel söz
söylemekte insanların muktedir
olmadıkları derece.*

Es'ad 'aceb mi sâde olursa
naẓîremiz
İ'câz şî'r-i Nâ'ilî-i şîrîn-güdedir

i'câz nutk-ı pâkine:

1. i' cāz nuṭṭ-ı pākine:**Kaside 1**

Mısra: 92

Kelime Tipi: -

Temiz, kusursuz sözün acze düşürmesi.

Oldur o 'ayn-ı 'ilm-i bedi'ül-beyân
kim

İ'cāz nuṭṭ-ı pākine vā-beste dāima

i' cāz-ı fevz-i nutkum:**1. i' cāz-ı fevz-i nutkum:****Kaside 7**

Mısra: 81

Kelime Tipi: -

Sözün bereketli mucizesi.

İ'cāz-ı fevz-i nutkum ile ebkemân
daḥi

Tāze-zebân şâ'ir-i sihr-âferîn ola

i' cāz-ı hüsni:**1. i' cāz-ı hüsni:****Gazel 62**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Mucizevi güzellik.

Yâriñ ruhunda şanma ḥaṭ-ı nev
nümunedir

İ'cāz-ı hüsni nârda sünbül

güşüdedir

i' cāz-ı ṭab'-ı kāmranından:**1. i' cāz-ı ṭab'-ı kāmranından:****Gazel 156**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Arzusuna ulaşmış kimsenin karakterinin mucizesi.

Gedâyân-ı sülhân deryûze-kâr-ı

naḥd-i nazm olsa

Sezâdır Es'adın i' cāz-ı ṭab'-ı

kāmranından

i' cāz-i eş'arır:**1. i' cāz-i eş'arır:****Gazel 60**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Şiirlerinin aciz bırakan (etkisi).

Pey-rev olup Es'ad o şeh-i milket-i
nazma

İ'cāz-i eş'arırın iş'âr ile söyler

i' cāz-kâr-ı hüsni:**1. i' cāz-kâr-ı hüsni:****Gazel 152**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Güzelliğin mucizeler yaratması.

'Araḥ-rîzân olur şanmañ Ruḥ-ı dîl-
sûz-ı meh-veşden

İder i' cāz-kâr-ı hüsni icrâ âbı

âteşden

i' cāz-nümâ:**1. i' cāz-nümâ:****Kaside 2**

Mısra: 72

Bir mucizeyi andıracak kadar eser ve ustalık gösteren.

Sensin ol mazhar-ı âyât-ı güzîn-i
te'yîd

K'oldı her mu'cize-i bâḥireñ i' cāz-
nümâ

için:**1. için:****Kaside 11**

Mısra: 75

"-den dolayı, -den ötürü" anlamlarında edat.

Cüd-peymâ ki sezâ-vârına düş

olmağ için

Cüst ü cû kılmada devrinde kerem

her cāyı

içinde:**1. içinde:****Tarih 41**

Mısra: 58

*(Bir şeyin iç kısmı, içi)
İçindeki, dahil olan "-da, -de" anlamında kullanılan kelime.*

şadef-âsâ bu dergâh-ı mu'allâ ana

me'vâdır

Vücüd-ı nâzeninidir içinde gevher-

i yek-tâ

iclâl:**1. iclâle:****Muamma 1**

Mısra: 2

Büyüklik, ululuk, azamet, kudret.

Ger dilerseñ nâm birle olasın evvel
bekâm

Nâsa tertîb üzre iclâle şürü' eyle

müdâm

2. iclâl:**Tarih 6**

Mısra: 6

Büyüklik, ululuk, azamet, kudret.

Tavr-ı ber-cestesi maḥbûl-i
hümâyûnî olup

kıldı iclâl ile zîb-âver-i şadr-ı a'lâ

icmâ':**1. icmâ':****Kaside 1**

Mısra: 112

Bir hususta ittîfak etme, aynı görüşte birleşme.

Hem etkîyâ-yı vâriş-i 'ilm ü

şerî'atîñ

İcmâ' ile kıyâsa daḥi kıldı iktidâ

icrâ:**1. icradan:-dan****Gazel 155**

Mısra: 4

Yapma, yerine getirme, bir işi yürütme.

Degildir girye-rîzî yâre naḥl-i

mâcerâ-yı dîl

Garaz ancak Ruḥum-cüyîdir eşk-i

çeşmi icradan

2. icrâda:-da**Gazel 67**

Mısra: 9

1-Yapma, yerine getirme, uygulama. 2-Davranış, durum.

Hükmin icrâda yine aḥter-i naḥs-i
baḥtîñ

Es'adâ var ise bu tâlî'-i

dünuñdandır

3. icrâda:-da**Gazel 124**

Mısra: 12

Uygulamak, yapmak; hayata geçirmek.

Bend-i teshîre dil-i Es'adı âḥir

çekdi

Kâr-ı şad-fitneyi icrâda füzündür

ğamzeñ

icra eyle:**1. icra eyle:****Kaside 2**

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Yapmak, yerine getirmek; akıtmak.

zulmet-i çeşme-i Hızr oldu sevād-ı
çeşmiñ
Eylediñ āb-ı hayāt-ı sülhanı çün
icra

2. icra eyle:

Kaside 2

Mısra: 78

Kelime Tipi: -

Yapmak, yerine getirmek;
akıtmak.

Çeşme-i feyze benāniñdir olan
lū' lū-i nūr
Eylediñ āb-ı hayāt-āveri andan icra

icra id:

1. icra id:

Tarih 31

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Yapmak, yerine getirmek, bir
iş yürütmek.

Kereminden şuyının kaşralarınca
virsün
Ecrin icra idene Hāzret-i Rabb-i
Mennān

icrā ider:

1. icrā ider:

Gazel 152

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yapmak, yerine getirmek, bir
iş yürütmek.

'Araḳ-rīzān olur şanmañ Ruḥ-ı dil-
süz-ı meh-veşden
İder i' cāz-kār-ı ḥüsni icrā ābı
āteşden

icrā-yı fiten itmede:

1. icrā-yı fiten itmede:

Gazel 149

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Fitne çıkarmak.

Es'adā ḡamzesi ol şu'bede-bāz-ı
sihriñ
Oldı dil-süz-ı füsün itmede icrā-yı
fiten

icrā-yı füsün:

1. icrā-yı füsün:

Gazel 105

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Hayret verici işler.

İcrā-yı füsün dīde-i bī-dādīña
maḥşūs
İḥyā-yı fiten ḡamze-i cellādīña
maḥşūs

icrā-yı 'izzet:

1. icrā-yı 'izzet:

Kaside 4

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Yüceliğin uygulması.

Peyḡüle-ḡır-i hānkāh-ı 'uzlet ol
yeter
Kāh-ı hevesde eylediñ icrā-yı
'izzeti

icrā-yı midād eyler:

1. icrā-yı midād eyler:

Gazel 187

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Mürekkebin akması.

Şarīr-i keşmekeşle şanma icrā-yı
midād eyler
Olur nālān ü giryān darb-ı dest-i
ḥāmdan ḥāme

icre:

1. icre:

Gazel 19

Mısra: 2

"İçinde, arasında"

anlamlarına gelen bir ifade.

'Arz eyle ruḥ-ı enveriñi ref'-i
niḳāb it
ḥurşīdi sipihr içre şafak-gün-ı
ḥicāb it

2. icre:

Gazel 46

Mısra: 10

"İçinde, arasında"

anlamlarına gelen bir ifade.

Derün-ı dildedir küncāyişi 'aşḳ-ı
dilārāniñ
'Aceb gevherdir ol kim genc-i āteş
içre pinhāndır

3. icre:

Gazel 51

Mısra: 3

"İçinde, arasında"

anlamlarına gelen bir ifade.

'Aceb mi bāda virsem kendini bu
geşt-zār içre
Ki ḥāşıl baña berḳ-ı ḥırmen-i
sāmānım olmuşdur

4. icre:

Gazel 56

Mısra: 9

"İçinde, arasında"

anlamlarına gelen bir ifade.

Fikr-i lebiyle bezm-i firāk içre
Es'adā
ḥün-i sirişḳ bāde ana dīde cām olur

5. icre:

Lugaz 5

Mısra: 22

"İçinde, arasında"

anlamlarına gelen bir ifade.

Bunı hall it nükte-i ser-bestedir
Atlas-ı çarḥ içre bir nev-restedir

6. icre:

Gazel 132

Mısra: 7

"İçinde, arasında"

anlamlarına gelen ve "-de/-da"
bulunma hali eki görevinde de
kullanılan bir ifade.

Bend-i teshīre çeker bin dili bir ān
içre
Bābilistān mıdır ḥamları
ḡīsūlariñi

7. icre:

Gazel 137

Mısra: 5

"İçinde, arasında"

anlamlarına gelen ve "-de/-da"
bulunma hali eki görevinde de
kullanılan bir ifade.

'Aceb mi tekve-ḡāh-ı gülşen içre
zākir olsañ sen
Ki 'aşḳ-ı verd-i terdir bā'is-i
irşādın ey bülbül

8. icre:

Kaside 5

Mısra: 54

"İçinde, arasında"

anlamlarına gelen ve "-de/-da"
bulunma hali eki görevinde de
kullanılan bir ifade.

Umarım rüz-i ceza senden eyā
sultānım
Koma girdāb-ı günāh içre dil-i
nālānım

9. icre:

Kaside 12

Mısra: 69

"İçinde, arasında"

anlamlarına gelen ve "-de/-da"
bulunma hali eki görevinde de
kullanılan bir ifade.

Ravza-i mülk-i bahar içre bulup
zîbiş ü fer
Oldı sultân-ı güle tâc-ı mücevher
lâle

10. içre:

Muamma 20

Mısra: 1

"İçinde, arasında"

anlamlarına gelen ve "-de/ -da"
bulunma hali eki görevinde de
kullanılan bir ifade.

O verde göz dikenin gülşen içre
bülbül den
Hezâr sille-i nâle düçar olur yüzine

ictinâb:

1. ictinâbım:-ım

Gazel 121

Mısra: 6

Çekinmek. Sakınmak. Uzak
olmak. çekinme. sakınma. uzak
durma.

Ben ol zencîr-i miñnet-ber-gelü
Mecnûn-ı 'aşkı kim
Esîr itse beni Leylî-i zülfün
ictinâbım yok

içün:

1. içün:

Gazel 7

Mısra: 1

"İçin" amacıyla, maksadıyla

anlamlarında bağlaç.

Tezyîn-i hüsni için n'ola ey
nâzenin saña
Mihr itse 'arz her seher âyinesin
saña

2. içün:

Müsemmen 1

Mısra: 8

"Hakkında" anlamında edat.

Şem'-i Ruhsârîna hürşid-i mücellâ
mı disem
kadd-i mevzunun için nañl-i
tecellâ mı disem

3. içün:

Gazel 29

Mısra: 5

"Sebebiyle, -den dolayı"

anlamlarında edat.

İtfâ-yı tâb-ı âteş-i hicrân için yeter
Dil-teşne-i vişâle nigâh-ı serâb-ı
Ruñ.

4. içün:

Gazel 61

Mısra: 3

"Sebebiyle, -den dolayı"

anlamlarında edat.

hat degil hüsnuñi hıfz itmek için
dest-i kazâ
Vefkdir eyledi ol levha-i sîme
tahîr

5. içün:

Gazel 85

Mısra: 1

"Sebebiyle, -den dolayı"

anlamlarında edat.

Dâd almağ için çarh dan âh itmege
degmez
Âyine-i hürşidi siyâh itmege
degmez

6. içün:

Gazel 85

Mısra: 3

"Sebebiyle, -den dolayı"

anlamlarında edat.

Bu merhalede irmek için Şubh-ı
merama
Âh-ı dili hem-şu 'le-i mâh itmege
degmez

7. içün:

Gazel 85

Mısra: 5

"Sebebiyle, -den dolayı"

anlamlarında edat.

Bir şüret-i maşûdı için çarh-ı
fenanın
Âyinesine germ nigâh itmege
degmez

8. içün:

Gazel 98

Mısra: 6

"Sebebiyle, -den dolayı"

anlamlarında edat.

Sen de diliñle ugradın ey bülbül
eyle pes
Sana bu hoş nevâlar için oldı câ
kafes

9. içün:

Gazel 101

Mısra: 6

"Sebebiyle, -den dolayı"

anlamlarında edat.

Şebihdir türe-i hicrân u tâb-ı vaşla
bu gerdış
Şeb ü rüzî felek ol vaz' için güyâ
mişâl itmiş

10. içün:

Gazel 110

Mısra: 3

"Sebebiyle, -den dolayı"

anlamlarında edat.

Yüreği yağın eritdi bir Çerâğ
olmak için
Çok dikildi turdı her şeb meclis-i
dildâra şem'

11. içün:

Gazel 115

Mısra: 10

"Sebebiyle, -den dolayı"

anlamlarında edat.

Es'ad o şûha sünbül-i bağ-ı 'izâr
olup
Eyler piyâz olmağ için büse-kâr
zülf

12. içün:

Gazel 128

Mısra: 6

"Sebebiyle, -den dolayı"

anlamlarında edat.

Kaçma pür-Dâğ itse cismin süz-i
dest-i terbiyet
Kesb-i tâb için varak süzânıdır gör
mühreniñ

13. içün:

Gazel 160

Mısra: 6

"Sebebiyle, -den dolayı"

anlamlarında edat.

Harîs-i iktisâb-ı şân olan bed-kışler
Halka
İder takbîl için âmâde ekser dest ü
dâmânın

14. içün:

Gazel 202

Mısra: 9

"Sebebiyle, -den dolayı"

anlamlarında edat.

Şadî-i yek-deme-i devleti tahşîl
içün
Tarh-ı bezm-i nev idenler Cem ü
Dârâb gibi

15. içün:

Kaside 1

Mısra: 5

"Sebebiyle, -den dolayı"

anlamlarında edat.

kıl sa'y ü küşîş olmağ için
maşdar-ı huyûr
Cehd eyle emr ü nehyi Hüdâya kıl
iktidâ

16. içün:

Kaside 1

Mısra: **102**
" Sebebiyle, -den dolayı"
 anlamlarında edat.

Oldur o mahz-ı nur-ı İlāhī ki tā-
 ezel
 Halk olduğına aḥn için arz ile
 semā

17. **içün:**
Kaside 6
 Mısra: **17**
" Sebebiyle, -den dolayı"
 anlamlarında edat.

Berāy-ı 'İd-i pāy-endāz için
 sultān-ı nevrūza
 Degil cūlar su dībāsı döşendi
 gülşene yer yer

18. **içün:**
Kaside 8
 Mısra: **69**
" Sebebiyle, -den dolayı"
 anlamlarında edat.

Görüp nazm-ı belāgat-tābımı tahrīr
 için her gün
 Felek der-piş ider zer-Şafḥa-i
 mihr-i dirahşanı

19. **içün:**
Kaside 9
 Mısra: **36**
" Sebebiyle, -den dolayı"
 anlamlarında edat.

Nidaya başladı çavuş-i 'andelīb ol
 dem
 Ki 'tş için ideler cümle 'azm-i
 süy-i Hisār

20. **içün:**
Kaside 9
 Mısra: **48**
" Sebebiyle, -den dolayı"
 anlamlarında edat.

Görüp teheyvü'-i ezhārı taraf-ı
 gülşende
 O suya akmağ için cūylar da çizdi
 kenar

21. **içün:**
Kaside 9
 Mısra: **53**
" Sebebiyle, -den dolayı"
 anlamlarında edat.

Cebīn-sāyī-i dāmen-i pāki olmağ
 için
 Kudümine nigerandır taraf taraf
 ezḥār

22. **içün:**
Kaside 9

Mısra: **67**
" Sebebiyle, -den dolayı"
 anlamlarında edat.

Kerem-ver āsaf-ı Hātem-meniş ki
 kılmağ için
 'Atā-yı yek-demesin dest-i derk-i
 ketb ü şümār

23. **içün:**
Kaside 11
 Mısra: **17**
" Sebebiyle, -den dolayı"
 anlamlarında edat.

Güş-i nev-zāde-i efkāra ezan
 virmek için
 Pür-sarıf itdi zebān-ı ḫalem-i
 imlāyı

24. **içün:**
Kaside 12
 Mısra: **41**
" Sebebiyle, -den dolayı"
 anlamlarında edat.

Tāb-baḫş olmağ için pençe-i
 ḫurşīd gibi
 Tarḫ idüp bezm-geh-i gülşeni
 n'eyler lāle

25. **içün:**
Kaside 12
 Mısra: **72**
" Sebebiyle, -den dolayı"
 anlamlarında edat.

Odur ol gülşen-i cevdet ki kumāş-ı
 cismin
 Naḫd-i eltāfi için kīseler eyler lāle

26. **içün:**
Lugaz 10
 Mısra: **37**
" Sebebiyle, -den dolayı"
 anlamlarında edat.

Bunı hall itmek için ehl-i hüner
 Biri birine neler söylerler

27. **içün:**
Muamma 8
 Mısra: **2**
" Sebebiyle, -den dolayı"
 anlamlarında edat.

İtse zindān ehlini ādem birer
 nukreyle şād
 Nefsi için cerr-i ḫayr itmekle olur
 ber-murād

28. **içün:**
Muamma 10
 Mısra: **1**
" Sebebiyle, -den dolayı"
 anlamlarında edat.

Öpmek için leb-i la'line virtüp bir
 gevher
 Bārī hem fāide gör hem ana servet
 göster

29. **içün:**
Nazm 21
 Mısra: **2**
" Sebebiyle, -den dolayı"
 anlamlarında edat.

Kūyına tehī olma revān ey dil o
 şāhın
 İhdā için al bārī ele sünbül-i ānın

30. **içün:**
Tarih 3
 Mısra: **6**
" Sebebiyle, -den dolayı"
 anlamlarında edat.

Degildir çākī-i mihrāb taraf-ı kıble-
 gāhından
 İcabet rāhı açmış sālīk-i taḫva için
 gūyā

31. **içün:**
Tarih 3
 Mısra: **8**
" Sebebiyle, -den dolayı"
 anlamlarında edat.

Nice āvīze itmez ana kendin
 beyza-i meh kim
 Siracı olmağ için mumdur mihr-i
 cihān-ārā

32. **içün:**
Tarih 3
 Mısra: **12**
" Sebebiyle, -den dolayı"
 anlamlarında edat.

Bunuñ gibi nice ḫayrāta yā Rab
 muvaffāḫ kıl
 Hezārān cāyī li'İlāh eylesün taḫvā
 için ihyā

33. **içün:**
Tarih 7
 Mısra: **11**
" Sebebiyle, -den dolayı"
 anlamlarında edat.

Mesned-i devleti teşrīfīnī tebşīr
 için
 Hātīf-i gayb idicek yūmn ü
 sa'ādetle nidā

34. **içün:**
Tarih 11
 Mısra: **1**
" Sebebiyle, -den dolayı"
 anlamlarında edat.

Cenāb-ı pādīşeh-i berr ü Bahra
kılmağ için
Vezīr-i a'zamı da'vetle kulluğun
inhā

35. için:

Tarih 41

Mısra: 7

"Sebebiyle, -den dolayı"

anlamlarında edat.

Sinimmār-ı hayāl inşā için bir
böyle kasr-ı nev
Esās-ı zīb-sāzın şöyle tertib itse
kim farzā

36. için:

Tarih 41

Mısra: 65

"Sebebiyle, -den dolayı"

anlamlarında edat.

İderken nazm-ı mürvārīd-i evsāfi
içün verziş
İki pākīze tārīh oldu bu beyt-i du'ā
mağzā

37. için:

Kaside 1

Mısra: 90

"Amacıyla maksadıyla"

anlamında edat.

Vasl itdi Hakkā fasl-ı hitāb-ı
risāleti
Ümmetlerini kılmağ için mazhar-ı
'atā

id:

1. iderdim:-er, -di, -m

Muamma 9

Mısra: 1

Bir işi yapmak.

İderdim ben de bī-had bülbül-āsā
āhı bīn kerre
Derūn-ı āhenīn-i yāra te'sīr itse bir
zerre

2. idemez:-e, -me, -z

Gazel 127

Mısra: 5

Etmek, eylemek, yapmak.

Ma'rifet-pervere nisyān idemez
nağz-ı hüner
Bādī-i cezr olamaz rīziş-i girdābı
yemiñ

3. idemez:-e, -me, -z

Kaside 2

Mısra: 80

Etmek, eylemek, yapmak.

Sensin ol cāmī'-i envār-ı fezā'il ki
seniñ
Mu'cizātın idemez natika 'add ü
ihşā

4. ide:-e

Kaside 6

Mısra: 50

"Etmek, eylemek yapmak"

anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

Cihan āsār-ı 'adl ü dād u cüduñla
pür oldukça
İde vaşf-ı hümayunuñ bu da'ī
Es'ad-ı ahkar

5. idince:-ince

Kaside 8

Mısra: 23

"Etmek, eylemek yapmak"

anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

İdince yāsemen itmam ders-i zū'-i
Mısbāhı
Hemān Tefsīr-i Beyzāvīye masruf
itdi ezmānı

6. ide:-e

Kaside 12

Mısra: 86

"Etmek, eylemek yapmak"

anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

Ravza-i şevket ü iclālını Feyyāz-ı
ezel
İde mer'ā-yı gül ü sünbül-i hoş-ter
lāle

7. ide:-e

Tarih 6

Mısra: 8

"Etmek, eylemek yapmak"

anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

'İzz-ü şevketle hūdā Hāzret-i
Mahmūd Hānı
Taht-ı devlette müeyyed ide tā-
rūz-i cezā

8. ide:-e

Tarih 15

Mısra: 10

"Etmek, eylemek yapmak"

anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

Cenāb-ı Hāzret-i şadr-ı güzīne
Bu sāl-i hayrı meymūn ide Mevlā

9. ide:-e

Tarih 24

Mısra: 15

"Etmek, eylemek yapmak"
anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

Hemīşe bedr-i 'izz ü devleti pür-
nūr ide dehri
Vücūd-ı pākī dā'im ola tā 'ālem
hüveydādır

10. ide:-e

Tarih 27

Mısra: 8

"Etmek, eylemek yapmak"

anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

Sū-yi Bārīye sevābı su gibi olup
revān
İde her bir kırtasın haq āb-ı rüy-i
hūr-i 'in

11. iderdi:-+er, -+di

Tarih 35

Mısra: 30

"Etmek, eylemek yapmak"

anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

Nigāh ideydi eger Zerkeşī o
tezhibe
İderdi şemmelerin levha Şafha-i
cāna

12. idince:-ince

Tarih 35

Mısra: 25

"Etmek, eylemek yapmak"

anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

Tılā-yı sīme ser-āgaz idince Sīvāsī
O buk'ayı Zehebī başladı zer-
eşāna

13. idince:-ince

Tarih 39

Mısra: 47

"Etmek, eylemek yapmak"

anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

İdince yümn-ile sāhil-serāy-ı şadr-ı
zī-şānı
Ziyā-zār-ı sa'adet mihr-i zāt-ı
şevket-āsarı

14. ide:-e

Tarih 41

Mısra: 64

"Etmek, eylemek yapmak"

anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

Muhassal ne mekīnīñ ne mekānīñ
medhi kâbildir

Hemān birin mu'ammer birini
ma'mūr ide Mevlā

15. **iderdi**: -+er, -+di

Tarih 41

Mısra: 30

"Etmek, eylemek yapmak"
anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

Bu nā-dide nukūş-ı bī-'adīli görse
ger Mānī
İderdi levḥa-i ḥayret-fezāsın Baḥra
dek ilkā

16. **ide**: -e

Tarih 42

Mısra: 2

"Etmek, eylemek yapmak"
anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

Şehenşāh-ı mükerrerem Ḥazret-i
Hān Ahmede Mevlā
Serir-i saltanatda ide 'ömr-i Nūh
erzānī

17. **ider**: -er

Kaside 11

Mısra: 64

"Etmek, eylemek yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiildir.

Bir gedā kim ola dāmen-pür-i
naḳd-i cūdī
Kāmrānide ider ḥāteme istignāyī

18. **idüp**: -üp

Tarih 35

Mısra: 10

"Etmek, eylemek yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiildir.

Gine bu dem daḥi maḥzā ḥulūş-i
niyyet ile
Mutāva'at idüp ol şeh rızā-yı
Raḥmāna

id:-

1. **idegör**: -e, -gör

Kaside 1

Mısra: 73

Etmek, eylemek.

Bādī-i şerḥ-i şadr idegör kavl-i
şāriḥi
Tā resm ü ḥadd cümle tarikāt 'ayān
ola

2. **iderse**: -er, -se

Gazel 43

Mısra: 5

"Etmek, eylemek yapmak"
anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

Şeb-i ḥayālīmi mehtāb iderse n'ola
ruḥı
Şu'ā 'ı ol ḳameriñ neyyir-i
bahādandır

3. **ider**: --er

Gazel 130

Mısra: 13

"Etmek, eylemek yapmak"
anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

Āfākī türe-gün ider āh-ı gelü-güdāz
Olduḳça gīsuvān ile der-perde
gerdeniñ

4. **ider**: --er

Gazel 150

Mısra: 5

"Etmek, eylemek yapmak"
anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

'Ālemler söyleşüp o bütün ḡamzesi
ider
Bī-güft ü gū edā-yı cevāb u zebān
nihān

5. **ider**: --er

Gazel 170

Mısra: 12

"Etmek, eylemek yapmak"
anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

Saḳīm-manzar olur mı dü çeşm-i
ahvel kim
Nüvişte-i kec ider 'aḳs-i rast
ḥātemde

6. **ider**: --er

Kaside 4

Mısra: 77

"Etmek, eylemek yapmak"
anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

Dergāh-ı 'izz ü şefkatine yüz sürüp
ider
Ol demde Ḥazretiñden ümīd-i
şefā'ati

7. **ider**: --er

Kaside 5

Mısra: 39

"Etmek, eylemek yapmak"
anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

Mihr ider rüyıñı fersüde-i ḥāk-i
rāhiñ
Cān atar olmaḡa kandīl-i der-i
dergāhiñ

8. **ider**: --er

Kaside 6

Mısra: 40

"Etmek, eylemek yapmak"
anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

Sen ol şāḥib-ḳirān-ı rub'-ı
meskūñsun ki Rüstemler
İder şad 'aciz ile dergāh-ı iclālinde
vāz'-ı ser

9. **idüp**: -üp

Kaside 8

Mısra: 37

"Etmek, eylemek yapmak"
anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

İdüp mā-lā-yūsag dersin feragat
dest ü sahralar
Edeb tahsil idüp şimdi okur emsāl-
i meydānı

10. **ider**: --er

Kaside 9

Mısra: 66

"Etmek, eylemek yapmak"
anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

Sabā gubār-ı deriyle gūzār ḳılsa
yemi
İder uzak ile emvācī tūḡ-i cevher-
dār

11. **ider**: --er

Kaside 9

Mısra: 86

"Etmek, eylemek yapmak"
anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

Figān u zarı kim eyler bu devr-i
hurremde
İderse bülbül ider āh u nāleyi her
bār

12. **ider**: --er

Kaside 9

Mısra: 96

"Etmek, eylemek yapmak"
anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

Benim o bülbül-i şād-āb-ı verd-i
bāḡ-ı hüner
Ki bir demim ider üsküfte şad gül-i
güftār

13. **iderse**: -er, -se

Kaside 9

Mısra: 86

"Etmek, eylemek yapmak"
anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

Figān u zarı kim eyler bu devr-i
hurremde
İderse bülbül ider āh u nāleyi her
bār

14. **idüp:-üp**

Kaside 9

Mısra: 37

"Etmek, eylemek yapmak"
anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

İdüp maḳarrını sultān-ı gül Ferah-
ābād
O demde her birine virdi bir
mahall-i karār

15. **iden:-en**

Kaside 11

Mısra: 6

"Etmek, eylemek yapmak"
anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

Feyzdir nāmiye-baḥşende-i gül-
naḥl-i ḥayāl
Feyzdir ravza-i efkāra iden saḳkāyī

16. **ider:--er**

Kaside 11

Mısra: 26

"Etmek, eylemek yapmak"
anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

Girye nār-ı ḡamın ol seng-diliñ
maḥv idemez
Āb itfa mı ider hiç şerer-i ḥārāyī

17. **ider:--er**

Kaside 11

Mısra: 38

"Etmek, eylemek yapmak"
anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

Kām-zā-yı dil olur cāy-nişīn-i
şekīb
Beyza-i murgı ider peççe sebāt-ı
payı

18. **ider:--er**

Kaside 11

Mısra: 61

"Etmek, eylemek yapmak"
anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

Himem-ārā ki ider olsa ne dem
manzūrı
Āfet-i pīl-i demān mūr-ı 'adem-
āsāyī

19. **idüp:-üp**

Kaside 12

Mısra: 22

"Etmek, eylemek yapmak"
anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

Geldi şevḳ-āver olup tehniyet-i
nevruza
Dagını 'anber idüp cismini micmer
lāle

20. **idüp:-üp**

Lugaz 3

Mısra: 17

"Etmek, eylemek yapmak"
anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

ḥüsn-i me'cūlin idüp 'ālem-gūr
Nice bī-çāreyi ḳılmıdır esīr

21. **idüp:-üp**

Tahmis 1

Mısra: 16

"Etmek, eylemek yapmak"
anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

Yem-i eltāf-ı bī-pāyān-ı ihsan u
atādır bu
İdüp emvāl-i sa'yiñ zīver-i ceyb-i
husul ol kim

22. **ider:--er**

Tahmis 3

Mısra: 23

"Etmek, eylemek yapmak"
anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

Nābī ider şüküfeleri dehri 'itr-nāk
Bağ-ı
Behişt ḥātır-ı nāzūk-terimdedir

23. **ider:--er**

Tarih 5

Mısra: 8

"Etmek, eylemek yapmak"
anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

Kelāmı mazharü 'l-esrār-ı lübbü 'l-
lübb-i hikmetdir
Ki her harfı ider şad cevher-i
ma'nā-yı istifā

24. **iderken:--er, -ken**

Tarih 8

Mısra: 17

"Etmek, eylemek yapmak"
anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

Şevḳ u şādī ile şad verziş iderken
Es'ad
Düşdi bir ta'miye-i pāki-yile tāriḥ
aḡa

25. **idüp:-üp**

Tarih 8

Mısra: 15

"Etmek, eylemek yapmak"
anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

Dāima düşmenine gālib idüp
'ālemde
ḳıla mansūr u muzaffer keremiyle
Mevlā

26. **idüp:-üp**

Tarih 10

Mısra: 19

"Etmek, eylemek yapmak"
anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

İhtirām ile idüp tāc-ı mücevher
başa
Saḳf-ı mīnā-yı mu'allāsını çalsun
taşa

27. **idüp:-üp**

Tarih 15

Mısra: 8

"Etmek, eylemek yapmak"
anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

Didi tāriḥini sāl-i cedīdiñ
İdüp tebrik ḥātif Es'ad-āsā

28. **idüp:-üp**

Tarih 23

Mısra: 7

"Etmek, eylemek yapmak"
anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

Pādişāhım ḥaḳ idüp efvūn 'ömr ü
devletiñ
Eyleye dā'im serir-i saltanatda
pāy-dār

29. **idüp:-üp**

Tarih 24

Mısra: 19

"Etmek, eylemek yapmak"
anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

İdüp şad müjdeler ḥātif didi ey
Es'ad-ı dā'i
Saḡa bādī-i şādī dinle bu tāriḥ-i
garrādır

30. **idüp:-üp**

Tarih 28

Mısra: 5

"Etmek, eylemek yapmak"
anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

Tā-be-haşr 'ömrini efvün idüp
Allah anıñ
Bāğ-ı devletde gül-i zātını kılsun
handān

31. **idüp:-üp**
Tarih 33
Mısra: 8
"Etmek, eylemek yapmak"
anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

Şimdi evreng-i vezāret buldı hākkā
sahibin
Müstedām idüp muvaffak kıla
Mevlā yümn ile

32. **idüp:-üp**
Tarih 35
Mısra: 21
"Etmek, eylemek yapmak"
anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

İdüp dütnü tebhır İmām Māverdi
Pür itdi 'anberī tibi gümüş
buhurdāna

33. **ider:--er**
Tarih 39
Mısra: 26
"Etmek, eylemek yapmak"
anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

O düstür-ı girān-māye felek-pāye
hümā-sāye
İder her sālin irdikçe bahār-ı feyz-
āsarı

34. **ider:--er**
Tarih 41
Mısra: 22
"Etmek, eylemek yapmak"
anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

Sabā çārüb-keşlik eyledikçe pış-
gāhında
Nisār-ı āb ider sakkā-veş ana
mevce-i deryā

35. **iderken:-er, -ken**
Tarih 41
Mısra: 65
"Etmek, eylemek yapmak"
anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

İderken nazm-ı mürvārid-i evsāfi
içün verziş
İki pākīze tārih oldı bu beyt-i du'ā
mağzā

36. **idüp:-üp**
Tarih 44

Mısra: 10
"Etmek, eylemek yapmak"
anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

Sultān-ı heft-kişver hākān-ı bende-
perver
İdüp 'ataya mazhar ol zāt-ı bī-
hemālī

37. **idelden:-elden**
Gazel 176
Mısra: 10
"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.

Seni seyyāh-ı deşt itdi Mişāl-i
Kays ey Es'ad
İdelden ol mehiñ şeh-bāz-ı 'aşkı
āşiyān serde

'İd ol:

1. **'İd ol:**
Kaside 6
Mısra: 21
Kelime Tipi: -
Bayram olmak.

Dem-i nevrüz ola 'İd ola hengām-ı
bahar ola
Hem ola yümn ile nev 'ahd-i
şāhenşāh-ı Baħr u ber

'İd ola:

1. **'İd ola:-a**
Gazel 120
Mısra: 18
Kelime Tipi: -
Bayram olmak.

Her şebi hem-reng-i nūr-i kadr
olup ol āsāfiñ
'İd ola her rüz-ı firūzında şad
eyyāmlık

'İdād:

1. **'İdād:-ı**
Kaside 3
Mısra: 62
1.Sayı, hesap. 2. Hazırlama,
hazırlayıp geliştirmek.

O deñlü cīb-pür-i naqd-i
ma'siyetdir kim
'İdādı rüz-i cezada kelāl-efzādır

2. **'İdād:-ı**
Kaside 9
Mısra: 71
1.Sayı, hesap. 2. Hazırlama,
hazırlayıp geliştirmek.

'İdādı kâbil-i küncāyiş-i derün
olmaz
Olursa da o hisāba hayāl defter-dār

i' dām-sāz-ı reng-i şām olmaz:

1. **i' dām-sāz-ı reng-i şām olmaz:**
Gazel 78
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Gecenin karanlığının celladı
olmak.

Riyā-yı bī-merā zūlmet-zidā-yı
ictirām olmaz
Çerāğ-ı bī-fürüg i' dām-sāz-ı reng-i
şām olmaz

İdbār:

1. **İdbār:**
Gazel 66
Mısra: 4
Talihin insana yüz çevirmesi,
ters dönmesi, talihsizlik, bahtsızlık.

Se rüze tantana-i rüzgāra dil virme
Odur o vefk-i müşelleş ki gāyeti
İdbār

İden:

1. **İden:**
Gazel 10
Mısra: 2
Eden II Yapan.

Beni āşüfte kılan zülf-i perişāndır
hep
Bağrımı hūn iden ol gāmze-i
fettāndır hep

'İd-gāh-ı bağ:

1. **'İd-gāh-ı bağ:**
Kaside 6
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Bahçenin bayram yeri.

Görüp 'ayn-ı şafāy i' d-gāh-ı
bağda bīdār
Olup pür-neş'e oldı nergisiñ de
çeşmi rüşen-ter

İdgām:

1. **İdgāmıñı:**
Kaside 1
Mısra: 18
Birbirinin aynı olan veya aynı
cinsten olan (birbirlerine yakınlığı
olan) harflerden sakın, ikincisi
harekeli olarak geldiğinde,
birincisini ikincisine katmaya
(birinci harfi ikinci harfe çevirerek

ikinci harfi şeddeli imiş gibi
okumaya) idğam denir.

Mu'tell olup nekāyış-ı efkârdan
şakın
İdğamıñı hâzefle kıl i'lâliñe devâ

'İd-i meymenet-güster:

1. 'İd-i meymenet-güster:

Kaside 6

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

İyiliğin yayıldığı bayram.

Zihî ferhunde dem zîbende eyyâm-
ı şeref-perver
Ki hengâm-ı bahara düşdi 'İd-i
meymenet-güster

'İd-i sâ'İd:

1. 'İd-i sâ'İd:

Tarih 37

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Mübarek, kutlu bayram.

Olup dâ'im mü'eyyed saltanatda
yümn ile Bârî
Hümâyün eyleye 'İd-i sâ'İdi Hân
Mahmûda

'İd-i visal:

1. 'İd-i visal:

Kaside 5

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Kavuşma bayramı.

Oalım vâsıl-ı ser-menzil-i
mağsûd-ı cihan
İdelim 'İd-i visale dil ü cânı kurbân

İdmân:

1. idmândır:-dır

Gazel 10

Mısra: 6

*Vücut gücünü arttırmak için
yapılan hareketler, beden
eğitimi.Alıştırma.*

Bilmez ol kaşı kemânım bu kadar
çille çeküp
Bî-tüvân olduğım âlâmina idmândır
hep

İdrâk-i sırr-ı vahdetini:

1. idrâk-i sırr-ı vahdetini:-i, -n, -i

Gazel 2

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Allah'ın vahdet (tek ilah

*olma) sırrının anlamak,
fehmetmek.*

Nâmım gibi fi 'âlimi de yâ Rab Es
'ad it
İdrâk-i sırr-ı vahdetini hüş kıl baña

İdrâkimi bağladı:

1. idrâkimi bağladı:

Gazel 162

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Anlama kabiliyetini yitirmek.

hâbımı bağladı idrâkimi ibtâl itdi
Ne füsûn itdi baña bilmem o çeşm-
i cādû

İfâ id:

1. ifâ id:

Tarih 41

Mısra: 40

Kelime Tipi: -

*Bir işi yapmak, yerine
getirmek.*

Muhassal her şükûfe bir sebakdan
feyz alup yer yer
Bu kâh-ı cennet-âsânın iderler
midhâtin ifâ

İfâde:

1. ifâde:

Kaside 8

Mısra: 10

Anlatma, söyleme, bildirme.

Müderres eyledi anda nemâ-yı
feyz-bahşî kim
kıla tullâb-ı ezhâra ifâde fenn-i
'İrfanı

İfnâ evler:

1. ifnâ eyler:

Lugaz 10

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Yok etmek, öldürmek.

Gerçi kim zâtı görünmez ammâ
Anı bir hâmlende eyler ifnâ

İfrât-ı ma'nâdan:

1. ifrât-ı ma'nâdan:

Gazel 155

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Gerçek anlamın çok dışına
çıkma.*

Degil fart-ı sühan vüs'at-kün-i
tengî-i fem zîrâ
Halel-nâ-yâbdır lafz-ı basît ifrât-ı
ma'nâdan

İftar it:

1. iftar it:

Kaside 6

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Oruç açmak, iftar etmek.

Çemende rûze-i ser-mâyı itmam
eyleyüp ezhâr
Nemâ-yı nev-bahârî ile iftar itdiler
yek-ser

İftirak itmek:

1. iftirak itmek:

Lugaz 15

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ayrılma, hicran; uzak kalma.

Lîk bunlar ekşeriyyâ itmede ceng ü
cidâl
Birbirinden iftirak itmek dağî güyâ
muhâl

İgbirâr-ı hat:

1. igbirâr-ı hat:

Gazel 108

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ayva tüylerinin tozlanması.

Mir'ât-ı 'arızında göründi gubâr-ı
hat
'aks itdi levh-i hâtırına igbirâr-ı
hat

İgzâbân:

1. igzâbâne:-e

Gazel 44

Mısra: 5

*Hiddetlendiren, gaza ettiren,
savaştıran.*

Riyâdan bed-ter olmaz belki
igzâbâne nuṭṭe eyler
Recâ-yı nâ-be-câ-teklîm hûbâna
nezâketdir

İhbâr-ı dîn idüp:

1. ihbâr-ı dîn idüp:

Kaside 1

Mısra: 107

Kelime Tipi: -

Dinden haber vermek.

İnşâ 'ı mu' cizât ile iğbâr-ı dîn
idüp
Olduñ bi-ğayr-i vech-i şübeh
'âleme hüdâ

ihdâ:

1. ihdâ:

Nazm 21

Mısra: 2

*Armağan verme, armağan
gönderme, hediye etme.*

Küyına tehî olma revân ey dil o
şâhın
İhdâ için al bâri ele sünbül-i ânın

ihlâs:

1. ihlâsı:-ı

Tahmis 2

Mısra: 26

*Gönülden gelen dostluk,
samimiyet, doğruluk, bağlılık.*

Ne Cennetde ne hürîde ne gılmân u
ne Kevserde
Dil-i âgâhdır ihlâsı çün tefsir iden
cümle

2. ihlâs:

Tarih 3

Mısra: 16

Doğruluk II İhlas suresi.

İkâmet eyleyüp dâim salât-ı
cum'a-i şükrin
Sufûf-ı kudsiyân ihlâs ile olsun
du'â-güyâ

3. ihlâs:

Gazel 101

Mısra: 9

*Doğruluk, samimiyet; saf ve
temiz sevgi, gönülden gelen
dostluk, bağlılık.*

Şekîb ü şabra şad ihlâs ile kıl
Es'adâ verziş
Şikâyet eyleyen ta'cîl ile kesb-i
melâl itmiş

ihrâm:

1. ihrâmlık:-lık

Gazel 120

Mısra: 8

*Hacıların örtündükleri
dikişsiz elbise.*

Rinde şâm-ı kûtehî destâr-ı
'Abbasî yeter
Rüzenin rûzın sen al zâhid Beyâz
ihrâmlık

ihsâ eyleseñ:

1. ihsâ eyleseñ:

Lugaz 7

Mısra: 14

Kelime Tipi: -
Saymak.

Pâyinin mikdâr-ı sülsidir seri
Eyleseñ ihsâ bedendir ekseri

ihsân:

1. ihsândır:-dır

Gazel 107

Mısra: 4

*Cömertlik, lutf, bağış,
hediye, iyilik.*

Cebhe-pür-çîn-i ğazab hânçer-be-
dest ol kîne-cü
Kasd-ı cân-ı bî-nevâ itmekden
ihsândır garaž

2. ihsanıñ:-ıñ

Murabba 2

Mısra: 8

*Cömertlik, lutf, bağış,
hediye, iyilik.*

şadme-hâr-ı rûzgâr-ı derd ü
miñnet-kâr idim
Şimdi ihsanıñ baña bî-hadd ü
pâyân eylediñ

ihsân eyler:

1. ihsân eyler:

Gazel 189

Mısra: 11

Kelime Tipi: -
*Bağışlamak, armağan etmek,
vermek, bahşetmek.*

Kân-ı 'irfâna dür-i ma'rifet ihsân
eyler
Es'adın tab'-ı güher-bârına mâ-
şâ'allâh

ihtidâ:

1. ihtida:

Gazel 168

Mısra: 8

*Doğru yola girme, hidâyete
erme.*

Tulû'-ı mihr-i 'aşk 'âşıkda evvel
rû-nümâdır lîk
Fürûğı ihtida pertev-fikendir kalb-i
ma'sûka

ihtilâf:

1. ihtilâtımız:-ı, -mız

Nazm 4

Mısra: 4

Karışmak, karışıp görüşmek.

N'ola olursa cihân rüşenâ
şafâmızdan
Ki mâh-rûlar ile ihtilâtımız vardır

ihtilâf-efgenî-i ğamla:

1. ihtilâf-efgenî-i ğamla:

Gazel 87

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Kederin karşılaştığını
yıkması.*

şabırımız ideli pejmürde o tıfl-ı
elken
İhtilâf-efgenî-i ğamla perîşân-
güyuz

ihtirâm:

1. ihtirâm:

Tarih 10

Mısra: 19

Saygı, hürmet, tâzim.

İhtirâm ile idüp tâc-ı mücevher
başa
Sakf-ı mînâ-yı mu'allâsını çalsun
taşa

ihtirâm eyler:

1. ihtirâm eyler:

Gazel 63

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Saygı göstermek.

Şarâba nûş için ol büt ki ihtirâm
eyler
Helâli ğıpta-zen-i hürmet-i harâm
eyler

ihtirâz eyler:

1. ihtirâz eyle:

Gazel 20

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Kaçınmak, uzak durmak,
çekinmek, geri durmak.*

İhtirâz eyle rûkû 'âsâ perestiş
kılmadan
kıbleden ğayrılara kıddiñ dü-tâ
itmek 'abeş

ihtirâz it:

1. ihtirâz it:

Gazel 32

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Çekinmek, sakınmak, tereddüt
etmek.*

Seni şad-çāk ider āhîr o bütûn
ğamzeleri
İhtirâz it şaķın ey Es 'ad-ı ğam-ğâr
meded

ihtirâz kıl:

1. ihtirâz kıl:

Kaside 1

Mısra: 63

Kelime Tipi: -

*Vazgeçmek, çekilmek,
sakınmak.*

kıl cümleinin 'umûm u huşuşundan
ihtirâz
Min-vech olursa ba'zına da nev'-i
iştiḥâ

ihtişâm almaz:

1. ihtişâm almaz:

Gazel 75

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*İhtişâm almak /görkemli
olmak.*

Müzeyyen olsa da elfâzı bî-hüde
kelâm almaz
Belî gevher-şinâsân-ı meani
ihtişâm almaz

ihtiyâc kaldı:

1. ihtiyâc kaldı:

Gazel 22

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*(Ar.) Gerekli olan, elde
bulunmayan bir şeyin eksikliğini
duyma.*

Çevre sabr itmek de güç dildârdan
geçmek de güç
Çäre yok ancak vefâya kaldı Es'ad
ihtiyâc

ihtiyâc yokdur:

1. ihtiyâc yokdur:

Gazel 52

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gerekli değildir.

Cüst-cû-yı ka'be-i dîdâra yokdur
ihtiyâc
kıble-i tâ'at-gerân-ı 'aşkı ebrû
gösterir

ihtiyâr:

1. ihtiyâr:

Gazel 73

Mısra: 8

*Bir şeyi yapıp yapmamaya
karar verme gücü, irade.*

Büse-i desti degil ellere karşı
rinde
İhtiyâr ile ayağ öpdiren ol pîr midir

ihtiyâr eylemediñ:

1. ihtiyâr eylemediñ:

Rûbai 8

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Seçmek, tercih etmek;
kabullenmek, razı olmak.*

Bî-hüde iken o sūzış ü nālîşler
şabr itmegi yine İhtiyâr eylemediñ

ihtiyâr kıl:

1. ihtiyâr kıl:

Gazel 135

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Seçmek; tercih etmek.

Pîrân-ı 'aşk dâmenin al destîne dilâ
Ferhâda ta'ne-zen reh-i nev İhtiyâr
kıl

ihtiyâr-ı hat kıldı:

1. ihtiyâr-ı hat kıldı:

Gazel 108

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ayva tüylerini seçmek.

Ruḥsârî üzre sâye-i gîsûsı bâr iken
Ol tıfl-ı nâz kıldı neden İhtiyâr-ı
hat

ihvân:

1. ihvâna:-a

Tarih 35

Mısra: 38

Kardeşler, dostlar, ahbablar.

Cenâh-ı revzeni baḥş-itdirüp
Sahâyifden
Sarîr-i bâbî Egânî okutdı ihvâna

ihvâ evle:

1. ihvâ eyle:

Nazm 23

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim**

Diriltmek, canlandırmak.

Ben mürdeyi lûtfuñla ne var
eyleseñ ihyâ

Ey rûh-ı revân ten de seniñ cân da
seniñdir

ihya eyler:

1. ihya eyler:

Kaside 5

Mısra: 66

Kelime Tipi: -

Canlandırmak.

Sensin ol efdal-i hayl-i rüsûl ey
nûr-i Huda
Mürde canı nefes-i şefkatîñ eyler
ihya

2. ihya eyler:

Kaside 2

Mısra: 94

Kelime Tipi: -

Diriltme, canlandırma.

Şefkat ü merḥamet ü Atıfetiñden
eyler
Ol dem ol maṭla'-ı envâr-ı şefâ'at
ihya

ihvâ eylesün:

1. ihvâ eylesün:

Tarih 3

Mısra: 12

Kelime Tipi: **Deyim**

*Canlandırmak; diriltmek;
mamur kılmak; bir kimseyi lûtfâ
gark etmek; mutluluğa
kavuşturmak.*

Bunuñ gibi nice ḥayrâta yâ Rab
muvaḥḥak kıl
Hezârân câyî li'llâh eylesün taḳvâ
içün ihyâ

ihya iden:

1. ihya iden:

Terkib-bend 1

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

*(Bir kimseyi) Canına can
katarcasına memnun etmek.*

Ey mürde-i 'aşkı iden ihya
Keyfiyyet-i la'l-i hoş-güvârı

ihvâ-vı fiten:

1. ihvâ-yı fiten:

Gazel 105

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Fitneyi diriltmek.

İcrâ-yı füsûn dîde-i bî-dâdîña
maḥşûş

İhyā-yı fiten gamze-i cellādına
maḥṣūs

ihyā-vı fiten eyleye:

1. ihyā-yı fiten eyleye:

Gazel 149

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Fitneyi canlandırmak.

Çeşmiñe gelse ne dem sürhî-i
mînâ-yı fiten
Kan döküp gamzeleri eyleye ihyā-
yı fiten

ihyā-vı mürdegân-ı gam u miḥnet itmede:

1. ihyā-yı mürdegân-ı gam u miḥnet itmede:-de

Gazel 13

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Acı ve keder ölümlerini

diriltmek.

İhyā-yı mürdegân-ı gam u miḥnet
itmede
Reşk-âver-i Mesîḥ ola bir kaṭra âb-
ı leb

ihzâr-ı iftâr-ı vişâl-i şâm-ı 'îd itmege:

1. ihzâr-ı iftâr-ı vişâl-i şâm-ı 'îd itmege:

Gazel 120

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bayram akşamına

*kavuşmanın iftarına hazırlık
yapmak.*

İtmege ihzâr-ı iftâr-ı vişâl-i şâm-ı
'îd
Nân-ı savmı rûzdan itdim şikest
aḥşâmlık

ikâmet:

1. ikâmet:

Tarih 3

Mısra: 15

*Bilhassa cemâatle kılınan farz
namazlardan önce, "namaz
başladı" anlamına gelen Kad
kâmeti's-salâ cümlesi ilâve
edilerek okunan ezan, namaza
durma.*

İkâmet eyleyüp dâim salât-ı
cum'a-i şükürin
Sufûf-ı kudsiyân ihlâs ile olsun
du'â-güyâ

iken:

1. iken:

Gazel 79

Mısra: 9

-dığı / -diği zaman.

Kırar 'uşşâkı mest-i nâz iken
şemşîr-i gamzeyle
Belî hüşyâr olan bî-hûde tîğ-i hûn-
çekân çekmez

2. iken:

Gazel 17

Mısra: 1

"i-" ek fiilinin zarf-fiil eki

almış şekli.

Tenşîî-dî dimağ itmiş iken bâde-i
vuşlat
Telh itdi mezâk-ı dili zehr-âbe-i
fûrkât

3. iken:

Gazel 26

Mısra: 9

"i-" ek fiilinin zarf-fiil eki

almış şekli.

Bâtını Es'ad riyâ ile fesâd-âlûd
iken
Ehl-i zerķiñ hey'et-i kâbüsî kesb
itmez salâh

4. iken:

Kıt'a 5

Mısra: 1

"i-" ek fiilinin zarf-fiil eki

almış şekli.

Gedikli bende iken serde dâğ-ı
hecr ile
Teraḥḥum itmedi timâr idüp
cerâḥatine

5. iken:-ken

Gazel 6

Mısra: 5

"i-" ek fiilinin zarf-fiil eki

*almış şekli, "-dığı zaman,
esnasında" anlamlarında
kullanılan zaman zarfı.*

Felekde gün gibi noḳşânı aşikâre
iken
Ne yüzle eyleye nezzâre mâhtâb
saña

iki:

1. iki:

Gazel 1

Mısra: 7

"İki" sayı sıfatı.

İki cânibden o gîsûlar olunca rû-
nümâ
Ol müseddesle dahi dîvânı itdi pür-
bahâ

2. ikisi:-(s)i

Lugaz 9

Mısra: 14

"İki" sayı sıfatı.

Hafîdir şanma kim anlar 'ayândır
İkisi birbiriyle hem-'inândır

3. iki:

Gazel 194

Mısra: 8

"İki adet" anlamında sayı

sıfatı.

Dendânların gören dehen-i yârda
sanur
La'îm hokkada iki incü kılâdesi

4. iki:

Lugaz 9

Mısra: 7

"İki adet" anlamında sayı

sıfatı.

Felekde iki olsa mihr-i rahşân
Bu iki murgı dirdim ana yek-sân

5. iki:

Lugaz 9

Mısra: 8

"İki adet" anlamında sayı

sıfatı.

Felekde iki olsa mihr-i rahşân
Bu iki murgı dirdim ana yek-sân

6. iki:

Lugaz 18

Mısra: 2

"İki adet" anlamında sayı

sıfatı.

Ol nedir ey ehl-i ṭab'ın ekmeli
Kendi bir zâtı iki ondur velî

7. iki:

Gazel 193

Mısra: 4

"İki adet" anlamında sayı

sıfatı.

Ebrûlarıñ hevâsı ile çille-keş olup
Birden iki kemân çekerim bir
kemân gibi

8. iki:

Lugaz 9

Mısra: 1

"İki adet" anlamında sayı

sıfatı.

Nedir ol iki murg-i fîz-pervâz
Odur pervâz ile 'âlemde mümtâz

9. iki:

Tarih 41

Mısra: 66

"İki adet" anlamında sayı
sıfatı.

İderken nazm-ı mürvârîd-i evsâfı
içün verziş
İki pâkîze târîh oldu bu beyt-i du'â
mağzâ

iklîm-i ma'ârif:

1. iklîm-i ma'ârif:

Kaside 2

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

İlim memleketi.

Her dem iklîm-i ma'ârifde olursun
çün kim
Dür-nisârende-i gencîne-i ra'nâ
ma'nâ

ikrâr:

1. ikrâr:

Müsemmen 1

Mısra: 39

Dil ile söyleyip bildirme.

Kanı ol kavli yalan itdiğin ikrâr
kanı
Nice oldu severim söyledigün ben
de seni

2. ikrârını:-i, -n, -i

Müsemmen 1

Mısra: 28

Dil ile söyleyip bildirme.

Sevdiğim diyü baña 'ahd idüp
ikrâr etmek
Soñra zâlim dönüp ikrârını inkâr
itmek

ikrâr etmek:

1. ikrâr etmek:

Müsemmen 1

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

Karar kılma, kabul etmek.

Sevdiğim diyü baña 'ahd idüp
ikrâr etmek
Soñra zâlim dönüp ikrârını inkâr
itmek

iksîr-i mahabbet:

1. iksîr-i mahabbet:

Gazel 18

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sevgi/muhabbet iksiri.

Pülâd ise de dil giricek pûte-i aşka
Altûn ider elbet anı iksîr-i
mahabbet

iktibâs:

1. iktibâs:-a

Gazel 166

Mısra: 7

Ödünç almak, alıntulamak.

Komaz fûrûğ-ı haqîkatden iktibâsa
hevâ
Reh-i mecâzî çü vâdî-i Eymen
item de

iktibas iden:

1. iktibas iden:

Kaside 1

Mısra: 97

Kelime Tipi: -

Faydalanmak.

Bir zerre iktibas iden eyler çü
âfîtab
Gaym-i mecâzî nûr-ı haqîkatle pür-
ziyâ

iktidâ eylemişler:

1. iktidâ eylemişler:

Lugaz 6

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Uymak, tabi olmak.

Ne cemâ'atdır şular kim dâimâ
Eylemişler bir imâma iktidâ

iktidâ kıl:

1. iktidâ kıl:

Kaside 1

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Uymak, tabi olmak.

kıl sa'y ü küşîş olmağ için
maşdar-ı huyûr
Cehd eyle emr ü nehyi Hudâya kıl
iktidâ

iktidâ kıldı:

1. iktidâ kıldı:

Kaside 1

Mısra: 112

Kelime Tipi: -

Uymak, tâbi olmak.

Hem etkiyâ-yı vâriş-i 'ilm ü
şerî'atîñ
İcmâ' ile kıyâsa dañi kıldı iktidâ

iktifâ kıl:

1. iktifâ kıl:

Kaside 1

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

Yetinmek.

Temyiz eyle Hâliñi na't-i kabîhden
kıl iktifâ tevabî-i Hâkka budur
revâ

iktihâl-i şevk:

1. iktihâl-i şevk:

Gazel 80

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Arzuların yaşanması.

Gubâr-ı haţla itmez iktihâl-i şevk
bed-bînân
Ki jeng-âlûd ola bir şîşe-pâre
hurde-bîn olmaz

iktirân:

1. iktirân:

Lugaz 19

Mısra: 29

*Ar. 1. Yaklaşmak, yanına
gelmek, mukarin olmak. 2. İki
seyyarenin zahiren birbirine
kavuşacak bir mevzie gelmesi.*

İktiran eyleyüp bu cümle tamam
Olur ol dem o nâm-ı nâmî tamam

il:

1. illerinde:-ler, -i, -n, -de

Murabba 2

Mısra: 6

*Diyar, iklim, memleket, ülke,
yurt.*

Çok zaman olmuşdu kim hicrân ile
bî-zâr idim
Cevr-i pey-der-peyle gurbet
illerinde zâr idim

'ilâc:

1. 'ilâcın:-i, -n

Gazel 64

Mısra: 3

*Bir hastalığı iyi etmek veya
önlemek için türlü yollardan
kullanılan madde.*

'İlâcın tesliyet-bağış-i ihvân-i
eyleyen bîmâr

Henüz ol mübtelâ-yı derd-i nevdır
kim devâsızdır

2. 'ilâcım:-ım

Kaside 5

Mısra: 55

*Derde deva olan şey, ilaç;
çâre, tedbir.*

Ben o bîmâr-ı zünûbum yok
'ilâcım asla
Nüş-dârü-yı şefâ'atla olur baña
deva

'ilâc eyle:

1. 'ilâc eyle:

Gazel 22

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Çare bulmak, şifa vermek.

Çekme dâmen mübtelâdan gel
cefâdan vaz geç
Cân-ı bîmâra kerem kıl al elin eyle
'ilâc

'ilâc-ı haste-i hecr-âzmâ:

1. 'ilâc-ı haste-i hecr-âzmâ:

Gazel 103

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Ayrılığın tecrübeli hastasının
ilacı.*

'İlâc-ı haste-i hecr-âzmâ dilberden
olmazmış
tabîbân-ı hüsün zağm-ı dile
merhem-zen olmazmış

ilâhâ:

1. ilâhâ:

Muamma 5

Mısra: 3

Ey Allah'ım.

Elde yok me'haz İlâhâ olsa ger
luţfuñ olur
Ancağ oldur kullarıña müstenid fi-
külli hâl

2. ilâhâ:

Tarih 15

Mısra: 6

Ey Allah'ım.

Müeyyed eyleyüp şadrında dâim
Muvaffağ kıl umûrında İlâhâ

**ilâhâ tâ-be-mahşer taht-ı
devletde müstedâm it:**

1. ilâhâ tâ-be-mahşer taht-ı
devletde müstedâm it:

Tarih 37

Mısra: 7

Kelime Tipi: **Dua İfadesi**

Ey Allah'ım! (Sultan I.

*Mahmud'u) kıyamete kadar tahtın
sahibi eyle.*

İlâhâ müstedâm it tâ-be-mahşer
taht-ı devletde
K'ola mazhar halâyık sâyesinde
zill-ı memdüde

ilâhî:

1. ilâhî:

Nazm 14

Mısra: 2

*"Ey Allah'ım!" anlamında
hitap sözü.*

Revnâk-ı bezm itme benden
gayriye dildârımı
Baña ağıyar ile gösterme İlâhî
yârimi

2. ilâhî:

Tarih 40

Mısra: 21

*"Ey Allah'ım!" anlamında dua
etme, dilenme ifadesi.*

İlâhî matla '-ı mihr ü meh-i şevk u
şafâ eyle
Bu kasr-ı dil-küşâ-bünyâd-ı vâlâ-
tarh u zîbâyı

3. ilâhî:

Tarih 42

Mısra: 6

*"Ey Allah'ım!" anlamında dua
etme, dilenme ifadesi.*

O dâdâr-ı mehbâbet-güster-i 'adl-
âver-i dehrîñ
İlâhî tu'me-i şemşîr-i tedmîr ola
düşmânı

**ilâhî nesl-i pâk-i hân ahmedden
bâkî ola:**

1. ilâhî nesl-i pâk-i hân
ahmedden bâkî ola:

Tarih 4

Mısra: 9

Kelime Tipi: **Dua İfadesi**

*Ey Rabbim Ahmet Han'ın
temiz nesli devamlı olsun, nesli
sürsün.*

Ola bâkî İlâhî nesl-i pâk-i Hân
Ahmedden
Serây-ı dehre Şâhzâde Süleymân-ı
cihân geldi

ilâhî o şâhensâh-ı heft-iklîm ü

sultân-ı cihân-dârı taht-ı

devletde tâ-be-mahşer pâydâr it:

1. ilâhî o şâhensâh-ı heft-iklîm ü
sultân-ı cihân-dârı taht-ı
devletde tâ-be-mahşer pâydâr it:

Tarih 39

Mısra: 46

Kelime Tipi: **Dua İfadesi**

*Ey Allah'ım! O, yedi iklimin
ve dünyanın sahibi padişahını(3.
Ahmed) Devletin tahtında kıyamete
kadar hükümdar olarak var eyle.*

İlâhî tâ-be-mahşer pâydâr it taht-ı
devletde
O şâhensâh-ı heft-iklîm ü sultân-ı
cihân-dârı

i'lâl:

1. i'lâlîne:

Kaside 1

Mısra: 18

*Harf-i illetlerin kolaylık için
başka harfe değiştirilmesine denir.*

Mu'tell olup nekâyış-ı efkârdan
şakın
İdgâmiñi hâzefle kıl i'lâlîne devâ

i'lâm:

1. i'lâm:

Gazel 155

Mısra: 9

*Anlatmak, bildirmek,
söylemek, izah etmek.*

kılınca çîn-i ebrû mü-nümüdî-i
Ruñin i'lâm
Sudûr-ı haţt-ı 'âlî-şânı bildim
resm-i tuğradan

i'lâm ider:

1. i'lâm ider:

Gazel 177

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Bildirmek, anlatmak.

İder sevdâ-ger-i Hâl u haţ-ı yâr
oldığın i'lâm
Midâd-ı hâme-i nâme-nüvistân
kaţra-ber-kaţra

ilâ-vevmi'l-cezâ:

1. ilâ-vevmi'l-cezâ:

Tarih 20

Mısra: 6

Kıyamet gününe kadar.

Hudâyâ eyle ol sultân-ı Dârâ-câhı
dünyâda

İlā-yevmi 'l-cezā şādī-i bī-hadd-ile
müstes'ad

ile:

1. ile:

Beyit 1

Mısra: 2

"birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

‘İzārīn ‘anberīn mūlarla pūr-tahrīr
gördüm ben
Siyāhī haṭṭī ile nüṣṣa-i tenvīr
gördüm ben

2. ile:

Beyit 9

Mısra: 1

"birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Sevdā-yı ‘aşkda düşdük o zūlf-i
dü-tā ile
Çıkdık yem-i maḥabbete sünbül-
hevā ile

3. ile:

Beyit 9

Mısra: 2

"birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Sevdā-yı ‘aşkda düşdük o zūlf-i
dü-tā ile
Çıkdık yem-i maḥabbete sünbül-
hevā ile

4. ile:

Beyit 11

Mısra: 2

"birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Tāb-ı meyden şanma hü-y-rīz oldu
rüy-i enveri
Āteş üzre āb gösterdi Ruḥı i ‘cāz ile

5. ile:

Beyit 15

Mısra: 1

"birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

San āb-ı musaffāsı Tesnīm ile
hem-sūdūr
Bu çeşme letāfetde ‘aynı bir içim
sudūr

6. ile:

Gazel 1

Mısra: 2

"birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Evvelā dīvān-ı ḥüsn-i yāre kilk-i
ḥoş-edā
Eyledi nev maṭla‘-ı ebrūsı ile
ibtidā

7. ile:

Gazel 4

Mısra: 7

"birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Hecr-i ebrūn ile tūr-endāz-ı āh
olsam eger
Şüret-i ḥamāye bir zihgīrdır
sensiz baña

8. ile:

Gazel 11

Mısra: 3

"birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Bezm-i fūrkatde ḥayāl-ı ‘İş ü nüṣ-ı
yār ile
Bāde-i ḥamrādır eşk-i ḥün laḥt-ı dīl
kebāb

9. ile:

Gazel 12

Mısra: 5

"birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Zātını zerre-i nācīz ile hem-ḳadr
eyle
‘Ucb ü kibri ḥazer it kalbīne kılma
taḳrīb

10. ile:

Gazel 12

Mısra: 8

"birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Nūr-ı feyz-i ezeldir dīle bādī-i
vücūd
Tābiş-i mihr ile gör oldu zılāl
‘ālem-zīb

11. ile:

Gazel 13

Mısra: 2

"birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

İtsem ne dem taşavvur-i nüṣ-i
şarāb-ı leb
Keyf-i ḥayāl ile olurum neş ‘e-yāb-
ı leb

12. ile:

Gazel 14

Mısra: 7

"birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

‘Ulūvv-i şānı ile olmağın
māhiyyeti nākış
O sevdā ile ḳalb-i şāfını tekdır ider
mehtāb

13. ile:

Gazel 18

Mısra: 9

"birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Ḳays olmadan Es‘ad daḥi caşk ile
hem-āgūş
Ben olmuş idim beste-i zencīr-i
maḥabbet

14. ile:

Gazel 19

Mısra: 3

"birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Kıl dīde-i maḥmūr ile yek nazra-i
mestī
Nergisleri gülzārda hasret-keş-i
ḥāb it

15. ile:

Gazel 36

Mısra: 6

"birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Fūrkat kişiyi sanma ki bī-hānümān
ider
Şarf-ı nuḳūd-ı eşk ile şāḥib-‘aḳār
olur

16. ile:

Gazel 39

Mısra: 3

"birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Sevdā-yı zūlf-i yār ile ser-beste
dilleriñ
Nūkhēt-fezā-yı sünbül olan būy-i
āhıdır

17. ile:

Gazel 41

Mısra: 9

"birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Bu sūz-ı sīne bu dāğ-ı derūn ile Es
‘ad
Şarīr-i ḥāmeñi gūş it ki nāya
mā‘ildir

18. ile:

Gazel 46

Mısra: 3

"birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Dil-i şâfi hevâ-yı 'aşk ile cûşandır
dâim
Anıñ çün eksik olmaz ıztırâbı
bahr-ı 'ummândır

19. ile:

Gazel 47

Mısra: 2

" birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Nazra-sâz olduguñ ol 'arız-ı
hurşide midir
Çeşmin ol şu 'le-i cân-süz ile tâbide
midir

20. ile:

Gazel 47

Mısra: 3

" birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Rişte-i cânı hayâlât ile pür- 'ukde
kılan
Fikr-i ham-der-hamî-i turre-i
pîçide midir

21. ile:

Gazel 47

Mısra: 8

" birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

İtmez oldı bize ol çeşm-i fiten bâz-
ı nigâh
Yohsa tâb-ı mey-i efsûn ile hâbide
midir

22. ile:

Gazel 47

Mısra: 10

" birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Dağme-i tab '-ı sühan-verzişin
Es'ad bilmem
Dür-i nâ-yâb-ı mezâmîn ile mâlîde
midir

23. ile:

Gazel 51

Mısra: 8

" birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Eger kanım da içse gâmezisi
peymâne-veş dönmem
Benim ol âfet-i devrân ile
peymânım olmuşdur

24. ile:

Gazel 53

Mısra: 1

" birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Çeşmim ki 'aks-i la'liñ ile hün-
çekân olur
Rind-i nigâha câm-ı mey-i ergavân
olur

25. ile:

Gazel 53

Mısra: 3

" birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

'aks-i sevâd-ı gerd-i haţ-ı 'anberîn
ile
Çeşm-i nigeş-gerân-ı bütan sürme-
dân olur

26. ile:

Gazel 56

Mısra: 5

" birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Fikr-i dü-çeşm-i fitne-ger-i yâr ile
müdâm
Didem hayâl-i tiğ-i nigâha niyâm
olur

27. ile:

Gazel 60

Mısra: 1

" birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Dil şevk-ı gül-i 'arız-ı dildâr ile
söyler
Bülbül gibi şâd-âbî-i gülzâr ile
söyler

28. ile:

Gazel 60

Mısra: 2

" birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Dil şevk-ı gül-i 'arız-ı dildâr ile
söyler
Bülbül gibi şâd-âbî-i gülzâr ile
söyler

29. ile:

Gazel 60

Mısra: 4

" birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Âyine-i câm-ı meyi dil görmese
gâhî
Nuţk-elken olup lağziş-i güftâr ile
söyler

30. ile:

Gazel 60

Mısra: 6

" birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Şerh itse müjem hasret-i çeşm-i
teri yâre
Rizânî-i şad-çşk-i dürer-bâr ile
söyler

31. ile:

Gazel 60

Mısra: 8

" birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Dil haţ-ı ruhuñdan bilür âşübî-i
hüsnüñ
Hükm-i fiteni nazra-i tümâr ile
söyler

32. ile:

Gazel 60

Mısra: 10

" birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Pey-rev olup Es'ad o şeh-i milket-i
nazma
İ'câzî-i eş'arını iş'âr ile söyler

33. ile:

Gazel 69

Mısra: 6

" birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Nik-nakş-ı kâr-sâzî yavere
vâbestedir
Cünbüş-i engüşt ile evtâr kendin
gösterir

34. ile:

Gazel 69

Mısra: 8

" birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Sâde-dil âyine-i kevnî temâşâ-hâh
iken
Nazra-i bî-vech ile nâ-çar kendin
gösterir

35. ile:

Gazel 70

Mısra: 1

" birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Levh-i 'izârî nev haţ ile i'tibârlıdır
Her nüshanıñ görülmüşî zîrâ
kenârlıdır

36. ile:

Gazel 70

Mısra: 14

" birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Yazsa 'aceb mi kaşları evsâfin
Es'adâ

Ebrû-yî yâr ile kalemim bir
diyârlıdır

37. **ile:**

Gazel 75

Mısra: 4

" birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Mezâk-ı hâhişin kayd-ı teħaffuz
telh ider âhîr
şafâ-yı bâl ile nev-devletân
âlemde kâm almaz

38. **ile:**

Gazel 77

Mısra: 7

" birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Sudûr-ı lafz ile erbab-ı hâlin sem'i
tev'emdir
Belî dâna-dilân-ı âlem-i ma'nâda
güş olmaz

39. **ile:**

Gazel 77

Mısra: 11

" birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Ruḥ-ı hü-y-rîzin ile la'lin evsâfin
nüvişt eyler
Bu şan'atda mişâl-i hâme bir
gevher-fürüş olmaz

40. **ile:**

Gazel 84

Mısra: 9

" birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Ümîd-i bûs-tih-i pây-i yâr ile Es'ad
Güzer-gehinde dil-i zarî ḥâk-i râh
ideriz

41. **ile:**

Gazel 91

Mısra: 20

" birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Cân-baḥş olan ḥayâl-i müdâmındır
âşıka
Olmaz hayât ruh ile cism-ittihâdsız

42. **ile:**

Gazel 92

Mısra: 11

" birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Hezâr ta'n ile Es'ad fütâde-gâna
didim
Cefâ-yı hecri vefâya değişmiyor
musuñuz

43. **ile:**

Gazel 95

Mısra: 5

" birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Hevâ-yı aşk ile koymazdı kıl
kadar maẓmûn
Eger ki olmasa gîsûsı kıl ü ḳâl-
engîz

44. **ile:**

Gazel 99

Mısra: 4

" birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Naḳd-i revânın almağa vir hüccet-i
ḥatîñ
'Abd-i mükâteb ile dili hem-
bahâya kes

45. **ile:**

Gazel 104

Mısra: 6

" birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

İstemez dür olmağa şîrîn
zebânından kelâm
Lüknetinden şanma eyler ḥarf ile
leb keşmekeş

46. **ile:**

Gazel 104

Mısra: 8

" birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Dîdeden nûr-ı ḥayâlin olmasun
zâ'il diyü
Şaff-ı müjgânım ider ḥâb ile her
şeb keşmekeş

47. **ile:**

Gazel 104

Mısra: 9

" birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Ârzü-yı bûs ile Es'ad durup
ruḥsârına
Târ-ı zülfî birbiriyle itdiler hep
keşmekeş

48. **ile:**

Gazel 120

Mısra: 16

" birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

şadr-ı âlî sıhr-ı şâhenşâh-ı âlem
kim anı
Nîk-zâd itdi Halîlullâh ile hem-
nâmlık

49. **ile:**

Gazel 122

Mısra: 8

" birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Encüm-şümâr-ı hecr olanın çarḥa
Şubḥa dek
Âhî ḥayâl-i yâr ile âteş-feşân gerek

50. **ile:**

Gazel 123

Mısra: 9

" birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Yâr ile olmasa Es'ad sebeb-i güft ü
şünîd
Olsa ber-ceste daḥî lutfî nedir
eş'ârîñ

51. **ile:**

Gazel 130

Mısra: 6

" birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Sîm-âb-ı ıztırâba nigâhım meâb
olur
'aḳs itse ol fûrûḡ ile sâḡarda
gerdeniñ

52. **ile:**

Gazel 133

Mısra: 6

" birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Meşreb-i türe-dilân gibi vesah-püş
olma
Tâbiş-i aşk ile mânende-i deryâ
pâk ol

53. **ile:**

Gazel 134

Mısra: 9

" birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

O çeşm-i şûḡ ile mümkindi Es'adâ
sohbet
Nigâha yer kosa bir dem o ḡamze-i
kattâl

54. **ile:**

Gazel 142

Mısra: 4

" birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Çün şeyh-i riya-pîşe girüp Ḥalka-i
zikre
Ol âfet-i devrân ile döndükçe
döneydim

55. ile:

Gazel 165

Mısra: 6

"birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Püsîde kılar pîrehen-ı şabrı çü
kettân
Hâsiyyet-i mehtâb ile hem-tâdır o
sîne

56. ile:

Gazel 174

Mısra: 6

"birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Rehâ mümkün mi 'aşk-ı sîmyâ-kâr-
ı dilârâdan
Dil ü cân olsa 'aql u hûş ile ger
ittifâk üzere

57. ile:

Gazel 183

Mısra: 11

"birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Leb-teşne-i nezâredir ol âb ü tâb
ile
Çeşmân-ı mihr ü mâh Ruḥ-ı hûsn ü
ânına

58. ile:

Gazel 200

Mısra: 10

"birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Sevdâ-perest-i leylî-i zülf-i bütân
olup
Çün Kays-ı 'aşk u miḥnet ile yâd
olam gibi

59. ile:

Kaside 1

Mısra: 3

"birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Müstakbel ile tevbeî âşâm-ı
mâżîye
Müstağrak olma sehv ile cehd eyle
mutlaka

60. ile:

Kaside 1

Mısra: 28

"birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Mebnî kılup şeri'ate her kârı
mu'reb it
Ezkârıñ mürekkeb idüp şıdık ile
dil-â

61. ile:

Kaside 1

Mısra: 60

"birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Evvel tasavvur eyle ḥalâyıkda
keşreti
Taşdıḳ olunur anıñ ile vaḥdet-i
Ḥudâ

62. ile:

Kaside 6

Mısra: 4

"birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Çemende rûze-i ser-mâyı itmam
eyleyüp ezḥâr
Nemâ-yı nev-baḥârî ile iftar itdiler
yek-ser

63. ile:

Kaside 9

Mısra: 106

"birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Yeter temeddüh-i bî-câ du'âya
âgâz it
Hitâm-ı müşk ile buya gerek gül-i
güftâr

64. ile:

Kaside 11

Mısra: 41

"birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Olamaz yâr ile hem-sîne dil-i
üftâde
Cisme bir vech ile âyîne komaz
güncâyî

65. ile:

Kaside 11

Mısra: 67

"birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Rezm-gâhı yem-i ḥunın ile hem-
reng eyler
Âb-ı tîḡı idüp itfa'ataş-ı heycâyı

66. ile:

Kaside 12

Mısra: 30

"birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Böyle çün Şubḥ-ı bahar olmaz idi
tâb-âver
Olmasa gerden-i dildâr ile hem-ser
lâle

67. ile:

Kıt'a 2

Mısra: 1

"birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Cenâb-ı pâdişeh-i 'alemiñ sa'âdet
ile
İdince neyyir-i zâtı Hisarı nûrânî

68. ile:

Kıt'a 5

Mısra: 1

"birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Gedikli bende iken serde dâḡ-ı
hecr ile
Terahḥum itmedi timâr idüp
cerâhatine

69. ile:

Lugaz 4

Mısra: 3

"birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Her zaman insân ile ünsiyyeti
Rûzgâr ile bulur germiyyeti

70. ile:

Lugaz 6

Mısra: 11

"birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Merd ile sohbe meşgûl olan
İstemez bir habbeyle olsa cihan

71. ile:

Lugaz 10

Mısra: 32

"birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

İsminiñ evvelini kıl mechûl
Ola Ḥaşıl anıñ ile me'mûl

72. ile:

Lugaz 13

Mısra: 7

"birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Kiminin ülfeti ekâbir ile
Kimi me'nûs olur asâgir ile

73. ile:

Lugaz 13

Mısra: 8

"birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Kiminin ülfeti ekâbir ile
Kimi me'nûs olur asâgir ile

74. ile:

Lugaz 14

Mısra: 6

*" birlikte, beraber"**anlamlarında edat.*

Esvedü 'l-levndir aslı 'arabîdir
ammâ
Geh olur câme-i zerrîn ile zîver-
peymâ

75. ile:

Lugaz 14

Mısra: 9

*" birlikte, beraber"**anlamlarında edat.*

Âhîri ismi ile 'öşri olur evveliniñ
Zerrece nakş ile 'aynı olur evvelde
anın

76. ile:

Lugaz 14

Mısra: 10

*" birlikte, beraber"**anlamlarında edat.*

Âhîri ismi ile 'öşri olur evveliniñ
Zerrece nakş ile 'aynı olur evvelde
anın

77. ile:

Lugaz 17

Mısra: 3

*" birlikte, beraber"**anlamlarında edat.*

kalbî 'akşî ile hemân birdir
Aña maşûs bu 'aceb serdir

78. ile:

Muamma 3

Mısra: 1

*" birlikte, beraber"**anlamlarında edat.*

Nâz ile hançer-be-dest ol ger
harâm olsun baña
Eyleyem pâ-mâl cism-i mürdem ey
hünî saña

79. ile:

Müsemmen 1

Mısra: 15

*" birlikte, beraber"**anlamlarında edat.*

Bin dil ü cân ile ten şimdi
gırlarındır
Cân esîr-i şiken-i zülf-i siyeh-
kârındır

80. ile:

Müsemmen 1

Mısra: 17

" birlikte, beraber"
anlamlarında edat.

Nice bir şabr ile dil dest-i girîbân
olsun
Nice bir âteş-i hicran ile sūzân
olsun

81. ile:

Müsemmen 1

Mısra: 18

*" birlikte, beraber"**anlamlarında edat.*

Nice bir şabr ile dil dest-i girîbân
olsun
Nice bir âteş-i hicran ile sūzân
olsun

82. ile:

Müsemmen 1

Mısra: 22

*" birlikte, beraber"**anlamlarında edat.*

Nice bir dîdelerim mâye-i tûfân
olsun
hasret-i nîm-nigehiñ ile giryân
olsun

83. ile:

Müsemmen 1

Mısra: 26

*" birlikte, beraber"**anlamlarında edat.*

Neydi evvel güzelim rûy-i dil izhâr
itmek
Beni yüz vech ile dil-bend ü
gırlar itmek

84. ile:

Müsemmen 1

Mısra: 38

*" birlikte, beraber"**anlamlarında edat.*

Yok mıdır zerrece îmân 'acaba
sende
Dimedim ki saña biñ cân ile oldum
bende

85. ile:

Müsemmen 1

Mısra: 42

*" birlikte, beraber"**anlamlarında edat.*

şadıkı 'l-kavl-i haqikat seni
sandım güzelim
Şem'-i Ruhsârîña biñ cân ile
yandım güzelim

86. ile:

Müsemmen 1

Mısra: 50

" birlikte, beraber"
anlamlarında edat.

Bir sözüüm var saña amma señi
halvet bulamam
Cevş-i bigâne ile sohbeta nevbet
bulamam

87. ile:

Nazm 4

Mısra: 4

*" birlikte, beraber"**anlamlarında edat.*

N'ola olursa cihân rüşenâ
şafâmızdan
Ki mâh-rûlar ile ihtilâtımız vardır

88. ile:

Nazm 13

Mısra: 3

*" birlikte, beraber"**anlamlarında edat.*

Hevâ-yı zülf ile 'uşşâkıñ oldılar
mecnûn
Teraḥḥum eyle şehâ beste kıl o
zencîre

89. ile:

Nazm 14

Mısra: 2

*" birlikte, beraber"**anlamlarında edat.*

Revnâk-ı bezm itme benden
gayriye dildârımı
Baña âgyâr ile gösterme İlâhî
yârımı

90. ile:

Nazm 31

Mısra: 1

*" birlikte, beraber"**anlamlarında edat.*

Zevk-i vuşlat fûrkat-i dildâr ile
olur lezîz.
Zillet ehl-i 'aşka fikr-i yâr ile olur
lezîz

91. ile:

Nazm 31

Mısra: 2

*" birlikte, beraber"**anlamlarında edat.*

Zevk-i vuşlat fûrkat-i dildâr ile
olur lezîz.
Zillet ehl-i 'aşka fikr-i yâr ile olur
lezîz

92. ile:

Tahmis 4

Mısra: 6

"birlikte, beraber"
anlamlarında edat.

Nâz gül-gonça-i hüsnuñde nihân
büy gibi
Şâm-ı sevdâ-yı haţîfî olmağ ile
cây-gehim

93. ile:

Tahmis 4

Mısra: 10

"birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

İztırâb-âver-i envâr-ı Ruḥuñdur
niğehim
Baḥr-ı 'ummân ile âmîziş iden cüy
gibi

94. ile:

Tarih 2

Mısra: 11

"birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Halîlullâh ile bî-şübhe hem-nâm
oldığındandır
Bu halet âyet-i "berd ü selâm"ı
eyledi imâ

95. ile:

Tarih 28

Mısra: 12

"birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Geldi Hân Ahmed-i vâlâ-hasebîñ
sulbinden
Harem-i ma' delete nâz ile Zeyneb
Sultân

96. ile:

Tarih 41

Mısra: 35

"birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Gülistân ile nefhü't-tîb-i ikrâ
eyleyüp verde
Sebak-hân-ı Egânî oldu her dem
bülbül-i gūyâ

97. ile:

Gazel 1

Mısra: 2

"Beraber, birlikte"

anlamlarında bağlaç.

Evvelâ dîvân-ı hüsni-yâre kilik-i
hoş-edâ
Eyledi nev maṭla'-ı ebrûsı ile
ibtidâ

98. ile:

Gazel 6

Mısra: 10

"Beraber, birlikte"
anlamlarında bağlaç.

Ḥayâl-i mısra'-ı ebrûsı var iken
Es'ad
O şûḥa şî'r ile müşkildir intisâb
saña

99. ile:

Gazel 8

Mısra: 3

"Beraber, birlikte"

anlamlarında edat; "vasıtasıyla,
aracılığıyla" anlamlarında edat.

Güftârım eyle güş ki süz-i derûn
ile
Sırr-ı nihân-ı 'aşkı 'ayan söylerim
saña

100. ile:

Gazel 123

Mısra: 7

"-dAn dolayı, etkisiyle"

anlamlarında bağlama edatı.

ḥâst-kâr olmağ ile bûs-i leb-i
cânânı
Bezmede agzı sulandı kadeḥ-i ser-
şârîñ

101. ile:

Gazel 115

Mısra: 4

"Birlikte, beraber"

anlamlarında edat; "-dAn dolayı"
anlamında bağlama edatı.

Müşk-i ḥaṭâya tahtie-kâr olsa vechi
var
Âḥû-yı Çini itmek ile bî-karâr zülf

102. ile:

Lugaz 3

Mısra: 9

"Amacıyla, maksadıyla"

anlamında edat.

Neş'e kasdı ile çün pîr-i mugân
Ele çekdirir ayağın her ân

103. ile:

Lugaz 10

Mısra: 12

"Birlikte, beraber"

anlamlarında edat; "... olarak, ...
bir biçimde" anlamında durum
zarfları oluşturan söz; "ve"
anlamında bağlaç.

Kendi de kendisine hasm olmuş
Âteş-i hışm ile gūyâ dolmuş

104. ile:

Gazel 19

Mısra: 6

"Birlikte, beraber"
anlamlarında edat.

Mevc-âver-i keyf-i mey idüp
lücce-i hüsnuñ
Ol tâb-ı cihân-sûziş ile baḥrı serâb
it

105. ile:

Gazel 87

Mısra: 4

"Birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Çarḥ dil-germ ise âgûş-i mehle
her şeb
Biz de bir mihr-i cihân-tâb ile
hem-pehlüyuz

106. ile:

Gazel 171

Mısra: 1

"Birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Eyleyüp âgâz muṭrib nağmeye bin
nâz ile
ḥâṭır-ı mahzûnumı şâd itdi süz-ı
sâz ile

107. ile:

Müsemmen 1

Mısra: 33

"Birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Derd-i hicranıñ ile ey şanem-i
nâzende
Raḥm ider görse beni düst degil
düşmen de

108. ile:

Nazm 31

Mısra: 4

"Birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Zerre deñlü olsa da kâbil şafâ-yı
iltizâz
Zü-fünûna 'îş telḥ-âsar ile olur
leziz

109. ile:

Gazel 8

Mısra: 5

"Beraber, birlikte"

anlamlarında edat.

Yandım ḥamîde kadd ile bak şem
'-i hüsnuñe
Pervâne-gâr köhne keman
söylerim saña

110. ile:

Gazel 10

Mısra: 4

" Birlikte, beraber"
anlamlarında edat ; "ve" bağlacını
karşılar.

Bir değil derd-i derûn kim aña bir
çäre kılup
Pest idem lîk hayâlât ile mālândır
hep

111. **ile:**
Kaside 8
Mısra: 18
" Ve" bağlacı.

Şürû' idüp mukaddem nüsha-i
reyhânenen sünbül
Fevâyih ile nefhü't-tîbe kıldı şimdi
imânı

112. **ile:**
Kaside 8
Mısra: 36
" Ve" bağlacı.

kılup İbn-i 'Asâkir nüshasın tedris
ile tefhim
Okutdı tûg-ı şâhîye fütuhât ile
hâkânî

113. **ile:**
Kaside 9
Mısra: 102
" Ve" bağlacı.

Nesîm-i cünbüs-i nuţkum
çemenden itse güzër
kıldardı 'ar'ar ile servi beyt-i ma'nî-
dâr

114. **ile:**
Tarih 21
Mısra: 16
" Ve" bağlacı.

Bu ne heybet ne salâbet ne
mejhâbetdir kim
Alamân gibi cadû diye amân ile
meded

115. **ile:**
Nazm 6
Mısra: 1
" İle" bağlacı.

Pür itdi lâle-i Dâğ ile deşt-i cism-i
'üryânı
Gel ey şem'-i şeb-ârâ sîneye seyr it
Çerâğânı

116. **ile:**
Gazel 6
Mısra: 8
" ve" anlamı katan bağlaç.

Lebînden itmege tahşîl-i neş 'e-i
dâim
Ayağı ile gelür şevk ile şarâb saña

117. **ile:**
Beyit 8
Mısra: 1
" Araç, vasıta" anlamında
edat.

Ol kaşı yayı kuvvet-i bâzû-yı 'aşk
ile
Âğuş-ı vaşla çille-i hicrân çeken
çeker

118. **ile:**
Gazel 14
Mısra: 8
" Araç, vasıta" anlamında
edat.

'Ulüvv-i şânı ile olmağın
mâhiyyeti nâkış
O sevda ile kalb-i şâfın tekdîr ider
mehtâb

119. **ile:**
Gazel 15
Mısra: 2
" Araç, vasıta" anlamında
edat.

Zülfe sünbül hadde gül hatta
benefşe dil-fırîb
Birbirine her biri bir vech ile
olmuş rakîb

120. **ile:**
Gazel 16
Mısra: 8
" Araç, vasıta" anlamında
edat.

Pür-süz ide o dem ki beni âteş-i
güneh
Âb-ı hayât-ı lutf ile def'-i harâret it

121. **ile:**
Gazel 17
Mısra: 7
" Araç, vasıta" anlamında
edat.

Teşrif ile kıl gülşeni reşk-âver-i
cennet
Tâb-efgen olup seyre çık ey mihr-i
melâhat

122. **ile:**
Gazel 23
Mısra: 7
" Araç, vasıta" anlamında
edat.

Bu za'f-ı fûrkât ile ol kabâ-düz-ı
gâmîñ ey dil

Mişâl-i rişte çeşm-i süzen-i derd ü
belâdan geç

123. **ile:**
Gazel 26
Mısra: 9
" Araç, vasıta" anlamında
edat.

Bâtını Es'ad ri'yâ ile fesâd-âlûd
iken
Ehl-i zerkiñ hey'et-i kâbüsî kesb
itmez salâh

124. **ile:**
Gazel 29
Mısra: 3
" Araç, vasıta" anlamında
edat.

Hüy-kerdegî-i germî-i mînâ-yı nâz
ile
Ser-mest ider fütâdeleri âb ü tâb-ı
ruh

125. **ile:**
Gazel 31
Mısra: 7
" Araç, vasıta" anlamında
edat.

Durmaz hevâ-yı zülf ile cûşân olur
fü'âd
Deryâyı mevc-hîz ider elbette
tünd-bâd

126. **ile:**
Gazel 36
Mısra: 2
" Araç, vasıta" anlamında
edat.

Dâğ-ı derûn şöhret-i şâne medâr
olur
Faşş-ı nigîn hakk ile gör nâmdâr
olur

127. **ile:**
Gazel 41
Mısra: 6
" Araç, vasıta" anlamında
edat.

Muḥayyer olsa dem-i vaşl-ı yârda
'uşşâk
Niyâz-ı buselik ile nevâya mâ'ildir

128. **ile:**
Gazel 44
Mısra: 8
" Araç, vasıta" anlamında
edat.

Ridâ-ber-düş-ı zerk u sübḥa-der-
dest ü küleh-ber-ser

Rakīb ol şuha ca 'lī zühd ile
kendin irā'etdir

129. **ile:**

Gazel 44

Mısra: 10

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Revâdır beste-i zülfiyken itsem
ğamzesin teşhîr
Resen-bâzân Es'ad tîğ ile oynarlar
'âdetdir

130. **ile:**

Gazel 47

Mısra: 6

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Girye-kârân-ı ciger-sûhte -gân-ı
'aşkı
Kaşdın ey şûh-ı cihân cevri ile
rencide midir

131. **ile:**

Gazel 53

Mısra: 5

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Kan agladır hirâsî-i merg ile 'âşık
Ol tîğ-i hûn-çekide ki zîb-i miyân
olur

132. **ile:**

Gazel 57

Mısra: 12

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Kemîne manzar-ı dehr ol ki çeşm-i
süzenden
Nigâh-ı 'ibret ile mâsivâ
görölmüşdür

133. **ile:**

Gazel 73

Mısra: 8

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Büse-i desti degil ellere karşı
rinde
İhtiyâr ile ayağ öpdiren ol pîr midir

134. **ile:**

Gazel 76

Mısra: 9

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Kâminı büy-ı gül-i şabr ile pür-
nûkhet iden
Es'adâ bağçe-i dehrde nâ-kâm
olmaz

135. **ile:**

Gazel 78

Mısra: 6

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Libâs-ı müste'âr-ı cism daği kurba
hâildir
Tecerrüd mâsivâyı terk ile ancak
temâm olmaz

136. **ile:**

Gazel 80

Mısra: 12

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Mecâz-ı pür-televvün mahv olur
nûr-ı haqikatle
Belî reng-i perende tâb-ı mihr ile
mekân olmaz

137. **ile:**

Gazel 84

Mısra: 2

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Çerâğ-ı 'arız-ı yâre ne dem nigâh
ideriz
O süz ile dili pervâne-veş tebâh
ideriz

138. **ile:**

Gazel 84

Mısra: 8

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Gönül ki kâkül-i şeb-güne bestedir
âhîr
Diyâr-ı Şâmı o sevdâ ile penâh
ideriz

139. **ile:**

Gazel 87

Mısra: 9

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

N'ola bu za'f ile hamyâze-ger
olsak çü hilâl
Dem-be-dem çille-keş-i 'aşk-ı
kemân-ebrüyuz

140. **ile:**

Gazel 94

Mısra: 7

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Nigâh-ı feyz ile rüy-i haqîkati
dilesek
Nümûde-şüret-i âyine-i mecâz
ideriz

141. **ile:**

Gazel 96

Mısra: 11

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Herkes olıma sehl ile vâşıl bize
zîrâ
Es'ad gibi bir beyt-i mu'ammâda
nihâniz

142. **ile:**

Gazel 100

Mısra: 2

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Küy-i yâre müteveccih olalı rüy-i
heves
Gayra bir vech ile yüz virmedi
bed-hüy-i heves

143. **ile:**

Gazel 101

Mısra: 9

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Şekîb ü şabra şad ihlâs ile kıl
Es'adâ verziş
Şikâyet eyleyen ta'cîl ile kesb-i
melâl itmiş

144. **ile:**

Gazel 101

Mısra: 10

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Şekîb ü şabra şad ihlâs ile kıl
Es'adâ verziş
Şikâyet eyleyen ta'cîl ile kesb-i
melâl itmiş

145. **ile:**

Gazel 108

Mısra: 11

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Es'ad dil-i nizâr hayâl-i dağîk ile
Bî-kîl ü kâl kılsa reva i'tibâr-ı haş

146. **ile:**

Gazel 109

Mısra: 3

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Bir vech ile dilden çıkamaz nağş-ı
hayâlî
'ağsî gibi cânâ o da âyinede
mahfûz

147. **ile:****Gazel 110**

Mısra: 8

"Araç, vasıta" anlamında edat.

kıldı âteş-zâg tîğ-i şu'lesin ammâ
yine
Rûzgâr ile mukâbil olmadı bî-çâre
şem'

148. **ile:****Gazel 113**

Mısra: 5

"Araç, vasıta" anlamında edat.

Nâzüklük ile zülfi girih-gîrin 'arz
idüp
Zencîre çekdi 'âşıkı şan'atla ol
zarîf

149. **ile:****Gazel 113**

Mısra: 7

"Araç, vasıta" anlamında edat.

Zâhîr midir vücûdıma bak hurde-
bîn ile
Fikr-i miyânı kıldı beni müydan
nahîf

150. **ile:****Gazel 115**

Mısra: 2

"Araç, vasıta" anlamında edat.

Hâl-i 'izârın itse ne dem âşikâr zülf
Bir dâne ile biñ dili eyler şikâr zülf

151. **ile:****Gazel 116**

Mısra: 7

"Araç, vasıta" anlamında edat.

Tahşîl-i kurba sa'y ile kıl çeşmi
dür-bîn
Olmazsa bârî dürdan ol meh-
'izâra bak

152. **ile:****Gazel 123**

Mısra: 3

"Araç, vasıta" anlamında edat.

Harf-i râ reşk ile mahv oldı
hecâdan güyâ
Kemerinde göricek hançerini
dildârîñ

153. **ile:****Gazel 127**

Mısra: 10

"Araç, vasıta" anlamında edat.

Eyler isbât-ı vücûd-ı 'adem ey hür-
meniş
Hande-rîz olsa ne dem nâz ile ol
gonça femîñ

154. **ile:****Gazel 129**

Mısra: 7

"Araç, vasıta" anlamında edat.

Bozdi hülûş-ı bâl ile zühhâd
'akidesin
Şehd-i mahabbeti lebi şekker-
şikenleriñ

155. **ile:****Gazel 130**

Mısra: 14

"Araç, vasıta" anlamında edat.

Âfâkı tîre-gün ider âh-ı gelû-güdâz
Oldukça gîsuvân ile der-perde
gerdeniñ

156. **ile:****Gazel 134**

Mısra: 5

"Araç, vasıta" anlamında edat.

Bu nâz u 'işve bu hüsn ü bahâ ile o
perî
'Aceb mi ferd iken efrâdı cem'e
olsa Mişâl

157. **ile:****Gazel 144**

Mısra: 9

"Araç, vasıta" anlamında edat.

Mülk-i hüsnî Bâbilistân eyle sihr-i
nâz ile
Ġamze cādüluklar itsün çeşmiñ
efsün eylesün

158. **ile:****Gazel 145**

Mısra: 4

"Araç, vasıta" anlamında edat.

'İzârın 'ârızîñ Ruhsâr-ı âliñ var
iken geşt it
Çemende saña haclet gelmesün bir
vech ile gülden

159. **ile:****Gazel 157**

Mısra: 8

"Araç, vasıta" anlamında edat.

Nihânî bâ'îz-i izhâr-ı âsâr oldıñ
ey dil
Meşâm-ı 'ibret ile itdim istişmâm
gül-bûdan

160. **ile:****Gazel 167**

Mısra: 8

"Araç, vasıta" anlamında edat.

Tayansın mı nigâh-ı çeşm-i hışm-ı
yâre diller kim
İder efsün ile biñ ceşyi bir cādū
perâkende

161. **ile:****Gazel 168**

Mısra: 9

"Araç, vasıta" anlamında edat.

hulûş ile tedâvî besdir Es'ad pâk-
tab'âne
Fu'adı zehr olan muhtâc olur
tiryâk-i fârûka

162. **ile:****Gazel 169**

Mısra: 10

"Araç, vasıta" anlamında edat.

Es'ad sülhan-ı tâze çü zer râyic
olurdi
Râm olsa eger şî'r ile Hübân-ı
zemâne

163. **ile:****Gazel 171**

Mısra: 2

"Araç, vasıta" anlamında edat.

Eyleyüp âgâz mutrib nağmeye bin
nâz ile
hâtır-ı mahzûnumı şâd itdi süz-ı
sâz ile

164. **ile:****Gazel 171**

Mısra: 4

"Araç, vasıta" anlamında edat.

Bir usûl-ile kılup bin 'işveyi dem-
bestesi
Çarh-ı hüsnüñ çenberinden geçdi
ol şeh nâz ile

165. **ile:****Gazel 171**

Mısra: 6

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Tâb-ı meyden şanma hü-y-rîz oldu
rüy-ı enveri
Âteş üze âb gösterdi Ruhi i' câz ile

166. **ile:**

Gazel 171

Mısra: 8

"Araç, vasıta" anlamında

edat.

Bir nazarda sîne-i Mirrîhi de şad-
çâk ider
Tig-i ser-tûz-i nigâhı zaḥm-ı bî-
endâz ile

167. **ile:**

Gazel 180

Mısra: 1

"Araç, vasıta" anlamında

edat.

Takayyüd itme ḥaṭ-ı Hâliñ istitâre
ile
Be-dîd olurdu siyeh-baḥt-ı dil sitâre
ile

168. **ile:**

Gazel 180

Mısra: 2

"Araç, vasıta" anlamında

edat.

Takayyüd itme ḥaṭ-ı Hâliñ istitâre
ile
Be-dîd olurdu siyeh-baḥt-ı dil sitâre
ile

169. **ile:**

Gazel 180

Mısra: 4

"Araç, vasıta" anlamında

edat.

Kim eyler idi taşaddî mecâzı
tahyîle
ḥaḳîḳat olsa teşâbîḥ ü isti'âre ile

170. **ile:**

Gazel 180

Mısra: 8

"Araç, vasıta" anlamında

edat.

O deñlü süz-perest olmaz idi
pervâne
İdeydi def-i harâret geh istitâre ile

171. **ile:**

Gazel 180

Mısra: 10

"Araç, vasıta" anlamında

edat.

Dil-i tapîde bulur semt-i ka'be-i
kûyin
Mişâl-i kıble-nümâ Es'ad istidâre
ile

172. **ile:**

Gazel 181

Mısra: 5

"Araç, vasıta" anlamında

edat.

Nerm olmadıkça dest-i niyâz ile ey
gönül
Ol kaşı yâ kinâra çekülsün mi
zûrına

173. **ile:**

Gazel 185

Mısra: 3

"Araç, vasıta" anlamında

edat.

Evzâ-ı şütür-gürbe-i gerdün ile
zârız
Dil-sühteyiz âteş-i ḥayretle hemîşe

174. **ile:**

Gazel 189

Mısra: 4

"Araç, vasıta" anlamında

edat.

Güft-gü-yı kerem-engîz-i vefâya
dâir
Remz-i îmâ ile gütfârına mâ-
şâ'allâh

175. **ile:**

Gazel 197

Mısra: 10

"Araç, vasıta" anlamında

edat.

ḥâbımda esb-i vuşlata oldum süvâr
lîk
'Ayn-ı firâset ile bu rü'yâ
yorulmadı

176. **ile:**

Gazel 200

Mısra: 15

"Araç, vasıta" anlamında

edat.

Es'ada bu tekve-gâhda takvâ-yı
'aşk ile
İrşâd-sâz-ı zümre-i zühhâd olam
gibi

177. **ile:**

Gazel 202

Mısra: 2

"Araç, vasıta" anlamında

edat.

Ne kadar sâf-derûn olsa kişi âb
gibi
Döndürür çarḥ anı tekdîr ile dolâb
gibi

178. **ile:**

Kaside 1

Mısra: 14

"Araç, vasıta" anlamında

edat.

Uyduñ hevâlara ne 'aceb ḡaflet
eylediñ
'Âlem te 'accüb eyleye bu fi'l ile
saña

179. **ile:**

Kaside 1

Mısra: 15

"Araç, vasıta" anlamında

edat.

Vây hâle ecvef ola diliñ renc-i ḥûb
ile
'Âsî gibi fi 'âlîñ olup nâkış u hebâ

180. **ile:**

Kaside 1

Mısra: 26

"Araç, vasıta" anlamında

edat.

Vaz' eyle lafz-ı vaḥdeti ma'nâ-yı
müfrede
kıl nûr-ı ism-i vâḥid ile ḳalbi
rüşenâ

181. **ile:**

Kaside 1

Mısra: 61

"Araç, vasıta" anlamında

edat.

Suğrâsı daḥî seyyienin ḥazz-ı nefis
ile
Kübrâ gibi olur giderek bâdî-i cezâ

182. **ile:**

Kaside 1

Mısra: 66

"Araç, vasıta" anlamında

edat.

Tâ'at u ḥayra mâni'atü'l-cem'
olanları
Terk idüp eyle mâni'atü'l-ḥalv ile
każâ

183. **ile:**

Kaside 1

Mısra: 84

"Araç, vasıta" anlamında

edat.

Oldur o maḥż-ı nûr ki oldu bi-
zatihi

‘İzz ile mahrem-i harem-i kudsi
kibriyâ

184. **ile:**

Kaside 1

Mısra: **88**

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Haşr oldı mahzarında nice zū-
fünūnlar
İtnāb kande olmadı icāz ile şada

185. **ile:**

Kaside 1

Mısra: **107**

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

İnşā ‘-ı mu‘cizāt ile ihbār-ı dīn
idüp
Olduñ bi-gayr-i vech-i şübeh
‘āleme hüdā

186. **ile:**

Kaside 1

Mısra: **110**

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Cümle usul-i nāsih ü mensūhı
bi‘setiñ
kıldı kitāb ü sünnet ile şerh ü intikā

187. **ile:**

Kaside 1

Mısra: **112**

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Hem etkiryā-yı vāriş-i ‘ilm ü
şerī‘atiñ
İcmā‘ ile kıyāsa dañı kıldı iktidā

188. **ile:**

Kaside 1

Mısra: **113**

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Cerh itdi vāz‘-ı kizb ile mat‘ūn
olanları
Ta‘dīl kıldı nūr-ı zuhuruñ bi‘l-
imtirā

189. **ile:**

Kaside 1

Mısra: **118**

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Āyāt-ı mu‘cizātıñı tefsīr cümleten
Bulmaz işaret ile delāletle intiha

190. **ile:**

Kaside 1

Mısra: **120**

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Ta‘bīr olur mı Hālet-i mi‘rāc bā-
husūs
Teşrif kıldı zātıñı takrīb ile Huda

191. **ile:**

Kaside 1

Mısra: **128**

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Müşkil budur ki virmedi Ruhsat
teyakkuza
A‘māline te‘āruz ile cümle-i haṭā

192. **ile:**

Kaside 1

Mısra: **134**

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Olsun cenāb-ı Hāzretiñe
neş‘eteynde
İbhā ve efdal-i salevāt ile şad şenā

193. **ile:**

Kaside 2

Mısra: **56**

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Ey resulü‘ seḳaleyn ey şeh-i
evreng-i kerem
Ey olan ‘izz ü sa‘ādet ile Maḥbūb-i
Huda

194. **ile:**

Kaside 2

Mısra: **87**

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Dest-i luṭfuñ ile girdāb-ı gadabdan
kurtar
Es‘ad-ı gark-ı yem-i cürmi dañı
rüz-i ceza

195. **ile:**

Kaside 6

Mısra: **22**

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Dem-i nevrüz ola ‘id ola hengām-ı
bahar ola
Hem ola yümn ile nev‘ahd-i
şāhenşāh-ı Baḥr u ber

196. **ile:**

Kaside 7

Mısra: **32**

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Haddin ki sürh-fāmī-i meyle bihīn
ola
Reng-āverī-i şerm ile gül cebbhe-çīn
ola

197. **ile:**

Kıt'a 5

Mısra: **3**

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Yine derūna urur zahmı tīg-i
gamze ile
O kīne-cū kılıc ilḥaḳ ider
ze‘āmetine

198. **ile:**

Lugaz 1

Mısra: **12**

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Balgāmī ṭab‘ı hevāyī meşrebi
İztırāb ile geçer rüz ü şebi

199. **ile:**

Lugaz 4

Mısra: **4**

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Her zaman insān ile ünsiyyeti
Rüzgār ile bulur germiyyeti

200. **ile:**

Lugaz 8

Mısra: **6**

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

O deñlü sāf-dil iken degildir ol
ḥod-bīn
Olur neşāt ile her gördüğü kişiye
yakīn

201. **ile:**

Lugaz 9

Mısra: **2**

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Nedir ol iki murg-i tīz-pervāz
Odur pervāz ile ‘ālemde mümtāz

202. **ile:**

Lugaz 9

Mısra: **10**

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Cüdā olmaz biri birinden ekser
kaṣā ile meger ayrı düşerler

203. **ile:**

Lugaz 13

Mısra: **11**

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Kimi elvan ile mülevvendir
Kimi sâde kimi müzeyyendir

204. **ile:**

Lugaz 14

Mısra: 2

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Nedir ol şey'-i ferâhem-şüde şekl-i
ahdeb
Sugar-ı cismi ile sıdkı nümâyandır
hep

205. **ile:**

Lugaz 15

Mısra: 14

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Bunların evsâfı pek çokdur bu
kâfidir hemîn
Bu kadarca vaş ile her kim bilürse
âferîn

206. **ile:**

Lugaz 19

Mısra: 2

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Eyleyüp Nevresi sühan-pervâz
Nazm-ı rengîn ile bir ism elgâz

207. **ile:**

Lugaz 19

Mısra: 2

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Eyleyüp Nevresi sühan-pervâz
Nazm-ı rengîn ile bir ism elgâz

208. **ile:**

Muamma 18

Mısra: 1

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Hiç ferâmûş idemem bir vech ile
eltâfîn
Eylere kalb ile de bî-had edâ
evsâfîn

209. **ile:**

Muamma 18

Mısra: 2

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Hiç ferâmûş idemem bir vech ile
eltâfîn

Eylere kalb ile de bî-had edâ
evsâfîn

210. **ile:**

Murabba 2

Mısra: 5

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Çok zaman olmuşdu kim hicrân ile
bî-zâr idim
Cevr-i pey-der-peyle gurbet
illerinde zâr idim

211. **ile:**

Müsemmen 1

Mısra: 12

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Bend-i zülfünde kalup Hâl-diger-
gün olmuş
Dil-i dîvâne bu sevdâ ile mecnûn
olmuş

212. **ile:**

Müsemmen 1

Mısra: 30

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Beni çeşmiñ gibi dil-ḥaste vü
bîmâr itmek
Şevk-ı dîdârî ile dîdemi bîmâr
itmek

213. **ile:**

Müsemmen 1

Mısra: 44

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Bezm-i ḥüsnuñde çü pervane
tolandım güzelim
Lîk bî-dâdî ile candan usandım
güzelim

214. **ile:**

Müsemmen 1

Mısra: 70

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Nuṭḡ-ı 'İsî gibi la'liñde iken şehd
şehâ
Va'de-i vaşlî ile eyle bu bîmâra
deva

215. **ile:**

Nazm 5

Mısra: 4

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Bu ne gerdem-i münevver ki fûrûḡı
mihre beñzer

Anı da had ile eyler dün ü gün
zevâle der-kâr

216. **ile:**

Nazm 7

Mısra: 2

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Bakdıkça gül-i 'ârızîna murg-i dil-i
zâr
Bûlbûl gibi nâlede olur 'aşk ile
her bâr

217. **ile:**

Nazm 8

Mısra: 4

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

'uşşâk-ı bî-nevâya dem-i 'arz-ı
Hâldir
Evc-i keremde kıldı o şeh nâz ile
karâr

218. **ile:**

Nazm 20

Mısra: 4

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Beni mahrûm-ı vişâl itme aman
sultânım
Görme lâyıki ki ḡam-ı hecr ile nâ-
şâd olayım

219. **ile:**

Nazm 34

Mısra: 2

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Pây-i yâre gerçi ki ümmîd-i rû-mâl
üzreyiz
Cevr ile amma ki ḡam-keşlikde bir
Hâl üzreyiz

220. **ile:**

Rûbai 2

Mısra: 3

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Îm'ân ile kıl nezâre ki çâr-çihet
Dîvân-ı ezelde bir rubâ'idir bu

221. **ile:**

Rûbai 4

Mısra: 2

"Araç, vasıta" anlamında
edat.

Ey âh-ı şerer-feşân nedir feryâdîñ
Kimdir ki 'aceb bu vech ile üstâdîñ

222. **ile:****Tahmis 1**

Mısra: 17

"Araç, vasıta" anlamında edat.

Bula çün kesb ile bâzâr-ı taqvaya
vuşûl ol kim
Dilâ sen de harîd it tâcir-i sük-i
duhûl ol kim

223. **ile:****Tahmis 2**

Mısra: 5

"Araç, vasıta" anlamında edat.

hulûş-ı kalb ile yalvar hemân
hâkka şehirlerde
Ne kesb itdiñ dilâ bâzâr-ı dehr-i
fitne-pîrâdan

224. **ile:****Tahmis 3**

Mısra: 15

"Araç, vasıta" anlamında edat.

Âsâr-ı feyz bulmağ ile sinede
vuzuh
Envâr-ı vahdet itdi pey-â-pey dile
sünûh

225. **ile:****Tahmis 4**

Mısra: 18

"Araç, vasıta" anlamında edat.

Cism-i mehzûle siyeh-câme-veş
oldı pür-pîç
Olmağın rişte-i bârîk-i hayâl ile
nesîc

226. **ile:****Tahmis 5**

Mısra: 1

"Araç, vasıta" anlamında edat.

Vezânî-i nesîm-i 'aşk ile kesb-i
sürûr itdim
Hemân savb-ı der-i yâr-i sitem-
gerden 'ubûr itdim

227. **ile:****Tarih 2**

Mısra: 4

"Araç, vasıta" anlamında edat.

Egerçi münselih olmuşdı selh-i sâl-
i sâbıkda
Harîk ile vücûd-ı şevk-âlûd-ı şafâ
nev'â

228. **ile:****Tarih 3**

Mısra: 16

"Araç, vasıta" anlamında edat.

İkâmet eyleyüp dâim salât-ı
cum'a-i şükürin
Sufûf-ı kudsiyân ihlâs ile olsun
du'â-güyâ

229. **ile:****Tarih 4**

Mısra: 7

"Araç, vasıta" anlamında edat.

Dü-târîh ile tebrik itmege hâtif den
Es'ad-veş
Bu beyt ile nidâ-yı müjde-i şâdî-
resân geldi

230. **ile:****Tarih 4**

Mısra: 8

"Araç, vasıta" anlamında edat.

Dü-târîh ile tebrik itmege hâtif den
Es'ad-veş
Bu beyt ile nidâ-yı müjde-i şâdî-
resân geldi

231. **ile:****Tarih 5**

Mısra: 10

"Araç, vasıta" anlamında edat.

Nâzar îrâd idüp her fende 'Aynîye
göz açdırmaz
İder mantûk-ı İbn-i Hâcibi ebrû ile
îmâ

232. **ile:****Tarih 5**

Mısra: 15

"Araç, vasıta" anlamında edat.

Bi-hamdi'llâh hezârân yümn ü
iclâl ile bu demde
Sa'âdetle olunca zîb-bağış-ı
mesned-i vâlâ

233. **ile:****Tarih 6**

Mısra: 6

"Araç, vasıta" anlamında edat.

Tavr-ı ber-cestesi maqbûl-i
hümâyûnî olup
kıldı iclâl ile zîb-âver-i şadr-ı a'lâ

234. **ile:****Tarih 6**

Mısra: 11

"Araç, vasıta" anlamında edat.

Dehr bir beyt-i se-târîh ile biñ
müjde kılop
Hâtif-i gayb didi Es'ad-ı dâ'î-âsâ

235. **ile:****Tarih 8**

Mısra: 20

"Araç, vasıta" anlamında edat.

Ceyş-i düşmân çıkınca didiler
hâtifden
Sulh ile aldı Beligrâdî Mehmed
Pâşâ

236. **ile:****Tarih 10**

Mısra: 24

"Araç, vasıta" anlamında edat.

Bir melek geldi temâmında didi
şad tahsîn
kıldı bu beyt-i dü-târîh ile vaşfın
tebyîn

237. **ile:****Tarih 13**

Mısra: 2

"Araç, vasıta" anlamında edat.

Kerâmet-pîşe şeyh-i Mevlevi bu
câ-yı zibâyı
Medâr-ı himmet-i pîrân ile kıldı
binâ hâkkâ

238. **ile:****Tarih 17**

Mısra: 7

"Araç, vasıta" anlamında edat.

Kevne teşrîfin dü-târîh ile tebşîr
itmege
Es'ad-âsâ geldi hâtifden hitâb-ı
müstetâb

239. **ile:****Tarih 20**

Mısra: 9

"Araç, vasıta" anlamında edat.

Emân ile 'adûdan işbu biñ yüz kırk
havlinde
Huveyze hısnın aldı havza-i İslâma
Hân Ahmed

240. **ile:**

Tarih 23

Mısra: 15

"Araç, vasıta" anlamında edat.

Dehre teşrîfin dü-târîh ile tebrîk itmege
Didi şevk ile bu beyti Es'ad-ı esniye-kâr

241. **ile:**

Tarih 23

Mısra: 16

"Araç, vasıta" anlamında edat.

Dehre teşrîfin dü-târîh ile tebrîk itmege
Didi şevk ile bu beyti Es'ad-ı esniye-kâr

242. **ile:**

Tarih 26

Mısra: 11

"Araç, vasıta" anlamında edat.

Olıcağ pākîze emr-i āsafî ile temām
'İzz-ile ol kasr-ı pāk ü bādî-i şevk-i asîl

243. **ile:**

Tarih 28

Mısra: 10

"Araç, vasıta" anlamında edat.

Bir melek indi semādan yere güftār iderek
Es'adā şevk ile bu beyt-i dü-târîhi hemān

244. **ile:**

Tarih 33

Mısra: 10

"Araç, vasıta" anlamında edat.

şadr-ı 'ālîye şeref bahş oldığın bir beytde
Es'adā kıldım se târîh ile inhā yümn ile

245. **ile:**

Tarih 35

Mısra: 9

"Araç, vasıta" anlamında edat.

Gine bu dem daği maḥzā ḥulūş-ı niyyet ile
Mutāva'at idüp ol şeh rızā-yı Rahmāna

246. **ile:**

Tarih 35

Mısra: 28

"Araç, vasıta" anlamında edat.

O naḫş-ı hurde-i Çîni 'İmād-ı Kāşîyi
Hezār reng ile zîb itdi çār erkāna

247. **ile:**

Tarih 37

Mısra: 11

"Araç, vasıta" anlamında edat.

Bu nev beyt-i dü-târîh ile kıl tebrîk-i 'İd Es'ad
Ki ḥaṭm olsun du 'ā birle bu nazm-ı behcet-âlûde

248. **ile:**

Tarih 37

Mısra: 13

"Araç, vasıta" anlamında edat.

Olup dā'im mü'eyyed saltanatda yümn ile Bārî
Hümâyûn eyleye 'İd-i sâ'îdi Hân Mahmûda

249. **ile:**

Tarih 38

Mısra: 8

"Araç, vasıta" anlamında edat.

Du 'ā'-güyânı yer yer Es'ad-āsā hâtif-i gaybî
Bu nev beyt-i dü-târîh ile tebşir itdi her sûda

250. **ile:**

Tarih 39

Mısra: 5

"Araç, vasıta" anlamında edat.

Riyâz-ı dehr olup feyz-i ḥudā-dād ile müstesnâ
Vahîd ü bî-'adîl oldı o şevk ile çemen-zârı

251. **ile:**

Tarih 40

Mısra: 19

"Araç, vasıta" anlamında edat.

Dü-târîh ile tebrîk itmege itmāmını anıñ
Didim şad şevk ile Es'ad o dem bu beyt-i garrâyı

252. **ile:**

Terkib-bend 1

Mısra: 66

"Araç, vasıta" anlamında edat.

Yâ Rab bu dil-i ḡamîni her dem kıl şevk ile pür-neşât u hurrem

253. **ile:**

Kaside 1

Mısra: 4

"-dAn dolayı, etkisiyle" anlamlarında bağlaç.

Müstaḫbel ile tevbeyi āşām-ı mazīye
Müstaḡrağ olma sehv ile cehd eyle muṭlaḳā

254. **ile:**

Gazel 134

Mısra: 7

"Araç, vasıta, birlikte" anlamında edat.

ḥıram-ı nâz ile bir naḥl-i 'işveyi görse
Mişâl-i sâye düşer pâyine dil-i meyyâl

255. **ile:**

Gazel 137

Mısra: 9

"Araç, vasıta, birlikte" anlamında edat.

Çü Es'ad gevher-i 'aşḳ u maḥabbet ile mālândır
Derûn-ı nâle-meşḥûn-ı figân-îcâdın ey bülbül

256. **ile:**

Gazel 138

Mısra: 2

"Araç, vasıta, birlikte" anlamında edat.

Fikr-i Ruḥ-ı yâr eyleyüp ey dîde pür-âb ol
'Ayn ile döküp kaṭralar inbîk-i gül-âb ol

257. **ile:**

Gazel 144

Mısra: 4

"Araç, vasıta, birlikte" anlamında edat.

ḳaddîni gîsûlârla kıl siyeh-püş öyle kim
Nâz ile cûnbüşleriñ Leylâyı Mecnûn eylesün

258. **ile:**

Gazel 147

Mısra: 3
"Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Fikr-i 'izâr-ı âli ile girye eylesem
Her kaçra-i sirişkimi mercân sanur
gören

259. ile:
Gazel 151
Mısra: 6
"Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Görünce duhter-i rez neşve-i mey-i
la'liñ
Kızardı haclet ile girdi câme
şerminden

260. ile:
Gazel 153
Mısra: 7
"Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Kimse fikr-i gam-ı âtfi ile zâr olmaz
idi
kalsa gerdünün Eşer neşve-i
dürüzından

261. ile:
Gazel 153
Mısra: 9
"Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Germî-i fûrkat-i yâr ile cihân
süzândır
Âteş-i âhımın Es'ad şerer-i
küzından

262. ile:
Gazel 154
Mısra: 6
"Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Olsaydı neşve-yâb-ı leb-i şekkerin-
i yâr
Zâhid o lezzet ile bozardı 'aķidesin

263. ile:
Gazel 162
Mısra: 5
"Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Haclet-i çeşmi degil gıbtâ-i
müjgânı ile
Mîl çeksün gözine Çîn ü Hotende
âhû

264. ile:
Gazel 162
Mısra: 7

"Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Es'adâ bü-yı hâf u zülfî ile bād-ı
sabâ
Varıcağ gülşene mest oldu benefşe
şeb-bû

265. ile:
Gazel 164
Mısra: 2
"Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Cebîn-i âteşinin cây idüp ey lâle-
hadd ebrû
Anıñcün oldu germ-i süz ile hâ-
geşte-ğadd ebrû

266. ile:
Gazel 165
Mısra: 4
"Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Açılmayıcak rüy-be-rû rû yet
olunmaz
Yüz vech ile âyineden a'lâdır o
sîne

267. ile:
Gazel 167
Mısra: 5
"Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

hayâl-i âb ü tâb-ı hüsni ile rîziş-i
eşkim
N'ola su gibi sü-y-i kü-y-i yâri olsa
cüy-ende

268. ile:
Gazel 171
Mısra: 10
"Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Şâh-bâz-ı himmeti perrân idüp
sayd eyledim
Ol hümâ-yı nâzı Es'ad evcede
pervâz ile

269. ile:
Gazel 176
Mısra: 4
"Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Habâb-ı bâde şanma câmda ey
sâkî-i gül-ruh
Gözüm kaldı ümîd-i nûş ile mir'ât-
ı sâğarda

270. ile:
Gazel 177
Mısra: 11

"Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

hayâl-i 'ârız-ı yâr ile Es'ad girye-
rîz olsam
Gül-âb-efşân olur bu çeşm-i giryân
kaçra-ber-kaçra

271. ile:
Gazel 180
Mısra: 6
"Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Şu 'â'ı gibi düşerdi zemîne mihr-i
semâ
Felekde görse 'izârın bu istinâre ile

272. ile:
Gazel 185
Mısra: 7
"Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Hep va'deler itmekte dürüg ile
güzârış
Taşıl-i emel hâfıra gelmez bu
gidişe

273. ile:
Gazel 190
Mısra: 5
"Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Bağrımı Dâğ ile ney kıddimi çeng
eyler o yâr
Olsa râmiş-ger idüp dâ'ire mâh-ı
tâbı

274. ile:
Gazel 190
Mısra: 7
"Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

kıldı şad şerha ile sînemi muskâr
gibi
Nâlem itse n'ola pür sâmi'a-i
ahbâbı

275. ile:
Gazel 190
Mısra: 12
"Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Sînede bu elif ü dâğ-ile nâlem
işiden
Bâng-i şeş-târ ile tanbûrdan olur
âbî

276. ile:
Gazel 190
Mısra: 13

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Eğer-i germi-i 'aşk ile sezâdır
Es'ad
'Üd-veş yansa yakılsa nağamât
erbâbı

277. ile:

Gazel 192

Mısra: 5

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Servin hevâ-yı reşk-i kadiñ ile
cünbüşi
Sahn-ı çemende güş olunur nâleler
gibi

278. ile:

Gazel 192

Mısra: 9

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Ahım şerârı çıkmada sevdâ-yı Hâl
ile
Cevv-i sipihre şu'le-i cevvaler
gibi

279. ile:

Gazel 193

Mısra: 3

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Ebrûlarıñ hevâsı ile çille-keş olup
Birden iki kemân çekerim bir
kemân gibi

280. ile:

Gazel 193

Mısra: 8

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

kıldı müjeñ hayâli dü çeşmim bi-
'aynihi
Kuhl-i haş-ı gubârıñ ile mîl-dân
gibi

281. ile:

Gazel 194

Mısra: 9

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Gâhice nesr ü sec' ile Es'ad bulur
vücüd
Geh mehd-i nazma zîver olur tab'-
zâdesi

282. ile:

Gazel 199

Mısra: 5

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

hayâl-i ebruvânıñ ile hergiz dest-i
hayretde
Kemân-âsâ gönül hamyâze-rîz-i
zâr kılsun mı

283. ile:

Gazel 202

Mısra: 8

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Ülfet-i muştariübü 'r-rây olur rûh-
güdâz
Zer-i halis ile âmîziş-i sîm-âb gibi

284. ile:

Gazel 206

Mısra: 5

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Libâs-ı Hâli ma'âş ile itdik istibdâl
Telâş-ı rûze ile leylimiz neğâr olalı

285. ile:

Gazel 206

Mısra: 6

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Libâs-ı Hâli ma'âş ile itdik istibdâl
Telâş-ı rûze ile leylimiz neğâr olalı

286. ile:

Gazel 206

Mısra: 8

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Humârdan dañi buldı neşât-ı tâze
gönül
Şarâb-ı 'aşk ile medhüş ü bî-karâr
olalı

287. ile:

Kaside 2

Mısra: 70

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Ey bihîñ dürr-i semîn-i yem-i 'izz
ü iclâl
Ey olan 'izz ile memdüh-i Cenâb-ı
Mevlâ

288. ile:

Kaside 2

Mısra: 82

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Silk-i tahîre le'âlî-i medîh-i zâtıñ
Eyleyenler nice takşîr ile nazm u
inşâ

289. ile:

Kaside 2

Mısra: 91

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Benim ol şadme-i 'isyân ile dil-
hâne-harâb
Beni âbâd idemez kimse cihanda
illâ

290. ile:

Kaside 3

Mısra: 57

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Hezâr haclet ile cümle rûz-i
rustâhîz
'Araç-çekide-i Ruḥ-ı şermî-i
haşâyadır

291. ile:

Kaside 4

Mısra: 15

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Âb-ı nedamet ile dilâ câme-şûy
olup
Ref'it libâs-ı dildeki çirk-i şekâveti

292. ile:

Kaside 4

Mısra: 42

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Zîb-i benân-ı rif'atıñ itmiş seniñ
Huda
'İzz ile nûr-ı fass-ı nigîn-i
nübüvveti

293. ile:

Kaside 4

Mısra: 66

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Sensin o fahr-ı 'âlemiyan kim
Cenâb-ı Hâk
haşm itdi zât-ı pâkiñ ile fenn-i
bî'seti

294. ile:

Kaside 5

Mısra: 4

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Açalım murg-i dil ü canımızın bâl
ü perin

Âşiyân eyleyelim haclet ile savb-ı
derin

295. **ile:**

Kaside 5

Mısra: 48

"Araç, vasıta, birlikte"

anlamında edat.

Ben nice vaşf ideyim zât-ı celfilü'ş-
şânîñ
Olıcak 'izz ile memdühı Ganî
Sübhânîñ

296. **ile:**

Kaside 5

Mısra: 50

"Araç, vasıta, birlikte"

anlamında edat.

Ben ki mestâne-i zehr-âbe-i 'isyan
oldum
Dâğ-ı şemşîr-i hataya ile bî-cân
oldum

297. **ile:**

Kaside 6

Mısra: 6

"Araç, vasıta, birlikte"

anlamında edat.

Berây-ı 'îd-i firûz-ı dem-i nevrûz
çün oldı
Hezârân şevk ile sükkân-ı gülşen
pür-zer ü zîver

298. **ile:**

Kaside 6

Mısra: 8

"Araç, vasıta, birlikte"

anlamında edat.

Gül-i zîbâ idüp dibâce-i sürhînini
ber-düş
Kabâ-yı âl ile her gönça oldı bir
perî-peyker

299. **ile:**

Kaside 6

Mısra: 16

"Araç, vasıta, birlikte"

anlamında edat.

Çemende nev nihâl-i ergavân
açıldı zann itme
Hıram eyler kabâ-yı âl ile bir serv-
kad dilber

300. **ile:**

Kaside 6

Mısra: 40

"Araç, vasıta, birlikte"

anlamında edat.

Sen ol şâhib-kırân-ı rub'-ı
meskûnsun ki Rüstemler

İder şad 'acz ile dergâh-ı iclâlinde
vaż'-ı ser

301. **ile:**

Kaside 7

Mısra: 4

"Araç, vasıta, birlikte"

anlamında edat.

Demdir ki lâle dâğ-ı dilin aşikâr
idüp
'uşşâka 'arz-ı süziş ile kâm-bîn ola

302. **ile:**

Kaside 7

Mısra: 7

"Araç, vasıta, birlikte"

anlamında edat.

Demdir kemine kaṭra-i nîsân-ı feyż
ile
Her seng-i rîze dâne-i dürr-i semîn
ola

303. **ile:**

Kaside 7

Mısra: 9

"Araç, vasıta, birlikte"

anlamında edat.

Dil-germî-i gazâle-i nevrûz ile bu
dem
ḥâk-i siyah bûy-dih-i müşk-i Çîn
ola

304. **ile:**

Kaside 7

Mısra: 11

"Araç, vasıta, birlikte"

anlamında edat.

Demdir şafâ-yi bâl ile neşv ü nema
bulup
Her ḥâr u has şükûfe-dih-i engübîn
ola

305. **ile:**

Kaside 7

Mısra: 16

"Araç, vasıta, birlikte"

anlamında edat.

Demdir ki zât-ı şâhid-i nev-hilkat-i
bahar
Eczâ-yı bihterîn ile güyâ çünîn ola

306. **ile:**

Kaside 7

Mısra: 23

"Araç, vasıta, birlikte"

anlamında edat.

Bu hilkat-i bihîn-ter ile şâhid-i
bahar
Şad nâz u 'işvelerle ki gülşen-nişîn
ola

307. **ile:**

Kaside 7

Mısra: 28

"Araç, vasıta, birlikte"

anlamında edat.

Mânende-i hezâr mahaldır süḥan-
verân
Bisyârî-i neşât ile şâdî-hanîn ola

308. **ile:**

Kaside 7

Mısra: 40

"Araç, vasıta, birlikte"

anlamında edat.

Şâdî hayât-ı taze bulup kevnde bu
dem
Endüh-ı bîm-i cân ile zâr u hazîn
ola

309. **ile:**

Kaside 7

Mısra: 41

"Araç, vasıta, birlikte"

anlamında edat.

Gül-çihre-i neşât ile bî-in'ikâs olup
Mir'ât-ı dil ne vech ile pür-gerd-
gîn ola

310. **ile:**

Kaside 7

Mısra: 42

"Araç, vasıta, birlikte"

anlamında edat.

Gül-çihre-i neşât ile bî-in'ikâs olup
Mir'ât-ı dil ne vech ile pür-gerd-
gîn ola

311. **ile:**

Kaside 7

Mısra: 51

"Araç, vasıta, birlikte"

anlamında edat.

Kim 'izz ü şân ile ola hem şadr-ı
a'zamı
Hem sıhr-i pâk-i dâver-i rûy-i
zemîn ola

312. **ile:**

Kaside 7

Mısra: 54

"Araç, vasıta, birlikte"

anlamında edat.

Dâdâr-ı saf-şikâf-ı Tehemten-
şükûh kim
Savlet hirâs-ı kahrı ile der-kemîn
ola

313. **ile:**

Kaside 7

Mısra: 79
"Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Feyz-i nemâ-yı nazmım ile ravza-i
sûhan
Mu'ciz-şükûfe-bâğ-ı belâgat-
zemîn ola

314. **ile:**
Kaside 7
Mısra: 81
"Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

İ'câz-ı feyz-i nuṭkum ile ebkemân
daḥî
Tâze-zebân şâ'ir-i sihr-âferîn ola

315. **ile:**
Kaside 7
Mısra: 85
"Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Tâ kim güzide feyz-i dem-i
nevbahâr ile
Bu gül-riyâz-ı dehr çü huld-i berin
ola

316. **ile:**
Kaside 9
Mısra: 24
"Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Meger vilâdeti olmuş şehir ki gûş
itdim
Beşaret eyledi şad şevk ile
çemende hezâr

317. **ile:**
Kaside 9
Mısra: 45
"Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Egerçi yüz yire kıldı niyâz-ı
mesken ile
Cezîre-i Mora düşdi benefşeye nâ-
çâr

318. **ile:**
Kaside 10
Mısra: 69
"Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Engüş ile geh şâne-zen-i ḥaṭ degil
ol şûḥ
Ceş-i fiten-i ḥüsne nev imlâ-yı
kâlemdir

319. **ile:**
Kaside 11
Mısra: 34

"Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Dâne-i eşk-i gam eyler dil-i safîye
Eşer
Dâğ ile kaṭra-i bârân pür ider
deryayı

320. **ile:**
Kaside 11
Mısra: 42
"Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Olamaz yâr ile hem-sîne dil-i
üftâde
Cisme bir vech ile âyîne komaz
güncâyî

321. **ile:**
Kaside 11
Mısra: 52
"Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Âsaf-ı cüd-meniş kim kefi i' tâ-
kârı
Huşk ider haclet ile ebr-i matar-
peymâyî

322. **ile:**
Kaside 11
Mısra: 71
"Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Husrev-i ma'delet-âver ki ne dem
devlet ile
Raḥş-ı ikbâl-i hümâ-seyri k'ide
püyâyî

323. **ile:**
Kaside 12
Mısra: 2
"Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Yine zîb-âver olup gülşene yer yer
lâle
Feyz-i nevrüz ile Dâğ oldu ser-â-
ser lâle

324. **ile:**
Kaside 12
Mısra: 9
"Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Mihr-i rahşâna dönüp reng-i şafaḡ-
günü ile
Oldı Dâğ-ı dil ile mâha beraber
lâle

325. **ile:**
Kaside 12
Mısra: 10

"Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Mihr-i rahşâna dönüp reng-i şafaḡ-
günü ile
Oldı Dâğ-ı dil ile mâha beraber
lâle

326. **ile:**
Kaside 12
Mısra: 12
"Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Ruḡ-ı hü-y-kerde-i Ḥübânı görünce
gâhî
Şerm-sâr olmağ ile gerçi düşer her
lâle

327. **ile:**
Kaside 12
Mısra: 15
"Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Neş'e-i sāğar-ı mînây-nümâ ile bu
dem
Şeh-levendâne çekerse n'ola
ḥançer lâle

328. **ile:**
Kaside 12
Mısra: 18
"Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Görelî revnaḡ-ı gül-reng-i 'izâr-ı
yâri
Mütelevvindir o haclet ile ekser
lâle

329. **ile:**
Kaside 12
Mısra: 33
"Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Şad fûrûğ ile n'ola olsa sirâc-ı
gülşen
Şu'le-i haddîñ ile oldu münevver
lâle

330. **ile:**
Kaside 12
Mısra: 34
"Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Şad fûrûğ ile n'ola olsa sirâc-ı
gülşen
Şu'le-i haddîñ ile oldu münevver
lâle

331. **ile:**
Kaside 12
Mısra: 36

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Olmada Dâğ fûrûzende-i cism-i
zerdi
'aşk ile oldu meger nâmiye-perver
lâle

332. ile:

Kaside 12

Mısra: 53

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

O hüma-sâye ki âsar-ı hümayûnı
ile
Müstezıllı giyeh olursa da eyler
lâle

333. ile:

Kaside 12

Mısra: 83

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Tâ ki âsar-ı füyûzât-ı İlâhiyye ile
Gülşen-efrûz-küşâyış ola yer yer
lâle

334. ile:

Tarih 5

Mısra: 17

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Didim gûş eyleyüp şad şevk ile
târîhini Es'ad
Anatol şadrını İshâk Efendi kıldı
zîb-ârâ

335. ile:

Tarih 8

Mısra: 17

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Şevk u şadî ile şad veriş iderken
Es'ad
Düşdi bir ta'miye-i pâki-yile târîh
aîna

336. ile:

Tarih 10

Mısra: 19

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

İhtirâm ile idüp tâc-ı mücevher
baş
Sakf-ı mînâ-yı mu'allâsını çalsun
taş

337. ile:

Tarih 20

Mısra: 7

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Birer târîh ile her mısra'ın bu
nazm-ı zîbânın
Didi gûş eyleyüp bu feth-i pâki
bende-i Es'ad

338. ile:

Tarih 21

Mısra: 14

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Nereden rûy-nümâ oldu ise çeşm-i
'adû
Pîşine çekdi Sikender gibi tedmîr
ile sed

339. ile:

Tarih 21

Mısra: 22

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Didi bir beyt-i dü-târîh bu feth ü
zafere
Şevk ile ez-dil ü cân da'î-i devlet
Es'ad

340. ile:

Tarih 27

Mısra: 9

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Lüle dir 'atşâna târîhin lisân-ı Hâl
ile
İç bu vâlâ çeşme-sâr-ı sâfdan
mâ'u'l-ma'în

341. ile:

Tarih 29

Mısra: 3

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Ya'ni Sultân Ahmed-i gâzî ki tav'
u kerh ile
Bende-i fermânıdır tâ şarkdan
garba cihân

342. ile:

Tarih 29

Mısra: 18

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Tîğ-i âteş-tâb-ı kahrı-yle düşüp cân
havfına
Kâr-ı peygârı o efkâr ile oldu hep
figân

343. ile:

Tarih 29

Mısra: 27

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

şad hirâs ile olunca cebhe-sây-i
ilticâ
Âsitân-ı ma'delet-pîrâsına
Efgâniyân

344. ile:

Tarih 31

Mısra: 9

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Sıdk u ihlâs ile bir def'a tevazu
iderek
Âbdestin yed-i beyzâ gibi eyler
rahşân

345. ile:

Tarih 33

Mısra: 2

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Habbezâ âsar-ı eltâf-ı İlâhî nev-be-
nev
Olmada kuttân-ı elvâna hüveydâ
yümn ile

346. ile:

Tarih 33

Mısra: 4

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Kim şeh-i 'adl-âverin oldu vekîl-i
mutlaqı
Böyle bir düstûr-ı ekrem dâd-
peymâ yümn ile

347. ile:

Tarih 33

Mısra: 2

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Habbezâ âsar-ı eltâf-ı İlâhî nev-be-
nev
Olmada kuttân-ı elvâna hüveydâ
yümn ile

348. ile:

Tarih 33

Mısra: 4

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Kim şeh-i 'adl-âverin oldu vekîl-i
mutlaqı
Böyle bir düstûr-ı ekrem dâd-
peymâ yümn ile

349. ile:

Tarih 33

Mısra: 6

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Nām-ı pāki nār-ı şerr ü şūrı itfā
eyleyüp
Āyet-i berd ü selāmı kıldı imā
yümn ile

350. **ile:**

Tarih 33

Mısra: 8

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Şimdi evreng-i vezāret buldı haḳkā
sahibin
Müstedām idüp muvaffaḳ kıla
Mevlā yümn ile

351. **ile:**

Tarih 33

Mısra: 10

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

sadr-ı 'ālīye şeref baḥş oldığın bir
beytde
Es'adā kıldım se tāriḥ ile inhā
yümn ile

352. **ile:**

Tarih 33

Mısra: 12

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Mühr alup bu sāl-i bin yüz kırk
üçde müjdeler
Āsaf-ı dehr oldu İbrāhīm Pāşā
yümn ile

353. **ile:**

Tarih 35

Mısra: 33

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Ya Taşkendi hemān kendi bu
bizā'a ile
Sezā ya İbn-i Hacerdir disem o
bünyāna

354. **ile:**

Tarih 39

Mısra: 6

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Riyāz-ı dehr olup feyz-i ḥudā-dād
ile müstesnā
Vahid ü bi-'adil oldu o şevḳ ile
çemen-zārı

355. **ile:**

Tarih 39

Mısra: 27

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Riyāz-ı pākini ezḥār-ı rengāreng
ile tezyin
İdüp izḥār o demde 'izz-ile şādī-i
bisyarı

356. **ile:**

Tarih 40

Mısra: 20

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Dü-tārīḥ ile tebrīk itmege itmāmını
anıñ
Didim şad şevḳ ile Es'ad o dem bu
beyt-i garrāyı

357. **ile:**

Tarih 41

Mısra: 31

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Sa'ādet ile burc-i hūta tahvīl eyledi
ḥurşid
Kenār-ı yemde rahşān şanma bu
nev kasr-ı tāb-efzā

358. **ile:**

Tarih 41

Mısra: 52

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Mufazzaldır fezāil intisāb-ı savb-ı
pāki-yle
Me'ālī zāt-ı 'ālū'l-'ālī ile buldı
isti'lā

359. **ile:**

Tarih 41

Mısra: 67

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

Mu'ammer eyleyüp 'izz ü sa'ādet
ile bānīyi
Bu nev kasr-ı dil-ārā-resmi ābādān
ide Mevlā

360. **ile:**

Tarih 43

Mısra: 5

" Araç, vasıta, birlikte"
anlamında edat.

O mihr-i evc-i fazīlet kemāl-i
'izzet ile
Şeref-karın idicek şadr-i 'ālī-i
Rūmi

ilhak id:

1. **ilhak id:**

Kıt'a 5

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Dāhil etmek, katmak.

Yine derūna urur zaḥmı tīg-i
gamze ile
O kīne-cū kılc ilḥaḳ ider
ze'āmetine

ilkā:

1. **ilkā:**

Tarih 41

Mısra: 30

*Bırakmak, bırakılmak, atmak,
atılmak.2. İlham etme, kalbe
yerleştirme.*

Bu nā-dīde nukūş-ı bī-'adīli görse
ger Mānī
İderdi levḥa-i ḥayret-fezāsın Baḥra
dek ilkā

ilkā-vı nefis olan:

1. **ilkā-yı nefis olan:**

Kaside 1

Mısra: 49

Kelime Tipi: -

Nefse yerleşmiş olan.

İlkā-yı nefis olan nekire kardan
şakın
Virme ḥuşul-i ma'rifeden ḡayriye
rıżā

ilkā-vı sürür itdim:

1. **ilkā-yı sürür itdim:**

Tahmis 5

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Sevincin (gönle) yerleşmesi.

Açıldı ḥātır-ı maḥzūnum ilkā-yı
sürür itdim

illa:

1. **illā:**

Kaside 2

Mısra: 92

*Ne olursa olsun, hangi şartta
olursa olsun, herhalde, illa ki.*

Benim ol şadme-i 'isyan ile dil-
ḥāne-harāb
Beni ābād idemez kimse cihanda
illā

2. **illāsı:-sı**

Tarih 41

Mısra: 16

1. *Ne olursa olsun, muhakkak,*

mutlaka, ille 2. Bilhassa, hele,
özellikle 3. Aksi takdirde, aksi
halde.

Müşâkıl olsa da farzâ Havernaqla
İrem aña
Yine illâsı vardır gayri olmaz
böyle müstesnâ

‘illet:

1. ‘illetin:-i, -n

Kaside 9

Mısra: 6

Hastalık.

Şarâb-ı nâmiye nüş itdirüp tabîb-i
rebi‘
Çiçekle hârice ref’ itdi ‘illetin
eşcâr

2. ‘illet:

Gazel 49

Mısra: 2

Hastalık. II Sebep, neden.

Keşret fenâ-yı ‘âleme ‘illet değil
midir
‘İlet delîl-i müşbit-i vahdet değil
midir

‘illet değil midir:

1. ‘illet değil midir:

Gazel 49

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Hastalık. II Sebep, neden.

Keşret fenâ-yı ‘âleme ‘illet değil
midir
‘İlet delîl-i müşbit-i vahdet değil
midir

‘illet-i nahl-i bülendi:

1. ‘illet-i nahl-i bülendi:

Kaside 9

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Yüce fidanın hastalığı.

Görünce ‘illet-i nahl-i bülendi
gülşende
Dem-i nema galeyanın bilüp
hekîm-i bahar

‘ilm ü ‘iffetiñ kânı:

1. ‘ilm ü ‘iffetiñ kânı:

Kaside 8

Mısra: 48

Kelime Tipi: -

Bilgi ve namusun kaynağı.

Veliyy-i ni‘met-i ‘âlem hümâm ü
fâzıl u efham
Le‘âlî-i girân-mikdâr ‘ilm ü ‘iffetiñ
kânı

‘ilm-i cedel:

1. ‘ilm-i cedel:

Kaside 8

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

Münakaşa ilmi.

Gelüp ‘ilm-i cedelden tîğ-i tab’-ı
süsene hiddet
Okur şimdi o te‘lifât-ı Haddâdî ve
Kirmânî

iltizâm evle:

1. iltizâm evle:

Kaside 1

Mısra: 70

Kelime Tipi: -

*Gerekli, lüzumlu görmek;
tercih etmek.*

A‘mâl-i hayra niyyetini nefse cerr
idüp
Eyle teẓammun eylemegi iltizâm
aña

İmâ:

1. İmâsı:-s, -ı

Kaside 10

Mısra: 52

*Açıkça söylemeden üstü
kapalı olarak anlatma,
dokundurma.*

Re‘yi kütüb-i müntehabı fenn-i
nizâmın
İmâsı delâlet-kün-i ma‘nâ-yı
kalemdir

2. İmâ:

Lugaz 16

Mısra: 14

*Açıkça söylemeden üstü
kapalı olarak anlatma,
dokundurma.*

İsmin ancak anıñ Allah bilür
Bunda vardır aña zirâ imâ

İmâ evle:

1. İmâ evle:

Gazel 97

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

*İşaret etmek; üstü kapalı
olarak anlatmak, dokundurmak.*

Eyler İmâ ğamze her lahza nihân
zâr-ı dili
Çeşm-i mu‘ciz-güy-i yâr esrârı
şaklar şaklamaz

2. İmâ evle:

Kaside 2

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

*İşaret etmek; üstü kapalı
olarak anlatmak, dokundurmak.*

şüretâ gerçi tehî-ceyb-i
tekellümsün kim
Pür olur dürr-i sühan eyleseñ
amma imâ

3. İmâ evle:

Tarih 2

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Üstü kapalı bir şekilde
anlatmak, işaret etmek.*

Halîlullah ile bî-şübhe hem-nâm
oldığındandır
Bu halet âyet-i “berd ü selâm”ı
eyledi imâ

İmâ ider:

1. İmâ ider:

Tarih 5

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*İşaret etmek, dolaylı olarak
anlatma.*

Naẓar İrâd idüp her fende ‘Aynîye
göz açdırmaz
İder mantûk-ı İbn-i Hâcibi ebrû ile
imâ

2. İmâ ider:

Tarih 3

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

İşaret etmek, göstermek.

Tazarru‘-gâh-ı mevcûdât-ı ‘âlem
dinse lâyıkdır
Ki her bir revzeni bir dest-i ta‘at-
kâr ider imâ

İmâ kıl:

1. İmâ kıl:

Tarih 33

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Üstü kapalı olarak anlatmak,
dokundurmak; işaret etmek.*

Nâm-ı pâki nâr-ı şerr ü şûrî itfâ
eyleyüp

Âyet-i berd ü selâmi kıldı îmâ
yümn ile

‘îmâd-ı dîn ü devlet:

1. ‘îmâd-ı dîn ü devlet:

Kaside 8

Mısra: 49

Kelime Tipi: -

Devlet ve dinin direği.

‘Îmâd-ı dîn ü devlet zîb-bağış-ı
mesned-i rif at
Îmâm-ı rümme-i ümmet sezâ-yı
luğf-ı Yezdânî

‘îmâd-ı kâşîyi:

1. ‘îmâd-ı kâşîyi:

Tarih 35

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

*Porselen işlemeciliğinin
temeli.*

O nağş-ı hurde-i Çîni ‘Îmâd-ı
Kâşîyi
Hezâr reng ile zîb itdi çâr erkânâ

i‘mâl evle:

1. i‘mâl evle:

Kaside 1

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

İmal etmek,yapmak,işlemek.

Olursa ger tenâzu‘-i ef‘âl-i hayr ü
şer
İ‘mâl evle evveli şânîyi kıl cüda

imâm:

1. imâma:-a

Lugaz 6

Mısra: 2

İmam, önder.

Ne cemâ‘atdır şular kim dâimâ
Eylemişler bir imâma iktidâ

imâm fahri:

1. imâm fahri:

Tarih 35

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

*149 yılında Rey şehrinde
doğan bir İslam alimidir. En
önemli eseri Mefatih'ul Gayb isimli
Kur'an tefsiridir. Bu eser Tefsir-i
Kebir olarak da bilinmektedir.*

Emîn-ü hâfız idüp İbn-i Hâzini
anda
Îmâm Fahri re‘îs itdiler o bünyâna

imâm mâverdi:

1. imâm mâverdi:

Tarih 35

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Ebü'l-Hasen Alî b.

*Muhammed b. Habîb el-Basrî el-
Mâverdî (ö. 450/1058) Siyaset ve
ahlâk nazariyeleriyle tanınan Şâfiî
fakihi.*

İdüp düttüni tebhîr İmâm Mâverdî
Pür itdi ‘anberî tîbi gümüş
buhurdâna

imâm-ı rümme-i ümmet:

1. imâm-ı rümme-i ümmet:

Kaside 8

Mısra: 50

Kelime Tipi: -

Ümmetin halatının önderi.

‘Îmâd-ı dîn ü devlet zîb-bağış-ı
mesned-i rif at
Îmâm-ı rümme-i ümmet sezâ-yı
luğf-ı Yezdânî

imâm-ı saff-ı rüsül:

1. imâm-ı saff-ı rüsül:

Kaside 3

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

*Peygamberler safının
imamı.(Hz. Muhammed).*

Îmâm-ı saff-ı rüsül reh-küşâ-yı
hayr-ı sübül
Penâh u seyyid-i kül şâh-ı cüd-
peymâdır

imân:

1. imân:

Müsemmen 1

Mısra: 37

*Allah'a inanmak, iman etme,
dînî inanç.*

Yok mıdır zerrece îmân ‘acaba
sende
Dimedim ki saña biñ cân ile oldum
bende

2. imânı:-ı

Kaside 8

Mısra: 18

*İnceden inceye, dikkatle
araştırma, bir şeyde çok dikkatli
olma, bir şeyin derinliğine nüfuz
etme.*

Şürü‘ idüp muqaddem nüsha-i
reyhânenen sünbül
Fevâiyih ile nefhü‘t-tîbe kıldı şimdi
imânı

im‘ân:

1. im‘ân:

Rûbai 2

Mısra: 3

Allah'a inanma, dînî inanç.

İm‘ân ile kıl nezâre ki çâr-çihet
Divân-ı ezelde bir rubâ‘îdir bu

im‘ân eylesen:

1. im‘ân eylesen:-sen

Lugaz 19

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*İman etmek; kuvvetle
inanmak.*

Didi beşdir anıñ hurûfı hemâm
Lîk on beşdir eylesen im‘ân

2. im‘ân eylesen:-sen

Lugaz 19

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*İman etmek; kuvvetle
inanmak.*

Didi beşdir anıñ hurûfı hemâm
Lîk on beşdir eylesen im‘ân

imlâ evle:

1. imlâ evle:

Kaside 2

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

Yazıya dökmek, yazmak.

Sarf idüp ez-dil ü cân râhına nağd-i
‘ömrün
Eyle ol pâdişehiñ na‘t-i şerifin
imlâ

imlâ kılmuş:

1. imlâ kılmuş:

Lugaz 10

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yazmak.

Nedir ol şey‘-i ‘acîb ü bâlâ
Vaşf iden böylece kılmuş imlâ

imlâ-yı kalem:

1. imlâ-yı kalem:

Kaside 10

Mısra: 70

Kelime Tipi: -
Kalemin imlası.

Engüş ile geh şâne-zen-i haṭ degil
ol şūḥ
Ceyş-i fiten-i ḥüsne nev imlâ-yı
kalemdir

imsak eyle:

1. **imsak eyle:**
Kaside 9
Mısra: 14
Kelime Tipi: -
Oruç tutmak.

Çemende tutdı yaḥod savm-ı serd-i
ser-māyı
Nemadan eyleyüp imsak cümle-i
eşcâr

imtâr eyle:

1. **imtâr eyle:**
Tarih 39
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Yağdırmak.

Seḥâb-ı 'adli imtâr eyleyüp nîsân-ı
ihsânın
tarâvet-zâr-ı şâdi kıldı bağistân-ı
aktârı

imtihân çekmez:

1. **imtihân çekmez:**
Gazel 79
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
İmtihana çekmek, denemek,
sınamak.

Berây-ı kām kâmil gayret-i kem-
māyegân çekmez
Çeker bār-ı girân-ı derd-i dehri
imtihân çekmez

imtizâc-ı leb-i la'liñle:

1. **imtizâc-ı leb-i la'liñle:**
Gazel 38
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Kırmızı dudak ile bir arada
bulunmak.

Ḥande-rîz olsa ne dem gonca
femin hoş-ter olur
İmtizâc-ı leb-i la'liñle o gül-şekker
olur

in-:

1. **indi:-di**
Lugaz 13

Mısra: 16
(Bulunduğu yerden) Aşağıya
doğru gelmek.

Ay ü gündür disem ne fâ'idedir
Güiyâ gökden indi mâ'idedir

in:

1. **indikçe:-dikçe**
Gazel 142
Mısra: 8
Yüksekte veya yukarıdan
aşağıya doğru gelmek.

Sen esb-i cefâdan harem-i hâs-ı
vefâya
Ben yoluna cân virmege indikçe
ineydim

2. **indi:-di**
Tarih 28
Mısra: 9
Aşağıya doğru gelmek. II
Gökyüzünden yeryüzüne gelmek.

Bir melek indi semâdan yere güftâr
iderek
Es'adâ şevk ile bu beyt-i dü-târîhi
hemân

3. **ineydim:-e, -y, -dim**
Gazel 142
Mısra: 8
Yüksekte veya yukarıdan
aşağıya doğru gelmek.

Sen esb-i cefâdan harem-i hâs-ı
vefâya
Ben yoluna cân virmege indikçe
ineydim

inan:

1. **inanıñ:-ın**
Müsemmen 1
Mısra: 45
İnanmak, inanma işi.

Hiç inanıñ yog imiş şimdi inandım
güzelim
ḥâb-ı gâfletde iken sanki uyandım
güzelim

inan-:

1. **inanma:-ma**
Gazel 43
Mısra: 9
Bir şeyi doğru olarak kabul
etmek.

İnanma zühbine sâlûs-hey'etin
Es'ad
Ta'affûf itmesi de cümle-i
riyâdandır

2. **inandım:-dı, -m**
Müsemmen 1

Mısra: 45
Bir şeyi doğru olarak
benimsemek; bir şeyin varlığını,
doğruluğunu kabul etmek;
güvenmek.

Hiç inanıñ yog imiş şimdi inandım
güzelim
ḥâb-ı gâfletde iken sanki uyandım
güzelim

'inânımı çek:

1. **'inânımı çek:**
Gazel 191
Mısra: 6
Kelime Tipi: **Deyim**
Dizginini çekmek (dizginini
kısmak): Birinin başıboş gidişine,
aşırı davranışlarına engel olmak,
üzerindeki baskıyı artırmak.

Olsam süvâr-ı esb-i temennâ-yı
vaşl eger
Tâ âḥir-i emelde çekerdim
'inânımı

'inâvet:

1. **'inâyet:**
Tarih 39
Mısra: 41
(Ar.) Lutuf, ihsan, iyilik.

'Inâyet rûh-perver merḥamet
dünyâyâ zîb-âver
Mülûkidir o bağın mâ-haşal ezḥâr
u eşcârı

'inavet eyle:

1. **'inayet eyle:**
Kaside 3
Mısra: 70
Kelime Tipi: -
İyilikte bulunmak, ihsan
etmek.

Meded senindir eyâ nur-ı çeşm-i
cümle rüsûl
'Inayet eyle ki şânıñ hemîn
'atayadır

inbîk-i çeşmi:

1. **inbîk-i çeşmi:**
Gazel 154
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Gözün inbiği. ((Ar. inbîk)
Sıvıları damutmakta kullanılan
âlet, taktir âleti.).

İnbîk-i çeşmi kaṭra-nisâr-ı gül-âb olur
‘aşîk ḥayâl iderse Ruḥ-ı hûy-
çekîdesin

inbîk-i gül-âb ol:

1. inbîk-i gül-âb ol:

Gazel 138

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gül suyu inbiği olmak.

Fikr-i Ruḥ-ı yâr eyleyüp ey dîde
pür-âb ol
‘Ayn ile döküp kaṭralar inbîk-i gül-
âb ol

2. inbîk-i gül-âb ol:

Nazm 38

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gül suyu inbiği olmak.

Fikr-i ruḥ-ı yâr eyleyüp ey dîde
pür-âb ol
‘Ayn-ile döküp kaṭralar inbîk-i
gül-âb ol

inbisât:

1. inbisâtımız:

Nazm 4

Mısra: 1

*Ferahlama, iç açılması,
inşirah.*

Bahar geldi bizim inbisâtımız
vardır
‘Aceb mi gül gibi gülşen neşâtımız
vardır

inbisât-ı bahâr olur mı:

1. inbisât-ı bahâr olur mı:

Gazel 66

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Baharın gönül ferahlığı.

Bu vaz‘-ı bârid-i çarḥ eylemez bizi
handân
Olur mı şiddet-i ser-mâda inbisât-ı
bahâr

inbisât-u şevk-ü behcet:

1. inbisât-u şevk-ü behcet:

Tarih 45

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ferahlık, eğlence ve güzellik.

Hümâyün bād-ı nev-sâl-i sa‘âdet
geldi hoş geldi

Cihâna inbisât-u şevk-ü behcet
geldi hoş geldi

incâz-ı va‘d ü vuslatın eyleyüp:

**1. incâz-ı va‘d ü vuslatın
eyleyüp:**

Murabba 2

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Kavuşma sözünü yerine
getirmek.*

Eyleyüp ben bendeñe incâz-ı va‘d
ü vuslatın
Kârını a‘dâların âh ile efgân
eylediñ

incâz-ı va‘d-i vuslatın eyleyüp:

1. incâz-ı va‘d-i vuslatın eyleyüp:

Nazm 36

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Kavuşma sözünü yerine
getirmek.*

Eyleyüp ben bendeñe incâz-ı va‘d-
i vuslatın
Kârını a‘dâların âh ile efgân
eylediñ

incimâd:

1. incimâdsız:

Gazel 91

Mısra: 16

Donma, buzlanma.

Yaḥ-beste kılsa seyl-i sirişkim
n‘ola firāk
Serdî keşîde-cüy olamaz
incimâdsız

incü:

1. incü:

Gazel 194

Mısra: 8

Inci.

Dendânların gören dehen-i yârda
sanur
La‘lîn hokkada iki incü kıladesi

infâk eyle:

1. infâk eyle:

Gazel 179

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Malını ve mülkünü sarfetmek.

Eylerim infâk naḳd-i ‘ömr ü
emvâl-i dili

Râh-ı vaşl-ı ka‘be-i dîdâra Allah
‘aşkına

inhâ:

1. inhâ:

Tarih 33

Mısra: 10

Bildirme, haber verme.

şadr-ı ‘âlîye şeref baḥş oldığın bir
beytde
Es‘adâ kıldım se târîh ile inhâ
yümn ile

2. inhâ:

Tarih 3

Mısra: 10

*Bildirme, haber verme, ifade
etme.*

ḥudâyâ iki ‘âlemde sa‘âdet bula
bânisi
Egerçi kadr-i ecrin itdi nass-ı “men
benâ” inhâ

inhâ kıl:

1. inhâ kıl:

Tarih 11

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Haber vermek, bildirmek.

Cenâb-ı pâdişeh-i berr ü Baḥra
kıлмаğ içün
Vezîr-i a‘zamı da‘vetle kulluğın
inhâ

inkâr itmek:

1. inkâr itmek:

Müsemmen 1

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

*Yaptığı bir işi, söylediği sözü
veya tanık olduğu bir şeyi
yapmadığını, bilmediğini,
görmediğini söylemek, yaptığını
saklamak, yadsımak.*

Sevdigim diyü baña ‘ahd idüp
ikrar itmek
Soñra zâlim dönüp ikrarını inkâr
itmek

inle-:

1. inle:

Tahmis 1

Mısra: 33

*Acı, üzüntü belirten kesik
sesler çıkarmak.*

ḥulûş üzre niyaz it agla inle
cehdiñi bezl it

Elin aç mültezemde kâse-i
deryüze-i fazl it

inşâ:

1. inşâ:

Tarih 41

Mısra: 7

Yapmak, meydana getirmek.

Sinimmâr-ı hayâl inşâ için bir
böyle kasr-ı nev
Esâs-ı zîb-sâzın şöyle tertîb itse
kim farzâ

inşâ eyle:

1. inşâ eyle:

Tarih 41

Mısra: 48

Kelime Tipi: -

Yapmak, meydana getirmek.

*II Bütün yönleriyle dile getirmek,
anlatmak.*

Cenâb-ı Hâzret-i müftî'l-enâmın
necl-i vâlâsı
Şerîfî'l-asl ol zât-ı mükerrerem
eyledi inşâ

inşâ '-ı mu'cizât:

1. inşâ '-ı mu'cizât:

Kaside 1

Mısra: 107

Kelime Tipi: -

*Mucizeler yapmak,
göstermek.*

İnşâ '-ı mu'cizât ile ihbâr-ı dîn
idüp
Olduñ bi-gayr-i vech-i şübeh
'âleme hüdâ

inşâd:

1. inşâdına:-ı, -n, -a

Tarih 30

Mısra: 10

Şiir yazma, şiir söyleme.

Bir sabâ-seyr keşti-i pâkiñ
kıldı inşâdına bu dem fermân

insâf olsun:

1. insâf olsun:

Müsemmen 1

Mısra: 56

Kelime Tipi: -

(Ar.) Hakka ve adâlete uygun

*davranış, nefse değil vicdana
uyarak adâletle hareket etme,
merhametli davranma.*

Rüy-i sâfîn gibi gönlün de biraz saf
olsun
Ne var ey âyine-rû sende de insâf
olsun

insafa gel:

1. insafa gel:

Müsemmen 1

Mısra: 36

Kelime Tipi: **Deyim**

Haksızlıktan,

*merhametsizlikten vazgeçip
adaletle davranır olmak.*

kalmadı şabr u sükün sinede raḥat
tende
Bir kez insafa gel ey âfet-i canım
sen de

insân:

1. insandır:-dır

Lugaz 10

Mısra: 4

İnsan, kişi, şahıs.

Ki vücūdına sebep hayvandır
Anı bu Hâle koyan insandır

2. insân:

Lugaz 4

Mısra: 3

*Adem, âdemoğlu, insan, halk,
ahâli.*

Her zaman insân ile ünsiyyeti
Rûzgâr ile bulur germiyyeti

insân-ı kâmil olsun:

1. insân-ı kâmil olsun:

Tahmis 2

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

Allah'ın her mertebedeki

*tecellilerine mazhar olan insan
olmak.*

Cihanı bir gönüldür Salimen teshir
iden cümle
Eger insân-ı kâmil olsan Ademsin
pederlerde

insân-ı kâmilseñ:

1. insân-ı kâmilseñ:

Tahmis 2

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Kemale ermiş, olgun insan.

Vücūdun hilkatin fikr eyle ger
insân-ı kâmilseñ
Muhît-i baḥr u ber bir zerredir
fehm eyle 'âkilseñ

inşâ-vı kalem:

1. inşâ-yı kalem:

Kaside 10

Mısra: 62

Kelime Tipi: -

Kalemin eseri, yazısı.

kıldı o kadar kârim evsâfına talîk
Kim bu gazel-i ter daḥî inşâ-yı
kalemdir

intiḥâ:

1. intiḥâ:

Kaside 1

Mısra: 78

Son bulma, nihayete erme.

Başla belâgat üzre me'ânî-i
mu'cize
Bulsun bu nev nesid feşâḥatla
intiḥâ

intiḥâ bulmaz:

1. intiḥâ bulmaz:-maz

Kaside 1

Mısra: 118

Kelime Tipi: -

Son bulma, sona erme;

tükenme, bitme; son, nihâyet.

Âyât-ı mu'cizâtın tefsîr cümleten
Bulmaz işaret ile delâletle intiḥâ

intisâb:

1. intisâb:

Gazel 6

Mısra: 10

Bağlanmak, bağ kurmak.

Hayâl-i mışra'-ı ebrûsı var iken
Es'ad
O şûḥa şî'r ile müşkildir intisâb
saña

intisâb-ı savb-ı pâki-vle:

1. intisâb-ı savb-ı pâki-vle:

Tarih 41

Mısra: 51

Kelime Tipi: -

Temiz tarafına bağlanmak.

Tabi olmak.

Mufazzaldır fezâil intisâb-ı savb-ı
pâki-vle
Me'âlî zât-ı 'âlû'l-'âlî ile buldı
isti'lâ

intizâr:

1. **intizārım:-ım****Gazel 146**

Mısra: 9

Bekleyiş, birinin yolunu gözleme.

Haber vir intizārım Es'adā da 'vet
kılup yāri
Derūn-ı pākine bir ğayr niyyet
gelmesün gelsün

inzivā:1. **inzivā:****Gazel 156**

Mısra: 9

Bir işe karışmamak, dünya işlerini bırakmak, bir köşeye çekilmek.

Olurmuş inzivā kısmet-rübā-yı pāy
kim būmuñ
Gınā-yı 'İşi oldu hōd nihādī-i
nihānından

ir:1. **irdikçe:-dik, -çe****Tarih 39**

Mısra: 26

Ulaşmak.

O düstūr-ı girān-māye felek-pāye
hümā-sāye
İder her sālın irdikçe bahār-ı feyż-
āsārı

2. **irmezse:-mez, -se****Gazel 61**

Mısra: 1

Erişmek, ulaşmak, gelmek, yetişmek.

Şubh-ı ümmīdine irmezse dil ey
mihr-i münir
Şu'le-i māha döner āteş-i āh-ı şeb-
gür

3. **irmek:-mek****Gazel 85**

Mısra: 3

"Ermek", ulaşmak, ermek, nail olmak; vasıl olmak.

Bu merhalede irmek için Şubh-ı
merama
Āh-ı dili hem-şu'le-i mäh itmege
degmez

4. **irdi:-di****Gazel 125**

Mısra: 1

"Ermek", ulaşmak, ermek, nail olmak; vasıl olmak.

Māha noksan irdi hūsn-i şu'le-
tābından seniñ

Āfitāb ahşama cān atdı hicābından
seniñ

5. **ire:-e****Gazel 151**

Mısra: 10

"Ermek", ulaşmak, ermek, nail olmak; vasıl olmak.

Nezāre-i Ruḥ-ı dildāra cūr'eti yog
iken
Ne mümkün Es'ad ire bezm-i kāma
şerminden

ir-:1. **irilmez:-il, -mez****Tahmis 2**

Mısra: 13

Erişmek, ulaşmak.

İrilmez ka'rına 'üryān olup bin
gavtalar kılsañ
Göñül bir Baḥr-ı pür-mevc-i
tecellidir eger bilseñ

2. **iricek:-icek****Tarih 35**

Mısra: 45

Ermek, ulaşmak.

Hezār yümn ü sa'adetle Es'adā
iricek
Bu nev hazāne-i ekmel temām-ı
pâyāna

irād eylemiş:1. **irād eylemiş:-miş****Tahmis 5**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Söylemek, nakletmek, okumak
II Kazanç sağlamak.*

Zebān-ı merḥamet-kārı-yle irād
eylemiş bir gün
İşitdim bende-i mehcürü da yād
eylemiş bir gün

irād idüp:1. **irād idüp:****Tarih 5**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Söylemek.

Naẓar irād idüp her fende 'Aynīye
göz açdırmaz
İder mantūk-ı İbn-i Hācibi ebrū ile
imā

irāde:1. **irādesi:-si****Gazel 194**

Mısra: 2

*Bir şeyi yapıp yapmama
hususunda karar verebilme ve
bunu uygulama gücü.*

'aşkıñ o deñlü neş'e virirmiş ki
bādesi
Nüş eyleyenleriñ gider elden
irādesi

irāet id:1. **irāet id:****Kaside 11**

Mısra: 82

Kelime Tipi: -

Göstermek.

Sen o Cemşid-haşem nām-ver-i
'ālemsin
Ki deriñ çarḥa irāet ider isti'lāyı

irā'etdir:1. **irā'etdir:****Gazel 44**

Mısra: 8

Çıplak bırakmak.

Ridā-ber-düş-ı zerk u sübhā-der-
dest ü küleh-ber-ser
Raḳīb ol şuha ca 'lī zühd ile
kendin irā'etdir

irān:1. **iran:****Tarih 29**

Mısra: 30

*Güntümüzde Türkiye'ye komşu
olan İran ülkesi.*

Lafzan-u ma'nen didim ol demde
tārīh Es'ad
Buldı bin yüz kırkda İran sulh-ile
emn-ü emān

irāniyān:1. **irāniyān:****Tarih 29**

Mısra: 16

İranlılar.

İ'tizāl üzre olup fermān-beriden
gūyiyā
Gerçi göstermişdi tavr-ı serkeşī
İrāniyān

irem:1. **irem:****Tarih 41**

Mısra: 15

Âd kavmi zamanında Şeddad tarafından cennete benzetilmek üzere Şam veya Yemen'de yaptırılan bahçe; cennet bahçesi, cennet kadar güzel ve bayındır yer.

Müşâkıl olsa da farzâ Havernaqla İrem aña
Yine illâsı vardır gayri olmaz
böyle müstesnâ

'irfân:

1. 'irfân:

Gazel 122

Mısra: 4

(Ar.) Bilme, anlama, biliş, anlayış.

'âşık perest-i şüh-ı hezâr-âşinâyı
koy
'İrfân gerek tâzede hem hüsn ü ân
gerek

iris:

1. irişdi:-di

Gazel 134

Mısra: 2

Erişmek, ulaşmak, yetişmek.

Fürüg-ı Ruḥ komadı tâb-ı mihr ü
mehde kemâl
İrişdi birine noksân birine daḥi
zevâl

irşâd-sâz-ı zümre-i zühhâd:

1. irşâd-sâz-ı zümre-i zühhâd:

Gazel 200

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Zahidler topluluğunun doğru yolu göstermesi, uyarması.

Es'ada bu tekye-gâhda takvâ-yı
'aşk ile
İrşâd-sâz-ı zümre-i zühhâd olam
gibi

irtivâb:

1. irtiyâbım:-ım

Gazel 121

Mısra: 10

Şüphelenme, tereddüt etme.

O şühûnî mushaf-ı rüyında Es'ad
âyet-i ḥattı
'Ulûvv-i hüsnine nass olduğunda
irtiyâbım yok

irvâ-yı hâlden:

1. irvâ-yı hâlden:

Kaside 1

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Durumunun suya kanması.

Sa'y it saḥîḥ ü salim ol irvâ-yı
hâlden
Cezm it sükûnî bed hareketlerden
it ibâ

'İs:

1. 'İs:

Nazm 31

Mısra: 4

Uğraş, meşguliyet.

Zerre deñlü olsa da kâbil şafâ-yı
iltizâz
Zû-fünûna 'İş telḥ-âsar ile olur
lezîz

2. 'İs:

Kaside 9

Mısra: 36

*Hayatın zevkini çıkarma,
yiyip içme, zevk ü safa.*

Nidaya başladı çavuş-i 'andelîb ol
dem
Ki 'İş için ideler cümle 'azm-i
süy-i Hisâr

is'âf iden:

1. is'âf iden:

Lugaz 14

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Birinin isteğini kabul edip
yerine getirme, yapma.*

Ehl-i hâcâtın odur hâcetini iden
is'âf
Ne dise olmaz anın zerrece
yanında hilâf

is'âr:

1. is'âr:

Gazel 60

Mısra: 10

(Yazı ile) Bildirme.

Pey-rev olup Es'ad o şeh-i milket-i
nazma
İ'câz-i eş'ârın is'âr ile söyler

isâr evle:

1. isâr evle:

Tahmis 1

Mısra: 37

Kelime Tipi: -

Yayılmak.

Meşâm-ı cana isâr eyle bû-yi
'anberîn ḥâkin
Gider tefsîdegî-i nâr-ı cürmin ṭab'-
ı pür-pâkiñ

isar id:

1. isar id:

Kaside 9

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

İkramda bulunmak.

Nesîm-i Şubḥ fezâ-yı fesîh-i
gülşende
İdince bûy-i bahârı meşâmına isar

is'âr kıl:

1. is'âr kıl:

Kaside 9

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

*Bildirmek, anlatmak;
methetmek.*

O güne itdi gülîstanda maḥdemîn
tebşîr
O resme kıldı ki vaşf-ı medîhesin
is'âr

isâret:

1. isâret:

Kaside 1

Mısra: 118

*Alamet, belirti, gösterge,
haber.*

Âyât-ı mu'cizâtın tefsîr cümleten
Bulmaz isâret ile delâletle intiha

isâr-ı dür-i pâk-i tahiyyât ü salât evle:

1. isâr-ı dür-i pâk-i tahiyyât ü salât evle:

Kaside 5

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

*Selam ve duanın saf incilerini
saçmak.*

Eyle isâr-ı dür-i pâk-i tahiyyât ü
salât
Ba'd-ez-în destîni ref eyle berây-ı
hâcât

isbât-ı vücûd-ı 'adem eyler:

1. isbât-ı vücûd-ı 'adem eyler:

Gazel 127

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*İnsanın bedenini(yaradılışını)
ispat etmek.*

Eyler isbât-ı vücūd-ı 'adem ey hür-
meniş
Hande-rîz olsa ne dem nâz ile ol
gonça femîñ

işbu:

1. işbu:

Tarih 45

Mısra: 16

"Bu" işaret sıfatının yazıda
kullanılan eski bir şekli; işte bu.

Hıdîv-i 'âlemin baht-ı hümâyûnına
Mushafdan
Tefeül itdigimde işbu âyet geldi
hoş geldi

2. işbu:

Tarih 20

Mısra: 9

"İşte bu", bu işaret sıfatının
yazıda kullanılan eski bir şekli.

Emân ile 'adûdan işbu biñ yüz kırk
havlinde
Huveyze hısnın aldı havza-i İslâma
Hân Ahmed

ise:

1. ise:

Gazel 18

Mısra: 5

Ise, şart edatı.

Pülâd ise de dil giricek püte-i aşka
Altûn ider elbet anı iksîr-i
maḥabbet

2. ise:

Rûbai 4

Mısra: 3

"i" ek fiilinin şart eki (-sA)

almış şekli.

Pervâne ise ḥamûş u bûlbûl güyâ
Âteşle hevâ mı bâdî-i irşâdîñ

3. ise:

Gazel 82

Mısra: 3

"ise" bağlacı.

Cebhe pür-çîn-i ğazab ğamze ise
ḥûn-efşân
Yâr da mest ola gayrı dile râḥat
kalmaz

4. ise:

Lugaz 3

Mısra: 16

"ise" bağlacı.

Diyemem vuşlatın ister yokdur
Fûrkate tâlib ise pek çokdur

5. ise:

Gazel 15

Mısra: 4

"i-" ek fiilinin şart eki (-sA)

almış şekli.

Çeşm-i sihr-engîz tâlân-efken-i
mülk-i ḥired
Gamze-i pür-şûr ise ğâret-ger-i
sabr u şekîb

6. ise:

Gazel 45

Mısra: 8

Koşul anlamı verir.

Kapılmış jâle-veş bir mihr-i ḥüsne
yâri gûş itdim
Yine âyineye bakmış gibi var ise
kendidir

7. ise:

Gazel 27

Mısra: 9

"i" ek fiilinin koşul eki (-sA)

almış hali.

Eger ki olmaz ise Es 'adâ karîn-i
ḥulûş
Mişâl-i dūd-i siyeh ber-hevâdır âh-
ı şabâḥ

8. ise:

Kaside 8

Mısra: 45

"i" ek fiilinin koşul eki (-sA)

almış hali.

Bu güne feyż-i 'âlem-gîre bâdî var
ise oldı
Cenâb-ı Ḥazret-i müftî'l-enâm-ı
mülk-i 'Osmânî

9. ise:

Kaside 12

Mısra: 43

"i" ek fiilinin koşul eki (-sA)

almış hali.

ḥâst-kârende ise bulmağa 'âlî şânı
Eylesün hıdmet-i ḥâk-i der-i dâver
lâle

10. ise:

Lugaz 1

Mısra: 21

"i" ek fiilinin koşul eki (-sA)

almış hali.

Bunı kim hall-eyler ise ketm ider
Olsa da sana birâder ya peder

11. ise:

Tarih 10

Mısra: 18

"i" ek fiilinin koşul eki (-sA)
almış hali.

Görüp ol kubbe-i vâlâsını böyle
zer-kâr
Gıpta-kâr olur ise aña sipîhr-i
devvâr

12. ise:

Tarih 21

Mısra: 13

"i" ek fiilinin koşul eki (-sA)

almış hali.

Nereden rüy-nümâ oldı ise çeşm-i
'adû
Pîşine çekdi Sikender gibi tedmîr
ile sed

13. ise:

Lugaz 12

Mısra: 14

"Dahi, de/da" anlamlarına
gelen edat. II "i" ek fiilinin koşul
eki (-sA) *almış hali.*

Görünce tâze cüvân söyleyüp nice
mazmûn
Ne deñlü ser-keş ise kendüye ider
meftûn

ishâk:

1. ishâka:-a

Gazel 155

Mısra: 15

Şeyhülislâm İshak Efendi
(Ebû İshak İsmâil Efendi-zâde
İshak Efendi) d. 1090/1679
İstanbul - ö.1147/31 Ekim 1734
İstanbul.

Vifâk-ı pey-revîde yokdur
istihkâkîñ İshâka
Kelâmîñ Es'ad a'lâ olsa da nazm-ı
Süreyyâdan

ishâk efendi:

1. ishâk efendi:

Tarih 5

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

İshâk Efendi

*Hazretleri. (Şeyhülislam Es'ad
Efendi'nin kardeşi Şeyhülislam
İshak Efendi.).*

Didim gûş eyleyüp şad şevk ile
târîhini Es'ad
Anatol şadını İshâk Efendi kıldı
zîb-ârâ

'isî:

1. 'isî:

Muamma 21

Mısra: 1

Hız. İsa peygamber.

Zi ân 'İsî sühan bāyed mera
medhūşî-i vuşlat
Be-bîn bā-zerre-i bî-ḥod ki mihreş
der keşîd elbet

isid:

1. işiden:-en

Gazel 190

Mısra: 11

Duymak, dinlemek.

Sinede bu elif ü dāğ-ile nālem
işiden
Bāng-i şeş-tār ile tanbūrdan olur
ābî

'isî-i nāzîñ:

1. 'isî-i nāzîñ:

Gazel 175

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Nazlı İsa. (Hız. İsa'nın
dudağının hayat vermesi
bağlamında.).*

Ümîd-i būs-i lebiyle o 'İsî-i nāzîñ
Çü mürde cān atarım rūhdan da
şadelige

isit:

1. işidilmiş:-il, -miş

Gazel 57

Mısra: 8

Duymak, haber almak.

Hevā-yı muṭrîb ü meyden geçer mi
rindān kim
Terāneler işidilmiş şafā
görölmüşdür

2. işitdim:-di, -m

Tahmis 5

Mısra: 14

Duymak, haber almak.

Zebān-ı merḥamet-kārî-yle îrād
eylemiş bir gün
İşitdim bende-i mehcūrî da yād
eylemiş bir gün

3. işitdim:-di, -m

Nazm 28

Mısra: 4

Dinlemek.

Peyām-ı zūlfūñî almış gibi nesîm-i
seḫer

Bir iki nağme işitdim sabā mıdır
bilmem

4. işitdim:-di, -m

Beyit 2

Mısra: 1

Duymak, haber almak.

İşitdim vaşf-ı sünbülde nice eş'ār
söylenmiş
Neden ser-rişte virmiş kākül-i
dildār söylenmiş

iskenderiyye:

1. iskenderiyyedir:-dir

Lugaz 8

Mısra: 12

İskenderiyye şehri.

Fireng ü Rüm u 'Acem Türk
muṭattını ammā
Kî asl-ı mevlidi İskenderiyyedir
güyā

işkeste kalursa:

1. işkeste kalursa:

Gazel 185

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kırılmış olmak.

Her pâresi bir niş-i ciger-düz olur
Es'ad
İşkeste kalursa dil-i ğam-dîde çü
şşe

ism:

1. ismidir:-i, -dir

Lugaz 1

Mısra: 6

Ad, nam.

Rūh-ı nazmıñ güyiyā kim cismidir
Hem daḫî bir kaç kitābıñ ismidir

2. ismin:-in

Lugaz 16

Mısra: 13

Ad, nam, unvan.

İsmin ancak anıñ Allah bilür
Bunda vardır aña zîrā îmā

3. ism:

Kaside 1

Mısra: 9

Ad, nam, unvan.

Olduñ mübālağayla nice ism fā'ili
Cürmüñ muşagğarıñ daḫî tasğîr kıl
dilā

4. isminiñ:-i, -nin

Lugaz 10

Mısra: 31

Ad, nam, unvan.

İsminiñ evvelini kıl meçhûl
Ola Ḥāşıl anıñ ile me'mûl

5. isminiñ:-i, -nin

Lugaz 16

Mısra: 3

Ad, nam, unvan.

İsminiñ evveli dünyāda degil
Âḫiretde bile olmaz peydā

6. ism:

Lugaz 19

Mısra: 2

Ad, nam, unvan.

Eyleyüp Nevresi sühan-pervāz
Nazm-ı rengîn ile bir ism elgāz

7. ismi:-i

Lugaz 14

Mısra: 9

*(Ar.) Varlıkları birbirinden
ayırmaya, tek tek veya cins cins
karşılamaya yarayan kelime, ad.*

Âḫiri ismi ile 'öşri olur evveliniñ
Zerrece nakş ile 'aynı olur evvelde
anın

8. ismi:-i

Lugaz 16

Mısra: 12

*(Ar.) Varlıkları birbirinden
ayırmaya, tek tek veya cins cins
karşılamaya yarayan kelime, ad.*

tıfl-iken her kese yüz göstermez
Büyüdükçe olur ismi esmā

9. ism:

Lugaz 19

Mısra: 2

Ad, isim.

Eyleyüp Nevresi sühan-pervāz
Nazm-ı rengîn ile bir ism elgāz

ism ile ef'ālî:

1. ism ile ef'ālî:-i

Kaside 1

Mısra: 126

Kelime Tipi: -

Adı ve yaptığı işler.

Ümmetleriñden Es'ad-ı bî-çäre
bendeññ
Oldı muḳayyed ism ile ef'ālî
mutlaḳa

'ismetî:**1. 'ismetî:**

Tahmis 5
Mısra: 24

Divan şairi, müderris ve kazasker İsmetî Mehmed (ö. 1076/1665).

Çü Es'ad gerçi çok gün geçdi ben
fıkr-i muhal itdim
Bu şeb ol mäh-rünüñ 'İsmetî vaşlıñ
hayâl itdim

ism-i güzîn-resm-i halîl-i mûte'âlî:**1. ism-i güzîn-resm-i halîl-i mûte'âlî:**

Kaside 10
Mısra: 43

Kelime Tipi: -

Yüce dostun seçkin eserinin ismi.

Hem ism-i güzîn-resm-i Halîl-i
mûte'âlî
Terkîm-i kemâlî şeref-ârâ-yı
kâlemdir

ism-i şerm-peymâyî:**1. ism-i şerm-peymâyî:-yı**

Lugaz 19

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Utanç ölçen isim.

Bildim ol ism-i şerm-peymâyî
Diyemem saña ol mu'ammâyî

2. ism-i şerm-peymâyî:

Lugaz 19

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Utanç ölçen isim.

Bildim ol ism-i şerm-peymâyî
Diyemem saña ol mu'ammâyî

isnâd-ı mâ-yüevvel-ilevhe:**1. isnâd-ı mâ-yüevvel-ilevhe:**

Kaside 1

Mısra: 76

Kelime Tipi: -

Söze bizim gibi büyüklerin sözüyle başlamak.

Elfâzını hevaya yeter müsned
eylediñ
İsnâd-ı mâ-yüevvel-ilevhe kıl
ibtidâ

ışrâb id:**1. ıştırâb id:**

Gazel 101

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

İçirmek 2) İma etmek.

Şarâba bilmezem la'l-i nemek-rîzi
ne hâl itmiş
Şunu ıştırâb ider kim hürmetin güyâ
halâl itmiş

ıştırâb ider:**1. ıştırâb ider:**

Gazel 132

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kapalı surette anlatmak.

Neş'e ıştırâb ider olsa sühan-efzâ-yı
tarab
Sâfır meşreb-i pâki leb-i dil-
cûlarıññ

ıştırâb it:**1. ıştırâb it:**

Gazel 144

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

İçirmek.

Sâgar-ı şahbâya ıştırâb it şarâb-ı
nâziññ
Neş'esin mest eylesün keyfin
diger-gün eylesün

ıştırâb-ı secâh itse:**1. ıştırâb-ı secâh itse:**

Gazel 25

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Güzellik içermek.

Hîn-i gâmda Es'ad eger itse ıştırâb-ı
secâh
Hokka-i leb-ber-leb-i zehr-âb-ı
'isyardır kadeh

ışrâkiyyün:**1. ıştırâkiyyün:**

Kaside 2

Mısra: 19

*İşrâkiliği benimseyen
kimseler, işrâkîler.*

Feyz-i ilhâm-ı ma'anîde ger
İşrâkiyyün
Ez-derün saña mürid olsalar ey
hâme seza

iste-:**1. ister:-r**

Gazel 15

Mısra: 8

*(Bir şeye karşı) istek duymak,
(o şeyi) arzulamak, arzu etmek.*

Şerbet-i vuşlat iken dil-haste-i
hecre devâ
Derd-i fûrkatla müdârâ itmek ister
ol şabîb

2. ister:-r

Gazel 117

Mısra: 5

*(Bir şeye karşı) istek duymak,
(o şeyi) arzulamak, arzu etmek.*

Dil-beste olmak ister idim âh
neyleyim
Sevdâ-yı zûlfîniñ dañi ehl-i hevâsı
çok

3. ister:-r

Lugaz 3

Mısra: 15

*(Bir şeye karşı) istek duymak,
(o şeyi) arzulamak, arzu etmek.*

Diyemem vuşlatın ister yokdur
Fûrkatle tâlib ise pek çokdur

4. ister:-r

Tarih 44

Mısra: 8

*(Bir şeye karşı) istek duymak,
(o şeyi) arzulamak, arzu etmek.*

Ol zât-ı pāk-i gevher olmağa zîver-
âver
Bir kân-ı fâhîr ister kim olmaya
Mişâli

iste:**1. istemem:-me, -m**

Gazel 5

Mısra: 5

*(Bir şeye karşı) İstek duymak,
(o şeyi) arzulamak, arzu etmek.*

Zîb-i dîhîm-i şafâ vü râhat olmak
istemem
Güşe-i bî-tüşe-i gam cā-yı 'işretir
baña

2. istemem:-me, -m

Gazel 9

Mısra: 5

*(Bir şeye karşı) İstek duymak,
(o şeyi) arzulamak, arzu etmek.*

İstemem çarhın şu'â '-ı şem '-i
mihr ü mähîni
Reh-rev-i rāh-ı vişâlim âh
meş'aldir baña

3. **istersen:-r, -se, -ñ****Gazel 18**

Mısra: 4

(Bir şeye karşı) İstek duymak, (o şeyi) arzulamak, arzu etmek.

Bak âyine-i kalbime ey mihr-i
cihân-tâb
İstersen eger cilve-i taşvîr-i
maḥabbet

4. **isterseñ:-r, -se, -ñ****Lugaz 16**

Mısra: 9

(Bir şeye karşı) İstek duymak, (o şeyi) arzulamak, arzu etmek.

Sâlis ü râbî'ini isterseñ
Yokla kalbinde olur rûy-nümâ

5. **istersen:-r, -se, -ñ****Lugaz 18**

Mısra: 8

(Bir şeye karşı) İstek duymak, (o şeyi) arzulamak, arzu etmek.

Sîmyâ-âsâ anı şanma ḥayâl
Eyle tahmîs asla istersen vişâl

6. **isterseñ:-r, -se, -ñ****Tahmis 2**

Mısra: 4

(Bir şeye karşı) İstek duymak, (o şeyi) arzulamak, arzu etmek.

Tecellî-i cemâle mazhar ol her
demde her yerde
Teselli bulmak isterseñ dil-i ihlâs-
perverde

7. **işte:****Tarih 8**

Mısra: 10

*Bir şey gösterilirken veya bir
şeye işaret edilirken söylenen bir
söz, aha, ahacık.*

Böyle feth ü zaferi gördi mi çeşm-i
âlem

İşte târîh-i selef işte guzât-ı 'utaḳâ

8. **isterse:-r, -se****Gazel 46**

Mısra: 12

Arzu etmek, dilemek, talep etmek.

Olup şehbender-i bâzâr-ı naḥvet
bir perî gelmiş
Metâ '-ı vaşlına ger nakd-i cân
isterse erzândır

9. **isterseñ:-r, -se, -ñ****Gazel 161**

Mısra: 13

İstemek, dilemek, arzulamak.

Dür-i nazm-ı Nazîme Es'adâ pey-
rev ol isterseñ
Yem-i serşâr-ı mervârîd-i şî'rin
rîziş ü cûşın

10. **işte:****Tarih 8**

Mısra: 10

*Anlatılan şeye dikkat çekmek
için kullanılan bir söz.*

Böyle feth ü zaferi gördi mi çeşm-i
âlem
İşte târîh-i selef işte guzât-ı 'utaḳâ

11. **istemez:-mez****Gazel 104**

Mısra: 5

*(Bir şeye karşı) İstek duymak,
(o şeyi) arzulamak, arzu etmek.*

İstemez dür olmağa şîrîn
zebânından kelâm
Lüknetinden şanma eyler harf ile
leb keşmekeş

12. **istemez:-mez****Gazel 136**

Mısra: 7

*(Bir şeye karşı) İstek duymak,
(o şeyi) arzulamak, arzu etmek.*

Sıfır dest-âmûz-ı ikbâlîm uçurmak
istemez
Pençe zîbidir hümâ-yı lâne vâlâ-yı
emel

13. **istemez:-mez****Lugaz 6**

Mısra: 12

*(Bir şeye karşı) İstek duymak,
(o şeyi) arzulamak, arzu etmek.*

Merd ile sohbete meşgûl olan
İstemez bir habbeye olsa cihan

14. **isterse:-rse****Gazel 146**

Mısra: 6

Arzu etmek, dilemek, talep etmek.

Yeter ol mest-i nâzın âteş-i ḥüsn-i
cihân-sûzı
Aña isterse şahbâdan harâret
gelmesün gelsün

15. **ister:-r****Gazel 205**

Mısra: 5

Arzu etmek, dilemek, talep etmek.

Hevâ-dârân-ı 'aşkıñ dil-rübâsı
serv-kad ister

K'ide kesb-i şafâ bakdıkça yâl ü
bâlden bâli

16. **isterseñ:-r, -se, -ñ****Gazel 168**

Mısra: 3

*Amaç edinmek, niyet içinde
olmak.*

Beyâza çekmek isterseñ sevâd-ı
defter-i Ḥâlîñ
Mükeffîr kıl fî'âl-i lâhıkı a'mâl-i
mesbûka

isti 'âreden:1. **isti 'âreden:****Gazel 41**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Bir kelime veya terkinin,
teşbihe mübalağa ve yorum gücü
sağlamak için benzeşme ilgisıyla
ve bir karîneye dayalı olarak
gerçek anlamı dışında
kullanılması.*

Olan mecâzı daḥî isti 'âreden cârî
Anın hakikat-i hâli riyâyâ mâ'ildir

isti 'are:1. **isti 'aredir:-dir****Kaside 1**

Mısra: 95

*Benzetmek, teşbih etmek ||
Ödünç almak.*

Nûrından isti 'aredir envâr-ı kâinat
Teşrîḥ-baḥş-ı 'âlemiyândır bilâ-
merâ

istibdâl it:1. **istibdâl it:****Gazel 206**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Değiştirmek. Bir şey verip
yerine başka bir şey alma, değiş
tokuş.*

Libâs-ı Ḥâlî ma'âş ile itdik istibdâl
Telâş-ı rûze ile leylimiz neḥâr olalı

isti 'dâd:1. **isti 'dâd:****Kaside 8**

Mısra: 6

*Herhangi bir şeye karşı
doğuştan gelen yatkınlık, yetenek,
kabiliyet.*

ḥoşa zîbende dem kim itdirüp
Te'sîr âsârın

Tıbā'-ı hāk-pāya kıldı isti'dād
erzānī

istidāre:

1. istidāre:

Gazel 180

Mısra: 10

Dönme, döndürme, devretme.

Dil-i tapīde bulur semt-i ka'be-i
küyün
Mişāl-i kıble-nümā Es'ad istidāre
ile

istifār it:

1. istifār it:

Kaside 9

Mısra: 50

Kelime Tipi: -

Tövbe etmek.

Nesīm-i Şubh-ı bahārı görüp bu
esnada
Şükūfeniñ sebep-i seyrin itdim
istifār

istig'nā:

1. istigna:

Gazel 97

Mısra: 17

Çekinmek, geri durmak. II

*İlgisiz durmak, müstağni
davranmak.*

Müşteriye Es'ad istigna satar
gevher-fürüş
Nev-hevesden nükte-dān eş'arı
şaklar şaklamaz

istigna eyleme:

1. istigna eyleme:

Müsemmen 1

Mısra: 67

Kelime Tipi: -

*(Bir şeye) Tenezzül etmemek,
ihtiyaç duymamak.*

Eyleme Es'ad-ı bīmārīna çok
istigna
Kerem it böyle 'alil olduğunu görme
revā

istignāyī:

1. istignāyī:

Kaside 11

Mısra: 64

*Elde olana kanaat edip başka
bir şeye ihtiyaç duymama, çok
gözlülük, gönül tokluğu.*

Bir gedā kim ola dāmen-pür-i
naqd-i cūdī
Kāmranīde ider hāteme istignāyī

istihbar:

1. istihbar:

Kaside 9

Mısra: 80

Haber alınmak, duyulmak.

O deñlü 'ahd-i 'adālet-medārı
şevk-efgen
Ki itseñ ahım ğam-dīde-ğānıñ
istihbar

istihkāk:

1. istihkākıñ:

Gazel 155

Mısra: 15

Hak etmek, hakkı olmak.

Vifāk-ı pey-revīde yokdur
istihkākıñ İshāka
Kelāmıñ Es'ad a'lā olsa da nazm-ı
Süreyyādan

istihrac:

1. istihrac:

Gazel 184

Mısra: 4

1) Çıkarma, çıkarılma 2)

*Mana çıkarma, anlama 3) Netice
çıkarma.*

Dikkat itdim matla'-ı garrā-yı
ebrūsın görüp
kıldım istihrac anı hüsñ ü bahā
ma'nāsına

istikā:

1. iştikāsi:

Gazel 54

Mısra: 18

Şikāyet etme, yanıp yakılma.

Dīvān-ı şāh-ı verde çıkup dest-i
hārdan
Bülbüllerin figān iderek iştikāsi
var

istikā itmek:

1. iştikā itmek:

Gazel 20

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Şikāyet etmek.

Gamzesinden yāre ey dil iştikā
itmek 'abeş
Zahmına şemşīr-i elmāsıñ devā
itmek 'abeş

istikāmet:

1. istikāmet:

Tarih 5

Mısra: 11

*Doğru davranış, dürüstlük;
tutarlılık.*

Muhassal bu fazīlet istikāmet fitnat
u 'iffet
Ezelden hilkatinde çār-'unsürdur
anıñ güyā

2. istikāmet:

Tarih 45

Mısra: 10

*Doğru davranış, dürüstlük;
tutarlılık.*

Bi-ḥamdi 'llāh ki kec-ṭab'ān-ı
'ālem rāstdır şimdi
Nihāl-i Hāl-i kevine istikāmet geldi
hoş geldi

isti'lā:

1. isti'lāyı:-yı

Kaside 11

Mısra: 82

Yükselme, yücelme.

Sen o Cemşīd-haşem nām-ver-i
'ālemsin
Ki deriñ çarḥa irāet ider isti'lāyı

isti'lā bul:

1. isti'lā bul:

Tarih 41

Mısra: 52

Kelime Tipi: -

*Yücelme, yüksek mertebelere
çıkma.*

Mufazzaldır fezāil intisāb-ı savb-ı
pāki-yle
Me'ālī zāt-ı 'ālū'l-'ālī ile buldı
isti'lā

istinād:

1. istinādsız:

Gazel 91

Mısra: 4

*Dayanma, güvenme,
teslimiyet.*

İtmem tekellüm ol fem-i mevḥūmı
yādsız
Mümkün vücūd yok 'ademe
istinādsız

istināre:

1. **istināre:****Gazel 180**

Mısra: 6

Nurlandırmak, ışıklandırmak.

Şu 'ā' 1 gibi düşerdi zemîne mihr-i
semâ
Felekde görse 'izârın bu istināre ile

istirhām idüp:1. **istirhām idüp:****Tahmis 5**

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Merhamet etmek.

Kodım rāhında istirhām idüp bu
cân-ı bîmārı
Görünce gerçi sundum 'arz-ı hāl-i
hâtır-ı zârı

istişmām itdim:1. **istişmām itdim:****Gazel 157**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Koku almak, koklamak;**hissetmek, sezmek.*

Nihānî bā'îs-i izhār-ı āsâr oldığım
ey dil
Meşām-ı 'ibret ile itdim istişmām
gül-būdan

istitār:1. **istitāre:-e****Gazel 180**

Mısra: 1

*Gizlenmek, saklanmak,**görünmemek.*

Takayyüd itme hāt-ı Hālîh istitāre
ile
Be-dîd olurdu siyeh-baht-ı dil sitāre
ile

2. **istitāre:-e****Gazel 180**

Mısra: 8

*Gizlenmek, saklanmak,**görünmemek.*

O deñlü sūz-perest olmaz idi
pervāne
İdeydi def'-i harāret geh istitāre ile

'işve:1. **'işveyi:-yi****Gazel 171**

Mısra: 3

Cilve, naz, eda.

Bir usûl-ile kılup bin 'işveyi dem-
bestesi
Çarh-ı hüsniñ çenberinden geçdi
ol şeh nāz ile

'işve vü şive:1. **'işve vü şive:****Gazel 39**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Naz ve cilve.

O şeh-levend-i memleket-i hüsni ü
nahtetiñ
Nāz u leţāfet 'işve vü şive sipāhidir

'işve-bāz:1. **'işve-bāz:****Tarih 39**

Mısra: 14

İşveli, nazlı || Sevgili.

Dem-i zîbendesinde kalmadı
rencür 'uşşāka
N'ola her 'işve-bāz u şive-kār itse
vefādārı

'işve-ger:1. **'işve-ger:****Gazel 188**

Mısra: 1

İşveli, nazlı (sevgili).

Nikāb-ı zülfünü Ruhsārîna ey 'işve-
ger çekme
Güzel başın için pîş-i nigāha
perdeler çekme

'işve-i hengāme-i havāl-engiz:1. **'işve-i hengāme-i hayāl-engiz:****Gazel 95**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Hayal edilen karmaşanın**cazibesi.*

Girişme-zār-ı nigāh-ı fiten-
nūvāzînda

Nedir o 'işve-i hengāme-i hayāl-
engiz

'işve-perver:1. **'işve-perver:****Gazel 118**

Mısra: 14

İşveyi, cilveyi seven.

Gerekdir Es'adā dil virdigin şūh-ı
perî-peyker
Hüner-ver 'işve-perver şive-güster
nāzenîn olmağ

it:-1. **itdigiñ:-digin****Kaside 4**

Mısra: 18

Etmek, eylemek, yapmak.

Kārîñ cihanda cümle hātā oldı āh
kim
Yok itdigiñ günāhlarıñ hadd ü
gayeti

2. **itseñ:-señ****Kaside 9**

Mısra: 80

*"Etmek, eylemek, yapmak "**anlamında kullanılan yardımcı fiildir.*

O deñlü 'ahd-i 'adālet-medārı
şevk-efgen
Ki itseñ ahım ğam-dīde-ğānıñ
istihbar

3. **itdi:--di, -****Gazel 120**

Mısra: 16

*"Etmek, eylemek, yapmak"**anlamına gelen yardımcı fiildir.*

şadr-ı 'ālî sıhr-ı şāhenşāh-ı 'ālem
kim anı
Nik-zād itdi Halîlullāh ile hem-
nāmlik

4. **itdi:--di, -****Kaside 8**

Mısra: 41

*"Etmek, eylemek, yapmak"**anlamına gelen yardımcı fiildir.*

O deñlü itdi üstād-ı nema neşr-i
ma'ārif kim
Pür itdi nev-be-nev erbāb-ı dānişle
gülistanı

5. **itmez:-mez****Tarih 3**

Mısra: 7

*"Etmek, eylemek, yapmak"**anlamına gelen yardımcı fiildir.*

Nice āvize itmez ana kendin
beyza-i meh kim
Sirācı olmağ için mumdur mihr-i
cihān-ārā

6. **itme:-me****Gazel 117**

Mısra: 2

*"Etmek, eylemek, yapmak"**anlamında kullanılan yardımcı fiil.*

Vir nağd-i cānı la'line şanma
bahāsı çok

Ġamzeyle itme dād u sited kim
każası çok

7. **itdi:-di**

Tarih 3

Mısra: 10

"Etmek" yardımcı fiili, "...
duruma getirmek" anlamı katar.

ġudāyā iki 'ālemde sa'ādet bula
bānisi
Egerçi kadr-i ecrin itdi nass-ı "men
benā" inhā

8. **itsem:-se, -m**

Gazel 109

Mısra: 8

"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiildir.

Cānım gibi ey rūh-i revān lū'lū-i
'aşkın
İtsem yeridir bu dil-i bī-kīnede
mahfūz

9. **itsem:-se, -m**

Gazel 166

Mısra: 2

"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiildir.

Ferah-resān olamam şevki mesken
itsem de
Neşāt-ı nev bulamam hūşī müliden
itsem de

10. **itsem:-se, -m**

Gazel 166

Mısra: 4

"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiildir.

Humār-ı cevriini def' itmez ol perī
benden
Niyāz-ı neş'e-i şahbā-yı şīven itsem
de

11. **itsem:-se, -m**

Gazel 166

Mısra: 6

"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiildir.

O serv-kad yine şefkat-hırām-meyl
olmaz
Enīni fāhte-veş tavk-ı gerden itsem
de

12. **itsem:-se, -m**

Gazel 166

Mısra: 8

"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiildir.

Komaz fūrūġ-ı haķīkatden iktibāsa
hevā

Reh-i mecāzı çü vādī-i Eymen
itsem de

13. **itsem:-se, -m**

Gazel 166

Mısra: 10

"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiildir.

Karīn-i gūş-ı kabūl eylemez yine
Es'ad
O şuġa harf-i niyāzı güherden
itsem de

14. **itmedi:--me, --di**

Gazel 111

Mısra: 10

"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiildir.

Es'adā peygüle-i ġasretde zār iken
yine
İtmedi ünsiyyetin benden ġam-ı
fürkat dirġ

15. **itmek:-mek**

Gazel 115

Mısra: 4

"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.

Müşk-i ġatāya tahtie-kār olsa vechi
var
Āhū-yı Ġini itmek ile bī-karār zūlf

16. **itsün:-sün**

Gazel 120

Mısra: 10

"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.

Aġlama zāhid baña cām-ı meh-i
şevvālī gör
Rūze-dār itsün mi hiç eşkiyle dūrd-
aşamlık

17. **itsün:-sün**

Gazel 144

Mısra: 10

"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.

Mülk-i ġusni Bābilistān eyle sihr-i
nāz ile
Ġamze cādūluklar itsün çeşmiñ
efsün eylesün

18. **itsün:-sün**

Tarih 23

Mısra: 14

"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.

Tā-be-mahşer 'ömrin eفزün
eyleyüp anıñ ġudā

Zāt-ı zī-şanın hemin 'ālemde itsün
ber-karār

19. **ideydi:-e, -y, -di**

Gazel 180

Mısra: 8

"Etmek, eylemek" yardımcı
fiili.

O deñlü sūz-perest olmaz idi
pervāne
İdeydi def'-i harāret geh istitāre ile

20. **itmese:-me, -se**

Gazel 110

Mısra: 9

"Etmek, eylemek" yardımcı
fiili.

Bī-zebānlık Es'adā ger tābın eفزün
itmese
Böyle baş egmezdi geh mikrāz-ı
zaġm-āsāra şem'

21. **itmekde:-mekde**

Gazel 185

Mısra: 7

"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamında yardımcı fiil.

Hep va' deler itmekde dūrūġ ile
güzārış
Taġşıl-i emel ġātıra gelmez bu
gidişe

it:

1. **itmege:-meg, -e**

Gazel 6

Mısra: 7

Etmek, eylemek.

Lebiñden itmege taġşıl-i neş'e-i
dāim
Ayaġı ile gelür şevk ile şarāb saña

2. **iderdim:-er, -dim**

Gazel 118

Mısra: 9

Etmek, eylemek.

İderdim zīb-i engüşt-i tahayyül
Ĥalka-i çeşmim
Medār-ı cezb olaydı şışeden fass-ı
niġn olmaķ

3. **it:**

Gazel 2

Mısra: 9

Dönüştürmek.

Nāmım gibi fi 'ālimi de yā Rab Es
'ad it
İdrāk-i sırr-ı vaġdetini hūş kıl baña

4. **idicek:-icek****Tarih 7**

Mısra: 12

Etmek, eylemek, yapmak.

Mesned-i devleti teşrîfîni tebşîr
içün

Hâtif-i gayb idicek yümn ü
sa'âdetle nidâ

5. **iden:-en****Gazel 5**

Mısra: 8

... gibi yapmak, ... haline
getirmek.

Sînemi pür-dâğ-ı şemşîr-i belâ vü
derd idüp
Bezm-i şevki teng iden mihr ü
maḥabbetdir baña

6. **idüp:-üp****Gazel 2**

Mısra: 7

... gibi yapmak, ... haline
getirmek.

Gülzâr-ı ma 'rifetde zebânım idüp
hezâr
Feryâd-ı büm-ı nefsimi ḥâmûş kıl
baña

7. **idüp:-üp****Gazel 5**

Mısra: 7

... gibi yapmak, ... haline
getirmek.

Sînemi pür-dâğ-ı şemşîr-i belâ vü
derd idüp
Bezm-i şevki teng iden mihr ü
maḥabbetdir baña

8. **itse:-se****Kaside 11**

Mısra: 31

"Etmek, eylemek, yapmak "
anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

Ḡamzeñ engüşt-nümâ itse n'ola
ḥün-hârı
Sûrh-i fâmidir iden zîb-i benân
hinnâyı

9. **itse:-se****Kaside 11**

Mısra: 86

"Etmek, eylemek, yapmak "
anlamında kullanılan yardımcı
fiildir.

Devr-i 'adlîñ o kadar şevk-dih-i dil
ki ne dem
İtse ḡamdan mihen-âlûde-dilân
şekvayı

10. **itmese:-me, -se****Gazel 124**

Mısra: 5

"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiildir.

Olmaz âgeşte-i ḥün itmese bir dem
zîrâ
Demevî-meşreb ü dil-teşne-be-
ḥündür ḡamzeñ

11. **itse:-se****Gazel 190**

Mısra: 8

"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiildir.

kıldı şad şerḥa ile sînemi muskâr
gibi
Nâlem itse n'ola pür sâmi'a-i
ahbâbı

12. **itdügi:-dü, -gi****Gazel 205**

Mısra: 3

"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiildir.

Hezâra itdügi rengin renge her gül-
i ḥamrâ
Görüp şerm-ende oldı ol 'izâr-ı
âldan âli

13. **itse:-se****Lugaz 19**

Mısra: 28

"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiildir.

Hem husûf eyleyüp nişân-ı kamer
İtse mîzânıñ on yedisî güzêr

14. **itmezdi:-mez, -di****Gazel 161**

Mısra: 5

"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.

Bu deñlü nâlesin murg-i baḡâr
itmezdi pey-der-pey
Hazân olup çemende gülleri bilse
ferâmûşın

i'tâ:1. **i'tâ:****Tarih 8**

Mısra: 4

Verme, verilme.

Ki şehenşâh-ı cihân Ḥazret-i Hân
Mahmûda
Kâr-dân böyle vezîr eyledi Bârî
i'tâ

i'tâ kıl:1. **i'tâ kıl:****Tarih 44**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Bahşetmek, vermek.

Bir cây-gâh-ı ra'nâ luṭf itdi kıldı
i'tâ

Kim fass-ı ḡâtem-âsâ reşk-âver-i
e'âlî

itâ'at-i fermân-ı kibriyâ:1. **itâ'at-i fermân-ı kibriyâ:****Kaside 1**

Mısra: 58

Kelime Tipi: -

Allah'ın emirlerine uymak.

Cüz'î de olsa mücibe-i hevfe der-
sefer

Küllî gerek itâ'at-i fermân-ı
Kibriyâ

'itâb itseñ:1. **'itâb itseñ:****Murabba 3**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Azarlamak, terslemek.

Pâyîne yüzler sürüp itdikçe ben
vaşlûñ recâ
Ḡâh luṭf u gen 'itâb itseñ ne var ey
pür-cefâ

itdi:1. **itdi:****Gazel 1**

Mısra: 8

"Etmek, eylemek" fiilinin
görülen geçmiş zaman eki almış
biçimi.

İki cânibden o ḡsûlar olunca rû-
nümâ
Ol müseddesle dahi dîvânı itdi pür-
bahâ

2. **itdi:****Gazel 12**

Mısra: 9

"Etmek, eylemek" fiilinin
görülen geçmiş zaman eki almış
biçimi.

Es'adâ cismiñi ḡuşk itdi yeter sırrı
ü mecâz
Eyle enfâs-ı ḡakîḡatle dimâḡıñ
terṭîb

3. **itdiler:-ler****Kaside 2**

Mısra: 84

"Etmek, eylemek" fiilinin
görülen geçmiş zaman eki almış
biçimi.

'Arz-ı hâl eylemege dergeh-i cüd-
âverine
İtdiler medhiñi ser-levha-i evrāk-ı
recā

itfā:1. **itfa:****Kaside 11**

Mısra: 26

Söndürme II Dindirme,
basturma.

Girye nār-ı gāmin ol seng-diliñ
maḥv idemez
Āb itfa mı ider hiç şerer-i ḥārāyı

itfā eyle:1. **itfā eyle:****Tarih 33**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Söndürmek; dindirmek,
yatıştırmak.

Nām-ı pāki nār-ı şerr ü şürü itfā
eyleyüp
Āyet-i "berd ü selām"ı kıldı imā
yümn ile

2. **itfā eyle:****Tarih 33**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Söndürmek; dindirmek,
yatıştırmak.

Nām-ı pāki nār-ı şerr ü şürü itfā
eyleyüp
Āyet-i berd ü selāmı kıldı imā
yümn ile

itfa eyler:1. **itfa eyler:****Tarih 27**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Söndürmek; dindirmek,
yatıştırmak.

Habbezā 'ayn-ı hayāt-efzā ki olsa
teşne-dil
kaṭrası āb-ı zülālīñ eyler itfa āteşin

itfa id:1. **itfa id:****Kaside 11**

Mısra: 68

Kelime Tipi: -

Söndürmek.

Rezm-gāhı yem-i ḥūnın ile hem-
reng eyler
Āb-ı tiğī idüp itfa 'ataş-ı heycāyı

itfā kıl:1. **itfā kıl:****Tarih 2**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

1. Söndürmek. 2. Dindirmek,
yatıştırmak, bastırmak.

Teveccüh itdiği cānıbdan ol dādār-
ı Risto-rāy
Anı seyl-āb-ı cūd u himmeti kıldı o
dem itfā

itfā-yı táb-ı āteş-i hicrān:1. **itfā-yı táb-ı āteş-i hicrān:****Gazel 29**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ayrılık ateşinin parlaklığını
söndürmek.

İtfā-yı táb-ı āteş-i hicrān için yeter
Dil-teşne-i vişāle nigāh-ı serāb-ı
Ruḥ.

i'tibār-ı hat:1. **i'tibār-ı hat:****Gazel 108**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Ayva tüylerinin değeri,
kıymeti.

Es'ad dil-i nizār ḥayāl-i daḳık ile
Bî-kıl ü ḳāl kılsa reva i'tibār-ı hat

i'tibārlı:1. **i'tibārlıdır:****Gazel 70**

Mısra: 1

Saygıdeğer, önemli.

Levh-i 'izārı nev hat ile i'tibārlıdır
Her nüshaniñ görülmüşü zīrā
kenārlıdır

i'tilā:1. **i'tilāsı:-sı****Gazel 54**

Mısra: 4

Yücelme, yükselme.

Cā-yı neşāt-baḥş-ı İmādiyye ḥaḳ
budur
Kim yer kıt'asından anıñ i'tilāsı
var

i'timād yokdur:1. **i'timād yokdur:****Gazel 31**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Güvenerek bağlanma,
emniyet etme, bir şeye kalben
güvenip dayanma.

De'b oldı şimdi halka hele Es'adā
ḥased
Dānā-dilān-ı 'aşra daḫi yokdur
i'timād

i'tizāl:1. **i'tizāl:****Tarih 29**

Mısra: 15

Bir tarafa çekilme.

İ'tizāl üzre olup fermān-beriden
güyyiā
Gerçi göstermişdi tavr-ı serkeşī
İrāniyān

itmam:1. **itmāmını:-ı, -n, -ı****Tarih 40**

Mısra: 19

Tamamlama, bitirme.

Dü-tārīh ile tebrīk itmege itmāmını
anıñ
Didim şad şevḳ ile Es'ad o dem bu
beyt-i garrāyı

2. **itmam:****Kaside 8**

Mısra: 23

Bitirme, tamamlama.

İdince yāsemen itmam ders-i zū'-i
Mısbāhı
Hemān Tefsir-i Beyzāvīye masruf
itdi ezmānı

itmam eyle:1. **itmam eyle:****Kaside 6**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bitirmek, tamamlamak.

Çemende rüze-i ser-māyı itmam
eyleyüp ezḫār
Nemā-yı nev-baḥārī ile iftar itdiler
yek-ser

itmām id:**1. itmām id:****Kaside 9**

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Tamamlamak, bitirmek, sonlandırmak.

Şükûfe şanma idüp rûze-i deyi itmām

Çiçekli câme geyindi berây-ı 'id-i bahar

2. itmām id:**Tarih 9**

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Tamamlamak, bitirmek, sonlandırmak.

Silmi itmām idicek maslaḥat-ı kat'-ı hudūd

Olıcak bâdî-i âsâyiş-i ser-cümle verâ

itme:**1. itmesünler:-sünler****Gazel 202**

Mısra: 12

*Etmemek, eylememek,**yapmamak.*

Es'ad ol neş'eyi ta'kîb ider elbette humâr

İtmesünler hezeyân mest-i mey-i nâb gibi

itnâb:**1. itnâb:****Kaside 1**

Mısra: 88

Sözü uzatma, gereksiz ayrıntıya boğma.

Haşr oldu maḥzarında nice zû-fünûnlar

İtnâb ḳande olmadı icâz ile şada

ittibâ':**1. ittibâ' r:-ı****Lugaz 4**

Mısra: 10

Uyma, peşinden gitme, tabi olma.

Âteşî-meşreb bir ocaḳ-zâdedir Her dem anıñ ittibâ'ı bâdedir

ittifâk üzere ol:**1. ittifâk üzere ol:****Gazel 174**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Anlaşma içinde olmak.

Rehâ mümkün mi 'aşḳ-ı sîmyâ-kâr-ı dilârâdan

Dil ü cân olsa 'aḳl u hûş ile ger ittifâk üzere

iy:**1. iy:****Gazel 67**

Mısra: 3

"Ey" seslenme edatı.

Sürhî-i dîde-i Ya'kûb-ı dil iy

Yûsuf-ı ḥûşn

Fıkr-i pîrâhen-i âlûde-be-ḥûnuñdandır

2. iy:**Gazel 67**

Mısra: 7

"Ey" seslenme edatı.

Sîne-pür-Dâḡ-ı cefâ oldıḡım iy

âfet-i cân

Eşer-i ḡamze-i pür-sihr ü

fûsûnuñdandır

3. iy:**Gazel 68**

Mısra: 5

Ey, seslenme ünlemi.

Nice bîdâr olmasun 'uşşâḳıñ iy nûr-ı basar

Dîdede her şeb ḡayâlin gibi bir mihmân olur

iv dil:**1. iy dil:****Gazel 85**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ey gönül!

Ol râzî-i aḥkâm-ı ḳazâ vü ḳader iy dil

Gerdûn-ı denî minnet-i câh itmege degmez

2. iy dil:**Gazel 89**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ey gönül!

ḡaḥ şanma ruḡ-ı yârda sevdâyı ḳo iy dil

Gül-ravza-i âteşde nûmûde çemen olmaz

izâfet:**1. izâfeti:****Kaside 1**

Mısra: 33

*Baḡ, ilgi, yakınlık.*Şer'a izâfeti sebeb-i cerr-i nef' idüp
A'mâl-i ḡayra zarf olup it terk-i mâ-'adâ**iz'ân eyle:****1. iz'ân eyle:****Tahmis 1**

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Anlamak, kavramak.

Husûsen şıḳîle ta 'zîm idüp ez-cân u dil her ân

Maḳâm-ı pâk-i İbrâhîmin eyle kadrini iz'ân

iz'ânı it:**1. iz'ânı it:****Lugaz 13**

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Anlamak; idrak etmek.

Sıfır ayından oldu noksânı Kadri yek mâhadır it iz'ânı

'izâr:**1. 'izârin:-ı, -n****Gazel 48**

Mısra: 3

Yanak.'İzârin hat siyeh-fâm itdüḡin ḡuş itmeyim yârıñ
O ḳal u ḳîl bir sevdâ-fiken peygâmdır ḡamdır**2. 'izârında:-ın, -da****Nazm 35**

Mısra: 1

*Yanak.*Olmaḡla nûmû-dâr 'izârında siyeh mû
'Arz itdi sana sînesini şanma o meh-rû**3. 'izârin:-ı, -n****Gazel 145**

Mısra: 3

Yüz, yanak.

'İzârin 'arız-ıñ Ruḡsâr-ı âliñ var iken geşt it

Çemende saña haclet gelmesün bir
vech ile gülden

4. 'izārına: -i, -n, -a
Nazm 27
Mısra: 2
Yanak.

Bend oldum o zülf-i 'anberine
Dil virdim 'izārına berine

5. 'izārın: -ın
Beyit 1
Mısra: 1
Yanak.

'İzārın 'anberin mûlarla pür-tahrîr
gördüm ben
Siyâhî haţî ile nüsha-i tenvîr
gördüm ben

6. 'izārın: -ın
Gazel 167
Mısra: 9
Yanak.

'izārın gösterüp Es'ad beni ser-
bend-i zülf itdi
Ne bâzîler çıkardı başıma ol tıfl-ı
nâzende

7. 'izārın: -ın
Gazel 180
Mısra: 6
Yanak.

Şu 'â'ı gibi düşerdi zemîne mihr-i
semâ
Felekde görse 'izārın bu istinâre ile

'izâr u ebruvânîñ şeklini:

1. 'izâr u ebruvânîñ şeklini:
Gazel 14
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Yanağın ve Kaşların şekli.

Felekde gâh bedr ü geh hilâl
oldığına bādî
'İzâr u ebruvânîñ şeklini tasvîr ider
mehtâb

'izâr-ı âl:

1. 'izâr-ı âl:
Gazel 205
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Kırmızı yanak.

Hezâra itdügi rengin renge her gül-
i hamrâ
Görüp şerm-ende oldu ol 'izâr-ı
âldan âli

'izâr-ı âline:

1. 'izâr-ı âline:
Gazel 146
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Kırmızı yanak.

O şûha seyr-i gülşenden ferâgat
gelmesün gelsün
'İzâr-ı âline gülden hacâlet
gelmesün gelsün

'izâr-ı kâkûl-i havrâ:

1. 'izâr-ı kâkûl-i havrâ:
Tarih 41
Mısra: 20
Kelime Tipi: -
Huri perçemlinin yüzü.

O sünbüllerle güller resmi her sū
seyr olundukça
Ne mümkün gelmemek yâda 'izâr-ı
kâkûl-i havrâ

'izâr-ı yârda:

1. 'izâr-ı yârda:
Gazel 173
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Sevgilinin yanağı.

Halka Halka şanma kâkûldür 'izâr-
ı yârda
Dûd-ı ahım 'aksidir âyine-i
Ruhsârda

izhâr:

1. izhârîña: -ın, -a
Müsemmen 1
Mısra: 51
Açığa vurma, meydana
çıkarma, gösterme, âşikar etme.

Seni bulsam daği izhârîña fırsat
bulamam
Şöyle kim nîm nighle bile Ruhsat
bulamam

izhâr id:

1. izhâr id:
Gazel 97
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Meydana çıkarmak.

Jâleyi izhar ider gâhî küşâyış
goncada
Hande-i dendân dehân-ı yâri şaklar
şaklamaz

2. izhâr id:

- Gazel 106**
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Meydana çıkarmak.

Mübhemi temyîz ider hem
muzmeri izhâr ider
Dür-bîn-i 'âlem-i idrâkdir âsâr-ı
feyz

3. izhâr id:

- Kaside 9**
Mısra: 82
Kelime Tipi: -
Açığa vurma, meydana
çıkarmak, göstermek, âşikar etmek.

Murâd nakl-i kühen-kıssa-i
melâmet iken
Neşât-ı tâze-res-i Hâlini ider izhâr

4. izhâr id:

- Tarih 8**
Mısra: 14
Kelime Tipi: -
Açığa vurma, meydana
çıkarmak, göstermek, âşikar etmek.

Meyl idüp nass-ı mübîn üzre o
şadr-ı gâzî
Şevket ü devleti izhâr iderek virdi
rızâ

5. izhâr id:

- Tarih 39**
Mısra: 28
Kelime Tipi: -
Açığa vurma, meydana
çıkarmak, göstermek, âşikar etmek.

Riyâz-ı pâkini ezhâr-ı rengâreng
ile tezyîn
İdüp izhâr o demde 'izz-ile şādî-i
bisyarî

izhâr ider:

1. izhâr ider:

- Gazel 164**
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Meydana çıkarmak.

Gehî pür-çîn olup eyler harâb-âbâd
dünyâyı
Gehî izhâr ider 'uşşâk-ı zâra fart-ı
vüdd ebrû

2. izhâr ider:

- Gazel 187**
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Meydana çıkarmak,
göstermek.

Şeh-i hüsn oldığın izhâr ider hatt-ı
hümâyûnı
Şi'âr-ı Hâlidir Hâlî degildir
nâmdan nâme

izhâr iderler:

1. izhâr iderler:

Lugaz 15

Mısra: 10

Kelime Tipi: -
Göstermek.

Bû-‘acebdir kim nice şey‘e olur
bunlar misil
şad hüner izhâr iderler hıfyeten bî-
kâl ü kıl

izhâr itmek:

1. izhâr itmek:

Müsemmen 1

Mısra: 25

Kelime Tipi: -
Açığa vurmak, göstermek.

Neydi evvel güzelim rüy-i dil izhâr
itmek
Beni yüz vech ile dil-bend ü
giriftar itmek

izhâr-ı süz:

1. izhâr-ı süz:

Gazel 155

Mısra: 12

Kelime Tipi: -
Ateşini ortaya çıkarma.

N‘ola sevdâ-yı zülfüñle derûnum
olsa âteş-îhîz
Şeb-i deycür ider izhâr-ı süz
elbette deryâdan

izhâr-ı ‘üvnân:

1. izhâr-ı ‘üvnân:

Gazel 107

Mısra: 6

Kelime Tipi: -
Şöhretini gösterme.

Serv-kad Maḥbûblarla geşt-i
gülzâr itmeden
Zâhid-i ta‘n-efgene izhâr-ı
‘üvnândır garaż

iztûrâb:

1. iztûrâb:

Lugaz 1

Mısra: 12

Acı, elem, azap, sıkıntı.

Balgâmî ṭab‘ı hevâyî meşrebi
İztûrâb ile geçer rûz ü şebi

2. iztûrâb:-ı

Gazel 46

Mısra: 4

Acı, acı çekme.

Dil-i şâfi hevâ-yı ‘aşk ile cüşândır
dâim
Anıñ çün eksik olmaz iztûrâbı
bahr-ı ‘ummândır

iztûrâb-âver-i envâr-ı ruḥuñdur:

1. iztûrâb-âver-i envâr-ı ruḥuñdur:

Tahmis 4

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
Yanağın aydınlığının acı
vermesi.

İztûrâb-âver-i envâr-ı Ruḥuñdur
niğehim
Baḥr-ı ‘ummân ile âmîziş iden cüy
gibi

‘izz:

1. ‘izz:

Kaside 2

Mısra: 70

1. Değer, kıymet. 2. Yücelik,
ululuk. 3. Güçlülük.

Ey biḥîn dürr-i semîn-i yem-i ‘izz
ü iclâl
Ey olan ‘izz ile memdûh-i Cenâb-ı
Mevlâ

2. ‘izz:

Kaside 4

Mısra: 42

1. Değer, kıymet. 2. Yücelik,
ululuk. 3. Güçlülük.

Zîb-i benân-ı rif’atîñ itmiş seniñ
Huda
‘İzz ile nûr-ı fass-ı nigîn-i
nübüvveti

3. ‘izz:

Kaside 5

Mısra: 48

1. Değer, kıymet. 2. Yücelik,
ululuk. 3. Güçlülük.

Ben nice vaşf ideyim zât-ı celîlü‘ş-
şânîñ
Olıcak ‘izz ile memdûhı Ganî
Sübhânîñ

4. ‘izz-ile:--ile

Tarih 9

Mısra: 24

Yücelik, ululuk; değer, kıymet,
itibar.

Es‘ad-âsâ didi tekmline hâtif târiḥ
Eyledi sulḥı temâm ‘izz-ile Ahmed
Pâşâ

5. ‘izz-ile:--ile

Tarih 20

Mısra: 3

Yücelik, ululuk; değer, kıymet,
itibar.

O şâhenşâh-ı âlî-câhı kıldı ‘izz-ile
Mevlâ
Şehân-ı dehre mev‘il hem enâma
erḥam ü efyed

6. ‘izz-ile:--ile

Tarih 26

Mısra: 12

Yücelik, ululuk; değer, kıymet,
itibar.

Olıcak pâkîze emr-i âsafî ile
temâm
‘İzz-ile ol kasr-ı pâk ü bâdî-i şevk-i
asıl

7. ‘izz-ile:--ile

Tarih 39

Mısra: 28

Yücelik, ululuk; değer, kıymet,
itibar.

Riyâz-ı pâkini ezḥâr-ı rengâreng
ile tezyîn
İdüp izhâr o demde ‘izz-ile şâdî-i
bisyarî

8. ‘izz-ile:--ile

Tarih 44

Mısra: 21

Yücelik, ululuk; değer, kıymet,
itibar.

Yâ Rab o zât-ı ekrem pîr ola ‘izz-
ile hem
Müzdâd ola dem-â-dem anda şafâ-
yı bâli

9. ‘izz:

Kaside 1

Mısra: 84

Değer, kıymet, güçlülük,
ululuk.

Oldur o maḥz-ı nûr ki oldu bi-
zatihî
‘İzz ile maḥrem-i ḥarem-i ḳuds-i
kibriyâ

‘izz ile şâdî-efzâ ol:

1. ‘izz ile şâdî-efzâ ol:

Tarih 1

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Saygınlık ve mutluluğu
arttıran olmak.*

şadra teşrîfî o dürr-i yem-i cüduñ
Es'ad
Olıcak dehre hezâr 'izz ile şâdî-
efzâ

'izz ü devlet:

1. 'izz ü devlet:

Kaside 6

Mısra: 45

Kelime Tipi: -

Şeref ve yücelik.

Serîr-i saltanatda müstedâm ol 'izz
ü devletle
Mu'înin Hâzret-i Allah olup tevfiğ
ola yaver

'izz ü sa'âdet:

1. 'izz ü sa'âdet:

Kaside 2

Mısra: 56

Kelime Tipi: -

Mutluluk ve saygınlık.

Ey resulü' seka'leyn ey şeh-i
evreng-i kerem
Ey olan 'izz ü sa'âdet ile Maḥbûb-i
Huda

2. 'izz ü sa'âdet:

Kaside 9

Mısra: 52

Kelime Tipi: -

Mutluluk ve saygınlık.

Didi baharda gâhî cenâb-ı şadr-ı
güzîn
kıları 'izz ü sa'âdetle 'azm-i süy-i
Hisâr

3. 'izz ü sa'âdet:

Tarih 23

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Mutluluk ve saygınlık.

Bu serây-ı devlete 'izz ü sa'âdetle
gele
Sulb-i pâkinden nice şeh-zâde-i
'âlî-tebâr

4. 'izz ü sa'âdet:

Tarih 41

Mısra: 67

Kelime Tipi: -

Mutluluk ve saygınlık.

Mu'ammer eyleyüp 'izz ü sa'âdet
ile bânîyi
Bu nev kasr-ı dil-ârâ-resmî âbâdân
ide Mevlâ

'izz ü şân:

1. 'izz ü şân:

Kaside 7

Mısra: 51

Kelime Tipi: -

Yücelik ve şöhrat.

Kim 'izz ü şân ile ola hem şadr-ı
a'zamı
Hem sıhr-i pâk-i dâver-i rûy-i
zemîn ola

2. 'izz ü şân:

Tarih 4

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yücelik ve şöhrat.

Te'âla'llâh zihî şeh-zâde-i sultân-ı
'âlem kim
Kudûminden serây-ı devlete şad
'izz ü şân geldi

'izz ü şeref:

1. 'izz ü şeref:

Tahmis 1

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

İtibar ve şeref.

Tufeyl-i zâtı iken Mustafânî 'arş
ile kürsî
Zihî 'izz ü şeref kim kıble-gâh-ı
Mustafâdır bu

'izzet:

1. 'izzet-ile:--ile

Tarih 46

Mısra: 2

Değer, ululuk, yücelik.

hırka-i pâkine yüz sürmege Fahr-ı
rüsûlün
Olıcak 'izzet-ile Ruḥsat-ı
şâhenşâhî

2. 'izzetlül:--lül

Tarih 44

Mısra: 1

1. Hürmet, saygı, ikram. 2.
Kıymet, itibar, büyüklük, yücelik.
3. Mertebe ve rütbe yüksekliği,
şeref. 4. Kudret, kuvvet.

'İzzetlül Kethüdâ Beyg ol menba'-ı
me'âlî
Ma'nâ-yı 'izz ü cüduñ ṭab'ındadır
me'âlî

3. 'izzetle:-le

Tahmis 1

Mısra: 36

*Değer, kıymet, ululuk,
yücelik.*

Der-i beyt-i Huda vü melce-i şâh u
gedâdır bu
kırup Ruḥ-süde-gâh 'izzetle her cā-
yı şeref-nâkîñ

4. 'izzet:

Tarih 41

Mısra: 3

(Ar.) Hürmet, saygı, ikram.

Sa'âdet tülü 'izzet 'arzı rif'at ḳadd-
ı bālâsı
Der ü dîvârı behcet sâha-i dergâhı
şevḳ-efzâ

'izzet-i her-bâr-ile:

1. 'izzet-i her-bâr-ile:

Tarih 21

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Her zaman değerli, ulu, yüce.

Dâverâ dâd-gerâ âsaf-ı 'âlî-kadrâ
Bulasın 'izzet-i her-bâr-ile şâdî

'izz-ü devletle:

1. 'izz-ü devletle:

Tarih 38

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Şeref ve yücelik.

Hümâyün ide Bârî Mustafâ Beyg
'izz-ü devletle
Silah-dâr oldu şâh-ı cüd-ger Sultân
Mahmûda

'izz-ü şân-u devlet-ü iclâl ü rif 'at:

1. 'izz-ü şân-u devlet-ü iclâl ü rif 'at:

Tarih 38

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*İtibar, şöhrat, talih, ululuk ve
yücelik.*

Hemîşe 'izz-ü şân-u devlet-ü iclâl
ü rif'atle
Olup manzûr-ı şâhenşâh-ı 'âlem
olsun âsüde

'izz-ü şevket:

1. 'izz-ü şevket:

Tarih 29

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kıymet ve ululuk.

‘İzz-ü şevket zîn-püş-i eşheb-i
ikbâlidir
Feth-ü nusret pîş-gâh-ı ‘adline
peyk-i revân

‘izz-ü şevket-ile:

1. ‘izz-ü şevket-ile:

Tarih 30

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ululuk ve azamet..

Olmağa ‘izz-ü şevket-ile süvâr
Gâh-ü geh ol şeh-i felek- ‘üvnân

‘izz-ü şevketle:

1. ‘izz-ü şevketle:

Tarih 6

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kıymet ve ululuk.

‘İzz-ü şevketle hudâ Hâzret-i
Mahmûd Hânı
Taht-ı devletde müeyyed ide tâ-
rûz-i cezâ

Deryâ dahî ırakdan dildâde-i
cemâli

‘ırz u vakârı:

1. ‘ırz u vakârı:

Lugaz 2

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Namus ve şeref.

Gezer gerçi çü sâil her diyârı
Yerindedir yine ‘ırz u vakârı

ıssı:

1. ıssı:

Lugaz 1

Mısra: 7

Sahip, malik.

Bir mehbâbet ıssı şâhib-şân iken
Hükmi carî ‘âleme sultân iken

‘itr-nâk:

1. ‘itr-nâk:

Tahmis 3

Mısra: 23

Güzel ve hoş kokulu.

Nâbî ider şükûfeleri dehri ‘itr-nâk
Bağ-ı
Behişt hâtır-ı nâzûk-terimdedir

ıztırâb-ı dil:

1. ıztırâb-ı dil:

Gazel 91

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gönül acısı, darlığı.

Bî-âh ider mi yâre vuşûl ıztırâb-ı
dil
Bâlâ-resân olur mu yemiñ mevci
bâdsız

Gözden akıtdı jâle gibi gerçi
nemleri
Açdı hevâ-yı ‘aşk çü gül-gonça
femleri

2. jâleler:-ler

Gazel 192

Mısra: 2

*Çiğ (Sabah vakti yaprak ve
çimenlerde oluşan su
damlacıkları.).*

Ey Dâğ-ı taze yâre açıl lâleler gibi
Ey eşk-i dîde sen de saçıl jâleler
gibi

3. jale:

Kaside 7

Mısra: 20

Çiğ tanesi.

Zanbak zekan cebîn-i münevver
gül-i beyaz
Hüy jale dîde nergis-i mestâne-bîn
ola

4. jale:

Kaside 9

Mısra: 69

Çiğ tanesi.

Zemîn varak çemen erkâm u sıfır
olup jale
Midâd Baħr-i siyeh hâme olsa hep
eşcâr

5. jâleyi:-yi

Gazel 97

Mısra: 9

Çiy tanesi.

Jâleyi ızhâr ider gâhî küşâyış
goncada
Hande-i dendân dehân-ı yâri şaklar
şaklamaz

jâle-ves:

1. jâle-ves:

Gazel 45

Mısra: 7

Çiy tanesi gibi.

Kapılmış jâle-ves bir mihr-i hüsne
yâri gûş itdim
Yine âyineye bakmış gibi var ise
kendidir

jeng-âlûd ol:

1. jeng-âlûd ol:

Gazel 80

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kirli, paslı olmak.

I

ırak:

1. ırakdan:-dan

Tarih 44

Mısra: 16

Uzak, uzaktan.

Ol nev serây-ı eymen o deñlü
nüzh-et-efgen

J

jâle:

1. jâle:

Beyit 10

Mısra: 1

*Çiğ (Sabah vakti yaprak ve
çimenlerde oluşan su
damlacıkları.).*

Gubār-ı haṭla itmez iktihāl-i şevk
bed-bînân
Ki jeng-âlûd ola bir şîşe-pâre
hurde-bîn olmaz

jeng-i ğazab-ı ğamze-i kattâl
açılmaz:

1. jeng-i ğazab-ı ğamze-i kattâl
açılmaz:

Gazel 83

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Öldürücü yan bakışın

öfkesinin pası açılmaz.

Tiğ-i nighi olmasa saykal-zede-i
hün
Jeng-i ğazab-ı ğamze-i kattâl
açılmaz

jeng-i hod-bînîyi:

1. jeng-i hod-bînîyi:

Gazel 106

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kibir pası.

Olsa 'aḫs-endâz mir'ât-ı dile dîdâr-
ı feyz

Jeng-i hod-bînîyi mahv eyler o
dem envâr-ı feyz

jeng-i küdüret:

1. jeng-i küdüret:

Gazel 88

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Üzüntü, keder pası.

İtmez dil-i 'uşşâka Eşer jeng-i
küdüret
Şâf âyineye şüret-i ğam müntekıs
olmaz

Dillerle ne mümkün k 'ola takrîr-i
maḥabbet

kabâ-düz-ı ğamûn:

1. kabâ-düz-ı ğamûn:

Gazel 23

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gam elbisesi dikmek.

Bu za 'f-ı fûrkat ile ol kabâ-düz-ı
ğamûn ey dil
Mişâl-i rişte çeşm-i süzen-i derd ü
belâdan geç

kabâhat kalmaz:

1. kabâhat kalmaz:

Gazel 82

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kusur kalmamak.

'Aḫl ü fikr ü dil ü idrâkini virdin
yâre
Es'adâ 'özlü idecek ğayri kabâhat
kalmaz

kabâ-vı âl:

1. kabâ-yı âl:

Kaside 6

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Kırmızı renkli elbise.

Çemende nev nihâl-i ergavân
açıldı zann itme
Hıram eyler kabâ-yı âl ile bir serv-
kad dilber

2. kabâ-yı âl:

Kaside 6

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kırmızı kaftan.

Gül-i zîbâ idüp dibâce-i sürhînini
ber-düş
Kabâ-yı âl ile her gönça oldı bir
perî-peyker

kaba-vi fahrı:

1. kaba-yı fahrı:

Gazel 92

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Övgü elbisesi.

Tecerrüd eyleyüp âlâyiş-i
tecemmülünden
Kaba-yı fahrı 'abâya deġişmiyor
musuñuz

K

k 'ola:

1. k 'ola:

Gazel 18

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ki olsun, benzesin.

Ne killk-i sühân-gü ne lisân vaşfına
kadir

kabā-yı 'İd:**1. kabā-yı 'İd:****Gazel 33**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bayram elbisesi.

Uşşāk-ı zār-ı rûze-keş-i hecr ü
miñnete
Olmaz libās-ı ğam gibi ra 'nā
kabā-yı 'İd

kabā-vı nükte vü rāyında:**1. kabā-yı nükte vü rāyında:****Gazel 65**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Fikir ve ince manalı söyleyiş
elbisesi.*

Sühanda gerçi ki bālâdır Es'adâ
tab'im
Kabā-yı nükte vü rāyında yine
dāmendir

kabil:**1. kabildir:-dir****Tarih 41**

Mısra: 63

Mümkün, uygun, olabilir.

Muhassal ne mekânîñ ne mekânîñ
medhi kabilidir
Hemân birin mu'ammer birini
ma'mûr ide Mevlâ

2. kabil:**Kaside 1**

Mısra: 121

Mümkün olma, yapabilme.

Kabil midir vücûh-ı beyânı

'ibâreten

Bî-harf ü savt emri zeban eylemek
edâ

3. kabil:**Nazm 31**

Mısra: 3

Mümkün, uygun, kabiliyetli.

Zerre deñlü olsa da kâbil şafâ-yı
iltizâz
Zü-fünûna 'İş telh-âsâr ile olur
leziz

4. kâbil:**Gazel 118**

Mısra: 12

Kabiliyetli, uygun.

Hurûş-ı eşk-i hasret hâne-i şabrım
harâb itdi
Esâsı âb olan bünyân kâbil mi
metin olmak

kâbil mi:**1. kâbil mi:****Gazel 37**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Mümkün mü ki, hiç olabilir mi
ki.*

Kâbil mi hüsni ü anını takrîr Es'adâ
Naşş u nigârî hâme-i sihr-
âverimdedir

kâbil-i küncâviş-i derûn ol:**1. kâbil-i küncâviş-i derûn ol:****Kaside 9**

Mısra: 71

Kelime Tipi: -

*Gönlün sığınağı olarak kabul
görmek.*

'İdâdî kâbil-i küncâviş-i derûn
olmaz
Olursa da o hisâba hayâl defter-dâr

kabûl eylemez:**1. kabûl eylemez:****Gazel 69**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Reddetmek II kabul etmemek.

Hod-fürûşân eylemez vaz'-ı
müşîrâna kabûl
Olsa da her kâr-ı nâ-hemvâr
kendin gösterir

kabz id:**1. kabz id:****Tarih 19**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ruh teslim etmek.

Rûhını kabz ider iken anıñ
Melekü'l-mevt-i Cenâb-ı 'İzzet

kaç:**1. kaçma:-ma****Gazel 128**

Mısra: 5

(Birinden veya bir şeyden)

*Kurtulmak için süratle
uzaklaşmak.*

Kaçma pür-Dâğ itse cismin süz-i
dest-i terbiyet

Kesb-i tâb için varak süzânıdır gör
mühreniñ

kaç-:**1. kaçma:-ma****Rübai 11**

Mısra: 1

*Birinden veya bir şeyden
kurtulmak için uzaklaşmak, uzak
durmak; sakınmak, yüksünmek.*

Gördükçe beni kaçma benim
cânânım
hasret odına yakma dil-i süzânım

kad:**1. kad:****Kaside 7**

Mısra: 17

Boy, endam.

Fem gönça turre sünbül ü had lâle
kad nihâl
Ruhsâr verd-i âl ü beden yâsemîn
ola

kadar:**1. kadar:****Beyit 14**

Mısra: 1

*Ölçüsünde, derecesinde, gibi,
dek, miktarda.*

Kâr eyledikçe ğamzesi tîğ-i kadir
kadar
Her zaḥm-dâra va'de-i vuşlat ider
eder

2. kadar:**Kaside 11**

Mısra: 55

*"Derecesinde, ölçüsünde,
gibi" anlamlarına gelen edat.*

Cevher-i tîğ kadar tabına hem-âb
olamaz
Ne kadar mevc-sitân itse sabâ
deryayı

kadd:**1. kadd:****Gazel 8**

Mısra: 5

Boy.

Yandım hamîde kadd ile bak şem
'-i hüsniñe
Pervâne-gâr köhne keman
söylerim saña

2. kaddiñi:-in, -i**Gazel 144**

Mısra: 3
Boy, endam, kamet.

ḳaddiñi ğisûlarım̄la ḳıl siyeh-pûş
öyle kim
Nâz ile cûnbüşleriñ Leylâyı
Mecnûn eylesün

3. ḳaddim: -im
Gazel 24
Mısra: 7
Boy bos, endam.

ham ḳılup ḳaddim serim top itdi
fıkr-i ebruvân
Cism-i zârım ḳıldı çevgân-ı
ḳazâdan daḥi kec

4. ḳaddimi: -im, -i
Gazel 190
Mısra: 5
Boy, boy bos, endam.

Bağrımı Dâğ ile ney ḳaddimi çeng
eyler o yâr
Olsa râmiş-ger idüp dâ'ire mâh-ı
tâbı

5. ḳaddiñ: -üñ
Gazel 20
Mısra: 6
Ar. Boy.

İhtirâz eyle rûkû '-āsâ perestiş
ḳılmadan
ḳıbleden ğaynırlara ḳaddiñ dü-tâ
itmek 'abeş

6. ḳaddiñ: -üñ
Gazel 88
Mısra: 4
Ar. Boy.

Reftârıñ ider 'âlemi pür-ğulgûle
zîrâ
ḳaddiñ gibi bir ḳadd-i kıyâmet-
reviş olmaz

ḳaddi:

1. ḳaddi:
Gazel 132
Mısra: 3
Boy.

Tîr-i cevre hedef ü ḳaddi keman
olmayıcak
Kim çeker çille-i âzârını
ebrularım̄n

2. ḳaddi:
Lugaz 10
Mısra: 29
Boy.

Kimi kûteh kiminiñ ḳaddi dırâz
Kimi câmi' de ider ḥaḳka niyâz

ḳadd-i bâlâ:

1. ḳadd-i bâlâ:
Tarih 41
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Uzun boy.

Sa'âdet tûli 'izzet 'arzı rif'at ḳadd-
i bâlâsı
Der ü dîvârı behcet sāha-i dergāhı
şevḳ-efzâ

2. ḳadd-i bâlâ:
Kaside 11
Mısra: 24
Kelime Tipi: -
Uzun boy.

Zîr-i destârı iken zülf-i siyahıñ
câyı
ḳadd-i bâlâsına sarkar hele gör
sevdayı

ḳadd-i kıyâmet-reviş ol:

1. ḳadd-i kıyâmet-reviş ol:
Gazel 88
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Kıyamete götüren boy.

Reftârıñ ider 'âlemi pür-ğulgûle
zîrâ
ḳaddiñ gibi bir ḳadd-i kıyâmet-
reviş olmaz

ḳadd-i mevzunun:

1. ḳadd-i mevzunun:
Müsemmen 1
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Düzgün boy.

Şem '-i Ruḥsârıña ḥurşid-i mücellâ
mı disem
ḳadd-i mevzunun için naḥl-i
tecellâ mı disem

ḳadeh:

1. ḳadeh:
Gazel 25
Mısra: 1
Bardak, kase, su ve şarap
vesaire içmeye mahsus her nevi
kap, cam, piyale.

Halka-i bezm-i ğama şem '-i
fûrûzândır ḳadeh
Ḥâşılı zulmet-zîdâ-yı şâm-ı
hicrândır ḳadeh

2. ḳadeh:

Gazel 25
Mısra: 2
Bardak, kase, su ve şarap
vesaire içmeye mahsus her nevi
kap, cam, piyale.

Halka-i bezm-i ğama şem '-i
fûrûzândır ḳadeh
Ḥâşılı zulmet-zîdâ-yı şâm-ı
hicrândır ḳadeh

3. ḳadeh:

Gazel 25
Mısra: 4
Bardak, kase, su ve şarap
vesaire içmeye mahsus her nevi
kap, cam, piyale.

Ḥâl-i rencûr-ı ğamı der-ḥâl ider
şevḳ-i ferah
Ḥükm olunsâ kîmyâdır diyü
şâyândır ḳadeh

4. ḳadeh:

Gazel 25
Mısra: 6
Bardak, kase, su ve şarap
vesaire içmeye mahsus her nevi
kap, cam, piyale.

Hall ider ger rişte-i ḥâırda 'aḳd
olsa terah
Ḥâ'il olmaz daḥme feth eyler
Nerîmândır ḳadeh

5. ḳadeh:

Gazel 25
Mısra: 8
Bardak, kase, su ve şarap
vesaire içmeye mahsus her nevi
kap, cam, piyale.

Hille ḥürmet itmeyüp duḥt-ı rezi
itmiş nikâh
Ḥîleye mâ'il delikanlı bir oğlandı
ḳadeh

6. ḳadeh:

Gazel 25
Mısra: 10
Bardak, kase, su ve şarap
vesaire içmeye mahsus her nevi
kap, cam, piyale.

Ḥîn-i ğamda Es'ad eger itse işrâb-ı
secaḥ
Ḥokka-i leb-ber-leb-i zehr-âb-ı
'isyandır ḳadeh

7. ḳadeh:

Kaside 8
Mısra: 27
(Ar.) İçki içmekte kullanılan
küçük bardak, cam, piyâle.

Neşâ-âlûd olup zerrin kadeh
ebhâş-ı camiden
Kitâb-ı Zer-keşî dersiniñ oldı şimdi
cüyânı

kadeh-i ser-şârîñ:

1. kadeh-i ser-şârîñ:

Gazel 123

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ağzına kadar dolu kadeh.

hâst-kâr olmağ ile bûs-i leb-i
cânânı
Bezmd e agzı sulandı kadeh-i ser-
şârîñ

kadeh-nûş-i mey-i vuslat ol:

1. kadeh-nûş-i mey-i vuslat ol:

Gazel 188

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Kavuşma şarabının
kadehinden içen olmak.*

kadeh-nûş-i mey-i vuslat ol Es'ad
bezm-i fikretde
Humârıyla şaķın zehr-âb-ı hecriñ
derd-i ser çekme

kadem:

1. kadem:

Gazel 182

Mısra: 1

Adım, ayak.

Kadem dü-tâdir ol ebrû baña
görünme de
Ki kıble tâ'ata hergiz sezâ
görünme de

kadem-nihâde-i da'vet-geh-i derûnum ol:

1. kadem-nihâde-i da'vet-geh-i derûnum ol:

Gazel 182

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Gönlün çağırıldığı yere ayak
basmak, gelmek.*

Kadem-nihâde-i da'vet-geh-i
derûnum olup
Nihân gelür o perî şüretâ
görünme de

kadem-nih-i heves ol:

1. kadem-nih-i heves ol:

Gazel 175

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Arzuyla ayak basmak.

Çü Kays 'azim olup dil mihen-
irâdelige
Kadem-nih-i heves oldı reh-i
fütâdelige

kad-i dil-cü:

1. kad-i dil-cü:

Gazel 163

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gönül alıcı boy.

hırâm-ı nâza âgâz eyleyince ol
kad-i dil-cü
Didi serv ü sanavber gülşene
şimdengerü yâ hû

kad-i şimşâdına:

1. kad-i şimşâdına:

Gazel 105

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Şimşir ağacına benzeyen boy.

Servi revişin sâye gibi hâke
düşürdi
Reftâr-ı melâhat kad-i şimşâdına
maḥşûs

kâdir:

1. kâdir:

Gazel 18

Mısra: 7

*Ar. Elinden gelir, muktedir,
kudretli.*

Ne kilk-ı sühân-gü ne lisân vaşfına
kâdir
Dillerle ne mümkün k'ola takrîr-i
maḥabbet

kadr:

1. kadr:-i

Kaside 7

Mısra: 50

Değer, itibar, haysiyet.

Ol maḥz-ı cüd âsaf-ı hâtem-
taviiyetiñ
Kadri 'aceb mi hem-felek-i
heftümîn ola

2. kadr:-i

Lugaz 13

Mısra: 20

Değer, kıymet.

Sıfır ayından oldı noxsânı
Kadri yek mâhadır it iz'ânı

3. kadrini:-i, -n, -i

Tahmis 1

Mısra: 24

(Ar.) Değer, kıymet.

Husûsen şıdkile ta 'zîm idüp ez-
cân u dil her ân
Maḥâm-ı pāk-i İbrâhîmin eyle
kadrini iz'ân

kadri:

1. kadri:

Gazel 10

Mısra: 8

Kıymet, değer.

Bî-nevâlar güher-i 'aşka degildir
tâlib
Bih-terîn kadri anıñ sinede
pinhândır hep

kadr-i ecrin:

1. kadr-i ecrin:

Tarih 3

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sevabın kıymeti.

ḥudâyâ iki 'âlemde sa'âdet bula
bânisi
Egerçi kadr-i ecrin itdi nass-ı "men
benâ" inhâ

kadr-i maḥabbet nedir:

1. kadr-i maḥabbet nedir:

Gazel 89

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Muhabbetin kıymeti nedir.

'Aşık ne bilür kadr-i maḥabbet
nedir Es'ad
Tâ sînesi şad-Dâğ maḥarr-ı mihen
olmaz

kafes ol:

1. kafes ol:

Gazel 98

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kafese hapsolmek.

Sen de dilinle ugradın ey bülbül
eyle pes
Sana bu hoş nevâlar için oldı câ
kafes

kafes-i dâniş ü hüküm:

1. kafes-i dâniş ü hüküm:

Kaside 3

Mısra: 15
Kelime Tipi: -
Emir ve bilginin kafesi(ağız bağlamında).

Dehendir ol kafes-i dāniş ü hüküm k'anda
Zeban hezār-ı terennüm-ger-i senayadır

kāffeten:

1. **kāffeten:**
Kaside 1
Mısra: 99
Hepsi birden.

Efrād-ı halka kāffeten mürsel oldığı
Tasrih ider ki rahmet-i her dü cihan ola

kāfi:

1. **kāfidir:-dir**
Lugaz 15
Mısra: 13
Yeterli, yeter.

Bunların evsāfi pek çokdur bu kāfidir hemin
Bu kadarca vaş ile her kim bilürse āferin

kāfile-sālār-ı rüsül:

1. **kāfile-sālār-ı rüsül:**
Kaside 2
Mısra: 37
Kelime Tipi: -
Kıyamet gününde kafilenin reisi olan Resülullah(s.a.v.).

Ya'nī na't-i şeh-i kül kāfile-sālār-ı rüsül
Hādī-i hayr-ı sübül Hāzret-i Maḥbüb-i Huda

kāfiye-i nazm-ı nübüvvet:

1. **kāfiye-i nazm-ı nübüvvet:**
Kaside 5
Mısra: 63
Kelime Tipi: -
Peygamberlik şiiirinin uyağı.(Hz.Muhammed(s.a.v.)).

Meded ey kāfiye-i nazm-ı nübüvvet senden
Meded ey gevher-i nā-yāb-ı risālet senden

kāfūr-ı havātımdır:

1. **kāfūr-ı hayātımdır:**
Gazel 153

Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Hayatın, yaşamın kafuru.(Hindistan ve Çin'de yetişen kāfur ağacının (Laurus camphora) zamkından elde edilen ve hekimlikte kullanılan beyaz, yarı şeffaf, kolaylıkla parçalanır ıtırılı madde.).

Zahmı kāfūr-ı hayātımdır anın havf itmeyim
Deşne-i ğamze-i mirrīh-i felek-düzından

kāfūr-ı visalīn:

1. **kāfūr-ı visalīn:**
Terkib-bend 1
Mısra: 70
Kelime Tipi: -
Kavuşmanın kafuru.(Hindistan ve Çin'de yetişen kāfur ağacının (Laurus camphora) zamkından elde edilen ve hekimlikte kullanılan beyaz, yarı şeffaf, kolaylıkla parçalanır ıtırılı madde.).

Her zahm-ı hadeng-i 'aşka yā Rab
Kāfūr-ı visalīn eyle merhem

kāfūr-ı vuslat:

1. **kāfūr-ı vuslat:**
Gazel 3
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Kavuşmanın kafuru.
(Hindistan ve Çin'de yetişen kāfur ağacının (Laurus camphora) zamkından elde edilen ve hekimlikte kullanılan beyaz, yarı şeffaf, kolaylıkla parçalanır ıtırılı madde.).

Kāfūr-ı vuslat olsa da ger olmaz ol mehiñ
Zahm-ı hadeng-i ğamzeleri merhem-āşinā

kagaz:

1. **kāgaz:**
Gazel 35
Mısra: 1
Kağıt, belge veya doküman.

Görüp gül-safha-i rüyunda hatt-ı müşk-ter kāgaz
Adın mektüb idüp levn-i sefidin kareler kāgaz

2. **kāgaz:**
Gazel 35

Mısra: 2
Kağıt, belge veya doküman.

Görüp gül-safha-i rüyunda hatt-ı müşk-ter kāgaz
Adın mektüb idüp levn-i sefidin kareler kāgaz

3. **kāgaz:**
Gazel 35
Mısra: 4
Kağıt, belge veya doküman.

Vücüdün böyle vakf-ı Dāğ-ı süz-ı mührü kılmazdı
Ruḥ-ı berrākına olmasa ey meh gıpta-ger kāgaz

4. **kāgaz:**
Gazel 35
Mısra: 6
Kağıt, belge veya doküman.

Açılmaz her kese rāz-ı derünün āşikār itmez
Virür 'uşşāka ammā mü-be-mü hatdan haber kāgaz

5. **kāgaz:**
Gazel 35
Mısra: 8
Kağıt, belge veya doküman.

Cemil olsa 'aceb mi tür-i kılk-i türe-peykāna
Hedef-veş sine germiş Dāğ-ı derde şabr ider kāgaz

kāh-ı cennet-āsā:

1. **kāh-ı cennet-āsā:**
Tarih 41
Mısra: 40
Kelime Tipi: -
Cennete benzeyen köşk.

Muhassal her şüküfe bir sebağdan feyz alup yer yer
Bu kāh-ı cennet-āsānın iderler midḥatın ifā

kāh-ı heves:

1. **kāh-ı heves:**
Kaside 4
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Heves köşkü.

Peygüle-gir-i hānkāh-ı 'uzlet ol yeter
Kāh-ı hevesde eyledin icrā-yı 'izzeti

kāh-ı zib-ārā:

1. kâh-ı zîb-ārâ:

Tarih 41

Mısra: 12

Kelime Tipi: -
Süslü kasır.

Daği çift olsa çeng-i Zühre mih-i
sîm olup encüm
Yapılsa 'arsa-i çarh üzre ger bir
kâh-ı zîb-ārâ

kâh-ı zîver-efzâ vü zivâ-bahsâ:

1. kâh-ı zîver-efzâ vü ziyâ-bahşâ:

Tarih 41

Mısra: 60

Kelime Tipi: -

*Işık saçan ve süslü, gösterişli
köşk.*

O bir tâbiş-fürüz-ı 'izz ü rif 'at pāk
gevherdir
Aña kândır bu kâh-ı zîver-efzâ vü
ziyâ-bahşâ

kahr:

1. kahr:

Müsemmen 1

Mısra: 72

*Dert, keder, acı, gam, üzüntü.
II Aşk derdi.*

Yine bir çäre iderseñ sen idersin
çäre
Yohsa mahşerde daği böyle kahr
bî-çäre

kahramân-ı nigh:

1. kahramân-ı nigh:

Kaside 12

Mısra: 57

Kelime Tipi: -

*Bakış Kahraman'ı, Kahraman
gibi öldürücü bakış.*

Kahramân-ı nighi virse çemende
Ruhsat
Hayl-i ezhâra çeke nîze vü hançer
lâle

kahramân-ı zamân:

1. kahramân-ı zamân:

Tarih 30

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Devrin kahramanı.

Ya 'ni şahenşeh-i kerem-perver
Kahramân-ı zamân Mahmūd Hân

kahramân-savlet:

1. kahramân-savlet:

Tarih 7

Mısra: 4

Kahramanca saldırın.

Āsaf-ı pür-azamet dâver-i Risto-
fitnat
Kahramân-savlet ü Rüstem-hareket
şîr-i vegâ

kahramân-übbehe:

1. kahramân-übbehe:

Kaside 11

Mısra: 57

Ulu kahraman.

Kahramân-übbehe kim nîm-nigâh-ı
haşemi
Müy-ı bârik kılar cüsse-i ejderhâyı

2. kahramân-übbehe:

Tarih 21

Mısra: 5

Ulu kahraman.

Kahramân-übbehe kim sîl-i tanîn-i
kûsı
Güş-i a' dâya virir velvele ser-had
ser-had

kâh-rübâ:

1. kâh-rübâlar:

Beyit 6

Mısra: 2

*Süs eşyası yapımında
kullanılan, açık sarıdan kıvıla
kadar türlü renklerde, yarı
saydam, kolay kırılır ve bir yere
hızlıca sürüldüğünde hafif
cisimleri kendine çeken, fosilleşmiş
reçine, samankapan, kılkapın.*

Ol müy-miyânı çekeyim sîne-i
zerde
Cezb itmegi görsün nic' olur kâh-
rübâlar

2. kâh-rübâya:

Gazel 92

Mısra: 10

*Süs eşyası yapımında
kullanılan, açık sarıdan kıvıla
kadar türlü renklerde, yarı
saydam, kolay kırılır ve bir yere
hızlıca sürüldüğünde hafif
cisimleri kendine çeken, fosilleşmiş
reçine, samankapan, kılkapın.*

O mü-miyânı çeküp gâh sîne-i
zerde
Giyâhı kâh-rübâya değişmiyor
musuñuz

kâ'id olmaz:

1. kâ'id olmaz:-maz

Lugaz 13

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Oturmak, ikamet etmek.

Dâimâ Halka gibi dâ'ir olur
Kâ'id olmaz hemîşe sâ'ir olur

kâil:

1. kâildim:-dim

Nazm 29

Mısra: 4

Razı olmuş, boyun eğmiş.

Ol şûhı der-âgüş idüp öpsem leb-i
la'lin
Kâildim eger düşde de görsem o
şafâyı

kâim oldı:

1. kâim oldı:

Lugaz 10

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Ayakta durmak, ayakta
dindik sağlam durmak.*

Her zaman oldı edeble kâim
Nasb-ı 'ayn-ı 'uçalâdır dâim

kâkül:

1. kâkülle:-le

Gazel 204

Mısra: 4

Saç, perçem.

Sabâ sünbül-sitân-ı bağa bûsâ-yı
'abîr oldı
Meger peygâm kâkülle der-i
dildârdan geldi

2. kâkülden:-den

Gazel 145

Mısra: 2

Saç, perçem.

Peyâm aldım çemende nûkhet-i
müşkîn-i sünbülde
Sabâ bir şemmecik almış getürmüş
aña kâkülden

3. kâkülden:-den

Gazel 145

Mısra: 10

Saç, perçem.

N'ola perhâş-ı 'aşkında dil olsa
saf-şiken Es'ad
Tel almışdır re'îs-i hüsn olan pür-
çîn kâkülden

4. **kāküldür:-dür****Gazel 173**

Mısra: 1

*Yüzün iki yanına sarkan saç,
perçem; saç.*

Halka Halka şanma kāküldür 'izār-
ı yārda
Dūd-ı ahım 'aqsıdır āyine-i
Ruhsārda

5. **kāküli:-i****Gazel 94**

Mısra: 9

Alna dökülen kısa saçlar.

Ne dem ki kāküli evsāfin Es'adā
kılsak
Zebān-ı hāme-i eş'ārımız dırāz
ideriz

6. **kākül:****Gazel 112**

Mısra: 9

*(Sevgilinin) Alna düşen kısa
saç demeti.*

Didede kākül hayāli sīnede şad-
Dāğ-ı ğam
Vād-i 'aşk oldu bana Es'adā Dāğ
üstü bağ

7. **kākülün:-ün****Kaside 5**

Mısra: 37

*Alın üzerine ya da yüze
dökülen, sarkıtılan kısa saç
demeti; perçem.*

Kākülün tārına dem-beste kamu
ehl-i yakīn
Gül-i bī-hār-ı Ruḥuñ bülbulidir
Rūhü'l-emīn

8. **kākülinde:-in, -de****Gazel 195**

Mısra: 1

*Alna düşen kısa kesilmiş saç,
perçem.*

Dil kākülinde beste ben ol
kaşdayım daḥi
Gönlüm hevāda seyr-i kemān-
keşdeyim daḥi

9. **kākülinde:-in, -de****Gazel 195**

Mısra: 7

*Alna düşen kısa kesilmiş saç,
perçem.*

Bağlandı kılca kaldı gönül
kākülinde ben
Fıkr-i miyān-ı dilber-i meh-
veşdeyim daḥi

10. **kākülinde:-in, -de****Nazm 11**

Mısra: 1

*Alna düşen kısa kesilmiş saç,
perçem.*

Dil kākülinde beste ben ol
kaşdayım daḥi
Gönlüm hevāda seyr-i kemān-
keşdeyim daḥi

11. **kākülün:-(ü)ñ****Tahmis 4**

Mısra: 16

*(Sevgilinin) alnına düşen kısa
saç demeti, perçem.*

Āfitāb olsa da pā-mālin olur güy
gibi
Kākülün ideli sevdā-yı derūnum
tehyīc

kākül-i dilberde:1. **kākül-i dilberde:-de****Gazel 130**

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Sevgilinin perçemi, saçı.

kayd-ı hevādan olmadıñ āzāde
Es'adā
Kim beste kaldı kākül-i dilberde
gerdeniñ

kākül-i dildār:1. **kākül-i dildār:****Beyit 2**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Gönlü kendine bağlayan
güzelin kākülü.*

İşitdim vaşf-ı sünbülde nice eş'ār
söylenmiş
Neden ser-rişte virmiş kākül-i
dildār söylenmiş

**kākül-i ham-be-ham-ı müşk-
feşānıñ:**1. **kākül-i ham-be-ham-ı müşk-
feşānıñ:****Kaside 2**

Mısra: 64

Kelime Tipi: -

*Misk kokusu saçan kıvrım
kıvrım saç.*

Nurdan sünbül-i rengīn-i siyeh-
tābişdır
Kākül-i ham-be-ham-ı müşk-
feşānıñ ḥaḳka

kākül-i ham-be-hamıñ:1. **kākül-i ham-be-hamıñ:****Gazel 149**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kıvrım kıvrım saç.

Kākül-i ham-be-hamıñ dāl nikāt-ı
sihre
Muhtefī ḥaṭṭ-ı siyāhında mezāyā-yı
fiteñ

kākül-i şeb-güne:1. **kākül-i şeb-güne:****Gazel 84**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gece renkli kākül.

Gönül ki kākül-i şeb-güne bestedir
āḥir
Diyār-ı Şāmı o sevdā ile penāh
ideriz

kal:1. **kālden:-den****Gazel 205**

Mısra: 10

Ar. Söz, lakırdı, laf.

Geçer 'ayn-ı zehebdir nuṭḳı Es'ad
ol sūḥan-günüñ
Ki müstagnī ola sebk eyledikçe
kālden kāli

2. **ķalsun:-sun****Gazel 199**

Mısra: 1

*Bir mekanda bulunmak,
durmak, hareket etmemek.*

Dil-i şad-çākimiz pīçide zūlf-i yār
ķalsun mı
O sevdāile çün şāne keşākeş-kār
ķalsun mı

3. **ķala:-a****Nazm 19**

Mısra: 2

*Kalıcı olmak, varlığını
sürdürmek.*

Güller küşāde bülbul-i şūrīde pür-
nağam
'Azm-i kinār kıl ki ne sevdā ķala
ne ğam

4. **ķalsun:-sun****Gazel 199**

Mısra: 8

*Bir durumunda içinde olmak,
bulunmak.*

Olup dil tār-bend-i turre bāzī-ğāh-ı
ḥüsnünde

Miṣāl-i māhī-i tasvīr lerziş-kār
kalsun mı

5. **ḳalsun:-sun**
Gazel 199

Mısra: 14
*Bir durumunda içinde olmak,
bulunmak.*

Der-i ḥāhişde ümmīd-i kadem-
rencī-i dilberle
Miṣāl-i Ḥalka Es'ad dīde-i ḥūn-bār
kalsun mı

6. **kālī:-i**
Gazel 205

Mısra: 10
Söz, laf.

Geçer 'ayn-ı zehebdir nuṭḳı Es'ad
ol sūḥan-gūnuḥ
Ki müstagnī ola sebki eyledikçe
kâlden kālī

7. **ḳaldı:-dı**
Gazel 195

Mısra: 7
*(Bir bütünden) artmak, geriye
kalmak.*

Bağlandı kılca ḳaldı göñül
kâkülünde ben
Fıkr-i miyân-ı dilber-i meh-
veşdeyim daḥi

8. **ḳalmaz:-ma, -z**
Gazel 82

Mısra: 1
*(Geriye) Kalmamak, bitmek,
tükenmek, yok olmak, mevcut
olmamak.*

ḥaṭ gelüp şanma ki rûyında leṭāfet
ḳalmaz
Minnet-i büseye ol vechde ḥacet
ḳalmaz

9. **ḳalsun:-sun**
Gazel 199

Mısra: 2
*(Mevcut durumun içinde)
kalmak.*

Dil-i şad-çâkimiz pîçide zülf-i yâr
ḳalsun mı
O sevdâile çün şâne keşâkeş-kâr
ḳalsun mı

10. **ḳalsun:-sun**
Gazel 199

Mısra: 4
*(Mevcut durumun içinde)
kalmak.*

Değil 'aynımda ḥāb-ı rāḥat ammā
fıkr-i vaşlıfla

Dü çeşm-i ḥāhiş ey nūr-ı basar
bîdār ḳalsun mı

11. **ḳalsun:-sun**
Gazel 199

Mısra: 6
*(Mevcut durumun içinde)
kalmak.*

ḥayāl-i ebruvānı ile hergiz dest-i
ḥayretde
Kemân-āsā göñül ḥamyāze-rîz-i
zār ḳalsun mı

12. **ḳalma:-ma**
Gazel 133

Mısra: 9
*Aldanmamak, kanmamak,
itibar etmemek.*

Es'adā merdlik it cevrine ḳalma
dehriñ
Saña zehr-ābe sunan ādeme sen
dıryāk ol

13. **ḳalmaz:-ma, -dı**
Gazel 111

Mısra: 4
*(Geriye) Kalmamak, bitmek,
tükenmek, yok olmak, mevcut
olmamak.*

Zülf-i sevdâsın çekerken tîğ çekdi
ğamzesi
Bu keşâkeşlerle bende ḳalmaz
tâkat dirig

14. **ḳalur:-ur**
Gazel 119

Mısra: 9
Tutulmak, yakalanmak.

ḳalur mu murg-i diliñ dām-gāh-ı
kâkülde
Hevâlanur yine Es'ad devende-bâl
olarak

15. **ḳalsun:-sun**
Gazel 199

Mısra: 10
*Bir şeyden mahrum kalmak,
haberdar olmamak.*

Nigeh-senc-i şikenc-i ḥaṭṭ-ı rûyuñ
olmasun mı dil
Ya ol sevdâ-zede nâ-mahrem-i
esrār ḳalsun mı

16. **ḳalsun:-sun**
Gazel 199

Mısra: 12
*Bir şeyden mahrum kalmak,
haberdar olmamak.*

Nice dil-bend-i zülf olmaz harîm-
üftâde-i ḥüsnüñ

Nişinân-ı künişt-i 'aşḳ bî-zünnār
ḳalsun mı

kal:-

1. **ḳalur:-ur**
Gazel 193

Mısra: 5
*Bulunmak, var olmak, mevcut
halde olmak.*

Hîç yer ḳalur mı pertev-i mihriñ
fûrûgına
ḳılmış zemîni tâb-ı Ruḥuñ âsmân
gibi

2. **ḳalursa:-ur, -sa**
Gazel 82

Mısra: 5
*Bir durum içinde olmak,
bulunmak.*

Naḳd-i hûş almada ger böyle
ḳalursa o perî
Mâl-dârân-ı ğam-ı 'aşḳda şervet
ḳalmaz

3. **ḳalup:-up**
Müsemmen 1

Mısra: 11
*(Bir sebepten dolayı)
Yapacağı şeyi yapamamak,
gideceği yere gidememek,
yapmaktan veya gitmekten
mahrum olmak.*

Bend-i zülfünde ḳalup Ḥāl-diger-
gün olmuş
Dil-i dīvâne bu sevdâ ile mecnûn
olmuş

4. **ḳalmaz:-maz**
Tahmis 1

Mısra: 44
*(Geriye) Kalmamak, bitmek,
tükenmek, yok olmak, mevcut
olmamak.*

Recâ-yı mağfiret kıl durma Es'ad
cân ile dilden
Bu fırsat böyle ḳalmaz Neyliyâ bir
gün çıkar elden

kal u kıl:

1. **ḳal u kıl:**
Gazel 48

Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Dedikodu.

'İzârın hat siyeh-fâm itdüğün gûş
itmeyim yârıñ
O ḳal u kıl bir sevdâ-fiken
peygâmdır ğamdır

kāl ü kıl itdim:**1. kāl ü kıl itdim:****Gazel 139**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Dedikodu yapmak.

Açup ey mäh bir şeb Mebhaş-i
gīsü-yı pür-pīçin
Fen-i pür-'ukde-i işkāl iken çok
kāl ü kıl itdim

kālā-vı girān:**1. kālā-vı girān:****Kaside 10**

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

Değerli kumaş.

Ta 'bır o kālā-yı girāndır ki hemīşe
Sāyide-i pāy-i sūhan-ārā-yı
kalemdir

kālā-vı hecr:**1. kālā-vı hecr:****Nazm 12**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ayrılık kumaşı.

Degil bāzār-ı gām dād u dihişden
bir nefes Hālī
Hemān kālā-yı hecr al durma gayri
kārī n'eylersin

kālā-vı nāz:**1. kālā-vı nāz:****Gazel 99**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Naz kumaşı.

Kālā-yı nāzı cāmelik ol dil-rübāya
kes
Pālās-ı cevri dūş-ı dil-i mübtelāya
kes

kalb:**1. kalbi:-i****Murabba 2**

Mısra: 1

Gönül, âşığın gönlü.

Hamdū li 'llāh pādīşāhım kalbi
şādān eylediñ
Gonça-i maḳsūdımı luṭfunla
handān eylediñ

2. kalbi:-i**Nazm 36**

Mısra: 1

Gönül, âşığın gönlü.

Hamdū li 'llāh pādīşāhım kalbi
şādān eylediñ
Gonça-i maḳsūdımı luṭfunla
handān eylediñ

3. kalb:**Muamma 18**

Mısra: 2

*Göğüs orta boşluğunda, iki
akciğer arasında, vücudun her
yanından gelen kirlı kanı
akciğerlere ve oradan gelen temiz
kanı da vücuda dağıtan organ,
yürek.*

Hiç ferāmūş idemem bir vech ile
eltāfın
Eylerem kalb ile de bī-had edā
evsāfın

4. kalbiñe:-i, -n, -e**Gazel 12**

Mısra: 6

*I. Kalp,gönül II. İnsanın iç
âlemi.*

Zātını zerre-i nāçiz ile hem-ḳadr
eyle
'Ucb ü kibri ḫazer it kalbiñe kılma
taḳrīb

5. kalbi:-i**Lugaz 17**

Mısra: 3

Gönül, yürek.

kalbi 'akşı ile hemān birdir
Aña maḫşūş bu 'aceb serdir

6. kalbiñde:-i, -n, -de**Kaside 1**

Mısra: 68

Gönül, yürek, sine, kalp.

Hakka delālet eyle be-şart-ı
muṭābaḳa
kalbiñde zerrece ḫalecān olmasun
dilā

7. kalbinde:-i, -n, -de**Lugaz 16**

Mısra: 10

Gönül, yürek, sine, kalp.

Sālis ü rābi'ini isterseñ
Yokla kalbinde olur rüy-nümā

8. kalbi:-i**Kaside 1**

Mısra: 26

*(Ar.) İman, sevgi ve nefretin,
iyi ve kötü bütün duyguların,
anlayış, duyuş, seziş yeteneklerinin*

*kaynağı olduğu kabul edilen,
insanın mânevî varlığının merkezi,
gönül.*

Vaz' eyle lafz-ı vahdeti ma'nā-yı
müfrede
kıl nūr-ı ism-i vāhid ile kalbi
rūşenā

9. kalbi:-i**Lugaz 10**

Mısra: 34

*(Ar.) İman, sevgi ve nefretin,
iyi ve kötü bütün duyguların,
anlayış, duyuş, seziş yeteneklerinin
kaynağı olduğu kabul edilen,
insanın mânevî varlığının merkezi,
gönül.*

Harfiniñ evvelini itseñ terk
kalbi ḳılca ḳalur anıñ bī-şek

kalb idersen:**1. kalb idersen:-er, -sen****Lugaz 19**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Tersine çevirmek.

Baḳı üç harfini o nāmıñ eger
kalb idersen günāhdır dirler

2. kalb idersen:-er, -sen**Lugaz 19**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Tersine çevirmek.

Baḳı üç harfini o nāmıñ eger
kalb idersen günāhdır dirler

kalbi:**1. kalbi:-i****Lugaz 3**

Mısra: 7

Gönül.

kalbi keyfiyyet-i meyhāne gibi
Uzanup yatmada mestāne gehi

kalb-i enverde:**1. kalb-i enverde:****Tahmis 2**

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Nurlu, aydınlık kalp/gönül.

Mukarrerdir füyüzāt-ı İlāhī kalb-i
enverde
Olan dānende sırr-ı ḫakḳ sun'-ı bī-
kusūrından

kalb-i mahzūna:

1. **kalb-i maḥzūna:****Lugaz 5**

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Hüzün dolu kalp.

kalb-i maḥzūna olur şādī-fiken
Çeşm-i Ya'kūba Mişāl-i pīrehen

kalb-i ma'şūka:1. **kalb-i ma'şūka:-a****Gazel 168**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sevilenin gönlü.

Tulū'-ı mihr-i 'aşk 'āşıkda evvel
rū-nümādır līk
Fūrūḡı ihtida pertev-fikendir kalb-i
ma'şūka

kalb-i şāfını:1. **kalb-i şāfını:****Gazel 14**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Temiz kalp.

'Ulūvv-i şānı ile olmağın
māhiyyeti nākış
O sevda ile kalb-i şāfını tekdīr ider
mehtāb

kalb-i serā'ir-zāyı:1. **kalb-i serā'ir-zāyı:****Kaside 11**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Sırların saklandığı gönlü.

hār-zār olmuş iken pīçiş-i ğamla
kıldı
Zeher-istān-ı sūḥan kalb-i serā'ir-
zāyı

kalbim:1. **kalbim:-im****Tahmis 5**

Mısra: 22

(Āşığın) gönlü, yüreği.

kalem ebrūları fikri-yle cism-i zārı
nāl itdim
Meger kim ser-nüviştimidir ki
kalbim bī-mecāl itdim

kāle:1. **kāleler:-ler****Gazel 192**

Mısra: 8

1) Kumaş. 2) Sermaye.

Ezhārı seyr-i bağda yārin
kudūmine
Sāyide kıldı bād-ı sabā kāleler gibi

kāle-i āşüb ider:1. **kāle-i āşüb ider:****Gazel 31**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Fitne kumaşı yapmak.

Dād ü dihişde çārsüy-i ḥüsni bī-
kesād
Dellāl-i ğamze kāle-i āşüb ider
mezād

kāle-i cevri:1. **kāle-i cevri:****Gazel 93**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Eziyet kalbı.

Bulsa ol şeh-bender-i behcet
ḥarīdārānına
Kāle-i cevri eyleydi fūrūḡ
endazesiz

kāle-i nazm:1. **kāle-i nazm:****Kaside 11**

Mısra: 91

Kelime Tipi: -

Şiir kumaşı.

Ben o nessāc-ı bihīn kāle-i nazmım
ki seza
Ursa gülğonça-i mührile felek
tamğayı

kāle-i zībā-vı himmeti:1. **kāle-i zībā-yı himmeti:****Kaside 4**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Lütfun süslü kumaşı.

Ey dil hevāya virme yeter naqd-i
ragbeti
Eyle harīd kāle-i zībā-yı himmeti

kalem:1. **kalemim:-im****Gazel 70**

Mısra: 14

*Bir çeşit siyahımsı ve sert
kamuşın yazı yazmak üzere özel bir
biçimde yontulup açılmış; her
çeşit yazı yazan alet, kamuş.*

Yazsa 'aceb mi kaşları evsāfin
Es'adā
Ebrū-yi yār ile kalemim bir
diyārlıdır

2. **kalem:****Gazel 141**

Mısra: 1

*Allah'ın kudret eli, Allah'ın
takdir etmesi.*

Āsar-ı kâf u nūn'ı yazup mā-hasal
kalem
Tekvīn-i emre oldu kasem nūn
ve'1-kalem

3. **kalem:****Gazel 141**

Mısra: 4

*Allah'ın kudret eli, Allah'ın
takdir etmesi.*

Āyāt-ı sun'ı levh-ı vücūd üzre şebt
idüp
Esrār-ı küntü kenzen'i hep kıldı hal
kalem

4. **kalem:****Gazel 141**

Mısra: 6

*1. Yazı yazmaya mahsus,
genellikle çubuk biçiminde âlet II.
İnsanların kaderini yazan araç,
alın yazısı.*

Hāl-i evāhır olmuş iken mü-be-mū
nüvişt
Bilmezdi daḡi dest-i ḥayāl-i evel
kalem

5. **kalem:****Gazel 141**

Mısra: 8

*1. Yazı yazmaya mahsus,
genellikle çubuk biçiminde âlet II.
İnsanların kaderini yazan araç,
alın yazısı.*

Āhır fenā-resīde olup emr-i kāinat
Eyler hitāma vāz'-ı debīr-i ezel
kalem

6. **kalem:****Tahmis 2**

Mısra: 10

*Allah'ın kudret eli, Allah'ın
takdir etmesi.*

Umuruñ ḥaḡka tefviz eyle gāfil
olma Mevlādan
Gelür elbet zuhur eyler ne yazdı-y-
se kalem serde

7. **kalem:****Gazel 141**

Mısra: 10

*Bir çeşit siyahımsı ve sert
kamuşın yazı yazmak üzere özel bir
biçimde yontulup açılmışı; her
çeşit yazı yazan alet, kamuş. II Şiir
yazma yeteneği.*

Yazmadı daği levha-i 'irfāna
Es'adā
Sāmī-hayāl böyle bir a'lā gazel
kalem

kalem ebrūları:

1. kalem ebrūları:

Tahmis 5
Mısra: 21
Kelime Tipi: -
Kalem kaşlı.

kalem ebrūları fikri-yle cism-i zārī
nāl itdim
Meger kim ser-nüviştimidir ki
kalbim bī-mecāl itdim

kalemiñ nevkı:

1. kalemiñ nevkı:-i

Gazel 127
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Kalemin sivri ucu.

Cüş-i eşk-i gama çaķı-i dil
lāzımdır
Cery ider miydi midād olmasa
nevkı kalemiñ

kalender ol:

1. kalender ol:

Kaside 12
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Dünya malına önem

*vermeyen, müsāmahakār, yumuşak
huylu, alçak gönüllü, olur olmaz
şeyin üstünde durmayan kimse
olmak.*

Tekye-i gülşeniñ abdāl-i nemed-
püşı iken
Çāk idüp sinisini oldı kalender lāle

kalender-ves:

1. kalender-ves:

Tarih 41
Mısra: 38
Kalender gibi.

Uzatdı kāmeti serv okuyup ders-i
Menār anda
kalender-ves okur Keşküli ezber
lāle-i hamrā

kalma:

1. kalmadı:-dı

Tarih 39
Mısra: 13
Bitmek,mevcut olmamak.

Dem-i zībendesinde kalmadı
rencür 'uşşāka
N'ola her 'işve-bāz u şīve-kār itse
vefādārī

2. kalmadı:-dı

Müsemmen 1
Mısra: 35
*Kalmamak, bitmek, tükenmek,
mevcut olmamak.*

kalmadı şabr u sükün sinede raḥaṭ
tende
Bir kez insafa gel ey āfet-i canım
sen de

kalmaz:

1. kalmaz:

Gazel 82
Mısra: 6
Bitmek, tükenmek.

Naķd-i hūş almada ger böyle
kalursa o perī
Māl-dārān-ı ğam-ı 'aşķda şervet
kalmaz

kalp:

1. kalbi:-i

Gazel 110
Mısra: 6
Gönül, kalp, yürek.

Merḥamet-kār olmayup sūzān ider
pervanesin
Āteşī-meşrebliginden oldı kalbi
kara şem'

kām:

1. kāmını:-iñ, -ı

Gazel 76
Mısra: 9
Arzu, meram, maksat.

Kāmını bŷy-ı gül-i şabr ile pŷr-
nŷkhet iden
Es'adā bāğçe-i dehrde nā-kām
olmaz

2. kāmē:-e

Gazel 187
Mısra: 10
Arzu, meram, maksat.

Sudŷr-ı ḥaṭṭı Es'ad mŷdde'ā-yı
vaşla ḥākimdir
Sŷbŷt-ı Ḥāl-i istihkākdır ahkāmdan
kāmē

kām almaz:

1. kām almaz:

Gazel 75
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Zevk almak.

Mezāk-ı ḥāhişin kayd-ı teḥaffŷz
telḥ ider āḥir
şafā-yı bāl ile nev-devletān
'ālemde kām almaz

kām-baḥş-ı 'ālemiyān:

1. kām-baḥş-ı 'ālemiyān:

Kaside 7
Mısra: 87
Kelime Tipi: -
Alemlere mutluluk veren.

Ol kām-baḥş-ı 'ālemiyān āsaf-ı
celīl
Tā-rŷz-i rŷsteḥīz şadāret-nişin ola

kām-bīn ol:

1. kām-bīn ol:

Kaside 7
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Mutlu olmak, bahtiyar olmak.

Demdir ki lāle dāğ-ı dilin aşikār
idŷp
'uşşāka 'arz-ı sŷziş ile kām-bīn ola

kamer:

1. kameriñ:-iñ

Gazel 43
Mısra: 6
Ar. Ay, māh.

Şeb-i ḥayālīmi mehtāb iderse n'ola
ruḥı
Şu'ā 'ı ol kameriñ neyyir-i
bahādandır

2. kamer:

Gazel 159
Mısra: 2
Ay.

Kenār-ı ḥaṭdan o Ruḥsār-ı ter midir
göşinen
Şeḥāb-ı tŷreden āyā kamer midir
göşinen

3. kamer:

Gazel 201
Mısra: 1
Ay, māh.

Pür-tâb olunca mihr-i 'izârî kamer
gibi
Âgûşa çekdi Hâle-i haţtı kemer
gibi

kamer iki şakk oldu:

1. kamer iki şakk oldu:

Kaside 5

Mısra: 42

Kelime Tipi: -

Ay ikiye ayrıldı. (Hz.

*Muhammed'in bir parmağıyla ayı
ikiye ayırması mucizesi).*

Sûziş-i şem'-i ser-engüştüni
görmüşdi meger
İtmeyüp aña Taḥammül iki şakk
oldı kamer

kâmet:

1. kâmetim:-im

Gazel 162

Mısra: 2

Boy, boybos, endam.

Şâm-ı hecri bana cây itmiş iken ol
gîsü
kâmetim daḥi kemân itdi hevâ-yı
ebrû

kâmet-i kıyâmet:

1. kâmet-i kıyâmet:

Nazm 5

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kıyâmet koparan boy.

Bu ne kâmet-i kıyâmet bu ne
cünbüş ü ne refâtâr
Ki düşer çü sâye ḥâke gören 'âşık-ı
dil-efgâr

kâmet-i şabra:

1. kâmet-i şabra:

Gazel 120

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sabır boyu.

kâmet-i şabra dırâz olmağla şad
endâzeden
Câme biçdim şâl-i rûz-i rûzeyi
bayramlık

kâmeti uza:

1. kâmeti uza:-i

Tarih 41

Mısra: 37

Kelime Tipi: -

Boyu uzatmak. II boyun bir

*yere yetişmesini sağlamak,
uzanabilmek.*

Uzatdı kâmeti serv okuyup ders-i
Menâr anda
kalender-veş okur Keşküli ezber
lâle-i ḥamrâ

kâmeti zâde:

1. kâmeti zâde:

Lugaz 3

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Endamın evladı.

Nedir ol şahs-ı tavîl ü fâyık
kâmeti zâde dinilse lâyık

kâm-ı dil:

1. kâm-ı dil:

Gazel 100

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönlün isteği, mutluluğu.

Kâm-ı dil şemm ideli bü-y-i 'abîr-i
zülfüñ
Oldı reşkîn-dih-i müşk-i Ḥoten
bü-y-i heves

kâm-ı dü-kevn:

1. kâm-ı dü-kevn:

Tahmîs 3

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Dünya ve ahiret mutluluğu.

Bâz-ı şikâr-gîr-i çerâ-gâh-ı
himmetim
Kâm-ı dü-kevn cünbüş-i bâl ü
perimdedir

kâm-ı ümmîd:

1. kâm-ı ümmîd:

Gazel 102

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ümidin neşesi.

Eger ḥasret-şemîm olsañda ey dil
kâm-ı ümmîde
O naḥl-i 'işvenin bü-y-i ruḥ-ı verdi
çekilmezmiş

kâmil:

1. kâmil:

Gazel 79

Mısra: 1

(Ar.) Olgun, bilgili.

Berây-ı kâm kâmil ḡayret-i kem-
mâyegân çekmez
Çeker bâr-ı girân-ı derd-i dehri
imtihân çekmez

kâmrân ol:

1. kâmrân ol:

Gazel 160

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Arzusuna ulaşmak; mutluluk
ve sevinç içinde olmak.*

kalur elbette sıfru' 1-yed ne deñlü
kâmrân olsa
Nukûd-ı 'aşkdan Ḥâlî tutanlar dest
ü dâmânın

kâmrânî:

1. kâmrânîde:-de

Kaside 11

Mısra: 64

*Mutluluk, bahtiyarlık,
arzusuna kavuşmuş olma.*

Bir gedâ kim ola dâmen-pür-i
naḥd-i cüdî
Kâmrânîde ider ḥâteme istignâyî

kamu:

1. kamu:

Kaside 5

Mısra: 37

"Bütün, hep" anlamında sıfat.

Kâkülün târına dem-beste kamu
ehl-i yakîn
Gül-i bî-ḥâr-ı Ruḥuñ bülbulidir
Rûhü 'l-emîn

kâm-zâ-vı dil:

1. kâm-zâ-yı dil:

Kaside 11

Mısra: 37

Kelime Tipi: -

Gönlün arzularını doğuran.

Kâm-zâ-yı dil olur cây-nişînî-i
şekîb
Beyza-i murgı ider peççe sebât-ı
payı

kan:

1. kânıdır:-ı, -dır

Lugaz 19

Mısra: 14

*Bir şeyin çok bol bulunduğu
yer veya kimse, kaynak, memba.*

Âḥiri nısf-ı hums-ı sâñîdir
Salisi zemherîr kânıdır

2. **kānıdır:-ı, -dır****Lugaz 19**

Mısra: 14

*Bir şeyin çok bol bulunduğu
yer veya kimse, kaynak, memba.*

Āhiri nısf-ı hums-ı sâñidir

Salisi zemherîr kânıdır

3. **kandıkça:-dıkça, -****Gazel 142**

Mısra: 2

Kanmak, doymak.

Sen sâğara ben la'liñe sundukça
sunaydım

Sen bâdeye ben büseye kandıkça
kanaydım

4. **kanaydım:-a, -y, -dı, -m****Gazel 142**

Mısra: 2

Doymak.

Sen sâğara ben la'liñe sundukça
sunaydım

Sen bâdeye ben büseye kandıkça
kanaydım

5. **kan:****Müsemmen 1**

Mısra: 64

*Canlıların damarlarındaki
yaşamsal sıvı, kan.*

Yohsa dīvān-ı kıyamet günü bi'llāh
cānā
Kātilimsiñ diyü senden iderim kan
da'vā

6. **kāndır:-dır****Tarih 41**

Mısra: 60

*(Fars.) Mâden yatağı, mâden
ocağı.*

O bir tâbiş-fürüz-ı 'izz ü rif 'at pāk
gevherdir
Aña kāndır bu kâh-ı zîver-efzā vü
ziyā-baḥşā

kan agladır:1. **kan agladır:****Gazel 53**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Kanlı gözyaşı dökmek; büyük
bir sıkıntı ve keder içinde olmak,
çok üzölmek.*

Kan agladır hirāsî-i merg ile 'āşika
Ol tîğ-i ḥün-çekîde ki zîb-i miyân
olur

kan döküp:1. **kan döküp:****Gazel 149**

Mısra: 2

Kelime Tipi: Deyim

*Kan dökmek, canına kıymak,
öldürmek.*

Çeşmiñe gelse ne dem sürhî-i

mîñā-yı fiten

Kan döküp ḡamzeleri eyleye ihyā-
yı fiten

kān evle:1. **kān evle:****Rûbai 1**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kaynak, memba kılmak.

Yā Rab bana tevḡiki nigeḡ-bān

eyle

ḡāmem ḡüher-i ma'ārifē kān eyle

kān olsun:1. **kān olsun:****Müsemmen 1**

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Kanla dolmak.

Genc-i sinem nice bir maḡzen-i

ahzān olsun

Tā-be-k'ey ḡasret-i laliñle ciger

kān olsun

kand:1. **kandi:-i****Kıt'a 1**

Mısra: 2

*Kaynatılmış şeker kamışının
özü.*

Olursuñ vāsıl-ı sırr-ı ḡaḡīḡat

Ẓiyāretle telezzüz kıl o kandi

k'anda:1. **k'anda:****Kaside 3**

Mısra: 15

Ki onda.

Dehendir ol kafes-i dāñiḡ ü ḡüküm

k'anda

Zeban hezār-ı terennüm-ger-i

senayadır

kanda kanda:1. **kanda kanda:****Muamma 2**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Nerede...nerede...

Olsa da bin nāfe müḡk ol zülf

kanda kanda bū

Rāyihi-yle kim ki me'lūf ola anlar
mü-be-mü

kande:1. **kande:****Kaside 1**

Mısra: 88

Nerede, her nerede.

Haşr oldı maḡzarında nice zū-

fününlar

İtnāb kande olmadı icāz ile şada

kande olsa:1. **kande olsa:****Lugaz 7**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Her nerede olursa olsun.

ḡoş-likā vü tāze-ter Maḡbūbdur

Kande olsa rü-nümā mergūbdur

2. **kande olsa:****Lugaz 10**

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Her nerede olursa olsun.

Kendiniñ āfeti çok bir şeydir

Kande olsa husemā der-peydir

kandehār:1. **kandehārlıdır:****Gazel 70**

Mısra: 12

*Bugün Afganistan sınırları
içinde kalan bir şehirdir. Rivayete
göre, bu şehri İskender kurmuştur.
Birçok milletler tarafından
fethedilmiştir. Divan şiirinde daha
çok kand (şeker) kelimesi ile
iştikak ve cinas yapılarak kullanılır
(YENİTERZİ, 318) II tatlı dudak.*

Şekker-feşān vaşf-ı lebiñ olsa ger

n'ola

tūḡi-i ḡab'-ı nādire-ḡü

Kandehārlıdır

kand-i şekibi:1. **kand-i şekibi:****Gazel 40**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Sabır şekerî.

Üftâde-i gıyâbe-i cübb-i melâmeti
Kand-i şekîbî Mısr-ı vişâle 'azîz
ider

kandîl-i der-i dergâh:

1. kandîl-i der-i dergâh:

Kaside 5

Mısra: 40

Kelime Tipi: -

*Dergahın kapısının kandili,
ışığı.*

Mihr ider rüyânı fersûde-i hâk-i
râhın
Cân atar olmağa kandîl-i der-i
dergâhın

kandilli:

1. kandilli:

Kaside 9

Mısra: 40

İstanbul'un Kandilli semti.

Çubuklu gülbüne cây oldu sünbûle
Göksu
Virildi lâleye Kandilli nergise
Sarıyâr

kanı:

1. kanı:

Tarih 41

Mısra: 23

(cevherlerin) kaynağı.

'Acebdır kim le'âlî kânı ka'r-ı
Bağr iken hergiz
Leb-i deryada kılmışdır tekevvün
bu dîr-i yek-tâ

2. kanı:

Tahmis 5

Mısra: 6

*Hani, nerede anlamında soru
sözcüğü.*

Alup gîsû-yı müşkîn-târının büyün
huzûr itdim
Kanı ol dem ki ben hem-sohbet
olmuşdum ol âfetle

3. kânısıñ:-sın

Murabba 3

Mısra: 4

Bir şeyin kaynağı, menbaı.

Her zamân ümmîd-i ihsânın iderler
bendeğân
Şeh-levendim merhamet şefkat
mürüvvet kânısıñ

4. kanı:

Müsemmen 1

Mısra: 39

*"Hani / nerede" şikâyetlenme
sözü.*

Kanı ol kavli yalan itdigin ikrar
kanı
Nice oldu severim söyledigün ben
de seni

5. kanı:

Müsemmen 1

Mısra: 39

*"Hani / nerede" şikâyetlenme
sözü.*

Kanı ol kavli yalan itdigin ikrar
kanı
Nice oldu severim söyledigün ben
de seni

kân-ı 'atâ:

1. kân-ı 'atâ:

Kaside 3

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

Cömertlik kaynağı.

Resûl-i Hâzret-i Mevlâ şeff'-i rûz-i
ceza
Güzide kân-ı 'atâ fahr-ı halk-ı
dünyâdır

kân-ı fâhîr:

1. kân-ı fâhîr:

Tarih 44

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Övünç kaynağı.

Ol zât-ı pâk-i gevher olmağa zîver-
âver
Bir kân-ı fâhîr ister kim olmaya
Mişâli

kân-ı 'irfân:

1. kân-ı 'irfân:

Gazel 189

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Bilginin kaynağı.

Kân-ı 'irfâna dîr-i ma'rifet ihsân
eyler
Es'adın tab'-ı güher-bârına mâ-
şâ'allâh

kân-ı ma'ârifken:

1. kân-ı ma'ârifken:

Lugaz 5

Mısra: 15

Kelime Tipi: -
İlim kaynağı.

Böyle bir kân-ı ma'ârifken 'aceb
Sözle karnın doyururlar rûz ü şeb

kân-ı yek-tâ:

1. kân-ı yek-tâ:

Tarih 40

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Eşsiz kaynak.

Ne kasr-ı pür-letâfet kân-ı yek-tâ
gevher-i behcet
Ki hüsni âdeme yâd itdirir Firdevs-
i â'lâyı

kanım da içse:

1. kanım da içse:

Gazel 51

Mısra: 7

Kelime Tipi: **Deyim**

Öldürmek.

Eger kanım da içse gamzesi
peymâne-veş dönmem
Benim ol âfet-i devrân ile
peymânım olmuşdur

k'anîñ:

1. k'anîñ:

Kaside 4

Mısra: 27

Ki onun.

Oldur o nûr-ı şem'-i harîm-i denâ
k'anîñ
Tâbiş-feşân-ı 'âlemyân mihr-i
re'feti

2. k'anîñ:

Kaside 4

Mısra: 31

Ki onun.

Oldur o pâdişâh-ı melâ'ik-sipeh
k'anîñ
'Âlem vazîfe-ğâr-ı nukûd-ı şefâ'ati

kanlıca:

1. kanlıcaı:-yı

Kaside 9

Mısra: 43

İstanbul'da bulunan bir yer.

Virince süsen-i hançer-güzâra
Kanlıcaı
kılındı sâha-ı İstinye âşiyân-ı hezâr

kânün:

1. kânûn:

Gazel 190

Mısra: 1

Dikdörtgen biçiminde, bir köşesi kesik, yassı bir sandık üzerine gerilmiş tellerden oluşan, turnak adı verilen çalgıçlarla çalınan ince saz çalgısı.

Virse kânûn şafâ üzre rebâba tâbı
Cân bulup muṭribe reşk eyler idi
Fârâbî

kânûn-ı müzeyyen:

1. kânûn-ı müzeyyen:

Tarih 32

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Süslü emir.

Habbezâ zîbende kânûn-ı müzeyyen kim odur
Düdmân-ı şevket ü şân-ı şadâretten nişan

kânûn-ı şer'e:

1. kânûn-ı şer'e:

Kaside 1

Mısra: 51

Kelime Tipi: -

I. İslam şeriatı kanunu, II. İslam hukuku.

Kânûn-ı şer'e mantıķını âlet eyleyüp
kıl şekl-i evvel-i 'ameliñ muntic-i münâ

kap:

1. kapar:-ar

Gazel 72

Mısra: 6

Bir şeyin ele geçirilmesine, kapılmasına yol açmak.

şanma şermendin tebessüm-sâz
olmaz ol perî
hıfz-ı mürvârîd-i harf-i vaşla dürc-i fem kapar

2. kapar:-ar

Gazel 72

Mısra: 8

Bir şeyin ele geçirilmesine, kapılmasına yol açmak.

Pençe-i müjgân-ı bî-dâdın sunar
'aşıklara
Şîr-i merdüm-gîrdîr gamzeñ şehâ
âdem kapar

3. kapar:-ar

Gazel 72

Mısra: 10

Bir şeyin ele geçirilmesine, kapılmasına yol açmak.

Olmaz Es'ad hâdim-i 'âlî-serây-ı dil neşât
Bâb-ı devlet-hâne-i hecri gulâm-ı gam kapar

4. kapar:-ar

Gazel 72

Mısra: 1

Birdenbire çekip almak, yakalayıp tutmak.

Mihr-i ruḥsârîñ ne dem ol zülf-i ham-der-ham kapar
hasret-i rû' yetle çeşmim perde-i mâtem kapar

kapıl:

1. kapılmış:-mış

Gazel 45

Mısra: 7

Etkisinde kalmak.

Kapılmış jâle-veş bir mihr-i hüsne yâri gûş itdim
Yine âyineye bakmış gibi var ise kendidir

2. kapıldı:-dı

Kaside 8

Mısra: 34

Etkisinde kalmak.

Dürer dersin okurken şebnem-i üftâde gülşende
Görüp şemsiyye ebhâsın kapıldı oldu hayranı

3. kapılmaz:-maz

Gazel 93

Mısra: 9

Câzibesine tutulup bir şeye veya kimseye bağlanmak, âşık olmak.

Kim kapılmaz mihr-i rûyına çü şebnem Es'adâ
Bulsa bir hüsni-i bahâ-süz-ı melâḥat gâzesiz

4. kapılır:-ur

Lugaz 3

Mısra: 14

Câzibesine tutulup bir şeye veya kimseye bağlanmak, âşık olmak.

Ekseriyyâ bürünür câmesine Bilmezem halk kapılır nesine

kâr:

1. kârın:-ın

Gazel 160

Mısra: 9

İş, çalışma.

ḥaķîkat üzre kârın itmeyen sencide nâķışdır
Kef-i mîzânı kılsa rûz-i mahşer dest ü dâmânın

2. kârımı:-ım, -ı

Nazm 14

Mısra: 4

İş, çalışma.

Zerre-veş vâ-beste kıl târ-ı şu 'â'-ı hüsniñ
'Andelîb-âsâ enîn ü nâle kıлма kârımı

3. kârını:-ı, -(n)ı

Murabba 2

Mısra: 4

İş, güç, uğraş.

Eyleyüp ben bendeñe incâz-ı va'd ü vuşlatıñ
Kârını a'dâlarıñ âh ile efgân eylediñ

4. kârını:-ı, -(n)ı

Nazm 36

Mısra: 4

İş, güç, uğraş.

Eyleyüp ben bendeñe incâz-ı va'd i vuşlatıñ
Kârını a'dâların âh ile efgân eylediñ

5. kârdan:-dan

Kaside 1

Mısra: 49

Amel. fiil. fayda. kazanç.

İlkâ-yı nefis olan nekire kârdan şaķın
Virme ḥuşul-i ma'rifeden gayriye rızâ

6. kârın:-ı, -n

Kaside 4

Mısra: 17

Amel. fiil. fayda. kazanç.

Kârın cihanda cümle ḥatâ oldu âh kim
Yok itdiğiñ günâhlarıñ hadd ü gayeti

7. kârı:-ı

Nazm 12

Mısra: 4

Fayda, çıkar, kazanç.

Degil bâzâr-ı ğam dâd u dihişden
bir nefes Hâlî
Hemân kâlâ-yı hecr al durma ğayri
kârı n'eylersin

8. **kârı:-ı**

Tarih 39

Mısra: 10

İş, amel.

Cihân-ārâ vü 'âlem-zîb ü rûh-efzâ
kef-i cûdî
Dil-ārâ dil-nevâz ü şeh-pesend ü
zübde her kârı

9. **kâr:**

Gazel 30

Mısra: 3

Amel, davranış, iş, fiil, eylem.

Çıkardıñ başdan ol âfet-i devrânı
âhîr kâr
Bu kec- revlikle havf itmez misin
Allâhdan ey çarh

10. **kâr:**

Gazel 30

Mısra: 3

Amel, davranış, iş, fiil, eylem.

Çıkardıñ başdan ol âfet-i devrânı
âhîr kâr
Bu kec- revlikle havf itmez misin
Allâhdan ey çarh

11. **kârı:-ı**

Gazel 90

Mısra: 8

Amel, davranış, iş, fiil, eylem.

Ne te'şiri olur âhîñ eger 'aşk
olmasa dilde
Hevâdır rûzgârîñ kârı 'âlemde
Süleymânsız

12. **kârı:-ı**

Kaside 1

Mısra: 27

Amel, davranış, iş, fiil, eylem.

Mebnî kılup şeri'ate her kârı
mu'reb it
Ezkârîñ mürekkeb idüp şıdk ile
dil-â

13. **kârım:-ım**

Kaside 10

Mısra: 61

(Fars.) İş, güç, kazanç.

kıldı o kadar kârım evsâfîña talik
Kim bu gazel-i ter dañi inşâ-yı
kâlemdir

14. **kârım:-ım**

Murabba 1

Mısra: 3

(Fars.) İş, güç, kazanç.

Girye olsa n'ola kârım her zaman
Derd-nâkim ben helâkim sîne çâk

15. **kârın:-ı, -n**

Tarih 29

Mısra: 24

Fayda, kazanç; iş.

Şehriyâr-ı 'âlemin hem âsaf-ı cûd-
âveriñ
Cümle kârın hayra tevfiğ ide
Hallâk-ı cihân

kâr evle:

1. **kâr evle:**

Beyit 14

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Tesir etmek / müessir olmak /
etki altına almak.*

Kâr eyledikçe ğamzesi tîğ-i kadir
kadar
Her zağm-dâra va'de-i vuşlat ider
eder

kâr evledi:

1. **kâr evledi:**

Gazel 18

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Tesir etmek, müessir olmak,
fayda vermek.*

Pür-şerha idüp sinemi şemşîr-i
mağabbet
Çağ canıma kâr eyledi te'sîr-i
mağabbet

kâr evlemediñ:

1. **kâr evlemediñ:**

Rûbai 8

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Etki etmek.

Ey âh-ı şehir 'aceb ki kâr
evlemediñ
Ol seng-dili benimle yâr evlemediñ

kâr ger:

1. **kâr ger:**

Gazel 29

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

İş yapan.

Es'ad zükâm-ı hecr ü ğam olmazdı
kâr ger

Efsürde-i dimâğ-ı dil olsa gül-âb-ı
ruh

kâr id:

1. **kâr id:**

Gazel 95

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Etki etmek.

O ğamze kim ala biñ âh-ı ihtilâl-
engîz
İder mi kâr aña şekve-i melâl-
engîz

kâr ide:

1. **kâr ide:**

Gazel 16

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

İyi gelmek, etkisi olmak.

Ol dem ki zağm-ı tîğ-i eccl câna
kâr ide
Hüsn-i hitâmı merhem-i kâfur-ı
râhat it

kâr olmakda:

1. **kâr olmakda:**

Gazel 163

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*İş haline gelmek, fayda
vermek.*

Degil güç-i kemân şad-Dâğ-ı sahtı
kâr olmakda
Simâh-ı burc-ı kavse çıkdı çağ
efsâne-i ebrû

kara:

1. **kara:**

Gazel 46

Mısra: 6

1. Siyah. 2. Ayıplı, kusurlu,
yüz kızartıcı hal.

Beni mehcür idüp dildârdan dūr
ittiren dehrî
Raķîb-i fitne-ger didükleri ol kara
şeytândır

2. **kara:**

Gazel 110

Mısra: 6

*En koyu renk, siyah
anlamında sıfat.*

Merhamet-kâr olmayup sūzân ider
pervanesin
Âteş-meşrebliginden oldı ğalbi
kara şem'

karâbet-i şeh-i şevket-şi'âra:**1. karâbet-i şeh-i şevket-şi'âra:****Kaside 9**

Mısra: 89

Kelime Tipi: -

Büyüklük alameti olan padişahın akrabası.

Karâbet-i şeh-i şevket-şi'âra şayandır
Vücüd-i pâkîñ eyâ gevher-i girân-mikdâr

karaman:**1. karamanlıdır:****Gazel 71**

Mısra: 1

Karaman şehri.

Sevdâ-ger eyleyen beni bir
Karamanlıdır
Gerçi siyâh-çerdedir amma ki
ânlıdır

karâr:**1. karâr:****Tarih 10**

Mısra: 12

1. Bir yerde veya bir halde
durma, sebat üzere kalma, sâkin
olmak 2. Ölçü, derece, miktar,
denge. 3. Rahat, huzur, dinlenme,
âram.

hüsn-i pür-behçetine kendü olup
'âşık-ı zâr
Bağrı taş olmasa bir vech-ile
kılmazdı karâr

karâr it:**1. karâr it:****Tarih 30**

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

*Sabit durmak, sakin olmak,
sükunetli davranmak.*

Sâhil-i yemde ger karâritse
Lücce-i nûr olur zemîn ü zamân

karâr itmek:**1. karâr itmek:****Gazel 174**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Karar vermek, sebat etmek.

Tevâzu'larla mânend-i ziyâ her
hâke rû-mâl ol

Karâr itmek dilerseñ mihr-âsâ çâr-
tâk üzere

karâr kıl:**1. karâr kıl:****Kaside 9**

Mısra: 42

Kelime Tipi: -

Yer edinmek.

Bebek hadîkasın aldı gözüne 'ayn-ı
şafâ
Sarıldı Akbabaya yâsemende kıldı
karâr

karâr kıldı:**1. karâr kıldı:****Nazm 8**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Karar kılmak. Bir yerde
yerleşip kalmak.*

'uşşâk-ı bî-nevâya dem-i 'arz-ı
Hâldir
Evc-i keremde kıldı o şeh nâz ile
karâr

karâr kılmaz:**1. karâr kılmaz:****Lugaz 4**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Karar kılmak, sabit durmak,
oturmak, yerleşmek II rahat olmak,
huzurlu olmak.*

Yemez içmez kimsede kılmaz
karâr

Her nefesde hem acıgır hem doyar

kâr-âverân-ı ma'siyet:**1. kâr-âverân-ı ma'siyet:****Kaside 4**

Mısra: 68

Kelime Tipi: -

*Günahkarların fayda
bulduğu.*

Dergâh-ı 'izzetiñdir eyâ nûr-ı
Kirdgâr
Kâr-âverân-ı ma'siyetiñ cây-ı
şefkati

kâr-dân:**1. kâr-dân:****Tarih 8**

Mısra: 4

İşin ehli, iş bilen.

Ki şehenşâh-ı cihân Hâzret-i Hân
Mahmûda
Kâr-dân böyle vezîr eyledi Bârî
i'tâ

2. kâr-dân:**Tarih 9**

Mısra: 6

İşin ehli, iş bilen.

O şeh-i ma' delet-ârâya Cenâb-ı
Mevlâ
Kâr-dân böyle vezîr eyledi tevîk ü
'atâ

karele:**1. kareler:-r****Gazel 35**

Mısra: 2

Karalamak, çizmek.

Görüp gül-safha-i rüyuñda hatt-ı
müsk-ter kâgaz
Adın mektûb idüp levn-i sefidin
kareler kâgaz

kâr-geh:**1. kâr-gehidir:-i-dir****Kaside 3**

Mısra: 9

*Sanat sahiplerinin iş
yaptıkları yer; tezgâh, iş yeri.*

Dehen ki kâr-gehidir kumâş-ı
güftârîñ
Zeban nâsic-i nev târ u pûd-ı
ma'nâdır

ka'r-ı bahr:**1. ka'r-ı bahr:****Tarih 41**

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Denizin dibi.

'Acebdir kim le'âlî kâni ka'r-ı
Bahır iken hergiz
Leb-i deryada kılmışdır tekevvin
bu dür-i yek-tâ

kâr-ı celî:**1. kâr-ı celî:****Kaside 10**

Mısra: 40

Kelime Tipi: -

*Sûlus veya tâlik yazının
levhalarla kitâbelerde kullanılan
büyük ve kalın şekli.*

Ol nâzım-ı der-vaşf-ı hüdâvend-i
cihan kim

Bu kār-ı celî rütbe-i 'ulyā-yı
kalemdir

kār-ı dil-i zārı:

1. kār-ı dil-i zārı:
Nazm 25
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
İnleyen gönülün işi.

Se rûze kār-ı dil-i zārı itme bâzîçe
Küşād-ı bahtı bu şeş-dergehiñ
dübâre degildir

kār-ı düşvâr:

1. kār-ı düşvâr:
Tarih 9
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Zor, çetin iş.

Kār-ı düşvârı ider cevdet-i fikri
teshîl
Nâhun-ı re'y-i rezinidir anıñ
'ukde-küşâ

kār-ı hedef-ārā-yı kalem:

1. kār-ı hedef-ārā-yı kalem:
Kaside 10
Mısra: 20
Kelime Tipi: -
Kalemin hedefini süsleyen iş.

Ta'bîr-i sühân remy-i güher-tîr-i
hıreddir
Tahrîr anı kār-ı hedef-ārā-yı
kalemdir

kār-ı hîred:

1. kār-ı hîred:
Kaside 10
Mısra: 78
Kelime Tipi: -
Akıl karı, işi.

Haşr eylemek evsâfiña çün Es'ad-ı
dâ'î
Kār-ı hîredin maqşad-ı aqsâ-yı
kalemdir

kār-ı kalem-i güvâ:

1. kār-ı kalem-i güvâ:
Kaside 11
Mısra: 90
Kelime Tipi: -
Söz söyleyen kalemin işi.

Zât-ı pâkin şeref-i mesned-i re'fet
kılmış
Haşr iden vaşfına kār-ı kalem-i
güyâyı

kār-ı müntehâ olan:

1. kār-ı müntehâ olan:
Kaside 1
Mısra: 24
Kelime Tipi: -
İşin sonu olan.

Taşrîf-i niyyet eyle ki hayrata lâ-
cerem
Naḥv-i rızâ-yı Haḫdır olan kār-ı
müntehâ

kār-ı nâ-hemvârîniñ:

1. kār-ı nâ-hemvârîniñ:
Gazel 156
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Uygunsuz işler.

Güvâhı kār-ı nâ-hemvârîniñ eczâ-
yı zâtıdır
'Ayandır her kesin evzâ'ı tertîb-i
benânından

kār-ı pevgâr:

1. kār-ı pevgâr:
Tarih 29
Mısra: 18
Kelime Tipi: -
Savaşmak.

Tîg-i âteş-tâb-ı kahır-ıyle düşüp cân
havfına
Kār-ı pevgârı o efkâr ile oldı hep
figân

kār-ı şad-fitneyi:

1. kār-ı şad-fitneyi:
Gazel 124
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
*Yüzlerce fütne çıkarma işinde,
konusunda.*

Bend-i teshîre dil-i Es'adı âhîr
çekdi
Kār-ı şad-fitneyi icrâda füzündür
gâmzeñ

kār-ı sipihr-i bed-heme-çiz:

1. kār-ı sipihr-i bed-heme-çiz:
Gazel 181
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
*Her şeyi kötü olan feleğin
işleri.*

Kār-ı sipihr-i bed-heme-çiz Es'adâ
budur

Kim ehl-i ṭab'ı koymaya bir dem
huzûrına

karîb:

1. karîb:
Gazel 12
Mısra: 4
*(Zaman ve yer bakımından)
Kullarına her zaman yakın olan
Allah.*

Pîrlikde eser-i hayr-ı füzûn
eyleyigör
Bak medîd olmadır sâyeler
aḫşâma karîb

karîb olmağla:

1. karîb olmağla:
Gazel 132
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Yakın olmak, yakınlaşmak.

Es'adâ mâyeleri garba karîb
olmağla
ḫaṭṭı sür'atle gelür Rûm-ili meh-
rûlarının

karın ol:

1. karın ol:
Kaside 7
Mısra: 14
Kelime Tipi: -
*Yakın olmak; ulaşmak,
erişmek.*

Demdir Mesîh-i feyz-nümâ rûh-
baḫş olup
Ecsâm-ı mürdegân hayâta karın ola

ka'rına:

1. ka'rına: -ı, -n, -a
Tahmis 2
Mısra: 13
*Deniz, kuyu vb. şeylerin dibi,
dip, derinlik.*

İrilmez ka'rına 'üryan olup bin
gavtalar kılsañ
Gönül bir Baḫr-ı pür-mevc-i
tecellîdir eger bilseñ

ka'rında:

1. ka'rında: -ı, -(n)da
Lugaz 19
Mısra: 22
Denizin dibi, derinliği.

Olsa sâni olur o bir deryâ
Hûtu ka'rında cilve-ger güyâ

kārında bī-fıkr-i me'ād ol:

1. **kārında bī-fıkr-i me'ād ol:-ı, -n, -da**

Gazel 205

Mısra: 7

Kelime Tipi: **Deyim**

İşin sonunu

düşünmemek. (Davranışlarının nasıl etki bırakacağını hesap etmeden yapmak, uygulamak).

Olan kārında bī-fıkr-i me'ād ol
bū'l-hevesdir kim
İder etvār-ı dehre bāzī-i etfālden
fāli

karīn-i gūş-ı kabūl eyle:

1. **karīn-i gūş-ı kabūl eyle:**

Gazel 166

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Kulağa hoş gelmek,
beğenilmek, kulağı tırmalamamak.*

Karīn-i gūş-ı kabūl eylemez yine
Es'ad
O şuḥa harf-i niyazı güherden
itsem de

karīn-i hulūş:

1. **karīn-i hulūş:**

Gazel 27

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Doğru arkadaş.

Eger ki olmaz ise Es'adā karīn-i
hulūş
Mişāl-i dūd-i siyeh ber-hevādır āh-
ı şabāh

karnı kurtlu:

1. **karnı kurtlu:-lu**

Lugaz 7

Mısra: 12

Kelime Tipi: **Deyim**

*Kuşkulanmak, kendisine zarar
geleceğinden şüphe etmek.*

Ömr-i kūtāhı ne dem efzūn olur
Karnı kurtlu bir kızıl mecnūn olur

kār-sāz ol:

1. **kār-sāz ol:**

Tarih 10

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Becerikli olmak.

Böyle ber-ceste bina resm-idemez
ger nice sāl
Kār-sāz olsa da bünyāda
Sinimmār-ı ḥayāl

kaş:

1. **kaşdayım:-da, -y, -ım**

Gazel 195

Mısra: 1

*Gözün üzerindeki siyah ve
kalın kemerli kıllar.*

Dil kākūlünde beste ben ol
kaşdayım daḥi
Gönlüm hevāda seyr-i kemān-
keşdeyim daḥi

2. **kaşdayım:**

Nazm 1

Mısra: 1

*Gözün üzerindeki siyah ve
kalın kemerli kıllar.*

Açdı niķāb-ı zūlfini ben kaşdayım
daḥi
Şubḥ oldı māh-ı nevre
keşākeşdeyim daḥi

3. **kaşdayım:**

Nazm 11

Mısra: 1

*Gözün üzerindeki siyah ve
kalın kemerli kıllar.*

Dil kākūlünde beste ben ol
kaşdayım daḥi
Gönlüm hevāda seyr-i kemān-
keşdeyim daḥi

4. **kaşları:-lar, -ı**

Gazel 70

Mısra: 13

*Göz çukuru üzerinde bir yay
gibi uzanan, üzeri kıllarla kaplı
çıkıntı II sevgilinin kaşı.*

Yazsa aceb mi kaşları evsāfin
Es'adā
Ebrū-yi yār ile kalemim bir
diyārlıdır

5. **kaşı:-ı**

Beyit 8

Mısra: 1

*Göz çukuru üzerinde bir yay
gibi uzanan, üzeri kıllarla kaplı
çıkıntı.*

Ol kaşı yayı kuvvet-i bāzū-yı aşk
ile
Āğūş-ı vaşla çille-i hicrān çeken
çeker

6. **kaşı:-ı**

Gazel 10

Mısra: 5

*Göz çukuru üzerinde bir yay
gibi uzanan, üzeri kıllarla kaplı
çıkıntı.*

Bilmez ol kaşı kemānım bu kadar
çille çeküp
Bī-tüvān olduğım ālāmına idmāndır
hep

7. **kaşı:-ı**

Gazel 19

Mısra: 7

*Göz çukuru üzerinde bir yay
gibi uzanan, üzeri kıllarla kaplı
çıkıntı.*

Ey kaşı kemān bārī hevā-dārın bir
kez
Mānend-i hedef pür-eşer-i tūr-i
'itāb it

8. **kāş:**

Rūbai 3

Mısra: 1

*Göz çukuru üzerinde bir yay
gibi uzanan, üzeri kıllarla kaplı
çıkıntı.*

Ey kāş beni cefāña lāyık kılsañ
Dil-dādeleriñ içinde fā'ik kılsañ

9. **kaşı:-ı**

Gazel 73

Mısra: 4

(Sevgilinin) kaşı.

Fikri her kez güzër eyler hedef-i
cānımdan
Ey kaşı yāy ḥayāl-i nigeñiñ tūr
midir

10. **kaşın:-(ı)n**

Gazel 168

Mısra: 1

(Sevgilinin) kaşı.

Kaşın oldı hilāl-i 'id-veş manzūr
mahlūka
'Amūd-ı Şubḥ-āsā vaşf-ı ḳaddiñ
çıkıdı 'ayyuka

11. **kaşına:-ı, -n, -a**

Lugaz 5

Mısra: 8

*Gözlerin üzerinde kavisli bir
çizgi meydana getirecek biçimde
yer alan kısa kıllar.*

Bir perīşānī geyüp geh başına
Destmālin beste eyler kaşına

kasabū's-sebk i muhabbet id:

1. **kasabū's-sebk i muhabbet id:**

Kaside 10

Mısra: 9
Kelime Tipi: -
*Muhabbet/aşk kamışının
kalıbı yapmak.*

Kaysı kasabü's-sebk i muhabbet
iden ey dil
Zâtındaki ma'nā-yı mu'ammā-yı
kalemdir

kaşbasdı:

1. **kaşbasdı:**
Beyit 5
Mısra: 1
*Başa ve altına bağlanan bağ,
çatki.*

Ol kemān-ebrü n'ola bağlar ise
kaşbasdı
Zāl-i hüsnî okını atdı ve yayın
yasdı

kasd:

1. **kaşdın:-iñ**
Gazel 47
Mısra: 6
Amaç, niyet.

Girye-kārān-ı ciger-sūhte -gān-ı
'aşkı
Kaşdın ey şūh-ı cihān cevri ile
rencide midir

2. **kasdı:-ı**
Gazel 184
Mısra: 5
Amaç, niyet.

Remz ider çeşm-i sūhan-gū kasdı
efsün oldığın
Bak ki 'ayniyle mutābıkdır edā
ma'nāsına

3. **kasdı:-ı**
Lugaz 3
Mısra: 9
Amaç, niyet.

Neş'e kasdı ile çün pîr-i mugān
Ele çekdirir ayağın her ān

4. **kasdı-yle:-yle**
Tahmis 1
Mısra: 39
Amaç, niyet.

Şifā kasdı-yle nūş it şerbet-āsā
zemzem-i pākin
Giriftārān-ı derd-i cürm ü 'isyāna
devadır bu

kasd-ı cān ider:

1. **kasd-ı cān ider:**
Gazel 157
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Öldürmeye niyetlenmek.

Bedihidir ki kasd-ı cān ider pür-
çîn-i kîn olmuş
Bu ma'nādır çıkan evvel nazarda
beyt-i ebrūdan

kasd-ı cān-ı bî-nevā itmekden:

1. **kasd-ı cān-ı bî-nevā itmekden:**
Gazel 107
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Zavallı cana kastetmek.

Cebhe-pür-çîn-i ğazab hançer-be-
dest ol kîne-cū
Kasd-ı cān-ı bî-nevā itmekden
ihşandır ğarağ

kāse-i deryūze-i fazl it:

1. **kāse-i deryūze-i fazl it:**
Tahmis 1
Mısra: 34
Kelime Tipi: -
*Cömertlik dilencisinin kasesi
yapmak.*

hulūş üzre niyaz it agla inle
cehdiñi bezl it
Eliñ aç mültezemde kāse-i
deryūze-i fazl it

kāse-i tanbūr-ı nağme-senc-i sūhan:

1. **kāse-i tanbūr-ı nağme-senc-i
sūhan:**
Kaside 3
Mısra: 13
Kelime Tipi: -
*Sözün nağmelerinin değerini
bilen tamburun gövdesi.*

Dehen ki kāse-i tanbūr-ı nağme-
senc-i sūhan
Zebān-ı natika mızrāb-ı tār-ı
imlādır

kasem oldı:

1. **kasem oldı:**
Gazel 141
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Yemin, and olmak.

Āsar-ı kâf u nūn'ı yazup mā-hasal
kalem
Tekvîn-i emre oldı kasem nūn
ve'1-kalem

kaşı kemān:

1. **kaşı kemān:**
Gazel 150
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Keman kaşlı (sevgili).

Ger tîr-i cevri geçse de zihgîr-i
dîdeden
Bir kez gözümde olmaz o kaşı
kemān nihān

kaşı kemānımı:

1. **kaşı kemānımı:-ım, -ı**
Gazel 191
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
*Kaşı yay gibi kavisli olan. ||
Sevgili.*

Pür kılsa şast-ı bahtımı bir kez
hevā-yı 'aşk
Çeksem gelürdi sîneye kaşı
kemānımı

kaşı vā:

1. **kaşı yā:**
Gazel 181
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Keman kaşlı.

Nerm olmadıkça dest-i niyāz ile ey
gönül
Ol kaşı yā kināra çekülsün mi
zürına

kaşı yānıñ:

1. **kaşı yānıñ:**
Gazel 147
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Yay kaşlı (sevgili).

Fürkat deminde ol kaşı yānıñ
hevāsına
'aşık ne çilleler çeker āsān sanur
gören

kaşı vāvı:

1. **kaşı yāyı:**
Gazel 195
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Sevgilinin yay gibi olan kaşı.

Āğūşa çekdi el o kaşı yāyı Es'adā
Ben çille-i elemle keşākeşdeyim
dağı

2. **kaşı yayı:**
Gazel 116
 Mısra: 4
 Kelime Tipi: -
Yay gibi kaş.

Bakma nişân-ı tîri olup çille-
 keşlige
 Bir kez o kaşı yayı der-âgûşa çäre
 bak

3. **kaşı yâyi:**
Nazm 11
 Mısra: 3
 Kelime Tipi: -
Yay gibi kaş.

Âgûşa çekdi el o kaşı yâyi Es'adâ
 Ben çille-i elemle keşâkeşdeyim
 daği

kaşı vâyi:

1. **kaşı yâyi:**
Gazel 102
 Mısra: 4
 Kelime Tipi: -
Yay gibi kaş.

Kemân-ı âhenîn-i cevri ta'îm
 eylesek bir kez
 Yine ol kaşı yâyi çille-i derdi
 çekilmezmiş

kâsid-i her:

1. **kâsid-i her:**
Lugaz 5
 Mısra: 2
 Kelime Tipi: -
Bütûn niyet(i).

Ol nedir kim mahzenü'l-esrârdır
 Kâsid-i her yâr ü her âgyârdır

kâşif-i ahvâl-i derûn-ı 'ukalâ:

1. **kâşif-i ahvâl-i derûn-ı 'ukalâ:**
Kaside 2
 Mısra: 14
 Kelime Tipi: -
*Bilginlerin gönlünün
 durumunun keşfedicisi.*

Gele ey vâkıf-ı esrâr-ı rumûz-ı
 'âşık
 Gele ey kâşif-i ahvâl-i derûn-ı
 'ukalâ

kaşr evledi:

1. **kaşr eyledi:**
Kaside 1
 Mısra: 86
 Kelime Tipi: -
Köşk, saray yapmak.

Maḥbûb-i ḥûb-ı Ḥazret-i Rabbü'l-
 enâm kim
 Kaşr eyledi şefâ'at-i 'uzmâyı Ḥaḥ
 aña

kaşr-ı 'âlem-ârâ:

1. **kaşr-ı 'âlem-ârâ:**
Tarih 40
 Mısra: 9
 Kelime Tipi: -
Dünyayı süsleyen saray.

Nice rûh-âşinâ olmaz bu kaşr-ı
 'âlem-ârâ kim
 Hevâ-dâr eyledi ḥüsni nesîm-i rûh-
 efzâyı

kaşr-ı bülendi:

1. **kaşr-ı bülendi:**
Tarih 10
 Mısra: 15
 Kelime Tipi: -
Yüce saray.

Çarhın olmaz bu kadar kaşr-ı
 bülendi rûşen
 kılsalar ana zücâc-ı mehî câm-ı
 revzen

kaşr-ı dil-ârâ:

1. **kaşr-ı dil-ârâ:**
Tarih 40
 Mısra: 1
 Kelime Tipi: -
Gönül süsleyen saray.

Te'âla'llâh zihî 'âlem-nümâ kaşr-ı
 dil-ârâ kim
 Cihânda pîr-i gerdûn görmemiştir
 böyle bir câyı

kaşr-ı dil-ârâ-resmî:

1. **kaşr-ı dil-ârâ-resmî:**
Tarih 41
 Mısra: 68
 Kelime Tipi: -
*Gönül süsleyen resimleri olan
 saray.*

Mu'ammer eyleyüp 'izz ü sa'âdet
 ile bânîyi
 Bu nev kaşr-ı dil-ârâ-resmî âbâdân
 ide Mevlâ

kaşr-ı dil-keş ü ra'nâ:

1. **kaşr-ı dil-keş ü ra'nâ:**
Tarih 41
 Mısra: 1
 Kelime Tipi: -
Güzel ve gönül çeken bina.

Te'âla'llâh zihî zîbende kaşr-ı dil-
 keş ü ra'nâ
 Kî resminden tecessüm eylemiş
 ḥüsn ü bahâ ḥaḥkâ

kaşr-ı dil-küşâ:

1. **kaşr-ı dil-küşâ:**
Tarih 40
 Mısra: 14
 Kelime Tipi: -
Gönül çeken saray.

Sezâdır eylese nessâc-ı pîr-i çarḥ
 ferşide
 Bu kaşr-ı dil-küşâyâ atlas-ı gerdûn-
 ı vâlâyı

2. kaşr-ı dil-küşâ:

Tarih 41
 Mısra: 46
 Kelime Tipi: -
Gönül çeken saray.

Bu halet bu nezâhet bu letafet bu
 şerâfetle
 Nice ber-ceste-tarḥ olmaz bu kaşr-ı
 dil-küşâ zîrâ

kaşr-ı dil-küşâ-bünyâd-ı vâlâ- tarḥ u zîbâyı:

1. **kaşr-ı dil-küşâ-bünyâd-ı vâlâ-
 tarḥ u zîbâyı:**
Tarih 40
 Mısra: 22
 Kelime Tipi: -
*Gönül açan yüce ve güzel bir
 şekilde temeli atılmış saray.*

Îlâhî maṭla'-ı mîhr ü meh-i şevḳ u
 şafâ eyle
 Bu kaşr-ı dil-küşâ-bünyâd-ı vâlâ-
 tarḥ u zîbâyı

kaşr-ı dil-pesend:

1. **kaşr-ı dil-pesend:**
Tarih 40
 Mısra: 11
 Kelime Tipi: -
Gönlün beğendiği saray.

Bu kaşr-ı dil-pesendiñ nükheth-i her
 verd-i tasvîri
 Dimâg-âlûde-i gül-büy-i şadî kıldı
 dünyâyı

kaşr-ı ferah-pîrâ:

1. **kaşr-ı ferah-pîrâ:**
Tarih 41
 Mısra: 56
 Kelime Tipi: -
*Ferahlık veren köşk, gönül
 açan köşk.*

Hemîn şâyestedir kim öyle bir zât-ı şeref-zânî
Nişesten-gâhî olmak böyle bir kasr-ı ferah-pîrâ

kasr-ı nâzûk-tarz:

1. kasr-ı nâzûk-tarz:

Tarih 26

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Hoş biçimde tasarlanmış saray.

Bâreka 'llâh kasr-ı nâzûk-tarz ü pāk ü bî- 'adîl
K'oldı ra'nâ câ-yı şevk-efzâ-yı sultân-ı delîl

kasr-ı nev:

1. kasr-ı nev:

Tarih 41

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yeni saray.

Sinimmâr-ı hayâl inşâ için bir böyle kasr-ı nev
Esâs-ı zîb-sâzın şöyle tertîb itse kim farzâ

kasr-ı nev-pevdâ:

1. kasr-ı nev-pevdâ:

Tarih 41

Mısra: 62

Kelime Tipi: -

Yeni yapılmış saray.

O bir mergûb zîbâ nüşâ-i tenvîr-i 'izzetdir
Aña oldı mutallâ mahfaza bu kasr-ı nev-pevdâ

kasr-ı pāk:

1. kasr-ı pāk:

Tarih 26

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Temiz saray.

Olıcağ pākîze emr-i âsafî ile temâm
'İzz-ile ol kasr-ı pāk ü bādî-i şevk-i asîl

kasr-ı pāk-i eşrefâbâda:

1. kasr-ı pāk-i eşrefâbâda:

Tarih 41

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Gösterişli, şerefli, temiz saray.

'Adîl olmaz yine bu kasr-ı pāk-i Eşrefâbâda
Fîrâsî atlas-ı çarh olsa dağî olmaya hem-pâ

kasr-ı pür-letâfet:

1. kasr-ı pür-letâfet:

Tarih 40

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Güzellik dolu saray.

Ne kasr-ı pür-letâfet kân-ı yek-tâ gevher-i behcet
Ki hüsni âdeme yâd itdirir Firdevs-i â'lâyı

kasr-ı ra'nâ:

1. kasr-ı ra'nâ:

Tarih 40

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Güzel, hoş saray.

hüdâyâ tâ-be-mahşer ma'den-i şad-dür-i şadî kıl
Bu nev-tarh-ı bihîn-resm-i mu'allâ kasr-ı ra'nâyı

kasr-ı tâb-efzâ:

1. kasr-ı tâb-efzâ:

Tarih 41

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

Parıltılı saray.

Sa'âdet ile burc-i hûta tahvîl eyledi hûşîd
Kenâr-ı yemde rahşân şanma bu nev kasr-ı tâb-efzâ

kat:

1. katsam:-sa, -m

Muamma 16

Mısra: 2

Karıştırmak, dahil etmek.

Ne mâni' var emerken la'lin öpsem rûy-i hun-rîzin
'Arağ katsam n'ola nâsih bir iki kağra şahbâya

kat' evlevüp:

1. kat' eyleyüp:

Tahmis 2

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kesmek.

Nedir suduñ bu deñlü sarf-ı emvâl-i temennadan

Ta'alluk riştesin kat' eyleyüp ser-cümle eşyadan

katı:

1. katı:

Gazel 165

Mısra: 2

Çok, aşırı derecede.

Güliden dağî ter berg-i semen-sâdır o sîne
Tâbişde mihirden katı bâlâdır o sîne

2. katı:

Lugaz 14

Mısra: 17

Aşırı derecede, çok fazla.

Neye teşbih ideyim diyü düşündüm katı çok
Bulmadım doğrusı gayet aña beñzer şey yok

kat'-ı hudûd eyle:

1. kat'-ı hudûd eyle:

Tarih 9

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Sınırı kesinleştirme, belirleme.

Hağ bu kim kat'-ı hudûd eylemede taş dikdi
Nemçelü başını taşdan taşa ursun zîrâ

kâtib-i ezel:

1. kâtib-i ezel:

Gazel 203

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ezel katibi Allah'ın kudret yazısı.

Rûyında şanma hağt-ı siyeh kâtib-i ezel
Müşkîn satr-ı nüşâ-i i'câza başladı

kâtil:

1. kâtilimsiñ:-im, -siñ

Müsemmen 1

Mısra: 64

Katledici, öldürücü.

Yohsa dîvân-ı kıyamet günü bi'llâh cânâ
Kâtilimsiñ diyü senden iderim kan da'vâ

katra:

1. **kaṭrası:-sı****Tarih 27**

Mısra: 4

Damla.

Habbezā ‘ayn-ı hayât-efzâ ki olsa
teşne-dil
kaṭrası âb-ı zülâliñ eyler itfa âteşin

2. **kaṭra:****Gazel 13**

Mısra: 4

Damla.

İhyâ-yi mürdegân-ı gam u miñnet
itmede
Reşk-âver-i Mesîh ola bir kaṭra âb-ı leb

3. **kaṭrasını:-sı, -n, -ı****Gazel 127**

Mısra: 2

Damla.

Her demi hurrem olur bâde-
küsârân-ı gamıñ
Çekmez erbâb-ı sitem kaṭrasını
câm-ı Cemiñ

4. **kaṭralar:-lar****Gazel 138**

Mısra: 2

Damla.

Fikr-i Ruḥ-ı yâr eyleyüp ey dîde
pür-âb ol
‘Ayn ile döküp kaṭralar inbîk-i gül-âb ol

5. **kaṭralar:-lar****Gazel 156**

Mısra: 4

Damla.

hayâl-i gerd-i haṭtın pür-nem itmiş
çeşm-i ‘uşşâkı
‘Aceb kim kaṭralar rîzîde itmiş
sürme-dâniñdan

6. **kaṭraları:-lar-ı****Kaside 9**

Mısra: 62

Damla.

Kef-i ‘atâsı kerem-dâde-i sehâb
olsa
Olurdu kaṭraları haşre dek dîr-i
şeh-vâr

7. **kaṭrası:-sı****Kaside 10**

Mısra: 73

Damla.

Her kaṭrası lezzet-i kün-i kand olsa
‘aceb mi

Kim şehd-i medîhin dehen-ârâ-yı
kalemdir

8. **kaṭralar:-lar****Nazm 38**

Mısra: 2

Damla.

Fikr-i ruḥ-ı yâr eyleyüp ey dîde
pür-âb ol
‘Ayn-ile döküp kaṭralar inbîk-i
gül-âb ol

9. **kaṭrasını:-sını****Tarih 27**

Mısra: 8

Damla.

Sû-yi Bârîye sevâbı su gibi olup
revân
İde her bir kaṭrasını ḥaḳ âb-ı rûy-i
hür-i ‘în

10. **kaṭralarınca:-lar-ınca****Tarih 31**

Mısra: 11

Damla.

Kereminden şuyının kaṭralarınca
virsün
Ecrin icra idene Ḥazret-i Rabb-i
Mennân

katra katra:1. **kaṭra kaṭra:****Gazel 68**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Damla damla.

kaṭra kaṭra eşk-i ḥün-âlüd kim
rîzân olur
Yâd-sâz-ı vak‘a-i dehşet-ger-i
tûfân olur

2. **kaṭra kaṭra:****Gazel 173**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Damla damla.

Baḳ ‘araḳ-rîz-i ‘izâr-ı yâre sehḥâr-ı
hüsün
kaṭra kaṭra âb göstermiş miyân-ı
nârda

3. **kaṭra kaṭra:****Kaside 9**

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Damla damla.

Küşüde naḥl-i gül ü ergavân degil
yer yer

Hacamat itdi demi kaṭra kaṭra oldu
nisâr

katra-ber-katra:1. **kaṭra-ber-kaṭra:****Gazel 139**

Mısra: 7

Damla damla.

Döküp eşkim ser-i
müjgânlarımdan kaṭra-ber-kaṭra
Dü çeşmim havz-ı sinem üzere güyâ
Selsebîl idtim

2. **kaṭra-ber-kaṭra:****Gazel 177**

Mısra: 1

Damla damla.

‘Araḳ-pâşide şanmañ rûy-i cânân
kaṭra-ber-kaṭra
Dür-i cüy-i melâḥat oldu rîzân
kaṭra-ber-kaṭra

3. **kaṭra-ber-kaṭra:****Gazel 177**

Mısra: 2

Damla damla.

‘Araḳ-pâşide şanmañ rûy-i cânân
kaṭra-ber-kaṭra
Dür-i cüy-i melâḥat oldu rîzân
kaṭra-ber-kaṭra

4. **kaṭra-ber-kaṭra:****Gazel 177**

Mısra: 6

Damla damla.

Görüp tîzî-i şemşîr-i nigâhıñ
revgan-ı ümmîd
Olur seng-i fesân-ı merge mālân
kaṭra-ber-kaṭra

5. **kaṭra-ber-kaṭra:****Gazel 177**

Mısra: 8

Damla damla.

İder sevdâ-ger-i Ḥâl u ḥaṭ-ı yâr
oldığın i‘lâm
Midâd-ı ḥâme-i nâme-nüvistân
kaṭra-ber-kaṭra

6. **kaṭra-ber-kaṭra:****Gazel 177**

Mısra: 10

Damla damla.

Olur gark-ı ‘araḳ gördükçe
Ruḥsârıñ hacâletle
Gül-i terde degil şebnem nümâyân
kaṭra-ber-kaṭra

7. **kaṭra-ber-kaṭra:****Gazel 177**

Mısra: 12

Damla damla.

ḥayāl-i 'arız-ı yār ile Es'ad girye-
rîz olsam
Gül-âb-efşân olur bu çeşm-i giryân
kaṭra-ber-kaṭra

katrahâ-yı tîz-i rîzî-i sirîşkim:1. **katrahâ-yı tîz-i rîzî-i sirîşkim:-**
im**Gazel 4**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Göz yaşımın döktüğü aceleci
damlalar.

Katrahâ-yı tîz-i rîzî-i sirîşkim
dîdeden
Nâle-gû pür- 'ukde bir zencîrdir
sensiz baña

katra-i bârân:1. **katra-i bârân:****Kaside 11**

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

Yağmur damlası.

Dâne-i eşk-i gam eyler dil-i safiye
Eger
Dâğ ile kaṭra-i bârân pür ider
deryayı

katra-i müşk-âb-ı sühan:1. **katra-i müşk-âb-ı sühan:****Kaside 10**

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

Sözün misk kokulu suyunun
damlası.

Ta' bîrdir ol kaṭra-i müşk-âb-ı
sühan kim
Rîzîde-i inbîk-i musaffâ-yı
kalemdir

katra-i nâciz:1. **katra-i nâciz:****Kaside 6**

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

Değersiz damla.

Kef-i kulzüm-nevâli olsa der-kâr-ı
'atâ vü cûd
Cihanı kaṭra-i nâcizi leb-rîz-i gînâ
eyler

katra-i nîsân-ı feyz:1. **katra-i nîsân-ı feyz:****Kaside 7**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Bereketli nisan yağmurunun
damlaları.

Demdir kemine kaṭra-i nîsân-ı feyz
ile
Her seng-i rîze dâne-i dürr-i semîn
ola

katra-i sirîşkimi:1. **katra-i sirîşkimi:****Gazel 147**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gözyaşı damlası.

Fıkr-i 'izâr-ı âli ile girye eylesem
Her kaṭra-i sirîşkimi mercân sanur
gören

katra-nisâr-ı gül-âb olur:1. **katra-nisâr-ı gül-âb olur:****Gazel 154**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gülsuyu damlalarını saçmak.

İnbîk-i çeşmi kaṭra-nisâr-ı gül-âb
olur
'âşık ḥayâl iderse Ruḥ-ı hûy-
çekîdesin

katre:1. **katre:****Muamma 23**

Mısra: 1

Damla (gözyaşı bağlamında).

şad katre döküp dîde gibi bî-had ü
pâyân
Âhîr olagör Yûnus-i gark-âbe-i
hicrân

katre-ber-kaṭra:1. **katre-ber-kaṭra:****Gazel 177**

Mısra: 4

Damla damla.

Mey-i la'lin göreliden cām-ı şahbâ
şerm ü hacletle
Döken hûn-i dilin meydâna her ân
katre-ber-kaṭra

kavl:1. **kaḫlihi:-in, -i****Kaside 1**

Mısra: 40

Söz, kelâm.

Her ḥayr u şerde lâ vü ne'âmdan
ḥazer kılup
Emr-i Ḥudâda eyleyigör kaḫlihi
belâ

2. **kaḫli:-i****Müsemmen 1**

Mısra: 39

Söz, kelam, görtüş.

Kanı ol kaḫli yalan itdiğin ikrar
kanı
Nice oldı severim söyledigün ben
de seni

kaḫli-i şârihi:1. **kaḫli-i şârihi:****Kaside 1**

Mısra: 73

Kelime Tipi: -

Apaçık söz.

Bādî-i şerḥ-i şadr ideğör kaḫli-
şârihi
Tâ resm ü ḥadd cümle tarikât 'ayân
ola

kaḫd-ı cîn-i ebruvân çekmez:1. **kaḫd-ı cîn-i ebruvân çekmez:****Gazel 79**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kaşların kıvrımının
düşüncesini çekmek.

Resen-bâz-ı hevâ ḥam-geşte-kadd
olmaz hilâl-âsâ
Esîr-i târ-ı kâkûl kaḫd-ı cîn-i
ebruvân çekmez

kaḫd-ı hatardan:1. **kaḫd-ı hatardan:-dan****Kaside 1**

Mısra: 106

Kelime Tipi: -

Tehlikeli düşünce.

Ey pâdişâh-ı milket-i levlâk ḥaḫ bu
kim
kaḫd-ı hatardan eylediñ
ümmetleriñ rehâ

kaḫd-ı hevâdan:1. **kaḫd-ı hevâdan:-dan****Gazel 130**

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Arzuların zinciri.

ķayd-ı hevādan olmadıñ āzāde
Es'adā
Kim beste ķaldı kākūl-i dilberde
gerdeniñ

ķayd-ı resen olmaz:

1. ķayd-ı resen olmaz:

Gazel 89

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Saç telinden zincir olmaması.

ķılmaз heves-i turre düşen mevce-i
hüsne
Keşti-i yem-i 'aşķda ķayd-ı resen
olmaz

ķayd-ı tecemmülden:

1. ķayd-ı tecemmülden:

Gazel 77

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Süsleme düşüncesi.

Mu'arrādır ten-i feyz-āşinā ķayd-ı
tecemmülden
Tecerrüd-piše-i 'aşķ-ı hāķiķat
ķırķa-püş olmaz

ķayd-ı teħaffuz:

1. ķayd-ı teħaffuz:

Gazel 75

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Koruma bağı.

Mezāk-ı hāhişin ķayd-ı teħaffuz
telh ider āķir
şafā-yı bāl ile nev-devletān
'ālemde kām almaz

ķayd-ı tekāpü:

1. ķayd-ı tekāpü:-dan

Gazel 160

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Telaşlanma zinciri.

Bulur ķayd-ı tekāpüdan rehā nādī-i
'ālemde
O merdümünden ki hergiz ķekse eller
dest ü dāmānın

ķay'-id:

1. ķay'-iderler:-er, -ler

Lugaz 15

Mısra: 7

Kusmak.

ķay'-iderler ki gıdā itdiklerini
def'aten

Cümleñiñ gāhi beri eyler gıdāsın
der-dehen

ķays:

1. ķaysı:-ı

Kaside 10

Mısra: 9

*Leyla ve Mecnun hikayesinin
erkek kahramanı Mecnun.*

ķaysı kasabü's-sebk i muhabbet
iden ey dil
Zātındaki ma'nā-yı mu'ammā-yı
ķalemdir

2. ķays:

Gazel 175

Mısra: 1

*"Leylā ile Mecnûn
hikâyesindeki aşķ mübtelası olan
Mecnun'un önceki adı".*

Çü ķays 'azim olup dil mihen-
irâdelige
Kadem-nih-i heves oldı reh-i
fütâdelige

3. ķays:

Gazel 18

Mısra: 9

*İslam edebiyatlarında
mesnevi konusu olan aşķ hikayesi
Leylā ile Mecnan'daki erkek
kahramanın diğerk adıdır.*

ķays olmadan Es'ad daħi caşķ ile
hem-āğüş
Ben olmuş idim beste-i zencir-i
maħabbet

ķays-āsā:

1. ķays-āsā:

Gazel 103

Mısra: 3

*Leyla ve Mecnun hikayesinin
erkek kahramanı Mecnun gibi.*

Sezādır ķays-āsā ser-bürehne geşt-
i dest itsem
Garibān-ı hevā-yı 'aşķa zirā
mesken olmazmış

ķays-ı 'aşķ u mihnet:

1. ķays-ı 'aşķ u mihnet:

Gazel 200

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Eziyet ve aşķan Mecnun'u
delisi.*

Sevdā-perest-i leyli-i zülf-i bütān
olup

Çün ķays-ı 'aşķ u mihnet ile yād
olam gibi

ķazā:

1. ķazāsı:-sı

Gazel 117

Mısra: 2

Bela, musibet.

Vir naķd-i cāni la'line şanma
bahāsı çok
Ėamzeyle itme dād u sited kim
ķazāsı çok

2. ķazā:

Lugaz 9

Mısra: 10

*(Ar. ķazā' "hükmetmek,
emretmek, yerine getirmek,
ödemek"ten) 1. Kimsenin kastı
olmadan ortaya çıkan, zarara veya
can kaybına sebep olabilen hâdise:
2. Kaderin, Allah tarafından ezelde
tâyin ve tespit edilen biçimde ve
zamanda gerçekleşmesi.*

Cüdā olmaz biri birinden ekser
ķazā ile meger ayrı düşerler

ķazā eyle:

1. ķazā eyle:

Kaside 1

Mısra: 66

Kelime Tipi: -

Yerine getirmek.

Tā'at u hayra māni'atü'l-cem'
olanları
Terk idüp eyle māni'atü'l-halv ile
ķazā

ķazıga ururlar:

1. ķazıga ururlar:

Lugaz 7

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Bir kimseyi yere dikilmiş ucu
sivri bir ķazıga oturarak
öldürmek.*

Böyle nāzük-ter iken ol gül-beden
ķazıga ururlar anı tıfl iken

ķe 'ib:

1. ķe 'ib:

Gazel 12

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Mahzun, hüznü.

Feleğin vaż'-ı şüttir-kürbesine
olma ķe 'ib

Küllemâ kadderehü'r-Rabbu leke
fehve yuşıf

kebâb:

1. kebâb:

Gazel 11

Mısra: 4

"Ateşle kızartılmış et".

Bezm-i fûrkatde hayâl-ı 'îş ü nüş-ı
yâr ile
Bâde-i hamrâdır eşk-i hûn laht-ı dil
kebâb

kebâb eyle:

1. kebâb eyle:

Muamma 24

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Yakmak. || Çok acı çekmek,
çok üzülme.*

Dil viren sen pür-cefâya ey meh-i
gerdün-cenâb
Çâh-ı bî-ka'ra düşer hem bağrını
eyler kebâb

kebk-i zîbâ-vı emel:

1. kebk-i zîbâ-yı emel:

Gazel 136

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Emelin süslü keklîği.

Zîver-i dest eyledim şeh-bâz-ı
ikbâli n'ola
Olsa nahcîrim pey-â-pey kebk-i
zîbâ-yı emel

kec:

1. kec:

Gazel 24

Mısra: 1

Vaz geç!

Ṭurra-i ṭuğra-veş-i dâm-ı cefâdan
daḥi kec
Çînî-i ebrükemân-ı kec-nümâdan
daḥi kec

2. kec:

Gazel 24

Mısra: 2

Vaz geç!

Ṭurra-i ṭuğra-veş-i dâm-ı cefâdan
daḥi kec
Çînî-i ebrükemân-ı kec-nümâdan
daḥi kec

3. kec:

Gazel 24

Mısra: 4

Vaz geç!

ḥançer-i râ-i kemer-veş kec miyân-ı
yârda
Lîk tîğ-i ğamze-i hûnîn o râdan
daḥi kec

4. kec:

Gazel 24

Mısra: 6

Vaz geç!

Gerçi kim ğîsûsı gerden-bend-i
sevdâdır dile
Kec nigâh-ı hışmı ol zülf-i dü-
tâdan daḥi kec

5. kec:

Gazel 24

Mısra: 8

*Geçmek; bir yeri aşmak, öbür
yana ulaşmak.*

ḥam kılup kıddim serim top itdi
fîkr-i ebruvân
Cism-i zârım kıldı çevgân-ı
kazâdan daḥi kec

6. kec:

Gazel 24

Mısra: 3

Girmek.

ḥançer-i râ-i kemer-veş kec miyân-ı
yârda
Lîk tîğ-i ğamze-i hûnîn o râdan
daḥi kec

7. kec:

Gazel 24

Mısra: 6

Bırak.

Gerçi kim ğîsûsı gerden-bend-i
sevdâdır dile
Kec nigâh-ı hışmı ol zülf-i dü-
tâdan daḥi kec

8. kec:

Gazel 24

Mısra: 10

Uğramak, maruz kalmak.

Rast olmaz kec-revişdir ṭab'-ı
ağyâr Es'adâ
Görinür 'uşşâka çengâl-i belâdan
daḥi kec

kec bakma:

1. kec bakma:

Gazel 22

Mısra: 7

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Ters bakmak.

Câm-ı hâtır pür-mey-i 'aşkındır
ana bakma kec
Çalma taşâ eyleme ey seng-dil
kesr-i zücâc

kec- revlikle:

1. kec- revlikle:

Gazel 30

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Eğri, yanlış yürüyüş, yanlış
yol.*

Çıkardın başdan ol âfet-i devrânı
âhîr kâr
Bu kec- revlikle ḥavf itmez misiñ
Allâhdan ey çarḥ

2. kec- revlikle:

Gazel 30

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Eğri, yanlış yürüyüş, yanlış
yol.*

Çıkardın başdan ol âfet-i devrânı
âhîr kâr
Bu kec- revlikle ḥavf itmez misiñ
Allâhdan ey çarḥ

kec-hıram olmazdı:

1. kec-hıram olmazdı:-maz, -dı

Gazel 128

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Eğri giden olmak.

Böyle her dem kec-hıram olmazdı
rakâs-ı felek
Güşına düş olmasa âheng-i çengi
zührenîñ

keç-kîşe:

1. keç-kîşe:

Gazel 79

Mısra: 3

Dini bozuk kimse.

Keşâkeşden rehâ bulmaz olan keç-
kîşe dil-beste
Çeken gör renci elden çilledir
hergiz kemân çekmez

kec-nigeh:

1. kec-nigeh:

Gazel 140

Mısra: 2

Yan bakma tavrı , eğri bakış.

Gözüm degdi o şehlâ çeşmi şür-
efgen ben öğretdim

Bakılsa kec-nigeh bilmezdi
evvelden ben öğrettim

kec-rev kıl:

1. kec-rev kıl:

Gazel 161

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Eğri giden. Tuttuğu yol sakat
ve yanlış olan.*

'Aceb mi fikr-i şahbā-yı lebi kılsa
beni kec-rev
Degil destinde pā-lagzīde-i reftārı
ser-hoşın

kec-revişdir:

1. kec-revişdir:

Gazel 24

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Eğri yol.

Rast olmaz kec-revişdir tab'-ı
ağyar Es'adā
Görünür 'uşşāka çengāl-i belādan
dahı kec

kec-tab'an-ı 'ālem:

1. kec-tab'an-ı 'ālem:

Tarih 45

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kainatın kötü huylu kimseleri.

Bi-ḥamdi'llāh ki kec-tab'an-ı
'ālem rāstdır şimdi
Nihāl-i Hāl-i kevne istikāmet geldi
hoş geldi

keder:

1. kederden:-den

Tarih 18

Mısra: 2

Gam, ısırap, elem, hüzn.

Cenāb-ı pādīşāh-ı berr ü Bahri
Emīn itsün kederden Rabb-i 'İzzet

2. keder:

Gazel 78

Mısra: 17

*Acı, üzüntü, dert, sıkıntı,
ızdırıp, tasa, gam.*

Keder sāfi-dilāna Es'adā bādī-i
şöhretdir
Midād-ālūde olmasa nigīn tebyīn-i
nām olmaz

3. keder:

Lugaz 1

Mısra: 14

*Acı, üzüntü, dert, sıkıntı,
ızdırıp, tasa, gam.*

Her kim itse aña ta'mīk-i nazar
Göremez mir'āt-ı cisminde keder

keder çekme:

1. keder çekme:

Gazel 188

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Üzüntü çekmek.

ḥayāl-i ḥaṭṭ-ı nevden sende bir
sevdā tirāş itdim
Getürme ḥāṭır-ı zāra gubār ey dil
keder çekme

keder olunca:

1. keder olunca:

Gazel 28

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Üzüntüye uğramak.

ḥulūş-ı bāl ider eyyām-ı ālāmı
dem-i ferruḥ
Halel virmez keder olunca encāmı
dem-i ferruḥ

keff-i yed kıl:

1. keff-i yed kıl:

Tahmis 1

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

Elini çekmek.

Derünuñ mansıb-ı gurrendegiden
cebr idüp 'azl it
Sivādan keff-i yed kıl terk-i kār-ı
gaybet ü hezl it

kef-i 'atā:

1. kef-i 'atā:

Kaside 9

Mısra: 61

Kelime Tipi: -

Bağış ve ihsan eli.

Kef-i 'atāsı kerem-dāde-i şehāb
olsa
Olurdu kaṭraları haşre dek dūr-i
şeh-vār

kef-i cüd:

1. kef-i cüd:

Tarih 39

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Cömertlik eli/avucu.

Cihān-ārā vü 'ālem-zīb ü rüh-efzā
kef-i cüdi
Dil-ārā dil-nevāz ü şeh-pesend ü
zübde her kārı

kef-i i'tā-kārı:

1. kef-i i'tā-kārı:

Kaside 11

Mısra: 51

Kelime Tipi: -

Bağışta bulunan el.

Āsaf-ı cüd-meniş kim kef-i i'tā-
kārı
Huşk ider haclet ile ebr-i matar-
peymāyı

kef-i kulzüm-nevāli:

1. kef-i kulzüm-nevāli:

Kaside 6

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

Talih denizinin avucu.

Kef-i kulzüm-nevāli olsa der-kār-ı
'atā vü cüd
Cihāmı kaṭra-i nāçizi leb-rīz-i gınā
eyler

kef-i mīzān:

1. kef-i mīzān:

Gazel 160

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Terazinin kefesi.

ḥaḳīkat üze kārın itmeyen sencīde
nāḳışdır
Kef-i mīzānı kılsa rüz-i mahşer
dest ü dāmānı

kef-i nigāh:

1. kef-i nigāh:

Gazel 183

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bakış eli.

Bir kez nezāre eyleyemem
ebruvānına
İtmez kef-i nigāh Taḥammül
kemānına

kehf-i emān:

1. kehf-i emān:

Tarih 10

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Güvenilir sıgınamak.

Eyleyüp Hâzret-i Allâh hemîn
âbâdan
kıla tâ rûz-i cezâ şâhibine kehf-i
emân

kehhâl-i devâ-kâr-ı ma'ârif:

1. kehhâl-i devâ-kâr-ı ma'ârif:

Kaside 2

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Bilgili deva sahibi göz hekimi.

Sen o kehhâl-i devâ-kâr-ı
ma'ârifsin kim
Rüşenâ kuhl-i midâdîñla dü çeşm-i
ma'nâ

keh-rübâ:

1. keh-rübâ:

Gazel 37

Mısra: 10

*Bir yere hızlıca sürüldüğü
zaman, hafif şeyleri kendine çeken
bergâmi taş.*

Cezb itdi mü miyânını âgûş-ı
zerdime
Çün keh-rübâ bu hâşşa ancak
berimdedir

kelâl:

1. kelâl:

Gazel 181

Mısra: 1

Yorgunluk, bezme, fütûr.

Geldi kelâl fitnelerin şerr ü şûrına
Yârin bakup Ruğında haş-ı nev-
zuhûrına

kelâl-bahş-ı dil-i aferin ol:

1. kelâl-bahş-ı dil-i aferin ol:

Kaside 7

Mısra: 84

Kelime Tipi: -

*Beğenilen söyleyişe bıkkınlık
vermek.*

Es'ad du'âya başla yeter kim
temeddühüñ
Şâyed kelâl-bahş-ı dil-i aferin ola

kelâl-efzâ:

1. kelâl-efzâdır:-dır

Kaside 3

Mısra: 62

Yorgunluk arttıran/veren.

O deñlü cîb-pür-i naqd-i
ma'siyetdir kim
'İdâdî rûz-i cezada kelâl-efzâdır

kelâm:

1. kelâmıñ:-ın

Gazel 155

Mısra: 16

Söz, kavl. II Şiir.

Vifâk-ı pey-revîde yokdur
istihkâkîñ İshâka
Kelâmıñ Es'ad a'lâ olsa da nazm-ı
Süreyyâdan

2. kelâmı:-ı

Tarih 5

Mısra: 7

*Bir düşünceyi ifade eden
kelime dizisi, söz, kavl.*

Kelâmı mazharü'l-esrâr-ı lübbü'l-
lübb-i hikmetdir
Ki her harfi ider şad cevher-i
ma'nâ-yı istîfâ

3. kelâm:

Gazel 104

Mısra: 5

*(Ar.) Tek kelime veya
kelimelerden meydana gelmiş söz,
ifade.*

İstemez dür olmağa şîrîn
zebânından kelâm
Lüknetinden şanma eyler harf ile
leb keşmekeş

kelâm almaz:

1. kelâm almaz:

Gazel 75

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Söz söylemek, konuşmak.

Müzeyyen olsa da elfâzı bî-hüde
kelâm almaz
Belî gevher-şinâsân-ı meani
ihîşam almaz

kelâm-ı hakda:

1. kelâm-ı hakda:

Tahmis 1

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

*Allah'ın kelamı; doğru söz II
Kur'an-ı Kerim.*

Kelâm-ı hakda hayyiz-kerde-i zikr
ü senadır bu
Zihî 'âlî-şeref beyt-i Cenâb-ı
Rabb-ı Kadirde

kelîl olmaz:

1. kelîl olmaz:

Lugaz 12

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Körelmiş olmamak.

Eğerçi şüh-tab'atdır kelîl olmaz
Velik her kişiye râm olup rezîl
olmaz

kem:

1. kemdir:-dir

Gazel 48

Mısra: 8

1. değersiz 2. kötü, fena.

Lisân-ı 'aşk-bâzân-ı rnelâmet-pîşe-
gân üzre
O kim gamdan müberrâ gûşâdan
nâ-kâmdır kemdir

2. kem:

Kaside 11

Mısra: 47

*Kötü, değersiz. || Eksik,
noksan.*

Ma'delet-pîşe ki kem sâye-i gâh-ı
adlı
Müstezıl eyledi fûşâat-kede-i
dünyâyı

3. kem:

Kaside 11

Mısra: 49

*Az, eksik, kötü, aşağı,
değersiz.*

Mekrûmet-kâr ki kem zerre-i mihr-
i keremi
Şubh-ı temmuz ider etvâr-ı şeb-i
yeldâyı

kemâl:

1. kemâl:

Gazel 134

Mısra: 1

Olgunluk, mükemmellik.

Fürûg-ı Ruğ komadı tâb-ı mihr ü
mehde kemâl
İrişdi birine noksân birine dağı
zevâl

kemâl ü fazl ü himem:

1. kemâl ü fazl ü himem:

Tarih 43

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Olgunluk, erdem ve cömertlik.

Nevâl-i cüd ü kerem bendegân-ı
dergâhı

Kemāl ü fazl ü himem oldu rızk-ı maksûmı

kemāl-i 'avnine:

1. kemāl-i 'avnine:

Kaside 6

Mısra: 48

Kelime Tipi: -

Yardımın eksiksiz bir şekilde olması.

Mübarek eyleyüp 'îd ü baharın
Hâzret-i Mevlâ
kıla zât-ı hümayûnun kemāl-i
'avnine mazhar

kemāl-i hüsnüni:

1. kemāl-i hüsnüni:

Gazel 21

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Güzelliğin olgunluğu II
Güzellikte en son nokta.*

Kemāl-i hüsnüni dârü '1-kazâ-yı
'aşkda cânâ
zuhûr-ı hüccet-i haqq oldu da'vâ
itmege bâ'îş

kemāl-i 'izzet:

1. kemāl-i 'izzet:

Tarih 43

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yüceliğin mükemmelliği.

O mihr-i evc-i fazilet kemāl-i
'izzet ile
Şeref-karın idicek şadr-i 'âlî-i
Rûmî

kemân:

1. kemânım:-ım

Gazel 10

Mısra: 5

Yay, kavs.

Bilmez ol kaşı kemânım bu kadar
çille çeküp
Bî-tüvân olduğım âlâmına idmândır
hep

2. kemânından:-ın, -dan

Gazel 156

Mısra: 2

Yay II Sevgilinin kaşı.

Degildir rişte-i dil güste taraf-ı
ebruânından
Çekilse çille-i saht-ı elem bin kez
kemânından

3. kemânına:-ı, -n, -a

Gazel 183

Mısra: 2

Yay II Sevgilinin kaşı.

Bir kez nezâre eyleyemem
ebruânına
İtmez kefi nigâh Taḥammül
kemânına

4. keman:

Gazel 8

Mısra: 6

*Yay, kavis 2) (bağl.)sevgilinin
kaşları.*

Yandım ḥamîde kıdd ile bak şem
'-i hüsnüne
Pervâne-gâr köhne keman
söylerim saña

5. kemân:

Gazel 193

Mısra: 4

Kavis, yay. II Kaş.

Ebrûlarıñ hevâsı ile çille-keş olup
Birden iki kemân çekerim bir
kemân gibi

6. kemân:

Gazel 193

Mısra: 4

Kavis, yay. II Kaş.

Ebrûlarıñ hevâsı ile çille-keş olup
Birden iki kemân çekerim bir
kemân gibi

7. keman:

Gazel 132

Mısra: 3

*Eğri, kavisli, yay gibi ince II.
Sevgilinin kaşı.*

Tîr-i çevre hedef ü kıddi keman
olmayıcak
Kim çeker çille-i âzârını
ebrularınıñ

8. kemân:

Gazel 19

Mısra: 7

(Fars.) Yay, kavs.

Ey kaşı kemân bârî hevâ-dârını bir
kez
Mânend-i hedef pür-eşer-i tîr-i
'itâb it

9. kemân:

Gazel 26

Mısra: 3

(Fars.) Yay, kavs.

Her nigh bir tîğ-i müjgân tîr-i
ebrûlar kemân
Ġamzeler ġaddâre olmuş şeh-
levendim pür-silâh

kemân çekmez:

1. kemân çekmez:

Gazel 79

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yay germek.

Keşâkeşden rehâ bulmaz olan keş-
kîşe dil-beste
Çeken gör renci elden çilledir
hergiz kemân çekmez

keman ebrû:

1. keman ebrû:

Gazel 93

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yay biçiminde olan kaş.

Fikr-i bûs-ı la'line mâni' keman
ebrûsıdır
Var mı bir mey kim ḥumârı
olmaya ḥamyâzesiz

kemân it:

1. kemân it:

Gazel 162

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Eğmek, bükmek.

Şâm-ı hecri bana cây itmiş iken ol
ġîsû
kâmetim daḥi kemân itdi hevâ-yı
ebrû

kemân olmayıcak:

1. kemân olmayıcak:-ma, -yıcak

Nazm 24

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yay gibi bükülmek. II

*Kaşların keman şeklinde olması
anlamında.*

Tîr-i derde hedef ü kıddi kemân
olmayıcak
Kim çeker çille-i âzârını
ebrûlarınıñ

kemân u tîr:

1. kemân u tîr:

Gazel 186

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yay ve ok. - Sevgilinin kaş ve

kirpikleri, yay ve oka
benzetilmiştir. -.

O ebruvân u o müjgânın oldu dil
hedefi
Kemân u türe mukabil nişân
murâdımca

kemân-âsâ:

1. kemân-âsâ:
Gazel 199
Mısra: 6
Keman gibi.

hayâl-i ebruvânın ile hergiz dest-i
hayretde
Kemân-âsâ gönül hamyâze-rîz-i
zâr kılsun mı

kemân-ebürü:

1. kemân-ebürü:
Beyit 5
Mısra: 1
Kaşları yay gibi biçimli ve
düzgün olan (kimse). II Yay kaşlı
sevgili.

Ol kemân-ebürü n'ola bağlar ise
kaşbasdı
Zâl-i hüsnî okını atdı ve yayın
yasdı

2. kemân-ebürü:
Gazel 114
Mısra: 5
Kaşı yay gibi düzgün olan,
keman kaşlı.

Yâri bir kez ey kemân-ebürü nişan it
eyledim
Nâvek-i nâgeh-resân-ı gâmezne
sînem hedef

3. kemân-ebürü:
Muamma 22
Mısra: 1
Kaşı yay gibi düzgün olan,
keman kaşlı.

Gehî reftâra gel çık seyr-i bağa ey
kemân-ebürü
Olayım yolda pâ-mâl-i hırâm-ı
kâmet-i dil-cû

kemân-ebürünün oldu:

1. kemân-ebürünün oldu:
Gazel 100
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Yay kaşlı (sevgilinin) olmak.

Oldı vâbeste-i zülfi o kemân-
ebürünün

Böyle bir çille dağı çekmedi bâzû-
yı heves

kemân-ı âhenin-i cevri:

1. kemân-ı âhenin-i cevri:
Gazel 102
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Eziyetin demirden yapılmış
yayı.

Kemân-ı âhenin-i cevri ta'lim
eylese bir kez
Yine ol kaşı yâynın çille-i derdi
çekilmezmiş

kemend-i mahabbet:

1. kemend-i mahabbet:
Gazel 197
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Muhabbet kemendi. (Uzaktaki
bir kimseyi veya şeyi çekip yakına
getirmek için atılan ucu ilimli ip
[Eskiden savaş âleti olarak
kullanılırdı].)

Sayd eyledi kemend-i mahabbet
beni velî
Dâm-ı hümay-ı evc-i melâhat
kurulmadı

kemendidir:

1. kemendidir:
Gazel 45
Mısra: 4
Yağlı kayış.

Ol âhû-yı melâhat olmasun bî-hüde
rem-kerde
Müheyâ rîsmân-ı âh-ı dil anın
kemendidir

kemer:

1. kemerinde: -i, -n, -de
Gazel 123
Mısra: 4
Bele bir kere dolandıktan
sonra bağlanan veya tokalanan bel
bağı.

Harf-i râ reşk ile mahv oldu
hecâdan güyâ
Kemerinde göricek hançerini
dildârın

2. kemer:
Gazel 169
Mısra: 1
Bel bağı, kayış.

Bir kerre kemer gibi sarılsam o
miyâna
Bel bağlar idim yâre fedâ-yı dil ü
câna

3. kemer:
Gazel 201
Mısra: 2
Bel bağı, kayış.

Pür-tâb olunca mihr-i 'izârî kamer
gibi
Âgûşa çekdi Hâle-i haţtı kemer
gibi

kemîne:

1. kemîne:
Kaside 7
Mısra: 7
Aciz, zavallı, noksan, eksik.

Demdir kemine kaştra-i nîsân-ı feyz
ile
Her seng-i rîze dâne-i dürr-i semîn
ola

2. kemîne:
Gazel 57
Mısra: 11
Aciz, zavallı, noksan, eksik.

Kemîne manzar-ı dehr ol ki çeşm-i
süzenden
Nigâh-ı 'ibret ile mâsivâ
görölmüşdür

3. kemîne:
Gazel 95
Mısra: 7
Aciz, zavallı, noksan, eksik.

Fünûn-ı çeşminin olmuş kemîne
şâkirdi
Hezâr şûr u şekâ fitne-i cidâl-engîz

4. kemîne:
Kaside 6
Mısra: 38
Aciz, zavallı, noksan, eksik.

Sen ol hürşîd-i şevket-tâb-ı burc-i
saltanatsın kim
Kemîne zerre-i iclâlin oldu mâhdan
enver

kem-nâm:

1. kem-nâmdır:
Gazel 48
Mısra: 10
Kötü şöretli yapmak, adını
çıkarmak.

Nigâh-ı merhamet kıl kendi
bendeñdir seniñ Es 'ad

Dime ey şehriyâr-ı nâz o bir kem-nâmdır nemdir

2. kem-nâmlık:-lık

Gazel 120

Mısra: 12

Namı az bilinen, kötü şöhret kazanmış.

Mâh-ı 'îd-i vaşlı göstermezse
Es'ad şâm-ı baht
Çün şafâda rûz-nâm olsun baña
kem-nâmlık

kem-nâm olmağa:

1. kem-nâm olmağa:

Nazm 30

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Adı kötüye çıkmak.

Süreyya gibi dilber cem' idüp ol
çün felek lâbis
Seriyyü'l-hâl ol ey dil var mı kem-nâm olmağa bâ' iş

kem-ter eyler:

1. kem-ter eyler:

Kaside 6

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

Aciz duruma düşürmek.

O şîr-i mişe-zâr-ı heybet ü satvet ki
bî-minnet
Hirâs-ı kahrı eyler ejdehayı
mürdan kem-ter

kem-ter görüp:

1. kem-ter görüp:

Gazel 75

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Aciz görmek.

Görüp kem-ter neşât-ı dil-firîbin
sâgar-ı dehrîñ
Bilür renc-i ħumarı rind olanlar
deste câm almaz

kenâr:

1. kenârlıdır:

Gazel 70

Mısra: 2

Kıyı, köşe.

Levh-i 'izârı nev ħaţ ile i'tibârlıdır
Her nüshanıñ görülmüşü zîrâ
kenârlıdır

2. kenârda:-da

Tarih 30

Mısra: 14

Kıyı, sahil.

Çıksa seyre olur sabâ vü nesîm
Çü piyâde kenârda galtân

3. kenâra:-a

Gazel 116

Mısra: 10

Deniz kıyısı, sahil; kurtuluş yeri.

Meyl itme çîn-i cebheye gör ħattın
Es'adâ
Girdâb-ı Baħr-ı kîneye düşme
kenâra bak

4. kenâr:

Gazel 198

Mısra: 4

Bir şeyin veya yerin sınırlarını meydana getiren çizgi; bitiş yeri; kıyı.

Tâb-ı meh-i cemâle gördi
Taħammül olmaz
Âħir çü Ĥâle ħattın cânâ kenâr
çizdi

5. kenâra:-a

Tarih 35

Mısra: 18

Kenar, köşe.

Cebîn-sâyî hasiri olup o dergâhıñ
Bırakdı postını Ferrâ kenâra pîrâne

6. kenara:

Gazel 101

Mısra: 8

Deniz kıyısı, sahil.

Şineh-kâr-ı yem-i fûrkat olur sâhil-
res-i ħâhiş
Şitâbândır gör emvâcı kenara rûy-
mâl itmiş

kenar çiz:

1. kenar çiz:

Kaside 9

Mısra: 48

Kelime Tipi: -

Yan çizmek, bir işten kaçmak.

Görüp teheyyü'-i ezhârı taraf-ı
gülşende
O suya akmağ için cûylar da çizdi
kenar

kenâr-ı bağ:

1. kenâr-ı bağ:

Gazel 103

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bahçenin kenarı, kıyısı.

Nigeh-sâz olmasun ağıyâr pür-çîn it
cebîniñ kim
Kenâr-ı bağ sedd olsa hirâs-ı
düşmen olmazmış

kenâr-ı bağda:

1. kenâr-ı bağda:

Gazel 58

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Bahçe kenarı.

Degildir ħaţ 'izâr-ı tâb-nâk-i yârda
ey dil
Kenâr-ı bağda olmuş demîde tâze
sünbûldür

kenâr-ı cüda:

1. kenâr-ı cüda:

Kaside 7

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

Cömertlik kıyısı, Irmak kenarı.

Emvâc-ı şu'le germ ola süy-i
çemen ne dem
Ol meh kenâr-ı cüda nişîmen-nişîñ
ola

kenâr-ı ħatdan:

1. kenâr-ı ħatdan:

Gazel 159

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ayva tüylerinin kenarı, kıyısı.

Kenâr-ı ħatdan o Ruĥsâr-ı ter midir
görinen
Şeĥâb-ı tîreden âyâ kamer midir
görinen

kenâr-ı nüsha-i ħüsni:

1. kenâr-ı nüsha-i ħüsni:

Nazm 15

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Güzellik sayfasının kenarı.

Ruĥsârı üzre şanma ħaţ-ı müşk-
fâm-ı nev
Buldı kenâr-ı nüsha-i ħüsni hitâm-ı
nev

kenâr-ı yem:

1. kenâr-ı yem:

Tarih 41

Mısra: 32

Kelime Tipi: -
Deniz kıyısı.

Sa'âdet ile burc-i hûta tahvîl eyledi
hürşîd
Kenâr-ı yemde rahşân şanma bu
nev kasr-ı tâb-efzâ

kendi:

1. **kendidir:-dir**

Gazel 45

Mısra: 8

"Kendi" dönüşlülük zamiri.

Kapılmış jâle-veş bir mihr-i hüsne
yâri gûş itdim
Yine âyîneye bakmış gibi var ise
kendidir

2. **kendiñe:-n, -e**

Gazel 30

Mısra: 8

"Kendi" dönüşlülük zamiri.

Seniñ de cümbüşüñ emre menû
olmağla 'âlemde
Kıyâs eyle fenâyı kendiñe
eşbâhdan ey çarh

3. **kendim:-m**

Gazel 91

Mısra: 12

"Kendi" dönüşlülük zamiri.

Bu geşt-gehdde hırmen-i sāmānı
Hâşılı
Buldum henüz ser-zede kendim
haşâdsız

4. **kendiniñ:-niñ**

Lugaz 10

Mısra: 15

"Kendi" dönüşlülük zamiri.

Kendiniñ âfeti çok bir şeydir
Kande olsa husemâ der-peydir

5. **kendi:**

Gazel 48

Mısra: 9

"Kendi" dönüşlülük zamiri.

Nigâh-ı merhamet kıl kendi
bendeñdir seniñ Es 'ad
Dime ey şehriyâr-ı nâz o bir kem-
nâmdır nemdir

6. **kendi:**

Lugaz 10

Mısra: 11

"Kendi" dönüşlülük zamiri.

Kendi de kendisine hasm olmuş
Âteş-i hışm ile güyâ dolmuş

7. **kendi:**

Lugaz 18

Mısra: 2

"Kendi" dönüşlülük zamiri.

Ol nedir ey ehl-i tab 'ın ekmeli
Kendi bir zâtı iki ondur velî

8. **kendi:**

Tarih 35

Mısra: 33

"Kendi" dönüşlülük zamiri.

Ya Taşkendi hemân kendi bu
bizâ' a ile
Sezâ ya İbn-i Hacerdir disem o
bünyâna

9. **kendisine:-si, -n, -e**

Lugaz 10

Mısra: 11

"Kendi" dönüşlülük zamiri.

Kendi de kendisine hasm olmuş
Âteş-i hışm ile güyâ dolmuş

10. **kendini:-n, -i**

Gazel 51

Mısra: 3

"Kendi" dönüşlülük zamiri.

'Aceb mi bâda virsem kendini bu
geşt-zâr içre
Ki hâşıl baña berç-ı hırmen-i
sāmānım olmuşdur

kendin:

1. **kendin:**

Gazel 44

Mısra: 8

"Kendi" dönüşlülük zamiri.

Ridâ-ber-düş-ı zerk u sübhâ-der-
dest ü küleh-ber-ser
Raķib ol şuha ca 'lî zühd ile
kendin irâ' etdir

2. **kendin:**

Tarih 3

Mısra: 7

"Kendi" dönüşlülük zamiri.

Nice âvîze itmez ana kendin
beyza-i meh kim
Sirâcı olmağ için mumdur mihr-i
cihân-ârâ

kendin gösterir:

1. **kendin gösterir:**

Gazel 69

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kendisini ortaya koymak.

Zîr-i gerd-i haţdan ol ruhsâr kendin
gösterir
Olsa da hâkister-âver nâr kendin
gösterir

2. **kendin gösterir:**

Gazel 69

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kendisini ortaya koymak.

Zîr-i gerd-i haţdan ol ruhsâr kendin
gösterir
Olsa da hâkister-âver nâr kendin
gösterir

3. **kendin gösterir:**

Gazel 69

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kendisini ortaya koymak.

Feyz-i 'ırfan müşmir eyler güşîşi
her kârda
Nahl sır-âb olsa elbet bâr kendin
gösterir

4. **kendin gösterir:**

Gazel 69

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kendisini ortaya koymak.

Nîk-nakş-ı kâr-sâzî yavere
vâbestedir
Cümbüş-i engüş ile evtâr kendin
gösterir

5. **kendin gösterir:**

Gazel 69

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kendisini ortaya koymak.

Sâde-dil âyîne-i kevnî temâşâ-hâh
iken
Nazra-i bî-vech ile nâ-çar kendin
gösterir

6. **kendin gösterir:**

Gazel 69

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kendisini ortaya koymak.

Hod-fürüşân eylemez vaţ'-ı
müşîrâna kabûl
Olsa da her kâr-ı nâ-hemvâr
kendin gösterir

7. **kendin gösterir:**

Gazel 69

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Kendisini ortaya koymak.

Hâst-kâr-ı iktibas elbet tecellî-yâb olur
Hâ'il olmaz kühlar dîdâr kendin gösterir

8. kendin gösterir:

Gazel 69

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Kendisini ortaya koymak.

Şâhid-i âmâl olur bürka'-ber-endâz-ı zuhûr
Es'adâ mahfî olan esrâr kendin gösterir

kendü:

1. kendüyi:-yi

Gazel 77

Mısra: 5

"Kendi" dönüşlülük zamiri.

Uçurmuş kendüyi zâhid per ü bâl-i riyâsiyle
Sirişti hâk olan hâşâ ki hem-kadr-i sürüş olmaz

2. kendüyi:-yi

Gazel 151

Mısra: 8

"Kendi" dönüşlülük zamiri.

Muradı yâre açılmakdı lîk âgyârı
Görünce kendüyi devşürdi nâme şerminden

3. kendüye:-y, -e

Lugaz 12

Mısra: 14

"Kendi" dönüşlülük zamiri.

Görünce tâze cüvân söyleyüp nice mazmûn
Ne deñlü ser-keş ise kendüye ider meftûn

4. kendümi:-m, -i

Tahmis 5

Mısra: 10

"Kendi" dönüşlülük zamiri.

Dögünsem nice müddet vechi var seng-i melâmetle
Niçün ben kendümi hâk-i derinden böyle dür itdim

5. kendü:

Tarih 10

Mısra: 11

"Kendi" dönüşlülük zamiri.

hüs-n-i pür-behçetine kendü olup 'aşık-ı zâr
Bağrı taş olmasa bir vech-ile kılmazdı karâr

kenz iden:

1. kenz iden:

Gazel 80

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Hazine yapmak.

şakınma eşk-rîz-i hasret ol kim rahme bâdîdir
Nukûdın kenz iden şâhib-yesâr ehl-i yemîn olmaz

kenz-i güzîn-i sühan-cevânib ol:

1. kenz-i güzîn-i sühan-cevânib ol:

Kaside 3

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Sözün taraflarının seçkin hazinesi olmak.

Dehen ki kenz-i güzîn-i sühan-cevânib olup
Derünü çünkü leb-â-leb nukûd-ı ma'nâdır

kenz-i merşûş-ı bihîn:

1. kenz-i merşûş-ı bihîn:

Tarih 10

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Beğenilen sağlam hazine.

şadef-i dürr-i girân-kadr-i sa'âdetdir bu
Kenz-i merşûş-ı bihîn gevher-i 'izzetdir bu

kerâmet-pîşe:

1. kerâmet-pîşe:

Tarih 13

Mısra: 1

Kerâmet sahibi.

Kerâmet-pîşe şeyh-i Mevlevi bu câ-yı zîbâyı
Medâr-ı himmet-i pîrân ile kıldı binâ hâkkâ

kerem:

1. keremiyle:-i, -y, -le

Tarih 8

Mısra: 16

Lütuf, bağış, ihsan.

Dâima düşmenine gâlib idüp 'âlemde
kıla mäsür u muzaffer keremiyle Mevlâ

2. kerem:

Kaside 11

Mısra: 76

(Ar.) Cömertlik, iyilik, bağış, ihsan.

Cüd-peymâ ki sezâ-vârına düş olmağ için
Cüst ü cû kılmada devrinde kerem her câyı

3. kerem:

Tarih 7

Mısra: 5

(Ar.) Cömertlik, iyilik, bağış, ihsan.

Meymenet bende-i fermânı kerem 'ünvânı
Ma'delet şanı 'atâ hil'at-i pâki hâkkâ

4. kerem:

Tarih 39

Mısra: 22

(Ar.) Cömertlik, iyilik, bağış, ihsan.

Eger bir dağı gülşen-zîb-i dehr olursañ ey hâtem
Kerem gör böyle bir bâlâ-nişîne bende ol bârî

5. kereminden:-in, -den

Tarih 31

Mısra: 11

Cömertlik, iyilik, bağış.

Kereminden şuyının kaşralarınca vîrsün
Ecrin icra idene Hâzret-i Rabb-i Mennân

kerem it:

1. kerem it:

Müsemmen 1

Mısra: 68

Kelime Tipi: -

Cömert davranmak.

Eyleme Es'ad-ı bîmârîña çok istigna
Kerem it böyle 'alîl olduğunu görme reva

kerem kıl:

1. kerem kıl:

Kaside 3

Mısra: 67

Kelime Tipi: -

Cömertlik etmek, asalet göstermek.

Kerem kıl eyle şefâ't eyâ habîb-i
Huda
Ki ma'siyetde o bî-çâre düzah-
ârâdır

2. kerem kıl:

Gazel 22

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Lutfet, cömertlik göster.

Çekme dâmen mübtelâdan gel
cefâdan vaz geç
Cân-ı bîmâra kerem kıl al elin eyle
'ilâc

kerem-dâde-i şehâb ol:

1. kerem-dâde-i şehâb ol:

Kaside 9

Mısra: 61

Kelime Tipi: -

Bulutun cömert olması.

*(Yardım, bağış yağmuru
yağdırması).*

Kef-i 'atâsı kerem-dâde-i şehâb
olsa
Olurdu kahtaları haşre dek dür-i
şeh-vâr

kerem-hâh-ı cezîl olup:

1. kerem-hâh-ı cezîl olup:

Tarih 26

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Çokça cömertlik isteyen
olmak.*

Es'adâ bu nazmımiñ her mısra'ın
târîh idüp
Ez-dil ü ez-cân didim olup kerem-
hâh-ı cezîl

kerem-kâr:

1. kerem-kâr:

Tarih 6

Mısra: 4

Cömertlik sahibi, cömert.

Yümn ü devletle silah-dâr-ı şeh-i
'âlem iken
O kerem-kâr 'atâ-dâr me'âlî-
peymâ

kerem-ver:

1. kerem-ver:

Kaside 9

Mısra: 67

Kerem sahibi, şerefli.

Kerem-ver âsaf-ı Hâtem-meniş ki
kılmağ için

'Atâ-yı yek-demesin dest-i derk-i
ketb ü şümâr

kerre:

1. kerre:

Muamma 9

Mısra: 1

Defa, kez.

İderdim ben de bî-had bülbül-âsâ
âhı biñ kerre
Derün-ı âhenîn-i yâra te'sîr itse bir
zerre

kerrübiyân-ı 'arş:

1. kerrübiyân-ı 'arş:

Tarih 13

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yüce arşın dört büyük meleği.

Didi tebrik idüp kerrübiyân-ı 'arş
târîhin
Bu ra'nâ beyt-i zîbâ-tarzı âbâdan
ide Mevlâ

kes-:

1. kes:

Gazel 98

Mısra: 2

*Ayırmak, uzaklaştırmak;
vazgeçirmek.*

Sevdâ-yı zülf-i yârdan ayrılma bir
nefes
Ser-rişte-i mahabbet-i diger-hevâyı
kes

kes:

1. kes:

Gazel 99

Mısra: 4

Bırmak, vazgeçmek.

Nağd-i revânın almağa vir hüccet-i
hañ
'Abd-i mükâteb ile dili hem-
bahâya kes

2. kes:

Gazel 99

Mısra: 6

Bırmak, vazgeçmek.

Evzâ'-ı rüzgâra hazin olup itme âh
Virme figân u nâleñi bād-ı hevâyâ
kes

3. kes:

Gazel 99

Mısra: 8

Bırmak, vazgeçmek.

Rahm itmez ol perî ne kadar giry
eyleseñ
Eşkinle virme milket-i şabrîñ
fenâyâ kes

4. kes:

Gazel 99

Mısra: 10

Bırmak, vazgeçmek.

kıl dâmen-i hañkâti der-dest
Es'adâ
Ser-rişte-i nevâzişi ehl-i riyâyâ kes

5. kes:

Gazel 99

Mısra: 1

*(Kumaş, deri vb.) Dikilecek
şeyi ölçülerine göre kesmek,
bırmak.*

Kālâ-yı nâzı câmelik ol dil-rübâyâ
kes
Pālâs-ı cevri düş-ı dil-i mübtelâyâ
kes

6. kes:

Gazel 99

Mısra: 2

*(Kumaş, deri vb.) Dikilecek
şeyi ölçülerine göre kesmek,
bırmak.*

Kālâ-yı nâzı câmelik ol dil-rübâyâ
kes
Pālâs-ı cevri düş-ı dil-i mübtelâyâ
kes

kesâdsız ol:

1. kesâdsız ol:

Gazel 91

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

*Yokluk, kıtlık, alışverişte
durgunluk.*

Es'ad metâ'-ı nazm gehî bî-revâc
olur
Bâzâr germ olursa da olmaz
kesâdsız

keşâkeş:

1. keşâkeşden:-den

Gazel 79

Mısra: 3

*Çekişme, kavga l çekiştirilip
durma.*

Keşâkeşden rehâ bulmaz olan keç-
kişe dil-beste
Çeken gör renci elden çilledir
hergiz kemân çekmez

2. keşâkeşlerle:-ler, -le

Gazel 111

Mısra: 4

Çekişme, uğraşma, kavga.

Zülfi sevdâsın çekerken tığ çekdi
ğamzesi
Bu keşâkeşlerle bende kalmadı
tâkat dirig

3. keşâkeşden:-den

Gazel 152

Mısra: 6

Çekişme, uğraşma, kavga.

Olaldan gîsû-yı pür-pîçi 'ağs-
endâz-ı çeşm-i dil
Çü şâne nâ-rehâdır saff-ı
müjgânım keşâkeşden

4. keşâkeşdeyim:-de, -y, -im

Gazel 195

Mısra: 10

Çekişme, uğraşma, kavga.

Âğûşa çekdi el o kaşı yâyı Es'adâ
Ben çille-i elemle keşâkeşdeyim
daği

5. keşâkeşdeyim:

Nazm 1

Mısra: 2

Çekişme, uğraşma, kavga.

Açdı niğâb-ı zülfini ben kaşdayım
daği
Şubhı oldı mäh-ı nevle
keşâkeşdeyim daği

6. keşâkeşdeyim:

Nazm 11

Mısra: 4

Çekişme, uğraşma, kavga.

Âğûşa çekdi el o kaşı yâyı Es'adâ
Ben çille-i elemle keşâkeşdeyim
daği

keşâkeş-kâr:

1. keşâkeş-kâr:

Gazel 199

Mısra: 2

*Çekişme, uğraşma, kavga
eden.*

Dil-i şad-çâkimiz pîçide zülf-i yâr
kalsun mı
O sevdâile çün şâne keşâkeş-kâr
kalsun mı

kesb:

1. kesb:

Tahmis 1

Mısra: 17

Çalışarak kazanma.

Bula çün kesb ile bâzâr-ı takvaya
vuşul ol kim
Dilâ sen de harîd it tâcir-i sük-i
duhul ol kim

kesb itdiñ:

1. kesb itdiñ:

Tahmis 2

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Edinmek, elde etmek,**kazanmak.*

hulûş-ı kalb ile yalvar hemân
hağka şehirlerde
Ne kesb itdiñ dilâ bâzâr-ı dehr-i
fitne-pîrâdan

kesb itmez:

1. kesb itmez:

Gazel 26

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kazanmak, edinmek.

Bâtını Es'ad riya ile fesâd-âlud
iken
Ehl-i zerkiñ hey'et-i kâbüsü kesb
itmez salâh

kesb itse:

1. kesb itse:

Tahmis 3

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

*Edinmek, elde etmek,**kazanmak.*

Müşk oldı şemm-i 'anber-i haği-
yle nâfe-çâk
Kesb itse tâb-ı bûyını Es'ad n'ola
simâk

kesb-i feyz-i vücüd id:

1. kesb-i feyz-i vücüd id:

Kaside 9

Mısra: 99

Kelime Tipi: -

Vücudun bereket kazanması.

Bu haletimden idüp kesb-i feyz-i
vücüd
O ân 'âlem-i kevn-i sühan olur
devvâr

kesb-i melâl it:

1. kesb-i melâl it:

Gazel 101

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Üzüntü elde etmek.

Şekîb ü şabra şad ihlâs ile kıl
Es'adâ verziş
Şikâyet eyleyen ta 'cîl ile kesb-i
melâl itmiş

kesb-i şafâ:

1. kesb-i şafâ:

Gazel 205

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gönül huzuru kazanmak.

Hevâ-dârân-ı 'aşkıñ dil-rübâsı
serv-kad ister
K'ide kesb-i şafâ bakdıkaç yâl ü
bâlden bâli

kesb-i şafâ itse:

1. kesb-i şafâ itse:

Gazel 41

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Huzur elde etmek.

'Aceb mi kesb-i şafâ itse bād-ı
âhimdan
O nev-nihâl-i melâhat hevâyâ
mâ'ildir

kesb-i sürür itdim:

1. kesb-i sürür itdim:

Tahmis 5

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevinç sahibi olmak.

Vezânî-i nesîm-i 'aşk ile kesb-i
sürür itdim
Hemân savb-ı der-i yâr-i sitem-
gerden 'ubûr itdim

kesb-i ta 'abbüd eyle:

1. kesb-i ta 'abbüd eyle:

Kaside 1

Mısra: 42

Kelime Tipi: -

İbadet etmeye çalışmak.

Tağşîl-i ma 'rifetle münâdâ-yı
müfred ol
Kesb-i ta 'abbüd eyle eyâ nefsi
pür-hevâ

kesb-i tâb:

1. kesb-i tâb:

Gazel 128

Mısra: 6

Kelime Tipi: -
1. *Işık, parlaklık. 2. Güç, kuvvet kazanmak, elde etmek.*

Kaçma pür-Dâğ itse cismin süz-i
dest-i terbiyet
Kesb-i tâb için varak süzânıdır gör
mühreniñ

kesb-i tâb it:

1. kesb-i tâb it:

Tarih 41

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Işığı aramak.

Şu'â 'ı ol kadar Te'sir kılmışdır ki
deryâya
şadefler kesb-i tâb itmekle oldu
lû'lû-yi lâlâ

kese:

1. kese:

Gazel 35

Mısra: 5

*Bâzı şeylerin içine konduğu
kumaş veya meşin kılıf.*

Açılmaz her kese rāz-ı derûnın
âşikâr itmez
Virür 'uşşâka ammâ mü-be-mü
hatdan haber kâgaz

kesel:

1. kesel:

Gazel 80

Mısra: 18

*Gevşeklik, uyuşukluk,
bıkkınlık.*

Şinâh itdikçe deryâ-yı sühanda
hâme-i Es'ad
Kesel gelmez çü emvâc-ı pey-â-
pey çîn çîn olmaz

keşf eyledim:

1. keşf eyledim:

Tahmis 3

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Ortaya çıkarmak, açmak,
meydana çıkarmak.*

Keşf eyledim zamâir-i efrâd-ı
âdemi
Bildim me'âd ü mebde-i eczâ-yı
mübhemî

keşf-i nihân-râz:

1. keşf-i nihân-râz:

Gazel 203

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gizli sırrın açığa çıkması.

Yüz virdi yâr gördüğü şüret-pereste
hep
Âyine gibi keşf-i nihân-râza
başladı

keşid:

1. keşid:

Muamma 21

Mısra: 2

*(Fars)Çekilmiş, çekmiş,
çekme.*

Zi ân 'İsî sühân bāyed mera
medhüş-i vuşlat
Be-bîn bā-zerre-i bî-hod ki mihreş
der keşid elbet

keşide kıl:

1. keşide kıl:

Kaside 11

Mısra: 43

Kelime Tipi: -

Çekilmiş.

Dide-i nazma n'ola kılsa keşide
hâme
Sürme-i gerd-i reh-i âsaf-ı 'âli-câyı

kesif:

1. kesif:

Gazel 113

Mısra: 2

*Sık, tok.Kalın, kaba.II Yoğun,
şeffaf(saydam) olmayan, koyu.*

Berrak u sâf o deñlü ki ol sîne-i
latif
Yanında cism-i tâbişi mihr ü
mehiñ kesif

2. kesif:

Lugaz 17

Mısra: 2

Koyu, yoğun.

Nedir ol sâf-sîne cism-i latif
Aña nisbet hevâ-yı tünd kesif

kesir- 'isvan:

1. kesir- 'isvan:

Kaside 5

Mısra: 67

Kelime Tipi: -

Çokça günah işleyen.

kıl şefâ'at bu siyeh-rû ve kesir-
'isyana

Koma bu Es'adı kim nâr-ı cehîme
yana

keşkûl:

1. keşkûli:-i

Tarih 41

Mısra: 38

*Eskiden gezginci Kalenderî
dervişlerin halktan aldıkları
yiyecekleri karışık olarak içine
koydukları, Hindistan cevizi
kabuğu veya abanozdan yapılmış
yapılmış kap.*

Uzatdı kâmeti serv okuyup ders-i
Menâr anda
kalender-ves okur Keşkûli ezber
lâle-i hamrâ

keşmekeş eyle:

1. keşmekeş eyle:

Gazel 104

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kargaşa, karışıklık çıkarmak.

Meyle eyler bu dil-i pür-süz-
meşreb keşmekeş
Bü'l-'acebdır âb ile âteş ider hep
keşmekeş

2. keşmekeş eyle:

Gazel 104

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Kararsızlık, karmaşa, kavga,
çekişme.*

Her nigâh itdikce mir'âta temâşil
hiss idüp
Eyler 'aksıyla o şüh-ı sîm-gabgab
keşmekeş

3. keşmekeş eyle:

Gazel 104

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Kararsızlık, karmaşa, kavga,
çekişme.*

İstemez dür olmağa şîrîn
zebânından kelâm
Lüknetinden şanma eyler harf ile
leb keşmekeş

keşmekeş id:

1. keşmekeş id:

Gazel 104

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kargaşa, karışıklık çıkarmak.

Meyle eyler bu dil-i pür-süz-
meşreb keşmekeş
Bü'l-'acebdır âb ile âteş ider hep
keşmekeş

2. keşmekeş id:

Gazel 104

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kargaşa, karışıklık çıkarmak.

Dideden nūr-ı hayālın olmasun
zā'il diyü
Şaff-ı müjgānım ider hāb ile her
şeb keşmekeş

keşmekeş it:

1. keşmekeş it:

Gazel 104

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Kararsızlık, karmaşa, kavga,
çekişme.*

Ārzū-yı būs ile Es'ad durup
ruhsārına
Tār-ı zülfi birbiriyle itdiler hep
keşmekeş

kesret:

1. keşreti:-i

Kaside 1

Mısra: 59

*Bir olan Hakk'ın isim ve
sıfatlarıyla tecelli edip çokluk
halinde görülmesi.*

Evvel tasavvur eyle hālāyıkda
keşreti
Taşdik olunur anıñ ile vahdet-i
Hudā

2. keşret:

Gazel 49

Mısra: 1

(Ar.) Bolluk, zenginlik.

Keşret fenā-yı 'āleme 'illet degil
midir
'İllet delil-i müşbit-i vahdet degil
midir

3. kesretde:-de

Gazel 185

Mısra: 6

(Ar.) Bolluk, zenginlik.

Vahdetde çü şeh gerçi ki semmūr-
be-düşüz
Kesretde sezā şanma bizi yelmağ-ı
rîşe

keşret-i üftâdeden:

1. keşret-i üftâdeden:-den

Gazel 111

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Düşkün, zavallı kimselerin
çokluğu.*

Ol şeh-i hüsnün derinde keşret-i
üftâdeden
Şekve-i derd ü firāka bulmadım
fursat dirîg

kesr-i zücâc eyleme:

1. kesr-i zücâc eyleme:

Gazel 22

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Cam şişeyi kırmak.

Cām-ı hâtır pür-mey-i 'aşkıñdır
ana bakma kec
Çalma taş a eyleme ey seng-dil
kesr-i zücâc

keşti:

1. keşti:

Tarih 30

Mısra: 20

(Fars.) Gemi.

Nâhudâ-yı sipihr kılsa eger
Mihri keşti meh-i nevi sükkân

keşti-i pâkiñ:

1. keşti-i pâkiñ:

Tarih 30

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Temiz gemi, sandal.

Bir sabā-seyr keşti-i pâkiñ
kıldı inşādına bu dem fermân

keşti-i yem-i 'aşkda:

1. keşti-i yem-i 'aşkda:

Gazel 89

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Aşk denizinin gemisi.

kılmaz heves-i turre düşen mevce-i
hüsne
Keşti-i yem-i 'aşkda kayd-ı resen
olmaz

ketân-ı cismim:

1. ketân-ı cismim:

Terkib-bend 1

Mısra: 55

Kelime Tipi: -

Beden keteni, kumaşı.

Mağv olsa n'ola ketân-ı cismim
Kim pür-teb-i mâhtâb-ı 'aşkıñ

kethüdâ beyg:

1. kethüdâ beyg:

Tarih 44

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Zengin kimselerin ve devlet
büyüklerinin buyruğunda çalışan,
onların birtakım işlerini gören
kimse, kâhya; Osmanlılar'da
sadrazamın yardımcısı.*

'İzzetlü Kethüdâ Beyg ol menba'-ı
me'ālī
Ma'nâ-yı 'izz ü cüduñ tab'ındadır
me'ālī

ketm ider:

1. ketm ider:

Lugaz 1

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

*Saklamak, gizlemek, sır
tutmak, söylememek.*

Bunı kim hall-eyler ise ketm ider
Olsa da sana birâder ya peder

kettân:

1. kettân:

Gazel 165

Mısra: 5

*Keten denilen bitkinin
sakızından çıkarılan lif ipliği ve
bununla yapılan kumaş.*

Püsîde kılar pîrehen-ı şabrı çü
kettân
Hâsiyyet-i mehtâb ile hem-tâdır o
sîne

kevn:

1. kevnde:-de

Kaside 7

Mısra: 39

Varlık, kainat.

Şādî hayât-ı taze bulup kevnde bu
dem
Endüh-ı bîm-i cân ile zâr u hazîn
ola

2. kevn:-e

Tarih 17

Mısra: 7

Varlık, kainat.

Kevne teşrîfin dü-târîh ile tebşîr
itmege

Es'ad-āsā geldi hātifden hitāb-ı
müstetāb

3. kevne:

Kaside 2

Mısra: 58

*Varlık, vücut, mevcudiyet. II
bütün yaratılmışlar.*

Sensin ol dürr-i müzeyyen-dih-i
tāc-ı 'ālem
Zāt-ı pākīndir olan kevne şerāfet-
bahşā

kevser:

1. kevserde:-de

Tahmis 2

Mısra: 25

Cennette bir nehir ismi.

Ne Cennette ne hürde ne gilmān u
ne Kevserde
Dil-i āgāhdır ihlāsı çün tefsir iden
cümle

2. kevserle:-le

Tarih 27

Mısra: 2

*Cennette bir nehir veya
havuz.*

Bāreka'llāh çeşme-i zīb-ende-resm
ü nev-binā
Sakı ide bānisini Kevserle
Rabbü'l-'ālemīn

kevser ol:

1. kevser ol:

Gazel 172

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kevser şarabı olmak.

Çerāğı mihr ü meyi Kevser olsa da
sensiz
Hiç āb ü tāb gelür mi şeb-i
vişālimize

keyf:

1. keyfin:-i, -n

Gazel 144

Mısra: 8

*Ferahlık, rahatlık, huzur
duygusu, gönül açıklığı.*

Sāgar-ı şahbāya işrāb it şarāb-ı
nāzıfı
Neş'esin mest eylesün keyfin
diger-gün eylesün

2. keyfini:-i, -n, -i

Lugaz 11

Mısra: 14

*Ferahlık, rahatlık, huzur
duygusu, gönül açıklığı.*

Sanki tiryākiler gibi dizilir
Yutmasa keyfini sesi bozulur

3. keyfi:-i

Lugaz 10

Mısra: 26

Ar. Neşe, keyif.

Şevk-i şādīsi şitāda çokdur
O kadar sayfda keyfi yokdur

keyf-i havāl:

1. keyf-i hayāl:

Gazel 13

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
*Düşüncenin sevinci,
mutluluğu.*

İtsem ne dem taşavvur-i nüş-i
şarāb-ı leb
Keyf-i hayāl ile olurum neş'e-yāb-
ı leb

keyf-i la'l-i nābīndan:

1. keyf-i la'l-i nābīndan:-iñ, -dan

Gazel 125

Mısra: 6

Kelime Tipi: -
*Saf şaraba benzer dudağın
keyfi.*

Fitneler der-hāb bīm-i gāmze-i
pür-şürdan
Neş'eler ser-mest keyf-i la'l-i
nābīndan seniñ

keyf-i mey-i ergavān:

1. keyf-i mey-i ergavān:

Gazel 193

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
Erguvan şarabının keyfi.

Olsa n'ola şarāb-ı lebiñ cisme cān
gibi
Yokdur humārı keyf-i mey-i
ergavān gibi

keyf-i şarāb-ı nab-ile:

1. keyf-i şarāb-ı nab-ile:

Gazel 197

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
Saf şarabın veridiğ keyifle.

Keyf-i şarāb-ı nab-ile ol mest-i
nahvetiñ

Kim büse aldı la'l-i lebinden
sorulmadı

keyf-i zehr-āb-ı gāmı:

1. keyf-i zehr-āb-ı gāmı:

Gazel 79

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Üzüntünün zehirli suyunun
ferahlığı.*

Ne bilsün keyf-i zehr-āb-ı gāmı
rind-i şafā-meşreb
O bir rıtl-ı girāndır degme bir
sāgar-keşān çekmez

keyfiyyet:

1. keyfiyyetimiz:

Gazel 96

Mısra: 7

Nitelik, hal.

Keyfiyyetimiz bilmese zāhid ne
'aceb kim
Biz neş'e-i şādī gibi şahbāda
nihānız

keyfiyyet-i la'l-i hoş-güvārı:

1. keyfiyyet-i la'l-i hoş-güvārı:

Terkib-bend 1

Mısra: 30

Kelime Tipi: -
Lezzetli dudağın keyfi.

Ey mürde-i 'aşkı iden ihya
Keyfiyyet-i la'l-i hoş-güvārı

keyfiyyet-i meyhāne:

1. keyfiyyet-i meyhāne:

Lugaz 3

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Meyhanenin iç yüzü.

kalbi keyfiyyet-i meyhāne gibi
Uzanup yatmada mestāne gehi

keyfiyyet-i şahbā-vı bī-gışdan:

1. keyfiyyet-i şahbā-yı bī-gışdan:

Gazel 152

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Saf şarabın
niteliği. (Sarhoşluğuyla verdiği
neşe, keyif).*

Güriz eyler mi rencür olmadan bu
bezmde Es'ad
Mezāk-ālūd olan keyfiyyet-i
şahbā-yı bī-gışdan

ki:**1. ki:****Tahmis 5**

Mısra: 12

*"zira, çünkü" anlamında**bağlama edatı.*

Ol âfet Hübler beyninde bir ad
eylemiş bir gün
Ki her bir dil-harâb-ı 'aşkı bād
eylemiş bir gün

2. ki:**Tarih 5**

Mısra: 8

*"zira, çünkü" anlamında**bağlama edatı.*

Kelâmı mazharü 'l-esrâr-ı lübbü 'l-
lubb-i hikmetdir
Ki her harfı ider şad cevher-i
ma 'nâ-yı istîfâ

3. ki:**Gazel 137**

Mısra: 6

*"Zira, çünkü" anlamında**bağlama edatı.*

'Aceb mi tekye-gâh-ı gülşen içre
zâkir olsañ sen
Ki 'aşk-ı verd-i terdir bâ 'iş-i
irşâdın ey bülbül

4. ki:**Tahmis 1**

Mısra: 27

*"Zira, çünkü" anlamında**bağlama edatı.*

Ki oldı büse-gâh-ı enbiyâ evvelde
âhırde
Beyaz u sâf bir yâkût iken Firdevs-
i fâhırde

5. ki:**Tarih 30**

Mısra: 22

*"Zira, çünkü" anlamında**bağlama edatı.*

Yine anıñla hem- 'ayâr olamaz
Ki odur taht-gâh-ı şâh-ı cihân

6. ki:**Tarih 24**

Mısra: 7

"Ki", bağlama edatı.

Ki hayl-i âşafân dergeh-i iclâlini
bir bir
Fırâsetle tezekkür kıldı tâ kim
mihre ahrâdır

7. ki:**Tarih 35**

Mısra: 2

"Ki", bağlama edatı.

Cenâb-ı pâdişeh-i heft-kişver-i
'âlem
Ki tâb-ı şevketi fer virdi mihr-i
rahşâna

8. ki:**Gazel 51**

Mısra: 4

"Ki", bağlama edatı.

'Aceb mi bāda virsem kendini bu
geşt-zâr içre
Ki hâşıl baña berk-ı hırmen-i
sāmânım olmuşdur

9. ki:**Gazel 205**

Mısra: 10

"Ki", bağlama edatı.

Geçer 'ayn-ı zehebdir nuṭkı Es 'ad
ol sūḥan-günüñ
Ki müstagnî ola sebk eyledikçe
kâlden kâli

10. ki:**Kaside 3**

Mısra: 72

"Ki", bağlama edatı.

Sen ol habîb-i Cenâb-ı İlâh-ı
Vâhidsiñ
Ki nuṭk-ı şefkatiñ 'ayn-ı 'atâ-yı
'uzmâdır

11. ki:**Kaside 8**

Mısra: 44

"Ki", bağlama edatı.

Bu halet şanmañız âsâr-ı feyz-i
nevbahâridir
Ki tervîh ide mevcudata böyle fazl
u 'irfânı

12. ki:**Kaside 9**

Mısra: 80

"Ki", bağlama edatı.

O deñlü 'ahd-i 'adâlet-medârı
şevk-efgen
Ki itseñ ahım ğam-dîde-ğamıñ
istihbar

13. ki:**Kaside 9**

Mısra: 92

"Ki", bağlama edatı.

Sen ol münevvir-i mihr-i sipihr-i
re 'fetsin
Ki tâb-ı mekrûmetiñ virdi leyle
reng-i neḥâr

14. ki:**Kaside 11**

Mısra: 82

"Ki", bağlama edatı.

Sen o Cemşîd-haşem nâm-ver-i
'âlemsin
Ki deriñ çarḥa irâet ider isti 'lâyı

15. ki:**Kaside 12**

Mısra: 8

"Ki", bağlama edatı.

N'ola hûn-i dili hem-keyf-i mey-i
nâb olsa
Ki du 'â-yı kadeḥi eyledi ezber lâle

16. ki:**Tarih 9**

Mısra: 4

"Ki", bağlama edatı.

Ya 'ni dādâr-ı cihân Ḥazret-i Sultân
Mahmûd
Ki odur tâc-ı ser-i cümle şehân-ı
dünyâ

17. ki:**Tarih 31**

Mısra: 2

"Ki", bağlama edatı.

Habbezâ zîb-i feza şâdirevân-ı
ra 'nâ
Ki olur tarh-ı dil-ârâsına 'âlem
ḥayrân

18. ki:**Kaside 9**

Mısra: 2

*"Böylelikle" anlamında**bağlaç.*

Zihî hayât-verî-i dem-i mesîh-i
bahar
Ki kıldı mürde nihâl-i feyzâyı rûh-
esmâr

19. ki:**Tarih 37**

Mısra: 12

*"Böylelikle, sonuçta"**anlamında bağlaç.*

Bu nev beyt-i dü-târîh ile kıl
tebrîk-i 'td Es 'ad
Ki ḥatm olsun du 'â birle bu nazm-ı
behcet-âlûde

20. ki:

Gazel 83

Mısra: 13

"zira, çünkü" anlamlarında bir bağlaç.

Süzân-ı beher şu 'le-i hüsn olma ki
Es'ad
Her şem'e çü pervâne per ü bâl
açılmaz

21. ki:

Nazm 4

Mısra: 4

"zira, çünkü" anlamlarında bir bağlaç.

N'ola olursa cihân rüşenâ
şafâmızdan
Ki mâh-rûlar ile ihtilâtımız vardır

22. ki:

Tarih 35

Mısra: 42

"zira, çünkü" anlamlarında bir bağlaç.

Sen ol hıdîv-i zaman 'âdil ibn-i
'âdilsin
Ki şânîñ âyeti tefsîr olundu devrâna

23. ki:

Nazm 5

Mısra: 2

"Bu yüzden, bundan dolayı" anlamındaki bağlaç.

Bu ne kâmet-i kıyâmet bu ne
cünbüş ü ne refâtâr
Ki düşer çü sâye hâke gören 'âşık-ı
dil-efgâr

24. ki:

Kaside 12

Mısra: 78

"Böylelikle, sonuçta, öyle ki" anlamında bağlaç.

Benim ol bāğçe-i mu'cize-tarh-ı
güftâr
Ki müseddeslerim anda farah-âver
lâle

25. ki:

Gazel 6

Mısra: 2

"Zira, çünkü" anlamında bağlaç.

Nigâha hîrelenür çeşm-i âfitâb
saña
Meger ki sâye-i zülfün ola niğâb
saña

26. ki:

Gazel 8

Mısra: 3

"Zira, çünkü" anlamında bağlaç.

Güftârım eyle güş ki süz-i derûn
ile
Sırr-ı nihân-ı 'aşkı 'ayan söylerim
saña

27. ki:

Gazel 80

Mısra: 6

"Zira, çünkü" anlamında bağlaç.

Gubâr-ı hatla itmez iktihâl-i şevk
bed-bînân
Ki jeng-âlûd ola bir şîşe-pâre
hurde-bîn olmaz

28. ki:

Gazel 158

Mısra: 10

"Zira, çünkü" anlamında bağlaç.

N'ola âyîne-âsâ olsa Es'ad nazmı
pâkîze
Ki âb ü tâb-ı nuṭkı Nâkîd-ı hoş-
güdâ gördüm ben

29. ki:

Gazel 182

Mısra: 2

"Zira, çünkü" anlamında bağlaç.

Kadem dü-tâdir ol ebrû baña
görünmese de
Ki kıble tâ'ata hergiz sezâ
görünmese de

30. ki:

Kaside 3

Mısra: 50

"Zira, çünkü" anlamında bağlaç.

Sen ol yegâne dür-i pâk-i Baḥr-ı
bi'setsiñ
Ki saña tâc-ı nübüvvet maḳâm-ı
a'lâdır

31. ki:

Kaside 6

Mısra: 2

"Zira, çünkü" anlamında bağlaç.

Zihî ferhunde dem zîbende eyyâm-
ı şeref-perver
Ki hengâm-ı bahara düşdi 'îd-i
meymenet-güster

32. ki:

Lugaz 2

Mısra: 12

"Zira, çünkü" anlamında bağlaç.

'Aceb mi mahv olursa cism-i zârı
Ki çekmiş germ-i serd-i rûzgârı

33. ki:

Tarih 2

Mısra: 16

"Zira, çünkü" anlamında bağlaç.

Dem-i ekdâr geçdi şimdi eyyâm-ı
meşerretidir
Ki dâhil oldu 'âm-ı şevk-encâm-ı
ferah-peymâ

34. ki:

Tarih 4

Mısra: 6

"Zira, çünkü" anlamında bağlaç.

Bi-hakk-ı seyyidü'l-kevineyn yâ
Rab 'ömrin efzûn it
Ki zîb-i tâc-ı 'izz-olmağa bir dürr-i
gîrân geldi

35. ki:

Tarih 40

Mısra: 4

"Zira, çünkü" anlamında bağlaç.

Ne kasr-ı pür-letâfet kân-ı yek-tâ
gevher-i behcet
Ki hüsni âdeme yâd itdirir Firdevs-
i â'lâyı

36. ki:

Tarih 40

Mısra: 8

"Zira, çünkü" anlamında bağlaç.

O deñlü şemse vü zerrîn-tâkı şu 'le-
bahşâdır
Ki kıldı hîre-sâziş çeşm-i mihr-i
tâb-peymâyı

37. ki:

Tarih 41

Mısra: 2

"Zira, çünkü" anlamında bağlaç.

Te'âla'llâh zihî zîbende kaşr-ı dil-
keş ü ra'nâ
Ki resminden tecessüm eylemiş
hüsni bahâ ḥakkâ

38. ki:

Gazel 126

Mısra: 6

"Zira, çünkü" anlamlarında
bir bağlaç.

Nigeh-sâz olmasın ger 'âşık-ı bîdâr
hicrâna
Ki ey nûr-ı basar leb-rîz-i hâb-ı
nâzdir çeşmiñ

39. ki:

Kaside 3

Mısra: 48

"Zira, çünkü" anlamlarında
bir bağlaç.

Sen ol şeff'-i ma'âsî-gerân-ı
ümmetsiñ
Ki cürm merhametiñle zelîl ü
rûsvâdır

40. ki:

Kaside 3

Mısra: 54

"Zira, çünkü" anlamlarında
bir bağlaç.

Sen ol şeff'-i halayıksıñ ey şeh-i
'âlem
Ki mürde-i ğama lutfuñ hayât-
bahşâdır

41. ki:

Kaside 3

Mısra: 68

"Zira, çünkü" anlamlarında
bir bağlaç.

Kerem kıl eyle şefâ't eyâ habîb-i
Huda
Ki ma'siyetde o bî-çâre düzah-
ârâdır

42. ki:

Kaside 9

Mısra: 36

"Zira, çünkü" anlamlarında
bir bağlaç.

Nidaya başladı çavuş-i 'andelîb ol
dem
Ki 'îş için ideler cümle 'azm-i
sûy-i Hisâr

43. ki:

Kaside 9

Mısra: 96

"Zira, çünkü" anlamlarında
bir bağlaç.

Benim o bülbül-i şâd-âb-ı verd-i
bâğ-ı hüner
Ki bir demim ider üsküfte şad gül-i
güftâr

44. ki:

Tarih 3

Mısra: 4

"Zira, çünkü" anlamlarında
bir bağlaç.

Tazarru'-gâh-ı mevcûdât-ı 'âlem
dinse lâyıkdır
Ki her bir revzeni bir dest-i ta'at-
kâr ider imâ

45. ki:

Tarih 39

Mısra: 16

"Zira, çünkü" anlamlarında
bir bağlaç.

O denlü 'ahd-i şâdî-bahşî şevk-
efzâ neşât-âver
Ki cüyân olduğundan dil-rübâlar
'âşık-ı zârı

46. ki:

Gazel 16

Mısra: 5

"Ki bağlacı".

Ol dem ki zaḥm-ı tîğ-i ecel câna
kâr ide
Hüsn-i hitâmî merhem-i kâfûr-ı
râhat it

47. ki:

Gazel 16

Mısra: 7

"Ki bağlacı".

Pür-süz ide o dem ki beni âteş-i
güneḥ
Âb-ı hayât-ı lutf ile def'-i ḥarâret it

48. ki:

Gazel 20

Mısra: 3

"Ki bağlacı".

Güşına girmez ki her târında var
biñ mübtelâ
Ahıñı sevdâ-yı zülfiyle hevâ itmek
'abeğ

49. ki:

Gazel 36

Mısra: 5

"Ki bağlacı".

Fürkât kişiyi sanma ki bî-hânümân
ider
Şarf-ı nuḳûd-ı eşk ile şâhib-'aḳâr
olur

50. ki:

Gazel 53

Mısra: 1

"Ki bağlacı".

Çeşmim ki 'aks-i la'liñ ile hûn-
çekân olur

Rind-i nigâha cām-ı mey-ile ergavân
olur

51. ki:

Gazel 53

Mısra: 6

"Ki bağlacı".

Kan agladır hirâsî-i merg ile 'âşıkâ
Ol tîğ-i hûn-çekîde ki zîb-i miyân
olur

52. ki:

Gazel 56

Mısra: 7

"Ki bağlacı".

Ol mest-i bî-nevâ ki ola dâima
hamûş
Aña şarâb-ı bezm-i maḥabbet
ḥarâm olur

53. ki:

Gazel 63

Mısra: 1

"Ki bağlacı".

Şarâba nûş için ol bût ki ihtirâm
eyler
Helâli ğıpta-zen-i ḥürmet-i ḥarâm
eyler

54. ki:

Gazel 66

Mısra: 4

"Ki bağlacı".

Se rûze tantana-i rûzgâra dil virme
Odur o vefk-i müşelleş ki gâyeti
idbâr

55. ki:

Gazel 84

Mısra: 7

"Ki bağlacı".

Gönül ki kâkül-i şeb-güne bestedir
âḫir
Diyâr-ı Şâmî o sevdâ ile penâh
ideriz

56. ki:

Gazel 91

Mısra: 6

"Ki bağlacı".

hüsn âḫir olsa ḥaṭṭ-ı gubâr aşikâr
olur
Âteş ki bî-lehîb ola olmaz
remâdsız

57. ki:

Gazel 96

Mısra: 10

"Ki bağlacı".

Bî-suhtenî-i kadri bilinmez dil-i
zarîñ
Buyuz ki dil-i 'anber-i sārâda
nihânîz

58. ki:

Gazel 131

Mısra: 13

"Ki bağlacı".

Sevdâ didi ki vaşf-ı haţ eylesiñ
Es'adâ
Tevsîde levh-i kıl-k-i sühan-
dânîm seniñ

59. ki:

Gazel 137

Mısra: 7

"Ki bağlacı".

O deñlü süz-ı nâr-ı 'aşk u miñnet
var ki savtuñda
Gülü pür-tâb u handân eyledi
feryâduñ ey bülbül

60. ki:

Gazel 157

Mısra: 3

"Ki bağlacı".

Bedîhîdir ki kasd-ı cân ider pür-
çîn-i kîn olmuş
Bu ma'nâdır çıkan evvel nazarda
beyt-i ebrûdan

61. ki:

Gazel 160

Mısra: 4

"Ki bağlacı".

Bulur kayd-ı tekâpûdan rehâ nâdî-i
'âlemde
O merdümünden ki hergiz çekse eller
dest ü dâmânın

62. ki:

Gazel 172

Mısra: 7

"Ki bağlacı".

Biz ol piyâle-keş-i miñnetiz ki reşk
eyler
Hezâr sāğar-ı zer bu kühen
sifâlimize

63. ki:

Gazel 184

Mısra: 6

"Ki bağlacı".

Remz ider çeşm-i sühan-gü kasdı
efsûn oldıgın
Bağ ki 'ayniyle mutâbıkdır edâ
ma'nâsına

64. ki:

Gazel 194

Mısra: 1

"Ki bağlacı".

'aşkıñ o deñlü neş'e virirmiş ki
bâdesi
Nüş eyleyenleriñ gider elden
irâdesi

65. ki:

Gazel 195

Mısra: 3

"Ki bağlacı".

Hîç kor mı süz-ı 'aşk ki eşkim
revân ola
Bisyâr olunca huşk olur âteşde
yem dağı

66. ki:

Kaside 1

Mısra: 23

"Ki bağlacı".

Taşrîf-i niyyet eyle ki hayrata lâ-
cerem
Naḥv-i rızâ-yı Haḫdır olan kâr-ı
müntehâ

67. ki:

Kaside 1

Mısra: 83

"Ki bağlacı".

Oldur o maḫz-ı nûr ki oldu bi-
zatihi
'İzz ile maḫrem-i ḫarem-i ḫuds-i
kibriyâ

68. ki:

Kaside 1

Mısra: 100

"Ki bağlacı".

Efrâd-ı ḫalka kâffeten mürsel
oldıgı
Tasrîh ider ki raḫmet-i her dü
cihan ola

69. ki:

Kaside 1

Mısra: 101

"Ki bağlacı".

Oldur o maḫz-ı nur-ı İlâhî ki tâ-
ezel
Halk oldıgına aḫın içün arz ile
semâ

70. ki:

Kaside 1

Mısra: 127

"Ki bağlacı".

Müşkıl budur ki virmedi Ruḫsat
teyakḫuza
A'mâline te'âruz ile cümle-i ḫaṭâ

71. ki:

Kaside 2

Mısra: 79

"Ki bağlacı".

Sensin ol câmi'-i envâr-ı fezâ'il ki
seniñ
Mu'cizâtıñ idemez natıka 'add ü
ihsâ

72. ki:

Kaside 3

Mısra: 1

"Ki bağlacı".

Gel ey gönül ki dem-i nuṭḫ-ı şevḫ-
baḫşâdır
Huçeste mevsim-i şādî-fezâ-yı
inşâdır

73. ki:

Kaside 3

Mısra: 5

"Ki bağlacı".

Dehen ki daḫme-i ser-şâr-ı zer-
ma'ârif olup
Zebân-ı nuṭḫ ana miftâh-ı sîm-
sîmâdır

74. ki:

Kaside 3

Mısra: 9

"Ki bağlacı".

Dehen ki kâr-gehidir kumâş-ı
güftârıñ
Zeban nâsîc-i nev târ u pûd-ı
ma'nâdır

75. ki:

Kaside 3

Mısra: 11

"Ki bağlacı".

Dehen ki hokka-i mâlîde-i midâd-ı
hüner
Zeban ḫâme-i mu'ciz-nüvişt-i
inşâdır

76. ki:

Kaside 3

Mısra: 13

"Ki bağlacı".

Dehen ki kâse-i tanbûr-ı nağme-
senc-i sühan
Zebân-ı natıka mızrâb-ı târ-ı
imlâdır

77. ki:

Kaside 3

Mısra: 21
" Ki bağlacı".

Dehen ki kenz-i güzîn-i sühan-
cevânib olup
Derûnî çünkü leb-â-leb nukûd-ı
ma' nâdır

78. ki:
Kaside 3
Mısra: 26
" Ki bağlacı".

Cenâb-ı nûr-ı İlahî Muhammed-i
'Arabî
Ki zât-ı enveri bādî-i halk-ı
dünyâdır

79. ki:
Kaside 3
Mısra: 51
" Ki bağlacı".

O seyyid-i sened-i cümlesin ki
dergehiñiñ
Gubârı kuhl-i cilâ-bağş-ı çeşm-i
dünyâdır

80. ki:
Kaside 3
Mısra: 70
" Ki bağlacı".

Meded senindir eyâ nur-ı çeşm-i
cümle rüsûl
'Înayet eyle ki şânîñ hemîn
'atayadır

81. ki:
Kaside 4
Mısra: 33
" Ki bağlacı".

Oldur o mahz-ı nûr ki ser-cümle
enbiyâ
Pervâne-i Çerâğ-ı münîr-i şeri'ati

82. ki:
Kaside 4
Mısra: 39
" Ki bağlacı".

Sensin o muktedâ-yı gürûh-ı rüsûl
ki Haq
kılmış vücûd-ı pâkiñi pür-nûr-ı
rahmeti

83. ki:
Kaside 4
Mısra: 45
" Ki bağlacı".

Sensin o mihr-i Yesrib ü Bathâ ki
eylediñ
Nuruñla tâb-nâk cihân-ı risâleti

84. ki:
Kaside 5
Mısra: 33
" Ki bağlacı".

Sensin ol hâtem-i engüşti-i
nübüvvet ki şehâ
Oldı ser-hüccet-i İslâm seniñle
mumzâ

85. ki:
Kaside 5
Mısra: 49
" Ki bağlacı".

Ben ki mestâne-i zehr-âbe-i 'isyân
oldum
Dâğ-ı şemşîr-i haţâya ile bî-cân
oldum

86. ki:
Kaside 6
Mısra: 31
" Ki bağlacı".

O şîr-i mişe-zâr-ı heybet ü satvet ki
bî-minnet
Hirâs-ı kahrî eyler ejdehâyı
mürdan kem-ter

87. ki:
Kaside 6
Mısra: 39
" Ki bağlacı".

Sen ol şâhib-kırân-ı rub'-ı
meskûñsun ki Rüstemler
İder şad 'acz ile dergâh-ı iclâlînde
vaz'-ı ser

88. ki:
Kaside 7
Mısra: 1
" Ki bağlacı".

Demdir ki dest cây-i gül-i âteşin
ola
Dil-germ olup hezâr dağı pür-enîn
ola

89. ki:
Kaside 7
Mısra: 3
" Ki bağlacı".

Demdir ki lâle dâğ-ı dilin aşikâr
idüp
'uşşâka 'arz-ı süziş ile kâm-bîn ola

90. ki:
Kaside 7
Mısra: 15
" Ki bağlacı".

Demdir ki zât-ı şâhid-i nev-hilkat-i
bahar
Eczâ-yı bihterîn ile güyâ çünîn ola

91. ki:
Kaside 7
Mısra: 24
" Ki bağlacı".

Bu hilkat-i bihîn-ter ile şâhid-i
bahar
Şad nâz u 'işvelerle ki gülşen-nişîn
ola

92. ki:
Kaside 7
Mısra: 31
" Ki bağlacı".

Haddin ki sürh-fâmî-i meyle bihîn
ola
Reng-âverî-i şerm ile gül cebhe-çîn
ola

93. ki:
Kaside 7
Mısra: 75
" Ki bağlacı".

Sensin o verd-i bağçe-i dâverî ki
hep
Bülbülleri benim gibi şeydâ-terîn
ola

94. ki:
Kaside 7
Mısra: 77
" Ki bağlacı".

Ben ol hezâr-ı mu'cize-güyum ki
âfitâb
Dil-süzî-i demimle gül-i âteşin ola

95. ki:
Kaside 9
Mısra: 23
" Ki bağlacı".

Meger vilâdeti olmuş seher ki güş
itdim
Beşaret eyledi şad şevk ile
çemende hezâr

96. ki:
Kaside 9
Mısra: 26
" Ki bağlacı".

O güne itdi gülistanda maqdemîn
tebşîr
O resme kıldı ki vaşf-ı medîhesin
iş'âr

97. ki:
Kaside 9

Mısra: 33
"Ki bağlacı".

Seher ki dergeh-i şah-ı şükûfe-i
çemene
Yegân yegân olıcağ cem' cümle-i
ezhâr

98. ki:
Kaside 9
Mısra: 67
"Ki bağlacı".

Kerem-ver âsaf-ı Hâtem-meniş ki
kılmış için
'Atâ-yı yek-demesin dest-i derk-i
ketb ü şümâr

99. ki:
Kaside 10
Mısra: 1
"Ki bağlacı".

Ol nükte ki tahrîri ferah-zâ-yı
kalemdir
Şâdî-fiken-i hâtır-ı sevdâ-yı
kalemdir

100. ki:
Kaside 10
Mısra: 31
"Ki bağlacı".

Ta'bir o kalâ-yı girândır ki hemîşe
Sâyide-i pây-i sühân-ârâ-yı
kalemdir

101. ki:
Kaside 10
Mısra: 47
"Ki bağlacı".

Ol şîr-i vegâ-gîr ki endîşe-i vaşfi
Şad-çâk-kün-i kalb-i sühân-zâ-yı
kalemdir

102. ki:
Kaside 10
Mısra: 49
"Ki bağlacı".

Ol âsaf-ı 'âlî ki benân-ı keremiyle
Hükmi revîş-âmûz-i mezâyâ-yı
kalemdir

103. ki:
Kaside 10
Mısra: 72
"Ki bağlacı".

Nüzzârî n'ola kılsa benân-hâ-yı
halâvet
Gül-şekker-i nazmım ki mürebbâ-
yı kalemdir

104. ki:
Kaside 11
Mısra: 47
"Ki bağlacı".

Ma'delet-pîşe ki kem sâye-i gâh-ı-
adli
Müstezıl eyledi füşâf-kede-i
dünyâyı

105. ki:
Kaside 11
Mısra: 49
"Ki bağlacı".

Mekrûmet-kâr ki kem zerre-i mihr-
i keremi
Şubh-ı temmuz ider etvâr-ı şeb-i
yeldâyı

106. ki:
Kaside 11
Mısra: 61
"Ki bağlacı".

Himem-ârâ ki ider olsa ne dem
manzûrî
Âfet-i pîl-i demân mür-ı 'adem-
âsâyı

107. ki:
Kaside 11
Mısra: 69
"Ki bağlacı".

Dâver-i dâd-nümâyende ki yümn-i
'ahdi
kıldı şâdî-kede-i 'adl ü 'atâ
dünyâyı

108. ki:
Kaside 11
Mısra: 71
"Ki bağlacı".

Husrev-i ma'delet-âver ki ne dem
devlet ile
Rahş-ı ikbâl-i hüma-seyri k'ide
püyâyı

109. ki:
Kaside 11
Mısra: 75
"Ki bağlacı".

Cüd-peymâ ki sezâ-vârına düş
olmağ için
Cüst ü cû kılmada devrinde kerem
her câyı

110. ki:
Kaside 11
Mısra: 83
"Ki bağlacı".

Sen o Fârûk-revîşsin ki nesîm-i
'adliñ
Dâd-zâr itdi kühen bāğçe-i dünyâyı

111. ki:
Kaside 11
Mısra: 85
"Ki bağlacı".

Devr-i 'adliñ o kadar şevk-dih-i dil
ki ne dem
İtse gamdan mihen-âlûde-dilân
şekvayı

112. ki:
Kaside 11
Mısra: 91
"Ki bağlacı".

Ben o nessâc-ı bihîn kâle-i nazmım
ki seza
Ursa gülğonça-i mühriyle felek
tamgâyı

113. ki:
Kaside 12
Mısra: 49
"Ki bağlacı".

O hudâvend ki gül-bāğçe-i
'adlinde
Olsa manzûr-ı nigâh-ı keremi ger
lâle

114. ki:
Kaside 12
Mısra: 53
"Ki bağlacı".

O hüma-sâye ki âsar-ı hümayûnı
ile
Müstezıllı giyeh olursa da eyler
lâle

115. ki:
Kaside 12
Mısra: 71
"Ki bağlacı".

Odur ol gülşen-i cevdet ki kumâş-ı
cismîn
Nağd-i eltâfi için kîseler eyler lâle

116. ki:
Lugaz 8
Mısra: 3
"Ki bağlacı".

Egerçi cinsi bir amma ki nev'
vâfirdir
Mukîm zann-olunur ekserî
müsâfirdir

117. ki:
Lugaz 10

- Mısra: 3
"Ki bağlacı".
- Ki vücūdına sebep hayvandır
Anı bu Hāle koyan insandır
118. ki:
Lugaz 15
Mısra: 7
"Ki bağlacı".
- Kay'iderler ki gıdā itdiklerini
def'aten
Cümleñiñ gāhī beri eyler gıdāsın
der-dehen
119. ki:
Lugaz 16
Mısra: 6
"Ki bağlacı".
- Biñ vecih belki ola anlarda
Ki ola nazra-i ūlā humekā
120. ki:
Muamma 21
Mısra: 2
"Ki bağlacı".
- Zi ān 'Isī sūhan bāyed mera
medhūşī-i vuşlat
Be-bīn bā-zerre-i bī-ḥod ki mihreş
der keşīd elbet
121. ki:
Müsemmen 1
Mısra: 38
"Ki bağlacı".
- Yok mıdır zerrece īmān 'acaba
sende
Dimedim ki saña biñ cān ile oldum
bende
122. ki:
Nazm 5
Mısra: 3
"Ki bağlacı".
- Bu ne gerden-i münevver ki fūrūğı
mihre beñzer
Anı da had ile eyler dün ü gün
zevāle der-kār
123. ki:
Nazm 18
Mısra: 1
"Ki bağlacı".
- Kumāş-ı 'işve ki yāriñ girān
metā'idır
Fūrūhta anı harīdār-ı 'aşka sa'idır
124. ki:
Nazm 19
- Mısra: 2
"Ki bağlacı".
- Güller küşāde bülbul-i şūrīde pūr-
nağam
'Azm-i kinār kıl ki ne sevdā kıla
ne ğam
125. ki:
Nazm 20
Mısra: 4
"Ki bağlacı".
- Beni mahrūm-ı vişāl itme aman
sultānım
Görme lāyık ki ğam-ı hecr ile nā-
şād olayım
126. ki:
Nazm 28
Mısra: 2
"Ki bağlacı".
- Ruḥuñda turre mi dām-ı cefā mıdır
bilmem
Disem ki müşk-i Hotendir ḥaṭā
mıdır bilmem
127. ki:
Rūbai 2
Mısra: 3
"Ki bağlacı".
- İm'ān ile kıl nezāre ki çār-çihet
Dīvān-ı ezelde bir rubā'idir bu
128. ki:
Rūbai 4
Mısra: 2
"Ki bağlacı".
- Ey āh-ı şerer-feşān nedir feryādīñ
Kimdir ki 'aceb bu vech ile ūstādīñ
129. ki:
Tahmis 5
Mısra: 22
"Ki bağlacı".
- ķalem ebrūları fikri-yle cism-i zārı
nāl itdim
Meger kim ser-nüviştımdır ki
ķalbim bī-mecāl itdim
130. ki:
Tarih 8
Mısra: 3
"Ki bağlacı".
- Ki şehenşāh-ı cihān Ḥazret-i Hān
Mahmūda
Kār-dān böyle vezīr eyledi Bārī
i'tā
131. ki:
Tarih 21
- Mısra: 3
"Ki bağlacı".
- Öyle bir dāver-i dānā ki revādır
ķılsa
Rāy ü tedbīrine şad 'aql-ı Felātūn
ḥased
132. ki:
Tarih 24
Mısra: 1
"Ki bağlacı".
- Bi-ḥamdi 'illāh ki nev hengām-ı
feyz-ā-feyz-i Mevlādır
Dem-i rāḥat zamān-ı ma' delet
eyyām-ı zībādır
133. ki:
Tarih 27
Mısra: 3
"Ki bağlacı".
- Habbezā 'ayn-ı hayāt-efzā ki olsa
teşne-dil
ķaṭrası āb-ı zülālīñ eyler itfa āteşin
134. ki:
Tarih 29
Mısra: 3
"Ki bağlacı".
- Ya'ni Sultān Ahmed-i gāzī ki tav'
u kerh ile
Bende-i fermānıdır tā şarkdan
garba cihān
135. ki:
Tarih 31
Mısra: 5
"Ki bağlacı".
- Kubbesi olsa n'ola çetr-i Sikender
ki anıñ
Menba'ı āb-ı hayāt olmada 'aynı-
yle hemān
136. ki:
Tarih 41
Mısra: 25
"Ki bağlacı".
- Şu'ā 'ı ol ķadar Te'sir ķılmışdır ki
deryāya
şadepler kesb-i tāb itmekle oldu
lū'lū-yi lālā
137. ki:
Tarih 45
Mısra: 9
"Ki bağlacı".
- Bi-ḥamdi 'llāh ki kec-ṭab'ān-ı
'ālem rāstdır şimdi
Nihāl-i Hāl-i kevne istikāmet geldi
hoş geldi

138. **ki:****Terkib-bend 1****Mısra: 63***"Ki bağlacı".*

Bir 'aşk ki yek şerār-ı nārı
Süz-efken-i şad dil-i nizārı

139. **ki:****Gazel 41****Mısra: 10**

*"Çünkü, zira" anlamlarında
kullanılan bağlaç.*

Bu süz-ı sîne bu dâğ-ı derûn ile Es
'ad
Şarîr-i hâmeñi güş it ki nâya
mâ'ildir

kible:1. **kibleden:-den****Gazel 20****Mısra: 6**

*(Ar.) Namaz kılariken dönülen
Kâbe.*

İhtirâz eyle rükû 'âsâ perestiş
kılmadan
kıbleden gayırlara kaddiñ dü-tâ
itmek 'abeş

2. **kible:****Gazel 182****Mısra: 2**

*(Ar.) Namaz kılariken dönülen
Kâbe.*

Kadem dü-tâdır ol ebrû baña
görünme de
Ki kible tâ'ata hergiz sezâ
görünme de

kible-gâh-ı mustafâdır:1. **kible-gâh-ı mustafâdır:****Tahmis 1****Mısra: 10**

Kelime Tipi: -

Hız. Muhammed'in kiblesi.

Tufeyl-i zâtı iken Mustafânîñ 'arş
ile kürsî
Zihî 'izz ü şeref kim kible-gâh-ı
Mustafâdır bu

kible-gâh-ı reme-i ümmet:1. **kible-gâh-ı reme-i ümmet:****Tarih 29****Mısra: 12**

Kelime Tipi: -

Ümmetin kible yeri.

hayr-hâh-ı dîn ü devlet dil-penâh-ı
mekrûmet
kıble-gâh-ı reme-i ümmet melâz-ı
'izz-ü şân

kible-i cümle:1. **kible-i cümle:****Tahmis 1****Mısra: 2**

Kelime Tipi: -

Herkesin kiblesi.

Zihî beyt-i İlâhî habbezâ rahmet-
serâdır bu
Perestiş-gâh-ı 'âlem kible-i cümle
verâdır bu

2. **kible-i cümle:****Tahmis 1****Mısra: 2**

Kelime Tipi: -

Herkesin kiblesi.

Zihî beyt-i İlâhî habbezâ rahmet-
serâdır bu
Perestiş-gâh-ı 'âlem kible-i cümle
verâdır bu

kible-i tâ'at-gerân-ı 'aşkı:1. **kible-i tâ'at-gerân-ı 'aşkı:****Gazel 52****Mısra: 8**

Kelime Tipi: -

Aşka itaat edenlerin kiblesi.

Cüst-cü-yı ka'be-i dîdâra yokdur
ihtiyâc
kıble-i tâ'at-gerân-ı 'aşkı ebrû
gösterir

kible-nümâ:1. **kible-nümâ:****Gazel 154****Mısra: 9***Kibleyi gösteren alet, pusula.*

Çekdi çevirdi kible-nümâ gibi
'âşıkın
Mihrâb-ı ebruvânı dil-i pür-
tabîdesin

kibriyâ:1. **kibriyânîñ:-nîñ****Tahmis 1****Mısra: 8***Büyüklik, ululuk,**azamet.(Allah, Cenâbıhak).*

Tavafına olurlar teşne anıñ 'arş ile
kürsî
Ecell-i suncı olup Kibriyânîñ 'arş
ile kürsî

2. **kibriyânîñ:-nîñ****Tahmis 1****Mısra: 8**

*Büyüklik, ululuk,
azamet.(Allah, Cenâbıhak).*

Tavafına olurlar teşne anıñ 'arş ile
kürsî
Ecell-i sun'ı olup Kibriyânîñ 'arş
ile kürsî

k'ide:1. **k'ide:****Gazel 205****Mısra: 6***Ki ede.*

Hevâ-dârân-ı 'aşkıñ dil-rübâsı
serv-kad ister
K'ide kesb-i şafâ bakdıkça yâl ü
bâlden bâli

2. **k'ide:****Kaside 11****Mısra: 72***Ki eder.*

Husrev-i ma'delet-âver ki ne dem
devlet ile
Rahş-ı ikbâl-i hüma-seyri k'ide
püyâyî

kıl:-1. **kılsalar:-sa, -lar****Tarih 10****Mısra: 16**

*Yapmak, etmek, eylemek,
işlemek. Yardımcı fiil olarak
kullanılır. .*

Çarhın olmaz bu kadar kasr-ı
bülendi rüşen
kılsalar ana zücâc-ı mehi câm-ı
revzen

2. **kıldım:-dım****Gazel 184****Mısra: 4***Etmek, eylemek, yapmak.*

Dikkat itdim ma'tla'-ı garrâ-yı
ebrûsın görüp
kıldım istihrac anı hûsın ü bahâ
ma'nâsına

3. **kıladı:-ar, -dı****Kaside 9****Mısra: 52***Etmek, eylemek, yapmak.*

Didi baharda gâhî cenâb-ı şadr-ı
güzîn

kıldardı 'izz ü sa'âdetle 'azm-i süy-i
Hisâr

4. **kıldım:-dım**

Tarih 33

Mısra: 10

"Etmek, eylemek, yapmak"

şadr-ı 'âlîye şeref bahş oldığın bir
beytde
Es'adâ kıldım se târîh ile inhâ
yümn ile

5. **kılsa:-sa**

Gazel 108

Mısra: 12

"Etmek, eylemek, yapmak"

anlamına gelen yardımcı fiil.

Es'ad dil-i nizâr hayâl-i dakîk ile
Bî-kîl ü kâl kılsa reva i'tibâr-ı hat

6. **kılsa:-sa**

Gazel 160

Mısra: 10

"Etmek, eylemek, yapmak"

anlamına gelen yardımcı fiil.

hakîkat üzre kârın itmeyen sencîde
nâkışdır
Kef-i mîzânı kılsa rûz-i mahşer
dest ü dâmânın

7. **kılsa:-sa**

Kaside 10

Mısra: 71

"Etmek, eylemek, yapmak"

anlamına gelen yardımcı fiil.

Nüzzârı n'ola kılsa benân-hâ-yı
halâvet
Gül-şekker-i nazmım ki mürebbâ-
yı kâlemdir

8. **kılsa:-sa**

Tarih 21

Mısra: 3

"Etmek, eylemek, yapmak"

anlamına gelen yardımcı fiil.

Öyle bir dâver-i dâna ki revâdır
kılsa
Rây ü tedbîrine şad 'aql-ı Felâtûn
hased

9. **kılsa:-sa**

Tarih 30

Mısra: 19

"Etmek, eylemek, yapmak"

anlamına gelen yardımcı fiil.

Nâhüdâ-yı sipihr kılsa eger
Mihri keştî meh-i nevi sükkân

10. **kıldır:-dı**

Gazel 190

Mısra: 7

"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.

kıldı şad şerha ile sinemi muskâr
gibi
Nâlem itse n'ola pür sâmi'a-i
ahbâbı

11. **kıldır:-dı**

Gazel 191

Mısra: 2

"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.

hâb-ı firâk beste kılup çeşm-i
cânımı
Gözden nihân kıldı o rûh-i
revanımı

12. **kıldır:-dı**

Gazel 193

Mısra: 7

"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.

kıldı müjeñ hayâli dü çeşmim bi-
'aynihi
Kuhl-i hat-ı gubârîñ ile mîl-dân
gibi

13. **kıldır:-dı**

Kaside 6

Mısra: 14

"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.

Emîrâne giyüp serv ü sanevber
câme-i sebzîñ
Benefşe dahî kıldı zîb-i ser ber-
nîlgün efser

14. **kıla:-a**

Kaside 8

Mısra: 10

"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.

Müderriş eyledi anda nemâ-yı
feyz-bahşî kim
kıla tullâb-ı ezhâra ifâde fenn-i
'irfanı

15. **kıldır:-dı**

Kaside 8

Mısra: 6

"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.

hoşa zîbende dem kim itdirüp
Te'sir âsârın
Tıbâ'-ı hâk-pâya kıldı isti'dâd
erzânî

16. **kıldır:-dı**

Kaside 8

Mısra: 18

"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.

Şürü' idüp muqaddem nüsha-i
reyhânededen sünbül
Fevâyih ile nefhü't-tibe kıldı şimdi
imânî

17. **kıldır:-dı**

Kaside 9

Mısra: 45

"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.

Egerçi yüz yire kıldı niyâz-ı
mesken ile
Cezîre-i Mora düşdi benefşeyle nâ-
çâr

18. **kıldır:-dı**

Kaside 11

Mısra: 11

"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.

hâr-zâr olmuş iken pîçîş-i gamla
kıldı
Zeher-istân-ı sühan kalb-i serâ'ir-
zâyı

19. **kıldır:-dı**

Kaside 11

Mısra: 19

"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.

kıldı cism-i kâlemi öyle hayât-âver
kim
Rûh-hâh eyledi cân-bahş-ı dem-i
'îsâyı

20. **kıldır:-dı**

Tarih 2

Mısra: 6

"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.

Olup şadr-ı kerem-kârîñ sebeb çün
himmet-i pâki
Hudâ ol âteş-i düzah-nişânı kıldı
te'yîdâ

21. **kıldır:-dı**

Tarih 5

Mısra: 18

"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.

Didim gûş eyleyüp şad şevk ile
târîhini Es'ad
Anatol şadrını İshâk Efendi kıldı
zîb-ârâ

22. **kıldır:-dı**

Tarih 6

Mısra: 6
"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.

Tavr-ı ber-cestesi makbûl-i
hümâyûnî olup
kıldı iclâl ile zîb-âver-i şadr-ı a'lâ

23. **kıla:-a**
Tarih 8
Mısra: 16
"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.

Dâima düşmenine gâlib idüp
'âlemde
kıla mansûr u muzaffêr keremiyle
Mevlâ

24. **kıla:-a**
Tarih 10
Mısra: 22
"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.

Eyleyüp Hâzret-i Allâh hemîn
âbâdan
kıla tâ rûz-i cezâ şâhibine kehf-i
emân

25. **kıldı:-dı**
Tarih 10
Mısra: 24
"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.

Bir melek geldi temâmında didi
şad tahşin
kıldı bu beyt-i dü-târîh ile vaşfin
tebyîn

26. **kıldı:-dı**
Tarih 13
Mısra: 2
"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.

Kerâmet-pîşe şeyh-i Mevlevî bu
câ-yı zîbâyı
Medâr-ı himmet-i pîrân ile kıldı
binâ hakkâ

27. **kıla:-a**
Tarih 15
Mısra: 2
"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.

Sa'âdetlü vezîr-i a'zamı Hâk
kıla âfât-ı 'âlemden müberrâ

28. **kıldı:-dı**
Tarih 20
Mısra: 3
"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.

O şâhenşâh-ı âlî-câhı kıldı 'izz-ile
Mevlâ
Şehân-ı dehre mev'il hem enâma
erham ü efyed

29. **kıldı:-dı**
Tarih 25
Mısra: 3
"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.

kıldı ol mâh-ı nevi evc-i geh-i
'ukbâda
Raḥmeti nûrına hemvâre ḥudâ
müstagraḥ

30. **kıldı:-dı**
Tarih 30
Mısra: 10
"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.

Bir sabâ-seyr keştî-i pâkiñ
kıldı inşâdına bu dem fermân

31. **kıla:-a**
Tarih 33
Mısra: 8
"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.

Şimdi evreng-i vezâret buldı hakkâ
sahibin
Müstedâm idüp muvaffaḥ kıla
Mevlâ yümn ile

32. **kıldı:-dı**
Tarih 40
Mısra: 16
"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.

O denlü tarz u tarh-ı dil-pesendi
hoş-nümâdır kim
Uzaḡdan 'âşîḡ-ı dil-dâde kıldı
ḡüsni deryayı

33. **kıldı:-dı**
Tarih 44
Mısra: 13
"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.

Yümnile kıldı bünyâd ola sa'âdet-
âbâd
Ol mevkî'-i ferah-zâd ol Dârrum-
Mişâli

34. **kılma:-ma**
Nazım 14
Mısra: 4
"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamında yardımcı fiil.

Zerre-veş vâ-beste kıl târ-ı şu'â'-ı
ḡüsniñ

'Andelîb-âsâ enîn ü nâle kıлма
kârimı

35. **kılan:-an**
Kaside 12
Mısra: 75
"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiildir.

Bâḡ-ı şevketde kılan zâtım gül-rîz-
i 'atâ
Dehen-i midḡatımı eyledi hoş-ter
lâle

kıl:

1. **kılmaḡ:-maḡ**
Kaside 1
Mısra: 90
Yapmak, etmek, eylemek,
işlemek. Yardımcı fiil olarak
kullanılır. .

Vasl itdi Hâḡḡa fasl-ı ḡitâb-ı
risâleti
Ümmetlerini kılmaḡ içün mazḡar-ı
'atâ

2. **kılmaḡ:-maḡ**
Kaside 9
Mısra: 67
Yapmak, etmek, eylemek,
işlemek. Yardımcı fiil olarak
kullanılır. .

Kerem-ver âsaf-ı Hâtem-meniş ki
kılmaḡ içün
'Atâ-yı yek-demesin dest-i derk-i
ketb ü şümâr

3. **kıl:**
Gazel 2
Mısra: 1
...eyle (Allah'a niyaz etme
baḡlamında).

Yâ Rab kumâş-ı 'afviñi ten-puş kıl
baña
Şâl-i fi 'âl-i bih-teri ber-düş kıl
baña

4. **kıl:**
Gazel 2
Mısra: 2
...eyle (Allah'a niyaz etme
baḡlamında).

Yâ Rab kumâş-ı 'afviñi ten-puş kıl
baña
Şâl-i fi 'âl-i bih-teri ber-düş kıl
baña

5. **kıl:**
Gazel 2
Mısra: 1

...eyle (Allah'a niyaz etme bağlamında).

Yâ Rab kumâş-ı 'afviñi ten-püş kıl
baña
Şâl-i fi 'âl-i bih-teri ber-düş kıl
baña

6. kıl:

Gazel 2

Mısra: 2

...eyle (Allah'a niyaz etme bağlamında).

Yâ Rab kumâş-ı 'afviñi ten-püş kıl
baña
Şâl-i fi 'âl-i bih-teri ber-düş kıl
baña

7. kıl:

Gazel 2

Mısra: 4

...eyle (Allah'a niyaz etme bağlamında).

Bang-i hevâyı sâmi 'a-i dilden eyle
dür
Aheng-i hayra cümle tenim güş kıl
baña

8. kıl:

Gazel 2

Mısra: 6

...eyle (Allah'a niyaz etme bağlamında).

İtsün sevâhîl-i dili aşdâf-ı dürr-i
feyz
Emvâc-ı bahır lutfuñı pür-cüş kıl
baña

9. kıl:

Gazel 2

Mısra: 8

...eyle (Allah'a niyaz etme bağlamında).

Gülzâr-ı ma 'rifetde zebânım idüp
hezâr
Feryâd-ı büm-ı nefsimi hāmûş kıl
baña

10. kıl:

Gazel 2

Mısra: 10

...eyle (Allah'a niyaz etme bağlamında).

Nāmım gibi fi 'âlimi de yâ Rab Es
'ad it
İdrâk-i sırr-ı vahdetini hüş kıl baña

11. kılarken:-ar, -ken

Gazel 140

Mısra: 11

Etmek, eylemek, yapmak.

kılarken kıl-k-i Es'ad meşk-i
mısra'-ı hañn aña
Görüp ebrûlarıñ bir beyt-i
müstahsen ben öğrettim

12. kılsañ:--sa, --ñ

Gazel 169

Mısra: 8

Etmek, eylemek, yapmak.

Bir müyına saymaz seni ol şüh-ı
hañ-âver
şad-pâre de kılsañ dili mânende-i
şâne

13. kılmazdı:-maz, -dı

Tarih 10

Mısra: 12

Etmek, eylemek, yapmak.

hüs-n-i pür-behçetine kendü olup
'aşık-ı zâr
Bağrı taş olmasa bir vech-ile
kılmazdı karâr

14. kılmışdır:-mışdır

Tarih 41

Mısra: 24

Etmek, eylemek, yapmak.

'Acebdır kim le'âlî kânî ka'r-ı
Bağr iken hergiz
Leb-i deryada kılmışdır tekevvün
bu dür-i yek-tâ

15. kılma:-ma

Gazel 12

Mısra: 6

Etmek, eylemek, yapmak.

Zâtıñı zerre-i nâçiz ile hem-kadr
eyle
'Ucb ü kibri hâzer it kalbiñe kılma
tañrîb

16. kılca:-ca

Gazel 195

Mısra: 7

Çok az, çok ufak, pek
önemsiz, kıl kadar.

Bağlandı kılca kaldı gönül
kâkülünde ben
Fikr-i miyân-ı dilber-i meh-
veşdeyim dañi

17. kılmaz:-maz

Gazel 89

Mısra: 7

"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.

kılmaz heves-i turre düşen mevce-i
hüsne
Keşti-i yem-i 'aşkda kayd-ı resen
olmaz

18. kıl:

Gazel 109

Mısra: 10

"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.

Es'ad girih-i zülfi hayâlin o perîniñ
kıl rişte gibi 'ukde-i peşmîñede
mahfûz

19. kılınca:

Gazel 155

Mısra: 9

"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.

kılınca çîn-i ebrû mü-nümüdî-i
Ruñin i'lâm
Sudûr-ı hañ-ı 'âlî-şânı bildim
resm-i tuğradan

20. kılmış:-mış

Gazel 193

Mısra: 6

"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.

Hîç yer kalur mı pertev-i mihriñ
fûrûğına
kılmış zemîni tâb-ı Ruñuñ âsmân
gibi

21. kılmış:-mış

Kaside 8

Mısra: 63

"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.

Gül-i zâtıñ tırâz-ı nañl-i iclâl
eyleyen kılmış
Beni ol bağ-ı cüduñ 'andelîb-i
mu'ciz-elhânı

22. kılmış:-mış

Kaside 9

Mısra: 94

"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.

Seni tırâz-ı bihîñ ravza-i sa'âdet
iden
Beni o gülşene kılmış hezâr-ı
mu'ciz-kâr

23. kıl:

Lugaz 13

Mısra: 21

"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.

Ba'de anı sen müennes kıl
N'oldığın bu lugazden bil

24. kılop:-up

Tarih 6

Mısra: 11

"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.

Dehr bir beyt-i se-tārīh ile bīn
müjde kılup
Hâtif-i gayb didi Es'ad-ı dā'ī-āsā

25. **kıl:**

Tarih 15

Mısra: 6

"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.

Müeyyed eyleyüp şadrında dāim
Muvaffak kıl umūrında İlāha

26. **kılup:-up**

Tarih 18

Mısra: 5

"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.

kılup rüz ü şeb-i her mäh-ı sālın
Celālet-übhet ü nusret-sa 'ādet

27. **kılmış:-mı**

Tarih 21

Mısra: 2

"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.

Bāreka'İllāh zihī şadr-ı celilü'ş-şān
kim
Nice eltāfa sezā kılmış anı Rabb-ı
Samed

28. **kılup:-up**

Tarih 26

Mısra: 7

"Etmek, eylemek, yapmak"
anlamına gelen yardımcı fiil.

Re'y-i pākince kılup tarh-ı bihīn ü
dil-keşin
Yapdı şāh-ı 'āleme bir nev serāy-ı
bī- 'adıl

29. **kılandı:-ın, -dı**

Kaside 9

Mısra: 44

Etmek, eylemek.

Virince süsen-i hançer-güzāra
Kanlıca'yı
kılandı sāha-i İstinye āşiyān-ı hezār

30. **kılsağ:**

Gazel 94

Mısra: 9

Açıklamak, söylemek.

Ne dem ki kākülü evsāfin Es'adā
kılsağ
Zebān-ı hāme-i eş'arımız dırāz
ideriz

kıl kadar:

1. **kıl kadar:**

Gazel 95

Mısra: 5

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Çok az, oldukça az manasını
vurgulamak için kullanılmıştır.

Hevā-yı 'aşk ile koymazdı kıl
kadar maẓmūn
Eger ki olmasa gīsüsü kıl ü kāl-
engiz

kıl ü kāl it:

1. **kıl ü kāl it:**

Gazel 101

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Boş konuşmak, dedikodu
etmek; söylenerek kalitesini
düşürmek.

Şehā gülşende sünbül zülfüne reşk
eylemiş turmuş
Şemim-i haṭṭıñ almışken benefşe
kıl ü kāl itmiş

kıl ü kāl-engiz ol:

1. **kıl ü kāl-engiz ol:**

Gazel 95

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Dedikodu çıkaran olmak.

Hevā-yı 'aşk ile koymazdı kıl
kadar maẓmūn
Eger ki olmasa gīsüsü kıl ü kāl-
engiz

kıl ü kāl-i fenadan:

1. **kıl ü kāl-i fenadan:**

Kaside 4

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Yokluk dedikodusu.

Terk eyle kıl ü kāl-i fenadan emīn
olup
Āmiziş-i kār-ı hevā vü haṭṭeti

kılāb-ı ādiyāt-āsā:

1. **kılāb-ı ādiyāt-āsā:**

Gazel 26

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Alışla gelmiş köpek
havlama.

Tek benimle hem-dem ol sen
bezm-i vuşlatda raḳīb

Dürdan itsün kılāb-ı ādiyāt-āsā
nibāh

kılāde:

1. **kılādesi:-si**

Gazel 194

Mısra: 8

Gerdanlık.

Dendānların gören dehen-i yārda
sanur
La'īn hokkada iki incü kılādesi

kılāde ol:

1. **kılāde ol:**

Kaside 12

Mısra: 66

Kelime Tipi: -

Gerdanlık olmak.

Ser-fürüluklar idüp rahş-ı şabā-
pey-revine
Raht-ı zerrine kılāde olayım der
lāle

kılca kalur:

1. **kılca kalur:**

Lugaz 10

Mısra: 34

Kelime Tipi: **Deyim**

İpince, incecik kalmak II (bir
şeyin olmasına) kıl kadar kalmak.
Çok az kalmak.

Harfiniñ evvelini itseñ terk
kalbi kılca kalur anıñ bī-şek

kıldı:

1. **kıldı:**

Gazel 11

Mısra: 1

... hāline getirmek.

Rüy-i pür-tāb üzre ol meh zülfini
kıldı niḳāb
Āfiṭāb-ı 'ālemi setr eyledi güyā
sehāb

kılıc:

1. **kılıc:**

Kıt'a 5

Mısra: 4

Bir tumar veya zeametın
çekerdiğini teşkil eden kısma
verilen isim.

Yine derūna urur zaḥmı tīg-i
gamze ile
O kīne-cū kılıc ilḥāk ider
ze'āmetine

kıld-i tılısmât-ı genc-i rûh:**1. kıld-i tılısmât-ı genc-i rûh:****Tahmis 3****Mısra: 18****Kelime Tipi: -***Ruh hazinesinin tulsımlı kıldi.*

Enfâsım olsa n'ola maķālîd-i şad-fütüh

Âhımdadır kıld-i tılısmât-ı genc-i rûh

kilk-i es'ad:**1. kilk-i es'ad:****Gazel 140****Mısra: 11****Kelime Tipi: -***Esad'ın kalemi.*kılarken kilk-i Es'ad meş-k-i
mısra'-ı haţn'ı aña
Görüp ebrûlarıñ bir beyt-i
müstahsen ben öğretdim**kilk-i ezel:****1. kilk-i ezel:****Lugaz 5****Mısra: 13****Kelime Tipi: -***Ezel kalemi II Alın yazısı.*Şafha-i bîşânına kilk-i ezel
Kûtını şebt eylemişdir bî-halel**kilk-i hezâr:****1. kilk-i hezâr:****Kaside 4****Mısra: 52****Kelime Tipi: -***Bülbülün kalemi.*Nâliş-ger oldu gülşen-i medhiñde
bir
kilk-i hezâr bu gazel-i pür-belâgati**kilk-i hoş-edâ:****1. kilk-i hoş-edâ:****Gazel 1****Mısra: 1****Kelime Tipi: -***Kalemin güzel hareketleri ||**Güzel sözler yazmak.*Evvelâ dīvân-ı hüs-n-i yâre kilk-i
hoş-edâ
Eyledi nev maţla'-ı ebrûsı ile
ibtidâ**2. kilk-i hoş-edâ:****Gazel 1****Mısra: 1****Kelime Tipi: -***Kalemin güzel hareketleri ||**Güzel sözler yazmak.*Evvelâ dīvân-ı hüs-n-i yâre kilk-i
hoş-edâ
Eyledi nev maţla'-ı ebrûsı ile
ibtidâ**kalk-i kalem-kâr-ı nigîn-i dâniş:****1. kalk-i kalem-kâr-ı nigîn-i dâniş:****Kaside 2****Mısra: 15****Kelime Tipi: -***Bilginlerin mührünün nakışlı kalemi.*Gele ey kıl-k-i kalem-kâr-ı nigîn-i
dâniş
Gele ey sâ-yig-i zer-güfte-i nuţk-ı
bülegâ**kilk-i kazâ:****1. kilk-i kazâ:****Gazel 9****Mısra: 8****Kelime Tipi: -***Kaderi yazan kalem II Kudret
Eli II Allah.*Ey dil-i şeydâ çekersin bâr-ı cevrin
ol şehîñ
Böyle yazmış çâre ne pîşânına
kilk-i kazâ**kalk-i lâl:****1. kalk-i lâl:****Kaside 11****Mısra: 21****Kelime Tipi: -***Dilsiz kalem.*kilk-i lâli o kadar mu'cize-güy
eyledi kim
Yazdı levh-i dile bu nev gazel-i
garrâyı**kalk-i müjem:****1. kalk-i müjem:****Gazel 184****Mısra: 2****Kelime Tipi: -***Kirpik kalemi.*Ėamzesi gerçi mu'ammâdır cefâ
ma'nâsına
Hall-ider kıl-k-i müjem amma vefâ
ma'nâsına**kilk-i sevdâ-nevk-i Ėam-tahrîrdir:****1. kilk-i sevdâ-nevk-i Ėam-tahrîrdir:-dir****Gazel 4****Mısra: 10****Kelime Tipi: -***Gamla yazılan yazının
sevdasının sivri uçlu kalemi.*Ėasret-i nev-haţt-ı müşkînle her
târ-ı müjem
Kilk-i sevdâ-nevk-i Ėam-tahrîrdir
sensiz baña**kilk-i siyeh:****1. kilk-i siyeh:****Kaside 8****Mısra: 68****Kelime Tipi: -***Kara kalem.*Ben ol tâbiş-fîrûz-ı rûz-i fîrûz-
maķâlim kim
Cihân-ı nuţkuma kıl-k-i siyehdir
şâm-ı nûrânî**kilk-i sühan-gü:****1. kilk-i sühan-gü:****Gazel 18****Mısra: 7****Kelime Tipi: -***Güzel söz söyleyen/sözü
yayan kalem.*Ne kilk-i sühan-gü ne lisân vaşfına
kadir
Dillerle ne mümkün k'ola takrîr-i
mağabbet**kilk-i sühan-icâdına:****1. kilk-i sühan-icâdına:****Gazel 105****Mısra: 10****Kelime Tipi: -***Söz icat eden, methiyeler
düzen kalem.*Es'ad fem-i tengine söz olmazken
o şuhûñ
Ta'bîr anı kıl-k-i sühan-icâdına
mağşûş**kim:****1. kim:****Gazel 50****Mısra: 5***"Ki", bağlama edatı.*

Bü'l-aceb bir âteş-i hod-süzdur
ruhsarı kim
Hâller âsâr-ı tâb-ı hüsni-i süziş-
hüsüdür

2. kim:

Nazm 16

Mısra: 4

"çünkü" gibi kullanılan bir
bağlaç.

Bir gerdiş-i mînâyı tokuz çarha
değişmem
Kim mûnis-i gam-hâr-ı dil-i pür-
kederimdir

3. kim:

Tarih 33

Mısra: 3

"çünkü" gibi kullanılan bir
bağlaç.

Kim şeh-i 'adl-âverin oldı vekîl-i
mutlakı
Böyle bir düstür-ı ekrem dâd-
peymâ yümn ile

4. kim:

Kaside 7

Mısra: 51

"Hangi kişi?" anlamında
cümlede, özne, tümleç, nesne,
yüklem görevinde kullanılan bir
söz.

Kim 'izz ü şân ile ola hem şadr-ı
a'zamı
Hem sıhr-i pāk-i dâver-i rüy-i
zemîn ola

5. kimiñ:-(i)ñ

Gazel 55

Mısra: 1

"Hangi kimse" anlamında
soru zamiri.

Kimiñ bezmindezin dil-sîr-i hân-ı
vuşlatıñ kimdir
Neşât-âlûd-ı şahbâ-yı leb-i pür-
lezzetiñ kimdir

6. kimiñ:-(i)ñ

Kaside 12

Mısra: 73

"Hangi kimse" anlamında
soru zamiri.

Mekr ü âl itmege 'ahdinde kimiñ
zehresi var
Reng eyleser meger gülşene eyler
lâle

7. kim:

Gazel 54

Mısra: 4

"Ki", bağlama edatı.

Câ-yı neşât-bağış-ı İmâdiyye hâk
budur
Kim yer kıt'asından anıñ i'tilâsı
var

8. kim:

Kaside 4

Mısra: 26

"Ki" bağlama edatı.

Ya'nî habîb-i muhterem-i Hâzret-i
Huda
Kim zât-ı pâki 'âlemiñ 'ayn-i
'inayeti

9. kim:

Kaside 4

Mısra: 76

"Ki" bağlama edatı.

Ümmetlerinden Es'ad-i cürm-
iştigâlden
Kim leşker-i günâhı pür eyler
kıyameti

10. kim:

Kaside 10

Mısra: 42

"Ki" bağlama edatı.

Dâmâd-ı kerem-zâd-ı şeh-i ma
'delet-âver
Kim midhâti 'acz-efgen-i güyâ-yı
kalemdir

11. kim:

Tarih 3

Mısra: 7

"Ki" bağlama edatı.

Nice âvîze itmez ana kendin
beyza-i meh kim
Sirâcî olmağ için mumdur mihr-i
cihân-ârâ

12. kim:

Gazel 156

Mısra: 4

"Hangi kimse" anlamında
soru zamiri.

hayâl-i gerd-i hattıñ pür-nem itmiş
çeşm-i 'uşşâkı
'Aceb kim kahtalar rîzide itmiş
sürme-dâniñdan

13. kim:

Gazel 197

Mısra: 6

"Hangi kimse" anlamında
soru zamiri.

Keyf-i şarâb-ı nab-ile ol mest-i
nahvetiñ
Kim büse aldı la'l-i lebinden
sorulmadı

14. kim:

Kaside 9

Mısra: 85

"Hangi kimse" anlamında
soru zamiri.

Figân u zarı kim eyler bu devr-i
hurremde
İderse bülbül ider âh u nâleyi her
bâr

15. kim:

Gazel 57

Mısra: 7

"Ki", bağlama edatı.

Hevâ-yı muṭrib ü meyden geçer mi
rindân kim
Terâneler işidilmiş şafâ
görölmüşdür

16. kim:

Gazel 62

Mısra: 4

"Ki", bağlama edatı.

Süz-âşinâ-yı berķ-i kazâ dūr-ı
gamzeyim
Kim geşt-gâh-ı sinede gam tûde
tûdedir

17. kim:

Kaside 7

Mısra: 26

"Ki", bağlama edatı.

Akmaz mı süyina dil-i meyyal cû
gibi
Kim zîb-sâz-ı bağ olan ol nâzenîn
ola

18. kim:

Kaside 7

Mısra: 74

"Ki", bağlama edatı.

Sensin o mihr-i şa'şâ-pîrâ-yı
mekrûmet
Kim zerresi münevvir-i çarḥ ü
zemîn ola

19. kim:

Terkib-bend 1

Mısra: 79

"Ki", bağlama edatı.

Kim pür-teb-i mihr-i rahmetiñdir
Dil-teşne-i âb-ı vuşlatıñdır

20. kim:

Gazel 40

Mısra: 1

"Ki" bağlama edatı.

Ārāyış-i fenâdan o dil kim gürîz
ider
Feyz-i tecerrüd âyinesin tâb-ḥîz
ider

21. **kim:**
Gazel 42
Mısra: 1
"Ki" bağlama edatı.

Ne sūya kim nazar itsem o dil-rübâ
görünür
Cihânda kim var ise ana mübtelâ
görünür

22. **kim:**
Gazel 167
Mısra: 7
"Ki" bağlama edatı.

Tayansın mı nigâh-ı çeşm-i hışm-ı
yâre diller kim
İder efsûn ile biñ ceyşi bir cādū
perâkende

23. **kim:**
Kaside 1
Mısra: 8
"Ki" bağlama edatı.

İt her zaman mekânıñı peygüle-i
ferâğ
Kim rûz-merre nev'-i ḥaṭā saña bî-
revâ

24. **kim:**
Nazm 9
Mısra: 3
"Ki" bağlama edatı.

Bir halâvet viridi kim zehr-âbe-i
cevriñ dile
Fıkr-i kand-i vuşlatıñ o deñlü
lezzet virmedi

25. **kim:**
Rûbai 1
Mısra: 4
"Ki" bağlama edatı.

Bulsun dürer-i süḥanlarım ârāyış
Kim Baḥr-ı rubâ'îyi huruşan eyle

26. **kim:**
Tarih 4
Mısra: 1
"Ki" bağlama edatı.

Te'âla 'İllâh zihî şeh-zâde-i sultân-ı
'âlem kim
Kudüminden serây-ı devlete şad
'izz ü şân geldi

27. **kim:**
Tarih 4

Mısra: 3
"Ki" bağlama edatı.

Ne şeh-zâde gül-i bağ-ı hümayûn-ı
salâbet kim
Cihâna mihr-i zâtından şu 'â'-ı
şâdmân geldi

28. **kim:**
Tarih 5
Mısra: 1
"Ki" bağlama edatı.

Meh-i evc-i fazîlet Ḥazret-i İshâk
Efendi kim
Vücûdî zû-ı mısabâh-ı münîr-i
'âlem-i ma'nâ

29. **kim:**
Tarih 44
Mısra: 12
"Ki" bağlama edatı.

Bir cây-gâh-ı ra'nâ luṭf itdi kıldı
i'tâ
Kim fass-ı ḥâtem-âsâ reşk-âver-i
e'âlî

30. **kim:**
Terkib-bend 1
Mısra: 56
"Ki" bağlama edatı.

Maḥv olsa n'ola ketân-ı cismim
Kim pür-teb-i mâhtâb-ı aşkım

31. **kim:**
Gazel 10
Mısra: 3
"Ki" bağlama edatı.

Bir degil derd-i derûn kim aña bir
çâre kılup
Pest idem lîk ḥayâlât ile mālândır
hep

32. **kim:**
Gazel 40
Mısra: 10
"Ki" bağlama edatı.

Nûr-ı ferâğî zîb-i beḳâ eyler
Es'adâ
Ārāyış-i fenâdan o dil kim gürîz
ider

33. **kim:**
Gazel 64
Mısra: 4
"Ki" bağlama edatı.

'İlâcın tesliyet-baḥşî-i iḥvân-i
eyleyen bîmâr
Henüz ol mübtelâ-yı derd-i nevdir
kim devâsızdır

34. **kim:**
Gazel 80
Mısra: 9
"Ki" bağlama edatı.

Tesellî-baḥş-ı 'âşıkdır cefâ-yı yâr
kim ekser
Deva telḥ olmasa dil-ḥasteler
şîḥḥaṭ-karîn olmaz

35. **kim:**
Gazel 93
Mısra: 6
"Ki" bağlama edatı.

Fıkr-i bûs-ı la'line mâni' keman
ebrûsıdır
Var mı bir mey kim ḥumârı
olmaya ḥamyâzesiz

36. **kim:**
Gazel 95
Mısra: 1
"Ki" bağlama edatı.

O ğamze kim ala biñ âh-ı iḥtilâl-
engîz
İder mi kâr aña şekve-i melâl-
engîz

37. **kim:**
Gazel 96
Mısra: 4
"Ki" bağlama edatı.

Āb-ı güheriz dürr-e-i yektâda
nihânız
Yektâ güheriz kim tih-i deryâda
nihânız

38. **kim:**
Gazel 101
Mısra: 2
"Ki" bağlama edatı.

Şarâba bilmezem la'î-i nemek-rîzi
ne ḥâl itmiş
Şunı işrâb ider kim ḥürmetin gūyâ
ḥalâl itmiş

39. **kim:**
Gazel 103
Mısra: 7
"Ki" bağlama edatı.

Nigeh-sâz olmasun ağıyâr pür-çîn it
cebîniñ kim
Kenâr-ı bağ sedd olsa hirâs-ı
düşmen olmazmış

40. **kim:**
Gazel 106
Mısra: 10
"Ki" bağlama edatı.

Nevbahār olsa ‘aceb mi Es‘adā
bāğ-ı sühan
Kim fezā-yı dilde açıldı yine
ezhār-ı feyz

41. **kim:**
Gazel 114
Mısra: 4
"Ki" bağlacı.

Olmada eşkim hayāl-i ruyuña
māni‘ hemīn
Bū‘l-‘aceb kim tāb-ı mihri eyledi
şebnem telef

42. **kim:**
Gazel 117
Mısra: 2
"Ki" bağlacı.

Vir nakd-i cānı la‘line şanma
bahāsı çok
Gamzeyle itme dād u sited kim
kazāsı çok

43. **kim:**
Gazel 120
Mısra: 15
"Ki" bağlacı.

şadr-ı ‘ālī sıhr-i şāhenşāh-ı ‘ālem
kim anı
Nik-zād itdi Halilullah ile hem-
nāmlik

44. **kim:**
Gazel 121
Mısra: 5
"Ki" bağlacı.

Ben ol zencir-i miñnet-ber-gelü
Mecnün-ı ‘aşkı kim
Esir itse beni Leyli-i zülfüñ
ictinābım yok

45. **kim:**
Gazel 121
Mısra: 7
"Ki" bağlacı.

Müdām encüm-şümār-ı heft-çarh-ı
derd-i serdim kim
Nuküd-ı hecr ü gamdan gayri bir
pāre hisābım yok

46. **kim:**
Gazel 122
Mısra: 9
"Ki" bağlacı.

Nakş it hayāl-i sinesin Es‘ad
diliñde kim
Mir‘at-ı tāb-nāke bir āyine-dān
gerek

47. **kim:**
Gazel 126
Mısra: 3
"Ki" bağlacı.

Bu şuriş kim şehā vardır nigāh-ı
sihr-sāzında
Koparsa günde yüz biñ fitne yer
yer azdır çeşmiñ

48. **kim:**
Gazel 131
Mısra: 3
"Ki" bağlacı.

Gel seyr-i bāğ-ı lāle-i Dāğ-ı derūna
kim
Ey şem‘-i şām-ı işve Çerāğānım
seniñ

49. **kim:**
Gazel 131
Mısra: 6
"Ki" bağlacı.

Oldum nigāh-ı şüretine dide cümle
ten
Bağ kim Mişāl-i āyine hayrānım
seniñ

50. **kim:**
Gazel 137
Mısra: 3
"Ki" bağlacı.

Seni ol deñlü dil-bend eylemiş
‘aşk-ı gül-i ter kim
Ne mümkün dām-ı gamdan bir dağ
āzādıñ ey bülbül

51. **kim:**
Gazel 139
Mısra: 9
"Ki" bağlacı.

Sezā meşşāta-kār olsam ‘arūs-ı
nazma kim Es‘ad
Midād-ı nuṭk-ı kühl ü hāme-i ta‘biri
mıl itdim

52. **kim:**
Gazel 144
Mısra: 3
"Ki" bağlacı.

kaddiñi gisūlarınla kıl siyeh-püş
öyle kim
Nāz ile cünbüşleriñ Leylāy
Mecnün eylesün

53. **kim:**
Gazel 144
Mısra: 5
"Ki" bağlacı.

Çeşm-i şūhuñ şöyle süz kim nīm-
mest-i nāz olup
Her nigāhın ahuvān-ı Çini meftün
eylesün

54. **kim:**
Gazel 156
Mısra: 9
"Ki" bağlacı.

Olurmuş inzivā kısmet-rübā-yı pāy
kim būmuñ
Ginā-yı ‘işi oldı hūd nihād-i
nihānından

55. **kim:**
Gazel 158
Mısra: 1
"Ki" bağlacı.

haññ kim levh-i āteş-zād olan ol
rūda gördüm ben
Dil-i ‘uşşāk-āsā sūzişi her mūda
gördüm ben

56. **kim:**
Gazel 170
Mısra: 3
"Ki" bağlacı.

‘Adem-vücūd o deñlü dehān-ı
tengi kim
Nühüfte bū gibi güftār o gönça-i
femde

57. **kim:**
Gazel 170
Mısra: 11
"Ki" bağlacı.

Sakīm-manzar olur mı dü çeşm-i
ahvel kim
Nüvişte-i kec ider ‘aks-i rast
hātemde

58. **kim:**
Gazel 181
Mısra: 3
"Ki" bağlacı.

Teng ol kadar dehān-ı füsün-kār-ı
yār kim
hayrettedir sühan dağ andan
sudūrına

59. **kim:**
Gazel 198
Mısra: 1
"Ki" bağlacı.

şad şerha vü elif kim sīnemde yār
çizdi
Takvīm-i ‘aşkı güyā cedvāl-vār
çizdi

60. **kim:****Gazel 205**

Mısra: 7

"Ki" bağlacı.

Olan kârında bî-fıkr-i me'âd ol
bû'l-hevesdir kim
İder etvâr-ı dehre bâzî-i etfâlden
fâli

61. **kim:****Kaside 1**

Mısra: 85

"Ki" bağlacı.

Maḥbûb-i ḥûb-ı Ḥazret-i Rabbü'l-
enâm kim
Kaşr eyledi şefâ'at-i 'uzmâyı Ḥaḥ
aḥ

62. **kim:****Kaside 1**

Mısra: 91

"Ki" bağlacı.

Oldur o 'ayn-ı 'ilm-i bedi'ül-beyân
kim
İ'câz nuṭṭ-ı pâkine vâ-beste dâima

63. **kim:****Kaside 2**

Mısra: 25

"Ki" bağlacı.

Sen o kehhâl-i devâ-kâr-ı
ma'ârifsin kim
Rüşenâ kuhl-i midâdîñla dü çeşm-i
ma'nâ

64. **kim:****Kaside 2**

Mısra: 27

"Ki" bağlacı.

şüretâ gerçi tehî-ceyb-i
tekellümsüñ kim
Pür olur dürr-i süḥan eyleseñ
amma imâ

65. **kim:****Kaside 2**

Mısra: 29

"Ki" bağlacı.

Sen o nessâc-ı girân-kâle-i
ma'nâsîñ kim
Târ u pûd oldı midâd-ı siyeh ü sürh
saña

66. **kim:****Kaside 2**

Mısra: 59

"Ki" bağlacı.

Sen o şâhenşeh-i iklîm-i
nübüvetsîñ kim

Taht-gâh oldı serâ-perde-i levlâk
saña

67. **kim:****Kaside 2**

Mısra: 61

"Ki" bağlacı.

Zât-ı pâkiñ o dürr-i kulzüm-i
'izzetdir kim
Hilkat-i 'âlem ü âdem olamaz aña
bahâ

68. **kim:****Kaside 2**

Mısra: 67

"Ki" bağlacı.

ḥaṭṭîñ ol sâyedürür kim Ruḥ-i pür-
nûrunda
Şu'le-i mihr-i nübüvvetden olur
rûy-nümâ

69. **kim:****Kaside 2**

Mısra: 89

"Ki" bağlacı.

Benim ol ḥaste-i emrâz-ı güneh
kim oldum
Dâğ-pür-sîne-i şemşîr-i ma'âsî vü
ḥaṭâ

70. **kim:****Kaside 3**

Mısra: 3

"Ki" bağlacı.

Dehân-ı dânişîñ eyle küşâde kim o
şadef
Derûn-leb-â-leb-i pâkîze dürr-i
ma'nâdır

71. **kim:****Kaside 3**

Mısra: 19

"Ki" bağlacı.

Dehen o kîse-i pür-naḥd-i
ma'rifetdir kim
Revâc-gâh-ı belâgatda sikke-
pîrâdır

72. **kim:****Kaside 3**

Mısra: 37

"Ki" bağlacı.

Odur o padişeh-i kişver-i risâlet
kim
Aña nübüvvet-i Ḥaḥ taht-gâh-ı
zîbâdır

73. **kim:****Kaside 3**

Mısra: 39

"Ki" bağlacı.

Odur o mihr-i zîyâ-baḥş-ı 'izz ü rif
'at kim
Sipîhr-i nûr-ı Huda aña maṭla'u
câdır

74. **kim:****Kaside 3**

Mısra: 41

"Ki" bağlacı.

Odur o gülbün-i gülşen-serây-ı
'izzet kim
Gül-i cemâliñe levlâk murg-i
seydâdır

75. **kim:****Kaside 3**

Mısra: 43

"Ki" bağlacı.

Odur o şem'-i zîyâ-sâz-ı bezm-i
bi'set kim
Şu'â'ı türe-zidâ-yı şeb-i ḥaṭâyadır

76. **kim:****Kaside 3**

Mısra: 61

"Ki" bağlacı.

O deñlü cîb-pür-i naḥd-i
ma'siyetdir kim
'İdâdî rûz-i cezada kelâl-efzâdır

77. **kim:****Kaside 3**

Mısra: 65

"Ki" bağlacı.

Odur o üns-kün-i zenb-i bî-nihâyet
kim
Yanında cümle günâhın sagîri
kübrâdır

78. **kim:****Kaside 4**

Mısra: 65

"Ki" bağlacı.

Sensin o fahr-ı 'âlemiyan kim
Cenâb-ı Ḥaḥ
ḥaṭm itdi zât-ı pâkiñ ile fenn-i
bi'seti

79. **kim:****Kaside 4**

Mısra: 81

"Ki" bağlacı.

Oldur o nâzenîn-i Cenâb-ı İlâh kim
Maḥbûl-i 'izzet oldı anıñ nuṭṭ u
himmeti

80. **kim:****Kaside 5**

Mısra: 68

"Ki" bağlacı.

kıl şefâ'at bu siyeh-rû ve kesîr-
'isyana

Koma bu Es'adı kim nâr-ı cehîme
yana

81. **kim:****Kaside 6**

Mısra: 25

"Ki" bağlacı.

Şehenşâh-ı cihan Sultân Mahmûd
Hân-ı 'âdil kim
Şükûh-ı şevket ü iclâli haclet-bağş-
ı İskender

82. **kim:****Kaside 6**

Mısra: 37

"Ki" bağlacı.

Sen ol hürşîd-i şevket-tâb-ı burc-ı
saltanatsın kim
Kemîne zerre-i iclâlin oldı mähdan
enver

83. **kim:****Kaside 7**

Mısra: 43

"Ki" bağlacı.

Kim vakt-i nevbahâr ola bu
mevsim-i latîf
Hem devr-i şevk-i tavr-ı hıdv-ı
güzîn ola

84. **kim:****Kaside 7**

Mısra: 45

"Ki" bağlacı.

Dâmâd-ı pâdişâh-ı Ferîdün-gulâm
kim
Dârâ derinde bende-i devlet-karîn
ola

85. **kim:****Kaside 7**

Mısra: 47

"Ki" bağlacı.

Ya'ni vezîr-i a'zam-ı 'âlî-nijâd kim
Zât-ı kerem-simâtı haţâdan emîn
ola

86. **kim:****Kaside 7**

Mısra: 53

"Ki" bağlacı.

Dâdâr-ı saf-şikâf-ı Tehemten-
şükûh kim

Savlet hirâs-ı kahrı ile der-kemîn
ola

87. **kim:****Kaside 7**

Mısra: 55

"Ki" bağlacı.

Düstür-ı dâd-kâr-ı Sikender-vaqar
kim
Endîşe-i derûnı mühimmât-ı dîn
ola

88. **kim:****Kaside 7**

Mısra: 83

"Ki" bağlacı.

Es'ad du 'âya başla yeter kim
temeddühûn
Şâyed kelâl-bağş-ı dil-i aferin ola

89. **kim:****Kaside 8**

Mısra: 3

"Ki" bağlacı.

Zihî ferruh-terîn evkât-ı feyz-â-
feyz-i ihya kim
Çemân oldı çemen-zâr 'âleminin
nahl-i bî-cânı

90. **kim:****Kaside 8**

Mısra: 5

"Ki" bağlacı.

hoşa zîbende dem kim itdirüp
Te'sîr âsârin
Tıbâ'-ı hâk-pâya kıldı isti'dâd
erzânî

91. **kim:****Kaside 8**

Mısra: 7

"Ki" bağlacı.

Seher kim ders-gâh-ı gülşeni
ta'mîr ü tezyine
Olunca pâdişâh-ı nevbahârın emr ü
fermanı

92. **kim:****Kaside 8**

Mısra: 9

"Ki" bağlacı.

Müderriş eyledi anda nemâ-yı
feyz-bağş-ı kim
kula tullâb-ı ezhâra ifâde fenn-i
'irfanı

93. **kim:****Kaside 8**

Mısra: 41

"Ki" bağlacı.

O deñlü itdi üstâd-ı nema neşr-i
ma'ârif kim
Pür itdi nev-be-nev erbâb-ı dânişle
gülistanı

94. **kim:****Kaside 8**

Mısra: 55

"Ki" bağlacı.

Odur ol fâil-ı müşkıl-küşâ nıhrîr-i
'âlem kim
Sezadır dergehiniñ İbn-i hâcib olsa
der-banı

95. **kim:****Kaside 8**

Mısra: 65

"Ki" bağlacı.

Benim ol ebr-i lû'lû-kaţra-i nîsân-ı
ma'nâ kim
Bulur sayemde dâim gülşen-i
güftâr reyyânî

96. **kim:****Kaside 8**

Mısra: 67

"Ki" bağlacı.

Ben ol tâbiş-fîrûz-ı rûz-i fîrûz-
mağâlîm kim
Cihân-ı nuţkuma ılk-i siyehdir
şâm-ı nûrânî

97. **kim:****Kaside 8**

Mısra: 72

"Ki" bağlacı.

Yeter tül-i dîrâz Es'ad temeddüh-
kârî-i bi-câ
Ser-âgâz-ı du'â kıl kim odur şart-ı
sûhan-dânî

98. **kim:****Kaside 9**

Mısra: 31

"Ki" bağlacı.

O denlü kıldı Eşer hâke feyz-i
nîsân kim
haţîre-i yem-i bağ oldı perver-i
ezhâr

99. **kim:****Kaside 9**

Mısra: 73

"Ki" bağlacı.

Odur o Rüstem-i ablağ-süvâr-
savlet kim
Hirâs-ı kahrı ider pîli mûr-mikdâr

100. **kim:****Kaside 9**

Mısra: 97
"Ki" bağlacı.

Ben ol sepeide-kün-i reng-i Şubh-ı
nazmım kim
Sevâd-ı hâmem olur güyiyâ şeb-i
nevvâr

101. **kim:**
Kaside 10
Mısra: 13
"Ki" bağlacı.

Güftârdır ol âyine-i râz-nümâ kim
Şaykal-zede-i gerdiş-i meclâ-yı
kalemdir

102. **kim:**
Kaside 10
Mısra: 29
"Ki" bağlacı.

Ta 'bîrdir ol kaṭra-i müşk-âb-ı
sûḥan kim
Rizîde-i inbîk-i musaffâ-yı
kalemdir

103. **kim:**
Kaside 10
Mısra: 39
"Ki" bağlacı.

Ol nâzım-ı der-vaşf-ı ḥudâvend-i
cihan kim
Bu kâr-ı celî rûtbe-i 'ulyâ-yı
kalemdir

104. **kim:**
Kaside 10
Mısra: 45
"Ki" bağlacı.

Dâdâr-ı cihan kim giyeh-i ravza-i
'adli
Nesh-efgen-i etvâr-ı dil-ârâ-yı
kalemdir

105. **kim:**
Kaside 10
Mısra: 55
"Ki" bağlacı.

Ol saf-der-i Cem-menkabe kim
güş-i semendi
Dest-i dil-i a 'dâya ezâ-zâ-yı
kalemdir

106. **kim:**
Kaside 11
Mısra: 3
"Ki" bağlacı.

Habbezâ feyz-i zîyâ-baḥş-ı sevâd-ı
dil kim
Tâb-ḥîz eyledi çün rûz şeb-i
sevdayı

107. **kim:**
Kaside 11
Mısra: 19
"Ki" bağlacı.

kıldı cism-i kalemi öyle hayât-âver
kim
Rûh-ḥâh eyledi cân-baḥş-ı dem-i
'isâyı

108. **kim:**
Kaside 11
Mısra: 21
"Ki" bağlacı.

kılk-i lâli o kadar mu 'cize-güy
eyledi kim
Yazdı levḥ-i dile bu nev gazel-i
garrâyı

109. **kim:**
Kaside 11
Mısra: 51
"Ki" bağlacı.

Âsaf-ı cûd-meniş kim kefi i 'tâ-
kârı
Huşk ider haclet ile ebr-i matar-
peymâyı

110. **kim:**
Kaside 11
Mısra: 57
"Ki" bağlacı.

Kahramân-übbehe kim nîm-nigâh-ı
haşemi
Müy-ı bârîk kılar cüsse-i ejderhâyı

111. **kim:**
Kaside 11
Mısra: 59
"Ki" bağlacı.

Âsumân-mertebe kim zerre-i 'ayn-
ı luṭfi
Zerre-i kem-ter ider mihr-i fûrûğ-
efzâyı

112. **kim:**
Kaside 11
Mısra: 63
"Ki" bağlacı.

Bir gedâ kim ola dâmen-pür-i
naḳd-i cûdı
Kâmrânide ider ḥâteme istignâyı

113. **kim:**
Kaside 11
Mısra: 65
"Ki" bağlacı.

Rüstem-âyn ḥudâvend-i zafer-
perver kim
Âteş-i kîn-sitân görse saf-ı a 'dâyı

114. **kim:**
Kaside 11
Mısra: 79
"Ki" bağlacı.

Sen o düstür-ı kerem-zâd-ı cihân-
bansın kim
Âsitânında bulur lafz-ı 'atâ
ma 'nâyı

115. **kim:**
Kaside 11
Mısra: 93
"Ki" bağlacı.

Ben o beytû 'l-harem-i tâ 'if-i
güftârım kim
Nâv-dân-ı zer-i kılk itse ne dem
mecrâyı

116. **kim:**
Kaside 12
Mısra: 45
"Ki" bağlacı.

O şehenşâh-ı cihan kim Eşer-i
terbiyeti
Dâğ-ı dil-süz-ı meh-i enveri eyler
lâle

117. **kim:**
Kıt'a 2
Mısra: 3
"Ki" bağlacı.

O deñlü lezzet-i nev virdi feyz-i
maḳdemi kim
Henüz oldu Hisârın kirası sultânı

118. **kim:**
Lugaz 9
Mısra: 3
"Ki" bağlacı.

Garâbet bundadır kim olsa mugber
Olur evvelkiden pervâzı ber-ter

119. **kim:**
Lugaz 9
Mısra: 13
"Ki" bağlacı.

Hafîdir şanma kim anlar 'ayândır
İkisi birbiriyle hem-'inândır

120. **kim:**
Lugaz 15
Mısra: 9
"Ki" bağlacı.

Bü-'acebdır kim nice şey'e olur
bunlar misil

şad hünere izhâr iderler hıfyeten bî-
kâl ü kîl

121. **kim:**
Lugaz 16
Mısra: 8
"Ki" bağlacı.

Harf-i sanîsi anıñ zâhîrdir
Fehm kıl kim didim ol harfi saña

122. **kim:**
Murabba 2
Mısra: 5
"Ki" bağlacı.

Çok zaman olmuşdı kim hicrân ile
bî-zâr idim
Cevr-i pey-der-peyle gurbet
illerinde zâr idim

123. **kim:**
Nazm 18
Mısra: 4
"Ki" bağlacı.

Nevâ-yı bülbül-i şûrîdeye kıyâsı ko
Sabâ enînimi gûş eyle kim
semâ'idir

124. **kim:**
Rûbai 10
Mısra: 3
"Ki" bağlacı.

şanmañ bizi kim gürsine-i bezm-i
ğamız
Biz nâle vü âhı kût-ı cân eylemişüz

125. **kim:**
Tahmis 1
Mısra: 5
"Ki" bağlacı.

Gözün aç gâfil olma kim nazar-
gâh-ı Hudâdır bu
Görüp envârını beyt-i Hudânıñ 'arş
ile kürsî

126. **kim:**
Tahmis 1
Mısra: 5
"Ki" bağlacı.

Gözün aç gâfil olma kim nazar-
gâh-ı Hudâdır bu
Görüp envârını beyt-i Hudânıñ 'arş
ile kürsî

127. **kim:**
Tahmis 1
Mısra: 10
"Ki" bağlacı.

Tufeyl-i zâtı iken Mustafânıñ 'arş
ile kürsî

Zihî 'izz ü şeref kim kıble-gâh-ı
Mustafâdır bu

128. **kim:**
Tarih 1
Mısra: 1
"Ki" bağlacı.

Bäreka'llâh zihî dâver-i Dârâ-fer
kim
Mağdemi 'âleme oldı yine şādî-
bahşâ

129. **kim:**
Tarih 2
Mısra: 17
"Ki" bağlacı.

Cenâb-ı pâdişâh-ı Baħr ü ber
hâkân-ı zî-şân kim
Hümâyûn eyleye her mäh u sâlin
Hâlik-i yek-tâ

130. **kim:**
Tarih 5
Mısra: 5
"Ki" bağlacı.

Odur ol menhel-i 'azbü'l-furât-ı
fazl u dâniş kim
Nübü'ndan cihân-ı 'ilm olur bî-
ka'r bir deryâ

131. **kim:**
Tarih 7
Mısra: 1
"Ki" bağlacı.

Bäreka'llâh zihî şadr-ı celîlü'ş-şân
kim
Bü'l-megâzî diseler nâm-ı şerîfine
sezâ

132. **kim:**
Tarih 9
Mısra: 7
"Ki" bağlacı.

Bäreka'llâh zihî şadr-ı celîlü'ş-şân
kim
'Aql ü tedbîri tevellüh-fiken-i
cümle nühâ

133. **kim:**
Tarih 10
Mısra: 7
"Ki" bağlacı.

Öyle zîb-ende vü pâkîze binâ kim
hâkkâ
Eylemiş hüsn-i dil-âvîz tecessüm
güyâ

134. **kim:**
Tarih 12

Mısra: 1
"Ki" bağlacı.

'Afife Kadın ol verd-i nihâlistân-ı
'ıffet kim
Fenâ bağından itdi rihlet-i gülşen-
geh-i 'ukbâ

135. **kim:**
Tarih 13
Mısra: 3
"Ki" bağlacı.

Zihî nev hâne-i dil-keş-binâ tarh-ı
mu'allâ kim
Bağılsa ser-be-ser manzûrıdır
dünyâ ve mâ-fihâ

136. **kim:**
Tarih 20
Mısra: 1
"Ki" bağlacı.

Te'âla'llâh zihî sultân-ı 'âlem
sâye-i haq kim
Cihâna lutf-ı 'adl ü cüdı her dem
olmada mümted

137. **kim:**
Tarih 21
Mısra: 1
"Ki" bağlacı.

Bäreka'llâh zihî şadr-ı celîlü'ş-şân
kim
Nice eltâfa sezâ kılmış anı Rabb-ı
Samed

138. **kim:**
Tarih 21
Mısra: 5
"Ki" bağlacı.

Kahramân-übbehe kim sîr-i tanîn-i
kûsı
Güş-i a'dâya virir velvele ser-had
ser-had

139. **kim:**
Tarih 21
Mısra: 15
"Ki" bağlacı.

Bu ne heybet ne salâbet ne
meğâbetdir kim
Alamân gibi cadü diye amân ile
meded

140. **kim:**
Tarih 24
Mısra: 21
"Ki" bağlacı.

Şakım endîşe-i ekdâr çekme
müsterih ol kim

‘Alî Pâşâ-yı ‘âlî yine zîb-i şadr-ı
vâlâdır

141. **kim:**
Tarih 26
Mısra: 3
"Ki" bağlacı.

Habbezâ sultân-ı vâlâ-câh u luţf-
âlûd kim
‘Ahd-i ‘adline dem-i Nûşirrevân
olmaz ‘adil

142. **kim:**
Tarih 27
Mısra: 5
"Ki" bağlacı.

Âb-ı hayvândan münevverdir bu
‘ayn-ı sâf kim
Menba’ı zulmet anın bunun menâr-
ı mü’minin

143. **kim:**
Tarih 29
Mısra: 7
"Ki" bağlacı.

Haş anı bir âsaf-ı ‘âlîye tevîk itdi
kim
Re‘yi sâ‘ib fikri sâkıb ‘adle râgıb
bî-gümân

144. **kim:**
Tarih 30
Mısra: 11
"Ki" bağlacı.

Öyle bir fülk-i zîver-ârâ kim
Gurre-i id gibi pür-leme‘ân

145. **kim:**
Tarih 31
Mısra: 3
"Ki" bağlacı.

Âb-ı nâbı o kadar saf u ziyâ-pîrâ
kim
Güyyiâ çeşme-i hürşidden oldı
rızân

146. **kim:**
Tarih 32
Mısra: 1
"Ki" bağlacı.

Habbezâ zîbende kânûn-ı
müzeyyen kim odur
Düdmân-ı şevket ü şân-ı
şadâretden nişan

147. **kim:**
Tarih 35
Mısra: 5
"Ki" bağlacı.

Cenâb-ı Hâzret-i Mahmûd Hân-ı
Gazî kim
Dem-â-dem olmada mazhar ‘atâ-yı
Raḥmâna

148. **kim:**
Tarih 39
Mısra: 1
"Ki" bağlacı.

Cenâb-ı şadr-ı a‘zam sıhr-i
şâhenşâh-ı devrân kim
Meh-i devlet fûrûğ-efzâ-yı re‘fet
zât-ı nevvârı

149. **kim:**
Tarih 39
Mısra: 33
"Ki" bağlacı.

Şeh-i Dârâ-ḥaşem Sultân Ahmed
Hân-ı Gâzî kim
‘Adîm eyler şükûh-ı savleti a‘dâ-yı
bed-kârı

150. **kim:**
Tarih 40
Mısra: 1
"Ki" bağlacı.

Te‘âla‘llâh zihî ‘âlem-nümâ kasr-ı
dil-ârâ kim
Cihânda pür-i gerdûn görmemiştir
böyle bir câyı

151. **kim:**
Tarih 40
Mısra: 5
"Ki" bağlacı.

Bilûr-i revzeni ol denlü ‘aḳs-
endâz-ı şādî kim
Tekellüm-rîz ider âyîne-veş tûṭı vü
bebgâyı

152. **kim:**
Tarih 40
Mısra: 9
"Ki" bağlacı.

Nice rûh-âşinâ olmaz bu kasr-ı
‘âlem-ârâ kim
Hevâ-dâr eyledi ḥüsni nesîm-i rûh-
efzâyı

153. **kim:**
Tarih 40
Mısra: 15
"Ki" bağlacı.

O denlü tarz u tarh-ı dil-pesendi
ḥoş-nümâdır kim
Uzakdan ‘âşık-ı dil-dâde kıldı
ḥüsni deryayı

154. **kim:**
Tarih 41
Mısra: 8
"Ki" bağlacı.

Sinimmâr-ı ḥayâl inşâ için bir
böyle kasr-ı nev
Esâs-ı zîb-sâzın şöyle tertîb itse
kim farzâ

155. **kim:**
Tarih 41
Mısra: 23
"Ki" bağlacı.

‘Acebdir kim le‘âlî kânı ka‘r-ı
Baḥr iken hergiz
Leb-i deryada kılmıştır tekevvin
bu dîr-i yek-tâ

156. **kim:**
Tarih 41
Mısra: 27
"Ki" bağlacı.

O reng-â-reng sâfî câmlar kim
bunda zeyn olmuş
Neşât-efzâ olur nezzâre hemçü
sâğar-ı şahbâ

157. **kim:**
Tarih 41
Mısra: 33
"Ki" bağlacı.

Ma‘ârif-gâhdır pîşinde ol gül-ravza
kim anda
Olan tullâb-ı ezḥâra nemâ-ver
hâce-i dâne

158. **kim:**
Tarih 41
Mısra: 55
"Ki" bağlacı.

Hemîn şâyestedir kim öyle bir zât-ı
şeref-zânîñ
Nişesten-gâhı olmaḳ böyle bir
kasr-ı ferah-pîrâ

159. **kim:**
Tarih 43
Mısra: 1
"Ki" bağlacı.

Cenâb-ı maḥz-ı şerâfet Nakîb
Efendi kim
Sezâ efâzıl-ı dehrîñ olursa
mahdûmı

160. **kim:**
Tarih 44
Mısra: 8
"Ki" bağlacı.

Ol zât-ı pāk-i gevher olmağa zîver-
âver
Bir kân-ı fâhîr ister kim olmaya
Mişâli

161. **kim:**
Tarih 44
Mısra: 19
"Ki" bağlacı.

Her camı öyle enver kim mihr-ile
beraber
Âyine-i Sikender olmuş şikeste
Hâli

162. **kim:**
Tarih 45
Mısra: 5
"Ki" bağlacı.

O sultân-ı cihân kim nefha-i gül-
bâğ-ı 'adlinde
Meşâm-ı dehre bûy-i istirâhat geldi
hoş geldi

163. **kim:**
Terkib-bend 1
Mısra: 57
"Ki" bağlacı.

Ol murg-i hüma-yı miñnetim kim
Zib-i vatan-ı şehâb-ı aşkım

164. **kim:**
Lugaz 17
Mısra: 9
"Hangi kişi" anlamında
belgisiz zamir.

Halt ider nâmını kim itse su'âl
Durup efsûn okur aña der-Hâl

165. **kim:**
Gazel 5
Mısra: 9
"Bu sebeple" anlamında
bağlama edatı.

Tig-i cevri-yâr kim âgeşte eyler
hünümü
Es 'adâ pür-dâğ-ı derd olmak
meserretidir baña

166. **kim:**
Gazel 42
Mısra: 2
"Hangi kişi" anlamında
belgisiz zamir.

Ne süya kim nazar itsem o dil-rübâ
görünür
Cihânda kim var ise ana mübtelâ
görünür

167. **kim:**
Lugaz 1

Mısra: 21
"Hangi kişi" anlamında
belgisiz zamir.

Bunı kim hall-eyler ise ketm ider
Olsa da sana birâder ya peder

168. **kim:**
Nazm 24
Mısra: 4
"Hangi kişi" anlamında
belgisiz zamir.

Tır-i derde hedef ü kıddi kemân
olmayıcak
Kim çeker çille-i âzârını
ebrûlarını

169. **kim:**
Gazel 53
Mısra: 8
"Çünkü, zira" anlamında
kullanılan bağlaç.

Tâ 'at-gerân-ı gam nice ham-kâmet
olmasun
Kim secde-senc-i kıble-geh-i
ebruvân olur

170. **kim:**
Gazel 165
Mısra: 10
"Çünkü, zira" anlamında
kullanılan bağlaç.

Ârâyış-i pehlû-yı hayâl it anı Es'ad
Kim levha-i sîmîn-i mücellâdır o
sîne

171. **kim:**
Gazel 181
Mısra: 10
"Çünkü, zira" anlamında
kullanılan bağlaç.

Kâr-i sipîhr-i bed-heme-çiz Es'adâ
budur
Kim ehl-i tab'ı koymaya bir dem
huzûrına

172. **kim:**
Kaside 4
Mısra: 36
"Çünkü, zira" anlamında
kullanılan bağlaç.

Oldur o hayr-ı hâdî-i şeh-râh-ı
iktidâ
Kim cümle halk o yolda bulurlar
selâmeti

173. **kim:**
Kaside 10
Mısra: 12
"Çünkü, zira" anlamında
kullanılan bağlaç.

Güftâr n'ola mîve-i şekker-şiken
olsa
Kim ser-zede-i naḥl-i mücellâ-yı
kalemdir

174. **kim:**
Kaside 10
Mısra: 74
"Çünkü, zira" anlamında
kullanılan bağlaç.

Her kırtası lezzet-i kün-i kand olsa
'aceb mi
Kim şehd-i medîhin dehen-ârâ-yı
kalemdir

175. **kim:**
Lugaz 15
Mısra: 6
"Çünkü, zira" anlamında
kullanılan bağlaç.

Gâlibâ tiryâkidir zann-eylerim ben
bunları
Kim gıdâ yutduklarınca cılve-
gerdir tenleri

176. **kim:**
Tarih 33
Mısra: 3
"Çünkü, zira" anlamında
kullanılan bağlaç.

Kim şeh-i 'adl-âverin oldı vekîl-i
mutlakı
Böyle bir düstûr-ı ekrem dâd-
peymâ yümn ile

177. **kim:**
Tarih 46
Mısra: 5
"Çünkü, zira" anlamında
kullanılan bağlaç.

Kim didi Hâzret-i sultân-ı cihân
Mahmûd Hân
Bûs idiñ hırka-ı zîbâ-yı Rasûlullâhı

178. **kimdir:-dir**
Gazel 55
Mısra: 1
"Hangi kişi ? Hangi kimse?"
anlamında kullanılan soru zamiri.

Kimiñ bezmindesin dil-sîr-i hân-ı
vuşlatıñ kimdir
Neşât-âlûd-ı şahbâ-yı leb-i pür-
lezzetiñ kimdir

179. **kimdir:-dir**
Gazel 55
Mısra: 2
"Hangi kişi ? Hangi kimse?"
anlamında kullanılan soru zamiri.

Kimiñ bezmindesin dil-sîr-i hân-ı
vuşlatıñ kimdir
Neşât-âlûd-ı şahbâ-yı leb-i pür-
lezzetiñ kimdir

180. **kimdir:-dir**

Gazel 55

Mısra: 4

"Hangi kişi ? Hangi kimse?"
anlamında kullanılan soru zamiri.

Ne bağıñ verd-i rengin-i tarâvet-
bahşısın cânâ
Hezâr-ı nağme-senc-i gül-sitân-ı
behcetiñ kimdir

181. **kimdir:-dir**

Gazel 55

Mısra: 6

"Hangi kişi ? Hangi kimse?"
anlamında kullanılan soru zamiri.

Ne burcuñ mihr-i 'âlem-tâbıdır
hürşîd-i ruhsârıñ
Girîbân-çâk-i süz-ı âfitâb-ı tal 'atıñ
kimdir

182. **kimdir:-dir**

Gazel 55

Mısra: 8

"Hangi kişi ? Hangi kimse?"
anlamında kullanılan soru zamiri.

Kiminle rû-be-rû nuṭṭ-âşinâ-yı
harf-i vuşlatsıñ
Sezâ-vâr-ı tekellüm-sâziş-i
sohbetiñ kimdir

183. **kimdir:-dir**

Gazel 55

Mısra: 10

"Hangi kişi ? Hangi kimse?"
anlamında kullanılan soru zamiri.

Cihân dil-teşne-i âb-ı zülâl-i
vuşlatıñdır hep
Çü Es'ad ey perî üftâde-çâh-ı
fûrkatiñ kimdir

184. **kimdir:-dir**

Rûbai 4

Mısra: 2

"Hangi kişi ? Hangi kimse?"
anlamında kullanılan soru zamiri.

Ey âh-ı şerer-feşân nedir feryâdıñ
Kimdir ki 'aceb bu vech ile üstâdıñ

185. **kim:**

Kaside 10

Mısra: 62

"Ki" bağlama edatı, çünkü,
zira.

kıldı o kadar kârım evsâfına talîk
Kim bu gazel-i ter daîhi inşâ-yı
kalemdir

186. **kim:**

Gazel 150

Mısra: 10

"Çünkü, sebebiyle"
anlamında bağlama edatı.

Es'ad Nazîm-i genc-i dür-i nazma
pey-rev ol
Kim hâmesinde nice nikât-ı nihân
nihân

187. **kim:**

Gazel 165

Mısra: 8

"Çünkü, sebebiyle"
anlamında bağlama edatı.

Deryâçe-i mevc-âver-i tâb olsa
'aceb mi
Kim dil gibi yektâ gühere câdır o
sîne

188. **kim:**

Gazel 93

Mısra: 9

"Hangi kimse" anlamında
kullanılan soru zamiri.

Kim kapılmaz mihr-i rüyına çü
şebnem Es'adâ
Bulsa bir hûsn-i bahâ-süz-ı
melâhat gâzesiz

189. **kim:**

Gazel 132

Mısra: 4

"Hangi kimse" anlamında
kullanılan soru zamiri.

Tîr-i cevre hedef ü qaddi keman
olmayıcak
Kim çeker çille-i âzârını
ebrularınıñ

190. **kim:**

Kaside 1

Mısra: 55

"Çünkü, zira" anlamlarında
kullanılan bağlaç, "ki" gibi
kullanılan bağlaç.

Selb it tahayyülât-ı kazâyâ-yı şerri
kim
Ma'düledir muhassala-i nefsi pür-
hevâ

191. **kim:**

Gazel 24

Mısra: 5

"Bu sebeple, bundan dolayı";
iki cümleyi sebep, sonuç vb. çeşitli
fonksiyonlarda birbirine

bağlayarak birleşik cümle hâline
getiren bağlaç.

Gerçi kim gîsûsı gerden-bend-i
sevdâdır dile
Kec nigâh-ı hışmı ol zülf-i dü-
tâdan daîhi kec

192. **kim:**

Gazel 130

Mısra: 18

"Bu sebeple, bundan dolayı";
iki cümleyi sebep, sonuç vb. çeşitli
fonksiyonlarda birbirine
bağlayarak birleşik cümle hâline
getiren bağlaç.

kıyd-ı hevâdan olmadıñ âzâde
Es'adâ
Kim beste kaldı kâkül-i dilberde
gerdeniñ

193. **kiminle:-in, -le**

Gazel 55

Mısra: 7

"Her kim, hangi kişi?"
anlamında cümlede, özne, tümleç,
nesne, yüklem görevinde kullanılan
bir söz.

Kiminle rû-be-rû nuṭṭ-âşinâ-yı
harf-i vuşlatsıñ
Sezâ-vâr-ı tekellüm-sâziş-i
sohbetiñ kimdir

194. **kiminle:-in, -le**

Gazel 64

Mısra: 2

"Her kim, hangi kişi?"
anlamında cümlede, özne, tümleç,
nesne, yüklem görevinde kullanılan
bir söz.

Olan üftân-ı târı râh-ı ğurbet-reh-
nümâsıdır
O bîgâne kimiñle hem-dem olsun
âşinâsıdır

195. **kim:**

Gazel 180

Mısra: 3

"Kim, Hangi kişi" anlamında
soru ifadesi.

Kim eyler idi taşaddî mecâzı
tahyîle
haḳîkat olsa teşâbîh ü isti'âre ile

kim ki:

1. **kim ki:**

Muamma 2

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
Her kim ki.

Olsa da bin nāfe müşk ol zūlf
kanda kanda bū
Rāyihi-yle kim ki me'lūf ola anlar
mū-be-mū

kim ol:

1. kim ol:

Gazel 63

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ki o.

Cihānda hem-ser-i vālā-yı çarḥ-ı
hāhiş
Kim ol hūmā-yı per-endāz-ı nāzı
rām eyler

kimi:

1. kimi:

Kaside 12

Mısra: 52

"Bazıları" anlamında belgisiz
zamir.

Tohm-ı şīrīni olup 'arsa-i çarḥa
menşur
Kimi mihr ola kimi necm-i şehir
her lāle

2. kimi:

Kaside 12

Mısra: 52

"Bazıları" anlamında belgisiz
zamir.

Tohm-ı şīrīni olup 'arsa-i çarḥa
menşur
Kimi mihr ola kimi necm-i şehir
her lāle

3. kimi:

Lugaz 10

Mısra: 14

"Bazıları" anlamında belgisiz
zamir.

Olsa dāim n'ola giryān sūzān
Kimi maslūb kimi der-zindān

4. kimi:

Lugaz 10

Mısra: 14

"Bazıları" anlamında belgisiz
zamir.

Olsa dāim n'ola giryān sūzān
Kimi maslūb kimi der-zindān

5. kimi:

Lugaz 10

Mısra: 29

"Bazıları" anlamında belgisiz
zamir.

Kimi kūteh kiminiñ ḡaddi dırāz
Kimi cāmi'de ider ḡaḡka niyāz

6. kimi:

Lugaz 10

Mısra: 30

"Bazıları" anlamında belgisiz
zamir.

Kimi kūteh kiminiñ ḡaddi dırāz
Kimi cāmi'de ider ḡaḡka niyāz

7. kimi:

Lugaz 13

Mısra: 4

"Bazıları" anlamında belgisiz
zamir.

Cinsi bir gerçi nev'i vāfirdir
Kimi yerli kimi müsāfirdir

8. kimi:

Lugaz 13

Mısra: 4

"Bazıları" anlamında belgisiz
zamir.

Cinsi bir gerçi nev'i vāfirdir
Kimi yerli kimi müsāfirdir

9. kimi:

Lugaz 13

Mısra: 5

"Bazıları" anlamında belgisiz
zamir.

Ni'met-i ḡaḡka kimi mazhardır
Kimi daḡi ziyāya hem-serdir

10. kimi:

Lugaz 13

Mısra: 6

"Bazıları" anlamında belgisiz
zamir.

Ni'met-i ḡaḡka kimi mazhardır
Kimi daḡi ziyāya hem-serdir

11. kimi:

Lugaz 13

Mısra: 8

"Bazıları" anlamında belgisiz
zamir.

Kiminin ūlfeti ekābir ile
Kimi me'nūs olur asāḡir ile

12. kimi:

Lugaz 13

Mısra: 11

"Bazıları" anlamında belgisiz
zamir.

Kimi elvan ile mülevvendir
Kimi sāde kimi müzeyyendir

13. kimi:

Lugaz 13

Mısra: 12

"Bazıları" anlamında belgisiz
zamir.

Kimi elvan ile mülevvendir
Kimi sāde kimi müzeyyendir

14. kimi:

Lugaz 13

Mısra: 12

"Bazıları" anlamında belgisiz
zamir.

Kimi elvan ile mülevvendir
Kimi sāde kimi müzeyyendir

15. kimi:

Lugaz 13

Mısra: 18

"Bazıları" anlamında belgisiz
zamir.

Gicelerde olur kimi zāḡir
Gündüzün olmada kimi bāḡir

16. kiminiñ:-nin

Lugaz 10

Mısra: 29

Bazıları, belgisiz zamir.

Kimi kūteh kiminiñ ḡaddi dırāz
Kimi cāmi'de ider ḡaḡka niyāz

17. kiminin:-nin

Lugaz 13

Mısra: 7

"Bazıları" anlamında belgisiz
zamir.

Kiminin ūlfeti ekābir ile
Kimi me'nūs olur asāḡir ile

18. kimisi:-si

Lugaz 17

Mısra: 8

"Bazıları" anlamında belgisiz
zamir.

Tābişi şebde hem-ziyā-yı kamer
Mevlevī-veş kimisi daḡi döner

19. kimi:

Lugaz 13

Mısra: 17

Bazı.

Gicelerde olur kimi zāḡir
Gündüzün olmada kimi bāḡir

kimse:

1. kimse:

Kaside 7

Mısra: 69

"Hiç kimse" anlamında
belgisiz zamir.

Devrinde Dâğ-dâr-ı keder kimse
yok meger
Mürg-i bahar hardan âzâr-bîn ola

2. **kimsede:-de**

Lugaz 4

Mısra: 7

"Hiç kimse, bir kişi bile"
anlamında bir belgisiz zamir.

Yemez içmez kimsede kılmaz
karâr
Her nefesde hem acıgır hem doyar

3. **kimse:**

Gazel 153

Mısra: 7

"Her kimse, herhangi biri"
anlamında belgisiz zamir.

Kimse fikr-i gam-ı âtî ile zâr olmaz
idi
kalsa gerdünün Eşer neşve-i
dirüzından

4. **kimse:**

Gazel 197

Mısra: 2

"Her kimse, herhangi biri"
anlamında belgisiz zamir.

Pişinde tûğ-i gamze-i yârin
durulmadı
Tir-i nigâha ben gibi kimse
urulmadı

5. **kimse:**

Kaside 2

Mısra: 92

"Her kimse, herhangi biri"
anlamında belgisiz zamir.

Benim ol şadme-i 'isyân ile dil-
hâne-harâb
Beni âbâd idemez kimse cihanda
illâ

6. **kimse:**

Kaside 9

Mısra: 83

"Her kimse, herhangi biri"
anlamında belgisiz zamir.

Bu demde kimse değil niş-hâr-ı
derd ü elem
Meger ki eyleye âzürde şâh-ı
gülbünü hâr

7. **kimse:**

Kaside 10

Mısra: 53

"Her kimse, herhangi biri"
anlamında belgisiz zamir.

Devrinde değil Dâğ-be-dil kimse
meger kim
Dîl-düz-i varâk hancer-i imlâ-yı
kalemdir

8. **kimse:**

Müsemmen 1

Mısra: 60

"Her kimse, herhangi biri"
anlamında belgisiz zamir.

Sâdesin sende belî nakş-ı hâkikat
ne gezer
Yohsa söz virmiş iken kimse
sözinden mi döner

kimseye:

1. **kimseye:-y, -e**

Lugaz 10

Mısra: 35

"Her kimse, herhangi biri"
anlamında belgisiz zamir.

Kimseye söylemesün tek dursun
Nâmını söyleyen agzın yumsun

kimvâ:

1. **kîmyâdır:-dır**

Gazel 25

Mısra: 4

(Ar.) Bakır, kurşun vb. âdî
madenleri iksir denilen maddeyi
ilâve ederek gümüş veya altına
dönüştürme ilmi, simya.

Hâl-i rencür-ı gamı der-hâl ider
şevk-i ferah
Hüküm olursa kîmyâdır diyü
şâyandır kadeh

kîmyâ-vı gam-ı 'aşkıyle:

1. **kîmyâ-yı gam-ı 'aşkıyle:**

Gazel 38

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Aşkın kederinin iksiri.

Kîmyâ-yı gam-ı 'aşkıyle o sîmîn-
bedeniñ
Cebhe-sâyân-ı rehi hâke yapışsa
zer olur

kîmyâ-vı reh:

1. **kîmyâ-yı reh:**

Kaside 5

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yolunun kimyası.

Kîmyâ-yı rehine cismi idüp
fersude

Zer-nişân eyleyelim bu ten-i hâk-
âlûde

kinâra çekenleriñ:

1. **kinâra çekenleriñ:**

Gazel 129

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Kucaklamak II kuytu bir
kenara çekmek.

İrse 'aceb mi çarha ser-i bahtı
Es'adâ
Ol serv-i ser-bülendi kinâra
çekenleriñ

kinâra çekül:

1. **kinâra çekül:**

Gazel 181

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kucaklamak II kuytu bir
kenara çekmek.

Nerm olmadıkça dest-i niyâz ile ey
göñül
Ol kaşı yâ kinâra çekülsün mi
zûrına

kinâre çekmeniñ:

1. **kinâre çekmeniñ:**

Gazel 39

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Deyim**

Tenhaya çağırmaq.

Sür zevrâk-ı piyâleyi deryâ-yı
bezmede
Yâri kinâre çekmeniñ âsân râhıdır

kîne-cü:

1. **kîne-cü:**

Gazel 107

Mısra: 3

(Fa.) İntikam almaya çalışan.

Cebhe-pür-çîn-i gâzab hançer-be-
dest ol kîne-cü
Kasd-ı cân-ı bî-nevâ itmekden
ihsândır garaž

2. **kîne-cü:**

Kıt'a 5

Mısra: 4

İntikam almaya çalışan.

Yine derûna urur zağmı tîğ-i
gamze ile
O kîne-cü kılıc ilhâk ider
ze'âmetine

kîne-cüy:

1. **kīne-cüy:****Gazel 7**

Mısra: 10

Öc almaya çalışan.

Da 'vā-yı ehl-i 'aşka güvāh olmaz
Es 'adā
Virşün o kīne-cüy düşerse yemīn
saña

kır:1. **kırar:-ar****Gazel 79**

Mısra: 9

Helāk etmek.

Kırar 'uşşākı mest-i nāz iken
şemşir-i ğamzeyle
Belī hüşyār olan bī-hüde tīg-i hūn-
çekān çekmez

kırā'at evle:1. **kırā'at eyle:****Kaside 8**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Okumak.

Kırā'at eyleyüp gül Ravzatü'l-
ahyārı ser-tā-ser
Riyāziyyāta bed'itdi küşāyiş buldı
vicdanı

kırān itse:1. **kırān itse:****Gazel 37**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

I. Yakınlaşma, bir araya

*gelme II. İki yıldızın aynı burçta
birleşmesi.*

Mihr-i Ruḫiyle n'ola kırān itse
ahterim

'Aks-i şu'ā 'ı āyine-i
peykerimdedir

kisā'ī:1. **kisā'ī:****Tarih 35**

Mısra: 20

Ebü'l-Hasen Alî b. Hamza b.

*Abdillâh el-Kisâ'î el-Kûfî (ö.
189/805) Yedi kıraat imamından
biri, nahiv âlimi.*

Mutarrazî ve Harîrî çü perdedârı
olup

Mü'ekkıl oldı Kisā'î firâş-ı eyvāna

kīse:1. **kīseler:-ler****Kaside 12**

Mısra: 72

Kese, torba.

Odur ol gülşen-i cevdet ki kumāş-ı
cismīn

Naḳd-i eltāfı içün kīseler eyler lāle

kīse-i pūr-naḳd-i ma'rifet:1. **kīse-i pūr-naḳd-i ma'rifet:****Kaside 3**

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

İlim sermayesiyle dolu kese.

Dehen o kīse-i pūr-naḳd-i
ma'rifetdir kim
Revāc-gāh-ı belāgatda sikke-
pīrādır

kişi:1. **kişi:****Gazel 202**

Mısra: 1

Adam, insan, kimse.

Ne ḳadar sāf-derūn olsa kişi āb
gibi
Döndürür çarḫ anı tekdīr ile dolāb
gibi

2. **kişiye:-y, -e****Lugaz 6**

Mısra: 13

Adam, insan, kimse.

Bunı hall iden kişiye bī-merā
Beş vakitte eylerem hayır du'ā

3. **kişiye:-y, -e****Lugaz 8**

Mısra: 6

Adam, insan, kimse.

O deñlü sāf-dil iken degildir ol
ḫod-bīn
Olur neşāt ile her gördiği kişiye
yakīn

4. **kişiye:-y, -e****Lugaz 12**

Mısra: 12

Adam, insan, kimse.

Egerçi şūḫ-ṭab'atdır kelīl olmaz
Velīk her kişiye rām olup rezīl
olmaz

5. **kişiyi:-y, -i****Gazel 36**

Mısra: 5

Adam, insan, kimse, şahıs.

Fürkāt kişiyi sanma ki bī-hānūmān
ider
Şarf-ı nuḳūd-ı eşk ile şāḫib- 'aḳār
olur

kismet-rübā-yı pāy:1. **kismet-rübā-yı pāy:****Gazel 156**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ayağına kısmeti çeken.

Olurmuş inzivā kismet-rübā-yı pāy
kim būmuñ
Gınā-yı 'īşī oldı ḫod nihādī-i
nihānından

kıssa-i hicrānı:1. **kıssa-i hicrānı:-ı****Gazel 8**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ayrılık hikāyesi.

ḫatṭından añla kıssa-i hicrānı mū-
be-mū
Bī-kīl ü ḳāl rāz-ı nihān söylerim
saña

kişver-ārā-yı hüner:1. **kişver-ārā-yı hüner:****Kaside 11**

Mısra: 46

Kelime Tipi: -

Marifet ülkesinin süsü.

Dāver-i Cem-fer-i dādār-ı salābet-
güster
Kişver-ārā-yı hüner fahr-ı kerem-
gīrāyī

kişver-i dehre:1. **kişver-i dehre:****Tarih 1**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Dünya ülkesi.

Yümn-ile oldı o düstūr-ı kerem-
baḫş-ı cihān

Kişver-i dehre vezīr-a'zam-ı re'fet-
pīrā

kişver-i şebde:1. **kişver-i şebde:****Gazel 14**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gece ülkesi.

Cüyüş-ı necme sālār olup Es 'ad
kişver-i şebde
Sevād-ı a'zamı devr eyleyüp teşhîr
ider mehtâb

kitâb:

1. kitâb-ı:-(i)n

Lugaz 1

Mısra: 6

*Herhangi bir konuda yazılmış
eser.*

Rûh-ı nazmın güyyiâ kim cismidir
Hem daği bir kaç kitâb-ı ismidir

kitâb it:

1. kitâb it:

Gazel 19

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Kitap haline getirmek, kitap
yazmak.*

Es 'ad ser-i mü bahs-i haftında
koma eşkâl
Müsvedde-i evrâk-ı dil-i zârı kitâb
it

kitâb ü sünnet:

1. kitâb ü sünnet:

Kaside 1

Mısra: 110

Kelime Tipi: -

*Kitap ve sünnet; Kur'an-ı
Kerim ve Peygamberimizin sözleri,
davranışları.*

Cümle usûl-i nâsih ü mensûhı
bi'setiñ
kıldı kitâb ü sünnet ile şerh ü intikâ

kitâb-hâne:

1. kitâb-hâne:

Tarih 35

Mısra: 48

Kütüphane.

Görüp o resmi Sinimmâr-ı çarh
târîhin
Pesend idüp didi zîbâ-binâ kitâb-
hâne

kitâb-ı gülşen-i tevhidin:

1. kitâb-ı gülşen-i tevhidin:

Kaside 8

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Tevhid gül bahçesinin kitabı.

'Akâ'idden Celâle bed' idüp ez-
cân u dil lâlâ

Kitâb-ı gülşen-i tevhidin oldı hem
sebak-hânı

kitâb-ı hâlimize:

1. kitâb-ı hâlimize:

Gazel 172

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Vaziyet kitabı.

Gelince haft-ı mu'anber o meh-
cemâlimize
Yazıldı Mebhâş-ı sevdâ kitâb-ı
Hâlimize

kitâb-ı ibn-i verdi:

1. kitâb-ı ibn-i verdi:

Kaside 8

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

*İbn-i verdi'nin kitabı. (Ebû
Hafız Zeynüddîn Ömer b. el-
Muzaffer b. Ömer el-Bekrî el-
Kureşî el-Maarrî (ö. 749/1349)
Tarih, fıkıh, dil ve edebiyat âlimi,
mutasavvıf ve şair.*

Kitâb-ı İbn-i verdiden sebak-hân
eyleyüp evvel
Okutdı soñra tıfl-ı gönçaya ders-i
Gülistanı

kitâb-ı muharrer:

1. kitâb-ı muharrer:

Kaside 3

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Kaleme alınmış kitap.

Dehen kitâb-ı muharrer mebahis-i
esrar
Zeban o nüşa-i i'câza mikleb-
âsâdır

kitâb-ı müstetâb-ı lutfuñ:

1. kitâb-ı müstetâb-ı lutfuñ:

Kaside 8

Mısra: 62

Kelime Tipi: -

Lütfun beğenilen kitabı.

Sen ol ma'nâ-yı ra'nâ-yı kemâl-i
fazl u hikmetsiñ
Vücûduñdur kitâb-ı müstetâb-ı
lutfuñ 'ünvânı

kitâb-ı nehri:

1. kitâb-ı nehri:

Kaside 8

Mısra: 40

Kelime Tipi: -
Nehir kitabı.

Muhîr ü Bahr-ı râ'ik dersin idüp su
gibi ezber
Kitâb-ı nehri cûlar şerh iderler
şimdi pinhânı

kitâb-ı rüyına:

1. kitâb-ı rüyına:

Gazel 184

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yüzün kitabı.

Oldı ta'likât-ı hüsni-i haft kitâb-ı
rüyına
Mû-şikâfân lîk hami eyler haftâ
ma'nâsına

kitâb-ı zer-keşî dersiniñ:

1. kitâb-ı zer-keşî dersiniñ:

Kaside 8

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

*Zerkeşî'nin kitabının
dersi. (Bedreddin ez-Zerkeşî (ö.
794/1392), Bahrî Memlükler
döneminde Kahire'de dünyaya
gelmiş, orada yetişmiş ve İslâmî
ilimlerin hemen her alanında
altmıştan fazla eser telif etmiş çok
yönlü bir âlimdir.).*

Neşât-âlûd olup zerrin kadeh
ebhâş-ı camiden
Kitâb-ı Zer-keşî dersiniñ oldı şimdi
cüyânı

kitâb-ı sîm-âb-ı kevn-i pâkîze:

1. kitâb-ı sîm-âb-ı kevn-i pâkîze:

Lugaz 8

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Temiz varlığın gümüş
suyunun parçası.*

Nedir o kitâb-ı sîm-âb-ı kevn-i
pâkîze
Sezâdır olsa çü meh tâk-ı çarha
âvîze

k'itdiñ:

1. k'itdiñ:

Kaside 1

Mısra: 2

Ki ettin, yaptın.

Şarf eyle varıñ ey dil-i âlûde-i hevâ
Çek sîga-i nedameti k'itdiñ nice
haftâ

kıyamet:**1. kıyameti:-i****Kaside 4**

Mısra: 56

Felâket, büyük sıkıntı, belâ ve musîbet, âfet, gürültü, patırtı, velvele.

Şâm-ı siyâh-tâb-ı haşın kıldı
muhtefî

Her târ-ı müda nice sabah kıyameti

2. kıyameti:-i**Kaside 4**

Mısra: 76

Felâket, büyük sıkıntı, belâ ve musîbet, âfet, gürültü, patırtı, velvele.

Ümmetlerinden Es'ad-i cürm-
ıştigâlden
Kim leşker-i günâhı pür eyler
kıyameti

kıyamete dek:**1. kıyamete dek:****Kaside 9**

Mısra: 109

Kelime Tipi: -

Diriliş gününe kadar.

Ola kıyamete dek gül-riyâz-ı

re'fetde

Nesîm-i devleti handân-sâz-ı verd-
i vaqar

kıyâs:**1. kıyâsı:-ı****Nazm 18**

Mısra: 3

*Bir şeyi diğer bir şeye göre
değerlendirme, başka bir şeye
benzeterek hakkında hüküm verme,
karşılaştırma, mukâyese etme.*

Nevâ-yı bülbül-i şürîdeye kıyâsı kıo
Sabâ enîmini güş eyle kim
semâ'îdir

2. kıyâsa:-a**Kaside 1**

Mısra: 112

Mukayese etmek,

karşılaştırmak.

Hem etkıyâ-yı vâriş-i 'ilm ü
şerî'atîñ
İcmâ' ile kıyâsa dañi kıldı iktidâ

kıyâs eyle:**1. kıyâs eyle:****Gazel 30**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Mukayese etmek,

karşılaştırmak.

Seniñ de cünbüşüñ emre menûť
olmağla 'âlemde
Kıyâs eyle fenâyı kendiñe
eşbâhdan ey çarñ

kıyâs it:**1. kıyâs it:****Gazel 157**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kıyaslamak, mukayese etmek,

karşılaştırmak.

Derûñi nâledir bâdî vesah-sâyî-i
ekdâra
Kıyâs it safvet-i kalbi şadâ-yı
cüşiş-i cüdan

kıyâs itmişidim:**1. kıyâs itmişidim:-miş, -idim****Gazel 8**

Mısra: 13

Kelime Tipi: Kalıp İfade

Mukayese etmek,

karşılaştırmak.

Yahşî kıyâs itmişidim gerçi Es
'adâ
Tâtâr-ı gamzesini yamân söylerim
saña

kızar:**1. kızardı:-dı****Gazel 172**

Mısra: 3

*Kırmızı veya ona yakın bir
renk almak .*

Kızardı gül Ruñi tâb-ı şarâb-ı
nahvetden
Bakılmaz oldu muhassal o verd-i
âlimize

2. kızardı:-dı**Gazel 151**

Mısra: 6

*Kırmızı renk almak; utanmak,
mahcup olmak.*

Görünce duhter-i rez neşve-i mey-i
la'liñ
Kızardı haclet ile girdi câme
şerminden

kızıl:**1. kızıl:****Lugaz 7**

Mısra: 12

*1.Parlak kırmızı.2.Altın,
bakır. 3.Aşırı derecede olan.*

'Ömr-i kütâhı ne dem efzûn olur
Karnı kurtlu bir kızıl mecñun olur

ko:-**1. komaz:-maz****Gazel 166**

Mısra: 7

Azaltmak, bitirmek, tüketmek.

Komaz fûrûğ-ı haķîkatden iktibâsa
hevâ
Reh-i mecâzî çü vâdî-i Eymen
itsem de

2. kor:-r**Gazel 195**

Mısra: 3

*Bırakmak, kalmasına
müsaade etmek.*

Hîç kor mı süz-ı 'aşk ki eşkim
revân ola
Bisyâr olunca huşk olur âteşde
yem dañi

ko:**1. kodı:-dı****Gazel 130**

Mısra: 4

Bırakmak.

Cezb eyledi nigâhımı bend itdi
ñâbımı
Çeşm-i terimde nem kodı hü-
kerde gerdeniñ

2. kodım:-dım**Tahmis 5**

Mısra: 17

Bırakmak.

Kodım râhında istirhâm idüp bu
cân-ı bîmârı
Görünce gerçi sundum 'arz-ı hâl-i
ñâtır-ı zârı

3. komaz:-maz**Gazel 126**

Mısra: 9

Bırakmak, izin vermek.

Komaz pervâne-veş süzân olam
rîzân ider eşkin
Cihâna Es'adâ bâdî-i keşf-i râzdır
çeşmiñ

4. komaz:-maz**Gazel 75**

Mısra: 10
Bırakmak, izin vermek,
müsaade etmek.

Dile sevdâ-yı hüsn-i hatt-ı yâri
nakş ider amma
Komaz baht-ı siyeh her kes çü
hâtem nîk nâm almaz

5. komadı:-ma, -dı
Gazel 134
Mısra: 1
Azaltmak, bitirmek, tüketmek.

Fürûg-ı Ruḥ komadı tâb-ı mihr ü
mehde kemâl
İrişdi birine noksân birine daḥi
zevâl

6. kıo:
Gazel 42
Mısra: 9
"Bırak ! Boşver!" anlamına
gelir.

Şikâyeti kıo bak âyîne-i kıaderde
seniñ
Ne ise hâline şâyeste vü revâ
görünür

7. kıo:
Gazel 89
Mısra: 3
"Bırak ! Boşver!" anlamına
gelir.

hâş şanma ruḥ-ı yârda sevdâyı kıo
iy dil
Gül-ravza-i âteşde nümûde çemen
olmaz

8. kıo:
Kaside 12
Mısra: 81
"Bırak ! Boşver!" anlamına
gelir.

Es'adâ lâfi kıo gel eyleme güftârı
dırâz
Dehen aç başla du'âya çü gül-i ter
lâle

9. kıo:
Nazm 18
Mısra: 3
"Bırak ! Boşver!" anlamına
gelir.

Nevâ-yı bülbül-i şûrîdeye kıyâsı kıo
Sabâ enînimi gûş eyle kim
semâ'idir

10. kıo:
Gazel 179
Mısra: 3

"Bırak! " anlamında
kullanılan kelime.

Tîr-i müjgânîñ fetîl-âsâ kıo zaḥm-ı
sîne
Dursun ey âfet meded bir pâre
Allah 'aşkına

11. kıo:
Nazm 2
Mısra: 3
"Bırak, boş ver" anlamına
gelir.

Sûfi yeter riâyı kıo rindâne bezme
gel
Sâfi-diliz seninle daḥi ülfet eyleriz

12. komaz:-maz
Kaside 11
Mısra: 42
İzin vermemek,
yaklaştırmamak.

Olamaz yâr ile hem-sîne dil-i
üftâde
Cisme bir vech ile âyîne komaz
güncâyî

koçhisâr:

1. koçhisârlıdır:
Gazel 70
Mısra: 4
Koçhisar, Ankara'nın bir
ilçesi.

Girmez koyuna kelle de virsem
rehinde ben
Ol şîr-hâre kuzıcagım
Koçhisârlıdır

köhne:

1. köhne:
Gazel 8
Mısra: 6
Eski, eskimiş.

Yandım ḥamîde kıadd ile bak şem
'-i ḥüsnüñe
Pervâne-gâr köhne keman
söylerim saña

2. köhne:
Kaside 6
Mısra: 20
Eski II kötü.

Çemen pür-sebz ü hurrem gül-sitân
handan olup dâim
Nice olmaz bu köhne bağ-ı âlem
taze feyz-âver

3. köhne:
Gazel 42

Mısra: 6
Eski.

Ger olsa zîver-i düşî libâçe-i şâhî
Tecerrüd ehline bir köhne büriyâ
görünür

4. köhne:
Kaside 8
Mısra: 74
Eskimiş, yıpranmış, eski.

Ola tâ kim füyûzât-ı zamân-ı
nevbahârîden
Ser-â-pâ sebz-i hurrem 'âlemiñ
köhne gülistanı

k'ol:

1. k'oldı:-dı
Kaside 2
Mısra: 72
Ki oldu.

Sensin ol mazhar-ı âyât-ı güzîn-i
te'yîd
K'oldı her mu'cize-i bâḥireñ i'câz-
nümâ

2. k'oldı:-dı
Tarih 26
Mısra: 2
Ki oldu.

Bâreka'llâh kasr-ı nâzûk-tarz ü pāk
ü bî- 'adîl
K'oldı ra'nâ cā-yı şevk-efzā-yı
sultân-ı delîl

kol:

1. kolda:-da
Lugaz 14
Mısra: 14
Bir askerî kuvvetin
yanlarından her biri, kanat.

Dir görenler neferi ardı sıra bile
gider
Sanki toksan sekiziñ zâbitidir
kolda gezer

k'ola:

1. k'ola:
Kaside 9
Mısra: 104
Ki ola, ki olsun.

Yeter nisâr-ı le'âlî-i nazm-ı pāk
Es'ad
O deñlü mu'teber olmaz güher
k'ola bisyâr

2. k'ola:
Kaside 10

Mısra: 3
Ki ola, ki olsun.

Ol nükte k'ola kurta dūr-i sem'-i
pesende
Her noktası bir lū'lū-i deryā-yı
kalemdir

3. k'ola:
Rübai 5
Mısra: 3
Ki ola, ki olsun.

Şāyeste midir k'ola berim hāristān
Sen gül olasıñ ben de hezārı gūyā

4. k'ola:
Tarih 37
Mısra: 8
Ki ola, ki olsun.

İlāha müstedām it tā-be-mahşer
taht-ı devletde
K'ola mazhar halāyık sāyesinde
zıll-ı memdūde

k'olmuş:

1. k'olmuş:
Tarih 41
Mısra: 49
Ki bağlacının ve olmak
yardımcı fiilinin birleşimi.

Ne mahdūm-ı zekā-mersūm
k'olmuş bende-i tab'ı
Necābet ma'rifet fitnat fazīlet
mekrūmet taḫvā

k'olur:

1. k'olur:
Tarih 41
Mısra: 42
Ki olur.

Ne Hālet var anıñ resm-i bihīn-
tarh-ı pākinde
K'olur evvel nigehe nazra-sāzı
'āşık-ı şeydā

koma:

1. koma:
Gazel 19
Mısra: 9
"Koymak"; bırakmak.

Es 'ad ser-i mū bahs-i ḥatında
koma eşkāl
Müsvedde-i evrāk-ı dil-i zārı kitāb
it

kon:

1. konaydım:-a, -y, -dım
Gazel 142
Mısra: 12
Yerleşmek, konmak.

Ol rāh-rev-i 'işve ribāt-ı dile Es 'ad
Ben menzil-i maḫsūduma
kondukça konaydım

2. kondukça:-dukça
Gazel 142
Mısra: 12
Yerleşmek, konmak.

Ol rāh-rev-i 'işve ribāt-ı dile Es 'ad
Ben menzil-i maḫsūduma
kondukça konaydım

kop:

1. koparsa:-ar, -sa
Gazel 126
Mısra: 4
Ortaya çıkmak, zuhur etmek.

Bu şūriş kim şehā vardır nigāh-ı
sihr-sāzında
Koparsa günde yüz biñ fitne yer
yer azdır çeşmiñ

kor mı:

1. kor mı:
Gazel 17
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Bırakır mı? II bırakmaz.

Ta 'kīb-i cefā kor mı şafāda ola
şābit
Taḫşīl-i neşāt itmege dil bulsa da
furşat

ko(v):-

1. koma:-ma
Kaside 5
Mısra: 54
Bir durum içerisinde
bırakmak.

Umarım rüz-i ceza senden eyā
sultānım
Koma girdāb-ı günāh içre dil-i
nālānım

2. koma:-ma
Kaside 5
Mısra: 68
Bir durum içerisinde
bırakmak.

kıl şefā'at bu siyeh-rū ve kesir-
'isyanā
Koma bu Es 'adı kim nār-ı cehīme
yana

koy:

1. koymazdı:-maz, -dı
Gazel 95
Mısra: 5
Bırakmak.

Hevā-yı 'aşk ile koymazdı kıl
kadar maẓmūn
Eger ki olmasa gīsūsı kıl ü ḳāl-
engiz

2. koymasa:--ma, --sa
Gazel 88
Mısra: 7
Koymak, bırakmak.

Fıkr-i ḥatı ger tāb-ı ruhın koymasa
dilde
Zirā şeb-i sevdāda meh-i pūr-tebiş
olmaz

3. koy:
Gazel 122
Mısra: 3
Bırak, terket.

'āşık perest-i şūḥ-ı hezār-āşināyı
koy
'İrfān gerek tāzede hem ḥüsñ ü ān
gerek

4. koymadı:-ma, -dı
Gazel 120
Mısra: 2
Bırakmak, geriye bir şey
bırakmamak.

Bāde-i naḥl-i tüvān bulsa n'ola
zer-fāmlık
Koymadı tāb-ı hevā-yı rüze anda
ḥāmlık

koyuna girmez:

1. koyuna girmez:
Gazel 70
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Koynuna girmek.

Girmez koyuna kelle de virsem
rehinde ben
Ol şir-ḥāre kuzıcagım
Koçhisārlıdır

kubbe:

1. kubbesi:-si
Tarih 31
Mısra: 5
Bir yapıyı örten yarım kubbe
biçimindeki dam.

Kubbesi olsa n'ola çetr-i Sikender
ki anıñ
Menba'ı âb-ı hayât olmada 'aynı-
yle hemân

kubbe-i vâlâ:

1. kubbe-i vâlâ:

Tarih 10

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Yüksek kubbe.

Görüp ol kubbe-i vâlâsını böyle
zer-kâr
Gıpta-kâr olur ise aña sipihr-i
devvâr

kübrâ:

1. kübrâ:

Kaside 1

Mısra: 62

Pek büyük, en büyük.

Suğrâsı dañi seyyienin hazz-ı nefis
ile
Kübrâ gibi olur giderek bād-i cezâ

2. kübrâdır:-dır

Kaside 3

Mısra: 66

Büyük.

Odur o üns-kün-i zenb-i bî-nihâyet
kim
Yanında cümle günâhın sagîri
kübrâdır

kudüm:

1. kudümi:-i

Tarih 2

Mısra: 2

Ayak basmak.

Te'âla'llâh zihî nev-sâl-i fûrh-i fâl-
i şevk-efzâ
Kudümi hâtır-ı 'âlemden oldu gerd-
i gam-fersâ

2. kudümine:-ine

Gazel 192

Mısra: 7

*Uzak bir yerden, uzun bir
yoldan gelme, bir yere ayak
basma.*

Ezhârı seyr-i bağda yârin
kudümine

Sâyide kıldı bād-ı sabâ kâleler gibi

3. kudümine:-ine

Kaside 9

Mısra: 54

Uzak bir yerden, uzun bir

*yoldan gelme, bir yere ayak
basma.*

Cebîn-sâyî-i dâmen-i pâki olmağ
içün
Kudümine nigerândır taraf taraf
ezhâr

4. kudüminden:-in-den

Tarih 4

Mısra: 2

Ayak basma, doğma.

Te'âla'llâh zihî şeh-zâde-i sultân-ı
'âlem kim
Kudüminden serây-ı devlete şad
'izz ü şân geldi

küdûret:

1. küdûretden:-den

Murabba 2

Mısra: 11

*Bulanıklık; tasa, gam, kaygı,
gussa.*

kalımadı mir'ât-ı hâtırda
küdûretten Eşer
Hâşılı ben mürdeyi ser-tâ-kadem
cân eylediñ

küffâr:

1. küffâr:-ı

Tarih 8

Mısra: 11

*Kâfîler, müslüman
olmayanlar.*

El-amân diyerek âhirü'l-emân
küffârı
Yüz sürüp hâk-i dere eylediler
sulhi recâ

küh:

1. kühlar:-lar

Gazel 69

Mısra: 12

Dağ, cebel, dağlık arazi.

Hâst-kâr-ı iktibas elbet tecellî-yâb
olur
Hâ'il olmaz kühlar dîdâr kendin
gösterir

küh u sahrâ-vı emel:

1. küh u sahrâ-vı emel:

Gazel 136

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Emelin ovası ve dağı.

Okuya gelmezken Es'ad şimdi
pervâza gelüp

Sayd-gâhı oldu anıñ küh u sahrâ-yı
emel

küh-düz-ı cefâ:

1. küh-düz-ı cefâ:

Gazel 200

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Eziyetle dikilmiş dağ.

Olmağda küh-düz-ı cefâ âh-ı tîşe-
kâr
Şîrin hevâ-yı 'aşkda Ferhâd olam
gibi

kühen:

1. kühen:

Tarih 45

Mısra: 14

Eski, ihtiyar.

Bu sâliñ habbezâ sâl-i neşât
olmağla târihi
Kühen şâdilere bir taze Hâlet geldi
hoş geldi

2. kühen:

Gazel 172

Mısra: 8

Eskimiş, yıpranmış.

Biz ol piyâle-keş-i miñnetiz ki reşk
eyler
Hezâr sāgar-ı zer bu kühen
sifâlimize

3. kühen:

Kaside 11

Mısra: 84

Eski, köhne.

Sen o Fârûk-revişsin ki nesîm-i
'adliñ

Dâd-zâr itdi kühen bağçe-i dünyâyı

kühen-sâk:

1. kühen-sâk:

Gazel 84

Mısra: 5

Eskimiş.

Bu nev-kıbâb kühen-sâk çarh'ı âhir
biz
Harâb-ı nâliş-i gam lerze-rîz-i âh
ideriz

küh-ı bülendiñ:

1. küh-ı bülendiñ:

Gazel 71

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yüksek dağ.

Bār-ı girān-ı ğamdır iden āhı ser-
firāz
Elbette başı kūh-ı bülendîñ
dumanlıdır

kuhl it:

1. kuhl it:

Gazel 181

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sürme yapmak.

Kuhl it hayāl-i gerd-i haṭ-ı 'ārızın
dilā
Virmek dilerseñ 'ayn-ı cila dīde
nūrına

kühl itdigi-çün:

1. kühl itdigi-çün:

Nazm 17

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sürme yaptığı için.

Gubār-ı küyüñi kühl itdigi-çün
dīde-i cānım
Beni ḥāk-i deriñden sürme ey
çeşmi gazālānım

kühl ü hāme-i ta'bir:

1. kühl ü hāme-i ta'bir:

Gazel 139

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Açıklama kalemi ve sürme.

Sezā meşşāta-kār olsam 'arūs-ı
naẓma kim Es'ad
Midād-ı nuṭkı kühl ü hāme-i ta'bir
mīl itdim

kuhl-i cila id:

1. kuhl-i cila id:

Kaside 5

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Göz sürmesi edinmek.

İdelim Hāk-i rehiñ dīdemize kuhl-i
cila
Virelim çeşm-i remed-püşumuza
nūr u ziya

kuhl-i cilā-baḥş-ı çeşm-i dūnyā:

1. kuhl-i cilā-baḥş-ı çeşm-i dūnyā:

Kaside 3

Mısra: 52

Kelime Tipi: -

*Dünyanın gözüne cila veren
sürme.*

O seyyid-i sened-i cümlesin ki
dergehiññ
Gubārı kuhl-i cilā-baḥş-ı çeşm-i
dūnyādır

kuhl-i haṭ-ı gubārıñ:

1. kuhl-i haṭ-ı gubārıñ:

Gazel 193

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Tozlu ayva tüylerinin sürmesi.

kıldı müjeñ hayālî dü çeşmim bi-
'aynihi
Kuhl-i haṭ-ı gubārıñ ile mīl-dān
gibi

kuhl-i midād:

1. kuhl-i midād:

Kaside 2

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Mürekkep sürmesi.

Sen o kehhāl-i devā-kār-ı
ma'ārifsin kim
Rūşenā kuhl-i midādıñla dü çeşm-i
ma'nā

kul:

1. kullarıña:-larına

Muamma 5

Mısra: 4

*1.Allah tarafından yaratılmış
olan insan, abd. 2.hürriyetine
sâhip olmayıp başkasının hükmü
altında olan kimse.*

Elde yok me'haz İlāhā olsa ger
luṭfuñ olur
Ancak oldur kullarıña müstenid fi-
küllî ḥāl

külbe-i hatırıñı:

1. külbe-i haṭırımı:

Tahmis 4

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Gönül kulübesi, evi.

Fıkr-i Ruḥsārıñı şām-ı ğama māh
itdikçe
Külbe-i haṭırımı şa'şā'a-ğāh
itdikçe

külef:

1. külef:

Gazel 14

Mısra: 3

Gül çiçeği.

Külef sanma hüveydā sīne-i āyine-
dārında
Derūnın vaḥf-ı dāğ-ı deşne-i taḳdīr
ider mehtāb

külef-dāde:

1. külef-dādedir:-dir

Tahmis 4

Mısra: 7

Sıkıntı veren.

Çihre-i māha külef-dādedir āh-ı
siyehim
Mevc-ber-mevc sirişkim n'ola
sedd-itse rehīm

kulkul-i şīşe-i şarābı:

1. kulkul-i şīşe-i şarābı:

Terkib-bend 1

Mısra: 41

Kelime Tipi: -

*Şarabın şişeden dökülürken
çıkardığı ses.*

Ey kulkul-i şīşe-i şarābı
Rāmiş-ger-i bezm-i 'iṣ ḡ 'işret

küllemā kadderehū'r-rabbu leke fehve yuṣīb:

1. küllemā kadderehū'r-rabbu leke fehve yuṣīb:

Gazel 12

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Kalp İfade**

*Sana isabet edecek olan her
şey Allah'ın kaderindeki takdiridir.*

Feleğin vaẓ'-ı şüttür-kürbesine
olma ke'ib
Küllemā kadderehū'r-Rabbu leke
fehve yuṣīb

küllî:

1. küllî:

Kaside 1

Mısra: 58

Bütünüyle, tamamiyle, bütün.

Cüz'î de olsa mücibe-i hevfe der-
sefer
Küllî gerek itā'at-i fermān-ı
Kibriyā

kullug:

1. kullugın:-ın

Tarih 11

Mısra: 2

Kulluk, kul olma durumu.

Cenāb-ı pādīşeh-i berr ü Baḥra
kıлмаğ için

Vezîr-i a'zamı da'vetle kulluğın
inhâ

kumâş-ı:

1. kumâş-ı:

Gazel 2

Mısra: 1

*Ipek, yün, keten vesairenden
yapılan ağır dokuma.*

Yâ Rab kumâş-ı 'afviñi ten-püş kıl
baña
Şâl-i fi 'âl-i bih-teri ber-düş kıl
baña

kumâş-ı 'afviñi:

1. kumâş-ı 'afviñi:-i, -ñi

Gazel 2

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Bağışlama örtüsü.

Yâ Rab kumâş-ı 'afviñi ten-püş kıl
baña
Şâl-i fi 'âl-i bih-teri ber-düş kıl
baña

kumâş-ı cism:

1. kumâş-ı cism:

Kaside 12

Mısra: 71

Kelime Tipi: -

Beden kumaşı.

Odur ol gülşen-i cevdet ki kumâş-ı
cismîn
Nağd-i eltâfi için kîseler eyler lâle

kumâş-ı güftâr:

1. kumâş-ı güftâr:

Kaside 3

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Söz kumaşı.

Dehen ki kâr-gehidir kumâş-ı
güftârîñ
Zeban nâsîc-i nev târ u pûd-ı
ma'nâdır

kumâş-ı 'işve:

1. kumâş-ı 'işve:

Nazm 18

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Cilve kumaşı.

Kumâş-ı 'işve ki yârîñ girân
metâ'idır
Fürûhta anı harîdâr-ı 'aşka sa'idır

kumâş-ı şebi:

1. kumâş-ı şebi:

Gazel 151

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gece kumaşı(siyah kumaş).

Nigâh idüp meh o bedr-i temâma
şerminden
Siyeh kumâş-ı şebi itdi câme
şerminden

kumrî-i nahl-i bağ-ı âşüb:

1. kumrî-i nahl-i bağ-ı âşüb:

Terkib-bend 1

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Kargaşa bahçesinin fidanının
kumrusu.*

Ey kumrî-i nahl-i bağ-ı âşüb
V'ey tûñ-i kand-ğâr-ı 'işve

küncâviş:

1. küncâviş:-i

Gazel 46

Mısra: 9

Köşe yeri, makamı.

Derûn-ı dildedir küncâviş 'aşk-ı
dilârânîñ
'Aceb gevherdir ol kim genc-i âteş
içre pinhândır

künc-i ğamda:

1. künc-i ğamda:

Gazel 15

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gam köşesi.

Çılma hâli çeşm-i fikriñ künc-i
ğamda Es'adâ
Vuşlat olmazsa hayâl-i yâr olur
bârî naşîb

kur:

1. kurulmadı:-ul, -ma, -dı

Gazel 197

Mısra: 12

Ayarlamak. (saat kurmak).

Dirmiş o şüh sâ'ati var vaqt-i
vuşlatîñ
Nice dakika geçdi o sâ'at
kurulmadı

kurb:

1. kurba:-a

Gazel 78

Mısra: 5

Yakın.

Libâs-ı müste'âr-ı cism dağî kurba
hâildir
Tecerrüd mâsivâyı terk ile ancak
temâm olmaz

kurbân id:

1. kurbân id:

Kaside 5

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Uğrunda feda etmek.

Olalım vâsıl-ı ser-menzil-i
maksûd-ı cihan
İdelim 'id-i visale dil ü cânı kurbân

kurevş:

1. kurevş:-i

Kaside 2

Mısra: 50

*Hız. Peygamber'in mensup
olduğu Arap kabilesi.*

Mustafâ Hâmid ü Mahmûd ü
Muhammed Ahmed
Müctebâ Tâhîr ü Mekkîyy ü
Kurevşî Tâhâ

kurretü'l- 'avn-i dü 'âlem:

1. kurretü'l- 'avn-i dü 'âlem:

Kaside 2

Mısra: 41

Kelime Tipi: -

*Dünyanın ve ahiretin iki
gözünün nuru.(Hz.
Muhammed(s.a.v.)).*

Kurretü'l- 'avn-i dü 'âlem dür-i
yektâ-yı himem
Seyyid-i cümle-i âdem şeh-i
şefkat-peymâ

kürsî:

1. kürsîye:-ye

Lugaz 10

Mısra: 24

*Camilerde vaizlerin birkaç
basamaklı bir merdivenle üstüne
çıkıp vaaz ettikleri, oturan
yerinin önünde kitap koymaya
mahsus raf bulunan yüksekçe yer.*

Gâh ellerde gezer rindâne

Gâh kürsîye çıkar şeyhâne

kurta:

1. kurta:

Kaside 10

Mısra: 3

Küpe.

Ol nükte k'ola kurta dūr-i sem'-i
pesende
Her noktası bir lū'lū-i deryā-yı
kalemdir

kurtar:

1. kurtar:

Kaside 2

Mısra: 87

(İçinde bulunduğu güç
durumu, derdi) Üzerinden
kaldırmak, o halden arındırmak.

Dest-i luṭfu ile girdāb-ı gadabdan
kurtar
Es'ad-ı gark-ı yem-i cürmi daḥi
rüz-i ceza

kurul:

1. kurulmadı:-ma, -dı

Gazel 197

Mısra: 4

*Tertip etmek, hazır hale
getirilmek, inşa etmek.(tuzak
kurmak).*

Sayd eyledi kemend-i maḥabbet
beni velī
Dām-ı hümā-yı evc-i melāḥat
kurulmadı

küşād oldu:

1. küşād oldu:

Gazel 119

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Açma, açılma.

O naḥl-i 'işve olup tāb-dār-ı bāde-i
nāz

Gül-i 'izārı küşād oldu āl āl olarak

küşāde:

1. küşādelige:-lik, -e

Gazel 175

Mısra: 4

Açılmış, açık, ferah.

Girifte olalı dil bend-i zülfe
ḥasretdir
Hevā-yı sünbül-i 'aşkda
küşādelige

2. küşāde:

Nazm 19

Mısra: 1

Açık, açılmış.

Güller küşāde bülbul-i şūrīde pūr-
naḡam
'Azim-i kinār kıll ki ne sevdā kıla
ne ḡam

küşāde evle:

1. küşāde evle:

Kaside 3

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ferahlatmak, şen etmek.

Dehān-ı dānişin eyle küşāde kim o
şadef
Derūn-leb-ā-leb-i pākīze dürr-i
ma'nadır

küşāde iken:

1. küşāde iken:

Gazel 66

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Açık, açılmış II ele geçirilmiş,
zapt olunmuş, fethedilmiş.*

Olur mu muṣṭarib Es'ad cihānda
'ākıl olan
Ne ḡam küşāde iken bāb-ı Ḥazret-i
Gaffār

küşād-ı bahtı:

1. küşād-ı bahtı:

Nazm 25

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Bahtın açıklığı.

Se rüze kār-ı dil-i zārı itme bāzīçe
Küşād-ı bahtı bu şeş-dergehiñ
dübāre degildir

küşāvis:

1. küşāvis:

Gazel 97

Mısra: 9

Açılmak.

Jāleyi izhar ider gāhī küşāvis
goncada
Hande-i dendān dehān-ı yāri şaklar
şaklamaz

2. küşāvis:

Kaside 8

Mısra: 14

Açılma, ferahlık.

Kırā'at eyleyüp gül Ravzatü'l-
ahyārı ser-tā-ser
Riyāziyyāta bed'itdi küşāvis buldı
vicdanı

3. küşāvis:

Kaside 9

Mısra: 29

Açılma, ferahlık.

Temam buldı küşāvis nihāl-zār-ı
çemen
Açıldı güldi dil-i ḡonça çün leb-i
dildār

4. küşāvis:

Tahmis 2

Mısra: 20

Açılma, ferahlık.

Gülistān-ı şafānıñ sec'-i mevzūn-ı
tuyūrından
Nümāyāndır küşāvis baḡsa 'ākil
ḡonça-i terden

küşāvis-kār-i bāl:

1. küşāvis-kār-i bāl:

Nazm 34

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kanatlarını açmış olan.

Duş olaldan şāh-bāz-ı çeşmine bir
āfetin
Murg-i perrānız küşāvis-kār-i bāl
üzreyiz

küşe-i dide-i pür-şurişidir:

1. küşe-i dide-i pür-şurişidir:

Gazel 149

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Çalkantı dolu gözün kenarı.

Tır-i müjgāmı n'ola olsa ciger-düz-i
fūsūn
Küşe-i dide-i pür-şurişidir cāy-ı
fiten

küşende-i zebūn olduñ:

1. küşende-i zebūn olduñ:

Rübai 7

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Zavalluların katili olmak.

Ey çarḥ-i denī mu'īn-i dūn olduñ
sen
Bi'llāh küşende-i zebūn olduñ sen

**küşe-zīb-i tekye-i 'aşk-ı cünün
olduñ:**1. küşe-zīb-i tekye-i 'aşk-ı cünün
olduñ:**Gazel 23**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Delilik aşkının tekkesinin
köşesinde süs olmak.*

Dilâ çün küşe-zîb-i tekye-i 'aşk-ı
cünûn olduñ
Taḥammül -pîşe-i şabr u sükûn ol
mäsivâdan geç

küşte-i tîğ-i ğam:

1. küşte-i tîğ-i ğam:

Gazel 5

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gam kılıcından ölmüş(kimse).

Her zaman telh-âbe-nüş-i derd ü
mihnet olmadan
Küşte-i tîğ-i ğam olmak cāna
minnetdir baña

küşüde:

1. küşüde:

Kaside 9

Mısra: 19

Açmak, açılmak.

Küşüde naḥl-i gül ü ergavân degil
yer yer
Hacamat itdi demi kaçra kaçra oldu
nisâr

küsûf:

1. küsûfa:-a

Nazm 35

Mısra: 3

(Ar.) Güneş tutulması.

Āğâz idicek mihr-i ruḥi ḥatla
küsûfa
Tutdı nigerân olmağa âyine-i pehlü

kusûr itdim:

1. kusûr itdim:

Tahmis 5

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Hatalı davranışta bulunmak.

Meger ser-mest imiş hüşyâr
sandım ol sitem-kârı
Zamânsız söyledim derd-i dil-i zârı
kusûr itdim

kût:

1. kûtını:-ı, -n, -ı

Lugaz 5

Mısra: 14

*Yaşamak için gerekli yiyecek,
rızk.*

Şafḥa-i bîşânına kıl-k-i ezel
Kûtını şebt eylemişdir bî-halel

kûtâh:

1. kûtâh:

Lugaz 10

Mısra: 9

Kısa.

'Ömri kûtâh teni leyyindir
Hasmı çokdur hepisi beyyindir

kutb-ı ümîd:

1. kutb-ı ümîd:

Gazel 186

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ümit kutbuna, yönüne.

Döner mi kutb-ı ümîd üzre Es'adâ
bilmem

Bu âsyâb-ı felek bir zamân
murâdımcâ

küteh:

1. küteh:

Lugaz 10

Mısra: 29

Kısa.

Kimi küteh kiminiñ kaddı dırâz
Kimi câmi'de ider ḥaḳka niyâz

kût-ı cân eylemişüz:

1. kût-ı cân eylemişüz:

Rûbai 10

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Canın azığı yapmak.

şanmañ bizi kim gürsine-i bezm-i
ğamız

Biz nâle vü âhı kût-ı cân eylemişüz

kuttân-ı elvâna:

1. kuttân-ı elvâna:

Tarih 33

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Çeşit çeşit insanlar.

Habbezâ âsâr-ı eltâf-ı İllâhî nev-be-
nev
Olmada kuttân-ı elvâna hüveydâ
yümn ile

2. kuttân-ı elvâna:

Tarih 33

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Çeşit çeşit insanlar.

Habbezâ âsâr-ı eltâf-ı İllâhî nev-be-
nev
Olmada kuttân-ı elvâna hüveydâ
yümn ile

kütübhâne:

1. kütübhâne:

Tarih 35

Mısra: 12

Kitaplık; halkın

*faydalanmasına sunulan çeşitli
 kitapların bulunduğu mekân.*

Musannifin-i selef ruḥi cümle şâd
oldı

Bina olunca sa'âdetle bu
kütübhâne

kütüb-i muntahab:

1. kütüb-i muntahab:

Kaside 10

Mısra: 51

Kelime Tipi: -

Seçkin kitaplar.

Re'yi kütüb-i muntahabı fenn-i
nizâmın
îmâsı delâlet-kün-i ma'nâ-yı
kalemdir

kuvvet-i bâzû-yı 'aşk:

1. kuvvet-i bâzû-yı 'aşk:

Beyit 8

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Aşk pazısının kuvveti.

Oı kaşı yayı kuvvet-i bâzû-yı 'aşk
ile
Āğüş-ı vaşla çille-i hicrân çeken
çeker

kuvvet-i ḥaṭâdandır:

1. kuvvet-i ḥaṭâdandır:-dan, -dır

Gazel 43

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Günahın kuvveti.

O hâli 'anbere teşbîh ḥâm sevdâdır
O zülfe müşk dimek kuvvet-i
ḥaṭâdandır

kûv:

1. kûyında:-ı, -n, -da

Gazel 45

Mısra: 6

(Sevgili'nin) semti, mahallesi.

Ne denlü cephe-pür-çin-i teğâfûl
olsa lutf eyler

Dil-i hecr-âzmâ küyünde ednâ
müstemendidir

2. **küyina:-ına**

Nazm 21

Mısra: 1

(Sevgili'nin) semti, mahallesi.

Küyına tehî olma revân ey dil o
şâhiñ
İhdâ için al bâri ele sünbül-i ânın

küy-i melâhat:

1. **küy-i melâhat:**

Gazel 51

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Güzellik mahallesi.

O mehpâre dilâ âgûş-zîb-i canım
olmuşdur
Benim küy-i melâhat zîver-i
çevgânım olmuşdur

küy-i yâr:

1. **küy-i yâr:**

Gazel 117

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yarin semti.

Her süyü mübtelâlara bir cây-gâh-ı
Hüb
Yer var mı küy-i yâr gibi âşinâsı
çok

küy-i yâre:

1. **küy-i yâre:**

Gazel 100

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin bulunduğu yer.

Küy-i yâre müteveccih olalı rüy-i
heves
Ğayra bir vech ile yüz virmedi
bed-hüy-i heves

kuzıcağ:

1. **kuzıcağım:-ım**

Gazel 70

Mısra: 4

Kuzu, yavru, evlat, çocuk.

Girmez koyuna kelle de virsem
rehinde ben
Ol şîr-hâre kuzıcağım
Koçhisârlıdır

Mısra: 5

Kuşkusuz, hiç şüphesiz.

Ol yüz on altının oldu lâ-cerem
Gör vücudı sîmyâ gibi 'adem

2. **lâ-cerem:**

Kaside 1

Mısra: 23

Kuşkusuz, hiç şüphesiz;

daima, sürekli.

Taşrîf-i niyyet eyle ki hayrata lâ-
cerem
Naḥv-i rızâ-yı Hâkdır olan kâr-ı
müntehâ

lâf:

1. **lâfi:-ı**

Kaside 12

Mısra: 81

Söz.

Es'adâ lâfi kıo gel eyleme güftârı
dırâz
Dehen aç başla du'âyâ çü gül-i ter
lâle

lafzan u ma'nen:

1. **lafzan u ma'nen:**

Tarih 2

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Sözlü bir şekilde ve Mânâ
yönünden, mânâca, delâlet ettiği
mânâ bakımından.

Oluş dâ'î didim târîhin Es'ad
lafzan u ma'nen
Bu bin yüz kırk iki sâlin mübarek
eyleye Mevlâ

2. **lafzan u ma'nen:**

Tarih 3

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Sözlü bir şekilde ve Mânâ
yönünden, mânâca, delâlet ettiği
mânâ bakımından.

Temam olunca Es'ad lafzan u
ma'nen didim târîh
Yapıldı biñ yüz otuz altıda bu
ma'bed-i zîbâ

lafzan-u ma'nen:

1. **lafzan-u ma'nen:**

Tarih 29

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

Söz ve mana bakımından;
sözle ifade ederek ve manevi
olarak.

L

lâ vü ne'âmdan:

1. **lâ vü ne'âmdan:**

Kaside 1

Mısra: 39

Kelime Tipi: -

Evet ve hayır demek.

Her hayr u şerde lâ vü ne'âmdan
hâzer kılup
Emr-i Hudâda eyleyigör kavliñi
belâ

lâbis:

1. **lâbis:**

Nazm 30

Mısra: 3

Giyen, giymiş.

Süreyya gibi dilber cem' idüp ol
çün felek lâbis
Seriyyü' l-hâl ol ey dil var mı kem-
nâm olmağa bâ'is

lâ-cerem:

1. **lâ-cerem:**

Lugaz 18

Lafzan-u ma'nen didim ol demde
tārīh Es'ad
Buldu bin yüz kırkda İran sulh-ile
emn-ü emān

lafz-ı 'atā:

1. **lafz-ı 'atā:**
Kaside 11
Mısra: 80
Kelime Tipi: -
Cömertlik sözü.

Sen o düstür-ı kerem-zād-ı cihān-
bansın kim
Āsitānında bulur lafz-ı 'atā
ma'nâyı

lafz-ı basit:

1. **lafz-ı basit:**
Gazel 155
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Basit söz.

Degil fart-ı sühan vüs'at-kün-i
tengî-i fem zîrā
Halel-nā-yâbdır lafz-ı basit ifrāt-ı
ma'nādan

lafz-ı nazmın:

1. **lafz-ı nazmın:**
Gazel 184
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Şiirin sözleri.

hüsni-i tertib-i dür-i dendān-ı yāri
görmeyen
Fehm ider mi lafz-ı nazmın Es'adā
ma'nāsına

lafz-ı vahdeti:

1. **lafz-ı vahdeti:**
Kaside 1
Mısra: 25
Kelime Tipi: -
Vahdet sözü.

Vaz' eyle lafz-ı vahdeti ma'nā-yı
müfrede
kıl nūr-ı ism-i vāhid ile qalbi
rüşenā

lagzende-i keyf-i nāb-ı 'aşkım:

1. **lagzende-i keyf-i nāb-ı 'aşkım:**
Terkib-bend 1
Mısra: 52
Kelime Tipi: -
Aşk şarabının keyfiyle kayıp
düşmüş.

kalsam n'ola zîr-i pâda zîrā
Lagzende-i keyf-i nāb-ı 'aşkım

lagzide olmaz:

1. **lagzide olmaz:**
Gazel 70
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Ayağı kaymış.

Lagzide olmaz olsa da yah-beste
rāh-ı 'aşk
Pây-i semend-i baht ğamıñla
kayarlıdır

lağzide-pā olan:

1. **lağzide-pā olan:**
Gazel 64
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Ayağı kaymış olan.

Olan lağzide-pā yāh-beste-ğāh-ı
çāh-ı 'ālemde
Çü seng-i reh teh-i ikdām-ı her
rahm-āzmāsızdır

lağziş-i güftār:

1. **lağziş-i güftār:**
Gazel 60
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Söylerken dili sürçenler.

Āyine-i cām-ı meyi dil görmese
gāhī
Nuṭk-elken olup lağziş-i güftār ile
söyler

lagziş-i reftār-ı mey-keşden:

1. **lagziş-i reftār-ı mey-keşden:**
Gazel 152
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Şarap içenin yürüyüşünün
kayması, yalpalaması.

Olan zevk-āşinā-yı bezm-ğāh-ı
Hālet-i hüsni
Bilür renc-i humārı lagziş-i reftār-ı
mey-keşden

laht-ı dil:

1. **laht-ı dil:**
Gazel 11
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Gönül parçası; ciğer parçası.

Bezm-i fūrkatde ḥayāl-ı 'îş ü nûş-ı
yār ile

Bāde-i ḥamrādır eşk-i ḥūn laht-ı dil
kebāb

la'line:

1. **la'line:-i, -n, -e**
Gazel 117
Mısra: 1
1. Parlak kırmızı renkli
kıymetli taş. 2. (Dîvan
edebiyâtında) Sevgilinin kırmızı
dudağı.

Vir naqd-i cānı la'line şanma
bahāsı çok
Ġamzeyle itme dād u sited kim
kazāsı çok

2. **la'line:-i, -n, -e**
Gazel 142
Mısra: 1
1. Parlak kırmızı renkli
kıymetli taş. 2. (Dîvan
edebiyâtında) Sevgilinin kırmızı
dudağı.

Sen sāğara ben la'line sundukça
sunaydım
Sen bādeye ben büseye kandıkça
kanaydım

3. **la'lin:-in**
Gazel 135
Mısra: 6
(Sevgilinin) kırmızı dudağı.

Hüy-kerde olsun 'arızın ol germ-i
mest-i nāz
La'lin levhe şad-dür-i pâki nisār
kıl

4. **la'lin:-in**
Gazel 194
Mısra: 8
(Sevgilinin) kırmızı dudağı.

Dendānların gören dehen-i yārda
sanur
La'lin hokkada iki incü kılādesi

5. **la'lin:-in**
Muamma 16
Mısra: 1
(Sevgilinin) kırmızı dudağı.

Ne māni' var emerken la'lin
öpsem rüy-i hun-rizin
'Araḳ katsam n'ola nāsih bir iki
kaṭra şahbāya

lāle:

1. **lāleler:-ler**
Gazel 192
Mısra: 1
Zambak türlerinden soğandan

yetişen bir çiçek. Lâlenin ortasında kırmızı yaprakların çevrelediği siyah noktalar bulunmaktadır. Klâsik şiirde bu noktalar, dağ yarasına benzetilir.

Ey Dâğ-ı taze yâre açıl lâleler gibi
Ey eşk-i dîde sen de saçıl jâleler gibi

2. lâleler:-ler

Gazel 192

Mısra: 12

Zambak türlerinden soğandan yetişen bir çiçek. Lâlenin ortasında kırmızı yaprakların çevrelediği siyah noktalar bulunmaktadır. Klâsik şiirde bu noktalar, dağ yarasına benzetilir.

Şâyed terahhüm eyleye ol âfet
Es' adâ
Dâğ-ı derûnuñ 'arz idegör lâleler gibi

3. lâle:

Kaside 8

Mısra: 21

Çiçekleri kadeh biçiminde olan, türlü renklerde süs bitkisi. Klasik şiirde kırmızı rengi ile sevgilinin yanağına ve aşığın gözyaşlarına benzetilir. Ortasındaki karalığı nedeniyle bazen benli bir yüze bazen de bu karalık dağ yarasına benzetilir.

'Akâ' idden Celâle bed' idüp ez-
cân u dil lâle
Kitâb-ı gülşen-i tevhidin oldı hem
sebak-hânı

4. lâle:

Kaside 7

Mısra: 3

Çiçekleri kadeh biçiminde olan, türlü renklerde süs bitkisi II Ortasındaki karalığı nedeniyle dağ yarasına benzetilir.

Demdir ki lâle dâğ-ı dilin aşikâr
idüp
'uşşâka 'arz-ı sūziş ile kām-bîn ola

5. lâle:

Kaside 12

Mısra: 1

Lale, çiçekleri kadeh biçiminde ve türlü renkleri olan çiçek.

Yine zîb-âver olup gülşene yer yer
lâle
Feyz-i nevrüz ile Dâğ oldı ser-â-
ser lâle

6. lâle:

Kaside 7

Mısra: 17

Çiçekleri kadeh biçiminde olan, türlü renklerde süs bitkisi (sevgilinin yanağı).

Fem gönça turre sünbül ü had lâle
kad nihâl
Ruhsâr verd-i âl ü beden yâsemîn
ola

7. lâle:

Kaside 12

Mısra: 6

1. Zambakgiller
familyasından, Asya menşeli
olduğu sanılan, çok değişik türleri
bulunan, mızrak biçiminde uzun
yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki. 2.
Bu bitkinin, yapraklarının
ortasından çıkan bir sap üzerinde
bir tâne açan kadeh biçimindeki
çiçeği.

Eyleyüp tarz-ı mey-âşâmî-i
Hübâna nigâh
kıldı cism-i terini cām-ı mücevher
lâle

8. lâle:

Kaside 12

Mısra: 8

1. Zambakgiller
familyasından, Asya menşeli
olduğu sanılan, çok değişik türleri
bulunan, mızrak biçiminde uzun
yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki. 2.
Bu bitkinin, yapraklarının
ortasından çıkan bir sap üzerinde
bir tâne açan kadeh biçimindeki
çiçeği.

N'ola hûn-i dili hem-keyf-i mey-i
nâb olsa
Ki du'â-yı kadehi eyledi ezber lâle

9. lâle:

Kaside 12

Mısra: 10

1. Zambakgiller
familyasından, Asya menşeli
olduğu sanılan, çok değişik türleri
bulunan, mızrak biçiminde uzun
yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki. 2.
Bu bitkinin, yapraklarının
ortasından çıkan bir sap üzerinde
bir tâne açan kadeh biçimindeki
çiçeği.

Mihr-i rahşâna dönüp reng-i şafağ-
günü ile
Oldı Dâğ-ı dil ile mâha beraber
lâle

10. lâle:

Kaside 12

Mısra: 12

1. Zambakgiller
familyasından, Asya menşeli
olduğu sanılan, çok değişik türleri
bulunan, mızrak biçiminde uzun
yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki. 2.
Bu bitkinin, yapraklarının
ortasından çıkan bir sap üzerinde
bir tâne açan kadeh biçimindeki
çiçeği.

Ruh-ı hü-y-kerde-i Hübânı görünce
gâhî
Şerm-sâr olmağ ile gerçi düşer her
lâle

11. lâle:

Kaside 12

Mısra: 14

1. Zambakgiller
familyasından, Asya menşeli
olduğu sanılan, çok değişik türleri
bulunan, mızrak biçiminde uzun
yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki. 2.
Bu bitkinin, yapraklarının
ortasından çıkan bir sap üzerinde
bir tâne açan kadeh biçimindeki
çiçeği.

Lîk reng-âverî-i feyz-i hudâ-
dâdlıgın
Yâd idüp bağ-ı cihanda dilin eglar
lâle

12. lâle:

Kaside 12

Mısra: 16

1. Zambakgiller
familyasından, Asya menşeli
olduğu sanılan, çok değişik türleri
bulunan, mızrak biçiminde uzun
yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki. 2.
Bu bitkinin, yapraklarının
ortasından çıkan bir sap üzerinde
bir tâne açan kadeh biçimindeki
çiçeği.

Neş'e-i sâğar-ı mînây-nümâ ile bu
dem
Şeh-levendâne çekerse n'ola
hançer lâle

13. lâle:

Kaside 12

Mısra: 18

1. Zambakgiller
familyasından, Asya menşeli
olduğu sanılan, çok değişik türleri
bulunan, mızrak biçiminde uzun
yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki. 2.
Bu bitkinin, yapraklarının
ortasından çıkan bir sap üzerinde
bir tâne açan kadeh biçimindeki
çiçeği.

Görelî revnâk-ı gül-reng-i 'izâr-ı
yâri
Mütelevvindir o haclet ile ekser
lâle

14. lâle:

Kaside 12

Mısra: 20

1. Zambakgiller

*familyasından, Asya menşeli
olduğu sanılan, çok değişik türleri
bulunan, mızrak biçiminde uzun
yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki. 2.
Bu bitkinin, yapraklarının
ortasından çıkan bir sap üzerinde
bir tâne açan kadeh biçimindeki
çiçeği.*

Cevher-i zâtı 'ayân şâm-ı
Çerâğânından
Şeb-Çerâğ olsa o tâbişle n'ola her
lâle

15. lâle:

Kaside 12

Mısra: 22

1. Zambakgiller

*familyasından, Asya menşeli
olduğu sanılan, çok değişik türleri
bulunan, mızrak biçiminde uzun
yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki. 2.
Bu bitkinin, yapraklarının
ortasından çıkan bir sap üzerinde
bir tâne açan kadeh biçimindeki
çiçeği.*

Geldi şevk-âver olup tehniyet-i
nevruza
Dagını 'anber idüp cismini micmer
lâle

16. lâle:

Kaside 12

Mısra: 24

1. Zambakgiller

*familyasından, Asya menşeli
olduğu sanılan, çok değişik türleri
bulunan, mızrak biçiminde uzun
yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki. 2.
Bu bitkinin, yapraklarının
ortasından çıkan bir sap üzerinde
bir tâne açan kadeh biçimindeki
çiçeği.*

Revnâk-efrûz olıcak bezm-geh-i
gülzâra
Dil-küşâlıklar idüp 'arz çü dilber
lâle

17. lâle:

Kaside 12

Mısra: 26

1. Zambakgiller

*familyasından, Asya menşeli
olduğu sanılan, çok değişik türleri
bulunan, mızrak biçiminde uzun
yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki. 2.*

*Bu bitkinin, yapraklarının
ortasından çıkan bir sap üzerinde
bir tâne açan kadeh biçimindeki
çiçeği.*

Her şehir bülbül-i güyâya
çemende okudur
Böyle bir nev gazel-i mu'cize-
güster lâle

18. lâle:

Kaside 12

Mısra: 27

1. Zambakgiller

*familyasından, Asya menşeli
olduğu sanılan, çok değişik türleri
bulunan, mızrak biçiminde uzun
yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki. 2.
Bu bitkinin, yapraklarının
ortasından çıkan bir sap üzerinde
bir tâne açan kadeh biçimindeki
çiçeği.*

Olsa hürşide ziyâ-bahş n'ola ger
lâle
O gülün 'arız-ı zîbâsına beñzer lâle

19. lâle:

Kaside 12

Mısra: 28

1. Zambakgiller

*familyasından, Asya menşeli
olduğu sanılan, çok değişik türleri
bulunan, mızrak biçiminde uzun
yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki. 2.
Bu bitkinin, yapraklarının
ortasından çıkan bir sap üzerinde
bir tâne açan kadeh biçimindeki
çiçeği.*

Olsa hürşide ziyâ-bahş n'ola ger
lâle
O gülün 'arız-ı zîbâsına beñzer lâle

20. lâle:

Kaside 12

Mısra: 30

1. Zambakgiller

*familyasından, Asya menşeli
olduğu sanılan, çok değişik türleri
bulunan, mızrak biçiminde uzun
yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki. 2.
Bu bitkinin, yapraklarının
ortasından çıkan bir sap üzerinde
bir tâne açan kadeh biçimindeki
çiçeği.*

Böyle çün Şubh-ı bahar olmaz idi
tâb-âver
Olmasa gerden-i dildâr ile hem-ser
lâle

21. lâle:

Kaside 12

Mısra: 32

1. Zambakgiller

familyasından, Asya menşeli

*olduğu sanılan, çok değişik türleri
bulunan, mızrak biçiminde uzun
yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki. 2.
Bu bitkinin, yapraklarının
ortasından çıkan bir sap üzerinde
bir tâne açan kadeh biçimindeki
çiçeği.*

Bezm-i gülzârda mey-nüş-i safa
olsa o şüh
Tabak-ı nukl ola gül sâğar-ı pür-
zer lâle

22. lâle:

Kaside 12

Mısra: 34

1. Zambakgiller

*familyasından, Asya menşeli
olduğu sanılan, çok değişik türleri
bulunan, mızrak biçiminde uzun
yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki. 2.
Bu bitkinin, yapraklarının
ortasından çıkan bir sap üzerinde
bir tâne açan kadeh biçimindeki
çiçeği.*

Şad fûrûğ ile n'ola olsa sirâc-ı
gülşen
Şu 'le-i haddiñ ile oldı münevver
lâle

23. lâle:

Kaside 12

Mısra: 36

1. Zambakgiller

*familyasından, Asya menşeli
olduğu sanılan, çok değişik türleri
bulunan, mızrak biçiminde uzun
yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki. 2.
Bu bitkinin, yapraklarının
ortasından çıkan bir sap üzerinde
bir tâne açan kadeh biçimindeki
çiçeği.*

Olmada Dâğ fûrûzende-i cism-i
zerdi
'aşk ile oldı meger nâmiye-perver
lâle

24. lâle:

Kaside 12

Mısra: 38

1. Zambakgiller

*familyasından, Asya menşeli
olduğu sanılan, çok değişik türleri
bulunan, mızrak biçiminde uzun
yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki. 2.
Bu bitkinin, yapraklarının
ortasından çıkan bir sap üzerinde
bir tâne açan kadeh biçimindeki
çiçeği.*

Deşt-i şîrîn-i melâhatda mı bitdi
bilmem
Oldı hem neş'e-fiken hem ferah-
âver lâle

25. l le:

Kaside 12

Mısra: 40

1. Zambakgiller

*familyasından, Asya menşeli
olduğu sanılan, çok değişik türleri
bulunan, mızrak biçiminde uzun
yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki. 2.
Bu bitkinin, yapraklarının
ortasından çıkan bir sap üzerinde
bir tâne açan kadeh biçimindeki
çiçeği.*

Böyle tâbendelik olmazdı
siriştinde be-dîd
Olmasa reng-i 'izârîñla muhammer
l le

26. l le:

Kaside 12

Mısra: 42

1. Zambakgiller

*familyasından, Asya menşeli
olduğu sanılan, çok değişik türleri
bulunan, mızrak biçiminde uzun
yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki. 2.
Bu bitkinin, yapraklarının
ortasından çıkan bir sap üzerinde
bir tâne açan kadeh biçimindeki
çiçeği.*

T b-başş olmağ için pençe-i
h rş d gibi
Tarh idüp bezm-geh-i g lşeni
n'eyler l le

27. l le:

Kaside 12

Mısra: 44

1. Zambakgiller

*familyasından, Asya menşeli
olduğu sanılan, çok değişik türleri
bulunan, mızrak biçiminde uzun
yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki. 2.
Bu bitkinin, yapraklarının
ortasından çıkan bir sap üzerinde
bir tâne açan kadeh biçimindeki
çiçeği.*

h st-k rende ise bulmağa ' l  ş n 
Eylesün h dmet-i h k-i der-i d ver
l le

28. l le:

Kaside 12

Mısra: 46

1. Zambakgiller

*familyasından, Asya menşeli
olduğu sanılan, çok değişik türleri
bulunan, mızrak biçiminde uzun
yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki. 2.
Bu bitkinin, yapraklarının
ortasından çıkan bir sap üzerinde
bir tâne açan kadeh biçimindeki
çiçeği.*

O şehenş h-ı cihan kim Eser-i
terbiyeti
D ğ-ı dil-s z-ı meh-i enveri eyler
l le

29. l le:

Kaside 12

Mısra: 48

1. Zambakgiller

*familyasından, Asya menşeli
olduğu sanılan, çok değişik türleri
bulunan, mızrak biçiminde uzun
yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki. 2.
Bu bitkinin, yapraklarının
ortasından çıkan bir sap üzerinde
bir tâne açan kadeh biçimindeki
çiçeği.*

Olsa p r-n khet-i m ş n gub r-ı
r h 
Ravza-i ' lemi eylerdi mu'attar
l le

30. l le:

Kaside 12

Mısra: 50

1. Zambakgiller

*familyasından, Asya menşeli
olduğu sanılan, çok değişik türleri
bulunan, mızrak biçiminde uzun
yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki. 2.
Bu bitkinin, yapraklarının
ortasından çıkan bir sap üzerinde
bir tâne açan kadeh biçimindeki
çiçeği.*

O h d vend ki g l-b ğ e-i
'adlinde
Olsa manz r-ı nig h-ı keremi ger
l le

31. l le:

Kaside 12

Mısra: 52

1. Zambakgiller

*familyasından, Asya menşeli
olduğu sanılan, çok değişik türleri
bulunan, mızrak biçiminde uzun
yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki. 2.
Bu bitkinin, yapraklarının
ortasından çıkan bir sap üzerinde
bir tâne açan kadeh biçimindeki
çiçeği.*

Tohm-ı ş r ni olup 'arsa-i  arħa
menş r
Kimi mihr ola kimi necm-i ş her
her l le

32. l le:

Kaside 12

Mısra: 54

1. Zambakgiller

*familyasından, Asya menşeli
olduğu sanılan, çok değişik türleri
bulunan, mızrak biçiminde uzun
yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki. 2.*

*Bu bitkinin, yapraklarının
ortasından çıkan bir sap üzerinde
bir tâne açan kadeh biçimindeki
çiçeği.*

O h m -s ye ki  s r-ı h m y n 
ile
M stez ll  giyeh olursa da eyler
l le

33. l le:

Kaside 12

Mısra: 56

1. Zambakgiller

*familyasından, Asya menşeli
olduğu sanılan, çok değişik türleri
bulunan, mızrak biçiminde uzun
yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki. 2.
Bu bitkinin, yapraklarının
ortasından çıkan bir sap üzerinde
bir tâne açan kadeh biçimindeki
çiçeği.*

Deştler olsa hev -d r-ı nes m-i
c d 
Ola h d-rüste nebat  g l-i ahmer
l le

34. l le:

Kaside 12

Mısra: 58

1. Zambakgiller

*familyasından, Asya menşeli
olduğu sanılan, çok değişik türleri
bulunan, mızrak biçiminde uzun
yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki. 2.
Bu bitkinin, yapraklarının
ortasından çıkan bir sap üzerinde
bir tâne açan kadeh biçimindeki
çiçeği.*

Kahram n-ı nigeħi virse çemende
Ruşsat
Hayl-i ezħ ra çeke n ze v  ħançer
l le

35. l le:

Kaside 12

Mısra: 60

1. Zambakgiller

*familyasından, Asya menşeli
olduğu sanılan, çok değişik türleri
bulunan, mızrak biçiminde uzun
yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki. 2.
Bu bitkinin, yapraklarının
ortasından çıkan bir sap üzerinde
bir tâne açan kadeh biçimindeki
çiçeği.*

Eylese n  'ire-i savleti g lşen-s z 
ş leler gibi f r z n ola yer yer l le

36. l le:

Kaside 12

Mısra: 62

1. Zambakgiller

familyasından, Asya menşeli

olduğu sanılan, çok değişik türleri bulunan, mızrak biçiminde uzun yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki. 2. Bu bitkinin, yapraklarının ortasından çıkan bir sap üzerinde bir tâne açan kadeh biçimindeki çiçeği.

Akşa cüy-i keremi sū-yi sebîl-i bağa
Sîm ü zer maşrabalar ola aña her lāle

37. lāle:

Kaside 12

Mısra: 64

1. Zambakgiller

familyasından, Asya menşeli olduğu sanılan, çok değişik türleri bulunan, mızrak biçiminde uzun yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki. 2. Bu bitkinin, yapraklarının ortasından çıkan bir sap üzerinde bir tâne açan kadeh biçimindeki çiçeği.

O Ferîdün-haşem-i pâdişeh-i devrânî
Ola şâyân-ı nigâh-ı keremi ger lāle

38. lāle:

Kaside 12

Mısra: 66

1. Zambakgiller

familyasından, Asya menşeli olduğu sanılan, çok değişik türleri bulunan, mızrak biçiminde uzun yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki. 2. Bu bitkinin, yapraklarının ortasından çıkan bir sap üzerinde bir tâne açan kadeh biçimindeki çiçeği.

Ser-fürûluklar idüp rahş-ı şabā-
pey-revine
Raht-ı zerrine kılâde olayım der lāle

39. lāle:

Kaside 12

Mısra: 68

1. Zambakgiller

familyasından, Asya menşeli olduğu sanılan, çok değişik türleri bulunan, mızrak biçiminde uzun yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki. 2. Bu bitkinin, yapraklarının ortasından çıkan bir sap üzerinde bir tâne açan kadeh biçimindeki çiçeği.

Ya'ni sultân-ı cihan Hâzret-i Mahmûd Hânî
Ola mı nazra-i eltâfına mazhar lāle

40. lāle:

Kaside 12

Mısra: 70

1. Zambakgiller

familyasından, Asya menşeli olduğu sanılan, çok değişik türleri bulunan, mızrak biçiminde uzun yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki. 2. Bu bitkinin, yapraklarının ortasından çıkan bir sap üzerinde bir tâne açan kadeh biçimindeki çiçeği.

Ravza-i mülk-i bahar içre bulup
zîbîş ü fer
Oldı sultân-ı güle tâc-ı mücevher lāle

41. lāle:

Kaside 12

Mısra: 72

1. Zambakgiller

familyasından, Asya menşeli olduğu sanılan, çok değişik türleri bulunan, mızrak biçiminde uzun yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki. 2. Bu bitkinin, yapraklarının ortasından çıkan bir sap üzerinde bir tâne açan kadeh biçimindeki çiçeği.

Odur ol gülşen-i cevdet ki kumâş-ı
cismin
Nağd-i eltâfi içün kîseler eyler lāle

42. lāle:

Kaside 12

Mısra: 74

1. Zambakgiller

familyasından, Asya menşeli olduğu sanılan, çok değişik türleri bulunan, mızrak biçiminde uzun yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki. 2. Bu bitkinin, yapraklarının ortasından çıkan bir sap üzerinde bir tâne açan kadeh biçimindeki çiçeği.

Mekr ü âl itmege 'ahdinde kimiñ
zehresi var
Reng eylerse meger gülşene eyler lāle

43. lāle:

Kaside 12

Mısra: 76

1. Zambakgiller

familyasından, Asya menşeli olduğu sanılan, çok değişik türleri bulunan, mızrak biçiminde uzun yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki. 2. Bu bitkinin, yapraklarının ortasından çıkan bir sap üzerinde bir tâne açan kadeh biçimindeki çiçeği.

Bâğ-ı şevketde kılan zâtım gül-rîz-
i 'atâ

Dehen-i midhâtimi eyledi hoş-ter
lāle

44. lāle:

Kaside 12

Mısra: 78

1. Zambakgiller

familyasından, Asya menşeli olduğu sanılan, çok değişik türleri bulunan, mızrak biçiminde uzun yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki. 2. Bu bitkinin, yapraklarının ortasından çıkan bir sap üzerinde bir tâne açan kadeh biçimindeki çiçeği.

Benim ol bâğçe-i mu'cize-tarh-ı
güftâr
Ki müseddeslerim anda farah-âver
lāle

45. lāle:

Kaside 12

Mısra: 80

1. Zambakgiller

familyasından, Asya menşeli olduğu sanılan, çok değişik türleri bulunan, mızrak biçiminde uzun yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki. 2. Bu bitkinin, yapraklarının ortasından çıkan bir sap üzerinde bir tâne açan kadeh biçimindeki çiçeği.

Tohm-ı nâzende-i eş'arım
açıldıkça olur
Şîşe-i şermd e pür-haclet-i mugber
lāle

46. lāle:

Kaside 12

Mısra: 82

1. Zambakgiller

familyasından, Asya menşeli olduğu sanılan, çok değişik türleri bulunan, mızrak biçiminde uzun yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki. 2. Bu bitkinin, yapraklarının ortasından çıkan bir sap üzerinde bir tâne açan kadeh biçimindeki çiçeği.

Es'adâ lâfi қо gel eyleme güftârı
dırâz
Dehen aç başla du'âyâ çü gül-i ter
lāle

47. lāle:

Kaside 12

Mısra: 84

1. Zambakgiller

familyasından, Asya menşeli olduğu sanılan, çok değişik türleri bulunan, mızrak biçiminde uzun yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki. 2. Bu bitkinin, yapraklarının ortasından çıkan bir sap üzerinde

bir tâne açan kadeh biçimindeki
çiçeği.

Tâ ki âsar-ı füyûzât-ı İlâhiyye ile
Gülşen-efrûz-küşâyiş ola yer yer
lâle

48. lâle:

Kaside 12

Mısra: 86

1. Zambakgiller

*familiyasından, Asya menşeli
olduğu sanılan, çok değişik türleri
bulunan, mızrak biçiminde uzun
yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki. 2.
Bu bitkinin, yapraklarının
ortasından çıkan bir sap üzerinde
bir tâne açan kadeh biçimindeki
çiçeği.*

Ravza-i şevket ü iclâlini Feyyâz-ı
ezel
İde mer'â-yı gül ü sünbül-i hoş-ter
lâle

49. lâleye: -y, -e

Kaside 9

Mısra: 40

1. Zambakgiller

*familiyasından, Asya menşeli
olduğu sanılan, çok değişik türleri
bulunan, mızrak biçiminde uzun
yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki. 2.
Bu bitkinin, yapraklarının
ortasından çıkan bir sap üzerinde
bir tâne açan kadeh biçimindeki
çiçeği.*

Çubuklu gülbüne cây oldu sünbüle
Göksu
Virildi lâleye Kandilli nergise
Sarıyâr

50. lâle:

Kaside 12

Mısra: 2

Lale, çiçekleri kadeh

*biçiminde ve türlü renkleri olan
çiçek.*

Yine zîb-âver olup gülşene yer yer
lâle
Feyz-i nevrûz ile Dâğ oldu ser-â-
ser lâle

51. lâle:

Kaside 12

Mısra: 4

Lale, çiçekleri kadeh

*biçiminde ve türlü renkleri olan
çiçek.*

Tekye-i gülşenin abdâl-i nemed-
püşî iken
Çâk idüp sinisini oldu kalendar lâle

lâle-âsâ:

1. lâle-âsâ:

Gazel 58

Mısra: 9

Lale gibi.

‘Aceb mi lâle-âsâ sîne-şad-çâk
olsaın ey Es‘ad
Gönül pür-dâğ-ı şemşîr-i nigâh-ı
pür-teğâfüldür

lâle-had:

1. lâle-had:

Gazel 50

Mısra: 9

*Lale yanaklı, yanakları lale
gibi pembe olan güzel.*

Es‘adâ ol lâle-had gül-ruh perîniñ
nev hâtı
Ravza-i ezhâr-zâr-ı rûyınıñ
şebbûsıdır

lâle-hadd:

1. lâle-hadd:

Gazel 164

Mısra: 1

Lale yanaklı.

Cebîn-i âteşinin cây idüp ey lâle-
hadd ebrû
Anıñçün oldu germ-i süz ile ham-
geşte-şadd ebrû

2. lâle-hadd:

Gazel 164

Mısra: 10

Lale yanaklı.

Çü Es‘ad oldu tâb-ı mihr-i
pîşânıñla dil-süzân

Cebîn-i âteşiniñ cây idüp ey lâle-
hadd ebrû

lâle-i dâğ:

1. lâle-i dâğ:

Nazm 6

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Laleye benzer yara.

Pür itdi lâle-i Dâğ ile deşt-i cism-i
‘üryânı

Gel ey şem‘-i şeb-ârâ sîneye seyr it
Çerâğânı

lâle-i hamrâ:

1. lâle-i hamrâ:

Kaside 6

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kırmızı lale.

Çü abdâl-i kalendar dâğ-ber-dil
lâle-i hamrâ
Gelüp rindân bezm-i bağa sundı
bir tolı sagar

2. lâle-i hamrâ:

Kaside 8

Mısra: 53

Kelime Tipi: -

Kırmızı lale.

Merâhim dest-i ikbâlinde peyda
lâle-i hamrâ
Mekârim gül-riyâz-ı devletiniñ
verd-i handanı

3. lâle-i hamrâ:

Tarih 41

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

Kırmızı lale.

Uzatdı kâmeti serv okuyup ders-i
Menâr anda
kalendar-veş okur Keşküli ezber
lâle-i hamrâ

lâle-i sefid:

1. lâle-i sefid:

Kaside 7

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Beyaz lale.

Leb reng-i ergavân u gelü lâle-i
sefid
Sîne semen benefşe hâtı-ı ‘anberîn
ola

la‘l-i ‘îsî-nefesîñ:

1. la‘l-i ‘îsî-nefesîñ:

Müsemmen 1

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*İsa nefesli dudak. (Hz. İsa’nın
ölülere hayat bağışlayan nefesine
telmihle sevgilinin dudağı can
veren bir niteliğe
büründürülmüştür.).*

Ey lebiñ mâye-i hasıyyeti âb-ı
hayvan

La‘l-i ‘îsî-nefesîñ gonça-i gülzâr-ı
cân

la‘l-i leb-i hûbâna:

1. la‘l-i leb-i hûbâna:

Lugaz 7

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Güzellerin dudağının
kırmızılığı.*

Sâf-dil Maḥbûb iken budur ‘aceb
Öykinür la‘l-i leb-i Ḥübâna hep

la‘l-i lebinden:

1. la‘l-i lebinden:

Gazel 197

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kırmızı dudak.

Keyf-i şarâb-ı nab-ile ol mest-i
nahvetiñ
Kim büse aldı la‘l-i lebinden
sorulmadı

la‘l-i nemek-rîz:

1. la‘l-i nemek-rîz:

Gazel 101

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Tuz döken dudak.

Şarâba bilmezem la‘l-i nemek-rîzi
ne hâl itmiş
Şunı işrâb ider kim hürmetin güyâ
hâlâl itmiş

la‘l-i nemek-rîz-i yârda:

1. la‘l-i nemek-rîz-i yârda:

Gazel 13

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sevgilinin tuz saçan dudağı.

Tebḥâle sanma la‘l-i nemek-rîz-i
yârda
Oldı ḥabâb-ı neşve nümâyân ber-
âb-ı leb

la‘lin evsâfın:

1. la‘lin evsâfın:

Gazel 77

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Dudağın özellikleri.

Ruḥ-ı hüy-rîzin ile la‘lin evsâfın
nüvişt eyler
Bu şan‘atda mişâl-i ḥâme bir
gevher-fürüş olmaz

la‘linde:

1. la‘linde:-in, -de

Müsemmen 1

Mısra: 69

Kırmızı değerli taş. II

Sevgilinin kırmızı dudağı.

Nutḡ-ı ‘İsî gibi la‘lînde iken şehd
şehâ
Va‘de-i vaşlîñ ile eyle bu bîmâra
deva

lâyık:

1. lâyıkdır:-dır

Tarih 3

Mısra: 3

Lâyık, uygun, yakışır.

Tazarru‘-gâh-ı mevcûdât-ı ‘âlem
dinse lâyıkdır
Ki her bir revzeni bir dest-i ta‘at-
kâr ider îmâ

2. lâyıık:

Lugaz 3

Mısra: 2

(Ar.) Uygun, yaraşır.

Nedir ol şahs-ı tavîl ü fâyık
kâmeti zâde dinilse lâyıık

3. lâyıık:

Müsemmen 1

Mısra: 32

(Ar.) Uygun, yaraşır.

Bu midir şart-ı maḥabbet çelebim
sultânım
Saña lâyıık mı vefasızlık efendim
canım

4. lâyıık:

Rûbai 9

Mısra: 4

(Ar.) Uygun, yaraşır.

Üftâde-i çeşm-i mestiñ iken bu dil
Lâyık mı nigâh itmeyesin gâh u
geh

5. lâyıık:

Terkib-bend 1

Mısra: 31

(Ar.) Uygun, yaraşır.

Lâyık mi ola dil-i perişan
Rencür-ı humâr-ı derd-i hicran

lâyık görme:

1. lâyıık görme:

Nazm 20

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yakıştırmak, uygun görmek.

Beni mahrûm-ı vişâl itme aman
sultânım
Görme lâyıık ki gam-ı hecr ile nâ-
şâd olayım

lâyık kılsañ:

1. lâyıık kılsañ:

Rûbai 3

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Münasip / uygun görmek.

Ey kâş beni cefâña lâyıık kılsañ
Dil-dâdeleriñ içinde fâ‘ik kılsañ

lâ-yuhsâ:

1. lâ-yuhsâ:

Kaside 5

Mısra: 46

Sayırsız II ucu bucağı

*görünmeyecek kadar geniş, engin;
çok değerli (Lutuf, bağış yönüyle).*

Ey resulü‘-s-seḡaleyn ey şeh-i
evreng-i ‘atâ
Mu‘cizâtiñ seniñ ey Baḥr-ı kerem
lâ-yuhsâ

lâzım:

1. lâzımdır:-dır

Gazel 127

Mısra: 3

Lazım, gerek, gerekli.

Cüş-i eşk-i gama çaḡi-i dil
lâzımdır
Cery ider miydi midâd olmasa
nevki kâlemiñ

lâzime-i hâl-i ‘âşikân:

1. lâzime-i hâl-i ‘âşikân:

Gazel 116

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Aşıkların durumuna lazım

olan.

Oldı figân lâzime-i Hâl-i ‘âşikân
Şeb-tâ-şabâḥ nâleler eyler hezâra
bak

le‘âl:

1. le‘âl:-i

Tarih 41

Mısra: 23

Inciler.

‘Acebdır kim le‘âlî kânı ka‘r-ı
Baḥr iken hergiz
Leb-i deryada kılmışdır tekevvin
bu dür-i yek-tâ

le‘âlî-i girân-mikdâr:

1. le‘âlî-i girân-mikdâr:

Kaside 8

Mısra: 48

Kelime Tipi: -
Çok kıymetli inci.

Veliyy-i ni'met-i 'âlem hümmâm ü
fâzıl u eḥḥam
Le'âlî-i girân-mikdâr 'ilm ü 'iffetiñ
kânı

le'âlî-i medîh-i zâtûñ:

1. le'âlî-i medîh-i zâtûñ:

Kaside 2

Mısra: 81

Kelime Tipi: -

Kişiliğini övmenin incileri.

Silk-i tahîrre le'âlî-i medîh-i zâtûñ
Eyleyenler nice takşîr ile nazm u
inşâ

leb:

1. lebinî:-î, -n, -i

Gazel 169

Mısra: 4

(Sevgilinin) dudağı.

Bahş eyler iseñ hüsni-i ḥaṭ-ı yârdan
eyle
Ammâ lebinî sorma şaḳın alma
lisâna

2. leb:

Gazel 186

Mısra: 3

(Sevgilinin) dudağı.

Tabî'atımca o Ruḥsâr meşrebimce
o leb
Mezâkım üzre o gabgab dehân
murâdımca

3. lebi:-i

Gazel 129

Mısra: 8

Dudak.

Bozdı ḥulûş-ı bâl ile zühhâd
'âkidesin
Şehd-i maḥabbeti lebi şekker-
şikenleriñ

4. leb:

Kaside 4

Mısra: 69

Dudak.

Ol dem ki süz-i nâr-ı güneş leb şi
kāf ide
Germî-i ḡamla cümle-i ehl-i
şekâveti

5. leb:

Gazel 104

Mısra: 6

Dudak.

İstemez dūr olmağa şîrîn
zebânından kelâm
Lüknetinden şanma eyler ḥarf ile
leb keşmekeş

6. leb:

Kaside 7

Mısra: 21

Dudak.

Leb reng-i ergavân u gelû lâle-i
sefid
Sîne semen benefşe ḥaṭ-ı 'anberîn
ola

7. lebiñden:-in, -den

Gazel 6

Mısra: 7

Dudak (sevgilinin dudağı).

Lebiñden itmege taḥşîl-i neş 'e-i
dâim
Ayağı ile gelür şevk ile şarâb saña

8. lebiñ:-iñ

Müsemmen 1

Mısra: 1

(Fars.) Dudak.

Ey lebiñ mâye-i hasıyyeti âb-ı
hayvan
La'l-i 'îsî-nefesin ḡonça-i gülzâr-ı
cân

leb-â-leb:

1. leb-â-leb:

Kaside 3

Mısra: 22

(Fars.) Ağzına kadar dolu.

Dehen ki kenz-i güzîn-i sūḥan-
cevânib olup
Derûnı çünkü leb-â-leb nukûd-ı
ma'nâdır

leb-i derya:

1. leb-i derya:

Tarih 41

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Deniz kenarı, kıyı, sahil.

'Acebdır kim le'âlî kânı ka'r-ı
Baḥr iken hergiz
Leb-i deryada kılmışdır tekevvün
bu dūr-i yek-tâ

leb-i dil-cûlarıñ:

1. leb-i dil-cûlarıñ:

Gazel 132

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gönül cezbedenlerin dudağı.

Neş'e işrâb ider olsa sūḥan-efzâ-yı
tarab
Sâfdır meşreb-i pâki leb-i dil-
cûlarıñın

leb-i dildâr:

1. leb-i dildâr:

Kaside 9

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

Sevgilinin dudağı.

Temam buldı küşâyiş nihâl-zâr-ı
çemen
Açıldı güldi dil-i ḡonça çün leb-i
dildâr

leb-i gülḡonça:

1. leb-i gülḡonça:

Gazel 83

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Gül goncasına benzeyen
dudak.*

Olmaz leb-i gülḡonça tebessüm-
kûn-i vuşlat
Her lahza o dūr-i dūr-i âmâl
açılmaz

leb-i la'lin:

1. leb-i la'lin:

Nazm 29

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kırmızı dudak.

Ol şūḥı der-âḡüş idüp öpsem leb-i
la'lin
Kâildim eger düşde de görsem o
şafâyı

leb-i la'line:

1. leb-i la'line:

Muamma 10

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Lal taşı gibi kırmızı renkli
dudak.*

Öpmek için leb-i la'line virüp bir
gevher
Bârî hem fâide gör hem ana servet
göster

leb-i la'lini:

1. leb-i la'lini:

Muamma 15

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Yakut renkli / şarap renkli
kırmızı dudak.*

Nutk-ı pakiinden olur olursa tertib-i
devā
Bâtin u zâhir leb-i la'lini dermân
kıl baña

leb-küşâ olmaz:

1. leb-küşâ olmaz:

Lugaz 5

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Dudağı açan, konuşan,
söyleyen olmamak.*

Cism-i zîbâsı dehen ser-tâ-be-pâ
Lîk amma her dem olmaz leb-küşâ

leb-rîz id:

1. leb-rîz id:

Kaside 4

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

*Ağzına kadar doldurmak,
doldurup taşırarak.*

Ol dem ki ceyş-i cürm-i 'usât-ı
haṭâ-gerân
Leb-rîz idince dâmen-i dest-i
kıyameti

leb-rîz-i gınâ eyler:

1. leb-rîz-i gınâ eyler:

Kaside 6

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

*Zenginlikle ağzına kadar
doldurmak.*

Kef-i kulzüm-nevâli olsa der-kâr-ı
'atâ vü cûd
Cihanı kaṭra-i nâcizi leb-rîz-i gınâ
eyler

leb-rîz-i ḥâb-ı nâzdır:

1. leb-rîz-i ḥâb-ı nâzdır:

Gazel 126

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Naz uykusu ağzına kadar
dolmuş.*

Nigeh-sâz olmasın ger 'aşık-ı bîdâr
hicrâna
Ki ey nûr-ı basar leb-rîz-i ḥâb-ı
nâzdır çeşmiñ

leb-teşne-i nezâredir:

1. leb-teşne-i nezâredir:

Gazel 183

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Seyretmeye susamış.

Leb-teşne-i nezâredir ol âb ü tâb
ile
Çeşmân-ı mihr ü mâh Ruḥ-ı ḥüsn ü
ânına

leff eyledi:

1. leff eyledi:

Kaside 1

Mısra: 93

Kelime Tipi: -

İçine koymak, ilâştirmek.

Leff eyledi dalâlet ü buṭlanı
dünyeden
Emr-i Ḥudâyı neşr idüp ol faḥr-ı
enbiyâ

leff-i me'âsiye:

1. leff-i me'âsiye:

Kaside 1

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Günahın katlanması.

Maḳrûn idüp leff-i me'âsiye
nefsiñi
Mefrûk olma zümre-i ebrârdan dil-
â

lehib-i mehîb-i ḡam:

1. lehib-i mehîb-i ḡam:

Nazm 1

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gamın heybetli alevleri.

ḥâkister itdi cismi lehib-i mehîb-i
ḡam
Ben 'aşk dirler âh bir âteşdeyim
daḡi

lem'a-fürüzende kıl:

1. lem'a-fürüzende kıl:

Kaside 11

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Parlatıp aydınlatmak.

Feyzdir güm-şüde-kârende-i târik-i
derûn
Feyzdir lem'a-fürüzende kılan her
câyı

lem'a-i süz-ı nâr-ı işve:

1. lem'a-i süz-ı nâr-ı işve:

Terkib-bend 1

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Cilve ateşinin yakıcı
parlaklığı.*

Ey tâb-ı Çerâğ-ı bezm-i behcet
V'ey lem'a-i süz-ı nâr-ı işve

lerze-rîz-i âh ideriz:

1. lerze-rîz-i âh ideriz:

Gazel 84

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Feryat titreyişleri saçmak.

Bu nev-kıbâb kühen-sâk çarḡ ı âḥir
biz
Ḥarâb-ı nâliš-i ḡam lerze-rîz-i âh
ideriz

lerziş-kâr:

1. lerziş-kâr:

Gazel 199

Mısra: 8

Titreme, titreyiş.

Olup dil târ-bend-i turre bâzî-gâh-ı
ḥüsnünde
Mişâl-i mâhî-i tasvîr lerziş-kâr
kalsun mı

leşker-i günâh:

1. leşker-i günâh:

Kaside 4

Mısra: 76

Kelime Tipi: -

Günah ordusu.

Ümmetleriñden Es'ad-i cürm-
iştiğâlden
Kim leşker-i günâhı pür eyler
kıyameti

leşker-i nemçe:

1. leşker-i nemçe:

Tarih 21

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Avusturya askeri.

Leşker-i Nemçe huruş itse de süy-
be-sû
Nemce gelmez gözine olsa çü
derya bî-had

letâfet:

1. letâfetde:-de

Beyit 15

Mısra: 2

Güzellik, hoşluk, incelik.

San âb-ı musaffâsı Tesnîm ile
hem-sûdur
Bu çeşme letâfetde 'aynı bir içim
sudur

2. letâfet:

Gazel 82

Mısra: 1

(Ar.) Hoşluk, güzellik, incelik.

haş gelüp şanma ki rûyında letâfet
kalmaz
Minnet-i büseye ol vechde hâcet
kalmaz

3. letâfet:

Gazel 187

Mısra: 2

(Ar.) Hoşluk, güzellik, incelik.

Yine bintü'l-'ineb gördüm
geyinmiş câmdan câme
Letâfet gelmiş ol mihr-i ziyâ-
encâmdan câma

4. letâfet:

Tarih 41

Mısra: 45

(Ar.) Hoşluk, güzellik, incelik.

Bu halet bu nezâhet bu letâfet bu
şerâfetle
Nice ber-ceste-tarh olmaz bu kasr-ı
dil-küşâ zîrâ

letâfet-dih ü lâmi'a-feşân:

1. letâfet-dih ü lâmi'a-feşân:

Müsemmen 1

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Güzellik veren ve parlaklık

saçan.

Ey ruhuñ çarhı letâfet-dih ü
lâmi'a-feşân
Talatın âyine-i sureti şâhib-nazarân

levh:

1. levh:-e

Gazel 135

Mısra: 6

Levha, sayfa.

Hüy-kerde olsun 'ârızın ol germ-i
mest-i nâz
La'îm levhe şad-dür-i pâki nisâr
kıl

levha:

1. levha:

Tarih 35

Mısra: 30

Levha, sayfa II Üzerine yazı
yazılan düz nesne.

Nigâh ideydi eger Zerkeşî o
tezhibe
İderdi şemmelerin levha Şafha-i
câna

levha-i havret-fezâ:

1. levha-i hayret-fezâ:

Tarih 41

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

Hayret veren tablo, resim.

Bu nâ-dîde nukûş-ı bî-'adîli görse
ger Mânî
İderdi levha-i hayret-fezâsın Bahra
dek ilkâ

levha-i 'irfâna:

1. levha-i 'irfâna:

Gazel 141

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Bilgelik sayfası, kitabı.

Yazmadı dahi levha-i 'irfâna
Es'adâ
Sâmî-hayâl böyle bir a'lâ gazel
kalem

levha-i nûra:

1. levha-i nûra:

Gazel 189

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Nurlu sayfa.

Yazdı sübhâne yine levha-i nûra
haştı
hâme-i Kudretin âsarına mâ-
şâ'allâh

levha-i ser-şafha-i kirâm evler:

1. levha-i ser-şafha-i kirâm evler:

Gazel 63

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Cömert insanlar ile söze
başlanan sayfa.

Nikât-ı nâşî'a-i nazm-ı mu'cizim
Es'ad
Bu şî'ri levha-i ser-şafha-i kirâm
evler

levha-i sîme:

1. levha-i sîme:

Gazel 61

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gümüş sayfa.

haş degil hüsnuñı hıfz itmek için
dest-i kazâ
Vefk'dir eyledi ol levha-i sîme
tahrîr

levha-i sîmîn-i mücellâdır:

1. levha-i sîmîn-i mücellâdır:

Gazel 165

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Parlak gümüşten bir sayfa.

Ârâyîş-i pehlû-yı hayâl it anı Es'ad
Kim levha-i sîmîn-i mücellâdır o
sîne

levhaşa 'llâh:

1. levhaşa 'llâh:

Tarih 8

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Beğenme, takdir ve âferin
sözü olarak bilhassa nazımda
"mâşallah, bârekallah" gibi
kullanılan, "Allah onu
uzaklaştırmazın." demek olan
temenni, övgü sözü.

Bâreka'llâh zihî luğf-ı Cenâb-ı
Mevlâ
Levhaşa 'llâh hoşâ mahz-ı 'inâyât-ı
Hudâ

levhaşa 'llâh:

1. levhaşa 'llâh:

Tarih 6

Mısra: 2

Beğenme, takdir ve âferin
sözü olarak bilhassa nazımda
"mâşallah, bârekallah" gibi
kullanılan, "Allah onu
uzaklaştırmazın." demek olan
temenni, övgü sözü.

Bâreka'llâh zihî dâver-i Cemşîd-
haşem
Levhaşa 'llâh hudâvend-i mekârim-
pîrâ

2. levhaşa 'llâh:

Tarih 10

Mısra: 2

Beğenme, takdir ve âferin
sözü olarak bilhassa nazımda
"mâşallah, bârekallah" gibi
kullanılan, "Allah onu
uzaklaştırmazın." demek olan
temenni, övgü sözü.

Bāreka 'llāh zihī beyt-i bihīn ü zībā
Levhaşa 'llāh hoşā cā-yı güzīn ü
vālā

levh-i āteş-zād olan:

1. levh-i āteş-zād olan:

Gazel 158

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Ateşten doğmuş sayfa. (parlak
yüz bağlamında).*

hañ kim levh-i āteş-zād olan ol
rūda gördüm ben
Dil-i 'uşşāk-āsā süzişi her mūda
gördüm ben

levh-i derūna:

1. levh-i derūna:

Gazel 59

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gönül sayfası.

Levh-i derūna nakş olalı hūsn-i
rūy-i yār
Reşk-i nigār-hāne olupdur dil-i
figār

levh-i dil:

1. levh-i dil:

Kaside 11

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Gönül levhası, gönül sayfası.

kılk-i lāli o kadar mu'cize-gūy
eyledi kim
Yazdı levh-i dile bu nev gazel-i
garrāyī

levh-i dilden:

1. levh-i dilden:

Tahmis 2

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gönül sayfası.

Fürüzān eyleyüp envār-ı dāğ-ı
'aşkıñı serde
Zalām-ı māsivāyī levh-i dilden
eyle güm-kerde

levh-i hātırma:

1. levh-i hātırma:-ım, -a

Gazel 108

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gönül sayfası.

Mir'āt-ı 'arızında göründi gubār-ı
hañ
'aqs itdi levh-i hātırma igbirār-ı
hañ

levh-i 'izārı:

1. levh-i 'izārı:

Gazel 70

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yanak sayfası, yanak.

Levh-i 'izārı nev hañ ile i'tibārlıdır
Her nüşhanıñ görülmüşü zīrā
kenārlıdır

levh-i kalk-i sūhan-dānıñım:

1. levh-i kalk-i sūhan-dānıñım:

Gazel 131

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Söz söyleyen (şiir yazan)
kalemin (yazdığı) kağıt.*

Sevdā didi ki vaşf-ı hañ eylersiñ
Es'adā
Tevsīde levh-i kalk-i sūhan-
dānıñım seniñ

levh-i mir'at-misāl-i diline:

1. levh-i mir'at-misāl-i diline:

Tarih 10

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Gönlün aynaya benzer
sayfası.*

kılsa terkīm n'ola nakş-ı Ruḥāmın
bir bir
Levh-i mir'at-Misāl-i diline İbn-i
Hacer

levh-i rüya:

1. levh-i rüya:

Gazel 164

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Rüya sayfası.

hañ taḥrīr idince levh-i rüya āyet-
i hūsn-i
Çü bismillāh çekdi Şafḥa-i pīşāna
medd ebrū

levh-i rüy-i dil-rübā:

1. levh-i rüy-i dil-rübā:

Gazel 9

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Gönül kapalı sevgilinin
yüzünün sayfası.*

hañ-demīde oldı şanmañ levh-i rüy-
i dil-rübā
Sīm tāk üzre yazıldı süre-i şems ü
duḥā

levh-i vücūd:

1. levh-i vücūd:

Gazel 141

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Beden defteri. II Alın yazısı.

Āyāt-ı sun'ı levh-i vücūd üzre şeb̄t
idüp
Esrār-ı küntü kenzen'i hep kıldı hal
kalem

levlāk:

1. levlāk:

Kaside 3

Mısra: 42

Kelime Tipi: **Hadis**

*"Levlāke levlak lema halaktül
eflak: Sen olmasaydın kâinatı
yaratmazdım." Kudsi hadis olduğu
söylenen ifadeden iktibastır.*

Odur o gülbün-i gülşen-serāy-ı
'izzet kim
Gül-i cemālīne levlāk murg-i
seydādır

levn-i sabāḥı:

1. levn-i şabāḥı:

Gazel 130

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sabahın rengi.

'aqs-i hañla olalı perverde
gerdeniñ
Levn-i şabāḥı kıldı siyeh-çerde
gerdeniñ

levn-i sefidin:

1. levn-i sefidin:-in

Gazel 35

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Beyaz renk.

Görüp gül-safḥa-i rüyünde hañ-ı
müşk-ter kâğaz
Adın mektüb idüp levn-i sefidin
kareler kâğaz

levn-i sefid-i yle:

1. levn-i sefid-i yle:

Tarih 35

Mısra: 23

Kelime Tipi: -
Beyaz renk.

Bulunca levn-i sefîdi-yle rûh-i
Beyzâvî
Temessül eyledi İbn-i Melek o
cismâna

levl:

1. **leylimiz:-i-miz**
Gazel 206
Mısra: 6
Gece.

Libâs-ı Hâli ma'âş ile itdik istibdâl
Telâş-ı rûze ile leylimiz nehâr olalı

2. **leyle:-e**
Kaside 9
Mısra: 92
Gece.

Sen ol münevvir-i mihr-i sipihr-i
re'fetsin
Ki tâb-ı mekrûmetiñ virdi leyle
reng-i nehâr

levlâvı mecnûn eylesün:

1. **levlâyı mecnûn eylesün:**
Gazel 144
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
*Leyla'yı deli, divane hâle
getirmek; Mecnun'un düştüğü
duruma düşürmek.*

ğaddiñi gîsûlarımla kıl siyeh-püş
öyle kim
Nâz ile cünbüşleriñ Leylâyı
Mecnûn eylesün

levlî-i zülfün:

1. **levlî-i zülfün:**
Gazel 121
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
*Saçın siyahlığı, gece gibi
siyah saç.*

Ben ol zencîr-i miñnet-ber-gelû
Mecnûn-ı 'aşkıml kim
Esîr itse benî Leylî-i zülfün
ictinâbım yok

levl-ü nehâr:

1. **levl-ü nehâr:**
Lugaz 1
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Gündüz ve gece.

Sille-hâr olup yine leyl-ü nehâr
Çekdiği halkıñ elinden bî-şümâr

levyin:

1. **leyyindir:-dir**
Lugaz 10
Mısra: 9
Yumuşak.

'Ömri kütâh teni leyyindir
Hasmı çokdur hepisi beyyindir

leziz. olur:

1. **leziz. olur:**
Nazm 31
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Tatlı, lezzetli olmak.

Zevk-i vuşlat fûrkat-i dildâr ile
olur leziz.
Zillet ehl-i 'aşka fikr-i yâr ile olur
leziz

leziz olur:

1. **leziz olur:**
Nazm 31
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Tatlı, lezzetli olmak.

Zevk-i vuşlat fûrkat-i dildâr ile
olur leziz.
Zillet ehl-i 'aşka fikr-i yâr ile olur
leziz

2. **leziz olur:**
Nazm 31
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Tatlı, lezzetli olmak.

Zerre deñlü olsa da kâbil şafâ-yı
iltizâz
Zü-fünûna 'ış telh-âsar ile olur
leziz

lezzet:

1. **lezzet:**
Gazel 125
Mısra: 10
*Herhangi bir şey karşısında
duyulan zevk, haz.*

hâst-kâr-ı lûtf olur mı bir dañi
Es'ad şehâ
Lezzet almışdır mey-i bezm-i
'itabından seniñ

2. **lezzet:**
Gazel 154
Mısra: 6

(Ar.) Ağızla duyulan tat,
çeşni.

Olsaydı neşve-yâb-ı leb-i şekerin-
i yâr
Zâhid o lezzet ile bozardı 'ağâdesin

lezzet kalmaz:

1. **lezzet kalmaz:**
Gazel 82
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Tadı, lezzeti kalmamak.

Nüş-dârü-yı vefâ virmese ger şîrini
Telh olur zâika-i şevkde lezzet
kalmaz

lezzet vir:

1. **lezzet vir:**
Nazm 9
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
*Tat vermek, hoşnutluk
katmak.*

Bir halâvet virdi kim zehr-âbe-i
cevrîñ dile
Fikr-i kand-i vuşlatıñ o deñlü
lezzet virmedi

lezzet-i kün-i kand ol:

1. **lezzet-i kün-i kand ol:**
Kaside 10
Mısra: 73
Kelime Tipi: -
Şeker (gibi) yapan tat.

Her kaşrası lezzet-i kün-i kand olsa
'aceb mi
Kim şehd-i medîhin dehen-ârâ-yı
kalemdir

lezzet-i nev:

1. **lezzet-i nev:**
Kıt'a 2
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Yeni tat.

O deñlü lezzet-i nev virdi feyz-i
mağdemi kim
Henüz oldı Hisârñ kirası sultânî

libâce-i şahî:

1. **libâce-i şahî:**
Gazel 42
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Padişah elbisesi.

Ger olsa zîver-i dūşī libāçe-i şāhī
Tecerrüd ehline bir köhne büriyā
görünür

libāçe-i şāhī olsa:

1. libāçe-i şāhī olsa:

Gazel 42

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Padişah elbisesi olmak.

Ger olsa zîver-i dūşī libāçe-i şāhī
Tecerrüd ehline bir köhne büriyā
görünür

libās-ı dil:

1. libās-ı dil:

Kaside 4

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Gönül elbisesi.

Āb-ı nedamet ile dilā cāme-şüy
olup
Ref it libās-ı dildeki çirk-i şekāveti

libās-ı ğam:

1. libās-ı ğam:

Gazel 33

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gam elbisesi.

Uşşāk-ı zār-ı rûze-keş-i hecr ü
miñnete
Olmaz libās-ı ğam gibi ra 'nā
kabā-yı 'īd

libās-ı hālden:

1. libās-ı hālden:

Gazel 160

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Nitelik elbisesi.

Libās-ı Hālden ol kim 'alāyık-şüy
ola Es'ad
İder mi çirk-i ālāyişle bed-ter dest
ü dāmān

libās-ı hāli:

1. libās-ı hāli:

Gazel 206

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Nitelik elbisesi.

Libās-ı Hāli ma'āş ile itdik istibdāl
Telāş-ı rûze ile leylimiz neḥār olalı

libās-ı müste'ār-ı cism:

1. libās-ı müste'ār-ı cism:

Gazel 78

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bedenin emanet elbisesi.

Libās-ı müste'ār-ı cism daḥi kurba
hāildir
Tecerrüd mäsivāyı terk ile ancak
temām olmaz

lîk:

1. lîk:

Gazel 10

Mısra: 4

"Ama, fakat, lakin"

anlamlarında bağlaç.

Bir degil derd-i derün kim aña bir
çäre kılup
Pest idem lîk ḥayālāt ile mālāndır
hep

2. lîk:

Gazel 24

Mısra: 4

"Ama, fakat, lakin"

anlamlarında bağlaç.

ḥançer-i rā-i kemer-veş kec miyān-
ı yārda
Lîk tîğ-i ğamze-i ḥünîn o rādan
daḥi kec

3. lîk:

Gazel 27

Mısra: 5

"Ama, fakat, lakin"

anlamlarında bağlaç.

Çü düd āteş-i dilden çıkar hevādır
lîk
Fürüg-baḥşî-i mihr-i semādır āh-ı
şabāḥ

4. lîk:

Gazel 151

Mısra: 7

"Ama, fakat, lakin"

anlamında bağlaç.

Muradı yāre açılmaḡdı lîk ağıyarı
Görünce kendüyi devşürdi nāme
şerminden

5. lîk:

Gazel 168

Mısra: 7

"Ama, fakat, lakin"

anlamında bağlaç.

Tulū '-ı mihr-i 'aşḡ 'āşıkda evvel
rū-nümādır lîk
Fürüḡı ihtida pertev-fikendir ḡalb-i
ma'şūka

6. lîk:

Gazel 184

Mısra: 8

"Ama, fakat, lakin"

anlamında bağlaç.

Oldı ta 'lîkāt-ı ḥüsn-i ḥaṭ kitāb-ı
rüyına
Mū-şikāfān lîk ḥami eyler ḥaṭā
ma'nāsına

7. lîk:

Gazel 197

Mısra: 9

"Ama, fakat, lakin"

anlamında bağlaç.

ḥābımda esb-i vuşlata oldum süvār
lîk
'Ayn-ı firāset ile bu rü'yā
yorulmadı

8. lîk:

Kaside 12

Mısra: 13

"Ama, fakat, lakin"

anlamında bağlaç.

Lîk reng-āverî-i feyz-i ḥudā-
dādıḡın
Yād idüp bağ-ı cihanda dilin egler
lāle

9. lîk:

Lugaz 3

Mısra: 4

"Ama, fakat, lakin"

anlamında bağlaç.

Hadd-i zātında o cism-i bî-cān
Lîk ser-tā-be-kadem rūh-ı revān

10. lîk:

Lugaz 4

Mısra: 6

"Ama, fakat, lakin"

anlamında bağlaç.

Agzı bir başında vāfir gözleri
Na'ra eyler lîk yokdur sözleri

11. lîk:

Lugaz 5

Mısra: 6

"Ama, fakat, lakin"

anlamında bağlaç.

Cism-i zībāsı dehen ser-tā-be-pā
Lîk amma her dem olmaz leb-küşā

12. lîk:

Lugaz 11

Mısra: 9

"Ama, fakat, lakin"

anlamında bağlaç.

Lik şüretde sanki yek-tâdır
Şekli vefk-i müselles-âsâdır

13. **lik:**

Lugaz 11

Mısra: 16

"Ama, fakat, lakin"

anlamında bağlaç.

Mahrem-i bezm-gâh-ı rindândır
Nuṭkı vardır ve lik bî-cândır

14. **lik:**

Lugaz 15

Mısra: 3

"Ama, fakat, lakin"

anlamında bağlaç.

Lik bunlar ekşeriyyâ itmede ceng ü
cidâl
Birbirinden iftirâk itmek daḥî güyâ
muḥâl

15. **lik:**

Lugaz 19

Mısra: 8

"Ama, fakat, lakin"

anlamında bağlaç.

Didi beşdir anîḥ hurûfî hemâm
Lik on beşdir eylesen im'ân

16. **lik:**

Lugaz 19

Mısra: 8

"Ama, fakat, lakin"

anlamında bağlaç.

Didi beşdir anîḥ hurûfî hemâm
Lik on beşdir eylesen im'ân

17. **lik:**

Müsemmen 1

Mısra: 44

"Ama, fakat, lakin"

anlamında bağlaç.

Bezm-i ḥüsnünde çü pervane
tolandım güzelim
Lik bî-dâdîḥ ile candan usandım
güzelim

18. **lik:**

Terkib-bend 1

Mısra: 59

"Ama, fakat, lakin"

anlamında bağlaç.

Der-beste dü çeşm-i ḥayretim lik
Şad vâkı 'a-bîn-i ḥâb-ı 'aşkım

li'llâh:

1. **li'llâh:**

Tarih 3

Mısra: 12

Allah için. Allah yoluna.
Allah aşkına.

Bunuñ gibi nice ḥayrâta yâ Rab
muvaḥḥâḳ kııl
Hezârân câyı li'llâh eylesün taḳvâ
içün ihyâ

lisân:

1. **lisân:**

Gazel 18

Mısra: 7

Ar. Dil.

Ne kıl-k-i süḥan-gü ne lisân vaşfına
kadir
Dillerle ne mümkün k 'ola takrîr-i
maḥabbet

lisâna alma:

1. **lisâna alma:**

Gazel 169

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Bir şeyden söz etmemek,
onunla ilgili konuşmamak.

Baḥş eyler iseñ ḥüsn-i ḥaṭ-ı yârdan
eyle
Ammâ lebini sorma şaḳın alma
lisâna

**lisân-ı 'aşk-bâzân-ı rnelâmet-
pîşe-gân:**

1. **lisân-ı 'aşk-bâzân-ı rnelâmet-
pîşe-gân:**

Gazel 48

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kınanmışlık mesleği aşk
oyunu oynayanların dilidir.

Lisân-ı 'aşk-bâzân-ı rnelâmet-pîşe-
gân üzre
O kim ğamdan müberrâ ğuşşadan
nâ-kâmdır kemdir

lisân-ı hâl:

1. **lisân-ı hâl:**

Tarih 27

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Hâl dili (sözle değil hâl ve
davranışla anlatma).

Lüle dir 'atşâna târîhin lisân-ı Ḥâl
ile
İç bu vâlâ çeşme-sâr-ı sâfdan
mâ'u'l-ma'în

lisân-ı hâlidir:

1. **lisân-ı hâlidir:**

Tahmis 2

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

Durumun dili.

Lisân-ı Ḥâlidir üstâd olup takrîr
iden cümle
Degil ancak bedende Es 'adâ
tedbîr iden cümle

lücce-i çeşm-i terimdedir:

1. **lücce-i çeşm-i terimdedir:**

Tahmis 3

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Taze gözyaşı denizi.

Âb-ı hayât lücce-i çeşm-i
terimdedir
Bî-germ ü serd bād-ı şafâ-baḥşı
nerm ü pāk

lücce-i ḥüsnüñ:

1. **lücce-i ḥüsnüñ:**

Gazel 19

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Güzellik okyanusu.

Mevc-âver-i keyf-i mey idüp
lücce-i ḥüsnüñ
Ol tâb-ı cihân-süzîş ile baḥrı serâb
it

lücce-i nûr ol:

1. **lücce-i nûr ol:**

Tarih 30

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Nurun denizi olmak.

Sâhil-i yemde ger karâr itse
Lücce-i nûr olur zemîn ü zamân

lugaz:

1. **lugazden:-den**

Lugaz 13

Mısra: 22

Bilmece, manzum bilmece.

Ba'de anı sen müennes kııl
N'oldığım bu lugazden bil

2. **lugaz:**

Lugaz 19

Mısra: 3

Bilmece, manzum bilmece.

Anı şanma lugaz mu'ammâdır
Halli bî-şübhe şevk-peymâdır

3. **lugaz:****Lugaz 19**

Mısra: 3

Bilmece, manzum bilmece.

Anı şanma lugaz mu'ammadır
Halli bî-şübhe şevk-peymâdır

lûknet:1. **lûknetinden:****Gazel 104**

Mısra: 6

*Kekeleme, tutukluk II ne
söyleyeceğini şaşırarak sözleri
birbirine karıştırma, heyecan,
hiddet veya korkudan düzgün ve
rahat konuşmama.*

İstemez dür olmağa şîrîn
zebânından kelâm
Lûknetinden şanma eyler harf ile
leb keşmekeş

lûle:1. **lûle:****Tarih 27**

Mısra: 9

*Çeşme, musluk ve emsaline
takılan küçük boru.*

Lûle dir 'atşâna târîhin lisân-ı Hâl
ile
İç bu vâlâ çeşme-sâr-ı sâfdan
mâ'u'l-mâ'in

lû'lû-i 'aşkın:1. **lû'lû-i 'aşkın:-ın****Gazel 109**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Aşk incisi.

Cânım gibi ey rûh-i revân lû'lû-i
'aşkın

İtsem yeridir bu dil-i bî-kînede
mahfûz

lû'lû-i bahr-i i'tâ:1. **lû'lû-i bahr-i i'tâ:****Kaside 2**

Mısra: 53

Kelime Tipi: -

İhsan denizinin incisi.

şâhib-i tâc u liva lû'lû-i Bahr-i i'tâ
Şâfi'-i rûz-i ceza mâh-ı sipihr-i
esrâ

lû'lû-i dervâ-vı kalem:1. **lû'lû-i deryâ-yı kalem:****Kaside 10**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kalem denizinin incisi.

Ol nûkte k'ola kurta dür-i sem'-i
pesende
Her noktası bir lû'lû-i deryâ-yı
kalemdir

lû'lû-i makâl:1. **lû'lû-i makâl:****Tarih 44**

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Söz incisi.

Mânend-i Es'ad ol ân tebrîke
nazm-güyan
Neşr-idicek çü 'ummân şad lû'lû-i
makâli

lû'lû-i nûr:1. **lû'lû-i nûr:****Kaside 2**

Mısra: 77

Kelime Tipi: -

Nurlu inci, (nur damlası).

Çeşme-i feyze benânındır olan
lû'lû-i nûr
Eyledin âb-ı hayât-âveri andan icra

lû'lû-i şeh-vâr-ı yem-i 'izz-ü 'alâ:1. **lû'lû-i şeh-vâr-ı yem-i 'izz-ü 'alâ:****Tarih 7**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Yücelik ve cömertlik denizinin
padişahlara layık incisi.*

Âşafâ dâd-gerâ dâver-i 'âlî-kadrâ
Ey bihîn lû'lû-i şeh-vâr-ı yem-i
'izz-ü 'alâ

lû'lû-vi lâlâ ol:1. **lû'lû-vi lâlâ ol:****Tarih 41**

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

*İnciyi koruyan, saklayan
olmak.*

Şu'a 'ı ol kadar Te'sir kılmışdır ki
deryâya
şadefler kesb-i tâb itmekle oldu
lû'lû-vi lâlâ

lutf:1. **lutfuñ:-uñ, -ı****Gazel 2**

Mısra: 6

Af, hoşgörü, iyilik, yardım.

İtsün sevâhîl-i dili aşdâf-ı dürr-i
feyz
Emvâc-ı bahr lutfuñı pür-cüş kııl
baña

2. **lutf:****Gazel 97**

Mısra: 12

Af, hoşgörü, iyilik, yardım.

Tavr-ı 'âşıkdan 'ayandır hâlet-i
cevr ü cefâ
Reng-i rû geh lutf u geh âzârı
şaklar şaklamaz

3. **lutfi:-ı****Gazel 123**

Mısra: 10

(Ar.) İyilik, ihsan, bağış.

Yâr ile olmasa Es'ad sebeb-i güft ü
şünîd
Olsa ber-ceste daği lutfi nedir
eş'ârîñ

4. **lutf:****Murabba 3**

Mısra: 6

(Ar.) İyilik, ihsan, bağış.

Pâyine yüzler sürüp itdikçe ben
vaşlûñ recâ
Gâh lutf u gen 'itâb itseñ ne var ey
pür-cefâ

5. **lutfuñla:-uñ, -la****Murabba 2**

Mısra: 2

*Bağış, bağışlama, ihsan,
kerem.*

Hamdü li'llâh pâdişâhım kalbi
şadân eyledin
Gonça-i maksûdımı lutfuñla
handân eyledin

6. **lutfuñla:-uñ, -la****Nazm 23**

Mısra: 3

*Bağış, bağışlama, ihsan,
kerem.*

Ben mürdeyi lutfuñla ne var
eyleseñ ihyâ
Ey rûh-ı revân ten de seniñ cân da
seniñdir

7. **lutfunla:-uñ, -la****Nazm 36**

Mısra: 2

*Bağış, bağışlama, ihsan,
kerem, cömertlik.*

Hamdū li' llāh pādīşāhım k'albi
şādān eylediñ
Gonça-i maşsūdımı luţfunla
handān eylediñ

8. luţfuñ:-uñ

Kaside 3

Mısra: 54

(Ar.) İyî muâmele, iyilik,
yumuşaklık, hoşluk II. Bağış,
bağışlama, ihsan, kerem,
cömertlik.

Sen ol şeff'-i halayıksıñ ey şeh-i
'âlem
Ki mürde-i ğama luţfuñ hayât-
bahşadır

luţf evler:

1. luţf eyler:

Gazel 45

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
Yardım etmek.

Ne denlü cephe-pür-çin-i teğâfûl
olsa luţf eyler
Dil-i hecr-âzmâ küyında ednâ
müstemendidir

luţf it:

1. luţf it:

Kaside 1

Mısra: 131

Kelime Tipi: Dua İfadesi

İyilikte bulunmak, yardım
etmek.

Müşvedde-i fi'âlini luţf it beyaza
çek
Virme mekîn-i ka'r-ı cahîm
olmağa rızâ

2. luţf it:

Tarih 44

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

İhsanda, iyilikte bulunmak.

Bir cāy-gāh-ı ra'nâ luţf itdi kıldı
i'tâ
Kim fass-ı hâtem-âsâ reşk-âver-i
e'âlî

luţf u ihsân:

1. luţf u ihsân:

Tarih 42

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Bağış ve iyilik, cömertlik ve
eli açıklık.

Olup memdūd zıll-i 'adl ü dadı
rub'-ı meskūna
Ser-â-pâ 'âleme hemvâre olsun luţf
u ihsânı

luţf u şefkat:

1. luţf u şefkat:

Kaside 4

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Merhamet ve iyilik.

Hâliñ harâb ey dil-i şeydâ sana
meger
Ol şâh-ı enbiyânıñ ola luţf u şefkati

luţf-âmiz:

1. luţf-âmiz:

Gazel 179

Mısra: 2

İyilik yapan, başıslayıcı.

Merhamet-sâz ol yeter ben zâra
Allah 'aşkına
Eyle luţf-âmiz bir nezzâre Allah
'aşkına

luţf-ı 'adl ü cüdî:

1. luţf-ı 'adl ü cüdî:

Tarih 20

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Adalet lütü ve cömertlik.

Te'âla' llāh zihî sultân-ı 'âlem
sāye-i haq kim
Cihāna luţf-ı 'adl ü cüdî her dem
olmada mümted

luţf-ı cenāb-ı mevlā:

1. luţf-ı cenāb-ı mevlā:

Tarih 8

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Allah(c.c.) lütü, izni.

Bäreka' llāh zihî luţf-ı Cenāb-ı
Mevlā
Levhaşa 'llāh hoşsa maḥz-ı 'inâyât-ı
Hudā

luţf-ı ma' bûda:

1. luţf-ı ma' bûda:-a

Tarih 38

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Allah'ın lütü, yardımı.

Şeref-baḥşā-yı envā'ı merâtib
olarak dā'im

Ola mazhar o zât-ı pür-sa'âdet luţf-
ı Ma' bûda

luţfuñ ol:

1. luţfuñ ol:

Muamma 5

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yardım, iyilik etmek.

Elde yok me'haz İllāh olsa ger
luţfuñ olur
Ancak oldur kullarıña müstenid fi-
külli ḥāl

M

mā 'nā-yı cevri:

1. mā 'nā-yı cevri:

Gazel 29

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Eziyetin manası.

Mā 'nā-yı cevri çin-i ḥattıñdan
aḥz ider
Nev tālibān-ı mebḥaş-ı 'aşk-ı
kitāb-ı ruh

ma'ad-āsā:

1. ma'ad-āsā:

Tarih 11

Mısra: 8

Dönülüp gidilecek yer, ahiret
gibi. (insann dünyaya gelişi ve
dönüşü).

Mahal mahal çekilen şad simāt-ı
at'imeniñ
Hasāresiyle toyar şad-hezār
Ma'ad-āsā

ma'adin-i lū'lūdur:

1. ma'adin-i lū'lūdur:-dur

Gazel 170

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

İnci madeni.

Dür-i nikāt çıkarsa n'ola
derünümün

Olan ma'adin-i lü'lüdür Es'adâ
yemde

ma'arif-gâh:

1. **ma'arif-gâhdır:-dır**
Tarih 41
Mısra: 33
İlim (öğrenilen) yer.

Ma'arif-gâhdır pîşinde ol gül-ravza
kim anda
Olan tullâb-ı ezhâra nemâ-ver
hâce-i dâna

ma'âs:

1. **ma'âs:**
Gazel 206
Mısra: 5
1. Bir kimseye aydan aya
ödenen para, ücret, aylık. 2.
Yaşamak ve geçinmek için gerekli
olan şey, rızık. 3. Yaşayış, dirlik.

Libâs-ı Hâli ma'âs ile itdik istibdâl
Telâş-ı rûze ile leylimiz nehâr olalı

ma'bed-i zîbâ:

1. **ma'bed-i zîbâ:**
Tarih 3
Mısra: 18
Kelime Tipi: -
Güzel cami.

Temam olunca Es'ad lafzan u
ma'nen didim târîh
Yapıldı biñ yüz otuz altıda bu
ma'bed-i zîbâ

**ma'bûd nakîb efendi cenâb-ı
şerîfine mesned-nişîni-i rûmî
mübârek eyleye:**

1. **ma'bûd nakîb efendi cenâb-ı
şerîfine mesned-nişîni-i rûmî
mübârek eyleye:**
Tarih 43
Mısra: 10
Kelime Tipi: **Dua İfadesi**
*Allah (nakibüleşrafılık)
görevine atanan Nakib Efendi
Hazretlerinin şerefli görevini
mübârek eylesin.*

Nakîb Efendi cenâb-ı şerîfine
Ma'bûd
Mübârek eyleye mesned-nişîni-i
Rûmî

mâcerâ:

1. **mâcerâ:-sı**
Gazel 54
Mısra: 16

*Baştan geçen ilginç olay veya
olaylar zinciri, serüven, sergüzeşt,
avantür II Cereyan eden, geçen,
olup geçen şey.*

Bîdiñ o sûda hâl-i perîşân degil
midir
Cûlarla nice şu götürür mâcerâsı
var

mâdâm:

1. **mâdâm:**
Gazel 77
Mısra: 1
*Madem, değil mi ki, -diği için,
-diğine göre.*

O sîne germ olup mâdâm ol âfet
bâde-nüş olmaz
Yem-i mevc-âver-i hûsn ü melâhat
şu'le-cüş olmaz

2. **mâdâm:**
Gazel 83
Mısra: 1
*Madem, değil mi ki, -diği için,
-diğine göre.*

Mâdâm nişâb-ı ruḥ-ı pür-hâl
açılmaz
Esrâr-ı dil-i güm-şüde-ahvâl
açılmaz

mâdâm ki:

1. **mâdâm ki:**
Gazel 89
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
*Mademki ,değil mi ki, çünkü, -
dığı için.*

Mâdâm ki perverde-i âteş-
nazarımdır
Çün cevşe-i hûrşîd o mehe pîrehen
olmaz

ma'delet:

1. **ma'delet:**
Tarih 7
Mısra: 6
Adalet, hakkaniyet.

Meymenet bende-i fermânı kerem
'ünvânı
Ma'delet şânı 'atâ hil'at-i pâki
haḥkâ

2. **ma'delet:**
Tarih 37
Mısra: 3
Adalet, hakkaniyet.

Celâlet ma'delet şevket rikâbında
se'âdetdir
Fütûḥat u zafer baht-ı
hümüyünında mevcûde

**ma'delet-kâr u kerem-vâr u
merâhim-güster:**

1. **ma'delet-kâr u kerem-vâr u
merâhim-güster:**
Tarih 1
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
*Adaletli, cömert ve merhamet
yayan.*

Ma'delet-kâr u kerem-vâr u
merâhim-güster
Âsmân-pâye hümâ-sâye 'adâlet-
peymâ

mâ'delet-kârâ:

1. **ma'delet-kârâ:**
Tarih 2
Mısra: 13
Ey adalet sahibi!

Merâhim-perverâ şadrâ hıdîvâ
ma'delet-kârâ
Eyâ cüy-ende-i âsâyiş-i dünyâ vü
mâ-fihâ

ma'delet-peymâ-vı her kişver:

1. **ma'delet-peymâ-yı her kişver:**
Kaside 6
Mısra: 24
Kelime Tipi: -
*Her ülkede adaleti
düzenleyen.*

Cenâb-ı Hazret-i sultân-ı 'âlem
dâver-i ekrem
Hudâvend-i mu'azzam ma'delet-
peymâ-yı her kişver

ma'delet-pîşe:

1. **ma'delet-pîşe:**
Kaside 11
Mısra: 47
Adaleti huy edinmiş, adil.

Ma'delet-pîşe ki kem sâye-i gâh-ı-
adlı
Müstezıl eyledi füşḥat-kede-i
dünyâyı

2. **ma'delet-pîşe:**
Tarih 30
Mısra: 3
Adaleti huy edinmiş, adil.

Ma'delet-pîşe şehriyâr-ı güzîn
Dâd-endîşe sâye-i Rahmân

ma'den-i şad-dürr-i şādī kıl:**1. ma'den-i şad-dürr-i şādī kıl:****Tarih 40**

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Mutluluğun yüzlerce incisinin kaynağı yapmak.

hüdāyā tā-be-mahşer ma'den-i şad-dürr-i şādī kıl
 Bu nev-tarh-ı bihîn-resm-i mu'allā
 kasr-ı ra'nāy

māder:**1. māderi:-i****Lugaz 7**

Mısra: 18

Anne.

Hzret-i İdrîsden Hâşıl olur
 Aş-yermez māderi hâmil olur

mā-fi'z-zamîr:**1. mā-fi'z-zamîrî:****Kaside 1**

Mısra: 48

Gönülde olan, içinde gizlenen.

Mevşûl olur saña şıla-i hayr
 cümlesi
 Mā-fi'z-zamîrî ola hemân tā'at-i
 Hüdā

mağzâ:**1. mağzâ:****Tarih 41**

Mısra: 66

Maksad, gaye, meram, istek, arzu.

İderken nazm-ı mürvârid-i evsâfi
 içün verziş
 İki pākîze târîh oldu bu beyt-i du'â
 mağzâ

magzâsın:**1. magzâsın:****Gazel 28**

Mısra: 3

Muharebe, gaza, savaş.

Hayâl eyle 'asâ en tekrehû
 magzâsın ol râsih
 Hitâb-ı müstetâbın oldu i'lâmı
 dem-i ferruh

māh:**1. māhdan:-dan****Kaside 6**

Mısra: 38

Ay, kamer.

Sen ol hürşîd-i şevket-tâb-ı burc-i
 saltanatsın kim
 Kemîne zerre-i iclâliñ oldu māhdan
 enver

2. māha:-a**Kaside 12**

Mısra: 10

Ay, kamer.

Mihr-i rahşāna dönüp reng-i şafağ-
 gūnı ile
 Oldı Dâğ-ı dil ile māha beraber
 lāle

3. māhadır:-a, -dır**Lugaz 13**

Mısra: 20

Ay, kamer.

Sıfır ayından oldu noksānı
 Kadri yek māhadır it iz'ānı

4. māhdan:-dan**Gazel 30**

Mısra: 1

1. ay 2. ay yüzlü güzel.

Beni dūr eylediñ bilmem niçün ol
 māhdan ey çarh
 'Acebdır kim hırāsān olmadıñ sen
 āhdan ey çarh

5. māhdan:-dan**Gazel 30**

Mısra: 1

1. ay 2. ay yüzlü güzel.

Beni dūr eylediñ bilmem niçün ol
 māhdan ey çarh
 'Acebdır kim hırāsān olmadıñ sen
 āhdan ey çarh

6. māhdan:-dan**Gazel 30**

Mısra: 10

1. ay 2. ay yüzlü güzel.

Mişâl-i Es'ad ānı Hāle-i āgūşa
 almişken
 Beni āyā niçün dūr eylediñ ol
 māhdan ey çarh

7. māhūn:--(i)ñ**Gazel 11**

Mısra: 10

Ay II ay yüzlü sevgili.

Es'adā germiyyet-i şahbā-yı naz u
 'işveden

Hüsni 'ālem-süzına gelmiş o
 māhūñ āb ü tāt

8. māha:-a**Gazel 125**

Mısra: 1

Ay.

Māha noksan irdi hüsni şu'le-
 tātından seniñ
 Āfitāb ahşama cān atdı hicābından
 seniñ

9. mäh:**Gazel 32**

Mısra: 5

(Fars.) Gökteki ay, kamer.

İtme her hāke zer-i vaşlını ey mäh
 nişār
 Dāmen-ālūde-i lūtf olmasun ağıyar
 meded

10. mäh:**Gazel 52**

Mısra: 10

(Fars.) Gökteki ay, kamer.

Söyledir tūfî-i mu'ciz-güy-ı tab'-ı
 Es'adı
 Her ne dem āyîne-veş ol mäh
 pehlū gösterir

11. mäh:**Gazel 139**

Mısra: 5

(Fars.) Gökteki ay, kamer.

Açup ey mäh bir şeb Mebhāş-i
 gīsū-yı pūr-pīçin
 Fen-i pūr-'ukde-i işkāl iken çok
 kāl ü kıl itdim

12. mäh:**Gazel 153**

Mısra: 1

(Fars.) Gökteki ay, kamer.

Mäh bir zerre Ruḥ-ı şa'sa'a-
 efrüzından
 Fitne bir bende nigāh-ı hiyel-
 āmüzından

13. mäh:**Nazm 15**

Mısra: 4

(Fars.) Gökteki ay, kamer. II Sevgili.

Her gāh cılve-gāh iken aña sipihr-i
 nāz
 Ol mäh evc-i 'işvede tutdı maḳām-
 ı nev

mäh itdikçe:

1. **māh itdikçe:-dikçe****Tahmis 4**

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Ay yapmak.

Fikr-i Ruhsârın şâm-ı gama māh
itdikçe
Külbe-i hatırım şa'ş'a-gāh
itdikçe

mahabbet:1. **maḥabbet:****Gazel 147**

Mısra: 5

Aşk, sevdâ, sohbet.

Bilmez ḥaḳîḳat üzre maḥabbet ne
oldıgın
Sırr-ı nihân-ı 'aşkı nümâyân sanur
gören

mahabbet nârı:1. **maḥabbet nârı:****Gazel 90**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) aşkının ateşi.

Füzûn oldı teb-i 'aşk-ı derûnum
giryeden Es'ad
Meger pür-süzış olmazmış
maḥabbet nârı bārânsız

mahal:1. **mahaldir:-dir****Kaside 7**

Mısra: 27

Yer, mekan II Yerinde, uygun.

Mânende-i hezâr mahaldir süḥan-
verân
Bisyârî-i neşât ile şādî-hanîn ola

mahal mahal:1. **mahal mahal:****Tarih 11**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yer yer, zaman zaman.

Mahal mahal çekilen şad simât-ı
at'imeniñ
Hasâresiyle toyar şad-hezâr
Ma'ad-âsâ

mahal virmez:1. **mahal virmez:****Gazel 158**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Fırsat vermemek.

Mahal virmez bula 'âşık niyâza
fursat-ı güftâr
Süḥan-güyâlığı bir gâmze bir
ebrûda gördüm ben

mahalli:1. **mahalli:****Gazel 108**

Mısra: 9

Bir yere mahsus, yerli.

Bâlâ-yı arz-ı Hâle mahalli
dinilmedin
Müsvedde oldı Hâl-i dile der-kenâr
ḥat

mahall-i karâr vir:1. **mahall-i karâr vir:****Kaside 9**

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

Yer, mekan edinmek için
verilen karar.

İdüp maḳarrını sultân-ı gül Ferah-
âbâd
O demde her birine virdi bir
mahall-i karâr

mahalli ol:1. **mahalli ol:****Gazel 80**

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Yer, mekan olmak.

Olur ser-beste-i zülfûn mahalli
'âlem-i bâlâ
Dil-i pâ-der-hevâ-yı 'aşk cüyâ-yı
zemîn olmaz

māh-āsā:1. **māh-āsā:****Tarih 1**

Mısra: 17

Ay gibi.

Burc-i 'ulyâ-yı vezâretde yine
māh-āsâ
Oldı tâb-âver-i iclâl Mehemmed
Pâşâ

mā-haşal:1. **mā-haşal:****Tarih 39**

Mısra: 42

Hâsıl olan şey, semere,
netice.

'Înâyet rûh-perver merḥamet
dünyâya zîb-âver
Mülûkidir o bâğın mâ-haşal ezhâr
u eşcârı

2. **mā-haşal:****Gazel 141**

Mısra: 1

Elde edilen şey, sonuç; sözün
kısası.

Âsâr-ı kâf u nûn'ı yazup mâ-hasal
kalem
Tekvîn-i emre oldı kasem nûn
ve'1-kalem

3. **mā-haşal:****Müsemmen 1**

Mısra: 65

Elde edilen şey, sonuç; sözün
kısası.

Mâ-hasal şimdi eyâ ḥaḳ-i rehiñ
çeşme cila
Ey temâşâ-yı Ruḥuñ âyine-i ḳalbe
cila

mahbûb:1. **maḥbûbdur:-dur****Lugaz 1**

Mısra: 15

Sevgili, sevilen.

Bir hezârân-âşinâ Maḥbûbdur
Oldıgı yerlerde hep mergûbdur

2. **maḥbûblarla:-lar, -la****Gazel 107**

Mısra: 5

Sevilen, sevgili.

Serv-kad Maḥbûblarla geşt-i
gülzâr itmeden
Zâhid-i ta'n-efgene izḥâr-ı
'üvândır gâraz

3. **maḥbûbdur:-dur****Tarih 32**

Mısra: 5

Sevgili, güzel.

San ocaḳdan çıkma yalın yüzlü bir
Maḥbûbdur
Dâğ yakmış sîne-çâk itmiş Mişâl-i
'âşîkân

4. **maḥbûbdur:-dur****Lugaz 7**

Mısra: 3

Sevilen kimse, sevgili.

ḥoş-likâ vü tâze-ter Maḥbûbdur
Kande olsa rû-nümâ mergûbdur

5. **maḥbûb:****Lugaz 7**

Mısra: 5

(Ar. ḥubb "sevmek, sevgi"den maḥbûb) Sevilen kimse, sevgili.

Sâf-dil Maḥbûb iken budur 'aceb
Öykinür la'l-i leb-i Ḥübâna hep**maḥbûb-i ḥûb-ı ḥazret-i rabbû '1-enâm:**1. **maḥbûb-i ḥûb-ı ḥazret-i rabbû '1-enâm:****Kaside 1**

Mısra: 85

Kelime Tipi: -

Kainatın efendisi

Allah'ın(c.c.) güzel sevgilisi.(Hz.Muhammed(s.a.v.)).

Maḥbûb-i ḥûb-ı Ḥazret-i Rabbû '1-enâm kim
Kaşr eyledi şefâ'at-i 'uzmâyı Hâk añâ**maḥbûb-i huda olan:**1. **maḥbûb-i huda olan:****Kaside 2**

Mısra: 56

Kelime Tipi: -

Allah'ın sevgilisi olan.(Hz.

Muhammed).

Ey resulü' seḳaleyn ey şeh-i evreng-i kerem
Ey olan 'izz ü sa'âdet ile Maḥbûb-i Huda**maḥdûm-ı zekâ-mersûm:**1. **maḥdûm-ı zekâ-mersûm:****Tarih 41**

Mısra: 49

Kelime Tipi: -

Zeka sahibi efendi kimse.

Ne maḥdûm-ı zekâ-mersûm k'olmuş bende-i ṭab'ı
Necâbet ma'rifet fitnat fazîlet mekrûmet takvâ**maḥfaza:**1. **maḥfaza:****Tarih 41**

Mısra: 62

Saklanmak ve korunmak

istenen bir nesnenin içine konduğu kutu.

O bir mergûb zîbâ nüṣṣa-i tenvîr-i 'izzetdir
Aña oldu mutallâ maḥfaza bu kasr-ı nev-peydâ**maḥfel-güzîn-i na't-hâmî ola:**1. **maḥfel-güzîn-i na't-hâmî ola:****Tarih 3**

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Naat okuyan seçkinlerin oturduğu yer olmak.

Çıka tâ kim ḥaṭîb-i mihr-i enver minber-i çarḥa
Ola maḥfel-güzîn-i na't-hâmî tasliyet-pîrâ**maḥfî:**1. **maḥfîdir:-dir****Gazel 176**

Mısra: 8

Gizlenmiş, gizli, saklı.

Helâk-i 'âşîka bir nîm nezzâre yeter zîrâ
Hezârân fitne maḥfîdir o çeşm-i sihr-perverde**maḥfî olan:**1. **maḥfî olan:****Gazel 69**

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Gizli olan.

Şâhid-i âmâl olur bürka'-ber-endâz-ı zühûr
Es'adâ maḥfî olan esrâr kendin gösterir**maḥfûz:**1. **maḥfûz:****Gazel 109**

Mısra: 4

Saklanmış, gözetilmiş, korunmuş.

Bir vech ile dilden çıkamaz naḳş-ı ḥayâlîñ
'aḳsîñ gibi cânâ o da âyînede maḥfûz2. **maḥfûz:****Gazel 109**

Mısra: 6

Saklanmış, gözetilmiş, korunmuş.

Her dem ki gele tîr-i ḡamîñ câna yer eyler
Bir daḥmedir ol tâze de dîrîne de maḥfûz3. **maḥfûz:****Gazel 109**

Mısra: 8

Saklanmış, gözetilmiş, korunmuş.

Cânım gibi ey rûh-i revân lû'lû-i 'aşkın
İtsem yeridir bu dil-i bî-kînede maḥfûz4. **maḥfûz:****Gazel 109**

Mısra: 10

Saklanmış, gözetilmiş, korunmuş.

Es'ad girih-i zülfi ḥayâlin o perîniñ
kıl rişte gibi 'ukde-i peşmînede maḥfûz**maḥfûz itdim:**1. **maḥfûz itdim:****Gazel 109**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Saklamak, gizlemek;

korumak, gözetmek.

Dâğ-ı ḡamın itdim o mehiñ sînede maḥfûz
Gevherdir olursa n'ola gencînede maḥfûz**maḥfûz olursa:**1. **maḥfûz olursa:-ur, -sa****Gazel 109**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Saklanmak, korunmak.

Dâğ-ı ḡamın itdim o mehiñ sînede maḥfûz
Gevherdir olursa n'ola gencînede maḥfûz**mâh-ı 'îd-i vaşl:**1. **mâh-ı 'îd-i vaşl:****Gazel 120**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Kavuşma bayramının (habercisi) ay.

Mâh-ı 'îd-i vaşl göstermezse
Es'ad şâm-ı baḥt
Çün şafâda rûz-nâm olsun baña kem-nâmlık**mâhı iki şakk iden:**1. **mâhı iki şakk iden:****Kaside 2**

Mısra: 74

Kelime Tipi: -

Ayı ikiye bölmek.[Ay'ın ikiye bölünmesi (Arapça: Şakk-ul Kamer), bazı hadisler ve Kamer suresinin ilk ayetlerine dayanılarak Hz. Muhammed'e atfedilen, Ay'ın dolunay halinde iken bir gece Hz. Muhammed'in el işaretleriyle ikiye ayrılması mucizesi.].

Nāvek-i nūr-ı benānında olan heybetdir
Çarhda mäh-i iki şakk iden ey nūr-i Huda

mäh-i nev:

1. mäh-i nev:

Gazel 119

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Hilâl, yeni ay.

hamîde-kâmet olup fikr-i ebruvânıñla
hayâle döndi dil ey mäh-i nev hilâl olarak

2. mäh-i nev:

Tarih 42

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Hilâl, yeni ay.

Ne mäh-i nev fûrûğ-ı tal'atından
mîhr bir zerre Cebîninden şabâhü'l-hayr-ı devlet
buldı tâbânî

3. mäh-i nev:

Tarih 42

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yeni ay, hilâl.

Bu demde evc-i sulbinden olup bir
mäh-i nev tâlî
Cihânı eyledi pür-tâb nūr-ı pāk-i ihsânı

mäh-i nevi:

1. mäh-i nevi:

Tarih 25

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yeni ay. II Hilal.

kıldı ol mäh-i nevi evc-i geh-i
'ukbâda
Raḥmeti nûrına hemvâre ḥudâ müstagraḥ

mäh-i nevre:

1. mäh-i nevre:

Nazm 1

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Hilâl, yeni ay.

Açdı niḳâb-ı zülfini ben kaşdayım
daḥi
Şubḥ oldu mäh-i nevre
keşâkeşdeyim daḥi

mäh-i ruhi:

1. mäh-i ruhi:

Gazel 192

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) Aya benzeyen

yanacağı.

Ey nev-remîde ḥatt-ı siyeh rû-
nümâ olup
Âḡûşa çek o mäh-i Ruḥi Ḥâleler
gibi

mäh-i sipihr-i esrâ:

1. mäh-i sipihr-i esrâ:

Kaside 2

Mısra: 54

Kelime Tipi: Ayet

"Esra" göğünün ayı. ("Bir

gece kendisine ayetlerimizden
birkaçını gösterelim
diye(Muhammed) kulunu Mescid-i
Haram'dan çevresini mübarek
kıldığımız Mescid-i Aksa'ya
götüren Allah noksan sıfatlardan
münezzehdir; O gerçekten işitendir,
görendir." (İsra 17/1) ayetinden
iktibastır.).

şâhib-i tâc u liva lû'lû-i Baḥr-i i'tâ
Şâfi'-i rûz-i ceza mäh-i sipihr-i
esrâ

mäh-i sipihr-i nübüvvet:

1. mäh-i sipihr-i nübüvvet:

Kaside 4

Mısra: 79

Kelime Tipi: -

Peygamberlik göğünün ayı.

Ey dil saña mäh-i sipihr-i
nübüvvetiñ
Besdir olursa zerre-i mîhr-i
'inayeti

mäh-i tâbi:

1. mäh-i tâbi:

Gazel 190

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ay ışığı, parlak ay.

Bağrımı Dâğ ile ney kaddimi çeng
eyler o yâr
Olsa râmiş-ger idüp dâ'ire mäh-i
tâbi

mäh-i ziyâ-nisâr-ı 'işve:

1. mäh-i ziyâ-nisâr-ı 'işve:

Terkib-bend 1

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Cilvenin ışık saçan ayı.

Ey mîhr-i aşi' 'a-pâş-ı nahvet
V'ey mäh-i ziyâ-nisâr-ı 'işve

mâhiyyet:

1. mâhiyyet-i:

Gazel 14

Mısra: 7

(Ar.) Bir şeyin aslı, nasıl
olduğu.

'Ulûvv-i şânı ile olmağın
mâhiyyeti nâkış
O sevdâ ile ḳalb-i şafını tekdîr ider
mehtâb

mâh-likâ:

1. mâh-likâ:

Nazm 22

Mısra: 1

Ay yüzü (sevgili).

Mîhr-i rûyın baña ol mäh-likâ
gösterse
O günü bir daḥi lûtf itse ḥudâ
gösterse

mahlûk:

1. mahlûka:-a

Gazel 168

Mısra: 1

Halk olunmuş, yaratılmış.

Kaşın oldu hilâl-i 'îd-veş manzûr
mahlûka
'Amûd-ı Şubḥ-âsâ vaşf-ı kaddiñ
çıkıdı 'ayyuka

mahmûd:

1. mahmûd:

Kaside 2

Mısra: 49

"Övülmüş methedilmiş"
anlamında Hz. Muhammed'in
isimlerindendir.

Mustafâ Ḥâmid ü Mahmûd ü
Muḥammed Ahmed
Müctebâ Tâḥir ü Mekkîyy ü
Kureyşî Tâḥâ

mahmūd hân:**1. mahmūd hân:****Tarih 30**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sultan I. Mahmud.

Ya'ni şahenşeh-i kerem-perver
Kahramân-ı zamân Mahmūd Hân

2. mahmūd hân:**Tarih 46**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sultan I. Mahmud.

Kim didi Hâzret-i sultân-ı cihân
Mahmūd Hân
Büs idîñ hırka-ı zîbâ-yı Rasûlullâhı

mahmûr-ı kadeh-cüy:**1. mahmûr-ı kadeh-cüy:****Tahmis 4**

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

*Kadeh ırmağının**sarhoşluğuyla kendinden geçmiş.*

Nigehiñ sâkî-i sāgar-be-kef-i hûn-i
ciger
Na'îlî neş'esi mahmûr-ı kadeh-cüy
gibi

mâh-pâre:**1. mâh-pâreye:-y, -e****Nazm 19**

Mısra: 3

*Ay parçası II Ay gibi güzel,**beyaz tenli sevgili.*

Virdim nukûd-ı ömrimi bir mâh-
pâreye
Sarrâf-ı aşk u miñnete gûyâ ki
meblagım

mahrem:**1. mahremde:-de****Gazel 170**

Mısra: 1

Gizli, saklı.

Girişme-ğamzedir ol çeşm-i işve
mahremde
Fiten girifte-girihdir o zülf-i pür-
hamda

2. mahremi:-i**Gazel 197**

Mısra: 7

*Başkalarından saklanan,**başkaları tarafından görülmesi,*

*bilinmesi, duyulması istenmeyen,
gizli. Bir kimsenin sırlarını bilecek
derecede yakını ve samîmî dostu
olan kimse, sırdaş.*

Tasvîr-i şîşe gibi görür mahremi
dağı
Bî-câme duhter-i rez açıktan
görülmedi

mahrem eyle:**1. mahrem eyle:****Terkib-bend 1**

Mısra: 78

Kelime Tipi: -

Gizleme, saklama.

tıfl-ı dil-i Es'ad-ı nizârı
Eyle harem-i visale mahrem

mahrem ol:**1. mahrem ol:****Beyit 12**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Gizli olmak, saklanmak; yakın
akrabadan olduğu için nikâh
düşmeyen (kimse) olmak içli dışlı
olmak, sırdaş olmak II yasak
olmak.*

Görünce duht-i rezi mahrem
olmayan sıkılır
Binâ-yı hûşî metîn olmaz 'âkibet
yıkılır

mahrem-i bezm-gâh-ı rindandır:**1. mahrem-i bezm-gâh-ı
rindandır:****Lugaz 11**

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Rintlerin meclisinin sırdaşı.

Mahrem-i bezm-gâh-ı rindandır
Nuţkı vardır ve lîk bî-cândır

**mahrem-i harem-i kuds-i
kibrivâ:****1. mahrem-i harem-i kuds-i
kibriyâ:****Kaside 1**

Mısra: 84

Kelime Tipi: -

*Allah'ın kıymetli haremінде
dostu(Hz.Muhammed(s.a.v.)).*

Oldur o mañz-ı nûr ki oldu bi-
zatihi
'İzz ile mahrem-i harem-i kuds-i
kibriyâ

mahremi olmaz:**1. mahremi olmaz:****Lugaz 5**

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Dost olmak, yakın olmak.

Gerçi kim seyr eyler ekser 'âlemi
Her kese açılmaz olmaz mahremi

mâh-rû:**1. mâh-rûnuñ:-nuñ****Tahmis 5**

Mısra: 24

Ay yüzlü. II Sevgili.

Çü Es'ad gerçi çok gün geçdi ben
fıkr-i muhal itdim
Bu şeb ol mâh-rûnuñ 'İsmetî vaşlın
hayâl itdim

2. mâh-rûlar:-lar**Nazm 4**

Mısra: 4

Ay (gibi parlak) yüzlü sevgili.

N'ola olursa cihân rûşenâ
şafâmızdan
Ki mâh-rûlar ile ihtilâtımız vardır

mahrûm-ı vişâl itme:**1. mahrûm-ı vişâl itme:****Nazm 20**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Kavuşmaktan mahrum**bırakma.*

Beni mahrûm-ı vişâl itme aman
sultânım
Görme lâıyk ki ğam-ı hecr ile nâ-
şâd olayım

mâh-rüyân-ı cihânûñ:**1. mâh-rüyân-ı cihânûñ:****Gazel 125**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Dünyanın ay yüzlü güzelleri.

Mâh-rüyân-ı cihânûñ hûsn ü ân u
nahveti
Müktesebdir dergeh-i devlet-
me'âbiñdan seniñ

mahşer:**1. mahşerde:-de****Müsemmen 1**

Mısra: 72

(Ar.) Mahşer, kıyamet yeri.

Yine bir çäre idersen sen idersin
çäre
Yohsa mahşerde daği böyle kahrır
bî-çäre

mahsûs:

1. mahşûs:

Gazel 105

Mısra: 1

(Ar.) Yalnız bir kimse, bir
nesne veya bir yere âit olan,
başkasında bulunmayan,
husûsileşmiş, has, özgü.

İcrâ-yı fûsun dîde-i bî-dâdıña
mahşûs
İhyâ-yı fiten gamze-i cellâdıña
mahşûs

2. mahşûs:

Gazel 105

Mısra: 2

(Ar.) Yalnız bir kimse, bir
nesne veya bir yere âit olan,
başkasında bulunmayan,
husûsileşmiş, has, özgü.

İcrâ-yı fûsun dîde-i bî-dâdıña
mahşûs
İhyâ-yı fiten gamze-i cellâdıña
mahşûs

3. mahşûs:

Gazel 105

Mısra: 4

(Ar.) Yalnız bir kimse, bir
nesne veya bir yere âit olan,
başkasında bulunmayan,
husûsileşmiş, has, özgü.

Bir kerre nigâh iden olur rûyuña
hayrân
Bu Cezbe vü ân hüsn-i perî-zâdıña
mahşûs

4. mahşûs:

Gazel 105

Mısra: 6

(Ar.) Yalnız bir kimse, bir
nesne veya bir yere âit olan,
başkasında bulunmayan,
husûsileşmiş, has, özgü.

Servi revîşîñ sâye gibi hâke
düşürdi
Reftâr-ı melâhât kad-i şîmşâdıña
mahşûs

5. mahşûs:

Gazel 105

Mısra: 8

(Ar.) Yalnız bir kimse, bir
nesne veya bir yere âit olan,
başkasında bulunmayan,
husûsileşmiş, has, özgü.

Güller gibi açdı nefesîñ gıncayı
âhîr
Bûlbûl bu eşer nâle vü feryâdıña
mahşûs

6. mahşûs:

Gazel 105

Mısra: 10

(Ar.) Yalnız bir kimse, bir
nesne veya bir yere âit olan,
başkasında bulunmayan,
husûsileşmiş, has, özgü.

Es'ad fem-i tengine söz olmazken
o şuhuñ
Ta'bir anı kılık-i sülhan-icâdıña
mahşûs

7. mahşûs:

Lugaz 17

Mısra: 4

(Ar.) Yalnız bir kimse, bir
nesne veya bir yere âit olan,
başkasında bulunmayan,
husûsileşmiş, has, özgü.

kalbi 'aksî ile hemân birdir
Aña mahşûs bu 'aceb serdir

8. mahşûs:

Nazm 32

Mısra: 1

(Ar.) Yalnız bir kimse, bir
nesne veya bir yere âit olan,
başkasında bulunmayan,
husûsileşmiş, has, özgü.

şafâ tab'-ı latîf-i yâre mahşûs
Sunûf-ı gam bu cism-i zâre mahşûs

9. mahşûs:

Nazm 32

Mısra: 2

(Ar.) Yalnız bir kimse, bir
nesne veya bir yere âit olan,
başkasında bulunmayan,
husûsileşmiş, has, özgü.

şafâ tab'-ı latîf-i yâre mahşûs
Sunûf-ı gam bu cism-i zâre mahşûs

10. mahşûs:

Nazm 32

Mısra: 4

(Ar.) Yalnız bir kimse, bir
nesne veya bir yere âit olan,
başkasında bulunmayan,
husûsileşmiş, has, özgü.

Saf-ı rindâna gel sâkî ayak bas
Surâhî sun dil-i gam-hâre mahşûs

mâhtâb:

1. mâhtâb:

Gazel 6

Mısra: 6

Ay ışığı, ay aydınlığı,
dolunay.

Felekde gün gibi nokşânî aşîkâre
iken
Ne yüzle eyleye nezzâre mâhtâb
saña

mahv eyle:

1. mahv eyle:

Gazel 106

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yok etmek, ortadan
kaldırmak, varlığına son vermek.

Olsa 'aks-endâz mir'ât-ı dile dîdâr-
ı feyz
Jeng-i hüd-bînîyi mahv eyler o
dem envâr-ı feyz

2. mahv eyle:

Tarih 21

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Yok etmek, ortadan
kaldırmak, varlığına son vermek.

Düşmene rây virüp aldı Ata hısnını
hem
Ceyş-i makhûrını mahv eyledi
şadr-ı ecved

mahv id:

1. mahv id:

Kaside 11

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Ortadan kaldırmak, yok
etmek, perişan etmek.

Girye nâr-ı gamın ol seng-diliñ
mahv idemez
Âb itfa mı ider hiç şerer-i hârâyı

mahv it:

1. mahv it:

Tarih 8

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Mahvetmek, yok etmek, harap
etmek.

Bin yüz elli iki salinde idüp 'azm-i
cihâd
Nemçe tâbûrını mahv itdi kırıp
ser-tâ-pâ

mahv ol:

1. mahv ol:

Kaside 6

Mısra: 44

Kelime Tipi: -

*Yok olmak, ortadan kalkmak;
kötü duruma düşmek, perişan
olmak.*

Fürüg-endâz olunca âfitâb-ı şevket
ü şânın
Ser-â-ser dehrden mahv oldu târik-i
fesâd u şer

mahv oldu:

1. mahv oldu:

Gazel 123

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yok olmak, perişan olmak.

Harf-i râ reşk ile mahv oldu
hecâdan gûyâ
Kemerinde göricek hançerini
dildârın

mahv olsa:

1. mahv olsa:

Terkib-bend 1

Mısra: 55

Kelime Tipi: -

Yok olmak, ortadan kalkmak.

Mahv olsa n'ola ketân-ı cismim
Kim pür-teb-i mâhtâb-ı aşkım

mahv olsa da:

1. mahv olsa da:

Gazel 70

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*1.ortadan kalkmak, yok
olmak. 2.bozulup işe yaramaz, bir
iş görmez duruma gelmek.*

Mahv olsa da özüm hora geçmez
ol âfete
Bildim ki aslı Engüri ya
Üsküdarlıdır

mahv olur:

1. mahv olur:

Gazel 80

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Yok olmak, perişan olmak,
dağılmak.*

Mecâz-ı pür-televvün mahv olur
nûr-ı hakikatle
Belî reng-i perende tâb-ı mihr ile
mekîn olmaz

mahv olurlar:

1. mahv olurlar:

Gazel 173

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Yok olmak, ortadan kalkmak;
kötü duruma düşmek, perişan
olmak.*

Süz ü tâbişden dil-i mînâ-keşân-ı
bezm-i aşk
Mahv olurlar Hâlet-i germiyyet-i
dîdârda

mahv olursa:

1. mahv olursa:

Lugaz 2

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Ortadan kalkmak, yok olmak,
sona ermek.*

'Aceb mi mahv olursa cism-i zârı
Ki çekmiş germ-i serd-i rûzgârı

mâh-ves:

1. mâh-ves:

Tarih 17

Mısra: 10

Ay gibi, ay'a benzeyen.

Oldı tâlî evc-i nesl-i Hân
Ahmedden bu dem
Mâh-ves Şehzâde 'Abdûlmâlik-i
Dârâ-me'âb

mahzâ:

1. mahzâ:

Tarih 35

Mısra: 9

Yalnız, ancak, sadece, sırf.

Gine bu dem dahî mahzâ hûlûş-i
niyyet ile
Mutâva'at idüp ol şeh rızâ-yı
Raḥmâna

mahzar:

1. mahzarında:-ı, -n, -da

Kaside 1

Mısra: 87

*Büyük bir kimsenin önü,
huzuru.*

Haşr oldu mahzarında nice zû-
fünûnlar
İtnâb kânde olmadı icâz ile şada

mahzen-i ahzân olsun:

1. mahzen-i ahzân olsun:

Müsemmen 1

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Hüzün mahzeni olmak.

Genc-i sinem nice bir mahzen-i
ahzân olsun
Tâ-be-k'ey ḥasret-i laliñle ciger
kân olsun

mahzenü'l-esrâr:

1. mahzenü'l-esrârdır:

Lugaz 5

Mısra: 1

Surların saklandığı yer.

Ol nedir kim mahzenü'l-esrârdır
Kâsid-i her yâr ü her ağıyârdır

mahz-ı cüd:

1. mahz-ı cüd:

Kaside 7

Mısra: 49

Kelime Tipi: -

Cömertliğinin aslı.

Ol mahz-ı cüd âsaf-ı ḥâtem-
taviyyetiñ
Kadri 'aceb mi hem-felek-i
heftümîn ola

mahz-ı 'inâyât-ı hudâ:

1. mahz-ı 'inâyât-ı hudâ:

Tarih 8

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Allah'ın lütfunun aslı.

Bäreka'llâh zihî luṭf-ı Cenâb-ı
Mevlâ
Levḥaşa 'llâh ḥoşa mahz-ı 'inâyât-ı
Hudâ

mahz-ı ni' met-i perverdigâr:

1. mahz-ı ni' met-i perverdigâr:

Tarih 23

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Rızık veren Allah'ın
nimetlerinin özü.*

Habbezâ şeh-zâde-i şâhenşeh-i
şevket-medâr
Maḳdem-i pür-yümni mahz-ı
ni' met-i Perverdigâr

mahz-ı nûr:

1. mahz-ı nûr:

Kaside 1

Mısra: 83

Kelime Tipi: -

Nurun kendisi.

Oldur o maḥẓ-ı nūr ki oldu bi-
zatihi
‘İzz ile maḥrem-i ḥarem-i quds-i
kibriyā

2. maḥẓ-ı nūr:

Kaside 4

Mısra: 33

Kelime Tipi: -
Nurun kendisi.

Oldur o maḥẓ-ı nūr ki ser-cümle
enbiyā
Pervāne-i Çerāğ-ı münir-i şeri‘ati

maḥẓ-i nūr-ı hak:

1. maḥẓ-i nūr-ı ḥaḳ:

Tarih 17

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
Allah'ın nurunun özü.

Habbezā şeh-zāde-i Hān Ahmed-i
‘ālī-cenāb
Zāt-ı ālī-şanı maḥẓ-i nūr-ı ḥaḳ bī-
irtiyāb

maḥẓ-ı nūr-ı ilāhī:

1. maḥẓ-ı nūr-ı ilāhī:

Kaside 1

Mısra: 101

Kelime Tipi: -
Allah'ın nurunun aslı, kendisi.

Oldur o maḥẓ-ı nūr-ı İlāhī ki tā-
ezel
Halk olduğına aḥn için arz ile
semā

maḥẓ-ı nūr-ı rahmetdir:

1. maḥẓ-ı nūr-ı rahmetdir:

Tahmis 1

Mısra: 11

Kelime Tipi: -
Rahmet nurunun özü.

Harīm-i pāk-i Beytu‘llāh maḥẓ-ı
nūr-ı rahmetdir
Şineh-kārān-ı feyẓ-i ḥaḳka ol cā-yı
sibāḥatdır

maḥẓ-ı rahmetden:

1. maḥẓ-ı rahmetden:-den

Tahmis 1

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Rahmetin aslı.

Nice olmaz mu‘azzam maḥẓ-ı
rahmetden binadır bu
Metāf-ı enbiyā beyt-i Cenāb-ı
Kibriyādır bu

2. maḥẓ-ı rahmetden:

Tahmis 1

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Rahmetin aslı.

Nice olmaz mu‘azzam maḥẓ-ı
rahmetden binadır bu
Metāf-ı enbiyā beyt-i Cenāb-ı
Kibriyādır bu

maḥẓ-ı teselli:

1. maḥẓ-ı teselli:

Tahmis 2

Mısra: 24

Kelime Tipi: -
Tesellinin kendisi.

Teveccüh kıl derūnī bī-ḥod ol dīl
virme ağyara
Cemāl-i ḥaḳdadır maḥẓ-ı teselli
‘āşık-ı zara

mā‘-ı ma‘īne:

1. mā‘-ı ma‘īne:

Kaside 3

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Saf, akar su demek olup

Cennet'teki bir ilahi akar suyun da
adıdır. Saffat suresinin 45; Vakıa
suresinin 18; Mülk suresinin 30.
ayetlerde geçmektedir.

Dehen hazīne-i leb-rīz-i āb-ı sāf-ı
sūḥan
Zebān-ı lüle o mā‘-ı ma‘īne
mecradır

mā‘ide:

1. mā‘idedir:-dir

Lugaz 13

Mısra: 16

Maide(sofra, şölen) suresinin
inmesi (Ahitlerini yerine
getireceklerin kıyamet günü
alacakları ödül bildirilir).

Ay ü gündür disem ne fā‘idedir
Güyyā gökden indi mā‘idedir

ma‘il:

1. mā‘ildir:-dir

Gazel 41

Mısra: 1

Meyilli, istekli, hevesli.

Ne şekve ne gile-i mübtelāya
mā‘ildir
Mezāk-ı nāz-fürüşān recāya
mā‘ildir

2. mā‘ildir:-dir

Gazel 41

Mısra: 2

Meyilli, istekli, hevesli.

Ne şekve ne gile-i mübtelāya
mā‘ildir
Mezāk-ı nāz-fürüşān recāya
mā‘ildir

3. mā‘ildir:-dir

Gazel 41

Mısra: 4

Meyilli, istekli, hevesli.

‘Aceb mi kesb-i şafā itse bād-ı
āhımdan
O nev-nihāl-i melāhat hevāya
mā‘ildir

4. mā‘ildir:-dir

Gazel 41

Mısra: 6

Meyilli, istekli, hevesli.

Muḥayyer olsa dem-i vaşl-ı yārda
‘uşşāk
Niyāz-ı buselik ile nevāya mā‘ildir

5. mā‘ildir:-dir

Gazel 41

Mısra: 8

Meyilli, istekli, hevesli.

Olan mecāzı daḥi isti ‘āreden cārī
Anın hakikat-i hālī riyāya mā‘ildir

6. mā‘ildir:-dir

Gazel 41

Mısra: 10

Meyilli, istekli, hevesli.

Bu sūz-ı sīne bu dāğ-ı derūn ile Es
‘ad
Şarīr-i ḥāmeñi gūş it ki nāya
mā‘ildir

7. mā‘il:

Gazel 25

Mısra: 8

Bir tarafa eğilmiş, yönelmiş;
istekli, hevesli.

Hille ḥürmet itmeyüp duḥt-ı rezi
itmiş nikāh
Hīleye mā‘il delikanlı bir oğlandır
kadeḥ

māil degiliz:

1. māil degiliz:

Gazel 86

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Meyilli olmamak.

Mâil degiliz vaşl-ı Zelîhâ-yı
zamâna
Yûsuf gibi üftâde-i peygûle-i çâhız

mâil olup:

1. mâil olup:

Murabba 1

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Hevesli ,istekli, düşkün olmak.

Murg-i nâliş-kârîmîm rahm it baña
Ben de Es'ad-veş olup mâil saña

mâ'il ü masrûf:

1. mâ'il ü masrûf:

Tarih 35

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Bir yana, bir tarafa doğru
eğilmiş, meyletmış ve Çevrilmiş,
yöneltilmiş, döndürülmüş.*

Hemîşe tab'-ı hümâyûnı mâ'il ü
masrûf

Vücûh-ı hayr-u müberrâ tû cûd u
ihşâna

makâlîd-i şad-fütûh olsa:

1. makâlîd-i şad-fütûh olsa:

Tahmis 3

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

*Yüzlerce fethin anahtarı
olmak.*

Enfâsım olsa n'ola makâlîd-i şad-
fütûh
Âhımdadır kılid-i tılsımât-ı genc-i
rûh

makâm-ı a'lâ:

1. makâm-ı a'lâ:

Kaside 3

Mısra: 50

Kelime Tipi: -

Yüce makam.

Sen ol yegâne dür-i pāk-i Baħr-ı
bi'setsiñ
Ki saña tāt-ı nübüvvet makâm-ı
a'lâdır

makâm-ı nev:

1. makâm-ı nev:

Nazm 15

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yeni yer, yeni makam.

Her gâh cilve-gâh iken aña sipihr-i
nâz
Ol mäh evc-i 'işvede tutdı makâm-
ı nev

makâm-ı pāk-i ibrâhîmin:

1. makâm-ı pāk-i ibrâhîmin:

Tahmis 1

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Hız. İbrahim'in temiz

*makamı.(Hz. İbrahim Makamı. II
Kabe'nin inşası sırasında Hz.
İbrahim'in üzerine çıkıp duvar
ördüğü ve üstünde insanları hacca
davet ettiği kabul edilen taş veya
onun bulunduğu yer.).*

Husûsen şıdkile ta 'zîm idüp ez-
cân u dil her ân
Makâm-ı pāk-i İbrâhîmin eyle
kadrini iz'ân

makar:

1. makar:

Gazel 159

Mısra: 8

*Oturulan yer, mesken,
ikâmetgâh.*

Şikenc-i Turra mı dâm-ı belâ mı
yohsa gönül
Tezerv-i murg-i şekîbe makar
mıdır görinen

makarrı:

1. makarrını:

Kaside 9

Mısra: 37

Durulan, mesken edinilen yer.

İdüp makarrını sultân-ı gül Ferah-
âbâd
O demde her birine virdi bir
mahall-i karâr

makarr-ı mihen ol:

1. makarr-ı mihen ol:

Gazel 89

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Eziyetin meskeni olmak.

'Aşık ne bilür kadr-i maħabbet
nedir Es'ad
Tâ sînesi şad-Dâğ makarr-ı mihen
olmaz

makbûl:

1. makbûl:

Lugaz 12

Mısra: 15

*(Ar.) Kabul edilen,
reddedilmeyen.*

Bakılsa şüreti merdâne fi'li de
makbûl
ħased dirâyetine âferîn ħabî'atine

makbûl ol:

1. makbûl ol:

Tarih 35

Mısra: 43

Kelime Tipi: -

Beğenilip takdir edilmek.

Bu ħayr-ı pür-berekâtın daħi olup
makbûl
Sevabı sebt oluna tāk-ı 'arş-ı
Sübhâna

makbûl-i hümâyûnî olup:

1. makbûl-i hümâyûnî olup:

Tarih 6

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Padişah katında kabul
görmek.*

Tavr-ı ber-cestesi makbûl-i
hümâyûnî olup
kıldı iclâl ile zîb-âver-i şadr-ı a'lâ

makbûl-i 'izzet ol:

1. makbûl-i 'izzet ol:

Kaside 4

Mısra: 82

Kelime Tipi: -

*Yüceliğin kabul görmesi,
beğenilmesi.*

Oldur o nâzenîn-i Cenâb-ı İlâh kim
Makbûl-i 'izzet oldı anıñ nuṭṭ u
himmeti

makdem:

1. makdemiyle:-i, -y, -le

Nazm 8

Mısra: 2

Ayak basma, gelme, geliş.

Teşrîf idince 'âlemi sultân-ı
nevbaħâr
Zeyn oldı makdemiyle serây-ı
şükûfe-zâr

2. makdemi:-i

Tarih 1

Mısra: 2

*Ayak basma, gelme, geliş,
teşrif etme.*

Bäreka 'llāh zihī dāver-i Dārā-fer
kim
Maḳḳemi 'āleme oldu yine şādī-
baḥşā

3. maḳḳemin:-in

Kaside 9

Mısra: 25

*Gelme, ayak basma (doğma
bağlamında).*

O güne itdi gülistanda maḳḳemin
tebşir
O resme kıldı ki vaşf-ı medīhesin
iş 'ār

maḳḳem-i pür-yümni:

1. maḳḳem-i pür-yümni:

Tarih 23

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Uğur ile dolu ayağın gelip
ayak basması.*

Habbezā şeh-zāde-i şāhenşeh-i
şevket-medār
Maḳḳem-i pür-yümni maḥz-ı
ni 'met-i Perverdigār

maḳḳrūn idüp:

1. maḳḳrūn idüp:

Kaside 1

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

*Yaklaştıran; yakınlaştıran;
ulaştıran.*

Maḳḳrūn idüp lefif-i me 'āsīye
nefsiñi
Mefrūk olma zümre-i ebrārdan dil-
ā

maḳḳad-ı aḳsā-yı kalem:

1. maḳḳad-ı aḳsā-yı kalem:

Kaside 10

Mısra: 78

Kelime Tipi: -

Kalemde akan niyet.

Haşr eylemek evsāfiña çün Es 'ad-ı
dā 'ī
Kār-ı hıredin maḳḳad-ı aḳsā-yı
kalemdir

maḳḳsūd:

1. maḳḳsūd:

Tarih 41

Mısra: 54

*1. Söylenilmek, belirtmek
istenilen, kastedilen, 2. i. İstenilen
şey, amaç, gāye, maksat.*

Şerāfet ḥāne-zād-ı nesl-i vālā-yı
necībdir
Siyādetden vüçūd-ı pākidir
maḳḳsūd olan ma 'nā

maḳḳa ':

1. maḳḳa ':

Beyit 7

Mısra: 1

*Bir gazel veya kasīdenin son
beyti.*

Satr-ı nev-ḥaṭṭ-ı Ruḥı maḳḳa ' iken
ḥüsne o şūḥ
Beyt-i ebrūsı gibi maṭla ' -ı garrā mı
sanur

2. maḳḳa ':

Gazel 1

Mısra: 4

*Bir gazel veya kasīdenin son
beyti.*

Ānı çār ebrūda olmuşken rubā 'ī
gūyiyā
Aña maḳḳa ' oldu satr-ı ḥüsni-ı ḥaṭṭ-ı
dil-rübā

māl:

1. mālden:-den

Gazel 205

Mısra: 2

Varlık, servet.

Degil genc-i dil ü dīdem ḥayāl-i
Ḥālden Ḥālī
Baḳılsa habbetü 's-sevdā gibi bir
mālden mālī

mālān:

1. mālāndır:-dır

Gazel 10

Mısra: 4

*Bir kimsenin tasarrufunda
bulunan kıymetli, lüzumlu şey.*

Bir degil derd-i derūn kim aña bir
çäre kılup
Pest idem līk ḥayālāt ile mālāndır
hep

2. mālāndır:-dır

Gazel 137

Mısra: 9

*Bir kimsenin tasarrufunda
bulunan kıymetli, lüzumlu şey.*

Çü Es 'ad gevher-i 'aşk u maḥabbet
ile mālāndır
Derūn-ı nāle-meşḥūn-ı fīgān-ı cādīñ
ey bülbül

3. mālān:

Gazel 177

Mısra: 6

*Bir kimsenin tasarrufunda
bulunan kıymetli, lüzumlu şey.*

Görüp tīzī-i şemşīr-i nigāhıñ
revgan-ı ümmīd
Olur seng-i fesān-ı merge mālān
kaṭra-ber-kaṭra

mālān olur:

1. mālān olur:

Lugaz 2

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Lüzumlu olmak.

Ne dem kim gelse pervāza o
murgān
Olur cevvi semā anlarla mālān

māl-dārān-ı ğam-ı 'aşkda:

1. māl-dārān-ı ğam-ı 'aşkda:

Gazel 82

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Aşkan keder sermayesinin
sahipleri.*

Naḳd-i hūş almada ger böyle
kalursa o perī
Māl-dārān-ı ğam-ı 'aşkda şervet
kalmaz

mālī:

1. mālī:

Gazel 205

Mısra: 2

Dolu olmak; ilgili olmak.

Degil genc-i dil ü dīdem ḥayāl-i
Ḥālden Ḥālī
Baḳılsa habbetü 's-sevdā gibi bir
mālden mālī

mālīde- cebīn-i ḥākīñ ol:

1. mālīde- cebīn-i ḥākīñ ol:

Kaside 5

Mısra: 51

Kelime Tipi: Deyim

*Toprağına yüz
sürmek.(bağışlanma arzunda
bulunmak).*

Yok yüzüm olmağa mālīde- cebīn-
i ḥākīñ
Eyledim vāsıta çün midḥaṭ-ı zāt-i
pākīñ

mālīde midir:

1. mālīde midir:

Gazel 47

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Alınını süren, yüz süren.

Dağme-i tab'-ı sühan-verzişin
Es'ad bilmem
Dür-i nâ-yâb-ı mezâmîn ile mālīde
midir

ma'mür:

1. ma'mür:

Tarih 41

Mısra: 64

*Bayındır, imar edilmiş;
donatılmış, süslenmiş.*

Muhassal ne mekânın ne mekânın
medhi kâbildir
Hemân birin mu'ammer birini
ma'mür ide Mevlâ

ma'nâ:

1. ma'nâsına:-sı, -n, -a

Gazel 184

Mısra: 1

Anlam, kavram.

Ğamzesi gerçi mu'ammâdır cefâ
ma'nâsına
Hall-ider kılk-i müjem amma vefâ
ma'nâsına

2. ma'nâsına:-sı, -n, -a

Gazel 184

Mısra: 2

Anlam, kavram.

Ğamzesi gerçi mu'ammâdır cefâ
ma'nâsına
Hall-ider kılk-i müjem amma vefâ
ma'nâsına

3. ma'nâsına:-sı, -n, -a

Gazel 184

Mısra: 4

Anlam, kavram.

Dikkat itdim ma'tla'-ı garrâ-yı
ebrûsın görüp
kıldım istihrac anı hüs ü bahâ
ma'nâsına

4. ma'nâsına:-sı, -n, -a

Gazel 184

Mısra: 6

Anlam, kavram.

Remz ider çeşm-i sühan-gü kasdı
efsûn oldığın
Bağ ki 'ayniyle mutâbıkdır edâ
ma'nâsına

5. ma'nâsına:-sı, -n, -a

Gazel 184

Mısra: 8

Anlam, kavram.

Oldı ta'likât-ı hüs-n-i haş kitâb-ı
rûyına
Mû-şikâfân lîk hami eyler haşâ
ma'nâsına

6. ma'nâsına:-sı, -n, -a

Gazel 184

Mısra: 10

Anlam, kavram.

hüs-n-i tertîb-i dür-i dendân-ı yâri
görmeyen
Fehm ider mi lafz-ı nazmın Es'adâ
ma'nâsına

7. ma'nâ:

Tarih 41

Mısra: 54

Anlam, kavram.

Şerâfet hâne-zâd-ı nesl-i vâlâ-yı
necîbidir
Siyâdetden vücûd-ı pâkidir
ma'ksûd olan ma'nâ

8. ma'nâdır:-dır

Gazel 157

Mısra: 4

Anlam, kavram.

Bedîhîdir ki kasd-ı cân ider pür-
çîn-i kîn olmuş
Bu ma'nâdır çıkan evvel nazarda
beyt-i ebrûdan

9. ma'nâ:

Kaside 2

Mısra: 34

*(Ar.) Kelime, söz, hareket,
davranış vb.nin ifade ettiği şey,
anlatılmak istenen veya onlardan
anlaşılan şey, anlam.*

Her dem iklim-i ma'ârifde olursun
çün kim
Dür-nisârende-i gencîne-i ra'nâ
ma'nâ

10. ma'nâyı:-y, -ı

Kaside 11

Mısra: 10

*(Ar.) Kelime, söz, hareket,
davranış vb.nin ifade ettiği şey,
anlatılmak istenen veya onlardan
anlaşılan şey, anlam, medlûl,
mefhum.*

Feyzdir saykal-i âyine-i endâm-ı
sühan
Feyzdir rüy-nümâyende iden
ma'nâyı

11. ma'nâyı:-y, -ı

Kaside 11

Mısra: 80

*(Ar.) Kelime, söz, hareket,
davranış vb.nin ifade ettiği şey,
anlatılmak istenen veya onlardan
anlaşılan şey, anlam, medlûl,
mefhum.*

Sen o düstür-ı kerem-zâd-ı cihân-
bansın kim
Âsitânında bulur lafz-ı 'atâ
ma'nâyı

12. ma'nâyı:-y, -ı

Kaside 11

Mısra: 88

*(Ar.) Kelime, söz, hareket,
davranış vb.nin ifade ettiği şey,
anlatılmak istenen veya onlardan
anlaşılan şey, anlam, medlûl,
mefhum.*

Va'd-kârende-i vasl oldı diyü nuṭk
eyler
Sitem-i yâri nümâyân idecek
ma'nâyı

ma'nâ-vı 'izz ü cûd:

1. ma'nâ-yı 'izz ü cûd:

Tarih 44

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Cömertlik ve ululuk kavramı.

'İzzetli Kethüdâ Beyg ol menba'-ı
me'âlî
Ma'nâ-yı 'izz ü cûduñ tab'ındadır
me'âlî

ma'nâ-vı mu'ammâ-vı kalem:

1. ma'nâ-yı mu'ammâ-yı kalem:

Kaside 10

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kalemin gizli manası.

Kaysı kasabû's-sebk i muhabbet
iden ey dil
Zâtında ki ma'nâ-yı mu'ammâ-yı
kalemdir

ma'nâ-vı müfrede:

1. ma'nâ-yı müfrede:

Kaside 1

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Teklik manası.

Vaz' eyle lafz-ı vahdeti ma'nâ-yı
müfrede

kıl nūr-ı ism-i vāhid ile kılbi
rüşenā

**ma' nā-yı ra' nā-yı kemāl-i fazl u
hikmetsiñ:**

**1. ma' nā-yı ra' nā-yı kemāl-i fazl u
hikmetsiñ:**

Kaside 8

Mısra: 61

Kelime Tipi: -

*Bilgelik ve erdem in olgunluğa
ulaştığı güzel mana, kavram.*

Sen ol ma' nā-yı ra' nā-yı kemāl-i
fazl u hikmetsiñ
Vücūdündür kitāb-ı müstetāb-ı
luṭfuñ 'ünvānı

mānde iken:

1. mānde iken:

Kıt'a 3

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bitkin, aciz, zavallı.

'Aceb mi mānde iken eski dirligim
şimdi
'Ulūfe-ḥār-ı hevā-yı yeñiçeriyim
ben

mānende-i dervā:

1. mānende-i deryā:

Gazel 133

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Denizin suyuna benzemek.

Meşreb-i türe-dilān gibi vesah-püş
olma
Tabiş-i 'aşk ile mānende-i deryā
pāk ol

mānende-i hezār:

1. mānende-i hezār:

Kaside 7

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

Bülbül gibi.

Mānende-i hezār mahaldir süḥan-
verān
Bisyārī-i neşāṭ ile şādī-hanīn ola

mānende-i şāne:

1. mānende-i şāne:

Gazel 169

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Tarak gibi.

Bir müyına saymaz seni ol şūḥ-ı
ḥaṭ-āver
şad-pāre de kılsañ dili mānende-i
şāne

mānend-i āb:

1. mānend-i āb:

Kaside 7

Mısra: 65

Kelime Tipi: -

Su gibi.

Mānend-i āb meşreb-i şemşīr-i
satveti
Şüy-ende-i denā 'et-i a 'dā-yı dīn
ola

mānend-i 'andelīb:

1. mānend-i 'andelīb:

Gazel 49

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Bülbül gibi.

Nālede cyleyen seni mānend-i
'andelīb
Es'ad o verd-i gülşen-i behcet
degil midir

2. mānend-i 'andelīb:

Gazel 54

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bülbül gibi.

Gülşen-tırāz-ı nüzhet olan tāze
verdiniñ
Mānend-i 'andelīb hezār āşināsi
var

mānend-i es'ad:

1. mānend-i es'ad:

Tarih 44

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Esad gibi.

Mānend-i Es'ad ol ān tebrīke
nazm-güyān
Neşr-idicek çü 'ummān şad lū 'lū-i
maḳālī

mānend-i hedef:

1. mānend-i hedef:

Gazel 19

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Hedef gibi - Aşığın, sevgilinin
ok gibi kirpiklerine kendisini hedef
etmesi.*

Ey kaşı kemān bārī hevā-dārıñı bir
kez
Mānend-i hedef pür-eger-i tūr-i
'itāb it

mānend-i mūr:

1. mānend-i mūr:

Tahmis 3

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Karınca gibi.

Şimurg-ı Kāf-lāne-i kevn-i
celādetim
Mānend-i mūr gerçi ki nāçiz-
hey'etim

mānend-i sāye:

1. mānend-i sāye:

Gazel 131

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gölge gibi.

Mānend-i sāye pāyına ūftanıñım
seniñ
Ey serv-i nāz dest-be-dāmānıñım
seniñ

mānend-i ziyā:

1. mānend-i ziyā:

Gazel 174

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Işık gibi.

Tevāzu 'larla mānend-i ziyā her
ḥāke rū-māl ol
Karār itmek dilerseñ mihr-āsā çār-
tāk ūzre

mānī:

1. mānī:

Tarih 41

Mısra: 29

*Çinli bir nakkaş ve ressamdır.
Aynı zamanda Mani dininin
kurucusudur.*

Bu nā-dīde nukūş-ı bī-'adīli görse
ger Mānī
İderdi levḥa-i ḥayret-fezāsın Baḥra
dek ilkā

mānī':

1. mānī':

Gazel 93

Mısra: 5

*Bir şeyin yapılmasını önleyen
şey, engel.*

Fıkr-i būs-ı la'line māni' keman
ebrūsıdır
Var mı bir mey kim hūmārı
olmaya hāmıyāzesiz

māni' olan:

1. māni' olan:
Gazel 49
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Engel olmak.

Būs-i lebine māni' olan ol haṭ-ı
siyeh
Taḥrīm-sāz-ı hāmır olan āyet degil
midir

māni' olmada:

1. māni' olmada:
Gazel 114
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Engel olmak, önlemek.

Olmada eşkim ḥayāl-i ruyūña
māni' hemīn
Bū'l-'aceb kim tāb-ı mihri eyledi
şebnem telef

māni' olur:

1. māni' olur:
Gazel 168
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Engel olmak, zorluk
çıkarmak.

Tevāfukdur ḥaḳīḳat muzher u
muzmerde bā-ihlās
Olur māni' 'ibārāt-ı mecāzı fehm-i
mantūka

māni' atü'l-cem' olanları:

1. māni' atü'l-cem' olanları:
Kaside 1
Mısra: 65
Kelime Tipi: -
(İbadet ve iyiliğin) Tümüne
engel olanlar.

Tā'at u ḥayra māni' atü'l-cem'
olanları
Terk idüp eyle māni' atü'l-ḥalv ile
każā

ma' nī-i harf-i vefa:

1. ma' nī-i harf-i vefa:
Müsemmen 1
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Vefā sözünün manası.

Gün gibi nūr-ı Huda Şafḥa-i
rūyūnda 'ayan
Ma' nī-i harf-i vefa mīm-i
dehānında nihān

mansıb:

1. mansıbını: -ı, -n, -ı
Müsemmen 1
Mısra: 24
(Ar.) Makam, rütbe, derece.

Dest-i ümmīdime girmezse eger
damanıñ
N'eyleyim mansıbını devletini
dünyanıñ

mansıb-ı gurrendegiden:

1. mansıb-ı gurrendegiden:
Tahmis 1
Mısra: 31
Kelime Tipi: -
Haykırmanın makamı.

Derūnuñ mansıb-ı gurrendegiden
cebr idüp 'azl it
Sivādan keff-i yed kıl terk-i kār-ı
gaybet ü hezl it

mansūr u muzaffer:

1. mansūr u muzaffer:
Tarih 8
Mısra: 16
Kelime Tipi: -
Allah'ın inayetiyle galip
gelmek ve zafer kazanmak.

Dāima düşmenine gālib idüp
'ālemdə
kıla mansūr u muzaffer keremiyle
Mevlā

mantık:

1. mantıķıñı:
Kaside 1
Mısra: 51
Bir kimsenin kendisine
mahsus düşünce ve muhakeme
tarzı.

Kānūn-ı şer'e mantıķıñı ālet
eyleyüp
kıl şekl-i evvel-i 'amelıñ muntic-i
münā

mantūk-ı ibn-i hācibi:

1. mantūk-ı ibn-i hācibi:
Tarih 5
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
İbn-i Hācib'in anlattıkları,
söyledikleri. (İbn-i Hācib, Arap

gramerine dair el-Kāfiye ve eş-
Şāfiye adlı eserleriyle tanınmış,
fıkıh ve aruz ilmi hakkında da eser
yazmış bir dil âlimidir.).

Nazar irād idüp her fende 'Ayniye
göz açdırmaz
İder mantūk-ı İbn-i Hācibi ebrū ile
imā

manzar:

1. manzarı: -ı
Gazel 132
Mısra: 1
Görülen, bakılan şey.

Manzarı sīnesidir dīde-i
cādūlarınıñ
Sīm sahrāsı çerā-gāhıdır āhūlarınıñ

2. manzarı: -ı
Nazm 24
Mısra: 1
Seyir yeri, bakılıp seyredilen
yer.

Manzarı sīnesidir dīde-i
cādūlarınıñ
Sīm sahrāsı çerā-gāhıdır āhūlarınıñ

manzar-ı dehr:

1. manzar-ı dehr:
Gazel 57
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Dünyanın görünüşü.

Kemīne manzar-ı dehr ol ki çeşm-i
süzenden
Nigāh-ı 'ibret ile māsivā
görölmüşdür

manzar-ı dīdemizi:

1. manzar-ı dīdemizi:
Gazel 178
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Gözün manzarası, gözün
gördüğü yer.

Gösterüp mihr-i 'izārıñ bizi mesrūr
eyle
Manzar-ı dīdemizi āyine-i nūr eyle

manzar-ı hūn-i çeşm-i 'aşık:

1. manzar-ı hūn-i çeşm-i 'aşık:
Gazel 155
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Aşığın gözünün kanlı
görüntüsü.

Benânı manzar-ı hûnîn-i çeşm-i
'âşik olmuşdur
Ser-engüştî-i la'lîn oldı şanmañ
reng-i hinnâdan

manzûr:

1. manzûr-ıdır:-ıdır

Tarih 13

Mısra: 4

Bakılan, görülen.

Zihî nev hâne-i dil-keş-binâ tarh-ı
mu'allâ kim
Bağılsa ser-be-ser manzûr-ıdır
dünyâ ve mâ-fihâ

manzûr oldı:

1. manzûr oldı:

Gazel 168

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Nazar edilen, bakılan (şey)
olmak.*

Kaşıñ oldı hilâl-i 'îd-veş manzûr
mahlûka
'Amûd-ı Şubh-âsâ vaşf-ı kaddiñ
çıkdı 'ayyuka

manzûr-ı çeşm-i şüh:

1. manzûr-ı çeşm-i şüh:

Gazel 117

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Cilveli sevgilinin gözünün
beğenerek baktığı yer.*

Olma nigâh-ı luţfına yâriñ firîfte
Manzûr-ı çeşm-i şühı olur nâ-
sezâsı çok

manzûr-ı cihân olmak:

1. manzûr-ı cihân olmağ:

Gazel 128

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Dünyanın beğenilerek bakılan
yeri olmak.*

Mihr-veş mümkindi manzûr-ı
cihân olmağ hele
Olmasa Es'ad eger derpîşi âfet-
şöhreniñ

manzûr-ı kerem-kârân olur:

1. manzûr-ı kerem-kârân olur:

Gazel 97

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Cömert kişilere imrenerek
bakmak.*

Hâk-rüyân gâh manzûr-ı kerem-
kârân olur
Mevc-i yem dâmân-ı sâhil-zârı
şaklar şaklamaz

manzûr-ı nigâh-ı keremi ol:

1. manzûr-ı nigâh-ı keremi ol:

Kaside 12

Mısra: 50

Kelime Tipi: -

*Cömert bakışın manzarası
olmak.*

O hudâvend ki gül-bâğçe-i
'adlinde
Olsa manzûr-ı nigâh-ı keremi ger
lâle

**manzûr-ı nûru'l-'ayn-ı eltâf-ı
ser-efrâzı olan:**

**1. manzûr-ı nûru'l-'ayn-ı eltâf-ı
ser-efrâzı olan:**

Tarih 39

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

*Seçkin lütüfların göz nuruna
bakan olmak.*

Olan manzûr-ı nûru'l-'ayn-ı eltâf-ı
ser-efrâzı
Olur bîdâdî-i minâ-derûn-ı çarḥdan
'ârî

manzûr-ı ol:

1. manzûr-ı ol:

Kaside 11

Mısra: 61

Kelime Tipi: -

Bakılan, görülen (şey) olmak.

Himem-ârâ ki ider olsa ne dem
manzûr-ı
Âfet-i pîl-i demân mûr-ı 'adem-
âsâyı

manzûr-ı şâhenşâh-ı 'âlem:

1. manzûr-ı şâhenşâh-ı 'âlem:

Tarih 38

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Cihan padişahlarının
padişahının baktığı, gözettiği.*

Hemîşe 'izz-ü şân-u devlet-ü iclâl
ü rif'atle
Olup manzûr-ı şâhenşâh-ı 'âlem
olsun âsûde

**manzûr-ı vâlâ-rütbegân-ı 'âlem-i
dünyâ olur:**

**1. manzûr-ı vâlâ-rütbegân-ı
'âlem-i dünyâ olur:**

Kaside 8

Mısra: 57

Kelime Tipi: -

*Dünyadakilerin yüce rütbeli
makamına beğenerek baktığı
olmak.*

Olur manzûr-ı vâlâ-rütbegân-ı
'âlem-i dünyâ
Olan sâye-i kem-ter nigâh-ı
ihsanı

**manzûr-ı vek-lehâza-i 'ayn-ı
'inayeti:**

**1. manzûr-ı yek-lehâza-i 'ayn-ı
'inayeti:**

Kaside 7

Mısra: 63

Kelime Tipi: -

*Lütuf kaynağının tek bakışla
gördüğü.*

Manzûr-ı yek-lehâza-i 'ayn-ı
'inayeti
Bâlâ-nişest-i zirve-i çarḥ-ı berîñ
ola

mâr-ı zülfi:

1. mâr-ı zülfi:

Gazel 31

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Saç kıvrımı. Sevgilinin saçı
uzunluğu, kıvrımlı oluşu, siyahlığı
vs. özellikleri ile ele alınıp yılana
benzetilir. II saç kıvrımlarının
(yüze) düşmesi.*

Dök mâr-ı zülfi sîne-i sîmîniñ eyle
bend
Dest urmasun o daḥmeye aḡyâr-ı
bed-nihâd

ma'rifet:

1. ma'rifet:

Tarih 41

Mısra: 50

Beceri, ustalık, hüner.

Ne maḥdûm-ı zekâ-mersûm
k'olmuş bende-i ṭab'ı
Necâbet ma'rifet fitnat fazîlet
mekrûmet taḡvâ

ma'rifet-perver:

1. ma'rifet-pervere:

Gazel 127

Mısra: 5

Hünerli.

Ma'rifet-pervere nisyân idemez
nakz-ı hüner
Bādî-i cezr olamaz rîziş-i girdâbı
yemiñ

mā-şā' allāh:

1. mā-şā' allāh:

Gazel 189

Mısra: 2

Beğenme ve övme ile birlikte nazardan sakındırma sözü olarak "Ne iyi, ne kadar güzel, Allah nazardan saklasın!" manasında kullanılan bir söz.

O bütüñ nev haṭ-ı Ruḥsârına mā-şā' allāh
Mushaf-ı hüsn-i pür-envârına mā-şā' allāh

2. mā-şā' allāh:

Gazel 189

Mısra: 4

Beğenme ve övme ile birlikte nazardan sakındırma sözü olarak "Ne iyi, ne kadar güzel, Allah nazardan saklasın!" manasında kullanılan bir söz.

Güft-gü-yı kerem-engîz-i vefâya
dâir
Remz-i imâ ile gütfârına mā-şā' allāh

3. mā-şā' allāh:

Gazel 189

Mısra: 6

Beğenme ve övme ile birlikte nazardan sakındırma sözü olarak "Ne iyi, ne kadar güzel, Allah nazardan saklasın!" manasında kullanılan bir söz.

Yazdı sübhâne yine levḫa-i nûra
ḫaṭṭı
ḫâme-i Kudretin âsârına mā-şā' allāh

4. mā-şā' allāh:

Gazel 189

Mısra: 8

Beğenme ve övme ile birlikte nazardan sakındırma sözü olarak "Ne iyi, ne kadar güzel, Allah nazardan saklasın!" manasında kullanılan bir söz.

Yek nazarda nice biñ merdümü
ḫayrân eyler
Cünbüş-i dîde-i pergârına mā-şā' allāh

5. mā-şā' allāh:

Gazel 189

Mısra: 10

Beğenme ve övme ile birlikte nazardan sakındırma sözü olarak "Ne iyi, ne kadar güzel, Allah nazardan saklasın!" manasında kullanılan bir söz.

‘Āleme zevk dil-i ‘aşîka feyz-efzâdır
Felegin her dem-i eşhârına mā-şā' allāh

6. mā-şā' allāh:

Gazel 189

Mısra: 12

Beğenme ve övme ile birlikte nazardan sakındırma sözü olarak "Ne iyi, ne kadar güzel, Allah nazardan saklasın!" manasında kullanılan bir söz.

Kân-ı ‘irfâna dür-i ma'rifet ihsân
eyler
Es' adın ṭab'-ı güher-bârına mā-şā' allāh

7. mā-şā' allāh:

Gazel 189

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Dua İfadesi**

Beğenme ve övme ile birlikte nazardan sakındırma sözü olarak "Ne iyi, ne kadar güzel, Allah nazardan saklasın!" manasında kullanılan bir ünlem.

O bütüñ nev haṭ-ı Ruḥsârına mā-şā' allāh
Mushaf-ı hüsn-i pür-envârına mā-şā' allāh

masdar-ı havr ola:

1. masdar-ı havr ola:

Tarih 6

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Hayrın, iyiliğin kaynağı olmak.

Hem muvaffaq kıla düstür-ı celîlü'l-kadriñ
Masdar-ı ḫayr ola hemvâre o şadrü'l-vüzerâ

maşdar-ı huyûr kıl:

1. maşdar-ı huyûr kıl:

Kaside 1

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Hayrın kaynağına yönelmek.

kıl sa'y ü küşîş olmağ içün
maşdar-ı huyûr
Cehd eyle emr ü nehyi Hudâya kıl
iḳtidâ

mäsivâ:

1. mäsivâyı:-y, -ı

Gazel 78

Mısra: 6

Allah'tan başka her şey, insanı Allah'tan uzaklaştıran, dünyaya bağlayan her şey.

Libâs-ı müste'âr-ı cism daḫi kurba
hâildir
Tecerrüd mäsivâyı terk ile ancak
temâm olmaz

2. mäsivâ:

Gazel 57

Mısra: 12

(Ar.) Bir şeyin dışında kalan ve ondan başka olan her şey II. Allah'ın zâtı dışındaki bütün varlıklar.

Kemîne manzar-ı dehr ol ki çeşm-i
süzenden
Nigâh-ı 'ibret ile mäsivâ
görölmüşdür

mäsivâdan geç:

1. mäsivâdan geç:

Gazel 23

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Allah'tan başka her şeyden vazgeçmek.

Dilâ çün küşe-zîb-i tekye-i 'aşk-ı
cünün olduñ
Taḫammül -pîşe-i sabr u sükûn ol
mäsivâdan geç

ma'siyet:

1. ma'siyetde:-de

Kaside 3

Mısra: 68

İtaatsizlik; isyan, günah.

Kerem kıl eyle şefâ't eyâ habîb-i
Huda
Kî ma'siyetde o bî-çâre düzah-
ârâdır

ma'siyet-kârân:

1. ma'siyet-kârân:

Kaside 3

Mısra: 55

Günah işleyenler.

O dem ki rüy-siyâhân ma'siyet-
kârân
Humâr-ı bâde-i zehr-i günehle
rûsvâdır

maslahat-ı kat'-ı hudūd:**1. maslahat-ı kat'-ı hudūd:****Tarih 9**

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Sınırı kesinleşmiş, belirlenmiş iş.

Silmi itmām idicek maslahat-ı kat'-ı hudūd
Olıcağ bādī-i āsāyiş-i ser-cümle verā

maslūb:**1. maslūbdur:-dur****Lugaz 7**

Mısra: 16

Asılmış,asılarak öldürülmüş.

Çār' unsurdan mürekkeb hilkatı
Ayağından güyiyā maslūbdur

2. maslūb:**Lugaz 10**

Mısra: 14

Ar. Asılı.

Olsa dāim n'ola giryān sūzān
Kimi maslūb kimi der-zindān

masraba:**1. masrabalar:-lar****Kaside 12**

Mısra: 62

*Ar. Gümüş, çinko, teneke,
toprak vb.nden yapılmış kulplu su kabı.*

Aksa cūy-i keremi sū-yi sebīl-i bağa
Sīm ü zer masrabalar ola aña her lāle

maşrık-ı pisterde:**1. maşrık-ı pisterde:****Gazel 130**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yatağından güneşin doğuşu.(Doğu taraftan güneşin doğuşu).

Mihr-i felek esir-i firāş-ı gurūb ider
Der-hāb görse maşrık-ı pisterde gerdeniñ

masrūf:**1. masrūfım:-ım****Gazel 11****Mısra: 8**

Ar. 1. Harc olunmuş, bezl edilmiş. (Maddiyât ve maneviyatta kullanılır: meblağ-ı masrūf, nukûd-ı masrūfa, himmet-i aliyyeleri masrūf buyurulmak bâbında). masrūfı: Masrūfluk: masrūfı-i himem-i vâlâları. masrūfiyyet: Masrūfluk, harc olunma, bî-dirîğ tutulma: masrūfiyyet-i himmet. 2. Sarf ve tahvil olunmuş, çevrilmiş.

Aldı nakd-i hâtırım hem bir pula itmez şümār
Eylemişken hāl ü hat bi'1-cümle masrūfım hisāb

masruf eyle:**1. masruf eyle:****Kaside 3**

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Sarf etmek.

O nakd-i mā-hasal-ı 'ömri eylemek masruf
Tarik-i na't-i resül-i kerime ahrâdır

masruf it:**1. masruf it:****Kaside 8**

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Çevrilmiş, yöneltilmiş, döndürülmüş.

İdince yāsemen itmam ders-i zū'-i Mısbāhı
Hemān Tefsir-i Beyzāviye masruf itdi ezmānı

mātem-āşinā:**1. mātem-āşinā:****Gazel 3**

Mısra: 10

Matemi bilen, matemî tanıyan, sürekli ağlayan.

Olmaz şafâ-yı hâtıra dil-beste Es'adā
hālvet-nişin-i miñnet olan mātem-āşinā

mātem-serāy-ı kalbimi:**1. mātem-serāy-ı kalbimi:****Gazel 16**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kalbimin hüzn sarayı.

Yā Rab dil-i gümüm-ı riyādan hırāset it

Mātem-serāy-ı kalbimi dār-ı meserret it

matla' u cādır:**1. matla' u cādır:****Kaside 3**

Mısra: 40

Kelime Tipi: -

Doğuş yeri.

Odur o mihr-i ziyā-bağş-ı 'izz ü rif 'at kim
Sipih-r-i nūr-ı Huda aña matla' u cādır

matla'-ı dīvānım olmuşdur:**1. matla'-ı dīvānım olmuşdur:****Gazel 51**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Divan gazelinin ilk beyti.

Dü satır-ı ebruvānın hāme-i müjgānla yaz Es'ad
O şeh-beyt-i melāhat matla'-ı dīvānım olmuşdur

matla'-ı ebrūsı:**1. matla'-ı ebrūsı:-sı****Gazel 1**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sevgilinin kaşlarının başlangıç yeri/matlası.

Evvelā dīvān-ı hūsn-i yāre kil-k-i hoş-edā
Eyledi nev matla'-ı ebrūsı ile ibtidā

matla'-ı envār-ı şefā'at:**1. matla'-ı envār-ı şefā'at:****Kaside 2**

Mısra: 94

Kelime Tipi: -

Şefa'at nurunun doğuş yeri.

Şefkat ü merhāmet ü Atıfetiñden eyler
Ol dem ol matla'-ı envār-ı şefā'at ihya

matla'-ı garrā:**1. matla'-ı garrā:****Gazel 57**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gösterişli bir beyit.

O ebruvān gibi şanma hilāl vaşında

Selîs maṭla' -ı garrâ dilâ
görülmüşdür

2. maṭla' -ı garrâ:

Beyit 7

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gösterişli/parlak gazele giriş beyti.

Satr-ı nev-ḥatt-ı Ruḥı maḳta' iken
hüsne o şüh
Beyt-i ebrûsı gibi maṭla' -ı garrâ mı
sanur

maṭla' -ı garrâ vü dü-târîh:

1. maṭla' -ı garrâ vü dü-târîh:

Tarih 1

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

*Gösterişli beyit ve iki beyitten
oluşan tarih.*

Oldı bu maṭla' -ı garrâ vü dü-târîh
ol dem
Halka tebşîr-kün-i maḳdem-i
şadrü'l-vüzerâ

maṭla' -ı garrâ-yı ebrûsın:

1. maṭla' -ı garrâ-yı ebrûsın:

Gazel 184

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Kaşların saçtığı ışığın doğuş
yeri.*

Dikkat itdim maṭla' -ı garrâ-yı
ebrûsın görüp
kıldım istihrac anı hüsni bahâ
ma'nâsına

maṭla' -ı lem' a-i tâbiş-ger-i mihr- i levlâk:

1. maṭla' -ı lem' a-i tâbiş-ger-i

mihr-i levlâk:

Kaside 2

Mısra: 45

Kelime Tipi: Hadis

*Levlak güneşinin
parlaticısının parlaklığının doğuş
yeri. ("Levlâke levlak lema halaktül
eflak: Sen olmasaydın kâinatı
yaratmazdım." Kudsi hadis olduğu
söylenen ifadededen iktibastır.).*

Maṭla' -ı lem' a-i tâbiş-ger-i mihr-i
levlâk
Mazhar-ı nûr-ı ziyâ-pâş-ı meh-i ev
ednâ

maṭla' -ı mihr:

1. maṭla' -ı mihr:

Tarih 40

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Güneşin doğduğu yer.

İlâhî maṭla' -ı mihr ü meh-i şevḳ u
şafâ eyle
Bu kasr-ı dil-küşâ-bünyâd-ı vâlâ-
tarh u zîbâyı

matlûb ol:

1. matlûb ol:

Kaside 5

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

İstenmek, talep edilmek.

Ey cenabıñdır olan Ḥazret-i Ḥaḳ
Maḥbûbı
Zât-ı pâkiñdir olan cümle cihan
matlûbı

mat'ün olanları:

1. mat'ün olanları:

Kaside 1

Mısra: 113

Kelime Tipi: -

*Belâya tutulmuş. Musibet ve
tâuna giriftar olmuş.*

Cerh itdi vaḳ' -ı kizb ile mat'ün
olanları
Ta'dîl kıldı nûr-ı zuhuruñ bi'l-
imtirâ

mâ'u'l-ma'in:

1. mâ'u'l-ma'in:

Tarih 27

Mısra: 10

Akarsu. Cennet suyu.

Lüle dir 'atşâna târîhin lisân-ı Ḥâl
ile
İç bu vâlâ çeşme-sâr-ı sâfdan
mâ'u'l-ma'in

mâve:

1. mâyeleri:-ler, -i

Gazel 132

Mısra: 9

Maya, öz, asıl, cevher.

Es'adâ mâyeleri garba karîb
olmağla
ḥattı sür'atle gelür Rûm-ili meh-
rûlârının

mâve-baḥş-ı lezzet:

1. mâve-baḥş-ı lezzet:

Terkib-bend 1

Mısra: 40

Kelime Tipi: -

Lezzet mayasını bağışlayan.

Ey câm-ı mey-i şafâ-ver-i nîk
Nezzâresi mâve-baḥş-ı lezzet

mâve-i hasıyyeti:

1. mâve-i hasıyyeti:

Müsemmen 1

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Niteliklerin özü.

Ey lebiñ mâve-i hasıyyeti âb-ı
hayvan
La'l-i 'îsî-nefesin gonça-i gülzâr-ı
cân

mâve-i tûfân olsun:

1. mâve-i tûfân olsun:

Müsemmen 1

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Tufanın mayası olmak.

Nice bir didelerim mâve-i tûfân
olsun
ḥasret-i nîm-nigehin ile giryân
olsun

ma'zeret-hâhım olan:

1. ma'zeret-hâhım olan:

Tahmis 4

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Özür bekleyen olmak.

Ma'zeret-hâhım olan baḥt-ı siyeh-
rûy gibi
Ey büt-i 'işve-ger ey âfet-i hürî-
peyker

mazhar:

1. mazhardır:-dır

Lugaz 13

Mısra: 5

Erişmiş. sahip.

Ni'met-i ḥaḳka kimi mazhardır
Kimi daḥi ziyâyâ hem-serdir

2. mazhar:

Tarih 37

Mısra: 8

Erişmek. sahip olmak.

İlâha müstedâm it tâ-be-maḥşer
taht-ı devletde
K'ola mazhar halâyık sâyesinde
zıll-ı memdûde

3. **mazhar:****Tarih 35**

Mısra: 6

Erişmek, nail olmak.

Cenâb-ı Hâzret-i Mahmûd Hân-ı
Gazî kim
Dem-â-dem olmada mazhar 'atâ-yı
Raḥmâna

4. **mazhar:****Tarih 44**

Mısra: 10

Erişmek, nail olmak.

Sultân-ı heft-kışver ḥākân-ı bende-
perver
İdüp 'ataya mazhar ol zât-ı bî-
hemâli

mazhar kıl:1. **mazhar kıl:****Kaside 6**

Mısra: 48

Kelime Tipi: -

*Ulaştırmak, eriştirmek,
şereflendirmek.*

Mübarek eyleyüp 'îd ü baharın
Ḥazret-i Mevlâ
kıla zât-ı hümayûnun kemâl-i
'avnine mazhar

mazhar ol:1. **mazhar ol:****Kaside 12**

Mısra: 68

Kelime Tipi: -

Erişmek, ulaşmak.

Ya'ni sultân-ı cihan Ḥazret-i
Mahmûd Hânî
Ola mı nazra-i eltâfına mazhar lâle

2. **mazhar ol:****Tarih 38**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Erişmek, ulaşmak.

Şeref-baḥşâ-yı envâ'ı merâtib
olarak dâ'im
Ola mazhar o zât-ı pür-sa'âdet lutf-
ı Ma'bûda

3. **mazhar ol:****Tahmis 2**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Erişmek, ulaşmak, nâil olmak.

Tecellî-i cemâle mazhar ol her
demde her yerde

Teselli bulmak isterseñ dil-i ihlâs-
perverde

mazhar-ı 'atâ:1. **mazhar-ı 'atâ:****Kaside 1**

Mısra: 90

Kelime Tipi: -

Bağışa, hediyeye erişen.

Vasl itdi Ḥakka fasl-ı ḥitâb-ı
risâleti
Ümmetlerini kılmag için mazhar-ı
'atâ

mazhar-ı âvât-ı güzîn-i te'yîd:1. **mazhar-ı âyât-ı güzîn-i te'yîd:****Kaside 2**

Mısra: 71

Kelime Tipi: -

*Doğruluğu kesin olan seçkin
ayetlere mazhar olmak.*

Sensin ol mazhar-ı âyât-ı güzîn-i
te'yîd
K'oldı her mu'cize-i bâḥireñ i'câz-
nümâ

**mazhar-ı nûr-ı zîyâ-pâş-ı meh-i
ev ednâ:**1. **mazhar-ı nûr-ı zîyâ-pâş-ı meh-
i ev ednâ:****Kaside 2**

Mısra: 46

Kelime Tipi: **Ayet**

"Ev edna" ayının ışıık saçan
nuruna nail olan. ("Sonra
(Muhammed'e) yaklaştı, derken
daha da yaklaştı. O kadar ki
(birleştirilmiş) iki yay arası kadar,
hatta daha da yakın oldu." (Necm
Suresi 9. ayetden iktibastır.).

Maṭla'-ı lem'a-i tâbiş-ger-i mihr-i
levlâk
Mazhar-ı nûr-ı zîyâ-pâş-ı meh-i ev
ednâ

mazhar-ı tevfiḳ kıl:1. **mazhar-ı tevfiḳ kıl:****Tarih 9**

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Allah'ın yardımına kavuşmak.

Her umûrında Hudâ mazhar-ı
tevfiḳ kılup
şadr-ı devletde mekîn eyleye tâ-
rûz-i cezâ

mazhar-ı tevfiḳ-i celî idüp:1. **mazhar-ı tevfiḳ-i celî idüp:****Tarih 1**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Açıkça Allah'ın yardımına
mazhar olmak.*

Her umûrında idüp mazhar-ı
tevfiḳ-i celî
'Ömrini devletini eyleye eفزün
Mevlâ

**mazharü'l-esrâr-ı lübbü'l-lübb-i
hikmetdir:**1. **mazharü'l-esrâr-ı lübbü'l-
lübb-i hikmetdir:****Tarih 5**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Bilgeliğin özünün özündeki
sırlara ulaşmak.*

Kelâmı mazharü'l-esrâr-ı lübbü'l-
lübb-i hikmetdir
Ki her harfı ider şad cevher-i
ma'nâ-yı istîfâ

mazmûn:1. **mazmûnının:-ı, -nıñ****Tarih 44**

Mısra: 18

Nükteli, sanatlı, ince söz.

Anda dü-tâk-ı pür-zer beytü'l-
kasîde beñzer
Mazmûnının ser-â-ser şevḳ u şafâ
me'âli

2. **mazmûn:****Lugaz 12**

Mısra: 13

*Arzu, istek verici ince ve
sanatlı söz.*

Görünce tâze cüvân söyleyüp nice
mazmûn
Ne deñlü ser-keş ise kendüye ider
meftûn

3. **mazmûnı:-ı****Gazel 1**

Mısra: 6

A. mazmun, mana.

Anda müfreddir o ḥâl-i 'anberîn ü
müşk-sâ
Oldı mazmûnı anıñ baht-ı siyâh-ı
mübtelâ

4. **mazmûn:****Gazel 95**

Mısra: 5

*Divan şîiri estetiğinde bir
objenin, bir halin kendisini açıkça*

söylemek yerine onun, arka planda bağlı bulunduğu unsurlarda mevcut vasıflarından birini veya daha fazlasını bulmaya yarayacak ipuçlarını vererek dolaylı fakat ince, zarif ve orijinal bir şekilde ifade edilmesi.

Hevâ-yı 'aşk ile koymazdı kıl kadar mazmûn
Eger ki olmasa gîsûsı kıl ü kâl-engîz

mazmûn-ı nazm-ı hoş-terîn:

1. mazmûn-ı nazm-ı hoş-terîn:

Gazel 157

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

En güzel şiirin gizli, ince manası.

hayâl olsa n'ola mazmûn-ı nazm-ı hoş-terîn Es'ad
Saña pîçîdedir fikr-i rakîk ol târ-ı gîsûdan

meâb:

1. meâb:

Lugaz 1

Mısra: 2

1. Geri dönülecek, dönüp gelinecek, rücû olunacak yer, merci. 2. Sığınacak yer, sığınak, melce.

Ol nedir kim dâima pür-âb ü tâb
Rûhı yok zû-rûha olmuşdur meâb

meâb olur:

1. meâb olur:

Gazel 130

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

1. Geri dönülecek, dönüp gelinecek, rücû olunacak yer, merci. 2. Sığınacak yer, sığınak, melce.

Sîm-âb-ı ıztırâba nigâhım meâb olur
'aqs itse ol fûrûg ile sâgarda gerdeniñ

me'âd ü mebde-i eczâ-yı mübhemi:

1. me'âd ü mebde-i eczâ-yı mübhemi:

Tahmis 3

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Belirsizlik parçasının başlangıcı ve sonu.

Keşf eyledim zamâir-i efrâd-ı âdemi
Bildim me'âd ü mebde-i eczâ-yı mübhemi

me'âl:

1. me'âl:-i

Tarih 44

Mısra: 2

1. Meydana gelen şey, netice. 2. Mana, kavram, mefhum.

'İzzetlü Kethüdâ Beyg ol menba'-ı me'âlî
Ma'nâ-yı 'izz ü cüduñ tab'ındadır me'âlî

2. me'âl:-i

Tarih 44

Mısra: 18

1. Meydana gelen şey, netice. 2. Mana, kavram, mefhum.

Anda dü-tâk-ı pür-zer beytü'l-kasîde beñzer
Mazmûnınıñ ser-â-ser şevk u şafâ me'âlî

me'âlî:

1. me'âlî:

Tarih 41

Mısra: 52

1. Yücelikler, şerefler, ululuklar, yüce ve üstün dereceler. 2. Beşer idrâkinin üstünde olan yüce fikirler, ancak ilim ve irfan sâhiplerinin çözebileceği ince ve derin düşünceler.

Mufazzaldır fezâil intisâb-ı savb-ı pâki-yle
Me'âlî zât-ı 'âlû'l-'âlî ile buldı isti'lâ

me'âlî-peymâ:

1. me'âlî-peymâ:

Tarih 6

Mısra: 4

Mana ölçen.

Yümn ü devletle silah-dâr-ı şeh-i 'âlem iken
O kerem-kâr 'atâ-dâr me'âlî-peymâ

me'ânî-i mu'cize:

1. me'ânî-i mu'cize:

Kaside 1

Mısra: 77

Kelime Tipi: -

Mucize anlamlar.

Başla belâgat üzre me'ânî-i mu'cize
Bulsun bu nev nesîd feşâhatla intihâ

mebâhis-i esrar:

1. mebâhis-i esrar:

Kaside 3

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Sırların yazıya

geçirilmesi/konuşulup tartışılması.

Dehen kitâb-ı muharrer mebâhis-i esrar
Zeban o nüsha-i i'câza mikleb-âsâdır

mebhas-i baht-ı sıvâh-ı dile:

1. mebhas-i baht-ı sıvâh-ı dile:

Gazel 73

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gönlnün kara bahtının arandığı yer.

Ne imiş nüsha-i rüyunda o nev-
hañt-ı dakîk
Mebhas-i baht-ı sıvâh-ı dile tahîr
midir

mebhas-i gîsû-yı pür-pîçîñ açup:

1. mebhas-i gîsû-yı pür-pîçîñ açup:

Gazel 139

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kıvrım kıvrım saçların kaynağını araştırmak.

Açup ey mâh bir şeb Mebhas-i gîsû-yı pür-pîçîñ
Fen-i pür-'ukde-i işkâl iken çok kâl ü kıl itdim

mebhas-i sevdâ:

1. mebhas-i sevdâ:

Gazel 172

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sevdanın arandığı yer.

Gelince hañt-ı mu'anber o meh-cemâlimize
Yazıldı Mebhas-i sevdâ kitâb-ı Hâlimize

mebhas-i sevdâ-yı kâr-ı hat:

1. mebhas-i sevdâ-yı kâr-ı hat:

Gazel 108

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Hat işinin arzusunun arandığı yer.

Bak hâmişine nüsha-i tenvîr-i
hüsniñ
Tahrîr olundu Mebhâş-i sevdâ-yı
kâr-ı haş

meblag:

1. meblagım:
Nazm 19
Mısra: 4
Para miktârı, akçe, para,
tutar.

Virdim nukûd-ı 'ömrîmî bir mäh-
pâyeye
Sarrâf-ı 'aşk u miñnete gûyâ ki
meblagım

mebnâ:

1. mebnâ:
Tarih 41
Mısra: 44
Bina edilmiş, temel.

Neşât-ı şevk-i şâdîdir esâs-ı pāk-i
bünyânı
Meşerrât-ı şafâ vü inbisât oldı aña
mebnâ

mebnî kılup:

1. mebnî kılup:
Kaside 1
Mısra: 27
Kelime Tipi: -
Yapılandırma, bina etme.

Mebnî kılup şeri'ate her kârı
mu'reb it
Ezkarıñı mürekkeb idüp sıdık ile
dil-â

mebzül:

1. mebzül:
Lugaz 1
Mısra: 17
Bol, fazla.

Ni'meti mebzül hem meydânı pāk
Bir müsâfirden degildir şerm-nāk

mecâz:

1. mecâzı:-ı
Gazel 41
Mısra: 7
Gerçek olmadığı halde bir
gerçeğe işaret eden ve gerçekmiş
gibi görünen oluş, gerçeğin zıddı.

Olan mecâzı dağı isti 'âreden cār
Anın hakikat-i hâli riyâyâ mâ'ildir

2. mecâzı:-ı
Gazel 180
Mısra: 3
Gerçek dışı.

Kim eyler idi taşaddî mecâzı
tahyîle
hakikat olsa teşâbîh ü isti'âre ile

3. mecâzı:-ı
Tahmis 2
Mısra: 21
Gerçek olmayan, hakikat dışı.

Tecâvüz kıl mecâzı bî-hakikat
düşme efkâra
hayâlât-ı hevâyî mehbit olmaz
feyz-i envâra

4. mecâz:
Gazel 57
Mısra: 10
1. Gerçek olmadığı halde bir
gerçeğe işaret eden ve gerçekmiş
gibi görünen oluş. 2. Bir sözü
gerçek anlamı dışında kullanma
sanatı.

hakikate nazar it dūr-bîn iseñ zâhid
Mecâz âyinesinde riyâ
görölmüşdür

mecâz-ı pür-televvün:

1. mecâz-ı pür-televvün:
Gazel 80
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Renkten renge giren gerçek
dışı unsurlar.

Mecâz-ı pür-televvün mahv olur
nūr-ı hakikatle
Belî reng-i perende tâb-ı mihr ile
mekin olmaz

mechül kıl:

1. mechül kıl:
Lugaz 10
Mısra: 31
Kelime Tipi: -
Bilinmeyen, tanınmayan, belli
olmayan. Karşıtı: MÂLUM.

İsminiñ evvelini kıl mechül
Ola Hâşıl anıñ ile me'mül

meclis-i dildâra:

1. meclis-i dildâra:-a
Gazel 110
Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Sevgilinin meclisi.

Yüregi yağın eritdi bir Çerâğ
olmak için
Çok dikildi turdı her şeb meclis-i
dildâra şem'

mecmû'a-i hüsn ü bahâ:

1. mecmû'a-i hüsn ü bahâ:
Gazel 93
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Kıymet ve güzellik kitabı.

hatladır cem'iyeti eczâ-yı nâz u
'işveniñ
Dağılur mecmû'a-i hüsn ü bahâ
şirâzesiz

mecmû'a-i kalbe:

1. mecmû'a-i kalbe:
Gazel 167
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Gönül defteri.

Olan Hübân-ı çâr-ebrûlara ez-cân u
dil bende
İder mecmû'a-i kalbe rubâ'iler
nüvîs-ende

mecnûn oldılar:

1. mecnûn oldılar:
Nazm 13
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Deli, çılgın olmak.

Hevâ-yı zülf ile 'uşşâkıñ oldılar
mecnûn
Terahhüm eyle şehâ beste kıl o
zencîre

mecnûn olmuş:

1. mecnûn olmuş:
Müsemmen 1
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Sevda yüzünden aklını
yitirmek, delirmek.

Bend-i zülfünde kalup Hâl-diger-
gün olmuş
Dil-i divâne bu sevda ile mecnûn
olmuş

mecnûn olsak:

1. mecnûn olsak:
Gazel 86
Mısra: 5

Kelime Tipi: -
Deli, çılgın olmak.

Olsağ n'ola sevdâ-yı şeb-i gamla
çü Mecnûn
Dil-beste-i zencîr-i ser-i zülf-i
siyahız

mecnûn olur:

1. mecnûn olur:

Lugaz 7
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Delirmek, aklını yitirmek.

‘Ömr-i kütâhı ne dem efzûn olur
Karnı kurtlu bir kızıl mecnûn olur

mecnûn-ı ‘aşkı:

1. mecnûn-ı ‘aşkı:

Gazel 121
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Aşk delisi.

Ben ol zencîr-i miñnet-ber-gelü
Mecnûn-ı ‘aşkı kim
Esîr itse beni Leylî-i zülfüñ
ictinâbım yok

mecra:

1. mecradır:-dır

Kaside 3
Mısra: 8
Su yatağı, su yolu II akış yolu,
yönü, takip edilen seyir; çeşme.

Dehen hazîne-i leb-rîz-i âb-ı saf-ı
sûhan
Zebân-ı lüle o mâ’-ı ma’îne
mecradır

2. mecrası:-sı

Kaside 10
Mısra: 6
Bir şeyin yolu, yatağı, içinde
hareket ettiği alan.

Nutğ âb-ı hayât olsa n'ola ‘ayn-i
hikemden
Mecrası sevâd-ı ten-i bâlâ-yı
kalemdir

mecrâyî it:

1. mecrâyî it:

Kaside 11
Mısra: 94
Kelime Tipi: -
Akmak.

Ben o beytû’l-harem-i tâ’if-i
güftârım kim

Nâv-dân-ı zer-i kılk itse ne dem
mecrâyî

medâr olur:

1. medâr olur:

Gazel 36
Mısra: 1
Kelime Tipi: Kalıp İfade
Sebeb, vesile olmak.

Dâğ-ı derûn şöhet-i şâne medâr
olur
Faşş-ı nigîn hakk ile gör nâmdâr
olur

medâr-ı cezb olaydı:

1. medâr-ı cezb olaydı:-ay-dı

Gazel 118
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Kendine çeken dayanak
olmak.

İderdim zîb-i engüşt-i tahayyül
Halka-i çeşmim
Medâr-ı cezb olaydı şîşeden fass-ı
nigîn olmak

medâr-ı himmet-i pîrân:

1. medâr-ı himmet-i pîrân:

Tarih 13
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Yaşlıların yardımına
dayanmak.

Kerâmet-pîşe şeyh-i Mevlevi bu
câ-yı zîbâyı
Medâr-ı himmet-i pîrân ile kıldı
binâ hâkkâ

medâr-ı rāhat-ı ‘ālem:

1. medâr-ı rāhat-ı ‘ālem:

Tarih 24
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Herkesin rahatlığının sebebi.

Zihî şadr-ı mu‘azzam dāver-i dād-
āver-i ekrem
Medâr-ı rāhat-ı ‘ālem hıdv-i cūd-
peymâdır

medd çekdi:

1. medd çekdi:

Gazel 164
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Bir hecenin bir harfini,
bilhassa elif sesini uzatarak
telaffuz etme.Arapça’da ve Arap

harfli eski Türk alfabesinde
hemzeden sonra gelen elifin yerini
tutan ve hemze üzerine (□)
şeklinde yazılan uzatma işareti.

haññ taññ idince levh-i rûya âyet-
i hüsni
Çü bismillah çekdi Şafha-i pîşâna
medd ebrû

meded:

1. meded:

Gazel 23
Mısra: 10
"İmdat, yetiş" anlamlarına
gelen söz.

Yeter peygüle-gür-i miñnet itdiñ
Es‘ad-ı zâr
Meded ey cevr-cüy-i derd-mendân
bu cefâdan geç

2. meded:

Gazel 32
Mısra: 1
"İmdat, yetiş" anlamlarına
gelen söz.

Bî-nikâb ‘arz-ı cemâl eylemesün
yâr meded
Yanmasun âteş-i süzâna dil-i zâr
meded

3. meded:

Gazel 32
Mısra: 2
"İmdat, yetiş" anlamlarına
gelen söz.

Bî-nikâb ‘arz-ı cemâl eylemesün
yâr meded
Yanmasun âteş-i süzâna dil-i zâr
meded

4. meded:

Gazel 32
Mısra: 4
"İmdat, yetiş" anlamlarına
gelen söz.

Eyle şâyeste şehâ bir nige-h-i lutfâ
beni
Dâğ-Dâğ eylemeden gamze-i hün-
hâr meded

5. meded:

Gazel 32
Mısra: 8
"İmdat, yetiş" anlamlarına
gelen söz.

Ol devâ-senc vefâ haste-i hicrân u
ğama
Ey tabîb-i dil-i ‘uşşâk-ı cefâ-kâr
meded

6. meded:

Gazel 32

Mısra: 10

"İmdat, yetiş" anlamlarına
gelen söz.

Seni şad-çāk ider āhır o бүтүн
ğamzeleri
İhtirāz it şaķın ey Es 'ad-ı ğam-ğār
meded

7. meded:

Kaside 5

Mısra: 57

"İmdat / yetiş / yardım et!"

Meded ey şāh-ı serā-perde-i levlāk
meded
Meded ey bā'is-i icād-ı nüh-eflāk
meded

8. meded:

Kaside 5

Mısra: 57

"İmdat / yetiş / yardım et!"

Meded ey şāh-ı serā-perde-i levlāk
meded
Meded ey bā'is-i icād-ı nüh-eflāk
meded

9. meded:

Kaside 5

Mısra: 58

"İmdat / yetiş / yardım et!"

Meded ey şāh-ı serā-perde-i levlāk
meded
Meded ey bā'is-i icād-ı nüh-eflāk
meded

10. meded:

Kaside 5

Mısra: 58

"İmdat / yetiş / yardım et!"

Meded ey şāh-ı serā-perde-i levlāk
meded
Meded ey bā'is-i icād-ı nüh-eflāk
meded

11. meded:

Kaside 5

Mısra: 59

"İmdat / yetiş / yardım et!"

Meded ey ğonça-i bī-ğār-ı
gülistān-ı 'atā
Meded ey dürr-i girān-kadr-i yem-i
luṭf-i Huda

12. meded:

Kaside 5

Mısra: 60

"İmdat / yetiş / yardım et!"

Meded ey ğonça-i bī-ğār-ı
gülistān-ı 'atā
Meded ey dürr-i girān-kadr-i yem-i
luṭf-i Huda

13. meded:

Kaside 5

Mısra: 61

"İmdat / yetiş / yardım et!"

Meded ey mihr-i ziyā-pāş-ı sipihr-i
şefkat
Meded ey hātime-i mushaf-ı fenn-i
'izzet

14. meded:

Kaside 5

Mısra: 62

"İmdat / yetiş / yardım et!"

Meded ey mihr-i ziyā-pāş-ı sipihr-i
şefkat
Meded ey hātime-i mushaf-ı fenn-i
'izzet

15. meded:

Kaside 5

Mısra: 63

"İmdat / yetiş / yardım et!"

Meded ey kāfiye-i nazm-ı
nübüvvet senden
Meded ey gevher-i nā-yāb-ı risālet
senden

16. meded:

Kaside 5

Mısra: 64

"İmdat / yetiş / yardım et!"

Meded ey kāfiye-i nazm-ı
nübüvvet senden
Meded ey gevher-i nā-yāb-ı risālet
senden

17. meded:

Gazel 32

Mısra: 6

"İmdat, aman, yetiş!" gibi
anamlara gelen ünlem.

İtme her ḥāke zer-i vaşlını ey māh
nişār
Dāmen-ālūde-i luṭf olmasun ağıyār
meded

18. meded:

Gazel 112

Mısra: 5

"İmdat, aman, yetiş!" gibi
anamlara gelen ünlem.

Çekme el sākī meded dāmān-ı
bezm-i 'ışden
Kesme gel sāğār-kūsārān-ı
maḥabbetden ayağ

19. meded:

Gazel 179

Mısra: 4

"İmdat, aman, yetiş!" gibi
anamlara gelen ünlem.

Tīr-i müjgānıñ fetil-āsā ko zaḥm-ı
sīnede
Dursun ey āfet meded bir pāre
Allah 'aşķına

20. meded:

Kaside 3

Mısra: 69

"İmdat, aman, yetiş!" gibi
anamlara gelen ünlem.

Meded senindir eyā nur-ı çeşm-i
cümle rüsül
'İnayet eyle ki şānıñ hemin
'atayadır

21. meded:

Tarih 21

Mısra: 16

"İmdat, aman, yetiş!" gibi
anamlara gelen ünlem.

Bu ne heybet ne salābet ne
meḥābetdir kim
Alamān gibi cadū diye amān ile
meded

medh:

1. medhi:-i

Tarih 41

Mısra: 63

Methetme, övme, yüceltme.

Muhassal ne mekīniñ ne mekānıñ
medhi kâbildir
Hemān birin mu'ammer birini
ma'mūr ide Mevlā

2. medhiñi:-in, -i

Kaside 2

Mısra: 84

(Ar.) Bir kimse veya bir şeyin
iyiliklerini, üstün niteliklerini
söyleyerek değerini yüceltme,
övme, övgü, sena.

'Arz-ı ḥāl eylemege dergeh-i cūd-
āverine
İtdiler medhiñi ser-levḥa-i evrāk-ı
recā

medhal:

1. medhal:

Gazel 202

Mısra: 5

Dahil olacak yer, karışmak,
girilecek yer.

Ta'ne-i haq-ne-şināsāna olursuñ
medhal
Halkıñ açılmaya-gör ekserine bāb
gibi

medh-nüviştî:

1. medh-nüviştî:

Kaside 10

Mısra: 38

Övgü için yazılmış.

Çün nuṭḡ-ı senā mefhar-i erbāb-ı
sühandır
Çün medh-nüviştî şeref-efzā-yı
kalemdir

medhüş ü bî-karār ol:

1. medhüş ü bî-karār ol:

Gazel 206

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Dehşete düşmüş ve Kararsız,
huzursuz, tedirgin olmak.*

Humārdan daḡi buldı neşāṭ-ı tāze
gönül
Şarāb-ı 'aşk ile medhüş ü bî-karār
olalı

medhüşî-i vuslat:

1. medhüşî-i vuslat:

Muamma 21

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Kavuşmanın şaşkınlığına
düşmüş.*

Zi ān 'İsî sühān bāyed mera
medhüşî-i vuslat
Be-bîn bā-zerre-i bî-ḡod ki mihreş
der keşîd elbet

medîd:

1. medîd:

Gazel 12

Mısra: 4

Uzun.

Pîrlikde eser-i ḡayr-ı füzün
eyleyigör
Bak medîd olmadadır sāyeler
ahşāma karîb

mefhar-i 'ālemiyān:

1. mefhar-i 'ālemiyān:

Kaside 5

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Alemlerin övücü.
(Hz.Muhammed(s.a.v.)).*

Varıcaḡ dergehiñe ol şeh-i 'ālî-
cāhıñ
Mefhar-i 'ālemiyān yani
Resûlu'llāhıñ

mefhar-i erbāb-ı sühān:

1. mefhar-i erbāb-ı sühān:

Kaside 10

Mısra: 37

Kelime Tipi: -

Şairlerin övücü.

Çün nuṭḡ-ı senā mefhar-i erbāb-ı
sühandır
Çün medh-nüviştî şeref-efzā-yı
kalemdir

mefhar-i halk-i dü cihan:

1. mefhar-i halk-i dü cihan:

Kaside 5

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

İki cihan halkının

övücü.(Hz.Muhammed(s.a.v.)).

Sensin ol şāh-ı rüsûl mefhar-i halk-
i dü cihan
Sensin ol bezm-i şefā'atda Çerāḡ-ı
tābān

mefhar-ı rüsûl:

1. mefhar-ı rüsûl:

Kaside 1

Mısra: 123

Kelime Tipi: -

Peygamberlerin

övücü.(Hz.Muhammed(s.a.v.)).

Ey bādî-i vücūd-ı cihan mefhar-ı
rüsûl
Dergāḡ-ı re'fetiñdir olan Halka
mültecā

mefrûk olma:

1. mefrûk olma:

Kaside 1

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Ayrılmamak.

Maḡrûn idüp lefîf-i me'āsîye
nefsiñi
Mefrûk olma zümre-i ebrārdan dil-
ā

mefṭûn:

1. mefṭûn:

Gazel 183

Mısra: 3

*Gönül vermiş, tutkun, vurgun,
hayran olmuş, şaşmış.*

Mefṭûn fitne ḡamze-i nāgeh-
resānına
Efsûn beste silsile-i ḡisuvānına

mefṭûn eylesün:

1. mefṭûn eylesün:

Gazel 144

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Kendine bağlamak, hayran
bırakmak.*

Çeşm-i şūḡuñ şöyle süz kim nîm-
mest-i nāz olup
Her nigāhın ahuvān-ı Çîni mefṭûn
eylesün

mefṭûn ider:

1. mefṭûn ider:

Lugaz 12

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Büyülemek, etkisi altına
almak.*

Görünce tāze cüvān söyleyüp nice
mazmûn
Ne deñlü ser-keş ise kendüye ider
mefṭûn

mefṭun olmuş:

1. mefṭun olmuş:

Müsemmen 1

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Gönül vermek, vurulmak,
tutulmak.*

Hayli demdir ki gönül ḡisnūñe
mefṭun olmuş
ḡasret-i la'l-i lebiñle cigerim ḡun
olmuş

mefṭûn-ı çeşm-i yār-i perî-zād:

1. mefṭûn-ı çeşm-i yār-i perî-zād:

Gazel 200

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Peri gibi güzel sevgilinin
gözlerinin tutkunu olmak.*

Mefṭûn-ı çeşm-i yār-i perî-zād
olam gibi
Ser-geşte-tūḡ-i ḡamze-i cellād olam
gibi

mefṭûn-ı kadiñ:

1. mefṭûn-ı kadiñ:

Gazel 22

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin boyunun fitne ve belaya tutkun hale getirmesi.

Cilve meftûn-ı kadîñ gamzeñle
fitne hem -mizâc
Cebhen itdi bezmiñe mihr ü mehi
câm u sirâc

mef'ûl:

1. mef'ûlûn:

Kaside 1

Mısra: 31

*İşlenmiş, yapılmış, kılınmış.
Bir fiilin etkisi altında kalan
(kimse veya şey).*

Mef'ûlûn eyle tâ'ati tâ naşb-ı nefis
idüp
Ref' ola fâ'il olduğın ef'âl-i bed-
nümâ

meger:

1. meger:

Gazel 6

Mısra: 2

"Aslında, işin aslı"
anlamlarında bağlaç.

Nigâha hîrelenür çeşm-i âfitâb
saña
Meger ki sâye-i zülfiñ ola niķâb
saña

2. meger:

Gazel 90

Mısra: 10

"Aslında, işin aslı"
anlamlarında bağlaç.

Füzûn oldı teb-i 'aşk-ı derûnum
giryeden Es'ad
Meger pür-süziş olmazmış
maķabbet nârî bârânsız

3. meger:

Gazel 187

Mısra: 8

"Aslında, işin aslı"
anlamlarında bağlaç.

Nigâhı gibi pür-dâğ-ı dem-âlûd
eyledi gönülüm
Meger reng aldı 'aks-i çeşm-i hûn-
âşâmdan şâme

4. meger:

Gazel 204

Mısra: 4

"Aslında, işin aslı"
anlamlarında bağlaç.

Sabâ sünbül-sitân-ı bağa bûsâ-yı
'abîr oldı

Meger peygâm kâkülle der-i
dildârdan geldi

5. meger:

Kaside 5

Mısra: 41

"Aslında, işin aslı"
anlamlarında bağlaç.

Süziş-i şem'-i ser-engüştüñi
görmüşdi meger
İtmeyüp aña Taķammül iki şaķķ
oldı kamer

6. meger:

Kaside 7

Mısra: 69

"Aslında, işin aslı"
anlamlarında bağlaç.

Devrinde Dâğ-dâr-ı keder kimse
yok meger
Mürg-i bahar hardan âzâr-bîn ola

7. meger:

Lugaz 9

Mısra: 10

"Aslında, işin aslı"
anlamlarında bağlaç.

Cüdâ olmaz biri birinden ekser
ķazâ ile meger ayrı düşerler

8. meger:

Tahmis 5

Mısra: 19

"Aslında, işin aslı"
anlamlarında bağlaç.

Meger ser-mest imiş hüşyâr
sandım ol sitem-kârı
Zamânsız söyledim derd-i dil-i zârı
kusûr itdim

9. meger:

Gazel 145

Mısra: 6

*"Meğer"; aslında, işin aslı
anlamlarında bağlaç, sonradan
anlaşılan bir durumu ifade etmek
için kullanılır.*

Olup pür-çîn cây itmiş miyân-ı
hârda güller
Girizândır meger feryâd-ı âteş-zâd
bûlbûlden

10. meger:

Gazel 102

Mısra: 2

*"Aslında, işin aslı, anlaşıldı
ki" anlamlarında bağlaç.*

Ol âhû-dîde şuhûñ şanmañız derdi
çekilmezmiş

Meger zaķm-ı nigâh-ı hûn-perverdi
çekilmezmiş

11. meger:

Kaside 4

Mısra: 23

*"Aslında, işin aslı, anlaşıldı
ki" anlamlarında bağlaç.*

Hâlîñ harâb ey dil-i şeydâ sana
meger
Ol şâh-ı enbiyânîñ ola lutf u şefkati

12. meger:

Kaside 9

Mısra: 23

*"Aslında, işin aslı, anlaşıldı
ki" anlamlarında bağlaç.*

Meger vilâdeti olmuş seher ki güş
itdim
Beşaret eyledi şad şevķ ile
çemende hezâr

13. meger:

Kaside 12

Mısra: 36

*"Aslında, işin aslı, anlaşıldı
ki" anlamlarında bağlaç.*

Olmada Dâğ fûrûzende-i cism-i
zerdi
'aşķ ile oldı meger nâmiye-perver
lâle

14. meger:

Kaside 12

Mısra: 74

*"Aslında, işin aslı, anlaşıldı
ki" anlamlarında bağlaç.*

Mekr ü âl itmege 'ahdinde kimiñ
zehresi var
Reng eyleyse meger gülşene eyler
lâle

meger ki:

1. meger ki:

Kaside 9

Mısra: 84

Kelime Tipi: -

Oysa, halbuki; ola ki.

Bu demde kimse degil nîş-hâr-ı
derd ü elem
Meger ki eyleye âzürde şâh-ı
gülbüni hâr

meger kim:

1. meger kim:

Tahmis 5

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Meğer ki, oysa ki.

kalem ebruları fikri-yle cism-i zârı
nâl itdim
Meger kim ser-nüviştimidir ki
kalbim bî-mecâl itdim

2. meger kim:

Kaside 10

Mısra: 53

Kelime Tipi: -

Meğerse, oysaki, gerçek o ki.

Devrinde değil Dâğ-be-dil kimse
meger kim
Dil-düz-i varak hancer-i imlâ-yı
kalemdir

meh:

1. mehe:-e

Gazel 89

Mısra: 6

*1. Ay. 2. Ay yüzlü güzel
sevgili.*

Mâdâm ki perverde-i âteş-
nazarımdır
Çün cevşe-i hürşid o mehe pîrehen
olmaz

2. mehiñ:-in

Gazel 176

Mısra: 10

*1. Ay. 2. Ay yüzlü güzel
sevgili.*

Seni seyyâh-ı deşt itdi Mişâl-i
Kays ey Es'ad
İdelden ol mehiñ şeh-bâz-ı 'aşkı
âşiyân serde

3. mehiñ:-iñ

Gazel 3

Mısra: 7

(ay yüzlü) güzel, dilber.

Kâfûr-ı vuşlat olsa da ger olmaz ol
mehiñ
Zahm-ı hadeng-i gamzeleri
merhem-âşinâ

4. meh:

Gazel 35

Mısra: 4

(ay yüzlü) güzel, dilber.

Vücûdın böyle vakf-ı Dâğ-ı süz-ı
mühre kılmazdı
Ruğ-ı berrâkına olmasa ey meh
gıpta-ger kâgaz

5. mehe:-e

Gazel 36

Mısra: 4

Ay.

Hüsni cemâl ehlini pür-ıztırâb ider
Bak 'arşa-i felekde mehe bîkarâr
olur

6. meh:

Gazel 11

Mısra: 1

1. Ay 2. Ay gibi güzel sevgili.

Rüy-i pür-tâb üzre ol meh zülfini
kıldı niķâb
Âfiķâb-ı 'âlemi setr eyledi güyâ
sehâb

7. mehiñ:-in

Gazel 46

Mısra: 2

1. Ay 2. Ay gibi güzel sevgili.

Olan bâdî cefâ-yı rûzgâra şöhret ü
şândır
Mehiñ noksâmî hürşidin zevâlî aña
burhândır

8. mehiñ:-in

Gazel 109

Mısra: 1

1. Ay 2. Ay gibi güzel sevgili.

Dâğ-ı gâmin itdim o mehiñ sinede
mahfûz
Gevherdir olursa n'ola gencînede
mahfûz

9. meh:

Gazel 151

Mısra: 1

1. Ay 2. Ay gibi güzel sevgili.

Nigâh idüp meh o bedr-i temâma
şerminden
Siyeh kumâş-ı şebi itdi câme
şerminden

10. mehden:-den

Gazel 83

Mısra: 6

"Mah" ay, kamer.

Çâr olsa da ger revzene-i çeşm
ümîdi
'uşşâka o mehden der-i ikbâl
açılmaz

11. meh:

Lugaz 8

Mısra: 2

(Fars.) Gökteki ay, kamer.

Nedir o kıt'a-i sîm-âb-ı kevn-i
pâkîze
Sezâdır olsa çü meh tâk-ı çarha
âvîze

12. meh:

Kaside 7

Mısra: 34

*1. Gökteki ay, kamer. 2. Ay
gibi güzel, sevgili.*

Emvâc-ı şu'le germ ola süy-i
çemen ne dem
Ol meh kenâr-ı cûda nişîmen-nişîn
ola

meh- 'izâra:

1. meh- 'izâra:

Gazel 116

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin ay gibi güzel
yanagı.*

Tahşîl-i kurba sa'y ile kıl çeşmi
dür-bîn
Olmazsa bârî dürdan ol meh-
'izâra bak

mehâbet:

1. mehabet:

Kaside 6

Mısra: 29

Azamet, ululuk.

Mehabet püy-gâh-ı rahş-ı ikbâl-i
hümâ-seyri
'Adâlet peyki şefkat bendesi feth u
zafer rehber

2. mehabet:

Lugaz 1

Mısra: 7

Azamet, ululuk.

Bir mehabet ıssı şâhib-şân iken
Hükmi carî 'âleme sultân iken

3. mehabetdir:-dir

Tarih 21

Mısra: 15

Azamet, ululuk.

Bu ne heybet ne salâbet ne
mehabetdir kim
Alamân gibi cadû diye amân ile
meded

me' haz ol:

1. me' haz ol:

Muamma 5

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bir şeyin kaynağı olmak.

Elde yok me' haz İlâhâ olsa ger
luţfuñ olur
Ancak oldur kullarıña müstenid fi-
külli hâl

mehbit olmaz:**1. mehbit olmaz:-maz****Tahmis 2****Mısra: 22****Kelime Tipi: -***İnilecek yer olmak.*

Tecāvüz kıl mecazı bî-ḥaḳīkat
düşme efkâra
ḥayālât-ı hevâyî mehbit olmaz
feyz-i envâra

meh-cebîn:**1. meh-cebîn:****Kaside 7****Mısra: 38***Ay gibi parlak olan alın.*

Çengâl-düz-ı ta'ne olur Hâleye o
kim
Âğuş-zîb-i vuşlatı bir meh-cebîn
ola

meh-cemâl:**1. meh-cemâlimize:-i, -miz, -e****Gazel 172****Mısra: 1***Ay yüzlü.*

Gelince ḥaṭṭ-ı mu'anber o meh-
cemâlimize
Yazıldı Mebhâş-i sevdâ kitâb-ı
Ḥâlimize

mehcür ider:**1. mehcür ider:****Gazel 154****Mısra: 12****Kelime Tipi: -***Terketmek; bırakıp gitmek.*

Es'ad niyâz-mend-i vişâl ol o şüh
hîç
Mehcür ider mi bende-i miñnet-
keşîdesin

mehcür idüp:**1. mehcür idüp:****Gazel 46****Mısra: 5****Kelime Tipi: -***Terk olunmak, ayrılmak.*

Beni mehcür idüp dildârdan dūr
ittiren dehrî
Raḳîb-i fitne-ger didükleri ol kara
şeytândır

mehd-i nazm:**1. mehd-i nazm:****Gazel 194****Mısra: 10****Kelime Tipi: -***Şiirin beşiği.*

Gâhîce nesr ü sec' ile Es'ad bulur
vücüd
Geh mehd-i nazma zîver olur ṭab'-
zâdesi

mehammed pâşâ:**1. mehammed pâşâ:****Tarih 1****Mısra: 18****Kelime Tipi: -***Silâhdar Damat Mehmet Paşa*

*I. Mahmut saltanatında 1 Ekim
1730-22 Ocak 1731 tarihleri
arasında üç ay yirmi bir gün
sadrâzamlık yapmış Osmanlı
devlet adamıdır.*

Burc-i 'ulyâ-yı vezâretde yine
mâh-âsâ
Oldı tâb-âver-i iclâl Mehmed
Pâşâ

2. mehmed pâşâ:**Tarih 6****Mısra: 14****Kelime Tipi: -***Seyyit Mehmet Paşa I.*

*Mahmut saltanatında sadrazamlık
yapmış Osmanlı devlet adamıdır.
İstanbul'da Hantal Haffaf'ın
oğludur. Sarayda kiler odasında
çavuş oldu. Sonra kiler kethüdâsı
olup 8 Kasım 1724'de silâhdar-ı
şehriyârî oldu. 1 Ekim 1730'da
sadrâzam olmuştur.*

Biñ yüz kırk sekiziñ çün meh-i
şa'bânında
Zîbiş-i şadr-ı güzîn oldı
Mehmed Pâşâ

3. mehmed pâşâ:**Tarih 7****Mısra: 14****Kelime Tipi: -***Hacı İvaz Mehmed Paşa, I.*

*Mahmud saltanatında sadrazamlık
yapmıştır. Mavodîna sakinlerinden
Nasrullah'ın oğludur.*

Es'adâ müjde kılup ben de didim
târhîn
Mühter alup dâver-i dehr oldı
Mehmed Pâşâ

4. mehmed pâşâ:**Tarih 8****Mısra: 6****Kelime Tipi: -**

*I. Mahmud Han zamanında
Sadrâzam İvaz Mehmed Paşa.*

Bû'l-megâzî vü fütûḥaṭ vezîr-i
a'zam
Ya'ni düstür-ı kerem-kâr
Mehmed Pâşâ

5. mehmed pâşâ:**Tarih 8****Mısra: 20****Kelime Tipi: -**

*I. Mahmud Han zamanında
Belgrad'ı fetheden İvaz Mehmed
Paşa.*

Ceyş-i düşmân çıkınca didiler
hâtifden
Sulh ile aldı Beligrâdî Mehmed
Pâşâ

meh-i çeşm-i kebüdedir:**1. meh-i çeşm-i kebüdedir:****Gazel 62****Mısra: 6****Kelime Tipi: -***Gök renkli gözün ayı.*

Ahım iderse gökleri ger nîl-gün
n'ola
Zîrâ ki nâlem ol meh-i çeşm-i
kebüdedir

meh-i devlet:**1. meh-i devlet:****Tarih 39****Mısra: 2****Kelime Tipi: -***Saadet ayı, talih.*

Cenâb-ı şadr-ı a'zam sıhr-i
şâhenşâh-ı devrân kim
Meh-i devlet fûrûğ-efzâ-yı re'fet
zât-ı nevânî

meh-i evc-i fazîlet:**1. meh-i evc-i fazîlet:****Tarih 5****Mısra: 1****Kelime Tipi: -***Erdem göğünün ayı.*

Meh-i evc-i fazîlet Ḥâzret-i İshâk
Efendi kim
Vücûdî zû-ı mısâh-ı münîr-i
'âlem-i ma'nâ

meh-i evc-i 'izzet:**1. meh-i evc-i 'izzet:****Kaside 2****Mısra: 39**

Kelime Tipi: -
Yücelik göğünün ayı.

Verd-i sır-âb-ı nübüvvet mehi
evc-i 'izzet
Mihr-i gerdün-ı risâlet güher-i
genc-i 'atâ

meh-i felek:

1. meh-i felek:

Gazel 42

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gökyüzündeki ay.

Ruḥuñ hayâl idüp içsem mey-i
şebâne eger
Meh-i felek baña cām-ı cihân-
nümâ görünü

meh-i gerdün-cenâb:

1. meh-i gerdün-cenâb:

Muamma 24

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Feleğin yüce ayı.

Dil viren sen pür-cefâya ey meh-i
gerdün-cenâb
Çâh-ı bî-ka'ra düşer hem bağrını
eyler kebâb

meh-i münevver-i esrâ:

1. meh-i münevver-i esrâ:

Kaside 3

Mısra: 27

Kelime Tipi: **Ayet**

"Esra'nın" parlayan ayı. ["Bir
gece kendisine ayetlerimizden
birkaçını gösterelim
diye(Muhammed) kulunu Mescid-i
Haram'dan çevresini mübarek
kıldığımız Mescid-i Aksa'ya
götüren Allah noksan sıfatlardan
münzezzetir; O gerçekten iştendir,
göreindir." (İsra 17/1) ayetinden
iktibastır.].

Meh-i münevver-i esrâ murâd-ı ev
ednâ
Müfâd-ı sümme denâ nâzenîn-i
Mevlâdır

meh-i nev:

1. meh-i nev:

Gazel 59

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yeni ay, hilal.

Dâm-ı cefâdan ey meh-i nev
bulmadı rehâ

Dil-beste-târ-ı zülf olalı Es'ad-ı
nizâr

2. meh-i nev:

Tarih 41

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yeni ay, hilal.

Meh-i nev tāk-ı berrākı olup mihr-i
felek bâmı
Sütün olsa 'amūd-i Şubḥ her bir
rükne ser-tâ-pâ

meh-i nevde:

1. meh-i nevde:

Nazm 26

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yeni ay, hilal.

Bu âh-ı felek-süzüñ Te'siri hevâ
mıdır
Yohsa o meh-i nevde süzişden
Eşer var mı

meh-i nevi:

1. meh-i nevi:

Tarih 30

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Yeni yükselmiş, doğmuş ay.

Nâḥudâ-yı sipihr kılsa eger
Mihr-i keşti meh-i nevi sükkân

meh-i pür-tebiş ol:

1. meh-i pür-tebiş ol:

Gazel 88

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Hararetle dolu ay olmak.

Fikr-i ḥaṭı ger tâb-ı ruḥın koymasa
dilde
Zîrâ şeb-i sevdâda meh-i pür-tebiş
olmaz

meh-i pür-ziyâ-yı 'îd:

1. meh-i pür-ziyâ-yı 'îd:

Gazel 33

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Bayramın ıstık saçan ayı.

Şaldı cihâna pertev-i zevk u şafâ
yine
Es'ad tülû 'idince meh-i pür-ziyâ-
yı 'îd

meh-i şa'bânında:

1. meh-i şa'bânında:

Tarih 6

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Şaban ayı.

Biñ yüz kırk sekiziñ çün meh-i
şa'bânında
Zîbiş-i şadr-ı güzîn oldı
Mehemmed Pâşâ

meh-i sevk u şafâ evle:

1. meh-i şevk u şafâ eyle:

Tarih 40

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Zevk ve sefâ ayı yapmak.

İlâhî maṭla'ı mihr ü meh-i şevk u
şafâ eyle
Bu kasr-ı dil-küşâ-bünyâd-ı vâlâ-
tarḥ u zîbâyı

meh-i tâbende-i evc-i ikram:

1. meh-i tâbende-i evc-i ikram:

Kaside 5

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

İhsan göğünün parlayan ayı.
(Hz.Muhammed(s.a.v.)).

E's-salât ey meh-i tâbende-i evc-i
ikram
E's-salât ey dürr-i zîbende-i tâc-ı
İslâm

meh-likâ:

1. meh-likâ:

Gazel 42

Mısra: 12

Ay gibi parlak yüzlü.

Gurûba hasret ider mihr-i lem 'a-
efrûzı
Ne dem ki ḥâb- gehinden o meh-
likâ görünü

mehpâre:

1. mehpâre:

Gazel 51

Mısra: 1

Ay parçası, ay gibi güzel
yüzlü.

O mehpâre dilâ âgûş-zîb-i canım
olmuşdur
Benim küy-i melâhat zîver-i
çevgânım olmuşdur

meh-pâre:

1. **meh-päre:****Gazel 179**

Mısra: 10

Ay parçası.

Başıma sevdâ yetişmez mi hevâ-yı
kâkülün

Gel siyeh-püş olma ey meh-päre
Allah 'aşkına

2. **meh-päre:****Nazm 29**

Mısra: 2

Ay parçası.

Çeksün ne kadar var ise dil bār-ı
cefâyı
Tek itmesün ağyâra o meh-päre
vefâyı

meh-rû:1. **meh-rû:****Nazm 35**

Mısra: 2

*Ay gibi güzel parlak yüz; ay
yüzlü sevgili.*

Olmağla nümû-dâr 'izârında siyeh
mû
'Arz itdi sana sînesini şanma o
meh-rû

2. **meh-rû:****Gazel 182**

Mısra: 3

*Ay (gibi parlak) yüzlü
(sevgili).*

Yeter hayâli o meh-rû dilâ
görünme de
Eğer be-dîd olur elbet zekâ
görünme de

meh-ruh:1. **meh-ruha:-a****Gazel 196**

Mısra: 7

Ay yüzlü, ay yanaklı.

Âhıma âzürde iken dil virtüp bir
meh-ruha
Nâle eyler ol perî-ruhsâr bir
yüzden daği

meh-rûlarıñın haţtı:1. **meh-rûlarıñın haţtı:****Gazel 132**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ay yüzlülerin ayva tüyleri.

Es'adâ mâyeleri garba karîb
olmağla

haţtı sür'atle gelür Rûm-ili meh-
rûlarıñın

mehtâb:1. **mehtâb:****Gazel 202**

Mısra: 4

Ay aydınlığı, ay ışığı.

Nûr-ı teslîmî ider fîre-zidâ-yı âlâm
Eyleyen şeb-pereye zulmeti
mehtâb gibi

2. **mehtâb:****Gazel 14**

Mısra: 1

*1. Ay ışığı, ay aydınlığı. 2.
Dolunay.*

Dil-i şâfın fûrûğ-ı mihri-le tenvir
ider mehtâb
O tâbişle felekde 'âlemi şeb-gîr
ider mehtâb

3. **mehtâb:****Gazel 14**

Mısra: 2

*1. Ay ışığı, ay aydınlığı. 2.
Dolunay.*

Dil-i şâfın fûrûğ-ı mihri-le tenvir
ider mehtâb
O tâbişle felekde 'âlemi şeb-gîr
ider mehtâb

4. **mehtâb:****Gazel 14**

Mısra: 4

*1. Ay ışığı, ay aydınlığı. 2.
Dolunay.*

Külef sanma hüveydâ sîne-i âyine-
dârında
Derûnın vakf-ı dâğ-ı deşne-i taķdîr
ider mehtâb

5. **mehtâb:****Gazel 14**

Mısra: 6

*1. Ay ışığı, ay aydınlığı. 2.
Dolunay.*

Felekde gâh bedr ü geh hilâl
oldığına bâdî
'İzâr u ebruvânîñ şeklini tasvîr ider
mehtâb

6. **mehtâb:****Gazel 14**

Mısra: 8

*1. Ay ışığı, ay aydınlığı. 2.
Dolunay.*

'Ulûvv-i şâm ile olmağın
mâhiyyeti nâķış

O sevda ile kalb-i şâfını tekdîr ider
mehtâb

7. **mehtâb:****Gazel 14**

Mısra: 10

*1. Ay ışığı, ay aydınlığı. 2.
Dolunay.*

Cüyüş-ı necme sâlâr olup Es 'ad
ķişver-i şebde
Sevâd-ı a'zamı devr eyleyüp teşhîr
ider mehtâb

8. **mehtâb:****Gazel 43**

Mısra: 5

*1. Ay ışığı, ay aydınlığı. 2.
Dolunay.*

Şeb-i hayâlimi mehtâb iderse n'ola
ruķı
Şu 'â 'ı ol kameriñ neyyir-i
bahâdandır

mekân:1. **mekânîñ:-ı, -n, -ı****Kaside 1**

Mısra: 7

Yer, mahal.

İt her zaman mekânîñı peygüle-i
ferâğ
Kîm rûz-merre nev'-i haţâ saña bî-
revâ

2. **mekânî:-ı****Lugaz 2**

Mısra: 5

*1. Yer, mahal. 2. Durulan,
oturulan yer, ev, mesken,
ikâmetgâh.*

Görünmez mevliidi olan mekânı
Hümâdan daği vâlâ âşiyânı

3. **mekânîñ:-ı(n)****Tarih 41**

Mısra: 63

Bulunulan veya yaşanan yer.

Muhassal ne mekânîñ ne mekânîñ
medhi kâbildir
Hemân birin mu'ammer birini
ma'mûr ide Mevlâ

mekârim:1. **mekârim:****Kaside 8**

Mısra: 54

Cömertlik, kerem.

Merâhim dest-i ikbâlinde peyda
lâle-i hamrâ

Mekârim gül-riyâz-ı devletiniñ
verd-i handan

2. mekârim:
Tarih 5
Mısra: 3
Cömertlik, kerem.

Mekârim hâne-zâd-ı deydin-i i'tâf-
ı mu'tâdı
Merâhim müstezâd-ı nazm-ı tab'ı
'izz ü cüd-âsâ

mekîn:

1. mekîniñ:-in
Tarih 41
Mısra: 63
Oturan, yerleşen.

Muhassal ne mekîniñ ne mekânıñ
medhi kâbildir
Hemân birin mu'ammer birini
ma'mûr ide Mevlâ

mekîn eyle:

1. mekîn eyle:
Tarih 9
Mısra: 20
Kelime Tipi: -
Oturmak.

Her umûrında Hudâ mazhar-ı
tevfik kılpup
şadr-ı devletde mekîn eyleye tâ-
rûz-i cezâ

mekîn olmaz:

1. mekîn olmaz:
Gazel 80
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Bir yere veya bir makama
oturan, yerleşen (kimse). II
Oturaklı, güçlü, itibarlı, vakar ve
nüfuz sahibi (kimse).

Mecâz-ı pür-televvün mahv olur
nûr-ı haqikatle
Belî reng-i perende tâb-ı mihr ile
mekîn olmaz

mekîn-i ka'r-ı cahîm olmağa:

1. mekîn-i ka'r-ı cahîm olmağa:
Kaside 1
Mısra: 132
Kelime Tipi: -
Cehennem çıkuruna
yerleşmiş olmak.

Müsvedde-i fi'âlini lutf it beyaza
çek

Virme mekîn-i ka'r-ı cahîm
olmağa rîzâ

mekkî:

1. mekkîyy:
Kaside 2
Mısra: 50
Mekke'de oturan, Mekke
halkından olan (kimse), Mekkelî.

Mustafâ Hâmid ü Mahmûd ü
Muhammed Ahmed
Müctebâ Tâhir ü Mekkîyy ü
Kureyşî Tâhâ

mekr ü âl it:

1. mekr ü âl it:
Kaside 12
Mısra: 73
Kelime Tipi: -
Aldatmak ve hile yapmak.

Mekr ü âl itmege 'ahdinde kimiñ
zehresi var
Reng eylerse meger gülşene eyler
lâle

mekrûmet:

1. mekrûmet:
Tarih 41
Mısra: 50
Cömertlik, el açıklığı, lütuf,
ihsan.

Ne mahdûm-ı zekâ-mersûm
k'olmuş bende-i tab'ı
Necâbet ma'rifet fitnat fazîlet
mekrûmet takvâ

mekrûmet-kâr:

1. mekrûmet-kâr:
Kaside 11
Mısra: 49
Cömertlik sahibi.

Mekrûmet-kâr ki kem zerre-i mihr-
i keremi
Şubh-ı temmuz ider etvâr-ı şeb-i
yeldâyı

mektûb idüp:

1. mektûb idüp:
Gazel 35
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Mektup yazmak.

Görüp gül-safha-i rüyunda hatt-ı
müşk-ter kâgaz
Adın mektûb idüp levn-i sefidin
kareler kâgaz

melâhat:

1. melâhat:
Gazel 154
Mısra: 2
Güzellik, şirinlik.

İtdi tırâş şanma hat-ı nev-
demüdesin
Ol büt Beyâza çekdi melâhat
cerîdesin

melâz:

1. melâzı:
Gazel 64
Mısra: 9
Sığınacak yer.

Melâzı dergeh-i Feyyâz-ı bî-zınnat
olan Es'ad
'İbâd-ı merhamet-nâ-dân-ı
'âlemden recâsızdır

melâz-ı 'izz-ü şân:

1. melâz-ı 'izz-ü şân:
Tarih 29
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Şöhret ve ululuğun sığınağı.

hayr-hâh-ı dîn ü devlet dil-penâh-ı
mekrûmet
kıble-gâh-ı reme-i ümmet melâz-ı
'izz-ü şân

melek:

1. melek:
Tarih 10
Mısra: 23
(Ar.) Gözle görülüp elle
tutulmayan, yiyip içmeyen, cinsiyet
farkı bulunmayan, sâdece Allah'a
itâat etmek ve dâima hayra vâsıta
olmak üzere yaratılmış olan sayısız
nûrânî varlıklardan her biri.

Bir melek geldi temâmında didi
şad tahsîn
kıldı bu beyt-i dü-târîh ile vaşfin
tebyîn

2. melek:
Tarih 28
Mısra: 9
(Ar.) Gözle görülüp elle
tutulmayan, yiyip içmeyen, cinsiyet
farkı bulunmayan, sâdece Allah'a
itâat etmek ve dâima hayra vâsıta
olmak üzere yaratılmış olan sayısız
nûrânî varlıklardan her biri.

Bir melek indi semâdan yere güftâr iderek
Es'adâ şevk ile bu beyt-i dü-târîhi hemân

melekü'l-mevt-i cenâb-ı 'izzet:

1. melekü'l-mevt-i cenâb-ı 'izzet:

Tarih 19

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yüce Allah'ın ölüm meleği

(azrail).

Rûhını kabz ider iken anıñ

Melekü'l-mevt-i Cenâb-ı 'İzzet

me'lûf ol:

1. me'lûf ol:

Muamma 2

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Alışkanlık edinilmiş, huy

haline gelmiş.

Olşa da bin nâfe müşk ol zûlf

kanda kanda bû

Râyihi-yle kim ki me'lûf ola anlar

mû-be-mû

memdûd:

1. memdûd:

Tarih 39

Mısra: 7

Uzatılmış.

Olunca zıll-ı vâlâ-şân-ı luţfi 'âleme

memdûd

Halâsa dil-firîb oldu bu âsâyişle

etvârı

memdûd ol:

1. memdûd ol:

Tarih 42

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Uzamak, genişlemek.

Olup memdûd zıll-i 'adl ü dadı

rub'-ı meskûna

Ser-â-pâ 'âleme hemvâre olsun luţf

u ihsânı

memdûh:

1. memdûh:-ı

Kaside 5

Mısra: 48

Şiirde övülen, methedilen kişi.

Ben nice vaşf ideyim zât-ı celilü's-şânıñ

Olıcağ 'izz ile memdûhı Ganî
Sübhânıñ

memdûh-i cenâb-ı mevlâ:

1. memdûh-i cenâb-ı mevlâ:

Kaside 2

Mısra: 70

Kelime Tipi: -

Allah'ın(c.c.) övgüsüne layık olan.(Hz. Muhammed(s.a.v.)).

Ey bihîñ dürr-i semîn-i yem-i 'izz
ü iclâl

Ey olan 'izz ile memdûh-i Cenâb-ı Mevlâ

me'mûl:

1. me'mûl:

Lugaz 10

Mısra: 32

Umulan, beklenen.

İsmiñ evvelini kıl mechûl
Ola Hâşıl anıñ ile me'mûl

men' u şarf iden:

1. men' u şarf iden:

Kaside 1

Mısra: 43

Kelime Tipi: -

Yasaklamak ve harcamak.

Takvâyı men' u şarf iden 'illetleri
gider

Râh-ı sedâda munşarif olmağı kıl

recâ

menâr-ı mü'minîn:

1. menâr-ı mü'minîn:

Tarih 27

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Müminlere yol gösteren.

Âb-ı hayvândan münevverdir bu
'ayn-ı sâf kim

Menba'ı zulmet anın bunun menâr-ı mü'minîn

menâr-ı nûr-ı rahmet:

1. menâr-ı nûr-ı rahmet:

Tarih 3

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Rahmet nurunun minaresi.

Te'âla'llâh zihî ra'nâ binâ nev
câmi'-i vâlâ

Menâr-ı nûr-ı rahmet cilve-gâh-ı
şâhid-i takvâ

menba':

1. menba'ı:-ı

Tarih 27

Mısra: 6

*(Ar.) Bir suyun kaynayıp
çıktığı yer, pınar, kaynak.*

Âb-ı hayvândan münevverdir bu
'ayn-ı sâf kim

Menba'ı zulmet anın bunun menâr-ı mü'minîn

2. menba'ı:-ı

Tarih 31

Mısra: 6

*(Ar.) Bir suyun kaynayıp
çıktığı yer, pınar, kaynak.*

Kubbesi olsa n'ola çetr-i Sikender
ki anıñ

Menba'ı âb-ı hayât olmada 'aynı-yle hemân

menba'-ı 'atâ:

1. menba'-ı 'atâ:

Kaside 1

Mısra: 130

Kelime Tipi: -

Cömertlik kaynağı.

Pîr oldu Hâli kaldı müşevveş âmân
âmân

Rahm eyle kıl şefâ'at eyâ menba'-ı 'atâ

menba'-ı ma'delet:

1. menba'-ı ma'delet:

Tarih 9

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Adaletin kaynağı.

Dâver-i nîk-nihâd âsaf-ı pākîze-
nijâd

Menba'-ı ma'delet ü dâd vezîr-i
dânâ

menba'-ı me'âlî:

1. menba'-ı me'âlî:

Tarih 44

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ululuk kaynağı.

'İzzetlü Kethüdâ Beyg ol menba'-ı
me'âlî

Ma'nâ-yı 'izz ü cüduñ tab'ındadır
me'âlî

mengûs:

1. **mengüşin:-ın**
Gazel 161
 Mısra: 2
Küpe.

Takılmazdı o şühûn çeşm-i 'âşık-
 veş görüp güşin
 Eger taş olmasaydı bağı ol zerrîn
 mengüşin

menhel-i 'azbü'l-furât-ı fazl u dâniş:

1. **menhel-i 'azbü'l-furât-ı fazl u dâniş:**
Tarih 5
 Mısra: 5
 Kelime Tipi: -
Bilgi ve marifet tatlı suyunun kuyusu.

Odur ol menhel-i 'azbü'l-furât-ı
 fazl u dâniş kim
 Nübü'ndan cihân-ı 'ilm olur bî-
 ka'r bir deryâ

mensüh olur:

1. **mensüh olur:**
Gazel 28
 Mısra: 9
 Kelime Tipi: -
Geçersiz kılınmış, hükümsüz bırakılmış, hükmü ortadan kaldırılmış.

Hatar yok Es 'ad elbette olur
 endüh-i ğam mensüh
 Hulûş-ı bâl ider eyyâm-ı âlâmı
 dem-i feruuh

menşur ol:

1. **menşur ol:**
Kaside 12
 Mısra: 51
 Kelime Tipi: -
Yayılmak, tanınmak.

Tohm-ı şîrîni olup 'arsa-i çarha
 menşur
 Kimi mihr ola kimi necm-i seher
 her lâlê

menşür-ı hatla:

1. **menşür-ı hatla:-la**
Gazel 131
 Mısra: 9
 Kelime Tipi: -
(Sevgili'nin) yüzündeki ayva tüylerinin fermanı.

Menşür-ı hatla mülk-i dil oldı
 müsahharın

Ey şâh-ı hüsn bende-i fermânınım
 seniñ

me'nūs olur:

1. **me'nūs olur:**
Lugaz 13
 Mısra: 8
 Kelime Tipi: -
Alışmak, dost olmak.

Kiminin ülfeti ekâbir ile
 Kimi me'nūs olur asâgir ile

menüt olmağla:

1. **menüt olmağla:**
Gazel 30
 Mısra: 7
 Kelime Tipi: -
Bağlı olmak.

Seniñ de cünbüşün emre menüt
 olmağla 'âlemde
 Kıyâs eyle fenâyı kendiñe
 eşbâhdan ey çarh

menzil-i maksüduma:

1. **menzil-i maksüduma:**
Gazel 142
 Mısra: 12
 Kelime Tipi: -
Varılmak istenilen yer; amaç, gaye.

Ol râh-rev-i 'işve ribât-ı dile Es 'ad
 Ben menzil-i maksüduma
 kondukça konaydım

mera:

1. **mera:**
Muamma 21
 Mısra: 1
(Fars.) (Men+ra) Bana, beni, benim.

Zi ân 'Isî sühân bâyed mera
 medhüş-i vuşlat
 Be-bîn bâ-zerre-i bî-hod ki mihreş
 der keşid elbet

merâhim:

1. **merâhim:**
Kaside 8
 Mısra: 53
Merhametler.

Merâhim dest-i ikbâlinde peyda
 lâle-i hamrâ
 Mekârim gül-riyâz-ı devletiniñ
 verd-i handanı

2. **merâhim:**
Tarih 5
 Mısra: 4
Merhametler.

Mekârim hâne-zâd-ı deydin-i i' tâf-
 ı mu'tâdı
 Merâhim müstezâd-ı nazm-ı tab'ı
 'izz ü cüd-âsâ

merâhim-perverâ:

1. **merâhim-perverâ:**
Tarih 2
 Mısra: 13
Merhemler yetiştiren.

Merâhim-perverâ şadrâ hıdîvâ
 ma'delet-kârâ
 Eyâ cüy-ende-i âsâyış-ı dünyâ vü
 mâ-fihâ

merâtib:

1. **merâtib:**
Tarih 38
 Mısra: 5
Mertebeler, rütbelere, dereceler.

Şeref-bahşâ-yı envâ'ı merâtib
 olarak dâ'im
 Ola mazhar o zât-ı pür-sa'âdet luğf-
 ı Ma'bûda

merâvâ-vı hakikat:

1. **merâvâ-yı hakikat:**
Gazel 78
 Mısra: 8
 Kelime Tipi: -
Hakikat aynası.

hayâlât-ı mecâzı nasb-ı 'ayn itmez
 dil-i agâh
 Merâvâ-yı hakikat vehme cây-ı
 irtisâm olmaz

mer'â-vı gül:

1. **mer'â-yı gül:**
Kaside 12
 Mısra: 86
 Kelime Tipi: -
Gül çayırı.

Ravza-i şevket ü iclâlini Feyyâz-ı
 ezel
 İde mer'â-yı gül ü sünbül-i hoş-ter
 lâle

mercân:

1. **mercân:**
Gazel 147
 Mısra: 4

*Denizden çıkan maruf kırmızı
cevher II âşığın gözyaşları.*

Fikr-i 'izâr-ı âli ile girye eylesem
Her kastra-i sirişkimi mercân sanur
gören

merd:

1. merd:

Lugaz 6

Mısra: 11

Cesur, yiğit, sözüne sadık.

Merd ile sohbe meşgûl olan
İstemez bir habbe olsa cihan

merdâne:

1. merdâne:

Lugaz 12

Mısra: 15

*Erkeğe yaraşır biçimde,
erkekçe.*

Bakılsa şüreti merdâne fi'li de
maqbûl
hased dirâyetine âferîn tabî'atine

merd-i sebük-pây-i fezâ-vı inşâ:

1. merd-i sebük-pây-i fezâ-yı inşâ:

Kaside 2

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

*Nesir göğünün süratle koşan
yiğidi.*

N'ola târâc-kün-i leşker-i işkâl
olsa
Sensin ol merd-i sebük-pây-i fezâ-
yı inşâ

merdlık it:

1. merdlık it:

Gazel 133

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yiğitlik yapmak.

Es'adâ merdlık it cevriye çalma
dehriñ
Saña zehr-âbe sunan âdeme sen
diryâk ol

merdüm:

1. merdümü:-i

Gazel 189

Mısra: 7

Göz bebeği II kişi, insan.

Yek nazarda nice biñ merdümü
hayrân eyler
Cünbüş-i dîde-i pergârına mâ-
şâ'allâh

2. merdümünden:-den

Gazel 160

Mısra: 4

Gözbebeği; kişi, insan.

Bulur kayd-ı tekâpûdan rehâ nâdî-i
'âlemde
O merdümünden ki hergiz çekse eller
dest ü dâmânın

merdüm-i çeşm:

1. merdüm-i çeşm:

Gazel 70

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Göz bebeği.

Bahr-ı sefide dönse sirişkim bi-
'aynihî
Cânâ'aceb mi merdüm-i çeşm
Akbiñarlıdır

mergüb:

1. mergübdur:-dur

Lugaz 1

Mısra: 16

*İstenilen, arzu edilen, rağbet
gösterilen (kimse veya şey).*

Bir hezârân-âşinâ Mañbübdur
Oldığı yerlerde hep mergübdur

2. mergüb:

Tarih 41

Mısra: 61

Hoş, güzel, makbul.

O bir mergüb zîbâ nüşâ-i tenvîr-i
'izzetdir
Aña oldı mutallâ mahfaza bu kasr-ı
nev-peydâ

3. mergübdur:-dur

Lugaz 7

Mısra: 4

Rağbet edilen, istenen.

hoş-likâ vü tâze-ter Mañbübdur
Kande olsa rû-nümâ mergübdur

merhale:

1. merhalede:-de

Gazel 85

Mısra: 3

Konak, menzil.

Bu merhalede irmek için Şubh-ı
merama

Âh-ı dili hem-şu'le-i mâh itmege
degmez

merhamet:

1. merhamet:

Tarih 39

Mısra: 41

*Acıma, merhamet etme, şefkat
gösterme.*

'İnâyet rûh-perver merhamet
dünyâya zîb-âver
Mülûkidir o bâğın mâ-haşal ezhâr
u eşcârı

2. merhametiñle:-iñ, -le

Kaside 3

Mısra: 48

*Acıma, merhamet etme, şefkat
gösterme.*

Sen ol şeff'-i ma'âsî-gerân-ı
ümmetsiñ
Ki cürm merhametiñle zelîl ü
rûsvâdır

3. merhamet:

Murabba 3

Mısra: 4

*(Ar.) Herhangi bir canlının
acımasını, kederini, mutsuzluğunu
yüreğinde hissedip üzüntü duyma
ve ona karşı yardım hisleriyle
dolma, acıma.*

Her zamân ümmid-i ihsânîñ iderler
bendeğân
Şeh-levendim merhamet şefkat
mürüvvet kânısıñ

merhamet-cüvân olunca:

1. merhamet-cüvân olunca:

Tarih 29

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Merhamet arayan olmak.

Bâr-gâh-ı devlet-ü iclâline yüzler
sürüp
Merhamet-cüvân olunca eşref-i
Efgâniyân

merhamet-kâr olmayup:

1. merhamet-kâr olmayup:

Gazel 110

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Merhamet etmemek.

Merhamet-kâr olmayup süzân ider
pervanesin
Âteşî-meşrebliginden oldı kalbi
kara şem'

merhamet-perver:**1. merhamet-perver:****Kaside 6**

Mısra: 28

Merhametli.

Şeh-i evren-i mînû-reng-savlet
dâver-i devlet
Hümâyûn zıll-i pâk-i Rabb-i 'izzet
merhamet-perver

merhamet-sâz ol:**1. merhamet-sâz ol:****Gazel 179**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Merhamet eden olmak.

Merhamet-sâz ol yeter ben zâra
Allah 'aşkına
Eyle lutf-âmîz bir nezzâre Allah
'aşkına

merhem eyle:**1. merhem eyle:****Terkib-bend 1**

Mısra: 70

Kelime Tipi: -

Tedavi etmek, iyileştirmek.

Her zaḥm-ı hadeng-i 'aşka yâ Rab
Kâfûr-ı visalîni eyle merhem

merhem-âşinâ:**1. merhem-âşinâ:****Gazel 3**

Mısra: 8

Merheme alışmış, derdinin
çaresini bilen.

Kâfûr-ı vuşlat olsa da ger olmaz ol
mehiñ
Zaḥm-ı hadeng-i ğamzeleri
merhem-âşinâ

merhem-i kâfûr-ı râḥat it:**1. merhem-i kâfûr-ı râḥat it:****Gazel 16**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Huzur kâfurunun merhemi
yapmak.

Ol dem ki zaḥm-ı tîğ-i eccl câna
kâr ide
Hüsn-i ḥitâmı merhem-i kâfûr-ı
râḥat it

merhem-zen olmazmış:**1. merhem-zen olmazmış:-maz, -
mış****Gazel 103**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Merhem süren olmak (yaraya
merhem olmak deyimiyle derde
deva olmak bağlamında).

'Îlâc-ı ḥaste-i hecr-âzmâ dilberden
olmazmış
ṭabîbân-ı hüsün zaḥm-ı dile
merhem-zen olmazmış

merhem-zenîş ol:**1. merhem-zenîş ol:****Gazel 88**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Merhem süren olmak.

'uşşâka ṭabîbân-ı hüsün raḥm idüp
Es'ad
Zaḥm-ı dil-i ğam-ḥârına merhem-
zenîş olmaz

merkad:**1. merkadinde:-in, -de****Kıt'a 1**

Mısra: 3

Mezar, kabir.

Teşekkür eyler iseñ merkadinde
'Aķideñ pâk ider Bâlî Efendi

mersûmî ol:**1. mersûmî ol:****Tarih 43**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yazılmış, çizilmiş,
resmedilmiş olmak.

Sahîfe-i dilimiñ Es'ad o demde
hemân
Bu beyt-i pâk ü dü-târîh oldu
mersûmî

mervî:**1. mervî:****Kaside 1**

Mısra: 115

Rivayet edilen, anlatılan,
nakledilen.

Mervî hadîs-i ba's-i şerîfiñ
müselselen
Mevkuf oldu ḥaṭm-ı risâlet şehâ
saña

mesâcid:**1. mesâcidi:****Kaside 1**

Mısra: 46

Ar. Mescitler.

Sa'y eyle müntehâ-yı cümü'-ı
'ibâdete
Ol mu 'tekif mesâcidi cây eyle
dâ'imâ

mesâg olsa:**1. mesâg olsa:****Gazel 112**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

İzin verilmek, cevaz
gösterilmek.

Sâye-veş ol serv-ḳadden bir dem
olmazdım cüdâ
Çihre-sây-i ḥâk-i pâyi olmağa olsa
mesâg

meş'al:**1. meş'aldir:-dir****Gazel 9**

Mısra: 6

Aydınlatıcı âlet. II. Lâmba,
kandil. III. Ucunda ateş yanan
değnek.

İstemem çarḥıñ şu'â '-ı şem '-i
mîhr ü mâhını
Reh-rev-i râh-ı vişâlim âh
meş'aldir baña

meşâm:**1. meşâmına:-ın, -a****Kaside 9**

Mısra: 10

Burun.

Nesîm-i Şubḥ fezâ-yı fesîh-i
gülşende
İdince bûy-i bahârı meşâmına îsar

2. meşâma:-a**Gazel 91**

Mısra: 18

Burun, koku alacak yer.

Râz-ı nihân-ı hüsnuñ 'ayândır
nezâreme
Te'sîr-i bûy olur mı meşâma
fütâdsız

meşâm-âlûd olan:**1. meşâm-âlûd olan:****Gazel 78**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Burnu bulaşmış olmak.

Bidāyetle meşām-ālūd olan bed-
büy-ı nakmetle
Ne deñlü ni 'met-ālūd olsa
miskiyyü 'l-hitām olmaz

meşām-ı 'ālem:

1. meşām-ı 'ālem:

Kaside 4

Mısra: 54

Kelime Tipi: -

Älemin burnu, herkesin
burnu.

Zülf-i 'abîr-i tinetiniñ şemm-i
nükhete
Virdi meşām-ı 'āleme tîb-i taraveti

meşām-ı cana:

1. meşām-ı cana:

Tahmis 1

Mısra: 37

Kelime Tipi: -

Can burnu. II Aşığın
sevgilinin kokusunu almak isteyen
burnu.

Meşām-ı cana isâr eyle bû-yi
'anberîn hâkin
Gider tefsîdegî-nâr-ı cürmin şab'-
ı pür-pâkiñ

meşām-ı dehr:

1. meşām-ı dehr:

Tarih 45

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Dünyanın burnu.

O sultân-ı cihân kim nefha-i gül-
bâğ-ı 'adlinde
Meşām-ı dehre bûy-i istirâhat geldi
hoş geldi

meşām-ı ğavra:

1. meşām-ı ğavra:

Gazel 146

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Rakiplerin burnu.

Gelürse bezme zülf-i virmesün ser-
rişte setr itsün
O sünbülden meşām-ı ğavra
nükhete gelsün

meşām-ı 'ibret:

1. meşām-ı 'ibret:

Gazel 157

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

İbret burnu.

Nihânî bâ 'iş-i izhâr-ı âsâr oldığın
ey dil
Meşām-ı 'ibret ile itdim istismâm
gül-büdan

meserrât-ı şafâ vü inbisât:

1. meserrât-ı şafâ vü inbisât:

Tarih 41

Mısra: 44

Kelime Tipi: -

Gönül ferahlığı ve huzurun
mutluluğu.

Neşât-ı şevk-i şâdîdir esâs-ı pāk-i
bünyânı
Meserrât-ı şafâ vü inbisât oldu aña
mebnâ

meserret:

1. meserreti:

Lugaz 12

Mısra: 2

Sevinç, mutluluk.

Nedir o şey ki salâh u talâhı
câmi 'dir
Gehî meserreti câzib ü gâh râfi 'dir

meserretidir:

1. meserretidir:

Gazel 5

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Mutlu, sevinçli günler.

Tîğ-i cevri-yâr kim âgeşte eyler
hünümü
Es 'adâ pür-dâğ-ı derd olmak
meserretidir baña

meşgûl olan:

1. meşgûl olan:

Lugaz 6

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Uğraşan, hem-hâl olan, uğraş
edinen.

Merd ile sohbet meşgûl olan
İstemez bir habbeyle olsa cihan

mesih-i feyz-nümâ:

1. mesih-i feyz-nümâ:

Kaside 7

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Feyz gösteren Mesih.

Demdir Mesih-i feyz-nümâ rûh-
bağış olup
Ecsâm-ı mürdegân hayâta karın ola

2. mesih-i feyz-nümâ:

Kaside 9

Mısra: 108

Kelime Tipi: -

Feyz gösteren Mesih.

Hemîşe tâ ki ola bâğ-zâr-ı 'âlemde
Mesih-i feyz-nümâ rûh-bağış-ı her
ezhâr

mesken it:

1. mesken it:

Gazel 166

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yerleşmek, yurt tutmak.

Ferah-resân olamam şevki mesken
itsem de
Neşât-ı nev bulamam hûş-ı mülde
itsem de

mesken olmazmıs:

1. mesken olmazmıs:

Gazel 103

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yurt olmak, mekân olmak.

Sezâdır Kays-âsâ ser-bürehne geşt-
i dest itsem
Garîbân-ı hevâ-yı 'aşka zîrâ
mesken olmazmıs

meskenet:

1. meskenet:

Lugaz 3

Mısra: 5

Alçak gönüllülük.

Meskenet sahibi şürette velî
Burnu ucundadır ammâ cedeli

meşk-i fiten:

1. meşk-i fiten:

Kaside 10

Mısra: 67

Kelime Tipi: -

Fitne çalışması.

Bu meşk-i fitenle o dü ebrü-yı
siyeh-tâb
ham-geşte-kün-i kâmet-i bâlâ-yı
kalemdir

meşk-i mısra 'ı hatûn:

1. meşk-i mısra 'ı hatûn:

Gazel 140

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Ayva tüylerinin dizesini
yazmaya talim etmek.

kılarken k lk-i Es'ad meşk-i
mısra'-ı  at n   a
Görüp ebr lari  bir beyt-i
müstahsen ben öğrettim

mesned-i devleti:

1. mesned-i devleti:

Tarih 7

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Devlet makamı.

Mesned-i devleti te  r f n  teb  r
i   n
H t f-i gayb idicek y  m   
sa' detle nid 

mesreb:

1. meşrebi:-i

Lugaz 1

Mısra: 11

*Bir kimsenin yaratılışında
bulunan huy, yaratılış, tabiat,
mizaç, karakter.*

Balg m   ab'ı hev y  meşrebi
   r b ile geçer r         bi

2. me  rebimce:-im, -ce

Gazel 186

M sra: 3

*Yaradılı , huy, karakter,
miza .*

Tab 'atımca o Ru  s r me  rebimce
o leb
Mez  k m   zre o gabgab deh n
mur d mca

mesreb-i p ki:

1. me  reb-i p ki:

Gazel 132

M sra: 6

Kelime Tipi: -

Pak, temiz yaradılı .

Ne 'e   r b ider olsa s   an-efz -y 
tarab
S  fd r me  reb-i p ki leb-i dil-
  l r n  

mesreb-i      r-i satveti:

1. me  reb-i      r-i satveti:

Kaside 7

Mısra: 65

Kelime Tipi: -

Boyun eğdiren kılıç tabiatlı.

M n nd-i  b meşreb-i      r-i
satveti
  y- nd -i den 'et-i a' d -y  d n
ola

meşreb-i t re-dil n:

1. meşreb-i t re-dil n:

Gazel 133

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kara kalplilerin huy .

Meşreb-i t re-dil n gibi vesah-p  
olma
T bi -i 'a   ile m n nd -i dery 
p   ol

mesr r eyle:

1. mesr r eyle:

Gazel 178

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevindirmek.

G  ter p mihr-i '    n  bizi mesr r
eyle
Manzar-ı d demizi   y n -i n r eyle

me    ta-i z b -v  kalem:

1. me    ta-i z b -y  kalem:

Kaside 10

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Kalemin süsleyen nedimesi.

Ta'  r tezeyyün-dih-i Ma  b b-i
s    nd r
Ta  r r ana me    ta-i z b -y 
  lemdir

me    ta-k r  lsam:

1. me    ta-k r  lsam:

Gazel 139

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gelin s sleyicisi

*olmak.(Eskiden gelinleri giydirip
süsleyen, gelin ba ı yapan, d   n
evleri i  n süsler hazırlayan kadın,
bezek i, m   ta.).*

Sez  me    ta-k r  lsam ' r  -ı
nazma kim Es'ad
Mid d-ı nu  k  k  l        -i ta'  ri
m l itdim

me    ta-k r-ı z bi     z ver-fez - y  ' d:

1. me    ta-k r-ı z bi     z ver- fez -y  ' d:

Gazel 33

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Bayram g  y z n n sığ ve
ziynet eşyasıyla tarak yapandır.*

R y-i ' r  -ı ' lemi tezy ne ba ladı
Me    ta-k r-ı z bi     z ver-fez -y 
' d

mest eyle:

1. mest eyle:

Gazel 144

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Kendinden geçirmek, sarhoş
etmek.*

S   ar-ı       ya   r b it   r b-ı
n  z n 
Neş'esin mest eylesün keyfin
diger-g n eylesün

mest eylemişdim:

1. mest eylemişdim:-miş, -dim

Tahmis 5

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Kendinden geçirmek, sarhoş
etmek.*

Dili mest eylemişdim b de-i lu   u
let fetle
   p   m d  sez d r          lsam
ned metle

mest eyler:

1. mest eyler:

Gazel 13

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Mest etmek, sarhoş etmek,
kendinden geçirmek. II Sevgilinin
a  kyla       kendinden geçirmesi,
onun aklını ba ından alması.*

Mest eyler Es 'ad  beni ser-germ -i
  y l
  tem ne dem taşavvur-ı n   -i
  r b-ı leb

mest ol:

1. mest ol:

Gazel 162

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Sarhoş olmak, kendinden
geçmek.*

Es'ad  b y-ı     u z l i ile b d-ı
sab 
Varıcağ g l  ne mest oldu benef  
  b-b 

mest ola:

1. **mest ola:**
Gazel 82
 Mısra: 4
 Kelime Tipi: -
Sarhoş olmak.

Cebhe pür-çin-i ğazab ğamze ise
 hün-efşân
 Yâr da mest ola ğayrı dile râhat
 kalmaz

mestâne:

1. **mestâne:**
Lugaz 3
 Mısra: 8
*Kendinden geçmiş gibi,
 sarhoş bir şekilde.*

kalbi keyfiyyet-i meyhâne gibi
 Uzanup yatmada mestâne gehî

mestâne-i bî-hicâb-ı 'aşkım:

1. **mestâne-i bî-hicâb-ı 'aşkım:-**
um
Terkib-bend 1
 Mısra: 50
 Kelime Tipi: -
Aşkın utanmaz sarhoşu.

Ben cām-keş-i şarâb-ı 'aşkım
 Mestâne-i bî-hicâb-ı 'aşkım

mestâne-i zehr-âbe-i 'isyân ol:

1. **mestâne-i zehr-âbe-i 'isyân ol:**
Kaside 5
 Mısra: 49
 Kelime Tipi: -
*Günahın zehirli suyunun
 sarhoşu olmak.*

Ben ki mestâne-i zehr-âbe-i 'isyân
 oldum
 Dâğ-ı şemşîr-i haţâya ile bî-cân
 oldum

mestdir:

1. **mestdir:**
Gazel 23
 Mısra: 3
*Kendinden geçme, aklı
 başında olmama durumu.*

Ol âfet tîg-i hün-âgeşte-der-kef
 mestdir ey dil
 Ya durma reh-güzârında ya cân-ı
 bî-nevâdan geç

mest-i bâde-i 'aşk eyle:

1. **mest-i bâde-i 'aşk eyle:**
Terkib-bend 1
 Mısra: 73
 Kelime Tipi: -
Aşk şarabının sarhoşu etmek.

Eyle dili mest-i bâde-i 'aşk
 Zehr-âb-ı elemle itme sersem

mest-i bâde-i bezm-i
maḥabbetiz:

1. **mest-i bâde-i bezm-i**
maḥabbetiz:
Gazel 74
 Mısra: 4
 Kelime Tipi: -
*Muhabbet meclisinin
 şarabının sarhoşu.*

Zâhid-pesend olmaz ise n'ola
 sa'yimiz
 Zîrâ ki mest-i bâde-i bezm-i
 maḥabbetiz

mest-i bî-nevâ:

1. **mest-i bî-nevâ:**
Gazel 56
 Mısra: 7
 Kelime Tipi: -
Zavallı sarhoş.

Ol mest-i bî-nevâ ki ola dâima
 hamûş
 Aña şarâb-ı bezm-i maḥabbet
 ḥarâm olur

mest-i çeşm-i vâ:

1. **mest-i çeşm-i vâ:**
Gazel 195
 Mısra: 5
 Kelime Tipi: -
Sevgilinin gözlerinin sarhoşu.

Müjgânı zaḥm urmada ben mest-i
 çeşm-i vâ
 Geçdi hadengi cânıma terkeşdeyim
 daḥi

mest-i ḥâb-ı cefâ:

1. **mest-i ḥâb-ı cefâ:**
Gazel 182
 Mısra: 8
 Kelime Tipi: -
Eziyet uykusunun sarhoşu.

şafâ-yı rû'yeti ta'bir olur mı düşde
 daḥi
 O mest-i ḥâb-ı cefâ vâkı'â
 görünmese de

mest-i ḥarâb-ı sāğar-ı bezm-i
'inâyet it:

1. **mest-i ḥarâb-ı sāğar-ı bezm-i**
'inâyet it:
Gazel 16
 Mısra: 10
 Kelime Tipi: -
*İyilik meclisinin kadehinin
 yıpranmış sarhoşu eylemek.*

Rencide-i ḥumâr-ı 'azâb itme
 Es'adı
 Mest-i ḥarâb-ı sāğar-ı bezm-i
 'inâyet it

mest-i mey-i nâb:

1. **mest-i mey-i nâb:**
Gazel 202
 Mısra: 12
 Kelime Tipi: -
Saf şarabın sarhoşluğu.

Es'ad ol neş'eyi ta'kîb ider elbette
 humâr
 İtmesünler hezeyân mest-i mey-i
 nâb gibi

mest-i mey-i nâz:

1. **mest-i mey-i nâz:**
Gazel 94
 Mısra: 4
 Kelime Tipi: -
Naz şarabının sarhoşu.

Niyâz-ı 'âşıkı dâim taleb-ger
 olmağla
 Gehî o mest-i mey-i nâza biz de
 nâz ideriz

mest-i mey-i nâz itmesün:

1. **mest-i mey-i nâz itmesün:**
Gazel 145
 Mısra: 7
 Kelime Tipi: -
*Naz şarabıyla sarhoş
 etmemek.*

Beni mest-i mey-i nâz itmesün
 gâhî cefâ kılsun
 Humâr-ı sāğar-ı cevri baña hoş-
 neş'edir mülden

mest-i nahvet:

1. **mest-i nahvet:**
Gazel 197
 Mısra: 5
 Kelime Tipi: -
Kibir, gurur sarhoşu.

Keyf-i şarâb-ı nab-ile ol mest-i
 nahvetiñ
 Kim büse aldı la'l-i lebinden
 sorulmadı

mest-i nâz:**1. mest-i nâz:****Gazel 79**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Naz sarhoşu.

Kırar 'uşşâkı mest-i nâz iken
şemşîr-i ğamzeyle
Belî hüşyâr olan bî-hüde tîğ-i hûn-
çekân çekmez

mest-i nâzın:**1. mest-i nâzın:****Gazel 146**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Naz sarhoşu.

Yeter ol mest-i nâzın âteş-i hûsn-i
cihân-sûzî
Aña isterse şahbâdan harâret
gelmesün gelsün

mest-i ser-germ itmege:**1. mest-i ser-germ itmege:****Gazel 52**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Neşeli sarhoş etmek.

Mest-i ser-germ itmege sāgar-
güsārân-ı ğamı
Cām-ı la'l-i dilbere tebhâle dārū
gösterir

mest-nahvet:**1. mest-nahvet:****Nazm 9**

Mısra: 2

Kibir sarhoşu.

Çekdi dâmen dest-bûsa dahî
Ruhsat virmedi
'aşîka el virdigin ol mest-nahvet
virmedi

metâ '-ı vaşlına:**1. metâ '-ı vaşlına:****Gazel 46**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Kavuşma sermayesi.

Olup şehbender-i bāzār-ı nahvet
bir perî gelmiş
Metâ '-ı vaşlına ger nakd-i cān
isterse erzândır

metâf:**1. metâfında:****Tahmis 1**

Mısra: 14

*Kâbe veya Kâbe gibi
etrâfında dönülerek ziyâret edilen,
tavaf edilen yer.*

Garîk-i cürme de hem sâhil-i emn
ü selâmetdir
Metâfında pey-â-pey tâifân emvâc-
ı rahmetdir

metâf-ı enbiyâ:**1. metâf-ı enbiyâ:****Tahmis 1**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Peygamberlerin tavaf ettiği
(yer).*

Nice olmaz mu'azzam maḥz-ı
rahmetden binadır bu
Metâf-ı enbiyâ beyt-i Cenâb-ı
Kibriyâdır bu

2. metâf-ı enbiyâ:**Tahmis 1**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Peygamberlerin tavaf ettiği
(yer).*

Nice olmaz mu'azzam maḥz-ı
rahmetden binadır bu
Metâf-ı enbiyâ beyt-i Cenâb-ı
Kibriyâdır bu

metâ 'ı:**1. metâ 'ıdır:****Nazm 18**

Mısra: 1

Mal, eşya II varlık, sermaye.

Kumâş-ı 'işve ki yâriñ girân
metâ 'ıdır
Fürühta anı harîdâr-ı 'aşka sa 'ıdır

metâ '-ı nazm:**1. metâ '-ı nazm:****Gazel 91**

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Şiir sermayesi.

Es'ad metâ '-ı nazm gehî bî-revâc
olur
Bâzâr germ olursa da olmaz
kesâdsız

metbu '-i pesendide:**1. metbu '-i pesendide:****Tarih 10**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Beğeniyle kendisine tabi
olunan.*

Öyle metbu '-i pesendide anım
bünyânı
Nigeh-endâzı olur âyine-veş
hayrânı

metîn olmak:**1. metîn olmak:****Gazel 118**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Sağlam, dayanıklı, kuvvetli,
güçlü olmak.*

Hurûş-ı eşk-i ḥasret ḥâne-i şabrım
harâb itdi
Esâsı âb olan bünyân kâbil mi
metîn olmak

metîn olmaz:**1. metîn olmaz:****Beyit 12**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Dayanıklı olmak, sağlam
olmak.*

Görünce duht-i rezi mahrem
olmayan sıklur
Binâ-yı hûşî metîn olmaz 'âkibet
yıkılır

metn-i ğam-ı hâli:**1. metn-i ğam-ı hâli:****Kaside 10**

Mısra: 65

Kelime Tipi: -

Durumun kederli metni.

Şerḥ eyleyemez metn-i ğam-ı Ḥâlî
o şuhâ
Her târ-ı müjem gerçi bir alâ-yı
kalemdir

me'vâ:**1. me'vâdır:--dır****Tarih 41**

Mısra: 57

Sığınacak yer, yurt.

şadeḥ-âsâ bu dergâh-ı mu'allâ ana
me'vâdır
Vücûd-ı nâzenînidir içinde gevher-
i yek-tâ

mevc:

1. **mevc:**

Tarih 30
Mısra: 17
Dalga.

Mevc şanma o sandal-ı pakiñ
Suyına cebhe-sây olur 'ummân

mevc-âver eyle:1. **mevc-âver eyle:**

Kaside 4
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Dalgalandırmak.

Bâd-ı nesîm-i âh-ı dili itdirüp
vezân
Mevc-âver eyle cüşîş-i deryâ-yı
fikreti

mevc-âver-i keyf-i mey idüp:1. **mevc-âver-i keyf-i mey idüp:**

Gazel 19
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Şarabın verdiği sarhoşluk
haliyle keyiflenmek.

Mevc-âver-i keyf-i mey idüp
lütce-i hüsniñ
Ol tâb-ı cihân-süzîş ile bahrı serâb
it

mevc-ber-mevc:1. **mevc-ber-mevc:**

Tahmis 4
Mısra: 8
Dalga üzerine dalga.

Çihre-i mâha külef-dâdedir âh-ı
siyehim
Mevc-ber-mevc sirişkim n'ola
sedd-itse rehîm

mevce-endâz-ı derûn ol:1. **mevce-endâz-ı derûn ol:**

Gazel 106
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Gönlün dalgalı olması.

Sâhil-i âmalimi eylerdi pür-dürr ü
güher
Mevce-endâz-ı derûn olsa yem-i
teyyâr-ı feyz

mevce-i dervâ:1. **mevce-i dervâ:**

Tarih 41
Mısra: 22

Kelime Tipi: -
Denizin dalgası.

Sabâ çârüb-keşlik eyledikçe pîş-
gâhında
Nisâr-ı âb ider saşkâ-veş ana
mevce-i deryâ

mevce-i hüsne:1. **mevce-i hüsne:**

Gazel 89
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Güzelliğinin dalgası.

kılmaz heves-i turre düşen mevce-i
hüsne
Keşî-i yem-i 'aşkda kayd-ı resen
olmaz

mevc-hîz ider:1. **mevc-hîz ider:**

Gazel 31
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Dalga kaldıran.

Durmaz hevâ-yı zülf ile cüşân olur
fü 'âd
Deryâyı mevce-hîz ider elbette
tünd-bâd

mevc-i bahr-ı kırdır:1. **mevc-i bahr-ı kırdır:-dir**

Gazel 4
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Kirli denizin dalgası.

Tâb-ı rûz endüh-ı gam-te'sîrdir
sensiz baña
Tîre-i şeb mevce-i bahr-ı kırdır
sensiz baña

mevc-i murâd:1. **mevc-i murâd:**

Tahmis 3
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Arzu dalgası.

Âb-ı sürür cevher-i tâb-
âverimdedir
Mevce-i murâd bâde-i cân-
perverimdedir

mevc-i yem:1. **mevc-i yem:**

Gazel 97
Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Denizin dalgaları.

Hâk-rüyân gâh manzûr-ı kerem-
kârân olur
Mevc-i yem dâmân-ı sâhil-zârı
şaklar şaklamaz

mevc-sitân it:1. **mevc-sitân it:**

Kaside 11
Mısra: 56
Kelime Tipi: -
Dalgalı yer yapmak.

Cevher-i tîğ kadar tabına hem-âb
olamaz
Ne kadar mevce-sitân itse sabâ
deryayı

mevcüd:1. **mevcüde:-e**

Tarih 37
Mısra: 4
Var olan, bulunan.

Celâlet ma' delet şevket rikâbında
se'âdetdir
Fütûhâf u zafer baht-ı
hümüyününde mevcüde

mevcüdât:1. **mevcudata:-a**

Kaside 8
Mısra: 44
Var olan şeyler, mahlukat,
yaratılmışlar.

Bu halet şanmañız âsâr-ı feyz-i
nevbahârîdir
Ki tervîh ide mevcudata böyle fazl
u 'irfânı

mev'il:1. **mev'il:**

Tarih 20
Mısra: 4
1. Sığmacak yer, melce 2. Sel
suyunun varıp karar edeceği yer.

O şâhenşâh-ı âlî-câhı kıldı 'izz-ile
Mevlâ
Şehân-ı dehre mev'il hem enâma
erham ü efyed

mevki':1. **mevki'inde:-i, -n, -de**

Tarih 31
Mısra: 14
Yer, mekân; makam.

Tarh-ı müstahsenü ber-ceste olan
bünyânı
Mevki'inde olıcağ zîb-i 'uyün-ı
a'yan

mevki'-i ferah-zâd:

1. mevki'-i ferah-zâd:

Tarih 44

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Ferahlık veren mevki.

Yümnile kıldı bünyâd ola sa'âdet-
âbâd
Ol mevki'-i ferah-zâd ol Dârrum-
Mişâli

mevkuf oldı:

1. mevkuf oldı:

Kaside 1

Mısra: 116

Kelime Tipi: -

Bağlı olmak.

Mervî hadîs-i ba's-i şerîfîn
müselâsen
Mevkuf oldı haţm-i risâlet şehâ
saña

mevlâ:

1. mevlâ:

Lugaz 9

Mısra: 11

Allah (c.c.).

Anı zikr-eyledi Mushafda Mevlâ
Anıñla fahr ider ednâ vü a'lâ

2. mevlâdan:-dan

Tahmis 2

Mısra: 9

Allah, Cenabıhak.

Umuruñ haqka tefviz eyle gâfil
olma Mevlâdan
Gelür elbet zuhur eyler ne yazdı-y-
se kalem serde

3. mevlâ:

Tarih 8

Mısra: 16

Allah, Hak, Hüda.

Dâima düşmenine gâlib idüp
'âlemde
kıla mansûr u muzaffêr keremiyle
Mevlâ

4. mevlâ:

Tarih 13

Mısra: 6

Allah, Hak, Hüda.

Didi tebrik idüp kerrübiyân-ı 'arş
târîhin
Bu ra'nâ beyt-i zîbâ-tarız âbâdan
ide Mevlâ

5. mevlâ:

Tarih 15

Mısra: 10

Allah, Hak, Hüda.

Cenâb-ı Hâzret-i şadr-ı güzîne
Bu sâl-i hayır meymûn ide Mevlâ

6. mevlâ:

Tarih 20

Mısra: 3

Allah, Hak, Hüda.

O şâhenşâh-ı âlî-câhı kıldı 'izz-ile
Mevlâ
Şehân-ı dehre mev'il hem enâma
erham ü efyed

7. mevlâ:

Tarih 33

Mısra: 8

Allah, Hak, Hüda.

Şimdi evreng-i vezâret buldı haqkâ
sahibin
Müstedâm idüp muvaffaq kıla
Mevlâ yümn ile

8. mevlâ:

Tarih 41

Mısra: 64

Allah, Hak, Hüda.

Muhassal ne mekîniñ ne mekânîñ
medhi kâbildir
Hemân birin mu'ammer birini
ma'mûr ide Mevlâ

9. mevlâ:

Tarih 41

Mısra: 68

Allah, Hak, Hüda.

Mu'ammer eyleyüp 'izz ü sa'âdet
ile bânîyi
Bu nev kasr-ı dil-ârâ-resmî âbâdân
ide Mevlâ

10. mevlâ:

Tarih 42

Mısra: 1

Allah, Hak, Hüda.

Şehenşâh-ı mükerrrem Hâzret-i
Hân Ahmede Mevlâ
Serîr-i saltanatda ide 'ömr-i Nüh
erzânî

**mevlâ bu bin yüz kırk iki sâlin
mübârek eyleye:**

**1. mevlâ bu bin yüz kırk iki sâlin
mübârek eyleye:**

Tarih 2

Mısra: 22

Kelime Tipi: **Dua İfadesi**

*Allah bu bin yüz kırk iki
yılınu(H.1142 / M.1729-30)
mübârek eylesin.*

Olup dâ'î didim târîhin Es'ad
lafzan u ma'nen
Bu bin yüz kırk iki sâlin mübârek
eyleye Mevlâ

**mevlâ 'ömrini devletini eفزün
eyleye:**

**1. mevlâ 'ömrini devletini eفزün
eyleye:-i, -n, -i**

Tarih 1

Mısra: 12

Kelime Tipi: **Dua İfadesi**

*Allah (c.c.) ömrünü ve
hükümdarlığını uzun etsin.*

Her umûrında idüp mazhar-ı
tevfik-i celî
'Ömrini devletini eyleye eفزün
Mevlâ

**mevlâ yümn ile şehzade nu'mânı
mu'ammer ide:**

**1. mevlâ yümn ile şehzade
nu'mânı mu'ammer ide:**

Tarih 42

Mısra: 14

Kelime Tipi: **Dua İfadesi**

*Mevlâ uğurlu Şehzâde
Nu'man'ı uzun ömürlü
eylesin. (Sultan 3. Ahmed'in oğlu
Şehzâde Nu'man'ın doğumu
üzerine söylenmiştir.).*

Vücûda geldi vâlâ nesl-i Ahmed
Hân-ı 'âfiden
Mu'ammer ide Mevlâ yümn ile
Şehzade Nu'mânı

mevlevî:

1. mevlevî:

Lugaz 10

Mısra: 28

*13. yüzyılda yaşamış Mevlana
Celaiddin Rumi'nin görüşleri ve
tasavvufî düşünceleri üzerine,
kendisinin ölümünün ardından
gelişen tarikata mensup derviş.*

şüreti fakr u fenâdır ekser
Mevlevî gibi gehî hırka geyer

mevlevî-veş:

1. **mevlevî-veş:****Lugaz 17**

Mısra: 8

Mevlevî gibi.

Tâbişi şebde hem-ziyâ-yı kamer
Mevlevî-veş kimisi daği döner

mevlid:1. **mevlidi:-i****Lugaz 2**

Mısra: 5

Doğum yeri.

Görünmez mevlidi olan mekânı
Hümâdan daği vâlâ âşiyânı

mevlüd-i zî-şânî:1. **mevlüd-i zî-şânî:****Tarih 42**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Şanlı doğum.

Du'â idüp didim bu beyt-i garrâ-yı
dü-târîhin
Sa'âdetle olunca Es'adâ mevlüd-i
zî-şânî

mevsim-i gülzâr ola:1. **mevsim-i gülzâr ola:****Gazel 114**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Gül bahçesinin mevsimi,
bahar mevsimi olmak.*

Mevsim-i gülzâr ola bezm-i vişâl-i
yâr ola
şabr olur mı bir sen ol zâhid
tekellûf-ber-ţaraf

mevsim-i latif:1. **mevsim-i latif:****Kaside 7**

Mısra: 43

Kelime Tipi: -

Güzel mevsim.

Kim vakt-i nevbahâr ola bu
mevsim-i latif
Hem devr-i şevk-i tavr-ı hıdîv-i
güzîn ola

mevsim-i şâdî-fezâ-vı inşâ:1. **mevsim-i şâdî-fezâ-yı inşâ:****Kaside 3**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Yazmanın neşe veren
mevsimi.*

Gel ey gönül ki dem-i nuţk-ı şevk-
bahşâdır
Huceste mevsim-i şâdî-fezâ-yı
inşâdır

mevsül olur:1. **mevsül olur:****Kaside 1**

Mısra: 47

Kelime Tipi: -

Kavuşmak.

Mevşül olur saña şıla-i hayr
cümlesi
Mâ-fi'z-zamîriñ ola hemân tâ'at-i
Hudâ

mey:1. **meyle:-le****Gazel 104**

Mısra: 1

Far. Şarap, bâde.

Meyle eyler bu dil-i pür-süz-
meşreb keşmekeş
Bû'l-'acebdir âb ile âteş ider hep
keşmekeş

2. **meysi:-i****Gazel 172**

Mısra: 5

İçki, şarap.

Çerâğı mihr ü meysi Kevser olsa da
sensiz
Hiç âb ü tâb gelür mi şeb-i
vişâlimize

3. **mey:****Gazel 93**

Mısra: 6

(Fars.) Şarap.

Fikr-i bûs-ı la'line mâni' keman
ebrûsıdır
Var mı bir mey kim humârı
olmaya hamyâzesiz

mey-be-kef:1. **mey-be-kef:****Gazel 114**

Mısra: 10

Elinde şarap olan.

Bûs iderdim ya ayağı girse ya desti
ele
Es'adâ sâkî-i simîn-sâkî görsem
mey-be-kef

mevdân:1. **mevdânı:-ı****Lugaz 1**

Mısra: 17

Alan, yer, mekan.

Ni'meti mebzûl hem meydânı pâk
Bir müsâfirden degildir şerm-nâk

2. **mevdâna:-a****Gazel 177**

Mısra: 4

*(Ar.) Üzerinde bina vb. şeyler
bulunmayan düz, açık ve geniş yer,
açıklık, alan, saha.*

Mey-i la'lin göreliden cām-ı şahbâ
şerm ü hacletle
Döken hûn-i dilin meydâna her ân
katre-ber-kaţra

mey-i bezm-i 'itabîndan:1. **mey-i bezm-i 'itabîndan:-iñ, -dan****Gazel 125**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Azarlama meclisinin şarabı.

hâst-kâr-ı luţf olur mı bir daği
Es'ad şehâ
Lezzet almışdır mey-i bezm-i
'itabîndan seniñ

**mey-i dîrîne-nûs-i bezm-gâh-ı
ğamda:**1. **mey-i dîrîne-nûs-i bezm-gâh-ı
ğamda:****Gazel 77**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Gam meclisinin yıllanmış
şarabını içmek.*

Humârın neş'e zanneyler görüp
telh-âbe-i hecri
Mey-i dîrîne-nûs-i bezm-gâh-ı
ğamda hûş olmaz

mey-i la'lin:1. **mey-i la'lin:****Gazel 177**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kırmızı şarap.

Mey-i la'lin göreliden cām-ı şahbâ
şerm ü hacletle
Döken hûn-i dilin meydâna her ân
katre-ber-kaţra

mey-i sebâne içsem:1. **mey-i şebâne içsem:****Gazel 42**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Geceden kalma şarap içmek.

Ruḥuñ hayāl idüp içsem meyl-i
şebâne eger
Meh-i felek baña cām-ı cihān-
nümā görünüñ

mevl id:

1. meyl id:
Tarih 8
Mısra: 13
Kelime Tipi: -
Yönelmek.

Meyl idüp nass-ı mübîn üzre o
şadr-ı gāzī
Şevket ü devleti izhār iderek virdi
rızā

mevl idemem:

1. meyl idemem:
Gazel 91
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Gönül bağlamak, istek ve
arzu duymak, yönelmek.

Bakmam o ebruvāna ḥaṭ-ı fitne-
zādsız
Şeh-beyt-i ḥüsne meyl idemem
müstezādsız

mevl it:

1. meyl it:
Gazel 188
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Eğilim göstermek.

Tevāzu' kıl hevā-dārānıñ meyl it
geh ü bī-gāh
Aman ey serv-kad sen de o gerden
gibi ser çekme

mevl itme:

1. meyl itme:
Gazel 116
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Gönül vermek, eğilim
göstermek.

Meyl itme çin-i cebhaye gör ḥaṭṭın
Es'adā
Girdāb-ı Baḥr-ı kīneye düşme
kenāra baḳ

mevli yokdur:

1. meyli yokdur:
Lugaz 1

Mısra: 3
Kelime Tipi: -
İsteği, arzusu olmamak.

Meyli yokdur hiç ehl-i rif 'ate
Yüz sürer her süy-i ḥāk-i zillete

mevmenet:

1. meymenet:
Tarih 7
Mısra: 5
İyi nitelik, uğur, hayır,
bereket, uğurluluk.

Meymenet bende-i fermānı kerem
'ünvānı
Ma'delet şānı 'atā hil 'at-i pāki
ḥaḳkā

mevmün:

1. meymün:
Tarih 15
Mısra: 10
Kutlu, uğurlu.

Cenāb-ı Ḥazret-i şadr-ı güzīne
Bu sāl-i ḥayrī meymün ide Mevlā

mev-nüş-i safa ol:

1. mev-nüş-i safa ol:
Kaside 12
Mısra: 31
Kelime Tipi: -
Huzur şarabını için olmak.

Bezm-i gülzārda mev-nüş-i safa
olsa o şūḥ
Tabaḳ-ı nukl ola gül sāgar-ı pür-
zer lāle

mev-nüş-verziş ol:

1. mev-nüş-verziş ol:
Gazel 122
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Şarap içmeye gayret etmek.

Def'-i humār-ı fūrḳate mev-nüş-
verziş ol
Taḥşil-i neş'e kılmağa zīrā zamān
gerek

meyyit:

1. meyyiti:-i
Lugaz 8
Mısra: 9
Ölü, ölmüş insan, mürde.

'Aceb ki meyyiti haydan görünce
fark eyler

Suāl olursa pes-i perdeden neler
söyler

mezād:

1. mezād:
Gazel 31
Mısra: 2
Alıcıların toplu olarak
bulunduğu bir yerde arttırma
yoluyla yapılan satış.

Dād ü dihişde çārsüy-i ḥüsni bī-
kesād
Dellāl-i ḡamze kāle-i āşüb ider
mezād

mezāk:

1. mezākım:-ım
Gazel 186
Mısra: 4
Lezzet, tat, zevk; tat alınan
yer, damak.

Tabī'atımca o Ruḥsār meşrebimce
o leb
Mezākım üzre o gabgab dehān
murādımca

2. mezāk:
Gazel 174
Mısra: 1
(Ar.) Tat alma, lezzet duyma,
tat, lezzet.

Ne dem devr itse bezm-i meyde
rindāne Mezāk üzre
Döner peymāne-veş dil sākī-i
sīmīn-sāk üzre

mezāk-ālūd olan:

1. mezāk-ālūd olan:
Gazel 152
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Damağına bulaşmış olmak,
tadını almış olmak.

Güriz eyler mi rencür olmadan bu
bezmde Es'ad
Mezāk-ālūd olan keyfiyyet-i
şahbā-yı bī-gışdan

mezāk-ı dili:

1. mezāk-ı dili:
Gazel 17
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Gönül lezzeti.

Tenşit-i dimağ itmiş iken bāde-i
vuşlat

Telh itdi mezāk-ı dili zehr-ābe-i
fūrkat

mezāk-ı hāhişin:

1. mezāk-ı hāhişin:

Gazel 75

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Arzunun lezzeti.

Mezāk-ı hāhişin kayd-ı teħaffuz
telh ider āhır
şafā-yı bāl ile nev-devletān
‘ālemde kām almaz

mezāk-ı kays:

1. mezāk-ı kays:

Gazel 113

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Mecnun'un damağı.

Dīvāne-güne ‘aşkdır Es‘ad Mezāk-ı
Kays
Vādī-i ibtilāda dile olamaz harif

mezāk-ı nāz-fürüşān:

1. mezāk-ı nāz-fürüşān:

Gazel 41

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Naz satmanın lezzeti.

Ne şekve ne gile-i mübtelāya
mā‘ildir
Mezāk-ı nāz-fürüşān recāya
mā‘ildir

mezāyā-vı fiten:

1. mezāyā-yı fiten:

Gazel 149

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Fitnenin meziyetleri.

Kākül-i ħam-be-ħamıñ dāl nikāt-ı
sihre
Muhtefi ħaṭṭ-ı siyāhında mezāyā-yı
fiten

mi:

1. mısız:-sız

Gazel 92

Mısra: 3

Soru eki.

Esir-i zulfı olup ħāl-i yāre bakma
mısız
‘Abiri müşk-i Hıṭāya değışmiyor
musuñuz

2. miydi:-ydi

Gazel 127

Mısra: 4

Soru eki.

Cüşiş-i eşk-i ğama çaķı-i dil
lāzımdır
Cery ider miydi midād olmasa
nevki ħalemiñ

3. misiñ:-sin

Gazel 169

Mısra: 6

"Mi" soru edatı.

Düşdüñ yeni başdan heves-i kākül-
i yāre
Dīvāne misiñ ey dil-i şeydā bu
hevā ne

4. mı:

Nazm 30

Mısra: 4

"Mi" soru edatı.

Süreyya gibi dilber cem‘ idüp ol
çün felek lābis
Seriyyü‘l-ħāl ol ey dil var mı kem-
nām olmağa bā‘iş

5. mı:

Rübai 4

Mısra: 4

"Mi" soru edatı.

Pervāne ise ħamüş u bülbül güyā
Āteşle hevā mı bādī-i irşādıñ

6. mi:

Gazel 95

Mısra: 2

"Mi" soru eki.

O ğamze kim ala biñ āh-ı iḥtilāl-
engiz
İder mi kār aña şekve-i melāl-
engiz

7. midir:-dir

Gazel 113

Mısra: 7

"Mi" soru eki.

Zāhır midir vücūdıma bak hurde-
bīn ile
Fıkr-i miyānı kıldı beni müydan
nahif

8. mi:

Gazel 118

Mısra: 12

"Mi" soru eki.

Hurüş-ı eşk-i ħasret ħāne-i şabrım
harāb itdi

Esāsı āb olan bünyān kābil mi
metin olmaķ

9. mi:

Gazel 120

Mısra: 10

"Mi" soru eki.

Aglama zāhid baña cām-ı meh-i
şevvālī gör
Rūze-dār itsün mi hiç eşkiyle dürd-
āşāmlık

10. mi:

Gazel 152

Mısra: 8

"Mi" soru eki.

Nice hem-Ĥāl olur rüyūñla mihr-i
çarḥ-ı encüm-dār
Gelür mi bñ gül-i tasvır-i kālā-yı
münakkaşdan

11. mi:

Gazel 152

Mısra: 9

"Mi" soru eki.

Güriz eyler mi rencür olmadan bu
bezmde Es‘ad
Mezāk-ālūd olan keyfiyyet-i
şahbā-yı bñ-ğışdan

12. mi:

Gazel 154

Mısra: 12

"Mi" soru eki.

Es‘ad niyāz-mend-i vişāl ol o şüh
hıç
Mehcür ider mi bende-i miñnet-
keşidesin

13. mi:

Gazel 159

Mısra: 5

"Mi" soru eki.

Sipihriñ ahteri mi şu‘le-baḥş olan
her şeb
Şerār-ı āteş-i dilden Eşer midir
görinen

14. mi:

Gazel 159

Mısra: 9

"Mi" soru eki.

Nümüde-kākül-i zencir-i yār mi
Es‘ad
Dil-i cünün-revişe derd-i ser midir
görinen

15. midir:-dir

Gazel 159

- Mısra: 1
" Mi " soru eki.
- Kenâr-ı haţdan o Ruhsâr-ı ter midir görinen
Seĥâb-ı tîreden âyâ kamer midir görinen
16. **midir:-dir**
Gazel 159
Mısra: 2
" Mi " soru eki.
- Kenâr-ı haţdan o Ruhsâr-ı ter midir görinen
Seĥâb-ı tîreden âyâ kamer midir görinen
17. **midir:-dir**
Gazel 159
Mısra: 6
" Mi " soru eki.
- Sîpihriñ ahteri mi şû'le-baĥş olan her şeb
Şerâr-ı âteş-i dilden Eşer midir görinen
18. **midir:-dir**
Gazel 159
Mısra: 10
" Mi " soru eki.
- Nümûde-kâkül-i zencîr-i yâr mi Es'ad
Dil-i cünûn-revişe derd-i ser midir görinen
19. **mi:**
Gazel 160
Mısra: 14
" Mi " soru eki.
- Libâs-ı Hâlden ol kim 'alâyık-şüy ola Es'ad
İder mi çirk-i âlâyîşle bed-ter dest ü dâmânın
20. **mi:**
Gazel 163
Mısra: 4
" Mi " soru eki.
- Şemîm-i zülf-i şeb-büyın alup bād-ı şehir yâriñ
Didi nûkhet viren 'anber mi bilmem müşk-i ter mi bu
21. **mi:**
Gazel 163
Mısra: 4
" Mi " soru eki.
- Şemîm-i zülf-i şeb-büyın alup bād-ı şehir yâriñ
- Didi nûkhet viren 'anber mi bilmem müşk-i ter mi bu
22. **mi:**
Gazel 172
Mısra: 6
" Mi " soru eki.
- Çerâĥı mihr ü meyi Kevser olsa da sensiz
Hiç âb ü tâb gelür mi şeb-i vişâlimize
23. **mi:**
Gazel 174
Mısra: 5
" Mi " soru eki.
- Rehâ mümkün mi 'aşk-ı sîmyâ-kâr-ı dilârâdan
Dil ü cân olsa 'aql u hûş ile ger ittifâk üzre
24. **mi:**
Gazel 179
Mısra: 9
" Mi " soru eki.
- Başıma sevdâ yetişmez mi hevâ-yı kâkülün
Gel siyeh-püş olma ey meh-pâre Allah 'aşkına
25. **mi:**
Gazel 181
Mısra: 6
" Mi " soru eki.
- Nerm olmadıkça dest-i niyâz ile ey göñül
Ol kaşî yâ kinâra çekülsün mi zûrına
26. **mi:**
Gazel 184
Mısra: 10
" Mi " soru eki.
- ĥüsn-i tertîb-i dîr-i dendân-ı yâri görmeyen
Fehm ider mi lafz-ı nazmıñ Es'adâ ma'nâsına
27. **mi:**
Gazel 186
Mısra: 9
" Mi " soru eki.
- Döner mi kutb-ı ümîd üzre Es'adâ bilmem
Bu âsyâb-ı felek bir zamân murâdıma
28. **midir:-dir**
Kaside 1
- Mısra: 121
" Mi " soru eki.
- Kabil midir vücûh-ı beyânı 'ibâreten
Bî-harf ü savt emri zeban eylemek edâ
29. **mi:**
Müsemmen 1
Mısra: 60
" Mi " soru eki.
- Sâdesin sende belî naĥş-ı ĥâkikat ne gezer
Yohsa söz virmiş iken kimse sözinden mi döner
30. **mi:**
Nazm 26
Mısra: 2
" Mi " soru eki.
- Hiç bağ-ı melâĥatda bir nev gül-i ter var mı
Ey bād-ı şehir sen de gördüñ mi haber var mı
31. **mi:**
Nazm 28
Mısra: 1
" Mi " soru eki.
- Ruĥuñda turre mi dâm-ı cefâ mıdır bilmem
Disem ki müşk-i Hotendir ĥaţâ mıdır bilmem
32. **midir:-dir**
Rûbai 5
Mısra: 3
" Mi " soru eki.
- Şâyeste midir k'ola berim ĥâristân
Sen gül olasıñ ben de hezârî güyâ
33. **mi:**
Tarih 8
Mısra: 9
" Mi " soru eki.
- Böyle feth ü zaferi gördi mi çeşm-i 'âlem
İşte târîh-i selef işte guzât-ı 'utakâ
34. **mi:**
Terkîb-bend 1
Mısra: 31
" Mi " soru eki.
- Lâyık mi ola dil-i perişan
Rencûr-ı humâr-ı derd-i hicran
35. **midir:-dir**
Gazel 132

- Mısra: 8
" Mı" soru eki.
- Bend-i teshîre çeker bin dili bir ân
içre
Bâbilistân mıdır hamları
gîsûlârınıñ
36. **mıdır:-dır**
Gazel 159
Mısra: 4
" Mı" soru eki.
- Dü dîde olmada 'ayniyle hîre-düz-i
fürûğ
Çü âfitâb o nûr-ı basar mıdır
görinen
37. **mıdır:-dır**
Gazel 159
Mısra: 8
" Mı" soru eki.
- Şikenc-i Tırna mı dâm-ı belâ mı
yohsa gönül
Tezerv-i murg-i şekîbe mağar
mıdır görinen
38. **mıdır:-dır**
Gazel 179
Mısra: 11
" Mı" soru eki.
- Hażret-i maħdûma pey-revlikde
hiç söz var mıdır
Nazm-ı pāk-i Es'ad-ı ğam-hāra
Allah 'aşkına
39. **mıdır:-dır**
Müsemmen 1
Mısra: 31
" Mı" soru eki.
- Bu mıdır şart-ı maħabbet çelebim
sultânım
Saña lâyıq mı vefasızlık efendim
canım
40. **mıdır:-dır**
Müsemmen 1
Mısra: 37
" Mı" soru eki.
- Yok mıdır zerrece îmân 'acaba
sende
Dimedim ki saña biñ cân ile oldum
bende
41. **mıdır:-dır**
Müsemmen 1
Mısra: 47
" Mı" soru eki.
- Bu mıdır hidmete bel bağlamışım
söylediğ
- Râziyem söyledigñ cân u
gönül den didigin
42. **mıdır:-dır**
Nazm 28
Mısra: 1
" Mı" soru eki.
- Ruħuñda turre mi dâm-ı cefâ mıdır
bilmem
Disem ki müşk-i Hotendir haṭâ
mıdır bilmem
43. **mıdır:-dır**
Nazm 28
Mısra: 2
" Mı" soru eki.
- Ruħuñda turre mi dâm-ı cefâ mıdır
bilmem
Disem ki müşk-i Hotendir haṭâ
mıdır bilmem
44. **mıdır:-dır**
Nazm 28
Mısra: 4
" Mı" soru eki.
- Peyâm-ı zülfuñı almış gibi nesim-i
seher
Bir iki nağme işitdim sabâ mıdır
bilmem
45. **mıdır:-dır**
Nazm 26
Mısra: 3
"mı" soru edati.
- Bu âh-ı felek-süzüñ Te'şiri hevâ
mıdır
Yohsa o meh-i nevde süzişden
Eşer var mı
46. **mı:**
Beyit 7
Mısra: 2
" Mı" soru eki.
- Satr-ı nev-haṭṭ-ı Ruḥı maḡta' iken
hüsne o şûḥ
Beyt-i ebrûsı gibi maṭla'-ı garrâ mı
sanur
47. **mı:**
Gazel 93
Mısra: 6
" Mı" soru eki.
- Fikr-i bûs-ı la'line mâni' keman
ebrûsıdır
Var mı bir mey kim humârı
olmaya hamyâzesiz
48. **mı:**
Gazel 114
- Mısra: 8
" Mı" soru eki.
- Mevsim-i gülzâr ola bezm-i vişâl-i
yâr ola
şabr olur mı bir sen ol zâhid
tekellûf-ber-ṭaraf
49. **mı:**
Gazel 117
Mısra: 4
" Mı" soru eki.
- Her süy mübtelâlara bir cây-gâh-ı
Ḥûb
Yer var mı kûy-i yâr gibi âşinâsı
çok
50. **mı:**
Gazel 118
Mısra: 8
" Mı" soru eki.
- Neden âğyâra va'd-i bûse hadd-i
Ḥâl-dârından
Revâ mı zâğlar gül hırmeninden
dâne-çîn olmak
51. **mı:**
Gazel 125
Mısra: 3
" Mı" soru eki.
- Revnağ-ı bezm-i raḡîb olmak mı
yohsa niyyetiñ
Ey cefâ-cü böyle fehmi itdim
şitâbından seniñ
52. **mı:**
Gazel 125
Mısra: 9
" Mı" soru eki.
- ḡâst-kâr-ı luṭf olur mı bir daḡı
Es'ad şehâ
Lezzet almışdır mey-i bezm-i
'itabından seniñ
53. **mı:**
Gazel 156
Mısra: 5
" Mı" soru eki.
- Olur mı nîk-hû bed-fînetân âlâyiş ü
ferle
Belî bulmaz tagayyür ṭab'-ı âhen
zer-nişânından
54. **mı:**
Gazel 159
Mısra: 7
" Mı" soru eki.
- Şikenc-i Tırna mı dâm-ı belâ mı
yohsa gönül

Tezerv-i murg-i şekibe maķar
mıdır görinen

Mısra: 1
" Mı" soru eki.

Ya ol sevdā-zede nā-mahrem-i
esrār ҡalsun mı

55. mı:
Gazel 159
Mısra: 7
" Mı" soru eki.

Dil-i şad-çākımız pīçide zülf-i yār
ķalsun mı
O sevdāile çün şāne keşākeş-kār
ķalsun mı

68. mı:
Gazel 199
Mısra: 12
" Mı" soru eki.

Şikenc-i Turra mı dām-ı belā mı
yohsa gönül
Tezerv-i murg-i şekibe maķar
mıdır görinen

62. mı:
Gazel 199
Mısra: 2
" Mı" soru eki.

Nice dil-bend-i zülf olmaz harīm-
üftāde-i hüsñüñ
Nişān-ı küñişt-i ' aşķ bī-zünnār
ķalsun mı

56. mı:
Gazel 167
Mısra: 7
" Mı" soru eki.

Dil-i şad-çākımız pīçide zülf-i yār
ķalsun mı
O sevdāile çün şāne keşākeş-kār
ķalsun mı

69. mı:
Gazel 199
Mısra: 14
" Mı" soru eki.

Tayansın mı nigāh-ı çeşm-i hışm-ı
yāre diller kim
İder efsün ile bīñ ceyşi bir cādū
perākende

63. mı:
Gazel 199
Mısra: 4
" Mı" soru eki.

Der-i hāhişde ümmīd-i kadem-
rencī-i dilberle
Mişāl-i Hālķa Es' ad dīde-i hūn-bār
ķalsun mı

57. mı:
Gazel 170
Mısra: 11
" Mı" soru eki.

Degil 'aynımda hāb-ı rāḥat ammā
fıkr-i vaşlıñla
Dü çeşm-i hāhiş ey nūr-ı basar
bīdār ķalsun mı

70. mı:
Kaside 1
Mısra: 119
" Mı" soru eki.

Saķīm-manzar olur mı dü çeşm-i
ahvel kim
Nüvişte-i kec ider ' aķs-i rast
hātemde

64. mı:
Gazel 199
Mısra: 6
" Mı" soru eki.

Ta' bīr olur mı Hālet-i mi' rāc bā-
husūs
Teşrif kıldı zātını takrīb ile Huda

58. mı:
Gazel 182
Mısra: 7
" Mı" soru eki.

ḥayāl-i ebruvāñıñ ile hergiz dest-i
ḥayretde
Kemān-āsā gönül ḥamyāze-rīz-i
zār ķalsun mı

71. mı:
Kaside 7
Mısra: 25
" Mı" soru eki.

şafā-yı rü' yeti ta' bīr olur mı düşde
daḥi
O mest-i hāb-ı cefā vāķı' ā
görünme de

65. mı:
Gazel 199
Mısra: 8
" Mı" soru eki.

Aķmaz mı süyina dil-i meyyal cū
gibi
Kim zīb-sāz-ı bağ olan ol nāzenin
ola

59. mı:
Gazel 193
Mısra: 5
" Mı" soru eki.

Olup dil tār-bend-i turre bāzī-gāh-ı
hüsñüñde
Mişāl-i māhī-i tasvīr lerziş-kār
ķalsun mı

72. mı:
Kaside 11
Mısra: 26
" Mı" soru eki.

Hīç yer ҡalır mı pertev-i mihriñ
fūrūģına
ķılınmış zemīni tāb-ı Ruḥuñ āsmān
gibi

66. mı:
Gazel 199
Mısra: 9
" Mı" soru eki.

Girye nār-ı ğamın ol seng-diliñ
maḥv idemez
Āb itfa mı ider hiç şerer-i ḥārāyı

60. mı:
Gazel 195
Mısra: 3
" Mı" soru eki.

Nigeh-senc-i şikenc-i ḥaṭṭ-ı rüyuñ
olmasun mı dil
Ya ol sevdā-zede nā-mahrem-i
esrār ķalsun mı

73. mı:
Kaside 12
Mısra: 37
" Mı" soru eki.

Hīç kor mı sūz-ı ' aşķ ki eşkim
revān ola
Bisyār olunca huşķ olur āteşde
yem daḥi

67. mı:
Gazel 199
Mısra: 10
" Mı" soru eki.

Deşt-i şīrīn-i melāḥatda mı bitdi
bilmem
Oldı hem neş' e-fiken hem ferah-
āver lāle

61. mı:
Gazel 199

Nigeh-senc-i şikenc-i ḥaṭṭ-ı rüyuñ
olmasun mı dil

74. mı:
Kaside 12
Mısra: 68
" Mı" soru eki.

Ya'ni sultân-ı cihan Hâzret-i
Mahmûd Hânî
Ola mı nazra-i eltâfına mazhar lâle

75. mî:
Müsemmen 1
Mısra: 7
" Mî" soru eki.

Şem'-i Ruhsârîna hürşîd-i mücellâ
mî disem
kadd-i mevzunun için nahl-i
tecellâ mî disem

76. mî:
Müsemmen 1
Mısra: 8
" Mî" soru eki.

Şem'-i Ruhsârîna hürşîd-i mücellâ
mî disem
kadd-i mevzunun için nahl-i
tecellâ mî disem

77. mî:
Müsemmen 1
Mısra: 32
" Mî" soru eki.

Bu mıdır şart-ı mahabbet çelebim
sultânım
Saña lâyük mî vefasızlık efendim
canım

78. mî:
Rûbai 9
Mısra: 4
" Mî" soru eki.

Üftâde-i çeşm-i mestiñ iken bu dil
Lâyık mî nigâh itmeyesin gâh u
geh

79. mî:
Tarih 11
Mısra: 5
" Mî" soru eki.

Olur mı nüzline hem-tâ simât-ı
Keykâvus
Bu şân u şevketi hâbında görmedi
Dârâ

micmer:

1. micmer:
Kaside 12
Mısra: 22
İçinde tütsü yakılan kap, tütsü
kabı, buhurdan.

Geldi şevk-âver olup tehniyet-i
nevruza
Dagını 'anber idüp cismine micmer
lâle

micmer olur:

1. micmer olur:
Gazel 38
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Buhurdan, içinde tütsü
yakılan kap.

Büy-bahş olsa derünümde o hâl-i
'anber
Dil-i pür-dâğ-ı müşebbek aña bir
micmer olur

micmer-i havâlimize:

1. micmer-i havâlimize:
Gazel 172
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Düşün buhurdanlığı.

O şühûn 'anber-i Hâl-i 'izârî ey
Es'ad
Bırakdı âteş-i gam micmer-i
havâlimize

micmer-i şabr:

1. micmer-i şabr:
Gazel 81
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Tahammül buhurdanı.

'Anberin hâl-i ruh-ı pür-tâb yakdı
gönlümüz
Micmer-i şabra yine âteş bıraktı
gönlümüz

midâd:

1. midâdsız:
Gazel 91
Mısra: 14
Müreккеp, yazı müreккеbi.

Bî-eşk çeşm-i Dâğ-ı gam itsün mi
şerh-i hâl
Çâkî-i dil ne fâide kılke midâdsız

2. midâd:
Gazel 127
Mısra: 4
Müreккеp.

Cüşîş-i eşk-i gama çâkî-i dil
lâzımdır
Cery ider miydi midâd olmasa
nevki kâlemîñ

3. midâd:
Gazel 151
Mısra: 3
Müreккеp.

Midâd şanma olup vaşf-ı haţţına
der-kâr
Döker siyâh 'araç rûy-i hâme
şerminden

4. midâd:
Kaside 9
Mısra: 70
Müreккеp.

Zemîn varak çemen erkâm u sıfı
olup jale
Midâd Baħr-i siyeh hâme olsa hep
eşcâr

midâd-âlûde olmasa:

1. midâd-âlûde olmasa:
Gazel 78
Mısra: 18
Kelime Tipi: -
Müreккеbe bulamış olmak.

Keder sâfi-dilâna Es'adâ bādî-i
şöhretdir
Midâd-âlûde olmasa nigîn tebyîn-i
nâm olmaz

midâd-ı hâme-i nâme-nüvistân:

1. midâd-ı hâme-i nâme-
nüvistân:
Gazel 177
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Mektup yazarların kaleminin
müreккеbi.

İder sevdâ-ger-i Hâl u haţ-ı yâr
oldığın i'lâm
Midâd-ı hâme-i nâme-nüvistân
kaţra-ber-kaţra

midâd-ı nuţkı:

1. midâd-ı nuţkı:-ı
Gazel 139
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Söz müreккеbi.

Sezâ meşşâta-kâr olsam 'arûs-ı
nazma kim Es'ad
Midâd-ı nuţkı kühl ü hâme-i ta'bîri
mîl itdim

midâd-ı siyeh ü sürh:

1. midâd-ı siyeh ü sürh:
Kaside 2
Mısra: 30
Kelime Tipi: -
Kırmızı ve siyah müreккеp.

Sen o nessâc-ı girân-kâle-i
ma'nâsın kim

Tār u pūd oldı midād-ı siyeh ü sürh
saña

midhat:

1. **midhaṭ:**
Kaside 10
Mısra: 33
Medhetme, övme.

Ta'bir-i sühan hoş-ter olur midhaṭ
olursa
Tahrir-i senâ mu'cize-baḥşâ-yı
kalemdir

2. **midhaṭin:-i, -n**
Tarih 41
Mısra: 40
Medhetme, övme, övgü.

Muhassal her şükûfe bir sebakdan
feyz alup yer yer
Bu kâh-ı cennet-âsânın iderler
midhaṭin ifâ

midhati:

1. **midhaṭi:**
Kaside 10
Mısra: 42
Medhetme, övme.

Dâmâd-ı kerem-zâd-ı şeh-i ma
'delet-âver
Kim midhaṭi 'acz-efgen-i güyâ-yı
kalemdir

midhat-i zât-i pâkiñ:

1. **midhaṭ-i zât-i pâkiñ:**
Kaside 5
Mısra: 52
Kelime Tipi: -
Temiz kişiliğini övmek.

Yok yüzüm olmağa mālîde- cebîn-
i ḥâkiñ
Eyledim vâsita çün midhaṭ-i zât-i
pâkiñ

miftâh-ı sîm-sîmâ:

1. **miftâh-ı sîm-sîmâ:**
Kaside 3
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Gümüş yüzlülerin anahtarı.

Dehen ki daḥme-i ser-şâr-ı zer-
ma'ârif olup
Zebân-ı nuṭṭâ ana miftâh-ı sîm-
sîmâdır

mihen-âlûde-dilân:

1. **mihen-âlûde-dilân:**
Kaside 11
Mısra: 86
Gönlü derde bulaşmışlar.

Devr-i 'adlîñ o kadar şevk-dih-i dil
ki ne dem
İtse ğamdan mihen-âlûde-dilân
şekvay

mihen-irâdelige:

1. **mihen-irâdelige:**
Gazel 175
Mısra: 1
Eziyete istekli olmak.

Çü Kays 'azim olup dil mihen-
irâdelige
Kadem-nih-i heves oldı reh-i
fütâdelige

mihen-keşân-ı ğam:

1. **mihen-keşân-ı ğam:**
Gazel 203
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Gam eziyetini çekenler.

şanmañ mihen-keşân-ı ğama nâza
başladı
Dîrîne çevre ol gül-i ter tâze
başladı

mîh-i sîm:

1. **mîh-i sîm:**
Tarih 41
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Gümüş çivi.

Daḥi çift olsa çeng-i Zühre mîh-i
sîm olup encüm
Yapılsa 'arsa-i çarḥ üzre ger bir
kâh-ı zîb-ârâ

mîhir:

1. **mihirden:-den**
Gazel 165
Mısra: 2
Mîhr, güneş.

Gülden daḥi ter berg-i semen-sâdır
o sîne
Tâbişde mihirden katı bâlâdır o
sîne

mihmân:

1. **mihmânına:-ı, -n, -a**
Lugaz 1
Mısra: 19
Konuk, misafir.

Geh şafâlar baḥş ider mihmânına
Hısm-nâk olup kıyar geh cânına

mihmân olur:

1. **mihmân olur:**
Gazel 68
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Misafir olmak.

Nice bîdâr olmasun 'uşşâkıñ iy
nûr-ı basar
Dîdede her şeb hayâlin gibi bir
mihmân olur

mîhr:

1. **mîhr:**
Gazel 7
Mısra: 2
Far. 1. Güneş, şems, âfitâb.

Tezyîn-i ḥüsn içün n'ola ey
nâzenîn saña
Mîhr itse 'arz her şehër âyinesin
saña

2. **mîhri:-i**
Gazel 167
Mısra: 4
Güneş, şems, âfitâb.

Şafaḳ-âsâ n'ola üftâde-i semt-i
gurûb olsa
Fürûğ-ı ḥüsn-i 'âlem-tâbı kıldı
mîhri şermende

3. **mîhr-ile:--ile**
Tarih 44
Mısra: 19
Güneş, şems, âfitâb.

Her camî öyle enver kim mîhr-ile
beraber
Âyine-i Sikender olmuş şikeste
Ḥâlî

4. **mîhre:-e**
Nazm 5
Mısra: 3
Güneş.

Bu ne gerden-i münevver ki fûrûğ
mîhre beñzer
Anı da had ile eyler dün ü gün
zevâle der-kâr

5. **mîhre:-e**
Tarih 24
Mısra: 8
Güneş.

Ki hayl-i âşafân dergeh-i iclâlini
bir bir

Firâsetle tezekkür kıldı tâ kim
mihre ahrâdır

6. **mihir:**
Gazel 172
Mısra: 5
Güneş.

Çerâğı mihir ü meyi Kevser olsa da
sensiz
Hiç âb ü tâb gelür mi şeb-i
vişâlimize

7. **mihir:**
Kaside 5
Mısra: 39
Güneş.

Mihir ider rüyânı fersûde-i hâk-i
râhî
Cân atar olmağa kandîl-i der-i
dergâhî

8. **mihir:**
Tarih 42
Mısra: 9
Güneş.

Ne mâh-ı nev fûrûğ-ı tal'atından
mihir bir zerre
Cebîninden şabâhü'l-hayr-ı devlet
buldı tâbânî

9. **mihri:-i**
Tarih 30
Mısra: 20
Güneş II Sevgi, şefkat.

Nâhüdâ-yı sipihr kılsa eger
Mihri keştî meh-i nevi sükkân

mihir ol:

1. **mihir ol:**
Kaside 12
Mısra: 52
Kelime Tipi: -
Güneş olmak.

Tohm-ı şîrîni olup 'arsa-i çarha
menşur
Kimi mihir ola kimi necm-i seher
her lâle

mihir ü mahabbetdir:

1. **mihir ü mahabbetdir:-dir**
Gazel 5
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Sevgi ve muhabbet.

Sînemi pür-dâğ-ı şemşîr-i belâ vü
derd idüp
Bezm-i şevki teng iden mihir ü
mahabbetdir baña

mihir ü meh:

1. **mihir ü meh:**
Gazel 107
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Güneş ve ay.

Mihir ü meh vaşf eylemekden rüy-i
cânândır ğaraž
Rûz ü şebden gerden ü gîsû-yı
pîçândır ğaraž

mihir ü mehi:

1. **mihir ü mehi:**
Gazel 22
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Güneş ve ay.

Cilve meftûn-ı kadiñ ğamzeñle
fitne hem -mizâc
Cebhen itdi bezmiñe mihir ü mehi
câm u sirâc

mihir ü mehiñ:

1. **mihir ü mehiñ:-iñ**
Gazel 113
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Güneş ve ay.

Berrâk u sâf o deñlü ki ol sîne-i
latîf
Yanında cism-i tâbişi mihir ü
mehiñ kesîf

mihir ü şeh-i 'âlî-cenâbım:

1. **mihir ü şeh-i 'âlî-cenâbım:-ım**
Gazel 121
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
*Güneş ve kadri kıymeti yüce
padişah.*

Sipihr-i miñnetim ammâ ki mihir-i
şu 'le-tâbım yok
Felekde ya'nî bir mihir ü şeh-i 'âlî-
cenâbım yok

mihirâb-ı ebruvânı:

1. **mihirâb-ı ebruvânı:**
Gazel 154
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
*Sevgilinin mihiraba benzeyen
kaşları.*

Çekdi çevirdi kıble-nümâ gibi
'âşıkın

Mihirâb-ı ebruvânı dil-i pür-
tabîdesin

mihir-âsâ:

1. **mihir-âsâ:**
Gazel 174
Mısra: 4
Güneş gibi.

Tevâzu 'larla mânend-i ziyâ her
hâke rû-mâl ol
Karâr itmek dilerseñ mihir-âsâ çâr-
tâk üzre

mihir-bân:

1. **mihir-bân:**
Gazel 122
Mısra: 1
Şefkatli, vefalı, merhametli.

Dildâr olunca 'âşıkına mihir-bân
gerek
Cevr ü cefâsı olsa da bârî nihân
gerek

mihreş:

1. **mihreş:**
Muamma 21
Mısra: 2
Güneş gibi.

Zi ân 'İsî sühan bâyed mera
medhûşî-i vuşlat
Be-bîn bâ-zerre-i bî-ğod ki mihreş
der keşîd elbet

mihri:

1. **mihri:**
Gazel 29
Mısra: 2
Güneş.

Âfâkı şu 'le-rîz ideli âfîtab-ı ruh
Hasret-keş-i şeb eyledi mihri
hicâb-ı ruh

2. **mihri:**
Muamma 13
Mısra: 2
Güneş.

Zâhidi gör ki eyleyüp sihri
Avuç üzre alur çeküp mihri

mihir-i 'âlem-tâbıdır:

1. **mihir-i 'âlem-tâbıdır:**
Gazel 55
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Alemi aydınlatan güneş.

Ne burcuñ mihr-i 'âlem-tâbıdır
hürşîd-i ruhsârîñ
Girîbân-çâk-i süz-ı âfitâb-ı tal 'atın
kimdir

mihr-i çarh-ı encüm-dâr:

1. mihr-i çarh-ı encüm-dâr:

Gazel 152

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Yıldızların sahibi feleğin
güneşi.*

Nice hem-Ĥâl olur rüyunla mihr-i
çarh-ı encüm-dâr
Gelür mi bû gül-i tasvîr-i kâlâ-yı
mûnaşkâşdan

mihr-i celî-şâ'şâ' ayız:

1. mihr-i celî-şâ'şâ' ayız:

Gazel 96

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Parlak, gösterişli güneş.

Çün mihr-i celî-şâ'şâ' ayız gâh
nümâyân
Âteş gibi gâhî dil-i ĥârâda nihânız

mihr-i cih ân:

1. mihr-i cih ân:

Gazel 8

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Cihanın güneşi || Sevgili.

Bak rüy-i yâre mihr-i cih ân
söylerim saña
Tâbiş-fürüz-i kevn ü mekân
söylerim saña

mihr-i cihân:

1. mihr-i cihân:

Lugaz 19

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Cihan, dünya güneşi.

Evvel-i sevre gelse mihr-i cihân
Sitte-i sevr olup o dem güzêrân

mihr-i cihân-ârâ:

1. mihr-i cihân-ârâ:

Tarih 3

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Cihanı süsleyen güneş.

Nice âvîze itmez ana kendin
beyza-i meh kim

Sirâcı olmağ içün mumdur mihr-i
cihân-ârâ

mihr-i cihân-tâb:

1. mihr-i cihân-tâb:

Gazel 18

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Dünyayı aydınlatan güneş.

Bak âyine-i kâlbime ey mihr-i
cihân-tâb
İstersen eger cilde-i taşvîr-i
maḥabbet

2. mihr-i cihân-tâb:

Gazel 87

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Dünyayı aydınlatan güneş.

Çarḥ dil-germ ise âğüş-i mehle
her şeb
Biz de bir mihr-i cihân-tâb ile
hem-pehlüyuz

mihr-i evc-i fazîlet:

1. mihr-i evc-i fazîlet:

Tarih 43

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Erdem göğünün güneşi.

O mihr-i evc-i fazîlet kemâl-i
'izzet ile
Şeref-karın idicek şadr-i 'âlî-i
Rûmî

mihr-i felek:

1. mihr-i felek:

Gazel 130

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gökyüzündeki güneş.

Mihr-i felek esîr-i firâş-ı gurûb
ider
Der-ḥâb görse maşrık-ı pisterde
gerdeniñ

2. mihr-i felek:

Tarih 41

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gökyüzündeki güneş.

Meh-i nev tāk-ı berrākı olup mihr-i
felek bâmı
Sütün olsa 'amüd-i Şubḥ her bir
rükne ser-tâ-pâ

mihr-i fûrûğ:

1. mihr-i fûrûğ:

Gazel 183

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Parlak güneş.

Fermân-ber itdi Es'ad o şeh dehri
zîb idüp
Mihr-i fûrûğ fass-ı melâḥat
benânına

mihr-i fûrûğ-efzâ:

1. mihr-i fûrûğ-efzâ:

Kaside 11

Mısra: 60

Kelime Tipi: -

Parlaklığı artıran güneş.

Āsumân-mertebe kim zerre-i 'ayn-ı
luṭfı
Zerre-i kem-ter ider mihr-i fûrûğ-
efzâyı

mihr-i gerdün-ı risâlet:

1. mihr-i gerdün-ı risâlet:

Kaside 2

Mısra: 40

Kelime Tipi: -

*Peygamberlik feleğinin
güneşi. (Hz. Muhammed(s.a.v.)).*

Verd-i sır-âb-ı nübüvvet meh-i
evc-i 'izzet
Mihr-i gerdün-ı risâlet güher-i
genc-i 'atâ

mihr-i hüsne:

1. mihr-i hüsne:

Gazel 45

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Güzellik güneşi.

Kapılmış jāle-veş bir mihr-i hüsne
yâri güş itdim
Yine âyineye bakmış gibi var ise
kendidir

mihr-i ikbâl:

1. mihr-i ikbâl:

Tarih 1

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Saadet güneşi.

Hamdüli'llâh yine fermân-ver-i
iclâl oldı
Mihr-i ikbâlî kılup zîver-i engüş-ti
'atâ

2. mihr-i ikbâl:

Tarih 32

Mısra: 13
Kelime Tipi: -
Saadet güneşi.

Mihr-i ikbālî fūrûg-efzây olup
bânîsiniñ
Hem ocagından fūrûzân ola nice
düdmân

mihr-i 'izârî:

1. **mihr-i 'izârî:**
Gazel 201
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
(sevgilinin) yanağının güneşi.

Pür-tâb olunca mihr-i 'izârî kamer
gibi
Âğuşa çekdi Hâle-i haţtı kemer
gibi

mihr-i 'izârîñ:

1. **mihr-i 'izârîñ:**
Gazel 178
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Yanağın güneşi.

Gösterüp mihr-i 'izârîñ bizi mesrûr
eyle
Manzar-ı dîdemizi âyîne-i nûr eyle

mihr-i lem 'a-efrûzî:

1. **mihr-i lem 'a-efrûzî:**
Gazel 42
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Parlayan güneş.

Gurûba hasret ider mihr-i lem 'a-
efrûzî
Ne dem ki hâb- gehinden o meh-
likâ görünür

mihr-i letâfet degil midir:

1. **mihr-i letâfet degil midir:**
Gazel 49
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Güzellikler güneşi.

Bak rûy-i yâre mihr-i letâfet degil
midir
Tâbiş-fürûz-ı 'âlem-i naḥvet degil
midir

mihr-i melâhat:

1. **mihr-i melâhat:**
Gazel 17
Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Güzellik güneşi.

Teşrif ile kıl gülşeni reşk-âver-i
cennet
Tâb-efgen olup seyre çık ey mihr-i
melâhat

mihr-i münîr:

1. **mihr-i münîr:**
Kaside 7
Mısra: 57
Kelime Tipi: -
Parlak güneş.

Mihr-i münîr gâşiye sîmîn hilâl-i
çarḥ
Esb-i cevâd-ı cüdına ebrû-yı zîn
ola

2. **mihr-i münîr:**
Gazel 61
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Parlak güneş.

Şubḥ-ı ümmîdine irmezse dil ey
mihr-i münîr
Şu'le-i mâha döner âteş-i âh-ı şeb-
gür

mihr-i münîr-i devlet ü ikbâl:

1. **mihr-i münîr-i devlet ü ikbâl:**
Tarih 24
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
*Saadet ve devletin parlak
güneşi.*

Yine mihr-i münîr-i devlet ü ikbâl
olup tâlî
Cihâna pertev-endâz-ı şafâ vü tire-
fersâdır

mihr-i münîr-i evc-i şādî:

1. **mihr-i münîr-i evc-i şādî:**
Terkib-bend 1
Mısra: 35
Kelime Tipi: -
*Mutluluk doruğunun aydınlık
güneşi.*

Ey mihr-i münîr-i evc-i şādî
V'ey tire-zidây-ı şâm-ı hayret

mihr-i münîr-i ufuk-ı 'izz ü 'alâ:

1. **mihr-i münîr-i ufuk-ı 'izz ü
'alâ:**
Tarih 1
Mısra: 4
Kelime Tipi: -

*Yüce ve kıymetli ufukun
parlayan güneşi.*

Habbezâ âsaf-ı Cem-câh-ı
mekârim-perver
Habbezâ mihr-i münîr-i ufuk-ı 'izz
ü 'alâ

mihr-i nâz:

1. **mihr-i nâz:**
Gazel 154
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Naz güneşi.

Ey mihr-i nâz alma yeter zerre-i
diliñ
Her dem enîn-i kâse-i gerdün-
tanîdesin

mihr-i nâzım:

1. **mihr-i nâzım:**
Gazel 26
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Yazı güneşi.

Olsa tâlî mihr-i nâzım hâb-gehdin
her şabâḥ
Ruşen eyler ser-be-ser dünyâyı
tâb-ı inşirâḥ

mihr-i rahşân:

1. **mihr-i rahşân:**
Kaside 12
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Parlak güneş.

Mihr-i rahşâna dönüp reng-i şafaḥ-
günü ile
Oldı Dâğ-ı dil ile mâha beraber
lâle

2. mihr-i rahşân:

Lugaz 9
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Parlak güneş.

Felekde iki olsa mihr-i rahşân
Bu iki murgı dirdim ana yek-sân

3. mihr-i rahşân:

Tarih 35
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Parlak güneş.

Cenâb-ı pâdişeh-i heft-kişver-i
'âlem
Kî tâb-ı şevḫeti fer virdi mihr-i
rahşâna

mihr-i rahşân-ı firûzende ider:**1. mihr-i rahşân-ı firûzende ider:****Tarih 39**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Pasparlak güneş etmek.

İder Şubh-ı bahârı mihr-i rahşân-ı
firûzende
Ziyâ-yı neyyir-i tâbende-i zât-ı
kerem-vârı

mihr-i re'feti:**1. mihr-i re'feti:****Kaside 4**

Mısra: 64

Kelime Tipi: -

Merhamet güneşi.

Ey gevher-i yegâne-i gencîne-i
Huda
V'ey şu 'le-senc-i 'âlem olan mihr-i
re'feti

mihr-i re'feti:**1. mihr-i re'feti:****Kaside 4**

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Merhamet güneşi.

Oldur o nûr-ı şem'-i harîm-i denâ
k'anî
Tâbiş-feşân-ı 'âlemiyân mihr-i
re'feti

mihr-i ruhi:**1. mihr-i ruhi:****Nazm 35**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*(Sevgilinin) güneş gibi
parlayan yanağı.*

Âgâz idicek mihr-i ruhi haţla
küsûfa
Tutdı nigerân olmağa âyine-i pehlû

mihr-i ruh-ı yâr iledir:**1. mihr-i ruh-ı yâr iledir:****Gazel 86**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin yanağının
güneşiyledir.*

Germiyyetimiz mihr-i ruh-ı yâr
iledir hep
Es'ad hele müstağnî-i tâb-ı teb-i
mâhız

mihr-i ruhın:**1. mihr-i ruhın:****Gazel 76**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*(Sevgilinin) güneş gibi
parlayan yanağı.*

Düşme sevdâ-yı haţa mihr-i Ruhin
eyle hayâl
'Âlem-i hâtır-ı 'uşşâkda aḥşâm
olmaz

mihr-i ruhiyle:**1. mihr-i ruhiyle:****Gazel 37**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yanağın güneşi.

Mihr-i Ruhiyle n'ola kırân itse
ahterim
'Aks-i şu 'â 'î âyine-i
peykerimdedir

mihr-i ruhsârı:**1. mihr-i ruhsârı:****Gazel 38**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yanağın güneşi.

Mihr-i ruhsârı hayâliyle o şûhuñ
Es'ad
Şeb-i târik-i ğam-ı hecri baña
hâver olur

mihr-i ruhsârîñ:**1. mihr-i ruhsârîñ:-iñ****Gazel 72**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin güneş gibi
parlayan yanağı.*

Mihr-i ruhsârîñ ne dem ol zülf-i
ḥam-der-ḥam kapar
ḥasret-i rû yetle çeşmim perde-i
mâtem kapar

mihr-i rüy:**1. mihr-i rüy:****Gazel 93**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yüzünün güneşi.

Kim kapılmaz mihr-i rüyına çü
şebnem Es'adâ

Bulsa bir ḥüsn-i bahâ-süz-ı
melâḥat gâzesiz

mihr-i rüyın:**1. mihr-i rüyın:****Nazm 22**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Güneş gibi yüz. güneş gibi
çehre.*

Mihr-i rüyın baña ol mâh-likâ
gösterse
O günü bir daḥi lutf itse ḥudâ
gösterse

mihr-i rüyüñ:**1. mihr-i rüyüñ:****Gazel 161**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) Yüzünün güneşi.

Felek de görse mihr-i rüyüñ bir
kerre ḥasretle
Der-âğûş-i mâha Ḥâle ḥaşr
itmezdi âğûşın

mihr-i şa'sa'a-pîrâ-vı mekrûmet:**1. mihr-i şa'sa'a-pîrâ-vı mekrûmet:****Kaside 7**

Mısra: 73

Kelime Tipi: -

*Cömertliğin gösterişli bir
şekilde parlayan güneşi.*

Sensin o mihr-i şa'sa'a-pîrâ-vı
mekrûmet
Kim zerresi münevvir-i çarḥ ü
zemîn ola

mihr-i semâ:**1. mihr-i semâ:****Gazel 180**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gökyüzünün güneşi.

Şu 'â 'ı gibi düşerdi zemîne mihr-i
semâ
Felekde görse 'izârın bu istinâre ile

mihr-i şu'le-tâbım:**1. mihr-i şu'le-tâbım:-ım****Gazel 121**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

İşık saçan güneş.

Sipih-r-i miñnetim ammâ ki mihr-i
şu 'le-tâbım yok
Felekde ya 'nî bir mihr ü şeh-i 'âlî-
cenâbım yok

mihr-i tâb-efşânisî:

1. mihr-i tâb-efşânisî:

Murabba 3

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Işık saçan güneş.

Gün yüzünden vechi var olsa
münevver bu cihân
Evc-i hüsnün ey efendim mihr-i
tâb-efşânisî

mihr-i tâb-endâz-ı nâzî:

1. mihr-i tâb-endâz-ı nâzî:

Lugaz 2

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Naz ışığı saçan güneş.

Görüp bir mihr-i tâb-endâz-ı nâzî
İder 'aşkı-yle anıñ ten-güdâzî

mihr-i tâb-fürüz-ı bahâ:

1. mihr-i tâb-fürüz-ı bahâ:

Gazel 182

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kıymetli ışığı parlayan güneş.

Fürüg-ı fikreti zulmet-zidâ-yı
hâtırdır
O mihr-i tâb-fürüz-ı bahâ
görünme de

mihr-i yesrib ü bathâ:

1. mihr-i yesrib ü bathâ:

Kaside 4

Mısra: 45

Kelime Tipi: -

*Mekke ve Medine'nin
güneşi. (Hz. Muhammed).*

Sensin o mihr-i Yesrib ü Bathâ ki
eylediñ
Nuruñla tâb-nâk cihân-ı risâleti

mihr-i zât-ı şevket-âsarî:

1. mihr-i zât-ı şevket-âsarî:

Tarih 39

Mısra: 48

Kelime Tipi: -

*Büyüklük alametlerini
bulunduran kişiliğinin güneşi.*

İdince yümn-ile sâhil-serây-ı şadr-ı
zî-şânı

Žiyâ-zâr-ı sa 'âdet mihr-i zât-ı
şevket-âsarî

mihr-i zâtından:

1. mihr-i zâtından:

Tarih 4

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Mübarek kişiliğın güneşi.

Ne şeh-zâde gül-i bağ-ı hümayûn-ı
salâbet kim
Cihâna mihr-i zâtından şu 'â'-ı
şâdmân geldi

mihr-i žiyâ-bahş-ı 'izz ü rif'at:

1. mihr-i žiyâ-bahş-ı 'izz ü rif'at:

Kaside 3

Mısra: 39

Kelime Tipi: -

*Ululuk ve yücelik ışığını
saçan güneş. [Hz.
Muhammed(s.a.v.)].*

Odur o mihr-i žiyâ-bahş-ı 'izz ü rif
'at kim
Sipih-r-i nûr-ı Huda aña matla'u
câdır

mihr-i žiyâ-encâmdan:

1. mihr-i žiyâ-encâmdan:-dan

Gazel 187

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Işığın sonundaki güneş.

Yine bintü 'l-'ineb gördüm
geyinmiş câmdan câme
Letâfet gelmiş ol mihr-i žiyâ-
encâmdan câma

mihr-i žiyâ-pâş-ı sipih-r-i şefkat:

1. mihr-i žiyâ-pâş-ı sipih-r-i şefkat:

Kaside 5

Mısra: 61

Kelime Tipi: -

*Merhamet göğünün ışık saçan
güneşi. (Hz. Muhammed(s.a.v.)).*

Meded ey mihr-i žiyâ-pâş-ı sipih-r-i
şefkat
Meded ey hâtıme-i mushaf-ı fenn-i
'izzet

mihr-ile:

1. mihr-ile:

Gazel 178

Mısra: 8

Güneş, şems, âfitâb.

'Arz idüp rüyüñi sevdâ-ger-i şâm-ı
hâtıña
Mihr-ile türe-zidâ-yı şeb-i deycür
eyle

mihr-ves:

1. mihr-ves:

Gazel 128

Mısra: 9

Güneş gibi.

Mihr-ves mümkindi manzûr-ı
cihân olmak hele
Olmasa Es'ad eger derpşi âfet-
şöhreniñ

mikdâr-ı sülsidir:

1. mikdâr-ı sülsidir:

Lugaz 7

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Üçte bir miktarda olmak.

Päyinin mikdâr-ı sülsidir seri
Eyleseñ ihşâ bedendir ekseri

mikleb-âsâ:

1. mikleb-âsâdır:-dır

Kaside 3

Mısra: 18

*Mikleb gibi. [(Ar. kalb "geriye
çevirmek"ten mikleb) Eski
kitapların, bilhassa Kur'ân-ı
Kerim ciltlerinin sol kapağının
kenarında bulunan ve okunmuş
veya okunmakta olan yeri belli
etmek için sayfalar arasına
sokulabilen küçük kapak.].*

Dehen kitâb-ı muharrer mebâhis-i
esrar
Zeban o nüsha-i i 'câza mikleb-
âsâdır

mikrâz-ı zahm-âsâra:

1. mikrâz-ı zahm-âsâra:-a

Gazel 110

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yara izi bırakan makas.

Bî-zebânlık Es'adâ ger tâbın eفزün
itmese
Böyle baş egmezdi geh mikrâz-ı
zahm-âsâra şem'

mîl itdim:

1. mîl itdim:

Gazel 139

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

(Ar.) Mil, çelik kalem. Göze sürme çekmeye mahsûs âlet yapmak.

Sezâ meşşâta-kâr olsam 'arûs-ı naẓma kim Es'ad
Midâd-ı nuṭkî kühl ü hâme-i ta'bîri
mîl itdim

mîl-dân:

1. mîl-dân:

Gazel 193

Mısra: 8

Sürme çekmeye yarayan mîl hâline gelmek, mîldân olmak.

kıldı müjeñ hayâli dü çeşmim bi-
'aynihi
Kuhl-i ḥaṭ-ı gubârîñ ile mîl-dân
gibi

milket-i şabr:

1. milket-i şabr:

Gazel 99

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Sabır ülkesi.

Rahm itmez ol perî ne kadar girye
eyleseñ
Eşkinle virme milket-i şabrîñ
fenâya kes

milket-i şabr-ı dil ü cāna:

1. milket-i şabr-ı dil ü cāna:

Gazel 26

Mısra: 6

Kelime Tipi: -
Can ve gönlün sabır ülkesi.

Bir nigāh-ı pür-füsûnî 'âlemi târâc
ider
Milket-i şabr-ı dil ü cāna ne
mümkündür felâh

mîm-i dehānînda:

1. mîm-i dehānînda:

Müsemmen 1

Mısra: 6

Kelime Tipi: -
Mim harfi gibi ağız.

Gün gibi nûr-ı Huda Şafḥa-ı
rûyuñda 'ayan
Ma'nî-i harf-i vefa mîm-i
dehānînda nihân

minber-i çarḥ:

1. minber-i çarḥ:

Tarih 3

Mısra: 13

Kelime Tipi: -
Gökyüzünün minberi,
katmanları.

Çıka tā kim ḥaṭîb-i mihr-i enver
minber-i çarḥa
Ola mahfel-güzîñ-i na't-hâmî
tasliyet-pîrâ

minkale:

1. minḳale:

Lugaz 3

Mısra: 20

Açölçer, iletki.

Cismi olsaydı eger bî-ser ü pâ
Fi'l-mesel minḳale dirdim ben aña

minnet:

1. minnetdir:-dir

Gazel 5

Mısra: 4

Yapılan bir iyiliğe karşı kendini borçlu sayma, gönül borcu.

Her zaman telḥ-âbe-nüş-i derd ü
miḥnet olmadan
Küşte-i tîğ-i ğam olmak cāna
minnetdir baña

minnet eyleriz:

1. minnet eyleriz:

Nazm 2

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
Birinin iyiliğine karşı kendini ona borçlu saymak; boyun eğmek.

Ol serv-i nâzî bezmimize da'vet
eyleriz
Çün sâye pâyine düşeriz minnet
eyleriz

minnet-i büse:

1. minnet-i büse:

Gazel 82

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
Öpücük minneti.

ḥaṭ gelüp şanma ki rûyuñda leṭâfet
kalmaz
Minnet-i büseye ol vechde ḥâcet
kalmaz

minnet-i cāh itmege degmez:

1. minnet-i cāh itmege degmez:

Gazel 85

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Makam, mevki için minnet etmeye layık olmamak.

Ol râzî-i aḥkām-ı ḳazâ vü ḳader iy
dil
Gerdün-ı denî minnet-i cāh itmege
degmez

min-vech:

1. min-vech:

Kaside 1

Mısra: 64

Bir bakımdan, bir yönden.

ḳıl cümleñin 'umûm u ḥuşuşundan
ihtiraz
Min-vech olursa ba'zına da nev'-i
iştihâ

mir'ât:

1. mir'âta:-a

Gazel 104

Mısra: 3

Ayna.

Her nigāh itdikce mir'âta temâşil
hiss idüp
Eyler 'aḳsıyla o şûḥ-ı sîm-ğabğab
keşmekeş

mir'ât-ı 'arızında:

1. mir'ât-ı 'arızında:-m, -da

Gazel 108

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Sevgilinin yanağının aynası.

Mir'ât-ı 'arızında göründi gubâr-ı
ḥaṭ
'aḳs itdi levḥ-i ḥatırına igbirâr-ı
ḥaṭ

mir'ât-ı cisminde:

1. mir'ât-ı cisminde:

Lugaz 1

Mısra: 14

Kelime Tipi: -
Beden aynası.

Her kim itse aña ta'mîk-i nazar
Göremez mir'ât-ı cisminde keder

mir'ât-ı dil:

1. mir'ât-ı dil:

Gazel 106

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Gönül aynası.

Olsa 'aqs-endāz mir'āt-ı dile dīdār-ı feyż
Jeng-i hod-bīnīyi mahv eyler o
dem envār-ı feyż

2. **mir'āt-ı dil:**
Kaside 7
Mısra: 42
Kelime Tipi: -
Gönül aynası.

Gül-çihre-i neşât ile bī-in'ikās olup
Mir'āt-ı dil ne vech ile pür-gerd-
gīn ola

mir'āt-ı hâtırda:

1. **mir'āt-ı hâtırda:**
Murabba 2
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Gönül aynası.

kalmadı mir'āt-ı hâtırda
küdûretten Eşer
Hâşılı ben mürdeyi ser-tā-kadem
cân eylediñ

mir'āt-ı ruhsâr:

1. **mir'āt-ı ruhsâr:**
Tarih 39
Mısra: 24
Kelime Tipi: -
Yüz aynası.

Gül-i ikbālî olup gülşen-efrûz-ı
bekâ dâ'im
'Arûs-ı bahtının pür-nûr ola mir'āt-ı
Ruhsârı

mir'āt-ı sâğarda:

1. **mir'āt-ı sâğarda:-da**
Gazel 176
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Kadeh aynası.

Habâb-ı bâde şanma câmda ey
sâkî-i gül-ruḥ
Gözüm kaldı ümîd-i nûş ile mir'āt-ı
sâğarda

mir'āt-ı suver-nümâ-yı ülfet:

1. **mir'āt-ı suver-nümâ-yı ülfet:**
Terkib-bend 1
Mısra: 46
Kelime Tipi: -
*Dostların suretini gösteren
ayna.*

Ey safvet-i cām-ı şu'le-baḥşı
Mir'āt-ı suver-nümâ-yı ülfet

mir'āt-ı táb-nâke:

1. **mir'āt-ı táb-nâke:**
Gazel 122
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Parlak ayna.

Naḳş it ḥayâl-i sīnesin Es'ad
diliñde kim
Mir'āt-ı táb-nâke bir âyine-dân
gerek

mirrîh-i felek:

1. **mirrîh-i felek:**
Gazel 78
Mısra: 15
Kelime Tipi: -
*Feleğin Merih'i, Mars
gezegeni.*

Çü mirrîh-i felek ol ḡamze ḥün-
âgeştedir her dem
O şemşîr-i ḳazâ-te'sir hergiz der-
niyâm olmaz

mişâl it:

1. **mişâl it:**
Gazel 101
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Örnek göstermek, benzetmek.

Şebihdir tîre-i hicrân u táb-ı vaşla
bu gerdîş
Şeb ü rûzî felek ol vaz' için güyâ
mişâl itmiş

mişâl olsa:

1. **mişâl olsa:**
Gazel 134
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Örnek olmak.

Bu nâz u 'işve bu ḥüsn ü bahâ ile o
perî
'Aceb mi ferd iken efrâdı cem'e
olsa Mişâl

mişâl-i 'aşıkân:

1. **mişâl-i 'aşıkân:**
Tarih 32
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Aşıklar gibi.

San ocaḳdan çıkma yalın yüzlü bir
Maḥbûbdur
Dâḡ yakmış sîne-çâk itmiş Mişâl-i
'aşıkân

mişâl-i âyine:

1. **mişâl-i âyine:**
Gazel 131
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Ayna misali, ayna gibi.

Oldum niḡâh-ı şüretine dīde cümle
ten
Baḳ kim Mişâl-i âyine ḥayrânıñım
seniñ

mişâl-i cüy:

1. **mişâl-i cüy:**
Gazel 158
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Akarsu misali.

Mişâl-i cüy ol serv-i revanıñ
pâyine aḳdı
Dil-i meyyâlî de eşkim gibi ol sûda
gördüm ben

mişâl-i dūd-i siyeh:

1. **mişâl-i dūd-i siyeh:**
Gazel 27
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Kara duman gibi.

Eger ki olmaz ise Es 'adâ karîn-i
ḥulûş
Mişâl-i dūd-i siyeh ber-hevâdır âh-ı
şabâḥ

mişâl-i ejdehâ:

1. **mişâl-i ejdehâ:**
Lugaz 4
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Ejderha gibi.

Ol ne şeydir kim Mişâl-i ejdehâ
Ateş-efşân olmadadır dâimâ

mişâl-i es'ad:

1. **mişâl-i es'ad:**
Gazel 30
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Esad gibi.

Mişâl-i Es'ad ânı Ḥâle-i âḡûşa
almışken
Beni âyâ niçün dūr eylediñ ol
mâhdan ey çarḡ

mişâl-i ḡonça:

1. mişāl-i ğonça:**Nazm 6**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Gonca gibi.

ḥaṭıñ reyḥānı zülḥūñ sūnbūli
āşūfte-Ḥāl idüp
Mişāl-i ğonça dil-ḥūn itdi haddiñ
verd-i handānı

misāl-i hāle-i meh:**1. misāl-i hāle-i meh:****Gazel 7**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Ayın halesi (Ay ağılı, ay
etrafında bazen peyda olan daire)
gibi.*

Olmuş misāl-i hāle-i meh dinse
vechi var
Bir başka ān virdi ḥaṭ-ı 'anberin
saña

misāl-i halka:**1. mişāl-i ḥalka:****Gazel 199**

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Kapı halkası gibi.

Der-i ḥāhişde ümmid-i kadem-
renci-i dilberle
Mişāl-i Ḥalka Es'ad dide-i ḥūn-bār
kalsun mı

misāl-i hāme:**1. mişāl-i hāme:****Gazel 77**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Kalem gibi.

Ruḥ-ı ḥüy-rizin ile la'lin evsāfın
nüvişt eyler
Bu şan'atda mişāl-i hāme bir
gevher-fürüş olmaz

misāl-i kays:**1. mişāl-i kays:****Gazel 176**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kays gibi. II Mecnun gibi.

Seni seyyāh-ı deşt itdi Mişāl-i
Kays ey Es'ad
İdelden ol mehiñ şeh-bāz-ı 'aşkı
āşiyān serde

misāl-i kıble-nümā:**1. mişāl-i kıble-nümā:****Gazel 180**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Kible yönünü gösteren alet
gibi. II pusula gibi.*

Dil-i tapide bulur semt-i ka'be-i
küyün
Mişāl-i kıble-nümā Es'ad istidāre
ile

misāl-i māhi-i tasvır:**1. mişāl-i māhi-i tasvır:****Gazel 199**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Resmedilmiş balık gibi.

Olup dil tār-bend-i turre bāzī-gāh-ı
ḥüsnünde
Mişāl-i māhi-i tasvır lerziş-kār
kalsun mı

misāli ol:**1. mişāli ol:****Tarih 44**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Benzeri olmak.

Ol zāt-ı pāk-i gevher olmağa ziver-
āver
Bir kân-ı fāḥir ister kim olmaya
Mişāli

misāl-i pīrehen:**1. mişāl-i pīrehen:****Lugaz 5**

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Gömlek gibi.

kalb-i maḥzūna olur şādī-fiken
Çeşm-i Ya'kūba Mişāl-i pīrehen

misāl-i rişte:**1. mişāl-i rişte:****Gazel 23**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

İp gibi, ip benzeri.

Bu za'f-ı fūrkat ile ol kabā-düz-ı
ğamın ey dil
Mişāl-i rişte çeşm-i süzen-i derd ü
belādan geç

misāl-i sāve pāvine düşer:**1. mişāl-i sāve pāvine düşer:****Gazel 134**

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Deyim**

*Gölge gibi ayağına düşmek.
Bağlamda ayağına kapanmak
anlamı verir.*

ḥıram-ı nāz ile bir naḥl-i 'işveyi
görse
Mişāl-i sāve düşer pāvine dil-i
meyyāl

misāl-i zih-gır:**1. mişāl-i zih-gır:****Gazel 61**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Ok atanların parmaklarına
geçirdikleri halka, yüzük gibi.*

Ḥalka-i dide-i dil olmada her dem
yāriñ
Es'ad engüşt-i ḥayāline Mişāl-i
zih-gır

misil olur:**1. misil olur:****Lugaz 15**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Benzer, denk olmak.

Bü-'acebdir kim nice şey'e olur
bunlar misil
şad hüner izḥār iderler hıfıyeten bī-
kāl ü kıl

mıskal-i āvine-i nuṭk-ı üdebā:**1. mıskal-i āvine-i nuṭk-ı üdebā:****Kaside 2**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Ediplerin söz aynasının
ağırlık ölçüsü.*

Gele ey ḥāme-i mızrāb-ı rebāb-ı
dāniş
Gele ey mıskal-i āvine-i nuṭk-ı
üdebā

miskivvü'l-hitām olmaz:**1. miskiyyü'l-hitām olmaz:****Gazel 78**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Güzel şekilde tamamlanmak,
son bulmak.*

Bidāyette meşām-ālūd olan bed-
büy-ı nakmetle
Ne deñlü ni'met-ālūd olsa
miskiyyü'l-hitām olmaz

mısra:**1. mısra 'ın:-ın****Tarih 20**

Mısra: 7

Mısra, dize.

Birer târîh ile her mısra 'ın bu
nazm-ı zîbânın
Didi güş eyleyüp bu feth-i pâki
bende-i Es'ad

2. mısra 'ın:-ın**Tarih 26**

Mısra: 13

Mısra, dize.

Es'adâ bu nazmımıñ her mısra 'ın
târîh idüp
Ez-dil ü ez-cân didim olup kerem-
hâh-ı cezîl

mısra 'ı:**1. mısra 'ı:****Gazel 36**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Dize.

Tazmîn idüp bu mısra 'ı olma
sühan-ıdırâz
Bisyar olan güherse de bi-i'tibâr
olur

mısra '-ı bâlâ:**1. mısra '-ı bâlâ:****Tarih 31**

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Yüce mısra.

Oldı tekmîline bu mısra '-ı bâlâ
târîh
Bu ne dil-cû ne müferrih ne güzel
şâdirevân

mısra '-ı dil-ârâ:**1. mısra '-ı dil-ârâ:****Tarih 44**

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

Gönül süsleyen dize.

Târîh oldı hâkkâ bu mısra '-ı dil-ârâ
Tarh-ı bihîni vâlâ devlet-serây-ı
'âlî

mısra '-ı ebrûsıdır:**1. mısra '-ı ebrûsıdır:****Gazel 50**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kaşlarının sırası.

Mû-şikâfân şâh-beyt-i hüsni
kılsa hayâl
'Ukde-sâz-ı târ-ı ma'nâ mısra '-ı
ebrûsıdır

mısra '-ı ebrû-yı dil-keşîñ:**1. mısra '-ı ebrû-yı dil-keşîñ:-iñ****Gazel 8**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Gönül çeken kaşların sırası.

Vaşf eyledim dü mısra '-ı ebrû-yı
dil-keşîñ
Bu nazm-ı nevle şanma yalan
söylerim saña

mısra '-ı firdevs:**1. mısra '-ı firdevs:****Tarih 25**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Cennetin Mısır'ı.

Hâtîf-i gayb du'â birle didi târîhin
Mısır-ı Firdevse 'azîz eyleye Yûsuf
Beygi hâk

mısra '-ı vişâle:**1. mısra '-ı vişâle:****Gazel 40**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kavuşma Mısır'ı.

Üftâde-i gıyâbe-i cübb-i melâmeti
Kand-i şekîbi Mısır-ı vişâle 'azîz
ider

mîve-çînî-i merâma:**1. mîve-çînî-i merâma:****Gazel 106**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Arzu meyvesini toplayan.

Mîve-çînî-i merâma dest-res âsân
idi
Sâye-bağşâ olsa büstân-ı dile
eşcâr-ı feyz

mîve-i şekker-şiken ol:**1. mîve-i şekker-şiken ol:****Kaside 10**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Tatlı söz söyleten meyre
olmak.

Güftâr n'ola mîve-i şekker-şiken
olsa
Kim ser-zede-i nağl-i mücellâ-yı
kalemdir

miyân:**1. miyâna:-a****Gazel 169**

Mısra: 1

Bel.

Bir kerre kemer gibi sarılsam o
miyâna
Bel bağlar idim yâre fedâ-yı dil ü
câna

2. miyâne:-e**Gazel 49**

Mısra: 8

Bel.

Hançer-be-kef görünce o şûhı
âmân diyüp
Sarılmak ol miyâne nezâket değil
midir

3. miyânına:-ı, -n, -a**Gazel 183**

Mısra: 8

Kemer bağlanacak yer, bel.

Dâğ-ı derûn 'aşıkı tecrîde dâldir
Yârîñ takıldı râ gibi hançer
miyânına

miyân-ı hârda:**1. miyân-ı hârda:****Gazel 145**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Dikenlerin arası, ortası.

Olup pür-çîn cây itmiş miyân-ı
hârda güller
Girizândır meger feryâd-ı âteş-zâd
bülbülden

miyân-ı nârda:**1. miyân-ı nârda:****Gazel 173**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ateşin ortası. II Yanak.

Bağ 'arağ-rîz-i 'izâr-ı yâre sehğâr-ı
hüsün
kağra kağra âb göstermiş miyân-ı
nârda

miyân-ı vârdâ:**1. miyân-ı vârdâ:****Gazel 24**

Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Sevgilinin beli.

hançer-i rā-i kemer-veş kec miyân-
ı yârda
Lîk tîğ-i ğamze-i hûnîn o rādan
dahî kec

mîzân:

1. mîzânî: -iñ

Lugaz 19

Mısra: 28

Tartı, ölçü, terazi.

Hem husûf eyleyüp nişân-ı kamer
İtse mîzânîñ on yedisi güzer

mîzrâb:

1. mîzrâbî: -ı

Gazel 190

Mısra: 4

*Fildişi, bağa, boynuz, kiraz
ağacı gibi sert şeylerden yapılan
ve telli sazları çalmakta kullanılan
küçük âlet, tezene, zahme.*

Olmasa nâleleri güş-hırâş-ı zühre
Târ-ı tanbûr yemezdi bu kadar
mîzrâbı

mîzrâb-ı târ-ı imlâ:

1. mîzrâb-ı târ-ı imlâ:

Kaside 3

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*İmla tarının(bir tür çalgı
aleti) mîzrâbı.(tezene).*

Dehen ki kâse-i tanbûr-ı nağme-
senc-i sühân
Zebân-ı natika mîzrâb-ı târ-ı
imlâdır

mû:

1. mûlarla: -lar, -la

Beyit 1

Mısra: 1

Kıl.

‘İzârîñ ‘anberîn mûlarla pür-tahrîr
gördüm ben
Siyâhî haţtı ile nüşâ-i tenvîr
gördüm ben

2. mu:

Gazel 119

Mısra: 9

"Mı, mi, mu, mü" soru eki.

kalur mu murg-i diliñ dām-gāh-ı
kākülde

Hevâlanur yine Es‘ad devende-bâl
olarak

3. mûda: -da

Gazel 158

Mısra: 2

Kıl, tüy.

haţn kim levh-i âteş-zâd olan ol
rûda gördüm ben
Dil-i ‘uşşâk-âsâ sūzîşi her mûda
gördüm ben

mû miyânını:

1. mû miyânını:

Gazel 37

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kıl gibi ince bel.

Cezb itdi mû miyânını ağuş-ı
zerdime
Çün keh-rübâ bu hâşşa ancak
berimdedir

mu‘ammâ:

1. mu‘ammâdır: -dır

Gazel 184

Mısra: 1

*Bilmece, anlaşılmaz,
halledilmez şekilde güç, halli
müşkül iş veya şey.*

Ğamzesi gerçi mu‘ammâdır cefâ
ma‘nâsına
Hall-ider kıl-k-i müjem amma vefâ
ma‘nâsına

2. mu‘ammâdır: -dır

Lugaz 19

Mısra: 3

*Bilmece, anlaşılmaz,
halledilmez şekilde güç, halli
müşkül iş veya şey.*

Anı şanma lugaz mu‘ammâdır
Halli bî-şübhe şevk-peymâdır

3. mu‘ammâdır: -dır

Lugaz 19

Mısra: 3

*Bilmece, anlaşılmaz,
halledilmez şekilde güç, halli
müşkül iş veya şey.*

Anı şanma lugaz mu‘ammâdır
Halli bî-şübhe şevk-peymâdır

4. mu‘ammâdır: -dır

Muamma 11

Mısra: 2

*Bilmece, anlaşılmaz,
halledilmez şekilde güç, halli
müşkül iş veya şey.*

Derûn-ı dîdeye ger pâ-nihâd olsa
hayâl-i yâr
Döner derbân-ı isme bu müjem
güyâ mu‘ammâdır

5. mu‘ammâyı: -y, -ı

Lugaz 19

Mısra: 6

*Anlaşılmayan, bilinmeyen
şey; bulmaca.*

Bildim ol ism-i şerm-peymâyı
Diyemem saña ol mu‘ammâyı

6. mu‘ammâyı: -y, -ı

Lugaz 19

Mısra: 6

*Anlaşılmayan, bilinmeyen
şey; bulmaca.*

Bildim ol ism-i şerm-peymâyı
Diyemem saña ol mu‘ammâyı

mu‘ammer:

1. mu‘ammer:

Tarih 41

Mısra: 64

*Ömür süren, uzun ömürlü,
bahıtlı.*

Muhassal ne mekânîñ ne mekânîñ
medhi kâbildir
Hemân birin mu‘ammer birini
ma‘mûr ide Mevlâ

mu‘ammer evle:

1. mu‘ammer evle:

Tarih 41

Mısra: 67

Kelime Tipi: -

Uzun ömür vermek.

Mu‘ammer eyleyüp ‘izz ü sa‘âdet
ile bâniyi
Bu nev kasr-ı dil-ârâ-resmî âbâdan
ide Mevlâ

mu‘arrâ:

1. mu‘arrâdır: -dır

Gazel 77

Mısra: 3

Arınmış.

Mu‘arrâdır ten-i feyz-âşinâ kayd-ı
tecemmülden
Tecerrüd-pîşe-i ‘aşk-ı hâkîkat
hırka-püş olmaz

mu‘attar evle:

1. mu‘attar evle:

Kaside 12

Mısra: 48

Kelime Tipi: -
Güzel kokulu yapmak. || *Itur*
gibi kokutmak.

Olsa pür-nükhet-i müşkîn gubâr-ı
râhı
Ravza-i 'âlemi eylerdi mu'attar
lâle

mu'avven:

1. mu'ayyen:

Tarih 35

Mısra: 14

Belli, belirli, meşhur.

Yegân yegân hıdemât-ı şerîfesin
ervâh
Mu'ayyen eylediler ehl-i 'ilm-ü
'irfâna

mu'azzam olmaz:

1. mu'azzam olmaz:-maz

Tahmis 1

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Görkemli olmak.

Nice olmaz mu'azzam mahz-ı
rahmetden binadır bu
Metâf-ı enbiyâ beyt-i Cenâb-ı
Kibriyâdır bu

2. mu'azzam olmaz:

Tahmis 1

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Görkemli olmak.

Nice olmaz mu'azzam mahz-ı
rahmetden binadır bu
Metâf-ı enbiyâ beyt-i Cenâb-ı
Kibriyâdır bu

mübalağa:

1. mübalağayla:

Kaside 1

Mısra: 9

Abartma.

Olduñ mübalağayla nice işm fâ'ili
Cürmüñ muşagğarıñ dañi taşgîr kıl
dilâ

mübarek id:

1. mübarek id:

Tarih 39

Mısra: 50

Kelime Tipi: -

(Allah) mübarek etsin, uğur
versin.

Didim târihin Es'ad harf-i menkût-
ile ol demde
Çırâgâñı mübarek ide Sultân
Ahmede Bârî

mü-be-mü:

1. mü-be-mü:

Gazel 141

Mısra: 5

Büyük bir dikkatle, inceden
inceye, bir bir.

Hâl-i evâhîr olmuş iken mü-be-mü
nüvişt
Bilmezdi dañi dest-i hayâl-i evel
kalem

2. mü-be-mü:

Gazel 8

Mısra: 9

I. Tel tel, kıl kıl. II. Birer
birer. III. İnceden inceye, çok
dikkatle.

hatıñdan añla kışsa-i hicrânı mü-
be-mü
Bî-kıl ü kâl râz-ı nihân söylerim
saña

3. mü-be-mü:

Gazel 35

Mısra: 6

İnceden inceye, büyük bir
dikkatle, tel tel, birer birer.

Açılmaz her kese râz-ı derûnıñ
âşikâr itmez
Virür 'uşşâka ammâ mü-be-mü
hatdan haber kâgaz

4. mü-be-mü:

Gazel 129

Mısra: 10

İnceden inceye, büyük bir
dikkatle, tel tel, birer birer.

Şeb-zinde-dâr-ı hecr ü gelü-bend-i
kaydıyız
Biz mü-be-mü o Turra-i sevdâ-
fikenleriñ

5. mü-be-mü:

Gazel 163

Mısra: 6

İnceden inceye, büyük bir
dikkatle, tel tel, birer birer.

Derûn pür-zañm-ı tîğ-i gamze-i
hûn-rîz iken şimdi
Baña efsûn idüp ser-beste kıldı
mü-be-mü gisü

6. mü-be-mü:

Gazel 201

Mısra: 3

İnceden inceye, büyük bir
dikkatle, tel tel, birer birer.

Yârîñ hevâ-yı zülf-i siyeh-tâbı mü-
be-mü
Sevdâ-perest-i hecr ü gama derd-i
ser gibi

7. mü-be-mü:

Muamma 2

Mısra: 2

Kıl kıl. II İnceden inceye, çok
dikkatli.

Olsa da bin nâfe müşk ol zülf
kanda kanda bû
Râyihi-yle kim ki me'lûf ola anlar
mü-be-mü

müberra:

1. müberra:

Tarih 15

Mısra: 2

Ayrılmış, sıyrılmış, arınmış.

Sa'âdetlü vezîr-i a'zamı Hağ
kıla âfât-ı âlemden müberra

2. müberra:

Gazel 48

Mısra: 8

Arınmış, arındırılmış, berî,
münezzeh.

Lisân-ı aşk-bâzân-ı rnelâmet-pîşe-
gân üzre
O kim gâmdan müberra guşşadan
nâ-kâmdır kemdir

mübhemi:

1. mübhemi:

Gazel 106

Mısra: 7

Belirsizlik, anlaşmazlık.

Mübhemi temyîz ider hem
muzmeri izhâr ider
Dür-bîn-i âlem-i idrâkdir âsâr-ı
feyz

mübtedâ:

1. mübtedâdır:-dır

Tarih 44

Mısra: 3

Başlangıç, baş.

Cevdetde mübtedâdır fitnatda
müntehâdır
hağkâ ki mustafâdır ol zât-ı pâk ü
'âlî

mübtedâ-vı kâra:

1. mübtedâ-yı kâra:

Kaside 1

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

İşin başlangıcı.

Çün mübtedâ-yı kâra muḳaddem
haber olan
Bildiñ şerî'at oldıgım 'âmil ol aña

mübtelâ:

1. mübtelâlara: -lar, -a

Gazel 117

Mısra: 3

Tutkun, âşık.

Her süyü mübtelâlara bir cây-gâh-ı
Hüb
Yer var mı küy-i yâr gibi âşinâsı
çok

2. mübtelâ:

Gazel 57

Mısra: 2

*(Bir derde, bir hastalığa)
tutulmuş, aşık, tutkun, düşkün.*

Ne ol perî gibi bir dil-rübâ
görölmüşdür
Ne aña bencileyin mübtelâ
görölmüşdür

3. mübtelâ:

Gazel 42

Mısra: 2

*(Bir derde, bir hastalığa)
tutulmuş, aşık, tutkun, düşkün.*

Ne süya kim nazar itsem o dil-rübâ
görünür
Cihânda kim var ise ana mübtelâ
görünür

4. mübtelâ:

Gazel 20

Mısra: 3

*1. Bir şeye kendini kaptırmuş
olan, tutulmuş, düşkün 2. (Bir
derde, bir hastalığa) Tutulmuş 3.
Âşık, tutkun.*

Güşına girmez ki her târında var
biñ mübtelâ
Ahıñı sevdâ-yı zülfiyle hevâ itmek
'abeş

mübtelâdan:

1. mübtelâdan: -+dan

Gazel 22

Mısra: 5

Bağımlı, tutkun, düşkün.

Çekme dâmen mübtelâdan gel
cefâdan vaz geç

Cân-ı bîmâra kerem kıl al elin eyle
'ilâc

mübtelâ-yı derd-i nevdır:

1. mübtelâ-yı derd-i nevdır:

Gazel 64

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yeni derde düşmüş.

'İlâcın tesliyet-baḫşî-i ihvân-i
eyleyen bîmâr
Henüz ol mübtelâ-yı derd-i nevdır
kim devâsızdır

mübtelâ-yı seher:

1. mübtelâ-yı seher:

Lugaz 17

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Sabah tutkunu, sabah
olmasını çok isteyen.*

Olmuş anıñ hemîşe şâmı seher
N'ola olursa mübtelâ-yı seher

mücibe-i hevfe:

1. mucibe-i hevfe:

Kaside 1

Mısra: 57

Kelime Tipi: -

Korkuya sebep olmak.

Cüz'î de olsa mucibe-i hevfe der-
sefer
Küllî gerek itâ'at-i fermân-ı
Kibriyâ

mu' cizât:

1. mu' cizâtñ: -ın

Kaside 2

Mısra: 80

*Mu'cizeler. Allah tarafından
verilip, yalnız peygamberlerin
gösterebilecekleri büyük harika
işler.*

Sensin ol câmi'-i envâr-ı fezâ'îl ki
seniñ
Mu'cizâtñ idemez natika 'add ü
ihşâ

2. mu' cizâtñ: -ın

Kaside 5

Mısra: 46

*Mu'cizeler. Allah tarafından
verilip, yalnız peygamberlerin
gösterebilecekleri büyük harika
işler.*

Ey resulü's-seḳaleyn ey şeh-i
evreng-i 'atâ

Mu'cizâtñ seniñ ey Baḫr-ı kerem
lâ-yuhsâ

mu' cize-baḫşâ-yı kalem:

1. mu' cize-baḫşâ-yı kalem:

Kaside 10

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

Kalemin mucizeler vermesi.

Ta'bîr-i süḫan hoş-ter olur midḫaṭ
olursa
Taḫrîr-i senâ mu' cize-baḫşâ-yı
kalemdir

mu' cize-güy eyle:

1. mu' cize-güy eyle:

Kaside 11

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Mucizeler söyletmek.

kılık-i lâli o kadar mu' cize-güy
eyledi kim
Yazdı levḫ-i dile bu nev gazel-i
garrâyı

mu' cize-i bâhireñ:

1. mu' cize-i bâhireñ:

Kaside 2

Mısra: 72

Kelime Tipi: -

Açık, belli mucize.

Sensin ol mazhar-ı âyât-ı güzîn-i
te'yîd
K'oldı her mu' cize-i bâhireñ i' câz-
nümâ

mu' cize-iksâ-yı eda:

1. mu' cize-iksâ-yı eda:

Kaside 10

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

*Söyleyişin mucizeler
giydirmesi.*

Ta'bîr-i süḫan mu' cize-iksâ-yı
edadır
Taḫrîr anı tasdîr-i bihîn cây-ı
kalemdir

mu' cize-peymâ-yı kalem:

1. mu' cize-peymâ-yı kalem:

Kaside 10

Mısra: 60

Kelime Tipi: -

Kalemin mucizeler ölçmesi.

Ol dâver-i fazl-âver-i nihrîr-i
zamansiñ

Vaşf-ı ni'amiñ mu'cize-peymā-yı
kalemdir

mu'cize-pīrā-vı kalem:

1. mu'cize-pīrā-yı kalem:

Kaside 10

Mısra: 76

Kelime Tipi: -

*Kalemin mucizeleriyle
süslenmiş.*

Ol Bū-Alī-i nüşa-i 'adl ü

'azametsin

Resm-i keremin mu'cize-pīrā-yı
kalemdir

**mu'ciz-şükûfe-bāğ-ı belāgat-
zemīn ol:**

**1. mu'ciz-şükûfe-bāğ-ı belāgat-
zemīn ol:**

Kaside 7

Mısra: 80

Kelime Tipi: -

*Kusursuz biçimde söz söyleme
bağının mucizevi çiçeği olmak.*

Feyz-i nemā-yı nazmım ile ravza-i
sühan
Mu'ciz-şükûfe-bāğ-ı belāgat-
zemīn ola

müctebā:

1. müctebā:

Kaside 2

Mısra: 50

Seçilmiş, seçkin (Hz.

Muhammed'in sıfatlarındandır).

Mustafā Hāmid ü Mahmūd ü
Muḥammed Ahmed
Müctebā Tāhīr ü Mekkīyy ü
Kureyşī Tāhā

müdām:

1. müdām:

Muamma 1

Mısra: 2

Daima, her zaman.

Ger dilerseñ nām birle olasın evvel
bekām

Nāsa tertīb üzre iclāle şürü' eyle
müdām

2. müdām:

Gazel 56

Mısra: 5

Daima, her zaman.

Fikr-i dü-çüşm-i fitne-ger-i yār ile
müdām

Dīdem ḥayāl-i tiğ-i nigāha niyām
olur

3. müdām:

Gazel 121

Mısra: 7

Dâimi, devamlı.

Müdām encüm-şümār-ı heft-çarḥ-ı
derd-i serdim kim
Nukūd-ı hecr ü ḡamdan ḡayri bir
pāre hisābım yok

müdārā itmek:

1. müdārā itmek:

Gazel 15

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Deyim**

*Yüze gülme, dost gibi
görünme.*

Şerbet-i vuşlat iken dil-ḥaste-i
hecre devā
Derd-i fūrkatla müdārā itmek ister
ol ṭabīb

müdde'ā-vı vaşla:

1. müdde'ā-yı vaşla:

Gazel 187

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kavuşma maksadı.

Sudūr-ı ḥaṭṭı Es'ad müdde'ā-yı
vaşla ḥākimdir
Sübüt-ı Ḥāl-i istihkākıdır ahkāmıdan
kāme

müderriş eyle:

1. müderriş eyle:

Kaside 8

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Öğretmen yapmak.

Müderriş eyledi anda nemā-yı
feyz-baḥşı kim
kıla tullāb-ı ezḥāra ifāde fenn-i
'irfanı

mü'ebbed eyle:

1. mü'ebbed eyle:

Tarih 18

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Sonsuz, daimî etmek. (Bir şey)
sonsuza kadar varlığını veya
durumunu sürdürmek.*

Sa'âdetle serir-i saltanatda
Mü'ebbed eyleye bā-'izz ü şevket

mü'ekkl ol:

1. mü'ekkl ol:

Tarih 35

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

*Vekil olmak, işler için
başkasının yerine bakmak.*

Mutarrıız ve Harīrī çü perdedarı
olup

Mü'ekkl oldu Kisā'ī firāş-ı eyvāna

müennes:

1. müennes:

Lugaz 13

Mısra: 21

Dişi, kadın.

Ba'de anı sen müennes kıl
N'oldığın bu lugazden bil

mü'evved:

1. mü'evved:

Tarih 37

Mısra: 13

Güçlü, sağlam,

kuvvetlendirilmiş.

Olup dā'im mü'evved saltanatda
yümn ile Bārī
Hümāyün eyleye 'id-i sā'idi Hān
Mahmūda

müevved:

1. müevved:

Tarih 6

Mısra: 8

Güçlü, sağlam,

kuvvetlendirilmiş.

'İzz-ü şevketle ḥudā Ḥazret-i
Mahmūd Hānı

Taht-ı devletde müevved ide tā-
rüz-i cezā

müevved eyle:

1. müevved eyle:

Tarih 15

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Kuvvetlendirmek,
sağlamlaştırmak.*

Müevved eyleyüp şadrında dāim
Muvaffaḥ kıl umūrında İlāha

müfād-ı sümme denā:

1. **müfâd-ı sümme denâ:****Kaside 3**

Mısra: 28

Kelime Tipi: **Ayet**

"Sümme denâ"

manası/mefhumu.["Sonra (Cebrâil ona) yaklaştı ve (aşağıya doğru) sarktı" (Necm 53/8)].

Meh-i münevver-i esrâ murâd-ı ev ednâ

Müfâd-ı sümme denâ nâzenîn-i Mevlâdır

mufazzal:1. **mufazzaldır:-dır****Tarih 41**

Mısra: 51

Başkalarına üstün tutulmuş II değerli, kıymetli.

Mufazzaldır fezâil intisâb-ı savb-ı pâki-yle
Me'âlî zât-ı 'âlû'l-'âlî ile buldı isti'lâ

müferrih:1. **müferrih:****Tarih 31**

Mısra: 16

Ferahlık veren, iç açan, iç açıcı.

Oldı tekmiline bu mısra '-ı bâlâ târîh

Bu ne dil-cû ne müferrih ne güzel şâdirevân

müfred:1. **müfredir:-dir****Gazel 1**

Mısra: 5

Ar. 1. Yalnız, tek, fert. 2.

Eşhas ve eşyadan yalnız bir şeye delâlet eden kelime. 3. Musarra olmayan, yani âher bir mısra ile hem-kafiye olmamakla tek kalan beyit. ("ferd" dahi denilir.) Cem'i: müfredât: Ayrı ayrı kayıt ve zikr olunan şeyler: müfredât-ı tıb, müfredât-ı umûr, ibârenin müfredâtı.

Anda müfredir o hâl-i 'anberîn ü müşk-sâ
Oldı mazmûnı anıñ baht-ı siyâh-ı mübtelâ

müftehir ancak niyâz u nâz olur:1. **müftehir ancak niyâz u nâz olur:****Gazel 107**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Övünme yalnızca yakarış ve naz olur.

Her birinde müftehir ancak niyâz u nâz olur

'âşık u ma'sûkda bî-şübhe yek-sândır gârağ

mugber olsa:1. **mugber olsa:****Lugaz 9**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Tozlanmak, üzerine toz kaplamak; kırılmak, incinmek II lekelenmek, adı kötüye çıkmak.

Garâbet bundadır kim olsa mugber
Olur evvelkiden pervâzi ber-ter

muhâl:1. **muhâl:****Lugaz 15**

Mısra: 4

(Ar.) Olması, gerçekleşmesi, yapılması mümkün olmayan, imkânsız.

Lîk bunlar ekşeriyyâ itmede ceng ü cidâl
Birbirinden iftirâk itmek dahi güyâ muhâl

muhammed:1. **muhammed:****Kaside 2**

Mısra: 49

"Birçok defa hamd ü sena olunmuş, defalarca övülmüş" anlamında olup İslam'ın son peygamberi Hz. Muhammed (s.a.v.).

Mustafâ Hâmid ü Mahmûd ü Muḥammed Ahmed
Müctebâ Tâhîr ü Mekkîyy ü Kureyşî Tâhâ

muhammed-i 'arabî:1. **muhammed-i 'arabî:****Kaside 3**

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Arap ırkına mensup olan Hz. Muhammed.

Cenâb-ı nûr-ı İlâhî Muḥammed-i 'Arabî
Ki zât-ı enveri bâdî-i halk-ı dünyâdır

muhammer:1. **muḥammer:****Kaside 12**

Mısra: 40

Yoğurulmuş.

Böyle tâbendelik olmazdı sirişinde be-dîd
Olmasa reng-i 'izârîñla muḥammer lâle

muḥassal:1. **muḥassal:****Gazel 140**

Mısra: 9

Hasılı, kısacası, doğrusu, sözüñ kısası.

Muḥassal tünd-hû kıldım seni fart-ı niyâzımla
Rûsûm-ı cevri güyâ ey vefâ-düşmen ben öğretdim

2. **muḥassal:****Gazel 172**

Mısra: 4

Hasılı, kısacası, doğrusu, sözüñ kısası.

Kızardı gül Ruḥî tâb-ı şarâb-ı nahvetden
Bakılmaz oldu muḥassal o verd-i âlimize

3. **muḥassal:****Tarih 5**

Mısra: 11

(Ar.) Sözüñ kısası, hâsılı, hulâsa.

Muḥassal bu fazîlet istikâmet fitnat u 'iffet
Ezelden hilkatinde çâr-'unsûrdur anıñ güyâ

4. **muḥassal:****Tarih 24**

Mısra: 6

(Ar.) Sözüñ kısası, hâsılı, hulâsa.

Cenâb-ı pâdişâh-ı heft-kişver Hân Mahmûduñ
Muḥassal tab'-ı nekkâd-ı hümâyûnı musaffâdır

5. **muḥassal:****Tarih 41**

Mısra: 39

(Ar.) Sözüñ kısası, hâsılı, hulâsa.

Muhassal her şükûfe bir sebağdan
feyz alup yer yer
Bu kâh-i cennet-âsânın iderler
midhâtin ifâ

6. muhassal:

Tarih 41

Mısra: 63

(Ar.) Sözü'nün kısıtı, hâsılı,
hulâsa.

Muhassal ne mekânî'nin ne mekânî'nin
medhi kâbilidir
Hemân birin mu'ammer birini
ma'mûr ide Mevlâ

7. muhassal:

Tarih 45

Mısra: 11

(Ar.) Sözü'nün kısıtı, hâsılı,
hulâsa.

Ne geldi-yse muhassal devr-i re'fet
tavr-ı 'adlinde
Pey-â-pey 'âleme bād-i raḥaṭ geldi
hoş geldi

muhassala-i nefis-i pür-hevâ:

**1. muḥassala-i nefis-i pür-hevâ:-
dir**

Kaside 1

Mısra: 56

Kelime Tipi: -

Heves dolu nefsin neticesi.

Selb it taḥayyülât-ı kaẓâyâ-yı şerri
kim
Ma'düledir muḥassala-i nefis-i pür-
hevâ

muhayyer olsa:

1. muḥayyer olsa:

Gazel 41

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

1. Şaşkınlık. 2. Mûsikîmizde
hüseynî beşlisinin tizi ve uşşak
dörtlüsünden meydana gelen, inici
bir seyir tâkip edip düğâh
perdesinde (la) karar kılan, en eski
ve en çok kullanılan basit
makamlardan biri.

Muhayyer olsa dem-i vaşl-ı yârda
'uşşak
Niyâz-ı buselik ile nevâyâ mâ'ildir

mühevvâ:

1. müheyyâ:

Gazel 45

Mısra: 4

Belirli bir iş için hazır
durumda olan, hazır, amade.

Ol âhü-yı melâhat olmasun bî-hüde
rem-kerde
Müheyyâ rîsmân-ı âh-ı dil anın
kemendidir

muhıkk-ı cümle-i hak:

1. muḥıkk-ı cümle-i ḥaḳ:

Kaside 3

Mısra: 35

Kelime Tipi: -

*Doğru olan her şeyin adalet
sahibi.(Hz.Muhammed[s.a.v.]).*

Hıdîv-i erḥam ü eşfaḳ muḥıkk-ı
cümle-i ḥaḳ
Habîb-i Rabb-i felaḳ zâtı nûr-ı
meclâdır

mühimmât-ı dîn ol:

1. mûhimmât-ı dîn ol:

Kaside 7

Mısra: 56

Kelime Tipi: -

Dinin gereklilikleri olmak.

Düstûr-ı dâd-kâr-ı Sikender-vaḳar
kim
Endişe-i derûnı mûhimmât-ı dîn
ola

muhîṭ ü baḥr-ı râ'ik:

1. muḥîṭ ü baḥr-ı râ'ik:

Kaside 8

Mısra: 39

Kelime Tipi: -

Akıcı nehir ve çevre.

Muhîṭ ü Baḥr-ı râ'ik dersin idüp su
gibi ezber
Kitâb-ı nehri cûlar şerḥ iderler
şimdi pinhânî

muhîṭ-i baḥr u ber:

1. muḥîṭ-i baḥr u ber:

Tahmis 2

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Kara ve denizi kuşatan.

Vücûduñ hilkatin fikr eyle ger
insân-ı kâmilseñ
Muhîṭ-i baḥr u ber bir zerredir
fehm eyle 'âkilseñ

muḥkem:

1. muḥkem:

Rûbai 6

Mısra: 4

(Ar.) Dayanıklı, güçlü
duruma getirilmiş,

*sağlamlaştırılmış, sağlam,
kuvvetli, metin.*

Evzâ'-ı hilâf olsa da zâhîrde
Bünyân-ı ḥulûşî anda muḥkem
bulsam

mühr:

1. mühr:

Tarih 7

Mısra: 14

*İmparatorluk döneminde
padişahların tuğrasını taşıyan ve
sadece sadrazama kullanma yetkisi
verilen mühür.*

Es'adâ müjde kılop ben de didim
târîhin
Mühr alup dâver-i dehr oldı
Mehemmed Pâşâ

mühr al:

1. mühr al:

Tarih 33

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Sadrazamlık mührüne,
makamına ulaşmak.*

Mühr alup bu sâl-i bin yüz kırk
üçde müjdeler
Âsaf-ı dehr oldı İbrâhîm Pâşâ
yümn ile

mühre:

1. mûhreniñ:-niñ

Gazel 128

Mısra: 6

1. Kâğıtları cilâlamak,
parlak, pürüzsüz ve kolay yazılır
duruma getirmek için kullanılan,
billûr veya istiridyeye kabuğundan
yapılmış yuvarlak âlet 2. Her çeşit
yuvarlak, küçük top şeklindeki şey.

Kaçma pür-Dâğ itse cismîn sûz-i
dest-i terbiyet
Kesb-i tâb için varak süzânıdır gör
mûhreniñ

muhtâc:

1. muhtâcdir:-dir

Kaside 5

Mısra: 35

İhtiyacı olan.

Saḥa muhtâcdır ey şâh-ı cihan
cümle rûsûl
Zât-ı pâkiñdir olan 'âleme hâdî-i
sübûl

muhtâc ol:

1. muhtâc ol:

Gazel 168

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Bir kimse veya şeye ihtiyaç duymak.

hulûş ile tedâvî besdir Es'ad pāk-tab'âne

Fu'âdî zehr olan muhtâc olur tiryâk-i fârûka

muhtâr:

1. muhtar:

Kaside 2

Mısra: 47

"Beğenilmiş, seçilmiş, seçkin" anlamlarında Hz. Muhammed'in isimlerindendir.

Hâtemü'r-rüsl ü resulü's seķaleyn ü muhtar
Câmi'ü'l-fazl u hüküm dürr-i yem-i sümme denâ

muhtefî:

1. muhtefî:

Gazel 149

Mısra: 6

Gizlenmiş, gizli.

Kâkül-i ham-be-hamiñ dâl nikât-ı sihre
Muhtefî hañt-ı siyâhında mezâyâ-yı fiten

muhtefî kıl:

1. muhtefî kıl:

Kaside 4

Mısra: 55

Kelime Tipi: -

Gizlemek, saklamak.

Şâm-ı siyâh-tâb-ı hañın kıldı muhtefî
Her târ-ı müda nice sabah kıyameti

mu'in:

1. mu'inin:-in

Kaside 6

Mısra: 46

Yardım eden, yardımcı.

Serîr-i saltanatda müstedâm ol 'izz ü devletle
Mu'inin Hâzret-i Allah olup tevfik ola yaver

mu'in ol:

1. mu'in ol:

Kaside 7

Mısra: 72

Kelime Tipi: -

Yardımcı olmak.

Ey şadr-ı nîk-kadr-i kerem-vâr u kâm-kâr
Allah sana zahir ü bâtin mu'in ola

mu'in-i dün olduñ:

1. mu'in-i dün olduñ:

Rübai 7

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Alçakların yardımcısı olmak.

Ey çarh-ı denî mu'in-i dün olduñ sen
Bi'llâh küşende-i zebûn olduñ sen

müjde:

1. müjdeler:-ler

Tarih 24

Mısra: 19

Sevinç haberi, beşaret.

İdüp şad müjdeler hâtif didi ey
Es'ad-ı dâ'i
Saña bādî-i şādî dinle bu târîh-i garrâdır

2. müjde:

Tarih 6

Mısra: 11

Sevinçli haber, muştu.

Dehr bir beyt-i se-târîh ile biñ müjde kılup
Hâtif-i gayb didi Es'ad-ı dâ'i-âsâ

3. müjdeler:-ler

Tarih 33

Mısra: 11

Sevinçli haber, muştu.

Mühr alup bu sâl-i bin yüz kırk üçde müjdeler
Âsaf-ı dehr oldu İbrâhîm Pâşâ
yümn ile

müjde kıl:

1. müjde kıl:

Tarih 7

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Sevinecek haber vermek.

Es'adâ müjde kılup ben de didim târîhin
Mühr alup dâver-i dehr oldu Mehmed Pâşâ

müje:

1. müjeñ:-ñ

Gazel 193

Mısra: 7

Kirpik.

kıldı müjeñ hayâlî dü çeşmim bi-'aynihi
Kuhl-i hañ-ı gubârîñ ile mîl-dân gibi

2. müjem:-m

Muamma 11

Mısra: 2

Kirpik.

Derûn-ı dîdeye ger pâ-nihâd olsa hayâl-i yâr
Döner derbân-ı isme bu müjem gûyâ mu'ammâdır

3. müjem:-m

Gazel 60

Mısra: 5

Far, Kirpik.

Şerh itse müjem hasret-i çeşm-i teri yâre
Rizânî-i şad-çşk-i dürer-bâr ile söyler

4. müjem:-m

Gazel 65

Mısra: 4

Far, Kirpik.

O çeşm-i meste taħayyülledir hemân nazarım
Reh-i nigâhıma zîrâ müjem de reh-zendir

5. müje:

Kaside 7

Mısra: 36

Kirpik.

Ol nûr-i çeşm-i rû'yete ehl-i basireti
Taķrîb iderse her müje bir dūr-bîn ola

müjgân:

1. müjgânı:-ı

Gazel 129

Mısra: 6

Kirpik.

Ol tâze verd-i şâh-ı tîrâz-ı letâfete
Müjgânı hâr-ı hayret olur göz dikenleriñ

2. müjgânı:-ı

Kaside 5

Mısra: 8

Kirpik.

Ärzü eyleyelim savb-ı reh-i cânânı
Yolların harına çārüb idelim
müjgānı

3. **müjgānı:-ı, -n**

Gazel 186

Mısra: 7

Kirpik.

O ebruvān u o müjgānıñ oldı dil
hedefi
Kemān u tîre mukabil nişān
murādımca

4. **müjgānı:-ı**

Gazel 195

Mısra: 5

(Sevgilinin) kirpikleri.

Müjgānı zahm urmada ben mest-i
çeşm-i yār
Geçdi hadengi cânıma terkeşdeyim
dağı

5. **müjgānım:-ı, -m**

Gazel 139

Mısra: 4

Kirpikler.

N'ola táb-ı Çerāğ-ı 'ārızın
gitmezse çeşmimden
O şem'-i hāne-süz-ı cāna
müjgānım fetil itdim

mukābil:

1. **mukabil:**

Gazel 186

Mısra: 8

*Bir şeyin tam karşısına gelen,
karşısında bulunan, karşı karşıya
olan. || Denk.*

O ebruvān u o müjgānıñ oldı dil
hedefi
Kemān u tîre mukabil nişān
murādımca

mukābil olmadı:

1. **mukābil olmadı:-ma, -dı**

Gazel 110

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Bir şeye karşılık olarak
yapılan, bir şeyin karşılığı olan.*

kıldı âteş-zāğ tîğ-i şu'lesin ammā
yine
Rüzgār ile mukābil olmadı bî-çāre
şem'

mukaddem:

1. **mukaddem:**

Kaside 1

Mısra: 29

(Ar.) Önde olan, önden giden,
değerli, üstün.

Çün mübtedā-yı kāra muqaddem
haber olan
Bildin şerī'at oldığın 'āmil ol aña

2. **muqaddem:**

Kaside 8

Mısra: 17

1. *takdim edilen, sunulanlar*
[küçükten büyüğe]. 2. *önde*
olanlar, önden gidenler.

Şürü' idüp muqaddem nüşha-i
reyhāneden sünbül
Fevāyih ile nefhü't-tîbe kıldı şimdi
imānı

mukaddem olan:

1. **muqaddem olan:**

Kaside 1

Mısra: 53

Kelime Tipi: -

(Ar.) Önde olan, önden giden,
değerli, üstün.

Tālī kılop muqaddem olan cürme
tevbeyi
'aks-i nakiz-i zühd idüp ol vāşıl-ı
Hudā

mukarrer:

1. **mukarrerdir:-dir**

Tahmis 2

Mısra: 15

(Ar.) Kararlaştırılmış, kesin,
kuşkuuz.

Mukarrerdir füyüzāt-ı İlāhī kalb-i
enverde
Olan dānende sırr-ı haqq sun'-ı bî-
kusūrından

mukayyed oldu:

1. **mukayyed oldu:**

Kaside 1

Mısra: 126

Kelime Tipi: -

Bağlanmak, bağlı olmak.

Ümmetlerinden Es'ad-ı bî-çāre
bendeñin
Oldı mukayyed ism ile ef'ālī
mutlaқа

mükeffir kıl:

1. **mükeffir kıl:**

Gazel 168

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Örtmek, gizlemek.

Beyāza çekmek isterseñ sevād-ı
defter-i Hālīñ
Mükeffir kıl fi 'āl-i lāhıkı a 'māl-i
mesbūka

mükevven:

1. **mükevven:**

Tarih 41

Mısra: 6

Yaratılmış.

Bilür-ı revzeninden müstefid-i
tābdır hırşid
Nukūş-ı şu'le-renginden mükevven
gülşen-i dünya

mukīm:

1. **mukīm:**

Lugaz 8

Mısra: 4

*Bir yere yerleşen, bir yerde
oturan, kalıcı olan, ikāmet eden
(kimse).*

Egerçi cinsi bir amma ki nev'
vāfırdır
Mukīm zann-olunur ekseri
müsāfırdır

muktedā-yı gürüh-ı rüsül:

1. **muktedā-yı gürüh-ı rüsül:**

Kaside 4

Mısra: 39

Kelime Tipi: -

*Peygamberler topluluğunun
rehberi.(Hz.Muhammed).*

Sensin o muktedā-yı gürüh-ı rüsül
ki Haq
kılmış vücūd-ı pākini pür-nūr-ı
rahmeti

mukterin:

1. **mukterin:**

Tarih 37

Mısra: 6

*Yaklaşan, yakın gelen, iktirân
eden.*

O sultān-ı 'adālet-pîşe hayr-endîşe
olmuşdur
Nizām-ı devletinde mukterin
tevfik-i Ma'būde

mükteseb:

1. **müktesebdir:-dir**

Gazel 125

Mısra: 8

*İktisab edilmiş, kazanılmış,
elde edilmiş.*

Māh-rüyān-ı cihānıñ hüsni ü ān u
nahveti
Müktesebdir dergah-i devlet-
me'ābından seniñ

mül:

1. **mülden:-den**
Gazel 145
Mısra: 8
Şarap.

Beni mest-i mey-i nāz itmesün
gāhī cefā kılsun
Humār-ı sāgar-ı cevri baña hoş-
neş'edir mülden

2. **mülden:-den**
Gazel 166
Mısra: 2
Şarap, mey.

Ferah-resān olamam şevki mesken
itsem de
Neşāt-ı nev bulamam hūşı mülden
itsem de

mülevven:

1. **mülevvendir:-dir**
Lugaz 13
Mısra: 11
Rengarenk.

Kimi elvan ile mülevvendir
Kimi sâde kimi müzeyyendir

mülhak:

1. **mülhak:**
Tarih 25
Mısra: 6
Bağlanmak, tabi olmak.

Cilve-gāh eylemege bağ-ı behiştı
olıcak
Rūh-ı pākizesi gilmān-ı cināna
mülhak

mülk-i dil:

1. **mülk-i dil:**
Gazel 131
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Gönül mülkü.

Menşür-ı hatla mülk-i dil oldı
müsahharıñ
Ey şāh-ı hüsni bende-i fermānıñım
seniñ

mülk-i gınaya:

1. **mülk-i gınaya:**
Kaside 7
Mısra: 62
Kelime Tipi: -
Zenginlik mülkü.

Gırā-yı sīm-i Halka-i dergāh-ı
devleti
Mülk-i gınaya vālī-i şāhib-nigīn
ola

mülk-i hüsni:

1. **mülk-i hüsni:**
Gazel 73
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Sevgilinin güzellik ülkesi.

Yüridi ceys-i haṭı Es'ad o şuhūñ
bilmem
Mülk-i hüsni yeniden niyyeti teşhīr
midir

2. **mülk-i hüsni:**
Gazel 144
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Güzellik ülkesi.

Mülk-i hüsni Bābilstān eyle sihr-i
nāz ile
Ġamze cādüluklar itsün çeşmiñ
efsün eylesün

mültecā olan:

1. **mültecā olan:**
Kaside 1
Mısra: 124
Kelime Tipi: -
Sığınak, korunak olmak.

Ey bādī-i vücūd-ı cihan mefhar-ı
rüsūl
Dergāh-ı re'fetiñdir olan Halka
mültecā

mültezem:

1. **mültezemde:**
Tahmis 1
Mısra: 34
*Gerekli görülen, arzu edilen;
korunan, himaye edilen.*

hulūş üzre niyaz it agla inle
cehdiñi bezl it
Eliñ aç mültezemde kâse-i
deryūze-i fazl it

mülük:

1. **mülükidir:-i-dir**
Tarih 39

Mısra: 42
Melikler, hükümdarlar.

'İnāyet rūh-perver merḥamet
dünyāya zīb-āver
Mülükidir o bağın mā-haşal ezḥār
u eşcārı

müm:

1. **mumdur:-dur**
Tarih 3
Mısra: 8
Mum.

Nice āvīze itmez ana kendin
beyza-i meh kim
Sirācı olmağ için mumdur mihr-i
cihān-ārā

mü-miyān:

1. **mü-miyānı:-ı**
Gazel 92
Mısra: 9
*Beli kıl gibi denecek kadar
ince olan, çok ince belli. II güzel,
sevgili.*

O mü-miyānı çeküp gāh sīne-i
zerde
Giyāhı kāh-rübāya degişmiyor
musuñuz

mümkin:

1. **mümkindi:-di**
Gazel 128
Mısra: 9
Mümkün, olabilir, olabilen.

Mihr-veş mümkindi manzūr-ı
cihān olmağ hele
Olmasa Es'ad eger derpīşi āfet-
şöhreniñ

2. **mümkindi:-di**
Gazel 134
Mısra: 9
Olabilir; muhtemel, olası.

O çeşm-i şūh ile mümkindi Es'adā
sohbet
Nigāha yer kosa bir dem o ġamze-i
kattāl

3. **mümkin:**
Gazel 174
Mısra: 5
*İmkan dahilinde, olası,
muhtemel.*

Rehā mümkin mi 'aşk-ı sīmyā-kār-
ı dilārādan
Dil ü cān olsa 'aql u hūş ile ger
ittifāk üzre

4. mümkün:

Gazel 18

Mısra: 8

İmkân dahilinde bulunmak.

Ne kıl-k-i sühan-gü ne lisân vaşfına
kadir
Dillerle ne mümkün k 'ola takrîr-i
maḥabbet

5. mümkün:

Gazel 91

Mısra: 4

İmkân dahilinde bulunmak.

İtmem tekellüm ol fem-i mevhûmı
yâdsız
Mümkün vücûd yok 'ademe
istinâdsız

mümtâz:

1. mümtâzdır:-dır

Gazel 126

Mısra: 8

Seçilmiş, seçkin, imtiyazlı.

Sebak-hân olduğundan gayri bahs-i
hîle-bâziden
Fünûn-ı fitnegîde cümleden
mümtâzdır çeşmiñ

2. mümtâz:

Lugaz 9

Mısra: 2

*İmtiyazlı, ayrı tutulmuş, üstün
tutulmuş; seçkin.*

Nedir ol iki murg-i tîz-pervâz
Odur pervâz ile 'âlemde mümtâz

mümted:

1. mümted:

Tarih 20

Mısra: 2

*Uzamak, sürmek, devam
etmek.*

Te'âla'llâh zihî sultân-ı 'âlem
sâye-i ḥâk kim
Cihâna lutf-ı 'adl ü cüdî her dem
olmada mümted

mumzâ ol:

1. mumzâ ol:

Kaside 5

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

İmzalanmak.

Sensin ol ḥâtem-i engüşt-i
nübüvvet ki şehâ

Oldı ser-hüccet-i İslâm seniñle
mumzâ

münādâ-yı müfred ol:

1. münādâ-yı müfred ol:

Kaside 1

Mısra: 41

Kelime Tipi: -

Tek başına bağırarak olmak.

Taḥşîl-i ma'rifetle münādâ-yı
müfred ol
Kesb-i ta'abbüd eyle eyâ nefis-i
pür-hevâ

münakkas:

1. münakkasdan:-dan

Gazel 152

Mısra: 8

Nakışlı, işlemeli kumaş.

Nice hem-Hâl olur rüyûñla mihr-i
çarḥ-ı encüm-dâr
Gelür mi bû gül-i tasvîr-i kâlâ-yı
münakkasdan

münderic:

1. münderic:

Gazel 22

Mısra: 3

İçeren, kapsayan, ihtiva eden.

Cümleten nâz u bahâ vü ân sende
münderic
Cezbe-i ḥüsn ü melâḥatdır viren
saña revâc

münevver:

1. münevverdir:-dir

Tarih 27

Mısra: 5

Nurlu, parlak.

Âb-ı hayvândan münevverdir bu
'ayn-ı sâf kim
Menba'ı zulmet anın bunun menâr-
ı mü'minîn

münevver ol:

1. münevver ol:

Kaside 12

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

Nurlanmak, ıstık ile dolmak.

Şad fûrûğ ile n'ola olsa sirâc-ı
gülsen
Şu'le-i haddiñ ile oldı münevver
lâle

münevver olsa:

1. münevver olsa:

Murabba 3

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Aydınlanmak, nurlanmak, ıstık
ile dolmak.*

Gün yüzünden vechi var olsa
münevver bu cihân
Evc-i ḥüsnüñ ey efendim mihr-i
tâb-efşânısıñ

münevvir-i çarḥ ü zemîn ola:

1. münevvir-i çarḥ ü zemîn ola:

Kaside 7

Mısra: 74

Kelime Tipi: -

*Yeryüzünü ve gökyüzünü
aydınlatmak.*

Sensin o mihr-i şa'şâ'a-pîrâ-yı
mekrûmet
Kim zerresi münevvir-i çarḥ ü
zemîn ola

münevvir-i mihr-i sipihr-i re'fet:1. münevvir-i mihr-i sipihr-i
re'fet:**Kaside 9**

Mısra: 91

Kelime Tipi: -

*Merhamet göğünün güneşinin
nurlandırdığı.*

Sen ol münevvir-i mihr-i sipihr-i
re'fetsin
Ki tâb-ı mekrûmetiñ virdi leyle
reng-i neḥâr

münîr iden:

1. münîr iden:

Gazel 170

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Parlak hale getirmek.

Bürîde-gî-i zebândır münîr iden
şem'i
'Aceb mi tâbiş-i dil zâ'id olsa
ebkemde

**münis-i ğam-ḥâr-ı dil-i pür-
kederimdir:**1. münis-i ğam-ḥâr-ı dil-i pür-
kederimdir:**Nazm 16**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Keder dolu gönümün hüzn
arkadaşı.*

Bir gerdiş-i mînâyı tokuz çarha
değişmem
Kim mûnis-i ğam-ğâr-ı dil-i pür-
kederimdir

munsarif olmağı:

1. munşarif olmağı:

Kaside 1

Mısra: 44

Kelime Tipi: -

Geri dönmek.

Taḳvâyı men' u şarf iden 'illetleri
gider
Râh-ı sedâda munşarif olmağı kıl
recâ

münselîh:

1. münselîh:

Tarih 2

Mısra: 3

Styrılıp çıkmış, soyulmuş.

Egerçi münselîh olmuşdı selh-i sâl-
i sâbıkda
Harîk ile vücûd-ı şevk-âlûd-ı şafâ
nev'â

müntehâ:

1. müntehâdır:--dır

Tarih 44

Mısra: 3

*Ar. Nihayet bulan yer, en uç,
son, bir şeyin gayete erdiği yer.*

Cevdetde mübtedâdır fitnatda
müntehâdır
ḥakkâ ki mustafâdır ol zât-ı pāk ü
'âlî

müntehâ-yı cümû'-ı 'ibâdete:

1. müntehâ-yı cümû'-ı 'ibâdete:

Kaside 1

Mısra: 45

Kelime Tipi: -

İbadete toplanmanın sonucu.

Sa'y eyle müntehâ-yı cümû'-ı
'ibâdete
Ol mu 'tekif mesâcidi cây eyle
dâ'imâ

müntekis olmaz:

1. müntekis olmaz:

Gazel 88

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Nakşedilmek.

İtmez dil-i 'uşşâka Eşer jeng-i
küdûret

Şâf âyineye şüret-i ğam müntekis
olmaz

müntic-i münâ kıl:

1. müntic-i münâ kıl:

Kaside 1

Mısra: 52

Kelime Tipi: -

Arzularına son vermek.

Kânûn-ı şer'e mantıḳıñı âlet
eyleyüp
kıl şekl-i evvel-i 'ameliñ müntic-i
münâ

mû-nümûdî-i ruhî:

1. mû-nümûdî-i ruhî:

Gazel 155

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yanağın tüylerini gösteren.

kılınca çîn-i ebrû mû-nümûdî-i
Ruhîn i'lâm
Sudûr-ı ḥatt-ı 'âlî-şânı bildim
resm-i tuğradan

münzir:

1. münzir:

Kaside 2

Mısra: 51

*Doğru yola sevk etmek için
kötü yolda olanın başına
gelecekleri haber vererek
korkutan, korkutup sakındıran
(kimse).*

Münzir ü mürsel ü Yâsîn ü
Nebîyy-i ümmî
Ebtahî vü Medenî nûr-ı habîb-i
Mevlâ

mür:

1. mürdan:-dan

Kaside 6

Mısra: 32

Karınca.

O şîr-i mişe-zâr-ı heybet ü satvet ki
bî-minnet
Hirâs-ı kahrı eyler ejdehâyı
mürdan kem-ter

murâd:

1. murâdım:-ım

Rûbai 7

Mısra: 3

Arzu edilen şey, dilek, amaç.

Bir kerre ne var murâdım üzre
dönseñ

Bî-hûde değil ki ser-nigûn olduñ
sen

2. murâdımca:-ımca

Gazel 186

Mısra: 1

*Gönlümce, isteğime uygun
şekilde.*

Vefâ iderse o rûh-i revân
murâdımca
Bu cism-i mürde bulur tâze cân
murâdımca

3. murâdımca:-ımca

Gazel 186

Mısra: 4

*Gönlümce, isteğime uygun
şekilde.*

Tabî'atımca o Ruḥsâr meşrebimce
o leb
Mezâḳım üzre o gabgab dehân
murâdımca

4. murâdımca:-ımca

Gazel 186

Mısra: 6

*Gönlümce, isteğime uygun
şekilde.*

Henüz buldı dil-i zâr târ-ı turesine
Rûbûde olmağa bir nev-civân
murâdımca

5. murâdımca:-ımca

Gazel 186

Mısra: 8

*Gönlümce, isteğime uygun
şekilde.*

O ebruvân u o müjgânıñ oldu dil
hedefi
Kemân u tîre mukabil nişân
murâdımca

6. murâdımca:-ımca

Gazel 186

Mısra: 10

*Gönlümce, isteğime uygun
şekilde.*

Döner mi kutb-ı ümîd üzre Es'adâ
bilmem
Bu âsyâb-ı felek bir zamân
murâdımca

7. murâdımca:-ımca

Muamma 4

Mısra: 1

*Gönlümce, isteğime uygun
şekilde.*

Serv-kadler arasında kıl
murâdımca selâm

Al ele pâyın o şâhın bir iki kez öp
tamâm

8. **muradı:-ı**
Gazel 151
Mısra: 7
Amaç, arzu, istek.

Muradı yâre açılmağdı lîk ağıyarı
Görünce kendüyi devşürdi nâme
şerminden

9. **murâd:**
Kaside 9
Mısra: 81
Amaç, istek, arzu.

Murâd naql-i kühen-kıssa-i
melâmet iken
Neşât-ı tâze-res-i Hâlini ider izhâr

10. **murâdımcâ:-ım, -ca**
Gazel 186
Mısra: 2
Gönül, istek, arzu.

Vefâ iderse o rûh-i revân
murâdımcâ
Bu cism-i mürde bulur tâze cân
murâdımcâ

murâd-ı ev ednâ:

1. **murâd-ı ev ednâ:**
Kaside 3
Mısra: 27
Kelime Tipi: **Ayet**
"Ev edna" isteğinde
olan.["Sonra (Muhammed'e)
yaklaştı, derken daha da yaklaştı.
O kadar ki (birleştirilmiş) iki yay
arası kadar, hatta daha da yakın
oldu." Necm Suresi 9. ayetden
iktibastır.]

Meh-i münevver-i esrâ murâd-ı ev
ednâ
Müfâd-ı sümme denâ nâzenîn-i
Mevlâdır

mürâdif:

1. **mürâdifdir:-dir**
Lugaz 19
Mısra: 10
1. Arkadaş, yoldaş, eş. 2. Aynı
anlama gelen, aynı mânâyı ifâde
eden şey, eş anlamlı, müterâdif.

Evveline nazar musâdifdir
Âhîri Yünusa mürâdifdir

2. **mürâdifdir:-dir**
Lugaz 19
Mısra: 10
1. Arkadaş, yoldaş, eş. 2. Aynı

anlama gelen, aynı mânâyı ifâde
eden şey, eş anlamlı, müterâdif.

Evveline nazar musâdifdir
Âhîri Yünusa mürâdifdir

murahhas kıl:

1. **murahhas kıl:**
Kaside 8
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
İzin vermek, müsaade etmek.

Hezâra evvelâ Elfiyye nazmın
itdirüp ezber
Egâniden murahhas kıldı tedris
itmege anı

murassa':

1. **murassa':**
Tarih 39
Mısra: 38
Kıymetli taşlarla
bezenmiş mücevherlerle süslü.

Rikâb-ı eşheb-i devlet-zimâmı
dürre-i gurre
Anıñ hırşîd-i tâb-âver murassa'
satl-ı zer-kârı

mürde:

1. **mürdeyi:-yi**
Murabba 2
Mısra: 12
Ölü.
kalmadı mir'ât-ı hâtırda
küdûretten Eşer
Hâşılı ben mürdeyi ser-tâ-kadem
cân eylediñ

2. **mürdeyi:-yi**
Nazm 23
Mısra: 3
Ölü.

Ben mürdeyi lutfuñla ne var
eyleseñ ihyâ
Ey rûh-ı revân ten de seniñ cân da
seniñdir

3. **mürde:**
Gazel 175
Mısra: 8
Ölü, cansız.

Ümîd-i bûs-i lebiyle o 'İsî-i nâzîñ
Çü mürde cân atarım rûhdan da
şadeliğe

4. **mürde:**
Kaside 5

Mısra: 66
Cansız, bitkin, ölü.

Sensin ol efdal-i hayl-i rûsül ey
nûr-i Huda
Mürde canı nefes-i şefkatîñ eyler
ihya

5. **mürde:**
Kaside 9
Mısra: 2
Cansız, bitkin, ölü.

Zihî hayât-verî-i dem-i mesîh-i
bahar
Ki kıldı mürde nihâl-i feyzâyı rûh-
esmâr

mürdegân:

1. **mürdegân:**
Tarih 29
Mısra: 22
Ölüler.

Sulha Ruhsat virüp ol şâhenşeh-i
şevket-me'âb
Devletinde cümleten cân buldılar
ol mürdegân

mürde-i 'aşkı:

1. **mürde-i 'aşkı:**
Terkib-bend 1
Mısra: 29
Kelime Tipi: -
Aşk ölüsü, aşktan ölmüş
kimse, aşık.

Ey mürde-i 'aşkı iden ihya
Keyfiyyet-i la'l-i hoş-güvârı

mürde-i ğam:

1. **mürde-i ğam:**
Kaside 3
Mısra: 54
Kelime Tipi: -
Gamdan ölmüş (olan).

Sen ol şeff'-i halayıksın ey şeh-i
'âlem
Ki mürde-i ğama lutfuñ hayât-
bahşadır

mu'reb it:

1. **mu'reb it:**
Kaside 1
Mısra: 27
Kelime Tipi: -
Değiştirmek. Arapça'da son
harfinin harekesi veya son harfi
kullanıldığı yere göre değişen
(kelime). Karşıtı: MEBNÎ.

Mebnî kılup şeri' ate her kârı
mu' reb it
Ezîkârî'nî mürekkeb idüp şıdk ile
dil-â

mürebba-vı kalem:

1. mürebba-yı kalem:

Kaside 10

Mısra: 72

Kelime Tipi: -

*Kalemin terbiye ettiği,
yetiştirip büyüttüğü.*

Nüzzârî n' ola kılsa benân-hâ-yı
halâvet
Gül-şekker-i nazmım ki mürebba-
yı kalemdir

mürekkeb:

1. mürekkeb:

Lugaz 7

Mısra: 15

*... -den oluşan, ... -den
meydana gelen.*

Çâr' unsurdan mürekkeb hilkati
Ayağından güyyâ maslûbdur

mürekkeb idüp:

1. mürekkeb idüp:

Kaside 1

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Karıştırmak.

Mebnî kılup şeri' ate her kârı
mu' reb it
Ezîkârî'nî mürekkeb idüp şıdk ile
dil-â

mürekkeb likâsı:

1. mürekkeb likâsı:

Gazel 54

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*İs mürekkebi hokkalarına
konulan ham ipek.*

Ta'lik-i 'azm eyle aña kılma fesh ü
nesî
Bak şevk ü zevk-i nevle mürekkeb
likâsı var

murgân:

1. murgân:

Lugaz 2

Mısra: 3

Kuşlar.

Ne dem kim gelse pervâza o
murgân
Olur cevî-i semâ anlarla mālân

murgı:

1. murgı:

Lugaz 9

Mısra: 8

Kuş.

Felekde iki olsa mihr-i rahşân
Bu iki murgı dirdim ana yek-sân

murg-i âbî:

1. murg-i âbî:

Lugaz 2

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Su kuşu.

Nedir ol pāk-tinet murg-i âbî
Bir iki şanmañız yokdur hisâbı

murg-i bahar:

1. murg-i bahâr:

Gazel 161

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bahar kuşu.

Bu deñlü nâlesin murg-i bahâr
itmezdi pey-der-pey
Hazân olup çemende gülleri bilse
ferâmûşın

2. murg-i bahar:

Kaside 7

Mısra: 70

Kelime Tipi: -

Bahar kuşu.

Devrinde Dâg-dâr-ı keder kimse
yok meger
Murg-i bahar hardan âzâr-bîn ola

murg-i dil ü can:

1. murg-i dil ü can:

Kaside 5

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Can ve gönül kuşu.

Açalım murg-i dil ü canımızın bâl
ü perin
Âşiyân eyleyelim haclet ile savb-ı
derin

murg-i dil-i za'îfî:

1. murg-i dil-i za'îfî:

Gazel 200

Mısra: 13

Kelime Tipi: -
Zayıf gönül kuşu.

Murg-i dil-i za'îfî idüp hüşe-çîn-i
vasl
Dâm-ı şikenc-i turrenden âzâd olam
gibi

murg-i dil-i zâr:

1. murg-i dil-i zâr:

Nazm 7

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Feryat eden gönül kuşu.

Bakdıkça gül-i 'arızına murg-i dil-i
zâr
Bülbül gibi nâlende olur 'aşk ile
her bâr

murg-i diliñ:

1. murg-i diliñ:

Gazel 119

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gönül kuşu. II Âşığın gönlü.

kalur mu murg-i diliñ dâm-gâh-ı
kâkülde
Hevâlanur yine Es'ad devende-bâl
olarak

murg-ı dilleri:

1. murg-ı dilleri: -ler, -i

Gazel 126

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gönül kuşu.

Per ü bâlî füsün ü fitne bir şeh-
bâzdır çeşmiñ
Şikâr itmekde murg-ı dilleri ser-
bâzdır çeşmiñ

murg-i hazîn-nâlişiviz:

1. murg-i hazîn-nâlişiviz:

Gazel 129

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Hüzünle öten kuş.

Sevdâ-perest-i nev-hatıyız gül-
bedenleriñ
Murg-ı hazîn-nâlişiviz ol
çemenleriñ

murg-i hüma-vı mihnetim:

1. murg-i hüma-yı mihnetim:

Terkib-bend 1

Mısra: 57

Kelime Tipi: -
Zahmetin hüma, talih kuşu.

Ol murg-i hüma-yı miñnetim kim
Zib-i vatan-ı şehab-ı aşkım

murg-i nâliş-kârînim:

1. murg-i nâliş-kârînim:
Murabba 1
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
İnleyen kuş.

Murg-i nâliş-kârînim rahm it baña
Ben de Es'ad-veş olup mâil saña

murg-i perrânız:

1. murg-i perrânız:
Nazm 34
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Uçan kuş.

Duş olaldan şâh-bâz-ı çeşmine bir
âfetin
Murg-i perrânız küşâyış-kârî-i bâl
üzreyiz

murg-i sevdâ:

1. murg-i şeydâ:
Kaside 3
Mısra: 42
Kelime Tipi: -
Çılgin kuş.

Odur o gülbün-i gülşen-serây-ı
'izzet kim
Gül-i cemâliñe levlâk murg-i
şeydâdır

murg-i fîz-pervâz:

1. murg-i fîz-pervâz:
Lugaz 9
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Hızlı uçan kuş.

Nedir ol iki murg-i fîz-pervâz
Odur pervâz ile 'âlemde mümtâz

mür-ı 'adem-âsâ:

1. mür-ı 'adem-âsâ:
Kaside 11
Mısra: 62
Kelime Tipi: -
Yok gibi, çok küçük karınca.

Himem-ârâ ki ider olsa ne dem
manzûrî

Âfet-i pîl-i demân mür-ı 'adem-
âsâyı

mürîd ol:

1. mürîd ol:
Kaside 2
Mısra: 20
Kelime Tipi: -
İntisap etmek, bağlanmak.

Feyz-i ilhâm-ı ma'ânide ger
İşrâkiyyûn
Ez-derûn saña mürîd olsalar ey
hâme seza

mür-mikdâr id:

1. mür-mikdâr id:
Kaside 9
Mısra: 74
Kelime Tipi: -
Karınca kadar (küçük)
yapmak.

Odur o Rüstem-i ablağ-süvâr-
savlet kim
Hirâs-ı kahrı ider pîli mür-mikdâr

mürsel:

1. mürsel:
Kaside 2
Mısra: 51
Ar. 1. İrsal edilmiş,
gönderilmiş. 2. Resul, peygamber.

Münzir ü mürsel ü Yâsîn ü
Nebiy-i ümmi
Ebtahî vü Medenî nûr-ı habîb-i
Mevlâ

mürsel oldığı:

1. mürsel oldığı:-dı, -gı
Kaside 1
Mısra: 99
Kelime Tipi: -
Peygamber olmak.

Efrâd-ı halka kâffeten mürsel
oldığı
Tasrîh ider ki rahmet-i her dü
cihan ola

mürür itdim:

1. mürür itdim:
Tahmis 5
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Geçmek, geçip gitmek.

Tenim hâki-yle yek-sân eyleyüp
terk-i şu'ûr itdim

Gubâr-asâ o dem kim reh-
güzârında mürür itdim

mürüvvet:

1. mürüvvet:
Murabba 3
Mısra: 4
Cömertlik, lutufkârlık, iyilikte
bulunma.

Her zamân ümmîd-i ihsânîñ iderler
bendeğân
Şeh-levendim merhamet şefkat
mürüvvet kânısıñ

2. mürüvvet:

- Müsemmen 1**
Mısra: 53
Cömertlik, lutufkârlık, iyilikte
bulunma.

Ey cefâ-pîşe siriştiñde mürüvvet
bulamam
Dil-i sahtîñde seniñ cevher-i safvet
bulamam

mürüvvet eyle:

1. mürüvvet eyle:
Terkib-bend 1
Mısra: 15
Kelime Tipi: -
İyilikte bulunmak, cömertlik
göstermek.

Üftâdelere mürüvvet eyle
Şâyân-ı nigâh-ı vuşlat eyle

müsâdif:

1. müsâdifdir:-dir
Lugaz 19
Mısra: 9
Tesadüf eden, rastlayan, denk
gelen.

Evveline nazar müsâdifdir
Âhîri Yûnusa mürâdifdir

2. müsâdifdir:-dir

- Lugaz 19**
Mısra: 9
Tesadüf eden, rastlayan, denk
gelen.

Evveline nazar müsâdifdir
Âhîri Yûnusa mürâdifdir

musaffâ:

1. musaffâdır:-dır
Tarih 24
Mısra: 6
Saf, duru, arı.

Cenâb-ı pâdişâh-ı heft-kişver Hân
Mahmûduñ
Muhassal tab‘-ı nekkâd-ı
hümâyûnı musaffâdır

müsâfir:

1. müsâfirden:-den

Lugaz 1

Mısra: 18

Konuk, misafir, yolcu.

Ni‘meti mebzûl hem meydânı pâk
Bir müsâfirden degildir şerm-nâk

2. müsâfirdir:-dir

Lugaz 8

Mısra: 4

Misafir II Yolcu.

Egerçi cinsi bir amma ki nev‘
vâfirdir
Mukîm zann-olunur ekseri
müsâfirdir

3. müsâfirdir:-dir

Lugaz 13

Mısra: 4

Misafir II Yolcu.

Cinsi bir gerçi nev‘i vâfirdir
Kimi yerli kimi müsâfirdir

muşâğgar:

1. muşâğğarıñ:-ıñ

Kaside 1

Mısra: 10

*Küçük duruma getirilmiş,
küçültülmüş, ufaltılmış.*

Olduñ mübâlagayla nice ism fâ‘ili
Cürmüñ muşâğğarıñ dañi taşğır kıl
dilâ

musahhar eyledi:

1. musahhar eyledi:

Lugaz 12

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Boyun eğdirmek, emir ve itaat
altına almak.*

Musahhar eyledi zâtı cihânda her
ne ki var
Hurûfî şahin ü ‘ankâ vü sakrı kıldı
şikâr

musahhar iden:

1. musahhar iden:

Muamma 17

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Boyun eğdirilmiş, emir ve
itâat altına alınmış.*

İden dünyâyı göz göre musahhar
Olupdur anda Husrev ya Sikender

müsahharıñ oldu:

1. müsahharıñ oldu:

Gazel 131

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Boyun eğdirilmiş, emir ve
itâat altına alınmış olmak.*

Menşür-ı hatla mülk-i dil oldu

müsahharıñ

Ey şâh-ı hüsn bende-i fermânıñım
seniñ

muşâhib:

1. muşâhibe:

Lugaz 11

Mısra: 4

*Biriyle karşılıklı konuşan,
sohbet arkadaşı olan kimse.*

Didiler diñle gör neler söyler
Bir dil ehli muşâhibe beñzer

müsâ‘id olsa:

1. müsâ‘id olsa:

Gazel 66

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Uygun, elverişli olmak;
yardım etmek.*

Müsâ‘id olsa da saña sipihr-i bed-
heme-çiz
Olur sevâd-ı şeb-i gam gehî beyâz-
ı nehâr

müşâkıl ol:

1. müşâkıl ol:

Tarih 41

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

*Şekilce bir başkasına
benzeyen, başkasının benzeri olan.*

Müşâkıl olsa da farzâ Havernaqla
İrem aña
Yine illâsı vardır gayri olmaz
böyle müstesnâ

musannifin-i selef:

1. musannifin-i selef:

Tarih 35

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Önceki yazarlar.

Musannifin-i selef rûhı cümle şâd
oldı
Bina olunca sa‘âdetle bu
kütübhâne

müseddes:

1. müseddesle:-le

Gazel 1

Mısra: 8

*Ar. 1. Tesdis edilmiş, altıya
iblâğ edilmiş. 2. Altıya taksim
edilmiş. 3. Ebyatına dörder mısraa
zammyla her beyti altı mısraa
iblâğ edilmiş manzume.*

İki cânibden o gisûlar olunca rû-
nümâ
Ol müseddesle dahi dīvânı itdi pür-
bahâ

2. müseddeslerim:-ler-im

Kaside 12

Mısra: 78

*Altışar mısralık bentlerden
oluşan manzûme.*

Benim ol bâğçe-i mu‘cize-tarh-ı
güftâr
Ki müseddeslerim anda farah-âver
lâle

müselse:

1. müselselen:

Kaside 1

Mısra: 115

*Ardı ardına, birbirine bağlı,
zincirleme, silsileli.*

Mervî hadîs-i ba‘s-i şerîfîñ
müselselen
Mevkuf oldu hatm-i risâlet şehâ
saña

müserref evleye:

1. müserref eyleye:

Kaside 1

Mısra: 79

Kelime Tipi: -

*Şereflendirmek;
onurlandırmak.*

Ya‘ni müserref eyleye tâ nazm-ı
dil-keşîñ
Na‘t-i şerîf-i Hazret-i sultân-ı
enbiyâ

müsevves:

1. müsevves:

Kaside 1

Mısra: 129

*Düzensiz, karışık,
karmakarışık.*

Pîr oldı Hâli kaldı müşevveş âmân
âmân
Raḥm eyle kıl şefâ'at eyâ menba'-ı
'atâ

**müşgîn-tavk-ı zülf-i
mu'anberde:**

**1. müşgîn-tavk-ı zülf-i
mu'anberde:**

Gazel 130

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Amber kokulu saçların boynu
misk kokulu bir takı gibi sarması.*

Haytû's-sevâd-ı şebden ider Şubḥı
aşikâr
Müşgîn-tavk-ı zülf-i mu'anberde
gerdeniñ

mushaf:

1. mushafdan:-dan

Tarih 45

Mısra: 15

Kuran.

Hıdîv-i 'âlemin baht-ı hümâyûnına
Mushafdan
Tefeül itdigimde işbu âyet geldi
hoş geldi

2. mushafda:-da

Lugaz 9

Mısra: 11

Kur'an, kitap.

Anı zikr-eyledi Mushafda Mevlâ
Anıñla fahr ider ednâ vü a'lâ

mushaf-ı hüsn-i pür-envârına:

1. mushaf-ı hüsn-i pür-envârına:

Gazel 189

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Nur dolu, parlayan güzel
(yüz) sayfa.*

O bütûñ nev ḥaṭ-ı Ruḥsârına mâ-
şâ'allâh
Mushaf-ı hüsn-i pür-envârına mâ-
şâ'allâh

mushaf-ı rüyında:

1. mushaf-ı rüyında:

Gazel 121

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Güzel yüzünün kitabı.

O şūḥuñ mushaf-ı rüyında Es'ad
âyet-i ḥaṭṭı

'Ulûvv-i ḥüsnine nass olduğunda
irtiyâbım yok

mû-şikâfân:

1. mû-şikâfân:

Gazel 50

Mısra: 3

*Kılı kırk yaranlar, inceden
inceye araştıranlar.*

Mû-şikâfân şâh-beyt-i ḥüsnini
kılsa ḥayâl
'Ukde-sâz-ı târ-ı ma'nâ mısra'-ı
ebrûsıdır

2. mû-şikâfân:

Gazel 184

Mısra: 8

*Kılı kırk yaranlar, inceden
inceye araştıranlar.*

Oldı ta'likât-ı ḥüsn-i ḥaṭ kitâb-ı
rüyına
Mû-şikâfân lîk ḥami eyler ḥaṭâ
ma'nâsına

müşk:

1. müşk:

Gazel 43

Mısra: 8

*Ar. Asya'nın yüksek
dağlarında yaşayan bir tür erkek
ceylanın karın derisi altındaki bir
bezden çıkarılan güzel kokulu
madde; misk.*

O hâli 'anbere teşbîḥ ḥâm sevdâdır
O zülfe müşk demek kuvvet-i
ḥaṭâdandır

2. müşkîn:-i, -n

Gazel 203

Mısra: 8

*Asya dağlarında yaşayan bir
ceylân cinsinin erkeğinde karın
derisi altında bulunan kese
şeklindeki bir bezden elde edilen
güzel kokulu siyah madde II Güzel
koku.*

Rüyında şanma ḥaṭṭ-ı siyeh kâtib-i
ezel
Müşkîn satr-ı nüṣṣa-i i'câza
başladı

**müşk ile hem-nefes ü 'anber ile
hem-büyuz:**

**1. müşk ile hem-nefes ü 'anber
ile hem-büyuz:**

Gazel 87

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Misk kokusuyla arkadaşız ve

*amber kokusu ile de kokumuz
aynıdır.*

Biz heves-yâfte-i şemm-i ḥaṭ u
gîsüyuz
Müşk ile hem-nefes ü 'anber ile
hem-büyuz

müşk ol:

1. müşk ol:

Muamma 2

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Misk olmak.

Olsa da bin nâfe müşk ol zülf
kanda kanda bû
Râyihi-yle kim ki me'lûf ola anlar
mû-be-mû

müşk oldı:

1. müşk oldı:

Tahmis 3

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Misk olmak.

Müşk oldı şemm-i 'anber-i ḥaḳı-
yle nâfe-çâk
Kesb itse tâb-ı büyüñ Es'ad n'ola
simâk

müşk-i çîn:

1. müşk-i çîn:

Tahmis 4

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Çin miski II sevgilinin kıvrım
halindeki saçından yayılan koku.*

Müşk-i Çîn zülûfün aşüftesi şeb-
büy gibi
Reng-i ḥurşîd-şikestîñ gül-i ḥod-
rüy gibi

müşk-i ḥatâya:

1. müşk-i ḥatâya:

Gazel 115

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Hıta miski. Çin'in kuzeyi ile
Türkistan topraklarına verilen ad.
"Hıta" veya "Hoten" şekilleriyle de
kullanılan bu kelime özellikle ahu
ve misk ile birlikte anılır. Misk
ahularının bu bölgede çok oluşu ve
miskin diğer ülkelere buradan
nakledilişi değerini arttırır.*

Müşk-i ḥatâya tahtie-kâr olsa vecchi
var
Âḥû-yı Çîni itmek ile bî-karâr zülf

müşk-i hıtāya:**1. müşk-i hıtāya:****Gazel 92****Mısra: 4****Kelime Tipi: -**

Hıtay'ın (Kuzey Çin II misk kokusu ve güzelleriyle meşhur yer) misk kokusu.

Esir-i zülfü olup hāl-i yāre bakma mısız
'Abiri müşk-i Hıtāya değişmiyor musunuz

müşk-i hotendir:**1. müşk-i hotendir:-dir****Nazm 28****Mısra: 2****Kelime Tipi: -**

Hotan (Doğu Türkistan'da bir şehir) miski.

Ruḥuḥında turre mi dām-ı cefā mıdır bilmem
Disem ki müşk-i Hotendir ḥaṭā mıdır bilmem

müşk-i ter:**1. müşk-i ter:****Gazel 163****Mısra: 4****Kelime Tipi: -**

Güzel koku, taze misk kokusu.

Şemim-i zülf-i şeb-büyün alup bād-ı şehir yarıñ
Didi nükhet viren 'anber mi bilmem müşk-i ter mi bu

müşkül:**1. müşkildir:-dir****Gazel 6****Mısra: 10****Güç, zor, sıkıntılı.**

Ḥayāl-i mısra'ı ebrūsı var iken Es'ad
O şūḥa şî'r ile müşkildir intisāb saña

2. müşkül:**Kaside 1****Mısra: 127****Sorun, sıkıntı, mesele.**

Müşkül budur ki virmedi Ruḥsat teyakkuza
A'māline te'aruz ile cümle-i ḥaṭā

3. müşkildir:--dir**Gazel 58****Mısra: 8****Güç, zor, çetin.**

O cellād-ı teraḥḥum-nā-şinās olmazsa raḥm-efgen
Dil-i ḡam-dide-i derd-āşinānıñ ḥālī müşkildir

müsmir eyler:**1. müsmir eyler:****Gazel 69****Mısra: 3****Kelime Tipi: -****Meyve vermek.**

Feyz-i 'ırfan müsmir eyler gūşışı her kārda
Naḥl sır-āb olsa elbet bār kendin gösterir

müsned eylediñ:**1. müsned eylediñ:****Kaside 1****Mısra: 75****Kelime Tipi: -****Atfedilmek, nispet edilmek.**

Elfāzını hevaya yeter müsned eylediñ
İsnād-ı mā-yüevvel-ilevhe kı l ibtidā

mustafā:**1. mustafānıñ:-(n)ın****Tahmis 1****Mısra: 9****Hız. Muhammed'in**

isimlerinden biridir. Arınmış, arındırılmış; seçilmiş, güzide anlamlarına gelmektedir.

Tufeyl-i zātı iken Mustafānıñ 'arş ile kürsī
Zihī 'ızz ü şeref kim kıble-gāh-ı Mustafadır bu

2. mustafadır:-dır**Tarih 44****Mısra: 4****Seçilmiş, güzide.**

Cevdetde mübtedadır fitnatda müntehadır
ḥakkā ki mustafadır ol zāt-ı pāk ü 'ālī

3. mustafā:**Kaside 2****Mısra: 49****"Has ve seçilmiş, güzide"**

anlamlarında Hız. Muhammed'in isimlerindendir.

Mustafā Ḥamid ü Mahmūd ü Muhammed Ahmed
Müctebā Tāḥir ü Mekkīyy ü Kureyşī Tāḥā

mustafā bevg:**1. mustafā bevg:****Tarih 38****Mısra: 9****Kelime Tipi: -****Silahdar Damat Dimetokalı**

Mehmed Paşa'nın oğlu silahdar Mustafa Paşa.

Hümāyün ide Bārī Mustafā Beyg 'ızz-ü devletle
Silah-dār oldu şāh-ı cūd-ger Sultān Mahmūda

müstağnī:**1. müstagnī:****Gazel 205****Mısra: 10****İlgi, alaka göstermeye**

tenezzül etmeyen, umursamaz, kayıtsız (kimse).

Geçer 'ayn-ı zehebdir nuṭṭkı Es'ad ol süḥan-günüñ
Ki müstagnī ola sebk eyledikçe kâlden kâli

müstağnī-i tāb-ı teb-i mähız:**1. müstağnī-i tāb-ı teb-i mähız:****Gazel 86****Mısra: 10****Kelime Tipi: -****Ayın hararetinin parlaklığına**

tenezzül etmeyen.

Germiyyetimiz mihr-i ruḥ-ı yār iledir hep
Es'ad hele müstağnī-i tāb-ı teb-i mähız

müstağrak:**1. müstagraḡ:****Tarih 25****Mısra: 4****Batmış, dalmış, içine**

gömülmüş, garkolmuş.

kıldı ol mäh-ı nevi evc-i geh-i 'ukbāda
Raḥmeti nūrına hemvāre ḥudā müstagraḡ

müstağrak olma:**1. müstağrak olma:****Kaside 1****Mısra: 4**

Kelime Tipi: -
Gark olmak, batmak.

Müstakbel ile tevbe'yi āṣām-ı
mā'zīye
Müstagraḳ olma sehv ile cehd eyle
mutlaka

müstakbel:

1. **müstakbel:**
Kaside 1
Mısra: 3
Gelecek, istikbâl.

Müstakbel ile tevbe'yi āṣām-ı
mā'zīye
Müstagraḳ olma sehv ile cehd eyle
mutlaka

müsta'mel olur:

1. **müsta'mel olur:**
Lugaz 14
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Kullanmak.

Piṣ-gāh-ı küberāda olur ol
müsta'mel
Zāhîr olsa süfelādan aña itmezler
'amel

müsteb'id:

1. **müsteb'id:**
Tarih 21
Mısra: 10
Baskı yapan, zorba; zor.

Āteşin şu'le-i şemşîr-i kaẓā-te'siri
Berk-i cān-süz-ı 'adū olsa degil
müsteb'id

müstebîn ol:

1. **müstebîn ol:**
Gazel 80
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Açık ve anlaşılır olmak.

Derûn-ı kîne-tab'ân 'aşka cāy-ı
bih-terîn olmaz
Belî âyînenen tārîde-şûret
müstebîn olmaz

müstedām:

1. **müstedām:**
Tarih 33
Mısra: 8
Kesintisiz olarak süren,
kalıcı, devamlı, baki, daimî.

Şimdi evreng-i vezâret buldı ḥaḳkā
sahibin
Müstedām idüp muvaffaḳ kıla
Mevlâ yümn ile

müstedām ol:

1. **müstedām ol:**
Kaside 6
Mısra: 45
Kelime Tipi: -
Daim, sürekli olmak, kalıcı
olmak.

Serîr-i saltanatda müstedām ol 'izz
ü devletle
Mu'înin Ḥazret-i Allah olup tevḥîk
ola yaver

müstefid-i tâb:

1. **müstefid-i tâb:**
Tarih 41
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Işığından yararlanmak.

Bilûr-ı revzeninden müstefid-i
tâbdır ḥurşîd
Nukûş-ı şu'le-renginden mükevven
gölşen-i dünyâ

müstemendir:

1. **müstemendir:**
Gazel 45
Mısra: 6
Şikayet eden, kederli.

Ne denlü cephe-pür-çîn-i tegâfûl
olsa luṭf eyler
Dil-i hecr-âzmâ küyında ednâ
müstemendir

müstenid:

1. **müstenid:**
Muamma 5
Mısra: 4
Dayanan, bir şey üzerine
kurulmuş olan, istinat eden.

Elde yok me'haz İlâhâ olsa ger
luṭfuñ olur
Ancaḳ oldur kullarıña müstenid fî-
külli ḥâl

müstenid ol:

1. **müstenid ol:**
Kaside 1
Mısra: 72
Kelime Tipi: -
Dayanan, bir şey üzerine
kurulmuş olan, istinat eden.

Devr ü teselsül üzre hevâdan gürîz
idüp
Bürhân-ı ḥaḳka müstenid ol olma
bî-nevâ

müsterî:

1. **müsteriden:-den**
Tarih 15
Mısra: 4
Jüpiter gezegeni. || Feleği
kadısı ve hatibi olarak bilinen bir
gezegen.

Hemîşe ola a'vâm u şühûrî
Şerefde Müsteriden sa'd ü a'lâ

2. **müşteriye:-(y), -e**
Gazel 97
Mısra: 17
Satın alan kimse, alıcı.

Müşteriye Es'ad istigna satar
gevher-fürûş
Nev-hevesden nükte-dân eş'ârı
şaklar şaklamaz

müsterih ol:

1. **müsterih ol:**
Tarih 24
Mısra: 21
Kelime Tipi: -
Kaygıdan kurtulmak, içi
rahatlamak.

Şaḳın endîşe-i ekdâr çekme
müsterih ol kim
'Alî Pâşâ-yı 'âlî yine zîb-i şadr-ı
vâladır

müstes'ad:

1. **müstes'ad:**
Tarih 20
Mısra: 6
Mutlu etmek, mübarek etmek.

Hudâyâ eyle ol sultân-ı Dārâ-câhı
dünyâda
İlâ-yevmi'l-cezâ şâdî-i bî-hadd-ile
müstes'ad

müstesnâ:

1. **müstesnâ:**
Tarih 39
Mısra: 5
Benzerlerinden üstün olan,
benzeri az bulunur, seçkin.

Riyâz-ı dehr olup feyz-i ḥudâ-dâd
ile müstesnâ
Vahîd ü bî-'adîl oldu o şevk ile
çemen-zârı

2. müstesnâ:**Tarih 41****Mısra: 16**

Benzerlerinden üstün olan,
benzeri az bulunur, seçkin.

Müşâkıl olsa da farzâ Havernaqla
İrem aña
Yine illâsı vardır gayri olmaz
böyle müstesnâ

müstezâd:**1. müstezâdsız:****Gazel 91****Mısra: 2**

Artırmak, çoğaltmak II Her
mısrâın altına vezninin yarısı
kadar kısa bir mısra ilâve etmek
sûretiyle yazılan manzûme.

Bakmam o ebruvâna haṭ-ı fitne-
zâdsız
Şeh-beyt-i hüsne meyl idemem
müstezâdsız

müstezâd-ı nazm-ı ṭab'ı 'izz ü cüd-âsâ:**1. müstezâd-ı nazm-ı ṭab'ı 'izz ü cüd-âsâ:****Tarih 5****Mısra: 4**

Kelime Tipi: -

Cömert ve yüce mizaçlıların
şuurinin ziyadelerle artırılması.

Mekârim hâne-zâd-ı deydin-i i'tâf-
ı mu'tâdı
Merâhim müstezâd-ı nazm-ı ṭab'ı
'izz ü cüd-âsâ

müstezıl:**1. müstezıl:****Kaside 11****Mısra: 48**

Gölgelenmiş.

Ma'delet-pîşe ki kem sâye-i gâh-ı
adli
Müstezıl eyledi füşâṭ-kede-i
dünyâyı

2. müstezıllı:-lı**Kaside 12****Mısra: 54**

Gölgesi altına girmek.

O hümâ-sâye ki âsar-ı hümâyûmı
ile
Müstezıllı giyeh olursa da eyler
lâle

müsvedde:**1. müsvedde:****Gazel 108****Mısra: 10**

İlk yazılan, acele ile temiz
yazılmayan yazı.

Bâlâ-yı arz-ı Hâle mahalli
dinilmedin
Müsvedde oldı Hâl-i dile der-kenâr
haṭ

müsvedde-i evrâk-ı dil-i zârı:**1. müsvedde-i evrâk-ı dil-i zârı:****Gazel 19****Mısra: 10**

Kelime Tipi: -

İnleyen gönlün yapraklarına
aceleyle yazılmış yazı.

Es 'ad ser-i mü bahs-i haṭında
koma eşkâl
Müsvedde-i evrâk-ı dil-i zârı kitâb
it

müsvedde-i fi'âlini:**1. müsvedde-i fi'âlini:****Kaside 1****Mısra: 131**

Kelime Tipi: -

İşlerin alelacele yazıya
geçirilmiş hali.

Müsvedde-i fi'âlini lûṭ it beyaza
çek
Virme mekîn-i ka'r-ı caḥîm
olmağa rızâ

mutâbık:**1. mutâbıkdır:-dır****Gazel 184****Mısra: 6**

Uygun, münasip, muvâfık.

Remz ider çeşm-i süḥan-gü kasdı
efsûn oldığın
Baḳ ki 'ayniyle mutâbıkdır edâ
ma'nâsına

mutâbık kılsañ:**1. mutâbık kılsañ:****Rûbai 3****Mısra: 4**

Kelime Tipi: -

Uygun olmak.

Dür eylemeden beni derinde besdir
Seng-i teh-i na'liñe mutâbık kılsañ

mu'tâd ol:**1. mu'tâd ol:****Gazel 200****Mısra: 2**

Kelime Tipi: -

Alışkanlık haline gelmek, âdet
edinilmek.

Dil-germ-i şem'-i 'aşk-ı şerer-zâd
olam gibi
Pervâne-vâr sûzişe mu'tâd olam
gibi

mu'tâd-ı efsûn-gerdiş-i gerdün-ı kîn-âyîn:**1. mu'tâd-ı efsûn-gerdiş-i gerdün-ı kîn-âyîn:****Gazel 64****Mısra: 7**

Kelime Tipi: -

Kindar feleğin büyü ile
dönmeye alışmışlığı.

Budur mu'tâd-ı efsûn-gerdiş-i
gerdün-ı kîn-âyîn
Ki cüyâ-yı teraḥḥum oldığın vedd
ü vefâsızdır

mutallâ:**1. mutallâ:****Tarih 41****Mısra: 62**

Yaldızlı, parlak.

O bir mergûb zîbâ nüṣṣa-i tenvîr-i
'izzetdir
Aña oldı mutallâ mahfaza bu kasr-ı
nev-peydâ

mutarrızı:**1. mutarrızı:****Tarih 35****Mısra: 19**

Ebü'l-Feth Burhânüddîn
Nâsir b. Abdîseyyid b. Alî el-
Mutarrızî el-Hârîzmî (ö. 610/1213)
Arap dili ve edebiyatı âlimi,
sözlükçü.

Mutarrızî ve Harîrî çü perdedârı
olup
Mü'ekkil oldı Kisâ'tî firâş-ı eyvâna

mutâva'at:**1. mutâva'at:****Tarih 35****Mısra: 10**

Boyun eğme, itaat.

Gine bu dem daḥi maḥzâ ḥulûş-i
niyyet ile
Mutâva'at idüp ol şeh rızâ-yı
Raḥmâna

mutavvel:

1. **mutavvel:****Kaside 8**

Mısra: 25

Uzatılmış, daha uzun yapılmış.

Mutavvel nüshasın çün serv-i bālā
eyleyüp tekmi
Usul ile menāra bed'idüp devşirdi
dāmānı

mu'teber ol:1. **mu'teber ol:****Kaside 9**

Mısra: 104

Kelime Tipi: -

İtibarlı, değerli olmak.

Yeter nisār-ı le'ālī-i nazm-ı pāk
Es'ad
O deñlü mu'teber olmaz güher
k'ola bisyār

mu'tekif ol:1. **mu'tekif ol:****Kaside 1**

Mısra: 46

Kelime Tipi: -

*Bir ibadethaneye çekilip
namaz, niyaz ve ibadetle meşgul
olmak.*

Sa'y eyle müntehā-yı cümū'-ı
'ibādete
Ol mu'tekif mesācidi cāy eyle
dā'imā

mütelevvin:1. **mütelevvindir:-dir****Kaside 12**

Mısra: 18

*Renkten renge giren, halden
hale deñişen.*

Görelî revnāk-ı gül-reng-i 'izār-ı
yāri
Mütelevvindir o haclet ile ekser
lāle

mu'tell olup:1. **mu'tell olup:****Kaside 1**

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

*Bir hastalığı veya sakatlığı
bulunan, hasta, sakat, illetli.*

Mu'tell olup neķāyış-ı efkārden
şakın
İdgāmıñı hāzele kıl i'lālīne devā

müteveccih olalı:1. **müteveccih olalı:****Gazel 100**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Birine yakınlık ve sevgi
duyan, teveccüh gösteren.*

Küy-i yāre müteveccih olalı rüy-i
heves
Ėayra bir vech ile yüz virmedi
bed-ñüy-i heves

mutlakā:1. **mutlakā:****Kaside 1**

Mısra: 4

*Kesin olarak, kesinlikle,
şüphesiz, ne olursa olsun.*

Müstakbel ile tevbeyi āsām-ı
māziye
Müstağrak olma sehv ile cehd eyle
mutlakā

2. **mutlakā:****Kaside 1**

Mısra: 126

*Kesin olarak, kesinlikle,
şüphesiz.*

Ümmetleriñden Es'ad-ı bī-çāre
bendeññ
Oldı muķayyed ism ile ef'ālī
mutlakā

mutrib:1. **mutrib:-e****Gazel 190**

Mısra: 2

*Bir musiki aleti çalan kimse,
sazende.*

Virse kânün şafā üzre rebāba tābı
Cân bulup mutrib-e reşk eyler idi
Fārābī

2. **mutrib:****Gazel 171**

Mısra: 1

*(Ar.) Çalgıcı, çalgı çalan II.
Şarkıcı, şarkı söyleyen.*

Eyleyüp āgāz mutrib nağmeye bin
nāz ile
ñātır-ı mañzūnumı şād itdi sūz-ı
sāz ile

mutrib-i hoş-güy-i nāy-i 'id:1. **mutrib-i hoş-güy-i nāy-i 'id:****Gazel 33**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Bayram neyinin hoş sesli
çalgıcısı.*

Ėgāz idince mutrib-i hoş-güy-i
nāy-i 'id
Dülāb-ı çarñı rakşa getürdi şadā-yı
'id

mütün-ı kavānīn-i mu'zamı:1. **mütün-ı kavānīn-i mu'zamı:****Tahmis 3**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Önemli kanun metinleri.

Şerñ eyledim mütün-ı kavānīn-i
mu'zamı
Benden sorun ñaķāyık-ı esrār-ı
'ālemi

muvaḥḥak:1. **muvaḥḥak:****Tarih 15**

Mısra: 6

Allah'ın yardımına ulaşmış.

Müeyyed eyleyüp şadrında dāim
Muvaḥḥak kıl umūrında İlāha

2. **muvaḥḥak:****Tarih 33**

Mısra: 8

Allah'ın yardımına ulaşmış.

Şimdi evreng-i vezāret buldı ñaķķā
sahibin
Müstedām idüp muvaḥḥak kıla
Mevlā yūmn ile

muvaḥḥak kıl:1. **muvaḥḥak kıl:****Tarih 6**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Başarmak, başarılı olmak.

Hem muvaḥḥak kıla düstūr-ı
celīlū'l-kadriñ
Masdar-ı ñayr ola hemvāre o
şadrū'l-vüzerā

2. **muvaḥḥak kıl:****Tarih 3**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Başarılmış, üstesinden
gelinmiş, bitirilmiş.*

Bunuñ gibi nice ñayrāta yā Rab
muvaḥḥak kıl
Hezārān cāy i'l-lāh eylesün taķvā
içün ihyā

muwat:**1. muvattını:****Lugaz 8**

Mısra: 11

(Ar.)Ölüm, mevt, ecel, merg.

Fireng ü Rüm u 'Acem Türk
muvattını ammā
Ki asl-ı mevlidi İskenderiyyedir
güyā

müy:**1. müydan:-dan****Gazel 113**

Mısra: 8

Kıl.

Zāhır midir vücūdıma bak hurde-
bîn ile
Fıkr-i miyānı kıldı beni müydan
nahîf

2. müyına:-ı, -(n)a**Gazel 169**

Mısra: 7

Kıl, saç teli.

Bir müyına saymaz seni ol şüh-ı
haţ-âver
şad-päre de kılsañ dili mânende-i
şâne

3. müy:**Tahmis 4**

Mısra: 20

Kıl, saç teli.

Tāb-ı hüsnüñle olur ham-be-ham u
pîç-â-pîç
Tār-ı cān âteş-i sūzāna düşen müy
gibi

mū(y):**1. mū:****Gazel 176**

Mısra: 1

Kıl, tüy (sevgilinin ayva
tüyleri).

Görinen cā-be-cā mū şanma taraf-ı
la'l-i dilberde
Demide oldı güyā nev çemen etrāf-ı
Kevserde

müy-be-mū:**1. müy-be-mū:****Gazel 37**

Mısra: 2

Tel tel.

Sünbül-hevā-yı zülf-i siyahı
serimdedir
Āyāt-ı haţtı müy-be-mū
ezberimdedir

müy-ı bārık kıl:**1. müy-ı bārık kıl:****Kaside 11**

Mısra: 58

Kelime Tipi: -

Kıl gibi inceltmek.

Kahramān-übbe kim nīm-nigāh-ı
haşemi
Müy-ı bārık kılar cüsse-i ejderhāyı

müy-ı dilin:**1. müy-ı dilin:****Gazel 68**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönül teli.

Eyleyen müy-ı dilin tār-ı rebāb-ı
bezm-i 'aşk
Dāğ-ı ğamla cism-i zerdi ney gibi
nālān olur

müy-i siyāhın:**1. müy-i siyāhın:****Gazel 135**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Siyah tüy.

Tarf-ı lebinde müy-i siyāhın gör
Es'adā
Ser-çeşme-i hayāt idüğün aşikār kıl

müy-miyān:**1. müy-miyān:****Beyit 6**

Mısra: 1

Kıl gibi ince bel.

Ol müy-miyānı çekeyim sîne-i
zerde
Cezb itmegi görsün nic'olur kâh-
rübālar

müzdād id:**1. müzdād id:****Kaside 10**

Mısra: 81

Kelime Tipi: -

Arttırmak, çoğaltmak,
uzatmak.

Tā-haşr ide müzdād Huda devlet ü
'ömrin

Dā'im bu du'ā evvel-i imlā-yı
kalemdir

müzdād ol:**1. müzdād ol:****Tarih 44**

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Artmak, çoğalmak.

Yā Rab o zāt-ı ekrem pîr ola 'izz-
ile hem
Müzdād ola dem-ā-dem anda şafā-
yı bālî

müzeyyen:**1. müzeyyendir:-dir****Lugaz 13**

Mısra: 12

Süslenmiş, bezenmiş, süslü,
zinetli.

Kimi elvan ile mülevvendir
Kimi sâde kimi müzeyyendir

müzeyyen olsa da:**1. müzeyyen olsa da:****Gazel 75**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Süslenmiş olsa da.

Müzeyyen olsa da elfāzı bî-hüde
kelām almaz
Belî gevher-şināsān-ı meani
ihtişam almaz

muzher u muzmer:**1. muzher u muzmer:****Gazel 168**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gösterilen ve gizlenen.

Tevāfukdur haqîkat muzher u
muzmerde bā-ihlās
Olur mānî 'ibārāt-ı mecāzı fehmi
mantūka

muzmer:**1. muzmeri:-i****Gazel 106**

Mısra: 7

Gizli, saklı, örtülü.

Mübhemi temyîz ider hem
muzmeri izhār ider
Dür-bîn-i 'ālem-i idrâkdir âsâr-ı
feyz

müznibān:

1. müznibāna:-a

Kaside 2

Mısra: 86

Günahkarlar, hata yapanlar.

Dergeh-i 'atıfet ü merhametiñdir
çünkü

Müznibāna nice şefkatle şefā'at-
baḥşā

muẓtarib olur mu:

1. muẓtarib olur mu:

Gazel 66

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sıkıntı içinde olmak.

Olur mu muẓtarib Es'ad cihānda
'akıl olan

Ne ğam küşāde iken bāb-ı Hāzret-i
Gaffār

N

n 'ola:

1. n 'ola:

Gazel 46

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ne olur, ne çıkar.

N 'ola şad dāğ yaksam sineme
sevdā-yı kākülle
Çerāġı şām-ı 'aşk u miḥnetiñ dāim
fūrüzāndır

nābī:

1. nābī:

Tahmis 3

Mısra: 23

(ö. 1124/1712) Hikemî şiirin
divan edebiyatındaki en önemli
temsilcisi, asıl adı Yūsuf olan Urfa
doğumlu şair.

Nābī ider şükūfeleri dehri 'itr-nāk
Bağ-ı

Behişt ḥātır-ı nāzük-terimdedir

nābī-i hoş-edāya nazīr olmağa:1. nābī-i hoş-edāya nazīr
olmağa:**Gazel 53**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Güzel söyleyişli Nabi'ye
benzemek.

Nābī-i hoş-edāya nazīr olmağa
sezā

Nazm-ı güzīn-i Es'ad-ı mu 'ciz-
beyān olur

nā-būd olan:

1. nā-būd olan:

Gazel 68

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Bulunmayan, mevcut
olmayan, yok olan, yok.

Es'adā germiyyet-i dīdārda nā-būd
olan

Fark-ı zevk-i vaşl u hecr itmez
hemān ḥayrān olur

nā-cār:

1. nā-cār:

Gazel 69

Mısra: 8

Çaresiz, âciz, dertli.

Sāde-dil āyine-i kevnî temāşā-ḥāh

iken

Nazra-i bī-vech ile nā-çār kendin

gösterir

2. nā-çār:

Kaside 9

Mısra: 46

Çaresiz, âciz, dertli.

Egerçi yüz yire kıldı niyāz-ı
mesken ile

Cezīre-i Mora düşdi benefşeye nā-
çār

nāçiz-hey'etim:

1. nāçiz-hey'etim:

Tahmis 3

Mısra: 8

Küçük görünme.

Sīmurg-ı Kāf-lāne-i kevn-i
celādetim
Mānend-i mūr gerçi ki nāçiz-
hey'etim

nā-dīde:

1. nā-dīde:

Lugaz 9

Mısra: 5

Çok değerli.

şakın sen bunları nā-dīde şanma
Anı bildim diyü suya tayanma

2. nā-dīde:

Tarih 41

Mısra: 29

Çok değerli; ender.

Bu nā-dīde nukūş-ı bī-'adīli görse
ger Mānī
İderdi levḥa-i ḥayret-fezāsın Baḥra
dek ilkā

nādī-i 'ālemde:

1. nādī-i 'ālemde:-de

Gazel 160

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yer yüzünün tellalı.

Bulur kayd-ı tekāpūdan rehā nādī-i
'ālemde
O merdümünden ki hergiz çekse eller
dest ü dāmānın

nāfe:

1. nāfesin:-sî, -n

Gazel 52

Mısra: 6

Misk ahusu adı verilen

hayvanın göbeğinden çıkarılan
güzel koku.

Hâl sanmañ zîr-i sünbül-zâr-ı hañt-ı
yârda
Nâfesin âhû-yı Çîn-i hüsni dil-cû
gösterir

2. nâfe:

Muamma 2

Mısra: 1

Asya dağlarında yaşayan bir
ceylan cinsinin erkeğinde karın
derisi altında bulunan kese
şeklindeki bir bezden elde edilen
güzel kokulu siyah madde, misk.

Olsa da bin nâfe müşk ol zülf
kanda kanda bû
Râyihi-yle kim ki me'lûf ola anlar
mû-be-mû

nâfe-ves:

1. nâfe-ves:

Gazel 163

Mısra: 9

Misk kokusu gibi.

'Aceb mi nâfe-ves çâk-ı girîbân
eyleşem Es'ad
Baña cây itdi deşt-i Çîn-i hecri ol
gözi âhû

nâ-gâh:

1. nâ-gâh:

Muamma 12

Mısra: 2

Ansızın, aniden.

Tururlar hep ayağ üzre der-i
meyhânedan yârân
Döner yok ey dil anda cām-ves nâ-
gâh var sende

nağam:

1. nağam:

Gazel 190

Mısra: 10

Nağmeler, ezgiler.

Âhdan sîr-i gelü savt-ı nefire döndi
Döğünüp def gibi dil oldu nağam
dolabı

nağamât:

1. nağamât:

Gazel 190

Mısra: 14

Nağmeler.

Eger-i germi-i 'aşk ile sezâdir
Es'ad

'Üd-ves yansa yakılsa nağamât
erbâbı

nağme:

1. nağmeye:-ye

Gazel 171

Mısra: 1

Kulağa hoş gelen âhenkli ses,
ezgi.

Eyleyüp âgâz muṭrib nağmeye bin
nâz ile
ḥâtır-ı maḥzûnumı şâd itdi süz-ı
sâz ile

2. nağme:

Nazım 28

Mısra: 4

Kulağa hoş gelen âhenkli ses,
ezgi.

Peyâm-ı zülfûni almış gibi nesim-i
seher
Bir iki nağme işitdim sabâ mıdır
bilmem

nağme-bahş-ı bülbül-i şevdâ:

1. nağme-bahş-ı bülbül-i şevdâ:

Tarih 41

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Çılgın bülbülün nameleri.

Gül-i tasviri haclet-dâdedir her
verd-i zîbâya
Şarîr-i bâbı her dem nağme-bahş-ı
bülbül-i şevdâ

nağme-i bilâl-engîz:

1. nağme-i bilâl-engîz:

Gazel 95

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Islaklık veren ses. (kalemin
mürekkebi damlatması
bağlamında).

Hüner odur reh-i na't-i Resûlde
Es'ad
Şarîr-i ḥameñ ola nağme-i Bilâl-
engîz

nâ-hak vere:

1. nâ-hak yere:

Müsemmen 1

Mısra: 62

Kelime Tipi: -

Haksız yere, hak etmediği
halde; adaletsizce.

Gayri sen de yeter ey zâlim-i hün-
rîz yeter

Böyle nâ-hak yere hün-i dilimi
itme heder

nahcîr:

1. nahcîrim:-im

Gazel 136

Mısra: 4

Av hayvanı.

Zîver-i dest eyledim şeh-bâz-ı
ikbâli n'ola
Olsa nahcîrim pey-â-pey kebk-i
zîbâ-yı emel

nahcîr olmayan:

1. nahcîr olmayan:

Gazel 61

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Av olmak.

Ne bilür zevk-i ḥayâlin seni ey
âhû-yı nâz
Olmayan dâm-geh-i ḥasret-i hicre
nahcîr

nahîf kıldı:

1. nahîf kıldı:

Gazel 113

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Güçsüz, çelimsiz, zayıf
yapmak.

Zâhir midir vücûdına bak hurde-
bîn ile
Fikr-i miyânı kıldı beni müydan
nahîf

nahl:

1. nahl:

Gazel 69

Mısra: 4

Fidan.

Feyz-i 'irfan müşmir eyler gûşîşi
her kârda
Nahl sîr-âb olsa elbet bâr kendin
gösterir

2. nahliniñ:

Gazel 54

Mısra: 9

Ar. hurma ağacı, fidan.

Her zîll-ı şâhı bir feraha dâl
nahliniñ
Ser-tâ-be-pâ neşât bu câyın orası
var

nahl-i bâr-âver-sitân-ı nâz-ı hâk- i hüsniniñ:

1. nahl-i bār-āver-sitān-ı nāz-ı ḥāk-i ḥüsniniñ:

Gazel 50

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Güzelliğinin toprağının
nazının yükünü alan fidanı.*

Naḥl-i bār-āver-sitān-ı nāz-ı ḥāk-i
ḥüsniniñ
Çāšnī-i rūh-baḥşâyī de şeftālüsıdır

**nahl-i berümend-i gülistān-ı
sühan:**

**1. nahl-i berümend-i gülistān-ı
sühan:**

Kaside 2

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Söz bahçesinin yetişişmiş
fidanı.*

Gele ey naḥl-i berümend-i
gülistān-ı sühan
Gele ey gönça-i nev-ḥāste-i bağ-ı
edā

nahl-i berümend-i necābet-eseri:

**1. nahl-i berümend-i necābet-
eseri:**

Tarih 25

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Asaletin izleriyle yetişişmiş
fidan.*

Hayf ol naḥl-i berümend-i necābet-
eseri
Huşk idüp sarsar-ı merg eyledi bī-
bār u varak

nahl-i bī-cānı:

1. nahl-i bī-cānı:

Kaside 8

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Cansız fidan.

Zihī ferruḥ-terin evkāt-ı feyz-ā-
feyz-i ihya kim
Çemān oldu çemen-zār 'āleminiñ
naḥl-i bī-cānı

nahl-i gül ü ergavān:

1. nahl-i gül ü ergavān:

Kaside 9

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Erguvan ve gül fidanı.

Küşüde naḥl-i gül ü ergavān degil
yer yer

Hacamat itdi demi kaṭra kaṭra oldu
nisār

nahl-i güline:

1. nahl-i güline:

Nazm 27

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gül fidanı.

Dil su gibi akdı bağ-ı ḥüsnün
Naḥl-i güline şanavberine

nahl-i 'işve:

1. nahl-i 'işve:

Gazel 63

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

İşveli fidan gibi sevgili.

İder çü saye beni ḥāk-zīb ü refte-
tüvān
O naḥl-i 'işve ne dem nāz ile ḥırām
eyler

2. nahl-i 'işve:

Gazel 102

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

İşveli fidan gibi sevgili.

Eger ḥasret-şemīm olsañda ey dil
kām-ı ümmide
O naḥl-i 'işvenin büy-i ruḥ-ı verdi
çekilmezmiş

3. nahl-i 'işve:

Gazel 119

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Cilve fidanı.

O naḥl-i 'işve olup tāb-dār-ı bāde-i
nāz
Gül-i 'izārı küşād oldu āl āl olarak

nahl-i 'işvevi:

1. nahl-i 'işvevi:-yi

Gazel 134

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Cilve fidanı.

ḥırām-ı nāz ile bir naḥl-i 'işvevi
görse
Mişāl-i saye düşer pâyine dil-i
meyyāl

nahl-i merd-i nāmive:

1. nahl-i merd-i nāmive:

Kaside 9

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Büyüyen cesur fidan.

Henüz ḥāmil idi naḥl-i merd-i
nāmiyeden
Görülmemişti daḥi tırl-ı goncadan
āsār

nahl-i ser-keşī:

1. nahl-i ser-keşī:

Muamma 25

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Dik başlı fidan.

O naḥl-i ser-keşī pā-der-hevā-yı
nāz ider bāda
Ne deñlü olsa da āsār-ı keyf-i
neş'eden sāde

nahl-i taze:

1. nahl-i taze:

Gazel 131

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Taze fidan II sevgili.

Her sū sirişkim olsa revān pâyına
n'ola
Ey naḥl-i taze su gibi cüyānımın
senin

nahl-i tecellā:

1. nahl-i tecellā:

Müsemmen 1

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Tecellī eden; görünen fidan
(sevgili).*

Şem'-i Ruḥsārına ḥurşid-i mücellā
mı disem
ḳadd-i mevzunun için naḥl-i
tecellā mı disem

nā-hudā:

1. nā-hudā:

Gazel 21

Mısra: 7

Gemi kaptanı.

Der-āgüş eylemekdir fülke-veş ol
nā-hudā şūhı
Sirişk-i çeşmimi ḥasretle deryā
itmege bā'ış

nāhudā-vı sipihr:

1. nāhudā-yı sipihr:

Tarih 30

Mısra: 19

Kelime Tipi: -
Gökyüzü gemisinin kaptanı.

Nâhudâ-yı sipîhr kılsa eger
Mihri keştî meh-i nevi sükkân

nâhun-ı re'v-i rezînidir:

1. **nâhun-ı re'y-i rezînidir:**
Tarih 9
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Tedbirli düşüncelerin turnağı.

Kâr-ı düşvârı ider cevdet-i fikri
teshîl
Nâhun-ı re'y-i rezînidir anıñ
'ukde-küşâ

naḥv-i rızâ-yı ḥakdır:

1. **naḥv-i rızâ-yı ḥakdır:**
Kaside 1
Mısra: 24
Kelime Tipi: -
Hakk'ın rızasının tarafı.

Taşrîf-i niyyet eyle ki ḥayrata lâ-
cerem
Naḥv-i rızâ-yı Ḥakdır olan kâr-ı
müntehâ

na'îlî:

1. **na'îlî:**
Tahmis 4
Mısra: 30
*Naili, asıl adı Mustafa olup
İstanbul doğumlu divan şairidir.
17. yüzyılda yaşamıştır. Doğum
tarihi bilinmemektedir. Şair devlet
memurluğu yapmıştır. Gazel
türünde başarılı örnekler veren
şair, şiirlerinde anlam derinliğine
inmiştir. Sebki-Hindî akımının
temsilcilerindendir. Naili-i Kadim
olarak da anılmıştır.*

Nigehiñ sâkî-i sāgar-be-kef-i ḥün-i
ciger
Na'îlî neş'esi mahmûr-ı kadeḥ-cüy
gibi

**nâil-i yek-büs-ı nişân-ı pâyı
olmağa:**

1. **nâil-i yek-büs-ı nişân-ı pâyı
olmağa:**
Gazel 87
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
*Ayağın izine tek bir öpücük
kondurma şerefine nail olmak.*

Olmağa nâil-i yek-büs-ı nişân-ı
pâyı

Es'adâ sāye gibi her yere fersâ-
rüyuz

nâ'ire-i savleti:

1. **nâ'ire-i savleti:**
Kaside 12
Mısra: 59
Kelime Tipi: -
Hücum ateşi.

Eylese nâ'ire-i savleti gülşen-sûzî
Şuleler gibi fûrûzân ola yer yer lâlâ

nâ-kâm:

1. **nâ-kâmdır:**
Gazel 48
Mısra: 8
*Amacına ulaşamama, mutsuz
olma; nasipsizlik, kısmetsizlik.*

Lisân-ı aşk-bâzân-ı rnelâmet-pîşe-
gân üzre
O kim ḡamdan müberrâ ḡuşşadan
nâ-kâmdır kemdir

nâ-kâm olmağa:

1. **nâ-kâm olmağa:**
Nazm 30
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
*Amacına ulaşamama, mutsuz
olma; nasipsizlik, kısmetsizlik.*

Sebâtın yok nedendir böyle nâ-
kâm olmağa bâ'îş
Semâr-ı naḥl-i dil pûsîde vü ḡam
olmağa bâ'îş

nâ-kâm olmaz:

1. **nâ-kâm olmaz:**
Gazel 76
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
*Mutsuz olmak. İstedigine
kavuşmamış ol.*

Kâmını büy-yı gül-i şabr ile pür-
nûkhet iden
Es'adâ bağçe-i dehrde nâ-kâm
olmaz

naḡd-i cân:

1. **naḡd-i cân:**
Gazel 46
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Can sermayesi.

Olup şehbender-i bâzâr-ı naḡvet
bir perî gelmiş

Metâ '-ı vaşlına ger naḡd-i cân
isterse erzândır

naḡd-i cânı:

1. **naḡd-i cânı:**
Gazel 117
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Can sermayesi.

Vir naḡd-i cânı la'line şanma
bahâsı çok
ḡamzeyle itme dâd u sited kim
każâsı çok

naḡd-i dil ü cânıñ:

1. **naḡd-i dil ü cânıñ:**
Gazel 133
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Can ve gönül parası.

Almasun naḡd-i dil ü cânıñı düzd-i
ḡamze
Bend olup sāye-i kâkülde dilâ bî-
bâk ol

naḡd-i eltâf:

1. **naḡd-i eltâf:**
Kaside 12
Mısra: 72
Kelime Tipi: -
Lütuf akçesi.

Odur ol gülşen-i cevdet ki kumâş-ı
cismın
Naḡd-i eltâfı içün kîseler eyler lâlâ

naḡd-i ḡafîti:

1. **naḡd-i ḡafîti:**
Kaside 4
Mısra: 74
Kelime Tipi: -
Kabahat sermayesi.

Bir bende-i zelîl ü siyeh-rû vü pür-
güneḡ
Bir bî-hisâb olan daḡı naḡd-i
ḡafîti

naḡd-i ḡatırım:

1. **naḡd-i ḡatırım:**
Gazel 11
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Akal sermayesi.

Aldı naḡd-i ḡatırım hem bir pula
itmez şümâr
Eylemişken ḡâl ü ḡat bî'l-cümle
maşrûfım ḡisâb

nakd-i hüş:**1. nakd-i hüş:****Gazel 82**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Akıl sermayesi.

Nakd-i hüş almada ger böyle
kalursa o perî
Mâl-dârân-ı ğam-ı 'aşkda ğervet
kalmaz

2. nakd-i hüş:**Muamma 7**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Akıl sermayesi.

Nakd-i hüşum aldı virmez ol şeh-i
'âlî-cenâb
Olsa bir sermaye bârî ya kesilse bu
hisâb

nakd-i hüsn-i yâr:**1. nakd-i hüsn-i yâr:****Gazel 90**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sevgilinin güzellik sermayesi.

Taleb-hâh olma hattı gelmedikçe
nazra-i rûyın
Nice tahşil olunsun nakd-i hüsn-i
yâr fermânsız

nakd-i iz'ân:**1. nakd-i iz'ân:****Kaside 8**

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

Anlama sermayesi.

Tasavvufdan görünce nüsha-i
Havra vü Zevrâyı
Benefşe semt-i fakra sarf kıldı
nakd-i iz'ânı

nakd-i mâ-hasal-ı 'ömri:**1. nakd-i mâ-hasal-ı 'ömri:****Kaside 3**

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Ömrün elde kalan sermayesi.

O nakd-i mâ-hasal-ı 'ömri eylemek
masruf
Tarîk-i na't-i resûl-i kerîme ahrâdır

nakd-i 'ömr:**1. nakd-i 'ömr:****Kaside 2**

Mısra: 35

Kelime Tipi: -

Ömür sermayesi.

Sarf idüp ez-dil ü cân rāhına nakd-i
'ömrün
Eyle ol pâdişehîñ na't-i şerifin
imlâ

nakd-i 'ömr ü emvâl-i dili:**1. nakd-i 'ömr ü emvâl-i dili:****Gazel 179**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Ömür sermayesi ve gönül
mülkü.*

Eylerim infāk nakd-i 'ömr ü
emvâl-i dili
Rāh-ı vaşl-ı ka'be-i dîdāra Allah
'aşkına

nakd-i ragbet:**1. nakd-i ragbet:****Kaside 4**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Arzu edilen servet, para.

Ey dil hevāya virme yeter nakd-i
ragbeti
Eyle harîd kâle-i zîbā-yı himmeti

nakd-i revân:**1. nakd-i revân:****Gazel 99**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Can sermayesi.

Nakd-i revânın almağa vir hüccet-i
hatîñ
'Abd-i mükāteb ile dili hem-
bahāya kes

nakd-i revânım:**1. nakd-i revânım:****Gazel 139**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Can sermayesi.

Ğamîñla cüy-i eşkim reşk-sâz-ı
seyl-i nîl itdim
Şehā nakd-i revânım rāh-ı 'aşkıñda
sebîl itdim

nakd-i sirişkim:**1. nakd-i sirişkim:****Nazm 3**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gözyaşı sermayesi.

Nakd-i sirişkim sū-be-sū cûlar gibi
kıldım revân
Rāh-ı vişâl-i yāre ben sarf eyledim
varı gönül

nakd-i takat:**1. nakd-i takat:****Kaside 4**

Mısra: 50

Kelime Tipi: -

Güç/kuvvet sermayesi.

tab'-ı sūhan-şinās reh-i na't-i
pākiñe
Sarf eyler iken ez dil ü cân nakd-i
takatı

nakdine-i hüş:**1. nakdine-i hüş:****Gazel 161**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Akıl sermayesi.

Olur bâzâr-ı 'aşkıñ sūd-mend-i
kâle-i hecri
İden teslim sarraf-ı ğama nakdine-i
hüşın

nākıd-ı hoş-güdā:**1. nākıd-ı hoş-güdā:****Gazel 158**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Tath diliyle iyiyi kötuden
ayıran.*

N'ola âyine-āsā olsa Es'ad nazmı
pākize
Kî âb ü tâb-ı nuṭkî Nākıd-ı hoş-
güdā gördüm ben

nākıs:**1. nākışdır:-dır****Gazel 160**

Mısra: 9

Eksiklik, kusur, noksan.

hākîkat üzre kārın itmeyen sencide
nākışdır
Kef-i mîzânı kılrsa rûz-i mahşer
dest ü dāmânın

nākıs olmağın:

1. nâkış olmağın:**Gazel 14**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Eksiklik, kusur, noksan.

‘Ulûvv-i şânı ile olmağın
mâhiyyeti nâkış
O sevdâ ile qalb-i şâfini tekdîr ider
mehtâb

nâkış u hebâ olup:**1. nâkış u hebâ olup:****Kaside 1**

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Eksik ve faydasız olmak.

Vây hâle ecvef ola diliñ renc-i hûb
ile
‘Asî gibi fi‘âlîñ olup nâkış u hebâ

nakl-i kühen-kıssa-i melâmet:**1. nakl-i kühen-kıssa-i melâmet:****Kaside 9**

Mısra: 81

Kelime Tipi: -

*Kınamanın köhne hikayesini
aktarma.*

Murâd nakl-i kühen-kıssa-i
melâmet iken
Neşât-ı tâze-res-i Hâlini ider izhâr

nakl-i mâcerâ-yı dil:**1. nakl-i mâcerâ-yı dil:****Gazel 155**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Gönül maceralarını aktarma,
anlatma.*

Değildir girye-rîzî yâre nakl-i
mâcerâ-yı dil
Garaz ancak Ruḥum-cüyüdir eşk-i
çeşmi icradan

naks:**1. naks:****Lugaz 14**

Mısra: 10

*Duvar, tavan vb. yerlere
süslemek maksadıyla yapılan şekil
veya resim.*

Âhiri ismi ile ‘öşri olur evveliniñ
Zerrece naks ile ‘aynı olur evvelde
anın

naks ider:**1. naks ider:****Gazel 75**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Nakşetmek, resmetmek,
işlemek.*

Dile sevdâ-yı hüsni-i ḥaṭṭ-ı yâri
naks ider amma
Komaz baḥt-ı siyeh her kes çü
ḥâtem nîk nâm almaz

naks it:**1. naks it:****Gazel 122**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Nakşetmek, süsleyip bezemek.

Naks it ḥayâl-i sînesin Es‘ad
diliñde kim
Mîr‘ât-ı tâb-nâke bir âyîne-dân
gerek

naks olalı:**1. naks olalı:****Gazel 59**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Yazılmak, nakşedilmek,
resmedilmek.*

Levh-i derûna naks olalı hüsni-
rûy-i yâr
Reşk-i nigâr-ḥâne olupdur dil-i
figâr

naks olsa:**1. naks olsa:****Gazel 80**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yazılmak.

ḥayâlî nâmı naks olsa ‘aḳîḳ-i
çeşm-i ḥünîne
Yine engüşt-i vaşl-ı yâre şâyân-ter
nigîn olmaz

naks u nigârî:**1. naks u nigârî:****Gazel 37**

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Resmi ve görüntüsü.

Ḳâbil mi hüsni ü anını tahrîr Es‘adâ
Naks u nigârî hâme-i sihr-
âverimdedir

naks-ı ḥaḳikat:**1. naks-ı ḥaḳikat:****Müsemmen 1**

Mısra: 59

Kelime Tipi: -

Gerçeğin görüntüsü.

Sâdesin sende belî naks-ı ḥaḳikat
ne gezer
Yohsa söz virmiş iken kimse
sözinden mi döner

naks-ı hâmem:**1. naks-ı hâmem:****Gazel 193**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*-Kalem nakışı, deseni;
yazılanlar.*

kılsam nüvişte ḡamze-i bî-raḥmı
vaşfını
Hep naks-ı hâmem Es‘ad olur el-
amân gibi

naks-ı havâlîñ:**1. naks-ı ḥayâlîñ:-iñ****Gazel 109**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Hayalinin süsü, güzelliği.

Bir vech ile dilden çıkamaz naks-ı
ḥayâlîñ
‘aḳsiñ gibi cânâ o da âyinede
mahfûz

naks-ı hurde-i çîni:**1. naks-ı hurde-i çîni:****Tarih 35**

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

Çininin ufak işlemeleri.

O naks-ı hurde-i çîni ‘îmâd-ı
Kâşiyi
Hezâr reng ile zîb itdi çâr erkâna

naks-ı hüsni:**1. naks-ı hüsni:****Gazel 203**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Güzelliğin nakışı.

Üstâd-ı kâr-ı ân iken ebrû-yı çâr-ı
yâr
Nev ḥaṭla naks-ı hüsni şeş-âgâza
başladı

naks-ı ruhâm:

1. **naķş-ı ruĥām:****Tarih 10**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Mermerin nakışları,**desenleri.*

kılsa terkīm n'ola naķş-ı Ruĥāmın
bir bir
Levh-i mir'at-Mişāl-i diline İbn-i
Hacer

nakz-ı hüner:1. **naķz-ı hüner:****Gazel 127**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Hüneri, beceriyi bozan.

Ma'rifet-pervere nisyān idemez
nakz-ı hüner
Bādī-i cezr olamaz rīzīş-i girdābı
yemiñ

nāl itdim:1. **nāl itdim:****Tahmis 5**

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

*Çok zayıflatmak, ipince bir**hale getirmek.*

ķalem ebrūları fikri-yle cism-i zārı
nāl itdim
Meger kim ser-nüviştimdir ki
ķalbim bī-mecāl itdim

nālān oldığım:1. **nālān oldığım:****Murabba 2**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

İnlemek, sızlamak.

Eyledi fūrķatle nālān oldığım
demler güzzer
Geçdi eyyām-ı melāl encām-ı
endūh u keder

nālān olunca:1. **nālān olunca:-un, -ca****Gazel 33**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

İnlemek, sızlamak.

Hūbān açıldı gōnça-sıfāt gūldi her
taraf
Nālān olunca būlbūl-i nāzūk-nevā-
yı 'ıd

nālān ü girvān:1. **nālān ü girvān:****Gazel 187**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

İnleme ve ağlama.

Şarīr-i keşmekeşle şanma icrā-yı
midād eyler
Olur nālān ü girvān darb-ı dest-i
ĥāmdan ĥāme

nāle:1. **nālesin:-sin****Gazel 39**

Mısra: 9

Inilti, feryat.

Dil eylemekle nālesin efzūn Es'adā
Yarīñ de cevri ana cezā-yı
gūnāhıdır

2. **nālesin:-sin****Gazel 161**

Mısra: 5

Inilti, feryat.

Bu deñlü nālesin murg-i baĥār
itmezdi pey-der-pey
Hazān olup ĥemende gūlleri bilse
ferāmūşın

3. **nālelerin:-ler, -in****Gazel 135**

Mısra: 7

Inilti, feryat.

Şevķ-ı Ruĥūñla nālelerin reşķ-i
būlbūl it
'uşşāķı gūl-sitān-ı deriñde hezār ķıl

4. **nāledir:-dir****Gazel 157**

Mısra: 5

Inilti, feryat.

Derūñi nāledir bādī vesah-sāyī-i
ekdāra
Kıyās it safvet-i ķalbi şadā-yı
cūşış-i cūdan

5. **nāleleri:-ler, -i****Gazel 190**

Mısra: 3

Inilti, feryat.

Olmasa nāleleri gūş-hırāş-ı zūhre
Tār-ı tanbūr yemezdi bu ķadar
mızrābı

6. **nāleler:-ler****Gazel 192**

Mısra: 6

İnilti, inleme, feryat.

Servin hevā-yı reşķ-i kadīñ ile
cūnbūşı
Sahn-ı ĥemende gūş olunur nāleler
gibi

7. **nālem:-m****Gazel 62**

Mısra: 6

(Āşığın) feryadı, iniltisi.

Ahım iderse gōķleri ger nāl-gūn
n'ola
Zīrā ki nālem ol meh-i ĥeşm-i
kebūdedir

8. **nālem:-m****Gazel 190**

Mısra: 8

(Āşığın) feryadı, iniltisi.

ķıldı şad şerĥa ile sīnemi musķār
gibi
Nālem itse n'ola pūr sāmi'a-i
ahbābı

9. **nālem:-m****Gazel 190**

Mısra: 11

(Āşığın) feryadı, iniltisi.

Sīnede bu elif ü dāğ-ile nālem
işiden
Bāng-i şeş-tār ile tanbūrdan olur
ābī

nāle evler:1. **nāle evler:****Gazel 196**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Inlemek, feryat etmek.

Āĥıma āzürde iken dil virūp bir
meh-ruĥa
Nāle eyler ol perī-ruĥsār bir
yūzden daĥı

nāle evlersin:1. **nāle evlersin:****Nazm 12**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Feryat etmek.

Dilā ümmid-i vuşlatla demādem
nāle evlersin
Beni derd-i firāķ öldürdi bilmem
sen ne sōylersin

nāle vü āhı:1. **nāle vü āhı:****Rūbai 10**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
İnleme ve ah etme durumu.

şanmañ bizi kim gürsine-i bezm-i
ğamız
Biz nâle vü âhı kût-ı cân eylemişüz

nâle vü feryâd:

1. nâle vü feryâd:

Gazel 105

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

İnleme ve feryad etme.

Güller gibi açdı nefesin goncayı
âhır
Bülbül bu eşer nâle vü feryâdına
mahşûs

nâle vü zârı kılsam:

1. nâle vü zârı kılsam:

Nazm 3

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ağlayıp inlemek.

Bülbül gibi kılsam n'ola şâd nâle
vü zârı gönül
Bir nev-nihâl-i 'işvenin oldum
hevâ-dârı gönül

nâle-gü:

1. nâle-gü:-im

Gazel 4

Mısra: 4

İnleyen.

Qatrahâ-yı tîz-i rîzî-i sirişkim
dîdeden
Nâle-gü pür-'ukde bir zencîrdır
sensiz baña

nâle-i cihân-gîre:

1. nâle-i cihân-gîre:

Nazm 13

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Dünyayı zapt eden feryat.

Dolardı güş-i felek nâle-i cihân-
gîre
Recâ-yı vuşlatı bādî olaydı te'sîre

nâle-i nâgâhdan:

1. nâle-i nâgâhdan:

Gazel 30

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ansızın inlemek.

Şerâr-ı nâr-ı âh itdi seni aḥker-
nümün amma
şakın şad-çâk olursun nâle-i
nâgâhdan ey çarḥ

2. nâle-i nâgâhdan:

Gazel 30

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ansızın inlemek.

Şerâr-ı nâr-ı âh itdi seni aḥker-
nümün amma
şakın şad-çâk olursun nâle-i
nâgâhdan ey çarḥ

nâleler eyler:

1. nâleler eyler:

Gazel 116

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Feryat etme, inleme.

Oldı figân lâzime-i Ḥâl-i 'âşikân
Şeb-tâ-şabâḥ nâleler eyler hezâra
bak

nâlede evleven:

1. nâlede eyleyen:

Gazel 49

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

İnleten.

Nâlede eyleyen seni mânend-i
'andelîb
Es'ad o verd-i gülşen-i behcet
değil midir

nâlede olur:

1. nâlede olur:

Nazm 7

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Inlemek.

Baḫdıkça gül-i 'ârızına murg-i dil-i
zâr
Bülbül gibi nâlede olur 'aşḳ ile
her bâr

nâliş-ger ol:

1. nâliş-ger ol:

Kaside 4

Mısra: 51

Kelime Tipi: -

İnlemek. II Şiir söylemek.

Nâliş-ger oldı gülşen-i medhiñde
bir
kıl-k-i hezâr bu gazel-i pür-belâgati

nâm:

1. nâmım:-ım

Gazel 2

Mısra: 9

Ad II Şan, şöhret.

Nâmım gibi fi 'âlimi de yâ Rab Es
'ad it
İdrâk-i sırr-ı vaḫdetini hûş kıl baña

2. nâmdan:-dan

Gazel 187

Mısra: 4

Şan, şöhret.

Şeh-i ḥüsn oldığın izḥâr ider ḥaṭṭ-ı
hümâyûnı
Şi'âr-ı Ḥâlidir Ḥâlî degildir
nâmdan nâme

3. nâmın:-ı+n

Lugaz 19

Mısra: 11

Ad, şan, şöhret.

Baḳî üç harfini o nâmın eger
kalb idersen günâhdır dirlir

4. nâmını:-ı, -n, -ı

Lugaz 10

Mısra: 36

Ad, şan, şöhret.

Kimseye söylemesün tek dursun
Nâmını söyleyen agzın yumsun

5. nâmını:-ı, -n, -ı

Lugaz 17

Mısra: 9

Ad, şan, şöhret.

Halt ider nâmını kim itse su'âl
Durup efsün okur aña der-Ḥâl

6. nâmın:-ın

Lugaz 19

Mısra: 11

Ad, şan, şöhret.

Baḳî üç harfini o nâmın eger
kalb idersen günâhdır dirlir

7. nâm:

Muamma 1

Mısra: 1

Ad, isim; ün, şan, şöhret.

Ger dilerseñ nâm birle olasın evvel
bekâm
Nâsa tertîb üzere iclâle şürû' eyle
müdâm

8. nâmı:-ı

Gazel 80

Mısra: 7
(Fars.) İsim, ad II. Ün, şöhet,
şan.

hayālî nāmı nakş olsa 'aķıķ-i
çeşm-i hūnīne
Yine engüşt-i vaşl-ı yāre şāyān-ter
niġn olmaz

nā-mahrem-i esrār:

1. nā-mahrem-i esrār:

Gazel 199

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sırların yabancıısı, bilmeyeni.

Nigeh-senc-i şikenc-i haţţ-ı rüyūñ
olmasun mı dil
Ya ol sevdā-zede nā-mahrem-i
esrār ҡalsun mı

nāmdār olur:

1. nāmdār olur:

Gazel 36

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Namlı, şöhetli, meşhur
olmak.*

Dāġ-ı derūn şöhet-i şāne medār
olur
Faşş-ı niġn hakk ile gör nāmdār
olur

nāme:

1. nāme:

Gazel 187

Mısra: 4

Mektup, kaġıt II Şiir.

Şeh-i hūsn oldıġın izhār ider haţţ-ı
hūmayūñı
Şi'ār-ı Hālidir Hālī degildir
nāmdan nāme

2. nāme:

Gazel 151

Mısra: 8

Mektup. II Şiir.

Muradı yāre açılmaķdı līk aġyārı
Görünce kendüyi devşürdi nāme
şerminden

nām-ı nāmī:

1. nām-ı nāmī:

Lugaz 19

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

Meşhur isim.

İktiran eyleyüp bu cümle tamam
Olur ol dem o nām-ı nāmī tamam

nām-ı pāki:

1. nām-ı pāki:

Tarih 33

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Temiz isim.

Nām-ı pāki nār-ı şerr ü şūrı itfā
eyleyüp
Āyet-i "berd ü selām"ı ķıldı imā
yūmn ile

2. nām-ı pāki:

Tarih 33

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Temiz isim.

Nām-ı pāki nār-ı şerr ü şūrı itfā
eyleyüp
Āyet-i berd ü selāmı ķıldı imā
yūmn ile

nām-ı şerīfine:

1. nām-ı şerīfine:

Tarih 7

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Şerefli isim, mübarek ad.

Bāreka 'llāh zihī sadr-ı celīlū 'ş-şān
kim
Bū'l-megāzī diseler nām-ı şerīfine
sezā

nāmiye-bahşende-i gül-nahl-i havāl:

1. nāmiye-bahşende-i gül-nahl-i

hayāl:

Kaside 11

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Hayal gülünün fidanını

büyütüp yetiştiren.

Feyzdir nāmiye-bahşende-i gül-
nahl-i hayāl
Feyzdir ravza-i efkāra iden saķķāyī

nāmiye-perver ol:

1. nāmiye-perver ol:

Kaside 12

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

Yerden bitip beslenmek,

yetişmek.

Olmada Dāġ fūrüzende-i cism-i
zerdi

'aşķ ile oldı meger nāmiye-perver
lāle

nāmı-yle:

1. nāmı-yle:

Tahmis 1

Mısra: 29

Ad, san; şan, şöhet.

Hacer nāmı-yle itdi cilve çeşm-i
ehl-i zahirde
haķıķatde sevād-ı bīniş-i ehl-i
hüdādır bu

nā-muvāfık:

1. nā-muvāfık:

Lugaz 15

Mısra: 12

Uygun olmayan.

Her biriniñ pāyi birdir anda hem
halhālī var
Ser-nigūndur birbirine nā-muvāfık
Hālī var

nām-ver-i 'ālem:

1. nām-ver-i 'ālem:

Kaside 11

Mısra: 81

Kelime Tipi: -

Dünyanın nam sahibi.

Sen o Cemşīd-haşem nām-ver-i
'ālemsin
Ki deriñ çarķa irāet ider isti'lāyī

nān-ı savmı:

1. nān-ı savmı:-ı

Gazel 120

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Oruç ekmeġi.

İtmege ihzār-ı iftār-ı vişāl-i şām-ı
'īd
Nān-ı savmı rüzdan itdim şikest
aķşāmlik

nān-ı vişāl-i yāra:

1. nān-ı vişāl-i yāra:

Gazel 179

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sevgiliye kavuşma ekmeġi.

Pīr-i pūr-lerziş-ten ü der-dest-'asā
vū delk-puş
Sā'ilim nān-ı vişāl-i yāra Allah
'aşķına

nār:

1. nārda:-da

Gazel 62

Mısra: 2

Ateş II Sevgilinin yanağı.

Yārīñ ruhunda şanma haṭ-ı nev
nümünedir
İ'cāz-ı hüsni nārda sünbül
güşüdedir

2. nāra:-a

Gazel 110

Mısra: 2

Ateş, od.

Eyleyüp nezzāre hürşid-i 'izār-ı
yāra şem'
İtdi sūzān cismini reşk-i Ruḥiyle
nāra şem'

3. nārdan:-dan

Gazel 204

Mısra: 2

Ateş, od.

Dile tābiş o şūh-ı āteşin-Ruḥsārdan
geldi
Belī pervāneye sūz-ı derūn hep
nārdan geldi

4. nār:

Gazel 69

Mısra: 2

(Ar.) Ateş, od.

Zir-i gerd-i haṭdan ol ruḥsār kendin
gösterir
Olsa da ḥākister-āver nār kendin
gösterir

na'ra evler:

1. na'ra eyler:

Lugaz 4

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Nara atmak, bağırarak.

Agzı bir başında vāfir gözleri
Na'ra eyler līk yokdur sözleri

nā-rehā:

1. nā-rehādır:-dır

Gazel 152

Mısra: 6

Kurtulamamış.

Olaldan gīsū-yı pür-pīçi 'aḳs-
endāz-ı çeşm-i dil
Çü şāne nā-rehādır saff-ı
müjgānım keşākeşden

nār-ı cehīme:

1. nār-ı cehīme:

Kaside 5

Mısra: 68

Kelime Tipi: -

Cehennem ateşi.

ḳıl şefā'at bu siyeh-rū ve kesīr-
'isyana
Koma bu Es'adı kim nār-ı cehīme
yana

nār-ı cününüñdandır:

1. nār-ı cününüñdandır:

Gazel 67

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Delilik ateşi.

Sūzişin şanma dilā nār-ı
cününüñdandır
Bu teb ü tāb seniñ sūz-ı
derünüñdandır

nār-ı ğam:

1. nār-ı ğam:

Kaside 11

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Gam ateşi.

Girye nār-ı ğamın ol seng-diliñ
maḥv idemez
Āb itfa mı ider hiç şerer-i ḥārāyı

nār-ı germ-ā-germ-i sūz-efken:1. nār-ı germ-ā-germ-i sūz-
efken:**Tarih 2**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Kıvılcım saçan çok kızmış**ateş.*

Ne himmetdir bu kim ol nār-ı
germ-ā-germ-i sūz-efken
Şerār-efşān iken bir ejdehā-yı heft-
ser-āsā

nār-ı hicrānīla:

1. nār-ı hicrānīla:

Murabba 1

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ayrılık ateşi.

Nār-ı hicrānīla ey şūh-ı cihān
Derd-nākim ben helākım sīne çāk

nār-ı şerr ü şürı:

1. nār-ı şerr ü şürı:

Tarih 33

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kargaşa ve kötülüğün ateşi.

Nām-ı pāki nār-ı şerr ü şürı itfā
eyleyüp
Āyet-i "berd ü selām"ı ḳıldı imā
yümn ile

2. nār-ı şerr ü şürı:

Tarih 33

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kargaşa ve kötülüğün ateşi.

Nām-ı pāki nār-ı şerr ü şürı itfā
eyleyüp
Āyet-i berd ü selāmı ḳıldı imā
yümn ile

nās:

1. nāsa:-a

Muamma 1

Mısra: 2

(Ar.) İnsanlar, halk.

Ger dilerseñ nām birle olasın evvel
bekām
Nāsa tertīb üze iclāle şürü' eyle
müdām

nā-sād olayım:

1. nā-sād olayım:

Nazm 20

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Mutsuz olmak, kederlenmek.

Beni mahrūm-ı vişāl itme aman
sultānım
Görme lāyık ki ğam-ı hecr ile nā-
şād olayım

nasb-ı 'ayn itmez:

1. nasb-ı 'ayn itmez:

Gazel 78

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Gözü dikmek, dikkatle**bakmak.*

ḥayālāt-ı mecāzı nasb-ı 'ayn itmez
dil-i agāh
Merāyā-yı ḥāḳīḳat vehme cāy-ı
irtisām olmaz

nasb-ı 'avn-ı 'ukalādır:

1. nasb-ı 'avn-ı 'ukalādır:

Lugaz 10

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Akıllı kişilerin gözünü
diktığı(şey).*

Her zaman oldu edeble kâim
Nasb-ı 'ayn-ı 'uçalâdır dâim

nasb-ı nefis idüp:

1. nasb-ı nefis idüp:

Kaside 1

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

İsteğine göre tayin etmek.

Mef'ülün eyle tâ'ati tâ nasb-ı nefis
idüp
Ref' ola fâ'il oldugın ef'âl-i bed-
nümâ

nâ-sezâ:

1. nâ-sezâsı: -s, -ı

Gazel 117

Mısra: 8

*Münasib olmayan, layık
olmayan.*

Olma nigâh-ı lutfına yâriñ firifte
Manzûr-ı çeşm-i şühî olur nâ-
sezâsı çok

nasib olur:

1. nasib olur:

Gazel 15

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

*Mümkün olmak,
gerçekleşmek.*

Kılma hâli çeşm-i fikriñ künc-i
gamda Es'adâ
Vuşlat olmazsa hayâl-i yâr olur
bârî nasib

nâsic-i nev:

1. nâsic-i nev:

Kaside 3

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Yeni dokuyan, nesceden,
düzenleyen, tertib eden, sıralayan.*

Dehen ki kâr-gehidir kumâş-ı
güftârîñ
Zeban nâsic-i nev târ u püd-ı
ma' nâdir

nâsih:

1. nâsih:

Muamma 16

Mısra: 2

Nasihât eden, öğüt veren kişi.

Ne mâni' var emerken la'lin
öpsem rüy-i hun-rîzin
'Arağ katsam n'ola nâsih bir iki
kağra şahbâya

nass olduğunda:

1. nass olduğunda:

Gazel 121

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Açık ve kesin hüküm
olma. Delil olma.*

O şühûn mushaf-ı rüyında Es'ad
âyet-i haññ
'Ulüvv-i hüsnine nass olduğunda
irtiyâbım yok

nass-ı âteynâhü hükmen:

1. nass-ı âteynâhü hükmen:

Tarih 45

Mısra: 17

Kelime Tipi: **Ayet**

Âteynâhü Hükmen

*ayeti. (Velemmâ beleğ eşüddehü
âteynâhü hükmen ve 'ilmen) ("O
kemat çağına geldiğinde kendisine
hüküm ve ilim verdik." (Yusuf
Suresi 22. ayetten).*

Ki ya'ni nass-ı Âteynâhü Hükmen
olmağın zâhîr
Bi-hamdi'llâh fâlim 'ayn-ı hikmet
geldi hoş geldi

nass-ı "men benâ":

1. nass-ı "men benâ":

Tarih 3

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Hadis**

(Men bena mesciden velev

*kemağhaşın kağâtın bena Allahu
lehu beytan fi'l-cenneti Hadis) Kim
kaya kuşunun yuvası kadar bir
mescit inşa ederse, Allah da ona
cennette bir ev yapar.*

hudâyâ iki 'âlemde sa'âdet bula
bânîsi
Egerçi kadr-i ecrin itdi nass-ı "men
benâ" inhâ

nass-ı mübîn:

1. nass-ı mübîn:

Tarih 8

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Apaçık bir delil.

Meyl idüp nass-ı mübîn üzre o
şadr-ı gâzî

Şevket ü devleti izhâr iderek virdi
rızâ

nâ-şüküfte:

1. nâ-şüküfte:

Gazel 58

Mısra: 1

*Açılmamış (açılmamış,
tomurcuk çiçek).*

Dehânîñ nâ-şüküfte gülşen-i
rüyunda bir güldür
Figân-ı âteşinim anda reşk-i savt-ı
bülbüldür

na't-i kabîhden:

1. na't-i kabîhden:

Kaside 1

Mısra: 37

Kelime Tipi: -

Kötü, çirkin olanı övme.

Temyiz eyle Hâliñi na't-i kabîhden
kıl iktifâ tevabî'-i Hakkâ budur
revâ

na't-i şeh-i kül:

1. na't-i şeh-i kül:

Kaside 2

Mısra: 37

Kelime Tipi: -

Bütün şerefli naatlar.

Ya'nî na't-i şeh-i kül kâfile-sâlâr-ı
rüsûl
Hâdî-i hayr-ı sübûl Hâzret-i
Mağbûb-i Huda

na't-i şerîf-i hâzret-i sultân-ı enbiyâ:

1. na't-i şerîf-i hâzret-i sultân-ı enbiyâ:

Kaside 1

Mısra: 80

Kelime Tipi: -

*Peygamberlerin sultanı Hz.
Muhammed Mustafa'ya(s.a.v.)
Övgü.*

Ya'ni müşerref eyleye tâ nazm-ı
dil-keşîñ
Na't-i şerîf-i Hâzret-i sultân-ı
enbiyâ

na't-i şerîfin:

1. na't-i şerîfin:

Kaside 2

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

*Şerefli na't.(Hz. Muhammed'i
övmek maksadıyla yazılmış şiir.).*

Sarf idüp ez-dil ü cān rāhına naḳd-i
'ömrün
Eyle ol pādīshehīn na't-i şerifin
imlā

nātika:

1. natika:

Kaside 2

Mısra: 80

*Düşünüp söyleme, konuşma
hassası; düzgün, dokunaklı söz
söyleme.*

Sensin ol cāmi'-i envār-ı fezā'il ki
seniñ
Mu'cizātın idemez natika 'add ü
ihşā

nā-ümīd olmam:

1. nā-ümīd olmam:

Gazel 112

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ümitsiz olmamak.

Nā-ümīd olmam gül-i hoş-büy-i
vaşlñdan şehā
Tā zükām-ı ye's olunca nefha-pīrā-
yı dimağ

nāv-dān-ı zer-i kılķ:

1. nāv-dān-ı zer-i kılķ:

Kaside 11

Mısra: 94

Kelime Tipi: -

Kamemin altın oluğu.

Ben o beytū'l-harem-i tā'if-i
güftārım kim
Nāv-dān-ı zer-i kılķ itse ne dem
mecnāyī

nāvek-i evhām:

1. nāvek-i evhām:

Gazel 78

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kuruntu oku.

Eşer kalmaz ne denlū tiz olursa
nāvek-i evhām
Sipih-r-i 'ālem-i vaḥdetde ḥarķ u
iltiyām olmaz

nāvek-i nāgeh-resān-ı ğamzeñe:

1. nāvek-i nāgeh-resān-ı

ğamzeñe:

Gazel 114

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin yan bakişından
ansızın gelen, fırlatılan ok.*

Yāri bir kez ey kemān-ebrū nişan it
eyledim
Nāvek-i nāgeh-resān-ı ğamzeñe
sīnem hedef

nāvek-i nūr-ı benānīnda:

1. nāvek-i nūr-ı benānīnda:

Kaside 2

Mısra: 73

Kelime Tipi: -

Parmağın ucunun nurlu oku.

Nāvek-i nūr-ı benānīnda olan
heybetdir
Çarḥda māhı iki şaḳk iden ey nūr-i
Huda

nāya:

1. nāya:-a

Gazel 41

Mısra: 10

*Dokuz boğumlu kamıştan
yapılan nefesli çalgı, ney.*

Bu sūz-ı sīne bu dāğ-ı derūn ile Es
'ad
Şarīr-i ḥāmeñi gūş it ki nāya
mā'ildir

nāz:

1. nāza:-a

Gazel 203

Mısra: 1

İşve, cilve, naz.

şanmañ mihen-keşān-ı ğama nāza
başladı
Dīrīne çevre ol gül-i ter tāze
başladı

2. nāz:

Muamma 3

Mısra: 1

*1. Kendini beğendirmek
amacıyla yapılan davranış, cilve,
eda 2. İsteksiz gibi görünerek
yalvartmak amacıyla yapılan
davranış.*

Nāz ile ḥançer-be-dest ol ger
ḥarām olsun baña
Eyleyem pā-māl cism-i mürdem ey
ḥūnī saña

3. nāz:

Tarih 28

Mısra: 12

Edalı tavır, cilve, işve.

Geldi Hān Ahmed-i vālā-hasebīn
sulbinden
Harem-i ma'delete nāz ile Zeyneb
Sultān

4. nāz:

Gazel 50

Mısra: 2

Cilve, işve, eda.

Hüsn o şūḥuñ reng-pīrā-yı ruḥ-ı
dīl-cūsıdır
Nāz nūkhet-zāy-ı her berg-i gül-i
ḥod-rūsıdır

5. nāz:

Gazel 127

Mısra: 10

Cilve, işve, eda.

Eyler isbāt-ı vüçūd-ı 'adem ey hūr-
meniş
Hande-rīz olsa ne dem nāz ile ol
ğonça femiñ

6. nāz:

Gazel 144

Mısra: 4

Cilve, işve, eda.

ḳaddiñi ğīsūlarıñla kıl siyeh-pūş
öyle kim
Nāz ile cūnbüşleriñ Leylāy
Mecnūn eylesün

7. nāz:

Gazel 171

Mısra: 1

Cilve, işve, eda.

Eyleyüp āġāz muṭrib nağmeye bin
nāz ile
ḥāṭır-ı mahzūnumı şād itdi sūz-ı
sāz ile

8. nāz:

Gazel 171

Mısra: 4

Cilve, işve, eda.

Bir usūl-ile kılup bin 'işveyi dem-
bestesi
Çarḥ-ı ḥüsnüñ çenberinden geçdi
ol şeh nāz ile

9. nāz:

Nazm 8

Mısra: 4

Cilve, işve, eda.

'uşşāķ-ı bī-nevāya dem-i 'arz-ı
Ḥāldır
Evc-i keremde kıldı o şeh nāz ile
karār

10. **nāz:****Tahmis 4**

Mısra: 5

Cilve, işve, eda.

Nāz gül-ğonça-i ḥüsniünde nihān
büy gibi
Şām-ı sevdā-yı ḥaṭifi olmağ ile
cāy-gehim

nāz eyledikçe:1. **nāz eyledikçe:****Nazm 17**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Nazlanmak, cilve yapmak.

O şeh nāz eyledikçe ben niyāz-ı
büselik kıldım
Tarab-baḥşā-yı 'uşşak oldu bu
Ḥāletle efgānım

nāz id:1. **nāz id:****Gazel 94**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Cilve yapmak.

Niyāz-ı 'āşıḳı dāim taleb-ger
olmağla
Gehī o mest-i mey-i nāza biz de
nāz ideriz

nāz ikliminiñ:1. **nāz ikliminiñ:****Murabba 3**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Naz ülkesi.

Gerçi ben püyān-ı vādī-i niyāzım
dāimā
Sen de nāz ikliminiñ hun-riz bir
sultānısıñ

nāz ile ḥıram eyler:1. **nāz ile ḥıram eyler:****Gazel 63**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Naz ile salınarak yürütmek.

İder çü saye beni ḥāk-zīb ü refte-
tüvān
O naḥl-i 'işve ne dem nāz ile ḥıram
eyler

nāz itse:1. **nāz itse:****Lugaz 8**

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Nazlanmak.

Cihān güzellerinin güyiyā bu da
biridir
'Aceb mi 'āşıḳa nāz itse hefte
dilberidir

nāz u bahā vü ān:1. **nāz u bahā vü ān:****Gazel 22**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Naz, kıymet ve onlar (kast
edilen tüm şeyler).*

Cümleten nāz u bahā vü ān sende
münderic
Cezbe-i ḥüsn ü melāḥatdır viren
saña revāc

nāz u 'işve:1. **nāz u 'işve:****Gazel 134**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Naz ve cilve.

Bu nāz u 'işve bu ḥüsn ü bahā ile o
perī
'Aceb mi ferd iken efrādı cem'e
olsa Mişāl

2. **nāz u 'işve:****Kaside 7**

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Naz ve cilve.

Bu hilkat-i bihīn-ter ile şahid-i
bahar
Şad nāz u 'işvelerle ki gülşen-nişīn
ola

nāz u letāfet:1. **nāz u letāfet:****Gazel 39**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

İşve ve hoşluk.

O şeh-levend-i memleket-i ḥüsn ü
naḥvetiñ
Nāz u letāfet 'işve vü şīve sipāhidir

nazar:1. **nazar-eyle:-eyle****Lugaz 16**

Mısra: 15

Bakmak.

Nazar-eyle buña dikkat yeridir
Tā ki zāḥir ola ol bī-hemtā

2. **nazarda:-da****Gazel 171**

Mısra: 7

Bakış.

Bir nazarda sine-i Mirrīhi de şad-
çāk ider
Tig-i ser-tiz-i nigāhı zaḥm-ı bī-
endāz ile

3. **nazarda:-da****Gazel 157**

Mısra: 4

Bakış, bakma.

Bedīhīdir ki kasd-ı cān ider pür-
çin-i kīn olmuş
Bu ma'nādır çıkan evvel nazarda
beyt-i ebrūdan

4. **nazar:****Tarih 5**

Mısra: 9

Bakış, bakma.

Nazar irād idüp her fende 'Aynīye
göz açdırmaz
İder mantūk-ı İbn-i Hācibi ebrū ile
imā

5. **nazarı:-ı****Kaside 11**

Mısra: 39

Bakış, görüş, görüş açısı.

Cā-be-cādır nazarı gerd-i ḥaṭā
zūhhādīñ
Sürme tenvir idemez dīde-i nā-
bīnāyı

6. **nazar:****Lugaz 19**

Mısra: 9

Bakış / bakma.

Evveline nazar musādıfdir
Āḥiri Yūnusa mürādıfdir

7. **nazar:****Lugaz 19**

Mısra: 9

Bakış / bakma.

Evveline nazar musādıfdir
Āḥiri Yūnusa mürādıfdir

8. **nazarım:-um****Gazel 65**

Mısra: 3

Ar. Bakış.

O çeşm-i meste taḥayyülledir
hemān nazarım

Reh-i nigāhıma zīrā müjem de reh-
zendir

9. nazarıta:-da

Kaside 8

Mısra: 20

Bakış, bakma.

Gehi Tārīh-i 'Ayni gāh Nürü'l-
'ayn dersiyle
Açıldı nergisiñ evvel nazarda
çeşm-i iz'ānı

nazar it:

1. nazar it:

Gazel 42

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Bakmak, görmek.

Firāz-ı püšte-i şabra çık Es'adā
nazar it
Bu dām-gāh-ı cefādan bize rehā
görünür

2. nazar it:

Gazel 57

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Bakmak, görmek.

hākikate nazar it dūr-bīn iseñ zāhid
Mecāz āyinesinde riyā
görölmüşdür

3. nazar it:

Lugaz 14

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Bakmak, görmek.

Nazar it biri birinden sıfatı
yegrekdir
Ne didimse anı ta'rīfde hep
gerçekdir

nazar itsem:

1. nazar itsem:

Gazel 42

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Bakış atma.

Ne süya kim nazar itsem o dil-rübā
görünür
Cihānda kim var ise ana mübtelā
görünür

nazar-gāh-ı hudadır:

1. nazar-gāh-ı hudadır:

Tahmis 1

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Cenāb-ı Hakk'ın teveccüh
edip baktığı yerdir.*

Gözün aç gāfil olma kim nazar-
gāh-ı Hudadır bu
Görüp envārını beyt-i Hudānıñ 'arş
ile kürsī

2. nazar-gāh-ı hudadır:

Tahmis 1

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Cenāb-ı Hakk'ın teveccüh
edip baktığı yerdir.*

Gözün aç gāfil olma kim nazar-
gāh-ı hudadır bu
Görüp envārını beyt-i Hudānıñ 'arş
ile kürsī

nazar-kerde-i bāz-ı himemi:

1. nazar-kerde-i bāz-ı himemi:

Kaside 11

Mısra: 53

Kelime Tipi: -

*Cömertlik doğanın nazar
ettiği, baktığı.*

Bir zübāb olsa nazar-kerde-i bāz-ı
himemi
'Aynına almaya çün perr-i meges
'ankāyı

nāz-dār:

1. nāz-dār:

Tarih 39

Mısra: 18

Naz sahibi.

Nezāre eylemez Ferhād-ı tab'ı
degme Şirine
Görüp şad nāz-dār u nāz-perver
nāzenin yarı

nāzenin:

1. nāzenin:

Gazel 7

Mısra: 1

İnce yapılı, ince, narin.

Tezyin-i hüsn için n'ola ey
nāzenin saña
Mıhr itse 'arz her şehir āyinesin
saña

2. nāzenin:

Tarih 39

Mısra: 18

Cilveli, nazlı.

Nezāre eylemez Ferhād-ı tab'ı
degme Şirine

Görüp şad nāz-dār u nāz-perver
nāzenin yarı

3. nāzenin:

Kaside 7

Mısra: 26

*İşveli, cilveli, nazlı; ince
yapılı, narin.*

Akmaz mı süyina dil-i meyyal cū
gibi
Kim zīb-sāz-ı bağ olan ol nāzenin
ola

nāzenin olmak:

1. nāzenin olmak:

Gazel 118

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

İşveli, cilveli, nazlı olmak.

Gerekdir Es'adā dil virdigin şüh-ı
perī-peyker
Hüner-ver 'işve-perver şive-güster
nāzenin olmak

nāzenin-i cenāb-ı ilāh:

1. nāzenin-i cenāb-ı ilāh:

Kaside 4

Mısra: 81

Kelime Tipi: -

Allah'ın(c.c.)

*narini/nazlısı. (Hz. Muhammed(s.
a.v.)).*

Oldur o nāzenin-i Cenāb-ı İlāh kim
Mağbūl-i 'izzet oldı anıñ nuṭṭ u
himmeti

nāzenin-i mevlā:

1. nāzenin-i mevlā:

Kaside 3

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Allah'ın nazlısı. (Hz.

Muhammed).

Meh-i münevver-i esrā murād-ı ev
ednā
Müfād-ı sümme denā nāzenin-i
Mevlādır

nāzikāne:

1. nazikāne:

Kaside 9

Mısra: 27

İnce, nazik, kibar bir şekilde.

O nazikāne sitayişle neş'e-yāb
olanıñ
Tekevvin itdi dimağında bñy-i gül
her bār

nâzil ol:**1. nâzil ol:****Tarih 30**

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

İnmek.

Yümn-ile Bahre olıcağ nâzil
Nûr gibi o zevrâk-ı rahşân

nâzım-ı der-vasf-ı hudâvend-i cihan:**1. nâzım-ı der-vasf-ı hudâvend-i cihan:****Kaside 10**

Mısra: 39

Kelime Tipi: -

*Dünyanın efendisinin**sıfatlarının şiiri.*

Ol nâzım-ı der-vasf-ı hudâvend-i
cihan kim
Bu kâr-ı celî rûtb-e-i 'ulyâ-yı
kâlemdir

nâzım-i genc-i dūr-i nazm:**1. nâzım-i genc-i dūr-i nazm:****Gazel 150**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Şiir incisinin hazinesi

Nazım. (18.yy' da yaşamış şair ve bestekardır.).

Es'ad Nazım-i genc-i dūr-i nazma
pey-rev ol
Kim hâmesinde nice nikât-ı nihân
nihân

nażır olur mu:**1. nażır olur mu:****Gazel 57**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Benzemek, eş olmak II denk, nitelik yönünden eşit olmak.

Olur mu Şafha-i rüy-i haţ-âverine
nażır
Hezâr nüsha-i 'ibret-nümâ
görölmüşdür

nażire:**1. nażiremi:****Gazel 62**

Mısra: 9

Bir şairin manzum eserine

*başka bir şair tarafından aynı
vezin, kaftiye ve edayla yazılan
benzer manzume.*

Es'ad 'aceb mi sâde olursa
nażiremi
İ' câz şi'r-i Nâ'ilî-i şîrîn-güdedir

nazm:**1. nazmımıñ:-ım, -iñ****Tarih 26**

Mısra: 13

Şiir, nazım.

Es'adâ bu nazmımıñ her mısra'ın
târîh idüp
Ez-dil ü ez-cân didim olup kerem-
hâh-ı cezîl

2. nazmın:-ı, -n**Kaside 8**

Mısra: 11

Nazım, şiir.

Hezâra evvelâ Elfiyye nazmın
itdirüp ezber
Egâniden murahhas kıldı tedris
itmege anı

3. nazmı:-ı**Gazel 158**

Mısra: 9

*(Ar.) Vezinli, kaftiyeli söz**dizisi.*

N'ola âyine-âsâ olsa Es'ad nazmı
pâkîze
Kî âb ü tâb-ı nutkı Nâkîd-ı hoş-
güdâ gördüm ben

nazm u inşâ:**1. nazm u inşâ:****Kaside 2**

Mısra: 82

Kelime Tipi: -

Şiir ve düzyazı.

Silk-i tahrîre le'âlî-i medîh-i zâtın
Eyleyenler nice takşîr ile nazm u
inşâ

nazm-güvân:**1. nazm-güvân:****Tarih 44**

Mısra: 25

Şiir söyleyenler.

Mânend-i Es'ad ol ân tebrîke
nazm-güvân
Neşr-idicek çü 'ummân şad lû'lû-i
mağâlî

nazm-ı behcet-âlûde:**1. nazm-ı behcet-âlûde:****Tarih 37**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Güzellikle yoğrulmuş şiir.

Bu nev beyt-i dü-târîh ile kıl
tebrîk-i 'îd Es'ad
Kî haţm olsun du'â birle bu nazm-ı
behcet-âlûde

nazm-ı belâgat-tâbımı:**1. nazm-ı belâgat-tâbımı:****Kaside 8**

Mısra: 69

Kelime Tipi: -

*Sözün yerinde söylendiği**güzel şiirler.*

Görüp nazm-ı belâgat-tâbımı tahrîr
içün her gün
Felek der-piş ider zer-Şafha-i
mihr-i dırahşânı

nazm-ı derârî-i hikem:**1. nazm-ı derârî-i hikem:****Kaside 10**

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Bilgelik yıldızının şiiri.

Tahrîr-i sühan nazm-ı derârî-i
hikemdir
Tahrîr-feşânî-i tih-i pây-ı kâlemdir

nazm-ı dil-keşîñ:**1. nazm-ı dil-keşîñ:****Kaside 1**

Mısra: 79

Kelime Tipi: -

Gönül çeken şiir.

Ya'ni müşerref eyleye tâ nazm-ı
dil-keşîñ
Na't-i şerîf-i Hazret-i sultân-ı
enbiyâ

**nazm-ı güzîn-i es'ad-ı mu 'ciz-
beyân olur:****1. nazm-ı güzîn-i es'ad-ı mu 'ciz-
beyân olur:****Gazel 53**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Anlatış tarzı kimseye

*benzemeyen Esad'ın seçilmiş
şiirleri.*

Nâbî-i hoş-edâya nazîr olmağa
sezâ

Nazm-ı güzîn-i Es'ad-ı mu 'ciz-
beyân olur

nazm-ı mu 'ciz-ter:

1. nazm-ı mu‘ciz-ter:

Gazel 4

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Daha veciz((□□□□) şif. (Ar. icāz “sözü kısa ve özlü söylemek”ten muciz) 1. Kısa, özlü, veciz. 2. Çok şeyi az sözle ifade eden, kısa ve özlü bir biçimde anlatan.) şiir.

Es‘ad-āsā vaşf-ı meh-rüyāna āgāz eylesem
Nazm-ı mu‘ciz-ter gālaṭ ta‘bīrdir
sensiz baña

nazm-ı mürvārīd-i evsāfı:

1. nazm-ı mürvārīd-i evsāfı:

Tarih 41

Mısra: 65

Kelime Tipi: -

Nitelikleri olan inci gibi şiir. (İnci gibi sözler, övgüler barındıran şiir.).

İderken nazm-ı mürvārīd-i evsāfı için verziş
İki pākīze tārīh oldu bu beyt-i du‘ā
mağzā

nazm-ı nevle:

1. nazm-ı nevle:-le

Gazel 8

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Yeni inşa edilen,yazılan şiir.

Vaşf eyledim dü mısra‘-ı ebrū-yı
dil-keşin
Bu nazm-ı nevle şanma yalan
söylerim saña

nazm-ı pāk-i es‘ad-ı ğam-hāra:

1. nazm-ı pāk-i es‘ad-ı ğam-hāra:

Gazel 179

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Kederli Esad'ın temiz şiiri.

Ḥazret-i mahdūma pey-revlikde
hiç söz var mıdır
Nazm-ı pāk-i Es‘ad-ı ğam-hāra
Allah ‘aşkına

nazm-ı pākīn:

1. nazm-ı pākīn:

Gazel 144

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Temiz söyleyişli şiir, saf şiir.

kıl o şūhuñ zīver-i silk-i senā
dendānını
ḥāme Es‘ad nazm-ı pākīn dürr-i
meknūn eylesün

nazm-ı rengin:

1. nazm-ı rengin:

Lugaz 19

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Renkli nazım, hoş şiir.

Eyleyüp Nevresi sūḥan-pervāz
Nazm-ı rengin ile bir ism elgāz

2. nazm-ı rengin:

Lugaz 19

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Renkli nazım, hoş şiir.

Eyleyüp Nevresi sūḥan-pervāz
Nazm-ı rengin ile bir ism elgāz

nazm-ı sādeden:

1. nazm-ı sādeden:

Gazel 107

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yalın şiir.

Es‘adā bī-vech şanma böyle nazm-ı
sādeden
Cilve-baḥşī-i dil-i āyīne-ṭab‘andır
ğaraḫ

nazm-ı sürevyādan:

1. nazm-ı sürevyādan:

Gazel 155

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Süreyya yıldızının şiiri.

Vifāk-ı pey-revīde yokdur
istihkākın İshākā
Kelāmın Es‘ad a‘lā olsa da nazm-ı
Süreyyādan

nazm-ı zībā:

1. nazm-ı zībā:

Gazel 178

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Renkli, güzel, süslü şiir.

Es‘adā Salim Efendiye idüp pey-
revlik
Nazm-ı zībānı pesendīde-i cumhūr
eyle

2. nazm-ı zībā:

Tarih 20

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Renkli, güzel, süslü şiir.

Birer tārīh ile her mısra‘ın bu
nazm-ı zībānın
Didi gūş eyleyüp bu feth-i pākī
bende-i Es‘ad

nāz-perver:

1. nāz-perver:

Tarih 39

Mısra: 18

Naz içinde büyütülmüş, nazlı.

Nezāre eylemez Ferhād-ı ṭab‘ı
degme Şirīne
Görüp şad nāz-dār u nāz-perver
nāzenin yarı

nazra-i bī-hūde:

1. nazra-i bī-hūde:

Gazel 138

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Beyhude bakış.

Ey çeşm yeter nazra-i bī-hūde o
yāre
Telh-ābe-i dūşnāmına gel bārī
habāb ol

2. nazra-i bī-hūde:

Nazm 38

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Beyhude bakış.

Ey çeşm yeter nazra-i bī-hūde o
yāre
Telh-ābe-i dūşnāmına gel bari
habāb ol

nazra-i bī-vech:

1. nazra-i bī-vech:

Gazel 69

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sebepsiz bakış.

Sāde-dil āyīne-i kevnī temāşā-ḥāh
iken
Nazra-i bī-vech ile nā-çār kendin
gösterir

nazra-i eltāf:

1. nazra-i eltāf:

Kaside 12

Mısra: 68

Kelime Tipi: -

Lütuf bakışı.

Ya'ni sultân-ı cihan Hâzret-i
Mahmûd Hânî
Ola mı nazra-i eltâfına mazhar lâle

nazra-i mestî kıl:

1. nazra-i mestî kıl:

Gazel 19

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Baygın tek bir bakış kılmak.

Kıl dîde-i mahmûr ile yek nazra-i
mestî
Nergisleri gülzârda hasret-keş-i
hâb it

nazra-i rüy:

1. nazra-i rüy:

Gazel 90

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yüze bakmak.

Taleb-hâh olma hattı gelmedikçe
nazra-i rüyün
Nice tahşil olunsun nakd-i hüsn-i
yâr fermânsız

nazra-i tümâr:

1. nazra-i tümâr:

Gazel 60

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bir tomar bakış.

Dil hattı-ı ruhuñdan bilür âşübî-i
hüsnüñ
Hüküm-i fiteni nazra-i tümâr ile
söyler

nazra-i ülä:

1. nazra-i ülä:

Lugaz 16

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yüce bakış.

Biñ vecih belki ola anlarda
Ki ola nazra-i ülä humekâ

nazra-kün-i âyine-i sun'-ı ilâhız:

1. nazra-kün-i âyine-i sun'-ı ilâhız:

Gazel 86

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Allah'ın yarattıklarını
aynadan seyretmesi.*

Her dem ruh-ı dildâra dilâ germ-
nigâhız

Biz nazra-kün-i âyine-i sun'-ı
ilâhız

nazra-sâz:

1. nazra-sâzı:

Tarih 41

Mısra: 42

Bakışının etkisi altına almak.

Ne Hâlet var anıñ resm-i bihîn-
tarh-ı pâkinde
K'olur evvel nîgehde nazra-sâzı
'âşık-ı şeydâ

nazra-sâz olduğun:

1. nazra-sâz olduğun:

Gazel 47

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Bakışının etkisi altına almak.

Nazra-sâz olduğun ol 'ârız-ı
hırşîde midir
Çeşmin ol şu'le-i cân-süz ile tâbîde
midir

nâzük:

1. nâzük-lük:-lük

Gazel 113

Mısra: 5

İnce, narin.

Nâzük-lük ile zülf-i girih-gîrin 'arz
idüp
Zencîre çekdi 'âşıkı şan'atla ol
zarîf

nâzük-ter:

1. nâzük-ter:

Lugaz 7

Mısra: 9

Çok nazik, zarîf olma.

Böyle nâzük-ter iken ol gül-beden
Kazığa ururlar anı tıfl iken

ne:

1. neye:-ye

Lugaz 14

Mısra: 17

*"hangi şey" anlamında soru
zamiri.*

Neye teşbih ideyim diyü
düşündüm katı çok
Bulmadım doğrusı gâyet aña
beizer şey yok

2. nedir:-dir

Lugaz 15

Mısra: 1

*"Hangi şey" anlamında soru
zamiri.*

Bir 'acâyib nesne gördüm
bilmedim ammâ nedir
Birriri içinde güvâ üç 'aded
peymânedir

3. nedir:-dir

Lugaz 17

Mısra: 1

*"Hangi şey" anlamında soru
zamiri.*

Nedir ol sâf-sîne cism-i latîf
Aña nisbet hevâ-yı tünd kesîf

4. nedir:-dir

Lugaz 18

Mısra: 1

*"Hangi şey" anlamında soru
zamiri.*

Ol nedir ey ehl-i tab'ın ekmeli
Kendi bir zâtı iki ondur velî

5. ne:

Tahmis 2

Mısra: 25

Ne.... ne bağlacı.

Ne Cennetde ne hürîde ne gılmân u
ne Kevserde
Dil-i âgâhdır ihlâsı çün tefsir iden
cümle

6. ne:

Tahmis 2

Mısra: 25

Ne.... ne bağlacı.

Ne Cennetde ne hürîde ne gılmân u
ne Kevserde
Dil-i âgâhdır ihlâsı çün tefsir iden
cümle

7. ne:

Gazel 17

Mısra: 10

*"Aşırılık, çok, oldukça fazla"
anlamı katmıştır.*

Takrîr idemez hâlini yâre dil-i
mebhût
Taḥrîr idebilsen saña Es'ad ne
sa'âdet

8. ne:

Gazel 18

Mısra: 8

*"Aşırılık, çok, oldukça fazla"
anlamı katmıştır.*

Ne kîl-kî sühân-gü ne lisân vaşfına
kadir

Dillerle ne mümkün k 'ola takrîr-i
maḥabbet

9. **neler:-ler**
Lugaz 11
Mısra: 3
"hangi şey" anlamında.

Didiler diñle gör neler söyler
Bir dil ehli muşâhibe beñzer

10. **ne:**
Gazel 9
Mısra: 8
"Söylenecek bir şey yok"
anlamında soru zamiri.

Ey dil-i şeydâ çekersin bâr-ı cevrin
ol şehiñ
Böyle yazmış çâre ne pîşâniña
kilk-i kaẓâ

11. **ne:**
Lugaz 14
Mısra: 4
"her ne" anlamında soru
zamiri.

Ehl-i hâcâtın odur hâcetini iden
is'âf
Ne dise olmaz anıñ zerrece
yanında hilâf

12. **ne:**
Lugaz 14
Mısra: 24
"Hangi şey, her ne.

Nazar it biri birinden sıfatı
yegrekdir
Ne didimse anı ta'rîfde hep
gerçekdir

13. **neydi:-i, -di**
Müsemmen 1
Mısra: 25
"Nasıl, nasıl bir şey?"
anlamında soru zamiri.

Neydi evvel güzelim rüy-i dil izhâr
itmek
Beni yüz vech ile dil-bend ü
giriftar itmek

14. **ne:**
Gazel 41
Mısra: 1
"Ne ... ne ..." bağlacı.

Ne şekve ne gile-i mübtelâya
mâ'ildir
Mezâk-ı nâz-fürûşân recâya
mâ'ildir

15. **ne:**
Gazel 41

Mısra: 1
"Ne ... ne ..." bağlacı.

Ne şekve ne gile-i mübtelâya
mâ'ildir
Mezâk-ı nâz-fürûşân recâya
mâ'ildir

16. **ne:**
Gazel 43
Mısra: 1
"Ne ... ne ..." bağlacı.

Ne baht-ı kec-revişimden ne dil-
rübâdandır
Şikâyetim dil-i âlûde-ibtilâdandır

17. **ne:**
Gazel 43
Mısra: 1
"Ne ... ne ..." bağlacı.

Ne baht-ı kec-revişimden ne dil-
rübâdandır
Şikâyetim dil-i âlûde-ibtilâdandır

18. **nedir:-dir**
Lugaz 13
Mısra: 1
"Hangi şey?" anlamında soru
zamiri.

Nedir ol cism-i turfa-şekl ü satîh
Sînesi ekseriniñ oldı cerîh

19. **ne:**
Kaside 7
Mısra: 42
"Hangi şey" anlamında soru
sıfatı.

Gül-çihre-i neşât ile bî-in'ikâs olup
Mîr'ât-ı dil ne vech ile pür-gerd-
gîn ola

20. **ne:**
Gazel 18
Mısra: 7
"ne ... ne" bağlacı.

Ne kilik-i süḥan-gû ne lisân vaşfına
kadir
Dillerle ne mümkün k 'ola takrîr-i
maḥabbet

21. **ne:**
Gazel 18
Mısra: 7
"ne ... ne" bağlacı.

Ne kilik-i süḥan-gû ne lisân vaşfına
kadir
Dillerle ne mümkün k 'ola takrîr-i
maḥabbet

22. **ne:**
Gazel 44
Mısra: 4
"Nasıl bir şey, ne, hangi şey"
anlamlarında soru ifadesi.

Rızâ virse nigâh-ı rüyına ger ol
perî-peyker
Reh-i nezzâre güyâ sedd olur
bilmem ne hâletdir

23. **ne:**
Gazel 169
Mısra: 6
"Nasıl bir şey, ne, hangi şey"
anlamlarında soru ifadesi.

Düşdün yeni başdan heves-i kâkül-
i yâre
Divâne misiñ ey dil-i şeydâ bu
hevâ ne

24. **ne:**
Gazel 57
Mısra: 1
"Ne ... ne ..." bağlacı; ne de.

Ne ol perî gibi bir dil-rübâ
görölmüşdür
Ne aña bencileyin mübtelâ
görölmüşdür

25. **ne:**
Gazel 57
Mısra: 2
"Ne ... ne ..." bağlacı; ne de.

Ne ol perî gibi bir dil-rübâ
görölmüşdür
Ne aña bencileyin mübtelâ
görölmüşdür

26. **ne:**
Nazm 19
Mısra: 2
"Ne ... ne ..." bağlacı; ne de.

Güller küşâde bülbül-i şûride pür-
nağam
'Azm-i kinâr kıl ki ne sevdâ kıla
ne ğam

27. **ne:**
Nazm 19
Mısra: 2
"Ne ... ne ..." bağlacı; ne de.

Güller küşâde bülbül-i şûride pür-
nağam
'Azm-i kinâr kıl ki ne sevdâ kıla
ne ğam

28. **ne:**
Tahmis 2
Mısra: 25
"Ne ... ne ..." bağlacı; ne de.

Ne Cennetde ne hürîde ne gilmân u
ne Kevserde
Dil-i âgâhdır ihlâsı çün tefsir iden
cümle

29. **ne:**

Tahmis 2

Mısra: 25

"Ne ... ne ..." bağlacı; ne de.

Ne Cennetde ne hürîde ne gilmân u
ne Kevserde
Dil-i âgâhdır ihlâsı çün tefsir iden
cümle

30. **nedir:-dir**

Gazel 95

Mısra: 4

"Hangi?" anlamında soru
ifadesi.

Girişme-zâr-ı nigâh-ı fiten-
nüvâzînda
Nedir o 'işve-i hengâme-i hayâl-
engîz

31. **ne:**

Gazel 176

Mısra: 5

"Hangi?" anlamında soru
ifadesi.

Ne hâke basdıgın ol serv-i nâzîn
cüst ü cü eyler
'Aceb mi sâyemiz olursa rû-mâlîde
her yerde

32. **nedir:-dir**

Tahmis 2

Mısra: 7

"Hangi?" anlamında soru
ifadesi.

Nedir suduñ bu deñlü sarf-ı emvâl-
i temennadan
Ta'alluk riştesin kat' eyleyüp ser-
cümle eşyadan

33. **ne:**

Lugaz 6

Mısra: 1

"Nasıl, ne biçim?" anlamında
soru ifadesi.

Ne cemâ'atdır şular kim dâimâ
Eylemişler bir imâma iktidâ

34. **ne:**

Nazm 5

Mısra: 1

"Beğenme, takdir etme"
anlamı katmıştır, nasıl bir.

Bu ne kâmet-i kıyâmet bu ne
cünbüş ü ne refâr

Ki düşer çü sâye hâke gören 'âşık-ı
dil-efgâr

35. **ne:**

Gazel 55

Mısra: 5

"Hangi şey, ne" anlamını
belirten soru ifadesi.

Ne burcuñ mihr-i 'âlem-tâbıdır
hurşîd-i ruhsârîñ
Girîbân-çâk-i süz-ı âfitâb-ı tal 'atîñ
kimdir

36. **ne:**

Tarih 45

Mısra: 11

"Hangi şey, ne" anlamını
belirten soru ifadesi.

Ne geldi-yse muhassal devr-i re'fet
tavr-ı 'adlinde
Pey-â-pey 'âleme bādî-i raḥat geldi
hoş geldi

37. **ne:**

Gazel 55

Mısra: 3

"Hangi şey" anlamında soru
ifadesi.

Ne bağıñ verd-i rengin-i tarâvet-
baḥşısın cānâ
Hezâr-ı naḡme-senc-i gül-sitân-ı
behcetîñ kimdir

38. **ne:**

Tahmis 2

Mısra: 6

"Hangi şey" anlamında soru
ifadesi.

ḥulûş-ı kalb ile yalvar hemân
ḥaḡka şehirlerde
Ne kesb itdiñ dilâ bâzâr-ı dehr-i
fitne-pîrâdan

39. **ne:**

Gazel 42

Mısra: 1

"Ne zaman, Ne vakit"
anlamında kullanılmıştır.

Ne sūya kim nazar itsem o dil-rübâ
görünür
Cihânda kim var ise ana mübtelâ
görünür

40. **nedir:-dir**

Lugaz 3

Mısra: 1

"Kimdir, nedir" anlamında
kullanılmıştır.

Nedir ol şahs-ı tavîl ü fâyıḡ
kâmeti zâde dinilse lâyıḡ

41. **neler:-ler**

Lugaz 10

Mısra: 38

Çok şeyler, birçok şeyler.

Bunı hall itmek için ehl-i hüner
Biri birine neler söylerler

42. **neden:-den**

Gazel 118

Mısra: 1

"Niçin, hangi sebepten"
anlamında soru zarfı.

Neden erbâb-ı dâniş ey felek pest ü
hazîn olmak
Zühâl-veş tâlî'-i kem-mâyeḡân
bâlâ-nişîn olmak

43. **ne:**

Tahmis 2

Mısra: 10

"Hangi şey, her ne ise"
anlamı verir.

Umuruñ ḥaḡka tefviz eyle gâfil
olma Mevlâdan
Gelür elbet zuhür eyler ne yazdı-y-
se ḡalem serde

44. **ne:**

Gazel 147

Mısra: 8

"Aşırılık, çok" anlamı
katmıştır.

Fürḡat deminde ol kaşî yâñîñ
hevâsına
'âşık ne çilleler çeker âsân sanur
gören

45. **ne:**

Lugaz 14

Mısra: 15

"Nasıl bir şeydir?"
anlamında soru zamiri.

Didim âyâ ḡaḡ-ı yâr üzre ne zîbâdır
bu
Didiler Ṭurra-i müşḡîn-i dil-ârâdır
bu

46. **ne:**

Gazel 162

Mısra: 4

"Nasıl bir şey?" anlamında
kelime.

ḡabımı bağladı idrâkimi ibtâl itdi
Ne füsûn itdi baña bilmem o çeşm-
i cādû

47. **ne:**

Tarih 40

Mısra: 3

"Nasıl bir şey?" anlamında kelime.

Ne kasr-ı pür-letâfet kân-ı yek-tâ
gevher-i behcet
Ki hüsnî âdeme yâd itdirir Firdevs-
i â'lâyı

48. ne:

Tarih 41

Mısra: 41

"Nasıl bir şey?" anlamında kelime.

Ne Hâlet var anıñ resm-i bihîn-
tarh-ı pâkinde
K'olur evvel nighde nazra-sâzı
'aşık-ı şeydâ

49. ne:

Tarih 42

Mısra: 9

"Nasıl bir şey?" anlamında kelime.

Ne mâh-ı nev fûrûğ-ı tal'atından
mıhr bir zerre
Cebîninden şabâhü'l-hayr-ı devlet
buldı tâbânı

50. ne:

Tarih 2

Mısra: 7

"Nasıl bir şey?" anlamında soru ifadesi.

Ne himmetdir bu kim ol nâr-ı
germ-â-germ-i süz-efken
Şerâr-efşân iken bir ejdehâ-yı heft-
ser-âsâ

51. ne:

Tarih 4

Mısra: 3

"Nasıl bir şey?" anlamında soru ifadesi.

Ne şeh-zâde gül-i bağ-ı hümayûn-ı
salâbet kim
Cihâna mihr-i zâtından şu'â'-ı
şâdmân geldi

52. ne:

Tarih 41

Mısra: 49

"Nasıl bir şey?" anlamında soru ifadesi.

Ne mahdûm-ı zekâ-mersûm
k'olmuş bende-i tab'ı
Necâbet ma'rifet fitnat fazîlet
mekrûmet takvâ

ne 'aceb:

1. ne 'aceb:

Gazel 74

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ne olmuş, şaşılacak ne var.

Zâr u nizâr ise ne 'aceb cism ü
cânımız
Zencîr-i zülfe beste hevâyî-
tabî'atız

2. ne 'aceb:

Kaside 1

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Nasıl, ne şekilde.

Uyduñ hevâlara ne 'aceb gâflet
eylediñ
'Âlem te'accüb eyleye bu fi'l ile
saña

ne 'aceb kim:

1. ne 'aceb kim:

Gazel 96

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ne acceptir ki. II Ne tuhaftır ki.

Keyfiyyetimiz bilmesee zâhid ne
'aceb kim
Biz neş'e-i şadî gibi şahbâda
nihânız

ne bilsün:

1. ne bilsün:

Gazel 79

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Nasıl bilebilir, ne bilsin.

Ne bilsün keyf-i zehr-âb-ı gamı
rind-i şafâ-meşreb
O bir rıtl-ı girândır degme bir
sâgar-keşân çekmez

ne bilür:

1. ne bilür:

Gazel 61

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ne bilir, ne bilsin, nereden
bilsin.

Ne bilür zevk-i hayâlin seni ey
âhü-yı nâz
Olmayan dâm-geh-i hasret-i hicre
nahcîr

2. ne bilür:

Gazel 89

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Ne bilir, ne bilsin, nereden
bilsin.

'Aşık ne bilür kadr-i maḥabbet
nedir Es'ad
Tâ sînesi şad-Dâğ maḥarr-ı miḥen
olmaz

ne dem:

1. ne dem:

Gazel 13

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Ne zaman.

Mest eyler Es 'adâ beni ser-germî-i
hayâl
İtsem ne dem taşavvur-ı nûş-i
şarâb-ı leb

2. ne dem:

Gazel 38

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ne zaman.

Ḥande-rîz olsa ne dem gonca
femin hoş-ter olur
İmtizâc-ı leb-i la'liñle o gül-şekker
olur

3. ne dem:

Gazel 63

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ne zaman.

İder çü saye beni ḥâk-zîb ü refte-
tüvân
O naḥl-i 'işve ne dem nâz ile ḥırâm
eyler

4. ne dem:

Gazel 72

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ne zaman.

Mihr-i ruḥsârîñ ne dem ol zülfi-
ḥam-der-ḥam kapar
ḥasret-i rû'yetle çeşmim perde-i
mâtem kapar

5. ne dem:

Gazel 84

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ne zaman.

Çerâğ-ı 'arîz-ı yâre ne dem nigâh
ideriz
O süz ile dili pervâne-veş tebâh
ideriz

6. ne dem:

Gazel 94

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Her ne zaman.

Ne dem o şüh-ı siyeh-çerdeye
niyâz ıderiz
şadâ-yı minneti hem-nağme-i hicâz
ıderiz

7. ne dem:

Gazel 115

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Her ne zaman.

Hâl-i 'izârın itse ne dem aşikâr zülf
Bir dâne ile biñ dili eyler şikâr zülf

8. ne dem:

Kaside 11

Mısra: 61

Kelime Tipi: -

Her ne zaman.

Himem-ârâ ki ıder olsa ne dem
manzûrî
Âfet-i pîl-i demân mûr-ı 'adem-
âsâyı

9. ne dem:

Kaside 11

Mısra: 71

Kelime Tipi: -

Her ne zaman.

Husrev-i ma' delet-âver ki ne dem
devlet ile
Rahş-ı ikbâl-i hüma-seyri k'ide
püyâyı

10. ne dem:

Kaside 11

Mısra: 85

Kelime Tipi: -

Her ne zaman.

Devr-i 'adlîñ o kadar şevk-dih-i dil
ki ne dem
İtse gamdan mihen-âlûde-dilân
şekvayı

11. ne dem:

Kaside 11

Mısra: 94

Kelime Tipi: -

Her ne zaman.

Ben o beytû'l-harem-i tâ'if-i
güftârım kim
Nâv-dân-ı zer-i kıl k itse ne dem
mecrâyı

12. ne dem:

Gazel 149

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ne zaman.

Çeşmiñe gelse ne dem sürhî-i
mînâ-yı fiten
Kan döküp gamzeleri eyleye ihyâ-
yı fiten

13. ne dem:

Gazel 174

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ne zaman.

Ne dem devr itse bezm-i meyde
rindâne Mezâk üzre
Döner peymâne-veş dil sâkî-i
sîmîn-sâk üzre

14. ne dem:

Lugaz 7

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ne zaman.

Ol ne şeydir ki ne dem itse zühûr
Ekser-i nâsa virür zevk ü hubûr

15. ne dem:

Lugaz 7

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Ne zaman.

'Ömr-i kütâhı ne dem efzûn olur
Karnı kurtlu bir kızıl mecnûn olur

16. ne dem:

Lugaz 12

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ne zaman.

Ne dem bir ehl-i dili bulsa gönlünü
eyler
Öninde başlasa nutk itmege neler
söyler

17. ne dem:

Gazel 127

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Her ne zaman.

Eyler isbât-ı vücûd-ı 'adem ey hür-
meniş
Hande-rîz olsa ne dem nâz ile ol
gonça femîñ

18. ne dem:

Kaside 7

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

Ne zaman.

Emvâc-ı şu'le germ ola süy-i
çemen ne dem
Ol meh kenâr-ı cûda nişîmen-nişîn
ola

19. ne dem:

Lugaz 11

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Ne zaman.

Ne dem âgâz ıderse feryâda
Getürür eski demleri yâda

20. ne dem:

Gazel 13

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ne zaman.

İtsem ne dem taşavvur-i nûş-i
şarâb-ı leb
Keyf-i hayâl ile olurum neş 'e-yâb-
ı leb

ne dem ki:

1. ne dem ki:

Gazel 42

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Ne zaman ki.

Gurûba hasret ıder mihr-i lem 'a-
efrûzı
Ne dem ki hâb- gehinden o meh-
likâ görünür

2. ne dem ki:

Gazel 94

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ne zaman ki.

Ne dem ki kâküli evsâfın Es'adâ
kılsak
Zebân-ı hâme-i eş'ârımız dırâz
ıderiz

ne dem kim:

1. ne dem kim:

Lugaz 2

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ne zaman ki.

Ne dem kim gelse pervâza o
murgân
Olur cevvi-i semâ anlarla mālân

ne deñlü:

1. ne deñlü:

Gazel 6

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Ne kadar, ne ölçüde.

Sirişk-i dide-i hasretle süziş-i
‘aşkım
Virir ne deñlü füzün olsa âb ü táb
saña

2. **ne deñlü:**
Gazel 45
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Ne kadar, ne ölçüde.

Ne deñlü cephe-pür-çin-i tegâfûl
olsa luţ eyler
Dil-i hecr-âzmâ küyında ednâ
müstemendidir

3. **ne deñlü:**
Gazel 75
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Ne kadar, ne ölçüde.

Gerekdir puhte olmak Es‘adâ
bâkûre-i nazma
Harîdârân ne deñlü bâde bisyâr
olsa hâşm almaz

4. **ne deñlü:**
Gazel 78
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Ne kadar, ne ölçüde.

Eşer kıalmaz ne deñlü tîz olursa
nâvek-i evhâm
Sipîhr-i ‘âlem-i vahdetde hark u
iltiyâm olmaz

5. **ne deñlü:**
Gazel 78
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Ne kadar, ne ölçüde.

Ne deñlü vaz‘-ı mevhum-ı
hakîmanî-yle serd itse
Dürügün bâ‘iş-i taşşîl-i kâm iden
be-kâm olmaz

6. **ne deñlü:**
Gazel 78
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Ne kadar, ne ölçüde.

Bidâyette meşâm-âlûd olan bed-
büy-ı nakmetle
Ne deñlü ni‘met-âlûd olsa
miskiyyü‘l-hitâm olmaz

7. **ne deñlü:**
Gazel 102
Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Ne kadar, ne ölçüde.

Ne deñlü olsa haml-âmüz-ı hicrân
üştür-i tākāt
O şühûn yine bâr-ı miḥnet-âverdi
çekilmezmiş

8. **ne deñlü:**
Gazel 160
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Ne kadar, ne ölçüde.

kalur elbette sıfru‘l-yed ne deñlü
kām-rân olsa
Nukûd-ı ‘aşkdan Hālî tutanlar dest
ü dāmân

9. **ne deñlü:**
Lugaz 12
Mısra: 14
Kelime Tipi: -
Ne kadar, ne ölçüde.

Görünce tâze cüvân söyleyüp nice
mazmûn
Ne deñlü ser-keş ise kendüye ider
meftûn

10. **ne deñlü:**
Muamma 25
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Ne kadar, ne ölçüde.

O naḥl-i ser-keşî pâ-der-hevâ-yı
nâz ider bâda
Ne deñlü olsa da âsar-ı keyf-i
neş‘eden sâde

11. **ne deñlü:**
Gazel 43
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Ne kadar, ne ölçüde, nasıl.

Nevâziş-i dili bigâne eyler eyler
ise
Ne deñlü cevri ü sitem görsem
âşinâdandır

ne fâide kılke:

1. **ne fâide kılke:**
Gazel 91
Mısra: 14
Kelime Tipi: -
Nasıl yarar sağlayabilir.

Bî-eşk çeşm-i Dâğ-ı gâh itsün mi
şerh-i hâl
Çâkî-i dil ne fâide kılke midâdsız

ne fâ‘idedir:

1. **ne fâ‘idedir:-dir**
Lugaz 13
Mısra: 15
Kelime Tipi: -
Faydası, yararı yok
anlamında yakınma, üzülmeye
bildiren söz.

Ay ü gündür disem ne fâ‘idedir
Güyyiâ gökden indi mâ‘idedir

ne gâam:

1. **ne gâam:**
Gazel 66
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Gam değil, dert değil!.

Olur mu muṭtarib Es‘ad cihânda
‘âkıl olan
Ne gâam küşâde iken bâb-ı Ḥazret-i
Gaffâr

ne gezer:

1. **ne gezer:**
Müsemmen 1
Mısra: 59
Kelime Tipi: -
Yok, bulunmaz.

Sâdesin sende belî nakş-ı ḥakikat
ne gezer
Yohsa söz virmiş iken kimse
sözinden mi döner

ne hâcet:

1. **ne hâcet:**
Gazel 188
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Ne gerek, ne lüzumu var!.

Ne hâcet zâg virmek tîğ-i tîz-i
gâmeze-i nâza
Aman ol çeşm-i süzişine zâlim
sürmeler çekme

ne hâl it:

1. **ne hâl it:**
Gazel 101
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Nasıl bir etkide bulunmuş.

Şarâba bilmezem la‘l-i nemek-rîzi
ne hâl itmiş
Şunu işrâb ider kim ḥürmetin gūyâ
ḥalâl itmiş

ne imiş:

1. ne imiş:

Gazel 73

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Neymiş, nasılmış.

Ne imiş nüsha-i rüyunda o nev-
hatt-ı dakik
Mebhaş-i baht-ı siyâh-ı dile tahrîr
midir

ne ise:

1. ne ise:

Gazel 42

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ne varsa, ne ise, her ne ise.

Şikâyeti ko bak âyine-i kaderde
seniñ
Ne ise hâline şâyeste vü revâ
görünür

ne kadar:

1. ne kadar:

Gazel 202

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ne ölçüde.

Ne kadar sâf-derün olsa kişi âb
gibi
Döndürür çarh anı tekdîr ile dolâb
gibi

2. ne kadar:

Gazel 99

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Ne ölçüde, aşırılık anlatır,
çok, aşırı derecede.*

Rahm itmez ol perî ne kadar girye
eyleseñ
Eşkinle virme milket-i şabrîñ
fenâya kes

3. ne kadar:

Nazm 29

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Ne ölçüde, aşırılık anlatır,
çok, aşırı derecede.*

Çeksün ne kadar var ise dil bâr-ı
cefâyı
Tek itmesün ağıyara o meh-pâre
vefâyı

4. ne kadar:

Kaside 11

Mısra: 56

Kelime Tipi: -

Her ne kadar, ne ölçüde.

Cevher-i tîğ kadar tabına hem-âb
olamaz
Ne kadar mevc-sitân itse sabâ
deryayı

ne mâni' var:

1. ne mâni' var:

Muamma 16

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

*"Nasıl bir engel var" anlamı
veren soru ibaresidir.*

Ne mâni' var emerken la'lin
öpsem rüy-i hun-rîzin
'Arağ katsam n'ola nâsih bir iki
katra şahbâya

ne mümkün:

1. ne mümkün:

Tarih 41

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Mümkün değil, mümkün mü?

O sümbüllerle güller resmi her sū
seyr olundukça
Ne mümkün gelmemek yâda 'izâr-ı
kâkül-i havrâ

2. ne mümkün:

Gazel 137

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Mümkün değil.

Seni ol deñlü dil-bend eylemiş
'aşk-ı gül-i ter kim
Ne mümkün dâm-ı gamdan bir dañı
âzâdın ey bülbül

3. ne mümkün:

Gazel 151

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Mümkün değil.

Nezâre-i Ruḥ-ı dildâra cür'eti yog
iken
Ne mümkün Es'ad ire bezm-i kâma
şerminden

ne mümkündür:

1. ne mümkündür:

Gazel 26

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*"Ne mümkün"; mümkün değil,
imkansız anlamlarında kalıp söz.*

Bir nigâh-ı pür-füsûnî 'âlemi târâc
ider

Milket-i şabr-ı dil ü câna ne
mümkündür felâh

2. ne mümkündür:

Gazel 58

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*"Ne mümkün"; mümkün değil,
imkansız anlamlarında kalıp söz.*

Ne mümkündür rehâ dârü 'ş-şifâ-yı
miḥnet ü gamdan
Dil-i Mecnûn-reviş ser-beste-i
zencîr-i kâkûldür

ne ne:

1. ne ne:

Tarih 41

Mısra: 63

Kelime Tipi: -

Ne ... ne bağlacı.

Muhassal ne mekânîñ ne mekânîñ
medhi kâbildir
Hemân birin mu'ammer birini
ma'mûr ide Mevlâ

ne ne ne:

1. ne ne ne:

Tarih 31

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Ne...ne bağlacı.

Oldı tekmîline bu mısra '-ı bâlâ
târîh
Bu ne dil-cü ne müferrih ne güzel
şâdirevân

ne ne ne:

1. ne ne ne:

Tarih 21

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Ne...ne bağlacı.

Bu ne heybet ne salâbet ne
meḥâbetdir kim
Alamân gibi cadü diye amân ile
meded

ne oldığın bilmez:

1. ne oldığın bilmez:

Gazel 147

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Nasıl bir şey olduğunu,
mahiyetinin ne olduğunu bilmek,
anlamak.*

Bilmez ḥaḳîḳat üzre maḥabbet ne
oldığın

Sırr-ı nihân-ı 'aşkı nümâyân sanur
gören

ne söylersin:

1. ne söylersin:

Nazm 12

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Ne konuşursun, neyden
bahsedersin!*

Dilâ ümmîd-i vuslatla demâdem
nâle eylersin
Beni derd-i firâk öldürdi bilmem
sen ne söylersin

ne te 'siri ol:

1. ne te 'siri ol:

Gazel 90

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*"Nasıl bir etki eder"
anlamındadır.*

Ne te 'siri olur âhın eger 'aşk
olmasa dilde
Hevâdır rûzgârın kârı 'âlemde
Süleymânsız

ne var:

1. ne var:

Nazm 23

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ne olur ki.

Ben mürdeyi lutfuñla ne var
eyleseñ ihyâ
Ey ruh-ı revân ten de seniñ cân da
seniñdir

2. ne var:

Rûbai 7

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*"Ne olur" anlamına gelen
aşırı istek ve arzu bildiren ısrar
sözü.*

Bir kerre ne var murâdım üzre
dönseñ
Bî-hüde degil ki ser-nigün olduñ
sen

3. ne var:

Murabba 3

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ne olur.

Pâyine yüzler sürüp itdikçe ben
vaşlñ recâ

Gâh lutf u gen 'itâb itseñ ne var ey
pür-cefâ

4. ne var:

Müsemmen 1

Mısra: 56

Kelime Tipi: -

Ne olur ki.

Rüy-i sâfñ gibi göñlün de biraz saf
olsun
Ne var ey âyine-rû sende de insâf
olsun

ne yüzden:

1. ne yüzden:

Tahmis 5

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Neden, niçin.

'Aceb bilsem ne yüzden hâtır-ı
yâre hutûr itdim
O şeh seyrâna âgâz eyleyince
sahn-ı gülzârı

ne yüzle:

1. ne yüzle:

Kaside 4

Mısra: 21

Kelime Tipi: **Deyim**

*Hangi cesaretle, hiç
utanmadan, sıkılmadan.*

Pîş-i Cenâb-ı Hağka ne yüzle
revân olup
Ümmîd idersin olmağa şâyân-ı
rahmeti

2. ne yüzle:-lr

Gazel 6

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Hangi yüzle, hangi cesaretle,
hiç utanmadan, sıkılmadan.*

Felekde gün gibi noğşânı aşikâre
iken
Ne yüzle eyleye nezzâre mâhtâb
saña

nebat:

1. nebatı:-ı

Kaside 12

Mısra: 56

*Otlar, bitkiler, çiçekler,
ağaçlar. Toprakta yetişen her
ürün.*

Deşter olsa hevâ-dâr-ı nesim-i
cûdı
Ola hüd-rüste nebatı gül-i ahmer
lâle

nebiyy-i muhteremâ:

1. nebiyy-i muhteremâ:

Kaside 3

Mısra: 45

Kelime Tipi: -

Saygıya layık peygamber.

Resûl-i Rabb-i Kerîmâ nebiyy-i
muhteremâ
Cihâna zât-ı şerîfñ şerâfet-
bahşâdır

nebiyy-i ümmi:

1. nebiyy-i ümmi:

Kaside 2

Mısra: 51

Kelime Tipi: -

*"Bilgisi okuma yazmaya
dayanmayan, bütün bildiklerini
vahiy yoluyla Allah'tan alan"
anlamında Hz. Muhammed'in
sıfatı.*

Münzir ü mürsel ü Yâsîn ü
Nebiyy-i ümmi
Ebtahî vü Medenî nûr-ı habîb-i
Mevlâ

necâbet:

1. necâbet:

Tarih 41

Mısra: 50

Soyluluk, asalet.

Ne mahdûm-ı zekâ-mersûm
k'olmuş bende-i tab'ı
Necâbet ma'rifet fitnat fazîlet
mekrûmet takvâ

necl-i vâlâ:

1. necl-i vâlâ:

Tarih 41

Mısra: 47

Kelime Tipi: -

Yüce nesil.

Cenâb-ı Hażret-i müfti 'l-enâmın
necl-i vâlâsı
Şerîfî 'l-asl ol zât-ı mükerrerem
eyledi inşâ

necm-i seher:

1. necm-i seher:

Kaside 12

Mısra: 52

Kelime Tipi: -

Seher yıldızı.

Tohm-ı şîrîni olup 'arsa-i çarha
menşur

Kimi mihr ola kimi necm-i şeh
her lāle

nedāmet:

1. nedāmetle:-le

Tahmis 5

Mısra: 8

Pişmanlık.

Dili mest eylemişdim bāde-i lutf u
letāfetle
Añup şimdi sezādır çāk çāk olsam
nedāmetle

neden:

1. neden:

Beyit 2

Mısra: 2

"Niçin, hangi sebepten?"

anlamında soru zarfı.

İşitdim vaşf-ı sünbülde nice eş'ār
söylenmiş
Neden ser-rişte virmiş kākül-i
dildār söylenmiş

2. nedendir:-dir

Nazm 30

Mısra: 1

"Niçin, hangi sebepten?"

anlamında soru zarfı.

Sebātın yok nedendir böyle nā-
kām olmağa bā'ış
Semār-ı naḥl-i dil pūsīde vü ḥām
olmağa bā'ış

3. neden:

Gazel 108

Mısra: 8

"Niçin" soru zamiri.

Ruḥsārı üzre sāye-i gīsūsı bār iken
Ol tıfl-ı nāz kıldı neden İhtiyār-ı
ḥat

4. neden:

Gazel 118

Mısra: 7

Hangi sebepten, hangi

amaçla, niçin.

Neden ağyāra va'd-i buse hadd-i
Ḥāl-dārından
Revā mı zāglar gül hırmeninden
dāne-çin olmak

neden itmek:

1. neden itmek:

Tahmis 4

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Neden olmak, sebep olmak.

Rīsmān-bāz-ı ḡam-ı 'aşkıñı ey
sīmīn-ten
İtmek üftāde-i fūrkat-kede-i kīne
neden

nedir:

1. nedir:

Rübai 4

Mısra: 1

"Nedendir?" anlamındaki

soru zarfı.

Ey āh-ı şerer-feşān nedir feryādın
Kimdir ki 'aceb bu vech ile üstādın

2. nedir:-dir

Gazel 123

Mısra: 10

"Nasıl bir şeydir, mahiyeti

nedir" anlamında soru ifadesi.

Yār ile olmasa Es'ad sebep-i ḡuft ü
şünūd
Olsa ber-ceste daḡı lutfı nedir
eş'ārın

3. nedir:-dir

Lugaz 2

Mısra: 1

"Nasıl bir şeydir, mahiyeti

nedir" anlamında soru ifadesi.

Nedir ol pāk-tīnet murg-i ābī
Bir iki şanmañız yokdur hisābı

4. nedir:-dir

Lugaz 8

Mısra: 1

"Nasıl bir şeydir, mahiyeti

nedir" anlamında soru ifadesi.

Nedir o kıt'a-i sīm-āb-ı kevn-i
pākīze
Sezādır olsa çü meh tāk-ı çarḡa
āvīze

5. nedir:-dir

Lugaz 9

Mısra: 1

"Nasıl bir şeydir, mahiyeti

nedir" anlamında soru ifadesi.

Nedir ol iki murg-i tīz-pervāz
Odur pervāz ile 'ālemde mümtāz

6. nedir:-dir

Lugaz 10

Mısra: 1

"Nasıl bir şeydir, mahiyeti

nedir" anlamında soru ifadesi.

Nedir ol şey'-i 'acīb ü bālā
Vaşf iden böylece kılmış imlā

7. nedir:-dir

Lugaz 14

Mısra: 1

"Nasıl bir şeydir, mahiyeti

nedir" anlamında soru ifadesi.

Nedir ol şey'-i ferāhem-şüde şekl-i
ahdeb
Sugār-ı cismi ile sıdkı nümāyāndır
hep

8. nedir:-dir

Lugaz 16

Mısra: 1

"Nasıl bir şeydir, mahiyeti

nedir" anlamında soru ifadesi.

Nedir ol şey'-i zarīf ü zībā
Sīm-ber dilber-i zīver-pīrā

9. nedir:-dir

Lugaz 11

Mısra: 2

"Nasıl, nasıl bir şey"

anlamlarında bir soru ifadesi.

Bir 'acīb ü garīb şey gördüm
Nedir āyā diyü anı sordum

nedir o şey ki:

1. nedir o şey ki:

Lugaz 12

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

"O şey acaba nedir ki?"

*anlamına gelip lugazlarda
buldurmaca ifadesi olarak
kullanılır.*

Nedir o şey ki salāh u talāhı
cāmī'dir
Gehī meşerreti cāzib ü ḡah rāfī'dir

nefer:

1. neferi:-i

Lugaz 14

Mısra: 13

Asker, er.

Dir görenler neferi ardı sıra bile
gider
Sanki toksan sekiziñ zābitidir
kolda gezer

nefes:

1. nefesde:-de

Lugaz 4

Mısra: 8

Suluk II an.

Yemez içmez kimsede kılmaz
karār
Her nefesde hem acıgır hem doyar

2. nefesiñ:**Gazel 105**

Mısra: 7

*Akciğerlere hava alıp verme
ve bu yolla alınıp verilen hava,
soluk.*

Güller gibi açdı nefesiñ goncayı
âhır
Bülbül bu eşer nâle vü feryâdına
mahşûş

nefes-i şefkat:**1. nefes-i şefkat:****Kaside 5**

Mısra: 66

Kelime Tipi: -

Merhametli nefes.

Sensin ol efdal-i hayl-i rüsül ey
nür-i Huda
Mürde canı nefes-i şefkatiñ eyler
ihya

nefha-i gül-bâğ-ı 'adl:**1. nefha-i gül-bâğ-ı 'adl:****Tarih 45**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Adalet gül bahçesinin güzel
kokusu.*

O sultân-ı cihân kim nefha-i gül-
bâğ-ı 'adlinde
Meşâm-ı dehre büy-i istirahat geldi
hoş geldi

nefha-pîrâ-vı dimağ:**1. nefha-pîrâ-vı dimağ:****Gazel 112**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Damağın güzel koku yayması.

Nâ-ümîd olmam gül-i hoş-büy-i
vaşlıñdan şehâ
Tâ zükâm-ı ye's olunca nefha-pîrâ-
yı dimağ

nefha-yâb ol:**1. nefha-yâb ol:****Gazel 76**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Güzel koku bulmak.

Olmasa dilde hevâ dîde degildir
rüşen
Nefha-yâb olmayacak şîşe hoş-
endâm olmaz

nefhü 't-tîb:**1. nefhü 't-tîbe:****Kaside 8**

Mısra: 18

Güzel koku üflemek.

Şürü ' idüp muqaddem nüshâ-i
reyhânenen sünbül
Fevâyih ile nefhü 't-tîbe kıldı şimdi
imânı

nefhü 't-tîb-i ikrâ:**1. nefhü 't-tîb-i ikrâ:****Tarih 41**

Mısra: 35

Kelime Tipi: -

*Okumanın güzel kokusunu
üflemek.*

Gülistân ile nefhü 't-tîb-i ikrâ
eyleyüp verde
Sebak-hân-ı Egânî oldu her dem
bülbül-i güyâ

nefs:**1. nefse:-e****Kaside 1**

Mısra: 69

*Bir kimsenin kendi öz varlığı,
öz benliği, kişiliği.*

A 'mâl-i hayra niyyetini nefse cerr
idüp
Eyle teẓammun eylemegi iltizâm
aña

2. nefsiñi:-i, -n, -i**Kaside 1**

Mısra: 21

*Bir kimsenin kendi öz varlığı,
öz benliği, kişiliği.*

Maqrûn idüp lefîf-i me'âsiye
nefsiñi
Mefrûk olma zümre-i ebrârdan dil-
â

3. nefsi:-i**Muamma 8**

Mısra: 2

*(Nefs) Can, kişi, kendi, öz
varlık. Bir şeyin zatı olan, kendisi.*

İtse zindân ehlini âdem birer
nukreyle şâd
Nefsi için cerr-i hayr itmekle olur
ber-murâd

nefs-i pür-hevâ:**1. nefsi pür-hevâ:****Kaside 1**

Mısra: 42

Kelime Tipi: -

Arzularıyla dolmuş nefis.

Tahşîl-i ma'rifetle münâdâ-yı
müfred ol
Kesb-i ta'abbüd eyle eyâ nefsi
pür-hevâ

nehâr kıl:**1. nehâr kıl:****Gazel 135**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gündüz etmek.

Sevdâ-gerân-ı hattına 'arz-ı 'izâr
kıl
Şeb-zinde-dâr-ı fûrkate şâmı nehâr
kıl

nehâr ol:**1. nehâr ol:****Gazel 206**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gündüz olmak, aydınlanmak.

Libâs-ı Hâli ma'âş ile itdik istibdâl
Telâş-ı rûze ile leylimiz nehâr olalı

nekâyıs-ı efkârdan:**1. nekâyıs-ı efkârdan:****Kaside 1**

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Düşüncenin eksikliği.

Mu'tell olup nekâyıs-ı efkârdan
şakın
İdgâmıñı hâzefle kıl i'lâliñe devâ

nekir:**1. nekire:-e****Kaside 1**

Mısra: 49

Bilinmemiş olan.

İlkâ-yı nefsi olan nekire kârdan
şakın
Virme huşûl-i ma'rifeden gayriye
rıẓâ

neler:**1. neler:****Lugaz 8**

Mısra: 10

*"Birçok şey" anlamında
belgisiz zamir.*

'Aceb ki meyyiti haydan görünce
fark eyler
Suâl olunsu pes-i perdeden neler
söyler

2. neler:

Lugaz 12

Mısra: 6

"Çok şeyler, birçok şeyler"
anlamında soru ifadesi.

Ne dem bir ehl-i dili bulsa gönlünü
eyler
Öninde başlasa nutk itmege neler
söyler

nem:

1. nemdir:

Gazel 48

Mısra: 10

Nem, rutubet.

Nigāh-ı merhāmet kıl kendi
bendeñdir seniñ Es 'ad
Dime ey şehriyār-ı nāz o bir kem-
nāmdır nemdir

2. nem:

Gazel 130

Mısra: 4

Bütün varım II Neyim.

Cezb eyledi nigāhımı bend itdi
hābımı
Çeşm-i terimde nem kodı hūy-
kerde gerdeniñ

3. nem:

Muamma 19

Mısra: 2

Hafif ıslaklık, nem.

Dil olunca evvel-i şeb gibi fikr-i
hatt-ile
Nem yerine şekl-i zūlf 'aynımda
āhır kıldı cā

nemā:

1. nemadan:

Kaside 9

Mısra: 14

Gelişme, büyüme, gelişim.

Çemende tutdı yaħod savm-ı serd-i
ser-māyı
Nemadan eyleyüp imsağ cümle-i
eşcār

nemā-gāhda:

1. nemā-gāhda:

Nazm 10

Mısra: 3

Gelişme yeri.

Bu nemā-gāhda yek reşha-çeş-i
feyz olanıñ
Bāde-i naħl-i şafā-perverişi hām
olmaz

nemā-kerd-i mer'ā-vı kalem:

1. nemā-kerd-i mer'ā-vı kalem:

Kaside 10

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Kalemin otlağının büyüyüp
uzaması.

Ta 'bīr-i sūħan neşr-i dürrer-tohm-ı
hikemdir
Taħrīr nemā-kerd-i mer'ā-vı
kalemdir

nemā-ver:

1. nemā-ver:

Tarih 41

Mısra: 34

Büyüyen, gelişen.

Ma 'ārif-gāhdır pīşinde ol gül-ravza
kim anda
Olan tullāb-ı ezhāra nemā-ver
hāce-i dānā

nemā-vı feyz-baħşı:

1. nemā-yı feyz-baħşı:

Kaside 8

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Feyz verip büyütmek.

Müderris eyledi anda nemā-yı
feyz-baħşı kim
kıla tullāb-ı ezhāra ifāde fenn-i
'ırfanı

nemā-vı feyz-i nigāh-ı 'ināyetiyle ol:

1. nemā-yı feyz-i nigāh-ı

'ināyetiyle ol:

Kaside 9

Mısra: 59

Kelime Tipi: -

Yardımda bulunan bakışının
bereketiyle büyüüp geliştirmek.

Nemā-yı feyz-i nigāh-ı 'ināyetiyle
olur
Zemīn-i hār-sitān nev-demīde bir
gül-zār

nemā-vı nev-baħārī:

1. nemā-yı nev-baħārī:

Kaside 6

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

İlkbaharda büyüyenler,
yetişenler.

Çemende rūze-i ser-māyı itmam
eyleyüp ezhār
Nemā-yı nev-baħārī ile iftar itdiler
yek-ser

nemçe:

1. nemçe:

Tarih 8

Mısra: 8

Avusturya ve Avusturya halkı
II Avusturya ordusu.

Bin yüz elli iki salinde idüp 'azm-i
cihād
Nemçe tábürını maħv itdi kırup
ser-tā-pā

2. nemçelü:-lū

Tarih 9

Mısra: 16

16. yüzyıldan sonra Türklerin
Avusturya halkına verdiği isim.

Hağ bu kim kat '-ı hudūd eylemede
taş dikdi
Nemçelü başını taşdan taşu ursun
zīrā

3. nemce:

Tarih 21

Mısra: 12

16. yüzyıldan sonra Türklerin
Avusturya halkına verdiği isim.

Leşker-i Nemçe hurūş itse de süy-
be-sū
Nemce gelmez gözine olsa çü
derya bī-had

nemleri:

1. nemleri:

Beyit 10

Mısra: 1

Yaş, gözyaşı.

Gözden akıtdı jāle gibi gerçi
nemleri
Açdı hevā-yı 'aşk çü gül-gonça
femleri

nereden:

1. nereden:

Tarih 21

Mısra: 13

"Hangi yerden?" anlamında
soru zarfı.

Nereden rüy-nümā oldı ise çeşm-i
'adū

Pişine çekdi Sikender gibi tedmür
ile sed

nergis:

1. nergisiñ:-iñ

Kaside 6

Mısra: 12

*Sevgilinin baygın ve şehla
bakan gözlerine benzetilen iri
papatya biçiminde sarı bir çiçek.*

Görüp 'ayn-ı şafâyı 'îd-gâh-ı
bağda bîdâr

Olup pür-neş'e oldı nergisiñ de
çeşmi rüşen-ter

2. nergisiñ:-in

Kaside 8

Mısra: 20

*İri papatya biçiminde ortası
yeşil veya sarı, yaprakları gri ve
sarı bir çiçek. II Mahmur bakış.*

Gehî Tārîh-i 'Aynî gâh Nürü'l-

'ayn dersiyle

Açıldı nergisiñ evvel nazarda
çeşm-i iz'ânı

3. nergise:-e

Kaside 9

Mısra: 40

*İri papatya biçiminde ortası
yeşil veya sarı, yaprakları gri ve
sarı bir çiçek.*

Çubuklu gülbüne cây oldı sünbüle
Göksu

Virildi lâleye Kandilli nergise
Sarıyâr

4. nergisleri:-ler, -i

Gazel 19

Mısra: 4

*Daha çok beyaz ve sarı taç
yapraklarıyla yere eğik olan,
kokusuz ve meyvesiz olması, ince
ve zarif görüntüsüyle bilinen çiçek;
mec. "Sevgilin gözü" nü ifade
etmektedir. Ayrıca yine görüntüsü
itibariyle şiirde genellikle hasta,
sarhoş ve âşık ile benzerlik ilişkisi
kurulmaktadır.*

Kıl dîde-i maḥmûr ile yek nazra-i
mestî

Nergisleri gülzârda hasret-keş-i
hâb it

nergis-i mestâne-bîn ol:

1. nergis-i mestâne-bîn ol:

Kaside 7

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

*Sarhoş bakan nergiz(göz)
olmak.*

Zanbağ zekan cebîn-i münevver
gül-i beyaz
Hüy jale dîde nergis-i mestâne-bîn
ola

nerimândır:

1. nerimândır:

Gazel 25

Mısra: 6

*Şehnâme'de adı geçen tarihî-
efsanevî kahramanlardan olup
Sâm'ın babası, Zâl'in dedesidir.
Klasik şiirde yiğitlik ve
kahramanlık simgesi olarak anılır.*

Hall ider ger rişte-i hâtırda 'ağd
olsa terah

Hâ'il olmaz dahme feth eyler
Nerimândır kadeh

nerm ol:

1. nerm ol:

Gazel 181

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Erimek, yumuşamak II
merhamet etmek, acımak.*

Nerm olmadıkça dest-i niyâz ile ey
gönül
Ol kaşı yâ kinâra çekülsün mi
zûrına

nerm ü pāk:

1. nerm ü pāk:

Tahmis 3

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Yumuşak ve temiz.

Âb-ı hayât lücce-i çeşm-i
terimdedir

Bî-germ ü serd bād-ı şafâ-balşı
nerm ü pāk

neş'e-yâb-ı leb olurum:

1. neş'e-yâb-ı leb olurum:--ur, --
um-ur, -um

Gazel 13

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*(Sevgilinin) Dudağı ile
neşelenmek.*

İtsem ne dem taşavvur-i nûş-i
şarâb-ı leb

Keyf-i hayâl ile olurum neş'e-yâb-
ı leb

neşât:

1. neşâtımız:-ı, -mız

Nazm 4

Mısra: 2

Sevinç, neşe.

Bahar geldi bizim inbisâtımız
vardır
'Aceb mi gül gibi gülşen neşâtımız
vardır

2. neşât:

Gazel 54

Mısra: 10

Neşe, mutluluk, sevinç.

Her zıll-ı şâhı bir feraha dâl
naḥliniñ
Ser-tâ-be-pâ neşât bu câyın orası
var

3. neşât:

Lugaz 8

Mısra: 6

Neşe, mutluluk, sevinç.

O deñlü sâf-dil iken degildir ol
hod-bîn
Olur neşât ile her gördiği kişiye
yakîn

neşât olmaz:

1. neşât olmaz:

Gazel 72

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Neşelenmek.

Olmaz Es'ad hâdim-i 'âlî-serây-ı
dil neşât
Bâb-ı devlet-hâne-i hecri gulâm-ı
gam kapar

neşât-âlûd ol:

1. neşât-âlûd ol:

Kaside 8

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

Neşeye bulaşmak.

Neşât-âlûd olup zerrin kadeh
ebhâş-ı camiden
Kitâb-ı Zer-keşî dersiniñ oldı şimdî
cüyânı

neşât-âlûd-ı şahbâ-vı leb-i pür- lezzetiñ:

1. neşât-âlûd-ı şahbâ-vı leb-i

pür-lezzetiñ:

Gazel 55

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
*Lezzet dolu dudakların
 kadehinin sevinç saçması.*

Kimiñ bezmindesin dil-sır-i hân-ı
 vuşlatıñ kimdir
 Neşât-âlûd-ı şahbâ-yı leb-i pür-
 lezzetiñ kimdir

neşât-âver:

1. neşât-âver:
Tarih 39
 Mısra: 15
Mutluluk getiren, mutlu eden.

O denlü 'ahd-i şādī-bahşı şevk-
 efzâ neşât-âver
 Ki cüyân olduğından dil-rübâlar
 'aşk-ı zârı

neşât-efzâ ol:

1. neşât-efzâ ol:
Tarih 41
 Mısra: 28
 Kelime Tipi: -
Sevinç artıran.

O reng-â-reng sâfî câmlar kim
 bunda zeyn olmuş
 Neşât-efzâ olur nezzâre hemçü
 sâgar-ı şahbâ

neşât-ı dil-firîbin:

1. neşât-ı dil-firîbin:
Gazel 75
 Mısra: 7
 Kelime Tipi: -
Gönül aldatan sevinç.

Görüp kem-ter neşât-ı dil-firîbin
 sâgar-ı dehrîñ
 Bilür renc-i humarı rind olanlar
 deste câm almaz

neşât-ı nev:

1. neşât-ı nev:
Gazel 166
 Mısra: 2
 Kelime Tipi: -
Yeni sevinç.

Ferah-resân olamam şevki mesken
 itsem de
 Neşât-ı nev bulamam hûşı mülden
 itsem de

neşât-ı şevk-i şādī:

1. neşât-ı şevk-i şādī:
Tarih 41
 Mısra: 43

Kelime Tipi: -
Mutluluk arzusunun sevinci.

Neşât-ı şevk-i şādīdir esâs-ı pāk-i
 bünyânı
 Meşerrât-ı şafâ vü inbisât oldı aña
 mebnâ

neşât-ı taze:

1. neşât-ı taze:
Gazel 206
 Mısra: 7
 Kelime Tipi: -
Yeni sevinç.

Humârdan dañı buldı neşât-ı taze
 gönül
 Şarâb-ı 'aşk ile medhûş ü bî-karâr
 olalı

neşât-ı taze-res-i hâl:

1. neşât-ı taze-res-i hâl:
Kaside 9
 Mısra: 82
 Kelime Tipi: -
*Durumunun yeni yetişen
 sevinci.*

Murâd nakl-i kühen-kıssa-i
 melâmet iken
 Neşât-ı taze-res-i Hâlini ider izhâr

neş'e:

1. neş'eden:-den
Muamma 14
 Mısra: 2
Neşe, mutluluk.

Evvel bir iki gördüm şahbâ-yile
 bozuldı
 hûsn-i cemâli sonra ol neş'eden
 düzüldi

2. neş'eler:-ler
Gazel 125
 Mısra: 6
Sevinç, mutluluk.

Fitneler der-hâb bîm-i ğamze-i
 pür-şürdan
 Neş'eler ser-mest keyf-i la'l-i
 nâbiñdan seniñ

3. neş'eyi:-yi
Gazel 202
 Mısra: 11
Sevinç, mutluluk.

Es'ad ol neş'eyi ta'kîb ider elbette
 humâr
 İtmesünler hezeyân mest-i mey-i
 nâb gibi

4. neş'edir:-dir
Kaside 11
 Mısra: 36
Sevinç, mutluluk.

Cânı sürâh-güzîn-i ğam-ı 'usr eyler
 şevk
 Neş'edir zîr-inişest-i hum iden
 şahbâyı

5. neş'e:
Gazel 132
 Mısra: 5
*Keyif, sevinç, coşku; hafif
 sarhoşluk, keyifli olma.*

Neş'e işrâb ider olsa sülhan-efzâ-yı
 tarab
 Sâfdır meşreb-i pâki leb-i dil-
 cûlarınıñ

6. neş'esin:
Gazel 144
 Mısra: 8
*Keyif, sevinç, coşku; hafif
 sarhoşluk, keyifli olma.*

Sâgar-ı şahbâyâ işrâb it şarâb-ı
 nâziñı
 Neş'esin mest eylesün keyfin
 diger-gün eylesün

7. neş'e:
Gazel 194
 Mısra: 1
*Keyif, sevinç, coşku; hafif
 sarhoşluk, keyifli olma.*

'aşkıñ o denlü neş'e virirmiş ki
 bâdesi
 Nüş eyleyenleriñ gider elden
 irâdesi

8. neş'esi:
Tahmis 4
 Mısra: 30
*Keyif, sevinç, coşku; hafif
 sarhoşluk, keyifli olma.*

Nigehiñ sâki-i sâgar-be-kef-i hûn-i
 ciger
 Na'îlî neş'esi mahmûr-ı kadeh-cüy
 gibi

9. neş'e:
Lugaz 3
 Mısra: 9
Neşe, keyif, sevinç.

Neş'e kasdı ile çün pîr-i mugân
 Ele çekdirir ayağın her ân

neş'e zanneyler:

1. neş'e zanneyler:
Gazel 77

Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Keyif zannetmek.

Humārın neş'e zanneyler görüp
telh-âbe-i hecri
Mey-i dîrîne-nüş-i bezm-gâh-ı
ğamda hûş olmaz

neş'e-fiken:

1. neş'e-fiken:
Kaside 12
Mısra: 38
Neşe salan.

Deşt-i şîrîn-i melâhatda mı bitdi
bilmem
Oldı hem neş'e-fiken hem ferah-
âver lâle

neş'e-i şâdî:

1. neş'e-i şâdî:
Gazel 96
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Mutlu olanın neşesi.

Keyfiyyetimiz bilmesa zâhid ne
'aceb kim
Biz neş'e-i şâdî gibi şahbâda
nihânız

neş'e-i sāğar-ı mînây-nümâ:

1. neş'e-i sāğar-ı mînây-nümâ:
Kaside 12
Mısra: 15
Kelime Tipi: -
Gökyüzünü gösteren kadehin
keyfi.

Neş'e-i sāğar-ı mînây-nümâ ile bu
dem
Şeh-levendâne çekerse n'ola
hançer lâle

neş'e-i şahbâ-yı şîven:

1. neş'e-i şahbâ-yı şîven:
Gazel 166
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Naz şarabının mutluluğu.

Humār-ı cevriñi def itmez ol perî
benden
Niyâzı neş'e-i şahbâ-yı şîven itsem
de

neş'e-kün-i beher:

1. neş'e-kün-i beher:
Terkib-bend 1
Mısra: 38

Kelime Tipi: -
Her birini neşelendiren.

Ey bâ 'is-i hurremî-i rindân
V'ey neş'e-kün-i beher tabî 'at

neş'et:

1. neş'eteynde:-eyn, -de
Kaside 1
Mısra: 133
Meydana gelmek, vücuda
gelmek.

Olsun cenâb-ı Hâzretiñe
neş'eteynde
İbhâ ve efdal-i salevât ile şad şenâ

neş'e-yâb ol:

1. neş'e-yâb ol:
Kaside 9
Mısra: 27
Kelime Tipi: -
Sevinçli olmak, neşelenmek.

O nazikâne sitayişle neş'e-yâb
olanıñ
Tekevvün itdi dimağında büy-i gül
her bār

nesh-efgen-i etvâr-ı dil-ārâ-yı kalem:

1. nesh-efgen-i etvâr-ı dil-ārâ-yı
kalem:
Kaside 10
Mısra: 46
Kelime Tipi: -
Kalemin gönlü süsleyen
hallerinin nesih saçması.

Dādār-ı cihan kim giych-i ravza-i
'adli
Nesh-efgen-i etvâr-ı dil-ārâ-yı
kalemdir

nesic olmağın:

1. nesic olmağın:-ma, -gın
Tahmis 4
Mısra: 18
Kelime Tipi: -
İşlemeli elbise olmak.

Cism-i mehzûle siyeh-câme-ves
oldı pür-pîç
Olmağın rişte-i bārîk-i hayâl ile
nesic

nesîd:

1. nesîd:
Kaside 1
Mısra: 78
Şiir, manzûme.

Başla belâgat üzre me'ânî-i
mu'cize
Bulsun bu nev nesîd feşâhatla
intiha

nesîm-i 'adl:

1. nesîm-i 'adl:
Kaside 11
Mısra: 83
Kelime Tipi: -
Adalet rüzgarı.

Sen o Fârûk-revişsin ki nesîm-i
'adliñ
Dād-zâr itdi kühen bağçe-i dünyâyı

nesîm-i 'atîfet ü cüd:

1. nesîm-i 'atîfet ü cüd:
Kaside 9
Mısra: 63
Kelime Tipi: -
Cömertlik ve merhamet
rüzgarı.

Nesîm-i 'atîfet ü cüdını vezân itse
Dem-i şitâyı ider feyz-bahş-ı vaqt-i
bahar

nesîm-i cünbüş-i nutk:

1. nesîm-i cünbüş-i nutk:
Kaside 9
Mısra: 101
Kelime Tipi: -
Sözün harekete geçiren
rüzgarı.

Nesîm-i cünbüş-i nutkum
çemenden itse güzür
kılarıdı 'ar'ar ile servi beyt-i ma'nî-
dār

nesîm-i devlet:

1. nesîm-i devlet:
Kaside 9
Mısra: 110
Kelime Tipi: -
Talih rüzgarı.

Ola kıyamete dek gül-riyâz-ı
re'fetde
Nesîm-i devleti handân-sâz-ı verd-
i vağar

nesîm-i rüh-efzâ:

1. nesîm-i rüh-efzâ:
Tarih 40
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Cana can katan rüzgar.

Nice rûh-âşinâ olmaz bu kasr-ı
‘âlem-ârâ kim
Hevâ-dâr eyledi hüsni nesîm-i rûh-
efzâyı

nesîm-i seher:

1. nesîm-i seher:
Nazm 28
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Seher yeli.

Peyâm-ı zülfûnî almış gibi nesîm-i
seher
Bir iki nağme işitdim sabâ mıdır
bilmem

nesîm-i şubh:

1. nesîm-i şubh:
Kaside 9
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Sabah esintisi.

Nesîm-i Şubh fezâ-yı fesîh-i
gülşende
İdince büy-i bahârı meşâmına îsar

nesîm-i şubh-ı bahâr:

1. nesîm-i şubh-ı bahâr:
Kaside 9
Mısra: 49
Kelime Tipi: -
Bahar sabahının rüzgarı.

Nesîm-i Şubh-ı bahârı görüp bu
esnada
Şükûfenîni sebep-i seyrin itdim
istîfâr

nesîm-i şubh-ı bahârî:

1. nesîm-i şubh-ı bahârî:
Kaside 7
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Bahar sabahının rüzgarı.

Demdir nesîm-i Şubh-ı bahârî
vezân olup
Cünbîde-sâz-ı naḥl-i ‘âşıkân
ola

nesine:

1. nesine:
Lugaz 3
Mısra: 14
Neyine, neden, ne özelliği
vardı.

Ekseriyyâ бүрүнүр câmesine
Bilmezem halk kâpılır nesine

nesl-i ahmed hân-ı ‘âlıden:

1. nesl-i ahmed hân-ı ‘âlıden:
Tarih 42
Mısra: 13
Kelime Tipi: -
Yüce Ahmed Han'ın soyu.

Vücûda geldi vâlâ nesl-i Ahmed
Hân-ı ‘âlıden
Mu‘ammer ide Mevlâ yümn ile
Şehzade Nu‘mânı

nesne:

1. nesne:
Lugaz 15
Mısra: 1
Belli bir ağırlığı, maddesi ve
hacmi olan her türlü cansız varlık,
şey, obje.

Bir ‘acâyib nesne gördüm
bilmedim ammâ nedir
Birbiri içinde güyâ üç ‘aded
peymânedir

nesr id:

1. nesr-idicek:
Tarih 44
Mısra: 26
Yayma, dağıtma. II Herkese
duyurma.

Mânend-i Es‘ad ol ân tebrîke
nazm-güyân
Neşr-idicek çü ‘ummân şad lû‘lû-i
maḳâlî

nesr idüp:

1. nesr idüp:
Kaside 1
Mısra: 94
Kelime Tipi: -
Yaymak, dağıtmak.

Leff eyledi dalâlet ü buṭlanı
dünyeden
Emr-i Hudâyı neşr idüp ol fahr-ı
enbiyâ

nesr ü sec’:

1. nesr ü sec’:
Gazel 194
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Düz yazı ve düz yazıda
kullanılan kağıt.

Gâhice nesr ü sec’ ile Es‘ad bulur
vücüd

Geh mehd-i nazma zîver olur ṭab’-
zâdesi

neşr-i dürrer-tohm-ı hikem:

1. neşr-i dürrer-tohm-ı hikem:
Kaside 10
Mısra: 21
Kelime Tipi: -
Hikmet incilerinin tohumunu
yayma/saçma.

Ta‘bîr-i sūḥan neşr-i dürrer-tohm-ı
hikemdir
Taḥrîr nemâ-kerdî-i mer‘â-yı
kalemdir

neşr-i ma‘ârif:

1. neşr-i ma‘ârif:
Kaside 8
Mısra: 41
Kelime Tipi: -
Bilgi dağıtma.

O deñlü itdi üstâd-ı nema neşr-i
ma‘ârif kim
Pür itdi nev-be-nev erbâb-ı dânişle
gülistanı

nessâc-ı bihîn:

1. nessâc-ı bihîn:
Kaside 11
Mısra: 91
Kelime Tipi: -
Beğenilen kumaşın
dokuyucusu.

Ben o nessâc-ı bihîn kâle-i nazmım
ki seza
Ursa gülğonça-i mühriyle felek
tamgâyı

nessâc-ı girân-kâle-i ma‘nâ:

1. nessâc-ı girân-kâle-i ma‘nâ:
Kaside 2
Mısra: 29
Kelime Tipi: -
Mananın kıymetli kumaşının
dokuyucusu.

Sen o nessâc-ı girân-kâle-i
ma‘nâsın kim
Târ u pûd oldı midâd-ı siyeh ü sūrh
saña

nessâc-ı pîr-i çarh:

1. nessâc-ı pîr-i çarh:
Tarih 40
Mısra: 13
Kelime Tipi: -
Feleğin yaşlı dokumacısı.

Sezâdır eylese nessâc-ı pîr-i çarh
ferşide
Bu kaşr-ı dil-küşâya atlas-ı gerdün-
ı vâlâyı

neşv ü nemâ:

1. neşv ü nemâ:

Lugaz 18

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gelişme, büyüme, gelişim.

Belki büstân-ı nazarda hoş-nümâ
Bir gedûdur bulmuş ol neşv ü
nemâ

2. neşv ü nemâ:

Gazel 108

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gelişip büyüme.

Olsa benefşe-zâr n'ola ravza-i
hayâl
Buldı henüz neşv ü nemâ çün
bahâr-ı hat

neşv ü nema bul:

1. neşv ü nema bul:

Kaside 7

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Gelişip büyümek.

Demdir şafâ-yi bâl ile neşv ü nema
bulup
Her hâr u has şükûfe-dih-i engübîn
ola

neşve-i dîrüzından:

1. neşve-i dîrüzından:

Gazel 153

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Söylenen neşe, mutluluk.

Kimse fikr-i gam-ı âtî ile zâr olmaz
idi
kalsa gerdünün Eşer neşve-i
dîrüzından

neşve-i mey-i la'liñ:

1. neşve-i mey-i la'liñ:

Gazel 151

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Kırmızı dudağın şarabının
neşesi.*

Görünce duhter-i rez neşve-i mey-i
la'liñ

Kızardı haclet ile girdi câme
şerminden

neşve-i şahbâ-yı yâri:

1. neşve-i şahbâ-yı yâri:

Gazel 175

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin kadehinin
mutluluğu.*

Göreydi neşve-i şahbâ-yı yâri ger
Es'ad
Şarâb-ı nâb-ı Cem eylerdi tevbe
bâdelige

neşve-yâb-ı leb-i şekkerin-i vâ olsavdı:

1. neşve-yâb-ı leb-i şekkerin-i yâr olsavdı:

Gazel 154

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin şeker gibi
dudağının neşesi.*

Olsavdı neşve-yâb-ı leb-i şekkerin-
i yâr
Zâhid o lezzet ile bozardı 'aķidesin

netice:

1. netice:

Gazel 183

Mısra: 6

Sonuç, özetle.

Güş itse vaşf-ı la'lini dil-teng olur
o şüh
Sıgmaz netice harf-i temenna
dehânına

nev':

1. nev':

Lugaz 8

Mısra: 3

*1. yeni, taze 2. türlü, çeşit,
cins.*

Egerçi cinsi bir amma ki nev'
vâfirdir
Mukîm zann-olunur ekserî
müsâfirdir

nev:

1. nev:

Gazel 1

Mısra: 2

*Far. 1. Yeni, cedit, taze,
taravetli. 2. Muhdes.*

Evvelâ dîvân-ı hüsni-yâre kilik-i
hoş-edâ
Eyledi nev matla'-ı ebrûsı ile
ibtidâ

2. nev:

Gazel 1

Mısra: 2

*Far. 1. Yeni, cedit, taze,
taravetli. 2. Muhdes.*

Evvelâ dîvân-ı hüsni-yâre kilik-i
hoş-edâ
Eyledi nev matla'-ı ebrûsı ile
ibtidâ

3. nev:

Gazel 4

Mısra: 5

*Far. 1. Yeni, cedit, taze,
taravetli. 2. Muhdes.*

Nev hevâ-yı zülf-i pây-endâz-ı
nâziñla hemîn
Zîr hem bâlâ vü bâlâ zîrdir sensiz
baña

4. nev:

Gazel 203

Mısra: 4

Yeni, taze, taravetli.

Üstâd-ı kâr-ı ân iken ebrû-yı çâr-ı
yâr
Nev hatla nakş-ı hüsni şeş-âgâza
başladı

5. nev:

Kaside 1

Mısra: 78

Yeni, taze, taravetli.

Başla belâgat üzre me'ânî-
mu'cize
Bulsun bu nev nesîd feşâhatla
intiha

6. nev:

Nazm 26

Mısra: 1

Yeni, taze, taravetli.

Hiç bâğ-ı melâhatda bir nev gül-i
ter var mı
Ey bād-ı seher sen de gördüñ mi
haber var mı

7. nev:

Kaside 10

Mısra: 70

*1. yeni, taze 2. türlü, çeşit,
cins.*

Engüşt ile geh şâne-zen-i hat degil
ol şüh

Ceyş-i fiten-i hüsne nev imlâ-yı
kâlemdir

8. nev:

Gazel 176
Mısra: 2
Yeni, taze.

Görinen cā-be-cā mû şanma taraf-ı
la'l-i dilberde
Demide oldı güyâ nev çemen etraf-ı
Kevserde

9. nev:

Gazel 189
Mısra: 1
Yeni, taze.

O bütüñ nev haţ-ı Ruhsârına mâ-
şâ'allâh
Mushaf-ı hüsni pür-envârına mâ-
şâ'allâh

10. nev:

Kaside 10
Mısra: 63
Yeni, taze.

Nev resm-i haţn bādî-i sevdâ-yı
kâlemdir
Hâl-i siyehiñ Dâğ-ı süveydâ-yı
kâlemdir

11. nev:

Tarih 24
Mısra: 1
Yeni, taze.

Bi-hamdi 'illâh ki nev hengâm-ı
feyz-â-feyz-i Mevlâdır
Dem-i râhat zamân-ı ma'delet
eyyâm-ı zîbâdır

12. nev:

Tarih 35
Mısra: 46
Yeni, taze.

Hezâr yümn ü sa'âdetle Es'adâ
iricek
Bu nev hazâne-i ekmel temâm-ı
pâyâna

13. nev:

Gazel 50
Mısra: 9
Far. Yeni.

Es'adâ ol lâlâ-had gül-ruḡ perîniñ
nev haţı
Ravza-i ezhâr-zâr-ı rüyınıñ
şebbüsıdır

14. nev:

Gazel 70

Mısra: 1
Far. Yeni.

Levh-i 'izârı nev haţ ile i'tibârlıdır
Her nüshaniñ görülmüşü zîrâ
kenârlıdır

15. nev:

Gazel 29
Mısra: 8
Far. Yeni, cedit, taze,
taravetli.

Mâ'nâ-yı cevri çînî-i haţtından
ahz ider
Nev tâlibân-ı mebhâş-i 'aşk-ı
kitâb-ı ruḡ

16. nev:

Kaside 6
Mısra: 15
(Fars.) Yeni.

Çemende nev nihâl-i ergavân
açıldı zann itme
Hıram eyler kabâ-yı âl ile bir serv-
kad dilber

17. nev:

Kaside 6
Mısra: 22
(Fars.) Yeni.

Dem-i nevrız ola 'îd ola hengâm-ı
bahar ola
Hem ola yümn ile nev 'ahd-i
şâhenşâh-ı Baḡr u ber

18. nev:

Kaside 11
Mısra: 22
(Fars.) Yeni.

kılk-i lâlî o kadar mu'cize-güy
eyledi kim
Yazdı levh-i dile bu nev gazel-i
garrâyı

19. nev:

Kaside 12
Mısra: 26
(Fars.) Yeni.

Her seher bülbül-i güyâya
çemende okudur
Böyle bir nev gazel-i mu'cize-
güster lâle

20. nev:

Tarih 3
Mısra: 1
(Fars.) Yeni.

Te'âla'llâh zihî ra'nâ binâ nev
câmi'-i vâlâ

Menâr-ı nûr-ı rahmet cilve-gâh-ı
şâhid-i taḡvâ

21. nev:

Tarih 13
Mısra: 3
(Fars.) Yeni.

Zihî nev hâne-i dil-keş-binâ tarh-ı
mu'allâ kim
Baḡılsa ser-be-ser manzûrıdır
dünyâ ve mâ-fihâ

22. nev:

Tarih 37
Mısra: 11
(Fars.) Yeni.

Bu nev beyt-i dü-târîh ile kıl
tebrîk-i 'îd Es'ad
Ki haţm olsun du'â birle bu nazm-ı
behcet-âlûde

23. nev:

Tarih 38
Mısra: 8
(Fars.) Yeni.

Du'â'-güyânı yer yer Es'ad-âsâ
hâtif-i gaybî
Bu nev beyt-i dü-târîh ile tebşir itdi
her sûda

24. nev:

Tarih 41
Mısra: 32
(Fars.) Yeni.

Sa'âdet ile burc-i hûta tahvîl eyledi
hürşîd
Kenâr-ı yemde rahşân şanma bu
nev kasr-ı tâb-efzâ

25. nev:

Tarih 41
Mısra: 68
(Fars.) Yeni.

Mu'ammer eyleyüp 'izz ü sa'âdet
ile bâniyi
Bu nev kasr-ı dil-ârâ-resmi âbâdân
ide Mevlâ

26. nev:

Tarih 44
Mısra: 15
(Fars.) Yeni.

Ol nev serây-ı eyemen o deñlü
nüzhât-efgen
Deryâ daḡı irâḡdan dildâde-i
cemâli

27. nev:

Tarih 44

Mısra: 23
(Fars.) Yeni.

Ol nev binā-yı rif 'at bā-yümn ü
bā-sa'adet
Buldukda hadd-ü gāyet zīb-ü fer ü
kemālī

nev nazm-ı ğarībe:

1. nev nazm-ı ğarībe:

Gazel 46

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Gurbetin yeni şii.

Bu nev nazm-ı ğarībe ta'n olunmaz
Es'adā zīrā
Sūḥan-gūyī-i gurbet ḥabt-i 'aşvā-
veş perīşandır

nev'ā:

1. nev'ā:

Tarih 2

Mısra: 4

1. Nağme, âhenk, ses. 2.

Nasip, behre.

Egerçi münselih olmuşdı selh-i sāl-
i sâbıkda
Harîk ile vücūd-ı şevk-âlūd-ı şafā
nev'ā

nevā:

1. nevāya:-ya

Gazel 41

Mısra: 6

*Klasik Türk müziğinde bir
makam adı II ses, ahenk, nağme.*

Muḥayyer olsa dem-i vaşl-ı yārda
'uşşāk
Niyāz-ı buselik ile nevāya mā'ildir

2. nevālar:-lar

Gazel 98

Mısra: 6

(Fars.) Nağme, âhenk, ses.

Sen de diliñle ugradım ey bülbul
eyle pes
Sana bu hoş nevālar için oldu cā
kafeş

nevāl-i cūd ü kerem:

1. nevāl-i cūd ü kerem:

Tarih 43

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Cömertlik ve ihsanın talihlisi.

Nevāl-i cūd ü kerem bendegān-ı
dergāhı

Kemāl ü fazl ü himem oldu rızk-ı
maksūmı

nevā-yı bülbul-i şürīdeye:

1. nevā-yı bülbul-i şürīdeye:

Nazm 18

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Çılgın bülbulün nağmeleri.

Nevā-yı bülbul-i şürīdeye kıyāsı қо
Sabā enīnimi gūş eyle kim
semā'idır

nevāziş-i dili:

1. nevāziş-i dili:

Gazel 43

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gönül alma.

Nevāziş-i dili bigāne eyler eyler
ise
Ne deñlü cevri ü sitem görsem
âşinādandır

nevbahār ol:

1. nevbahār ol:

Gazel 106

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

İlkbaharın gelmesi.

Nevbahār olsa 'aceb mi Es'adā
bāğ-ı sūḥan
Kim fezā-yı dilde açıldı yine
ezḫār-ı feyz

nevbahār u 'id:

1. nevbahār u 'id:

Kaside 6

Mısra: 51

Kelime Tipi: -

İlkbahar ve bayram.

Gelüp her sāl-i ferruḫ-fāl tā kim
nevbahār u 'id
Ola gülşen-serāy-ı dehr şevk-efzā
vü şādī-ger

nev-be-nev:

1. nev-be-nev:

Kaside 8

Mısra: 42

Çeşit çeşit, türlü türlü II

Yepyeni.

O deñlü itdi üstād-ı nema neşr-i
ma'ārif kim
Pür itdi nev-be-nev erbāb-ı dānişle
gülistanı

2. nev-be-nev:

Tarih 33

Mısra: 1

Çeşit çeşit, türlü türlü.

Habbezā āsār-ı eltāf-ı İllāhī nev-be-
nev
Olmada kuttān-ı elvāna hüveydā
yümn ile

3. nev-be-nev:

Tarih 33

Mısra: 1

Çeşit çeşit, türlü türlü.

Habbezā āsār-ı eltāf-ı İllāhī nev-be-
nev
Olmada kuttān-ı elvāna hüveydā
yümn ile

4. nev-be-nev:

Gazel 197

Mısra: 13

*Yepyeni, çeşit çeşit, türlü
türülü.*

Es'ad zuhur ider sūḥan ahkāmı
nev-be-nev
Tümāri şī'r-i tāze-zemīniñ
dürülmedi

nev-beste-çeşm-i hışm-ı vahşetken:

1. nev-beste-çeşm-i hışm-ı

vahşetken:

Gazel 140

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Dehşetin öfkesiyle gözü yeni
bağlanmış.*

O vahşī şāh-bāz-ı nāza dest-āmūzī-
i ünsi
Daḫi nev-beste-çeşm-i hışm-ı
vahşetken ben öğretdim

nevbet:

1. nevbet:

Müsemmen 1

Mısra: 50

Nöbet, sıra, devir.

Bir sözüm var saña amma señi
halvet bulamam
Cevş-i bigāne ile sohbete nevbet
bulamam

nev-civān:

1. nev-civān:

Gazel 186

Mısra: 6

Genç, delikanlı II Sevgili.

Henüz buldı dil-i zâr târ-ı turesine
Rübûde olmağa bir nev-civân
murâdımca

nev-cuvân:

1. nev-cüvân:

Tarih 32

Mısra: 8

Delikanlı.

Böyle bir âteş-tabi' at seng-dil ser-
keş olup
Eylemezken ser-fürü ol tünd-hû
çün nev-cüvân

nev-demîde:

1. nev-demîde:

Kaside 9

Mısra: 60

Yeni yetişmiş, taze.

Nemâ-yı feyz-i nigâh-ı 'inâyetiyle
olur
Zemîn-i hâr-sitân nev-demîde bir
gül-zâr

nev-devletân:

1. nev-devletân:

Gazel 75

Mısra: 4

Sonradan görme.

Mezâk-ı hâhişin kayd-ı tehafluz
telh ider âhîr
şafâ-yı bâl ile nev-devletân
'âlemde kâm almaz

nev-hatt-ı dakîk:

1. nev-hatt-ı dakîk:

Gazel 73

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

İncecik yeni çıkmış ayva tüyü.

Ne imiş nüsha-i rüyunda o nev-
hatt-ı dakîk
Mebhâş-i baht-ı siyâh-ı dile tahrîr
midir

nev-heves:

1. nev-hevesden:

Gazel 97

Mısra: 18

Bir işte yeni olan, acemi.

Müşteriye Es'ad istigna satar
gevher-fürüş
Nev-hevesden nükte-dân eş'arı
şaklar şaklamaz

nev'-i hatâ:

1. nev'-i hatâ:

Kaside 1

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yanlışın bir çeşidi.

İt her zaman mekânını peygüle-i
ferâğ
Kim rûz-merre nev'-i hatâ saña bî-
revâ

nev'-i istihâ olursa:

1. nev'-i istihâ olursa:

Kaside 1

Mısra: 64

Kelime Tipi: -

Arzularına meyilli olmak.

kıl cümlemin 'umûm u hususundan
ihtiraz
Min-vech olursa ba'zına da nev'-i
istihâ

nev-kıbâb:

1. nev-kıbâb:

Gazel 84

Mısra: 5

Yeni kubbe.

Bu nev-kıbâb kühen-sâk çarh ı âhîr
biz
Harâb-ı nâliş-i gam lerze-rîz-i âh
ideriz

nev-nihâl-i 'işveniñ:

1. nev-nihâl-i 'işveniñ:

Nazm 3

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Edah taze fidan (sevgili
bağlamında).*

Bülbül gibi kılsam n'ola şad nâle
vü zârı gönül
Bir nev-nihâl-i 'işveniñ oldum
hevâ-dârı gönül

nev-nihâl-i melâhat:

1. nev-nihâl-i melâhat:

Gazel 41

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Güzel taze fidan.

'Aceb mi kesb-i şafâ itse bād-ı
âhımdan
O nev-nihâl-i melâhat hevâya
mā'ildir

nev-remîde:

1. nev-remîde:

Gazel 192

Mısra: 3

Yeni ürkmüş, yeni korkmuş.

Ey nev-remîde hatt-ı siyeh rû-
nümâ olup
Âğûşa çek o mäh-ı Ruhi Hâleler
gibi

nevres:

1. nevresi:-i

Lugaz 19

Mısra: 1

*Nevres-i Kadim adıyla bilinen
Abdürrezzâk Efendi, divan şiirinin
hatırı sayılır şâirlerindendir ve
mürettep bir divanı bulunmaktadır.
Esad Efendi'nin de önem verdiği
bir şahsiyettir.*

Eyleyüp Nevresi sühan-pervâz
Nazm-ı rengin ile bir ism elgâz

2. nevresi:-i

Lugaz 19

Mısra: 1

*Nevres-i Kadim adıyla bilinen
Abdürrezzâk Efendi, divan şiirinin
hatırı sayılır şâirlerindendir ve
mürettep bir divanı bulunmaktadır.
Esad Efendi'nin de önem verdiği
bir şahsiyettir.*

Eyleyüp Nevresi sühan-pervâz
Nazm-ı rengin ile bir ism elgâz

nev-reste:

1. nev-restedir:-dir

Lugaz 5

Mısra: 22

Yeni yetişmiş, taze, genç.

Bunı hall it nükte-i ser-bestedir
Atlas-ı çarh içre bir nev-restedir

nev-sâl-i fûrh-i fâl-i şevk-efzâ:

1. nev-sâl-i fûrh-i fâl-i şevk-efzâ:

Tarih 2

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Mutluluğu arttıran uğurlu
müjdeli yeni yıl.*

Te'âla'llâh zihî nev-sâl-i fûrh-i fâl-
i şevk-efzâ
Kudümi hâtır-ı 'âlemde oldı gerd-
i gam-fersâ

nev-şükûfte:

1. nev-şükûfte:

Gazel 54

Mısra: 11

Çiçek gibi yeni açılan.

Sanman ki nev-şüküfte zemninde
cā-be-cā
Ezhār-ı müşk-bār-ı tarāvet-nümāsi
var

nev-tarh-ı bihîn-resm-i mu'allā:**1. nev-tarh-ı bihîn-resm-i mu'allā:****Tarih 40**

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

*Yüce ve seçkin şekle sahip
yeni bina.*

hüdāyā tā-be-mahşer ma'den-i şad-
dürr-i şādī kıl
Bu nev-tarh-ı bihîn-resm-i mu'allā
kasr-ı ra'nāy

nev:**1. nev:****Gazel 190**

Mısra: 5

*Dokuz boğumlu kamıştan
yapılan, ön tarafında altı, arka
tarafında bir deliği bulunan nefesli
saz.*

Bağrımı Dāğ ile ney kıddimi çeng
eyler o yār
Olsa rāmiş-ger idüp dā'ire māh-ı
tābı

nev gibi nālān olur:**1. nev gibi nālān olur:****Gazel 68**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ney gibi inlemek.

Eyleyen müy-ı dilin tār-ı rebāb-ı
bezm-i 'aşk
Dāğ-ı gāmla cism-i zerdı ney gibi
nālān olur

n'evle:**1. n'evleyim:-yim****Müsemmen 1**

Mısra: 24

Ne eylemek, ne yapmak.

Dest-i ümmīdime girmezse eger
damanın
N'evleyim mansıbını devletini
dünyânın

2. n'eyler:-r**Kaside 12**

Mısra: 42

Ne eylemek, ne yapmak.

Tāb-bahş olmağ için pençe-i
hürşid gibi
Tarh idüp bezm-geh-i gülşeni
n'eyler lāle

n'eylersin:**1. n'eylersin:****Nazm 12**

Mısra: 4

Ne yaparsın, ne eylersin?

Degil bāzār-ı gām dād u dihişden
bir nefes Hālī
Hemān kālā-yı hecr al durma gayri
kārı n'eylersin

nevlevim:**1. neyleyim:****Gazel 117**

Mısra: 5

*"Ne yapayım, elden bir şey
gelmez" anlamında bir ibare.*

Dil-beste olmak ister idim āh
neyleyim
Sevdā-yı zülfiniñ daği ehl-i hevāsı
çok

nevlivā:**1. neyliyā:****Tahmis 1**

Mısra: 44

*Ey Neylî II Neylî, Mîrzâ-zâde
Ahmet Efendi, (d.1084/1673-
ö.1161/1748), 18. yüzyılın ilim ve
irfan sahibi şairlerindendir
Neylî'nin çeşitli kaynaklarda
Arapça tasnifat ve te'lifat, haşiye
ve fıkıh konusunda altmışa yakın
çalışmaları olduğu zikredilir. İki
tercüme, bir şerh ile birlikte
Türkçe Divan'ı vardır.*

Recā-yı mağfîret kıl durma Es'ad
cân ile dilden
Bu fırsat böyle kalmaz Neyliyā bir
gün çıkar elden

neyyir-i bahādandır:**1. neyyir-i bahādandır:****Gazel 43**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Değerli nur.

Şeb-i hayālîmi mehtāb iderse n'ola
ruhı
Şu'ā'ı ol kâmeriñ neyyir-i
bahādandır

neyyir-i zāt:**1. neyyir-i zāt:****Kıt'a 2**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Zatının nuru.

Cenāb-ı pādîşeh-i 'alemiñ sa'adet
ile
İdince neyyir-i zātı Hisarı nūrānı

nezāhet:**1. nezāhet:****Tarih 41**

Mısra: 45

*Ahlāk temizliği, temizlik,
saflık.*

Bu halet bu nezāhet bu letafet bu
şerāfetle
Nice ber-ceste-tarh olmaz bu kasr-ı
dil-küşā zîrā

nezāket değil midir:**1. nezāket değil midir:****Gazel 49**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Naziklik, incelik değil midir?.

Hançer-be-kef görünce o şühı
āmān diyüp
Sarılmak ol miyāne nezāket değil
midir

nezāketdir:**1. nezāketdir:****Gazel 44**

Mısra: 6

Naziklik, kibarlık.

Riyādan bed-ter olmaz belki
igzābāne nuṭk eyler
Recā-yı nā-be-cā-teklīm hūbāna
nezāketdir

nezār:**1. nezāreme:****Gazel 91**

Mısra: 17

Seyretmek, bakmak, bakış.

Rāz-ı nihān-ı hüsnuñ 'ayāndır
nezāreme
Te'sîr-i bûy olur mı meşāma
fütādsız

nezāre evle:

1. nezâre eyle:

Tarih 39

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Seyretmek, bakmak, temaşa etmek.

Nezâre eylemez Ferhâd-ı tab'ı
degme Şîrîne
Görüp şad nâz-dâr u nâz-perver
nâzenîn yârı

nezâre eyleyemem:

1. nezâre eyleyemem:

Gazel 183

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Seyredememek, bakamamak.

Bir kez nezâre eyleyemem
ebruvânına
İtmez kefi nigâh Taḥammül
kemânına

nezâre kıl:

1. nezâre kıl:

Rûbai 2

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bakmak, seyretmek.

İm'ân ile kıl nezâre ki çâr-çihet
Divân-ı ezelde bir rubâ'îdir bu

nezâre-efgen-i âyine-i taleb ol:

1. nezâre-efgen-i âyine-i taleb ol:

Gazel 182

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Arzu aynasının tutkuyla
seyredenî olmak.*

Nezâre-efgen-i âyine-i taleb
olurum
Sütüde rûy-i emel Es'adâ
görünme de

nezâre-i ruh-ı dildâra:

1. nezâre-i ruh-ı dildâra:

Gazel 151

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Gönlü bağlayan sevgilinin
yanağını seyretmek.*

Nezâre-i Ruḥ-ı dildâra cür'eti yog
iken
Ne mümkün Es'ad ire bezm-i kâma
şerminden

nezzâre:

1. nezzâre:

Gazel 110

Mısra: 1

Bakma, bakış, seyretme.

Eyleyüp nezzâre ḥurşîd-i 'izâr-ı
yâra şem'
İtdi sūzân cismini reşk-i Ruḥiyle
nâra şem'

2. nezzâre:

Gazel 179

Mısra: 2

Bakma, bakış, seyretme.

Merḥamet-sâz ol yeter ben zâra
Allah 'aşkına
Eyle lutf-âmîz bir nezzâre Allah
'aşkına

3. nezzâre:

Tarih 41

Mısra: 28

Bakma, bakış, seyretme.

O reng-â-reng sâfî câmlar kim
bunda zeyn olmuş
Neşât-efzâ olur nezzâre hemçü
sâgar-ı şahbâ

4. nezzâresi:-si

Terkib-bend 1

Mısra: 40

Bakma, bakış, seyretme.

Ey cām-ı mey-i şafâ-ver-i nîk
Nezzâresi mâye-baḥş-ı lezzet

5. nezzâre:

Gazel 6

Mısra: 6

1. Seyirci. 2. Bir şeye bakma.

Felekde gün gibi noḡşânı aşikâre
iken
Ne yüzle eyleye nezzâre mâhtâb
saña

nibâh:

1. nibâh:

Gazel 26

Mısra: 8

Havlamak II öfkelenmek.

Tek benimle hem-dem ol sen
bezm-i vuşlatda raḳîb
Dürdan itsün kılâb-ı âdiyât-âsâ
nibâh

nice:

1. nice:

Gazel 68

Mısra: 5

"Nasıl" anlamında soru zarfı.

Nice bîdâr olmasun 'uşşâkıñ iy
nûr-ı basar
Dîdede her şeb ḥayâlin gibi bir
mihmân olur

2. nice:

Gazel 124

Mısra: 3

"Nasıl" anlamında soru zarfı.

Nice bahs ide fen-i hîlede şûr ü
fitene
Sihre şad-mes'ele-âmûz-ı füsündür
ḡamzeñ

3. nice:

Tarih 40

Mısra: 9

"Nasıl" anlamında soru zarfı.

Nice rûh-âşinâ olmaz bu kasr-ı
'âlem-ârâ kim
Hevâ-dâr eyledi ḥüsni nesîm-i rûh-
efzâyı

4. nice:

Tarih 41

Mısra: 46

"Nasıl" anlamında soru zarfı.

Bu halet bu nezâhet bu letafet bu
şerâfetle
Nice ber-ceste-tarh olmaz bu kasr-ı
dil-küşâ zirâ

5. nice:

Gazel 9

Mısra: 4

*"Bir çok, hayli" anlamlarında
sıfat.*

Fikr-i la 'lînle seniñ dîdemden ey
dür-i yetîm
Oldı rîzîde nice yâḳût-ı sürḥ-i bî-
bahâ

6. nice:

Gazel 150

Mısra: 10

*"Bir çok, hayli" anlamlarında
kullanılan kelime.*

Es'ad Nazîm-i genc-i dür-i nazma
pey-rev ol
Kim ḥâmesinde nice nikât-ı nihân
nihân

7. nice:

Kaside 1

Mısra: 87

*"Bir çok, hayli" anlamlarında
kullanılan kelime.*

Haşr oldı maḥzarında nice zû-
fünûnlar
İtnâb ḳande olmadı icâz ile şada

8. nice:

Gazel 152

Mısra: 7

*"Bir çok, bir hayli"**anlamlarında kullanılan kelime.*

Nice hem-Ḥāl olur rüyuñla mihr-i
 çarḥ-ı encüm-dār
 Gelür mi bû gül-i tasvîr-i kâlâ-yı
 münakkaşdan

9. nice:

Gazel 174

Mısra: 9

*"Bir çok, bir hayli"**anlamlarında kullanılan kelime.*

Süḥan-verlikde Es'ad ebkem eyler
 nice güyâyı
 Giderse vâdî-i eş'âra nuṭkı bu
 siyâk üzre

10. nice:

Kaside 1

Mısra: 9

*"Bir çok, bir hayli"**anlamlarında kullanılan kelime.*

Olduñ mübâlağayla nice işm fâ'ili
 Cürmüñ muşâğğarıñ daḥi taşğîr kıl
 dilâ

11. nice:

Lugaz 3

Mısra: 18

*"Bir çok, bir hayli"**anlamlarında kullanılan kelime.*

ḥüsn-i me'cûlin idüp 'âlem-gîr
 Nice bî-çâreyi kılmışdır esîr

12. nice:

Gazel 90

Mısra: 4

*"Nasıl, ne şekilde"**anlamlarında soru zarfı.*

Taleb-ḥâh olma ḥaṭṭı gelmedikçe
 nazra-i rûyın
 Nice taḥşîl olunsun naḳd-i ḥüsn-i
 yâr fermânsız

13. nice:

Kaside 5

Mısra: 47

*"Nasıl, ne şekilde"**anlamlarında soru zarfı.*

Ben nice vaşf ideyim zât-ı celîlü's-
 şânıñ
 Olıcak 'izz ile memdühı Ganî
 Sübhânıñ

14. nice:

Gazel 53

Mısra: 7

"Nasıl, ne şekilde, hangi surette" anlamlarına gelen ifade.

Tâ 'at-gerân-ı ğam nice ḥam-kâmet
 olmasun
 Kim secde-senc-i kıble-geh-i
 ebruvân olur

15. nice:

Beyit 2

Mısra: 1

*"Pek çok, çok, bir hayli"**anlamında zarf.*

İşitdim vaşf-ı sünbülde nice eş'âr
 söylenmiş
 Neden ser-rişte virmiş kâkül-i
 dildâr söylenmiş

16. nice:

Gazel 54

Mısra: 16

*"Pek çok, çok, bir hayli"**anlamında zarf.*

Bîdiñ o sûda ḥâl-i perîşân degil
 midir
 Cûlarla nice şu götürür mâcerâsı
 var

17. nice:

Kaside 1

Mısra: 2

*"Pek çok, çok, bir hayli"**anlamında zarf.*

Şarf eyle varıñ ey dil-i âlûde-i hevâ
 Çek sığa-i nedameti k'itdiñ nice
 ḥaṭâ

18. nice:

Lugaz 12

Mısra: 13

*"Pek çok, çok, bir hayli"**anlamında zarf.*

Görünce tâze cüvân söyleyüp nice
 mazmûn
 Ne deñlü ser-keş ise kendüye ider
 meftûn

19. nice:

Lugaz 14

Mısra: 21

*"Pek çok, çok, bir hayli"**anlamında zarf.*

Oldığından nice eşḥâs vücûdına
 sebeb
 Anıñ evsâfı daḥi böyle perîşândır
 hep

20. nice:

Tahmis 1

Mısra: 3

"Nasıl?" anlamında soru zarfı.

Nice olmaz mu'azzam maḥẓ-ı
 rahmetden binadır bu
 Metâf-ı enbiyâ beyt-i Cenâb-ı
 Kibriyâdır bu

21. nice:

Kaside 6

Mısra: 20

*"Nasıl, nasıl ki" anlamında**sözde soru kelimesi.*

Çemen pür-sebz ü hurrem gül-sitân
 handan olup dâim
 Nice olmaz bu köhne bağ-ı 'âlem
 taze feyz-âver

22. nice:

Tahmis 1

Mısra: 3

*"Nasıl, nasıl ki" anlamında**sözde soru kelimesi.*

Nice olmaz mu'azzam maḥẓ-ı
 rahmetden binadır bu
 Metâf-ı enbiyâ beyt-i Cenâb-ı
 Kibriyâdır bu

23. nice:

Lugaz 15

Mısra: 9

*"Bir çok, hayli" anlamında**sıfat.*

Bû-'acebdir kim nice şey'e olur
 bunlar misil
 şad hüner izḥâr iderler hıfyeten bî-
 kâl ü kıl

24. nice:

Gazel 197

Mısra: 12

*"Pek çok, çok, bir hayli"**anlamında belgisiz sıfat.*

Dirmiş o şûḥ sâ'atı var vaḳt-i
 vuşlatıñ
 Nice dakika geçdi o sâ'at
 kurulmadı

25. nice:

Gazel 199

Mısra: 11

*"Pek çok, çok, bir hayli"**anlamında belgisiz sıfat.*

Nice dil-bend-i zülf olmaz harîm-
 üftâde-i ḥüsnüñ
 Nişân-ı künişt-i aşk bî-zünnâr
 kalsun mı

26. nice:

Kaside 2

Mısra: 82

" Pek çok, çok, bir hayli"
anlamında belgisiz sıfat.

Silk-i tahrîre le'âlî-i medîh-i zâtîñ
Eyleyenler nice takşîr ile nazm u
inşâ

27. **nice:**

Kaside 2

Mısra: 86

" Pek çok, çok, bir hayli"
anlamında belgisiz sıfat.

Dergeh-i 'atıfet ü merhametiñdir
çünkü
Müznibâna nice şefkatle şefâ'at-
bahşâ

28. **nice:**

Kaside 4

Mısra: 56

" Pek çok, çok, bir hayli"
anlamında belgisiz sıfat.

Şâm-ı siyâh-tâb-ı haşin kıldı
muhtefî
Her târ-ı müda nice sabah kıyameti

29. **nice:**

Tarih 3

Mısra: 7

" Pek çok, çok, bir hayli"
anlamında belgisiz sıfat.

Nice âvîze itmez ana kendin
beyza-i meh kim
Sirâcî olmağ için mumdur mihr-i
cihân-ârâ

30. **nice:**

Tarih 3

Mısra: 11

" Pek çok, çok, bir hayli"
anlamında belgisiz sıfat.

Bunun gibi nice hayrâta yâ Rab
muvaflak kıl
Hezârân câyı li'llâh eylesün takvâ
içün ihyâ

31. **nice:**

Tarih 9

Mısra: 14

" Pek çok, çok, bir hayli"
anlamında belgisiz sıfat.

'Akîb-i sulhda tahdîd-i sınıra dâ'ir
Sû-be-sû nice nizâ' olmuş iken
rûy-nümâ

32. **nice:**

Tarih 10

Mısra: 3

" Pek çok, çok, bir hayli"
anlamında belgisiz sıfat.

Böyle ber-ceste bina resm-idemez
ger nice sâl
Kâr-sâz olsa da bünyâda
Sinnimmâr-ı hayâl

33. **nice:**

Tarih 21

Mısra: 2

" Pek çok, çok, bir hayli"
anlamında belgisiz sıfat.

Bäreka'llâh zihî şadr-ı celîlü's-şân
kim
Nice eltâfa sezâ kılmış anı Rabb-ı
Samed

34. **nice:**

Tarih 23

Mısra: 10

" Pek çok, çok, bir hayli"
anlamında belgisiz sıfat.

Bu serây-ı devlete 'izz ü sa'âdetle
gele
Sulb-i pâkinden nice şeh-zâde-i
'âlî-tebâr

35. **nice:**

Tarih 32

Mısra: 14

" Pek çok, çok, bir hayli"
anlamında belgisiz sıfat.

Mihr-i ikbâli fûrûg-efzây olup
bânîsiniñ
Hem ocagından fûrûzân ola nice
düdmân

nice biñ:

1. **nice biñ:**

Gazel 189

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Binlerce, çok fazla.

Yek nazarda nice biñ merdümü
hayrân eyler
Cünbüş-i dîde-i pergârına mâ-
şâ'allâh

nice bir:

1. **nice bir:**

Müsemmen 1

Mısra: 19

Kelime Tipi: -
Nasıl bir.

Genc-i sinem nice bir mahzen-i
ahzân olsun
Tâ-be-k'ey hasret-i laliñle ciger
kân olsun

2. **nice bir:**

Müsemmen 1

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Daha ne kadar, ne vakte
kadar; nasıl, öyle ki...

Nice bir dîdelerim mâye-i tûfân
olsun
hasret-i nîm-nigehiñ ile giryân
olsun

3. **nice bir:**

Müsemmen 1

Mısra: 17

Kelime Tipi: -
Nasıl bir.

Nice bir şabr ile dil dest-i girîbân
olsun
Nice bir âteş-i hicran ile süzân
olsun

4. **nice bir:**

Müsemmen 1

Mısra: 18

Kelime Tipi: -
Nasıl bir.

Nice bir şabr ile dil dest-i girîbân
olsun
Nice bir âteş-i hicran ile süzân
olsun

nice müddet:

1. **nice müddet:**

Tahmis 5

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
Çok zaman, uzun süre.

Dögünsem nice müddet vechi var
seng-i melâmetle
Niçün ben kendümi hâk-i derinden
böyle dür itdim

nice oldı:

1. **nice oldı:**

Müsemmen 1

Mısra: 40

Kelime Tipi: -
Nasıl olmak / ne şekilde
olmak.

Kanı ol kavli yalan itdiğin ikrar
kanı
Nice oldı severim söyledigini ben
de seni

nic' olur:

1. **nic' olur:**

Beyit 6

Mısra: 2

Nasıl olur.

Ol mûy-miyânı çekeyim sîne-i
zerde
Cezb itmegi görsün nic' olur kâh-
rübâlar

niçün:

1. niçün:

Gazel 30

Mısra: 1

"Ne için, neden, hangi
sebepten?" anlamlarında soru
zarfı.

Beni dūr eylediñ bilmem niçün ol
māhdan ey çarḥ
'Acebdır kim hirāsān olmadıñ sen
āhdan ey çarḥ

2. niçün:

Gazel 30

Mısra: 10

"Ne için, neden, hangi
sebepten?" anlamlarında soru
zarfı.

Miṣāl-i Es'ad ānı Ḥāle-i āḡūṣa
almışken
Beni āyā niçün dūr eylediñ ol
māhdan ey çarḥ

3. niçün:

Tahmis 5

Mısra: 10

"Ne için, neden, hangi
sebepten?" anlamlarında soru
zarfı.

Dögünsem nice müddet vechi var
seng-i melāmetle
Niçün ben kendümi ḥāk-i derinden
böyle dūr itdim

4. niçün:

Gazel 30

Mısra: 1

"Neden, hangi sebeple"
anlamlarında kullanılan soru zarfı.

Beni dūr eylediñ bilmem niçün ol
māhdan ey çarḥ
'Acebdır kim hirāsān olmadıñ sen
āhdan ey çarḥ

nidā:

1. nidaya:-ya

Kaside 9

Mısra: 35

Ses, seda.

Nidaya başladı çavuş-i 'andelib ol
dem
Ki 'İş için ideler cümle 'azm-i
süy-i Hisār

2. nidā:

Tarih 7

Mısra: 12

Çağırma, seslenme.

Mesned-i devleti teşrifiñi tebşir
içün
Hâtif-i gayb idicek yümn ü
sa'âdetle nidā

nidā-yı müjde-i şādī-resān:

1. nidā-yı müjde-i şādī-resān:

Tarih 4

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Mutluluk getiren müjdeli ses.

Dü-tārīf ile tebrik itmege hâtif den
Es'ad-veş
Bu beyt ile nidā-yı müjde-i şādī-
resān geldi

nigāh:

1. nigāhı:-ım, -ı

Gazel 130

Mısra: 3

Bakış, nazar.

Cezb eyledi nigāhımı bend itdi
ḥābımı
Çeşm-i terimde nem kodı hūy-
kerde gerdeniñ

2. nigāhı:-ı

Gazel 187

Mısra: 7

Bakış, nazar.

Nigāhı gibi pür-dāğ-ı dem-ālūd
eyledi gönlüm
Meger reng aldı 'aks-i çeşm-i hūn-
āşāmdan şāme

3. nigāha:-a

Gazel 6

Mısra: 1

Bakış, nazar II ilgi, iltifat.

Nigāha ḥirelenür çeşm-i āfitāb
saña
Meger ki sāye-i zülfün ola niķāb
saña

4. nigāhın:-ı, -n

Gazel 144

Mısra: 6

Bakış, bakma, nazar:.

Çeşm-i şūḥuñ şöyle süz kim nīm-
mest-i nāz olup
Her nigāhın ahuvān-ı Çini meftūn
eylesün

5. nigāhın:-ı, -n

Gazel 157

Mısra: 2

Bakış, bakma, nazar:.

Olan fehmi-āşinā-yı harf-i nāz ol
çeşm-i pür-gūdan
Niyāza her nigāhın bir zebān eyler
tekāpūdan

6. nigāhım:-ım

Gazel 130

Mısra: 5

Bakış, bakma, nazar.

Sīm-āb-ı ıztırāba nigāhım meāb
olur
'aks itse ol fūrūğ ile sāğarda
gerdeniñ

7. nigāhı:-ı

Gazel 161

Mısra: 7

Bakış, bakma, nazar.

Bilür 'ayniyle dilde her nigāhı rāz-
ı pinhānım
Görüp şanman sūḥan-nā-fehm
çeşm-i fitne ḥāmūşın

nigāh eyle:

1. nigāh eyle:

Kaside 12

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bakmak, görmek.

Eyleyüp tarz-ı mey-āşāmī-i
Ḥūbāna nigāh
kıldı cism-i terini cām-ı mücevher
lāle

nigāh id:

1. nigāh id:

Tarih 35

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

Bakmak.

Nigāh ideydi eger Zerkeşī o
tezḥibe
İderdi şemmelerin levḥa Şafḥa-i
cāna

2. nigāh id:

Gazel 151

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Bakmak.

Nigāh idüp meh o bedr-i temāma
şerminden
Siyeh kumāş-ı şebi itdi cāme
şerminden

nigāh iden:**1. nigāh iden:****Gazel 105**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bakmak, görmek.

Bir kerre nigāh iden olur rüyuña
 hayrān
 Bu Cezbe vü ān hüsn-i perī-zādına
 mahşūş

nigāh ideriz:**1. nigāh ideriz:****Gazel 84**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Bakmak.

Çerāğ-ı 'arız-ı yāre ne dem nigāh
 ideriz
 O sūz ile dili pervāne-veş tebāh
 ideriz

nigāh it:**1. nigāh it:****Gazel 104**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*İlgilenmek, bakmak, bakış
 atmak.*

Her nigāh itdikce mir 'āta temāşil
 hiss idüp
 Eyler 'akşiyle o şüh-ı sīm-ğabgab
 keşmekeş

nigāh itdikçe:**1. nigāh itdikçe:****Tahmis 4**

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Baktıkça, nazar ettikçe.

Çeşm-i pür-hire-i hayretle nigāh
 itdikçe
 Şerm-sār-ı Ruḥ-ı pür-tābıñım āh
 itdikçe

nigāh itmevesin:**1. nigāh itmevesin:****Rübai 9**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Bakmamak.

Üftāde-i çeşm-i mestiñ iken bu dil
 Lāyık mı nigāh itmevesin gāh u
 geh

nigāh itmez:**1. nigāh itmez:-mez****Gazel 118**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bakmak.

Yāqin oldukça almaz 'aynına
 hergiz nigāh itmez
 Görünmekden o çeşm-i meste
 hoşdur dūr-bīn olmak

2. nigāh itmez:**Gazel 90**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bakmak.

Degildir dīdemiz rüşen hayāl-i
 hüsn-i cānānsız
 Nigāh itmez gönül hūr-i behişt
 olursa da ānsız

nigāha:**1. nigāha:-a****Gazel 134**

Mısra: 10

Bakış, bakma, nazar.

O çeşm-i şüh ile mümkindi Es'adā
 sohbet
 Nigāha yer kosa bir dem o gamze-i
 kattāl

nigāh-ı 'atıfet:**1. nigāh-ı 'atıfet:****Kaside 9**

Mısra: 75

Kelime Tipi: -

Merhamet ederek bakmak.

Nigāh-ı 'atıfeti yaver olsa bir
 kimse
 İder hümā-yı şehāb-āşiyānı sayd u
 şikār

nigāh-ı çeşm-i hışm-ı vār:**1. nigāh-ı çeşm-i hışm-ı yār:****Gazel 167**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin öfkeli gözlerinin
 bakışı.*

Tayansın mı nigāh-ı çeşm-i hışm-ı
 yāre diller kim
 İder efsün ile biñ ceyşi bir cādū
 perākende

nigāh-ı feyz:**1. nigāh-ı feyz:****Gazel 94**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Feyizli bakış.

Nigāh-ı feyz ile rüy-i ḥaḳīkati
 dilesek
 Nümūde-şüret-i āyīne-i mecāz
 ideriz

nigāh-ı hışmı:**1. nigāh-ı hışmı:****Gazel 24**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gözünün öfkeli bakışı.

Gerçi kim gīsūsı gerden-bend-i
 sevdādır dile
 Kec nigāh-ı hışmı ol zülf-i dü-
 tādan daḥi kec

nigāh-ı hiyel-āmūzından:**1. nigāh-ı hiyel-āmūzından:****Gazel 153**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Hile yapmayı öğreten bakış.

Māh bir zerre Ruḥ-ı şa'şā'a-
 efrūzından
 Fitne bir bende nigāh-ı hiyel-
 āmūzından

nigāh-ı 'ibret:**1. nigāh-ı 'ibret:****Gazel 57**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

İbretli bakış.

Kemīne manzar-ı dehr ol ki çeşm-i
 sūzenden
 Nigāh-ı 'ibret ile māsivā
 görülmüşdür

nigāh-ı ihsan:**1. nigāh-ı ihsan:****Kaside 8**

Mısra: 58

Kelime Tipi: -

Lütf bakışı.

Olur manzūr-ı vālā-rütbegān-ı
 'ālem-i dünyā
 Olan sāyeste-i kem-ter nigāh-ı
 ihsan

nigāh-ı kīne-hāh-ı vāre:

1. **nigāh-ı kīne-ḥāh-ı yāre:****Gazel 45**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sevgilinin intikam alıcı bakışı.

Nigāh-ı kīne-ḥāh-ı yāre bādī

Es'adā ancak

O fettān ḡamzesi āşūb-peymānīn
gezendir**nigāh-ı lutfına:**1. **nigāh-ı lutfına:****Gazel 117**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*İyilik, ihsan bakışı.*Olma nigāh-ı lutfına yārīn firīfte
Manzūr-ı çeşm-i şūhī olur nā-
sezāsı çok**nigāh-ı merhamet kıl:**1. **nigāh-ı merhamet kıl:****Gazel 48**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Merhamet ile bakmak.

Nigāh-ı merhamet kıl kendi

bendeñdir seniñ Es 'ad

Dime ey şehriyār-ı nāz o bir kem-
nāmdır nemdir**nigāh-ı mesti:**1. **nigāh-ı mesti:****Gazel 134**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sarhoş bakış.

Nigāh-ı mesti girībān-ı şabrım

almış iken

Yetişdi ḡamze de çāk itdi sīnemi
der-Ḥāl**nigāh-ı pür-füsünü:**1. **nigāh-ı pür-füsünü:****Gazel 26**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Şaşkınlık veren bakış.*Bir nigāh-ı pür-füsünü 'ālemi tārāc
iderMilket-i şabr-ı dil ü cāna ne
mümkindir felāḥ**nigāh-ı rüyına:**1. **nigāh-ı rüyına:****Gazel 44**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Yüzüne bakmak.*Rızā virse nigāh-ı rüyına ger ol
perī-peyker
Reh-i nezzāre ḡyā sedd olur
bilmem ne ḥāletdir**nigāh-ı serāb-ı ruh:**1. **nigāh-ı serāb-ı ruh:****Gazel 29**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Yanağının kırmızılığına bakış.*İtfā-yı tīb-ı āteş-i hicrān içün yeter
Dil-teşne-i vişāle nigāh-ı serāb-ı
Ruh.**nigāh-ı sihr-sāzında:**1. **nigāh-ı sihr-sāzında:****Gazel 126**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Sihir yapan bakış.*Bu şūriş kim şehā vardır nigāh-ı
sihr-sāzında
Koparsa günde yüz biñ fitne yer
yer azdır çeşmiñ**nigāh-ı şüretine:**1. **nigāh-ı şüretine:****Gazel 131**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Cismine bakma.*Oldum nigāh-ı şüretine dīde cümle
ten
Bağ kim Mişāl-i āyine ḡayrānıñım
seniñ**nigeh:**1. **nigeh:****Gazel 26**

Mısra: 3

*Bakış.*Her nigeh bir tūḡ-i müjgān tūr-i
ebrūlar kemān
Ḡamzeler ḡaddāre olmuş şeh-
levdim pür-silāḥ2. **nigehde:-de****Gazel 128**

Mısra: 8

*Bakış.*Nīm-mest-i nāz olursa çeşm-i
efsūn-bīnişiBir nigehde sīnesin şad-pāre eyler
zehreniñ3. **nigehim:-im****Tahmis 4**

Mısra: 9

*Bakış.*İzīrāb-āver-i envār-ı Ruḡuñdur
nigehim
Baḡr-ı 'ummān ile āmīziş iden cūy
gibi4. **nigehde:-de****Tarih 41**

Mısra: 42

*Bakış.*Ne Ḥālet var anıñ resm-i biḡin-
tarḡ-ı pākinde
K'olur evvel nigehde nazra-sāzı
'āşık-ı şeydā5. **nigehiñden:-i, -n, -den****Nazm 33**

Mısra: 1

*Bakış, nazar.*Pür-dāḡ-dilim ḡançer-i ḡunī
nigehiñden
Şeb-zinde-i sevdāyım o zūlf-i
siyehiñden6. **nigehi:-i****Gazel 39**

Mısra: 2

*Bakma, bakış.*Āşūb u fitne bende-i çeşm-i
siyāhıdır
Nireng şūrişiñ nigehi cāy-ḡāhıdır7. **nigehiñ:-in****Tahmis 4**

Mısra: 29

*Bakış.*Nigehiñ sākī-i sāḡar-be-kef-i ḡun-i
ciger
Na'īlī neş'esi mahmūr-ı ḡadeḡ-cūy
gibi**nigeh-bān eyle:**1. **nigeh-bān eyle:****Rūbai 1**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Bekçi eylemek, bekçi yapmak.*Yā Rab bana tevḡiki nigeh-bān
eyle
ḡāmem ḡuher-i ma'ārifē kān eyle**nigeh-endāz:**

1. nigh-endāzı:**Tarih 10****Mısra: 10***Seyredip bakma.*

Öyle metbu'-i pesendide anın
bünyanı

Nigh-endāzı olur āyine-veş
hayrânı

nigh-i hışmın:**1. nigh-i hışmın:****Gazel 40****Mısra: 7****Kelime Tipi: -***Hışımlı bakış, öfkeli bakış.*

Bî-hüde sanmañız nigh-i hışmın
ol bütüñ
Tigın feşân-ı hâtır-ı 'âşıkda tîz ider

nigh-i lutfâ:**1. nigh-i lutfâ:****Gazel 32****Mısra: 3****Kelime Tipi: -***Cömert bakış.*

Eyle şâyeste şehâ bir nigh-i lutfâ
beni
Dâğ-Dâğ eylemeden gamze-i hün-
hâr meded

nigh-i meste:**1. nigh-i meste:****Nazm 25****Mısra: 2****Kelime Tipi: -***Sarhoş bakış -Sevgilinin**baygın yan bakışı-.*

Hemîşe dîde-res-i beste-i nezzâre
degildir

Ta'alluk ol nigh-i meste âşikâre
degildir

nigh-i pür-şuruñ:**1. nigh-i pür-şuruñ:-uñ****Gazel 124****Mısra: 9****Kelime Tipi: -***Fitne dolu bakış.*

İtdi dîvâne beni bir nigh-i pür-
şuruñ

Bâ'ış-ı silsile-cünbân-ı cünündür
gamzeñ

nigh-sâz olmasın:**1. nigh-sâz olmasın:****Gazel 126****Mısra: 5****Kelime Tipi: -***Gözleyen olmasın.*

Nigh-sâz olmasın ger 'âşık-ı bîdâr
hicrâna

Ki ey nûr-ı basar leb-rîz-i hâb-ı
nâzdır çeşmiñ

nigh-sâz olmasun:**1. nigh-sâz olmasun:-ma, -sun****Gazel 103****Mısra: 7****Kelime Tipi: -***Gözleyen olmasın.*

Nigh-sâz olmasun ağıyâr pür-çîn it
cebîniñ kim

Kenâr-ı bağ sedd olsa hirâs-ı
düşmen olamazmış

nigh-senc-i şikenc-i hatt-ı rüyuñ ol:**1. nigh-senc-i şikenc-i hatt-ı rüyuñ ol:****Gazel 199****Mısra: 9****Kelime Tipi: -**

*Yanaktaki ayva tüylerinin
kıvrımlarına arzu ile bakmak.*

Nigh-senc-i şikenc-i hatt-ı rüyuñ
olmasun mı dil

Ya ol sevdâ-zede nâ-mahrem-i
esrâr kılsun mı

nigh-senc-i rüy-i yâre:**1. nigh-senc-i rüy-i yâre:****Gazel 155****Mısra: 13****Kelime Tipi: -**

*Sevgilinin yüzüne bakmaktan
anlayan.*

Nigh-senc-i rüy-i yâre her dem
hasretim amma
Gıtâ-nâ-reftedir şerm ü hayâ çeşm-
i temâşâdan

nigerân:**1. nigerân:****Kaside 11****Mısra: 29***Bakan, seyreden.*

O bütün şekl-i girîbânına olmaz
nigerân

Fehm iden şüret-i ma'nâ-yı müfâd-
ı lâ'yı

2. nigerândır:-dır**Kaside 9****Mısra: 54***Bakan, seyreden.*

Cebîn-sâyî-i dâmen-i pâki olmağ
içün
Kudûmine nigerândır taraf taraf
ezhâr

nigerân olmağa:**1. nigerân olmağa:****Nazm 35****Mısra: 4****Kelime Tipi: -**

*Gözetlemek, beklemek,
seyretmek II Bakmak; bakakalmak.*

Âgâz idicek mihr-i ruhi hatla
küsûfa
Tutdı nigerân olmağa āyine-i pehlû

nigîn:**1. nigîn:****Gazel 78****Mısra: 18***Far. Mühür, hâtem, yüzük.*

Keder sâfi-dilâna Es'adâ bādî-i
şöhretür
Midâd-âlûde olmasa nigîn tebyîn-i
nâm olmaz

nigîn ol:**1. nigîn ol:****Gazel 80****Mısra: 8****Kelime Tipi: -***Mühür, yüzük olmak.*

hayâlî nâmı nakş olsa 'akîk-i
çeşm-i hünîne
Yine engüşt-i vaşl-ı yâre şâyân-ter
nigîn olmaz

nihâdî-i nihânından:**1. nihâdî-i nihânından:****Gazel 156****Mısra: 10****Kelime Tipi: -***Gizli huy.*

Olurmuş inzivâ kısmet-rübâ-yı pây
kim bümüñ
Gınâ-yı 'îşî oldı hüd nihâdî-i
nihânından

nihal:**1. nihal:****Kaside 7****Mısra: 17***Ağaç, fidan.*

Fem gönça turre sünbül ü had lāle
kad nihāl
Ruhsār verd-i āl ü beden yāsemīn
ola

2. nihāl:

Kaside 9

Mısra: 11

Ağaç, fidan.

Değil şükûfe o dem her nihāl ser-
tā-ser
Hezār dīde açup cümle oldılar
bīdār

nihāl-i ergavān:

1. nihāl-i ergavān:

Kaside 6

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Erguvan fidanı.

Çemende nev nihāl-i ergavān
açıldı zann itme
Hıram eyler kabā-yı āl ile bir serv-
kad dilber

nihāl-i feyzā:

1. nihāl-i feyzā:

Kaside 9

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bereket fidanı.

Zihī hayāt-verī-i dem-i mesīh-i
bahar
Ki kıldı mürde nihāl-i feyzāyı rüh-
esmār

nihāl-i hāl-i kevine:

1. nihāl-i hāl-i kevine:

Tarih 45

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Varlık halinin fidanı.

Bi-ḥamdī'illāh ki kec-ṭab'ān-ı
'ālem rāstdır şimdi
Nihāl-i Hāl-i kevine istikāmet geldi
hoş geldi

nihāl-i ihtisasın:

1. nihāl-i ihtisasın:

Tahmis 2

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Uzmanlık fidanı.

Olur rāz-āşinā 'aşkıñ habāyā-yı
umūrından
Nihāl-i ihtisasın cünbüş-i şad-berg-
i nūrından

nihāl-i iştivāk:

1. nihāl-i iştivāk:

Gazel 174

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Özlem fidanı.

Görinen Dāğ-ı ḥün-ālūde şanma
sīnede serde
Gül-i şad-berg-i ḥasretidir nihāl-i
iştivāk üzre

nihāl-i şevket:

1. nihāl-i şevket:

Tarih 39

Mısra: 43

Kelime Tipi: -

Ulu fidan.

Nihāl-i şevketi gül-rīz-i 'adl
oldukça dünyāya
Sinān-ı sīne-i düşmen ola her ḥār-ı
ezḥārı

nihāl-zār-ı cemen:

1. nihāl-zār-ı cemen:

Kaside 9

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

Çemenin fidanlığı.

Temam buldı küşāyış nihāl-zār-ı
çemen
Açıldı güldi dil-i gönça çün leb-i
dildār

nihān:

1. nihānız:-ız

Gazel 96

Mısra: 1

Saklı, gizli.

Nūr-ı nıgehiz dīde-i bīnāda nihānız
Biz sırr-ı ḥafiyiz dil-i dānāda
nihānız

2. nihānız:-ız

Gazel 96

Mısra: 2

Saklı, gizli.

Nūr-ı nıgehiz dīde-i bīnāda nihānız
Biz sırr-ı ḥafiyiz dil-i dānāda
nihānız

3. nihānız:-ız

Gazel 96

Mısra: 3

Saklı, gizli.

Āb-ı güheriz dūrre-i yektāda
nihānız
Yektā güheriz kim tih-i deryāda
nihānız

4. nihānız:-ız

Gazel 96

Mısra: 4

Saklı, gizli.

Āb-ı güheriz dūrre-i yektāda
nihānız
Yektā güheriz kim tih-i deryāda
nihānız

5. nihānız:-ız

Gazel 96

Mısra: 6

Saklı, gizli.

Çün mihr-i celī-şā'şā'ayız gāh
nūmāyān
Āteş gibi gāhī dil-i ḥārāda nihānız

6. nihānız:-ız

Gazel 96

Mısra: 8

Saklı, gizli.

Keyfiyyetimiz bilmese zāhid ne
'aceb kim
Biz neş'e-i şādī gibi şahbāda
nihānız

7. nihānız:-ız

Gazel 96

Mısra: 10

Saklı, gizli.

Bī-suḥtenī-i ḡadri bilinmez dil-i
zarīñ
Buyuz ki dil-i 'anber-i sārāda
nihānız

8. nihānız:-ız

Gazel 96

Mısra: 12

Saklı, gizli.

Herkes olıma sehl ile vāşıl bize
zīrā
Es'ad gibi bir beyt-i mu'ammāda
nihānız

9. nihān:

Gazel 97

Mısra: 15

*(Fars.) Gizli, saklı, gizlenmiş,
saklanmış.*

Eyler īmā ḡamze her laḡza nihān
zār-ı dili
Çeşm-i mu'ciz-gūy-i yār esrārı
şaklar şaklamaz

10. **nihān:****Gazel 122**

Mısra: 2

(Fars.) Gizli, saklı, gizlenmiş, saklanmış.

Dildār olunca ‘aşıqına mihr-bān
gerek
Cevr ü cefāsı olsa da bārī nihān
gerek

11. **nihān:****Gazel 150**

Mısra: 1

(Fars.) Gizli, saklı, gizlenmiş, saklanmış.

Her dem hayālī gözde o şuh-ı
cihān nihān
Olmuş ‘aceb nihān ‘ayān u ‘ayān
nihān

12. **nihān:****Gazel 150**

Mısra: 6

(Fars.) Gizli, saklı, gizlenmiş, saklanmış.

‘Ālemler söyleşüp o bütün ğamzesi
ider
Bî-güft ü gü edā-yı cevāb u zebān
nihān

13. **nihān:****Gazel 150**

Mısra: 10

(Fars.) Gizli, saklı, gizlenmiş, saklanmış.

Es‘ad Nazīm-i genc-i dūr-i nazma
pey-rev ol
Kim hāmesinde nice nikāt-ı nihān
nihān

14. **nihān:****Gazel 191**

Mısra: 2

(Fars.) Gizli, saklı, gizlenmiş, saklanmış.

hāb-ı firāk beste kılup çeşm-i
cānımı
Gözden nihān kıldı o rüh-i
revanımı

15. **nihān:****Lugaz 19**

Mısra: 18

(Fars.) Gizli, saklı, gizlenmiş, saklanmış.

Rābi‘i sözde aşikār ammā
Resm-i hātda nihān perī-āsā

16. **nihān:****Lugaz 19**

Mısra: 18

(Fars.) Gizli, saklı, gizlenmiş, saklanmış.

Rābi‘i sözde aşikār ammā
Resm-i hātda nihān perī-āsā

17. **nihān:****Müsemmen 1**

Mısra: 6

(Fars.) Gizli, saklı, gizlenmiş, saklanmış.

Gün gibi nūr-ı Huda Şafha-i
rūyuñda ‘ayan
Ma‘nī-i harf-i vefa mīm-i
dehānında nihān

18. **nihān:****Tahmis 4**

Mısra: 5

(Fars.) Gizli, saklı, gizlenmiş, saklanmış.

Nāz gül-gonça-i hüsñünde nihān
büy gibi
Şām-ı sevdā-yı hātifi olmağ ile
cāy-gehim

**nihān ‘ayān u ‘ayān nihān
olmuş:**1. **nihān ‘ayān u ‘ayān nihān
olmuş:****Gazel 150**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gizli olan aşikār açık, belli
olan ise gizli olmuş.

Her dem hayālī gözde o şuh-ı
cihān nihān
Olmuş ‘aceb nihān ‘ayān u ‘ayān
nihān

nihān evlemişüz:1. **nihān eylemişüz:****Rübai 10**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gizlemek, saklamak.

Dilde ğam-ı ‘aşkıımız nihān
eylemişüz

Güyā anı genc-i Şāygān eylemişüz

nihān gelür:1. **nihān gelür:****Gazel 182**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gizli gelmek, sezilmemek.

Kadem-nihāde-i da‘vet-geh-i
derūnum olup
Nihān gelür o perī şüretā
görünme de

nihān olmaz:1. **nihān olmaz:****Gazel 150**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gizlenmemek.

Ger tūr-i cevri geçse de zihgūr-i
dideden
Bir kez gözümde olmaz o kaşı
kemān nihān

nihān olur:1. **nihān olur:****Gazel 53**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Görünmez olmak, gizlenmek.

Ey dil figānıñ eyleme çün bülbül
aşikār
Zirā enīn-i ‘aşq-perestān nihān olur

nihān-hāne-nişīn-i ‘ademdir:1. **nihān-hāne-nişīn-i ‘ademdir:****Gazel 66**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Hiçliğin gizli evinde oturan.

Olan riyāz-güzār-ı vücūd hemçü
hezār
Nihān-hāne-nişīn-i ‘ademdir āhīr-i
kār

nihānī:1. **nihānī:****Gazel 37**

Mısra: 11

Gizlilik, sır.

kılsa beni ‘aceb mi nihānī firīfte
Nireng-i nāzı tab‘-ı velch-
güsterimdedir

2. **nihānī:****Gazel 157**

Mısra: 7

Saklı, gizli. II Sır.

Nihānī bā‘iş-i izhār-ı āsār oldığın
ey dil
Meşām-ı ‘ibret ile itdim istişmām
gül-būdan

nihayet:

1. nihayeti:-i

Kaside 4

Mısra: 44

Son,

sonuncu.(Hz.Muhammed'in en son
gönderilen peygamber olması
bağlamında.).

kıldı vücūd-ı pākini bi'setde Zü'l-
celāl
Hem ibtidā-yı cümle rüsül hem
nihayeti

nıhrır-i 'âlem:

1. nıhrır-i 'âlem:

Kaside 8

Mısra: 55

Kelime Tipi: -

Kainatın bilgini.

Odur ol fâil-ı müşkıl-küşâ nıhrır-i
'âlem kim
Sezadır dergehiniñ İbn-i hâcib olsa
der-banı

nîk nâm almaz:

1. nîk nâm almaz:

Gazel 75

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Kalıp İfade***İyi nam salmış, iyi adlı.*

Dile sevdâ-yı hüsn-i hatt-ı yâri
nakş ider amma
Komaz baht-ı siyeh her kes çü
hâtem nîk nâm almaz

nikâb:

1. nikâb:

Gazel 11

Mısra: 1

*Far. Yüz örtüsü, peçe,**yaşamak.*

Rüy-i pür-tâb üzre ol meh zülfini
kıldı nikâb
Âfitâb-ı 'âlemi setr eyledi güyâ
şehâb

2. nikâb:

Gazel 6

Mısra: 2

*(örtü ile) örtmek, kapatmak;
peçe, örtü.*

Nigâha hîrelenür çeşm-i âfitâb
saña
Meger ki sâye-i zülfün ola nikâb
saña

nikâb-ı ruh-ı pür-hâl:

1. nikâb-ı ruh-ı pür-hâl:

Gazel 83

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kederli yanağın örtüsü.

Mādām nikâb-ı ruh-ı pür-hâl
açılmaz
Esrâr-ı dil-i güm-şüde-aḥvâl
açılmaz

nikâb-ı zülfini:

1. nikâb-ı zülfini:

Nazm 1

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Saçın örtüsü.

Açdı nikâb-ı zülfini ben kaşdayım
daḥi
Şubḥ oldu mäh-ı nevre
keşâkeşdeyim daḥi

nikâb-ı zülfünü:

1. nikâb-ı zülfünü:

Gazel 188

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Saçın örtüsü II kâkül.

Nikâb-ı zülfünü Ruḥsârîña ey 'işve-
ger çekme
Güzel başın için pîş-i nigâha
perdeler çekme

nikâh itmiş:

1. nikâh itmiş:

Gazel 25

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Nikahına almak, evlenmek.

Hille hürmet itmeyüp duḥt-ı rezi
itmiş nikâh
Hîleye mâ'il delikanlı bir oğlandır
kadeḥ

nikât-ı nâşî'a-i nazm-ı mu'cizim:1. nikât-ı nâşî'a-i nazm-ı
mu'cizim:**Gazel 63**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Mucizeli şiirime sebep olan**nükte.*

Nikât-ı nâşî'a-i nazm-ı mu'cizim
Es'ad
Bu şi'ri levḥa-i ser-şafḥa-i kirâm
eyler

nikât-ı nihân:

1. nikât-ı nihân:

Gazel 150

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gizli nükte.

Es'ad Nazîm-i genc-i dūr-i nazma
pey-rev ol
Kim ḥâmesinde nice nikât-ı nihân
nihân

nikât-ı sihre:

1. nikât-ı sihre:

Gazel 149

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sihirli nokteler.

Kâkül-i ḥam-be-ḥamîñ dâl nikât-ı
sihre
Muhtefî hatt-ı siyâhında mezâyâ-yı
fiten

nîk-fehmîde:

1. nîk-fehmîdeye:-ye

Kaside 11

Mısra: 98

İyi anlayışlı.

Es'adâ kılma yeter fart-ı
temeddüh-kârî
Nîk-fehmîdeye şâyeste değil
girrâyî

nîk-hü olur:

1. nîk-hü olur:

Gazel 156

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

İyi huylu olmak.

Olur mı nîk-hü bed-tînetân alâyiş ü
ferle
Belî bulmaz tagayyür ṭab'-ı âhen
zer-nişânından

nîk-nakş-ı kâr-sâzî:

1. nîk-nakş-ı kâr-sâzî:

Gazel 69

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Maharetli güzel**resim(yapmak).*

Nîk-nakş-ı kâr-sâzî yavere
vâbestedir
Cünbüş-ı engüşt ile evtâr kendin
gösterir

nîk-zâd:

1. **nîk-zâd:****Gazel 120**

Mısra: 16

*İyi karakterli.*şadr-ı 'ālî sıhr-i şahenşâh-ı 'âlem
kim anıNîk-zâd itdi Halîlullâh ile hem-
nâmlık**nîl-gün iderse:**1. **nîl-gün iderse:****Gazel 62**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Çivit rengi, lacivert, koyu ve
parlak mavi yapmak.*Ahım iderse gökleri ger nîl-gün
n'ola
Zirâ ki nâlem ol meh-i çeşm-i
kebûdedir**nîm:**1. **nîm:****Gazel 97**

Mısra: 6

*(Fars.) Yarım.*Târ-ı gîsû hâl-i rûy-i yâri şaklar
şaklamazNîm berg-i nahl 'anber bârı şaklar
şaklamaz**nîm nîgehle:**1. **nîm nîgehle:****Müsemmen 1**

Mısra: 52

Kelime Tipi: -

*Yarım bakış, göz ucuyla
bakış.*Seni bulsam daği izhârîna fırsat
bulamamŞöyle kim nîm nîgehle bile Ruhsat
bulamam**nî' met:**1. **nî' meti:-i****Lugaz 1**

Mısra: 17

*İyilik, lütuf, ihsan.*Nî' meti mebzûl hem meydânı pâk
Bir müsâfirden degildir şerm-nâk**nî' met-âlûd olsa:**1. **nî' met-âlûd olsa:****Gazel 78**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*İyiliğe karışmış olmak.*Bidâyette meşâm-âlûd olan bed-
bûy-ı nakmetle
Ne dehlû nî' met-âlûd olsa
miskiyyü'l-hitâm olmaz**nî' met-i ahlâ:**1. **nî' met-i ahlâ:****Tarih 11**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Çok tatlı nimetler.*Çıkınca nî' met-i ahlâ didim o dem
târîh

Zihî ziyâfet-i vâlâ-yı şadr-ı 'ālî-câ

nî' met-i hakka:1. **nî' met-i hakka:****Lugaz 13**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Allah'ın nimeti.*Nî' met-i hakka kimi mazhardır
Kimi daği ziyâya hem-serdir**nîm-mest-i nâz olup:**1. **nîm-mest-i nâz olup:****Gazel 144**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Nazın yarı sarhoşu olmak.*Çeşm-i şühûn şöyle süz kim nîm-
mest-i nâz olup
Her nigâhın ahuvân-ı Çîni meftûn
eylesün**nîm-mest-i nâz olursa:**1. **nîm-mest-i nâz olursa:****Gazel 128**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Nazın yarı sarhoşu olmak.*Nîm-mest-i nâz olursa çeşm-i
efsûn-bînişiBir nîgehde sînesin şad-pâre eyler
zehreniñ**nîm-nigâh-ı hasem:**1. **nîm-nigâh-ı hasem:****Kaside 11**

Mısra: 57

Kelime Tipi: -

*Azametli, göz ucuyla yan
bakışı.*Kahramân-übbehe kim nîm-nigâh-ı
haşemi
Mûy-ı bârîk kılar cüsse-i ejderhâyı**nîreng:**1. **nîreng:****Gazel 39**

Mısra: 2

*Hile, oyun, efsun, göz
bağcılık.*

Âşüb u fitne bende-i çeşm-i

siyâhıdır

Nîreng şûrişîñ nîgehi cây-gâhıdır

nîreng ü fiten:1. **nîreng ü fiten:****Tahmis 4**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Büyü ve fitne.*Dîde-i şuhuna nîreng ü fiten hüy
gibi
Gamze-i mestîñe âşüb heves-cüy
gibi**nîreng-i nâzi:**1. **nîreng-i nâzi:****Gazel 37**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Nazın hilesi.*kılsa beni 'aceb mi nihânî firîfte
Nîreng-i nâzi tab'-ı veleh-
güsterimdedir**nîş:**1. **nîşe:-e****Gazel 185**

Mısra: 2

*İğne, diken, biz, hançer gibi
şeylerin sivri olan uç kısımları.*İtdi bizi rencide bu dehr-i gele-pîşe
Âzürde-i hâr-ı elemiz geleli nîşe**nîşân:**1. **nîşân:****Gazel 186**

Mısra: 8

*Belirti, işaret, iz, eser.*O ebruvân u o müjgânîñ oldu dil
hedefi
Kemân u tîre mukabil nîşân
murâdımca2. **nîşân:****Tarih 32**

Mısra: 2
Belirti, işaret, iz, eser.

Habbezâ zîbende kânûn-ı
müzeyyen kim odur
Düdmân-ı şevket ü şân-ı
şadâretten nişan

nişan it:

1. nişan it:

Gazel 114

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Hedef olarak koymak, nişan
tahtası yapmak.*

Yâri bir kez ey kemân-ebür nişan it
eyledim
Nâvek-i nâgeh-resân-ı gâmzeñe
sînem hedef

nîsân-ı ihsân:

1. nîsân-ı ihsân:

Tarih 39

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Nisan yağmuru.

Sehâb-ı 'adli imtâr eyleyüp nîsân-ı
ihsânın
tarâvet-zâr-ı şâdî kıldı bağîstân-ı
aktarı

nişân-ı kamer:

1. nişân-ı kamer:

Lugaz 19

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

Ayın izi.

Hem husûf eyleyüp nişân-ı kamer
İtse mîzânın on yedisî güzîr

nişân-ı tîr-i ğam-ı seng-hâr-ı hicrânım:

1. nişân-ı tîr-i ğam-ı seng-hâr-ı hicrânım:

Gazel 65

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Ayrılık kayasının keder
okunun hedefi.*

Nişân-ı tîr-i ğam-ı seng-hâr-ı
hicrânım
Ten-i za'îf tahammülde hemçü
âhendir

nişân-ı tîri olup:

1. nişân-ı tîri olup:

Gazel 116

Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Oklarının hedefi olmak.

Bakma nişân-ı tîri olup çille-
keşlige
Bir kez o kaşı yayı der-âğûşa çäre
bak

nişânlı:

1. nişânlıdır:

Gazel 71

Mısra: 8

*Evlenmek için söz verip yüzük
takmış olan kimse; belirleyici bir
işareti, alameti olan şey.*

Sâkî harâmdır ele çekdirme ayagın
Rindâna duht-ı rez dem-i Cemden
nişânlıdır

nisâr evle:

1. nisâr eyle:

Kaside 4

Mısra: 83

Kelime Tipi: -

*Saçmak II sunmak, takdim
etmek.*

Eyle nisâr ravza-i pür-nûr-i
Hâzrete
Dürr-i girân-kadr-i salât u tahıyyeti

nisâr itme:

1. nisâr itme:

Gazel 32

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Saçmak, dağıtmak.

İtme her hâke zer-i vaşlını ey mäh
nişâr
Dâmen-âlûde-i luţf olmasun ağyâr
meded

nisâr kıl:

1. nisâr kıl:

Gazel 135

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Saçmak, serpmek, dağıtmak,
vermek.*

Hüy-kerde olsun 'ârîzîñ ol germ-i
mest-i nâz
La'îñ levhe şad-dür-i pâki nisâr
kıl

nisâr ol:

1. nisâr ol:

Kaside 9

Mısra: 20
Kelime Tipi: -
Saçmak, damlamak.

Küşûde nañl-i gül ü ergavân degil
yer yer
Hacamat itdi demi kaçra kaçra oldı
nisâr

nisâr-ı âb:

1. nisâr-ı âb:

Tarih 41

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Su saçmak.

Sabâ çârüb-keşlik eyledikçe pîş-
gâhında
Nisâr-ı âb ider saĥkâ-veş ana
mevce-i deryâ

nisâr-ı le'âlî-i nazm-ı pāk:

1. nisâr-ı le'âlî-i nazm-ı pāk:

Kaside 9

Mısra: 103

Kelime Tipi: -

*Temiz şiirin inciler(gibi
sözler) saçması.*

Yeter nisâr-ı le'âlî-i nazm-ı pāk
Es'ad
O deñlü mu'teber olmaz güher
k'ola bisyâr

nisbet:

1. nisbet:

Lugaz 17

Mısra: 2

*(Ar.) Münasebet, yakınlık,
bağlılık, ölçü.*

Nedir ol sâf-sîne cism-i latîf
Aña nisbet hevâ-yı tünd kesîf

nişesten-gâhı olmak:

1. nişesten-gâhı olmak:

Tarih 41

Mısra: 56

Kelime Tipi: -

*Bir yerde oturan, yaşayan,
ikamet eden olmak.*

Hemîn şâyestedir kim öyle bir zât-ı
şeref-zânıñ
Nişesten-gâhı olmağ böyle bir
kasr-ı ferah-pîrâ

nısf-ı hums-ı sâñidir:

1. nısf-ı hums-ı sâñidir:-dir

Lugaz 19

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

İkincinin beşte birinin yarısı.

Âhiri nısf-ı hums-ı sâñidir

Salisi zemherîr kânıdır

2. nısf-ı hums-ı sâñidir:-dir

Lugaz 19

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

İkincinin beşte birinin yarısı.

Âhiri nısf-ı hums-ı sâñidir

Salisi zemherîr kânıdır

nîş-hâr-ı derd ü elem:

1. nîş-hâr-ı derd ü elem:

Kaside 9

Mısra: 83

Kelime Tipi: -

Acı ve derdin zehirli diken.

Bu demde kimse değil nîş-hâr-ı

dere ü elem

Meger ki eyleye âzürde şâh-ı

gûlbûni hâr

nîş-i ciger-düz olur:

1. nîş-i ciger-düz olur:

Gazel 185

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ciğer delen iğne olmak.

Her pâresi bir nîş-i ciger-düz olur

Es'ad

İşkeste kâlırsa dil-i gâ-m-dîde çü

şîşe

nîşîmen-nîşîn ol:

1. nîşîmen-nîşîn ol:

Kaside 7

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

Bir mekanda oturan olmak.

Emvâc-ı şû'le germ ola sûy-i

çemen ne dem

Ol meh kenâr-ı cûda nîşîmen-nîşîn

ola

nîşînân-ı künişt-i 'aşk:

1. nîşînân-ı künişt-i 'aşk:

Gazel 199

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Aşk havrasında oturanlar.

Nice dil-bend-i zülf olmaz harîm-

üftâde-i hüsnuñ

Nîşînân-ı künişt-i 'aşk bî-zünnâr

kâlsun mı

nîşîn-i zıll-ı murğ-ı himmet-i

merdân:

**1. nîşîn-i zıll-ı murğ-ı himmet-i
merdân:**

Gazel 80

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Erenlerin lütuf kuşunun
gölgesinde oturan.*

Hümâ-âsâ sa'âdet sâye-zîb-i bâl-i

tab'idır

Nîşîn-i zıll-ı murğ-ı himmet-i

merdân gâmin olmaz

nîstî:

1. nîstîde:

Gazel 92

Mısra: 7

Yokluk.

Bulup tereffuhi çün nîstîde

hestîden

Gınâyı faqr-ı fenâyâ değişmiyor

musuñuz

nîsyân:

1. nîsyân:

Gazel 127

Mısra: 5

Unutma, unutkanlık.

Ma'rifet-pervere nîsyân idemez

nağz-ı hüner

Bâdî-i cezr olamaz rîziş-i girdâbı

yemiñ

nîyâm olur:

1. nîyâm olur:

Gazel 56

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kılıç kını olmak.

Fıkr-i dü-çeşm-i fitne-ger-i yâr ile

müddâm

Dîdem hayâl-i tîğ-i nigâha nîyâm

olur

nîyâz:

1. nîyâza:-a

Gazel 119

Mısra: 1

*Bir dîleğin yerine getirilmesi
için yalvarma, yakarma, rica, dua.*

Nîyâza başla gönül tâlib-i vişâl

olarak

Çü sâye serv-i kad-i yâre pây-mâl

olarak

2. nîyâza:-a

Gazel 157

Mısra: 2

*Bir dîleğin yerine getirilmesi
için yalvarma, yakarma, rica, dua.*

Olan fehîm-âşînâ-yı harf-i nâz ol

çeşm-i pür-güdan

Nîyâza her nigâhın bir zebân eyler
tekâpûdan

3. nîyâzi:-ı

Gazel 166

Mısra: 4

*Bir dîleğin yerine getirilmesi
için yalvarma, yakarma, rica, dua.*

Humâr-ı cevriñi def' itmez ol perî
benden

Nîyâzi neş'e-i şahbâ-yı şîven itsem
de

nîyâz id:

1. nîyâz id:

Gazel 94

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yalvarmak, rica etmek.

Ne dem o şûh-ı siyeh-çerdeye

nîyâz ideriz

şadâ-yı minneti hem-nağme-i hicâz
ideriz

nîyâz ider:

1. nîyâz ider:

Lugaz 10

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

*Yalvarmak, ricâ etmek,
yakarmak.*

Kimi kûteh kiminiñ kaddı dırâz

Kimi câmi'de ider hâkka nîyâz

nîyâz it:

1. nîyâz it:

Tahmis 1

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

Yalvarıp yakarmak.

hulûş üzre niyâz it agla inle

cehdiñi bezl it

Eliñ aç mültezemde kâse-i

deryûze-i fazl it

2. niyâz it:

Tahmis 1

Mısra: 41

Kelime Tipi: -

Yalvarıp yakarmak.

Niyaz it aglayup dūr olma hergiz
vādī-i züliden
Bilürsün tez geçer vuşlat demi
‘âdetdir evveliden

niyāza:

1. **niyāza:-a**
Gazel 158
Mısra: 7
*Bir dileğin yerine getirilmesi
için yalvarma, yakarma, ricâ.*

Mahal virmez bula ‘âşık niyāza
fursat-ı güftār
Sūhan-güyalığı bir ğamze bir
ebrūda gördüm ben

niyāz-ı ‘âşık:

1. **niyāz-ı ‘âşık:**
Gazel 94
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Âşığın yalvarması.

Niyāz-ı ‘âşıkı dāim taleb-ger
olmağla
Gehī o mest-i mey-i nāza biz de
nāz ideriz

niyāz-ı buselik:

1. **niyāz-ı buselik:**
Gazel 41
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Öpücük, öpüş, ölme isteği. II
*Müsikimizde buselik beşlisiyle
hüseynîde hicaz dörtlüsü veya
kürdî dörtlüsünün birleşmesinden
meydana gelen ve düğâh (la)
perdesinde karar kılan, iki
numaralı basit makamdır.*

Muḥayyer olsa dem-i vaşl-ı yārda
‘uşşāk
Niyāz-ı buselik ile nevāya mā‘ildir

niyāz-ı buselik kıldım:

1. **niyāz-ı buselik kıldım:**
Nazm 17
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Öpmek için yalvarmak.

O şeh nāz eyledikçe ben niyāz-ı
buselik kıldım
Tarab-baḥşā-yı ‘uşşāk oldu bu
Ḥāletle efgānım

niyāz-ı mesken:

1. **niyāz-ı mesken:**
Kaside 9

Mısra: 45
Kelime Tipi: -
Yer edinme arzusu.

Egerçi yüz yire kıldı niyāz-ı
mesken ile
Cezīre-i Mora düşdi benefşeye nā-
çār

niyāz-mend-i vişāl ol:

1. **niyāz-mend-i vişāl ol:**
Gazel 154
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
*Kavuşmaya muhtaç olmak,
kavuşmak için yakaran olmak.*

Es‘ad niyāz-mend-i vişāl ol o şūh
hīç
Mehcūr ider mi bende-i miḥnet-
keşīdesin

niyāz-mend-i vişāle:

1. **niyāz-mend-i vişāle:**
Gazel 27
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Kavuşmak için yalvaran.

Niyāz-mend-i vişāle revādır āh-ı
şabāh
Beyāz-ı tīre-cebīn-i recādır āh-ı
şabāh

niyyet:

1. **niyyetini:-i, -ni**
Gazel 125
Mısra: 3
İstek II amaç.

Revnaḳ-ı bezm-i raḳīb olmak mı
yohsa niyyetini
Ey cefā-cū böyle fehmi itdim
şitābından seniñ

2. **niyyetini:-i, -ni**
Kaside 1
Mısra: 69

*Bir şeyi yapmayı önceden
isteyip düşünme, maksat, niyet.*

A‘māl-i ḥayra niyyetini nefse cerr
idüp
Eyle teẓammun eylemegi iltizām
aṇa

3. **niyyet:**
Gazel 146
Mısra: 10
*Bir şeyi yapmayı önceden
isteyip düşünme, maksat, niyet.*

Haber vir intizārım Es‘adā da‘vet
kılup yāri
Derūn-ı pākine bir ḡayr niyyet
gelmesün gelsün

4. **niyyeti:-i**
Gazel 73
Mısra: 10
Amaç, maksat, meram.

Yüridi ceyş-i ḥaṭı Es‘ad o şūhuñ
bilmem
Mülk-i ḥüsni yeniden niyyeti teşḫīr
midir

nizā‘:

1. **nizā‘:**
Tarih 9
Mısra: 14
Çekişme, kavga.

‘Akīb-i sulhda tahdīd-i sınıra dā‘ir
Sū-be-sū nice nizā‘ olmuş iken
rūy-nümā

nizām-ı devlet:

1. **nizām-ı devlet:**
Tarih 37
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Devlet düzeni.

O sultān-ı ‘adālet-pīşe ḥayr-endīşe
olmuşdur
Nizām-ı devletinde mukterin
tevfīk-i Ma‘būde

nizām-ı kişver-i ḥüsni:

1. **nizām-ı kişver-i ḥüsni:**
Gazel 158
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Güzellik ülkesinin düzeni.

Halel-yāb olmamış ḥaṭla nizām-ı
kişver-i ḥüsni
Diyār-ı Rūmi ceyş-i fitneden āsūde
gördüm ben

nīze vü hançer çek:

1. **nīze vü hançer çek:**
Kaside 12
Mısra: 58
Kelime Tipi: -
Mızrak ve hançer çekmek.

Kahramān-ı nigeḥi virse çemende
Ruḥsat
Hayl-i eẓḥāra çeke nīze vü hançer
lāle

nīze-i dil-düz-ı her işkāl ü hafā:

1. nîze-i dil-düz-ı her işkâl ü hafâ:

Kaside 2

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Gizli ve anlaşılması güç,
gönül delen mızrak.*

Gele ey tîşe-i Ferhâd-ı nûvîsende-i
hâf
Gele ey nîze-i dil-düz-ı her işkâl ü
hafâ

nîze-i elmas:

1. nîze-i elmas:

Tarih 39

Mısra: 35

Kelime Tipi: -

Elmas mızrak.

Fezâ-yı heybetinde her giyeh bir
nîze-i elmas
Zemîn-i devletinde cümle 'âlî-şân
ezhârı

noksân:

1. noksân:

Gazel 134

Mısra: 2

Eksik, kusurlu.

Fürûg-ı Ruḥ komadı tâb-ı mihr ü
mehde kemâl
İrîşdi birine noksân birine daḥi
zevâl

2. noḳşânı:-ı

Gazel 6

Mısra: 5

Az, eksik; kusur.

Felekde gün gibi noḳşânı aşîkâre
iken
Ne yüzle eyleye nezzâre mâhtâb
saña

3. noksânı:-ı

Lugaz 13

Mısra: 19

Az, eksik; kusur.

Sıfır ayından oldu noksânı
Kadri yek mâhadır it iz'ânı

4. noksânı:-ı

Gazel 46

Mısra: 2

Eksik, yetersiz, kusurlu.

Olan bâdî cefâ-yı rûzgâra şöhret ü
şandır
Mehîñ noksânı ḥurşîdin zevâlî aña
burhândır

5. noksân:

Gazel 125

Mısra: 1

Eksik, tam olmayan, noksân.

Mâha noksân irdi ḥüsn-i şu'le-
tâbîñdan seniñ
Âfitâb ahşama cân atdı hicâbıñdan
seniñ

nokta:

1. noktası:-sı

Kaside 10

Mısra: 4

*Bazı harflerin üstüne,
ortasına, altına konulan şu (.)
işaret. "fe, kaf, şın, cim, çe, nun,
be, pe" harflerinde olduğu gibi. II
Ayrıntı, konu.*

Ol nükte k'ola kurta dūr-i sem'-i
pesende
Her noktası bir lū'lū-i deryâ-yı
kalemdir

n'ol:

1. n'olaydı:-ay, -dı

Lugaz 12

Mısra: 3

Ne olurdu, keşke.

N'olaydı anı bileydım dir iseñ ey
gâfil
'Arabca söylemege başla olasıñ
vâsıl

n'ola:

1. n'ola:

Beyit 5

Mısra: 1

Ne çıkar.

Ol kemân-ebürü n'ola bağlar ise
kaşbasdı
Zâl-i ḥüsnî okını atdı ve yayın
yasdı

2. n'ola:

Gazel 37

Mısra: 7

Ne çıkar.

Mihr-i Ruḥiyle n'ola kırân itse
ahterim
'Aks-i şu'â 'ı âyîne-i
peykerimdedir

3. n'ola:

Gazel 43

Mısra: 5

Ne çıkar.

Şeb-i ḥayâlimi mehtâb iderse n'ola
ruḥı
Şu'â 'ı ol kâmeriñ neyyir-i
bahâdandır

4. n'ola:

Gazel 108

Mısra: 5

Ne çıkar.

Olsa benefşe-zâr n'ola ravza-i
ḥayâl
Buldı henüz neşv ü nemâ çün
bahâr-ı ḥaṭ

5. n'ola:

Gazel 109

Mısra: 2

Ne çıkar.

Dâğ-ı ḡamın itdim o mehiñ sînede
mahfûz
Gevherdir olursa n'ola gencînede
mahfûz

6. n'ola:

Gazel 112

Mısra: 1

Ne çıkar.

Şevk-ı Ruḥsârınla yakşam sînem
üzre n'ola Dâğ
Âteş-i pür-şu'leden süzân olur zîrâ
Çerâğ

7. n'ola:

Gazel 120

Mısra: 1

Ne çıkar.

Bâde-i naḥl-i tüvân bulsa n'ola
zer-fâmlık
Koymadı tâb-ı hevâ-yı rûze anda
ḥâmlık

8. n'ola:

Gazel 131

Mısra: 7

Ne çıkar.

Pejmürde-kîl ü kâl-i şeb-i fikr isem
n'ola
Sevdâ-perest-i zülfi perîşânım
seniñ

9. n'ola:

Gazel 131

Mısra: 11

Ne çıkar.

Her sū sirişkim olsa revân pâyına
n'ola
Ey naḥl-i taze su gibi cüyânımın
senin

10. n'ola:

Gazel 136

Mısra: 1

Ne çıkar.

Alsa şāhīn-i tabī'at n'ola selvā-yı
emel

Sayd-gāhım oldu şimden gerü
pehnā-yı emel

11. n'ola:

Gazel 136

Mısra: 3

Ne çıkar.

Ziver-i dest eyledim şeh-bāz-ı
ikbālī n'ola
Olsa nahcirim pey-ā-pey kebk-i
zībā-yı emel

12. n'ola:

Gazel 139

Mısra: 3

Ne çıkar.

N'ola tīb-ı Çerāğ-ı 'ārīzīn
gıtmezse çeşmimden
O şem'-i hāne-süz-ı cāna
müjgānım fetīl itdim

13. n'ola:

Gazel 145

Mısra: 9

Ne çıkar.

N'ola perhāş-ı aşkında dil olsa
saf-şiken Es'ad
Tel almışdır re'īs-i hüsni olan pür-
çin kākūlden

14. n'ola:

Gazel 149

Mısra: 7

Ne çıkar.

Tır-i müjgānı n'ola olsa ciger-düz-i
füsün
Küşe-i dīde-i pür-şūrişidir cāy-ı
fiten

15. n'ola:

Gazel 155

Mısra: 11

Ne çıkar.

N'ola sevdā-yı zūlfūnle derūnum
olsa āteş-hīz
Şeb-i deycūr ider izhār-ı sūz
elbette deryādan

16. n'ola:

Gazel 157

Mısra: 9

Ne çıkar.

hayāl olsa n'ola mazmūn-ı nazm-ı
hoş-terīn Es'ad
Saña pīçidedir fikr-i raķık ol tār-ı
gīsūdan

17. n'ola:

Gazel 158

Mısra: 9

Ne çıkar.

N'ola āyīne-āsā olsa Es'ad nazmı
pākīze
Ki āb ü tīb-ı nuţkı Nākıd-ı hoş-
gūdā gördüm ben

18. n'ola:

Gazel 167

Mısra: 3

Ne çıkar.

Şafaķ-āsā n'ola üftāde-i semt-i
gurūb olsa
Fürüg-ı hüsni 'ālem-tābı kıldı
mihri şermende

19. n'ola:

Gazel 167

Mısra: 6

Ne çıkar.

hayāl-i āb ü tīb-ı hüsni ile rīziş-i
eşkim
N'ola su gibi süy-i küy-i yāri olsa
cüy-ende

20. n'ola:

Gazel 170

Mısra: 13

Ne çıkar.

Dür-i nikāt çıkarsa n'ola
derūnumdan
Olan ma'ādin-i lū'lūdur Es'adā
yemde

21. n'ola:

Gazel 173

Mısra: 7

Ne çıkar.

Süz-i güftār olmasa ehl-i riyāda
ger n'ola
'aşķ şūr-efgen degildir şüret-i
dīvārda

22. n'ola:

Gazel 190

Mısra: 8

Ne çıkar.

kıldı şad şerha ile sīnemi muskār
gibi
Nālem itse n'ola pür sāmi'a-i
ahbābı

23. n'ola:

Kaside 2

Mısra: 23

Ne çıkar.

N'ola tārāc-kün-i leşker-i işkāl
olsa
Sensin ol merd-i sebük-pāy-i fezā-
yı inşā

24. n'ola:

Lugaz 10

Mısra: 13

Ne çıkar.

Olsa dāim n'ola giryān sūzān
Kimi maslūb kimi der-zindān

25. n'ola:

Lugaz 17

Mısra: 6

Ne çıkar.

Olmuş anıñ hemişe şāmı şehir
N'ola olursa mübtelā-yı şehir

26. n'ola:

Muamma 16

Mısra: 2

Ne çıkar.

Ne māni' var emerken la'lin
öpsem rüy-i hun-rīzin
'Araķ katsam n'ola nāsih bir iki
kaķra şahbāya

27. n'ola:

Murabba 1

Mısra: 3

Ne çıkar.

Girye olsa n'ola kārım her zaman
Derd-nākim ben helākim sīne çāk

28. n'ola:

Nazm 3

Mısra: 1

Ne çıkar.

Bülbül gibi kılsam n'ola şād nāle
vü zārı gönül
Bir nev-nihāl-i 'işveniñ oldum
hevā-dārı gönül

29. n'ola:

Nazm 4

Mısra: 3

Ne çıkar.

N'ola olursa cihān rūşenā
şafāmızdan
Ki mäh-rūlar ile ihtilātımız vardır

30. n'ola:

Tahmis 3

- Mısra: 17
Ne çıkar.
- Enfâsım olsa n'ola maḳālîd-i şad-fütüh
Ahımdadır kılid-i tılsımât-ı genc-i rûh
31. n'ola:
Tarih 10
Mısra: 13
Ne çıkar.
- kılsa terkîm n'ola naḳş-ı Ruḫâmın
bir bir
Levh-i mir'at-Miḡāl-i diline İbn-i Hacer
32. n'ola:
Tarih 31
Mısra: 5
Ne çıkar.
- Kubbesi olsa n'ola çetr-i Sikender
ki anıñ
Menba'ı âb-ı hayât olmada 'aynı-yle hemân
33. n'ola:
Tarih 39
Mısra: 14
Ne çıkar.
- Dem-i zîbendesinde ḳalmadı
rencür 'uşşâḳa
N'ola her 'işve-bâz u şîve-kâr itse vefâdârî
34. n'ola:
Terkib-bend 1
Mısra: 51
Ne çıkar.
- ḳalsam n'ola zîr-i pâda zîrâ
Lagzende-i keyf-i nâb-ı 'aşḳım
35. n'ola:
Terkib-bend 1
Mısra: 55
Ne çıkar.
- Maḫv olsa n'ola ketân-ı cismim
Kim pür-teb-i mâhtâb-ı 'aşḳım
36. n'ola:
Gazel 74
Mısra: 3
Ne olur, nasıl olacak.
- Zâhid-pesend olmaz ise n'ola sa'yimiz
Zîrâ ki mest-i bâde-i bezm-i maḫabbetiz
37. n'ola:
Gazel 193
- Mısra: 1
Ne olur, ne çıkar, şaşılır mı?.
- Olsa n'ola şarâb-ı lebiñ cisme cân gibi
Yokdur humârî keyf-i mey-i ergavân gibi
38. n'ola:
Gazel 62
Mısra: 5
Ne çıkar; önemi yok.
- Ahım iderse gökleri ger nîl-gün n'ola
Zîrâ ki nâlem ol meh-i çeşm-i kebûdedir
39. n'ola:
Gazel 62
Mısra: 7
Ne çıkar; önemi yok.
- Sevdâ-yı ḡamla olsa n'ola 'uḳde-rîz-i cevri
Ol kim o zülf-i ḡam-be-ḡama dil-rûbûdedir
40. n'ola:
Gazel 68
Mısra: 3
Ne çıkar; önemi yok.
- Tab'ı virânımda cây itse n'ola sultân-ı 'aşḳ
Çün cihân içre harâb-âbâd gence kân olur
41. n'ola:
Gazel 70
Mısra: 11
Ne çıkar; önemi yok.
- Şekker-feşân vaşf-ı lebiñ olsa ger n'ola
tüfti-i tab'-ı nâdire-gü
Kandeḡarlıdır
42. n'ola:
Gazel 86
Mısra: 5
Ne çıkar; önemi yok.
- Olsaḳ n'ola sevdâ-yı şeb-i ḡamla çü Mecnûn
Dil-beste-i zencîr-i ser-i zülf-i siyahız
43. n'ola:
Gazel 86
Mısra: 7
Ne çıkar; önemi yok.
- Germâbe-i hicran u ḡam olsa n'ola pür-tâb
- Her laḡzada sūziş-fiken-i âteş-i âhız
44. n'ola:
Gazel 87
Mısra: 9
Ne çıkar; önemi yok.
- N'ola bu za'f ile ḡamyâze-ger olsaḳ çü hilâl
Dem-be-dem çille-keş-i 'aşḳ-ı kemân-ebrüyuz
45. n'ola:
Gazel 91
Mısra: 15
Ne çıkar; önemi yok.
- Yaḡ-beste kılsa seyl-i sirişkim n'ola firâḳ
Serdî keşîde-cüy olamaz incimâdsız
46. n'ola:
Gazel 7
Mısra: 1
Ne çıkar; önemi yok II Ne olur ki , şaşılır mı ?.
- Tezyîn-i ḡusn için n'ola ey nâzenîn saña
Mihr itse 'arz her seḡer âyinesin saña
47. n'ola:
Gazel 38
Mısra: 8
Ne çıkar; önemi yok II Ne olur ki , şaşılır mı ?.
- Sîne de ḡıfz iderim fikr-i ḡaḡ-ı dildârî
Âyet-i ḡusnin okursam n'ola ben ezber olur
48. n'ola:
Kaside 10
Mısra: 5
Ne çıkar; önemi yok II Ne olur ki , şaşılır mı ?.
- Nuḡḳ âb-ı hayât olsa n'ola 'ayn-i hikemden
Mecrası sevdâ-ı ten-i bâlâ-yı ḳalemdir
49. n'ola:
Kaside 10
Mısra: 11
Ne çıkar; önemi yok II Ne olur ki , şaşılır mı ?.
- ḡüftâr n'ola mîve-i şekker-şiken olsa
Kim ser-zede-i naḡl-i mücellâ-yı ḳalemdir

50. n'ola:

Kaside 10

Mısra: 71

Ne çıkar; önemi yok II Ne olur ki , şaşılır mı ?.

Nüzzârı n'ola kılsa benân-hâ-yı halâvet
Gül-şekker-i nazmım ki mürebbâ-yı kâlemdir

51. n'ola:

Kaside 11

Mısra: 31

Ne çıkar; önemi yok II Ne olur ki , şaşılır mı ?.

Ğamzeñ engüşt-nümâ itse n'ola
hün-hârı
Sûrh-i fâimîdir iden zîb-i benân
hinnâyı

52. n'ola:

Kaside 11

Mısra: 43

Ne çıkar; önemi yok II Ne olur ki , şaşılır mı ?.

Dîde-i nazma n'ola kılsa keşîde
hâme
Sürme-i gerd-i reh-i âsaf-ı 'âli-câyı

53. n'ola:

Kaside 12

Mısra: 7

Ne çıkar; önemi yok II Ne olur ki , şaşılır mı ?.

N'ola hün-i dili hem-keyf-i mey-i
nâb olsa
Ki du'â-yı kadehi eyledi ezber lâle

54. n'ola:

Kaside 12

Mısra: 16

Ne çıkar; önemi yok II Ne olur ki , şaşılır mı ?.

Neş'e-i sāgar-ı mînây-nümâ ile bu
dem
Şeh-levendâne çekerse n'ola
hançer lâle

55. n'ola:

Kaside 12

Mısra: 20

Ne çıkar; önemi yok II Ne olur ki , şaşılır mı ?.

Cevher-i zâtı 'ayân şâm-ı
Çerâğânından
Şeb-Çerâğ olsa o tâbişle n'ola her
lâle

56. n'ola:

Kaside 12

Mısra: 27

Ne çıkar; önemi yok II Ne olur ki , şaşılır mı ?.

Olsa hürşide ziyâ-bahş n'ola ger
lâle
O gülün 'arız-ı zîbâsına beñzer lâle

57. n'ola:

Kaside 12

Mısra: 33

Ne çıkar; önemi yok II Ne olur ki , şaşılır mı ?.

Şad fûrûğ ile n'ola olsa sirâc-ı
gülşen
Şu'le-i haddîñ ile oldu münevver
lâle

58. n'ola:

Tahmis 3

Mısra: 22

Ne çıkar; önemi yok II Ne olur ki , şaşılır mı ?.

Müşk oldu şemm-i 'anber-i hâki-
yle nâfe-çâk
Kesb itse tâb-ı bûyını Es'ad n'ola
simâk

59. n'ola:

Tahmis 4

Mısra: 8

Ne çıkar; önemi yok II Ne olur ki , şaşılır mı ?.

Çihre-i mâha külef-dâdedir âh-ı
siyehim
Mevc-ber-mevc sirişkim n'ola
sedd-itse rehim

60. n'ola:

Tahmis 4

Mısra: 27

Ne çıkar; önemi yok II Ne olur ki , şaşılır mı ?.

Es'ad-âsâ n'ola 'uşşâk iderlerse
hâzer
Ğamze şad-çâk-kün-i laht-ı dil-i
ğam-perver

61. n'ola:

Kaside 5

Mısra: 43

Ne olur || Şaşılır mı (Şaşılmaz)?.

hayr-ı cümle sübül olsañ n'ola ey
nûr-i Huda
Virdi zîrâ ki şeref pâye-i mi'râc
saña

n'oldığın:

1. n'oldığın:

Lugaz 13

Mısra: 22

Ne olduğunu.

Ba'de anı sen müennes kıl
N'oldığın bu lugazden bil

nübü':

1. nübü'ından:-ından

Tarih 5

Mısra: 6

Suyun yerden çıkıp akması.

Odur ol menhel-i 'azbû'l-furât-ı
fazl u dâniş kim
Nübü'ından cihân-ı 'ilm olur bî-
ka'r bir deryâ

nübüvvet-i hak:

1. nübüvvet-i hâk:

Kaside 3

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

Allah'ın

peygamberliği/elçiliği.

Odur o padişeh-i kişver-i risâlet
kim
Aña nübüvvet-i Hâk taht-gâh-ı
zîbâdır

nüh:

1. nüh:

Kaside 11

Mısra: 74

Dokuz II dokuz kat felek.

Şerer-i mihçe-i na'li olup peyveste
Ravza-i nergis ider nüh felek-i
vâlâyı

nühâ:

1. nühâ:

Tarih 9

Mısra: 8

Akl, idrak.

Bäreka'llâh zihî şadr-ı celîlü' ş-şân
kim
'Akl ü tedbîri tevellüh-fiken-i
cümle nühâ

nüh-sipihri-i belâgat:

1. nüh-sipihri-i belâgat:

Gazel 203

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Etkili, güzel ve yerinde söz
söyleme İşinin dokuz feleği.*

Teng olsa nüh-sipihri-i belâgat
'aceb midir
Es'ad hümâ-yı tab'ına pervâza
başladı

nühüfte:

1. nühüfte:

Gazel 170

Mısra: 4

Gizli, saklı.

'Adem-vücüd o deñlü dehân-ı
tengi kim
Nühüfte bû gibi güftâr o gönça-i
femde

nükhet:

1. nükhet:

Gazel 163

Mısra: 4

Güzel koku.

Şemîm-i zülf-i şeb-büyın alup bād-
ı seher yârîñ
Didi nükhet viren 'anber mi
bilmem müşk-i ter mi bu

2. nükhet:

Gazel 146

Mısra: 4

Güzel koku.

Gelürse bezme zülf-i virmesün ser-
rişte setr itsün
O sünbül den meşâm-ı gayra
nükhet gelmesün gelsün

nükhet-fezâ-yı sünbül olan:

1. nükhet-fezâ-yı sünbül olan:

Gazel 39

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sünbül kokusu veren.

Sevdâ-yı zülf-i yâr ile ser-beste
dilleriñ
Nükhet-fezâ-yı sünbül olan bü-yi
âhıdır

nükhet-i her verd-i tasvîri:

1. nükhet-i her verd-i tasvîri:

Tarih 40

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Resmedilen güllerin her
birinin kokusu.*

Bu kasr-ı dil-pesendiñ nükhet-i her
verd-i tasvîri
Dimâg-âlûde-i gül-büy-i şādî kıldı
dünyâyı

nükhet-i müşkîn-i sünbül den:

1. nükhet-i müşkîn-i sünbül den:

Gazel 145

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Sünbüllerin misk gibi kokan
güzel kokusu.*

Peyâm aldım cemende nükhet-i
müşkîn-i sünbül den
Sabâ bir şemmecik almış getürmüş
aña kâkûlden

nükhet-zây-ı her:

1. nükhet-zây-ı her:

Gazel 50

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bütün güzel koku yapanlar.

Hüsn o şühûñ reng-pîrâ-yı ruh-ı
dil-cüsîdır
Nâz nükhet-zây-ı her berg-i gül-i
hod-rûsîdır

nukre:

1. nukreyle:-y, -le

Muamma 8

Mısra: 1

Gümüş.

İtse zindân ehlini âdem birer
nukreyle şād
Nefsi için cerr-i hayr itmekle olur
ber-murād

nükte:

1. nükte:

Kaside 10

Mısra: 1

*Ancak dikkat edildiğinde
anlaşılan ince söz ve mana.*

Ol nükte ki tahrîri ferah-zâ-yı
kalemdir
Şādî-fiken-i hâtır-ı sevdâ-yı
kalemdir

2. nükte:

Kaside 10

Mısra: 3

*Ancak dikkat edildiğinde
anlaşılan ince söz ve mana.*

Ol nükte k'ola kurta dür-i sem'-i
pesende
Her noktası bir lû'lû-i deryâ-yı
kalemdir

nükte-dân:

1. nükte-dân:

Gazel 97

Mısra: 18

*İnce bir anlam taşıyan, zekâ
eseri olduğu için hoş giden zarîf
ve düşündürücü söz söylemekte
mâhir olan (kimse).*

Müşteriye Es'ad istigna satar
gevher-fürüş
Nev-hevesden nükte-dân eş'ârı
şaklar şaklamaz

nükte-i ser-bestedir:

1. nükte-i ser-bestedir:

Lugaz 5

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Gizli, örtülü, kapalı söz.

Bunı hall it nükte-i ser-bestedir
Atlas-ı çarh içre bir nev-restedir

nukûd:

1. nukûdın:-ı, -n

Gazel 80

Mısra: 14

Paralar, nakitler.

şakınma eşk-rîz-i hasret ol kim
rahme bādîdir
Nukûdın kenz iden şâhib-yesâr
ehl-i yemîn olmaz

nukûd-ı 'aşkdan:

1. nukûd-ı 'aşkdan:

Gazel 160

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Aşkın sermayesi.

kalur elbette sıfru'1-yed ne deñlü
kâmrân olsa
Nukûd-ı 'aşkdan Hâlî tutanlar dest
ü dâmânın

nukûd-ı hecr ü gamdan:

1. nukûd-ı hecr ü gamdan:

Gazel 121

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Keder ve ayrılığın sermayesi.

Müdâm encüm-şümâr-ı heft-çarh-ı
derd-i serdim kim
Nukûd-ı hecr ü gamdan gayri bir
pâre hisâbım yok

nukûd-ı ma'nâ:

1. nukûd-ı ma'nâ:

Kaside 3

Mısra: 22
Kelime Tipi: -
Mana nakdi.

Dehen ki kenz-i güzîn-i sühân-
cevânib olup
Derûnı çünki leb-â-leb nukûd-ı
ma'nâdır

nukûd-ı 'ömrîmi:

1. nukûd-ı 'ömrîmi:

Nazm 19
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Hayat akçeleri, yaşam sermayesi.

Virdim nukûd-ı 'ömrîmi bir mâh-
pâreye
Sarrâf-ı 'aşk u mihnete güyâ ki
meblagım

nukûd-i sühân-i genc-i dehen:

1. nukûd-i sühân-i genc-i dehen:

Kaside 10
Mısra: 27
Kelime Tipi: -
Ağız hazinesinin söz akçesi.

Ta'bir nukûd-i sühân-i genc-i
dehendir
Tahrîr anı vaz'-ı kef-i imâ-yı
kâlemdir

nukûş-ı bî-'adil:

1. nukûş-ı bî-'adil:

Tarih 41
Mısra: 29
Kelime Tipi: -
Eşsiz resimler.

Bu nâ-dide nukûş-ı bî-'adili görse
ger Mânî
İderdi levhâ-i hayret-fezâsın Bahra
dek ilkâ

nukûş-ı şu'le-reng:

1. nukûş-ı şu'le-reng:

Tarih 41
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Kıvılcım renkli işlemeler.

Bilür-ı revzeninden müstefîd-i
tâbdır hırşîd
Nukûş-ı şu'le-renginden mükevven
gülşen-i dünyâ

nümâyân:

1. nümâyândır:-dır Gazel 10

Mısra: 10
Görölmek, açığa çıkmak.

Böyle Es'ad gâzel-i sâdeye bādî vü
sebeb
Bilür erbâb-ı sühân vechi
nümâyândır hep

2. nümâyândır:-dır

Lugaz 14
Mısra: 2
Görölmek, açığa çıkmak.

Nedir ol şey'-i ferâhem-şüde şekl-i
ahdeb
Sugar-ı cismi ile sıdkı nümâyândır
hep

3. nümâyândır:-dır

Tahmis 2
Mısra: 20
Görölmek, açığa çıkmak.

Gülîstân-ı şafânîñ sec'-i mevzûn-ı
tuyûrından
Nümâyândır küşâyiş baksa 'âkil
gonça-i terden

4. nümâyân:

Gazel 177
Mısra: 10
Görünen, açık, âşikâr.

Olur gark-ı 'arâk gördükçe
Ruhsârîñ hacâletle
Gül-i terde değil şebnem nümâyân
kâtra-ber-kâtra

5. nümâyân:

Gazel 147
Mısra: 6
Görünen, açık, meydanda
olan.

Bilmez hâkîkat üzre mahabbet ne
oldıgım
Sırr-ı nihân-ı 'aşkı nümâyân sanur
gören

6. nümâyân:

Gazel 96
Mısra: 5
Görülen, rastlanılan.

Çün mihr-i celî-şâ'sa'ayız gâh
nümâyân
Âteş gibi gâhî dil-i hârâda nihânız

nümâyân id:

1. nümâyân id:

Kaside 11
Mısra: 88
Kelime Tipi: -
Göstermek, ortaya çıkarmak.

Va'd-kârende-i vasl oldı diyü nuṭṭ
eyler
Sitem-i yâri nümâyân idecek
ma'nâyı

nümâyân oldu:

1. nümâyân oldu:

Gazel 13
Mısra: 10
Kelime Tipi: **Kalp İfade**
Görönmek, açığa çıkmak.

Tebhâle sanma la'l-i nemek-rîz-i
yârda
Oldı habâb-ı neşve nümâyân ber-
âb-ı leb

nümü-dâr olmağla:

1. nümu-dâr olmağla:

Nazm 35
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Görölmek.

Olmağla nümu-dâr 'izârında siyeh
mü
'Arz itdi sana sînesini şanma o
meh-rû

nümüde ol:

1. nümu-de ol:

Gazel 89
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Görönmek, gösterilmek.

ḥaṭ şanma ruḥ-ı yârda sevdâyı kı
iy dil
Gül-ravza-i âteşde nümu-de çemen
olmaz

nümüde-kâkül-i zencîr-i yâr:

1. nümu-de-kâkül-i zencîr-i yâr:

Gazel 159
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
*Sevgilinin saçının
dügümlerinde görünen(şey).*

Nümüde-kâkül-i zencîr-i yâr mi
Es'ad
Dil-i cünûn-revişe derd-i ser midir
görünen

nümüde-şüret-i âyîne-i mecâz id:

1. nümu-de-şüret-i âyîne-i mecâz id:

Gazel 94
Mısra: 8
Kelime Tipi: -

Gerçek olmayan aynadan
görüntüyü seyretmek.

Nigāh-ı feyz ile rüy-i haqīkati
dilesek
Nümûde-şüret-i âyîne-i mecâz
ideriz

nümüne:

1. nümünedir:

Gazel 62

Mısra: 1

1. Nitelikleri hakkında bir
fikir vermek üzere bir bütünden
alınan parça, örnek. 2. Benzer. 3.
Örnek alınan kimse veya şey.

Yâriñ ruhunda şanma haat-ı nev
nümünedir
İ'câz-ı hüsni nârda sünbül
güşüdedir

nün ve '1-kalem:

1. nün ve '1-kalem:

Gazel 141

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Ayet**

"Nûn ve 'l-kalemi vemâ
yesturûn" [Nûn. Kaleme ve
(kalemle) yazdıklarına ant olsun.]
(Kalem, 68/1).

Âsâr-ı kâf u nûn'ı yazup mâ-hasal
kalem
Tekvîn-i emre oldu kasem nûn
ve '1-kalem

nûr:

1. nuruñla:-uñla

Kaside 4

Mısra: 46

Işık, ziya, aydınlık, nur.

Sensin o mihr-i Yesrib ü Bathâ ki
eylediñ
Nuruñla tâb-nâk cihân-ı risâleti

2. nûrından:-ı, -n, -dan

Kaside 1

Mısra: 95

Aydınlık, ışık; parlaklık.

Nûrından isti'aredir envâr-ı kâinat
Teşrih-bahş-ı 'âlemiyândır bilâ-
merâ

3. nurdan:-dan

Kaside 2

Mısra: 63

*Işık, ziya, aydınlık, nur || Hz.
Muhammed'in nuru.*

Nurdan sünbül-i rengîn-i siyeh-
tâbişdir
Kâkül-i ham-be-ham-ı müşk-
feşânîñ haqka

4. nûrına:-ı-n-a

Tarih 25

Mısra: 4

Işık. || Allah'ın tecellisi.

kıldı ol mâh-ı nevi evc-i geh-i
'ukbâda
Raḥmeti nûrına hemvâre ḥudâ
müstagraḥ

5. nûr:

Tarih 30

Mısra: 26

(Ar.) Gözle görülen aydınlık,
maddî şeyleri görmeye yarayan
ışık, ziya.

Yümn-ile Baḥre olıcaḥ nâzil
Nûr gibi o zevrâk-ı rahşân

nûr u ziya:

1. nûr u ziya:

Kaside 5

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Aydınlık ve parlaklık.

İdelim Hâk-i rehiñ didemize kuhl-i
cila
Virelim çeşm-i remed-püşumuza
nûr u ziya

nûrânî id:

1. nûrânî id:

Kıt'a 2

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Aydınlatmak, nurlandırmak.

Cenâb-ı pâdişeh-i 'alemiñ sa'âdet
ile
İdince neyyir-i zâtı Hisarı nûrânî

nûr-ı basar:

1. nûr-ı basar:

Gazel 68

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Göz nuru.

Nice bîdâr olmasun 'uşşâkıñ iy
nûr-ı basar
Dîdede her şeb ḥayâlin gibi bir
mihmân olur

2. nûr-ı basar:

Gazel 126

Mısra: 6

Kelime Tipi: -
Göz nuru.

Nigeh-sâz olmasın ger 'âşık-ı bîdâr
hicrâna
Ki ey nûr-ı basar leb-rîz-i ḥâb-ı
nâzdır çeşmiñ

3. nûr-ı basar:

Gazel 159

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Göz nuru.

Dü dîde olmada 'ayniyle hîre-düz-i
fûrûğ
Çü âfitâb o nûr-ı basar mıdır
görinen

4. nûr-ı basar:

Gazel 199

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Göz nuru.

Degil 'aynımda ḥâb-ı râḥat ammâ
fıkr-i vaşlîñla
Dü çeşm-i ḥâhiş ey nûr-ı basar
bîdâr ḫalsun mı

nûr-ı çeşm-i âl-i 'osmân:

1. nûr-ı çeşm-i âl-i 'osmân:

Tarih 29

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Osmanlı Hanedanının
gözlerinin nuru.*

Pâdişâh-ı heft-kişver husrev-i
gerdün-mekân
Nûr-ı çeşm-i Âl-i 'Osmân zıll-i
Rabb-i Müste'an

nur-ı çeşm-i cümle rûsûl:

1. nur-ı çeşm-i cümle rûsûl:

Kaside 3

Mısra: 69

Kelime Tipi: -

*Peygamberlerin hepsinin
gözünün nuru.(Hz. Muhammed).*

Meded senindir eyâ nur-ı çeşm-i
cümle rûsûl
'İnayet eyle ki şanıñ hemîn
'atayadır

nûr-i çeşm-i rû'vet:

1. nûr-i çeşm-i rû'yet:

Kaside 7

Mısra: 35

Kelime Tipi: -

Gören gözün nuru.

Ol nūr-i çeşm-i rü' yete ehl-i
basireti
Takrīb iderse her müje bir dūr-bîn
ola

nūr-ı dīdesi:

1. nūr-ı dīdesi:

Gazel 150

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Göz nuru.

'uşşâk'ın 'ayn-ı zulmet olur nūr-ı
dīdesi
Cân gibi gözden olsa o rûh-ı revân
nihân

nūr-ı dü çeşm-i rûsüle:

1. nūr-ı dü çeşm-i rûsüle:

Kaside 2

Mısra: 96

Kelime Tipi: -

*Peygamberlerin iki gözünün
nuru.*(Hz. Muhammed).

Şad dūr-i pāk-i girân-kadr-i salât ü
teslim
Olsun ol nūr-ı dü çeşm-i rûsüle ez-
Mevlâ

nūr-ı fass-ı nigîn-i nübüvveti:

1. nūr-ı fass-ı nigîn-i nübüvveti:

Kaside 4

Mısra: 42

Kelime Tipi: -

Peygamberlik

*yüzüğünün/mührünün taşının
ışığı/nuru.*

Zib-i benân-ı rif'atî itmiş seniñ
Huda
'İzz ile nūr-ı fass-ı nigîn-i
nübüvveti

nūr-ı ferâğı:

1. nūr-ı ferâğı:

Gazel 40

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Huzurun nuru.

Nūr-ı ferâğı zib-i beķā eyler
Es'adâ
Ârâyiş-i fenâdan o dil kim güriz
ider

nūr-ı fevz-i ezelidir:

1. nūr-ı fevz-i ezelidir:-dir

Gazel 12

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ezeli ihsanın nuru.

Nūr-ı fevz-i ezelidir dile bādî-i
vücüd
Tâbiş-i mihr ile gör oldu zılâl
'âlem-zîb

nūr-ı habīb-i mevlâ:

1. nūr-ı habīb-i mevlâ:

Kaside 2

Mısra: 52

Kelime Tipi: -

Allah'ın sevgili nuru.(Hz.

Muhammed[s.a.v.]).

Münzir ü mürsel ü Yâsîn ü
Nebiyi-ü ümmi
Ebtahî vü Medenî nūr-ı habīb-i
Mevlâ

nūr-ı hakikatle:

1. nūr-ı hakikatle:-le

Kaside 1

Mısra: 98

Kelime Tipi: -

Hak / hakikat ışığı.

Bir zerre iktibas iden eyler çü
âfitâb
Gaym-i mecâzı nūr-ı hakikatle pür-
ziyâ

2. nūr-ı hakikatle:

Gazel 80

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Hakikat nuru.

Mecâz-ı pür-televvün mahv olur
nūr-ı hakikatle
Belî reng-i perende tâb-ı mihr ile
mekîn olmaz

nūr-ı havâl:

1. nūr-ı havâl:

Gazel 104

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Hayalin nuru.

Dīdeden nūr-ı hayâlin olmasun
zâ'il diyü
Şaff-ı müjgânım ider hâb ile her
şeb keşmekeş

nūr-ı huda:

1. nūr-ı huda:

Müsemmen 1

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Allah'ın nuru.

Gün gibi nūr-ı Huda Şafha-i
rûyuñda 'ayan
Ma'nî-i harf-i vefa mîm-i
dehâmñda nihân

2. nūr-ı huda:

Kaside 5

Mısra: 65

Kelime Tipi: -

Allah'ın nuru (Hz.

Muhammed).

Sensin ol efdal-i hayl-i rûsül ey
nūr-ı Huda
Mürde canı nefes-i şefkatîñ eyler
ihya

3. nūr-ı huda:

Kaside 5

Mısra: 43

Kelime Tipi: -

Allah'ın nuru. (Hz.

Muhammed).

hayr-ı cümle sübül olsañ n'ola ey
nūr-ı Huda
Virdi zîrâ ki şeref pây-e-i mi'râc
saña

nūr-ı ism-i vâhid:

1. nūr-ı ism-i vâhid:

Kaside 1

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

*Yalnız ve tek olan Allah'ın
isminin nuru.*

Vaz' eyle lafz-ı vahdeti ma'nâ-yı
müfrede
kıl nūr-ı ism-i vâhid ile qalbi
rûşenâ

nūr-ı kirdgâr:

1. nūr-ı kirdgâr:

Kaside 4

Mısra: 67

Kelime Tipi: -

Allah'ın

nuru.(Hz.Muhammed).

Dergâh-ı 'izzetiñdir eyâ nūr-ı
Kirdgâr
Kâr-âverân-ı ma'siyetîñ cây-ı
şefkati

nūr-ı meclâ:

1. nūr-ı meclâ:

Kaside 3

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

Tecelli

nuru.(Hz.Muhammed[s.a.v.]).

Hıdīv-i erḥam ü eşfaḥ muhıkk-ı
cümle-i ḥaḳ
Habīb-i Rabb-i felāḳ zātı nūr-ı
meclādır

nūr-ı nıgeh:

1. nūr-ı nıgeh:

Gazel 96

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Bakışın nuru, ışıĝı.

Nūr-ı nıgehiz dīde-i bīnāda nihānız
Biz sırr-ı ḥafıyız dil-i dānāda
nihānız

nūr-ı pāk-i ihsān:

1. nūr-ı pāk-i ihsān:

Tarih 42

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Lütfun temiz ışıĝı.

Bu demde evc-i sulbinden olup bir
māh-ı nev tāli'
Cihānı eyledi pūr-tāb nūr-ı pāk-i
ihsānı

nūr-ı şem'-i harīm-i denā:

1. nūr-ı şem'-i harīm-i denā:

Kaside 4

Mısra: 27

Kelime Tipi: **Ayet**

"Dena" haremının mumunun
ışıĝı. ["Yaklaştı". "(Yere doğru)
sarktı." Denā, Isrā ve Mirāc
olaylarıyla ilgili ayetlerden birinden
alınmadır. Bu kelimeyle, bu olayda
Yüce Tanrı'nın sevgili peygamberi
Hz. Muhammed'i hiçbir kula nasip
olmayan bir şekilde kendisine
yaklaştırdığı ifade edilmektedir.
Nitekim daha sonra gelen ayette
bu yaklaştırmının iki yay aralığı
kadar yahut daha az olduğu
açıklanmaktadır. "Sonra yaklaştı,
(yere doru) sarktı. Onunla
arasındaki mesafe iki yay kadar
yahut daha az kaldı" (Necm 53/8-
9).].

Oldur o nūr-ı şem'-i harīm-i denā
k'anıñ
Tābiş-feşān-ı 'ālemiyān mihr-i
re'feti

nūr-ı teslīmī:

1. nūr-ı teslīmī:

Gazel 202

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Boyun eğmenin,
kabullenmenin nuru.*

Nūr-ı teslīmī ider tīre-zidā-yı ālām
Eyleyen şeb-pereye zulmeti
mehtāb gibi

nūr-ı zuhuruñ:

1. nūr-ı zuhuruñ:-uñ

Kaside 1

Mısra: 114

Kelime Tipi: -

Ortaya çıkan ışık.

Cerh itdi vaż'-ı kizb ile mat'un
olanları
Ta'dıl kıldı nūr-ı zuhuruñ bi'l-
imtirā

nürü'l-'avn:

1. nürü'l-'avn:

Kaside 8

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Göz nuru.

Gehī Tārīh-i 'Aynī gāh Nürü'l-
'avn dersiyle
Açıldı nergisiñ evvel nazarda
çeşm-i iz'ānı

nüş eyle:

1. nüş eyle:

Gazel 194

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

İçmek.

'aşkıñ o deñlü neş'e virirmiş ki
bādesi
Nüş eyleyenleriñ gider elden
irādesi

nüş için:

1. nüş için:

Gazel 63

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

İçmek için.

Şarāba nüş için ol büt ki ihtirām
eyler
Helāli ğıpta-zen-i ḥürmet-i ḥarām
eyler

nüş it:

1. nüş it:

Tahmis 1

Mısra: 39

Kelime Tipi: -

İçmek.

Şifā kasdı-yle nüş it şerbet-āsā
zemzem-i pākin
Giriftārān-ı derd-i cürm ü 'isyāna
devadır bu

2. nüş it:

Kaside 9

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

İçmek.

Şarāb-ı nāmiye nüş itdirüp ṭabīb-i
rebi'
Çiçekle ḥārice ref' itdi 'illetin
eşcār

nüş-dārū-vı şefā'at:

1. nüş-dārū-yı şefā'at:

Kaside 5

Mısra: 56

Kelime Tipi: -

Merhametin panzehri.

Ben o bīmār-ı zünübüm yok
'ilācım asla
Nüş-dārū-yı şefā'atla olur baña
deva

nüş-dārū-vı vefā:

1. nüş-dārū-yı vefā:

Gazel 82

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Vefanın ilacı.

Nüş-dārū-yı vefā virmese ger şīrini
Telh olur zāika-i şevkde lezzet
kalmaz

nüşha:

1. nüşhasın:-sı, -n

Kaside 8

Mısra: 25

Yazılı, yazılmış şey.

Mutavvel nüşhasın çün serv-i bālā
eyleyüp tekml
Usül ile menāra bed'idüp devşirdi
dāmānı

2. nüşhasın:-sı, -n

Kaside 8

Mısra: 35

Yazılı, yazılmış şey.

kılup İbn-i 'Asākir nüşhasın tedris
ile tefhim
Okutdı tūg-ı şāhiye fütuḥat ile
ḥākānı

nüşha-i havra vü zevrā:

1. **nüşa-i havra vü zevrâ:****Kaside 8**

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

Zevra ve Havra

nüşaları. (Ebû Abdillâh Celâlüddîn Muhammed b. Es'ad b. Muhammed ed-Devvânî es-Siddîkî'nin eseri. (ö. 908/1502) Dinî ve aklî ilimlerin çeşitli dallarında eser veren Eş'arî kelâmcısı.

Tasavvufdan görünce nüşa-i Havra vü Zevrâyı
Benefşe semt-i fakra sarf kıldı
nağd-i iz'ânı

nüşa-i 'ibret-nümâ:1. **nüşa-i 'ibret-nümâ:****Gazel 57**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

İbret veren kitap.

Olur mu Şafha-i rüy-i haş-âverine
nazîr
Hezâr nüşa-i 'ibret-nümâ
görölmüşdür

nüşa-i i'câz:1. **nüşa-i i'câz:****Kaside 3**

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Mucize kitabı.

Dehen kitâb-ı muharrer mebahis-i
esrar
Zeban o nüşa-i i'câza mikleb-
âsâdır

**nüşa-i i'câz-peymâ-yı
melâhatdır:**1. **nüşa-i i'câz-peymâ-yı
melâhatdır:****Gazel 44**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Güzelliğin acizlik ölçen
kitabı.*

Ruḥuñ bir nüşa-i i'câz-peymâ-yı
melâhatdır
Rumûz-ı nâzî şerḥ eyler haṭıñ
fenn-i belâgatdır

nüşa-i revhânen:1. **nüşa-i reyḥânen:****Kaside 8**

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Fesleḡen kitabı.

Şürü' idüp muḳaddem nüşa-i
reyḥânen sünbül
Fevâyih ile nefhü't-tibe kıldı şimdi
imânı

nüşa-i rüyunda:1. **nüşa-i rüyunda:****Gazel 73**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yüz sayfası.

Ne imiş nüşa-i rüyunda o nev-
ḥaṭṭ-ı dakîk
Mebḥas-i baḥt-ı siyâh-ı dile tahrîr
midir

nüşa-i tenvîr:1. **nüşa-i tenvîr:****Beyit 1**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Aydınlık sayfa.

'İzârîñ 'anberîn mûlarla pür-tahrîr
gördüm ben
Siyâhî haṭṭı ile nüşa-i tenvîr
gördüm ben

nüşa-i tenvîr-i ḥüsniniñ:1. **nüşa-i tenvîr-i ḥüsniniñ:****Gazel 108**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Güzelliğin aydınlık sayfası.

Baḡ ḥâmişine nüşa-i tenvîr-i
ḥüsniniñ
Tahrîr olundu Mebḥas-i sevdâ-yı
kâr-ı haṭ

nüşa-i tenvîr-i 'izzetdir:1. **nüşa-i tenvîr-i 'izzetdir:****Tarih 41**

Mısra: 61

Kelime Tipi: -

Yüce aydınlık bir sayfa.

O bir mergûb zîbâ nüşa-i tenvîr-i
'izzetdir
Aña oldu mutallâ mahfaza bu kasr-ı
nev-peydâ

nutk:1. **nutk:-ı****Gazel 174**

Mısra: 10

Konuşma, söz, kelim.

Süḥan-verlikde Es'ad ebkem eyler
nice güyâyı
Giderse vâdî-i eş'ara nutkı bu
siyâk üzre

2. **nutk:-ı****Gazel 205**

Mısra: 9

Konuşma, söz, kelim.

Geçer 'ayn-ı zehebdir nutkı Es'ad
ol süḥan-günüñ
Ki müstagnî ola sebk eyledikçe
kâlden kâli

3. **nutk:****Kaside 10**

Mısra: 5

Konuşma, söz, kelim.

Nutk âb-ı hayât olsa n'ola 'ayn-ı
hikemden
Mecrası sevâd-ı ten-i bâlâ-yı
kalemdir

4. **nutk:-ı****Lugaz 11**

Mısra: 16

Konuşma, söz, kelim.

Mahrem-i bezm-gâh-ı rindândır
Nutkı vardır ve lik bî-cândır

nutk eyle:1. **nutk eyle:****Kaside 11**

Mısra: 87

Kelime Tipi: -

Konuşmak.

Va'd-kârende-i vasl oldu diyü nutk
eyler
Sitem-i yâri nümâyân idecek
ma'nâyı

nutk eyler:1. **nutk eyler:****Gazel 44**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Konuşmak.

Riyâdan bed-ter olmaz belki
igzâbâne nutk eyler
Recâ-yı nâ-be-câ-teklîm ḥübâna
nezâketdir

nutk itmege:1. **nutk itmege:****Lugaz 12**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Söz söylemek, konuşmak; belli bir konudan söz etmek.

Ne dem bir ehl-i dili bulsa gönlünü
eyler
Önünde başlasa nutk itmege neler
söyler

nutk u himmet:

1. **nutk u himmet:**
Kaside 4
Mısra: 82
Kelime Tipi: -
Söz ve yardım.

Oldur o nâzenîn-i Cenâb-ı İlâh kim
Maqbûl-i 'izzet oldu anıñ nutk u
himmeti

nutk-âşinâ-vı harf-i vuslatsıñ:

1. **nutk-âşinâ-yı harf-i vuslatsıñ:**
Gazel 55
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
*Kavuşma sözlerinin tanıdık
söyleniş.*

Kiminle rû-be-rû nutk-âşinâ-yı
harf-i vuslatsıñ
Sezâ-vâr-ı tekellüm-sâziş-i
sohbetiñ kimdir

nutk-elken olup:

1. **nutk-elken olup:**
Gazel 60
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Söz tutulması, kekemelik.

Âyine-i cām-ı meyi dil görmese
gâhı
Nutk-elken olup lağziş-i güftâr ile
söyler

nutk-ı 'isî:

1. **nutk-ı 'isî:**
Müsemmen 1
Mısra: 69
Kelime Tipi: -
Hz. İsa'nın sözü.

Nutk-ı 'İsî gibi la'liñde iken şehd
şehâ
Va' de-i vaşlîñ ile eyle bu bîmâra
deva

nutk-ı pâkiñden:

1. **nutk-ı pâkiñden:**
Muamma 15
Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Saf, temiz söz.

Nutk-ı pâkiñden olur olursa tertîb-i
devâ
Bâtın u zâhîr leb-i la'lini dermân
kıl baña

nutk-ı şefkat:

1. **nutk-ı şefkat:**
Kaside 3
Mısra: 72
Kelime Tipi: -
Merhametli sözler.

Sen ol habîb-i Cenâb-ı İlâh-ı
Vâhidsiñ
Ki nutk-ı şefkatiñ 'ayn-ı 'atâ-yı
'uzmâdır

nutk-ı senâ:

1. **nutk-ı senâ:**
Kaside 10
Mısra: 37
Kelime Tipi: -
Övgü sözü.

Çün nutk-ı senâ mefhar-i erbâb-ı
sûhandır
Çün medh-nüviştî şeref-efzâ-yı
kalemdir

nüvis-ende id:

1. **nüvis-ende id:**
Gazel 167
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Yazmak.

Olan Hübân-ı çâr-ebrûlara ez-cân u
dil bende
İder mecmû'a-i kâlbe rubâ'iler
nüvis-ende

nüvist:

1. **nüvist:**
Gazel 141
Mısra: 5
Yazılmış, kayıtlı.

Hâl-i evâhîr olmuş iken mü-be-mü
nüvişt
Bilmezdi dañi dest-i hayâl-i evel
kalem

nüvişt eyle:

1. **nüvişt eyle:**
Gazel 77
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Yazmak, kaleme almak.

Ruh-ı hü-y-rizin ile la'lin evsâfın
nüvişt eyle
Bu şân'atda mişâl-i hâme bir
gevher-fürûş olmaz

nüvişte kıl:

1. **nüvişte kıl:**
Gazel 193
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Yazmak.

kılsam nüvişte gamze-i bî-rahmı
vaşfını
Hep nakş-ı hâmem Es'ad olur el-
amân gibi

nüviste-i kec:

1. **nüviste-i kec:**
Gazel 170
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Eğri yazmak.

Sakîm-manzar olur mı dü çeşm-i
ahvel kim
Nüvişte-i kec ider 'aks-i rast
hâtemde

nüzhet-efgen:

1. **nüzhet-efgen:**
Tarih 44
Mısra: 15
Ferahlık salan.

Ol nev serây-ı eyem o deñlû
nüzhet-efgen
Deryâ dañi ırakdan dildâde-i
cemâlî

nüzl:

1. **nüzline:-i-n-e**
Tarih 11
Mısra: 5
*1. Konaklama yeri. 2. Misâfir
için hazırlanan yemek.*

Olur mı nüzline hem-tâ simât-ı
Keykâvus
Bu şân u şevketi hâbında görmedi
Dârâ

nüzzâr:

1. **nüzzâr:-ı**
Kaside 10
Mısra: 71
Nazırlar, bakanlar.

Nüzzârı n'ola kılsa benân-hâ-yı
halâvet

Gül-şekker-i nazmım ki mürebbā-
yı kalemdir

O şeh-levend-i memleket-i hüsn ü
naḥvetiñ
Nâz u leṭâfet 'işve vü şîve sipâhidir

2. o:

Gazel 24
Mısra: 4
İşaret sıfatı.

ḥaṇçer-i rā-i kemer-veş kec miyân-
ı yârda
Lîk tîğ-i ğamze-i ḥünîn o rādan
daḥi kec

3. o:

Gazel 54
Mısra: 13
İşaret sıfatı.

Gelmiş o cāya sāye salup şâhid-i
bahâr
Düşında bir çiçekli müferriḥ kabâsı
var

4. o:

Lugaz 18
Mısra: 4
İşaret sıfatı.

Ol onı 'add-cyle tokuzdur temām
Yüz on altıdır o tokuz ey hümām

5. o:

Gazel 38
Mısra: 3
O, işaret sıfatı.

Kîmyâ-yı ğam-ı 'aşkıyle o sîmîn-
bedeniñ
Cebhe-sāyân-ı rehi ḥâke yapıssa
zer olur

6. o:

Tarih 29
Mısra: 18
O, işaret sıfatı.

Tîğ-i âteş-tâb-ı kahrı-yle düşüp cân
havfına
Kâr-ı peygârı o efkâr ile oldı hep
figân

7. o:

Gazel 40
Mısra: 1
"O" işaret sıfatı.

Ârâyiş-i fenâdan o dil kim gürîz
ider
Feyz-i tecerrüd âyinesin tâb-ḥîz
ider

8. o:

Gazel 42
Mısra: 12
"O" işaret sıfatı.

Gurûba hasret ider mihr-i lem 'a-
efrûzi
Ne dem ki ḥâb- gehinden o meh-
likâ görünür

9. o:

Gazel 45
Mısra: 10
"O" işaret sıfatı.

Nigâh-ı kîne-ḥâh-ı yâre bâdî
Es'adâ ancak
O fettân ğamzesi âşüb-peymânîñ
gezendidir

10. o:

Gazel 48
Mısra: 4
"O" işaret sıfatı.

'İzârın hat siyeh-fâm itdügin güş
itmeyim yârîñ
O kal u kıl bir sevdâ-fiken
peygâmdır ğamdır

11. o:

Gazel 49
Mısra: 12
"O" işaret sıfatı.

Nâlende eyleyen seni mânend-i
'andelîb
Es'ad o verd-i gülşen-i behcet
degil midir

12. o:

Gazel 57
Mısra: 5
"O" işaret sıfatı.

O ebruvân gibi şanma hilâl
vaşında
Selîs maṭla'-ı ğarrâ dilâ
görölmüşdür

13. o:

Gazel 83
Mısra: 12
"O" işaret sıfatı.

Olmaz leb-i gülğonça tebessüm-
kûn-i vuşlat
Her lahza o dürc-i dür-i âmâl
açılmaz

14. o:

Gazel 84
Mısra: 8
"O" işaret sıfatı.

Gönül ki kâkül-i şeb-güne bestedir
âḥîr
Diyâr-ı Şâmı o sevdâ ile penâh
ideriz

O

o:

1. o:

Gazel 39
Mısra: 5
O, işaret sıfatı.

15. o:

Muamma 25

Mısra: 1

"O" işaret sıfatı.

O naḥl-i ser-keṣī pā-der-hevā-yı
nāz ider bāda
Ne deñlü olsa da āsār-ı keyf-i
neṣ'eden sāde

16. o:

Gazel 16

Mısra: 7

"O" işaret sıfatı.

Pür-süz ide o dem ki beni āteṣ-i
güneḥ
Āb-ı ḥayāt-ı luṭf ile def'-i ḥarāret it

17. o:

Gazel 38

Mısra: 5

"O" işaret sıfatı.

Büy-baḥş olsa derūnumda o ḥāl-i
'anber
Dil-ı pür-dāğ-ı müşebbek aña bir
micmer olur

18. o:

Gazel 49

Mısra: 7

"O" işaret sıfatı.

Ḥançer-be-kef görünce o şūḥı
āmān diyüp
Sarılmak ol miyāne nezāket degil
midir

19. o:

Gazel 54

Mısra: 15

"O" işaret sıfatı.

Bidiñ o sūda ḥāl-i perīṣān degil
midir
Cūlarla nice şu götürür mācerā-sı
var

20. o:

Gazel 62

Mısra: 8

"O" işaret sıfatı.

Sevdā-yı ḡamla olsa n'ola 'uḡde-
rīz-i cevır
Ol kim o zūlf-i ḡam-be-ḡama dil-
rübüdedir

21. o:

Gazel 63

Mısra: 4

"O" işaret sıfatı.

İder çü saye beni ḡāk-zīb ü refte-
tīvān

O naḥl-i 'işve ne dem nāz ile ḥirām
eyler

22. o:

Gazel 65

Mısra: 3

"O" işaret sıfatı.

O çeşm-i meste taḥayyülledir
hemān nazarım
Reh-i nigāhıma zīrā müjem de reh-
zendir

23. o:

Gazel 71

Mısra: 10

"O" işaret sıfatı.

Bir tünd-hü ise akıdan yaşıñ
Es'adā
kıl cüst ü cü o rūḥ-ı musavver
Revānlıdır

24. o:

Gazel 87

Mısra: 5

"O" işaret sıfatı.

şabırımız ideli pejmürde o tıfl-ı
elken
İhtilāf-efgeni-i ḡamla perīṣān-
güyuz

25. o:

Gazel 118

Mısra: 6

"O" işaret sıfatı.

Yakın oldukça almaz 'aynına
hergiz nigāḥ itmez
Görünmekden o çeşm-i meste
hoşdur dūr-bīn olmaḡ

26. o:

Gazel 38

Mısra: 9

O İşaret sıfatı.

Mihr-i ruḡsārı ḡayāliyle o şūḥuñ
Es'ad
Şeb-i tārīk-i ḡam-ı hecri baña
ḡāver olur

27. o:

Gazel 82

Mısra: 5

O İşaret sıfatı.

Naḡd-i hūş almada ger böyle
kalursa o perī
Māl-dārān-ı ḡam-ı 'aşḡda şervet
kalmaz

28. o:

Gazel 40

Mısra: 6

"O" işaret sıfatı .

Bir gün olur ki girye-künān āh-ı
ḡasretim
Güller gibi o ḡonca-femi ḡande-rīz
ider

29. o:

Gazel 40

Mısra: 10

"O" işaret sıfatı .

Nūr-ı ferāḡı zīb-i bekā eyler
Es'adā
Ārāyiş-i fenādan o dil kim gürüz
ider

30. o:

Gazel 63

Mısra: 7

"O" işaret sıfatı .

O şūḥ 'āşık-ı düzah-fütāde-i hecri
Teraḡḡum itmez 'azāb-āver-i
ḡarām eyler

31. o:

Gazel 83

Mısra: 8

"O" işaret sıfatı .

Pür-dāğ-ı dem-ālūd-ı ḡam olmaz
dil-i zāhid
Her ḡāk-i siyehde o gül-i āl
açılmaz

32. o:

Kaside 7

Mısra: 73

"O" işaret sıfatı .

Sensin o mihr-i şa'şā'a-pīrā-yı
mekrūmet
Kim zerresi münevvir-i çarḡ ü
zemīn ola

33. o:

Lugaz 19

Mısra: 11

"O" işaret sıfatı .

Baḡı üç harfını o nāmīñ eger
kalb idersen günāhdır dirler

34. o:

Gazel 57

Mısra: 14

"O" işaret sıfatı(sevgili).

şafā-yı rü'yetini Es'ad idemem
ta'bir
O yār düşde daḡı vāḡı'a
görölmüşdür

35. **aña:-n, -a**

Gazel 10

Mısra: 3

" O" üçüncü tekil şahıs zamiri (Gam).

Bir değil derd-i derün kim aña bir
çäre kılup
Pest idem lîk hayâlât ile mālândır
hep

36. **o:**

Beyit 7

Mısra: 1

" O" işaret sıfatı.

Satr-ı nev-ḥaṭṭ-ı Ruḥı maḳṭa' iken
ḥüsne o şūḥ
Beyt-i ebrûsı gibi maṭla' -ı garrâ mı
sanur

37. **o:**

Gazel 1

Mısra: 5

" O" işaret sıfatı.

Anda müfredidir o ḥāl-i 'anberîn ü
müşk-sâ
Oldı maẓmûnı anıñ baḥt-ı siyâh-ı
mübtelâ

38. **o:**

Gazel 1

Mısra: 7

" O" işaret sıfatı.

İki cânıbden o gîsûlar olınca rû-
nümâ
Ol müseddesle dahi dîvânı itdi pür-
bahâ

39. **o:**

Gazel 7

Mısra: 3

" O" işaret sıfatı.

Teshîr eylediñ o perîniñ hayâlini
Ey çem-i şîşe-bâz hezâr âferîn saña

40. **o:**

Gazel 7

Mısra: 10

" O" işaret sıfatı.

Da 'vâ-yı ehl-i 'aşka güvâh olmaz
Es 'adâ
Virşün o kîne-cüy düşerse yemîn
saña

41. **o:**

Gazel 11

Mısra: 10

" O" işaret sıfatı.

Es 'adâ germiyyet-i şahbâ-yı naz u
'işveden

Hüsni 'âlem-süzına gelmiş o
mâhın âb ü tâb

42. **o:**

Gazel 51

Mısra: 1

" O" işaret sıfatı.

O mehpâre dilâ âgüş-zîb-i canım
olmuşdur
Benim küy-i melâhat zîver-i
çevgânım olmuşdur

43. **o:**

Gazel 64

Mısra: 2

" O" işaret sıfatı.

Olan üftân-ı târı râh-ı ğurbet-reh-
nümâsızdır
O bîğâne kimiñle hem-dem olsun
âşinâsızdır

44. **o:**

Gazel 78

Mısra: 16

" O" işaret sıfatı.

Çü mirrîḥ-i felek ol ğamze ḥün-
âgeştedir her dem
O şemşîr-i kazâ-te' sir hergiz der-
niyâm olmaz

45. **o:**

Gazel 89

Mısra: 6

" O" işaret sıfatı.

Mâdâm ki perverde-i âteş-
nazarımdır
Çün cevşe-i ḥurşîd o mehe pîrehen
olmaz

46. **o:**

Gazel 92

Mısra: 9

" O" işaret sıfatı.

O mü-miyânı çeküp gâh sîne-i
zerde
Giyâhı kâh-rübâya deġişmiyor
musuñuz

47. **o:**

Gazel 109

Mısra: 9

" O" işaret sıfatı.

Es 'ad girih-i zülfî hayâlin o perîniñ
kıl rişte gibi 'ukde-i peşmînede
mahfûz

48. **o:**

Gazel 119

Mısra: 7

" O" işaret sıfatı.

O naḥl-i 'işve olup tâb-dâr-ı bâde-i
nâz
Gül-i 'izârı küşâd oldı âl âl olarak

49. **o:**

Gazel 150

Mısra: 1

" O" işaret sıfatı.

Her dem hayâlî gözde o şuh-ı
cihân nihân
Olmuş 'aceb nihân 'ayân u 'ayân
nihân

50. **o:**

Gazel 150

Mısra: 5

" O" işaret sıfatı.

'Âlemle söyleşüp o bütün ğamzesi
ider
Bî-güft ü gû edâ-yı cevâb u zebân
nihân

51. **o:**

Gazel 159

Mısra: 1

" O" işaret sıfatı.

Kenâr-ı ḥatdan o Ruḥsâr-ı ter midir
görinen
Şehâb-ı tîreden âyâ kamer midir
görinen

52. **o:**

Gazel 165

Mısra: 1

" O" işaret sıfatı.

Gülden daḥi ter berg-i semen-sâdır
o sîne
Tâbişde mihirden katı bâlâdır o
sîne

53. **o:**

Gazel 170

Mısra: 4

" O" işaret sıfatı.

'Adem-vücüd o deñlü dehân-ı
tengi kim
Nühüfte bû gibi güftâr o ğonça-i
femde

54. **o:**

Gazel 175

Mısra: 7

" O" işaret sıfatı.

Ümîd-i bûs-i lebiyle o 'İsî-i nâziñ
Çü mürde cân atarım rûhdan da
şadeliğe

55. **o:**

Gazel 176

Mısra: 8

" O" işaret sıfatı.

Helâk-i 'âşîka bir nîm nezzâre
yeter zîrâ
Hezârân fitne mahfidir o çeşm-i
sihr-perverde

56. o:

Gazel 189

Mısra: 1

" O" işaret sıfatı.

O bütûn nev haţ-ı Ruhsârına mâ-
şâ'allâh
Mushaf-ı hüsn-i pür-envârına mâ-
şâ'allâh

57. o:

Kaside 1

Mısra: 101

" O" işaret sıfatı.

Oldur o mahz-ı nur-ı İlâhî ki tâ-
ezel
Halk olduğına aînin için arz ile
semâ

58. o:

Kaside 3

Mısra: 59

" O" işaret sıfatı.

Birisi de o gürûh-ı mezellet-âlûdun
Bu ahkar Es'ad-ı 'âsî vü zâr-ı
şeydâdır

59. o:

Kıt'a 1

Mısra: 2

" O" işaret sıfatı.

Olursuñ vâsıl-ı sır-ı haķıķat
Ziyâretle telezzüz kıl o kandi

60. o:

Lugaz 2

Mısra: 3

" O" işaret sıfatı.

Ne dem kim gelse pervâza o
murgân
Olur cevî-i semâ anlarla mâlân

61. o:

Lugaz 19

Mısra: 30

" O" işaret sıfatı.

İktiran eyleyüp bu cümle temâm
Olur ol dem o nâm-ı nâmî temâm

62. o:

Nazm 29

Mısra: 2

" O" işaret sıfatı.

Çeksün ne kadar var ise dil bâr-ı
cefâyı
Tek itmesün ağıyâra o meh-pâre
vefâyı

63. o:

Nazm 35

Mısra: 2

" O" işaret sıfatı.

Olmağla nümû-dâr 'izârında siyeh
mû
'Arz itdi sana sînesini şanma o
meh-rû

64. o:

Nazm 38

Mısra: 3

" O" işaret sıfatı.

Ey çeşm yeter nazra-i bî-hüde o
yâre
Telh-âbe-i düşnâmına gel bari
habâb ol

65. o:

Tarih 1

Mısra: 13

" O" işaret sıfatı.

şadra teşrîfî o dürr-i yem-i cûduñ
Es'ad
Olıcak dehre hezâr 'izz ile şâdî-
efzâ

66. o:

Gazel 6

Mısra: 10

" O" işaret sıfatı (Sevgili).

Hayâl-i mısra'-ı ebrûsı var iken
Es'ad
O şûha şî'r ile müşkildir intisâb
saña

67. o:

Gazel 38

Mısra: 2

" O" kişi zamiri.

Hande-rîz olsa ne dem gonca
femin hoş-ter olur
İmtizâc-ı leb-i la'liñle o gül-şekker
olur

68. o:

Gazel 79

Mısra: 8

" O" kişi zamiri.

Ne bilsün keyf-i zehr-âb-ı ğamı
rind-i şafâ-meşreb
O bir rıtl-ı girândır degme bir
sâgar-keşân çekmez

69. o:

Gazel 121

Mısra: 3

" O" kişi zamiri.

O rind-i bâde-hâr-ı bezm-gâh-ı
fûrkatim ammâ
Yanımda sâkî-i gül-çihre destimde
şarâbım yok

70. o:

Tarih 1

Mısra: 7

" O" kişi zamiri.

Yümn-ile oldı o düstûr-ı kerem-
bağış-ı cihân
Kişver-i dehre vezîr-a'zam-ı re'fet-
pîrâ

71. o:

Gazel 41

Mısra: 4

" O" işaret sıfatı.

'Aceb mi kesb-i şafâ itse bād-ı
âhımdan
O nev-nihâl-i melâhat hevâya
mâ'ildir

72. o:

Gazel 43

Mısra: 8

" O" işaret sıfatı.

O hâli 'anbere teşbîh hâm sevdâdır
O zülfe müşk dimek kuvvet-i
haţadandır

73. o:

Gazel 49

Mısra: 5

" O" işaret sıfatı.

Dîvân-ı behcetinde o satr-ı dü-
ebruvân
Beytû'1-kaşîd-i hüsn ü melâhat
değil midir

74. odur:-dur

Gazel 66

Mısra: 4

" O" işaret adlı (zamiri).

Se rûze tantana-i rûzgâra dil virme
Odur o vefk-i müselleş ki gâyeti
idbâr

75. o:

Gazel 95

Mısra: 4

" O" işaret adlı (zamiri).

Girişme-zâr-ı nigâh-ı fiten-
nûvâzîñda

Nedir o 'işve-i hengāme-i hayāl-engīz

76. **odur:-dur**
Gazel 95

Mısra: 9
" O" işaret adılı (zamiri).

Hüner odur reh-i na't-i Resülde
Es'ad
Şarîr-i hāmeñ ola nağme-i Bilāl-engīz

77. **odur:-dur**
Kaside 3

Mısra: 37
" O" işaret adılı (zamiri).

Odur o padişeh-i kişver-i risālet kim
Aña nübüvvet-i Hāk taht-gāh-ı zībādır

78. **odur:-dur**
Kaside 3

Mısra: 39
" O" işaret adılı (zamiri).

Odur o mihr-i ziyā-bağş-ı 'izz ü rif
'at kim
Sipih-r-i nūr-ı Huda aña matla' u cādır

79. **odur:-dur**
Kaside 3

Mısra: 41
" O" işaret adılı (zamiri).

Odur o gülün-i gülşen-serāy-ı 'izzet kim
Gül-i cemāliñe levlāk murg-i şeydādır

80. **odur:-dur**
Kaside 3

Mısra: 43
" O" işaret adılı (zamiri).

Odur o şem'-i ziyā-sāz-ı bezm-i bi'set kim
Şu'ā' ı tîre-zidā-yı şeb-i hātāyadır

81. **odur:-dur**
Kaside 3

Mısra: 65
" O" işaret adılı (zamiri).

Odur o üns-kün-i zenb-i bî-nihāyet kim
Yanında cümle günāhın sagîri kübrādır

82. **odur:-dur**
Kaside 8

Mısra: 55
" O" işaret adılı (zamiri).

Odur ol fâil-ı müşkıl-küşā nıhrîr-i 'ālem kim
Sezadır dergehiniñ İbn-i hācib olsa der-banı

83. **odur:-dur**

Kaside 8
Mısra: 72
" O" işaret adılı (zamiri).

Yeter tül-i dirāz Es'ad temeddüh-kārî-i bi-cā
Ser-āgāz-ı du'ā kıl kim odur şart-ı sühan-dānî

84. **odur:-dur**

Kaside 9
Mısra: 73
" O" işaret adılı (zamiri).

Odur o Rüstem-i ablağ-süvār-savlet kim
Hirās-ı kahrı ider pîli mür-mikdār

85. **odur:-dur**

Kaside 12
Mısra: 71
" O" işaret adılı (zamiri).

Odur ol gülşen-i cevdet ki kumāş-ı cismîn
Nağd-i eltāfi için kîseler eyler lāle

86. **odur:-dur**

Lugaz 9
Mısra: 2
" O" işaret adılı (zamiri).

Nedir ol iki murg-i tîz-pervāz
Odur pervāz ile 'ālemde mümtāz

87. **odur:-dur**

Lugaz 14
Mısra: 3
" O" işaret adılı (zamiri).

Ehl-i hācātñ odur hācetini iden is'āf
Ne dise olmaz anıñ zerrece yanında hilāf

88. **o:**

Lugaz 19
Mısra: 21
" O" işaret adılı (zamiri).

Olsa sâni olur o bir deryā
Hüti ka' rında cilve-ger güyā

89. **o:**

Lugaz 19
Mısra: 23
" O" işaret adılı (zamiri).

Vaşfin anıñ galat didim o degil
Başka ta' rîf idemem saña anı bil

90. **odur:-dur**

Tarih 5
Mısra: 5
" O" işaret adılı (zamiri).

Odur ol menhel-i 'azbü'l-furāt-ı fazl u dāniş kim
Nübü'ından cihān-ı 'ilm olur bî-ka' r bir deryā

91. **odur:-dur**

Tarih 9
Mısra: 4
" O" işaret adılı (zamiri).

Ya'ni dādār-ı cihān Hāzret-i Sultān Mahmūd
Ki odur tāt-ı ser-i cümle şehān-ı dünyā

92. **odur:-dur**

Tarih 30
Mısra: 22
" O" işaret adılı (zamiri).

Yine anıñla hem- 'ayār olamaz
Ki odur taht-gāh-ı şāh-ı cihān

93. **odur:-dur**

Tarih 32
Mısra: 1
" O" işaret adılı (zamiri).

Habbezā zībende kânün-ı müzeyyen kim odur
Düdmān-ı şevket ü şān-ı şadāretten nişan

94. **o:**

Gazel 84
Mısra: 2
" O" işaret adılı (zamiri).

Çerāğ-ı 'arız-ı yāre ne dem nigāh ideriz
O sūz ile dili pervāne-veş tebāh ideriz

95. **o:**

Beyit 3
Mısra: 2
" O" işaret adılı (zamiri).

Ġam-ālūdum hevā-yı zülfi-i şeb-reng-i dil-ārādan
'Aceb mi 'azm-i sünbül-zār-ı çin itsem o sevdādan

96. **o:**

Beyit 9
Mısra: 1
" O" işaret adılı (zamiri).

Sevdā-yı aşkda düşdük o zülfi-i dü-tā ile

Çıkdık yem-i maḥabbete sünbül-
hevā ile

97. o:

Gazel 14

Mısra: 2

" O" işaret sıfatı.

Dil-i şāfın fūrūğ-ı mihri-le tenvir
ider mehtāb
O tābişle felekde 'ālemi şeb-gür
ider mehtāb

98. o:

Gazel 31

Mısra: 4

" O" işaret sıfatı.

Dök mār-ı zūlfı sīne-i sīmīnīñ eyle
bend
Dest urmasun o daḥmeye ağyār-ı
bed-nihād

99. o:

Gazel 32

Mısra: 9

" O" işaret sıfatı.

Seni şad-çāk ider āḥir o bütün
ğamzeleri
İhtirāz it şaḥın ey Es 'ad-ı ğam-ḥār
meded

100. o:

Gazel 42

Mısra: 1

" O" işaret sıfatı.

Ne sūya kim nazar itsem o dil-rübā
görünür
Cihānda kim var ise ana mübtelā
görünür

101. o:

Gazel 58

Mısra: 7

" O" işaret sıfatı.

O cellād-ı teraḥḥum-nā-şinās
olmazsa raḥm-efgen
Dil-i ğam-dīde-i derd-āşinānīñ ḥālī
müşkildir

102. o:

Gazel 60

Mısra: 9

" O" işaret sıfatı.

Pey-rev olup Es 'ad o şeh-i milket-i
nazma
İ 'cāzī-i eş 'arını iş 'ār ile söyler

103. o:

Gazel 65

Mısra: 6

" O" işaret sıfatı.

Çü turre ben daḥi pejmürde-ḥāl ü
kāl oldum
İden bu güne perīşān o tıfl-ı
elkendir

104. o:

Gazel 66

Mısra: 4

" O" işaret sıfatı.

Se rüze tantana-i rüzgāra dil virme
Odur o vefk-i müselleş ki gāyeti
idbār

105. o:

Gazel 73

Mısra: 5

" O" işaret sıfatı.

Ne imiş nüṣṣa-i rüyunda o nev-
ḥaṭṭ-ı dakik
Mebḥaş-i baḥt-ı siyāh-ı dile tahrır
midir

106. o:

Gazel 73

Mısra: 9

" O" işaret sıfatı.

Yüridi ceys-i ḥaṭṭ Es 'ad o şuḥuñ
bilmem
Mülk-i ḥüsni yeniden niyyeti teşḥīr
midir

107. o:

Gazel 77

Mısra: 1

" O" işaret sıfatı.

O sīne germ olup mādām ol āfet
bāde-nüş olmaz
Yem-i mevc-āver-i ḥüsni ü melāḥat
şu 'le-cüş olmaz

108. o:

Gazel 91

Mısra: 1

" O" işaret sıfatı.

Bakmam o ebruvāna ḥaṭṭ-ı fitne-
zādsız
Şeh-beyt-i ḥüsne meyl idemem
müstezādsız

109. o:

Gazel 94

Mısra: 1

" O" işaret sıfatı.

Ne dem o şuḥ-ı siyeh-çerdeye
niyāz ideriz
şadā-yı minneti hem-nağme-i ḥicāz
ideriz

110. o:

Gazel 94

Mısra: 4

" O" işaret sıfatı.

Niyāz-ı 'āşıkı dāim taleb-ger
olmağla
Gehī o mest-i mey-i nāza biz de
nāz ideriz

111. o:

Gazel 94

Mısra: 6

" O" işaret sıfatı.

Bakılsa gül ruḥiniñ 'andelībiyüz
amma
O şuḥı şayda dil-i zārı şāh-bāz
ideriz

112. o:

Gazel 95

Mısra: 1

" O" işaret sıfatı.

O ğamze kim ala biñ āh-ı ihtilāl-
engiz
İder mi kār aña şekve-i melāl-
engiz

113. o:

Gazel 100

Mısra: 3

" O" işaret sıfatı.

Oldı vābeste-i zūlfı o kemān-
ebrūnuñ
Böyle bir çille daḥi çekmedi bāzū-
yı heves

114. o:

Gazel 102

Mısra: 6

" O" işaret sıfatı.

Eger ḥasret-şemīm olsañda ey dil
kām-ı ümmide
O naḥl-i 'işvenin bñy-i ruḥ-ı verdi
çekilmezmiş

115. o:

Gazel 102

Mısra: 8

" O" işaret sıfatı.

Ne deñlü olsa ḥaml-āmüz-ı hicrān
üştür-i tāḫat
O şuḥuñ yine bār-ı miḥnet-āverdi
çekilmezmiş

116. o:

Gazel 104

Mısra: 4

" O" işaret sıfatı.

Her nigāh itdikce mir 'āta temāşil
hiss idüp

Eyler 'aksıyla o şüh-ı sîm-ğabgab
keşmekeş

117. o:
Gazel 105
Mısra: 9
" O" işaret sıfatı.

Es'ad fem-i tengine söz olmazken
o şuhûñ
Ta'bir anı kıl-k-i sühân-icâdına
mahşûş

118. o:
Gazel 106
Mısra: 2
" O" işaret sıfatı.

Olsa 'aks-endâz mir'ât-ı dile dîdâr-
ı feyz
Jeng-i hüd-bîniyi mahv eyler o
dem envâr-ı feyz

119. o:
Gazel 111
Mısra: 6
" O" işaret sıfatı.

Sâye-âsâ rüy-mâl-i hâk-i pâyı
olmağı
Eyledi benden o serv-i ravza-i
behcet dirîğ

120. o:
Gazel 115
Mısra: 9
" O" işaret sıfatı.

Es'ad o şuhâ sünbül-i bâğ-ı 'izâr
olup
Eyler piyâz olmağ için büse-kâr
zülf

121. o:
Gazel 116
Mısra: 4
" O" işaret sıfatı.

Bakma nişân-ı tîri olup çille-
keşlige
Bir kez o kaşı yayı der-âğûşa çäre
bak

122. o:
Gazel 121
Mısra: 9
" O" işaret sıfatı.

O şuhûñ mushaf-ı rüyında Es'ad
âyet-i haţtı
'Ulüvv-i hüsnine nass olduğunda
irtiyâbım yok

123. o:
Gazel 129

Mısra: 10
" O" işaret sıfatı.

Şeb-zinde-dâr-ı hecr ü gelû-bend-i
kaydıyız
Biz mü-be-mû o Tûrra-i sevdâ-
fikenleriñ

124. o:
Gazel 134
Mısra: 5
" O" işaret sıfatı.

Bu nâz u 'işve bu hüsn ü bahâ ile o
perî
'Aceb mi ferd iken efrâdı cem'e
olsa Mişâl

125. o:
Gazel 134
Mısra: 9
" O" işaret sıfatı.

O çeşm-i şüh ile mümkindi Es'adâ
sohbet
Nigâha yer kosa bir dem o gamze-i
kattâl

126. o:
Gazel 134
Mısra: 10
" O" işaret sıfatı.

O çeşm-i şüh ile mümkindi Es'adâ
sohbet
Nigâha yer kosa bir dem o gamze-i
kattâl

127. o:
Gazel 138
Mısra: 3
" O" işaret sıfatı.

Ey çeşm yeter nazra-i bî-hüde o
yâre
Telh-âbe-i dühnâmina gel bârî
habâb ol

128. o:
Gazel 139
Mısra: 4
" O" işaret sıfatı.

N'ola tâb-ı Çerâğ-ı 'ârızîñ
gitmezse çeşmimden
O şem'-i hâne-süz-ı câna
müjgânım fetîl itdim

129. o:
Gazel 140
Mısra: 1
" O" işaret sıfatı.

Gözüm degdi o şehlâ çeşmi şür-
efgen ben öğretdim

Bakılsa kec-nigeh bilmezdi
evvelden ben öğretdim

130. o:
Gazel 140
Mısra: 5
" O" işaret sıfatı.

O vahşî şâh-bâz-ı nâza dest-âmüzî-
i ünsi
Dağı nev-beste-çeşm-i hışm-ı
vahşetken ben öğretdim

131. o:
Gazel 144
Mısra: 11
" O" işaret sıfatı.

kıl o şuhûñ zîver-i silk-i senâ
dendânını
hâme Es'ad nazm-ı pâkin dürr-i
meknûn eylesün

132. o:
Gazel 146
Mısra: 1
" O" işaret sıfatı.

O şuhâ seyr-i gülşenden ferâgat
gelmesün gelsün
'İzâr-ı âline gülden hacâlet
gelmesün gelsün

133. o:
Gazel 146
Mısra: 4
" O" işaret sıfatı.

Gelürse bezme zülfi virmesün ser-
rişte setr itsün
O sünbûlden meşâm-ı gayra
nûkhet gelmesün gelsün

134. o:
Gazel 150
Mısra: 8
" O" işaret sıfatı.

'uşşâkıñ 'ayn-ı zulmet olur nûr-ı
dîdesi
Cân gibi gözden olsa o rûh-ı revân
nihân

135. o:
Gazel 151
Mısra: 1
" O" işaret sıfatı.

Nigâh idüp meh o bedr-i temâma
şerminden
Siyeh kumâş-ı şebi itdi câme
şerminden

136. o:
Gazel 154

Mısra: 6

" O" işaret sıfatı.

Olsaydı neşve-yâb-ı leb-i şekerîn-
i yâr
Zâhid o lezzet ile bozardı 'aķidesin

137. o:

Gazel 154

Mısra: 11

" O" işaret sıfatı.

Es'ad niyâz-mend-i vişâl ol o şûh
hiç
Mehcûr ider mi bende-i miñnet-
keşidesin

138. o:

Gazel 159

Mısra: 4

" O" işaret sıfatı.

Dü dide olmada 'ayniyle hîre-düz-i
fürûğ
Çü âfitâb o nûr-ı basar mıdır
görinen

139. o:

Gazel 160

Mısra: 4

" O" işaret sıfatı.

Bulur kayd-ı tekâpûdan rehâ nâdî-i
'âlemde
O merdümünden ki hergiz çekse eller
dest ü dâmânın

140. o:

Gazel 161

Mısra: 1

" O" işaret sıfatı.

Takılmazdı o şûhuñ çeşm-i 'âşık-
veş görüp güşin
Eger taş olmasaydı bağı ol zerrîn
mengüşin

141. o:

Gazel 162

Mısra: 4

" O" işaret sıfatı.

hâbımı bağladı idrâkimi ibtâl itdi
Ne füsûn itdi baña bilmem o çeşm-
i cādū

142. o:

Gazel 165

Mısra: 2

" O" işaret sıfatı.

Gülden dağı ter berg-i semen-sâdır
o sîne
Tâbişde mihirden katı bâlâdır o
sîne

143. o:

Gazel 166

Mısra: 5

" O" işaret sıfatı.

O serv-kad yine şefkat-hırâm-meyl
olmaz
Enîni fâhte-veş tavk-ı gerden itsem
de

144. o:

Gazel 169

Mısra: 1

" O" işaret sıfatı.

Bir kerre kemer gibi sarılsam o
miyâna
Bel bağlar idim yâre fedâ-yı dil ü
câna

145. o:

Gazel 170

Mısra: 2

" O" işaret sıfatı.

Girişme-ğamzedir ol çeşm-i 'işve
mahremde
Fiten girifte-girihdir o zülf-i pür-
hamda

146. o:

Gazel 172

Mısra: 1

" O" işaret sıfatı.

Gelince haţt-ı mu'anber o meh-
cemâlimize
Yazıldı Mebhâş-i sevdâ kitâb-ı
Hâlimize

147. o:

Gazel 172

Mısra: 4

" O" işaret sıfatı.

Kızardı gül Ruhi tâb-ı şarâb-ı
nahvetden
Bakılmaz oldu muhassal o verd-i
âlimize

148. o:

Gazel 172

Mısra: 9

" O" işaret sıfatı.

O şûhuñ 'anber-i Hâl-i 'izârî ey
Es'ad
Bırakdı âteş-i gam micmer-i
hayâlimize

149. o:

Gazel 175

Mısra: 5

" O" işaret sıfatı.

Binüp o şâh-ı hüsün esb-i nâza
ferzâne
Düşer rikâbına rûh-ı cihân
piyâdelige

150. o:

Gazel 182

Mısra: 3

" O" işaret sıfatı.

Yeter hayâli o meh-rû dilâ
görünme de
Eğer be-dîd olur elbet zekâ
görünme de

151. o:

Gazel 182

Mısra: 6

" O" işaret sıfatı.

Kadem-nihâde-i da'vet-geh-i
derûnum olup
Nihân gelür o perî şüretâ
görünme de

152. o:

Gazel 182

Mısra: 8

" O" işaret sıfatı.

şafâ-yı rû'yeti ta'bîr olur mı düşde
dağı
O mest-i hâb-ı cefâ vâkı'â
görünme de

153. o:

Gazel 182

Mısra: 10

" O" işaret sıfatı.

Fürûğ-ı fikreti zulmet-zidâ-yı
hâtırdır
O mihr-i tâb-fürûz-ı bahâ
görünme de

154. o:

Gazel 183

Mısra: 5

" O" işaret sıfatı.

Güş itse vaşf-ı la'lini dil-teng olur
o şûh
Sıgmaz netice harf-i temenna
dehânına

155. o:

Gazel 183

Mısra: 13

" O" işaret sıfatı.

Fermân-ber itdi Es'ad o şeh dehri
zîb idüp
Mihr-i fürûğ fass-ı melâhat
benânına

156. o:

Gazel 186

Mısra: 1

" O" işaret sıfatı.

Vefâ iderse o rûh-i revân

murâdımca

Bu cism-i mürde bulur tâze cân

murâdımca

157. o:

Gazel 186

Mısra: 3

" O" işaret sıfatı.

Tabî' atımca o Ruhsâr meşrebimce

o leb

Mezâkım üzre o gabgab dehân

murâdımca

158. o:

Gazel 186

Mısra: 4

" O" işaret sıfatı.

Tabî' atımca o Ruhsâr meşrebimce

o leb

Mezâkım üzre o gabgab dehân

murâdımca

159. o:

Gazel 186

Mısra: 7

" O" işaret sıfatı.

O ebruvân u o müjgânîñ oldı dil

hedefi

Kemân u fîre mukabil nişân

murâdımca

160. o:

Gazel 188

Mısra: 4

" O" işaret sıfatı.

Tevâzu' kıl hevâ-dârânîña meyl it

geh ü bî-gâh

Aman ey serv-kad sen de o gerden

gibi ser çekme

161. o:

Gazel 191

Mısra: 2

" O" işaret sıfatı.

hâb-ı firâk beste kılup çeşm-i

cânımı

Gözden nihân kıldı o rûh-i

revanımı

162. o:

Gazel 192

Mısra: 4

" O" işaret sıfatı.

Ey nev-remîde hatt-ı siyeh rû-

nümâ olup

Âğûşa çek o mâh-ı Ruhi Hâleler

gibi

163. o:

Gazel 195

Mısra: 9

" O" işaret sıfatı.

Âğûşa çekdi el o kaşı yâyı Es'adâ

Ben çille-i elemle keşâkeşdeyim

dağı

164. o:

Gazel 197

Mısra: 12

" O" işaret sıfatı.

Dirmiş o şüh sâ'ati var vakt-i

vuşlatıñ

Nice dakika geçdi o sâ'at

kurulmadı

165. o:

Kaside 1

Mısra: 83

" O" işaret sıfatı.

Oldur o maḥz-ı nûr ki oldu bi-

zatihi

İzz ile maḥrem-i ḥarem-i kuds-i

kibriyâ

166. o:

Kaside 1

Mısra: 91

" O" işaret sıfatı.

Oldur o 'ayn-ı 'ilm-i bedi'ül-beyân

kim

İ'câz nuṭṭ-ı pâkine vâ-beste dâima

167. o:

Kaside 3

Mısra: 8

" O" işaret sıfatı.

Dehen hazîne-i leb-rîz-i âb-ı sâf-ı

sûḥan

Zebân-ı lüle o mâ'-ı ma'îne

mecradır

168. o:

Kaside 4

Mısra: 31

" O" işaret sıfatı.

Oldur o pâdişâh-ı melâ'ik-sipeh

k'añıñ

'Âlem vazîfe-ḥâr-ı nukûd-ı şefâ'ati

169. o:

Kaside 4

Mısra: 45

" O" işaret sıfatı.

Sensin o mihr-i Yesrib ü Bathâ ki

eylediñ

Nuruñla tâb-nâk cihân-ı risâleti

170. o:

Kaside 10

Mısra: 65

" O" işaret sıfatı.

Şerḥ eyleyemez metn-i ḡam-ı Ḥâlî

o şuḥa

Her târ-ı müjem gerçi bir alâ-yı

kâlemdir

171. o:

Kaside 12

Mısra: 63

" O" işaret sıfatı.

O Ferîdün-ḥaşem-i pâdişeh-i

devrânıñ

Ola şâyân-ı nigâh-ı keremi ger lâle

172. o:

Kıt'a 4

Mısra: 1

*" O" işaret sıfatı.*O şeh-süvâr-ı vefâ-nâ-şinâs rahm
itmez

Güzâr-gâhını pür-rîg-i şîven itsem

de

173. o:

Kıt'a 4

Mısra: 3

*" O" işaret sıfatı.*O serv kıddine şefkat ḥurâm-ı meyl
olmaz

Enîni fâhte-veş tavk-ı gerden itsem

de

174. o:

Kıt'a 5

Mısra: 4

" O" işaret sıfatı.

Yine derûna urur zaḥmı tîg-i

gamze ile

O kîne-cû kılıc ilḥaḥ ider

ze'âmetine

175. o:

Lugaz 3

Mısra: 3

" O" işaret sıfatı.

Hadd-i zâtında o cism-i bî-cân

Lîk ser-tâ-be-kadem rûh-ı revân

176. o:

Lugaz 8

Mısra: 1

" O" işaret sıfatı.

Nedir o kıt'a-i sîm-âb-ı kevn-i
pākîze
Sezâdır olsa çü meh tāk-ı çarḥa
âvîze

177. o:
Lugaz 19
Mısra: 11
" O " işaret sıfatı.

Bakî üç harfini o nāmın eger
kalb idersen günâhdır dirler

178. o:
Muamma 4
Mısra: 2
" O " işaret sıfatı.

Serv-kadler arasında kıl
murâdımcâ selâm
Al ele pâyın o şâhın bir iki kez öp
tamâm

179. o:
Muamma 20
Mısra: 1
" O " işaret sıfatı.

O verde göz dikenin gülşen içre
bülbülden
Hezâr sille-i nâle düçâr olur yüzine

180. o:
Nazm 8
Mısra: 4
" O " işaret sıfatı.

'uşşâk-ı bî-nevâya dem-i 'arz-ı
Ḥâldir
Evc-i keremde kıldı o şeh nâz ile
karâr

181. o:
Nazm 11
Mısra: 3
" O " işaret sıfatı.

Âğûşa çekdi el o kaşı yayı Es'adâ
Ben çille-i elemle keşâkeşdeyim
daḥi

182. o:
Nazm 13
Mısra: 4
" O " işaret sıfatı.

Hevâ-yı zülf ile 'uşşâkın oldılar
mecnûn
Teraḥḥum eyle şehâ beste kıl o
zencîre

183. o:
Nazm 17
Mısra: 3
" O " işaret sıfatı.

O şeh nâz eyledikçe ben niyâz-ı
büselik kıldım
Tarab-baḥşâ-yı 'uşşâk oldu bu
Ḥâletle efgânım

184. o:
Nazm 21
Mısra: 1
" O " işaret sıfatı.

Küyına tehî olma revân ey dil o
şâhın
İhdâ için al bâri ele sünbül-i ânın

185. o:
Nazm 26
Mısra: 4
" O " işaret sıfatı.

Bu âh-ı felek-süzün Te'şiri hevâ
mıdır
Yohsa o meh-i nevde sūzişden
Eger var mı

186. o:
Nazm 27
Mısra: 1
" O " işaret sıfatı.

Bend oldum o zülf-i 'anberîne
Dil virdim 'izârına berine

187. o:
Nazm 29
Mısra: 4
" O " işaret sıfatı.

Ol şūhı der-âgûş idüp öpsem leb-i
la'lin
Kâildim eger düşde de görsem o
şafâyı

188. o:
Nazm 33
Mısra: 2
" O " işaret sıfatı.

Pür-dâğ-dilim ḥançer-i ḥünî
nigehiñden
Şeb-zinde-i sevdâyım o zülf-i
siyehiñden

189. o:
Nazm 37
Mısra: 4
" O " işaret sıfatı.

Bakılsa hey'eti 'ayniyle ahvel
olmuşdur
O çâr-ebrûya çeşm-i taleb düçâr
olalı

190. o:
Rûbai 8
Mısra: 3
" O " işaret sıfatı.

Bî-hüde iken o sūziş ü nâlişler
şabr itmegi yine İhtiyâr eylemediñ

191. o:
Tahmis 5
Mısra: 16
" O " işaret sıfatı.

'Aceb bilsem ne yüzden ḥâtır-ı
yâre hutûr itdim
O şeh seyrâna âgâz eyleyince
sahn-ı gülzârı

192. o:
Tarih 20
Mısra: 3
" O " işaret sıfatı.

O şâhenşâh-ı âlî-câhı kıldı 'izz-ile
Mevlâ
Şehân-ı dehre mev'il hem enâma
erḥam ü efyed

193. o:
Tarih 35
Mısra: 16
" O " işaret sıfatı.

Emîn-ü hâfiz idüp İbn-i Hâzini
anda
İmâm Fahri re'îs itdiler o bünyâna

194. o:
Tarih 35
Mısra: 29
" O " işaret sıfatı.

Nigâh ideydi eger Zerkeşî o
tezhîbe
İderdi şemmelerin levḥa Şafḥa-i
câna

195. o:
Gazel 48
Mısra: 10
" O " III. tekil şahıs zamiri.

Nigâh-ı merḥamet kıl kendi
bendeñdir seniñ Es 'ad
Dime ey şehriyâr-ı nâz o bir kem-
nâmdır nemdir

196. o:
Gazel 109
Mısra: 4
" O " III. tekil şahıs zamiri.

Bir vech ile dilden çıkamaz naḳş-ı
ḥayâlîñ
'aḳsîñ gibi cânâ o da âyîne
mahfûz

197. o:
Gazel 14
Mısra: 8
" O " işaret sıfatı.

'Ulüvv-i şānı ile olmağın
māhiyyeti nākış
O sevdā ile qalb-i şāfını tekdır ider
mehtāb

198. o:

Gazel 43

Mısra: 7

" O" işaret sıfat.

O hālī 'anbere teşbīh hām sevdādır
O zülfe müşk demek kuvvet-i
haṭādandır

199. o:

Gazel 50

Mısra: 1

" O" işaret sıfat.

Hüsn o şūḥuñ reng-pīrā-yı ruḥ-ı
dil-cüsıdır
Nāz nūkhēt-zāy-ı her berg-i gül-i
ḥod-rūsıdır

200. o:

Gazel 51

Mısra: 10

" O" işaret sıfat.

Dü saṭr-ı ebruvānın hāme-i
müjgānla yaz Es'ad
O şeh-beyt-i melāhat matla'-ı
divānım olmuştur

201. o:

Gazel 165

Mısra: 8

" O" işaret sıfat.

Deryāçe-i mevc-āver-i tāb olsa
'aceb mi
Kim dil gibi yektā gühere cādır o
sīne

202. o:

Kaside 3

Mısra: 23

" O" işaret sıfat.

O naḳd-i mā-hasal-ı 'ömri eylemek
masruf
Tarīk-i na't-i resūl-i kerīme ahrādır

203. o:

Kaside 4

Mısra: 35

" O" işaret sıfat.

Oldur o ḥayr-ı hādī-i şeh-rāh-ı
iktidā
Kim cümle halk o yolda bulurlar
selāmeti

204. ana:-ñ, -a

Gazel 42

Mısra: 2

" O" III. tekil kişi zamiri.

Ne sūya kim nazar itsem o dil-rübā
görünür
Cihānda kim var ise ana mübtelā
görünür

205. aña:-ñ, -a

Gazel 56

Mısra: 8

" O" III. tekil kişi zamiri.

Ol mest-i bī-nevā ki ola dāima
hamūş
Aña şarāb-ı bezm-i maḥabbet
ḥarām olur

206. ana:-ñ, -a

Gazel 56

Mısra: 10

" O" III. tekil kişi zamiri.

Fıkr-i lebiyle bezm-i firāk içre
Es'adā
ḥūn-i sirişk bāde ana dīde cām olur

207. aña:-ñ, -a

Gazel 57

Mısra: 2

" O" III. tekil kişi zamiri.

Ne ol perī gibi bir dil-rübā
görölmüşdür
Ne aña bencileyin mübtelā
görölmüşdür

208. aña:-ñ, -a

Gazel 95

Mısra: 2

" O" III. tekil kişi zamiri.

O ğamze kim ala biñ āh-ı iḥtilāl-
engīz
İder mi kār aña şekve-i melāl-
engīz

209. aña:-ñ, -a

Kaside 1

Mısra: 30

" O" III. tekil kişi zamiri.

Çün mübtedā-yı kārā muḳaddem
haber olan
Bildin şerī'at oldığın 'āmil ol aña

210. aña:-ñ, -a

Kaside 1

Mısra: 70

" O" III. tekil kişi zamiri.

A 'māl-i ḥayra niyyetini nefse cerr
idüp
Eyle teẓammun eylemegi iltizām
aña

211. ana:-ñ, -a

Lugaz 9

Mısra: 8

" O" III. tekil kişi zamiri.

Felekde iki olsa mihr-i rahşān
Bu iki murgı dirdim ana yek-sān

212. ana:-ñ, -a

Muamma 10

Mısra: 2

" O" III. tekil kişi zamiri.

Öpmek için leb-i la'line virüp bir
gevher
Bār hem fāide gör hem ana servet
göster

213. aña:--na

Tarih 10

Mısra: 18

Teklik 3. şahıs zamiri.

Görüp ol kubbe-i vālāsını böyle
zer-kār
Gıpta-kār olur ise aña sipihr-i
devvār

214. o:

Gazel 83

Mısra: 6

" O" işaret sıfat (meh).

Çār olsa da ger revzene-i çeşm
ümīdi
'uşşāka o mehden der-i iḳbāl
açılmaz

215. o:

Gazel 109

Mısra: 1

" O" işaret sıfat (meh).

Dāğ-ı ğamın itdim o mehiñ sinede
mahfūz
Gevherdir olursa n'ola gencinede
mahfūz

216. ānı:--nı

Gazel 30

Mısra: 9

" O" 3. teklik kişi zamiri.

Mişāl-i Es'ad ānı Hāle-i āğūşa
almışken
Beni āyā niçün dūr eylediñ ol
māhdan ey çarḥ

217. ānı:--nı

Gazel 105

Mısra: 10

" O" 3. teklik kişi zamiri.

Es'ad fem-i tengine söz olmazken
o şūḥuñ

Ta'bir anı kıl-k-i sühan-icâdına
maḥṣûs

218. **anı:--nı**
Gazel 120
Mısra: 15
" O" 3. teklik kişi zamiri.

şadr-ı 'ālî sıhr-i şāhenşāh-ı 'ālem
kim anı
Nîk-zād itdi Halîlullāh ile hem-
nāmlik

219. **o:**
Kaside 3
Mısra: 51
" O" 3. teklik kişi zamiri.

O seyyid-i sened-i cümlesin ki
dergehiñiñ
Gubârî kuhl-i cilâ-baḥş-ı çeşm-i
dünyâdır

220. **o:**
Kaside 8
Mısra: 32
" O" 3. teklik kişi zamiri.

Gelüp 'ilm-i cedelden tîğ-i ṭab'-ı
süsene hiddet
Okur şimdi o te'lîfât-ı Haddādî ve
Kirmânî

221. **anı:--nı**
Lugaz 9
Mısra: 6
" O" 3. teklik kişi zamiri.

şakın sen bunları nâ-dîde şanma
Anı bildim diyü suya tayanma

222. **anı:--nı**
Lugaz 9
Mısra: 11
" O" 3. teklik kişi zamiri.

Anı zikr-eyledi Mushafda Mevlâ
Anıñla fahr ider ednâ vü a'lâ

223. **anı:--nı**
Lugaz 10
Mısra: 4
" O" 3. teklik kişi zamiri.

Ki vücûdına sebep hayvandır
Anı bu Ḥâle koyan insandır

224. **anı:--nı**
Lugaz 12
Mısra: 3
" O" 3. teklik kişi zamiri.

N'olaydı anı bileydin dir iseñ ey
gâfil
'Arabca söylemege başla olasın
vâsil

225. **anı:--nı**
Lugaz 13
Mısra: 13
" O" 3. teklik kişi zamiri.

Pîşine çekse anı ger ağıyar
Açılır aña dilde her ne ki var

226. **anı:--nı**
Lugaz 14
Mısra: 24
" O" 3. teklik kişi zamiri.

Nazar it biri birinden sıfatı
yegrekdir
Ne didimse anı ta'rîfde hep
gerçekdir

227. **anı:--nı**
Lugaz 18
Mısra: 7
" O" 3. teklik kişi zamiri.

Sîmyâ-âsâ anı şanma ḥayâl
Eyle tahmîs asla istersen vişâl

228. **anı:--nı**
Lugaz 19
Mısra: 3
" O" 3. teklik kişi zamiri.

Anı şanma lugaz mu'ammâdır
Halli bî-şübhe şevk-peymâdır

229. **anı:--nı**
Lugaz 19
Mısra: 3
" O" 3. teklik kişi zamiri.

Anı şanma lugaz mu'ammâdır
Halli bî-şübhe şevk-peymâdır

230. **anı:--nı**
Lugaz 19
Mısra: 24
" O" 3. teklik kişi zamiri.

Vaşfın anıñ galat didim o degil
Başka ta'rîf idemem saña anı bil

231. **anı:--nı**
Nazm 5
Mısra: 4
" O" 3. teklik kişi zamiri.

Bu ne gerden-i münevver ki fûrûğı
mihre beñzer
Anı da had ile eyler dün ü gün
zevâle der-kâr

232. **anı:--nı**
Rûbai 10
Mısra: 2
" O" 3. teklik kişi zamiri.

Dilde ğam-ı 'aşkıımız nihân
eylemiştir
Güyâ anı genc-i Şāygân eylemiştir

233. **anı:--nı**
Rûbai 11
Mısra: 4
" O" 3. teklik kişi zamiri.

Bünyân-ı dilim harâbedir evvelden
Gel bir daḥi sen yakma anı
sultânım

234. **anı:--nı**
Tarih 21
Mısra: 2
" O" 3. teklik kişi zamiri.

Bāreka 'İlāh zihî şadr-ı celîlü 'ş-şān
kim
Nice eltāfa sezâ kılmış anı Rabb-ı
Samed

235. **anı:--nı**
Tarih 29
Mısra: 7
" O" 3. teklik kişi zamiri.

Haḡ anı bir âsaf-ı 'ālîye tevḡik itdi
kim
Re'yi sâ'ib fikri sâkıb 'adle râğib
bî-gümân

236. **o:**
Tarih 41
Mısra: 59
" O" 3. teklik kişi zamiri.

O bir tâbiş-fürüz-ı 'izz ü rif 'at pāk
gevherdir
Aña kândır bu kâh-ı zîver-efzâ vü
ziyâ-baḥşâ

237. **o:**
Tarih 41
Mısra: 61
" O" 3. teklik kişi zamiri.

O bir mergüb zîbâ nüṣṣa-i tenvîr-i
'izzetdir
Aña oldı mutallâ mahfaza bu kasr-ı
nev-peydâ

238. **anı:--n, -ı**
Kaside 10
Mısra: 20
" O" 3. teklik kişi zamiri.

Ta'bir-i sühan remy-i güher-tîr-i
hireddir
Tahrîr anı kâr-ı hedef-ârâ-yı
kalemdir

239. **anı:--n, -ı**
Lugaz 7

Mısra: 8

" O" 3. teklik kişi zamiri.

Ravza-i dünyāya revnak-sāzdır
Sevmeyenler anı gāyet azdır

240. anı:-n, -ı

Lugaz 7

Mısra: 10

" O" 3. teklik kişi zamiri.

Böyle nāzūk-ter iken ol gül-beden
Kazığa ururlar anı tıfl iken

241. anı:-n, -ı

Lugaz 11

Mısra: 2

" O" 3. teklik kişi zamiri.

Bir 'acīb ü garīb şey gördüm
Nedir āyā diyü anı sordum

242. anı:-n, -ı

Lugaz 13

Mısra: 21

" O" 3. teklik kişi zamiri.

Ba'de anı sen müennes kıl
N'oldığın bu lugazden bil

243. o:

Gazel 190

Mısra: 5

" O" işaret sıfat (yār).

Bağrımı Dāğ ile ney kıddimi çeng
eyler o yār
Olsa rāmiş-ger idüp dā'ire mäh-ı
tābı

244. o:

Gazel 21

Mısra: 9

" O" işaret sıfat (yār).

O yārın fıkı-i gül-berg-i fem-i ma
'dūmidır Es 'ad
Girībān-ı dili hem-heykel-i lā
itmege bā'ış

245. o:

Gazel 138

Mısra: 5

" O" işaret sıfat (şūh).

Ey hūn-i sirişk itme yeter cūş o
şūhuñ
Engüş-ti temennā-yı vişāline hizāb
ol

246. o:

Gazel 166

Mısra: 10

" O" işaret sıfat (şūh).

Karīn-i gūş-ı kabūl eylemez yine
Es'ad
O şūha harf-i niyazı güherden
itsem de

247. o:

Gazel 191

Mısra: 9

" O" işaret sıfat (şūh).

Es'ad o şūha Hāli raşad-cū-yi 'arz
iken
Sehhāre-ğamze bağladı geldi
zebānımı

248. o:

Gazel 197

Mısra: 11

" O" işaret sıfat (şūh).

Dirmiş o şūh sā'ati var vakt-i
vuşlatıñ
Nice dakika geçdi o sā'at
kurulmadı

249. o:

Gazel 150

Mısra: 4

" O" işaret sıfat.

Ger tır-i cevri geçse de zihgır-i
dīdeden
Bir kez gözümden olmaz o kaşı
kemān nihān

250. o:

Gazel 165

Mısra: 4

" O" işaret sıfat.

Açılmayacak rüy-be-rü rü'yet
olunmaz
Yüz vech ile āyīneden a'lādır o
sīne

251. o:

Gazel 165

Mısra: 6

" O" işaret sıfat.

Pūsīde kılar pīrehen-ı şabrı cū
kettān
Hāsiyyet-i mehtāb ile hem-tādır o
sīne

252. o:

Gazel 165

Mısra: 10

" O" işaret sıfat.

Ārāyiş-i pehlü-yı hayāl it anı Es'ad
Kim levha-i sīmīn-i mücellādır o
sīne

253. o:

Gazel 186

Mısra: 3

" O" işaret sıfat.

Tabī'atımca o Ruhsār meşrebimce
o leb
Mezākım üzre o gabgab dehān
murādımca

254. o:

Gazel 186

Mısra: 7

" O" işaret sıfat.

O ebruvān u o müjgānıñ oldı dil
hedefi
Kemān u tīre mukabil nişān
murādımca

255. o:

Gazel 199

Mısra: 2

" O" işaret sıfat.

Dil-i şad-çākımız pīçīde zūlf-i yār
kalsun mı
O sevdāile çün şāne keşākeş-kār
kalsun mı

256. o:

Gazel 204

Mısra: 1

" O" işaret sıfat.

Dile tābiş o şūh-ı āteşīn-Ruhsārdan
geldi
Belī pervāneye sūz-ı derūn hep
nārdan geldi

257. o:

Gazel 206

Mısra: 4

" O" işaret sıfat.

Bakılssa hey'eti 'ayniyle ahvel
olmuşdur
O çār-ebriya çeşm-i taleb dūçar
olalı

258. o:

Kaside 2

Mısra: 25

" O" işaret sıfat.

Sen o kehhāl-i devā-kār-ı
ma'ārifsın kim
Rūšenā kuhl-i midādīñla dū çeşm-i
ma'nā

259. o:

Kaside 2

Mısra: 29

" O" işaret sıfat.

Sen o nessāc-ı girān-kāle-i
ma'nāsın kim

Tār u pūd oldı midād-ı siyeh ü sürh
saña

260. o:
Kaside 2
Mısra: 59
" O" işaret sıfat.

Sen o şahenşeh-i iklīm-i
nübüvvetsiñ kim
Taht-gāh oldı serā-perde-i levlāk
saña

261. o:
Kaside 2
Mısra: 61
" O" işaret sıfat.

Zāt-ı pākiñ o dūr-i kulzüm-i
‘izzetdir kim
Hilkat-i ‘ālem ü ādem olamaz aña
bahā

262. o:
Kaside 3
Mısra: 3
" O" işaret sıfat.

Dehān-ı dānişñ eyle küşāde kim o
şadef
Derün-leb-ā-leb-i pākīze dürr-i
ma’nādır

263. o:
Kaside 3
Mısra: 18
" O" işaret sıfat.

Dehen kitāb-ı muharrer mebāhis-i
esrar
Zeban o nüşa-i i’cāza mıkleb-
āsādır

264. o:
Kaside 3
Mısra: 19
" O" işaret sıfat.

Dehen o kīse-i pūr-naqd-i
ma’rifetdir kim
Revāc-gāh-ı belāgatda sikke-
pīrādır

265. o:
Kaside 3
Mısra: 37
" O" işaret sıfat.

Odur o padişeh-i kişver-i risālet
kim
Aña nübüvvet-i Hāk taht-gāh-ı
zībādır

266. o:
Kaside 3

Mısra: 39
" O" işaret sıfat.

Odur o mihr-i ziyā-bağş-ı ‘izz ü rif
‘at kim
Sipihri-nūr-ı Huda aña maṭla’u
cādır

267. o:
Kaside 3
Mısra: 41
" O" işaret sıfat.

Odur o gülbün-i gülşen-serāy-ı
‘izzet kim
Gül-i cemāliñe levlāk murg-i
şeydādır

268. o:
Kaside 3
Mısra: 43
" O" işaret sıfat.

Odur o şem’-i ziyā-sāz-ı bezm-i
bi’set kim
Şu’ā’ı tīre-zidā-yı şeb-i ḥaṭāyadır

269. o:
Kaside 3
Mısra: 65
" O" işaret sıfat.

Odur o üns-kün-i zenb-i bī-nihāyet
kim
Yanında cümle günāhın sagiri
kübrādır

270. o:
Kaside 3
Mısra: 68
" O" işaret sıfat.

Kerem kıl eyle şefā’t eyā habīb-i
Huda
Ki ma’siyetde o bī-çāre düzah-
ārādır

271. o:
Kaside 4
Mısra: 27
" O" işaret sıfat.

Oldur o nūr-ı şem’-i harīm-i denā
k’anıñ
Tābiş-feşān-ı ‘ālemyān mihr-i
re’feti

272. o:
Kaside 4
Mısra: 33
" O" işaret sıfat.

Oldur o maḥz-ı nūr ki ser-cümle
enbiyā
Pervāne-i Çerāğ-ı münir-i şeri’ati

273. o:
Kaside 4
Mısra: 36
" O" işaret sıfat.

Oldur o ḥayr-ı hādī-i şeh-rāh-ı
iktidā
Kim cümle halk o yolda bulurlar
selāmeti

274. o:
Kaside 4
Mısra: 39
" O" işaret sıfat.

Sensin o muktedā-yı gürüh-ı rüsül
ki Hāk
kılmış vücūd-ı pākiñi pūr-nūr-ı
raḥmeti

275. o:
Kaside 4
Mısra: 65
" O" işaret sıfat.

Sensin o fahr-ı ‘ālemyān kim
Cenāb-ı Hāk
ḥaṭm itdi zāt-ı pākiñ ile fenn-i
bi’seti

276. o:
Kaside 4
Mısra: 81
" O" işaret sıfat.

Oldur o nāzenin-i Cenāb-ı İlāh kim
Maḥbūl-i ‘izzet oldı anıñ nuṭṭ u
himmeti

277. o:
Kaside 5
Mısra: 55
" O" işaret sıfat.

Ben o bīmār-ı zünūbum yok
‘ilācım asla
Nüş-dārū-yı şefā’atla olur baña
deva

278. o:
Kaside 6
Mısra: 31
" O" işaret sıfat.

O şīr-i mişe-zār-ı heybet ü satvet ki
bī-minnet
Hirās-ı kahrı eyler ejdehāyı
mürdan kem-ter

279. o:
Kaside 7
Mısra: 75
" O" işaret sıfat.

Sensin o verd-i bağçe-i dāverī ki
hep

Bülbülleri benim gibi şeydā-terīn
ola

280. o:

Kaside 9

Mısra: 26

" O" işaret sıfat.

O güne itdi gülistanda maḳdemin
tebşir
O resme kıldı ki vaşf-ı medīhesin
iş'ār

281. o:

Kaside 9

Mısra: 27

" O" işaret sıfat.

O nazikāne sitayişle neş'e-yāb
olanın
Tekevvün itdi dimağında büyü-i gül
her bār

282. o:

Kaside 9

Mısra: 48

" O" işaret sıfat.

Görüp teheyvü'-i ezhārı tarf-ı
gülşende
O suya akmağ için cüylar da çizdi
kenar

283. o:

Kaside 9

Mısra: 72

" O" işaret sıfat.

İdādı kâbil-i küncâyış-ı derün
olmaz
Olursa da o hisāba ḥayāl defter-dār

284. o:

Kaside 9

Mısra: 73

" O" işaret sıfat.

Odur o Rüstem-i ablaḳ-süvār-
savlet kim
Hirās-ı kahrı ider pīli mūr-mikdār

285. o:

Kaside 9

Mısra: 94

" O" işaret sıfat.

Seni tırāz-ı bihīn ravza-i sa'adet
iden
Beni o gülşene kılmış hezār-ı
mu'ciz-kār

286. o:

Kaside 9

Mısra: 95

" O" işaret sıfat.

Benim o bülbül-i şād-āb-ı verd-i
bāğ-ı hüner
Ki bir demim ider üsküfte şad gül-i
güftār

287. o:

Kaside 10

Mısra: 31

" O" işaret sıfat.

Ta'bīr o kālā-yı girāndır ki hemīşe
Sāyide-i pāy-ı sūḥan-ārā-yı
kalemdir

288. o:

Kaside 10

Mısra: 67

" O" işaret sıfat.

Bu meşḳ-i fitenle o dü ebrü-yı
siyeh-tāb
ḥam-geşte-kün-i kāmēt-i bālā-yı
kalemdir

289. o:

Kaside 11

Mısra: 29

" O" işaret sıfat.

O bütün şekl-i girībānına olmaz
nigerān
Fehm iden şüret-i ma'nā-yı müfād-
ı lā'yı

290. o:

Kaside 11

Mısra: 79

" O" işaret sıfat.

Sen o düstūr-ı kerem-zād-ı cihān-
bansın kim
Āsitānında bulur lafz-ı 'atā
ma'nāyı

291. o:

Kaside 11

Mısra: 81

" O" işaret sıfat.

Sen o Cemşid-ḥaşem nām-ver-i
'ālemsin
Ki deriñ çarḥa irāet ider isti'lāyı

292. o:

Kaside 11

Mısra: 83

" O" işaret sıfat.

Sen o Fārūk-revişsin ki nesīm-i
'adlīn
Dād-zār itdi kühen bāğçe-i dünyāyı

293. o:

Kaside 11

Mısra: 91

" O" işaret sıfat.

Ben o nessāc-ı bihīn kāle-i nazmım
ki seza
Ursa gülğonça-i mühriyle felek
tamgāyı

294. o:

Kaside 11

Mısra: 93

" O" işaret sıfat.

Ben o beytū'l-harem-i tā'if-i
güftārım kim
Nāv-dān-ı zer-i kılk itse ne dem
mecrāyī

295. o:

Kaside 11

Mısra: 102

" O" işaret sıfat.

Haşre dek zīb-dih-i mesned-i re'fet
ide Ḥaḳ
O ḥudāvend-i kerem-senc-i 'atā-
pīrāyı

296. o:

Kaside 12

Mısra: 18

" O" işaret sıfat.

Görelî revnaḳ-ı gül-reng-i 'izār-ı
yārī
Mütelevvindir o haclet ile ekser
lāle

297. o:

Kaside 12

Mısra: 20

" O" işaret sıfat.

Cevher-i zātı 'ayān şām-ı
Çerāğānından
Şeb-Çerāğ olsa o tābişle n'ola her
lāle

298. o:

Kaside 12

Mısra: 28

" O" işaret sıfat.

Olsa ḥurşide ziyā-baḥş n'ola ger
lāle
O gülün 'arız-ı zībāsına beñzer lāle

299. o:

Kaside 12

Mısra: 31

" O" işaret sıfat.

Bezm-i gülzārda mey-nüş-i safa
olsa o şūḥ
Tabaḳ-ı nukl ola gül sāğar-ı pūr-
zer lāle

300. o:

Kaside 12

- Mısra: 45
" O" işaret sıfat.
- O şehenşâh-ı cihan kim Eger-i terbiyeti
Dâğ-ı dil-süz-ı meh-i enveri eyler lāle
301. o:
Kaside 12
Mısra: 49
" O" işaret sıfat.
- O hüdāvend ki gül-bāğçe-i 'adlinde
Olsa manzūr-ı nigāh-ı keremi ger lāle
302. o:
Kaside 12
Mısra: 53
" O" işaret sıfat.
- O hümā-sāye ki āsar-ı hümāyūnı ile
Müstezıllı giyeh olursa da eyler lāle
303. o:
Tarih 2
Mısra: 19
" O" işaret sıfat.
- O şahenşāhı dāim eyledikçe taht-ı devlette
kıla Bārī şadāretde vücūd-ı pākiñi ibkā
304. o:
Tarih 5
Mısra: 13
" O" işaret sıfat.
- O zāt-ı mekrūmet-āyāta her dem her umūrında
kıla tevfiğini yāver Cenāb-ı Hāzret-i Mevlā
305. o:
Tarih 6
Mısra: 4
" O" işaret sıfat.
- Yümn ü devletle silah-dār-ı şeh-i 'ālem iken
O kerem-kār 'atā-dār me'ālī-peymā
306. o:
Tarih 6
Mısra: 10
" O" işaret sıfat.
- Hem muvaffāk kıla düstūr-ı celilü'l-kadriñ
- Masdar-ı hayr ola hemvāre o şadrü'l-vüzerā
307. o:
Tarih 8
Mısra: 13
" O" işaret sıfat.
- Meyl idüp nass-ı mübîn üzre o şadr-ı gāzī
Şevket ü devleti izhār iderek virdi rızā
308. o:
Tarih 9
Mısra: 5
" O" işaret sıfat.
- O şeh-i ma' delet-ārāya Cenāb-ı Mevlā
Kār-dān böyle vezir eyledi tevfiķ ü 'atā
309. o:
Tarih 9
Mısra: 17
" O" işaret sıfat.
- hüsñ-i tedbiri o düstūr-ı Aristo-rāyīñ
Fi'l-mesel haddini bildirdi 'adūya hākkā
310. o:
Tarih 11
Mısra: 4
" O" işaret sıfat.
- Reh-i semend-i hümāyūna kıldı ferşide
Sitebraķ-ı dil ü cānın o vāsıf-ı vālā
311. o:
Tarih 35
Mısra: 27
" O" işaret sıfat.
- O naķş-ı hurde-i Çini 'İmād-ı Kāşiyi
Hezār reng ile zib itdi çār erkāna
312. o:
Tarih 35
Mısra: 34
" O" işaret sıfat.
- Ya Taşkendi hemān kendi bu bizā'a ile
Sezā ya İbn-i Hacerdir disem o bünyāna
313. o:
Tarih 35
Mısra: 35
" O" işaret sıfat.
- Görüp derinde o gül-mihi çeşm-i Haddādī
Sarıldı hemçü Demiri o bāb-ı zī-şāna
314. o:
Tarih 35
Mısra: 36
" O" işaret sıfat.
- Görüp derinde o gül-mihi çeşm-i Haddādī
Sarıldı hemçü Demiri o bāb-ı zī-şāna
315. o:
Tarih 35
Mısra: 47
" O" işaret sıfat.
- Görüp o resmi Sinimmār-ı çarh tārīhin
Pesend idüp didi zibā-binā kitāb-hāne
316. o:
Tarih 37
Mısra: 5
" O" işaret sıfat.
- O sultān-ı 'adālet-pişe hayr-endişe olmuşdur
Nizām-ı devletinde mukterin tevfiķ-i Ma'būde
317. o:
Tarih 38
Mısra: 6
" O" işaret sıfat.
- Şeref-bağşā-yı envā'ı merātib olarak dā'im
Ola mazhar o zāt-ı pür-sa'adet luţf-ı Ma'būda
318. o:
Tarih 39
Mısra: 6
" O" işaret sıfat.
- Riyāz-ı dehr olup feyz-i hūdā-dād ile müstesnā
Vahid ü bi-'adil oldu o şevķ ile çemen-zārı
319. o:
Tarih 39
Mısra: 25
" O" işaret sıfat.
- O düstūr-ı girān-māye felek-pāye hümā-sāye
İder her sālın irdikçe bahār-ı feyz-āsārı

320. o:

Tarih 39

Mısra: 28

" O" işaret sıfat.

Riyâz-ı pâkini ezhâr-ı rengâreng
ile tezyîn
İdüp izhâr o demde 'izz-ile şādī-i
bisvârî

321. o:

Tarih 39

Mısra: 39

" O" işaret sıfat.

O hâkân-ı Ferîdün-bendenîñ gül-
bâğ-ı luţfından
'Adâlet gülşen-ârâ cûd-ı dil-keş
'âleme sârî

322. o:

Tarih 39

Mısra: 42

" O" işaret sıfat.

'Înâyet rûh-perver merhamet
dünyâya zîb-âver
Mülûkidir o bâğın mâ-haşal ezhâr
u eşcârî

323. o:

Tarih 41

Mısra: 19

" O" işaret sıfat.

O sünbüllerle güller resmi her sū
seyr olundukça
Ne mümkün gelmemek yâda 'izâr-ı
kâkül-i havrâ

324. o:

Tarih 41

Mısra: 27

" O" işaret sıfat.

O reng-â-reng sâfî câmlar kim
bunda zeyn olmuş
Neşât-efzâ olur nezzâre hemçü
sâğar-ı şahbâ

325. o:

Tarih 42

Mısra: 5

" O" işaret sıfat.

O dâdâr-ı mehbâbet-güster-i 'adl-
âver-i dehrîñ
Îlâhî tu' me-i şemşîr-i tedmîr ola
düşmânî

326. o:

Tarih 43

Mısra: 5

" O" işaret sıfat.

O mihr-i evc-i fazîlet kemâl-i
'izzet ile
Şeref-karîñ idicek şadr-i 'âlî-i
Rûmî

327. o:

Tarih 43

Mısra: 7

" O" işaret sıfat.

Sahîfe-i dilimiñ Es'ad o demde
hemân
Bu beyt-i pâk ü dü-târîh oldı
mersümü

328. o:

Tarih 44

Mısra: 21

" O" işaret sıfat.

Yâ Rab o zât-ı ekrem pîr ola 'izz-
ile hem
Müzdâd ola dem-â-dem anda şafâ-
yî bâli

329. o:

Tarih 45

Mısra: 5

" O" işaret sıfat.

O sultân-ı cihân kim nefha-i gül-
bâğ-ı 'adlinde
Meşâm-ı dehre bü-y-i istirâhat geldi
hoş geldi

330. o:

Tarih 30

Mısra: 17

" O" işaret işaret.

Mevc şanma o sandal-ı pâkiñ
Suyına cebhe-sây olur 'ummân

331. o:

Tarih 30

Mısra: 24

" O" işaret işaret.

Dâ'im olsun serîr-i devletde
Tâ-be-mahşer o dâver-i devrân

332. o:

Tarih 30

Mısra: 26

" O" işaret işaret.

Yümn-ile Bahre olıcağ nâzil
Nûr gibi o zevrâk-ı rahşân

333. o:

Tarih 35

Mısra: 17

" O" işaret işaret.

Cebîn-sâyî hasiri olup o dergâhîñ
Bırakdı postını Ferrâ kenâra pîrâne

334. o:

Tarih 35

Mısra: 24

" O" işaret işaret.

Bulunca levn-i sefidî-yle rûh-i
Beyzâvî
Temessül eyledi İbn-i Melek o
cismâna

335. o:

Tarih 35

Mısra: 26

" O" işaret işaret.

Tılâ-yı sîme ser-âgaz idince Sîvâsî
O buk'âyı Zehebî başladı zer-
efşâna

o ân:

1. o ân:

Kaside 9

Mısra: 100

Kelime Tipi: -

*Söz konusu olayın
gerçekleştiği an, o anda.*

Bu haletimden idüp kesb-i feyz-i
vücûd
O ân 'âlem-i kevn-i sühan olur
devvâr

o dem:

1. o dem:

Kaside 4

Mısra: 72

Kelime Tipi: -

O zaman.

Her birisi girânî-i bâr-ı günâhdan
Rızân ide o dem 'arağ-ı şerm ü
hacleti

2. o dem:

Kaside 9

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

O zaman.

Degil şükûfe o dem her nihâl ser-
tâ-ser
Hezâr dîde açup cümle oldılar
bîdâr

3. o dem:

Kaside 9

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

O zaman.

İdüp mağarrını sultân-ı gül Ferah-
âbâd

O demde her birine virdi bir
mahall-i karār

4. o dem:

Lugaz 19
Mısra: 26
Kelime Tipi: -
O zaman.

Evvel-i sevre gelse mihr-i cihān
Sitte-i sevr olup o dem güzerān

5. o dem:

Tarih 2
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
O zaman.

Tevaccüh itdiği cānibden ol dādār-ı
Risto-rāy
Anı seyl-āb-ı cūd u himmeti kıldı o
dem itfā

6. o dem:

Tarih 40
Mısra: 20
Kelime Tipi: -
O zaman.

Dü-tārīh ile tebrik itmege itmāmını
anıñ
Didim şad şevk ile Es'ad o dem bu
beyt-i garrāyı

7. o dem:

Tarih 11
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
O zaman.

Çıkınca ni'met-i ahlā didim o dem
tārīh
Zihī ziyāfet-i vālā-yı şadr-ı 'ālī-cā

o dem ki:

1. o dem ki:

Kaside 3
Mısra: 55
Kelime Tipi: -
O zaman ki, o an ki.

O dem ki rüy-siyāhān ma'siyet-
kārān
Humār-ı bāde-i zehr-i günehle
rūsvādır

o dem kim:

1. o dem kim:

Tahmis 5
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
O an ki, o zaman ki.

Tenim hāki-yle yek-sān eyleyüp
terk-i şu'ūr itdim
Gubār-asā o dem kim reh-
güzārında mürür itdim

o deñlü:

1. o deñlü:

Gazel 137
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
O kadar, derece, ölçüde.

O deñlü sūz-ı nār-ı 'aşk u miñnet
var ki savtında
Gülü pür-tāb u handān eyledi
feryādın ey bülbul

2. o deñlü:

Gazel 170
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
O kadar, derece, ölçüde.

'Adem-vücūd o deñlü dehān-ı
tengi kim
Nühüfte bû gibi güftār o gönça-i
femde

3. o deñlü:

Gazel 180
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
O kadar, derece, ölçüde.

O deñlü sūz-perest olmaz idi
pervāne
İdeydi def'-i harāret geh istitāre ile

4. o deñlü:

Gazel 194
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
O kadar, derece, ölçüde.

'aşkıñ o deñlü neş'e virirmiş ki
bādesi
Nüş eyleyenleriñ gider elden
irādesi

5. o deñlü:

Kaside 3
Mısra: 61
Kelime Tipi: -
O kadar, derece, ölçüde.

O deñlü cīb-pür-i naqd-i
ma'siyetdir kim
İdādi rüz-i cezada kelāl-efzādır

6. o deñlü:

Kaside 8
Mısra: 41
Kelime Tipi: -
O kadar, derece, ölçüde.

O deñlü itdi üstād-ı nema neşr-i
ma'ārif kim
Pür itdi nev-be-nev erbāb-ı dānişle
gülistanı

7. o deñlü:

Kaside 9
Mısra: 31
Kelime Tipi: -
O kadar, derece, ölçüde.

O deñlü kıldı Eşer hāke feyz-i
nīsān kim
hañire-i yem-i bağ oldu perver-i
ezhār

8. o deñlü:

Kaside 9
Mısra: 79
Kelime Tipi: -
O kadar, derece, ölçüde.

O deñlü 'ahd-i 'adālet-medārı
şevk-efgen
Ki itseñ ahım ğam-dīde-ğānıñ
istihbar

9. o deñlü:

Kaside 9
Mısra: 104
Kelime Tipi: -
O kadar, derece, ölçüde.

Yeter nisār-ı le'ālī-i nazm-ı pāk
Es'ad
O deñlü mu'teber olmaz güher
k'ola bisyār

10. o deñlü:

Kıt'a 2
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
O kadar, derece, ölçüde.

O deñlü lezzet-i nev virdi feyz-i
mağdemi kim
Henüz oldu Hisārın kirası sultānı

11. o deñlü:

Lugaz 8
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
O kadar, derece, ölçüde.

O deñlü sāf-dil iken degildir ol
hōd-bīn
Olur neşāt ile her gördüğü kişiye
yakın

12. o deñlü:

Tarih 39
Mısra: 15
Kelime Tipi: -
O kadar, derece, ölçüde.

O deñlü 'ahd-i şādī-baḥşı şevk-
efzā neşāt-āver
Ki cūyān olduğından dil-rübālar
'aşıq-ı zārı

13. o deñlü:

Tarih 40

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

O kadar, derece, ölçüde.

O deñlü şemse vü zerrīn-tākı şu 'le-
baḥşādır
Ki kıldı hīre-sāziş çeşm-i mihr-i
tāb-peymāyı

14. o deñlü:

Tarih 40

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

O kadar, derece, ölçüde.

O deñlü tarz u tarh-ı dīl-pesendi
hoş-nümādır kim
Uzaqdan 'aşıq-ı dīl-dāde kıldı
hüşni deryayı

15. o deñlü:

Tarih 44

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

O kadar, derece, ölçüde.

Ol nev serāy-ı eyman o deñlü
nüzhet-efgen
Deryā daḥi iraqdan dildāde-i
cemālī

16. o deñlü:

Lugaz 12

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

O ölçüde, o kadar.

O deñlü vūs'ati var ṭab'ında el-
Hāşıl
Derūnı Baḥrına girseñ bulunmaya
sāhil

17. o deñlü:

Nazm 9

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

O ölçüde, o kadar.

Bir halāvet virdi kim zehr-ābe-i
cevrīn dile
Fikr-i kand-i vuşlatıñ o deñlü
lezzet virmedi

o deñlü ki:

1. o deñlü ki:

Gazel 113

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

O kadar ki.

Berrāq u sāf o deñlü ki ol sīne-i
latīf
Yanında cism-i tābişi mihr ü
mehiñ kesif

o deñlü kim:

1. o deñlü kim:

Kaside 1

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

O kadar ki.

Ef'aliñ ola aşlah u aḥsen o deñlü
kim
Tafdīl sığasıyle kıl a'mālīñi edā

o güne:

1. o güne:

Kaside 9

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

O kadar, o denli.

O güne itdi gülistanda maḥdemin
tebşir
O resme kıldı ki vaşf-ı medīhesin
iş'ār

**o günü hudā lutf itse bir daḥi
gösterse:**

**1. o günü hudā lutf itse bir daḥi
gösterse:-i**

Nazm 22

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Dua İfadesi**

*O günü Allah lütfedip bir kez
daha göstersin.*

Mihr-i rüyın baña ol māh-likā
gösterse
O günü bir daḥi lutf itse hudā
gösterse

o kadar:

1. o kadar:

Kaside 10

Mısra: 61

Kelime Tipi: -

O kadar, fazla.

kıldı o kadar kārım evsāfiña talīk
Kim bu gazel-i ter daḥi inşā-yı
kalemdir

2. o kadar:

Kaside 11

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

O derece, o ölçüde.

kılk-i lāli o kadar mu'cize-güy
eyledi kim
Yazdı levḥ-i dile bu nev gazel-i
garrāyı

3. o kadar:

Kaside 11

Mısra: 85

Kelime Tipi: -

O derece, o ölçüde.

Devr-i 'adlīñ o kadar şevk-dih-i dil
ki ne dem
İtse ḡamdan mihen-ālūde-dilān
şekvayı

4. o kadar:

Lugaz 10

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

O derece, o ölçüde.

Şevk-i şādīsi şitāda çokdur
O kadar sayfda keyfi yokdur

5. o kadar:

Tarih 31

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

O derece, o ölçüde.

Āb-ı nābı o kadar saf u ziyā-pirā
kim
Güyyiā çeşme-i ḥurşiddin oldı
rızān

o kim:

1. o kim:

Gazel 75

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

O ki, o kimse.

O kim yektā-rev-i nā-refte-rāh-ı
ḥod-pesendidir
Be-kām olmaz ḡurūr-ı nā-be-cāsı
pāy-bendidir

2. o kim:

Gazel 48

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

O ki, o kimse.

Lisān-ı 'aşq-bāzān-ı rnelāmet-pişe-
gān üzre
O kim ḡamdan müberrā ḡuşşadan
nā-kāmdır kemdir

3. o kim:

Kaside 7

Mısra: 37

Kelime Tipi: -

O ki.

Çengāl-düz-ı ta'ne olur Hāleye o
kim
Āğūş-zīb-i vuşlatı bir meh-cebîn
ola

o yüzden:

1. **o yüzden:**
Nazm 20
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
O sebepten.

Göster āyine-i rüyuñ bana dil-şād
olayım
Yap o yüzden dil-i vīrānımı ābād
olayım

ocag:

1. **ocagından:-ın-dan**
Tarih 32
Mısra: 14
Ateş yakılan yer. II Ev, yuva.
II Kaynak, memba.

Mihr-i ikbālī fūrūg-efzāy olup
bānīsiniñ
Hem ocagından fūrūzān ola nice
dūdman

ocak:

1. **ocakdan:-dan**
Tarih 32
Mısra: 5
Ateş yanan yer.

San ocakdan çıkma yalın yüzlü bir
Maḥbūbdur
Dāğ yakmış sīne-çāk itmiş Mişāl-i
'āşīkān

ocak-zāde:

1. **ocak-zādedir:**
Lugaz 4
Mısra: 9
*1. Ocağın evladı(pişmek,
yanmak bağlamında) 2. Belli bir
ailenin çocuğu; nesli.*

Āteşī-meşreb bir ocak-zādedir
Her dem anıñ ittibā'ı bādedir

oğlan:

1. **oğlandır:-dır**
Gazel 25
Mısra: 8
(a) çocuk.

Hille ḥürmet itmeyüp duḥt-ı rezi
itmiş nikāh
Hīleye mā'il delikanlı bir oğlandır
kaḍeḥ

oğul:

1. **oğlı:-ı**
Lugaz 11
Mısra: 8
Evlat.

Biri gūyā ana birisi baba
Gayrılar oğul oğlu ser-tā-pā

2. **oğul:**
Lugaz 11
Mısra: 8
Evlat.

Biri gūyā ana birisi baba
Gayrılar oğul oğlu ser-tā-pā

ok:

1. **okını:-ı, -n, -ı**
Beyit 5
Mısra: 2
*1. Yay veya keman denilen
kavis şeklinde bükülmüş bir ağaç
çubuğa gerili kirişe takılarak
uzağa atılan ucu sivri demirli ince
ve kısa değneğe verilen addır. 2.
Kırpikler.*

Ol kemān-ebur n'ola bağlar ise
kaşbasdı
Zāl-i ḥüsni okını atdı ve yayın
yasdı

oku:

1. **okursam:-r, -sa, -m**
Gazel 38
Mısra: 8
Okumak.

Sīnede hıfz iderim fikr-i ḥaṭ-ı
dildārı
Āyet-i ḥüsniñ okursam n'ola ben
ezber olur

oku:-

1. **okur:-r**
Kaside 8
Mısra: 32
*Bir metni seslendirmek,
yüksek sesle kıraat etmek.*

Gelüp 'ilm-i cedelden tīg-i ṭab'-ı
sūsene hiddet
Okur şimdi o te'lifāt-ı Haddādī ve
Kirmānī

okut:-

1. **okudur:-ur**
Kaside 12
Mısra: 25

*Yüksek sesle şiir ya da şarkı
söyletmek.*

Her seher bülbul-i gūyāya
çemende okudur
Böyle bir nev gazel-i mu'cize-
güster lāle

okut:

1. **okutdı:-dı**
Kaside 8
Mısra: 16
(Ders) Okutmak.

Kitāb-ı İbn-i verdiden sebaḥ-hān
eyleyüp evvel
Okutdı soñra tıfl-ı goncaya ders-i
Gülistanı

2. **okutdı:-dı**
Kaside 8
Mısra: 36
(Ders) Okutmak.

kılup İbn-i 'Asākır nüshasın tedris
ile tefhim
Okutdı tūg-ı şāhīye fütuḥaṭ ile
ḥākānī

okuya gelmezken:

1. **okuya gelmezken:-mez, -ken**
Gazel 136
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Okumak, söylemek. II
Lütfetmek, ihsanda bulunmak.

Okuya gelmezken Es'ad şimdi
pervāza gelüp
Sayd-gāhı oldu anıñ kūh u sahrā-yı
emel

ol:

1. **olursuñ:-ur-suñ**
Kaside 2
Mısra: 33
Bulunmak.

Her dem iklīm-i ma'ārifde olursuñ
çün kim
Dür-nisārende-i gencīne-i ra'nā
ma'nā

2. **olan:-an**
Gazel 7
Mısra: 6
(Bir şeye) Sâhip olmak.

Reftāra gel ḥırāmīña serv eylesün
ḥased
Bālā-terin olan bu revīşdir hemin
saña

3. **olmağla:-mağ, -la****Tarih 45**

Mısra: 13

Olmak, yardımcı fiil.

Bu sâliñ habbezâ sâl-i neşât
olmağla târihi
Kühen şādîlere bir taze Hâlet geldi
hoş geldi

4. **olmak:-mağ****Gazel 5**

Mısra: 4

*. Gerçekleşmek veya**yapılmak.*

Her zaman telh-âbe-nüş-i derd ü
miñnet olmadan
Küşte-i tîğ-i ğam olmak cāna
minnetdir baña

5. **oldığına:-dığ, -ı, -na****Gazel 14**

Mısra: 5

*Herhangi bir durumda**bulunmak.*

Felekde gâh bedr ü geh hilâl
oldığına bādî
'İzâr u ebruvânîñ şeklini tasvîr ider
mehtâb

6. **olmak:-mağ****Gazel 5**

Mısra: 5

*... halinde bulunmak, ...**haline gelmek.*

Zîb-i dîhîm-i şafâ vü rāhat olmak
istemem
Güşe-i bî-tüşe-i ğam cā-yı 'işretir
baña

7. **olmuş:-muş****Gazel 7**

Mısra: 7

*... halinde bulunmak, ...**haline gelmek.*

Olmuş misâl-i hâle-i meh dinse
vechi var
Bir başka ân virdi haṭ-ı 'anberîn
saña

8. **oldı:-dı****Gazel 12**

Mısra: 8

*... halinde bulunmak, ...**haline gelmek.*

Nûr-ı feyz-i ezelîdir dile bādî-i
vücüd
Tâbiş-i mihr ile gör oldı zılâl
'âlem-zîb

9. **olmadan:-madan****Gazel 18**

Mısra: 9

*.. halinde bulunmak, ... haline
gelmek.*

Kays olmadan Es 'ad daḥi caşk ile
hem-âğüş
Ben olmuş idim beste-i zencîr-i
maḥabbet

10. **olmağla:-mağ, -la****Gazel 120**

Mısra: 3

Olmak, ...haline gelmek.

kāmet-i şabra dırāz olmağla şad
endāzedem
Cāme biçdim şâl-i rûz-i rûzeyi
bayramlık

11. **ola:-a****Gazel 6**

Mısra: 2

*(İsimlerden sonra geldiğinde)**... hâline gelmek.*

Nigāha hîrelenür çeşm-i âfitâb
saña
Meger ki sāye-i zülfüñ ola niķâb
saña

12. **ol:****Gazel 30**

Mısra: 1

"O" işaret sıfatı.

Beni dūr eylediñ bilmem niçün ol
māhdan ey çarḥ
'Acebdîr kim hîrāsân olmadıñ sen
āhdan ey çarḥ

13. **olmada:-ma, -da****Gazel 159**

Mısra: 3

"Olmak" yardımcı fiili.

Dü dîde olmada 'ayniyle hîre-düz-i
fûrûğ
Çü âfitâb o nûr-ı basar mıdır
görinen

14. **olmuşdur:-muşdur****Lugaz 1**

Mısra: 2

"Olmak" yardımcı fiili.

Ol nedir kim dāima pür-âb ü tâb
Rûhî yok zû-rûha olmuşdur meâb

15. **olmuşdı:-muşdı****Tarih 2**

Mısra: 3

"Olmak" yardımcı fiili.

Egerçi münselih olmuşdı selh-i sâl-
i sâbıkda
Harîk ile vücûd-ı şevķ-âlûd-ı şafâ
nev'â

16. **olmada:-ma, -da****Tarih 31**

Mısra: 6

"Olmak" yardımcı fiili.

Kubbesi olsa n'ola çetr-i Sikender
ki anıñ
Menba'ı âb-ı hayât olmada 'aynı-
yle hemân

17. **olan:-an****Kaside 2**

Mısra: 73

Bir vasma sahip olmak.

Nāvek-i nûr-ı benānında olan
heybetdir
Çarḥda mähî iki şakḳ iden ey nûr-i
Huda

18. **olsam:-sa, -m****Gazel 4**

Mısra: 7

-e dönüşmek, haline gelmek.

Hecr-i ebrûñ ile tîr-endâz-ı âh
olsam eger
Şüret-i ḥamyāze bir zihgîrdir
sensiz baña

19. **ol:****Nazm 30**

Mısra: 4

Olmak yardımcı fiili.

Süreyya gibi dilber cem' idüp ol
çün felek lâbis
Seriyyü' l-hâl ol ey dil var mı kem-
nām olmağa bā'ış

20. **ol:****Gazel 114**

Mısra: 8

Yardımcı fiil.

Mevsim-i gülzâr ola bezm-i vişâl-i
yâr ola
şabr olur mı bir sen ol zâhid
tekellûf-ber-ṭaraf

21. **olsa:-sa****Gazel 108**

Mısra: 5

"Ol" yardımcı fiil.

Olsa benefşe-zâr n'ola ravza-i
ḥayâl
Buldı henüz neşv ü nemâ çün
bahâr-ı haṭ

22. **olmak:-mak****Gazel 110**

Mısra: 3

"Ol" yardımcı fiil.

Yüregi yağın eritdi bir Çerâğ
olmak için
Çok dikildi turdı her şeb meclis-i
dildâra şem'

23. **oldı:-dı****Gazel 116**

Mısra: 5

"Ol" yardımcı fiil.

Oldı figân lâzime-i Hâl-i 'âşikân
Şeb-tâ-şabâh nâleler eyler hezâra
bak

24. **olmazsa:-maz, -sa****Gazel 116**

Mısra: 8

"Ol" yardımcı fiil.

Tahşil-i kurba sa'y ile kıl çeşmi
dür-bîn
Olmazsa bârî dürdan ol meh-
'izâra bak

25. **olma:-ma****Gazel 117**

Mısra: 7

"Ol" yardımcı fiil.

Olma nigâh-ı lutfına yârîñ firifte
Manzûr-ı çeşm-i şühî olur nâ-
sezâsı çok

26. **olan:-an****Gazel 118**

Mısra: 12

"Ol" yardımcı fiil.

Hurûş-ı eşk-i hasret hâne-i şabrım
harâb itdi
Esâsı âb olan bünyân kâbil mi
metîn olmak

27. **olsun:-sun****Gazel 120**

Mısra: 12

"Ol" yardımcı fiil.

Mâh-ı 'id-i vaşlı göstermezse
Es'ad şâm-ı baht
Çün şafâda rûz-nâm olsun baña
kem-nâmlık

28. **olsa:-sa****Gazel 122**

Mısra: 2

"Ol" yardımcı fiil.

Dildâr olunca 'âşıkına mihr-bân
gerek

Cevr ü cefâsı olsa da bârî nihân
gerek

29. **olunca:-unca****Gazel 122**

Mısra: 1

"Ol" yardımcı fiil.

Dildâr olunca 'âşıkına mihr-bân
gerek
Cevr ü cefâsı olsa da bârî nihân
gerek

30. **olmasa:-ma, -sa****Gazel 123**

Mısra: 9

"Ol" yardımcı fiil.

Yâr ile olmasa Es'ad sebep-i güft ü
şünîd
Olsa ber-ceste dahî lutfı nedir
eş'ârîñ

31. **olmasa:-ma, -sa****Gazel 127**

Mısra: 4

"Ol" yardımcı fiil.

Cüşîş-i eşk-i gama çaķı-i dil
lâzımdır
Cery ider miydi midâd olmasa
nevki kâlemiñ

32. **olsa:-sa****Gazel 127**

Mısra: 10

"Ol" yardımcı fiil.

Eyler isbât-ı vücûd-ı 'adem ey hür-
meniş
Hande-rîz olsa ne dem nâz ile ol
ğonça femiñ

33. **olmasa:-ma, -sa****Gazel 130**

Mısra: 12

"Ol" yardımcı fiil.

Gerden iderdi çihre-i pür-tâb-ı
mâhı çarķ
Zîr-i hâtiñda olmasa güm-kerde
gerdeniñ

34. **oldum:-du, -m****Gazel 131**

Mısra: 5

"Ol" yardımcı fiil.

Oldum nigâh-ı şüretine dîde cümle
ten
Baķ kim Miğâl-i âyine hayrânîñım
seniñ

35. **oldı:-dı****Gazel 136**

Mısra: 2

"Ol" yardımcı fiil.

Alsa şâhîn-i tabî'at n'ola selvâ-yı
emel
Sayd-gâhım oldı şimden gerü
pehnâ-yı emel

36. **olsa:-sa****Gazel 136**

Mısra: 4

"Ol" yardımcı fiil.

Zîver-i dest eyledim şeh-bâz-ı
ikbâli n'ola
Olsa nahcîrim pey-â-pey kebk-i
zîbâ-yı emel

37. **olmazdı:-maz, -dı****Gazel 153**

Mısra: 6

"Ol" yardımcı fiil.

Almasa âhını pervâne-i âteş-
nazârîñ
Şem'in olmazdı güdâzî-i teni
süzindan

38. **oldı:-dı****Gazel 155**

Mısra: 6

"Ol" yardımcı fiil.

Benânı manzar-ı hûnîn-i çeşm-i
'âşık olmuşdur
Ser-engüşti-i la'îñ oldı şanmañ
reng-i hinnâdan

39. **olsa:-sa****Gazel 158**

Mısra: 9

"Ol" yardımcı fiil.

N'ola âyîne-âsâ olsa Es'ad nazmı
pâkîze
Kî âb ü tâb-ı nutķı Nâkîd-ı hoş-
güdâ gördüm ben

40. **olan:-an****Gazel 170**

Mısra: 14

"Ol" yardımcı fiil.

Dür-i nikât çıkarsa n'ola
derûnumdan
Olan ma'âdin-i lû'lûdur Es'adâ
yemde

41. **oldı:-dı****Gazel 177**

Mısra: 2

"Ol" yardımcı fiil.

'Araķ-pâşide şanmañ rûy-i cânân
kaķra-ber-kaķra

Dür-i cüy-i melâhât oldı rîzân
kaṭra-ber-kaṭra

42. **oldı:-dı**
Gazel 190

Mısra: 10
"Ol" yardımcı fiil.

Âhdan sît-i gelû savt-ı nefîre döndi
Döğünüp def gibi dil oldı nağam
dolabı

43. **olmasa:-ma, -sa**
Gazel 190

Mısra: 3
"Ol" yardımcı fiil.

Olmasa nâleleri güş-hırâş-ı zühre
Târ-ı tanbûr yemezdi bu kadar
mızrâbı

44. **olsa:-sa**
Gazel 190

Mısra: 6
"Ol" yardımcı fiil.

Bağrımı Dâğ ile ney kaddimi çeng
eyler o yâr
Olsa râmiş-ger idüp dâ'ire mâh-ı
tâbı

45. **olsa:-sa**
Gazel 193

Mısra: 1
"Ol" yardımcı fiil.

Olsa n'ola şarâb-ı lebiñ cisme cân
gibi
Yokdur humârı keyf-i mey-i
ergavân gibi

46. **olunca:-unca**

Gazel 195
Mısra: 4
"Ol" yardımcı fiil.

Hiç kor mı süz-ı 'aşk ki eşkim
revân ola
Bisyâr olunca huşk olur âteşde
yem dağı

47. **oldı:-dı**
Gazel 196

Mısra: 4
"Ol" yardımcı fiil.

Rûyına hayran iken 'ağsın görüp
âyîneden
Oldı 'aşk ol vech-ile bisyâr bir
yüzden dağı

48. **olam:-am**
Gazel 200

Mısra: 14
"Ol" yardımcı fiil.

Murg-i dil-i za'îfî idüp hüşe-çîn-i
vasl
Dâm-ı şikenc-i turrenden âzâd olam
gibi

49. **olam:-am**
Gazel 200

Mısra: 16
"Ol" yardımcı fiil.

Es'ada bu tekve-gâhda takvâ-yı
'aşk ile
Îrşâd-sâz-ı zümre-i zühhâd olam
gibi

50. **olsun:-sun**
Gazel 201

Mısra: 10
"Ol" yardımcı fiil.

Pür-dag-ı derd-i 'aşk ide-gör cism-
i zerdiñi
Olsun revâcî çârsü-yi gamda zer
gibi

51. **olsa:-sa**
Gazel 202

Mısra: 1
"Ol" yardımcı fiil.

Ne kadar sâf-derûn olsa kişi âb
gibi
Döndürür çarç anı tekdîr ile dolâb
gibi

52. **ola:-a**
Kaside 1

Mısra: 48
"Ol" yardımcı fiil.

Mevşûl olur saña şıla-i hayr
cümlesi
Mâ-fi'z-zamîriñ ola hemân tâ'at-i
Hudâ

53. **olan:-an**
Kaside 1

Mısra: 29
"Ol" yardımcı fiil.

Çün mübtedâ-yı kâra muḳaddem
haber olan
Bildîñ şerî'at oldığın 'âmil ol aña

54. **oldı:-dı**
Kaside 1

Mısra: 104
"Ol" yardımcı fiil.

Taḳdîm-i nûr-ı hilkati te'hîr-i bi
'seti
Bi'l-ittifâk oldı evvel-i delîl aña

55. **olduñ:-du, -ñ**
Kaside 1

Mısra: 108
"Ol" yardımcı fiil.

Înşâ '-ı mu'cizât ile iḥbâr-ı dîn
idüp
Olduñ bi-gayr-i vech-i şübeh
'âleme hudâ

56. **olmadı:-ma, -dı**

Kaside 1
Mısra: 88
"Ol" yardımcı fiil.

Haşr oldı maḥzarında nice zû-
fünûnlar
İtnâb kande olmadı icâz ile şada

57. **olmasun:-ma, -sun**

Kaside 1
Mısra: 68
"Ol" yardımcı fiil.

Hakka delâlet eyle be-şarṭ-ı
muṭâbaka
ḳalbiñde zerrece ḥalecân olmasun
dilâ

58. **olsa:-sa**
Kaside 1

Mısra: 57
"Ol" yardımcı fiil.

Cüz'î de olsa mücibe-i hevfe der-
sefer
Küllî gerek itâ'at-i fermân-ı
Kibriyâ

59. **olan:-an**

Kaside 2
Mısra: 77
"Ol" yardımcı fiil.

Çeşme-i feyze benâniñdir olan
lû'lû-i nûr
Eyledîñ âb-ı hayât-âveri andan icra

60. **ola:-a**
Kaside 4

Mısra: 24
"Ol" yardımcı fiil.

Hâlîñ harâb ey dil-i şeydâ sana
meger
Ol şâh-ı enbiyânîñ ola lûṭf u şefkati

61. **oldı:-dı**

Kaside 4
Mısra: 17
"Ol" yardımcı fiil.

Kârîñ cihanda cümle ḥaṭâ oldı âh
kim
Yok itdigiñ günâhlarıñ hadd ü
gayeti

62. **olursa:-ur, -sa**

Kaside 4

Mısra: **80**

"Ol" yardımcı fiil.

Ey dil saña mäh-i sipihr-i
nübüvvetiñ
Besdir olursa zerre-i mihr-i
‘inayeti

63. **olıcağ:-ıcağ, -**

Kaside 5

Mısra: **48**

"Ol" yardımcı fiil.

Ben nice vaşf ideyim zât-ı celilü‘ş-
şanıñ
Olıcağ ‘izz ile memdühı Ganî
Sübhâniñ

64. **olmağ:-mağ, -a**

Kaside 5

Mısra: **40**

"Ol" yardımcı fiil.

Mihr ider rüyıñı fersüde-i hâk-i
râhiñ
Cân atar olmağ kandil-i der-i
dergâhiñ

65. **ola:-a**

Kaside 6

Mısra: **22**

"Ol" yardımcı fiil.

Dem-i nevrüz ola ‘îd ola hengâm-ı
bahar ola
Hem ola yümn ile nev ‘ahd-i
şâhenşâh-ı Baħr u ber

66. **oldı:-dı**

Kaside 6

Mısra: **8**

"Ol" yardımcı fiil.

Gül-i zîbâ idüp dibâce-i sürhîniñi
ber-düş
Kabâ-yı âl ile her gönça oldı bir
perî-peyker

67. **olsa:-sa**

Kaside 6

Mısra: **33**

"Ol" yardımcı fiil.

Kef-i kulzüm-nevâli olsa der-kâr-ı
‘atâ vü cüd
Cihânı kaçra-i nâçizi leb-rîz-i gınâ
eyler

68. **olup:-up**

Kaside 6

Mısra: **46**

"Ol" yardımcı fiil.

Serîr-i saltanatda müstedâm ol ‘izz
ü devletle
Mu‘înin Hâzret-i Allah olup tevfiķ
ola yaver

69. **ola:-a**

Kaside 7

Mısra: **18**

"Ol" yardımcı fiil.

Fem gönça turre sünbül ü had lâle
kad nihâl
Ruhsâr verd-i âl ü beden yâsemîn
ola

70. **ola:-a**

Kaside 7

Mısra: **26**

"Ol" yardımcı fiil.

Akmaz mı süyına dil-i meyyal cü
gibi
Kim zîb-sâz-ı bağ olan ol nâzenîn
ola

71. **ola:-a**

Kaside 7

Mısra: **31**

"Ol" yardımcı fiil.

Haddin ki sürh-fâmî-i meyle bihîn
ola
Reng-âverî-i şerm ile gül cebhe-çîn
ola

72. **ola:-a**

Kaside 7

Mısra: **38**

"Ol" yardımcı fiil.

Çengâl-düz-ı ta‘ne olur Hâleye o
kim
Âğüş-zîb-i vuşlatı bir meh-cebîn
ola

73. **ola:-a**

Kaside 8

Mısra: **73**

"Ol" yardımcı fiil.

Ola tâ kim füyüzât-ı zamân-ı
nevbahârîden
Ser-â-pâ sebz-i hurrem ‘âlemiñ
köhne gülistanı

74. **olan:-an**

Kaside 8

Mısra: **58**

"Ol" yardımcı fiil.

Olur manzûr-ı vâlâ-rütbegân-ı
‘âlem-i dünyâ
Olan sâyeste-i kem-ter nigâh-ı
ihسانی

75. **oldı:-dı**

Kaside 8

Mısra: **4**

"Ol" yardımcı fiil.

Zihî ferruħ-terîn evkât-ı feyz-â-
feyz-i ihya kim
Çemân oldı çemen-zâr ‘âlemiñiñ
naħl-i bî-cânı

76. **oldı:-dı**

Kaside 8

Mısra: **28**

"Ol" yardımcı fiil.

Neşât-âlûd olup zerrin kadeħ
ebhâş-ı camiden
Kitâb-ı Zer-keşî dersiniñ oldı şimdi
cüyânı

77. **oldı:-dı**

Kaside 8

Mısra: **45**

"Ol" yardımcı fiil.

Bu güne feyz-i ‘âlem-gîre bādî var
ise oldı
Cenâb-ı Hâzret-i müftî‘l-enâm-ı
mülk-i ‘Osmânî

78. **olunca:-unca**

Kaside 8

Mısra: **8**

"Ol" yardımcı fiil.

Seħer kim ders-gâh-ı gülşeni
ta‘mîr ü tezyine
Olunca pâdişâh-ı nevbahârîñ emr ü
fermanı

79. **ola:-a**

Kaside 9

Mısra: **107**

"Ol" yardımcı fiil.

Hemîşe tâ ki ola bağ-zâr-ı ‘âlemde
Mesîh-i feyz-nümâ rûh-baħş-ı her
ezhâr

80. **ola:-a**

Kaside 9

Mısra: **109**

"Ol" yardımcı fiil.

Ola kıyamete dek gül-riyâz-ı
re‘fetde
Nesîm-i devleti handân-sâz-ı verd-
i vaķar

81. **oldı:-dı**

Kaside 9

Mısra: **32**

"Ol" yardımcı fiil.

O denlü kıldı Eşer hâke feyz-i
nîsân kim

hañire-i yem-i bağ oldı perver-i
ezhâr

82. **olsa:-sa**
Kaside 9
Mısra: 70
"Ol" yardımcı fiil.

Zemîn varak çemen erkâm u sıfır
olup jale
Midâd Bañr-i siyeh hâme olsa hep
eşcâr

83. **olup:-up**
Kaside 9
Mısra: 69
"Ol" yardımcı fiil.

Zemîn varak çemen erkâm u sıfır
olup jale
Midâd Bañr-i siyeh hâme olsa hep
eşcâr

84. **olurdu:-ur, -dı**
Kaside 9
Mısra: 62
"Ol" yardımcı fiil.

Kef-i 'atâsı kerem-dâde-i şehâb
olsa
Olurdu kañraları haşre dek dür-i
şeh-vâr

85. **olursa:-ur, -sa**
Kaside 9
Mısra: 72
"Ol" yardımcı fiil.

'İdâdı kâbil-i küncâyış-i derûn
olmaz
Olursa da o hisâba hayâl defter-dâr

86. **olsa:-sa**
Kaside 11
Mısra: 53
"Ol" yardımcı fiil.

Bir zübâb olsa nazar-kerde-i bâz-ı
himemi
'Aynına almaya çün perr-i meges
'ankâyı

87. **olur:-ur**
Kaside 11
Mısra: 37
"Ol" yardımcı fiil.

Kâm-zâ-yı dil olur cây-nişîn-i
şekîb
Beyza-i murgı ider peççe sebât-ı
payı

88. **ola:-a**
Kaside 12
Mısra: 32
"Ol" yardımcı fiil.

Bezm-i gülzârda mey-nüş-i safa
olsa o şüh
Tabak-ı nukl ola gül sâgar-ı pür-
zer lâlê

89. **ola:-a**
Kaside 12
Mısra: 62
"Ol" yardımcı fiil.

Akşa cüy-i keremi sũ-yi sebîl-i
bağ
Sîm ü zer maşrabalar ola aña her
lâlê

90. **oldı:-dı**
Kaside 12
Mısra: 2
"Ol" yardımcı fiil.

Yine zîb-âver olup gülşene yer yer
lâlê
Feyz-i nevrüz ile Dâğ oldı ser-â-
ser lâlê

91. **oldı:-dı**
Kaside 12
Mısra: 38
"Ol" yardımcı fiil.

Deşt-i şîrîn-i melâhatda mı bitdi
bilmem
Oldı hem neş'e-fiken hem ferah-
âver lâlê

92. **oldı:-dı**
Kaside 12
Mısra: 70
"Ol" yardımcı fiil.

Ravza-i mülk-i bahar içre bulup
zîbîş ü fer
Oldı sultân-ı güle tâc-ı mücevher
lâlê

93. **olmasa:-ma, -sa**
Kaside 12
Mısra: 30
"Ol" yardımcı fiil.

Böyle çün Şubh-ı bahar olmaz idi
tâb-âver
Olmasa gerdem-i dildâr ile hem-ser
lâlê

94. **olmasa:-ma, -sa**
Kaside 12
Mısra: 40
"Ol" yardımcı fiil.

Böyle tâbendelik olmazdı
sirişinde be-dîd
Olmasa reng-i 'izârînla muhammer
lâlê

95. **olmazdı:-maz, -dı**
Kaside 12
Mısra: 39
"Ol" yardımcı fiil.

Böyle tâbendelik olmazdı
sirişinde be-dîd
Olmasa reng-i 'izârînla muhammer
lâlê

96. **olsa:-sa**
Kaside 12
Mısra: 33
"Ol" yardımcı fiil.

Şad fûrûğ ile n'ola olsa sirâc-ı
gûlsen
Şu'le-i haddîñ ile oldı münevver
lâlê

97. **olur:-ur**
Kaside 12
Mısra: 79
"Ol" yardımcı fiil.

Tohm-ı nâzende-i eş'arım
açıldıkça olur
Şîşe-i şermd e pür-haclet-i mugber
lâlê

98. **olursa:-ur, -sa**
Kaside 12
Mısra: 54
"Ol" yardımcı fiil.

O hümâ-sâye ki âsar-ı hümâyûnı
ile
Müstezallı giyeh olursa da eyler
lâlê

99. **olsa:-sa**
Lugaz 1
Mısra: 22
"Ol" yardımcı fiil.

Bunı kim hall-eyler ise ketm ider
Olsa da sana birâder ya peder

100. **olan:-an**
Lugaz 2
Mısra: 5
"Ol" yardımcı fiil.

Görünmez mevlidi olan mekânı
Hümâdan dañi vâlâ âşiyânı

101. **olmağa:-mağ, -a**
Lugaz 6
Mısra: 6
"Ol" yardımcı fiil.

Baksan ekser üç bölükdür ol gürüh
Dañi artık olmağa vardır vücüh

102. **olsa:-sa**
Lugaz 6

- Mısra: 12
"Ol" yardımcı fiil.
- Merd ile sohbet meşgûl olan
İstemez bir habbeyle olsa cihan
103. **olsa:-sa**
Lugaz 9
Mısra: 7
"Ol" yardımcı fiil.
- Felekde iki olsa mihr-i rahşân
Bu iki murgı dirdim ana yek-sân
104. **ola:-a**
Lugaz 10
Mısra: 32
"Ol" yardımcı fiil.
- İsminiñ evvelini kıl mechûl
Ola Hâşıl anıñ ile me'mûl
105. **olsa:-sa**
Lugaz 10
Mısra: 13
"Ol" yardımcı fiil.
- Olsa dâim n'ola giryân süzân
Kimi maslûb kimi der-zindân
106. **oldı:-dı**
Lugaz 13
Mısra: 19
"Ol" yardımcı fiil.
- Sıfır ayından oldı noksânı
Kadri yek mâhadır it iz'ânı
107. **ola:-a**
Lugaz 16
Mısra: 5
"Ol" yardımcı fiil.
- Biñ vecih belki ola anlarda
Ki ola nazra-i ûlâ humekâ
108. **olursa:-ur, -sa**
Lugaz 17
Mısra: 6
"Ol" yardımcı fiil.
- Olmuş anıñ hemîşe şâmı şehir
N'ola olursa mübtelâ-yı şehir
109. **oldı:-dı**
Lugaz 18
Mısra: 5
"Ol" yardımcı fiil.
- Ol yüz on altınıñ oldı lâ-cerem
Gör vücûdî sîmyâ gibi 'adem
110. **olsa:-sa**
Lugaz 19
Mısra: 21
"Ol" yardımcı fiil.
- Olsa sâni olur o bir deryâ
Hûti ka'rında cilve-ger güyâ
111. **olurdu:-ur, -dı**
Lugaz 19
Mısra: 16
"Ol" yardımcı fiil.
- Zâtı zâtında olmasaydı 'ayan
'Aded-i hâ gibi olurdu hemân
112. **olurdu:-ur, -dı**
Lugaz 19
Mısra: 16
"Ol" yardımcı fiil.
- Zâtı zâtında olmasaydı 'ayan
'Aded-i hâ gibi olurdu hemân
113. **olup:-up**
Tarih 2
Mısra: 5
"Ol" yardımcı fiil.
- Olup şadr-ı kerem-kârın sebep çün
himmet-i pâki
Hudâ ol âteş-i düzah-nişânı kıldı
te'yidâ
114. **olsun:-sun**
Tarih 3
Mısra: 16
"Ol" yardımcı fiil.
- İkâmet eyleyüp dâim salât-ı
cum'a-i şükürin
Sufûf-ı kudsiyân ihlâs ile olsun
du'â-güyâ
115. **olunca:-unca**
Tarih 5
Mısra: 16
"Ol" yardımcı fiil.
- Bi-hamdî'llâh hezârân yümn ü
iclâl ile bu demde
Sa'âdetle olunca zîb-bağş-ı
mesned-i vâlâ
116. **olasıñ:-a, -sın**
Tarih 7
Mısra: 10
"Ol" yardımcı fiil.
- Seni bağışlıya hak pâdişeh-i
devrâna
Tâ-be-mahşer olasıñ zîver-i şadr-ı
a'lâ
117. **olup:-up**
Tarih 10
Mısra: 11
"Ol" yardımcı fiil.
- hüsni pür-behçetine kendü olup
'âşık-ı zâr
118. **olur:-ur**
Tarih 11
Mısra: 5
"Ol" yardımcı fiil.
- Olur mı nüzline hem-tâ simât-ı
Keykâvus
Bu şân u şevketi hâbında görmedi
Dârâ
119. **ola:-a**
Tarih 15
Mısra: 3
"Ol" yardımcı fiil.
- Hemîşe ola a'vâm u şühûrî
Şerefde Müşteriden sa'd ü a'lâ
120. **oldı:-dı**
Tarih 17
Mısra: 9
"Ol" yardımcı fiil.
- Oldı tâli' evc-i nesl-i Hân
Ahmedden bu dem
Mâh-veş Şehzâde 'Abdûlmâlik-i
Dârâ-me'âb
121. **olasın:-a, -sın**
Tarih 21
Mısra: 20
"Ol" yardımcı fiil.
- Seni bağışlaya hak pâdişeh-i
devrâna
Olasın dehrde bâdî-i fütüh-ı bî-had
122. **oldı:-dı**
Tarih 21
Mısra: 13
"Ol" yardımcı fiil.
- Nereden rüy-nümâ oldı ise çeşm-i
'adû
Pîşine çekdi Sikender gibi tedmîr
ile sed
123. **olsa:-sa**
Tarih 21
Mısra: 10
"Ol" yardımcı fiil.
- Âteşin şu'le-i şemşîr-i kazâ-te'siri
Berk-i cân-süz-ı 'adû olsa degil
müsteb'id
124. **olsa:-sa**
Tarih 21
Mısra: 12
"Ol" yardımcı fiil.
- Leşker-i Nemçe huruş itse de süy-
be-sû

Nemce gelmez gözine olsa çü
derya bî-had

125. **olup:-up**
Tarih 24
Mısra: 3
"Ol" yardımcı fiil.

Yine mihr-i münîr-i devlet ü ikbâl
olup tâlî
Cihâna pertev-endâz-ı şafâ vü tîre-
fersâdır

126. **olcağ:-ıcağ, -**
Tarih 26
Mısra: 11
"Ol" yardımcı fiil.

Olcağ pākîze emr-i âsafî ile
temâm
İzz-ile ol kasr-ı pāk ü bādî-i şevk-i
asîl

127. **oldı:-dı**
Tarih 29
Mısra: 18
"Ol" yardımcı fiil.

Tîğ-i âteş-tâb-ı kahr-ı-yle düşüp cân
havfına
Kâr-ı peygâri o efkâr ile oldı hep
figân

128. **olunca:-unca**
Tarih 29
Mısra: 27
"Ol" yardımcı fiil.

şad hirâs ile olunca cebhe-sây-i
ilticâ
Âsitân-ı ma' delet-pîrâsına
Efgâniyân

129. **olup:-up**
Tarih 29
Mısra: 15
"Ol" yardımcı fiil.

İ'tizâl üzre olup fermân-berîden
güyyâ
Gerçi göstermişdi tavr-ı serkeşî
İrâniyân

130. **olan:-an**
Tarih 31
Mısra: 13
"Ol" yardımcı fiil.

Tarh-ı müstahsenü ber-ceste olan
bünyânı
Mevki'inde olcağ zîb-i 'uyûn-ı
a'yân

131. **oldı:-dı**
Tarih 31

Mısra: 15
"Ol" yardımcı fiil.

Oldı tekmlîline bu mısra' -ı bālâ
tārîh
Bu ne dil-cû ne müferrih ne güzel
şâdırevân

132. **olcağ:-ıcağ, -**
Tarih 31
Mısra: 14
"Ol" yardımcı fiil.

Tarh-ı müstahsenü ber-ceste olan
bünyânı
Mevki'inde olcağ zîb-i 'uyûn-ı
a'yân

133. **olsa:-sa**
Tarih 31
Mısra: 5
"Ol" yardımcı fiil.

Kubbesi olsa n'ola çetr-i Sikender
ki anîh
Menba'ı âb-ı hayât olmada 'aynı-
yle hemân

134. **olup:-up**
Tarih 32
Mısra: 7
"Ol" yardımcı fiil.

Böyle bir âteş-tabî' at seng-dil ser-
keş olup
Eylemezken ser-fürü ol tünd-hû
çün nev-cüvân

135. **oldı:-dı**
Tarih 35
Mısra: 40
"Ol" yardımcı fiil.

Eyâ şehenşeh-i zî-şân halîfe-i
devrân
Vücûdun oldı sebep râhat-ı cihân-
bâna

136. **olup:-up**
Tarih 35
Mısra: 17
"Ol" yardımcı fiil.

Cebîn-sâyî hasiri olup o dergâhîh
Bırakdı postını Ferrâ kenâra pîrâne

137. **olup:-up**
Tarih 35
Mısra: 19
"Ol" yardımcı fiil.

Mutarrızi ve Harîrî çü perdedârı
olup
Mü'ekkıl oldı Kisâ'î firâş-ı eyvâna

138. **olup:-up**
Tarih 37
Mısra: 13
"Ol" yardımcı fiil.

Olup dâ'im mü'eyyed saltanatda
yümn ile Bârî
Hümâyûn eyleye 'îd-i sâ'îdi Hân
Mahmûda

139. **olup:-up**
Tarih 38
Mısra: 4
"Ol" yardımcı fiil.

Hemîşe 'izz-ü şân-u devlet-ü iclâl
ü rif'atle
Olup manzûr-ı şâhenşâh-ı 'âlem
olsun âsûde

140. **olunca:-unca**
Tarih 39
Mısra: 7
"Ol" yardımcı fiil.

Olunca zıll-ı vâlâ-şân-ı lutfı 'âleme
memdûd
Halâsa dil-firîb oldı bu âsâyişle
etvârı

141. **olup:-up**
Tarih 39
Mısra: 5
"Ol" yardımcı fiil.

Riyâz-ı dehr olup feyz-i hudâ-dâd
ile müstesnâ
Vahîd ü bî-'adil oldı o şevk ile
çemen-zârı

142. **olup:-up**
Tarih 39
Mısra: 23
"Ol" yardımcı fiil.

Gül-i ikbâlî olup gülşen-efrûz-ı
bekâ dâ'im
'Arûs-ı bahtınıñ pür-nûr ola mir'ât-
ı Ruhsârı

143. **olan:-an**
Tarih 41
Mısra: 34
"Ol" yardımcı fiil.

Ma'ârif-gâhdır pîşinde ol gül-ravza
kim anda
Olan tullâb-ı ezhâra nemâ-ver
hâce-i dâna

144. **olan:-an**
Tarih 41
Mısra: 54
"Ol" yardımcı fiil.

Şerâfet hâne-zâd-ı nesl-i vâlâ-yı
necîbidir
Siyâdetden vücûd-ı pâkidir
mağsûd olan ma'nâ

145. **oldı:-dı**
Tarih 41
Mısra: 62
"Ol" yardımcı fiil.

O bir mergûb zîbâ nüşâ-i tenvîr-i
'izzetdir
Aña oldı mutallâ mahfaza bu kasr-ı
nev-peydâ

146. **oldı:-dı**
Tarih 41
Mısra: 66
"Ol" yardımcı fiil.

İderken nazm-ı mürvârid-i evsâfi
içün verziş
İki pâkîze târih oldı bu beyt-i du'â
mağzâ

147. **olmaya:-ma, -y, -a**
Tarih 41
Mısra: 14
"Ol" yardımcı fiil.

'Adîl olmaz yine bu kasr-ı pâk-i
Eşrefâbâda
Fırâşî atlas-ı çarh olsa daği olmaya
hem-pâ

148. **olsa:-sa**
Tarih 41
Mısra: 14
"Ol" yardımcı fiil.

'Adîl olmaz yine bu kasr-ı pâk-i
Eşrefâbâda
Fırâşî atlas-ı çarh olsa daği olmaya
hem-pâ

149. **olup:-up**
Tarih 41
Mısra: 9
"Ol" yardımcı fiil.

Meh-i nev tâk-ı berrâkı olup mihr-i
felek bâmı
Sütûn olsa 'amûd-i Şubh her bir
rükne ser-tâ-pâ

150. **olup:-up**
Tarih 41
Mısra: 11
"Ol" yardımcı fiil.

Daği çift olsa çeng-i Zühre mîh-i
sîm olup encüm
Yapılsa 'arsa-i çarh üzre ger bir
kâh-ı zîb-ârâ

151. **ola:-a**
Tarih 42
Mısra: 6
"Ol" yardımcı fiil.

O dâdâr-ı mehbâbet-güster-i 'adl-
âver-i dehrîñ
Îlâhî tu' me-i şemşîr-i tedmîr ola
düşmânı

152. **olsun:-sun**
Tarih 42
Mısra: 4
"Ol" yardımcı fiil.

Oluş memdûd zıll-ı 'adl ü dadı
rub'-ı meskûna
Ser-â-pâ 'âleme hemvâre olsun luğf
u ihsânı

153. **olunca:-unca**
Tarih 42
Mısra: 12
"Ol" yardımcı fiil.

Du'â idüp didim bu beyt-i garrâ-yı
dû-târihin
Sa'âdetle olunca Es'adâ mevlûd-i
zî-şânî

154. **ola:-a**
Tarih 44
Mısra: 13
"Ol" yardımcı fiil.

Yümnile kıldı bünyâd ola sa'âdet-
âbâd
Ol mevki'-i ferah-zâd ol Dârrum-
Mişâli

155. **oldı:-dı**
Tarih 44
Mısra: 27
"Ol" yardımcı fiil.

Târîh oldı hağkâ bu mısra'-ı dil-ârâ
Tarh-ı bihîni vâlâ devlet-serây-ı
'âlî

156. **oldı:-dı**
Tarih 46
Mısra: 4
"Ol" yardımcı fiil.

Dergeh-i devletiniñ bendelerine
Es'ad
Oldı târih bu fermân-ı celîl-i şâhî

157. **olıcağ:-ıcağ, -**
Tarih 46
Mısra: 2
"Ol" yardımcı fiil.

hırka-i pâkine yüz sürmege Fahr-ı
rüsûlûñ

Olıcağ 'izzet-ile Ruhsat-ı
şâhenşâhî

158. **olmaz:-maz**
Gazel 124
Mısra: 5
"Ol" yardımcı fiil.

Olmaz âgeşte-i hûn itmese bir dem
zîrâ
Demevî-meşreb ü dil-teşne-be-
hündür gamzeñ

159. **olmaz:-maz**
Kaside 6
Mısra: 20
"Ol" yardımcı fiil.

Çemen pür-sezb ü hurrem gül-sitân
handan olup dâim
Nice olmaz bu köhne bağ-ı 'âlem
taze feyz-âver

160. **olmaz:-maz**
Kaside 11
Mısra: 29
"Ol" yardımcı fiil.

O bütün şekl-i girîbânına olmaz
nigerân
Fehm iden şüret-i ma'nâ-yı müfâd-
ı lâ'yı

161. **olmaz:-maz**
Tarih 10
Mısra: 15
"Ol" yardımcı fiil.

Çarhın olmaz bu kadar kasr-ı
bülendî rûşen
kılsalar ana zücâc-ı mehi câm-ı
revzen

162. **olmaz:-maz**
Tarih 41
Mısra: 16
"Ol" yardımcı fiil.

Müşâkıl olsa da farzâ Havernaqla
İrem aña
Yine illâsı vardır gayri olmaz
böyle müstesnâ

163. **olsañ:-sañ**
Gazel 3
Mısra: 4
Bir ad veya sıfatın belirttiği
durumu almak.

Pervâne-i çerâğ-ı ruhuñdur dil-i
hamûş
Olsañ 'aceb mi şem'-şîfat ebkem-
âşinâ

164. **ol:**
Gazel 15

Mısra: 8
"O" işaret sıfatı.

Şerbet-i vuşlat iken dil-ḥaste-i
hecre devā
Derd-i fūrkatla müdārā itmek ister
ol ṭabīb

165. **ol:**
Gazel 23
Mısra: 3
"O" işaret sıfatı.

Ol āfet tīg-i ḥūn-āgeşte-der-kef
mestdir ey dil
Ya durma reh-güzārında ya cān-ı
bī-nevādan geç

166. **ol:**
Gazel 23
Mısra: 7
"O" işaret sıfatı.

Bu za'f-ı fūrkat ile ol kabā-düz-ı
ḡamıñ ey dil
Mişāl-i rişte çeşm-i süzen-i derd ü
belādan geç

167. **ol:**
Gazel 28
Mısra: 3
"O" işaret sıfatı.

Hayāl eyle 'asā en tekrehū
magzāsın ol rāsih
Hitāb-ı müstetābın oldı i 'lāmı
dem-i ferruḥ

168. **ol:**
Gazel 28
Mısra: 5
"O" işaret sıfatı.

Hāt-āver olmadıkça vuşlata rāzī
degil ol şūḥ
Habīr ol kim olurmuş fūrkatıñ
şāmı dem-i ferruḥ

169. **ol:**
Gazel 30
Mısra: 3
"O" işaret sıfatı.

Çıkardıñ başdan ol āfet-i devrānı
āḥir kār
Bu kec- revlikle ḥavf itmez misiñ
Allāhdan ey çarḥ

170. **ol:**
Gazel 32
Mısra: 7
"O" işaret sıfatı.

Ol devā-senc vefā ḥaste-i hicrān u
ḡama

Ey ṭabīb-i dil-i 'uşşāk-ı cefā-kār
meded

171. **ola:-a**
Kaside 7
Mısra: 16
"Ol" yardımcı fiili.

Demdir ki zāt-ı şāhid-i nev-hilkat-i
bahar
Eczā-yı bihterīn ile ḡyā çünin ola

172. **ola:-a**
Kaside 7
Mısra: 51
"Ol" yardımcı fiili.

Kim 'izz ü şān ile ola hem şadr-ı
a'zamı
Hem sıhr-i pāk-i dāver-i rüy-i
zemīn ola

173. **ola:-a**
Lugaz 16
Mısra: 6
"Ol" yardımcı fiili.

Biñ vecih belki ola anlarda
Ki ola nazra-i ūlā humekā

174. **ola:-a**
Tarih 23
Mısra: 11
"Ol" yardımcı fiili.

Ola bu dürr-i girān-kadr-i
hümāyūnuñ daḥi
Zīver-i tēc-ı serīr-i savlet ü devlet-
disār

175. **ola:-a**
Tarih 32
Mısra: 14
"Ol" yardımcı fiili.

Mihr-i ikbālī fūrūḡ-efzāy olup
bānīsiniñ
Hem ocagından fūrüzān ola nice
dūdman

176. **olmadadır:-ma, -da, -dır**
Gazel 12
Mısra: 4
...hâline gelmek.

Pirlikde eser-i ḥayr-ı füzūn
eyleyigör
Bak medid olmadadır sâyeler
aḥşāma karīb

177. **olup:-up**
Gazel 14
Mısra: 9
"Ol-" yardımcı fiil.

Cüyüş-ı necme sālār olup Es 'ad
kişver-i şebde
Sevād-ı a'zamı devr eyleyüp teşhīr
ider mehtāb

178. **olmazsa:-maz, -sa**
Gazel 15
Mısra: 10
"Ol-" yardımcı fiil.

Kılma ḥālī çeşm-i fikriñ künc-i
ḡamda Es'adā
Vuşlat olmazsa ḥayāl-i yār olur
bārī naşīb

179. **oldu:-du**
Kaside 1
Mısra: 83
"Ol-" yardımcı fiil.

Oldur o maḥz-ı nūr ki oldu bi-
zatihi
'İzz ile maḥrem-i ḥarem-i ḡuds-i
kibriyā

180. **olamaz:-amaz, -**
Tarih 30
Mısra: 21
"Ol-" yardımcı fiil.

Yine anıñla hem-'ayār olamaz
Ki odur taht-ḡāh-ı şāh-ı cihān

181. **ola:-a**
Terkib-bend 1
Mısra: 31
"Ol-" yardımcı fiil.

Lāyık mi ola dil-i perişan
Rencūr-ı humār-ı derd-i hicran

182. **oldığı:-dığ, -ı**
Lugaz 1
Mısra: 16
Bulunmak, mevcut olmak.

Bir hezārān-āşinā Maḥbūbdur
Oldığı yerlerde hep mergūbdur

183. **oldığı:-dığ, -ı**
Lugaz 10
Mısra: 8
Bulunmak, mevcut olmak.

Gerçi kim yokdur anıñ belli yeri
Oldığı yerde 'ayandır Eşeri

184. **ola:-a**
Kaside 1
Mısra: 11
"Olmak" yardımcı fiili.

Ef'aliñ ola aşlah u aḥsen o deñlü
kim
Tafdīl sīḡasıyle kıl a'māliñi edā

185. **olur:-ur****Gazel 127**

Mısra: 8

"Ol" fiilinin geniş zaman kipi.

Hılta-i h d-ne-  m r n hüner-i
rif atdır
Darb olur b 'i -i efz yi i z r 
r k m n

186. **olur:-ur****Gazel 193**

Mısra: 10

"Ol" fiilinin geniş zaman kipi.

kılsam nüvişte  amze-i b -rah m 
vaşfını
Hep na  -  h mem Es'ad olur el-
am n gibi

187. **olur:-ur****Lugaz 14**

Mısra: 6

"Ol" fiilinin geniş zaman kipi.

Esvedü'l-levndir asl  'arab dir
amm 
Geh olur c me-i zerr n ile z ver-
peym 

188. **olur:-ur****Lugaz 14**

Mısra: 8

"Ol" fiilinin geniş zaman kipi.

'Aded-i harfini eylersem 'add  
bey n
Altı yüz on bir olur vech-i fa  h
 zre hem n

189. **olur:-ur****Lugaz 14**

Mısra: 9

"Ol" fiilinin geniş zaman kipi.

  hiri ismi ile '   ri olur evvelinin
Zerrece na   ile 'aynı olur evvelde
anın

190. **olur:-ur****Lugaz 19**

Mısra: 21

"Ol" fiilinin geniş zaman kipi.

Olsa s n i olur o bir dery 
H t  ka'ında cilve-ger g y 

191. **olur:-ur****Tarih 5**

Mısra: 6

"Ol" fiilinin geniş zaman kipi.

Odur ol menhel-i 'azb 'l-fur t- 
fazl u d ni  kim
N b 'ından cih n-  'ilm olur b -
ka'r bir dery 

192. **olur:-ur****Tarih 10**

Mısra: 10

"Ol" fiilinin geniş zaman kipi.

 yle metbu'-i pesend de anın
b ny n 
Nigeh-end z  olur  yine-ve 
 ayr n 

193. **olur:-ur****Tarih 10**

Mısra: 18

"Ol" fiilinin geniş zaman kipi.

G r p ol kubbe-i v l s n  böyle
zer-k r
G bta-k r olur ise a a sipihr-i
devv r

194. **olur:-ur****Tarih 30**

Mısra: 13

"Ol" fiilinin geniş zaman kipi.

 ıksa seyre olur sab  v  ne  m
   piy de ken rda galt n

195. **olur:-ur****Tarih 32**

Mısra: 10

"Ol" fiilinin geniş zaman kipi.

'Arz-  H l eyler huz r-   adr- 
' liye  ıkup
S zi -  dilden gir b n-  k olur
 ekve-k n n

196. **olmada:-ma, -da****Gazel 8**

Mısra: 7

Olmak, haline gelmek.

Peyveste olmada felege  h u
vahimiz
H l-i dil-i niz r  duman söylerim
sa a

197. **ol:****Gazel 1**

Mısra: 8

"O" işaret sıfatı.

 ki c nibden o g s lar olunca r -
n m 
Ol müseddesle dahi d v n  itdi p r-
bah 

198. **ol:****Gazel 3**

Mısra: 7

"O" işaret sıfatı.

K f r-  vuşlat olsa da ger olmaz ol
meh n

Z hm-   adeng-i ğamzeleri
merhem-   n 

199. **ol:****Gazel 9**

Mısra: 7

"O" işaret sıfatı.

Ey dil-i  eyd  çekersin b r-  cevrin
ol  ehi n
Böyle yazmış   re ne p   n  a
kilk-i  az 

200. **ol:****Gazel 10**

Mısra: 2

"O" işaret sıfatı.

Beni    fte kılan zülf-i per   nd r
hep
Bagrımı h n iden ol  amze-i
fett nd r hep

201. **ol:****Gazel 10**

Mısra: 5

"O" işaret sıfatı.

Bilmez ol  a   kem n m bu kadar
 ille  ek p
B -t v n oldu m  l m na idm nd r
hep

202. **ol:****Gazel 11**

Mısra: 1

"O" işaret sıfatı.

R y-i p r-t b üzre ol meh zülfini
kıldı n   b
   t b-  ' lemi setr eyledi g y 
    b

203. **ol:****Gazel 17**

Mısra: 5

"O" işaret sıfatı.

Terk eyleme ol h r-ve  n çevrine
 abr it
Ter  b-i sitemden çıkar    r- 
mağabbet

204. **ol:****Gazel 19**

Mısra: 6

"O" işaret sıfatı.

Mevc- ver-i keyf-i mey idüp
lücce-i h  n  n
Ol t b-  cih n-s zi  ile bahr  ser  b
it

205. **ol:****Gazel 40**

Mısra: 7
" O " işaret sıfatı.

Bî-hüde sanmañız nıgeh-i hışmın
ol bütüñ
Tıgın feşân-ı hâtır-ı 'âşıkda tîz ider

206. **ol:**
Gazel 72
Mısra: 1
" O " işaret sıfatı.

Mıhr-i ruhsârın ne dem ol zülf-i
ham-der-ham kapar
hasret-i rû 'yetle çeşmim perde-i
mâtem kapar

207. **ol:**
Gazel 72
Mısra: 5
" O " işaret sıfatı.

şanma şermendin tebessüm-sâz
olmaz ol perî
hıfz-ı mürvârîd-i harf-i vaşla dürc-i
fem kapar

208. **ol:**
Kaside 2
Mısra: 36
" O " işaret sıfatı.

Sarf idüp ez-dil ü cân rāhına nakd-i
'ömrüñ
Eyle ol pâdişehiñ na 't-i şerifin
imlâ

209. **oldur:-dur**
Kaside 1
Mısra: 101
" O " 3. tekil şahıs zamiri. II Hz
Muhammed.

Oldur o mağz-ı nur-ı İlahî ki tâ-
ezel
Halk olduğına añın için arz ile
semâ

210. **ol:**
Gazel 21
Mısra: 7
" O " işaret sıfatı (Sevgili).

Der-âgûş eylemekdir fülke-veş ol
nâ-hudâ şühî
Sirişk-i çeşmimi hasretle deryâ
itmege bâ'ış

211. **oldığındandır:-dığ-m-dan-
dır**
Tarih 2
Mısra: 11
" Ol " yardımcı fiili.

Halîlullâh ile bî-şübhe hem-nâm
oldığındandır

Bu halet âyet-i "berd ü selâm"ı
eyledi imâ

212. **olsun:-sun**
Gazel 135
Mısra: 5
" Ol " yardımcı fiili.

Hüy-kerde olsun 'arızın ol germ-i
mest-i nâz
La 'lîn levhe şad-dür-i pâki nisâr
kıl

213. **olsun:-sun**
Kaside 2
Mısra: 96
" Ol " yardımcı fiili.

Şad dür-i pâk-i girân-kadr-i salât ü
teslim
Olsun ol nûr-i dü çeşm-i rûsüle ez-
Mevlâ

214. **olsun:-sun**
Tarih 29
Mısra: 26
" Ol " yardımcı fiili.

Tâ-be-mahşer bîm-i kahr-u
heybetinden sü-be-sü
Dergehinde 'abd-i gerdem-beste
olsun serkeşân

215. **oldı:-dı**
Kaside 2
Mısra: 66
" Ol " yardımcı fiili.

Verd-i bî-hâr-ı letâfet-ver-i nûr-ı
ruhuña
Oldı Cibrîl-i emîn hemçü hezâr-ı
şeydâ

216. **oldı:-dı**
Tarih 1
Mısra: 15
" Ol " yardımcı fiili.

Oldı bu maṭla'-ı garrâ vü dü-târîh
ol dem
Halka tebşîr-kün-i maḳdem-i
şadrü 'l-vüzerâ

217. **oldı:-dı**
Tarih 41
Mısra: 44
" Ol " yardımcı fiili.

Neşât-ı şevk-i şâdîdir esâs-ı pâk-i
bün-yânı
Meşerrât-ı şafâ vü inbisât oldı aña
mebnâ

218. **olıcak:-ıcaḳ**
Tarih 9

Mısra: 22
" Ol " yardımcı fiili.

Silmi itmâm idicek maslaḥat-ı
kat'-ı hudûd
Olıcak bâdî-i âsâyiş-i ser-cümle
verâ

219. **oldur:-dur**
Kaside 1
Mısra: 83
" O " işaret zamiri.

Oldur o mağz-ı nûr ki oldu bi-
zatihi
'İzz ile maḥrem-i ḥarem-i ḳuds-i
kibriyâ

220. **oldur:-dur**
Kaside 1
Mısra: 91
" O " işaret zamiri.

Oldur o 'ayn-ı 'ilm-i bedi 'ül-beyân
kim
İ'câz nuṭṭ-ı pâkine vâ-beste dâima

221. **oldur:-dur**
Muamma 5
Mısra: 4
" O " işaret zamiri.

Elde yok me' haz İlahâ olsa ger
luṭfuñ olur
Ancak oldur kullarıña müstenid fi-
külli ḥâl

222. **olmayıcak:-may, -ıcaḳ**
Gazel 132
Mısra: 3
" Ol " yardımcı fiili.

Tîr-i çevre hedef ü ḳaddi keman
olmayıcak
Kim çeker çille-i âzârını
ebrularınıñ

223. **ol:**
Gazel 109
Mısra: 6
" O " 3. tekil kişi zamiri.

Her dem ki gele tîr-i ḡamın cāna
yer eyler
Bir daḥmedir ol tâze de dîrîne de
mahfûz

224. **oldur:-dur**
Kaside 4
Mısra: 27
" O " 3. tekil kişi zamiri.

Oldur o nûr-ı şem'-i harîm-i denâ
k'anîñ
Tâbiş-feşân-ı 'âlemyân mihr-i
re' feti

225. **oldur:-dur**

Kaside 4

Mısra: 31

"O" 3. teklik kişi zamiri.

Oldur o pâdişâh-ı melâ'ik-sipeh
k'aññ

Âlem vazîfe-hâr-ı nukûd-ı şefâ'ati

226. **oldur:-dur**

Kaside 4

Mısra: 33

"O" 3. teklik kişi zamiri.

Oldur o mahz-ı nûr ki ser-cümle
enbiyâ

Pervâne-i Çerâğ-ı münîr-i şeri'ati

227. **oldur:-dur**

Kaside 4

Mısra: 35

"O" 3. teklik kişi zamiri.

Oldur o hayr-ı hâdî-i şeh-râh-ı
iktidâ

Kim cümle halk o yolda bulurlar
selâmeti

228. **oldur:-dur**

Kaside 4

Mısra: 81

"O" 3. teklik kişi zamiri.

Oldur o nâzenîn-i Cenâb-ı İlâh kim
Maqbûl-i 'izzet oldı anıñ nuṭṭ u
himmeti

229. **ol:**

Lugaz 14

Mısra: 11

"O" 3. teklik kişi zamiri.

Piş-gâh-ı küberâda olur ol
müsta'mel

Zâhir olsa süfelâdan aña itmezler
'amel

230. **olmuş:-muş**

Gazel 141

Mısra: 5

"Ol-" yardımcı fiili.

Hâl-i evâhir olmuş iken mü-be-mü
nüvişt

Bilmezdi daḥi dest-i hayâl-i evel
kâlem

231. **olmuş:-muş**

Kaside 11

Mısra: 11

"Ol-" yardımcı fiili.

hâr-zâr olmuş iken pîçiş-i ğamla
kıldı

Zeher-istân-ı sühan kalb-i serâ'ir-
zâyı

232. **olmuş:-muş**

Lugaz 17

Mısra: 5

"Ol-" yardımcı fiili.

Olmuş anıñ hemîşe şâmı şehir
N'ola olursa mübtelâ-yı şehir

233. **olmuş:-muş**

Tarih 9

Mısra: 14

"Ol-" yardımcı fiili.

'Akîb-i sulhda tahdîd-i sınıra dâ'ir
Sû-be-sû nice nizâ' olmuş iken
rûy-nümâ

234. **olmuş:-muş**

Tarih 44

Mısra: 20

"Ol-" yardımcı fiili.

Her camı öyle enver kim mihr-ile
beraber
Âyîne-i Sikender olmuş şikeste
Hâli

235. **oldığından:-dığı-ın-dan**

Tarih 39

Mısra: 16

"Ol-" yardımcı fiili.

O denlü 'ahd-i şâdî-bahşî şevk-
efzâ neşât-âver
Ki cüyân oldığından dil-rübâlar
'âşık-ı zârı

236. **ol:**

Gazel 64

Mısra: 4

"O" 3. teklik kişi zamiri.

'Îlâcın tesliyet-bahşî-i ihvân-i
eyleyen bîmâr

Henüz ol mübtelâ-yı derd-i nevdir
kim devâsızdır

237. **ol:**

Lugaz 18

Mısra: 10

"O" 3. teklik kişi zamiri.

Belki büstân-ı nazarda hoş-nümâ
Bir gedûdur bulmuş ol neşv ü
nemâ

238. **ol:**

Gazel 30

Mısra: 1

"O" işaret sıfatı".

Beni dūr eyledin bilmem niçün ol
mâhdan ey çarḥ

'Acebdır kim hirâsân olmadın sen
âhdan ey çarḥ

239. **ol:**

Gazel 30

Mısra: 3

"O" işaret sıfatı".

Çıkardın başdan ol âfet-i devrânı
âhir kâr
Bu kec- revlikle havf itmez misin
Allâhdan ey çarḥ

240. **ol:**

Gazel 30

Mısra: 10

"O" işaret sıfatı".

Misâl-i Es'ad âni Hâle-i âğûşa
almışken
Beni âyâ niçün dūr eyledin ol
mâhdan ey çarḥ

241. **ol:**

Lugaz 8

Mısra: 5

"O" işaret zamiri.

O denlü sâf-dil iken degildir ol
hod-bîn
Olur neşât ile her gördüğü kişiye
yâkîn

242. **ol:**

Lugaz 18

Mısra: 1

"O" işaret zamiri.

Ol nedir ey ehl-i taḥ'in ekmeli
Kendi bir zâtı iki ondur velî

243. **oldığından:-dığı, -ı, -n, -dan**

Lugaz 14

Mısra: 21

Vuku bulmak, meydana
gelmek.

Oldığından nice eşhâs vücûdına
sebeb
Anıñ evsâfı daḥi böyle perîşandır
hep

244. **olmaz:-maz**

Kaside 12

Mısra: 29

"Ol" fiilinin geniş zaman kipi;
... haline gelmek.

Böyle çün Şubḥ-ı bahar olmaz idi
tâb-âver
Olmasa gerdem-i dildâr ile hem-ser
lâle

245. **ol:**

Gazel 16

Mısra: 5
"O" işaret sıfatı.

Ol dem ki zaḥm-ı tığ-i ecel cāna
kār ide
Ḥüsn-i ḥitāmı merhem-i kāfūr-ı
rāḥat it

246. **olur:-ur**
Gazel 117
Mısra: 8
"Ol" fiilinin geniş zaman kipi.
(Beraber olmak).

Olma nigāh-ı lutfına yārīñ firīfte
Manzūr-ı çeşm-i şūḥı olur nā-
sezāsı çok

247. **olur:-ur**
Gazel 117
Mısra: 10
"Ol" fiilinin geniş zaman kipi.
(Beraber olmak).

Es'ad zebān-dırāz olanın Ḥāl ü
şandır
Elbet olur sūḥanda perīşān edāsı
çok

248. **ol:**
Beyit 5
Mısra: 1
"O" işaret sıfatı.

Ol kemān-ebrū n'ola bağlar ise
kaşbasdı
Zāl-i ḥüsnı okını atdı ve yayın
yasdı

249. **ol:**
Beyit 6
Mısra: 1
"O" işaret sıfatı.

Ol müy-miyānı çekeyim sīne-i
zerde
Cezb itmegi görsün nic'olur kāh-
rübālar

250. **ol:**
Beyit 13
Mısra: 2
"O" işaret sıfatı.

şakla çeşmiñde ḥayāl-i kalem-i
müjgānıñ
Dursun ol ḥāme-i müşkiñ-raḳam
çekmece

251. **ol:**
Gazel 24
Mısra: 6
"O" işaret sıfatı.

Gerçi kim gīsūsı gerden-bend-i
sevdādır dile

Kec nigāh-ı ḥışmı ol zūlf-i dü-
tādan daḥi kec

252. **ol:**
Gazel 43
Mısra: 6
"O" işaret sıfatı.

Şeb-i ḥayālīmi mehtāb iderse n'ola
ruḥı
Şu'ā 'ı ol ḳameriñ neyyir-i
bahādandır

253. **ol:**
Gazel 44
Mısra: 3
"O" işaret sıfatı.

Rızā virse nigāh-ı rüyına ger ol
perī-peyker
Reh-i nezzāre güyā sedd olur
bilmem ne ḥāletdir

254. **ol:**
Gazel 44
Mısra: 8
"O" işaret sıfatı.

Ridā-ber-düş-ı zerk u sūbḥa-der-
dest ü küleh-ber-ser
Raḳīb ol şuha ca 'lī zühd ile
kendin irā'etdir

255. **ol:**
Gazel 45
Mısra: 3
"O" işaret sıfatı.

Ol āhū-yı melāhat olmasun bī-hüde
rem-kerde
Müheyyā rīsmān-ı āh-ı dil anın
kemendidir

256. **ol:**
Gazel 46
Mısra: 6
"O" işaret sıfatı.

Beni mehcūr idüp dildārdan dūr
ittiren dehrī
Raḳīb-i fitne-ger didükleri ol kara
şeytandır

257. **ol:**
Gazel 47
Mısra: 1
"O" işaret sıfatı.

Naḫra-sāz olduguñ ol 'arız-ı
ḥurşide midir
Çeşmin ol şū'le-i cān-süz ile tábide
midir

258. **ol:**
Gazel 47

Mısra: 2
"O" işaret sıfatı.

Naḫra-sāz olduguñ ol 'arız-ı
ḥurşide midir
Çeşmin ol şū'le-i cān-süz ile tábide
midir

259. **ol:**
Gazel 47
Mısra: 7
"O" işaret sıfatı.

İtmez oldı bize ol çeşm-i fiten bāz-
ı nigāh
Yoḥsa táb-ı mey-i efsün ile ḥābide
midir

260. **ol:**
Gazel 49
Mısra: 8
"O" işaret sıfatı.

Ḥançer-be-kef görünce o şūḥı
āmān diyüp
Sarılmak ol miyāne nezāket degil
midir

261. **ol:**
Gazel 49
Mısra: 9
"O" işaret sıfatı.

Büs-i lebine māni 'olan ol ḥaṭ-ı
siyeh
Taḥrīm-sāz-ı ḥamr olan āyet degil
midir

262. **ol:**
Gazel 50
Mısra: 9
"O" işaret sıfatı.

Es'adā ol lāle-had gül-ruḥ perīniñ
nev ḥaṭı
Ravza-i ezhār-zār-ı rüyınıñ
şebbüsıdır

263. **ol:**
Gazel 51
Mısra: 8
"O" işaret sıfatı.

Eger kanım da içse ḡamzesi
peymāne-veş dönmem
Benim ol āfet-i devrān ile
peymānım olmuşdur

264. **ol:**
Gazel 52
Mısra: 10
"O" işaret sıfatı.

Söyledir tūṭi-i mu'ciz-güy-ı ṭab'-ı
Es'adı

Her ne dem âyine-veş ol mäh
pehlü gösterir

265. ol:

Gazel 53

Mısra: 6

“O” işaret sıfatı.

Kan agladır hirāsī-i merg ile ‘aşıka
Ol tığ-i hün-çekide ki zîb-i miyân
olur

266. ol:

Gazel 56

Mısra: 7

“O” işaret sıfatı.

Ol mest-i bî-nevā ki ola dāima
hamūş
Aña şarāb-ı bezm-i maḥabbet
ḥarām olur

267. ol:

Gazel 57

Mısra: 1

“O” işaret sıfatı.

Ne ol perî gibi bir dil-rübā
görölmüşdür
Ne aña bencileyin mübtelā
görölmüşdür

268. ol:

Gazel 59

Mısra: 5

“O” işaret sıfatı.

Ben ol helāk-i kākül-i müşkîn-i
dilberim
Sünbül demide olsa giyâhımda
vechi var

269. ol:

Gazel 61

Mısra: 4

“O” işaret sıfatı.

ḥaṭ degil ḥüsnüni ḥıfz etmek için
dest-i kazā
Vefkdir eyledi ol levḥa-i sîme
taḥrîr

270. ol:

Gazel 62

Mısra: 6

“O” işaret sıfatı.

Ahım iderse gökleri ger nîl-gün
n’ola
Zirā ki nālem ol meh-i çeşm-i
kebûdedir

271. ol:

Gazel 63

Mısra: 1

“O” işaret sıfatı.

Şarāba nüş için ol büt ki ihtirām
eyler
Ḥelālî gıpta-zen-i ḥürmet-i ḥarām
eyler

272. ol:

Gazel 69

Mısra: 1

“O” işaret sıfatı.

Zîr-i gerd-i ḥatdan ol ruḥsār kendin
gösterir
Olsa da ḥākister-äver nār kendin
gösterir

273. ol:

Gazel 70

Mısra: 4

“O” işaret sıfatı.

Girmez koyuna kelle de virsem
rehinde ben
Ol şîr-ḥāre kuzıcağım
Koçhisârlıdır

274. ol:

Gazel 70

Mısra: 5

“O” işaret sıfatı.

Mahv olsa da özüm hora geçmez
ol âfete
Bildim ki aslı Engüri ya
Üsküdarlıdır

275. ol:

Gazel 73

Mısra: 1

“O” işaret sıfatı.

Dökülen rüyuna ol zülf-i girih-gîr
midir
Dil-i dîvāneyi bend itmege zencîr
midir

276. ol:

Gazel 73

Mısra: 8

“O” işaret sıfatı.

Büse-i desti degil ellere karşı
rinde
İhtiyār ile ayağ öpdiren ol pîr midir

277. ol:

Gazel 76

Mısra: 4

“O” işaret sıfatı.

Ḥalka-i düd-ı diliñ olsa da ger
bālā-res
Ol hümā-yı felek-i nāza yine dām
olmaz

278. ol:

Gazel 77

Mısra: 1

“O” işaret sıfatı.

O sîne germ olup mādām ol âfet
bāde-nüş olmaz
Yem-i mevc-äver-i ḥüsn ü melāḥat
şu ‘le-cüş olmaz

279. ol:

Gazel 78

Mısra: 15

“O” işaret sıfatı.

Çü mirrîḥ-i felek ol ḡamze hün-
ägeştedir her dem
O şemşîr-i kazā-te ‘sir hergiz der-
niyām olmaz

280. ol:

Gazel 82

Mısra: 2

“O” işaret sıfatı.

ḥaṭ gelüp şanma ki rüyında letāfet
kalmaz
Minnet-i büseye ol vechde ḥācet
kalmaz

281. ol:

Gazel 89

Mısra: 10

“O” işaret sıfatı.

Şıgma dehen-i tengine elfāz anıñ
çün
Ol gönça-i ne-ş ‘küftede fart-ı
süḥan olmaz

282. ol:

Gazel 91

Mısra: 3

“O” işaret sıfatı.

İtmem tekellüm ol fem-i mevḥümü
yādsız
Mümkün vücüd yok ‘ademe
istinādsız

283. ol:

Gazel 93

Mısra: 7

“O” işaret sıfatı.

Bulsa ol şeh-bender-i behcet
ḥarîdārânına
Kāle-i cevri eyleydi fûrûḥ
endazesiz

284. ol:

Gazel 98

Mısra: 8

“O” işaret sıfatı.

Seng-i cefā vü çevri dil-i zara bî-
kıyās

Semt-i vefāya uğramaz ol şüh-i
nev-heves

285. **ol:**
Gazel 99
Mısra: 1
“O” işaret sıfatı.

Kālā-yı nāzı cāmelik ol dil-rübāya
kes
Pālās-ı cevri düş-ı dil-i mübtelāya
kes

286. **ol:**
Gazel 99
Mısra: 7
“O” işaret sıfatı.

Rahm itmez ol perî ne kadar girye
eyleseñ
Eşkinle virme milket-i şabrîñ
fenāya kes

287. **ol:**
Gazel 100
Mısra: 5
“O” işaret sıfatı.

Düşeli sāye-veş ol serv-i revāna
dil-i zār
Akdı eskim gibi süy-i rehine cüy-i
heves

288. **ol:**
Gazel 101
Mısra: 6
“O” işaret sıfatı.

Şebihdir tîre-i hicrân u táb-ı vaşla
bu gerdiş
Şeb ü rûzı felek ol vaz’ için gūyā
mişāl itmiş

289. **ol:**
Gazel 102
Mısra: 4
“O” işaret sıfatı.

Kemân-ı āhenîn-i cevri ta’lîm
eyleseñ bir kez
Yine ol kaşı yayıñ çille-i derdi
çekilmezmiş

290. **ol:**
Gazel 108
Mısra: 8
“O” işaret sıfatı.

Ruhsârı üzre sāye-i gîsûsı bār iken
Ol tıfl-ı nāz kıldı neden İhtiyār-ı
hāt

291. **ol:**
Gazel 111
Mısra: 1
“O” işaret sıfatı.

Hem-dem-i gayret-şikestân oldı ol
āfet dirîğ
Dest-i bed-kîşāne girdi dāmen-i
’ismet dirîğ

292. **ol:**
Gazel 111
Mısra: 7
“O” işaret sıfatı.

Ol şeh-i hüsnuñ derinde keşret-i
üftādeden
Şekve-i derd ü firāka bulmadım
fursat dirîğ

293. **ol:**
Gazel 112
Mısra: 7
“O” işaret sıfatı.

Sāye-veş ol serv-ı kadden bir dem
olmazdım cüdā
Çihre-sāy-i hāk-i pāyi olmağa olsa
mesāğ

294. **ol:**
Gazel 113
Mısra: 1
“O” işaret sıfatı.

Berrāk u sâf o deñlü ki ol sîne-i
latîf
Yanında cism-i tâbişi mihr ü
mehiñ kesif

295. **ol:**
Gazel 113
Mısra: 3
“O” işaret sıfatı.

Ol şeh-süvār-ı nāz çıkup seyr-i
gûlşene
kılmış rakîb-i seg-menişi esbine
redîf

296. **ol:**
Gazel 113
Mısra: 6
“O” işaret sıfatı.

Nāzüklük ile zülf-i girih-gîrin ‘arz
idüp
Zencîre çekdi ‘aşıkı şan’atla ol
zarîf

297. **ol:**
Gazel 115
Mısra: 8
“O” işaret sıfatı.

Gül ‘arîz u benefşe hāt-ı bāğ-ı hüs-
n olup
Ol bağa oldı sünbül-i nûkhet-nisār
zülf

298. **ol:**
Gazel 116
Mısra: 8
“O” işaret sıfatı.

Taḥşîl-i kurba sa’y ile kıl çeşmi
dür-bîn
Olmazsa bārî dürdan ol meh-
’izāra bak

299. **ol:**
Gazel 120
Mısra: 13
“O” işaret sıfatı.

Hem-ser-i gerdün olurduñ ol hıdîv-
i ‘ālemin
Dergehinde cāyiñ olsa rütbe-i
huddāmlık

300. **ol:**
Gazel 120
Mısra: 17
“O” işaret sıfatı.

Her şebi hem-reng-i nūr-i kadr
olup ol āsafîñ
’îd ola her rüz-ı firûzında şad
eyyāmlık

301. **ol:**
Gazel 121
Mısra: 5
“O” işaret sıfatı.

Ben ol zencîr-i miñnet-ber-gelü
Mecnûn-ı ‘aşkım kim
Esîr itse benî Leylî-i zülfüñ
ictinābım yok

302. **ol:**
Gazel 127
Mısra: 10
“O” işaret sıfatı.

Eyler isbât-ı vücûd-ı ‘adem ey hür-
meniş
Hande-rîz olsa ne dem nāz ile ol
gonça femiñ

303. **ol:**
Gazel 129
Mısra: 2
“O” işaret sıfatı.

Sevdā-perest-i nev-hatıyız gül-
bedenleriñ
Murg-ı hazîn-nālîşiyiz ol
çemenleriñ

304. **ol:**
Gazel 129
Mısra: 5
“O” işaret sıfatı.

Ol taze verd-i şah-ı tırâz-ı letâfete
Müjgâni hâr-ı hayret olur göz
dikenleriñ

305. ol:

Gazel 129

Mısra: 12

“O” işaret sıfatı.

İrse ‘aceb mi çarha ser-i bahtı
Es’adâ
Ol serv-i ser-bülendi kinâra
çekenleriñ

306. ol:

Gazel 130

Mısra: 6

“O” işaret sıfatı.

Sim-âb-ı ıztırâba nigâhım meâb
olur
‘aks itse ol fûrûğ ile sâgarda
gerdeniñ

307. ol:

Gazel 133

Mısra: 2

“O” işaret sıfatı.

Şu’le-i mihr gibi sûde-cebîn-i hâk
ol
Sen de ol vaz’-ıla hem-mertebe-i
eflâk ol

308. ol:

Gazel 135

Mısra: 5

“O” işaret sıfatı.

Hüy-kerde olsun ‘ânızın ol germ-i
mest-i nâz
La’lîn levhe şad-dür-i pâki nisâr
kıl

309. ol:

Gazel 140

Mısra: 7

“O” işaret sıfatı.

Tutulmazdı dil-i ferzânem ol şah-ı
sitem-kîşe
Yine rûh almağı fi’l-Hâl açmazdan
ben öğretdim

310. ol:

Gazel 142

Mısra: 4

“O” işaret sıfatı.

Çün şeyh-i riyâ-pîşe girüp Halka-i
zikre
Ol âfet-i devrân ile döndükçe
döneydim

311. ol:

Gazel 142

Mısra: 9

“O” işaret sıfatı.

Ta’n eyler imiş saydım ol çeşmi
gazâli
Şirâna rakîb-i sege sundukça
sunaydım

312. ol:

Gazel 142

Mısra: 11

“O” işaret sıfatı.

Ol râh-rev-i ‘işve ribât-ı dile Es’ad
Ben menzil-i maşûduma
kondukça konaydım

313. ol:

Gazel 146

Mısra: 5

“O” işaret sıfatı.

Yeter ol mest-i nâzın âteş-i hüsn-i
cihân-sûzı
Aña isterse şahbâdan harâret
gelmesün gelsün

314. ol:

Gazel 146

Mısra: 7

“O” işaret sıfatı.

Sabâ var ol tabîb-i câna bîmâr
oldığım söyle
Beni bir kerre görmek aña sıklet
gelmesün gelsün

315. ol:

Gazel 147

Mısra: 7

“O” işaret sıfatı.

Fürkât deminde ol kaşı yâniñ
hevâsına
‘âşık ne çilleler çeker âsân sanur
gören

316. ol:

Gazel 149

Mısra: 9

“O” işaret sıfatı.

Es’adâ gamzesi ol şu’bede-bâz-ı
sihriñ
Oldı dil-sûz-ı füsün itmede icrâ-yı
fiten

317. ol:

Gazel 154

Mısra: 2

“O” işaret sıfatı.

İtdi tırâş şanma haş-ı nev-
demîdesin
Ol bût Beyâza çekdi melâhat
cerîdesin

318. ol:

Gazel 157

Mısra: 1

“O” işaret sıfatı.

Olan fehîm-âşinâ-yı harf-i nâz ol
çeşm-i pür-gûdan
Niyâza her nigâhın bir zebân eyler
tekâpûdan

319. ol:

Gazel 157

Mısra: 10

“O” işaret sıfatı.

hayâl olsa n’ola mazmûn-ı nazm-ı
hoş-terîn Es’ad
Saña pîçîdedir fîkr-i rakîk ol târ-ı
gîsûdan

320. ol:

Gazel 158

Mısra: 1

“O” işaret sıfatı.

haşîñ kim levh-i âteş-zâd olan ol
rûda gördüm ben
Dil-i ‘uşşâk-âsâ süzişi her mûda
gördüm ben

321. ol:

Gazel 158

Mısra: 5

“O” işaret sıfatı.

Mişâl-i cûy ol serv-i revanîñ
pâyine akdî
Dil-i meyyâlî de eşkim gibi ol sûda
gördüm ben

322. ol:

Gazel 158

Mısra: 6

“O” işaret sıfatı.

Mişâl-i cûy ol serv-i revanîñ
pâyine akdî
Dil-i meyyâlî de eşkim gibi ol sûda
gördüm ben

323. ol:

Gazel 161

Mısra: 2

“O” işaret sıfatı.

Takılmazdı o şûhuñ çeşm-i ‘âşık-
veş görüp güşin
Eger taş olmasaydı bağı ol zerrîn
mengüşin

324. ol:

Gazel 162

Mısra: 1

“O” işaret sıfatı.

Şām-ı hecri bana cāy itmiş iken ol
gīsū
kāmetim daḥi kemān itdi hevā-yı
ebrū

325. **ol:**
Gazel 163
Mısra: 1
“O” işaret sıfatı.

hıram-ı nāza āgāz eyleyince ol
kad-i dil-cū
Didi serv ü sanavber gülşene
şimdengerü yā hū

326. **ol:**
Gazel 163
Mısra: 10
“O” işaret sıfatı.

‘Aceb mi nāfe-veş çāk-ı girībān
eyleşem Es‘ad
Baña cāy itdi deşt-i Çin-i hecri ol
gözi āhū

327. **ol:**
Gazel 166
Mısra: 3
“O” işaret sıfatı.

Humār-ı cevri def itmez ol perī
benden
Niyāzı neş‘e-i şahbā-yı şīven itsem
de

328. **ol:**
Gazel 167
Mısra: 10
“O” işaret sıfatı.

‘izārın gösterüp Es‘ad beni ser-
bend-i zūlf itdi
Ne bāziler çıkardı başıma ol tıfl-ı
nāzende

329. **ol:**
Gazel 169
Mısra: 7
“O” işaret sıfatı.

Bir müyına saymaz seni ol şūh-ı
haṭ-āver
şad-pāre de kılsañ dili mānende-i
şāne

330. **ol:**
Gazel 170
Mısra: 1
“O” işaret sıfatı.

Girişme-ğamzedir ol çeşm-i ‘işve
mahremde
Fiten girifte-girihdir o zūlf-i pür-
hamda

331. **ol:**
Gazel 171
Mısra: 4
“O” işaret sıfatı.

Bir usūl-ile kılup bin ‘işveyi dem-
bestesi
Çarḥ-ı hüsñün çenberinden geçdi
ol şeh nāz ile

332. **ol:**
Gazel 171
Mısra: 10
“O” işaret sıfatı.

Şāh-bāz-ı himmeti perrān idüp
sayd eyledim
Ol hümā-yı nāzı Es‘ad evcede
pervāz ile

333. **ol:**
Gazel 172
Mısra: 7
“O” işaret sıfatı.

Biz ol piyāle-keş-i miḥnetiz ki reşk
eyler
Hezār sāgar-ı zer bu kühen
sifālimize

334. **ol:**
Gazel 176
Mısra: 5
“O” işaret sıfatı.

Ne ḥāke basdığın ol serv-i nāzñ
cüst ü cū eyler
‘Aceb mi sāyemiz olursa rū-mālīde
her yerde

335. **ol:**
Gazel 176
Mısra: 10
“O” işaret sıfatı.

Seni seyyāh-ı deşt itdi Mişāl-i
Kays ey Es‘ad
İdelden ol mehiñ şeh-bāz-ı ‘aşkı
āşiyān serde

336. **ol:**
Gazel 181
Mısra: 6
“O” işaret sıfatı.

Nerm olmadıkça dest-i niyāz ile ey
gönül
Ol kaşı yā kināra çekülsün mi
zūrına

337. **ol:**
Gazel 182
Mısra: 1
“O” işaret sıfatı.

Kadem dü-tādır ol ebrū baña
görünmese de
Ki kıble tā‘ata hergiz sezā
görünmese de

338. **ol:**
Gazel 183
Mısra: 11
“O” işaret sıfatı.

Leb-teşne-i nezāredir ol āb ü tāb
ile
Çeşmān-ı mihr ü māh Ruḥ-ı hüsñ ü
ānına

339. **ol:**
Gazel 187
Mısra: 2
“O” işaret sıfatı.

Yine bintü‘l-‘ineb gördüm
geyinmiş cāmdan cāme
Letāfet gelmiş ol mihr-i ziyā-
encāmdan cāma

340. **ol:**
Gazel 188
Mısra: 8
“O” işaret sıfatı.

Ne hācet zāg virmek tīg-i tiz-i
gamze-i nāza
Aman ol çeşm-i süzişine zālīm
sürmeler çekme

341. **ol:**
Gazel 192
Mısra: 11
“O” işaret sıfatı.

Şāyed teraḥḥum eyleye ol āfet
Es‘adā
Dāğ-ı derünuñ ‘arz idegör lāleler
gibi

342. **ol:**
Gazel 194
Mısra: 5
“O” işaret sıfatı.

Ol esb-i rān-ı ‘işveyi ferzāne
görseler
Fi‘l-Ḥāl olurdu şahlar anıñ piyādesi

343. **ol:**
Gazel 195
Mısra: 1
“O” işaret sıfatı.

Dil kākūlinde beste ben ol
kaşdayım daḥi
Gönülüm hevāda seyr-i kemān-
keşdeyim daḥi

344. **ol:**
Gazel 196

- Mısra: 4
"O" işaret sıfatı.
- Rüyına hayran iken 'aksın görüp
âyineden
Oldı 'aşk ol vech-ile bisyâr bir
yüzden daği
345. ol:
Gazel 196
Mısra: 8
"O" işaret sıfatı.
- Âhıma âzürde iken dil virüp bir
meh-ruha
Nâle eyler ol perî-ruhsâr bir
yüzden daği
346. ol:
Gazel 197
Mısra: 5
"O" işaret sıfatı.
- Keyf-i şarâb-ı nab-ile ol mest-i
nahvetiñ
Kim büse aldı la'l-i lebinden
sorulmadı
347. ol:
Gazel 199
Mısra: 10
"O" işaret sıfatı.
- Nigeh-senc-i şikenc-i hañt-ı rüyun
olmasun mı dil
Ya ol sevdâ-zede nâ-mahrem-i
esrâr qalsun mı
348. ol:
Gazel 202
Mısra: 11
"O" işaret sıfatı.
- Es'ad ol neş'eyi ta'kîb ider elbette
humâr
İtmesünler hezeyân mest-i mey-i
nâb gibi
349. ol:
Gazel 203
Mısra: 2
"O" işaret sıfatı.
- şanmañ mihen-keşân-ı gama nâza
başladı
Dîrîne çevre ol gül-i ter tâze
başladı
350. ol:
Gazel 204
Mısra: 7
"O" işaret sıfatı.
- Bana ol sîm-berden yâd-gâr eksik
degil ammâ
- Bu tâze Dâğ-ı sürh ol hañçer-i zer-
kârdan geldi
351. ol:
Gazel 204
Mısra: 8
"O" işaret sıfatı.
- Bana ol sîm-berden yâd-gâr eksik
degil ammâ
Bu tâze Dâğ-ı sürh ol hañçer-i zer-
kârdan geldi
352. ol:
Gazel 204
Mısra: 9
"O" işaret sıfatı.
- Degil şâyeste-i tanzîr ammâ ol şeh-
î nazma
Disünler bu gazel de Es'ad-ı gam-
hârdan geldi
353. ol:
Gazel 205
Mısra: 4
"O" işaret sıfatı.
- Hezâra itdügi rengin renge her gül-
i hamrâ
Görüp şerm-ende oldı ol 'izâr-ı
âldan âli
354. ol:
Gazel 205
Mısra: 7
"O" işaret sıfatı.
- Olan kârında bî-fıkr-i me'âd ol
bû'l-hevesdir kim
İder etvâr-ı dehre bâzî-i etfâlden
fâli
355. ol:
Gazel 205
Mısra: 9
"O" işaret sıfatı.
- Geçer 'ayn-ı zehebdir nuñkı Es'ad
ol sühân-günüñ
Ki müstagnî ola sebk eyledikçe
kâlden kâli
356. ol:
Kaside 1
Mısra: 94
"O" işaret sıfatı.
- Leff eyledi dalâlet ü buñlanı
dünyeden
Emr-i Hudâyı neşr idüp ol fahr-ı
enbiyâ
357. ol:
Kaside 2
- Mısra: 17
"O" işaret sıfatı.
- Sensiñ ol serv-i çemen-zâr-ı sühân
sayeñde
hoş geçer cüy-i siyeh-rüy-i midâd-ı
imlâ
358. ol:
Kaside 2
Mısra: 24
"O" işaret sıfatı.
- N'ola târâc-kün-i leşker-i işkâl
olsañ
Sensin ol merd-i sebük-pây-i fezâ-
yı inşâ
359. ol:
Kaside 2
Mısra: 31
"O" işaret sıfatı.
- Sensin ol türe-zidâ-yı şeb-i ihfâ
zâtıñ
Şem'-i tâbende-i bezm-i harem-i
hüsn-i edâ
360. ol:
Kaside 2
Mısra: 57
"O" işaret sıfatı.
- Sensin ol dürr-i müzeyyen-dih-i
tâc-ı âlem
Zât-ı pâkiñdir olan kevne şerâfet-
bağşâ
361. ol:
Kaside 2
Mısra: 67
"O" işaret sıfatı.
- hañtıñ ol sâyedürür kim Ruḥ-i pür-
nûrunda
Şu'le-i mihr-i nübüvvetden olur
rüy-nümâ
362. ol:
Kaside 2
Mısra: 71
"O" işaret sıfatı.
- Sensin ol mazhar-ı âyât-ı güzîn-i
te'yîd
K'oldı her mu'cize-i bâhîreñ i'câz-
nümâ
363. ol:
Kaside 2
Mısra: 79
"O" işaret sıfatı.
- Sensin ol câmi'-i envâr-ı fezâ'il ki
seniñ

Mu‘cizātın idemez natıka ‘add ü
ihşā

364. ol:

Kaside 2

Mısra: 89

“O” işaret sıfatı.

Benim ol hāste-i emrāz-ı güneh
kim oldum
Dāğ-pür-sīne-i şemşir-i ma‘āsī vü
hātā

365. ol:

Kaside 2

Mısra: 91

“O” işaret sıfatı.

Benim ol şadme-i ‘isyān ile dil-
hāne-harāb
Beni ābād idemez kimse cihanda
illā

366. ol:

Kaside 2

Mısra: 94

“O” işaret sıfatı.

Şefkat ü merhāmet ü Atıfetiñden
eyler
Ol dem ol maṭla‘-ı envār-ı şefā‘at
ihya

367. ol:

Kaside 2

Mısra: 96

“O” işaret sıfatı.

Şad dūr-i pāk-i girān-kadr-i salāt ü
teslim
Olsun ol nūr-i dü çeşm-i rüsüle ez-
Mevlā

368. ol:

Kaside 3

Mısra: 15

“O” işaret sıfatı.

Dehendir ol kafes-i dāniş ü hüküm
k‘anda
Zeban hezār-ı terennüm-ger-i
senayadır

369. ol:

Kaside 3

Mısra: 47

“O” işaret sıfatı.

Sen ol şeff‘-i ma‘āsī-gerān-ı
ümmetsiñ
Ki cürm merhāmetiñle zelil ü
rüsvádır

370. ol:

Kaside 3

Mısra: 49

“O” işaret sıfatı.

Sen ol yegāne dūr-i pāk-i Baḥr-ı
bi‘setsiñ
Ki saña tāt-ı nübüvvet maḳām-ı
a‘lādır

371. ol:

Kaside 3

Mısra: 53

“O” işaret sıfatı.

Sen ol şeff‘-i halayıksıñ ey şeh-ı
‘ālem
Ki mürde-i ğama lutfuñ hayāt-
baḫşādır

372. ol:

Kaside 3

Mısra: 71

“O” işaret sıfatı.

Sen ol habīb-i Cenāb-ı İlāh-ı
Vāhidsiñ
Ki nuṭḡ-ı şefkatiñ ‘ayn-ı ‘atā-yı
‘uzmādır

373. ol:

Kaside 4

Mısra: 24

“O” işaret sıfatı.

Hāliñ harāb ey dil-i şeydā sana
meger
Ol şāh-ı enbiyāniñ ola lutf u şefkati

374. ol:

Kaside 5

Mısra: 13

“O” işaret sıfatı.

Varıcaḡ dergehiñe ol şeh-i ‘ālī-
cāhiñ
Mefhar-i ‘ālemyān yani
Resūlu‘llāhiñ

375. ol:

Kaside 5

Mısra: 31

“O” işaret sıfatı.

Sensin ol şāh-ı rüsül mefhar-i halk-
ı dü cihan
Sensin ol bezm-i şefā‘atda Çerāğ-ı
tābān

376. ol:

Kaside 5

Mısra: 32

“O” işaret sıfatı.

Sensin ol şāh-ı rüsül mefhar-i halk-
ı dü cihan
Sensin ol bezm-i şefā‘atda Çerāğ-ı
tābān

377. ol:

Kaside 5

Mısra: 33

“O” işaret sıfatı.

Sensin ol hātem-i engüşt-i
nübüvvet ki şehā
Oldı ser-hüccet-i İslām seniñle
mumzā

378. ol:

Kaside 5

Mısra: 65

“O” işaret sıfatı.

Sensin ol efdal-i hayl-i rüsül ey
nūr-i Huda
Mürde canı nefes-i şefkatiñ eyler
ihya

379. ol:

Kaside 6

Mısra: 37

“O” işaret sıfatı.

Sen ol ḫurşid-i şevket-tāb-ı burc-ı
saltanatsın kim
Kemine zerre-i iclāl-iñ oldı māhdan
enver

380. ol:

Kaside 6

Mısra: 39

“O” işaret sıfatı.

Sen ol şāhib-kırān-ı rub‘-ı
meskūñsun ki Rüstemler
İder şad ‘aciz ile dergāh-ı iclāl-iñde
vaz‘-ı ser

381. ol:

Kaside 7

Mısra: 26

“O” işaret sıfatı.

Akmaz mı süyina dil-i meyyal cū
gibi
Kim zılb-sāz-ı bağ olan ol nāzenin
ola

382. ol:

Kaside 7

Mısra: 34

“O” işaret sıfatı.

Emvāc-ı şu‘le germ ola süy-i
çemen ne dem
Ol meh kenār-ı cūda nişimen-nişiñ
ola

383. ol:

Kaside 7

Mısra: 35

“O” işaret sıfatı.

Ol nūr-i çeşm-i rü' yete ehl-i
basireti
Takrīb iderse her müje bir dūr-bîn
ola

384. ol:

Kaside 7

Mısra: 49

"O" işaret sıfatı.

Ol maḥz-ı cūd āsaf-ı ḥātem-
taviyyetiñ
Kadri 'aceb mi hem-felek-i
heftümîn ola

385. ol:

Kaside 7

Mısra: 77

"O" işaret sıfatı.

Ben ol hezār-ı mu' cize-güyum ki
āfitāb
Dil-süz-i demimle gül-i āteşin ola

386. ol:

Kaside 7

Mısra: 87

"O" işaret sıfatı.

Ol kām-baḥş-ı 'ālemiyān āsaf-ı
celil
Tā-rüz-i rüsteḥiz şadāret-nişin ola

387. ol:

Kaside 8

Mısra: 55

"O" işaret sıfatı.

Odur ol fāil-ı müşkil-küşā nıhrir-i
'ālem kim
Sezadır dergehiniñ İbn-i hācib olsa
der-banı

388. ol:

Kaside 8

Mısra: 61

"O" işaret sıfatı.

Sen ol ma'nā-yı ra'nā-yı kemāl-i
fazl u hikmetsiñ
Vücūdūñdur kitāb-ı müstetāb-ı
luṭfuñ 'üvnānı

389. ol:

Kaside 8

Mısra: 64

"O" işaret sıfatı.

Gül-i zātın tırāz-ı naḥl-i iclāl
eyleyen kılmış
Beni ol bağ-ı cūdūñ 'andelib-i
mu' ciz-elhānı

390. ol:

Kaside 8

Mısra: 65

"O" işaret sıfatı.

Benim ol ebr-i lū' lū-ḳaṭra-i nīsān-ı
ma'nā kim
Bulur sayemde dāim gülşen-i
güftār reyyānı

391. ol:

Kaside 8

Mısra: 67

"O" işaret sıfatı.

Ben ol tābiş-firüz-ı rüz-i firüz-
maḳālīm kim
Cihān-ı nuṭkuma kıl-k-i siyehdir
şām-ı nūrānı

392. ol:

Kaside 9

Mısra: 91

"O" işaret sıfatı.

Sen ol münevvir-i mihr-i sipihr-i
re' fetsin
Ki tāb-ı mekrümetiñ virdi leyle
reng-i neḥār

393. ol:

Kaside 9

Mısra: 97

"O" işaret sıfatı.

Ben ol sepidē-kün-i reng-i Şubḥ-ı
nazmım kim
Sevād-ı ḥāmēm olur güyiyā şeb-i
nevvār

394. ol:

Kaside 10

Mısra: 1

"O" işaret sıfatı.

Ol nükte ki tahriri ferah-zā-yı
kalemdir
Şādī-fiken-i ḥāṭır-ı sevdā-yı
kalemdir

395. ol:

Kaside 10

Mısra: 3

"O" işaret sıfatı.

Ol nükte k'ola kurta dūr-i sem'-i
pesende
Her noktası bir lū' lū-i deryā-yı
kalemdir

396. ol:

Kaside 10

Mısra: 13

"O" işaret sıfatı.

Güftārdır ol āyine-i rāz-nümā kim
Şaykal-zede-i gerdiş-i meclā-yı
kalemdir

397. ol:

Kaside 10

Mısra: 29

"O" işaret sıfatı.

Ta' bürdir ol ḳaṭra-i müşk-āb-ı
sūḥan kim
Rizide-i inbik-i musaffā-yı
kalemdir

398. ol:

Kaside 10

Mısra: 39

"O" işaret sıfatı.

Ol nāzım-ı der-vaşf-ı ḥudāvend-i
cihan kim
Bu kār-ı celī rütbe-i 'ulyā-yı
kalemdir

399. ol:

Kaside 10

Mısra: 47

"O" işaret sıfatı.

Ol şir-i vegā-gür ki endişe-i vaşfi
Şad-ḳāk-kün-i ḳalb-i sūḥan-zā-yı
kalemdir

400. ol:

Kaside 10

Mısra: 49

"O" işaret sıfatı.

Ol āsaf-ı 'ālī ki benān-ı keremiyle
Ḥükmi reviş-āmüz-i mezāyā-yı
kalemdir

401. ol:

Kaside 10

Mısra: 55

"O" işaret sıfatı.

Ol saf-der-i Cem-menkabe kim
güş-i semendi
Dest-i dil-i a' dāya ezā-zā-yı
kalemdir

402. ol:

Kaside 10

Mısra: 59

"O" işaret sıfatı.

Ol dāver-i fazl-āver-i nihrir-i
zamansın
Vaşf-ı ni' amın mu' cize-peymā-yı
kalemdir

403. ol:

Kaside 10

Mısra: 69

"O" işaret sıfatı.

Engüşt ile geh şāne-zen-i ḥaṭ degil
ol sūḥ

Ceyş-i fiten-i hüsne nev imlâ-yı
kalemdir

404. **ol:**
Kaside 10
Mısra: 75
“O” işaret sıfatı.

Ol Bū-Alī-i nüşa-i ‘adl ü
‘azametsin
Resm-i keremin mu‘cize-pîrâ-yı
kalemdir

405. **ol:**
Kaside 11
Mısra: 25
“O” işaret sıfatı.

Girye nâr-ı gâmin ol seng-diliñ
mahv idemez
Âb itfa mı ider hiç şerer-i hârâyı

406. **ol:**
Kaside 12
Mısra: 71
“O” işaret sıfatı.

Odur ol gülşen-i cevdet ki kumâş-ı
cismmin
Naqd-i eltâfi için kîseler eyler lâlâ

407. **ol:**
Kaside 12
Mısra: 77
“O” işaret sıfatı.

Benim ol bāğçe-i mu‘cize-tarh-ı
güftâr
Ki müseddeslerim anda farah-âver
lâle

408. **ol:**
Lugaz 2
Mısra: 1
“O” işaret sıfatı.

Nedir ol pâk-tînet murg-i âbî
Bir iki şanmañız yokdur hisâbı

409. **ol:**
Lugaz 3
Mısra: 1
“O” işaret sıfatı.

Nedir ol şahs-ı tavîl ü fâyık
kâmeti zâde dinilse lâyık

410. **ol:**
Lugaz 6
Mısra: 5
“O” işaret sıfatı.

Baksan ekser üç bölükdür ol gürüh
Dağı artık olmağa vardır vücüh

411. **ol:**
Lugaz 7
Mısra: 9
“O” işaret sıfatı.

Böyle nâzûk-ter iken ol gül-beden
Kazığa ururlar anı tıfl iken

412. **ol:**
Lugaz 9
Mısra: 1
“O” işaret sıfatı.

Nedir ol iki murg-i tîz-pervâz
Odur pervâz ile ‘âlemde mümtâz

413. **ol:**
Lugaz 10
Mısra: 1
“O” işaret sıfatı.

Nedir ol şey’-i ‘acîb ü bālâ
Vaşf iden böylece kılmış imlâ

414. **ol:**
Lugaz 13
Mısra: 1
“O” işaret sıfatı.

Nedir ol cism-i turfa-şekl ü satîh
Sînesi ekseriniñ oldı cerîh

415. **ol:**
Lugaz 14
Mısra: 1
“O” işaret sıfatı.

Nedir ol şey’-i ferâhem-şüde şekl-i
ahdeb
Sugar-ı cismi ile sıdkı nümâyândır
hep

416. **ol:**
Lugaz 14
Mısra: 20
“O” işaret sıfatı.

Beytler birbirine uymadığına
bakma
şanma ol şey de bir üstâd elinden
çıkma

417. **ol:**
Lugaz 16
Mısra: 1
“O” işaret sıfatı.

Nedir ol şey’-i zarîf ü zîbâ
Sîm-ber dilber-i zîver-pîrâ

418. **ol:**
Lugaz 16
Mısra: 8
“O” işaret sıfatı.

Harf-i sanîsi anıñ zâhîrdır
Fehm kıl kim didim ol harfî saña

419. **ol:**
Lugaz 16
Mısra: 16
“O” işaret sıfatı.

Nazar-eyle buña dikkat yeridir
Tâ ki zâhîr ola ol bî-hemtâ

420. **ol:**
Lugaz 17
Mısra: 1
“O” işaret sıfatı.

Nedir ol sâf-sîne cism-i latîf
Aña nisbet hevâ-yı tünd kesîf

421. **ol:**
Lugaz 18
Mısra: 3
“O” işaret sıfatı.

Ol onı ‘add-eyle tokuzdur temâm
Yüz on altıdır o tokuz ey hümâm

422. **ol:**
Lugaz 19
Mısra: 5
“O” işaret sıfatı.

Bildim ol ism-i şerm-peymâyı
Diyemem saña ol mu‘ammâyı

423. **ol:**
Lugaz 19
Mısra: 6
“O” işaret sıfatı.

Bildim ol ism-i şerm-peymâyı
Diyemem saña ol mu‘ammâyı

424. **ol:**
Lugaz 19
Mısra: 5
“O” işaret sıfatı.

Bildim ol ism-i şerm-peymâyı
Diyemem saña ol mu‘ammâyı

425. **ol:**
Lugaz 19
Mısra: 6
“O” işaret sıfatı.

Bildim ol ism-i şerm-peymâyı
Diyemem saña ol mu‘ammâyı

426. **ol:**
Lugaz 19
Mısra: 31
“O” işaret sıfatı.

Bildim ol ism-i melgûzı hâkkâ
Es‘adâ bir toy avladım güyâ

427. ol:

Muamma 2**Mısra: 1***"O" işaret sıfatı.*

Olsa da bin nāfe müşk ol zülf
kanda kanda bû
Râyihi-yile kim ki me'lûf ola anlar
mû-be-mû

428. ol:

Muamma 7**Mısra: 1***"O" işaret sıfatı.*

Nağd-i hûşum aldı virmez ol şeh-i
'ālî-cenâb
Olsa bir sermaye bârî ya kesilse bu
hisâb

429. ol:

Muamma 14**Mısra: 2***"O" işaret sıfatı.*

Evvel bir iki gördüm şahbâ-yile
bozuldu
hüsn-i cemâli sonra ol neş'eden
düzüldi

430. ol:

Müsemmen 1**Mısra: 39***"O" işaret sıfatı.*

Kanı ol kavli yalan itdigin ikrar
kanı
Nice oldu severim söyledigini ben
de seni

431. ol:

Nazm 2**Mısra: 1***"O" işaret sıfatı.*

Ol serv-i nâzî bezmimize da'vet
eyleriz
Çün sâye pâyine düşeriz minnet
eyleriz

432. ol:

Nazm 9**Mısra: 2***"O" işaret sıfatı.*

Çekdi dâmen dest-bûsa daği
Ruhsat virmedi
'aşîka el virdigin ol mest-nahvet
virmedi

433. ol:

Nazm 11**Mısra: 1***"O" işaret sıfatı.*

Dil kâkülünde beste ben ol
kaşdayım daği
Gönlüm hevâda seyr-i kemân-
keşdeyim daği

434. ol:

Nazm 15**Mısra: 4***"O" işaret sıfatı.*

Her gâh cilve-gâh iken aña sipihr-i
nâz
Ol mâh evc-i 'işvede tutdı mağâm-
ı nev

435. ol:

Nazm 22**Mısra: 1***"O" işaret sıfatı.*

Mihr-i rüyın baña ol mâh-likâ
gösterse
O günü bir daği lûtf itse hudâ
gösterse

436. ol:

Nazm 25**Mısra: 2***"O" işaret sıfatı.*

Hemîşe dîde-res-i beste-i nezzâre
degildir
Ta'alluk ol nîgeh-i meste âşîkâre
degildir

437. ol:

Nazm 29**Mısra: 3***"O" işaret sıfatı.*

Ol şûhî der-âgûş idüp öpsem leb-i
la'lîn
Kâildim eger düşde de görsem o
şafâyı

438. ol:

Rûbai 2**Mısra: 2***"O" işaret sıfatı.*

Ey gâfil-i bî-teemmül-i cerbeze-gû
Agâh olup ol hüküm-şinâs-ı her sū

439. ol:

Rûbai 8**Mısra: 2***"O" işaret sıfatı.*

Ey âh-ı şehîr 'aceb ki kâr
eylemediñ
Ol seng-dili benimle yâr eylemediñ

440. ol:

Tahmis 1**Mısra: 12***"O" işaret sıfatı.*

Harîm-i pāk-i Beytu'llâh mağz-ı
nûr-ı rahmetdir
Şineh-kârân-ı feyz-i hâkka ol cā-yı
sibâhâtdir

441. ol:

Tahmis 5**Mısra: 6***"O" işaret sıfatı.*

Alup gîsû-yı müşkîn-târınıñ bûyın
huzûr itdim
Kanı ol dem ki ben hem-sohbet
olmuşdum ol âfetle

442. ol:

Tahmis 5**Mısra: 11***"O" işaret sıfatı.*

Ol âfet Hûblar beyninde bir ad
eylemiş bir gün
Ki her bir dil-harâb-ı 'aşkı bād
eylemiş bir gün

443. ol:

Tahmis 5**Mısra: 19***"O" işaret sıfatı.*

Meger ser-mest imiş hüşyâr
sandım ol sitem-kârı
Zamânsız söyledim derd-i dil-i zârı
kusûr itdim

444. ol:

Tahmis 5**Mısra: 24***"O" işaret sıfatı.*

Çü Es'ad gerçi çok gün geçdi ben
fîkr-i muhal itdim
Bu şeb ol mâh-rûnuñ 'İsmetî vaşlın
hayâl itdim

445. ol:

Tarih 2**Mısra: 6***"O" işaret sıfatı.*

Oluş şadr-ı kerem-kârın sebep çün
himmet-i pâki
Hudâ ol âteş-i düzah-nişânı kıldı
te'yîdâ

446. ol:

Tarih 2**Mısra: 7***"O" işaret sıfatı.*

Ne himmetdir bu kim ol nâr-ı
germ-â-germ-i süz-efken
Şerâr-efşân iken bir ejdehâ-yı heft-
ser-âsâ

447. ol:

Tarih 2

Mısra: 9

“O” işaret sıfatı.

Teveccüh itdiği cānibden ol dādār-ı
Risto-rāy
Anı seyl-āb-ı cūd u himmeti kıldı o
dem itfā

448. ol:

Tarih 5

Mısra: 5

“O” işaret sıfatı.

Odur ol menhel-i ‘azbü’l-furāt-ı
fazl u dāniş kim
Nübü’ından cihān-ı ‘ilm olur bī-
ka’r bir deryā

449. ol:

Tarih 10

Mısra: 17

“O” işaret sıfatı.

Görüp ol kubbe-i vālāsını böyle
zer-kār
Gıpta-kār olur ise aña sipihr-i
devvār

450. ol:

Tarih 12

Mısra: 1

“O” işaret sıfatı.

‘Afife Kadın ol verd-i nihālistān-ı
‘iffet kim
Fenā bağından itdi rihlet-i gülşen-
geh-i ‘ukbā

451. ol:

Tarih 19

Mısra: 1

“O” işaret sıfatı.

Āh ol verd-i nihāl-i nahvet
kıldı gülzār-ı bekāya rihlet

452. ol:

Tarih 20

Mısra: 5

“O” işaret sıfatı.

Hudāyā eyle ol sultān-ı Dārā-cāhı
dünyāda
İlā-yevmi’l-cezā şādī-i bī-hadd-ile
müstes’ad

453. ol:

Tarih 23

Mısra: 3

“O” işaret sıfatı.

Zāt-ı ‘ālī-şanı ol dürr-i girān-ı
devletiñ

Gönça-i gülşen-serāy-ı ‘izz ü şān u
i’tibār

454. ol:

Tarih 23

Mısra: 18

“O” işaret sıfatı.

Geldi zibā sulb-i Ahmed Hān-ı
‘ādilden bu dem
‘Āleme Şehzāde ‘Abdūlmālik ol
‘ālī-vaqār

455. ol:

Tarih 24

Mısra: 9

“O” işaret sıfatı.

Hemān-dem şadr-ı esbak ol
‘aliyyü’z-zāt-ı zī-şanı
Şeref-bağş-ı şadāret kıldı hāqka
vaz’-ı evlādır

456. ol:

Tarih 25

Mısra: 1

“O” işaret sıfatı.

Hayf ol naḥl-i berūmend-i necābet-
eşeri
Huşk idüp sarsar-ı merg eyledi bī-
bār u varak

457. ol:

Tarih 25

Mısra: 3

“O” işaret sıfatı.

kıldı ol māh-ı nevi evc-i geh-i
‘ukbāda
Raḥmeti nūrına hemvāre ḥudā
müstagraḥ

458. ol:

Tarih 26

Mısra: 12

“O” işaret sıfatı.

Olıcak pākīze emr-i āsafı ile
temām
‘İzz-ile ol kasr-ı pāk ü bādī-i şevk-i
asıl

459. ol:

Tarih 28

Mısra: 7

“O” işaret sıfatı.

Ol dürr-i pāk-i girān-māye-i ‘izz ü
şerefiñ
Dehre teşrifini gūş eyleyicek ez-dil
ü cān

460. ol:

Tarih 29

Mısra: 10

“O” işaret sıfatı.

Hem vezir-i a’zamı hem sıhr-i ‘ālī-
cāhıdır
Pādişāh-ı ‘ālemin ol dāver-i Dārā-
nişān

461. ol:

Tarih 29

Mısra: 21

“O” işaret sıfatı.

Sulha Ruḥsat virüp ol şāhenşeh-i
şevket-me’āb
Devletinde cümleten cān buldılar
ol mürdegān

462. ol:

Tarih 29

Mısra: 22

“O” işaret sıfatı.

Sulha Ruḥsat virüp ol şāhenşeh-i
şevket-me’āb
Devletinde cümleten cān buldılar
ol mürdegān

463. ol:

Tarih 29

Mısra: 29

“O” işaret sıfatı.

Lafzan-u ma’nen didim ol demde
tārīh Es’ad
Buldı bin yüz kırkda İran sulh-ile
emn-ü emān

464. ol:

Tarih 30

Mısra: 8

“O” işaret sıfatı.

Olmağa ‘izz-ü şevket-ile süvār
Gāh-ü geh ol şeh-i felek- ‘ünvān

465. ol:

Tarih 32

Mısra: 8

“O” işaret sıfatı.

Böyle bir āteş-tabi’at seng-dil ser-
keş olup
Eylemezken ser-fürü ol tünd-hū
çün nev-cüvān

466. ol:

Tarih 35

Mısra: 10

“O” işaret sıfatı.

Gine bu dem daḥi maḥzā hūlūş-i
niyyet ile
Mutāva’at idüp ol şeh rızā-yı
Raḥmāna

467. ol:

Tarih 35

Mısra: 41

"O" işaret sıfatı.

Sen ol hıdīv-i zaman 'ādil ibn-i
'ādilsin
Ki şānıñ āyeti tefsīr olundı devrāna

468. ol:

Tarih 39

Mısra: 49

"O" işaret sıfatı.

Didim tārihin Es'ad harf-i menkūt-
ile ol demde
Çırāgānı mübarek ide Sultān
Ahmede Bārī

469. ol:

Tarih 41

Mısra: 33

"O" işaret sıfatı.

Ma'ārif-gāhdır pīşinde ol gül-ravza
kim anda
Olan tullāb-ı ezḥāra nemā-ver
hāce-i dānā

470. ol:

Tarih 41

Mısra: 48

"O" işaret sıfatı.

Cenāb-ı Ḥazret-i müfti'l-enāmıñ
necl-i vālāsı
Şerifü'l-asl ol zāt-ı mükerrerem
eyledi inşā

471. ol:

Tarih 44

Mısra: 1

"O" işaret sıfatı.

'İzzetlü Kethüdā Beyg ol menba'-ı
me'ālī
Ma'nā-yı 'izz ü cūduñ ṭab'ındadır
me'ālī

472. ol:

Tarih 44

Mısra: 4

"O" işaret sıfatı.

Cevdetde mübtedādır fitnatda
müntehādır
ḥakkā ki mustafādır ol zāt-ı pāk ü
'ālī

473. ol:

Tarih 44

Mısra: 7

"O" işaret sıfatı.

Ol zāt-ı pāk-i gevher olmağa zīver-
āver

Bir kân-ı fāhır ister kim olmaya
Mişālī

474. ol:

Tarih 44

Mısra: 10

"O" işaret sıfatı.

Sultān-ı heft-kışver ḥākān-ı bende-
perver
İdüp 'ataya mazhar ol zāt-ı bī-
hemālī

475. ol:

Tarih 44

Mısra: 14

"O" işaret sıfatı.

Yümnile kıldı bünyād ola sa'ādet-
ābād
Ol mevki'-i ferah-zād ol Dārrum-
Mişālī

476. ol:

Tarih 44

Mısra: 14

"O" işaret sıfatı.

Yümnile kıldı bünyād ola sa'ādet-
ābād
Ol mevki'-i ferah-zād ol Dārrum-
Mişālī

477. ol:

Tarih 44

Mısra: 15

"O" işaret sıfatı.

Ol nev serāy-ı eyem o deñlü
nüzhēt-efgen
Deryā daḥi ırakdan dildāde-i
cemālī

478. ol:

Tarih 44

Mısra: 23

"O" işaret sıfatı.

Ol nev binā-yı rif 'at bā-yümn ü
bā-sa'ādet
Buldukda hadd-ü gāyet zīb-ü fer ü
kemālī

479. ol:

Tarih 44

Mısra: 25

"O" işaret sıfatı.

Mānend-i Es'ad ol ān tebrīke
nazm-güyān
Neşr-idicek çü 'ummān şad lū'lū-i
maḥālī

480. ol:

Tarih 45

Mısra: 7

"O" işaret sıfatı.

Teveccüh kıldığı emr-i ḥatīriñ ol
şeh-i gāzī
Verāsınca 'atā-yı Rabb-ı 'İzzet
geldi hoş geldi

481. ol:

Terkib-bend 1

Mısra: 57

"O" işaret sıfatı.

Ol murg-i hümmā-yı miḥnetim kim
Zīb-i vatan-ı şehāb-ı 'aşkıñ

482. ol:

Beyit 8

Mısra: 1

"O" işaret işaret zamiri.

Ol kaşı yayı kuvvet-i bāzū-yı 'aşk
ile
Āğūş-ı vaşla çille-i hicrān çeken
çeker

483. ol:

Lugaz 18

Mısra: 5

İşaret zamiri.

Ol yüz on altının oldu lā-cerem
Gör vücūdı sīmyā gibi 'adem

484. oluruş:-ur, -muş

Gazel 156

Mısra: 9

"Olmak" yardımcı fiili.

Oluruş inzivā kısmet-rübā-yı pāy
kim būmuñ
Gınā-yı 'īşī oldu ḥod nihādī-i
nihānından

ol:-

1. oldığım:-dığ, -(i)m

Gazel 10

Mısra: 6

Olmak eylemi, şeklini almak,
haline gelmek.

Bilmez ol kaşı kemānım bu kadar
çille çeküp
Bī-tüvān oldığım ālāmına idmāndır
hep

2. olmadan:-madan

Gazel 5

Mısra: 3

Bulunmak, mevcut olmak, var
olmak.

Her zaman telḥ-ābe-nüş-i derd ü
miḥnet olmadan

Küşte-i tığ-i gam olmak cāna
minnetdir baña

3. **olınca:-ınca**

Gazel 1

Mısra: 7

"Ol-" yardımcı fiili.

İki cânibden o gīsūlar olınca rū-
nümā
Ol müseddesle dahi dīvānı itdi pür-
bahā

4. **ola:-a**

Gazel 205

Mısra: 10

"Ol-" yardımcı fiili.

Geçer 'ayn-ı zehebdir nutkı Es'ad
ol sūhan-gūnuñ
Ki müstagnī ola sebke eyledikçe
kâlden kâli

5. **olursa:-ur, -sa**

Kaside 10

Mısra: 33

Bir durumda bulunmak, bir
özellliği taşımak.

Ta'bır-i sūhan hoş-ter olur midḥat
olursa
Tahrir-i senā mu'cize-baḥşā-yı
kalemdir

6. **oldı:--dı**

Gazel 1

Mısra: 4

"Olmak" fiilinin Görülen

Geçmiş Zaman çekimi.

Ānı çār ebrūda olmuşken rubā'ī
gūyiyā
Aña maḳṭā' oldı satr-ı ḥüsn-i ḥatt-ı
dil-rübā

7. **oldı:--dı**

Gazel 1

Mısra: 6

"Olmak" fiilinin Görülen

Geçmiş Zaman çekimi.

Anda müfreddir o ḥāl-i 'anberin ü
müşk-sā
Oldı mazmūnı anıñ baḥt-ı siyāh-ı
mübtelā

8. **oldı:--dı**

Gazel 9

Mısra: 1

"Olmak" fiilinin Görülen

Geçmiş Zaman çekimi.

ḥat-demide oldı şanmañ levh-i rūy-
i dil-rübā
Sim ṭāḳ üzre yazıldı süre-i şems ü
ḍuḥā

9. **oldı:--dı**

Gazel 9

Mısra: 4

"Olmak" fiilinin Görülen

Geçmiş Zaman çekimi.

Fıkr-i la 'liñle seniñ dīdemden ey
dürr-i yetim
Oldı rızide nice yāḳūt-ı sürḥ-i bī-
bahā

10. **olsa:--sa**

Gazel 6

Mısra: 4

"Olmak" fiilinin şart kipi

çekimi.

Sirişk-i dīde-i ḥasretle sūziş-i
'aşkıñ
Virir ne deñlü füzün olsa āb ü tīb
saña

11. **olan:-an**

Gazel 3

Mısra: 1

"Ol-" yardımcı fiili.

Ey çeşm-i pür-füsūnı olan 'ālem-
āşinā
Gamzeñ fütāde-düşmen ü nā-
maḥrem-āşinā

12. **olur:-ur**

Gazel 187

Mısra: 6

"Ol" yardımcı fiili.

Şarir-i keşmekeşle şanma icrā-yı
midād eyler
Olur nālān ü giryān darb-ı dest-i
ḥāmdan ḥāme

13. **olam:-am**

Gazel 200

Mısra: 3

"Ol-" yardımcı fiili.

Meftūn-ı çeşm-i yār-i perī-zād
olam gibi
Ser-geşte-tığ-i ḡamze-i cellād olam
gibi

14. **olmada:-mada**

Kaside 12

Mısra: 35

"Ol-" yardımcı fiili.

Olmada Dāḡ fūrüzende-i cism-i
zerdi
'aşḳ ile oldı meger nāmiye-perver
lāle

15. **olmada:-mada**

Tarih 20

Mısra: 2

"Ol-" yardımcı fiili.

Te'āla 'llāh zihī sultān-ı 'ālem
sāye-i ḥaḳ kim
Cihāna luṭf-ı 'adl ü cūdı her dem
olmada mümted

16. **olmada:-mada**

Tarih 33

Mısra: 2

"Ol-" yardımcı fiili.

Habbezā āsār-ı eltāf-ı 'llāhī nev-be-
nev
Olmada kuttān-ı elvāna hüveydā
yümn ile

17. **olmada:-mada**

Tarih 33

Mısra: 2

"Ol-" yardımcı fiili.

Habbezā āsār-ı eltāf-ı 'llāhī nev-be-
nev
Olmada kuttān-ı elvāna hüveydā
yümn ile

18. **olmada:-mada**

Tarih 35

Mısra: 6

"Ol-" yardımcı fiili.

Cenāb-ı Ḥazret-i Mahmūd Hān-ı
Gazī kim
Dem-ā-dem olmada mazhar 'atā-yı
Raḥmāna

19. **olan:-an**

Kaside 2

Mısra: 70

"Ol-" yardımcı fiili.

Ey biḥīn dürr-i semīn-i yem-i 'izz
ü iclāl
Ey olan 'izz ile memdūh-i Cenāb-ı
Mevlā

20. **olan:-an**

Kaside 7

Mısra: 29

"Ol-" yardımcı fiili.

Şāyān-terin olan bu dem-i feyz-
feyzde
Endiše böyle bir gazel-i nev-zemīn
ola

21. **olamaz:-a, -maz**

Gazel 91

Mısra: 16

"Ol-" yardımcı fiili.

Yaḥ-beste kılsa seyl-i sirişkim
n'ola firāk

Serdî keşîde-cüy olamaz
incimâdsız

22. **olanın**: -an, -ın

Gazel 117

Mısra: 9

"Ol-" yardımcı fiili.

Es'ad zebân-dırâz olanın Hâl ü
şânıdır
Elbet olur sülhanda perîşân edâsı
çok

23. **olarak**: -arak

Tarih 38

Mısra: 5

"Ol-", yardımcı fiili.

Şeref-bahşâ-yı envâ'ı merâtib
olarak dâ'im
Ola mazhar o zât-ı pür-sa'âdet lutf-
ı Ma'bûda

ol dem:

1. **ol dem:**

Kaside 2

Mısra: 94

Kelime Tipi: -

O zaman.

Şefkat ü merhamet ü Atrifetinden
eyler
Ol dem ol ma'la'-ı envâr-ı şefâ'at
ihya

2. **ol dem:**

Kaside 9

Mısra: 35

Kelime Tipi: -

O zaman.

Nidaya başladı çavuş-ı 'andelîb ol
dem

Ki 'iş için ideler cümle 'azm-i
süy-i Hisâr

3. **ol dem:**

Lugaz 19

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

O zaman.

İktiran eyleyüp bu cümle tamam
Olur ol dem o nâm-ı nâmî tamam

4. **ol dem:**

Tarih 1

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

O zaman.

Oldı bu ma'la'-ı garrâ vü dü-târîh
ol dem
Halka tebşîr-kün-i ma'kem-i
şadrü'l-vüzerâ

ol dem ki:

1. **ol dem ki:**

Kaside 4

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

O zaman ki.

Ol dem ki ceys-i cürm-i 'usât-ı
hâta-gerân
Leb-rîz idince dâmen-i dest-i
kıyameti

2. **ol dem ki:**

Kaside 4

Mısra: 69

Kelime Tipi: -

O zaman ki.

Ol dem ki süz-i nâr-ı güneh leb şi
kâf ide
Germi-i ğamla cümle-i ehl-i
şekâveti

3. **ol dem ki:**

Tahmis 5

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

O zaman ki.

Alup gîsü-yı müşkîn-târînî bûyın
huzûr itdim
Kan ol dem ki ben hem-sohbet
olmuşdum ol âfetle

ol demde:

1. **ol demde:**

Kaside 4

Mısra: 78

Kelime Tipi: -

O zaman.

Dergâh-ı 'izz ü şefkatine yüz sürüp
ider
Ol demde Hâzreti'nden ümîd-i
şefâ'ati

ol denli:

1. **ol denli:**

Gazel 137

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

O denli, o kadar.

Seni ol denli dil-bend eylemiş
'aşk-ı gül-i ter kim
Ne mümkün dâm-ı ğamdan bir da'î
âzâdın ey bülbül

2. **ol denli:**

Tarih 40

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

O denli, o kadar.

Bilür-i revzeni ol denli 'ağs-
endâz-ı şâdî kim
Tekellüm-rîz ider âyine-veş tûfî vü
bebgâyı

ol kadar:

1. **ol kadar:**

Gazel 181

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

O kadar, o ölçüde.

Teng ol kadar dehân-ı füsûn-kâr-ı
yâr kim
hayrettedir sülhân da'î andan
sudûrına

2. **ol kadar:**

Tarih 41

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

O kadar, o ölçüde.

Şu 'â'ı ol kadar Te'sîr kılmuştur ki
deryâya
şade'ler kesb-i tâb itmekle oldu
lû'lû-yi lâlâ

ol ki:

1. **ol ki:**

Gazel 57

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

O ki.

Kemîne manzar-ı dehr ol ki çeşm-i
süzenden
Nigâh-ı 'ibret ile mâsivâ
görülmüşdür

ol kim:

1. **ol kim:**

Gazel 28

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

O ki.

Hâf-âver olmadıkça vuşlata râzî
degil ol şüh
Habîr ol kim olurmuş fûrkâtîñ
şamî dem-i feru'uh

2. **ol kim:**

Gazel 62

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

O ki.

Sevdâ-yı ğamla olsa n'ola 'uğde-
rîz-i cevri

Ol kim o zülf-i ħam-be-ħama dil-rübüdedir

3. **ol kim:**
Gazel 160
Mısra: 13
Kelime Tipi: -
O ki.

Libās-ı Hālden ol kim 'alāyık-şūy
ola Es'ad
İder mi çirk-i ālāyişle bed-ter dest
ü dāmānın

4. **ol kim:**
Tahmis 1
Mısra: 16
Kelime Tipi: -
O ki.

Yem-i eltāf-ı bī-pāyān-ı ihsan u
atādır bu
İdüp emvāl-i sa'yiñ zīver-i ceyb-i
husul ol kim

5. **ol kim:**
Tahmis 1
Mısra: 17
Kelime Tipi: -
O ki.

Bula çün kesb ile bāzār-ı taqvaya
vuşul ol kim
Dilā sen de harīd it tācir-i sūk-i
duhul ol kim

6. **ol kim:**
Gazel 46
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
O ki.

Derūn-ı dildedir küncāyişi 'aşk-ı
dilārānıñ
'Aceb gevherdir ol kim genc-i āteş
içre pinhāndır

7. **ol kim:**
Gazel 80
Mısra: 13
Kelime Tipi: -
Şöyle ol ki.

şakınma eşk-rīz-i ħasret ol kim
raħme bādīdir
Nukūdın kenz iden şāhib-yesār
ehl-i yemīn olmaz

8. **ol kim:**
Tahmis 1
Mısra: 18
Kelime Tipi: -
Şöyle ol ki.

Bula çün kesb ile bāzār-ı taqvaya
vuşul ol kim

Dilā sen de harīd it tācir-i sūk-i
duhul ol kim

9. **ol kim:**
Tahmis 1
Mısra: 19
Kelime Tipi: -
Şöyle ol ki.

Elin aç sıdkile āmāde-i naķd-i
kabul ol kim
Geçer elbet ticāret-gāh-ı kālā-yı du
'ādır bu

ol ne şeydir ki:

1. **ol ne şeydir ki:**
Lugaz 7
Mısra: 1
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
"O şey nasıl bir şeydir ki?"
şeklinde lugazlarda buldurmaca
ifadesi olarak kullanılır.

Ol ne şeydir ki ne demitse zühūr
Ekser-i nāsa virür zevk ü hubūr

ol ne şeydir kim:

1. **ol ne şeydir kim:**
Lugaz 4
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
"O şey nasıl bir şeydir ki?"
şeklinde lugazlarda buldurmaca
ifadesi kullanılır.

Ol ne şeydir kim Mişāl-i ejdehā
Ateş-efşān olmadadır dāimā

ol nedir kim:

1. **ol nedir kim:**
Lugaz 1
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
O şey acaba nedir ki?.

Ol nedir kim dāima pūr-āb ü tāb
Rūhı yok zū-rūha olmuşdur meāb

2. **ol nedir kim:**
Lugaz 5
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
O şey acaba nedir ki?.

Ol nedir kim maħzenü'l-esrārdır
Kāsīd-i her yār ü her āgyārdır

olan:

1. **olan:**
Gazel 3
Mısra: 10
... halinde bulunmak.

Olmaz şafā-yı ħātıra dil-beste
Es'adā
ħalvet-nişin-i miħnet olan mātem-
āşinā

olma:

1. **olma:**
Gazel 12
Mısra: 1
... halinde bulunmak, ...
haline gelmek.

Felegiñ vaż'-ı şütür-kürbesine
olma ke 'īb
Küllemā ħadderehü'r-Rabbu leke
fehve yuşīb

olmak:

1. **olmakda:-da**
Gazel 200
Mısra: 7
"Olmak" fiilin masdar
biçimi.

Olmakda kūh-düz-ı cefā āh-ı tişe-
kār
Şīrīn hevā-yı 'aşkda Ferhād olam
gibi

olmaz:

1. **olmaz:**
Gazel 3
Mısra: 6
"Olmak" fiilinin geniş
zamanın olumsuz "olmaz."

Ahu-yı vahşet-āver-i şahrā-yı
fitnedir
Olmaz hemişe dīde-i yār ādem-
āşinā

2. **olmaz:**
Gazel 3
Mısra: 7
"Olmak" fiilinin geniş
zamanın olumsuz "olmaz."

Kāfūr-ı vuşlat olsa da ger olmaz ol
mehiñ
Zaħm-ı ħadeng-i ħamzeleri
merhem-āşinā

3. **olmaz:**
Gazel 3
Mısra: 9
"Olmak" fiilinin geniş
zamanın olumsuz "olmaz."

Olmaz şafā-yı ħātıra dil-beste
Es'adā
ħalvet-nişin-i miħnet olan mātem-
āşinā

4. **olmaz:****Gazel 27**

Mısra: 9

"Ol" fiilinin geniş zaman
kipinin olumsuzu.

Eger ki olmaz ise Es 'adā karīn-i
hulūş
Mişāl-i dūd-i siyeh ber-hevādır āh-
ı şabāh

5. **olmaz:****Gazel 33**

Mısra: 8

"Ol" fiilinin geniş zaman
kipinin olumsuzu.

Uşşāk-ı zār-ı rûze-keş-i hecr ü
miñhete
Olmaz libās-ı ğam gibi ra 'nā
kabā-yı 'īd

olmuş:1. **olmuşken:-ken****Gazel 1**

Mısra: 3

Olmak, vuku bulmak,
gerçekleşmek.

Ānı çār ebrūda olmuşken rubā'ī
gūyiyā
Aña maқта' oldı satır-ı hūsn-i haţţ-ı
dil-rübā

olsa da:1. **olsa da:****Gazel 69**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -
Olsa bile.

Hod-fürüşān eylemez vaz' -ı
müşīrāna kabūl
Olsa da her kār-ı nā-hemvār
kendin gösterir

2. **olsa da:****Gazel 3**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Olsa bile, olsa dahi.

Kāfūr-ı vuşlat olsa da ger olmaz ol
mehiñ
Zahm-ı ĥadeng-i ğamzeleri
merhem-āşinā

olunca:1. **olunca:****Muamma 19**

Mısra: 1

"Birlikte olmak, beraber
bulunmak" manasına gelir.

Dil olunca evvel-i şeb gibi fikr-i
hatt-ile
Nem yerine şekl-i zūlf 'aynımda
āhır kıldı cā

olursa olur:1. **olursa olur:****Muamma 15**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Olsa olsa, ancak.

Nuţķ-ı pākīnden olur olursa tertīb-i
devā
Bātın u zāhır leb-i la'lini dermān
kıl baña

on beşdir:1. **on beşdir:-dir****Lugaz 19**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
"On beş" sayı sıfatı.

Didi beşdir anıñ hurūfı hemām
Līk on beşdir eylesen im'ān

2. **on beşdir:-dir****Lugaz 19**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
"On beş" sayı sıfatı.

Didi beşdir anıñ hurūfı hemām
Līk on beşdir eylesen im'ān

on yedisi:1. **on yedisi:-si****Lugaz 19**

Mısra: 28

Kelime Tipi: -
On yedi sayı sıfatı.

Hem husūf eyleyüp nişān-ı kamer
İtse mizānıñ on yedisi güzer

ora:1. **orası:--sı****Gazel 54**

Mısra: 10

O yer.

Her zıll-ı şāhı bir feraha dāl
naħliniñ
Ser-tā-be-pā neşāt bu cāyın orası
var

ova:1. **ovasıdır:-sı, -dır****Lugaz 8**

Mısra: 8

Çevresindeki yüksek ve ârızalı
topraklara göre çukurda kalan
geniş ve düz arāzi.

Anıñ bu halk-ı cihān cümle
mübtelāsıdır
Fezā-yı sīnesi gūyā gümüş ovasıdır

ovna:1. **oyunlar:-r, -lar****Gazel 44**

Mısra: 10

Oynama II hareket etme.

Revādır beste-i zūlfıyken itsem
ğamzesin teşhīr
Resen-bāzān Es'ad tīg ile oynarlar
'ādetdir

Ö**öğret:**1. **öğrettim:-+m, -+di****Gazel 140**

Mısra: 1

Eğitim yoluyla belli bir konu
üzerinde bilgi kazandırmak, tâlim
etmek, tedris etmek.

Gözüm degdi o şehlā çeşmi şūr-
efgen ben öğretdim
Baķılsa kec-nigeh bilmezdi
evvelen ben öğretdim

2. **öğrettim:-+m, -+di****Gazel 140**

Mısra: 2

Eğitim yoluyla belli bir konu
üzerinde bilgi kazandırmak, tâlim
etmek, tedris etmek.

Gözüm degdi o şehlā çeşmi şūr-
efgen ben öğretdim
Baķılsa kec-nigeh bilmezdi
evvelen ben öğretdim

3. **öğrettim:-+m, -+di****Gazel 140**

Mısra: 4

Eğitim yoluyla belli bir konu
üzerinde bilgi kazandırmak, tâlim
etmek, tedris etmek.

Alup bir cām virdim saña sākī
cevher-i hūşum
Sanī' -i şişe-bāzı bilmez idiñ sen
ben öğretdim

4. **öğrettim:-+m, -+di****Gazel 140**

Mısra: 6

Eğitim yoluyla belli bir konu üzerinde bilgi kazandırmak, tâlim etmek, tedris etmek.

O vahşî şâh-bâz-ı nâza dest-âmûzî-
i ünsi
Daği nev-beste-çeşm-i hışm-ı
vahşetken ben öğretdim

5. **öğrettim:-+m, -+di****Gazel 140**

Mısra: 8

Eğitim yoluyla belli bir konu üzerinde bilgi kazandırmak, tâlim etmek, tedris etmek.

Tutulmazdı dil-i ferzânem ol şâh-ı
sitem-kîşe
Yine rûh almağı fi 'l-Hâl açmazdan
ben öğretdim

6. **öğrettim:-+m, -+di****Gazel 140**

Mısra: 10

Eğitim yoluyla belli bir konu üzerinde bilgi kazandırmak, tâlim etmek, tedris etmek.

Muhassal tünd-hû kıldım seni fart-ı
niyâzımla
Rûsum-ı cevri gûyâ ey vefâ-
düşmen ben öğretdim

7. **öğrettim:-+m, -+di****Gazel 140**

Mısra: 12

Eğitim yoluyla belli bir konu üzerinde bilgi kazandırmak, tâlim etmek, tedris etmek.

kılarken kîlk-i Es'ad meşk-i
mısra'-ı haatîñ aña
Görüp ebrûlarıñ bir beyt-i
müstahsen ben öğretdim

öldür:-1. **öldürdi:-di****Nazm 12**

Mısra: 2

Bir canlının hayatına son vermek, öldürmek. II Büyük sıkıntı ve ızdırap vermek, perişan hâle getirmek.

Dilâ ümmîd-i vuşlatla demâdem
nâle eylersin
Beni derd-i firâk öldürdi bilmem
sen ne söylersin

ömr:-1. **ömr:-i****Lugaz 10**

Mısra: 9

Hayat, yaşam süresi.

‘Ömri kütâh teni leyyindir
Hasmı çokdur hepsi beyyindir

2. **ömrini:-i, -(n)i****Tarih 28**

Mısra: 5

Hayat, can, yaşam.

Tâ-be-haşr ‘ömrini efzûn idüp
Allah anıñ
Bâğ-ı devletde gül-i zâtını kılsun
handân

3. **ömrin:-i, -n****Tarih 23**

Mısra: 13

Hayat, yaşam, ömür.

Tâ-be-mahşer ‘ömrin efzûn
eyleyüp anıñ hudâ
Zât-ı zî-şânın hemin ‘âlemde itsün
ber-karâr

‘ömr ü devlet:1. **‘ömr ü devlet:****Tarih 23**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ömür ve saltanat.

Pâdişâhım haq idüp efzûn ‘ömr ü
devletiñ
Eyleye dâ‘im serîr-i saltanatda
pây-dâr

‘ömr-i kütâhı:1. **‘ömr-i kütâhı:****Lugaz 7**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Kısa ömür.

‘Ömr-i kütâhı ne dem efzûn olur
Karnı kurtlu bir kızıl mecnûn olur

‘ömr-i nüh:1. **‘ömr-i nüh:****Tarih 42**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Nuh peygamberin ömrü. Uzun bir zaman dilimini ifade etmek için kullanılır. Nitekim Tevrat'ta Hz. Nuh'un 950 yıl yaşadığı söylenir.

Şehenşâh-ı mükerrerem Hâzret-i
Hân Ahmede Mevlâ

Serîr-i saltanatda ide ‘ömr-i Nüh
erzânî

ön:1. **onı:-ı****Lugaz 18**

Mısra: 3

Dokuzdan sonra gelen sayının adı.

Ol onı ‘add-eyle tokuzdur temâm
Yüz on altıdır o tokuz ey hümâm

2. **ondur:-dur****Lugaz 18**

Mısra: 2

On, sayı sıfatı.

Ol nedir ey ehl-i tab‘ın ekmeli
Kendi bir zâtı iki ondur velî

3. **öninde:-in, -de****Lugaz 12**

Mısra: 6

Bir kimse veya yerin yüzünün baktığı tarafta olan yakın yer II karşı, huzur.

Ne dem bir ehl-i dili bulsa gönlünü
eyler
Öninde başlasa nutk itmege neler
söyler

öp:1. **öpsem:-se, -m****Muamma 16**

Mısra: 1

Öpmek.

Ne mâni‘ var emerken la‘lin
öpsem rüy-i hun-rîzin
‘Arağ katsam n‘ola nâsih bir iki
kaşra şahbâya

2. **öpsem:-se, -m****Nazm 29**

Mısra: 3

Öpmek.

Ol şühî der-âğuş idüp öpsem leb-i
la‘lin
Kâildim eger düşde de görsem o
şafâyı

3. **öpmek:-mek****Muamma 10**

Mısra: 1

Öpmek; sevgi, saygı, bağlılık duygusunu belirtmek amacıyla dudaklarını değdirmek.

Öpmek için leb-i la‘line virtüp bir
gevher

Bārī hem fāide gör hem ana servet
göster

4. öp:

Muamma 4

Mısra: 2

*Bağlılık duygusunu bildirmek
amacıyla öpmek.*

Serv-kadler arasında kıl
murādımca selām

Al ele pāyın o şahıñ bir iki kez öp
tamām

ösr:

1. 'öşri:-i

Lugaz 14

Mısra: 9

Onda biri.

Āhiri ismi ile 'öşri olur evveliniñ
Zerrece naqş ile 'aynı olur evvelde
anın

öykin:

1. öykinür:-ür

Lugaz 7

Mısra: 6

İmrenmek.

Sāf-dil Maḥbūb iken budur 'aceb
Öykinür la'l-i leb-i Ḥübāna hep

öyle:

1. öyle:

Kaside 11

Mısra: 19

*O şekilde, o biçimde, o
tarzda.*

kıldı cism-i kâlemi öyle hayât-äver
kim
Rūh-ḥāh eyledi cān-baḥş-ı dem-i
'İsâyı

2. öyle:

Tarih 10

Mısra: 7

*"O biçim, o tarz" anlamında
durum zarfı.*

Öyle zīb-ende vü pākīze binā kim
ḥakkā
Eylemiş ḥüsn-i dil-ävīz tecessüm
gūyā

3. öyle:

Tarih 10

Mısra: 9

*"O biçim, o tarz" anlamında
durum zarfı.*

Öyle metbu'-i pesendide anın
bünyānı
Nigeh-endāzı olur āyine-veş
ḥayrānı

4. öyle:

Tarih 21

Mısra: 3

*"O biçim, o tarz" anlamında
durum zarfı.*

Öyle bir dāver-i dānā ki revādır
kılsa
Rāy ü tedbīrine şad 'aql-ı Felātūn
ḥased

5. öyle:

Tarih 30

Mısra: 11

*"O biçim, o tarz" anlamında
durum zarfı.*

Öyle bir fülk-i zīver-ārā kim
Gurre-i id gibi pūr-leme'ān

6. öyle:

Tarih 44

Mısra: 19

*"O biçim, o tarz" anlamında
durum zarfı.*

Her camı öyle enver kim mihr-ile
beraber
Āyīne-i Sikender olmuş şikeste
Ḥālī

7. öyle:

Gazel 144

Mısra: 3

*"O biçimde", anlamında
durum zarfı.*

ḳaddiñi gīsūlarınla kıl siyeh-pūş
öyle kim
Nāz ile cünbüşleriñ Leylāyı
Mecnūn eylesün

öyle bir:

1. öyle bir:

Tarih 41

Mısra: 55

Kelime Tipi: -

Bu tarzda, bu şekilde.

Hemīn şāyestedir kim öyle bir zāt-ı
şeref-zānıñ
Nişesten-gāhı olmak böyle bir
kasr-ı ferah-pīrā

öz:

1. özüm:-üm

Gazel 70

Mısra: 5

*Bir kimsenin kendi manevi
varlığı, zatı, kendisi.*

Mahv olsa da özüm hora geçmez
ol āfete
Bildim ki aslı Engüri ya
Üsküdarlıdır

özge:

1. özge:

Gazel 103

Mısra: 6

Başka, farklı, gayrı, diğer.

Dil-i sevdā-perest-i ehl-i 'aşka
şām-ı fūrkatde
ḥayāl-i 'arızından özge şem'-i
rūşen olmazmış

özü idecek:

1. 'özü idecek:

Gazel 82

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Özür dilemek.

'Aql ü fikr ü dil ü idrākini virdin
yāre
Es'adā 'özü idecek gayri kabāḥat
kalmaz

Kelime Tipi: -
Naz çürüğü yapmak.

O naḥl-i ser-keṣī pā-der-hevā-yı
nāz ider bāda
Ne deḥlū olsa da āsār-ı keyf-i
neṣ'eden sāde

pādişāh:

1. **pādişāhım:-ım**
Murabba 2
Mısra: 1
Hükümdar, sultan.

Ḥamdü li' llāh pādişāhım ḳalbi
şādān eylediñ
Gonça-i maḳsūdımı luṭfuñla
handān eylediñ

2. **pādişāhım:-ım**
Nazm 36
Mısra: 1
Sultan, hükümdar.

Ḥamdü li' llāh pādişāhım ḳalbi
şādān eylediñ
Gonça-i maḳsūdımı luṭfunla
handān eylediñ

3. **pādişāhım:-ım**
Tarih 23
Mısra: 7
"Sultanım, hükümdarım"
anlamlarında olup bir hitap
sözüdür.

Pādişāhım ḥaḳ idüp efzün 'ömr ü
devletiñ
Eyleye dā'im ser'ir-i saltanatda
pāy-dār

pādişāh-ı 'ālem:

1. **pādişāh-ı 'ālem:**
Tarih 29
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Dünyanın padişahı.

Hem vezīr-i a'zamı hem sıhr-i 'ālī-
cāhıdır
Pādişāh-ı 'ālemin ol dāver-i Dārā-
nişān

**pādişāh-ı 'azamet-güster ü
şevket-pirā:**

1. **pādişāh-ı 'azamet-güster ü
şevket-pirā:**
Tarih 9
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Ululuğu süsleyen ve büyüklük
gösteren hükümdar.

Pādişāh-ı 'azamet-güster ü şevket-
pirā
Husrev-i dād-ger ü zıll-ı Cenāb-ı
Mevlā

pādişāh-ı cihan:

1. **pādişāh-ı cihan:**
Tarih 30
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Cihan padişahı.

Pādişāh-ı cihan hıdv-i zamān
Dāver-i heft-kişver-i devrān

pādişāh-ı diyār-ı 'işve:

1. **pādişāh-ı diyār-ı 'işve:**
Terkib-bend 1
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Cilve ülkesinin padişahı.

Ey pādişāh-ı diyār-ı 'işve
V'ey dāver-i kām-kār-ı 'işve

pādişāh-ı heft-kişver:

1. **pādişāh-ı heft-kişver:**
Tarih 29
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Yedi iklimin padişahı; âlemin
sultanı.

Pādişāh-ı heft-kişver husrev-i
gerdün-mekān
Nūr-ı çeşm-i Āl-i 'Osmān zıll-ı
Rabb-i Müste'ān

pādişāh-ı kişver-i levlāk:

1. **pādişāh-ı kişver-i levlāk:**
Kaside 4
Mısra: 37
Kelime Tipi: **Hadis**
"Levlak" ülkesinin
padişahı. ("Sen olmasaydın, sen
olmasaydın felekleri yaratmazdım"
mealinde olan "levlāke levlake
lemâ halaktü'l-eflāk" hadîs-i
kudsîsine işaretir. "Sen
olmasaydın" anlamındadır.).

Ey pādişāh-ı kişver-i levlāk
'ālemin
Zāt-ı şerifiñ oldı çü bādī-i hilkatı

pādişāh-ı ma' delet-kārā:

1. **pādişāh-ı ma' delet-kārā:**
Kaside 6
Mısra: 35
Kelime Tipi: -
Adalet sahibi padişah.

P

pā-der-hevā-yı nāz ider:

1. **pā-der-hevā-yı nāz ider:**
Muamma 25
Mısra: 1

Şeh-i 'ālī-tebārā pādīşāh-ı
ma' delet-kārā
Eyā sultān-ı heft iklim hākān-ı
kerem-güster

pādīşāh-ı melā'ik-sipeh:

1. pādīşāh-ı melā'ik-sipeh:

Kaside 4

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

Melekler ordusunun padişahı.

Oldur o pādīşāh-ı melā'ik-sipeh
k'aññ
'Älem vazīfe-hār-ı nukūd-ı şefā'ati

pādīşāh-ı milket-i levlāk:

1. pādīşāh-ı milket-i levlāk:

Kaside 1

Mısra: 105

Kelime Tipi: **Hadis**

Levlak ülkesinin

*padişahı.(LEVLAK) ("Sen
olmasaydın felekleri
yaratmazdım." Bu hadis-i
kutsidir.).*

Ey pādīşāh-ı milket-i levlāk hāq bu
kim
kayd-ı hatardan eylediñ
ümmeñleriñ rehā

pādīşāh-ı nevbahār:

1. pādīşāh-ı nevbahār:

Kaside 8

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

İlkbaharın padişahı.

Şeh-er kim ders-gāh-ı gülşeni
ta'mir ü tezyine
Olunca pādīşāh-ı nevbahārññ emr ü
fermanı

pādīşāh-ı pür- 'atā vü sıhr-i dād- efzāsınñ:

1. pādīşāh-ı pür- 'atā vü sıhr-i dād-efzāsınñ:

Tarih 26

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Adaleti arttıran enişte ve
cömertlik dolu padişah.*

Pādīşāh-ı pür- 'atā vü sıhr-i dād-
efzāsınñ
Eylesün Allah dāim devlet-i
'ömrin tavıl

pādīşeh:

1. pādīşehiñ:-iñ

Kaside 2

Mısra: 36

Padişah (Hz. Muhammed).

Sarf idüp ez-dil ü cān rāhına naqd-i
'ömrññ

Eyle ol pādīşehiñ na't-i şerifin
imlā

pādīşeh-i devrān:

1. pādīşeh-i devrān:

Tarih 7

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Zamanın padişahı.

Seni bağışlıya hāq pādīşeh-i
devrāna

Tā-be-mahşer olasıñ ziver-i şadr-ı
a'lā

pādīşeh-i devrāna:

1. pādīşeh-i devrāna:

Tarih 21

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Zamanın padişahı.

Seni bağışlaya hāq pādīşeh-i
devrāna

Olasın dehrde bād-i fütüh-ı bī-had

pādīşeh-i kişver-i risālet:

1. pādīşeh-i kişver-i risālet:

Kaside 3

Mısra: 37

Kelime Tipi: -

Peygamberlik ülkesinin

padişahı.(Hz.Muhammed[s.a.v.]).

Odur o pādīşeh-i kişver-i risālet
kim

Aña nübüvvet-i Hāq taht-gāh-ı
zībādır

pāk:

1. pāk:

Lugaz 1

Mısra: 17

Arınmış, temiz II Güzel,

kusursuz.

Ni'meti mebzül hem meydānı pāk
Bir müsāfirdeñ degildir şerm-nāk

2. pāk:

Tarih 26

Mısra: 1

(Fars.) Temiz.

Bāreka'llāh kasr-ı nāzūk-tarz ü pāk
ü bī- 'adıl
K'oldı ra'nā cā-yı şevk-efzā-yı
sultān-ı delıl

3. pāk:

Tarih 41

Mısra: 59

(Fars.) Temiz.

O bir tābiş-fürüz-ı 'izz ü rif 'at pāk
gevherdir
Aña kändür bu käh-ı ziver-efzā vü
ziyā-bahşā

pāk id:

1. pāk id:

Kıt'a 1

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Arındırmak, temizlemek.

Teşekkür eyler iseñ merkadinde
'Aķideñ pāk ider Bālī Efendi

pāk it:

1. pāk it:

Kaside 6

Mısra: 42

Kelime Tipi: -

Temizlemek, arındırmak.

Bi-hamdi'llāh āb-ı tığ-ı kahr u
heybetiñ hāqka
Cihanı çirk-i şür-ı fitneden pāk itdi
ser-tā-ser

pāk ol:

1. pāk ol:

Gazel 133

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Temizlenmek, arınmak.

Meşreb-i türe-dilān gibi vesah-püş
olma
Tābiş-i 'aşk ile mānende-i deryā
pāk ol

pākım itme:

1. pākım itme:

Terkib-bend 1

Mısra: 75

Kelime Tipi: -

Temizlemek.

Āyine-i tab'ı pākım itme
Ālūde-i jeng-i miñnet ü ğam

pākize:

1. **pākīze:****Tarih 10**

Mısra: 7

Saf, güzel, latif.

Öyle zîb-ende vü pākīze binā kim
hakkā

Eylemiş hüsni-dil-āvīz tecessüm
güyā

2. **pākīze:****Tarih 10**

Mısra: 25

Saf, güzel, latif.

Tarh-ı ber-cestesi pākīze bināsi
zîbā

Dil-nişin cā-yı güzîn dār-ı meşid ü
bālā

3. **pākīze:****Tarih 26**

Mısra: 11

Saf, güzel, latif.

Olıcağ pākīze emr-i āsafī ile
temām

‘İzz-ile ol kasr-ı pāk ü bādī-i şevk-i
asīl

4. **pākīze:****Tarih 41**

Mısra: 66

Saf, güzel, latif.

İderken nazm-ı mürvārīd-i evsāfi
içün verziş

İki pākīze tārīh oldı bu beyt-i du‘ā
mağzā

5. **pākīze:****Gazel 158**

Mısra: 9

Temiz, hakiki, saf.

N‘ola āyīne-āsā olsa Es‘ad nazmı
pākīze
Ki āb ü tāb-ı nuṭkī Nākīd-ı hoş-
gūdā gördüm ben

pāk-tab‘ān:1. **pāk-tab‘āne:-e****Gazel 168**

Mısra: 9

*Temiz yaradılışlılar, temiz
ahlaklılar.*

hulūs ile tedāvī besdir Es‘ad pāk-
tab‘āne

Fu‘ādı zehr olan muhtāc olur
tiryāk-i fārūka

pāk-tīnet:1. **pāk-tīnet:****Lugaz 2**

Mısra: 1

*Temiz yaratılışlı, temiz
fıtratlı.*

Nedir ol pāk-tīnet murg-i ābī
Bir iki şanmañız yokdur hisābı

pā-lagzīde-i reftār:1. **pā-lagzīde-i reftār:****Gazel 161**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yürürken ayağı kaymış.

‘Aceb mi fikr-i şahbā-yı lebi kılsa
beni kec-rev
Degil destinde pā-lagzīde-i reftārı
ser-hoşın

pālās-ı cevri:1. **pālās-ı cevri:****Gazel 99**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Eziyet kilimi.

Kālā-yı nāzı cāmelik ol dil-rübāya
kes
Pālās-ı cevri düş-ı dil-i mübtelāya
kes

pā-māl evle:1. **pā-māl evle:****Muamma 3**

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Deyim**

*Ayaklar altına almak, hakir
ve perişan etmek.*

Nāz ile hançer-be-dest ol ger
harām olsun baña
Eyleyem pā-māl cism-i mürdem ey
hünī saña

**pā-māl-i hırām-ı kāmēt-i dil-cū
olayım:**1. **pā-māl-i hırām-ı kāmēt-i dil-
cū olayım:****Muamma 22**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Gönlü cezbeden uzun boylu
sevgilinin salınarak yürüyen
ayaklarının altında ezilmek.*

Gehī reftāra gel çık seyr-i bağa ey
kemān-ebrū
Olayım yolda pā-māl-i hırām-ı
kāmēt-i dil-cū

pā-mālin olur:1. **pā-mālin olur:-ur****Tahmis 4**

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

*Ayaklarının altında kalmak,
ezilmek.*

Āfitāb olsa da pā-mālin olur güy
gibi
Kākülün ideli sevdā-yı derūnum
tehyīc

pā-nihād ol:1. **pā-nihād ol:****Muamma 11**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ayak basmak, gelmek.

Derūn-ı dīdeye ger pā-nihād olsa
hayāl-i yār
Döner derbān-ı isme bu müjem
güyā mu‘ammādır

pāv:1. **pāyi:-i****Lugaz 15**

Mısra: 11

Ayak.

Her biriniñ pāyi birdir anda hem
halhālī var
Ser-nigündür birbirine nā-muvāfık
Ĥālī var

2. **pāyinin:-i, -nīn****Lugaz 7**

Mısra: 13

Ayak.

Pāyinin mikdār-ı sülsidir seri
Eyleseñ ihşā bedendir ekseri

3. **pāyīña:-ı, -(n)a****Gazel 131**

Mısra: 1

(Sevgilinin) ayağı.

Mānend-i sāye pāyīña üftanıñım
seniñ

Ey serv-i nāz dest-be-dāmānıñım
seniñ

pāy-bendidir:1. **pāy-bendidir:****Gazel 45**

Mısra: 2

Ayak kilidi.

O kim yektâ-rev-i nâ-refte-râh-ı
h d-pesend dir
Be-k m olmaz gur r-ı n -be-c s 
p y-bendidir

p y-d r:

1. p y-d r:

Tarih 23

Mısra: 8

Kalıcı, sürekli.

P di  ahım ha  idüp efz n ‘ mr  
devleti 
Eyleye d ‘im ser r-i saltanatda
p y-d r

p ve-i mi‘r c:

1. p ve-i mi‘r c:

Kaside 5

Mısra: 44

Kelime Tipi: -

*Miraç mertebesi. ( slam
inancına göre Hz. Muhammed’in,
Allah’ın daveti üzerine yedi kat
semayı a ıp huzuruna yükselerek
onunla görüşmesi mucizesi.).*

 ayr-ı cümle s b l olsa  n’ola ey
n r-i Huda
Virdi z r  ki  eref p ve-i mi‘r c
sa a

p v-ı hum-ı hamm rda:

1. p v-ı hum-ı hamm rda:

Gazel 173

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Meyhanecinin  arap küpünün
ayağı.*

Ser-f r  kılmaz ged  iken  eh n-ı
‘ leme
Es’ad  c y eyleyen p v-ı hum-ı
h mm rda

p v-i semend-i baht:

1. p v-i semend-i baht:

Gazel 70

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Talihin süratli atının ayağı.

Lag de olmaz olsa da yah-beste
r h-ı ‘a  
P y-i semend-i baht  am n la
kayarlıdır

p v-i y re:

1. p v-i y re:

Nazm 34

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Sevgilinin ayağı.

P y-i y re gerçi ki  mm d-i r -m l
 zreyiz
Cevr ile amma ki  am-keşlikde bir
  l  zreyiz

p v n ele al:

1. p v n ele al:

Muamma 4

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Ayağını ele al. ( pmek
maksadıyla).*

Serv-kadler arasında k l
mur dımca sel m
Al ele p v n o   hi n bir iki kez  p
tam m

p v na rev n olsa:

1. p v na rev n olsa:

Gazel 131

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Ayağına akmak. (Aşığın
gözyaşının bir nehir gibi sevgilinin
ayağına akması bağlamında.).*

Her s  sirişkim olsa rev n p v na
n’ola
Ey na l-i taze su gibi c y n n m
senin

p v na r -m l olmağa:

1. p v na r -m l olmağa:

Gazel 81

Mısra: 5

Kelime Tipi: **Deyim**

*Ayağına yüz sürmek, saygısını
ve aciziyetini bildirmek.*

Olmağa r -m l bir serv-i rev n n
p v na
S y-i  stanbul sular gibi a dı
gönlümüz

p vine akdi:

1. p vine akdi:

Gazel 158

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ayağına akmak.
Mi  l-i c y ol serv-i rev n n
p vine akdi
Dil-i meyy li de eşkim gibi ol s da
gördüm ben

p vine d  :

1. p vine d  :

Nazm 2

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Deyim**

*Ayağına düşmek. Ayağına
gitmek Birinin bulunduğu yere,
yanına gitmek; ayağına kapanmak.*

Ol serv-i n z  bezmimize da’vet
eyleriz
  n s ye p vine düşeriz minnet
eyleriz

p vine yüzler sürüp:

1. p vine yüzler sürüp:

Murabba 3

Mısra: 5

Kelime Tipi: **Deyim**

*Ayağına yüz sürmek.   
Birinin huzurunda saygı
göstermek, bir dilekte bulunmak,
yalvarmak gibi maksatlarla yere
eğilmek.*

P vine yüzler sürüp itdikçe ben
va l n rec a
G h l tf u gen ‘it b itse  ne var ey
p r-cef 

p v-m l olarak:

1. p v-m l olarak:

Gazel 119

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Ayaklar altında olmak,
   nenmek; hor ve hakir g r lmek.*

Niy za başla gönül t lib-i vi  l
olarak
   s ye serv-i kad-i y re p v-m l
olarak

pe  e:

1. pe  e:

Kaside 11

Mısra: 38

Yavru,  ocuk.

K m-z -y  dil olur c y-ni  n -i
 ek b
Beyza-i murg  ider pe  e seb t-ı
payı

peder:

1. peder:

Lugaz 1

Mısra: 22

Baba.

Bunı kim hall-eyler ise ketm ider
Olsa da sana bir der ya peder

2. **pederlerde:-ler, -de****Tahmis 2**

Mısra: 30

Baba; soy.

Cihanı bir gönüldür Salimen teshir
iden cümle

Eger insân-ı kâmil olsan Ademiñ
pederlerde

pehlü:1. **pehlü:****Gazel 52**

Mısra: 10

Göğüs, gerdan, omuz.

Söyledir tûfî-i mu'ciz-güy-ı tab'-ı

Es'adı

Her ne dem âyine-veş ol mâh

pehlü gösterir

pehnâ-vı emel:1. **pehnâ-yı emel:****Gazel 136**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Emelin genişliği.

Alsa şâhîn-i tabî'at n'ola selvâ-yı
emel

Sayd-gâhım oldı şimden gerü

pehnâ-yı emel

pejmürde id:1. **pejmürde id:****Gazel 87**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Dağıtmak, kötü hâle sokmak.

şabrımız ideli pejmürde o tıfl-ı

elken

İhtilâf-efgenî-i gamla perîşân-

güyuz

pejmürde-hâl ü kâl oldum:1. **pejmürde-hâl ü kâl oldum:****Gazel 65**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Perişan bir durum ve boş

sözler içinde kalmak.

Çü turre ben daği pejmürde-hâl ü

kâl oldum

İden bu güne perîşân o tıfl-ı

elkendir

pejmürde-kâl ü kâl-i şeb-i fikr:1. **pejmürde-kâl ü kâl-i şeb-i fikr:****Gazel 131**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Düşünce gecesinin

dedikodusuyla perişan olmak.

Pejmürde-kâl ü kâl-i şeb-i fikr isem
n'ola

Sevdâ-perest-i zülf-i perîşânım

seniñ

pek çokdur:1. **pek çokdur:****Lugaz 3**

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Çok fazla, oldukça fazla.

Diyemem vuşlatın ister yokdur

Fürkate tâlib ise pek çokdur

2. **pek çokdur:-dur****Lugaz 15**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Sayısı belirsiz bir çoklukta
olan.

Bunlarıñ evsâfı pek çokdur bu

kâfidir hemîn

Bu kadarca vaşf ile her kim bilürse

âferîn

penâh:1. **penâh:****Kaside 3**

Mısra: 32

Sığınacak yer, sığınak;

koruyan, koruyucu, hâmi.

İmâm-ı saff-ı rüsûl reh-küşâ-yı

hayr-ı sübûl

Penâh u seyyid-i kül şâh-ı cüd-

peymâdır

2. **penâhı:-ı****Gazel 36**

Mısra: 11

Koruyucu.

Es 'ad penâhı dergeh-i vâlâ-yı Hâk

olan

Elbet sezâ-yı rahmet-i Perverdgâr

olur

penâh ıderiz:1. **penâh ıderiz:****Gazel 84**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sığınacak yer etmek.

Gönül ki kâkül-i şeb-güne bestedir

âhîr

Diyâr-ı Şâmı o sevdâ ile penâh
ıderiz

pençe:1. **pençe:****Gazel 136**

Mısra: 8

Yırtıcı hayvanların ön
ayaklarının, parmak uçlarında
sivri ve aşağıya doğru kıvrık
turnaklar bulunan iç kısmı.

Sıfır dest-âmûz-ı ikbâlim uçurmak
istemez

Pençe zîbidir hümâ-yı lâne vâlâ-yı
emel

pençe-i hursîd:1. **pençe-i hursîd:****Kaside 12**

Mısra: 41

Kelime Tipi: -

Güneşin pençe şeklindeki
aydınlığı.

Tâb-bahş olmağ için pençe-i

hursîd gibi

Tarh idüp bezm-geh-i gülşeni

n'eyler lâle

pençe-i müjgân-ı bî-dâdın:1. **pençe-i müjgân-ı bî-dâdın:****Gazel 72**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Zalim kirkpiklerin pençesi.

Pençe-i müjgân-ı bî-dâdın sunar

'aşıklara

Şîr-i merdüm-gîrdır gamzeñ şehâ

âdem kapar

per ü bâl açılmaz:1. **per ü bâl açılmaz:****Gazel 83**

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Kol, kanat açmamak.

Süzân-ı beher şu'le-i hüsn olma ki

Es'ad

Her şem'e çü pervâne per ü bâl

açılmaz

per ü bâli:1. **per ü bâli:-i****Gazel 126**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kanat ve kol.

Per ü bālî füsün ü fitne bir şeh-
bâzdır çeşmiñ
Şikâr itmekde murg-ı dilleri ser-
bâzdır çeşmiñ

per ü bāl-i rivāsiyle:

1. per ü bāl-i riyāsiyle:

Gazel 77

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Riya kanadı ve tüy.

Uçurmuş kendüyi zâhid per ü bāl-i
riyāsiyle
Sirişti hâk olan hâşâ ki hem-kadr-i
sürüş olmaz

perākende id:

1. perākende id:

Gazel 167

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Perişan etmek.

Tayansın mı nigâh-ı çeşm-i hışm-ı
yâre diller kim
İder efsün ile bîn ceysi bir cādū
perākende

perde:

1. perdeler:-ler

Gazel 188

Mısra: 2

Perde; görüşü, ışığı

*engellemek, bir şeyi gizlemek için
pencereye veya bir açıklığın önüne
gerilen örtü.*

Nikâb-ı zülfünü Ruhsârına ey işve-
ger çekme
Güzel başın için pîş-i nigâha
perdeler çekme

perdedâr:

1. perdedârı:-ı

Tarih 35

Mısra: 19

*Perdecî, perde arkasında
bekleyen, hâcib.*

Mutarrazı ve Harîrî çü perdedârı
olup
Mü'ekkıl oldı Kisâ'î firâş-ı evvâna

perende:

1. perende:

Gazel 37

Mısra: 3

Uçan, uçucu.

Bālâ perende tâ 'ir-i evc-i sa
'âdetim
Yümn-i hümay sâye-i bāl ü
perimdedir

perest-i şüh-ı hezâr-âşinâyı:

1. perest-i şüh-ı hezâr-âşinâyı:

Gazel 122

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Binlerce tanıdığı olan işveli
güzele tapmak.*

'âşık perest-i şüh-ı hezâr-âşinâyı
koy
'İrfân gerek tâzede hem hüsn ü ân
gerek

perestis kılmadan:

1. perestis kılmadan:

Gazel 20

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Tapmak, tapınmak.

İhtirâz eyle rükü 'âsâ perestis
kılmadan
kıbleden gayrılara kaddiñ dü-tâ
itmek 'abeş

perestis-gâh-ı 'âlem:

1. perestis-gâh-ı 'âlem:

Tahmis 1

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kainatın mabedi.

Zihî beyt-i İlâhî habbezâ rahmet-
serâdır bu
Perestis-gâh-ı 'âlem kıble-i cümle
verâdır bu

2. perestis-gâh-ı 'âlem:

Tahmis 1

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kainatın mabedi.

Zihî beyt-i İlâhî habbezâ rahmet-
serâdır bu
Perestis-gâh-ı 'âlem kıble-i cümle
verâdır bu

perestis-gâhıñ olsun:

1. perestis-gâhıñ olsun:

Tahmis 1

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Tapmağı olmak.

Olursañ hâst-kâr-ı rahmet-i hâk ey
dil-i nālân

Perestis-gâhıñ olsun şad edeble
cümle-i erkân

pergâr-ı gâmze:

1. pergâr-ı gâmze:

Gazel 198

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yan bakışın pergelî.

Dâğ-ı derûnum Es'ad vefk-i
cefâdır anı
Pergâr-ı gâmzesiyle bir gül-'izâr
çizdi

perhâs-ı 'aşkında:

1. perhâs-ı 'aşkında:-ın, -da

Gazel 145

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Aşk kavgası.

N'ola perhâs-ı 'aşkında dil olsa
saf-şiken Es'ad
Tel almışdır re'îs-i hüsn olan pür-
çîn kâkülden

perî:

1. perîniñ:-niñ

Gazel 7

Mısra: 3

Perî gibi güzel sevgili.

Teshîr eylediñ o perîniñ hayâlini
Ey çem-i şişe-bâz hezâr âferîn saña

2. perî:

Gazel 72

Mısra: 5

*Çekici güzelliği olan çok
alımlı kız veya kadın II Sevgili.*

şanma şermendin tebessüm-sâz

olmaz ol perî

hıfz-ı mürvârid-i harf-i vaşla dürc-i
fem kapar

3. perîniñ:-(n)iñ

Gazel 109

Mısra: 9

*Güzelliğiyle etrafındakileri
mest eden, büyüleyen kişi. II
Sevgili.*

Es'ad girih-i zülfî hayâlin o perîniñ
kıl rişte gibi 'ukde-i peşmîned
mahfûz

4. perî:

Gazel 46

Mısra: 11

*1. Tabiat üstü bir güce sâhip
bulunduğuna inanılan cin*

tâifesinin çok alımlı ve çok güzel olanlarına verilen isim. 2. Çok güzel genç kız veya kadın.

Olup şehbender-i bâzâr-ı nahvet bir perî gelmiş
Metâ ‘-ı vaşlına ger nakd-i cân isterse erzândır

5. perî:

Gazel 55

Mısra: 10

1. Tabiat üstü bir güce sâhip bulunduğuna inanılan cin tâifesinin çok alımlı ve çok güzel olanlarına verilen isim. 2. Çok güzel genç kız veya kadın.

Cihân dil-teşne-i âb-ı zülâl-i vuşlatıdır hep
Çü Es’ad ey perî üftâde-çâh-ı fûrkatiñ kimdir

6. perî:

Gazel 82

Mısra: 5

1. Tabiat üstü bir güce sâhip bulunduğuna inanılan cin tâifesinin çok alımlı ve çok güzel olanlarına verilen isim. 2. Çok güzel genç kız veya kadın.

Nakd-i hûş almada ger böyle kalursa o perî
Mâl-dârân-ı gam-ı ‘aşkda servet kalmaz

7. perî:

Gazel 99

Mısra: 7

1. Tabiat üstü bir güce sâhip bulunduğuna inanılan cin tâifesinin çok alımlı ve çok güzel olanlarına verilen isim. 2. Çok güzel genç kız veya kadın.

Rahm itmez ol perî ne kadar girye eyleseñ
Eşkinle virme milket-i şabrîñ fenâya kes

8. perî:

Gazel 134

Mısra: 5

1. Tabiat üstü bir güce sâhip bulunduğuna inanılan cin tâifesinin çok alımlı ve çok güzel olanlarına verilen isim. 2. Çok güzel genç kız veya kadın.

Bu nâz u ‘işve bu hüsn ü bahâ ile o perî
‘Aceb mi ferd iken efrâdı cem‘e olsa Mişâl

9. perî:

Gazel 166

Mısra: 3

1. Tabiat üstü bir güce sâhip bulunduğuna inanılan cin tâifesinin çok alımlı ve çok güzel olanlarına verilen isim. 2. Çok güzel genç kız veya kadın.

Humâr-ı cevriñi def itmez ol perî benden
Niyâzı neş‘e-i şahbâ-yı şîven itsem de

10. perî:

Gazel 182

Mısra: 6

1. Tabiat üstü bir güce sâhip bulunduğuna inanılan cin tâifesinin çok alımlı ve çok güzel olanlarına verilen isim. 2. Çok güzel genç kız veya kadın.

Kadem-nihâde-i da‘vet-geh-i derûnum olup
Nihân gelür o perî şüretâ görünmese de

11. perîniñ:-niñ

Gazel 50

Mısra: 9

L . cinlerin çok güzel ve alımlı olarak farz edilen dışilerine verilen bir ad. 2. mec. çekici güzelliği olan çok alımlı kız veya kadın.

Es‘adâ ol lâle-had gül-ruñ perîniñ nev hañı
Ravza-i ezhâr-zâr-ı rûymıñ şebbûsıdır

12. perî:

Gazel 57

Mısra: 1

(Fars.) Tabiat üstü bir güce sâhip bulunduğuna inanılan cin tâifesinin çok alımlı ve çok güzel olanlarına verilen isim (genellikle dişi kabul edilir).

Ne ol perî gibi bir dil-rübâ görülmüşdür
Ne aña bencileyin mübtelâ görülmüşdür

perî-âsâ:

1. perî-âsâ:

Lugaz 19

Mısra: 18

Peri gibi.

Râbi‘i sözde aşikâr ammâ
Resm-i hañda nihân perî-âsâ

2. perî-âsâ:

Lugaz 19

Mısra: 18

Peri gibi.

Râbi‘i sözde aşikâr ammâ
Resm-i hañda nihân perî-âsâ

perî-peyker:

1. perî-peyker:

Gazel 44

Mısra: 3

Far. peri yüzlü, çok güzel; sevgili.

Rızâ virse nigâh-ı rûyma ger ol perî-peyker
Reh-i nezzâre güyâ sedd olur bilmem ne hâletdir

2. perî-peyker:

Kaside 6

Mısra: 8

Peri yüzlü (güzel, sevgili).

Gül-i zîbâ idüp dibâce-i sürhîñini ber-düş
Kabâ-yı âl ile her gönça oldı bir perî-peyker

perî-ruhsâr:

1. perî-ruhsâr:

Gazel 196

Mısra: 8

Peri yüzlü (güzellik bağlamında peri gibi güzel yüzlü sevgili).

Âhıma âzürde iken dil virüp bir meh-ruña
Nâle eyler ol perî-ruhsâr bir yüzden dañı

perîşân:

1. perîşândır:-dır

Gazel 46

Mısra: 14

Far. 1. Dağınık, karışık.

Bu nev nazm-ı garîbe ta‘n olunmaz
Es‘adâ zîrâ Süñan-güyî-i gurbet hâbt-i ‘aşvâ-veş perîşândır

2. perîşân:

Gazel 117

Mısra: 10

1. Dağınık, düzensiz, karmakarışık. 2. Acınacak durumda, zavallı, kederli, muhtarıp.

Es'ad zebân-dırâz olanın Hâl ü şandır
Elbet olur sülhanda perîşân edâsı çok

perîşân iden:

1. perîşân iden:

Gazel 65

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Dağınık, karmaşık, hüznü.

Çü turre ben daği pejmürde-hâl ü kâl oldum
İden bu güne perîşân o tıfl-ı elkendir

perîşân itse:

1. perîşân itse:-se

Gazel 72

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim**

Bağlamda dağıtsa, savursa anlamındadır.

Eşk-i fûrkat-rîz olur zülfün perîşân itse bād
Dide-i gam-girye-mu'tādım hevâdan nem kapar

perîşandır:

1. perîşandır:-dır

Lugaz 14

Mısra: 22

Dağınık, karışık, zavallı.

Oldığından nice eşhâs vücûdına sebeb
Anın evsâfı daği böyle perîşandır hep

perîşân-güy:

1. perîşân-güyuz:

Gazel 87

Mısra: 6

Kötü konuşma.

şabrımız ideli pejmürde o tıfl-ı elken
İhtilâf-efgenî-i gamla perîşân-güyuz

perîşânî:

1. perîşânî:

Lugaz 5

Mısra: 7

Perişanlık, dağınıklık.

Bir perîşânî geyüp geh başına
Destmâlin beste eyler kaşına

perr ü bâl:

1. perr ü bâl:

Gazel 136

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kol ve kanat.

Bâşe-i sayyâd-ı dil daği degil hurde-şikâr
Perr ü bâl açdırmadan sayd eyler 'ankâ-yı emel

perrân id:

1. perrân id:

Gazel 160

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Uçmak, uçurmak.

Tezerv-i hüşî cevvi-i nâ-şekîbîye ider perrân
kalur pes-mânde kılsa bâl ü per ger dest ü dâmânın

perrân idüp:

1. perrân idüp:

Gazel 171

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Uçmak, uçurmak.

Şâh-bâz-ı himmeti perrân idüp sayd eyledim
Ol hümâ-yı nâzı Es'ad evcede pervâz ile

perrân oldı:

1. perrân oldı:

Gazel 136

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Uçmak.

Oldı perrân dest-gâhımdan gurâb-ı igtirâb
Başladı pervâza zîrâ bâz-ı heylâ-yı emel

perr-i meges:

1. perr-i meges:

Kaside 11

Mısra: 54

Kelime Tipi: -

Sineğin kanadı.

Bir zübâb olsa nazar-kerde-i bâz-ı himemi
'Aynına almaya çün perr-i meges 'ankâyı

pertev-endâz-ı şafâ vü tire-fersâdır:

1. pertev-endâz-ı şafâ vü tire-fersâdır:

Tarih 24

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Karanlığı aşındıran, aydınlatan ve huzur ışığı saçan(kimse).

Yine mihr-i münîr-i devlet ü ikbâl olup tâli
Cihâna pertev-endâz-ı şafâ vü tire-fersâdır

pertev-fiken:

1. pertev-fikendir:-dir

Gazel 168

Mısra: 8

Ateş saçmak.

Tulû '-ı mihr-i 'aşk 'âşıkda evvel rû-nümâdır lîk
Fürûğı ihtida pertev-fikendir kalb-i ma'şûka

pertev-i mihrîñ fûrûğına:

1. pertev-i mihrîñ fûrûğına:

Gazel 193

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Güneş ışığının parlaklığı.

Hiç yer kalur mı pertev-i mihrîñ fûrûğına
kılmış zemîni tâb-ı Ruhuñ âsmân gibi

pertev-i zevk u şafâ:

1. pertev-i zevk u şafâ:

Gazel 33

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sefa ve zevk ışığı.

Şaldı cihâna pertev-i zevk u şafâ yine
Es'ad tulû ' idince meh-i pür-ziyâ-yı 'îd

pervâne:

1. pervanesin:-sin

Gazel 110

Mısra: 5

Geceleri ışığın etrafında dönen küçük kelebek II âşık.

Merhamet-kâr olmayup süzân ider pervanesin

Āteşī-meşrebliginden oldı kâlbi
kara şem'

2. pervâne:-y, -e

Gazel 204

Mısra: 2

*Gece vakti mumun etrafında
dönen kelebek.*

Dile tâbiş o şüh-ı âteşin-Ruhsârdan
geldi
Belî pervâneye süz-ı derûn hep
nârdan geldi

3. pervâne:

Gazel 83

Mısra: 14

*Geceleri ateşin etrafında
dönen küçük kelebek.*

Süzân-ı beher şu'le-i hüsn olma ki
Es'ad
Her şem'e çü pervâne per ü bâl
açılmaz

4. pervâne:

Rûbai 4

Mısra: 3

*Geceleri ateşin etrafında
dönen küçük kelebek.*

Pervâne ise hamûş u bülbül güyâ
Āteşle hevâ mı bâdî-i irşâdî

5. pervâne:

Gazel 180

Mısra: 7

*Gece mumun etrafında dönen
küçük kelebek. II Âşık.*

O deñlü süz-perest olmaz idi
pervâne
İdeydi def'-i harâret geh istitâre ile

6. pervâne:

Müsemmen 1

Mısra: 43

*Gece mumun etrafında dönen
küçük kelebek. II Âşık.*

Bezm-i hüsnünde çü pervâne
tolandım güzelim
Lîk bî-dâdî ile candan usandım
güzelim

pervâne-gâr:

1. pervâne-gâr:

Gazel 8

Mısra: 6

*Pervâne yapan, eden.((□□□□))
(Fars. -kâr > -gâr) Sonuna geldiği
isimlere "-li, -ci, eden, edici"
ekleri gibi fâillik ve sâhiplik
anlamı katarak Farsça usûlüyle*

*türemiş birleşik sıfat ve isimler
yapar.).*

Yandım hamîde kâdd ile bak şem
'-i hüsnüne
Pervâne-gâr köhne keman
söylerim saña

pervâne-i âteş-nazarî:

1. pervâne-i âteş-nazarî:

Gazel 153

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ateşe bakan pervâne.

Almasa âhını pervâne-i âteş-
nazarî
Şem'in olmazdı güdâzî-i teni
süzündan

**pervâne-i çerâğ-ı münîr-i
şerî'ati:**

1. pervâne-i çerâğ-ı münîr-i
şerî'ati:

Kaside 4

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

*Dinin parlayan mumunun
pervanesi.*

Oldur o mañz-ı nûr ki ser-cümle
enbiyâ
Pervâne-i Çerâğ-ı münîr-i şerî'ati

pervâne-i çerâğ-ı ruhuñdur:

1. pervâne-i çerâğ-ı ruhuñdur:-
uñ, -dur

Gazel 3

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Yanağının ışığının
kelebeğidir.*

Pervâne-i çerâğ-ı ruhuñdur dil-i
hamûş
Olsañ 'aceb mi şem'-şifat ebkem-
âşinâ

pervâne-sıfat:

1. pervâne-sıfat:

Gazel 85

Mısra: 10

*Geceleri ılık çevresinde
dönen, kendini ateşin içine
atmasıyla bilinen küçük kelebek
gibi.*

Es'ad hele bu şem'-i bezm-gâh-ı
fenâyâ
Pervâne-sıfat cismi tebâh itmege
degmez

2. pervâne-sıfat:

Terkib-bend 1

Mısra: 61

*Geceleri ılık çevresinde
dönen, kendini ateşin içine
atmasıyla bilinen küçük kelebek
gibi.*

Pervâne-sıfat idüp tehalük
Süzân-kün-i dil-be-tâb-ı 'aşkım

pervâne-vâr:

1. pervâne-vâr:

Gazel 200

Mısra: 2

*Mumun etrafında dönen
kelebek gibi.*

Dil-germ-i şem'-i 'aşk-ı şerer-zâd
olam gibi
Pervâne-vâr süzişe mu'tâd olam
gibi

pervâne-ves:

1. pervâne-ves:

Gazel 84

Mısra: 2

*Geceleri ılık çevresinde
dönen, kendini ateşin içine
atmasıyla bilinen küçük kelebek
gibi (feryadı gizlemek). Çünkü
pervâne sessizce ve gürültü
etmeden can veren sadık bir
âşıktır. Tek bir ılık etrafında döner
ve kendini yakıp yok eder.*

Çerâğ-ı 'arîz-ı yâre ne dem nigâh
ideriz
O süz ile dili pervâne-ves tebâh
ideriz

2. pervâne-ves:

Gazel 126

Mısra: 9

*(Fars.) Pervâne gibi II.
Geceleri ılık etrafında dönerek
uçan küçük kelebek gibi.*

Komaz pervâne-ves süzân olam
rîzân ider eşkin
Cihâna Es'adâ bâdî-i keşf-i râzdır
çeşmiñ

pervâne-ves yansa da:

1. pervâne-ves yansa da:

Gazel 77

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Geceleri ılık çevresinde
dönen, kendini ateşin içine
atmasıyla bilinen küçük kelebek
Pervâne sessizce ve gürültü
etmeden can veren sadık bir*

âşıktır. Tek bir ışık etrafında döner
ve kendini yakıp yok eder.

Hezârî bağ-ı 'aşkıñ yansa da
pervâne-veş Es'ad
Remâd-ı cismi âh u nâleden bir
dem hamûş olmaz

pervâz:

1. pervâz:-a
Gazel 136
Mısra: 6
. Uçma, tayeran, havaya
ağma.

Oldı perrân dest-gâhımdan gurâb-ı
ıktirâb
Başladı pervâza zîrâ bâz-ı heylâ-yı
emel

2. pervâz:
Gazel 171
Mısra: 10
. Uçma, tayeran, havaya
ağma.

Şâh-bâz-ı himmeti perrân idüp
sayd eyledim
Ol hümâ-yı nâzı Es'ad evcde
pervâz ile

3. pervâz:-a
Gazel 203
Mısra: 10
. Uçma, tayeran, havaya
ağma.

Teng olsa nüh-sipîhr-i belâgat
'aceb midir
Es'ad hümâ-yı tab'ına pervâza
başladı

4. pervâz:-ı
Lugaz 9
Mısra: 4
Uçma, tayeran, havaya ağma.

Garâbet bundadır kim olsa mugber
Olur evvelkiden pervâzı ber-ter

5. pervâz:
Lugaz 9
Mısra: 2
(Fars.) Uçma, uçuş.

Nedir ol iki murg-i tüz-pervâz
Odur pervâz ile 'âlemde mümtâz

6. pervâz:-a
Lugaz 2
Mısra: 3
1. Uçma, uçuş. 2. Pencere
kenarı.

Ne dem kim gelse pervâza o
murgân
Olur cev-v-i semâ anlarla mālân

pervâza gelse:

1. pervâza gelse:
Gazel 183
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Uçuşa geçmek, uçmak.

Pervâza gelse teng ola füşâṭ-geh-i
cihân
Şeh-bâz-ı nâz dîde-i şûr âşiyânına

pervâza gelüp:

1. pervâza gelüp:-üp
Gazel 136
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Uçuşa geçmek, uçmak.

Okuya gelmezken Es'ad şimdi
pervâza gelüp
Sayd-gâhı oldu anıñ küh u sahrâ-yı
emel

perverde olalı:

1. perverde olalı:
Gazel 130
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Beslenmek, büyütölmek,
yetiştirilmek.

'aks-i ḥatîñla olalı perverde
gerdeniñ
Levn-i şabâhı kıldı siyeh-çerde
gerdeniñ

perverde-i âteş-nazarımdır:

1. perverde-i âteş-nazarımdır:
Gazel 89
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Ateşli bakışı besleyen.

Mâdâm ki perverde-i âteş-
nazarımdır
Çün cev-se-i ḥurşîd o mehe pîrehen
olmaz

perver-i ezḥâr:

1. perver-i ezḥâr:
Kaside 9
Mısra: 32
Kelime Tipi: -
Çiçekleri besleyen.

O denlü kıldı Eger ḥake feyz-i
nîsân kim

ḥaṭîre-i yem-i bağ oldu perver-i
ezḥâr

pes eyle:

1. pes eyle:
Gazel 98
Mısra: 5
Kelime Tipi: Deyim
Yenilgiyi kabul etmek.

Sen de diliñle ugradın ey bülbül
eyle pes
Sana bu hoş nevâlar içün oldu cā
kafeş

pesend id:

1. pesend id:
Tarih 35
Mısra: 48
Kelime Tipi: -
Beğenmek, takdir etmek.

Görüp o resmi Sinimmâr-ı çarḥ
târîhin
Pesend idüp didi zîbâ-binâ kitâb-
ḥâne

pesendide-i cumhür eyle:

1. pesendide-i cumhür eyle:
Gazel 178
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
İnsanların beğenisini
kazanmak.

Es'adâ Salim Efendiye idüp pey-
revlik
Naẓm-ı zîbânı pesendide-i cumhür
eyle

pes-i perdeden:

1. pes-i perdeden:
Lugaz 8
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Perde arkası.

'Aceb ki meyyiti haydan görünce
fark eyler
Suâl olursa pes-i perdeden neler
söyler

pes-mânde kal:

1. pes-mânde kal:
Gazel 160
Mısra: 8
Kelime Tipi: Deyim
Arkada kalmak.

Tezerv-i hûşı cev-v-i nâ-şekîbîye
ider perrân

kalur pes-mānde kılsa bāl ü per ger
dest ü dāmānı

pest idem:

1. pest idem:-em

Gazel 10

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Alçaltmak, boyun eğdirmek.

Bir değil derd-i derün kim aña bir
çäre kılup
Pest idem lık hayālāt ile mālāndır
hep

pest ü hazın olmak:

1. pest ü hazın olmağ:

Gazel 118

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Aşağılanmak ve hüznlenmek.

Neden erbāb-ı dāniş ey felek pest ü
hazın olmağ
Zühal-veş tālī'-i kem-māyegān
bālā-nişin olmağ

pevām al:

1. pevām al:

Gazel 145

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Haber almak, kendisine
bildirilmek, öğrenmek, bilgi
edinmek.*

Pevām aldım çemende nükhet-i
müşkīn-i sünbüliden
Sabā bir şemmecik almuş getürmüş
aña kāküliden

pevām-ı zülfüni:

1. pevām-ı zülfüni:-üñ, -i

Nazm 28

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Amber kokulu saçın haberi.

Pevām-ı zülfüni almış gibi nesīm-i
şehir
Bir iki nağme işitdim sabā mıdır
bilmem

pey-ā-pey:

1. pey-ā-pey:

Gazel 136

Mısra: 4

Art arda, peş peşe.

Ziver-i dest eyledim şeh-bāz-ı
ikbālī n'ola

Olsa nahcīrim pey-ā-pey kebk-i
zibā-yı emel

2. pey-ā-pey:

Tahmis 1

Mısra: 14

Art arda, peş peşe.

Garīk-i cürme de hem sāhil-i emn
ü selāmetdir
Metāfinda pey-ā-pey tāifān emvāc-
ı rahmetdir

3. pey-ā-pey:

Tahmis 3

Mısra: 16

Birbiri ardınca; azar azar.

Āsār-ı feyz bulmağ ile sinede
vuzuh
Envār-ı vahdet itdi pey-ā-pey dile
sünüh

4. pey-ā-pey:

Tarih 45

Mısra: 12

Birbiri ardınca, azar azar.

Ne geldi-yse muhassal devr-i re' fet
tavr-ı 'adlinde
Pey-ā-pey 'āleme bād-i rahat geldi
hoş geldi

pevdā:

1. peyda:

Kaside 8

Mısra: 53

*(Fars.) Açıkta ve meydanda
olan, âşikâr, zâhir.*

Merāhim dest-i ikbālinden peyda
lāle-i hamrā
Mekārim gül-riyāz-ı devletiniñ
verd-i handanı

pevdā olmaz:

1. peydā olmaz:

Lugaz 16

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Ortaya çıkmamak, belli
olmamak.*

İsminiñ evveli dünyāda değil
Āhiretde bile olmaz peydā

pev-der-pev:

1. pev-der-pev:

Gazel 161

Mısra: 5

*Birbiri ardınca. Yavaş yavaş,
azar azar.*

Bu deñlü nālesin murg-i bağār
itmezdi pey-der-pey
Hazān olup çemende gülleri bilse
ferāmūşın

pevgām:

1. pevgāmdır:

Gazel 48

Mısra: 4

Haber, bilgi.

'İzārın hat siyeh-fām itdüğün gūş
itmeyim yārın
O kal u kıl bir sevdā-fiken
pevgāmdır gāmdır

2. pevgām:

Gazel 204

Mısra: 4

Haber, bilgi.

Sabā sünbül-sitān-ı bağa būsā-yı
'abır oldı
Meger pevgām kākülle der-i
dildārdan geldi

pevgüle-gır-i hānkāh-ı 'uzlet ol:

1. pevgüle-gır-i hānkāh-ı 'uzlet ol:

Kaside 4

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*İnziva tekkesinin köşesinde
yer tutan olmak.*

Pevgüle-gır-i hānkāh-ı 'uzlet ol
yeter
Kāh-ı hevesde eyledin icrā-yı
'izzeti

pevgüle-gır-i miñnet itdiñ:

1. pevgüle-gır-i miñnet itdiñ:

Gazel 23

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sıkıntı köşesini tutmak.

Yeter pevgüle-gır-i miñnet itdiñ
Es'ad-ı zār
Meded ey cev-r-cüy-i derd-mendān
bu cefādan geç

pevgüle-i ferāğ it:

1. pevgüle-i ferāğ it:

Kaside 1

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kurtuluş köşesi yapmak.

İt her zaman mekānıñ pevgüle-i
ferāğ

Kim rûz-merre nev'-i haṭā saña bî-
revā

pevgüle-i ğamda:

1. pevgüle-i ğamda:

Terkib-bend 1

Mısra: 68

Kelime Tipi: -
Gam köşesi.

'aşkıñla zebanım eyle gūyā
Peygüle-i ğamda itme ebkem

pevgüle-i hasretde:

1. pevgüle-i hasretde:-de

Gazel 111

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
Hasret, özlem köşesi.

Es'adā pevgüle-i hasretde zār iken
yine
İtmedi ünsiyyetin benden ğam-ı
fūrkat dirīg

peyki:

1. peyki:-i

Kaside 6

Mısra: 30

*Haber ve mektup taşıyan
kimse, haberci.*

Mehabet pūy-ğāh-ı rahş-ı ikbāl-i
hümā-seyri
'Adālet peyki şefkat bendesi feth u
zafer rehber

peyk-i revān:

1. peyk-i revān:

Tarih 29

Mısra: 6

Kelime Tipi: -
*Mektup getirip götüren,
haberci, ulak.*

'İzz-ü şevket zîn-pūş-i eşheb-i
ikbālidir
Feth-ü nusret pīş-ğāh-ı 'adline
peyk-i revān

peymānedir:

1. peymānedir:-dir

Lugaz 15

Mısra: 2

İçki kadehi.

Bir 'acāyib nesne gördüm
bilmedim ammā nedir
Birbiri içinde gūyā üç 'aded
peymānedir

peymāne-veş:

1. peymāne-veş:

Gazel 51

Mısra: 7

Kadeh gibi.

Eger kanım da içse ğamzesi
peymāne-veş dönmem
Benim ol āfet-i devrān ile
peymānım olmuştur

2. peymāne-veş:

Gazel 174

Mısra: 2

Kadeh gibi.

Ne dem devr itse bezm-i meyde
rindāne Mezāk üzre
Döner peymāne-veş dil sākī-i
sīmīn-sāk üzre

peymānım olmuşdur:

1. peymānım olmuşdur:-ım

Gazel 51

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Söz, yemin.

Eger kanım da içse ğamzesi
peymāne-veş dönmem
Benim ol āfet-i devrān ile
peymānım olmuştur

pev-rev ol:

1. pev-rev ol:

Gazel 161

Mısra: 13

Kelime Tipi: -
*Arkasından gitmek, izlemek,
uymak.*

Dür-i nazm-ı Nazīme Es'adā pev-
rev ol isterseñ
Yem-i serşār-i mervārīd-i şī'rin
rīziş ü cūşın

2. pev-rev ol:

Gazel 150

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
*Ardı sıra gitmek, tâbi olmak,
izinden gitmek, uymak, takipçisi
olmak.*

Es'ad Nazīm-i genc-i dür-i nazma
pev-rev ol
Kim hāmesinde nice nikāt-ı nihān
nihān

pev-rev olmayan:

1. pev-rev olmayan:

Gazel 79

Mısra: 11

Kelime Tipi: -
*Ardı sıra giden, tâbi olan,
izinden giden, uyan.*

Sühan-gülüğda pev-rev olmayan
'Asım Efendiye
Çü Es'ad silk-i nazma böyle şad
dür-i girān çekmez

pev-rev olup:

1. pev-rev olup:

Gazel 60

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
*Ardından gitmek, onu tâkip
etmek.*

Pev-rev olup Es'ad o şeh-i milket-i
nazma
İ'cāzī-i eş'ārını iş'ār ile söyler

pev-revlik:

1. pev-revlikde:--de

Gazel 179

Mısra: 11

*(Bir kimsenin) takipçisi olma,
izinden gitme, ona uyma durumu.*

Hāzret-i mahdūma pev-revlikde
hiç söz var mıdır
Nazm-ı pāk-i Es'ad-ı ğam-hāra
Allah 'aşkına

pev-revlik id:

1. pev-revlik id:

Gazel 178

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
*Birinin arkası sıra gitmek,
ona uymak, tâbi olmak.*

Es'adā Salim Efendiye idüp pev-
revlik
Nazm-ı zībānı pesendide-i cumhūr
eyle

pevveste:

1. pevveste:

Gazel 8

Mısra: 7

*(Fa.) Bitişik, birbirine
ulaşmış.*

Pevveste olmada felege āh u
vahimiz
Hāl-i dil-i nizārı duman söylerim
saña

pevveste ol:

1. peyveste ol:

Kaside 11

Mısra: 73

Kelime Tipi: -

Ulaşmak; kavuşmak; erişmek.

Şerer-i mihçe-i na'li olup peyveste
Ravza-i nergis ider nüh felek-i
vâlâyı

pîç:

1. piç:

Gazel 164

Mısra: 3

Büklüm, kıvrım, dolaşık.

Degildir piç pîç-i çîn çînî-i ğazab
ey dil
Reh-i âmed-şüd-i nîm-i nigâha
çekdi sedd ebrû

pîç-i çîn:

1. pîç-i çîn:

Gazel 164

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Kıvrım kıvrım, büklüm
büklüm.*

Degildir piç pîç-i çîn çînî-i ğazab
ey dil
Reh-i âmed-şüd-i nîm-i nigâha
çekdi sedd ebrû

pîçide:

1. pîçidedir:-dir

Gazel 157

Mısra: 10

*Karışmış, bükülmüş,**kıvrılmış.*

hayâl olsa n'ola mazmûn-ı nazm-ı
hoş-terîn Es'ad
Saña pîçidedir fikr-i rakîk ol târ-ı
gîsûdan

2. pîçide:

Gazel 199

Mısra: 1

*Bükülmüş, dolanmış, sarılmış,
dolaşmış.*

Dil-i şad-çakimiz pîçide zülf-i yâr
kalsun mı
O sevdâile çün şâne keşâkeş-kâr
kalsun mı

pîçis-i ğam:

1. pîçis-i ğam:

Kaside 11

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Keder kıvrımları.

hâr-zâr olmuş iken pîçis-i ğamla
kıldı
Zehar-istân-ı sühan kalb-i serâ'ir-
zâyı

pîl:

1. pîli:-i

Kaside 9

Mısra: 74

Fil.

Odur o Rüstem-i ablağ-süvâr-
savlet kim
Hirâs-ı kahrı ider pîli mür-mikdâr

pinhân:

1. pinhândır:-dır

Gazel 10

Mısra: 8

Saklı, gizli.

Bî-nevâlar güher-i 'aşka degildir
tâlib
Bih-terîn kadri anıñ sînede
pinhândır hep

pinhândır:

1. pinhândır:-dır

Gazel 46

Mısra: 10

Gizli, saklı.

Derûn-ı dildedir küncâyışı 'aşk-ı
dilârânıñ
'Aceb gevherdir ol kim genc-i âteş
içre pinhândır

pinhânî:

1. pinhânî:

Kaside 8

Mısra: 40

Gizli, gizlice.

Muhît ü Baħr-ı râ'ik dersin idüp su
gibi ezber
Kitâb-ı nehri cûlar şerh iderler
şimdi pinhânî

pîr midir:

1. pîr midir:

Gazel 73

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Bir konuda baş durumunda
olan, önder denmeye layık,
tecrübeli ve üstat kimse II yaşlı,
ihtiyar kimse II pîr.*

Büse-i desti degil ellere karşı

rinde

İhtiyâr ile ayak öpdiren ol pîr midir

pîr ol:

1. pîr ol:

Tarih 44

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Üstat olmak.

Yâ Rab o zât-ı ekrem pîr ola 'izz-
ile hem
Müzdâd ola dem-â-dem anda şafâ-
yı bâli

2. pîr ol:

Tarih 44

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

*Yaşlı olmak II yol gösteren
olmak.*

Yâ Rab o zât-ı ekrem pîr ola 'izz-
ile hem
Müzdâd ola dem-â-dem anda şafâ-
yı bâli

pîr oldı:

1. pîr oldı:

Kaside 1

Mısra: 129

Kelime Tipi: -

Yaşlanmak.

Pîr oldı Hâli kaldı müşevveş âmân
âmân
Raħm eyle kıl şefâ'at eyâ menba'-ı
'atâ

pîrâne:

1. pîrâne:

Tarih 35

Mısra: 18

*İhtiyar olan kimseye yakışır
tarzda II izinden gidilen kimseye,
ustaya uyarak.*

Cebîn-sâyî hasiri olup o dergâhıñ
Bırakdı postını Ferrâ kenâra pîrâne

pîrân-ı 'aşk:

1. pîrân-ı 'aşk:

Gazel 135

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Aşkın öncüleri.

Pîrân-ı 'aşk dâmenin al destîne dilâ
Ferhâda ta'ne-zen reh-i nev İhtiyâr
kıl

pîrehen ol:**1. pîrehen ol:****Gazel 89**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Gömlek olmak; gömlek gibi kaplayıp örtmek.**Mādām ki perverde-i âteş-
nazarımdır**Çün cevşe-i hırşîd o mehe pîrehen
olmaz***pîrehen-ı şabrı:****1. pîrehen-ı şabrı:****Gazel 165**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Sabır gömleği.**Püsîde kılar pîrehen-ı şabrı çü
kettân**Hâsiyyet-i mehtâb ile hem-tâdır o
sîne***pîrelen:****1. pîrelendi:-di****Gazel 123**

Mısra: 2

*Üzerinde pîre olmak II**(Yanakta, yüzde) tüyler çıkmak;
kuşkulanmak, huyulanmak,
şüphelenmek.**Olıcağ rûy-nümâ hattı-ı gubârı
yâriñ
Pîrelendi yeri Hâl-i siyeh-i
Ruhsârîñ***pîr-i gerdün:****1. pîr-i gerdün:****Tarih 40**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Felek ihtiyarı.**Te'âla'llâh zihî 'âlem-nümâ kasr-ı
dil-ârâ kim
Cihânda pîr-i gerdün görmemiştir
böyle bir câyı***pîr-i mugân:****1. pîr-i mugân:****Lugaz 3**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*İhtiyar meyhaneci.**Neş'e kasdı ile çün pîr-i mugân
Ele çekdirir ayağın her ân***pîr-i pür-lerziş-ten ü der-dest-
'asâ vü delk-püş:****1. pîr-i pür-lerziş-ten ü der-dest-
'asâ vü delk-püş:****Gazel 179**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Eski bir aba giyip elinde asası
olup bedeni titremekte olan ihtiyar.**Pîr-i pür-lerziş-ten ü der-dest-
'asâ vü delk-püş
Sâ'ilim nân-ı vişâl-i yâra Allah
'aşkına***pîrlük:****1. pîrlükde:-de****Gazel 12**

Mısra: 3

*Yaşlılık, yaşlılık dönemleri ||**Kâmil mürşitlik.**Pîrlükde eser-i hayr-ı füzûn
eyleyigör
Bak medîd olmadadır sâyeler
ağşâma karîb***pîş:****1. pîşine:-i, -n, -e****Tarih 21**

Mısra: 14

*Ön.**Nereden rûy-nümâ oldu ise çeşm-i
'adû
Pîşine çekdi Sikender gibi tedmîr
ile sed***2. pîşine:-in, -e****Lugaz 13**

Mısra: 13

*Önüne. II huzuruna.**Pîşine çekse anı ger ağyâr
Açılır aña dilde her ne ki var***3. pîşinde:-i, -n, -de****Gazel 197**

Mısra: 1

*Ön, huzur, kat.**Pîşinde tîğ-i gâmze-i yârin
durulmadı
Tîr-i nigâha ben gibi kimse
urulmadı***4. pîşinde:-i, -n, -de****Tarih 41**

Mısra: 33

*Ön, huzur, kat.**Ma'ârif-gâhdır pîşinde ol gül-ravza
kim anda
Olan tullâb-ı ezhâra nemâ-ver
hâce-i dâna***pîşân:****1. pîşânîña:-ın, -a****Gazel 9**

Mısra: 8

*Far. Alın, cephe.**Ey dil-i şeydâ çekersin bâr-ı cevrin
ol şehîñ
Böyle yazmış çäre ne pîşânîña
kilk-i kaçâ***pîş-gâh:****1. pîş-gâhında:-ı, -n, -da****Tarih 41**

Mısra: 21

*Ön, huzur.**Sabâ çârüb-keşlik eyledikçe pîş-
gâhında
Nisâr-ı âb ider sahkâ-veş ana
mevce-i deryâ***pîş-gâh-ı 'adl:****1. pîş-gâh-ı 'adl:****Tarih 29**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Adaletli huzuru.**'İzz-ü şevket zîn-püş-i eşheb-i
ikbâlidir
Feth-ü nusret pîş-gâh-ı 'adline
peyk-i revân***pîş-gâh-ı küberâda:****1. pîş-gâh-ı küberâda:-da****Lugaz 14**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Büyüklerin huzurunda.**Pîş-gâh-ı küberâda olur ol
müsta'mel
Zâhîr olsa süfelâdan aña itmezler
'amel***pîş-i cenâb-ı hakka:****1. pîş-i cenâb-ı hakka:****Kaside 4**

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

*Allah'ın(c.c.) huzuru.**Pîş-i Cenâb-ı Hakka ne yüzle
revân olup*

Ümmîd idersin olmağa şâyân-ı
rahmeti

pîş-i nigâha:

1. **pîş-i nigâha:**
Gazel 188
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Bakışın önü.

Nikâb-ı zülfünü Ruhsârına ey 'işve-
ger çekme
Güzel başın için pîş-i nigâha
perdeler çekme

piyâde:

1. **piyâde:**
Tarih 30
Mısra: 14
*Far. 1. Yaya, ayağıyla
yürüyerek giden. 2. İktidarı pek az,
iktidarsız, râcil. 3. Maruf hafif
kayık. 4. Satranç oyununda
tarefeynden sıraya dizilen
taşlardan herbiri.*

Çıksa seyre olur sabâ vü nesîm
Çü piyâde kenârda galtân

2. **piyâdelige:-lik, -e**
Gazel 175
Mısra: 6
*Yaya, ayağıyla yürüyerek
giden II Yaya olarak savaştan
askerlerin oluşturduğu sınıf.*

Binüp o şâh-ı hüsün esb-i nâza
ferzâne
Düşer rikâbına rûh-ı cihân
piyâdelige

piyâle-keş-i miñnetiz:

1. **piyâle-keş-i miñnetiz:**
Gazel 172
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Keder kadehini çeken.

Biz ol piyâle-keş-i miñnetiz ki reşk
eyler
Hezâr sâgar-ı zer bu kühen
sifâlimize

piyâz olmağ:

1. **piyâz olmağ:**
Gazel 115
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Pohpohlamak.

Es'ad o şûha sünbül-i bâğ-ı 'izâr
olup

Eyler piyâz olmağ için büse-kâr
zülf

post:

1. **postını:-ı-n-ı**
Tarih 35
Mısra: 18
*Bâzı hayvanların vücûdunu
saran tüylü deri ve bu derinin
tüyleriyle berâber kurutulmuş
şekli. II Şeyhlik makamı.*

Cebîn-sâyî hasiri olup o dergâhın
Bırakdı postını Ferrâ kenâra pîrâne

puhte olmak gerekdir:

1. **puhte olmak gerekdir:**
Gazel 75
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
*Kıvama gelmiş, Olgun II
pişmiş.*

Gerekdir puhte olmak Es'adâ
bâkûre-i nazma
Harîdârân ne deñlü bâde bisyâr
olsa hâm almaz

pul:

1. **pula:-a**
Gazel 11
Mısra: 7
Akçe, para.

Aldı nakd-i hâtırım hem bir pula
itmez şûmâr
Eylemişken hâl ü hat bi'l-cümle
maşrûfım hisâb

pülâd:

1. **pülâd:**
Gazel 18
Mısra: 5
Çelik.

Pülâd ise de dil giricek pûte-i aşka
Altûn ider elbet anı iksîr-i
mağabbet

pûr:

1. **pûr:**
Gazel 190
Mısra: 8
*(Fars.) Dolu, çok fazla, sahip,
malik.*

kıldı şad şerha ile sînemi muskâr
gibi
Nâlem itse n'ola pûr sâmi'a-i
ahbâbı

pûr eyle:

1. **pûr eyle:**
Kaside 4
Mısra: 76
Kelime Tipi: -
Doldurmak.

Ümmetleriñden Es'ad-i cürm-
iştigâlden
Kim leşker-i günâhı pûr eyler
kıyameti

pûr id:

1. **pûr id:**
Kaside 11
Mısra: 34
Kelime Tipi: -
Doldurmak.

Dâne-i eşk-i gam eyler dil-i safiye
Eşer
Dâğ ile kaTRA-i bârân pûr ider
deryayı

pûr it:

1. **pûr it:**
Kaside 8
Mısra: 42
Kelime Tipi: -
Doldurmak, kaplamak.

O deñlü itdi üstâd-ı nema neşr-i
ma'ârif kim
Pûr itdi nev-be-nev erbâb-ı dânişle
gülistanı

2. **pûr it:**
Tarih 35
Mısra: 22
Kelime Tipi: -
*Doldurmak II kaplamak,
yayılmak.*

İdüp dütünü tebhîr İmâm Mâverdi
Pûr itdi 'anberî tîbi gümüş
buhurdâna

pûr itdi:

1. **pûr itdi:**
Nazm 6
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Doldurmak, kaplamak.

Pûr itdi lâle-i Dâğ ile deşt-i cism-i
'üryanı
Gel ey şem'-i şeb-ârâ sîneye seyr it
Çerâğânı

pûr kalsa:

1. **pür kılsa:-sa****Gazel 191**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Doldurmak.

Pür kılsa şast-ı bahtımı bir kez
hevâ-yı 'aşk
Çeksem gelürdi sîneye kaşı
kemânımı

pür ol:1. **pür ol:****Kaside 2**

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

*Dolmak, dolu olmak,**kaplanmak.*

şüretâ gerçi tehî-ceyb-i
tekellümsün kim
Pür olur dürr-i sühan eyleseñ
amma imâ

2. **pür ol:****Kaside 6**

Mısra: 49

Kelime Tipi: -

Dolmak.

Cihan âsar-ı 'adl ü dâd u cûduñla
pür oldukça
İde vaşf-ı hümayunuñ bu da 'î
Es'ad-ı ahkar

pür- 'ukde kılan:1. **pür- 'ukde kılan:****Gazel 47**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Elde edilemediği veya
yapılamadığı için insanın içinde
dügüm gibi kalan, içine dert olan
şey.*

Rişte-i cânı hayâlât ile pür- 'ukde
kılan
Fıkr-i ham-der-hamî-i turre-i
piçide midir

pür-âb ol:1. **pür-âb ol:****Gazel 138**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Su ile dolmak. II Gözyaşı ile
dolmak, gözyaşı dökmek.*

Fıkr-i Ruḥ-ı yâr eyleyüp ey dâde
pür-âb ol
'Ayn ile döküp kaṭralar inbîk-i gül-
âb ol

2. **pür-âb ol:****Nazm 38**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Su ile dolmak. II Gözyaşı ile
dolmak, gözyaşı dökmek.*

Fıkr-i ruḥ-ı yâr eyleyüp ey dâde
pür-âb ol
'Ayn-ile döküp kaṭralar inbîk-i
gül-âb ol

pür-âb ü tâb:1. **pür-âb ü tâb:****Lugaz 1**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Su dolu ve parlak.

Ol nedir kim dâima pür-âb ü tâb
Ruhı yok zû-rûha olmuştur meâb

pür-bahâ:1. **pür-bahâ:****Gazel 1**

Mısra: 8

Değerli.

İki cânibden o gîsûlar olunca rû-
nümâ
Ol müseddesle dahi dîvânı itdi pür-
bahâ

pür-cefâ:1. **pür-cefâya:--(y)a, -****Muamma 24**

Mısra: 1

Cefası çok.

Dil viren sen pür-cefâya ey meh-i
gerdün-cenâb
Çâh-ı bî-ka'ra düşer hem baḡrını
eyler kebâb

2. **pür-cefâ:****Murabba 3**

Mısra: 6

*Cefa dolu, çok eziyet eden,
üzen.*

Pâyine yüzler sürüp itdikçe ben
vaşlîñ recâ
Gâh luṭf u gen 'itâb itseñ ne var ey
pür-cefâ

pür-çide-dâmen olur:1. **pür-çide-dâmen olur:****Gazel 155**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Eteğini toplamak.

Olur pür-çide-dâmen hâr-ı zâr-ı
hemm-i dünyâdan
Olan Hâlet-şinâs-ı istikâmet serv-i
bâlâdan

pür-çin:1. **pür-çin:****Gazel 198**

Mısra: 5

Kırıktık, buruşuk, buruş buruş.

Pür-çin cebhe şanma ressam-ı
kudret ey dil
Ser-hadd-i ḥüsn-i yâre şekl-i hisâr
çizdi

pür-çin it:1. **pür-çin it:****Gazel 103**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

(Saçlarını) kıvrım kıvrım yap.

Nigeh-sâz olmasun aḡyâr pür-çin it
cebiniñ kim
Kenâr-ı bağ sedd olsa hirâs-ı
düşmen olmazmış

pür-çin ol:1. **pür-çin ol:****Gazel 145**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kıvrım kıvrım olmak.

Olup pür-çin cây itmiş miyân-ı
hârda güller
Girizândır meḡer feryâd-ı âteş-zâd
bülbülden

pür-çin olan:1. **pür-çin olan:****Gazel 145**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kıvrım kıvrım olmak.

N'ola perhâş-ı 'aşkında dil olsa
saf-şiken Es'ad
Tel almışdır re'îs-i ḥüsn olan pür-
çin kâküldeñ

pür-çin olup:1. **pür-çin olup:****Gazel 164**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kıvrım kıvrım olmak.

Gehî pür-çin olup eyler harâb-âbâd
dünyâyı

Gehî izhâr ider 'uşşâk-ı zâra fart-ı
vüdd ebrû

pür-çîn-i ğazab:

1. pür-çîn-i ğazab:

Gazel 82

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Öfke kırışıklığı.

Cebhe pür-çîn-i ğazab ğamze ise
hün-efşân
Yâr da mest ola ğayrı dile râhat
kalmaz

pür-çîn-i kîn olmuş:

1. pür-çîn-i kîn olmuş:

Gazel 157

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kin ile kıvrım kıvrım olmak.

Bedîhîdir ki kasd-ı cân ider pür-
çîn-i kîn olmuş
Bu ma'nâdır çıkan evvel nazarda
beyt-i ebrûdan

pür-cüş:

1. pür-cüş:

Gazel 2

Mısra: 6

Coşkunluk dolu, pek coşkun.

İtsün sevâhîl-i dili aşdâf-ı dürr-i
feyz
Emvâc-ı bahr lutfu'nı pür-cüş kıl
baña

pür-dâğ itse:

1. pür-dâğ itse:

Gazel 128

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yaralar içinde bırakmak.

Kaçma pür-Dâğ itse cismin süz-i
dest-i terbiyet
Kesb-i tâb için varak süzânıdır gör
mühreniñ

pür-dâğ ol:

1. pür-dâğ ol:

Gazel 103

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yarası çok olmak.

'Aceb mi ser-be-ser pür-dâğ olsa
Es'adâ 'aşık
Dil-i virân-serây-ı ehl-i ğam bî-
revzen olmazmış

pür-dâğ-dilim:

1. pür-dâğ-dilim:

Nazm 33

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yaralarla dolu gönül.

Pür-dâğ-dilim hançer-i hünî
nigehiñden
Şeb-zinde-i sevdâyım o zülf-i
siyehiñden

pür-dâğ-ı dem-âlüd evledi:

1. pür-dâğ-ı dem-âlüd eyledi:

Gazel 187

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Kana bulanmış yaralarla
doldurmak.*

Nigâhı gibi pür-dâğ-ı dem-âlüd
eyledi gönülüm
Meger reng aldı 'aks-i çeşm-i hün-
âşâmdan şâme

pür-dâğ-ı dem-âlüd-ı ğam ol:

1. pür-dâğ-ı dem-âlüd-ı ğam ol:

Gazel 83

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Kederin kana bulanmış
yaralarıyla dolmak.*

Pür-dâğ-ı dem-âlüd-ı ğam olmaz
dil-i zâhid
Her hâk-i siyehde o gül-i âl
açılmaz

pür-dâğ-ı derd olmak:

1. pür-dâğ-ı derd olmak:

Gazel 5

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Dert yaralarıyla dolu olmak.

Tîğ-i cevri-yâr kim âgeşte eyler
hünümü
Es 'adâ pür-dâğ-ı derd olmak
meserretidir baña

pür-dâğ-ı derd-i 'aşk ide-gör:

1. pür-dâğ-ı derd-i 'aşk ide-gör:

Gazel 201

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Aşk derdinin yaralarıyla
doldurmak.*

Pür-dâğ-ı derd-i 'aşk ide-gör cism-
i zerdiñi

Olsun revâcî çârsü-yî ğamda zer
gibi

pür-dâğ-ı şemşîr-i belâ vü derd:

1. pür-dâğ-ı şemşîr-i belâ vü derd:

Gazel 5

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Dert ve bela kılıcının birçok
yarası.*

Sinemi pür-dâğ-ı şemşîr-i belâ vü
derd idüp
Bezm-i şevkî teng iden mihr ü
maħabbetdir baña

pür-dâğ-ı şemşîr-i nigâh-ı pür- teğâfüldür:

1. pür-dâğ-ı şemşîr-i nigâh-ı pür- teğâfüldür:

Gazel 58

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*İlgisizlikle dolu bakışın
kılıcının yaralarıyla dolmak.*

'Aceb mi lâle-âsâ sîne-şad-çâk
olsañ ey Es'ad
Gönül pür-dâğ-ı şemşîr-i nigâh-ı
pür-teğâfüldür

pür-dürr ü güher eylerdi:

1. pür-dürr ü güher eylerdi:

Gazel 106

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*İnci ve mücevher ile
doldurmak.*

Sâhil-i âmâlîmi eylerdi pür-dürr ü
güher
Mevce-endâz-ı derûn olsa yem-i
teyyâr-ı feyz

pür-enîn ola:

1. pür-enîn ola:

Kaside 7

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

İnleme ile dolmak.

Demdir ki dest cây-i gül-i âteşin
ola
Dil-germ olup hezâr dahî pür-enîn
ola

pür-eser-i tîr-i 'itâb it:

1. pür-eser-i tîr-i 'itâb it:

Gazel 19

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Azarlama okuyla doldurmak.

Ey kaşı kemân bârî hevâ-dârîñî bir
kez
Mânend-i hedef pür-eşer-i tûr-i
‘itâb it

pür-gerd-gîn ol:

1. **pür-gerd-gîn ol:**
Kaside 7
Mısra: 42
Kelime Tipi: -
Toz ile dolmak.

Gül-çihre-i neşât ile bî-in ‘ikâs olup
Mir‘ât-ı dil ne vech ile pür-gerd-
gîn ola

pür-ğulğüle ider:

1. **pür-ğulğüle ider:**
Gazel 88
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Gürültüyle doldurmak.

Reftârîñ ider ‘âlemi pür-ğulğüle
zîrâ
kaddîñ gibi bir kadd-i kıyâmet-
revîş olmaz

pürgüneh:

1. **pür-güneh:**
Kaside 4
Mısra: 73
Günah dolu.

Bir bende-i zelîl ü siyeh-rû vü pür-
güneh
Bir bî-hisâb olan dañî nağd-i
hañfeti

pür-haclet-i mugber:

1. **pür-haclet-i mugber:**
Kaside 12
Mısra: 80
Kelime Tipi: -
Kırılıp mahcup olmak.

Tohm-ı nâzende-i eş‘arım
açıldıkça olur
Şîşe-i şermd e pür-haclet-i mugber
lâle

pür-ıztırâb ider:

1. **pür-ıztırâb ider:**
Gazel 36
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Çok fazla acı çektiirmek.

Hüsn-i cemâl ehlini pür-ıztırâb ider
Bak ‘arşa-i felekde mehe bîkarâr
olur

pür-leme ‘ân:

1. **pür-leme ‘ân:**
Tarih 30
Mısra: 12
Çok parlak, çok parlayan, ıstık
dolu.

Öyle bir fülk-i zîver-ârâ kim
Gurre-i ‘îd gibi pür-leme ‘ân

pür-mevc-i telâtum-zede oldu:

1. **pür-mevc-i telâtum-zede oldu:**
Gazel 149
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Birbiriyle çarpışan dalgalarla
dolu olmak.

Rîziş-i girye değil çeşm-i füsûn-
sâzîñda
Oldı pür-mevc-i telâtum-zede
deryâ-yı fiten

pür-mey-i ‘aşkıñdır:

1. **pür-mey-i ‘aşkıñdır:**
Gazel 22
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Aşkın dolu kadehi.

Câm-ı hâtır pür-mey-i ‘aşkıñdır
ana bakma kec
Çalma taş eyleme ey seng-dil
kesr-i zücâc

pür-nağam:

1. **pür-nağam:**
Nazm 19
Mısra: 1
Nağme dolu, nağmeli.

Güller küşâde bülbül-i şûrîde pür-
nağam
‘Azm-i kinâr kıl ki ne sevdâ kâla
ne ğam

pür-nağd-i sevk itdim:

1. **pür-nağd-i sevk itdim:**
Gazel 128
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Arzulamanın parastıyla
doldurmak.

Dâmenin pür-nağd-i sevk itdim
dil-i bî-behrenîñ

Bir ayağ alup elinden sâkî-i gül-
çihrenîñ

pür-nem itmiş:

1. **pür-nem itmiş:**
Gazel 156
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Nemle, yaşla doldurmak
(gözyaşı bağlamında).

hayâl-i gerd-i hañtîñ pür-nem itmiş
çeşm-i ‘uşşâkı
‘Aceb kim kañralar rîzîde itmiş
sürme-dânîñdan

pür-neşât u hurrem kıl:

1. **pür-neşât u hurrem kıl:**
Terkib-bend 1
Mısra: 66
Kelime Tipi: -
Neşe dolu ve sevinçli yapmak.

Yâ Rab bu dil-i ğamîni her dem
kıl şevk ile pür-neşât u hurrem

pür-neş‘e ol:

1. **pür-neş‘e ol:**
Kaside 6
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Çok neşeli, sevinçli, mutlu
olmak.

Görüp ‘ayn-ı şafâyî ‘îd-ğâh-ı
bağda bîdâr
Olup pür-neş‘e oldı nergisiñ de
çeşmî rûşen-ter

pür-nükhet:

1. **pür-nükhet:**
Gazel 81
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Güzel koku ile doldurmak.

Oldı pür-nükhet dimâg u cân pür-
süz Es‘adâ
‘Anberîñ hâl-i ruh-ı pür-tâb yağıdı
göñlümüz

pür-nükhet iden:

1. **pür-nükhet iden:**
Gazel 76
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Güzel koku ile doldurmak.

Kâminı bü-yı gül-i şabr ile pür-
nükhet iden

Es'adā bağçe-i dehrde nā-kām
olmaz

pür-nükhet-i müşkîn ol:

1. pür-nükhet-i müşkîn ol:

Kaside 12

Mısra: 47

Kelime Tipi: -

Misk kokularıyla doldurmak.

Olsa pür-nükhet-i müşkîn gubâr-ı
râhı
Ravza-i 'âlemi eylerdi mu'attar
lâle

pür-nür:

1. pür-nür:

Tarih 24

Mısra: 15

*Nur dolu, nur içinde, nurlu,
aydınlık.*

Hemîşe bedr-i 'izz ü devleti pür-
nür ide dehrî
Vücüd-ı pâki dâ'im ola tâ 'âlem
hüveydâdir

pür-nür ol:

1. pür-nür ol:

Tarih 39

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Nurla dolu olmak.

Gül-i ikbâli olup gülşen-efrûz-ı
bekâ dâ'im
'Arûs-ı bahtının pür-nür ola mir'ât-
ı Ruhsârı

pür-nür-ı rahmeti kılmış:

1. pür-nür-ı rahmeti kılmış:

Kaside 4

Mısra: 40

Kelime Tipi: -

*Allah'ın rahmetinin nuru ile
dolmak.*

Sensin o muktedâ-yı gürûh-ı rûsûl
ki Hâk
kılmış vücüd-ı pâkiñi pür-nür-ı
rahmeti

pür-pîç oldı:

1. pür-pîç oldı:-dı

Tahmis 4

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

*Kıvrımla dolu olmak, kıvrım
kıvrım olmak.*

Cism-i mehzûle siyeh-câme-veş
oldı pür-pîç
Olmağın rişte-i bârîk-i hayâl ile
nesîc

pür-rîg-i şiven it:

1. pür-rîg-i şiven it:

Kıt'a 4

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Feryat kumuyla doldurmak.

O şeh-süvâr-ı vefâ-nâ-şinâs rahm
itmez
Güzâr-gâhını pür-rîg-i şiven itsem
de

pür-sarîr it:

1. pür-sarîr it:

Kaside 11

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

*Cızırtı, kamış kalemin kâğıt
üzerinde gezerken çıkardığı ses ile
doldurmak.*

Güş-i nev-zâde-i efkâra ezan
virmek için
Pür-sarîr itdi zebân-ı kalem-i
imlâyı

pür-sezb ü hurrem:

1. pür-sezb ü hurrem:

Kaside 6

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Yemyeşil ve canlı.

Çemen pür-sezb ü hurrem gül-sitân
handan olup dâim
Nice olmaz bu köhne bağ-ı 'âlem
taze feyz-âver

pür-serha idüp:

1. pür-serha idüp:

Gazel 18

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Yara ile doldurmak, her
tarafını dağlamak.*

Pür-serha idüp sinemi şemşîr-i
maḥabbet
Çağ canıma kâr eyledi te'sîr-i
maḥabbet

2. pür-serha idüp:

Gazel 133

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Yara ile doldurmak, her
tarafını dağlamak.*

Zülf-i müşkînine bî-hûde taḳılma
yârîñ
Dili pür-serha idüp şâne gibi şad-
çâk ol

pür-sevk olur:

1. pür-sevk olur:

Gazel 21

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Neşe dolu olmak.

Görüp pür-sevk olur dil sîne-i
billûr-ı cânânı
Belî âyinedir tûḫîyi gûyâ itmege
bâ'îş

pür-silâh:

1. pür-silâh:

Gazel 26

Mısra: 4

Silahla dolu.

Her nîgeh bir tîğ-i müjgân tîr-i
ebrûlar kemân
Çamzeler ğaddâre olmuş şeh-
levendim pür-silâh

pür-şu 'le eyle:

1. pür-şu 'le eyle:

Gazel 16

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ateşle doldurmak.

Pür-şu 'le eyle şem'-i ziyâ-pâş-ı
'aşkıñı
zulmet-zidây-ı ğaflet olup baña
rahmet it

pür-şu 'le ol:

1. pür-şu 'le ol:

Gazel 142

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Alevle dolu olma.

Pür-şu 'le olup germî-i pervâne-i
dilden
Şem'-i Ruḥ-ı tâb-efgene yandıkça
yanaydım

pür-sürûr ol:

1. pür-sürûr ol:

Muamma 6

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sevinçle dolu olmak.

Bendedir cem'-i keder bir ferd yok
böyle sabûr

İderek dil şabr-ı Eyyüb ola âhir
pür-sürür

pür-süz ide:

1. pür-süz ide:

Gazel 16

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yanmış hale getirmek, kül etmek.

Pür-süz ide o dem ki beni âteş-i
güneh
Âb-ı hayât-ı lutf ile def'-i harâret it

pür-süz oldı:

1. pür-süz oldı:

Gazel 81

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ateşle dolmuş olmak.

Oldı pür-nükhet dimâg u cân pür-
süz Es'adâ
'Anberîn hâl-i ruh-ı pür-tâb yakdı
gönlümüz

pür-süzîş ol:

1. pür-süzîş ol:

Gazel 90

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ateş ile dolmuş olmak.

Füzûn oldı teb-i 'aşk-ı derûnum
giryeden Es'ad
Meger pür-süzîş olmazmış
maḥabbet nârî bârânsız

pür-tâb evle:

1. pür-tâb eyle:

Tarih 42

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Aydınlatmak, ışıklarla
doldurmak.*

Bu demde evc-i sulbinden olup bir
mâh-ı nev tâlî
Cihânı eyledi pür-tâb nûr-ı pāk-i
ihşânı

pür-tâb ol:

1. pür-tâb ol:

Gazel 86

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Hararetlenmek, sıcaklamak.

Germâbe-i hicran u ḡam olsa n'ola
pür-tâb

Her laḡzada süziş-fiken-i âteş-i
âhız

2. pür-tâb ol:

Gazel 201

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Işıkla dolmak, ılık saçmak.

Pür-tâb olunca mihr-i 'izârı kamer
gibi
Âḡuşa çekdi Hâle-i ḡatṭı kemer
gibi

pür-tâb olmasa:

1. pür-tâb olmasa:

Gazel 56

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Çok parlak, daha parlayıcı
olmak.*

Şem'-i ruḡuñdan olmasa pür-tâb
ger ḡatṭıñ
Zîr-i çerâḡ-ı şu'le-ver elbet zālâm
olur

pür-tâb u handân eyledi:

1. pür-tâb u handân eyledi:

Gazel 137

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Hararetili(kıpkırmızı) yapmak
ve (gülün) açılmasını sağlamak.*

O deñlü süz-ı nâr-ı 'aşk u miḡnet
var ki savtıñda
Güli pür-tâb u handân eyledi
feryâdın ey bülbül

pür-tahrîr:

1. pür-tahrîr:

Beyit 1

Mısra: 1

Yazı ile dolmuş.

'İzârıñ 'anberîn mûlarla pür-tahrîr
gördüm ben
Siyâhî ḡatṭı ile nüṣṣa-i tenvîr
gördüm ben

**pür-teb-i envâr-ı tecellâ-yı cemâl
evle:**

**1. pür-teb-i envâr-ı tecellâ-yı
cemâl eyle:**

Gazel 178

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Güzelliḡin tecelli ettiḡi,
ortaya çıktığı nurla parlatmak.*

Eyleyüp pür-teb-i envâr-ı tecellâ-yı
cemâl
Şu'le-i küh-i dili ta'ne-zen-i Tûr
eyle

pür-teb-i mâhtâb-ı 'aşkım:

1. pür-teb-i mâhtâb-ı 'aşkım:

Terkib-bend 1

Mısra: 56

Kelime Tipi: -

Aşk mehtabının parıltısı.

Maḡv olsa n'ola ketân-ı cismim
Kim pür-teb-i mâhtâb-ı 'aşkım

pür-teb-i mihr-i rahmetiñdir:

1. pür-teb-i mihr-i rahmetiñdir:

Terkib-bend 1

Mısra: 79

Kelime Tipi: -

*Rahmet güneşinin ışıḡıyla
dolmak.*

Kim pür-teb-i mihr-i rahmetiñdir
Dil-teşne-i âb-ı vuşlatıñdır

pür-'ukde:

1. pür-'ukde:

Gazel 4

Mısra: 4

Düğümlele dolu.

Kaṭrahâ-yı tîz-i rîzî-i sirişkim
dîdeden
Nâle-gü pür-'ukde bir zencîrdir
sensiz baña

pür-zahm-ı tîḡ-i ḡamze-i hûn-rîz:

**1. pür-zahm-ı tîḡ-i ḡamze-i hûn-
rîz:**

Gazel 163

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Kan dökücü yan bakışın
kılıcının yaralarıyla dolu olmak.*

Derûn pür-zahm-ı tîḡ-i ḡamze-i
hûn-rîz iken şimdi
Baña efsûn idüp ser-beste kıldı
mû-be-mû ḡisû

pür-zer ü zîver oldı:

1. pür-zer ü zîver oldı:-dı

Kaside 6

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Altınla dolmak ve süslenmek.

Berây-ı 'îd-i firûz-ı dem-i nevrûz
çün oldı

Hezārān şevk ile sükkān-ı gülsen
pür-zer ü zîver

pür-ziyâ:

1. **pür-ziyâ:**
Kaside 1
Mısra: 98
Işıkla dolu, ışıklı.

Bir zerre iktibas iden eyler çü
âfîtab
Gaym-i mecâzı nûr-ı haķikatle pür-
ziyâ

püşide evle:

1. **püşide evle:**
Kaside 4
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Örtmek.

Ey dil biraz da ser-be-kemîn-i
tefekkür ol
Püşide evle cismiñe delk-i
melâmeti

püşide kıl:

1. **püşide kıl:**
Gazel 165
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Örtmek, gizlemek.

Püşide kılar pîrehen-ı şabrı çü
kettân
Hâsiyyet-i mehtâb ile hem-tâdır o
sîne

püşide vü hām olmağa:

1. **püşide vü hām olmağa:**
Nazm 30
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
*Saklı ve olgunlaşmamış
olmak.*

Sebâtın yok nedendir böyle nâ-
kām olmağa bâ'îş
Semâr-ı naḥl-i dil püşide vü hām
olmağa bâ'îş

püte-i aşka:

1. **püte-i aşka:**
Gazel 18
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
*Aşk potası, aşk kabı, aşkın
(gönlü içinde eriterek) kötülükleri
arındıran kabı.*

Pülâd ise de dil giricek püte-i aşka
Altûn ider elbet anı iksîr-i
maḥabbet

püyân-ı vâdî-i niyâzım:

1. **püyân-ı vâdî-i niyâzım:**
Murabba 3
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Yakarma vadisinde koşan.

Gerçi ben püyân-ı vâdî-i niyâzım
dâimâ
Sen de nâz iklîminîñ hun-riz bir
sultânıñ

püvâvî:

1. **püvâvî:**
Kaside 11
Mısra: 72
Koşmak, seğirtmek.

Husrev-i ma' delet-âver ki ne dem
devlet ile
Rahş-ı ikbâl-i hüma-seyri k'ide
püyâyî

püv-gâh-ı rahş-ı ikbâl-i hüma-seyri:

1. **püv-gâh-ı rahş-ı ikbâl-i hüma-seyri:**
Kaside 6
Mısra: 29
Kelime Tipi: -
*Hüma gibi seyreden saadet
atının koştuğu yer.*

Mehabet püy-gâh-ı rahş-ı ikbâl-i
hüma-seyri
'Adâlet peyki şefkat bendesi feth u
zafer rehber

R

râ:

1. **râdan:-dan**
Gazel 24
Mısra: 4
*(Ar.) Arap alfabesinde (ر)
harfinin adı. II.Sevgilinin kaşı.*

ḥançer-i râ-i kemer-veş kec miyân-
ı yârda
Lîk tîğ-i gamze-i ḥünîn o râdan
daḥi kec

2. **râ:**
Gazel 183
Mısra: 8
*Arap alfabesinde "ra" (ر)
harfi.*

Dâğ-ı derûn 'aşîkî tecrîde dâldir
Yârîñ takıldı râ gibi ḥançer
miyânına

ra 'nâ:

1. **ra 'nâ:**
Gazel 33
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Güzel.

Uşşâk-ı zâr-ı rûze-keş-i hecr ü
miḥnete
Olmaz libâs-ı gam gibi ra 'nâ
kabâ-yı 'îd

rabb-i 'izzet:

1. **rabb-i 'izzet:**
Tarih 18
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Yüce Allah.

Cenâb-ı pâdişâh-ı berr ü Bahri
Emîn itsün kederden Rabb-i 'İzzet

rabb-ı samed:

1. **rabb-ı samed:**
Tarih 21
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
*Hiçbir şeye muhtaç olmayan
Allah.*

Bâreka 'İlâh zihî şadr-ı celîlü 'ş-şân
kim
Nice eltâfa sezâ kılmış anı Rabb-ı
Samed

rabbu'l-'âlemîn:

1. rabbü'l-'âlemîn:**Tarih 27**

Mısra: 2

Alemlerin rabbi, var olan her şeyin yaratıcısı.

Bäreka'llâh çeşme-i zîb-ende-resm
ü nev-binâ
Sağy ide bânisini Kevserle
Rabbü'l-'âlemîn

râbi':**1. râbi':-i****Lugaz 19**

Mısra: 17

Dördüncü.

Râbi'i sözde aşikâr ammâ
Resm-i haṭṭa nihân perî-âsâ

2. râbi':-i**Lugaz 19**

Mısra: 17

Dördüncü.

Râbi'i sözde aşikâr ammâ
Resm-i haṭṭa nihân perî-âsâ

râfi':**1. râfi'dir:-dir****Lugaz 12**

Mısra: 2

*"Dilediği kuluna şeref
bahşederek diğer kullarından
üstün kılan" anlamında Allah'ın
isimlerinden.*

Nedir o şey ki salâh u talâhı
câmi'dir
Gehî meşerreti câzib ü gâh râfi'dir

râgıb:**1. râgıb:****Tarih 44**

Mısra: 6

(Ar.) İstekli, isteyen (kimse).

Re'y-i rezîni sa'ib fikr-i güzîni
sâkib
Hemvâre hayra râgıb ṭab'-ı melek-
hısâli

2. râgıb:**Tarih 29**

Mısra: 8

İstekli, isteyen, râğbet eden.

Hak anı bir âsaf-ı 'âlîye tevfiğ itdi
kim
Re'yi sâ'ib fikri sâkib 'adle râgıb
bî-gümân

ragmen:**1. ragmen:****Tarih 32**

Mısra: 3

*Rağmen, karşın II kıyasla,
nazaran.*

Bîni-i sîmîn-i meh-rüyâna ragmen
güyyâ
Büy-i eltâf u 'atâ şemm itdirir fî
külli ân

râh:**1. râhıdır:-ı, -dır****Gazel 39**

Mısra: 8

Yol, tarik, istikamet.

Sür zevrâk-ı piyâleyi deryâ-yı
bezmede
Yâri kinâre çekmeniñ âsân râhıdır

2. râhı:-ı**Tarih 3**

Mısra: 6

Yol, istikamet.

Degildir çâkî-i mihrâb taraf-ı kıble-
gâhından
İcabet râhı açmış sâlik-i takva için
güyâ

3. râhına:-ı, -n, -a**Kaside 2**

Mısra: 35

*Bir şeye ulaşmak için takip
edilen seyir. || Amaç, maksat,
uğur.*

Sarf idüp ez-dil ü cân râhına nakd-i
'ömrüñ
Eyle ol pâdişehiñ na't-i şerifin
imlâ

4. râhında:-ı, -n, -da**Tahmis 5**

Mısra: 17

Yol, tarik II uğur, amaç.

Kodım râhında istirhâm idüp bu
cân-ı bîmârı
Görünce gerçi sundum 'arz-ı hâl-i
ḥâṭır-ı zârı

râhat:**1. râhatdır:-dır****Gazel 5**

Mısra: 1

Huzur, mutluluk.

Eylemek bigâne şevk u zevki
râhatdır baña
Âşinâ-yı miñnet olmak başka
ḥâletdir baña

2. raḥat:**Müsemmen 1**

Mısra: 35

*Huzur, mutluluk, üzüntüsüz ve
sıkıntısız olma durumu.*

kalmadı şabr u sükûn sinede raḥat
tende
Bir kez insafa gel ey âfet-i canım
sen de

râhat kalmaz:**1. râhat kalmaz:****Gazel 82**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Huzuru kalmamak.

Cebhe pür-çîn-i ğazab ğamze ise
ḥûn-efşân
Yâr da mest ola gayrı dile râhat
kalmaz

râhat-ı cihân-bâna:**1. râhat-ı cihân-bâna:****Tarih 35**

Mısra: 40

Kelime Tipi: -

Hükümdarın huzuru, rahatı.

Eyâ şehenşeh-i zî-şân halîfe-i
devrân
Vücûdun oldı sebep râhat-ı cihân-
bâna

râh-ber-i râh-ı hüdâ:**1. râh-ber-i râh-ı hüdâ:****Kaside 2**

Mısra: 44

Kelime Tipi: -

*Allah yolunu gösteren**rehber. [Hz. Muhammed(s.a.v.)].*

Efdal-i 'âlemiyân eşref-i mahlûk-i
cihan
A'zam-ı kevn ü mekân râh-ber-i
râh-ı Hüdâ

râh-ı 'aşk:**1. râh-ı 'aşk:****Gazel 70**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Aşk yolu.

Lagzide olmaz olsa da yah-beste
râh-ı 'aşk
Pây-i semend-i baht ğamîñla
kayarlıdır

râh-ı 'aşkıñda:

1. **râh-ı 'aşkıñda:****Gazel 139**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Aşk yolu.

Ğamîñla cüy-i eşkim reşk-sâz-ı
seyl-i nîl itdim
Şehâ naqd-i revânım râh-ı 'aşkıñda
sebîl itdim

râh-ı bâsıra-i cânı:1. **râh-ı bâsıra-i cânı:****Gazel 98**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sevgilinin görüldüğü yol.

Satr-ı müjem de baña rakîb oldu bî-
mesâs
Sedd itdi râh-ı bâsıra-i cânı hâr u
hâs

râh-ı ğurbet-reh-nümâsızdır:1. **râh-ı ğurbet-reh-nümâsızdır:****Gazel 64**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gurbete gitmeyi gösteren yol.

Olan üftân-ı târî râh-ı ğurbet-reh-
nümâsızdır
O bîğâne kimiñle hem-dem olsun
âşinâsızdır

râh-ı sedâda:1. **râh-ı sedâda:****Kaside 1**

Mısra: 44

Kelime Tipi: -

Doğruluk yolu.

Takvâyı men ' u şarf iden 'illetleri
gider
Râh-ı sedâda munşarif olmağı kıl
recâ

râh-ı vaşl-ı ka'be-i dîdâra:1. **râh-ı vaşl-ı ka'be-i dîdâra:****Gazel 179**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Didar'ın (1. Yüz, güzel yüz,
çehre. 2. Görünüş, tecellî. 3.
tasavvuf. Cenâbıhakk'ın
müminlere vâdettiği görünüşü,
tecellîsi.) Kabesine kavuşma
yolunda.*

Eylerim infâk naqd-i 'ömr ü
emvâl-i dili

Râh-ı vaşl-ı ka'be-i dîdâra Allah
'aşkına

râh-ı vişâl-i yâre:1. **râh-ı vişâl-i yâre:****Nazm 3**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sevgiliye kavuşma yolunda.

Naqd-i sirişkim sū-be-sū cūlar gibi
kıldım revân
Râh-ı vişâl-i yâre ben sarf eyledim
varı gönül

rahm:1. **rahme:-e****Gazel 80**

Mısra: 13

*Acıma, esirgeme, merhamet
etme.*

şakınma eşk-rîz-i hasret ol kim
rahme bādîdir
Nukûdın kenz iden şâhib-yesâr
ehl-i yemîn olmaz

rahm evle:1. **rahm eyle:****Kaside 1**

Mısra: 130

Kelime Tipi: **Dua İfadesi***Acımak, merhamet göstermek.*

Pîr oldu Hâli kaldı müşevveş âmân
âmân

Rahm eyle kıl şefâ'at eyâ menba '-ı
'atâ

rahm ider:1. **rahm ider:****Müsemmen 1**

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

Merhamet etmek.

Derd-i hicranıñ ile ey şanem-i
nâzende
Rahm ider görse beni düst degil
düşmen de

rahm idüp:1. **rahm idüp:****Gazel 88**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Acımak, merhamet göstermek.

'uşşâka tabîbân-ı hüsun rahm idüp
Es'ad

Zahm-ı dil-i ğam-hârına merhem-
zeniş olmaz

rahm it:1. **rahm it:****Gazel 99**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Merhamet etmek, acımak,
şefkat göstermek.*

Rahm itmez ol perî ne kadar girye
eyleseñ
Eşkinle virme milket-i şabrûñ
fenâya kes

2. **rahm it:****Murabba 1**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Merhamet etmek, acımak,
şefkat göstermek.*

Murg-i nâliş-kârîñım rahm it baña
Ben de Es'ad-veş olup mâil saña

rahm itmez:1. **rahm itmez:****Kıt'a 4**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Merhamet etmemek,
acımamak.*

O şeh-süvâr-ı vefâ-nâ-şinâs rahm
itmez
Güzâr-gâhını pür-rîg-i şîven itsem
de

rahm-âzmâsızdır:1. **rahm-âzmâsızdır:****Gazel 64**

Mısra: 6

*Merhamet etmeye niyeti
olmayan.*

Olan lağzide-pâ yâh-beste-gâh-ı
çâh-ı 'âlemde
Çü seng-i reh teh-i ikdâm-ı her
rahm-âzmâsızdır

rahm-efgen olmazsa:1. **rahm-efgen olmazsa:****Gazel 58**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Merhamet yıkan olmak.

O cellâd-ı terahhüm-nâ-şinâs
olmazsa rahm-efgen
Dil-i ğam-dîde-i derd-âşinânıñ hâli
müşkildir

rahmet:**1. rahmeti:-+i****Tarih 25****Mısra: 4***(Allah'ın) rahmeti, esirgemesi, acıması.*

kıldı ol mäh-ı nevi evc-i geh-i
'ukbâda
Raḥmeti nûrına hemvâre ḥudâ
müstagraḳ

2. rahmet:**Tarih 19****Mısra: 8***Allah'ın acıyarak kulun
günahlarını bağışlaması;
esirgeme, bağışlama.*

Yalvarup ḥakka didi târîhin
Eyle rûhına Hüseyin rahmet

rahmet it:**1. rahmet it:****Gazel 16****Mısra: 4****Kelime Tipi: -***Merhamet etmek /
bağışlamak.*

Pür-şu 'le eyle şem'-i ziyâ-pâş-ı
'aşkıñı
zulmet-zidây-ı ḡaflet olup baña
rahmet it

rahmet-i her dü cihan ola:**1. rahmet-i her dü cihan ola:****Kaside 1****Mısra: 100****Kelime Tipi: -***Dünyada da ahirette de
merhamet eden olmak.*

Efrâd-ı ḥalka kâffeten mürsel
oldığı
Tasrîh ider ki rahmet-i her dü
cihan ola

rahmet-serâ:**1. rahmet-serâdır:-dır****Tahmis 1****Mısra: 1***Rahmet sarayı.*

Zihî beyt-i İlâhî habbezâ rahmet-
serâdır bu
Perestîş-gâh-ı 'âlem kıble-i cümle
verâdır bu

2. rahmet-serâdır:-dır**Tahmis 1****Mısra: 1***Rahmet sarayı.*

Zihî beyt-i İlâhî habbezâ rahmet-
serâdır bu
Perestîş-gâh-ı 'âlem kıble-i cümle
verâdır bu

râh-rev-i 'işve:**1. râh-rev-i 'işve:****Gazel 142****Mısra: 11****Kelime Tipi: -***Cilve yolcusu.*

Ol râh-rev-i 'işve ribât-ı dile Es'ad
Ben menzil-i maḥsûduma
kondukça konaydım

rahşân:**1. rahşân:****Tarih 41****Mısra: 32***Parlaklık, ışıltı.*

Sa'âdet ile burc-i hûta tahvîl eyledi
ḥurşîd
Kenâr-ı yemde rahşân şanma bu
nev kasr-ı tâb-efzâ

rahşân evle:**1. rahşân evle:****Tarih 31****Mısra: 10****Kelime Tipi: -***Aydınlatmak, parlatmak.*

Sıdk u ihlâs ile bir def'a tevazu
iderek
Âbdestin yed-i beyzâ gibi eyler
rahşân

rahş-ı ikbâl-i hüma-sevri:**1. rahş-ı ikbâl-i hüma-sevri:****Kaside 11****Mısra: 72****Kelime Tipi: -***Hüma kuşunun seyrine
benzeyen mutluluk atı.*

Husrev-i ma' delet-âver ki ne dem
devlet ile
Rahş-ı ikbâl-i hüma-sevri k'ide
püyâyî

rahş-ı şabâ-pey-revine:**1. rahş-ı şabâ-pey-revine:****Kaside 12****Mısra: 65****Kelime Tipi: -***Sabah rüzgarının ayağına
giden at.*

Ser-fürûluklar idüp rahş-ı şabâ-
pey-revine
Raht-ı zerrine ḳılâde olayım der
lâle

raht-ı zerrin:**1. raht-ı zerrin:****Kaside 12****Mısra: 66****Kelime Tipi: -***Altından yapılmış eyer.*

Ser-fürûluklar idüp rahş-ı şabâ-
pey-revine
Raht-ı zerrine ḳılâde olayım der
lâle

rakam:**1. rakamî:-ın****Gazel 127****Mısra: 8***Rakam, işaret.*

Hılta-i ḥod-ne-şümârân hüner-i
rif'atdır
Darb olur bâ'îş-i efzâyişi zîrâ
rakamîñ

rakîb:**1. rakîb:****Gazel 44****Mısra: 8***(Ar. rekâbet "gözetmek,
beklemek"ten rakîb) 1. Aynı şeyi
elde etmek isteyenlerden, aynı
amaca varmak için uğraşanlardan
her biri.*

Ridâ-ber-düş-ı zerk u sübḥa-der-
dest ü küleh-ber-ser
Rakîb ol şuha ca 'lî zühd ile
kendin irâ'etdir

2. rakîb:**Gazel 26****Mısra: 7***Âşığın kendisine rakip olarak
gördüğü, sevgilinin mahallesinde
dolaşan ve ona âşıktan daha yakın
olan kişi.*

Tek benimle hem-dem ol sen
bezm-i vuşlatda rakîb
Dürdan itsün kılâb-ı âdiyât-âsâ
nibâḥ

rakîb ol:**1. rakîb ol:****Gazel 98**

Mısra: 3
Kelime Tipi: -
*Rakibi olmak II Aynı sevgiliye
gönül verenlerden her biri olmak.*

Satr-ı müjem de baña rakīb oldu bî-
mesās
Sedd itdi rāh-ı bāsıra-i cānı hār u
hās

rakīb olmuş:

1. **rakīb olmuş:**
Gazel 15
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
*Herhangi bir alanda üstünlük
sağlamaya çalışma.*

Zülfe sümbül hadde gül haтта
benefşe dil-firīb
Birbirine her biri bir vech ile
olmuş rakīb

rakīb-i fitne-ger:

1. **rakīb-i fitne-ger:**
Gazel 46
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Fitne çıkaran düşman.

Beni mehcūr idüp dildardan dūr
ittiren dehrī
Rakīb-i fitne-ger didükleri ol kara
şeytandır

rakīb-i sege:

1. **rakīb-i sege:**
Gazel 142
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Köpek rakip.

Ta'n eyler imiş saydım ol çeşmi
gazālī
Şirāna rakīb-i sege sundukça
sunaydım

rakīb-i seg-menişi:

1. **rakīb-i seg-menişi:-i**
Gazel 113
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Köpek huylu rakip.

Ol şeh-süvār-ı nāz çıkup seyr-i
gülşene
kılmış rakīb-i seg-menişi esbine
redif

rakkās-ı felek:

1. **rakkās-ı felek:**
Gazel 128
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Feleğin köçeği, oynayıcısı.

Böyle her dem kec-hurām olmazdı
rakkās-ı felek
Güşına düş olmasa āheng-i çengi
zühreniñ

raksa getürdi:

1. **rakşa getürdi:**
Gazel 33
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
*Heyecan, sevinç göstergesi
olarak oynamasını sağlamak;
hareketlendirmek.*

Āgāz idince mutrib-i hoş-güy-i
nāy-i 'īd
Dülāb-ı çarhı rakşa getürdi şadā-yı
'īd

rām evler:

1. **rām eyler:**
Gazel 63
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
İtaat etmek, boyun bükmek.

Cihānda hem-ser-i vālā-yı çarh-ı
hāhiş
Kim ol hümā-yı per-endāz-ı nāzı
rām eyler

rām olsa:

1. **rām olsa:**
Gazel 169
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Uymak, boyun eğmek.

Es'ad sühan-ı taze çü zer rāyic
olurdu
Rām olsa eger ş'i'r ile Hübān-ı
zemāne

rām olup:

1. **rām olup:**
Lugaz 12
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Boyun eğmek, itaat etmek.

Egerçi şüh-ıtab'atdır kelil olmaz
Velik her kişiye rām olup rezil
olmaz

rāmiş-ger:

1. **rāmiş-ger:**
Gazel 190
Mısra: 6
Çalgıcı, sazende, mutrip.

Bağrımı Dāğ ile ney kaddimi çeng
eyler o yār
Olsa rāmiş-ger idüp dā'ire māh-ı
tābı

rāmiş-ger-i bezm-i 'ış ü 'işret:

1. **rāmiş-ger-i bezm-i 'ış ü 'işret:**
Terkib-bend 1
Mısra: 42
Kelime Tipi: -
*Zevk ve eğlence meclisinin
çalgıcısı.*

Ey kulkul-i şışe-i şarābı
Rāmiş-ger-i bezm-i 'ış ü 'işret

ra'nā:

1. **ra'nā:**
Tarih 3
Mısra: 1
Güzel, hoş, latif görünen.

Te'āla'llāh zihī ra'nā binā nev
cāmi'-i vālā
Menār-ı nūr-ı rahmet cilve-gāh-ı
şāhid-i takvā

2. **ra'nā:**
Tarih 13
Mısra: 6
Güzel, hoş, latif.

Didi tebrik idüp kerrübiyān-ı 'arş
tārīhin
Bu ra'nā beyt-i zibā-tarzi ābādan
ide Mevlā

3. **ra'nā:**
Tarih 26
Mısra: 2
Güzel, hoş, latif.

Bāreka'llāh kasr-ı nāzük-tarz ü pāk
ü bî- 'adil
K'oldı ra'nā cā-yı şevk-efzā-yı
sultān-ı delil

rāsih:

1. **rāsih:**
Gazel 28
Mısra: 3
*Bilgisi, bilhassa dinî bilgileri
çok geniş olan.*

Hayāl eyle 'asā en tekrehū
magzāsın ol rāsih
Hitāb-ı müstetābın oldı i'lāmı
dem-i ferruḥ

rast:**1. rāstdır:-dır****Tarih 45****Mısra: 9***(Fars.) Doğru, düz, eğri olmayan, müstakim.*

Bi-ḥamdi'llāh ki kec-ṭab'ān-ı
 'ālem rāstdır şimdi
 Nihāl-i Hāl-i kevne istikāmet geldi
 hoş geldi

rast olmaz:**1. rast olmaz:-maz****Gazel 24****Mısra: 9****Kelime Tipi: Kalıp İfade***Uygun gelmek, uygun**düşmek.*

Rast olmaz kec-revişdir ṭab'-ı
 ağyār Es'adā
 Görinür 'uşşāka çengāl-i belādan
 daḥi kec

ravza-i 'ālem:**1. ravza-i 'ālem:****Kaside 12****Mısra: 48****Kelime Tipi: -***Kainatın bahçesi.*

Olsa pür-nükhet-i müşkīn gubār-ı
 rāhı
 Ravza-i 'ālemi eylerdi mu'attar
 lāle

ravza-i dūnyāya:**1. ravza-i dūnyāya:****Lugaz 7****Mısra: 7****Kelime Tipi: -***Dünya bahçesi.*

Ravza-i dūnyāya revnāk-sāzdır
 Sevmeyenler anı gāyet azdır

ravza-i efkār:**1. ravza-i efkār:****Kaside 11****Mısra: 6****Kelime Tipi: -***Düşünce bahçesi.*

Feyzdir nāmiye-bahşende-i gül-
 naḥl-i ḥayāl
 Feyzdir ravza-i efkāra iden saḥkāyī

ravza-i ezhār-zār-ı rüyınıñ:**1. ravza-i ezhār-zār-ı rüyınıñ:****Gazel 50****Mısra: 10****Kelime Tipi: -***Yüzünün çiçek bahçesinin cenneti.*

Es'adā ol lāle-had gül-ruḥ perīniñ
 nev ḥaṭı
 Ravza-i ezhār-zār-ı rüyınıñ
 şebbūsıdır

ravza-i havāl:**1. ravza-i ḥayāl:****Gazel 108****Mısra: 5****Kelime Tipi: -***Hayal bahçesi.*

Olsa benefşe-zār n'ola ravza-i
 ḥayāl
 Buldı henüz neşv ü nemā çün
 baḥār-ı ḥaṭı

ravza-i mülk-i bahar:**1. ravza-i mülk-i bahar:****Kaside 12****Mısra: 69****Kelime Tipi: -***Bahar ülkesinin bahçesi.*

Ravza-i mülk-i bahar içre bulup
 zıbiş ü fer
 Oldı sultān-ı güle tāt-ı mücevher
 lāle

ravza-i nahvetiñ hezārı:**1. ravza-i nahvetiñ hezārı:****Terkib-bend 1****Mısra: 20****Kelime Tipi: -***Kibir bahçesinin bülbülü.*

Ey verd-i nihāl-i gülşen-i nāz
 V'ey ravza-i nahvetiñ hezārı

ravza-i nergis id:**1. ravza-i nergis id:****Kaside 11****Mısra: 74****Kelime Tipi: -***Nergis bahçesi yapmak.*

Şerer-i mihçe-i na'li olup peyveste
 Ravza-i nergis ider nüh felek-i
 vālāyı

ravza-i pür-nür-i ḥazrete:**1. ravza-i pür-nür-i ḥazrete:****Kaside 4****Mısra: 83****Kelime Tipi: -***Peygamber'in(s.a.v.) nur dolu kabri.*

Eyle nisār ravza-i pür-nür-i
 Ḥazrete
 Dürr-i girān-kadr-i salāt u tahıyyeti

ravza-i sa'adet id:**1. ravza-i sa'adet id:****Kaside 9****Mısra: 93****Kelime Tipi: -***Mutluluk bahçesi yapmak.*

Seni tırāz-ı bihīn ravza-i sa'adet
 iden
 Beni o gülşene kılmış hezār-ı
 mu'ciz-kār

ravza-i şevket ü iclāl:**1. ravza-i şevket ü iclāl:****Kaside 12****Mısra: 85****Kelime Tipi: -***Ululuk ve yücelik bahçesi.*

Ravza-i şevket ü iclālını Feyyāz-ı
 ezel
 İde mer'ā-yı gül ü sünbül-i hoş-ter
 lāle

ravza-i sühan:**1. ravza-i sühan:****Kaside 7****Mısra: 79****Kelime Tipi: -***Söz bahçesi.*

Feyz-i nemā-yı nazmım ile ravza-i
 sühan
 Mu'ciz-şüküfe-bāğ-ı belāgat-
 zemīn ola

ravzatü'l-ahyārı:**1. ravzatü'l-ahyārı:****Kaside 8****Mısra: 13***Bahçenin fazilet sahipleri.*

Kırā'at eyleyüp gül Ravzatü'l-
 ahyārı ser-tā-ser
 Riyāziyyāta bed'itdi küşāyiş buldı
 vicdanı

rāv:**1. rāv:****Tarih 21****Mısra: 23***Fikir, düşünce.*

Düşmene rây virüp aldı Ata hısnını
hem
Ceyş-i maḫhürinı maḫv eyledi
şadr-ı ecved

rây ü tedbîr:

1. rây ü tedbîr:
Tarih 21
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Fikir ve yol.

Öyle bir dâver-i dānā ki revādır
kılsa
Rây ü tedbîrine şad 'aql-ı Felātūn
ḥased

râvic olurdu:

1. râvic olurdu:
Gazel 169
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
*Revaç bulmak, rağbet
görmek.*

Es'ad süḥan-ı tâze çü zer râvic
olurdu
Râm olsa eger şî'r ile Ḥübān-ı
zemāne

râyihi-yle:

1. râyihi-yle:
Muamma 2
Mısra: 2
Güzel kokusuyla.

Olsa da bin nāfe müşk ol zülf
kanda kanda bū
Râyihi-yle kim ki me'lûf ola anlar
mû-be-mû

râz-âşinâ olur:

1. râz-âşinâ olur:
Tahmis 2
Mısra: 17
Kelime Tipi: -
*Sırta aşına olan, bir sırrı
bilen.*

Olur râz-âşinâ 'aşkıñ habâyā-yı
umûrından
Nihal-i ihtisasın cünbüş-i şad-berg-
i nûrından

râzî:

1. râziyem:-y, -em
Müsemmen 1
Mısra: 48
*Hoşnut, memnun, rıza
gösteren.*

Bu mıdır hidmete bel bağlamışım
söylediğün
Râziyem söylediğün cān u
gönülden didiğün

râz-ı cān:

1. râz-ı cān:
Gazel 201
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Canın sırrı.

'Ayniyle râz-ı cānı bilür eşk-i
dîdeden
Çeşm-i nühüfte-bînişi şāhib-nazār
gibi

râzî değil:

1. râzî değil:
Gazel 28
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
*Razı olmama, istememe,
hoşnut olmama.*

Hât-âver olmadıkça vuşlata râzî
değil ol şüh
Habîr ol kim olurmuş fûrkatiñ
şamı dem-i feruḥ

râz-ı derûnın açılmaz:

1. râz-ı derûnın açılmaz:
Gazel 35
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
İçindeki sırrını söylemek.

Açılmaz her kese râz-ı derûnın
âşikâr itmez
Virür 'uşşāka ammā mû-be-mû
hatdan haber kâgaz

râz-ı nihân:

1. râz-ı nihân:
Gazel 8
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Gizli tutulan sır.

ḥattıñdan añla kışsa-i hicrânı mû-
be-mû
Bî-kîl ü kâl râz-ı nihân söylerim
saña

râz-ı nihân-ı ḥüsn:

1. râz-ı nihân-ı ḥüsn:
Gazel 91
Mısra: 17
Kelime Tipi: -
Güzelliğün gizli sırrı.

Râz-ı nihân-ı ḥüsnüñ 'ayāndır
nezâreme
Te'sîr-i bûy olur mı meşāma
fütâdsız

râz-ı pinhân:

1. râz-ı pinhân:
Gazel 161
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Gizli sır.

Bilür 'ayniyle dilde her nigāhı râz-
ı pinhânım
Görüp şanman süḥan-nā-fehm
çeşm-i fitne ḥāmūşın

râzî-i aḥkām-ı kazâ vü kader ol:

1. râzî-i aḥkām-ı kazâ vü kader
ol:
Gazel 85
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
*Kader ve kazanın hükmüne
razı olmak.*

Ol râzî-i aḥkām-ı kazâ vü kader iy
dil
Gerdün-ı denî minnet-i cāh itmege
degmez

rebâb:

1. rebâba:-a
Gazel 190
Mısra: 1
*Sap kısmının ucunda
Hindistan cevizinden yapılmış
basık, yuvarlak, küçük bir kâsesi
bulunan, dize veya bir yere
dayanarak çalınan saz.*

Virse kânûn şafâ üzre rebâba tâbı
Cân bulup muṭribe reşk eyler idi
Fârâbî

recâ:

1. recâyâ:-y, -a
Gazel 41
Mısra: 2
İstek, dilek, dileme.

Ne şekve ne gile-i mübtelāya
mā'ildir
Mezāk-ı nâz-fürüşân recâyâ
mā'ildir

2. recâsızdır:
Gazel 64
Mısra: 10
*Ümit, beklenti: Tasavvufi
veya dinî bir terim olarak recâ,
kulun Allah'ın rahmetinden ve*

bağışlayıcılığından ümidvar olması manasına gelir.

Melâzî dergeh-i Feyyâz-ı bî-zınnat
olan Es'ad
'İbâd-ı merhamet-nâ-dân-ı
'âlemden recâsızdır

recâ evlediler:

1. recâ eylediler:

Tarih 8
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Dilemek, istemek, ümit etmek.

El-amân diyerek âhîrû'1-emân
küffârî
Yüz sürüp hâk-i dere eylediler
sulhi recâ

recâ itdikçe:

1. recâ itdikçe:

Murabba 3
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Rica etmek. Birinden bir şeyin yapılmasını istemek, dilemek; ummak.

Pâyîne yüzler sürüp itdikçe ben
vaşlîn recâ
Gâh lûf'u gen 'itâb itseñ ne var ey
pür-cefâ

recâ kıl:

1. recâ kıl:

Kaside 1
Mısra: 44
Kelime Tipi: -
Rica etmek, istemek, ricada bulunmak.

Takvâyı men' u şarf iden 'illetleri
gider
Râh-ı sedâda munşarif olmağı kıl
recâ

recâ-vı mağfîret kıl:

1. recâ-yı mağfîret kıl:

Tahmis 1
Mısra: 43
Kelime Tipi: -
Bağışlanma isteğinde bulunmak.

Recâ-yı mağfîret kıl durma Es'ad
cân ile dilden
Bu fırsat böyle kalmaz Neyliyâ bir
gün çıkar elden

recâ-yı nâ-be-câ-teklîm:

1. recâ-yı nâ-be-câ-teklîm:

Gazel 44
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Uygunsuz söyleyişi ümit etmek.

Riyâdan bed-ter olmaz belki
igzâbâne nuṭṭ eyler
Recâ-yı nâ-be-câ-teklîm hûbâna
nezâketdir

recâ-vı vuslatı:

1. recâ-yı vuslatı:

Nazm 13
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Sevgiliye kavuşmayı dileme.

Dolardı gûş-i felek nâle-i cihân-
gîre
Recâ-yı vuslatı bādî olaydı te'sîre

red eyleme:

1. red eyleme:

Gazel 31
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Reddetmek, kabul etmemek, geri çevirmek.

Dâğ ur derûna eyleme tûr-i nigâhı
red
Dil-dâdeñim anıñla beni eyle ber-
murâd

redif kılması:

1. redif kılması:-mış

Gazel 113
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Sondan gelen, arkadan gelen (şey).

Ol şeh-süvâr-ı nâz çıkup seyr-i
gülşene
kılmış rakîb-i seg-menişi esbine
redîf

ref' it:

1. ref' it:

Kaside 9
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Kovmak, ortadan kaldırmak.

Şarâb-ı nâmiye nûş itdirüp ṭabîb-i
rebi'
Çiçekle hârice ref' itdi 'illetin
eşcâr

ref' ola:

1. ref' ola:

Kaside 1
Mısra: 32
Kelime Tipi: -
Kaldırılmak, giderilmek.

Mef'ûlûñ eyle tā'ati tā naşb-ı nefis
idüp
Ref' ola fâ'il olduğım ef'âl-i bed-
nümâ

ref' evle:

1. ref' evle:

Kaside 5
Mısra: 16
Kaldırmak. || Açmak.

Eyle İsâr-ı dür-i pāk-i tahiyyât ü
salât
Ba'd-ez-în destîñi ref' eyle berây-ı
hâcât

ref'-i nikâb it:

1. ref'-i nikâb it:

Gazel 19
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
(Yüzünden) Örtüyü kaldırmak, peçeyi açmak.

'Arz eyle ruh-ı enveriñi ref'-i
nikâb it
hûşîdi sipîhr içre şafak-gün-ı
hicâb it

ref' it:

1. ref' it:

Kaside 4
Mısra: 16
Kaldırma, giderme.

Âb-ı nedamet ile dilâ câme-şüy
olup
Ref' it libâs-ı dildeki çirk-i şekâveti

reftâr:

1. reftâra:-a

Gazel 7
Mısra: 5
Far. Salınarak yürüme, güzel yürüyüş.

Reftâra gel hırâmîña serv eylesün
hased
Bâlâ-terîn olan bu revîşdir hemîn
saña

2. reftârîñ:-ın

Gazel 88
Mısra: 3
Salınarak yürüme, güzel yürüyüş.

Reftārın ider 'ālemi pūr-gūlgule
zīrā
kaddiñ gibi bir kadd-i kıyāmet-
reviş olmaz

3. **reftāra:-a**
Muamma 22
Mısra: 1

*Salınarak yürüme, güzel
yürüyüş.*

Gehi reftāra gel çık seyr-i bağa ey
kemān-ebri
Olayım yolda pā-māl-i hırām-ı
kām-et-i dil-cü

4. **reftār:**
Nazm 5
Mısra: 1

*(Sevgilinin salına salına,
hoşça) yürüyüşü.*

Bu ne kām-et-i kıyāmet bu ne
cünbüş ü ne reftār
Ki düşer çü sāye hāke gören 'āşık-ı
dil-efgār

reftār-ı melāhat:

1. **reftār-ı melāhat:**
Gazel 105
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Güzel yürüyüş.

Servi revişin sāye gibi hāke
düşürdi
Reftār-ı melāhat kad-i şimşādına
maḥşūř

reh:

1. **rehim:-im**
Tahmis 4
Mısra: 8
Yol.

Çihre-i māha külef-dādedir āh-ı
siyehim
Mevc-ber-mevc sirişkim n'ola
sedd-itse rehīm

rehā:

1. **rehā:**
Gazel 42
Mısra: 14
Kurtulma, kurtuluş.

Firāz-ı pūşte-i şabra çık Es'adā
nazar it
Bu dām-gāh-ı cefādan bize rehā
görünür

2. **rehā:**
Gazel 58

Mısra: 3
Kurtulma, kurtuluş.

Ne mümkündür rehā dārü 'ş-şifā-yı
miḥnet ü gāmdan
Dil-i Mecnūn-reviř ser-beste-i
zencir-i kāküldür

3. **rehā:**
Gazel 174
Mısra: 5
Kurtulma, kurtuluş.

Rehā mümkün mi 'aşk-ı sīmyā-kār-
ı dilārādan
Dil ü cān olsa 'aql u hūř ile ger
ittifāk üzre

rehā bulmadı:

1. **rehā bulmadı:**
Gazel 59
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
*Kurtulamamak; kurtuluş
bulamamak.*

Dām-ı cefādan ey meh-i nev
bulmadı rehā
Dil-beste-tār-ı zülf olalı Es'ad-ı
nizār

rehā bulmaz:

1. **rehā bulmaz:**
Gazel 79
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Kurtulmak.

Keşākeşden rehā bulmaz olan keç-
kişe dil-beste
Çeken gör renci elden çilledir
hergiz kemān çekmez

rehā bulur:

1. **rehā bulur:**
Gazel 160
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Kurtulmak, kurtuluşa ermek.

Bulur kayd-ı tekāpūdan rehā nādī-i
'ālemde
O merdūmden ki hergiz çekse eller
dest ü dāmānın

rehā eylediñ:

1. **rehā eylediñ:**
Kaside 1
Mısra: 106
Kelime Tipi: -
Kurtarmak.

Ey pādīşāh-ı milket-i levlāk ḥāq bu
kim
kayd-ı hatardan eylediñ
ümmetleriñ rehā

reh-bend-i necāt-ı dil-fikārī:

1. **reh-bend-i necāt-ı dil-fikārī:**
Terkib-bend 1
Mısra: 18
Kelime Tipi: -
*Gönül yarasından
kurtulanların bağılı yolu.*

Ey Halka-i zülf-i müşk-bārī
Reh-bend-i necāt-ı dil-fikārī

rehber:

1. **rehber:**
Kaside 6
Mısra: 30
*(Fars.) Yol gösteren, kılavuz,
delil.*

Mehabet pūy-gāh-ı rahş-ı ikbāl-i
hümā-seyri
'Adālet peyki şefkat bendesi feth u
zafer rehber

reh-güzār:

1. **reh-güzārında:-ında**
Tahmis 5
Mısra: 4
Geçilen yol, geçit.

Tenim ḥāki-yle yek-sān eyleyüp
terk-i şu'ūr itdim
Gubār-asā o dem kim reh-
güzārında mürür itdim

2. **reh-güzārında:-ı, -n, -da**
Gazel 23
Mısra: 4
Geçecek yol, geçit.

Ol āfet tīg-i hūn-āgeşte-der-kef
mestdir ey dil
Ya durma reh-güzārında ya cān-ı
bī-nevādan geç

reh-i āmed-şüd-i nīm-i nigāha:

1. **reh-i āmed-şüd-i nīm-i nigāha:**
Gazel 164
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
*Yarım bakışın gelip gittiği
yol.*

Degildir piç pīç-i çin çin-i gāzab
ey dil
Reh-i āmed-şüd-i nīm-i nigāha
çekdi sedd ebrü

reh-i fütâdelige:**1. reh-i fütâdelige:**

Gazel 175
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Düşkünler, aşıklar yolu.

Çü Kays 'azim olup dil mihen-
irâdelige
Kadem-nih-i heves oldu reh-i
fütâdelige

reh-i mecâz:**1. reh-i mecâz:**

Gazel 166
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
*Mecaz yolu, gerçek olmayan
yol.*

Komaz fûrûğ-ı hâkîkatden iktibâsa
hevâ
Reh-i mecâzî çü vâdî-i Eymen
itsem de

reh-i na 't-i pâk:**1. reh-i na 't-i pâk:**

Kaside 4
Mısra: 49
Kelime Tipi: -
Temiz övgüye rehber.

tab 'ı sülhan-şinâs reh-i na 't-i
pâkiñe
Sarf eyler iken ez dil ü cân naqd-i
taqâti

reh-i na 't-i resûlde:**1. reh-i na 't-i resûlde:**

Gazel 95
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
*Hız. Muhammed'e (s.a.v.) naat
yazmanın yolu.*

Hüner odur reh-i na 't-i Resûlde
Es 'ad
Şarîr-i hâmeñ ola nağme-i Bilâl-
engîz

reh-i nev:**1. reh-i nev:**

Gazel 135
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Yeni yol.

Pîrân-ı 'aşk dâmenin al destîñe dilâ
Ferhâda ta 'ne-zen reh-i nev İhtiyâr
kıl

reh-i nezzâre:**1. reh-i nezzâre:**

Gazel 44
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Gözlenen yol.

Rızâ virse nigâh-ı rûyına ger ol
perî-peyker
Reh-i nezzâre gûyâ sedd olur
bilmem ne hâletdir

reh-i nigâhıma:**1. reh-i nigâhıma:**

Gazel 65
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Bakış yolu.

O çeşm-i meste tahayyülledir
hemân nazarım
Reh-i nigâhıma zîrâ müjem de reh-
zendir

reh-i semend-i hümayûn:**1. reh-i semend-i hümayûn:**

Tarih 11
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Padişahın atının yolu.

Reh-i semend-i hümayûna kıldı
ferşide
Sitebrağ-ı dil ü cânın o vâsıf-ı vâlâ

rehinde kelle de virsem:**1. rehinde kelle de virsem:**

Gazel 70
Mısra: 3
Kelime Tipi: **Deyim**
*Bir ideal uğrunda kendini
feda etmek, canını vermek.*

Girmez koyuna kelle de virsem
rehinde ben
Ol şîr-hâre kuzıcagım
Koçhisârlıdır

reh-küşâ-vı hayr-ı sübûl:**1. reh-küşâ-vı hayr-ı sübûl:**

Kaside 3
Mısra: 31
Kelime Tipi: -
*Yolları/yöntemleri hayırlı/iyi
yolları açan. (Hz. Muhammed).*

İmâm-ı saff-ı rûsül reh-küşâ-vı
hayr-ı sübûl
Penâh u seyyid-i kül şâh-ı cüd-
peymâdır

reh-rev-i râh-ı vişâlim:**1. reh-rev-i râh-ı vişâlim:**

Gazel 9
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Kavuşma yolunun yolcusu.

İstemem çarhıñ şu 'â 'ı şem 'i
mihr ü mâhım
Reh-rev-i râh-ı vişâlim âh
meş 'aldir baña

reh-zen:**1. reh-zendir:-dir**

Gazel 65
Mısra: 4
Yol kesen, haydut, eşkiya.

O çeşm-i meste tahayyülledir
hemân nazarım
Reh-i nigâhıma zîrâ müjem de reh-
zendir

**reh-zen-i kâfile-i şabr ü
sükûndur:****1. reh-zen-i kâfile-i şabr ü
sükûndur:**

Gazel 124
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
*Sakinlik ve sabır kafilesinin
(önünü kesen) eşkiyası.*

Reh-zen-i kâfile-i şabr ü sükûndur
gamzeñ
Ceyş-i şûr u fitene dâd-nümündür
gamzeñ

re 'is it:**1. re 'is it:**

Tarih 35
Mısra: 16
Kelime Tipi: -
Bir topluluğun başkanı olmak.

Emîn-ü hâfız idüp İbn-i Hâzini
anda
İmâm Fahrî re 'is itdiler o bünyâna

re 'is-i hüsn:**1. re 'is-i hüsn:**

Gazel 145
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Güzelliğin önderi.

N 'ola perhâş-ı 'aşkında dil olsa
saf-şiken Es 'ad
Tel almışdır re 'is-i hüsn olan pür-
çîn kâküldeñ

remād-ı cismi:**1. remād-ı cismi:****Gazel 77**

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Beden külü.

Hezârî bâğ-ı 'aşkıñ yansa da
pervâne-veş Es'ad
Remād-ı cismi âh u nâleden bir
dem hamûş olmaz

remâdsız ol:**1. remâdsız ol:****Gazel 91**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Külsüz olmak.

hüsn âhîr olsa hañt-ı gubâr aşıkâr
olur
Âteş ki bî-lehîb ola olmaz
remâdsız

rem-kerde olmasun:**1. rem-kerde olmasun:****Gazel 45**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ürkmek.

Ol âhü-yı melâhat olmasun bî-hüde
rem-kerde
Müheyyâ rîsmân-ı âh-ı dil anın
kemendidir

remy-i güher-tîr-i hîred:**1. remy-i güher-tîr-i hîred:****Kaside 10**

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

*Aklın cevherinin okunu
atmak.*

Ta'bîr-i sühân remy-i güher-tîr-i
hîreddir
Tahrîr anı kâr-ı hedef-ârâ-yı
kalemdir

remz id:**1. remz id:****Gazel 184**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*İşaret etmek, yönlendirmek;
yanına çağırmak için jest, mimik
kullanmak.*

Remz ider çeşm-i sühân-gü kasdı
efsûn oldığın

Bağ ki 'ayniyle mutâbıkdır edâ
ma'nâsına

remz-i imâ:**1. remz-i imâ:****Gazel 189**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*İma sembolü. (Merâmı üstü
kapalı bir şekilde gizli bir yolla,
imâ ve işaretle anlatma).*

Güft-gü-yı kerem-engîz-i vefâya
dâir

Remz-i imâ ile gütfârına mâ-
şâ'allâh

renci çeken:**1. renci çeken:****Gazel 79**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Eziyet çeken.

Keşâkeşden rehâ bulmaz olan keç-
kîşe dil-beste
Çeken gör renci elden çilledir
hergiz kemân çekmez

renc-i hûb:**1. renc-i hûb:****Kaside 1**

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Güzelin eziyeti.

Vây hâle ecvef ola diliñ renc-i hûb
ile
'Âsî gibi fi'âliñ olup nâkış u hebâ

renc-i humârı:**1. renc-i humârı:****Gazel 152**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Mahmurluğun sıkıntısı.

Olan zevk-âşînâ-yı bezm-gâh-ı
Hâlet-i hüsnî
Bilür renc-i humârı lagziş-i reftâr-ı
mey-keşden

renc-i humarî bilür:**1. renc-i humarî bilür:****Gazel 75**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Mahmurluğun ağırlığını
bilmek.*

Görüp kem-ter neşât-ı dil-fîrîbin
sâğar-ı dehrîñ
Bilür renc-i humarî rind olanlar
deste câm almaz

rencide itdi:**1. rencide itdi:****Gazel 185**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

İncitmek, zarar vermek.

İtdi bizi rencide bu dehr-i gele-pîşe
Âzürde-i hâr-ı elemiz geleli nîşe

rencide midir:**1. rencide midir:****Gazel 47**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

İncitmek midir?.

Girye-kârân-ı ciger-sûhte -gân-ı
'aşkı
Kaşdın ey şüh-ı cihân cevri ile
rencide midir

rencide-i humâr-ı 'azâb itme:**1. rencide-i humâr-ı 'azâb itme:****Gazel 16**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Eziyet mahmurluğuyla
incinmek.*

Rencide-i humâr-ı 'azâb itme
Es'adı
Mest-i hârâb-ı sâğar-ı bezm-i
'inâyet it

rencür:**1. rencür:****Tarih 39**

Mısra: 13

Sıkıntılı, dertli, gamlı, kederli.

Dem-i zîbendesinde kalmadı
rencür 'uşşâka
N'ola her 'işve-bâz u şîve-kâr itse
vefâdârî

rencür olmadan:**1. rencür olmadan:****Gazel 152**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Hasta, dertli, rahatsız olmak.

Gürüz eyler mi rencür olmadan bu
bezmde Es'ad

Mezâk-âlûd olan keyfiyyet-i
şahbâ-yı bî-gışdan

rencür-ı humâr-ı derd-i hicran:

**1. rencür-ı humâr-ı derd-i
hicran:**

Terkib-bend 1

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

*Ayrılık derdinin baş ağrısıyla
sıkıntı çeken.*

Lâyık mi ola dil-i perişan
Rencür-ı humâr-ı derd-i hicran

reng:

1. reng:

Tarih 35

Mısra: 28

Çeşit, güzellik.

O naqş-ı hurde-i Çini 'îmâd-ı
Kâşîyi
Hezâr reng ile zîb itdi çâr erkâna

reng aldı:

1. reng aldı:

Gazel 187

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Renk almak, yeni bir renk
kazanmak.*

Nigâhı gibi pür-dâğ-ı dem-âlûd
eyledi gönülüm
Meger reng aldı 'aqs-i çeşm-i hûn-
âşâmdan şâme

reng eyle:

1. reng eyle:

Kaside 12

Mısra: 74

Kelime Tipi: -

*Renklendirmek, renk vermek.
II Hile, oyun yapmak.*

Mekr ü âl itmege 'ahdinde kimiñ
zehresi var
Reng eyleirse meger gülşene eyler
lâle

reng-â-reng:

1. reng-â-reng:

Tarih 41

Mısra: 27

*Birkaç renkte olan, alaca;
türlü türlü.*

O reng-â-reng sâfi câmlar kim
bunda zeyn olmuş

Neşâf-efzâ olur nezzâre hemçü
sâgar-ı şahbâ

**reng-âverî-i feyz-i hudâ-
dâdlıgın:**

**1. reng-âverî-i feyz-i hudâ-
dâdlıgın:**

Kaside 12

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Allah vergisi bereketin renk
vermesi.*

Lîk reng-âverî-i feyz-i hudâ-
dâdlıgın
Yâd idüp bağ-ı cihanda dilin egler
lâle

reng-âverî-i şerm:

1. reng-âverî-i şerm:

Kaside 7

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

*Utancın meydana getirdiği
renk.*

Haddin ki sürh-fâmî-i meyle bihîn
ola
Reng-âverî-i şerm ile gül cebhe-çîn
ola

reng-i ergavân:

1. reng-i ergavân:

Kaside 7

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Erguvan renkli.

Leb reng-i ergavân u gelü lâle-i
sefid
Sîne semen benefşe haţ-ı 'anberîn
ola

reng-i hınnâdan:

1. reng-i hınnâdan:

Gazel 155

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kınanın rengi.

Benânı manzar-ı hûnîn-i çeşm-i
'âşık olmuşdur
Ser-engüşti-i la 'lîn oldı şanmañ
reng-i hınnâdan

reng-i hurşîd-şikestîñ:

1. reng-i hurşîd-şikestîñ:

Tahmis 4

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Güneşi çatlatan renk.

Müşk-i Çîn zülûfün aşüftesi şeb-
büy gibi
Reng-i hurşîd-şikestîñ gül-i hod-
rüy gibi

reng-i 'izâr:

1. reng-i 'izâr:

Kaside 12

Mısra: 40

Kelime Tipi: -

Yanağın rengi.

Böyle tâbendelik olmazdı
siriştinde be-dîd
Olmasa reng-i 'izârîñla muhammer
lâle

reng-i neḥâr:

1. reng-i neḥâr:

Kaside 9

Mısra: 92

Kelime Tipi: -

Gündüz rengi, aydınlık.

Sen ol münevvir-i mihr-i sipihr-i
re' fetsin
Ki tâb-ı mekrûmetiñ virdi leyle
reng-i neḥâr

reng-i perende:

1. reng-i perende:

Gazel 80

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Av kuşunun rengi.

Mecâz-ı pür-televvün mahv olur
nûr-ı ḥaḳikatle
Belî reng-i perende tâb-ı mihr ile
mekîn olmaz

reng-i rû:

1. reng-i rû:

Gazel 97

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Yüzünün rengi.

Tavr-ı 'âşıkdan 'ayândır ḥâlet-i
cevr ü cefâ
Reng-i rû geh luţf u geh âzârı
şaklar şaklamaz

reng-i ruḥuñ:

1. reng-i ruḥuñ:

Gazel 144

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) yanağının rengi.

Tâb-ı hüsni'n şü'le-i hürşîdi şeb-
gün eylesün
Gülleri reng-i Ruhuñ gülşende dil-
hün eylesün

reng-i şafak-gün:

1. reng-i şafak-gün:

Kaside 12

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kızıl renkli.

Mihr-i rahşâna dönüp reng-i şafak-
günü ile
Oldı Dâğ-ı dil ile mâha beraber
lâle

reng-pîrâ-vı ruh-ı dil-cüsıdır:

1. reng-pîrâ-yı ruh-ı dil-cüsıdır:

Gazel 50

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gönül çeken yanakların

renginin süsü.

Hüsn o şühuñ reng-pîrâ-yı ruh-ı
dil-cüsıdır
Nâz nûkhet-zây-ı her berg-i gül-i
höd-rüsıdır

renk:

1. rengin:-in

Gazel 205

Mısra: 3

Cisimler tarafından

*yansılanan ışığın gözde
oluşturduğu duyum.*

Hezâra itdüğü rengin renge her gül-
i hamrâ
Görüp şerm-ende oldı ol 'izâr-ı
âldan âli

2. rengine:-e

Gazel 205

Mısra: 3

Cisimler tarafından

*yansılanan ışığın gözde
oluşturduğu duyum.*

Hezâra itdüğü rengin renge her gül-
i hamrâ
Görüp şerm-ende oldı ol 'izâr-ı
âldan âli

resen-bâzân:

1. resen-bâzân:

Gazel 44

Mısra: 10

İp cambazları.

Revâdır beste-i zülfiyken itsem
ğamzesin teşhîr
Resen-bâzân Es'ad tîğ ile oynarlar
'âdetdir

resen-bâz-ı hevâ:

1. resen-bâz-ı hevâ:

Gazel 79

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Havadaki ip cambazı.

Resen-bâz-ı hevâ ham-geşte-kadd
olmaz hilâl-âsâ
Esîr-i târ-ı kâkül kayd-ı çîn-i
ebruân çekmez

reşha-çes-i 'âlemiyân ol:

1. reşha-çes-i 'âlemiyân ol:

Kaside 11

Mısra: 95

Kelime Tipi: -

İnsanların

*damlasının(suyunun) tadına
baktığı (su) olmak.*

Zemzem-i nutkum olup reşha-çes-i
'âlemiyân
Şakıy ider süz-sitân-ı mele-i a'lâyı

reşha-çes-i fevz olanıñ:

1. reşha-çes-i fevz olanıñ:

Nazm 10

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Feyz damlasının tadına bakan
olmak.*

Bu nemâ-gâhda yek reşha-çes-i
fevz olanıñ
Bâde-i nañl-ı şafâ-perverişi ham
olmaz

reşha-rîzân id:

1. reşha-rîzân id:

Kaside 8

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Damla dökmek.

İdüp bād-ı baharı reşha-rîzân ebr-i
nisânî
Yem-i der-mevc-i ezhâr eyledi
süy-i gülistanı

reşk:

1. reşk:

Gazel 123

Mısra: 3

Gıpta ile bakma, kıskanma.

Harf-i râ reşk ile mahv oldı
hecâdan güyâ
Kemerinde göricek hançerini
dildârñ

reşk evle:

1. reşk eyle:

Gazel 101

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kıskanmak,haset etmek.

Şehâ gülşende sünbül zülfüne reşk
eylemiş turmuş
Şemîm-i hañtñ almışken benefşe
kıl ü kâl itmîş

reşk eyler:

1. reşk eyler:

Gazel 172

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kıskanmak.

Biz ol piyâle-keş-i miñnetiz ki reşk
eyler
Hezâr sâğar-ı zer bu kühen
sifâlimize

2. reşk eyler:

Gazel 190

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kıskanmak, haset etmek.

Virse kânün şafâ üzre rebâba tâbı
Cân bulup muñribe reşk eyler idi
Fârâbî

reşk-âver-i cennet kıl:

1. reşk-âver-i cennet kıl:

Gazel 17

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kıskanılan cennet etmek.

Teşrif ile kıl gülşeni reşk-âver-i
cennet
Tâb-efgen olup seyre çık ey mihr-i
melâhat

reşk-âver-i e'âlî:

1. reşk-âver-i e'âlî:

Tarih 44

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

İtibarı ve şerefi yüksek

kıskanılan kimse.

Bir cây-gâh-ı ra'nâ luğf itdi kıldı
i'tâ

Kim fass-ı hâtem-âsâ reşk-âver-i
e'âlî

reşk-âver-i mesîh ola:

1. reşk-âver-i mesîh ola:--a-a
Gazel 13
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Hasede düşüren Mesih olmak.

İhyâ-yi mürdegân-ı gam u miñnet
itmede
Reşk-âver-i Mesîh ola bir kaþra âb-
ı leb

reşk-i bûlbûl it:

1. reşk-i bûlbûl it:
Gazel 135
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Bûlbûlü kıskandırmak.

Şevk-ı Ruñuñla nâlelerin reşk-i
bûlbûl it
'uşşâkı gül-sitân-ı derînde hezâr kıl

reşk-i nigâr-hâne olupdur:

1. reşk-i nigâr-hâne olupdur:
Gazel 59
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
*Resim sergisinin haset edileni
olmak.*

Levh-i derûna nakş olalı hûsn-i
rûy-i yâr
Reşk-i nigâr-hâne olupdur dil-i
figâr

reşk-i ruhiyle:

1. reşk-i ruhiyle:-i, -y, -le
Gazel 110
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Yanağını kıskanma.

Eyleyüp nezzâre hürşîd-i 'izâr-ı
yâra şem'
İtdi sûzân cismini reşk-i Ruhiyle
nâra şem'

reşk-i savt-ı bûlbûldür:

1. reşk-i savt-ı bûlbûldür:
Gazel 58
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Bûlbûlün civıltısının hasedi.

Dehânîñ nâ-şükûfte gülşen-i
rûyuñda bir güldür

Figân-ı âteşnim anda reşk-i savt-ı
bûlbûldür

reşkîn-dih-i müşk-i hoten oldu:

1. reşkîn-dih-i müşk-i hoten oldu:
Gazel 100
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
*Hoten şehrinin miskine
kıskançlık verici olmak.*

Kâm-ı dil şemm ideli bûy-i 'abîr-i
zülfûñ
Oldı reşkîn-dih-i müşk-i Hoten
bûy-i heves

reşk-sâz-ı sevl-i nîl itdim:

1. reşk-sâz-ı seyl-i nîl itdim:
Gazel 139
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
*Nîl nehrinin sel sularını
kıskandırmak.*
Ğamıñla cûy-i eşkim reşk-sâz-ı
seyl-i nîl itdim
Şehâ nakd-i revânım râh-ı 'aşkıñda
sebîl itdim

resm:

1. resminden:-i, -n, -den
Tarih 41
Mısra: 2
Görüntü, resim.

Te'âla'llâh zihî zibende kaş-ı dil-
keş ü ra'nâ
Ki resminden tecessüm eylemiş
hûsn ü bahâ hâkkâ

2. resmi:-i
Tarih 35
Mısra: 47
*Görüntü, şekil, tarz, suret,
fiziksel yapı.*

Görüp o resmi Sinimmâr-ı çarh
târîhin
Pesend idüp didi zîbâ-binâ kitâb-
hâne

3. resmi:-i
Tarih 41
Mısra: 19
*(Ar.) Bir nesne, bir canlı
yahut tabiatın kara kalemle, sulu
veya yağlı boya ile kâğıt, bez vb.
bir yüzey üzerine yapılan benzeri,
tasvir, timsal.*

O sünbüllerle güller resmi her sū
seyr olundukça

Ne mümkün gelmemek yâda 'izâr-ı
kâkül-i havrâ

resm id:

1. resm-idemez:
Tarih 10
Mısra: 3
*Nakşetmek, resmetmek,
şekiller çizmek.*

Böyle ber-ceste bina resm-idemez
ger nice sâl
Kâr-sâz olsa da bünyâda
Sinimmâr-ı hayâl

resm ü bina itdi:

1. resm ü bina itdi:
Tarih 26
Mısra: 15
Kelime Tipi: -
*Bir eser olarak meydana
getirmek.*

İtdi Sa'dâbâdı Sultân Ahmede
resm ü bina
Sıhr-i 'adl-engîzi İbrâhîm Pâşâ-i
cezîl

resm ü hadd:

1. resm ü hadd:
Kaside 1
Mısra: 74
Kelime Tipi: -
Davranış ve sınırı.

Bâdî-i şerh-i şadr idegôr kavlı-
şârihi
Tâ resm ü hadd cümle tarikât 'ayân
ola

resme:

1. resme:
Kaside 9
Mısra: 26
Görüntü, şekil II Durum, hal.

O güne itdi gülistanda maqdemîn
tebşîr
O resme kıldı ki vaşf-ı medîhesin
iş'âr

resm-i bihîn-tarh-ı pâkinde:

1. resm-i bihîn-tarh-ı pâkinde:
Tarih 41
Mısra: 41
Kelime Tipi: -
*Tertemiz, seçkince düzenlemiş
resim.*

Ne Hâlet var anıñ resm-i bihîn-
tarh-ı pâkinde

K' olur evvel nigehte nazra-sāzi
'āşık-ı şeydā

resm-i hat:

1. **resm-i haṭ:**

Kaside 10

Mısra: 63

Kelime Tipi: -

*Yazının şekli, resmi. II ayva
tüyünün sureti.*

Nev resm-i haṭn bādī-i sevdā-yı
kalemdir
Ḥāl-i siyehiñ Dāğ-ı süveydā-yı
kalemdir

resm-i hatda:

1. **resm-i haṭda:-da**

Lugaz 19

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Yazının şekli, resmi.

Rābi'i sözde aşikār ammā
Resm-i haṭda nihān perī-āsā

2. **resm-i haṭda:-da**

Lugaz 19

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Yazının şekli, resmi.

Rābi'i sözde aşikār ammā
Resm-i haṭda nihān perī-āsā

resm-i kerem:

1. **resm-i kerem:**

Kaside 10

Mısra: 76

Kelime Tipi: -

Cömertliğin şekli, sureti.

Ol Bū-Alī-i nüṣṣa-i 'adl ü
'azametsin
Resm-i keremin mu'cize-pīrā-yı
kalemdir

resm-i rahmāna:

1. **resm-i rahmāna:-a**

Lugaz 19

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

*Bütün canlılara merhamet
eden Allah'ın eseri, izi.*

Ugramış gibi şerr-i şeytāna
Beñzemiş şekli resm-i Rahmāna

resm-i tuğradan:

1. **resm-i tuğradan:**

Gazel 155

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Tuğra resmi, tuğra şekli.

kılınca çin-i ebrū mū-nümūdī-i
Ruḥin i'lām
Sudūr-ı haṭṭ-ı 'ālī-şānı bildim
resm-i tuğradan

ressām-ı kudret:

1. **ressām-ı kudret:**

Gazel 198

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kudret ressamı. || Allah (c.c.).

Pür-çin cebhe şanma ressām-ı
kudret ey dil
Ser-hadd-i ḥüs-n-i yāre şekl-i hisār
çizdi

resül-i hażret-i mevlā:

1. **resül-i hażret-i mevlā:**

Kaside 3

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

Allah'ın(c.c.) yüce

*peygamberi.(Hz.Muhammed[s.a.v.
]).*

Resül-i Hażret-i Mevlā şeff'-i rüz-i
ceza
Güzide kân-ı 'atā fahr-ı halk-ı
dünyadır

resül-i rabb-i kerīmā:

1. **resül-i rabb-i kerīmā:**

Kaside 3

Mısra: 45

Kelime Tipi: -

*Ey kerem sahibi olan Allah'ın
peygamberi.*

Resül-i Rabb-i Kerīmā nebiyy-i
muhteremā
Cihāna zāt-ı şerifiñ şerāfet-
baḥşadır

resül-i vālādır:

1. **resül-i vālādır:-dır**

Kaside 3

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

*Yüce peygamber.(Hz.
Muhammed).*

Şeh-i serir-i nübüvvet dūr-i yem-i
rahmet
Gül-i riyāz-ı sa'adet resül-i vālādır

resülü's sekaleyn:

1. **resülü's sekaleyn:**

Kaside 2

Mısra: 55

Kelime Tipi: -

*İnsanlara ve cinlere
peygamber olarak gönderilen
Muhammed aleyhisselām.*

Ey resülü's sekaleyn ey şeh-i
evreng-i kerem
Ey olan 'izz ü sa'adet ile Maḥbüb-i
Huda

resülü'llāh:

1. **resülü'llāh:-iñ**

Kaside 5

Mısra: 14

Allah'ın elçisi // Hz.

Muhammed.

Varıcağ dergehiñe ol şeh-i 'ālī-
cāhiñ
Mefhar-i 'ālemiyān yanı
Resülü'llāhiñ

resülü's sekaleyn:

1. **resülü's sekaleyn:**

Kaside 2

Mısra: 47

Kelime Tipi: -

*İnsanlara ve cinlere
peygamber olarak gönderilen
Muhammed aleyhisselām.*

Hātemü'r-rüsl ü resülü's sekaleyn
ü muhtar
Cāmi'ü'l-fazl u hüküm dürr-i yem-
i sümme denā

resülü's-sekaleyn:

1. **resülü's-sekaleyn:**

Kaside 5

Mısra: 45

Cinlerin ve insanların

Peygamberi.

Ey resülü's-sekaleyn ey şeh-i
evreng-i 'atā
Mu'cizātüñ seniñ ey Baḥr-ı kerem
lā-yuhsā

revā:

1. **revādır:-dır**

Gazel 27

Mısra: 1

*(Fars.) Lâyık, uygun, yerinde,
münâsip.*

Niyāz-mend-i vişāle revādır āh-ı
şabāḥ
Beyāz-ı türe-cebīn-i recādır āh-ı
şabāḥ

2. revâdır:-dır

Gazel 44

Mısra: 9

(Fars.) Lâyık, uygun, yerinde, münâsip.

Revâdır beste-i zülfiyken itsem
ğamzesin teşhîr
Resen-bâzân Es'ad tîğ ile oynarlar
'âdetdir

3. revâdır:-dır

Tarih 21

Mısra: 3

(Fars.) Lâyık, uygun, yerinde, münâsip.

Öyle bir dâver-i dâna ki revâdır
kılsa
Rây ü tedbîrine şad 'aql-ı Felâtûn
hased

4. reva:

Gazel 108

Mısra: 12

(Fars.) Lâyık, uygun, yerinde, münâsip.

Es'ad dil-i nizâr hayâl-i dağık ile
Bî-kîl ü kâl kılsa reva i 'tibâr-ı hat

5. revâ:

Gazel 118

Mısra: 8

(Fars.) Lâyık, uygun, yerinde, münâsip.

Neden âgyâra va 'd-i büse hadd-i
Hâl-dârından
Revâ mı zâglar gül hirmeninden
dâne-çîn olmak

6. revâ:

Kaside 1

Mısra: 38

(Fars.) Lâyık, uygun, yerinde, münâsip.

Temyiz eyle Hâliñi na 't-i kabîhden
kıl iktifâ tevabî '-i Hâkka budur
revâ

revâ görme:

1. revâ görme:

Müsemmen 1

Mısra: 68

Kelime Tipi: -

Bir davranışı, bir olayı bir kimse için uygun görmek.

Eyleme Es'ad-ı bîmârîña çok
istigna
Kerem it böyle 'alîl olduğunu görme
revâ

revâc:

1. revâc:-ı

Gazel 201

Mısra: 10

İtibar, değer, kıymet.

Pür-dag-ı derd-i 'aşk ide-gör cism-i
zerdiñi
Olsun revâcî çârsü-yi ğamda zer
gibi

revâc viren:

1. revâc viren:

Gazel 22

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

İtibar, değer, kıymet vermek.

Cümleten nâz u bahâ vü ân sende
münderic
Cezbe-i hüsn ü melâhatdır viren
saña revâc

revâc-gâh-ı belâgat:

1. revâc-gâh-ı belâgat:

Kaside 3

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Etkili, güzel ve yerinde söz
söylenenin değer ve itibar
gördüğü yer.

Dehen o kîse-i pür-nağd-i
ma 'rifetdir kim
Revâc-gâh-ı belâgatda sikke-
pîrâdır

revâk-ı himmet:

1. revâk-ı himmet:

Kaside 7

Mısra: 60

Kelime Tipi: -

İhsan revâk. (Ar. rivâk –
rivâk'tan revâk: Bir yapının ön
kısmındaki üstü örtülü, önü açık
yer.).

Rifat serây-ı re 'fetine sâha-i fesîh
Devlet revâk-ı himmetine şehnişîn
ola

revân:

1. revândır:-dır

Gazel 11

Mısra: 6

Akan, giden. İl Su gibi akıp giden.

Fikr-i kadd ü 'arîzınla bak sirişk-i
çeşmîme

Sâye-i nağl-i gül-i terden revândır
sanki âb

2. revânlıdır:

Gazel 71

Mısra: 10

Ermenistan Cumhuriyeti'nin
bugün Erivan şeklinde anılan
başşehri. Eskiden Osmanlı
sancağıydı.

Bir tünd-hü ise akıdan yaşıñ
Es'adâ
kıl cüst ü cû o rûh-ı musavver
Revânlıdır

3. revân:

Nazm 21

Mısra: 1

Akan, yürüyen, giden.

Küyına tehî olma revân ey dil o
şâhñ
İhdâ için al bâri ele sünbül-i ânın

revân it:

1. revân it:

Gazel 170

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Dökmek, akıtmak.

hayâl-i 'arızñ itmezdi eşk-i çeşmi
revân
Taħammül olsa teb-i âfitâba
şebnemde

revân kıldım:

1. revân kıldım:

Nazm 3

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Akıtmak, dökmek.

Nağd-i sirişkim sū-be-sū cûlar gibi
kıldım revân
Râh-ı vişâl-i yâre ben sarf eyledim
varı gönül

revân ol:

1. revân ol:

Gazel 195

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Akmak, dökmek.

Hîç kor mı sūz-ı 'aşk ki eşkim
revân ola
Bisyâr olunca huşk olur âteşde
yem dağî

2. revân ol:

Kaside 4

Mısra: 21
Kelime Tipi: -
*Gitmek, varmak, bir işe
girişmek.*

Piş-i Cenâb-ı Haḳka ne yüzle
revân olup
Ümmîd idersin olmağa şâyân-ı
raḥmeti

revgan-ı ümmîd:

1. revgan-ı ümmîd:

Gazel 177

Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Ümit yağı.

Görüp tîz-i şemşîr-i nigâhın
revgan-ı ümmîd
Olur seng-i fesân-ı merge mālân
kaṭra-ber-kaṭra

revis:

1. revîşî: -i, -n

Gazel 105

Mısra: 5
Gidiş, tarz, tavır, üslup.

Servi revîşîñ sâye gibi ḥâke
düşürdi
Reftâr-ı melâḥat kad-i şimşâdına
maḥşûş

2. revîşdir: --dir

Gazel 7

Mısra: 6
Tarz, üslup.

Reftâra gel ḥırâmîña serv eylesün
ḥased
Bâlâ-terîn olan bu revîşdir hemîn
saña

revîş-âmûz-i mezâyâ-yı kalem:

1. revîş-âmûz-i mezâyâ-yı kalem:

Kaside 10

Mısra: 50
Kelime Tipi: -
*Kalemin meziyetlerinin yol
göstereni.*

Ol âsaf-ı âlî ki benân-ı keremiyle
Ḥükmî revîş-âmûz-i mezâyâ-yı
kalemdir

revnâk-efrûz ol:

1. revnâk-efrûz ol:

Kaside 12

Mısra: 23
Kelime Tipi: -
Aydınlığı arttırmak.

Revnâk-efrûz olıcaḳ bezm-geh-i
gûlzâra
Dil-küşâlıklar idüp 'arz çü dilber
lâle

revnak-fürûz-ı bağ-ı 'adem it:

1. revnak-fürûz-ı bağ-ı 'adem it:

Kaside 4

Mısra: 60
Kelime Tipi: -
*İnsanlığın bahçesinin
güzelliğini aydınlatmak.*

İtdi şehâ tarâvet-i gül-berg-i 'arızın
Revnâk-fürûz-ı bağ-ı 'adem verd-i
nahveti

revnâk-ı bezm itme:

1. revnâk-ı bezm itme: -me

Nazm 14

Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Meclisin güzelliği yapmak.

Revnâk-ı bezm itme benden
gayriye dildarımı
Baña aḡyâr ile gösterme İlâhî
yârimi

revnak-ı bezm-i rakîb olmak:

1. revnak-ı bezm-i rakîb olmak:

Gazel 125

Mısra: 3
Kelime Tipi: -
*Rakiplerin meclisinin güzeli
olmak.*

Revnâk-ı bezm-i rakîb olmak mı
yohsa niyyetiñ
Ey cefâ-cû böyle fehmi itdim
şitâbından seniñ

revnak-ı gül-reng-i 'izâr-ı yâri:

1. revnak-ı gül-reng-i 'izâr-ı yâri:

Kaside 12

Mısra: 17
Kelime Tipi: -
*Sevgilinin yanağının gül
rengindeki güzelliği.*

Görelî revnak-ı gül-reng-i 'izâr-ı
yâri
Mütelevvindir o haclet ile ekser
lâle

revnak-sâz:

1. revnak-sâzdır:

Lugaz 7

Mısra: 7
Parlaklığı arttıran.

Ravza-i dünyâya revnak-sâzdır
Sevmeyenler anı ḡâyet azdır

revzen:

1. revzeni: -i

Tarih 3

Mısra: 4
Pencere.

Tazarru '-gâh-ı mevcûdât-ı 'âlem
dinse lâyıkdır
Ki her bir revzeni bir dest-i ta'at-
kâr ider imâ

revzene-i çeşm:

1. revzene-i çeşm:

Gazel 83

Mısra: 5
Kelime Tipi: -
*Göz penceresi. II Gözün
pencereye benzemesi bağlamında.*

Çâr olsa da ger revzene-i çeşm
ümîdi
'uşşâka o mehden der-i iḳbâl
açılmaz

re 'v:

1. re 'yi: -i

Kaside 10

Mısra: 51
Görüş, düşünce, mütalaa.

Re 'yi kütüb-i müntehabı fenn-i
nizâmın
îmâsı delâlet-kün-i ma 'nâ-yı
kalemdir

2. re 'yi: -i

Tarih 29

Mısra: 8
Görüş, düşünce, mütalaa.

Haḳ anı bir âsaf-ı âliye tevfiḳ itdi
kim
Re 'yi sâ 'ib fikri sâkıb 'adle râḡıḳ
bî-gümân

revhân:

1. revhânı: -ı

Nazm 6

Mısra: 3
*Fesleḡen çiçeḡi II Sevgilinin
ayva tüyleri.*

ḥatîñ revhânı zûlfûñ sünbûli
âşüfte-Ḥâl idüp
Mişâl-i ḡonça dil-ḥûn itdi haddiñ
verd-i handânı

re 'y-i pâkince:

1. re'y-i pākince:

Tarih 26

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Temiz düşünce, görüş.

Re'y-i pākince kılup tarh-ı bihîn ü
dil-keşin
Yapdı şâh-ı 'âleme bir nev serây-ı
bî- 'adıl

re'y-i rezin:

1. re'y-i rezin:

Tarih 44

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Tedbirli ve ölçülü görüş.

Re'y-i rezini sa'ib fikr-i güzini
sâkib
Hemvâre hayra râgıb tab'-ı melek-
hısâli

revyânî:

1. reyyânî:

Kaside 8

Mısra: 66

Suya kanmış, suya doymuş.

Benim ol ebr-i lû'lû-kaatra-i nîsân-ı
ma'nâ kim
Bulur sayemde dâim gülşen-i
güftâr reyyânî

rezil olmaz:

1. rezil olmaz:

Lugaz 12

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Utanmamak.

Egerçi şüh-tab'atdır kelîl olmaz
Velik her kişiye râm olup rezil
olmaz

rezm-gâh:

1. rezm-gâhı:-ı

Kaside 11

Mısra: 67

*Cenk yeri, muharebe
meydanı.*

Rezm-gâhı yem-i hûnın ile hem-
reng eyler
Âb-ı tîğî idüp itfa 'ataş-ı heycâyı

ribât-ı dil:

1. ribât-ı dil:

Gazel 142

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Gönül binası.

Ol râh-rev-i 'işve ribât-ı dile Es'ad
Ben menzil-i maşşûduma
kondukça konaydım

**ridâ-ber-düş-ı zerk u sübha-der-
dest ü küleh-ber-ser:**1. ridâ-ber-düş-ı zerk u sübha-
der-dest ü küleh-ber-ser:**Gazel 44**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Omuzda riya hırkası, elde
tesbih ve başta takke.*

Ridâ-ber-düş-ı zerk u sübha-der-
dest ü küleh-ber-ser
Raķib ol şuha ca 'lî zühd ile
kendin irâ'etdir

rifat:

1. rifat:

Kaside 7

Mısra: 59

Yücelik.

Rifat serây-ı re'fetine sāha-i fesîh
Devlet revāk-ı himmetine şehnişin
ola

rif'at:

1. rif'at:

Tarih 41

Mısra: 3

Makam, mertebe, paye, şan.

Sa'âdet tûli 'izzet 'arızı rif'at kıadd-
ı bālâsı
Der ü dîvârı behcet sāha-i dergâhı
şevk-efzâ

rihlet kıl:

1. rihlet kıl:

Tarih 19

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Göç etmek. II Ölmek.

Âh ol verd-i nihâl-i nahvet
kıldı gülzâr-ı bekâya rihlet

rihlet-i gülşen-geh-i 'ukbâ itdi:

1. rihlet-i gülşen-geh-i 'ukbâ itdi:

Tarih 12

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Ahiretin gül bahçesine
göçmek.*

'Affîfe Kadın ol verd-i nihâlistân-ı
'iffet kim
Fenâ bağından itdi rihlet-i gülşen-
geh-i 'ukbâ

rikâb:

1. rikâbına:-îñ, -a

Gazel 175

Mısra: 6

*Büyük bir kimsenin katı,
huzuru.*

Binüp o şâh-ı hüsün esb-i nâza
ferzâne
Düşer rikâbına rûh-ı cihân
piyâdelige

2. rikâbında:-ında

Tarih 37

Mısra: 3

*Büyük bir kimsenin katı,
huzuru.*

Celâlet ma'delet şevket rikâbında
se'âdetdir
Fütûhât u zafer baht-ı
hümüyünında mevcûde

rikâb-ı eşheb-i devlet-zimâmı:

1. rikâb-ı eşheb-i devlet-zimâmı:

Tarih 39

Mısra: 37

Kelime Tipi: -

Hükümdar atının üzengisi.

Rikâb-ı eşheb-i devlet-zimâmı
dürre-i gurre
Anıñ hırşid-i tâb-âver murassa'
satl-ı zer-kârı

rind:

1. rinde:-e

Gazel 73

Mısra: 7

*Dünyaya ve dünya
nimetlerine değer vermeyen, hayatı
ciddiye almayan, dünya işlerine
ilgisiz, kalender, gönül ehli kimse.*

Büse-i desti degil ellere karşı
rinde
İhtiyâr ile ayağ öpdiren ol pîr midir

2. rinde:-e

Gazel 120

Mısra: 7

*Dünyaya ve dünya
nimetlerine değer vermeyen, hayatı
ciddiye almayan, dünya işlerine
ilgisiz, kalender, gönül ehli kimse.*

Rinde şâm-ı kûtehî destâr-ı
'Abbâsî yeter

Rüzenin rüzın sen al zâhid Beyâz
ihrâmlık

rind olanlar:

1. rind olanlar:

Gazel 75

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Görünüşe ve dünya işlerine
kıymet vermeme, kalender olmak.*

Görüp kem-ter neşât-ı dil-firîbin
sâgar-ı dehrîñ
Bilür renc-i ħumarı rind olanlar
deste câm almaz

rindân:

1. rindân:

Gazel 57

Mısra: 7

*Dünya işini boş görenler,
alçakgönüllüler, kalenderler.
Aşıklar, şairler.*

Hevâ-yı muṭrib ü meyden geçer mi
rindân kim
Terâneler işidilmiş şafâ
görülmüşdür

2. rindân:

Kaside 6

Mısra: 10

*Dünya işini boş görenler,
alçakgönüllüler, kalenderler.
Aşıklar, şairler.*

Çü abdâl-i kalender dâğ-ber-dil
lâle-i ħamrâ
Gelüp rindân bezm-i bağa sundı
bir tolı sagar

3. rindâna:-a

Gazel 71

Mısra: 8

*Kalender, aldırıışsız, dünya
işlerini hoş gören.*

Sākī ħarâmdır ele çekdirme ayagın
Rindâna duht-ı rez dem-i Cemden
nişânlıdır

rindâne:

1. rindâne:

Lugaz 10

Mısra: 23

*Dünya işlerini hoş görerek,
keyfekeder yaşayan, aldırıışsız,
kalender kimseler gibi.*

Gâh ellerde gezer rindâne
Gâh kürsîye çıkar şeyhâne

2. rindâne:

Gazel 174

Mısra: 1

*Dünya işlerini hoş görerek,
keyfekeder yaşayan, aldırıışsız,
kalender kimse.*

Ne dem devr itse bezm-i meyde
rindâne Mezâk üzre
Döner peymâne-veş dil sākī-i
sīmīn-sāk üzre

3. rindâne:

Nazm 2

Mısra: 3

*Dış dünyadan ilgisini kesen,
toplum tarafından hor görülen,
kendi dünyasında aşkı yaşamaya
çalışan kişi, âşık.*

Sūfî yeter riyâyı ko rindâne bezme
gel
Sâfî-diliz seninle daḫi ülfet eyleriz

rindân-ı kadeh-keşân-ı 'aşka:

1. rindân-ı kadeh-keşân-ı 'aşka:

Terkib-bend 1

Mısra: 48

Kelime Tipi: -

Aşk kadehini içen rindler.

Sun camıñı teşnegân-ı 'aşka
Rindân-ı kadeh-keşân-ı 'aşka

rind-i bâde-ħâr-ı bezm-gâh-ı fürkatim:

1. rind-i bâde-ħâr-ı bezm-gâh-ı fürkatim:

Gazel 121

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Ayrılık meclisinde şarap içen
rind.*

O rind-i bâde-ħâr-ı bezm-gâh-ı
fürkatim ammâ
Yanımda sākī-i gül-çihre destimde
şarâbım yok

rind-i nigâha:

1. rind-i nigâha:

Gazel 53

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bakışın rindliği.

Çeşmim ki 'aks-i la'liñ ile ħün-
çekân olur
Rind-i nigâha cām-ı mey-i ergavân
olur

rind-i safâ-meşreb:

1. rind-i şafâ-meşreb:

Gazel 79

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Eğlence düşünüyü yaradılışlı
rindler.*

Ne bilsün keyf-i zehr-âb-ı ħamı
rind-i şafâ-meşreb
O bir rıtl-ı girândır degme bir
sâgar-keşân çekmez

rismân-bâz-ı ħam-ı 'aşkıñı:

1. rismân-bâz-ı ħam-ı 'aşkıñı:

Tahmis 4

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Aşk gamının cambazı.

Rismân-bâz-ı ħam-ı 'aşkıñı ey
sīmīn-ten
İtmek üftâde-i fürkat-kede-i kine
neden

rismân-ı âh-ı dil:

1. rismân-ı âh-ı dil:

Gazel 45

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gönül feryadının ipi.

Ol âhü-yı melâhat olmasun bî-hüde
rem-kerde
Müheyyâ rismân-ı âh-ı dil anın
kemendidir

rişte:

1. rişte:

Gazel 109

Mısra: 10

İp, tel, bağ, kıl.

Es'ad girih-i zülfi ħayâlin o perîniñ
kıl rişte gibi 'ukde-i peşmîne
mahfûz

2. riştesin:-(s)i, -n

Tahmis 2

Mısra: 8

İp, bağ.

Nedir suduñ bu deñlü sarf-ı emvâl-
i temennadan
Ta'alluk riştesin kat' eyleyüp ser-
cümle eşyadan

rişte-i bârîk-i havâl:

1. rişte-i bârîk-i ħayâl:

Tahmis 4

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Hayalin ince ipi.

Cism-i mehzûle siyeh-câme-veş
oldı pür-pîç
Olmağın rişte-i bârîk-i hayâl ile
nesîc

rişte-i cânı:

1. rişte-i cânı:

Gazel 47

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Can ipi, gönül bağı.

Rişte-i cânı hayâlât ile pür- 'ukde
kılan

Fikr-i ham-der-hamî-i turre-i
pîçide midir

riste-i dil:

1. rişte-i dil:

Gazel 156

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gönül ipliği.

Degildir rişte-i dil güste taraf-ı
ebruvânından
Çekilse çille-i saht-ı elem bin kez
kemânından

rişte-i hâtırdâ:

1. rişte-i hâtırdâ:

Gazel 25

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Fikir ipi.

Hall ider ger rişte-i hâtırdâ 'ağd
olsa terah
Hâ'il olmaz dahme feth eyler
Nerîmândır kadeh

risto-re'v:

1. risto-re'ydir:-dir

Tarih 24

Mısra: 13

*Aristo ferasetli, Aristo
anlayışında. (Aristo: Yunan
filozofu, akıl, hikmet ve doğrunun
sembolü.).*

Felâtûn-fikr Risto-re'ydir tedbîr-i
milketde
Dem-i rezm-i 'adûda Rüstemi
meydân-ı heycâdır

rıtl-ı girândır:

1. rıtl-ı girândır:

Gazel 79

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ağır ve dolu kadeh.

Ne bilsün keyf-i zehr-âb-ı gamı
rind-i şafâ-meşreb
O bir rıtl-ı girândır degme bir
sâgar-keşân çekmez

rivâ:

1. riyyâya:-y, -a

Gazel 41

Mısra: 8

İki yüzlülük, gösteriş yapma.

Olan mecâzı dağhi isti 'âreden cârî
Anın hakikat-i hâli riyyâya mâ'ildir

2. riyyâyı:-y, -ı

Nazm 2

Mısra: 3

İki yüzlülük, gösteriş yapma.

Sûfi yeter riyyâyı ko rindâne bezme
gel
Sâfi-diliz seninle dağhi ülfet eyleriz

3. riyyâdan:-dan

Gazel 44

Mısra: 5

İki yüzlülük.

Riyyâdan bed-ter olmaz belki
igzâbâne nuṭṭ eyler
Recâ-yı nâ-be-câ-teklîm hûbâna
nezâketdir

4. riyyâ:

Gazel 26

Mısra: 9

*1. Olduğundan başka türlü
görünme, özü sözü bir olmama, iki
yüzlülük 2. din. Bir ibâdet veya
iyiliğin Allah rızası için değil
gösteriş için yapılması.*

Bâtını Es'ad riyyâ ile fesâd-âlûd
iken
Ehl-i zerkiñ hey'et-i kâbusı kesb
itmez salâh

5. riyyâ:

Gazel 57

Mısra: 10

*1. Olduğundan başka türlü
görünme, özü sözü bir olmama, iki
yüzlülük 2. din. Bir ibâdet veya
iyiliğin Allah rızası için değil
gösteriş için yapılması.*

ḥaḳîkate nazar it dūr-bîn iseñ zâhid
Mecâz âyinesinde riyyâ
görölmüşdür

rivâ-vı bî-merâ:

1. riyyâ-yı bî-merâ:

Gazel 78

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sayırsız iki yüzlülük.

Riyyâ-yı bî-merâ zulmet-zidâ-yı
ictirâm olmaz
Çerâğ-ı bî-fürûğ i' dâm-sâz-ı reng-i
şâm olmaz

rivâz-güzâr-ı vücûd:

1. rivâz-güzâr-ı vücûd:

Gazel 66

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Beden bahçesinden geçen.

Olan rivâz-güzâr-ı vücûd hemçü
hezâr
Nihân-hâne-nişîn-i 'ademdir âḫir-i
kâr

rivâz-ı dehr:

1. rivâz-ı dehr:

Tarih 39

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Dünya bahçeleri.

Rivâz-ı dehr olup feyz-i ḥudâ-dâd
ile müstesnâ
Vahîd ü bî-'adîl oldu o şevk ile
çemen-zârı

rivâz-ı pāk:

1. rivâz-ı pāk:

Tarih 39

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

Saflık, temizlik bahçeleri.

Rivâz-ı pākini ezhâr-ı rengâreng
ile tezyîn
İdûp izḥâr o demde 'izz-ile şâdî-i
bisyarı

rivâzıvât:

1. rivâziyyâta:-a

Kaside 8

Mısra: 14

*Ar. Hesap, hendese, heyet
gibi mühendisliğe ve rasıdlığa ait
fünûn.*

Kırâ'at eyleyüp gül Ravzâtü'l-
ahyârı ser-tâ-ser
Rivâziyyâta bed'itdi küşâyış buldı
vicdanı

rızâ virdi:

1. rızâ virdi:

Tarih 8

Mısra: 14

Kelime Tipi: **Deyim**
Rıza göstermek, razı olmak, onamak, uygun bulmak.

Meyl idüp nass-ı mübîn üzre o
 şadr-ı gâzî
 Şevket ü devleti izhâr iderek virdi
 rızâ

rızâ virme:

1. rızâ virme:

Kaside 1

Mısra: **50**

Kelime Tipi: **Deyim**

Razı olmak, kabul etmek.

İlkâ-yı nefis olan nekire kârdan
 şakın
 Virme hüşûl-i ma'rifeden gayriye
 rızâ

2. rızâ virme:

Kaside 1

Mısra: **132**

Kelime Tipi: -

Razı olmak, kabul etmek.

Müsvedde-i fi'âlini lutf it beyaza
 çek
 Virme mekîn-i ka'r-ı cahîm
 olmağa rızâ

rızâ virse:

1. rızâ virse:

Gazel 44

Mısra: **3**

Kelime Tipi: -

Razı olmak.

Rızâ virse nigâh-ı rüyına ger ol
 perî-peyker
 Reh-i nezzâre güyâ sedd olur
 bilmem ne hâletdir

rızân:

1. rızân:

Gazel 177

Mısra: **2**

Dökülen, akan.

'Arağ-pâşîde şanmañ rüy-i cânân
 kaṭra-ber-kaṭra
 Dür-i cüy-i melâḫat oldı rızân
 kaṭra-ber-kaṭra

rızân id:

1. rızân id:

Kaside 4

Mısra: **72**

Kelime Tipi: -

Dökmek, akıtmak.

Her birisi girânî-i bâr-ı günâhdan
 Rızân ide o dem 'arağ-ı şerm ü
 hacleti

rızân ider:

1. rızân ider:

Gazel 126

Mısra: **9**

Kelime Tipi: -

Dökmek, akıtmak.

Komaz pervâne-veş süzân olam
 rızân ider eşkin
 Cihâna Es'adâ bâdî-i keşf-i râzdır
 çeşmiñ

rızân ol:

1. rızân ol:

Tarih 31

Mısra: **4**

Kelime Tipi: -

Akmak, dökmek, damlamak.

Âb-ı nâbı o kadar saf u ziyâ-pîrâ
 kim
 Güyiyâ çeşme-i hırşîdden oldı
 rızân

rızân olur:

1. rızân olur:

Gazel 68

Mısra: **1**

Kelime Tipi: -

Dökmek.

kaṭra kaṭra eşk-i hün-âlûd kim
 rızân olur
 Yâd-sâz-ı vak'a-i dehşet-ger-i
 tûfân olur

rızânî-i şad-eşk-i dürer-bâr:

1. rızânî-i şad-eşk-i dürer-bâr:

Gazel 60

Mısra: **6**

Kelime Tipi: -

*İnciler yağdıran yüzlerce göz
 yaşı dökmek.*

Şerh itse müjem ḥasret-i çeşm-i
 teri yâre
 Rızânî-i şad-eşk-i dürer-bâr ile
 söyler

rızâ-vı rahmâna:

1. rızâ-yı rahmâna:

Tarih 35

Mısra: **10**

Kelime Tipi: -

*Allah'ın hoşnutluğunu
 istemek.*

Gine bu dem daḫi maḫzâ ḥulûş-i
 niyyet ile
 Mutâva'at idüp ol şeh rızâ-yı
 Raḥmâna

rızide:

1. rızide:

Gazel 9

Mısra: **4**

Kelime Tipi: -

Akmiş.

Fıkr-i la 'lînle seniñ dîdemden ey
 dürr-i yetîm
 Oldı rızide nice yâkût-ı sühr-i bî-
 bahâ

rızide itmiş:

1. rızide itmiş:

Gazel 156

Mısra: **4**

Kelime Tipi: -

Akıtmak, dökmek.

ḫayâl-i gerd-i ḫaṭṭıñ pür-nem itmiş
 çeşm-i 'uşşâkı
 'Aceb kim kaṭralar rızide itmiş
 sürme-dânından

rızide-i inbik-i musaffâ-vı kalem:

1. rızide-i inbik-i musaffâ-yı kalem:

Kaside 10

Mısra: **30**

Kelime Tipi: -

*Kalemin temiz inbiğinden(sıvı
 koyulan bir tür kap) damlamış.*

Ta'bîrdır ol kaṭra-i müşk-âb-ı
 süḫan kim
 Rızide-i inbik-i musaffâ-yı
 kalemdir

rızış ü cüşin:

1. rızış ü cüşin:

Gazel 161

Mısra: **14**

Kelime Tipi: -

Dökülen ve taşan.

Dür-i nazm-ı Nazîme Es'adâ pey-
 rev ol isterseñ
 Yem-i serşâr-ı mervârîd-i şî'rin
 rızış ü cüşin

rızış-i eşkim:

1. rızış-i eşkim:

Gazel 167

Mısra: **5**

Kelime Tipi: -

Gözyaşının dökülmesi.

hayāl-i āb ü tīb-i hüsni ile rīzīş-i
eşkim
N'ola su gibi süy-i kūy-i yāri olsa
cüy-ende

rīzīş-i girdābı:

1. rīzīş-i girdābı:

Gazel 127

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Denizlerde, nehirlerde suların
dönüşü.*

Ma'rifet-pervere nisyān idemez
nağz-ı hüner
Bādī-i cezr olamaz rīzīş-i girdābı
yemiñ

rīzīş-i girye:

1. rīzīş-i girye:

Gazel 149

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gözyaşının dökülmesi.

Rīzīş-i girye değil çeşm-i füsün-
sāzında
Oldı pür-mevc-i telātum-zede
deryā-yı fiten

rīzīş-i ma' -ı tahūrında:

1. rīzīş-i ma' -ı tahūrında:

Tarih 31

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Saf suyun döküldüğü(yer).

Rīzīş-i ma' -ı tahūrında olan āvāze
Dehen-i lüleleriyle didi tahrīz-
kūnān

rızk-ı maksūmı ol:

1. rızk-ı maksūmı ol:

Tarih 43

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Bölünmüş, kısımlara ayrılmış
rızk.*

Nevāl-i cūd ü kerem bendegān-ı
dergāhı
Kemāl ü fazl ü himem oldı rızk-ı
maksūmı

rū:

1. rūda:-da

Gazel 158

Mısra: 1

Yüz, çehre.

haṭṭıñ kim levḥ-i āteş-zād olan ol
rūda gördüm ben
Dil-i 'uşşāk-āsā sūzışı her mūda
gördüm ben

2. rüyūñla:-y, -uñ, -la

Gazel 152

Mısra: 7

Yüz, çehre, sima.

Nice hem-Hāl olur rüyūñla mihr-i
çarḥ-ı encüm-dār
Gelür mi bū gül-i tasvīr-i kālā-yı
münakkaşdan

rübā'i:

1. rubā'iler:-ler

Gazel 167

Mısra: 2

*Rubā'i; kendine mahsus aruz
vezni kalıpları ile yazılan,
genellikle tasavvufi, felsefi
fikirleri, dünya görüşünü özlü bir
şekilde anlatan dört mısralık nazım
şekli, dübeyt.*

Olan Hübān-ı çār-ebrūlara ez-cān u
dil bende
İder mecmū'a-i ḳalbe rubā'iler
nüvīs-ende

2. rubā'idir:

Rübai 2

Mısra: 4

*Rubā'i; kendine mahsus aruz
vezni kalıpları ile yazılan,
genellikle tasavvufi, felsefi
fikirleri, dünya görüşünü özlü bir
şekilde anlatan dört mısralık nazım
şekli, dübeyt.*

İm'an ile ḳıl nezāre ki çār-çihet
Dīvān-ı ezelde bir rubā'idir bu

3. rubā'ı:

Gazel 1

Mısra: 3

*Divan şiirinde dört mısradan
meydana gelen nazım şekli.*

Ānı çār ebrūda olmuşken rubā'ı
gūyiyā
Aña maḳṭa' oldı saṭr-ı hüsni-i ḥaṭṭ-ı
dil-rübā

rū-be-rū:

1. rū-be-rū:

Gazel 55

Mısra: 7

Yüz yüze.

Kiminle rū-be-rū nuṭḳ-āşinā-yı
ḥarf-i vuşlatsıñ

Sezā-vār-ı tekellüm-sāziş-i
sohbetiñ kimdir

rub' -ı meskūn:

1. rub' -ı meskūn:

Tarih 42

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Dünyanın çeyreği,dörtte biri.

Olup memdūd zıll-i 'adl ü dadı
rub' -ı meskūna
Ser-ā-pā 'āleme hemvāre olsun luṭf
u ihsānı

rubūde kıldı:

1. rubūde kıldı:

Gazel 71

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kapılan, kapılmış olan.

ḳıldı rubūde göñlümi bir tatlı dilli
şūḥ
Sordum şekker lebine didi
Balkapanlıdır

rübūde ol:

1. rübūde ol:

Gazel 186

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Kapılmak || Etkilenmek, etkisi
altında olmak.*

Henüz buldı dil-i zār tār-ı turesine
Rübūde olmağa bir nev-civān
murādımca

ruh:

1. ruhı:-ı

Gazel 43

Mısra: 5

Yanak.

Şeb-i hayālimi mehtāb iderse n'ola
ruhı
Şu'ā 'ı ol kameriñ neyyir-i
bahādandır

2. rūhı:-ı

Tarih 35

Mısra: 11

Can,nefes.

Musannifin-i selef rūhı cümle şād
oldı
Bina olunca sa'ādetle bu
kütübḥāne

3. ruḥuñ:-un

Gazel 44

Mısra: 1

(Sevgilinin) yanağı.

Ruḥuñ bir nüsha-i i' cāz-peymā-yı
melāḥatdır
Rumūz-ı nāzī şerḥ eyler ḥatıñ
fenn-i belāgatdır

4. ruḥuñ:-un

Nazm 37

Mısra: 1

(Sevgilinin) yanağı.

Bihîn-ter oldı ruḥuñ ḥatıñ aşikâr
olalı
Henüz böyle gül açılmadı bahâr
olalı

5. rûhı:-ı

Lugaz 1

Mısra: 2

Can.

Ol nedir kim dâima pür-âb ü tâb
Rûhı yok zû-rûha olmuşdur meâb

6. rûhını:-ı, -n, -ı

Tarih 19

Mısra: 5

Can, nefes.

Rûhını kabz ider iken anıñ
Melekü'l-mevt-i Cenâb-ı 'İzzet

7. ruḥi:-i

Gazel 194

Mısra: 4

Yanak.

Baḥt-ı siyâhımın yüzi ag olsun
eyledi
Ben cismi zerdı bir Ruḥı âliñ
fütâdesi

8. ruḥı:-ı

Beyit 11

Mısra: 2

Yanak, yüz.

Tâb-ı meyden şanma hü-y-rîz oldı
rûy-i enveri
Âteş üzre âb gösterdi Ruḥı i' cāz ile

9. ruḥuñ:-uñ

Gazel 42

Mısra: 3

(Sevgilinin) yanağı, yüzü.

Ruḥuñ hayâl idüp içsem mey-i
şebâne eger
Meh-i felek baña cām-ı cihân-
nümâ görünür

10. ruḥında:-ın, -da

Gazel 181

Mısra: 2

(Sevgilinin) yanağı, yüzü.

Geldi kelâl fitnelerin şerr ü şürma
Yârin bakup Ruḥında ḥat-ı nev-
zuhûrına

11. ruḥuñ:-uñ

Gazel 206

Mısra: 1

(Sevgilinin) yanağı, yüzü.

Bihîn-ter oldı Ruḥuñ ḥatıñ aşikâr
olalı
Henüz böyle gül açılmadı bahâr
olalı

12. ruḥuñ:-uñ

Müsemmen 1

Mısra: 3

(Sevgilinin) yanağı, yüzü.

Ey ruḥuñ çarḥı letâfet-dih ü
lâmi' a-feşân
Talatıñ âyine-i sureti şâhib-nazarân

13. rûhdan:-dan

Gazel 175

Mısra: 8

Hayatın özü, can, nefes.

Ümîd-i bûs-i lebiyle o 'İsî-i nâzîñ
Çü mürde cân atarım rûhdan da
şadeliğe

14. rûhına:-ı, -n, -a

Tarih 19

Mısra: 8

Can, ruh.

Yalvarup ḥakka didi târihin
Eyle rûhına Hüseyin rahmet

15. ruḥuñda:-u, -ñ, -da

Nazm 28

Mısra: 1

Yanak, yüz.

Ruḥuñda turre mi dâm-ı cefâ mıdır
bilmem
Disem ki müşk-i Hotendir ḥatâ
mıdır bilmem

16. rûḥ:

Gazel 91

Mısra: 20

(Ar.) Allah tarafından

yaratıldıktan sonra insan bedenine
üflen, ölümünden sonra da varlığı
devam eden ve mâhiyeti tam
olarak bilinmeyen ilâhî ve mânevî
cevher.

Cân-baḥş olan ḥayâl-i müdâmiñdir
'âşıka
Olmaz hayât rûḥ ile cism-ittihâdsız

17. ruḥuñdur:-uñ, -dur

Gazel 21

Mısra: 1

(Fars.) Yanak.

Ruḥuñdur çün hezâr 'uşşâkı şeydâ
itmege bâ'is
Hevâ-yı tırradır taḥrîk-i sevdâ
itmege bâ'is

rûh almağı:

1. rûh almağı:

Gazel 140

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Can almak.

Tutulmazdı dil-i ferzânem ol şâh-ı
sitem-kîşe
Yine rûh almağı fi'l-Ḥâl açmazdan
ben öğretdim

rûh-âşinâ ol:

1. rûh-âşinâ ol:

Tarih 40

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ruhun bildiği, tanıdığı olmak.

Nice rûh-âşinâ olmaz bu kasr-ı
'âlem-ârâ kim
Hevâ-dâr eyledi ḥusni nesim-i rûh-
efzâyı

rûh-baḥş ol:

1. rûh-baḥş ol:

Kaside 7

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Can bağışlayıcı olmak.

Demdir Mesîh-i feyz-nümâ rûh-
baḥş olup
Ecsâm-ı mürdegân hayâta karın ola

rûh-baḥş-ı her ezḥâr:

1. rûh-baḥş-ı her ezḥâr:

Kaside 9

Mısra: 108

Kelime Tipi: -

Bütün çiçeklere can veren.

Hemîşe tâ ki ola bâğ-zâr-ı 'âlemde
Mesîh-i feyz-nümâ rûh-baḥş-ı her
ezḥâr

rûh-efzâ:

1. rûh-efzâ:

Tarih 39

Mısra: 9
Cana can katan.

Cihân-ârâ vü 'âlem-zîb ü rûh-efzâ
kef-i cûdî
Dil-ârâ dil-nevâz ü şeh-pesend ü
zübde her kârî

rûh-esmâr kıl:

1. **rûh-esmâr kıl:**
Kaside 9
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Meyve verdirmek.

Zihî hayât-verî-i dem-i mesîh-i
bahar
Ki kıldı mürde nihâl-i feyzâyı rûh-
esmâr

rûh-güdâz:

1. **rûh-güdâz:**
Gazel 202
Mısra: 7
Ruhu eriten, can yakan.

Ülfet-i muẓtaribü 'r-rây olur rûh-
güdâz
Zer-i halis ile âmîziş-i sîm-âb gibi

rûh-hâh eyle:

1. **rûh-hâh eyle:**
Kaside 11
Mısra: 20
Kelime Tipi: -
Can isteyen yapmak.

kıldı cism-i ẓalemi öyle hayât-âver
kim
Rûh-hâh eyledi cân-baḥş-ı dem-i
'îsâyı

ruhi:

1. **ruhi:**
Gazel 171
Mısra: 6
(Sevgilinin) yanağı.

Tâb-ı meyden şanma hü-y-rîz oldı
rûy-ı enveri
Âteş üzre âb gösterdi Ruḥi i 'câz ile

rûh-ı berrâkına:

1. **rûh-ı berrâkına:**
Gazel 35
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Nurlu yüz.

Vücûdın böyle vakf-ı Dâğ-ı sûz-ı
mühre kılmazdı
Ruḥ-ı berrâkına olmasa ey meh
gıpta-ger kâgaz

rûh-i beyzâvî:

1. **rûh-i beyzâvî:**
Tarih 35
Mısra: 23
Kelime Tipi: -
Beyzavî'nin ruhu. (Nâsirüddîn
Ebû Saîd (Ebû Muhammed)
Abdullâh b. Ömer b. Muhammed
el-Beyzâvî (ö. 685/1286). İranlı
müfessir, Eş'arî kelamcısı ve Şafîi
fakihî.).

Bulunca levn-i sefidî-yle rûh-i
Beyzâvî
Temessül eyledi İbn-i Melek o
cismâna

rûh-ı cihân:

1. **rûh-ı cihân:**
Gazel 175
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Alemin canı, ruhu.

Binüp o şâh-ı hüsun esb-i nâza
ferzâne
Düşer rikâbına rûh-ı cihân
piyâdelige

ruh-ı dildâr:

1. **ruh-ı dildâr:**
Gazel 86
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Sevgilinin yüzü.

Her dem ruḥ-ı dildâra dilâ germ-
niğâhız
Biz nazra-kün-i âyine-i sun 'ı
İlâhız

ruh-ı dil-sûz-ı meh-veşden:

1. **ruh-ı dil-sûz-ı meh-veşden:**
Gazel 152
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Ay yüzlü sevgilinin gönül
yakan yanağı.

'Araḳ-rîzân olur şanmañ Ruḥ-ı dil-
sûz-ı meh-veşden
İder i 'câz-kâr-ı hüsnî icrâ âbı
âteşden

ruh-ı enveriñi:

1. **ruh-ı enveriñi:**
Gazel 19
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Nurlu yüz.

'Arz eyle ruḥ-ı enveriñi ref '-i
niḳâb it
hurşîdi sipîhr içre şafak-gün-ı
hicâb it

ruh-ı hüsn ü ânına:

1. **ruh-ı hüsn ü ânına:**
Gazel 183
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Cazibeli ve güzel yüz.

Leb-teşne-i nezâredir ol âb ü tâb
ile
Çeşmân-ı mihr ü mâh Ruḥ-ı hüsn ü
ânına

ruh-ı hü-y-çekîdesin:

1. **ruh-ı hü-y-çekîdesin:**
Gazel 154
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Ter damlayan yanak.

İnbîk-i çeşmi kaṭra-nisâr-ı gül-âb
olur
'aşîḳ ḫayâl iderse Ruḥ-ı hü-y-
çekîdesin

ruh-ı hü-y-kerde-i hûbân:

1. **ruh-ı hü-y-kerde-i hûbân:**
Kaside 12
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Güzellerin terlemiş yanağı.

Ruḥ-ı hü-y-kerde-i Hûbânı görünce
gâhî
Şerm-sâr olmağ ile gerçi düşer her
lâle

ruh-ı hü-y-rîzin:

1. **ruh-ı hü-y-rîzin:**
Gazel 77
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Terlemiş yanak.

Ruḥ-ı hü-y-rîzin ile la 'lin evsâfın
nüvişt eyler
Bu şan 'atda mişâl-i ḫâme bir
gevher-fürûş olmaz

rûh-ı musavver:

1. **rûh-ı musavver:****Gazel 71**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Tasvir edilen**yanak. (sevgilinin yanağı).*

Bir tünd-hû ise akıdan yaşın

Es'adâ

kıl cüst ü cü o rûh-ı musavver

Revânıdır

rûh-ı nazmın:1. **rûh-ı nazmın:****Lugaz 1**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Şiirin ruhu.

Rûh-ı nazmın gûyiyâ kim cismidir

Hem daği bir kaç kitâbın ismidir

rûh-ı pâkîzesi:1. **rûh-ı pâkîzesi:****Tarih 25**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Temiz can.*Cilve-gâh eylemege bağ-ı behiştî
olıcakRûh-ı pâkîzesi gilmân-ı cinâna
mülhak**rûh-ı pür-nûrunda:**1. **rûh-ı pür-nûrunda:****Kaside 2**

Mısra: 67

Kelime Tipi: -

*Nur ile dolmuş yüz.*hatıñ ol sâyedürür kim Ruḥ-ı pür-
nûrundaŞu'le-i mihr-i nübüvvetden olur
rüy-nümâ**rûh-ı revân:**1. **rûh-ı revân:****Gazel 109**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*(Yürüyen latif bir ruha**benzetilen) sevgili, güzel.*Cânım gibi ey rûh-ı revân lû'lû-i
'aşkınİtsem yeridir bu dil-i bî-kînede
mahfûz2. **rûh-ı revân:****Gazel 150**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

(Yürüyen latif bir ruha
benzetilen) sevgili, güzel.'uşşâkıñ 'ayn-ı zulmet olur nûr-ı
dîdesiCân gibi gözden olsa o rûh-ı revân
nihân3. **rûh-ı revân:****Gazel 186**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*(Yürüyen latif bir ruha**benzetilen) sevgili, güzel.*Vefâ iderse o rûh-ı revân
murâdımcâBu cism-i mürde bulur tâze cân
murâdımcâ4. **rûh-ı revân:****Nazm 23**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Hayat, yaşam kaynağı;**sevgili.*Ben mürdeyi lûtfuñla ne var
eyleseñ ihyâEy rûh-ı revân ten de seniñ cân da
seniñdir5. **rûh-ı revân:****Lugaz 3**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Yürüyen, su gibi akıp giden**ruh II sevgili, güzel; can.*Hadd-i zâtında o cism-i bî-cân
Lîk ser-tâ-be-kadem rûh-ı revân**rûh-ı revanımı:**1. **rûh-ı revanımı:****Gazel 191**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*(Yürüyen latif bir ruha**benzetilen) sevgili, güzel.*ḥâb-ı firâk beste kılup çeşm-i
cânımıGözden nihân kıldı o rûh-ı
revanımı**ruh-ı şa'ş'a-efrûzından:**1. **ruh-ı şa'ş'a-efrûzından:****Gazel 153**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Gösterişli bir şekilde**parlayan yanak.*Mâh bir zerre Ruḥ-ı şa'ş'a-
efrûzından
Fitne bir bende nigâh-ı hiyel-
âmûzından**ruh-ı sefidini:**1. **ruh-ı sefidini:****Gazel 170**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Beyaz yüz.*Ruḥ-ı sefidini ḥaṭ tîre-gün iderse
bu günOlur sevâd-ı şeb âḥîr şabâh-ı
'âlemde**ruh-ı vârdâ:**1. **ruh-ı yârdâ:****Gazel 89**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin yanağı, yüzü.*ḥaṭ şanma ruḥ-ı yârdâ sevdâyı қо
iy dil
Gül-ravza-i âteşde nümûde çemen
olmaz**rûh-perver:**1. **rûh-perver:****Tarih 39**

Mısra: 41

Ruha kuvvet verici, ruh
besleyici.'Înâyet rûh-perver merḥamet
dünyâyâ zîb-âver
Mülûkidir o bâğın mâ-haşal ezḥâr
u eşcârı**ruhsâr:**1. **ruhsârı:-ı****Gazel 50**

Mısra: 5

1. Yanak 2. Yüz.

Bü'l-aceb bir âteş-i hod-sûzdur
ruhsârı kim
Ḥâller âsâr-ı tâb-ı ḥüsn-i süziş-
ḥûsıdır2. **ruhsârına:-ı, -n, -a****Gazel 104**

Mısra: 9

*Yanak, ruh, yüz, çehre.*Ârzü-yı bûs ile Es'ad durup
ruhsârına
Târ-ı zülfi birbiriyle itdiler hep
keşmekeş

3. ruhsâr:

Gazel 69

Mısra: 1

(Sevgilinin) yanağı, yüzü.

Zîr-i gerd-i haţdan ol ruhsâr kendin
gösterir
Olsa da hâkister-âver nâr kendin
gösterir

4. ruhsârı:-ı

Gazel 108

Mısra: 7

(Sevgilinin) yanağı, yüzü.

Ruhsârı üzre sâye-i gîsûsı bâr iken
Ol ıfl-ı nâz kıldı neden İhtiyâr-ı
haţ

5. ruhsârın:--ıñ

Gazel 177

Mısra: 9

(Sevgilinin) yanağı, yüzü.

Olur gark-ı 'arâk gördükçe
Ruhsârın hacâletle
Gül-i terde değil şebnem nümâyân
kaţra-ber-kaţra

6. ruhsâr:

Gazel 186

Mısra: 3

(Sevgilinin) yanağı, yüzü.

Tabî'atımca o Ruhsâr meşrebimce
o leb
Mezâkım üzre o gabgab dehân
murâdımca

7. ruhsârına:-ı, -n, -a

Gazel 188

Mısra: 1

(Sevgilinin) yanağı, yüzü.

Nikâb-ı zülfünü Ruhsârına ey 'işve-
ger çekme
Güzel başın için pîş-i nigâha
perdeler çekme

8. ruhsâr:

Kaside 7

Mısra: 18

(Sevgilinin) yanağı, yüzü.

Fem gönca turre sünbül ü had lâle
kad nihâl
Ruhsâr verd-i âl ü beden yâsemîn
ola

9. ruhsârı:-ı

Nazm 15

Mısra: 1

(Sevgilinin) yanağı, yüzü.

Ruhsârı üzre şanma haţ-ı müşk-
fâm-ı nev

Buldı kenâr-ı nüsha-i hüsni hitâm-ı
nev

10. ruhsâre:-e

Gazel 81

Mısra: 8

(Fars.) Yanak, yüz.

Nâlesin şeb-tâ-seher dil gûş idince
bûlbûlün
Âh idüp bir verde bir Ruhsâre
bakdı gönümüz

ruhsâr-ı âlîn:

1. ruhsâr-ı âlîn:

Gazel 145

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kırmızı yanak.

'Îzârın 'arâzın Ruhsâr-ı âlîn var
iken geşt it
Çemende saña haclet gelmesün bir
vech ile gülden

ruhsâr-ı ter:

1. ruhsâr-ı ter:

Gazel 159

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Taze, genç yüz.

Kenâr-ı haţdan o Ruhsâr-ı ter midir
görinen
Şehâb-ı tîreden âyâ kamer midir
görinen

ruhsat:

1. ruhsat:

Müsemmen 1

Mısra: 52

İzin, icazet, müsaade.

Seni bulsam dañi izhârına fırsat
bulamam
Şöyle kim nîm nighle bile Ruhsat
bulamam

ruhsat vir:

1. ruhsat vir:

Kaside 12

Mısra: 57

Kelime Tipi: -

İzin vermek, müsaade etmek.

Kahramân-ı nighi virse çemende
Ruhsat
Hayl-i ezhâra çeke nîze vü hançer
lâle

2. ruhsat vir:

Tarih 29

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

İzin vermek, müsaade etmek.

Sulha Ruhsat virüp ol şahenşeh-i
şevket-me'âb
Devletinde cümleten cân buldılar
ol mürdegân

ruhsat virmedi:

1. ruhsat virmedi:

Kaside 1

Mısra: 127

Kelime Tipi: -

İzin vermemek.

Müşkül budur ki virmedi Ruhsat
teyakkuza
A' mâlîne te'âruz ile cümle-i haţâ

2. ruhsat virmedi:

Nazm 9

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

İzin vermemek.

Çekdi dâmen dest-bûsa dañi
Ruhsat virmedi
'aşîka el virdigin ol mest-nahvet
virmedi

ruhsat-ı şahensâhi:

1. ruhsat-ı şahensâhi:

Tarih 46

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Şahların şahının izin aldığı.

hırka-i pâkine yüz sürmege Fahr-ı
rûsulün
Olıcak 'izzet-ile Ruhsat-ı
şahensâhi

ruh-sûde-gâh kılup:

1. ruh-sûde-gâh kılup:

Tahmis 1

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

Yüzülecek yer yapmak.

Der-i beyt-i Huda vü melce-i şâh u
gedâdır bu
kılup Ruh-sûde-gâh 'izzetle her câ-
yî şeref-nâkiñ

rühü'l-emîn:

1. rühü'l-emîn:

Kaside 5

Mısra: 38

Dört büyük melekten biri olan
Cebail (as).

Kākūlūn tārna dem-beste kamu
ehl-i yakīn
Gül-i bî-ḥār-ı Ruḥuñ bülbulidir
Rūhū'l-emīn

ruḥum-cüy:

1. ruḥum-cüyidir:-um, -i, -dir

Gazel 155

Mısra: 4

Can ırmağı.

Degildir girye-rîzî yâre nakl-i
mâcerâ-yı dil
Garaz ancak Ruḥum-cüyüdür eşk-i
çeşmi icradan

rükne:

1. rükne:-e

Tarih 41

Mısra: 10

Kolon, direk.

Meh-i nev tāk-ı berrākı olup mihr-i
felek bāmi
Sütün olsa 'amūd-i Şubḥ her bir
rükne ser-tā-pā

rükū '-āsā:

1. rükū '-āsā:

Gazel 20

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Rükū gibi(Namazda dizlere
tutunarak vücudun belden yukarısı
yere müvâzî gelecek şekilde
eğilmek.).*

İhtirâz eyle rükū '-āsā perestîş
kılmadan
kıbleden ḡayrılara ḡaddiñ dü-tā
itmek 'abeş

rûm:

1. rûm:

Lugaz 8

Mısra: 11

*Doğu Roma İmparatorluğu
sınırları içinde oturanlara verilen
isim, ayrıca eskiden Anadolu
toprakları da bu isimle anılırdı.*

Fireng ü Rûm u 'Acem Türk
muvattını ammâ
Ki asl-ı mevlidi İskenderiyyedir
güyâ

rû-mālîde ol:

1. rû-mālîde ol:

Gazel 176

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Deyim**

Yüz sürmek.

Ne ḥāke basdıgın ol serv-i nāzîñ
cüst ü cü eyler
'Aceb mi sāyemiz olursa rû-mālîde
her yerde

rûm-ili:

1. rûm-ili:

Gazel 132

Mısra: 10

Rumeli, Anadolu.

Es 'adâ mâyeleri garba karîb
olmağla
ḥaṭṭı sür'atle gelür Rûm-ili meh-
rûlarıñ

rumûz-ı nâzî:

1. rumûz-ı nâzî:

Gazel 44

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Naz işareti.

Ruḥuñ bir nüsha-i i 'câz-peymâ-yı
melâḥatdır
Rumûz-ı nâzî şerḥ eyler ḥaṭṭıñ
fenn-i belâgatdır

rû-nümâ:

1. rû-nümâ:

Lugaz 7

Mısra: 4

Yüz gösteren.

ḥoş-likâ vü tâze-ter Maḥbûbdur
Kande olsa rû-nümâ mergûbdur

2. rû-nümâ:

Gazel 1

Mısra: 7

*Far. 1. Yüz gösterici, zuhur
edici. 2. Yüz görümlüğü. (Rûy-
nümâ dahi kullanılır).*

İki cânibden o gîsûlar olunca rû-
nümâ
Ol müseddesle dahi dîvânı itdi pür-
bahâ

3. rû-nümâdır:-dır

Gazel 168

Mısra: 7

Yüz gösteren, ortaya çıkan.

Tulû '-ı mihr-i 'aşḡ 'âşıkda evvel
rû-nümâdır lîk
Fûrûḡı ihtida pertev-fikendir ḡalb-i
ma'şûka

rû-nümâ ol:

1. rû-nümâ ol:

Gazel 192

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Yüzünü göstermek, ortaya
çıkarmak.*

Ey nev-remîde ḥaṭṭ-ı siyeh rû-
nümâ olup
Âḡûşa çek o mäh-ı Ruḥi Ḥâleler
gibi

rû-pûş ol:

1. rû-pûş ol:

Gazel 196

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yüzü örtmek, peçe olmak.

Turre bir yüzden ḥaṭṭ-ı jengâr bir
yüzden daḡı
Oldılar rû-pûş zülf-i yâr bir yüzden
daḡı

rûşen:

1. rûşen:

Tarih 10

Mısra: 15

Aydınlık, Işık, parıltı.

Çarḥın olmaz bu kadar kasr-ı
bülendi rûşen
kılsalar ana zücâc-ı mehi cām-ı
revzen

rûşen degildir:

1. rûşen degildir:

Gazel 76

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Parlak olmamak.

Olmasa dilde hevâ dîde degildir
rûşen
Nefḥa-yâb olmayacak şîşe ḥoş-
endâm olmaz

2. rûşen degildir:

Gazel 90

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Parlak olmamak.

Degildir dîdemiz rûşen ḡayâl-i
ḡüsn-i cânânsız
Nigâḡ itmez göñül ḡür-i beḡîş
olursa da ânsız

rûşen evler:

1. rûşen eyler:

Gazel 26

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
Aydınlatmak.

Olsa tâli' mihr-i nâzım hâb-gehden
her şabâh
Ruşen eyler ser-be-ser dünyâyı
tâb-ı inşirâh

rüşenâ:

1. rüşenâ:

Kaside 2

Mısra: 26

Aydınlık, parlak, nurlu, ışıkl.

Sen o kehhâl-i devâ-kâr-ı
ma'ârifsın kim
Rüşenâ kuhl-i midâdîñla dü çeşm-i
ma'nâ

rüşenâ kıl:

1. rüşenâ kıl:

Kaside 1

Mısra: 26

Kelime Tipi: -
Aydınlatmak.

Vaz' eyle lafz-ı vahdeti ma'nâ-yı
müfrede
kıl nûr-ı ism-i vâhid ile qalbi
rüşenâ

rüşenâ olursa:

1. rüşenâ olursa:

Nazm 4

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Aydınlanmak.

N'ola olursa cihân rüşenâ
şafâmızdan
Ki mâh-rûlar ile ihtilâtımız vardır

rüşen-ter ider:

1. rüşen-ter ider:

Nazm 7

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Daha aydınlık yapmak.

Tâb-ı Ruhi ezfün olur Es'ad haţ-ı
nevle
Rüşen-ter ider şa'sa'a-i şem'i şeb-i
târ

rüşen-ter ol:

1. rüşen-ter ol:

Kaside 6

Mısra: 12

Kelime Tipi: -
Daha aydınlık olmak.

Görüp 'ayn-ı şafâyı 'îd-gâh-ı
bağda bîdâr
Olup pür-neş'e oldu nergisiñ de
çeşmi rüşen-ter

rüstem:

1. rüstemler:-ler

Kaside 6

Mısra: 39

Şehname'de adı çok geçen
İran'ın ünlü pehlivan ve savaşıcı,
Sam'ın torunu Zal'ın oğlu II cesur
savaşıcı.

Sen ol şâhib-kırân-ı rub'-ı
meskûnsun ki Rüstemler
İder şad 'acz ile dergâh-ı iclâlinde
vaz'-ı ser

rüstem-âyîn:

1. rüstem-âyîn:

Kaside 11

Mısra: 65

Usulü, âdeti Rüstem gibi olan.

Rüstem-âyîn hudâvend-i zafer-
perver kim
Âteş-i kîn-sitân görse saf-ı a'dâyı

rüstem-hareket:

1. rüstem-hareket:

Tarih 7

Mısra: 4

Şeh-nâme'de Zâl'ın dillere
destan kahramanlıklarıyla anılan
oğlu Rüstem gibi hareket eden.

Âsaf-ı pür-azamet dâver-i Risto-
fitnat
Kahramân-savlet ü Rüstem-hareket
şîr-i vegâ

rüstem-i ablak-süvâr-savlet:

1. rüstem-i ablak-süvâr-savlet:

Kaside 9

Mısra: 73

Kelime Tipi: -
Gücün, kuvvetin gösterişli
atına binen Rüstem(yiğit,
kahraman).

Odur o Rüstem-i ablak-süvâr-
savlet kim
Hirâs-ı kahrı ider pili mür-mikdâr

rüstem-i mevdân-ı hevcâdır:

1. rüstem-i mevdân-ı hevcâdır:

Tarih 24

Mısra: 14

Kelime Tipi: -
Savaş meydanının

Rüstem'i.(Şeh-nâme'de Zâl'ın
dillere destan kahramanlıklarıyla
anılan oğlu.).

Felâtûn-fıkr Risto-re'ydir tedbîr-i
milketde
Dem-i rezm-i 'adûda Rüstem-i
meydân-ı hevcâdır

rüsûl:

1. rüsûl:

Kaside 5

Mısra: 35

Peygamberler, nebiler.

Saňa muhtâcdır ey şâh-ı cihan
cümle rüsûl
Zât-ı pâkiñdir olan 'âleme hâdî-i
sübûl

rüsûlûñ mefhari:

1. rüsûlûñ mefhari:

Kaside 5

Mısra: 26

Kelime Tipi: -
Peygamberlerin övücü.
(Hz.Muhammed(s.a.v.)).

E's-salât ey şeref-i cümle-i halk-ı
'âlem
E's-salât ey rüsûlûñ mefhari hayr-ı
âdem

rüsûm-ı cevri:

1. rüsûm-ı cevri:

Gazel 140

Mısra: 10

Kelime Tipi: -
Eziyetin şekli, resmi.

Muhassal tünd-hû kıldım seni fart-ı
niyâzımla
Rüsûm-ı cevri güyâ ey vefâ-
düşmen ben öğretdim

rüsvâ:

1. rüsvâdır:-dır

Kaside 3

Mısra: 48

Rezil, maskara.

Sen ol şeff'-i ma'âsî-gerân-ı
ümmetsiñ
Ki cürm merhametiñle zelil ü
rüsvâdır

2. rüsvâdır:-dır

Kaside 3

Mısra: 56

Rezil, maskara.

O dem ki rüy-siyāhān ma'siyet-kārān
Humār-ı bāde-i zehr-i günehle
rūsvādır

rütbe-i huddāmlık:

1. rütbe-i huddāmlık:-lık

Gazel 120

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Hizmetçilik rütbesi.

Hem-ser-i gerdün olurduñ ol hıdv-
i 'ālemiñ
Dergehinde cāyiñ olsa rütbe-i
huddāmlık

rütbe-i 'ulyā-vı kalem:

1. rütbe-i 'ulyā-yı kalem:

Kaside 10

Mısra: 40

Kelime Tipi: -

Kalemin yüce mertebesi.

Ol nāzım-ı der-vaşf-ı hūdāvend-i
cihan kim
Bu kār-ı celī rütbe-i 'ulyā-yı
kalemdir

rüy:

1. rüyuna:-a, -uñ

Gazel 73

Mısra: 1

Yüz.

Dökülen rüyuna ol zülf-i girih-gir
midir
Dil-i dīvāneyi bend itmege zencir
midir

2. rüyıñ:-uñ, -ı

Kaside 5

Mısra: 39

Yüz.

Mihr ider rüyıñı fersüde-i hāk-i
rāhıñ
Cān atar olmağa kandil-i der-i
dergāhıñ

3. rüyüñ:-u, -ñ, -ı

Gazel 178

Mısra: 7

Yüz, çehre.

'Arz idüp rüyüñı sevdā-ger-i şām-ı
hātıñā
Mihr-ile tıre-zidā-yı şeb-i deycür
eyle

4. rüyına:--ı, --n, --a

Gazel 196

Mısra: 3

Yüz, çehre.

Rüyına hayran iken 'aksın görüp
āyineden
Oldı 'aşk ol vech-ile bisyār bir
yüzden dañı

5. rüyında:-ı, -n, -da

Gazel 82

Mısra: 1

Yüz, çehre (sevgilinin yüzü).

haş gelüp şanma ki rüyında le'āfet
kalmaz
Minnet-i büseye ol vechde hācet
kalmaz

rü'vā:

1. rü'yā:

Gazel 197

Mısra: 10

*Uyku içinde görülen keyfiyet,
düş.*

hābımda esb-i vuşlata oldum süvār
lık
'Ayn-ı firāset ile bu rü'yā
yorulmadı

rüy-be-rü:

1. rüy-be-rü:

Gazel 165

Mısra: 3

Yüz yüze.

Açılmayacak rüy-be-rü rü'yet
olunmaz
Yüz vech ile āyineden a'lādır o
sine

rü'yet olun:

1. rü'yet olun:

Gazel 165

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Görölmek.

Açılmayacak rüy-be-rü rü'yet
olunmaz
Yüz vech ile āyineden a'lādır o
sine

rüy-i 'arūs-i 'ālemi:

1. rüy-i 'arūs-i 'ālemi:

Gazel 33

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kainat gelininin yanağı.

Rüy-i 'arūs-i 'ālemi tezyine başladı
Meşşāta-kār-ı zıbiş ü ziver-fezā-yı
'id

rüy-i cānān:

1. rüy-i cānān:

Gazel 107

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yüzü.

Mihr ü meh vaşf eylemekden rüy-i
cānāndır gāraş
Rüz ü şebden gerden ü gīsū-yı
pīçāndır gāraş

2. rüy-i cānān:

Gazel 177

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yüzü.

'Araş-pāşide şanmañ rüy-i cānān
kaşra-ber-kaşra
Dür-i cüy-i melāḥat oldı rīzān
kaşra-ber-kaşra

rüy-i dil:

1. rüy-i dil:

Müsemmen 1

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Gönül yüzü. II yumuşak yüz.

Neydi evvel güzelim rüy-i dil izḥār
itmek
Beni yüz vech ile dil-bend ü
giriftar itmek

rüy-i emel:

1. rüy-i emel:

Gazel 182

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Arzu, istek yüzü.

Nezāre-efgen-i āyine-i taleb
olurum
Sütüde rüy-i emel Es'adā
görünmese de

rüy-i enver:

1. rüy-i enver:

Beyit 11

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Parlak yüz.

Tāb-ı meyden şanma hü-y-riz oldı
rüy-i enveri
Āteş üzre āb gösterdi Ruḥı i'cāz ile

rüy-i enveri:**1. rüy-i enveri:****Gazel 171**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Çok parlak/güzel yüz.

Tâb-ı meyden şanma hü-y-rîz oldı
rüy-i enveri
Âteş üzre âb gösterdi Ruhi i' câz ile

rüy-i hakikat:**1. rüy-i hakikat:****Gazel 94**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Hakikat yüzü.

Nigâh-ı feyz ile rüy-i hakikatı
dilesek
Nümûde-şüret-i âyîne-i mecâz
ideriz

rüy-i hâme:**1. rüy-i hâme:****Gazel 151**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kalemin yüzü.

Midâd şanma olup vaşf-ı hattına
der-kâr
Döker siyâh 'araç rüy-i hâme
şerminden

rüy-i heves:**1. rüy-i heves:****Gazel 100**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Heves ve arzulanın yüzü.

Küy-i yâre müteveccih olalı rüy-i
heves
Çayra bir vech ile yüz virmedi
bed-hüy-i heves

rüy-i hun-rîzin:**1. rüy-i hun-rîzin:****Muamma 16**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kan damlayan yanak.

Ne mâni' var emerken la'lin
öpsem rüy-i hun-rîzin
'Araç katsam n'ola nâsih bir iki
katra şahbâya

rüy-i pür-tâb:**1. rüy-i pür-tâb:****Gazel 11**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Parlak yüz (sevgilinin
aydınlık yüzü bağlamında).*

Rüy-i pür-tâb üzre ol meh zülfini
kıldı niķâb
Âfiķâb-ı 'âlemi setr eyledi gūyâ
şeķâb

rüy-i pür-tâbında:**1. rüy-i pür-tâbında:****Gazel 52**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Çok parlak yüz.

Rüy-i pür-tâbında cânân şanma
gīsû gösterir
Âteş-i dil-sûz-ı hüsni dūd-i hoş-bū
gösterir

rüy-i sâfîn:**1. rüy-i sâfîn:****Müsemmen 1**

Mısra: 55

Kelime Tipi: -

Saf, temiz yüz.

Rüy-i sâfîn gibi gönlün de biraz saf
olsun
Ne var ey âyine-rû sende de insâf
olsun

rüy-i siyah:**1. rüy-i siyah:****Kaside 5**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Siyah yüzlü II Günahkar.

Demidir rüy-i siyahı idelim fersude
Hâk-i râh-ı der-i gencine-i lutf u
cûda

rüy-i vefâ gösterse:**1. rüy-i vefâ gösterse:****Nazm 22**

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Kalıp İfade***Vefâ yüzü göstermek, vefalı
davranmak.*

Bakıcaķ âyine-i 'arız-ı pāk-i yâre
Dil-i ğam-didemize rüy-i vefâ
gösterse

rüy-i vâre:**1. rüy-i yâre:****Gazel 49**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yüzü.

Bak rüy-i yâre mihr-i letâfet degil
midir
Tâbiş-fürüz-ı 'âlem-i naķvet degil
midir

2. rüy-i yâre:**Gazel 8**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin yüzü II sevgilinin
yanağı.*

Bak rüy-i yâre mihr-i cih ān
söylerim saña
Tâbiş-fürüz-i kevn ü mekân
söylerim saña

rüyunda:**1. rüyunda:-ın, -da****Gazel 203**

Mısra: 7

Yüz, çehre.

Rüyunda şanma hatt-ı siyeh kâtib-i
ezel
Müşķin satr-ı nüşha-i i' câza
başladı

rüy-mâl it:**1. rüy-mâl it:****Gazel 101**

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Deyim***Yüz sürmek.*

Şineh-kâr-ı yem-i fûrķat olur sâhil-
res-i hâhiş
Şitâbandır gör emvâc kenara rüy-
mâl itmiş

rüy-mâl-i hâk-i pâyı olmağı:**1. rüy-mâl-i hâk-i pâyı olmağı:****Gazel 111**

Mısra: 5

Kelime Tipi: **Deyim***Ayağının toprağına yüz
sürmek. (Aşırı sevgi göstermek için
yere eğilmek.).*

Sâye-âsâ rüy-mâl-i hâk-i pâyı
olmağı
Eyledi benden o serv-i ravza-i
behcet dirîĝ

rüy-nümâ:

1. rüy-nümā:

Tarih 9

Mısra: 14

Görünür olmak, ortaya çıkmak, zuhûr etmek.

‘Akib-i sulhda tahdîd-i sınıra dâ‘ir
Sû-be-sû nice nizâ‘ olmuş iken
rüy-nümā

2. rüy-nümā:

Tarih 21

Mısra: 13

Görünür olmak, ortaya çıkmak, zuhûr etmek.

Nereden rüy-nümā oldu ise çeşm-i
‘adū
Pişine çekdi Sikender gibi tedmîr
ile sed

rüy-nümā olıcak:

1. rüy-nümā olıcak:

Gazel 123

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yüz gösteren, zuhur eden olmak.

Olıcak rüy-nümā hatt-ı gubârı
yârîñ
Pirelendi yeri Hâl-i siyeh-i
Ruhsârîñ

rüy-nümā olur:

1. rüy-nümā olur:

Kaside 2

Mısra: 68

Kelime Tipi: -

Görünür olmak, ortaya çıkmak, zuhûr etmek.

hattıñ ol sâyedürür kim Ruḥ-i pür-
nûrunda
Şu‘le-i mihr-i nübüvvetden olur
rüy-nümā

2. rüy-nümā olur:

Lugaz 16

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Görünür olmak, ortaya çıkmak, zuhûr etmek.

Sâlis ü rābî‘ini isterseñ
Yokla kalbinde olur rüy-nümā

rüy-nümāvende id:

1. rüy-nümāvende id:

Kaside 11

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yüz göstermek.

Feyzdir saykal-i âyine-i endām-ı
sūḥan
Feyzdir rüy-nümāyende iden
ma‘nāyı

rüy-sivāhān:

1. rüy-sivāhān:

Kaside 3

Mısra: 55

Siyah yüzlüler, günahkarlar.

O dem ki rüy-sivāhān ma‘siyet-
kārān
Humār-ı bāde-i zehr-i günehle
rûsvādır

rüyüña:

1. rüyüña:-uñ, -a

Gazel 105

Mısra: 3

Yüz, çehre.

Bir kerre nigāh iden olur rüyüña
ḥayrān
Bu Cezbe vü ān ḥüsn-i perî-zādına
maḥşûs

rüz:

1. rüz:-ı

Gazel 115

Mısra: 5

Gün, gündüz.

Güya ki rüzı baña şeb-i ḥayret
eyledi
kıldı ḥat-ı siyeh gibi setr-i ‘izār
zülf

2. rüz:

Kaside 11

Mısra: 4

Gün, gündüz.

Habbezā feyz-i ziyā-baḥş-ı sevād-ı
dil kim
Tâb-ḥîz eyledi çün rüz şeb-i
sevdâyı

3. rüzın:-ın

Gazel 120

Mısra: 8

Gündüz.

Rinde şām-ı kütēhî destār-ı
‘Abbāsî yeter
Rüzenin rüzın sen al zāhid Beyāz
ihramlık

rüz ü şeb:

1. rüz ü şeb:

Gazel 15

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gündüz ve gece.

Harlar dâmenin almış her gül-i
nev-resteniñ
Rüz ü şeb bî-hüde eyler āh u efgān
‘andelîb

2. rüz ü şeb:

Gazel 107

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gündüz ve gece.

Mihr ü meh vaşf eylemekden rüy-i
cânândır garaż
Rüz ü şebden gerden ü gîsü-yı
pîçandır garaż

3. rüz ü şeb:

Lugaz 5

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Gündüz ve gece.

Böyle bir kân-ı ma‘ārifken ‘aceb
Sözle karnın doyururlar rüz ü şeb

rüz ü şebi:

1. rüz ü şebi:

Lugaz 1

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Gündüz ve gece.

Balgāmî ṭab‘ı hevayî meşrebi
İztırâb ile geçer rüz ü şebi

rüz ü şeb-i her mäh-i sâlin:

1. rüz ü şeb-i her mäh-i sâlin:

Tarih 18

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yılın her ayının gecesi ve gündüzü.

kılup rüz ü şeb-i her mäh-i sâlin
Celâlet-übhet ü nusret-sa ‘âdet

rüzdan itdim:

1. rüzdan itdim:

Gazel 120

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gündüzden hazırlamak.

İtmege ihzâr-ı iftâr-ı vişâl-i şām-ı
‘îd
Nân-ı savmı rüzdan itdim şikest
aḥşāmlik

rüze:

1. **rūzenin:-nin****Gazel 120**

Mısra: 8

Günlük, oruç.

Rinde şām-ı kütēhī destār-ı

'Abbāsī yeter

Rūzenin rūzın sen al zāhid Beyāz

ihrāmlik

rūze-dār:1. **rūze-dār:****Gazel 120**

Mısra: 10

Oruçlu.

Aglama zāhid baña cām-ı meh-i

şevvālī gör

Rūze-dār itsün mi hiç eşkiyle dürd-

āşāmlık

rūze-i dev:1. **rūze-i dey:****Kaside 9**

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Kış orucu.

Şükûfe şanma idüp rūze-i deyī

itmam

Çiçekli cāme geyindi berāy-ı 'id-i

bahar

rūze-i nāfileniñ:1. **rūze-i nāfileniñ:****Gazel 76**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Nāfile oruç.

Tālīb-i vaşla hāmūşī feraḥ-encām

olmaz

Rūze-i nāfileniñ āḫiri bayram

olmaz

rūze-i nāfileniñ āhiri:1. **rūze-i nāfileniñ āhiri:****Nazm 10**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Nāfile orucun sonu.

ḥasret-i bī-hude-ḥāhiş feraḥ-encām

olmaz

Rūze-i nāfileniñ āḫiri bayrām

olmaz

rūze-i ser-mā:1. **rūze-i ser-mā:****Kaside 6**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kış günleri.

Çemende rūze-i ser-māyī itmam

eyleyüp ezḥār

Nemā-yı nev-baḥārī ile iftar itdiler

yek-ser

rūzgār:1. **rūzgārıñ:-ıñ****Gazel 90**

Mısra: 8

Devir, zaman; esinti,yel.

Ne te 'şiri olur āḫiñ eger 'aşk

olmasa dilde

Hevādır rūzgārıñ kārı 'ālemde

Süleymānsız

2. **rūzgār:****Gazel 110**

Mısra: 8

Devir, zaman, esinti ,yel.

kıldı āteş-zāg tīg-i şu 'lesin am mā

yine

Rūzgār ile mukābil olmadı bī-çāre

şem'

3. **rūzgār:****Lugaz 4**

Mısra: 4

*Devir, zaman, vakit; esinti,**yel.*

Her zaman insān ile ünsiyyeti

Rūzgār ile bulur germiyyeti

rūzgārıñ alur:1. **rūzgārıñ alur:****Gazel 75**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Esintisini anlamak.

Alur eşk-i dü-çeşmi rūzgārıñ derd-

mendinden

Hevādan nem ḳapar biñ kerre

virsen bir selām almaz

rūz-i ceza:1. **rūz-i ceza:****Kaside 2**

Mısra: 88

Kelime Tipi: -

Kıyamet günü.

Dest-i lūṭfuñ ile girdāb-ı gadabdan

kurtar

Es'ad-ı gark-ı yem-i cürmi daḫi

rūz-i ceza

2. **rūz-i ceza:****Kaside 3**

Mısra: 62

Kelime Tipi: -

Kıyamet günü.

O deñlü cīb-pür-i naḳd-i

ma'siyetdir kim

'İdādı rūz-i cezada kelāl-efzādır

3. **rūz-i ceza:****Kaside 5**

Mısra: 53

Kelime Tipi: -

Kıyamet günü.

Umarım rūz-i ceza senden eyā

sultānım

Koma girdāb-ı günāḥ içre dil-i

nālānım

rūz-ı firūzında:1. **rūz-ı firūzında:-ın, -da****Gazel 120**

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Mübarek, kutlu gün.

Her şebi hem-reng-i nūr-i kadr

olup ol āsafıñ

'İd ola her rūz-ı firūzında şad

eyyāmlık

rūz-i mahşer:1. **rūz-i mahşer:****Gazel 160**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Mahşer günü, kıyamet günü.

ḥaḳīḳat üzre kārın itmeyen sencide

nāḳışdır

Kef-i mizānı kılsa rūz-i mahşer

dest ü dāmānıñ

rūz-ı rüşendir:1. **rūz-ı rüşendir:****Gazel 65**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Aydınlık gün, parlak gün.

zuhūr-ı ḥaṭ sebeb-i vaşl-ı şevḳ-

efgendir

Şebin neticesi elbette rūz-ı rüşendir

rūz-i rustāhiz:1. **rūz-i rustāhiz:****Kaside 3**

Mısra: 57

Kelime Tipi: -

Mahşer, kıyamet günü.

Hezār haclet ile cümle rüz-i
rustāhiz
‘Araḳ-çekide-i Ruḥ-ı şermī-i
ḫaṭāyadır

rüz-merre:

1. rüz-merre:

Kaside 1

Mısra: 8

Günde bir defa.

İt her zaman mekânını peygüle-i
ferâḡ
Kim rüz-merre nev’-i ḫaṭā saña bî-
revā

rüz-rüşenā:

1. rüz-rüşenā:

Gazel 42

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gündüzün aydınlığı.

Cihân-ı ‘aşḳa bakıñ dūr-bîn-i
‘ibretle
Sevād-ı şāmı daḡı rüz-rüşenā
görünür

S

sa ‘d-i zamān-ı fenn-i miḥnet:

1. sa ‘d-i zamān-ı fenn-i miḥnet:

Terkib-bend 1

Mısra: 53

Kelime Tipi: -

Sıkıntılı ilim devrinin zahmeti.

Hem Sa ‘d-i zamān-ı fenn-i miḥnet
Hem Bū-‘Alī-i kitāb-ı ‘aşḳım

sa ‘âdet:

1. sa ‘âdetle:-le

Tarih 5

Mısra: 16

Mutluluk.

Bi-ḫamdi‘illāh hezārān yümn ü
iclāl ile bu demde
Sa ‘âdetle olunca zīb-baḡş-ı
mesned-i vālā

2. sa ‘âdet:

Gazel 80

Mısra: 3

Bahtiyarlık, iyi talih.

Hümā-āsā sa ‘âdet sāye-zīb-i bāl-i
ṭab ‘ıdır
Nişîn-i zıll-ı murḡ-ı himmet-i
merdān ḡamîn olmaz

3. sa ‘âdetle:-le

Tarih 39

Mısra: 31

Mutluluk, bahtiyarlık, huzur.

Yine dīhīm-pīrā-yı şeref kıldı
sa ‘âdetle
Çırāḡān vāḡtı sultān-ı cihan şāh-ı
kerem-kārī

4. sa ‘âdet:

Gazel 17

Mısra: 10

Ar. Mutluluk.

Takrîr idemez hālını yāre dil-i
mebhūt
Taḡrîr idebilsen saña Es ‘ad ne
sa ‘âdet

5. sa ‘âdet:

Kıt’a 2

Mısra: 1

Bahtiyarlık, iyi talih.

Cenāb-ı pādīşeh-i ‘alemiñ sa ‘âdet
ile
İdince neyyir-i zātī Hisarī nūrānī

6. sa ‘âdetle:-le

Tarih 18

Mısra: 3

*(Ar.) Mutlu olma, mutlu ve
mesut yaşama, mutluluk,
bahtiyarlık.*

Sa ‘âdetle serîr-i saltanatda

Mü ‘ebbed eyleye bā-‘izz ü şevḳet

7. sa ‘âdetle:-le

Tarih 35

Mısra: 12

*(Ar.) Mutlu olma, mutlu ve
mesut yaşama, mutluluk,
bahtiyarlık.*

Musannifîn-i selef rūhı cümle şād
oldı
Bina olunca sa ‘âdetle bu
kütübḡāne

8. sa ‘âdetle:-le

Tarih 42

Mısra: 12

*(Ar.) Mutlu olma, mutlu ve
mesut yaşama, mutluluk,
bahtiyarlık.*

Du ‘ā idüp didim bu beyt-i garrā-yı
dū-tārīhin

Sa ‘âdetle olunca Es ‘adā mevlūd-i
zī-şānī

9. sa ‘âdetle:-le

Tarih 45

Mısra: 4

*(Ar.) Mutlu olma, mutlu ve
mesut yaşama, mutluluk,
bahtiyarlık.*

Cenāb-ı pādīşāh-ı Baḡr u ber
Sultān Mahmūda

Sa ‘âdetle dem-i ferhunde-gāyet
geldi hoş geldi

10. sa ‘âdet:

Kaside 8

Mısra: 51

*(Ar.) Mutlu olma, mutlu ve
mesut yaşama, mutluluk,
bahtiyarlık.*

Sa ‘âdet gülbün-i gülşen-tırāz-ı ‘izz
ü iclālī
‘Atüfet bāḡ-zār-ı kadriniñ serv-i
ḡıramānı

11. sa ‘âdet:

Tarih 41

Mısra: 3

*(Ar.) Mutlu olma, mutlu ve
mesut yaşama, mutluluk,
bahtiyarlık.*

Sa ‘âdet tūli ‘izzet ‘arzı rif ‘at ḳadd-
ı bālāsı
Der ü dīvārı behcet sāha-i dergāhı
şevḳ-efzā

12. sa ‘âdet:

Tarih 41

Mısra: 31

*(Ar.) Mutlu olma, mutlu ve
mesut yaşama, mutluluk,
bahtiyarlık.*

Sa ‘âdet ile burc-i hūta tahvīl eyledi
ḡurşīd
Kenār-ı yemde rahşān şanma bu
nev kasr-ı tāb-efzā

sa ‘âdet ol:

1. sa ‘âdet ol:

Kaside 4

Mısra: 48

Kelime Tipi: -

Mutluluk vermek.

Ey āfitāb-ı şu ‘le-ger-i evc-i ıstıfā
V ‘ey ‘āleme sa ‘âdet olan zāt-ı
‘izzeti

sa ‘âdet-âbād:

1. sa'adet-âbâd:

Tarih 44

Mısra: 13

Mutlu eden.

Yümnile kıldı bünyâd ola sa'adet-âbâd

Ol mevki'-i ferah-zâd ol Dârrum-Mişâli

sa'adetlû:

1. sa'adetlû:

Tarih 15

Mısra: 1

Kutlu, uğurlu.

Sa'adetlû vezîr-i a'zamı Hâk
kıla âfât-ı 'âlemden müberrâ

sâ'at:

1. sâ'at:

Gazel 197

Mısra: 12

Günün hangi anı olduğunu
gösteren alet; vakit, zaman.

Dirmiş o şüh sâ'ati var vakt-i
vuşlatıñ
Nice dakika geçdi o sâ'at
kurulmadı

2. sâ'ati:-i

Gazel 197

Mısra: 11

Saat, vakit, zaman.

Dirmiş o şüh sâ'ati var vakt-i
vuşlatıñ
Nice dakika geçdi o sâ'at
kurulmadı

sabâ:

1. sabâ:

Gazel 145

Mısra: 2

Doğu yönünden esen hafif ve
latif rüzgâr. Klasik şiirde
sevgilinin kokusunu taşıması ve
yayması ile bilinir.

Peyâm aldım çemende nükheth-i
müşkîn-i sünbülден
Sabâ bir şemmecik almış getürmüş
aña kâkülден

2. sabâ:

Gazel 201

Mısra: 7

Gün doğusundan esen hafif ve
latif rüzgâr. II Sabah rüzgârı.

'Anber-şemîm-i turrelerin almağa
sabâ

Bî-nağd ebr-i bād-ı hevâdan Eger
gibi

3. sabâ:

Tarih 41

Mısra: 21

Gün doğusundan esen hafif ve
latif rüzgâr. II Sabah rüzgârı.

Sabâ çârüb-keşlik eyledikçe pîş-
gâhında
Nisâr-ı âb ider şakkâ-veş ana
mevce-i deryâ

4. sabâ:

Gazel 146

Mısra: 7

Doğudan esen hafif ve latif
rüzgârdır, seher yeli.

Sabâ var ol tabîb-i câna bîmâr
oldığım söyle
Beni bir kerre görmek aña sıklet
gelmesün gelsün

5. sabâ:

Gazel 204

Mısra: 3

Doğudan esen hafif ve latif
rüzgârdır, seher yeli.

Sabâ sünbül-sitân-ı bağa būsâ-yı
'abîr oldu
Meger peygâm kâkülle der-i
dildârdan geldi

6. sabâ:

Kaside 11

Mısra: 56

Doğudan esen hafif ve latif
rüzgârdır, seher yeli.

Cevher-i tîğ kadar tabına hem-âb
olamaz
Ne kadar mevc-sitân itse sabâ
deryayı

7. sabâ:

Nazm 18

Mısra: 4

Doğudan esen hafif ve latif
rüzgârdır, seher yeli.

Nevâ-yı bülbül-i şürîdeye kıyâsı kı
Sabâ enînimi güş eyle kim
semâ'idir

8. sabâ:

Nazm 28

Mısra: 4

Doğudan esen hafif ve latif
rüzgârdır, seher yeli.

Peyâm-ı zülfünü almış gibi nesîm-i
şehir

Bir iki nağme işitdim sabâ mıdır
bilmem

9. sabâ:

Kaside 9

Mısra: 65

Gün doğusundan esen hafif
rüzgâr.

Sabâ gubâr-ı deriyle güzâr kılsa
yemi
İder uzag ile emvâcî tîğ-i cevher-
dâr

sabâ vü nesîm:

1. sabâ vü nesîm:

Tarih 30

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Sabâha doğru kuzeydoğudan
hafif hafif esen serin, hoş, latif
bahar rüzgârı, tan yeli ve Hafif
hafif esen, hoş ve latif rüzgâr.

Çıksa seyre olur sabâ vü nesîm
Çü piyâde kenârda galtân

sabah:

1. şabâh:

Gazel 26

Mısra: 1

Gün başlangıcı, kuşluk.

Olsa tâli' mihr-i nâzım hâb-gehden
her şabâh
Ruşen eyler ser-be-ser dünyâyı
tâb-ı inşirâh

2. sabah:

Kaside 4

Mısra: 56

Güneşin doğduğu andan
öğleye kadar geçen zaman,
gündüz.

Şâm-ı siyâh-tâb-ı hâtin kıldı
muhtefî
Her târ-ı müda nice sabah kıyameti

sabâh-ı 'âlemde:

1. şabâh-ı 'âlemde:

Gazel 170

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kainatın sabahı.

Ruğ-ı sefidini hâf tîre-gün iderse
bu gün
Olur sevâd-ı şeb âhîr şabâh-ı
'âlemde

sabâhü'l-hayr-ı devlet:

1. **şabâhü'l-hayr-ı devlet:****Tarih 42**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Devletin hayırlı sabahı.

Ne mäh-ı nev fûrûğ-ı tal'atından
mihir bir zerre
Cebîninden şabâhü'l-hayr-ı devlet
buldı tâbânî

sabâ-sevr:1. **sabâ-seyr:****Tarih 30**

Mısra: 9

*Kuzey doğudan esen hafif ve
tatlı rüzgar ile hareket eden.*

Bir sabâ-seyr keştî-i pâkiñ
kıldı inşâdına bu dem fermân

sâbit ola:1. **sâbit ola:****Gazel 17**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yerinde kalmak, değişmemek.

Ta 'kîb-i cefâ kor mı şafâda ola
şâbit
Taḥşîl-i neşât itmege dil bulsa da
fursat

sabr:1. **şabrımız:-ımız****Gazel 87**

Mısra: 5

Sabır, dayanma, katlanma.

şabrımız ideli pejmürde o tıfl-ı
elken
İhtilâf-efgenî-i ğamla perîşân-
güyuz

2. **şabr:****Müsemmen 1**

Mısra: 17

*Acı, yoksulluk, haksızlık vb.
üzücü durumlar karşısında ses
çıkarmadan onların geçmesini
bekleme erdemi, dayanç.*

Nice bir şabr ile dil dest-i girîbân
olsun
Nice bir âteş-i hicran ile süzân
olsun

sabr ider:1. **şabr ider:****Gazel 35**

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

*Sabretmek, dayanmak,
tahammül etmek.*

Cemîl olsa 'aceb mi tîr-i kılk-i tîre-
peykâna
Hedef-veş sine germiş Dâğ-ı derde
şabr ider kâgaz

sabr it:1. **şabr it:****Gazel 17**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Sabır göstermek, tahammül
etmek.*

Terk eyleme ol hür-veşiñ çevrine
şabr it
Terķîb-i sitemden çıkar âşâr-ı
maḥabbet

sabr itmegi:1. **şabr itmegi:****Rûbai 8**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Dayanmak, katlanmak,
tahammül etmek.*

Bî-hûde iken o sūziş ü nâlişler
şabr itmegi yine İhtiyâr eylemediñ

sabr itmek:1. **şabr itmek:****Gazel 22**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sabretmek, tahammül etmek.

Çevre şabr itmek de güç dildârdan
geçmek de güç
Çâre yok ancak vefâyâ kaldı Es'ad
ihtiyâc

sabr olur:1. **şabr olur:****Gazel 114**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sabretmek.

Mevsim-i gülzâr ola bezm-i vişâl-i
yâr ola
şabr olur mı bir sen ol zâhid
tekellûf-ber-ṭaraf

sabr u sükûn:1. **şabr u sükûn:****Müsemmen 1**

Mısra: 35

Kelime Tipi: -

Sabır ve huzur.

ķalmadı şabr u sükûn sinede raḥat
tende
Bir kez insafa gel ey âfet-i canım
sen de

sabr-ı evyûb id:1. **şabr-ı evyûb id:****Muamma 6**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Hız. Eyüp gibi sabretmek,
dayanmak.*

Bendedir cem'-i keder bir ferd yok
böyle sabûr
İderek dil şabr-ı Eyyûb ola âḥîr
pür-sürûr

sabur:1. **sabur:****Muamma 6**

Mısra: 1

Sabır, tahammül.

Bendedir cem'-i keder bir ferd yok
böyle sabûr
İderek dil şabr-ı Eyyûb ola âḥîr
pür-sürûr

sacıl:1. **saçıl:****Gazel 192**

Mısra: 2

*Saçılmak, dağılmak,
yayılmak, ortalığa serpilme.*

Ey Dâğ-ı taze yâre açıl lâleler gibi
Ey eşk-i dîde sen de saçıl jâleler
gibi

şad:1. **şad:****Muamma 23**

Mısra: 1

*"yüzlerce, yüz kere"
anlamlarında kullanılan yüz sayısı.*

şad katre döküp dîde gibi bî-had ü
pâyân
Âḥîr olagör Yûnus-i gark-âbe-i
hicrân

2. **şad:****Nazm 3**

Mısra: 1

*"yüzlerce, yüz kere"
anlamlarında kullanılan yüz sayısı.*

Bülbül gibi kılsam n'ola şād nāle
vü zārī gōñül
Bir nev-nihāl-i 'işveniñ oldum
hevā-dārī gōñül

3. şad:

Gazel 46

Mısra: 7

(Fars.) Yüz sayısı, 100.

N 'ola şad dāğ yaksam sineme
sevdā-yı kākülle
Çerāğī şām-ı 'aşk u miñnetiñ dāim
fűrüzandır

4. şad:

Gazel 54

Mısra: 2

"Yüz" sayı sıfatı II Yüzlerce,
pek çok.

Gül mevsiminde Edrineniñ hoş
hevāsı var
Şādī-fezā-yı tab' olacak şad fezāsı
var

5. şad:

Gazel 79

Mısra: 12

"Yüz" sayı sıfatı II Yüzlerce,
pek çok.

Sühan-gülükda pey-rev olmayan
'Asım Efendiye
Çü Es'ad silk-i nazma böyle şad
dürr-i girān çekmez

6. şad:

Gazel 101

Mısra: 9

"Yüz" sayı sıfatı II Yüzlerce,
pek çok.

Şekīb ü şabra şad ihlās ile kıl
Es'adā verziş
Şikāyet eyleyen ta'cıl ile kesb-i
melāl itmiş

7. şad:

Gazel 120

Mısra: 3

"Yüz" sayı sıfatı II Yüzlerce,
pek çok.

kāmet-i şabra dırāz olmağla şad
endāzeden
Cāme biçdim şāl-i rüz-i rüzeyi
bayramlık

8. şad:

Gazel 120

Mısra: 18

"Yüz" sayı sıfatı II Yüzlerce,
pek çok.

Her şebi hem-reng-i nür-i kadr
olup ol āsāfiñ
'İd ola her rüz-ı fűrüzında şad
eyyāmlık

9. şad:

Gazel 190

Mısra: 7

"Yüz" sayı sıfatı II Yüzlerce,
pek çok.

kıldı şad şerha ile sīnemi muskār
gibi
Nālem itse n'ola pür sāmi'a-i
ahbābı

10. şad:

Gazel 198

Mısra: 1

"Yüz" sayı sıfatı II Yüzlerce,
pek çok.

şad şerha vü elif kim sīnemde yār
çizdi
Takvīm-i 'aşkı güyā cedvāl-vār
çizdi

11. şad:

Kaside 2

Mısra: 95

"Yüz" sayı sıfatı II Yüzlerce,
pek çok.

Şad dūr-i pāk-i girān-kadr-i salāt ü
teslim
Olsun ol nūr-i dü çeşm-i rüsüle ez-
Mevlā

12. şad:

Kaside 5

Mısra: 27

"Yüz" sayı sıfatı II Yüzlerce,
pek çok.

Şad salātü ve selāmü ve tehāyā-yı
kesir
Bā-dür-i pāk-i vücüdes şude ez-
Rabb-i Kadir

13. şad:

Kaside 6

Mısra: 40

"Yüz" sayı sıfatı II Yüzlerce,
pek çok.

Sen ol şāhib-kırān-ı rub'-ı
meskūñsun ki Rüstemler
İder şad 'aciz ile dergāh-ı iclālinde
vāz'-ı ser

14. şad:

Kaside 7

Mısra: 24

"Yüz" sayı sıfatı II Yüzlerce,
pek çok.

Bu hilkat-i bihīn-ter ile şāhid-i
bahar
Şad nāz u 'işvelerle ki gülşen-nişīn
ola

15. şad:

Kaside 9

Mısra: 24

"Yüz" sayı sıfatı II Yüzlerce,
pek çok.

Meger vilādeti olmuş şehir ki güş
itdim
Beşaret eyledi şad şevk ile
çemende hezār

16. şad:

Kaside 9

Mısra: 96

"Yüz" sayı sıfatı II Yüzlerce,
pek çok.

Benim o bülbül-i şād-āb-ı verd-i
bāğ-ı hüner
Ki bir demim ider üsküfte şad gül-i
güftār

17. şad:

Kaside 12

Mısra: 33

"Yüz" sayı sıfatı II Yüzlerce,
pek çok.

Şad fűrüg ile n'ola olsa sirāc-ı
gülşen
Şu'le-i haddiñ ile oldu münnevver
lāle

18. şad:

Lugaz 15

Mısra: 10

"Yüz" sayı sıfatı II Yüzlerce,
pek çok.

Bü-'acebdir kim nice şey'e olur
bunlar misil
şad hüner izhār iderler hıfyeten bī-
kāl ü kıl

19. şad:

Tahmis 1

Mısra: 22

"Yüz" sayı sıfatı II Yüzlerce,
pek çok.

Olursañ hāst-kār-ı rahmet-i haq ey
dil-i nālān
Perestiş-gāhıñ olsun şad edeble
cümle-i erkān

20. şad:

Tarih 4

Mısra: 2

"Yüz" sayı sıfatı II Yüzlerce,
pek çok.

Te'āla'llāh zihī şeh-zāde-i sultān-ı
 'ālem kim
 Kudūminden serāy-ı devlete şad
 'izz ü şān geldi

21. şad:

Tarih 5

Mısra: 8

"Yüz" sayı sıfatı II Yüzlerce,
 pek çok.

Kelāmı mazharü'l-esrār-ı lübbü'l-
 lübb-i hikmetdir
 Ki her harfı ider şad cevher-i
 ma'nā-yı istifā

22. şad:

Tarih 5

Mısra: 17

"Yüz" sayı sıfatı II Yüzlerce,
 pek çok.

Didim güş eyleyüp şad şevk ile
 tārīhini Es'ad
 Anatol şadrını İshāk Efendi kıldı
 zīb-ārā

23. şad:

Tarih 8

Mısra: 17

"Yüz" sayı sıfatı II Yüzlerce,
 pek çok.

Şevk ü şādī ile şad verziş iderken
 Es'ad
 Düşdi bir ta'miye-i pāki-yile tārīh
 aña

24. şad:

Tarih 10

Mısra: 23

"Yüz" sayı sıfatı II Yüzlerce,
 pek çok.

Bir melek geldi temāmında didi
 şad tahsīn
 kıldı bu beyt-i dü-tārīh ile vaşfın
 tebyīn

25. şad:

Tarih 11

Mısra: 7

"Yüz" sayı sıfatı II Yüzlerce,
 pek çok.

Mahal mahal çekilen şad simāt-ı
 at'imeniñ
 Hasāresiyle toyar şad-hezār
 Ma'ad-āsā

26. şad:

Tarih 21

Mısra: 4

"Yüz" sayı sıfatı II Yüzlerce,
 pek çok.

Öyle bir dāver-i dānā ki revādır
 kılsa
 Rāy ü tedbīrine şad 'aql-ı Felātūn
 hāsed

27. şad:

Tarih 24

Mısra: 19

"Yüz" sayı sıfatı II Yüzlerce,
 pek çok.

İdüp şad müjdeler hātif didi ey
 Es'ad-ı dā 'i
 Saña bādī-i şādī dinle bu tārīh-i
 garrādır

28. şad:

Tarih 29

Mısra: 27

"Yüz" sayı sıfatı II Yüzlerce,
 pek çok.

şad hīrās ile olunca cebhe-sāy-i
 ilticā
 Āsitān-ı ma'delet-pīrāsına
 Efgāniyān

29. şad:

Tarih 39

Mısra: 18

"Yüz" sayı sıfatı II Yüzlerce,
 pek çok.

Nezāre eylemez Ferhād-ı tab 'ı
 degme Şīrīne
 Görüp şad nāz-dār u nāz-perver
 nāzenin yārı

30. şad:

Tarih 40

Mısra: 20

"Yüz" sayı sıfatı II Yüzlerce,
 pek çok.

Dü-tārīh ile tebrīk itmege itmāmını
 anıñ
 Didim şad şevk ile Es'ad o dem bu
 beyt-i garrāyı

31. şad:

Tarih 44

Mısra: 26

"Yüz" sayı sıfatı II Yüzlerce,
 pek çok.

Mānend-i Es'ad ol ān tebrīke
 nazm-güyan
 Neşr-idicek çü 'ummān şad lū'lū-i
 maķālī

32. şad:

Terkib-bend 1

Mısra: 60

"Yüz" sayı sıfatı II Yüzlerce,
 pek çok.

Der-beste dü çeşm-i hayretim līk
 Şad vākī 'a-bīn-i hāb-ı 'aşkım

şad çāk itme:

1. şad çāk itme:

Gazel 196

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yüz parçaya bölmek, parça
 parça etmek.

Ġamze şad çāk itmede ben vālīh-i
 hūsn-i cemāl
 Dāğ-dār oldu ten-i bīmār bir
 yüzden daḡı

şad senā olsun:

1. şad senā olsun:

Kaside 1

Mısra: 134

Kelime Tipi: -

Yüzlerce övgü olsun.

Olsun cenāb-ı Hāzretiñe
 neş'eteynde
 İbhā ve efdal-i salevāt ile şad senā

sa'd ü a'lā:

1. sa'd ü a'lā:

Tarih 15

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kutlu ve yüce.

Hemīşe ola a'vām u şühūrı
 Şerefde Müşterīden sa'd ü a'lā

şadā:

1. şadā:

Kaside 1

Mısra: 88

Ses, yankı.

Haşr oldu maḡzarında nice zū-
 fūnūnlar
 İtnāb kande olmadı icāz ile şadā

sa'dābād:

1. sa'dābād:-ı

Tarih 26

Mısra: 15

"Uğurlu, mâmur yer"

anlamına gelen eğlence ve gezinti
 yeri.

İtdi Sa'dābādı Sultān Ahmede
 resm ü bina
 Sıhr-i 'adl-engīzi İbrāhīm Pāşā-i
 cezīl

şadāret:

1. **şadâretde:-de****Tarih 2**

Mısra: 20

Sadrazamlık.

O şahenşâhı dâim eyledikçe taht-ı devletde
kıla Bârî şadâretde vücūd-ı pâkiñi ibkâ

şadâret-nişîn ol:1. **şadâret-nişîn ol:****Kaside 7**

Mısra: 88

Kelime Tipi: -

*Sadrazamlık makamında**oturan olmak.*

Ol kâmbahş-ı 'âlemiyân âsaf-ı celîl
Tâ-rüz-i rüsteñiz şadâret-nişîn ola

şadâ-vı cüşis-i cûdan:1. **şadâ-yı cüşis-i cûdan:****Gazel 157**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Arayışın galeyanının yankısı.

Derûnî nâledir bâdî vesah-sâyî-i ekdâra
Kıyâs it safvet-i kalbî şadâ-yı cüşis-i cûdan

şadâ-vı 'îd:1. **şadâ-yı 'îd:****Gazel 33**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bayram şadâsı.

Âgâz idince muṭrib-i hoş-güy-i nây-i 'îd
Dûlâb-ı çarhı rakşa getürdi şadâ-yı 'îd

şadâ-vı minnet:1. **şadâ-yı minnet:****Gazel 94**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gönül borcunun sesi.

Ne dem o şüh-ı siyeh-çerdeye niyâz ideriz
şadâ-yı minneti hem-nağme-i hicâz ideriz

şad-çâk ider:1. **şad-çâk ider:****Gazel 32**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yüz parça etmek.

Seni şad-çâk ider âhir o bütûñ ğamzeleri
İhtirâz it şaḳın ey Es 'ad-ı ğam-hâr meded

şad-çâk olursun:1. **şad-çâk olursun:****Gazel 30**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yüz parça olmak.

Şerâr-ı nâr-ı âh itdi seni aḥker-nümün amma
şakın şad-çâk olursun nâle-i nâğâhdan ey çarḥ

2. **şad-çâk olursun:****Gazel 30**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yüz parça olmak.

Şerâr-ı nâr-ı âh itdi seni aḥker-nümün amma
şakın şad-çâk olursun nâle-i nâğâhdan ey çarḥ

şad-dâğ:1. **şad-dâğ:****Gazel 89**

Mısra: 12

Yüz yara.

'Aşık ne bilür kadr-i maḥabbet nedir Es 'ad
Tâ sinesi şad-Dâğ maḥarr-ı miḥen olmaz

şad-dâğ-ı ğam:1. **şad-dâğ-ı ğam:****Gazel 112**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kederin yüzlerce yarası.

Dîdede kâkül ḥayâli sînede şad-Dâğ-ı ğam
Vâdî-i 'aşk oldu bana Es 'adâ Dâğ üsti bağ

şad-dâğ-ı sahtı:1. **şad-dâğ-ı sahtı:****Gazel 163**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kuvvetli yüzlerce yara.

Degil güş-i kemân şad-Dâğ-ı sahtı kâr olmakda
Sımâh-ı burc-ı kavse çıkdı çak efsâne-i ebrû

şad-dür-i pâki:1. **şad-dür-i pâki:****Gazel 135**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Tertemiz yüzlerce inci.

Hüy-kerde olsun 'ârızñ ol germ-i mest-i nâz
La 'lîn levḥe şad-dür-i pâki nisâr kıl

sâde:1. **şadelige:-lig, -e****Gazel 175**

Mısra: 8

Süsten arınmış, ziynetsiz.

Ümîd-i bûs-i lebiyle o 'İsî-i nâzñ Çü mürde cân atarım rûhdan da şadelige

2. **sâdesin:-sîn****Müsemmen 1**

Mısra: 59

Süsten arınmış, ziynetsiz.

Sâdesin sende belî nakş-ı ḥaḳikat ne gezer
Yohsa söz virmiş iken kimse sözinden mi döner

3. **sâde:****Lugaz 13**

Mısra: 12

(Fars.) Süsü olmayan, üzerinde süsleme bulunmayan, yalın.

Kimi elvan ile mülevvendir
Kimi sâde kimi müzeyyendir

sâde ol:1. **sâde ol:****Muamma 25**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Saf, arı olmak.

O naḥl-i ser-keşî pâ-der-hevâ-yı nâz ider bâda
Ne deñlü olsa da âsâr-ı keyf-i neş'eden sâde

sâde olursa:1. **sâde olursa:****Gazel 62**

Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Saf, arı olmak.

Es'ad 'aceb mi sâde olursa
naẓiremiz
İ'câz şî'r-i Nâ'îlî-i şîrîn-güdedir

sâde-dil:

1. **sâde-dil:**
Gazel 69
Mısra: 7
Far. Yüreği temiz,saf.

Sâde-dil âyîne-i kevni temâşâ-hâh
iken
Nazra-i bî-vech ile nâ-çâr kendin
gösterir

şadef:

1. **şadefler:-ler**
Tarih 41
Mısra: 26
İnci kabuğu.

Şu'â 'ı ol kadar Te'sîr kılmışdır ki
deryâya
şadefler kesb-i tâb itmekle oldu
lû'lû-yi lâlâ

2. **şadef:**
Gazel 114
Mısra: 2
I. Midye, istiridyе vb. deniz hayvanlarının kabuklarının iç tarafında teşekkül eden ve süslemelerde, süs eşyalarında kullanılan beyaz menevişli, çok sert, parlak madde II. Midye, istiridyе gibi içinde inci bulunan deniz hayvanı.

Fikr-i dendânîla cûş itdi sirişkim
her taraf
Dür dilerse çeşm-i eşk-âlûdîma
bakşun şadef

3. **şadef:**
Kaside 3
Mısra: 3
(Ar.) Midye, istiridyе vb. deniz hayvanlarının kabuklarının iç tarafında teşekkül eden ve süslemelerde, süs eşyalarında kullanılan beyaz menevişli, çok sert, parlak madde.

Dehân-ı dânişîñ eyle küşâde kim o
şadef
Derûn-leb-â-leb-i pâkîze dürr-i
ma'nâdır

şadef-âsâ:

1. **şadef-âsâ:**
Tarih 41
Mısra: 57
Sedef gibi.

şadef-âsâ bu dergâh-ı mu'allâ ana
me'vâdır
Vücûd-ı nâzenînidir içinde gevher-
i yek-tâ

şadef-i dürr-i girân-kadr-i sa'âdetdir:

1. **şadef-i dürr-i girân-kadr-i sa'âdetdir:**
Tarih 10
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Mutluluğun değeri yüksek incisinin istiridyesi.

şadef-i dürr-i girân-kadr-i
sa'âdetdir bu
Kenz-i merşûş-ı bihîn gevher-i
'izzetdir bu

şad-hezâr:

1. **şad-hezâr:**
Tarih 11
Mısra: 8
Yüz bin, yüz binlerce.

Mahal mahal çekilen şad simât-ı
at'imenîñ
Hasâresiyle toyar şad-hezâr
Ma'ad-âsâ

şadıku'1-kavl-i hakikat:

1. **şadıku'1-kavl-i hakikat:**
Müsemmen 1
Mısra: 41
Kelime Tipi: -
Hakikatin doğruyu söyleyeni.

şadıku'1-kavl-i hakikat seni
sandım güzelim
Şem'-i Ruhsârîña biñ cân ile
yandım güzelim

şadme-hâr-ı rûzgâr-ı derd ü miñnet-kâr idim:

1. **şadme-hâr-ı rûzgâr-ı derd ü miñnet-kâr idim:**
Murabba 2
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Eziyet ve dert rûzgarından tokat yemiş olmak.

şadme-hâr-ı rûzgâr-ı derd ü
miñnet-kâr idim
Şimdi ihsanîñ baña bî-hadd ü
pâyân eylediñ

sadme-i 'isvân:

1. **şadme-i 'isvân:**
Kaside 2
Mısra: 91
Kelime Tipi: -
İşyan felaketi.

Benim ol şadme-i 'isvân ile dil-
hâne-harâb
Beni âbâd idemez kimse cihanda
illâ

sad-mes'ele-âmûz-ı füsûndur:

1. **şad-mes'ele-âmûz-ı füsûndur:**
Gazel 124
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Yüzlerce konuyu öğreten büyü.

Nice bahs ide fen-i hîlede şûr ü
fitene
Sihre şad-mes'ele-âmûz-ı füsûndur
gamzeñ

şad-pâre:

1. **şad-pâre:**
Gazel 169
Mısra: 8
Yüz parça.

Bir müyına saymaz seni ol şûh-ı
haţ-âver
şad-pâre de kılsañ dili mânende-i
şâne

2. **şad-pâre:**
Gazel 128
Mısra: 8
Yüz parça, lime lime.

Nîm-mest-i nâz olursa çeşm-i
efsûn-bînişi
Bir niğehde sînesin şad-pâre eyler
zehrenîñ

sad-pâre kılarşañ:

1. **şad-pâre kılarşañ:**
Nazm 23
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Yüz parça etmek, parçalamak II çok üzmek.

şad-pâre kılarşañ yine dermân da
seniñdir
Bu dil de seniñ hañçer-i bürrân da
seniñdir

sadr:

1. **şadrımı:-ı, -n, -ı**

Tarih 5
Mısra: **18**
Makam.

Didim güş eyleyüp şad şevk ile
tārîhini Es'ad
Anatol şadrımı İshāk Efendi kıldı
zîb-ārā

2. **şadrında:-ı, -ñ, -da**

Tarih 15
Mısra: **5**
En baş, ön; makam.

Müeyyed eyleyüp şadrında dâim
Muvaffak kıl umûrında İlâha

3. **şadra:-a**

Tarih 1
Mısra: **13**
Baş, başkan; sadrazam
(Sadrazamlık bağlamında).

şadra teşrîfî o dürr-i yem-i cüduñ
Es'ad
Olıcak dehre hezâr 'izz ile şādî-
efzâ

4. **şadrâ:-a**

Tarih 2
Mısra: **13**
Baş, başkan; sadrazam
(Sadrazamlık bağlamında).

Merâhim-perverâ şadrâ hıdîvâ
ma'delet-kārâ
Eyâ cüy-ende-i âsâyiş-i dünyâ vü
mâ-fihâ

şadr-ı 'adl-âvîn:1. **şadr-ı 'adl-âvîn:**

Tarih 26
Mısra: **6**
Kelime Tipi: -
Adaletli sadrazam.

Şehenşâh-ı 'âlemin dâmâd-ı lutf-
engîzi hem
şadr-ı 'adl-âyîni İbrâhîm Pâşâ-yı
cemîl

şadr-ı 'âlî:1. **şadr-ı 'âlî:**

Gazel 120
Mısra: **15**
Kelime Tipi: -
Sadrazam, yüce makam.

şadr-ı 'âlî sıhr-i şâhenşâh-ı 'âlem
kim anı
Nîk-zâd itdi Halîlullâh ile hem-
nâmlık

2. **şadr-ı 'âlî:**

Tarih 33
Mısra: **9**
Kelime Tipi: -
Sadrazam, yüce makam.

şadr-ı 'âlîye şeref bahş oldığın bir
beytde
Es'adâ kıldım se tārîh ile inhâ
yümn ile

şadr-i 'âlî-i rûmî:1. **şadr-i 'âlî-i rûmî:**

Tarih 43
Mısra: **6**
Kelime Tipi: -
Anadolu'nun yüce makamı.

O mihr-i evc-i fazîlet kemâl-i
'izzet ile
Şeref-karîn idicek şadr-i 'âlî-i
Rûmî

şadr-ı a'zam:1. **şadr-ı a'zam:**

Kaside 7
Mısra: **51**
Kelime Tipi: -
Sadrazam, Osmanlı
devletinde hükümet başbakanına
verilen ad, vekil ve vezirlerin en
büyüğü, padişahın mutlak vekili,
vezir-i azam, başbakan.

Kim 'izz ü şân ile ola hem şadr-ı
a'zamı
Hem sıhr-i pâk-i dâver-i rüy-i
zemîn ola

şadr-ı celîlû 'ş-şân:1. **şadr-ı celîlû 'ş-şân:**

Tarih 9
Mısra: **7**
Kelime Tipi: -
Ulu, şöhrətli vezir.

Bäreka'llâh zihî şadr-ı celîlû 'ş-şân
kim
'Aql ü tedbîri tevellüh-fiken-i
cümle nühâ

şadr-ı celîlû 'ş-şân:1. **şadr-ı celîlû 'ş-şân:**

Tarih 7
Mısra: **1**
Kelime Tipi: -
Şanı yüce sadrazam.

Bäreka'llâh zihî şadr-ı celîlû 'ş-şân
kim
Bü'l-megâzî diseler nâm-ı şerîfine
sezâ

2. **şadr-ı celîlû 'ş-şân:**

Tarih 21
Mısra: **1**
Kelime Tipi: -
Şanı yüce sadrazam.

Bäreka'llâh zihî şadr-ı celîlû 'ş-şân
kim
Nice eltâfa sezâ kılmış anı Rabb-ı
Samed

şadr-ı devlet:1. **şadr-ı devlet:**

Tarih 9
Mısra: **20**
Kelime Tipi: -
Devletin sadrazamlığı,
sadrazamlık makamı.

Her umûrında Hudâ mazhar-ı
tevfik kılup
şadr-ı devletde mekîn eyleye tã-
rûz-i cezâ

şadr-ı esbak:1. **şadr-ı esbak:**

Tarih 24
Mısra: **9**
Kelime Tipi: -
Evvelki sadrazam.

Hemân-dem şadr-ı esbak ol
'aliyyü 'z-zât-ı zî-şâmı
Şeref-bahş-ı şadâret kıldı hâkka
vaz'-ı evlâdır

şadr-ı gâzî:1. **şadr-ı gâzî:**

Tarih 8
Mısra: **13**
Kelime Tipi: -
Gazilik makamı.

Meyl idüp nass-ı mübîn üzre o
şadr-ı gâzî
Şevket ü devleti izhâr iderek virdi
rızâ

şadr-ı kerem-kâr:1. **şadr-ı kerem-kâr:**

Tarih 2
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Cömertlik sahibi sadrazam.

Olup şadr-ı kerem-kârın sebep çün
himmet-i pâki
Hudâ ol âteş-i düzah-nişâmı kıldı
te'yidâ

şadr-ı mu'azzam:

1. şadr-ı mu'azzam:

Tarih 24

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Büyük/azametli sadrazam.

Zihî şadr-ı mu'azzam dâver-i dâd-
âver-i ekrem
Medâr-ı râhat-ı 'âlem hıdîv-i cüd-
peymâdr

**sadr-ı nîk-kadr-i kerem-vâr u
kâm-kâr:**1. şadr-ı nîk-kadr-i kerem-vâr u
kâm-kâr:**Kaside 7**

Mısra: 71

Kelime Tipi: -

*Mutluluk ve cömertliğin**değerli veziri.*

Ey şadr-ı nîk-kadr-i kerem-vâr u
kâm-kâr
Allah sana zahîr ü bâtın mu'în ola

sadrü'l-vüzerâ:

1. şadrü'l-vüzerâ:

Tarih 6

Mısra: 10

Vezirlerin sadrazamı.

Hem muvaffak kıla düstür-ı
celîlü'l-kadriñ
Masdar-ı hayr ola hemvâre o
şadrü'l-vüzerâ

sâf:

1. sâfdır:-dır

Gazel 132

Mısra: 6

Temiz, saf.

Neş'e işrâb ider olsa sühân-efzâ-yı
tarab
Sâfdır meşreb-i pâki leb-i dil-
cûlârınıñ

sâf âvineve:

1. şâf âvineye:

Gazel 88

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Temiz ayna.

İtmez dil-i 'uşşâka Eger jeng-i
küdûret
Şâf âvineye şûret-i gam müntekis
olmaz

saf olsun:

1. saf olsun:

Müsemmen 1

Mısra: 55

Kelime Tipi: -

*Arı, katıksız, halis, has,
temiz, hâlis.*

Rûy-i sâfiñ gibi gönlün de biraz saf
olsun
Ne var ey âyine-rû sende de insâf
olsun

saf u zivâ-pîrâ:

1. saf u ziyâ-pîrâ:

Tarih 31

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Saf ve berrak.

Âb-ı nâbı o kadar saf u ziyâ-pîrâ
kim
Güyyâ çeşme-i hurşıdden oldu
rızân

safâ:

1. şafâmızdan:-mız, -dan

Nazm 4

Mısra: 3

Gönül huzuru/şenliği.

N'ola olursa cihân rûşenâ
şafâmızdan
Ki mâh-rûlar ile ihtilâatımız vardır

2. şafâyı:-yı

Nazm 29

Mısra: 4

Gönül huzuru.

Ol şûhî der-âgûş idüp öpsem leb-i
la'lin
Kâildim eger düşde de görsem o
şafâyı

3. şafâda:-da

Gazel 17

Mısra: 3

1. Gönül şenliği, rahat, huzur,
kedsizlik. 2. Eğlence, neşe, zevk.
3. Saflık, berraklık.

Ta 'kîb-i cefâ kor mı şafâda ola
şâbit
Taşıl-i neşât itmege dil bulsa da
fûrşat

4. şafâlar:-lar

Lugaz 1

Mısra: 19

(Ar.) Gönül şenliği, rahat,
huzur II. Eğlence, neşe, zevk.

Geh şafâlar baış ider mihmânına
Hışm-nâk olup kıyar geh cânına

5. şafâya:-y, -a

Gazel 92

Mısra: 2

Eğlence, zevk.

Cefâ-yı hecî vefâya değışmiyor
musuñuz
Fîrâk-ı derdi şafâya değışmiyor
musuñuz

6. şafâ:

Gazel 57

Mısra: 8

(Ar.) Gönül şenliği, rahat,
huzur, kedsizlik.

Hevâ-yı mu'trib ü meyden geçer mi
rindân kim
Terâneler işidilmiş şafâ
görölmüşdür

7. şafâ:

Gazel 190

Mısra: 1

(Ar.) Gönül şenliği, rahat,
huzur, kedsizlik.

Virse kânûn şafâ üzre rebâba tâbı
Cân bulup mu'tribe reşk eyler idi
Fârâbî

8. şafâ:

Nazm 32

Mısra: 1

(Ar.) Gönül şenliği, rahat,
huzur, kedsizlik.

şafâ tab'-ı latîf-i yâre maşşûs
Sunûf-ı gam bu cism-i zâre maşşûs

9. şafâda:-da

Gazel 120

Mısra: 12

Gönül huzuru, rahatlığı.

Mâh-ı 'îd-i vaşlı göstermezse
Es'ad şâm-ı baht
Çün şafâda rûz-nâm olsun baña
kem-nâmlik

10. şafâsından:-sı, -n, -dan

Tarih 39

Mısra: 30

Eğlence, zevk, neşe.

Yine bu sâl-i feruğ-fâl-i şevk-
âverde de çünkim
şafâsından tarab-zâr eylemekle
şahn-ı gülzârı

safâ-baış ol:

1. şafâ-baış ol:

Beyit 4

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
Mutluluk veren olmak.

haş-ber-âverde olup gülşen-i hüsn-i
dildâr
Oldı bir güne şafâ-bağş dağı
sünbül den

şafâ-yı bâl:

1. şafâ-yı bâl:
Gazel 75
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Gönül huzuru.

Mezâk-ı hâhişin kayd-ı tehafluz
telh ider âhir
şafâ-yı bâl ile nev-devletân
‘âlemde kâm almaz

2. şafâ-yı bâl:
Kaside 7
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Gönül huzuru.

Demdir şafâ-yı bâl ile neş ü nema
bulup
Her hâr u has şükûfe-dih-i engübîn
ola

şafâ-yı bâli:

1. şafâ-yı bâli:
Tarih 44
Mısra: 22
Kelime Tipi: -
Gönül huzuru.

Yâ Rab o zât-ı ekrem pîr ola ‘izz-
ile hem
Müzdâd ola dem-â-dem anda şafâ-
yı bâli

şafâ-yı hâtırâ:

1. şafâ-yı hâtırâ:
Gazel 3
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Gönül safası/ferahlığı.

Olmaz şafâ-yı hâtırâ dil-beste
Es’adâ
halvet-nişîn-i miñnet olan mâtem-
âşinâ

şafâ-yı iltizâz:

1. şafâ-yı iltizâz:
Nazm 31
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Lezzetin safası.

Zerre deñlü olsa da kâbil şafâ-yı
iltizâz
Zû-fünûna ‘ış telh-âsar ile olur
leziz

şafâ-yı rû‘vet:

1. şafâ-yı rû‘yet:
Gazel 182
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Görmenin zevki.

şafâ-yı rû‘yeti ta‘bîr olur mı düşde
dağı
O mest-i hâb-ı cefâ vâkı‘â
görünmese de

şafâ-yı rû‘vetini:

1. şafâ-yı rû‘vetini:
Gazel 57
Mısra: 13
Kelime Tipi: -
İlahî tecellileri bu dünyada
veya ruh âleminde kalp gözü ile
seyretmenin zevki.

şafâ-yı rû‘vetini Es’ad idemem
ta‘bîr
O yâr düşde dağı vâkı‘â
görülmüşdür

saf-bendî-i pehnâ-yı kalem:

1. saf-bendî-i pehnâ-yı kalem:
Kaside 10
Mısra: 24
Kelime Tipi: -
Kalemin enli, dizi dizi zinciri.

Takrîr-i sülhan tehyi‘e-i ceyş-i
edadır
Taḥrîr anı saf-bendî-i pehnâ-yı
kalemdir

saf-der-i cem-menkabe:

1. saf-der-i cem-menkabe:
Kaside 10
Mısra: 55
Kelime Tipi: -
Cem gibi efsanelerin sahibi,
düşman saflarını delip geçen
kahraman.

Ol saf-der-i Cem-menkabe kim
güş-i semendi
Dest-i dil-i a‘dâya ezâ-zâ-yı
kalemdir

sâf-derün:

1. sâf-derün:
Gazel 202

Mısra: 1
İçî saf, kalbi temiz.

Ne kadar sâf-derün olsa kişi âb
gibi
Döndürür çarḥ anı tekdîr ile dolâb
gibi

sâf-dil:

1. sâf-dil:
Lugaz 8
Mısra: 5
Temiz kalpli.

O deñlü sâf-dil iken degildir ol
ḥod-bîn
Olur neşât ile her gördüğü kişiye
yakın

2. sâf-dil:

- Lugaz 7
Mısra: 5
Saf gönüllü, temiz yürekli,
temiz kalpli II sadık, dürüst,
riyasız.

Sâf-dil Maḥbûb iken budur ‘aceb
Öykinür la‘l-i leb-i Ḥûbâna hep

saff-ı müjgânım:

1. saff-ı müjgânım:
Gazel 104
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Kırpiklerin sırası.

Dîdeden nûr-ı ḥayâlin olmasun
zâ‘il diyû
Saff-ı müjgânım ider ḥâb ile her
şeb keşmekeş

2. saff-ı müjgânım:

- Gazel 152
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Kırpiklerin sırası.

Olaldan gîsü-yı pür-pîçi ‘aks-
endâz-ı çeşm-i dil
Çü şâne nâ-rehâdır saff-ı
müjgânım keşâkeşden

safha-i bîşânına:

1. safha-i bîşânına:
Lugaz 5
Mısra: 13
Kelime Tipi: -
Şöhretsiz sayfa.

Safha-i bîşânına kıl-k-i ezel
Kütünü şebt eylemişdir bî-halel

safha-i cāna:

1. şafha-i cāna:**Tarih 35**

Mısra: 30

Kelime Tipi: -
Can sayfası.

Nigāh ideydi eger Zerkeşī o
tezhibe
İderdi şemmelerin levha Şafha-i
cāna

şafha-i pīşāna:**1. şafha-i pīşāna:****Gazel 164**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -
Alın sayfası.

haṭn tahrir idince levh-i rüya āyet-
i ḥüsni
Çü bismillah çekdi Şafha-i pīşāna
medd ebrü

şafha-i rüy-i haṭ-āverine:**1. şafha-i rüy-i haṭ-āverine:****Gazel 57**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Ayva tüylerini getiren yüzün
sayfası.*

Olur mu Şafha-i rüy-i haṭ-āverine
naẓir
Hezār nüsha-i 'ibret-nümā
görölmüşdür

şafha-i rüvūnda:**1. şafha-i rüvūnda:****Müsemmen 1**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yüzünün sayfası.

Gün gibi nūr-ı Huda Şafha-i
rüvūnda 'ayan
Ma'nī-i harf-i vefā mīm-i
dehānında nihān

sāfi:**1. sāfi:****Tarih 41**

Mısra: 27

(Ar.) *Saf, duru, temiz,**katıksız.*

O reng-ā-reng sāfi cāmlar kim
bunda zeyn olmuş
Neşāt-efzā olur nezzāre hemçü
sāgar-ı şahbā

saf-ı a' dā:**1. saf-ı a' dā:****Kaside 11**

Mısra: 66

Kelime Tipi: -

Düşman safları.

Rüstem-āyın ḥudāvend-i zafer-
perver kim
Āteş-i kīn-sitān görse saf-ı a' dāyı

saf-ı rindāna:**1. saf-ı rindāna:****Nazm 32**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Rintlerin yanı.

Saf-ı rindāna gel sākī ayak bas
Surāhī sun dil-i ḡam-ḥāre maḥşūs

sāfi-dil:**1. sāfi-dilāna:-a****Gazel 78**

Mısra: 17

Saf, temiz gönüllü (kimseler).

Keder sāfi-dilāna Es' adā bādī-i
şöhretdir
Midād-ālūde olmasa nigīn tebyīn-i
nām olmaz

2. sāfi-diliz:**Nazm 2**

Mısra: 4

Saf, temiz gönüllü.

Sūfi yeter riyyāyı ḡo rindāne bezme
gel
Sāfi-diliz seninle daḡi ülfet eyleriz

saf-şiken olsa:**1. saf-şiken olsa:****Gazel 145**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Düşman saflarını bozan,
düşman ordusunu dağıtan olmak.*

N'ola perhāş-ı 'aşkında dil olsa
saf-şiken Es' ad
Tel almışdır re'īs-i ḥüsni olan pür-
çin kākülden

sāf-sīne:**1. sāf-sīne:****Lugaz 17**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Saf, temiz gönül.

Nedir ol sāf-sīne cism-i latīf
Aña nisbet hevā-yı tünd kesīf

safvet-i cām-ı şu'le-bahşı:**1. safvet-i cām-ı şu'le-bahşı:****Terkib-bend 1**

Mısra: 45

Kelime Tipi: -

Işık veren kadehin saflığı.

Ey safvet-i cām-ı şu'le-bahşı
Mir'āt-ı suver-nümā-yı ülfet

safvet-i kalbi:**1. safvet-i kalbi:****Gazel 157**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kalp temizliği.

Derūnī nāledir bādī vesah-sāyī-i
ekdāra
Kıyās it safvet-i kalbi şadā-yı
cüşiş-i cūdan

sāgar:**1. sāgara:-a****Gazel 142**

Mısra: 1

İçki bardağı, kadeh.

Sen sāgara ben la'liñe sundukça
sunaydım
Sen bādeye ben buseye kandıkça
kanaydım

2. sagar:**Kaside 6**

Mısra: 10

(Fars.) *İçki kadehi.*

Çü abdāl-i kalender dāğ-ber-dil
lāle-i ḡamrā
Gelüp rindān bezm-i baḡa sundı
bir tolı sagar

sāgarda:**1. sāgarda:-da****Gazel 130**

Mısra: 6

İçki bardağı, kadeh.

Sīm-āb-ı ızırāba nigāhım meāb
olur
'aqs itse ol fūrūḡ ile sāgarda
gerdeniñ

sāgar-gūsārān-ı ḡamı:**1. sāgar-gūsārān-ı ḡamı:****Gazel 52**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gam kadehinin ortağı.

Mest-i ser-germ itmege sāgar-
gūsārān-ı ğamı
Cām-ı la'l-i dilbere tebhāle dārū
gösterir

sāgar-ı dehrî:

1. sāgar-ı dehrî:

Gazel 75

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Zamanın kadehi.

Görüp kem-ter neşât-ı dil-fırîbin
sāgar-ı dehrî
Bilür renc-i ħumanı rind olanlar
deste cām almaz

sāgar-ı pür-zer:

1. sāgar-ı pür-zer:

Kaside 12

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

Altın dolu kadeh.

Bezm-i gülzârda mey-nüş-i safa
olsa o şüh
Tabak-ı nukl ola gül sāgar-ı pür-
zer lāle

sāgar-ı şahbâ:

1. sāgar-ı şahbâ:

Tarih 41

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Büyük şarap kadehi.

O reng-â-reng sāfî cāmlar kim
bunda zeyn olmuş
Neşât-efzâ olur nezzâre hemçü
sāgar-ı şahbâ

sāgar-ı şahbāya:

1. sāgar-ı şahbāya:

Gazel 144

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Şarap kadehi.

Sāgar-ı şahbāya işrâb it şarâb-ı
nâzîni
Neş'esin mest eylesün keyfin
diger-gün eylesün

sāgar-ı zer:

1. sāgar-ı zer:

Gazel 172

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Altın Kadeh.

Biz ol piyâle-keş-i miñnetiz ki reşk
eyler
Hezâr sāgar-ı zer bu kühen
sifâlimize

sāgar-keşân:

1. sāgar-keşân:

Gazel 79

Mısra: 8

*Kadeh çekenler II Şarap
içenler.*

Ne bilsün keyf-i zehr-âb-ı ğamı
rind-i şafâ-meşreb
O bir rıtl-ı girândır degme bir
sāgar-keşân çekmez

sāgar-kūsārān-ı mahabbetden:

1. sāgar-kūsārān-ı

maḥabbetden:

Gazel 112

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Muhabbet şarabı içmek.

Çekme el sâkî meded dāmān-ı
bezm-i 'îşden
Kesme gel sāgar-kūsārān-ı
maḥabbetden ayağ

sagîr:

1. sagîr-i:

Kaside 3

Mısra: 66

Küçük, ufak.

Odur o üns-kün-i zenb-i bî-nihâyet
kim
Yanında cümle günâhın sagîri
kübrâdır

sâha-i dergâh:

1. sâha-i dergâh:

Tarih 41

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Makamının alanı.

Sa'âdet tûli 'izzet 'arızı rif'at kıdd-
i bālâsı
Der ü dîvârı behcet sâha-i dergâhı
şevk-efzâ

sâha-i fesîh:

1. sâha-i fesîh:

Kaside 7

Mısra: 59

Kelime Tipi: -

Geniş alan.

Rifat serây-ı re'fetine sâha-i fesîh
Devlet revâk-ı himmetine şehnişîn
ola

sâha-i istinye:

1. sâha-i istinye:

Kaside 9

Mısra: 44

Kelime Tipi: -

İstinye meydanı.

Virince süsen-i ħançer-güzâra
Kanlıcağı
kılındı sâha-i İstinye âşiyân-ı hezâr

sahâvîf:

1. sahâvîfden:-den

Tarih 35

Mısra: 37

Sayfalar.

Cenâh-ı revzeni bahş-itdirüp
Sahâvîfden
Sarîr-i bâbı Egânî okutdı ihvâna

sahbâ:

1. şahbâda:-da

Gazel 96

Mısra: 8

Şarap, kadeh.

Keyfiyyetimiz bilmese zâhid ne
'aceb kim
Biz neş'e-i şâdî gibi şahbâda
nihâniz

2. şahbāya:-y, -a

Muamma 16

Mısra: 2

Şarap, kadeh.

Ne mâni' var emerken la'lin
öpsem rüy-i hun-rîzin
'Arağ katsam n'ola nâsih bir iki
kaṭra şahbāya

3. şahbāy:-y, -ı

Kaside 11

Mısra: 36

Bâde, hamr, şarâb.

Cânı sūrâh-güzîn-i ğam-ı 'usr eyler
şevk
Neş'edir zîr-inişest-i hum iden
şahbāy

sahbâdan:

1. şahbâdan:-dan

Gazel 146

Mısra: 6

Şarap, içki.

Yeter ol mest-i nâzın âteş-i hüsn-i
cihân-sûzı
Aña isterse şahbâdan harâret
gelmesün gelsün

şahbâ-yile:

1. şahbâ-yile:

Muamma 14

Mısra: 1

Şarap ile.

Evvel bir iki gördüm şahbâ-yile
bozuldı
hüsn-i cemâli sonra ol neş'eden
düzüldi

şahib:

1. şahibine:-i, -n, -e

Tarih 10

Mısra: 22

*Bir şeyin mülkiyetini ve o şeyi
istediği gibi kullanabilme hakkını
elinde bulunduran kimse, mâlik.*

Eyleyüp Hazret-i Allâh hemîn
âbâdan
kıla tâ rûz-i cezâ şahibine kehf-i
emân

2. sahibin:-i, -n

Tarih 33

Mısra: 7

*Bahsedilen şey kendisinde
bulunan, o vafâ hâiz olan kimse.*

Şimdi evreng-i vezâret buldı haqqâ
sahibin
Müstedâm idüp muvaffâk kıla
Mevlâ yümn ile

şahib- 'akâr olur:

1. şahib- 'akâr olur:

Gazel 36

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Mülk sahibi olmak.

Fürkât kişiyi sanma ki bî-hânümân
ider
Şarf-ı nuķûd-ı eşk ile şahib- 'akâr
olur

şahib-i livâ:

1. şahib-i livâ:

Kaside 1

Mısra: 81

Kelime Tipi: -

Sancak, bayrak sahibi.

hürşid-i sümme denâ şahib-i livâ
Fâhr-i rüsûl habîb-i Hudâ
seyyidü 'l-verâ

şahib-i tâc u livâ:

1. şahib-i tâc u livâ:

Kaside 2

Mısra: 53

Kelime Tipi: -

Sancağın ve tacın sahibi.

şahib-i tâc u livâ lû 'lû-i Baħr-i i 'tâ
Şâfi 'i rûz-i ceza mâh-ı sipihr-i
esrâ

şahib-kırân-ı rub 'ı meskûnün:

1. şahib-kırân-ı rub 'ı

meskûnün:

Kaside 6

Mısra: 39

Kelime Tipi: -

*Dünyanın dörtte birine sahip
çok talihli, çok kuvvetli hükümdarı.*

Sen ol şahib-kırân-ı rub 'ı
meskûnün ki Rüstemler
İder şad 'aciz ile dergâh-ı iclâlinde
vaz 'ı ser

şahib-nazar:

1. şahib-nazâr:

Gazel 201

Mısra: 6

*Görüşü kuvvetli, basiret
gözüyle bakan.*

'Ayniyle râz-ı cânı bilür eşk-i
dîdeden

Çeşm-i nühüfte-bînişi şahib-nazâr
gibi

şahib-nazarân:

1. şahib-nazarân:

Müsemmen 1

Mısra: 4

Görüşü kuvvetli olanlar.

Ey ruħuñ çarhı letâfet-dih ü
lâmi 'a-feşân
Talatın âyine-i sureti şahib-nazarân

şahib-şân:

1. şahib-şân:

Lugaz 1

Mısra: 7

Şöhret sahibi.

Bir meħâbet ıssı şahib-şân iken
Hükmi carî 'âleme sultân iken

şahib-vesâr:

1. şahib-vesâr:

Gazel 80

Mısra: 14

Zenginlik sahibi.

şakınma eşk-rîz-i hasret ol kim
rahme bādîdir
Nukûdın kenz iden şahib-vesâr
ehl-i yemîn olmaz

sahife-i dil:

1. sahife-i dil:

Tarih 43

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönül sayfası.

Sahife-i dilimin Es 'ad o demde
hemân
Bu beyt-i pāk ü dü-tārîh oldu
mersümü

sahib ü salim ol:

1. şahib ü salim ol:

Kaside 1

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Sağ salim olmak.

Sa 'y it şahib ü salim ol irvâ-yı
hâlden
Cezm it sükunı bed hareketlerden
it ibâ

sâhil:

1. sâhil:

Lugaz 12

Mısra: 8

Deniz kıyısı.

O deñlü vüs 'ati var tab 'ında el-
Hâsıl
Derûnı Baħrına girseñ bulunmaya
sâhil

sâhil-i âmalimi:

1. sâhil-i âmalimi:

Gazel 106

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Emellerin kıyısı.

Sâhil-i âmalimi eylerdi pür-dürr ü
güher
Mevce-endâz-ı derûn olsa yem-i
teyyâr-ı feyz

sâhil-i emn ü selâmetdir:

1. sâhil-i emn ü selâmetdir:

Tahmis 1

Mısra: 13

Kelime Tipi: -
Selametli ve emniyetli kıyı.

Garîk-i cürme de hem sâhil-i emn
 ü selâmetdir
 Metâfında pey-â-pey tâifân emvâc-
 ı rahmetdir

sâhil-i yem:

1. **sâhil-i yem:**
Tarih 30
 Mısra: 15
 Kelime Tipi: -
Deniz kıyısı.

Sâhil-i yemde ger karâr itse
 Lücce-i nûr olur zemîn ü zamân

sâhil-res-i hâhiş:

1. **sâhil-res-i hâhiş:**
Gazel 101
 Mısra: 7
 Kelime Tipi: -
*Arzusu kıyıya
 yanaşmak(olan).*

Şineh-kâr-ı yem-i fûrkât olur sâhil-
 res-i hâhiş
 Şitâbândır gör emvâcî kenara rûy-
 mâl itmiş

sâhil-serây-ı şadr-ı zî-şânı:

1. **sâhil-serây-ı şadr-ı zî-şânı:**
Tarih 39
 Mısra: 47
 Kelime Tipi: -
Şanlı sadrazamın yalısı.

İdince yümn-ile sâhil-serây-ı şadr-ı
 zî-şânı
 Ziyâ-zâr-ı sa'âdet mihr-i zât-ı
 şevket-âsarı

sahip:

1. **sahibi:-i**
Lugaz 3
 Mısra: 5
*(İsim tamlamasının ikinci
 ögesi olarak) Bahsedilen şey
 kendisinde bulunan kimse.*

Meskenet sahibi şüretde velî
 Burnı ucundadır ammâ cedeli

sahn-ı çemende:

1. **sahn-ı çemende:**
Gazel 192
 Mısra: 6
 Kelime Tipi: -
Bahçe, çimenlik, bahçe alanı.

Servin hevâ-yı reşk-i kadiñ ile
 cünbüşi
 Sahn-ı çemende gûş olunur nâleler
 gibi

sahn-ı gülzârı:

1. **sahn-ı gülzârı:**
Tahmis 5
 Mısra: 16
 Kelime Tipi: -
Gül bahçesinin ortası.

'Aceb bilsem ne yüzden hâtır-ı
 yâre hutûr itdim
 O şeh seyrâna âgâz eyleyince
 sahn-ı gülzârı

sahrâ:

1. **sahrâsı:-sı**
Gazel 132
 Mısra: 2
*Geniş alan, genişlik, düzlük,
 ova.*

Manzarı sînesidir dîde-i
 cādûlârının
 Sîm sahrâsı çerâ-gâhıdır âhûlârının

2. **sahrâsı:-s, -ı**
Nazm 24
 Mısra: 2
Çöl, kır, ova.

Manzarı sînesidir dîde-i
 cādûlârının
 Sîm sahrâsı çerâ-gâhıdır âhûlârının

sa'î:

1. **sa'îdir:**
Nazm 18
 Mısra: 2
Çalışıp çabalama, gayret.

Kumâş-ı 'işve ki yâriñ girân
 metâ'idır
 Fûrûhta anı harîdâr-ı 'aşka sa'îdir

sâ'ib:

1. **sâ'ib:**
Tarih 29
 Mısra: 8
Doğru kimse, yanlışsız.

Haq anı bir âsaf-ı 'âlîye tevîk itdi
 kim
 Re'yi sâ'ib fikri sâkıb 'adle râgıb
 bî-gümân

2. **sa'ib:**
Tarih 44
 Mısra: 5

*Doğru, isâbetli, yanlışsız,
 maksada uygun.*

Re'y-i rezîni sa'ib fikr-i güzîni
 sâkıb
 Hemvâre hayra râgıb 'ab'-ı melek-
 hısâli

sail:

1. **sâil:**
Lugaz 2
 Mısra: 13
Dilenci, gedâ; sorucu, soran.

Gezer gerçi çü sâil her diyârı
 Yerindedir yine 'ırz u vakârı

sâ'il:

1. **sâ'ilim:-im**
Gazel 179
 Mısra: 8
Dilenci.

Pîr-i pür-lerziş-ten ü der-dest- 'asâ
 vü delk-püş
 Sâ'ilim nân-ı vişâl-i yâra Allah
 'aşkına

sâ'ir olur:

1. **sâ'ir olur:-ur**
Lugaz 13
 Mısra: 10
 Kelime Tipi: -
*Yürüyen, hareket eden,
 seyreden (kimse) olmak.*

Dâimâ Halka gibi dâ'ir olur
 Kâ'id olmaz hemîşe sâ'ir olur

sakf-ı mînâ-yı mu'allâ:

1. **sakf-ı mînâ-yı mu'allâ:**
Tarih 10
 Mısra: 20
 Kelime Tipi: -
Ululuk şîşesinin tavanı.

İhtirâm ile idüp tâc-ı mücevher
 başa
 Sakf-ı mînâ-yı mu'allâsını çalsun
 taş

sâkî:

1. **sâkî:**
Gazel 140
 Mısra: 3
*Mecliste içki dağıtan, kadeh
 sunan.*

Alup bir cām virdim saña sâkî
 cevher-i hüşum

Sanî-i şîşe-bâzî bilmez idiñ sen
ben öğretdim

2. sâkî:

Gazel 71

Mısra: 7

(Ar.) İçki meclisinde içki
dağutan, kadehlere içki koyan
kimse.

Sâkî hārāmdır ele çekdirme ayagın
Rindāna duht-ı rez dem-i Cemden
nişānlıdır

3. sâkî:

Gazel 112

Mısra: 5

(Ar.) İçki meclisinde içki
dağutan, kadehlere içki koyan
kimse.

Çekme el sâkî meded dāmān-ı
bezm-i 'ışden
Kesme gel sâgār-kūsārān-ı
maḥabbetden ayağ

4. sâkî:

Nazm 32

Mısra: 3

(Ar.) İçki meclisinde içki
dağutan, kadehlere içki koyan
kimse.

Saf-ı rindāna gel sâkî ayak bas
Surāhî sun dil-i ḡam-hāre maḥşûş

sākūb:

1. sākūb:

Tarih 29

Mısra: 8

Delici, etkili.

Haḡ anı bir āsaf-ı 'ālīye tevḡik itdi
kim
Re'yi sâ'ib fikri sākūb 'adle rāḡib
bî-gümān

2. sākūb:

Tarih 44

Mısra: 5

Döken, dökülen.

Re'y-i rezîni sa'ib fikr-i güzîni
sākūb
Hemvāre ḡayra rāḡib ṭab'-ı melek-
hısāli

sākî-i bezm-i ḡüsn ü nahvet:

1. sākî-i bezm-i ḡüsn ü nahvet:

Terkib-bend 1

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

Kibir ve güzelli meclisinin
kadeh sunanı.

Ey sākî-i bezm-i ḡüsn ü nahvet
V'ey verd-i ter-i nihāl-i 'ışret

sākî-i ḡül-çihre:

1. sākî-i ḡül-çihre:

Gazel 121

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ḡül yüzlü sākî.

O rind-i bāde-hār-ı bezm-ḡāh-ı
fūrḡatim ammā
Yanımda sākî-i ḡül-çihre destimde
şarābım yok

sākî-i ḡül-çihreniñ:

1. sākî-i ḡül-çihreniñ:

Gazel 128

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ḡül yüzlü sākî.

Dāmenin pūr-naḡd-i şevḡ itdim
dil-i bî-behreneñ
Bir ayağ alup elinden sākî-i ḡül-
çihreneñ

sākî-i ḡül-ruh:

1. sākî-i ḡül-ruh:

Gazel 176

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ḡül yanaklı saki.

Habāb-ı bāde şanma cāmde ey
sākî-i ḡül-ruh
Gözüm kaldı ümüd-i nüş ile mir'āt-
ı sāḡarda

sākî-i sāḡar-be-kef-i ḡün-i ciger:

**1. sākî-i sāḡar-be-kef-i ḡün-i
ciger:**

Tahmis 4

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

Ciḡerin kanlı kadehini eline
alan saki.

Niḡehiñ sākî-i sāḡar-be-kef-i ḡün-i
ciger
Na'ilî neş'esi mahmūr-ı ḡadeḡ-cüy
gibi

sākî-i sīmīn-sāk:

1. sākî-i sīmīn-sāk:

Gazel 174

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Baldırı ḡümüş kadar beyaz ve
parlak olan saki, beyaz baldırlı
içki sunan güzel.

Ne dem devr itse bezm-i meyde
rindāne Mezāk üzere
Döner peymāne-veş dil sākî-i
sīmīn-sāk üzere

sākî-i sīmīn-sākı:

1. sākî-i sīmīn-sākı:-ı

Gazel 114

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Baldırı ḡümüş kadar beyaz ve
parlak olan saki, beyaz baldırlı
içki sunan güzel.

Büs iderdim ya ayağı girse ya desti
ele
Es'adā sākî-i sīmīn-sākı görsem
mey-be-kef

sakīm-manzar ol:

1. sakīm-manzar ol:

Gazel 170

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Saḡlıklı görüşe sahip olmak.
Görebilme yetisine eksiksiz bir
şekilde sahip olmak.

Sakīm-manzar olur mı dü çeşm-i
ahvel kim
Nüvişte-i keç ider 'aḡs-i rast
ḡātemde

sakın:

1. şakın:

Kaside 1

Mısra: 49

"Yapma, yapmaktan çekin"

anlamında, yapılması istenmeyen
bir davranışa engel olmak için
söylenen bir söz.

İlkā-yı nefis olan nekire kārđan

şakın

Virme ḡuşul-i ma'rifeden ḡayriye
rıżā

2. şakın:

Kaside 1

Mısra: 17

"Dikkat et, dikkatli ol, yapma"

anlamında uyarı sözü.

Mu'tell olup neḡāyış-ı efkārđan

şakın

İdḡāmını ḡazefle ḡıl i'lāliñe devā

3. şakın:

Gazel 30

Mısra: 6

"Aman ha" anlamında bir

uyarı sözü.

Şerār-ı nār-ı āh itdi seni aḥker-
nümün amma
şakın şad-çāk olursun nāle-i
nāgāhdan ey çarḥ

4. şakın:

Gazel 32

Mısra: 10

"Aman ha" anlamında bir
uyarı sözü.

Seni şad-çāk ider āḥir o bütün
ğamzeleri
İhtirāz it şakın ey Es 'ad-ı ğam-ḥār
meded

5. şakın:

Gazel 169

Mısra: 4

"Aman ha" anlamında bir
uyarı sözü.

Baḥş eyler iseñ ḥüsn-i ḥaṭ-ı yārdan
eyle
Ammā lebini sorma şakın alma
lisāna

6. şakın:

Gazel 188

Mısra: 10

"Aman ha" anlamında bir
uyarı sözü.

kādeḥ-nüş-i mey-i vuşlat ol Es'ad
bezm-i fikretde
Humārıyla şakın zehr-āb-ı hecristiñ
derd-i ser çekme

7. şakın:

Lugaz 9

Mısra: 5

"Aman ha" anlamında bir
uyarı sözü.

şakın sen bunları nā-dīde şanma
Anı bildim diyü suya tayanma

8. şakın:

Gazel 30

Mısra: 6

"Aman ha" / "dikkat et".

Şerār-ı nār-ı āh itdi seni aḥker-
nümün amma
şakın şad-çāk olursun nāle-i
nāgāhdan ey çarḥ

9. şakın:

Tarih 24

Mısra: 21

"Aman ha" / "dikkat et".

Şakın endişe-i ekdār çekme
müsterih ol kim
'Alī Pāşā-yı 'ālī yine zīb-i şadr-ı
vālādır

sakın-:

1. şakınma:-ma

Gazel 80

Mısra: 13

Çekinmek, geri durmak.

şakınma eşk-rīz-i ḥasret ol kim
rahme bādīdir
Nukūdın kenz iden şāhib-yesār
ehl-i yemīn olmaz

sakkā-ves:

1. saḥkā-ves:

Tarih 41

Mısra: 22

Evlere, çeşmeden su taşımayı
iş edinmiş olan kimse, sucu gibi.

Sabā çārüb-keşlik eyledikçe pīş-
gāhında
Nisār-ı āb ider saḥkā-ves ana
mevce-i deryā

sakkāyī:

1. saḥkāyī:

Kaside 11

Mısra: 6

Su dağıtan, sucu.

Feyzdir nāmiye-baḥşende-i gül-
naḥl-i ḥayāl
Feyzdir ravza-i efkār iden saḥkāyī

sakla:

1. şakla:

Beyit 13

Mısra: 1

(Bir şeyi) Başkasına
göstermemek için kapamak, örtmek
veya bir yere, bir şeyin içine
koymak, gizlemek.

şakla çeşmiñde ḥayāl-i kalem-i
müjgānīñ
Dursun ol ḥāme-i müşkiñ-raḥam
çekmecece

2. şaklar:-r

Gazel 97

Mısra: 1

Gizlemek; örtmek.

Gerd-i ḥaṭ tāb-ı ruh-ı dildārı şaklar
şaklamaz
Cism-i ḥākister fūrūğ-ı nārı şaklar
şaklamaz

3. şaklar:-r

Gazel 97

Mısra: 5

Gizlemek; örtmek.

Tār-ı gīsū ḥāl-i rüy-i yāri şaklar
şaklamaz
Nīm berg-i naḥl 'anber bārı şaklar
şaklamaz

4. şaklar:-r

Gazel 97

Mısra: 6

Gizlemek; örtmek.

Tār-ı gīsū ḥāl-i rüy-i yāri şaklar
şaklamaz
Nīm berg-i naḥl 'anber bārı şaklar
şaklamaz

5. şaklar:-r

Gazel 97

Mısra: 8

Gizlemek; örtmek.

Ḥāk-rüyān gāḥ manzūr-ı kerem-
kārān olur
Mevc-i yem dāmān-ı sāḥil-zārı
şaklar şaklamaz

6. şaklar:-r

Gazel 97

Mısra: 10

Gizlemek; örtmek.

Jāleyi ıḥzar ider gāḥi küşāyış
goncada
Hande-i dendān dehān-ı yāri şaklar
şaklamaz

7. şaklar:-r

Gazel 97

Mısra: 14

Gizlemek; örtmek.

'Aşika sevdā-yı ḥaṭ geh seyr-i ebrū
itdirir
Şeb hilāl-i nīm-tābiş-dārı şaklar
şaklamaz

8. şaklar:-r

Gazel 97

Mısra: 12

Gizlemek, korumak, muhafaza
etmek.

Tavr-ı 'aşıkdan 'ayāndır ḥālet-i
cevr ü cefā
Reng-i rū geh luṭf u geh āzārı
şaklar şaklamaz

9. şaklar:-r

Gazel 97

Mısra: 16

Gizlemek, korumak, muhafaza
etmek.

Eyler imā ğamze her laḥza nihān
zār-ı dilī
Çeşm-i mu'ciz-güy-i yār esrārı
şaklar şaklamaz

10. **şaklar:-r**
Gazel 97
 Mısra: 18
Gizlemek, korumak, muhafaza etmek.

Müşteriye Es'ad istigna satar
 gevher-fürüş
 Nev-hevesden nükte-dân eş'arı
 şaklar şaklamaz

11. **şaklar:-r**
Gazel 97
 Mısra: 2
Saklamak, gizlemek.

Gerd-i haţ tâb-ı ruḥ-ı dildârı şaklar
 şaklamaz
 Cism-i ḥâkister fûrûğ-ı nârı şaklar
 şaklamaz

12. **şaklar:-r**
Gazel 97
 Mısra: 3
Saklamak, gizlemek.

Yârdan dil 'aşk-ı hâlet-kârı şaklar
 şaklamaz
 Âb 'âks-i şüret-i nüzzârı şaklar
 şaklamaz

13. **şaklamaz:-maz**
Gazel 97
 Mısra: 1
Gizlemek, saklamak.

Gerd-i haţ tâb-ı ruḥ-ı dildârı şaklar
 şaklamaz
 Cism-i ḥâkister fûrûğ-ı nârı şaklar
 şaklamaz

14. **şaklamaz:-maz**
Gazel 97
 Mısra: 2
Gizlemek, saklamak.

Gerd-i haţ tâb-ı ruḥ-ı dildârı şaklar
 şaklamaz
 Cism-i ḥâkister fûrûğ-ı nârı şaklar
 şaklamaz

15. **şaklamaz:-maz**
Gazel 97
 Mısra: 3
Gizlemek, saklamak.

Yârdan dil 'aşk-ı hâlet-kârı şaklar
 şaklamaz
 Âb 'âks-i şüret-i nüzzârı şaklar
 şaklamaz

16. **şaklamaz:-maz**
Gazel 97
 Mısra: 4
Gizlemek, saklamak.

Yârdan dil 'aşk-ı hâlet-kârı şaklar
 şaklamaz
 Âb 'âks-i şüret-i nüzzârı şaklar
 şaklamaz

17. **şaklamaz:-maz**
Gazel 97
 Mısra: 5
Gizlemek, saklamak.

Târ-ı gîsü hâl-i rûy-i yâri şaklar
 şaklamaz
 Nîm berg-i naḥl 'anber bârı şaklar
 şaklamaz

18. **şaklamaz:-maz**
Gazel 97
 Mısra: 6
Gizlemek, saklamak.

Târ-ı gîsü hâl-i rûy-i yâri şaklar
 şaklamaz
 Nîm berg-i naḥl 'anber bârı şaklar
 şaklamaz

19. **şaklamaz:-maz**
Gazel 97
 Mısra: 8
Gizlemek, saklamak.

Ḥâk-rûyân gâh manzûr-ı kerem-
 kârân olur
 Mevc-i yem dâmân-ı sâhil-zârı
 şaklar şaklamaz

20. **şaklamaz:-maz**
Gazel 97
 Mısra: 10
Gizlemek, saklamak.

Jâleyi izhar ider gâhî küşâyış
 goncada
 Hande-i dendân dehân-ı yâri şaklar
 şaklamaz

21. **şaklamaz:-maz**
Gazel 97
 Mısra: 12
Gizlemek, saklamak.

Ṭavr-ı 'âşıkdan 'ayândır hâlet-i
 cevri ü cefâ
 Reng-i rû geh luṭf u geh âzârı
 şaklar şaklamaz

22. **şaklamaz:-maz**
Gazel 97
 Mısra: 14
Gizlemek, saklamak.

'Âşika sevdâ-yı haţ geh seyr-i ebrû
 itdirir
 Şeb hilâl-i nîm-tâbiş-dârı şaklar
 şaklamaz

23. **şaklamaz:-maz**
Gazel 97
 Mısra: 16
Gizlemek, saklamak.

Eyler îmâ ğamze her laḥza nihân
 zâr-ı dili
 Çeşm-i mu'ciz-gûy-i yâr esrârı
 şaklar şaklamaz

24. **şaklamaz:-maz**
Gazel 97
 Mısra: 18
Gizlemek, saklamak.

Müşteriye Es'ad istigna satar
 gevher-fürüş
 Nev-hevesden nükte-dân eş'arı
 şaklar şaklamaz

sakla:-

1. **şaklar:-r**
Gazel 97
 Mısra: 4
Gizlemek; korumak, muhafaza etmek.

Yârdan dil 'aşk-ı hâlet-kârı şaklar
 şaklamaz
 Âb 'âks-i şüret-i nüzzârı şaklar
 şaklamaz

saky id:

1. **saky id:**
Kaside 11
 Mısra: 96
 Kelime Tipi: -
Su vermek, susuzluğu gidermek.

Zemzem-i nuṭṭum olup reşha-çeş-i
 'âlemiyân
 Saky ider süz-sitân-ı mele-i a'lâyı

2. **saky id:**
Tarih 27
 Mısra: 2
 Kelime Tipi: -
Su vermek, susuzluğu gidermek.

Bäreka'llâh çeşme-i zîb-ende-resm
 ü nev-binâ
 Saky ide bânîsini Kevserle
 Rabbü'l-'âlemîn

sâl:

1. **sâl:**
Tarih 10
 Mısra: 3
Sene, yıl.

Böyle ber-cesta bina resm-idemez
ger nice sāl
Kār-sāz olsa da bünyāda
Sinimmār-ı hayāl

2. sālār:-ar

Gazel 14

Mısra: 9

1. Koyvermek, serbest
bırakmak, bırakmak. 2. Koymak,
bırakmak, atmak. 3. Yaymak,
sermek.

Cüyüş-ı necme sālār olup Es 'ad
kişver-i şebde
Sevād-ı a'zamı devr eyleyüp teşhür
ider mehtāb

3. sālīn:-in

Tarih 39

Mısra: 26

Sene, yıl.

O düstür-ı girān-māye felek-pāye
hümā-sāye
İder her sālīn irdikçe bahār-ı feyz-
āsārı

4. sālīn:-in

Tarih 45

Mısra: 13

Sene, yıl.

Bu sālīn habbezā sāl-i neşāt
olmağla tārīhi
Kühen şādīlere bir taze Hālet geldi
hoş geldi

5. şaldı:-dı

Gazel 33

Mısra: 9

1. Bırakmak, koyuvermek 2.
Yollamak, göndermek.

Şaldı cihāna pertev-i zevk u şafā
yine
Es'ad tūlū ' idince meh-i pür-ziyā-
yı 'id

salābet:

1. salābet:

Tarih 21

Mısra: 15

İnanç ve ahlāk üstünlüğünden
doğan kuvvet, sebat, sağlamlık,
metānet.

Bu ne heybet ne salābet ne
meḥābetdir kim
Alamān gibi cadū diye amān ile
meded

salāh:

1. salāh:

Gazel 26

Mısra: 10

Ar. Bozuk olmayıp iyi olma,
iyilik.

Bātını Es 'ad riyā ile fesād-ālūd
iken
Ehl-i zerķiñ hey 'et-i kābūsı kesb
itmez salāh

salāh u talāhı:

1. salāh u talāhı:-ı

Lugaz 12

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

"Doğruluktan, dürüstlükten
ayrılmama, dīnin yasakladığı
şeylerden kaçınma ve Salih
olmayan. Bozuk" anlamlarına
gelir.

Nedir o şey ki salāh u talāhı
cāmī 'dir
Gehi meşerreti cāzib ü gāh rāfī 'dir

salāt-ı cum 'a-i şükürin:

1. salāt-ı cum 'a-i şükürin:

Tarih 3

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Şükür için kılınan cuma
namazı.

İkāmet eyleyüp dāim salāt-ı
cum 'a-i şükürin
Sufūf-ı kudsiyān ihlās ile olsun
du 'ā-güyā

salātü ve selāmü:

1. salātü ve selāmü:

Kaside 5

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

H. Muhammed'e sevgi ve
saygı göstermek, onu övmek,
şefāatine erişmek amacıyla okunan
duā.

Şad salātü ve selāmü ve tehāyā-yı
kesir
Bā-dür-i pāk-i vücüdes şude ez-
Rabb-i Kadir

sāl-i bin yüz kırk üçde:

1. sāl-i bin yüz kırk üçde:

Tarih 33

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

(H. 1143/M.1730-31) senesi.

Mühr alup bu sāl-i bin yüz kırk
üçde müjdeler
Āsaf-ı dehr oldu İbrāhīm Pāşā
yümn ile

sāl-i cedīd:

1. sāl-i cedīd:

Tarih 15

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yeni yıl.

Didi tārīhini sāl-i cedīdīñ
İdüp tebrik hātif Es 'ad-āsā

sāl-i ferhunde-me 'āle:

1. sāl-i ferhunde-me 'āle:

Tarih 18

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kutlu neticelenen yıl.

Hezārān sāl-i ferhunde-me 'āle
Vire zāt-ı hümāyūnı şerāfet

sāl-i ferruh-fāl:

1. sāl-i ferruh-fāl:

Kaside 6

Mısra: 51

Kelime Tipi: -

Kutlu yıl.

Gelüp her sāl-i ferruh-fāl tā kim
nevbahār u 'id
Ola gülşen-serāy-ı dehr şevk-efzā
vü şādī-ger

sāl-i ferruh-fāl-i şevk-āverde:

1. sāl-i ferruh-fāl-i şevk-āverde:

Tarih 39

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

Neşe veren uğurlu yıl.

Yine bu sāl-i ferruh-fāl-i şevk-
āverde de çünkim
şafāsından tarab-zār eylemekle
şahn-ı gülzārı

sāl-i havr:

1. sāl-i havr:

Tarih 15

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Hayırlı sene.

Cenāb-ı Hāzret-i şadr-ı güzīne
Bu sāl-i hayrı meymün ide Mevlā

sāl-i neşāt:

1. **sāl-i neşāt:****Tarih 45**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -
Neşe yılı.

Bu sālîñ habbezâ sāl-i neşât
olmağla târihi
Kühen şādîlere bir taze Hâlet geldi
hoş geldi

sâlik-i takva:1. **sâlik-i takva:****Tarih 3**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -
Takva yolculuğuna çıkmak.

Degildir çākî-i mihrâb taraf-ı kıble-
gâhından
İcabet râhı açmış sâlik-i takva için
güyâ

salim efendi:1. **salim efendi:****Gazel 178**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
"Salim Efendi" özel isim.

Es'adâ Salim Efendiye idüp pey-
revlik
Nazm-ı zîbânı pesendide-i cumhûr
eyle

salimen:1. **salimen:****Tahmis 2**

Mısra: 29

*Sağ ve sağlıklı olarak,
emniyet içinde.*

Cihanı bir gönüldür Salimen teshir
iden cümle
Eger insan-ı kâmil olsun Ademiñ
pederlerde

sâlis:1. **salisi:-i****Lugaz 19**

Mısra: 14

*Üçüncü, üçüncü derecede,
üçüncü olarak.*

Âhîri nısf-ı hums-ı sâñdir
Salisi zemherîr kânıdır

2. **salisi:-i****Lugaz 19**

Mısra: 14

*Üçüncü, üçüncü derecede,
üçüncü olarak.*

Âhîri nısf-ı hums-ı sâñdir
Salisi zemherîr kânıdır

sâlis ü rābi'ini:1. **sâlis ü rābi'ini:-i, -ni****Lugaz 16**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
Üçüncü ve dördüncü.

Sâlis ü rābi'ini isterseñ
Yokla kalbinde olur rüy-nümâ

saltanat:1. **saltanatda:-da****Tarih 37**

Mısra: 13

Hükümdarlık, sultanlık.

Olup dâ'im mü'eyyed saltanatda
yümn ile Bārī
Hümâyün eyleye 'id-i sâ'idi Hân
Mahmûda

sâlûs-hev'etin:1. **sâlûs-hev'etin:****Gazel 43**

Mısra: 9

İkiyüzlülerin topluluğu.

İnanma zühbine sâlûs-hev'etin
Es'ad
Ta'affûf itmesi de cümle-i
riyâdandır

sâmi 'a-i dilden:1. **sâmi 'a-i dilden:-den****Gazel 2**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Yüce gönül.

Bang-i hevâyı sâmi 'a-i dilden eyle
dûr
Aheng-i hayra cümle tenim gûş kıl
baña

sâmi 'a-i ahhâb:1. **sâmi 'a-i ahhâb:****Gazel 190**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Dostu, tanıdığı iştirmek.

kıldı şad şerha ile sînemi muskâr
gibi
Nâlem itse n'ola pür sâmi 'a-i
ahbâbı

sâmi-havâl:1. **sâmi-hayâl:****Gazel 141**

Mısra: 10

Yüce düşünce.

Yazmadı dañi levha-i 'irfâna
Es'adâ
Sâmi-hayâl böyle bir a'lâ gazel
kalem

san:-1. **sanmañız:-ma, -ñiz****Gazel 40**

Mısra: 7

*Düşünmek, sanmak,
zannetmek.*

Bi-hüde sanmañız nigeñ-i hışmın
ol bütüñ
Tigın feşân-ı hâtır-ı 'aşıkda tîz ider

2. **şanmañız:-ma, -ñiz****Gazel 102**

Mısra: 1

*Düşünmek, sanmak,
zannetmek.*

Ol âhü-dide şuhûñ şanmañız derdi
çekilmezmiş
Meger zañm-ı nigâh-ı hûn-perverdi
çekilmezmiş

3. **şanmañız:-ma, -ñiz****Kaside 8**

Mısra: 43

*Düşünmek, sanmak,
zannetmek.*

Bu halet şanmañız âsâr-ı feyz-i
nevbahârîdir
Ki tervîh ide mevcudata böyle fazl
u 'irfânı

4. **şanmañız:-ma, -ñiz****Lugaz 2**

Mısra: 2

*Düşünmek, sanmak,
zannetmek.*

Nedir ol pāk-tînet murg-i âbî
Bir iki şanmañız yokdur hisâbı

5. **san:****Beyit 15**

Mısra: 1

*"Sanki, adeta, güya"
anlamında edat.*

San âb-ı musaffâsı Tesnîm ile
hem-sûdur
Bu çeşme letâfetde 'aynı bir içim
sudur

san:

1. **şānīn:-in****Kaside 3**

Mısra: 70

(Ar.) Şan, şöhret, hal, keyfiyet.

Meded senindir eyā nur-ı çeşm-i
cümle rüsül
İnayet eyle ki şānīn hemīn
‘atayadır

2. **şānī:-ı****Tarih 7**

Mısra: 6

(Ar.) Şan, şöhret, hal, keyfiyet.

Meymenet bende-i fermānı kerem
‘ünvānı
Ma‘delet şānı ‘atā hil‘at-i pākī
hakkā

3. **şānīn:-in****Tarih 35**

Mısra: 42

(Ar.) Şan, şöhret, hal, keyfiyet.

Sen ol hıdīv-i zaman ‘ādil ibn-i
‘ādilsin
Ki şānīn āyeti tefsīr olundu devrāna

4. **şanma:-ma****Gazel 8**

Mısra: 12

Bir şeyin olma veya olmama
ihtimalini kabul etmekle birlikte,
olabileceğine daha çok inanmak,
zannetmek, zanneylemek.

Vaşf eyledim dü mısra‘-ı ebrū-yı
dil-keşīn
Bu nazm-ı nevre şanma yalan
söylerim saña

5. **sanur:-ür****Beyit 7**

Mısra: 2

... olduğunu düşünmek,
zannetmek.

Satr-ı nev-ḥaṭṭ-ı Ruḥı maḳta‘ iken
hüsne o şūḥ
Beyt-i ebrūsı gibi maṭla‘-ı garrā mı
sanur

6. **şanma:-ma****Beyit 11**

Mısra: 1

... olduğunu düşünmek,
zannetmek.

Tāb-ı meyden şanma hü-y-riz oldu
rüy-i enveri
Āteş üzre āb gösterdi Ruḥı i‘cāz ile

7. **şanmañ:-ma, -ñ****Gazel 9**

Mısra: 1

... olduğunu düşünmek,
zannetmek.

ḥaṭ-demīde oldu şanmañ levh-i rüy-
i dil-rübā
Sīm ṭāḳ üzre yazıldı süre-i şems ü
ḍuḥā

8. **sanma:-ma****Gazel 13**

Mısra: 7

... olduğunu düşünmek,
zannetmek.

hūnīn sirişk sanma ḥayāl-i
mūdāmdan
Çeşmimde kaldı sürḥī-i şahbā-yı
nāb-ı leb

9. **sanma:-ma****Gazel 13**

Mısra: 9

... olduğunu düşünmek,
zannetmek.

Tebḥāle sanma la‘l-i nemek-riz-i
yārda
Oldı ḥabāb-ı neşve nümāyān ber-
āb-ı leb

10. **sanma:-ma****Gazel 14**

Mısra: 3

... olduğunu düşünmek,
zannetmek.

Külef sanma hüveydā sīne-i āyine-
dārında
Derūnın vaḳf-ı dāğ-ı deşne-i taḳdīr
ider mehtāb

11. **sanma:-ma****Gazel 52**

Mısra: 1

... olduğunu düşünmek,
zannetmek.

Rüy-i pür-tābında cānān sanma
gīsū gösterir
Āteş-i dil-süz-ı hüsni dūd-i hoş-bū
gösterir

12. **sanmañ:-ma, -ñ****Gazel 52**

Mısra: 5

... olduğunu düşünmek,
zannetmek.

Hāl sanmañ zīr-i sünbül-zār-ı ḥaṭṭ-ı
yārda
Nāfesiñ āhū-yı Çīn-i hüsni dil-cū
gösterir

13. **şanma:-ma****Gazel 62**

Mısra: 1

... olduğunu düşünmek,
zannetmek.

Yārīn ruḥunda şanma ḥaṭ-ı nev
nümūnedir
İ‘cāz-ı hüsni nārda sünbül
güşüdedir

14. **şanma:-ma****Gazel 72**

Mısra: 5

... olduğunu düşünmek,
zannetmek.

şanma şermendin tebessüm-sāz
olmaz ol perī
hıfz-ı mürvārīd-i harf-i vaşla dürc-i
fem kapar

15. **sanur:-ür****Gazel 147**

Mısra: 4

... olduğunu düşünmek,
zannetmek.

Fikr-i ‘izār-ı āli ile girye eylesem
Her ḳaṭra-ı sirişkimi mercān sanur
gören

16. **şanma:-ma****Gazel 154**

Mısra: 1

... olduğunu düşünmek,
zannetmek.

İtdi tırāş şanma ḥaṭ-ı nev-
demīdesin
Ol büt Beyāza çekdi melāḥat
cerīdesin

17. **şanma:-ma****Gazel 171**

Mısra: 5

... olduğunu düşünmek,
zannetmek.

Tāb-ı meyden şanma hü-y-riz oldu
rüy-i enveri
Āteş üzre āb gösterdi Ruḥı i‘cāz ile

18. **şanma:-ma****Gazel 173**

Mısra: 1

... olduğunu düşünmek,
zannetmek.

Hālka Hālka şanma kāküldür ‘izār-
ı yārda
Dūd-ı ahım ‘aḳsidir āyīne-i
Ruḥsārda

19. **şanma:-ma****Gazel 174**

Mısra: 7
... *olduğunu düşünmek*,
zannetmek.

Görinen Dâğ-ı hün-âlûde şanma
sînedi serde
Gül-i şad-berg-i hasretidir nihâl-i
iştîyâk üzre

20. **şanma:-ma**
Gazel 176
Mısra: 1
... *olduğunu düşünmek*,
zannetmek.

Görinen cā-be-cā mü şanma taraf-ı
la'l-i dilberde
Demide oldu güyâ nev çemen etraf-ı
Kevserde

21. **şanma:-ma**
Gazel 176
Mısra: 3
... *olduğunu düşünmek*,
zannetmek.

Habâb-ı bâde şanma cāmda ey
sâkî-i gül-ruh
Gözüm kaldı ümîd-i nûş ile mir'ât-ı
sâğarda

22. **şanma:-ma**
Gazel 185
Mısra: 6
... *olduğunu düşünmek*,
zannetmek.

Vahdetde çü şeh gerçi ki semmür-
be-düşüz
Kesretde sezâ şanma bizi yelmağ-ı
rîşe

23. **şanma:-ma**
Gazel 187
Mısra: 5
... *olduğunu düşünmek*,
zannetmek.

Şarîr-i keşmekeşle şanma icrâ-yı
midâd eyler
Olur nālân ü giryân darb-ı dest-i
hâmdan hâme

24. **sanur:-ür**
Gazel 194
Mısra: 7
... *olduğunu düşünmek*,
zannetmek.

Dendânların gören dehen-i yârda
sanur
La'lîn hokkada iki incü kılâdesi

25. **şanma:-ma**
Gazel 198
Mısra: 5

... *olduğunu düşünmek*,
zannetmek.

Pür-çîn cebhe şanma ressam-ı
kudret ey dil
Ser-hadd-i hüsni-yâre şekl-i hisâr
çizdi

26. **şanma:-ma**
Gazel 203
Mısra: 7
... *olduğunu düşünmek*,
zannetmek.

Rûyında şanma hatt-ı siyeh kâtib-i
ezel
Müşkîn satr-ı nûşha-i i'câza
başladı

27. **şanma:-ma**
Kaside 9
Mısra: 15
... *olduğunu düşünmek*,
zannetmek.

Şükûfe şanma idüp rûze-i deyi
itmam
Çiçekli cāme geyindi berây-ı 'id-i
bahar

28. **şanma:-ma**
Lugaz 9
Mısra: 5
... *olduğunu düşünmek*,
zannetmek.

şakın sen bunları nâ-dîde şanma
Anı bildim diyü suya tayanma

29. **şanma:-ma**
Lugaz 9
Mısra: 13
... *olduğunu düşünmek*,
zannetmek.

Hafidir şanma kim anlar 'ayândır
İkisi birbiriyle hem-'inândır

30. **sandım:-dı, -m**
Müsemmen 1
Mısra: 41
... *olduğunu düşünmek*,
zannetmek.

şadıkı '1-kavl-i hâkikat seni
sandım güzelim
Şem'-i Ruhsârîña biñ cân ile
yandım güzelim

31. **şanma:-ma**
Nazm 15
Mısra: 1
... *olduğunu düşünmek*,
zannetmek.

Ruhsârî üzre şanma hatt-ı müşk-
fâm-ı nev
Buldı kenâr-ı nûşha-i hüsni hitâm-ı
nev

32. **şanma:-ma**
Nazm 35
Mısra: 2
... *olduğunu düşünmek*,
zannetmek.

Olmağla nümü-dâr 'izârında siyeh
mü
'Arz itdi sana sînesini şanma o
meh-rû

33. **şanmañ:-ma, -ñ**
Rûbai 10
Mısra: 3
... *olduğunu düşünmek*,
zannetmek.

şanmañ bizi kim gürsine-i bezm-i
gamız
Biz nâle vü âhî kût-ı cân eylemişüz

34. **sandım:-dı, -m**
Tahmis 5
Mısra: 19
... *olduğunu düşünmek*,
zannetmek.

Meger ser-mest imiş hüşyâr
sandım ol sitem-kârı
Zamânsız söyledim derd-i dil-i zârı
kusûr itdim

35. **şanma:-ma**
Tarih 30
Mısra: 17
... *olduğunu düşünmek*,
zannetmek.

Mevc şanma o sandal-ı pâkiñ
Suyına cebhe-sây olur 'ummân

36. **san:**
Tarih 32
Mısra: 5
... *olduğunu düşünmek*,
zannetmek.

San ocağdan çıkma yalın yüzlü bir
Mağbûbdur
Dâğ yakmış sîne-çâk itmiş Mişâl-i
'âşîkân

37. **şanma:-ma**
Tarih 41
Mısra: 32
... *olduğunu düşünmek*,
zannetmek.

Sa'âdet ile burc-i hûta tahvîl eyledi
hürşîd

Kenār-ı yemde rahşān şanma bu
nev kasr-ı tīb-efzā

38. **sanur:-ur**
Gazel 147

Mısra: 1
... *olduğunu düşünmek,*
zannetmek.

Sevdā-yı 'aşkı şām-ı garībān sanur
gören
Dāğ-ı derūnı şem'-i fūrūzān sanur
gören

39. **sanur:-ur**
Gazel 147

Mısra: 2
... *olduğunu düşünmek,*
zannetmek.

Sevdā-yı 'aşkı şām-ı garībān sanur
gören
Dāğ-ı derūnı şem'-i fūrūzān sanur
gören

40. **sanur:-ur**
Gazel 147

Mısra: 6
... *olduğunu düşünmek,*
zannetmek.

Bilmez hāqīkat ūze mahabbet ne
oldıgın
Sırr-ı nihān-ı 'aşkı nūmāyān sanur
gören

41. **sanur:-ur**
Gazel 147

Mısra: 8
... *olduğunu düşünmek,*
zannetmek.

Fūrkat deminde ol kaşı yānıñ
hevāsına
'āşık ne çilleler çeker āsān sanur
gören

42. **sanur:-ur**
Gazel 147

Mısra: 10
... *olduğunu düşünmek,*
zannetmek.

Bilmez hūmarı bī-meze güft ü
şünīd ider
Cām-ı şarābı neş'e-i mālān sanur
gören

43. **sanur:-ur**
Gazel 147

Mısra: 12
... *olduğunu düşünmek,*
zannetmek.

Şeh-nāme-i Ruḥında ḥaṭ-ı yāri
Es'adā

Dībāce-i melāḥata 'ūnvān sanur
gören

44. **şanmañ:-ma, -ñ**
Gazel 152

Mısra: 1
... *olduğunu düşünmek,*
zannetmek.

'Araḫ-rīzān olur şanmañ Ruḥ-ı dil-
sūz-ı meh-veşden
İder i'cāz-kār-ı ḥūsni icrā ābı
āteşden

45. **şanmañ:-ma, -ñ**
Gazel 155

Mısra: 6
... *olduğunu düşünmek,*
zannetmek.

Benānı manzar-ı ḥūnīn-i çeşm-i
'āşık olmuşdur
Ser-engüşti-i la'lin oldı şanmañ
reng-i hīnnādan

46. **şanman:-ma, -ñ**
Gazel 161

Mısra: 8
... *olduğunu düşünmek,*
zannetmek.

Bilür 'ayniyle dilde her nigāhı rāz-
ı pinhānım
Görüp şanman sūḥan-nā-fehm
çeşm-i fitne ḥāmūşın

47. **şanmañ:-ma, -ñ**
Gazel 177

Mısra: 1
... *olduğunu düşünmek,*
zannetmek.

'Araḫ-pāşide şanmañ rüy-i cānān
kaṭra-ber-kaṭra
Dür-i cüy-i melāḥat oldı rīzān
kaṭra-ber-kaṭra

48. **şanmañ:-ma, -ñ**
Gazel 203

Mısra: 1
... *olduğunu düşünmek,*
zannetmek.

şanmañ mihen-keşān-ı ḡama nāza
başladı
Dīrine çevre ol gül-i ter tāze
başladı

49. **saña:-a**
Gazel 7

Mısra: 8
"Sen" ikinci tekil şahıs zamiri
.

Olmuş misāl-i hāle-i meh dinse
vechi var

Bir başka ān virdi ḥaṭ-ı 'anberīn
saña

şan'at:

1. **şan'atda:-da**
Gazel 77

Mısra: 12
*Bir şeyi gerektiği gibi tam ve
güzel yapmak için sāhip olunması
gereken bilgi ve ustalık.*

Ruḥ-ı ḥüy-rīzin ile la'lin evsāfin
nüvişt eyler
Bu şan'atda mişāl-i ḥāme bir
gevher-fūrūş olmaz

2. **şan'atla:-la**
Gazel 113

Mısra: 6
*Bir duygunun, tasarının veya
güzelliğin anlatımında kullanılan
yöntemlerin tamamı veya bu
anlatım sonucunda ortaya çıkan
üstün yaratıcılık.*

Nāzūkluk ile zūlf-i girih-gīrin 'arz
idüp
Zencire çekdi 'āşıkı şan'atla ol
zarīf

sandal-ı pāk:

1. **sandal-ı pāk:**
Tarih 30

Mısra: 17
Kelime Tipi: -
Tertemiz kayık.

Mevc şanma o sandal-ı pākīñ
Suyına cebhe-sāy olur 'ummān

şanem:

1. **şanem:**

Gazel 90
Mısra: 5

1 Put. 2.Put gibi güzel sevgili.

Taḥayyül-gāhımız büt-hāne kıldı
bir şanem şimdi
Görünsem deyr-i miñnetde 'aceb
mi şüretā cānsız

şanem-i nāzende:

1. **şanem-i nāzende:**

Müsemmen 1
Mısra: 33

Kelime Tipi: -
*Nazlı put gibi güzel olan
sevgili.*

Derd-i hicranıñ ile ey şanem-i
nāzende

Rahm ider görse beni düst degil
düşmen de

sānī:

1. sānī:

Lugaz 19

Mısra: 21

İkinci. II Eşi, benzeri.

Olsa sānī olur o bir deryā
Hütü ka' rında cilve-ger güyā

2. sāniyi:-yi

Kaside 1

Mısra: 36

*İkinci. Sanatkâr, her işini
sanatla yapan. Her şeyi sanatlı
yaratan Allah.*

Olursa ger tenāzu' -i ef'āl-i hayr ü
şer
İ' māl eyle evveli sāniyi kıl cüda

sānī' -i şişe-bāzī:

1. sānī' -i şişe-bāzī:

Gazel 140

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Şişelerle hüner gösteren,
oyunlar yapan kimse.*

Alup bir cām virdim saña sākī
cevher-i hüşum
Sānī' -i şişe-bāzī bilmez idiñ sen
ben öğretdim

sanki:

1. sanki:

Gazel 11

Mısra: 6

1) Farz edelim ki, güya. 2)

*Soru cümlelerinde belirtilen
konuya ilgi çekmek veya uyarıda
bulunmak için kullanılan bir söz.
3) Sözümler, sözde.*

Fıkr-i kıdd ü 'arızınla bak sirişk-i
çüşmim
Sāye-i naḥl-i gül-i terden revāndır
sanki āb

2. sanki:

Lugaz 11

Mısra: 9

*"Adeta, gibi, tıpkı" anlamında
benzetme edatı.*

Lık şüretde sanki yek-tādır
Şekli vefk-i müselles-āsādır

3. sanki:

Lugaz 11

Mısra: 13

*"Adeta, gibi, tıpkı" anlamında
benzetme edatı.*

Sanki tiryākiler gibi dizilür
Yutmasa keyfini sesi bozulur

4. sanki:

Lugaz 14

Mısra: 14

*"Adeta, gibi, tıpkı" anlamında
benzetme edatı.*

Dir görenler neferi ardı sıra bile
gider
Sanki tokstan sekiziñ zābitidir
kolda gezer

5. sanki:

Müsemmen 1

Mısra: 46

Adeta, tıpkı, gibi.

Hiç inanınñ yog imiş şimdi inandım
güzelim
ḥāb-ı ḡafletde iken sanki uyandım
güzelim

sanma ki:

1. sanma ki:

Gazel 82

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Zannetmek.

ḥat gelüp sanma ki rüyında leṭāfet
kalmaz
Minnet-i büseye ol vechde ḥācet
kalmaz

sanman ki:

1. sanman ki:

Gazel 54

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Sanma ki, zannetme ki.

Sanman ki nev-şüküfte zemīninde
cā-be-cā
Ezhār-ı müşk-bār-ı ṭarāvet-nümāsi
var

sarf eyle:

1. sarf eyle:

Kaside 1

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Harcamak; kullanmak,
tüketmek II feda etmek.*

Şarf eyle varñ ey dil-i ālūde-i hevā
Çek sığa-i nedameti k'itdiñ nice
ḥaṭā

2. sarf eyle:

Kaside 4

Mısra: 50

Kelime Tipi: -

*Harcamak; kullanmak,
tüketmek II feda etmek; belli
etmek, söylemek.*

ṭab' -ı sūḥan-şinās reh-i na't-i
pākiñe
Sarf eyler iken ez dil ü cān naḡd-i
taḡatı

sarf eyledim:

1. sarf eyledim:

Nazm 3

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Harcamak, kullanıp tüketmek.

Naḡd-i sirişkim sū-be-sū cūlar gibi
kıldım revān
Rāh-ı vişāl-i yāre ben sarf eyledim
varı gönül

sarf id:

1. sarf id:

Kaside 2

Mısra: 35

Kelime Tipi: -

Harcamak.

Sarf idüp ez-dil ü cān rāhına naḡd-i
'ömrün
Eyle ol pādīşehiñ na't-i şerifin
imlā

sarf kıl:

1. sarf kıl:

Kaside 8

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

Harcamak.

Tasavvufdan görünce nüṣṣa-i
Havra vü Zevrāyı
Benefşe semt-i faḡra sarf kıldı
naḡd-i iz'ānı

sarf-ı emvāl-i temennadan:

1. sarf-ı emvāl-i temennadan:

Tahmis 2

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Arzu mülkünü tüketmek.

Nedir suduñ bu deñlü sarf-ı emvāl-
i temennadan
Ta'alluk riştesin kat' eyleyüp ser-
cümle eşyadan

sārī:

1. **sāri:****Tarih 39**Mısra: **40***Birinden diğerine geçen,
sirâyet eden, nüfuz eden, yayılan.*

O ḥākān-ı Ferīdün-bendeniñ gül-
bāğ-ı luṭfindan
ʿAdālet gülşen-ārā cūd-ı dil-keş
ʿāleme sāri

sarıl-:1. **sarılmak:-mak****Gazel 49**Mısra: **8***Sarılmak, dolanmak.*

Hañcer-be-kef görünce o şūhı
āmān diyüp
Sarılmak ol miyāne nezāket degil
midir

sarıl:1. **sarıldı:-dı****Tarih 35**Mısra: **36***Yapışmak, bırakmamak.*

Görüp derinde o gül-miḥi çeşm-i
Haddādi
Sarıldı hemçü Demiri o bāb-ı zī-
şāna

2. **sarıl:****Tahmis 1**Mısra: **45***Kollarını dolamak,
kucaklamak, sarmak.*

Şarıl estār-ı beyte devlet-i pā-der-
hevādır bu

3. **sarılsam:-sa, -m****Gazel 169**Mısra: **1***Sarılmak, kucaklamak.*

Bir kerre kemer gibi sarılsam o
miyāna
Bel bağlar idim yāre fedā-yı dil ü
cāna

4. **sarıldı:-dı****Kaside 9**Mısra: **42***Kapmak, sahiplenmek.*

Bebek hadikasin aldı gözüne ʿayn-ı
şafā
Sarıldı Akbabaya yāsemende kıldı
karār

sarir-i bāb:1. **sarir-i bāb:****Tarih 35**Mısra: **38**

Kelime Tipi: -

Kapısının gıcirtısı.

Cenāh-ı revzeni baḥş-itdirüp
Sahāyifden
Sarir-i bābı Egānı okutdı ihvāna

2. **sarir-i bāb:****Tarih 41**Mısra: **18**

Kelime Tipi: -

Kapısının gıcirtısı.

Gül-i tasviri haclet-dādedir her
verd-i zībāya
Şarir-i bābı her dem nağme-baḥş-ı
bülbul-i şeydā

sarir-i ḥameñ ol:1. **sarir-i ḥameñ ol:****Gazel 95**Mısra: **10**

Kelime Tipi: -

Kalemin gıcirtısı olmak.

Hüner odur reh-i naʿt-i Resülde
Esʿad
Şarir-i ḥameñ ola nağme-i Bilāl-
engiz

sarir-i ḥameñi:1. **sarir-i ḥameñi:****Gazel 41**Mısra: **10**

Kelime Tipi: -

Kalemin gıcirtısı.

Bu sūz-ı sīne bu dağ-ı derün ile Es
ʿad
Şarir-i ḥameñi gūş it ki nāya
māʿildir

sarıvār:1. **sarıvār:****Kaside 9**Mısra: **40***İstanbul'un Sarıyer semti.*

Çubuklu gülbüne cāy oldı sünbüle
Göksu
Virildi lāleye Kandilli nergise
Sarıvār

sark:1. **sarkdan:-dan****Tarih 29**Mısra: **4***Doğu.*

Yaʿni Sultān Ahmed-i gāzi ki tavʿ
u kerh ile
Bende-i fermānıdır tā şarkdan
garba cihān

2. **sarkar:-ar****Kaside 11**Mısra: **24***Aşağıya doğru uzamak veya
uzanmak.*

Zir-i destarı iken zülfi siyahıñ
cāyı
kadd-i bālāsına sarkar hele gör
sevdayı

sarrāf-ı ʿaşk u miḥnete:1. **sarrāf-ı ʿaşk u miḥnete:****Nazm 19**Mısra: **4**

Kelime Tipi: -

Keder ve aşk kuyumcusu.

Virdim nukūd-ı ʿömrü bir mäh-
pāreye
Sarrāf-ı ʿaşk u miḥnete gūyā ki
meblagım

sarrāf-ı ğama:1. **sarrāf-ı ğama:****Gazel 161**Mısra: **12**

Kelime Tipi: -

Keder kuyumcusu.

Olur bāzār-ı ʿaşkıñ sūd-mend-i
kāle-i hecri
İden teslim sarrāf-ı ğama naḳdine-i
hūşın

sarsar-ı merg:1. **sarsar-ı merg:****Tarih 25**Mısra: **2**

Kelime Tipi: -

Ölüm fırtınası.

Hayf ol naḥl-i berümend-i necābet-
eşeri
Huşk idüp sarsar-ı merg eyledi bī-
bār u varak

sat:1. **satar:-(a)r****Gazel 97**Mısra: **17***Bir değer karşılığında bir
malı alıcıya vermek.*

Müşteriye Esʿad istigna satar
gevher-fürüş

Nev-hevesden nükte-dân eş'arı
şaklar şaklamaz

satl-ı zer-kâr:

1. satl-ı zer-kâr:

Tarih 39

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

Altın işlemeli kova.

Rikâb-ı eşheb-i devlet-zimâmı
dürre-i gurre
Anıñ hırşid-i tâb-âver murassa'
satl-ı zer-kârı

satr-ı dü-ebruvân:

1. satr-ı dü-ebruvân:

Gazel 49

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

İki kaşın sırası.

Dîvân-ı behcetinde o satr-ı dü-
ebruvân
Beytû' l-kaşid-i hüsn ü melâhat
değil midir

satr-ı hüsn-i hatt-ı dil-rübâ:

1. satr-ı hüsn-i hatt-ı dil-rübâ:

Gazel 1

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin ayva tüylerinin
güzel satırları.*

2. satr-ı hüsn-i hatt-ı dil-rübâ:

Gazel 1

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin ayva tüylerinin
güzel satırları.*

Ânı çâr ebrûda olmuşken rubâ'î
güyyiâ
Aña maқта' oldı satr-ı hüsn-i hatt-ı
dil-rübâ

satr-ı müje:

1. satr-ı müje:

Gazel 98

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kirpiklerin sırası.

Satr-ı müjem de baña rakıb oldı bî-
mesâs
Sedd itdi rāh-ı başıra-i cânı hār u
hās

satr-ı nev-hatt-ı ruhi:

1. satr-ı nev-hatt-ı ruhi:

Beyit 7

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Yanakta yeni çıkmış ayva
tüylerinin sırası.*

Satr-ı nev-hatt-ı Ruhi maқта' iken
hüsne o şüh
Beyt-i ebrûsı gibi maқта'-ı garrâ mı
sanur

satr-ı nüsha-i i' caza:

1. satr-ı nüsha-i i' caza:

Gazel 203

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Mucize kitabının dizeleri.

Rüyunda şanma hatt-ı siyeh kâtib-i
ezel
Müşkîn satr-ı nüsha-i i' caza
başladı

savb-ı der-i yâr-i sitem-gerden:

**1. savb-ı der-i yâr-i sitem-
gerden:**

Tahmis 5

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Zalim sevgilinin kapısının
tarafı.*

Vezân-i nesim-i aşk ile kesb-i
sürür itdim
Hemân savb-ı der-i yâr-i sitem-
gerden 'ubûr itdim

savb-ı derin:

1. savb-ı derin:

Kaside 5

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gönün tarafı.

Açalım murg-i dil ü canımızın bāl
ü perin
Âşiyân eyleyelim haclet ile savb-ı
derin

savb-ı reh-i cânân:

1. savb-ı reh-i cânân:

Kaside 5

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yolunun yönü.

Ârzü eyleyelim savb-ı reh-i cânânı
Yollarıñ harına çârüb idelim
müjgâni

savlet:

1. savlet:

Kaside 7

Mısra: 54

*Bütün gücüyle saldırma,
şiddetli hücum, saldırı.*

Dādār-ı saf-şikâf-ı Tehemten-
şükûh kim
Savlet hirâs-ı kahrı ile der-kemîn
ola

savm-ı serd-i ser-mâyi tut:

1. savm-ı serd-i ser-mâyi tut:

Kaside 9

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Kışın soğuk orucunu tutmak.

Çemende tutdı yağod savm-ı serd-i
ser-mâyi
Nemadan eyleyüp imsağ cümle-i
eşcâr

savt:

1. savtında:-ında

Gazel 137

Mısra: 7

Ses, sedâ.

O deñlü süz-ı nâr-ı aşk u miñnet
var ki savtında
Gülü pür-tâb u handân eyledi
feryâdñ ey bulbül

savt-ı nefire:

1. savt-ı nefire:

Gazel 190

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Nefirin sesi. (Boru şeklindeki
nefesli mûsikî âleti [Üzerinde
parmak basacak delikleri
bulunmayan, pirinç, fildişi ve
boynuzdan uzun bir boru
şeklindeki nefir savaşlarda uyarı,
işaret ve hücum borusu olarak
çalınırdı, aynı zamanda bir mehter
mûsikîsi sazı idi]).*

Âhdan sît-i gelü savt-ı nefire döndi
Döğünüp def gibi dil oldı nağam
dolabı

sav:-

1. saymaz:-maz

Gazel 169

Mısra: 7

*Önemsemek, hesaba katmak,
dikkate almak.*

Bir müyına saymaz seni ol şüh-ı
hat-âver

şad-pâre de kılsañ dili mânende-i
şâne

sa'y:

1. sa'y:

Gazel 116

Mısra: 7

Çalışıp çabalama, gayret.

Tahşil-i kurba sa'y ile kıl çeşmi
dür-bîn
Olmazsa bârî dürdan ol meh-
'izâra bak

sa'y eyle:

1. sa'y eyle:

Kaside 1

Mısra: 45

Kelime Tipi: -

Çalışmak, çabalamak.

Sa'y eyle müntehâ-yı cümü'-i
'ibâdete
Ol mu 'tekif mesâcidi cây eyle
dâ'imâ

sa'y it:

1. sa'y it:

Kaside 1

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

*Çalışmak, çabalamak, gayret
etmek.*

Sa'y it sahil ü salim ol irvâ-yı
hâlden
Cezm it sükûnı bed hareketlerden
it ibâ

sa'y ü küşîş olmağ:

1. sa'y ü küşîş olmağ:-mağ

Kaside 1

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Çalışmak ve çabalamak.

kıl sa'y ü küşîş olmağ için
maşdar-ı huyûr
Cehd eyle emr ü nehyi Hudâya kıl
iktidâ

sayd:

1. saydım:-ım, -a

Gazel 142

Mısra: 9

Av, avlama.

Ta'n eyler imiş saydım ol çeşmi
gazâli
Şirâna rakîb-i sege sundukça
sunaydım

2. sayda:-a

Gazel 94

Mısra: 6

Av, şikâr.

Bakılşa gül ruhiniñ 'andelîbiyüz
amma
O şühî sayda dil-i zârî şâh-bâz
ideriz

sayd eyle:

1. sayd eyle:

Gazel 197

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Avlamak.

Sayd eyledi kemend-i maḥabbet
beni velî
Dâm-ı hümâ-yı evc-i melâḥat
kurulmadı

sayd eyledim:

1. sayd eyledim:

Gazel 171

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Avlamak.

Şâh-bâz-ı himmeti perrân idüp
sayd eyledim
Ol hümâ-yı nâzı Es'ad evcede
pervâz ile

sayd eyler:

1. sayd eyler:

Gazel 136

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Avlamak.

Bâşe-i sayyâd-ı dil daḥi degil
hurde-şikâr
Perr ü bâl açdırmadan sayd eyler
'ankâ-yı emel

sayd u şikâr id:

1. sayd u şikâr id:

Kaside 9

Mısra: 76

Kelime Tipi: -

Avlanmak.

Nigâh-ı 'atıfeti yaver olsa bir
kimse
İder hümâ-yı şehâb-âşiyâmı sayd u
şikâr

sayd-gâh:

1. sayd-gâhım:

Gazel 136

Mısra: 2

Avlanma yeri, avlak.

Alsa şâhîn-i tabî'at n'ola selvâ-yı
emel
Sayd-gâhım oldu şimden gerü
pehnâ-yı emel

sayd-gâhı oldu:

1. sayd-gâhı oldu:

Gazel 136

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Av yeri olmak.

Okuya gelmezken Es'ad şimdi
pervâza gelüp
Sayd-gâhı oldu amîñ küh u sahrâ-yı
emel

sâye:

1. sâyeler:-ler

Gazel 12

Mısra: 4

Far.Gölge.

Pîrlikde eser-i ḥayr-ı füzûn
eyleyigör
Bak medîd olmadadır sâyeler
aḥşâma karîb

2. saye:

Gazel 63

Mısra: 3

Far.Gölge.

İder çü saye beni ḥâk-zîb ü refte-
tüvân
O naḥl-i 'işve ne dem nâz ile ḥıram
eyler

3. sâye:

Gazel 87

Mısra: 12

Gölge.

Olmağa nâil-i yek-bûs-ı nişân-ı
pâyı
Es'adâ sâye gibi her yere fersâ-
rüyuz

4. sâye:

Gazel 105

Mısra: 5

Gölge.

Servi revîşîñ sâye gibi ḥâke
düşürdi
Reftâr-ı melâḥat kad-i şimşâdına
maḥşûs

5. **sāye:****Gazel 119**

Mısra: 2

Gölge.

Niyāza başla gönül talib-i vişāl
olarak
Çü sāye serv-i kad-i yāre pāy-māl
olarak

6. **sāye:****Gazel 200**

Mısra: 12

Gölge.

Ümmid-i pāy-māl-i serv-i kadīnle
ben
Çün sāye zīb-i devha-i şimşād
olam gibi

7. **sāye:****Nazm 2**

Mısra: 2

Gölge.

Ol serv-i nāzı bezmimize da'vet
eyleriz
Çün sāye pāyine düşeriz minnet
eyleriz

8. **sāye:****Nazm 5**

Mısra: 2

Gölge.

Bu ne kāmēt-i kıyāmet bu ne
cünbüş ü ne reftār
Ki düşer çü sāye hāke gören 'āşık-ı
dil-efgār

9. **sayemde:-m, -de****Kaside 8**

Mısra: 66

*Gölge; yardım, himaye,
koruyup gözetme.*

Benim ol ebr-i lü'lü-kaṭra-i nīsān-ı
ma'nā kim
Bulur sayemde dāim gülşen-i
güftār reyyānī

10. **sayeñde:-ñ, -de****Kaside 2**

Mısra: 17

*Gölge. himaye, koruma;
yardım.*

Sensiñ ol serv-i çemen-zār-ı süḥan
sayeñde
hoş geçer cüy-i siyeh-rüy-i midād-ı
imlā

11. **sāyemiz:--miz****Gazel 176**

Mısra: 6

Gölge.

Ne hāke basdığın ol serv-i nāzın
cüst ü cü eyler
'Aceb mi sāyemiz olursa rü-mālīde
her yerde

12. **sāyedürür:-dür-ür****Kaside 2**

Mısra: 67

Gölge. II Siyahlık.

ḥattın ol sāyedürür kim Ruḥ-i pür-
nūrunda
Şu'le-i mihr-i nübüvvetden olur
rüy-nümā

sāye salup:1. **sāye salup:****Gazel 54**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Gölge yapmak,
gölgelendirmek.*

Gelmiş o cāya sāye salup şahid-i
bahār
Düşında bir çiçekli müferriḥ kabāsi
var

sāye-āsā:1. **sāye-āsā:****Gazel 111**

Mısra: 5

Gölge gibi.

Sāye-āsā rüy-māl-i ḥāk-i pāyı
olmağı
Eyledi benden o serv-i ravza-i
behcet dirîg

sāye-bahşā ol:1. **sāye-bahşā ol:****Gazel 106**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gölge veren olmak.

Mīve-çinī-i merāma dest-res āsān
idi
Sāye-bahşā olsa büstān-ı dile
eşcār-ı feyż

sāye-i bāl ü perimdedir:1. **sāye-i bāl ü perimdedir:****Gazel 37**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kolun ve kanatın gölgesi.

Bālā perende tā 'ir-i evc-i sa
'ādetim
Yümn-i hümāy sāye-i bāl ü
perimdedir

sāye-i gāh-ı-adli:1. **sāye-i gāh-ı-adli:****Kaside 11**

Mısra: 47

Kelime Tipi: -

Adalet mekanının gölgesi.

Ma' delet-pişe ki kem sāye-i gāh-ı-
adli
Müstezıl eyledi füşḥat-kede-i
dünyāyı

sāye-i gīsüsü:1. **sāye-i gīsüsü:****Gazel 108**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Saçın gölgesi.

Ruḥsārı üzre sāye-i gīsüsü bār iken
Ol tıfl-ı nāz kıldı neden İhtiyār-ı
ḥat

sāye-i ḥak:1. **sāye-i ḥak:****Tarih 20**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Allah'ın gölgesi.

Te'āla'llāh zihī sultān-ı 'ālem
sāye-i ḥak kim
Cihāna luṭf-ı 'adl ü cūdı her dem
olmada mümted

sāye-i kākülde:1. **sāye-i kākülde:-de****Gazel 133**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kakül gölgesi.

Almasun naḥd-i dil ü cānıñı düzd-i
gamze
Bend olup sāye-i kākülde dilā bī-
bāk ol

sāye-i naḥl-i gül-i terden:1. **sāye-i naḥl-i gül-i terden:-den****Gazel 11**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Taze gül fidanının gölgesi.

Fikr-i ḥadd ü 'arızınla bak sirişk-i
çeşmime
Sāye-i naḥl-i gül-i terden revāndır
sanki āb

sāye-i rahmān:

1. **sāye-i rahmān:****Tarih 30**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Allah'ın gölgesi.

Ma' delet-piše şehriyār-ı güzîn
Dād-endiše sāye-i Rahmān

sāve-i zülfüñ:1. **sāye-i zülfüñ:****Gazel 6**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) saçının gölgesi.

Nigāha hīrelenür çeşm-i āfitāb
saña
Meger ki sāye-i zülfüñ ola niķāb
saña

sāyesinde:1. **sāyesinde:****Tarih 37**

Mısra: 8

(Biri veya bir şey) Sebebiyle, yardımıyla, desteğiyle.

İlāha müstedām it tā-be-mahşer
taht-ı devletde
K'ola mazhar halāyık sāyesinde
zıll-ı memdūde

sāveste-i kem-ter:1. **sāveste-i kem-ter:****Kaside 8**

Mısra: 58

Kelime Tipi: -

Acizliğe layık olmak.

Olur manzūr-ı vālā-rütbegān-ı
'ālem-i dünyā
Olan sāveste-i kem-ter nigāh-ı
ihsanı

sāve-ves:1. **sāye-veş:****Gazel 100**

Mısra: 5

Gölge gibi.

Düşeli sāye-veş ol serv-i revāna
dil-i zār
Akdı eskim gibi sūy-i rehine cūy-i
heves

2. **sāye-veş:****Gazel 112**

Mısra: 7

Gölge gibi.

Sāye-veş ol serv-ı kadden bir dem
olmazdım cüdā
Çihre-sāy-i hāk-i pāyi olmağa olsa
mesāg

sāye-zīb-i bāl-i tab'ıdır:1. **sāye-zīb-i bāl-i tab'ıdır:****Gazel 80**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Parlak kanadın süsünün gölgesi.

Hümā-āsā sa'adet sāye-zīb-i bāl-i
tab'ıdır
Nişin-i zıll-ı murğ-ı himmet-i
merdān gāmın olmaz

savf:1. **sayfda:-da****Lugaz 10**

Mısra: 26

Yaz mevsimi.

Şevk-i şādisi şitāda çokdur
O kadar sayfda keyfi yokdur

savfi evler:1. **sayfi eyler:****Lugaz 2**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yazı geçirmek.

Çıkup yaylaqlarda sayfi eyler
İner şehre şitā vaktinde ekser

sāyide kıldı:1. **sāyide kıldı:****Gazel 192**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

1) sürülmüş; ezilmiş. 2) eskimiş, yıpranmış.

Ezhārı seyr-i bağda yārin
kudūmine
Sāyide kıldı bād-ı sabā kâleler gibi

sāyide-i pāy-i sūhan-ārā-vı kalem:1. **sāyide-i pāy-i sūhan-ārā-vı kalem:****Kaside 10**

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

Kalemin sözü süsleyen ağının eskittiği (şey).

Ta'bır o kālā-yı girāndır ki hemişe
Sāyide-i pāy-i sūhan-ārā-yı
kalemdir

sāvig-i zer-güfte-i nutk-ı bülēgā:1. **sāvig-i zer-güfte-i nutk-ı bülēgā:****Kaside 2**

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Belagat sahiplerinin sözünün altına benzer söz hazinesi.

Gele ey kılk-ı kalem-kār-ı nigīn-i
dāniş
Gele ey sāvig-i zer-güfte-i nutk-ı
bülēgā

sa'yimiz:1. **sa'yimiz:****Gazel 74**

Mısra: 3

Çaba, gayret.

Zāhid-pesend olmaz ise n'ola
sa'yimiz
Zirā ki mest-i bāde-i bezm-i
mahabbetiz

saykal-i āvine-i endām-ı sūhan:1. **saykal-i āvine-i endām-ı sūhan:****Kaside 11**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sözün boy aynasının cilası.

Feyzdir saykal-i āvine-i endām-ı
sūhan
Feyzdir rüy-nümāyende iden
ma'nāyı

saykal-zede-i hūn olmasa:1. **saykal-zede-i hūn olmasa:****Gazel 83**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kanla cilalamak.

Tig-i nighi olmasa saykal-zede-i
hūn
Jeng-i gāzab-ı gāmze-i kattāl
açılmaz

se:1. **se:****Tarih 33**

Mısra: 10

Üç sayısı.

şadr-ı 'ālīye şeref baış olduğın bir
beytde
Es'adā kıldım se tārīh ile inhā
yümn ile

se rûze:

1. se rûze:

Gazel 66

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim**

Üç günlük. Üç gün yetecek
kadar; üç oruç. Üç aylarda, recep,
şaban ve ramazan ayında II çok
kısa, geçici; kısa sürede.

Se rûze tantana-i rûzgāra dil virme
Odur o vefk-i müşelleş ki gāyeti
idbār

2. se rûze:

Nazm 25

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim**

Üç günlük. Üç gün yetecek
kadar; üç oruç. Üç aylarda, recep,
şaban ve ramazan ayında II çok
kısa, geçici; kısa sürede.

Se rûze kār-ı dil-i zārī itme bāzīçe
Küşād-ı bahtı bu şeş-dergehiñ
dübāre degildir

se'âdet:

1. se'âdetdir:-dir

Tarih 37

Mısra: 3

Mutlu olma, mutlu ve mesut
yaşama, mutluluk, bahtiyarlık.

Celâlet ma'delet şevket rikâbında
se'âdetdir
Fütühât u zafer baht-ı
hümüyününde mevcûde

sebak:

1. sebakdan:-dan

Tarih 41

Mısra: 39

Ders, talim, öğreti.

Muhassal her şükûfe bir sebakdan
feyz alup yer yer
Bu kâh-ı cennet-âsânın iderler
midhâtin ifâ

sebak-hân evle:

1. sebak-hân eyle:

Kaside 8

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Öğrenci olmak.

Kitâb-ı İbn-i verdiden sebak-hân
eyleyüp evvel
Okutdı soñra tıfl-ı gönçaya ders-i
Gülistanı

sebak-hân olduğundan:

1. sebak-hân olduğundan:

Gazel 126

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Öğrenci olmak.

Sebak-hân olduğundan ğayri bahs-i
hîle-bāziden
Fünün-ı fitnegide cümleden
mümtâzdır çeşmiñ

sebak-hân-ı egānī ol:

1. sebak-hân-ı egānī ol:

Tarih 41

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

Şarkı-türkü okuyan öğrenci
olmak.

Gülistân ile nefhü 't-tib-i ikrā
eyleyüp verde
Sebak-hân-ı Egānī oldu her dem
bülbul-i güyâ

sebak-hānī ol:

1. sebak-hānī ol:

Kaside 8

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Öğrencisi olmak.

'Akā'idden Celāle bed' idüp ez-
cān u dil lāle
Kitâb-ı gülşen-i tevhidin oldu hem
sebak-hānı

sebāt:

1. sebātın:-ın

Nazm 30

Mısra: 1

Karârından ve sözünden
dönmeme, bir iş veya davranışta
azim ve kararlılık gösterme.

Sebātın yok nedendir böyle nā-
kām olmağa bā'ış
Semār-ı nañl-ı dil püsīde vü hām
olmağa bā'ış

sebāt-ı pay:

1. sebāt-ı pay:

Kaside 11

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

Mizacı oynak olmayıp işinde

ve sözünde kararlı olan, yerinde
direnen. Sözünde duran.

Kām-zā-yı dil olur cāy-nişnī-i
şekīb
Beyza-i murgı ider peççe sebāt-ı
payı

sebeb:

1. sebeb:

Lugaz 14

Mısra: 21

Bir durumun ortaya
çıkmasına neden olan şey.

Oldığından nice eşhās vücūdına
sebeb
Anıñ evsāfı dañi böyle perişandır
hep

2. sebeb:

Tarih 2

Mısra: 5

Bir durumun ortaya
çıkmasına neden olan şey.

Olup şadr-ı kerem-kārñ sebeb çün
himmet-i pākı
Hudā ol âteş-i düzah-nişāmı kıldı
te' yidā

3. sebeb:

Lugaz 10

Mısra: 3

Bir durumun ortaya
çıkmasını, gerçekleşmesini
sağlayan şey, vesile.

Ki vücūdına sebeb hayvandır
Anı bu Hāle koyan insandır

4. sebeb:

Tarih 35

Mısra: 40

Bir durumun ortaya
çıkmasını, gerçekleşmesini
sağlayan şey, vesile.

Eyā şehenşeh-i zī-şān halīfe-i
devrān
Vücūdun oldu sebeb rāhat-ı cihān-
bāna

sebeb-i cerr-i nef' idüp:

1. sebeb-i cerr-i nef' idüp:

Kaside 1

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

Faydalı şeylere çeken sebep
etmek.

Şer'a izafeti sebeb-i cerr-i nef'
idüp

A'māl-i hayra zarf olup it terk-i mā-'adā

sebeb-i sevr:

1. sebeb-i sevr:

Kaside 9

Mısra: 50

Kelime Tipi: -

Hareketin sebebi.

Nesīm-i Şubh-ı bahārı görüp bu
esnada
Şükūfeniñ sebeb-i seyrin itdim
istifār

sebeb-i vaşl-ı şevk-efgendir:

1. sebeb-i vaşl-ı şevk-efgendir:

Gazel 65

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Şiddetle arzu edilen kavuşma
sebebi.*

zuhūr-ı haş sebeb-i vaşl-ı şevk-
efgendir
Şebin neticesi elbette rüz-ı rüşendir

sebül itdim:

1. sebül itdim:

Gazel 139

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bol bol vermek, dağıtmak.

Ğamıñla cüy-i eşkim reşk-sāz-ı
seyl-i nıl itdim
Şehā naqd-i revānım rāh-ı 'aşkıñda
sebül itdim

sebk eyle:

1. sebk eyle:

Gazel 205

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*(Madenler için) eritip kalıba
dökmek II yapmak, takmak;
(Yetenek, hüner) göstermek, ortaya
koymak.*

Geçer 'ayn-ı zehebdir nuṭḡı Es'ad
ol sūḫan-günüñ
Ki müstagnī ola sebk eyledikçe
kâlden kâli

sebt ol:

1. sebt ol:

Tarih 35

Mısra: 44

Kelime Tipi: -

Yazmak, kaydetmek.

Bu hayr-ı pür-berekâtıñ daḫi olup
maḡbūl
Sevabı sebt oluna tāk-ı 'arş-ı
Sūbhāna

sebz-i hurrem:

1. sebz-i hurrem:

Kaside 8

Mısra: 74

Kelime Tipi: -

Canlı, taze çimen.

Ola tā kim füyüzāt-ı zamān-ı
nevbaḫārīden
Ser-ā-pā sebz-i hurrem 'ālemin
köhne gülistanı

secde-senc-i kible-geh-i ebruvān olur:

1. secde-senc-i kible-geh-i ebruvān olur:

Gazel 53

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Erguvan renkli kible yerinin
secdesini ölçen.*

Tā 'at-gerān-ı ḡam nice ḫam-kāmet
olmasun
Kim secde-senc-i kible-geh-i
ebruvān olur

sec'-i mevzūn-ı tuyūrından:

1. sec'-i mevzūn-ı tuyūrından:

Tahmis 2

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

*Kuşların düzen içinde
ötüşmesi.*

Gülistān-ı şafānıñ sec'-i mevzūn-ı
tuyūrından
Nümāyāndır küşāyış baksa 'ākil
ḡonça-i terden

sed çek:

1. sed çek:

Tarih 21

Mısra: 14

Kelime Tipi: **Deyim**

*I. (Bir şeyin önüne yâhut
üzerine) Duvar, bent vb. bir engel
koymak II. (Bir işi, bir davranışı)
Engellemek, gerçekleşmesine mâni
olmak.*

Nereden rüy-nümā oldu ise çeşm-i
'adū
Pîşine çekdi Sikender gibi tedmîr
ile sed

sedd çekdi:

1. sedd çekdi:

Gazel 164

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*I. Bir şeyin önü veya üzerine
duvar, bent vb. bir engel koymak
II. Engellemek, bir şeyin
gerçekleşmesine engel olmak.*

Degildir piç pîç-i çîn çîn-i ḡazab
ey dil
Reh-i âmed-şüd-i nîm-i nigāha
çekdi sedd ebrū

sedd it:

1. sedd it:

Gazel 98

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Set çekmek, engellemek, bir
şeyden alıkoymak.*

Satır-ı müjem de baña rakīb oldu bî-
mesās
Sedd itdi rāh-ı başıra-i cānı ḫār u
ḫās

2. sedd-itse:

Tahmis 4

Mısra: 8

*Set çekmek, engellemek,
kapatmak.*

Çihre-i māha külef-dādedir āh-ı
siyehim
Mevc-ber-mevc sirişkim n'ola
sedd-itse rehîm

sedd ol:

1. sedd ol:

Gazel 103

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Engel olmak; kapamak,
tıkamak.*

Nigeh-sāz olmasun aḡyār pür-çîn it
cebiniñ kim
Kenār-ı bağ sedd olsa hirās-ı
düşmen olmazmış

sedd olur:

1. sedd olur:

Gazel 44

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Önüne durmak, engel olmak.

Rızā virse nigāh-ı rüyına ger ol
perî-peyker
Reh-i nezzāre gūyā sedd olur
bilmem ne ḫāletdir

sefer-ber:**1. sefer-beriyim:****Kıt'a 3**

Mısra: 2

*Harbe hazırlık hali II sefere
hazırlık içinde olan asker ve bu
askerin durumu.*

Tasîh olup çalık iken esâme-i
'aşkıım

Fütâdegân bölüğünün sefer-beriyim

sehâb:**1. sehâb:****Gazel 11**

Mısra: 2

(□□□□) i. (Ar. sehâb) Bulut.

Rûy-i pür-tâb üzre ol meh zülfini
kıldı niķâb
Âfitâb-ı 'âlemi setr eyledi güyâ
sehâb

sehâb-ı 'adl:**1. sehâb-ı 'adl:****Tarih 39**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Adalet bulutu.

Sehâb-ı 'adli imtâr eyleyüp nîsân-ı
ihşânın
tarâvet-zâr-ı şâdî kıldı bağîstân-ı
aktarı

sehâb-ı tîreden:**1. sehâb-ı tîreden:-den****Gazel 159**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Karanlık bulut.

Kenâr-ı hatdan o Ruhsâr-ı ter midir
görinen
Sehâb-ı tîreden âyâ kamer midir
görinen

seher:**1. seherlerde:-lerde****Tahmis 2**

Mısra: 5

Sabah olmağa başladığı vakit.

hulûş-ı kalb ile yalvar hemân
hakkâ seherlerde
Ne kesb itdiñ dilâ bâzâr-ı dehr-i
fitne-pîrâdan

2. seher:**Gazel 7**

Mısra: 2

(Ar. Fa.) Seher vakti, tan
atarken.

Tezyîn-i hüsn içün n'ola ey
nâzenin saña
Mihr itse 'arz her seher âyinesin
saña

3. seheri:-i**Gazel 61**

Mısra: 5

(Ar. Fa.) Seher vakti, tan
atarken.

Seheri bağda gördüm yelerek bād-ı
şabâ
Geldi teşrîf-i gülî bülbüle kıldı
tebşir

4. seher:**Lugaz 17**

Mısra: 5

(Ar. Fa.) Seher vakti, tan
atarken.

Olmuş anıñ hemîşe şâmı seher
N'ola olursa mübtelâ-yı seher

5. seher:**Kaside 8**

Mısra: 7

Gün doğmadan önceki zaman,
seher vakti.

Seher kim ders-gâh-ı gülşeni
ta'mîr ü tezyine
Olunca pâdişâh-ı nevbahârın emr ü
fermanı

6. seher:**Kaside 9**

Mısra: 23

(Ar.) Tan yerinin
ağarmasından biraz önceki zaman
veya şafağın sökmek üzere olduğu
vakit.

Meger vilâdeti olmuş seher ki güş
itdim
Beşaret eyledi şad şevk ile
çemende hezâr

7. seher:**Kaside 9**

Mısra: 33

(Ar.) Tan yerinin
ağarmasından biraz önceki zaman
veya şafağın sökmek üzere olduğu
vakit.

Seher ki dergeh-i şâh-ı şükûfe-i
çemene
Yegân yegân olıcağ cem' cümle-i
ezhâr

8. seher:**Kaside 12**

Mısra: 25

(Ar.) Tan yerinin

ağarmasından biraz önceki zaman
veya şafağın sökmek üzere olduğu
vakit.

Her seher bülbül-i güyâya
çemende okudur
Böyle bir nev gazel-i mu'cize-
güster lâle

sehâre-ğamze:**1. sehâre-ğamze:****Gazel 191**

Mısra: 10

Büyücü yan bakış.

Es'ad o şuğa Hâli raşad-cû-yi 'arz
iken
Sehâre-ğamze bağladı geldi
zebânımı

sehâr-ı hüsn:**1. sehâr-ı hüsn:****Gazel 173**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Güzellik büyücüsü.

Bak 'arâk-rîz-i 'îzâr-ı yâre sehâr-ı
hüsn
kağra kağra âb göstermiş miyân-ı
nârdâ

sehl:**1. sehl:****Gazel 96**

Mısra: 11

Kolay, basit.

Herkes olıma sehl ile vâşıl bize
zîrâ
Es'ad gibi bir beyt-i mu'ammâda
nihânız

sehv:**1. sehv:****Kaside 1**

Mısra: 4

Bilmeden yanlış yapmak.

Müstakbel ile tevbeî âşâm-ı
mâzîye
Müstagrağ olma sehv ile cehd eyle
mutlaķâ

sekiz:**1. sekizer:-er****Lugaz 6**

Mısra: 3
Sayı: sayı sıfatı.

Her biriniñ sekizer başı var
Hem beşer ayağı vardır ber-karâr

selâm kıl:

1. selâm kıl:
Muamma 4
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Selam etmek.

Serv-kadler arasında kıl
murâdımca selâm
Al ele pâyın o şâhın bir iki kez öp
tamâm

selâmet:

1. selâmeti:-i
Kaside 4
Mısra: 36
Sâlimlik, eminlik, korku ve
endişeden uzak olma. II Selâmete
çıkma, kurtulma.

Oldur o hayr-ı hād-i şeh-rāh-ı
iktidā
Kim cümle halk o yolda bulurlar
selâmeti

selb it:

1. selb it:
Kaside 1
Mısra: 55
Kelime Tipi: -
Uzaklaştırmak, gidermek, yok
etmek.

Selb it tahayyülât-ı kazâyâ-yı şerri
kim
Ma'düledir muhassala-i nefis-i pür-
hevâ

selh-i sâl-i sâbık:

1. selh-i sâl-i sâbık:
Tarih 2
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Geçmiş yılın son günü.

Egerçi münselih olmuşdı selh-i sâl-
i sâbıkda
Harîk ile vücūd-ı şevk-âlūd-ı şafâ
nev'â

selis:

1. selis:
Gazel 57
Mısra: 6
(Ar.) Düzgün akıcı.Aruz

ölçüsünün "feilâtün feilâtün
feilâtün feilün" kalıbıyla gazel
biçiminde yazılan nazım şeklidir.

O ebruvân gibi şanma hilâl
vaşfında
Selis matla'-ı garrâ dilâ
görölmüşdür

selsebil itdim:

1. selsebil itdim:
Gazel 139
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
İçimi boğaza dokunmayacak
surette tatlı su yapmak. II Cennette
bir çeşme.

Döküp eşkim ser-i
müjgânlarımdan kaşra-ber-kaşra
Dü çeşmim havz-ı sînem üzre güyâ
Selsebil itdim

selvâ-yı emel:

1. selvâ-yı emel:
Gazel 136
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Emel bildircini.

Alsa şâhîn-i tabî'at n'ola selvâ-yı
emel
Sayd-gâhım oldu şimden gerü
pehnâ-yı emel

sem:

1. semdir:-dir
Gazel 48
Mısra: 6
Zehir, ağu.

Helâk eyler idüp 'uşşâka zehr-âb-ı
elem işrâb
Beli âgyâr gerçi şüretâ ecsâmdır
semdir

sem':

1. sem'in:-in
Gazel 153
Mısra: 6
Mum, چراغ.

Almasa âhını pervâne-i âteş-
nazariñ
Şem'in olmazdı güdâzî-i teni
süzından

2. sem'i:-i
Gazel 170
Mısra: 7
Mum, چراغ.

Bürde-gî-i zebândır münîr iden
şem'i
'Aceb mi tâbiş-i dil zâ'id olsa
ebkemde

3. şem'e:-e
Gazel 83
Mısra: 14
Mum.

Süzân-ı beher şu'le-i hüsn olma ki
Es'ad
Her şem'e çü pervâne per ü bâl
açılmaz

4. şem':
Gazel 110
Mısra: 1
Mum.

Eyleyüp nezzâre hürşid-i 'izâr-ı
yâra şem'
İtdi süzân cismini reşk-i Ruhiyle
nâra şem'

5. şem':
Gazel 110
Mısra: 2
Mum.

Eyleyüp nezzâre hürşid-i 'izâr-ı
yâra şem'
İtdi süzân cismini reşk-i Ruhiyle
nâra şem'

6. şem':
Gazel 110
Mısra: 4
Mum.

Yüregi yağın eritdi bir Çerâğ
olmak içün
Çok dikildi turdı her şeb meclis-i
dildâra şem'

7. şem':
Gazel 110
Mısra: 8
Mum.

kıldı âteş-zâg tîg-i şu'lesin ammâ
yine
Rüzgâr ile mukâbil olmadı bî-çâre
şem'

8. şem':
Gazel 110
Mısra: 10
Mum.

Bî-zebânlık Es'adâ ger tâbın efzûn
itmese
Böyle baş egmezdi geh mikrâz-ı
zahm-âsâra şem'

9. sem'i:-i

Gazel 77

Mısra: 7

Duyuma, işitme.

Sudür-ı lafz ile erbab-ı hâlin sem'i
tev' emdir
Belî dānā-dilān-ı 'ālem-i ma'nāda
güş olmaz

semā:1. **semādan:-dan****Tarih 28**

Mısra: 9

Gök, âsmân.

Bir melek indî semādan yere güftār
iderek
Es'adā şevk ile bu beyt-i dü-tārîhi
hemân

semā'î:1. **semā'îdir:****Nazm 18**

Mısra: 4

*İşitmekle öğrenilen, işitmeğe
dair.*

Nevā-yı bülbül-i şūrîdeye kıyāsı kı
Sabā eninimi güş eyle kim
semā'îdir

semār-ı nahl-i dil:1. **semār-ı nahl-i dil:****Nazm 30**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gönül fidanının meyvesi.

Sebâtın yok nedendir böyle nā-
kām olmağa bā'îş
Semār-ı nahl-i dil püsîde vü hām
olmağa bā'îş

semen:1. **semen:****Kaside 7**

Mısra: 22

*Güzel kokulu, beyaz ve güzel
çiçek; yasemin.*

Leb reng-i ergavān u gelü lāle-i
sefid
Sîne semen benefşe haţ-ı 'anberîn
ola

semiyy-i bānî-i beyt-i mükerrerrem-i settār:1. **semiyy-i bānî-i beyt-i mükerrerrem-i settār:****Kaside 9**

Mısra: 58

Kelime Tipi: -

*Ayıpları örten yüce evi bina
eden ile adaş olan.(Kabe'yi inşa
eden Hz. İbrahim ile İbrahim
paşa'nın adaş olması
bağlamındadır.).*

Vezîr-i a 'zam u dāmād-ı şehriyār-ı
cihan
Semiyy-i bānî-i beyt-i mükerrerrem-i
Settār

semmür-be-düşuz:1. **semmür-be-düşuz:****Gazel 185**

Mısra: 5

*Ozmunda samur olan(Çok
yumuşak ve ince tüyleri olan, postu
için avlanan küçük hayvan.).*

Vahdetde çü şeh gerçi ki semmür-
be-düşuz
Kesretde sezā şanma bizi yelmağ-ı
rişe

semt-i fakra:1. **semt-i fakra:****Kaside 8**

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

Fakirlik mahallesini.

Tasavvufdan görünce nüsha-i
Havra vü Zevrāy
Benefşe semt-i fakra sarf kıldı
nağd-i iz'ânı

semt-i ka'be-i küy:1. **semt-i ka'be-i küy:****Gazel 180**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin mahallesinin Kabe
yönünü, kablesini.*

Dil-i tapîde bulur semt-i ka'be-i
küyün
Mişâl-i kıble-nümā Es'ad istidāre
ile

semt-i vefā:1. **semt-i vefā:****Gazel 98**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Vefa semti, vefa yolu.

Seng-i cefā vü çevri dil-i zara bî-
kıyās
Semt-i vefāya uğramaz ol şüh-ı
nev-heves

sen:1. **sen:****Gazel 26**

Mısra: 7

Teklik ikinci kişi zamiri, sen .

Tek benimle hem-dem ol sen
bezm-i vuşlatda rakîb
Dürdan itsün kılâb-ı âdiyât-āsā
nibâh

2. **saña:-a****Gazel 6**

Mısra: 1

*"Sen" ikinci teklik şahıs
zamiri.*

Nigāha hîrelenür çeşm-i âfitâb
saña
Meger ki sāye-i zülfün ola niķāb
saña

3. **saña:-a****Gazel 6**

Mısra: 2

*"Sen" ikinci teklik şahıs
zamiri.*

Nigāha hîrelenür çeşm-i âfitâb
saña
Meger ki sāye-i zülfün ola niķāb
saña

4. **saña:-a****Gazel 6**

Mısra: 8

*"Sen" ikinci teklik şahıs
zamiri.*

Lebiñden itmege taşşîl-i neş 'e-i
dâim
Ayağı ile gelür şevk ile şarāb saña

5. **saña:-a****Gazel 8**

Mısra: 1

*"Sen" ikinci teklik şahıs
zamiri.*

Bağ rüy-i yāre mihr-i cih ān
söylerim saña
Tābiş-fürüz-i kevn ü mekân
söylerim saña

6. **saña:-a****Gazel 8**

Mısra: 2

*"Sen" ikinci teklik şahıs
zamiri.*

Bağ rüy-i yāre mihr-i cih ān
söylerim saña
Tābiş-fürüz-i kevn ü mekân
söylerim saña

7. **saña:-a****Gazel 8**

Mısra: 4

"Sen" ikinci teklik şahıs
zamiri.

Güftārım eyile gūş ki sūz-i derūn
ile
Sırr-ı nihān-ı 'aşkı 'ayan söylerim
saña

8. **saña:-a****Gazel 8**

Mısra: 6

"Sen" ikinci teklik şahıs
zamiri.

Yandım hamīde kıdd ile bak şem
'i hūsnūne
Pervāne-gār köhne keman
söylerim saña

9. **saña:-a****Gazel 8**

Mısra: 8

"Sen" ikinci teklik şahıs
zamiri.

Peyveste olmada felege āh u
vahimiz
Hāl-i dil-i nizārı duman söylerim
saña

10. **saña:-a****Gazel 8**

Mısra: 10

"Sen" ikinci teklik şahıs
zamiri.

hātūndan aıla kışsa-i hicrānı mū-
be-mū
Bī-kīl ü kāl rāz-ı nihān söylerim
saña

11. **saña:-a****Gazel 8**

Mısra: 12

"Sen" ikinci teklik şahıs
zamiri.

Vaşf eyledim dü mısra'-ı ebrū-yı
dil-keşin
Bu nazm-ı nevle şanma yalan
söylerim saña

12. **seniñ:-iñ****Gazel 9**

Mısra: 3

"Sen" ikinci teklik şahıs
zamiri.

Fikr-i la 'ilñle seniñ dīdemden ey
dürri yetim
Oldı rīzīde nice yāqūt-ı sūrḥ-i bī-
bahā

13. **seniñ:-iñ****Gazel 125**

Mısra: 2

"Sen" ikinci teklik şahıs
zamiri.

Māha noksan irdi hūsn-i şu 'le-
tābūndan seniñ
Āfitāb ahşama cān atdı hicābūndan
seniñ

14. **seniñ:-iñ****Gazel 125**

Mısra: 8

"Sen" ikinci teklik şahıs
zamiri.

Māh-rūyān-ı cihānıñ hūsn ü ān u
nahveti
Müktesebdir dergeh-i devlet-
me'ābūndan seniñ

15. **seniñ:-iñ****Gazel 125**

Mısra: 10

"Sen" ikinci teklik şahıs
zamiri.

hāst-kār-ı lūtf olur mı bir daḥi
Es'ad şehā
Lezzet almışdır mey-i bezm-i
'itabūndan seniñ

16. **seniñle:-iñ, -le****Kaside 5**

Mısra: 34

"Sen" ikinci teklik şahıs
zamiri.

Sensin ol hātem-i engüşt-i
nübüvvet ki şehā
Oldı ser-hüccet-i İslām seniñle
mumzā

17. **seninle:-iñ, -le****Nazm 2**

Mısra: 4

"Sen" ikinci teklik şahıs
zamiri.

Sūfī yeter riyyāyı kı rindāne bezme
gel
Sāfī-diliz seninle daḥi ülfet eyleriz

18. **saña:-a****Gazel 6**

Mısra: 4

"Sana" kişi zamiri (sevgili
kastedilerek).

Sirişk-i dīde-i ḥasretle sūziş-i
'aşkı
Virir ne deñlü füzūn olsa āb ü tāb
saña

19. **saña:-a****Gazel 6**

Mısra: 6

"Sana" kişi zamiri (sevgili
kastedilerek).

Felekde gün gibi noḡşānı aşikāre
iken
Ne yüzle eyleye nezzāre māhtāb
saña

20. **saña:-a****Gazel 7**

Mısra: 1

"Sana" kişi zamiri (sevgili
kastedilerek).

Tezyīn-i hūsn için n'ola ey
nāzenin saña
Mihr itse 'arz her şehē āyinesin
saña

21. **saña:-a****Gazel 7**

Mısra: 2

"Sana" kişi zamiri (sevgili
kastedilerek).

Tezyīn-i hūsn için n'ola ey
nāzenin saña
Mihr itse 'arz her şehē āyinesin
saña

22. **saña:-a****Gazel 7**

Mısra: 6

"Sana" kişi zamiri (sevgili
kastedilerek).

Reftāra gel hırāmıña serv eylesün
hased
Bālā-terin olan bu revişdir hemin
saña

23. **saña:-a****Gazel 6**

Mısra: 10

"Sen" ikinci teklik şahıs
zamiri (Şairin kendisi, aşık).

Ḥayāl-i mısra'-ı ebrūsı var iken
Es'ad
O şūḥa şī'r ile müşkildir intisāb
saña

24. **saña:-a****Gazel 7**

Mısra: 10

"Sen" ikinci teklik şahıs
zamiri (Şairin kendisi, aşık).

Da 'vā-yı ehl-i 'aşka güvāh olmaz
Es'adā
Virsin o kīne-cüy düşerse yemīn
saña

25. **saña:-a****Gazel 8**

Mısra: 14

"Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Şairin kendisi, âşık).

Yahşî kıyâs itmişidim gerçi Es
'adâ
Tâtâr-ı ğamzesini yamân söylerim
saña

26. **sensiz:-siz****Gazel 4**

Mısra: 1

"Sen " ikinci tekil şahıs zamiri (Sevgili).

Tâb-ı rûz endüh-ı ğam-te' sîrdir
sensiz baña
Tîre-i şeb mevc-i baħr-ı kîrdir
sensiz baña

27. **sensiz:-siz****Gazel 4**

Mısra: 2

"Sen " ikinci tekil şahıs zamiri (Sevgili).

Tâb-ı rûz endüh-ı ğam-te' sîrdir
sensiz baña
Tîre-i şeb mevc-i baħr-ı kîrdir
sensiz baña

28. **sensiz:-siz****Gazel 4**

Mısra: 4

"Sen " ikinci tekil şahıs zamiri (Sevgili).

Kaħrahâ-yı tîz-i rîzî-i sirişkim
dîdeden
Nâle-gû pür- 'uķde bir zencîrdir
sensiz baña

29. **sensiz:-siz****Gazel 4**

Mısra: 6

"Sen " ikinci tekil şahıs zamiri (Sevgili).

Nev hevâ-yı zûlf-i pây-endâz-ı
nâzıñla hemîn
Zîr hem bâlâ vü bâlâ zîrdir sensiz
baña

30. **sensiz:-siz****Gazel 4**

Mısra: 8

"Sen " ikinci tekil şahıs zamiri (Sevgili).

Hecr-i ebrûñ ile tîr-endâz-ı âh
olsam eger
Şûret-i ħamyâze bir zihgîrdir
sensiz baña

31. **sensiz:-siz****Gazel 4**

Mısra: 10

"Sen " ikinci tekil şahıs zamiri (Sevgili).

Ĥasret-i nev-ĥatt-ı müşkînle her
târ-ı müjem
Kilk-i sevdâ-nevk-i ğam-taħrîrdir
sensiz baña

32. **sensiz:-siz****Gazel 4**

Mısra: 12

"Sen " ikinci tekil şahıs zamiri (Sevgili).

Es 'ad-âsâ vaşf-ı meh-rüyâna âġâz
eyleşem
Naẓm-ı mu 'ciz-ter ġalať ta 'bîrdir
sensiz baña

33. **sende:-de****Müsemmen 1**

Mısra: 37

"Sen " ikinci tekil şahıs zamiri.

Yok mıdır zerrece îmân 'acaba
sende
Dimedim ki saña biñ cân ile oldum
bende

34. **saña:-a****Gazel 7**

Mısra: 4

"sen" ikinci tekil şahıs zamiri. (Şarabın mucidi Cem kastedilerek.).

Teshîr eylediñ o perîniñ ĥayâlini
Ey cem-i şîşe-bâz hezâr âferîn saña

35. **sen:****Gazel 30**

Mısra: 2

"Sen " ikinci tekil şahıs zamiri.

Beni dūr eylediñ bilmem niçün ol
mâhdan ey çarĥ
'Acebdır kim hirâsân olmadıñ sen
âhdan ey çarĥ

36. **sen:****Gazel 98**

Mısra: 5

"Sen " ikinci tekil şahıs zamiri.

Sen de diliñle ugradım ey bülbül
eyle pes
Sana bu hoş nevâlar içün oldu câ
kafes

37. **sen:****Gazel 114**

Mısra: 8

"Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Mevsim-i ġülzâr ola bezm-i vişâl-i
yâr ola
şabr olur mı bir sen ol zâhid
tekellûf-ber-ťaraf

38. **sen:****Gazel 120**

Mısra: 8

"Sen " ikinci tekil şahıs zamiri.

Rinde şâm-ı kûtehî destâr-ı
'Abbasî yeter
Rûzenin rûzın sen al zâhid Beyâz
ihrâmlık

39. **sen:****Gazel 133**

Mısra: 2

"Sen " ikinci tekil şahıs zamiri.

Şu 'le-i mihr gibi sũde-cebîn-i ĥâk
ol
Sen de ol vaz 'ıla hem-mertebe-i
eflâk ol

40. **sen:****Gazel 133**

Mısra: 10

"Sen " ikinci tekil şahıs zamiri.

Es 'adâ merdlik it cevrine ġalma
dehriñ
Saña zehr-âbe sunan âdeme sen
diryâk ol

41. **sen:****Gazel 140**

Mısra: 4

"Sen " ikinci tekil şahıs zamiri.

Alup bir câm virdim saña sâķî
cevher-i ĥuşum
Sanî '-i şîşe-bâzî bilmez idiñ sen
ben öğretdim

42. **sen:****Gazel 142**

Mısra: 1

"Sen " ikinci tekil şahıs zamiri.

Sen sâġara ben la 'lîñe sundukça
sunaydım
Sen bâdeye ben bũseye kandıkça
kanaydım

43. **sen:****Gazel 142**

Mısra: 2

" Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

Sen sāğara ben la'liñe sundukça
sunaydım
Sen bādeye ben būseye kandıkça
kanaydım

44. **sen:****Gazel 142**

Mısra: 7

" Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

Sen esb-i cefādan harem-i hās-ı
vefāya
Ben yoluna cān virmege indikçe
ineydim

45. **sen:****Gazel 188**

Mısra: 4

" Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

Tevāzu' kıl hevā-dārānıñna meyl it
geh ü bī-gāh
Aman ey serv-kad sen de o gerden
gibi ser çekme

46. **sen:****Kaside 2**

Mısra: 25

" Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

Sen o kehhāl-i devā-kār-ı
ma'ārifsın kim
Rūšenā kuhl-i midād-ıñla dü çeşm-i
ma'nā

47. **sen:****Kaside 2**

Mısra: 29

" Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

Sen o nessāc-ı girān-kāle-i
ma'nāsın kim
Tār u pūd oldı midād-ı siyeh ü sürh
saña

48. **seniñ:-iñ****Kaside 2**

Mısra: 79

" Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

Sensin ol cāmi'-i envār-ı fezā'il ki
seniñ
Mu'cizātın idemez natıka 'add ü
ihşā

49. **seniñ:-sin****Kaside 2**

Mısra: 17

" Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

Sensiñ ol serv-i çemen-zār-ı sūhan
sayeñde
hoş geçer cūy-i siyeh-rūy-i midād-ı
imlā

50. **senin:-sin****Kaside 2**

Mısra: 24

" Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

N'ola tārāc-kün-i leşker-i işkāl
olsañ
Sensin ol merd-i sebük-pāy-i fezā-
yı inşā

51. **senin:-sin****Kaside 2**

Mısra: 31

" Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

Sensin ol türe-zidā-yı şeb-i ihfā
zātın
Şem'-i tābende-i bezm-i harem-i
hüşn-i edā

52. **senin:-sin****Kaside 2**

Mısra: 57

" Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

Sensin ol dürr-i müzeyyen-dih-i
tāc-ı 'ālem
Zāt-ı pākındır olan kevnē şerāfet-
bahşā

53. **senin:-sin****Kaside 2**

Mısra: 71

" Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

Sensin ol mazhar-ı āyāt-ı güzīn-i
te'yīd
K'oldı her mu'cize-i bāhireñ i'cāz-
nümā

54. **senin:-sin****Kaside 2**

Mısra: 79

" Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

Sensin ol cāmi'-i envār-ı fezā'il ki
seniñ
Mu'cizātın idemez natıka 'add ü
ihşā

55. **sen:****Kaside 3**

Mısra: 47

" Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

Sen ol şeff'-i ma'āsī-gerān-ı
ümmetsiñ
Ki cürm merhametiñle zelil ü
rüsivādır

56. **sen:****Kaside 3**

Mısra: 49

" Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

Sen ol yegāne dūr-i pāk-i Baħr-ı
bi'setsiñ
Ki saña tāt-ı nübüvvet maķām-ı
a'lādır

57. **sen:****Kaside 3**

Mısra: 53

" Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

Sen ol şeff'-i halayıksın ey şeh-i
'ālem
Ki mürde-i ğama luṭfuñ hayāt-
bahşādır

58. **sen:****Kaside 3**

Mısra: 71

" Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

Sen ol habīb-i Cenāb-ı İlāh-ı
Vāhidsiñ
Ki nuṭk-ı şefkatıñ 'ayn-ı 'atā-yı
'uzmādır

59. **seniñ:-iñ****Kaside 4**

Mısra: 41

" Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

Zīb-i benān-ı rif'atıñ itmiş seniñ
Huda
'İzz ile nūr-ı fass-ı nigīn-i
nübüvveti

60. **senin:-sin****Kaside 4**

Mısra: 39

" Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

Sensin o muktedā-yı gürūh-ı rüsül
ki Hāķ
kılmış vücūd-ı pākıñı pūr-nūr-ı
rahmeti

61. **sensin:-sin****Kaside 4**

Mısra: 45

" Sen" ikinci tekil şahıs
zamiri.

Sensin o mihr-i Yesrib ü Bathā ki
eylediñ
Nuruñla táb-nāk cihān-ı risāleti

62. **sensin:-sin****Kaside 4**

Mısra: 65

" Sen" ikinci tekil şahıs
zamiri.

Sensin o fahr-ı 'ālemiyān kim
Cenāb-ı Hāk
ḥaṭm itdi zāt-ı pākīñ ile fenn-i
bi'seti

63. **seniñ:-iñ****Kaside 5**

Mısra: 46

" Sen" ikinci tekil şahıs
zamiri.

Ey resulü's-sekaleyn ey şeh-i
evreng-i 'atā
Mu'cizātıñ seniñ ey Baḥr-ı kerem
lā-yuhsā

64. **sensin:-sin****Kaside 5**

Mısra: 31

" Sen" ikinci tekil şahıs
zamiri.

Sensin ol şāh-ı rüsül mefhar-i halk-
i dü cihan
Sensin ol bezm-i şefā'atda Çerāğ-ı
tābān

65. **sensin:-sin****Kaside 5**

Mısra: 32

" Sen" ikinci tekil şahıs
zamiri.

Sensin ol şāh-ı rüsül mefhar-i halk-
i dü cihan
Sensin ol bezm-i şefā'atda Çerāğ-ı
tābān

66. **sensin:-sin****Kaside 5**

Mısra: 33

" Sen" ikinci tekil şahıs
zamiri.

Sensin ol ḥātem-i engüşt-i
nübüvvet ki şehā
Oldı ser-hüccet-i İslām seniñle
mumzā

67. **sensin:-sin****Kaside 5**

Mısra: 65

" Sen" ikinci tekil şahıs
zamiri.

Sensin ol efdal-i hayl-i rüsül ey
nūr-i Huda
Mürde canı nefes-i şefkatıñ eyler
ihya

68. **sen:****Kaside 6**

Mısra: 37

" Sen" ikinci tekil şahıs
zamiri.

Sen ol ḥurşid-i şevket-tāb-ı burc-i
saltanatsın kim
Kemīne zerre-i iclālīñ oldı māhdan
enver

69. **sen:****Kaside 6**

Mısra: 39

" Sen" ikinci tekil şahıs
zamiri.

Sen ol şāḥib-kırān-ı rub'-ı
meskūñsun ki Rüstemler
İder şad 'acız ile dergāh-ı iclālinde
vaz'-ı ser

70. **sensin:-sin****Kaside 7**

Mısra: 73

" Sen" ikinci tekil şahıs
zamiri.

Sensin o mihr-i şa'sa'a-pīrā-yı
mekrūmet
Kim zerresi münevvir-i çarḫ ü
zemīn ola

71. **sensin:-sin****Kaside 7**

Mısra: 75

" Sen" ikinci tekil şahıs
zamiri.

Sensin o verd-i bağçe-i dāverī ki
hep
Bülbülleri benim gibi şeydā-terīn
ola

72. **sen:****Kaside 8**

Mısra: 61

" Sen" ikinci tekil şahıs
zamiri.

Sen ol ma'nā-yı ra'nā-yı kemāl-i
fazl u hikmetsiñ
Vücūdūñdur kitāb-ı müstetāb-ı
luṭfuñ 'ünvānı

73. **sen:****Kaside 9**

Mısra: 91

" Sen" ikinci tekil şahıs
zamiri.

Sen ol münevvir-i mihr-i sipihr-i
re'fetsin
Ki táb-ı mekrūmetiñ virdi leyle
reng-i neḥār

74. **sen:****Kaside 11**

Mısra: 79

" Sen" ikinci tekil şahıs
zamiri.

Sen o düstūr-ı kerem-zād-ı cihān-
bansın kim
Āsitāñında bulur lafz-ı 'atā
ma'nāyı

75. **sen:****Kaside 11**

Mısra: 81

" Sen" ikinci tekil şahıs
zamiri.

Sen o Cemşid-haşem nām-ver-i
'ālemsin
Ki deriñ çarḫa irāet ider isti'lāyı

76. **sen:****Kaside 11**

Mısra: 83

" Sen" ikinci tekil şahıs
zamiri.

Sen o Fārūk-revişsin ki nesīm-i
'adliñ
Dād-zār itdi kühen bağçe-i dünyāyı

77. **sen:****Lugaz 9**

Mısra: 5

" Sen" ikinci tekil şahıs
zamiri.

şakın sen bunları nā-dīde şanma
Anı bildim diyü suya tayanma

78. **sen:****Lugaz 13**

Mısra: 21

" Sen" ikinci tekil şahıs
zamiri.

Ba'de anı sen müennes kıl
N'oldığın bu lugazden bil

79. **sen:****Muamma 24**

Mısra: 1

" Sen" ikinci tekil şahıs
zamiri.

Dil viren sen pür-cefâya ey meh-i
gerdün-cenâb
Çâh-ı bî-ka'ra düşer hem bağrını
eyler kebâb

80. **sen:**

Murabba 3

Mısra: 8

"Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

Gerçi ben püyân-ı vādî-i niyâzım
dâimâ
Sen de nâz ikliminiñ hun-riz bir
sultânısıñ

81. **sen:**

Murabba 3

Mısra: 12

"Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

Eyledikçe gül ruhuñ şevkı-yle ben
âh ü figân
Sen diseñ gül-zâr-ı hüsnüñ bülbül-i
nâlânısıñ

82. **sen:**

Müsemmen 1

Mısra: 36

"Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

kalmadı şabr u sükûn sinede raḥaṭ
tende
Bir kez insafa gel ey âfet-i canım
sen de

83. **sen:**

Müsemmen 1

Mısra: 61

"Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

Gayri sen de yeter ey zâlim-i hün-
rîz yeter
Böyle nâ-ḥaḳ yere hün-i dilimi
itme heder

84. **sen:**

Müsemmen 1

Mısra: 71

"Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

Yine bir çâre iderseñ sen idersin
çâre
Yohsa mahşerde daḥi böyle kahrır
bî-çâre

85. **sen:**

Nazm 12

Mısra: 2

"Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

Dilâ ümmîd-i vuşlatla demâdem
nâle eylersin
Beni derd-i firâḳ öldürdi bilmem
sen ne söylersin

86. **sen:**

Nazm 26

Mısra: 2

"Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

Hiç bağ-ı melâḥatda bir nev gül-i
ter var mı
Ey bād-ı seḥer sen de gördüñ mi
haber var mı

87. **sen:**

Rûbai 5

Mısra: 4

"Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

Şâyeste midir k'ola berim ḥâristân
Sen gül olasıñ ben de hezârı güyâ

88. **sen:**

Rûbai 7

Mısra: 1

"Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

Ey çarḥ-i denî mu'în-i dūn olduñ
sen
Bi'llâh küşende-i zebûn olduñ sen

89. **sen:**

Rûbai 7

Mısra: 2

"Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

Ey çarḥ-i denî mu'în-i dūn olduñ
sen
Bi'llâh küşende-i zebûn olduñ sen

90. **sen:**

Rûbai 7

Mısra: 4

"Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

Bir kerre ne var murâdım üzre
dönseñ
Bî-hûde degil ki ser-nigûn olduñ
sen

91. **sen:**

Rûbai 11

Mısra: 4

"Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

Bünyân-ı dilim harâbedir evvelden
Gel bir daḥi sen yakma anı
sultânım

92. **sen:**

Tahmis 1

Mısra: 18

"Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

Bula çün keşb ile bâzâr-ı taḳvaya
vuşul ol kim
Dilâ sen de harîd it tâcir-i sük-i
duhul ol kim

93. **sen:**

Tarih 35

Mısra: 41

"Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

Sen ol hıdv-i zaman 'âdil ibn-i
'âdilsin
Ki şânıñ âyeti tefsîr olundı devrâna

94. **sende:-de**

Gazel 22

Mısra: 3

"Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

Cümleten nâz u bahâ vü ân sende
münderic
Cezbe-i hüsn ü melâḥatdır viren
saña revâc

95. **seni:-i**

Gazel 32

Mısra: 9

"Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

Seni şad-çâk ider âḥir o bütûñ
ḡamzeleri
İḥtirâz it şaḳın ey Es 'ad-ı ḡam-ḥâr
meded

96. **sensiz:-siz**

Gazel 172

Mısra: 5

"Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

Çerâḡı mihr ü meyi Kevser olsa da
sensiz
Hiç âb ü tâb gelür mi şeb-i
vişâlimize

97. **sende:-de**

Gazel 188

Mısra: 5

"Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

ḡayâl-i ḥaṭṭ-ı nevden sende bir
sevdâ tirâş itdim
Getürme ḥâtır-ı zâra gubâr ey dil
keder çekme

98. **senden:--den, -**

Kaside 5

Mısra: 53

"Sen" ikinci tekil şahıs
zamiri.

Umarım rüz-i ceza senden eyā
sultānım
Koma girdāb-ı günāh içre dil-i
nālānım

99. **senden:--den, -**

Kaside 5

Mısra: 64

"Sen" ikinci tekil şahıs
zamiri.

Meded ey kāfiye-i nazm-ı
nübüvvet senden
Meded ey gevher-i nā-yāb-ı risālet
senden

100. **sende:-de**

Muamma 12

Mısra: 2

"Sen" ikinci tekil şahıs
zamiri.

Tururlar hep ayağ üze der-i
meyhāneden yārān
Döner yok ey dil anda cām-veş nā-
gāh var sende

101. **sende:-de**

Müsemmen 1

Mısra: 56

"Sen" ikinci tekil şahıs
zamiri.

Rüy-i sāfiñ gibi gönlün de biraz saf
olsun
Ne var ey āyine-rū sende de insāf
olsun

102. **sende:-de**

Müsemmen 1

Mısra: 58

"Sen" ikinci tekil şahıs
zamiri.

Bī-vefā oldığını bilmez idim tā bu
kadar
Soñra duydum yog-umuş sende
hākikatden Eger

103. **sende:-de**

Müsemmen 1

Mısra: 59

"Sen" ikinci tekil şahıs
zamiri.

Sādesin sende belī nağş-ı hākikat
ne gezer
Yohsa söz virmiş iken kimse
sözinden mi döner

104. **senden:--den, -**

Müsemmen 1

Mısra: 64

"Sen" ikinci tekil şahıs
zamiri.

Yohsa dīvān-ı kıyamet günü bi'llāh
cānā
Kātilimsiñ diyü senden iderim kan
da'vā

105. **senden:-den**

Kaside 5

Mısra: 63

"Sen" ikinci tekil şahıs
zamiri.

Meded ey kāfiye-i nazm-ı
nübüvvet senden
Meded ey gevher-i nā-yāb-ı risālet
senden

106. **sen:**

Kaside 2

Mısra: 59

"Sen" ikinci tekil şahıs
zamiri(Hz. Muhammed).

Sen o şāhenşeh-i iklīm-i
nübüvvetsiñ kim
Taht-gāh oldu serā-perde-i levlāk
saña

107. **seni:-i**

Gazel 30

Mısra: 5

"Sen" ikinci tekil şahıs
zamiri.

Şerār-ı nār-ı āh itdi seni aḥker-
nümün amma
şakın şad-çāk olursun nāle-i
nāgāhdan ey çarḥ

108. **seni:-i**

Gazel 30

Mısra: 5

"Sen" ikinci tekil şahıs
zamiri.

Şerār-ı nār-ı āh itdi seni aḥker-
nümün amma
şakın şad-çāk olursun nāle-i
nāgāhdan ey çarḥ

109. **seni:-i**

Gazel 49

Mısra: 11

"Sen" ikinci tekil şahıs
zamiri.

Nālende eyleyen seni mānend-i
'andelīb
Es'ad o verd-i gülşen-i behcet
degil midir

110. **seni:-i**

Gazel 61

Mısra: 7

"Sen" ikinci tekil şahıs
zamiri.

Ne bilür zevk-i ḥayālin seni ey
āhū-yı nāz
Olmayan dām-geh-i ḥasret-i hicre
naḥcīr

111. **seni:-i**

Gazel 137

Mısra: 3

"Sen" ikinci tekil şahıs
zamiri.

Seni ol deñlü dil-bend eylemiş
'aşk-ı gül-i ter kim
Ne mümkün dām-ı ğamdan bir daḥi
āzādñ ey bülbül

112. **seni:-i**

Gazel 140

Mısra: 9

"Sen" ikinci tekil şahıs
zamiri.

Muhassal tünd-hū kıldım seni fart-ı
niyāzımla
Rūsüm-ı cevri güyā ey vefā-
düşmen ben öğretdim

113. **seni:-i**

Gazel 169

Mısra: 7

"Sen" ikinci tekil şahıs
zamiri.

Bir müyına saymaz seni ol şūḥ-ı
ḥat-āver
şad-pāre de kılsañ dili mānende-i
şāne

114. **seni:-i**

Gazel 176

Mısra: 9

"Sen" ikinci tekil şahıs
zamiri.

Seni seyyāh-ı deşt itdi Mişāl-i
Kays ey Es'ad
İdelden ol mehiñ şeh-bāz-ı 'aşkı
āşiyān serde

115. **seni:-i**

Kaside 9

Mısra: 93

"Sen" ikinci tekil şahıs
zamiri.

Seni tirāz-ı bihīn ravza-i sa'ādet
iden
Beni o gülşene kılmış hezār-ı
mu'ciz-kār

116. **seni:-i****Müsemmen 1**

Mısra: 40

" Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

Kanı ol kavli yalan itdiğin ikrar
kanı
Nice oldı severim söyledigün ben
de seni

117. **seni:-i****Müsemmen 1**

Mısra: 41

" Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

şadıkı 'l-kavl-i haķikat seni
sandım güzelim
Şem'-i Ruḥsârına biñ cān ile
yandım güzelim

118. **señi:-i****Müsemmen 1**

Mısra: 49

" Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

Bir sözüm var saña amma señi
halvet bulamam
Cevş-i bigâne ile sohbeta nevbet
bulamam

119. **seni:-i****Müsemmen 1**

Mısra: 51

" Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

Seni bulsam daḥi izḥârına fırsat
bulamam
Şöyle kim nīm nighle bile Ruḥsat
bulamam

120. **seni:-i****Tarih 21**

Mısra: 19

" Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

Seni bağışlaya haķ pādīşeh-i
devrāna
Olasın dehrde bād-i fütüh-ı bī-had

121. **seniñ:-iñ****Müsemmen 1**

Mısra: 54

" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri

(Sevgili).

Ey cefā-pīşe siriştiñde mürüvvet
bulamam
Dil-i sahtıñda seniñ cevher-i safvet
bulamam

122. **sen:****Gazel 30**

Mısra: 2

" Sen" birinci tekil şahıs

zamiri.

Beni dūr eylediñ bilmem niçün ol
māhdan ey çarḥ
'Acebdır kim hirāsān olmadıñ sen
āhdan ey çarḥ

123. **sen:****Gazel 137**

Mısra: 5

" Sen" birinci tekil şahıs

zamiri.

'Aceb mi tekye-gāh-ı gülşen içre
zākir olsañ sen
Ki 'aşk-ı verd-i terdir bā'ış-i
irşādın ey bülbül

124. **sen:****Gazel 192**

Mısra: 2

" Sen" birinci tekil şahıs

zamiri.

Ey Dāğ-ı taze yāre açıl lāleler gibi
Ey eşk-i dīde sen de saçıl jāleler
gibi

125. **seniñ:-iñ****Gazel 30**

Mısra: 7

" Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

Seniñ de cünbüşüñ emre menūt
olmağla 'ālemde
Kıyās eyle fenāyı kendiñe
eşbāhdan ey çarḥ

126. **seniñ:-iñ****Gazel 42**

Mısra: 9

" Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

Şikāyeti ḳo bak āyīne-i ḳaderde
seniñ
Ne ise ḥāline şāyeste vü revā
görünür

127. **seniñ:-iñ****Gazel 48**

Mısra: 9

" Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

Nigāh-ı merḥamet kıl kendi
bendeñdir seniñ Es 'ad
Dime ey şehriyār-ı nāz o bir kem-
nāmdır nemdir

128. **seniñ:-iñ****Gazel 67**

Mısra: 2

" Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

Sūzişñ şanma dilā nār-ı
cününüñdandır
Bu teb ü tāb seniñ sūz-ı
derünüñdandır

129. **seniñ:-iñ****Gazel 125**

Mısra: 1

" Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

Māha noksan irdi ḥüsn-i şu 'le-
tābıñdan seniñ
Āfitāb aḥşama cān atdı hicābıñdan
seniñ

130. **seniñ:-iñ****Gazel 125**

Mısra: 4

" Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

Revnaḳ-ı bezm-i raḳīb olmak mı
yohsa niyyetiñ
Ey cefā-cü böyle fehm itdim
şitābından seniñ

131. **seniñ:-iñ****Gazel 125**

Mısra: 6

" Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

Fitneler der-ḥāb bīm-i ḡamze-i
pür-şürdan
Neş'eler ser-mest keyf-i la 'l-i
nābıñdan seniñ

132. **seniñ:-iñ****Gazel 131**

Mısra: 1

" Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

Mānend-i sāye pāyına üftanıñım
seniñ
Ey serv-i nāz dest-be-dāmānıñım
seniñ

133. **seniñ:-iñ****Gazel 131**

Mısra: 2

" Sen" ikinci tekil şahıs

zamiri.

Mānend-i sāye pāyına üftanıñım
seniñ
Ey serv-i nāz dest-be-dāmānıñım
seniñ

134. **seniñ:-iñ****Gazel 131**

Mısra: 4

" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Gel seyr-i bağ-ı lāle-i Dāğ-ı derūna
kim
Ey şem'-i şām-ı işve Çerāgānıñım
seniñ

135. **seniñ:-iñ****Gazel 131**

Mısra: 6

" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Oldum nigāh-ı şüretine dīde cümle
ten
Bağ kim Mişāl-i āyine hayrānıñım
seniñ

136. **seniñ:-iñ****Gazel 131**

Mısra: 14

" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Sevdā didi ki vaşf-ı haş eylersiñ
Es'adā
Tevvīde levh-i kıl-k-i sūhan-
dānıñım seniñ

137. **seniñ:-iñ****Nazm 23**

Mısra: 2

" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

şad-pāre kılarısañ yine dermān da
seniñdir
Bu dil de seniñ hañçer-i bürrān da
seniñdir

138. **seniñ:-iñ****Nazm 23**

Mısra: 4

" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Ben mürdeyi lutfuñla ne var
eyleseñ ihyā
Ey rüh-ı revān ten de seniñ cān da
seniñdir

sen:-1. **saña:-a****Gazel 17**

Mısra: 10

" Sen" 2. teklik şahıs adılı.

TakrİR idemez hālini yāre dil-i
mebhūt
TahrİR idebilseñ saña Es'ad ne
sa'adet

2. **saña:-a****Gazel 22**

Mısra: 4

" Sen" 2. teklik şahıs adılı.

Cümleten nāz u bahā vü ān sende
münderic
Cezbe-i hüsñ ü melāhatdır viren
saña revāc

3. **saña:-a****Gazel 66**

Mısra: 5

" Sen" 2. teklik şahıs adılı.

Müsā'id olsa da saña sipihr-i bed-
heme-çiz
Olur sevād-ı şeb-i ğam gehi beyāz-
ı neḥār

4. **sana:-a****Gazel 98**

Mısra: 6

" Sen" 2. teklik şahıs adılı.

Sen de diliñle ugradın ey bülbül
eyle pes
Sana bu hoş nevālar içün oldı cā
kafes

5. **saña:-a****Gazel 133**

Mısra: 10

" Sen" 2. teklik şahıs adılı.

Es'adā merdlik it cevriñe ḳalma
dehriñ
Saña zehr-ābe sunan ādeme sen
diryāk ol

6. **saña:-a****Gazel 140**

Mısra: 3

" Sen" 2. teklik şahıs adılı.

Alup bir cām virdim saña sākī
cevher-i hūşum
Sanı'-i şışe-bāzī bilmez idiñ sen
ben öğretdim

7. **saña:-a****Gazel 145**

Mısra: 4

" Sen" 2. teklik şahıs adılı.

İzārın 'ariziñ Ruḥsār-ı āliñ var
iken geşt it
Çemende saña haclet gelmesün bir
vech ile gülden

8. **saña:-a****Gazel 157**

Mısra: 10

" Sen" 2. teklik şahıs adılı.

ḥayāl olsa n'ola mazmūn-ı nazm-ı
hoş-terin Es'ad
Saña piçidedir fikr-i rakik ol tār-ı
gīsūdan

9. **saña:-a****Kaside 1**

Mısra: 8

" Sen" 2. teklik şahıs adılı.

İt her zaman mekānıñı peygüle-i
ferāğ
Kim rüz-merre nev'-i ḥaṭā saña bī-
revā

10. **saña:-a****Kaside 1**

Mısra: 14

" Sen" 2. teklik şahıs adılı.

Uyduñ hevālara ne 'aceb ḡaflet
eylediñ
'Ālem te'accüb eyleye bu fi'l ile
saña

11. **saña:-a****Kaside 1**

Mısra: 47

" Sen" 2. teklik şahıs adılı.

Mevşul olur saña şıla-i ḥayr
cümlesi
Mā-fi'z-zamiriñ ola hemān tā'at-i
Ḥudā

12. **saña:-a****Kaside 1**

Mısra: 116

" Sen" 2. teklik şahıs adılı.

Mervī ḥadīs-i ba's-i şerifiñ
müselşelen
Mevkuf oldı ḥaṭm-i risālet şehā
saña

13. **saña:-a****Kaside 2**

Mısra: 20

" Sen" 2. teklik şahıs adılı.

Feyz-i ilḥām-ı ma'ānide ger
İşrākiyyūn
Ez-derūn saña mürīd olsalar ey
ḥāme seza

14. **saña:-a****Kaside 2**

Mısra: 30

" Sen" 2. teklik şahıs adılı.

Sen o nessāc-ı girān-kāle-i
ma'nāsın kim
Tār u pūd oldı midād-ı siyeh ü sürh
saña

15. **saña:-a****Kaside 2**

Mısra: 60

" Sen" 2. teklik şahıs adılı.

Sen o şahenşeh-i iklim-i

nübüvvetiñ kim

Taht-gâh oldı serâ-perde-i levlâk

saña

16. **saña:-a****Kaside 3**

Mısra: 50

" Sen" 2. teklik şahıs adılı.

Sen ol yegâne dūr-i pāk-i Bahr-ı

bi'setsiñ

Ki saña tâc-ı nübüvvet maḳâm-ı

a'lâdır

17. **saña:-a****Kaside 4**

Mısra: 23

" Sen" 2. teklik şahıs adılı.

Hâliñ harâb ey dil-i şeydâ sana

meḡer

Ol şâh-ı enbiyânıñ ola luḡf u şefkati

18. **saña:-a****Kaside 4**

Mısra: 79

" Sen" 2. teklik şahıs adılı.

Ey dil saña mâh-ı sipihr-i

nübüvvetiñ

Besdir olursa zerre-i mihr-i

'inayeti

19. **saña:-a****Kaside 5**

Mısra: 35

" Sen" 2. teklik şahıs adılı.

Saña muhtâcdır ey şâh-ı cihan

cümle rüsûl

Zât-ı pâkiñdir olan 'âleme hâdî-i

sübûl

20. **saña:-a****Kaside 5**

Mısra: 44

" Sen" 2. teklik şahıs adılı.

ḡayr-ı cümle sübûl olsañ n'ola ey

nūr-i Huda

Virdi zîrâ ki şeref pâye-i mi'râc

saña

21. **sana:-a****Kaside 7**

Mısra: 72

" Sen" 2. teklik şahıs adılı.

Ey şadr-ı nîk-kadr-i kerem-vâr u

kâm-kâr

Allah sana zahir ü bâtın mu'in ola

22. **sana:-a****Lugaz 1**

Mısra: 22

" Sen" 2. teklik şahıs adılı.

Bunı kim hall-eyler ise ketm ider

Olsa da sana birâder ya peder

23. **saña:-a****Lugaz 16**

Mısra: 8

" Sen" 2. teklik şahıs adılı.

Harf-i sanîsi anıñ zâḡirdir

Fehm kıl kim didim ol harfi saña

24. **saña:-a****Lugaz 19**

Mısra: 6

" Sen" 2. teklik şahıs adılı.

Bildim ol ism-i şerm-peymâyı

Diyemem saña ol mu'ammâyı

25. **saña:-a****Lugaz 19**

Mısra: 6

" Sen" 2. teklik şahıs adılı.

Bildim ol ism-i şerm-peymâyı

Diyemem saña ol mu'ammâyı

26. **saña:-a****Lugaz 19**

Mısra: 24

" Sen" 2. teklik şahıs adılı.

Vaşfın anıñ galat didim o degil

Başka ta'rîf idemem saña anı bil

27. **saña:-a****Muamma 3**

Mısra: 2

" Sen" 2. teklik şahıs adılı.

Nâz ile ḡançer-be-dest ol ger

ḡarâm olsun baña

Eyleyem pâ-mâl cism-i mürdem ey

ḡunî saña

28. **saña:-a****Murabba 1**

Mısra: 10

" Sen" 2. teklik şahıs adılı.

Murg-i nâliş-kârîñım rahm it baña

Ben de Es'ad-veş olup mâil saña

29. **saña:-a****Müsemmen 1**

Mısra: 32

" Sen" 2. teklik şahıs adılı.

Bu midir şart-ı maḡabbet çelebim

sultânım

Saña lâyk mı vefasızlık efendim

canım

30. **saña:-a****Müsemmen 1**

Mısra: 38

" Sen" 2. teklik şahıs adılı.

Yok mıdır zerrece imân 'acaba

sende

Dimedim ki saña biñ cân ile oldum

bende

31. **saña:-a****Müsemmen 1**

Mısra: 49

" Sen" 2. teklik şahıs adılı.

Bir sözüm var saña amma señi

halvet bulamam

Cevş-i bigâne ile sohbe nevbet

bulamam

32. **sana:-a****Nazm 35**

Mısra: 2

" Sen" 2. teklik şahıs adılı.

Olmaḡla nümû-dâr 'izârında siyeh

mû

'Arz itdi sana sînesini şanma o

meh-rû

33. **saña:-a****Tarih 24**

Mısra: 20

" Sen" 2. teklik şahıs adılı.

İdüp şad müjdeler hâtif didi ey

Es'ad-ı dâ'î

Saña bādî-i şādî dinle bu târîh-i

garrâdır

sencide it:1. **sencide it:****Gazel 160**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ölçmek, tartmak.

ḡaḡîḡat üze kârın itmeyen sencide

nâḡışdır

Kef-i mîzânı kılsa rûz-i maḡşer

dest ü dâmânın

sencilevin:1. **sencilevin:****Gazel 88**

Mısra: 1

Senin gibi.

Bir sencileyin şüh-ı cefâ-perveriş
olmaz
Bir bencileyin 'âşık-ı miñnet-
meniş olmaz

seng:

1. seng:

Kaside 2

Mısra: 76

Taş // Katı, sert.

Göricek âyine-i nûr-i cemâl-i pâkiñ
Seng güftâra gelüp söyledi tûñ-âsâ

seng-dil:

1. seng-dili:-i

Rûbai 8

Mısra: 2

Taş kalp, katı kalp, acımasız.

Ey âh-ı şehir 'aceb ki kâr
eylemediñ
Ol seng-dili benimle yâr eylemediñ

2. seng-dil:

Gazel 22

Mısra: 8

*Taş kalp, katı kalp, acımasız
(sevgili bağlamında).*

Câm-ı hâtır pür-mey-i 'aşkıñdır
ana bakma kec
Çalma taş eyleme ey seng-dil
kesr-i zücâc

3. seng-dil:

Tarih 32

Mısra: 7

*Taş kalp, katı kalp, acımasız
(sevgili bağlamında).*

Böyle bir âteş-tabi'at seng-dil ser-
keş olup
Eylemezken ser-fürü ol tünd-hü
çün nev-cüvân

seng-dilin:

1. seng-diliñ:-in

Kaside 11

Mısra: 25

*Taş yürekli, katı kalpli,
acımasız, vicdansız (kimse).*

Girye nâr-ı gâmin ol seng-diliñ
mahv idemez
Âb itfâ mı ider hiç şerer-i hârâyı

seng-i cefâ vü çevri:

1. seng-i cefâ vü çevri:

Gazel 98

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Zulüm ve eziyet taşı.

Seng-i cefâ vü çevri dil-i zara bî-
kıyâs
Semt-i vefâyâ uğramaz ol şüh-ı
nev-heves

seng-i fesân-ı merge ol:

1. seng-i fesân-ı merge ol:

Gazel 177

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ölüm saçan taşlar olmak.

Görüp tîzî-i şemşîr-i nigâhıñ
revgan-ı ümmîd
Olur seng-i fesân-ı merge mālân
kaṭra-ber-kaṭra

seng-i melâmetle:

1. seng-i melâmetle:

Tahmis 5

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ayıplama, kınama taşı.

Dögünsem nice müddet vechi var
seng-i melâmetle
Niçün ben kendümi hâk-i derinden
böyle dūr itdim

seng-i reh:

1. seng-i reh:

Gazel 64

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Taşlık, zorlu yol.

Olan lağzîde-pâ yâh-beste-gâh-ı
çâh-ı 'âlemde
Çü seng-i reh teh-i içdâm-ı her
rahm-âzmâsızdır

seng-i rîze:

1. seng-i rîze:

Kaside 7

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ufak, kırıntılı taş.

Demdir kemine kaṭra-i nîsân-ı feyz
ile
Her seng-i rîze dâne-i dürr-i semîn
ola

seng-i teh-i na'liñe:

1. seng-i teh-i na'liñe:

Rûbai 3

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ayakkabının altının taşı.

Dūr eylemeden beni deriñde besdir
Seng-i teh-i na'liñe mutâbık kılsañ

senin:

1. senin:

Gazel 131

Mısra: 12

"Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Her sū sirişkim olsa revân pâyına
n'ola
Ey naḥl-i taze su gibi cüyânınım
senin

2. senindir:-dir

Kaside 3

Mısra: 69

*"Sen" ikinci tekil şahıs
zamiri.*

Meded senindir eyâ nur-ı çeşm-i
cümle rûsûl
'İnayet eyle ki şânıñ hemîn
'atayadır

3. seniñdir:-dir

Nazm 23

Mısra: 1

*"Sen" ikinci tekil şahıs
zamiri.*

şad-pâre kılsañ yine dermân da
seniñdir
Bu dil de seniñ hañçer-i bürrân da
seniñdir

seniñ bende-i fermânınım:

1. seniñ bende-i fermânınım:

Gazel 131

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Senin emrinin kölesiyim.

Menşür-ı haṭla mülk-i dil oldı
müsaḥhariñ
Ey şâh-ı ḥüsn bende-i fermânınım
seniñ

**seniñ sevdâ-perest-i zülf-i
perişânınım:**

**1. seniñ sevdâ-perest-i zülf-i
perişânınım:**

Gazel 131

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Senin dağınık saçlarının
sevdasının tutkunuyum.*

Pejmurde-kıl ü kâl-i şeb-i fikr isem
n'ola

Sevdā-perest-i zülf-i perîşânıñım
seniñ

senindir:

1. **seniñdir:-in, -dir**
Nazm 23
Mısra: 2
İkinci tekil kişi zamiri.

şad-pāre kılarısañ yine dermān da
seniñdir
Bu dil de seniñ hañçer-i bürrān da
seniñdir

2. **seniñdir:-in, -dir**
Nazm 23
Mısra: 4
İkinci tekil kişi zamiri.

Ben mürdeyi lutfuñla ne var
eyleseñ ihyā
Ey rûh-ı revān ten de seniñ cān da
seniñdir

sepîde-kün-i reng-i şubh-ı nazm:

1. **sepîde-kün-i reng-i şubh-ı nazm:**
Kaside 9
Mısra: 97
Kelime Tipi: -
Şiirin sabahının rengini beyazlatan, aydınlatan.

Ben ol sepîde-kün-i reng-i Şubh-ı
nazmım kim
Sevād-ı hāmem olur güyiyā şeb-i
nevvār

ser:

1. **serimdedir:-im, -de, -dir**
Gazel 37
Mısra: 1
Baş, kafa.

Sünbül-hevā-yı zülf-i siyahı
serimdedir
Āyāt-ı haṭṭı müy-be-mü
ezberimdedir

2. **seri:-i**
Lugaz 7
Mısra: 13
Baş, kafa.

Pāyinin mikdār-ı sülsidir seri
Eyleseñ ihsā bedendir ekseri

3. **serdir:-dir**
Lugaz 17
Mısra: 4
Baş, kafa.

kalbi 'aṣi ile hemān birdir
Aña maḥṣûs bu 'aceb serdir

4. **serim:-im**
Gazel 24
Mısra: 7
Bas, kafa, kelle.

ham kılup kıddim serim top itdi
fıkr-i ebruvān
Cism-i zārım kıldı çevgān-ı
każādan daḥi kec

5. **serde:-de**
Tahmis 2
Mısra: 1
(Āşîğın) aklı, fikri.

Fürüzān eyleyüp envār-ı dāğ-ı
'aşkıñı serde
Zalām-ı māsivāyı levḥ-i dilden
eyle güm-kerde

6. **serde:-de**
Gazel 174
Mısra: 7
(Āşîğın) başı, kafası.

Görinen Dāğ-ı hün-ālûde şanma
sinede serde
Gül-i şad-berg-i ḥasretidir nihāl-i
iştıyāk üzre

7. **serde:-de**
Gazel 176
Mısra: 10
(Fars.) Baş, kafa.

Seni seyyāh-ı deşt itdi Mişāl-i
Kays ey Es'ad
İdelden ol mehiñ şeh-bāz-ı 'aşkı
āşiyān serde

8. **serde:-de**
Kıt'a 5
Mısra: 1
(Fars.) Baş, kafa.

Gedikli bende iken serde dāğ-ı
hecr ile
Terahḥum itmedi timār idüp
cerāḥatine

ser çekme:

1. **ser çekme:-me**
Gazel 188
Mısra: 4
Kelime Tipi: **Deyim**
Baş kaldırmak, itaat etmemek, asilik etmek, mütevazı olmamak.

Tevāzu' kıl hevā-dārānıña meyl it
geh ü bî-gāh

Aman ey serv-kad sen de o gerden
gibi ser çekme

serāb it:

1. **serāb it:**
Gazel 19
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Çöl, çorak arazi vb. yerlerde atmosferdeki ışık kırılması ve sıcaklık sebebiyle ortaya çıkan su görüntüsü.

Mevc-āver-i keyf-i mey idüp
lücce-i ḥüsnüñ
Ol tāb-ı cihān-süzü ile baḥrı serāb
it

ser-āğaz:

1. **ser-āğaz:**
Tarih 35
Mısra: 25
Baş, başlangıç, ilk söz.

Tılā-yı sîme ser-āğaz idince Sīvāsī
O buk'ay Zehebī başladı zer-
eḫşāna

ser-āğaz-ı du'ā kıl:

1. **ser-āğaz-ı du'ā kıl:**
Kaside 8
Mısra: 72
Kelime Tipi: -
Dua etmeye başlamak.

Yeter tül-i dirāz Es'ad temeddüh-
kār-i bi-cā
Ser-āğaz-ı du'ā kıl kim odur şart-ı
sūḥan-dānī

ser-ā-pā:

1. **ser-ā-pā:**
Tarih 42
Mısra: 4
Baştan ayağa kadar, baştan başa, bütün, hep.

Oluḫ memdūd zıll-i 'adl ü dadı
rub'-ı meṣkūna
Ser-ā-pā 'āleme hemvāre olsun lutf
u ihsānı

2. **ser-ā-pā:**
Kaside 8
Mısra: 74
Baştan ayağa kadar, baştan başa, bütün, hep.

Ola tā kim füyüzāt-ı zamān-ı
nevbahārden
Ser-ā-pā sebz-i hurrem 'ālemiñ
köhne gülistanı

serā-perde-i levlāk:**1. serā-perde-i levlāk:****Kaside 2**

Mısra: 60

Kelime Tipi: **Hadis**

"Levlak" sarayının
perdesi. ("Levlāke levlak lema
halaktül eflak: Sen olmasaydın
kâinatı yaratmazdım." Kudsi hadis
olduğu söylenen ifadedden
iktibasur.).

Sen o şāhenşeh-i iklīm-i
nübüvetsiñ kim
Taht-gāh oldu serā-perde-i levlāk
saña

ser-ā-ser:**1. ser-ā-ser:****Kaside 6**

Mısra: 44

Baştan başa, büsbütün.

Fürüg-endāz olunca āfitāb-ı şevket
ü şāniñ
Ser-ā-ser dehrden mahv oldu tārīk-i
fesād u şer

2. ser-ā-ser:**Kaside 12**

Mısra: 2

Baştan başa, bütün, büsbütün.

Yine zib-āver olup gülşene yer yer
lāle
Feyz-i nevrüz ile Dāğ oldu ser-ā-
ser lāle

3. ser-ā-ser:**Tarih 44**

Mısra: 18

Baştan başa, bütün, büsbütün.

Anda dü-tāk-ı pür-zer beytū 'l-
kasīde beñzer
Mazmūnınıñ ser-ā-ser şevk u şafā
me'ālī

serāy-ı dehre:**1. serāy-ı dehre:****Tarih 4**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Dünya sarayı.

Ola bākī İlāhī nesl-i pāk-i Hān
Ahmedden
Serāy-ı dehre Şāhzāde Süleymān-ı
cihān geldi

serāy-ı devlet:**1. serāy-ı devlet:****Tarih 4**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Devlet sarayı.

Te'āla 'llāh zihī şeh-zāde-i sultān-ı
'ālem kim
Kudūminden serāy-ı devlete şad
'izz ü şān geldi

2. serāy-ı devlet:**Tarih 23**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Devlet sarayı.

Bu serāy-ı devlete 'izz ü sa 'ādetle
gele
Sulb-i pākinden nice şeh-zāde-i
'ālī-tebār

serāy-ı eymen:**1. serāy-ı eymen:****Tarih 44**

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Kutlu saray.

Ol nev serāy-ı eymen o deñlü
nüzhət-efgen
Deryā dañı ırakdan dildāde-i
cemālī

serāy-ı re'fet:**1. serāy-ı re'fet:****Kaside 7**

Mısra: 59

Kelime Tipi: -

Merhamet sarayı.

Rifat serāy-ı re'fetine sāha-i fesīh
Devlet revāk-ı himmetine şehnişin
ola

serāy-ı şüküfe-zār:**1. serāy-ı şüküfe-zār:****Nazm 8**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Çiçek bahçesi sarayı.

Teşrīf idince 'ālemi sultān-ı
nevbañār
Zeyn oldu mağdemiyle serāy-ı
şüküfe-zār

ser-bāz:**1. ser-bāzdır:-dır****Gazel 126**

Mısra: 2

Korkusuz, yiğitçe.

Per ü bālī füsün ü fitne bir şeh-
bāzdır çeşmiñ
Şikār itmekde murg-ı dilleri ser-
bāzdır çeşmiñ

ser-be-hāk-i bendegī oldu:**1. ser-be-hāk-i bendegī oldu:****Tarih 29**

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Batan toprağa(bütün hepsi)
kölesi olmak.*

Hamdū li 'llāh 'ahd-i pür- 'adl-ü
'atasında hemīn
Ser-be-hāk-i bendegī oldu gürūh-ı
düşmenān

ser-be-kemīn-i tefekkür ol:**1. ser-be-kemīn-i tefekkür ol:****Kaside 4**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Düşünce pususunda
beklemek.*

Ey dil biraz da ser-be-kemīn-i
tefekkür ol
Püşide eyle cismiñe delk-i
melāmeti

ser-bend-i zülf it:**1. ser-bend-i zülf it:****Gazel 167**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Saçı bağlanan şey yapmak.

'izārın gösterüp Es'ad beni ser-
bend-i zülf itdi
Ne bāziler çıkardı başıma ol tıfl-ı
nāzende

ser-be-ser:**1. ser-be-ser:****Gazel 103**

Mısra: 9

Baştan başa, büsbütün.

'Aceb mi ser-be-ser pür-dāğ olsa
Es'adā 'āşık
Dil-i vīrān-serāy-ı ehl-i ğam bī-
revzen olmazmış

2. ser-be-ser:**Tarih 13**

Mısra: 4

Baştan başa, büsbütün.

Zihī nev hāne-i dil-keş-binā tarh-ı
mu'allā kim

Bakılsa ser-be-ser manzûridir
dünyâ ve mâ-fihâ

3. ser-be-ser:

Gazel 26

Mısra: 2

Baş başa, birlikte, beraberce.

Olsa tâlî' mihr-i nâzım hâb-gehden
her şabâh
Ruşen eyler ser-be-ser dünyâyı
tâb-ı inşirâh

ser-beste:

1. ser-beste:

Gazel 39

Mısra: 3

*Başı bağlı. Gizli, kapalı,
örtülü.*

Sevdâ-yı zülf-i yâr ile ser-beste
dilleriñ
Nûkhet-fezâ-yı sünbül olan bü-y-i
âhıdır

ser-beste kıldı:

1. ser-beste kıldı:

Gazel 163

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gizli, kapalı, örtülü kılmak.

Derûn pür-zağm-ı tîğ-i gâmeze-i
hûn-rîz iken şimdi
Baña efsûn idüp ser-beste kıldı
mü-be-mü gîsü

ser-beste-bend-i hayret olduñ:

1. ser-beste-bend-i hayret olduñ:

Gazel 23

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Şaşkınlık kilidiyle kilitlenmiş.

Gönül sevdâ-yı zülf-i pîç-pîç-i dil-
rübâdan geç
Yeter ser-beste-bend-i hayret
olduñ bu hevâdan geç

ser-beste-i zencîr-i kâküldür:

1. ser-beste-i zencîr-i kâküldür:

Gazel 58

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Kakül zinciri ile başı
bağlanmak.*

Ne mümkündür rehâ dârü'ş-şifâ-yı
miñnet ü gâmdan
Dil-i Mecnûn-reviş ser-beste-i
zencîr-i kâküldür

ser-beste-i zülfüñ:

1. ser-beste-i zülfüñ:

Gazel 80

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Saçının örtüsü.

Olur ser-beste-i zülfüñ mahalli
'âlem-i bâlâ
Dil-i pâ-der-hevâ-yı 'aşk cüyâ-yı
zemîn olmaz

ser-bürehe:

1. ser-bürehe:

Gazel 103

Mısra: 3

Başı açık, başı çıplak.

Sezâdır Kays-âsâ ser-bürehe geşt-
i dest itsem
Garîbân-ı hevâ-yı 'aşka zîrâ
mesken olmazmış

ser-çeşme-i havât:

1. ser-çeşme-i hayât:

Gazel 135

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Yaşam kaynağı, hayat pınarı,
abıhayat pınarı.*

Tarf-ı lebinde mü-y-i siyâhın gör
Es'adâ
Ser-çeşme-i hayât idüğün âşikâr kıl

ser-cümle:

1. ser-cümle:

Kaside 4

Mısra: 33

Hepsi, tamamı, bütün.

Oldur o mağz-ı nûr ki ser-cümle
enbiyâ
Pervâne-i Çerâğ-ı münîr-i şeri'atı

2. ser-cümle:

Tahmis 2

Mısra: 8

Baştan aşağı, tamamen.

Nedir suduñ bu deñlü sarf-ı emvâl-
i temennadan
Ta'alluk riştesin kat' eyleyüp ser-
cümle eşyadan

serd:

1. serd:-i

Gazel 91

Mısra: 16

Soğuk II Sert, haşin.

Yah-beste kılsa seyl-i sirişkim
n'ola firāk
Serdî keşîde-cüy olamaz
incimâdsız

serd it:

1. serd it:

Gazel 78

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sert ve şiddetli olmak.

Ne deñlü vaz'-ı mevhum-ı
hakîmanî-yle serd itse
Dürüğün bâ'is-i tahşîl-i kâim iden
be-kâm olmaz

serde:

1. serde:

Tahmis 2

Mısra: 10

*En başında, Kaderin önceden
yazılması bağlamındadır.*

Umuruñ hakka tefviz eyle gâfil
olma Mevlâdan
Gelür elbet zuhur eyler ne yazdı-y-
se kalem serde

ser-engüşt-i dil:

1. ser-engüşt-i dil:

Gazel 81

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gönlin baş parmağı.

Fıkr-i la'l-i sürh-fâmîñla ser-
engüşt-i dile
Güyyiâ bir hâtem-i yâkût taqdı
gönümüz

ser-engüşt-i la'lîn:

1. ser-engüşt-i la'lîn:

Gazel 155

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Lalîn parmak ucu.

Benânı manzar-ı hünîn-i çeşm-i
'âşik olmuşdur
Ser-engüşt-i la'lîn oldu şanmañ
reng-i hınnâdan

ser-firâz:

1. ser-firâz:-a

Kaside 8

Mısra: 59

*Benzerlerinden üstün olan
kimse, seçkin, mümtaz.*

Cihān-dārā hıdīvā ser-firāzā
āsmān-kadrā
Eyā gerdūn-ı 'ızz ü rif atin hırşid-i
rahşanı

ser-firāz iden:

1. ser-firāz iden:

Gazel 71

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Başını yukarı kaldırmak,
yükseltmek.*

Bār-ı girān-ı ğamdır iden āhı ser-
firāz
Elbette başı kūh-ı bülendin
dumanlıdır

ser-fürü:

1. ser-fürü:

Tarih 32

Mısra: 8

Baş eğme, itaat etme.

Böyle bir āteş-tabi' at seng-dil ser-
keş olup
Eylemezken ser-fürü ol tünd-hū
çün nev-cüvān

ser-fürü kılmaz:

1. ser-fürü kılmaz:

Gazel 173

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Baş eğmek, itaat etmek,
minnet etmek.*

Ser-fürü kılmaz gedā iken şehān-ı
'āleme
Es'adā cāy eyleyen pāy-ı hum-ı
hāmārdā

ser-fürüluklar id:

1. ser-fürüluklar id:

Kaside 12

Mısra: 65

Kelime Tipi: -

Baş eğme, itaat etme.

Ser-fürüluklar idüp rahş-ı şabā-
pey-revine
Raht-ı zerrine kılāde olayım der
lāle

ser-germī-i hayāl:

1. ser-germī-i hayāl:

Gazel 13

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Hayalin öfkesi.

Mest eyler Es 'adā benī ser-germī-i
hayāl
İtsem ne dem taşavvur-ı nūş-i
şarāb-ı leb

ser-geşte-tiğ-i ğamze-i cellād ol:

1. ser-geşte-tiğ-i ğamze-i cellād ol:

Gazel 200

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Can alıcı yan bakışın okuyla
sersemlemek.*

Meftūn-ı çeşm-i yār-i perī-zād
olam gibi
Ser-geşte-tiğ-i ğamze-i cellād olam
gibi

ser-had ser-had:

1. ser-had ser-had:

Tarih 21

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sınırdan sınıra, uçtan uca.

Kahramān-übbehe kim sīt-i tanīn-i
kūşı
Gūş-i a 'dāya virir velvele ser-had
ser-had

ser-hadd-i hüsn-i yāre:

1. ser-hadd-i hüsn-i yāre:

Gazel 198

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sevgilinin güzelliğinin sınırı.

Pür-çin cebhe şanma ressam-ı
kudret ey dil
Ser-hadd-i hüsn-i yāre şekl-i hisār
çizdi

ser-hoş:

1. ser-hoşın:-ın

Gazel 161

Mısra: 4

Sarhoş, kendinden geçmiş.

'Acab mi fikr-i şahbā-yı lebi kılsa
beni kec-rev
Değil destinde pā-lagzide-i ref'tarı
ser-hoşın

ser-hüccet-i islām:

1. ser-hüccet-i islām:

Kaside 5

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

İslamın baş delili.

Sensin ol hātem-i engüşt-i
nübüvvet ki şehā
Oldı ser-hüccet-i İslām seniñle
mumzā

ser-i bahtı:

1. ser-i bahtı:

Gazel 129

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Talihin başı.

İrse 'aceb mi çarha ser-i bahtı
Es'adā
Ol serv-i ser-bülendi kināra
çekenleriñ

ser-i cevş-i rüsül-i 'ālī-cā:

1. ser-i cevş-i rüsül-i 'ālī-cā:

Kaside 5

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

*Yüce makam sahipleri
peygamberler ordusunun
komutanı. (Hz.Muhammed(s.a.v.)).*

E's-salāt ey gül-i gülzār-ı 'ināyāt-ı
Huda
E's-salāt ey ser-i cevş-i rüsül-i 'ālī-
cā

ser-i mü:

1. ser-i mü:

Gazel 19

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kıl başı, kıl ucu.

Es 'ad ser-i mü bahs-i hātında
koma eşkāl
Müsvedde-i evrāk-ı dil-i zārı kitāb
it

ser-i müjgānlarımdan:

1. ser-i müjgānlarımdan:-lar, - ım, -dan

Gazel 139

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kirpik başı, kirpik ucu.

Döküp eşkim ser-i
müjgānlarımdan kaṭra-ber-kaṭra
Dü çeşmim havz-ı sīnem üzre gūyā
Selsebīl itdim

ser-i zülfüñi:

1. ser-i zülfüñi:

Nazm 33

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Saçın ucu.

Sevdalara düşdi yine sümbülleri
bağın
Gördükde ser-i zülfünü zir-i
külehinden

serir-i devlet:

1. serir-i devlet:

Tarih 30

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

*Devlet tahtı. Devletin
yönetildiği makam.*

Dâ'im olsun serir-i devlette
Tâ-be-mahşer o dâver-i devrân

serir-i saltanat:

1. serir-i saltanat:

Kaside 6

Mısra: 45

Kelime Tipi: -

*Hükümdarlık makamı,
saltanat tahtı.*

Serir-i saltanatda müstedâm ol 'izz
ü devletle
Mu'înin Hazret-i Allah olup tevfik
ola yaver

2. serir-i saltanat:

Tarih 18

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Hükümdarlık makamı,
saltanat tahtı.*

Sa'âdetle serir-i saltanatda
Mü'ebbed eyleye bâ-'izz ü şevket

3. serir-i saltanat:

Tarih 23

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Hükümdarlık makamı,
saltanat tahtı.*

Pâdişâhım hak idüp efvün 'ömr ü
devletiñ
Eyleye dâ'im serir-i saltanatda
pây-dâr

4. serir-i saltanat:

Tarih 42

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Hükümdarlık makamı,
saltanat tahtı.*

Şehenşâh-ı mükerrerem Hazret-i
Hân Ahmede Mevlâ

Serir-i saltanatda ide 'ömr-i Nüh
erzânî

ser-keş:

1. ser-keş:

Lugaz 12

Mısra: 14

*Baş çeken (Eğik olmayan, çok
dik olan bağlamında); dikbaşlı,
inatçı, itaatsiz.*

Görünce tâze cüvân söyleyüp nice
mazmûn
Ne deñlü ser-keş ise kendüye ider
meftûn

2. ser-keş:

Tarih 32

Mısra: 7

Baş çeken; dik başlı, inatçı.

Böyle bir âteş-tabi'at seng-dil ser-
keş olup
Eylemezken ser-fürü ol tünd-hü
çün nev-cüvân

serkesân:

1. serkesân:

Tarih 29

Mısra: 26

*İtaatsizlikle, dik başlılıkla,
inatla.*

Tâ-be-mahşer bîm-i kahr-u
heybetinden sū-be-sū
Dergehinde 'abd-i gerdem-beste
olsun serkesân

ser-levha-i evrāk-ı recā:

1. ser-levha-i evrāk-ı recā:

Kaside 2

Mısra: 84

Kelime Tipi: -

Dilek

yapraklarının/sayfalarının başlığı.

'Arz-ı hâl eylemege dergeh-i cūd-
âverine

İtdiler medhiñi ser-levha-i evrāk-ı
recā

sermāye ol:

1. sermāye ol:

Muamma 7

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sermaye olmak.

Nağd-i hūşum aldı virmez ol şeh-i
'ālî-cenāb
Olsa bir sermāye bārî ya kesilse bu
hisāb

ser-mest:

1. ser-mest:

Gazel 125

Mısra: 6

Sarhoş, kendinden geçme.

Fitneler der-hāb bîm-i ğamze-i
pür-şürdan
Neş'eler ser-mest keyf-i la'l-i
nābîndan seniñ

2. ser-mest:

Tahmis 5

Mısra: 19

Sarhoş, kendinden geçmiş.

Meger ser-mest imiş hüşyār
sandım ol sitem-kārı
Zamānsız söyledim derd-i dil-i zārı
kusūr itdim

ser-mest ider:

1. ser-mest ider:

Gazel 29

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kendinden geçme.

Hüy-kerdeg-i germi-i mīnā-yı nāz
ile
Ser-mest ider fütâdeleri āb ü táb-ı
ruh

ser-nigün:

1. ser-nigündür:-dur

Lugaz 15

Mısra: 12

*Baş aşağı, altı üstüne gelmiş,
çevrilmiş.*

Her biriniñ pāyi birdir anda hem
halhālî var
Ser-nigündür birbirine nā-muvāfîk
Hālî var

ser-nigün olduñ:

1. ser-nigün olduñ:

Rübai 7

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Baş aşağı olmak, altı üstüne
gelmek, çevirmek.*

Bir kerre ne var murādım üzre
dönseñ
Bî-hüde degil ki ser-nigün olduñ
sen

ser-nüvişt:

1. **ser-nüviştimidir:-im, -dir****Tahmis 5**

Mısra: 22

Alın yazısı.

qalem ebrûları fikri-yle cism-i zârî
nâl itdim

Meger kim ser-nüviştimidir ki
kalbim bî-mecâl itdim

serpûş-i kadeh:1. **serpûş-i kadeh:****Nazm 16**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kadehin külahı.

Serpûş-i kadeh tâc-ı zer-endüd-ı
serimdir
Dergâh-ı hârâbat benim eski
yerimdir

ser-rişte:1. **ser-rişte:****Beyit 2**

Mısra: 2

Far. ipucu, maksat, vesile.

İşitdim vaşf-ı sünbülde nice eş'âr
söylenmiş
Neden ser-rişte virmiş kâkül-i
dildâr söylenmiş

ser-rişte virmesün:1. **ser-rişte virmesün:****Gazel 146**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*İp ucu vermek. (Beyitte
"saçların kokusundan rakiplere
haber vermek" bağlamında
kullanılmıştır.).*

Gelürse bezme zülfi virmesün ser-
rişte setr itsün
O sünbülde meşâm-ı gayra
nûkhet gelmesün gelsün

ser-rişte-i fikriñ:1. **ser-rişte-i fikriñ:****Terkib-bend 1**

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Düşüncenin ip ucu.

Ey çinî-i hatt-ı 'anberîni
Ser-rişte-i fikriñ 'ağd-kârı

**ser-rişte-i mahabbet-i diger-
hevâyı:**1. **ser-rişte-i mahabbet-i diger-
hevâyı:****Gazel 98**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Başkalarıyla arzulanan
sohbetin maksadı.*

Sevdâ-yı zülf-i yârdan ayrılma bir
nefes
Ser-rişte-i mahabbet-i diger-hevâyı
kes

ser-rişte-i nevâzişi:1. **ser-rişte-i nevâzişi:****Gazel 99**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

İltifat maksadı.

kıl dâmen-i haķıķati der-dest
Es'adâ
Ser-rişte-i nevâzişi ehl-i riyâyâ kes

sersem itme:1. **sersem itme:****Terkib-bend 1**

Mısra: 74

Kelime Tipi: -

*Aklı başından almak;
düşünemeyecek bir duruma
getirmek, çok şaşırtmak.*

Eyle dili mest-i bâde-i 'aşk
Zehr-âb-ı elemle itme sersem

ser-şiken-i fûsun ü fitne:1. **ser-şiken-i fûsun ü fitne:****Terkib-bend 1**

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

*Fitne ve büyüñün başını
kıran.*

Ey ser-şiken-i fûsun ü fitne
Şemşîr-i nigâh-ı hûn-nisârı

ser-tâ-be-kadem:1. **ser-tâ-be-kadem:****Lugaz 3**

Mısra: 4

*Baştan ayağa kadar,
tamamen, büsbütün.*

Hadd-i zâtında o cism-i bî-cân
Lîk ser-tâ-be-kadem rûh-ı revân

ser-tâ-be-pâ:1. **ser-tâ-be-pâ:****Gazel 54**

Mısra: 10

*Baştan ayağa, baştan aşağı,
baştan başa, tamamıyla, büsbütün.*

Her zıll-ı şâhı bir feraha dâl
naħliniñ
Ser-tâ-be-pâ neşât bu câyıñ orası
var

2. **ser-tâ-be-pâ:****Lugaz 5**

Mısra: 5

*Baştan ayağa, baştan aşağı,
baştan başa, tamamıyla, büsbütün.*

Cism-i zîbâsı dehen ser-tâ-be-pâ
Lîk amma her dem olmaz leb-küşâ

ser-tâ-kadem:1. **ser-tâ-kadem:****Murabba 2**

Mısra: 12

Baştan ayağa kadar.

ķalmadı mir'ât-ı hâtırda
küdûretten Eşer
Hâsılı ben mürdeyi ser-tâ-kadem
cân eylediñ

ser-tâ-pâ:1. **ser-tâ-pâ:****Tarih 41**

Mısra: 10

Baştan aşağı ll her tarafa.

Meh-i nev tāk-ı berrākı olup mihr-i
felek bâmı
Sütün olsa 'amûd-i Şubh her bir
rûkne ser-tâ-pâ

2. **ser-tâ-pâ:****Lugaz 11**

Mısra: 8

Baştan aşağı ll Tamamen.

Biri güyâ ana birisi baba
Ėayrılar ogul oğlu ser-tâ-pâ

ser-tâ-pâ kırup:1. **ser-tâ-pâ kırup:****Tarih 8**

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

*Baştan ayağa kırıp dökmek,
perişan etmek.*

Bin yüz elli iki salinde idüp 'azm-i
cihâd
Nemçe tâbûrını mahv itdi kırup
ser-tâ-pâ

ser-tâ-ser:

1. **ser-tā-ser:****Kaside 6**

Mısra: 42

Baştan başa, bütünüyle,
tamamen.Bi-ḥamdi 'llāh āb-ı tīg-i kahr u
heybetiñ ḥaḳka
Cihanı çirk-i şūr-ı fitneden pāk itdi
ser-tā-ser2. **ser-tā-ser:****Kaside 8**

Mısra: 13

Baştan başa, bütünüyle,
tamamen.Kırā'at eyleyüp gül Ravzatü'l-
ahyārı ser-tā-ser
Riyāziyyāta bed'itdi küşāyiş buldı
vicdanı3. **ser-tā-ser:****Kaside 9**

Mısra: 11

Baştan başa, bütünüyle,
tamamen.Degil şüküfe o dem her nihāl ser-
tā-ser
Hezār dīde açup cümle oldılar
bīdār**serv:**1. **servi:-i****Gazel 1**

Mısra: 9

Far. Tahrif ile selvi denilen
ağaç. (Kamet-i mevzūn-ı dilberân
buna teşbih ve eş'arda kesretle
istimal olunduğundan mevsuvsuz
kullanıldığı hâlde de uzun boy
manasını müfit olur). serv-âzâd:
Dişi serv, tohumuz serv.
servistân: Servilik.Eyleyen âzâde iken servi gülşende
dū-tā
Evvel ü âhır elif-ḳaddidür anıñ
Es'adā2. **servin:-in****Gazel 192**

Mısra: 5

Selvi ağacı, boyunun uzun
olması sebebiyle uzun boylu
sevgiliye benzetilen ağaç.Servin hevā-yı reşk-i kadiñ ile
cünbüşi
Sahn-ı çemende güş olunur nâleler
gibi3. **serv:****Tarih 41**

Mısra: 37

İnce uzun bir ağaç çeşidi.
Eski metinlerde servi ve sevgilinin
boyu arasında ilgi kurulur.Uzatdı kâmeti serv okuyup ders-i
Menār anda
ḳalender-veş okur Keşküli ezber
lâle-i ḥamrā4. **serv:****Gazel 7**

Mısra: 5

"Servi" kelimesinin eski
metinlerde görülen asıl şekli.
Serv/servi/selvi ağacı, uzun boylu
ve koyu yeşil yapraklı bir ağaçtır.
Klasik şiirde adından en çok
bahsedilen ağaçtır. Sevgilinin boyu
için hem benzeyen hem de
benzetilendir. Hatta zamanla
sevgilinin boyu ile bütünleşmiş
olup "boy" kelimesinin kullanımına
dahi ihtiyaç kalmamıştır ve mecaz
yoluyla ifade edilmektedir. selvinin
hafif rüzgârla salınışı, sevgilinin
yürüyüşünü andırmaktadır.Reftāra gel hırāmıña serv eylesün
ḥased
Bālā-terin olan bu revişdir hemin
saña**serv ḳaddine:**1. **serv ḳaddine:****Kıt'a 4**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Servi ağacı gibi uzun boylu
sevgili.O serv ḳaddine şefkat hırām-ı meyl
olmaz
Enini fâhte-veş tavk-ı gerden itsem
de**serv ü sanavber:**1. **serv ü sanavber:****Gazel 163**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Selvi ağacı ve çam fıstığı
ağacı.hırām-ı nāza āgāz eyleyince ol
kad-i dil-cü
Didi serv ü sanavber gülşene
şimdengerü yā hū**serv ü sanevber:**1. **serv ü sanevber:****Kaside 6**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Servi ağacı ve çam fıstığı
ağacı.Emirāne giyüp serv ü sanevber
cāme-i sebzın
Benefşe daḫi kıldı zīb-i ser ber-
nīlgün efser**servet:**1. **servet:****Gazel 82**

Mısra: 6

Varlık, zenginlik, mal mülk.

Naḳd-i hūş almada ger böyle
ḳalursa o perī
Māl-dārān-ı ḡam-ı 'aşḳda servet
ḳalmaz2. **servet:****Muamma 10**

Mısra: 2

Varlık, zenginlik, mal mülk.

Öpmek için leb-i la'line virüp bir
gevher
Bārī hem fâide gör hem ana servet
göster**servi:**1. **servi:****Gazel 105**

Mısra: 5

Kışın yaprağını dökmeyen
uzun ince boylu ağaç.Servi revişin sāye gibi ḥāke
düşürdi
Reftār-ı melāḥat kad-i şimşādına
maḥşūs2. **servi:****Kaside 9**

Mısra: 102

Kışın yaprağını dökmeyen
uzun ince boylu ağaç.Nesīm-i cünbüş-i nuṭḳum
çemenden itse güzür
ḳıldardı 'ar'ar ile servi beyt-i ma'nī-
dār**serv-i bālā:**1. **serv-i bālā:****Kaside 8**

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Uzun servi. || Uzun boylu
sevgili.Mutavvel nüḫasın çün servi-i bālā
eyleyüp tekml

Usûl ile menâra bed'idüp devşirdi
dāmānı

serv-i bālādan:

1. serv-i bālādan:

Gazel 155

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Servi gibi uzun boylu
(sevgili).*

Olur pür-çide-dāmen hār-ı zār-ı
hemm-i dünyādan
Olan Hālet-şinās-ı istiḳāmet serv-i
bālādan

serv-i çemen-zār-ı sūhan:

1. serv-i çemen-zār-ı sūhan:

Kaside 2

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Söz bahçesinin selvisi.

Sensiñ ol serv-i çemen-zār-ı sūhan
sayeñde
hoş geçer cūy-i siyeh-rūy-i midād-ı
imlā

serv-i hırāmān:

1. serv-i hırāmān:

Kaside 8

Mısra: 52

Kelime Tipi: -

*Salınarak yürüyen servi boylu
sevgili.*

Sa'ādet gülbūn-i gülşen-tırāz-ı 'izz
ü iclālī
'Atūfet bāğ-zār-ı kadriniñ serv-i
hırāmānı

serv-i kad-i yāre:

1. serv-i kad-i yāre:

Gazel 119

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sevgilinin boyunun servisi.

Niyāza başla gönül tālib-i vişāl
olarak
Çü sāye serv-i kad-i yāre pāy-māl
olarak

serv-i nāz:

1. serv-i nāz:

Gazel 131

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Naz servisi (Nazlı nazlı
salınan servi boylu sevgili).*

Mānend-i sāye pāyına ūftanıñım
seniñ
Ey serv-i nāz dest-be-dāmānıñım
seniñ

serv-i nāzı:

1. serv-i nāzı:

Nazm 2

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Dalları yana sarkan servi. II
İşveli sevgili.*

Ol serv-i nāzı bezmimize da'vet
eyleriz
Çün sāye pāyine düşeriz minnet
eyleriz

serv-i nāzıñ:

1. serv-i nāzıñ:

Gazel 176

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Cilveli selvi boylu (sevgili).

Ne hāke basdığın ol serv-i nāzıñ
cüst ü cū eyler
'Aceb mi sāyemiz olursa rū-mālīde
her yerde

serv-i ravza-i behcet:

1. serv-i ravza-i behcet:

Gazel 111

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Güzellik bahçesinin servisi.

Sāye-āsā rūy-māl-i hāk-i pāyı
olmağı
Eyledi benden o serv-i ravza-i
behcet dirîğ

serv-i revān:

1. serv-i revān:

Gazel 100

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Salınan servi II Uzun boylu
sevgili.*

Düşeli sāye-veş ol serv-i revāna
dil-i zār
Ağdı eskim gibi sūy-i rehine cūy-i
heves

2. serv-i revān:

Murabba 3

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Salınan servi II Uzun boylu
sevgili.*

Su gibi aksam tolansam bāğ-ı
kuyuñ bir zaman
Bahtım el virse ayağıñ öpsem ey
serv-i revān

serv-i revānıñ:

1. serv-i revānıñ:

Gazel 158

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Salınan servi II Uzun boylu
sevgili.*

Mişāl-i cūy ol serv-i revānıñ
pāyine ağdı
Dil-i meyyālī de eşkim gibi ol sūda
gördüm ben

2. serv-i revānıñ:

Gazel 81

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Salınan servi.

Olmağa rū-māl bir serv-i revānıñ
pāyına
Sūy-i İstanbul sular gibi ağdı
gönümüz

serv-i ser-bülendi:

1. serv-i ser-bülendi:

Gazel 129

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Uzun boylu servi (sevgili).

İrse 'aceb mi çarḫa ser-i bahtı
Es'adā
Ol serv-i ser-bülendi kināra
çekenleriñ

serv-kad:

1. serv-kad:

Gazel 107

Mısra: 5

*(Sevgilinin) selvi gibi olan
boyu.*

Serv-kad Maḥbūblarla geşt-i
gülzār itmeden
Zāhid-i ta'n-efgene izḫār-ı
'ünvandır garaż

2. serv-kad:

Gazel 166

Mısra: 5

*(Sevgilinin) selvi gibi olan
boyu.*

O serv-kad yine şefkat-hırām-meyl
olmaz
Enīni fāhte-veş tavk-ı gerdem itsem
de

3. serv-kad:**Gazel 188**

Mısra: 4

(Sevgilinin) selvi gibi olan
boyu.

Tevāzu' kıl hevā-dārānıña meyl it
geh ü bî-gāh
Aman ey serv-kad sen de o gerden
gibi ser çekme

4. serv-kad:**Kaside 6**

Mısra: 16

(Sevgilinin) selvi gibi olan
boyu.

Çemende nev nihāl-i ergavān
açıldı zann itme
Hıram eyler kabā-yı āl ile bir serv-
kad dilber

5. serv-kad:**Gazel 205**

Mısra: 5

Selvi ağacı II uzun boylu
sevgili.

Hevā-dārān-ı 'aşkıñ dil-rübāsı
serv-kad ister
K'ide kesb-i şafā bakdıkça yāl ü
bālden bālī

6. serv-kadler:-ler**Muamma 4**

Mısra: 1

Boyu servi gibi uzun olan
sevgili.

Serv-kadler arasında kıl
murādımca selām
Al ele pāyın o şāhın bir iki kez öp
tamām

serv-kadd:**1. serv-қadden:-en****Gazel 112**

Mısra: 7

Servi boylu II Sevgili.

Sāye-veş ol serv-қadden bir dem
olmazdım cüdā
Çihre-sāy-i hāk-i pāyi olmağa olsa
mesāg

ser-zede:**1. ser-zede:****Gazel 91**

Mısra: 12

Baş göstermek, uç vermek.

Bu geşt-gehdde hırmen-i sāmānı
Hāşılı

Buldum henüz ser-zede kendim
haşādsız

**ser-zede-i nahl-i mücellā-vı
kalem:****1. ser-zede-i nahl-i mücellā-yı
kalem:****Kaside 10**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Kalemin parlak fıdanından
baş vermiş, belirmiş.

Güftār n'ola mīve-i şekker-şiken
olsa
Kim ser-zede-i nahl-i mücellā-yı
kalemdir

ses:**1. sesi:-i****Lugaz 11**

Mısra: 14

Akciğerlerden gelen havanın
ses yolunda oluşturduğu titreşim.

Sanki tiryākiler gibi dizilür
Yutmasa keyfini sesi bozulur

setr eyledi:**1. setr eyledi:-di****Gazel 11**

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Kapatmak, örtmek, saklamak.

Rüy-i pür-tāb üzere ol meh zülfini
kıldı niķāb
Āfiķāb-ı 'ālemi setr eyledi güyā
şeķāb

setr it:**1. setr it:****Gazel 98**

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Gizlemek, örtmek.

Sırr-ı nihān-ı 'aşkı idüp Es'adā
esās
Setr it vidādı bulmasun ağıyar dest-
res

setr itsün:**1. setr itsün:****Gazel 146**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gizlemek, örtmek, kapatmak.

Gelürse bezme zülfi virmesün ser-
rişte setr itsün

O sünbülден meşām-ı ğayra
nükhet gelmesün gelsün

setr-i 'izār kıldı:**1. setr-i 'izār kıldı:****Gazel 115**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yanağı örtmek, gizlemek.

Güyā ki rüzı baña şeb-i hayret
eyledi
kıldı haķ-ı siyeh gibi setr-i 'izār
zülf

sev:**1. sevmeyenler:-me, -y, -en, -ler****Lugaz 7**

Mısra: 8

1. Sevgi beslemek, dostluk
göstermek. 2. Aşık olmak. 3.
Beğenmek, arzu göstermek.

Ravza-i dünyāya revnaķ-sāzdır
Sevmeyenler anı ğāyet azdır

2. sevdigim:-dig, -im**Müsemmen 1**

Mısra: 27

(Bir şey veya kimseye) Sevgi
duymak, gönlünde (ona karşı) bir
muhabbet beslemek.

Sevdigim diyü baña 'ahd idüp
ikrar itmek
Soñra zālīm dönüp ikrarını inkār
itmek

3. severim:-er, -im**Müsemmen 1**

Mısra: 40

(bir şey veya kimseye) sevgi
duymak, gönlünde (ona karşı) bir
muhabbet beslemek.

Kanı ol kavli yalan itdigin ikrar
kanı
Nice oldı severim söyledigin ben
de seni

sevāb:**1. sevabı:-ı****Tarih 35**

Mısra: 44

Allah (c.c.) tarafından
mükafatlandırılacak doğruluk ve
iyilik karşılığı. Allah'ın (c.c.)
rızasını kazanmaya mahsus iyi
amel ve hayırlı işler.

Bu hayr-ı pür-berekātın dañı olup
maķbül

Sevabı sebt oluna tāk-ı 'arş-ı
Sübhāna

2. sevābı:-ı

Tarih 27

Mısra: 7

*Allah (c.c.) tarafından
mükafatlandırılacak doğruluk ve
iyilik karşılığı. Allah'ın rızasını
kazanmaya mahsus iyi amel ve
hayırlı işler.*

Sū-yi Bārīye sevābı su gibi olup
revān
İde her bir kaṭrasın ḥaḳ āb-ı rūy-i
hūr-i 'ın

sevād-ı āyīne-i meh:

1. sevād-ı āyīne-i meh:

Rūbai 9

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ayın aynasının karartısı.

Ey Ḥāl-i ruḥı sitāre-i baḥt-ı siyeh
Sevdā-yı ḥaṭı sevād-ı āyīne-i meh

sevād-ı a'zamı:

1. sevād-ı a'zamı:

Gazel 14

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Gönül ülkesinin en büyük
karalığını aydınlatmak II üzüntüyü
gidermek.*

Cüyüş-ı necme sālār olup Es 'ad
kişver-i şebde
Sevād-ı a'zamı devr eyleyüp teşhīr
ider mehtāb

sevād-ı biniş-i ehl-i hüdādır:

1. sevād-ı biniş-i ehl-i hüdādır:

Tahmis 1

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

*Allah dostlarının gördüğü
siyahlık.*

Hacer nāmı-yle itdi cilve çeşm-i
ehl-i zahirde
ḥaḳīkatde sevād-ı biniş-i ehl-i
hüdādır bu

sevād-ı çeşm:

1. sevād-ı çeşm:

Kaside 2

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

*Gözün karalığı, gözdeki siyah
kısm.*

zülmet-i çeşme-i Hızr oldu sevād-ı
çeşmiñ
Eylediñ āb-ı hayāt-ı süḥanı çün
icra

sevād-ı defter-i ḥālīñ:

1. sevād-ı defter-i ḥālīñ:

Gazel 168

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Benlerin defterinin
karalığını.(müsveddeyi temize
çekme bağlamında yer
verilmiştir.).*

Beyāza çekmek isterseñ sevād-ı
defter-i Ḥālīñ
Mükeffir kıl fi'āl-i lāhıkı a'māl-i
mesbūka

sevād-ı hāme:

1. sevād-ı hāme:

Kaside 9

Mısra: 98

Kelime Tipi: -

Kalemin siyahlığı.

Ben ol sepīde-kün-i reng-i Şubḥ-ı
nazmım kim
Sevād-ı ḥāmēm olur güyiyā şeb-i
nevvār

sevād-ı şāmı:

1. sevād-ı şāmı:

Gazel 42

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Akşam karanlığı.

Cihān-ı 'aşka bakıñ dūr-bīn-i
'ibretle
Sevād-ı şāmı daḥi rüz-rüşenā
görünür

sevād-ı şeb ol:

1. sevād-ı şeb ol:

Gazel 170

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gecenin karanlığında olmak.

Ruḥ-ı sefidini ḥaṭ tīre-gün iderse
bu gün
Olur sevād-ı şeb āḥir şabāḥ-ı
'ālemde

sevād-ı şeb-i ḡam:

1. sevād-ı şeb-i ḡam:

Gazel 66

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gam gecesinin karanlığı.

Mūsā'id olsa da saña sipihr-i bed-
heme-çiz
Olur sevād-ı şeb-i ḡam gehī beyāz-
ı neḥār

sevād-ı ten-i bālā-yı kalemi:

1. sevād-ı ten-i bālā-yı kalemi:

Kaside 10

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Kalemin uzun gövdesinin
siyahlığı.*

Nuṭṭā āb-ı hayāt olsa n'ola 'ayn-i
hikemden
Mecrası sevād-ı ten-i bālā-yı
kalemdir

sevāhil-i dili:

1. sevāhil-i dili:-i

Gazel 2

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gönlün kıyısı.

İtsün sevāhil-i dili aşdāf-ı dürr-i
feyz
Emvāc-ı baḥr lutfuñı pūr-cüş kıl
baña

sevdā:

1. sevdādan:-dan

Beyit 3

Mısra: 2

*Ar. 1. Heves, arzu, şiddetli
eğilim, aşk.*

Ġam-ālūdum hevā-yı zūlf-i şeb-
reng-i dil-ārādan
'Aceb mi 'azm-i sünbül-zār-ı çin
itsem o sevdādan

2. sevdāyı:-y, -ı

Gazel 89

Mısra: 3

*Ar. 1. Heves, arzu, şiddetli
eğilim, aşk.*

ḥaṭ şanma ruḥ-ı yārda sevdāyı ko
iy dil
Gül-ravza-i āteşde nümūde çemen
olmaz

3. sevdāile:-ile

Gazel 199

Mısra: 2

*Heves, arzu, şiddetli eğilim II
aşk.*

Dil-i şad-çâkımız piçide zülf-i yâr
kalsun mı
O sevdâile çün şâne keşâkeş-kâr
kalsun mı

4. **sevdâsın:-sı, -n**

Gazel 111

Mısra: 3

Heves, arzu, aşk.

Zülf-i sevdâsın çekerken tîğ çekdi
ğamzesi
Bu keşâkeşlerle bende kalmadı
tâkat dirig

5. **sevdâdır:-dır**

Gazel 43

Mısra: 7

Heves, arzu, şiddetli eğilim.

O hâli 'anbere teşbîh hâm sevdâdır
O zülfe müşk demek kuvvet-i
hañadandır

6. **sevdâyı:-y, -ı**

Kaside 11

Mısra: 24

Aşırı istek, tutku, arzu, heves.

Zîr-i destârı iken zülf-i siyahıñ
câyı
kadd-i bālâsına sarkar hele gör
sevdâyı

7. **sevdâ:**

Nazm 19

Mısra: 2

Aşırı istek, tutku, arzu, heves.

Güller küşâde bülbül-i şürîde pür-
nağam
'Azm-i kinâr kıl ki ne sevdâ kıla
ne ğam

8. **sevdâ:**

Gazel 179

Mısra: 9

*Heves, arzu, şiddetli eğilim,
aşk, muhabbet II siyah, kara,
siyahlık.*

Başıma sevdâ yetişmez mi hevâ-yı
kâkülün
Gel siyeh-püş olma ey meh-pâre
Allah 'aşkına

9. **sevdâ:**

Gazel 188

Mısra: 5

Aşk, tutku, şiddetli sevgi.

hayâl-i hañt-ı nevden sende bir
sevdâ tirâş itdim
Getürme hañtır-ı zâra gubâr ey dil
keder çekme

10. **sevda:**

Müsemmen 1

Mısra: 12

*Aşırı istek, tutku, arzu, heves
|| kuvvetli sevgi, aşk, muhabbet.*

Bend-i zülfünde kalup Hâl-diger-
gün olmuş
Dil-i dîvâne bu sevda ile mecnûn
olmuş

11. **sevda:**

Gazel 14

Mısra: 8

*1. Kuvvetli sevgi, aşk,
muhabbet. 2. Aşırı istek, tutku,
arzu, heves.*

'Ulüvv-i şâm ile olmağın
mâhiyyeti nâkış
O sevda ile kalb-i şâfını tekdîr ider
mehtâb

12. **sevdâ:**

Gazel 84

Mısra: 8

*1. Kuvvetli sevgi, aşk,
muhabbet. 2. Aşırı istek, tutku,
arzu, heves.*

Gönül ki kâkül-i şeb-güne bestedir
âhîr
Diyâr-ı Şâmı o sevdâ ile penâh
ideriz

13. **sevdâ:**

Gazel 204

Mısra: 6

*(Ar.) Kuvvetli sevgi, aşk,
muhabbet.*

Degil şeb-zinde-dârî-i mihen bâdî-i
rûsvâyî
Dile sevdâ heves-kârî-i hañt-ı
yârdan geldi

sevdâ eylersiñ:

1. **sevdâ eylersiñ:**

Gazel 131

Mısra: 13

*Kelime Tipi: -
Aşık olmak, aşırı istek, arzu
duymak.*

Sevdâ didi ki vaşf-ı hañt eylersiñ
Es'adâ
Tevvîde levh-i kâlk-i sühan-
dânîm seniñ

sevdâ-fiken:

1. **sevdâ-fiken:**

Gazel 48

Mısra: 4

Sevdaya düşüren.

'İzârın hat siyeh-fâm itdügin güş
itmeyim yârîñ
O kal u kıl bir sevdâ-fiken
peygâmdır ğamdır

sevdâ-ger eyleyen:

1. **sevdâ-ger eyleyen:**

Gazel 71

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Aşık eden.

Sevdâ-ger eyleyen beni bir
Karamanlıdır
Gerçi siyâh-çerdedir amma ki
ânlıdır

sevdâ-gerân-ı hañtına:

1. **sevdâ-gerân-ı hañtına:**

Gazel 135

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ayva tüylerinin sevdalıları.

Sevdâ-gerân-ı hañtına 'arz-ı 'izâr
kıl
Şeb-zinde-dâr-ı fûrâte şâmı neñâr
kıl

sevdâ-ger-i hâl u hañt-ı vâ ol:

1. **sevdâ-ger-i hâl u hañt-ı vâ ol:**

Gazel 177

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin ayva tüylerinin ve
beninin tutkunu olmak.*

İder sevdâ-ger-i Hâl u hañt-ı yâr
oldığın i'lâm
Midâd-ı hâme-i nâme-nüvistân
kañra-ber-kañra

sevdâ-ger-i şâm-ı hañtına:

1. **sevdâ-ger-i şâm-ı hañtına:**

Gazel 178

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Ayva tüylerinin siyahlığının
tutkunu.*

'Arz idüp rüyunı sevdâ-ger-i şâm-ı
hañtına
Mihr-ile türe-zidâ-yı şeb-i deycür
eyle

sevdâlara düşdi:

1. **sevdâlara düşdi:**

Nazm 33

Mısra: 3

Kelime Tipi: Deyim

Sevdaya düşmek, aşık olmak.

Sevdalara düşdi yine sünbülleri
bağın
Gördükde ser-i zülfünü zir-i
külehinden

sevdā-perest-i hecr ü ğama:

1. sevdā-perest-i hecr ü ğama:

Gazel 201

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Keder ve ayrılık sevdasının
tutkunu.*

Yārīñ hevā-yı zülf-i siyeh-tābı mū-
be-mū
Sevdā-perest-i hecr ü ğama derd-i
ser gibi

**sevdā-perest-i levli-i zülf-i bütān
olup:**

**1. sevdā-perest-i leyli-i zülf-i
bütān olup:**

Gazel 200

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Put gibi güzellerin saçlarının
siyahlığın sevdasına tutkun olmak.*

Sevdā-perest-i leyli-i zülf-i bütān
olup
Çün Kays-ı ‘aşk u miñnet ile yād
olam gibi

sevdā-perest-i nev-hatıvız:

1. sevdā-perest-i nev-hatıvız:

Gazel 129

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Yeni çıkmış ayva tüylerinin
sevdasına tutkun.*

Sevdā-perest-i nev-hatıvız gül-
bedenleriñ
Murg-ı hazin-nālişiyiz ol
çemenleriñ

sevdā-vı ‘aşk:

1. sevdā-yı ‘aşk:

Beyit 9

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Aşk hevesi; kara sevda.

Sevdā-yı ‘aşkda düşdük o zülf-i
dü-tā ile
Çıkdık yem-i maħabbete sünbül-
hevā ile

sevdā-vı ‘aşkı:

1. sevdā-yı ‘aşkı:

Gazel 147

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Aşk hevesi, kuvvetli sevgi,
aşk, muhabbet.*

Sevdā-yı ‘aşkı şām-ı garībān sanur
gören
Dāğ-ı derūnı şem‘-i fūrūzān sanur
gören

sevdā-vı derūnum:

1. sevdā-yı derūnum:

Tahmis 4

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Gönlün sevdası, arzusu.

Āfitāb olsa da pā-mālin olur güy
gibi
Kākülün ideli sevdā-yı derūnum
tehyic

sevdā-vı ğamla:

1. sevdā-yı ğamla:

Gazel 62

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kederli sevda.

Sevdā-yı ğamla olsa n‘ola ‘uğde-
rīz-i cevır
Ol kim o zülf-i ħam-be-ħama dil-
rübüdedir

sevdā-vı hāl:

1. sevdā-yı hāl:

Gazel 192

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sevgiliye sevdalanma hali.

Ahım şerārı çıkmada sevdā-yı Hāl
ile
Cevv-i sipihre şu‘le-i cevvăleler
gibi

sevdā-vı hať:

1. sevdā-yı hať:

Gazel 97

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin ayva tüylerine olan
aşk.*

‘Āşıka sevdā-yı hať geh seyr-i ebrū
itdirir
Şeb hilāl-i nīm-tābiş-dārı şaqlar
şaklamaz

2. sevdā-yı hať:

Gazel 76

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Siyah ayva tüyleri.

Düşme sevdā-yı haťa mihr-i Ruħin
eyle ħayāl
‘Ālem-i ħātır-ı ‘uşşākda aħşām
olmaz

sevdā-vı hatı:

1. sevdā-yı haťı:

Rübai 9

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin ayva tüylerine olan
aşk.*

Ey Hāl-i ruħı sitāre-i baťt-ı siyeh
Sevdā-yı haťı sevād-ı āyine-i meh

**sevdā-vı hať-ı fitne-
nümünüñdandır:**

**1. sevdā-yı hať-ı fitne-
nümünüñdandır:**

Gazel 67

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Fitne gösteren ayva tüylerinin
sevdası.*

ħāne-i şabr u şekībīñ bu kadar
tārācı
Dilde sevdā-yı hať-ı fitne-
nümünüñdandır

sevdā-vı ħüsn-i hatt-ı vāri:

1. sevdā-yı ħüsn-i haťt-ı yāri:

Gazel 75

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin ayva tüylerinin
güzelliğinin sevdası.*

Dile sevdā-yı ħüsn-i haťt-ı yāri
nakş ider amma
Komaz baťt-ı siyeh her kes çü
ħātem nīk nām almaz

sevdā-vı kākülle:

1. sevdā-yı kākülle:

Gazel 46

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Alına dökülen saçların
arzusu.*

N‘ola şad dāğ yaksam sineme
sevdā-yı kākülle
Çerāğı şām-ı ‘aşk u miñnetiñ dāim
fūrūzandır

sevdā-vı şeb-i ğamla:

1. sevdā-yı şeb-i ğamla:

Gazel 86

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gam gecesinin sevdası.

Olsağ n'ola sevdā-yı şeb-i ğamla
çü Mecnûn
Dil-beste-i zencîr-i ser-i zülf-i
siyahız

**sevdā-yı zülf-i pîç-pîç-i dil-
rübâdan:**1. sevdā-yı zülf-i pîç-pîç-i dil-
rübâdan:**Gazel 23**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin kıvrım kıvrım
saçının sevdası.*

Gönül sevdā-yı zülf-i pîç-pîç-i dil-
rübâdan geç
Yeter ser-beste-bend-i hayret
olduñ bu hevâdan geç

sevdā-yı zülf-i vār:

1. sevdā-yı zülf-i yār:

Gazel 98

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin saçının karası,
sevgilinin saçının aşkı.*

Sevdā-yı zülf-i yārdan ayrılma bir
nefes
Ser-rişte-i maḥabbet-i diger-hevāyı
kes

2. sevdā-yı zülf-i yār:

Gazel 39

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sevgilinin saçlarının sevdası.

Sevdā-yı zülf-i yār ile ser-beste
dilleriñ
Nükhbet-fezā-yı sünbül olan bü-y-i
āhıdır

sevdā-yı zülfiniñ:

1. sevdā-yı zülfiniñ:-i, -nin

Gazel 117

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Saçın sevdası.

Dil-beste olmak ister idim āh
neyleyim
Sevdā-yı zülfiniñ daḥi ehl-i hevāsi
çok

sevdā-yı zülfüyle:

1. sevdā-yı zülfüyle:

Gazel 20

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*(Sevgilinin) saçının heves ve
arzusu.*

Güşına girmez ki her tārında var
biñ mübtelā
Ahıñı sevdā-yı zülfüyle hevā itmek
'abeş

sevdā-yı zülfüñle:

1. sevdā-yı zülfüñle:

Gazel 155

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin saçına karşı olan
sevgi, muhabbet.*

N'ola sevdā-yı zülfüñle derūnum
olsa āteş-ḥîz
Şeb-i deycür ider izḥār-ı sūz
elbette deryādan

sevdā-zede:

1. sevdā-zede:

Gazel 199

Mısra: 10

Aşk vurgunu, sevdalı.

Nigeh-senc-i şikenc-i ḥaṭṭ-ı rüyuñ
olmasun mı dil
Ya ol sevdā-zede nā-mahrem-i
esrār ḳalsun mı

seyl eyle:

1. seyl eyle:

Kaside 4

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sel eylemek.

Ey çeşm-i cān ü dil yetişür buhl ü
incimād
Seyl eyle cūş-i cūy-i sirişk-i
nedameti

seyl-āb-ı cūd u himmeti:

1. seyl-āb-ı cūd u himmeti:

Tarih 2

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yardım ve cömertlik seli.

Teveccüh itdiği cānıbdan ol dādār-
ı Risto-rāy
Anı seyl-āb-ı cūd u himmeti kıldı o
dem itfā

seyl-i sirişk:

1. seyl-i sirişk:

Gazel 91

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Gözyaşı seli.

Yaḥ-beste ḳılsa seyl-i sirişkim
n'ola firāk
Serdî keşîde-cüy olamaz
incimādsız

sevr:

1. seyre:-e

Tarih 30

Mısra: 13

*Gezinti, gezme. II Temaşa,
manzara.*

Çıksa seyre olur sabā vü nesīm
Çü piyāde kenārda galtān

sevr eyler:

1. seyr eyler:

Lugaz 5

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

*Gezmek, gezinmek I temaşa
etmek.*

Gerçi kim seyr eyler ekser 'ālemi
Her kese açılmaz olmaz mahremi

seyr it:

1. seyr it:

Nazm 6

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

İzlemek. Temaşa etmek.

Pür itdi lāle-i Dāğ ile deşt-i cism-i
'üryānı
Gel ey şem'-i şeb-ārā sīneye seyr it
Çerāğānı

sevr ol:

1. seyr ol:

Tarih 41

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

İzlemek, bakmak.

O sünbüllerle güller resmi her sū
seyr olundukça
Ne mümkün gelmemek yāda 'izār-ı
kākül-i havrā

sevrān:

1. sevrāna:-a

Tahmis 5

Mısra: 16

Bakmak, seyretmek.

'Aceb bilsem ne yüzden hâtır-ı
yâre hutûr itdim
O şeh seyrâna âgâz eyleyince
sahn-ı gülzârı

seyre çık:

1. seyre çık:

Gazel 17

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gezmeye, dolaşmaya çıkmak.

Teşrif ile kıl gülşeni reşk-âver-i
cennet
Tâb-efgen olup seyre çık ey mihr-i
melâhat

seyr-i bağa:

1. seyr-i bağa:

Muamma 22

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Bahçe gezintisi.

Gehî reftâra gel çık seyr-i bağa ey
kemân-ebrû
Olayım yolda pâ-mâl-i hırâm-ı
kâmet-i dil-cû

seyr-i bağda:

1. seyr-i bağda:

Gazel 192

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Bağ gezmesi.

Ezhârı seyr-i bağda yârin
kudümine
Sâyide kıldı bād-ı sabâ kâleler gibi

seyr-i bağ-ı lâle-i dâğ-ı derûna:

1. seyr-i bağ-ı lâle-i dâğ-ı derûna:

Gazel 131

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Gönül yarasının lâle
bahçesinde dolaşmak.*

Gel seyr-i bağ-ı lâle-i Dâğ-ı derûna
kim
Ey şem'-i şâm-ı işve Çerâğânım
senin

seyr-i ebrû itdirir:

1. seyr-i ebrû itdirir:

Gazel 97

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*(Sevgilinin) kaşlarını
izletmek.*

'Âşıka sevdâ-yı haat geh seyr-i ebrû
itdirir
Şeb hilâl-i nîm-tâbiş-dârı şaklar
şaklamaz

seyr-i gülşenden:

1. seyr-i gülşenden:

Gazel 146

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gül bahçesi gezintisi.

O şûha seyr-i gülşenden ferâgat
gelmesün gelsün
'Îzâr-ı âline gülden hacâlet
gelmesün gelsün

seyr-i gülşene:

1. seyr-i gülşene:

Gazel 113

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gül bahçesi gezintisi.

Ol şeh-süvâr-ı nâz çıkup seyr-i
gülşene
kılmış rakîb-i seg-menişi esbine
redîf

seyr-i kemân-keşdevim:

1. seyr-i kemân-keşdevim:

Nazm 11

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Ok atmakta usta kişiyi
izlemek.*

Dil kâkülünde beste ben ol
kaşdayım daği
Gönlüm hevâda seyr-i kemân-
keşdevim daği

2. seyr-i kemân-keşdevim:

Gazel 195

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Ok atmakta usta kişiyi
izlemek. (sevgilinin kaşları
bağlamında.).*

Dil kâkülünde beste ben ol
kaşdayım daği
Gönlüm hevâda seyr-i kemân-
keşdevim daği

sevvâh-ı dest itdi:

1. seyyâh-ı dest itdi:

Gazel 176

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Çölün gezgini yapmak.

Seni seyyâh-ı dest itdi Mişâl-i
Kays ey Es'ad
İdelden ol mehiñ şeh-bâz-ı 'aşkı
âşiyân serde

seyyid-i cümle-i âdem:

1. seyyid-i cümle-i âdem:

Kaside 2

Mısra: 42

Kelime Tipi: -

*İnsanların hepsinin
efendisi. [Hz. Muhammed(s.a.v.)].*

Kurretü'l- 'ayn-i dü 'âlem dür-i
yektâ-yı himem
Seyyid-i cümle-i âdem şeh-i
şefkat-peymâ

seyyid-i kül:

1. seyyid-i kül:

Kaside 3

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

Bütün önderler.

İmâm-ı saff-ı rüsül reh-küşâ-yı
hayr-ı sübül
Penâh u seyyid-i kül şâh-ı cüd-
peymâdır

seyyid-i sened-i cümlesin:

1. seyyid-i sened-i cümlesin:

Kaside 3

Mısra: 51

Kelime Tipi: -

Bütün kainatın efendisi.

O seyyid-i sened-i cümlesin ki
dergehiñin
Gubârı kuhl-i cilâ-bahş-ı çeşm-i
dünyâdır

seyyidü'l-verâ:

1. seyyidü'l-verâ:

Kaside 1

Mısra: 82

Seyyitlerin hamisi.

hürşid-i sümme denâ şahib-i livâ
Fâhr-i rüsül habîb-i Hudâ
seyyidü'l-verâ

seyyie:

1. seyyienin:-nin

Kaside 1

Mısra: 61

Suç, kabahat, günah.

Suğrâsı daği seyyienin hazz-ı nefis
ile
Kübrâ gibi olur giderek bād-i cezâ

sezā:1. **sezā:****Gazel 53**

Mısra: 11

Yaraşır, uygun, münasip, layık.

Nābī-i hoş-edāya nazīr olmağa
sezā
Nazm-ı güzīn-i Es'ad-ı mu 'ciz-
beyān olur

2. **sezā:****Gazel 182**

Mısra: 2

Münasib, uygun, layık, şayan.

Kadem dü-tādır ol ebrū baña
görünme de
Ki kıble tā'ata hergiz sezā
görünme de

3. **sezā:****Gazel 185**

Mısra: 6

Layık, uygun, yaraşır.

Vahdetde çü şeh gerçi ki semmūr-
be-düşüz
Kesretde sezā şanma bizi yelmağ-ı
rîşe

4. **seza:****Kaside 2**

Mısra: 20

Layık, uygun, yaraşır.

Feyz-i ilhām-ı ma'ānide ger
İşrākiyyūn
Ez-derūn saña mürīd olsalar ey
hāme seza

5. **seza:****Kaside 11**

Mısra: 91

Layık, uygun, yaraşır.

Ben o nessāc-ı bihīn kâle-i nazmım
ki seza
Ursa gülğonça-i mühriyle felek
tamgâyı

6. **sezā:****Tarih 7**

Mısra: 2

Layık, uygun, yaraşır.

Bāreka 'llāh zihī şadr-ı celilü 'ş-şān
kim
Bū'l-megāzī diseler nām-ı şerīfine
sezā

7. **sezā:****Tarih 21**

Mısra: 2

Layık, uygun, yaraşır.

Bāreka 'llāh zihī şadr-ı celilü 'ş-şān
kim
Nice eltāfa sezā kılmış anı Rabb-ı
Samed

8. **sezā:****Tarih 35**

Mısra: 34

Layık, uygun, yaraşır.

Ya Taşkendī hemān kendi bu
bizā'a ile
Sezā ya İbn-i Hacerdir disem o
bünyāna

9. **sezā:****Tarih 43**

Mısra: 2

Layık, uygun, yaraşır.

Cenāb-ı maḥz-ı şerāfet Nakīb
Efendi kim
Sezā efāzıl-ı dehrin olursa
mahdūmı

10. **sezā:****Gazel 139**

Mısra: 9

Layık, uygun, yaraşır.

Sezā meşşāta-kār olsam 'arūs-ı
nazma kim Es'ad
Midād-ı nuṭkı kühl ü hāme-i ta'bīri
mīl itdim

11. **sezadır:-dır****Kaside 8**

Mısra: 56

(Fars.) Yaraşır, uygun, layık.

Odur ol fāıl-ı müşkıl-küşā nıhrīr-i
'ālem kim
Sezadır dergahiniñ İbn-i hācib olsa
der-banı

12. **sezadır:-dır****Tarih 40**

Mısra: 13

(Fars.) Yaraşır, uygun, layık.

Sezadır eylese nessāc-ı pīr-i çarḥ
ferşide
Bu kaşr-ı dil-küşāya atlas-ı gerdün-
ı vālāyı

sezadır:1. **sezadır:-dır****Gazel 103**

Mısra: 3

Layık, uygun, münasip.

Sezadır Kays-āsā ser-bürehne geşt-
i dest itsem
Garībān-ı hevā-yı 'aşka zīrā
mesken olmazmış

2. **sezadır:-dır****Gazel 156**

Mısra: 12

Layık, uygun, münasip.

Gedāyān-ı sūḥan deryūze-kār-ı
naḥd-i nazm olsa
Sezadır Es'adın i'cāz-ı ṭab'-ı
kāmrānından

3. **sezadır:-dır****Gazel 190**

Mısra: 13

Layık, uygun, münasip.

Eger-i germī-i 'aşk ile sezadır
Es'ad
'Üd-veş yansa yakılsa naḡamāt
erbābı

4. **sezadır:-dır****Lugaz 8**

Mısra: 2

Layık, uygun, münasip.

Nedir o kıt'a-i sīm-āb-ı kevn-ı
pākīze
Sezadır olsa çü meh tāk-ı çarḥa
āvīze

5. **sezadır:-dır****Tahmis 5**

Mısra: 8

Layık, uygun, münasip.

Dili mest eylemişdim bāde-i luṭf u
letāfetle
Añup şimdi sezadır çāk çāk olsam
nedāmetle

sezā-vār:1. **sezā-vārına:-ı-na****Kaside 11**

Mısra: 75

Uygun, layık olmak.

Cüd-peymā ki sezā-vārına düş
olmağ için
Cüst ü cū kılmada devrinde kerem
her cāyı

**sezā-vār-ı tekellüm-sāzişi-i
sohbetiñ:**1. **sezā-vār-ı tekellüm-sāzişi-i
sohbetiñ:****Gazel 55**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sohbetinin söyleşisine layık olan.

Kiminle rû-be-rû nutk-âşinâ-yı
harf-i vuşlatsıñ
Sezâ-vâr-ı tekellüm-sâziş-i
sohbetiñ kimdir

sezâ-yı lutf-ı yezdânî:

1. sezâ-yı lutf-ı yezdânî:

Kaside 8

Mısra: 50

Kelime Tipi: -

Allah'ın lûtfuna layık olmak.

‘İmâd-ı dîn ü devlet zîb-bağş-ı
mesned-i rif at
İmâm-ı rümme-i ümmet sezâ-yı
lutf-ı Yezdânî

sezâ-yı rahmet-i perverdgâr olur:

1. sezâ-yı rahmet-i perverdgâr olur:

Gazel 36

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Rızık veren Allah'ın
merhametine layık olmak.*

Es ‘ad penâhı dergeh-i vâlâ-yı Hâk
olan
Elbet sezâ-yı rahmet-i Perverdgâr
olur

sıdk:

1. sıdkile:-ile

Tahmis 1

Mısra: 23

Ar. Gerçeklik, doğruluk.

Husûsen sıdkile ta ‘zîm idüp ez-
cân u dil her ân
Mağâm-ı pāk-i İbrâhîmin eyle
kadrini iz’ân

2. sıdkile:-ile

Tahmis 1

Mısra: 19

*İçten bağlılık, doğruluk,
sadakat.*

Elin aç sıdkile âmâde-i nağd-i
kabul ol kim
Geçer elbet ticâret-gâh-ı kâlâ-yı du
‘adır bu

3. sıdk:

Kaside 1

Mısra: 28

*Doğruluk II İçten bağlılık,
samimiyet.*

Mebnî kılup şeri‘ate her kârı
mu‘reb it
Ez-kârıñı mürekkeb idüp şıdk ile
dil-â

4. sıdkı:-ı

Lugaz 14

Mısra: 2

*Doğruluk; sadakat, içten
bağlılık.*

Nedir ol şey‘-i ferâhem-şüde şekl-i
ahdeb
Sugar-ı cismi ile sıdkı nümâyandır
hep

sıdk u ihlâs:

1. sıdk u ihlâs:

Tarih 31

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Doğruluk ve samimiyet.

Sıdk u ihlâs ile bir def‘a tevazu
iderek
Âbdestin yed-i beyzâ gibi eyler
rahşân

sifâl:

1. sifâlimize:-i, -miz, -e

Gazel 172

Mısra: 8

Çanak, çömlek. II kadeh.

Biz ol piyâle-keş-i miñnetiz ki reşk
eyler
Hezâr sâğar-ı zer bu kühen
sifâlimize

sıfât:

1. sıfâtı:-ı

Lugaz 14

Mısra: 23

*Bir kimse veya şeyin sâhip
olduğu nitelik, ona âit olan özellik,
hal ve vasfı.*

Nazar it biri birinden sıfâtı
yegrekdir
Ne didimse anı ta‘rifde hep
gerçekdir

sıfır:

1. sıfır:

Lugaz 13

Mısra: 19

Sıfır rakamı.

Sıfır ayından oldı noxsânı
Kadri yek mâhadır it iz’ânı

sıfır:

1. sıfır:

Gazel 136

Mısra: 7

Sıfır, hiç.

Sıfır dest-âmüz-ı ikbâlim uçurmak
istemez
Pençe zîbidir hümâ-yı lâne vâlâ-yı
emel

2. sıfır:

Kaside 9

Mısra: 69

Sıfır, hiç.

Zemîn varak çemen erkâm u sıfır
olup jale
Midâd Baħr-i siyeh hâme olsa hep
eşcâr

sıfru‘l-yed kal:

1. sıfru‘l-yed kal:

Gazel 160

Mısra: 11

Kelime Tipi: **Deyim**

Eli boş kalmak.

kalur elbette sıfru‘l-yed ne deñlü
kâmrân olsa
Nukûd-ı ‘aşkdan Hâlî tutanlar dest
ü dâmânın

sığ:-

1. sığmaz:-maz

Gazel 183

Mısra: 6

*Bir şeyin sınırları içine
girebilmek; bir şeye uygun
düşmek, yakışmak, kabul edilebilir
olmak.*

Güş itse vaşf-ı la‘lini dil-teng olur
o şüh
Sığmaz netice harf-i temenna
dehânına

sığ:

1. sığmaz:-maz

Gazel 89

Mısra: 9

*Bir şeyin sınırları içine
girebilme; doldurmak, kaplamak.*

Sığmaz dehen-i tengine elfâz anıñ
çün
Ol gonça-i ne-ş‘küftede fart-ı
sühân olmaz

sığa-i nedameti:

1. sığa-i nedameti:

Kaside 1

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
Pişmanlık çekmek.

Şarf eyle varıñ ey dil-i âlûde-i hevâ
Çek sîğa-i nedameti k'itdiñ nice
hañâ

sıhhat-karîn ol:

1. sıhhat-karîn ol:

Gazel 80

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sağlık verici olmak.

Tesellî-bahş-ı 'âşıkdır cefâ-yı yâr
kim ekser
Deva telh olmasa dil-hasteler
sıhhat-karîn olmaz

sihr:

1. sihre:-e

Gazel 124

Mısra: 4

Büyü, efsun.

Nice bahs ide fen-i hilede şûr ü
fitene
Sihre şad-mes'ele-âmûz-ı füsündür
ğamzeñ

sihr-i 'adl-engîzi İbrâhîm pâşâ-i cezîl:

1. sihr-i 'adl-engîzi İbrâhîm pâşâ-i cezîl:

Tarih 26

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Adaleti çok olan Damat

İbrahim Paşa.

İtdi Sa'dâbâdı Sultân Ahmede
resm ü bina
Sıhr-i 'adl-engîzi İbrâhîm Pâşâ-i
cezîl

sihr-i 'âlî-câh:

1. sihr-i 'âlî-câh:

Tarih 29

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yüce makama sahip enişte.

Hem vezîr-i a'zamı hem sıhr-i 'âlî-
câhıdır
Pâdişâh-ı 'âlemin ol dâver-i Dârâ-
nişân

sihri eyleyüp:

1. sihri eyleyüp:

Muamma 13

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Büyülemek.

Zâhidi gör ki eyleyüp sihri
Avuç üzre alur çeküp mihri

sihr-i nâz:

1. sihr-i nâz:

Gazel 144

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Nazın büyüü.

Mülk-i hüsni Bâbilistân eyle sihr-i
nâz ile
Ğamze cādüluklar itsün çeşmiñ
efsün eylesün

sihr-i pâk-i dâver-i rûy-i zemîn ol:

1. sihr-i pâk-i dâver-i rûy-i zemîn ol:

Kaside 7

Mısra: 52

Kelime Tipi: -

*Yeryüzünün padişahının temiz
damadı olmak.*

Kim 'izz ü şân ile ola hem şadr-ı
a'zamı
Hem sıhr-i pâk-i dâver-i rûy-i
zemîn ola

sihr-i şâhenşâh-ı 'âlem:

1. sihr-i şâhenşâh-ı 'âlem:

Gazel 120

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

*Alem padişahlarının
padişahının akrabası.*

şadr-ı 'âlî sihr-i şâhenşâh-ı 'âlem
kim anı
Nîk-zâd itdi Halîlullâh ile hem-
nâmlık

sihr-i şâhenşâh-ı devrân:

1. sihr-i şâhenşâh-ı devrân:

Tarih 39

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Devrin padişahının eniştesi.

Cenâb-ı şadr-ı a'zam sihr-i
şâhenşâh-ı devrân kim
Meh-i devlet fûrûğ-efzâ-yı re'fet
zât-ı nevvârı

sikender:

1. sikender:

Tarih 21

Mısra: 14

*(Üstün zekası, cesareti,
askerlik dehası dünyaca kabul
edilmiş) Makedonyalı ünlü Büyük
İskender.*

Nereden rûy-nümâ oldı ise çeşm-i
'adû
Pîşine çekdi Sikender gibi tedmîr
ile sed

sıkıl:

1. sıkılur:

Beyit 12

Mısra: 1

*(Bir şeyin) çevresine
sarılarak veya bir şey sararak
çepeçevre basınç altına alınması;
can sıkıntısı duymak; utanıp
çekinmek II kapalı duruma gelmek;
örtünmek.*

Görünce duht-i rezi mahrem
olmayan sıkılır
Binâ-yı hüşi metîn olmaz 'âkibet
yıkılır

sikke-pîrâ:

1. sikke-pîrâdır:-dır

Kaside 3

Mısra: 20

*Sikkeyi/madeni parayı
süsleyen.*

Dehen o kîse-i pür-naqd-i
ma'rifetdir kim
Revâc-gâh-ı belâgatda sikke-
pîrâdır

siklet gelmesün:

1. siklet gelmesün:

Gazel 146

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ağır gelmek, zor olmak.

Sabâ var ol tabîb-i câna bîmâr
oldıgım söyle
Beni bir kerre görmek aña sıklet
gelmesün gelsün

silah-dâr ol:

1. silah-dâr ol:

Tarih 38

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Osmanlılar döneminde
padişah, sadrazam, vezir vb. devlet
büyüklerinin silahlarına bakan ve
koruyan kimse. || Muhafız olmak.*

Hümâyün ide Bārī Mustafā Beyg
'izz-ü devletle
Silah-dār oldu şāh-ı cūd-ger Sultān
Mahmūda

silah-dār-ı şeh-i 'ālem:

1. silah-dār-ı şeh-i 'ālem:

Tarih 6

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Alemin padişahının silahdarı.

Yümn ü devletle silah-dār-ı şeh-i
'ālem iken
O kerem-kār 'atā-dār me'ālī-
peymā

şıla-i havr:

1. şıla-i havr:

Kaside 1

Mısra: 47

Kelime Tipi: -

Hayır ihsan etmek.

Mevşül olur saña şıla-i havr
cümlesi
Mā-fi'z-zamīriñ ola hemān tā'at-i
Hudā

silk-i nazma:

1. silk-i nazma:

Gazel 79

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Manzum söz dizisi.

Sühan-gülükdā pey-rev olmayan
'Asım Efendiye
Çü Es'ad silk-i nazma böyle şad
dürri girān çekmez

silk-i tahrir:

1. silk-i tahrir:

Kaside 2

Mısra: 81

Kelime Tipi: -

Dizilmiş yazılar.

Silk-i tahrīre le 'ālī-i medīh-i zātīñ
Eyleyenler nice takşir ile nazm u
inşā

sille-hār olup:

1. sille-hār olup:

Lugaz 1

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Tokat yiyen olmak.

Sille-hār olup yine leyl-ü neḥār
Çekdiği halkın elinden bī-şümār

sille-i nāle:

1. sille-i nāle:

Muamma 20

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Feryat tokadı.

O verde göz dikenin gülşen içre
bülbulden
Hezār sille-i nāle dūcār olur yüzine

silm:

1. silmi:-i

Tarih 9

Mısra: 21

Bariş, sulh, âsâyiş.

Silmi itmām idicek maslaḥat-ı
kat'-ı hudūd
Olıcaḳ bādī-i âsâyiş-i ser-cümle
verā

silsile-i gīsuvānına:

1. silsile-i gīsuvānına:

Gazel 183

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Saçların düğümleri.

Meftūn fitne ḡamze-i nāgeh-
resānına
Efsūn beste silsile-i gīsuvānına

sīm:

1. sīm:

Gazel 132

Mısra: 2

Gümüş.

Manzarı sīnesidir dīde-i
cādūlarınñ
Sīm sahrāsı çerā-gāhıdır āhūlarınñ

2. sīm:

Nazm 24

Mısra: 2

Gümüş.

Manzarı sīnesidir dīde-i
cādūlarınñ
Sīm sahrāsı çerā-gāhıdır āhūlarınñ

3. sīm:

Gazel 9

Mısra: 2

Ar. Gümüş.

ḥat-demīde oldı şanmañ levh-i rüy-
i dil-rübā
Sīm tāk üzere yazıldı süre-i şems ü
ḍuḥā

sīm ü zer:

1. sīm ü zer:

Kaside 12

Mısra: 62

Kelime Tipi: -

Gümüş ve altın.

Aḳsa cüy-i keremi sū-yi sebīl-i
baḡa
Sīm ü zer maşrabalar ola aña her
lāle

sīm-āb-ı ıztırāba:

1. sīm-āb-ı ıztırāba:

Gazel 130

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Acının gümüş suyu.

Sīm-āb-ı ıztırāba nigāhım meāb
olur
'aḳs itse ol fūrūḡ ile sāḡarda
gerdeniñ

sīmāh-ı burc-ı kavse:

1. sīmāh-ı burc-ı kavse:

Gazel 163

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yay burcunun kulaḡının

deliḡi.

Degil gūş-i kemān şad-Dāḡ-ı sahtı
kār olmaḡda
Sīmāh-ı burc-ı kavse çıkdı çaḳ
efsāne-i ebrū

sīmāk:

1. sīmāk:

Tahmis 3

Mısra: 22

*Başak burcunun en parlak
yıldızı.*

Müşk oldı şemm-i 'anber-i ḥaḳi-
yle nāfe-çāk
Kesb itse tāb-ı büyını Es'ad n'ola
sīmāk

simāt-ı at'imeniñ:

1. simāt-ı at'imeniñ:

Tarih 11

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yemek sofrası.

Mahal mahal çekilen şad simāt-ı
at'imeniñ
Hasāresiyle toyar şad-hezār
Ma'ad-āsā

simāt-ı keykāvus:**1. simāt-ı keykāvus:****Tarih 11**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Keykāvus'un

sofrası.(Keykāvus, Şehnâme'de bahsi geçen on ikinci İran hükümdarıdır.).

Olur mı nüzline hem-tā simāt-ı

Keykāvus

Bu şân u şevketi hâbında görmedi

Dārā

sīm-ber:**1. sīm-ber:****Lugaz 16**

Mısra: 2

Beyaz tenli; Gümüş gibi beyaz olan.

Nedir ol şey'-i zarîf ü zîbā

Sīm-ber dilber-i ziver-pîrā

2. sīm-berden:-den**Gazel 204**

Mısra: 7

Gümüş göğüslü II gerdanı beyaz sevgili.

Bana ol sīm-berden yād-gār eksik

değil ammā

Bu taze Dāğ-ı sürh ol hānçer-i zer-kārdan geldi

sīmīn:**1. sīmīn:****Kaside 7**

Mısra: 57

Gümüş .gümüştēn yapılmış .

Mihr-i münîr gāşiye sīmīn hilāl-i

çarh

Esb-i cevād-ı cūdına ebrū-yı zīn ola

sīmīn-bedeniñ:**1. sīmīn-bedeniñ:****Gazel 38**

Mısra: 3

Gümüş tenli.

Kīmyā-yı gam-ı 'aşkıyle o sīmīn-

bedeniñ

Cebhe-sāyān-ı rehi hāke yapışsa zer olur

sīmīn-ten:**1. sīmīn-ten:****Tahmīs 4**

Mısra: 11

Tenī gümüş gibi beyaz olan güzel.

Rīsmān-bāz-ı gam-ı 'aşkıñı ey

sīmīn-ten

İtmek üftāde-i fūrkat-kede-i kīne neden

sīmurg-ı kâf-lāne-i kevn-i**celādetim:****1. sīmurg-ı kâf-lāne-i kevn-i****celādetim:****Tahmīs 3**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Cesaret kainatının kaf dağına yuva yapan sīmurg kuşu.

Sīmurg-ı Kâf-lāne-i kevn-i

celādetim

Mānend-i mūr gerçi ki nāçiz-

hey'etim

sīmvyā:**1. sīmvyā:****Lugaz 18**

Mısra: 6

Önce harflerin ve sayıların yaratıldığını ve bunların birtakım gizli kuvvetler taşıdığını kabul edip bu gizli kuvvetleri, harflerin sırlarını, varlığı meydana getirirken dizildikleri sırayı ve birbirleriyle bağlarını bilme ve bu yolla yaratılmış şeyler üzerinde tasarruf edebilme ilmi.

Ol yüz on altının oldı lā-cerem

Gör vücūdī sīmvyā gibi 'adem

sīmvyā-āsā:**1. sīmvyā-āsā:****Lugaz 18**

Mısra: 7

Sīmvyā gibi.

Sīmvyā-āsā anı şanma hayāl

Eyle tahmīs asla istersen vişāl

sinān-ı sīne-i düşmen ol:**1. sinān-ı sīne-i düşmen ol:****Tarih 39**

Mısra: 44

Kelime Tipi: -

Düşmanın göğsüne mızrak olmak.

Nihāl-i şevketi gül-riz-i 'adl

oldukça dünyāya

Sinān-ı sīne-i düşmen ola her hār-ı ezhārı

sīne:**1. sīnede:-de****Gazel 10**

Mısra: 8

1. Göğüs, sadr. 2. Derun, kalp.

Bī-nevālar güher-i 'aşka degildir

tālīb

Bih-terīn kadrī anıñ sīnede

pinhāndır hep

2. sīnesidir:-s, -i, -dir**Gazel 132**

Mısra: 1

Göğüs, bağır || gönül yürek.

Manzarı sīnesidir dīde-i

cādūlārınñ

Sīm sahrāsı çerā-gāhıdır āhūlārınñ

3. sīnesidir:-s, -i, -dir**Nazm 24**

Mısra: 1

Göğüs, bağır || gönül yürek.

Manzarı sīnesidir dīde-i

cādūlārınñ

Sīm sahrāsı çerā-gāhıdır āhūlārınñ

4. sīnemi:-mi**Gazel 5**

Mısra: 7

1. Göğüs, bağır, sadr. 2. Gönül, kalp, yürek. 3. İç, derinlik.

Sīnemi pūr-dāğ-ı şemşīr-i belā vü

derd idüp

Bezm-i şevki teng iden mihr ü

maḥabbetdir baña

5. sīnesi:-si**Lugaz 13**

Mısra: 2

1. Göğüs, bağır, sadr. 2. Gönül, kalp, yürek. 3. İç, derinlik.

Nedir ol cism-i turfa-şekl ü satīh

Sīnesi ekseriniñ oldı cerīh

6. sīnesi:-si**Gazel 89**

Mısra: 12

Göğüs, bağır II gönül, yürek.

'Aşık ne bilür kadr-i maḥabbet

nedir Es'ad

Tā sīnesi şad-Dāğ maḥarr-ı miḥen olmaz

7. sīnesin:-sī, -n**Gazel 128**

Mısra: 8
Göğüs, bağır II gönül, yürek.

Nīm-mest-i nāz olursa çeşm-i
efsün-bînişi
Bir nîgehdē sînesin şad-pāre eyler
zehreniñ

8. sîneye:-ye
Nazm 6
Mısra: 2
Göğüs, bağır II gönül, yürek.

Pür itdi lāle-i Dāğ ile deşt-i cism-i
'üryānı
Gel ey şem'-i şeb-ārā sîneye seyr it
Çerāğānı

9. sîneye:-y, -e
Gazel 191
Mısra: 4
Göğüs, bağır; kalp, gönül.

Pür kılsa şast-ı bahtımı bir kez
hevā-yı 'aşk
Çeksem gelürdi sîneye kaşı
kemānımı

10. sinemi:-m, -i
Gazel 18
Mısra: 1
(Âşığın) göğsü, bağır.

Pür-şerha idüp sinemi şemşir-i
maḥabbet
Çak canıma kār eyledi te'sir-i
maḥabbet

11. sînem:-m
Gazel 112
Mısra: 1
(Âşığın) göğsü, bağır.

Şevk-ı Ruḥsārınla yakşam sînem
üzre n'ola Dāğ
Âteş-i pür-şu'leden süzān olur zîrā
Çerāğ

12. sînem:-m
Gazel 114
Mısra: 6
(Âşığın) göğsü, bağır.

Yāri bir kez ey kemān-ebur nişan it
eyledim
Nāvek-i nāgeh-resān-ı ğamzeñe
sînem hedef

13. sinemi:-m, -i
Gazel 134
Mısra: 4
(Âşığın) göğsü, bağır.

Nigāh-ı mesti girībān-ı şabrım
almış iken

Yetişdi ğamze de çāk itdi sînem
der-Ḥāl

14. sînem:-m, -i
Gazel 190
Mısra: 7
(Âşığın) göğsü, bağır.

kıldı şad şerha ile sînem muskār
gibi
Nālem itse n'ola pür sāmī'a-i
ahbābı

15. sînemde:-m, -de
Gazel 198
Mısra: 1
(Âşığın) göğsü, bağır.

şad şerha vü elif kim sînemde yār
çizdi
Takvīm-i 'aşkı güyā cedvāl-vār
çizdi

16. sînede:-de
Gazel 109
Mısra: 1
(Âşığın) sinesi, bağır, gönül.

Dāğ-ı ğamın itdim o mehiñ sînede
mahfūz
Gevherdir olursa n'ola gencînede
mahfūz

17. sînede:-de
Gazel 112
Mısra: 9
(Âşığın) sinesi, bağır, gönül.

Dîdede kākül ḥayālî sînede şad-
Dāğ-ı ğam
Vādî-i 'aşk oldı bana Es'adā Dāğ
üstü bağ

18. sînede:-de
Gazel 174
Mısra: 7
(Âşığın) sinesi, bağır, gönül.

Görinen Dāğ-ı ḥün-ālûde şanma
sînede serde
Gül-i şad-berg-i ḥasretidir nihāl-i
iştîyāk üzre

19. sînede:-de
Gazel 190
Mısra: 11
(Âşığın) sinesi, bağır, gönül.

Sînede bu elif ü dāğ-ile nālem
işiden
Bāng-i şeş-tār ile tanbûrdan olur
ābı

20. sînede:-de
Müsemmen 1

Mısra: 35
(Âşığın) sinesi, bağır, gönül.

qalmadı şabr u sükün sînede raḥat
tende
Bir kez insafa gel ey âfet-i canım
sen de

21. sîne:
Murabba 1
Mısra: 2
(Âşığın) bağır, göğsü.

Nār-ı hicrānıñla ey şūḥ-ı cihān
Derd-nākim ben helākim sîne çāk

22. sîne:
Murabba 1
Mısra: 4
(Âşığın) bağır, göğsü.

Girye olsa n'ola kārım her zaman
Derd-nākim ben helākim sîne çāk

23. sîne:
Murabba 1
Mısra: 7
(Âşığın) bağır, göğsü.

Derd-nākim ben helākim sîne çāk
Ey gül-i zibende-i bağ-ı bahā

24. sîne:
Murabba 1
Mısra: 11
(Âşığın) bağır, göğsü.

Derd-nākim ben helākim sîne çāk

25. sîne:
Gazel 77
Mısra: 1
(Fars.) Göğüs, bağır, sadr.

O sîne germ olup mādām ol âfet
bāde-nüş olmaz
Yem-i mevc-āver-i ḥüsñ ü melāḥat
şu'le-cüş olmaz

26. sîne:
Gazel 165
Mısra: 1
(Fars.) Göğüs, bağır, sadr.

Gül den daḥi ter berg-i semen-sādır
o sîne
Tābişde mihirden katı bālādır o
sîne

27. sîne:
Gazel 165
Mısra: 2
(Fars.) Göğüs, bağır, sadr.

Gül den daḥi ter berg-i semen-sādır
o sîne

Tâbişde mihirden katı bälâdır o
sîne

28. **sîne:**

Gazel 165

Mısra: 4

(Fars.) Göğüs, bağır, sadr.

Açılmayacak rüy-be-rû rû'yet
olunmaz
Yüz vech ile âyineden a'lâdır o
sîne

29. **sîne:**

Gazel 165

Mısra: 6

(Fars.) Göğüs, bağır, sadr.

Püsîde kılar pîrehen-ı şabrı çü
kettân
Hâsiyyet-i mehtâb ile hem-tâdır o
sîne

30. **sîne:**

Gazel 165

Mısra: 8

(Fars.) Göğüs, bağır, sadr.

Deryâçe-i mevc-âver-i tâb olsa
'aceb mi
Kim dil gibi yektâ gühere câdır o
sîne

31. **sîne:**

Gazel 165

Mısra: 10

(Fars.) Göğüs, bağır, sadr.

Ârâyiş-i pehlû-yı hayâl it anı Es'ad
Kim levha-i sîmîn-i mücellâdır o
sîne

32. **sîne:**

Kaside 7

Mısra: 22

(Fars.) Göğüs, bağır, sadr.

Leb reng-i ergavân u gelû lâle-i
sefid
Sîne semen benefşe hat-ı 'anberîn
ola

33. **sînode:-de**

Gazel 38

Mısra: 7

(Fars.) Göğüs, bağır, sadr.

Sînode hıfz iderim fikr-i hat-ı
dildârı
Âyet-i hüsnin okursam n'ola ben
ezber olur

34. **sînode:-de**

Tahmis 3

Mısra: 15

(Fars.) Göğüs, bağır, sadr.

Âsâr-ı feyz bulmağ ile sinede
vuzuh
Envâr-ı vahdet itdi pey-â-pey dile
sünüh

35. **sînesini:-si, -n, -i**

Nazm 35

Mısra: 2

(Fars.) Gönül, bağır.

Olmağla nümü-dâr 'izârında siyeh
mû
'Arz itdi sana sînesini şanma o
meh-rû

36. **sînome:-m, -e**

Gazel 46

Mısra: 7

(Fars.) Göğüs, bağır, sadr.

N 'ola şad dâğ yaksam sineme
sevdâ-yı kâkülle
Çerâğı şâm-ı 'aşk u miñnetiñ dâim
fürüzândır

37. **sînesini:-si, -ni**

Kaside 12

Mısra: 4

Göğüs, bağır, sadr.

Tekye-i gülşeniñ abdâl-i nemed-
püş iken
Çâk idüp sînesini oldı kâlemler lâle

sîne germiş:

1. **sîne germiş:**

Gazel 35

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Deyim**

Göğüs germek, sabretmek.

Cemîl olsa 'aceb mi tîr-i kıl-k-i tîre-
peykâna
Hedef-veş sîne germiş Dâğ-ı derde
şabr ider kâğaz

sîne-çâk it:

1. **sîne-çâk it:**

Tarih 32

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Bağrı yırtmak. yüreği
yaralanmak.

San ocağdan çıkma yalın yüzlü bir
Mağbûbdur
Dâğ yakmış sîne-çâk itmiş Mişâl-i
'âşıkân

sîne-düz-i 'âşık:

1. **sîne-düz-i 'âşık:**

Terkib-bend 1

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Aşığın göğsünü delen.

Ey gamzesi sîne-düz-i 'âşık
V'ey tîr-i nigâhı cân-güzârî

sîne-i âyine-dârında:

1. **sîne-i âyine-dârında:**

Gazel 14

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ayna tutan göğüs.

Külef sanma hüveydâ sîne-i âyine-
dârında
Derûnıñ vakf-ı dâğ-ı deşne-i takdîr
ider mehtâb

sîne-i billür-ı cânânı:

1. **sîne-i billür-ı cânânı:**

Gazel 21

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sevgilinin parlak göğsü.

Görüp pür-şevk olur dil sîne-i
billür-ı cânânı
Belî âyinedir tûtiyi güyâ itmege
bâ'ış

sîne-i billür-ı yâra:

1. **sîne-i billür-ı yâra:**

Gazel 116

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin parlak bağı, sînesi.

Bağlanma zülfe sîne-i billür-ı yâra
bak
Gör Hâl-i zârîñ âyine-i tâb-dâra
bak

sîne-i latîf:

1. **sîne-i latîf:**

Gazel 113

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Güzel bağır.

Berrağ u sâf o deñlü ki ol sîne-i
latîf
Yanında cism-i tâbişi mihr ü
meñhîñ kesif

sîne-i mirrîhi:

1. **sîne-i mirrîhi:**

Gazel 171

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Merih'in (mars) göğsü.

Bir nazarda sîne-i Mirrîhi de şad-
çâk ider
Tîğ-i ser-tîz-i nigâhı zağm-ı bî-
endâz ile

sîne-i sîmîniñ:

1. sîne-i sîmîniñ:

Gazel 31

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Gümüş gibi beyaz olan
göğsün saflığı.*

Dök mâr-ı zülfi sîne-i sîmîniñ eyle
bend
Dest urmasun o dağmeye ağyâr-ı
bed-nihâd

sîne-i zerd:

1. sîne-i zerd:

Beyit 6

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sararmış, solgun göğüs.

Ol müy-miyânı çekeyim sîne-i
zerde
Cezb itmegi görsün nic'olur kâh-
rübâlar

2. sîne-i zerd:

Gazel 92

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sararmış, solgun göğüs.

O mü-miyânı çeküp gâh sîne-i
zerde
Giyâhı kâh-rübâyâ değişmiyor
musunuz

sîne-pür-dâğ-ı cefâ oldığım:

1. sîne-pür-dâğ-ı cefâ oldığım:

Gazel 67

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Eziyetten göğsü yara ile
dolmak.*

Sîne-pür-Dâğ-ı cefâ oldığım iy
âfet-i cân
Eğer-i gamze-i pür-sihr ü
füsünündandır

sîne-şad-çâk olsañ:

1. sîne-şad-çâk olsañ:

Gazel 58

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Göğsünde yüzlerce yara
olmak.*

'Aceb mi lâle-âsâ sîne-şad-çâk
olsañ ey Es'ad
Gönül pür-dâğ-ı şemşîr-i nigâh-ı
pür-teğâfüldür

sîneve çeker:

1. sîneve çeker:

Lugaz 5

Mısra: 9

Kelime Tipi: **Deyim**

*Bağrına basmak, kucaklamak
İl kötü bir davranış, söz veya olaya
ister istemez katlanmak; göğsüne
kazımak.*

Hemçü 'âşık sîneve gâhî çeker
Bir hat-âver dilber-i sîmîn-ber

sinimmâr-ı çarh:

1. sinimmâr-ı çarh:

Tarih 35

Mısra: 47

Kelime Tipi: -

Feleğin

*Sinimmâr'ı. (Sinimmâr: Nu'man
İbn-i Münzir'in Havernak adıyla
yaptırdığı köşkün mi'marı.).*

Görüp o resmi Sinimmâr-ı çarh
târîhin
Pesend idüp didi zîbâ-binâ kitâb-
hâne

sinimmâr-ı havâl:

1. sinimmâr-ı havâl:

Tarih 10

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Hayalin Sinimmarı (Hurnak
köşkünün yapan mimar).*

Böyle ber-cesta bina resm-idemez
ger nice sâl
Kâr-sâz olsa da bünyâda
Sinimmâr-ı havâl

2. sinimmâr-ı havâl:

Tarih 41

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Hayalin Sinimmarı (Hurnak
köşkünün yapan mimar).*

Sinimmâr-ı havâl inşa için bir
böyle kasr-ı nev
Esâs-ı zîb-sâzin şöyle tertîb itse
kim farzâ

sipâhî:

1. sipâhidir:--dir

Gazel 39

Mısra: 6

Atlı asker.

O şeh-levend-i memleket-i hüsn ü
naḥvetiñ
Nâz u leḫâfet 'işve vü şîve sipâhidir

sipîhr:

1. sipîhr:

Gazel 19

Mısra: 2

Far. Gök, sema.

'Arz eyle ruh-ı enveriñi ref -i
niḫâb it
ḫurşîdi sipîhr içre şafak-gün-ı
hicâb it

sipîhr-i 'âlem-i vahdette:

1. sipîhr-i 'âlem-i vahdette:

Gazel 78

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Birlik âleminin seması.

Eşer kalmaz ne denlü tîz olursa
nâvek-i evḫâm
Sipîhr-i 'âlem-i vahdette ḫarḫ u
iltiyâm olmaz

sipîhr-i bed-heme-çîz:

1. sipîhr-i bed-heme-çîz:

Gazel 66

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Her şeyi kötü olan felek.

Müsâ'id olsa da saña sipîhr-i bed-
heme-çîz
Olur sevâd-ı şeb-i gam gehî beyâz-
ı neḫâr

sipîhr-i devvâr:

1. sipîhr-i devvâr:

Tarih 10

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Dönen felek, baht.

Görüp ol kubbe-i vâlâsını böyle
zer-kâr
Gıpta-kâr olur ise aña sipîhr-i
devvâr

sipîhr-i mihnetim:

1. sipîhr-i mihnetim:--im

Gazel 121

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Eziyetin seması.

Sipih-r-i miñnetim ammā ki mihr-i
şu 'le-tābım yok
Felekde ya 'nī bir mihr ü şeh-i 'ālī-
cenābım yok

sipih-r-i nāz:

1. sipih-r-i nāz:

Nazm 15

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Naz feleği II Naz makamı,

çokça nazlanma.

Her gāh cilve-gāh iken aña sipih-r-i
nāz
Ol māh evc-i 'işvede tutdı maķām-
ı nev

sipih-r-i nūr-ı huda:

1. sipih-r-i nūr-ı huda:

Kaside 3

Mısra: 40

Kelime Tipi: -

Allah'ın(c.c.) nurlu göğü.

Odur o mihr-i ziyā-bağş-ı 'izz ü rif
'at kim
Sipih-r-i nūr-ı Huda aña maṭla'u
cādır

sipihriñ ahteri:

1. sipihriñ ahteri:-i

Gazel 159

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gökyüzünün yıldızı.

Sipihriñ ahteri mi şu 'le-bağş olan
her şeb
Şerār-ı āteş-i dilden Eşer midir
görinen

sir-āb olsa:

1. sir-āb olsa:

Gazel 69

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Susuzluğu gidermek, suya
kanmak.*

Feyz-i 'irfan müşmir eyler gūşişi
her kārda
Naḥl sir-āb olsa elbet bār kendin
gösterir

sirāc-ı gülsen:

1. sirāc-ı gülsen:

Kaside 12

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

Gül bahçesinin kandili.

Şad fūrūğ ile n'ola olsa sirāc-ı
gülsen
Şu 'le-i haddiñ ile oldı münevver
lāle

sirāc-ı olmağ:

1. sirāc-ı olmağ:

Tarih 3

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kandil, mum, ıstık olmak.

Nice āvīze itmez ana kendin
beyza-i meh kim
Sirāc-ı olmağ için mumdur mihr-i
cihān-ārā

sır-dāde-i hāmūn olmuş:

1. sır-dāde-i hāmūn olmuş:

Müsemmen 1

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Ovanın sır vereni olmak.

Halka-i ehl-i hiredden yine bīrūn
olmuş
Vahşeti şevki-le sır-dāde-i hāmūn
olmuş

sir-i vuslat-ı cānān olur:

1. sir-i vuslat-ı cānān olur:

Lugaz 5

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Sevgiliye kavuşmanın tok
kişisi olmak.*

Gāh sir-i vuslat-ı cānān olur
Gāh u bī-geh cāyi'-i hicrān olur

sirişk:

1. sirişk:-im

Gazel 70

Mısra: 7

Gözyaşı.

Baḥr-ı sefide dönse sirişkım bi-
'ayniḥi
Cānā 'aceb mi merdüm-i çeşm
Akbiñarlıdır

2. sirişk:-im

Gazel 114

Mısra: 1

Gözyaşı.

Fikr-i dendāniñla cūş itdi sirişkım
her taraf
Dür dilerse çeşm-i eşk-ālūdıma
bağsun şadef

3. sirişk:-im

Gazel 131

Mısra: 11

Gözyaşı.

Her sū sirişkım olsa revān pāyına
n'ola
Ey naḥl-i taze su gibi cūyānımın
senin

4. sirişk:-im

Tahmis 4

Mısra: 8

Gözyaşı.

Çihre-i māha külef-dādedir āh-ı
siyehim
Mevc-ber-mevc sirişkım n'ola
sedd-itse rehım

5. sirişk:

Gazel 13

Mısra: 7

Göz yaşı.

hūnīn sirişk sanma ḥayāl-i
mūdāmdan
Çeşimde kaldı sürḥī-i şahbā-yı
nāb-ı leb

sirişk-i çeşmim:

1. sirişk-i çeşmim:-im, -e

Gazel 11

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ağlayan gözün yaşı.

Fikr-i kadd ü 'arızınla bak sirişk-i
çeşmim
Sāye-i naḥl-i gül-i terden revāndır
sanki āb

sirişk-i çeşmimi:

1. sirişk-i çeşmimi:

Gazel 21

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gözyaşı.

Der-āgūş eylemekdir fülke-veş ol
nā-ḥudā şūḥı
Sirişk-i çeşmimi ḥasretle deryā
itmege bā'ig

sirişk-i dide-i ḥasretle:

1. sirişk-i dide-i ḥasretle:-le

Gazel 6

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Hasretin gözünün gözyaşı.

Sirişk-i dide-i ḥasretle sūziş-i
'aşkı

Virir ne deñlü füzün olsa âb ü tã
saña

sirist:

1. sirişti:-i

Gazel 77

Mısra: 6

Yaratılış, huy, mizaç.

Uçurmuş kendüyi zâhid per ü bâl-i
riyâsiyle
Sirişti hâk olan hâşâ ki hem-kadr-i
sürüş olmaz

2. siriştinde:

Kaside 12

Mısra: 39

Yaratılış, huy, mizaç.

Böyle tâbendelik olmazdı
siriştinde be-dîd
Olmasa reng-i 'izârînla muhammer
lâle

3. siriştinde:

Müsemmen 1

Mısra: 53

Yaratılış, huy, mizaç.

Ey cefâ-pîşe siriştinde mürüvvet
bulamam
Dil-i sahtînda seniñ cevher-i safvet
bulamam

sırr ü mecâz:

1. sırr ü mecâz:

Gazel 12

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Sır (Gizli tutulan, saklanan,
giz, gizem. II Allah ile sevdiği
kulları arasında gizli kalan hal ve
maddî-manevî varlıklar hakkında
Cenâbıhak tarafından sadece
gönül ehline bildirilen hakikatler.)
ve mecaz (Gerçek anlamından
başka anlamda kullanılan söz II
Mecazi aşk.).*

Es'adâ cismiñi huşk itdi yeter sırr
ü mecâz
Eyle enfâs-ı hâkîkatle dimâğın
tertib

sırr-ı hafî:

1. sırr-ı hafî:

Gazel 96

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gizli sır.

Nür-ı nigehez dîde-i bînâda nihânız
Biz sırr-ı hafîyiz dil-i dâñada
nihânız

sırr-ı hakk:

1. sırr-ı hakk:

Tahmis 2

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Allah'ın sırrı, ilahi sır.

Mukarrerdir füyûzât-ı İlâhî kalb-i
enverde
Olan dâñende sırr-ı hakk sun '-ı bî-
kusûrından

sırr-ı nihân-ı 'ask:

1. sırr-ı nihân-ı 'aşk:

Gazel 98

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Aşkın gizli sırrı.

Sırr-ı nihân-ı 'aşkı idüp Es'adâ
esâs
Setr it vidâdı bulmasun ağıyar dest-
res

sırr-ı nihân-ı 'askı:

1. sırr-ı nihân-ı 'aşkı:-ı

Gazel 8

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Aşkın gizli sırrı.

Güftârım eyle güş ki süz-i derün
ile
Sırr-ı nihân-ı 'aşkı 'ayan söylerim
saña

2. sırr-ı nihân-ı 'aşkı:

Gazel 147

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Aşkın gizli sırrı.

Bilmez hâkîkat üzre mahabbet ne
oldığın
Sırr-ı nihân-ı 'aşkı nümâyân sanur
gören

sitäre:

1. sitäre:

Gazel 180

Mısra: 2

1. yıldız 2. peçe, nikap.

Takayyüd itme hat-ı Hâlîñ istitäre
ile
Be-dîd olurdu siyeh-baht-ı dil sitäre
ile

sitäre-i baht-ı siyeh:

1. sitäre-i baht-ı siyeh:

Rübai 9

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kara talihli yıldız.

Ey Hâl-i ruhî sitäre-i baht-ı siyeh
Sevdâ-yı hatı sevâd-ı âyîne-i meh

sitavis:

1. sitayişle:-le

Kaside 9

Mısra: 27

Methetme, övgü.

O nazikâne sitayişle neş'e-yâb
olanıñ
Tekevvün itdi dimağında bü-yi gül
her bâr

sitebrak-ı dil ü cânın:

1. sitebrak-ı dil ü cânın:

Tarih 11

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Canın ve gönün

*sitebrakı. (İstebrak: Sırma ile
dokunmuş bir cins kalın kumaş.).*

Reh-i semend-i hümayûna kıldı
ferşide
Sitebrak-ı dil ü cânın o vâsıf-ı vâlâ

sitem-i vār:

1. sitem-i vār:

Kaside 11

Mısra: 88

Kelime Tipi: -

Sevgilinin zulmü, cevri.

Va'd-kârende-i vasl oldı diyü nuşk
eyler
Sitem-i yâri nümâyân idecek
ma'nâyı

sitem-kār:

1. sitem-kār:-ı

Tahmis 5

Mısra: 19

*Sitem eden, eziyet eden, cefâ
eden. II Sevgili.*

Meger ser-mest imiş hüşyâr
sandım ol sitem-kârı
Zamânsız söyledim derd-i dil-i zârı
kusûr itdim

sît-i düşmen-i bed-kār:

1. **sīt-i düşmen-i bed-kār:****Kaside 9**

Mısra: 78

Kelime Tipi: -

*İşi gücü kötülük olan**düşmanın şöhreti.*

Zamân-ı ma‘deleti virdi dehre

âsâyiş

Güm oldu süy-be-sû sīt-i düşmen-i

bed-kār

sīt-i gelü:1. **sīt-i gelü:****Gazel 190**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Boğazın sesi, iniltisi.

Âhdan sīt-i gelü savt-ı nefire döndi

Döğünüp def gibi dil oldu nağam

dolabı

sīt-i tanîn-i küsî:1. **sīt-i tanîn-i küsî:****Tarih 21**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kuş inleme sesi.

Kahramân-tübbehe kim sīt-i tanîn-i

küsî

Güş-i a‘dâya virir velvele ser-had

ser-had

sitte-i sevr olup:1. **sitte-i sevr olup:-up****Lugaz 19**

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Boğa burcunun altında
olmak.

Evvel-i sevre gelse mihr-i cihân

Sitte-i sevr olup o dem güzêrân

sivâ:1. **sivâdan:-dan****Tahmis 1**

Mısra: 32

(Ar.) “Başka, gayri” demek
olan kelime, dilimizde daha çok
“Allah’tan başka varlıklar”
mânâsında kullanılır. Ayrıca
“Allah’ın zâtı dışında kalan ve
insanı Allah’tan uzaklaştıran her
şey” anlamındaki Mâsivâ
*söyleyişinde geçer.*Derûnuñ mansıb-ı gurrendeğiden
cebr idüp ‘azl itSivâdan keff-i yed kıl terk-i kâr-ı
gaybet ü hezl it**sivâsî:**1. **sivâsî:****Tarih 35**

Mısra: 25

Asıl adı Şemsettin Ahmed bin
El-Berekât tır. Zâhiri ve batini
ilimlere vakıf olan Sivasî,
*Halvetiye şeyhlerindendir.*Tılâ-yı sîme ser-âgaz idince Sivâsî
O buk‘ayı Zehebî başladı zer-
eşâna**sivâdet:**1. **siyâdetden:-den****Tarih 41**

Mısra: 54

*Büyüklik, yücelik, ululuk.*Şerâfet hâne-zâd-ı nesl-i vâlâ-yı
necîbidir
Siyâdetden vücüd-ı pâkidir
mağsüd olan ma‘nâ**sivâh:**1. **siyâh:****Gazel 151**

Mısra: 4

*Siyah, kara renk.*Midâd şanma olup vaşf-ı hattıña
der-kârDöker siyâh ‘arâk rûy-i hâme
şerminden**sivâh itmege:**1. **siyâh itmege:****Gazel 85**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Siyahlaştırmak, karalamak.*Dâd almağ için çarhıdan âh itmege
degmez
Âyîne-i hırşîdi siyâh itmege
degmez**sivâh-çerde:**1. **siyâh-çerdedir:****Gazel 71**

Mısra: 2

*Esmer yüzlü.*Sevdâ-ger eyleyen beni bir
Karamanlıdır
Gerçi siyâh-çerdedir amma ki
ânlıdır**sivâh-dîde vü şeb-zinde-dâr-ı**
hecr oldum:1. **siyâh-dîde vü şeb-zinde-dâr-ı**
hecr oldum:**Gazel 119**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Siyah gözlü(ağlamaktan
morarmış) ve ayrılık gecesinde
*uyuyamayan olmak.*Siyâh-dîde vü şeb-zinde-dâr-ı hecr
oldumTasavvur-efgen-i sevdâ-yı hatt u
Hâl olarak**sivâhî:**1. **siyâhî:****Beyit 1**

Mısra: 2

Siyah, kara.‘Îzârîñ ‘anberîn mûlarla pür-tahrîr
gördüm ben
Siyâhî hattı ile nüşâ-i tenvîr
gördüm ben**sivâk:**1. **siyâk:****Gazel 174**

Mısra: 10

İfade tarzı; şekil, üslup II
*durum, hâl.*Sühan-verlikde Es‘ad ebkem eyler
nice güyâyı
Giderse vâdî-i eş‘âra nuṭṭkı bu
siyâk üzre**siyeh:**1. **siyeh:****Gazel 151**

Mısra: 2

*Siyah, kara renkli.*Nigâh idüp meh o bedr-i temâma
şerminden
Siyeh kumâş-ı şebi itdi câme
şerminden**siyeh mû:**1. **siyeh mû:****Nazm 35**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Siyah kıl (ayva tüyü
*bağlamında).*Olmağla nümû-dâr ‘îzârında siyeh
mû

‘Arz itdi sana sînesini şanma o
meh-rû

siyeh-baht-ı dil:

1. siyeh-baht-ı dil:

Gazel 180

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gönlün kara talihi.

Takayyüd itme hat-ı Hâlîñ istitäre
ile
Be-dîd olurdu siyeh-baht-ı dil sitäre
ile

siyeh-câme-ves:

1. siyeh-câme-ves:

Tahmis 4

Mısra: 17

Siyah elbise gibi.

Cism-i mehzûle siyeh-câme-ves
oldı pür-pîç
Olmağın rişte-i bârîk-i hayâl ile
nesic

siyeh-çerde kıldı:

1. siyeh-çerde kıldı:

Gazel 130

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Esmereştirmek.

‘aks-i hatîñla olalı perverde
gerdeniñ
Levn-i şabâhı kıldı siyeh-çerde
gerdeniñ

siyeh-fâm itdügin:

1. siyeh-fâm itdügin:

Gazel 48

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Siyah renkli yapmak.

‘İzârın hat siyeh-fâm itdügin güş
itmeyim yâriñ
O çal u kıl bir sevdâ-fiken
peygâmdır gamdır

siyeh-püş kıl:

1. siyeh-püş kıl:

Gazel 144

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Siyahlar giyinmek.

qaddiñi gîsûlarım la kıl siyeh-püş
öyle kim
Nâz ile cûnbüşleriñ Leylâyı
Mecnûn eylesün

siyeh-püş olma:

1. siyeh-püş olma:

Gazel 179

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Siyah giyinen olmamak.

Başıma sevdâ yetişmez mi hevâ-yı
kâkülün
Gel siyeh-püş olma ey meh-päre
Allah ‘aşkına

siyeh-rû:

1. siyeh-rû:

Kaside 4

Mısra: 73

Yüzü kara, günahkar.

Bir bende-i zelîl ü siyeh-rû vü pür-
güneh
Bir bî-hisâb olan dağî naqd-i
hâfîti

2. siyeh-rû:

Kaside 5

Mısra: 67

*Yüzü kara, günahkar,
utanmaz.*

kıl şefâ‘at bu siyeh-rû ve kesîr-
‘isyana
Koma bu Es‘adı kim nâr-ı cehîme
yana

siyeh-şürü ‘ u beyâz-intihâdır:

1. siyeh-şürü ‘ u beyâz-intihâdır:

Gazel 27

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Siyahın başlangıcı ve beyazın
bitişi.*

Hevâ-yı zül-f-i şeb ü ârzü-yı
rüyûñla
Siyeh-şürü ‘ u Beyâz-intihâdır âh-ı
şabâh

siz:

1. siz:

Gazel 93

Mısra: 1

*"Siz" ikinci çoğul şahıs
zamiri.*

Tâza âgâz eyleñ ey hûbân-ı köhne
tâza siz
Gülsitân-ı tab‘ımız bulmaz ıaravet
tâzesiz

sö:

1. sözü:-z, -ü, -m

Müsemmen 1

Mısra: 49

*(Anlatmak istediği şeyi) Sözle
bildirmek, (Bir fikir veya hususu)
ileriye sürmek, ortaya koymak,
konuşmak, demek, söylemek.*

Bir sözü var saña amma señi
halvet bulamam
Cevş-i bigâne ile sohbeta nevbet
bulamam

sohbet:

1. sohbet:-e

Müsemmen 1

Mısra: 50

*İki veya daha çok kimse
arasında karşılıklı olarak dostça,
arkadaşça yapılan konuşma,
hasbihâl, musâhabe.*

Bir sözü var saña amma señi
halvet bulamam
Cevş-i bigâne ile sohbeta nevbet
bulamam

2. sohbet:-e

Lugaz 6

Mısra: 11

*Dostça, arkadaşça konuşarak
hoş bir vakit geçirme, söyleşi,
yârenlik, hasbihâl.*

Merd ile sohbeta meşgûl olan
İstemez bir habbeye olsa cihan

3. sohbet:

Gazel 134

Mısra: 9

*(Ar.) İki veya daha çok kimse
arasında karşılıklı olarak dostça,
arkadaşça yapılan konuşma,
hasbihâl, musâhabe.*

O çeşm-i şûh ile mümkindi Es‘adâ
sohbet
Nigâha yer kosa bir dem o ğamze-i
kattâl

sonra:

1. sonra:

Muamma 14

Mısra: 2

*"-nin ardından, ...
arkasından; müteakiben"
anlamlarında zarf.*

Evvel bir iki gördüm şahbâ-yile
bozuldu
hüsn-i cemâli sonra ol neş‘eden
düzüldi

2. soñra:

Müsemmen 1

Mısra: 28

"-nin ardından, ...
arkasından; müteakiben"
anlamlarında zarf.

Sevdiğim diyü baña 'ahd idüp
ikrar itmek
Soñra zâlim dönüp ikrarını inkâr
itmek

3. soñra:

Müsemmen 1

Mısra: 58

"Daha ileri bir zamanda; -nin
ardından, ... arkasından "
anlamlarında zarf.

Bî-vefâ olduğunu bilmez idim tâ bu
kadar
Soñra duydum yog-umuş sende
hakikatden Eşer

4. soñra:

Kaside 8

Mısra: 16

"Ardından, müteakiben"
anlamındaki zarf.

Kitâb-ı İbn-i verdiden sebak-hân
eyleyüp evvel
Okutdı soñra tıfl-ı goncaya ders-i
Gülistanı

sor:

1. sorulmadı:-ul, -ma, -dı

Gazel 197

Mısra: 6

Sormak, araştırmak.

Keyf-i şarâb-ı nab-ile ol mest-i
nahvetiñ
Kim büse aldı la'l-i lebinden
sorulmadı

2. sordum:-du, -m

Gazel 71

Mısra: 6

Aramak, araştırmak; soru
sorarak bilgi edinmeye çalışmak.

kıldı rubûde gönlümi bir tatlı dilli
şüh
Sordum şeker lebine didi
Balkapanlıdır

3. sordum:-du, -m

Lugaz 11

Mısra: 2

Aramak, araştırmak; soru
sorarak bilgi edinmeye çalışmak.

Bir 'acîb ü garîb şey gördüm
Nedir âyâ diyü anı sordum

4. sorun:-uñ

Tahmis 3

Mısra: 14

Bilgi almak için soru sormak.

Şerh eyledim mütün-ı kavânin-i
mu'zamı
Benden sorun haķâyık-ı esrâr-ı
'âlemi

5. sorma:-ma

Gazel 169

Mısra: 4

Bir durumu öğrenmek için
cevap almak amacıyla karşısındaki
kişie soru yöneltmek, sormak.

Bağış eyler iseñ hüsni-i haṭ-ı yârdan
eyle
Ammâ lebini sorma şaḫın alma
lisâna

söyle:

1. söyledir:--dir

Gazel 52

Mısra: 9

Demek, söylemek.

Söyledir tûṭi-i mu'ciz-güy-ı ṭab'-ı
Es'adı
Her ne dem âyine-veş ol mâh
pehlû gösterir

2. söylediğün:-diğ, -in

Müsemmen 1

Mısra: 40

Demek, söylemek.

Kanı ol kavli yalan itdiğin ikrar
kanı
Nice oldı severim söylediğün ben
de seni

3. söylediğün:-diğ, -in

Müsemmen 1

Mısra: 47

Demek, söylemek.

Bu mıdır hizmete bel bağlamışım
söylediğün
Râziyem söylediğün cân u
gönülden didigin

4. söylediğün:-diğ, -in

Müsemmen 1

Mısra: 48

Demek, söylemek.

Bu mıdır hizmete bel bağlamışım
söylediğün
Râziyem söylediğün cân u
gönülden didigin

5. söyler:-r

Lugaz 11

Mısra: 3

(Anlatmak istediği şeyi) Sözle
bildirme.

Didiler diñle gör neler söyler
Bir dil ehli muşâhibe beñzer

6. söyler:-r

Lugaz 12

Mısra: 6

(Anlatmak istediği şeyi) Sözle
bildirme.

Ne dem bir ehl-i dili bulsa gönlünü
eyler
Öñinde başlasa nutḫ itmege neler
söyler

7. söylerim:-r, -im

Gazel 8

Mısra: 1

Düşündüğünü veya bildiğini
sözle anlatmak, konuşmak, demek.

Bağ rüy-i yâre mihr-i cih ân
söylerim saña
Tâbiş-fürüz-i kevn ü mekân
söylerim saña

8. söylerim:-r, -im

Gazel 8

Mısra: 2

Düşündüğünü veya bildiğini
sözle anlatmak, konuşmak, demek.

Bağ rüy-i yâre mihr-i cih ân
söylerim saña
Tâbiş-fürüz-i kevn ü mekân
söylerim saña

9. söylerim:-r, -im

Gazel 8

Mısra: 4

Düşündüğünü veya bildiğini
sözle anlatmak, konuşmak, demek.

Güftârım eyle güş ki süz-i derün
ile
Sırr-ı nihân-ı 'aşkı 'ayan söylerim
saña

10. söylerim:-r, -im

Gazel 8

Mısra: 6

Düşündüğünü veya bildiğini
sözle anlatmak, konuşmak, demek.

Yandım hamîde kadd ile bak şem
'-i hüsniñe
Pervâne-gâr köhne keman
söylerim saña

11. söylerim:-r, -im

Gazel 8

Mısra: 8
Düşündüğünü veya bildiğini
sözle anlatmak, konuşmak, demek.

Peyveste olmada felege âh u
vahimiz
Hâl-i dil-i nizârı duman söylerim
saña

12. **söylerim:-r, -im**

Gazel 8

Mısra: 10

Düşündüğünü veya bildiğini
sözle anlatmak, konuşmak, demek.

hatıñdan aıla kışsa-i hicrânı mû-
be-mû
Bî-kîl ü kâl râz-ı nihân söylerim
saña

13. **söylerim:-r, -im**

Gazel 8

Mısra: 12

Düşündüğünü veya bildiğini
sözle anlatmak, konuşmak, demek.

Vaşf eyledim dü mısra'-ı ebrû-yı
dil-keşîñ
Bu nazm-ı nevle şanma yalan
söylerim saña

14. **söylerim:-r, -im**

Gazel 8

Mısra: 14

Düşündüğünü veya bildiğini
sözle anlatmak, konuşmak, demek.

Yahşî kıyâs itmişidim gerçi Es
'adâ
Tâtâr-ı gamzesini yamân söylerim
saña

15. **söylemezdi:-mez, -di**

Gazel 9

Mısra: 10

Demek ///(şiir vb. şeyler için)
düzenlemek, tanzim etmek, yazmak.

Tab'-ı Es'ad bakmasa âyine-i
ruhsârîña
Söylemezdi tûfî-âsâ böyle şi'r-i
hoş-edâ

16. **söylerler:-r, -ler**

Lugaz 10

Mısra: 38

Demek, söylemek, konuşmak.

Bunı hall itmek için ehl-i hüner
Biri birine neler söylerler

17. **söyleyüp:-(y)üp**

Lugaz 12

Mısra: 13

Demek, konuşmak, söylemek.

Görünce tâze cüvân söyleyüp nice
mazmûn
Ne deñli ser-keş ise kendüye ider
meftûn

18. **söyle:**

Gazel 146

Mısra: 7

"Söyle, anlat" anlamında emir
veya istek ifadesi.

Sabâ var ol tabîb-i câna bîmâr
oldığım söyle
Beni bir kerre görmek aña sıklet
gelmesün gelsün

19. **şöyle:**

Gazel 144

Mısra: 5

"Öyle bir, o derece"
anlamında zarf.

Çeşm-i şühûñ şöyle süz kim nîm-
mest-i nâz olup
Her nigâhın ahuvân-ı Çîni meftûn
eylesün

20. **şöyle:**

Tarih 41

Mısra: 8

"Şu şekilde, şu yolda"
anlamlarında zarf.

Sinimmâr-ı hayâl inşâ için bir
böyle kasr-ı nev
Esâs-ı zîb-sâzın şöyle tertîb itse
kim farzâ

söyle:-

1. **söyledim:-di, -m**

Tahmis 5

Mısra: 20

(Anlatmak istediği şeyi) Sözle
bildirme.

Meger ser-mest imiş hüşyâr
sandım ol sitem-kârı
Zamânsız söyledim derd-i dil-i zârı
kusûr itdim

2. **söylemesün:-me, -sün**

Lugaz 10

Mısra: 35

Muhattab olmak, konuşmak;
yakınlaşmak, görüşmek.

Kimseye söylemesün tek dursun
Nâmını söyleyen agzın yumsun

3. **söylemege:-meg, -e**

Lugaz 12

Mısra: 4

Demek, söylemek, konuşmak.

N'olaydı anı bileydim dir iseñ ey
gâfil
'Arabca söylemege başla olasıñ
vâsıl

4. **söyledi:-di**

Kaside 2

Mısra: 76

Anlatmak, dile getirmek,
yapmak.

Göricek âyine-i nûr-i cemâl-i pâkiñ
Seng güftâra gelüp söyledi tûfî-âsâ

5. **söyleyen:-y, -en**

Lugaz 10

Mısra: 36

Ağızdan bir ses veya söz
çıkarmak, telaffuz etmek.

Kimseye söylemesün tek dursun
Nâmını söyleyen agzın yumsun

söylenmiş:

1. **söylenmiş:**

Beyit 2

Mısra: 1

Anlatılmış, dile getirilmiş.

İşitdim vaşf-ı sünbülde nice eş'âr
söylenmiş
Neden ser-rîşte virmiş kâkül-i
dildâr söylenmiş

2. **söylenmiş:**

Beyit 2

Mısra: 2

Anlatılmış, dile getirilmiş.

İşitdim vaşf-ı sünbülde nice eş'âr
söylenmiş
Neden ser-rîşte virmiş kâkül-i
dildâr söylenmiş

söyler:

1. **söyler:**

Gazel 60

Mısra: 1

(Anlatmak istediği şeyi)
bildirmek.

Dil şevk-ı gül-i 'ârız-ı dildâr ile
söyler
Bûlbûl gibi şad-âbî-i gülzâr ile
söyler

2. **söyler:**

Gazel 60

Mısra: 2

(Anlatmak istediği şeyi)
bildirmek.

Dil şevk-ı gül-i 'ârız-ı dildâr ile
söyler

Bülbül gibi şad-âbî-i gülzâr ile
söyler

3. söyler:

Gazel 60

Mısra: 4

(Anlatmak istediği şeyi)

bildirmek.

Âyine-i cām-ı meyi dil görmese
gāhī
Nuṭṭ-eklen olup lağziş-i güftâr ile
söyler

4. söyler:

Gazel 60

Mısra: 6

(Anlatmak istediği şeyi)

bildirmek.

Şerḥ itse müjem ḥasret-i çeşm-i
teri yāre
Rîzânî-i şad-eşk-i dürer-bâr ile
söyler

5. söyler:

Gazel 60

Mısra: 8

(Anlatmak istediği şeyi)

bildirmek.

Dil ḥaṭṭ-ı ruḥuḥdan bilür âşübî-i
ḥüsnüñ
Ḥükm-i fiteni nazra-i tûmâr ile
söyler

6. söyler:

Gazel 60

Mısra: 10

(Anlatmak istediği şeyi)

bildirmek.

Pey-rev olup Es'ad o şeh-i milket-i
nazma
İ'câzî-i eş'ârını iş'âr ile söyler

7. söyler:

Lugaz 8

Mısra: 10

(Anlatmak istediği şeyi)

bildirmek.

'Aceb ki meyyiti haydan görünce
fark eyler
Suâl olunsa pes-i perdeden neler
söyler

söyleş:

1. söyleşüp:-üp

Gazel 150

Mısra: 5

Konuşmak, karşılıklı sohbet
etmek.

'Älemle söyleşüp o bütün ğamzesi
ider
Bî-güft ü gû edâ-yı cevâb u zebân
nihân

söz:

1. sözde:-de

Lugaz 19

Mısra: 17

Ağızdan çıkan bir veya daha
fazla heceden meydana gelen,
mana ifade eden kelime veya
kelime topluluğu, laf, lafız, kelim.

Râbi'î sözde aşikâr ammâ
Resm-i ḥaṭṭa nihân perî-âsâ

2. sözde:-de

Lugaz 19

Mısra: 17

Ağızdan çıkan bir veya birden
fazla heceden meydana gelen,
mana ifade eden kelime veya
kelime topluluğu.

Râbi'î sözde aşikâr ammâ
Resm-i ḥaṭṭa nihân perî-âsâ

3. söz:

Gazel 179

Mısra: 11

Kelam, söz, kavi, laf.

Ḥazret-i mahdûma pey-revlikde
hiç söz var mıdır
Nazm-ı pâk-i Es'ad-ı ğam-ḥâra
Allah 'aşkına

4. sözleri:-ler, -i

Lugaz 4

Mısra: 6

Ağızdan çıkan bir veya daha
fazla heceden meydana gelen,
mana ifade eden kelime veya
kelime topluluğu, laf, lafız, kelim.

Agzı bir başında vâfir gözleri
Na'ra eyler lik yokdur sözleri

söz olmaz:

1. söz olmaz:

Gazel 105

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Laf yok, eleştirilmez, -
khususuz anlamında kullanılmıştır.

Es'ad fêm-i tengine söz olmazken
o şuhûñ
Ta'bîr anı kılk-i süḥan-îcâdına
maḥşûs

söz virmis:

1. söz virmiş:-miş

Müsemmen 1

Mısra: 60

Kelime Tipi: -

Söz söylemek; bir işi
yapacağını kesinlikle bildirmek.

Sâdesin sende belî nakş-ı ḥaḳikat
ne gezer
Yohsa söz virmiş iken kimse
sözinden mi döner

sözinden döner:

1. sözinden döner:

Müsemmen 1

Mısra: 60

Kelime Tipi: -

Verdiği sözü yerine
getirmemek.

Sâdesin sende belî nakş-ı ḥaḳikat
ne gezer
Yohsa söz virmiş iken kimse
sözinden mi döner

sözle karnın doyururlar:

1. sözle karnın doyururlar:

Lugaz 5

Mısra: 16

Kelime Tipi: Atasözü

Bir gayret göstermeden, bir
yatırım yapmadan yalnızca boş
sözlerle başarı elde etmek mümkün
değildir. Çaba göstermeden veya
yatırım yapmadan sadece boş
kelimelerle başarı elde etmek
mümkün değildir.

Böyle bir kân-ı ma'ârifken 'aceb
Sözle karnın doyururlar rûz ü şeb

su:

1. şuyının:-y-ı-nın

Tarih 31

Mısra: 11

Sıvı durumunda bulunan,
renksiz, kokusuz, tatsız madde.

Kereminden şuyının kaṭralarınca
virsün
Ecrin icra idene Ḥazret-i Rabb-i
Mennân

2. suyına:-yın, -a

Tarih 30

Mısra: 18

Akarsu.

Mevc şanma o sandal-ı pâkiñ
Suyına cebhe-sây olur 'ummân

3. suya:-(y)a

Lugaz 9

Mısra: 6
Hayatı sıvı, akarsu.

şakın sen bunları nâ-dîde şanma
Anı bildim diyü suya tayanma

4. **sûda:-da**
Gazel 54
Mısra: 15
Akarsu, nehir, ırmak.

Bîdiñ o sūda hāl-i perîşân degil
midir
Cûlarla nice şu götürür mâcerâsı
var

5. **sûda:-da**
Gazel 158
Mısra: 6
Akarsu, nehir, ırmak.

Mişâl-i cüy ol serv-i revânıñ
pâyine aqdı
Dil-i meyyâlî de eşkim gibi ol sūda
gördüm ben

6. **su:**
Murabba 3
Mısra: 9
Akarsu, nehir, ırmak.

Su gibi aksam tolansam bâğ-ı
kuyuñ bir zaman
Bahtım el virse ayağın öpsem ey
serv-i revân

7. **sūya:-ya**
Gazel 42
Mısra: 1
Hidrojenle oksijenden oluşan,
sıvı durumunda bulunan, renksiz,
kokusuz, tatsız madde, ab.

Ne sūya kim nazar itsem o dil-rübâ
görünür
Cihânda kim var ise ana mübtelâ
görünür

8. **sular:-lar**
Gazel 81
Mısra: 6
Akarsu, ırmak, su.

Olmağa rû-mâl bir serv-i revânıñ
pâyına
Sūy-i İstanbula sular gibi aqdı
gönlümüz

9. **su:**
Nazm 27
Mısra: 3
Akarsu, ırmak, su.

Dil su gibi aqdı bâğ-ı hüsniñ
Naḥl-i güline şanavberine

10. **suya:-y, -a**
Kaside 9
Mısra: 48
Yan, yön, taraf, cihet.

Görüp teheyvü'-i ezhârî taraf-ı
gülşende
O suya aqmağ için cûylar da çizdi
kenar

11. **su:**
Gazel 131
Mısra: 12
Bütün varlıkların yaşam
kaynağı olan akıcı madde.

Her sū sirîşkim olsa revân pâyına
n'ola
Ey naḥl-i taze su gibi cüyânınım
senin

12. **sū:**
Gazel 131
Mısra: 11
Tüm canlıların yaşayabilmesi
için gerekli olan renksiz, kokusuz
sıvı madde ve bu sıvıdan oluşan
göl, deniz, akarsu.

Her sū sirîşkim olsa revân pâyına
n'ola
Ey naḥl-i taze su gibi cüyânınım
senin

13. **su:**
Gazel 167
Mısra: 6
Akarsu, ırmak, dere.

ḥayâl-i âb ü tâb-ı hüsni ile rîziş-i
eşkim
N'ola su gibi sūy-i kūy-i yâri olsa
cüy-ende

su dîbâsı:

1. **su dîbâsı:**
Kaside 6
Mısra: 18
Kelime Tipi: -
Sudan elbise II Suyun geniş
alana yayılması.

Berây-ı 'îd-i pây-endâz için
sultân-ı nevrûza
Degil cûlar su dîbâsı döşendi
gülşene yer yer

su gibi ezber id:

1. **su gibi ezber id:**
Kaside 8
Mısra: 39
Kelime Tipi: Deyim
(bir şeyi) yanlışsız,
duraksamasız ve hızlı bir biçimde

söyleyebilecek bir biçimde
ezberlemek, çok iyi ezberlemek.

Muhît ü Baḥr-ı râ'ik dersin idüp su
gibi ezber
Kitâb-ı nehri cûlar şerḥ iderler
şimdi pinhânî

su gibi revân olup:

1. **su gibi revân olup:**
Tarih 27
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Su gibi akmak.(bolca sevap
kazandırmak bağlamında.).

Sū-yi Bâriye sevâbı su gibi olup
revân
İde her bir kaçrasın ḥaḳ âb-ı rûy-i
hür-i 'în

su götürür:

1. **su götürür:**
Gazel 54
Mısra: 16
Kelime Tipi: -
1. çok su harcamak, 2. çeşitli
yorumlara elverişli olmak.

Bîdiñ o sūda hāl-i perîşân degil
midir
Cûlarla nice şu götürür mâcerâsı
var

su'âl itse:

1. **su'âl itse:**
Lugaz 17
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Soru sormak.

Halt ider nâmını kim itse su'âl
Durup efsûn okur aña der-Ḥâl

suâl olunsa:

1. **suâl olunsa:**
Lugaz 8
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Soru sorulması, sorgulanmak.

'Aceb ki meyyiti haydan görüncü
fark eyler
Suâl olunsa pes-i perdeden neler
söyler

sū-be-sū:

1. **sū-be-sū:**
Nazm 3
Mısra: 3
Her tarafa, her yana.

Nakd-i sirişkim sū-be-sū cūlar gibi
kıldım revān
Rāh-ı vişāl-i yāre ben sarf eyledim
varı gönül

2. sū-be-sū:

Tarih 9

Mısra: 14

Her tarafa, her yana.

‘Aķib-i sulhda tahdīd-i sınıra dā‘ir
Sū-be-sū nice nizā‘ olmuş iken
rüy-nümā

3. sū-be-sū:

Tarih 29

Mısra: 25

Her tarafa, her yana.

Tā-be-mahşer bīm-i kahr-u
heybetinden sū-be-sū
Dergehinde ‘abd-i gerden-beste
olsun serkeşān

subh:

1. şubhı:-ı

Gazel 130

Mısra: 9

*Günün başlangıcı, gündüzün
ilk saatleri, sabah vakti.*

Haytū‘s-sevād-ı şebden ider Şubhı
aşikār
Müşgīn-tavk-ı zūlf-i mu‘anberde
gerdeniñ

subh oldu:

1. şubhı oldu:

Nazm 1

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Sabah olmak, günün
aydınlanması.*

Açdı niķāb-ı zūlfini ben kaşdayım
daħi
Şubhı oldu māh-ı nevle
keşākeşdeyim daħi

subha dek:

1. şubha dek:

Gazel 122

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sabaha kadar.

Encüm-şümār-ı hecr olanıñ çarħa
Şubha dek
Āhı hayāl-i yār ile āteş-feşān gerek

subhān:

1. sübhānı:-ın

Kaside 5

Mısra: 48

*Yaradan, Tanrı, Rab, Mevla,
Allah (c.c.).*

Ben nice vaşf ideyim zāt-ı celīlū‘ş-
şānıñ
Olıcak ‘izz ile memdūhı Ganī
Sübhānıñ

2. sübhāne:-e

Gazel 189

Mısra: 5

*“Her türlü kusurdan,
noksandan, beşerî nitelik ve
zaaflardan uzak olan” anlamında
Allah’ın isimlerindendir.*

Yazdı sübhāne yine levħa-i nūra
ھاﺗﺘﯩ
ħāme-i Kudretin āsārına mā-
şā‘allāh

subh-ı bahar:

1. şubh-ı bahār:

Tarih 39

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

İlk bahar sabahı.

İder Şubh-ı bahārı mihr-i rahşān-ı
firüzende
Žiyā-yı neyyir-i tābende-i zāt-ı
kerem-vārı

2. şubh-ı bahar:

Kaside 12

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

Bahar sabahı.

Böyle çün Şubh-ı bahar olmaz idi
tāb-āver
Olmasa gerden-i dildār ile hem-ser
lāle

subh-ı merama:

1. şubh-ı merama:

Gazel 85

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

İstek sabahı.

Bu merħalede irmek için Şubh-ı
merama
Āh-ı dili hem-şu‘le-i māh itmege
degmez

subh-ı temmuz id:

1. şubh-ı temmuz id:

Kaside 11

Mısra: 50

Kelime Tipi: -

Temmuz sabahı yapmak.

Mekrūmet-kār ki kem zerre-i mihr-
i keremi
Şubh-ı temmuz ider etvār-ı şeb-i
yeldāyı

subh-ı ümmidine:

1. şubh-ı ümmidine:

Gazel 61

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ümit sabahı.

Şubh-ı ümmidine irmezse dil ey
mihr-i münir
Şu‘le-i māha döner āteş-i āh-ı şeb-
gīr

sübüt-ı hāl-i istihkākıdır:

1. sübüt-ı hāl-i istihkākıdır:

Gazel 187

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Haklı olma durumunun
gerçekliğinin kesin olarak ortaya
çıkması.*

Sudūr-ı ھاﺗﺘﯩ Es‘ad müdde‘ā-yı
vaşla ĥākimdir
Sübüt-ı Ĥāl-i istihkākıdır ahkāmıdan
kāme

sūd:

1. sūda:-a

Tarih 38

Mısra: 8

Fayda, kâr.

Du‘ā‘-güyānı yer yer Es‘ad-āsā
hātif-i gaybī
Bu nev beyt-i dü-tārīh ile tebşir itdi
her sūda

sūd-:

1. suduñ:-(u)ñ

Tahmis 2

Mısra: 7

Kazanç, fayda, kâr, menfaat.

Nedir suduñ bu deñlū sarf-ı emvāl-
i temennadan
Ta‘alluk riştesin kat‘ eyleyüp ser-
cümle eşyadan

sūd virmez:

1. sūd virmez:

Gazel 20

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
Fayda etmek.

Süd virmez hod-fürüşāna temellük
Es'adā
Desti dāmen-gīr-i aşhāb-ı riyyā
itmek 'abeş

süde-cebīn-i hāk ol:

1. süde-cebīn-i hāk ol:

Gazel 133

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Deyim**

Toprağa yüz sürmek.

Şu'le-i mihr gibi süde-cebīn-i hāk
ol
Sen de ol vaz'-ıla hem-mertebe-i
eflāk ol

süd-mend-i käle-i hecri olur:

1. süd-mend-i käle-i hecri olur:

Gazel 161

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Ayrılık kumaşının nasipleneni
olmak.*

Olur bāzār-ı 'aşkıñ süd-mend-i
käle-i hecri
İden teslim sarrāf-ı gama naqdīne-i
hüşın

sudūr:

1. sudūrına:-ı, -na

Gazel 181

Mısra: 4

Ortaya çıkma.

Teng ol kadar dehān-ı füsün-kār-ı
yār kim
hayrettedir sühan dağı andan
sudūrına

sudūr-ı haṭṭı:

1. sudūr-ı haṭṭı:

Gazel 187

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Ayva tüylerinin meydana
gelmesi.*

Sudūr-ı haṭṭı Es'ad müdde'ā-yı
vaşla hākımdır
Sübüt-ı Hāl-i istihkākıdır ahkāmıdan
kāme

sudūr-ı haṭṭı-ı 'ālī-şanı:

1. sudūr-ı haṭṭı-ı 'ālī-şanı:

Gazel 155

Mısra: 10

Kelime Tipi: -
Şanı yüce ayva tüylerinin
meydana gelmesi.

kılınca çin-i ebrū mü-nümūdī-i
Ruḥin i'lām
Sudūr-ı haṭṭı-ı 'ālī-şanı bildim
resm-i tuğradan

sudūr-ı lafz:

1. sudūr-ı lafz:

Gazel 77

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Söz sadrazamı.

Sudūr-ı lafz ile erbab-ı ḥālīñ sem'ı
tev'emdir
Belī dānā-dilān-ı 'ālem-i ma'nāda
güş olmaz

süfelā:

1. süfelādan:-dan

Lugaz 14

Mısra: 12

*Sefiller, sefaletle muttasıf
olanlar; "sefil" in cem'idir.*

Piş-gāh-ı küberāda olur ol
müsta'mel
Zāhır olsa süfelādan aña itmezler
'amel

süfi:

1. süfi:

Nazm 2

Mısra: 3

*(Ar.) Tasavvufa inanan,
tasavvufu bir hayat görüşü olarak
benimseyen, tasavvuf ehli kimse,
derviş, mutasavvıf.*

Süfi yeter riyyayı қо rindāne bezme
gel
Sāfi-diliz seninle dağı ülfet eyleriz

sufūf-ı kudsiyān:

1. sufūf-ı kudsiyān:

Tarih 3

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Meleklerin safları.

İkāmet eyleyüp dāim salāt-ı
cum'a-i şükürin
Sufūf-ı kudsiyān ihlās ile olsun
du'ā-güya

suğrā:

1. suğrāsı:-sı

Kaside 1

Mısra: 61
Pek küçük, küçük.

Suğrāsı dağı seyyienin ḥazz-ı nefis
ile
Kübrā gibi olur giderek bādī-i cezā

sühan:

1. sühanda:-da

Gazel 65

Mısra: 9

Far. Söz, kelām.

Sühanda gerçi ki bālādır Es'adā
tab'ım
Kabā-yı nükte vü rāyında yine
dāmendir

2. sühan:

Gazel 181

Mısra: 4

Söz, kelām.

Teng ol kadar dehān-ı füsün-kār-ı
yār kim
hayrettedir sühan dağı andan
sudūrına

3. sühan:

Muamma 21

Mısra: 1

Söz, kelām.

Zi ān 'Isī sühan bāyed mera
medhūş-i vuşlat
Be-bīn bā-zerre-i bī-ḥod ki mihreş
der keşid elbet

4. sühanda:-da

Gazel 117

Mısra: 10

Söz, kelim II Şiir.

Es'ad zebān-dırāz olanıñ Hāl ü
şanıdır
Elbet olur sühanda perişan edāsı
çok

5. sühan:

Gazel 197

Mısra: 13

(Fars.) Söz, lakırdı, kelām.

Es'ad zuhur ider sühan ahkāmı
nev-be-nev
Tümārı şı'r-i tāze-zemīniñ
dürülmedi

sühan-dırāz olma:

1. sühan-dırāz olma:

Gazel 36

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sözü uzatmak.

Tazmîn idüp bu mısra 'ı olma
sühan-drâz
Bisyâr olan güherse de bi-i 'tibâr
olur

sühan-efzâ-vı tarab olsa:

1. sühan-efzâ-yı tarab olsa:

Gazel 132

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Sevinçle çokça söz söyleyen
olmak.*

Neş'e işrâb ider olsa sühan-efzâ-yı
tarab
Sâfdır meşreb-i pâki leb-i dil-
cûlarınıñ

sühan-gü:

1. sühan-günüñ:

Gazel 205

Mısra: 9

Söz söyleyen.

Geçer 'ayn-ı zehebdir nutkı Es'ad
ol sühan-günüñ
Ki müstagnî ola sebki eyledikçe
kâlden kâli

sühan-gülukda:

1. sühan-gülukda:

Gazel 79

Mısra: 11

Söz söylemek.

Sühan-gülukda pey-rev olmayan
'Asım Efendiye
Çü Es'ad silk-i nazma böyle şad
dürr-i girân çekmez

sühan-güvâ:

1. sühan-güyâlığı:-lg, -ı

Gazel 158

Mısra: 8

Söz söylemek.

Mahal virmez bula 'âşık niyâza
fursat-ı güftâr
Sühan-güyâlığı bir gamze bir
ebrûda gördüm ben

sühan-güy-i gurbet:

1. sühan-güy-i gurbet:

Gazel 46

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Gurbette söz söyleyen.

Bu nev nazm-ı garîbe ta'n olunmaz
Es'adâ zirâ

Sühan-güy-i gurbet hâbt-i 'aşvâ-
veş perîşandır

sühan-ı taze:

1. sühan-ı taze:

Gazel 169

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yeni söylenmiş söz.

Es'ad sühan-ı taze çü zer râyic
olurdi
Râm olsa eger şî'r ile Hübân-ı
zemâne

sühan-nâ-fehm:

1. sühan-nâ-fehm:

Gazel 161

Mısra: 8

Sözden anlamayan.

Bilür 'ayniyle dilde her nigâhı râz-
ı pinhânım
Görüp şanman sühan-nâ-fehm
çeşm-i fitne hâmüşin

sühan-pervâz evleyüp:

1. sühan-pervâz evleyüp:

Lugaz 19

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Güzel söz söyleyici olmak.

Eyleyüp Nevresi sühan-pervâz
Nazm-ı rengin ile bir ism elgâz

2. sühan-pervâz evleyüp:

Lugaz 19

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Güzel söz söyleyici olmak.

Eyleyüp Nevresi sühan-pervâz
Nazm-ı rengin ile bir ism elgâz

sühan-ver:

1. sühan-verlikde:-lik, -de

Gazel 174

Mısra: 9

*Güzel söz söyleyen, güzel söz
söyleyici.*

Sühan-verlikde Es'ad ebkem eyler
nice güyâyı
Giderse vâdî-i eş'âra nutkı bu
siyâk üzre

sühan-verân:

1. sühan-verân:

Kaside 7

Mısra: 27

*Güzel söz söyleyenler, güzel
söz söyleyiciler.*

Mânende-i hezâr mahaldır sühan-
verân
Bisyârî-i neşât ile şadî-hanîn ola

sü'-i mi'de:

1. sü'-i mi'de:

Kaside 9

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Mide rahatsızlığı.

Esîr-i pister idi gerçi gizli
hummadan
Şitâ da olmuş idi sü'-i mi'deden
bî-mâr

sükkân:

1. sükkân:

Tarih 30

Mısra: 20

*Bir yerde oturanlar, ikâmet
edenler.*

Nâhudâ-yı sipihr kılsa eger
Mihri keşî meh-i nevi sükkân

sükkân-ı gülsen:

1. sükkân-ı gülsen:

Kaside 6

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gül bahçesinin sakinleri.

Berây-ı 'îd-i firûz-ı dem-i nevrüz
çün oldu
Hezârân şevk ile sükkân-ı gülsen
pür-zer ü zîver

sükûn:

1. sükûn:-ı

Kaside 1

Mısra: 20

*Eylemsizlik, çabasızlık, hiçbir
şey yapmama.*

Sa'y it sahtî ü salim ol irvâ-yı
hâlden
Cezm it sükûnı bed hareketlerden
it ibâ

sulb-i ahmed hân-ı 'âdilden:

1. sulb-i ahmed hân-ı 'âdilden:

Tarih 23

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Adaletli Ahmet Han'ın soyu.

Geldi zībā sulb-i Ahmed Hân-ı
‘ādilden bu dem
‘Āleme Şehzāde ‘ Abdülmālik ol
‘ālī-vaqar

sulb-i pākinden:

1. sulb-i pākinden:

Tarih 23

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Temiz zürriyet, nesil, soy.

Bu serāy-ı devlete ‘izz ü sa ‘ādetle
gele
Sulb-i pākinden nice şeh-zāde-i
‘ālī-tebār

sülevmān:

1. sülevmānsız:

Gazel 90

Mısra: 8

*Hazreti Süleyman. İsrailoğlu
peygamberlerinden, Davut
peygamberin oğlu. On iki
yaşındayken tahta çıkıp hem
padişahlık hem peygamberlik
yapmıştır.*

Ne te ‘şiri olur ahıñ eger ‘aşk
olmasa dilde
Hevādır rüzgārın kārı ‘ālemdə
Sülevmānsız

sulh:

1. sulhi:-i

Tarih 8

Mısra: 12

Barışma, barışıklık, uzlaşma.

El-amān diyerek āhirü ‘l-emān
küffārı
Yüz sürüp hāk-i dere eylediler
sulhi recā

2. sulhi:-ı

Tarih 9

Mısra: 24

Barışma, barışıklık, uzlaşma.

Es‘ad-āsā didi tekmline hātif tārīh
Eyledi sulhı temām ‘izz-ile Ahmed
Pāşā

3. sulh:

Tarih 8

Mısra: 20

Barış, uzlaşma.

Ceyş-i düşmān çıkınca didiler
hātifden
Sulh ile aldı Beligrādı Mehemmed
Pāşā

4. sulha:-a

Tarih 29

Mısra: 21

Barış.

Sulha Ruhsat virüp ol şāhenşeh-i
şevket-me‘āb
Devletinde cümleten cān buldılar
ol mürdegān

sulh-ile:

1. sulh-ile:

Tarih 29

Mısra: 30

Barış ile.

Lafzan-u ma‘nen didim ol demde
tārīh Es‘ad
Buldı bin yüz kırkda Iran sulh-ile
emn-ü emān

sultān:

1. sultānım:-ım

Kaside 5

Mısra: 53

*Sultan II Hz. Muhammed
(sav).*

Umarım rüz-i ceza sende eyā
sultānım
Koma girdāb-ı günāh içre dil-i
nālānım

2. sultānısın:-ı, -sın

Murabba 3

Mısra: 8

*Padişah ı Sevgili; gönül
sultānı.*

Gerçi ben püyān-ı vād-i niyāzım
dāimā
Sen de nāz iklīmīniñ hun-riz bir
sultānısın

3. sultān:

Lugaz 1

Mısra: 8

Hükümdar, melik, padişah.

Bir meḥābet ıssı şāhib-şān iken
Hükmi carı ‘āleme sultān iken

sultān ahmed:

1. sultān ahmed:

Tarih 26

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

*Sultan Ahmed (Sultan III.
Ahmed).*

İtdi Sa‘dābādı Sultān Ahmede
resm ü bina

Sıhr-i ‘adl-engizi İbrāhīm Pāşā-i
cezıl

2. sultān ahmed:

Tarih 39

Mısra: 50

Kelime Tipi: -

*Sultan Ahmed (Sultan III.
Ahmed).*

Didim tārīhin Es‘ad harf-i menkūt-
ile ol demde
Çırāgānı mübarek ide Sultān
Ahmede Bārī

sultān ahmed hân-ı gāzī:

1. sultān ahmed hân-ı gāzī:

Tarih 39

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

*Gazi Sultan Ahmet Han
Hazretleri (III. Ahmed).*

Şeh-i Dārā-ḥaşem Sultān Ahmed
Hân-ı Gāzī kim
‘Adım eyler şükūh-ı savleti a‘dā-yı
bed-kārı

sultān ahmed-i gāzī:

1. sultān ahmed-i gāzī:

Tarih 29

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Gazi Sultan Ahmed Hazretleri
(3. Ahmed).*

Ya‘ni Sultān Ahmed-i gāzī ki tav‘
u kerh ile
Bende-i fermānıdır tā şarkdan
garba cihān

sultān mahmūd:

1. sultān mahmūd:

Tarih 38

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sultan I. Mahmud.

Hümāyūn ide Bārī Mustafā Beyg
‘izz-ü devletle
Silah-dār oldu şāh-ı cūd-ger Sultān
Mahmūda

sultān mahmūd hân-ı ‘ādil:

1. sultān mahmūd hân-ı ‘ādil:

Kaside 6

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Adaletli Sultan Mahmut Han.

Şehenşāh-ı cihan Sultān Mahmūd
Hân-ı ‘ādil kim

Şüküh-ı şevket ü iclâli haclet-bağş-ı İskender

sultân-ı 'adâlet-pîşe:

1. sultân-ı 'adâlet-pîşe:

Tarih 37

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Adaletli hükümdar.

O sultân-ı 'adâlet-pîşe hayr-endîşe olmuşdur
Nizâm-ı devletinde mukterin
tevfik-i Ma'bûde

sultân-ı 'âlem:

1. sultân-ı 'âlem:

Tarih 20

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Âlemin sultanı.

Te'âla'llâh zihî sultân-ı 'âlem
sâye-i hâk kim
Cihâna lûtf-ı 'adl ü cûdî her dem
olmada mümted

sultân-ı 'aşk:

1. sultân-ı 'aşk:

Gazel 68

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Aşkın sultanı II sevgili.

Tab'ı virânımda cây itse n'ola
sultân-ı 'aşk
Çün cihân içre harâb-âbâd gence
kân olur

sultân-ı cihan:

1. sultân-ı cihan:

Kaside 12

Mısra: 67

Kelime Tipi: -

Dünya padişahı.

Ya'ni sultân-ı cihan Hâzret-i
Mahmûd Hânî
Ola mı nazra-i eltâfına mazhar lâle

2. sultân-ı cihan:

Tarih 39

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

Dünya padişahı.

Yine dîhîm-pîrâ-yı şeref kıldı
sa'âdetle
Çırâgân vahtı sultân-ı cihan şâh-ı
kerem-kârî

3. sultân-ı cihân:

Tarih 45

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Dünya padişahı.

O sultân-ı cihân kim nefha-i gül-
bâğ-ı 'adlinde
Meşâm-ı dehre bü-y-i istirâhat geldi
hoş geldi

sultân-ı dārâ-câhı:

1. sultân-ı dārâ-câhı:

Tarih 20

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Hükümdarlık makamının
sultanı.*

Hudâyâ eyle ol sultân-ı Dārâ-câhı
dünyâda
İlâ-yevmî'l-cezâ şâdî-i bî-hadd-ile
müstes'ad

sultân-ı gül:

1. sultân-ı gül:

Kaside 12

Mısra: 70

Kelime Tipi: -

Gül sultanı.

Ravza-i mülk-i bahar içre bulup
zîbiş ü fer
Oldı sultân-ı güle tâc-ı mücevher
lâle

2. sultân-ı gül:

Kaside 9

Mısra: 37

Kelime Tipi: -

Gül sultanı.

İdüp maqarrını sultân-ı gül Ferah-
âbâd
O demde her birine virdi bir
mahall-i karâr

sultân-ı heft iklim:

1. sultân-ı heft iklim:

Kaside 6

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

Yedi iklimin sultanı.

Şeh-i 'âlî-tebârâ pâdişâh-ı
ma'delet-kârâ
Eyâ sultân-ı heft iklim hâkân-ı
kerem-güster

sultân-ı heft-kişver:

1. sultân-ı heft-kişver:

Tarih 44

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yedi iklimin sultanı.

Sultân-ı heft-kişver hâkân-ı bende-
perver
İdüp 'ataya mazhar ol zât-ı bî-
hemâli

sultân-ı kişver-i 'aşk:

1. sultân-ı kişver-i 'aşk:

Gazel 198

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Aşk ülkesinin sultanı.

Ebrû-yı yâri güyâ sultân-ı kişver-i
'aşk
haft-ı şerîf-i hüsne tuğra-yı târ
çizdi

sultân-ı nevbahâr:

1. sultân-ı nevbahâr:

Nazm 8

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

İlkbahar sultanı.

Teşrîf idince 'âlemi sultân-ı
nevbahâr
Zeyn oldı maqde miyle serây-ı
şükûfe-zâr

sultân-ı nevrüz:

1. sultân-ı nevrüz:

Kaside 6

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Nevruz sultanı: Cem, Nevruz

*günü mücevherlerle süslü tahtını
yüksek bir yere kur durup
oturduğunda halk tarafından
"Cemşid (Işıklı Cem) olarak
çağırılmış. Beyitte bu imaja bir
göndermede bulunmaktadır.*

Berây-ı 'îd-i pây-endâz içün
sultân-ı nevrüza
Degil cûlar su dîbâsı döşendi
gülşene yer yer

sultânî oldı:

1. sultânî oldı:

Kıt'a 2

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sultan olmak.

O deñlü lezzet-i nev virdi feyz-i
maqde mi kim
Henüz oldı Hisârîñ kirası sultânî

sultân-ı vâlâ-câh u lutf-âlûd:**1. sultân-ı vâlâ-câh u lutf-âlûd:****Tarih 26**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Lütfâ boğan ve yüksek bir makama sahip sultan.

Habbezâ sultân-ı vâlâ-câh u lutf-âlûd kim
 'Ahd-i 'adline dem-i Nüşirrevân olmaz 'adil

sultânım:**1. sultânım:****Müsemmen 1**

Mısra: 31

"Sultanım, padişadım,
 sevgilim" anlamlarına gelen bir sevgiliye hitap şeklidir.

Bu mıdır şart-ı mahabbet çelebim
 sultânım
 Saña lââyık mı vefasızlık efendim
 canım

2. sultânım:**Nazm 20**

Mısra: 3

"Sultanım, padişadım,
 sevgilim" anlamlarına gelen bir sevgiliye hitap şeklidir.

Beni mahrûm-ı vişâl itme aman
 sultânım
 Görme lââyık ki ğam-ı hecr ile nâ-şâd olayım

3. sultânım:**Rûbai 11**

Mısra: 4

"Sultanım, padişadım,
 sevgilim" anlamlarına gelen bir sevgiliye hitap şeklidir.

Bünyân-ı dilim harâbedir evvelden
 Gel bir daği sen yakma anı
 sultânım

sümme denâ:**1. sümme denâ:****Kaside 1**

Mısra: 81

Kelime Tipi: Ayet

"Sonra (Cebrâil ona) yaklaştı
 ve (aşağıya doğru) sarktı" (Necm 53/8).

hırşîd-i sümme denâ şâhib-i livâ
 Fahr-i rüsûl habîb-i Hudâ
 seyyidü 'l-verâ

sun:**1. şunı:-ı****Gazel 101**

Mısra: 2

Vermek, uzatmak, takdim etmek.

Şarâba bilmezem la 'l-i nemek-rîzi
 ne hâl itmiş
 Şunı işrâb ider kim hürmetin gūyâ
 hâlâl itmiş

2. sunan:**Gazel 133**

Mısra: 10

Vermek, uzatmak, takdim etmek.

Es'adâ merdlik it cevrine kalma
 dehrîñ
 Saña zehr-âbe sunan âdeme sen
 diryâk ol

3. sunaydım:-a, -y, -dım**Gazel 142**

Mısra: 1

Vermek, uzatmak, takdim etmek.

Sen sâğara ben la 'liñe sundukça
 sunaydım
 Sen bâdeye ben büseye kandıkça
 kanaydım

4. sunaydım:-a, -y, -dım**Gazel 142**

Mısra: 10

Vermek, uzatmak, takdim etmek.

Ta'n eyler imiş saydım ol çeşmi
 gazâli
 Şîrâna rakîb-i sege sundukça
 sunaydım

5. sunar:-ar**Gazel 72**

Mısra: 7

İkram etmek, uzatmak.

Pençe-i müjgân-ı bî-dâdın sunar
 'aşıklara
 Şîr-i merdüm-gîrdir ğamzeñ şehâ
 âdem kapar

6. sundı:-+dı**Kaside 6**

Mısra: 10

İkram etmek, uzatmak.

Çü abdâl-i kalender dâğ-ber-dil
 lâle-i hamrâ
 Gelüp rindân bezm-i bağa sundı
 bir tolî sagar

7. sun:**Nazm 32**

Mısra: 4

İkram etmek, uzatmak.

Saf-ı rindâna gel sâkî ayak bas
 Surâhî sun dil-i ğam-hâre mahşûs

sun-:**1. sun:****Terkib-bend 1**

Mısra: 47

Bir şeyi birine nezaketle vermek, takdim etmek.

Sun camîñi teşnegân-ı 'aşka
 Rindân-ı kadeh-keşân-ı 'aşka

2. sundum:-du, -m**Tahmis 5**

Mısra: 18

Bir şeyi büyük veya saygı duyduğu bir kimse, topluluk yahut makama nezaket kurallarına uyarak vermek, göndermek, yollamak, arz etmek, takdim etmek.

Kodım râhında istirhâm idüp bu
 cân-ı bîmârı
 Görünce gerçi sundum 'arz-ı hâl-i
 hâtır-ı zârı

sünbül:**1. sünbüldür:-dür****Gazel 58**

Mısra: 6

Zambakgillerden, soğanla üretilen, 15-20 cm yükseklikte, çiçekleri kuvvetli kokulu ve türlü renkli çok yıllık bir süs bitkisi.

Degildir hať 'izâr-ı tâb-nâk-i yârda
 ey dil
 Kenâr-ı bağda olmuş demîde tâze
 sünbüldür

2. sünbüllerle:-ler-le**Tarih 41**

Mısra: 19

Zambakgillerden, soğanla üretilen, 15-20 cm yükseklikte, çiçekleri kuvvetli kokulu ve türlü renkli çok yıllık bir süs bitkisi.

O sünbüllerle güller resmi her sū
 seyr olundukça
 Ne mümkün gelmemek yâda 'izâr-ı
 kâkül-i havrâ

3. sünbül:**Gazel 59**

Mısra: 6

Zambakgillerden, soğanla

üretilen, 15-20 santimetre
yüksekliğinde, çiçekleri keskin
kokulu ve türlü renkli, çok yıllık bir
süs bitkisi.

Ben ol helâk-i kâkül-i müşkîn-i
dilberim
Sünbül demide olsa giyâhımda
vechî var

4. sünbüle:-e

Kaside 9

Mısra: 39

Zambakgillerden, ilkbaharda
basit salkım şeklinde, daha çok
açık mor renkli, keskin ve güzel
kokulu çiçekler açan soğanlı ve
otsu süs bitkisi.

Çubuklu gülbüne cây oldu sünbüle
Göksu
Virildi lâleye Kandilli nergise
Sarıyâr

5. sünbülenden:-den

Beyit 4

Mısra: 2

Daha çok açık mor renkli,
keskin ve güzel kokulu çiçek.

haţ-ber-âverde olup gülşen-i hüsn-i
dildâr
Oldı bir güne şafâ-bağş dahî
sünbülenden

6. sünbül:

Gazel 62

Mısra: 2

Daha çok açık mor renkli,
keskin ve güzel kokulu çiçek.

Yâriñ ruhunda şanma haţ-ı nev
nümunedir
İ'câz-ı hüsnî nâda sünbül
güşüdedir

7. sünbül:

Gazel 15

Mısra: 1

Daha çok açık mor renkli,
keskin ve güzel kokulu çiçek.
Beyitte sevgilinin saç sünbüle
benzetilmiştir.

Zülfe sünbül hadde gül haţta
benefşe dil-firîb
Birbirine her biri bir vech ile
olmuş rakîb

8. sünbülü:-i

Nazm 6

Mısra: 3

Daha çok açık mor renkli,
keskin ve güzel kokulu çiçek.
Beyitte sevgilinin saç sünbüle
benzetilmiştir.

haţñ reyhânî zülfñ sünbülü
âşüfte-Hâl idüp
Mişâl-i gönça dil-hün itdi haddiñ
verd-i handânî

9. sünbülenden:-den

Gazel 146

Mısra: 4

Daha çok açık mor renkli,
keskin ve güzel kokulu çiçek. II
Sevgilinin kıvrım kıvrım dolanan
saçı.

Gelürse bezme zülfi virmesün ser-
rişte setr itsün
O sünbülenden meşâm-ı gayra
nühket gelsün gelsün

10. sünbül:

Kaside 7

Mısra: 17

(Far.) Maruf çiçek, sünbül;
sevgilinin saçına benzetilen çiçek.

Fem gönça turre sünbül ü had lâle
kad nihâl
Ruhsâr verd-i âl ü beden yâsemîn
ola

11. sünbül:

Kaside 8

Mısra: 17

Daha çok açık mor renkli,
keskin ve güzel kokulu çiçek;
sünbül.

Şürü' idüp muqaddem nüşa-i
reyhânenen sünbül
Fevâiyh ile nefhü't-tibe kıldı şimdi
imânî

sünbül zülf:

1. sünbül zülf:

Gazel 101

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sünbül kokulu saç.

Şehâ gülşende sünbül zülfüne reşk
eylemiş turmuş
Şemîm-i haţñ almışken benefşe
kâl ü kâl itmiş

sünbül-hevâ:

1. sünbül-hevâ:

Beyit 9

Mısra: 2

Siyah saçların sünbül kokulu
arzusu.

Sevdâ-yı aşkda düşdük o zülf-i
dü-tâ ile
Çıkdık yem-i maħabbete sünbül-
hevâ ile

sünbül-hevâ-yı zülf-i siyahı:

1. sünbül-hevâ-yı zülf-i siyahı:

Gazel 37

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Siyah saçların sünbül kokulu
arzusu.

Sünbül-hevâ-yı zülf-i siyahı
serimdedir
Âyât-ı haţñ müy-be-mü
ezberimdedir

sünbül-i ânın:

1. sünbül-i ânın:

Nazm 21

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Onun sünbül saçları.

Küyına tehî olma revân ey dil o
şâhın
İhdâ için al bâri ele sünbül-i ânın

sünbül-i bağ-ı du 'adır:

1. sünbül-i bağ-ı du 'adır:

Gazel 27

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Dua bahçesinin sünbülü.

'Aceb mi zîb-dih-i şîşe-i kabûl olsa
Şükûfte sünbül-i bağ-ı du 'adır âh-ı
şabâh

sünbül-i bağ-ı 'izâr olup:

1. sünbül-i bağ-ı 'izâr olup:

Gazel 115

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yanağının bahçesinin
sünbülü olmak.

Es'ad o şûha sünbül-i bağ-ı 'izâr
olup
Eyler piyâz olmağ için büse-kâr
zülf

sünbül-i hoş-ter:

1. sünbül-i hoş-ter:

Kaside 12

Mısra: 86

Kelime Tipi: -

Daha güzel sünbül.

Ravza-i şevket ü iclâlini Feyyâz-ı
ezel
İde mer'â-yı gül ü sünbül-i hoş-ter
lâle

sünbül-i nühket-nisâr oldı:**1. sünbül-i nühket-nisâr oldı:****Gazel 115**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Güzel koku saçan sümbül olmak.

Gül 'arız u benefşe hañ-ı bağ-ı hüsn olup
Ol bağa oldı sünbül-i nühket-nisâr
zülf

sünbül-i rengîn-i siyeh-tâbişdir:**1. sünbül-i rengîn-i siyeh-tâbişdir:****Kaside 2**

Mısra: 63

Kelime Tipi: -

Siyah ışıltılı rengi olan sümbül.

Nurdan sünbül-i rengîn-i siyeh-tâbişdir
Kâkül-i ham-be-ham-ı müşk-feşânıñ hâkka

sünbül-sitân-ı bağa:**1. sünbül-sitân-ı bağa:****Gazel 204**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bağın sümbül bahçesi.

Sabâ sünbül-sitân-ı bağa būsâ-yı
'abır oldı
Meger peygâm kâkülle der-i
dildârdan geldi

sundukça:**1. sundukça:-dukça****Gazel 142**

Mısra: 1

Sunma, ikram etmek, takdim etmek.

Sen sâğara ben la'liñe sundukça
sunaydım
Sen bādeye ben būseye kandıkça
kanaydım

2. sundukça:-dukça**Gazel 142**

Mısra: 10

Sunma, ikram etmek, takdim etmek.

Ta'n eyler imiş saydım ol çeşmi
gazâli
Şîrâna rakîb-i sege sundukça
sunaydım

sun'-ı bî-kusûrından:**1. sun'-ı bî-kusûrından:****Tahmis 2**

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

(Allah'ın) kusursuz yaratma kudreti.

Mukarrerdir füyûzât-ı İlâhî kalb-i
enverde
Olan dānende sırr-ı hâk sun'-ı bî-
kusûrından

sunûf-ı ğam:**1. sunûf-ı ğam:****Nazm 32**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gam sınıfı.

şafâ tab'-ı latîf-i yâre mahşûş
Sunûf-ı ğam bu cism-i zâre mahşûş

sünûh it:**1. sünûh it:****Tahmis 3**

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Ortaya çıkmak.

Âsâr-ı feyz bulmağ ile sinede
vuzuh
Envâr-ı vahdet itdi pey-â-pey dile
sünûh

sür:**1. sürme:-me****Nazm 17**

Mısra: 2

Kovmak, uzaklaştırmak.

Gubâr-ı küyüñ kühl itdigi-çün
dîde-i cânım
Beni hâk-i derîñden sürme ey
çeşmi gazâlânım

2. sür:**Gazel 39**

Mısra: 7

İletmek, vermek.

Sür zevrâk-ı piyâleyi deryâ-yı
bezmde
Yâri kinâre çekmeniñ âsân râhıdır

sürâh-güzîn-i ğam-ı 'usr evle:**1. sürâh-güzîn-i ğam-ı 'usr evle:****Kaside 11**

Mısra: 35

Kelime Tipi: -

*Sıkıntılı kederin yarasını
seçen.*

Cânı sürâh-güzîn-i ğam-ı 'usr eyler
şevk
Neş'edir zîr-inişest-i hum iden
şahbâyı

sürâhî:**1. sürâhî:****Nazm 32**

Mısra: 4

*İçerisini su, şarap gibi
içeceklerin konulduğu derin kap.*

Saf-ı rindāna gel sâkî ayak bas
Sürâhî sun dil-i ğam-hāre mahşûş

sür'atle:**1. sür'atle:****Gazel 132**

Mısra: 10

Aceleyle, hızlı bir şekilde.

Es'adâ mâyeleri garba karîb
olmağla
hañtı sür'atle gelür Rûm-ili meh-
rûlarıñıñ

süre-i şems ü duhâ:**1. süre-i şems ü duhâ:****Gazel 9**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Şems ve Duha sureleri.

hañ-demîde oldı şanmañ levh-i rüy-
i dil-rübâ
Sîm tāk üzre yazıldı süre-i şems ü
duhâ

süret:**1. şüreti:-i****Lugaz 10**

Mısra: 27

1. şekil, biçim 2. yüz, çehre 3.
güzellik 4. dünya 5. görünüş 6. yol
7. resim, tasvir 8. hayal 9. amaç,
gaye.

şüreti fakr u fenâdır ekser
Mevlevî gibi gehî hırka geyer

2. şüretde:-de**Lugaz 3**

Mısra: 5

Görünüş, biçim.

Meskenet sahibi şüretde velî
Burnı ucundadır ammâ cedeli

3. **şüretde:-de****Lugaz 11**

Mısra: 9

Görünüş, biçim.

Lik şüretde sanki yek-tâdır
Şekli vefk-i müselles-âsâdır

4. **şüreti:-i****Lugaz 12**

Mısra: 15

Biçim, şekil, dış görünüş.

Bakılsa şüreti merdâne fi'li de
maqbûl
hasedir dirâyetine âferîn tabi'atine

şüretâ:1. **şüretâ:****Kaside 2**

Mısra: 27

Dış görünüşe göre, görünüşte.

şüretâ gerçi tehî-ceyb-i
tekellümsüñ kim

Pür olur dürr-i sühan eyleseñ
amma imâ

2. **şüretâ:****Gazel 90**

Mısra: 6

Dış görünüşe göre, görünüşte, şeklen.

Tahayyül-gâhımız büt-hâne kıldı
bir şanem şimdi
Görünsem deyr-i miñnetde 'aceb
mi şüretâ cânsız

3. **şüretâ:****Gazel 48**

Mısra: 6

(Ar.) Dış görünüşe göre, görünüşte, zâhiren.

Helâk eyler idüp 'uşşâka zehr-âb-ı
elem işrâb
Beli ağıyar gerçi şüretâ ecsâmdır
semdir

4. **şüretâ:****Gazel 182**

Mısra: 6

(Ar.) Dış görünüşe göre, görünüşte, zâhiren.

Kadem-nihâde-i da'vet-gehi
derûnum olup
Nihân gelür o perî şüretâ
görünmese de

şüret-i dîvârda:1. **şüret-i dîvârda:****Gazel 173**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Duvar görünüşlü, duvara benzeyen.

Süz-i güftâr olmasa ehl-i riyâda
ger n'ola
'aşk şür-efgen degildir şüret-i
dîvârda

şüret-i ğam:1. **şüret-i ğam:****Gazel 88**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Keder görüntüsü.

İtmez dil-i 'uşşâka Eşer jeng-i
küdüret
Şâf âyineye şüret-i ğam muntekis
olmaz

şüret-i hamvâze:1. **şüret-i hamvâze:****Gazel 4**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Uykulu suret/görünüş.

Hecr-i ebrûn ile tîr-endâz-ı âh
olsam eger
Şüret-i hamvâze bir zihgîrdir
sensiz baña

şüret-i maksûd:1. **şüret-i maksûd:****Gazel 85**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ulaşılmak istenilen gayenin sureti.

Bir şüret-i maksûdı için çarh-ı
fenanın
Âyinesine germ nigâh itmege
degmez

şüret-i ma'nâ-vı müfâd-ı lâ'vı:1. **şüret-i ma'nâ-yı müfâd-ı lâ'yı:****Kaside 11**

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

"Lâ" mefhumunun manasının
anlamı. [Yok, yoktur. || Kelime-i
tevhîd (La ilahe illallah) iki
cümledir: "La ilahe" nefy,
"illallah" ispattır. Tevhîd-i hakiki
"illallah" demekle mümkündür.
Tasavvufta salik "la" demeden

"illa"ya gidemez, inkar etmeden
ikrara ulaşamaz.]

O bütün şekli-giribânına olmaz
nigerân
Fehm iden şüret-i ma'nâ-yı müfâd-
ı lâ'yı

şüret-perest:1. **şüret-pereste:****Gazel 203**

Mısra: 5

*Dış görünüşe değer verip
görüntünün ardındaki hakikate
eremeyen kimse, madde düşkünü.*

Yüz virdi yâr gördüğü şüret-pereste
hep
Âyine gibi keşf-i nihân-râza
başladı

süreyyâ:1. **süreyyâ:****Nazm 30**

Mısra: 3

*Gökyüzünün kuzey yarım
küresindeki Boğa burcunda yer
alan ve yedi yıldızdan oluşan bir
yıldız takımı, Ülker, Pervin.*

Süreyya gibi dilber cem' idüp ol
çün felek lâbis
Seriyyü' l-hâl ol ey dil var mı kem-
nâm olmağa bâ'îş

sûrh-fâmî-i mey:1. **sûrh-fâmî-i mey:****Kaside 7**

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

Şarabın kırmızı rengi.

Haddin ki sûrh-fâmî-i meyle bihîn
ola
Reng-âverî-i şerm ile gül cebhe-çîn
ola

sûrh-i fâmî:1. **sûrh-i fâmî:****Kaside 11**

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

Kırmızı renk.

Çamzeñ engüş-tümâ itse n'ola
hûn-hârı
Sûrh-i fâmîdir iden zîb-i benân
hinnâyı

sûrh-i dîde-i ya'kûb-ı dil:

1. **sürhî-i dîde-i ya'küb-ı dil:****Gazel 67**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gönül Yakup'unun gözünün kızarıklığı.

Sürhî-i dîde-i Ya'küb-ı dil iy
Yûsuf-ı hûsn
Fikr-i pîrâhen-i âlûde-be-
hûnuñdandır

sürhî-i mînâ-yı fiten:1. **sürhî-i mînâ-yı fiten:****Gazel 149**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Fitne şîşesinin kırmızı mürekkebi.

Çeşmiñe gelse ne dem sürhî-i
mînâ-yı fiten
Kan döküp gâmezleri eyleye ihyâ-
yı fiten

sürhî-i reng-i rûy-i nâbı:1. **sürhî-i reng-i rûy-i nâbı:****Terkib-bend 1**

Mısra: 43

Kelime Tipi: -

Saf şaraba benzeyen yanağın renginin kırmızılığı.

Ey sürhî-i reng-i rûy-i nâbı
Haclet-res-i verd-i bâğ-ı behcet

sürhî-i şahbâ-vı nâb-ı leb kaldı:1. **sürhî-i şahbâ-yı nâb-ı leb kaldı:****Gazel 13**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Dudağının saf şarabının kızılığı.

hûnîn sirîşk sanma hayâl-i
müdâmdan
Çeşmimde kaldı sürhî-i şahbâ-yı
nâb-ı leb

sürme:1. **sürme:****Kaside 11**

Mısra: 40

Kirpik diplerine sürülen siyah boya.

Câ-be-câdır nazarı gerd-i haţâ
zühhâdîñ
Sürme tenvir idemez dîde-i nâ-
bînâyı

sürme-dân:1. **sürme-dânından:****Gazel 156**

Mısra: 4

İçine sürme konulmak için ağaç, kemik, altın, gümüş vb.nden yapılan kap, sürme kabı, sürme hokkası.

hayâl-i gerd-i haţuñ pür-nem itmiş
çeşm-i 'uşşâkı
'Aceb kim kaţrâlar rîzide itmiş
sürme-dânından

sürme-dân olur:1. **sürme-dân olur:****Gazel 53**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sürme kabı.

'ağs-i sevâd-ı gerd-i haţ-ı 'anberîn
ile
Çeşm-i nîgeh-gerân-ı bütan sürme-
dân olur

sürme-i gerd-i reh-i âsaf-ı 'âli-câ:1. **sürme-i gerd-i reh-i âsaf-ı 'âli-câ:****Kaside 11**

Mısra: 44

Kelime Tipi: -

Yüce makam sahibi hükümdarın yolunun tozunun sürmesi.

Dîde-i nazma n'ola kılşa keşide
hâme
Sürme-i gerd-i reh-i âsaf-ı 'âli-câyı

sürme-i sıfâhân:1. **sürme-i sıfâhân:****Tarih 35**

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

İsfahan sürmesi.

Gubâr-ı dergehi 'ağs itdi çeşm-i
Râgıbdâ
'Aceb mi bakmasa ger sürme-i
Sıfâhâna

sürmeler çekme:1. **sürmeler çekme:-me****Gazel 188**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Göze sürme sürmek.

Ne hâcet zâg virmek tîğ-i tîz-i
gâmez-i nâza
Aman ol çeşm-i sūzişine zâlim
sürmeler çekme

süsen-i hançer-güzâr:1. **süsen-i hançer-güzâr:****Kaside 9**

Mısra: 43

Kelime Tipi: -

Hançer saplayan susam.

Virince süsen-i hançer-güzâra
Kanlıcaı
kılındı sâha-i İstinye âşiyân-ı hezâr

sütûde:1. **sütûde:****Gazel 182**

Mısra: 12

Övülmüş, övülmeye layık.

Nezâre-efgen-i âyîne-i taleb
olurum
Sütûde rûy-i emel Es'adâ
görünmese de

sütûn ol:1. **sütûn ol:****Tarih 41**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Direk, sütun olmak.

Meh-i nev tāk-ı berrākı olup mihr-i
felek bâmı
Sütûn olsa 'amûd-i Şubh her bir
rükne ser-tâ-pâ

süvâr ol:1. **süvâr ol:****Tarih 30**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

At binicisi olmak, ata binen olmak.

Olmağa 'izz-ü şevket-ile süvâr
Gâh-ü geh ol şeh-i felek- 'ünvân

süvâr oldum:1. **süvâr oldum:****Gazel 197**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

-ata binen olmak, at sürücüsü olmak.

hâbımda esb-i vuşlata oldum süvâr
lîk

'Ayn-ı firâset ile bu rû' yâ
yorulmadı

süvâr-ı esb-i temennâ-vı vaşl ol:

1. süvâr-ı esb-i temennâ-yı vaşl ol:

Gazel 191
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Kavuşma arzusunun ath
askeri olmak.

Olsam süvâr-ı esb-i temennâ-yı
vaşl eger
Tâ âhîr-i emelde çekerdim
'inânımı

süv:

1. süyina:-ı, -na
Kaside 7
Mısra: 25
Taraft, yön.

Akmaz mı süyina dil-i meyyal cü
gibi
Kim zîb-sâz-ı bağ olan ol nâzenîn
ola

süv-be-sü:

1. süy-be-sü:
Kaside 9
Mısra: 78
Her yana, her yanda, her
yönde, her yöne, her tarafa, her
taraf, taraf taraf.

Zamân-ı ma' deleti virdi dehre
âsâyiş
Güm oldu süy-be-sü sîr-i düşmen-i
bed-kâr

2. süy-be-sü:
Tarih 21
Mısra: 11
Her yana, her yanda, her
yönde, her yöne, her tarafa, her
taraf, taraf taraf.

Leşker-i Nemçe hurûş itse de süy-
be-sü
Nemce gelmez gözine olsa çü
derya bî-had

süvî:

1. süvî:
Gazel 117
Mısra: 3
1.Yan, yön, taraf, cihet. 2. Su;
ırmak, akarsu, nehir.

Her süvî mübtelâlara bir cây-gâh-ı
Hüb

Yer var mı küy-i yâr gibi âşinâsı
çok

sü-vi bârî:

1. sü-yi bârî:
Tarih 27
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Allah'ın tarafında, Hak
katında bağlamındadır.

Sü-yi Bârîye sevâbı su gibi olup
revân
İde her bir kahtasın hağ âb-ı rûy-i
hür-i 'în

süv-i cemen:

1. süy-i cemen:
Kaside 7
Mısra: 33
Kelime Tipi: -
Bahçenin suyu.

Emvâc-ı şu'le germ ola süy-i
çemen ne dem
Ol meh kenâr-ı cüda nişîmen-nişîn
ola

süv-i gülîstan:

1. süy-i gülîstan:
Kaside 8
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Gül bahçesi tarafı.

İdüp bād-ı baharî reşha-rîzân ebr-i
nîsânî
Yem-i der-mevc-i ezhâr eyledi
süy-i gülîstanı

süv-i hâk-i zillete:

1. süy-i hâk-i zillete:
Lugaz 1
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Hor görülme toprağına
yönelme.

Meyli yokdur hiç ehl-i rif 'ate
Yüz sürer her süy-i hâk-i zillete

süv-i istanbula:

1. süy-i istanbula:
Gazel 81
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
İstanbul tarafı.

Olmağa rû-mâl bir serv-i revânîñ
pâyına

Süy-i İstanbula sular gibi ağıdı
gönlümüz

süv-i küy-i yâr:

1. süy-i küy-i yâr:
Gazel 167
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Sevgilin mahallesinin tarafı.

hayâl-i âb ü tâb-ı hüsni ile rîziş-i
eşkim
N'ola su gibi süy-i küy-i yârı olsa
cüy-ende

süv-i reh:

1. süy-i reh:
Gazel 100
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Yolumun tarafına doğru.

Düşeli sāye-veş ol serv-i revāna
dil-i zâr
Ağıdı eskim gibi süy-i rehine cüy-i
heves

sü-vi sebîl-i bağa:

1. sü-yi sebîl-i bağa:
Kaside 12
Mısra: 61
Kelime Tipi: -
Bahçenin çeşmesinin tarafına.

Ağsa cüy-i keremi sü-yi sebîl-i
bağa
Sîm ü zer maşrabalar ola aña her
lâle

süz:

1. süz:
Gazel 84
Mısra: 2
Yakıcı, yakan, ateş.

Çerâğ-ı 'ârız-ı yâre ne dem nigâh
ideriz
O süz ile dili pervâne-veş tebâh
ideriz

2. süzından:-ı, -n, -dan
Gazel 153
Mısra: 6
Yakıcı, yakan, ateş.

Almasa âhını pervâne-i âteş-
nazarıñ
Şem'in olmazdı güdâzî-i teni
süzından

3. süz:
Gazel 144

Mısra: 5
Yakıcı, hararetili.

Çeşm-i şühûñ şöyle süz kim nîm-
mest-i nâz olup
Her nigâhın ahuvân-ı Çîni meftûn
eylesün

süz ü tâbişden:

1. süz ü tâbişden:
Gazel 173
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Yakıcı ve parlak.

Süz ü tâbişden dil-i mînâ-keşân-ı
bezm-i 'aşk
Maḥv olurlar Ḥâlet-i germiyyet-i
didârda

süzân:

1. süzândır: -dır
Gazel 153
Mısra: 9
Yakıcı, yakan.

Germî-i fûrkât-i yâr ile cihân
süzândır
Âteş-i âhımîñ Es'ad şerer-i
küzından

2. süzânıdır: -ı, -dır
Gazel 128
Mısra: 6
Yanan, yakıcı.

Kaçma pür-Dâğ itse cismin süz-i
dest-i terbiyet
Kesb-i tâb için varaḳ süzânıdır gör
mühreniñ

3. süzân:
Lugaz 10
Mısra: 13
Yakan, yakıcı.

Olsa dâim n'ola giryân süzân
Kimi maslûb kimi der-zindân

süzân ider:

1. süzân ider: -er
Gazel 110
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Yakmak II acıtmak, üzmek.

Merḥamet-kâr olmayup süzân ider
pervanesin
Âteşî-meşrebliğinden oldı ḳalbi
kara şem'

süzân itdi:

1. süzân itdi: -di
Gazel 110
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Yakmak, tutuşturmak.

Eyleyüp nezzâre ḥurşîd-i 'izâr-ı
yâra şem'
İtdi süzân cismini reşk-i Ruḫiyle
nâra şem'

süzân olam:

1. süzân olam:
Gazel 126
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Yanmak.

Komaz pervâne-veş süzân olam
rîzân ider eşkin
Cihâna Es'adâ bâdî-i keşf-i râzdır
çeşmiñ

süzân olsun:

1. süzân olsun:
Müsemmen 1
Mısra: 18
Kelime Tipi: -
Yanmak.

Nice bir şabr ile dil dest-i girîbân
olsun
Nice bir âteş-i hicran ile süzân
olsun

süzân olur:

1. süzân olur:
Gazel 112
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Yanmak.

Şevḳ-ı Ruḫsârınla yaḳsam sînem
üzre n'ola Dâğ
Âteş-i pür-şu'leden süzân olur zîrâ
Çerâğ

süzân-ı beher:

1. süzân-ı beher:
Gazel 83
Mısra: 13
Kelime Tipi: -
Her bir ateş.

Süzân-ı beher şu'le-i ḥüsn olma ki
Es'ad
Her şem'e çü pervâne per ü bâl
açılmaz

süzân-kün-i dil-be-tâb-ı 'aşkım:

1. süzân-kün-i dil-be-tâb-ı
'aşkım:
Terkib-bend 1
Mısra: 62
Kelime Tipi: -
Aşk ışığını gönülde yakmak.

Pervâne-sıfat idüp tehalûk
Süzân-kün-i dil-be-tâb-ı 'aşkım

süzân-kün-i mihr-i şu'le-vârî:

1. süzân-kün-i mihr-i şu'le-vârî:
Terkib-bend 1
Mısra: 22
Kelime Tipi: -
Ateş gibi güneşin yakıcı günü.

Ey tâb-ı 'izâr-ı âteşinî
Süzân-kün-i mihr-i şu'le-vârî

süz-âşinâ-yı berk-i kazâ:

1. süz-âşinâ-yı berk-i kazâ:
Gazel 62
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Kader şimşeginin yakıcılığına
tanıdık olmak.

Süz-âşinâ-yı berk-i kazâ dūr-ı
ğamzeyim
Kim geşt-gâh-ı sînede ḡam tûde
tûdedir

süz-efken-i şad:

1. süz-efken-i şad:
Terkib-bend 1
Mısra: 64
Kelime Tipi: -
Yüzlerce ateş saçan.

Bir 'aşk ki yek şerâr-ı nârı
Süz-efken-i şad dil-i nizârî

süz-ı 'aşk:

1. süz-ı 'aşk:
Gazel 195
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Aşk ateşi.

Hîç kor mı süz-ı 'aşk ki eşkim
revân ola
Bisyâr olunca ḥuşk olur âteşde
yem daḫi

süz-i derûn:

1. süz-i derûn:
Gazel 8
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Gönül yangını.

Güftârım eyle güş ki süz-i derûn ile
Sırr-ı nihân-ı 'aşkı 'ayan söylerim
saña

2. süz-ı derûn:

Gazel 204

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gönül yangını.

Dile tâbiş o şüh-ı âteşin-Ruhsârdan
geldi
Belî pervâneye süz-ı derûn hep
nârdan geldi

süz-ı derûnuñdandır:

1. süz-ı derûnuñdandır:

Gazel 67

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gönül ateşi.

Süzişin şanma dilâ nâr-ı
cünûnuñdandır
Bu teb ü tâb seniñ süz-ı
derûnuñdandır

süz-i dest-i terbiyet:

1. süz-i dest-i terbiyet:

Gazel 128

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Terbiye elinin ateşi.

Kaçma pür-Dâğ itse cismin süz-i
dest-i terbiyet
Kesb-i tâb için varak süzânıdır gör
mühreniñ

süz-i güftâr ol:

1. süz-i güftâr ol:

Gazel 173

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sözün yakıcı olması.

Süz-i güftâr olmasa ehl-i riyâda
ger n'ola
'aşk şür-efgen degildir şüret-i
dîvârda

süz-ı nâr-ı 'aşk u miñnet:

1. süz-ı nâr-ı 'aşk u miñnet:

Gazel 137

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sıkıntı ve aşk ateşinin

yakıcılığı.

O deñlü süz-ı nâr-ı 'aşk u miñnet
var ki savtıñda

Güli pür-tâb u handân eyledi
feryadıñ ey bülbül

süz-i nâr-ı güneh:

1. süz-i nâr-ı güneh:

Kaside 4

Mısra: 69

Kelime Tipi: -

Günah ateşinin yakıcılığı.

Ol dem ki süz-i nâr-ı güneh leb şi
kâf ide
Germi-i ğamla cümle-i ehl-i
şekâveti

süz-ı sâz:

1. süz-ı sâz:

Gazel 171

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sazın yakıcılığı.

Eyleyüp âgâz mutrib nağmeye bin
nâz ile
hâtır-ı mañzûnımı şâd itdi süz-ı
sâz ile

süz-ı sîne:

1. süz-ı sîne:

Gazel 41

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gönül ateşi.

Bu süz-ı sîne bu dâğ-ı derûn ile Es
'ad
Şarîr-i hâmeñi güş it ki nâya
mâ'ildir

süzis:

1. süzışden:-den

Nazm 26

Mısra: 4

Yanma, içi yanma, yürek

yanığı, büyük acı, ızdırıp.

Bu âh-ı felek-süzüñ Te'şiri hevâ
mıdır
Yohsa o meh-i nevde süzışden
Eşer var mı

2. süzışı:-i

Gazel 158

Mısra: 2

Yangın.

hâtûñ kim levh-i âteş-zâd olan ol
rûda gördüm ben
Dil-i 'uşşâk-âsâ süzışı her mûda
gördüm ben

süzış ü nâlišler:

1. süzış ü nâlišler:

Rübai 8

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yanma ve feryatlar.

Bî-hüde iken o süzış ü nâlišler
şabr itmegi yine İhtiyâr eylemediñ

süzise:

1. süzışe:-+e

Gazel 200

Mısra: 2

Yanma, yakma.

Dil-germ-i şem'-i 'aşk-ı şerer-zâd
olam gibi
Pervâne-vâr süzışe mu'tâd olam
gibi

süzış-fiken-i âteş-i âhız:

1. süzış-fiken-i âteş-i âhız:

Gazel 86

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Feryat ateşiyle acı çeken.

Germâbe-i hicran u ğam olsa n'ola
pür-tâb
Her lahzada süzış-fiken-i âteş-i
âhız

süzış-i 'aşkıñ:

1. süzış-i 'aşkıñ:-ım

Gazel 6

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Aşkıñ yakıcılığı.

Sirişk-i dîde-i hasretle süzış-i
'aşkıñ
Virir ne deñlü füzûn olsa âb ü tâb
saña

süzış-i dil:

1. süzış-i dil:

Tarih 32

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gönül yangını.

'Arz-ı Hâl eyler huzûr-ı şadr-ı
'âlîye çıkup
Süzış-i dilden girîbân-çâk olur
şekve-künân

süzış-i şem'-i ser-engüşt:

1. süzış-i şem'-i ser-engüşt:

Kaside 5

Mısra: 41

Kelime Tipi: -

Parmağın ucundaki mumun ateşi.

Süziş-i şem'-i ser-engüştüni görmüşdi meger İtmeyüp aña Taḥammül iki şaḥk oldu kamer

süzişin şanma:

1. süzişin şanma:

Gazel 67

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yürek yangını olduğunu düşünmek.

Süzişin şanma dilâ nâr-ı cününuñdandır
Bu teb ü táb seniñ süz-ı derünuñdandır

süz-perest ol:

1. süz-perest ol:

Gazel 180

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ateşe tapmak.

O deñlü süz-perest olmaz idi pervâne
İdeydi def'-i harâret geh istitâre ile

süz-sitân-ı mele-i a'lâyı:

1. süz-sitân-ı mele-i a'lâyı:

Kaside 11

Mısra: 96

Kelime Tipi: -

Esmer(siyahi) toplumun yangın yeri.

Zemzem-i nuṭḥum olup reşha-çeş-i 'âlemiyan
Saḳy ider süz-sitân-ı mele-i a'lâyı

sanma:

1. sanma:

Gazel 36

Mısra: 5

... olduğunu düşünmek, zannetmek.

Fürkât kişiyi sanma ki bî-hânümân ider
Şarf-ı nuḳûd-ı eşḳ ile şâhib-'aḳâr olur

2. şanma:

Gazel 151

Mısra: 3

... olduğunu düşünmek, zannetmek.

Midād şanma olup vaşf-ı ḥaṭṭıña der-kâr
Döker siyâh 'arâḳ rûy-i ḥâme şerminden

3. şanma:

Gazel 57

Mısra: 5

... olduğunu düşünmek.

O ebruvân gibi şanma hilâl vaşfında
Selîs maṭla'-ı ğarrâ dilâ görülmüşdür

4. şanma:

Gazel 89

Mısra: 3

... olduğunu düşünmek.

ḥaṭ şanma ruḥ-ı yârda sevdâyı ḳo iy dil
Gül-ravza-i âteşde nümûde çemen olmaz

5. şanma:

Gazel 104

Mısra: 6

... olduğunu düşünmek.

İstemez dür olmağa şîrîn zebânından kelâm
Lüknetinden şanma eyler ḥarf ile leb keşmekeş

6. şanma:

Gazel 107

Mısra: 9

... olduğunu düşünmek.

Es'adâ bî-vech şanma böyle nazm-ı sâdeden
Cilve-baḥşî-i dil-i âyîne-ṭab'andır ğaraż

7. şanma:

Gazel 117

Mısra: 1

... olduğunu düşünmek.

Vir naḳd-i cânı la'line şanma bahâsı çok
Ġamzeyle itme dâd u sited kim ḳazâsı çok

8. şanma:

Lugaz 14

Mısra: 20

... olduğunu düşünmek.

Beytler birbirine uymadığına bakma
şanma ol şey de bir üstâd elinden çıkma

9. şanma:

Lugaz 18

Mısra: 7

... olduğunu düşünmek.

Sîmyâ-âsâ anı şanma ḥayâl
Eyle tahmîs asla istersen vişâl

10. şanma:

Lugaz 19

Mısra: 3

... olduğunu düşünmek.

Anı şanma lugaz mu'ammâdır
Halli bî-şübhe şevḳ-peymâdır

11. şanma:

Lugaz 19

Mısra: 3

... olduğunu düşünmek.

Anı şanma lugaz mu'ammâdır
Halli bî-şübhe şevḳ-peymâdır

Ş

şâd it:

1. şâd it:

Muamma 8

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Mutlu, bahtiyar etmek.

İtse zindân ehlini âdem birer nukreyle şâd
Nefsi için cerr-i ḥayr itmekle olur ber-murâd

şâd itdi:

1. şâd itdi:

Gazel 171

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Mutlu etmek, sevindirmek.

Eyleyüp âġâz muṭrib naġmeye bin nâz ile
ḥâṭır-ı maḥzûnumı şâd itdi süz-ı sâz ile

şâd ol:

1. şâd ol:

Tarih 35

Mısra: 11

Kelime Tipi: -
Mutlu ve huzurlu olmak.

Musannifin-i selef rûhı cümle şad
oldı
Bina olunca sa'âdetle bu
kütübhanē

şad-âbî-i gülzâr:

1. şad-âbî-i gülzâr:

Gazel 60

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gül bahçesinin suya kanmıştı.

Dil şevk-i gül-i 'arız-ı dildâr ile
söyler
Bülbül gibi şad-âbî-i gülzâr ile
söyler

şadân eyledîñ:

1. şadân eyledîñ:

Murabba 2

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevindirmek, memnun etmek.

Hamdû li 'llâh pâdişâhım kalbi
şadân eyledîñ
Gonça-i maşûdımı lutfuñla
handân eyledîñ

2. şadân eyledîñ:

Nazm 36

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevindirmek, memnun etmek.

Hamdû li 'llâh pâdişâhım kalbi
şadân eyledîñ
Gonça-i maşûdımı lutfunla
handân eyledîñ

şad-çâk id:

1. şad-çâk id:

Gazel 171

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yüz parça etmek.

Bir nazarda sîne-i Mirrîhi de şad-
çâk ider
Tiğ-i ser-tüz-i nigâhı zağm-ı bî-
endâz ile

şad-çâk ol:

1. şad-çâk ol:

Gazel 133

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Yüz parça olmak, paramparça
olmak.*

Zülf-i müşkînine bî-hüde taçılma
yârîñ
Dili pür-şerha idüp şâne gibi şad-
çâk ol

şad-çâk-kün-i kalb-i sühan-zâ-vı kalem:

1. şad-çâk-kün-i kalb-i sühan-zâ- yı kalem:

Kaside 10

Mısra: 48

Kelime Tipi: -

Kalemin söz icat eden

gönlünün paramparça olması.

Ol şîr-i vegâ-gîr ki endîşe-i vaşfi
Şad-çâk-kün-i kalb-i sühan-zâ-yı
kalemdir

şad-çâk-kün-i laht-ı dil-i ğam- perver:

1. şad-çâk-kün-i laht-ı dil-i ğam- perver:

Tahmis 4

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Gamla beslenmiş gönlü

parçalayıp paramparça etmek.

Es 'ad-âsâ n 'ola 'uşşâk iderlerse
hazer
Ğamze şad-çâk-kün-i laht-ı dil-i
ğam-perver

şadî:

1. şadîlere:-ler, -e

Tarih 45

Mısra: 14

Mutlu, huzurlu.

Bu sâliñ habbezâ sâl-i neşât
olmağla târihi
Kühen şadîlere bir taze Hâlet geldi
hoş geldi

2. şadî:

Tarih 21

Mısra: 18

*Gönül rahatlığı, mutlu,
huzurlu.*

Dâverâ dâd-gerâ âsaf-ı 'âlî-kadrâ
Bulasıñ 'izzet-i her-bâr-ile şadî

3. şadî:

Kaside 7

Mısra: 39

*Gönül ferahlığı, sevinç,
mutluluk.*

Şadî hayât-ı taze bulup kevnde bu
dem

Endüh-ı bîm-i cân ile zâr u hazîn
ola

şadî-bahşâ ol:

1. şadî-bahşâ ol:

Tarih 1

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sevinç verici olmak.

Bâreka 'llâh zihî dâver-i Dârâ-fer
kim
Makdemi 'âleme oldı yine şadî-
bahşâ

şadî-fezâ-vı tab' olacak:

1. şadî-fezâ-vı tab' olacak:

Gazel 54

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Neşe veren parıltısı olmak.

Gül mevsiminde Edrineniñ hoş
hevâsı var
Şadî-fezâ-vı tab' olacak şad fezâsı
var

şadî-fiken olur:

1. şadî-fiken olur:

Lugaz 5

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Mutluluğunu yıkan olmak.

kalb-i maşûna olur şadî-fiken
Çeşm-i Ya'kûba Mişâl-i pîrehan

şadî-fiken-i hâtır-ı sevdâ-vı kalem:

1. şadî-fiken-i hâtır-ı sevdâ-yı kalem:

Kaside 10

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Şairlik hevesinde olanların
mutluğunu/hevesini kıran.*

Ol nükte ki tahîrî ferah-zâ-yı
kalemdir
Şadî-fiken-i hâtır-ı sevdâ-yı
kalemdir

şadî-hanîn ol:

1. şadî-hanîn ol:

Kaside 7

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Mutluluktan inleyen olmak.

Mänende-i hezâr mahaldır sühan-
verân
Bisyârî-i neşât ile şādî-hanîn ola

şādî-i bî-hadd-ile:

1. şādî-i bî-hadd-ile:

Tarih 20

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sonsuz mutluluk.

Hudâyâ eyle ol sultân-ı Dārâ-câhı
dünyâda
İlâ-yevmi'l-cezâ şādî-i bî-hadd-ile
müstes'ad

şādî-i bisyâr:

1. şādî-i bisyâr:

Tarih 39

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Aşırı mutluluk.

Riyâz-ı pâkini ezhâr-ı rengâreng
ile tezyîn
İdüp izhâr o demde 'izz-ile şādî-i
bisyârı

şādî-i yek-deme-i devleti:

1. şādî-i yek-deme-i devleti:

Gazel 202

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Talihin geçici mutluluğu.

Şādî-i yek-deme-i devleti taḥşîl
içün
Tarh-ı bezm-i nev idenler Cem ü
Dārâb gibi

şādî-kede-i 'adl ü 'atâ kıl:

1. şādî-kede-i 'adl ü 'atâ kıl:

Kaside 11

Mısra: 70

Kelime Tipi: -

*Cömertlik ve adalet ile mutlu
etmek.*

Dâver-i dâd-nümâyende ki yümn-i
'ahdi
kıldı şādî-kede-i 'adl ü 'atâ
dünyâyı

şādîrevân:

1. şādîrevân:

Tarih 31

Mısra: 16

*Cami avlularında ortadaki
havuzun çevresindeki
musluklardan ve ortasındaki*

*fiskiyyeden su akan, üzeri kubbeli
abdest yeri, şadırvan.*

Oldı tekmiline bu mısra'-ı bālâ
tārîh
Bu ne dil-cû ne müferrih ne güzel
şādîrevân

şādîrevân-ı ra'nâ:

1. şādîrevân-ı ra'nâ:

Tarih 31

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Güzel şadırvan.

Habbezâ zîb-i feza şādîrevân-ı
ra'nâ
Ki olur tarh-ı dil-ârasına 'âlem
ḥayrân

şadr-ı ecved:

1. şadr-ı ecved:

Tarih 21

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Cömert vezir.

Düşmene rây virüp aldı Ata hısnını
hem
Ceyş-i maḥhûrını maḥv eyledi
şadr-ı ecved

şafak-âsâ:

1. şafak-âsâ:

Gazel 167

Mısra: 3

*Güneş doğmadan önceki
alaca kızılık gibi.*

Şafak-âsâ n'ola üftâde-i semt-i
gurûb olsa
Fürûg-ı ḥüsn-i 'âlem-tâbı kıldı
mihri şermende

şafak-gün-ı hicâb it:

1. şafak-gün-ı hicâb it:

Gazel 19

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Utanmanın verdiği yüz
kızarıklığı.*

'Arz eyle ruh-ı enveriñi ref'-i
niḳâb it
ḥurşîdi sipihr içre şafak-gün-ı
hicâb it

şâfi'-i rûz-i ceza:

1. şâfi'-i rûz-i ceza:

Kaside 2

Mısra: 54

Kelime Tipi: -

*Kıyamet gününün şefaattçisi,
Hz. Muhammed.*

şâhib-i tâc u liva lû'lû-i Baḥr-i i'tâ
Şâfi'-i rûz-i ceza mâh-ı sipihr-i
esrâ

şâh:

1. şâhlar:-lar

Gazel 194

Mısra: 6

Hükümdar, padişah, sultan.

Ol esb-i rân-ı 'işveyi ferzâne
görseler
Fi'l-Hâl olurdu şâhlar anıñ piyâdesi

2. şâhiñ:-iñ

Muamma 4

Mısra: 2

Hükümdar, padişah, sultan.

Serv-kadler arasında kıl
murâdımca selâm
Al ele pâyın o şâhiñ bir iki kez öp
tamâm

3. şâhiñ:-ın

Nazm 21

Mısra: 1

Padişah, hükümdar II sevgili.

Küyına teḥî olma revân ey dil o
şâhiñ
İhdâ içün al bâri ele sünbül-i ânnı

şâhân-ı kişver-i himem:

1. şâhân-ı kişver-i himem:

Kaside 4

Mısra: 62

Kelime Tipi: -

*Yardımda bulunma/cömertlik
ülkesinin padişahları.*

Gül-mîh-i âsitân-ı sa'âdet-gehiñ
şehâ
Şâhân-ı kişver-i himemiñ çeşm-i
devleti

şâh-bâz id:

1. şâh-bâz id:

Gazel 94

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*(Avcılığıyla meşhur olan)
Doğan kuşu yapmak.*

Bakılsa gül ruḥiniñ 'andelîbiyüz
amma
O şüḥî şayda dil-i zârı şâh-bâz
ideriz

şâh-bâz-ı çeşmine:**1. şâh-bâz-ı çeşmine:****Nazm 34**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*(Sevgilinin) doğan kuşu (gibi)
âşıkları avlayan) gözleri.*

Duş olaldan şâh-bâz-ı çeşmine bir
âfetin
Murg-i perrânız küşâyış-kârî-i bâl
üzreyiz

şâh-bâz-ı himmeti:**1. şâh-bâz-ı himmeti:****Gazel 171**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gayret doğanı.

Şâh-bâz-ı himmeti perrân idüp
sayd eyledim
Ol hümâ-yı nâzî Es'ad evcde
pervâz ile

şâh-bâz-ı nâza:**1. şâh-bâz-ı nâza:-a****Gazel 140**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Nazın, cilvenin şahini.

O vahşî şâh-bâz-ı nâza dest-âmûzî-
i ünsi
Daği nev-beste-çeşm-i hışm-ı
vahşetken ben öğretdim

şâh-beyt-i hüsnini:**1. şâh-beyt-i hüsnini:****Gazel 50**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Güzelliğin en güzel beyiti.

Mü-şikâfân şâh-beyt-i hüsnini
kılsa hayâl
'Ukde-sâz-ı târ-ı ma'nâ mısra'-ı
ebrûsıdır

şâhenşâh:**1. şâhenşâhı:-ı****Tarih 2**

Mısra: 19

Şahların şahı.

O şâhenşâhı dâim eyledikçe taht-ı
devletde
kıla Bârî şadâretde vücûd-ı pâkiñi
ibkâ

şâhenşâh-ı âlî-câhı:**1. şâhenşâh-ı âlî-câhı:****Tarih 20**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Yüce makam sahibi**padişahlar padişahı.*

O şâhenşâh-ı âlî-câhı kıldı 'izz-ile
Mevlâ
Şehân-ı dehre mev'il hem enâma
erham ü efyed

şâhenşeh-i iklim-i nübüvvetsiñ:**1. şâhenşeh-i iklim-i****nübüvvetsiñ:****Kaside 2**

Mısra: 59

Kelime Tipi: -

*Peygamberler diyarının**padişahı. (Hz. Muhammed).*

Sen o şâhenşeh-i iklim-i
nübüvvetsiñ kim
Taht-gâh oldu serâ-perde-i levlak
saña

şâhenşeh-i kerem-perver:**1. şâhenşeh-i kerem-perver:****Tarih 30**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Cömert padişah.

Ya'ni şâhenşeh-i kerem-perver
Kahramân-ı zamân Mahmûd Hân

şâhenşeh-i şevket-me'âb:**1. şâhenşeh-i şevket-me'âb:****Tarih 29**

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Yücelik abidesi padişah.

Sulha Ruhsat virüp ol şâhenşeh-i
şevket-me'âb
Devletinde cümleten cân buldılar
ol mürdegân

şâh-ı 'âlem:**1. şâh-ı 'âlem:****Tarih 26**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Alemin padişahı.

Re'y-i pâkince kılup tarh-ı bihîn ü
dil-keşin
Yapdı şâh-ı 'âleme bir nev serây-ı
bî-'adıl

şâh-ı cihan:**1. şâh-ı cihan:****Kaside 5**

Mısra: 35

Kelime Tipi: -

*Dünya'nın hükümdarı (Hz.
Muhammed).*

Saňa muhtâcdır ey şâh-ı cihan
cümle rüsül
Zât-ı pâkiñdir olan 'âleme hâdî-i
sübül

şâh-ı cüd-ger:**1. şâh-ı cüd-ger:****Tarih 38**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Çok cömert padişah.

Hümâyün ide Bârî Mustafâ Beyg
'izz-ü devletle
Silah-dâr oldu şâh-ı cüd-ger Sultân
Mahmûda

şâh-ı cüd-peymâ:**1. şâh-ı cüd-peymâ:****Kaside 3**

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

*Cömertliği ölçen, çok lütuf
sahibi
hükümdar. (Hz. Muhammed[s.a.v.]).*

İmâm-ı saff-ı rüsül reh-küşâ-yı
hayr-ı sübül
Penâh u seyyid-i kül şâh-ı cüd-
peymâdır

şâh-ı enbiyânî:**1. şâh-ı enbiyânî:****Kaside 4**

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

*Peygamberlerin şahı; Hz.
Muhammed (s.a.v.).*

Hâlîñ harâb ey dil-i şeydâ sana
meger
Ol şâh-ı enbiyânîñ ola lutf u şefkati

şâh-ı gülbün:**1. şâh-ı gülbün:****Kaside 9**

Mısra: 84

Kelime Tipi: -

Gül dalı.

Bu demde kimse degil nîş-hâr-ı
derd ü elem

Meger ki eyleye âzürde şâh-ı
gülbünü hâr

şâh-ı hüsn:

1. **şâh-ı hüsn:**

Gazel 131

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Güzellik padişahı.

Menşür-ı haṭla mülk-i dil oldu
müsaḥharıñ
Ey şâh-ı hüsn bende-i fermânıñım
seniñ

şâh-ı hüsn:

1. **şâh-ı hüsn:**

Gazel 175

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Güzellik sultanı. II Sevgili.

Binüp o şâh-ı hüsn esb-i nâza
ferzâne
Düşer rikâbına rûh-ı cihân
piyâdelige

şâh-ı kerem-kârî:

1. **şâh-ı kerem-kârî:**

Tarih 39

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

*Cömertlik (kerem sahibi) olan
padişah.*

Yine dîhîm-pîrâ-yı şeref kıldı
sa'âdetle
Çırâgân vaḳtı sultân-ı cihan şâh-ı
kerem-kârî

şâh-ı rüsül:

1. **şâh-ı rüsül:**

Kaside 5

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

*Peygamberler sultanı, Hz.
Muhammed.*

Sensin ol şâh-ı rüsül mefhar-i halk-
i dü cihan
Sensin ol bezm-i şefâ'atda Çerâg-ı
tâbân

şâh-ı serâ-perde-i levlâk:

1. **şâh-ı serâ-perde-i levlâk:**

Kaside 5

Mısra: 57

Kelime Tipi: **Hadis**

*"Levlak" sarayının perdesinin
şahı. ("Levlâke levlak lema halaktül
eflak: Sen olmasaydın kâinatı*

*yaratmazdım." Kudsi hadis olduğu
söylenen ifadededen iktibastır.).*

Meded ey şâh-ı serâ-perde-i levlâk
meded
Meded ey bâ'îş-i îcâd-ı nüh-eflâk
meded

şâh-ı sitem-kîşe:

1. **şâh-ı sitem-kîşe:-e**

Gazel 140

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Eziyet eden padişah.

Tutulmazdı dil-i ferzânem ol şâh-ı
sitem-kîşe
Yine rûh almağı fî'l-Hâl açmazdan
ben öğretdim

şâhid-i âmâl olur:

1. **şâhid-i âmâl olur:**

Gazel 69

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Bir işe tanık olmak.

Şâhid-i âmâl olur bürka'-ber-
endâz-ı zühûr
Es'adâ maḥfî olan esrâr kendin
gösterir

şâhid-i bahar:

1. **şâhid-i bahâr:**

Gazel 54

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Baharın şahidi.

Gelmiş o câya sâye salup şâhid-i
bahâr
Düşünda bir çiçekli müferriḥ kabâsı
var

2. **şâhid-i bahar:**

Kaside 7

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Baharın şahidi.

Bu hilkat-i bihîn-ter ile şâhid-i
bahar
Şad nâz u 'işvelerle ki gülşen-nişîn
ola

şahin ü 'ankâ vü sakrı:

1. **şahin ü 'ankâ vü sakrı:-ı**

Lugaz 12

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Şahin, anka ve doğan kuşları.

Musahhar eyledi zâtı cihânda her
ne ki var
Hurûfî şahin ü 'ankâ vü sakrı kıldı
şikâr

şâhîn-i tabî'at:

1. **şâhîn-i tabî'at:**

Gazel 136

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Doğanın şahini.

Alsa şâhîn-i tabî'at n'ola selvâ-yı
emel
Sayd-gâhım oldu şimden gerü
pehnâ-yı emel

şahn-ı gülzâr:

1. **şahn-ı gülzâr:**

Tarih 39

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

*Gül bahçesinin meydanı II gül
bahçesi.*

Yine bu sâl-i ferruḥ-fâl-i şevḳ-
âverde de çünkim
şafâsından tarab-zâr eylemekle
şahn-ı gülzârı

şahs-ı tavil ü fâvık:

1. **şahs-ı tavil ü fâvık:**

Lugaz 3

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Uzun boylu ve seçkin kimse.

Nedir ol şahs-ı tavil ü fâvık
kâmeti zâde dinilse lâvık

şâhzâde sülevmân-ı cihân:

1. **şâhzâde sülevmân-ı cihân:**

Tarih 4

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Cihanın Süleyman'ı şehzade.
(III. Ahmed'in 1710-11 yılında
dünyaya gelen oğlu Şehzade
Süleyman.).*

Ola bâkî îlâhî nesl-i pâk-i Hân
Ahmedden
Serây-ı dehre Şâhzâde Sülevmân-ı
cihân geldi

sâ'ir-i sihr-âferîn ol:

1. **sâ'ir-i sihr-âferîn ol:**

Kaside 7

Mısra: 82

Kelime Tipi: -

Büyüleyici şair olmak.

İ'câz-ı feyz-i nuṭkum ile ebkemân
daḥî
Tâze-zebân şâ'ir-i sihr-âferîn ola

şâkird-i mebahîş-şiken ol:

1. şâkird-i mebahîş-şiken ol:

Gazel 89

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bahis koparan öğrenci olmak.

Çeşmiñ gibi üstâd-ı fûnûn-ı fiten
olmaz

Ğamzeñ gibi şâkird-i mebahîş-
şiken olmaz

şâkirdi ol:

1. şâkirdi ol:

Gazel 95

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Öğrencisi olmak.

Fûnûn-ı çeşminiñ olmuş kemîne
şâkirdi
Hezâr şûr u şekâ fitne-i cidâl-engîz

şâl-i fi 'âl-i bih-teri:

1. şâl-i fi 'âl-i bih-teri:

Gazel 2

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

En güzel yüce örtü içinde.

Yâ Rab kumâş-ı 'afviñi ten-püş kıl
baña
Şâl-i fi 'âl-i bih-teri ber-düş kıl
baña

şâm:

1. şâmı:-ı

Gazel 135

Mısra: 2

Akşam II karanlık.

Sevdâ-gerân-ı haṭṭına 'arz-ı 'izâr
kıl
Şeb-zinde-dâr-ı fûrkate şâmı neḥâr
kıl

2. şâmı:-ı

Lugaz 17

Mısra: 5

Akşam II karanlık.

Olmuş anıñ hemîşe şâmı şehir
N'ola olursa mübtelâ-yı şehir

şâme:

1. şâme:

Gazel 187

Mısra: 8

(Ar.) Ben denilen leke. 2)

(Fars.) Kadınların örtündükleri
câr, baş örtüsü.

Nigâhı gibi pür-dâğ-ı dem-âlûd
eyledi göñlüm
Meger reng aldı 'aqs-i çeşm-i hûn-
âşâmdan şâme

şâm-ı 'aşk u miñnetiñ:

1. şâm-ı 'aşk u miñnetiñ:

Gazel 46

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Aşkın karanlığı ve keder.

N 'ola şad dâğ yaksam sineme
sevdâ-yı kâkülle
Çerâğı şâm-ı 'aşk u miñnetiñ dâim
fûrûzândır

şâm-ı baht:

1. şâm-ı baht:

Gazel 120

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Talih gecesî.

Mâh-ı 'îd-i vaşlı göstermezse
Es'ad şâm-ı baht
Çün şafâda rûz-nâm olsun baña
kem-nâmlık

şâm-ı çerâğân:

1. şâm-ı çerâğân:

Kaside 12

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

*Bahçelerde kandil ve
mumlarla yapılan gece şenliği,
donanma gecesî.*

Cevher-i zâtı 'ayân şâm-ı
Çerâğânından
Şeb-Çerâğ olsa o tâbişle n'ola her
lâle

şâm-ı fûrkat:

1. şâm-ı fûrkat:

Gazel 103

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ayrılık akşamı.

Dil-i sevdâ-perest-i ehl-i 'aşka
şâm-ı fûrkatde
ḥayâl-i 'arızından özge şem'-i
rûşen olmazmış

şâm-ı ğama:

1. şâm-ı ğama:

Tahmis 4

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Üzüntü akşamı.

Fikr-i Ruḥsârîñı şâm-ı ğama mâh
itdikçe
Külbe-i ḥatırımı şa'sa'a-gâh
itdikçe

şâm-ı garîbân:

1. şâm-ı garîbân:

Gazel 147

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Gariplerin akşamı, kederli
akşam.*

Sevdâ-yı 'aşkı şâm-ı garîbân sanur
gören
Dâğ-ı derûnı şem'-i fûrûzân sanur
gören

şâm-ı hecr:

1. şâm-ı hecr:

Gazel 162

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ayrılık akşamı.

Şâm-ı hecri bana cây itmiş iken ol
gîsü
kâmetim daḥî kemân itdi hevâ-yı
ebrû

şâm-ı kûtehî:

1. şâm-ı kûtehî:

Gazel 120

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kısa gece.

Rinde şâm-ı kûtehî destâr-ı
'Abbâsî yeter
Rûzenin rûzın sen al zâhid Beyâz
ihrâmlık

şâm-ı nûrânî:

1. şâm-ı nûrânî:

Kaside 8

Mısra: 68

Kelime Tipi: -

Nurlu gece.

Ben ol tâbiş-firûz-ı rûz-i firûz-
makâlim kim
Cihân-ı nuṭkuma kıl-k-i siyehdir
şâm-ı nûrânî

şâm-ı sevdâ-yı ḥatîfî olmağ:

1. **şâm-ı sevdâ-yı haţîfî olmağ:****Tahmis 4**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gaipten gelen sesin sevda akşamı olmak.

Nâz gül-gönça-i hüsnünde nihân
büy gibi
Şâm-ı sevdâ-yı haţîfî olmağ ile
cây-gehim

şâm-ı sivâh-tâb-ı hatun:1. **şâm-ı siyâh-tâb-ı haţın:****Kaside 4**

Mısra: 55

Kelime Tipi: -

Parlak siyah sakalı ve bıyığının (güzel kokusu) kokusu.

Şâm-ı siyâh-tâb-ı haţın kıldı
muhtefî
Her târ-ı müda nice sabah kıyameti

şân u şevket:1. **şân u şevket:****Tarih 11**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ululuk ve azamet.

Olur mı nüzline hem-tâ simât-ı
Keykâvus
Bu şân u şevketi hâbında görmedi
Dârâ

şanavber:1. **şanavberine:****Nazm 27**

Mısra: 4

Çok uzun bir tür çam; II sevgilinin boyu.

Dil su gibi aklı bağ-ı hüsnüñ
Nağl-i güline şanavberine

şandal-ı bād-cery-i mahmūd hân:1. **şandal-ı bād-cery-i mahmūd hân:****Tarih 30**

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Mahmut Hân'ın rüzgâr (gibi) akıp giden sandalı.

Es'ad-ı bende didi târîhin
Şandal-ı bād-cery-i Mahmūd Hân

şâne:1. **şâne:****Gazel 133**

Mısra: 4

Tarak.

Zülf-i müşkînine bî-hüde taqılma
yârîñ
Dili pür-şerha idüp şâne gibi şad-
çâk ol

2. **şâne:****Gazel 152**

Mısra: 6

Tarak.

Olaldan gîsü-yı pür-pîçi 'ağs-
endâz-ı çeşm-i dil
Çü şâne nâ-rehâdır saff-ı
müjgânım keşâkeşden

3. **şâne:****Gazel 199**

Mısra: 2

Tarak.

Dil-i şad-çâkimiz pîçide zülf-i yâr
kalsun mı
O sevdâile çün şâne keşâkeş-kâr
kalsun mı

şâne-zen-i haţ:1. **şâne-zen-i haţ:****Kaside 10**

Mısra: 69

Kelime Tipi: -

Yazının başını tarayan.

Engüşt ile geh şâne-zen-i haţ degil
ol şüh
Ceyş-i fiten-i hüsnü nevlâ-yı
kalemdir

şâne-zen-i zülf-i dü-tâ-vı inşâ:1. **şâne-zen-i zülf-i dü-tâ-yı inşâ:****Kaside 2**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Nesrin kıvrım kıvrım saçlarını tarayan (kalem).

Gele ey hâme-i meşşâta-ger-i
şâhid-i lafz
Gele ey şâne-zen-i zülf-i dü-tâ-yı
inşâ

şarâb:1. **şarâb:****Gazel 6**

Mısra: 8

1.İçilecek şey, içecek. 2. Sarhoşluk veren sıvı.

Lebiñden itmege taşşıl-i neş 'e-i
dâim
Ayağı ile gelür şevk ile şarâb saña

2. **şarâbım:-ım****Gazel 121**

Mısra: 4

Sarhoşluk veren sıvı.

O rind-i bade-hâr-ı bezm-gâh-ı
fûrkatim ammâ
Yanımda sâkî-i gül-çihre destimde
şarâbım yok

3. **şarâba:-a****Gazel 101**

Mısra: 1

1.İçilecek şey, içecek. 2. Sarhoşluk veren sıvı.

Şarâba bilmezem la'l-i nemek-rîzi
ne hâl itmiş
Şunı işrâb ider kim hürmetin güyâ
halâl itmiş

4. **şarâba:-a****Gazel 63**

Mısra: 1

Ar. Şarap, mey.

Şarâba nûş içün ol büt ki ihtirâm
eyler
Helâli gıpta-zen-i hürmet-i haram
eyler

şarâb-ı 'aşk:1. **şarâb-ı 'aşk:****Gazel 206**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Aşk, sevgi şarabı.

Humârdan dağı buldı neşât-ı taze
gönül
Şarâb-ı 'aşk ile medhüş ü bî-karâr
olalı

şarâb-ı bezm-i mahabbet:1. **şarâb-ı bezm-i mahabbet:****Gazel 56**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Muhabbet meclisinin şarabı.

Ol mest-i bî-nevâ ki ola dâima
hamûş
Aña şarâb-ı bezm-i mahabbet
haram olur

şarâb-ı lebiñ:1. **şarâb-ı lebiñ:****Gazel 193**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Dudağın şarabı.

Olsa n'ola şarāb-ı lebiñ cisme cān
gibi
Yokdur humārı keyf-i mey-i
ergavān gibi

şarāb-ı nāb-ı cem:

1. şarāb-ı nāb-ı cem:

Gazel 175
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Cem'in saf şarabı.

Göreydi neşve-i şahbā-yı yāri ger
Es'ad
Şarāb-ı nāb-ı Cem eylerdi tevbe
bādelige

şarāb-ı nāmiye:

1. şarāb-ı nāmiye:

Kaside 9
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Büyüyüp gelişme şarabı.

Şarāb-ı nāmiye nūş itdirüp tabīb-i
rebi'
Çiçekle hārice ref' itdi 'illetin
eşcār

şarāb-ı nāziñi:

1. şarāb-ı nāziñi:

Gazel 144
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Naz, işve şarabı.

Sāgar-ı şahbāya işrāb it şarāb-ı
nāziñi
Neş'esin mest eylesün keyfin
diger-gün eylesün

şarf-ı nukūd-ı eşk:

1. şarf-ı nukūd-ı eşk:

Gazel 36
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Gözyaşı nakdinin tükenmesi.

Fürkāt kişiyi sanma ki bī-hānūmān
ider
Şarf-ı nukūd-ı eşk ile şahib-'aķār
olur

şarīr-i keşmekeşle:

1. şarīr-i keşmekeşle:

Gazel 187
Mısra: 5

Kelime Tipi: -
Kargaşanın gıcirtısı.

Şarīr-i keşmekeşle şanma icrā-yı
midād eyler
Olur nālān ü giryān darb-ı dest-i
hāmdan hāme

şart-ı mahabbet:

1. şart-ı mahabbet:

Müsemmen 1
Mısra: 31
Kelime Tipi: -
Sevginin, aşkın kuralı, gereği.

Bu mıdır şart-ı mahabbet çelebim
sultānım
Saña lāyık mı vefasızlık efendim
canım

şart-ı sūhan-dāni:

1. şart-ı sūhan-dāni:

Kaside 8
Mısra: 72
Kelime Tipi: -
Söz söylemeyi bilmenin şartı.

Yeter tül-i dirāz Es'ad temeddüh-
kār-i bi-cā
Ser-āgāz-ı du'ā kıl kim odur şart-ı
sūhan-dāni

şa'sa'a-gāh itdikçe:

1. şa'sa'a-gāh itdikçe:-dikçe

Tahmis 4
Mısra: 22
Kelime Tipi: -
Parlak, gösterişli yer yapmak.

Fıkr-i Ruḥsārīñi şām-ı gāma māh
itdikçe
Külbe-i ḥatırımı şa'sa'a-gāh
itdikçe

şa'sa'a-i şem'i:

1. şa'sa'a-i şem'i:

Nazm 7
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Mumun parıltısı.

Tāb-ı Ruḥi ezfūn olur Es'ad ḥat-ı
nevle
Rūşen-ter ider şa'sa'a-i şem'i şeb-i
tār

sast-ı bahtımı:

1. sast-ı bahtımı:

Gazel 191
Mısra: 3
Kelime Tipi: -

*Talihin şastı. (Okçuların sağ
ellerinin başparmağına taktıkları,
kirişin titremesini önleyen ve okun
hedefi bulacak şekilde düz
gütmesini sağlayan yüzük, zılgır,
küştiban.).*

Pür kılsa şast-ı bahtımı bir kez
hevā-yı 'aşk
Çeksem gelürdi sīneye kaşı
kemānımı

şāyān:

1. şāyāndır:-dır

Gazel 25
Mısra: 4
Far. Lāyık, yaraşır.

Hāl-i rencūr-ı gāmı der-hāl ider
şevk-i ferah
Hükm olursa kīmyādır diyü
şāyāndır kadeḥ

2. şayandır:-dır

Kaside 9
Mısra: 89
Far. Lāyık, yaraşır.

Karābet-i şeh-i şevket-şi'āra
şayandır
Vücūd-i pākīñ eyā gevher-i girān-
mikdār

şāyān-ı nigāh-ı keremi ol:

1. şāyān-ı nigāh-ı keremi ol:

Kaside 12
Mısra: 64
Kelime Tipi: -
Cömert bakışa layık olmak.

O Ferīdün-ḥaşem-i pādīşeh-i
devrāñi
Ola şāyān-ı nigāh-ı keremi ger lāle

şāyān-ı nigāh-ı vuslat evle:

1. şāyān-ı nigāh-ı vuslat eyle:

Terkib-bend 1
Mısra: 16
Kelime Tipi: -
Kavuşma bakışına layık
eylemek.

Üftādelere mürüvvet eyle
Şāyān-ı nigāh-ı vuslat eyle

şāyān-ı rahmeti ol:

1. şāyān-ı rahmeti ol:

Kaside 4
Mısra: 22
Kelime Tipi: -
Allah'ın rahmetine layık
olmak.

Pîş-i Cenâb-ı Hakka ne yüzle
revân olup
Ümmîd idersin olmağa şâyân-ı
rahmeti

şâyân-ter:

1. şâyân-ter:

Gazel 80

Mısra: 8

En uygun olma, yaraşır olma.

hayâlî nâmı nakş olsa 'aķık-i
çeşm-i hûnîne
Yine engüşt-i vaşl-ı yâre şâyân-ter
niğîn olmaz

şâyân-terîn:

1. şâyân-terîn:

Kaside 7

Mısra: 29

Daha layık, daha uygun.

Şâyân-terîn olan bu dem-i feyz-
feyzde
Endişe böyle bir gazel-i nev-zemîn
ola

sâved:

1. şâyed:

Gazel 192

Mısra: 11

Belki, ola ki, olur da.

Şâyed terahhüm eyleye ol âfet
Es'adâ
Dâğ-ı derûnuñ 'arz idegôr lâleler
gibi

2. şâyed:

Kaside 7

Mısra: 84

Eğer, ola ki.

Es'ad du 'âya başla yeter kim
temeddühün
Şâyed kelâl-bağş-ı dil-i aferin ola

sâveste:

1. şâyestedir:-dir

Gazel 118

Mısra: 3

Layık, yaraşır, uygun, şayan.

Taħammül kılmağa şâyestedir şad-
kâr-ı düşvârî
Hücüm-ı vaz'-ı bed-hencâr-ı
'âlemden emîn olmak

2. şâyestedir:-dir

Tarih 41

Mısra: 55

Layık, yaraşır, uygun, şayan.

Hemîn şâyestedir kim öyle bir zât-ı
şeref-zânîñ
Nişesten-gâhı olmak böyle bir
kasr-ı ferah-pîrâ

3. şâyeste:

Rûbai 5

Mısra: 3

Layık, uygun, yaraşır.

Şâyeste midir k'ola berim hâristân
Sen gül olasıñ ben de hezârî güyâ

4. şâyeste:

Kaside 11

Mısra: 98

*(Fars. şâyesten "lâyık ve
uygun olmak"tan şâyeste) Lâyık,
yaraşır, uygun.*

Es'adâ kılma yeter fart-ı
temeddüh-kârî
Nîk-fehmîdeye şâyeste degil
girrâyî

sâveste evle:

1. şâyeste evle:

Gazel 32

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Layık bulmak, uygun görmek.

Eyle şâyeste şehâ bir nîgeh-i lutfâ
beni
Dâğ-Dâğ eylemeden gamze-i hûn-
hâr meded

sâveste vü revâ:

1. şâyeste vü revâ:

Gazel 42

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Layık ve uygun.

Şikâyeti kı bak âyîne-i kâderde
seniñ
Ne ise hâline şâyeste vü revâ
görünür

sâveste-i tanzîr:

1. şâyeste-i tanzîr:

Gazel 204

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Benzetmeye layık olma.

Degil şâyeste-i tanzîr ammâ ol şeh-
i nazma
Disünler bu gazel de Es'ad-ı gam-
hârdan geldi

**şaykal-zede-i gerdiş-i meclâ-vı
kalem:**

**1. şaykal-zede-i gerdiş-i meclâ-vı
kalem:**

Kaside 10

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Kalem aynasında dolaşıp
cilalanmış.*

Güftârdır ol âyine-i râz-nümâ kim
Şaykal-zede-i gerdiş-i meclâ-vı
kalemdir

seb:

1. seb:

Gazel 97

Mısra: 14

Akşam, gece.

'Âşika sevdâ-yı hat geh seyr-i ebrû
itdirir
Şeb hilâl-i nîm-tâbiş-dârî şaklar
şaklamaz

2. şebde:-de

Lugaz 17

Mısra: 7

Akşam, gece.

Tâbişi şebde hem-ziyâ-yı kamer
Mevlevî-veş kimisi dahî döner

3. şeb:

Tahmis 5

Mısra: 24

Akşam, gece.

Çü Es'ad gerçi çok gün geçdi ben
fıkr-i muhal itdim
Bu şeb ol mâh-rûnuñ 'İsmetî vaşlîñ
hayâl itdim

seb ü rûz:

1. şeb ü rûz:

Gazel 101

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gece ve gündüz.

Şebihdir fire-i hicrân u tâb-ı vaşla
bu gerdiş
Şeb ü rûzı felek ol vaz' için güyâ
mişâl itmiş

seb-bû:

1. şeb-bû:

Gazel 162

Mısra: 8

Şebboy çiçeği.

Es'adâ bûy-ı hat u zülfi ile bād-ı
sabâ
Varıcak gülşene mest oldı benefşe
seb-bû

şebbü:**1. şebbüsüdür:****Gazel 50**

Mısra: 10

*Şebboy, özellikle geceleri
kokusu etrafı kaplayan çiçek.*

Es'adā ol lāle-had gül-ruḥ per'niñ
nev ḥaṭı
Ravza-i ezhār-zār-ı rüyınıñ
şebbüsüdür

şeb-büy:**1. şeb-büy:****Tahmis 4**

Mısra: 3

*Güzel kokulu bir çiçek
ismidir, Şebboy || Sevgilinin
saçının güzel kokusu şebboy
çiçeğinin güzel kokusuna
benzetilir.*

Müşk-i Çin zül'fün aşüftesi şeb-
büy gibi
Reng-i ḥurşid-şikestiniñ gül-i ḥod-
rüy gibi

şeb-çerāğ ol:**1. şeb-çerāğ ol:****Kaside 12**

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

*Gece parlayan kıymetli taş
olmak.*

Cevher-i zātı 'ayān şām-ı
Çerāğınından
Şeb-Çerāğ olsa o tābişle n'ola her
lāle

şeb-gür ider:**1. şeb-gür ider:****Gazel 14**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Geceleyin uyumamak.

Dil-i şāfin fūrūğ-ı mihri-le tenvir
ider mehtāb
O tābişle felekde 'ālemi şeb-gür
ider mehtāb

şeb-gün eylesün:**1. şeb-gün eylesün:****Gazel 144**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kara, siyah hāle getirmek.

Tāb-ı ḥüsnüñ şu'le-i ḥurşidi şeb-
gün eylesün
Gülleri reng-i Ruḥuñ gülşende dil-
ḥün eylesün

şeb-i devcür ider:**1. şeb-i deycür ider:****Gazel 155**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Karanlık bir gece yapmak.

N'ola sevdā-yı zül'füñle derūnum
olsa āteş-ḥiz
Şeb-i deycür ider izḥār-ı sūz
elbette deryādan

şeb-i havālimi:**1. şeb-i ḥayālimi:-im, -i****Gazel 43**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Hayal gecesi.

Şeb-i ḥayālimi mehtāb iderse n'ola
ruḥı
Şu'a 'ı ol kameran neyyir-i
bahādandır

şeb-i havret eyledi:**1. şeb-i ḥayret eyledi:****Gazel 115**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Şaşkınlık gecesi yapmak.

Güyā ki ruzı baña şeb-i ḥayret
eyledi
kıldı ḥaṭ-ı siyeh gibi setr-i 'izār
zül'f

şeb-i nevvār ol:**1. şeb-i nevvār ol:****Kaside 9**

Mısra: 98

Kelime Tipi: -

Nurlu, aydınlık gece olmak.

Ben ol sepidē-kün-i reng-i Şubḥ-ı
nazmım kim
Sevdā-ı ḥāmēm olur güyiyā şeb-i
nevvār

şeb-i sevdā:**1. şeb-i sevdā:****Kaside 11**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sevda gecesi, kara gece.

Habbeza feyz-i ziyā-baḥş-ı sevdā-ı
dil kim
Tāb-ḥiz eyledi çün rüz şeb-i
sevdayı

şeb-i sevdāda:**1. şeb-i sevdāda:****Gazel 88**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sevda gecesi.

Fikr-i ḥaṭı ger tāb-ı ruḥın koymasā
dilde
Zirā şeb-i sevdāda meh-i pür-tebiş
olmaz

şeb-i tār:**1. şeb-i tār:****Nazm 7**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Karanlık gece.

Tāb-ı Ruḥi ezfün olur Es'ad ḥaṭ-ı
nevle
Rüşen-ter ider şa'sa'a-i şem'i şeb-i
tār

şeb-i tārık-i ğam-ı hecri:**1. şeb-i tārık-i ğam-ı hecri:****Gazel 38**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Ayrılığın kederli yolunun
gecesi.*

Mihr-i ruḥsārı ḥayāliyle o şūḥuñ
Es'ad
Şeb-i tārık-i ğam-ı hecri baña
ḥāver olur

şeb-i vişālimize:**1. şeb-i vişālimize:****Gazel 172**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kavuşma gecesi.

Çerāğı mihr ü meyi Kevser olsa da
sensiz
Hiç āb ü tāb gelür mi şeb-i
vişālimize

sebih:**1. sebihdir:****Gazel 101**

Mısra: 5

Ar. Benzeyici, benzeyen.

Şebihdir türe-i hicrân u tâb-ı vaşla
bu gerdiş
Şeb ü rûzı felek ol vaz' için gûyâ
mişâl itmiş

şebn neticesi:

1. şebn neticesi:

Gazel 65

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gecenin sonu.

zuhûr-ı haş sebeb-i vaşl-ı şevk-
efgendir
Şebn neticesi elbette rûz-ı rûşendir

şebnem:

1. şebnemde:-de

Gazel 170

Mısra: 6

Çiğ tanesi, rutubet.

hayâl-i 'arızın itmezdi eşk-i çeşmi
revân
Taḥammül olsa teb-i âfitâba
şebnemde

2. şebnem:

Gazel 177

Mısra: 10

Çiğ tanesi, rutubet.

Olur gark-ı 'arâk gördükçe
Ruḥsârın hacâletle
Gül-i terde değil şebnem nümâyân
kaṭra-ber-kaṭra

3. şebnem:

Gazel 114

Mısra: 4

Çiğ tanesi II göz yaşı.

Olmada eşkim hayâl-i ruyuna çü
mâni' hemîn
Bü'l-'aceb kim tâb-ı mihri eyledi
şebnem telef

4. şebnem:

Gazel 93

Mısra: 9

Çiğ tanesi.

Kim kapılmaz mihri-i rüyına çü
şebnem Es'adâ
Bulsa bir ḥüsn-i bahâ-sûz-ı
melâḥat gâzesiz

şebnem-i üftâde:

1. şebnem-i üftâde:

Kaside 8

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

Düşkün, zavallı çiy tanesi.

Dürer dersin okurken şebnem-i
üftâde gülşende
Görüp şemsiyye ebḥâsın kapıldı
oldı ḥayranı

şeb-pere:

1. şeb-pereye:-y, -e

Gazel 202

Mısra: 4

Gece kuşu. II Yarasa.

Nûr-ı teslîmî ider türe-zidâ-yı âlâm
Eyleyen şeb-pereye zulmeti
mehtâb gibi

şebt evlemişdir:

1. şebt eylemişdir:

Lugaz 5

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Yazmak; kayda geçirmek.

Şafḥa-i bîşânına kıl-k-i ezel
Kütünü şebt eylemişdir bî-halel

şebt idüp:

1. şebt idüp:

Gazel 141

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yazmak, kaydetmek.

Âyât-ı sun'ı levḥ-ı vücûd üzre şebt
idüp
Esrâr-ı küntü kenzen'i hep kıldı hal
kalem

şeb-tâ-şabâh:

1. şeb-tâ-şabâh:

Gazel 116

Mısra: 6

Geceden sabaha kadar.

Oldı figân lâzime-i Ḥâl-i 'âşikân
Şeb-tâ-şabâh nâleler eyler hezâra
bak

şeb-tâ-seher:

1. şeb-tâ-seher:

Gazel 81

Mısra: 7

Akşamdan sabaha kadar.

Nâlesin şeb-tâ-seher dil gûş idince
bûlbûlün
Âh idüp bir verde bir Ruḥsâre
bakdı gönlümüz

şeb-zinde-dâr-ı fûrkate:

1. şeb-zinde-dâr-ı fûrkate:

Gazel 135

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ayrılık gecesinde

uyumayanlar.

Sevdâ-gerân-ı ḥaṭṭına 'arz-ı 'izâr
kıl
Şeb-zinde-dâr-ı fûrkate şâmı neḥâr
kıl

şeb-zinde-dâr-ı ḥavret ü sevdâ ider:

1. şeb-zinde-dâr-ı ḥavret ü sevdâ ider:

Gazel 59

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sevdanın ve şaşkınlığın gece

çalışanı olmak.

Şeb-zinde-dâr-ı ḥavret ü sevdâ ider
beni
Her dem hayâl-i turre-i müşkîn-i
târ-ı yâr

şeb-zinde-dâr-ı hecr ü gelü-bend-i kaydız:

1. şeb-zinde-dâr-ı hecr ü gelü-bend-i kaydız:

Gazel 129

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Zincirle boğazından

bağlanmış ve ayrılık gecesinde
uyumayan. (aşık).

Şeb-zinde-dâr-ı hecr ü gelü-bend-i
kaydıız
Biz mü-be-mü o Ṭurra-i sevdâ-
fikenleriñ

şeb-zinde-dâr-i mihen:

1. şeb-zinde-dâr-i mihen:

Gazel 204

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Eziyetten geceleri

uyumayanlar.

Değil şeb-zinde-dâr-i mihen bâd-i
rûsvâyî
Dile sevdâ heves-kâr-i ḥaṭṭ-ı
yârdan geldi

şeb-zinde-i sevdâyım:

1. şeb-zinde-i sevdâyım:

Nazm 33

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Aşkından geceleri
uyuyamayan.*

Pür-dâğ-dilim hânçer-i hünî
nigehiñden
Şeb-zinde-i sevdâyım o zülf-i
siyehiñden

şefâ'at kıl:

1. şefâ'at kıl:

Kaside 1

Mısra: 130

Kelime Tipi: **Dua İfadesi**

*Peygamberlerin ve Allah'ın
izin vereceği kimselerin, kulların
suçlarının bağışlanması için
Cenâbıhak katında aracılık
etmeleri.*

Pîr oldı Hâli kaldı müşevveş âmân
âmân
Raḥm eyle kıl şefâ'at eyâ menba'-ı
'atâ

2. şefâ'at kıl:

Kaside 5

Mısra: 67

Kelime Tipi: -

*Şefâatte bulunmak;
bağışlanmasını istemek.*

kıl şefâ'at bu siyeh-rû ve kesîr-
'isyana
Koma bu Es'adı kim nâr-ı cehîme
yana

şefâ'at-bahşâ:

1. şefâ'at-bahşâ:

Kaside 2

Mısra: 86

Merhamet eyleyen.

Dergeh-i 'atıfet ü merḥametiñdir
çünkü
Müznibâna nice şefkatle şefâ'at-
bahşâ

şefâ'at-i 'uzmâvî:

1. şefâ'at-i 'uzmâvî:

Kaside 1

Mısra: 86

Kelime Tipi: -

En yüksek şefaât makamı.

Maḥbûb-i ḥûb-ı Ḥazret-i Rabbü'l-
enâm kim
Kaşr eyledi şefâ'at-i 'uzmâvî Hâk
aîna

şefâ't evle:

1. şefâ't evle:

Kaside 3

Mısra: 67

Kelime Tipi: -

*Birinin suçunun bağışlanması
veya dileğinin yerine getirilmesi
için aracılık etmek.*

Kerem kıl eyle şefâ't eyâ habîb-i
Huda
Ki ma'siyetde o bî-çâre düzah-
ârâdır

şeff'-i halavîk:

1. şeff'-i halavîk:

Kaside 3

Mısra: 53

Kelime Tipi: -

Yaratılmışların şefaâtçisi.

Sen ol şeff'-i halavîksîñ ey şeh-i
'âlem
Ki mürde-i ğama luṭfuñ hayât-
bahşâdır

şeff'-i ma'âsî-gerân-ı ümmetsîñ:

1. şeff'-i ma'âsî-gerân-ı

ümmetsîñ:

Kaside 3

Mısra: 47

Kelime Tipi: -

*Ümmetin günahkarlarına
şefaât eden.*

Sen ol şeff'-i ma'âsî-gerân-ı
ümmetsîñ
Ki cürm merḥametiñle zelîl ü
rûsvâdır

şeff'-i rûz-i ceza:

1. şeff'-i rûz-i ceza:

Kaside 3

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

*Ceza gününün, kıyametin
şefaâtçisi. (Hz. Muhammed[s.a.v.]).*

Resûl-i Ḥazret-i Mevlâ şeff'-i rûz-i
ceza
Güzide kân-ı 'atâ fahr-ı halk-ı
dünyâdır

şefkat:

1. şefkat:

Kıt'a 4

Mısra: 3

*Koruma, acıma ve esirgeme
duygusu ile karışık olan sevgi.*

O serv kıddine şefkat hıram-ı meyl
olmaz
Enîni fâhte-veş tavk-ı gerdem itsem
de

2. şefkatle:-le

Kaside 2

Mısra: 86

Merhamet, acıma.

Dergeh-i 'atıfet ü merḥametiñdir
çünkü
Müznibâna nice şefkatle şefâ'at-
bahşâ

3. şefkat:

Kaside 6

Mısra: 30

Merhamet, esirgeme.

Mehabet püy-gâh-ı rahş-ı ikbâl-i
hümâ-seyri
'Adâlet peyki şefkat bendesi feth u
zafer rehber

4. şefkat:

Murabba 3

Mısra: 4

Acımayla karışık sevgi.

Her zamân ümmîd-i ihsân-ı iderler
bendeğân
Şeh-levendim merḥamet şefkat
mürüvvet kânısîñ

şefkat ü merhamet ü atıfet:

1. şefkat ü merhamet ü atıfet:

Kaside 2

Mısra: 93

Kelime Tipi: -

*Şefkat, merhamet ve
cömertlik.*

Şefkat ü merḥamet ü Atıfetiñden
eyler
Ol dem ol maṭla'-ı envâr-ı şefâ'at
ihya

şefkat-hıram-meyl olmaz:

1. şefkat-hıram-meyl olmaz:

Gazel 166

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Merhametle yürümeye
eğilimli olmamak.*

O serv-kad yine şefkat-hıram-meyl
olmaz
Enîni fâhte-veş tavk-ı gerdem itsem
de

seftâlû:

1. seftâlûsıdır:

Gazel 50

Mısra: 8

Şeftali.

Naḥl-i bār-āver-sitān-ı nāz-ı ḥāk-i
ḥüsniniñ
Çāšnī-i rūh-baḥşāyī de şeftālūsıdır

seh:

1. şehiñ:-in

Gazel 9

Mısra: 7

Sultan, padişah II Sevgili.

Ey dil-i şeydā çekersin bār-ı cevrim
ol şehiñ
Böyle yazmış çäre ne pîşānıña
kilk-i kaẓā

2. şeh:

Gazel 171

Mısra: 4

Sultan; sevgili.

Bir usûl-ile kırup bin 'işveyi dem-
bestesi
Çarḥ-ı ḥüsnüñ çenberinden geçdi
ol şeh nāz ile

3. şeh:

Nazm 8

Mısra: 4

Hükümdar, padişah.

'uşşāk-ı bī-nevāya dem-i 'arz-ı
Ḥāldir
Evc-i keremde kıldı o şeh nāz ile
karār

4. şeh:

Gazel 183

Mısra: 13

Hükümdar, padişah. II

Sevgili.

Fermān-ber itdi Es'ad o şeh dehri
zīb idüp
Mihr-i fūrūğ fass-ı melāḥat
benānına

5. şeh:

Gazel 185

Mısra: 5

Hükümdar, padişah. II

Sevgili.

Vaḥdetde çü şeh gerçi ki semmür-
be-düşüz
Kesretde seẓā şanma bizi yelmağ-ı
rîşe

6. şeh:

Nazm 17

Mısra: 3

Hükümdar, padişah. II

Sevgili.

O şeh nāz eyledikçe ben niyāz-ı
büselik kıldım

Tarab-baḥşā-yı 'uşşāk oldu bu
Ḥāletle efgānım

7. şeh:

Tahmis 5

Mısra: 16

Hükümdar, padişah. II

Sevgili.

'Aceb bilsem ne yüzden ḥatır-ı
yāre hutūr itdim
O şeh seyrāna āgāz eyleyince
sahn-ı gülzārı

8. şeh:

Tarih 35

Mısra: 10

Hükümdar.

Gine bu dem daḥi maḥẓā ḥulūş-i
niyyet ile
Mutāva'at idüp ol şeh rızā-yı
Raḥmāna

sehā:

1. sehā:

Kaside 5

Mısra: 33

Ey padişah || Ey Hz.

Muhammed.

Sensin ol ḥātem-i engüşt-i
nübüvvet ki şehā
Oldı ser-hüccet-i İslām seniñle
mumẓā

2. sehā:

Kaside 4

Mısra: 59

Ey padişah, ey sevgili II Hz.

Muhammed.

İtdi şehā tarāvet-i gül-berg-i 'arızıñ
Revnağ-fürüz-ı bağ-ı 'adem verd-i
nahveti

3. sehā:

Kaside 4

Mısra: 61

Ey padişah, ey sevgili II Hz.

Muhammed.

Gül-mīh-i āsitān-ı sa'ādet-gehiñ
şehā
Şāhān-ı kişver-i himemiñ çeşm-i
devleti

4. sehā:

Gazel 32

Mısra: 3

"Ey padişah, ey sevgili!"

anlamında sevgiliye bir hitap sözü.

Eyle şāyeste şehā bir nigh-i lutfā
beni

Dāğ-Dāğ eylemeden ğamze-i ḥün-
hār meded

5. şehā:

Gazel 72

Mısra: 8

"Ey padişah, ey sevgili!"

anlamında sevgiliye bir hitap sözü.

Pençe-i müjgān-ı bī-dādın sunar
'āşıklara
Şīr-i merdüm-gīrdır ğamzeñ şehā
ādem kapar

6. şehā:

Gazel 101

Mısra: 3

"Ey padişah, ey sevgili!"

anlamında sevgiliye bir hitap sözü.

Şehā gülşende sünbül zülfüne reşk
eylemiş turmuş
Şemīm-i ḥatıñ almışken benefşe
kıl ü kāl itmiş

7. şehā:

Gazel 112

Mısra: 3

"Ey padişah, ey sevgili!"

anlamında sevgiliye bir hitap sözü.

Nā-ümīd olmam gül-i hoş-büy-i
vaşlıñdan şehā
Tā zükām-ı ye's olunca nefha-pīrā-
yı dimağ

8. şehā:

Gazel 125

Mısra: 9

"Ey padişah, ey sevgili!"

anlamında sevgiliye bir hitap sözü.

ḥāst-kār-ı lutf olur mı bir daḥi
Es'ad şehā
Lezzet almışdır mey-i bezm-i
'itabıñdan seniñ

9. şehā:

Gazel 126

Mısra: 3

"Ey padişah, ey sevgili!"

anlamında sevgiliye bir hitap sözü.

Bu şüriş kim şehā vardır nigāh-ı
sihr-sāzıñda
Koparsa günde yüz biñ fitne yer
yer azdır çeşmiñ

10. sehā:

Gazel 139

Mısra: 2

"Ey padişah, ey sevgili!"

anlamında sevgiliye bir hitap sözü.

Ġamīñla cūy-i eşkim reşk-sāz-ı
seyl-i nīl itdim

Şehā naqd-i revānım rāh-ı 'aşkıñda
sebîl itdim

11. **şehā:**

Gazel 178

Mısra: 5

"Ey padişah, ey sevgili!"

anlamında sevgiliye bir hitap sözü.

Zahm-ı sīnemde şehā çāšn-ı tīg-i
ğamıñ
Gayret-i hāsiyet-i merhem-i kāfur
eyle

12. **şehā:**

Kaside 1

Mısra: 116

"Ey padişah, ey sevgili!"

anlamında sevgiliye bir hitap sözü.

Mervī hadīs-i ba's-i şerīfñ
müselşelen
Mevkuf oldı haṭm-i risālet şehā
saña

13. **şehā:**

Müsemmen 1

Mısra: 69

"Ey padişah, ey sevgili!"

anlamında sevgiliye bir hitap sözü.

Nuṭṭ-ı 'İsī gibi la'līñde iken şehd
şehā
Va'de-i vaşlñ ile eyle bu bīmāra
deva

14. **şehā:**

Nazm 13

Mısra: 4

"Ey padişah, ey sevgili!"

anlamında sevgiliye bir hitap sözü.

Hevā-yı zūlf ile 'uşşākñ oldılar
mecnūn
Terahḥum eyle şehā beste kıl o
zencīre

şehān-ı 'āleme:

1. **şehān-ı 'āleme:**

Gazel 173

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ālemin padişahları.

Ser-fürū kılmaz gedā iken şehān-ı
'āleme
Es'adā cāy eyleyen pāy-ı hum-ı
hammārda

şehān-ı dehre:

1. **şehān-ı dehre:**

Tarih 20

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Dünyanın şahları,
hükümdarları.

O şāhenşāh-ı ālī-cāhı kıldı 'izz-ile
Mevlā
Şehān-ı dehre mev'il hem enāma
erḥam ü efyed

şehān-ı dūnvā:

1. **şehān-ı dūnyā:**

Tarih 9

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Dünyanın padişahları.

Ya'ni dādār-ı cihān Ḥazret-i Sultān
Mahmūd
Ki odur tāt-ı ser-i cümle şehān-ı
dūnyā

şeh-bāz:

1. **şeh-bāza:-a**

Gazel 100

Mısra: 9

Doğan kuşu. II Avcı (göz
bağlamında).

Es'adā bir gözi şeh-bāza şikār oldı
göñül
Tutulup dāma kapıldı yine āhū-yi
heves

2. **şeh-bāzdır:-dır**

Gazel 126

Mısra: 1

Doğan kuşu.

Per ü bālī fūsūn ü fitne bir şeh-
bāzdır çeşmiñ
Şikār itmekde murg-ı dilleri ser-
bāzdır çeşmiñ

şeh-bāz-ı 'aşkı:

1. **şeh-bāz-ı 'aşkı:**

Gazel 176

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Aşk doğanı.

Seni seyyāh-ı deşt itdi Mişāl-i
Kays ey Es'ad
İdelden ol mehiñ şeh-bāz-ı 'aşkı
āşiyān serde

şeh-bāz-ı ikbālī:

1. **şeh-bāz-ı ikbālī:**

Gazel 136

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bahtın doğan kuşu.

Zīver-i dest eyledim şeh-bāz-ı
ikbālī n'ola
Olsa nahcīrim pey-ā-pey kebk-i
zībā-yı emel

şeh-bāz-ı nāz:

1. **şeh-bāz-ı nāz:**

Gazel 183

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Nazın doğan kuşu.

Pervāza gelse teng ola füşṭāḡ-geh-i
cihān
Şeh-bāz-ı nāz dīde-i şūr āşiyānına

şehbender-i bāzār-ı nahvet olup:

1. **şehbender-i bāzār-ı nahvet olup:**

Gazel 46

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Kibir pazarının alım
satımından sorumlu memuru
olmak.

Olup şehbender-i bāzār-ı nahvet
bir perī gelmiş
Metā '-ı vaşlma ger naqd-i cān
isterse erzāndır

şeh-bender-i behcet:

1. **şeh-bender-i behcet:**

Gazel 93

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Güzellik elçisi.

Bulsa ol şeh-bender-i behcet
harīdārānına
Kāle-i cevriñi eylerdi fūrūḡ
endazesiz

şeh-beyt-i hüsne:

1. **şeh-beyt-i hüsne:**

Gazel 91

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Güzelliğin en güzel beyti.

Bakmam o ebruvāna haṭ-ı fitne-
zādsız
Şeh-beyt-i hüsne meyl idemem
müstezādsız

şeh-beyt-i melāhat:

1. **şeh-beyt-i melāhat:**

Gazel 51

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Güzelliğin şah beyiti.

Dü satır-ı ebruvânın hâme-i
müjgânla yaz Es'ad
O şeh-beyt-i melâhat matla'-ı
dîvânım olmuşdur

şehd:

1. şehd:

Müsemmen 1

Mısra: 69

Bal. II Sevgilinin dudağı.

Nutq-ı 'İsî gibi la'liñde iken şehd
şehā
Va'de-i vaşlıñ ile eyle bu bīmāra
deva

şehd-i leziz-i nazm:

1. şehd-i leziz-i nazm:

Gazel 201

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Şiirin lezzetli balı.

tūṭi-dilān-ı dānişi şīrīn-mezāk ider
Şehd-i leziz-i nazmımız Es'ad
şeker gibi

şehd-i mahabbeti:

1. şehd-i mahabbeti:

Gazel 129

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Tatlı sohbet.

Bozdu hūlūş-ı bāl ile zūhhād
'aķidesin
Şehd-i mahabbeti lebi şekker-
şikenleriñ

şehd-i medih:

1. şehd-i medih:

Kaside 10

Mısra: 74

Kelime Tipi: -

Övgü balı.

Her kaṭrası lezzet-i kün-i kand olsa
'aceb mi
Kim şehd-i medihin dehen-ārā-yı
kalemdir

şehenşāh-ı 'ālem:

1. şehenşāh-ı 'ālem:

Tarih 26

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Cihan padişahı.

Şehenşāh-ı 'ālemiñ dāmād-ı luṭf-
engizi hem

şadr-ı 'adl-āyini İbrāhīm Pāşā-yı
cemil

şehenşāh-ı cihan:

1. şehenşāh-ı cihan:

Kaside 6

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

*Zamanın, dönemin dünya
padişahlarının padişahı. (1.
Mahmud).*

Şehenşāh-ı cihan Sultān Mahmūd
Hān-ı 'ādil kim
Şükūh-ı şevket ü iclālî haclet-baḥş-
ı İskender

2. şehenşāh-ı cihan:

Kaside 12

Mısra: 45

Kelime Tipi: -

*Zamanın, dönemin dünya
padişahlarının padişahı. (1.
Mahmud).*

O şehenşāh-ı cihan kim Eger-i
terbiyeti
Dāğ-ı dil-süz-ı meh-i enveri eyler
lāle

3. şehenşāh-ı cihān:

Tarih 8

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Zamanın, dönemin dünya
padişahlarının padişahı. (1.
Mahmud).*

Ki şehenşāh-ı cihān Ḥazret-i Hān
Mahmūda
Kār-dān böyle vezīr cyledi Bārī
i'tā

şehenşāh-ı mükerrerem:

1. şehenşāh-ı mükerrerem:

Tarih 42

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Hürmete layık şahların şahı.

Şehenşāh-ı mükerrerem Ḥazret-i
Hān Ahmede Mevlā
Serīr-i saltanatda ide 'ömr-i Nüh
erzānī

şehenşeh-i zī-şān:

1. şehenşeh-i zī-şān:

Tarih 35

Mısra: 39

Kelime Tipi: -

Şanlı hükümdar.

Eyā şehenşeh-i zī-şān halife-i
devrān
Vücūdun oldu sebep rāḥat-ı cihān-
bāna

şeh-i 'adālet-kār:

1. şeh-i 'adālet-kār:

Tarih 35

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Adaletli padişah.

Ebū'l-fütūh ü megāzī şeh-i 'adālet-
kār
Vücūdı oldu şeref-baḥş Āl-i
'Osmāna

şeh-i 'adl-āverin:

1. şeh-i 'adl-āverin:

Tarih 33

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Adalet getiren padişah.

Kim şeh-i 'adl-āverin oldu vekīl-i
mutlaķı
Böyle bir düstūr-ı ekrem dād-
peymā yümn ile

2. şeh-i 'adl-āverin:

Tarih 33

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Adalet getiren padişah.

Kim şeh-i 'adl-āverin oldu vekīl-i
mutlaķı
Böyle bir düstūr-ı ekrem dād-
peymā yümn ile

şeh-i 'ālem:

1. şeh-i 'ālem:

Kaside 3

Mısra: 53

Kelime Tipi: -

Alemin padişahı.

Sen ol şeff'-i halayıkıñ ey şeh-i
'ālem
Ki mürde-i ğama luṭfuñ hayāt-
baḥşadır

şeh-i 'ālī-cāh:

1. şeh-i 'ālī-cāh:

Kaside 5

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Yüce mevki sahibi

padişah. (Hz. Muhammed(s.a.v.)).

Varıcaķ dergehiñe ol şeh-i 'ālī-
cāhıñ

Mefhar-i 'ālemyān yani
Resūlu 'Ilāhī

seh-i 'ālī-cenāb:

1. seh-i 'ālī-cenāb:

Muamma 7
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Pek şerefli sultan.

Naqd-i hūşum aldı virmez ol şeh-i
'ālī-cenāb
Olsa bir sermāye bārī ya kesilse bu
hisāb

seh-i 'ālī-tebārā:

1. seh-i 'ālī-tebārā:

Kaside 6
Mısra: 35
Kelime Tipi: -
*Soyu yüce ve temiz olan
padişah.*

Şeh-i 'ālī-tebārā padişāh-ı
ma' delet-kārā
Eyā sultān-ı heft iklīm hākān-ı
kerem-güster

seh-i dārā-haşem:

1. seh-i dārā-haşem:

Tarih 39
Mısra: 33
Kelime Tipi: -
Dārā haşmetli padişah.

Şeh-i Dārā-haşem Sultān Ahmed
Hān-ı Gāzī kim
'Adīm eyler şükūh-ı savleti a' dā-yı
bed-kārī

seh-i evreng-i 'atā:

1. seh-i evreng-i 'atā:

Kaside 5
Mısra: 45
Kelime Tipi: -
Cömertlik tahtının padişahı.

Ey resulü's-sekaleyn ey şeh-i
evreng-i 'atā
Mu' cizātın seniñ ey Baħr-ı kerem
lā-yuhsā

seh-i evreng-i kerem:

1. seh-i evreng-i kerem:

Kaside 2
Mısra: 55
Kelime Tipi: -
Cömertlik tahtının padişahı.

Ey resulü' sekaleyn ey şeh-i
evreng-i kerem

Ey olan 'izz ü sa'ādet ile Maħbūb-i
Huda

seh-i evreng-i mīnū-reng-savlet:

1. seh-i evreng-i mīnū-reng-savlet:

Kaside 6
Mısra: 27
Kelime Tipi: -
*Zümrüt rengiyle parlayan
tahtın sahibi hükümdar.*

Şeh-i evreng-i mīnū-reng-savlet
dāver-i devlet
Hümāyūn zıll-ı pāk-i Rabb-i 'izzet
merhāmet-perver

seh-i evreng-i risālet-peymā:

1. seh-i evreng-i risālet-peymā:

Kaside 5
Mısra: 19
Kelime Tipi: -
*Peygamberlik tahtının
padişahı. (Hz. Muhammed(s.a.v.)).*

E's-salāt ey şeh-i evreng-i risālet-
peymā
E's-salāt ey güher-i pāk-i yem-i
luṭf-i Huda

seh-i felek- 'ünvān:

1. seh-i felek- 'ünvān:

Tarih 30
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
*Gökyüzünün ünvanına sahip
padişah.*

Olmağa 'izz-ü şevket-ile süvār
Gāh-ü geh ol şeh-i felek- 'ünvān

seh-i gāzī:

1. seh-i gāzī:

Tarih 45
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
*Sultan Gazi. II Din için
savaşan hükümdar.*

Teveccüh kıldığı emr-i ḥaṭīrīñ ol
şeh-i gāzī
Verāsınca 'atā-yı Rabb-ı 'izzet
geldi hoş geldi

seh-i ḥüsn oldığın:

1. seh-i ḥüsn oldığın:

Gazel 187
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Güzellik padişahı olmak.

Şeh-i ḥüsn oldığın izhār ider ḥaṭṭ-ı
hümāyūn
Şi'ār-ı Ḥālīdir Ḥālī degildir
nāmdan nāme

seh-i ḥüsnüñ:

1. seh-i ḥüsnüñ:

Gazel 111
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Güzellik padişahı.

Ol şeh-i ḥüsnüñ derinde keşret-i
üftādeden
Şekve-i derd ü firāka bulmadım
fursat dirēg

seh-i ma' delet-ārāya:

1. seh-i ma' delet-ārāya:

Tarih 9
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Adaleti süsleyen hükümdar.

O şeh-i ma' delet-ārāya Cenāb-ı
Mevlā
Kār-dān böyle vezīr eyledi tevḥīk ü
'atā

seh-i milket-i nazma:

1. seh-i milket-i nazma:

Gazel 60
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Şiir ülkesinin şahı.

Pey-rev olup Es'ad o şeh-i milket-i
nazma
İ'cāzī-i eş'ārınır iş'ār ile söyler

seh-i nazma:

1. seh-i nazma:

Gazel 204
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Şiirin padişahı, şahı olmak.

Degil şāyeste-i tanzīr ammā ol şeh-
i nazma
Disünler bu gazel de Es'ad-ı ğam-
hārdan geldi

seh-i şāhān-ı 'ālem:

1. seh-i şāhān-ı 'ālem:

Tarih 37
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Alemin padişahlar padişahı.

Şeh-i şāhān-ı 'ālem Ḥazret-i Sultān
Mahmūdī

kıla vâsıl dü 'âlemde hüdâ aksâ-yı
mağsûda

seh-i şefkat-peymâ:

1. seh-i şefkat-peymâ:

Kaside 2

Mısra: 42

Kelime Tipi: -

*Şefkat ölçen(merhametli)
padişah. [Hz. Muhammed(s.a.v.)].*

Kurretü'l- 'ayn-i dü 'âlem dür-i
yektâ-yı himem
Seyyid-i cümle-i âdem şeh-i
şefkat-peymâ

seh-i serîr-i nübüvvet:

1. seh-i serîr-i nübüvvet:

Kaside 3

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

*Peygamberlik tahtının
padişahı. (Hz. Muhammed).*

Şeh-i serîr-i nübüvvet dür-i yem-i
rahmet
Gül-i riyâz-ı sa'âdet resûl-i vâlâdır

sehlâ:

1. sehlâ:

Gazel 140

Mısra: 1

Hafif şaşı göz, ela göz.

Gözüm degdi o sehlâ çeşmi şür-
efgen ben öğretdim
Bakılsa kec-niğeh bilmezdi
evvelden ben öğretdim

seh-levend:

1. seh-levendim:-im

Gazel 26

Mısra: 4

Boylu poslu yakışıklı genç.

Her niğeh bir tîğ-i müjgân tîr-i
ebrûlar kemân
Gamzeler gâddâre olmuş şeh-
levendim pür-silâh

2. seh-levendim:-im

Murabba 3

Mısra: 4

Boylu poslu güzel (sevgili).

Her zamân ümmîd-i ihsânîñ iderler
bendeğân
Şeh-levendim merhamet şefkat
mürüvvet kânîsîñ

seh-levendâne:

1. seh-levendâne:

Kaside 12

Mısra: 16

*Boylu poslu yakışıklı gence
yakışır şekilde.*

Neş' e-i sāğar-ı mînây-nümâ ile bu
dem
Şeh-levendâne çerkerse n'ola
hançer lâlâ

seh-levend-i memleket-i hüsn ü nahvetiñ:

1. seh-levend-i memleket-i hüsn ü nahvetiñ:

Gazel 39

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Kibir ve güzellik
memleketinin boylu poslu genci.*

O şeh-levend-i memleket-i hüsn ü
nahvetiñ
Nâz u letâfet 'işve vü şîve sipâhidir

seh-nâme-i ruhında:

1. seh-nâme-i ruhında:

Gazel 147

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*(Sevgilinin) yanağının
şehnâmesi. ((Fars. şâh > şeh ve
nâme "yazılı şey" ile şâh-nâme >
şeh-nâme) edeb. Hükümdarların
yaşayışını, savaşlarını, zaferlerini
genellikle mesnevî türünde, bâzan
da manzum – mensur karışık
olarak tasvir eden eser.).*

Şeh-nâme-i Ruhında haş-ı yâri
Es'adâ
Dîbâce-i melâhata 'ünvân sanur
gören

şehnişîn ol:

1. şehnişîn ol:

Kaside 7

Mısra: 60

Kelime Tipi: -

Cumbada oturan olmak.

Rifat serây-ı re'fetine sāha-i fesîh
Devlet revāk-ı himmetine şehnişîn
ola

seh-pesend:

1. seh-pesend:

Tarih 39

Mısra: 10

*Sultan tarafından çok
beğenilmek.*

Cihân-ārâ vü 'âlem-zîb ü rûh-efzâ
kef-i cüdî
Dil-ārâ dil-nevâz ü şeh-pesend ü
zübde her kârî

sehre iner:

1. şehre iner:

Lugaz 2

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Şehir merkezine
gelmek. (yüksek yaylalardan şehre
göç etmek bağlamında.).*

Çıkup yaylaqlarda sayfî eyler
İner şehre şitâ vaktinde ekser

sehrivâr-ı 'âlem:

1. şehriyâr-ı 'âlem:

Tarih 29

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Cihanın padişahı.

Şehriyâr-ı 'âlemin hem âsaf-ı cüd-
âveriñ
Cümle kârın hayra tevfiğ ide
Hallâk-ı cihân

sehrivâr-ı güzîn:

1. şehriyâr-ı güzîn:

Tarih 30

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Seçkin padişah.

Ma' delet-pişe şehriyâr-ı güzîn
Dâd-endîşe sāye-i Rahmân

sehrivâr-ı nâz:

1. şehriyâr-ı nâz:

Gazel 48

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Naz padişahı.

Nigâh-ı merhamet kıl kendi
bendeñdir seniñ Es'ad
Dime ey şehriyâr-ı nâz o bir kem-
nâmdır nemdir

seh-süvâr-ı nâz:

1. şeh-süvâr-ı nâz:

Gazel 113

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Nazın usta binicisi.

Ol şeh-süvâr-ı nâz çıkup seyr-i
gülşene

kılmış rakīb-i seg-menişi esbine
redif

şeh-süvâr-ı vefâ-nâ-şinâs:

1. şeh-süvâr-ı vefâ-nâ-şinâs:

Kıt'a 4
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Vefasız süvari.

O şeh-süvâr-ı vefâ-nâ-şinâs rahm
itmez
Güzâr-gâhını pür-rîg-i şiven itsem
de

şeh-zâde:

1. şeh-zâde:

Tarih 4
Mısra: 3
*Padişah ailesinden olan,
saltanat varisi.*

Ne şeh-zâde gül-i bağ-ı hümayûn-ı
salâbet kim
Cihâna mihr-i zâtından şu 'â'-ı
şâdmân geldi

şehzâde:

1. şehzâde:

Tarih 17
Mısra: 10
*Padişah oğlu veya padişah
ailesinden olan erkek çocuk.*

Oldı tâli' evc-i nesl-i Hân
Ahmedden bu dem
Mâh-veş Şehzâde 'Abdümâlik-i
Dârâ-me'âb

şehzâde 'abdümâlik:

1. şehzâde 'abdümâlik:

Tarih 23
Mısra: 18
Kelime Tipi: -
*Abdümâlik, III. Ahmed'in
oğludur.*

Geldi zîbâ sulb-i Ahmed Hân-ı
'âdilden bu dem
'Âleme Şehzâde 'Abdümâlik ol
'âlî-vaqar

şeh-zâde-i 'âlî-tebâr:

1. şeh-zâde-i 'âlî-tebâr:

Tarih 23
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Yüce soylu şehzade.

Bu serây-ı devlete 'izz ü sa 'âdetle
gele

Sulb-i pâkinden nice şeh-zâde-i
'âlî-tebâr

şeh-zâde-i hân:

1. şeh-zâde-i hân:

Tarih 17
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Padişahın oğlu.

Habbezâ şeh-zâde-i Hân Ahmed-i
'âlî-cenâb
Zât-ı âlî-şanı mahz-i nûr-ı haq bî-
irtiyâb

**şeh-zâde-i şâhenşeh-i şevket-
medâr:**

**1. şeh-zâde-i şâhenşeh-i şevket-
medâr:**

Tarih 23
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
*Ululuğun dayanağı şahların
şahı şehzade.*

Habbezâ şeh-zâde-i şâhenşeh-i
şevket-medâr
Maqdem-i pür-yümni mahz-ı
ni' met-i Perverdigâr

şeh-zâde-i sultân-ı 'âlem:

1. şeh-zâde-i sultân-ı 'âlem:

Tarih 4
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Alemin sultanının şehzadesi.

Te'âla 'llâh zihî şeh-zâde-i sultân-ı
'âlem kim
Kudûminden serây-ı devlete şad
'izz ü şân geldi

şeker:

1. şeker:

Gazel 201
Mısra: 12
*Şeker kamışı, şeker pancarı
vb. bitkilerin öz suyundan veya
nişastasından çıkarılan, ağızda
tatlı bir lezzet bırakan maddelere
verilen ortak isimdir.*

tûtî-dilân-ı dânişi şîrîn-mezâk ider
Şehd-i lezîz-i nazmımız Es'ad
şeker gibi

şekûb ü şabra:

1. şekûb ü şabra:

Gazel 101
Mısra: 9

Kelime Tipi: -
Tahammül ve sabır.

Şekûb ü şabra şad ihlâs ile kıl
Es'adâ verziş
Şikâyet eyleyen ta'cîl ile kesb-i
melâl itmiş

şekker lebine:

1. şekker lebine:

Gazel 71
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Şeker gibi dudak.

kıldı rubûde gönlümü bir tatlı dilli
şûh
Sordum şekker lebine didi
Balkapanlıdır

şekker-feşân olsa:

1. şekker-feşân olsa:

Gazel 70
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
*Şeker saçan || tatlı tatlı
konuşan.*

Şekker-feşân vaşf-ı lebiñ olsa ger
n'ola
tûtî-i tab'-ı nâdire-gû
Kandehârlıdır

şekker-şiken:

1. şekker-şikenleriñ:

Gazel 129
Mısra: 8
*Tatlı konuşan, tatlı söz
söyleyen II Sevgili.*

Bozdı hulûş-ı bâl ile zühhâd
'akidesin
Şehd-i mahabbeti lebi şekker-
şikenleriñ

sekl:

1. şekli:-

Lugaz 11
Mısra: 10
Şekil, biçim, görüntü.

Lîk şüretde sanki yek-tâdir
Şekli vefk-i müselles-âsâdir

2. şekli:-

Lugaz 19
Mısra: 20
Biçim, tarz.

Ugramış gibi şerr-i şeytâna
Beñzemiş şekli resm-i Rahmâna

şekl-i ahdeb:**1. şekl-i ahdeb:****Lugaz 14**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kambur şekil.

Nedir ol şey'-i ferâhem-şüde şekl-i
ahdeb
Sugar-ı cismi ile sıdkı nümâyandır
hep

şekl-i evvel-i 'ameliñ:**1. şekl-i evvel-i 'ameliñ:****Kaside 1**

Mısra: 52

Kelime Tipi: -

İşlerin ilk şekli.

Kânûn-ı şer'e mantığıni âlet
eyleyüp
kıl şekl-i evvel-i 'ameliñ muntic-i
münâ

şekl-i giribân:**1. şekl-i giribân:****Kaside 11**

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

Yaka şekli.

O bütün şekl-i giribânına olmaz
nigerân
Fehm iden şüret-i ma'nâ-yı müfâd-
ı lâ'ıy

şekl-i hisâr:**1. şekl-i hisâr:****Gazel 198**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kale şekli.

Pür-çîn cebhe şanma ressâm-ı
kudret ey dil
Ser-hadd-i hüsn-i yâre şekl-i hisâr
çizdi

şekl-i zülf:**1. şekl-i zülf:****Muamma 19**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Saçın şekli.

Dil olunca evvel-i şeb gibi fikr-i
hatt-ile
Nem yerine şekl-i zülf 'aynımda
âhır kıldı câ

şekvâ:**1. şekvayı: -y, -ı****Kaside 11**

Mısra: 86

Şikâyet, yakınma.

Devr-i 'adlîñ o kadar şevk-dih-i dil
ki ne dem
İtse ğamdan mihen-âlûde-dilân
şekvayı

şekve:**1. şekve:****Gazel 41**

Mısra: 1

Ar. Şikâyet.

Ne şekve ne gile-i mübtelâya
mâ'ildir
Mezâk-ı nâz-fürûşân recâya
mâ'ildir

şekve-i derd ü firâka:**1. şekve-i derd ü firâka:-a****Gazel 111**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ayrılık ve deritten şikâyet.

Ol şeh-i hüsnüñ derinde keşret-i
üftâdeden
Şekve-i derd ü firâka bulmadım
fursat dirîğ

şekve-i melâl-engîz:**1. şekve-i melâl-engîz:****Gazel 95**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Üzüntü veren şikâyet.

O ğamze kim ala biñ âh-ı ihtilâl-
engîz
İder mi kâr aña şekve-i melâl-
engîz

şekve-künân:**1. şekve-künân:****Tarih 32**

Mısra: 10

Şikâyet edermişcesine, şikâyet ederek.

'Arz-ı Hâl eyler huzûr-ı şadr-ı
'âliye çıkup
Sûziş-i dilden giribân-çâk olur
şekve-künân

şem '-i fûrûzândır:**1. şem '-i fûrûzândır:****Gazel 25**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Parlak mum.

Halka-i bezm-i ğama şem '-i
fûrûzândır kadeh
Hâşılı zulmet-zîdâ-yı şâm-ı
hicrândır kadeh

şem '-i hüsnüñe:**1. şem '-i hüsnüñe:-üñ, -e****Gazel 8**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Güzelliğinin mumu.

Yandım hamîde kıdd ile bak şem
'-i hüsnüñe
Pervâne-ğâr köhne keman
söylerim saña

şem ' oldu:**1. şem ' oldu:-dı****Gazel 110**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Mum olmak.

Merhamet-kâr olmayup sûzân ider
pervanesin
Âteşi-meşrebliginden oldu kalbi
kara şem '

şem '-i bezm-ğâh-ı fenâya:**1. şem '-i bezm-ğâh-ı fenâya:****Gazel 85**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Geçici meclisin ışığı.

Es'ad hele bu şem '-i bezm-ğâh-ı
fenâya
Pervâne-şifât cismi tebâh itmege
degmez

şem '-i fûrûzân:**1. şem '-i fûrûzân:****Gazel 147**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Parlayan mum.

Sevdâ-yı aşkı şâm-ı garîbân sanur
gören
Dâğ-ı derûnı şem '-i fûrûzân sanur
gören

şem '-i hâne-süz-ı câna:

1. **şem'-i hâne-süz-ı cāna:****Gazel 139**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Can evini yakan kandil.

N'ola táb-ı Çerāğ-ı 'arızın
gitmezse çeşmimden
O şem'-i hâne-süz-ı cāna
müjgānım fetil itdim

şem'-i ruh-ı táb-efgene:1. **şem'-i ruh-ı táb-efgene:****Gazel 142**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Işık saçan yanağın mumu.

Pür-şu'le olup germi-i pervâne-i
dilden
Şem'-i Ruh-ı táb-efgene yandıkça
yanaydım

şem'-i ruhsârîna:1. **şem'-i ruhsârîna:****Müsemmen 1**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Yanağın mumu. || Sevgilinin
parlak yanağı.*

Şem'-i Ruhsârîna hürşîd-i mücellâ
mı disem
kadd-i mevzunun için nahl-i
tecellâ mı disem

2. **şem'-i ruhsârîna:****Müsemmen 1**

Mısra: 42

Kelime Tipi: -

*Yanağın mumu. || Sevgilinin
parlak yanağı.*

şadıkı' l-kavl-i hâkikat seni
sandım güzelim
Şem'-i Ruhsârîna biñ cān ile
yandım güzelim

şem'-i ruhuñdan:1. **şem'-i ruhuñdan:****Gazel 56**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yanağının mumu.

Şem'-i ruhuñdan olmasa pür-táb
ger hatın
Zîr-i çerāğ-ı şu'le-ver elbet zalâm
olur

şem'-i rüsen olmazmıs:1. **şem'-i rüsen olmazmıs:****Gazel 103**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Aydınlık mum**olmazmıs(sevgilinin yanağından
parlağı yok bağlamında).*

Dil-i sevdâ-perest-i ehl-i 'aşka
şâm-ı fûrkatde
hayâl-i 'arızından özge şem'-i
rüsen olmazmıs

şem'-i şâm-ı işve:1. **şem'-i şâm-ı işve:****Gazel 131**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Cilve gecesinin mumu.

Gel seyr-i bağ-ı lāle-i Dāğ-ı derüna
kim
Ey şem'-i şâm-ı işve Çerāğânımın
seniñ

şem'-i seb-ārā:1. **şem'-i seb-ārā:****Nazm 6**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Geceyi süsleyen mum. ||**Parlak yüzlü sevgili.*

Pür itdi lāle-i Dāğ ile deşt-i cism-i
'üryânı
Gel ey şem'-i seb-ārā sîneye seyr it
Çerāğânı

**şem'-i tábende-i bezm-i harem-i
hüsn-i edā:**1. **şem'-i tábende-i bezm-i
harem-i hüsn-i edā:****Kaside 2**

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

*Edanın güzel haremünün
meclisinin parlayan ışığı.*

Sensin ol türe-zidā-yı şeb-i ihfâ
zâtın
Şem'-i tábende-i bezm-i harem-i
hüsn-i edā

şem'-i ziyâ-pâş-ı 'aşkıñı:1. **şem'-i ziyâ-pâş-ı 'aşkıñı:****Gazel 16**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Aşkın ılık saçan mumu.

Pür-şu'le eyle şem'-i ziyâ-pâş-ı
'aşkıñı

zulmet-zidā-yı ğaflet olup baña
rağmet it

şem'-i ziyâ-sâz-ı bezm-i bi'set:1. **şem'-i ziyâ-sâz-ı bezm-i bi'set:****Kaside 3**

Mısra: 43

Kelime Tipi: -

*Biset [Allah tarafından bir
peygamberin halkı dine davet
etmek için gönderilmesi]
meclisinin ılık saçan mumu.*

Odur o şem'-i ziyâ-sâz-ı bezm-i
bi'set kim
Şu'â'ı türe-zidā-yı şeb-i hañayadır

şemim-i hatt:1. **şemim-i hatt:****Gazel 101**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ayva tüylerinin kokusu.

Şehâ gülşende sünbül zülfüne reşk
eylemiş turmuş
Şemim-i hattın almışken benefşe
kıl ü kâl itmış

şemim-i verd-i bâğ-ı va'deden:1. **şemim-i verd-i bâğ-ı va'deden:****Gazel 78**

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Vaat bahçesinin gülünün
güzel kokusu.*

Dimâg-efsürde-i ser-mâ-yı nâ-
kâmî olan diller
Şemim-i verd-i bâğ-ı va'deden
şîrin-kâm olmaz

şemim-i zülf-i şeb-büyn alup:1. **şemim-i zülf-i şeb-büyn alup:****Gazel 163**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Şebboy kokulu saçların
kokusunu hissetmek.*

Şemim-i zülf-i şeb-büyn alup bād-
ı seher yârın
Didi nûkhet viren 'anber mi
bilmem müşk-i ter mi bu

şemm id:1. **şemm id:****Gazel 100**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Koklamak.

Kām-ı dil şemm ideli büy-i 'abîr-i
zülfün
Oldı reşkîn-dih-i müşk-i Hıten
büy-i heves

şemm it:

1. **şemm it:**
Tarih 32
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Koklamak.

Bîn-i sîmîn-i meh-rüyâna ragmen
güyyiâ
Büy-i eltâf u 'atâ şemm itdirir fî
külli ân

şemme:

1. **şemmelerin:-ler-in**
Tarih 35
Mısra: 30
(Ar. şemm "koklamak"tan
şemme) 1. Koklama 2. mec. Çok az
miktar, zerre miktarı.

Nigâh ideydi eger Zerkeşî o
tezhîbe
İderdi şemmelerin levha Şafha-i
câna

şemmecik:

1. **şemmecik:**
Gazel 145
Mısra: 2
Bir kere koklama.

Peyâm aldım çemende nûkhet-i
müşkîn-i sünbûden
Sabâ bir şemmecik almış getürmüş
aña kâkülden

şemm-i 'anber-i haki-vle:

1. **şemm-i 'anber-i haki-vle:**
Tahmis 3
Mısra: 21
Kelime Tipi: -
Toprağın amber kokusuyla.

Müşk oldı şemm-i 'anber-i haki-
yle nâfe-çâk
Kesb itse tâb-ı büyüni Es'ad n'ola
simâk

şemm-i nûkhet:

1. **şemm-i nûkhet:**
Kaside 4
Mısra: 53
Kelime Tipi: -
Güzel koku kokmak.

Zülf-i 'abîr-i tinetiniñ şemm-i
nûkheti
Virdi meşâm-ı 'âleme tûb-i taraveti

şemse:

1. **şemse:**
Tarih 40
Mısra: 7
Tezhip, ciltçilik ve işlemlerde
güneş şeklinde süsleme motifi.

O deñlü şemse vü zerrîn-tâkı şu 'le-
bahşâdur
Ki kıldı hîre-sâziş çeşm-i mihr-i
tâb-peymâyı

şem'-şifat:

1. **şem'-şifat:**
Gazel 3
Mısra: 4
Mum gibi.

Pervâne-i çerâğ-ı ruhuñdur dil-i
hamûş
Olsañ 'aceb mi şem'-şifat ebkem-
âşinâ

şemsîr-i elmâsîñ:

1. **şemsîr-i elmâsîñ:**
Gazel 20
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Elmas kılıç.

Gamzesinden yâre ey dil iştikâ
itmek 'abeş
Zahmına şemsîr-i elmâsîñ deva
itmek 'abeş

şemsîr-i ğamzeyle:

1. **şemsîr-i ğamzeyle:**
Gazel 79
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Gamze kılıcı.

Kırar 'uşşâkı mest-i nâz iken
şemsîr-i ğamzeyle
Belî hüşyâr olan bî-hûde tîğ-i hûn-
çekân çekmez

şemsîr-i kazâ-te'sir:

1. **şemsîr-i kazâ-te'sir:**
Gazel 78
Mısra: 16
Kelime Tipi: -
Kaderin etki ettiği kılıç.

Çü mirrîh-i felek ol ğamze hûn-
âğestedir her dem

O şemsîr-i kazâ-te'sir hergiz der-
niyâm olmaz

şemsîr-i mahabbet:

1. **şemsîr-i mahabbet:**
Gazel 18
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Muhabbet kılıcı.

Pür-şerha idüp sinemi şemsîr-i
mahabbet
Çak canıma kâr eyledi te'sîr-i
mahabbet

şemsîr-i nigâh-ı hûn-nisârı:

1. **şemsîr-i nigâh-ı hûn-nisârı:**
Terkib-bend 1
Mısra: 28
Kelime Tipi: -
Kan dökme bakışın kılıcı.

Ey ser-şiken-i fûsun ü fitne
Şemsîr-i nigâh-ı hûn-nisârı

şemsiyye:

1. **şemsiyye:**
Kaside 8
Mısra: 34
Ar. Şemse mensup ve
müteallik: sene-i şemsiyye, şuhûr-ı
şemsiyye. hurûf-ı şemsiyye: Lâm'ı
okunmayan te, se, dal, zel, ra, ze,
sin, şın, sat, dat, tı, zı, nun harfleri.

Dürer dersin okurken şebnem-i
üftâde gülşende
Görüp şemsiyye ebhâsın kapıldı
oldı hayranı

şer':

1. **şer'a:-a**
Kaside 1
Mısra: 33
Allah'ın emri doğrultusunda
dini inançlara göre belirlenmiş
kurallar, şeriat.

Şer'a izafeti sebeb-i cerr-i nef'
idüp
A'mâl-i hayra zarf olup it terk-i
mâ-'adâ

şerâfet:

1. **şerâfet:**
Tarih 8
Mısra: 8
Şerefli olma, şerefliklik.

Hezârân sâl-i ferhunde-me'âle
Vire zât-ı hümâyûnı şerâfet

2. **şerâfet:****Tarih 41**

Mısra: 53

Şerefli olma, şerefîlik.

Şerâfet hâne-zâd-ı nesl-i vâlâ-yı
necîbidir
Siyâdetden vücûd-ı pâkidir
mağsûd olan ma'nâ

3. **şerâfetle:-le****Tarih 41**

Mısra: 45

(Ar.) Şerefli olma, şerefîlik.

Bu halet bu nezâhet bu letafet bu
şerâfetle
Nice ber-ceste-tarh olmaz bu kasr-ı
dil-küşâ zirâ

şerâfet-bahşâ:1. **şerâfet-bahşâdır:-dır****Kaside 3**

Mısra: 46

Şeref veren olmak.

Resûl-i Rabb-i Kerîmâ nebiyy-i
muhteremâ
Cihâna zât-ı şerifiñ şerâfet-
bahşâdır

şerâfet-bahşâ olan:1. **şerâfet-bahşâ olan:****Kaside 2**

Mısra: 58

Kelime Tipi: -

Şeref veren olmak.

Sensin ol dürr-i müzeyyen-dih-i
tâc-ı âlem
Zât-ı pâkiñdir olan kevne şerâfet-
bahşâ

şerâr:1. **şerâr:-ı****Gazel 192**

Mısra: 9

Kıvılcım.

Ahım şerârı çıkmada sevdâ-yı Hâl
ile
Cevv-i sipihre şu 'le-i cevvalerler
gibi

şerâr-efşân:1. **şerâr-efşân:****Tarih 2**

Mısra: 8

Kıvılcım saçmak.

Ne himmetdir bu kim ol nâr-ı
germ-â-germ-i süz-efken
Şerâr-efşân iken bir ejdehâ-yı heft-
ser-âsâ

şerâr-ı âteş-i dilden:1. **şerâr-ı âteş-i dilden:****Gazel 159**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gönül ateşinin kıvılcımı.

Sipihriñ ahteri mi şu 'le-bahş olan
her şeb
Şerâr-ı âteş-i dilden Eşer midir
görünen

şerâr-ı nârı:1. **şerâr-ı nârı:****Terkib-bend 1**

Mısra: 63

Kelime Tipi: -

Ateşin kıvılcımı.

Bir 'aşk ki yek şerâr-ı nârı
Süz-efken-i şad dil-i nizârî

şerâr-ı nâr-ı âh:1. **şerâr-ı nâr-ı âh:****Gazel 30**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ah ateşinin kıvılcımı.

Şerâr-ı nâr-ı âh itdi seni aḥker-
nümün amma
şakın şad-çâk olursun nâle-i
nâgâhdan ey çarḥ

şerâr-ı nâr-ı âh:1. **şerâr-ı nâr-ı âh:****Gazel 30**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ah ateşinin kıvılcımı.

Şerâr-ı nâr-ı âh itdi seni aḥker-
nümün amma
şakın şad-çâk olursun nâle-i
nâgâhdan ey çarḥ

şerbet-âsâ:1. **şerbet-âsâ:****Tahmis 1**

Mısra: 39

*Meyve özü, su ve şekerle
yapılan tatlı içecek gibi.*

Şifâ kasdı-yle nüş it şerbet-âsâ
zemzem-i pâkin

Giriftârân-ı derd-i cürm ü 'isyâna
devadır bu

şerbet-i vuslat:1. **şerbet-i vuslat:****Gazel 15**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kavuşma içeceği.

Şerbet-i vuslat iken dil-ḥaste-i
hecre devâ
Derd-i fûrkatla müdârâ etmek ister
ol ṭabîb

şeref:1. **şerefde:-de****Tarih 15**

Mısra: 4

*Bir kimseye gösterilen
saygının dayandığı manevi yücelik,
manevi ululuk, onur, haysiyet.*

Hemîşe ola a'vâm u şühûrî
Şerefde Müşteriden sa'd ü a'lâ

2. **şeref:****Tarih 33**

Mısra: 9

*Başkasının, birine gösterdiği
saygının dayandığı kişisel değer,
onur.*

şadr-ı 'âlîye şeref bahş oldığın bir
beytde
Es'adâ kıldım se târîh ile inhâ
yümn ile

şeref vir:1. **şeref vir:****Kaside 5**

Mısra: 44

Kelime Tipi: -

*Şereflelendirmek, yüceltmek,
onurlandırmak.*

ḥayr-ı cümle sübûl olsañ n'ola ey
nûr-i Huda
Virdi zirâ ki şeref pây-e-i mi'râc
saña

şeref-ârâ-yı kalem:1. **şeref-ârâ-yı kalem:****Kaside 10**

Mısra: 44

Kelime Tipi: -

Kalemin şerefle süslemesi.

Hem ism-i güzîn-resm-i Halîl-i
mûte'âlî
Terkîm-i kemâlî şeref-ârâ-yı
kalemdir

şeref-bahş ol:**1. şeref-bahş ol:****Tarih 35**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Şeref vermek, şereflendirmek.

Ebū'l-fütüh ü megāzī şeh-i 'adālet-kār

Vücūdı oldı şeref-bahş Āl-i 'Osmāna

şeref-bahşā-vı envā'ı:**1. şeref-bahşā-yı envā'ı:****Tarih 38**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Türlü türlü şeref veren.*Şeref-bahşā-yı envā'ı merātib olarak dā'im
Ola mazhar o zāt-ı pür-sa'ādet luṭf-ı Ma'būda**şeref-bahş-ı şadāret kıldı:****1. şeref-bahş-ı şadāret kıldı:****Tarih 24**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Sadr azamlık makamına gelmekle şeref vermek.*Hemān-dem şadr-ı esbak ol
'aliyyü'z-zāt-ı zī-şānı
Şeref-bahş-ı şadāret kıldı ḥaḳka
vaḏ'-ı evlādir**şeref-efzā-vı kalem:****1. şeref-efzā-yı kalem:****Kaside 10**

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

*Kalemin şerefini arttıran.*Çün nuṭḳ-ı senā mefhar-i erbāb-ı sūḥandır
Çün medh-nüviştī şeref-efzā-yı kalemdir**şeref-i cümle-i halk-i 'ālem:****1. şeref-i cümle-i halk-i 'ālem:****Kaside 5**

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

*Yaratılmışların en şerefli.**(Hz.Muhammed(s.a.v.)).*

E's-salāt ey şeref-i cümle-i halk-i 'ālem

E's-salāt ey rüsülün mefhari ḥayr-ı ādem

şeref-i mesned-i re'fet kıl:**1. şeref-i mesned-i re'fet kıl:****Kaside 11**

Mısra: 89

Kelime Tipi: -

*Merhamet makamında yücelik bulmak.*Zāt-ı pākın şeref-i mesned-i re'fet kılmış
Haşr iden vaşfına kār-ı ḳalem-i gūyāyı**şeref-karīn id:****1. şeref-karīn id:****Tarih 43**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Şereflendirmek.*O mihr-i evc-i fazilet kemāl-i 'izzet ile
Şeref-karīn idicek şadr-i 'ālī-i Rūmī**şeref-nāk:****1. şeref-nākiñ:****Tahmis 1**

Mısra: 36

*Şereflemek.*Der-i beyt-i Huda vü melce-i şāh u gedādır bu
ḳılup Ruḥ-süde-gāh 'izzetle her cā-yı şeref-nākiñ**şerer-efşān:****1. şerer-efşandır:****Gazel 51**

Mısra: 5

*Kıvılcımlar saçan.*Hayāl-i sūz-ı ḥüsnuñle şerer-efşandır şimdi
'Aceb kim dide-i pür-ābım āteş-dānım olmuşdur**şerer-i hārā:****1. şerer-i hārā:****Kaside 11**

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

*Mermerin ateşi.*Girye nār-ı ḡamın ol seng-diliñ maḥv idemez
Āb itfa mı ider hiç şerer-i hārāyı**şerer-i küzından:****1. şerer-i küzından:****Gazel 153**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Kadehin kıvılcımı.*Germ-i fūrkat-i yār ile cihān sūzandır
Āteş-i āhımñ Es'ad şerer-i küzından**şerer-i mihçe-i na'li:****1. şerer-i mihçe-i na'li:****Kaside 11**

Mısra: 73

Kelime Tipi: -

*Nalın çivisinin kıvılcımı.*Şerer-i mihçe-i na'li olup peyveste
Ravza-i nergis ider nüh felek-i vālāyı**şerh eyle:****1. şerh eyle:****Kaside 10**

Mısra: 65

Kelime Tipi: -

*Açıklamak, anlatmak.*Şerh eyleyemez metn-i ḡam-ı Ḥālī o şuḥa
Her tār-ı müjem gerçi bir alā-yı kalemdir**şerh evledim:****1. şerh eyledim:****Tahmis 3**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Açıklamak, anlatmak.*Şerh eyledim mütün-ı kavānīn-i mu'zamı
Benden sorun ḥaḳāyık-ı esrār-ı 'ālemi**şerh evler:****1. şerh eyler:****Gazel 44**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Açıklamak, anlatmak.*Ruḥuñ bir nüsha-i i'cāz-peymā-yı melāḥatdır
Rumūz-ı nāzī şerh eyler ḥatıñ fenn-i belāḡatdır**şerh id:**

1. **şerh id:****Kaside 8**

Mısra: 40

Kelime Tipi: -

Açıklamak, etraflıca

anlatmak.

Muhit ü Baħr-ı rā'ik dersin idüp su
gibi ezber
Kitāb-ı nehri cūlar şerh iderler
şimdi pinhānī

şerh itse:1. **şerh itse:****Gazel 60**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Açıklamak.

Şerh itse müjem hasret-i çeşm-i
teri yāre
Rizānī-i şad-eşk-i dürer-bār ile
söyler

şerh ü intikā kıldı:1. **şerh ü intikā kıldı:****Kaside 1**

Mısra: 110

Kelime Tipi: -

*Açıklamak ve bir şeyi seçme,**ayırt etme.*

Cümle usūl-i nāsih ü mensūhı
bi'setiñ
kıldı kitāb ü sūnnet ile şerh ü intikā

serha:1. **şerha:****Gazel 190**

Mısra: 7

Dilim, dilinmiş parça.

kıldı şad şerha ile sīnemi muskār
gibi
Nālem itse n'ola pūr sāmi'a-i
ahbābı

2. **şerha:****Gazel 198**

Mısra: 1

Dilim, dilinmiş parça. Yarık ll

yara.

şad şerha vü elif kim sīnemde yār
çizdi
Takvīm-i 'aşkı gūyā cedvāl-vār
çizdi

şerh-i hāl itsün mi:1. **şerh-i hāl itsün mi:****Gazel 91**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Durumunu, vaziyetini**açıklamak, izah etmek.*

Bī-eşk çeşm-i Dāğ-ı ğam itsün mi
şerh-i hāl
Çākī-i dil ne fāide kılke midādsız

serī'at:1. **şerī'ate:-e****Kaside 1**

Mısra: 27

*Allah'ın emri doğrultusunda
dini inançlara göre belirlenmiş
kurallar, şeriat.*

Mebnī kılup şerī'ate her kārı
mu'reb it
Ezkarıñı mürekkeb idüp şıdk ile
dil-ā

serī'at oldığın:1. **şerī'at oldığın:****Kaside 1**

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

Doğru, Hak yolu olmak.

Çün mübtedā-yı kāra muqaddem
haber olan
Bildin şerī'at oldığın 'āmil ol aña

şerīfū'l-asl:1. **şerīfū'l-asl:****Tarih 41**

Mısra: 48

Şerefli kimse.

Cenāb-ı Hāzret-i müfti'l-enāmın
necl-i vālāsı
Şerīfū'l-asl ol zāt-ı mükerrrem
eyledi inşā

serm:1. **şerminden:-i, -n, -den****Gazel 151**

Mısra: 1

Utanch, mahcubiyet.

Nigāh idüp meh o bedr-i temāma
şerminden
Siyeh kumāş-ı şebi itdi cāme
şerminden

2. **şerminden:-i, -n, -den****Gazel 151**

Mısra: 2

Utanch, mahcubiyet.

Nigāh idüp meh o bedr-i temāma
şerminden

Siyeh kumāş-ı şebi itdi cāme
şerminden

3. **şerminden:-i, -n, -den****Gazel 151**

Mısra: 4

Utanch, mahcubiyet.

Midād şanma olup vaşf-ı hāttıña
der-kār
Döker siyāh 'arāk rüy-i hāme
şerminden

4. **şerminden:-i, -n, -den****Gazel 151**

Mısra: 6

Utanch, mahcubiyet.

Görünce duhter-i rez neşve-i mey-i
la'liñ
Kızardı haclet ile girdi cāme
şerminden

5. **şerminden:-i, -n, -den****Gazel 151**

Mısra: 8

Utanch, mahcubiyet.

Muradı yāre açılmağdı lık ağıyārı
Görünce kendüyi devşürdi nāme
şerminden

6. **şerminden:-i, -n, -den****Gazel 151**

Mısra: 10

Utanch, mahcubiyet.

Nezāre-i Ruħ-ı dildāra cūr'eti yog
iken
Ne mümkün Es'ad ire bezm-i kāma
şerminden

serm ü hacletle:1. **serm ü hacletle:-le****Gazel 177**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Utanch ve arlanma.

Mey-i la'lin göreliden cām-ı şahbā
şerm ü hacletle
Döken hūn-i dilin meydāna her ān
katre-ber-kaṭra

şermend:1. **şermendin:****Gazel 72**

Mısra: 5

Utanch, mahcup.

şanma şermendin tebessüm-sāz
olmaz ol perī
hıfz-ı mürvārid-i harf-i vaşla dürc-i
fem kapar

şermende kıl:**1. şermende kıl:****Gazel 167**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Utandırarak, rezil etmek.

Şafaq-āsā n'ola üftāde-i semt-i
gurūb olsa
Fürūg-ı hüsn-i 'ālem-tābı kıldı
mihri şermende

şerm-ende ol:**1. şerm-ende ol:****Gazel 205**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Utanmak, mahcup olmak.

Hezāra itdūgi rengin renge her gül-
i hāmra
Görüp şerm-ende oldu ol 'izār-ı
āldan āli

şerm-nāk:**1. şerm-nāk:****Lugaz 1**

Mısra: 18

Utanmış, mahcup olmuş.

Ni'meti mebzūl hem meydānı pāk
Bir müsāfirden degildir şerm-nāk

şerm-sār ol:**1. şerm-sār ol:****Kaside 12**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Utanmak, hicap etmek.

Ruḥ-ı hüy-kerde-i Hübānı görünce
gāhī
Şerm-sār olmağ ile gerçi düşer her
lāle

şerm-sār-ı ruḥ-ı pür-tābīnım:**1. şerm-sār-ı ruḥ-ı pür-tābīnım:****Tahmis 4**

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

*Parlayan yanağın
utangaçlığı.*

Çeşm-i pür-hire-i hayretle nigāh
itdikçe
Şerm-sār-ı Ruḥ-ı pür-tābīnım āh
itdikçe

serr ü şürına:**1. serr ü şürına:****Gazel 181**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Fıtna ve fenalık.

Geldi kelāl fitnelerin şerr ü şürına
Yārin bakup Ruḥında ḥaṭ-ı nev-
zuhūrına

serr-i şeytāna:**1. serr-i şeytāna:-a****Lugaz 19**

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Şeytanın kötülüğü.

Ugramış gibi serr-i şeytāna
Hem husūf eyleyip nişān-ı kamer

2. serr-i şeytāna:-a**Lugaz 19**

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Şeytanın kötülüğü.

Ugramış gibi serr-i şeytāna
Beñzemiş şekli resm-i Rahmāna

şeş-āgāz:**1. şeş-āgāza:-a****Gazel 203**

Mısra: 4

*Klâsik Türk müziğinde
kullanılan birleşik bir makam.*

Üstād-ı kār-ı ān iken ebrū-yı çār-ı
yār
Nev ḥaṭla naqş-ı hüsn-i şeş-āgāza
başladı

şeş-dergeh:**1. şeş-dergehiñ:****Nazm 25**

Mısra: 4

Altı dergah.

Se rüze kār-ı dil-i zārı itme bāzice
Küşād-ı baḥtı bu şeş-dergehiñ
dübāre degildir

şeş-der-geh-i cefāda:**1. şeş-der-geh-i cefāda:****Gazel 191**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Eziyetin altı kapısı, dergahi.

Şeş-der-geh-i cefāda beni zār kıldı
yār
Bir pula saymadı dil-i bāzice-
dānımı

sevki:**1. şevk:****Gazel 6**

Mısra: 8

*(□□□) i. (Ar. şevk) I.**Şiddetli arzu, istek, aşırı heves.*

Lebiñden itmege taḥşil-i neş 'e-i
dāim
Ayağı ile gelür şevk ile şarāb saña

2. şevk:**Tarih 39**

Mısra: 6

Arzu, istek, heves, neşe.

Riyāz-ı dehr olup feyz-i ḥudā-dād
ile müstesnā
Vahid ü bî-'adil oldu o şevk ile
çemen-zārı

3. şevk:**Kaside 9**

Mısra: 24

Arzu, heyecan, sevinç.

Meger vilādeti olmuş şehir ki gūş
itdim
Beşaret eyledi şad şevk ile
çemende hezār

4. şevki:-i**Gazel 166**

Mısra: 1

*(Ar.) Şiddetli arzu, istek, aşırı
heves II. Sevinç, neşe, keyif.*

Ferah-resān olamam şevki mesken
itsem de
Neşāt-ı nev bulamam hūşı müliden
itsem de

5. şevk:**Kaside 6**

Mısra: 6

*(Ar.) Şiddetli arzu, istek, aşırı
heves.*

Berāy-ı 'id-i firūz-ı dem-i nevrüz
çün oldu
Hezārān şevk ile sükkān-ı gülsen
pür-zer ü ziver

6. şevk:**Kaside 11**

Mısra: 35

*(Ar.) Şiddetli arzu, istek, aşırı
heves.*

Cānı sürāh-güzin-i ḡam-ı 'usr eyler
şevk
Neş'edir zīr-inişest-i hum iden
şahbāy

7. şevk:

Tarih 5

Mısra: 17

(Ar.) Şiddetli arzu, istek, aşırı heves.

Didim güş eyleyüp şad şevk ile
tārīhini Es'ad
Anatol şadrını İshāk Efendi kıldı
zīb-ārā

8. şevk:

Tarih 21

Mısra: 22

(Ar.) Şiddetli arzu, istek, aşırı heves.

Didi bir beyt-i dü-tārīh bu feth ü
zafere
Şevk ile ez-dil ü cān da'ī-i devlet
Es'ad

9. şevk:

Tarih 23

Mısra: 16

(Ar.) Şiddetli arzu, istek, aşırı heves.

Dehre teşrīfīn dü-tārīh ile tebrīk
itmege
Didi şevk ile bu beyti Es'ad-ı
esniye-kār

10. şevk:

Tarih 28

Mısra: 10

(Ar.) Şiddetli arzu, istek, aşırı heves.

Bir melek indi semādan yere güftār
iderek
Es'adā şevk ile bu beyt-i dü-tārīhi
hemān

11. şevk:

Tarih 40

Mısra: 20

(Ar.) Şiddetli arzu, istek, aşırı heves.

Dü-tārīh ile tebrīk itmege itmāmını
anıñ
Didim şad şevk ile Es'ad o dem bu
beyt-i garrāyı

12. şevk:

Terkīb-bend 1

Mısra: 66

(Ar.) Şiddetli arzu, istek, aşırı heves.

Yā Rab bu dil-i gamīni her dem
kıl şevk ile pür-neşāt ü hurrem

şevk u şādī:

1. şevk u şādī:

Tarih 8

Mısra: 17

Kelime Tipi: -
Neşe ve mutluluk.

Şevk u şādī ile şad verziş iderken
Es'ad
Düşdi bir ta'miye-i pāki-yile tārīh
aña

şevk u şafā:

1. şevk u şafā:

Tarih 44

Mısra: 18

Kelime Tipi: -
Neşe ve eğlence.

Anda dü-tāk-ı pür-zer beytū'l-
kasīde beñzer
Mazmūnının ser-ā-ser şevk u şafā
me'ālī

şevk u zevki:

1. şevk u zevki:-i

Gazel 5

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Arzu ve tat; eğlence.

Eylemek bīgāne şevk u zevki
rāhatdır baña
Āşinā-yı mihnet olmak başka
hāletdir baña

şevk ü zevk-i nevle:

1. şevk ü zevk-i nevle:

Gazel 54

Mısra: 6

Kelime Tipi: -
Yeni zevk ve arzu.

Ta'lik-i 'azm eyle aña kılma fesh ü
neşh
Bak şevk ü zevk-i nevle mürekkeb
likāsı var

şevk-āver ol:

1. şevk-āver ol:

Kaside 12

Mısra: 21

Kelime Tipi: -
Neşe vermek, şevklendirmek.

Geldi şevk-āver olup tehniyet-i
nevruza
Dagını 'anber idüp cismini micmer
lāle

şevk-dih-i dil:

1. şevk-dih-i dil:

Kaside 11

Mısra: 85

Kelime Tipi: -
Gönlü şevke getiren.

Devr-i 'adlīn o kadar şevk-dih-i dil
ki ne dem
İtse gamdan mihen-ālūde-dilān
şekvayı

şevk-efgen:

1. şevk-efgen:

Kaside 9

Mısra: 79

Şiddetle arzu edilen.

O deñlü 'ahd-i 'adālet-medārı
şevk-efgen
Ki itseñ ahım gam-dīde-gānıñ
istihbar

şevk-efzā:

1. şevk-efzā:

Tarih 39

Mısra: 15

Neşeyi artırmak.

O denlü 'ahd-i şādī-bahşı şevk-
efzā neşāt-āver
Ki cūyān olduğından dil-rübālar
'āşık-ı zārı

2. şevk-efzā:

Tarih 41

Mısra: 4

Neşeyi artırmak.

Sa'adet tūli 'izzet 'arzı rif'at kıdd-
i bālāsı
Der ü dīvārı behcet sāha-i dergāhı
şevk-efzā

şevk-efzā vü şādī-ger ola:

1. şevk-efzā vü şādī-ger ola:

Kaside 6

Mısra: 52

Kelime Tipi: -

Mutluluk verici ve neşe
arttırıcı olmak.

Gelüp her sāl-i ferruḥ-fāl tā kim
nevbaḥār u 'īd
Ola gülşen-serāy-ı dehr şevk-efzā
vü şādī-ger

sevket:

1. şevket:

Tarih 37

Mısra: 3

(Ar.) Büyüklük, görkemlilik.

Celâlet ma' delet şevket rikâbında
se'âdetdir
Fütûhâ u zafer baht-ı
hümüyünde mevcûde

şevket ü devlet:

1. şevket ü devlet:

Tarih 8

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Büyüklük ve talih.

Meyl idüp nass-ı mübîn üzre o
şadr-ı gâzî
Şevket ü devleti izhâr iderek virdi
rızâ

şevk-i dîdârî:

1. şevk-i dîdârî:

Müsemmen 1

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

*(Sevgilinin) güzel yüzünün
arzusu.*

Beni çeşmiñ gibi dil-ḥaste vü
bîmâr itmek
Şevk-i dîdârî ile dîdemi bîmâr
itmek

şevk-i dil-i kemterimdedir:

1. şevk-i dil-i kemterimdedir:

Tahmis 3

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Değersiz gönlün arzusu.

Cû-yi tarab hazâne-i çeşm-i
terimdedir
Baḥr-ı muhîr şevk-i dil-i
kemterimdedir

şevk-i ferah ider:

1. şevk-i ferah ider:

Gazel 25

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bol sevinçli etmek.

Hâl-i rencûr-ı ğamı der-hâl ider
şevk-i ferah
Hükm olunsâ kîmyâdır diyü
şâyândır kadeḥ

şevk-i gül-i 'arîz-ı dildâr:

1. şevk-i gül-i 'arîz-ı dildâr:

Gazel 60

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin yanağının gülünün
hevesi.*

Dil şevk-ı gül-i 'arîz-ı dildâr ile
söyler
Bülbül gibi şâd-âbî-i gülzâr ile
söyler

şevk-i ruhsârınla:

1. şevk-i ruhsârınla:

Gazel 112

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yanağın arzusu.

Şevk-ı Ruhsârınla yaḥsam sînem
üzre n'ola Dâğ
Âteş-i pür-şu'leden sûzân olur zîrâ
Çerâğ

şevk-i ruḥuñla:

1. şevk-i ruḥuñla:

Gazel 135

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yanağın hevesi.

Şevk-ı Ruḥuñla nâlelerin reşk-i
bülbül it
'uşşâkı gül-sitân-ı derînde hezâr kıl

şevk-i şâdîsî:

1. şevk-i şâdîsî:

Lugaz 10

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Mutluluk, huzur şevki.

Şevk-i şâdîsî şitâda çokdur
O kadar sayfda keyfi yokdur

şevki-le:

1. şevki-le:

Müsemmen 1

Mısra: 14

Coşkulu bir şekilde.

Halka-i ehl-i hîreden yine bîrûn
olmuş
Vahşeti şevki-le sır-dâde-i ḥâmûn
olmuş

şevki-yle:

1. şevki-yle:

Murabba 3

Mısra: 11

*Şiddetli arzu; keyif, neşe,
sevinç.*

Eyledikçe gül ruḥuñ şevki-yle ben
âh ü figân
Sen diseñ gül-zâr-ı ḥüsnüñ bülbül-i
nâlânısıñ

şevk-peymâ:

1. şevk-peymâdır:-dur

Lugaz 19

Mısra: 4

İstekleri ölçen.

Anı şanma lugaz mu'ammâdır
Halli bî-şübhe şevk-peymâdır

2. şevk-peymâdır:-dur

Lugaz 19

Mısra: 4

İstekleri ölçen.

Anı şanma lugaz mu'ammâdır
Halli bî-şübhe şevk-peymâdır

şey:

1. şeydir:-dir

Lugaz 10

Mısra: 15

*Belli bir nesne, oluş veya
düşünceyi belirtmeyen, anlamı
kendinden önceki ve sonraki
kelimelerle ortaya çıkan; söz, olay,
iş, durum, husus, madde, eşyâ vb.
yerine kullanılan belirsiz kelime.*

Kendiniñ âfeti çok bir şeydir
Kande olsa husemâ der-peydir

2. şey:

Lugaz 11

Mısra: 1

*Belli bir nesne, oluş veya
düşünceyi belirtmeyen, anlamı
kendinden önceki ve sonraki
kelimelerle ortaya çıkan; söz, olay,
iş, durum, husus, madde, eşyâ vb.
yerine kullanılan belirsiz kelime.*

Bir 'acîb ü garîb şey gördüm
Nedir âyâ diyü anı sordum

3. şey:

Lugaz 14

Mısra: 18

*Belli bir nesne, oluş veya
düşünceyi belirtmeyen, anlamı
kendinden önceki ve sonraki
kelimelerle ortaya çıkan; söz, olay,
iş, durum, husus, madde, eşyâ vb.
yerine kullanılan belirsiz kelime.*

Neye teşbih ideyim diyü
düşündüm katı çok
Bulmadım doğrusı gâyet aña
benzer şey yok

4. şey:

Lugaz 14

Mısra: 20

Belli bir nesne, oluş veya

düşünceyi belirtmeyen, anlamı kendinden önceki ve sonraki kelimelerle ortaya çıkan; söz, olay, iş, durum, husus, madde, eşyâ vb. yerine kullanılan belirsiz kelime.

Beytler birbirine uymadığına bakma
şanma ol şey de bir üstâd elinden çıkma

sev´:

1. şey´e:-e

Lugaz 15

Mısra: 9

Belli bir nesne, oluş veya düşünceyi belirtmeyen, anlamı kendinden önceki ve sonraki kelimelerle ortaya çıkan; söz, olay, iş, durum, husus, madde, eşyâ vb. yerine kullanılan belirsiz kelime.

Bü-´acebdir kim nice şey´e olur
bunlar misil
şad hüner izhâr iderler hıfyeten bî-
kâl ü kâl

sevdâ itmege:

1. şeydâ itmege:

Gazel 21

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Delirtmek.

Ruhuñdur çün hezâr ´uşşakı şeydâ
itmege bâ´iş
Hevâ-yı tırradır tahrîk-i sevdâ
itmege bâ´iş

sevdâ kıldın:

1. şeydâ kıldın:

Rûbai 5

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
Delirtmek, çıldırtmak.

Ey gönça-i nev-küşûde-i bağ-ı
bahâ
Tañı beni fûrkatîñle kıldın şeydâ

sevdâ-terîn ola:

1. şeydâ-terîn ola:

Kaside 7

Mısra: 76

Kelime Tipi: -
Çok çılgın olmak.

Sensin o verd-i bağçe-i dâverî ki
hep
Bülbülleri benim gibi şeydâ-terîn
ola

sevḥâne:

1. şeyḥâne:

Lugaz 10

Mısra: 24

Şeyḥ gibi.

Gâh ellerde gezer rindâne
Gâh kürsiye çıkar şeyḥâne

sevḥ-i mevlevî:

1. şeyḥ-i mevlevî:

Tarih 13

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Mevlevî şeyḥi.

Kerâmet-pîşe şeyḥ-i Mevlevî bu
câ-yı zîbâyı
Medâr-ı himmet-i pîrân ile kıldı
binâ ḥakkâ

sevḥ-i rivâ-pîşe:

1. şeyḥ-i rivâ-pîşe:

Gazel 142

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
İki yüzlü kaba sofı.

Çün şeyḥ-i rivâ-pîşe girüp Halka-i
zikre
Ol âfet-i devrân ile döndükçe
döneydim

sev´-i ´acîb ü bâlâ:

1. şey´-i ´acîb ü bâlâ:

Lugaz 10

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Tuhaf ve uzun şey.

Nedir ol şey´-i ´acîb ü bâlâ
Vaşf iden böylece kılmış imlâ

sev´-i ferâhem-şüde:

1. şey´-i ferâhem-şüde:

Lugaz 14

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Bir araya birikmiş, toplanmış
şey.

Nedir ol şey´-i ferâhem-şüde şekl-i
ahdeb
Sugar-ı cismi ile sıdkı nümâyândır
hep

sev´-i zarîf ü zîbâ:

1. şey´-i zarîf ü zîbâ:

Lugaz 16

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Zarîf ve süslü şey, nesne.

Nedir ol şey´-i zarîf ü zîbâ
Sîm-ber dilber-i zîver-pîrâ

sevtân:

1. şeytândır:-dır

Gazel 46

Mısra: 6

*İnsanları iğvâ ve izlâl eden,
azdıran mel'ûn-ı şehîr, iblis, dîv.*

Beni mehcûr idüp dildârdan dūr
ittiren dehrî
Raķîb-i fitne-ger didükleri ol kara
şeytândır

şî´âr-ı ḥalîdir:

1. şî´âr-ı ḥalîdir:

Gazel 187

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Durumun belirtisi.

Şeh-i ḥüsn oldığın izhâr ider ḥaṭṭ-ı
hümâyûnı
Şî´âr-ı Ḥalîdir Ḥalî degildir
nâmdan nâme

siddet-i ser-mâda:

1. siddet-i ser-mâda:

Gazel 66

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Kış mevsiminin şiddeti.

Bu vaz´-ı bârid-i çarḥ eylemez bizi
handân
Olur mı siddet-i ser-mâda inbisât-ı
bahâr

şifâ:

1. şifâ:

Tahmis 1

Mısra: 39

Derman, ilâç, devâ.

Şifâ kasdı-yle nûş it şerbet-âsâ
zemzem-i pâkin
Giriftârân-ı derd-i cürm ü ´isyâna
devadır bu

sikâf ide:

1. şikâf ide:

Kaside 4

Mısra: 69

Kelime Tipi: -
Yarılmak, parçalanmak.

Ol dem ki sūz-i nār-ı güneş leb şi
kâf ide
Germi-i ğamla cümle-i ehl-i
şekāveti

şikār eyler:

1. **şikār eyler:**
Gazel 115
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Avlamak.

Hāl-i 'izārın itse ne dem aşikār zūlf
Bir dāne ile biñ dili eyler şikār zūlf

şikār itmekde:

1. **şikār itmekde:**
Gazel 126
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Avlamak.

Per ü bālī füsūn ü fitne bir şeh-
bāzıdır çeşmiñ
Şikār itmekde murg-ı dilleri ser-
bāzıdır çeşmiñ

şikār kıldı:

1. **şikār kıldı:**
Lugaz 12
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Avlamak.

Musahhar eyledi zātī cihānda her
ne ki var
Hurūfī şahin ü 'ankā vü şakrı kıldı
şikār

şikār ol:

1. **şikār ol:**
Gazel 100
Mısra: 9
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Av olmak.

Es'adā bir gözi şeh-bāza şikār oldu
gönül
Tutulup dāma kapıldı yine āhū-yi
heves

şikāvet:

1. **şikāyetim:-im**
Gazel 43
Mısra: 2
Bir kimseden veya bir şeyden
hoşnut olmadığımı söylemek.

Ne baht-ı kec-revişimden ne dil-
rübādandır
Şikāyetim dil-i ālūde-ibtılādandır

2. **şikāyeti:-i**
Gazel 42
Mısra: 9
(Bir şeyden ya da bir
kimseden) Hoşnut olmadığını
söylemek, yakınmak.

Şikāyeti kı bak āyine-i kaderde
seniñ
Ne ise hāline şāyeste vü revā
görünür

şikāvet evle:

1. **şikāyet evle:**
Gazel 101
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Yakınmak, söylenmek,
memnuniyetsizliğini ifade etmek.

Şekib ü şabra şad ihlās ile kı
Es'adā verziş
Şikāyet eyleyen ta'cıl ile kesb-i
melāl itmiş

şikenc-i turra:

1. **şikenc-i turra:**
Gazel 159
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Yüze dökülen saç bukleleri.

Şikenc-i Turra mı dām-ı belā mı
yohsa gönül
Tezerv-i murg-i şekibe maķar
mıdır görinen

şikest:

1. **şikest:**
Gazel 120
Mısra: 6
Kırılmak, bitmek, sona ermek.

İtmege ihzār-ı iftār-ı vişāl-i şām-ı
'td
Nān-ı savmı rüzdan itdim şikest
aḥşāmlik

şikeste:

1. **şikeste:**
Tarih 44
Mısra: 20
Kırık, kırılmış.

Her camı öyle enver kim mihr-ile
beraber
Āyine-i Sikender olmuş şikeste
Hālī

şikeste-kāse:

1. **şikeste-kāse:**
Gazel 91
Mısra: 8
Kırılmış kase.

Bī-ķatra-i füsürde olur dīde girye-
hız
Eyler şikeste-kāse tereşşuḥ
kūnādsız

simden gerü:

1. **simden gerü:**
Gazel 136
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Bundan sonra, Bundan böyle.

Alsa şāhīn-i tabī'at n'ola selvā-yı
emel
Sayd-gāhım oldu şimden gerü
pehnā-yı emel

simdengerü:

1. **simdengerü:**
Gazel 163
Mısra: 2
Artık, bundan böyle, bundan
sonra.

hūrām-ı nāza āgāz eyleyince ol
kad-i dil-cū
Didi serv ü sanavber gülşene
şimdengerü yā hū

şimdi:

1. **şimdi:**
Gazel 31
Mısra: 9
"İçinde bulunulan zaman
dilimi, şu an" anlamlarında
kullanılan zaman zarfı.

De'b oldu şimdi halka hele Es'adā
ḥased
Dānā-dilān-ı 'aşra daḥi yokdur
i'timād

2. **şimdi:**
Gazel 51
Mısra: 5
"İçinde bulunulan zaman
dilimi, şu an" anlamlarında
kullanılan zaman zarfı.

Hayāl-i sūz-ı ḥüsnüñle şerer-
eḫşāndır şimdi
'Aceb kim dīde-i pūr-ābım āteş-
dānım olmuşdur

3. **şimdi:****Gazel 90**

Mısra: 5

"İçinde bulunulan zaman
dilimi, şu an" anlamlarında
kullanılan zaman zarfı.

Tahayyül-gâhımız büt-hâne kıldı
bir şanem şimdi
Görünsem deyr-i miḥnetde 'aceb
mi şüretâ cânsız

4. **şimdi:****Gazel 136**

Mısra: 11

"İçinde bulunulan zaman
dilimi, şu an" anlamlarında bir
zaman zarfı.

Okuya gelmezken Es'ad şimdi
pervâza gelüp
Sayd-gâhı oldu anıñ küh u sahrâ-yı
emel

5. **şimdi:****Gazel 163**

Mısra: 5

"İçinde bulunulan zaman
dilimi, şu an" anlamlarında bir
zaman zarfı.

Derün pür-zaḥm-ı tîğ-i ğamze-i
hün-rîz iken şimdi
Baña efsûn idüp ser-beste kıldı
mü-be-mü gîsû

6. **şimdi:****Kaside 8**

Mısra: 18

"İçinde bulunulan zaman
dilimi, şu an" anlamlarında bir
zaman zarfı.

Şürü' idüp muḳaddem nüṣḥa-i
reyḥânenen sünbül
Fevâyih ile nefhü't-tîbe kıldı şimdi
imânı

7. **şimdi:****Kaside 8**

Mısra: 28

"İçinde bulunulan zaman
dilimi, şu an" anlamlarında bir
zaman zarfı.

Neşât-âlüd olup zerrin kadeḥ
ebhâş-ı camiden
Kitâb-ı Zer-keşî dersiniñ oldu şimdi
cüyânı

8. **şimdi:****Kaside 8**

Mısra: 32

"İçinde bulunulan zaman
dilimi, şu an" anlamlarında bir
zaman zarfı.

Gelüp 'ilm-i cedelden tîğ-i ṭab'-ı
süsene hiddet
Okur şimdi o te'lîfât-ı Haddâdî ve
Kirmânî

9. **şimdi:****Kaside 8**

Mısra: 38

"İçinde bulunulan zaman
dilimi, şu an" anlamlarında bir
zaman zarfı.

İdüp mâ-lâ-yüsag dersin feragat
dest ü sahralar

Edeb tahsil idüp şimdi okur emsâl-
i meydânı

10. **şimdi:****Kaside 8**

Mısra: 40

"İçinde bulunulan zaman
dilimi, şu an" anlamlarında bir
zaman zarfı.

Muhît ü Baḥr-ı râ'ik dersin idüp su
gibi ezber
Kitâb-ı nehri cûlar şerḥ iderler
şimdi pinhânî

11. **şimdi:****Kıt'a 3**

Mısra: 3

"İçinde bulunulan zaman
dilimi, şu an" anlamlarında bir
zaman zarfı.

'Aceb mi mände iken eski dirliğim
şimdi
'Ulûfe-hâr-ı hevâ-yı yeñiçeriyim
ben

12. **şimdi:****Murabba 2**

Mısra: 8

"İçinde bulunulan zaman
dilimi, şu an" anlamlarında bir
zaman zarfı.

şadme-hâr-ı rûzgâr-ı derd ü
miḥnet-kâr idim
Şimdi ihsanıñ baña bî-hadd ü
pâyân eylediñ

13. **şimdi:****Müsemmen 1**

Mısra: 15

"İçinde bulunulan zaman
dilimi, şu an" anlamlarında bir
zaman zarfı.

Bin dil ü cân ile ten şimdi
gıřıftarıñdır
Cân esîr-i şiken-i zülf-i siyeh-
kârıñdır

14. **şimdi:****Müsemmen 1**

Mısra: 45

"İçinde bulunulan zaman
dilimi, şu an" anlamlarında bir
zaman zarfı.

Hiç inanıñ yog imiş şimdi inandım
güzelim
ḥâb-ı ğafletde iken sanki uyandım
güzelim

15. **şimdi:****Müsemmen 1**

Mısra: 65

"İçinde bulunulan zaman
dilimi, şu an" anlamlarında bir
zaman zarfı.

Mâ-hasal şimdi eyâ ḥaḳ-i rehiñ
çeşme cila
Ey temâşâ-yı Ruḥuñ âyine-i ḳalbe
cila

16. **şimdi:****Tahmis 5**

Mısra: 8

"İçinde bulunulan zaman
dilimi, şu an" anlamlarında bir
zaman zarfı.

Dili mest eylemişdim bâde-i luṭf u
letâfetle
Añup şimdi sezâdır çâk çâk olsam
nedâmetle

17. **şimdi:****Tarih 2**

Mısra: 15

"İçinde bulunulan zaman
dilimi, şu an" anlamlarında bir
zaman zarfı.

Dem-i ekdâr geçdi şimdi eyyâm-ı
meşerretidir
Ki dâhil oldu 'âm-ı şevḳ-encâm-ı
ferah-peymâ

18. **şimdi:****Tarih 33**

Mısra: 7

"İçinde bulunulan zaman
dilimi, şu an" anlamlarında bir
zaman zarfı.

Şimdi evreng-i vezâret buldı ḥaḳkâ
sahibin
Müstedâm idüp muvaffaḳ kıla
Mevlâ yümn ile

19. **şimdi:****Tarih 45**

Mısra: 9

"İçinde bulunulan zaman
dilimi, şu an" anlamlarında bir
zaman zarfı.

Bi-ḥamdi'llāh ki kec-ṭab'ān-ı
 'ālem rāstdır şimdi
 Nihāl-i Hāl-i kevne istikāmet geldi
 hoş geldi

şināh it:

1. şināh it:

Gazel 80

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Yüzmek.

Şināh itdikçe deryā-yı süḥanda
 ḥāme-i Es'ad
 Kesel gelmez çü emvāc-ı pey-ā-
 pey çin çin olmaz

şineh-kārān-ı feyz-i ḥakka:

1. şineh-kārān-ı feyz-i ḥakka:

Tahmis 1

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Allah'ın ihsanında yüzenler.

Harīm-i pāk-i Beytu'llāh maḥz-ı
 nūr-ı rahmetdir
 Şineh-kārān-ı feyz-i ḥakka ol cā-yı
 sibāḥatdır

şineh-kār-ı yem-i fūrkat ol:

1. şineh-kār-ı yem-i fūrkat ol:

Gazel 101

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ayrılık denizinin yüzücüsü
 olmak.

Şineh-kār-ı yem-i fūrkat olur sāhil-
 res-i ḥāhiş
 Şitābāndır gör emvāc-ı kenara rüy-
 māl itmiş

şî'r:

1. şî'r-i:-i

Gazel 63

Mısra: 10

Duygu ve heyecanları,
 güzellikleri, seslerin uyumundan ve
 ahenginden faydalanarak etkili bir
 şekilde anlatma sanatı ve bu sanat
 yoluyla verilen edebî eser.

Nikāt-ı nāşî'a-i nazm-ı mu'cizim
 Es'ad
 Bu şî'ri levḥa-i ser-şafḥa-i kirām
 eyler

2. şî'r:

Gazel 6

Mısra: 10

Duygu ve heyecanları,
 güzellikleri, seslerin uyumundan ve

ahenginden faydalanarak etkili bir
 şekilde anlatma sanatı ve bu sanat
 yoluyla verilen edebî eser.
 Manzume.

Ḥayāl-i mışra'-ı ebrûsı var iken
 Es'ad
 O şūḥa şî'r ile müşkildir intisāb
 saña

3. şî'r:

Gazel 169

Mısra: 10

Duygu ve heyecanları,
 güzellikleri, seslerin uyumundan ve
 ahenginden faydalanarak etkili bir
 şekilde anlatma sanatı ve bu sanat
 yoluyla verilen edebî eser.
 Manzume.

Es'ad süḥan-ı taze çü zer rāyic
 olurdu
 Rām olsa eger şî'r ile Ḥübān-ı
 zemāne

şīrān:

1. şīrāna:-a

Gazel 142

Mısra: 10

Aslanlar.

Ta'n eyler imiş saydım ol çeşmi
 gazālī
 Şīrāna rakīb-i sege sundukça
 sunaydım

şīrāze:

1. şīrāzesiz:

Gazel 93

Mısra: 4

Kıtap cildini tutan ibrişim.

ḥaṭladır cem'iyeti eczā-yı nāz u
 'işveniñ
 Dağılur mecmū'a-i ḥüsn ü bahā
 şīrāzesiz

şīr-hār:

1. şīr-hāre:

Gazel 70

Mısra: 4

Süt emen, memede olan
 çocuk.

Girmez koyuna kelle de virsem
 rehinde ben
 Ol şīr-hāre kuzıcagım
 Koçhisārlıdır

şî'r-i hoş-edā:

1. şî'r-i hoş-edā:

Gazel 9

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Güzel söylenmiş şiir.

Ṭab'-ı Es'ad bakmasa āyine-i
 ruḥsārīna
 Söylemezdi ṭūṭī-āsā böyle şî'r-i
 hoş-edā

şīr-i jiyān-ı gābe-sitān-ı besāletim:

1. şīr-i jiyān-ı gābe-sitān-ı besāletim:

Tahmis 3

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yiğitliğin aslan yatağında
 kükreyen aslan.

Harf-ı neşāt zīr-i leb-i
 sāgarımdadır
 Şīr-i jiyān-ı gābe-sitān-ı besāletim

şīr-i merdüm-girdir:

1. şīr-i merdüm-girdir:

Gazel 72

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

İnsanı kapalı aslan.

Pençe-i müjgān-ı bī-dādın sunar
 'aşıklara
 Şīr-i merdüm-girdir ğamzeñ şehā
 ādem kaparı

şīr-i mişe-zār-ı heybet ü satvet:

1. şīr-i mişe-zār-ı heybet ü satvet:

Kaside 6

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

Güç ve heybet meşeliğinin,
 ormanının aslanı.

O şīr-i mişe-zār-ı heybet ü satvet ki
 bī-minnet
 Hirās-ı kahrı eyler ejdehāyı
 mürdan kem-ter

şî'r-i nā'il-i şīrīn-güdedir:

1. şî'r-i nā'il-i şīrīn-güdedir:

Gazel 62

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Tatlı söyleyen Nā'il'in
 şīrleri.

Es'ad 'aceb mi sāde olursa
 naziremiz
 İ'cāz şî'r-i Nā'il-i şīrīn-güdedir

şî'r-i taze-zemīniñ:

1. **şîr-i tâze-zemîniñ:****Gazel 197**

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Özgün bir biçimde yazılmış**şîir.*

Es'ad zuhur ider sülhan ahkâmı
nev-be-nev
Tümârî şî' r-i tâze-zemîniñ
dürülmedi

şîr-i vegâ:1. **şîr-i vegâ:****Tarih 7**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Savaş aslanı.

Âsaf-ı pür-azamet dâver-i Risto-
fitnat
Kahramân-savlet ü Rüstem-hareket
şîr-i vegâ

şîr-i vegâ-gîr:1. **şîr-i vegâ-gîr:****Kaside 10**

Mısra: 47

Kelime Tipi: -

Savaş aslanı.

Ol şîr-i vegâ-gîr ki endîşe-i vaşfi
Şad-çâk-kün-i kalb-i sülhan-zâ-yı
kâlemdir

şîrîn:1. **şîrîni:-i****Gazel 82**

Mısra: 7

Tatlı, hoş.

Nüş-dârü-yı vefâ virmese ger şîrîni
Telh olur zâika-i şevkde lezzet
kalmaz

2. **şîrîne:-e****Tarih 39**

Mısra: 17

Hüsrev (Ferhad) ile Şirin
hikayesinin kadın kahramanı.

Nezâre eylemez Ferhâd-ı tab'ı
degme Şîrîne
Görüp şad nâz-dâr u nâz-perver
nâzenîn yârı

3. **şîrîn:****Gazel 200**

Mısra: 8

"Hüsrev ile Şirin" yahut
"Ferhat ile Şirin" hikayesinin
kadın kahramanı.

Olmakda küh-düz-ı cefâ âh-ı tîşe-
kâr
Şîrîn hevâ-yı 'aşkda Ferhâd olam
gibi

şîrîn zebân:1. **şîrîn zebân:****Gazel 104**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Tatlı dil.

İstemez dür olmağa şîrîn
zebânından kelâm
Lüknetinden şanma eyler harf ile
leb keşmekeş

şîrîn-kâm olmaz:1. **şîrîn-kâm olmaz:****Gazel 78**

Mısra: 14

Kelime Tipi: **Deyim***Tadı damağında kalmak.*

Dimâg-efsürde-i ser-mâ-yı nâ-
kâmî olan diller
Şemîm-i verd-i bâğ-ı va'deden
şîrîn-kâm olmaz

şîrîn-mezâk id:1. **şîrîn-mezâk id:****Gazel 201**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Damağı tatlanmış olmak.

tüfî-dilân-ı dânişi şîrîn-mezâk ider
Şehd-i lezîz-i nazmımız Es'ad
şeker gibi

şîşe:1. **şîşe:****Gazel 76**

Mısra: 6

Camdan yapılmış, ağzı dar
uzunca kap.

Olmasa dilde hevâ dîde degildir
rüşen
Nefha-yâb olmayacak şîşe hoş-
endâm olmaz

2. **şîşe:****Gazel 185**

Mısra: 10

Ağzı dar cam kap.

Her pâresi bir niş-i ciger-düz olur
Es'ad
İştekte kalursa dil-i gam-dîde çü
şîşe

3. **şîşeden:-den****Gazel 118**

Mısra: 10

İçerisine sıvı konulan, cam
veya plastikten yapılmış, dar ağzılı
uzun kap.

İderdim zîb-i engüş-t-i tahayyül
Halka-i çeşmim
Medâr-ı cezb olaydı şîşeden fass-ı
niğîn olmak

şîse-i çeşm-i terimdedir:1. **şîse-i çeşm-i terimdedir:****Gazel 37**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yaşlı gözün kadehi.

Olmaz hazan-resîde gül-i âl-i 'arızı
Her dem hayâli şîşe-i çeşm-i
terimdedir

şîse-i şerm:1. **şîse-i şerm:****Kaside 12**

Mısra: 80

Kelime Tipi: -

Utanma kadehi.

Tohm-ı nâzende-i eş'arım
açıldıkça olur
Şîşe-i şermde pür-haclet-i mugber
lâle

şîse-pâre:1. **şîse-pâre:****Gazel 80**

Mısra: 6

Şişe parçası.

Gubâr-ı hatla itmez iktihâl-i şevk
bed-bînân
Ki jeng-âlüd ola bir şîşe-pâre
hurde-bîn olmaz

şitâ:1. **şitâ:****Kaside 9**

Mısra: 4

Kış mevsimi.

Esîr-i pister idi gerçi gizli
hummadan
Şitâ da olmuş idi sü'-i mi'deden
bî-mâr

2. **şitâda:-da****Lugaz 10**

Mısra: 25

Kış mevsimi.

Şevk-i şādîsî şitâda çokdur
O kadar sayfda keyfî yokdur

şitâ vaktinde:

1. şitâ vaktinde:

Lugaz 2

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Kış mevsimi.

Çıkup yaylaklarda sayfî eyler
İner şehre şitâ vaktinde ekser

şitâb:

1. şitâbından:-ı, -n, -dan

Gazel 125

Mısra: 4

Çabukluk, acele.

Revnağ-ı bezm-i rakîb olmak mı
yohsa niyyetiñ
Ey cefâ-cü böyle fehmi itdim
şitâbından seniñ

şitâbân:

1. şitâbândır:--dır

Gazel 101

Mısra: 8

*Koşan, acele ile giden,
seğirten.*

Şineh-kâr-ı yem-i fûrkât olur sâhil-
res-i hâhiş
Şitâbândır gör emvâcî kenara rûy-
mâl itmîş

şive-güster:

1. şive-güster:

Gazel 118

Mısra: 14

Naz, cilve yayan.

Gerekdir Es'adâ dil virdigin şüh-ı
perî-peyker
Hüner-ver 'işve-perver şive-güster
nâzenîn olmak

şive-kâr:

1. şive-kâr:

Tarih 39

Mısra: 14

İşveli, cilveli.

Dem-i zibendesinde kalmadı
rencür 'uşşâka
N'ola her 'işve-bâz u şive-kâr itse
vefâdârî

şöhret ü şandır:

1. şöhret ü şandır:

Gazel 46

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Ün ve nam.

Olan bādî cefâ-yı rûzgâra şöhret ü
şandır
Mehiñ noksânı hürşidin zevâli aña
burhândır

şöhret-i şâne:

1. şöhret-i şâne:

Gazel 36

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Şerefîñ ünü.

Dâğ-ı derûn şöhret-i şâne medâr
olur
Faşş-ı nigîn hakk ile gör nâmdâr
olur

söyle kim:

1. söyle kim:

Müsemmen 1

Mısra: 52

Kelime Tipi: -
*Şunun gibi, şuna benzer, şu
şekilde.*

Seni bulsam dañi izhârîña fırsat
bulamam
Şöyle kim nîm nighle bile Ruhsat
bulamam

su 'le-rîz ideli:

1. şu 'le-rîz ideli:

Gazel 29

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Alev saçan.

Âfâkı şu 'le-rîz ideli âfitâb-ı ruh
Hasret-keş-i şeb eyledi mihri
hicâb-ı ruh

su 'a':

1. şu 'a':-ı

Gazel 59

Mısra: 4

Ar. Ziya, tel tel görünen ışıq.

Âdem Taḥammül eyleyemez tâb-ı
hüsne
Eylər şu 'a'ı dîde-i hürşîdi hüre-dâr

2. şu 'a':-ı

Kaside 3

Mısra: 44

Ar. Ziya, tel tel görünen ışıq.

Odur o şem'-i zîyâ-sâz-ı bezm-i
bi'set kim
Şu 'a'ı türe-zidâ-yı şeb-i ḥaṭâyadır

3. şu 'a':-ı

Gazel 180

Mısra: 5

*Işın, Güneş'ten veyâ başka bir
ışık kaynağından uzanan tel tel
ışıklar.*

Şu 'a'ı gibi düşerdi zemîne mihr-i
semâ
Felekde görse 'izârın bu istinâre ile

su 'a':

1. şu 'a':

Gazel 43

Mısra: 6

Kelime Tipi: -
*Bir ışık kaynağından uzanan
ışık telleri.*

Şeb-i ḥayâlimi mehtâb iderse n'ola
ruḥı
Şu 'a'ı ol kameriñ neyyir-i
bahâdandır

su 'a' -ı şem 'i mihr ü mähim:

1. şu 'a' -ı şem 'i mihr ü mähim:

Gazel 9

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
Ayın ve güneşin parlak ışığı.

İstemem çarḥıñ şu 'a' -ı şem 'i
mihr ü mähim
Reh-rev-i rāh-ı vişâlim āh
meş'aldir baña

su 'a':

1. şu 'a':

Tarih 41

Mısra: 25

Kelime Tipi: -
Işın, hüzme.

Şu 'a'ı ol kadar Te'sir kılmışdır ki
deryâya
şadepler kesb-i tâb itmekle oldı
lû'lü-yi lâlâ

su 'a' -ı şādmān:

1. şu 'a' -ı şādmān:

Tarih 4

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Mutluluk ışığı.

Ne şeh-zāde gül-i bağ-ı hümâyün-ı
salâbet kim

Cihāna mihr-i zātından şu'ā'-ı
şādmān geldi

şu'bede-bāz-ı sihrî:

1. **şu'bede-bāz-ı sihrî:**

Gazel 149

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sihir hokkabazı.

Es'adā gamzesi ol şu'bede-bāz-ı
sihrî
Oldı dil-süz-ı füsün itmede icrā-yı
fiten

şüh:

1. **şüh:**

Kaside 10

Mısra: 69

İşveli, cilveli.

Engüşt ile geh şāne-zen-i haṭ degil
ol şüh
Ceyş-i fiten-i hüsne nev imlā-yı
kalemdir

2. **şüh:**

Beit 7

Mısra: 1

*Açık meşrepli, şen ve
hareketinde serbest, oynak, nazlı;
neşeli (sevgili).*

Satr-ı nev-haṭṭ-ı Ruḥı maḳta' iken
hüsne o şüh
Beyt-i ebrûsı gibi maṭla'-ı garrā mı
sanur

3. **şūha:-a**

Gazel 6

Mısra: 10

*Açık meşrepli, şen ve
hareketinde serbest, oynak, nazlı;
neşeli (sevgili).*

Ḥayāl-i mışra'-ı ebrûsı var iken
Es'ad
O şūha şî'r ile müşkildir intisāb
saña

4. **şüh:-ı**

Gazel 49

Mısra: 7

*Açık meşrepli, şen ve
hareketinde serbest, oynak, nazlı;
neşeli (sevgili).*

Ḥançer-be-kef görünce o şüh
āmān diyüp
Sarılmak ol miyāne nezāket degil
midir

5. **şūhuñ:-uñ**

Gazel 50

Mısra: 1

*Açık meşrepli, şen ve
hareketinde serbest, oynak, nazlı;
neşeli (sevgili).*

Hüsn o şūhuñ reng-pīrā-yı ruḥ-ı
dil-cūsıdır
Nāz nūkhet-zāy-ı her berg-i gül-i
ḥod-rūsıdır

6. **şūhuñ:-uñ**

Gazel 73

Mısra: 9

*Açık meşrepli, şen ve
hareketinde serbest, oynak, nazlı;
neşeli (sevgili).*

Yüridi ceyş-i haṭı Es'ad o şūhuñ
bilmem
Mülk-i hüsni yeniden niyyeti teşhîr
midir

7. **şüh:-ı**

Gazel 94

Mısra: 6

*Açık meşrepli, şen ve
hareketinde serbest, oynak, nazlı;
neşeli (sevgili).*

Bakılsa gül ruḥiniñ 'andelîbiyüz
amma
O şühı sayda dil-i zārı şāh-bāz
ideriz

8. **şūhuñ:-uñ**

Gazel 102

Mısra: 1

*Açık meşrepli, şen ve
hareketinde serbest, oynak, nazlı;
neşeli (sevgili).*

Ol āhū-dīde şūhuñ şanmañız derdi
çekilmezmiş
Meger zaḥm-ı nigāh-ı hūn-perverdi
çekilmezmiş

9. **şūhuñ:-uñ**

Gazel 102

Mısra: 8

*Açık meşrepli, şen ve
hareketinde serbest, oynak, nazlı;
neşeli (sevgili).*

Ne deñlü olsa ḥaml-āmüz-ı hicrān
üştür-i ṭāḳat
O şūhuñ yine bār-ı miḥnet-āverdi
çekilmezmiş

10. **şūhuñ:-uñ**

Gazel 105

Mısra: 9

*Açık meşrepli, şen ve
hareketinde serbest, oynak, nazlı;
neşeli (sevgili).*

Es'ad fem-i tengine söz olmazken
o şūhuñ
Ta'bır anı kıl-k-i sūḥan-icādına
maḥşūs

11. **şūha:-a**

Gazel 146

Mısra: 1

*Açık meşrepli, şen ve
hareketinde serbest, oynak, nazlı;
neşeli (sevgili).*

O şūha seyr-i gülşenden ferāgat
gelmesün gelsün
'İzār-ı āline gülden hacālet
gelmesün gelsün

12. **şūha:-a**

Gazel 166

Mısra: 10

*Açık meşrepli, şen ve
hareketinde serbest, oynak, nazlı;
neşeli (sevgili).*

Karīn-i gūş-ı kabûl eylemez yine
Es'ad
O şūha harf-i niyazı güherden
itsem de

13. **şūhuñ:-uñ**

Gazel 172

Mısra: 9

*Açık meşrepli, şen ve
hareketinde serbest, oynak, nazlı;
neşeli (sevgili).*

O şūhuñ 'anber-i Ḥāl-i 'izārı ey
Es'ad
Bırakdı āteş-i ḡam micmer-i
ḥayālimize

14. **şūha:-a**

Gazel 191

Mısra: 9

*Açık meşrepli, şen ve
hareketinde serbest, oynak, nazlı;
neşeli (sevgili).*

Es'ad o şūha Ḥāl-i raşad-cū-yi 'arz
iken
Schḥāre-ḡamze bağladı geldi
zebānımı

15. **şüh:-ı**

Nazm 29

Mısra: 3

*Açık meşrepli, şen ve
hareketinde serbest, oynak, nazlı;
neşeli (sevgili).*

Ol şühı der-āḡüş idüp öpsem leb-i
la'lin
Kāildim eger düşde de görsem o
safāy

16. **şuha:-a****Gazel 115**

Mısra: 9

*Hareketlerinde serbest;
neşeli, şen ve oynak (kadın) II
sevgili.*

Es'ad o şuha sünbül-i bağ-ı 'izâr
olup
Eyler piyâz olmağ için büse-kâr
zülf

17. **şuha:-a****Kaside 10**

Mısra: 65

İşveli, cilveli güzel.

Şerh eyleyemez metn-i gam-ı Hâli
o şuha
Her târ-ı müjem gerçi bir alâ-yı
kalemdir

18. **şuhi:-ı****Gazel 21**

Mısra: 7

Far.güzel,neşeli.

Der-âgüş eylemekdir fülke-veş ol
nâ-hudâ şuhi
Sirişk-i çeşmimi hasretle deryâ
itmege bâ'ış

19. **şuğuñ:-uñ****Gazel 38**

Mısra: 9

Cilveli ve işveli sevgili.

Mihr-i ruhsârî hayâliyle o şuğuñ
Es'ad
Şeb-i târik-i gam-ı hecri baña
hâver olur

20. **şuha:-a****Gazel 44**

Mısra: 8

Cilveli ve işveli sevgili.

Ridâ-ber-düş-ı zerk u sübha-der-
dest ü küleh-ber-ser
Raķib ol şuha ca 'lî zühd ile
kendin irâ'etdir

21. **şuñ:****Kaside 12**

Mısra: 31

Cilveli,işveli.

Bezm-i gülzârda mey-nüş-i safa
olsa o şuñ
Tabaķ-ı nukl ola gül sāgar-ı pür-
zer lâle

22. **şuñ:****Gazel 28**

Mısra: 5

*(Fars.) Serbest ve neşeli
tavırlı, işveli, cilveli (kadın).*

Hât-âver olmadıkça vuşlata râzî
degil ol şuñ
Habir ol kim olurmuş fûrķatiñ
şâmı dem-i ferruñ

23. **şuñ:****Gazel 63**

Mısra: 7

*(Fars.) Serbest ve neşeli
tavırlı, işveli, cilveli (kadın).*

O şuñ 'âşık-ı düzah-fütâde-i hecri
Teraħħum itmez 'azâb-âver-i
garâm eyler

24. **şuñ:****Gazel 71**

Mısra: 5

*(Fars.) Serbest ve neşeli
tavırlı, işveli, cilveli (kadın).*

kıldı rubûde göñlümi bir tatlı dilli
şuñ
Sordum şekker lebine didi
Balkapanlıdır

25. **şuñ:****Gazel 154**

Mısra: 11

*(Fars.) Serbest ve neşeli
tavırlı, işveli, cilveli (kadın).*

Es'ad niyâz-mend-i vişâl ol o şuñ
hîç
Mehcûr ider mi bende-i miñnet-
keşîdesin

26. **şuñ:****Gazel 183**

Mısra: 5

*(Fars.) Serbest ve neşeli
tavırlı, işveli, cilveli (kadın).*

Güş itse vaşf-ı la'lini dil-teng olur
o şuñ
Sıgmaz netîce harf-i temenna
dehânına

27. **şuñ:****Gazel 197**

Mısra: 11

*(Fars.) Serbest ve neşeli
tavırlı, işveli, cilveli (kadın).*

Dirmiş o şuñ sâ'ati var vaķt-i
vuşlatiñ
Nice daķika geçdi o sâ'at
kurulmadı

28. **şuğuñ:-un****Gazel 121**

Mısra: 9

*(Fars.) Serbest ve neşeli
tavırlı, işveli, cilveli (kadın).*

O şuğuñ mushaf-ı rûyında Es'ad
âyet-i haţţı
'Ulûvv-i hûsnine nass olduğunda
irtiyâbım yok

29. **şuğuñ:-un****Gazel 138**

Mısra: 5

*(Fars.) Serbest ve neşeli
tavırlı, işveli, cilveli (kadın).*

Ey hûn-i sirişk itme yeter cûş o
şuğuñ
Engüş-ti temennâ-yı vişâline hizâb
ol

30. **şuğuñ:-un****Gazel 144**

Mısra: 11

*(Fars.) Serbest ve neşeli
tavırlı, işveli, cilveli (kadın).*

kıl o şuğuñ zîver-i silk-i senâ
dendânını
hâme Es'ad nazm-ı pâkin dürr-i
meknûn eylesün

31. **şuğuñ:-un****Gazel 161**

Mısra: 1

*(Fars.) Serbest ve neşeli
tavırlı, işveli, cilveli (kadın).*

Taķılmazdı o şuğuñ çeşm-i 'âşık-
veş görüp güşin
Eger taş olmasaydı baķrı ol zerrin
mengüşin

şuñ-ı âteşin-ruhsârdan:1. **şuñ-ı âteşin-ruhsârdan:****Gazel 204**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Yanağı ateş kırmızısı olan
sevgili.*

Dile tâbiş o şuñ-ı âteşin-Ruhsârdan
geldi

Belî pervâneye süz-ı derûn hep
nârdan geldi

şuñ-ı cefâ-perveriş ol:1. **şuñ-ı cefâ-perveriş ol:****Gazel 88**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Eziyet ile beslenen sevgili.

Bir sencileyin şuñ-ı cefâ-perveriş
olmaz

Bir bencileyin 'âşık-ı miñnet-
meniş olmaz

şüh-ı cihân:

1. şüh-ı cihân:

Gazel 47

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Dünyalar güzeli.

Girye-kārân-ı ciger-süh-ı -gân-ı
'aşkı

Kaşdın ey şüh-ı cihân cevri ile
rencide midir

2. şüh-ı cihân:

Murabba 1

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Cihan nazlısı, işvelisi.

Nâr-ı hicrânîla ey şüh-ı cihân
Derd-nâkim ben helâkim sîne çâk

3. şüh-ı cihân:

Gazel 150

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Cihan nazlısı, dünya güzeli.

Her dem hayâli gözde o şüh-ı
cihân nihân
Olmuş 'aceb nihân 'ayân u 'ayân
nihân

şüh-ı hat-âver:

1. şüh-ı hat-âver:

Gazel 169

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Ayva tüyleri yeni bitmeye
başlamış sevgili.*

Bir müyına saymaz seni ol şüh-ı
hat-âver
şad-pâre de kılsañ dili mânende-i
şâne

şüh-ı nev-heves:

1. şüh-ı nev-heves:

Gazel 98

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Acemi cilveli sevgili.

Seng-i cefâ vü çevri dil-i zara bî-
kıyâs
Semt-i vefâya uğramaz ol şüh-ı
nev-heves

şüh-ı perî-peyker:

1. şüh-ı perî-peyker:

Gazel 118

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Peri yüzü işveli (sevgili).

Gerekdir Es'adâ dil virdigin şüh-ı
perî-peyker
Hüner-ver 'işve-perver şîve-güster
nâzenin olmak

şüh-ı sîm-ğabğab:

1. şüh-ı sîm-ğabğab:

Gazel 104

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Gümüş gerdanlı, işveli
sevgili.*

Her nigâh itdikce mir'âta temâşil
hiss idüp
Eyler 'aksîyle o şüh-ı sîm-ğabğab
keşmekeş

şüh-ı siyeh-çerde:

1. şüh-ı siyeh-çerde:

Gazel 94

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Esmer yüzü uçarı güzel.

Ne dem o şüh-ı siyeh-çerdeye
niyâz ideriz
şadâ-yı minneti hem-nağme-i hicâz
ideriz

şüh-tab'at:

1. şüh-tab'atdır:-dir

Lugaz 12

Mısra: 11

Şen, neşeli yaradılış.

Egerçi şüh-tab'atdır kelîl olmaz
Velîk her kişiye râm olup rezîl
olmaz

şükûfe:

1. şükûfe:

Kaside 9

Mısra: 11

Çiçek.

Degil şükûfe o dem her nihâl ser-
tâ-ser
Hezâr dîde açup cümle oldılar
bîdâr

2. şükûfe:

Kaside 9

Mısra: 15

Çiçek.

Şükûfe şanma idüp rûze-i deyi
itmam
Çiçekli câme geyindi berây-ı 'id-i
bahar

3. şükûfeniñ:

Kaside 9

Mısra: 50

Çiçek.

Nesîm-i Şubh-ı bahârı görüp bu
esnada
Şükûfeniñ sebeb-i seyrin itdim
istîfâr

4. şükûfeleri:-ler, -i

Tahmis 3

Mısra: 23

Çiçek, tomurcuk.

Nâbî ider şükûfeleri dehri 'itr-nâk
Bağ-ı
Behîşt hâtır-ı nâzûk-terimdedir

5. şükûfe:

Tarih 41

Mısra: 39

Çiçek, çiçekler.

Muhassal her şükûfe bir sebağdan
feyz alup yer yer
Bu kâh-ı cennet-âsânın iderler
midhâfîn ifâ

şükûfe-dih-i engübîn ol:

1. şükûfe-dih-i engübîn ol:

Kaside 7

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Bal veren çiçek olmak.

Demdir şafâ-yi bâl ile neşv ü nema
bulup
Her hâr u has şükûfe-dih-i engübîn
ola

şükûfte:

1. şükûfte:

Gazel 27

Mısra: 4

(Çiçek için) Açılmış.

'Aceb mi zîb-dih-i şîşe-i kabûl olsa
Şükûfte sünbül-i bağ-ı du 'adır âh-ı
şabâh

2. şükûfte:

Kaside 9

Mısra: 88

(Çiçek için) Açılmış.

Hıdîv-i Cem-haşemâ âsaf-ı kerem-
şiyemâ

Eyâ şüküfte gül-i dâd-berg-i bâğ-ı
vaçar

şüküh-ı savlet:

1. şüküh-ı savlet:

Tarih 39

Mısra: **34**

Kelime Tipi: -

Hücum edişin azameti.

Şeh-i Dārā-haşem Sultân Ahmed
Hân-ı Gâzî kim
'Adîm eyler şüküh-ı savleti a' dâ-yı
bed-kârı

şüküh-ı şevket ü iclâl:

1. şüküh-ı şevket ü iclâl:

Kaside 6

Mısra: **26**

Kelime Tipi: -

*Büyüklük ve ululuğun
görkemi.*

Şehenşâh-ı cihan Sultân Mahmûd
Hân-ı 'âdil kim
Şüküh-ı şevket ü iclâli haclet-bahş-
ı İskender

sular kim:

1. sular kim:

Lugaz 6

Mısra: **1**

Kelime Tipi: -

Şunlar ki, şu kişiler ki.

Ne cemâ'atdır şular kim dâimâ
Eylemişler bir imâma iktidâ

sule:

1. şuleler:-ler

Kaside 12

Mısra: **60**

Alev, ateş alevi.

Eylese nâ'ire-i savleti gülşen-süzî
Şuleler gibi fûrûzân ola yer yer lâle

şu'le-bahş ol:

1. şu'le-bahş ol:-an

Gazel 159

Mısra: **5**

Kelime Tipi: -

*Işık veren olmak, ışık
bahşedici olmak.*

Sipihriñ ahteri mi şu'le-bahş olan
her şeb
Şerâr-ı âteş-i dilden Eger midir
görinen

şu'le-bahşâ:

1. şu'le-bahşâdır:-dır

Tarih 40

Mısra: **7**

*Işık veren, aydınlık
bağışlayan.*

O deñlü şemse vü zerrîn-tâkı şu'le-
bahşâdır
Ki kıldı hîre-sâziş çeşm-i mihr-i
tâb-peymâyı

şu'le-cây-ı devlet ü iclâl ola:

1. şu'le-cây-ı devlet ü iclâl ola:-a

Tarih 32

Mısra: **11**

Kelime Tipi: -

*Ululuk ve saadet kıvılcımının
yeri, makamı olmak.*

Dâimâ bu şu'le-cây-ı devlet ü iclâl
ola
Bendegâna germ-bahş u düşmene
âteş-feşân

şu'le-cüş olmaz:

1. şu'le-cüş olmaz:

Gazel 77

Mısra: **2**

Kelime Tipi: -

Ateşleri arttıran olmak.

O sîne germ olup mādām ol âfet
bâde-nüş olmaz
Yem-i mevc-âver-i hüsn ü melâhat
şu'le-cüş olmaz

şu'le-i cân-süz:

1. şu'le-i cân-süz:

Gazel 47

Mısra: **2**

Kelime Tipi: -

Can yakıcı ateş.

Naẓra-sâz olduğuñ ol 'arız-ı
hurşide midir
Çeşmin ol şu'le-i cân-süz ile tâbide
midir

şu'le-i cevvăleler:

1. şu'le-i cevvăleler:

Gazel 192

Mısra: **10**

Kelime Tipi: -

*Çok hareketli, kıvrak
kıvılcımlar.*

Ahım şerârı çıkmada sevdâ-yı Hâl
ile
Cevv-i sipihre şu'le-i cevvăleler
gibi

şu'le-i hadd:

1. şu'le-i hadd:

Kaside 12

Mısra: **34**

Kelime Tipi: -

Yanağın ateşi.

Şad fûrûğ ile n'ola olsa sirâc-ı
gülşen
Şu'le-i haddiñ ile oldı münevver
lâle

şu'le-i hâne-süz-ı hübî:

1. şu'le-i hâne-süz-ı hübî:

Terkib-bend 1

Mısra: **7**

Kelime Tipi: -

Güzelliğın ocak yakan alevi.

Ey şu'le-i hâne-süz-ı Hübî
V'ey âteş-i pür-şirâr-ı 'işve

şu'le-i hurşîdi:

1. şu'le-i hurşîdi:

Gazel 144

Mısra: **1**

Kelime Tipi: -

Güneş ışığı.

Tâb-ı hüsnüñ şu'le-i hurşîdi şeb-
gün eylesün
Gülleri reng-i Ruḥuñ gülşende dil-
hün eylesün

şu'le-i hüsn ol:

1. şu'le-i hüsn ol:

Gazel 83

Mısra: **13**

Kelime Tipi: -

Güzelliğın kıvılcımı olmak.

Süzân-ı beher şu'le-i hüsn olma ki
Es'ad
Her şem'e çü pervâne per ü bâl
açılmaz

şu'le-i küh-i dil:

1. şu'le-i küh-i dil:

Gazel 178

Mısra: **4**

Kelime Tipi: -

Gönül dağının alevi.

Eyleyüp pür-teb-i envâr-ı tecellâ-yı
cemâl
Şu'le-i küh-i dili ta'ne-zen-i Tûr
eyle

şu'le-i mâha:

1. şu'le-i mâha:

Gazel 61

Mısra: **2**

Kelime Tipi: -
Ayın ışığı.

Şubh-ı ümmîdine irmezse dil ey
mihr-i münîr
Şu'le-i mâha döner âteş-i âh-ı şeb-
gîr

şu'le-i mihr:

1. şu'le-i mihr:

Gazel 133

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Güneşin alevi.

Şu'le-i mihr gibi süde-cebîn-i hâk
ol
Sen de ol vaz'-ıla hem-mertebe-i
eflâk ol

şu'le-i mihr-i nübüvvetden:

1. şu'le-i mihr-i nübüvvetden:

Kaside 2

Mısra: 68

Kelime Tipi: -
Peygamberlik güneşinin ışığı.

hatıñ ol sâyedürür kim Ruḥ-i pür-
nûrunda
Şu'le-i mihr-i nübüvvetden olur
rüy-nümâ

şu'le-i şemşîr-i kazâ-te'siri:

1. şu'le-i şemşîr-i kazâ-te'siri:

Tarih 21

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
Kaderin etki ettiği kılıcın
kıvılcımı.

Âteşin şu'le-i şemşîr-i kazâ-te'siri
Berk-i cân-süz-ı 'adû olsa degil
müsteb'id

şu'le-mevc it:

1. şu'le-mevc it:

Kaside 11

Mısra: 14

Kelime Tipi: -
Ateş dalgası yapmak.

Germ idüp tâb vezânî-i nesîm-i
fikri
Şu'le-mevc itdi dürer-zâr-ı dil-i
deryayı

şu'le-senc-i 'âlem ol:

1. şu'le-senc-i 'âlem ol:

Kaside 4

Mısra: 64

Kelime Tipi: -

Kainata ışık saçan
olmak.(Hz.Muhammed).

Ey gevher-i yegâne-i gencîne-i
Huda
V'ey şu'le-senc-i 'âlem olan mihr-i
re'feti

şu'le-zâr evle:

1. şu'le-zâr eyle:

Kaside 11

Mısra: 100

Kelime Tipi: -
Ateşi çok olan, aydınlık yer
yapmak.

Tâ ki hürşîd-i cihân-tâbiş-i feyz-i
Feyyaz
Şu'le-zâr eyleye bu 'arsa-geh-i
dünyâyı

şümâr itmez:

1. şümâr itmez:-mez

Gazel 11

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Saymak, hesaplamak.

Aldı nakd-i hâtırim hem bir pula
itmez şümâr
Eylemişken hâl ü hat bi'l-cümle
maşrûfım hisâb

şür ü fitene:

1. şür ü fitene:

Gazel 124

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Fitne ve kavga II. Savaş ve
karmaşa.

Nice bahs ide fen-i hilede şür ü
fitene

Sihre şad-mes'ele-âmüz-ı füsûndur
gamzeñ

şür u şekâ:

1. şür u şekâ:

Gazel 95

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Karmaşa ve kötülük.

Fünûn-ı çeşminin olmuş kemîne
şâkirdi
Hezâr şür u şekâ fitne-i cidâl-engîz

şür-efgen:

1. şür-efgen:

Gazel 140

Mısra: 1

Kargaşa çıkaran,
karmakarışık eden.

Gözüm degdi o şehlä çeşmi şür-
efgen ben öğretdim
Bağulsa kec-nigeh bilmezdi
evvelden ben öğretdim

2. şür-efgen:

Gazel 173

Mısra: 8

Kargaşa çıkaran,
karmakarışık eden.

Süz-i güftâr olmasa ehl-i riyâda
ger n'ola
'aşk şür-efgen degildir şüret-i
dîvârda

şüris:

1. şüris:

Gazel 126

Mısra: 3

Kargaşa, karışıklık.

Bu şüriş kim şehâ vardır nigâh-ı
sihr-sâzînda
Koparsa günde yüz biñ fitne yer
yer azdır çeşmiñ

şürişin:

1. şürişin:

Gazel 39

Mısra: 2

Perişanlık, dağınıklık.

Âşüb u fitne bende-i çeşm-i
siyâhıdır
Nîreng şürişin nigehe cây-gâhıdır

şürü' evle:

1. şürü' eyle:

Muamma 1

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
Başlamak.

Ger dilerseñ nâm birle olasin evvel
bekâm
Nâsa tertîb üzre iclâle şürü' eyle
müdâm

şürü' id:

1. şürü' id:

Kaside 8

Mısra: 17

Kelime Tipi: -
Başlamak, girişmek.

Şürü' idüp muḳaddem nüṣṣa-i
reyḥânedan sünbül

Fevāyih ile nefhū 't-tībe kıldı şimdi
imānı

**şüy-ende-i denā 'et-i a 'dā-vı dīn
ol:**

**1. şüy-ende-i denā 'et-i a 'dā-yı
dīn ol:**

Kaside 7

Mısra: 66

Kelime Tipi: -

*Din düşmanlarının alçaklığını
yıkamak.*

Mānend-i āb meşreb-i şemşīr-i
satveti

Şüy-ende-i denā 'et-i a 'dā-yı dīn
ola

T

tā:

1. tā:

Müsemmen 1

Mısra: 57

*Bir şeyin başladığı veya sona
erdiği noktayı, zaman ve uzaklık
bakımından abartmalı bir biçimde
anlatan bir söz.*

Bī-vefā oldığını bilmez idim tā bu
kadar
Soñra duydum yog-umuş sende
hākīkatden Eşer

2. tā:

Tarih 29

Mısra: 4

*Bir şeyin başladığı veya sona
erdiği noktayı, zaman ve uzaklık
bakımından abartmalı bir biçimde
anlatan bir söz.*

Ya 'ni Sultān Ahmed-i gāzī ki tav'
u kerh ile
Bende-i fermānıdır tā şarkdan
garba cihān

3. tā:

Kaside 1

Mısra: 31

*"Böylece, bu şekilde"
anlamında kullanılan bir bağlaç.*

Mef'ülün eyle tā 'ati tā naşb-ı nefis
idüp
Ref' ola fā 'il olduğın ef'āl-i bed-
nümā

4. tā:

Kaside 1

Mısra: 74

*"Böylece, bu şekilde"
anlamında kullanılan bir bağlaç.*

Bādī-i şerh-i şadr idegör kavlı-i
şārihi
Tā resm ü hadd cümle tarikāt 'ayān
ola

5. tā:

Gazel 191

Mısra: 6

*Bir şeyin bulunduğu,
başladığı veya sona erdiği yeri
veya zamanı anlatırken söze
mübalağa katar. Genellikle dek,
değın, kadar, beri vb. ile kullanılır.*

Olsam süvār-ı esb-i temennā-yı
vaşl eger
Tā āhır-i emelde çekerdim
'inānımı

6. tā:

Tarih 24

Mısra: 16

*"-e kadar, -den beri"
anlamlarında, bir şeyin başladığı
veya sona erdiği noktayı, zaman ve
uzaklık bakımından abartarak
anlatan edat.*

Hemīşe bedr-i 'izz ü devleti pür-
nūr ide dehri
Vücūd-ı pāki dā 'im ola tā 'ālem
hüveydādır

7. tā:

Kaside 1

Mısra: 79

Abartma bildiren ünlem.

Ya 'ni müşerref eyleye tā nazm-ı
dil-keşīñ
Na 't-i şerīf-i Hāzret-i sultān-ı
enbiyā

8. tā:

Gazel 89

Mısra: 12

*Ta; bir fiilin, bir hareketin,
bir yerin, bir şeyin başladığı veya
sona erdiği noktayı, zaman ve
uzaklık bakımından abartmalı bir
biçimde anlatan bir söz.*

'Aşık ne bilür kadr-i maḥabbet
nedir Es'ad
Tā sīnesi şad-Dāğ maḥarr-ı miḥen
olmaz

9. tā:

Gazel 112

Mısra: 4

*Dek, değın, kadar, beri vb.
edatlarla birlikte kullanılarak bir
fiilin, bir hareketin, bir yerin, bir
şeyin başladığı veya sona erdiği
noktayı, zaman ve uzaklık
bakımından abartmalı bir biçimde
anlatan bir söz.*

Nā-ümīd olmam gül-i hoş-büy-i
vaşlıñdan şehā
Tā zükām-ı ye 's olunca nefha-pīrā-
yı dimağ

tā 'at-gerān-ı ğam:

1. tā 'at-gerān-ı ğam:

Gazel 53

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kederin ibadetçisi.

Tā 'at-gerān-ı ğam nice ḥam-kāmet
olmasun
Kim secde-senc-i kıble-geh-i
ebruvān olur

tā 'ir-i evc-i sa 'ādetim:

1. tā 'ir-i evc-i sa 'ādetim:

Gazel 37

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Mutluluğun doruklarında
uçan kuş.*

Bālā perende tā 'ir-i evc-i sa
'ādetim
Yümn-i hümāy sāye-i bāl ü
perimdedir

tā ki:

1. tā ki:

Kaside 11

Mısra: 99

Kelime Tipi: -

Bu şekilde, böylece.

Tā ki hırşîd-i cihân-tâbiş-i feyz-i
Feyyaz
Şu 'le-zâr eyleye bu 'arsa-geh-i
dünyâyı

2. tā ki:

Kaside 12

Mısra: 83

Kelime Tipi: -

Bu şekilde, böylece.

Tā ki âsar-ı füyûzât-ı İlâhiyye ile
Gülşen-efrûz-küşâyîş ola yer yer
lâle

3. tā ki:

Kaside 9

Mısra: 107

Kelime Tipi: -

*Öyle ki, şunun için, şundan
ötürü. II ... olsun diye.*

Hemîşe tā ki ola bağ-zâr-ı 'âlemde
Mesîh-i feyz-nümâ rûh-bağş-ı her
ezhâr

4. tā ki:

Lugaz 16

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Öyle ki.

Nazar-eyle buña dikkat yeridir
Tā ki zâhîr ola ol bî-hemtâ

ta 'küb-i cefâ:

1. ta 'küb-i cefâ:

Gazel 17

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Eziyet yolundan gitmek:.

Tā 'küb-i cefâ kor mı şafâda ola
şâbit
Taḥşîl-i neşât itmege dil bulsa da
fırşat

tā kim:

1. tā kim:

Kaside 7

Mısra: 85

Kelime Tipi: -

Ta ki, sonunda.

Tā kim güzide feyz-i dem-i
nevbahâr ile
Bu gül-riyâz-ı dehr çü huld-i berin
ola

2. tā kim:

Kaside 8

Mısra: 73

Kelime Tipi: -

Ta ki, sonunda.

Ola tā kim füyûzât-ı zamân-ı
nevbahârden
Ser-â-pâ sebz-i hurrem 'âlemin
köhne gülistanı

3. tā kim:

Tarih 3

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Ta ki, sonunda.

Çıka tā kim haṭîb-i mihr-i enver
minber-i çarḥa
Ola mahfel-güzîn-i na 't-hâmı
tasliyet-pîrâ

4. tā kim:

Tarih 24

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ta ki.

Ki hayl-i âşafân dergeh-i iclâlini
bir bir
Fîrâsetle tezekkür kıldı tā kim
mihre ahrâdır

5. tā kim:

Kaside 10

Mısra: 79

Kelime Tipi: -

Ta ki, -sın diye, -mesi için.

Tā kim dürer-i pāk-i süḥan genc-i
dehenden
Zîver-dih-i dāmân-ı tûvânâ-yı
kâlemdir

6. tā kim:

Kaside 6

Mısra: 51

Kelime Tipi: -

Böylece.

Gelüp her sâl-i ferruḥ-fâl tā kim
nevbahâr u 'îd
Ola gülşen-serây-ı dehr şevk-efzâ
vü şâdî-ger

tā rûz-i cezâ:

1. tā rûz-i cezâ:

Tarih 10

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Kıyamet gününe kadar.

Eyleyüp Ḥazret-i Allâh hemîn
âbâdan
kıla tā rûz-i cezâ şâhibine kehf-i
emân

ta 'zîm idüp:

1. ta 'zîm idüp:

Tahmis 1

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

*Hürmet etmek, saygı
göstermek.*

Husûsen şıdkîle ta 'zîm idüp ez-
cân u dil her ân
Maḳâm-ı pāk-i İbrâhîmin eyle
kadrini iz'ân

ta 'affûf itmesi:

1. ta 'affûf itmesi:

Gazel 43

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

İffetli olmak.

İnanma zühdine sâlûs-hey 'etin
Es 'ad
Ta 'affûf itmesi de cümle-i
riyâdandır

ta 'alluk:

1. ta 'alluk:

Tahmis 2

Mısra: 8

(Dünyevi) bağılılık.

Nedir suduñ bu deñlü sarf-ı emvâl-
i temennadan
Ta 'alluk riştesin kat ' eyleyüp ser-
cümle eşyadan

2. ta 'alluk:

Nazm 25

Mısra: 2

Alakalı olma, bağılılık.

Hemîşe dîde-res-i beste-i nezzâre
degildir
Ta 'alluk ol nîgeh-i meste âşikâre
degildir

tā 'at:

1. tā 'ati:-i

Kaside 1

Mısra: 31

*Allah'ın emirlerini yerine
getirme, ibadet.*

Mef'ûlûñ eyle tā 'ati tā naşb-ı nefis
idüp
Ref' ola fâ 'il olduğın ef'âl-i bed-
nümâ

2. tā 'ata:-a

Gazel 182

Mısra: 2

*Allah'ın emirlerine uyma,
emredileni yapma; ibadet.*

Kadem dü-tâdır ol ebrû baña
görünmese de

Ki kıble tā'ata hergiz sezā
görünmese de

tā'at u hayra:

1. tā'at u hayra:

Kaside 1

Mısra: 65

Kelime Tipi: -

İbadet ve iyilik.

Tā'at u hayra māni'atü'l-cem'
olanları
Terk idüp eyle māni'atü'l-halv ile
każā

tā'at-i hudā:

1. tā'at-i hudā:

Kaside 1

Mısra: 48

Kelime Tipi: -

Allah'ın emirleri.

Mevşül olur saña şıla-i hayr
cümlesi
Mā-fi'z-zamiriñ ola hemān tā'at-i
Hudā

tāb:

1. tabına:-ina

Kaside 11

Mısra: 55

*Takat, mecal, güç, kuvvet;
ışık, parlaklık; kıvrım, büküm.*

Cevher-i tığ kadar tabına hem-āb
olamaz
Ne kadar mevc-sitān itse sabā
deryayı

2. tāb:

Tarih 17

Mısra: 4

*1. Işık, parlaklık. 2. Güç,
kuvvet.*

Gonça-i nev-nahl-i gül-zār-ı
hümāyūn-ı kerem
Ziver-i tāt-ı sa'adet gevher-i yek-
tāda tāb

3. tābı:-ı

Gazel 190

Mısra: 1

Güç, kuvvet, takat.

Virse kânūn şafā üzre rebāba tābı
Cân bulup muṭṭibe reşk eyler idi
Fārābī

4. tābın:-ın

Gazel 110

Mısra: 9

Parlaklık.

Bī-zebānlık Es'adā ger tābın eفزūn
itmese
Böyle baş egmezdi geh mikrāz-ı
zaḥm-āsāra şem'

5. tāb:

Kaside 11

Mısra: 13

*Güç, kuvvet, takat; ışıık,
parlaklık.*

Germ idüp tāb vezānī-i nesīm-i
fikri
Şu'le-mevc itdi dūrer-zār-ı dil-i
deryayı

tab':

1. tab':-ı:

Gazel 9

Mısra: 9

Işık, parıltı.

Tab'-ı Es'ad bakmasa āyine-i
ruḥsārīña
Söylemezdi tūṭī-āsā böyle şī'r-i
hoş-edā

2. tab':-ı

Lugaz 1

Mısra: 11

*Huy, mizaç, karakter,
yaratılış.*

Balgāmī tab'ı hevāyī meşrebi
İzṭrāb ile geçer rüz ü şebi

3. tab'ındadır:-in-da-dır

Tarih 44

Mısra: 2

Tabiat, huy, yaratılış.

İzzetlü Kethüdā Beyg ol menba'-ı
me'ālī
Ma'nā-yı 'izz ü cūduñ tab'ındadır
me'ālī

4. tab'im:-ım

Gazel 65

Mısra: 9

*Huy, mizaç, karakter,
yaradılış.*

Sühanda gerçi ki bālādır Es'adā
tab'im
Kabā-yı nūkte vü rāyında yine
dāmendir

5. tab'ında:-ın, -da

Lugaz 12

Mısra: 7

*Tabiat; huy, karakter, mizaç,
yaradılış.*

O deñlü vūs'ati var tab'ında el-
Hāşıl

Derūnı Baḥrına girseñ bulunmaya
sāhil

tabak-ı nukl:

1. tabak-ı nukl:

Kaside 12

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

Meze tabağı.

Bezm-i gülzārda mey-nüş-i safā
olsa o şūḥ
Tabak-ı nukl ola gül sāgar-ı pūr-
zer lāle

tābānī:

1. tābānī:

Tarih 42

Mısra: 10

Parlaklık, aydınlık.

Ne mäh-i nev fūrūğ-ı tal'atından
mihr bir zerre
Cebīninden şabāḥü'l-hayr-ı devlet
buldı tābānī

tāb-āver:

1. tāb-āver:

Kaside 12

Mısra: 29

Aydınlatan, ışıık saçan.

Böyle çün Şubḥ-ı bahar olmaz idi
tāb-āver
Olmasa gerden-i dildār ile hem-ser
lāle

tāb-āver-i iclāl ol:

1. tāb-āver-i iclāl ol:

Tarih 1

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Ululuk ışığı saçan olmak.

Burc-i 'ulyā-yı vezāretde yine
mäh-āsā
Oldı tāb-āver-i iclāl Mehemmed
Pāşā

tāb-baḥş ol:

1. tāb-baḥş ol:

Kaside 12

Mısra: 41

Kelime Tipi: -

Işık vermek, aydınlılatmak.

Tāb-baḥş olmağ için pençe-i
ḥurşid gibi
Tarḥ idüp bezm-geh-i gülşeni
n'eyler lāle

tāb-dār-ı bāde-i nāz olup:**1. tāb-dār-ı bāde-i nāz olup:****Gazel 119**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Naz şarabıyla parlamak.

O naḥl-i 'işve olup tāb-dār-ı bāde-i nāz

Gül-i 'izārı küşād oldu āl āl olarak

tāb-efgen olup:**1. tāb-efgen olup:****Gazel 17**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Işık saçıcı olmak.

Teşrif ile kıl gülşeni reşk-āver-i cennet

Tāb-efgen olup seyre çık ey mihr-i melāḥat

tā-be-ḥaşr:**1. tā-be-ḥaşr:****Tarih 28**

Mısra: 5

Haşre dek, kıyamete kadar.

Tā-be-ḥaşr 'ömrini efzün idüp

Allah anıñ

Bāğ-ı devletde gül-i zātını kılusun handān

tā-be-k'ey:**1. tā-be-k'ey:****Müsemmen 1**

Mısra: 20

Ne zamana kadar.

Genc-i sinem nice bir maḥzen-i ahzān olsun

Tā-be-k'ey ḥasret-i laliñle ciger kân olsun

tā-be-maḥşer:**1. tā-be-maḥşer:****Tarih 7**

Mısra: 10

Maḥşere kadar.

Seni bağışlıya ḥaḳ pādīşeh-i devrāna

Tā-be-maḥşer olasıñ zīver-i şadr-ı a'lā

2. tā-be-maḥşer:**Tarih 23**

Mısra: 13

Maḥşere kadar.

Tā-be-maḥşer 'ömrin efzün

eyleyüp anıñ ḥudā

Zāt-ı zī-şanın hemin 'ālemde itsün ber-karār

3. tā-be-maḥşer:**Tarih 29**

Mısra: 25

Maḥşere kadar.

Tā-be-maḥşer bīm-i kahr-u

heybetinden sü-be-sü

Dergehinde 'abd-i gerd-en-beste olsun serkeşān

4. tā-be-maḥşer:**Tarih 30**

Mısra: 24

Maḥşere kadar.

Dā'im olsun serir-i devletde

Tā-be-maḥşer o dāver-i devrān

5. tā-be-maḥşer:**Tarih 40**

Mısra: 17

Maḥşere kadar.

ḥudāyā tā-be-maḥşer ma'den-i şad-

dürr-i şādī kıl

Bu nev-tarḥ-ı biḥīn-resm-i mu'allā kasr-ı ra'nāy

tābendelik:**1. tābendelik:****Kaside 12**

Mısra: 39

Parlaklık, gösterişlilik.

Böyle tābendelik olmazdı

sirişinde be-dīd

Olmasa reng-i 'izārıñla muḥammer lāle

tāb-ḥiz evle:**1. tāb-ḥiz evle:****Kaside 11**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Işığını sıçratmak.

Habbezā feyz-i ziyā-baḥş-ı sevād-ı dil kim

Tāb-ḥiz eyledi çün rüz şeb-i sevdayı

tāb-ḥiz ider:**1. tāb-ḥiz ider:****Gazel 40**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Işığını sıçratmak.

Ārāyış-i fenādan o dil kim güriz

ider

Feyz-i tecerrüd āyinesin tāb-ḥiz ider

tab'-ı aḡvār:**1. tab'-ı aḡvār:****Gazel 24**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Düşman ışıḡı.

Rast olmaz kec-revişdir tab'-ı aḡvār Es'adā

Görinür 'uşşāka çengāl-i belādan daḡi kec

tab'-ı āhen:**1. tab'-ı āhen:****Gazel 156**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Demirin parlaklığı.

Olur mı nīk-hū bed-fīnetān alāyış ü ferle

Belī bulmaz tagayyūr tab'-ı āhen zer-nişānından

tabī 'at:**1. tabī 'at:****Terkib-bend 1**

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

Yaradılış, huy, karakter.

Ey bā 'is-i hurremī-i rindān

V'ey neş'e-kün-i beher tabī 'at

tāb-ı būyını:**1. tāb-ı būyını:****Tahmis 3**

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Kokusunun parıltısı.

Müşk oldu şemm-i 'anber-i ḥaḳi-yle nāfe-çāk

Kesb itse tāb-ı būyını Es'ad n'ola simāk

tāb-ı çerāğ-ı 'arızın:**1. tāb-ı çerāğ-ı 'arızın:****Gazel 139**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yanaḡın mumunun ışıḡı.

N'ola tāb-ı Çerāğ-ı 'arızın gitmezse çeşmimden

O şem'-i hâne-süz-ı cāna
müjgānım fetil itdim

tāb-ı çerāğ-ı bezm-i behcet:

1. tāb-ı çerāğ-ı bezm-i behcet:

Terkib-bend 1

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Güzellik meclisinin mumunun ışıǵı.

Ey tāb-ı Çerāğ-ı bezm-i behcet
V'ey lem'-a-i sūz-ı nār-ı işve

tāb-ı cihān-sūziş:

1. tāb-ı cihān-sūziş:

Gazel 19

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Dünyayı yakan parlaklık.

Mevc-āver-i keyf-i mey idüp
lücce-i hüsnuñ
Ol tāb-ı cihān-sūziş ile bahrı serāb
it

tab'-ı güher-bārına:

1. tab'-ı güher-bārına:

Gazel 189

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Cevher yağdıran şairlik yeteneǵi.

Kān-ı 'irfāna dūr-i ma'rifet ihsān
eyler
Es'adın tab'-ı güher-bārına mā-
şā'allāh

tāb-ı hevā-yı rüze:

1. tāb-ı hevā-yı rüze:

Gazel 120

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gündüz arzusunun parlaklığı.

Bāde-i naḥl-i tüvān bulsa n'ola
zer-fāmlık
Koymadı tāb-ı hevā-yı rüze anda
ḥāmlık

tab'-ı hümāyün:

1. tab'-ı hümāyün:

Tarih 35

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Mübarek yaradılış sahibi.

Hemişe tab'-ı hümāyünü mā'il ü
masrūf

Vücūh-ı ḥayr-u müberrā tü cūd u
ihsāna

tāb-ı hüsline:

1. tāb-ı hüsline:

Gazel 59

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Güzelliğın parlıtı.

Ādem Taḥammül eyleyemez tāb-ı
hüsline
Eylər şu 'ā'ı dīde-i ḥurşīdi ḥüre-dār

tāb-ı hüsnuñ:

1. tāb-ı hüsnuñ:

Gazel 144

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Güzelliğın parlıtı.

Tāb-ı hüsnuñ şu 'le-i ḥurşīdi şeb-
gün eylesün
Gülleri reng-i Ruḥuñ gülşende dil-
ḥün eylesün

tāb-ı hüsnuñle:

1. tāb-ı hüsnuñle:

Tahmis 4

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Güzelliğın parlıtı.

Tāb-ı hüsnuñle olur ḥam-be-ḥam u
pīç-ā-pīç
Tār-ı cān āteş-i sūzāna düşen müy
gibi

tāb-ı inşirāh:

1. tāb-ı inşirāh:

Gazel 26

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ferahlık ışıǵı.

Olsa tāli' mihr-i nāzım ḥāb-gehdēn
her şabāḥ
Ruşen eyler ser-be-ser dünyayı
tāb-ı inşirāḥ

tāb-ı 'izār-ı āteşini:

1. tāb-ı 'izār-ı āteşini:

Terkib-bend 1

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Āteş gibi yanağın parlıtı.

Ey tāb-ı 'izār-ı āteşini
Sūzān-kün-i mihr-i şu 'le-vārī

tab'-ı kelīm-āsā:

1. tab'-ı kelīm-āsā:

Kaside 11

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Hız. Musa'nın ışıǵı gibi.

Germ idüp feyz-i recā tab'-ı
Kelīm-āsāyı
Tūr-tavr eyledi dīdār-geh-i
ma'nāyı

tab'-ı latif-i yāre:

1. tab'-ı latif-i yāre:

Nazm 32

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin güzelliğının parlıtı.

şafā tab'-ı latif-i yāre maḥşūş
Sunūf-ı ḡam bu cism-i zāre maḥşūş

tāb-ı meh-i cemāle:

1. tāb-ı meh-i cemāle:

Gazel 198

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Güzellik ayının ışıǵı.

Tāb-ı meh-i cemāle gördi
Taḥammül olmaz
Āḥir çü Ḥāle ḥattın cānā kenār
çizdi

tāb-ı mekrümet:

1. tāb-ı mekrümet:

Kaside 9

Mısra: 92

Kelime Tipi: -

Cömertlik ışıǵı.

Sen ol münevvir-i mihr-i sipihr-i
re'fetsin
Ki tāb-ı mekrümetiñ virdi leyle
reng-i neḥār

tab'-ı melek-hisāl:

1. tab'-ı melek-hisāl:

Tarih 44

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Melek gibi olan huy.

Re'y-i rezini sa'ib fikr-i güzini
sākib
Hemvāre ḥayra rāğıb tab'-ı melek-
hisālī

tāb-ı mey:

1. tāb-ı mey:

Beyit 11

Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Şarabın ateşi, harareti.

Tâb-ı meyden şanma hüy-rîz oldu
rüy-i enveri
Âteş üzre âb gösterdi Ruhi i' câz ile

tâb-ı meyden:

1. **tâb-ı meyden:**
Gazel 171
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Şarabın ateşi, harareti.

Tâb-ı meyden şanma hüy-rîz oldu
rüy-i enveri
Âteş üzre âb gösterdi Ruhi i' câz ile

tâb-ı mey-i efsün:

1. **tâb-ı mey-i efsün:**
Gazel 47
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Büyülü şarabın parıltısı.

İtmez oldu bize ol çeşm-i fiten bâz-ı
niğâh
Yohsa tâb-ı mey-i efsün ile hâbîde
midir

tâb-ı mihr:

1. **tâb-ı mihr:**
Gazel 80
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Güneşin ışığı.

Mecâz-ı pür-televvün mahv olur
nûr-ı hâkikatle
Belî reng-i perende tâb-ı mihr ile
mekîn olmaz

tâb-ı mihr ü mehde:

1. **tâb-ı mihr ü mehde:**
Gazel 134
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Ayın ve güneşin ışığı.

Fürûg-ı Ruḥ komadı tâb-ı mihr ü
mehde kemâl
İrişdi birine noksân birine daḥî
zevâl

tâb-ı mihri:

1. **tâb-ı mihri:**
Gazel 114
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Güneşin parlaklığı.

Olmada eşkim ḥayâl-i ruyuña
mâni' hemîn
Bû'l-'aceb kim tâb-ı mihri eyledi
şebnem telef

tâb-ı mihr-i pîşânîla:

1. **tâb-ı mihr-i pîşânîla:**
Gazel 164
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Alındaki güneşin ışığı.

Çü Es'ad oldu tâb-ı mihr-i
pîşânîla dil-süzân
Cebîn-i âteşiniñ cây idüp ey lâle-
hadd ebrû

tab'-ı nekkâd-ı hümâyûnı:

1. **tab'-ı nekkâd-ı hümâyûnı:**
Tarih 24
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
*Uğuruyla iyiyi kötüden
ayırma mizacına sahip olan.*

Cenâb-ı pâdişâh-ı heft-kışver Hân
Mahmûduñ
Muhassal tab'-ı nekkâd-ı
hümâyûnı musaffâdır

tab'-ı pür-pâkiñ:

1. **tab'-ı pür-pâkiñ:**
Tahmis 1
Mısra: 38
Kelime Tipi: -
Tertemiz karakter.

Meşâm-ı cana îsar eyle bû-yi
'anberîn ḥâkin
Gider tefsîdeğ-i nâr-ı cürmin tab'-ı
pür-pâkiñ

tâb-ı ruhi:

1. **tâb-ı ruhi:**
Nazm 7
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Yanağın parıltısı.

Tâb-ı Ruḥi ezfûn olur Es'ad ḥaṭ-ı
nevle
Rüşen-ter ider şa'sa'a-i şem'i şeb-i
târ

tâb-ı ruh-ı dildârı:

1. **tâb-ı ruh-ı dildârı:**
Gazel 97
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Sevgilinin yanağı parlaklığı.

Gerd-i ḥaṭ tâb-ı ruh-ı dildârı şaḳlar
şaklamaz
Cism-i ḥâkister fürûg-ı nârı şaḳlar
şaklamaz

tâb-ı ruhın:

1. **tâb-ı ruhın:**
Gazel 88
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Yanağın parıltısı.

Fikr-i ḥaṭı ger tâb-ı ruhın koymasa
dilde
Zîrâ şeb-i sevdâda meh-i pür-tebiş
olmaz

tâb-ı ruhuñ:

1. **tâb-ı ruhuñ:**
Gazel 193
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
*Yanağın parıltısı, yüzün
parlaklığı.*

Hîç yer kalur mı pertev-i mihriñ
fürûgına
kılmış zemîni tâb-ı Ruḥuñ âsmân
gibi

tâb-ı rûz:

1. **tâb-ı rûz:**
Gazel 4
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Gündüzün aydınlığı.

Tâb-ı rûz endüh-ı ğam-te'sîrdir
sensiz baña
Tîre-i şeb mevc-i baḥr-ı kırdır
sensiz baña

tâb-ı şarâb-ı nahvetden:

1. **tâb-ı şarâb-ı nahvetden:**
Gazel 172
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Kibir şarabının parıltısı.

Kızardı gül Ruḥi tâb-ı şarâb-ı
nahvetden
Bakılmaz oldu muhassal o verd-i
âlimize

tâb-ı şevketi:

1. **tâb-ı şevketi:**
Tarih 35
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Heybetin ışığı.

Cenâb-ı pâdişeh-i heft-kişver-i
‘âlem
Ki tâb-ı şevketi fer virdi mihr-i
rahşâna

tab‘-ı sühan-şinâs:

1. tab‘-ı sühan-şinâs:

Kaside 4

Mısra: 49

Kelime Tipi: -

*Güzel sözler söyleyen
yaradılışlı.(Hz.Muhammed).*

tab‘-ı sühan-şinâs reh-i na‘t-i
pâkiñe
Sarf eyler iken ez dil ü cân nakd-i
taḳatı

tab‘-ı veleh-güsterimdedir:

1. tab‘-ı veleh-güsterimdedir:

Gazel 37

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Şaşkın yaradılışlı huy.

kılsa beni ‘aceb mi nihânî firîfte
Nîreng-i nâzı tab‘-ı veleh-
güsterimdedir

tab‘ı virânımda:

1. tab‘ı virânımda:

Gazel 68

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Harap olmuş şiir.

Tab‘ı virânımda cây itse n‘ola
sultân-ı ‘aşk
Çün cihân içre harâb-âbâd gence
kân olur

tabî‘at:

1. tabî‘atımca:-ım, -ca

Gazel 186

Mısra: 3

Mizaç, yaratılış.

Tabî‘atımca o Ruḥsâr meşrebimce
o leb
Mezâkım üzre o gabgab dehân
murâdimca

2. tabî‘atine:-i, -n, -e

Lugaz 12

Mısra: 16

Mizaç, huy, yaradılış.

Bakılsa şüreti merdâne fi‘li de
maḳbûl
ḥased dirâyetine âferîn tabî‘atine

tabîb:

1. tabîb:

Gazel 15

Mısra: 8

(Ar.) Hekim, doktor.

Şerbet-i vuşlat iken dil-ḥaste-i
hecre devâ
Derd-i fûrḳatla müdârâ itmek ister
ol tabîb

tabîbân-ı hüsun:

1. tabîbân-ı hüsun:

Gazel 88

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Güzellik doktorları.

‘uşşâka tabîbân-ı hüsun rahm idüp
Es‘ad
Zahm-ı dil-i ğam-ḥârına merhem-
zeniş olmaz

2. tabîbân-ı hüsun:

Gazel 103

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Güzellik doktorları.

‘Îlâc-ı ḥaste-i hecr-âzmâ dilberden
olmazmış
tabîbân-ı hüsun zahm-ı dile
merhem-zen olmazmış

tabîb-i câna:

1. tabîb-i câna:

Gazel 146

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Can, gönül doktoru (sevgili).

Sabâ var ol tabîb-i câna bîmâr
oldığım söyle
Beni bir kerre görmek aña sıklet
gelmesün gelsün

tabîb-i dil-i ‘uşşâk-ı cefâ-kâr:

1. tabîb-i dil-i ‘uşşâk-ı cefâ-kâr:

Gazel 32

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Cefa çeken aşkların
gönlünün doktoru.*

Ol devâ-senc vefâ ḥaste-i hicrân u
ğama
Ey tabîb-i dil-i ‘uşşâk-ı cefâ-kâr
meded

tabîb-i rebî‘:

1. tabîb-i rebî‘:

Kaside 9

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Baharın doktoru.

Şarâb-ı nâmiye nûş itdirüp tabîb-i
rebî‘
Çiçekle ḥarice ref‘ itdi ‘illetin
eşcâr

tâbîde midir:

1. tâbîde midir:

Gazel 47

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Parlayan mıdır?.

Naḫra-sâz olduguñ ol ‘ârız-ı
ḥurşîde midir
Çeşmin ol şu‘le-i cân-süz ile tâbîde
midir

tâbîde-i nûr-ı rahmân:

1. tâbîde-i nûr-ı rahmân:

Tarih 28

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Allah'ın nurunun yansıması.

Bâreka‘Îlâh zihî duhter-i sultân-ı
cihân
Zât-ı zibendesi tâbîde-i nûr-ı
Rahmân

ta‘bîr:

1. ta‘bîr:

Gazel 105

Mısra: 10

Açıklamak, yorumlamak.

Es‘ad fem-i tengine söz olmazken
o şuḫuñ
Ta‘bîr anı kıl-kı sühân-icâdına
maḥşûş

2. ta‘bîr:

Kaside 10

Mısra: 25

Açıklamak, yorumlamak.

Ta‘bîr tezeyyün-dih-i Maḥbûb-i
sühândır
Taḥrîr ana meşşâta-i zîbâ-yı
kalemdir

3. ta‘bîr:

Kaside 10

Mısra: 27

Açıklamak, yorumlamak.

Ta‘bîr nukûd-i sühân-i genc-i
dehendir
Taḥrîr anı vaż‘-ı kef-i îmâ-yı
kalemdir

4. ta' bîr:

Kaside 10

Mısra: 31

Açıklamak, yorumlamak.

Ta' bîr o kâlâ-yı girândır ki hemîşe
Sâyide-i pây-i sühan-ârâ-yı
kalemdir

5. ta' bîrdir:-dir

Gazel 4

Mısra: 12

Ifade, anlatım.

Es' ad-âsâ vaşf-ı meh-rüyâna âgâz
eyleşem
Nazm-ı mu' ciz-ter gâlaṭ ta' bîrdir
sensiz baña

6. ta' bîrdir:-dir

Kaside 10

Mısra: 29

Ifade, anlatım.

Ta' bîrdir ol ḳaṭra-i müşk-âb-ı
sühan kim
Rîzide-i inbîk-i musaffâ-yı
kalemdir

ta' bîr idemem:

1. ta' bîr idemem:

Gazel 57

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Ifade etmek, anlatmak.

şafâ-yı rû' yetini Es' ad idemem
ta' bîr
O yâr düşde daḫi vâḳı' a
görölmüşdür

ta' bîr ol:

1. ta' bîr ol:

Gazel 182

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yorumlanmak.

şafâ-yı rû' yeti ta' bîr olur mı düşde
daḫi
O mest-i ḥâb-ı cefâ vâḳı' a
görünmese de

ta' bîr olur:

1. ta' bîr olur:

Kaside 1

Mısra: 119

Kelime Tipi: -

Açıklamak.

Ta' bîr olur mı Ḥâlet-i mi' râc bā-
husûs
Teşrif ḳıldı zâtıñı taḳrîb ile Huda

ta' bîr-i sühan:

1. ta' bîr-i sühan:

Kaside 10

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Sözün açıklaması.

Ta' bîr-i sühan mu' cize-iksâ-yı
edadır
Taḥrîr anı tasdîr-i biḥîn cây-ı
kalemdir

2. ta' bîr-i sühan:

Kaside 10

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Sözün açıklaması.

Ta' bîr-i sühan remy-i güher-tîr-i
hıreddir
Taḥrîr anı kâr-ı hedef-ârâ-yı
kalemdir

3. ta' bîr-i sühan:

Kaside 10

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Sözün açıklaması.

Ta' bîr-i sühan neşr-i dürer-tohm-ı
hikemdir
Taḥrîr nemâ-kerdî-i mer' â-yı
kalemdir

4. ta' bîr-i sühan:

Kaside 10

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

Sözün açıklaması.

Ta' bîr-i sühan hoş-ter olur midḥaṭ
olursa
Taḥrîr-i senâ mu' cize-baḥşâ-yı
kalemdir

tâbiş:

1. tâbiş:

Gazel 204

Mısra: 1

Parlama, parlayış.

Dile tâbiş o şüh-ı âteşin-Ruḥsârdan
geldi
Belî pervâneye süz-ı derûn hep
nârdan geldi

2. tâbişle:-le

Gazel 14

Mısra: 2

Parlayış.

Dil-i şâfın fîrûğ-ı mihri-le tenvir
ider mehtâb

O tâbişle felekde 'âlemi şeb-gîr
ider mehtâb

3. tâbişde:-de

Gazel 165

Mısra: 2

Parlayış.

Gülden daḫi ter berg-i semen-sâdır
o sîne
Tâbişde mihirden katı bâlâdır o
sîne

4. tâbişle:-le

Kaside 12

Mısra: 20

Parlayış.

Cevher-i zâtı 'ayân şâm-ı
Çerâğânından
Şeb-Çerâğ olsa o tâbişle n' ola her
lâle

tâbiş-feşân-ı 'âlemiyân:

1. tâbiş-feşân-ı 'âlemiyân:

Kaside 4

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

*Alemlerin nur
saçanı. [Hz. Muhammed].*

Oldur o nûr-ı şem'-i harîm-i denâ
k' anıñ
Tâbiş-feşân-ı 'âlemiyân mihr-i
re' feti

tâbiş-fîrûz-ı rûz-i fîrûz-makâlim:1. tâbiş-fîrûz-ı rûz-i fîrûz-
makâlim:**Kaside 8**

Mısra: 67

Kelime Tipi: -

*Uğurlu sözün günü uğuruyla
parlatması, aydınlatması.*

Ben ol tâbiş-fîrûz-ı rûz-i fîrûz-
makâlim kim
Cihân-ı nuṭṭuma ḳalk-i şiyehdir
şâm-ı nûrânî

**tâbiş-fîrûz-ı 'âlem-i nahvet degil
midir:**1. tâbiş-fîrûz-ı 'âlem-i nahvet
degil midir:**Gazel 49**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Kibir dünyasının parlayan
ışığı.*

Bak rûy-i yâre mihr-i letâfet degil
midir

Tābiş-fürüz-ı 'ālem-i naḥvet degil midir

tābiş-fürüz-ı 'izz ü rif 'at:

1. tābiş-fürüz-ı 'izz ü rif 'at:

Tarih 41

Mısra: 59

Kelime Tipi: -

Yücelik ve büyüklüğün parlayan ışığı.

O bir tābiş-fürüz-ı 'izz ü rif 'at pāk
gevherdir
Aña kândır bu kâh-ı zīver-efzā vü
ziyā-baḥşā

tābiş-fürüz-i kevn ü mekân:

1. tābiş-fürüz-i kevn ü mekân:

Gazel 8

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kainatın ve varlığın parlayan nuru.

Bak rüy-i yāre mihr-i cih ān
söylerim saña
Tābiş-fürüz-i kevn ü mekân
söylerim saña

tābişi:

1. tābişi:

Lugaz 17

Mısra: 7

Parlama, parlayış.

Tābişi şebde hem-ziyā-yı kamer
Mevlevî-veş kimisi daḥi döner

tābiş-i 'aşk:

1. tābiş-i 'aşk:

Gazel 133

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Aşkın parlaklığı.

Meşreb-i türe-dilān gibi vesah-püş
olma
Tābiş-i 'aşk ile mānende-i deryā
pāk ol

tābiş-i dil:

1. tābiş-i dil:

Gazel 170

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gönlün parlaklığı.

Bürîde-gî-i zebândır münîr iden
şem'i
'Aceb mi tābiş-i dil zā'id olsa
ebkemde

tābiş-i mihr:

1. tābiş-i mihr:

Gazel 12

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Parlak güneş.

Nūr-ı feyz-i ezelîdir dile bādî-i
vücüd
Tābiş-i mihr ile gör oldı zılāl
'ālem-zīb

tāb-nāk eyle:

1. tāb-nāk eyle:

Kaside 4

Mısra: 46

Kelime Tipi: -

Aydınlık eylemek.

Sensin o mihr-i Yesrib ü Bathā ki
eyledin
Nuruñla tāb-nāk cihān-ı risāleti

tābūr:

1. tābūrını:-ı, -n, -ı

Tarih 8

Mısra: 8

*Düzgün sıralar hâlinde
dizilmiş asker topluluğu.*

Bin yüz elli iki salinde idüp 'azm-i
cihād
Nemçe tābūrını maḥv itdi kırup
ser-tā-pā

tāc-ı mücevher:

1. tāc-ı mücevher:

Kaside 12

Mısra: 70

Kelime Tipi: -

Mücevher işlemeli taç.

Ravza-i mülk-i bahar içre bulup
zīb ü fer
Oldı sultān-ı güle tāc-ı mücevher
lāle

2. tāc-ı mücevher:

Tarih 10

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Mücevher işlemeli taç.

İhtirām ile idüp tāc-ı mücevher
başa
Saḳf-ı mīnā-yı mu'allāsını çalsun
taşa

tāc-ı nübüvvet:

1. tāc-ı nübüvvet:

Kaside 3

Mısra: 50

Kelime Tipi: -

Peygamberlik tacı.

Sen ol yegāne dūr-i pāk-i Baḥr-ı
bi'setsin
Ki saña tāc-ı nübüvvet maḳām-ı
a'lādır

tāc-ı ser it:

1. tāc-ı ser it:

Muamma 5

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Baş tacı yapmak.

İtmede tāc-ı ser ey dil eyleme fıkır-ı
muḥāl
Baş vir yolına yārān olalar ḥayrān
u lāl

tāc-ı ser-i cümle:

1. tāc-ı ser-i cümle:

Tarih 9

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Her şeyin baş tacı.

Ya'ni dādār-ı cihān Ḥazret-i Sultān
Mahmūd
Ki odur tāc-ı ser-i cümle şehān-ı
dünyā

tāc-ı zer-endüd-ı serimdir:

1. tāc-ı zer-endüd-ı serimdir:

Nazm 16

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Başın altın yaldızlı tacı.

Serpüş-i kadeḥ tāc-ı zer-endüd-ı
serimdir
Dergāh-ı ḥārābat benim eski
yerimdir

ta'cıl:

1. ta'cıl:

Gazel 101

Mısra: 10

Acele ettirme, hızlandırma.

Şekīb ü şabra şad iḥlās ile kıl
Es'adā verziş
Şikāyet eyleyen ta'cıl ile kesb-i
melāl itmış

tācir-i sūk-i duhul:

1. tācir-i sūk-i duhul:

Tahmis 1

Mısra: 18
Kelime Tipi: -
Dahil olma pazarının tüccarı.

Bula çün kesb ile bazar-ı takvaya
vuşul ol kim
Dilâ sen de harîd it tacir-i sük-i
duhul ol kim

ta'dil kıldı:

1. ta'dil kıldı:
Kaside 1
Mısra: 114
Kelime Tipi: -
Düzeltecek, doğru hâle
getirmek; değiştirmek.

Cerh itdi vaz'-ı kız ile mat'un
olanları
Ta'dil kıldı nûr-ı zuhuruñ bi'l-
imtirâ

tâ-ezel:

1. tâ-ezel:
Kaside 1
Mısra: 101
Ezelden beri. II Bezm-i Elest.

Oldur o mahz-ı nur-ı İlâhî ki tâ-
ezel
Halk olduğına aın için arz ile
semâ

tafdil:

1. tafdil:
Kaside 1
Mısra: 12
Birini veya bir şeyi
diğerlerine tercih etme, diğerlerine
üstün görme.

Ef'alî ola aşlağ u ahsen o deñlü
kim
Tafdil sığasıyle kıl a'mâlini edâ

tagayyur:

1. tagayyur:
Gazel 156
Mısra: 6
Değişme, bozulma.

Olur mı nîk-hû bed-tînetân alâyiş ü
ferle
Belî bulmaz tagayyur tab'-ı âhen
zer-nişânından

tâhâ:

1. tâhâ:
Kaside 2
Mısra: 50
Kur'an-ı Kerim'in 20.

suressinin adı ve ilk kelimesidir. Hz.
Muhammed'in adlarından biridir.

Mustafâ Hâmid ü Mahmûd ü
Muhammed Ahmed
Müctebâ Tâhir ü Mekkiyy ü
Kureyşî Tâhâ

tahammül:

1. tahammülde:-de
Gazel 65
Mısra: 8
Dayanma, katlanma.

Nişân-ı tîr-i ğam-ı seng-hâr-ı
hicrânım
Ten-i za'îf tahammülde hemçü
âhendir

tahammül eyleyemez:

1. tahammül eyleyemez:
Gazel 59
Mısra: 3
Kelime Tipi: Kalıp İfade
Dayanmak, katlanmak.

Âdem Tahammül eyleyemez tâb-ı
hüsnine
Eylers şu 'â'ı dîde-i hürşîdi hîre-dâr

tahammül it:

1. tahammül it:
Gazel 183
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Dayanmak, katlanmak,
sabretmek.

Bir kez nezâre eyleyemem
ebruânına
İtmez kefi nigâh Tahammül
kemânına

2. tahammül it:

- Kaside 5
Mısra: 42
Kelime Tipi: -
Katlanmak, dayanmak.

Sûziş-i şem'-i ser-engüştüñi
görmüşdi meger
İtmeyüp aña Tahammül iki şakk
oldı kamer

tahammül kılmağa:

1. tahammül kılmağa:-ma, -ga
Gazel 118
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Dayanmak, katlanmak.

Tahammül kılmağa şâyestedir şad-
kâr-ı düşvârî
Hücûm-ı vaz'-ı bed-hencâr-ı
âlemde emîn olmağ

tahammül ol:

1. taahammül ol:
Gazel 170
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Dayanmak, katlanmak, sabır
göstermek.

hayâl-i 'arızın itmezdi eşk-i çeşmi
revân
Taahammül olsa teb-i âfitâba
şebnemde

tahammül olmaz:

1. taahammül olmaz:
Gazel 198
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Dayanmak, katlanmak, sabır
göstermek.

Tâb-ı meh-i cemâle gördi
Taahammül olmaz
Âhîr çü Hâle hatîr cânâ kenâr
çizdi

tahammül -pîşe-i şabr u sükûn ol:

1. taahammül -pîşe-i şabr u sükûn
ol:
Gazel 23
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Sakinlik ve huzur için
sabreden olmak.

Dilâ çün küşe-zîb-i tekye-i 'aşk-ı
cünûn olduñ
Taahammül -pîşe-i şabr u sükûn ol
mâsivâdan geç

tâ-haşr:

1. tâ-haşr:
Kaside 10
Mısra: 81
Haşre kadar, kıyamete dek.

Tâ-haşr ide müzdâd Huda devlet ü
'ömrin
Dâ'im bu du'â evvel-i imlâ-yı
kalemdir

tahayyülât-ı kazâyâ-yı şerri:

1. tahayyülât-ı kazâyâ-yı şerri:
Kaside 1
Mısra: 55

Kelime Tipi: -
Kötü giden kaderi düşünmek.

Selb it tahayyülât-ı kazâyâ-yı şerri
kim
Ma'düledir muhassala-i nefis-i pür-
hevâ

tahavvül-gâhımız:

1. tahayyül-gâhımız:

Gazel 90

Mısra: 5

Hayalde canlandırma yeri.

Tahayyül-gâhımız büt-hâne kıldı
bir şanem şimdi
Görünsem deyr-i miñnetde 'aceb
mi şüretâ cânsız

tahavvülle:

1. tahayyülledir:

Gazel 65

Mısra: 3

Daha önce duyu organları ile
idrak edilmiş bir şeyi, o şey
karşımızda mevcut olmadığı bir an
veya mekânda zihinde
şekillendirme, hayalde
canlandırma.

O çeşm-i meste tahayyülledir
hemân nazarım
Reh-i nigâhıma zîrâ müjem de reh-
zendir

tahdîd-i sınır:

1. tahdîd-i sınır:

Tarih 9

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Sınır belirleme.

'Aķib-i sulhda tahdîd-i sınıra dâ'ir
Sü-be-sü nice nizâ' olmuş iken
rüy-nümâ

tâhir:

1. tâhir:

Kaside 2

Mısra: 50

Temiz, pak.

Mustafâ Hâmid ü Mahmûd ü
Muhammed Ahmed
Müctebâ Tâhir ü Mekkîyy ü
Kureyşî Tâhâ

tahmîs:

1. tahmîs:

Lugaz 18

Mısra: 8

Dîvan edebiyâtında bir gazeli,
her beytinden önce birinci
mısralarının kafiyelerine uygun
üçer mısra eklemek suretiyle beşer
mısralık kıt'alardan meydana
gelmiş bir manzûme hâline
getirme, beşleme.

Sîmyâ-âsâ anı şanma hayâl
Eyle tahmîs asla istersen vişâl

tahrîk-i sevdâ itmege:

1. tahrîk-i sevdâ itmege:

Gazel 21

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sevda kıptısı.

Ruĥuñdur çün hezâr 'uşşâkı şeydâ
itmege bâ'is
Hevâ-yı tırradır tahrîk-i sevdâ
itmege bâ'is

tahrîm-sâz-ı hamr olan:

1. tahrîm-sâz-ı hamr olan:

Gazel 49

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

İçkiyi haram kılmak.

Bûs-i lebine mâni ' olan ol ĥat-ı
siyeh
Tahrîm-sâz-ı hamr olan âyet degil
midir

tahrîr:

1. tahrîrî:-i

Kaside 10

Mısra: 1

Yazma, kaleme alma.

Ol nükte ki tahrîrî ferah-zâ-yı
kalemdir
Şâdî-fiken-i ĥâtır-ı sevdâ-yı
kalemdir

2. tahrîr:

Kaside 8

Mısra: 69

Yazma, kaleme alma.

Görüp nazm-ı belâgat-tâbımı tahrîr
içün her gün
Felek der-pîş ider zer-Şafĥa-i
mihr-i dırâşşânı

3. tahrîr:

Kaside 10

Mısra: 18

Yazma, kaleme alma.

Ta'bîr-i sūĥan mu'cize-iksâ-yı
edadır

Tahrîr anı tasdîr-i biĥîn cây-ı
kalemdir

4. tahrîr:

Kaside 10

Mısra: 20

Yazma, kaleme alma.

Ta'bîr-i sūĥan remy-i güher-tîr-i
hıreddir
Tahrîr anı kâr-ı hedef-ârâ-yı
kalemdir

5. tahrîr:

Kaside 10

Mısra: 22

Yazma, kaleme alma.

Ta'bîr-i sūĥan neşr-i dürer-tohm-ı
hikemdir
Tahrîr nemâ-kerdî-i mer'â-yı
kalemdir

6. tahrîr:

Kaside 10

Mısra: 24

Yazma, kaleme alma.

Tahrîr-i sūĥan tehyi'e-i ceyş-i
edadır
Tahrîr anı saf-bendî-i pehnâ-yı
kalemdir

7. tahrîr:

Kaside 10

Mısra: 26

Yazma, kaleme alma.

Ta'bîr tezeyyün-dih-i Maĥbûb-i
sūĥandır
Tahrîr ana meşşâta-i zîbâ-yı
kalemdir

8. tahrîr:

Kaside 10

Mısra: 28

Yazma, kaleme alma.

Ta'bîr nukûd-i sūĥan-i genc-i
dehendir
Tahrîr anı vaz'-ı kef-i îmâ-yı
kalemdir

9. tahrîrî:-i

Kaside 10

Mısra: 36

Yazma, kaleme alma.

Güftâr-ı medâyiĥ Eşer-i feyz-i
hıreddir
Tahrîrî belâgat-dih-i mînâ-yı
kalemdir

tahrîr eyledi:

1. tahrîr eyledi:**Gazel 61**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yazmak. Kaleme almak.

hâṭ degil ḥüsnüñi hıfz itmek için
dest-i kazâ
Vefk'dir eyledi ol levḥa-i sîme
tahrîr

tahrîr idebilsen:**1. tahrîr idebilsen:****Gazel 17**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yazmak, kaleme almak.

Tahrîr idemez hâlini yâre dil-i
mebhût
Tahrîr idebilsen saña Es'ad ne
sa'âdet

tahrîr idince:**1. tahrîr idince:****Gazel 164**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kaleme almak, yazmak.

hâṭn tahrîr idince levḥ-i rûya âyet-
i ḥüsnî
Çü bismillah çekdi Şafḥa-i pîşâna
medd ebrû

tahrîr midir:**1. tahrîr midir:****Gazel 73**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yazmak, kaleme almak.

Ne imiş nüṣḥa-i rûyunda o nev-
ḥaṭṭ-ı dakîk
Mebḥaş-i baḥt-ı siyâh-ı dile tahrîr
midir

tahrîr olundu:**1. tahrîr olundu:****Gazel 108**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yazılmak.

Bak ḥâmişine nüṣḥa-i tenvîr-i
ḥüsnîniñ
Tahrîr olundu Mebhâş-i sevdâ-yı
kâr-ı ḥaṭ

tahrîr-feşânî-i tih-i pâ-yı kalem:**1. tahrîr-feşânî-i tih-i pâ-yı
kalem:****Kaside 10**

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Kalemin ayağının

çölüne/toprağına yazı saçan.

Tahrîr-i sülḥan nazm-ı derârî-i
hikemdir
Tahrîr-feşânî-i tih-i pâ-yı kalemdir

tahrîr-i senâ:**1. tahrîr-i senâ:****Kaside 10**

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

Övgü yazma.

Ta'bîr-i sülḥan hoş-ter olur midḥaṭ
olursa
Tahrîr-i senâ mu'cize-baḥşâ-yı
kalemdir

tahrîz-künân:**1. tahrîz-künân:****Tarih 31**

Mısra: 8

Şevke getiren.

Rîziş-i ma'î tahûrında olan âvâze
Dehen-i lûleleriyle didi tahrîz-
künân

tahsil:**1. tahşil:****Gazel 202**

Mısra: 9

Elde etme, kazanç; bilgi

edinme, haber alma.

Şâdî-i yek-deme-i devleti tahşil
içün
Tarh-ı bezm-i nev idenler Cem ü
Dârâb gibi

tahsil id:**1. tahsil id:****Kaside 8**

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

Elde etmek, kazanmak.

İdüp mâ-lâ-yüsag dersin feragat
dest ü sahralar
Edeb tahsil idüp şimdi okur emsâl-
i meydânı

tahsil ol:**1. tahşil ol:****Gazel 90**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Elde etmek, kazanmak.

Taleb-ḥâh olma ḥaṭṭı gelmedikçe
nazra-i rûyın
Nice tahşil olunsun naḳd-i ḥüsn-i
yâr fermânsız

tahşil-i emel:**1. tahşil-i emel:****Gazel 185**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

İsteklerini elde etme.

Hep va'deler itmekde dürüg ile
güzâriş
Tahşil-i emel ḥâṭıra gelmez bu
gidişe

tahşil-i kurba:**1. tahşil-i kurba:****Gazel 116**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yakınlık elde etmek.

Tahşil-i kurba sa'y ile kıl çeşmi
dür-bîn
Olmazsa bârî dürdan ol meh-
'izâra bak

tahşil-i ma'rifetle:**1. tahşil-i ma'rifetle:****Kaside 1**

Mısra: 41

Kelime Tipi: -

İlim elde etme.

Tahşil-i ma'rifetle münâdâ-yı
müfred ol
Kesb-i ta'abbüd eyle eyâ nefsi
pür-hevâ

tahşil-i neş'e-i dâim:**1. tahşil-i neş'e-i dâim:****Gazel 6**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sürekli neşe kazanmak.

Lebînden itmege tahşil-i neş'e-i
dâim
Ayağı ile gelür şevk ile şarâb saña

tahşil-i neşât itmege:**1. tahşil-i neşât itmege:****Gazel 17**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Mutluluk elde etmek.

Ta 'kīb-i cefā kor mı şafāda ola
şābit
Taḥşīl-i neşāt itmege dil bulsa da
fursat

taḥşīl-i neşāt u şevke:

1. taḥşīl-i neşāt u şevke:

Rūbai 6

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Neşe ve sevinç kazanmak.

Taḥşīl-i neşāt u şevke bir dem
bulsam
Derd-i dil-i zārım añlar ādem
bulsam

taḥşīl-i neş'e kılmağa:

1. taḥşīl-i neş'e kılmağa:

Gazel 122

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Keyif elde etmeye çalışmak.

Def'-i humār-ı fūrkatē mey-nüş-
verziş ol
Taḥşīl-i neş'e kılmağa zīrā zamān
gerek

taḥsīn:

1. taḥsīn:

Tarih 10

Mısra: 23

*(Ar.) Güzel bulup takdir etme,
övme, alkışlama.*

Bir melek geldi temāmında didi
şad taḥsīn
kıldı bu beyt-i dü-tārīh ile vaşfın
tebyīn

taht-gāh ol:

1. taht-gāh ol:

Kaside 2

Mısra: 60

Kelime Tipi: -

*Hükümdar tahtının bulunduğu
yer, pâyitaht olmak.*

Sen o şāhenşeh-i iklim-i
nübüvvetiñ kim

Taht-gāh oldı serā-perde-i levlāk
saña

taht-gāh-ı şāh-ı cihān:

1. taht-gāh-ı şāh-ı cihān:

Tarih 30

Mısra: 22

Kelime Tipi: -
*Cihan padişahının tahtının
bulunduğu yer.*

Yine anıñla hem-'ayār olamaz
Ki odur taht-gāh-ı şāh-ı cihān

taht-gāh-ı zībā:

1. taht-gāh-ı zībā:

Kaside 3

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

Süslü taht makamı.

Odur o padişeh-i kişver-i risālet
kim
Aña nübüvvet-i Ḥaḳ taht-gāh-ı
zībādır

taht-ı devletde:

1. taht-ı devletde:

Tarih 2

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Devlet tahtı, saltanat.

O şāhenşāhı dāim eyledikçe taht-ı
devletde
kıla Bārī şadāretde vücūd-ı pākiñi
ibkā

2. taht-ı devletde:

Tarih 6

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Devlet tahtı.

'İzz-ü şevketle ḥudā Ḥazret-i
Mahmūd Hānı
Taht-ı devletde müeyyed ide tā-
rüz-i cezā

tahtie-kār olsa:

1. tahtie-kār olsa:

Gazel 115

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yanlış ortaya çıkaran olmak.

Müşk-i ḥaṭāya tahtie-kār olsa vechi
var
Āhū-yı Çini itmek ile bī-karār zülf

tahvīl evle:

1. tahvīl evle:

Tarih 41

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

*Değiştirmek, dönüştürmek,
çevirmek.*

Sa'ādet ile burc-i hūta tahvīl eyledi
ḥurşīd
Kenār-ı yemde rahşān şanma bu
nev kasr-ı tāb-efzā

tahvīl:

1. tahvīl:-e

Gazel 180

Mısra: 3

Akla getirme.

Kim eyler idi taşaddī mecāzı
tahvīle
ḥaḳīḳat olsa teşābīh ü isti'āre ile

tāif:

1. tāifān:

Tahmis 1

Mısra: 14

*(Kabe'nin etrafında) tavaf
eden, dönen.*

Garīk-i cürme de hem sāhil-i emn
ü selāmetdir
Metāfinda pey-ā-pey tāifān emvāc-
ı rahmetdir

tak-:

1. taḳıldı:-ıldı

Gazel 183

Mısra: 8

Asmak, ilişirmek.

Dāğ-ı derūn 'āşıkı tecrīde dāldır
Yārīñ taḳıldı rā gibi ḥançer
miyānına

2. taḳdı:-dı

Gazel 81

Mısra: 4

Geçirmek.

Fıkr-i la'l-i sürḥ-fāmīñla ser-
engüşt-i dile
Güyyā bir ḥātem-i yāḳūt taḳdı
göñlümüz

tāk:

1. tāk:

Gazel 9

Mısra: 2

*Kubbe, kümbet, kemer
biçimindeki gökyüzü.*

ḥaṭ-demīde oldı şanmañ levh-i rüy-
i dil-rübā
Sīm tāk üzre yazıldı süre-i şems ü
duḥā

tākat:

1. tākāt:**Gazel 111**

Mısra: 4

(Ar.) Bir şeyi yapabilmek için gereken güç, kuvvet, derman.

Zülf-i sevdâsın çekerken tîğ çekdi
ğamzesi
Bu keşâkeşlerle bende kalmadı
tākāt dirig

takavyüd it:**1. takavyüd it:****Gazel 180**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Bağlanmak, etkisi altına girmek; değer vermek; ilgilenmek, uğraşmak.

Takavyüd itme hat-ı Hâliñ istitäre
ile
Be-dîd olurdu siyeh-baht-ı dil sitäre
ile

takbîl:**1. takbîl:****Gazel 160**

Mısra: 6

Öpme.

Harîs-i iktisâb-ı şân olan bed-kîşler
Halka
İder takbîl için âmâde ekser dest ü
dāmânın

takdîm-i nûr-ı hilkati:**1. takdîm-i nûr-ı hilkati:****Kaside 1**

Mısra: 103

Kelime Tipi: -

Yaradılış nurunu sunma.

Takdîm-i nûr-ı hilkati te'hîr-i bi
'seti
Bi'l-ittifâk oldu evvel-i delîl aña

tāk-ı 'arş-ı sübhāna:**1. tāk-ı 'arş-ı sübhāna:****Tarih 35**

Mısra: 44

Kelime Tipi: -

Allah'ın arşının kubbesi.

Bu hayr-ı pür-berekâtın daği olup
mağbûl
Sevabı sebt oluna tāk-ı 'arş-ı
Sübhāna

tāk-ı berrāk:**1. tāk-ı berrāk:****Tarih 41**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Saf, parlak kubbe.

Meh-i nev tāk-ı berrākı olup mihr-i
felek bāmı
Sütün olsa 'amüd-i Şubh her bir
rükne ser-tā-pā

tāk-ı çarha:**1. tāk-ı çarha:****Lugaz 8**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gökyüzünün kubbesi.

Nedir o kıt'a-i sîm-âb-ı kevn-i
pākîze
Sezâdır olsa çü meh tāk-ı çarha
âvîze

ta' kib ider:**1. ta' kib ider:****Gazel 202**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Takip etmek, birbiri ardınca devam etmek.

Es'ad ol neş'eyi ta' kib ider elbette
humâr
İtmesünler hezeyân mest-i mey-i
nâb gibi

takül:**1. takülma:-ma****Gazel 133**

Mısra: 3

Takılmak II Bağlanmak.

Zülf-i müşkînine bî-hüde takülma
yârîñ
Dili pür-şerha idüp şâne gibi şad-
çâk ol

takrîb:**1. takrîb:****Gazel 12**

Mısra: 6

Ar. 1. Yaklaştırmak, yaklaştırmak. 2. Tahmin. 3. Yolunu bulmak: bir takrîb ile, ber-takrîb. takrîben: Tahminen. takribî: Tahminî.

Zâtıñı zerre-i nâçîz ile hem-kadr
eyle
'Ucb ü kibri hâzer it kalbiñe kılma
takrîb

2. takrîb:**Kaside 1**

Mısra: 120

Yanaştırma, yaklaştırma; vesile, bahane II erişmesi, olması zaman bakımından yaklaşmış olan (şey).

Ta'bîr olur mı Hâlet-i mi'râc bā-
husûs
Teşrif kıldı zâtıñı takrîb ile Huda

takrîb id:**1. takrîb id:****Kaside 7**

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

Yaklaştırmak.

Ol nûr-i çeşm-i rû' yete ehl-i
basireti
Takrîb iderse her müje bir dūr-bîn
ola

takrîr:**1. takrîr:****Gazel 37**

Mısra: 13

Anlatma, ifade etme.

Kâbil mi hüsñ ü ânını takrîr Es'adâ
Naş u nigârî hâme-i sihr-
âverimdedir

takrîr idemez:**1. takrîr idemez:****Gazel 17**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Takrir etmek, anlatmak, ifade etmek, açıklamak, dile getirmek. II Aşığın derdini insanlara anlatamaması, üzüntüsünü kimseye söyleyememesi.

Takrîr idemez hâlini yâre dil-i
mebhût
Tağrîr idebilsen saña Es'ad ne
sa'âdet

takrir iden:**1. takrir iden:****Tahmis 2**

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

Anlatmak.

Lisân-ı Hâlidir üstâd olup takrir
iden cümle
Degil ancak bedende Es'adâ
tedbîr iden cümle

takrîr-i mahabbet:**1. takrîr-i mahabbet:****Gazel 18**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Muhabbeti anlatmak.

Ne kilik-i sühan-gü ne lisân vaşfına
kadir
Dillerle ne mümkün k'ola takrîr-i
mahabbet

takrîr-i sühan:**1. takrîr-i sühan:****Kaside 10**

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Söz söylemek.

Takrîr-i sühan nazm-ı derâr-i
hikemdir
Tahrîr-feşânî-i tih-i pây-ı kalemdir

2. takrîr-i sühan:**Kaside 10**

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Söz söylemek.

Takrîr-i sühan tehyi'e-i ceyş-i
edadır
Tahrîr anı saf-bendî-i pehnâ-yı
kalemdir

taksîr:**1. taksîr:****Kaside 2**

Mısra: 82

*Bir işte kusurlu davranma,
eksik yapma, kusur etme,
yapabilecekken yapmama.*

Silk-i tahrîre le'âlî-i medîh-i zâtın
Eyleyenler nice taksîr ile nazm u
inşâ

takvâ:**1. takvâyı:-y, -ı****Kaside 1**

Mısra: 43

*Allah korkusu ile Allah'ın
yasakladığı şeylerden, önce
şirkten, sonra da günah, günah
ve haram olması ihtimâli bulunan
şüpheli durumlardan, gereksiz
şeylerden korunma, sakınma.*

Takvâyı men' u şarf iden illetleri
gider
Râh-ı sedâda munşarif olmağı kıl
recâ

2. takvâ:**Tarih 3**

Mısra: 12

*1. Allah korkusu ile Allah'ın
yasakladığı şeylerden, önce
şirkten, sonra da günah, günah
ve haram olması ihtimâli bulunan
şüpheli durumlardan, gereksiz
şeylerden korunma, sakınma. 2.
Dünyâdan el etek çekip bir yere
kapanma ve ibâdetle meşgul olma,
züht.*

Bunun gibi nice hayrâta yâ Rab
muvaaffâk kıl
Hezârân câyı lî'llâh eylesün takvâ
içün ihyâ

3. takvâ:**Tarih 41**

Mısra: 50

*(Ar.) Allah korkusu ile
Allah'ın yasakladığı şeylerden,
önce şirkten, sonra da günah, günah
ve haram olması ihtimâli
bulunan şüpheli durumlardan,
gereksiz şeylerden korunma,
sakınma.*

Ne mahdûm-ı zekâ-mersûm
k'olmuş bende-i tab'ı
Necâbet ma'rifet fitnat fazîlet
mekrûmet takvâ

takvâ-yı 'aşk:**1. takvâ-yı 'aşk:****Gazel 200**

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Aşkın takvası.

Es'ada bu tekye-gâhda takvâ-yı
'aşk ile
İrşâd-sâz-ı zümre-i zühhâd olam
gibi

takvîm-i 'aşk:**1. takvîm-i 'aşk:****Gazel 198**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Aşk takvimi.

şad şerha vü elif kim sinemde yâr
çizdi
Takvîm-i 'aşkı gûyâ cedvâl-vâr
çizdi

tâlân-efken-i mülk-i hîred:**1. tâlân-efken-i mülk-i hîred:****Gazel 15**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Akıl varlığının yağmalanması.

Çeşm-i sihr-engîz tâlân-efken-i
mülk-i hîred
Gamze-i pür-şûr ise gâret-ger-i
sabr u şekîb

talatûn:**1. talatûn:****Müsemmen 1**

Mısra: 4

Yüz, çehre, güzel yüz.

Ey ruhuñ çarhı letâfet-dih ü
lâmi'a-feşân
Talatûn âyine-i sureti şâhib-nazarân

taleb-ger ol:**1. taleb-ger ol:****Gazel 94**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

İstekli olmak.

Niyâz-ı 'âşık dâim taleb-ger
olmağla
Gehî o mest-i mey-i nâza biz de
nâz ideriz

taleb-hâh olma:**1. taleb-hâh olma:****Gazel 90**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Talep eden olmak.

Taleb-hâh olma hattı gelmedikçe
nazra-i rüyın
Nice tahşîl olunsun naqd-i hüsn-i
yâr fermânsız

tâlî:**1. tâlî:****Tarih 24**

Mısra: 3

Tulû' eden, doğan.

Yine mihr-i münîr-i devlet ü ikbâl
olup tâlî
Cihâna pertev-endâz-ı şafâ vü türe-
fersâdir

2. tâlî:**Tarih 17**

Mısra: 9

Doğan, doğucu; talih, kader.

Oldı tâlî evc-i nesl-i Hân
Ahmedden bu dem
Mâh-veş Şehzâde 'Abdûlmâlik-i
Dârâ-me'âb

tālī kalup:**1. tālī kalup:****Kaside 1**

Mısra: 53

Kelime Tipi: -

Ardından gitmek, tâbi olmak.

Tālī kılup muqaddem olan cürme tevbeyi

'aḡs-i naḡtîz-i zühed idüp ol vâsıl-ı Hudâ

tālī ol:**1. tālī ol:****Tarih 42**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Doğmak.

Bu demde evc-i sulbinden olup bir mäh-ı nev tālī' Cihānı eyledi pür-tāb nūr-ı pāk-i ihsānı

tālī olsa:**1. tālī olsa:****Gazel 26**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Doğmak.

Olsa tālī' mihr-i nāzım ḡāb-gehden her şabāḡ Ruşen eyler ser-be-ser dünyâyı tāb-ı inşirāḡ

tālib:**1. tālib:****Gazel 10**

Mısra: 7

Isteyen, arayan.

Bî-nevālar güher-i 'aşḡa degildir tālib Bih-terîn ḡadri anıñ sînede pinhândır hep

2. tālib:**Lugaz 3**

Mısra: 16

Isteyen, arayan, talep ve arzu eden (kimse).

Diyemem vuşlatın ister yokdur Fürḡate tālib ise pek çokdur

tālibān-ı mebhāḡ-i 'aşḡ-ı kitāb-ı ruh:**1. tālibān-ı mebhāḡ-i 'aşḡ-ı kitāb-ı ruh:****Gazel 29**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yanağının kitabının aşkını arayan öğrenciler.

Mā 'nā-yı cevri çinî-i ḡatṡından aḡz ider Nev tālibān-ı mebhāḡ-i 'aşḡ-ı kitāb-ı ruh

tālib-i vaşla:**1. tālib-i vaşla:****Gazel 76**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kavuşma talibi.

Tālib-i vaşla ḡamūşî feraḡ-encām olmaz Rûze-i nāfilenin āḡiri bayram olmaz

tālib-i vişāl olarak:**1. tālib-i vişāl olarak:****Gazel 119**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kavuşmayı isteyen olmak.

Niyāza başla ḡönül tālib-i vişāl olarak Çü sāye serv-i kad-i yāre pāy-māl olarak

tālī-i dūnuḡdandır:**1. tālī-i dūnuḡdandır:****Gazel 67**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Alçak talih.

Ḥükmin icrāda yine aḡter-i naḡs-i baḡtın Es'adā var ise bu tālī-i dūnuḡdandır

tālī-i kem-māvegān:**1. tālī-i kem-māvegān:****Gazel 118**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Mayası bozuk talih.

Neden erbāb-ı dāniş ey felek pest ü hazîn olmak Zūhal-veş tālī-i kem-māvegān bālā-nişin olmak

talik kıl:**1. talik kıl:****Kaside 10**

Mısra: 61

Kelime Tipi: -

Asma, bağlama.

kıldı o kadar kārım evsāfiña talik Kim bu gazel-i ter daḡi inşā-yı ḡalemdir

ta'likāt-ı ḡüsn-i ḡat oldu:**1. ta'likāt-ı ḡüsn-i ḡat oldu:****Gazel 184**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Güzelce yazılmış sayfa kenarı notları olmak.

Oldı ta'likāt-ı ḡüsn-i ḡat kitāb-ı rûyına Mû-şikāfān lîk ḡamî eyler ḡatā ma'nāsına

ta'lik-i 'azm eyle:**1. ta'lik-i 'azm eyle:****Gazel 54**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bir işi yapmaya niyet etmek.

Ta'lik-i 'azm eyle aña kılma fesh ü nesh Bak şevḡ ü zevḡ-i nevle mürekkeb liḡāsı var

ta'lim eyle:**1. ta'lim eyle:****Gazel 102**

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim***Öğretmek, öğrenmesine sebep olmak.*

Kemān-ı āhenin-i cevri ta'lim eylesek bir kez Yine ol kaşî yāyın çille-i derdi çekilmezmiş

tamām:**1. tamām:****Muamma 4**

Mısra: 2

"Tamamdır, bu iş bitmiştir" manası verir.

Serv-kadler arasında kıl murādımca selām Al ele pāyın o şāḡıñ bir iki kez öp tamām

taḡga:

1. **tamgāyı:-y, -ı****Kaside 11**

Mısra: 92

A. Bir nesnenin üzerine bir
nişan bir alamet basmak üzere
boya veya kızgın demir olarak
kullanılan mühür.

Ben o nessâc-ı bihîn kâle-i nazmım
ki seza
Ursa gülğonça-i mühriyle felek
tamgâyı

tamgā-vı kalem:1. **tamgā-yı kalem:****Kaside 10**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kalemin mühürü.

Bâzâr-ı ma'ânide girân-kâle-i
nuṭkuñ
Bâdî-i revacı hele tamgā-yı
kalemdir

ta'mik-i nazar itse:1. **ta'mik-i nazar itse:****Lugaz 1**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Bakışı derinleştirmek.

Her kim itse aña ta'mik-i nazar
Göremez mir'ât-ı cisminde keder

ta'mir ü tezyin:1. **ta'mir ü tezyin:****Kaside 8**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Onarma ve süsleme.

Seher kim ders-gâh-ı gülşeni
ta'mir ü tezyine
Olunca pâdişâh-ı nevbahârın emr ü
fermanı

ta'mive-i pâki-yile:1. **ta'mive-i pâki-yile:****Tarih 8**

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Tertemiz bir ebcet

hesabı. (Ta'mive: Ebcet hesabıyla
düşürülen târihlerde hesabı
doldurmak için çıkarılacak veya
eklenecek sayıları işaret etme.).

Şevk ü şadî ile şad verziş iderken
Es'ad
Düşdi bir ta'mive-i pâki-yile târîh
aña

ta'n:1. **ta'n:****Gazel 92**

Mısra: 11

(Ar.) Kinama, ayıplama,
yerme, zemmetme.

Hezâr ta'n ile Es'ad fütâde-gâna
didim
Cefâ-yı hecri vefâya degişmiyor
musuñuz

ta'n evler:1. **ta'n eyler:****Gazel 142**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kinamak, ayıplamak, hor
görmek, tepeden bakmak.

Ta'n eyler imiş saydım ol çeşmi
gazâli
Şîrâna rakîb-i sege sundukça
sunaydım

ta'n olunmaz:1. **ta'n olunmaz:****Gazel 46**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Kinamak.

Bu nev nazm-ı ğarîbe ta'n olunmaz
Es'adâ zîrâ
Sûhan-güyî-i gurbet habt-i aşvâ-
veş perîşandır

tanbūr:1. **tanbūrdan:-dan****Gazel 190**

Mısra: 12

Klasik musikimizin başlıca
çalgılarından biri olan, yay ve
mızrapla çalınan, ince uzun sapı
perdeli, yuvarlak karınlı, telli
çalgı.

Sînede bu elif ü dâğ-ile nâlem
işiden
Bâng-i şeş-târ ile tanbūrdan olur
âbî

ta'ne-i hak-ne-şināsâna olursuñ:1. **ta'ne-i hak-ne-şināsâna olursuñ:****Gazel 202**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Hak nedir bilmeyenlerin
çekiştirdiği, yerdiği(kimse) olmak.

Ta'ne-i hak-ne-şināsâna olursuñ
medhal
Halkın açılmaya-gör ekserine bâb
gibi

ta'ne-zen:1. **ta'ne-zen:****Gazel 135**

Mısra: 4

Tan eden, ayıplayan.

Pîrân-ı aşk dâmenin al destîne dilâ
Ferhâda ta'ne-zen reh-i nev İhtiyâr
kıl

tanı:1. **tanı:****Rûbai 5**

Mısra: 2

Bilip ayırmak, seçmek, ayırt
etmek.

Ey gonça-i nev-küşüde-i bağ-ı
bahâ
Tanı beni fûrkatiñle kıldıñ şeydâ

tantana-i rûzgâra:1. **tantana-i rûzgâra:****Gazel 66**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Zamanın gürültüsü.

Se rûze tantana-i rûzgâra dil virme
Odur o vefk-i müselleş ki gâyeti
idbâr

târ:1. **târında:-ı, -n, -da****Gazel 20**

Mısra: 3

Saç teli.

Güşına girmez ki her târında var
biñ mübtelâ
Ahiñi sevdâ-yı zülfiyle hevâ itmek
'abes

2. **târına:-ı, -n, -a****Kaside 5**

Mısra: 37

Saç teli.

Kâkülûñ târına dem-beste kamu
ehl-i yakîn
Gül-i bî-hâr-ı Ruḥuñ bülbülidir
Rûhü'l-emîn

târ u püd ol:1. **târ u püd ol:****Kaside 2**

Mısra: 30
Kelime Tipi: -
Enine ve boyuna dokuma; atkı ve çözgü olmak II Her yanı kaplamak.

Sen o nessâc-ı girân-kâle-i
ma'nâsın kim
Târ u pûd oldu midâd-ı siyeh ü sürh
saña

târ u pûd-ı ma'nâ:

1. târ u pûd-ı ma'nâ:

Kaside 3

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Mananın pudu ve tarı.(Enine ve boyuna dokuma; atkı ve çözgü.).

Dehen ki kâr-gehidir kumâş-ı
güftârın
Zeban nâsic-i nev târ u pûd-ı
ma'nâdır

tarab-bahşâ-yı 'uşşak oldu:

1. tarab-bahşâ-yı 'uşşak oldu:

Nazm 17

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Aşıklara mutluluk bahşeden olmak.

O şeh nâz eyledikçe ben niyâz-ı
büselik kıldım
Tarab-bahşâ-yı 'uşşak oldu bu
Hâletle efgânım

tarab-zâr eylemek:

1. tarab-zâr eylemek:

Tarih 39

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

Sevindirmek.

Yine bu sâl-i ferruh-fâl-i şevk-
âverde de çünkim
şafâsından tarab-zâr eylemekle
şahn-ı gülzârı

târâc ider:

1. târâc ider:

Gazel 26

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yağmalamak, talan etmek.

Bir nigâh-ı pür-füsûnı 'âlemi târâc
ider
Milket-i şabr-ı dil ü câna ne
mümkindir felâh

târâc:

1. târâc:

Gazel 67

Mısra: 5

Yağmalamak, talan etmek.

hâne-i şabr u şekîbîn bu kadar
târâc
Dilde sevdâ-yı haş-ı fitne-
nümünündandır

târâc-kün-i leşker-i işkâl ol:

1. târâc-kün-i leşker-i işkâl ol:

Kaside 2

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Zorluk(anlama güçlüğü bağlamında) askerinin yağmaladığı (şey) olmak.

N'ola târâc-kün-i leşker-i işkâl
olsaın
Sensin ol merd-i sebük-pây-i fezâ-
yı inşa

taraf:

1. taraf:

Gazel 33

Mısra: 5

Ar. yan, yön, bölge, yer.

Hübân açıldı gönçâ-sıfat güldi her
taraf
Nâlân olunca bülbül-i nâzûk-nevâ-
yı 'îd

taraf taraf:

1. taraf taraf:

Kaside 9

Mısra: 54

Kelime Tipi: -

Çeşitli yönlerde, her tarafta.

Cebîn-sâyî-i dâmen-i pâki olmağ
içün
Kudûmine nigerândır taraf taraf
ezhâr

tarâvet:

1. tarâvet:

Gazel 93

Mısra: 2

Tazelik, canlılık.

Tâza âgâz eyley hyübân-ı köhne
tâza siz
Gülsitân-ı tab'ımız bulmaz tarâvet
tâzesiz

tarâvet-i gül-berg-i 'arızın:

1. tarâvet-i gül-berg-i 'arızın:

Kaside 4

Mısra: 59

Kelime Tipi: -

Yanağının gül yaprağının canlılığı, parlaklığı.

İtdi şehâ tarâvet-i gül-berg-i 'arızın
Revnağ-fürüz-ı bağ-ı 'adem verd-i
nahveti

tarâvet-zâr-ı şâdî kıldı:

1. tarâvet-zâr-ı şâdî kıldı:

Tarih 39

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Mutluluğun tazelendiği yer yapmak.

Şehâb-ı 'adli imtâr eyleyüp nîsân-ı
ihsânın
tarâvet-zâr-ı şâdî kıldı bağistân-ı
aqtârı

târ-bend-i turre olup:

1. târ-bend-i turre olup:

Gazel 199

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Saç lülelerinin tellerine bağlanmak.

O olup dil târ-bend-i turre bâzî-gâh-ı
hüsnünde
Mişâl-i mâhî-i tasvîr lerziş-kâr
kalsun mı

tarf-ı ebruvânından:

1. taraf-ı ebruvânından:

Gazel 156

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kaşların kenarı.

Degildir rişte-i dil güste taraf-ı
ebruvânından
Çekilse çille-i saht-ı elem bin kez
kemânından

tarf-ı gülşen:

1. taraf-ı gülşen:

Kaside 9

Mısra: 47

Kelime Tipi: -

Gülbahçesine doğru.

Görüp teheyyü'-i ezhârı taraf-ı
gülşende
O suya akmag için cüylar da çizdi
kenar

tarf-ı kible-gâhından:

1. tarf-ı kıble-gâhından:**Tarih 3**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Kibleyi gösteren**yerin(mihrap) kenarı.*

Degildir çākī-i mihrāb tarf-ı kıble-gâhından
İcabet rāhı açmış sâlik-i takva için
güyā

tarf-ı la'l-i dilberde:**1. tarf-ı la'l-i dilberde:****Gazel 176**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Gönül bağlayan sevgilinin**dudağının kenarı.*

Görinen cā-be-cā mü şanma tarf-ı
la'l-i dilberde
Demide oldu güyā nev çemen etrāf-ı
Kevserde

tarf-ı lebinde:**1. tarf-ı lebinde:****Gazel 135**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Dudak kenarı.

Tarf-ı lebinde müy-i siyāhın gör
Es'adā
Ser-çeşme-i hayāt idügin āşikār kıl

tarh id:**1. tarh id:****Kaside 12**

Mısra: 42

Kelime Tipi: -

*Kurmak, tertip ve tanzim
etmek. || Derlemek, yazmak.*

Tāb-baḥş olmağ için pençe-i
hürşid gibi
Tarh idüp bezm-geh-i gülşeni
n'eyler lāle

tarh-ı ber-ceste:**1. tarh-ı ber-ceste:****Tarih 10**

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Temeli seçkin, temiz.

Tarh-ı ber-cestesi pākīze bināsı
zībā
Dil-nişin cā-yı güzīn dār-ı meşid ü
bālā

tarh-ı bezm-i nev id:**1. tarh-ı bezm-i nev id:****Gazel 202**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yeni meclisin temelini atmak.

Şādī-i yek-deme-i devleti taḥşil
içün
Tarh-ı bezm-i nev idenler Cem ü
Dārāb gibi

tarh-ı bihîn:**1. tarh-ı bihîn:****Tarih 44**

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Beğenilen bina.

Tārīh oldu ḥakkā bu mısra '-ı dil-ārā
Tarh-ı bihīni vālā devlet-serāy-ı
'ālī

tarh-ı bihîn ü dil-keşin:**1. tarh-ı bihîn ü dil-keşin:****Tarih 26**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Gönül çeken ve beğenilen**bina.*

Re'y-i pākince kılup tarh-ı bihîn ü
dil-keşin
Yapdı şāh-ı 'āleme bir nev serāy-ı
bī- 'adıl

tarh-ı dil-ārāsına:**1. tarh-ı dil-ārāsına:****Tarih 31**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gönül süsleyen bina.

Habbezā zīb-i feza şādīrevān-ı
ra'nā
Ki olur tarh-ı dil-ārāsına 'ālem
ḥayrān

tarh-ı dil-pesend:**1. tarh-ı dil-pesend:****Tarih 40**

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Gönlün beğendiği yapı.

O denlü tarz u tarh-ı dil-pesendi
hoş-nümādır kim
Uzakdan 'āşık-ı dil-dāde kıldı
ḥüsni deryayı

tarh-ı mu'allā:**1. tarh-ı mu'allā:****Tarih 13**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yüce bina.

Zihī nev ḥāne-i dil-keş-binā tarh-ı
mu'allā kim
Bağılsa ser-be-ser manzūridır
dünyā ve mā-fihā

tarh-ı müstahsen:**1. tarh-ı müstahsen:****Tarih 31**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Güzel, beğenilen yapı.

Tarh-ı müstahsenü ber-ceste olan
bünyānı
Mevki'inde olıcağ zīb-i 'uyūn-ı
a'yān

tār-ı cān:**1. tār-ı cān:****Tahmis 4**

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Can teli.

Tāb-ı ḥüsnuñle olur ḥam-be-ḥam u
pīç-ā-pīç
Tār-ı cān āteş-i sūzāna düşen müy
gibi

tār-ı gīsū:**1. tār-ı gīsū:****Gazel 97**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Omuza dökülen uzun saç teli.

Tār-ı gīsū ḥāl-i rüy-i yāri şaḳlar
şaḳlamaz
Nīm berg-i naḥl 'anber bārı şaḳlar
şaḳlamaz

tār-ı gīsūdan:**1. tār-ı gīsūdan:****Gazel 157**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Omuza dökülen uzun saç teli.

ḥayāl olsa n'ola mazmūn-ı nazm-ı
hoş-terīn Es'ad
Saḥa pīçtedir fıkır-ı raḳık ol tār-ı
gīsūdan

tār-ı mü:

1. **tār-ı mü:****Kaside 4**

Mısra: 56

Kelime Tipi: -

Saç teli.

Şām-ı siyāh-tāb-ı haṭn kıldı
muhtefi
Her tār-ı mūda nice sabah kıyameti

tār-ı müje:1. **tār-ı müje:****Kaside 10**

Mısra: 66

Kelime Tipi: -

Kırpik teli.

Şerh eyleyemez metn-i ğam-ı Hālî
o şuḥa
Her tār-ı müjem gerçi bir alā-yı
kalemdir

tār-ı müjem:1. **tār-ı müjem:-m****Gazel 4**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kırpik teli.

Hasret-i nev-ḥaṭṭ-ı müşkînle her
tār-ı müjem
Kilk-i sevdā-nevk-i ğam-tahrîrdir
sensiz baña

tār-ı rebāb-ı bezm-i 'aşk evleyen:1. **tār-ı rebāb-ı bezm-i 'aşk evleyen:****Gazel 68**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Aşk meclisinin rebabının teli yapmak.

Eyleyen müy-ı dilin tār-ı rebāb-ı
bezm-i 'aşk
Dāğ-ı ğamla cism-i zerdî ney gibi
nālân olur

tār-ı şu'a'-ı hüsnüñe:1. **tār-ı şu'a'-ı hüsnüñe:****Nazm 14**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Güzellik ışığının teli. (tel tel görünümü, huzmesi).

Zerre-veş vā-beste kıl tār-ı şu'a'-ı
hüsnüñe
'Andelîb-āsâ enîn ü nâle kılma
kârımı

tār-ı tanbūr:1. **tār-ı tanbūr:****Gazel 190**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Tanbur teli.

Olmasa nâleleri güş-hırâş-ı zühre
Tār-ı tanbūr yemezdi bu kadar
mızrâbı

tār-ı turesine:1. **tār-ı turesine:-sî, -ne****Gazel 186**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Saç teli.

Henüz buldı dil-i zâr tār-ı turesine
Rübûde olmağa bir nev-civân
murâdımca

tār-ı zülf:1. **tār-ı zülf:****Gazel 104**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Saç teli.

Ârzü-yı bûs ile Es'ad durup
ruhsârına
Tār-ı zülfî birbiriyle itdiler hep
keşmekeş

târîde-şüret:1. **târîde-şüret:****Gazel 80**

Mısra: 2

Parlak yüz.

Derün-ı kîne-ṭab'ân 'aşka cāy-ı
bih-terîn olmaz
Belî âyineden târîde-şüret
müstebîn olmaz

ta'rîf:1. **ta'rîfde:-de****Lugaz 14**

Mısra: 24

*Etraflıca anlatmak, kendine
has özelliklerini ayrıntılı olarak
söyleme, bildirme.*

Nazar it biri birinden sıfatı
yegrekdir
Ne didimse anı ta'rîfde hep
gerçekdir

ta'rîf idemem:1. **ta'rîf idemem:-e, -me, -m****Lugaz 19**

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

*Tarîf etme, açıklama,
tanımlama.*

Vaşfin anıñ galat didim o degil
Başka ta'rîf idemem saña anı bil

târîh:1. **târîh:****Tarih 9**

Mısra: 23

*"Ebcad" hesabıyla düşürülen
târîh.*

Es'ad-āsâ didi tekmi line hâtif târîh
Eyledi sulhı temâm 'izz-ile Ahmed
Pâşâ

2. **târîh:****Tarih 3**

Mısra: 17

*"Ebcad" hesabıyla düşürülen
târîh.*

Temâm olunca Es'ad lafzan u
ma'nen didim târîh
Yapıldı biñ yüz otuz altıda bu
ma'bed-i zîbâ

3. **târîhini:-i, -n, -i****Tarih 5**

Mısra: 17

*"Ebcad" hesabıyla düşürülen
târîh.*

Didim güş eyleyüp şad şevk ile
târîhini Es'ad
Anatol şadrını İshâk Efendi kıldı
zîb-ârâ

4. **târîhin:-i, -n****Tarih 7**

Mısra: 13

*"Ebcad" hesabıyla düşürülen
târîh.*

Es'adâ müjde kılup ben de didim
târîhin
Mühr alup dâver-i dehr oldı
Mehmed Pâşâ

5. **târîh:****Tarih 11**

Mısra: 9

*"Ebcad" hesabıyla düşürülen
târîh.*

Çıkınca ni'met-i ahlâ didim o dem
târîh
Zihî ziyâfet-i vâlâ-yı şadr-ı 'âlî-câ

6. **târîh:****Tarih 12**

Mısra: 5

"Ebcet" hesabıyla düşürülen
târih.

Du'â idüp Cenâb-ı hâkka didim
fevtime târih
'Afife meskenin Firdevs-i a'lâ
eylesün Mevlâ

7. târihin:-i, -n

Tarih 13

Mısra: 5

"Ebcet" hesabıyla düşürülen
târih.

Didi tebrik idüp kerrübiyân-ı 'arş
târihin
Bu ra'nâ beyt-i zîbâ-tarzı âbâdan
ide Mevlâ

8. târihini:-i, -n, -i

Tarih 15

Mısra: 7

"Ebcet" hesabıyla düşürülen
târih.

Didi târihini sâl-i cedîdîñ
İdüp tebrik hâtif Es'ad-âsâ

9. târihin:-i, -n

Tarih 19

Mısra: 7

"Ebcet" hesabıyla düşürülen
târih.

Yalvarup hâkka didi târihin
Eyle rûhına Hüseyin rahmet

10. târih:

Tarih 20

Mısra: 7

"Ebcet" hesabıyla düşürülen
târih.

Birer târih ile her mısra'ın bu
nazm-ı zîbânın
Didi gûş eyleyüp bu feth-i pâki
bende-i Es'ad

11. târihin:-i, -n

Tarih 25

Mısra: 7

"Ebcet" hesabıyla düşürülen
târih.

Hâtif-i gayb du'â birle didi târihin
Mısr-ı Firdevse 'azîz eyleye Yûsuf
Beygi hâk

12. târihin:-i, -n

Tarih 27

Mısra: 9

"Ebcet" hesabıyla düşürülen
târih.

Lüle dir 'atşâna târihin lisân-ı Hâl
ile

İç bu vâlâ çeşme-sâr-ı sâf'dan
mâ'u'l-ma'îñ

13. târih:

Tarih 29

Mısra: 29

"Ebcet" hesabıyla düşürülen
târih.

Lafzan-u ma'nen didim ol demde
târih Es'ad
Buldı bin yüz kırkda İran sulh-ile
emn-ü emân

14. târihin:-i, -n

Tarih 30

Mısra: 27

"Ebcet" hesabıyla düşürülen
târih.

Es'ad-ı bende didi târihin
Şandal-ı bād-cery-i Mahmūd Hân

15. târih:

Tarih 31

Mısra: 15

"Ebcet" hesabıyla düşürülen
târih.

Oldı tekmiline bu mısra'ı bâlâ
târih
Bu ne dil-cû ne müferrih ne güzel
şâdirevân

16. târih:

Tarih 33

Mısra: 10

"Ebcet" hesabıyla düşürülen
târih.

şadr-ı 'âlîye şeref bahş oldığın bir
beytde
Es'adâ kıldım se târih ile inhâ
yümn ile

17. târihin:-i, -n

Tarih 35

Mısra: 47

"Ebcet" hesabıyla düşürülen
târih.

Görüp o resmi Sinimmâr-ı çarh
târihin
Pesend idüp didi zîbâ-binâ kitâb-
hâne

18. târihin:-i, -n

Tarih 39

Mısra: 49

"Ebcet" hesabıyla düşürülen
târih.

Didim târihin Es'ad harf-i menkût-
ile ol demde
Çırâgânı mübarek ide Sultân
Ahmede Bârî

19. târih:

Tarih 41

Mısra: 66

"Ebcet" hesabıyla düşürülen
târih.

İderken nazm-ı mürvârîd-i evsâfi
içün verziş
İki pâkîze târih oldı bu beyt-i du'â
mağzâ

20. târih:

Tarih 44

Mısra: 27

"Ebcet" hesabıyla düşürülen
târih.

Târih oldı hâkkâ bu mısra'ı dil-ârâ
Tarh-ı bihîni vâlâ devlet-serây-ı
'âlî

21. târihi:-i

Tarih 45

Mısra: 13

"Ebcet" hesabıyla düşürülen
târih.

Bu sâliñ habbezâ sâl-i neşât
olmağla târihi
Kühen şâdilere bir taze Hâlet geldi
hoş geldi

22. târih:

Tarih 46

Mısra: 4

"Ebcet" hesabıyla düşürülen
târih.

Dergeh-i devletiniñ bendelerine
Es'ad
Oldı târih bu fermân-ı celîl-i şâhî

23. târihin:-in

Tarih 2

Mısra: 21

Ar. Bir şeyin oluş zamanı.II
Bir olayın oluş zamanını bildirmek
üzere ebcet hesabıyla söylenmiş
mısra, beyit veya manzume.

Olup dâ'î didim târihin Es'ad
lafzan u ma'nen
Bu bin yüz kırk iki sâlin mübarek
eyleye Mevlâ

târih düs:

1. târih düs:

Tarih 8

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Önemli sayılan bir olayın,
çoğunlukla nazım biçiminde
söylenen sözlerle, ebcet hesabına
göre tarihini belirtmek.

Şevk u şādī ile şad veriş iderken
Es'ad
Düşdi bir ta'miye-i pāki-yile tārīh
aḥā

tārīh id:

1. tārīh id:

Tarih 26

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

"Ebcad" hesabıyla tarih
düşürme sanatı.

Es'adā bu nazmımnıñ her mısra'ın
tārīh idüp
Ez-dil ü ez-cān didim olup kerem-
hāh-ı cezīl

tārīh-i 'aynī:

1. tārīh-i 'aynī:

Kaside 8

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Ayni'nin tarihi.(Ebū
Muhammed (Ebū's-Senā)
Bedrüddīn Mahmūd b. Ahmed b.
Mūsā b. Ahmed el-Aynī (ö.
855/1451) Türk asıllı Hanefi
fakihi, tarihçi, hadis ve dil âlimi.

Gehī Tārīh-i 'Aynī gāh Nūrū'l-
'ayn dersiyle
Açıldı nergisiñ evvel nazarda
çeşm-i iz'ānı

tārīh-i garrādır:

1. tārīh-i garrādır:

Tarih 24

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Gösterişli tarih.

İdüp şad müjdeler hātif didi ey
Es'ad-ı dā'ı
Saḥā bādī-i şādī dinle bu tārīh-i
garrādır

tārīh-i sāl-i istirāhat:

1. tārīh-i sāl-i istirāhat:

Tarih 18

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Istirāhat senesi (için) tarih
(demek.).

İdip tebrīk hātif Es'ad-āsā
Didi tārīh-i sāl-i istirāhat

tārīh-i selef:

1. tārīh-i selef:

Tarih 8

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Eski(lerin)/önceki(lerin)

tarihi.

Böyle feth ü zaferi gördi mi çeşm-i
'ālem
İşte tārīh-i selef işte guzāt-ı 'utakā

tarīkat:

1. tarīkat:

Kaside 1

Mısra: 74

(Ar.) Allah'a ulaşmak
amacıyla tutulan yol, İlâhî yol.

Bādī-i şerh-i şadr idegör kavlı-
şārihi
Tā resm ü hadd cümle tarīkāt 'ayān
ola

tārīk-i fesād u ser:

1. tārīk-i fesād u şer:

Kaside 6

Mısra: 44

Kelime Tipi: -

Kötülük ve fitne yolu.

Fürüg-endāz olunca āfītāb-ı şevket
ü şānıñ
Ser-ā-ser dehrden mahv oldu tārīk-i
fesād u şer

tārīk-i na't-i resül-i kerīme:

1. tārīk-i na't-i resül-i kerīme:

Kaside 3

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Lütuf sahibi peygamberi
övmeyi amaçlamak.

O naqd-i mā-hasal-ı 'ömri eylemek
masruf
Tārīk-i na't-i resül-i kerīme ahrādır

tā-rüz-i cezā:

1. tā-rüz-i cezā:

Tarih 6

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kıyamet gününe kadar.

'İzz-ü şevketle hūdā Hāzret-i
Mahmūd Hānı
Taht-ı devletde müeyyed ide tā-
rüz-i cezā

2. tā-rüz-i cezā:

Tarih 9

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Kıyamet gününe kadar.

Her umūrında Hudā mazhar-ı
tevfik kılup
şadr-ı devletde mekīn eyleye tā-
rüz-i cezā

tā-rüz-i rüsteḥiz:

1. tā-rüz-i rüsteḥiz:

Kaside 7

Mısra: 88

Kelime Tipi: -

Kıyamet gününe kadar.

Ol kām-baḥş-ı 'ālemiyān āsaf-ı
celīl
Tā-rüz-i rüsteḥiz şadāret-nişīn ola

tarz:

1. tarz:

Tarih 40

Mısra: 15

Görünüş, şekil, suret; üslup,
eda, davranış.

O denlü tarz u tarh-ı dil-pesendi
hoş-nümādır kim
Uzaqdan 'āşık-ı dil-dāde kıldı
hüsni deryayı

tarz-ı mev-āşāmī-i hūbāna:

1. tarz-ı mey-āşāmī-i hūbāna:

Kaside 12

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Güzellerin şarap içen sureti.

Eyleyüp tarz-ı mey-āşāmī-i
Hūbāna nigāh
kıldı cism-i terini cām-ı mücevher
lāle

taş dikdi:

1. taş dikdi:

Tarih 9

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Taşı dikine duracak şekilde
yere koyup yerleştirmek.

Hak bu kim kat'-ı hudūd eylemede
taş dikdi
Nemçelü başını taşdan taşa ursun
zīrā

taşa çalma:

1. taşa çalma:

Gazel 22

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kırmak,parçalamak.

Cām-ı hātır pür-mey-i 'aşkıñdır
ana bakma kec
Çalma taş a eyleme ey seng-dil
kesr-i zücâc

taşa çalsun:

1. taş a çalsun:

Tarih 10

Mısra: 20

Kelime Tipi: **Deyim**

Taş a vurmak II Kırma,
parçalamak.

İhtirâm ile idüp tâc-ı mücevher
baş a
Sakf-ı mînâ-yı mu'allâsını çalsun
taş a

taşaddî eyle:

1. taşaddî eyle:

Gazel 180

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bir iş e girişmek, teşebbüs
etmek II alışkanlık hâline getirmek.

Kim eyler idi taşaddî mecâzı
tahyîle
hâkîkat olsa teşâbih ü isti'âre ile

tasavvuf:

1. tasavvufdan:-dan

Kaside 8

Mısra: 29

İnsanın, Allah'ın birliğinin
zevkini bütün benliğinde
hissederek kendi iç âleminin
derinliklerine ve dış âlemin
sırlarına ermek için tâkip ettiği
düşünce ve amel sistemi.

Tasavvufdan görünce nüsha-i
Havra vü Zevrâyı
Benefşe semt-i fakra sarf kıldı
nakd-i iz'ânı

tasavvur eyle:

1. tasavvur eyle:

Kaside 1

Mısra: 59

Kelime Tipi: -

Düşün, tefekkür et.

Evvel tasavvur eyle hâlâyıkda
keşreti
Taşdık olunur anıñ ile vahdet-i
Hudâ

tasavvur-efgen-i sevdâ-yı hatt u hâl olarak:

1. tasavvur-efgen-i sevdâ-yı hatt u hâl olarak:

Gazel 119

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ben ve ayva

tüylerine(kavuşma) arzusunun
düşüncesine düşmek(kendini bu
düşünceye kaptırmak).

Siyâh-dîde vü şeb-zinde-dâr-ı hecr
oldum
Tasavvur-efgen-i sevdâ-yı hatt u
Hâl olarak

tasavvur-i nûş-i şarâb-ı leb itsem:

1. tasavvur-i nûş-i şarâb-ı leb

itsem:-sem

Gazel 13

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Dudağının şarabını içmeyi
hayal etmek.

İtsem ne dem tasavvur-i nûş-i
şarâb-ı leb
Keyf-i hayâl ile olurum neş 'e-yâb-
ı leb

2. tasavvur-ı nûş-i şarâb-ı leb

itsem:

Gazel 13

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Dudağının şarabını içmeyi
hayal etmek.

Mest eyler Es 'adâ beni ser-germî-i
hayâl
İtsem ne dem tasavvur-ı nûş-i
şarâb-ı leb

taşdık olunur:

1. taşdık olunur:

Kaside 1

Mısra: 60

Kelime Tipi: -

Doğru ve yerinde bularak
kabul etme, onaylama, onama,
tasvip etme.

Evvel tasavvur eyle hâlâyıkda
keşreti
Taşdık olunur anıñ ile vahdet-i
Hudâ

tasdîr-i bihîn:

1. tasdîr-i bihîn:

Kaside 10

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Beğenilerek baş a
koyulan.(şey).

Ta 'bîr-i sühan mu 'cize-iksâ-yı
edadır
Tahrîr anı tasdîr-i bihîn cây-ı
kalemdir

taşgîr kıl:

1. taşgîr kıl:

Kaside 1

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Küçültmek. Cirm ve kadrini
eksiltmek. Hakir eylemek.

Olduñ mübâlağayla nice ism fâ'ili
Cürmün muşagğarın dahî taşgîr kıl
dilâ

taşkendî:

1. taşkendî:

Tarih 35

Mısra: 33

Taşkentli (özel isim).

Ya Taşkendî hemân kendi bu
bizâ'a ile
Sezâ ya İbn-i Hacerdir disem o
bünyâna

tasliyet-pîrâ:

1. tasliyet-pîrâ:

Tarih 3

Mısra: 14

Salat ve selama süs veren.
(Hz.Muhammed Mustafa (s.a.v.)).

Çıka tâ kim hañîb-i mihr-i enver
minber-i çarha
Ola mahfel-güzîn-i na't-hânı
tasliyet-pîrâ

taşrîf-i niyyet eyle:

1. taşrîf-i niyyet eyle:

Kaside 1

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Niyetin çekimlenmesi,
şekillendirilmesi.

Taşrîf-i niyyet eyle ki hayrata lâ-
cerem
Nañv-i rızâ-yı Hağdır olan kâr-ı
müntehâ

taşrîh ider:

1. taşrîh ider:

Kaside 1

Mısra: 100

Kelime Tipi: -

*Açık surette ifade etme,
açıkça söylemek.*

Efrād-ı halka kâffeten mürsel
oldığı
Tasrîh ider ki rahmet-i her dü
cihan ola

tasvîr ider:

1. tasvîr ider:

Gazel 14

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Betimlemek, yorumlamak.

Felekde gâh bedr ü geh hilâl
oldığına bādî
İzâr u ebruvânî şeklini tasvîr ider
mehtâb

tasvîr-i şîşe:

1. tasvîr-i şîşe:

Gazel 197

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Şişenin şekli.

Tasvîr-i şîşe gibi görür mahremi
daî
Bî-câme duhter-i rez açıktan
görülmedi

tâtâr-ı gamzesini:

1. tâtâr-ı gamzesini:-si, -n, -i

Gazel 8

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Yagmacı, çapulcu gamze.

Yahşî kıyâs itmişidim gerçi Es
'adâ
Tâtâr-ı gamzesini yamân söylerim
saña

tav' u kerh:

1. tav' u kerh:

Tarih 29

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*İsteyerek veya istemeyerek,
gönüllü veya gönülsüz.*

Ya'ni Sultân Ahmed-i gâzî ki tav'
u kerh ile
Bende-i fermânıdır tâ şarkdan
garba cihân

tavâf:

1. tavafına:-i, -n, -a

Tahmis 1

Mısra: 7

*Hacerü'l-Esved'in köşesinden
başlayarak Kâbe'nin etrafını
usûlüne göre yedi defa dolaşma,
dönme.*

Tavafına olurlar teşne anîñ 'arş ile
kürsî
Ecell-i suncı olup Kibriyânîñ 'arş
ile kürsî

2. tavafına:-ı, -n, -a

Tahmis 1

Mısra: 7

*Hacerü'l-Esved'in köşesinden
başlayarak Kâbe'nin etrafını
usûlüne göre yedi defa dolaşma,
dönme.*

Tavafına olurlar teşne anîñ 'arş ile
kürsî
Ecell-i sun'ı olup Kibriyânîñ 'arş
ile kürsî

tavk-ı gerden:

1. tavk-ı gerden:

Gazel 166

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Boyun gerdanlığı, kolyesi.

O serv-kad yine şefkat-hırâm-meyl
olmaz
Enîni fâhte-veş tavk-ı gerden itsem
de

tavk-ı gerden itsem:

1. tavk-ı gerden itsem:

Kıt'a 4

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Boynuna halka geçirmek.

O serv kıddine şefkat hırâm-ı meyl
olmaz
Enîni fâhte-veş tavk-ı gerden itsem
de

tavk-ı giribânım olmağa:

1. tavk-ı giribânım olmağa:

Gazel 130

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Elbise yakasının takısı olmak.

Der-kâr olurdu tavk-ı giribânım
olmağa
Görse hilâl-i şa'ş'a-güster de
gerdeniñ

tavr-ı 'adl:

1. tavr-ı 'adl:

Tarih 45

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Adaletli davranış.

Ne geldi-yse muhassal devr-i re'fet
tavr-ı 'adlinde
Pey-â-pey 'âleme bādî-i raḥaṭ geldi
hoş geldi

tavr-ı 'aşık:

1. tavr-ı 'aşık:

Gazel 97

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Aşığın hareketleri.

Tavr-ı 'aşıktan 'ayandır hâlet-i
cevr ü cefâ
Reng-i rû geh luṭf u geh âzârı
şaklar şaklamaz

tavr-ı ber-cestesi:

1. tavr-ı ber-cestesi:

Tarih 6

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Seçkin eda, söyleyiş.

Tavr-ı ber-cestesi maḳbûl-i
hümâyûnî olup
kıldı iclâl ile zîb-âver-i şadr-ı a'lâ

tavr-ı serkeşi:

1. tavr-ı serkeşi:

Tarih 29

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Asi tavrı.

İ'tizâl üzre olup fermân-berîden
güyyâ
Gerçi göstermişdi tavr-ı serkeşi
İrâniyân

tavsîf-i kemâl:

1. tavsîf-i kemâl:

Kaside 10

Mısra: 58

Kelime Tipi: -

Mükemmel özellikler.

Destûr-i merâhim-sipehâ dâd-
penâhâ
Tavsîf-i kemâlin veleh-efzâ-yı
kalemdir

tayan:

1. tayansın:-sın

Gazel 167

Mısra: 7

*Dayanmak, katlanmak,
sabretmek, tahammül etmek.*

Tayansın mı nigâh-ı çeşm-i hışm-ı
yâre diller kim
İder efsûn ile biñ ceyşi bir cādū
perâkende

2. tayanma:

Lugaz 9

Mısra: 6

*1. Bir yere yaslanmak, kendini
dayamak. 2 Güvenmek, güç almak.
3 Bulunduğu makamın verdiği
geçici güce güvenmek. 4. Varmak,
bir şeye doğru yönelmek.*

şakın sen bunları nâ-dîde şanma
Anı bildim diyü suya tayanma

tāza:

1. tāza:

Gazel 93

Mısra: 1

Taze, yeni.

Tāza āgāz eyleñ ey hūbān-ı köhne
tāza siz
Gülsitān-ı tab‘ımız bulmaz ıaravet
tāzesiz

2. tāza:

Gazel 93

Mısra: 1

Taze, yeni.

Tāza āgāz eyleñ ey hūbān-ı köhne
tāza siz
Gülsitān-ı tab‘ımız bulmaz ıaravet
tāzesiz

tazarru‘-gāh-ı mevcūdāt-ı ‘ālem:

**1. tazarru‘-gāh-ı mevcūdāt-ı
‘ālem:**

Tarih 3

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Alemde yaratılmış olanların
yalvarma yeri.*

Tazarru‘-gāh-ı mevcūdāt-ı ‘ālem
dinse lāyıkdır
Ki her bir revzenî bir dest-i ta‘at-
kār ider imā

tāze:

1. tāzesiz:

Gazel 93

Mısra: 2

Canlı, yeni, körpe.

Tāza āgāz eyleñ ey hūbān-ı köhne
tāza siz

Gülsitān-ı tab‘ımız bulmaz ıaravet
tāzesiz

2. tāzede:-de

Gazel 122

Mısra: 4

Canlı, yeni, körpe.

‘āşık perest-i şūh-ı hezār-āşināyî
koy
‘İrfān gerek tāzede hem hūsn ü ān
gerek

3. tāze:

Gazel 203

Mısra: 2

Yeni.

şanmañ mihen-keşān-ı ğama nāza
başladı
Dīrīne çevre ol gül-i ter tāze
başladı

4. tāze:

Gazel 129

Mısra: 5

"Yeni, taze" anlamında sıfat.

Ol tāze verd-i şāh-ı tırāz-ı letāfete
Mūjgānî hār-ı hayret olur göz
dikenleriñ

5. tāze:

Gazel 58

Mısra: 6

"Yeni" anlamında sıfat.

Degildir hať ‘izār-ı táb-nāk-i yārda
ey dil
Kenār-ı bāĝda olmuş demīde tāze
sünbüldür

6. tāze:

Gazel 109

Mısra: 6

"Yeni" anlamında sıfat.

Her dem ki gele tır-i ğamīñ cāna
yer eyler
Bir daħmedir ol tāze de dīrīne de
mahfūz

7. tāze:

Gazel 204

Mısra: 8

"Yeni" anlamında sıfat.

Bana ol sīm-berden yād-gār eksik
değil ammā
Bu tāze Dāĝ-ı sürh ol hañçer-i zer-
kārdan geldi

8. tāze:

Lugaz 12

Mısra: 13

"Yeni" anlamında sıfat.

Görünce tāze cūvān söyleyüp nice
mazmūn
Ne deñlü ser-keş ise kendüye ider
meftūn

9. taze:

Tarih 45

Mısra: 14

"Yeni" anlamında sıfat.

Bu sāliñ habbezā sāl-i neşāt
olmaĝla tārīhi
Kūhen şādīlere bir taze Hālet geldi
hoş geldi

10. tāze:

Gazel 186

Mısra: 2

*Bozulmamış, bayatlamamış
olan; yeni, taze.*

Vefā iderse o rüh-i revān
murādımca
Bu cism-i mürde bulur tāze cān
murādımca

11. taze:

Kaside 6

Mısra: 20

*"Yeni" anlamında sıfat (tāze
baĝ).*

Çemen pür-sebz ü hurrem gül-sitān
handan olup dāim
Nice olmaz bu köhne bāĝ-ı ‘ālem
taze feyz-āver

tāze verdiniñ:

1. tāze verdiniñ:

Gazel 54

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yeni açmış gül.

Gülşen-tırāz-ı nüzhet olan tāze
verdiniñ
Mānend-i ‘andelīb hezār āşināsı
var

tāze-zebān:

1. tāze-zebān:

Kaside 7

Mısra: 82

Taze dil, yeni dil.

İ‘cāz-ı feyz-i nuţkum ile ebkemān
daħi
Tāze-zebān şā‘ir-i sihr-āferīn ola

ta‘zīm ider:

1. ta‘zīm ider:

Lugaz 6

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Saygı ve hürmette bulunmak.

Yapışup habl-i metin-i tâ'ate
Cümlesi ta'zîm ider her sâ'ate

tazmîn idüp:

1. tazmîn idüp:

Gazel 36

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Başka bir şâire âit bir mısra
veya beyti kimin olduğunu
belirterek kendi şiirinde
tekrarlama.*

Tazmîn idüp bu mısra 'ı olma
sûhan-ıdırâz
Bisyar olan güherse de bi-i'tibâr
olur

te'accüb evleve:

1. te'accüb eyleye:

Kaside 1

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Şaşmak, hayret etmek.

Uyduñ hevâlara ne 'aceb ğaflet
eylediñ
'Âlem te'accüb eyleye bu fi'l ile
saña

te'âla'llâh:

1. te'âla'llâh:

Tarih 2

Mısra: 1

Allah yüceltsin.

Te'âla'llâh zihî nev-sâl-i fûrh-i fâl-
i şevk-efzâ
Kudümi hâtır-ı 'âlemden oldı gerd-
i ğam-fersâ

2. te'âla'llâh:

Tarih 3

Mısra: 1

*"Allah ne yücedir". Dilimizde
beğenilen, takdir edilen bir şey
karşısında "mâşallah, ne güzel"
mânâsında övgü sözü olarak
kullanılır.*

Te'âla'llâh zihî ra' nâ binâ nev
câmi'-i vâlâ
Menâr-ı nûr-ı rahmet cilve-gâh-ı
şâhid-i takvâ

3. te'âla'llâh:

Tarih 4

Mısra: 1

*"Allah ne yücedir". Dilimizde
beğenilen, takdir edilen bir şey*

*karşısında "mâşallah, ne güzel"
mânâsında övgü sözü olarak
kullanılır.*

Te'âla'llâh zihî şeh-zâde-i sultân-ı
'âlem kim
Kudüminden serây-ı devlete şad
'izz ü şân geldi

4. te'âla'llâh:

Tarih 20

Mısra: 1

*"Allah ne yücedir". Dilimizde
beğenilen, takdir edilen bir şey
karşısında "mâşallah, ne güzel"
mânâsında övgü sözü olarak
kullanılır.*

Te'âla'llâh zihî sultân-ı 'âlem
sâye-i hâk kim
Cihâna luğf-ı 'adl ü cüdî her dem
olmada mümted

5. te'âla'llâh:

Tarih 40

Mısra: 1

*"Allah ne yücedir". Dilimizde
beğenilen, takdir edilen bir şey
karşısında "mâşallah, ne güzel"
mânâsında övgü sözü olarak
kullanılır.*

Te'âla'llâh zihî 'âlem-nümâ kasr-ı
dil-ârâ kim
Cihânda pîr-i gerdün görmemiştir
böyle bir câyı

6. te'âla'llâh:

Tarih 41

Mısra: 1

*"Allah ne yücedir". Dilimizde
beğenilen, takdir edilen bir şey
karşısında "mâşallah, ne güzel"
mânâsında övgü sözü olarak
kullanılır.*

Te'âla'llâh zihî zîbende kaşr-ı dil-
keş ü ra'nâ
Ki resminden tecessüm eylemiş
hüsn ü bahâ hâkkâ

te'âruz:

1. te'âruz:

Kaside 1

Mısra: 128

*Hücum etmek, karşılık
gelmek.*

Müşkül budur ki virmedi Ruhsat
teyakkuza
A' mâline te'âruz ile cümle-i hâfâ

teb ü tâb:

1. teb ü tâb:

Gazel 67

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Hararet ve hararetin vermiş
olduğu sıcaklık.*

Süzişin şanma dilâ nâr-ı
cününündandır
Bu teb ü tâb seniñ süz-ı
derünündandır

tebâh id:

1. tebâh id:

Gazel 84

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Mahvetmek.

hayâl-i hañt-ı 'izârîñla âh idüp
felegiñ
Beyâz-ı Şafha-i hürşidini tebâh
ideriz

tebâh ideriz:

1. tebâh ideriz:

Gazel 84

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Mahvetmek.

Çerâğ-ı 'arız-ı yâre ne dem nigâh
ideriz
O süz ile dili pervâne-veş tebâh
ideriz

tebâh itmege:

1. tebâh itmege:

Gazel 85

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Mahvetmek, perişan etmek.

Es'ad hele bu şem'-i bezm-gâh-ı
fenâya
Pervâne-şifât cismi tebâh itmege
degmez

tebessüm-kün-i vuslat olmaz:

1. tebessüm-kün-i vuslat olmaz:

Gazel 83

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Kavuşma gününde gülmemek.

Olmaz leb-i gülgonça tebessüm-
kün-i vuslat
Her lahza o dürc-i dür-i âmâl
açılmaz

tebessüm-sâz olmaz:

1. **tebessüm-sâz olmaz:-maz****Gazel 72**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gülümsemek.

şanma şermendin tebessüm-sâz
olmaz ol perî
hıfz-ı mürvârîd-i harf-i vaşla dürc-i
fem kapar

tebhâle:1. **tebhâle:****Gazel 13**

Mısra: 9

Dudaklarda harareten

*kaynaklı çıkan uçuk (Aşığın aşk
ateşinin sevgiliye tesir etmesi).*

Tebhâle şanma la'l-i nemek-rîz-i
yârda
Oldı habâb-ı neşve nümâyân ber-
âb-ı leb

2. **tebhâle:****Gazel 52**

Mısra: 4

Dudaklarda harareten

*kaynaklı çıkan uçuk || Aşığın aşk
ateşinin sevgiliye tesir etmesi.*

Mest-i ser-germ itmege sāgar-
güsārân-ı gāmı
Cām-ı la'l-i dilbere tebhâle dārū
gösterir

tebhîr:1. **tebhîr:****Tarih 35**

Mısra: 21

*Buğu haline getirme. II**Tütsüleme, tütsülendirme.*

İdüp dütüni tebhîr İmâm Mâverî
Pür itdi 'anberî tîbi gümüş
buhurdâna

teb-i âfitâba:1. **teb-i âfitâba:****Gazel 170**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Güneşin harareti.

hayâl-i 'arızî itmezdi eşk-i çeşmi
revân
Taḥammül olsa teb-i âfitâba
şebnemde

teb-i 'aşk-ı derûnum:1. **teb-i 'aşk-ı derûnum:****Gazel 90**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gönüldeki aşkın harareti.

Füzûn oldı teb-i 'aşk-ı derûnum
giryeden Es'ad
Meger pür-süzîş olmazmış
maḥabbet nârı bārânsız

tebrîk:1. **tebrîk:****Tarih 15**

Mısra: 8

*Uğurlu ve hayırlı olmasını**dileme, kutlama.*

Didi târîhini sâl-i cedîdîñ
İdüp tebrîk hâtif Es'ad-âsâ

2. **tebrîke:-e****Tarih 44**

Mısra: 25

*Uğurlu ve hayırlı olmasını**dileme, kutlama.*

Mânend-i Es'ad ol ân tebrîke
nazm-güyân
Neşr-idicek çü 'ummân şad lû'lü-i
maḳâlî

tebrîk id:1. **tebrîk id:****Tarih 13**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Kutlama, hayırlı dilekleri**iletme.*

Didi tebrîk idüp kerrübiyân-ı 'arş
târîhin
Bu ra'nâ beyt-i zîbâ-tarzı âbâdan
ide Mevlâ

2. **tebrîk id:****Tarih 18**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Kutlama, hayırlı dilekleri**iletme.*

İdip tebrîk hâtif Es'ad-âsâ
Didi târîh-i sâl-i istirâḥat

tebrîk it:1. **tebrîk it:****Tarih 23**

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Tebrîk etmek, kutlamak.

Dehre teşrîfin dü-târîh ile tebrîk
itmege

Didi şevk ile bu beyti Es'ad-ı
esniye-kâr

2. **tebrîk it:****Tarih 40**

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Tebrîk etmek, kutlamak.

Dü-târîh ile tebrîk itmege itmâmını
anıñ

Didim şad şevk ile Es'ad o dem bu
beyt-i garrâyı

tebrîk itme:1. **tebrîk itme:****Tarih 4**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Tebrîk etmek, kutlamak.

Dü-târîh ile tebrîk itmege hâtif den
Es'ad-veş
Bu beyt ile nidâ-yı müjde-i şādî-
resân geldi

tebrîk-i 'îd kıl:1. **tebrîk-i 'îd kıl:****Tarih 37**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Bayramını kutlamak.

Bu nev beyt-i dü-târîh ile kıl
tebrîk-i 'îd Es'ad
Ki ḥaṭm olsun du'â birle bu nazm-ı
behcet-âlûde

tebsîr:1. **tebsîr:****Tarih 7**

Mısra: 11

*Müjde verme, hayır bir haber
vererek sevindirme.*

Mesned-i devleti teşrîfîni tebsîr
içün
Hâtif-i gayb idicek yümñ ü
sa'âdetle nidâ

tebsir it:1. **tebsir it:****Kaside 9**

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

*Müjdelemek, iyi haber
vermek.*

O güne itdi gülistanda maḳdemin
tebsîr
O resme kıldı ki vaşf-ı medîhesin
iş'âr

2. tebşir it:**Tarih 17**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Müjdelemek, iyi haber vermek.

Kevne teşrîfin dü-târîh ile tebşir itmege
Es'ad-âsâ geldi hâtifden hitâb-ı müstetâb

3. tebşir it:**Tarih 38**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Müjdelemek, iyi haber vermek.

Du'â'-güyanı yer yer Es'ad-âsâ
hâtif-i gaybî
Bu nev beyt-i dü-târîh ile tebşir itdi
her sûda

tebşir kıldı:**1. tebşir kıldı:****Gazel 61**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Müjde vermek.

Seheri bağda gördüm yelerek bād-ı şabā
Geldi teşrîf-i güli bülbüle kıldı
tebşir

tebşir-kün-i makdem-i şadrü'l-vüzerā:**1. tebşir-kün-i makdem-i****şadrü'l-vüzerā:****Tarih 1**

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Vezirlerin başının göreve teşrif edişinin müjdelenmesi.

Oldı bu maṭla'-ı garrā vü dü-târîh
ol dem
Halka tebşir-kün-i makdem-i şadrü'l-vüzerā

tebyîn:**1. tebyîn:****Tarih 10**

Mısra: 24

Açıkça anlatma.

Bir melek geldi temâmında didi
şad tahsîn
kıldı bu beyt-i dü-târîh ile vaşfın
tebyîn

tebyîn-i nām olmaz:**1. tebyîn-i nām olmaz:****Gazel 78**

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

İsmi açığa çıkaran olmak.

Keder sāfi-dilāna Es'adā bād-i şöhretdir
Midād-ālûde olmasa nigîn tebyîn-i nām olmaz

tecâvüz kıl:**1. tecâvüz kıl:****Tahmis 2**

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Aşma, bir şeyin ötesine geçme, sınırı aşma.

Tecâvüz kıl mecazı bî-ḥaḳîḳat
düşme efkâra
ḥayālât-ı hevâyî mehbîb olmaz
feyz-i envâra

tecellî-i cemâle:**1. tecellî-i cemâle:****Tahmis 2**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Güzellik yansıması; Allah'ın tecellisi.

Tecellî-i cemâle mazhar ol her demde her yerde
Teselli bulmak isterseñ dil-i ihlâs-
perverde

tecellî-yâb olur:**1. tecellî-yâb olur:****Gazel 69**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Tecelli bulmak, zuhur etmek.

Hâst-kâr-ı iktibas elbet tecellî-yâb olur
Hâ'il olmaz kühlar dîdâr kendin
gösterir

tecerrüd:**1. tecerrüd:****Gazel 42**

Mısra: 6

Ar. 1. Soyunmak, çıplak olmak. 2. Mütעהhil olmamak, evlenmemek hâli. 3. Mâsivâdan inkâtâ ile Cenabıhakk'a müteveccih olmak hâli.

Ger olsa zîver-i düşî libâçe-i şâhî
Tecerrüd ehline bir köhne bürüyâ
görünür

2. tecerrüd:**Gazel 78**

Mısra: 6

Ar. 1. Soyunmak, çıplak olmak. 2. Mütעהhil olmamak, evlenmemek hâli. 3. Mâsivâdan inkâtâ ile Cenabıhakk'a müteveccih olmak hâli.

Libâs-ı müste'âr-ı cism daḥi kurba
hâildir
Tecerrüd mâsivâyı terk ile ancak
temâm olmaz

tecerrüd eyle:**1. tecerrüd eyle:****Gazel 92**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Dünyevî şeylerden vazgeçerek Allah'a yönelmek.

Tecerrüd eyleyüp âlâyiş-i tecemmülden
Kaba-yi fahrî 'abâya deḡişmiyor
musuñuz

tecerrüd-pîşe-i 'aşk-ı ḥaḳîḳat:**1. tecerrüd-pîşe-i 'aşk-ı ḥaḳîḳat:****Gazel 77**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Hakkın aşkıyla dünyâyâ âit her şeyden vazgeçip Allah'a yönelenler.

Mu'arrâdır ten-i feyz-âşinâ kayd-ı tecemmülden
Tecerrüd-pîşe-i 'aşk-ı ḥaḳîḳat
hırka-püş olmaz

tecessüm eyle:**1. tecessüm eyle:****Tarih 10**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Cisimleşmek. Göz önüne gelmek.

Öyle zîb-ende vü pākîze binā kim ḥakkā
Eylemiş ḥüs-n-i dil-âvîz tecessüm
güyā

2. tecessüm eyle:**Tarih 41**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Cisimleşmek. Göz önüne
gelmek.*

Te'āla'llāh zihī zībende kaşır-ı dīl-
keş ü ra'nā
Ki resminden tecessüm eylemiş
hüşn ü bahā hākkā

tecrîd:

1. **tecrîde:-e**
Gazel 183
Mısra: 7
Soyutlanmak, arınmak.

Dāğ-ı derûn 'āşıkı tecrîde dâldır
Yâriñ takıldı râ gibi hançer
miyânına

tedâvi:

1. **tedâvi:**
Gazel 168
Mısra: 9
*Tedavi etmek, iyileştirmek
için bakmak.*

hulûş ile tedâvî besdir Es'ad pāk-
tab'âne
Fu'ādî zehr olan muhtâc olur
tırîyâk-i fârûka

tedbîr iden:

1. **tedbîr iden:**
Tahmis 2
Mısra: 28
Kelime Tipi: -
*(Ar.) Bir şeyi önlemek veya
olmasını sağlamak için yapılan
hazırlık, baş vurulan çâre, önlem.*

Lisân-ı Hâlidir üstâd olup takrîr
iden cümle
Degil ancak bedende Es'adâ
tedbîr iden cümle

tedbîr-i milket:

1. **tedbîr-i milket:**
Tarih 24
Mısra: 13
Kelime Tipi: -
Ülke için alınan önlemler.

Felâtûn-fikr Risto-re'ydir tedbîr-i
milketde
Dem-i rezm-i 'adûda Rüstemi
meydân-ı heycâdır

tedmîr:

1. **tedmîr:**
Tarih 21
Mısra: 14

*Yok etmek, mahvetmek II
yenilgiye uğratmak.*

Nereden rûy-nümâ oldu ise çeşm-i
'adû
Pîşine çekdi Sikender gibi tedmîr
ile sed

tedmîr-i cism-i düşmen-i bed-kîş kılmada:

1. **tedmîr-i cism-i düşmen-i bed-
kîş kılmada:**
Kaside 7
Mısra: 67
Kelime Tipi: -
Kötü dinli düşmanı yok etmek.

Tedmîr-i cism-i düşmen-i bed-kîş
kılmada
Te'sîr-i berķ-i tîğ ecelden yakîn
ola

tedris ile tefhim kıl:

1. **tedris ile tefhim kıl:**
Kaside 8
Mısra: 35
Kelime Tipi: -
*Ders verme, ders öğretme,
öğretim ve Bildirme, anlatma.*

kılup İbn-i 'Asâkir nüshâsın tedris
ile tefhim
Okutdı tûğ-ı şâhîye fütuhât ile
hâkânî

tedris it:

1. **tedris it:**
Kaside 8
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
*Ders verme, ders öğretme,
öğretim.*

Hezâra evvelâ Elfîyye nazmın
itdirüp ezber
Egâniden murahhas kıldı tedris
itmege anı

tefeül it:

1. **tefeül it:**
Tarih 45
Mısra: 16
Kelime Tipi: -
*Hayra yorma, uğur sayma:
Tefeül bir şeyi uğur saymak, bir
hâdiseyi bir hayır mukaddimesi
görmektir.*

Hıdîv-i 'âlemiñ baht-ı hümâyûnına
Mushafdan
Tefeül itdigimde işbu âyet geldi
hoş geldi

tefsîdeğî-i nâr-ı cürmin:

1. **tefsîdeğî-i nâr-ı cürmin:**
Tahmis 1
Mısra: 38
Kelime Tipi: -
Günah ateşinin harareti.

Meşâm-ı cana isâr eyle bû-yi
'anberîn hâkin
Gider tefsîdeğî-i nâr-ı cürmin tab'-
ı pür-pâkiñ

tefsîr:

1. **tefsîr:**
Kaside 1
Mısra: 117
*Kur'ân-ı Kerîm'in âyet veya
sûrelerini açıklama.*

Âyât-ı mu'cizatıñı tefsîr cümleten
Bulmaz işaret ile delâletle intiha

tefsir iden:

1. **tefsir iden:**
Tahmis 2
Mısra: 26
Kelime Tipi: -
Açıklamak, yorumlamak.

Ne Cennetde ne hürîde ne gılmân u
ne Kevserde
Dil-i âgâhdır ihlâsı çün tefsir iden
cümle

tefsîr ol:

1. **tefsîr ol:**
Tarih 35
Mısra: 42
Kelime Tipi: -
Açıklanmak.

Sen ol hıdîv-i zaman 'âdil ibn-i
'âdilsin
Ki şânıñ âyeti tefsîr olundu devrâna

tefsîr-i beyzâvîye:

1. **tefsîr-i beyzâvîye:**
Kaside 8
Mısra: 24
Kelime Tipi: -
Beyzavi'nin tefsiri.

İdince yâsemen itmam ders-i zû'-i
Mısbâhı
Hemân Tefsîr-i Beyzâvîye masruf
itdi ezmânı

tefviz eyle:

1. tefviz eyle:**Tahmis 2**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Her işini Allah'a bırakma ve
O'nun yaptığı her şeyi gönül
hoşluğu ile karşılama.*

Umuruñ haqka tefviz eyle gâfil
olma Mevlâdan
Gelür elbet zuhur eyler ne yazdı-y-
se kalem serde

tehalük idüp:**1. tehalük idüp:****Terkib-bend 1**

Mısra: 61

Kelime Tipi: -

*Amaca ulaşmak dışında
hiçbir şeyi umursamadan istekle
atılma.*

Pervâne-sıfat idüp tehalük
Süzân-kün-i dil-be-tâb-ı 'aşkım

tehâyâ-yı kesir:**1. tehâyâ-yı kesir:****Kaside 5**

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

Çok hayır duası.

Şad salâtü ve selâmü ve tehâyâ-yı
kesir
Bâ-dür-i pâk-i vücüdes şude ez-
Rabb-i Kadîr

teheyyü'-i ezhâr:**1. teheyyü'-i ezhâr:****Kaside 9**

Mısra: 47

Kelime Tipi: -

Çiçeklerin hazırlanması.

Görüp teheyyü'-i ezhârı taraf-ı
gülşende
O suya akmağ için cüylar da çizdi
kenar

teh-i ikdâm-ı her:**1. teh-i ikdâm-ı her:****Gazel 64**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Her uğraşın sonu.

Olan lağzide-pâ yâh-beste-gâh-ı
çâh-ı 'âlemde
Çü seng-i reh teh-i ikdâm-ı her
rahm-âzmâsızdır

tehî olma:**1. tehî olma:****Nazm 21**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Boş olmak, eksik kalmak.

Küyna tehî olma revân ey dil o
şâhın
İhdâ için al bâri ele sünbül-i ânın

tehî-ceyb-i tekellüm:**1. tehî-ceyb-i tekellüm:****Kaside 2**

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

*Söz söylemekte cebi boş
olmak.*

şüretâ gerçi tehî-ceyb-i
tekellümsün kim
Pür olur dürr-i sülhan eyleseñ
amma imâ

te'hîr-i bi 'seti:**1. te'hîr-i bi 'seti:****Kaside 1**

Mısra: 103

Kelime Tipi: -

*Allah tarafından bir
peygamberin halkı dine dâvet
etmek için gönderilmesinin
gecikmesi.*

Takdîm-i nûr-ı hilkatı te'hîr-i bi
'seti
Bi'l-ittifâk oldı evvel-i delîl aña

tehniyet-i nevrüz:**1. tehniyet-i nevrüz:****Kaside 12**

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Nevruzu kutlamak.

Geldi şevk-âver olup tehniyet-i
nevruza
Dagını 'anber idüp cismini micmer
lâle

tehvîc ideli:**1. tehvîc ideli:-eli****Tahmis 4**

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

*Heyecanlandırma, heyecana
getirme, coşturma.*

Âfitâb olsa da pâ-mâlin olur güy
gibi
Kâkülün ideli sevdâ-yı derûnum
tehvîc

tehyi'e-i cevş-i eda:**1. tehyi'e-i cevş-i eda:****Kaside 10**

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

*Üslup/söyleyiş ordusunun
hazırlanması.*

Takrîr-i sülhan tehyi'e-i cevş-i
edadır
Tahtîr anı saf-bend-i pehnâ-yı
kalemdir

tek:**1. tek:****Gazel 26**

Mısra: 7

Sadece, bir tek.

Tek benimle hem-dem ol sen
bezm-i vuşlatda rakîb
Dürdan itsün kılâb-ı âdiyât-âsâ
nibâh

2. tek:**Lugaz 10**

Mısra: 35

Sadece, yalnız, bir tek.

Kimseye söylemesün tek dursun
Nâmını söyleyen agzın yumsun

3. tek:**Nazm 29**

Mısra: 2

Yeter ki, sadece, yalnızca.

Çeksün ne kadar var ise dil bâr-ı
cefâyı
Tek itmesün ağyara o meh-pâre
vefâyı

tekâpü:**1. tekâpüdan:-dan****Gazel 157**

Mısra: 2

Çabalamak.

Olan fehm-âşinâ-yı harf-i nâz ol
çeşm-i pür-güdan
Niyâza her nigâhın bir zebân eyler
tekâpüdan

tekdîr:**1. tekdîr:****Gazel 202**

Mısra: 2

Azarlama, paylama;

*kederlendirme II eleştirme; kötü
duruma düşürme.*

Ne kadar sâf-derûn olsa kişi âb
gibi
Döndürür çarh anı tekdîr ile dolâb
gibi

tekdîr ider:

1. tekdîr ider:

Gazel 14

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Azarlamak.

‘Ulûvv-i şânı ile olmağın
mâhiyyeti nâkış
O sevda ile kalb-i şâfını tekdîr ider
mehtâb

tekellûf-ber-taraf:

1. tekellûf-ber-taraf:

Gazel 114

Mısra: 8

*Güçlükleri bir tarafa
bırakmak.*

Mevsim-i gülnâr ola bezm-i vişâl-i
yâr ola
şabr olur mı bir sen ol zâhid
tekellûf-ber-taraf

tekellûm it:

1. tekellûm it:

Gazel 91

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Söylemek, konuşmak.

İtmem tekellûm ol fem-i mevhûmı
yâdsız
Mümkün vücûd yok ‘ademe
istinâdsız

tekellûm-rîz id:

1. tekellûm-rîz id:

Tarih 40

Mısra: 6

Kelime Tipi: -
Söz döktürmek.

Bilûr-i revzeni ol denlî ‘ağs-
endâz-ı şâdî kim
Tekellûm-rîz ider âyîne-veş tûfî vü
bebgâyı

tekevvün:

1. tekevvün:

Tarih 41

Mısra: 24

Var olmak, meydana gelmek
II ortaya çıkmak, görülmek.

‘Acebdîr kim le ‘âlî kânî ka ‘r-ı
Bağr iken hergiz
Leb-i deryada kılmışdır tekevvün
bu dürr-i yek-tâ

tekevvün it:

1. tekevvün it:

Kaside 9

Mısra: 28

Kelime Tipi: -
Var olmak, meydana gelmek
II ortaya çıkmak, görülmek.

O nazikâne sitayişle neş ‘e-yâb
olanın
Tekevvün itdi dimağında bü-y-i gül
her bâr

tekmil:

1. teknil:

Kaside 8

Mısra: 25

Tamamlama, bitirme.

Mutavvel nüshasın çün serv-i bâlâ
eyleyüp teknil
Usûl ile menâra bed ‘idüp devşirdi
dâmânı

2. tekniline:-i, -n, -e

Tarih 9

Mısra: 23

Tamamlama, bitirme.

Es ‘ad-âsâ didi tekniline hâfîf târîh
Eyledi sulhı tamam ‘izz-ile Ahmed
Pâşâ

3. tekniline:-ine

Tarih 31

Mısra: 15

Noksansız, tam şekilde.

Oldı tekniline bu mısra ‘-ı bâlâ
târîh

Bu ne dil-cû ne müferrih ne güzel
şâdirevân

tekvîn-i emre:

1. tekvin-i emre:-e

Gazel 141

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
Emrin yaratılması.

Âsar-ı kâf u nûn ‘ı yazup mâ-hasal
kalem
Tekvîn-i emre oldı kasem nûn
ve ‘l-kalem

tekye-gâh:

1. tekye-gâhda:-da

Gazel 200

Mısra: 15

Tekke, yer, mekân.

Es ‘ada bu tekye-gâhda taqvâ-yı
‘aşk ile
İrşâd-sâz-ı zümre-i zühhâd olam
gibi

tekye-gâh-ı gülşen:

1. tekye-gâh-ı gülşen:

Gazel 137

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
Gül bahçesinin tekkesi.

‘Aceb mi tekye-gâh-ı gülşen içre
zâkir olsañ sen
Ki ‘aşk-ı verd-i terdir bâ ‘is-i
irşâdın ey bülbül

tekye-i ‘âlemde:

1. tekye-i ‘âlemde:

Gazel 20

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Dünya tekkesi.

Ârzû-yı kâmrânî cây-gür-i tab ‘ iken
Tekye-i ‘âlemde terk-i mâsivâ
itmek ‘abeş

tekye-i gülşen:

1. tekye-i gülşen:

Kaside 12

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
*Gül bahçesi tekkesi (gül
bahçesi).*

Tekye-i gülşeniñ abdâl-i nemed-
püşî iken
Çâk idüp sinisini oldı kâlder lâlâ

tel almışdır:

1. tel almışdır:

Gazel 145

Mısra: 10

Kelime Tipi: -
Saçından bir tel almak.

N ‘ola perhâş-ı ‘aşkında dil olsa
saf-şiken Es ‘ad
Tel almışdır re ‘is-i hüsn olan pür-
çîn kâkülde

telâş-ı rûze:

1. telâş-ı rûze:

Gazel 206

Mısra: 6

Kelime Tipi: -
Günlerin koşuşturmacası.

Libās-ı Hālî ma'âş ile itdik istibdāl
Telâş-ı rûze ile leylimiz nehâr olalı

telef:

1. telef:

Gazel 114

Mısra: 4

*Boş yere haracama, yıpratma,
yok etme.*

Olmada eşkim hayâl-i ruyuña
māni' hemîn
Bü'l-'aceb kim tâb-ı mihri eyledi
şebnem telef

telezzüz kıl:

1. telezzüz kıl:

Kıt'a 1

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

*Zevk almak, hoşlanmak,
hazzetmek.*

Olursuñ vāsıl-ı sırr-ı haķīkat
Ziyâretle telezzüz kıl o kandi

telh ider:

1. telh ider:

Gazel 75

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Acı etmek.

Mezāk-ı hâhişin kayd-ı teħaffuz
telh ider âhîr
şafâ-yı bāl ile nev-devletân
'âlemde kām almaz

telh itdi:

1. telh itdi:

Gazel 17

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Acı etmek, tadını bozmak.

Tenşît-i dimağ itmiş iken bâde-i
vuşlat
Telh itdi mezāk-ı dili zehr-âbe-i
fûrkat

telh olmasa:

1. telh olmasa:

Gazel 80

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Acı olmak.

Tesellî-baḥş-ı 'âşıkdr cefâ-yı yâr
kim ekser
Deva telh olmasa dil-ḥasteler
şihḥat-karîn olmaz

telh olur:

1. telh olur:

Gazel 82

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Acı olmak.

Nüş-dârü-yı vefâ virmese ger şîrîni
Telh olur zâika-i şevkde lezzet
kalmaz

telh-âbe-i düşnâmina:

1. telh-âbe-i düşnâmina:

Gazel 138

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Azarlamanın acı suyu.

Ey çeşm yeter nazra-i bî-hûde o
yâre
Telh-âbe-i düşnâmina gel bârî
habâb ol

2. telh-âbe-i düşnâmina:

Nazm 38

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Azarlamanın acı suyu.

Ey çeşm yeter nazra-i bî-hûde o
yâre
Telh-âbe-i düşnâmina gel bari
habâb ol

telh-âbe-i hecri görüp:

1. telh-âbe-i hecri görüp:

Gazel 77

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ayrılığın acı suyunu görmek.

Ḥumârın neş'e zanneyler görüp
telh-âbe-i hecri
Mey-i dîrîne-nüş-i bezm-gâh-ı
ğamda hûş olmaz

telh-âbe-nüş-i derd ü miñnet:

1. telh-âbe-nüş-i derd ü miñnet:

Gazel 5

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Dert ve sıkıntının acı sununu
içmek.*

Her zaman telh-âbe-nüş-i derd ü
miñnet olmadan

Küşte-i tîğ-i ğam olmak cāna
minnetdir baña

telh-âsar:

1. telh-âsar:

Nazm 31

Mısra: 4

Acı eserler.

Zerre deñlü olsa da kâbil şafâ-yı
iltizâz
Zü-fünûna 'îş telh-âsar ile olur
lezîz

te'lifât-ı haddâdî ve kirmânî:

1. te'lifât-ı haddâdî ve kirmânî:

Kaside 8

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

*Haddâdî ve Kirmânî'nin
eserleri.*

Gelüp 'ilm-i cedelden tîğ-i ṭab'-ı
sûsene hiddet
Okur şimdî o te'lifât-ı Haddâdî ve
Kirmânî

temâm:

1. temâm:

Lugaz 18

Mısra: 3

Bütün, eksiksiz.

Ol onı 'add-eyle tokuzdur temâm
Yüz on altıdır o tokuz ey hümâm

2. temâm:

Lugaz 19

Mısra: 29

Bütün, eksiksiz.

İktiran eyleyüp bu cümle temâm
Olur ol dem o nâm-ı nâmî temâm

3. temâm:

Tarih 26

Mısra: 11

Bütün, eksiksiz.

Olıcak pākîze emr-i âsafî ile
temâm
'İzz-ile ol kasr-ı pāk ü bādî-i şevk-i
asîl

4. temâmında:-in-da

Tarih 10

Mısra: 23

Son.

Bir melek geldi temâmında didi
şad tahsîn
kıldı bu beyt-i dü-târîh ile vaşfın
tebyîn

5. **temam:****Kaside 9**

Mısra: 29

Eksiksiz, noksansız, tam, mükemmel.

Temam buldı küşâyış nihâl-zâr-ı çemen
Açıldı güldi dil-i gönça çün leb-i dildâr

6. **temam:****Tarih 9**

Mısra: 24

Eksiksiz, noksansız, tam, mükemmel.

Es'ad-âsâ didi tekmline hâtif târîh
Eyledi sulhı temâm 'izz-ile Ahmed Pâşâ

temâm ol:1. **temâm ol:****Gazel 78**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Noksansız, tam, mükemmel olmak, II tamamlanmak.

Libâs-ı müste'âr-ı cism daği kurba hâildir
Tecerrüd mâsivâyı terk ile ancak temâm olmaz

temam olunca:1. **temam olunca:****Tarih 3**

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Tamamlanmak, yazılmış hâle gelmek.

Temam olunca Es'ad lafzan u ma'nen didim târîh
Yapıldı biñ yüz otuz altıda bu ma'bed-i zîbâ

temam olur:1. **temam olur:-ur****Lugaz 19**

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

Tamamlanmak.

İktiran eyleyüp bu cümle temâm
Olur ol dem o nâm-ı nâmî temâm

temâm-ı pâyân:1. **temâm-ı pâyân:****Tarih 35**

Mısra: 46

Kelime Tipi: -
Nihayete ulaşmak, son bulmak, tamamlanmak.

Hezâr yümn ü sa'âdetle Es'adâ iricek
Bu nev hazâne-i ekmel temâm-ı pâyâna

temâşâ-hâh iken:1. **temâşâ-hâh iken:****Gazel 69**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Seyretmeyi isteyen.

Sâde-dil âyîne-i kevnî temâşâ-hâh iken
Nazra-i bî-vech ile nâ-çar kendin gösterir

temâşâ-vı ruhuñ:1. **temâşâ-yı ruhuñ:****Müsemmen 1**

Mısra: 66

Kelime Tipi: -

Yanak (yüz) manzarası, görüntüsü, seyri.

Mâ-hasal şimdi eyâ hağ-i rehiñ çeşme cila
Ey temâşâ-yı Ruhuñ âyine-i kalbe cila

temâsil:1. **temâsil:****Gazel 104**

Mısra: 3

Bir şeylerin tasviri.

Her nigâh itdikce mir'âta temâsil hiss idüp
Eyler 'aksıyle o şüh-ı sîm-gabgab keşmekeş

temeddüh:1. **temeddühüñ:****Kaside 7**

Mısra: 83

Kendini övme.

Es'ad du'âya başla yeter kim temeddühüñ
Şâyed kelâl-bağş-ı dil-i aferin ola

temeddüh-i bî-câ:1. **temeddüh-i bî-câ:****Kaside 9**

Mısra: 105

Kelime Tipi: -

Yersizce kendini övmek.

Yeter temeddüh-i bî-câ du'âya ağâz it
Hitâm-ı müşk ile buya gerek gül-i güftâr

temeddüh-kârî-i bî-câ:1. **temeddüh-kârî-i bî-câ:****Kaside 8**

Mısra: 71

Kelime Tipi: -

Yersizce, gereksizce kendini övmek.

Yeter tül-i dırâz Es'ad temeddüh-kârî-i bî-câ
Ser-âgâz-ı du'â kıl kim odur şart-ı sühan-dânî

temelluk:1. **temelluk:****Gazel 20**

Mısra: 9

Tevâzu ve yumuşaklık göstermek.

Süd virmez hod-fürüşâna temelluk Es'adâ
Desti dâmen-gîr-i aşhâb-ı riya itmek 'abeş

temessül eyle:1. **temessül eyle:****Tarih 35**

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Belli bir şekil ve sûrete girme.

Bulunca levn-i sefidî-yle rûh-i Beyzâvî
Temessül eyledi İbn-i Melek o cismâna

temyiz eyle:1. **temyiz eyle:****Kaside 1**

Mısra: 37

Kelime Tipi: -

Birbirinden ayırmak.

Temyiz eyle Hâliñi na't-i kabîhden kıl iktifâ tevabî'-i Hâkka budur revâ

temvîz id:1. **temvîz id:****Gazel 106**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ayırma, ayrılma, seçme, seçilme.

Mübhemi temyîz ider hem
mużmeri izhâr ider
Dür-bîn-i 'âlem-i idrâkdir âsâr-ı
feyz

ten:

1. **tenim:-im**
Gazel 2
Mısra: 4
Beden, cisim, gövde, vücut.

Bang-i hevâyı sâmi 'a-i dilden eyle
dür
Aheng-i hayra cümle benim güş kıl
baña

2. **tenleri:-ler, -i**
Lugaz 15
Mısra: 6
Beden, cisim, gövde, vücut.

Gâlibâ tiryâkidir zann-eylerim ben
bunları
Kim gıdâ yutduklarınca cilve-
gerdir tenleri

3. **tenim:-im**
Tahmis 5
Mısra: 3
Beden, cisim, gövde, vücut.

Tenim hâki-yle yek-sân eyleyüp
terk-i şu'ûr itdim
Gubâr-asâ o dem kim reh-
güzârında mürûr itdim

4. **ten:**
Gazel 131
Mısra: 5
Beden, cisim.

Oldum nigâh-ı şüretine dîde cümle
ten
Bağ kim Mişâl-i âyine hayrânıñım
seniñ

5. **tende:-de**
Müsemmen 1
Mısra: 35
(Âşığın) bedeni, cismi.

kalmadı şabr u sükûn sinede raḥat
tende
Bir kez insafa gel ey âfet-i canım
sen de

6. **ten:**
Müsemmen 1
Mısra: 15
(Âşığın) bedeni, vücudu.

Bin dil ü cân ile ten şimdi
giriftarındır
Cân esîr-i şiken-i zülf-i siyeh-
kârındır

7. **ten:**
Nazm 23
Mısra: 4
(Âşığın) bedeni, vücudu.

Ben mürdeyi lutfuñla ne var
eyleseñ ihyâ
Ey rûh-ı revân ten de seniñ cân da
seniñdir

8. **teni:-i**
Lugaz 10
Mısra: 9
*(Fars.) İnsan vücûdunun dış
yüzü, cilt.*

'Ömri kûtâh teni leyyindir
Hasmı çokdur hepisi beyyindir

**tenâzu '-i ef'âl-i hayr ü şer
olursa:**

1. **tenâzu '-i ef'âl-i hayr ü şer
olursa:**
Kaside 1
Mısra: 35
Kelime Tipi: -
*Hayır ve şer işler arasında
çekişmenin olması.*

Olursa ger tenâzu '-i ef'âl-i hayr ü
şer
İ mâl eyle evveli sâniyi kıl cûda

teng:

1. **teng:**
Gazel 5
Mısra: 8
*Dar hâle getirmek,
darlaştırmak.*

Sînemi pür-dâg-ı şemşîr-i belâ vü
derd idüp
Bezm-i şevki teng iden mihr ü
maḥabbetdir baña

2. **teng:**
Gazel 181
Mısra: 3
Dar II küçük.

Teng ol kadar dehân-ı füsûn-kâr-ı
yâr kim
ḥayrettedir sülhan daḥi andan
sudûrına

teng ola:

1. **teng ola:**
Gazel 183
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Dar, yetersiz olmak.

Pervâza gelse teng ola füşḥat-geh-i
cihân
Şeh-bâz-ı nâz dîde-i şûr âşiyânına

teng olsa:

1. **teng olsa:**
Gazel 203
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
*Dar olmak, içine alacağı şeye
oranla ölçüleri yetersiz olmak II
sınırlı, elverişsiz olmak.*

Teng olsa nüh-sipih-i belâgat
'aceb midir
Es'ad hümâ-yı ṭab'ına pervâza
başladı

ten-güdâzî ider:

1. **ten-güdâzî ider:**
Lugaz 2
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Canını, bedenini eritmek.

Görüp bir mihr-i tâb-endâz-ı nâzı
İder 'aşkı-yle anıñ ten-güdâzî

ten-i bîmâr:

1. **ten-i bîmâr:**
Gazel 196
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Hasta beden.

Ġamze şad çâk itmede ben vâlih-i
ḥüsn-i cemâl
Dâğ-dâr oldı ten-i bîmâr bir
yüzden daḥi

ten-i feyz-âşinâ:

1. **ten-i feyz-âşinâ:**
Gazel 77
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Feyzi tanınan vücut.

Mu'arrâdır ten-i feyz-âşinâ kayd-ı
tecemmûlden
Tecerrüd-pîşe-i 'aşk-ı ḥakîkat
ḥırka-püş olmaz

ten-i ḥâk-âlûde:

1. **ten-i ḥâk-âlûde:**
Kaside 5
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Toprağa karışmış beden.

Kîmyâ-yı rehine cismi idüp
fersude

Zer-nişân eyleyelim bu ten-i hâk-
âlûde

ten-i za'îf:

1. ten-i za'îf:

Gazel 65

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Çelimsiz beden.

Nişân-ı tûr-i gam-ı seng-hâr-ı
hicrânım
Ten-i za'îf taḥammülde hemçü
âhendir

ten-püş:

1. ten-püş:

Gazel 2

Mısra: 1

Bedeni örten örtü, elbise,

zırh.

Yâ Rab kumâş-ı 'afviñi ten-püş kıl
baña
Şâl-i fi 'âl-i bih-teri ber-düş kıl
baña

2. ten-püş:

Gazel 2

Mısra: 1

Bedeni örten örtü, elbise,

zırh.

Yâ Rab kumâş-ı 'afviñi ten-püş kıl
baña
Şâl-i fi 'âl-i bih-teri ber-düş kıl
baña

tenşit-i dimağ itmiş:

1. tenşit-i dimağ itmiş:

Gazel 17

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Aklı neşelendirmek.

Tenşit-i dimağ itmiş iken bâde-i
vuşlat
Telh itdi mezâk-ı dili zehr-âbe-i
fûrkât

tenvir id:

1. tenvir id:

Kaside 11

Mısra: 40

Kelime Tipi: -

*Aydınlatmak, nurlandırmak,
parlatmak.*

Câ-be-câdır nazarı gerd-i ḥatâ
zühhâdın
Sürme tenvir idemez dîde-i nâ-
bînâyı

tenvir ider:

1. tenvir ider:

Gazel 14

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Aydınlatmak, parlatmak ||

Manevî bağlamda nurlandırmak.

Dil-i şâfın fûrûg-ı mihri-le tenvir
ider mehtâb
O tâbişle felekde 'âlemi şeb-gîr
ider mehtâb

ter:

1. ter:

Gazel 165

Mısra: 1

Canlı, taze.

Gülden daḥi ter berg-i semen-sâdır
o sîne
Tâbişde mihirden katı bâlâdır o
sîne

terah:

1. terah:

Gazel 25

Mısra: 5

Keder, gam, tasa.

Hall ider ger rişte-i ḥâtırda 'aḳd
olsa terah
Hâ'il olmaz daḥme feth eyler
Nerîmândır kadeḥ

terahhum eyle:

1. terahhum eyle:

Nazm 13

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Merhamet etmek, acımak.

Hevâ-yı zülf ile 'uşşâkıñ oldılar
mecnûn
Teraḥhum eyle şehâ beste kıl o
zencîre

terahhum evleve:

1. terahhum evleye:

Gazel 192

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Merhamet etmek, acımak.

Şâyed terahhum eyleye ol âfet
Es'adâ
Dâg-ı derûnuñ 'arz idegör lâleler
gibi

terahhum itmedi:

1. terahhum itmedi:

Kıt'a 5

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Merhamet etmek, acımak.

Gedikli bende iken serde dâg-ı
hecr ile
Teraḥhum itmedi timâr idüp
cerâhatine

terahhum itmez:

1. terahhum itmez:

Gazel 63

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Merhamet etmek, acımak.

O şuh 'âşık-ı düzah-fütâde-i hecri
Teraḥhum itmez 'azâb-âver-i
garâm eyler

terâneler:

1. terâneler:-ler

Gazel 57

Mısra: 8

Nağme, ezgi.

Hevâ-yı muṭrib ü meyden geçer mi
rindân kim
Terâneler işidilmiş şafâ
görûlmüşdür

tereffuh:

1. tereffuhi:

Gazel 92

Mısra: 7

*Refaha ermek. Bolluk ve
rahatlık içinde geçinmek. Bolluğa
kavuşmak.*

Bulup tereffuhi çün nîstide

hestiden

Gınâyı fakr-ı fenâyâ deġişmiyor
musuñuz

tereşşuh eyle:

1. tereşşuh eyle:

Gazel 91

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sızmak.

Bî-kaṭra-i füsürde olur dîde girye-
ḥîz
Eyler şikeste-kâse tereşşuh
kûnâdsız

terk:

1. terk:

Gazel 78

Mısra: 6

Bırakma, terk etme.

Libās-ı müste'ār-ı cism daḥi kurba
hāildir
Tecerrüd mäsivâyı terk ile ancak
temām olmaz

terk eyle:**1. terk eyle:****Kaside 4**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Bırakmak, vazgeçmek.

Terk eyle kıl ü kâl-i fenadan emîn
olup
Âmiziş-i kâr-ı hevâ vü ḥaṭṭeti

terk eyleme:**1. terk eyleme:****Gazel 17**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Bırakmak, vazgeçmek,
uzaklaşmak.*

Terk eyleme ol ḥür-veşîṅ çevrine
şabr it
Terķīb-i sitemden çıkar āṣār-ı
maḥabbet

terk idüp:**1. terk idüp:****Kaside 1**

Mısra: 66

Kelime Tipi: -

Bırakmak.

Tā'at u ḥayra mānī'atü'l-cem'
olanları
Terk idüp eyle mānī'atü'l-ḥalv ile
kaṣā

terk itseñ:**1. terk itseñ:****Lugaz 10**

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

Bırakmak, vazgeçmek.

Harfiniñ evvelini itseñ terk
ḳalbi ḳılca ḳalur anıñ bî-şek

terkes:**1. terkesdeyim:-de, -y, -im****Gazel 195**

Mısra: 6

*Ok kabı, okluk, sadak, ok
çantası.*

Müjgānı zaḥm urmada ben mest-i
çeşm-i yār
Geçdi hadengi cānıma terkesdeyim
daḥi

terk-i kâr-ı gaybet ü hezl it:**1. terk-i kâr-ı gaybet ü hezl it:****Tahmis 1**

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

*Alay etme ve gıybeti
bırakmak.*

Derünüñ mansıb-ı gurredegiden
cebr idüp 'azl it
Sivādan keff-i yed kıl terk-i kâr-ı
gaybet ü hezl it

terk-i mā-'adā it:**1. terk-i mā-'adā it:****Kaside 1**

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

*Bundan gayrı her şeyi terk
etmek.*

Şer'a izafeti sebeb-i cerr-i nef'
idüp
A' māl-i ḥayra zarf olup it terk-i
mā-'adā

terk-i mäsivā itmek:**1. terk-i mäsivā itmek:****Gazel 20**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Allah'tan başka her şeyden,
insanı Allah'tan uzaklaştıran,
dünyaya bağlayan her şeyden
uzaklaşmak.*

Ärzü-yı kāmranī cāy-gır-i ṭab' iken
Tekye-i 'ālemde terk-i mäsivā
itmek 'abeş

terk-i şu'ür itdim:**1. terk-i şu'ür itdim:****Tahmis 5**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bilincini yitirmek.

Tenim ḥāki-yle yek-sān eyleyüp
terk-i şu'ür itdim
Gubār-asā o dem kim reh-
güzārında mürür itdim

terķīb-i sitemden:**1. terķīb-i sitemden:****Gazel 17**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Eziyet birleşimleri.

Terk eyleme ol ḥür-veşîṅ çevrine
şabr it
Terķīb-i sitemden çıkar āṣār-ı
maḥabbet

terķīm kıl:**1. terķīm kıl:****Tarih 10**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Yazmak.

ḳılsa terķīm n'ola naḳş-ı Ruḥāmın
bir bir
Levh-i mir'at-Miṣāl-i diline İbn-i
Hacer

terķīm-i kemāl:**1. terķīm-i kemāl:****Kaside 10**

Mısra: 44

Kelime Tipi: -

Mükemmel yazma.

Hem ism-i güzîn-resm-i Halîl-i
müte'ālî
Terķīm-i kemālî şeref-ārā-yı
kalemdir

tertīb:**1. tertīb:****Muamma 1**

Mısra: 2

Düzen, özen, intizam, nizam.

Ger dilerseñ nām birle olasın evvel
bekām
Nāsa tertīb üzre iclāle şürü' eyle
müdām

tertīb eyle:**1. tertīb eyle:-le****Gazel 12**

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Kalıp ifade***Sıralamak; düzenlemek,
hazırlamak.*

Es'adā cismiñi ḥuşḳ itdi yeter sırrı
ü mecāz
Eyle enfās-ı ḥaḳīḳatle dimāğın
tertīb

tertīb it:**1. tertīb it:****Tarih 41**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Düzenlemek.

Sinimmâr-ı hayâl inşâ için bir
böyle kasr-ı nev
Esâs-ı zîb-sâzın şöyle tertîb itse
kim farzâ

tertîb-i benânîndan:

1. tertîb-i benânîndan:

Gazel 156
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Parmakların düzeni.

Güvâhî kâr-ı nâ-hemvârîniñ eczâ-
yı zâtıdır
‘Ayandır her kesin evzâ’ı tertîb-i
benânîndan

tertîb-i devâ:

1. tertîb-i devâ:

Muamma 15
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Tertib: düzen; deva: ilaç
Karışım, ilaç yapma, tedavi
uygulama, iyileştirme gayreti ve
çabası.

Nutq-ı pâkiñden olur olursa tertîb-i
devâ
Bâtın u zâhîr leb-i la‘lîni dermân
kıl baña

tervîh id:

1. tervîh id:

Kaside 8
Mısra: 44
Kelime Tipi: -
Rahata erdirmeye, rahat
ettirme; rahatlık.

Bu halet şanmañız âsar-ı feyz-i
nevbahâridir
Ki tervîh ide mevcudata böyle fazl
u ‘irfânı

teşâbih ü isti‘âre:

1. teşâbih ü isti‘âre:

Gazel 180
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Benzetme ve ödünç alma.

Kim eyler idi taşaddî mecâzı
tahyîle
hâkîkat olsa teşâbih ü isti‘âre ile

teşbih:

1. teşbih:

Gazel 43
Mısra: 7
Benzetme, benzetilme.

O hâlî ‘anbere teşbih hâm sevdâdır
O zülfe müşk demek kuvvet-i
hañdandır

teşbih idevîm:

1. teşbih idevîm:

Lugaz 14
Mısra: 17
Kelime Tipi: -
Benzetmek.

Neye teşbih idevîm diyü
düşündüm katı çok
Bulmadım doğrusı gâyet aña
beñzer şey yok

teşekkür evle:

1. teşekkür evle:

Kıt'a 1
Mısra: 3
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Teşekkür etmek, hoşnutluğunu
dile getirmek.

Teşekkür eyler iseñ merkadinde
‘Akideñ pāk ider Bālî Efendi

teselli bulmak:

1. teselli bulmak:

Tahmis 2
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Derdi, kederi unutmak;
avunmak.

Tecellî-i cemâle mazhar ol her
demde her yerde
Teselli bulmak isterseñ dil-i ihlâs-
perverde

tesellî-bahş-ı ‘âşıkdır:

1. tesellî-bahş-ı ‘âşıkdır:

Gazel 80
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Aşıklara teselli bağışlayan.

Tesellî-bahş-ı ‘âşıkdır cefâ-yı yâr
kim ekser
Deva telh olmasa dil-hasteler
şihhat-karîm olmaz

teshîl id:

1. teshîl id:

Tarih 9
Mısra: 11

Kelime Tipi: -
Kolaylaştırmak.

Kâr-ı düşvârı ider cevdet-i fikri
teshîl
Nâhun-ı re‘y-i rezînidir anıñ
‘ukde-küşâ

teshîr eylediñ:

1. teshîr eylediñ:-diñ

Gazel 7
Mısra: 3
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Ele geçirmek, hükmü altına
almak.

Teshîr eylediñ o perîniñ hayâlini
Ey çem-i şişe-bâz hezâr âferîn saña

teshîr iden:

1. teshîr iden:

Tahmis 2
Mısra: 29
Kelime Tipi: -
Büyüleme, etkileme, ele
geçirme.

Cihanı bir gönüldür Salimen teshîr
iden cümle
Eger insân-ı kâmil olsan Ademsin
pederlerde

teshîr ider:

1. teshîr ider:

Gazel 14
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Büyülemek, ele geçirmek,
teslim almak.

Cüyüş-ı necme sâlâr olup Es ‘ad
kişver-i şebde
Sevâd-ı a‘zamı devr eyleyüp teshîr
ider mehtâb

teshîr itsem:

1. teshîr itsem:

Gazel 44
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Büyülemek.

Revâdır beste-i zülfiyken itsem
gamzesin teshîr
Resen-bâzân Es ‘ad tîğ ile oynarlar
‘âdetdir

teshîr midir:

1. teshîr midir:

Gazel 73
Mısra: 10

Kelime Tipi: -
Bağlama, etkisi altına alma.

Yüridi ceyş-i haṭı Es'ad o şuhūn
bilmem
Mülk-i ḥüsni yeniden niyyeti teşhîr
midir

te'sîr:

1. te'sîri:-i
Nazm 26
Mısra: 3
Etki.

Bu âh-ı felek-sûzuñ Te'sîri hevâ
mıdır
Yohsa o meh-i nevde süzişden
Eşer var mı

2. te'sîre:
Nazm 13
Mısra: 2
Kıymet, değer vermek.

Dolardı güş-i felek nâle-i cihân-
gîre
Recâ-yı vuşlatı bādî olaydı te'sîre

te'sîr it:

1. te'sîr it:
Kaside 8
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Etki yapmak, etkilemek.

hoşa zibende dem kim itdirüp
Te'sîr âsârın
Tıbâ'-ı ḥâk-pâya kıldı isti'dâd
erzânî

te'sîr kıl:

1. te'sîr kıl:
Tarih 41
Mısra: 25
Kelime Tipi: -
Etki etmek.

Şu'â 'ı ol kadar Te'sîr kılmışdır ki
deryâya
şadefler kesb-i tâb itmekle oldu
lû'lû-yi lâlâ

te'sîr-i berķ-i tîğ:

1. te'sîr-i berķ-i tîğ:
Kaside 7
Mısra: 68
Kelime Tipi: -
Kılıcın şimşek gibi etki
etmesi.

Tedmîr-i cism-i düşmen-i bed-kîş
kılmada

Te'sîr-i berķ-i tîğ ecelden yakîn
ola

te'sîr-i bûy olur mı:

1. te'sîr-i bûy olur mı:
Gazel 91
Mısra: 18
Kelime Tipi: -
Kokunun etkisi olur mu.

Râz-ı nihân-ı ḥüsnüñ 'ayândır
nezâreme
Te'sîr-i bûy olur mı meşâma
fütâdsız

te'sîr-i mahabbet:

1. te'sîr-i mahabbet:
Gazel 18
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Muhabbetin, tesiri, etkisi.

Pür-şerḥa idüp sinemi şemşîr-i
mahabbet
Çağ canıma kâr eyledi te'sîr-i
mahabbet

teslim id:

1. teslim id:
Gazel 161
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Teslim etmek, vermek.

Olur bâzâr-ı aşkıñ sūd-mend-i
kâle-i hecri
İden teslim sarrâf-ı gama naḳdîne-i
hüşin

tesliyet-bahşî-i ihvân-i evleyen:

1. tesliyet-bahşî-i ihvân-i
evleyen:
Gazel 64
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Dostluğu ile teselli etmek.

'İlâcın tesliyet-bahşî-i ihvân-i
evleyen bîmâr
Henüz ol mübtelâ-yı derd-i nevdir
kim devâsızdır

teşne olurlar:

1. teşne olurlar:
Tahmis 1
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Susamak; çok istekli, çok
hevesli, çok arzulu olmak.

Tavafına olurlar teşne anıñ 'arş ile
kürsî
Ecell-i suncı olup Kibriyânıñ 'arş
ile kürsî

2. teşne olurlar:
Tahmis 1
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Susamak; çok istekli, çok
hevesli, çok arzulu olmak.

Tavafına olurlar teşne anıñ 'arş ile
kürsî
Ecell-i sun'ı olup Kibriyânıñ 'arş
ile kürsî

teşne-dil ol:

1. teşne-dil ol:
Tarih 27
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Gönlü susamak.

Habbezâ 'ayn-ı hayât-efzâ ki olsa
teşne-dil
kaṭrası âb-ı zülâlîñ eyler itfa âteşin

teşnegân-ı aşka:

1. teşnegân-ı aşka:
Terkib-bend 1
Mısra: 47
Kelime Tipi: -
Aşka susayanlar.

Sun camıñı teşnegân-ı aşka
Rindân-ı ḳadeḥ-keşân-ı aşka

teşne-i nüş-âb-ı vuşlatı:

1. teşne-i nüş-âb-ı vuşlatı:
Kaside 4
Mısra: 58
Kelime Tipi: -
Kavuşmanın suyunu içmeye
susamış olmak.

'Ayn-ı hayât-ı la'l-i leb-i rûh-
bahşınıñ
Hızr u Mesîh teşne-i nüş-âb-ı
vuşlatı

tesnîm:

1. tesnîm:
Beyit 15
Mısra: 1
Ar. Cennet ırmaklarından
biri. II Cennette, Allah'a yakın
kulların kendisinden içeceği
pınara verilen ad.

San âb-ı musaffâsı Tesnîm ile
hem-sûdur

Bu çeşme letâfetde 'aynı bir içim sudur

teşrif:

1. **teşrifîni:-i, -n, -i**

Tarih 7

Mısra: 11

Gelmesiyle bir yeri
onurlandırma, şereflendirme.

Mesned-i devleti teşrifîni tebşîr için
Hâtif-i gayb idicek yümn ü sa'âdetle nidâ

2. **teşrifin:-in**

Tarih 17

Mısra: 7

Gelmesiyle bir yeri
onurlandırma, şereflendirme.

Kevne teşrifin dü-târîh ile tebşîr itmege
Es'ad-âsâ geldi hâtifden hitâb-ı müstetâb

3. **teşrifin:-in**

Tarih 23

Mısra: 15

Gelmesiyle bir yeri
onurlandırma, şereflendirme.

Dehre teşrifin dü-târîh ile tebrik itmege
Didi şevk ile bu beyti Es'ad-ı esniye-kâr

4. **teşrifini:-i, -n, -i**

Tarih 28

Mısra: 8

Gelmesiyle bir yeri
onurlandırma, şereflendirme.

Ol dür-i pâk-i girân-mâye-i 'izz ü şerefin
Dehre teşrifini gûş eyleyicek ez-dil ü cân

5. **teşrif:**

Gazel 17

Mısra: 7

Bir yerden bir yere gelme,
gelmesiyle bir yeri onurlandırma.

Teşrif ile kıl gülşeni reşk-âver-i cennet
Tâb-efgen olup seyre çık ey mihr-i melâhat

teşrif idince:

1. **teşrif idince:**

Nazm 8

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Şereflendirmek, şeref vermek.

Teşrif idince 'âlemi sultân-ı nevbahâr
Zeyn oldu maqdemiyile serây-ı şükûfe-zâr

teşrif kıldı:

1. **teşrif kıldı:**

Kaside 1

Mısra: 120

Kelime Tipi: -

*Şereflendirmek, şeref vermek;
bir yere buyurmak.*

Ta'bîr olur mı Hâlet-i mi'râc bâ-husûs
Teşrif kıldı zâtını takrîb ile Huda

teşrifî:

1. **teşrifî:**

Tarih 1

Mısra: 13

Gelmesiyle bir yeri
onurlandırma, şereflendirme.

şadra teşrifî o dürr-i yem-i cüduñ
Es'ad
Olıcağ dehre hezâr 'izz ile şâdî-efzâ

teşrif-i güli:

1. **teşrif-i güli:**

Gazel 61

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gülü şereflendirmek.

Seheri bağda gördüm yelerek bād-ı şabâ
Geldi teşrif-i güli bülbüle kıldı tebşîr

teşrih-bahş-ı 'âlemiyândır:

1. **teşrih-bahş-ı 'âlemiyândır:**

Kaside 1

Mısra: 96

Kelime Tipi: -

Alemlere açıklama yapan.

Nûrından isti'aredir envâr-ı kâinat
Teşrih-bahş-ı 'âlemiyândır bilâ-merâ

tesvid:

1. **tesvide:-e**

Gazel 131

Mısra: 14

Karalamak, müsvedde olarak yazmak.

Sevdâ didi ki vaşf-ı haţ eylersiñ
Es'adâ
Tesvîde levh-i kıl-k-i sülhan-dânım seniñ

tevabi'-i hakka:

1. **tevabi'-i hakka:**

Kaside 1

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

Hakka bağılılık.

Temyiz eyle Hâliñi na't-i kabîhden
kıl iktifâ tevabi'-i Hakka budur revâ

tevâfuk:

1. **tevâfukdur:-dur**

Gazel 168

Mısra: 5

Uygun gelmek, denk gelmek.

Tevâfukdur haqîkat muzher u muzmerde bâ-ihlâs
Olur mâni 'ibârât-ı mecâzı fehm-i mantûka

tevâzu':

1. **tevâzu'larla:-larla**

Gazel 174

Mısra: 3

Alçak gönüllülük, alçalma.

Tevâzu'larla mânend-i ziyâ her hâke rû-mâl ol
Karâr itmek dilerseñ mihr-âsâ çâr-tâk üzre

tevazu id:

1. **tevazu id:**

Tarih 31

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Alçak gönüllülük gösterme;
kulun Allah'ın tasarrufuna boyun eğmesi.*

Sıdk u ihlâs ile bir def'a tevazu iderek
Âbdestin yed-i beyzâ gibi eyler rahşân

tevâzu' kıl:

1. **tevâzu' kıl:**

Gazel 188

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Alçak gönüllü olmak.

Tevâzu' kıl hevâ-dârânına meyl it
geh ü bî-gâh

Aman ey serv-kad sen de o gerden
gibi ser çekme

tevbe:

1. **tevbeyi:-y, -i**

Kaside 1

Mısra: 3

*İşlenilen günahlardan ötürü
pişman olup bir daha yapmamak
için Allah'a söz verme.*

Müstakbel ile tevbeyi āsām-ı
māzīye
Müstagrağ olma sehiv ile cehd eyle
mutlakā

2. **tevbeyi:-y, -i**

Kaside 1

Mısra: 53

*İşlenilen günahlardan ötürü
pişman olup bir daha yapmamak
için Allah'a söz verme.*

Tālī kılup muqaddem olan cürme
tevbeyi
'aḳs-i naḳīz-i zühed idüp ol vāşıl-ı
Ḥudā

tevbe eylerdi:

1. **tevbe eylerdi:**

Gazel 175

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Tövbe etmek. II Elini ayağını
çekmek.*

Göreydi neşve-i şahbā-yı yāri ger
Es'ad
Şarāb-ı nāb-ı Cem eylerdi tevbe
bādelige

tevbih eyleme:

1. **tevbih eyleme:**

Gazel 28

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Azarlamak, paylamak. II
Sevgilinin āşığı azarlaması.*

Hatā eylerse de 'āşık vicāhen
eyleme tevbih
Haḳı sırrın beyāna eyler ibrāmı
dem-i feruḥ

teveccüh it:

1. **teveccüh it:**

Tarih 2

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yönelmek, yakınlaşmak.

Teveccüh itdiği cānibden ol dādār-
ı Risto-rāy
Anı seyl-āb-ı cūd u himmeti kıldı o
dem itfā

teveccüh kıl:

1. **teveccüh kıl:**

Tahmis 2

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

*Yüzünü dönmek (bir şeyden
yana tavır sergilemek, ilgilenmek
bağlamında).*

Teveccüh kıl derūnī bī-ḥod ol dil
virme ağyara
Cemāl-i ḥaḳdadir maḥz-ı teselli
'āşık-ı zara

2. **teveccüh kıl:**

Tarih 45

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Yüzünü dönmek (bir şeyden
yana tavır sergilemek, ilgilenmek
bağlamında).*

Teveccüh kıldığı emr-i ḥaḳīrīn ol
şeh-i gāzī
Verāsınca 'atā-yı Rabb-ı 'İzzet
geldi hoş geldi

tevellüh-fiken-i cümle:

1. **tevellüh-fiken-i cümle:**

Tarih 9

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Her şeye hayran bırakan.

Bāreka 'llāh zihī şadr-ı celīlū' ş-şān
kim
'Aḳl ü tedbiri tevellüh-fiken-i
cümle nühā

tev'em:

1. **tev'emdir:**

Gazel 77

Mısra: 7

*Benzer, eş, denk II ikiz
kardeş.*

Sudūr-ı lafz ile erbab-ı ḥālīn sem'i
tev'emdir
Belī dānā-dilān-ı 'ālem-i ma'nāda
güş olmaz

tevfik:

1. **tevfik:**

Kaside 6

Mısra: 46

Allah'ın yardımı.

Serir-i saltanatda müstedām ol 'izz
ü devletle
Mu'īnin Ḥazret-i Allah olup tevfik
ola yaver

2. **tevfikini:-iñ, -i**

Tarih 5

Mısra: 14

Allah'ın yardımı.

O zāt-ı mekrümet-āyāta her dem
her umūrında
kıla tevfikini yāver Cenāb-ı
Ḥazret-i Mevlā

3. **tevfik:**

Tarih 24

Mısra: 17

Allah'ın yardımı.

Heme yāri kılup tevfik Bārī yaveri
olsun
Du'āsı farz-ı 'ayn-ı hās u 'ām ednā
vü ā'lādır

tevfik id:

1. **tevfik id:**

Tarih 29

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

*Uygun düşürme, mutabık
görme.*

Şehriyār-ı 'ālemin hem āsaf-ı cūd-
āverīn
Cümle kārın ḥayra tevfik ide
Hallāk-ı cihān

tevfik it:

1. **tevfik it:**

Tarih 29

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Allah'ın kuluna yardım
etmesi.*

Haḳ anı bir āsaf-ı 'ālīye tevfik itdi
kim
Re'yi sā'ib fikri sākıb 'adle rāgıb
bī-gümān

tevfik ü 'atā:

1. **tevfik ü 'atā:**

Tarih 9

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Allah'ın yardımı ve cömertlik.

O şeh-i ma'delet-ārāya Cenāb-ı
Mevlā
Kār-dān böyle vezir eyledi tevfik ü
'atā

tevfiki:**1. tevfiki:****Rûbai 1**

Mısra: 1

Allah'ın yardımına kavuşma, ulaşma.

Yâ Rab bana tevfiki nîgeh-bân
eyle
hâmem güher-i ma'ârif kân eyle

tevfik-i ma'bûde:**1. tevfik-i ma'bûde:****Tarih 37**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Allah'ın yardımı.

O sultân-ı 'adâlet-pîşe hayr-endîşe
olmuşdur
Nizâm-ı devletinde mukterin
tevfik-i Ma'bûde

teyakkuz:**1. teyakkuza:-a****Kaside 1**

Mısra: 127

Uyanıklık.

Müşkil budur ki virmedi Ruhsat
teyakkuza
A'mâline te'âruz ile cümle-i haâtâ

te'yîd:**1. te'yîd:****Tarih 2**

Mısra: 6

*Doğrulama, doğruluğunu
kanıtlama.*

Olup şadr-ı kerem-kârîñ sebeb çün
himmet-i pâki
Hudâ ol âteş-i düzah-nişânı kıldı
te'yîdâ

tez:**1. tez:****Tahmis 1**

Mısra: 42

*Çabuk olan, süratli, süratli
bir biçimde.*

Niyaz it agrayup dūr olma hergiz
vâdî-i züliden
Bilürsün tez geçer vuşlat demi
'âdetdir evveliden

tezammun evlemegi:**1. tezammun evlemegi:****Kaside 1**

Mısra: 70

Kelime Tipi: -

İçine almak, kapsamak.

A'mâl-i hayra niyyetini nefse cerr
idüp
Eyle tezammun evlemegi iltizâm
añâ

tezekkür kıl:**1. tezekkür kıl:****Tarih 24**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Hatırlamak.

Ki hayl-i âşafân dergeh-i iclâlini
bir bir
Fîrâsetle tezekkür kıldı tâ kim
mihre ahrâdır

tezerv-i hüşi:**1. tezerv-i hüşi:****Gazel 160**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Akıl sülünü.

Tezerv-i hüşi cevvi-nâ-şekîbîye
ider perrân
çalur pes-mânde kılsa bâl ü per ger
dest ü dâmânın

tezerv-i murg-i şekîb:**1. tezerv-i murg-i şekîb:****Gazel 159**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gönül kuşunun sülünü.

Şikenc-i Turra mı dâm-ı belâ mı
yohsa gönül
Tezerv-i murg-i şekîbe maşar
mıdır görinen

tezeyyün-dih-i mahbûb-i sühan:**1. tezeyyün-dih-i mahbûb-i
sühan:****Kaside 10**

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

*Sözün sevgilisine süsünü
veren.*

Ta'bîr tezeyyün-dih-i Maḥbûb-i
sühan'dır
Taḥrîr ana meşşâta-i zîbâ-yı
kâlemdir

tezhîb:**1. tezhîbe:-e****Tarih 35**

Mısra: 29

*Yaldızlama işi, yaldızlama
sanatı.*

Nigâh ideydi eger Zerkeşî o
tezhîbe
İderdi şemmelerin levḥa Şafḥa-i
câna

tezyîn:**1. tezyîn:****Tarih 39**

Mısra: 27

(Ar.) Süsleme, süslenme.

Riyâz-ı pâkini ezḥâr-ı rengâreng
ile tezyîn
İdüp izḥâr o demde 'izz-ile şâdî-i
bisyarî

tezyîne başladı:**1. tezyîne başladı:****Gazel 33**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Süslemeye başlamak.

Rüy-i 'arûs-i 'âlemi tezyîne başladı
Meşşâta-kâr-ı zîbîş ü zîver-fezâ-yı
'îd

tezyîn-i ḥüsn:**1. tezyîn-i ḥüsn:****Gazel 7**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Güzelliğin süsü.

Tezyîn-i ḥüsn için n'ola ey
nâzenîn saña
Mihr itse 'arz her şehër âyinesin
saña

tîb:**1. tîbi:-i****Tarih 35**

Mısra: 22

(Ar.) Güzel koku.

İdüp dütünü tebhîr İmâm Mâverdî
Pür itdi 'anberî tîbi gümüş
buhurdâna

tîbâ'-ı ḥâk-pāya:**1. tîbâ'-ı ḥâk-pāya:****Kaside 8**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ayağın toprağı tabiatlıları.

hoşa zibende dem kim itdirüp
Te'şir âsârın
Tıbâ'ı hâk-pâya kıldı isti'dād
erzânî

tîb-i taraveti vir:

1. tîb-i taraveti vir:

Kaside 4

Mısra: 54

Kelime Tipi: -

*Taze, hoş, güzel kokular
vermek/saçmak.*

Zülf-i 'abîr-i tinetiniñ şemm-i
nükhethi
Virdi meşâm-ı 'âleme tîb-i taraveti

ticâret-gâh-ı kâlâ-vı du 'âdır:

1. ticâret-gâh-ı kâlâ-vı du 'âdır:

Tahmis 1

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Dua kumaşının ticaret yeri.

Elin aç şıdkile âmâde-i naqd-i
kabul ol kim
Geçer elbet ticâret-gâh-ı kâlâ-vı du
'âdır bu

tıfl:

1. tıfl-iken: -i, -ken

Lugaz 16

Mısra: 11

Çocuk.

tıfl-iken her kese yüz göstermez
Büyüdükçe olur ismi esmâ

2. tıfl:

Lugaz 7

Mısra: 10

Çocuk, küçük, yavru.

Böyle nâzûk-ter iken ol gül-beden
Kazığa ururlar anı tıfl iken

tıfl-ı debistân-ı fûrkatiz:

1. tıfl-ı debistân-ı fûrkatiz:

Gazel 74

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ayrılık okulunun çocuğu.

Zânû-nihâde tıfl-ı debistân-ı
fûrkatiz
Zûd-ı taleble hâst-ger-i fenn-i
vuşlatız

tıfl-ı dil-i es'ad-ı nizârı:

1. tıfl-ı dil-i es'ad-ı nizârı:

Terkib-bend 1

Mısra: 77

Kelime Tipi: -

*Aciz Esad'ın gönlünün
çocuğu.*

tıfl-ı dil-i Es'ad-ı nizârı

Eyle harem-i visale mahrem

tıfl-ı elken:

1. tıfl-ı elken:

Gazel 87

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kekeme çocuk.

şabırımız ideli pejmürde o tıfl-ı
elken
İhtilâf-efgeni-i gamla perîşân-
güyuz

tıfl-ı elkendir:

1. tıfl-ı elkendir:

Gazel 65

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kekeme çocuk.

Çü turre ben dağı pejmürde-hâl ü
kâl oldum
İden bu güne perîşân o tıfl-ı
elkendir

tıfl-ı gönca:

1. tıfl-ı gönca:

Kaside 8

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Gonca çocuğu.

Kitâb-ı İbn-i verdiden sebak-hân
eyleyüp evvel
Okutdı soñra tıfl-ı göncaya ders-i
Gülistanı

2. tıfl-ı gönca:

Kaside 9

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Gonca çocuğu.

Henüz hâmil idi nağl-i merd-i
nâmiyeden
Görülmemişti dağı tıfl-ı gönca
dân âsâr

tıfl-ı nâz:

1. tıfl-ı nâz:

Gazel 108

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Nazlı çocuk.

Ruhsârı üzre sâye-i gîsûsı bâr iken
Ol tıfl-ı nâz kıldı neden İhtiyâr-ı
haç

tıfl-ı nâzende:

1. tıfl-ı nâzende:

Gazel 167

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Nazlı çocuk.

'izârın gösterüp Es'ad beni ser-
bend-i zülf itdi
Ne bâzîler çıkardı başıma ol tıfl-ı
nâzende

tığ:

1. tığın: -ı, -n

Gazel 40

Mısra: 8

Kılıç.

Bî-hûde sanmañız nigeç-i hışmın
ol bütüñ
Tığın feşân-ı hâtır-ı 'âşıkda tîz ider

2. tığ:

Gazel 44

Mısra: 10

Kılıç.

Revâdır beste-i zülfyken itsem
gamzesin teşhîr
Resen-bâzân Es'ad tığ ile oynarlar
'âdetdir

3. tığ:

Gazel 111

Mısra: 3

Kılıç.

Zülfî sevdâsın çekerken tığ çekdi
gamzesi
Bu keşâkeşlerle bende kalmadı
tâkat dirig

tığ-i âteş-tâb-ı kahrı-yle:

1. tığ-i âteş-tâb-ı kahrı-yle:

Tarih 29

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

*Kahredici ateş gibi parlayan
kılıç.*

Tığ-i âteş-tâb-ı kahrı-yle düşüp cân
havfına
Kâr-ı peygâri o efkâr ile oldı hep
fığân

tığ-i cevher-dâr:

1. tığ-i cevher-dâr:

Kaside 9

Mısra: 66
Kelime Tipi: -
Mücevherli (süslü, gösterişli)
kılıç.

Sabā gubār-ı deriyle güzār kılsa
yemi
İder uzag ile emvâcî tîğ-i cevher-
dâr

tîğ-i cevri-yâr:

1. tîğ-i cevri-yâr:

Gazel 5

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sevgilinin eziyet kılıcı.

*Tiğ/kılıç: Bir savaş aleti olmakla
birlikte sevgili ile âşık arasında
önemli bir unsurdur. Sevgilinin
kirpiği, gamzesi, cevri ü cefası âşık
üzerinde kılıç etkisi yapar ve onu
yaralar.*

Tîğ-i cevri-yâr kim âgeşte eyler
hünümü
Es 'adâ pür-dâğ-ı derd olmak
meserretidir baña

tîğ-i gamze:

1. tîğ-i gamze:

Kıt'a 5

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin öldürücü yan
bakışının kılıcı.*

Yine derûna urur zahmı tîğ-i
gamze ile
O kîne-cû kılıc ilhâk ider
ze'âmetine

tîğ-i gamze-i hünîn:

1. tîğ-i gamze-i hünîn:

Gazel 24

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kanlı gamze kılıcı.

hançer-i rā-i kemer-veş kec miyân-
ı yârda
Lîk tîğ-i gamze-i hünîn o rādan
dahî kec

tîğ-i gamze-i yârin:

1. tîğ-i gamze-i yârin:

Gazel 197

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin yan bakışının
okları.*

Pîşinde tîğ-i gamze-i yârin
durulmadı
Tîr-i nigâha ben gibi kimse
urulmadı

tîğ-i hün-âgeşte-der-kef:

1. tîğ-i hün-âgeşte-der-kef:

Gazel 23

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Kan köpüklerine bulaşmış
kılıç.*

Ol âfet tîğ-i hün-âgeşte-der-kef
mestdir ey dil
Ya durma reh-güzârında ya cân-ı
bî-nevâdan geç

tîğ-i hün-çekân:

1. tîğ-i hün-çekân:

Gazel 79

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kan damlayan kılıç.

Kırar 'uşşâkı mest-i nâz iken
şemşîr-i gamzeyle
Belî hüşyâr olan bî-hüde tîğ-i hün-
çekân çekmez

tîğ-i hün-çekîde:

1. tîğ-i hün-çekîde:

Gazel 53

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kan damlayan kılıç.

Kan ağıladır hirâsî-i merg ile 'âşık
Ol tîğ-i hün-çekîde ki zîb-i miyân
olur

tîğ-i kadir:

1. tîğ-i kadir:

Beyit 14

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kudret sahibinin kılıcı.

Kâr eyledikçe gamzesi tîğ-i kadir
kadar
Her zahm-dâra va'de-i vuşlat ider
eder

tîğ-i müjgân:

1. tîğ-i müjgân:

Gazel 26

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kılıç gibi kirpik.

Her nîgeh bir tîğ-i müjgân tîr-i
ebrûlar kemân
Gamzeler gâddâre olmuş şeh-
levdim pür-silâh

tîğ-i nîgehi:

1. tîğ-i nîgehi:

Gazel 83

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*(Sevgilinin) keskin kılıca
benzeyen bakışı.*

Tîğ-i nîgehi olmasa saykal-zede-i
hün
Jeng-i gâzab-ı gamze-i kattâl
açılmaz

tîğ-i ser-tîz-i nigâh:

1. tîğ-i ser-tîz-i nigâh:

Gazel 171

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bakışın sivri uçlu kılıcı.

Bir nazarda sîne-i Mirrîhi de şad-
çâk ider
Tîğ-i ser-tîz-i nigâhı zahm-ı bî-
endâz ile

tîğ-i su'lesin:

1. tîğ-i su'lesin:-sin

Gazel 110

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kıvılcım, ateş saçan kılıç.

kıldı âteş-zâg tîğ-i su'lesin ammâ
yine
Rûzgâr ile mukâbil olmadı bî-çâre
şem'

tîğ-i tab'-ı süsen:

1. tîğ-i tab'-ı süsen:

Kaside 8

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

Susam tabiatlı kılıç.

Gelüp 'ilm-i cedelden tîğ-i tab'-ı
süsene hiddet
Okur şimdî o te'lifât-ı Haddâdî ve
Kirmânî

tîğ-i tîz-i gamze-i nâza:

1. tîğ-i tîz-i gamze-i nâza:

Gazel 188

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Nazlı yan bakışın keskin
kılıcı.*

Ne hâcet zâg virmek tîğ-i tîz-i
ğamze-i nâza
Aman ol çeşm-i süzişine zâlim
sürmeler çekme

tîh-i dervâ:

1. tîh-i deryâ:

Gazel 96

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Denizlerin çölü, kuraklığı.

Âb-ı güheriz düre-i yektâda
nihânız
Yektâ güheriz kim tih-i deryâda
nihânız

tılâ-yı sîme:

1. tılâ-yı sîme:

Tarih 35

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Gümüüş cila.

Tılâ-yı sîme ser-âgaz idince Sîvâsî
O buk'ayî Zehebî başladı zer-
eşâna

timâr id:

1. timâr id:

Kıt'a 5

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Tedavi etmek.

Gedikli bende iken serde dâğ-ı
hecr ile
Teraḥḥum itmedi timâr idüp
cerâhatine

tîr midir:

1. tîr midir:

Gazel 73

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ok mudur.

Fikri her kez güzër eyler hedef-i
cânımdan
Ey kaşı yâý hayâl-i nigehiñ tîr
midir

tîrâş it:

1. tîrâş it:

Gazel 188

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kazımak, silmek.

hayâl-i ḥaṭṭ-ı nevden sende bir
sevdâ tîrâş itdim

Getürme ḥaṭṭ-ı zâra gubâr ey dil
keder çekme

tîrâş itdi:

1. tîrâş itdi:

Gazel 154

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Saç veya sakalı kesmek.

İtdi tîrâş şanma ḥaṭṭ-ı nev-
demidesin
Ol büt Beyâza çekdi melâḥat
ceridesin

tîrâz-ı bihîn:

1. tîrâz-ı bihîn:

Kaside 9

Mısra: 93

Kelime Tipi: -

Beğenilen süs.

Seni tîrâz-ı bihîn ravza-i sa'âdet
iden
Beni o gülşene kılmış hezâr-ı
mu'ciz-kâr

tîrâz-ı nahl-i iclâl:

1. tîrâz-ı nahl-i iclâl:

Kaside 8

Mısra: 63

Kelime Tipi: -

Ululuk fidanının süsü.

Gül-i zâtiñ tîrâz-ı nahl-i iclâl
eyleyen kılmış
Beni ol bağ-ı cüduñ 'andelîb-i
mu'ciz-elhânı

tîre-gün:

1. tîre-gün:

Gazel 130

Mısra: 13

Kara renkli, bulanık renkli.

Âfâkı tîre-gün ider âh-ı gelü-güdâz
Oldukça gîsuvân ile der-perde
gerdeniñ

tîre-gün id:

1. tîre-gün id:

Gazel 170

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kara renkli yapmak.

Ruḥ-ı sefidini ḥaṭ tîre-gün iderse
bu gün
Olur sevâd-ı şeb âḥîr şabâḥ-ı
'âlemde

tîre-i hicrân u tâb-ı vaşla:

1. tîre-i hicrân u tâb-ı vaşla:

Gazel 101

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Ayrılık oku ve kavuşmanın
parıltısı.*

Şebihdir tîre-i hicrân u tâb-ı vaşla
bu gerdiş
Şeb ü rûzî felek ol vaz' için güyâ
mişâl itmiş

tîre-i şeb:

1. tîre-i şeb:

Gazel 4

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gecenin karanlığı.

Tâb-ı rûz endüh-ı ğam-te'sîrdir
sensiz baña
Tîre-i şeb mevc-i baḥr-ı kırdır
sensiz baña

tîr-endâz-ı âh:

1. tîr-endâz-ı âh:

Gazel 4

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Ahın ('Âşığın keder ve
hüzünün neticesinde feryat ve
figân etmesi) ok atması.*

Hecr-i ebruñ ile tîr-endâz-ı âh
olsam eger
Şüret-i ḥamyâze bir zihgîrdir
sensiz baña

tîre-zidâ-yı âlâm id:

1. tîre-zidâ-yı âlâm id:

Gazel 202

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Üzüntülerin karanlığını
aydınlatmak.*

Nûr-ı teslimî ider tîre-zidâ-yı âlâm
Eyleyen şeb-pereye zulmeti
mehtâb gibi

tîre-zidâ-yı şâm-ı hayret:

1. tîre-zidâ-yı şâm-ı hayret:

Terkîb-bend 1

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

*Şaşkınlık gecesinin
karanlığının aydınlatıcısı.*

Ey mihr-i münir-i evc-i şādī
V'ey tîre-zidâ-yı şâm-ı hayret

tîre-zidâ-vı şeb-i devcür evle:

1. **tîre-zidâ-yı şeb-i deycür eyle:**

Gazel 178

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Karanlık gecenin karanlığını
aydınlatmak.*

'Arz idüp rüyuñı sevdâ-ger-i şâm-ı
hâtiña
Mihr-ile tîre-zidâ-yı şeb-i deycür
eyle

tîre-zidâ-vı şeb-i hatâya:

1. **tîre-zidâ-yı şeb-i hâţâyâ:**

Kaside 3

Mısra: 44

Kelime Tipi: -

*Günahların gecesinin
karanlığının aydınlatıcısı.*

Odur o şem'-i ziyâ-sâz-ı bezm-i
bi'set kim
Şu'â'ı tîre-zidâ-yı şeb-i hâţâyadır

tîre-zidâ-vı şeb-i ihfâ:

1. **tîre-zidâ-yı şeb-i ihfâ:**

Kaside 2

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

*Gizli gecenin karanlığının
aydınlatıcısı.*

Sensin ol tîre-zidâ-yı şeb-i ihfâ
zâtıñ
Şem'-i tâbende-i bezm-i harem-i
hüsn-i edâ

tîr-i cevri:

1. **tîr-i cevri:-e**

Gazel 132

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Eziyet oku.

Tîr-i cevri hedef ü kıddi keman
olmayıcak
Kim çeker çille-i âzârını
ebrularınıñ

tîr-i cevri:

1. **tîr-i cevri:**

Gazel 150

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Cefa oku.

Ger tîr-i cevri geçse de zihgîr-i
dîdeden
Bir kez gözümde olmaz o kaşı
kemân nihân

tîr-i ciger-kâr-ı 'adû-vı kütebâ:

1. **tîr-i ciger-kâr-ı 'adû-yı**

kütebâ:

Kaside 2

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Şair düşmanlarının ciğerini
delen ok.*

Gele ey vâsita-i vuşlat-ı ehl-i
hicran
Gele ey tîr-i ciger-kâr-ı 'adû-yı
kütebâ

tîr-i derde:

1. **tîr-i derde:**

Nazm 24

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Dert oku.

Tîr-i derde hedef ü kıddi kemân
olmayıcak
Kim çeker çille-i âzârını
ebrularınıñ

tîr-i ebrûlar:

1. **tîr-i ebrûlar:**

Gazel 26

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kaş okları.

Her nigh bir tîg-i müjgân tîr-i
ebrûlar kemân
Ġamzeler ġaddâre olmuş şeh-
levdim pür-silâh

tîr-i ġamûn:

1. **tîr-i ġamûn:-iñ**

Gazel 109

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Üzüntü oku.

Her dem ki gele tîr-i ġamûn câna
yer eyler
Bir dağmedir ol tâze de dîrine de
mahfûz

tîr-i kâk-i tîre-pevkâna:

1. **tîr-i kâk-i tîre-pevkâna:**

Gazel 35

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Temren kaleminin oku.

Cemil olsa 'aceb mi tîr-i kâk-i tîre-
pevkâna
Hedef-veş sîne germiş Dâğ-ı derde
şabr ider kâgaz

tîr-i müjgânı:

1. **tîr-i müjgânı:**

Gazel 149

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kirpiklerin okları.

Tîr-i müjgânı n'ola olsa ciger-düz-i
fûsûn
Küşe-i dîde-i pür-şurişidir cây-ı
fiten

tîr-i müjgânıñ:

1. **tîr-i müjgânıñ:**

Gazel 179

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) Kirpiklerinin oku.

Tîr-i müjgânıñ fetil-âsâ kı zağm-ı
sînede
Dursun ey âfet meded bir pâre
Allah 'aşkına

tîr-i nigâha:

1. **tîr-i nigâha:**

Gazel 197

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bakış oku.

Pişinde tîg-i ġamze-i yârin
durulmadı
Tîr-i nigâha ben gibi kimse
urulmadı

tîr-i nigâhı:

1. **tîr-i nigâhı:**

Gazel 31

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sevgilinin bakışının oku.

Dâğ ur derûna eyleme tîr-i nigâhı
red
Dil-dâdeñim anıñla beni eyle ber-
murâd

2. **tîr-i nigâhı:**

Terkib-bend 1

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Sevgilinin bakışının oku.

Ey ġamzesi sîne-düz-i 'âşık
V'ey tîr-i nigâhı cân-ġüzârî

tiryâkı:1. **tiryâkıdır:-dir****Lugaz 15**

Mısra: 5

Müptelâ.

Gâlibâ tiryâkıdır zann-eylerim ben bunları
Kim gıdâ yutduklarınca cılve-gerdir tenleri

2. **tiryâkıler:-ler****Lugaz 11**

Mısra: 13

Tütûn, kahve vb. keyif verici maddeleri içmeye alışmış olan, bunlara düşkün olup bulamadığı zaman arayan (kimse).

Sanki tiryâkıler gibi dizilir
Yutmasa keyfini sesi bozulur

tiryâk-i fârûka:1. **tiryâk-i fârûka:****Gazel 168**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Eskiden veba için kullanılan altmış dört maddeden oluşan şifalı macun.

hulûş ile tedâvî besdir Es'ad pâk-tab'âne
Fu'âdî zehr olan muhtâc olur tiryâk-i fârûka

tîşe-i ferhâd-ı nüvîsende-i hat:1. **tîşe-i ferhâd-ı nüvîsende-i hat:****Kaside 2**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Hat yazıcısı Ferhatların kazması.

Gele ey tîşe-i Ferhâd-ı nüvîsende-i hat
Gele ey nîze-i dil-düz-ı her işkâl ü hafâ

tîz ider:1. **tîz ider:****Gazel 40**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Çabuklaştırmak, hızlandırmak.

Bî-hüde sanmañız nîgeh-i hışmın ol bütûn
Tîğın feşân-ı hâfır-ı 'âşıkda tîz ider

tîz olursa:1. **tîz olursa:****Gazel 78**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Çabuk olmak, tez olmak.

Eşer kalmaz ne denlû tîz olursa nâvek-i evhâm
Sipîhr-i 'âlem-i vahdette hark u iltiyâm olmaz

tîzî-i şemşîr-i nigâhûn:1. **tîzî-i şemşîr-i nigâhûn:****Gazel 177**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bakış kılıcının keskinliği.

Görüp tîzî-i şemşîr-i nigâhûn revgan-ı ümmîd
Olur seng-i fesân-ı merge mālân kaçra-ber-kaçra

tohm-ı nâzende-i eş'âr:1. **tohm-ı nâzende-i eş'âr:****Kaside 12**

Mısra: 79

Kelime Tipi: -

Şiirin nazlı tohumu.

Tohm-ı nâzende-i eş'ârım açıldıkça olur
Şîşe-i şermde pür-haclet-i mugber lâle

tohm-ı şîrîn:1. **tohm-ı şîrîn:****Kaside 12**

Mısra: 51

Kelime Tipi: -

Tatlı tohum.

Tohm-ı şîrîni olup 'arsa-i çarha menşur
Kimi mihr ola kimi necm-i şehër her lâle

toksan sekiziñ:1. **toksan sekiziñ:-iñ****Lugaz 14**

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Doksan sekiz sayısı.

Dir görenler neferi ardı sıra bile gider
Sanki toksan sekiziñ zâbitidir kolda gezer

tokuz:1. **tokuzdur:-dur****Lugaz 18**

Mısra: 3

Dokuz.

Ol onı 'add-eyle tokuzdur temâm
Yüz on altıdır o tokuz ey hümâm

2. **tokuz:****Lugaz 18**

Mısra: 4

Dokuz.

Ol onı 'add-eyle tokuzdur temâm
Yüz on altıdır o tokuz ey hümâm

tokuz çarha:1. **tokuz çarha:****Nazm 16**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Dokuz felek.

Bir gerdiş-i mînâyı tokuz çarha değışmem
Kim mûnis-i ğam-hâr-ı dil-i pür-kederimdir

tolan:1. **tolandım:-dım****Müsemmen 1**

Mısra: 43

(bir şeyin etrafında) dönmek, dolaşmak.

Bezm-i hüsnünde çü pervane tolandım güzelim
Lîk bî-dâdın ile candan usandım güzelim

2. **tolansam:-sa, -m****Murabba 3**

Mısra: 9

Dolanmak, dolaşmak, gezmek. II Nehrin bahçelerde akararak dolaşması.

Su gibi akşam tolansam bağ-ı kuyuñ bir zaman
Bahtım el virse ayağın öpsem ey serv-i revân

tolı:1. **tolı:****Kaside 6**

Mısra: 10

Dolu, içi boş olmayan; içki dolu kadeh.

Çü abdāl-i kalender dāğ-ber-dil
lāle-i hāmra
Gelüp rindān bezm-i bağa sundı
bir tolı sagar

top itdi:

1. top itdi:

Gazel 24

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Çevgan oyununda kullanılan
top, guy.*

ham kılup kıddim serim top itdi
fıkr-i ebruvān
Cism-i zārım kıldı çevgān-ı
każādan daḡi kec

toy:

1. toy:

Lugaz 19

Mısra: 32

*Gençlik sebebiyle tecrübesiz
olan, acemi anlamında kullanılmış.*

Bildim ol ism-i melgūzı ḡakkā
Es'adā bir toy avladım gūyā

toyar:

1. toyar:

Tarih 11

Mısra: 8

*Açlık duygusu gidinceye
kadar yemek, tok hāle gelmek.*

Mahal mahal çekilen şad simāt-ı
at'imeniñ
Hasāresiyle toyar şad-hezār
Ma'ad-āsā

tü:

1. tü:

Tarih 35

Mısra: 8

*"Sen" ikinci teklik şahıs
zamiri.*

Hemişe ṭab'-ı hümāyūnı mā'il ü
masrūf
Vücūh-ı ḡayr-u müberrā tü cūd u
ihsāna

tüde tudedir:

1. tüde tudedir:

Gazel 62

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yığın yığın.

Süz-āşinā-yı berķ-i każā dūr-ı
ḡamzeyim

Kim ḡeşt-ḡāh-ı sīnede ḡam tüde
tudedir

tufeyl-i zātı:

1. tufeyl-i zātı:

Tahmis 1

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Zatına hayran (olmak).

Tufeyl-i zātı iken Mustafānıñ 'arş
ile kürsī
Zihī 'izz ü şeref kim kıble-ḡāh-ı
Mustafādır bu

tüg-ı şāhı:

1. tüg-ı şāhı:

Kaside 8

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

*Hükümdarlık tuḡu. (Tüg-ı
şāhı: Hükümdarlık tuḡu ile bir lale
çeşidinin ismidir.).*

ķılup İbn-i 'Asākir nüshasın tedris
ile tefhim
Okutdı tüg-ı şāhıye fütuḡat ile
ḡākānī

tuḡra-vı tār:

1. tuḡra-yı tār:

Gazel 198

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Ipe, tele mühür vurmak,
basamak.*

Ebrū-yı yāri gūyā sultān-ı kişver-i
'aşķ
ḡaṭṭ-ı şerīf-i ḡüsne tuḡra-yı tār
ķizdi

tül:

1. tülü:-i

Tarih 41

Mısra: 3

Uzunluk.

Sa'ādet tülü 'izzet 'arzı rif'at kıdd-
ı bālāsı
Der ü divārı behcet sāha-i dergāhı
şevķ-efzā

tül-i dırāz:

1. tül-i dırāz:

Kaside 8

Mısra: 71

Kelime Tipi: -

Uzun boy. II lafi uzatmak.

Yeter tül-i dırāz Es'ad temeddüh-
kāri-i bi-cā
Ser-āḡāz-ı du'ā kıl kim odur şart-ı
sūḡan-dānı

tullāb-ı ezḡār:

1. tullāb-ı ezḡār:

Kaside 8

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Çiçeklerin öğrencisi.

Müderriş eyledi anda nemā-yı
feyz-baḡşı kim
ķıla tullāb-ı ezḡāra ifāde fenn-i
'ırfanı

2. tullāb-ı ezḡār:

Tarih 41

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

Çiçeklerin öğrencisi.

Ma'ārif-ḡāhdır pīşinde ol gül-ravza
kim anda
Olan tullāb-ı ezḡāra nemā-ver
ḡāce-i dānā

tulū ' idince:

1. tulū ' idince:

Gazel 33

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Doḡmak.

Şaldı cihāna pertev-i zevķ u şafā
yine
Es'ad tulū ' idince meh-i pür-żiyā-
yı 'ıd

tulū '-ı mihr-i 'aşķ:

1. tulū '-ı mihr-i 'aşķ:

Gazel 168

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Aşķ güneşinin doğuşu.

Tulū '-ı mihr-i 'aşķ 'aşķda evvel
rū-nümādır līk
Fūrūḡı ihtida pertev-fikendir ḡalb-i
ma'şūka

tūmār:

1. tūmārı:-ı

Gazel 197

Mısra: 14

*Boru şeklinde bükülmüş kâḡıt,
tomar.*

Es'ad zuhur ider sūḡan ahkāmi
nev-be-nev

Tümârî şî'r-i tâze-zemîniñ
dürülmedi

tu'me-i şemşîr-i tedmîr:

1. tu'me-i şemşîr-i tedmîr:

Tarih 42

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Helak eden kılıcın lezzeti.

O dâdâr-ı mehbâbet-güster-i 'adl-
âver-i dehrîñ
İlâhî tu'me-i şemşîr-i tedmîr ola
düşmânı

tünd-bâd:

1. tünd-bâd:

Gazel 31

Mısra: 8

Sert rüzgar.

Durmaz hevâ-yı zülf ile cüşân olur
fü'âd
Deryâyı mevc-hîz ider elbette
tünd-bâd

tünd-hû:

1. tünd-hû:

Gazel 71

Mısra: 9

Far. Sert huylu, titiz.

Bir tünd-hû ise akıdan yaşîñ
Es'adâ
kıl cüst ü cû o rûh-ı musavver
Revânîdır

2. tünd-hû:

Tarih 32

Mısra: 8

Sert huylu.

Böyle bir âteş-tabî'at seng-dil ser-
keş olup
Eylemezken ser-fürû ol tünd-hû
çün nev-cüvân

tünd-hû kıldım:

1. tünd-hû kıldım:

Gazel 140

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sert huylu yapmak.

Muhassal tünd-hû kıldım seni fart-ı
niyâzımla
Rûsûm-ı cevri güyâ ey vefâ-
düşmen ben öğretdim

tur:

1. turmuş:-muş

Gazel 101

Mısra: 3

Durmak, yer etmek.

Şehâ gülşende sünbül zülfüne reşk
eylemiş turmuş
Şemîm-i haţţîñ almışken benefşe
kıl ü kâl itmiş

2. turdı:-dı

Gazel 110

Mısra: 4

Durmak, yer etmek.

Yüregi yağın eritdi bir Çerâğ
olmak için
Çok dikildi turdı her şeb meclis-i
dildâra şem'

türk:

1. türk:

Lugaz 8

Mısra: 11

*Ana yurdu Orta Asya olan,
buradan çeşitli yönlerle yayılarak
büyük devletler kuran, Türkçe'nin
değişik lehçeleriyle konuşan millet
ve bu millettten olan kimse.*

Fireng ü Rûm u 'Acem Türk
muvattını ammâ
Ki asl-ı mevlidi İskenderiyyedir
güyâ

turra-i müşkîn-i dil-ârâdır:

1. turra-i müşkîn-i dil-ârâdır:-dır

Lugaz 14

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Gönlü süsleyen sevgilinin

misk kokulu saç lûleleri.

Didim âyâ haţ-ı yâr üzre ne zîbâdır
bu
Didiler Turra-i müşkîn-i dil-ârâdır
bu

turra-i sevdâ-fikenleriñ:

1. turra-i sevdâ-fikenleriñ:

Gazel 129

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sevdaya düşüren saç

kıvrımları.

Şeb-zinde-dâr-ı hecr ü gelû-bend-i
kaydıyız
Biz mü-be-mû o Turra-i sevdâ-
fikenleriñ

**turra-i tuğra-veş-i dâm-ı
cefâdan:**

1. turra-i tuğra-veş-i dâm-ı

cefâdan:

Gazel 24

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Eziyet tuzağının nişanı olan
kakül.*

Turra-i tuğra-veş-i dâm-ı cefâdan
dañi kec
Çîñî-i ebrükemân-ı kec-nümâdan
dañi kec

turre:

1. turre:

Gazel 65

Mısra: 5

*Alna dökülen kıvrıcık saç
lûlesi.*

Çü turre ben dañi pejmürde-hâl ü
kâl oldum
İden bu güne perîşân o tıfl-ı
elkendir

2. turre:

Gazel 196

Mısra: 1

*Alna dökülen kıvrıcık saç
lûlesi.*

Turre bir yüzden haţ-ı jengâr bir
yüzden dañi
Oldılar rû-puş zülf-i yâr bir yüzden
dañi

3. turre:

Kaside 7

Mısra: 17

*Alna dökülen kıvrıcık saç
lûlesi.*

Fem gönça turre sünbül ü had lâle
kad nihâl
Ruhsâr verd-i âl ü beden yâsemîn
ola

4. turre:

Nazm 28

Mısra: 1

*Alna dökülen kıvrıcık saç
lûlesi.*

Ruñunda turre mi dâm-ı cefâ mıdır
bilmem
Disem ki müşk-i Hotendir haţâ
mıdır bilmem

tür-tavr eyle:

1. tür-tavr eyle:

Kaside 11

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Turdaki durum gibi

yapmak.(Tur Dağı, Musa
Peygamberin Allah'ın tecellisine
mazhar olduğu dağ.).

Germ idüp feyz-i recā ṭab'-ı
Kelim-āsâyı
Tür-tavr eyledi dîdâr-geh-i
ma'nâyı

tururlar:

1. tururlar:

Muamma 12

Mısra: 1

*Bir şeyin üzerinde durmak,
üzerine eğilim göstermek,
yönelmek.*

Tururlar hep ayağ üzre der-i
meyhânenen yârân
Döner yok ey dil anda cām-veş nâ-
gâh var sende

tut:

1. tutdı:-dı

Nazm 35

Mısra: 4

(Ayna) Tutmak.

Âgâz idicek mihr-i ruḥi ḥaṭla
küsûfa
Tutdı nigerân olmağa âyîne-i pehlû

2. tutdı:-dı

Nazm 15

Mısra: 4

Kazanmak, sahibi olmak.

Her gâh cilve-gâh iken aña sipihr-i
nâz
Ol mâh evc-i 'işvede tutdı maḳâm-
ı nev

tütü:

1. tütüiyi:-y, -i

Gazel 21

Mısra: 6

Far. Papağan.

Görüp pür-şevk olur dil sîne-i
billûr-ı cânânı
Belî âyinedir tütüiyi gûyâ itmege
bâ'is

tütü vü bebgâ:

1. tütü vü bebgâ:

Tarih 40

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Dudu kuşu ve papağan.

Bilür-i revzeni ol denlü 'aḳs-
endâz-ı şâdî kim

Tekellüm-rîz ider âyîne-veş tütü vü
bebgâyı

tütü-āsâ:

1. tütü-āsâ:

Gazel 9

Mısra: 10

Bülbül gibi.

Ṭab'-ı Es'ad bakmasa âyine-i
ruḥsârınâ
Söylemezdi tütü-āsâ böyle şî'r-i
ḥoş-edâ

2. tütü-āsâ:

Kaside 2

Mısra: 76

Papağan gibi.

Göricek âyine-i nûr-i cemâl-i pâkiñ
Seng güftâra gelüp söyledi tütü-āsâ

tütü-dilân-ı dâniş:

1. tütü-dilân-ı dâniş:

Gazel 201

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Bilginin bülbül dillileri.

tütü-dilân-ı dânişi şîrîn-mezâḳ ider
Şehd-i lezîz-i nazmımız Es'ad
şeker gibi

tütü-i kand-ḥâr-ı 'işve:

1. tütü-i kand-ḥâr-ı 'işve:

Terkib-bend 1

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Cilve şekerini yiyen bülbül.

Ey kumrî-i naḥl-i bağ-ı âşûb
V'ey tütü-i kand-ḥâr-ı 'işve

tütü-i mu'ciz-güy-ı ṭab'-ı es'adı:

1. tütü-i mu'ciz-güy-ı ṭab'-ı es'adı:

Gazel 52

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Esad'ın şiirlerinin mucizeler
söyleyen bülbülü.*

Söyledir tütü-i mu'ciz-güy-ı ṭab'-ı
Es'adı

Her ne dem âyîne-veş ol mâh
pehlû gösterir

tütü-i ṭab'-ı nâdire-gü:

1. tütü-i ṭab'-ı nâdire-gü:

Gazel 70

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Benzeri görülmemiş söyleyişe
sahip mizaçlı bülbül.*

Şekker-feşân vaşf-ı lebiñ olsa ger
n'ola
tütü-i ṭab'-ı nâdire-gü
Kandehârlıdır

tutul:

1. tutulup:-up

Gazel 100

Mısra: 10

Yakalanmak.

Es'adâ bir gözi şeh-bâza şikâr oldı
gönül
Tutulup dâma ḳapıldı yine âhû-yi
heves

tütivâ kıl:

1. tütivâ kıl:

Gazel 102

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Göze sürme çekmek.

Gözünde uça da ger tütivâ kılmaḳ
yine Es'ad
Der-i yârîñdû-çeşm-i ḥâhişe gerdi
çekilmezmiş

tutul:

1. tutulmazdı:-maz, -dı

Gazel 140

Mısra: 7

Kapılmak, yakalanmak.

Tutulmazdı dil-i ferzânem ol şâh-ı
sitem-kîşe
Yine rûh almaḡı fî'l-Ḥâl açmazdan
ben öğretdim

U-Ü

u:

1. ü:

Gazel 14

Mısra: 5

"Ve" bağlacı.

Felekde gâh bedr ü geh hilâl
oldığına bādî
‘İzâr u ebruvânîñ şeklini tasvîr ider
mehtâb

2. u:

Gazel 97

Mısra: 12

"Ve" bağlacı.

Ṭavr-ı ‘âşıkdan ‘ayândır hâlet-i
cevr ü cefâ
Reng-i rû geh lûṭf u geh âzârı
şaklar şaklamaz

3. u:

Gazel 115

Mısra: 7

"Ve" bağlacı.

Gül ‘ârız u benefşe ḥaṭ-ı bağ-ı ḥüsn
olup
Ol bağa oldı sünbül-i nûkhet-nisâr
zülf

4. ü:

Gazel 132

Mısra: 3

"Ve" bağlacı.

Tîr-i çevre hedef ü ḳaddi keman
olmayıcak
Kim çeker çille-i âzârını
ebrularınıñ

5. ü:

Gazel 172

Mısra: 5

"Ve" bağlacı.

Çerâğı mihr ü meyi Kevser olsa da
sensiz

Hîç âb ü tâb gelür mi şeb-i
vişâlimize

6. u:

Gazel 186

Mısra: 7

"Ve" bağlacı.

O ebruvân u o müjgânîñ oldı dil
hedefi
Kemân u tîre mukabil nişân
murâdımcâ

7. ü:

Kaside 2

Mısra: 47

"Ve" bağlacı.

Hâtemü ‘r-rüsl ü resulü ‘s seḳaleyn
ü muhtar
Câmi ‘ü ‘l-fazl u hüküm dürr-i yem-
i sümme denâ

8. ü:

Kaside 2

Mısra: 47

"Ve" bağlacı.

Hâtemü ‘r-rüsl ü resulü ‘s seḳaleyn
ü muhtar
Câmi ‘ü ‘l-fazl u hüküm dürr-i yem-
i sümme denâ

9. ü:

Kaside 2

Mısra: 49

"Ve" bağlacı.

Mustafâ Hâmid ü Mahmûd ü
Muḥammed Ahmed
Müctebâ Tâhîr ü Mekkîyy ü
Kureyşî Tâhâ

10. ü:

Kaside 2

Mısra: 49

"Ve" bağlacı.

Mustafâ Hâmid ü Mahmûd ü
Muḥammed Ahmed
Müctebâ Tâhîr ü Mekkîyy ü
Kureyşî Tâhâ

11. ü:

Kaside 2

Mısra: 50

"Ve" bağlacı.

Mustafâ Hâmid ü Mahmûd ü
Muḥammed Ahmed
Müctebâ Tâhîr ü Mekkîyy ü
Kureyşî Tâhâ

12. ü:

Kaside 2

Mısra: 50

"Ve" bağlacı.

Mustafâ Hâmid ü Mahmûd ü
Muḥammed Ahmed
Müctebâ Tâhîr ü Mekkîyy ü
Kureyşî Tâhâ

13. ü:

Kaside 2

Mısra: 51

"Ve" bağlacı.

Münzir ü mürsel ü Yâsîn ü
Nebîyy-i ümmî
Ebtahî vü Medenî nûr-ı habîb-i
Mevlâ

14. ü:

Kaside 2

Mısra: 51

"Ve" bağlacı.

Münzir ü mürsel ü Yâsîn ü
Nebîyy-i ümmî
Ebtahî vü Medenî nûr-ı habîb-i
Mevlâ

15. ü:

Kaside 2

Mısra: 51

"Ve" bağlacı.

Münzir ü mürsel ü Yâsîn ü
Nebîyy-i ümmî
Ebtahî vü Medenî nûr-ı habîb-i
Mevlâ

16. u:

Kaside 3

Mısra: 32

"Ve" bağlacı.

İmâm-ı saff-ı rüsûl reh-küşâ-yı
ḥayr-ı sübûl
Penâh u seyyid-i kül şâh-ı cüd-
peymâdır

17. ü:

Kaside 3

Mısra: 48

"Ve" bağlacı.

Sen ol şeff ‘i ma ‘âsî-gerân-ı
ümmetsiñ
Ki cürm merḥametiñle zelîl ü
rûsvâdır

18. ü:

Kaside 4

Mısra: 73

"Ve" bağlacı.

Bir bende-i zelîl ü siyeh-rû vü pür-
güneḥ

Bir bî-hisâb olan dahî nakd-i
hafteti

19. ü:
Kaside 7
Mısra: 17
" *Ve*" bağlacı.

Fem gönça turre sünbül ü had lâle
kad nihâl
Ruhsâr verd-i âl ü beden yâsemîn
ola

20. ü:
Kaside 7
Mısra: 18
" *Ve*" bağlacı.

Fem gönça turre sünbül ü had lâle
kad nihâl
Ruhsâr verd-i âl ü beden yâsemîn
ola

21. u:
Kaside 7
Mısra: 21
" *Ve*" bağlacı.

Leb reng-i ergavân u gelû lâle-i
sefid
Sîne semen benefşe haat-ı 'anberîn
ola

22. u:
Kaside 8
Mısra: 47
" *Ve*" bağlacı.

Veliyy-i ni'met-i 'âlem hümâm ü
fâzıl u eḫḫam
Le' âlî-i girân-mikdâr 'ilm ü 'iffetiñ
kânı

23. u:
Kaside 9
Mısra: 69
" *Ve*" bağlacı.

Zemîn varak çemen erkâm u sıfır
olup jale
Midâd Baḫr-i siyeh ḥâme olsa hep
eşcâr

24. ü:
Kaside 12
Mısra: 86
" *Ve*" bağlacı.

Ravza-i şevket ü iclâlini Feyyâz-ı
ezel
İde mer'â-yı gül ü sünbül-i hoş-ter
lâle

25. ü:
Lugaz 5

Mısra: 2
" *Ve*" bağlacı.

Ol nedir kim maḫzenü 'l-esrârdır
Kâsid-i her yâr ü her âgyârdır

26. ü:
Lugaz 8
Mısra: 11
" *Ve*" bağlacı.

Fireng ü Rûm u 'Acem Türk
muḫattını ammâ
Ki asl-ı mevlidi İskenderiyyedir
güyâ

27. u:
Lugaz 8
Mısra: 11
" *Ve*" bağlacı.

Fireng ü Rûm u 'Acem Türk
muḫattını ammâ
Ki asl-ı mevlidi İskenderiyyedir
güyâ

28. ü:
Lugaz 12
Mısra: 2
" *Ve*" bağlacı.

Nedir o şey ki salâh u talâhı
câmi'dir
Gehî meşerreti câzib ü gâh râfi'dir

29. u:
Murabba 3
Mısra: 6
" *Ve*" bağlacı.

Pâyine yüzler sürüp itdikçe ben
vaşlıñ recâ
Gâh luḫf u gen 'itâb itseñ ne var ey
pür-cefâ

30. ü:
Nazm 5
Mısra: 1
" *Ve*" bağlacı.

Bu ne kâmet-i kıyâmet bu ne
cünbüş ü ne refṫâr
Ki düşer çü sâye ḥâke gören 'âşıḫ-ı
dil-efgâr

31. u:
Tahmis 2
Mısra: 25
" *Ve*" bağlacı.

Ne Cennetde ne hürîde ne gılmân u
ne Kevserde
Dil-i âgâhdır ihlâsı çün tefsir iden
cümle

32. ü:
Tarih 7
Mısra: 4
" *Ve*" bağlacı.

Âsaf-ı pür-azamet dâver-i Risto-
fitnat
Kahramân-savlet ü Rüstem-hareket
şîr-i vegâ

33. ü:
Tarih 9
Mısra: 10
" *Ve*" bağlacı.

Dâver-i nîk-nihâd âsaf-ı pākîze-
nijâd
Menba'-ı ma'delet ü dâd vezîr-i
dânâ

34. ü:
Tarih 20
Mısra: 4
" *Ve*" bağlacı.

O şâhenşâh-ı âlî-câhı kıldı 'izz-ile
Mevlâ
Şehân-ı dehre mev'il hem enâma
erḫam ü efyed

35. ü:
Tarih 26
Mısra: 1
" *Ve*" bağlacı.

Bâreka'llâh kasr-ı nâzûk-tarz ü pāk
ü bî- 'adîl
K'oldı ra'nâ cā-yı şevḫ-efzâ-yı
sultân-ı delîl

36. ü:
Tarih 26
Mısra: 1
" *Ve*" bağlacı.

Bâreka'llâh kasr-ı nâzûk-tarz ü pāk
ü bî- 'adîl
K'oldı ra'nâ cā-yı şevḫ-efzâ-yı
sultân-ı delîl

37. ü:
Tarih 26
Mısra: 12
" *Ve*" bağlacı.

Olcaḫ pākîze emr-i âsafı ile
temâm
'İzz-ile ol kasr-ı pāk ü bâdî-i şevḫ-i
asîl

38. u:
Tarih 32
Mısra: 12
" *Ve*" bağlacı.

Dāimā bu şu'le-cāy-ı devlet ü iclāl
ola
Bendegāna germ-bağş u düşmene
āteş-feşān

39. ü:

Tarih 39

Mısra: 9

"Ve" bağlacı.

Cihān-ārā vü 'ālem-zīb ü rüh-efzā
kef-i cūdı
Dil-ārā dil-nevāz ü şeh-pesend ü
zübde her kārı

40. ü:

Tarih 39

Mısra: 10

"Ve" bağlacı.

Cihān-ārā vü 'ālem-zīb ü rüh-efzā
kef-i cūdı
Dil-ārā dil-nevāz ü şeh-pesend ü
zübde her kārı

41. ü:

Tarih 39

Mısra: 10

"Ve" bağlacı.

Cihān-ārā vü 'ālem-zīb ü rüh-efzā
kef-i cūdı
Dil-ārā dil-nevāz ü şeh-pesend ü
zübde her kārı

42. u:

Tarih 39

Mısra: 14

"Ve" bağlacı.

Dem-i zībendesinde kalmadı
rencūr 'uşşāka
N'ola her 'işve-bāz u şive-kār itse
vefādārı

43. u:

Tarih 39

Mısra: 18

"Ve" bağlacı.

Nezāre eylemez Ferhād-ı tab'ı
degme Şirine
Görüp şad nāz-dār u nāz-perver
nāzenin yārı

44. u:

Tarih 40

Mısra: 15

"Ve" bağlacı.

O denlü tarz u tarh-ı dil-pesendi
hoş-nümādır kim
Uzaqdan 'aşık-ı dil-dāde kıldı
hüsni deryayı

45. ü:

Tarih 40

Mısra: 21

"Ve" bağlacı.

İlāhī maṭla'-ı mihr ü meh-i şevk u
şafā eyle
Bu kasr-ı dil-küşā-bünyād-ı vālā-
tarh u zībāyı

46. ü:

Kaside 8

Mısra: 47

"ve" bağlacı.

Veliyy-i ni'met-i 'ālem hümām ü
fāzıl u efham
Le'ālī-i girān-mikdār 'ilm ü 'iffetiñ
kānı

'ubūr itdim:

1. 'ubūr itdim:

Tahmis 5

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bir taraftan öbür tarafa
geçme, karşı yakaya geçme, geçiş.

Vezānī-i nesīm-i 'aşk ile kesb-i
sürür itdim
Hemān savb-ı der-i yār-i sitem-
gerden 'ubūr itdim

'ucb ü kibri:

1. 'ucb ü kibri:

Gazel 12

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kendini beğenmişlik ve kibir.

Zātın zerre-i nāçiz ile hem-kadr
eyle
'Ucb ü kibri hāzer it kalbiñe kılma
taqrīb

uçsa:

1. uçsa:-sa

Gazel 102

Mısra: 9

Havada yol almak.

Gözünde uça da ger tütiyā kılmak
yine Es'ad
Der-i yārindü-çeşm-i hāhişe gerdi
çekilmezmiş

ucur:

1. uçurmuş:-muş

Gazel 77

Mısra: 5

Havalandırmak, yerden
yükseltmek, dağıtmak.

Uçurmuş kendüyi zāhid per ü bāl-i
riyāsıyla
Sirişti hāk olan hāsā ki hem-kadr-i
sürüş olmaz

'ūd-ves:

1. 'ūd-ves:

Gazel 190

Mısra: 14

Bir çalgı âleti olan ud gibi.

Eşer-i germi-i 'aşk ile sezādır
Es'ad
'Üd-ves yansa yakılsa nağamāt
erbābı

uğra:

1. uğramaz:-maz

Gazel 98

Mısra: 8

Gelmek, uğramak, ziyaret
etmek.

Seng-i cefā vü çevri dil-i zara bī-
kıyās
Semt-i vefāya uğramaz ol şüh-ı
nev-heves

uğra:

1. uğramış:-muş

Lugaz 19

Mısra: 19

Maruz kalmak.

Uğramış gibi şerr-i şeytāna
Hem husūf eyleyüp nişān-ı kamer

2. uğramış:-muş

Lugaz 19

Mısra: 19

Maruz kalmak.

Uğramış gibi şerr-i şeytāna
Beñzemiş şekli resm-i Rahmāna

3. uğradın:-dın

Gazel 98

Mısra: 5

Karşılaşmak, maruz kalmak.

Sen de diliñle uğradın ey bülbül
eyle pes
Sana bu hoş nevālar için oldı cā
kafes

'ukde-i peşmīnede:

1. 'ukde-i peşmīnede:-de

Gazel 109

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yünden hırka, sufilere mahsus
süssüz kaba hırkanın düğümü.

Es'ad girih-i zülfi hayâlin o perîniñ
kıl rişte gibi 'ukde-i peşmîne
mahfûz

'ukde-küşâ:

1. 'ukde-küşâ:

Tarih 9

Mısra: 12

*Düğümleri çözme, müşkülleri
halledebilme.*

Kâr-ı düşvârı ider cevdet-i fikri
teshîl
Nâhun-ı re'y-i rezînidir anıñ
'ukde-küşâ

'ukde-rîz-i cevri olsa:

1. 'ukde-rîz-i cevri olsa:

Gazel 62

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Eziyet düğümü dökmek.

Sevdâ-yı gamla olsa n'ola 'ukde-
rîz-i cevri
Ol kim o zülfi-i ham-be-hama dil-
rübüdedir

'ukde-sâz-ı târ-ı ma'nâ:

1. 'ukde-sâz-ı târ-ı ma'nâ:

Gazel 50

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Mana tellerinin

düğümleyicisi.

Mü-şikâfân şâh-beyt-i hüsnini
kılsa hayâl
'Ukde-sâz-ı târ-ı ma'nâ mısra'-ı
ebrûsıdır

'ulûfe-hâr-ı hevâ-yı yeñiçeriyim:

1. 'ulûfe-hâr-ı hevâ-yı

yeñiçeriyim:

Kıt'a 3

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yeniçerilerin arzusu olan

ulufe alma.

'Aceb mi mände iken eski dirligim
şimdi

'Ulûfe-hâr-ı hevâ-yı yeñiçeriyim
ben

'ulüvv-i hüsnine:

1. 'ulüvv-i hüsnine:

Gazel 121

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Güzelliğin yüceliği.

O şühûn mushaf-ı rüyında Es'ad
âyet-i haştı
'Ulüvv-i hüsnine nass olduğunda
irtiyâbım yok

'ulüvv-i şânı:

1. 'ulüvv-i şânı:

Gazel 14

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Şan yüceliği, yüksek şeref.

'Ulüvv-i şânı ile olmağın
mâhiyyeti nâkış
O sevda ile kalb-i şafını tekdîr ider
mehtâb

um-:

1. umarım:-(a)r, -(i)m

Kaside 5

Mısra: 53

*Bir şeyin olmasını istemek,
beklemek; sanmak, tahmin etmek.*

Umarım rûz-i ceza senden eyâ
sultânım
Koma girdâb-ı günâh içre dil-i
nâlânım

'ummân:

1. 'ummân:

Tarih 30

Mısra: 18

*(Ar.) Çok büyük engin deniz,
okyanus.*

Mevc şanma o sandal-ı pâkiñ
Suyına cebhe-sây olur 'ummân

2. 'ummân:

Tarih 44

Mısra: 26

*(Ar.) Çok büyük engin deniz,
okyanus.*

Mânend-i Es'ad ol ân tebrîke
nazm-güyân
Neşr-idicek çü 'ummân şad lû'lû-i
mağâlî

'umûm u hususundan:

1. 'umûm u hususundan:

Kaside 1

Mısra: 63

Kelime Tipi: -

Genel ve mahsus olma.

kıl cümlelerin 'umûm u hususundan
ihtiraz
Min-vech olursa ba'zına da nev'-i
istihâ

umûr:

1. umuruñ:-un

Tahmîs 2

Mısra: 9

*Emr'ler, şeyler, işler,
hususlar, hadiseler.*

Umuruñ hakka tefviz eyle gâfil
olma Mevlâdan
Gelür elbet zuhur eyler ne yazdı-y-
se kalem serde

2. umûrında:-ı, -n, -da

Tarih 9

Mısra: 19

*Emr'ler, şeyler, işler,
hususlar, hadiseler.*

Her umûrında Hudâ mazhar-ı
tevfik kılup
şadr-ı devletde mekîn eyleye tâ-
rûz-i cezâ

3. umûrında:-ı, -n, -da

Tarih 15

Mısra: 6

*Emr'ler, şeyler, işler,
hususlar, hadiseler.*

Müeyyed eyleyüp şadrında dâim
Muvaffak kıl umûrında İlâha

4. umûrında:-ı, -n, -da

Tarih 1

Mısra: 11

İşler, görevler.

Her umûrında idüp mazhar-ı
tevfik-i celî
'Ömrini devletini eyleye efzûn
Mevlâ

5. umûrında:-ı, -n, -da

Tarih 5

Mısra: 13

İşler, görevler.

O zât-ı mekrûmet-âyata her dem
her umûrında
kıla tevfikini yâver Cenâb-ı
Hażret-i Mevlâ

'unvân:

1. 'unvân:

Gazel 147

Mısra: 12

*Bir kitabın veya bir
bölümünün, makâle, mektup vb.nin
başına yazılan yazı veya kelime,
aidiyeti belirten lakap.*

Şeh-nâme-i Ruhında haţ-ı yâri
Es'adâ

Dībāce-i melāḥata 'ūnvān sanur
gören

2. 'ūnvānı:-ı

Kaside 8

Mısra: 62

Derece, mertebe, rütbe; şan, şöhret.

Sen ol ma'nā-yı ra'nā-yı kemāl-i
fazl u hikmetsiñ
Vücūdündür kitāb-ı müstetāb-ı
luṭfuñ 'ūnvānı

3. 'ūnvānı:-ı

Tarih 7

Mısra: 5

Derece, mertebe, rütbe; şan, şöhret.

Meymenet bende-i fermānı kerem
'ūnvānı
Ma'delet şānı 'atā hil'at-i pāki
ḥaḳkā

ur:

1. ursa:-sa

Kaside 11

Mısra: 92

*Mühür vurmak
bağlamındadır.*

Ben o nessāc-ı bihīn kāle-i nazmım
ki seza
Ursa gülğonça-i mühriyle felek
tamgāyı

ur-:

1. urmada:-ma, -da

Gazel 195

Mısra: 5

Vurmak, çarpmak.

Müjgānı zaḥm urmada ben mest-i
çeşm-i yār
Geçdi hadengi cānıma terkeşdeyim
daḥi

urul:

1. urulmadı:-ma, -dı

Gazel 197

Mısra: 2

Vurulmak, hedef olmak.

Pişinde tığ-i gamze-i yārin
durulmadı
Tir-i nigāha ben gibi kimse
urulmadı

'uṣṣāk:

1. 'uṣṣākı:-ı

Gazel 79

Mısra: 9

Âşıklar.

Kırar 'uṣṣākı mest-i nāz iken
şemşir-i gamzeyle
Belî hüşyār olan bî-hüde tığ-i hün-
çekān çekmez

2. 'uṣṣākı:-ı

Gazel 21

Mısra: 1

*(Sevgiliye tutkuyla bağlanan)
Âşıklar.*

Ruḥuñdur çün hezār 'uṣṣākı şeydā
itmege bā'is
Hevā-yı tırradır tahrık-i sevdā
itmege bā'is

3. 'uṣṣākı:-ı

Gazel 135

Mısra: 8

*(Sevgiliye tutkuyla bağlanan)
Âşıklar.*

Şevk-ı Ruḥuñla nālelerin reşk-i
bülbül it
'uṣṣākı gül-sitān-ı deriñde hezār kıl

4. 'uṣṣāk:

Tahmis 4

Mısra: 27

*(Ar.) Âşık kelimesinin çoğulu
II. Âşıklar.*

Es'ad-āsā n'ola 'uṣṣāk iderlerse
hazer
Gamze şad-çāk-kün-i laht-ı dil-i
gam-perver

5. 'uṣṣākıñ:-ıñ

Gazel 68

Mısra: 5

*(Ar.) Âşık kelimesinin çoğulu
II. Âşıklar.*

Nice bīdār olmasun 'uṣṣākıñ iy
nūr-ı basar
Dīdede her şeb ḥayālın gibi bir
mihmān olur

6. 'uṣṣākıñ:-ıñ

Gazel 150

Mısra: 7

*(Ar.) Âşık kelimesinin çoğulu
II. Âşıklar.*

'uṣṣākıñ 'ayn-ı zulmet olur nūr-ı
dīdesi
Cān gibi gözden olsa o rüh-ı revān
nihān

7. 'uṣṣākıñ:-ıñ

Nazm 13

Mısra: 3

*(Ar.) Âşık kelimesinin çoğulu
II. Âşıklar.*

Hevā-yı zülf ile 'uṣṣākıñ oldılar
mecnūn
Teraḥḥum eyle şehā beste kıl o
zencire

8. 'uṣṣākı:-a

Gazel 35

Mısra: 6

(Ar.) Âşıklar.

Açılmaz her kese rāz-ı derūnıñ
âşıkār itmez
Virür 'uṣṣākā ammā mū-be-mū
hatdan haber kâgaz

9. 'uṣṣākı:-a

Gazel 48

Mısra: 5

(Ar.) Âşıklar.

Helāk eyler idüp 'uṣṣākā zehr-āb-ı
elem işrāb
Beli ağıyār gerçi şüretā ecsāmdır
semdir

10. 'uṣṣākı:-a

Gazel 83

Mısra: 6

(Ar.) Âşıklar.

Çār olsa da ger revzene-i çeşm
ümīdi
'uṣṣākā o mehden der-i iḳbāl
açılmaz

11. 'uṣṣākı:-a

Gazel 88

Mısra: 9

(Ar.) Âşıklar.

'uṣṣākā taḥībān-ı hüsün raḥm idüp
Es'ad
Zaḥm-ı dil-i gam-ḥārına merhem-
zeniş olmaz

12. 'uṣṣākı:-a

Kaside 7

Mısra: 4

(Ar.) Âşıklar.

Demdir ki lāle dāğ-ı dilin âşıkār
idüp
'uṣṣākā 'arz-ı süziş ile kām-bīn ola

13. 'uṣṣākı:-a

Tarih 39

Mısra: 13

(Ar.) Âşıklar.

Dem-i zibendesinde kalmadı
rencūr 'uṣṣākā
N'ola her 'işve-bāz u şive-kār itse
vefādārı

14. 'uṣṣāk:

Gazel 41

Mısra: 5

Ar. 1. Aşıklar. 2. Türk müziğinde uṣṣāk dörtlüsüne bûselik beşlisi ilâvesiyle meydana gelen ve düğâh perdesinde karar kılan basit makam.

Muḥayyer olsa dem-i vaşl-ı yârda

'uṣṣāk

Niyâz-ı buselik ile nevâya mâ'ildir

'uṣṣâka görünür:

1. 'uṣṣâka görünür:-a

Gazel 24

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Aşıklara görünmek.

Rast olmaz kec-revişdir taḅ'-ı aḡyâr Es'adâ
Görinür 'uṣṣâka çengâl-i belâdan daḡi kec

'uṣṣāk-ı bî-nevâya:

1. 'uṣṣāk-ı bî-nevâya:

Nazm 8

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Nasipsiz, çaresiz, kısmetsiz aşıklar.

'uṣṣāk-ı bî-nevâya dem-i 'arz-ı Hâldir
Evc-i keremde kıldı o şeh nâz ile karâr

'uṣṣāk-ı zâra:

1. 'uṣṣāk-ı zâra:

Gazel 164

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Aḡlayan aşıklar.

Gehî pür-çîn olup eyler harâb-âbâd dünyâyı
Gehî izhâr ider 'uṣṣāk-ı zâra fart-ı vüdd ebrû

uṣṣāk-ı zâr-ı rûze-keş-i hecr ü miḥnete:

1. uṣṣāk-ı zâr-ı rûze-keş-i hecr ü miḥnete:

Gazel 33

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sıkıntı ve ayrılık gününü çekip inleyen aşıklar.

Uṣṣāk-ı zâr-ı rûze-keş-i hecr ü miḥnete
Olmaz libâs-ı ḡam gibi ra 'nâ kabâ-yı 'id

usûl:

1. usûl-ile:-ile

Gazel 171

Mısra: 3

Tarz, yöntem ve mûsikîmizde belli düzümlerden yapılarak kalıp hâlinde tespit edilmiş ölçülere verilen isim.

Bir usûl-ile kılp bin 'işveyi dem-bestesi

Çarḡ-ı ḡüsnuñ çenberinden geçdi ol şeh nâz ile

usûl ile menâr:

1. usûl ile menâr:

Kaside 8

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Yöntem ve işaret.

Mutavvel nüṣhasın çün serv-i bālâ eyleyüp tekml
Usûl ile menâra bed'idüp devşirdi dāmânı

usûl-i nâsih ü mensûhı:

1. usûl-i nâsih ü mensûhı:

Kaside 1

Mısra: 109

Kelime Tipi: -

Hükmü kaldırma ve nasihat yoluyla.

Cümle usûl-i nâsih ü mensûhı bi'setîñ
kıldı kitâb ü sünnet ile şerḡ ü intikâ

uv:-

1. uyduñ:-du, -ñ

Kaside 1

Mısra: 13

Kapılmak, inanmak, riayet etmek.

Uyduñ hevâlara ne 'aceb ḡaflet eylediñ
'Âlem te'accüb eyleye bu fi'l ile saña

uyan:

1. uyandım:-dı, -m

Müsemmen 1

Mısra: 46

Gaflet içinde ve olup bitenden habersiz durumda iken gerçeklerin

farkına varmaya başlamak, hakikati görmek, gözü açılmak.

Hiç inanıñ yog imiş şimdi inandım güzelim
ḡâb-ı ḡafletde iken sanki uyandım güzelim

uyma:

1. uymadığına:-dıḡ, -ı, -na

Lugaz 14

Mısra: 19

Ölçüleri birbirini tutmak, uymak; uygun düşmek, münasip olmak.

Beytler birbirine uymadığına bakma
şanma ol şey de bir üstâd elinden çıkma

uzâḡ:

1. uzag:

Kaside 9

Mısra: 66

Uzak.

Sabâ gubâr-ı deriyle güzâr kılsa yemi
İder uzag ile emvâci tîḡ-i cevher-dâr

uzak:

1. uzakdan:-dan

Tarih 40

Mısra: 16

Yakın olmayan, uzak.

O denlü tarz u tarh-ı dil-pesendi ḡoş-nümâdır kim
Uzakdan 'âşık-ı dil-dâde kıldı ḡüsni deryayı

uzan:

1. uzanup:-up

Lugaz 3

Mısra: 8

Uzan-: uzanmak, tembelleşmek, gevşemek.

kalbi keyfiyyet-i meyhâne gibi Uzanup yatmada mestâne gehî

uzun:

1. uzun:

Lugaz 3

Mısra: 12

(İnsan için) Boylu, boyu fazla olan.

hırka-ber-düş u küleh-ber-serdir
Bir uzun boyluca burnaz erdir

üç:

1. **uçurmağ:-ur, -mağ**

Gazel 136

Mısra: 7

*Havaya kalkıp gitmek,
tayeran etmek.*

Sıfır dest-âmüz-ı ikbâlim uçurmak
istememez
Pençe zibidir hümâ-yı lâne vâlâ-yı
emel

2. **üç:**

Lugaz 6

Mısra: 5

"Üç" sayı sıfatı.

Baksan ekser üç bölükdür ol gürüh
Dağı artık olmağa vardır vücüh

3. **üç:**

Lugaz 15

Mısra: 2

"Üç" sayı sıfatı.

Bir 'acâyib nesne gördüm
bilmedim ammâ nedir
Birbiri içinde gūyâ üç 'aded
peymânedir

4. **üç:**

Lugaz 19

Mısra: 11

"Üç" sayı sıfatı.

Bakî üç harfini o nâmın eger
kalb idersen günâhdır dirler

5. **üç:**

Lugaz 19

Mısra: 11

"Üç" sayı sıfatı.

Bakî üç harfini o nâmın eger
kalb idersen günâhdır dirler

üftâde:

1. **üftâdelere:-lere**

Terkib-bend 1

Mısra: 15

Düşkün, biçare, aşık olmak.

Üftâdelere mürüvvet eyle
Şâyân-ı nigâh-ı vuşlat eyle

üftâde-çâh-ı fûrkatiñ:

1. **üftâde-çâh-ı fûrkatiñ:**

Gazel 55

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ayrılık çukuruna düşmüş.

Cihân dil-teşne-i âb-ı zülâl-i
vuşlatıñdır hep
Çü Es'ad ey perî üftâde-çâh-ı
fûrkatiñ kimdir

üftâde-i çeşm-i mestiñ:

1. **üftâde-i çeşm-i mestiñ:**

Rûbai 9

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sarhoş gözün düşkün.

Üftâde-i çeşm-i mestiñ iken bu dil
Lâyık mı nigâh itmeyesin gâh u
geh

üftâde-i fûrkat-kede-i kîne:

1. **üftâde-i fûrkat-kede-i kîne:**

Tahmis 4

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Kinin ayrılık yerine düşmüş.

Rîsmân-bâz-ı ğam-ı 'aşkıñı ey
sîmîn-ten
İtmek üftâde-i fûrkat-kede-i kîne
neden

**üftâde-i ğıyâbe-i cübb-i
melâmeti:**

1. **üftâde-i ğıyâbe-i cübb-i
melâmeti:**

Gazel 40

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kınanma kuyusunun dibine

düşmüş.

Üftâde-i ğıyâbe-i cübb-i melâmeti
Çand-i şekibi Mısr-ı vişâle 'azîz
ider

üftâde-i peygüle-i çâhız:

1. **üftâde-i peygüle-i çâhız:**

Gazel 86

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kuyunun bir köşesine düşmüş.

Mâil degiliz vaşl-ı Zeliḫâ-yı
zamâna

Yûsuf gibi üftâde-i peygüle-i çâhız

üftâde-i semt-i gurûb ol:

1. **üftâde-i semt-i gurûb ol:**

Gazel 167

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Güneşin battığı tarafa
düşmek.*

Şafaḫ-âsâ n'ola üftâde-i semt-i
gurûb olsa
Fûrûg-ı ḫüsn-i 'âlem-tâbı kıldı
mihri şermende

üftan:

1. **üftanıñım:-ıñ, -ım**

Gazel 131

Mısra: 1

Düşen, düşerek.

Mânend-i sâye pâyıña üftanıñım
seniñ
Ey serv-i nâz dest-be-dâmânıñım
seniñ

üftân-ı târı olan:

1. **üftân-ı târı olan:**

Gazel 64

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Karanlığa düşüren.

Olan üftân-ı târı râh-ı ğurbet-reh-
nümâsızdır
O bigâne kimiñle hem-dem olsun
âşinâsızdır

ülfet:

1. **ülfeti:-i**

Lugaz 13

Mısra: 7

Alışkanlık, bütünleşme.

Kiminin ülfeti ekâbir ile
Kimi me'nûs olur asâğir ile

ülfet eyleriz:

1. **ülfet eyleriz:**

Nazm 2

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Yakınlık göstermek; tanışmak,
görüştüp konuşmak; dost olmak.*

Süfî yeter riyâyı kı rindâne bezme
gel
Sâfi-dilz seninle dağı ülfet eyleriz

ülfet-i muṣṭaribü'r-rây olur:

1. **ülfet-i muṣṭaribü'r-rây olur:**

Gazel 202

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Düşünceleri sıkıntılı olanlarla
dost olmak.*

Ülfet-i muẓtaribü'r-rây olur rüh-
güdâz
Zer-i halis ile âmîziş-i sîm-âb gibi

ümîd:

1. ümîd-i:-i

Gazel 83

Mısra: 5

*1. Arzu edilen, olması istenen
bir şeyin gerçekleşebileceği
ihtimâlinin verdiği rahatlatıcı,
ferahlatıcı duygu, olması istenen
bir şeye duyulan beklenti, umut.*

Çâr olsa da ger revzene-i çeşm
ümîdi
'uşşâka o mehden der-i ikbâl
açılmaz

ümîd-i bûs-i lebiyle:

1. ümîd-i bûs-i lebiyle:

Gazel 175

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Dudağı öpme arzusu.

Ümîd-i bûs-i lebiyle o 'İsî-i nâzîñ
Çü mürde cân atarım rûhdan da
şadellige

ümîd-i bûs-tih-i pây-i yâr:

1. ümîd-i bûs-tih-i pây-i yâr:

Gazel 84

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin ayağının susuz
çölünü öpme ümidi.*

Ümîd-i bûs-tih-i pây-i yâr ile Es'ad
Güzer-gehinde dil-i zarı hâk-i râh
ideriz

ümîd-i nûş:

1. ümîd-i nûş:

Gazel 176

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

(Şarap) içme umudu.

Habâb-ı bâde şanma câmde ey
sâkî-i gül-ruh
Gözüm kaldı ümîd-i nûş ile mir'ât-
ı sâgarda

ümîd-i şefâ'at:

1. ümîd-i şefâ'at:

Kaside 4

Mısra: 78

Kelime Tipi: -

Affedilme umudu.

Dergâh-ı 'izz ü şefkatîne yüz sürüp
ider
Ol demde Hâzretiñden ümîd-i
şefâ'atı

ümmet:

1. ümmetleriñ:-ler, -in

Kaside 1

Mısra: 106

*Bir peygambere inanan
topluluk.*

Ey pâdişâh-ı milket-i levlâk hâk bu
kim
kayd-ı hatardan eylediñ
ümmetleriñ rehâ

2. ümmetlerini:-leri, -n, -i

Kaside 1

Mısra: 90

*Bir peygambere inanan
topluluk.*

Vasl itdi Hâkka fasl-ı hitâb-ı
risâleti
Ümmetlerini kılmağ için mazhar-ı
'atâ

3. ümmetleriñden:-ler, -i, -nden

Kaside 1

Mısra: 125

*Bir peygambere inanan
topluluk.*

Ümmetleriñden Es'ad-ı bî-çâre
bendeññ
Oldı muḳayyed ism ile ef'âlî
mutlaḳa

4. ümmetleriñden:-ler, -i, -nden

Kaside 4

Mısra: 75

*Bir peygambere inanan
topluluk.*

Ümmetleriñden Es'ad-i cürm-
iştigâlden
Kim leşker-i günâhı pür eyler
kıyameti

5. ümmetiñ:-in

Kaside 3

Mısra: 73

*Bir peygambere îman
edenlerin, onun getirdiklerine
inanıp tâbi olanların meydana
getirdiği topluluk II Hz.
Muhammed'in ümmeti.*

Cenâb-ı Hâzretiñe ümmetiñ
hedâyası
Dür-i girân-bahâ-yı salât-ı fuzlâdır

ümîd id:

1. ümîd id:

Kaside 4

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Ummak, ümit etmek.

Pîş-i Cenâb-ı Hâkka ne yüzle
revân olup
Ümîd idersiñ olmağa şâyân-ı
rahmeti

ümîd-i ihsânîñ iderler:

1. ümîd-i ihsânîñ iderler:

Murabba 3

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Cömertlik ummak.

Her zamân ümîd-i ihsânîñ iderler
bendeğân
Şeh-levendim merḫamet şefkat
mürüvvet kânısıñ

ümîd-i kadem-rencî-i dilberle:

1. ümîd-i kadem-rencî-i dilberle:

Gazel 199

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin tenezzül edip
gelmesi ümidi.*

Der-i hâhişde ümîd-i kadem-
rencî-i dilberle
Mişâl-i Hâkka Es'ad dîde-i hûn-bâr
kalsun mı

ümîd-i pây-mâlî-i serv-i kadiñle:

1. ümîd-i pây-mâlî-i serv-i kadiñle:

Gazel 200

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Selvi boylu sevgilinin ayakları
altında olmanın, ayağına
kapanmanın ümidi.*

Ümîd-i pây-mâlî-i serv-i kadiñle
ben
Çün sâye zîb-i devha-i şimşâd
olam gibi

ümîd-i rû-mâl üzreyiz:

1. ümîd-i rû-mâl üzreyiz:

Nazm 34

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Deyim**

*(Sevgilinin) ayağına yüz
sürme ümidinde olmak.*

Pây-i yâre gerçi ki ümmîd-i rû-mâl
üzreyiz
Cevr ile amma ki gam-keşlikde bir
Hâl üzreyiz

ümmîd-i vuslatla:

1. ümmîd-i vuslatla:

Nazm 12

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kavuşma umudu.

Dilâ ümmîd-i vuslatla demâdem
nâle eylersin
Beni derd-i firâk öldürdi bilmem
sen ne söylersin

ünsiyyet:

1. ünsiyyetin:-in

Gazel 111

Mısra: 10

Yakınlık, ahabplık, ülfet.

Es'adâ peygüle-i hasretde zâr iken
yine
İtmedi ünsiyyetin benden gam-ı
fûrkât dirîg

2. ünsiyyeti:-i

Lugaz 4

Mısra: 3

*Alışkanlık, ahabplık,
arkadaşlık.*

Her zaman insân ile ünsiyyeti
Rûzgâr ile bulur germiyyeti

üns-kün-i zenb-i bî-nihâyet:

1. üns-kün-i zenb-i bî-nihâyet:

Kaside 3

Mısra: 65

Kelime Tipi: -

*Hadsiz günaha
alışmış/işlemiştir.*

Odur o üns-kün-i zenb-i bî-nihâyet
kim
Yanında cümle günâhın sagîri
kübrâdır

'üryân olup:

1. 'üryân olup:

Tahmis 2

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Soyunmak, arınmak.

İrılmaz ka'rına 'üryân olup bin
gavtalar kılsañ
Göñül bir Baħr-ı pür-mevc-i
tecellîdir eger bilseñ

üşküdar:

1. üşküdarlıdır:

Gazel 70

Mısra: 6

*İstanbul'un Anadolu
yakasında bir ilçe.*

Mahv olsa da özüm hora geçmez
ol âfete
Bildim ki aslı Engüri ya
Üşküdarlıdır

üşküfte:

1. üşküfte:

Kaside 9

Mısra: 96

Yeni açılmak.

Benim o bülbül-i şad-âb-ı verd-i
bâğ-ı hüner
Ki bir demim ider üşküfte şad gül-i
güftâr

üstâd:

1. üstâdî:-i, -n

Rûbai 4

Mısra: 2

Öğretici, öğretmen.

Ey âh-ı şerer-feşân nedir feryâdîñ
Kimdir ki 'aceb bu vech ile üstâdîñ

2. üstâd:

Lugaz 14

Mısra: 20

*(Fars.) Herhangi bir ilimde
veya sanat alanında bilgi ve söz
sâhibi olan, üstün bir yeri, tam
vukûfu bulunan kimse II. Hoca,
öğretmen.*

Beytler birbirine uymadığına
bakma
şanma ol şey de bir üstâd elinden
çıkma

üstâd olup:

1. üstâd olup:

Tahmis 2

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

Öğretici olmak.

Lisân-ı Hâlidir üstâd olup taħrir
iden cümle
Degil ancak bedende Es 'adâ
tedbîr iden cümle

üstâd-ı fûn-ı fiten ol:

1. üstâd-ı fûn-ı fiten ol:

Gazel 89

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Fitne ilminin hocası olmak.

Çeşmiñ gibi üstâd-ı fûn-ı fiten
olmaz
Gamzeñ gibi şakird-i mebahîş-
şiken olmaz

üstâd-ı kâr-ı ân:

1. üstâd-ı kâr-ı ân:

Gazel 203

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Cazibenin ustası.

Üstâd-ı kâr-ı ân iken ebrû-yı çâr-ı
yâr
Nev hatla nakş-ı hüsnî şeş-âgâza
başladı

üstâd-ı nema:

1. üstâd-ı nema:

Kaside 8

Mısra: 41

Kelime Tipi: -

Büyütüp geliştiren hoca.

O deñlü itdi üstâd-ı nema neşr-i
ma'ârif kim
Pür itdi nev-be-nev erbâb-ı dânişle
gülistanı

üstür-i tākāt ol:

1. üstür-i tākāt ol:

Gazel 102

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Takat devesi olmak.

Ne deñlü olsa haml-âmûz-ı hicrân
üstür-i tākāt
O şūhuñ yine bār-ı miñnet-âverdi
çekilmezmiş

üzre:

1. üzreyiz:

Nazm 34

Mısra: 4

Üst, üstünde, üzerinde.

Duş olaldan şâh-bâz-ı çeşmine bir
âfetin
Murg-i perrânız küşâyış-kârî-i bâl
üzreyiz

2. üzre:

Nazm 15

Mısra: 1

Üstünde, üzerinde.

Ruhsarı üze şanma haṭ-ı müşk-
fām-ı nev
Buldu kenār-ı nüşḥa-i ḥüsni hitām-ı
nev

3. **üzre:**

Gazel 139

Mısra: 8

"Amaç, koşul, zamanda
yakınlık, gibilik" anlamları katan
üzere edatı. Metinde
"doğrultusunda" anlamı katmıştır.

Döküp eşkim ser-i
müjgānlarımdan kaṭra-ber-kaṭra
Dü çeşmim havz-ı sīnem üze güyā
Selsebil itdim

4. **üzre:**

Kaside 1

Mısra: 77

"Amaç, koşul, zamanda
yakınlık, gibilik" anlamları katan
üzere edatı.

Başla belāḡat üze me'ān-i
mu'cize
Bulsun bu nev nesīd feṣāḥatla
intiha

5. **üzre:**

Gazel 9

Mısra: 2

"Amaç, koşul, zamanda
yakınlık, gibilik" anlamları katan
"üzere" edatı.

haṭ-demīde oldı şanma levh-i rüy-
i dil-rübā
Sīm ṭāḫ üze yazıldı sūre-i şems ü
ḡuḥā

6. **üzre:**

Tarih 29

Mısra: 15

"Amaç, koşul, zamanda
yakınlık, gibilik" anlamları katan
"üzere" edatı.

İ'tizāl üze olup fermān-berīden
güyyā
Gerçi göstermişdi tavr-ı serkeşī
İrāniyān

7. **üzre:**

Gazel 11

Mısra: 1

-nın üzerine, -a doğru.

Rüy-i pür-tāb üze ol meh zülfini
kıldı niḳāb
Āfiṭāb-ı 'ālemi setr eyledi güyā
seḫāb

8. **üzre:**

Gazel 141

Mısra: 3

"Doğrultusunda" anlamında
"üzere" edatı.

Āyāt-ı sun'ı levh-ı vücūd üze şebt
idüp
Esrār-ı küntü kenzen'i hep kıldı hal
kalem

9. **üzre:**

Gazel 174

Mısra: 10

"Doğrultusunda" anlamında
"üzere" edatı.

Sūḫan-verlikde Es'ad ebkem eyler
nice güyāy
Giderse vādī-i eş'āra nuṭṭı bu
siyāk üze

10. **üzre:**

Gazel 174

Mısra: 1

"Gereğince, doğrultusunda"
anlamları katan "üzere" edatı.

Ne dem devr itse bezm-i meyde
rindāne Mezāk üze
Döner peymāne-veş dil sākī-i
sīmīn-sāk üze

11. **üzre:**

Beyit 11

Mısra: 2

"Üzerinde" anlamı veren
kelime.

Tāb-ı meyden şanma hü-y-riz oldı
rüy-i enveri
Āteş üze āb gösterdi Ruḥı i'cāz ile

12. **üzre:**

Gazel 108

Mısra: 7

"Üzerinde" anlamı veren
kelime.

Ruhsarı üze sāye-i gīsūsı bār iken
Ol tıfl-ı nāz kıldı neden İḥtiyār-ı
haṭ

13. **üzre:**

Lugaz 14

Mısra: 15

"Üzerinde" anlamı veren
kelime.

Didim āyā haṭ-ı yār üze ne zībādır
bu
Didiler Ṭurra-i müşkīn-i dil-ārādır
bu

14. **üzre:**

Gazel 48

Mısra: 7

"Üzerine" anlamında
kullanılan kelime.

Lisān-ı 'aşk-bāzān-ı rnelāmet-piše-
gān üze
O kim ḡamdan müberrā ḡuşşadan
nā-kāmdır kemdir

15. **üzre:**

Gazel 112

Mısra: 1

"Üzerine" anlamında
kullanılan kelime.

Şevk-ı Ruhsārınla yakşam sīnem
üzre n'ola Dāḡ
Āteş-i pür-şu'leden sūzān olur zīrā
Çerāḡ

16. **üzre:**

Gazel 147

Mısra: 5

"Üzerine" anlamında
kullanılan kelime.

Bilmez ḫaḳīḳat üze maḥabbet ne
oldıgın
Sırr-ı nihān-ı 'aşkı nümāyān sanur
gören

17. **üzre:**

Gazel 160

Mısra: 9

"Üzerine" anlamında
kullanılan kelime.

ḫaḳīḳat üze kārın itmeyen sencide
nāḳışdır
Kef-i mīzānı kılsa rüz-i maḫşer
dest ü dāmānın

18. **üzre:**

Gazel 171

Mısra: 6

"Üzerine" anlamında
kullanılan kelime.

Tāb-ı meyden şanma hü-y-riz oldı
rüy-i enveri
Āteş üze āb gösterdi Ruḥı i'cāz ile

19. **üzre:**

Gazel 174

Mısra: 2

"Üzerine" anlamında
kullanılan kelime.

Ne dem devr itse bezm-i meyde
rindāne Mezāk üze
Döner peymāne-veş dil sākī-i
sīmīn-sāk üze

20. **üzre:**

Gazel 174

Mısra: 4

"Üzerine" anlamında
kullanılan kelime.

Tevāzu 'larla mānend-i ziyā her
hāke rū-māl ol
Karār itmek dilerseñ mihr-āsā çār-
tāk üzre

21. **üzre:**

Gazel 174

Mısra: 8

"Üzerine" anlamında
kullanılan kelime.

Görinen Dāğ-ı hūn-ālūde şanma
sīnede serde
Gül-i şad-berg-i hasretidir nihāl-i
iştīyāk üzre

22. **üzre:**

Gazel 186

Mısra: 4

"Üzerine" anlamında
kullanılan kelime.

Tabī'atımca o Ruhsār meşrebimce
o leb
Mezākım üzre o gabgab dehān
murādımca

23. **üzre:**

Gazel 190

Mısra: 1

"Üzerine" anlamında
kullanılan kelime.

Virse kânūn şafā üzre rebāba tābı
Cān bulup muṭṭibe reşk eyler idi
Fārābī

24. **üzre:**

Kaside 1

Mısra: 71

"Üzerine" anlamında
kullanılan kelime.

Devr ü teselsül üzre hevādan güriz
idüp
Bürhān-ı haḳḳa müstenid ol olma
bī-nevā

25. **üzre:**

Lugaz 14

Mısra: 8

"Üzerine" anlamında
kullanılan kelime.

'Aded-i harfini eylersem 'add ü
beyān
Altı yüz on bir olur vech-i fasih
üzre hemān

26. **üzre:**

Muamma 1

Mısra: 2

"Üzerine" anlamında
kullanılan kelime.

Ger dilerseñ nām birle olasın evvel
bekām
Nāsa tertīb üzre iclāle şürü' eyle
müdām

27. **üzre:**

Muamma 12

Mısra: 1

"Üzerine" anlamında
kullanılan kelime.

Tururlar hep ayağ üzre der-i
meyhāneden yārān
Döner yok ey dil anda cām-veş nā-
gāh var sende

28. **üzre:**

Muamma 13

Mısra: 2

"Üzerine" anlamında
kullanılan kelime.

Zāhidi gör ki eyleyüp sihri
Avuç üzre alur çeküp mihri

29. **üzre:**

Rübai 7

Mısra: 3

"Üzerine" anlamında
kullanılan kelime.

Bir kerre ne var murādım üzre
dönseñ
Bī-hüde degil ki ser-nigün olduñ
sen

30. **üzre:**

Tahmis 1

Mısra: 33

"Üzerine" anlamında
kullanılan kelime.

hulūş üzre niyaz it agla inle
cehdiñi bezl it
Eliñ aç mültezemde kāse-i
deryūze-i fazl it

31. **üzre:**

Tarih 8

Mısra: 13

"Üzerine" anlamında
kullanılan kelime.

Meyl idüp nass-ı mübīn üzre o
şadr-ı gāzī
Şevket ü devleti izhār iderek virdi
rızā

32. **üzre:**

Tarih 41

Mısra: 12

"Üstüne" anlamında
kullanılan zarf.

Daḫi çift olsa çeng-i Zühre mīh-i
sīm olup encüm
Yapılsa 'arsa-i çarḫ üzre ger bir
kāh-ı zīb-ārā

33. **üzre:**

Gazel 186

Mısra: 9

"Üzerine, doğrultusunda."
anlamı katan kelmedir.

Döner mi kutb-ı ümīd üzre Es'adā
bilmem
Bu āsyāb-ı felek bir zamān
murādımca

üzreviz:

1. **üzreyiz:**

Nazm 34

Mısra: 2

Bir durumun içerisinde
olmak.

Pāy-i yāre gerçi ki ümmīd-i rū-māl
üzreyiz
Cevr ile amma ki ḡam-keşlikde bir
Ḥāl üzreyiz

V

vābeste:

1. **vābestedir:-dir**
Gazel 69
 Mısra: 5
Bağlı.

Nik-nakş-ı kār-sāzī yavere
 vābestedir
 Cünbüş-i engüş ile evtār kendin
 gösterir

vā-beste:

1. **vā-beste:**
Kaside 1
 Mısra: 92
-e bağlı.

Oldur o 'ayn-ı 'ilm-i bedi'ül-beyān
 kim
 İ'cāz nuṭṭ-ı pākine vā-beste dāima

vā-beste kıl:

1. **vā-beste kıl:**
Nazm 14
 Mısra: 3
 Kelime Tipi: -
Bağlamak, bağlı yapmak.

Zerre-veş vā-beste kıl tār-ı şu'ā'-ı
 hüsnuñe
 'Andelīb-āsā enīn ü nāle kıлма
 kārımı

vābeste-i zülf:

1. **vābeste-i zülf:**
Gazel 100
 Mısra: 3
 Kelime Tipi: -
Saçı bağlı olmak.

Oldı vābeste-i zülfi o kemān-
 ebrūnuñ
 Böyle bir çille daḥi çekmedi bāzū-
 yı heves

va'de:

1. **va'deler:-ler**
Gazel 185
 Mısra: 7
Söz, vaat.

Hep va'deler itmekde dürüg ile
 güzāriş
 Taḥşīl-i emel ḥāṭıra gelmez bu
 gidişe

va'de-i vaşlū:

1. **va'de-i vaşlū:**
Müsemmen 1
 Mısra: 70
 Kelime Tipi: -
Kavuşma sözü.

Nuṭṭ-ı 'Isī gibi la'linde iken şehd
 şehā
 Va'de-i vaşlū ile eyle bu bīmāra
 deva

va'de-i vuşlat id:

1. **va'de-i vuşlat id:**
Beyit 14
 Mısra: 2
 Kelime Tipi: -
Kavuşma sözü vermek.

Kār eyledikçe gāmzesi tīg-i kadir
 kadar
 Her zaḥm-dāra va'de-i vuşlat ider
 eder

va'd-i büse:

1. **va'd-i büse:**
Gazel 118
 Mısra: 7
 Kelime Tipi: -
Öpücük sözü.

Neden ağıyāra va'd-i büse hadd-i
 Ḥāl-dārından
 Revā mı zāglar gül hırmeninden
 dāne-çin olmak

vādī-i 'aşk:

1. **vādī-i 'aşk:**
Gazel 112
 Mısra: 10
 Kelime Tipi: -
Aşk vadisi.

Dīdede kākūl ḥayālī sīnede şad-
 Dāğ-ı gām
 Vādī-i 'aşk oldı bana Es'adā Dāğ
 üsti bağ

vādī-i cūd:1. **vādī-i cūd:**

Tarih 21
 Mısra: 8
 Kelime Tipi: -
Cömertlik vadisi.

Gābe-i rezem-i e'ādide hūner-ber-
 terdir
 Vādī-i cūdā ḥātemden 'atāsı
 ezyed

vādī-i eş'āra:

1. **vādī-i eş'āra:**
Gazel 174
 Mısra: 10
 Kelime Tipi: -
Şiir vadileri,sahaları.

Sūḥan-verlikde Es'ad ebkem eyler
 nice güyāyı
 Giderse vādī-i eş'āra nuṭṭı bu
 siyāk üzre

vādī-i eymen:

1. **vādī-i eymen:**
Gazel 166
 Mısra: 8
 Kelime Tipi: **Kalp ifade**
Musa Peygamberin Tur
Dağı'nda Allah'ın tecellisine
mazhar olduğu yer.

Komaz fūrūğ-ı ḥaḳīkatden iktibāsa
 hevā
 Reh-i mecāzı çü vādī-i Eymen
 itsem de

vādī-i ibtilāda:

1. **vādī-i ibtilāda:-da**
Gazel 113
 Mısra: 10
 Kelime Tipi: -
Tutku vadisi.

Dīvāne-güne 'aşḳdır Es'ad Mezāk-
 ı Kays
 Vādī-i ibtilāda dile olamaz harīf

vādī-i zülde:

1. **vādī-i zülde:**
Tahmis 1
 Mısra: 41
 Kelime Tipi: -
Hakirlik vadisi.

Niyaz it agrayup dūr olma hergiz
 vādī-i zülde
 Bilürsün tez geçer vuşlat demi
 'adedtir evvelden

va'd-kārende-i vasl ol:

1. va'd-kārende-i vasl ol:**Kaside 11**

Mısra: 87

Kelime Tipi: -

Kavuşma sözü vermek.

Va'd-kārende-i vasl oldu diyü nuṭṭ
eyler
Sitem-i yāri nümāyān idecek
ma'nāyı

vāfir:**1. vāfirdir:****Lugaz 8**

Mısra: 3

Çok, haddinden fazla, bol.

Egerçi cinsi bir amma ki nev'
vāfirdir
Mukīm zann-olunur ekserī
müsāfirdir

2. vāfirdir:-dir**Lugaz 13**

Mısra: 3

Çok, haddinden fazla, bol.

Cinsi bir gerçi nev'i vāfirdir
Kimi yerli kimi müsāfirdir

3. vāfir:**Lugaz 4**

Mısra: 5

Bir sürü, pek çok.

Agzı bir başında vāfir gözleri
Na'ra eyler līk yokdur sözleri

vahdet:**1. vahdetde:-de****Gazel 185**

Mısra: 5

Birlik, bir olma.

Vahdetde çü şeh gerçi ki semmür-
be-düşüz
Kesretde sezā şanma bizi yelmağ-ı
rīşe

vahdet-i hudā:**1. vahdet-i hudā:****Kaside 1**

Mısra: 60

Kelime Tipi: -

Allah'ın bir ve tek oluşu.

Evvel tasavvur eyle ḥalāyıkda
keşreti
Taşdik olunur anıñ ile vahdet-i
Ḥudā

vahid ü bi-'adil ol:**1. vahid ü bi-'adil ol:****Tarih 39**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Tek ve eşsiz olmak.

Riyāz-ı dehr olup feyz-i ḥudā-dād
ile müstesnā
Vahid ü bi-'adil oldu o şevk ile
çemen-zārı

vahset:**1. vahseti:-i****Müsemmen 1**

Mısra: 14

Korku, ürüntü, dehşet.

Halka-i ehl-i hiredden yine bürün
olmuş
Vahseti şevki-le sır-dāde-i ḥāmūn
olmuş

vahşi:**1. vahşi:****Gazel 140**

Mısra: 5

*İnsandan kaçan, insana
alışkın olmayan, yabani.*

O vahşi şāh-bāz-ı nāza dest-āmūzī-
i ünsi
Daḥi nev-beste-çesm-i hışm-ı
vahşetken ben öğretdim

vakf-ı dāğ-ı deşne-i takdīr ider:**1. vakf-ı dāğ-ı deşne-i takdīr ider:****Gazel 14**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Takdir hançerinin yarasına
başılamak.*

Külef sanma hüveydā sīne-i āyine-
dārında
Derünün vakf-ı dāğ-ı deşne-i takdīr
ider mehtāb

vakf-ı dāğ-ı sūz-ı mühre kılmazdı:**1. vakf-ı dāğ-ı sūz-ı mühre kılmazdı:****Gazel 35**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Mührün ateşli yarasına
hapsetmek.*

Vücūdın böyle vakf-ı Dāğ-ı sūz-ı
mühre kılmazdı
Ruḥ-ı berrākına olmasa ey meh
gıpta-ger kâgaz

vakf-ı nisār-ı dürr ü gevher ider:**1. vakf-ı nisār-ı dürr ü gevher ider:****Gazel 160**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Mücevher ve inci saçıp
başılamak.*

Tezāhum-gāh-ı büşiş eyleyenler
dest ü dāmānın
İder vakf-ı nisār-ı dürr ü gevher
dest ü dāmānın

vākı 'a-bīn-i ḥāb-ı 'aşkı:**1. vākı 'a-bīn-i ḥāb-ı 'aşkı:****Terkib-bend 1**

Mısra: 60

Kelime Tipi: -

Aşk uykusunda rüyalar gören.

Der-beste dü çeşm-i ḥayretim līk
Şad vākı 'a-bīn-i ḥāb-ı 'aşkı

vākı 'a:**1. vākı 'a:****Gazel 57**

Mısra: 14

(□□□□□) i. (Ar. vākı' "vukū
bulan"dan vākı'a) 1. Olmuş olan
şey, geri çevrilmesi mümkün
olmayan olay, olgu.

şafā-yı rü'yetini Es'ad idemem
ta'bir
O yār düşde daḥi vākı'a
görölmüşdür

2. vākı 'ā:**Gazel 182**

Mısra: 8

Gerçi, her ne kadar.

şafā-yı rü'yeti ta'bir olur mı düşde
daḥi
O mest-i ḥāb-ı cefā vākı'ā
görünme de

vākıf-ı esrār-ı rumūz-ı 'aşık:**1. vākıf-ı esrār-ı rumūz-ı 'aşık:****Kaside 2**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Aşığın nükteli sırlarının
haberdarı.*

Gele ey vākıf-ı esrār-ı rumūz-ı
'aşık
Gele ey kâşif-i ahvāl-i derün-ı
'uḳālā

**vākıf-ı kār-ı nihān-sırr-ı
deründur:**

**1. vākıf-ı kār-ı nihān-sırr-ı
deründur:**

Gazel 124

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gönüldeki gizli sırrı bilen.

‘Arza hâcet degil ahvâl-i melâl-
âmîzi
Vākıf-ı kār-ı nihān-sırr-ı deründur
ğamzeñ

vakt-i nevbahār ol:

1. vakt-i nevbahār ol:

Kaside 7

Mısra: 43

Kelime Tipi: -

İlkbahar zamanının gelmesi.

Kim vakt-i nevbahār ola bu
mevsim-i latif
Hem devr-i şevk-i tavr-ı hıdīv-i
güzīn ola

vakt-i vuslatıñ:

1. vakt-i vuslatıñ:

Gazel 197

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Kavuşma zamanı.

Dirmiş o şūh sā‘ati var vakt-i
vuslatıñ
Nice dakika geçdi o sā‘at
kurulmadı

vālā:

1. vālā:

Lugaz 2

Mısra: 6

Yüksek, ulu, yüce.

Görünmez mevlidi olan mekânı
Hümādan dañi vālā āşiyānı

2. vālā:

Tarih 27

Mısra: 10

Yüksek, ulu, yüce.

Lüle dir ‘atşāna tārīhin lisān-ı Hāl
ile
İç bu vālā çeşme-sār-ı sâfıdan
mā‘u‘l-ma‘in

3. vālā:

Tarih 42

Mısra: 13

Yüksek, ulu, yüce.

Vücūda geldi vālā nesl-i Ahmed
Hān-ı ‘āliden
Mu‘ammer ide Mevlā yümn ile
Şehzade Nu‘mānı

4. vālā:

Tarih 44

Mısra: 28

Yüksek, ulu, yüce.

Tārīh oldı hākkā bu mısra ‘-ı dil-ārā
Tarh-ı bihīni vālā devlet-serāy-ı
‘ālī

vālā-vı emel:

1. vālā-yı emel:

Gazel 136

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Emelin yüceliği, yüksekliği.

Sıfır dest-āmüz-ı ikbālīm uçurmak
istemez
Pençe zibidir hümā-yı lāne vālā-yı
emel

vālih-i hüsn-i cemāl:

1. vālih-i hüsn-i cemāl:

Gazel 196

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Güzel yüzün güzelliğiyle

hayran olmak.

Ğamze şad çāk itmede ben vālih-i
hüsn-i cemāl
Dāğ-dār oldı ten-i bīmār bir
yüzden dañi

vālī-i şāhib-nigīn ol:

1. vālī-i şāhib-nigīn ol:

Kaside 7

Mısra: 62

Kelime Tipi: -

Mühür sahibi vali olmak.

Gīrā-yı sīm-i Hālka-i dergāh-ı
devleti
Mülk-i gınaya vālī-i şāhib-nigīn
ola

var:

1. varıcağ:-ıcağ

Gazel 162

Mısra: 8

Gitmek, ulaşmak.

Es‘adā büyü-ı hağ u zülfi ile bād-ı
sabā
Varıcağ gülşene mest oldı benefşe
şeb-bū

2. varıcağ:-ıcağ

Kaside 5

Mısra: 13

*(Bir yere) ulaşmak, erişmek;
gitmek.*

Varıcağ dergehiñe ol şeh-i ‘ālī-
cāhıñ
Mefhar-i ‘ālemyān yani
Resūlu‘llāhıñ

3. varıñ:-ı, -n

Kaside 1

Mısra: 1

*Sahip olunan şeylerin bütünü;
mal, mülk, can.*

Şarf eyle varıñ ey dil-i ālūde-i hevā
Çek sīga-i nedameti k‘itdiñ nice
hağā

4. var:

Gazel 7

Mısra: 7

*Bazı özellikleri kendinde
bulundurmak, sahip olmak.*

Olmuş misāl-i hāle-i meh dinse
vechi var
Bir başka ān virdi hağ-ı ‘anberīn
saña

5. var:

Gazel 54

Mısra: 16

Bulunma, mevcut olma.

Btdiñ o sūda hāl-i perīşān degil
midir
Cūlarla nice şu götürür mācerası
var

6. var:

Gazel 54

Mısra: 4

Bulunma durumu, mevcut.

Cā-yı neşāt-bağş-ı İmādiyye hāğ
budur
Kim yer kıt‘asından anıñ i‘tilāsı
var

7. var:

Gazel 54

Mısra: 6

Bulunma durumu, mevcut.

Ta‘līk-i ‘azm eyle aña kılma fesh ü
nesh
Bak şevk ü zevk-i nevle mürekkeb
līkāsı var

8. var:

Gazel 54

Mısra: 8

Bulunma durumu, mevcut.

Gülşen-tırâz-ı nüzhet olan tâze
verdiniñ
Mânend-i 'andelîb hezâr âşinâsı
var

9. var:

Kaside 12

Mısra: 73

Bulunma durumu, mevcut.

Mekr ü âl itmege 'ahdinde kimiñ
zehresi var
Reng eylerse meger gülşene eyler
lâle

10. var:

Lugaz 12

Mısra: 7

Bulunma durumu, mevcut.

O deñlü vüs'ati var tab'ında el-
Hâşıl
Derünü Baħrına girseñ bulunmaya
sâhil

11. var:

Lugaz 12

Mısra: 9

Bulunma durumu, mevcut.

Musahhar eyledi zâtı cihânda her
ne ki var
Hurûfî şahin ü 'ankâ vü saķrı kıldı
şikâr

12. var:

Lugaz 13

Mısra: 14

Bulunma durumu, mevcut.

Pişine çekse anı ger ağyâr
Açılur aña dilde her ne ki var

13. var:

Murabba 3

Mısra: 1

Bulunma durumu, mevcut.

Gün yüzünden vechi var olsa
münevver bu cihân
Evc-i ħüsnüñ ey efendim mihr-i
tâb-efşânısıñ

14. var:

Tarih 41

Mısra: 41

Bulunma durumu, mevcut.

Ne Ĥalet var anıñ resm-i bihîn-
tarh-ı pâkinde
K'olur evvel nighde nazra-sâzi
'âşık-ı şeydâ

15. var:

Gazel 54

Mısra: 2

Bulunma durumu, mevcut.

Gül mevsiminde Edrineniñ hoş
hevâsı var
Şâdî-fezâ-yı tab' olacak şad fezâsı
var

16. var:

Nazm 30

Mısra: 4

Bulunma durumu, mevcut.

Süreyya gibi dilber cem' idüp ol
çün felek lâbis
Seriyyü' l-hâl ol ey dil var mı kem-
nâm olmağa bâ'îş

17. var:

Gazel 20

Mısra: 3

*Bulunma durumu, mevcut,
sahip olma.*

Güşına girmez ki her târında var
biñ mübtelâ
Ahıñı sevdâ-yı zülfiyle hevâ itmek
'abeş

18. var:

Gazel 54

Mısra: 10

*Bulunma, mevcut olma
durumu.*

Her zıll-ı şâhı bir feraha dâl
naħliniñ
Ser-tâ-be-pâ neşât bu câyıñ orası
var

19. vardır:-dır

Lugaz 11

Mısra: 16

Bulunma / mevcut olma.

Mahrem-i bezm-gâh-ı rindândır
Nuţkı vardır ve lîk bî-cândır

20. vardır:-dır

Tarih 41

Mısra: 16

Bulunma / mevcut olma.

Müşâkıl olsa da farzâ Havernaķla
İrem aña
Yine illâsı vardır ġayri olmaz
böyle müstesnâ

21. var:

Gazel 54

Mısra: 1

Bulunma / mevcut olma.

Gül mevsiminde Edrineniñ hoş
hevâsı var

Şâdî-fezâ-yı tab' olacak şad fezâsı
var

22. vardır:-dır

Gazel 126

Mısra: 3

Bulunma durumu, mevcut.

Bu şüriş kim şehâ vardır nigâh-ı
sihr-sâzıñda
Koparsa günde yüz biñ fitne yer
yer azdır çeşmiñ

23. vardır:-dır

Lugaz 6

Mısra: 4

Bulunma durumu, mevcut.

Her biriniñ sekizer başı var
Hem beşer ayağı vardır ber-karâr

24. vardır:-dır

Lugaz 6

Mısra: 6

Bulunma durumu, mevcut.

Baķsan ekser üç bölükdür ol ġürüh
Daħi artık olmağa vardır vücüh

25. vardır:-dır

Lugaz 16

Mısra: 14

Bulunma durumu, mevcut.

İsmin ancak anıñ Allah bilür
Bunda vardır aña zîrâ imâ

26. vardır:-dır

Nazm 4

Mısra: 1

Bulunma durumu, mevcut.

Bahar geldi bizim inbisâtımız
vardır
'Aceb mi gül gibi gülşen neşâtımız
vardır

27. vardır:-dır

Nazm 4

Mısra: 2

Bulunma durumu, mevcut.

Bahar geldi bizim inbisâtımız
vardır
'Aceb mi gül gibi gülşen neşâtımız
vardır

28. vardır:-dır

Nazm 4

Mısra: 4

Bulunma durumu, mevcut.

N'ola olursa cihân rüşenâ
şafâmızdan
Ki mâh-rûlar ile ihtilâtımız vardır

29. var:

Gazel 45

Mısra: 8

Bulunma durumu, mevcut olma.

Kapılmış jāle-veş bir mihr-i hüsne
yâri gūş itdim
Yine âyineye bakmış gibi var ise
kendidir

30. var:

Gazel 54

Mısra: 18

Bulunma durumu, mevcut olma.

Dīvân-ı şâh-ı verde çıkup dest-i
hârdan
Bülbüllerin figân iderek iştikâsı
var

31. var:

Gazel 93

Mısra: 6

Bulunma durumu, mevcut olma.

Fikr-i būs-ı la'line mâni' keman
ebrûsıdır
Var mı bir mey kim hûmârı
olmaya hamyâzesiz

32. var:

Gazel 115

Mısra: 3

Bulunma durumu, mevcut olma.

Müşk-i haţâya tahtie-kâr olsa vechi
var
Âhû-yı Çîni itmek ile bî-karâr zülf

33. var:

Gazel 117

Mısra: 4

Bulunma durumu, mevcut olma.

Her sūyı mübtelâlara bir cāy-gâh-ı
Hûb
Yer var mı kûy-i yâr gibi âşinâsı
çok

34. var:

Gazel 137

Mısra: 7

Bulunma durumu, mevcut olma.

O deñlü sūz-ı nâr-ı 'aşk u miñnet
var ki savtūnda
Güli pür-tâb u handân eyledi
feryâdın ey bülbül

35. var:

Gazel 145

Mısra: 3

Bulunma durumu, mevcut olma.

'İzârın 'ârızın Ruḥsâr-ı âlîñ var
iken geşt it
Çemende saña haclet gelmesün bir
vech ile gülden

36. var:

Gazel 179

Mısra: 11

Bulunma durumu, mevcut olma.

Ḥazret-i mahdūma pey-revlikde
hiç söz var mıdır
Naẓm-ı pāk-i Es'ad-ı ğam-ḥāra
Allah 'aşkına

37. var:

Kaside 8

Mısra: 45

Bulunma durumu, mevcut olma.

Bu güne feyz-i 'âlem-güre bādî var
ise oldı
Cenâb-ı Ḥazret-i müftî'l-enâm-ı
mülk-i 'Osmânî

38. var:

Lugaz 6

Mısra: 3

Bulunma durumu, mevcut olma.

Her biriniñ sekizer başı var
Hem beşer ayağı vardır ber-karâr

39. var:

Lugaz 15

Mısra: 11

Bulunma durumu, mevcut olma.

Her biriniñ pâyı birdir anda hem
halhâlî var
Ser-nigündür birbirine nâ-muvâfık
Ḥâlî var

40. var:

Lugaz 15

Mısra: 12

Bulunma durumu, mevcut olma.

Her biriniñ pâyı birdir anda hem
halhâlî var
Ser-nigündür birbirine nâ-muvâfık
Ḥâlî var

41. var:

Muamma 12

Mısra: 2

Bulunma durumu, mevcut olma.

Tururlar hep ayağ üzre der-i
meyhâneden yârân
Döner yok ey dil anda cām-veş nâ-
gâh var sende

42. varı:-ı

Nazm 3

Mısra: 4

Bütün maddi ve manevi mevcûdiyet.

Nağd-i sirişkim sū-be-sū cûlar gibi
kıldım revân
Râh-ı vişâl-i yâre ben sarf eyledim
varı gönül

43. var:

Gazel 54

Mısra: 14

Bulunma durumu, mevcut olma.

Gelmiş o cāya sāye salup şâhid-i
bahâr
Düşında bir çiçekli müferriḥ kabâsı
var

44. var:

Gazel 196

Mısra: 9

Bulunan, mevcut olan.

Var iken dilde hirâs-ı çîn-i ebrû
Es'adâ
Ġayra yüz virdi ben oldum zâr bir
yüzden daḥî

45. var:

Müsemmen 1

Mısra: 49

Bulunan, mevcut olan.

Bir sözüm var saña amma señi
halvet bulamam
Cevş-i bigâne ile sohbete nevbet
bulamam

46. var:

Gazel 146

Mısra: 7

"Git" anlamında emir bildiren söz.

Sabâ var ol taḥîb-i cāna bîmâr
oldığım söyle
Beni bir kerre görmek aña sıklet
gelmesün gelsün

47. var:

Gazel 197

Mısra: 11

Bir şeyin veya herhangi bir

durumun var olmasında kullanılan ifade, bulunma durumu, mevcut.

Dirmiş o şüh sā'ati var vaqt-i
vuşlatıñ
Nice daķika geçdi o sā'at
kurulmadı

var iken:

1. var iken:

Gazel 6
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Varken.

Hayāl-i mısra' -ı ebrūsı var iken
Es'ad
O şūha şı'r ile müşkildir intisāb
saña

var ise:

1. var ise:

Gazel 67
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
İhtimal ki, galiba, olsa olsa,
zannımca.

Hükmin icrāda yine aħter-i nahs-i
baħtıñ
Es'adā var ise bu tāli'-i
dünuñdandır

2. var ise:

Gazel 42
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Her ne varsa, bütün her şey.

Ne süya kim nazar itsem o dil-rübā
görünür
Cihānda kim var ise ana mübtelā
görünür

3. var ise:

Nazm 29
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Her ne varsa, bütün her şey.

Çeksün ne kadar var ise dil bār-ı
cefāyı
Tek itmesün ağıyāra o meh-pāre
vefāyī

var mı:

1. var mı:

Nazm 26
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Var mı? H bulunur mu?.

Hiç bağ-ı melāhatda bir nev gül-i
ter var mı
Ey bād-ı şehir sen de gördüñ mi
haber var mı

varak:

1. varak:

Kaside 9
Mısra: 69
Kağıt.

Zemīn varak çemen erkām u sıfır
olup jale
Midād Baħr-i siyeh hāme olsa hep
eşcār

2. varak:

Gazel 128
Mısra: 6
Kitap yaprağı, iki sayfadan
ibaret üzeri yazılı yaprak.

Kaçma pür-Dāğ itse cismin sūz-i
dest-i terbiyet
Kesb-i tāb için varak sūzāndır gör
mühreniñ

varak-i inşā:

1. varak-i inşā:

Kaside 11
Mısra: 16
Kelime Tipi: -
Yapılmış sayfa.

Gerdiş-i kilke virüp hāsiyet-i seyr-i
hümā
Eyledi 'arşa-i gerdün varak-i inşāyı

vasf:

1. vaşfına:-ı, -n, -a

Gazel 18
Mısra: 7
(Ar.) Hâl, hususiyet, özellik.

Ne kill-i şūhan-gū ne lisān vaşfına
kadir
Dillerle ne mümkün k 'ola takrīr-i
maħabbet

2. vaşfında:-ı, -n, -da

Gazel 57
Mısra: 5
(Ar.) Hâl, hususiyet, özellik.

O ebruvān gibi şanma hilāl
vaşfında
Selīs maṭla' -ı ğarrā dilā
görölmüşdür

3. vaşfına:-ı, -n, -a

Kaside 11
Mısra: 90
(Ar.) Hâl, hususiyet, özellik.

Zāt-ı pākin şeref-i mesned-i re'fet
kılmış
Haşr iden vaşfına kār-ı kalem-i
gūyāyı

4. vaşfına:-ı, -n, -ı

Gazel 193
Mısra: 9

*Bir kimse veya şeyin taşıdığı
hal, sıfat, nitelik.*

kılsam nüvişte ğamze-i bī-raħmı
vaşfını
Hep nakş-ı hāmem Es'ad olur el-
amān gibi

5. vaşf:

Lugaz 15
Mısra: 14
(Bir şey veya kimsenin)

*durumunu, sıfatlarını ve
niteliklerini sayarak tarif etmek,
övmek.*

Bunların evsāfı pek çokdur bu
kāfidir hemīn
Bu kadarca vaşf ile her kim bilürse
āferīn

6. vaşfın:-ı, -ñ

Lugaz 19
Mısra: 23
(Ar.) Bir kimse veya şeyin
taşıdığı hal, sıfat, nitelik.

Vaşfın anıñ galat didim o degil
Başka ta'rif idemem saña anı bil

7. vaşfın:-ı, -ñ

Tarih 10
Mısra: 24
(Ar.) Bir kimse veya şeyin
taşıdığı hal, sıfat, nitelik.

Bir melek geldi temāmında didi
şad tahsīn
kıldı bu beyt-i dü-tārīh ile vaşfın
tebyīn

vasf eyledim:

1. vaşf eyledim:-dim

Gazel 8
Mısra: 11
Kelime Tipi: **Kalıp ifade**
(Bir şey veya kimsenin)

*niteliklerini sayarak tarif etmek;
övmek.*

Vaşf eyledim dü mısra' -ı ebrū-yı
dil-keşīñ
Bu nazm-ı nevre şanma yalan
söylerim saña

vasf evlemek:

1. vaşf eylemek:**Gazel 107**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Tarif etmek.

Mihr ü meh vaşf eylemekden rüy-i
cânandır garaž
Rüz ü şebden gerden ü gisü-yı
piçandır garaž

vaşf id:**1. vaşf id:****Kaside 5**

Mısra: 47

Kelime Tipi: -

Nitelemek, anlatmak, övmek.

Ben nice vaşf ideyim zât-ı celilü'ş-
şânın
Olıcak 'izz ile memdühı Ganî
Sübhanın

vaşf iden:**1. vaşf iden:****Lugaz 10**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Nitelemek, anlatmak, övmek.

Nedir ol şey'-i 'acib ü bālā
Vaşf iden böylece kılmış imlā

vaşf idüp:**1. vaşf idüp:****Gazel 135**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Tarif etmek; övmek,
methetmek.

Verd-i Ruḥın benefşe ḥatın zülf-i
sünbülün
Yaz vaşf idüp cihânı dem-i
nevbahâr kıl

vaşf-ı haṭ:**1. vaşf-ı haṭ:****Gazel 131**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Ayva tüylerinin nitelikleri.

Sevdâ didi ki vaşf-ı haṭ eylersin
Es'adâ
Tevsîde levḥ-i kıl-k-i sūḥan-
dânın senin

vaşf-ı ḥattıṭṭa:**1. vaşf-ı ḥattıṭṭa:****Gazel 151**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) Yanağındaki ayva
türlerini anlatma.

Midād şanma olup vaşf-ı ḥattıṭṭa
der-kâr
Döker siyâḥ 'araḳ rüy-i ḥāme
şerminden

vaşf-ı hümāyūn:**1. vaşf-ı hümāyūn:****Kaside 6**

Mısra: 50

Kelime Tipi: -

Kutlu/mübarek nitelikler.

Cihan āsar-ı 'adl ü dād u cūduṭṭa
pür oldukça
İde vaşf-ı hümāyūnū bu da'ī
Es'ad-ı ahkâr

vaşf-ı kadd:**1. vaşf-ı kadd:****Gazel 168**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sevgilinin boyunun
özellikleri.

Kaşın oldı hilāl-i 'id-veş manzūr
mahlūka
'Amūd-ı Şubḥ-āsâ vaşf-ı kaddiñ
çıkıd 'ayyuka

vaşf-ı la'lini:**1. vaşf-ı la'lini:****Gazel 183**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sevgilinin dudağının
nitelikleri.

Güş itse vaşf-ı la'lini dil-teng olur
o şūḥ
Sigmaz netice harf-i temenna
dehânına

vaşf-ı lebiñ:**1. vaşf-ı lebiñ:****Gazel 70**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Dudağın özelliklerinden
bahsetmek.

Şekker-feşân vaşf-ı lebiñ olsa ger
n'ola
tūṭi-i ṭab'-ı nâdire-gü
Kandeḥârlıdır

vaşf-ı medihe:**1. vaşf-ı medihe:-sin****Kaside 9**

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Methiyenin nitelikleri.

O güne itdi gülistanda maḳdemin
tebşir
O resme kıldı ki vaşf-ı medihesin
iş'âr

vaşf-ı meh-rüyāna:**1. vaşf-ı meh-rüyāna:-a****Gazel 4**

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Ay yüzlü sevgilinin özellikleri.

Es'ad-āsâ vaşf-ı meh-rüyāna āğâz
eylesem
Nazm-ı mu'ciz-ter ḡalaṭ ta'bîrdir
sensiz baña

vaşf-ı ni'am:**1. vaşf-ı ni'am:****Kaside 10**

Mısra: 60

Kelime Tipi: -

İyiliklerinin özellikleri.

Ol dâver-i fazl-âver-i nihrîr-i
zamansın
Vaşf-ı ni'amin mu'cize-peymâ-yı
kalemdir

vaşf-ı sünbül:**1. vaşf-ı sünbül:****Beyit 2**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sünbülün özellikleri.

İşitdim vaşf-ı sünbülde nice eṣ'âr
söylenmiş
Neden ser-rişte virmiş kākül-i
dildâr söylenmiş

vâsıf-ı vâlâ:**1. vâsıf-ı vâlâ:****Tarih 11**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yüce nitelikler.

Reh-i semend-i hümāyūna kıldı
ferşide
Sitebraḳ-ı dil ü cānın o vâsıf-ı vâlâ

vâsıl ol:**1. vâsıl ol:****Gazel 96**

Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Ulaşmak, birleşmek;
kavuşmak.

Herkes olıma sehl ile vâşıl bize
zîrâ
Es'ad gibi bir beyt-i mu'ammâda
nihânız

vâşıl olasıñ:

1. vâşıl olasıñ:
Lugaz 12
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Ulaşırsın,kavuşursun.

N'olaydı anı bileydim dir iseñ ey
gâfil
'Arabca söylemege başla olasıñ
vâşıl

vâşıl-ı hudâ ol:

1. vâşıl-ı hudâ ol:
Kaside 1
Mısra: 54
Kelime Tipi: -
Allah'a kavuşmak.

Tâlî kılup mu'addem olan cürme
tevbeyi
'aks-i nakîz-i züh'd idüp ol vâşıl-ı
Hudâ

vâşıl-ı ser-menzil-i maksûd-ı cihan ol:

1. vâşıl-ı ser-menzil-i maksûd-ı
cihan ol:
Kaside 5
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
*Dünyanın arzu edilen
noktasına ulaşmış olmak.*

Olalım vâşıl-ı ser-menzil-i
maksûd-ı cihan
İdelim 'id-i visale dil ü cāmı kurbân

vâşıl-ı sırr-ı hakikat ol:

1. vâşıl-ı sırr-ı hakikat ol:
Kıt'a 1
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
*Hakikat sırrına ulaşmış
olmak.*

Olursuñ vâşıl-ı sırr-ı hakikat
Ziyâretle telezüz kıl o kandi

vâşita eyle:

1. vâşita eyle:
Kaside 5
Mısra: 52
Kelime Tipi: -
Aracı yapmak.

Yok yüzüm olmağa mālîde- cebîn-
i hâkiñ
Eyledim vâşita çün midhâṭ-i zât-i
pâkiñ

vâşita-i vuslat-ı ehl-i hicran:

1. vâşita-i vuslat-ı ehl-i hicran:
Kaside 2
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
*Ayrılık sahiplerinin kavuşma
aracı.*

Gele ey vâşita-i vuslat-ı ehl-i
hicran
Gele ey tîr-i ciger-kâr-ı 'adû-yı
kütebâ

vasl:

1. vaşlîñ:-(ı)n
Murabba 3
Mısra: 5
(Sevgiliye) kavuşma, ulaşma.

Pâyîne yüzler sürüp itdikçe ben
vaşlîñ recâ
Gâh lûṭ u gen 'itâb itseñ ne var ey
pür-cefâ

2. vaşlîñ:-(ı)n
Tahmis 5
Mısra: 24
(Sevgiliye) kavuşma, ulaşma.

Çü Es'ad gerçi çok gün geçdi ben
fîkr-i muhal itdim
Bu şeb ol mäh-rûnuñ 'İsmetî vaşlîñ
ḥayâl itdim

vasl itdi:

1. vasl itdi:
Kaside 1
Mısra: 89
Kelime Tipi: -
Kavuşmak, kavuşturmak.

Vasl itdi Hâkka fasl-ı ḥitâb-ı
risâleti
Ümmetlerini kılmağ için mazhar-ı
'atâ

vaşl-ı zelîhâ-vı zamâna:

1. vaşl-ı zelîhâ-yı zamâna:
Gazel 86
Mısra: 3
Kelime Tipi: -

*Zamanın Zeliha'sına
kavuşmak.*

Mâil degiliz vaşl-ı Zelîhâ-yı
zamâna
Yûsuf gibi üftâde-i peygüle-i çâhız

vây:

1. vây:
Kaside 1
Mısra: 15
"Üzüntü, şaşma ve hayret"
ifade eden ünlem.

Vây hâle ecvef ola diliñ renc-i ḥûb
ile
'Âsî gibi fi 'âlîñ olup nâkış u hebâ

vaz':

1. vaz':
Gazel 101
Mısra: 6
1. Koyma, konulma. 2. Ortaya
koyma, düzenleme, tedvin etme. 3.
Belirleme, tâyin etme, tespit etme.

Şebihdir tîre-i hicrân u tâb-ı vaşla
bu gerdiş
Şeb ü rûzî felek ol vaz' için güyâ
mişâl itmiş

2. vaz'-ıla:
Gazel 133
Mısra: 2
Tavır, hareket II durum.

Şu 'le-i mihr gibi süde-cebîn-i ḥâk
ol
Sen de ol vaz'-ıla hem-mertebe-i
eflâk ol

vaz' eyle:

1. vaz' eyle:
Kaside 1
Mısra: 25
Kelime Tipi: -
Koymak, ortaya koymak.

Vaz' eyle lafz-ı vahdeti ma'nâ-yı
müfrede
kıl nûr-ı ism-i vâhid ile ḳalbi
rûşenâ

vaz geç:

1. vaz geç:
Gazel 22
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
*Bırakmak, terk etmek,
caymak.*

Çekme dâmen mübtelâdan gel
cefâdan vaz geç
Cân-ı bîmâra kerem kıl al elin eyle
‘ilâc

vaz'-ı bârid-i çarh:

1. vaz'-ı bârid-i çarh:

Gazel 66

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Feleğin hoş olmayan durumu.

Bu vaz'-ı bârid-i çarh eylemez bizi
handân
Olur mı şiddet-i ser-mâda inbisât-ı
bahâr

vaz'-ı debîr-i ezel:

1. vaz'-ı debîr-i ezel:

Gazel 141

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ezel katibinin öğüdü.

Âhîr fenâ-resîde olup emr-i kâinat
Eyler hitâma vaz'-ı debîr-i ezel
kâlem

vaz'-ı evlâ:

1. vaz'-ı evlâ:

Tarih 24

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

En iyi durum.

Hemân-dem şadr-ı esbak ol
‘aliyyü ‘z-zât-ı zî-şânı
Şeref-bahş-ı şadâret kıldı hâkka
vaz'-ı evlâdır

vaz'-ı kef-i îmâ-yı kalem:

1. vaz'-ı kef-i îmâ-yı kalem:

Kaside 10

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

*Kalemin ima avucunun ortaya
koyduğu/belirttiği (şey).*

Ta‘bîr nukûd-i sühan-i genc-i
dehendir
Tahrîr anı vaz'-ı kef-i îmâ-yı
kalemdir

vaz'-ı kizb:

1. vaz'-ı kizb:

Kaside 1

Mısra: 113

Kelime Tipi: -

Yalan, asılsız durum.

Cerh itdi vaz'-ı kizb ile mat‘ûn
olanları
Ta‘dîl kıldı nûr-ı zuhuruñ bi‘l-
imtîrâ

vaz'-ı mevhum-ı hakîmanî-yle:

1. vaz'-ı mevhum-ı hakîmanî-yle:

Gazel 78

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Hükümün aslı olmayan
vaziyetleri.*

Ne deñlü vaz'-ı mevhum-ı
hakîmanî-yle serd itse
Dürüğün bâ‘iş-i taşşîl-i kâm iden
be-kâm olmaz

vaz'-ı müşîrâna:

1. vaz'-ı müşîrâna:

Gazel 69

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Mareşallerin durumu.

Hod-fürüşân eylemez vaz'-ı
müşîrâna kabûl
Olsa da her kâr-ı nâ-hemvâr
kendin gösterir

vaz'-ı şütür-kürbesine:

1. vaz'-ı şütür-kürbesine:-si, -ne

Gazel 12

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

İyi ve kötü durum.

Feleğin vaz'-ı şütür-kürbesine
olma ke ‘îb
Küllemâ kâdderehü‘r-Rabbu leke
fehve yuşîb

vazife-hâr-ı nukûd-ı şefâ‘ati:

1. vazife-hâr-ı nukûd-ı şefâ‘ati:

Kaside 4

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

*Şefaati akçesini vermekle
görevli.(Hz.Muhammed'in(s.a.v.)
ümmetine şefaati etmesi
bağlamında.).*

Oldur o pâdişâh-ı melâ‘ik-sipeh
k‘aîññ
‘Âlem vazife-hâr-ı nukûd-ı şefâ‘ati

ve:

1. ve:

Beyit 5

Mısra: 2

"Ve" bağlacı.

Ol kemân-ebürü n‘ola bağlar ise
kaşbasdı
Zâl-i hüsni okını atdı ve yayın
yasdı

2. ve:

Kaside 1

Mısra: 134

"Ve" bağlacı.

Olsun cenâb-ı Hazretiñe
neş‘eteynde
İbhâ ve efdal-i salevât ile şad şenâ

3. ve:

Kaside 5

Mısra: 27

"Ve" bağlacı.

Şad salâtü ve selâmü ve tehâyâ-yı
kesîr
Bâ-dür-i pâk-i vücûdes şude ez-
Rabb-i Kadîr

4. ve:

Kaside 5

Mısra: 67

"Ve" bağlacı.

kıl şefâ‘at bu siyeh-rû ve kesîr-
‘isyana
Koma bu Es‘adı kim nâr-ı cehîme
yana

5. ve:

Tarih 35

Mısra: 19

"Ve" bağlacı.

Mutarrazî ve Harîrî çü perdedârı
olup
Mü‘ekkil oldı Kisâ‘î firâş-ı eyvâna

6. ve:

Lugaz 11

Mısra: 16

*"Ve, hem, ayrıca" anlamında
bağlaç.*

Mahrem-i bezm-gâh-ı rindândır
Nuţkı vardır ve lîk bî-cândır

vech:

1. vech-ile:--ile

Gazel 196

Mısra: 4

Çehre, yüz.

Rûyına hayran iken ‘ağsın görüp
âyineden
Oldı ‘aşk ol vech-ile bisyâr bir
yüzden dañı

2. vechi:--i

Murabba 3

Mısra: 1
Çehre, yüz.

Gün yüzünden vechi var olsa
münevver bu cihân
Evc-i hüsnün ey efendim mihr-i
tâb-efşânıñ

3. **vechi:-i**
Gazel 7
Mısra: 7
1. Yüz, çehre. 2. Tarz, biçim,
yol. 3. Sebepe, vesîle.

Olmuş misâl-i hâle-i meh dinse
vechi var
Bir başka ân virdi haṭ-ı 'anberîn
saña

4. **vechi:-i**
Gazel 10
Mısra: 10
1. Yüz, çehre. 2. Tarz, biçim,
yol. 3. Sebepe, vesîle.

Böyle Es'ad gazel-i sâdeye bâdî vü
sebeb
Bilür erbâb-ı sühan vechi
nümâyândır hep

5. **vech:**
Gazel 100
Mısra: 2
1. Yüz, çehre. 2. Tarz, biçim,
yol. 3. Sebepe, vesîle.

Küy-i yâre müteveccih olalı rüy-i
heves
Çayra bir vech ile yüz virmedi
bed-hüy-i heves

6. **vech:**
Gazel 145
Mısra: 4
1. Yüz, çehre. 2. Tarz, biçim,
yol. 3. Sebepe, vesîle.

'İzârın 'arızın Ruḥsâr-ı âliñ var
iken geşt it
Çemende saña haclet gelmesün bir
vech ile gülden

7. **vech:**
Gazel 165
Mısra: 4
1. Yüz, çehre. 2. Tarz, biçim,
yol. 3. Sebepe, vesîle.

Açılmayacak rüy-be-rü rü 'yet
olunmaz
Yüz vech ile âyineden a'lâdır o
sîne

8. **vech:**
Kaside 7
Mısra: 42

1. Yüz, çehre. 2. Tarz, biçim,
yol. 3. Sebepe, vesîle.

Gül-çihre-i neşât ile bî-in 'ikâs olup
Mir'ât-ı dil ne vech ile pür-gerd-
gîn ola

9. **vech:**
Kaside 11
Mısra: 42
1. Yüz, çehre. 2. Tarz, biçim,
yol. 3. Sebepe, vesîle.

Olamaz yâr ile hem-sîne dil-i
üftâde
Cisme bir vech ile âyine komaz
güncâyî

10. **vech:**
Gazel 15
Mısra: 2
Açı, yön, durum.

Zülfe sünbül ḥadde gül ḥaṭṭa
benefşe dil-firîb
Birbirine her biri bir vech ile
olmuş rakîb

11. **vech-ile:--ile**
Tarih 10
Mısra: 12
Biçim, yol, yöntem.

hüsn-i pür-behcetine kendü olup
'aşık-ı zâr
Bağrı taş olmasa bir vech-ile
kılmazdı karar

12. **vech:**
Gazel 74
Mısra: 9
(Ar.) Yüz, çehre.

Zîbende-pertev olmaga vech
Es'adâ henüz
Zer-târ-bend-i tâbiş-i ḥurşid-
tal 'atız

13. **vech:**
Gazel 109
Mısra: 3
(Ar.) Yüz, çehre.

Bir vech ile dilden çıkamaz naḳş-ı
ḥayâlîñ
'aḳsîñ gibi cânâ o da âyinede
mahfûz

14. **vech:**
Muamma 18
Mısra: 1
(Ar.) Yüz, çehre.

Hiç ferâmûş idemem bir vech ile
eltâfîñ

Eylerem ḳalb ile de bî-had edâ
evsâfîñ

15. **vech:**
Müsemmen 1
Mısra: 26
(Ar.) Yüz, çehre.

Neydi evvel güzelim rüy-i dil izḥâr
itmek
Beni yüz vech ile dil-bend ü
gıriftar itmek

16. **vech:**
Rûbai 4
Mısra: 2
(Ar.) Yüz, çehre.

Ey âh-ı şerer-feşân nedir feryâdîñ
Kimdir ki 'aceb bu vech ile üstâdîñ

vechde:

1. **vechde:**
Gazel 82
Mısra: 2
Nitelik, durum, şekil, yüz,
neden.

ḥaṭ gelüp şanma ki rüyında leṭâfet
kalmaz
Minnet-i büseye ol vechde ḥâcet
kalmaz

vechi:

1. **vechi:**
Gazel 115
Mısra: 3
Sebepe, neden II yüz, çehre.

Müşk-i ḥaṭâyâ tahtie-kâr olsa vechi
var
Âhû-yı Çîni itmek ile bî-karâr zülf

vech-i fasîh:

1. **vech-i fasîh:**
Lugaz 14
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Güzel, âhenkli, açık ve
anlaşılır şekilde düzgün ve
yanlışsız söylenen (söz).

'Aded-i harfîni eylersem 'add ü
beyân
Altı yüz on bir olur vech-i fasîh
üzre hemân

vechi var:

1. **vechi var:**
Gazel 59
Mısra: 6

Kelime Tipi: -
Yeri var, uygundur.

Ben ol helâk-i kâkül-i müşkîn-i
dilberim
Sünbül demîde olsa giyâhımda
vechi var

2. **vechi var:**
Tahmis 5
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Uygundur, yerindedir II bir
nedeni var.

Döğünsem nice müddet vechi var
seng-i melâmetle
Niçün ben kendümi hâk-i derinden
böyle dūr itdim

vecih:

1. **vecih:**
Lugaz 16
Mısra: 5
Tarz, biçim, yol, yöntem,
çeşit.

Biñ vecih belki ola anlarda
Ki ola nazra-i ülâ humekâ

vedd ü vefâ:

1. **vedd ü vefâ:**
Gazel 64
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Dost ve vefasız.

Budur mu 'tâd-ı efsün-gerdiş-i
gerdün-ı kîn-âyîn
Ki cüyâ-yı terahhüm oldığın vedd
ü vefâsızdır

vefâ:

1. **vefâ:**
Gazel 184
Mısra: 2
Dostluk ve muhabbette sebat
etme, sevgide süreklilik, bağlılık ve
sadakat.

Ğamzesi gerçi mu'ammâdır cefâ
ma'nâsına
Hall-ider kılk-i müjem amma vefâ
ma'nâsına

2. **vefâya:-(y)a**
Gazel 22
Mısra: 10
Dostluk ve muhabbette sebat
etme, sevgide süreklilik, bağlılık ve
sadakat.

Çevre şabr itmek de güç dildârdan
geçmek de güç
Çâre yok ancak vefâyâ kaldı Es'ad
ihtiyâc

3. **vefâya:-(y)a**
Gazel 92
Mısra: 1
Dostluk ve muhabbette sebat
etme, sevgide süreklilik, bağlılık ve
sadakat.

Cefâ-yı hecri vefâyâ değışmiyor
musuñuz
Fırâk-ı derdi şafâyâ değışmiyor
musuñuz

4. **vefâya:-(y)a**
Gazel 92
Mısra: 12
Dostluk ve muhabbette sebat
etme, sevgide süreklilik, bağlılık ve
sadakat.

Hezâr ta'n ile Es'ad fütâde-gâna
didim
Cefâ-yı hecri vefâyâ değışmiyor
musuñuz

5. **vefâ:**
Gazel 32
Mısra: 7
Ar. bağılılık, sadakat.

Ol devâ-senc vefâ haste-i hicrân u
ğama
Ey tabîb-i dil-i 'uşşâk-ı cefâ-kâr
meded

vefâ id:

1. **vefâ id:**
Gazel 186
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Sözünde durma, sözü yerine
getirme, dostlukta sebat gösterme.

Vefâ iderse o rûh-i revân
murâdımca
Bu cism-i mürde bulur tâze cân
murâdımca

vefâdârî it:

1. **vefâdârî it:**
Tarih 39
Mısra: 14
Kelime Tipi: -
Vefalı olmak.

Dem-i zîbendesinde kalmadı
rencür 'uşşâka
N'ola her 'işve-bâz u şîve-kâr itse
vefâdârî

vefâ-düşmen:

1. **vefâ-düşmen:**
Gazel 140
Mısra: 10
Vefâ, sadakat düşmanı.

Muhassal tünd-hü kıldım seni fart-ı
niyâzımla
Rûsüm-ı cevri güyâ ey vefâ-
düşmen ben öğretdim

vefâsızlık:

1. **vefasızlık:**
Müsemmen 1
Mısra: 32
Sadakatsızlık, bir işi
yapmama, sözünü yerine
getirmeme nazlanma.,

Bu mıdır şart-ı maḥabbet ḫalebim
sultânım
Saña lâyıq mı vefasızlık efendim
canım

vefâvî itmesün:

1. **vefâvî itmesün:-yi, -me, -sün**
Nazm 29
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Sadakat göstermek, sevgi
bağılılığını sürdürmek; ilgi
göstermek, mutlu etmek.

Çeksün ne kadar var ise dil bâr-ı
cefâyı
Tek itmesün ağıyâra o meh-pâre
vefâyî

vefk:

1. **vefkdir:**
Gazel 61
Mısra: 4
Bir kimsenin isteğine uygun
olarak âyet, duâ ve harflerle belli
şekillerde yazılmış muska; harf,
rakam, kelime, esmâ-i hüsnâ, âyet
ve sûrelerin belli bir düzene göre
kareler içine yazılarak bunda
bâtınî mânalar arayan bir tılsım
türü.

ḫaṭ degil ḫüsnüñi ḫıfz itmek içün
dest-i kaẓâ
Vefkdir eyledi ol levḫa-i sîme
taḫrîr

vefk-i cefâdâr:

1. **vefk-i cefâdâr:**
Gazel 198
Mısra: 9

Kelime Tipi: -
Eziyete etmeye uygun olmak.

Dāğ-ı derūnum Es'ad vefk-i
cefâdır anı
Pergâr-ı ğamzesiyle bir gül-'izâr
çizdi

vefk-i müselles:

1. vefk-i müselles:

Gazel 66

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Üçgen muska, tılsım
(kötülüklerden korumak
bağlamında).

Se rûze tantana-i rûzgâra dil virme
Odur o vefk-i müselles ki gâyeti
idbâr

vefk-i müselles-âsâdır:

1. vefk-i müselles-âsâdır:

Lugaz 11

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Müselles gibi olmaya uygun.

Lik şüretde sanki yek-tâdır
Şekli vefk-i müselles-âsâdır

vehme:

1. vehme:-e

Gazel 78

Mısra: 8

Sebepsiz korku, kuruntu.

hayâlât-ı mecâzı nasb-ı 'ayn itmez
dil-i agâh
Merâyâ-yı hâkîkat vehme cây-ı
irtisâm olmaz

vekîl-i mutlakı ol:

1. vekîl-i mutlakı ol:

Tarih 33

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Her şeyi yapmakta bağımsız
ve yetkili biricik vekil yapmak.

Kim şeh-i 'adl-âverin oldı vekîl-i
mutlakı
Böyle bir düstür-ı ekrem dâd-
peymâ yümn ile

vekîl-i mutlakı oldı:

1. vekîl-i mutlakı oldı:

Tarih 33

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Her şeyi yapmakta bağımsız
ve yetkili biricik vekil yapmak.

Kim şeh-i 'adl-âverin oldı vekîl-i
mutlakı
Böyle bir düstür-ı ekrem dâd-
peymâ yümn ile

veleh-efzâ-yı kalem:

1. veleh-efzâ-yı kalem:

Kaside 10

Mısra: 58

Kelime Tipi: -

Kalemin şaşkınlığı arttırması.

Destür-i merâhim-sipehâ dâd-
penâhâ
Tavsîf-i kemâlin veleh-efzâ-yı
kalemdir

velî:

1. velî:

Lugaz 3

Mısra: 5

"Ama, fakat, lakin, şöyle ki"
anlamlarına gelen bağlaç.

Meskenet sahibi şüretde velî
Burnı ucundadır ammâ cedeli

2. velî:

Gazel 197

Mısra: 3

"Ama, fakat" anlamında
bağlaç.

Sayd eyledi kemend-i maḥabbet
beni velî
Dâm-ı hüma-yı evc-i melâḥat
kurulmadı

3. velî:

Lugaz 18

Mısra: 2

"Ama, fakat" anlamında
bağlaç.

Ol nedir ey ehl-i ṭab'ın ekmeli
Kendi bir zâtı iki ondur velî

veliyy-i ni'met-i 'âlem:

1. veliyy-i ni'met-i 'âlem:

Kaside 8

Mısra: 47

Kelime Tipi: -

Cihanın velinimet (Velinimet;
Birisine, yaşadığı sürece yararını
göreceği bir iyilikte bulunmuş
kimse).

Veliyy-i ni'met-i 'âlem hümaṁ ü
fâzıl u efḥam

Le'âlî-i girân-mikdâr 'ilm ü 'iffetiñ
kânı

veliyy-i ni'met-i devrân u mekrûmet-kirdâr:

1. veliyy-i ni'met-i devrân u mekrûmet-kirdâr:

Kaside 9

Mısra: 56

Kelime Tipi: -

Cömert ve devrin nimetlerinin
sahibi.

Zihî hıdîv-i zaman âsaf-ı felek-
'unvân
Veliyy-i ni'met-i devrân u
mekrûmet-kirdâr

velîk:

1. velîk:

Lugaz 12

Mısra: 12

Ama, fakat.

Eğerçi şüh-ṭab' atdır kelîl olmaz
Velîk her kişiye râm olup rezîl
olmaz

velvele vir:

1. velvele vir:

Tarih 21

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gürültüye boğmak, telaş ve
heyecan uyandırmak.

Kahramân-übbehe kim sît-i tanîn-i
kûsı
Güş-i a'dâya virir velvele ser-had
ser-had

verâ:

1. verâdır:-dır

Tahmis 1

Mısra: 2

Allah'tan korkup haramdan,
günahtan, kötülüklerden sakınma,
dini buyrukları titizlikle yerine
getirme, takvâ etme.

Zihî beyt-i îlâhî habbezâ rahmet-
serâdır bu
Perestiş-gâh-ı 'âlem kıble-i cümle
verâdır bu

2. verâdır:-dır

Tahmis 1

Mısra: 2

Allah'tan korkup haramdan,
günahtan, kötülüklerden sakınma,
dini buyrukları titizlikle yerine
getirme, takvâ etme.

Zihî beyt-i İlâhî habbezâ rahmet-serâdır bu
Perestiş-gâh-ı 'âlem kıble-i cümle verâdır bu

3. verâ:

Tarih 9

Mısra: 22

Bütün yaratılmış olanlar, âlem, kâinat.

Silmi itmâm idicek maslaḥat-ı kat'-ı hudûd
Olıcaḳ bâd-i âsâyiş-i ser-cümle verâ

4. verâsınca:-sı-n-ca

Tarih 45

Mısra: 8

Bütün yaratılmış olanlar, âlem, kâinat.

Teveccüh kıldığı emr-i ḥaṭîrîñ ol
şeh-i gâzî
Verâsınca 'atâ-yı Rabb-ı 'İzzet geldi hoş geldi

verd:

1. verde:-e

Gazel 81

Mısra: 8

Gül.

Nâlesin şeb-tâ-seḥer dil güş idince
bûlbûlûñ
Âh idüp bir verde bir Ruḥsâre
baḳdı göñlümüz

2. verde:-e

Muamma 20

Mısra: 1

Gül.

O verde göz dikenîñ gülşen içre
bûlbûlden
Hezâr sille-i nâle dūḫâr olur yüzine

3. verde:-e

Tarih 41

Mısra: 35

Gül.

Gülistân ile nefhü 't-tîb-i ikrâ
eyleyüp verde
Sebaḳ-hân-ı Egânî oldu her dem
bûlbûl-i gūyâ

verd-i âl:

1. verd-i âl:

Kaside 7

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Kırmızı gül.

Fem ḡonça turre sünbül ü had lâle
kad nihâl
Ruḥsâr verd-i âl ü beden yâsemîn
ola

verd-i âlimize:

1. verd-i âlimize:

Gazel 172

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kırmızı gül.

Kızardı gül Ruḥi tâb-ı şarâb-ı
nahvetden
Baḳılmaz oldu muhassal o verd-i
âlimize

verd-i bağçe-i dâverî:

1. verd-i bağçe-i dâverî:

Kaside 7

Mısra: 75

Kelime Tipi: -

Hükümdarın bahçesinin gülü.

Sensin o verd-i bağçe-i dâverî ki
hep
Bûlbûlleri benim gibi şeydâ-terîn
ola

verd-i bî-hâr-ı letâfet-ver-i nûr-ı ruḥuṇa:

1. verd-i bî-hâr-ı letâfet-ver-i nûr-ı ruḥuṇa:

Kaside 2

Mısra: 65

Kelime Tipi: -

*Yüzün nuruna güzellik veren
dikensiz gül.*

Verd-i bî-hâr-ı letâfet-ver-i nûr-ı
ruḥuṇa
Oldı Cibrîl-i emîn hemḫü hezâr-ı
şeydâ

verd-i gülşen-i behcet degil midir:

1. verd-i gülşen-i behcet degil midir:

Gazel 49

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Sevinç bahçesinin gülü degil
midir?.*

Nâlende eyleyen seni mânend-i
'andelîb
Es'ad o verd-i gülşen-i behcet
degil midir

verd-i handan:

1. verd-i handan:

Kaside 8

Mısra: 54

Kelime Tipi: -

Gülen gül II yeni açılmış gül.

Merâhim dest-i ikbâlinde peyda
lâle-i ḥamrâ
Mekârim gül-riyâz-ı devletiniñ
verd-i handanı

verd-i handânı:

1. verd-i handânı:

Nazm 6

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gülen gül.Yeni açılmış gül.

ḥaṭîñ reyḥânı zülfüñ sünbülü
âşüfte-Ḥâl idüp
Mişâl-i ḡonça dil-hûn itdi haddiñ
verd-i handanı

verd-i nahvet:

1. verd-i nahvet:

Kaside 4

Mısra: 60

Kelime Tipi: -

Kibir gülü.

İtdi şehâ ṭarâvet-i gül-berg-i 'arızîñ
Revnaḳ-fürüz-ı bağ-ı 'adem verd-i
nahveti

verd-i nihâl-i gülşen-i nâz:

1. verd-i nihâl-i gülşen-i nâz:

Terkib-bend 1

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

*Naz bahçesinin fidanının
gülü.*

Ey verd-i nihâl-i gülşen-i nâz
V'ey ravza-i nahvetiñ hezârı

verd-i nihâl-i nahvet:

1. verd-i nihâl-i nahvet:

Tarih 19

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gurur fidanının gülü.

Âh ol verd-i nihâl-i nahvet
kıldı gülzâr-ı bekâya rihlet

verd-i nihâl-i nûr-ı huda:

1. verd-i nihâl-i nûr-ı huda:

Kaside 4

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

Allah'ın(c.c.) nurunun

fidanının gülü. (Hz.
Muhammed(s.a.v.)).

Dürr-i girân-māye-i deryā-yı ıstıfā
Verd-i nihāl-i nūr-ı Huda zāt-ı
‘izzeti

verd-i nihālistān-ı ‘iffet:

1. verd-i nihālistān-ı ‘iffet:

Tarih 12

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ar fidanlığının gülü.

‘Afife Kadın ol verd-i nihālistān-ı
‘iffet kim
Fenā bağından itdi rihlet-i gülşen-
geh-i ‘ukbā

verd-i rengin-i tarāvet-bahşısın:

1. verd-i rengin-i tarāvet- bahşısın:

Gazel 55

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Tazelik veren rengin gülü.

Ne bağıñ verd-i rengin-i tarāvet-
bahşısın cānā
Hezār-ı nağme-senc-i gül-sitān-ı
behcetiñ kimdir

verd-i ruhuñ:

1. verd-i ruhuñ:

Gazel 135

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Yanak gülü. II Sevgilinin gül
yanağı.*

Verd-i Ruhuñ benefşe haññ zülfi
sünbülüñ
Yaz vaşf idüp cihānı dem-i
nevbahār kıl

verd-i şah-ı tirāz-ı letāfete:

1. verd-i şah-ı tirāz-ı letāfete:

Gazel 129

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Güzellik süsünün şah gülü.

Ol taze verd-i şah-ı tirāz-ı letāfete
Müjgānı hār-ı hayret olur göz
dikenleriñ

verd-i sır-āb-ı nübüvvet:

1. verd-i sır-āb-ı nübüvvet:

Kaside 2

Mısra: 39

Kelime Tipi: -

*Peygamberliğin parlak
gülü.* (Hz. Muhammed(s.a.v.)).

Verd-i sır-āb-ı nübüvvet meh-i
evc-i ‘izzet
Mihr-i gerdün-ı risālet güher-i
genc-i ‘atā

verd-i ter-i nihāl-i ‘işret:

1. verd-i ter-i nihāl-i ‘işret:

Terkib-bend 1

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

Eğlence fidanının taze gülü.

Ey sākī-i bezm-i hüsün nahvet
V‘ey verd-i ter-i nihāl-i ‘işret

verd-i zibā:

1. verd-i zibā:

Tarih 41

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Güzel gül.

Gül-i tasviri haclet-dādedir her
verd-i zibāya
Şarīr-i bābı her dem nağme-bahş-ı
bülbül-i şeydā

verziş:

1. verziş:

Tarih 8

Mısra: 17

*Çalışma, çaba, gayret, idman,
meleke kazanma. .*

Şevk u şādī ile şad verziş iderken
Es‘ad
Düşdi bir ta‘miye-i pāki-yile tārīh
aña

2. verziş:

Tarih 41

Mısra: 65

*Çalışma, çaba, gayret, idman,
meleke kazanma. .*

İderken nazm-ı mürvārīd-i evsāfi
içün verziş
İki pākīze tārīh oldu bu beyt-i du‘ā
mağzā

verziş kıl:

1. verziş kıl:

Gazel 101

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Çalışmak, gayret sarfetmek,
çabalamak.*

Şekīb ü şabra şad ihlās ile kıl
Es‘adā verziş
Şikāyet eyleyen ta‘cīl ile kesb-i
melāl itmiş

vesah-püş olma:

1. vesah-püş olma:

Gazel 133

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kir ve pası giyinmiş olmak.

Meşreb-i tīre-dilān gibi vesah-püş
olma
Tābiş-i ‘aşk ile mānende-i deryā
pāk ol

vesah-sāyī-i ekdāra:

1. vesah-sāyī-i ekdāra:

Gazel 157

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Keder pası tutmuş.

Derūnī nāledir bādī vesah-sāyī-i
ekdāra
Kıyās it safvet-i kalbi şadā-yı
cüşiş-i cūdan

v‘ey:

1. v‘ey:

Kaside 4

Mısra: 48

*Ve bağlacı ile ey nida
ünleminin kısaltılmış şekli, ve ey!.*

Ey āfitāb-ı şu‘le-ger-i evc-i ıstıfā
V‘ey ‘āleme sa‘ādet olan zāt-ı
‘izzeti

2. v‘ey:

Kaside 4

Mısra: 64

*Ve bağlacı ile ey nida
ünleminin kısaltılmış şekli, ve ey!.*

Ey gevher-i yegāne-i gencīne-i
Huda
V‘ey şu‘le-senc-i ‘ālem olan mihr-i
re‘feti

3. v‘ey:

Terkib-bend 1

Mısra: 2

*Ve bağlacı ile ey nida
ünleminin kısaltılmış şekli, ve ey!.*

Ey pādīşāh-ı diyār-ı ‘işve
V‘ey dāver-i kām-kār-ı ‘işve

4. v‘ey:

Terkib-bend 1

Mısra: 4

*Ve bağlacı ile ey nida
ünleminin kısaltılmış şekli, ve ey!.*

Ey gönça-i gül-sitân-ı nâziş
V'ey gülbün-i şah-sâr-ı işve

5. v'ey:

Terkib-bend 1

Mısra: 6

*Ve bağlacı ile ey nida
ünleminin kısaltılmış şekli, ve ey!.*

Ey mihr-i aşi' 'a-pâş-ı nahvet
V'ey mâh-ı ziyâ-nisâr-ı işve

6. v'ey:

Terkib-bend 1

Mısra: 8

*Ve bağlacı ile ey nida
ünleminin kısaltılmış şekli, ve ey!.*

Ey şu 'le-i hâne-süz-ı Hübî
V'ey âteş-i pür-şirâr-ı işve

7. v'ey:

Terkib-bend 1

Mısra: 10

*Ve bağlacı ile ey nida
ünleminin kısaltılmış şekli, ve ey!.*

Ey dürr-i şemîn-i kulzüm-i hüsni
V'ey gevher-i şah-vâr-ı işve

8. v'ey:

Terkib-bend 1

Mısra: 12

*Ve bağlacı ile ey nida
ünleminin kısaltılmış şekli, ve ey!.*

Ey kumrî-i naḥl-i bağ-ı âşûb
V'ey tûḥî-i kand-hâr-ı işve

9. v'ey:

Terkib-bend 1

Mısra: 14

*Ve bağlacı ile ey nida
ünleminin kısaltılmış şekli, ve ey!.*

Ey tâb-ı Çerâğ-ı bezm-i behcet
V'ey lem'a-i süz-ı nâr-ı işve

10. v'ey:

Terkib-bend 1

Mısra: 20

*Ve bağlacı ile ey nida
ünleminin kısaltılmış şekli, ve ey!.*

Ey verd-i nihâl-i gülşen-i nâz
V'ey ravza-i nahvetin hezârî

11. v'ey:

Terkib-bend 1

Mısra: 24

*Ve bağlacı ile ey nida
ünleminin kısaltılmış şekli, ve ey!.*

Ey gamzesi sîne-düz-i 'âşık
V'ey tîr-i nigâhî cân-güzârî

12. v'ey:

Terkib-bend 1

Mısra: 34

*Ve bağlacı ile ey nida
ünleminin kısaltılmış şekli, ve ey!.*

Ey sâkî-i bezm-i hüsni nahvet
V'ey verd-i ter-i nihâl-i işret

13. v'ey:

Terkib-bend 1

Mısra: 36

*Ve bağlacı ile ey nida
ünleminin kısaltılmış şekli, ve ey!.*

Ey mihr-i münîr-i evc-i şadî
V'ey tîre-zidây-ı şâm-ı hayret

14. v'ey:

Terkib-bend 1

Mısra: 38

*Ve bağlacı ile ey nida
ünleminin kısaltılmış şekli, ve ey!.*

Ey bâ 'is-i hurremî-i rindân
V'ey neş'e-kün-i beher tabî 'at

vezân it:

1. vezân it:

Kaside 4

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Esmek.

Bâd-ı nesîm-i âh-i dili itdirüp
vezân
Mevc-âver eyle cûşîş-i deryâ-yı
fikreti

2. vezân it:

Kaside 9

Mısra: 63

Kelime Tipi: -
Esmek.

Nesîm-i 'atıfet ü cüdını vezân itse
Dem-i şitâyı ider feyz-baḥş-ı vâkt-i
bahar

vezân ol:

1. vezân ol:

Kaside 7

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
Esmek, yayılmak.

Demdir nesîm-i Şubḥ-ı baḥârî
vezân olup
Cünbîde-sâz-ı naḥl-i dil-i 'âşıkın
ola

vezân-ı bâd-ı pür-süz-ı ecol:

1. vezân-ı bâd-ı pür-süz-ı ecol:

Tarih 12

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Ecelin ateş dolu rüzgarının
esintisi.*

Henüz açılmamışken gönça-âsâ
bâğ-ı 'âlemde
Hazân itdi vezân-ı bâd-ı pür-süz-ı
ecel hayfâ

vezânî-i nesîm-i 'aşk:

1. vezânî-i nesîm-i 'aşk:

Tahmis 5

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Aşk rüzgarının esmesi.

Vezânî-i nesîm-i 'aşk ile kesb-i
sürür itdim
Hemân savb-ı der-i yâr-i sitem-
gerden 'ubûr itdim

vezânî-i nesîm-i fikri:

1. vezânî-i nesîm-i fikri:

Kaside 11

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Düşünce rüzgarının esmesi.

Germ idüp tâb vezânî-i nesîm-i
fikri
Şu 'le-mevc itdi dürrer-zâr-ı dil-i
deryayı

vezîr eyledi:

1. vezîr eyledi:

Tarih 8

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Vezir yapmak.

Ki şehensâh-ı cihân Ḥazret-i Hân
Mahmûda
Kâr-dân böyle vezîr eyledi Bârî
i'tâ

2. vezîr eyledi:

Tarih 9

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Vezir yapmak.

O şeh-i ma' delet-ârâya Cenâb-ı
Mevlâ
Kâr-dân böyle vezîr eyledi tevfiḳ ü
'atâ

vezîr-a 'zam-ı re 'fet-pîrâ:

1. vezîr-a'zam-ı re'fet-pîrâ:

Tarih 1

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Merhamet süsleyen**veziriazam.*

Yümn-ile oldı o düstür-ı kerem-

bağş-ı cihân

Kişver-i dehre vezîr-a'zam-ı re'fet-
pîrâ**vezîr-i a'zam u dâmâd-ı****şehriyâr-ı cihan:**

1. vezîr-i a'zam u dâmâd-ı

şehriyâr-ı cihan:**Kaside 9**

Mısra: 57

Kelime Tipi: -

*Sadrazam ve dünyanın
padişahının damadı.*Vezîr-i a'zam u dâmâd-ı şehriyâr-ı
cihanSemiyy-i bânî-i beyt-i mükerrerem-i
Settâr**vezîr-i a'zam:**

1. vezîr-i a'zam:

Tarih 8

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Büyük vezir, sadrazam.*Bü'l-megâzî vü fütûhât vezîr-i
a'zam

Ya'ni düstür-ı kerem-kâr

Mehammed Pâşâ

2. vezîr-i a'zam:

Tarih 11

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Büyük vezir, sadrazam.*Cenâb-ı padişeh-i berr ü Bahra
kılmağ içinVezîr-i a'zamı da'vetle kulluğun
inhâ

3. vezîr-i a'zam:

Tarih 15

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Büyük vezir, sadrazam.*Sa'âdetlü vezîr-i a'zamı Hâk
kıla âfât-ı âlemden müberrâ

4. vezîr-i a'zam:

Tarih 29

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Büyük vezir, sadrazam.*Hem vezîr-i a'zamı hem sıhr-i 'âlî-
câhıdırPâdişâh-ı 'âlemin ol dâver-i Dârâ-
nişân**vezîr-i a'zam-ı 'âlî-nijâd:**

1. vezîr-i a'zam-ı 'âlî-nijâd:

Kaside 7

Mısra: 47

Kelime Tipi: -

*Yüce yaradılışlı sadrazam.*Ya'ni vezîr-i a'zam-ı 'âlî-nijâd kim
Zât-ı kerem-simâtı hâfâdan emîn
ola**vezîr-i dâna:**

1. vezîr-i dâna:

Tarih 9

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Bilgili vezir.*Dâver-i nîk-nihâd âsaf-ı pākîze-
nijâdMenba'-ı ma'delet ü dâd vezîr-i
dâna**vicâhen:**

1. vicâhen:

Gazel 28

Mısra: 7

*Yüz yüze gelerek.*Hatâ eylerse de 'âşık vicâhen
eyleme tevbiğHafî sırrın beyâna eyler ibrâmı
dem-i ferruh**vicdân:**

1. vicdânı:-ı

Kaside 8

Mısra: 14

*İnsanın içindeki iyi ve kötüyü
ayırarak duygu.*Kırâ'at eyleyüp gül Ravzatü'l-
ahyârı ser-tâ-serRiyâziyyâta bed'itdi küşâyış buldı
vicdânı**vidâd:**

1. vidâdı:

Gazel 98

Mısra: 10

*Sevgi, muhabbet, dostluk.*Sırr-ı nihân-ı 'aşkı idüp Es'adâ
esâsSetr it vidâdı bulmasun ağıyar dest-
res**vifâk-ı pev-revîde:**

1. vifâk-ı pev-revîde:

Gazel 155

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

*Ardından gidip aynı fikirde
birleşmek.*

Vifâk-ı pev-revîde yokdur

istihkâkîñ İshâka

Kelâmın Es'ad a'lâ olsa da nazm-ı
Süreyyâdan**vilâdeti ol:**

1. vilâdeti ol:

Kaside 9

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

*Doğmak.*Meger vilâdeti olmuş seher ki güş
itdimBeşaret eyledi şad şevk ile
çemende hezâr**vir-:**

1. virsün:-sün

Gazel 7

Mısra: 10

*Bağışlamak, ihsan etmek.*Da 'vâ-yı ehl-i 'aşka güvâh olmaz
Es'adâVirsün o kîne-cüy düşerse yemîn
saña

2. virmese:-me, -se

Gazel 82

Mısra: 7

*Bağışlamak, ihsan etmek.*Nüş-dârü-yı vefâ virmese ger şîrîni
Telh olur zâika-i şevkde lezzet
kalmaz

3. vire:-e

Tarih 18

Mısra: 8

*Bağışlamak, ihsan etmek.*Hezârân sâl-i ferhunde-me'âle
Vire zât-ı hümâyûni şerâfet

4. virsün:-sün

Tarih 31

Mısra: 11

*Bağışlamak, ihsan etmek.*Kereminden şuyının kaçralarınca
virsünEcrin icra idene Hâzret-i Rabb-i
Mennân

5. **virme**:-mek**Gazel 181**

Mısra: 8

Bahşetmek, kazandırmak.

Kuhl it hayāl-i gerd-i haṭ-ı 'arızın
dilā
Virme dilerseñ 'ayn-ı cila dīde
nūrına

6. **virmiş**:-miş**Beyit 2**

Mısra: 2

Bahş etmek, sunmak, ihsan etmek.

İşitdim vaşf-ı sünbülde nice eş'ār
söylenmiş
Neden ser-rişte virmiş kākül-i
dildār söylenmiş

7. **vir**:**Gazel 99**

Mısra: 3

"Virmek" || Bahşetmek, bağışlamak.

Naḳd-i revānın almağa vir ḥüccet-i
haṭıñ
'Abd-i mükāteb ile dili hem-
bahāya kes

8. **vir**:**Gazel 117**

Mısra: 1

"Virmek" || Bahşetmek, bağışlamak.

Vir naḳd-i cānı la'line şanma
bahāsi çok
Ġamzeyle itme dād u sited kim
każası çok

vir:1. **virdin**:-+din**Gazel 82**

Mısra: 9

Bağışlamak, ihsan etmek.

'Aḳl ü fikr ü dil ü idrākini virdin
yāre
Es'adā 'özü ıdecek ğayri ḳabāḥat
ḳalmaz

2. **virirmiş**:-ir, -miş**Gazel 194**

Mısra: 1

Bağışlamak, ihsan etmek.

'aşḳıñ o deñlü neş'e virirmiş ki
bādesi
Nüş eyleyenlerin gider elden
irādesi

3. **virür**:-ür**Lugaz 7**

Mısra: 2

Bağışlamak, ihsan etmek.

Ol ne şeydir ki ne dem itse zuhūr
Ekser-i nāsa virür zevḳ ü hubūr

4. **virir**:-ir**Gazel 6**

Mısra: 4

Bağışlamak, sunmak, vermek.

Sirişk-i dīde-i ḥasretle süziş-i
'aşḳım
Virir ne deñlü füzün olsa āb ü tāb
saña

5. **virüp**:-üp**Muamma 10**

Mısra: 1

Bağışlamak, sunmak, vermek.

Öpmek için leb-i la'line virüp bir
gevher
Bārī hem fāide gör hem ana servet
göster

6. **virüp**:-üp**Tarih 21**

Mısra: 23

Bağışlamak, sunmak, vermek.

Düşmene rāy virüp aldı Ata hısnını
hem
Ceys-i maḳhūrını maḥv eyledi
şadr-ı ecved

7. **virince**:-ince**Kaside 9**

Mısra: 43

Feda etmek, bağışlamak, vermek.

Virince süsen-i ḥançer-güzāra
Kanlıcaı
ḳıldı sāha-i İstinye āşıyān-ı hezār

8. **virdim**:-di, -m**Nazm 19**

Mısra: 3

Feda etmek, bağışlamak, vermek.

Virdim nukūd-ı 'ömrü bir mäh-
pāreye
Sarrāf-ı 'aşḳ u miḥnete güyā ki
meblagım

9. **virdi**:-di**Gazel 7**

Mısra: 8

Virmek II sunmak, takdim etmek, ikram etmek.

Olmuş misāl-i hāle-i meh dinse
vechi var
Bir başka ān virdi ḥaṭ-ı 'anberīn
saña

10. **virmedi**:-me, -di**Nazm 9**

Mısra: 2

Bahş etmek, sunmak, ihsan etmek.

Çekdi dāmen dest-būsa daḡı
Ruḥsat virmedi
'āşıka el virdigin ol mest-nahvet
virmedi

11. **virse**:-se**Gazel 190**

Mısra: 1

Bahş etmek, sunmak, ihsan etmek.

Virse kānūn şafā üzre rebāba tābı
Cān bulup muṭribe reşk eyler idi
Fārābī

12. **virelim**:-elim**Kaside 5**

Mısra: 6

Bahş etmek, sunmak, ihsan etmek.

İdelim Hāk-i rehiñ dīdemize kuhl-i
cila
Virelim çeşm-i remed-pūşumuza
nūr u ziya

13. **virdi**:-di**Kaside 9**

Mısra: 77

"Virmek" || Bahşetmek, bağışlamak.

Zamān-ı ma'deleti virdi dehre
āsāyış
Güm oldu süy-be-sü sīt-i düşmen-i
bed-kār

14. **virdi**:-di**Kaside 9**

Mısra: 92

"Virmek" || Bahşetmek, bağışlamak.

Sen ol münevvir-i mihr-i sipihr-i
re'fetsin
Ki tāb-ı mekrümetiñ virdi leyle
reng-i neḥār

15. **virüp**:-üp**Kaside 11**

Mısra: 15

"Virmek" || Bahşetmek, bağışlamak.

Gerdiş-i kilke virüp hâsiyet-i seyr-i
hümâ
Eyledi 'arşa-i gerdün varak-i inşâyı

16. **virdi:-di**

Kıt'a 2

Mısra: 3

"Vermek" || Bahşetmek,
bağışlamak.

O deñlü lezzet-i nev virdi feyz-i
mağdemo kim
Henüz oldı Hisârîñ kirası sultânî

17. **viren:-en**

Gazel 163

Mısra: 4

Bağışlamak, ihsan etmek,
sunmak.

Şemîm-i zülf-i şeb-büyün alup bād-
ı şehir yârîñ
Didi nûkhet viren 'anber mi
bilmem müşk-i ter mi bu

18. **virme:-me**

Gazel 99

Mısra: 6

Bağışlamak, sunmak, vermek.

Evzâ'-ı rûzgâra hâzin olup itme âh
Virme fiğân ı nâleñi bād-ı hevâyâ
kes

19. **virme:-me**

Gazel 99

Mısra: 8

Bağışlamak, sunmak, vermek.

Rahm itmez ol perî ne kadar girye
eyleseñ
Eşkinle virme milket-i şabrîñ
fenâyâ kes

20. **virdi:-di**

Nazm 9

Mısra: 3

Bahşetmek, ihsan etmek.

Bir halâvet virdi kim zehr-âbe-i
cevrîñ dile
Fikr-i kand-i vuşlatîñ o deñlü
lezzet virmedi

21. **virdim:-dim**

Gazel 140

Mısra: 3

Sunmak, ikram etmek.

Alup bir cām virdim saña sâkî
cevher-i hûşum
Sanî'-i şîşe-bâzî bilmez idiñ sen
ben öğrettim

viril:

1. **virildi:-di**

Kaside 9

Mısra: 40

Bağışlanmak, ihsan edilmek.

Çubuklu gülbüne cây oldı sünbüle
Göksu
Virildi lâleye Kandilli nergise
Sarıyâr

virmez:

1. **virmez:**

Muamma 7

Mısra: 1

Bırakmamak, aldığı bir şeyi
geri vermemek.

Nağd-i hûşum aldı virmez ol şeh-i
'âlî-cenâb
Olsa bir sermaye bārî ya kesilse bu
hisâb

vişâl:

1. **vişâl:**

Lugaz 18

Mısra: 8

Kavuşma, ulaşma.

Sîmyâ-âsâ anı şanma hayâl
Eyle tahmîs asla istersen vişâl

vü:

1. **vü:**

Gazel 105

Mısra: 4

"Ve" bağlacı.

Bir kerre nigâh iden olur rûyuña
hayrân
Bu Cezbe vü ân hûsn-i perî-zâdına
mağşûs

2. **vü:**

Gazel 198

Mısra: 1

"Ve" bağlacı.

şad şerha vü elif kim sînemde yâr
çizdi
Takvîm-i 'aşkı güyâ cedvâl-vâr
çizdi

3. **vü:**

Kaside 4

Mısra: 73

"Ve" bağlacı.

Bir bende-i zelîl ü siyeh-rû vü pür-
güneh
Bir bî-hisâb olan dağı nağd-i
hañîti

4. **vü:**

Tarih 8

Mısra: 5

"Ve" bağlacı.

Bü'l-megâzî vü fütûḥat vezîr-i
a'zam
Ya'ni düstür-ı kerem-kâr
Mehemmed Pâşâ

5. **vü:**

Tarih 10

Mısra: 7

"Ve" bağlacı.

Öyle zîb-ende vü pâkîze binâ kim
hañkâ
Eylemiş hûsn-i dil-âvîz tecessüm
güyâ

6. **vü:**

Tarih 39

Mısra: 9

"Ve" bağlacı.

Cihân-ârâ vü 'âlem-zîb ü rûh-efzâ
kef-i cûdî
Dil-ârâ dil-nevâz ü şeh-pesend ü
zübde her kârî

7. **vü:**

Tarih 40

Mısra: 7

"Ve" bağlacı.

O deñlü şemse vü zerrîn-tâkî şu'le-
bağşâdır
Ki kıldı hîre-sâziş çeşm-i mihr-i
tâb-peymâyî

vücüd:-

1. **vücüd:-ı**

Lugaz 18

Mısra: 6

Beden, cisim, gövde.

Ol yüz on altıñıñ oldı lâ-cerem
Gör vücûdî sîmyâ gibi 'adem

vücüd:

1. **vücûdın:-ın**

Gazel 35

Mısra: 3

Beden, cisim, varlık.

Vücûdın böyle vakf-ı Dâğ-ı sûz-ı
mühre kılmazdı
Ruḥ-ı berrâkına olmasa ey meh
gıpta-ger kâgaz

2. **vücüd:**

Gazel 91

Mısra: 4

Beden, cisim, varlık.

İtmem tekellüm ol fem-i mevhümü
yâdsız
Mümkün vücūd yok 'ademe
istinâdsız

3. **vücūdına:-ı, -m, -a**

Gazel 113

Mısra: 7

Beden, cisim, varlık.

Zâhîr midir vücūdına bak hurde-
bîn ile
Fıkr-i miyânı kıldı beni müydan
nahîf

4. **vücūdunûdur:-uñdur**

Kaside 8

Mısra: 62

Beden, cisim, varlık.

Sen ol ma'nâ-yı ra'nâ-yı kemâl-i
fazl u hikmetsiñ
Vücūdunûdur kitâb-ı müstetâb-ı
luţfuñ 'ünvânı

5. **vücūdına:-ı, -n, -a**

Lugaz 10

Mısra: 3

Beden, cisim, varlık.

Ki vücūdına sebep hayvandır
Anı bu Hâle koyan insandır

6. **vücūdına:-ı, -n, -a**

Lugaz 14

Mısra: 21

Beden, cisim, varlık.

Oldığından nice eşhâs vücūdına
sebeb
Anıñ evsâfı dağı böyle perîşandır
hep

7. **vücūdun:-uñ**

Tahmis 2

Mısra: 11

Beden, cisim, varlık.

Vücūdun hilkatin fıkr eyle ger
insân-ı kâmilseñ
Muhîti bağı u ber bir zerredir
fehm eyle 'âkilseñ

8. **vücūd:-ı**

Tarih 35

Mısra: 4

Beden, cisim // varlık,

mevcudiyet.

Ebü'l-fütüh ü megâzî şeh-i 'adâlet-
kâr
Vücūdı oldu şeref-bağış Âl-i
'Osmâna

vücūd bul:

1. **vücūd bul:**

Gazel 194

Mısra: 9

Kelime Tipi: **Deyim**

Ortaya çıkmak, meydana

gelmek, oluşmak.

Gâhice nesr ü sec' ile Es'ad bulur
vücūd

Geh mehd-i nazma zîver olur şab'-
zâdesi

vücūda gel:

1. **vücūda gel:**

Tarih 42

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Yaratılmak, doğmak.

Vücūda geldi vâlâ nesl-i Ahmed
Hân-ı 'âliden
Mu'ammer ide Mevlâ yümn ile
Şehzade Nu'mânı

vücūdi:

1. **vücūdi:**

Tarih 5

Mısra: 2

Beden, cisim, varlık.

Meh-i evc-i fazîlet Hâzret-i İshâk
Efendi kim
Vücūdi zû-ı misbâh-ı münîr-i
'âlem-i ma'nâ

vücūd-ı nâzenîn:

1. **vücūd-ı nâzenîn:**

Tarih 41

Mısra: 58

Kelime Tipi: -

Narin vücūt.

şadeğ-âsâ bu dergâh-ı mu'allâ ana
me'vâdır
Vücūd-ı nâzenînidir içinde gevher-
i yek-tâ

vücūd-i pāk:

1. **vücūd-i pāk:**

Kaside 9

Mısra: 90

Kelime Tipi: -

Temiz varlık, temiz vücūt.

Karâbet-i şeh-i şevket-şî'ara
şayandır
Vücūd-i pākîñ eyâ gevher-i girân-
mikdâr

2. **vücūd-i pāk:**

Tarih 41

Mısra: 54

Kelime Tipi: -

Temiz varlık.

Şerâfet hâne-zâd-ı nesl-i vâlâ-yı
necibidir
Siyâdetden vücūd-ı pākıdır
mağsūd olan ma'nâ

vücūd-ı pākî:

1. **vücūd-ı pākî:**

Tarih 24

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Temiz ve mübarek vücudu.

Hemîşe bedr-i 'izz ü devleti pür-
nûr ide dehri
Vücūd-ı pākî dâ'im ola tâ 'âlem
hüveydâdır

vücūd-ı pākîñi:

1. **vücūd-ı pākîñi:**

Kaside 4

Mısra: 40

Kelime Tipi: -

Mübarek beden.

Sensin o muktedâ-yı gürûh-ı rûsûl
ki Hâk
kılmış vücūd-ı pākîñi pür-nûr-ı
rahmeti

2. **vücūd-ı pākîñi:**

Kaside 4

Mısra: 43

Kelime Tipi: -

*Mübarek beden, mübarek
mevcudiyet.*

kıldı vücūd-ı pākîñi bi'setde Zü'l-
celâl
Hem ibtidâ-yı cümle rûsûl hem
nihayeti

3. **vücūd-ı pākîñi:**

Tarih 2

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Temiz varlık, temiz vücūt.

O şâhenşâhı dâim eyledikçe taht-ı
devletde
kıla Bârî şadâretde vücūd-ı pākîñi
ibkâ

vücūd-ı şevk-âlūd-ı şafâ:

1. **vücūd-ı şevk-âlūd-ı şafâ:**

Tarih 2

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Huzur isteğine bulanmış
beden.*

Egerçi münselih olmuşdı selh-i sāl-
i sâbıkda
Harîk ile vücūd-ı şevk-âlūd-ı şafâ
nev'â

vücüh:

1. vücüh:

Lugaz 6

Mısra: 6

1. Yüzler, çehreler 2.

Memleketin ileri gelenleri,
tanınmış ve nüfuzlu kimseler, eşraf
3. geo. Bir cismin yüzeyleri 4.
Kur'an-ı Kerim'in çeşitli okunmuş
şekilleri.

Baksan ekser üç bölükdür ol gürüh
Dağı artık olmağa vardır vücüh

vücüh-ı bevânı:

1. vücüh-ı bevânı:-ı

Kaside 1

Mısra: 121

Kelime Tipi: -

İzah etme çeşitleri.

Kabil midir vücüh-ı bevânı

ibâreten

Bî-harf ü savt emri zeban eylemek
edâ

vücüh-ı hayr-u müberrâ:

1. vücüh-ı hayr-u müberrâ:

Tarih 35

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Saf ve hayırlı, iyi yüzü.

Hemîşe tab'-ı hümayûnı mâ'il ü
masrûf
Vücüh-ı hayr-u müberrâ tû cûd u
ihsâna

vücûduñ:

1. vücûdun:

Tarih 35

Mısra: 40

Beden, cisim, varlık.

Eyâ şehenşeh-i zî-şân halîfe-i
devrân
Vücûdun oldu sebep râhat-ı cihân-
bâna

vüs'at:

1. vüs'at:-i

Lugaz 12

Mısra: 7

Genişlik, rahatlık, ferahlık. II
güç, kudret.

O deñlü vüs'ati var tab'ında el-
Hâşıl
Derûnı Bahırına girseñ bulunmaya
sâhil

vüs'at-kün-i teng-i fem:

1. vüs'at-kün-i teng-i fem:

Gazel 155

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ağzın darlığında bolluk
olmak.

Degil fart-ı sühan vüs'at-kün-i
teng-i fem zîrâ
Halel-nâ-yâbdır lafz-ı basîr ifrât-ı
ma'nâdan

vuslat:

1. vuslatıñdır:-ıñdır

Murabba 1

Mısra: 5

Kavuşmak, ulaşmak.

Vuşlatıñdır ârzü-kâr oldığım
Fürkatiñdir fikr idüp zâr oldığım

2. vuslatın:-ıñ

Lugaz 3

Mısra: 15

Kavuşma, birleşme.

Diyemem vuslatın ister yokdur
Fürkate tâlib ise pek çokdur

3. vuslat:

Gazel 15

Mısra: 10

(Ar.) Sevdigine kavuşma.

Kılma hâli çeşm-i fikriñ künc-i
ğamda Es'adâ
Vuşlat olmazsa hayâl-i yâr olur
bârî naşîb

4. vuslat:

Tahmis 1

Mısra: 42

(Ar.) Sevdigine kavuşma.

Niyaz it aglayup dūr olma hergiz
vâdî-i züliden
Bilürsün tez geçer vuslat demi
'âdetdir evvelden

5. vuslata:-a

Gazel 28

Mısra: 5

(Ar.) Kavuşma, ulaşma.

Hât-âver olmadıkça vuslata râzî
degil ol şüh
Habîr ol kim olurmuş fürkatiñ
şâmı dem-i ferruh

vuşul bula:

1. vuşul bula:

Tahmis 1

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Kavuşmak.

Bula çün kesb ile bâzâr-ı taqvaya
vuşul ol kim
Dilâ sen de harîd it tâcir-i sük-i
duhul ol kim

vuşul ider mi:

1. vuşul ider mi:

Gazel 91

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kavuşabilir mi.

Bî-âh ider mi yâre vuşul ıztırâb-ı
dil
Bâlâ-resân olur mu yemiñ mevci
bâdsız

vuzuh:

1. vuzuh:

Tahmis 3

Mısra: 15

Açık ve belli olma, anlaşır
olma.

Âsar-ı feyz bulmağ ile sinede
vuzuh

Envâr-ı vahdet itdi pey-â-pey dile
sünüh

Y

ya:

1. ya:

Muamma 7

Mısra: 2

"de / da" anlamını katan bağlaç.

Nakd-i hüşum aldı virmez ol şeh-i
 'ālī-cenāb
 Olsa bir sermāye bārī ya kesilse bu
 hisāb

2. ya:

Gazel 23

Mısra: 4

"Ya ... ya ..." bağlaç.

Ol āfet tīg-i hūn-āgeşte-der-kef
 mestdir ey dil
 Ya durma reh-güzārında ya cān-ı
 bī-nevādan geç

3. ya:

Gazel 23

Mısra: 4

"Ya ... ya ..." bağlaç.

Ol āfet tīg-i hūn-āgeşte-der-kef
 mestdir ey dil
 Ya durma reh-güzārında ya cān-ı
 bī-nevādan geç

4. ya:

Lugaz 1

Mısra: 22

"ya da" anlamında bağlaç.

Bunı kim hall-eyler ise ketm ider
 Olsa da sana birāder ya peder

5. ya:

Gazel 199

Mısra: 10

Bağlama edatı; veya, yahut, veyahut, ya da.

Nigeh-senc-i şikenc-i haţt-ı rüyuñ
 olmasun mı dil
 Ya ol sevdā-zede nā-mahrem-i
 esrār kılsun mı

6. ya:

Gazel 70

Mısra: 6

"Veyahut, veya" bağlaç.

Mahv olsa da özüm hora geçmez
 ol āfete
 Bildim ki aslı Engüri ya
 Üsküdarlıdır

7. ya:

Gazel 114

Mısra: 9

"Ya .. ya ..." bağlaç. İki kelimeyi, iki kelime öbeğini veya iki cümleyi birbirine bağlar; ya da.

Büs iderdim ya ayağı girse ya desti
 ele
 Es'adā sākt-i sīmīn-sākı görsem
 mey-be-kef

8. ya:

Gazel 114

Mısra: 9

"Ya .. ya ..." bağlaç. İki kelimeyi, iki kelime öbeğini veya iki cümleyi birbirine bağlar; ya da.

Büs iderdim ya ayağı girse ya desti
 ele
 Es'adā sākt-i sīmīn-sākı görsem
 mey-be-kef

yā hū:

1. yā hū:

Gazel 163

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yazıklar olsun, kendi kendine hayıflanma, acıma sözü.

hırām-ı nāza āgāz eyleyince ol
 kad-i dil-cū
 Didī serv ü sanavber gülşene
 şimdengertü yā hū

yā rab:

1. yā rab:

Gazel 2

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ey Rabbim.

Yā Rab kumāş-ı 'afviñi ten-püş kıl
 baña
 Şāl-i fi 'āl-i bih-teri ber-düş kıl
 baña

2. yā rab:

Gazel 2

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ey Rabbim.

Yā Rab kumāş-ı 'afviñi ten-püş kıl
 baña
 Şāl-i fi 'āl-i bih-teri ber-düş kıl
 baña

3. yā rab:

Gazel 2

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ey Rabbim.

Nāmım gibi fi 'ālimi de yā Rab Es
 'ad it
 İdrāk-i sırr-ı vaḥdetini hūş kıl baña

4. yā rab:

Terkib-bend 1

Mısra: 69

Kelime Tipi: -

Ey Rabbim.

Her zaḥm-ı hadeng-i 'aşka yā Rab
 Kāfūr-ı visaliñ eyle merhem

5. yā rab:

Gazel 16

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Dua İfadesi***Ey Rabbim.*

Yā Rab dil-i ğumūm-ı riyādan
 hırāset it
 Mātem-serāy-ı qalbimi dār-ı
 meserret it

6. yā rab:

Rūbai 1

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ey Rabbim.

Yā Rab bana tevḥiki nigeh-bān
 eyle
 ḥāmem güher-i ma'ārifē kān eyle

7. yā rab:

Tarih 3

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Ey Rabbim.

Bunuñ gibi nice ḥayrāta yā Rab
 muvaffāq kıl
 Hezārān cāy-ı li 'llāh eylesün taqvā
 içün ihyā

8. yā rab:

Tarih 44

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Ey Rabbim.

Yā Rab o zāt-ı ekrem pīr ola 'izz-
 ile hem
 Müzdād ola dem-ā-dem anda şafā-
 yı bālī

9. yā rab:**Terkib-bend 1**

Mısra: 65

Kelime Tipi: -

Ey Rabbim.

Yā Rab bu dil-i ğamīni her dem
kıl şevk ile pür-neşât u hurrem

yā rab bi-hakk-ı seyyidü'l-kevineyn 'ömrin efvün it:**1. yā rab bi-hakk-ı seyyidü'l-kevineyn 'ömrin efvün it:****Tarih 4**

Mısra: 5

Kelime Tipi: **Dua İfadesi**

Ey Allah'ım iki cihanın
efendisi Hz. Muhammed'in (s.a.v.)
hakkı için ömrünü uzun eyle.

Bi-hakk-ı seyyidü'l-kevineyn yā
Rab 'ömrin efvün it
Ki zīb-i tāt-ı 'izz-olmağa bir dürr-i
girān geldi

yā rab o tıfl-ı nāzı zīb-i zānū-vı hür-i cennet eyle:**1. yā rab o tıfl-ı nāzı zīb-i zānū-vı hür-i cennet eyle:****Tarih 19**

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Dua İfadesi**

Ey Rabbim! o naz çocuğunu
cennet hurilerinin dizinin süsü
eyle.

Eyle yā Rab o tıfl-ı nāzı
Zīb-i zānū-vı hür-i cennet

ya ya:**1. ya ya:****Tarih 35**

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

Ya...ya bağlacı.

Ya Taşkendī hemān kendi bu
bizā'a ile
Sezā ya İbn-i Hacerdir disem o
bünyāna

yād:**1. yādsız:****Gazel 91**

Mısra: 3

Hatırlama, anma.

İtmem tekellüm ol fem-i mevhümü
yādsız
Mümkün vücūd yok 'ademe
istinādsız

yād evlemis:**1. yād evlemis:-miş****Tahmis 5**

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Hatırlamak, anmak.

Zebān-ı merḥamet-kārı-yle ĩrād
evlemiş bir gün
İşitdim bende-i mehcūrı da yād
evlemiş bir gün

yād id:**1. yād id:****Kaside 12**

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Hatırlamak.

Līk reng-āverī-i feyz-i ḥudā-
dādlığın
Yād idüp bağ-ı cihanda dilin egler
lāle

yād it:**1. yād it:****Tarih 40**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Hatırlamak, anmak,
bahsetmek.

Ne kasr-ı pür-letāfet kân-ı yek-tā
gevher-i behcet
Ki ḥüsni ādeme yād itdirir Firdevs-
i ā'lāyı

yād ol:**1. yād ol:****Gazel 200**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Hatırlanmak.

Sevdā-perest-i leylī-i zülfi-i bütān
olup
Çün Kays-ı 'aşk u miḥnet ile yād
olam gibi

yāda gelmemek:**1. yāda gelmemek:****Tarih 41**

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Hatırlanmamak.

O sünbüllerle güller resmi her sū
seyr olundukça
Ne mümkün gelmemek yāda 'izār-ı
kākül-i havrā

yāda götürür:**1. yāda götürür:****Lugaz 11**

Mısra: 12

Kelime Tipi: **Deyim**

Hatırlamak, anmak, aklına
getirmek.

Ne dem āġāz iderse feryāda
Getürür eski demleri yāda

yād-gār:**1. yād-gār:****Gazel 204**

Mısra: 7

Hatıra.

Bana ol sīm-berden yād-gār eksik
değil ammā
Bu tāze Dāġ-ı sürh ol ḥançer-i zer-
kārdan geldi

yād-sāz-ı vak'a-i dehşet-ger-i tūfān olur:**1. yād-sāz-ı vak'a-i dehşet-ger-i tūfān olur:****Gazel 68**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Tufanın dehşet veren olayını
hatırlamış olmak.

kaṭra kaṭra eşk-i ḥün-ālūd kim
rīzān olur
Yād-sāz-ı vak'a-i dehşet-ger-i
tūfān olur

yah-beste kıl:**1. yah-beste kıl:****Gazel 91**

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Buz bağlamış, buz tutmuş.

Yah-beste kılsa seyl-i sirişkim
n'ola firāk
Serdī keşīde-cüy olamaz
incimādsız

yah-beste olsa da:**1. yah-beste olsa da:****Gazel 70**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Buz bağlamış olmak.

Lagzīde olmaz olsa da yah-beste
rāh-ı 'aşk
Pāy-i semend-i baht ğamūnla
kayarlıdır

yāh-beste-gāh-ı çāh-ı 'ālemde:**1. yāh-beste-gāh-ı çāh-ı 'ālemde:****Gazel 64**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kainat çukurunun buz tutan yeri.

Olan lağzīde-pā yāh-beste-gāh-ı çāh-ı 'ālemde
Çü seng-i reh teh-i içdām-ı her raḥm-āzmāsızdır

yahod:**1. yahod:****Kaside 9**

Mısra: 7

"Veya, ya da" anlamında bağlaç.

Firāş-ı ḥākde der-ḥāb olup yahod deyden
Yatırdı ḥırka-i berfi be-düş idüp ezḥār

2. yahod:**Kaside 9**

Mısra: 13

"Veya, ya da" anlamında bağlaç.

Çemende tutdı yahod savm-ı serd-i ser-māyı
Nemadan eyleyüp imsaḳ cümle-i eṣcār

yahşi:**1. yahşi:****Gazel 8**

Mısra: 13

1. güzel, iyi. 2. oldukça, dikkatlice.

Yahşī kıyās itmişidim gerçi Es 'adā
Tātār-ı ḡamzesini yamān söylerim saña

yak:**1. yakşam:-sa, -m****Gazel 112**

Mısra: 1

Ateşe vermek, tutuşturmak. II Acıtmak.

Şevk-ı Ruḥsārınla yakşam sīnem üzre n'ola Dāḡ
Āteş-i pūr-şu'leden süzān olur zīrā Çerāḡ

yakın ol:**1. yakın ol:****Kaside 7**

Mısra: 68

Kelime Tipi: -

Yakın olmak.

Tedmīr-i cism-i düşmen-i bed-kış kılmada
Te'sīr-i berḳ-i tiḡ ecelden yakīn ola

yakın oldukça:**1. yakın oldukça:-dukça****Gazel 118**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yaklaşmak.

Yakın oldukça almaz 'aynına hergiz nigāh itmez
Görünmekden o çeşm-i meste hoşdur dūr-bīn olmak

yakın olur:**1. yakın olur:****Lugaz 8**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yakın olmak.Uzak olmayan yer.

O deñlü sāf-dil iken degildir ol ḥod-bīn
Olur neşāt ile her gördüğü kişiye yakīn

yakma:**1. yakma:-ma****Rūbai 11**

Mısra: 4

Acı çektirmek,üzmek,eziyet vermek.

Bünyān-ı dilim harābedir evvelden
Gel bir daḡı sen yakma anı sultānım

ya' kub:**1. ya' kub:****Gazel 129**

Mısra: 4

Hız. İbrahim'in torunu, Hz. Yusuf'un babası ve İsrailoğulları'nın atası olan peygamber.

Dem-kaṭra-rīz-i çeşm-i maḥabbet-nigāhıyız
Ya'kūb gibi Yūsuf-ı gül-pirehenleriñ

yākūt:**1. yākūt:****Tahmis 1**

Mısra: 28

Cevahir kısmından bu isim ile maruf kıymetli taş.

Ki oldı büse-gāh-ı enbiyā evvelde āḫirde
Beyaz u sāf bir yākūt iken Firdevs-i fāḫirde

yākūt-ı sūrh-i bī-bahā:**1. yākūt-ı sūrh-i bī-bahā:****Gazel 9**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Çok değerli kırmızı yakut.

Fikr-i la 'līnle seniñ dīdemden ey dürr-i yetīm
Oldı rīzīde nice yākūt-ı sūrh-i bī-bahā

yāl ü bāl:**1. yāl ü bāl:****Gazel 205**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Boy, pos endām.

Hevā-dārān-ı 'aşkıñ dil-rübāsi serv-kad ister
K'ide kesb-i şafā baḡdıkça yāl ü bālden bāli

yalan:**1. yalan:****Gazel 8**

Mısra: 12

Aldatıcı, doğru olmayan.

Vaşf eyledim dü mısra 'ı ebrū-yı dil-keşīñ
Bu nazm-ı nevre şanma yalan söylerim saña

yalan itdigin:**1. yalan itdigin:****Müsemmen 1**

Mısra: 39

Kelime Tipi: -

Yalanlamak.

Kanı ol kavli yalan itdigin ikrar kanı
Nice oldı severim söyledigini ben de seni

yahū:**1. yahū:****Tarih 32**

Mısra: 5

*Açık, aydınlık; halis bir
güzelliği ve sāfiyeti olan.*

San ocağdan çıkma yalın yüzlü bir
Maḥbūbdur
Dāğ yakmış sîne-çāk itmiş Mişāl-i
‘āşīkân

yalvar:-1. **yalvar:****Tahmis 2**

Mısra: 5

*Yalvarmak; yakarmak;
Cenabı Allah'a dua etmek.*

hulūş-ı kalb ile yalvar hemān
ḥākka şehirlerde
Ne kesb itdiñ dilā bāzār-ı dehr-i
fitne-pīrādan

yalvar:1. **yalvarup:-up****Tarih 19**

Mısra: 7

*Birinden ısrarlı bir biçimde,
kendine acındıracak sözlerle,
saygılı bir biçimde bir şey istemek,
yalvarmak.*

Yalvarup ḥākka didi tārīhin
Eyle rūhına Hüseyin rahmet

yaman:1. **yamān:****Gazel 8**

Mısra: 14

Çetin, zor.

Yahşī kıyās itmişidim gerçi Es
‘adā
Tātār-ı ğamzesini yamān söylerim
saña

yan:1. **yanında:-ın, -da****Lugaz 14**

Mısra: 4

*"Ona göre, onunla
karşılaştırıldığında" anlamlarında
bir karşılaştırma sözü.*

Ehl-i hācātın odur hācetini iden
is‘āf
Ne dise olmaz anıñ zerrece
yanında hilāf

2. **yandım:-dı, -m****Gazel 8**

Mısra: 5

Acı çekmek, gönlü yanmak;

*ızdırıp duymak. II 'aşk ateşiyle
yanmak.*

Yandım ḥamīde kadd ile bak şem
‘-i ḥüsnüñe
Pervāne-gār köhne keman
söylerim saña

3. **yanımda:--ım, --da****Gazel 121**

Mısra: 4

(Birinini) Yanı, yakını.

O rind-i bāde-ḥār-ı bezm-gāh-ı
fūrkatim ammā
Yanımda sākī-i gül-çihre destimde
şarābım yok

4. **yanmasun:-ma, -sun****Gazel 32**

Mısra: 2

*Ateşte yok olmak, ateşe
düşmek.*

Bī-nikāb ‘arz-ı cemāl eylemesün
yār meded
Yanmasun āteş-i sūzāna dil-i zār
meded

5. **yandım:-dı-m****Müsemmen 1**

Mısra: 42

*Çok sevmek, büyük bir aşk ile
sevmek.*

şadıkı ‘l-kavl-i ḥaḳikat seni
sandım güzelim
Şem‘-i Ruḥsārīña biñ cān ile
yandım güzelim

6. **yanaydım:-a, -y, -dım****Gazel 142**

Mısra: 6

*Yanmak, tutuşmak, acı
çekmek.*

Pür-şu‘le olup germi-i pervāne-i
dilden
Şem‘-i Ruḥ-ı tāb-efgene yandıkça
yanaydım

7. **yana:-a****Kaside 5**

Mısra: 68

*Yanmak, acı çekmek. II
Cehennemde yanmak.*

kıl şefā‘at bu siyeh-rū ve kesir-
‘isyana
Koma bu Es‘adı kim nār-ı cehīme
yana

yandıkça:1. **yandıkça:-dıkça****Gazel 142**

Mısra: 6

*Yanmak, tutuşmak, acı
çekmek.*

Pür-şu‘le olup germi-i pervāne-i
dilden
Şem‘-i Ruḥ-ı tāb-efgene yandıkça
yanaydım

ya‘ni:1. **ya‘ni:****Tarih 8**

Mısra: 6

*"Demek oluyor ki, sözün
kısası, doğrusu" anlamlarında bir
söz.*

Bü‘l-megāzī vü fütūḥat vezir-i
a‘zam
Ya‘ni düstūr-ı kerem-kār
Mehemmed Pāşā

2. **ya‘ni:****Tarih 9**

Mısra: 3

*"Demek oluyor ki, sözün
kısası, doğrusu" anlamlarında bir
söz.*

Ya‘ni dādār-ı cihān Ḥazret-i Sultān
Mahmūd
Ki odur tāt-ı ser-i cümle şehān-ı
dünyā

3. **ya‘ni:****Tarih 29**

Mısra: 3

*Anlatılmak, açıklanmak
istenen bir hükümden önce "Şu
anlatılmak isteniyor ki, demek ki"
anlamında kullanılan bağlaç.*

Ya‘ni Sultān Ahmed-i gāzī ki tav‘
u kerh ile
Bende-i fermāndır tā şarkdan
garba cihān

4. **ya‘nī:****Gazel 121**

Mısra: 2

*"Demek oluyor ki, sözün
kısası, doğrusu" anlamlarında bir
ibare.*

Sipih-r-i miḥnetim ammā ki mihr-i
şu‘le-tābım yok
Felekde ya‘nī bir mihr ü şeh-i ‘ālī-
cenābım yok

5. **ya‘ni:****Kaside 1**

Mısra: 79

*"Demek oluyor ki, sözün
kısası, doğrusu" anlamlarında bir
bağlaç.*

Ya'ni müşerref eyleye tâ nazm-ı
dil-keşin
Na't-i şerîf-i Hâzret-i sultân-ı
enbiyâ

6. ya'nî:

Kaside 4

Mısra: 25

"Demek oluyor ki, sözün
kısası, doğrusu" anlamlarında bir
bağlaç.

Ya'nî habîb-i muhterem-i Hâzret-i
Huda
Kim zât-ı pâki 'âlemiñ 'ayn-i
'inayeti

7. ya'nî:

Tarih 30

Mısra: 5

"Demek oluyor ki, sözün
kısası, doğrusu" anlamlarında bir
bağlaç.

Ya'ni şahenşeh-i kerem-perver
Kahramân-ı zamân Mahmûd Hân

8. ya'nî:

Kaside 2

Mısra: 37

"Sözün kısası, doğrusu, şöyle
ki" anlamında bağlaç.

Ya'nî na't-i şeh-i kül kâfile-sâlâr-ı
rüsûl
Hâdî-i hayr-ı sübûl Hâzret-i
Maḥbûb-i Huda

9. ya'nî:

Kaside 7

Mısra: 47

"Demek oluyor ki, doğrusu"
anlamında bir bağlaç.

Ya'ni vezîr-i a'zam-ı 'âlî-nijâd kim
Zât-ı kerem-simâtî ḥaṭâdan emîn
ola

10. ya'nî:

Kaside 12

Mısra: 67

"Demek oluyor ki, doğrusu"
anlamında bir bağlaç.

Ya'ni sultân-ı cihan Hâzret-i
Mahmûd Hânîñ
Ola mi nazra-i eltâfına mazhar lâle

yani:

1. yani:

Kaside 5

Mısra: 14

"Şöyle ki, sözün kısası,
doğrusu" anlamlarında bağlaç.

Varıcaḫ dergehiñe ol şeh-i 'âlî-
câhîñ
Mefhar-i 'âlemiyân yani
Resûlu'llâhîñ

ya'nî ki:

1. ya'nî ki:

Tarih 45

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Yani ki; sözün kısası,
doğrusu.

Ki ya'ni nass-ı Âteynâhü Hükmen
olmağın zâhîr
Bî-ḥamdî'llâh fâlim 'ayn-ı hikmet
geldi hoş geldi

yanında:

1. yanında:

Gazel 113

Mısra: 2

"Ona göre, onun yanında"
anlamlarına gelen bir kıyaslama
sözü.

Berrâḫ u sâf o deñlü ki ol sîne-i
latîf
Yanında cism-i tâbişi mihr ü
mehiñ kesif

2. yanında:

Kaside 3

Mısra: 66

"-uñ/üñ yanında katında,
nezdinde, huzurunda" anlamına
gelir.

Odur o üns-kün-i zenb-i bî-nihâyet
kim
Yanında cümle günâhın sagîri
kübrâdır

vansa yakılsa:

1. yansa yakılsa:

Gazel 190

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Yanıp yakılmak. (Öd ağacının
yakılıp içinin oyulması
bağlamındadır.) ('ûd: Ağaç, odun;
öd ağacı; Hint'ten gelen ve
yakılınca güzel koku veren bir tür
kıymetli ağaç; bu ağaçtan yapılan
ve Doğu müziğinde çok kullanılan
bir tür çalgı aleti.).

Eşer-i germî-i aşḫ ile sezâdır
Es'ad
'Üd-veş yansa yakılsa naḡamât
erbâbı

yap-:

1. yap:

Nazm 20

Mısra: 2

İnşa etmek, onarmak, yeniden
oluşturmak.

Göster âyîne-i rüyuñ bana dil-şâd
olayım
Yap o yüzden dil-i vîrânımı âbâd
olayım

yap:

1. yapıldı:-dı

Tarih 26

Mısra: 8

Bina etme.

Re'y-i pâkince kılup tarh-ı bihîñ ü
dil-keşin
Yapdı şâh-ı 'âleme bir nev serây-ı
bî- 'adîl

2. yapıldı:-ıl, -dı

Tarih 3

Mısra: 18

İnşa etmek.

Temam olunca Es'ad lafzan u
ma'nen didim târîh
Yapıldı biñ yüz otuz altıda bu
ma'bed-i zîbâ

yapıl:

1. yapılsa:-sa

Tarih 41

Mısra: 12

Yapılmak, inşa edilmek.

Daḫi çift olsa çeng-i Zühre mîh-i
sîm olup encüm
Yapılsa 'arsa-i çarḫ üzre ger bir
kâh-ı zîb-ârâ

yapışup:

1. yapışup:

Lugaz 6

Mısra: 7

Sıkıca yakalamak, tutmak,
sarılmak.

Yapışup habl-i metîn-i tâ'ate
Cümlesi ta'zîm ider her sâ'ate

yâr:

1. yâre:-e

Gazel 169

Mısra: 2

Dost, sevgili.

Bir kerre kemer gibi sarılsam o
miyâna

Bel bağlar idim yâre fedâ-yı dil ü
câna

2. yâre:-e

Gazel 192

Mısra: 1

Dost, sevgili.

Ey Dâğ-ı taze yâre açıl lâleler gibi
Ey eşk-i dide sen de saçıl jâleler
gibi

3. yâriñ:-iñ

Gazel 163

Mısra: 3

Arkadaş, dost, sevgili.

Şemîm-i zülf-i şeb-büyün alup bād-
ı şehir yâriñ
Didi nûkhet viren ‘anber mi
bilmem müşk-i ter mi bu

4. yâr:-ı

Tarih 39

Mısra: 18

Arkadaş, dost, sevgili.

Nezâre eylemez Ferhâd-ı tab‘ı
degme Şîrîne
Görüp şad nâz-dâr u nâz-perver
nâzenîn yârı

5. yâr:

Gazel 32

Mısra: 1

(Fars.) Sevgili II. Dost.

Bî-nikâb ‘arz-ı cemâl eylesenün
yâr meded
Yanmasun âteş-i süzâna dil-i zâr
meded

6. yâr:

Gazel 57

Mısra: 14

(Fars.) Sevgili II. Dost.

şafâ-yı rü‘yetini Es‘ad idemem
ta‘bîr
O yâr düşde dahî vâkı‘a
görölmüşdür

7. yâr:

Gazel 82

Mısra: 4

(Fars.) Sevgili II. Dost.

Cebhe pür-çîn-i ğazab ğamze ise
hûn-efşân
Yâr da mest ola ğayrı dile râhat
kalmaz

8. yâr:

Gazel 123

Mısra: 9

(Fars.) Sevgili II. Dost.

Yâr ile olmasa Es‘ad sebeb-i güft ü
şünîd
Olsa ber-ceste dahî luftı nedir
eş‘ârîñ

9. yâr:

Gazel 190

Mısra: 5

(Fars.) Sevgili II. Dost.

Bağrımı Dâğ ile ney kıddimi çeng
eyler o yâr
Olsa râmiş-ger idüp dâ‘ire mäh-ı
tâbı

10. yâr:

Gazel 198

Mısra: 1

(Fars.) Sevgili II. Dost.

şad şerha vü elif kim sînemde yâr
çizdi
Takvîm-i ‘aşkı gûyâ cedvâl-vâr
çizdi

11. yâr:

Gazel 203

Mısra: 5

(Fars.) Sevgili II. Dost.

Yüz virdi yâr gördüğü şüret-pereste
hep
Âyine gibi keşf-i nihân-râza
başladı

12. yâr:

Lugaz 5

Mısra: 2

(Fars.) Sevgili II. Dost.

Ol nedir kim mahzenü ‘l-esrârdır
Kâsid-i her yâr ü her ağıyârdır

13. yârdan:-dan

Gazel 97

Mısra: 3

(Fars.) Sevgili II. Dost.

Yârdan dil ‘aşk-ı hâlet-kârı şaklar
şaklamaz
Âb ‘aks-i şüret-i nüzzârı şaklar
şaklamaz

14. yâri:-i

Gazel 39

Mısra: 8

(Fars.) Sevgili II. Dost.

Sür zevrâk-ı piyâleyi deryâ-yı
bezmde
Yâri kinâre çekmeniñ âsân râhıdır

15. yâri:-i

Gazel 45

Mısra: 7

(Fars.) Sevgili II. Dost.

Kapılmış jâle-veş bir mihr-i hüsne
yâri güş itdim
Yine âyineye bakmış gibi var ise
kendidir

16. yâri:-i

Gazel 114

Mısra: 5

(Fars.) Sevgili II. Dost.

Yâri bir kez ey kemân-ebrû nişan it
eyledim
Nâvek-i nâgeh-resân-ı ğamzeñe
sînem hedef

17. yâri:-i

Gazel 146

Mısra: 9

(Fars.) Sevgili II. Dost.

Haber vir intizârım Es‘adâ da‘vet
kılup yârı
Derûn-ı pâkine bir ğayr niyyet
gelmesün gelsün

18. yârin:-iñ

Gazel 21

Mısra: 9

(Fars.) Sevgili II. Dost.

O yârin fikr-i gül-berg-i fem-i ma
‘dûmıdır Es‘ad
Girîbân-ı dili hem-heykel-i lâ
itmege bâ‘is

19. yâriñ:-iñ

Gazel 39

Mısra: 10

(Fars.) Sevgili II. Dost.

Dil eylemekle nâlesin efzûn Es‘adâ
Yâriñ de cevri ana cezâ-yı
günâhıdır

20. yâriñ:-iñ

Gazel 48

Mısra: 3

(Fars.) Sevgili II. Dost.

‘İzârın hat siyeh-fâm itdüğün güş
itmeyim yâriñ
O kal u kıl bir sevdâ-fiken
peygâmdır ğamdır

21. yâriñ:-iñ

Gazel 117

Mısra: 7

(Fars.) Sevgili II. Dost.

Olma nigâh-ı luftına yâriñ fırîfte
Manzûr-ı çeşm-i şûhı olur nâ-
sezâsı çok

22. yâriñ:-iñ

Gazel 123

Mısra: 1
(Fars.) Sevgili II. Dost.

Olıcağ rüy-nümâ hatt-ı gubârı
yâriñ
Pirelendi yeri Hâl-i siyeh-i
Ruhsârîñ

23. yâriñ:-iñ
Gazel 133
Mısra: 3
(Fars.) Sevgili II. Dost.

Zülf-i müşkînine bî-hûde taqılma
yâriñ
Dili pür-şerha idüp şâne gibi şad-
çāk ol

24. yârin:-iñ
Gazel 181
Mısra: 2
(Fars.) Sevgili II. Dost.

Geldi kelâl fitnelerin şerr ü şûrına
Yârin bakup Ruhunda hat-ı nev-
zuhûrına

25. yâriñ:-iñ
Gazel 183
Mısra: 8
(Fars.) Sevgili II. Dost.

Dâğ-ı derûn 'âşıkı tecrîde dâldır
Yâriñ taqıldı râ gibi hañçer
miyânına

26. yârin:-iñ
Gazel 192
Mısra: 7
(Fars.) Sevgili II. Dost.

Ezhârı seyr-i bağda yârin
kudûmine
Sâyîde kıldı bād-ı sabâ kâleler gibi

27. yâriñ:-iñ
Gazel 201
Mısra: 3
(Fars.) Sevgili II. Dost.

Yâriñ hevâ-yı zülf-i siyeh-tâbı mû-
be-mû
Sevdâ-perest-i hecr ü gama derd-i
ser gibi

28. yâriñ:-iñ
Nazm 18
Mısra: 1
(Fars.) Sevgili II. Dost.

Kumâş-ı 'işve ki yâriñ girân
metâ'idır
Fürûhta anı harîdâr-ı 'aşka sa'idır

29. yâre:-e
Gazel 17

Mısra: 9
(Fas.) Sevgili II. Dost.

Takrîr idemez hâlini yâre dil-i
mebhût
Taḥrîr idebilsen saña Es'ad ne
sa'âdet

30. yâre:-e
Gazel 20
Mısra: 1
(Fas.) Sevgili II. Dost.

Gamzesinden yâre ey dil iştikâ
itmek 'abeş
Zahmına şemşîr-i elmâsîñ deva
itmek 'abeş

31. yâre:-e
Gazel 60
Mısra: 5
(Fas.) Sevgili II. Dost.

Şerḥ itse müjem ḥasret-i çeşm-i
teri yâre
Rizânî-i şad-eşk-i dürer-bâr ile
söyler

32. yâre:-e
Gazel 82
Mısra: 9
(Fas.) Sevgili II. Dost.

'Aql ü fikr ü dil ü idrâkini virdin
yâre
Es'adâ 'özü idecek gayri kabâḥat
kalmaz

33. yâre:-e
Gazel 91
Mısra: 9
(Fas.) Sevgili II. Dost.

Bî-âh ider mi yâre vuşul ıztırâb-ı
dil
Bâlâ-resân olur mu yemiñ mevcî
bâdsız

34. yâre:-e
Gazel 138
Mısra: 3
(Fas.) Sevgili II. Dost.

Ey çeşm yeter nazra-i bî-hûde o
yâre
Telḥ-âbe-i düşnâmina gel bârî
habâb ol

35. yârimi:-im, -i
Nazm 14
Mısra: 2
(Fars.) Sevgili.

Revnâk-ı bezm itme benden
gayriye dildârımı

Baḥa ağıyar ile gösterme İlâhî
yârimi

36. yâr:
Gazel 191
Mısra: 7
(Fars.) Sevgili. II Dost.

Şeş-der-geh-i cefâda beni zâr kıldı
yâr
Bir pula saymadı dil-i bâzîçe-
dânımı

37. yâr:
Kaside 11
Mısra: 41
(Fars.) Sevgili. II Dost.

Olamaz yâr ile hem-sîne dil-i
üftâde
Cisme bir vech ile âyîne komaz
güncâyî

38. yâre:-e
Nazm 38
Mısra: 3
(Fas.) Sevgili. II Dost.

Ey çeşm yeter nazra-i bî-hûde o
yâre
Telḥ-âbe-i düşnâmina gel bari
habâb ol

yâr evlemediñ:

1. yâr eylemediñ:
Rûbai 8
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Yar etmemek,
kavuşturmamak.

Ey âh-ı şehir 'aceb ki kâr
eylemediñ
Ol seng-dili benimle yâr eylemediñ

yârân:

1. yârân:
Muamma 12
Mısra: 1
Arkadaş, dost.

Tururlar hep ayağ üzre der-i
meyhânedan yârân
Döner yok ey dil anda cām-veş nâ-
gâh var sende

yârân ol:

1. yârân ol:
Muamma 5
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Dost olmak.

İtmede tāt-ı ser ey dil eyleme fikr-i
muḥāl
Baş vir yolına yārān olalar ḥayrān
u lāl

yāre açılmaqdı:

1. yāre açılmaqdı:

Gazel 151

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Sevgiliye içini dökmek II yara
açılmak.*

Muradı yāre açılmaqdı līk aḡyārı
Görünce kendüyi devşürdi nāme
şerminden

yāri kıl:

1. yāri kıl:

Tarih 24

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Dostluk etmek, yardım etmek.

Heme yāri kılup tevḥīk Bārī yaveri
olsun
Du‘āsı farz-ı ‘ayn-ı ḥās u ‘ām ednā
vū ā‘lādır

yāriñ olmada:

1. yāriñ olmada:

Gazel 61

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sevgiliye ait olmak.

Ḥālka-i dīde-i dil olmada her dem
yāriñ
Es‘ad engüşt-i ḥayāline Mişāl-i
zih-gır

yāriñ ruhunda:

1. yāriñ ruhunda:

Gazel 62

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yanağı.

Yāriñ ruhunda şanma ḥat-ı nev
nümünedir
İ‘cāz-ı ḥüsnī nārda sünbül
güşüdedir

yas-:

1. yasdı:-dı

Beyit 5

Mısra: 2

Yayın kırışını gevşetmek;

*yassılmak, düz hāle getirmek l göz
ve kaş bağlamında "göz kırpma".*

Ol kemān-eburū n‘ola bağlar ise
kaşbasdı
Zāl-i ḥüsnī okını atdı ve yayın
yasdı

yāsemen:

1. yāsemente:-de

Kaside 9

Mısra: 42

*Güzel kokulu, beyaz ve güzel
çiçekler açan sarmaşık cinsinden
bir ağaç.*

Bebek ḥadīkasın aldı gözüne ‘ayn-ı
şafā
Sarıldı Aḡbabaya yāsemente kıldı
karār

2. yāsemen:

Kaside 8

Mısra: 23

*Güzel kokulu, beyaz ve güzel
çiçekler açan sarmaşık cinsinden
bir ağaç, yasemen çiçeği.*

İdince yāsemen itmam ders-i zū‘-i
Mısbāhı
Hemān Tefsīr-i Beyzāviye masruf
itdi ezmānı

yāsemin:

1. yāsemin:

Kaside 7

Mısra: 18

*Güzel kokulu, beyaz ve güzel
çiçekler açan sarmaşık cinsinden
bir ağaç, yasemen çiçeği.*

Fem gönça turre sünbül ü had lāle
kad nihāl
Ruḥsār verd-i āl ü beden yāsemin
ola

yāsin:

1. yāsīn:

Kaside 2

Mısra: 51

Kur‘an-ı Kerim’in 36.

*suresinin adı ve ilk kelimesidir. Hz.
Muhammed’in adlarındandır.*

Münzir ü mürsel ü Yāsīn ü
Nebīyy-i ümmi
Ebtahī vū Medenī nūr-ı ḥabīb-i
Mevlā

yaşın akıdan:

1. yaşın akıdan:

Gazel 71

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gözyaşı döktüren.

Bir tünd-hū ise akıdan yaşın
Es‘adā
kıl cüst ü cū o rūḥ-ı musavver
Revānlıdır

yat-:

1. yaturdı:-ur, -dı

Kaside 9

Mısra: 8

*Bir yere veya bir şeyin
üzerine boylu boyunca uzanmak.*

Firāş-ı ḥākde der-ḥāb olup yaḥod
deyden
Yaturdı ḥırka-i berfi be-düş idüp
ezḥār

yat:

1. yatmada:-ma, -da

Lugaz 3

Mısra: 8

*Bir yere veya bir şeyin
üzerine boylu boyunca uzanmak;
uyumak veya dinlenmek için
yatağa girmek.*

ḳalbi keyfiyyet-i meyhāne gibi
Uzanup yatmada mestāne gehī

yaver:

1. yavere:

Gazel 69

Mısra: 5

Yardımcı.

Nīk-nakş-ı kār-sāzī yavere
vābestedir
Cünbüş-i engüşt ile evtār kendin
gösterir

yāver kıl:

1. yāver kıl:

Tarih 5

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Yardım etmek.

O zāt-ı mekrūmet-āyāta her dem
her umūrında
kıla tevḥikini yāver Cenāb-ı
Ḥazret-i Mevlā

yaver ol:

1. yaver ol:

Kaside 6

Mısra: 46

Kelime Tipi: -

Yardımcı olmak.

Serīr-i saltanatda müstedām ol ‘izz
ü devletle

Mu'tînin Hâzret-i Allah olup tevfik
ola yaver

2. yaver ol:

Kaside 9

Mısra: 75

Kelime Tipi: -

Yardımcı olmak.

Nigâh-ı 'atıfeti yaver olsa bir
kimse

İder hüma-yı şehâb-âşiyânı sayd u
şikâr

yaveri ol:

1. yaveri ol:

Tarih 24

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Yar ve yardımcısı olmak.

Heme yâri kılup tevfik Bârî yaveri
olsun
Du'âsı farz-ı 'ayn-ı hâs u 'âm ednâ
vü â'lâdır

yay:

1. yayı:-ı

Beyit 8

Mısra: 1

*İki ucu arasında bir kiriş
gerili olan, eğri ve esnek ok atma
âleti, kavis.*

Ol kaşı yayı kuvvet-i bâzû-yı 'aşk
ile
Âğûş-ı vaşla çille-i hicrân çeken
çeker

2. yayın:-ı, -n

Beyit 5

Mısra: 2

Ok atma aracı, yay.

Ol kemân-eburü n'ola bağlar ise
kaşbasdı
Zâl-i hüsnî okını atdı ve yayın
yasdı

3. yây:

Gazel 73

Mısra: 4

*İki ucu arasında bir kiriş
gerili olan, eğri ve esnek ok atma
aleti. Beyitte sevgilinin kaşı yaya
benzetilmiştir.*

Fikri her kez güzer eyler hedef-i
cânımdan
Ey kaşı yây hayâl-i nigehiñ tîr
midir

yavlak:

1. yaylaqlarda:-lar, -da

Lugaz 2

Mısra: 7

*Yazın gidilen havası serin
olan yüksek yer.*

Çıkup yaylaqlarda sayfî eyler
İner şehre şitâ vaktinde ekser

yaz:-

1. yazdı:-dı

Gazel 189

Mısra: 5

*İşlemek, nakşetmek; çıkmak,
tüylerin çıkması.*

Yazdı sübhâne yine levha-i nûra
hattı
hâme-i Kudretin âsârına mâ-
şâ'allâh

2. yaz:

Gazel 135

Mısra: 10

*(Bir söz veya düşünceyi) Belli
işaret ve harflerle bir yere
geçirmek, kaleme almak.*

Verd-i Ruhîñ benefşe hattıñ zülf-i
sünbülüñ
Yaz vaşf idüp cihânı dem-i
nevbahâr kıl

yaz:

1. yaz:

Gazel 51

Mısra: 9

Kaleme almak, yazmak.

Dü satr-ı ebruvânın hâme-i
müjgânla yaz Es'ad
O şeh-beyt-i melâhat matla'-ı
dîvânım olmuşdur

2. yazdı:-dı

Kaside 11

Mısra: 22

*(Bir söz veya düşünceyi) Belli
işâret ve harflerle bir yere
geçirmek // Yazıya geçirmek, yazı
ile anlatmak.*

kalk-i lâli o kadar mu'cize-güy
eyledi kim
Yazdı levh-i dile bu nev gazel-i
garrâyı

3. yazmış:-mış

Gazel 9

Mısra: 8

*(Allah) Kader olarak
belirlemek.*

Ey dil-i şeydâ çekersin bâr-ı cevriñ
ol şehiñ
Böyle yazmış çâre ne pîşânıña
kilk-i kaçâ

4. yazsa:-sa

Gazel 70

Mısra: 13

*Bir söz veya düşünceyi belli
işâret ve harflerle bir yere
geçirmek // yazıya geçirmek, yazı
ile anlatmak, nakşetmek.*

Yazsa 'aceb mi kaşları evsâfın
Es'adâ
Ebrû-yi yâr ile kalemim bir
diyârlıdır

5. yazup:-up

Gazel 141

Mısra: 1

*Yazmak, kaleme almak. II
Allah'ın insanın kaderini
belirlemesi.*

Âsâr-ı kâf u nûn'ı yazup mâ-hasal
kalem
Tekvîn-i emre oldı kasem nûn
ve'1-kalem

6. yazıldı:-ıl, -dı

Gazel 172

Mısra: 2

Kaleme almak, yazmak.

Gelince hatt-ı mu'anber o meh-
cemâlimize
Yazıldı Mebhâg-i sevdâ kitâb-ı
Hâlimize

7. yazmadı:-ma, -dı

Gazel 141

Mısra: 9

*Yazmak, kaleme almak, kayıt
altına almak.*

Yazmadı daîi levha-i 'irfâna
Es'adâ
Sâmî-hayâl böyle bir a'lâ gazel
kalem

yazdı-y-se:

1. yazdı-y-se:

Tahmis 2

Mısra: 10

(Kaderin) yazılması.

Umuruñ hâkka tefviz eyle gâfil
olma Mevlâdan
Gelür elbet zuhur eyler ne yazdı-y-
se kalem serde

yazıl:-

1. yazıldı:-dı

Gazel 9

Mısra: 2

Kaleme alınmak.

hañ-demide oldu şanmañ levh-i rüy-
i dil-rübâ

Sîm tāk üzre yazıldı sûre-i şems ü
duhâ

ye-:

1. yemez:-mez

Lugaz 4

Mısra: 7

Ağızda çiğneyerek yutmak.

Yemez içmez kimsede kılmaz
karâr

Her nefesde hem acıgır hem doyar

ye:

1. yemezdi:-mez, -di

Gazel 190

Mısra: 4

Maruz kalmak.

Olmasa nâleleri güş-hırâş-ı zühre
Târ-ı tanbûr yemezdi bu kadar
mızrâbı

yed-i beyzâ:

1. yed-i beyzâ:

Tarih 31

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Hız. Musa'nın mucizelerinden
olan gözleri kamaştıran beyaz eli.*

Sıdk u ihlâs ile bir def'a tevazu
iderek
Âbdestin yed-i beyzâ gibi eyler
rahşân

yegân yegân:

1. yegân yegân:

Tarih 35

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Birer birer, ayrı ayrı.

Yegân yegân hıdemât-ı şerîfesin
ervâh
Mu'ayyen eylediler ehl-i 'ilm-ü
'irfâna

2. yegân yegân:

Kaside 9

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

Birer birer, ayrı ayrı, tek tek.

Seher ki dergeh-i şâh-ı şükûfe-i
çemene
Yegân yegân olıcağ cem' cümle-i
ezhâr

yegâne:

1. yegâne:

Kaside 3

Mısra: 49

Biricik, eşsiz, tek.

Sen ol yegâne dür-i pâk-i Baħr-ı
bi'setsin
Ki saña tâc-ı nübüvvet maķâm-ı
a'lâdır

yegrek:

1. yegrekdir:-dir

Lugaz 14

Mısra: 23

İyi, daha iyi, güzel, hayırlı.

Nazar it biri birinden sıfatı
yegrekdir
Ne didimse anı ta'rîfde hep
gerçekdir

yek:

1. yek:

Terkib-bend 1

Mısra: 63

Belgisiz sıfat, bir.

Bir 'aşk ki yek şerâr-ı nârı
Süz-efken-i şad dil-i nizârı

2. yek:

Gazel 19

Mısra: 3

(Fars.) Tek, bir.

Kıl dide-i maħmûr ile yek nazra-i
meñtî
Nergisleri gülzârda hasret-keş-i
hâb it

3. yek:

Lugaz 13

Mısra: 20

(Fars.) Tek, bir.

Sıfır ayından oldu noksânı
Kadri yek mâhadır it iz'ânı

4. yek:

Nazm 10

Mısra: 3

(Fars.) Tek, bir.

Bu nemâ-gâhda yek reşha-çeş-i
feyz olanıñ
Bâde-i naħl-i şafâ-perverişi hâm
olmaz

yek nazarda:

1. yek nazarda:-da

Gazel 189

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Tek, bir bakışta; görür
görmez.*

Yek nazarda nice biñ merdümü
hayrân eyler
Cünbüş-i dide-i pergârına mâ-
şâ'allâh

yek-sân:

1. yek-sandır:

Gazel 107

Mısra: 8

Bir, beraber, birlikte.

Her birinde müftehir ancak niyâz u
nâz olur
'âşık u ma'sûkda bî-şübhe yek-
sandır ğarâz

2. yek-sân:

Lugaz 9

Mısra: 8

Bir, beraber, eşit.

Felekde iki olsa mihr-i rahşân
Bu iki murgı dirdim ana yek-sân

yek-ser:

1. yek-ser:

Kaside 6

Mısra: 4

*Bir baştan bir başa, hep,
bütün.*

Çemende rûze-i ser-mâyı itmam
eyleyüp ezhâr
Nemâ-yı nev-baħârî ile iftar itdiler
yek-ser

yektâ:

1. yektâ:

Gazel 165

Mısra: 8

Tek, eşsiz, benzersiz.

Deryâçe-i mevc-âver-i tâb olsa
'aceb mi
Kim dil gibi yektâ gühere câdır o
sîne

yek-tâ:

1. yek-tâdır:-dır

Lugaz 11

Mısra: 9

Tek, eşsiz, benzersiz.

Lik şüretde sanki yek-tâdır
Şekli vefk-i müselles-âsâdır

yektâ güher:

1. yektâ güher:

Gazel 96

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Tek inci, eşi benzeri olmayan inci.

Âb-ı güheriz durre-i yektâda
nihânız
Yektâ güheriz kim tih-i deryâda
nihânız

yektâ-rev-i nâ-refte-râh-ı hod-pesendîdir:

1. yektâ-rev-i nâ-refte-râh-ı hod-pesendîdir:

Gazel 45

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kendini beğenmişlik yolunda gidemeyen yalnız yolcu.

O kim yektâ-rev-i nâ-refte-râh-ı
hod-pesendîdir
Be-kâm olmaz gurûr-ı nâ-be-câsı
pây-bendidir

yelerek:

1. yelerek:

Gazel 61

Mısra: 5

Aceleyle, telaşlı bir biçimde koşmak.

Seheri bağda gördüm yelerek bād-ı
şabā
Geldi teşrîf-i gülî bülbüle kıldı
tebşir

velmak-ı rîşe:

1. yelmağ-ı rîşe:

Gazel 185

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Tüylü kalın kaftan.

Vahdetde çü şeh gerçi ki semmür-
be-düşuz
Kesretde sezâ şanma bizi yelmağ-ı
rîşe

yem:

1. yemiñ:-iñ

Gazel 127

Mısra: 6

Deniz.

Ma'rifet-pervere nisyân idemez
nağz-ı hüner
Bādî-i cezr olamaz rîziş-i girdâbı
yemiñ

2. yemde:-de

Gazel 170

Mısra: 14

Deniz.

Dür-i nikât çıkarsa n'ola
derûnumdan
Olan ma'âdin-i lû'lûdur Es'adâ
yemde

3. yem:

Gazel 195

Mısra: 4

Deniz.

Hîç kor mı süz-ı 'aşk ki eşkim
revân ola
Bisyâr olunca huşk olur âteşde
yem dağı

4. yemi:-i

Kaside 9

Mısra: 65

Deniz.

Sabâ gubâr-ı deriyle güzâr kılsa
yemi
İder uzak ile emvâcî tîğ-i cevher-
dâr

yem-i der-mevc-i ezhâr eyle:

1. yem-i der-mevc-i ezhâr eyle:

Kaside 8

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Çiçeklerin dalgalı denizi yapmak.

İdüp bād-ı baharî reşha-rîzân ebr-i
nisânî
Yem-i der-mevc-i ezhâr eyledi
sûy-i gülistanı

yem-i eltâf-ı bî-pâyân-ı ihsan u atâdır:

1. yem-i eltâf-ı bî-pâyân-ı ihsan u atâdır:

Tahmis 1

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Bağışlama ve cömertliğin sınırsız lütufları olan denizi.

Yem-i eltâf-ı bî-pâyân-ı ihsan u
atâdır bu
İdüp emvâl-i sa'yiñ zîver-i ceyb-i
husul ol kim

yem-i hünin:

1. yem-i hünin:

Kaside 11

Mısra: 67

Kelime Tipi: -

Kan denizi.

Rezm-gâhı yem-i hünin ile hem-
reng eyler
Âb-ı tîğî idüp itfâ 'ataş-ı heycâyı

yem-i mahabbet:

1. yem-i mahabbet:

Beyit 9

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Aşk denizi.

Sevdâ-yı 'aşkda düşdük o zülf-i
dü-tâ ile
Çıkdık yem-i mahabbete sünbül-
hevâ ile

yem-i mevc-âver-i hüsn ü melâhat:

1. yem-i mevc-âver-i hüsn ü melâhat:

Gazel 77

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Şirinlik ve güzelliğin dalga getiren denizi.

O sîne germ olup mādām ol âfet
bāde-nüş olmaz
Yem-i mevc-âver-i hüsn ü melâhat
şu'le-cüş olmaz

yem-i serşâr-ı mervârîd-i şî'r:

1. yem-i serşâr-ı mervârîd-i şî'r:

Gazel 161

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Şiir incisinin ağzına kadar dolu olduğu deniz.

Dür-i nazm-ı Nazîme Es'adâ pey-
rev ol isterseñ
Yem-i serşâr-ı mervârîd-i şî'rin
rîziş ü cüşin

yem-i tevyâr-ı fevz:

1. yem-i tevyâr-ı feyz:

Gazel 106

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Bereket dalgasının denizi.

Sâhil-i âmâlîmi eylerdi pür-dürr ü
güher
Mevce-endâz-ı derûn olsa yem-i
tevyâr-ı feyz

yemîn:**1. yemîn:**

Gazel 7
Mısra: 10
And etmek.

Da 'vâ-yı ehl-i 'aşka güvâh olmaz
Es 'adâ
Virsün o kîne-cüy düşerse yemîn
saña

yemiñ mevcî:**1. yemiñ mevcî:**

Gazel 91
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Yemin dalgası.

Bî-âh ider mi yâre vuşûl ıztırâb-ı
dil
Bâlâ-resân olur mu yemiñ mevcî
bâdsız

yeni başdan:**1. yeni başdan:**

Gazel 169
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Yeniden, tekrardan.

Düşdün yeni başdan heves-i kâkül-
i yâre
Dîvâne misîñ ey dil-i şeydâ bu
hevâ ne

veñiden:**1. yeniden:**

Gazel 73
Mısra: 10
Bir daha, tekrar.

Yüridi ceşş-i hañ Es 'ad o şuhûñ
bilmem
Mülk-i hüsnî yeniden niyyeti teşhîr
midir

ýer:**1. yerimdir:-im, -dir**

Nazm 16
Mısra: 2
Yer, Mekan.

Serpüş-i kadeh tâc-ı zer-endüd-ı
serimdir
Dergâh-ı hârâbat benim eski
yerimdir

2. yerindedir:-i, -n, -de, -dir

Lugaz 2

Mısra: 14

Uygun, muvafık.

Gezer gerçi çü sâil her diyârı
Yerindedir yine 'ırz u vakârı

3. yeridir:-i, -dir

Lugaz 16
Mısra: 15
Durum, konum.

Nazar-eyle buña dikkat yeridir
Tâ ki zâhîr ola ol bî-hemtâ

4. yerlerde:-ler, -de

Lugaz 1
Mısra: 16
(bulunulan) yer, mekan.

Bir hezârân-âşinâ Mañbûbdur
Oldığı yerlerde hep mergûbdur

5. yere:-e

Tarih 28
Mısra: 9
Dünya, yeryüzü.

Bir melek indi semâdan yere güftâr
iderek
Es 'adâ şevk ile bu beyt-i dü-târîhi
hemân

6. yeri:-i

Gazel 123
Mısra: 2
(bulunduğu) yer, alan.

Olıcak rüy-nümâ hañ-ı gubârı
yârîñ
Pirelendi yeri Hâl-i siyeh-i
Ruhsârîñ

7. yerde:-de

Lugaz 10
Mısra: 8
(bulunulan) yer, mekan.

Gerçi kim yokdur anıñ belli yeri
Oldığı yerde 'ayandır Eşeri

8. yer:

Gazel 117
Mısra: 4
Bölge, mekan.

Her süyü mübtelâlara bir cây-gâh-ı
Hûb
Yer var mı küy-i yâr gibi âşinâsı
çök

9. yeridir:-i, -dir

Gazel 109
Mısra: 8
Uygun, münasip.

Cânım gibi ey rûh-i revân lû 'lû-i
'aşkın
İtsem yeridir bu dil-i bî-kînede
mahfûz

10. yeri:-i

Lugaz 10
Mısra: 7
Bir şeyin, bir kimsenin
kapladığı veya kaplayabileceği
boşluk, mahal, mekân II makam,
mekî.

Gerçi kim yokdur anıñ belli yeri
Oldığı yerde 'ayandır Eşeri

11. yer:

Gazel 193
Mısra: 5
Alan, bölge, mekan.

Hîç yer kalur mı pertev-i mihriñ
fûrûğma
kılmış zemîni tâb-ı Ruñuñ âsmân
gibi

yer evler:**1. yer eyler:-r**

Gazel 109
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Yerleşmek, iz bırakmak.

Her dem ki gele tîr-i ğamîñ câna
yer eyler
Bir dañmedir ol tâze de dîrîne de
mahfûz

yer kıt'asından:**1. yer kıt'asından:**

Gazel 54
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Yer parçası, yer yüzünün bir
parçası, mekanı.

Câ-yı neşât-bağş-ı İmâdiyye hâk
budur
Kim yer kıt'asından anıñ i 'tilâsı
var

yer kosa:**1. yer kosa:-sa**

Gazel 134
Mısra: 10
Kelime Tipi: **Deyim**
Başka bir şeyin yer almasına
imkan vermemek, mahal
bırakmamak.

O çeşm-i şûh ile mümkindi Es 'adâ
sohbet

Nigāha yer kosa bir dem o ğamze-i kattāl

ver ver:

1. yer yer:

Kaside 6

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Yer yer, bölge bölge.

Berāy-ı 'İd-i pāy-endāz için
sultān-ı nevrūza
Degil cūlar su dībāsı döşendi
gülşene yer yer

2. yer yer:

Gazel 126

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Zaman zaman.

Bu şūriş kim şehā vardır nigāh-ı
sihr-sāzında
Koparsa günde yüz biñ fitne yer
yer azdır çeşmiñ

3. yer yer:

Tarih 41

Mısra: 39

Kelime Tipi: -

*Kısım kısım; birçok yerde;
zaman zaman.*

Muhassal her şüküfe bir sebakdan
feyz alup yer yer
Bu kâh-ı cennet-āsânın iderler
midhātın ifā

4. yer yer:

Kaside 9

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

*Zaman zaman, bazen; bölge
bölge, kısım kısım.*

Küşüde naḥl-i gül ü ergavān degil
yer yer
Hacamat itdi demi kaçra kaçra oldu
nisār

5. yer yer:

Kaside 12

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Zaman zaman, bazen; bölge
bölge, kısım kısım.*

Yine zīb-āver olup gülşene yer yer
lāle
Feyz-i nevrūz ile Dāğ oldu ser-ā-
ser lāle

6. yer yer:

Kaside 12

Mısra: 60

Kelime Tipi: -

*Zaman zaman, bazen; bölge
bölge, kısım kısım.*

Eylese nā'ire-i savleti gülşen-sūzī
Şuleler gibi fūrūzān ola yer yer lāle

7. yer yer:

Kaside 12

Mısra: 84

Kelime Tipi: -

*Zaman zaman, bazen; bölge
bölge, kısım kısım.*

Tā ki āsar-ı füyūzāt-ı İlāhiyye ile
Gülşen-efrūz-küşāyış ola yer yer
lāle

8. yer yer:

Tarih 38

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Zaman zaman.

Du'ā'-güyānı yer yer Es'ad-āsā
hātif-i gaybī
Bu nev beyt-i dü-tārīh ile tebşir itdi
her sūda

yerine:

1. yerine:

Muamma 19

Mısra: 2

(Onun) Yerine, (Ona) karşılık.

Dil olunca evvel-i şeb gibi fikr-i
hatt-ile
Nem yerine şekl-i zūlf 'aynımda
āḥir kıldı cā

yerli:

1. yerli:

Lugaz 13

Mısra: 4

*Yurt içinde yapılan veya bir
yurdun kendine özgü niteliklerini
taşıyan.*

Cinsi bir gerçi nev'i vāfırdır
Kimi yerli kimi müsāfırdır

yeter:

1. yeter:-er

Gazel 182

Mısra: 3

*Bir gereksinimi karşılayacak,
giderecek nicelikte olmak, kafi.*

Yeter ḥayālī o meh-rū dilā
görünmese de
Eğer be-did olur elbet zekā
görünmese de

2. yeter:-er

Gazel 176

Mısra: 7

Kâfi gelmek, yeterli olmak.

Helāk-i 'āşıkā bir nīm nezzāre
yeter zīrā
Hezārān fitne mahfīdir o çeşm-i
sihr-perverde

yeter:

1. yeter:

Gazel 29

Mısra: 5

*Bir gereksinimi karşılayacak,
giderecek nicelikte olmak.*

İtfā-yı táb-ı āteş-i hicrān için yeter
Dil-teşne-i vişāle nigāh-ı serāb-ı
Ruḥ.

2. yeter:

Gazel 12

Mısra: 9

*"Yeterli, kâfi" anlamında
ünlem.*

Es'adā cismiñi ḥuşk itdi yeter sırrı
ü mecāz
Eyle enfās-ı ḥaḳīḳatle dimāğın
terṭib

3. yeter:

Gazel 120

Mısra: 7

*"Yeterli, kâfi" anlamında
ünlem.*

Rinde şām-ı kûtehī destār-ı
'Abbāsī yeter
Rūzenin rūzın sen al zāhid Beyāz
ihrāmlik

4. yeter:

Kaside 8

Mısra: 71

*"Yeterli, kâfi" anlamında
ünlem.*

Yeter tül-i dirāz Es'ad temeddüh-
kārī-i bi-cā
Ser-āğāz-ı du'ā kıl kim odur şart-ı
sūḥan-dānī

5. yeter:

Kaside 4

Mısra: 11

Kâfi, yeterli.

Peygüle-gir-i hānkāh-ı 'uzlet ol
yeter
Kāh-ı hevesde eyledin icrā-yı
'izzeti

6. **yeter:****Kaside 1**

Mısra: 75

"Son bulsun!" anlamında ünlem.

Elfâzını hevaya yeter müsned
eylediñ
İsnâd-ı mâ-yüevvel-ilevhe kıl
ibtidâ

7. **yeter:****Gazel 179**

Mısra: 1

"Yeterli, kâfi, son bulsun" anlamlarında bir ünlem.

Merhamet-sâz ol yeter ben zâra
Allah 'aşkına
Eyle lutf-âmîz bir nezzâre Allah
'aşkına

8. **yeter:****Kaside 7**

Mısra: 83

"Yeterli, kâfi, son bulsun" anlamlarında bir ünlem.

Es'ad du'âya başla yeter kim
temeddühüñ
Şâyed kelâl-bağş-ı dil-i aferin ola

9. **yeter:****Nazm 2**

Mısra: 3

"Yeterli, kâfi, son bulsun" anlamlarında bir ünlem.

Süfi yeter riyâyı ko rindâne bezme
gel
Sâfi-diliz seninle daği ülfet eyleriz

10. **yeter:****Gazel 154**

Mısra: 7

"Son bulsun, yeter artık!" anlamında kullanılan ünlem.

Ey mihr-i nâz alma yeter zerre-i
diliñ
Her dem enîn-i kâse-i gerdün-
tanîdesin

11. **yeter:****Gazel 23**

Mısra: 2

"Kâfi gelsin, yeter artık!"

Gönül sevdâ-yı zülf-i pîç-pîç-i dil-
rübâdan geç
Yeter ser-beste-bend-i hayret
olduñ bu hevâdan geç

12. **yeter:****Gazel 23**

Mısra: 9

"Kâfi gelsin, yeter artık!"

Yeter peygüle-gîr-i miñnet itdiñ
Es'ad-ı zâr
Meded ey cevr-cüy-i derd-mendân
bu cefâdan geç

13. **yeter:****Gazel 138**

Mısra: 3

"Kâfi gelsin, yeter artık!"

Ey çeşm yeter nazra-i bî-hüde o
yâre
Telh-âbe-i düşnâmina gel bārī
habâb ol

14. **yeter:****Gazel 138**

Mısra: 5

"Kâfi gelsin, yeter artık!"

Ey hün-i sirişk itme yeter cüş o
şūhuñ
Engüş-i temennâ-yı vişâline hizâb
ol

15. **yeter:****Müsemmen 1**

Mısra: 61

"Kâfi gelsin, yeter artık!"

Ğayri sen de yeter ey zâlim-i hün-
rîz yeter
Böyle nâ-hağ yere hün-i dilimi
itme heder

16. **yeter:****Müsemmen 1**

Mısra: 61

"Kâfi gelsin, yeter artık!"

Ğayri sen de yeter ey zâlim-i hün-
rîz yeter
Böyle nâ-hağ yere hün-i dilimi
itme heder

17. **yeter:****Nazm 38**

Mısra: 3

"Kâfi gelsin, yeter artık!"

Ey çeşm yeter nazra-i bî-hüde o
yâre
Telh-âbe-i düşnâmina gel bari
habâb ol

18. **yeter:****Kaside 9**

Mısra: 103

"Artık kâfi / son bulsun!"

Yeter nisâr-ı le'âlî-i nazm-ı pāk
Es'ad

O deñlü mu'teber olmaz güher
k'ola bisyâr

19. **yeter:****Kaside 9**

Mısra: 105

"Artık kâfi / son bulsun!"

Yeter temeddüh-i bî-câ du'âya
âgâz it
Hitâm-ı müşk ile buya gerek gül-i
güftâr

20. **yeter:****Kaside 11**

Mısra: 97

"Artık kâfi / son bulsun!"

Es'adâ kılma yeter fart-ı
temeddüh-kârī
Nik-fehmîdeye şâyeste degil
girrâyī

21. **yeter:****Gazel 146**

Mısra: 5

"Son bulsun" anlamında ünlem ifadesi.

Yeter ol mest-i nâzın âteş-i hüsni
cihân-sûzı
Aña isterse şahbâdan harâret
gelmesün gelsün

22. **yeter:****Kaside 4**

Mısra: 1

"Son bulsun" anlamında ünlem ifadesi.

Ey dil hevâya virme yeter nağd-i
ragbeti
Eyle harîd kâle-i zîbâ-yı himmeti

yeter yeter:1. **yeter yeter:****Kaside 4**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yeter artık.

Zîb-âver it yeter yeter ey cân-ı bî-
nevâ
Güş-i derûna Halka-i mengüş-i
tâ'ati

yetis:1. **yetişdi:-di****Gazel 134**

Mısra: 4

*Ulaşmak, erişmek; yetmek,
yeterli olmak.*

Nigāh-ı mesti girībān-ı şabrım
almış iken
Yetişdi gamze de çāk itdi sīnemi
der-Ḥāl

2. yetişür:-ür

Kaside 4

Mısra: 3

*Yetişmek, ulaşmak. II Denk
olmak, benzemek.*

Ey çeşm-i cān ü dil yetişür buhl ü
incimād
Seyl eyle cūş-i cūy-i sirişk-i
nedameti

vetiş:-

1. yetişmez:-mez

Gazel 179

Mısra: 9

*Ulaşmak, erişmek, vasil
olmak.*

Başıma sevdā yetişmez mi hevā-yı
kākülün
Gel siyeh-püş olma ey meh-pāre
Allah 'aşkına

yıkıl:-

1. yıkılır:-ur

Beyit 12

Mısra: 2

*(Kurulu bir şey) Parçalanıp
dağılmak // Parçalanmak,
bozulmak, çökmek, târumar olmak.*

Görünce duht-i rezi mahrem
olmayan sıkılır
Binā-yı hūşı metīn olmaz 'ākibet
yıkılır

yine:-

1. yine:

Gazel 76

Mısra: 4

Aynı zamanda.

Ḥālka-i dūd-ı diliñ olsa da ger
bālā-res
Ol hümā-yı felek-i nāza yine dām
olmaz

2. yine:

Gazel 65

Mısra: 10

*Bununla beraber, aynı
zamanda.*

Sühanda gerçi ki bālādır Es'adā
tab'im
Kabā-yı nükte vü rāyında yine
dāmendir

3. yine:

Gazel 187

Mısra: 1

"Bir daha, tekrar"

anlamlarında zarf.

Yine bintü 'l- 'ineb gördüm
geyinmiş cāmdan cāme
Letāfet gelmiş ol mihr-i ziyā-
encāmdan cāma

4. yine:

Nazm 33

Mısra: 3

"Bir daha, tekrar"

anlamlarında zarf.

Sevdalara düşdi yine sünbülleri
bāğın
Gördükde ser-i zülfünü zīr-i
külehinden

5. yine:

Tarih 1

Mısra: 17

"Bir daha, tekrar"

anlamlarında zarf.

Burc-i 'ulyā-yı vezāretde yine
māh-āsā
Oldı tāb-āver-i iclāl Mehemmed
Pāşā

6. yine:

Tarih 1

Mısra: 2

*"Bir daha, tekrar, her zaman
olduğu gibi" anlamına gelen zarf.*

Bāreka'llāh zihī dāver-i Dārā-fer
kim
Maḳdemi 'āleme oldı yine şādī-
baḫşā

7. yine:

Gazel 102

Mısra: 4

"Ayrıca, bundan başka"

anlamlarında kullanılan zarf.

Kemān-ı āhenīn-i cevri ta'līm
eylese bir kez
Yine ol kaşı yāyın çille-i derdi
çekilmezmiş

8. yine:

Gazel 102

Mısra: 8

"Ayrıca, bundan başka"

anlamlarında kullanılan zarf.

Ne deñlü olsa ḥaml-āmüz-ı hicrān
üştür-i tākāt
O şūḥuñ yine bār-ı miḥnet-āverdi
çekilmezmiş

9. yine:

Gazel 102

Mısra: 9

"Ayrıca, bundan başka"

anlamlarında kullanılan zarf.

Gözünde uça da ger tūtiyā kılmak
yine Es'ad
Der-i yāriñdū-çeşm-i ḥāhişe gerdi
çekilmezmiş

10. yine:

Gazel 110

Mısra: 7

"Ayrıca, bundan başka"

anlamlarında kullanılan zarf.

kıldı āteş-zāg tīg-i şu'lesin ammā
yine
Rüzgār ile mukābil olmadı bī-çāre
şem'

11. yine:

Gazel 189

Mısra: 5

"Ayrıca, bundan başka"

anlamlarında kullanılan zarf.

Yazdı sübhāne yine levḥa-i nūra
ḥattı
ḥāme-i Kudretin āsārına mā-
şā'allāh

12. yine:

Rübai 8

Mısra: 4

"Ayrıca, bundan başka"

anlamlarında kullanılan zarf.

Bī-hüde iken o süziş ü nālişler
şabr itmegi yine İhtiyār eylemediñ

13. yine:

Gazel 33

Mısra: 9

"Bir daha, tekrar"

anlamlarında kullanılan zarf.

Şaldı cihāna pertev-i zevk u şafā
yine
Es'ad tūlū ' idince meh-i pūr-ziyā-
yı 'id

14. yine:

Gazel 45

Mısra: 8

"Bir daha, tekrar"

anlamlarında kullanılan zarf.

Kapılmış jāle-veş bir mihr-i ḥüsne
yāri gūş itdim
Yine āyineye bakmış gibi var ise
kendidir

15. yine:

Gazel 67

Mısra: 9
"Bir daha, tekrar"
anlamlarında kullanılan zarf.

Hükmin icrâda yine ahter-i naHS-i
bahtın
Es'adâ var ise bu tâli '-i
dünuñdandır

16. yine:
Gazel 80
Mısra: 8
"Bir daha, tekrar"
anlamlarında kullanılan zarf.

hayâli nâmı nakş olsa 'aķîķ-i
çeşm-i hûnîne
Yine engüşt-i vaşl-ı yâre şâyân-ter
niğîn olmaz

17. yine:
Gazel 81
Mısra: 2
"Bir daha, tekrar"
anlamlarında kullanılan zarf.

'Anberîn hâl-i ruh-ı pür-tâb yakdı
göñlümüz
Micmer-i şabra yine âteş bıraktı
göñlümüz

18. yine:
Gazel 100
Mısra: 10
"Bir daha, tekrar"
anlamlarında kullanılan zarf.

Es'adâ bir gözi şeh-bâza şikâr oldu
göñül
Tutulup dâma kapıldı yine âhû-yi
heves

19. yine:
Gazel 106
Mısra: 10
"Bir daha, tekrar"
anlamlarında kullanılan zarf.

Nevbahâr olsa 'aceb mi Es'adâ
bâğ-ı sühan
Kim fezâ-yı dilde açıldı yine
ezhâr-ı feyz

20. yine:
Gazel 111
Mısra: 9
"Bir daha, tekrar"
anlamlarında kullanılan zarf.

Es'adâ peygüle-i hasretde zâr iken
yine
İtmedi ünsiyyetin benden gam-ı
fûrkat dirîğ

21. yine:
Gazel 119

Mısra: 10
"Bir daha, tekrar"
anlamlarında kullanılan zarf.

kalur mu murg-i diliñ dâm-gâh-ı
kâkülde
Hevâlanur yine Es'ad devende-bâl
olarak

22. yine:
Gazel 166
Mısra: 5
"Bir daha, tekrar"
anlamlarında kullanılan zarf.

O serv-kad yine şefkat-hırâm-meyl
olmaz
Enîni fâhte-veş tavk-ı gerden itsem
de

23. yine:
Gazel 166
Mısra: 9
"Bir daha, tekrar"
anlamlarında kullanılan zarf.

Karîn-i gûş-ı kabûl eylemez yine
Es'ad
O şuha harf-i niyazı güherden
itsem de

24. yine:
Kaside 12
Mısra: 1
"Bir daha, tekrar"
anlamlarında kullanılan zarf.

Yine zîb-âver olup gülşene yer yer
lâle
Feyz-i nevrûz ile Dâğ oldu ser-â-
ser lâle

25. yine:
Kıt'a 5
Mısra: 3
"Bir daha, tekrar"
anlamlarında kullanılan zarf.

Yine derûna urur zaḥmı tîğ-i
ğamze ile
O kîne-cû kılcık ilḥaķ ider
ze'âmetine

26. yine:
Tarih 1
Mısra: 9
"Bir daha, tekrar"
anlamlarında kullanılan zarf.

Hamdüli'llâh yine fermân-ver-i
iclâl oldu
Mihr-i ikbâlî kılup zîver-i engüşt-i
'atâ

27. yine:
Tarih 24

Mısra: 22
"Bir daha, tekrar"
anlamlarında kullanılan zarf.

Şaķın endîşe-i ekdâr çekme
müsterih ol kim
'Alî Pâşâ-yı 'âlî yine zîb-i şadr-ı
vâlâdır

28. yine:
Lugaz 2
Mısra: 14
"Buna rağmen" anlamında
zarf.

Gezer gerçi çü sâil her diyârı
Yerindedir yine 'ırz u vaķârı

29. yine:
Lugaz 1
Mısra: 9
"Bir daha, tekrar, gene"
anlamlarında kullanılan zarf.

Sille-hâr olup yine leyl-ü neḥâr
Çekdiği halkıñ elinden bî-şümâr

30. yine:
Gazel 140
Mısra: 8
"Ayrıca, aynı zamanda"
anlamına gelir.

Tutulmazdı dil-i ferzânem ol şâh-ı
sitem-kîşe
Yine rûh almağı fî'l-Hâl açmazdan
ben öğrettim

31. yine:
Müsemmen 1
Mısra: 13
"Ayrıca, aynı zamanda"
anlamına gelir.

Halka-i ehl-i hiredden yine bîrûn
olmuş
Vahşeti şevki-le sır-dâde-i ḥâmûn
olmuş

32. yine:
Müsemmen 1
Mısra: 71
"Ayrıca, aynı zamanda"
anlamına gelir.

Yine bir çâre iderseñ sen idersin
çâre
Yohsa mahşerde daḥî böyle kahr
bî-çâre

33. yine:
Nazm 23
Mısra: 1
"Ayrıca, aynı zamanda"
anlamına gelir.

şad-päre kılarısañ yine dermân da
seniñdir
Bu dil de seniñ ħançer-i bürrân da
seniñdir

34. yine:

Tarih 24

Mısra: 3

"Ayrıca, aynı zamanda"

anlamına gelir.

Yine mihr-i münîr-i devlet ü ikbâl
olup tâli'
Cihâna pertev-endâz-ı şafâ vü tîre-
fersâdır

35. yine:

Tarih 30

Mısra: 21

"Ayrıca, aynı zamanda"

anlamına gelir.

Yine anıñla hem- 'ayâr olamaz
Ki odur taht-gâh-ı şâh-ı cihân

36. yine:

Tarih 39

Mısra: 29

"Ayrıca, aynı zamanda"

anlamına gelir.

Yine bu sâl-i ferruĥ-fâl-i şevĥ-
âverde de çünkim
şafâsından tarab-zâr eylemekle
şahn-ı gülzârı

37. yine:

Tarih 39

Mısra: 31

"Ayrıca, aynı zamanda"

anlamına gelir.

Yine dîhîm-pîrâ-yı şeref kıldı
sa'âdetle
Çırâġân vakti sultân-ı cihan şâh-ı
kerem-kârî

38. yine:

Tarih 41

Mısra: 13

"Ayrıca, aynı zamanda"

anlamına gelir.

'Adîl olmaz yine bu kasr-ı pāk-i
Eşrefâbâda
Fîrâş-ı atlas-ı çarĥ olsa daĥi olmaya
hem-pâ

39. yine:

Tarih 41

Mısra: 16

"Ayrıca, aynı zamanda"

anlamına gelir.

Müşâkıl olsa da farzâ Havernaĥla
İrem aña

Yine illâsı vardır ġayri olmaz
böyle müstesnâ

yire:

1. yire:

Kaside 9

Mısra: 45

Yer, mekan, taraf, bölge.

Egerçi yüz yire kıldı niyâz-ı
mesken ile
Cezîre-i Mora düşdi benefşeye nâ-
çâr

yoġ:

1. yog:

Gazel 151

Mısra: 9

Bulunmama durumu, mevcut
deġil.

Nezâre-i Ruĥ-ı dildâra cür'eti yog
iken
Ne mümkün Es'ad ire bezm-i kâma
şerminden

2. yog:

Müsemmen 1

Mısra: 45

Bulunmama durumu, mevcut
deġil.

Hiç inanınġ yog imiş şimdi inandım
güzelim
ĥâb-ı ġâfletde iken sanki uyandım
güzelim

yog-umuş:

1. yog-umuş:

Müsemmen 1

Mısra: 58

"Yok imiş" bulunmama
durumu.

Bî-vefâ olduġını bilmez idim tâ bu
kadar
Soñra duydum yog-umuş sende
ĥâġikatden Eşer

yohsa:

1. yohsa:

Gazel 47

Mısra: 8

"Aksi takdirde" anlamında
kullanılan bir söz, yoksa.

İtmez oldu bize ol çeşm-i fiten bāz-
ı niġâh
Yoĥsa tâb-ı mey-i efsûn ile ĥâbîde
midir

2. yohsa:

Müsemmen 1

Mısra: 60

"Aksi takdirde" anlamında
kullanılan bir söz, yoksa.

Sâdesin sende belî naĥş-ı ĥâġikat
ne gezer
Yohsa söz virmiş iken kimse
sözinden mi döner

3. yohsa:

Müsemmen 1

Mısra: 63

"Aksi takdirde" anlamında
kullanılan bir söz, yoksa.

Yohsa dîvân-ı kıyamet ġünü bi'llâh
cânâ
Kâtilimsin diyü senden iderim kan
da'vâ

4. yohsa:

Müsemmen 1

Mısra: 72

"Aksi takdirde" anlamında
kullanılan bir söz, yoksa.

Yine bir çâre iderseñ sen idersin
çâre
Yohsa mahşerde daĥi böyle kahr
bî-çâre

5. yohsa:

Gazel 159

Mısra: 7

Merak, tereddüt, ümit vb.
duyguları ve düşünölen
ihtimallerin dışındaki başka bir
ihtimâli belirtmek için kullanılır;
acaba.

Şikenc-i Ŧurra mı dām-ı belâ mı
yohsa gönöl
Tezerv-i murg-i şekîbe maĥar
mıdır görinen

6. yohsa:

Nazm 26

Mısra: 4

Merak, tereddüt, ümit vb.
duyguları ve düşünölen
ihtimallerin dışındaki başka bir
ihtimâli belirtmek için kullanılır;
acaba.

Bu âh-ı felek-süzüñ Te'şiri hevâ
mıdır
Yohsa o meh-i nevde süzişden
Eşer var mı

7. yohsa:

Gazel 125

Mısra: 3

Yoksa, aksi hâlde; sayılan
ihtimallerin dışında bir ihtimali

bildirmek için kullanılan bir söz;
acaba.

Revnağ-ı bezm-i rakīb olmak mı
yohsa niyyetiñ
Ey cefâ-cû böyle fehmi itdim
şitâbından seniñ

yok:

1. yok:

Gazel 22

Mısra: 10

*Bulunmama durumu, mevcut
değil.*

Çevre sabır itmek de güç dildârdan
geçmek de güç
Çâre yok ancak vefâya kaldı Es'ad
ihtiyâc

2. yok:

Gazel 28

Mısra: 9

*Bulunmama durumu, mevcut
değil.*

Hatar yok Es'ad elbette olur
endüh-ı ğam mensûh
Hulûş-ı bâl ider eyyâm-ı âlâmı
dem-i feruḥ

3. yok:

Gazel 121

Mısra: 2

*Bulunmama durumu, mevcut
değil.*

Sipîhr-i miḥnetim ammâ ki mihr-i
şu'le-tâbım yok
Felekde ya'nî bir mihr ü şeh-i 'âlî-
cenâbım yok

4. yok:

Gazel 121

Mısra: 6

*Bulunmama durumu, mevcut
değil.*

Ben ol zencîr-i miḥnet-ber-gelü
Mecnûn-ı 'aşkı kim
Esîr itse beni Leylî-i zülfüñ
ictinâbım yok

5. yok:

Gazel 121

Mısra: 8

*Bulunmama durumu, mevcut
değil.*

Müdam encüm-şümâr-ı heft-çarḥ-ı
derd-i serdim kim
Nukûd-ı hecr ü ğamdan ğayri bir
pâre hisâbım yok

6. yok:

Gazel 121

Mısra: 10

*Bulunmama durumu, mevcut
değil.*

O şûḥuñ mushaf-ı rûyında Es'ad
âyet-i ḥaṭṭı
'Ulûvv-i ḥüsnine nass olduğunda
irtiyâbım yok

7. yok:

Kaside 5

Mısra: 55

*Bulunmama durumu, mevcut
değil.*

Ben o bîmâr-ı zünûbım yok
'ilâcım asla
Nûş-dârü-yı şefâ'atla olur baña
deva

8. yok:

Kaside 7

Mısra: 69

*Bulunmama durumu, mevcut
değil.*

Devrinde Dâğ-dâr-ı keder kimse
yok meger
Mürg-i bahar hardan âzâr-bîn ola

9. yok:

Lugaz 1

Mısra: 2

*Bulunmama durumu, mevcut
değil.*

Ol nedir kim dâima pür-âb ü tâb
Rûhı yok zû-rûha olmuşdur meâb

10. yok:

Lugaz 14

Mısra: 18

*Bulunmama durumu, mevcut
değil.*

Neye teşbih ideyim diyü
düşündüm katı çok
Bulmadım dogrısı ğâyet aña
beñzer şey yok

11. yok:

Muamma 12

Mısra: 2

*Bulunmama durumu, mevcut
değil.*

Tururlar hep ayağ üzre der-i
meyḥânenen yârân
Döner yok ey dil anda cām-veş nâ-
gâh var sende

12. yok:

Müsemmen 1

Mısra: 37

*Bulunmama durumu, mevcut
değil.*

Yok mıdır zerrece îmân 'acaba
sende
Dimedim ki saña biñ cân ile oldum
bende

13. yok:

Nazm 30

Mısra: 1

*Bulunmama durumu, mevcut
değil.*

Sebâtın yok nedendir böyle nâ-
kâm olmağa bâ'is
Semâr-ı naḥl-i dil püsîde vü ḥâm
olmağa bâ'is

14. yok:

Gazel 91

Mısra: 4

*Bulunmama durumu, mevcut
olmama, "var" karşıtı.*

İtmem tekellüm ol fem-i mevhûmı
yâdsız
Mümkün vücûd yok 'ademe
istinâdsız

15. yok:

Gazel 121

Mısra: 1

*Bulunmama durumu, mevcut
değil.*

Sipîhr-i miḥnetim ammâ ki mihr-i
şu'le-tâbım yok
Felekde ya'nî bir mihr ü şeh-i 'âlî-
cenâbım yok

16. yok:

Gazel 121

Mısra: 4

*Bulunmama durumu, mevcut
değil.*

O rind-i bâde-ḥâr-ı bezm-gâh-ı
fûrkatım ammâ
Yanımda sâkî-i gül-çihre destimde
şarâbım yok

17. yokdur:-dur

Gazel 155

Mısra: 15

*Bulunmama durumu, mevcut
değil.*

Vifâk-ı pey-revîde yokdur
istihkâkîñ İshâka
Kelâmîñ Es'ad a'lâ olsa da nazm-ı
Süreyyâdan

18. yokdur:-dur

Gazel 193

Mısra: 2

Bulunmama durumu, mevcut değil.

Olsa n'ola şarāb-ı lebiñ cisme cān gibi
Yokdur humārı keyf-i mey-i ergavān gibi

19. **yokdur:-dur**

Lugaz 3

Mısra: 15

Bulunmama durumu, mevcut değil.

Diyemem vuşlatın ister yokdur
Fūrķate tālib ise pek çokdur

20. **yokdur:-dur**

Lugaz 4

Mısra: 6

Bulunmama durumu, mevcut değil.

Agzı bir başında vāfir gözleri
Na'ra eyler līk yokdur sözleri

21. **yokdur:-dur**

Lugaz 10

Mısra: 7

Bulunmama durumu, mevcut değil.

Gerçi kim yokdur anıñ belli yeri
Oldıgı yerde 'ayandır Eşeri

22. **yokdur:-dur**

Lugaz 10

Mısra: 26

Bulunmama durumu, mevcut değil.

Şevķ-i şādīsi şitāda çokdur
O kadar sayfda keyf-i yokdur

23. **yok:**

Muamma 6

Mısra: 1

Bulunmama durumu, mevcut değil.

Bendedir cem'-i keder bir ferd yok
böyle sabūr
İderek dil şabr-ı Eyyüb ola āhır
pür-sürür

yokla:

1. **yokla:**

Lugaz 16

Mısra: 10

Aramak, araştırmak.

Sālis ü rābī'ini isterseñ

Yokla kalbinde olur rüy-nümā

yol:

1. **yollarıñ:-lar, -ın**

Kaside 5

Mısra: 8

*Bir yerden bir yere gitmek
amacıyla içinden veya üzerinden
geçilen yer, tarik, rah.*

Ārzü eyleyelim savb-ı reh-i cānānı
Yollarıñ harına çārüb idelim
müjgānı

2. **yolda:-da**

Muamma 22

Mısra: 2

*(Aşk ve sevgili için) takip
edilen yol, amaç.*

Gehī refitāra gel çık seyr-i bağa ey
kemān-ebür
Olayım yolda pā-māl-i hırām-ı
ķāmet-i dil-cū

3. **yolda:-da**

Kaside 4

Mısra: 36

*İstikamet, hakikate ulaşmak
için izlenen manevi seyir.*

Oldur o hayr-ı hādī-i şeh-rāh-ı
iktidā
Kim cümle halk o yolda bulurlar
selāmeti

yolına baş vir:

1. **yolına baş vir:**

Muamma 5

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Deyim**

Uğrunda ölmek.

İtmede tāt-ı ser ey dil eyleme fikr-i
muḥāl
Baş vir yolına yārān olalar hayrān
u lāl

yoluna cān virmege:

1. **yoluna cān virmege:**

Gazel 142

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Deyim**

*Yolunda ölmek, yolunda
kurban olmak, uğruna canını
vermek.*

Sen esb-i cefādan harem-i hās-ı
vefāya
Ben yoluna cān virmege indikçe
ineydim

yor:

1. **yorulmadı:-ul, -ma, -dı, -**

Gazel 197

Mısra: 10

Yorumlamak.

ḥābımda esb-i vuşlata oldum süvār
līk
'Ayn-ı firāset ile bu rü'yā
yorulmadı

yum:

1. **yumsun:-sun**

Lugaz 10

Mısra: 36

*Kıarak kapamak, sıkarak
kapalı duruma getirmek.*

Kimseye söylemesün tek dursun
Nāmını söyleyen agzın yumsun

yümn:

1. **yümn-ile:-ile**

Tarih 1

Mısra: 7

Uğur, bereket.

Yümn-ile oldı o düstür-ı kerem-
bağş-ı cihān
Kışver-i dehre vezīr-a'zam-ı re'fet-
pīrā

2. **yümn-ile:-ile**

Tarih 30

Mısra: 25

Uğur, bereket.

Yümn-ile Bahre olıcağ nāzil
Nūr gibi o zevrāk-ı rahşān

3. **yümn-ile:-ile**

Tarih 39

Mısra: 47

Uğur, bereket.

İdince yümn-ile sāhil-serāy-ı şadr-ı
zī-şānı
Ziyā-zār-ı sa'adet mihr-i zāt-ı
şevķet-āsarı

4. **yümnile:-ile**

Tarih 44

Mısra: 13

Uğur, bereket.

Yümnile kıldı bünyād ola sa'adet-
ābād
Ol mevki'-i ferah-zād ol Dārrum-
Mişālī

5. **yümn:**

Kaside 6

Mısra: 22

Uğur, bereket.

Dem-i nevrüz ola 'id ola hengām-ı
bahar ola

Hem ola yümn ile nev 'ahd-i
şāhenşāh-ı Bāhr u ber

6. yümn:

Tarih 33

Mısra: 2

Uğur, bereket.

Habbezā āsar-ı eltāf-ı İlāhī nev-be-
nev
Olmada kuttān-ı elvāna hüveydā
yümn ile

7. yümn:

Tarih 33

Mısra: 4

Uğur, bereket.

Kim şeh-i 'adl-āverin oldı vekīl-i
mutlakı
Böyle bir düstūr-ı ekrem dād-
peymā yümn ile

8. yümn:

Tarih 33

Mısra: 2

Uğur, bereket.

Habbezā āsar-ı eltāf-ı İlāhī nev-be-
nev
Olmada kuttān-ı elvāna hüveydā
yümn ile

9. yümn:

Tarih 33

Mısra: 4

Uğur, bereket.

Kim şeh-i 'adl-āverin oldı vekīl-i
mutlakı
Böyle bir düstūr-ı ekrem dād-
peymā yümn ile

10. yümn:

Tarih 33

Mısra: 6

Uğur, bereket.

Nām-ı pāki nār-ı şerr ü şūrı itfā
eyleyüp
Āyet-i berd ü selāmı kıldı ĩmā
yümn ile

11. yümn:

Tarih 33

Mısra: 8

Uğur, bereket.

Şimdi evreng-i vezāret buldı hākkā
sahibin
Müstedām idüp muvaffak kıla
Mevlā yümn ile

12. yümn:

Tarih 33

Mısra: 10

Uğur, bereket.

şadr-ı 'ālīye şeref baḥş oldığın bir
beytde
Es 'adā kıldım se tārīh ile inhā
yümn ile

13. yümn:

Tarih 33

Mısra: 12

Uğur, bereket.

Mühterem alup bu sāl-i bin yüz kırk
üçde müjdeler
Āsaf-ı dehr oldı İbrāhīm Pāşā
yümn ile

14. yümn:

Tarih 37

Mısra: 13

Uğur, bereket.

Olup dā'im mü'eyyed saltanatda
yümn ile Bārī
Hümāyün eyleye 'id-i sāl-i Hān
Mahmūda

yümn ü devletle:

1. yümn ü devletle:

Tarih 6

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bereket ve ikballe.

Yümn ü devletle silah-dār-ı şeh-i
'ālem iken
O kerem-kār 'atā-dār me 'ālī-
peymā

yümn ü iclāl:

1. yümn ü iclāl:

Tarih 5

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Uğur ve yücelik.

Bi-ḥamdi 'llāh hezārān yümn ü
iclāl ile bu demde
Sa 'ādetle olunca zīb-baḥş-ı
mesned-i vālā

yümn ü sa 'ādet:

1. yümn ü sa 'ādet:

Tarih 35

Mısra: 45

Kelime Tipi: -

Uğur ve mutluluk.

Hezār yümn ü sa 'ādetle Es 'adā
iricek
Bu nev hazāne-i ekmel temām-ı
pāyāna

yümn ü sa 'ādetle:

1. yümn ü sa 'ādetle:-le

Tarih 7

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Uğur ve mutluluk.

Mesned-i devleti teşrifiñi tebşir
içün
Hātif-i gayb idicek yümn ü
sa 'ādetle nidā

yümn-i 'ahdi:

1. yümn-i 'ahdi:

Kaside 11

Mısra: 69

Kelime Tipi: -

Söz denizi.

Dāver-i dād-nümāyende ki yümn-i
'ahdi
kıldı şādī-kede-i 'adl ü 'atā
dünyāyı

yümn-i hümāy:

1. yümn-i hümāy:

Gazel 37

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Hüma'nın

*uğuru. (Kafdağı'nda ve dâimî
karlar bölgesinde yaşadığı kabul
edilen, boz renkli, kanatları zümürüt
yeşili, gölgesinin bir kimsenin
üzerine düşmesi o kimsenin başına
devlet kuşu konacağına alâmet
sayılan, çok büyük, yırtıcı, efsânevi
kuş.).*

Bālā perende tā 'ir-i evc-i sa
'ādetim
Yümn-i hümāy sāye-i bāl ü
perimdedir

yünusa:

1. yünusa:

Lugaz 19

Mısra: 10

???

Evveline nazar musādifdir
Āhiri Yünusa mürādifdir

**yünus-i gark-ābe-i hicrān
olagör:**

1. yünus-i gark-ābe-i hicrān

olagör:

Muamma 23

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ayrılık suyuna batmış Yunus olmak.

şad katre döküp dide gibi bî-had ü pâyân
Aşır olagör Yûnus-i gark-âbe-i hicrân

yüregi yağın eritdi:

1. yüregi yağın eritdi:

Gazel 110

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim**

Yüreginin (içinin) yağın eritmek II Korkulacak bir durum olacak diye kaygı çekmek, çok üzülme.

Yüregi yağın eritdi bir Çerâğ olmak için
Çok dikildi turdı her şeb meclis-i dildâra şem'

yüri:

1. yüridi:-di

Gazel 73

Mısra: 9

(Bir kimse veya nesne) Bir yöne doğru yer değiştirmek, yer değiştirerek ilerlemek // Hücum etmek, saldırmak.

Yüridi ceş-i haşı Es'ad o şuhûn bilmem
Mülk-i hüsnî yeniden niyyeti teşhîr midir

yûsuf:

1. yûsuf:

Gazel 86

Mısra: 4

Güzelliğiyle meşhur peygamber Hz. Yusuf.

Mâil degiliz vaşl-ı Zelîhâ-yı zamâna
Yûsuf gibi üftâde-i peygûle-i çâhız

yûsuf bevgi:

1. yûsuf beygi:

Tarih 25

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Şair Yusuf Bey adlı kişi.

Hâtif-i gayb du 'â birle didi târihin
Mısr-ı Firdevse 'azîz eyleye Yûsuf Beygi hak

yûsuf-ı gül-pîrehenleriñ:

1. yûsuf-ı gül-pîrehenleriñ:

Gazel 129

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gül gömlekli Yûsuf (Hz. Yûsuf'un gömleğinin kardeşleri tarafından kana bulanıp onun öldüğünü söylemeleri hadisesine telmihte bulunulur) II gül tenli, güzel Yûsuf Peygamber.

Dem-kaşra-rîz-i çeşm-i maḥabbet-nigâhıyız
Ya'kûb gibi Yûsuf-ı gül-pîrehenleriñ

yûsuf-ı hüsn:

1. yûsuf-ı hüsn:

Gazel 67

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Güzellik Yûsuf'u. Yûsuf peygamber kadar güzel olan kişi II sevgili.

Sûrhî-i dide-i Ya'kûb-ı dil iy Yûsuf-ı hüsn
Fikr-i pîrâhen-i âlûde-be-hûnuñdandır

yut:

1. yutduklarınca:-duk, -lar, -ınca

Lugaz 15

Mısra: 6

Ağızda olan bir şeyi boğazdan aşağı indirmek.

Gâlibâ tiryâkidir zann-eylerim ben bunları
Kim gıdâ yutduklarınca cilve-gerdîr tenleri

2. yutmasa:-ma, -sa

Lugaz 11

Mısra: 14

Yutmak, yudumlamak. II İçmek.

Sanki tiryâkiler gibi dizilür
Yutmasa keyfini sesi bozulur

yüz:

1. yüzlü:-lü

Tarih 32

Mısra: 5

Başın, üzerinde alın, kaş, göz, burun, yanaklar, ağız, ve çene bulunan ön kısmı, surat, çehre.

San ocağdan çıkma yalın yüzlü bir Maḥbûbdur
Dâğ yakmış sîne-çâk itmiş Mişâl-i 'âşıkân

2. yüzine:-i, -(n)e

Muamma 20

Mısra: 2

Başta alın, göz, burun, ağız, yanak ve çenenin bulunduğu ön bölüm, sima, çehre, surat.

O verde göz dikenin gülşen içre bülbülden
Hezâr sille-i nâle dūçâr olur yüzine

3. yüz:

Kaside 9

Mısra: 45

"Yüz" sayı sıfatı.

Egerçi yüz yire kıldı niyâz-ı mesken ile
Cezîre-i Mora düşdi benefşeye nâ-çâr

4. yüz:

Gazel 165

Mısra: 4

"Yüz" sayı sıfatı; çokluğu kast eden sıfat.

Açılmayacak rûy-be-rû rû'yet olunmaz
Yüz vech ile âyîneden a'lâdır o sîne

5. yüz:

Müsemmen 1

Mısra: 26

"Yüz" sayı sıfatı; çokluğu kast eden sıfat.

Neydi evvel güzelim rûy-i dil izhâr itmek
Beni yüz vech ile dil-bend ü giriftar itmek

yüz biñ:

1. yüz biñ:

Gazel 126

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yüz bin sayısı, çokluğu ifade etmek için kullanılmıştır.

Bu şüriş kim şehâ vardır nigâh-ı sihr-sâzıñda
Koparsa günde yüz biñ fitne yer yer azdır çeşmiñ

yüz göstermez:

1. yüz göstermez:

Lugaz 16

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Yüz göstermek || Ortaya çıkmak, kendini göstermek.

tıfl-iken her kese yüz göstermez
Büyüdükçe olur ismi esmâ

yüz on altıdır:

1. yüz on altıdır:-dır

Lugaz 18

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

116 (yüz on altı) sayısı.

Ol onı 'add-eyle tokuzdur temâm
Yüz on altıdır o tokuz ey hümâm

yüz on altının:

1. yüz on altının:

Lugaz 18

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

116 (yüz on altı) sayısı.

Ol yüz on altının oldı lâ-cerem
Gör vücûdı simyâ gibi 'adem

yüz sür:

1. yüz sür:

Kaside 4

Mısra: 77

Kelime Tipi: Deyim

*Kutsal veya saygın birinin
huzuruna çıkarken ayağına doğru
eğilmek, saygı göstermek; aşırı
sevgiyi ve bağlılığı göstermek için
yere eğilmek, yere kapanmak.*

Dergâh-ı 'izz ü şefkatiñe yüz sürüp
ider
Ol demde Hâzretiñden ümîd-i
şefâ'atı

2. yüz sür:

Tarih 46

Mısra: 1

Kelime Tipi: Deyim

*Yüz sürmek, saygı/sevgi
göstermek için yere eğilmek.*

hırka-i pâkine yüz sürmege Fahr-ı
rüsûlün
Olıcak 'izzet-ile Ruhsat-ı
şâhenşâhî

yüz sürer:

1. yüz sürer:

Lugaz 1

Mısra: 4

Kelime Tipi: Deyim

*Kutsal veya saygın birinin
huzuruna çıkarken ayağına doğru
eğilmek, saygı göstermek; aşırı
sevgiyi ve bağlılığı göstermek için
yere eğilmek, yere kapanmak.*

Meyli yokdur hiç ehl-i rif 'ate
Yüz sürer her süy-i hâk-i zillate

yüz sürüp:

1. yüz sürüp:

Tarih 8

Mısra: 12

Kelime Tipi: Deyim

*Baş eğmek, yere kapanmak,
ayaklara kapanmak.*

El-amân diyerek âhîrî 'l-emân
küffârı
Yüz sürüp hâk-i dere eylediler
sulhi recâ

yüz vir:

1. yüz vir:

Gazel 100

Mısra: 2

Kelime Tipi: Deyim

İlgi, yakınlık göstermek.

Küy-i yâre müteveccih olalı rûy-i
heves
Ğayra bir vech ile yüz virmedi
bed-hüy-i heves

2. yüz vir:

Gazel 196

Mısra: 10

Kelime Tipi: Deyim

İlgi göstermek, şımartmak.

Var iken dilde hirâs-ı çîn-i ebrû
Es'adâ
Ğayra yüz virdi ben oldum zâr bir
yüzden dağı

3. yüz vir:

Gazel 203

Mısra: 5

Kelime Tipi: Deyim

İlgi göstermek, şımartmak.

Yüz virdi yâr gördüğü şüret-pereste
hep
Âyine gibi keşf-i nihân-râza
başladı

yüzi ag ol:

1. yüzi ag ol:

Gazel 194

Mısra: 3

Kelime Tipi: Deyim

*Yüzü ak olmak II "Alnı açık
yüzü ak (olmak)" deyiminin
karşılığı olarak "herhangi bir
utanılacak, ayıplanacak kusuru,
günahı olmamak".*

Baht-ı siyâhımın yüzi ag olsun
eyledi

Ben cismi zerdi bir Ruhi âlin
fütâdesi

yüzler sür:

1. yüzler sür:

Tarih 29

Mısra: 19

Kelime Tipi: Deyim

*Büyük sevgi, saygı gösterilen
birinin katına çıkarken eşiğine,
ayağına doğru yüzünü yere
sürecesine eğilmek.*

Bâr-gâh-ı devlet-ü iclâline yüzler
sürüp
Merhamet-cüyân olunca eşref-i
Efgâniyân

yüzüm yok:

1. yüzüm yok:

Kaside 5

Mısra: 51

Kelime Tipi: Deyim

*Bir şey istemeye veya
yapmaya cesareti olmamak,
utanmak.*

Yok yüzüm olmağa mâlîde- cebîn-
i hâkiñ
Eyledim vâsıta çün midhâf-i zât-i
pâkiñ

Z

zābit:1. **zābitidir:-i, -dir****Lugaz 14**

Mısra: 14

Rütbesi teğmenden binbaşışya
kadar olan asker.

Dir görenler neferi ardı sıra bile
gider
Sanki toksan sekiziñ zābitidir
kolda gezer

za'f:1. **za'f:****Gazel 87**

Mısra: 9

Aşırı alaka duyma, düşkünlük.

N'ola bu za'f ile hamyāze-ger
olsak çü hilāl
Dem-be-dem çille-keş-i 'aşk-ı
kemān-ebrüyuz

za'f-ı fūrkat:1. **za'f-ı fūrkat:****Gazel 23**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ayrılığın zayıflığı.

Bu za'f-ı fūrkat ile ol kabā-düz-ı
gamiñ ey dil
Mişāl-i rişte çeşm-i süzen-i derd ü
belādan geç

zāğ:1. **zāğlar:-lar****Gazel 118**

Mısra: 8

Karga II rakip.

Neden ağıyāra va'd-i büse hadd-i
Hāl-dārından
Revā mı zāğlar gül hırmeninden
dāne-çin olmak

zāg virmek:1. **zāg virmek:****Gazel 188**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Bilemek yoluyla kılıç ve
bıçağa cila vermek,
keskinleştirmek II etkisini
artırmak.

Ne hācet zāg virmek tīg-i tiz-i
ğamze-i nāza
Aman ol çeşm-i süzişine zālim
sürmeler çekme

zāhid:1. **zāhidi:-i****Muamma 13**

Mısra: 1

Çok dindar olup irfanı
olmayan kimse, kaba sofu.

Zāhidi gör ki eyleyüp sihri
Avuç üzre alur çeküp mihri

2. **zāhid:****Gazel 57**

Mısra: 9

(Ar.) Dünyâyı terk edip dînin
emirlerine çok titizlikle riâyet
eden, züht ve takvâ sâhibi, dindar,
müttakî (kimse) II. Çok dindar olup
irfânı olmayan kimse, kaba sofu.

hâkîkate nazar it dūr-bîn iseñ zāhid
Mecāz âyinesinde riya
görülmüşdür

3. **zāhid:****Gazel 77**

Mısra: 5

(Ar.) Dünyâyı terk edip dînin
emirlerine çok titizlikle riâyet
eden, züht ve takvâ sâhibi, dindar,
müttakî (kimse) II. Çok dindar olup
irfânı olmayan kimse, kaba sofu.

Uçurmuş kendüyi zāhid per ü bāl-i
riyâsiyle
Sirişti hâk olan hâşā ki hem-kadr-i
sürüş olmaz

4. **zāhid:****Gazel 96**

Mısra: 7

(Ar.) Dünyâyı terk edip dînin
emirlerine çok titizlikle riâyet
eden, züht ve takvâ sâhibi, dindar,
müttakî (kimse) II. Çok dindar olup
irfânı olmayan kimse, kaba sofu.

Keyfiyyetimiz bilmesee zāhid ne
'aceb kim
Biz neş'e-i şādî gibi şahbāda
nihānız

5. **zāhid:****Gazel 114**

Mısra: 8

(Ar.) Dünyâyı terk edip dînin
emirlerine çok titizlikle riâyet
eden, züht ve takvâ sâhibi, dindar,
müttakî (kimse) II. Çok dindar olup
irfânı olmayan kimse, kaba sofu.

Mevsim-i gülzār ola bezm-i vişāl-i
yār ola
şabr olur mı bir sen ol zāhid
tekellüf-ber-ţaraf

6. **zāhid:****Gazel 120**

Mısra: 8

(Ar.) Dünyâyı terk edip dînin
emirlerine çok titizlikle riâyet
eden, züht ve takvâ sâhibi, dindar,
müttakî (kimse) II. Çok dindar olup
irfânı olmayan kimse, kaba sofu.

Rinde şām-ı kütēhî destār-ı
'Abbāsî yeter
Rüzenin rüzin sen al zāhid Beyāz
ihramlık

7. **zāhid:****Gazel 120**

Mısra: 9

(Ar.) Dünyâyı terk edip dînin
emirlerine çok titizlikle riâyet
eden, züht ve takvâ sâhibi, dindar,
müttakî (kimse) II. Çok dindar olup
irfânı olmayan kimse, kaba sofu.

Aglama zāhid baña cām-ı meh-i
şevvālî gör
Rüze-dār itsün mi hiç eşkiyle dörd-
aşamlık

8. **zāhid:****Gazel 154**

Mısra: 6

(Ar.) Dünyâyı terk edip dînin
emirlerine çok titizlikle riâyet
eden, züht ve takvâ sâhibi, dindar,
müttakî (kimse) II. Çok dindar olup
irfânı olmayan kimse, kaba sofu.

Olsaydı neşve-yāb-ı leb-i şekerin-
i yār
Zāhid o lezzet ile bozardı 'aķidesin

zāhid-i ta'n-efgene:1. **zāhid-i ta'n-efgene:****Gazel 107**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ayıba düşüren zahid.

Serv-kad Maħbūblarla geşt-i
gülzār itmeden
Zāhid-i ta'n-efgene izhār-ı
'ünvāndır garaż

zāhid-pesend olmaz ise:1. **zāhid-pesend olmaz ise:****Gazel 74**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Zahid'in beğendiği olamazsa.

Zāhid-pesend olmaz ise n'ola
sa'yimiz
Zirā ki mest-i bāde-i bezm-i
maḥabbetiz

zāhir:

1. zāhir:

Gazel 113

Mısra: 7

Açık, aşikâr, görünen.

Zāhir midir vücūdıma bak hurde-
bîn ile
Fikr-i miyânı kıldı beni müydan
nahîf

2. zāhirdir:-dir

Lugaz 16

Mısra: 7

Açık ve belli

olan,görünen,mejdanda olan.

Harf-i sanîsi anıñ zāhirdir
Fehm kıl kim didim ol harfî saña

zāhir ol:

1. zāhir ol:

Tarih 45

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Açığa çıkmak, meydana

çıkma, görünür olmak.

Ki ya'ni nass-ı Āteynāhü Hükmen
olmağın zāhir
Bi-ḥamdî'llāh fālim 'ayn-ı hikmet
geldi hoş geldi

zāhir ola:

1. zāhir ola:

Lugaz 16

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Açığa çıkmak, meydana

çıkma, görünür olmak.

Nazar-eyle buña dikkat yeridir
Tā ki zāhir ola ol bî-hemtā

zāhir olsa:

1. zāhir olsa:

Lugaz 14

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Ortaya çıkmak, görünmek,

zuhur etmek.

Piş-gāh-ı küberāda olur ol
müsta'mel
Zāhir olsa süfelādan aña itmezler
'amel

zāhir olur:

1. zāhir olur:-ur

Lugaz 13

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Açığa çıkmak, meydana

çıkma, görünür olmak.

Gicelerde olur kimi zāhir
Gündüzün olmada kimi bāhir

zahir ü bātın:

1. zahir ü bātın:

Kaside 7

Mısra: 72

Kelime Tipi: -

Görünen ve görünmeyen; açık

ve gizli.

Ey şadr-ı nîk-kadr-i kerem-vār u
kām-kār
Allah sana zahir ü bātın mu'în ola

zāhirde olsa:

1. zāhirde olsa:

Rûbai 6

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Görünmek, açıkta, aşikar

olmak.

Evzā'-ı hilāf olsa da zāhirde
Bünyān-ı ḥulūşı anda muhkem
bulsam

zahm:

1. zahmı:-ı

Gazel 153

Mısra: 3

Yara.

Zahmı kāfūr-ı hayātımdır anıñ havf
itmem
Deşne-i ğamze-i mirrîh-i felek-
düzından

2. zahmına:-ı, -n, -a

Gazel 20

Mısra: 2

Yara.

Gamzesinden yäre ey dil iştikā
itmek 'abeş
Zahmına şemşîr-i elmāsın deva
itmek 'abeş

3. zahmı:-ı

Kıt'a 5

Mısra: 3

Yara.

Yine derûna urur zahmı tîğ-i
ġamze ile
O kîne-cû kılıc ilḥaḳ ider
ze'âmetine

4. zahm:

Gazel 195

Mısra: 5

Yara.

Müjgānı zahm urmada ben mest-i
çeşm-i yār
Geçdi hadengi cânıma terkeşdeyim
daḥi

zahm-âşinā-yı tîğ-i ciger-düz-ı miḥnetiz:

1. zahm-âşinā-yı tîğ-i ciger-düz-ı miḥnetiz:

Gazel 74

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Eziyetin ciğer yakan kılıcının

yarasını bilmek.

Zehr olsa ger fetîle-i dāğ itmeziz
güriz
Zahm-âşinā-yı tîğ-i ciger-düz-ı
miḥnetiz

zahm-dār:

1. zahm-dāra:

Beyit 14

Mısra: 2

Yaralı, dertli, kederli.

Kār eyledikçe ġamzesi tîğ-i kadir
kadar
Her zahm-dāra va'de-i vuşlat ider
eder

zahm-ı bî-endāz:

1. zahm-ı bî-endāz:

Gazel 171

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ölçüsüz, hadsiz, sınırsız yara.

Bir nazarda sine-i Mirrîhi de şad-
çāk ider
Tîğ-i ser-tîz-i nigāhı zahm-ı bî-
endāz ile

zahm-ı dil:

1. zahm-ı dil:

Gazel 103

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gönü yarası.

'İlâc-ı ḥaste-i hecr-âzmā dilberden
olmazmış

tabībān-ı hüsün zaḥm-ı dile
merhem-zen olmazmış

zahm-ı dil-i ḡam-hārına:

1. zaḥm-ı dil-i ḡam-hārına:

Gazel 88

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kederli gönülün yarası.

‘uşşāka tabībān-ı hüsün raḥm idüp
Es‘ad
Zaḥm-ı dil-i ḡam-hārına merhem-
zeniş olmaz

zahm-ı hadeng-i ‘aşka:

1. zaḥm-ı hadeng-i ‘aşka:

Terkib-bend 1

Mısra: 69

Kelime Tipi: -

Aşk okunun yarası.

Her zaḥm-ı hadeng-i ‘aşka yā Rab
Kāfūr-ı visaliñ eyle merhem

zahm-ı hadeng-i ḡamzeleri:

1. zaḥm-ı hadeng-i ḡamzeleri:- ler, -i

Gazel 3

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin yan bakış okunun
açtığı yara.*

Kāfūr-ı vuşlat olsa da ger olmaz ol
mehiñ
Zaḥm-ı hadeng-i ḡamzeleri
merhem-āşinā

zahm-ı nigāh-ı hün-perverdi:

1. zaḥm-ı nigāh-ı hün-perverdi:

Gazel 102

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Kan ile beslenen bakışın
yarası.*

Ol āhū-dīde şuhūñ şanmañız derdi
çekilmezmiş
Meger zaḥm-ı nigāh-ı hün-perverdi
çekilmezmiş

zahm-ı sinede:

1. zaḥm-ı sinede:

Gazel 179

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Göğüsteki yara; gönül yarası.

Tir-i müjgānıñ fetil-āsā kı zaḥm-ı
sinede

Dursun ey āfet meded bir pāre
Allah ‘aşkına

zahm-ı sinemde:

1. zaḥm-ı sinemde:

Gazel 178

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Göğüsteki yara; gönül yarası.

Zaḥm-ı sinemde şehā çāšn-ı tığ-i
ḡamıñ
Gayret-i hāsiyet-i merhem-i kāfur
eyle

zahm-ı tığ-i ecel:

1. zaḥm-ı tığ-i ecel:

Gazel 16

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ecel kılıcının yarası.

Ol dem ki zaḥm-ı tığ-i ecel cāna
kār ide
Hüsni hitāmı merhem-i kāfur-ı
rāhat it

zā‘id ol:

1. zā‘id ol:

Gazel 170

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Artmak, fazlalaşmak.

Bürde-gī-i zebāndır münir iden
şem‘i
‘Aceb mi tābiş-i dil zā‘id olsa
ebkemde

zāika-i şevkde:

1. zāika-i şevkde:

Gazel 82

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Arzuların tadını almak.

Nüş-dārū-yı vefā virmese ger şirini
Telh olur zāika-i şevkde lezzet
kalmaz

zā‘il ol:

1. zā‘il ol:

Gazel 104

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yok olmak, ortadan kalkmak.

Dīdeden nūr-ı hayālin olmasun
zā‘il diyü
Şaff-ı müjgānım ider hāb ile her
şeb keşmekeş

zākir olsañ:

1. zākir olsañ:

Gazel 137

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Zikredici olmak.

‘Aceb mi tekve-gāh-ı gülşen içre
zākir olsañ sen
Ki ‘aşk-ı verd-i terdir bā‘is-i
irşādın ey bülbül

zālām ol:

1. zālām ol:

Gazel 56

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Karanlık olmak.

Şem‘-i ruḥūndan olmasa pür-tāb
ger ḥatıñ
Zir-i çerāğ-ı şu‘le-ver elbet zālām
olur

zālām-ı māsivāyı:

1. zālām-ı māsivāyı:

Tahmis 2

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Allah’tan başka her şey,
insanı Allah’tan uzaklaştıran,
dünyaya bağlayan her şeyin
karanlığı.*

Fürüzān eyleyüp envār-ı dāğ-ı
‘aşkıñı serde
Zālām-ı māsivāyı levḥ-i dilden
eyle güm-kerde

zāl-i hüsni:

1. zāl-i hüsni:

Beyit 5

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Güzelliğin Zāl’i. (Şeh-nâme’de
adı geçen İranlı tarihî-efsanevî
Fars kahramanlarından. Rüstem’in
babası, Sâm’ın oğlu ve Neriman’ın
torunudur. Zāl "koca, ihtiyar ve ak
sakallı" anlamına gelen sözcük
olup anadan doğma kirpiği, kaşı ve
saçı beyaz olduğu için koca ve
yaşlı anlamında çocuğa ad olarak
verilir. Doğduğunda babası Sâm,
ak saçlı çocuğu görünce korkuya
kapılır ve Zāl’i Elbüz dağına
bıraktırır. Efsaneye göre Simurg
tarafından bulunup büyütülür ve
sonra kahraman olur. Klasik şiirde
yiğitliği, okçuluğu ile ünlenmiş
olmakla birlikte daha çok destanı*

ve beyaz tüyleri (saçı, kaşı, kirpiği)
ile anılır).

Ol kemân-ebrû n'ola bağlar ise
kaşbasdı
Zâl-i hüsni okını atdı ve yayın
yasdı

zâlim:

1. zâlim:

Gazel 188

Mısra: 8

*Acımasız davranan, zulüm
eden (sevgili).*

Ne hâcet zâg virmek tîğ-i tîz-i
ğamze-i nâza
Aman ol çeşm-i süzişine zâlim
sürmeler çekme

zâlim-i hün-rîz:

1. zâlim-i hün-rîz:

Müsemmen 1

Mısra: 61

Kelime Tipi: -

Kan döken zalim.

Gayri sen de yeter ey zâlim-i hün-
rîz yeter
Böyle nâ-hağ yere hün-i dilimi
itme heder

zamâir-i efrâd-ı âdemi:

1. zamâir-i efrâd-ı âdemi:

Tahmis 3

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*İnsanların her birinin
gönülleri.*

Keşf eyledim zamâir-i efrâd-ı
âdemi
Bildim me'âd ü mebd-i eczâ-yı
mübhemî

zamân:

1. zamân:

Gazel 122

Mısra: 6

An, vakit, zaman, çağ.

Def'-i humâr-ı fûrkate mey-nüş-
verziş ol
Taḥşîl-i neş'e kılmağa zîrâ zamân
gerek

2. zamânsız:-sîz

Tahmis 5

Mısra: 20

*Vakitsiz, bir şey için uygun
yer ve zaman olmaması durumu.*

Meger ser-mest imiş hüşyâr
sandım ol sitem-kârı
Zamânsız söyledim derd-i dil-i zârı
kusûr itdim

zamân-ı ma'delet:

1. zamân-ı ma'delet:

Kaside 9

Mısra: 77

Kelime Tipi: -

Adalet zamanı.

Zamân-ı ma'deleti virdi dehre
âsâyış
Güm oldı süy-be-sü sîr-i düşmen-i
bed-kâr

2. zamân-ı ma'delet:

Tarih 24

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Adalet zamanı.

Bi-ḥamdî 'illâh ki nev hengâm-ı
feyz-â-feyz-i Mevlâdır
Dem-i râḥat zamân-ı ma'delet
eyyâm-ı zîbâdır

zanbak:

1. zambak:

Kaside 7

Mısra: 19

*Zambakgiller familyasından,
pek çok türü bulunan, güzel, iri,
beyaz çiçekli, çok yıllık süs bitkisi.*

Zanbak zekan cebîn-i münevver
gül-i beyaz
Hüy jale dîde nergis-i mestâne-bîn
ola

zann it:

1. zann it:

Kaside 6

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Zannetmek, sanmak.

Çemende nev nihâl-i ergavân
açıldı zann itme
Hıram eyler kabâ-yı âl ile bir serv-
kad dilber

zann-eyle:

1. zann-eylerim:-r, -im

Lugaz 15

Mısra: 5

*... olduğunu düşünmek,
sanmak.*

Gâlibâ tiryâkidir zann-eylerim ben
bunları

Kim gıdâ yutduklarınca cilve-
gerdir tenleri

zann-olun:

1. zann-olunur:

Lugaz 8

Mısra: 4

*Öyle olabileceği düşünülme,
sanılmak.*

Egerçi cinsi bir amma ki nev'
vâfirdir
Mukîm zann-olunur ekserî
müsâfirdir

zânü-nihâde:

1. zânü-nihâde:

Gazel 74

Mısra: 1

Dizine konmuş.

Zânü-nihâde tıfl-ı debistân-ı
fûrkâtiz
Zûd-ı taleble ḥâst-ger-i fenn-i
vuşlatiz

zâr:

1. zârız:-îz

Gazel 185

Mısra: 3

Ağlamak, inlemek.

Evzâ-ı şütür-gürbe-i gerdün ile
zârız
Dil-sühteyiz âteş-i hayretle hemîşe

2. zâra:-a

Gazel 179

Mısra: 1

Ağlama, inleme.

Merḥamet-sâz ol yeter ben zâra
Allah 'aşkına
Eyle luṭf-âmîz bir nezzâre Allah
'aşkına

3. zâr:

Gazel 111

Mısra: 9

(Fars.) Ağlayan, inleyen.

Es'adâ peygüle-i ḥasretde zâr iken
yine
İtmedi ünsiyyetin benden ğam-ı
fûrkât dirîg

zâr idim:

1. zâr idim:

Murabba 2

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ağlamak, inlemek.

Çok zaman olmuşdı kim hicrân ile
bî-zâr idim
Cevr-i pey-der-peyle ğurbet
illerinde zâr idim

zâr kıl:

1. zâr kıl:

Gazel 191

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ağlamak, inlemek.

Şeş-der-geh-i cefâda beni zâr kıldı
yâr
Bir pula saymadı dil-i bâzîçe-
dânımı

zâr oldığım:

1. zâr oldığım:

Murabba 1

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ağlayıp inlemek.

Vuşlatıñdır arzû-kâr oldığım
Fürkatiñdir fikr idüp zâr oldığım

zâr oldum:

1. zâr oldum:

Gazel 196

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ağlayıp inlemek.

Var iken dilde hirâs-ı çîn-i ebrû
Es'adâ
Ġayra yüz virdi ben oldum zâr bir
yüzden dağı

zâr olmaz:

1. zâr olmaz:

Gazel 153

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ağlayıp inlemek.

Kimse fikr-i ğam-ı âti ile zâr olmaz
idi
kalsa gerdünün Eşer neşve-i
dîrüzından

zâr u hazîn ol:

1. zâr u hazîn ol:

Kaside 7

Mısra: 40

Kelime Tipi: -

Ağlayıp hüznlenmek.

Şadî hayât-ı taze bulup kevnde bu
dem

Endüh-ı bîm-i cân ile zâr u hazîn
ola

zâr u nizâr ise:

1. zâr u nizâr ise:

Gazel 74

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Zayıf ve inleyen ise.

Zâr u nizâr ise ne 'aceb cism ü
cânımız
Zencîr-i zülfe beste hevâyî-
tabî' atız

zarf olup:

1. zarf olup:

Kaside 1

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

Kıltf olmak, kaplamak.

Şer'a izafeti sebeb-i cerr-i nef
idüp
A' mâl-i hayra zarf olup it terk-i
mâ- 'adâ

zâr-ı dil:

1. zâr-ı dil:

Gazel 97

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Gönlün inlemesi.

Eyler îmâ ğamze her lahza nihân
zâr-ı dili
Çeşm-i mu'ciz-güy-i yâr esrârı
şaklar şaklamaz

zarîf:

1. zarîf:

Gazel 113

Mısra: 6

*Çekicilik, biçim, görünüş,
durum, konuşma ve
davranışlarıyla hoş giden,
beğenilen, zarafetli.*

Nâzûklük ile zülfi girih-gîrin 'arz
idüp
Zencîre çekdi 'aşıkı şan'atla ol
zarîf

zât:

1. zâtında ki:-ındaki

Kaside 10

Mısra: 10

Kendi, bizzat kendi.

Kaysı kasabü 's-sebk i muhabbet
iden ey dil

Zâtında ki ma' nâ-yı mu' ammâ-yı
kalemdir

2. zâtı:-ı

Lugaz 10

Mısra: 19

*1. Kimse, kişi, şahıs, özellikle
saygıdeğer kimse. 2. Bir şeyin ta
kendisi, maddî varlığı, maddî
varlığının özü, öz varlık. 3. Bir
varlığın hakikati, hüviyeti,
mâhiyeti.*

Gerçi kim zâtı görünmez ammâ
Anı bir hamlede eyler ifnâ

3. zâtı:-ı

Lugaz 12

Mısra: 9

*1. Kimse, kişi, şahıs, özellikle
saygıdeğer kimse. 2. Bir şeyin ta
kendisi, maddî varlığı, maddî
varlığının özü, öz varlık. 3. Bir
varlığın hakikati, hüviyeti,
mâhiyeti.*

Musahhar eyledi zâtı cihânda her
ne ki var
Hurûfî şahin ü 'ankâ vü sağı kıldı
şikâr

4. zâtı:-ı

Lugaz 18

Mısra: 2

*1. Kimse, kişi, şahıs, özellikle
saygıdeğer kimse. 2. Bir şeyin ta
kendisi, maddî varlığı, maddî
varlığının özü, öz varlık. 3. Bir
varlığın hakikati, hüviyeti,
mâhiyeti.*

Ol nedir ey ehl-i tab'ın ekmeli
Kendi bir zâtı iki ondur velî

5. zâtı:-ı

Lugaz 19

Mısra: 15

*1. Kimse, kişi, şahıs, özellikle
saygıdeğer kimse. 2. Bir şeyin ta
kendisi, maddî varlığı, maddî
varlığının özü, öz varlık. 3. Bir
varlığın hakikati, hüviyeti,
mâhiyeti.*

Zâtı zâtında olmasaydı 'ayan
'Aded-i hâ gibi olurdu hemân

6. zâtı:-ı

Lugaz 19

Mısra: 15

*1. Kimse, kişi, şahıs, özellikle
saygıdeğer kimse. 2. Bir şeyin ta
kendisi, maddî varlığı, maddî
varlığının özü, öz varlık. 3. Bir
varlığın hakikati, hüviyeti,
mâhiyeti.*

Zâtı zâtında olmasaydı 'ayan
'Aded-i hâ gibi olurdu hemân

7. **zâtım:-ım**

Kaside 12

Mısra: 75

Kendi, şahıs.

Bâğ-ı şevketde kılan zâtım gül-rîz-
i 'atâ
Dehen-i midhâtimi eyledi hoş-ter
lâle

8. **zâtında:-ı, -n, -da**

Lugaz 19

Mısra: 15

*Bir şeyin ta kendisi, maddî
varlığı, maddî varlığının özü, öz
varlık.*

Zâtı zâtında olmasaydı 'ayan
'Aded-i hâ gibi olurdu hemân

9. **zâtında:-ı, -n, -da**

Lugaz 19

Mısra: 15

*Bir şeyin ta kendisi, maddî
varlığı, maddî varlığının özü, öz
varlık.*

Zâtı zâtında olmasaydı 'ayan
'Aded-i hâ gibi olurdu hemân

10. **zâtın:-ı, -n, -ı**

Gazel 12

Mısra: 5

Bir şeyin ta kendisi, kendi, öz.

Zâtın zerre-i nâcîz ile hem-ka'dr
eyle
'Ucb ü kibri hâzer it kalbiñe kılma
taqrîb

11. **zâtı:-ı**

Kaside 3

Mısra: 36

*(Ar.) Kimse, kişi, şahıs,
özellikle saygıdeğer kimse.*

Hıdîv-i erham ü eşfağ muhıkk-ı
cümle-i hâk
Habîb-i Rabb-i felağ zâtı nûr-ı
meclâdır

12. **zâtın:-ı, -nı**

Kaside 1

Mısra: 120

*(Ar.) Kimse, kişi, şahıs,
özellikle saygıdeğer kimse.*

Ta 'bîr olur mı Hâlet-i mi 'râc bâ-
husûs
Teşrif kıldı zâtın taqrîb ile Huda

13. **zâtın:-ın**

Kaside 2

Mısra: 31

*(Ar.) Kimse, kişi, şahıs,
özellikle saygıdeğer kimse.*

Sensin ol türe-zidâ-yı şeb-i ihfâ
zâtın
Şem 'i tâbende-i bezm-i harem-i
hüs-n-i edâ

zât-ı âli-san:

1. **zât-ı âli-san:**

Tarih 17

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Şanı yüce zat.

Habbezâ şeh-zâde-i Hân Ahmed-i
'âlî-cenâb
Zât-ı âli-şanı mahz-i nûr-ı hâk bî-
irtiyâb

zât-ı 'âlî-şanı:

1. **zât-ı 'âlî-şanı:**

Tarih 23

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Şanı yüce zat.

Zât-ı 'âlî-şanı ol dürr-i girân-ı
devletin
Çonça-i gülşen-serây-ı 'izz ü şân u
i'tibâr

zât-ı 'alü'l-'âli:

1. **zât-ı 'alü'l-'âli:**

Tarih 41

Mısra: 52

Kelime Tipi: -

Yüce kişi.

Mufazzaldır fezâil intisâb-ı savb-ı
pâki-yle
Me 'âlî zât-ı 'alü'l-'âli ile buldı
isti'lâ

zât-ı bî-hemâl:

1. **zât-ı bî-hemâl:**

Tarih 44

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Eşsiz, benzeri olmayan kişi.

Sultân-ı heft-kişver hâkân-ı bende-
perver
İdüp 'ataya mazhar ol zât-ı bî-
hemâli

zât-ı celilü's-şân:

1. **zât-ı celilü's-şân:**

Kaside 5

Mısra: 47

Kelime Tipi: -

Ulu şöhrətli zat.

Ben nice vaşf ideyim zât-ı celilü's-
şanı
Olıcağ 'izz ile memdühı Ganî
Sübhanıñ

zât-ı ekrem:

1. **zât-ı ekrem:**

Tarih 44

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Çok cömert, lütuf sahibi kişi.

Yâ Rab o zât-ı ekrem pîr ola 'izz-
ile hem
Müzdâd ola dem-â-dem anda şafâ-
yı bâli

zât-ı enver:

1. **zât-ı enver:**

Kaside 3

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Nurlu kişilik/yaratılış.

Cenâb-ı nûr-ı İlâhî Muhammed-i
'Arabî
Ki zât-ı enveri bâd-i halk-ı
dünyâdır

zât-ı hümayün:

1. **zât-ı hümayün:**

Tarih 18

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Mübarek kişilik.

Hezârân sâl-i ferhunde-me'âle
Vire zât-ı hümayünü şerâfet

2. **zât-ı hümayün:**

Kaside 6

Mısra: 48

Kelime Tipi: -

Mübarek kişi.

Mübarek eyleyüp 'îd ü baharın
Hażret-i Mevlâ
kıla zât-ı hümayünün kemâl-i
'avnine mazhar

zât-ı 'izzet:

1. **zât-ı 'izzet:**

Kaside 4

Mısra: 48

Kelime Tipi: -

Yüce, saygın kişilik.

Ey âfitâb-ı şu'le-ger-i evc-i ıstıfâ
V'ey 'âleme sa'âdet olan zât-ı
'izzeti

zât-ı 'izzeti:

1. zât-ı 'izzeti:

Kaside 4

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

Yüce, saygın kişilik.

Dürr-i girân-mâye-i deryâ-yı ıstıfâ
Verd-i nihâl-i nûr-ı Huda zât-ı
'izzeti

zât-ı kerem-simâtı:

1. zât-ı kerem-simâtı:

Kaside 7

Mısra: 48

Kelime Tipi: -

Cömert kişi.

Ya'ni vezîr-i a'zam-ı 'âlî-nijâd kim
Zât-ı kerem-simâtı hâfâdan emîn
ola

zât-ı mekrûmet-âyâta:

1. zât-ı mekrûmet-âyâta:

Tarih 5

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Cömertliğin alameti olan zat.

O zât-ı mekrûmet-âyâta her dem
her umûrında
kıla tevfikini yâver Cenâb-ı
Hâzret-i Mevlâ

zât-ı mûkerrem:

1. zât-ı mûkerrem:

Tarih 41

Mısra: 48

Kelime Tipi: -

Yüce kişi, saygıdeğer zat.

Cenâb-ı Hâzret-i müfti'l-enâmîñ
necl-i vâlâsı
Şerîfî'l-asl ol zât-ı mûkerrem
eyledi inşâ

zât-ı nevvâr:

1. zât-ı nevvâr:

Tarih 39

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Nurlu kişilik.

Cenâb-ı şadr-ı a'zam sıhr-i
şâhenşâh-ı devrân kim
Meh-i devlet fûrûg-efzâ-yı re'fet
zât-ı nevvârı

zât-ı pāk:

1. zât-ı pāk:

Kaside 2

Mısra: 58

Kelime Tipi: -

Temiz, saf yaratılış.

Sensin ol dürr-i müzeyyen-dih-i
tâc-ı 'âlem
Zât-ı pākîndir olan kevnê şerâfet-
bahşâ

2. zât-ı pāk:

Kaside 2

Mısra: 61

Kelime Tipi: -

Temiz, saf yaratılış.

Zât-ı pākîñ o dūr-i kulzüm-i
'izzetdir kim
Hilkat-i 'âlem ü âdem olamaz aña
bahâ

3. zât-ı pāk:

Kaside 11

Mısra: 89

Kelime Tipi: -

Temiz, saf yaratılış.

Zât-ı pākîñ şeref-i mesned-i re'fet
kılmış
Haşr iden vaşfına kâr-ı qalem-i
güyâyı

4. zât-ı pāk:

Kaside 5

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

Temiz zat (Hz. Muhammed).

Ey cenabıñdır olan Hâzret-i Hâk
Maḥbûbı
Zât-ı pākîndir olan cümle cihan
matlûbı

5. zât-ı pāk:

Kaside 5

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

Temiz zat (Hz. Muhammed).

Saḥa muhtâcdır ey şâh-ı cihan
cümle rûsûl
Zât-ı pākîndir olan 'âleme hâdî-i
sübûl

zât-ı pāk ü 'âlî:

1. zât-ı pāk ü 'âlî:

Tarih 44

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yüce ve temiz kişilik.

Cevdetde mübtedâdır fitnatda
müntehâdır
ḥakkâ ki mustafâdır ol zât-ı pāk ü
'âlî

zât-ı pākî:

1. zât-ı pākî:

Kaside 4

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Temiz yaratılışlı zat.

Ya'nî habîb-i muhterem-i Hâzret-i
Huda
Kim zât-ı pākî 'âlemiñ 'ayn-i
'inayeti

zât-ı pāk-i gevher:

1. zât-ı pāk-i gevher:

Tarih 44

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Özü saf, temiz kimse.

Ol zât-ı pāk-i gevher olmağa zîver-
âver
Bir kân-ı fâḥîr ister kim olmaya
Mişâli

zât-ı pākîñ:

1. zât-ı pākîñ:

Kaside 4

Mısra: 66

Kelime Tipi: -

*Temiz yaratılışlı zât (Hz.
Muhammed).*

Sensin o fahr-ı 'âlemiyân kim
Cenâb-ı Hâk
ḥatm itdi zât-ı pākîñ ile fenn-i
bi'seti

zât-ı pür-sa'âdet:

1. zât-ı pür-sa'âdet:

Tarih 38

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Saadet dolu kimse.

Şeref-bahşâ-yı envâ'ı merâtib
olarak dâ'im
Ola mazhar o zât-ı pür-sa'âdet luḥf-
ı Ma'bûda

zât-ı şâhid-i nev-hilkat-i bahar:

1. zât-ı şâhid-i nev-hilkat-i bahar:

Kaside 7

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

*Baharın yeni yaradılışına
tanık olan kimse.*

Demdir ki zāt-ı şāhid-i nev-hilkat-i
bahar
Eczā-yı bihterīn ile güyā çünīn ola

zāt-ı şeref-zānī:

1. zāt-ı şeref-zānī:

Tarih 41

Mısra: 55

Kelime Tipi: -

Şeref sahibi kimse.

Hemīn şāyestedir kim öyle bir zāt-ı
şeref-zānī
Nişesten-gāhı olmak böyle bir
kasr-ı ferah-pīrā

zāt-ı şerifī:

1. zāt-ı şerifī:

Kaside 4

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

Şerefli zat.

Ey pādīşāh-ı kişver-i levlāk
‘ālemin
Zāt-ı şerifīn oldı çü bādī-i hilkatı

2. zāt-ı şerifī:

Kaside 3

Mısra: 46

Kelime Tipi: -

*Şerefli kişi, soylu kimse (Hz.
Muhammed).*

Resūl-i Rabb-i Kerīmā nebiyy-i
muhteremā
Cihāna zāt-ı şerifīn şerāfet-
bahşādır

zāt-ı zībende:

1. zāt-ı zībende:

Tarih 28

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Süslü kişilik.

Bāreka ‘llāh zihī duhter-i sultān-ı
cihān
Zāt-ı zībendesī tābīde-i nūr-ı
Raḥmān

zāt-ı zī-şanın:

1. zāt-ı zī-şanın:

Tarih 23

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Şanlı kişi.

Tā-be-mahşer ‘ömrin efzūn
eyleyüp anıñ ḥudā
Zāt-ı zī-şanın hemin ‘ālemde itsün
ber-karār

ze‘āmet:

1. ze‘āmetine:

Kıt'a 5

Mısra: 4

*Osmanlılar devrinde
Sipahilere verilen en büyük tumar.*

Yine derūna urur zaḥmı tīg-i
ğamze ile
O kīncū kılc ilḥaḳ ider
ze‘āmetine

zebān:

1. zebān:

Kaside 3

Mısra: 10

Dil, || Söz.

Dehen ki kār-gehıdır kumāş-ı
güftārīn
Zebān nāsıc-i nev tār u pūd-ı
ma‘nādır

2. zebānım:-ım

Gazel 2

Mısra: 7

Dil | konuşma, söylem.

Gülrār-ı ma ‘rifetde zebānım idüp
hezār
Feryād-ı büm-ı nefsimi ḥāmūş kııl
baña

3. zebānım:-ım

Terkib-bend 1

Mısra: 67

Dil | konuşma, söylem.

‘aşkıñla zebānım eyle güyā
Peygüle-i ḡamda itme ebkem

4. zebān:

Kaside 1

Mısra: 122

Dil II Konuşma, söylem.

Kabil midir vücut-ı beyānı
‘ibāreten
Bī-harf ü savt emri zebān eylemek
edā

5. zebān:

Kaside 3

Mısra: 12

Dil || Söz.

Dehen ki hokka-i mālīde-i midād-ı
hüner

Zebān ḥāme-i mu‘ciz-nüvişt-i
inşādır

6. zebān:

Kaside 3

Mısra: 16

Dil || Söz.

Dehendir ol kafes-i dāniş ü hüküm
k‘anda
Zebān hezār-ı terennüm-ger-i
senayadır

7. zebān:

Kaside 3

Mısra: 18

Dil || Söz.

Dehen kitāb-ı muharrer mebahis-i
esrar
Zebān o nüşa-i i‘cāza mıkleb-
āsādır

zebān eyler:

1. zebān eyler:

Gazel 157

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Söylemek.

Olan fehmi-āşinā-yı harf-i nāz ol
çesm-i pūr-güdan
Niyāza her nigāhın bir zebān eyler
tekāpüdan

zebān-dırāz:

1. zebān-dırāz:

Gazel 117

Mısra: 9

Dili uzun, atıp tutan.

Es‘ad zebān-dırāz olanıñ Ḥāl ü
şanıdır
Elbet olur sūḡanda perīşān edāsı
çok

zebān-ı ḥāme-i eş‘arımız:

1. zebān-ı ḥāme-i eş‘arımız:

Gazel 94

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Şiirlerin kaleminin dili.

Ne dem ki kākūli evsāfın Es‘adā
kılsaḳ
Zebān-ı ḥāme-i eş‘arımız dırāz
ideriz

zebān-ı kalem-i imlā:

1. zebān-ı kalem-i imlā:

Kaside 11

Mısra: 18

Kelime Tipi: -
İmla kaleminin dili.

Güş-i nev-zâde-i efkâra ezan
virmek için
Pür-sarîr itdi zebân-ı kalem-i
imlâyı

zebân-ı lüle:

1. zebân-ı lüle:

Kaside 3

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Çeşme, musluk ve emsaline
takılan küçük borunun dili.

Dehen hazîne-i leb-rîz-i âb-ı sâf-ı
sühan
Zebân-ı lüle o mâ'-ı ma'îne
mecradır

zebân-ı merhamet-kârı-yle:

1. zebân-ı merhamet-kârı-yle:

Tahmis 5

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Merhametli diliyle.

Zebân-ı merhamet-kârı-yle îrâd
eylemiş bir gün
İşitdim bende-i mehcûrî da yâd
eylemiş bir gün

zebân-ı natıka:

1. zebân-ı natıka:

Kaside 3

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Düzgün ve güzel söz söyleyen
dil.

Dehen ki kâse-i tanbûr-ı nağme-
senc-i sühan
Zebân-ı natıka mızrâb-ı târ-ı
imlâdır

zebân-ı nuţk:

1. zebân-ı nuţk:

Kaside 3

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sözün dili.

Dehen ki dağme-i ser-şâr-ı zer-
ma'ârif olup
Zebân-ı nuţk ana miftâh-ı sîm-
sîmadır

zebânımı bağladı:

1. zebânımı bağladı:

Gazel 191

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Deyim**

Dilini bağlamak. (Bir kimseyi

herhangi bir sebeple söz
söyleyemez duruma getirmek,
susmak zorunda bırakmak.).

Es'ad o şuha Hâli raşad-cû-yi 'arz
iken
Sehîhare-gamze bağladı geldi
zebânımı

zeheb:

1. zehebî:-i

Tarih 35

Mısra: 26

Altın.

Tılâ-yı sîme ser-âgaz idince Sîvâsî
O buk'ayı Zehebî başladı zer-
eşâna

zeher-istân-ı sühan:

1. zeher-istân-ı sühan:

Kaside 11

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Sözün zehirli yeri.

hâr-zâr olmuş iken pîçiş-i gamla
kıldı
Zeher-istân-ı sühan kalb-i serâ'ir-
zâyı

zeher ol:

1. zeher ol:

Gazel 168

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Zehir olmak.

hulûş ile tedâvî besdir Es'ad pāk-
tab'âne
Fu'adı zehir olan muhtâc olur
tiryâk-i fârûka

zeher olsa:

1. zeher olsa:

Gazel 74

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Zehir olmak.

Zeher olsa ger fetîle-i dâğ itmeziz
gürîz
Zahm-âşinâ-yı tîğ-i ciger-düz-ı
miñnetiz

zeher-âbe:

1. zeher-âbe:

Gazel 133

Mısra: 10

Zehirli su, zehir gibi acı su.

Es'adâ merdlik it cevrine kalma
dehriñ
Saña zehr-âbe sunan âdeme sen
diryâk ol

zeher-âbe-i cevriñ:

1. zeher-âbe-i cevriñ:

Nazm 9

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Eziyetin zehirli suyu.

Bir halâvet virdi kim zehr-âbe-i
cevriñ dile
Fikr-i kand-i vuşlatıñ o deñlü
lezzet virmedi

zeher-âbe-i fûrkat:

1. zeher-âbe-i fûrkat:

Gazel 17

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ayrılığın zehirli suyu.

Tenşît-i dimağ itmiş iken bâde-i
vuşlat
Telh itdi mezâk-ı dili zehr-âbe-i
fûrkat

zeher-âb-ı elem işrâb idüp:

1. zeher-âb-ı elem işrâb idüp:

Gazel 48

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kederin zehirli suyunu
içirmek.

Helâk eyler idüp 'uşşâka zehr-âb-ı
elem işrâb
Beli âğyâr gerçi şûretâ ecssâmdır
semdir

zeher-âb-ı elemle:

1. zeher-âb-ı elemle:

Terkib-bend 1

Mısra: 74

Kelime Tipi: -

Kederin acı suyu.

Eyle dili mest-i bâde-i 'aşk
Zehr-âb-ı elemle itme serssem

zeher-âb-ı hecr:

1. zeher-âb-ı hecr:

Gazel 188

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ayrılığın acı, zehirli suyu.

kağeğ-nüş-i mey-i vuşlat ol Es'ad
bezm-i fikretde
Humârıyla şakın zehr-âb-ı hecriñ
derd-i ser çekme

zehre:

1. **zehresi:-si**
Kaside 12
Mısra: 73
Cesaret, yiğitlik.

Mekr ü âl itmege 'ahdinde kimiñ
zehresi var
Reng eylerse meger gülşene eyler
lâle

2. **zehreniñ:-niñ**
Gazel 128
Mısra: 8
Çiçek.

Nîm-mest-i nâz olursa çeşm-i
efsûn-bînişi
Bir nighde sînesin şad-pâre eyler
zehreniñ

zekâ:

1. **zekâ:**
Gazel 182
Mısra: 4
*Anlama ve kavrama gücü,
feraset.*

Yeter hayâli o meh-rû dilâ
görünme de
Eşer be-dîd olur elbet zekâ
görünme de

zekân:

1. **zekan:**
Kaside 7
Mısra: 19
Çene çukuru.

Zanbağ zekan cebîn-i münevver
gül-i beyaz
Hûy jale dîde nergis-i mestâne-bîn
ola

zelîl:

1. **zelîl:**
Kaside 3
Mısra: 48
Alçak, hor, hakir.

Sen ol şeff'-i ma'âsî-gerân-ı
ümmeñ
Ki cürm merhametiñle zelîl ü
rûsvâdır

zemherîr:

1. **zemherîr:**
Lugaz 19
Mısra: 14
*1. Şiddetli soğuk, soğuğun
şiddeti. 2. Kış mevsiminin en
şiddetli hengâmı.*

Âhîri nısf-ı hums-ı sâñidir
Salisi zemherîr kânıdır

2. **zemherîr:**
Lugaz 19
Mısra: 14
*1. Şiddetli soğuk, soğuğun
şiddeti. 2. Kış mevsiminin en
şiddetli hengâmı.*

Âhîri nısf-ı hums-ı sâñidir
Salisi zemherîr kânıdır

zemîn:

1. **zemîne:-e**
Gazel 180
Mısra: 5
Dünya, alem, yeryüzü.

Şu 'â' gibi düşerdi zemîne mihr-i
semâ
Felekde görse 'izârın bu istinâre ile

2. **zemîni:-i**
Gazel 193
Mısra: 6
Dünya, âlem, yeryüzü.

Hîç yer kalur mı pertev-i mihriñ
fürûğına
kılmış zemîni tâb-ı Ruḥuñ âsmân
gibi

3. **zemîn:**
Kaside 9
Mısra: 69
Dünya, alem, yeryüzü.

Zemîn varaç çemen erkâm u sıfır
olup jale
Midâd Baḥr-i siyeh ḥâme olsa hep
eşcâr

4. **zemîninde:-i, -(n), -de**
Gazel 54
Mısra: 11
*Bir şeyin üzerinde geliştiği,
cereyan ettiği ortam.*

Sanman ki nev-şüküfte zemîninde
câ-be-câ
Ezhâr-ı müşk-bâr-ı tarâvet-nümâsı
var

zemîn ü zamân:

1. **zemîn ü zamân:**
Tarih 30

Mısra: 16
Kelime Tipi: -
Yer ve zaman.

Sâhil-i yemde ger karâr itse
Lücce-i nûr olur zemîn ü zamân

zemîn-i devlet:

1. **zemîn-i devlet:**
Tarih 39
Mısra: 36
Kelime Tipi: -
Devlet toprağı.

Fezâ-yı heybetinde her giyeh bir
nîze-i elmas
Zemîn-i devletinde cümle 'âlî-şân
ezḥârı

zemîn-i hâr-sitân:

1. **zemîn-i hâr-sitân:**
Kaside 9
Mısra: 60
Kelime Tipi: -
Dikenliğin toprağı.

Nemâ-yı feyz-i nigâh-ı 'inâyetiyle
olur
Zemîn-i hâr-sitân nev-demîde bir
gül-zâr

zemzem-i nutk:

1. **zemzem-i nutk:**
Kaside 11
Mısra: 95
Kelime Tipi: -
*Zemzem suyuna benzeyen
sözler.*

Zemzem-i nutkum olup reşha-çeş-i
'âlemiyân
Saḳy ider süz-sitân-ı mele-i a'lâyı

zemzem-i pâkin:

1. **zemzem-i pâkin:**
Tahmis 1
Mısra: 39
Kelime Tipi: -
Temiz zemzem suyu.

Şifâ kasdı-yle nüş it şerbet-âsâ
zemzem-i pâkin
Giriftârân-ı derd-i cürm ü 'isyâna
devadır bu

zencîr:

1. **zencîr:**
Nazm 13
Mısra: 4
Zincir.

Hevā-yı zūlf ile 'uşşākın oldılar
mecnūn
Teraḥḥum eyle şehā beste kıl o
zencīre

2. **zencīrdır:-dir**

Gazel 4

Mısra: 4

Zincir, pranga.

Kaṭrahā-yı tūz-i rīz-i sirişkim
dideden
Nāle-gū pūr-'uḳde bir zencīrdır
sensiz baña

zencīr midir:

1. **zencīr midir:**

Gazel 73

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Zincir.

Dökülen rüyuna ol zūlf-i girih-gīr
midir
Dil-i dīvāneyi bend itmege zencīr
midir

zencīre çekdi:

1. **zencīre çekdi:**

Gazel 113

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Deyim**

Zincire vurmak, tutsak etmek.

Nāzūklük ile zūlf-i girih-gīrin 'arz
idüp
Zencīre çekdi 'aşıkı şan'atla ol
zarīf

zencīr-i mihnet-ber-gelü:

1. **zencīr-i mihnet-ber-gelü:**

Gazel 121

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Boğazda eziyet veren zincir.

Ben ol zencīr-i mihnet-ber-gelü
Mecnūn-ı 'aşkım kim
Esīr itse beni Leylī-i zūlfūn
ictinābım yok

zencīr-i zülfe beste:

1. **zencīr-i zülfe beste:**

Gazel 74

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Saçın zincirine bağlı.

Zār u nizār ise ne 'aceb cism ü
cānımız
Zencīr-i zülfe beste hevāyī-
tabī'atız

zer:

1. **zer:**

Gazel 169

Mısra: 9

Altın.

Es'ad sūḥan-ı tāze çü zer rāyic
olurdu
Rām olsa eger şī'r ile Ḥübān-ı
zemāne

2. **zer:**

Gazel 201

Mısra: 10

(Fars.) Altın.

Pūr-dag-ı derd-i 'aşk ide-gör cism-
i zerdīnī
Olsun revācī çārsū-yi ğamda zer
gibi

zer olur:

1. **zer olur:**

Gazel 38

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Altın olmak.

Kīmyā-yı ğam-ı 'aşkıyle o sīmīn-
bedenīn
Cebhe-sāyān-ı rehi ḥāke yapıssa
zer olur

zerd:

1. **zerd:-i**

Gazel 194

Mısra: 4

Altın rengi, sarı.

Baḥt-ı siyāhımın yūzi ag olsun
eyledi
Ben cismi zerdı bir Ruḥi ālīn
fütādesi

zer-efşān:

1. **zer-efşān:-a**

Tarih 35

Mısra: 26

Altın saçan.

Tılā-yı sīme ser-āgaz idince Sīvāsī
O buk'ayı Zehebī başladı zer-
efşāna

zer-fām:

1. **zer-fāmlik:-lık**

Gazel 120

Mısra: 1

Altın renkli.

Bāde-i naḥl-i tūvān bulsa n'ola
zer-fāmlik
Koymadı tāb-ı hevā-yı rūze anda
ḥāmlık

zer-i halis:

1. **zer-i halis:**

Gazel 202

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Halis, saf altın.

Ülfet-i muṣṭaribü'r-rāy olur rüh-
güdāz
Zer-i halis ile āmīzī-şī sīm-āb gibi

zer-i vaşlūn:

1. **zer-i vaşlūn:**

Gazel 32

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kavuşma altını.

İtme her ḥāke zer-i vaşlūn ey māḥ
nişār
Dāmen-ālūde-i luṭf olmasun aġyār
meded

zer-kār:

1. **zer-kār:**

Tarih 10

Mısra: 17

Altın işlemeli.

Görüp ol kubbe-i vālāsını böyle
zer-kār
Gıpta-kār olur ise aña sipihr-i
devvār

zerkeş:

1. **zerkeş:**

Tarih 35

Mısra: 29

*Bedreddin ez-Zerkeşî (ö.
794/1392), Bahrî Memlûkler
döneminde Kahire'de dünyaya
gelmiş, orada yetişmiş ve İslâmî
ilimlerin hemen her alanında
altmıştan fazla eser telif etmiş çok
yönlü bir âlimdir.*

Nigāh ideydi eger Zerkeşî o
tezḥibe
İderdi şemmelerin levḫa Şafḫa-i
cāna

zer-nişān:

1. **zer-nişānından:-ın, -dan**

Gazel 156

Mısra: 6

Altın işlemeli.

Olur mı nîk-hû bed-tînetân alâyiş ü
ferle
Belî bulmaz tagayyür tab'-ı âhen
zer-nişânından

zer-nişân eyile:

1. zer-nişân eyile:

Kaside 5

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Altın işlemeli yapmak.

Kîmyâ-yı rehine cismi idüp
fersude

Zer-nişân eyleyelim bu ten-i hâk-
âlûde

zerre:

1. zerresi:-si

Kaside 7

Mısra: 74

*Zerre, çok küçük, güneş
ışığında görünen ufak maddeler.*

Sensin o mihr-i şa'ş'a-pîrâ-yı
mekrûmet
Kim zerresi münevvir-i çarh ü
zemîn ola

2. zerredir:-dir

Tahmis 2

Mısra: 12

Çok küçük parçacık.

Vücûduñ hilkatin fikr eyle ger
insân-ı kâmilseñ
Muhîr-i bañr u ber bir zerredir
fehm eyle 'âkilseñ

3. zerrece:-ce

Kaside 1

Mısra: 68

(Ar.) Çok küçük parçacık.

Hakka delâlet eyle be-şarţ-ı
mutâbaka
kalbiñde zerrece hâlecân olmasun
dilâ

4. zerrece:-ce

Lugaz 14

Mısra: 4

(Ar.) Çok küçük parçacık.

Ehl-i hâcâtıñ odur hâcetini iden
is'âf
Ne dise olmaz anıñ zerrece
yanında hilâf

5. zerrece:-ce

Lugaz 14

Mısra: 10

(Ar.) Çok küçük parçacık.

Âhiri ismi ile 'öşri olur evveliniñ
Zerrece nağş ile 'aynı olur evvelde
anın

6. zerrece:-ce

Müsemmen 1

Mısra: 37

(Ar.) Çok küçük parçacık.

Yok mıdır zerrece îmân 'acaba
sende
Dimedim ki saña biñ cân ile oldum
bende

7. zerre:

Kaside 1

Mısra: 97

(Ar.) Çok küçük parçacık.

Bir zerre iktibas iden eyler çü
âfîtab
Gaym-i mecâzî nûr-ı hâkikatle pür-
ziyâ

zerre deñlü olsa:

1. zerre deñlü olsa:

Nazm 31

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim**

*Bir parçacık bile olsa, hiç mi
hiç, çok az olsun.*

Zerre deñlü olsa da kâbil şafâ-yı
iltizâz
Zû-fünûna 'ış telh-âsar ile olur
lezîz

zerre-i 'ayn-ı lutf:

1. zerre-i 'ayn-ı lutf:

Kaside 11

Mısra: 59

Kelime Tipi: -

*Lütuf kaynağının çok ufak bir
parçası.*

Âsumân-mertebe kim zerre-i 'ayn-
ı lutfi
Zerre-i kem-ter ider mihr-i fûrûğ-
efzâyı

zerre-i diliñ:

1. zerre-i diliñ:

Gazel 154

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönlün zerresi.

Ey mihr-i nâz alma yeter zerre-i
diliñ
Her dem enîn-i kâse-i gerdün-
tanîdesin

zerre-i iclâl:

1. zerre-i iclâl:

Kaside 6

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

Büyüküğünün bir zerresi.

Sen ol hürşîd-i şevket-tâb-ı burc-i
saltanatsın kim
Kemîne zerre-i iclâlîñ oldı mâhdan
enver

zerre-i kem-ter id:

1. zerre-i kem-ter id:

Kaside 11

Mısra: 60

Kelime Tipi: -

*Toz tanesinden bile daha
küçük yapmak.*

Âsumân-mertebe kim zerre-i 'ayn-
ı lutfi
Zerre-i kem-ter ider mihr-i fûrûğ-
efzâyı

zerre-i mihr-i 'inayet:

1. zerre-i mihr-i 'inayet:

Kaside 4

Mısra: 80

Kelime Tipi: -

Lütuf güneşinin bir parçası.

Ey dil saña mâh-ı sipihr-i
nübüvvetiñ
Besdir olursa zerre-i mihr-i
'inayeti

zerre-i mihr-i keremi:

1. zerre-i mihr-i keremi:

Kaside 11

Mısra: 49

Kelime Tipi: -

*Cömertlik güneşinin ufak bir
parçası.*

Mekrûmet-kâr ki kem zerre-i mihr-
i keremi
Şubh-ı temmuz ider etvâr-ı şeb-i
yeldâyı

zerre-i nâcîz:

1. zerre-i nâcîz:

Gazel 12

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Küçük zerre, değersiz ve
itibarsız şey.*

Zâtıñı zerre-i nâcîz ile hem-kadr
eyle
'Ucb ü kibri hâzer it kalbiñe kılma
takrîb

zerre-ves:**1. zerre-ves:****Nazm 14**

Mısra: 3

Çok küçük parçacık, Güneş
ışığında görünen ufakık madde
gibi.

Zerre-ves vâ-beste kıl tār-ı şu 'ā'-ı
hüsnüne
'Andelîb-âsâ enîn ü nâle kılma
kârımı

zerrîn:**1. zerrîn:****Kaside 8**

Mısra: 27

Altın gibi sarı ve parlak.

Neşât-âlûd olup zerrîn kadeh
ebhâş-ı camiden
Kitâb-ı Zer-keşî dersiniñ oldı şimdî
cüyânı

2. zerrîn:**Gazel 161**

Mısra: 2

(Fars.) Altından yapılmış II.
Altın gibi sarı ve parlak olan.

Takılmazdı o şühûn çeşm-i 'âşık-
ves görüp güşin
Eger taş olmasaydı bağı ol zerrîn
mengüşin

zerrîn-tâk:**1. zerrîn-tâk:****Tarih 40**

Mısra: 7

Altın kemerli.

O deñlü şemse vü zerrîn-tâk şü 'le-
bahşâdır
Ki kıldı hîre-sâziş çeşm-i mihr-i
tâb-peymâyı

zer-safha-i mihr-i dirahşanı:**1. zer-safha-i mihr-i dirahşanı:****Kaside 8**

Mısra: 70

Kelime Tipi: -

Parlak güneşin altın sayfası.

Görüp nazm-ı belâgat-tâbımı tahrîr
içün her gün
Felek der-piş ider zer-Safha-i
mihr-i dirahşanı

**zer-târ-bend-i tâbiş-i hurşid-
tal' atız:****1. zer-târ-bend-i tâbiş-i hurşid-
tal' atız:****Gazel 74**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Güneş yüzülerin parlak altın
tellerine bağlanmak.

Zîbende-pertev olmaga vech
Es'adâ henüz
Zer-târ-bend-i tâbiş-i hurşid-
tal' atız

zevâl:**1. zevâl:-e****Nazm 5**

Mısra: 4

(Güneş için) Yok olmak,
ortadan kaybolmak, batmak.

Bu ne gerdem-i münevver ki fûrûğ
mihre beñzer
Anı da had ile eyler dün ü gün
zevâl der-kâr

2. zevâl:-i**Gazel 46**

Mısra: 2

Güneşin batması,
parlaklığının azalması.

Olan bādî cefâ-yı rüzgâra şöret ü
şandır
Mehin noksânı hurşidin zevâlî aña
burhândır

3. zevâl:**Gazel 134**

Mısra: 2

Dert, sıkıntı, felaket; son
bulmak, nihayete ermek.

Fürûğ-ı Ruğ komadı tâb-ı mihr ü
mehde kemâl
İrişdi birine noksân birine dağı
zevâl

zevk:**1. zevk:****Gazel 189**

Mısra: 9

Eğlence, keyif, neşe.

'Âleme zevk dil-i 'âşıka feyz-
efzâdır
Felegin her dem-i eşhârına mâ-
şâ'allâh

zevk ü hubûr:**1. zevk ü hubûr:****Lugaz 7**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
Zevk ve sevinç.

Ol ne şeydir ki ne dem itse zühür
Ekser-i nâsa virür zevk ü hubûr

**zevk-âşinâ-yı bezm-gâh-ı hâlet-i
hüsni olan:****1. zevk-âşinâ-yı bezm-gâh-ı
hâlet-i hüsni olan:****Gazel 152**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Güzellik niteliklerinin sohbet
meclisindeki zevkini bilen olmak.

Olan zevk-âşinâ-yı bezm-gâh-ı
Hâlet-i hüsni
Bilür renc-i humârı lagziş-i refât-ı
mey-keşden

zevk-i havâlin:**1. zevk-i havâlin:****Gazel 61**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Hayaliyle mutlu olmak.

Ne bilür zevk-i havâlin seni ey
âhû-yı nâz
Olmayan dâm-geh-i hasret-i hicre
nağcîr

zevk-i vuslat:**1. zevk-i vuslat:****Nazm 31**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kavuşmanın zevki/lezzeti.

Zevk-i vuslat fûrkât-i dildâr ile
olur lezîz.
Zillet ehl-i 'aşka fikr-i yâr ile olur
lezîz

zevrâk-ı pivâleyi:**1. zevrâk-ı pivâleyi:****Gazel 39**

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kayığa benzetilen şarap
kadehi.

Sür zevrâk-ı pivâleyi deryâ-yı
bezmde
Yâri kinâre çekmeniñ âsân râhıdır

zevrâk-ı rahşan:**1. zevrâk-ı rahşan:****Tarih 30**

Mısra: 26

Kelime Tipi: -
Parlak kayak.

Yümn-ile Bahre olıcağ nâzil
Nûr gibi o zevrâk-ı rahşân

zeyn ol:

1. zeyn ol:
Tarih 41
Mısra: 27
Kelime Tipi: -
Süslenmek, bezenmek.

O reng-â-reng sâfî câmlar kim
bunda zeyn olmuş
Neşât-efzâ olur nezzâre hemçü
sâgar-ı şahbâ

zeyn oldı:

1. zeyn oldı:
Nazm 8
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Süslenmek, bezenmek.

Teşrîf idince 'âlemi sultân-ı
nevbahâr
Zeyn oldı mağdemiyle serây-ı
şükûfe-zâr

zeyneb sultân:

1. zeyneb sultân:
Tarih 28
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Zeynep Sultan III. Ahmet'in
kızıdır. (Doğum Tarihi:
H.1122/M.1710-11).

Geldi Hân Ahmed-i vâlâ-hasebîn
sulbinden
Harem-i ma' delete nâz ile Zeyneb
Sultân

zi:

1. zi:
Muamma 21
Mısra: 1
(Fars.) Ez: -dan/-den edatının
değişik kullanımıdır.

Zi ân 'İsî sühan bâyed mera
medhüşî-i vuşlat
Be-bîn bâ-zerre-i bî-hod ki mihreş
der keşîd elbet

zib:

1. zibidir:-i-dir
Gazel 136
Mısra: 8
Süs, güzellik.

Sıfır dest-âmüz-ı ikbâlim uçurmak
istemez
Pençe zibidir hüma-yı lâne vâlâ-yı
emel

zib id:

1. zib id:
Gazel 183
Mısra: 13
Kelime Tipi: -
Süs yapmak, süslemek.

Fermân-ber itdi Es'ad o şeh dehri
zib idüp
Mîhr-i fûrûğ fass-ı melâhât
benânına

zib it:

1. zib it:
Tarih 35
Mısra: 28
Kelime Tipi: -
Süslemek, donatmak.

O naqş-ı hurde-i Çîni 'îmâd-ı
Kâşîyi
Hezâr reng ile zib itdi çâr erkâna

zibâ:

1. zibâdır:-dır
Lugaz 14
Mısra: 15
Süslü.

Didim âyâ haat-ı yâr üzre ne zibâdır
bu
Didiler Tırra-i müşkîn-i dil-ârâdır
bu

2. zibâ:

- Tarih 10**
Mısra: 25
Güzel, süslü, gösterişli.

Tarh-ı ber-cestesi pâkîze binâsı
zibâ
Dil-nişîn câ-yı güzîn dâr-ı meşîd ü
bâlâ

3. zibâ:

- Tarih 41**
Mısra: 61
Güzel, süslü, gösterişli.

O bir mergüb zibâ nüsha-i tenvîr-i
'izzetdir
Aña oldı mutallâ mahfaza bu kasr-ı
nev-peydâ

4. zibâ:

- Tarih 23**
Mısra: 17
Güzel, yakışıklı.

Geldi zibâ sulb-i Ahmed Hân-ı
'âdilden bu dem
'Âleme Şehzâde 'Abdûlmâlik ol
'âlî-vaqar

zibâ-binâ:

1. zibâ-binâ:
Tarih 35
Mısra: 48
Güzel, süslü yapı.

Görüp o resmi Sinimmâr-ı çarh
târîhin
Pesend idüp didi zibâ-binâ kitâb-
hâne

zib-ârâ:

1. zib-ârâ:
Tarih 5
Mısra: 18
Süslü.

Didim güş eyleyüp şad şevk ile
târîhini Es'ad
Anatol şadını İshâk Efendi kıldı
zib-ârâ

zib-âver:

1. zib-âver:
Tarih 39
Mısra: 41
Süs getiren.

'Înâyet rûh-perver merhamet
dünyâya zib-âver
Mülûkidir o bâğın mâ-haşal ezhâr
u eşcârı

zib-âver it:

1. zib-âver it:
Kaside 4
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Süs veren etmek.

Zib-âver it yeter yeter ey cân-ı bî-
nevâ
Güş-i derûna Halka-i mengüş-i
tâ'atı

zib-âver ol:

1. zib-âver ol:
Kaside 12
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Süs getirmek.

Yine zib-âver olup gülşene yer yer
lâle
Feyz-i nevrûz ile Dâğ oldı ser-â-
ser lâle

zīb-āver-i şadr-ı a'lā:**1. zīb-āver-i şadr-ı a'lā:****Tarih 6**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yüce makama(sadrazam) süs getirmek.

Tavr-ı ber-cestesi maqbül-i
hümâyünî olup
kıldı iclāl ile zīb-āver-i şadr-ı a'lā

zīb-bahş-ı dest-i her:**1. zīb-bahş-ı dest-i her:****Lugaz 5**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Elleri güzellik bağışlayan.

Hâcegî-i bender-i 'irfandır
Zīb-bahş-ı dest-i her a'yandır

zīb-bahş-ı mesned-i rifat:**1. zīb-bahş-ı mesned-i rifat:****Kaside 8**

Mısra: 49

Kelime Tipi: -

Yüce makamı süsleyen.

'İmād-ı dîn ü devlet zīb-bahş-ı
mesned-i rif at
İmām-ı rümme-i ümmet sezā-yı
luṭf-ı Yezdānî

zīb-bahş-ı mesned-i vālā:**1. zīb-bahş-ı mesned-i vālā:****Tarih 5**

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Yüce makamın güzellik bağışlayanı.

Bi-ḥamd-i'llāh hezārān yümn ü
iclāl ile bu demde
Sa'ādetle olunca zīb-bahş-ı
mesned-i vālā

zīb-dih-i mesned-i re'fet id:**1. zīb-dih-i mesned-i re'fet id:****Kaside 11**

Mısra: 101

Kelime Tipi: -

Merhamet makamına süs veren yapmak.

Haşre dek zīb-dih-i mesned-i re'fet
ide Ḥak
O ḥudāvend-i kerem-senc-i 'atā-
pīrāyı

zīb-dih-i şîşe-i kabûl olsa:**1. zīb-dih-i şîşe-i kabûl olsa:****Gazel 27**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kabul şîşesine süs veren.

'Aceb mi zīb-dih-i şîşe-i kabûl olsa
Şükûfte sünbül-i bağ-ı du 'adır āh-ı
şabāḥ

zībende:**1. zībende:****Tarih 41**

Mısra: 1

Süslü.

Te'āla'llāh zihî zībende kaşr-ı dil-
keş ü ra'nā
Ki resminden tecessüm eylemiş
ḥüsn ü bahā ḥakkā

2. zībende:**Kaside 6**

Mısra: 1

Süslü, süsleyen.

Zihî ferhunde dem zībende eyyām-
ı şeref-perver
Ki hengām-ı bahara düşdi 'id-i
meymenet-güster

3. zībende:**Kaside 8**

Mısra: 5

Süslü, süsleyen.

ḥoşa zībende dem kim itdirtüp
Te'sir āsārın
Tıbbā'ı ḥāk-pāya kıldı isti'dād
erzānî

4. zībende:**Tarih 32**

Mısra: 1

Süslü, süsleyen.

Habbezā zībende kânün-ı
müzeyyen kim odur
Düdmân-ı şevket ü şân-ı
şadâretiden nişan

zīb-ende:**1. zīb-ende:****Tarih 10**

Mısra: 7

Süslü.

Öyle zīb-ende vü pākîze binā kim
ḥakkā
Eylemiş ḥüsn-i dil-āvîz tecessüm
güyā

zībende-pertev olmaga:**1. zībende-pertev olmaga:****Gazel 74**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Süslü ışık olmak.

Zībende-pertev olmaga vech
Es'adā henüz
Zer-tār-bend-i tâbiş-i ḥurşîd-
tal'atız

zīb-i bekā eyler:**1. zīb-i bekā eyler:****Gazel 40**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kalıcı süs yapmak.

Nūr-ı ferāgî zīb-i bekā eyler
Es'adā
Ārāyîş-i fenādan o dil kim gürüz
ider

zīb-i benān id:**1. zīb-i benān id:****Kaside 11**

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

Parmağın süsü yapmak.

Ġamzeñ engüşt-nümā itse n'ola
ḥün-hārı
Sürh-i fāmîdir iden zīb-i benān
hinnāyı

zīb-i benān-ı rif'atîñ it:**1. zīb-i benān-ı rif'atîñ it:****Kaside 4**

Mısra: 41

Kelime Tipi: -

Mübarek parmağın süsü yapmak.

Zīb-i benān-ı rif'atîñ itmiş seniñ
Huda
'İzz ile nūr-ı fass-ı nigîn-i
nübüvveti

zīb-i devha-i şimşād:**1. zīb-i devha-i şimşād:****Gazel 200**

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Şimşir ağacının süsü.

Ümmîd-i pây-mālî-i serv-i kadiñle
ben
Çün sâye zīb-i devha-i şimşād
olam gibi

zīb-i dīhīm-i şafā vü rāhat:**1. zīb-i dīhīm-i şafā vü rāhat:****Gazel 5**

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Huzur ve eğlence tacının süsü.

Zīb-i dīhīm-i şafā vü rāhat olmak
istemem
Güşe-i bî-tüşe-i gam cā-yı 'işretdir
baña

zīb-i engüşt-i tahayyül:**1. zīb-i engüşt-i tahayyül:****Gazel 118**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Hayal parmağının süsü.

İderdim zīb-i engüşt-i tahayyül
Halka-i çeşmim
Medār-ı cezb olaydı şışeden fass-ı
niğin olmak

zīb-i feza:**1. zīb-i feza:****Tarih 31**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gökyüzünün süsü.

Habbezā zīb-i feza şādrevān-ı
ra'nā
Ki olur tarh-ı dil-ārāsına 'ālem
hayrān

zīb-i miyān olur:**1. zīb-i miyān olur:****Gazel 53**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Bel süsü olmak.

Kan agladır hirāsī-i merg ile 'āşıkā
Ol tığ-i hūn-çekide ki zīb-i miyān
olur

zīb-i şadr-ı vālā:**1. zīb-i şadr-ı vālā:****Tarih 24**

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Yüce sadrazamlık makamının süsü.

Şakın endişe-i ekdār çekme
müsterih ol kim
'Alī Pāşā-yı 'ālī yine zīb-i şadr-ı
vālādır

zīb-i ser:**1. zīb-i ser:****Kaside 6**

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Baş süsü.

Emīrāne giyüp serv ü sanevber
cāme-i sebzın
Benefşe daği kıldı zīb-i ser ber-
nīlgün efser

zīb-i tāt-ı 'izz-olmağa:**1. zīb-i tāt-ı 'izz-olmağa:****Tarih 4**

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Büyüklik tacının süsü olmak.

Bi-hakk-ı seyyidü'l-kevineyn yā
Rab 'ömrin efzün it
Ki zīb-i tāt-ı 'izz-olmağa bir dürr-i
girān geldi

zīb-i 'uyūn-ı a'yān:**1. zīb-i 'uyūn-ı a'yān:****Tarih 31**

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Görünen gözlerin süsü.

Tarh-ı müstahsenü ber-ceste olan
bünyānı
Mevki'inde olıcağ zīb-i 'uyūn-ı
a'yān

zīb-i vatan-ı şehāb-ı 'aşkım:**1. zīb-i vatan-ı şehāb-ı 'aşkım:****Terkib-bend 1**

Mısra: 58

Kelime Tipi: -

Aşk bulutunun memleketinin süsü.

Ol murg-i hümā-yı miñnetim kim
Zīb-i vatan-ı şehāb-ı 'aşkım

zīb-i ü fer:**1. zīb-i ü fer:****Kaside 12**

Mısra: 69

Kelime Tipi: -

Süs ve ışıık.

Ravza-i mülk-i bahar içre bulup
zīb-i ü fer
Oldı sultān-ı güle tāt-ı mücevher
lāle

zīb-i şadr-ı güzün oldu:**1. zīb-i şadr-ı güzün oldu:****Tarih 6**

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Seçkin bir makama sahip olmak.

Biñ yüz kırk sekiziñ çün meh-i
şa'bānında
Zīb-i şadr-ı güzün oldu
Mehemmed Pāşā

zīb-sāz-ı bağ ol:**1. zīb-sāz-ı bağ ol:****Kaside 7**

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Bahçenin süsü olmak.

Akmaz mı süyüne dil-i meyyal cū
gibi
Kim zīb-sāz-ı bağ olan ol nāzenin
ola

zīb-ü fer ü kemālī:**1. zīb-ü fer ü kemālī:****Tarih 44**

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Süs ile parıltı ve de erdem.

Ol nev binā-yı rif'at bā-yümn ü
bā-sa'adet
Buldukda hadd-ü gāyet zīb-ü fer ü
kemālī

zihgür:**1. zihgürdir:-dir****Gazel 4**

Mısra: 8

Ok atanların parmaklarına geçirdikleri halka, yüzük.

Hecr-i ebrūn ile tūr-endāz-ı āh
olsam eger
Şüret-i hāmyāze bir zihgürdir
sensiz baña

zihgür-i dīdeden:**1. zihgür-i dīdeden:****Gazel 150**

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gözün halkası.(Zih-gür: Ok atanların parmaklarına geçirdikleri halka, yüzük.).

Ger tūr-i cevri geçse de zihgür-i
dīdeden
Bir kez gözümden olmaz o kaşı
kemān nihān

zihî:**1. zihî:****Tarih 24****Mısra: 11***Ne güzel!, ne iyi!.*

Zihî şadr-ı mu'azzam dâver-i dâd-
âver-i ekrem
Medâr-ı râhat-ı 'âlem hıdîv-i cüd-
peymâdır

2. zihî:**Tahmis 1****Mısra: 1***"ne acip, ne garip"**manasında şaşkınlık bildirir.*

Zihî beyt-i İlâhî habbezâ rahmet-
serâdır bu
Perestîş-gâh-ı 'âlem kıble-i cümle
verâdır bu

3. zihî:**Tahmis 1****Mısra: 10***"ne acip, ne garip"**manasında şaşkınlık bildirir.*

Tufeyl-i zâtı iken Mustafânî 'arş
ile kürsî
Zihî 'izz ü şeref kim kıble-gâh-ı
Mustafâdır bu

4. zihî:**Tahmis 1****Mısra: 26***"Ne acip, ne garip"**manasında şaşkınlık bildirmiştir.*

Kelâm-ı hâkda hayyiz-kerde-i zikr
ü senadır bu
Zihî 'âlî-şeref beyt-i Cenâb-ı
Rabb-ı Kadirde

5. zihî:**Tarih 1****Mısra: 1***"Ne acayip, ne kadar garip"**manasında şaşkınlık bildirir.*

Bäreka 'llâh zihî dâver-i Dârâ-fer
kim
Mağdemi 'âleme oldu yine şādî-
bağşâ

6. zihî:**Tahmis 1****Mısra: 1***"Ne acayip, ne kadar garip"*

manasında şaşkınlık bildirir.
Acıma, hayıflanma anlamı
katmıştır.

Zihî beyt-i İlâhî habbezâ rahmet-
serâdır bu
Perestîş-gâh-ı 'âlem kıble-i cümle
verâdır bu

7. zihî:**Kaside 8****Mısra: 3***Ne güzel! Ne hoş!.*

Zihî ferruğ-terîn evkât-ı feyz-â-
feyz-i ihya kim
Çemân oldu çemen-zâr 'âleminiñ
nahl-i bî-cânı

8. zihî:**Tarih 3****Mısra: 1***Ne güzel! Ne hoş!.*

Te 'âla 'llâh zihî ra' nâ binâ nev
câmi 'i vâlâ
Menâr-ı nûr-ı rahmet cilve-gâh-ı
şâhid-i takvâ

9. zihî:**Tarih 6****Mısra: 1***Ne güzel! Ne hoş!.*

Bäreka 'llâh zihî dâver-i Cemşîd-
haşem
Levhaşa 'llâh hüdâvend-i mekârim-
pîrâ

10. zihî:**Tarih 8****Mısra: 1***Ne güzel! Ne hoş!.*

Bäreka 'llâh zihî lutf-ı Cenâb-ı
Mevlâ
Levhaşa 'llâh hoşâ mağz-ı 'inâyât-ı
Hudâ

11. zihî:**Tarih 9****Mısra: 7***Ne güzel! Ne hoş!.*

Bäreka 'llâh zihî şadr-ı celîlü 'ş-şân
kim
'Akl ü tedbîri tevellüh-fiken-i
cümle nühâ

12. zihî:**Tarih 10****Mısra: 1***Ne güzel! Ne hoş!.*

Bäreka 'llâh zihî beyt-i bihîn ü zibâ
Levhaşa 'llâh hoşâ cā-yı güzîn ü
vâlâ

13. zihî:**Tarih 11****Mısra: 10***Ne güzel! Ne hoş!.*

Çıkınca ni 'met-i ahlâ didim o dem
tārîh
Zihî ziyâfet-i vâlâ-yı şadr-ı 'âlî-câ

14. zihî:**Tarih 13****Mısra: 3***Ne güzel! Ne hoş!.*

Zihî nev hâne-i dil-keş-binâ tarh-ı
mu 'allâ kim
Bakılsa ser-be-ser manzûrıdır
dünyâ ve mâ-fihâ

15. zihî:**Tarih 20****Mısra: 1***Ne güzel! Ne hoş!.*

Te 'âla 'llâh zihî sultân-ı 'âlem
sâye-i hâk kim
Cihâna lutf-ı 'adl ü cüdî her dem
olmada mümted

16. zihî:**Tarih 21****Mısra: 1***Ne güzel! Ne hoş!.*

Bäreka 'llâh zihî şadr-ı celîlü 'ş-şân
kim
Nice eltâfa sezâ kılmış anı Rabb-ı
Samed

17. zihî:**Tarih 28****Mısra: 1***Ne güzel! Ne hoş!.*

Bäreka 'llâh zihî duhter-i sultân-ı
cihân
Zât-ı zîbendesî tâbîde-i nûr-ı
Raḥmân

18. zihî:**Tarih 40****Mısra: 1***Ne güzel! Ne hoş!.*

Te 'âla 'llâh zihî 'âlem-nümâ kasr-ı
dil-ārâ kim
Cihânda pîr-i gerdün görmemiştir
böyle bir cāyî

19. zihî:**Tarih 4****Mısra: 1***Ne güzel, ne hoş!.*

Te 'âla 'llâh zihî şeh-zâde-i sultân-ı
'âlem kim
Kudûminden serây-ı devlete şad
'izz ü şân geldi

20. zihî:

Tarih 7**Mısra: 1***Ne güzel, ne hoş!.*

Bâreka 'llâh zihî şadr-ı celilü 'ş-şân
kim
Bü'l-megâzî diseler nâm-ı şerîfine
sezâ

21. zihî:

Tarih 41**Mısra: 1***Ne güzel, ne hoş!.*

Te'âla 'llâh zihî zîbende kaşr-ı dil-
keş ü ra'nâ
Ki resminden tecessüm eylemiş
hüsün ü bahâ hakkâ

22. zihî:

Kaside 6**Mısra: 1***(Fars.) Ne güzel, ne hoş, ne**iyi.*

Zihî ferhunde dem zîbende eyyâm-
ı şeref-perver
Ki hengâm-ı bahara düşdi 'îd-i
meymenet-güster

23. zihî:

Kaside 9**Mısra: 1***(Fars.) Ne güzel, ne hoş, ne**iyi.*

Zihî hayât-verî-i dem-i mesîh-i
bahar
Ki kıldı mürde nihâl-i feyzâyı rûh-
esmâr

24. zihî:

Kaside 9**Mısra: 55***(Fars.) Ne güzel, ne hoş, ne**iyi.*

Zihî hıdîv-i zaman âsaf-ı felek-
'unvân
Veliyy-i ni'met-i devrân u
mekrûmet-kirdâr

25. zihî:

Tarih 2**Mısra: 1***Ne güzel, ne iyi, aferin.*

Te'âla 'llâh zihî nev-sâl-i fûrh-i fâl-
i şevk-efzâ
Kudümi hâtır-ı 'âlemden oldı gerd-
i gam-fersâ

zıkr evle:

1. zıkr-eyledi:

Lugaz 9**Mısra: 11***Anmak, sözünü etmek.*

Anı zıkr-eyledi Mushafda Mevlâ
Anıñla fahr ider ednâ vü a'lâ

zılâl:

1. zılâl:

Gazel 12**Mısra: 8***Gölgeler.*

Nür-ı feyz-i ezeldir dile bādî-i
vücūd
Tābiş-i mihr ile gör oldı zılâl
'âlem-zîb

zillet:

1. zillet:

Nazm 31**Mısra: 2***(Ar.) Aşağı olma, hakirlik,
horluk.*

Zevk-i vuşlat fûrkat-i dildâr ile
olur lezîz.
Zillet ehl-i 'aşka fikr-i yâr ile olur
lezîz

zıll-i 'adl ü dad:

1. zıll-i 'adl ü dad:

Tarih 42**Mısra: 3****Kelime Tipi: -***Doğruluk ve adaletin gölgesi.*

Olup memdûd zıll-i 'adl ü dadı
rub'-ı meskûna
Ser-â-pâ 'âleme hemvâre olsun lûtf
u ihsânı

zıll-ı memdûd:

1. zıll-ı memdûd:

Tarih 37**Mısra: 8****Kelime Tipi: -***Uzatılmış, çekilmiş, uzamış,
uzun gölge.*

Îlâha müstedâm it tâ-be-mahşer
taht-ı devletde
K'ola mazhar halâyık sâyesinde
zıll-ı memdûde

zıll-i pāk-i rabb-i 'izzet:

1. zıll-i pāk-i rabb-i 'izzet:

Kaside 6**Mısra: 28****Kelime Tipi: -**

*Yüce Allah'ın(yer yüzündeki)
temiz gölgesi.(Hükümdar).*

Şeh-i evreng-i mînû-reng-savlet
dâver-i devlet
Hümâyûn zıll-i pāk-i Rabb-i 'izzet
merhâmet-perver

zıll-i rabb-i müste'ân:

1. zıll-i rabb-i müste'ân:

Tarih 29**Mısra: 2****Kelime Tipi: -***Kendisinden yardım istenilen
Allah'ın gölgesi.*

Pâdişâh-ı heft-kişver husrev-i
gerdün-mekân
Nür-ı çeşm-i Âl-i 'Osmân zıll-i
Rabb-i Müste'ân

zıll-ı şâhı:

1. zıll-ı şâhı:

Gazel 54**Mısra: 9****Kelime Tipi: -***Dalın gölgesi.*

Her zıll-ı şâhı bir feraha dâl
nağliniñ
Ser-tâ-be-pâ neşât bu câyın orası
var

zıll-ı vâlâ-şân-ı lutfı:

1. zıll-ı vâlâ-şân-ı lutfı:

Tarih 39**Mısra: 7****Kelime Tipi: -***Lütfün şanı yüce gölgesi.*

Olunca zıll-ı vâlâ-şân-ı lutfı 'âleme
memdûd
Halâsa dil-firîb oldı bu âsâyişle
etvârı

zindân:

1. zindân:

Muamma 8**Mısra: 1***Acılar mekanı, Karanlık,
hapishane, karanlık mahal, Çok
karanlık, sıkıntılı yer; kara yer.*

İtse zindân ehlini âdem birer
nukreyle şâd
Nefsi için cerr-i hayr itmekle olur
ber-murâd

zîn-püş-i eşheb-i ikbâlidir:

1. zîn-püş-i eşheb-i ikbâlidir:

Tarih 29

Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Saadet atının eyeri.

‘İzz-ü şevket zîn-püş-i eşheb-i
ikbâlidir
Feth-ü nusret pîş-gâh-ı ‘adline
peyk-i revân

zîr:

1. **zîr:**
Gazel 4
Mısra: 6
Altta, aşağıda olan.

Nev hevâ-yı zülf-i pây-endâz-ı
nâzînla hemîn
Zîr hem bâlâ vü bâlâ zîrdır sensiz
baña

zîra:

1. **zîrâ:**
Tarih 41
Mısra: 46
Zira, çünkü, şundan dolayı.

Bu halet bu nezâhet bu letafet bu
şerâfette
Nice ber-ceste-tarh olmaz bu kasr-ı
dil-küşâ zîrâ

2. **zîrâ:**
Gazel 46
Mısra: 13
"Çünkü, şu sebepten, bundan
dolayı" anlamlarına gelen bağlaç.

Bu nev nazm-ı ğarîbe ta'n olunmaz
Es'adâ zîrâ
Sûhan-gü'yî-i gurbet hâbt-i 'aşvâ-
veş perîşândır

3. **zîrâ:**
Gazel 53
Mısra: 10
"Çünkü, şu sebepten, bundan
dolayı" anlamlarına gelen bağlaç.

Ey dil figânîñ eyleme çün bülbül
aşikâr
Zîrâ enîn-i 'aşk-perestân nihân olur

4. **zîrâ:**
Gazel 65
Mısra: 4
"Çünkü, şu sebepten, bundan
dolayı" anlamlarına gelen bağlaç.

O çeşm-i meste tahayyülledir
hemân nazarım
Reh-i nigâhıma zîrâ müjem de reh-
zendir

5. **zîrâ:**
Gazel 88
Mısra: 3
"Çünkü, şu sebepten, bundan
dolayı" anlamlarına gelen bağlaç.

Reftârîñ ider 'âlemi pür-gulgüle
zîrâ
kaddîñ gibi bir kadd-i kıyâmet-
revîş olmaz

6. **zîrâ:**
Gazel 88
Mısra: 8
"Çünkü, şu sebepten, bundan
dolayı" anlamlarına gelen bağlaç.

Fikr-i hâtı ger tâb-ı ruhın koymasa
dilde
Zîrâ şeb-i sevdâda meh-i pür-tebiş
olmaz

7. **zîrâ:**
Gazel 96
Mısra: 11
"Çünkü, şu sebepten, bundan
dolayı" anlamlarına gelen bağlaç.

Herkes olıma sehl ile vâşıl bize
zîrâ
Es'ad gibi bir beyt-i mu'ammâda
nihânız

8. **zîrâ:**
Gazel 103
Mısra: 4
"Çünkü, şu sebepten, bundan
dolayı" anlamlarına gelen bağlaç.

Sezâdır Kays-âsâ ser-bürehne geşt-
i dest itsem
Garîbân-ı hevâ-yı 'aşka zîrâ
mesken olmazmı

9. **zîrâ:**
Gazel 112
Mısra: 2
"Çünkü, şu sebepten, bundan
dolayı" anlamlarına gelen bağlaç.

Şevk-ı Ruhsârınla yakşam sînem
üzre n'ola Dâğ
Âteş-i pür-şu'leden süzân olur zîrâ
Çerâğ

10. **zîrâ:**
Gazel 122
Mısra: 6
"Çünkü, şu sebepten, bundan
dolayı" anlamlarına gelen bağlaç.

Def'-i humâr-ı fûrkate mey-nüş-
verziş ol
Taşıl-ı neş'e kılmağa zîrâ zamân
gerek

11. **zîrâ:**
Gazel 124
Mısra: 5
"Çünkü, şu sebepten, bundan
dolayı" anlamlarına gelen bağlaç.

Olmaz âgeşte-i hûn itmesi bir dem
zîrâ
Demevî-meşreb ü dil-teşne-be-
hündür ğamzeñ

12. **zîrâ:**
Gazel 127
Mısra: 8
"Çünkü, şu sebepten, bundan
dolayı" anlamlarına gelen bağlaç.

Hılta-i hüd-ne-şümârân hûner-i
rif atdır
Darb olur bâ'ış-i efzâyişi zîrâ
rakamîñ

13. **zîrâ:**
Gazel 136
Mısra: 6
"Çünkü, şu sebepten, bundan
dolayı" anlamlarına gelen bağlaç.

Oldı perrân dest-ğâhımdan gurâb-ı
igtirâb
Başladı pervâza zîrâ bâz-ı heylâ-yı
emel

14. **zîrâ:**
Gazel 155
Mısra: 7
"Çünkü, şu sebepten, bundan
dolayı" anlamlarına gelen bağlaç.

Degil fart-ı sühân vüs'at-kün-i
tengî-i fem zîrâ
Halel-nâ-yâbdır lafz-ı basît ifrât-ı
ma'nâdan

15. **zîrâ:**
Gazel 176
Mısra: 7
"Çünkü, şu sebepten, bundan
dolayı" anlamlarına gelen bağlaç.

Helâk-i 'âşika bir nîm nezzâre
yeter zîrâ
Hezârân fitne mahfidir o çeşm-i
sihr-perverde

16. **zîrâ:**
Lugaz 16
Mısra: 14
"Çünkü, şu sebepten, bundan
dolayı" anlamlarına gelen bağlaç.

İsmin ancak anıñ Allah bilür
Bunda vardır aña zîrâ imâ

17. **zîrâ:**
Tarih 9

Mısra: 16

"Çünkü, şu sebepten, bundan dolayı" anlamlarına gelen bağlaç.

Haş bu kim kat' -ı hudüd eylemede
taş dikdi
Nemçeli başını taşdan taşu uşun
zîrâ

18. zîrâ:

Terkib-bend 1

Mısra: 51

"Çünkü, şu sebepten, bundan dolayı" anlamlarına gelen bağlaç.

ķalsam n'ola zîr-i pâda zîrâ
Lagzende-i keyf-i nâb-ı 'aşķım

19. zîrâ:

Gazel 70

Mısra: 2

"Çünkü, şu sebepten, şundan dolayı" anlamlarına gelen bağlaç.

Levh-i 'izârî nev haţ ile i'tibârlıdır
Her nüşhanıñ görülmüşî zîrâ
kenârlıdır

zîrâ ki:

1. zîrâ ki:

Gazel 74

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Çünkü, onun için ki.

Zâhid-pesend olmaz ise n'ola
sa'yimiz
Zîrâ ki mest-i bâde-i bezm-i
maķabbetiz

2. zîrâ ki:

Gazel 62

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Çünkü, şundan dolyı ki, onun için ki.

Aķım iderse göķleri ger nîl-gün
n'ola
Zîrâ ki nâlem ol meh-i çeşm-i
kebûdedir

3. zîrâ ki:

Kaside 5

Mısra: 44

Kelime Tipi: -

Çünkü, onun için ki.

ķayr-ı cümle sübûl olsañ n'ola ey
nûr-i Huda
Virdi zîrâ ki şeref pâye-i mi'râc
saña

zîr-i çerâğ-ı şu'le-ver:

1. zîr-i çerâğ-ı şu'le-ver:

Gazel 56

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Aydınlık mumunun altı.

Şem' -i ruķuñdan olmasa pür-tâb
ger haţıñ
Zîr-i çerâğ-ı şu'le-ver elbet zâlâm
olur

zîr-i destâr:

1. zîr-i destâr:

Kaside 11

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Sarığın altı.

Zîr-i destârı iken zülf-i siyahıñ
câyı
ķadd-i bâlâsına sarkar hele gör
sevdayı

zîr-i gerd-i haţdan:

1. zîr-i gerd-i haţdan:

Gazel 69

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ayva tûylerinin tozunun altı.

Zîr-i gerd-i haţdan ol ruķsâr kendin
gösterir
Olsa da ķâkister-âver nâr kendin
gösterir

zîr-i haţnâda:

1. zîr-i haţnâda: -nî, -da

Gazel 130

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Ayva tûylerinin altı.

Gerden iderdi ķihre-i pür-tâb-ı
mâhı çarķ
Zîr-i haţnâda olmasa güm-kerde
gerdeniñ

zîr-i külehinden:

1. zîr-i külehinden:

Nazm 33

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Şapķanın altı.

Sevdâlara düşdi yine sünbülleri
bağın
Gördükde ser-i zülfüñi zîr-i
külehinden

zîr-i leb-i sāğarımdadır:

1. zîr-i leb-i sāğarımdadır:

Tahmis 3

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kadehin duduğının altı.

Harf-ı neşât zîr-i leb-i
sāğarımdadır
Şîr-i jiyân-ı gâbe-sitân-ı besâletim

zîr-i pâda ķalsam:

1. zîr-i pâda ķalsam: -sam

Terkib-bend 1

Mısra: 51

Kelime Tipi: Deyim

Ayak altında kalmak, değerk
verilmemek, hiçe sayılmak,
çiğnenmek.

ķalsam n'ola zîr-i pâda zîrâ
Lagzende-i keyf-i nâb-ı 'aşķım

zîr-i sünbül-zâr-ı haţt-ı yârda:

1. zîr-i sünbül-zâr-ı haţt-ı yârda:

Gazel 52

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sevgilinin ayva tûylerinin
sümbül bahçesinin süsü.

Hâl sanmañ zîr-i sünbül-zâr-ı haţt-ı
yârda
Nâfesin âhû-yı Çîn-i ķusn dil-cü
gösterir

zîr-inişest-i hum id:

1. zîr-inişest-i hum id:

Kaside 11

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

Küpün altına, içine koyulan.

Cânı sürâh-güzîn-i ğam-ı 'usr eyler
şevķ
Neş'edir zîr-inişest-i hum iden
sahbâyı

zîver ol:

1. zîver ol:

Gazel 194

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Süs olmak, süslenmek.

Gâhîce nesr ü sec' ile Es'ad bulur
vücûd
Geh mehd-i nazma zîver olur taḃ'-
zâdesi

zîver-âver ol:

1. zîver-âver ol:

Tarih 44

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Süs getiren olmak.

Ol zât-ı pāk-i gevher olmağa zîver-âver

Bir kân-ı fâhîr ister kim olmaya
Mişâli**zîver-dih-i dāmān-ı tūvānā-yı kalem:**

1. zîver-dih-i dāmān-ı tūvānā-yı kalem:

Kaside 10

Mısra: 80

Kelime Tipi: -

*Kalemin güçlü eteğine/ucuna süs vermek.*Tā kim dürr-i pāk-i sūhān genc-i dehenden
Zîver-dih-i dāmān-ı tūvānā-yı kalemdir**zîver-i çevgānım olmuşdur:**

1. zîver-i çevgānım olmuşdur:

Gazel 51

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Çevgan oyununda kullanılan ucu eğri değneğin süsü olmak.*O mehpāre dilā āgüş-zîb-i canım olmuşdur
Benim kūy-i melāhat zîver-i çevgānım olmuşdur**zîver-i ceyb-i husûl:**

1. zîver-i ceyb-i husûl:

Tahmis 1

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

*(Bir şeyin) meydana gelme yakasının süsü.*Yem-i eltāf-ı bî-pāyān-ı ihsan u atādır bu
İdüp emvāl-i sa'yiñ zîver-i ceyb-i husûl ol kim**zîver-i dest eyledim:**

1. zîver-i dest eyledim:

Gazel 136

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

El süsü yapmak.

Zîver-i dest eyledim şeh-bāz-ı ikbālî n'ola

Olsa nahcîrim pey-â-pey kebk-i zîbā-yı emel

zîver-i düşü:

1. zîver-i düşü:

Gazel 42

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Omuz süsü.

Ger olsa zîver-i düşü libāçe-i şāhî Tecerrüd ehline bir köhne bürîyâ görünür

zîver-i engüş-i 'atā kıl:

1. zîver-i engüş-i 'atā kıl:

Tarih 1

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Bağışlama parmağının süsü yapmak.*Hamdüli'llāh yine fermān-ver-i iclāl oldı
Mîhr-i ikbālî kılup zîver-i engüş-i 'atā**zîver-i sadr-ı a'lā:**

1. zîver-i sadr-ı a'lā:

Tarih 7

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Yüce makamın(sadrazam) süsü.*Seni bağışlıya hāk pādîşeh-i devrāna
Tā-be-mahşer olasıñ zîver-i sadr-ı a'lā**zîver-i silk-i senā kıl:**

1. zîver-i silk-i senā kıl:

Gazel 144

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Övgüye layık dizilişe sahip süs.(Dişler dizini için söylenmiştir.).*kıl o şūhuñ zîver-i silk-i senā dendānını
hāme Es'ad nazm-ı pākin dürr-i meknün eylesün**zîver-i tāk-ı sa'âdet:**

1. zîver-i tāk-ı sa'âdet:

Tarih 17

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Mutluluk tacının süsü.*Gonça-i nev-nahl-i gül-zār-ı hümâyūn-ı kerem
Zîver-i tāk-ı sa'âdet gevher-i yek-tāda tāb**zîver-i tāk-ı serîr-i savlet ü devlet-disār:**

1. zîver-i tāk-ı serîr-i savlet ü devlet-disār:

Tarih 23

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Devlet sahiplerinin ve ihtişam tahtının, tacının süsü.*Ola bu dürr-i girān-kadr-i hümâyūnuñ dağı
Zîver-i tāk-ı serîr-i savlet ü devlet-disār**zîver-peymā:**

1. zîver-peymā:

Lugaz 14

Mısra: 6

*Süsün ölçüsü.*Esvedü'l-levndir aslı 'arabîdir ammā
Geh olur cāme-i zerrîn ile zîver-peymā**ziyā:**

1. ziyāya:-y, -a

Lugaz 13

Mısra: 6

*Işık.*Ni'met-i hākka kimi mazhardır
Kimi dağı ziyāya hem-serdir**ziyā-bahş ol:**

1. ziyā-bahş ol:

Kaside 12

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

*Işık saçmak, aydınlatmak.*Olsa hürşîde ziyā-bahş n'ola ger lāle
O gülün 'ārız-ı zîbāsına beñzer lāle**ziyāfet-i vālā-yı sadr-ı 'ālî-cā:**

1. ziyāfet-i vālā-yı sadr-ı 'ālî-cā:

Tarih 11

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yüce sadrazamın yüce makamı ve ziyāfeti.

Çıkınca ni‘met-i ahlâ didim o dem
târîh
Zihî Ziyâfet-i vâlâ-yı şadr-ı ‘âlî-câ

ziyâret:

1. ziyâretle:

Kıt'a 1

Mısra: 2

*Bir kişiyi ya da bir yeri
görmeye gitmek.*

Olursuñ vâsıl-ı sırr-ı hakîkat
Ziyâretle telezüz kıl o kandi

ziyâ-yı neyyir-i tâbende-i zât-ı kerem-vârı:

1. ziyâ-yı neyyir-i tâbende-i zât-ı kerem-vârı:

Tarih 39

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Cömert kişinin parlayan
nurunun ışığı.*

İder Şubh-ı bahârı mihr-i rahşân-ı
firûzende
Ziyâ-yı neyyir-i tâbende-i zât-ı
kerem-vârı

ziyâ-zâr-ı sa‘âdet:

1. ziyâ-zâr-ı sa‘âdet:

Tarih 39

Mısra: 48

Kelime Tipi: -

*Saadet ışığının bulunduğu
yer.*

İdince yümn-ile sâhil-serây-ı şadr-ı
zî-şânı
Ziyâ-zâr-ı sa‘âdet mihr-i zât-ı
şevket-âsârı

zübâb:

1. zübâb:

Kaside 11

Mısra: 53

Sinek.

Bir zübâb olsa nazar-kerde-i bâz-ı
himemi
‘Aynına almaya çün perr-i meges
‘ankâyı

zübde:

1. zübdde:

Tarih 39

Mısra: 10

Bir şeyin en değerli kısmı, öz.

Cihân-ârâ vü ‘âlem-zîb ü rûh-efzâ
kef-i cûdî

Dil-ârâ dil-nevâz ü şeh-pesend ü
zübde her kârı

zücâc-ı meh:

1. zücâc-ı meh:

Tarih 10

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Aydın şişesi.

Çarhın olmaz bu kadar kasr-ı
bülendî rüşen
kılısalar ana zücâc-ı mehi câm-ı
revzen

zûd-ı taleble:

1. zûd-ı taleble:

Gazel 74

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

İstemenin acelesi.

Zânû-nihâde tıfl-ı debistân-ı
fürkâtiz
Zûd-ı taleble hâst-ger-i fenn-i
vuşlatiz

zû-fün:

1. zû-fünûna:-ûna

Nazm 31

Mısra: 4

Bilgili kişi.

Zerre deñlü olsa da kâbil şafâ-yı
iltizâz
Zû-fünûna ‘îş telh-âsar ile olur
lezîz

zû-fünûnlar:

1. zû-fünûnlar:-lar

Kaside 1

Mısra: 87

İlim sahibi kimseler, âlimler.

Haşr oldı mahzarında nice zû-
fünûnlar
İtnâb kande olmadı icâz ile şada

zühal-ves:

1. zühal-ves:

Gazel 118

Mısra: 2

*Zuhal gibi.(Satürn gezegeni,
keyvan. Klasik edebiyatta feleğin
hazinedarı olarak tasavvur edilir.).*

Neden erbâb-ı dâniş ey felek pest ü
hazîn olmak
Zühal-ves tâli‘-i kem-mâyeğân
bâlâ-nişin olmak

zühd:

1. zühdine:-i, -n, -e

Gazel 43

Mısra: 9

*Ar. Dünyaya rağbet etmeme,
kendini ibadete verme.*

İnanma zühdine sâlûs-hey‘etin
Es‘ad
Ta‘affûf itmesi de cümle-i
riyâdandır

2. zühd:

Gazel 44

Mısra: 8

*(Ar.) Dünyaya rağbet etmeyip
kendini ibâdete verme, nefisini her
türlü zevkten alıkoyup ibâdet
yolunu seçme, perhizkârlık, takvâ.*

Ridâ-ber-düş-ı zerk u sübha-der-
dest ü küleh-ber-ser
Raķīb ol şuha ca ‘î zühd ile
kendin irâ‘etdir

zühhâd:

1. zühhâdî:-in

Kaside 11

Mısra: 39

*Zahitler (Dünyâyı terkedip
dînin emirlerine çok titizlikle riâyet
eden, züht ve takvâ sâhibi, dindar).*

Câ-be-câdir nazarı gerd-i hâtâ
zühhâdîñ
Sürme tenvir idemez dîde-i nâ-
bînâyı

2. zühhâd:

Gazel 129

Mısra: 7

(Ar.) Zâhitler, kaba sofular.

Bozdı hülûş-ı bâl ile zühhâd
‘akidesin
Şehd-i mahabbeti lebi şekker-
şikenleriñ

zühre:

1. zühreniñ:-niñ

Gazel 128

Mısra: 4

*Nahid, Çobanyıldızı. Bu
yıldızın tesiri altındaki burçlarda
doğanlar güzel, zarif, zevk sahibi,
zeki, maharetli ve sanatkar olurlar.*

Böyle her dem kec-hırâm olmazdı
rakķâs-ı felek
Güşına düş olmasa âheng-i çengi
zühreniñ

zuhur eyler:**1. zuhur eyler:****Tahmis 2**

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Görünmek, ortaya çıkmak.

Umuruñ haqka tefviz eyle gâfil
olma Mevlâdan
Gelür elbet zuhur eyler ne yazdı-y-
se kalem serde

zuhur id:**1. zuhur id:****Gazel 197**

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Ortaya çıkmak, görünmek.

Es'ad zuhur ider sühan ahkâmı
nev-be-nev
Tümârî şî'r-i tâze-zemîniñ
dürülmedi

zuhur itse:**1. zuhûr itse:****Lugaz 7**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Meydana çıkmak, görünmek.

Ol ne şeydir ki ne dem itse zuhûr
Ekser-i nâsa virür zevk ü hubûr

zuhûr-ı hat:**1. zuhûr-ı hat:****Gazel 65**

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin ayva tüylerinin
çıkma vakti.*

zuhûr-ı hatı sebeb-i vaşl-ı şevk-
efgendir
Şebin neticesi elbette rûz-ı rûşendir

zuhûr-ı hüccet-i hattı oldu:**1. zuhûr-ı hüccet-i hattı oldu:****Gazel 21**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Ayva tüylerinin ispatı belli
oldu.*

Kemâl-i hüsnüñi dârü 'l-kazâ-yı
'aşkda cânâ
zuhûr-ı hüccet-i hattı oldu da'vâ
itmege bâ'is

zû-ı mısbah-ı münir-i 'âlem-i**ma'nâ:****1. zû-ı mısbah-ı münir-i 'âlem-i
ma'nâ:****Tarih 5**

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Mana aleminin aydınlık
kandilinin sahibi.*

Meh-i evc-i fazîlet Hâzret-i İshâk
Efendi kim
Vücûdî zû-ı mısbah-ı münir-i
'âlem-i ma'nâ

zükâm-ı hecr ü gam olmazdı:**1. zükâm-ı hecr ü gam olmazdı:****Gazel 29**

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Üzüntü ve ayrılık nezlesi
olmazdı.*

Es'ad zükâm-ı hecr ü gam olmazdı
kâr ger
Efsürde-i dimâğ-ı dil olsa gül-âb-ı
ruh

zükâm-ı ve's olunca:**1. zükâm-ı ye's olunca:****Gazel 112**

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ümitsizlik nezlesi olmak.

Nâ-ümîd olmam gül-i hoş-büy-i
vaşlıñdan şehâ
Tâ zükâm-ı ye's olunca nefha-pîrâ-
yı dimâğ

zü'l-celâl kıl:**1. zü'l-celâl kıl:****Kaside 4**

Mısra: 43

Kelime Tipi: -

Azametli, ulu olmak.

kıldı vücûd-ı pâkiñi bi'setde Zü'l-
celâl
Hem ibtidâ-yı cümle rûsûl hem
nihayeti

zülf:**1. zülf:****Gazel 115**

Mısra: 1

Saç.

Hâl-i 'izârın itse ne dem aşîkâr zülf
Bir dâne ile biñ dili eyler şîkâr zülf

2. zülf:**Gazel 115**

Mısra: 2

Saç.

Hâl-i 'izârın itse ne dem aşîkâr zülf
Bir dâne ile biñ dili eyler şîkâr zülf

3. zülf:**Gazel 115**

Mısra: 4

Saç.

Müşk-i hatâyâ tahtie-kâr olsa vechi
var
Âhû-yı Çîni itmek ile bî-karâr zülf

4. zülf:**Gazel 115**

Mısra: 6

Saç.

Güyâ ki rûzı baña şeb-i hayret
eyledi
kıldı hat-ı siyeh gibi setr-i 'izâr
zülf

5. zülf:**Gazel 115**

Mısra: 8

Saç.

Gül 'ânz u benefşe hat-ı bağ-ı hüsn
olup
Ol bağa oldu sünbül-i nûkhet-nisâr
zülf

6. zülf:**Gazel 115**

Mısra: 10

Saç.

Es'ad o şûha sünbül-i bağ-ı 'izâr
olup
Eyler piyâz olmağ için büse-kâr
zülf

7. zülf:**Muamma 2**

Mısra: 1

Saç.

Olsa da bin nâfe müşk ol zülf
kanda kanda bû
Râyihi-yle kim ki me'lûf ola anlar
mû-be-mû

8. zülfini:-i, -n, -i**Gazel 11**

Mısra: 1

*1. Yüzün iki yanından sarkan
saç lülesi. 2. Sevgilinin saçı.*

Rüy-i pür-tâb üzre ol meh zülfini
kıldı niķâb

Âfîtab-ı 'âlemi setr eyledi güyâ
sehâb

9. **zülfe:-e**
Gazel 15
Mısra: 1
(Sevgilinin) saçı.

Zülfe sünbül hadde gül hatta
benefşe dil-fırîb
Birbirine her biri bir vech ile
olmuş rakîb

10. **zülfüñ:-üñ**
Gazel 72
Mısra: 3
(Sevgilinin) saçı.

Eşk-i fûrkat-rîz olur zülfüñ perîşân
itse bād
Dîde-i ğam-girye-mu'tādım
hevâdan nem kapar

11. **zülfi:**
Gazel 111
Mısra: 3
(Sevgilinin) saçı.

Zülfi sevdâsın çekerken tîğ çekdi
ġamzesi
Bu keşâkeşlerle bende kalmadı
tâkat dirig

12. **zülfe:-e**
Gazel 116
Mısra: 1
(Sevgilinin) saçı.

Baġlanma zülfe sîne-i billür-ı yâra
bak
Gör Hâl-i zârın âyine-i tâb-dâra
bak

13. **zülfi:**
Gazel 146
Mısra: 3
(Sevgilinin) saçı.

Gelürse bezme zülfi virmesün ser-
rişte setr itsün
O sünbül den meşâm-ı ġayra
nükheth gelmesün gelsün

14. **zülfüñ:-üñ**
Nazm 6
Mısra: 3
(Sevgilinin) saçı.

ġatın reyhânı zülfüñ sünbülü
âşûfte-Hâl idüp
Mişâl-i ġonça dil-hün itdi haddiñ
verd-i handânı

15. **zülfe:-e**
Gazel 43

Mısra: 8
Saç.

O hâli 'anbere teşbîh hâm sevdâdır
O zülfe müşk demek kuvvet-i
ġatâdandır

zülfi-i 'abîr-i tinetiniñ:

1. **zülfi-i 'abîr-i tinetiniñ:**
Kaside 4
Mısra: 53
Kelime Tipi: -
Yaratılışındaki abir kokulu
saçları.

Zülfi-i 'abîr-i tinetiniñ şemm-i
nükhethi
Virdi meşâm-ı 'âleme tîb-i taraveti

zülfi-i 'anberîne:

1. **zülfi-i 'anberîne:**
Nazm 27
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Anber kokulu saç.

Bend oldum o zülfi-i 'anberîne
Dil virdim 'izârına berine

zülfi-i dü-tâ:

1. **zülfi-i dü-tâ:**
Beyit 9
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
İki büküm olmuş, kıvrılmış
saç.

Sevdâ-yı 'aşkda düşdük o zülfi-i
dü-tâ ile
Çıkdık yem-i maġabbete sünbül-
hevâ ile

zülfi-i dü-tâdan:

1. **zülfi-i dü-tâdan:**
Gazel 24
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
İki büküm saç.

Gerçi kim ġsûsı gerden-bend-i
sevdâdır dile
Kec nigâh-ı ġışmı ol zülfi-i dü-
tâdan daġı kec

zülfi-i ġirih-ġir midir:

1. **zülfi-i ġirih-ġir midir:**
Gazel 73
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Dalgalı saç mıdır.

Dökülen rüyuna ol zülfi-i ġirih-ġir
midir
Dil-i dîvâneyi bend itmege zencîr
midir

zülfi-i ġirih-ġirin:

1. **zülfi-i ġirih-ġirin:**
Gazel 113
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Düğümlü/dolaşık saç.

Nâzûklük ile zülfi-i ġirih-ġirin 'arz
idüp
Zencîre çekdi 'âşıkı şân'atla ol
zarîf

zülfi-i ġam-be-ġama:

1. **zülfi-i ġam-be-ġama:**
Gazel 62
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Kıvrım kıvrım saç.

Sevdâ-yı ġamla olsa n'ola 'uġde-
rîz-i cevri
Ol kim o zülfi-i ġam-be-ġama dil-
rübüdedir

zülfi-i ġam-der-ġam:

1. **zülfi-i ġam-der-ġam:**
Gazel 72
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Kıvrım kıvrım saçlar.

Mihr-i ruġsârın ne dem ol zülfi-i
ġam-der-ġam kapar
ġasret-i rü'yette çeşmim perde-i
mâtem kapar

zülfi-i müşkînine:

1. **zülfi-i müşkînine:**
Gazel 133
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Misk kokulu saç.

Zülfi-i müşkînine bî-hüde taġılma
yârın
Dili pür-şerġa idüp şâne gibi şad-
çâk ol

zülfi-i perîşandır:

1. **zülfi-i perîşandır:-dir**
Gazel 10
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Sevgilinin darmadaġmık saçı.

Beni âşüfte kılan zülf-i perîşandır
hep
Bagrımı hûn iden ol gamze-i
fettandır hep

zülf-i pür-hamda:

1. zülf-i pür-hamda:-da

Gazel 170

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kıvrımlarla dolu saç.

Girişme-gamzedir ol çeşm-i 'işve
mahremde
Fiten girifte-girihdir o zülf-i pür-
hamda

zülf-i siyah:

1. zülf-i siyah:

Kaside 11

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Siyah saç.

Zîr-i destârı iken zülf-i siyahın
câyı
kadd-i bālâsına sarkar hele gör
sevdayı

zülf-i siyehinden:

1. zülf-i siyehinden:

Nazm 33

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Siyah saç.

Pür-dâğ-dilim hançer-i hûnî
niğehinden
Şeb-zinde-i sevdâyım o zülf-i
siyehinden

zülf-i sünbülî:

1. zülf-i sünbülî:

Gazel 135

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sümbül gibi olan saç.

Verd-i Ruḥnıñ benefşe ḥatn zülf-i
sünbülî
Yaz vaşf idüp cihânı dem-i
nevbahâr kıl

zülf-i yâr:

1. zülf-i yâr:

Gazel 196

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sevgilinin saçı.

Turre bir yüzden ḥat-ı jengâr bir
yüzden daḥi
Oldılar rû-püş zülf-i yâr bir yüzden
daḥi

2. zülf-i yâr:

Gazel 199

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin saçı.

Dil-i şad-çâkimiz pîçide zülf-i yâr
kalsun mı
O sevdâile çün şâne keşâkeş-kâr
kalsun mı

zulmet:

1. zulmeti:-i

Gazel 202

Mısra: 4

Karanlık.

Nûr-ı teslîmî ider tîre-zidâ-yı âlâm
Eyleyen şeb-pereye zulmeti
mehtâb gibi

2. zulmet:

Tarih 27

Mısra: 6

(Ar.) Karanlık.

Âb-ı hayvândan münevverdir bu
'ayn-ı sâf kim
Menba'ı zulmet anın bunun menâr-
ı mü'minîn

zulmet-i çeşme-i hızr ol:

1. zulmet-i çeşme-i hızr ol:

Kaside 2

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

*Hızır çeşmesinin karanlığı
olmak.*

zulmet-i çeşme-i Hızır oldu sevdâ-ı
çeşmîn
Eyledîñ âb-ı hayât-ı süḥanî çün
icra

zulmet-zidâ-yı ğaflet olup:

1. zulmet-zidâ-yı ğaflet olup:

Gazel 16

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Ğaflet karanlığının
parlatıcısı.*

Pür-şu 'le eyle şem'-i ziyâ-pâş-ı
'aşkıñı
zulmet-zidâ-yı ğaflet olup baña
rahmet it

zulmet-zidâ-yı ḥatırdır:

1. zulmet-zidâ-yı ḥatırdır:

Gazel 182

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Gönül karanlığının
aydınlatıcısı.*

Fürûğ-ı fikreti zulmet-zidâ-yı
ḥatırdır
O mihr-i tâb-fürûz-ı bahâ
görünme se

zulmet-zidâ-yı ictirâm olmaz:

1. zulmet-zidâ-yı ictirâm olmaz:

Gazel 78

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Kabahatin karanlığının
cılalayıcısı olmak.*

Riyâ-yı bî-merâ zulmet-zidâ-yı
ictirâm olmaz
Çerâğ-ı bî-fürûğ i 'dâm-sâz-ı reng-i
şâm olmaz

zulmet-zidâ-yı şâm-ı hicrândır:

1. zulmet-zidâ-yı şâm-ı hicrândır:

Gazel 25

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Ayrılık gecesinde karanlığının
aydınlatıcısı.*

Halka-i bezm-i gama şem '-i
fürûzândır kadeḥ
Ḥâsılı zulmet-zidâ-yı şâm-ı
hicrândır kadeḥ

zülûfün aşüftesi:

1. zülûfün aşüftesi:

Tahmis 4

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Saçın kıvrımları, dalga dalga
olmuş saç.*

Müşk-i Çîn zülûfün aşüftesi şeb-
bûy gibi
Reng-i ḥurşîd-şikestîñ gül-i ḥod-
rûy gibi

zümre-i ebrârdan:

1. zümre-i ebrârdan:

Kaside 1

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Olgun kişilerin topluluğu.

Makrûn idüp lefif-i me'âsiye
nefsiñi

Mefrûk olma zümre-i ebrârdan dil-
â

zür:

1. **zürına:-ı, -n, -a**

Gazel 181

Mısra: 6

*Kuvvet, güç, zor; yalan,
uydurma.*

Nerm olmadıkça dest-i niyâz ile ey
göñül
Ol kaşı yâ kinâra çekûlsün mi
zürına

zû-rûha:

1. **zû-rûha:**

Lugaz 1

Mısra: 2

Ruha sahip olmak.

Ol nedir kim dâima pür-âb ü tâb
Rûhı yok zû-rûha olmuşdur meâb

zâlim:

1. **zâlim:**

Müsemmen 1

Mısra: 28

*Acımasız davranan; zulüm,
eziyet eden (kimse).*

Sevdiğim diyü baña ‘ahd idüp
ikrar itmek
Soñra zâlim dönüp ikrarını inkâr
itmek